IMP
4
046

30a-2-13

Biblioteca Universitaria
A
36
158
CASA
MP
4
046
5 4-5 40

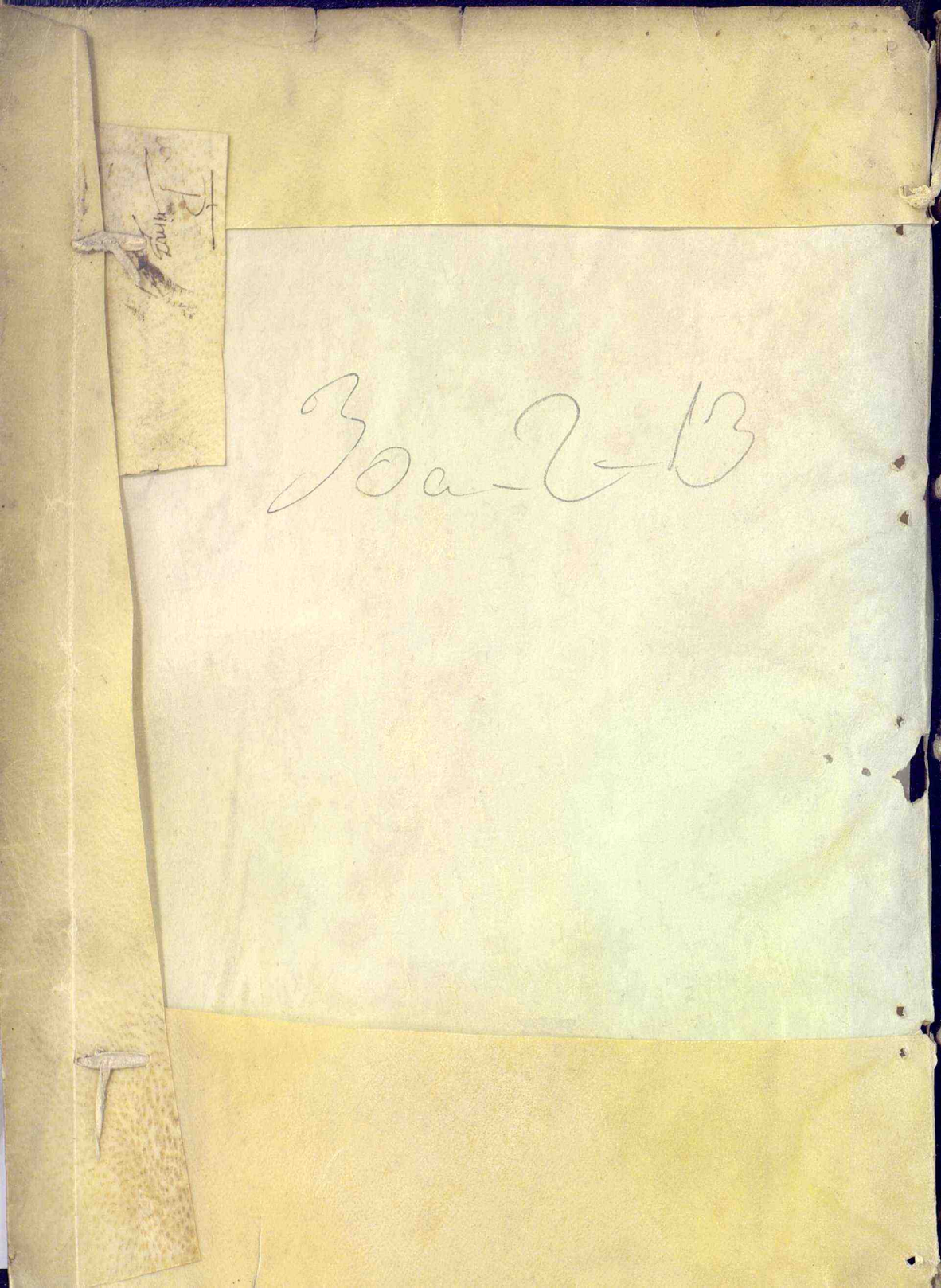

Biblioteca Universitaria
A
86
158

CASA
IMP
4
046

4
5-540

Boa-2-13

Del Collegio dela Compª. de Jesus de Granada
R-12035

Secunda pars totius sum me maioris beati Antonini

Prologus

Incipit prohemiū secūde partis summe clarissimi ac doctissimi viri fratris dñi Antonini ordinis predicatorū archiepiscopi ſlorentini.

Contribulasti capita draconū in aquis:tu cōfregisti capita draconis.ps.lxxiij. Dicit dñs Ezechie. xviij. c. Aia que peccauerit ipa morief. De aia q̄dē ⁊ eius nobilitate: ⁊ de potentijs eius quibus operat̄:⁊ quō homo debeat eas exercere. de passionibus quoq; ipsius q̄ sunt principia pctōrum:ac etiam de pctō in gñe qō occidit aiam: per qō hoies trāsgrediunt leges q̄ ponunt in septēplici gñe:dictū est in prima pte precedēti. Nūc aūt q; in materia moralī sermones particulares sunt vtiliores: ideo in hac scōa pte agef de singulis vicijs in particulari. Primo per modū predicationis. deinde per modū doctrine. Et draco q̄dē est diabolus: qui vt dī Job penul. Ipse est rex super oēs filios superbie: vt ipsa superbia sit vnus eius.que regina ⁊ mater ponit a Greg. xxxj. moza. oīm vitioꝝ. Capita draconū sunt septē vitia capitalia q̄ oriūtur ex ea: scz auaricia: inanis gloria: luxuria: gula:ira:invidia: ⁊ accidia: quoꝝ quodlibet habet suas filias.quodlibet horū est caput draconis.⁊ sic sunt plura capita draconū. Unde dicōtribulasti capita draconū. Sed ab vno draccone diabolo ⁊ vnoꝝ eius superbia pcedūt. ⁊ ideo in singulari postea dicitur. Tu confregisti capita draconis. Iste est ille draco magnus ⁊ rufus de quo dī Apoca. xij. q; manebat paratus ad devorādū filiū mulieris amicte sole ⁊c. qui draco habebat capita septē ⁊ cornua decē. Draco est diabolus venenatus multa malicia:magnus naturali potētia. Rufus.i.sanguinolētus seuitia: qui circūiuit querēs quē devoret. Nā ⁊ filiū virginis q̄ est mulier amicta sole.i.xpm qui rectorūs erat mūdū: devorare quesiuit:sed nō valuit. Et quēlibet bonū fidelē qui est filius ecclesie designate etiā per illam mulierē:q; ⁊ vnitū cū xpo querit devorare: sed deo cooperante nō valet. Sed demū pjcit ille draco diabolus in terrā infernalē in fine mūdi:vt amplius non noceat. Capita septē sunt septē vicia capitalia:que dicuntur mortalia quia occidūt aiam cū filiabus suis: ⁊ ad ipa reducuntur transgressiones decē preceptoꝝ: signata per cornua decē.hjs capitibus mordet: hjs cornibus vulnerat. Et q; quodlibet horum vitioꝝ est quedā lepra spiritualis que inficit ⁊ maculat aiam: scz tollendo decorem gratie. ideo in sacra scriptura designatur per septē leprosos. Nam lepra superbie que aliquādo ponit quasi p eodem cum vana gloria ꝓpter magnā similitudinem:figuratur in lepra ozie: qui ꝓpter superbiam ⁊ presumptionem cum esset rex voluit officium sacerdotum vsurpare: scz incensum offerendo in templo: ꝓpter qō leprosus effectus est. ij. Paralip. xxvj. Lepra auaricie figurat̄ per lepā giezi:qui ꝓpter auariciā effectus est leprosus.vt patet. iiij. Regū. v.⁊.j.q.j.cū ordinaret. Lepra luxurie significatur in lepra que imp:ecata fuit ioab a dauid dicente. Nō deficiet de domo ioab patiēs fluxū seminis:leprosus ⁊ tenēs fusum:cadēs gladio:indigēs pane.ij. Regum. iij. Potest etiā significari per decē leprosos. Luce. xvij. quia decē sunt spēs eius:⁊ dictū est eis. Ite ⁊ ostendite vos sacerdotibus: q; nullū virtū ita abscōditur ab hoīb⁹ sacerdotibus sicut istud. Lepra invidie significat̄ per lepram marie sororis aaron: que q; ex invidia murmurauit contra moysen facta est leprosa.vt Numeri. xij.c. Lepra accidie significat̄ per lepā moysi: qui mittēs manū in sinum effecta est leprosa. Exo. iiij.c. Sic accidiosus manū tenet in sinu.i.nō operatur. Lepra ire significatur per lepram naaman:cui cū misisset heliseus dictū vt lauaret in iorda ne ⁊ mūdaretur a lepra; abijt indignans ⁊ iratus,vt habetur. iiij. Regū. v. Unde nō est mūdatus nisi post depositam iram. Lepra gule figuratur per quattuor leprosos qui manebant iuxta portam samarie: qui accesserunt ad tentoria inimicoꝝ ad comedēdū ⁊ bibēdū. iiij. Regū. vij. ca.quia quattuor sunt modi gule ſm Johannē cassianū. Et quia genus humanū erat infectū omni ista lepra: sed per eum mundatū: ideo in figuram descendente iesu de monte.i.de celo. primo occurrit ei leprosus quē sanauit. Et hoc est qō dicitur. Contribulasti:scz tu deus incarnatus.de quo dicerat. Operatus est salutē in medio terre. tu confirmasti in virtute tua mare.i.tu genus humanum profundissimi cordis tua auctoritate firmasti: dando ei legem ne transiret terminos eius.vt dicitur Proverbiorum. viij.c. Sed draconis suggestione conturbatū est mare ⁊ legem fregit. Sed tu capita draconum contribulasti: id est ista vitia capitalia debilitasti in aquis sapiētie ⁊ doctrine scripturarum. de qua aqua Ecclesiastici. xv. dicitur. Aqua sapientie salutaris potabit illum. Ille docent quomodo debemus cauere vitia: ⁊ ex nocumētis eorum dimittere. put in hac scōa parte ostēdetur. Vel in aquis sacramentalibus:quorum primū est aqua baptismatis: ⁊ post baptismū aqua penitentie. De quibus dicitur Ezechie. xxxvj. Effundā super vos aquam mundā ⁊ mundabimini ab oīb⁹ inquinamētis vestris. Et de hoc agitur in tertia parte:scz de sacramētis ⁊ de diuersis statibus populoꝝ: qui sanctificātur per has aquas.⁊ figurātur per aquas: q; aque multe sunt populi multi. Apocalip. xvij.c. Vel in aquis gratie ⁊ virtutibus pcedentibus ab ea. de qua aqua dixit xps. Qui biberit ex aqua quā ego dabo ei:fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Johannis. iiij.c. Et in his aquis nō solum contribulantur.i.debilitantur vitia:sed etiam cōfringūtur ex toto.de quibus aquis,i. gratia ⁊ virtutibus.in quarta parte agitur. Unde in figurā in aquis Iordanis leprosus naaman septies lotus fuit mundatus. iiij. Regū. v.c. Insuper quia peccatum quodlibet execat mentē.ſm illud Sopho.j. Ambulabunt vt ceci: q; dño peccauerūt. Et figurantur septē vitia per septem cecos. Superbia per cecitatem sauli:qui cadens in terram nihil videbat. Superbia eñ persequebatur christianos. Actuum. ix.c. Auaricia per cecitatē tobie:qui execatus est a stercore hyrundinū. ista temporalia bona vt stercora reputat apostolus ad Philippē. iij.c. Luxuria per cecitatem sansonis: qui ꝓpter amorem ad mulierē dalilam execatus est a philisteis. Judicū. xvj.c. Invidia per cecitatem hely: qui videre nō poterat lucernā domini p; iusq; extingueretur. j. Regū. ij.c. Sic invidus non potest videre bona p;iminiſi extincta vel diminuta. Accidia quasi per cecitatē ysaac:cuius oculi caligauerunt:⁊ videre non poterat pre senectute. Gene. xxvij.c. Sic accidiosus vt senex ⁊ debilis:nil operatur. Ira significatur per cecum qui clamabat in via nec poterat cōpesci a turba. Luce. xviij.c. Sic irosus clamat nec pōt quiescere. Gula per cecum natū. Johānis. ix.c. Nam istud vitium adducimus a nativitate nobiscū. Et xps cecos illuminauit. Matthei. xj.c. Ceci vident. Et sic tu contribulasti capita draconis in aquis. Unde in figurā cecus natus ad aquas siloe fuit illuminatus. Johānis. ix.c. Per peccatū etiā homo efficitur similis bestijs. ſm illud ps. Homo cum honore positus non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus: ⁊ similis factus est illis. Et per superbiā efficit similis leoni. Unde ꝓpheta Amos. iij. Leo rugiet quis nō timebit. Per inanē gloriā efficit similis pauoni. Per luxuriam porco. ij. Petri. ij.c. Quasi sus lota in volutabro luti. Per auaricia serpenti qui comedit terrā. Gene. iij.c. Terrā comedes oībus diebus.dictum fuit primo serpenti. Per iram cani qui crudelis est ⁊ latrat ⁊ mordet. ps. Erue de manu canis animā meā. Dicuntur iudei canes ꝓpter crudelitatē erga xpm. Per accidiā asino. Unde ꝓpheta Ezechiel. xxiij.c. Quorum carnes sunt vt carnes asinoꝝ. qō est aial pigrum ⁊

Peccata mortalia signātur per septē leprosos

Diuisio totius li bri

Per septē cecos figurātur septem peccata

Peccatū cōparat septē bestijs

Secūde partis

Prologus

tardum. Per gulam vso: qui ꝓpter auiditatem ad mel occidit. vel lupo qui est aial vo:ar. Matthei.vij. Veniūt ad vos in vestimentis ouiū: intrinsecus autem.i. occulte sunt lupi rapaces. Sed cōtribulat ⁊ cōfringit deus capita draconū.i. vitio:ū per que efficitur homo peccato: bestialis: q: peccato:es vt bestie tradūtur demo:ādi in escā populis ethiopum.i. demonū. Sed xp̄s in aquis de bestijs facit nō solum hoies: sed simules angelis. Luce. Equales sunt iusti angelis dei. Et ad motū aque piscine per angelum ſamabatur vnus infirmus in eam mittens. Johā. v. qui infirmus figurat peccatorē bestialē post peccatū. Per pctm quodlibet hoz datur homo in pt̄atem diaboli: ⁊ seruum.ij. Petri.ij. A quo quis superatus est seruus eius est. Unde ⁊ figurātur per septē demoniacos in sacra scriptura. Inuidus per saulē inuidū vexatū a demonio. j. Regū.xiij. Auarus per lunaticū quē diabolus p̄cipitabat in ignē ⁊ aquā. Adarci.ix.c.q: auarus per mare ⁊ per ignē caloz discurrit ad cōgregandū vsq; ad periculū mo:tis. Luxuriosus per filiā chananee: que maleverabatur. Matthei.xv. Juuenes em̄ maxime vexant a luxuria. Accidiosus per hoiem mutū. Luce.xj. qui etiam erat surdus: q: accidia facit hoiem tacere a laude dei ⁊ cōfessione pctō:ː⁊ nō audire verba dei ⁊ corrigētiū. Gulosus per illos demoniacos q habitabāt in monumētis. Matthei.viij. q: gula facit hoiem pauperē ⁊ fetidū: ⁊ sepe dirigit ad sepulcrū per inordinationē vite. Unde Ecclesiastici.xxxvij. Propter crapulam multi obierūt. Iracūdus per illū q clamabat in tēplo. q: tu es filius dei. Luce.iiij. Nam talis clamat cōtra deum blasphemādo. Superbus per illos filios septē sacerdotis sceue: qui p̄sumētes adiurare demones in noīe iesu: quē p̄dicabat paulus. Demon exiēs intrauit in eos. vt habeꝫ Actuū.xix. Sed vt dicit Jobes in canonica. Venit filius dei vt dissoluat opera diaboli. Et ideo bene dicit. Tu cōtribulasti capita draconū in aquis sapiētie tue. ⁊ sacramētalis medicine: que tamꝫ tyriaca extinguit venenū draconis. ⁊ virtualis gratie: que vt cōtraria expellūt cōtraria: ita virtutes ⁊ dona expellūt a mēte vitia oia. In cuius figurā pharao cū exercitu suo: significās diabolū in aquis submersus est. Exodi.xiiij. Sed vt dicit Augu. Qui fecit te sine te nō saluabit te sine te. Et ideo p̄cipaliter operāte cooperari debemus eundo ad aquas sermonū sacraꝝ virtutū vt confringātur capita draconū. Unde dicit Esa.lv. Oēs sitientes supple eternā salutē venite ad aquas ⁊c. als diceret pctōibus in fine. Jte maledicti in ignē eternū qui paratus est diabolo ⁊ angelis eius. Matthei.xxv. Et ibi quia superbi fuerūt deo rebelles semper punīt̄ur in inferno. Apoca.xix. Ascēdit fumus tormēto:ː eius in secula seculoꝝ. Et q: auaricia insatiabilis appetitus semper eos crucīabit ignis inextinguibilis. Esaie.xxxiij.c. Quis poterit ex vobis habitare cum ardo:ibus sempiternis. Et q: fuerūt feretes luxuria: ignis sulphur ⁊ spūs p̄cella:ː pars calicis eo:ː. ps. Qui gulosi fuerūt vt dives epulo: nec quisdem vnā guttā aque habere poterūt. Jnuidi q: nō letanter voluerūt videre bona alio:ː nō poterunt vnq̄ videre summū bonū deū ⁊ sctōs. Esa.xxvj. Tollatur impius ne videat gloriā dei. Iracūdi q: ex ira lingua sua blasphema uerūt deū: linguas suas mo:debūt. sm illud Apoca.xvj. Cōmāducauerūt linguas suas ⁊ blasphemauerūt viuentem in secula seculoꝝ. qui habet potestatē super has plagas. Accidiosi q: vermis tardi tristicie co:rodit eos cōsumēs vigorē gratie. Jdeo vt dicitur Esa.vlti. Vermis eorum: sc̄z cōscientie nō mo:ietur: remo:dens q nō egerint bona que potuerūt: ⁊ manus ⁊ pedes ligabūtur vt operari nō valeāt. Jlli igitur petōres bestiales ⁊ immundi vt porci: obsessi a demonibus per vitia. qui aquis sapientie sacramentalis medicine ⁊ gratie noluerunt hic liberari ⁊ mundari: demū in aquis infernalibus cōtribulabūtur ⁊ submergēt̄ur, sicut in figuram demones intrātes porcos

Peccata mortalia figurant̄ per septē demones

Secūde partis

eos p̄cipitātes in aquis submersūt. vt habetur Matthei.viij.c. Jnsuper q̄ dictum est. Tu cōtribulasti capita draconū in aquis. potest exponi de virgine gloriosa: in qua deus cōtribuluit vitia oia in se: cōfirmādo eā virtute sanctificationis. Unde p̄mittit. Tu cōfirmasti in virtute tua mare. i. mariā deriuatū nomen a mari ꝓpter plenitudinē aquaꝝ gratie. Unde in figurā dicit Gene.i. Cōgregationes aquaꝝ appellauit maria. idem nomē est: sed diuerso accētu. platū. Et Ecclesiastes.j. dicit. Oia flumina: sc̄z gratiarū in mare intrāt: sc̄z mariā. ⁊ mare nō redundat: sc̄z per superbiā extra se exēndo vltra regulam a deo sibi p̄fixā. Et Hiero. dicit q̄ in maria gratie plenitudo se infudit. In aquis ergo gratiaꝝ marie capita draconū sunt cōtribulata ⁊ cōfracta quod sc̄ipam ⁊ quoad nos: ad hoc nos induces exēplo vite sue ⁊ p̄tectione suoꝝ meritoꝝ ⁊ p̄cū. Hoc aūt deus p̄mēciauerat cum dixit serpēti antiquo draconi isti. Ipsa conteret caput tuū. Bene. iij. Nullam inuenimus mulierē: ait Sigilbertus in sermone: que caput draconis: sc̄z p̄incipis vitioꝝ cōtriuerit: ⁊ et toto confregerit nisi mariā. Et ꝓpterea aptissime eā salutādo dixit ei archāgelus Gabriel. Ave gratia plena. Ave cōponitur ab a q̄ est sine: ⁊ ve q̄ importat punitionē. Ve ve ve habitantibus in terra. Apoca. viij. scribitur Ue: sc̄z p̄uationis diuine visionis ꝓpter pctm originale, ve cruciationis eterni ignis ꝓpter pctm mortale. ve tē porālis punitionis ꝓpter pctm veniale. ⁊ hec sunt in habitātibus super terram. i. viatoribus. Sed virgo Maria sine ve originalis nata: ab oīi mortali immaculata: a venialī p̄seruata. Et ideo aue. i. sine ve aliquo. De ve originali pōt illud Osee. vij. intelligi. Ve eis. i. p̄mis parētibus: q: recesserūt a me: sc̄z per inobedientiā mei p̄cepti. Et illud ve trāsfundit̄ in oēs descēdētes ab eo ꝓ pctō originale excepto xp̄o. Sed virginē cōstat ab originali esse mūdatā in vtero: ait Ber. que sancta fuit anteq̄ nata. De ve peccati mortalis dicitur Esa. j. Ve genti peccatrici: populo graui iniquitate: semini nequā: filijs sceleratis: dereliquerūt deū: blasphemauerūt sctm̄ israel: abalienati sunt retro: sum. Ubi nota septē vitia capitalia que sunt septē capita draconū quibus parat ve dānationis. Primū est vitiū gule. ⁊ huic dedita gens dicit gens peccatrix: quod importat habitū permanentē. Nullū em̄ vitiū ita permanet ⁊ habituatū est in nobis vt gula ⁊ que citius exercetur. nam puer totus est deditus gule: etsi ab alijs abstineat. Et quis est ille ait Augu. in lib. cōfes. qui vltra metas necessitatis nō rapiat aliqñ: sc̄z comedēdo ⁊ bibendo vel plus debito vel ardētiori auiditate. Et cū mortaliter in eo offendit: q: hoc nō est semper: tūc ve eterne cruciationis sequitur non penitentis. Esa. v. Ue qui cōsurgitis mane ad ebrietatē sectandā ⁊c. Sed maria ab hoc vitio libera fuit. Unde Ambro. in lib. de virginibus de ea ait. Quis explicare valeat cibo:ū eius parsimoniā: officio:ū redūdantiā: ⁊ cū reficiēdi necessitas erat cibus ei obuius erat q̄ mo:tē arceret: nō qui delitias ministraret. Sēm caput draconis est accidia. ⁊ hoc est ppl's grauis iniquitate: q: accidia sm Damascē. aggrauat animū vt nil boni ei agere libeat. Sed ve dissolutis co:de dicit Ecclesiastici.ij. Maria aūt fuit sine hoc ve accidie. Unde audito q̄ cognata elizabeth erat grauida: abijt in mōtana cū festinatione ad eā vt sibi seruiret. Luce.j. Tertiū caput draconis est luxuria. ⁊ hoc est semē nequā: q: nequiter effundit semē. Sed vt dicit Naum. iij. Ve ciuitas sanguinū. i. anima dedita luxurijs: vniuersa mēdacij dilatione plena. Maria aūt virgo ante partū: in partu: ⁊ post partū: ipsa est porta in domo dñi per quam dñs exiuit ⁊ introiuit solus semper clausa. vt vidit in visione ezechiel p̄pheta. Ezechie.xliij.c. Quartum caput est auaricia. ⁊ isti vitio dediti sunt filij sceleratī. Ecclesiastici.x. Auaro nil est sceleſtius: hic em̄ aiam suā venalem habet. Sed ve his qui congregāt auariciam ⁊c. dicitur Abacuch.ij. Maria vo

Bta Maria cōtriuit oia pcta

Septē capita draconis fuit septē peccata mortalia

Tabula titulorum

ita liberalis fuit vt aurum sibi p̄sentatum a magis cito pauperibus distribuerit. ita vt agnū in die purificationis offerre nō posset: sed vt paupercula par turturū aut duos pullos columbaꝝ. Luce.ij. Quintū caput est superbia cū inani gloria. ⁊ hi sunt q̄ dereliquerunt deū. Per nullū em̄ vitiū ita receditur a deo ⁊ bellatur cōtra deum sicut per superbiā. Sed ve cozone superbie dicitur Esa. xxviij. Tā detracta est ad inferos superbia tua. Esa. xiiij. Singulariter aūt maria de humilitate cōmendat. Hiero. Prima marie virtus fundamentū omniū virtutū humilitas. Et ipsa ait. Quia respexit humilitatem ancille sue. Luce. j.

Sextum caput est ira per quam hoēs pessimi blasphemauerūt sctm̄ israel. Sed ve eis qui perdiderūt sustinentiā. Ecclesiastici.ij. id est patientiā: sc̄z victi ab ira. Virgo singularis inter oēs mitis: nos culpis soluros mites facit ⁊ castos. canit ecclesia de gloriosa virgine maria. Jsaie. Revolve scripturā: nunq̄ inuenies aliquid durum vel asperum ex ore virginis. p̄esse: vel in opere: sed tota pulcra ⁊ suauis. vt dicitur Cant. iiij. Septimū caput est inuidia. ⁊ hi alienati sunt retrosum a deo qui oia bona sua cōmunicat. Jnuido aūt displicet q̄ aliquis habeat bona. ⁊ sic alienus est a cōditionibus dei. Sed vt dicitur in epistola Jude. j. Ve his qui abierūt in viā cayn ⁊ c. hoc ve. hi per inuidiā moti. primus occidit abel: alius fecit cōiurationē cōtra aaron ⁊ male perierūt. O q̄ ardenter virgo maria cōmunicat ⁊ ꝑcurat hoībus bona. Unde. ait Bernar. sinum misericordie sue aperit: ⁊ de plenitudine eius oēs accipiūt. eger curationē: tristis cōsolationē: captiuus redemptionē: peccato: veniā: iustus gratiā: angeli gloriā: dei filius carnis substantiā. Bene ergo dictū fuit ei. Ave id est sine ve alicuius capitalis vitij. Et sic in aquis sue gratie cōtribulasti tu deus capita draconū. i. vitia. Tertia ve pene sc̄z temporalis incurritur ꝓ peccatū venialī. Deus em̄ ait Hiero. delictum hoīs sine vltione non patitur. aut em̄ homo punit per seipm: sc̄z per sufficientē contritionē: aut deus cum hoīe. de peni. di. j. si peccarum. Deus cum homine punit quando per penas in p̄senti vel in purgatorio patienter toleratas peccata purgat: sc̄z venialia. De quo ve potest intelligi illud Aldichee. i. Ue qui cogitatis inutile. q̄ de se videtur veniale. Sed virgo maria sola ab hmōi ve fuit immunis. Unde Augu. Si oēs sancti ⁊ sancte dum hic viuerēt interrogati fuissent si peccatū haberēt: omnes vna voce respōderent. Si diceremus q: pctm nō habemus ipsi nos seducimus: excepta sancta virgine maria. Et sic caput draconis. i. primos motus peccatoꝝ cōtriuit ⁊ confregit in aquis gratie sue.

¶ Explicit prologus.

Jncipit tabula generalis sc̄de ꝑtis summe Antonini: q̄ habet titulos. xij. quoz quilibet habet multa capla: que capla habēt plures. ℣.

Jtul' .i. De auaricia

Sub forma sermonis tractans de detestatione ipsius auaricie. de eiusdem auaricie quidditate. de sui cr̄iminis ponderositate. ⁊ de eius effectualitate sub. vij. filiabus. q: filij hoīm graui cor. de: vt q̄d dili. va. ⁊ queritis mēdaciū. Cap. j

Sub forma sermonis. de auaricie insatiabili cupiditate: de culpabili cecitate: ⁊ de miſabili felicitate. q: Thesaurizat auarus ⁊ ignorat cui cōgregabit ea. Cap. ij

De sex p̄auitatib' ipsius auaricie: videlicet angustia cordis: opprobrio vite: illaqueatione diaboli: certitudine dānationis: malo impenitētie: ⁊ horribilitate mo:ꝛ. q̄re ad illoꝝ effugationē dauid exo:abat. Jnclina cor. meū deus in testimonia tua: ⁊ non in auariciā. Cap. iij

De symonia triplici. p̄cessit: videlicet de materia inducta: de pena consecutiua: ⁊ de sententia expressiua in forma sermonis sub themate. Pecunia tua tecū sit in perditionem. Cap. iiij

De spēbus symonie quēadmodū cōmittitur circa beneficia cōferenda aut consequēda: ecclesiastica officia ministrāda ⁊ religionis ingressu ⁊ essentialia ꝓfitenda. ⁊ hec diffuse multū cum eius pena deducta. Cap. v

De vsura sub forma sermonis. declarat ipsius continuationem periculosissimā: ⁊ extensionem copiosissimā: ⁊ palliationem fraudulentissimā. et quo fere per vniuersum non defecit: etiam de plateis vsura. Cap. vj

De multiplici modo vsurarū: quēadmodū cōmittitur in mutuis expressis: in pignoribus depositis: in societatibus ⁊ soccidis animalium: atq; in cambijs diffuse multum. eo q̄ exigit delictum intricatum. Cap. vij

De contractibus vsurarijs. puta venditione atq; emptione ad terminū. Vere beati q̄ terminū positū transgressi nō sunt: neq; cōuersi operire terram. Cap. viij

De ꝑticipatione ⁊ cooperatione vsure noie tuto:ꝛ notario:ū: prelato:ꝛ cōsentientiū: atq; famulo:ꝛ. Cap. ix

De manifestis vsurarijs si recipi possint ad ecclesiasticam sepulturam. Cap. x

De materia mōtis in floretia: de p̄cestitis in venetijs sup victalicijs: aut cēsib' perpetuis q̄d cēsendū. Cap. xj

De rapina. p̄hibet cōfidentia circa opulentia tēporalē: excludit violentia cōtra substantia mūdialē: ⁊ abijcit cōcupiscentia q̄tū ad inherentia finalē: dicens cum ꝑpheta. Nolite sperare in iniquitate: ⁊ rapinas nolite cōcupiscere: diuitie si affluāt nolite co: apponere. Cap. xij

De tallijs ⁊ p̄cestatijs ⁊ exactionibus indebitis pedagijs ⁊ gabellis a p̄incipibus: cōmunitatibus: aut officialibus eo:um impositis ⁊ exactis. Cap. xiij

De furto ⁊ alieno:ꝛ vsurpatione: atq; vsurpato:ꝛ ꝓticipatione. iuxta lamētū ꝑphete. Proiecisti sermones meos retro: sum: si videbas furē currebas cū eo. Cap. xiiij

De speciebus furti: de inuentis que sibi retinentur: de cōmodato: de depposito: de locatione ⁊ cōductione: de p̄scriptione Cap. xv

De negociatione mundiali scelesta ideo cauenda, secus de negociatione spūali honesta licite exercēda: ⁊ de negociatione tpali modesta p̄mittēda. iuxta illud ꝑphete. Jm̄ non cognouit negociatiōnē: introibo in potentias dñi: dñe memo:abo: iusticie tue solius. Cap. xvj

De fraudibus variis negociato:ū: videlicet astutia in modos ad decipiendū: de fraudulentia in excogitatos exequendo: ⁊ de malicia in decipiēdos liniendo. Tota em̄ die iniusticiam cogitauit lingua tua: ⁊ sicut nouacula acuta fecisti dolum in rei quidditate: qualitate: quantitate: mutabilitate: ⁊ p̄tauitate, Cap. xvij

De multiplici falsificatione mensurarū: ponderum: monetarum: scripturarū: bullarum: instrumentorū: et falsitatis filiorum: quia mendaces filij hominū in stateris vt decipiant de vanitate in idipsum. Cap. xviij

De iniustitia que fit in iudicijs: quoad iudicem: quoad actorem: quoad reum: quoad testem: aduocatū: et procuratorem. Sm illud pphete. Vsq; quo iudicatis iniquitatem: et facies peccatorum sumitis. Cap. xix

De acceptione psonarū et officijs et bñficijs cōferēdis: in iudicijs exercēdis: et honoribus exhibēdis. Cap. xx

De sacrilegijs detinētib⁹ legata ecclesijs: abusiōe sacrorū: violatione sacrorū locorū: et vsurpatiōe bonorū ecclesiasticorū. Nā venerūt gētes in hereditatē dei: polluerūt tēplū sctī tuī: et posuerūt hierlim in pomorū custodiā. Cap. xxj

De proditione criminali exorta ex coniunctione familiari et offensione personali. Nam homo pacis mee in quo sperauī: q̄ edebat panes meos: magnificauit super me supplantationem. Cap. xxij

De turpi lucro ex artificio prohibito: atq; de vario ludo prouenīēte ex magna deuotione: humana recreatione: aut ex diabolica suggestione. Cap. xxiij

De obduratione atq; inhumanitate eradicāda per rationabilis elemosyne erogationem: crudelitate eliminanda pter horribilis fnie euasionē: et de iniquitate effugāda pter pñtis vite fructificationem. Iuxta illud ps. Beatus qui intelligit super egenū et pauperē: in die mala liberabit eū dñs. Dñs cōseruet eū etc. Cap. xxiiij

De inquietudine mētis et sollicitudine nimia: ne videlicet finē ponamus in hec rēporalia: sed sollicitudinē nostrā pijciamus in deū: q̄n ipsi est cura de nobis. Cap. xxv

Titulus. II. De restōibus.

De restitutione in gñe sub centū articulis viginti manuū: repñtantū tot modos restitutionis. Hoc mare magnū et spaciosum manibus: illic reptilia quoꝝ non est numerus: impedīētia restitutionē et vtilitates eius. Cap. j

Quid et q̄tū sit restituendū. de quadruplici eius damno illato: tum quoad aiam auferēdo ei virtutes infusas: tū quoad corpus inferēdo lesiones corporales: tum quoad honorē et famā p vituperationes verbales: tū deniq; quoad substātiā p acceptiones criminales. Cap. ij

Vbi sit restituendum: et quibus expensis a nobis remotis presentandum. Cap. iij

Per quos fieri debeat restitutio in differētia tutorū et pupillorū: immo per quos certoꝝ incertorū. Cap. iiij

Cui sit restitutio facienda iuxta triplicem discretionem illicite acquisitorum: sub exemplis: furto: ludo: et meretricio. Cap. v

Cur fienda sit restitutio sub determinatione: si remissio aut compositio aut transactio tollat obligationem: materia multum subtiliter decisa. Cap. vj

De modo et ordine restituēdi. Certa prius integralr sunt restituēda de successionis: obligatiōis: et similitudinis: et prius debita q̄ legata: immo ceteris paribus q̄ prior est tpe potior: est iure. Preferr etiā prorū: q̄ cēset hypothecam hre. Annectitur notabilis casus de cōcepto extra matrimoniū: quō fieri debet restitutio. Cap. vij

Quando facienda sit restitutio. Cito ceteris paribus: q̄ periculum est in mora: et non relinquendum heredibus in testamento. Cap. viij

Titulus. III. De superbia.

De superbia primorum parentum et eius punitione. Et quia dicitur matrimū delictū: concurrit in eodem principale remediū: et quo superbi inique agebāt vsq; quaq; a lege autē tua non declinaui. Cap. j

De quattuor speciebus superbie. Ventus est cōtrarius nauigantibus in hoc seculi pelago. Cap. ij

De duodecim gradibus superbie, Nam superbia est qui te oderunt ascendit semper. Cap. iij

De q̄druplici supbia in q̄druplici gñe hoim pelatorū: religiosorū: clericorū: et laicorū. Et q̄d lamentabilius: q̄ nō habitabit i medio domus mee q̄ facit supbiā. Cap. iiij

De ambitione: appetētibus vel pcurātibus dignitatem: officia bñficia curata: aut insignia doctoralia. Utiq; beatus qui nō abiit in consilio impiorū: et in via pctōr non stetit: et in cathedra pestilētie non sedit. Cap. v

De presumptione, put est filia pusillanimitati: opposita vitia virtuti magnanimitati: eqrgēs de ppria iustitia: aut de sua sciētia: siue de iniusta potētia. Cap. vj

De curiositate: spectaculis ob vanum aspectum: et de studio secularium litterarum. Cap. vij

De temerario iudicio quo q̄s insufficiēter q̄ dei: q̄ primi: siue q̄ sua sunt cognoscēs iudicare presumit. Cap. viij

De ingratitudine oblatorū diuinaliū: collatorū sacramentaliū: sublatorū infernaliū: donatorū naturaliū: allatorū talium: et reseruatorū naturaliū. Nā ecōtra cōcessa bona auferr: dimissa peccata refert: grauissima mala cōfert: et pmissa bñficia differt. Bñdic ergo aīa mea dño: et noli obliuisci oēs retributiones ei⁹. Qui ppitiat oīb⁹ iniquitatib⁹ tuis: q̄ sanat oēs infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitā tuā: q̄ coronat te in mīa. Et in miserationibus. Et q̄ replet in bonis desideriū tuū. Cap. ix

De tētatione qua homo tētat deū de sua ptāte sapia atq; bonitate: spernēs humana subsidia: exhibēs phibita iudicia: scz ferri igniti aut de sera penitētia Cap. x

De scisinate. vbi tractat de duob⁹ gerētibus se p summo pōtifice: q̄d agēdū sit p serenitate cōsciētie. Cap. xj

Titul⁹. IIII. De iani gloria.

De inani gloria primogenita supbie filia. Unde ve ipsis q̄ cōfidūt in virtute sua, pter cām ex qua oritur: pter materiā qua exercetur: et in multitudine diuitiarū suarū gloriant: et pter penā qua punit: q: frater nō redimit: redimet homo: nō dabit deo placationē suā. Cap. j

De inobediētia prima inanis gloie filia: quantū ad punitionem sue rebellionis: expressionē inobeditionis: et pluralificationem transgressionis. Maledicti vtiq; qui declinant a mandatis tuis. Cap. ij

De retētione decimarū: si aliqua sit excusatio nō tribuendi spūalē: tpalē: et substātialē. cōtra illud. Sumite psalmū et date tympa. psalte. iocū. cū cithara. Cap. iij

De scōa filia videlicet inanis gloie iactantia triplici: per ironiā: per vanitatē: et pter falsitatē. Disperdet pro culdubio dñs vniuersa labia dolosa: et linguā magniloquā. Qui dixerūt. linguā nostrā magnificabimus: labia nostra a nobis sunt: quis noster dñs est. Cap. iiij

De tertia inanis gl'ie filia scz presumptione nouitatū q̄tū ad ornatū quo imitantur mulieres excessiue. Filie eius coposite: circūornate vt similitudo tēpli. Cap. v

De quarta inanis gloie filia scz ptinacia sui sensus. Israel: cui illis sm similitudinē serpētis: sicut aspidis surde obturātis aures suas. Que non exaudiet vocē incantantiū: et venefici incātantis sapiēter. Cap. vj

De quinta inanis gloie filia scz hypocrisi ecclesie multū nociua. in tertia bestia Danielis figurata: videlicet pardo. cōtra quam pphēta ait. Quare tu enarras iustitias meas: et assumis testamentum meū per os tuum: tu vo odisti disciplinam. Cap. vij

De sexta inanis gloie filia: videlicet discordia partialitatū guelff et gebellin. Quia vidi iniquitatē et ꝺdictionē in ciuitate: tota die circūdabat eā sup muros ei⁹ iniquitas: et labor in medio eius et iniustitia. Cap. viij

De septima inanis gl'ie filia: vicz cōtētiōe emulatiōis effusa ab inferiorib⁹ ꝺ superiores: disputationis presumpta a scholaribꝰ ꝺ doctores: et litigatiōis intēta a disceptātib⁹ ꝺ presidētes et rectores. Effusa phdolo: est cōtētio sup principes: et errare fecit eos i inuio et nō i via. Cap. ix

Titulus. V. De luxuria.

De septem occasionibus: de septem gradibus: et de totidem nocumentis luxurie. Cap. j

De fornicatione simplici et eius enormitate. Perdidisti (inquit pphēta) oēs qui fornicant abs te. Cap. ij

De adulterio et eius criminositate. Ex quo cum adulteris portionem tuam ponebas: arguā te et statuam contra faciem tuam. Cap. iij

De quadruplici vitio ꝺ naturā et ei⁹ inhumanitate. Dispersi sunt in endo: facti sunt vt stercus terre. Cap. iiij

De incestu et ei⁹ irrationabilitate. Iuxta illud. Nolite fieri sicut equus et mu. q̄bus nō est intellectus. Cap. v

De stupro et eius satisfactione in foro conscientie et phano. Cap. vj

De raptu et eius pena legali. Cap. vij

De sacrilegio excecato quantū ad personas deo dicatas: vilipendentes traditum fibi honorem deifice sponsalitatis: dominice potestatis: et angelice ministerialitatis: Homo cum in honore esset non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus. Cap. viij

De filiabus luxurie. Et primo de cecitate mentis superbalia non intuendo: necessaria nesciendo: et salutaria nō eligendo. Nunquid cecus ceco ducatum prestans: amboꝝ in foueam cadunt. Cap. ix

De precipitatione secunda filia luxurie: et eius temeritate in sententijs proferendis: in dubijs decidendis: et in secretis edicendis. Cap. x

De tertia filia luxurie: vicz incōsideratione ppie defectionis: diuine opationis: et aliene cōuersationis. Cap. xj

De quarta filia luxurie: videlicet inconstantia prouenīente ex inordinatione affectionis: horrore tribulationis: et subtractione delectationis. Cap. xij

De quinta filia luxurie: scz amore sui propter quem deo inimicantur: proximo iniuriantur: et in vitijs multiplicantur. Ideo incensa ignī et suffossa: ab increpatione vultus tui peribunt. Cap. xiij

De sexta filia luxurie: videlicet amore presentis seculi. nō aduertentes defectibilitatem mundialitatis: vilitatem entitatis: nec vllitatē pbitatis. Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in studijs suis: non est qui faciat bonum: non est vsq; ad vnum. Cap. xiiij

De septima filia luxurie: scz stultitia: non illa spūali et gratiosa: sed spāli ac criminosa: et generali atq; opprobriosa. Stultoꝝ nēpe infinitus est numerus. Cap. xv

Titulus. VI. De gula.

De gule spēbus: pena et remedijs. Māducauerūt et saturati sunt: non sunt fraudati a desiderio suo. Adhuc esce eoꝝ erāt in ore ipoꝝ: et ira dei ascēdit sup eos. Cap. j

De omissione ieiunij cōtra legem diuinalem: naturalem: et humanalem: preter redemptionem aut legitimā excusationem: adiuncta ieiunij viciatione. Numquid hoc est ieiunium quod elegi etc. Cap. ij

De ebrietate non vino diuinali: sed materiali aut criminali. Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius: et omnis sapiētia eorum deuorata est. Cap. iij

De quinq; filiabus gule: hebetudine qua inficitur intellectus: inepta leticia qua dissoluitur affectus: multiloquio quo deformatur affatus: scurrilitate qua incōponitur gestus: et immūdicia qua corrumpitur corpus. Sepulcrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebant: iudica illos deus. Cap. iiij

De pollutione et causis eius: corporali vel interiori aiali: aut extrinseca spirituali. Cap. v

De choreārum intensa cruciatu: apprehenso tripudio: et expresso reatu. Inflammabit eos in circuitu iniquos eius. Cap. vj

De derisionis generalitate: illusionē recipiētis dignitatem illusionis varietate. Omnes videntes me deriserunt me: locuti sunt labijs: et mouerūt caput. Cap. vij

De pdigalitatis pprietate: varietate: et noxietate. In diluuio aquarū multarū ad deū nō approxi. Cap. viij

Titulus. VII. De ira.

De diuersis ire modis: nocumentis atq; remedijs: ratione quoꝝ quisq; dicere habet. Adferere mei deus quoniam tribulor: cōturbatus est in ira oculus meus et venter meus. Cap. j

De indignatione prima filia ire: et varijs murmurationibus que fiunt cōtra deum et prelatum proximum. Nam murmurauerūt in tabernaculis suis et non exaudierunt vocē dñi: et eleuauit manū suā super eos. Cap. ij

De secūda filia ire: scz clamore. nō intense deuotionis: sed indefense offensionis: et cōfuse perturbationis excitantis scādalizationē: et puocātis celeste punitionē. Cap. iij

De tertia filia ire. f. multiplici scādalo: actiuo aut passiue realiter dato: aut accidētalr occasionato. Pax multa diligentibus legē tuā: et nō est illis scandalū. Cap. iiij

De quarta filia ire: scz blasphemia: inquantum est maledictio viciosa: siue affectio perniciosa: immo consecutio angustiosa. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est. Veloces pedes eoꝝ ad effundendū sanguinem. Cōtritio et infelicitas in vijs eorum. Cap. v

De quinta filia ire. f. cōtumelia illata et ei⁹ pena inde causata atq; congruētia seruata. Tu scis impropериū meū: confusionem et reuerentiam meam. Cap. vj

De sexta filia ire: vicz rixa siue bello internali et angustioso priculari et rixoso: populari et periculoso. Cap. vij

De septima filia ire. f. homicidio vicioso et ei⁹ pena. Viri sanguinū et dolosi nō dimidiabūt dies suos. Cap. viij

Titulus. VIII. De inuidia.

De inuidie origine: nocumentis et remedijs eius. Nam zelus domus tue comedit me: et opprobria exprobrantium ceciderunt super me. Cap. j

De prima filia inuidie que est afflictio in prosperis proximi: occasio augende cupiditatis: et defectus omnis bone conditionis et virtutis. Cap. ij

De scōa filia inuidie: vicz odio multiplici cū varijs nocumētis et modis eius et penis suis. iuxta illud. Posuerūt aduersum me ma. p bo, et odium p dile. mea. Cōstitue super eū pctōrem: et diabo. stet a dex. eius. Cap. iij

De tertia filia inuidie: scz detractione et grauitate: immo et de eius pena. Nā induank q̄ detrahūt mihi pudore: et operianf ficut diployde cōfusione sua. Cap. iiij

De qrta filia inuidie q̄ est susurratio: excludēs beniuolentiā diuinalē tollēs amicitiā humanalē: et includēs nequitiā mortalē. Deniq; aduersum me susurrabāt oēs inimici mei: et aduersum me cogitabant mala mihi. Cap. v

De quinta filia inuidie que est exultatio in aduersis proximi: amica crudelitatis: que euitari debet ne circa subditos exerceatur: circa propinquos non habeatur: et circa afflictos non exhibeatur. Cap. vj

De blasphemia put ortū habet ex odio dei: agēs aliqñ cōtra dei puidentiā: aliqñ cōtra dei potentiā: et aliqñ cōtra dei iusticiā. Nolite (inquit ppha) extollere in altū cornu vestrū: nolite loqui aduersus deū iniquitatē. Cap. vij

De blasphemia et sex spēbus eius pctis in spiritū sanctū attēdendo eiusdē nimiā grauitatē: malicie preparabilitatem: et venie remissibilitatem. Dixit eīm dñs ex basan cōuertam: conuertam in pfundū maris. Cap. viij

De duricia siue obstinatione. Nam cor durum male habebit in nouissimo. Cap. ix

Titulus. IX. De accidia.

De quidditate accidie et filiabus eius. Nō timebis ab incursu eius: et demonio meridiano. Cap. j

Tabula titulorum Secunde partis

De accidie tedio ⁊ remedijs eius. Do: mitauit essi anima mea pre tedio: ideo cõfirma me in verbis tuis. Cap. ij
De negligẽtia in genere q̃ tũ ad pprietatẽ significati: varietatẽ principij: ⁊ grauitatẽ peccati. Cap. iij
De negligẽtia bene operãdi: quoad omissionẽ boni pretariti: debiti modi: ⁊ pñtis boni. Oẽs vtiq; declinauerũt simul inutiles facti sunt: nõ est q̃ faciat bonũ. Cap. iiij
De negligẽtia prelatorũ quatenus ignorantiã ab animo remoueant: obedientiam deo exhibeant: ⁊ negligentiã in officio excludant. excitante pñs. Erudimini qui iudicatis terram: seruite dño in timore. Cap. v
De omissione fraterne correctionis: quemadmodũ cõtingit fieri defectuosa atq; culpabilis: ex correctionis irrationabili omissione: ex corrigẽtis criminali dispositione siue ex indebiti modi processione. iuxta illud. Corripiet me iustus in misericordia: ⁊ increpabit me. Cap. vj
De negligentia circa obseruationẽ festor: ⁊ quemadmodum festa celebrari debeant: cauẽdo a defectibus criminalibus: inherendo actibus spũalibus: ⁊ abstinendo ab operibus manualibus. Nam ⁊ chaldei dixerũt in corde suo: cognatio eorum simul quiescere faciamus omnes dies festos dei a terra. Cap. vij
De negligẽtia sumptionis sacror: ⁊ fm statum ecclesie: ⁊ precipue de annuali cõfessione: ipam pretermittẽdo: imbite peragendo: ⁊ penitentiã iniunctam non implendo. Nam declinantes in obligationes adducer oñs cũ operãtibus iniquitatẽ: pax super israel. Cap. viij
De negligẽtia circa sacrm eucharistie omittẽdo indebite eius sumptionẽ: accedendo indigne ad cõionem: ⁊ exhibẽdo se tepide post acceptionẽ. sciat mẽsa cor cor̃a ipis in laqueũ ⁊ in retributiones: ⁊ in scãdalũ. Cap. ix
De omissione circa diuina: videlicet misse auditionem. Juxta illud. Introite portas eius in confessione: atria eius in ymnis confitemini illi. Cap. x
De negligẽtia predicationi nõ intendendo: predicationẽ non attendendo: nec fm eam faciẽdo. Cap. xj
De negligẽtia horar canonicar in insufficiẽtia debitar: in intẽtione recta: ⁊ in causa motiua. Juxta illud. Septies in die laudẽ dixi tibi: super iudicia iusti. tue. Cap. xij
De pigritia: videlicet tarditate conuersionis: cõfessionis: ⁊ bone operationis. Cap. xiij
De ociositate tanq̃ vitiũ insinuandũ: inferni supplicii ei reseruandũ: ⁊ malũ plurimũ inde generandũ. Et quo in labore hoĩn nõ sunt: ⁊ cũ hoĩbus nõ flagellabũtur. Jdeo tenuit eos superbia. Cap. xiiij
De desperatione quantũ ad gloriam adipiscendã: veniã cõsequendã: ⁊ miseriã euadendã. Non cñ speraverunt in deo salutari suo. Cap. xv
De pusillanimitate trepidãte opera spiritualia non posse perficere: bona tẽporalia posse amittere: ⁊ corpora mortalia deficere. Trepidauerunt etenim timore pusillanimes: vbi non erat timor. Cap. xvj

Titulus. x. De mendacio

⁊ periurio.

De multiplici mendacio ⁊ punitione eius. Perdes oẽs qui loquũtur mẽdaciũ. prestat dauid ppha. Cap. j
De adulatione q̃ tũ ad cõditionẽ malicie adulatoris: infectionẽ cõscientie bladitoris: ⁊ exclusionẽ cõplacentie laudatoris. Adolliti equidẽ sunt sermones adulatoris super oleũ: ⁊ ipsi sunt iacula. Jdeo exora cũ ppha. Oleũ aũr peccatoris nõ impinguet caput meũ. Cap. ij
De iuramento inquantũ sit actus licitus religionis: modus congruus locutionis: ⁊ effectus necessarius eiusdẽ actionis. Et iurabunt in nomine meo. fm illiere. Unuit dñs: in veritate: iudicio: ⁊ iusticia. Cap. iij
De iuramẽto per membra dei: vel per creaturas: vel per falsos deos. Cap. iiij
De formis iuramentor, quemadmodũ imperator: papa: et episcopi qui sunt exempti: aut curati episcopis suis: vasalli dominis facere habent. Cap. v
De iuramento promissorio. decẽ casus dubij si idẽ obseruandũ sit: aut licite transgredi: immo si cõmutari: aut in toto irritari: aut de arbitris reduci possit. Cap. vj
De periurio summopere vitando. q: et eo deus inhonoratur: q: oñi lege vetatur: q: ipse primus dãnificatur: ⁊ q: pena multiplici castigatur. Cap. vij
De adiuratione si licita sit etiã i leuib' causis. Cap. viij

Titulus. xi. De voto ⁊ voti transgressione.

De voto inquantũ eo exhortamur ad melior. pmissionem: necessitamur ad pmissor. solutionem: ⁊ regulamur circa votorum intentionem. Juxta illud. Vouete et reddite domino deo vestro. Cap. j
De materia voti: ⁊ ipsius diuisione: transgressione: vtilitate: obligatione: redemptione: cõmutatione: ⁊ dispensatione. Cap. ij

Titulus. xii. De infidelitate.

De superstitionibus: idolatria: multis generibus diuinationum: nigromancia: astronomia siue mathematica: augurijs: sortibus: obseruantijs: incantationibus: adiurationibus: ⁊ temporum qualitatibus. Cap. j
De triplici infidelitate in genere. fi ad fidẽ sint cogendi: fi eor pueri inuitis parentibus sint baptizãdi: fi cũ ipsis sit disputandũ, aut cũ illis cõuersandum. Cap. ij
De infidelitate iudeorum: ⁊ ritibus: participationibus: exactionibus ⁊ seruientibus eorum. Cap. iij
De hereſ ⁊ penis hereticorum. Cap. iiij
De quadam remissione ⁊ materia hereſis: qui hereticj dicantur. Cap. v
De apostasia multiplici. Cap. vj
De infidelitatis vigorosa defensione: odiosa cõgregatione: ⁊ pniciosa locutione. Juxta illud pphete. Proteristi me deus a cõuẽtu malignãtiũ: a multitudine operantiũ iniq̃tatẽ: q: exacuerũt vt gladiũ linguas suas. Cap. vij
De superstitionum grauitate: multiformitate: ⁊ inutilitate. Juxta illud prophet̃icum. Odisti omnes obseruantes vanitates superuacue. Cap. viij
De fortuna quantum insania falsa: etiam defectu siue impermissibilitatis: equitatis: veritatis: stabilitatis: fidelitatis: ⁊ perfectibilitatis. Cap. ix
De cõstellationibus: videlicet stella que dicitur cometes: stellis erraticis: siue planetis: ⁊ stella mirifica que est singularis. Vidimus (inquiunt magi) stellam eius in oriente: ⁊ venimus adorare eum. Cap. x
De fato si quid sit: ⁊ de eius effectu. Beatus cuius est nomen domini spes eius: ⁊ nõ respexit in vanitates: et insanias falsas. Cap. xj

¶ Finis tabule.

Incipit secũda pars summe beati Antonini archiepiscopi florentini ordinis predicatorũ in qua agitur. Et primo de auaricia ⁊ est Titulus primus de auaricia diuisus per plura capitula.

¶ De auaricie quidditate: grauitate et effectu eiusdem: per modum predicationis. Capitulum I

Filij hominum

f vsq; quo graui corde: vt quid diligitis vanitatem ⁊ queritis mendacium. ps. iiij. Greg. xiiij. moraliũ ca. xix. super verbo plumbi lamina ꝛc. dicit q̃ cõtra auaros quos auaricie pondus grauat. ps. inuehit ⁊ increpat dicẽs hoc. Filij hominũ ꝛc. nõ filijs dei. id est electis qui ex deo nati sunt: scilicet per gratiam contemnẽtibus terrena loquitur ps. sed filijs hominum. id est terrenorum. homo enim ab humo derivatur. qui filij sunt non solum generatione sed imitatiõe hi sunt graui corde. Inter oia elementa terra est grauius: ⁊ inter terrena metalla que pertinent ad diuitias aurum ⁊ argentum sunt gravior. Grauium autem locus ppius ad quem inclinatur gravia est centrum vbi est infernus. Inter vitia illud qõ deprimit cor ad terrenas diuitias est auaricia cuius locus est infernus sc̃z eterne damnationis. Unde serpenti antiquo dictum fuit. Terrã comedes cunctis diebus vite tue Genes. iij. id est tad te pertinebunt quos deceperis terrena cupiditate: ergo ex quo damnatio incurritur: filij hominum vsq; quo: sc̃z permanentis in hoc vitio: vt diligatis vanitatem id est ista tẽporalia que vana sunt. id est leto transitoria. Unde in inferno dicunt diuites. Quid nobis profuit superbia: aut quid contulit nobis iactantia diuitiarum. Ecce omnia transierunt velut umbra. Sapien. v. Vana sunt quia faciunt homines vanos cum per hoc frustrentur fine suo. id est eterna vita. Et hoc est accipere in vanum animã suam fm psal. id est non operari ea tñ vñ saluentur. sicut medicina dicitur vana que nõ inducit sanitatem ad quam ordinatur. Et queritis mendacium. id est ipa terrena que sunt mendaciosa: quia promittunt quietem ⁊ dant inquietudinẽ: promittunt sufficientiam ⁊ dant miseriam. Filij hominum ꝛc. Ubi sciendum q̃ cũ auaricia sit immoderatus amor habendi: hec immoderantia põt esse tripliciter. fm beatum Tho. ij. ij. q. cviij. arti. iij.

Auaricia cõsistit in tribus,

¶ Primo in affectione.

¶ Secundo in retentione.

¶ Tertio in effectione.

Et fm hec tria erunt tres sermones de auaricia in genere. Et quantũ ad primum. sc̃z de nimia affectione ad res tẽporales hoc reprehenditur in dicto versu. Filij hominum. Ubi tria notari possunt de auaricia.

¶ Et primo eius mali quidditas: ibi, Ut quid diligitis vanitatẽ ⁊ queritis mendacium.

¶ Secõdo eius peccati gravitas est: ibi, Filij hominũ

¶ Tertio eius affectualitas: ibi. Et queritis mendacium.

Auaricia est triplex

§. I. Quantum ad primum

Sciendũ q̃ auaricia vel cupiditas sumit tripl'. Uno mõ pro est nõ pctm̃ sc̃z pena vel radix pcti: ⁊ fm hanc acceptionẽ auaricia nõ est aliud q̃ quedã inclinatio nature corrupte ad bona corruptibilia: ⁊ talia inordinate appetendo. Un aplus. j. ad Timo. vj. Radix omniũ malor est cupiditas. i. auaricia: eo videlz q̃ ex auaricia frequẽtius alia peccata oriant̃ ad similitudinẽ radicis quia sicut radix totũ arbor alimentũ prestat: sic homo p diuitias acq̃rit facultatem ad quodcũq; peccatũ desiderãdũ ⁊ ppetrãdũ. Et vt dicit Leo papa. Clericũ vel virũ catholicũ ⁊ pcipue sacerdotẽ domini sicut nullo errore implicari: ita nulla cupiditate violari oportet, dist. xlvij. c. clericũ vel virũ. Implicari. i. detineri ⁊ impediri a spiritualib'. Sedo modo simile auaricia seu cupiditas pur est generale peccatũ seu genus ad omne peccatũ. ⁊ sic diffinitur a Gregorio i quadã homelia. q̃ auaricia est appetit' inordinatus nõ solũ pecunie: sed etiã scie ⁊ altitudinis: ⁊ cuiuscũq; boni tẽporalis. vt cũ supra modũ ambitur potestas. Et de hac videtur loqui Augustinus cum dicit. q: radix omniũ malorũ est cupiditas: ⁊ radix omniũ bonor est charitas. Et nisi fuerit vna penit' cuiusla nõ põt alia plantari. de pe. dist. ij. q: radix. q: quodlibet peccatũ mortale est cõtra charitatẽ fm beatũ Tho. ⁊ quodlibet pctm̃ pertinet illo modo ad cupiditatẽ. Et si obijciat q̃ ex hoc sequi videt̃ q̃ auaricia ⁊ superbia sint idẽ. Nã superbia dicit inordinatus appetitus scientie altitudinis ⁊ honoris qõ cõpehẽdit in diffinitione auaricie vt dictũ est. Respondet q̃ hoc nõ sequitur fz sunt vtiq; diuersa peccata superbia ⁊ auaricia etiã genraliter sumpta. Nam superbia est inordinatus appetitus circa scientiam potentiã pecuniã ⁊ alia quoad excellentiã quam quis ꝓsequit̃ ex illis. Sed auaricia est inordinatus appetitus circa predicta quoad sufficientiã que intendit in illis in acquirendo vel retinendo ipsa temporalia. Differũt etiã in hoc: q: supbia respicit peccatũ ex parte auersionis a deo cuius pceptο supbus recusat subijci. Auaricia vo respicit peccatũ ex parte conuersionis ad bonũ commutabile quia peccata scilz inordinate diligit. Tertio modo sumitur auaricia prout est speciale peccatũ distinctũ a ceteris. Et sic diffinitur auaricia q̃ est inordinatus amor: vel appetitus pecunie. Unde Ysido. lib. o pmo etymologiarum dicit. q̃ auarus dicitur quasi eris auidus. De ipis bea. Tho. secũda secunde. q. cxvij. arti. ij. ⁊ in questionibus de malo. ⁊ Alexander in secunda parte summe. q. xlij. Et de hac auaricia que est speciale peccatum dicit Ambrosius. Sicut hi qui per insaniam mente translati sunt: nõ iam rem ipsam sed passionis sue fantasiam vident. ita etiã mens auari semel vinculis cupiditatis astricta semper aurũ videt: semper argentum videt: semp reditus computat. gratius aurũ q̃ solem intuet̃. Ipsa eius oratio ⁊ deprecatio a domino petit aurũ. nec finis nec sacietas aderit cupiditati. di. xlvij. sicut hi. Et hoc est qõ dicit Salomon Ecclesiastes. v. ca. Auarus nõ implebitur pecunia. ⁊ qui amat diuitias non capiet fructũ ex eis. Ubi sciendum q̃ aliud est diuitias amare ⁊ non habere: aliud habere ⁊ non amare. aliud nec habere nec amare, aliõ habere ⁊ amare. Amare ⁊ nõ habere est vanum ⁊ infructuosum. Nam nec̃ habet cõmoditatem ex vsu earũ cum eas non possideat nec̃ fructum ex patientia in defectu earũ. et quo amat cupit habere per omnẽ modum quem possit: licitum ⁊ illicitũ: impatiẽter ⁊ inuoluntarie sustinẽs paupertatẽ. Unde apostolus. j. Timoth. vj. cap. Qui volunt diuites fieri incidũt in tentationẽ ⁊ laqueũ magnũ diaboli ⁊ in desideria multa inutilia ⁊ nociua q̃ mergunt hominẽ in interitum. Nam ppter hoc aliquãdo desiderãt furari: fenerari: decipere: ⁊ alia mala facere vt habeãt diuitias quas inordinate amant. Sedm sc̃z habere diuitias ⁊ nõ amare est laboriosum. Unde dicit Ecclesiastici. xxxj. ca. Beatus vir, scilicet diues qui inuentus est sine macula. scilicet inordinati amoris. ⁊ qui post aurum non abijt scilicet mente ⁊ corpore: vt auari qui vbiq; terrarũ sequũtur aurum etiam sub terra. Sed quis est hic ⁊ laudabim' eum. quasi dicat. paucissimi. Talis fuit Abraam. de quo scribitur Genesis. xiij. capitulo. q: erat diues in possessione auri et argenti. Sic et Job vt patet primo capitulo. q: non habuerit inordinatum amorem. patuit ex amissione ipsarum rerum in qua perturbatus non fuit. Tertium scilicet nec habere nec amare. hoc est perfectum. Unde prouerbiorum. xxx. capitulo dicitur. Duo rogaui te ne deneges mihi anteq̃ moriar. Uanitas ⁊ paupertates ne dederis mihi: sed tantum tribue victui meo necessaria. Diuitie eñ frequenter peruertunt possessores suos. Juxta illud

Differũt amare et habere diuitias.

Deuk.xxvij. Increassatus est dilectus ⁊ recalcitrauit. Señ. Non est pauper cui quãtũcũq; parũ est: satis est. ⁊ subdit. Supflue hẽ cupiditatis est: necessaria hẽ infinitatis ẽ. oĩa relinquere ꝑfectiõis est. sicut fecerunt apli. Vñ petr⁹ in ꝑsona omniũ dicebat. Ecce nos reliquimus oĩa: ⁊ secuti sumus te. Matth.xix. Et hiero. Socrates ille thebanus cũ ad philosophandũ pergeret magnũ auri pondus abiecit: nec estimauit se diuitias simk⁹ virtutes posse possidere ⁊c. rij.q.ij. gloria. Quartum. s. habere ⁊ amare. Si amenk plus ꝙ deus vel ꝙ deũ. ita. s. vt habẽs eas paratus sit facere ꝙ dei mãdata ne amittat. vel nõ subuenire i magnis necessitatibus sibi notis, periculosum est ⁊ pernitio sum. Vñ pz. Diuitie si affluãt nolite cor apponere. s. inordinate amãdo. Ratio aũt quare auaricia est pctm: ẽ ista

Auaricia quare est peccatũ.

fin be. Tho. ij. ij.q.cxviij. arti. ij. Eorũ que ordinank ad alique finẽ. bonũ eor consistit in ꝓportiõe seu debita cõmẽsuratiõe ad illũ finẽ bonũ. i. ꝙ sint in tali mensura seu quãtitate ꝙ pertingant ad finẽ. Sicut medicina que ordinat ad finẽ sanitatis cor: potis: tũc est bona qñ sumitur in tali mensura ⁊ qualitate que inducat sanitatẽ. Malũ aũt eor que ordinank ad finẽ consistit in excessu vel defectu ad debitũ finẽ. Sicut medicina purgatiua tunc est mala quando nõ euacuat sufficienter malos humores. vel qñ nimis euacuat ita ꝙ etiã bonos aufert. Tpalia aũt bona sũt ordinata a deo ad sustentationẽ hominũ. Querere igit ea ⁊ tenere vel desiderare nõ solũ ad sustentationẽ sui ⁊ suoꝝ, sed ad superfluitatẽ ⁊ vanitatẽ vitiosum est ⁊ malũ. quia excessus fit a debita eorũ mẽsura. Sed qz etiam non licet vti indebitis medijs vt ad debitũ finẽ perueniak. fin bea. Tho. qz fin aposto. ad Roma. iij. Non sunt facienda mala vt eueniant bona. hinc est ꝙ nõ licet querere vel desiderare tpalia etiam ꝓpter sui sustentationẽ ꝓ indebitos modos. vt per furtũ: vsurã: fraudulentiã ⁊ huiusmodi.

§.II. Quantũ ad secundũ

Auaricia grauat hominẽ.

principale sciendũ ꝙ vitium auaricie ꝓcipue aggrauat hominẽ. ⁊ vt graue inclinak ad centrũ. ita auaricia ꝓce teris ad centrũ inferni deijcit. Cõmuniter em̃ auari sunt obligati restitutionibus ⁊ dediti iniustis lucris. ⁊ cũ salua ri nõ possint ⁊ centrum inferni deserere nisi alleuiẽk per restitutionẽ ⁊ dimissionẽ illicitorũ lucrorũ potius cũ ponderе peccatoꝝ volunt ad infernã descendere ꝙ confuetа mala relinquere. ꝙnimmo fm Hieron. Cerera vitia hoie inueterascente senescunt. sola auaricia iuuenescit. Et ratio naturalis est fm Tho. vbi. s. ꝙ senes ꝓpter defectum naturalẽ auidius exteriorꝝ rerum requirunt subsidia sicut ois indigens querit sue indigentie supplemẽtũ: nec tñ excusak a peccato si cõtra rationẽ appetat. ⁊ ꝓcipue cũ ipa natura doceat: quia oẽ quod antiquatur ⁊ senescit, ꝓpe interitũ est fm apo. ad Heb. viij. Et cũ interierit: nõ sumet oĩa. fm pz. id est aliquod suorũ bonorũ. Ideo de facili debet contẽnere omnia: cogitãdo in breui esse moriturũ. igitur filij hominũ vsqꝙ quo graui corde. i. in auaricia q̃ vos grauat pinanetis, ꝓfacilius est camelũ ꝓ foramẽ acus trãsire ꝙ diuitẽ intrare in regnũ celorũ. ait ꝝpus Matth. xix. Ubi hiero. Recte diuites camelis cõparank. qz sicut cameli cũ deposuerint gibbũ ⁊ graueꝫ sarcinã ponderũ ꝓ cruinã acus. i. ꝓ angusta ⁊ arta via intrare ⁊ trãsire possunt. ita superbus ⁊ diues si dimittit gibbũ. i. amorẽ inordinatũ diuitiarꝝ. clarcinarũ peccatorꝝ de facili intrabit ꝓ artã

Acus

viã in regnũ celorũ. Dec hiero. Scõm magꝝ in hist oriaꝝ acus erat quedã porta ciuitak Hierosolyme valde arta. ꝓ qua nõ poterãt trare cameli nisi deposita sarcina. Ostẽdit aũt hoc pctm esse graue. qz est ꝓtra deũ: ꝙ primũ: ⁊ cõtra seipm̃ fm Tho. ij. ij.q.cxviij. arti. j. Peccat auarus cõtra deũ inquãtũ ꝓpter bonũ tpale diuitiarũ. cõtemnit bonũ eternũ. Vñ ⁊ auaricia dicit apls ad Eph. v. idoloꝝ seruitutẽ. qz affectũ quẽ fidelis exhibet deo ⁊ sollicitudinẽ auar⁹ exhibet pecunie. Et sicut idolatra subijcit se creature exteriori. ita auarus ls nõ eodẽ mõ. qz idolatra subijcit se creature quoad cultũ vt exhibeat ei cultuꝫ diuinũ: ls auarus subijcit se pecunie inordinate cõcupiscẽdo eã quo ad vsum. Et ĩ cõsi graue pctm: nõ ꝓtũ idolatria. Item fm Chrys. auaricia assimilat idolatrie, qz sicut idolatre veneranꝫ reliqas ⁊ idola nec ꝓ re reuerẽtia audẽt ea tangere ita multi veneraꝫ pecunias ⁊ eis vti nescĩut. ls vt sacra deponunt: ⁊ filijs ⁊ nepotibus intactas cõseruãt. Item fm ambr. cõparak auaricia idolatrie: qz sicut idolatra nitik auferre gloriã deo: ne solus de⁹ nomẽ deitatis obtineat. ita auarus in dei res se extendit vt solus vsurpet que de⁹ omnibus fecit. Utraq; sunt inimica deo: qz negant deo q̃ sunt eius. Ire auar⁹ peccat in primũ: cũ scz plus debito accipit ⁊ cõseruat pecunias ⁊ bona alia tpalia in damnũ ⁊ nocumentũ primorũ. Cũ em̃ bona tẽporalia nõ possint simk⁹ possideri a multis. nõ põt vn⁹ hõ in bonis tpalib⁹ superabũdare nisi alteri deficiat. ⁊ sic auaricia est directe ꝙ primũ. Vñ Amb. Esurientiũ est panis quẽ tu detines: nudorũ vestimentũ qõ recludis: miserorũ pecunia quã in terra fodis. Tantoꝝ ergo te scias inuadere bona quãtis possis dare qõ velis. i. qõ debes velle, vlvij. di. sicut hi. Tertio peccat auarus in seipsum: qz ꝓ hoc inordinat affectus eius: ls nõ deordinet corpus sicut ꝙ vitia carnalia. Sustinet etiã corpus multa incõmoda ꝙ rõnẽ. Vñ Greg. Dẽs huius seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt in celestibus debiles. Et infra. Nam sepe famẽ: nuditatẽ: deiectionẽ sustinẽt: ⁊ eaꝫ rerũ se ꝓ abstinentiã cruciat: ad quas adipiscendas festinant. xlvij. dist. oẽs. Et Eccls. vj. di. Est aliud malũ qõ vidi sub sole. ⁊ hoc frequẽs apud hoĩes vir. s. auarus cui dedit deus diuitias scz quoad mobilia: et subam. s. immobiliũ. ⁊ honorẽ: scz dignitatis ⁊ ptãtis. nec deest aie sue. id est sensualitati ⁊ vite corpali ex his q̃ deiderat in hoc mundo nec ei dedit deus potestatẽ. i. vsuꝫ potestatis vt comedat: sed alius vorabit eas. Est aũt auaricia mortale tripliciter ⁊ tunc grauat ⁊ deijcit ad infernũ.

Auaricia est mortale.

¶ Primo rõne equitatis qua offendit.

¶ Secõo rõne charitatis quam excludit.

¶ Tertio rõne finis quem peruertit.

Primo

Primo quidẽ auaricia offendit equitatẽ qñ nocet ꝓximo ꝓ iniustã acq̃sitionẽ furando: fraudãdo ⁊ hmõi q̃ sunt mortalia ex genere suo: qz vertunt in nocumentũ notabile ꝓximo: ⁊ sunt ꝙ iustitiã: ⁊ nõ solũ sũt ꝓtrare ls ista de fiderare. s. rerũ illicitas appetere acq̃sitiones: qõ pertinet ad auaritiã est mortale. Et de his intelligit illud Abacuc ij. Ve qui cõgregant nõ sua. Secõo qñ quis ita amat ista tẽpalia. ꝙ etsi videret extremas necessitates ⁊ subleuare posset: nõ faceret ne minuereꝫ in tpalibus. Et de his Jac. v. Agite nũc diuites. plorate ⁊ vlulate in miseriis que aduenĩunt vobis. diuitie vestre putrefacte sunt. aurũ ⁊ argẽtũ vestrũ eruginauit ⁊ erugo eoꝝ erit vobis in testimoniũ ⁊ manducabit carnes vestras. Secõo auaricia est mortale rõne charitatis quã excludit. Si em̃ tantũ amor diuitiarũ crescat ꝙ ꝓferak charitati dei vel primi. qõ contingit qñ facit vel quãdo paratus est facere contra deum vel ꝓximũ vt habeat diuitias vel nõ minuat vel nõ amittat putа peieratvel festa violat aut decipit. primũ aut habz animũ patiũ ad ista hmõi facere vt lucretk aut nõ ledak in tpalibus. vel etiã de supfluo nõ vult dare necessitate patienti⁹ tũc est mortale. Vñ. s. Jo. iij. di. Qui habuerit substantiam huius mundi ⁊ viderit fratrẽ suũ necesse hẽre ⁊ clauserit viscera sua ab eo quõ charitas dei est in eo. q. d. non hz talis charitatẽ dei: qz facit ꝺ charitatẽ ꝓximi manifeste. et de⁹ diligi nõ ꝓt vere ⁊ salubriꝫ fi nõ diligit ꝓximũ cũ ꝺ ipe ꝓcepit. Si q̃s diligit me ait ꝝps: hmones meos ḃuabit. ⁊ cõtra. Qui nõ diligit me hmones meos nõ seruat. Jo. xiij. Dicunk aũt diuitie suba vel a subst̃ãdo: qz debẽt substare rõni nõ dominari. Matth. vj. Nõ potestis deo seruire ⁊ mãmone. id est diuitijs. Non dicit ibi, inqt hiero. Nõ potestis habere sed seruire. Qui enim seruus est diuitijs

Secũdo.

Tertio.

Auaritia est graue peccatũ

Tertio.

Auaricia est mortale.

Secundo

rũ eas custodit vt seruus: ⁊ sic nõ substant diuitie sed ꝓ sunt: ⁊ dominant talibus. Vel dicunk diuitie suba a fustẽ tando qz debẽt diligi ad sustentationẽ nõ ad supfluitatez vel voluptatẽ. Et subdik. Et videritfratrẽ suũ necesse hãbere. i. sciuerit. nõ em̃ teneẽ supfluere necessitatibus quas nõ nouit. ⁊ clauserit viscera. s. misericordie. nõ dãdo cũ potest ⁊ ꝺz vel nõ cõpatiendo si dare nõ põt: nõ est charitas dei in hmõi. Tertio auaricia est mortale rõne finis quẽ peruertit. qõ sic ꝓbak. Amor: est boni. Sicut aũt duplex ẽ bonũ. s. bonũ ꝓprie ⁊ ꝓncipaliter dictũ. ⁊ sic est bonus qõ est finis. ⁊ bonũ qõ nõ est ꝓncipale. scz bonum qõ est ad finẽ. Ita debet esse duplex amor. s. ꝓncipaliter ⁊ ꝙ se bonũ quod est finis: et amor: secundario ⁊ consequenter bonũ qõ est ad finẽ. Auaricia igit, ꝙt est inordinatus amor tẽporaliũ rerũ ita ꝙ in eis finis constituak. semꝑ est pctm mortale. Cuius rõ est. qz auerti ab incõmutabili bono est pctm mortale. ls conuerti ad quodcũq; cõmutabile bonũ creatũ ficut ad finẽ facit auersionẽ ab incõmutabili bono qõ ꝺz esse vltimus finis. eo ꝙ nõ possint esse plures vltimi fines. ergo auaricia inquãtũ fruit tpalibus bonis semper est mortale. Dec Tho. in questione de malo. Et hoc modo dicit apls ad Ephe. v. ꝙ oĩs auarus nõ habet hereditatẽ in regno ꝝpi ⁊ dei. id est nullus auarus qui scilz constituit finẽ in diuitijs. Geniale aũt esset ꝙ ds mordinate diligeret tpalia. sed citra deũ. nec ex hoc transꝺgredit vel paratus est trãsꝺgredi aliquod ꝓceptorũ. Ꝺ aũt fit nõ solũ mortale sed valde graue ostendit ex hoc: qz cõtra nobilissimas virtutes. vtputa ꝓtra pietatẽ ⁊ misericordiã que est maxima inter eas q̃ sunt ad primũ. Vñ Amb. Dis summa ꝙdam religionis in mia ⁊ pietate consistit. Est cõtraria iusticie q̃ est ois virtus. ⁊ neq; hesperus neq; stella: neq; lucifer est ita clar⁹. vt dicit pbs in. v. eth. Iusticia cũ tenet mediũ inter superfluũ ⁊ diminutũ. Auaricia aũt excedit in accipiẽdo ⁊ deficit in dãdo. qz accipit plus q̃ debet ab aliꝭ furãdo: rapiẽdo: fenerando: fraudãdo et hmõi. Et minus dat q̃ debet fibi ⁊ alioꝝ necessitatib⁹ cuꝫ põt nõ subueniẽdo. Est etiã ꝓtraria virtuti liberalitatis que facit hoies aliꝭ gratũ. Unde Boe. Largitas claros id est famosos facit auaricia vero odiosos. Cum em̃ virtus liberalitatis mediũ teneat circa acceptionẽ ⁊ dationẽ pecuniaruz liberalis verũ ẽ facit sicut oportet. Nam ad decentẽ dationẽ sequik ꝙ sit decens acceptio. Liberalis enĩz ꝓmo recte se habet in datione eo ꝙ ipse in dãdo obseruat regulã rõnis inquãtũ ipse dat quibus oportet. ⁊ quãꝺ oportet ⁊ ꝙd oportet ⁊ quãtũ oportet ⁊ quo oportet: obseruãdo semꝑ debitas circunstantias q̃ ad rectã datiõnẽ exiguntk. Secõo liberalis se recte hz in acceptione ⁊ ꝓcipue quattuor modis. Primo qz accipit vnde oportet: qz a ꝓprijs possessoribus. Secõo accipit q̃tũ oportet: qz minus sibi relinquit q̃ aliꝭ det: eo ꝙ paucis ipse est contentus. Tertio accipit quo oportet: qz pauca ⁊ in necessitate libẽter aũt dat. ⁊ ꝓpterea interdũ minora dans liberalior iudicak. Quarto accipit eo fine quo oportet. Non em̃ liberalis appꝛeciat diuitias ꝓpter ipsas sed solũ ꝓpter dationẽ. Auarus vo inordinate se habet in his duobus. s. in acceptiõe ⁊ datione pecuniarũ vt ꝙ discurrẽdo ꝙ singula Dec Tho. ij. ij. questione. cxviij. arti. iij. ⁊ in scriptis ethicorũ lib. iiij. c. ij. Et q̃uis auaricia sit valde graue peccatũ: nõ tamẽ maximũ omniũ. nam magnitudo peccati pot attendi ex tribus. Primo ex parte boni quod offenditur vel contemnik. ⁊ fm hoc tanto pctm est grauius: quanto bonũ qõ ꝙ pctm offendik contemnitur vel corrumpik. e nobilius vel inaius. ⁊ sic pctm ꝓtra deũ est grauissimũ quia per hoc cõtemnik summũ bonũ. Secõo attendik magnitudo pcti ex ꝓre dãni quod infertur. ⁊ sic inter pcta que in ꝙ primũ cõmittunt: tanto pctm est grauius quãto dãnũ est grauius. primo illatũ. Unde hominicidiũ est grauis⁹ adulterio. ⁊ adulteriũ grauius furto. Tertio põt attẽdi magnitudo pcti ex ꝓre boni cui q̃s inordinate subijcit: q̃to enĩz bonũ est minus tanto pctm̃ deformius. Cũ aũt inter bona humana tpalia sint minima: qz minora q̃ bona corporis: ⁊ bona corporis q̃ bona aie. ideo qz inordinatus appetitus auari subijcit minimo bono. s. rerũ exteriorũ. ĩo fm hoc auaricia est turpius ⁊ deformius. Et ꝓpter hoc Ecclesiastes. i. ad pctm̃ ꝓnias: qz ad oĩa vitia auarus inclinak. vel scelestius. i. turpius vel vilius: qz ꝓfert bonũ cõmutabile minimũ bono incõmutabili sũmo. Et subdik ibi. Nihil iniquius q̃ amare pecuniã. qõ intelligit tripliciter. Iniquius. i. equitati naturali magis cõtrarium q̃ amare pecuniã scz plus debito acquirendo: vel retinẽdo: qz fm legem cõmunẽ nature oĩa erant cõmunia. Secõo modo dr iniquit⁹. i. insatiabilius q̃ amare pecuniaz scz inordinate: qz numq̃ satiak. Johan. iiij. Qui biberit ex aqua hac sitiet iterũ. Tertio modo dr iniquius. i. inequali⁹: qz auarus dat ⁊ cõtinit bonũ eternũ ꝓ tpali. Vñ subdit. Dic em̃ aiam suã venalẽ hz. i. vitã suam naturalem ex ponens se periculis. vel aiam. i. spm̃ suum. Et subdik. Proiecit em̃ intima sua. i. vitã corpalẽ nõ curando de ea vt lucreꝫ. vel intima sua. i. virtutes eẽs abijciẽs vt lucreꝫ. vel intima. i. intimos amicos: qz auarus nullũ habet amicum. vel intima. i. viscera pietatis ⁊ misericordie. Vñ Tullius in lib. de offi. Nihil taz angusti animi nec tã praui q̃ amare pecuniam scz inordinate. Dec beatus Tho. secunda se cunde. q. qua supra. Et alexander in. iij. parte. q. lxij.

Auaritia ex auari cia oriuntur alia pecata.

§.III. Quantum ad tertiũ

scz de effectu eius. Sciendũ ꝙ multa vitia ⁊ quasi omnia ꝓcedũt aliqñ ex auaricia. Unde subdik. Queritis mẽdaciũ. i. diligendo inordinate tpalia qõ pertinet ad auaricia querik mendaciũ. i. pctm. Dicit aũt pctm mendaciũ. iuxta illud omnis homo mẽdax. i. ꝓtẽr eo ꝙ pctm est cõtra veritatem vite: tum quia nõ adequatur intellectui diuino nec humano actus peccati: sed contra lumen naturale est. tum quia peccatũ sub specie boni decipit hominẽ trahendo ad malũ. Procedit namq; ex auaricia fupbia: cũ ex diuitijs homo fupbiat: ⁊ videt sibi oĩa debere subijci. Aug. Vermis diuitũ fupbia. Oritur ⁊ luxuria. unde ꝑs diuitijs adiungit voluptates dicẽs. A diuitijs ⁊ voluptatibus eumtes suffocank. Lu. viij. Hinc ira flãmescit ĩ impedimur eius lucra. Tabescit inuidia si alius sit ditior eo. Deijcit accidia si nõ lucreꝫ vel amittat quesita. Tristat supra modũ. ⁊ sic de aliꝭ. Ꝑcipue tamẽ procedunt ex ea illa q̃ dicunk filie ei⁹: rõne quoz dr vitiũ capitale. scz septez que ponit Greg. in moral. Dicitur em̃ aliquod vitiũ capitale fm Tho. secunda secunde. q. cxviij. arti. vij. illud ex q̃ oriũ tur alia fm rõnem finis. Finis em̃ cum sit multrum appetibilis: per eius appetitum homo ꝓcedit ad multa faciendа bona vel mala. finis aũt maxime appetibilis est beatitudo seu felicitas que est vltimus finis humane vite. Et id eo quãto magis aliquid participat cõditiones felicitatis tanto magis est appetibile. Est aũt vna de conditionib⁹ felicitatis vt sit per se sufficiẽs. alioqñ nõ quietaret appetitũ tanꝙ vltimus finis. Scz ꝙ se sufficientia maxime ꝓmittit diuitie, vt Boetius ait in. iij. de cõsolatiõe. Cuius rõ est: qz denario vrimur quasi fideiussore ad oĩa habenda. vt dicit pbs in. v. Ethi. Et ad idẽ dr Eccls. x. Pecunie obediunt oĩa. Et ideo auaricia que consistit in appetitu pecunie ponit vitiũ capitale. Nec obstat ꝙ liberalitas que opponik auaricie nõ est ꝓncipalis virtus. Nõ em̃ opz ꝙ ꝓncipale vitium opponaꝝ ꝓncipali virtuti. Nã virtus perficitur fm rõnẽ. vitium aũt fm inclinationẽ appetitus sensualis. nõ aũt ad idem genus ꝓncipaliter respicit rõ ⁊ appetit⁹ sensitiu⁹. Ire nõ obstat qꝺ auaricia ipsa ex alio vitio aliqñ oriak. cui dicat Greg. ꝙ aliqñ oritk ex elatione aliquando ex timore. qz nihil ꝓhibet vitium capitale ex aliꝭ interdum oriri: dum tamen alia vitia soleant ex eo plerumq; nasci. Item non obstat ꝙ diuitie circa quas est auaricia non habent rationem finis: sed magis rationem

Vitiũ capitale vr.

eius qđ est ad finē.q: inꝑtū pecunia est vtilis ad oīa sen/sibilia cōquirēda ꝓtinet quodāmodo virtute oīa:ꝛ iō ha/bet quandā similitudinē felicitatis.be.Tho.ij.ij.q. vbi.s.

Zuaritia est spūa/le peccatū

Ité cū pctā carnalia dicant illa q̄ ꝓficiunt in delectatiōib⁹ carnalib⁹.q̄.s.sensu carnis cōplent.vt delectatio ciboꝝ.ꝛ venereoꝝ.Spūalia aūt pctā dicunt q̄ ꝓficiunt delectatōi/bus spiritualibus absq; carnis delectatiōe. vt q̄ cōplētur in sola aīe apprehēsiōe:q: auaricia est hmōi.delectat enīz auarus in eo qꝺ ꝓfiderat se possessoꝝ diuitiarū.ꝛ iō ē spi/rituale pctm̄ fm Greg.cuius em̄ fit circa obiectū cor:pale. s.diuitiarū.nō querit tm̄ delectationē cor:palē:sꝫ solū aialē. sc̄z put delectat in hac cōsideratiōe q̄ diuitias possideat rōne tamē obiecti qđ est materiale.beatus Tho.

§.IIII. Sunt autez he filie

Prima filia.

auaricie septē. Prima est obduratio contra miam q̄ alio modo dicit inhumanitas:ꝛ ꝓ hoc auarus excedit moduꝫ in retinendo.Sc̄do excedit auarus modū in accipiendo. Et b̄ tripliciter. Jn corde:ope:ꝛ sermone. Jn corde quidē excedit modū acq̄rendi.q: auaricia ingerit homini sollici tudines ꝛ curas supfluas.ꝛ fic ponit filia auaricie inquie tudo mētis.Sc̄do excedit auarus modū acq̄rēdi in ope. ꝛ fic ex ea oriꝫ violentia ad quā ꝓtinet rapina. Tertio exce dit modū in sermone.Et quātū ad b̄ quattuoꝝ facit.Pri/mo vtiq; fallacia.Sc̄do addit aliq̄n iurāmētū. Et ꝑtrahit periurīū vt possit lucrari.Tertio fraude decipiēdo in con tractibus.Quarto ꝑditiōe ꝓdendo personas ad acq̄rēn/dū lucrum. Jſti aūt ponit noue filias auaritie.f.mēdaciū.ꝛ falsuꝫ testimoniū:fraus:furtū:piurīū:turpis lucri appeti/tus:violētia:inhumanitas:obduratio:ꝛ rapacitas.que re ducunt ad septē q̄ ponit Greg. Nam mēdaciū ꝛ falsuꝫ tes/timoniū cōprehendunt sub fallacia:ꝛ furtū est quedam species fraudis:turpe lucrū ad inquieturidinē reducit:ra pacitas sub violentia.inhumanitas:ꝛ obduratio idē sunt.

Differen/tie auari.

Jſta q̄ septem genera vitioꝝ dicunt filie.q: ex ea oriunt sicut filie ex matre. Notandū etiā ꝙ fm Aris.iiij.ethico. septē sunt species seu differentie:tenacitas:parcitas:chy/mibilis:seruitus:mercetricium:aleatores:ꝛ mortuoꝝ spo liatores.quorum numerus vel sufficiētia sic distinguitur q: auarus peccat in generali duobus modis.s. in dando ꝛ in accipiendo. Jn dando peccat tribus modis.quia ali/quando nihil dat:ꝛ talis dicitur tenax.secundo peccat q: parum dat.ꝛ talis dicitur parcus.tertio q: si dat cuꝫ ma gna difficultate dat.ꝛ tunc parū.ꝛ talis vocat chymibilis quasi animi venditor:q: de paruis magnā vim facit.Se cūdo auarus peccat in accipiēdo.ꝛ hoc quattuoꝝ modis. q:.s.lucra viliter:turpiter:illiberaliter:ꝛ violenter.Primo auar⁹ lucrat viliter. aliq̄n ꝛ seruiliter.puta si aliqua vilia seruitia facit.ꝛ talis vocat seruitus.Sc̄do peccat q̄ aliq̄n lucrat turpiter.puta de aliquibus actib⁹ turpib⁹ ꝛ vicio/sis vt meretricio ꝛ hmōi.Tertio lucrat illiberal⁹.vt de eo qđ gratis ops cōcedere.vt faciunt vsurarij ꝛ aleatores ab amicis auferendo.Quarto lucrat violēter.f.vim inferen do alijs:sicut faciunt latrones vel mortuoꝝ spoliatores beatus Tho.ij.ij.q.cxviij.arti.viij.ꝛ in.q.de malo.

§.V. Quod peccatū auari

§.ij.

cie aggraueꝛ vt dictū est.s.ꝛ q̄ plurima mala ex ea oriant vt hic dr:ostendit Greg.in.iiij.mora.c.xix.vbi exponit ꝓ phetiā zacharie dicētis sibi dictū. Leua oculos tuos ꝛ vi de quid est hoc qđ egredit. Et dixi. Quidnā b̄ est. Et ait. Hec est amphora egrediēs. Et dixit. hec est oculus eoꝝ in vniuersa terra. Et ecce talentū plumbi portabat.ꝑ plumbuꝫ ꝛ in magna quātitate:q: ꝑ talētū designat magna grauitas peccati q̄ ad inferiora depimit. Et ecce mulier vna sedēs in medio amphore de qua dicit q̄ est impietas. Greg. Jmpietas in medio amphore ꝓcit quia mmirū semꝑ in auaricia im/pietas tenet. Et hoc siue sumat impietas ꝓ infidelitate fm q̄ pietas ei contraria dicit cultus dei: siue sumat ꝓ o crudelitate fm qđ pietas dicit misericordia. Nam ꝛ aua/ricia dicitur idolorū seruitus ab apl̄o ad Ephe.v. q: solli citudinē quā debet deo exhibere nummo apponit:ꝛ aua/rus est crudelissimus ꝛ ad pauperes ꝛ sibi ꝛ suis in neces sarijs. Et misit massam plumbi in os eius. Massa plum bi est pōdus peccati.qđ obstruit ita os eius.s.auariciā se crātis:vt nec dīm laudare valeat nec ꝓfiteri pctā sua. Nul lum em̄ peccatū ita retrahit hoiem a ꝓfessione sicut auari cia:q: nouit auarus q̄ absolui nō potest nisi restituat alte/rū.ꝛ in futurū abstineat ab illicitis lucris:qđ necessariū ē vt dicit de pe.dist.v.negociū.ꝛ.c. falsas. Et leuaui oculos meos ꝛ vidi. Et ecce due mulieres egredientes. Jn his duabus mulierib⁹ duo ꝑncipalia vitia accipimus:supbiā sc̄z ꝛ inanē gloriā q̄ impetrati fine dubio coniuncta sunt. Nā vermis diuitū supbia.vt dicit Aug. Et cōiter diuites sunt auari. Et fm psal. Jn multitudine diuitiarū suarum gloriant. Et spūs erat in alis earū. Ale aūt harū mulierū sunt actiones ꝓcedētes ex ipsis vitijs supbia.s.ꝛ inani glo ria. Spiritus aūt dicit esse in ipsis alijs q: ꝓ actiones hoꝝ vitioꝝ sathane voluntati deseruiūt. De quo spiritu loqui tur Luc.xj. Cum immūdus spūs exierit ab hoie ambu/ lat ꝑ loca arida.i.deuotione ꝓuata. Et habebāt alas q̄s alas milui. Adiluus insidiari studet semꝑ nature pulloꝝ q̄.s.actiones ꝓuenientes ex supbia ꝛ inani gloria diabo lo sunt similes: quia insidiant semꝑ vite paruulorū siue si bi siue alijs paruis sensu ꝛ intellectu quos fraudibus de cipiūt. Adilui etiā vox est meū meū.ꝑ hoc designans q̄ auaricia supbia ꝛ inanis gloria querūt ꝓprium cōmoduꝫ. Et leuauerūt amphoraꝫ inter celum ꝛ terrā. Superbia et inanis gloria habent hoc ꝓprium vt eum qđ fecerint in cogitatione sua euanescere sup cereros extollant:ꝛ modo per ambitū rerum modo ꝑ desideriū dignitatū quem ca ꝑtū tenēt quasi in honoris altitudinē eleuant. Qui autez est inter celū ꝛ terrā ꝛ ima deserit ꝛ tamē superiora nō at/tingit:quia videlz superbia ꝛ inanis gloria mentē ꝑ auari ciam captā ita eleuant:vt quosq; proximos despicientes quasi deserant ꝛ alta quasi gloriantes petant. Et tamen dum superbiūt ciuibus superioribꝰ.id est angelis nō iun/guntur. Et cum interrogaret ꝓpheta quo deferret ampho ra.fuit responsum ei vt edificet ei dom⁹ in terra Senaar. Senaar interꝓtatur fetor eoꝝ. Sicut aūt bonus odor.s. edificationis est ex virtute iuxta illud apl̄i. Christi bonus odor sumus deo. Jta ecōtrario ex vicio fetor. Quia ergo quodlibet malum ꝑ auariciā gignit.fm illud.j.ad Ti/mo.vj.Radix omnium malorum est cupiditas. dignum est vt domus auaricie in fetore construatur. Sciendum/ q̄ ꝙ Senaar latissima vallis est in qua turris a superbie/ tibus edificari ceperat: que linguarum facta diuersitate destructa est:que turris babylon dicta est ex ipsa videlicet

Figura auaritie.

Senaar

confusione gentiū atq; linguarū. Jbi ergo amphora auaricie ponit vbi Babylon.i. confusio edificat.q: ꝑ auaricie impietatē certū est oīa mala exurgere:ꝛ demū ad Babylonē infernalē summe confusionis adduci.

De auaritie insaciabili cupiditate:culpabili cecitate:et miserabili felicitate:ꝑ modū ꝓdictiōis. Caꝑlm. II.

Thesaurizat et igno/

t rat cui cōgregabit ea.ps.xxxviij. Et q̄m malū sequaf ex hoc ostēdit Amb⁹.dicēs. Des cupi/ditoes auari Gyezi lepra cū diuitijs suis possident.ꝛ ma la quesita mercede nō tā patrimonij facultatē q̄ thesauꝛ criminū cōgregauerī eterno supplicio ꝛ breui fructu.s.q. j.cito turpem. Et iō xp̄s signāter admonit dicēs. Nolite thesaurizare vobis thesauros super terrā.cē. Matth.vj.

Thesaurizam⁹ ꝓ pter tria.

Notādū aūt q̄ thesaurizare vel thesauros recōdere p̄t fieri triplici ex cā.vt dr in cōpendio theologie.li.iij.ca.xix. Primo pōt qs thesaurizare ex ꝓuidētia ꝛ ꝓfideratiōe ne cessitatis:ꝛ fic ꝓcedit parentib⁹ secularib⁹ ob necessitatez filioꝝ educandoꝝ ꝛ filiarū cōugio tradēdarū nō ditāda rū seruato modo ꝛ statu psone. Vñ apl̄s. Debēt parētes filijs thesaurizare nō filij parentib⁹. Sc̄do pōt quis the/saurizare ex ꝓsideratiōe publice vtilitatis.s.regni defendē di:cultus dei ampliandi:ꝛ fic etiā vt licitū cōcedit ꝑncipi bus:seruatis tamē debitis circūstātijs:vt.s.p b̄ nō diminu/ atur,subuentio extremarū necessitatū occurrentiū q̄ sciunt Vñ ꝛ dauid ꝓparauit.ꝛ seruauit magnū thesauꝛ salomo ni ꝑ ꝓuisionē tēpli,vt ꝓz.iij.Reg. Personis aūt eccl̄ie sticis nō licz intētione seruādi. Vñ Amb⁹.Auruꝫ hz eccl̄ia nō vt seruet sꝫ vt eroget ꝛ det paupib⁹.xij.q.ij.aurū. Ter tio ex affectu auaricie absq; omni intētione,puidendi sue necessitati vel aliene. Et b̄ mō thesaurizare est ꝓhibitum ꝛ mortale:ad qđ facit verbū Hieronymi dicētis. Accepis/ se pauperibus erogādū ꝛ egētibus plurimis reseruasse: aut timidū est aut cautū aut certe qđ apertissimi est sceleris oīm ꝓdonū vincit cupiditatē.xij.q.ij. Gloria. Cōtra hoc ꝑceptū facit auar⁹,put dicit pā. Thesaurizat ꝛ igno rat ꝛc.vbi ostenditur auari triplex mala conditio.

Auari tri plex cōdi tio.

¶ Prima insatiabilis cupiditas.q: thesaurizat.

¶ Secūda culpabilis cecitas.q: ignorat.

¶ Tertia miserabilis infelicitas.q: cōgregabit ea.

Primū ꝓtinet ad cupiditatē affect⁹.sc̄z ad cecitatē intel lect⁹.tertiū ad facultatē effect⁹.ꝛ fic tota ei⁹ vitā cōdenat.

§.I. Prima ergo ꝓauitas

est terrenoꝝ inextinguibilis appetit⁹.ꝛ iō dicit thesauri/zat.i. cōgregare nō cessat,ꝓter sitim inextinguibile suaꝫ generat em̄ auaritia infinitū ardoꝛ ꝛ insatiabilē sitim. vñ Amb⁹.dist.xlvij.sicut hi.dicit. Nec finis vnq̄ nec satietas aderit cupiditatibus. Et hoc triplici ratione.

Insatias bilis sitis auari,

¶ Primo ratione desiderij.

¶ Secundo ratione modi.

¶ Tertio ratione termini.

Quātū ad ꝑmū.q̄to plus auar⁹ hz tāto plus sitit.ꝙ pisce. Vñ puer.xxx. Jgnis.s.auaricie nunq̄ dicit sufficit. Jgnis etiā nō extinguit ex appositiōe lignoꝝ siccoꝝ: sed auget.vñ vsus. Crescit amor nūmi q̄tū ipa pecunia cres scit. Ité nunq̄ pecunia tristis satiat auar⁹. Nō huius est. q: potus pecunie nō ibi ponit vbi est sitis auari. Vñ sicut vinū in dolio nō sedat concupiscē sitim:sic pecunia in bur/sa vel arca sitim mētis sedare nō pōt.q̄to ergo magis hec cōcupiscētia crescit:tāto etiā minus hz qđ ei sufficere pos sit:talis ergo insufficiētia rerū maioꝛ est cupiditas amoꝛ rerū ꝑ aliū gignit:vñ est sitis hydropico:q̄ q̄to plus bibit tan to ampl⁹ sitit. Sic auar⁹ q̄to ampl⁹ lucrat:tanto magis desideraꝛ lucrari. Proinde Bern. air. Auar⁹ terrena esurit vt medic⁹. Sc̄do rōne modi. Quāto em̄ modus augen di pecunias est facilioꝛ certioꝛ atq; securioꝛ lucrū maius tāto inhianti ad incrementū illū delectabilioꝛ ꝛ suauioꝛ fit nisi a tali excessū mētis virtute homo cohibeat. hz modus ipse augendi pecunias ꝛ spōliter ꝑ vsurā ꝓ dictas tres ꝑditiōes.q: facilioꝛ certioꝛ ꝛ securioꝛ ꝓ ꝑ nas lucrū maius est.ꝛ ꝓterea ad effectū succendēdū ad cupi ditatē efficacissime operat. Vnde Eccl. xiiij. Insatiabilis oculus cupidi. Talis sanguisuge assimilari pōt que mē/ bro tumido delectabiliter applicat sanguinē infectū insa tiabiliter sugit. Et dū infirmū mēbrū a putredine sanat ꝑ bij ꝑ necē fugēdo ꝑcurat. Sic insatiabilis auar⁹ dū vene nosam pecuniā ꝑ auaritiā bibit insatiabilē aliū infirmum quasi sanat dū sanitate indigentē aliq̄n subleuat:sꝫ ipe se ipsum occidit ꝑ pctm̄. Vñ Prouer.pemul. Due sunt san guisuge q̄ semꝑ dicit affer affer.s.cupiditas:ꝛ luxuria. Se pecꝰ cōtingit qđ b̄. Eccls.iiij. Unus est ꝛ scōm nō hz mō filiū nō fratrē nē.ꝛ tū laboꝛare nō cessat. nec tū sat̄iantur oculi eius diuitijs nē. Tertio rōne termini. Sc̄dm em̄ Arist.j.politicoꝝ. finis auari est augmētatio pecunie. Ap petitus aūt finis fm eū est infinitus. ꝓter qđ brīmdine appetim⁹ q̄si infinitū:quāto magis possum⁹ cogitare. et quāto fort⁹ ꝛ intētius nos valem⁹. Et hinc est q̄ sicut ipe ait. Pecunie amatores totā suā substanꝛ ꝛ industriā ꝛ potē tiā ordināt ad pecunie lucrum. Preterea creatura rōnalis ad imaginē dei facta creaturis oībus occupari pōt. reple ri aūt oīno nō pōt:q: capacē dei quicq̄d min⁹ est deo iple re nō pōt. Insup vltī coꝛp⁹ in spūali cōtineri impossibile est. Nam sicut sapientia nō pōt impleri arca:sic nec pecu nia pōt impleri aia. Vñ Bern. Non plus satiabit cor hoꝝ minis auro q̄ cor⁹ aura. ꝛ auar⁹ non implebit pecunia. Eccls.v. Hinc em̄ in figurā thesauri hiericho fuerunt ana thematizati. Et q: achor tulit aliq̄d ex eis ꝙ dñi mādatuꝫ lapidarius fuit.vt habet Josue.vij.ad figurandū vt expo nit venerabilis Gratian⁹,j.q.iiij.eccl̄ia. ſ. seq.q̄ thesauri huius mūdi nō debēt transire in sorte fideliū.i. nō debent fideles thesaurizare. Hiericho em̄ interꝓtat luna.ꝛ signifi cat mundū q̄ mutaf vt luna crescēdo ꝛ descrescēdo in ho minib⁹ quoad tpalia. Jſraelite interꝓtant videntes. et si gnificāt fideles. Achor significat auarū q̄ cōra volūtatez dei cōgregat.ꝛ ipse fmā dilapidatur mātiōis. Quicdā auarus cū ꝓposuisset implere arcā ꝙ phas ꝛ nephas. dei de a laboꝛe cessare cepit parce viuere.deinde ad arce ipleꝰ tionē multiplici vitio sꝫ mendacij periurij fraudis ꝛ hu/ iusmodi laboꝛare. Cūq; nondū arcā implesset timēs dia bolus ne arca repleta amitteret eū ei taliter guttur con strinxit q̄ quicq̄ nō poterat deglutire. Denicq̄ allatis va rijs cibis cepit eger clamare dicens. Crucioꝛ crucioꝛ. heu moꝛioꝛ. fame.sed quia a diabolo strangulor: manducare nō possum. Quo dicto cum diabolo spiritū exhalauit.

Excēplum

§.II. Secūda ꝓauitas est

cecitas mentis.ꝛ ideo dicit ignorat. Ignorantia aūt est quedā cecitas mētis ꝑcipue circa salutifera. Nempe q̄/ tō magis coꝛporalis oculus ad infima inclinaf terreq; ꝑ pio:ꝛ fit:tanto magis ꝛeslringif coꝛporeus visus. Et econ tra si ad superiora eleuatur. Proinde si oculi vnius homi nis essent in celo tota terra que nobis tā immēsa videtur quasi breuissimus punctus appareret. Sic nempe cordi diuino amoꝛe suspenso atq; deo coniuncto terrena cūcta nihil esse videntur. Sed ab his qui spūales oculos sta tuerunt declinare in terrā magis estimantur:q: spirituali lumine ꝓuisi sunt. Unde de hoc ꝓphetā Dauid ait in ps.xlviij. Non videbit interitū cum viderit sapientes mo/ rientes:simul insipiens ꝛ stultus peribunt:ꝛ relinquēt alie nis diuitias suas:ꝛ sepulcrum illoꝝm domus eoꝝ in eter nū. Jn quibus verbis ꝓpheta tres cecitates ostēdit in ta li homine. Prima dānatiōis. Secūda derelictionis. Tertia habitatiōis. Quantū ad primā cōsiderat auarus q̄ sic ꝛ pauperes iusti:sicut ꝛ mali alij moꝛiuntur:ꝛ excecatus puluere terreno:cum aliam vitam non credit:ac per hoc damnationē suam non videt. Et quantum ad hoc dicit

Triplex cecitas auari.

pñs. Nō videbit ꝛc̄.s.oculo fidei interitū suū.s.eternū. Et cām huius subdit. Cū viderit sapiētes moriētes. id est virtuosos. Hinc Eccl̄s.ij. Oculi sapientis virtuosi in capite ei⁹ sc̄z oculi mētales sunt eleuati ꝛ locati in capite. id est ꝓ nō in his transitorijs. Et sequit. Stultus. i. auarus. in tenebris ambulat. i. in terrenis que tenebrosa sunt ꝛ terra. Et subdit pñs. Simul insipiēs ꝛ stultus peribunt. Insipiēs q̄ futura non intelligit nec credit. Stultus q̄ negligit ea scire corpore ꝛ aīa simul peribunt tales auari. Scōa est cecitas derelictionis. q. derelinquēt alienis diuitias suas nec eīs secū asportabūt teste Job qui. xxvij. ait. Diues cū dormierit nihil secū affert. aperit oculos suos ꝛ nihil inuenit. Ambrosius. Non sunt hois bona que secū afferre nō valer. Sepe quoq; ad litterā cōtingere solet q̄ alienis diuitias suas relinquunt. Vñ eccl̄s. v. Est aliud malum q̄ sub sole. ꝛ quidē frequēs apud hoies: vir cui dedit de⁹ diuitias. s. p̄missiue ꝛ subaz ꝛ honorē ꝛ cetera que sequunt ibi vide q. ad ꝓpositū. Insup ꝛ ꝙsanguinei sepe alieni sūt dū auari morte defunctū vt habeāt illa bona: q⁹ dñs insinuare volēs ait Matthei. x. Inimici hois domestici eius. Et vere inimici illi sunt cū sepe contingat q̄ filij ꝛ ceteri consanguinei ne auarus q̄ acquisiuit p furtum rapinaz et fraudes ꝛ vsuras ꝛ ludos ꝛ hmōi restituat aliena: malicia aut violentia impediunt ne conficiant testamenta ꝛ cautiones. q⁹ dei iusto iudicio euenit vt nō possint cū volūt quando cū poterant noluerunt. Tertia cecitas est habitatiōis. q. quasi opinari tales vident q̄ in sepulcris suis debeāt habitare semp. cū. s. ita fastuose ea ornāt ꝛ in locis sacris collocāt illa. Et de hoc subdit. Sepulcra illoꝝ domus eoꝝ in eternū. Ꝓroide ad tales per Esa. xxij. Quid tu hic. s. in eccl̄ia. aut quis hic. q. excidisti tibi sepulcrum. Excidisti in excelso memoriale diligēter in petra taberna culū tibi. Ecce dñs asportari te faciet sicut asportat gall⁹ gallinacius ꝛc̄. Exemplū in lib. dial⁹. de sepulto in loco sacro malo hoie. Jtē in canone. Hiego. Quos pctā deprimūt ad maiorē cumulū dānationis potius q̄ ad absolutionē eoꝝ. cor: poza in eccl̄ijs ponunt. in. c. cū grauia. xiij. q. ij. Et hoc ꝓpter p̄sumptionē cōmissam ab eis in vita ordinando de hmōi sepultura ꝓpter fastum mūdi. Cōtigit accidit auaro q⁹ d⁹. Hiere. xxij. Sepultura asini sepelietur. De asino mortuo tres ptes fūt. Una pars ē pellis ꝛ hec est ei⁹ ꝙ possidebat. ꝛ ex hoc cozio fit tympanuz. vñ hoies gaudēt ꝛ tripudiāt ad sonitū ei⁹. Scōa pars. s. caro est vermiū. Tertia sunt ossa que exponunt ventis frigoribus ꝛ caloribus duratura. Sic de auaro fiunt tres ptes. Nam tpalia q̄ sunt vt pellis remanēt suis ꝙsanguineis vñ gaudēt ꝛ tripudiāt corpaliter: corꝑ vo efficit escavermiū anima cū potētijs suis que sunt vt ossa permanentia exponuntur frigori ꝛ caloꝛi inferni. Juxta illud Job. xxiiij. Trāsibūt ab aquis niuiū ad caloꝛē nimiū. Jta dixit illi q̄ intendebat thesaurizare sibi dicens. Aia mea habes multa bona posita in annos plurimos. fuit dictū. Stulte hac nocte aīmā tuam repetent a te. i. demones auferēt: que aūt parasti cuius erunt. Et addit dñs iesus post istud cēplum dictū. Sic est omnis q̄ sibi thesaurizat. ꝛ nō est ī deum diues. Lu. xij. Legit in chronica martiniana q⁹ quidā diues dedit⁹ auaritie emebat blada tpe messiū multa. casuans vt caristiam induceret. sed dei iusto iudicio miserabiliter mortuus est. Nam cū esset in quodā portu in terra ad ista tractandum subito mures innumeri de terra egredientes cozā oibus ascenderunt super corpus ei⁹ ad rodēdū eū: ꝛ cū non possent cū multi a murib⁹ defendere portauerūt eū ī nauim. Sz de nauī tot exierūt ibi mures q̄ nec eū ibi potuerūt defendere. Sz demū a murib⁹ occisus ꝛ corꝛosus est. sicut ipe poti⁹ permittebat blada mercēre. ꝛ a muribus cōsumi q̄ ꝙgruo ꝓtio vendere.

Exēplum

§. III. Tertia ꝓuitas est

seruitus miseranda. Et ideo dicit pñs. cui ꝙgregabit ea. vt sit interrogatiua locutio. quasi dicat nō sibi: q⁹ oia diuitiarū ꝓ philosopheri. Et ē duplici rōne ꝓbat. Prima q⁹ sine libris vel cū paucis pōt q̄s pdicare. Scōa: q⁹ ꝓsuppositō ꝙ ita ignarus esset q⁹ nesciret sine libris predicare: deberet ad tps a predicatōe abstinere vt pauperib⁹ ꝓsupueniret nisi sciret ꝙ ꝓpter defectū pdicatiōis hoies irēt in perditionē: tūc em̄ in tali casu ēz libros retinere ꝛ nō vēdere: cū eo moueret zelus aiarū ꝛ nō cupiditas librorū. Et ideo ligit hoc de magnis necessitatib⁹: tūc em̄ hz locum. Pasce fame morientē. si nō pauisti occidisti. di. lxxxvj. ꝛ. c. nō satis. Jtē ibm Alex. vbi. s. Quāto auarus plus superflua cōgregat tanto plus peccat q̄ munus cōgregās. ꝛ b tū quia magis recedit a virtute que cōsistit in medio: tum q: plus damnificat. primū: tum q: maioꝛ cupiditas est in eo.

Triplex seruitus auari

¶ De sex ꝓuitatibus auaricie: per modum pdicatōnis. Capitulum. III

¶ Primum est ad obediendū quod pertinet ad mūmos multiplicandum.

¶ Scōm est ad custodiendū q⁹ ꝓtinet ad conseruandū.

¶ Tertiū ad ꝛformādū: q⁹ ꝓtinet ad illos ad ꝛformādū.

Quātū ad ꝑmū officiū. s. obediēdū. Cāto nēpe fragrāti desiderio atq; voto tātaq; seruiture atq; subiectiōe coꝛdis ois ꝛ opis dedicat⁹ est auar⁹ obedire nūmis ad nūmos seu ad pecuniā multiplicandū q⁹ ad p̄ceptū ei⁹ cogitat impia ꝛ iniqua. Jn corde em̄ frequēter versant studio se cogitatiōes parate ad decipiendū circūueniēdū: fallendū. fabricant cauillationes iniustitie: simulatōes: callidita tes: puersitates: malicie. pditiones ꝛ hmōi. Ad iussionē illius multiplicat auar⁹ mēdacia: periuria: sophistica verba: frāgit ꝓmissa ꝛ cetera sicca ꝓcipiente illo abstinere a delectis cibis: a vestib⁹ ꝓciosis: a solatijs: a q̄ete: ꝛ a somno: patrat quoq; crudelitates: iniusticias: nequitias: ꝛ sic̄a. Jnsuper ad imperiū ei⁹ exponit se labor⁹ ꝛ crūnis. Jtineribus sepe. periculis fluminū: periculis latronū ꝛc̄. in fame ꝛ siti ꝛc̄. que noīat ap̄l⁹. ij. ad Coꝛ. xj. Sz ap̄l⁹ ꝓpter deū. auar⁹ ꝓpē nūmū: ꝛ q⁹ est mirabile? q⁹ nūm⁹ ꝙ obedientia cogit aiam suā dare in manib⁹ demonū: q⁹ ipe facit libēter vt verificet illud Eccl̄s. v. Pecunie obediūt oia. s. locutiones opationes ꝛ cogitatōes. Scōm seruile officiū est in custodiēdo que. s. iā male acquisita sunt. Vñ sup Lu. xvj. Nō potestis deo seruire ꝛ māmone. Glo. seruit diuitijs q̄ custodit vt seruus: ēz q̄ seruitutis excussit iugū: eas distribuit vt dñs. Jn b aūt manifestissimū signū est q⁹ auar⁹ nō sit dñs diuitiarū: nec possessor: sed mūmodo custos: q: de eis nō pōt facere q̄cq̄ vult: etiā bonū q⁹ iudicat esse faciendū. Vñ Bern̄. sup cant̄. Quere a quouis eoꝝ q̄ lucris tpalibus inhiāt insatiabili cozde: q̄d sentiāt de illis q̄ sua vendētes ꝛ pauperibus erogantes regna celoꝝ ꝙ terrena substantia mercant̄: sapiēter ne agāt. Respondebit. pculdubio sapiēter. Quere iterū. Cur q⁹ approbat nō facit. Nō possum inquit q: domina auaricia nō permittit. Nō est ergo auarus dñs eoꝝ que hīe videt⁹ nisi forte eo mō loquendi quo q̄s dñs est cōpedū quib⁹ cōpedit⁹ tenet⁹ qui tamen potius illi dominant⁹ q̄ seruiāt ei: ꝛ dū quodāmodo vt custodire eos custodiā ab eis. Sic auarus cū ipos denarios videt custodire māmone iussu in custodia retinet⁹ ab eis. demū in pūcto mortis tradēdus in man⁹ demonū. Tertiū officiū seruile est ad ꝛformādū. s. marsupio suo siue in psperis: siue in aduersis. Hinc Bern̄. loquit auaro di. Cōformaris burse tue tanq̄ seruus dño suo dū q̄n ille necessario cōgaudet illi gaudēti: cōdolet dolenti. Cu q̄s crescente marsupio tuo crescis pariter ꝛ aio: ꝛ decrescente pariter decrescis. Nam ꝛtraheris tristicia dū illud euacuat: ꝛ solueris letitia aut inflaris superbia cū illud impletur.

Auaricia est hydropisis.

Auarus dicit⁹ quasi eris. i. pecunie amidus. Assimilat⁹ aūt hydropisi⁹ que facit hoiem sitire. q. quāto plus bibit tanto plus abundat in eo: dinaro ꝛ humore. Sic auarus quāto plus habet tanto plus appetit habere. Vñ Augu. Jrideli totus mundus diuitie sunt: infideli aūt etiā nec obolus. xiiij. q. iiij. Quid dicā. i. bono ꝛpiano quelibet ps minima mūdi. i. rerū tpaliū: est sibi ad diuitias ꝛ cōtentus est: ēz infideli. i. auaro ꝙ qui dicit idolatra. vñ ꝛ infidelis ꝙ similitudinē vt dictū est ꝙ totū mundū haberet nec obolū sibi videt habere. Cōmuniter aūt hydropisis nō sanat⁹ ꝛ ꝓpue in sēnibus ꝓpter defectū caloꝛis naturalis: nisi miraculose. Vñ in euangelio dicit⁹ de hydropico posito ante ꝛpum q̄ apprehēsum sanauit eū. Lu. xiiij. Genus em̄ humanū q⁹ reperit auaricie deditus ꝓmaxime ꝑ in illud Hiere. v. Dēs auaricie studentur: sanauit exēplo dū paupe ꝛpit⁹ ꝛ q̄z attulit ꝛ doctrinā mūdo dicēs. Luc̄. xij. Attendite vobis. i. cauete ab omni auaricia ꝙmaxime. auaricia est peccatū graue ꝛ periculosuz ad dimittendū illa: que cōmittit⁹ in malis acquirendo ꝛ ꝓcipue in casibus in quib⁹ ops facere restitutionē q: rari ad istā faciendā se disponunt. Et de hac Ezech. xxij. dicit⁹. Principes eius in medio eius q̄si lupi rapientes predā ad effundendū sanguinē ꝛ auare lucra sectanda. Et ꝑm hoc auaricia ex genere suo. i. ex materia est mortale ꝑm hēa. Tho. ij. ij. q. cxviij. pertinet em̄ isto modo ad auaricia iniustep furtū: rapinā: vsuram: fraudulentiam: symoniā: turpe lucrū: ꝛ alia hmōi. acq̄rere q̄ de se sunt mortalia ꝛ nō solum opere ꝛ etiam appetitu deliberato solū. Et in huius figurā declarauit dñs quedā aialia esse immunda nec debere eis vesci: que significant rapinas ꝛ iniustas acquisitiones. ꝑm Tho. ij. ij. q. cij. arti. iiij. vt griphum qui equestribus hoib⁹ est infestus. ꝛ significat crudelitatē potentū ꝛ oppꝫmētū. Alietū q̄ pascitur minutis auibus ꝛ signat molestos pauperibus. Miluū qui maxie insidijs vtit. ꝛ signat fraudulētos. Vulturē qui sequit exercitum expectās comedere cadauera mortuoꝝ: ꝛ signat eos qui mortes ꝛ seditiones hominū affectāt vt. s. inde acquirāt. Struthionē q̄ cū sit auis volare nō pōt: ꝛ signat deo militātes ꝛ clericos ꝛ religiosos se negocijs secularib⁹ implicātes. Nicticoracē q̄ est in nocte acutivisus ꝛ in die nō vident: ꝛ signat eos q̄ in tpalibus sunt astuti ꝛ in spiritualibus hebetes. Accipitrē q̄ seruit hoibus ad pdā. ꝛ signat eos q̄ ministrāt potētib⁹ vel vsurarijs ad predādū. Lygnū qui ē coloris multū cādidi ꝛ longo collo q⁹ hz ex ꝓfunditate aque vel terre cibū querit: ꝛ signat hypocritas q̄ ꝓ iusticie exteriozis cādoꝛē terrena lucra q̄runt ꝛ dignitates ꝛ hmōi. Mucroculū que est auis in pūbus oziētis q̄ hz in faucibus folliculos in quibus primo cibū ponit. post horum in ventrē mittit: ꝛ signat eos qui sunt nimis solliciti ad tē poralia vesci. Dis ꝓfatis mortalē est incoꝛporare sibi tales mores ꝛ eis vti q⁹ non licet. Unde ap̄l⁹ ad Hebre. xiij. Sint mores in vobis siue auaricia. Notandū q⁹ sex sunt ꝓuitates que reperiuntur in auaricia.

¶ Prima est angustia cordis.

¶ Secunda est oppꝛobriū vite.

¶ Tertia illaqueatio diaboli.

¶ Quarta certitudo dānationis.

¶ Quinta impenitens malum.

¶ Sexta horribilitas mortis.

Angustia auari

§. I. Prima ergo ꝓuitas

est angustia cordis. Jn mira quidē angustia viuit cor auari. vt dicere possit illud Danie. xiij. Angustie mihi sunt undiq̄. Triplicem angustiā dolorosam experitur auarus ī miser circa diuitias temporales.

¶ Primam in eas acquirendo.

¶ Secundam in eas expendendo.

¶ Tertiam in eas amittendo.

Prima q̄dē angustiā experit⁹ in diuitias acquirēdo. Nā nocte ꝛ die q̄ete repire nō pōt. Sero q̄dē anteq̄ inquieta q̄ete dormitās sumat pgit reuidere denarios suos. Illos nūerat remouet speculat ꝛ cōtēplat osculat ꝛ amplexat: ꝛ tanq̄ pictima ꝛ aie sue medelā apponit cordi. Q̄ q̄ specularet clā gestus modos ꝛ actus ꝛ vba q̄ circa denarios solus ī secreto seruat: nō absq; admiratione repleret risu. Denicq; post locatos denarios i loco tuto reliquā circuit domū: scrutat minima: rimat cūcta: reuidet reliq̄: cōsiderat cetera: ꝛ nihil de tota supellectili dom⁹ sue inexaminatū ꝛ indiscussum relinq̄t. Tādē dormitū pgens sobrio seu poo somno illo q̄ dormit somniat q⁹ cōcupiscit vel timet. Hūc apparet ei se repisse thesaurū magnū: nūc maioꝛē ei fuisse ablatū. ꝛ illo letat: iocūdat: ꝛ dormiēdo exultādo rider: ex alio tristat ꝛ lamētat: lachrymat ploꝛat: clamat ꝛ dolet cōquerit ꝛ suspirat. ꝛ vix absq; cōsili somno tranfit somnū. Qua lingua exprimi posset q̄ta mestitia obruit. cū euigilādo defraudatū se repit de thesauro nūc in somnio tā certe repto. Ꝓroinde cōtingit ei sicut Esa. xxix. ait. Sicut somniat esuriēs ꝛ cōedit: cū aūt fuerit exp̄gefact⁹ vacua est aia ei⁹. ꝛ sicut somniat sitiēs ꝛ bibit ꝛ postq̄ fuerit exp̄gefact⁹ lassus adhuc sitit: ꝛ aia ei⁹ est vacua. sic. s. contingit his auaris. Quis etiā deprimere posset leticiā cordis ei⁹ cū cōperit exp̄gefact⁹ nō extitisse verū q⁹ ablatus fuisset ei thesaur⁹ quēadmodū somniauerat pauloante. de die q̄ etiā mioꝛē q̄tē hz. Nā summo mane domū egre diēs plateas ꝛ loca publica visitat aīo inq̄eto circūiens ꝛ q̄rēs quē deuoꝛet aia ei⁹. ꝛ tanq̄ leo egressus de antro nō reuertit donec apprehēsa ꝑda esca ꝓuius catulis. i. natis suis ferat. sicut testat Esa. xxij. Leo rugiēs capiensq; ꝑdā deuoꝛat aias paupis. Prim⁹ auar⁹ in mūdo fuit repꝛob⁹ cayn q⁹ ob auaricia obtulit deo de fructib⁹ destructi ꝛ coꝛrosis nō de bonis: vt dicūt hebrei. ꝛ ideo nō respexit dñs ad munera ei⁹. hic ꝑm⁹ edificauit ciuitatē. vt. s. posset cōgregare filijs suis ꝛ filij ablata ab alijs retinere: ē vag⁹ ꝛ ꝓfugus exijt a facie dei. ꝛ demū occisus ꝛ desperat⁹ est. Sic auar⁹ vag⁹ ꝙ mūdū in acq̄rēdo aliq̄n occadit ꝛ desperatione incurrit. Scōam q̄dē angustiā exp̄it in diuitias expēdendo. Tāta em̄ miseria ꝓemit⁹ tāta auaricia atq; tenacitate cōstringit ꝙ quādocūq; de sua suba diminui cernit oculū sibi cecidisse videt⁹ ꝓpter hoc q̄dē totā familiā suā in amaritudine tenet. Subtilissime em̄ discurrit ꝛ numerat expēsas panis: vini: olei: carnīū salitaꝝ: ouoꝝ: gallinaꝝ ꝛ quarūcūq; minutarū rerū. figit frenū artissimū expēsaꝝ. Et si q̄d vltra diminutū i domo repit defraudarī se dicit. de gulositate ꝛ ebrietate ꝛ latrocinio oēs de familia sua mouet ad abstinētiā: parcācq; vitā hortat eos: obseruat ꝛ numerat comedentiū bolos ꝛ potuū vices cōtinue intrim amaritudine vitur ꝛ turbat. Sepe cōquerit dicens. Jn domo hac nō sunt nisi latrones ꝛ lupi: ac lamētabiliter sepius ait. Vos roditis mihi ossa. Ex his ꝛ similibus

clarescere pōt. q nec ipse in ppria domo aliquo tpe pacē habet: nec familia sua cū eo quietē repire pōt. vt verificēt qō de talib⁹ Esa.xlviij.c.ait. Nō est pax impijs. dicit dñs. ⁊ iterū. puer.xv. Cōturbat domū suā qui sectat auariciā. Similis est talis auarus cani q̄ cū paleas super quas cubat ⁊ dormit nec ipe comedit nec ipe alijs finit aspor/tare. immo si q̄s eas inde asportare velle se mōstrat: nō cel/sat latrare ⁊ q̄nq̄ mordere. Sic talis miserabilis hō aua/rus: nec vtitur diuitijs q̄bus præest: nec alijs fine latratu ⁊ mo/su canino pmittit vti. Talis vtiq̄ nō est aptus ad pre liū tētationū cōtra inimicos ppli dei. i. demones: q: subi/to pſternit̄ a diabolo in oia vicia. Unde beda. Quēcūq; arripuerit humana cupiditas mox in oīm pſternit inua vicio⁹. de pe. di. iiij. Jn huj⁹ figurā legit̄ Judi. vij. q̄ qui erāt cū gedeone bellaturi cōtra madianitas illi q̄ de flu/uio inclinati sumpserūt aquam manu pjsciētes ad os illi fuerūt electi ad pelliū: q̄ vo pstrauerūt se totos mittētes os in fluuiū vt inepti fuerūt repudiati. ad significandū q̄ illi q̄ tñ necessaria accipiunt de reb⁹ trāsitorijs q̄ fluūt vt aq̄ sunt apti ad vincēdū diabolū ⁊ vicia. Sed q̄ totaliter se immergūt vt auari nō sunt apti ad vincēdū. Tertiā angu stiā talis expit̄ in diuitias amittendo. Que lingua dicere posset q̄to dolore torqueat. q̄ta amaritudine crucietur. q̄toq; merore afficiat. q̄n aliq̄d de suba sua casu amittit ⁊ i mari pclitat seu pda vel furto seu alio modo subripit ⁊ fraudat. Unde Eccl̄s. v. ait. Est alia infirmitas pessima quā vidi sub sole diuitie cōgregate in malū dñi sui. pereūt eīm i afflictione pessima. Admirāda q̄ sapia saluatoris q̄ re spiciēs q̄ cupiditat̄ via duceret ad hospitiū ifernale si eā dimitteret aptā facilē ⁊ planā fecit sicut agricola prudēs q̄ via p quā neminē vult trāsire fossas pcidit ac palis i ter rā cōfixis applicat̄ pūgētib⁹ spinis illā obstruit atq; mu nit. Sic dei sapia i itinere diuitiaꝝ posuit angustias mul tas. in acquirēdo timores: ⁊ sollicitudines i cōseruādo: ⁊ dolores plurimos i amittēdo vt sic saltē hoies impedirē/tur p talēvia cateruatim ad infernū currere. Unde Osee.ij. Sepiā vias tuas spinis ⁊c. ⁊ sequitur. Et dicet. reuertar ad virū meū prior⁹ ē ⁊c. id est xp̄m p mediū tribulationis.

§.II. Secūda prauitas est

Auari sunt tria opprobria

opprobriū vite. Tota nempe auari vita opprobrijs plena est. Tria inter alia sunt opprobria vite eius.

¶ Primum est inertia.
¶ Secundum malicia.
¶ Tertium infamia.

Primū opprobriū vite ei⁹ est inertia. Per auariciā em̄ tollit sibi operositatē quā debiti modi pcurandi sibi licita ⁊ salubria lucra. ⁊ p tāto efficitur desidiosus: accidiosus: otiosus. Ex hoc etiā auaricia necessitat hoiem ad indebi tos modos lucrādi ꝺ legē quā dedit dñs Gen. iij. di. Jn sudore vult⁹ tui vesceris pane tuo. Sed tales sicut ppha ait. in labore hoim nō sunt ⁊ cū hoib⁹ nō flagellabunt. ſ. q̄nq; in vita: ꝑ post mortē cū demonib⁹ sp flagellādi sunt.

Sēcz opprobriū est malicia q̄ sequit ex p̄cedēti inertia. Nam sicut Eccl̄s. xxviij. scripti⁹ est. Multa malicia docuit ociositas. i. iners vita ad tantā malicia scelerū tales ducit q̄ aiam suā p quolibet vili nūmo venalē pbēt. Ad auarū vtiq; scelus est aiaz in tāta sublimitate creatā. i. ad imagi/nē dei formatā. tāto pcio. i. sanguine xp̄i redēptā. ad tātā gllaz ordinatā. p tā vili pcio vendidari. Unde Eccl̄s. Auaro nil est scelerīs: hz em̄ aiaz suā venalē. ex quo manifeste apparet q̄ p nūmo talis pcipitaret sei infernalē voragi/nē oīm scelerū ⁊ flagitior⁹ nisi forte aliquo mundano ti/more refrenaret. Tertiū ei⁹ opprobriū est infamia. ita auaricie scelus reddit hoiem infamē p vsurā q̄ aliq̄n nul/lus nisi infidelis eam audet publice exercere. hi q̄dē sunt illi de q̄bus puer. ij. Qui relinquūt iter rectū ⁊ ambulāt p vias tenebrosas: q̄ letant̄ cū male fecerint ⁊ exultant in rebus pessimis: quor⁹ vie puerse ⁊ infames gressus eor⁹.

§.III. Tertia prauitas est

illaqatio diaboli. Tāta ē prās quā exigēte ꝺ scelere dño p mittēte suscipit diabolus sup tales eo q̄ operāte auaricia

Auar⁹ tri pliciter se illaqueat

¶ Primo se illaqueat.
¶ Secundo se intricat.
¶ Tertio p̄sumptuose sperat.

Et primo illaqueat se. Un Job. xviij. de cupido loquēs ait. Jmmisit in rete pedes suos ⁊ in maculis ei⁹. ſ. demo/nis ambulat: tenebit planta eius laqueo. plātā em̄ extre/mitatē vite vocat. Quāto ei cupid⁹ ꝓpinquior fit fini vi/te tanto maior cupidine inardescit. hinc Hiero. ait. Cū alia vicia cū hoie senescāt sola auaricia iuuenescit. Et ite rū. ſ. Tim. vj. Qui volūt diuites fieri incidūt in tētationē ⁊ in laqueū magnū diaboli. ꝓpterea q̄to hō magis sene scit tāto difficili⁹ ab ea se soluit. Sēcō se intricat. Cū ei aliis in rete volādo ceciderit tanto magis se intricat q̄to pl⁹ se extricare ntēdit. Sic auaro ꝓtingit sepe. q: cū p ali/quod tps intēditvacare vsuris vl̄ aliis illicitꝫ acq̄sitionibus ⁊ demū cessare ab eis: oi dic: oi mēse: ⁊ oi anno: magis se reperit intricatū atq; i ꝓpōsito cessandi ab inuſtis lucris elōgatū. Hinc puer. v. Iniq̄tates sue capiūt impiū. ⁊ funi bus pcōz ꝑstrigit̄. Tertio p̄sumptuose sperat. q: credit se penitere in fine ⁊ restituere aliena: ꝛz ignorat q̄ de⁹ mat thei. xxv. cōminat⁹ est di. Qui hz dabit ei ⁊ abūdabit. ei au tē q̄ nō hz ⁊ q̄d vid̄ habere auferet̄ ab eo. Habet nempe the saurū magnū q̄ tps ei ꝓcessum virtuose expēdit: ⁊ iō mul ta merita cumulat ⁊ huic dabit. ſ. in fine vite tps. ſ. melius se disponēdi ⁊ preparandi: vñ ⁊ tūc maiori gra abūdabit. Qui aūt nō hz. ſ. in preterito tpe merita cumulata. q: sem per male vixit id q̄d vid̄ hre. ſ. q̄nie tps ꝑ fine auferet̄ ab eo: ꝛz iusto iudicio dei: eo q̄ in illo ꝓsumptuose ꝓsius ē. Un Aug. de pe. dis. vij. Multos solet decipe serotina pe nitētia. Un in figurā hui⁹ cou⁹ q̄ viuit de rapina ⁊ cadā ueribus ⁊ vociferat crocitando egressus de arca nō est re uersus ad eam. Sic auar⁹ q̄ differt pniam nunq̄ reuertit̄ ad eccl̄iam p pniam verā. Sed columba cuius victus est innocens. Nō accidit vni auaro q̄ in puncto mortis alta voce clamauit. O pnia o penitētia vbi es. quo dicto spm exhalauit vt apte clarescēret q̄ q: q̄n illā recipere potērat nō quesiuit: merito eā recipe non posset cū vellet eo q̄ nō debito modo vellet. Un de talibus Iob vj. ait. Jnuolute sunt semite gressuū eor⁹ ambulabūt in vacuū ⁊ peribunt.

§.IIII. Quarta prauitas

Testes dānatōis

est certitudo dānatiōis. Miro nāq; mō inter alia scelera pctōz certificat auar⁹ de sua eterna dānatōe. Nam ad hoc habet tria testimonia credibilia facta nimis: vt in oꝛe duo rum vel trium stet ꝓuius veritatis verbum.

¶ Primū testimonium est euangelia.
¶ Secundum p̄iuilegia.
¶ Tertium manifesta indicia.

Quātū ad primū dñs Lu. vj. ait. Abstinra q̄ messi fueris remetiet vobis. Cū ei auar⁹ nō det aliq̄d nisi recipiat am pli⁹ et ꝺ certificat seipm de dānatōe eterna: q: si volet ac quirere a iusto iudice q̄ dictā ꝓstituit legē nō dabit ei nisi aliq̄d det ampli⁹ ⁊ meli⁹ padiso. ⁊ q: ꝺ nūq̄ poterit ob seruare necessario sequit̄ q̄ nūq̄ poterit acq̄rere gliam sē piternā. Sēcz testimonii sunt p̄uilegia ⁊ autētica instra mentū eq̄de crimē est q̄d tā pareter ⁊ apte deferat lachry/mas eterne mortis sicut auaricia. Nā in quolibet instro ⁊ p ticula libroꝝ in q̄b⁹ Jctus vsurarij vel alij iniuſti ⁊ fraudu lēti cōscribunt: pticulariter p̄uilegiū auarus hz q̄d eū ob ligat ad supplicia sempiterna. Et ꝺ ptz q: de hoc tot p̄uilegia hz quot iniuſtos Jctus. ppterea multū certificatus est de dānatōe eterna. Verū si restituit aliena abradūtur ⁊ cassant̄ p̄uilegia supadicta. nec credit eis sicut nec cre dit cassato libro ⁊ abrasis chartis seu incisis i iudicio sclari

Tertiū sunt indicia manifesta: ⁊ inter alia vnum potissi

mū est: q: in vsurario Jctu fit fenerator: socius demonis infernalis. fieri em̄ cōsueuit q̄ q̄n mercator: facit fotū cuz vēdito⁹: ea: rasq; soluit de re empta. et si supueniens ali⁹ apponat de arra ⁊ dicat. Jn hac mētia pticeps eēvolo ⁊ ille annuat tūc facti sunt socij in lucro pariter et dāno. Sic cōtingere videt auaro ⁊ demoni infernali. Nā inter iniusta lucra p furtū: rapinā: simoniā: frudulētiā: pditōes: vsurā: ⁊ hmōi auari: apponit diabolus aliq̄d impie acq̄si

Exēplum

tū: ⁊ dicit se esse socium partēq; habere in illa mercatione. Hoc pbat quodā exēplo q̄ quidā pdiues homo magnas habebat pecunie summā licite acquisitā infra quā appo/suit duos denarios quos illicite acq̄erat: ⁊ totam illam pecuniā collocauit in arca. Cūq; altera die aperiret arcas reppit sup denarios diabolū ibi sedētē qui pbibuit ei ne cōtingeret eos nisi exp̄dere veller eos cū cōsensu suo eo q̄ socū sim⁹ esset in pecunia illa. Ex his ps q̄ manifestū indiciū est auaros esse dānandos: nisi restituāt aliena: eo q̄ sicut sunt in pñti vita socij pctōz: ita erūt in alia socij tormentoꝝ. Ex hac igit̄ Jcta societate intantū auarus cū diabolo cōfederat̄ tantū q: in demonē trāsformat̄ q̄ quo dāmodo induit similitudinē eius. Naz sicut diabol⁹ pec/cati mūmū quez libenter sub spe lucri mutuat pctōi sibi nunq̄ restitui veller vt demū illi⁹ co: pus ⁊ aiam lucrari posset. sic auar⁹ p vsurā datū ab eo mutuū restitui nollet: vt posset tota substantia paupis denotare. ꝓpterea de ta/libi pascha: nō dñico: nō die: nō die sanctissime passionis: in q̄li bet solēnitate sanctissime vginis nō cessat a tali lucro: nec in die⁹ apl̄oꝝ: nec in die⁹ martyrū ⁊ alioꝝ sanctoꝝ ag/elo⁹. merito. q̄ nō solū a deo veritatia a beata vgine ab an gelis vniuersis ⁊ ab oi multitudine beatoꝝ iusto iudicio in vltimo fine vite: ita derelinq̄ meret̄ q̄ nec deū hēat gr̄e donatoꝝ: nec aliq̄e btūm inuoc

¶ De specie auaricie que dicitur simonia per modū p;dicationis. Capitulum IIII

Eus deoꝝ dominꝰ

locutꝰ est ⁊ vocauit terrā. ps. xlix. Deus deoꝝ dñs est deus verus q̄ est dñs sanctorū qui dū aliq̄n in scriptura dicunt ⁊ creaturarū aliarū que p dñs a gentib⁹ tant adoꝝate. Et locutꝰ est mūdo in pphetis. Nouissime locutꝰ est nob in filio dicēs p eū. Nolite facere domū patris mei domū negociatōis. Joh. ij. Et p hec verba ⁊ alia ac gesta ⁊ exēplaꝝ vite eius vocauit terrā. i. hoies cupidos ⁊ auaros: vt cū longe sint ab eo p auariciā: appꝛopin quēt p penitentiā. Dicunt em auari terra nō solū q: ongi nalꝫ de terra facti sunt in Ada: sed q: terrena summe diligunt aurū ⁊ argentū ⁊ es ⁊ diuitias que de terra sunt in eis finē suū cōstituētes. Et de hac terra dixit dñs antiquo serpenti. Gen. iij. Terrā comedes cūctis diebꝰ. i. ad te ptine būt quos terrena cupiditate decepis. vt exponit Aug. sup Gen. ad lram. Specialꝫ em doctrina et p̄dicatio tpi fuit ꝑtra auaros: ⁊ ad inducēdū ad ꝓtemptū terrenoꝝ. Vñ et pmū vbū q̄ dixit discipulis in mōte facto in mōte fuit Beati paupes. Mat. v. Sciebat em q̄ radix oīm malorū est cupiditas. i. auaricia. q̄ postea declarauit apl⁹s. j. ad Tim. vj. hec dicēs. Nullū em pctm est q̄ ex auaricia deriuari nō valeat. ipe q̄ pauperrime vixit. Omnia inq̄t Aug. terrena ꝓtepsit homo ꝛps vt ꝓtenenda esse mōstraret. Et quia multe sunt spēs auaricie q̄ oēs vitāde sunt. ideo ipe ait Lu. xij. Attendite vobis. i. cauete ab oi auaricia. Principalioꝝ aūt ⁊ detestabilioꝝ cūctis est simonia. Ad hanc remouendā ⁊ cauendā vocauit terrā loquēs in veteri testamēto p micheā pphetā pnūcians malū nimis graue venturū dicēs. Judices ei⁹ in mūneribꝰ iudicabāt. Sacerdotes ei⁹ in mercede rnēdabant: ⁊ pphete eius in pecunia diuinabant. ⁊ paulopost subdit. Jdcirco Syon quasi ager arabitur. ⁊ hierlm q̄si custodia pomerij erit. Mich. iij. vbi Hiero. Nemo ambigat hierlm ꝓpter hmōi scelera fuisse subuersa. j. q. j. iudices. ⁊ loquit ibi de simonia. Locutꝰ ē p seipꝫ ō simoniacos di. Nolite facere domū p̄ris mei domū negociatōis. domū sui p̄ris ecclesiā vocat ⁊ templū q̄ fit dom⁹ negociatiōis p simoniā: duꝫ spūalia que tradunt in ea vēdunt vel emūtur: nec ꝑps vnq̄ aliq̄d vitiū ita seuere coꝛepit: sicut hoc pctm simonie vberās eos flagello et efficiens de tēplo in pncipio suę p̄dicatiōis: vt recitat Jo. euāg. Et iteꝝ circa finē sc̄z dñica in ramis añ suā passionē vt narrāt Mat. xxi. c. ⁊ Mar. ⁊ Lu. Locutꝰ est mūdo per apl⁹s pcipue p̄ncipē eoꝝ Petrū cuꝫ dixit simonia: quo ortū habuit simonia ꝓpe in nouo testamēto pleni⁹ ⁊ dere stabilius ⁊ manifestius: sc̄z q̄n obtulit multā pecuniā petro ⁊ ceteris: vt sibi cōcederet ptātē cōferendi spūm sanctū. Intēdebat em emere vt postea venderet illam gratiā: q̄d abhoꝛrēs pe. dixit sibi. Pecunia tua tecū sit in pditionem: q: existimasti donū dei, pecunia possideri. Act. viij. Sicq̄ deus deoꝝ locutꝰ est ꝓ os Petri. vnde ꝓ hāc increpatiōem factā simoni. vnde simonia hoc pessimū scelus denoiatur vocat terrā. i. simoniacos terrena impissime querentes. i. euocat a tanto malo terroꝛe tāti iudicij. Et qua auctoꝛitate Petri tria possunt notari circa simoniacos facientes domū patris domū negociationis.

¶ Primum est materia inductiua huiꝰ criminis: sibi. Pecunia tua.

¶ Secundū est pena consecutiua huius operis: sibi. tecū sit in perditionem.

¶ Tertiū est sentēcia expꝛessiua vel declaratiua huius sceleris: sibi. quia existima. do. dei pc. possideri.

§. I. Jncipiēdo a tertio vt

ordinatius p̄cedaꝫ. ex hac sentēcia petri q̄ ait. Existimasti donū dei pecūia possideri. declaraꝫ magnitudo pcti simonie. donū dei est spūssctūs: q: p̄cedit a p̄re ⁊ filio p modū doni. Donū dei est gr̄a sua ⁊ sacramēta ⁊ oia spūalia que dant gratis ex dono a deo: ⁊ nō ex meritis nr̄is. Vñ Urba. papa. Donū dei est nō solū spūssctūs: sed ⁊ res ecclesie: sc̄z spūales: de q̄bus ibi loquit. j. q. iij. saluator. Dicunt aut doc. q̄ simonia nō est aliud q̄ emere vel vendere vel alium ꝑctū nō gratuitū facere p spūalibus habēdis ꝑcio rei tēporalis. vt patet. j. q. seq. ex diffinitōe eius. Qui aūt emit vel vendit aliq̄d existimat illud posse pecunia possideri. Cū ergo simoniacus vēdat vel emat spūalia q̄ sunt dona dei ⁊ pmaxima. videt fm apparentiā actus existimare do num dei posse possideri: vñ sic agit de eis ac si esset vel esse velit dñs spūssancti ⁊ donoꝛ eius. Et hic magn⁹ error: et pmaxima irreuerētia: Dō aūt fit illicita talis emptio vt venditio pbat btūs Tho. ij, ij. q. c. triplici rōne. prima est ex parte emētis. sc̄da est ex pte vēdentis. tertia ex pte venditionis ipsius. Prima q̄ rō est ista. Jlle q̄ emit aliquā rez multo minoꝛi ꝑcio q̄ valeat iniuste emit: sed spūalia sunt tāte nobilitatis ⁊ ꝑfectionis: ⁊ p ns valoris q̄ nulli ꝑcio tpaliū rerū possunt adequari. Unde de sapiētia que ē res spūalis dr. Prouer. iij. Preciosio: est cūctis opibus ⁊ oia que desideranť. s. tpalia huic nō valēt cōparari. Jniustissime q̄ emit simoniacꝰ cū donū dei seu spūalia q̄ sunt inꝑciabilia ꝓpter eoꝝ excellentiā minimo ꝑcio emit. aliq̄n em vno floꝛeno: imo ⁊ vno bono nemo emet missam seu eucharistiā vel penitentiā: sed et si eēnt mille floꝛeni minuꝫ est respectu valoris rerū spūaliū. Sicut iniustissimū eēt q̄ topazion vel anulū aureū gēmatū maximi valoris emeret vno nūmoꝛe eū expulsat q̄ vēdens sciēter est ꝓtius illo ꝑcio: q: ille nō est dñs illi⁹ rei. Et hec est sc̄da ratio q̄ ꝑhibēt hmōi emptio ⁊ vēditio iniusta. Tā q̄ vendit rē cui⁹ dñs nō est tanꝫ suā: fur est ⁊ latro: quia ↄctat rē alienam inuito dño: ⁊ ille q̄ emit ei cooperat ad malū cuꝫ sciat vel scire debeat illū nō esse dñm ei⁹ rei: sed q̄vendit spūaliaꝫ sacramēta ⁊ alia hmōi: nō est dns eoꝝ: sed dispēsator. iuꝫ illud apl⁹s. j. Coꝛ. iiij. Sic nos existimet homo vt ministros xpi ⁊ dispensatoꝛes misteriorꝝ dei, ꝓhibet em dñs talia emi vel vendi. Et hoc iam ptinet ad tertiā rōnē: q: hoc sc̄z ꝺiatur oꝛigini collatōis coꝛ. Qui em vtiq̄ aliquo actu ad aliud seu alio modo q̄ ordinauerit deus iniq̄ facit: ⁊ tāto peius quāto illud est in se dignius. Ordinauit aūt deus spūalia gratis debere ꝺoibus conferri p ministros ei⁹ q̄d ꝑps declarauit dicēs Mat. ⁊. Gratis accepistis graꝫ date sc̄z sacramēta ⁊ alia spūalia. Unde in concilio gnali Tol. dicit. Quicūq̄d inuisibilis gr̄e cōsolatione tribuitur nūq̄ venūdari vllis questibus vel p̄emijs debet dicente dño. Gratis accepistis gratis date. j. q. j. quicūq̄. Et q̄ sit mor̄ ē mortale tale pz: q: null⁹ exc̄icari debet nisi p mortali peccato fm beatū Tho. in. iiij. Cū exc̄icatio sit ḡuissima pena eccl'ie: fm Aug. xxiiij. q. iij. coꝛripiat. sed p simonia ds quis exc̄i cari. vnde ds de simoniacis. Anathema danti. s. sit anathema accipienti. j. q. j. quicūq̄ sacꝛos. sit. i. fiat fm gl. hoc apte ostendit Gꝛg. nazāzenus. sic di. Spūssancti donuꝫ precio coꝛpari q̄d aliud est q̄ capitale crimen: ⁊ simoniaca hereSimonia quid sit

Exigere vel pacisci facit simoniam

Simonia ca vendicatio est illicita

sis. ⁊ paulopost. Dñs vt emētes ⁊ vēdentes gratie huius exꝛtes ostēderet: cūctos alios pctoꝛes in tēplo dimisit. et fingit vendentes ⁊ emētes increpās ⁊ flagellās de tēplo eiecit in quo emptoꝛes ⁊ vēditoꝛes gr̄a spūssancti ostēdit esse destitutos ⁊ vacuos. j. q. j. qui studer. Dicunt aut spūalia sacramēta. vt baptismus: chrisma: eucharistia: penitentia: extrema vnctio: benedictio nuptiarū: ⁊ ordo ꝓ quib⁹ dare pecuniā vel recipe vt ꝑcū eoꝝ est ꝓhibituꝝ: ꝺa simonia. Dicunt etiā spūalia vel annexa spūalibus dedicatio ecclesiarū: cōsecratio ỽginū: aliarū rerū ad cultum diuinū ptinentiū: benedictio abbatū: absolutio ab exc̄icatione vel alijs cēsuris ecclesiasticis: electio prelatoꝛ ecclesiasticoꝛ cōfirmatio coꝛ renūciatio: visitatio ipoꝝ prelatoꝛ: coꝛrectio criminū: vel desistere a coꝛrectōe in iudicio eccl'ie: p̄dicatio: oꝛo: officiatio eccl'ie: cura aiarū: ingressus monasterij vel religionis: ecclesia seu beneficiuꝫ simplex, vel curatū prebenda dignitas ecclesiastica: vt archidiaconatus: ꝓpositura: epatus ⁊ hmōi. Officiū sepulture vel locus eccl'ie ꝑsecrat⁹ ad sepulturā: vel vbi iā ē sepult⁹ aliq̄s. Capelle iuspatronat⁹: ius pcipiēdi decimas. officia ecclesiastica. vbi est aliq̄d iurisdictiōis spūalis: vt yconomus vicedns ⁊ hmōi ferre sentēcia in iudicio ecclesiastico ⁊ alia hmōi. mutatio dignitaꝫ vel beneficioꝝ ecclesiasticoꝝ ꝓ cōmodo tpali. Jgit exigere vel exactus soluere: aut pmittere: aut pacisci ꝓ aliquo p̄dictoꝝ spūali cōsequēdo ꝓ pecunia seu re q̄ ꝑcio potest estimari: alꝫs ipm spūale habere nō possꝫ ex̄pssa simonia est q̄ p ecclesiā pmiri potest. Vñ ds. j. q. ij. c. q̄ pio. Esset ois pactio: cesset ois quēstio. Sed ⁊ sine pactione exꝛpessa vel exactione si q̄s conferat aliq̄d spūale pncipaliꝫ hac intētiōe: vt ꝓpter illud recipiat tpale puta audit cōfessionē vel dicit missam: vel cōfert ordinem vel beneficiū pncipaliꝫ: q: sperat, ꝓpter hoc se habiturū pecuniā vel aliq̄d ꝑcibile. Et silr qui dat aliq̄d tpale pncipaliter vt recipiat spūale: vt eucharistiā: ordinē sacrū: bñficiū ⁊ hmōi: simoniā cōmittit mentalē que est mortale fm Tho. Ray. Jmo. Host. ⁊ Alb. Sed penitētia tollit mētalis simonia. ex de simo. mādato. Ubi aūt nō fit pactio vel exactio nec pncipalis ictio ad tpalia in collatōe spūaliū vel receptione: sed gratis ⁊ elemosynaliꝫ detur ⁊ accipiat ad sustentatōem nature vel ob reuerentiā sacramentoꝝ: vel ad confuandū laudabilē cōsuetudinem locoꝝ: licite ⁊ sine simonia dari ⁊ accipi potest. Unde ds a Gꝛeg. Eius oblatio multā culpe maculā ingerit que nō ex ambitiosis petitione pꝛocessit. j. q. ij. sicut ꝑm. qui etiam mediatoꝛes in hmōi sunt: simoniaci sunt. vnde ⁊ ecclesiam grauiter puniūtur. j. q. j. si quis epūs. De his oibus supꝛadictis que dicūtur spūalia. habes. j. in. §. sequenti.

§. II. Reuertēdo ad primū

mēbꝝ diuisionis cū sc̄z ds. Pecunia tua. Jbi notaꝛ illud qđ inducit ad tātū flagitiū. qđ em est aliud ꝺ nisi pecūia. Sed aduertēdū ꝓ vt dicit Aug. Totū quicq̄d hñt hoies in terra quoꝝ sunt dñi pecunia vocat: huus: ager: vas: arbor: pecus ⁊ hmōi. ió pecunia vocata q̄si a pecu. q: q̄cūd antiq̄ habebāt in pecoꝛib⁹ habebāt. j. q. iij. totū. Pōt etiaꝫ pecunia dici quicq̄d ꝑcio tpali estimari seu mēsurari pōt: nō solū pecunia numerata in moneꝫ auri ⁊ argēti ⁊ eris vel ea q̄ cōiter cōsueuerūt vēdi ⁊ emi: vt vasa aurea ⁊ argētea: aialia: agri ⁊ hmōi: sed etiā pces ex q̄bus acquirit fauoꝛ popularis ⁊ obseq̄a coꝛporalꝫ ꝑstita. Vñ dicit beat⁹ Gꝛeg. in homel. ꝓpba sc̄z Esa. xxxiij. c. cū describeret virū iustū ait. Btūs qui excutit manꝰ suas ab oī munere. nō dixit: cū a munere: sed ab oī munere: q: aliud est munꝰ a manu: aliud ab obsequio: aliud a lingua. Munus a manu est pecunia sc̄z numerata vel silr. mun⁹ ab obseq̄o ē huius indebite impēsa. mun⁹ a lingua est fauoꝛ: sc̄z mūdanus. hec Gꝛeg. j. q. j. sunt nōnulli. Et ꝓ quodlibet hoꝝ munere cū interuenit in spūalib⁹ cōmittit simonia. vt idem Gꝛeg. dicit. Et aptius Urba. papa. Quicūq̄ inq̄t res ecclesiasticas. i. spūalia q̄ dona dei sūt: nō ad hoc ꝺ instituꝫ te sunt: sed ad ꝓpria lucra. munere lingue: vel indebiti ob sequi vel pecunie largit⁹ vel adipiscit⁹ simoniacus est. j. q. iij. saluator. Et q̄tū ad num⁹ a lingua sc̄ḋū q̄ si q̄s plar⁹ confert beneficiū ecclesiasticū seu dignitatē ecclesiasticaꝫ vel aliq̄d sacramentū aliq̄ alicui⁹: qua intētione ꝓincipali vt eius ꝑcibus conferēti laus vel fama acquirat⁹ vel ꝑcū euitet simoniā cōmittit. Et si ꝑces poꝛrigunt ꝓ indigno ab alio de bñficio curato vl̄ spūali. ⁊ ille q̄ poꝛrigit ⁊ qui exaudit simoniā cōmittit si ad ꝑces factas ꝓncipaliter mouet. Si ꝓ digno ⁊ ad idoneitatē respicit: non ad ꝑces ꝓincipaliꝫ nec rogās nec cōferens male facit nec simoniā cōmittit. Si vo quis ꝓ se ꝑces poꝛrigat de beneficio simplici nō reputaꝫ simonia: si alꝫs est dignus. Nam si indignꝰ simoniacus reputaꝫ. Et silr simoniā inducūt ꝑces ꝓ sapoꝛrecte de bñficio curato: etiā si alꝫs sit dignꝰ: q: rōne ambitionis ⁊ ꝓsumptionis reputaꝫ eoipso indignꝰ fm. b. Tho. in. iiij. di. xxv. et. ij. ij. q. c. ⁊ Ray. lꝫ q̄tū ad illud vltimū in curia cōtrariū practicet. et de hoc. j. in. c. v. §. ij.

Munꝰ ab obsequio,

Pecunia dare ꝓ spiritualib⁹ possum⁹,

Quantuꝫ ad munus ab obsequio reputaꝫ simonia q̄n quis fuiret alicui plato obsequio inhonesto: videlz ꝓ vritate tēporali spūs prelati vel consanguineoꝝ ipsi⁹: sed quoad obsequia honesta videliz ordinata ad vtilitatem ecclesie vel prelati rōnabilem non reputaꝫ simonia: ita tñ q̄ non pncipaliꝫ seruiēs faciat ꝓpter illud cōsequēdum. Unde Gꝛeg. dicit. Ecclesiasticis vtilitatib⁹ deseruientem ecclesiastica opꝛa remuneratōne gaudere. xij. q. ij. de hoc. j. eo. §. Munus aūt a manu est cuꝫ daꝫ pecunia ⁊ hmōi. Ubi tñ sciendū ꝓ pecunia potest dari ⁊ recipi ꝓ spūali re vel circa spūalia licite ⁊ sine simonia q̄nq̄ modis. s. ratiōe ꝓmiationis: sustētationis: puocationis: punitōis: vtilitāte vexationis. Et ꝓmo quidē modo sc̄z ꝓmiationis ꝑbatur sic. Qui vult remissionē pctoꝝ cōsequi debet si pōt elemosynas dare paupibus. iuꝫ illud Dan. iiij. Pctā tua elemosynis redime. Et Amb. Peccatis tuis venūdatus es: fcilz diabolo. redime te pecunia tua. de pe. di. j. medicina. debꝫ etiā quis ꝓ adeptioe gloꝛie tpalia dare iuꝫ illud Luc. xvi. Facite vobis amicos de mamona iniq̄tatis. etc. Et Gꝛeg. dicit. Regnū celoꝝ tantū valet quātū habes. Ubi etiaꝫ est notandū ꝓ nō sic est intelligēdū hoc tanꝫ res magna queūq̄ possessa q̄ daꝫ sit ꝑciū regni celoꝝ vt ꝓpe emaꝫ: sed ipm meritū qđ ibi acquirit in dādo ds: ꝓ similitudinē quasi ꝑcii: q: sicut ꝑcio acquirit res que non habebaꝫ: ita elemosynis ⁊ meritis alioꝝ bonoꝝ que sunt acquirit regnū celoꝝ. Non em potest attingere meritū nostruꝫ ad ꝑfectā rōnē emptionis triplici rōne. Primo quia ex hoc merito nr̄o deo qui dat ipm regnum nihil accrescit: quia infinitū est bonū ⁊ augeri nō potest. ꝑs. Bonoꝝ meoꝝ non indiges dñe. Sc̄do q: meritum nr̄m nō sufficit p se ad vitā eternā. ⁊ sic nō est equale ꝑcii. fm illud Rom. viij. Nō sunt cōdigne passiones. etc. Tertio q: meritū nostruꝫ pncipaliꝫ cōsistit in affectu interioꝝ: ⁊ nō in actu exterioꝝ. cuiusmodi est emptio ⁊ venditio. btūs Tho. in. iiij. di. xxv.

Meritū nostrum

Quid sit pecunia

Sc̄do possunt dari pecunie ⁊ alie hmōi rōne sustētationis. sicut sacerdos ꝓ missa quā dicit accipit pecuniam vel prebendā. nō ꝓ illā accipiat ꝓ ꝑsecratione seu cōfectione eucharistie: vel ꝓ oꝛonibus ⁊ hmōi quasi ꝑcii coꝛ. sz vt stipendiū sue sustētationis. Unde Aug. Accipiāt sustētatōes sue necessitaꝫ a populo mercedē ministratōis sue a deo. Sic ⁊ pphete antiqui testamēti si aliq̄n recipiebāt aliq̄d in pphetando accipiebāt illa ꝓ modū elemosyne ad sustētationē nō vt ꝑcii. pphetie. vt dicit Hiero. j. q. j. iudices.

Tertio rōne puocationis: ⁊ sic dant elemosyne paupib⁹ ad inducendū eos: ⁊ excitandū ad oꝛādū ꝓ bñfactoꝛibus suis ex ipsis elemosynis: nō ad emendū oꝛones psalteria ⁊ hmōi. Unde sapies. Abscōde elemosynā in sinu pauperis: ⁊ ipsa oꝛabit ꝓ te. i. inducet pauperem ad oꝛandū Oꝛatio em spūalis est: ⁊ ideo appciari nō potest. tum ex affectu deuotionis vnde ꝑcedit. tum ex affectu qui intenditur sc̄z spūali. b. Tho. in. iiij. Quarto rōne punitionis sicut fit in absolutione ad exc̄icatione aliq̄n exigit pecunia: non ꝓ ipa absolutione: quia hoc esset simonia: sed in punitōem: ⁊ sic etiā in absolutione a casibus reseruaꝫ pcc catoꝝ. Potest em imponi penitentia pecuniaria q̄si pena ꝑcedētis culpe. ⁊ de ꝺ ē de simo. c. ad aures. sed q̄a hoc videt habere spēm cupiditaꝫ: id eo potius ab eis ē abstinendū: vel ita manifeste ⁊ caute agēdū q̄ solucntib⁹ constet nō sibi refuiare absoluentē hoc modo talia: sed ⁊ pauperib⁹ dimittere. b. Tho. ij. ij. vbi. §. Quinto rōne redimē de vexationis: et anteq̄ ius acquiraꝫ alicui in bñficio vel dignitate nō licet dare ad redimendā vexatōnem suā: alꝫs simonia est. sed postq̄ fuerit adeptus ⁊ ius sibi acq̄situm vexationem sibi iniuste factā sup ecclesia vel beneficio vel dignitate licz pecunia redimere: sed nō iustā vexationem: vt si iuste accusaret ⁊ hmōi. hec beatus Tho. in. iiij. ct. ij. ij.

de his oibus diffuse habes.j.in diuersis.&.

§.III. Quantū ad secūdū

Multiplex pēa simonie

id est de pena q̄ cōsequit hoc crimē ibi comphendit.tecuz sit in pditionē.s.tuā. Multiplex autē est pditio q̄ incurrit p simoniā. Et pma q̄ oēs inuoluit ß crimine irretitos est perditio gre diuine p quaz puenit ad pditōnem gehenne. Unde Greg.nazāzen⁹. Judas oim redēptoꝛem vendidit mox laqueo suspēsus eandē gram redēptionis non obtinuit:z merito:q: nemo potest retinere qd̄ vēdidit. Simō magus cū eādē spūssancti gram emere vellet dānatōnis sue sentētiā a petro audiuit:pecunia tua tecū sit in pditione.j.q.j.qui studet. ſfuit em̄ xps ihesus maxime spūalis:et ideo emēdo vel vendēdo eū simonia fuit. Ille aūt vendidit filiū dei ꝯtū ad humanitatez: sed simoniaci videntur vendere spūssanctum ꝯtum ad suā diuinitatē. z sic vidē tur ostēdere se esse dnos spūssancti:z ꝓpterea dicunt̄ maximi heretici.j.q.vij.patet.nō q̄ ꝓprie sint heretici nisi haberēt ptinaciter hāc opinionē in mēte.s. q̄ possent emere vel vendere spūssanctū:sed largez per silitudinē:q: faciūt dando tpalia p ꝓcio spūaliū:ac si hoc crederēt. Dicit enim Aug.q̄ ignis sacrificii qui p.lxx.an.babylonice captiuita tis sub aqua ꝛeperat extinct⁹ est ab antiocho iasoni vēden te sacerdotiū:quod significauit ignez spūssancti nō lucere in simoniacis sacramētis.j.q.j.sicut. Et hoc intelligēdū ē nō quia sacramēta cōfecta vl̄ collata a simoniacis nō sint vera sacramēta sicut alioꝛ:sed q: carēt effectu gre quoad cōficiētes z cōferētes ea. Non em̄ inde recipiūt gram. vt dicit Gratia.in.§.seq.sed peccāt mortaliꝛ: z nō solum ipsi sed z scientes recipientes ab illis simoniacis q̄ sunt suspensi ꝓpter simoniā ipam.vt di.xxij.§.verū.ibi officium simoniacoꝛ ꝛc.cū glo.eius notabili. Et idez beat⁹ Tho.in.iiij. Hodie aūt p decretū factū in cōcilio Cōstan.z Basil.āteqū faceret scissurā approbatā ꝯtus ad recipientes sacramenta ab hmōi:est aliter modificatū.de quo vide.j.in tertia pte diffuse in ti.de suspēsione. Scōa pditio simoniacoꝛuz est executionis ordinū z officioꝛuz suoꝛ quoad simoniacos in ordine recepto simoniace vel etiā in dignitatez beneficio curato etiā si sit occultū vitiū:quia suspēsi sunt quoad se:z quoad alios. Et silr notoꝛij simoniaci ꝓ:o collatione ordinū vel bñficioꝛ sunt suspēsi.j.q.j.statuimus.z.c.q̄s de hoc vide.j.in.iij.pt.tit.xxvij.de suspēsione. Et hāc suspēsionem videt Amb.vocare excōicatōem in.c. reperiuntur j.q.j. ꝑm glo. Et tales.s.cōferentes ordines vel beneficia z officia ecclesiastica:z ista etiā recipiētes p simoniā si sint clerici debent deponi.i.puari officio z beneficio simplr si cōuincant de hoc in iudicio ecclesie:si sint laici vt media toꝛes simonie debēt excōicari.vt.j.q.j.si quis ēps.z.c.seq. Mediatoꝛes si sunt clerici deponunt̄.vt in dicto.c. si q̄s. Efficiunt̄ etiā infames z q̄libet etiā criminosus admittit ad accusatōes coꝛ.vt cē de simo.c.tāta.z.c.si dns. Tertia pditio ē substātie tpalis:nā pecunia p simoniā recepta retineri nō potest:nec tñ debet restitui cōferenti:q: turpiter dedit:sed debet pauperib⁹ erogari vel illi ecclesie in cuiꝰ iniuriā data est applicari:z ß in oi simonia ꝑm btm Tho. vbi.s.de q̄ vide plene.j.c.c. Sed quoad bñficia simplicia vel curata p simoniā recepta pdit fructus: q: nō potest recipere z receptos tenet restituere deductis expēsis factis in vtilitatē ecclesie z gratia fructuū colligendoꝛ ꝑm btm Tho.z Ray.z Inno.z hoc q: fur est z latro in illo beneficio.de his vide plenius in eo.c. Quarta pditio est aliqñ sanitatis vel vite coꝛpalis.sicut pz exemplū in Giezi q̄ cū exegisset pecuniā a Naamā siro ꝓpter sanitatē receptam: sez mundationē lepre per Helyseum ꝓpheram magistruz ipsius giezi ad impetatōem ipius helysei pcussus ē lepra cū posteris eius:vt habet.iiij.Regū.v. Cōmisit em̄ simoniā:quia gra sanitatis est gra spūalis z donuz dei quam ille quātum in eo fuit vendidit. Narrat etiā in li.de mira culis beati Hieronymi de quodā monasterio monialium quod cōmittebat simoniā in recipiēdo moniales cum pactione expꝛessa de dote pꝛo ipo ingressu monasterij super quo excessu simonie.b.Hiero.cuidā moniali illi⁹ monasterij:que deuotōem habebat ad ipm sanctū apparuit mandās sibi vt cōuocaꝛet moniales⁹ z abbatissā in cap. admoneret eas vt desisterēt a tali simonia:alꝰ male eis eēt: qō z fecit:sed oēs deriserūt illam: nec voluerunt se corrigere et cum pluries hoc factū esset.demū beat⁹ Hiero.reuelauit illi q̄ monasteriū debebat ruere z oēs occidere ꝓpter quod extraxit illā de monasterio:z extinde fundit⁹ coꝛruit monasterium z extinxit alias moniales.

De materia simonie vbi valde diffuse tractat de simonia:q̄ cōmittit circa sacra singula z circa beneficia z circa actus spūales:vt cōfirmare:coꝛrigere:pdicare et hmōi: et circa sepulturas:z circa ingressum religionis:z circa patronatū:z de diuersis modis simonie. Cap. V

Via radix omnium

q malozū est cupiditas.i.auaritia.j.ad Tim.vj. que nisi⁹ tradicit⁹ euellat⁹ bonoꝛ auctoꝛi inhere re nō valem⁹:vt dicit btūs Greg.di.xlvij. q: hz difficultatē in vera penitētia eius ꝓpter obligatiōem restitutionis quā hz anneꝛā in pluri⁹ eius spēb⁹:cū tñ pctm̄ nō dimittatur nisi restituat ablatuz.xiiij.q.vj.si res. ideo ab ea ista secūda pars sumat initiū. Diffinit aūt ab Augu. Auaricia est inoꝛdinat⁹ amoꝛ: habēdi. Nā z q̄ aliqs iuste acquirat ex inoꝛdinato amoꝛe ꝓcedit:et q: inter oēs spēs auaricie vitiū simonie est grauiꝰ. Unde et.j.q.vij.c.fi. dꝛ esse maximū pctm̄ qd̄ ſm Tho.in quodli.intelligēdū ē nō simplr: sed inter illa maximū que cōmittunt̄ circa ꝺctus pecunia rios. Habet etiā q̄itatē ex hoc q̄ ipm irreuereter se hz homo ad res sacras. ideo de simonia ꝓmo tractet.hec ali qñ dꝛ hereſis. vt.j.q.j.eos. Non ꝓpe qdē sed ꝓpter similitudinē actus:q: ita opanť simoniaci ac si exisťimarēt do nū spūssancti pecunia possideri:eo q̄ emūt vel vendūt sacramēta in quib⁹ dat gra q̄si sint dni spūssancti:quaz estimatione si q̄s haberet vtiq; eēt hereticus.j.q.j.cū omnis. Potius autem denominatum est istud vitium a simone. Dicitur enim simonia potius a simone q̄ a giezi vel alio qui etiā vēdidit spūalia:q: completi⁹ in ipo simōe mago repta fuit rō simonie. Nā emere voluit ab apl̄is gram vt postea ipe vēderet alijs.j.q.iij.saluatoꝛ. Tho.ij.ij.q.c.

Simonia graue pctm

§.I. Diffinit aūt simonia

sic sez q̄ est studiosa volūtas emēdi vel vendēdi aliq̄d spirituale vel spūali annexū. Tho.ij.ij.q.c. Volūtas aūt ponitur ibi nō p potētia:sed p actu eius. Omne enim pctm̄ cōmittit⁹ actu volūtatis. studiosa dꝛ.i. deliberata. naz sola deliberatōe rōnis potest cōmitti istud pctm̄:sed nō punit⁹ in iudicio ecclesie q̄ nō iudicat de occultis:nisi ꝓcedat ad extra. Sed Guil⁹. exponit studiosa.i.ad opus exteri⁹ ꝓcedens. Jo.an. etiā dicit q̄ simonia meꝛalis nō punit⁹: sez ab ecclesia nisi cū ope subsecuto. Noie aūt emptionis z venditionis compphendit⁹ oīs ꝺctus nō gratuit⁹ vt trāsactiōis z remūciationis z hmōi. excepta pmutatōe q̄ licita est seruatis quibusdā circūstantijs:vt.j.dicet. Spūale autē dicit tripl⁹ ſm Rich⁹. in. iiij. sez essentialr:vt gratia et virtutes: causalr vt sacramēta que causant gram: actualr seu effectiue:vt ꝓdicare:coꝛrigere:visitare:oꝛare:z hmōi. qui sunt actus spūales. Spūali anneꝛuz dꝛ dupl⁹ ſm Tho.in. iiij. Uno modo sicut ex spūalibus dependens:vt habere ecclesiastica bñficia qd̄ dꝛ spūali anexū:q: nō cōpetit nisi habenti officiū clericale. Alio modo dꝛ spūali annexū:q: ad spiritualia ordinat:sicut iuspatronat⁹ qd̄ ordinat⁹ ad ꝓsentandū clericos ad bñficia q̄vis sacra q̄ ordinant⁹ ad sacramentoꝛ ꝑsum. Sub ꝓcio aūt comphendit⁹ omne tpale qd̄ pecunia estimari potest. Ponit em̄ Grego. triplex genus muneris quo committit⁹ simonia:scilz a manu.i.pecunia: a lingua vt preces; z ab obsequio.j.q.j. sunt nōnulli,et.c.

Spiritus le dꝛ

Annexuz spūali.

oꝛdinationes.et.q.iij.saluatoꝛ.z de singulis partibus plenius est videndum.

In papā non cadit simonia

§.II. Est aūt mortale quia

et cōtra iusticiā z ꝛtra legē diuinā z naturalē. Et q: papa subdit⁹ est ꝓdictis legib⁹ dei z naturali vt alij hoies nec i illis se vl̄ aliū valet dispēsare:sed solū in puris positiuis vbi hz plenitudinē ptāt. Jdeo dicit Tho.in.iiij.q. illa opinio que dicit q̄ in papā nō cadit simonia est erronea. Nā si papa p aliquo spūali mun⁹ accipet simoniā cōmitteret sicut z alij hō:q: z in ipo petro cui papa succedit simonie vitiū dānatione inchoauit in nouo testamēto. Cuius enim res eccie sint aliq̄ modo papa:nō tñ sunt ei⁹ oib⁹ modis habēdi. sicut illō qd̄ hz ad manū. vñ si recipet p aliquid tpale p spūali pecuniā de redditib⁹ alicui⁹ eccie nō careret vitio simonie.z idē si recipet pecuniā ab aliquo laico nō de bonis ecclesie p re spūali. Jdem Tho.ij.ij.q.c. Mō aūt dꝛ in papā nō cadere simoniā dicit Anto.de bu.post Hostie. in his q̄ simoniaca sunt qꝛ:phibita.s.ex iure positiuo habere locū. nā talis cōstitutio nō ligat ꝓnulgātes puta vēdendo vicariā castaldiānatū:aduocatiā: yconomatū z hmōi. j.q.iij.saluatoꝛ. ex eo.ad nostrā. Et de hac etiā videt intelligendum qd̄ dicit Jo.de lig.ex eo.c.j.sez q̄ nec papa nec alij deqētes in curia cōmittūt simoniā si papa ex certa scientia scit z tolerat. Nā certa scientia ꝓcipis purgat hoc vitiū. sed z ſm Pe.de pa.in.iiij.dist.xxv.z in quibuscunq; simonijs etsi petm̄ nō eniret pena tñ iuris positiui cui nō subest semp euadit. Uñ nec suspensionē nec hmōi penas iuris sui timet: sicut nec est etiā excōicatus si peatiat clericū. Dicit etiā idez Pe.q̄ ille q̄ emeret bñficiū vel ordinē etiā a papa penas iuris nō incurreret:q: sicut pōt dispēsare in penis iaz incursis:ita etiā q̄ nō incurrant. sicut posset ꝓuilegiū alicui cōcedere q̄ peutiēdo clericuz non esset excōicatus:lz nō libenter faciat. Quādo aūt dat⁹ pecūia videt dispensare q̄ licz retinere: sicut q̄n scienter dat ordinem irregulari:eoipso dispensat cū eo. Unde qui habuit beneficiū p simoniā in curia si habet cōscientiā q̄ emanauit de cōscientia pape cōferentis penitēdo de peccato nō habet resignare:sed potest retinere. Nec ille.

§.III. Querendum ergo a

clerico vel laico est ꝑ⁹ videt expedire ꝑm psone ꝓditōes si deditvel recepit aliq̄d spūale vel spūali annexū:vt sacramenta:beneficia:sepulturas:vel iuspatronatus z hmōi p aliquo tpali:vel pecunia:vel ꝓece:vel obsequio:q: simoniā cōmisit:z p ꝺns mortaliꝛ peccauit.z qui dedit:z q̄ recepit:z q̄ mediatoꝛ ad hoc vel coopatoꝛ fuit.j.q.j.reperiunt Nec in hoc excusat ignoꝛātia cū sit ignoꝛātia iuris diuini que neminē excusat. Et hoc verū est si ista ꝓpositio pꝛo cū dꝛ dari p spūali impoꝛtat appciatiōem vel cōmutatōem vel causam ꝓncipalr mouentē ita scilz q̄ illud tpale sit vt ꝓcium rei spūalis: vel ꝓpter hoc ꝓncipalr detur ipsum spūale. Sed si pꝛo impoꝛtet causaz finalē vel admiscula tiuā:vt sez si deꝯ aliq̄d tpale in collatōe seu receptōe spiritualiū ob reuerentiā sacramentoꝛ:vel ad sustētatōem ministroꝛ:z ad fuandū pias ꝑuetudines in hmōi z non vt ꝓcio ipsoꝛ:nō est ibi simonia:ita tñ q̄ cesset oīs pactioꝛ cōuētio.j.q.iij.q̄pio.sed z sine pacto etiā cū subtrahūt talia.s.spūalia:z maxime sacramēta a nō dātibus pecuniā: vel exigunt a nō valētibus dare:vel etiaz a valētibus sed nō volētibus dare extoꝛquent ꝑcipue ante collatōem spiritualiū m⁹tū ꝑsumit de simonia. Secus si libere spūalia traderent z post collatōem nolētes dare etiā cogerent ad dandū:nō quidē vt ꝓcium sed vt stipēdiū z subsidiū rōne cōsuetudinis ibi existētis. Tho.in quodlibet. Spōte aūt oblata possunt recipi.j.q.ij.sicut ꝑm. Si aūt dans sacrm vel aliud spūale intēdat recipere pecuniā z hmōi:alꝰ non daturus. dans etiā ꝓdicto modo aliquid tpale vt pecuniā z hmōi:non vt ꝓciū:sed vt elemosynā nulla interueniēte pactione vel exactione erit simonia:nō quidē in recipiēte sacramētū sed in dāte: que tñ simonia:quia mētalis est sola penitētia purgat:quia nulla censurā ecclesiasticā incit.ex eo.mādato.z ita ecōuerso quādo dans spūale intēderet libere dare:z recipies intēderet quasi ꝓcio emere ex eo q̄ tpalia dat. Unde nō q̄ aliq̄n simōia cōmittit⁹ ex pte vtriuscꝛ:cū scz dās oꝛdinē vel beneficiū vel aliud spirituale facit pactū cū recipiēte:vel vtriq; habēt intentiōem ad tpalia p spūalib⁹ cōmutanda. Aliq̄n ex pte neutriuscꝛ vt cū cōsanguineus dat aliq̄d nō ꝓ eo sed cōsiliario ep̄i: vt cōferat beneficiū vel aliud ignoꝛāte eo q̄ recipit z ꝓ eo. Aliq̄n ex parte dantis spūale et tm̄: vt cuz dat principaliter ea intētione q̄ habeat tpalia quod non intēdit recipiens. Aliq̄n ex parte recipientis tm̄:vt cū ipe dat aliquid tpale p spūali principalr vel oꝛdinatoꝛi vel alteri: ipo tñ oꝛdinatoꝛe ignoꝛante vel hoc non intendente.

Preces pro se

§.IIII. De ꝑcibus que di

cunt⁹ mun⁹ a lingua q̄n vel quō inducant simoniā. Nota distinctōez que fit a doc. Aut em̄ q̄s poꝛrigit ꝑces p se aut p altero.s.vt obtineat bñficiū sacramentū vel aliqd aliud spūale. Et si poꝛrigat ꝑces p se p obtinēda dignitate vl̄ bñficio seu ecclesia habēte curā aiaꝝ: tales ꝑces inducūt simoniā ſm Hug.Ray.et Hosti. Tho.ij.ij.z in directoꝛio iuris.li.iij.etiā quātūcūq; alꝰ esset dign⁹:quia eoipso q̄ se ingerit ꝑsumptuosus z abitiosus videt:z p ꝺns indign⁹. Et rō est ſm Tho.in quodlibet.q: null⁹ pōt exercere curā animaꝝ extra gram seu cū pctō mortali digne: q: faciendo ea q̄ ptinēt ad curā peccabit mortaliter:sed nemo scire potest si est eē mortale pctm̄ : z fic est ꝑsumptuosus et simoniacus. Uñ z null⁹ dz sibi assumere honoꝛē: sed qui vocat⁹ a deo tāq̄ Aarō. vt dꝛ ad Heb.v.z sic videt facere ꝺius diuinū.viij.q.j.in scripturis.j.q.j. oꝛdinationes. ex de elec.qualr. Adulto magis est simonia si alꝰ est indignus puta quia illiterat⁹ vl̄ notoꝛi⁹ fornicatoꝛ: z hmōi. Si aūt poꝛrigat ꝑces pꝛo se pꝛo bñficio simplici et indigeat: nec indignus est eo ꝓpter aliq̄d impedimentū nō est simoniacus:nec peccat ſm Ray.Tho.z alios. ex de ꝓbē.c.ij. Si vo non indigeat peccat.j.q.ij.clericos. ſm Ray. z multo magis si est indign⁹. Guil⁹.tñ z Bar.dicūt q̄ hec opinio est Duran. z credūt q̄ exquo aliquis est ꝓmot⁹ ad sacros oꝛdines: cū hmōi oꝛdinatio titulū ecclesiasticuz requirat potest petere beneficiū ecclesiasticū ꝛ abūder in ꝛpalibus z nō solū simpliciter:sed etiā beneficiū cū cura potest petere si est dignus. exemplo Esa. qui dixit. Ecce ego mitte me. Tamen istud vltimū dictū non videt tutū nec tenendum cum solēnioꝛes doctoꝛes cōtrariū dicant. Nec exemplum inductū multū valet. Naz Esaias ad ꝓdicandū mittebat nō ad ꝓsidēdū. vidit etiā pꝛi⁹ se purgatū. viij.q.j.in scripturis. qd̄ de se null⁹ potest scire. Unde dicit Nico. de ly. sup illo passu, Ecce ego mitte me. Esaie.vj. Se offerendo nō peccauit:quia ante dispositū se vidit per purgatiōem. Et sup illud quod sequit. Vade ꝛc.s.ad arguendū pctā regni Jude. Pꝛo sacramētis vo vel alijs spūalibus non reperit pꝛohibitū ꝑces poꝛrigere p se fi est dignus:excepto tamē religioso quivelle nō hz.xij.q.j. Non dicatis. Et precipue ad oꝛdines ꝑmouēri nō dz nisi de volūtate ꝑlati. ex de tēpo.oꝛ.c.ad aures. Si aūt ꝑces poꝛrigant⁹ p alio:tunc aut sunt ꝑces spūales aut carnales. Si carnales tūc aut pꝛo digno aut ꝓ indigno. Et si quidē ꝓ indigno simonia cōmittit⁹ ſm oēs doc.j.q.j. de oꝛdinationib⁹. Si vo ꝑces sint pꝛo digno:puta q: illi qui ꝑcant attēdūt ad parentelā ꝓcipaliter si tñ supio: nō habeat respectū ad ꝑces: hz ad meritū ꝓmouēdi:sez oꝛdines vel beneficiū nō cōmittit⁹ simonia. ex de eta.z quali.oꝛ.c.tuā. imo si cōsanguineus dign⁹ est plus tenet ei ꝑcere ꝙ eīneis ꝓidere. ar. ex de cohab. cle.et mu.c.j. Nec in directoꝛio iuris. Tho. aūt in.iiij. dicit

Preces pro alio

Multiplex pēa simonie

bium quin simoniá cõmittat.ꝛ silr si hoc facit ad euitãdũ aliquod periculũ vel malũ qđ potest inferre ꝑces porrigẽs si nõ exaudit:puta aliqs potẽs:ꝛ he dicunt ꝑces armate. Quãdo ḡ ꝑces fiũt ꝓ indigno satis apparet qꝛ nihil alĩ ꝺ mouerit niſi fauo:ꝛ auxiliũ aut picuũ euitãdũ. Et dicit fauo:ſm Catholicon.auxilium:laus:ꝛ aſſenſus.Et ideo manifeſte ſimonia cõmittit ſi,ꝑpter hoc beneficiũ eccleſia ſticum detur.Si aũt,ꝓ digno fiant ꝑces ꝗtum ad iudiciũ hoĩm:ꝓbabile videt ſcilꝫ qꝺ dans magis moueat intuitu dignitatis ꝓſone q̃ fauo:e ꝑcũ:ꝛ ideo nõ reputat ſimonia.Si tñ pncipalr moueat fauo:e ꝑcũ vel timo:e rogãtis q̃tũ ad diuinũ iudiciũ ſimoniã cõmittit ꝛ rogat ꝛ rogans ſi hoc intẽdat ſiue aliquis roget ꝓ:o ſe ſiue ꝓ:o alio Dicit aũt in directo:io iuris li.iij.ꝙ ſiue ꝓ alio roget: ſiue electo:es:ſiue quoſcũꝫ alios etiã ꝓ indigno:ſiue ꝓ digni tate:ſiue ꝓ beneficio nõ ꝺ: beneficiũ habere ſimoniace:ls iniuſtas ꝑces funderet:niſi faceret intẽdens obligari col/lato:i beneficij ex ꝑcibus:vel exonerare ipm quem rogat ab aliquo ſuitio qđ ei fecerat ꝓ exauditõem ꝑcũ. Idem em puro remittere qđ dare,j.q.j. ſi qui ſunt.Et pot eẽ rõ. quia ad hoc ꝙ ſit ſimoniacus op; ꝙ interueniat mumus. j.q.j.ſunt nõnulli.Nec aũt nõ ꝓ munere dant ſm Tancre. ꝛ Guil'.Si a ſe vel ab alijs ꝑeces porrigant:ſi plar'ſolũ deũ in ꝓmotione ꝛ nõ potentiã attendat vel diuitias ſe/culares:tunc ls ſimoniacus ſit qui ita male rogat. eẽ.e.ti. c.tua. Non tñ qui rogat eſt ſimoniacus:niſi dãs bñficium ſeu dignitatẽ ꝑces ſecutus ſit ꝛ ꝓpter ꝑces dederit:vt col ligiť a cõtrario ſenſu.eſt de eta.ꝛ quali.o:di.c.tuã. Sz etſi ꝑeces ꝓ indigno ſecutus eſſet:nõ tamẽ renũciare tenetur niſi expſſilſz ꝙ ꝓpter ꝑces feciſſet.eſt eo.c.ſi. Dõ ſi petẽ pe cuniã alteri:vel ꝑces porrexerit alij ex pacto q̃ ꝓpter da tam pecuniã vel ꝑces porrectas det operã qꝛ habeat bñfi cium.idez eſt ac ſi dediſſet collato:i beneficij.j.q.v.c.ꝑſen tium. Nec diſtinguit qꝛ fiant ꝑces ꝓ digno:aut carnaliter aut ſpualiter:cũ ex hoc ipo ſit indign9:ꝛ ſint ꝑces carna/les ꝙ ex pacto vult habere beneficiũ. Si vo adulationes faciat vt beneficiũ habeat poteſt dici munus ab obſeq;o:ꝛ reputãdus eſt ſimoniacus.j.q.j.c.o:dinatões,nõ tñ tenet illud beneficiũ reſignare.ar. eẽ eo.c.ſi.Nec no.Ber.Jnñ. ꝛ Moſt.eẽ de eta.ꝛ quali.o:.c.tuã.Nec ibi.Et ſic videt con cluſiue iſte dicere qꝛ ꝑces q̃cꝫ inducũt ſimoniã: nõ tamẽ puniť in iudicio eccleſie vel cenſura eccleſiaſtica iuris:niſi fiat pactio vel aliqua cõuentio. Propter hoc etiã Ant.de bu.ſup.c.tua nos.eẽ eo.ſic dicit inter cetera.Nota ꝙ datio tẽpalis relatiue ad cauſandã dationẽ iuris ſpualis expſſe cauſat ſimoniã mentalẽ de qua deus iudicat nõ eccleſia. Et ſic qđ operať pactũ expſſum quoad eccleſiã ſola:ꝛ ſim plex mẽs etiã verbis nõ expſſa apud deũ operať. Nõ etiã ꝙ ſimplex rogatio ſine pmiſſiõe tpalis:ꝛ ſic ſimplices ꝑ ces ſimoniã non inducit.de quo eẽ de eta.ꝛ quali.o:di.c tuam.Nec ille.qđ videť intelligendu;.vt.ſ. Unde in fine. dicte decre. q̃rens vtrũ ſola datio ſine pactione correlati/ua ad inducẽdum dationem iuris ſpualis inducat ſimo/niam,¶Recitatis pluribus opinionib9 ſic cõcludit. Jo.an. dicit tenẽdum ꝙ in oĩbus ſola intentio inducit ſimoniaz niſi mẽtalem.Nec aũt ſola penitẽtia purgať.extra eo.mã/dato.Idem ſentire videt Rich.in.iiij. in ſimili caſu,vt in §.ſeq. Preces aũt ſpuales iuſte ſunt:ꝛ ideo in eis nõ com mittitur ſimonia.j.q.j.c.latorem.

§.V. De munere ab obſe/quio.

De ſimo/nia ex ob ſequio

Nota diſtinctõem doc.Aut em obſequiũ eſt cor/porale ꝛ illicitũ:aut corporale ꝛ de ſe licitũ: aut ſpuale. Si obſequiũ eſt inhoneſtũ:vt quia fuit plato in faciẽdis ſyn/ris:mercatijs vel tenocinijs ꝓ eo ꝙ:aut etiam ad carnalia deputatũ: vt quia ſeruit ad vtilitatẽ cõſanguineo;ꝛ ſuo:ũ vel patrimonij ſui:tũc ſeruiẽs in hmõi ꝓ:o habẽdo o:dẽ vel beneficio vel alio ſpuali ſimoniã cõmittit:et conferẽs ꝓpter hoc obſequiũ aliquod ſpirituale,j.q.iij.c.ſaluato;. Tho.ij.ũ.ꝛ Duran.ꝛ Richꝺ.Si aũt obſequiũ de ſe ſit hone ſtum vel ad ſpualia o:dinatũ:pura labo:at ꝙ eccleſie vtili rate eũdo romã:vel alĩs labo:at in ſeruiẽdo plato in offi/cio aduocãdi:vel alĩs.dicit Richꝺ.in.iiij.ꝙ ſi ſine pacto ali quo ſeruit:ille qui ſeruitiuz recipit ſi eũ remunerat aliqđ beneficiũ eccleſiaſticũ cõferendo.ſi tñ alĩs dignus ſit non peccat:niſi pncipalr habeat reſpectũ ad ſeruitiũ receptuz ꝓ quo ei illud conferat:quia tũc eſſet ſimonia ſm ipſum Tho.ꝛ Duran.Et ſubdit Richꝺ.Clericus ſeruiens ẽpo in ſpe future retributõis ſimoniã nõ cõmittit ſi ſine omi pa ctione ꝛ cõditione ſuiat:ꝛ pncipalr hac intẽtione nõ ſer/uiat:nec eps ꝙ hoc directe ꝑbendã ei aſſignat.eẽ de simo. c.cũ eſſent.in glo.Si aũt ſuiat pncipalr cauſa obtinẽdi beneficiũ eccleſiaſticũ ſeu intẽtiõe.nullo tñ pacto interue/niente:q̃uis grauiter peccet ꝛ ſimoniã cõmittat mentalẽ: nõ tñ incurrit illã ſimoniã que obligat ad reſignationem beneficij eccleſiaſtici qđ ſimoniace adeptus eſt: qđ poteſt ꝓbari a ſilr ꝙ id qđ habeť eẽ de simo.c.mandato.hec ille. Si aũt obſequiũ eſt pure ſpuale quod eſſet impoſitũ bñ/ficio ſm Guil'.tũc indubitãter ex pacto poteſt cõferri de neficiũ:ita ꝙ ille ꝓmittat tale obſequiũ vtputa celebrãdo talem vel talẽ miſſam.eẽ de ꝑben.c.ſignificatuz. Silr ſm Moſt.ſi alicui ꝑbende vel bñficio eſſet impoſitũ onus:qđ qui habet teneť docere poteſt fieri pactio ſeu exactio ꝓ/miſſionis cũ ei cõferť de tali obſeqo exhibẽdo abſq; ſimo nia:ſed ꝛ alicui ꝑbende cui nõ eſt annexũ hoc onus: cum vacat poſſet hoc oñ imponi. Recipe aũt aliquẽ in cano/nicũ eo pacto vt doceat ſimonia eſt. ſm Moſtiẽ.Item ſm Guil'.cũ duo ſacerdotes debẽt celebrare miſſam:vn9 ma/ior:ꝛ alius mino::ſi ex cã cũ dicũt adinuicẽ ꝙ vnus dicat miſſam que alterũ tangit ꝛ ecõuerſo licitũ eſt:maxime ex cã.Et cũ ꝺ: iſte impẽdit obſequiũ ſpuale ꝓ ſpuali. ly ꝓ:o nõ notat cauſaz finalẽ aut appciatõem ſed admiculatiõez cũ iſte nõ poſſit dicere loco alterius niſi ipe dicat loco ei9 Dicit etiã Ric.in.iiij. ꝙ licitũ nõ eſſet ꝙ duo adulti bapti zandi hãc pactionem inter ſe facerẽt:ego baptizabo te eo pacto ꝙ tu baptizes me:ꝙ in talibus oĩs pactio ꝛ conuẽ tio ceſſare debẽt.eẽ de simo.c.tua.Dare em aliquid ex pa cto ꝓ ſacramento q̃uis ſpuale eſt illicitũ etſi nõ omni eo modo quo ꝛ dare tpale:tñ qꝛ res a non dño emiť ꝛ eſt cõ tra rõnẽ gẽ.Dicere aũt o:abo ꝓ vobis ꝛ rogo vos vt etiã o:etis ꝓ me ꝛ hmõi:in nullo eſt reꝓhenſibile: qa;hic nõ emiť vel venditur ſpuale cũ nulla ſit pactio.

De hypo/criſi

Conſan/guinitas.

§.VI. De munere a manu

qđ eſt pecunia,large ſumẽdo pecuniã ꝓ reb9 mobilib9 et immobilib9ꝙ tpaliter poſſident.j.q.iij.totũ. Nota vt dicit Durã.in.iiij. ꝙ mun9 a manu vel eſt tale ꝛ tñ qđ ꝑſumiť inclinare affectũ ad collatõem rei ſpualis ꝓpter ipſum:ꝛ tũc ꝑſumiť ſimonia. Vel hoc tã paruũ eſt ꝙ nõ ꝑſumit inclinare affectũ ad collatõem rei ſpualis: ꝛ tunc non eſt ſimonia.Et hoc quidẽ verũ quoad iudiciũ eccleſie que ex exterioribꝰ hoc ꝑſumit:ſed quoad deũ ꝛ ſciam ſemp eſt ſimonia:cũ ꝓpter quodcũꝫ tpale:q̃tũcũꝫ etiã paruũ deť ſpuale.Et dicit Ant.de bu.ſup.c.tua nos.eẽ eo.ꝙ dare pe cuniã vel aliud tpale correlatiue ad recõpẽſatõem vel in/ductõem dationis iuris ſpualis ſiue cũ pacto ſiue ſine pa cto:ſiue ante ſiue poſt inducit ſimoniã,j.q.j.cmẽdari.Se cus'ſi pure ꝛ libere deť nõ hac intẽtione.Dicit tñ Moſti.vt alleg,idẽ Ant.ſup.c.veniẽs.ꝙ datione pecunie ſine conne tione:nõ cõmittit niſi ſimonia mẽtalis: q̃ ꝓ pniaz aboleť. Et ſufficit ſola cõuẽtio ad inducendũ ſimoniã:dato ꝙ nõ ſeruet ꝙmiſſum. Ad iudicandũ aũt ſimoniã cũ dubitať vtrũ quis corrupta mẽte dederit munera ſm Ray,atten/dunt ſunt ꝑcipue tria. Primũ ſcz dãtis ꝛ recipiẽtis qua/litas:vtrũ ſcz a paupe diuiti vl ecõuerſo. Sc9m muneris ꝙtitas:vt ſi res eſt modicivel magni ꝑci. Tertium eſt do natõis tps:an ſcz inſtãte necẽtate vl alĩs ꝓferat.Et ſm hoc ꝑſumiť ꝓ vel ?.eẽ eo.c.etſi qſtiones. Qđ intelligendũ eſt

Ad iudi/candũ de ſimonia dubitať

in foro cõtẽtioſo:ſed in foro ꝺſcientie attendiť intentio:ꝛ ſm ea iudicaťꝙuis oẽs ꝑſumptiones eẽnt ꝓtra. Jdẽ dicẽ dũ de exẽꝓis.ſ.ꝙ ſine pacto ꝛ nõ co:rupta intẽtõe dãdo nõ inducũt ſimoniã alĩs ſecus.j.q.j. iudices eius. Tho.in quodlib.ſic dicit.Jn diſpẽſatione ſacramẽtoꝝ vel alio:uz ſpualiũ cũ aliq recipiuntꝰ vt ſimonia euitet ꝛ tria ſunt neceſ ſaria.Primũ vt ꝺ fiat ex ꝓceſſione iuris diuini vel hũani: vel ſalte ſue conſuetudinis. Sc9m eſt vt ſit intẽtio pia ꝛ nõ co:rupta.Tertiũ eſt vt ſit fo:ma honeſta.vt ſcz nõ reꝙ ratur ante pij officij exhibitiõem ne pactũ interuenire vi deat:ſed impleto officio pñt exigi.Si igiť iſta tria ꝙueni ant ſecure accipiat.Archꝺ.palafredion.ꝓ inſtallatõe abba tis. Nota etiã ſm Joh.de lig.ꝛ Jmo.ſup.c.ad aplicam. ꝙ ſi eſt conſuetudo ꝙ ꝓ ordine vel alio ſacramẽto detur tñ ante receptõem eiꝰ nõ valz:imo eſt co:ruptela.Et ſi longo tpe ſuata eſt ꝙ ꝓ ordine tali deť tñ:nõ pot cõpelli ad ſol uẽdũ:ꝙ ſi gratis dedit nõ ꝑiudicat ſibi:nec nata eſt obli gatio:nec ſi nõ gratis dedit ex vigore conſuetudinis valet: qꝛ fuit co:ruptela.Sed ſi ex ſtatuto vel conſuetudine detur aliqđ ꝙ ordine vel alijs ſpualib9 poſt receptõm co:ualet vt in conſuetudine venetoꝝ vbi q̃rta oĩm mobiliũ mo:ietis daťeꝑo.Jn britãnia vo tertia ꝑs:ꝛ pñt ad hoc cogi. Jdeo aũt veneri hoc dãt:qꝛ nihil ſoluũt ꝓ decima.Nec ille.An. aũt de bu.ſup.c.in ordinãdo.eẽ eo.ſic dicit. Pro ſpualib9 nõ eſt licitũ aliqđ exigere:nec etiã aliqđ ſpõte offerre per iſtud.cꝙ nõ ſolũ ꝓhibet in exacꝺ:ſed etiã in oblaꝺ. Ubi tñ nõ daťꝓ ſpualib9: bene licitũ eſt aliqđ gratuitũ recipe dũmodo nõ fiat ex pacto expſſo vel tacito.vt in.c.etſi que ſtiones.Qđ aũt dicit iſte ꝓ ſpualib9 nõ eẽ licitũ etiã ſpõ te offerre intelligendũ eſt,aut ly ꝓ:o impoꝛtat appẽciaꝝ tionẽ,ꝙmiſſam ꝓ eo. Sed ſi quis ꝓ hypocriſim cũ ꝑtẽdit ſpem ſanctitaꝝ,ꝙmouecť ad o:dines vel bñficia nulla iter/poſita ꝙditione vel pacto ſm Ray.reſignare nõ teneť tale beneficiũ:nec diſpẽſatione indiget:ſed penitẽtia interio:i eẽ.e.c.mãdato.imo ſm Tho.vbi.ſ.nõ eſt ibi ſimonia. Jtẽ nota ꝙ ille q̃ dat ꝑbendã vel aliqđ bñficiũ ꝓpriaꝝ rõne ꝓſanguinitaꝝ,vel ꝑpter affectõem alicui9 amicitie tpalis. ſi quidẽ intẽdat nõ ſolũ bonũ tpale illius cui daťꝛ nõ alte rius q̃uis grauiter peccet:nõ tñ ſimoniã cõmittit:qꝛ non vendit cũ nihil accipiat.Sed ſi in ꝺ intẽdat aliqđ bonuz in ſeipm redũdans.ſ.ꝙ magnificẽť per hoc ꝛ nobilitetur domus ſua:vel ꝙ ipe in ꝓſanguineis ſit fo:tio:vel ſi hoc pacto vel intẽtione beneficiũ ꝓcedit vt beneficiať facias aliquã recõpẽſatõem tpalẽ ſibi vel ſuis ꝓſanguineis:ſimo nia eſt.Nec Tho.in.iiij.et in.i.ũ.ꝛ in quodli.Jtẽ q̃ debito ri ſuo dat aliqđ ſpuale vt recuperet qđ ſuũ eſt: abſq; du bio ſimoniã cõmittit ſm Tho.in.iiij.

De ſimo/nia in per mutatio/nibus.

§.VII. De pecunia autem

ſimoniace recepta ſiue ꝙ ordine dato vel beneficio:vel ꝙ ſepultura:vel ꝙ ingreſſu monaſterij:vel ꝓ preſentatõe quoad patronos eccleſiarũ:vel ꝙ mediatõne:vel ad ꝺ vt ꝑuret q̃s alterĩ ſpualia:ꝛ hmõi:ꝺ fieri debeat.Nota ſm doc.ꝙ talis pecunia retinẽri nõ poteſt:nec etiã ꝺz reddi ci qui dedit.q: ille turpiter dedit.ſed ſm Ber. debz dari illi eccleſie in cui9 ꝺtumelia data ẽ.eẽ eo.de hoc.ar.xvij.q. iiij. ſi q̃s in atrio.Unde ſi q̃s eſt o:dinat9 nõ habẽs bñficium pecunia ab eo accepta ſimoniace debz dari eccleſie cathe drali.Si aũt eſt o:dinat9 ad titulũ alicui9 eccleſie vel bñfi cij illi eccleſie vl bñficio applicabiť.ſm Guil'.ꝛ Ul.Si ac cepta eſt pecunia vel res alia ꝓ eccleſia vel bñficio illi eccleſie vel bñficio applicabiť:niſi eccleſia fuiſſet in culpa q: tũc ꝺz illud pauperib9 erogari: ne eccleſia de malo re/poꝛtet lucrũ:puta ſi totũ colleg;ũ cõſenſiſſet ſimonie.Dic etiã Ray.ꝙ ſi talꝛ trãſiret ad religionẽ ex meꝛcidia poſſet ei reddi vt cũ ea trãſiret:vel etiã ſi eſſet paup et nõ ſufficerẽt ſua:vel etiã ſi dediſſet ex ignoꝛãtia ſm Moſti.Jdem videť dicendũ de pecunia ſimoniace recepta ꝓ alijs ſpualib9 vt ſcz deť illi eccleſie in qua commiſſa eſt:ita tamen ꝙ nõ

De fructibus ꝺ beneficioꝝ ſimoniace pce ptoꝝ:quid iuris dicẽť infra. Si q̃s aũt reciperet pecuniaz vt ꝓmittat aliquẽ intrare ad ꝓelatũ a q̃uit obtinere ali quid ſpuale:nõ cõmittit ſimoniã. Secus ſi recipet vt etiã ipſe perſuaderet ipſi plato vt daret illud ſpirituale quod queritur:puta beneficium vel ordinem ꝛ huiuſmodi.Hoc enim eſſet ſimoniacum.

Jdẽ infra c.§. ix.in fine.

§. VIII. Dicto de triplici

munere quod habeť loco ꝑci in vitio ſimonie.Nũc videꝺ dũ eſt de quibuſdã ꝺctibus vel actibus in quib9 aliquãdo cõmittiť ſimonia q̃ comꝓhendunť noie emptionis ꝛ ven ditionis.Et ꝓmo de ꝓmutatione. Nota ergo ſm Ul.ꝙ ꝓmutatio aut eſt tantũ poſſeſſionũ:aut beneficioꝝ: aut eccleſiarũ:vel dignitatũ eccleſiaſticarũ tñ: vel mixtim ſil cũ tpalibus. Et ꝓmo modo vtiq; fieri poteſt abſq; vitio ſimonie:puta cũ ꝑlat9 vnius eccleſie cũ alia eccleſia vel laico etiã aliquã poſſeſſionẽ adinuicẽ ꝓmutant. Et ſi poſ ſeſſio vnius plus valet q̃ poſſeſſio alterius in quã ꝓmuta tur:poteſt ꝛ ꝺz ſupplere reſiduũ in pecunia vel alijs reb9: ille alter quouſcꝫ pueniať ad cõlitatẽ.eẽ de re.ꝓmu.c. ꝛ ſi queſtiones. Sed q̃a iſta eſt q̃dã alienatio.eẽ de re.ec.non alie.nulli.ideo in hoc ſuari debet ſoma alienatiõis,de q̃ habes.j.in tertia parte.Si aũt eſt ꝓmutatio beneficioꝝ: cũ tẽpalibus:puta cũ beneficia inequalia in poſſeſſionib9 ꝓmutanť.ꝛ ideo habẽs beneficiũ plus abũdans petit ſibi adijci certã ſummã pecunie vel alterius vt ad equalitatez veniať ꝓmutatõnis poteſt hoc fieri aũcte ſuperioꝛis. ꝛ ꝙ non petať aliqđ tpale ab altera partiũ ex eo ꝙ ſuũ beneꝺ ciũ plus habet de iure ſpuali q̃ aliud.Jn his em duobus caſibus cõmitteret ſimonia.¶Primo vꝫ ſi talis ꝓmutatio fieret inter ꝑtes ſic adinuicẽ paciſcentes ꝛ ꝓmutãtes ſine officio ſupioꝛis.Sc9o ſi etiã ex officio ſupioꝛis fieret ta lis ꝓmutatio ꝛ aliqđ tpale dareť ab eo q̃ min9 hz de iure ſpuali in ſuo bñficio ei qui plus habet in ſuo ꝛ hac rõne. eẽ de re.ꝓmu.c.ad qſtiones.Sed ſi plus dareť ex eo ꝙ ali ud beneficiũ in quo fit ꝓmutatio hz plus de tẽpalibus:et ꝓciſe hoc reſpectu fieret:ꝛ nõ etiã ꝓpter reſpectu ſpua liũ iuriũ nõ eſſet ſimonia.Si aũt fiat ꝓmutatio ſimpr de bñficio ad bñficiũ vel de eccleſia ad eccleſiã cũ ſuis iuribꝰ et poſſeſſionib9: tũc ſi fit hoc aũcte ꝛ pactione partiũ tñ eſt ſimonia: ſed ſi fiat ex officio ẽpi nõ eſt ſimonia. poteſt eñ eps trãſferre ꝓſonas ꝛ facere ꝓmutatiões:ꝑtes aũt de ꝺ adinuicẽ cõferre nõ debẽt.ſm Ul.Jmo.dicit ꝙ poſſent dicere ẽpo tali meli9 cõpeteret eccleſia mea ꝛ milꝑi ſua et hmõi.Jdẽ Moſt.Sed Guil'. dicit ꝙ ꝑtes q̃ faciũt ꝓmuta tionẽ ꝑnt ſibi ꝓmuicẽ intimare ꝛ volũtatẽ ſuã abſq; pacto: alĩs ꝑcõ aliq. Jo.aũt de imo. ſup cle.ne oꝑtẽat. dere.p. dicit ꝙ glo.ſup illud vbũ cle.volẽtib9. arguit ꝙ tractatus de ꝓmutãdo poteſt inter ꝑtes ꝑcedere ꝓmutatõnem. Nec ob.c.queſitũ.de re.ꝓmu.qꝛ ibi nõ loquit de tractatu de ꝓ mutãdo:ls de ipa ꝓmutatõe q̃ nõ ꝺz expediri ꝑ ꝑtes:ſed ex

mero officio iudicis. ⁊ idē notat ibi ꝑau. Idem etiā dicit glo. dicte de. q̄ in resignatiōe dicti beneficij potest exprimi q̄ illa fiat ex cā ꝓmutatōnis. ⁊ ideo fieri potest ſm Guil. q̄ ius hoc ꝓmittit. vt. ℟. e. c. vnico. li. vj. Quis em̄ de rigore resignatio debeat eē libera: ⁊ nulla debet esse adiectio. j. q. ij. q̄pio. tñ hoc ꝓcedit ex eāt̄ scripta q̄ ꝑualet rigori ex quo scripta est. C. de iudic. l. placuit. Idē etiā dicit q̄ quis Inno. dicat q̄ vbi essent ꝑbēde vni⁹ eccl̄e parochialis ⁊ vniformis additionis: sed sola eēt diuersitas tpalium tūc posset canonic⁹ cū alio canonico eiusdē ecclesie ꝓmutare ꝑbendā sine auctē supiorīs: ⁊ vnū tpale cū alio tpali. Nā aliud canonia: aliud ꝓbēda est. Tuti⁹ videt̄ q̄d dicit Hosti. ſcz q̄ nō fiat talis ꝓmutatio sine auctē supiorīs. Cū em̄ ꝓbenda sit de annexis spūalibus idē iudiciū sicut ⁊ de spūalibus. Dicit aūt Jo. de Imo. ante factū hoc esse tenendū vt tutius: ⁊ ne det̄ via fraudib⁹ ⁊ simoniis. ⁊ tamē post factū forte ꝓcederet opinio Inno. ar. no. in simili. de electione. c. nihil est. sup glo. j. Jo. autē de lig. dicit ꝺ oīno necessariū: nedū honestū q̄ fiat auctē supiorīs. mouet̄ q̄a necessaria est in ꝓmutatione collatio noua. eī eo. c. vnico. li. vj. ⁊ ideo cū ꝑbēde sint ānexe iurib⁹ canonicalib⁹: ficut ius canonicale nō potest ꝺe vno in aliud trāsferri sine auctoritate supiorīs: sic nec ꝑbenda: a⁊s separareť ius canonicale a iure ꝑbende: q̄ꝺ fieri nō potest ꝑ ꝓuatos.

§. IX. De simonia que cō

De simonia ꝑ mediatorem

mittitur per mediatorē. Nota ſm Hostien. in sum. q̄ ſ q̄s offerat pecuniā vel ꝑces ꝑ me vel ꝓmittat pecuniā: ſi exꝓesse ꝺdixi nō obest mihi. eī eo. c. sicut tuis. Secus ſi me sciente ⁊ ꝓsentiente tūc ꝺico: inꝓponere voluntatē meā. ⁊ ideo q̄tūcūq; occultū sit simonia est: ⁊ renūciare ꝺebeo si aīam saluare volo. Si⁹ hoc sit me penitus ignorante: ⁊ ab inimico meo volēte ꝓmotiōem meā impedire de qua ſperať: nō cōmittit simonia quoad me: nec ex dolo suo reꝓtat q̄ꝺ intēdit. eī eo. c. sicut tuis. Si aūt amicus meus dedit pecuniā ꝑ ꝓmotione mea simoniace ꝓmouco: ⁊ sed nō sum simoniacus. ſ. cū fit me ignorāte: tñ renūciare teneo: ex eo. de simo. ⁊. c. de regularib⁹. ꝛcoc. cū eo Inn⁹. sed Guil⁹. ꝺicit q̄ ſi me nesciēte ꝓmissa ē pecunia ꝑ mea ꝓmotione quā postea ſoluī: vł etiā iā ſoluta restituī: ſz grauiter peccauerim. ⁊ ſz in male factis ratihabitio retrotrahitur ⁊ mādato compareť: potest tñ eꝑs ꝺispēsare: q̄ reuera nō fui simoniacus in receptōe beneficij. sicut notat Tancre. eī eo. sicut nobis. Cōcessio talis vt ꝺ: in directorio iuris censeť simoniaca: ⁊ allegať ibi ad idē Ber. ⁊ Hosti. ¶ Rich. etiā in. iiij. idē videť sentire: ⁊ sic tenet renūciare. Ꝺicit etiā Inno. ſup. c. tanta. eī eo. q̄ ſi quis obtinuerit ordinem vel bñficiū alio ꝺante pecuniā nō ordinato: ⁊ non est simonia etiā ſi ſine pecunia nō erat obtent⁹. ar. j. q. vj. c. fi. Si aūt ipe ordinat⁹ pecuniā ꝺedisset: etiā ſi ſine pecunia habitur⁹ erat ordinē simonia est. ar. j. q. iij. c. vl. ⁊. q. vj. c. j. Idē Vl. Qui ꝺat pecuniā alicui ex familiarib⁹ ꝑlati: vt ꝺet sibi ingressum ad ipm cū intēꝺat quid spūale vt ordinē vel bñficium obtineat: simoniā neuter cōmittit. Sed ſi ꝺat vt faciat verbū ꝓ eo ad ꝓsuadendū vel ꝓsulendū ꝑlato de collatione alicui⁹ spūalis simoniā vterq; committit. j. q. j. quicūq;. Pecuniā aūt quā recipit mediator: simonie ꝑ se retinere nō potest: sed ꝺare ꝺz. vt ꝺicet in. §. seq.

Trāsactō quid est ⁊ vtrū sit licita

§. X. De trāsactione que

aliq̄n inducit simoniā in spūalib⁹. Nō ꝓmo q̄ꝺ sit. Ꝺicit ꝺq̄ ꝺicit doc. q̄ est ꝺe re ꝺubia lite icerta necdū finita nō gratuita pactio. ff. eo. l. j. Ubi aūt intelligas ꝓhīt̄ vel futurā: q⁹ eriā ante litē fieri potest trāsactio. Nota ſcō q̄ Inn⁹. eī ꝺe trāsac. c. statuim⁹. in glo. ꝺicit sic. Quidam ꝺicūt q̄ in spūalib⁹ potest interuenire cōpositio: transactio nunq̄. Nos licitā eē ꝺicim⁹ transactōem ⁊ ꝓmutatōem in spūalibus: ꝺūmodo ex vtraq; ꝑte tñ interueniat spūale ⁊ nihil tpale: vt in. c. statuim⁹. ⁊. c. de cetero. ⁊ eī ꝺe ꝺecī. c. ex mul⁹ tiplici. ⁊ ꝺe re. ꝓmu. c. ad q̄stiones. Idē ꝺicim⁹ ꝺe bñficiis si petanť iure ꝓtātis: puta q⁹ una ecclesia petit ab alia ꝑbē ꝺā quā ꝺicit ad suā collatōem ꝓtinere. Sed si aliq̄s clericus petit sibi bñficiū est licita trāsactio etiā si vtriq; ꝺetur spūale. eī eo. ℣ statutus. Cōpositio aūt inꝺuenire nō pōt. eī eo. c. sup eo. talis. ſ. q̄ ille clericus qui ius nō ℏz vel nō ℏa bere credit: penitus iuri suo renūciet sine aliqua ꝺatione: vel etiā q̄ alius ius habēs recipiať in canonicuz sine ꝺatione aliq̄. Ꝺec ille. Si ig̃ fiat trāsactio in spūalib⁹ vbi fieri nō potest: vt in casu ꝺicto: vel etiā vbi fieri pōt: puta inter spūalia cū mixtione ⁊ interuētione tpalium erit simonia. Amicabilis aūt cōpositio admittit̄ etiā vbi nō esset licita trāsactio ſm Hoſt. q̄ ſi fiat sine auctē iudicis ꝑsonalis est. ⁊ ideo cū ꝑsonis extinguit̄. Si aūt auctē iudicis realis ē: nisi ꝑ iudicē aliud ꝺictum sit. ſic loquit̄ eī eo. c. statuimus. Quis aūt amicabilis cōpositio facta auctē supiorīs teneat mero iure: tamen restituet̄ ecclesia si ex hoc grauiter ledatur. ar. eī ꝺe resti. in integ. c. j.

§. XI. De renunciatione.

Renūciatio q̄ꝺ est.

Nō ꝓmo q̄ꝺ sit. Ꝺicūt doc. q̄ est iuris ꝓpū spōtanea refutatio. Iuris ꝓpū refutatio ꝺ: q: iuri alieno renūciari nō potest: nisi cū quis eēt ꝑstitut⁹. ꝓcurato: ꝑ altero: ⁊ sup ℬ haberet spāle mandatū. Potest em̄ q̄s renūciare sicut ꝑ seipm: ita ꝑ aliū noie suo. eī ꝺe offi. ꝺele. c. cū olim. Spontanea ꝺ: q: si nō eēt spōtanea: ſz coacta nō obeēt repetere volenti. eī eo. c. sup hoc. Scꝺo nota q̄ effect⁹ renunciationis est: vt qui renūciauit ad id cui renūciauit regressus nō habeat: nisi ex nouo iure ꝓcedat vł antiq̄ sibi restituto iure. eī eo. cū inter. ⁊. c. ex trāsmissa. ⁊. vij. q. j. q̄ piculosum.

Nota tertio q̄ fieri ꝺz in manib⁹ ei⁹ a q̄ ℏabeť institutio ⁊ ꝓfirmatio. eī eo. admoneť. Fallit tñ in ꝯpo q̄ non potest renūciare ꝓ episcopatui: nisi in manib⁹ pape. eī ꝺe renū. nisi cū ꝓcꝺe. etiā nō ꝑsecrat⁹ ꝺūmodo electus ⁊ confirmatus. eī ꝺe transla. c. inter cor̄alia. fieri aūt cōiter renūciatio ꝺz in scriptis. vij. q. j. sicut vir. §. ecce. Nota quarto q̄ renunciatio officij ⁊ bñficij ecclesiastici ꝺebet eē volūtaria. nam inuitus nō cogit̄ renūciare. vij. q. j. q̄uis. ⁊ ꝺz fieri pure et absolute. eī ꝺe offi. ꝺele. c. ex parte. Nam si quis renūciat alicui bñficio vel rei spūali vel reſignat aliq̄ꝺ spūale aliq̄ tpali ꝺato vel ꝓmisso: ſimonia est ſm Gof. et Hoſt. viij. q. iij. talia. Ꝺō si nō ꝓcedat ꝺatio vel ꝓmissio: ſed fit sola intētio vt ſcz solū renuncet bñficio hac intētione: vt ꝺet sibi aliquid tpale: cał⁹ nō renūciaturus simonia mentalis est que ꝑ solā penitentiā aboleť. eī eo. mādato. Sed ex quo nulla pactio interuenit ab ecclesia nō puniť. Sed si quis renūciat bñficio ea intētione vt ꝺet̄ nepoti vel alteri. nll⁹ tñ ꝺe ℬ facta pactōe vel cōuentōe: nullā incurrit simoniā. Renūciare aūt bñficio vt ꝺetur alteri est simoniacū: quia ꝑhibitū ſcz ex iure positiuo. Sed nō ē ℬ ꝑhibituz simpl⁹: sed sm istum modū cū videt̄ hoc ꝺucit in pactum. j. q. j. q̄pio. Guil. Vl. Inno. Gof. Si aūt quis ℏabet volūtatez ꝺeliberatā renūciandi bñficio cum intētione ⁊ ꝓpositō paciscendi vt alteri ꝺet̄ in illo est simonia mētalis. Effectualis aūt est ab ecclesia puniēda cū ꝓcederet ad actum ipm paciscēꝺi in renūciatione. Nota quito q̄ cū quis ℏz ℓras a sede apostolica sup̄ ꝓuisione sibi fienda ꝺe aliquo beneficio si renūciet talibus ℓris ꝑ aliquo tēpali pecunia vel ꝑsione facta pactione: simoniacū est ſm Hoſt. ⁊ Inn⁹. Nam ex illis ℓris ℏabet ius ad petendū spūale: talis etiā ꝓiuat ℓris ⁊ pensione si ꝑ hoc recipet pensionē. Sed si ex officio iudicis vel bonis viris mediātibus pure renūciat et ex altera parte aliq̄ꝺ tpale ꝺat̄ ei nō est simoniacum: vt colligitur ex ꝺe renū. c. sane. Sit⁹ si renūciet talibus ℓris ex eo q̄ assignat ibi spūale. i. beneficiū nō est simonia: etiā si ex hoc pacto renūciet. Est em̄ quasi ꝓmutatio ꝺe spirituali ad spūale ſm Hosti. ⁊ Inn⁹. qui hoc notant extra ꝺe rescrip. c. ad audientiā. in gl. Nota sexto ſm Ant. ꝺe bu. super. c. non sine. ꝺe arbi. q̄ ſz valeat cōpositio aucte supe

rio: is vt ꝓ beneficio quod ꝺimittit̄ ꝺetur aliq̄ꝺ tēpale. eī ꝺe ꝑben. nisi. Non tñ valz vt ꝺet̄ aliq̄ꝺ aucte inferioris vel paris in quē cōp: omittit̄. Et sicut committit̄ simonia per ꝺationē pecunie ꝓ bñficio ꝙsequēꝺo: ita in co ⁊ ꝓ eo cedēꝺo. Et q̄ nō valet renūciatio litis super beneficiali pecunia suscepta ꝑ renūciatione. Ꝺicit tñ idez Anto. q̄ ſm Inno. vt ꝺeť pecunia sup renūciatōe litis: nō est semp simonia: sed aliq̄ſi. Sed q: hoc tenet ſpēm simonie: iō hoc rep: obať. Ꝺeclaro. Nam ſi ꝺareť pecunia nō ℏabenti ius vt cederet liti hoc nō eēt simoniacū nec iniquū. Itē ſi ꝺaretur ꝑ bono pacis nō ex pacto partiū: sed ꝑmissione arbitroz: nō in respectu ad beneficiū. ꝺe transac. sup eo. Sz si ꝺareť ius ℏabēti ꝑ redimēꝺa iusta lite ab ℏabēte ius et in respectu ad spūale: hoc eēt simonia. Nota septimo q̄ eps vel alius q̄ simoniace tenet beneficiū veniēs ad motem si vult saluari ꝺebet renūciare ſm Hosti. mente. et in manibus ꝓfessoris si nō potest ℏabere eū in cui⁹ manib⁹? ordinarie ꝺeberet renūciare. ⁊ sub ℏac ꝺitione renūciabit si placuerit pape vel alteri ad quez spectaret collatio eius. Et si ꝙualerit vadat q̄citius ad eū ⁊ pareat ei. Et caueat ne mora ꝑbeat: nec fruct⁹ ſibi appꝛopriet: sed fideliter custoꝺiat: vel in vtilitatē ecclesie expenꝺat: potest tñ vite necessaria stricte recipe. ꝺi. lxxvj. c. pasce.

§. XII. De cautiōe vel ꝓmissione

in collatōe ordinis beneficioz vł alioz spūaliū. Nota q⁹ oēs ꝺoc. in hoc ꝛcoc: ꝺāt q̄ post ordinatōem factā vel electōem potest exigi ⁊ fieri cautio ⁊ ꝓmissio ab electo vel ordinato ꝙ supiorē ⁊ ꝙ capłm siue electores absq; vitio simonie: nisi ꝓcederet illa ꝓmissio ex pactione facta ante electionem ꝺe ℬ: q: tūc induceret simoniā. viij. q. iij. Artaldus. Et ꝺicit Hoſt. ⁊ Vl. q̄ post electōem ante cōsecratiōnē ⁊ ꝓfirmatōem possunt supiores reqrere ab electi cautiones ꝺebitas ⁊ honestas. eī ꝺe elec. c. significatum. ⁊ etiā electores ſm Vl. Et rō est: quia post electōz nihil ſperatur ab eis. Et non solū capitulū ⁊ ꝓlati⁹ potest hoc exquirere sed etiā rex: ꝺūmodo hoc nō fiat ex ꝓcedenti pactione. Potest etiā tam capłm q̄ superior ꝓst electiones ex causa inuenire nouas cautiones ⁊ ꝓmissiones: ꝺūmodo sint iuste ⁊ vtiles ⁊ eas exigere ante consecrationem vel etiā vacāte bñficio possunt aliq̄ꝺ statuere: ⁊ electⁿ teneť. xij. q. ij. charitatē. Et vt ꝺicit Hoſt. sicut ꝑ commissione iurisꝺitionis non licz recipe certam pecunie quantitatē: ita multo minus licz recipe quotam. i. partē pūctus. Nota scꝺo ſm Hoſtiē. q̄ ꝑlatus vel rector ecclē ꝑbyteris illis quos ipse conꝺucit vł locat⁹ fructus eccl̄e. cōmittere pōt etiā curam animarū: ꝺūmodo gratis ⁊ sine pactione aliq̄ intereniēte auctoritate episcopi. eī ꝺe offic. vica. ad hoc. Sine auctoritate episcopi imminēte ꝓfectione necessario possz committi ad modicum tēpus. vnū vz vł paucos ꝺies: sed non ꝺiu. ꝛ. q. j. ꝙ totum. quia nec ꝑgrinari potest sine licētia epi. ꝺe consē. ꝺi. v. c. non opz. Ꝺō si ꝑ pecunia cōmitteret vł locaret simonia est. Nota tertio q̄ cū ꝑlatus vēꝺit oēs obuētiones eccl̄e commoꝺū iurisꝺictionis transit cum alijs: nisi fuerit exꝑta iurisꝺictio ꝑ sen⁹ iurisꝺictio vēꝺi non potest nec ꝺz. hoc ſm Hoſt. Nota quarto q̄ ſm glo. sup. c. ij. ne ꝑla. vi. ſu. ꝑlatus iurisꝺictionem non solum spūalē: immo ⁊ tēpoꝛalē tm̄ vendēs simoniā committit. Ꝺō dictum glo. vt ꝺicit Anto. ꝺe bu. intelligēꝺus est ꝺe iurisꝺictione tpali quam quis ℏz ab eccl⁹a q̄ iudicat quid spūale. vn respectu eius a quo ipa iurisꝺictio ℏz ꝺepēꝺetiam pōt iudicari spūalis vel annexa spūali. vnde non mirum si ipam vendēs committit simoniā. Ꝺō aūt ꝺicunt Jmo. ⁊ Hoſt. ſ. c. j. eo. ti. ꝙ vendēs iurisꝺictōem tēporalem non cōmittit simoniā: ſz alꝫs grauiter peccet: intelligitur ꝺe iurisꝺictione tēpoꝛali quaz quis ℏz a potestate tēpoꝛali q̄ nec respectu sue eēntie: nec accessorie nec ꝺepēꝺetie potest iudicari spūalis. ⁊ ideo ibi nō cōmittit simonia vnde ꝑlatus si ℏaberet tēpalem iurisꝺictōem in feudum a ꝑncipe seu ꝺño tpali: si venꝺeret nō cōmitteret simoniam

q̄ꝑ grauiter peccaret. Nota q̄nto ꝙ cū loco tibi ecclesiā meam: ⁊ cū sis ꝓbyter locas opas tuas vt ibi officies nō habitur? ibi alꝫ aliquā iurisdictiōem nō cōmittis simoniā. ar.xij.q.ij.c.charitatē. Et ſm Guil'. hic nō hꝫ locū ꝓpie locatio ⁊ oductio: sed ꝓbr debz gratis facere officiū: ⁊ ille gratis expellas. Poꝛro ſm Gof. ſi locatio fiat vltra tps vite locātis: nō valet vltra: q; clericꝰ in beneficio cōparat vsufructuario: qui sciliz nō est nisi ad vitā. xvj.q.vj.illud.

Nota sexto ſm Inn. ꝙ cū locatio fit vltra tps vite locāt si quidē fit facta nomie ecclesie: vtiliter succesſor tenet ad illā. Et de solu.c.j.et.xij.q.ij.hec hmōi. Si aūt locatio ē facta noie ipsius cui? est ecclesia: ⁊ nō intendebat ecclesiam obligare nō tenet succesſor: sed si oductor siue emptor iaz aliquid soluit: tunc ſm Host. tenet succesſor habere ratiū inquantū pecunia vsa esset in vtilitatē ecclesie. Nota sexto primo q̄ hꝫ rectoꝛ: ecclesie possit eaz quādoq; locare vltra tps vite: nunq̄ tn̄ potest canonicus vltra vitā suā locare p̄bendā suā. Nota octauo ꝙ clerici licite potest vendere fructus beneficij sui ad modicū tpus. et ne pla.vi.su.c.fi. Ad totū aūt tps quo vēdit oꝛ: tenet beneficiū: vēdere q̄uis non sit honestū. nō tn̄ est ꝓhibitū ita tn̄ ꝙ nil spuale iterueniat in tali vēditione. Et de re.pmu.ad q̄stiones, potest tn̄ gratis curā aiarū cōmittere ei cui vēdit fruct?. Nota nono ꝙ si clericus vel religiosus vendat panē oblatꝛ in altari a populo vel cerā ⁊ alia sibi data elemosynalia ⁊ fructus decimarū non cōmittit simoniā: quia spualia nō sunt: nec in aliquo peccat ſm Arch. in rub. dummodo de hꝫ vel de alijs vltra suam necessitatē subueniat pauperib?. vt tenet. xvj.q.j.quoniā. Et caute faciat ad scandaluz ꝓpt remouēdum. xj.q.iij.inter verba. Panem aūt benedictum vendere simoniacū est ſm Ul. ⁊ multo magis ius percipiendi decimas: quia spuale est. j.q.j.

§.XV. Dicto de cōtractib'

compēhensis sub noie emptionis ⁊ vēditionis in q̄bus sepe cōmittit simonia. nūc declarandū est que sint illa q̄ dicuntur spualia: ⁊ que dicunt annexa spualibus in quoꝛuz emptione ⁊ vēditione cōsistit ipa simonia. Sciendū igit ꝙ spualium quedā dicunt spualia p cōparatiōem ad spūm sanctū. ⁊ q̄dā alia p cōparatōem ad spūm humanū ſm Durā. in.iiij. Et Rich. Et spiritualiū in comparatōne ad spiritū sanctū aliqua sunt spualia p essentiā: vt gra ⁊ virtutes infuse. alia p causam vt sacramēta. alia per effectū vt officia ecclesiastica ⁊ hmōi. Et spualia per essentias nec emi nec vendi possunt: nec de iure nec de facto q̄tum sez ad efficaciam transferendi ⁊ acquirēdi ea: quia nō est hois ea trāsferre vel dare: sed dei. videtur tn̄ ꝙ de facto possint vendi ⁊ emi q̄tū ad simoniā ꝫhendā. vt dicit Pe.de pa.in.iiij.q; simon magus voluit simoniace emere gr̄am illā apl'oꝛuz que erat character ep̄alis ⁊ gr̄a miraculoꝛ. s. ꝙ ꝓsūsctus visibiliter descendebat. Similiter scientia ⁊ virtutes acq̄site que dicunt spualia per essentiam per respectū ad spiritum humanū nec emi nec vendi possunt.

§.XVI. Quedam alia sunt

spualia p causam: sicut sunt sacra q̄ sunt cā gr̄e: q̄uis ſm Pe.de pa.in q̄libet sacō noue legis sit vtus ꝙ efficaciam spualis ad causandū characterē vel oꝛnatū: est tn̄ cōspalis p essentiā: q; sic est subiectiue in coꝛpe ꝙ nō est nata eē in spū. Et ista q̄dē spualia de facto vēdi pnt ⁊ emi: nunq̄ aūt de iure ⁊ licite sez cū vitio simonie. In mr̄imonio aūt q̄dē vnū de sacris licite daf ⁊ accipiť pecunia noie dotis absq̄ vitio simonie. nō ex eo q̄dē ꝙ ex tali sacō nō ꝓferat gr̄a. vt no. glo.j.q.j. q̄q̄d. hoc em falsum est: sed ꝓpter ea q; mr̄imoniū nō solū est sacr̄m: hꝫ etiā nature officiū. ⁊ ſm b̄ daf pecunia p mr̄imonio ad subleuādū onera ei?. ⁊ nō inꝺtū est ecclesie sacr̄m. ſm Tho.ij.ij.vñ ⁊ p b̄ndictiōe nuptiarū ꝓhibeť aliq̄d exigere: hꝫ spōte oblatū recipi possit. Et eo. c. cuz in ecclesia. Dicit tn̄ Guil'. ꝙ si sacerdos aliq̄s: puta ad quē spectet b̄ndictio nuptiarū nō vult dare licentiā alteri sacerdoti ꝙ b̄ndicat nuptias nisi ꝑ pecunia: si quidem nō intēdat vēdere licentiā b̄ndictionis: sed ꝓuidere sibi de porcione oblationū eū ꝓtingēte nō est simonia: ⁊ tn̄ ex certa sciētia maioꝛē exigat summaz q̄ ꝓsumat debere valere porcio ipm ꝓtingēs: merito ꝓsumi potest ꝙ ipam licētiā vēdere voluit. Ꝓꝛo baptismo aūt q̄ nō sit dāda vel exigēda pecunia exꝓsse habes. j.q.i.baptizādis. Vñ si sacerdos nō vellet baptizare nisi ꝑ pecunia in nullo casu est ei dāda. Nā si baptizādus est adultus sufficiet ei ad salutē baptismus flaminis si tūc moriaf. Si est paruul? in tali casu ipe offerēs vel quicūq; alius pōt ipm baptizare: ⁊ dz si eēt puer in ꝑiculo mortis: sed etsi vl' nesciret vel nō posſz alꝫ baptizare nisi talis sacerdos dz pot? dimittere puerū sine baptismo mox ꝙ pecunia dare sacerdoti ꝙ hmōi. Nō em faciēda sunt mala vt eueniāt bona. vt ait apl's ad Rom. iij. Ita tenēt Tho.ij.ij.⁊ in.iiij. Pe.de tharā. ⁊ Pe.de pa. ⁊ glo.j.q.j.baptizādis. ⁊ Rich.in.iiij. qui tn̄ addit. Aliq̄ dicunt ꝙ in tali casu nihilominꝰ posset dari pecunia: ita tn̄ ꝙ dans non intēderet eā dare ꝑ sacramēto: sed ꝓuitanda dānatione pueri: ⁊ ad remouendā insania sacerdotis. Secus aūt est de alijs sacramētis q̄ sine ꝑiculo damnationis ex eā differri possunt. Hec Rich. q̄ opi. fuit Guil'. Posset etiā emi a tali sacerdote aqua q̄ esset puer baptizādus si aqua ipa erat purū elementū. Secus aūt si esset ia consecrata: vt est aqua fontiū baptismalium: tūc em simonia esſz ſm Ul. et.j.q.j.c.dictū. Eodē modo nec ꝑ ofirmatiōe: nec ꝑ chrisimate: nec ꝑ extrema vnctōe licet exigere: sed spōte oblata licite recipiūť. Dicit em Greg. ꝙ ei? oblatio nulla culpe macula ingerit q̄ nō ex ambitis ꝓcesserit petitōne. j.q.ij.sicut ep̄m. Et si in his vel quibuscūq; alijs spualib? aliqua ꝓsuetudine exigant quasi ꝑciū rei spualis cū intentione emēdi vel vēdendi manifesta ē simonia ꝓcipue si ab inuito exigant. Sed si accipiant quasi quedā stipēdia ꝑ ꝓsuetudinē approbata nō est simonia: si tn̄ nō sit ei? intentio emēdi vel vendēdi: sed intētio referat ad solā cōsuetudinis obſuantiā: ⁊ ꝓcipue q̄n q̄s volūtarie soluit. In his tn̄ sollicite est cauendū ab eo q̄ hꝫ spēm simonie vl' cupiditatis. Hec Tho.ij.ij.et ex de vita ⁊ ho.cle.c.ab oi. Itez ꝑ eucharistie collatōe nō licet exigere vel ex pacto seu q̄si ꝑciū aliq̄d dare. j.q.j.c.dictū. Ꝓꝛo celebratōe aūt misse tanq̄ ꝓciū nunq̄ licitū est accipe vel dare. Dz ſm Ray. si sacerdos teneat celebrare: puta q; habēs ecclesiā vel beneficiū officiare tenet: tūc exigere est simonia. j.q.iij.c.vendentes. Si vo nō tenet ⁊ deficit ei sumptꝰ potest accipere j.q.j.iudices. Nam ⁊ opas suas locare potest siue ad diez: siue ad annū. Et ne p̄ela.vi.su.c.fi. q̄ si sumptus habz: ⁊ ad hoc nō tenet: aut debet facere gratis aut cessare al's videt facere ex auaricia. ⁊ hꝫ forte q̄n nō teneret ad ista nō eēt simonia eo ꝙ nō debet suis stipendijs militare. xij.q.ij.charitatē. tn̄ turpe lucrū est q̄n fit ex auaricia: vel saltz habet spēm mali. Et in quolibz ꝓdictoꝛ intellige: q ipe gratis dz cantare vel dicere missam: hꝫ aliq̄d ꝑ sumptib? recipiat. ⁊ idem intelligas de alijs officijs diuinis q̄d dictuz est de missa. ꝺcoꝛ. Tho.ij.ij. Rich.in.iiij. dicit ꝙ ꝑ anniuersario celebrādo nō licet facere pactū de pecunia dāda. Si tn̄ ex deuotōe daf ecclesie: ecclesia teneť ꝑ illis celebrare. p quib? datur ſm ꝙ ꝑ recepto beneficio magis obligatam se videt. hec ille. Et seculares qui dant vel dimittūt certā quātitatem pecunie pro missis seu anniuersarijs fiēdis intentes moꝛi patrie q̄uis in hmōi ex simplicitate taliter loquētium ac si vellent emere videť ꝙ pie sit interpretandum factum eoꝛuz: sez ꝙ dent ꝑ modū elemosyne. sunt tn̄ admonendi de hoc: ⁊ ne dent tanq̄ ꝓciū misse. Itē nec ꝑ penitētia seu ꝓfessione dz aliquid exigi. j.q.j. quicquid. Et sacerdotes qui audiunt ꝓfessiones principaliter intendentes lucrū pecunie etiā si non petant simoniā committunt mentalē. Si aūt exigūt al's non audituri cōmittunt simoniam etiam ab ecclesia puniēdā. j.q.ij. ꝙpio. Sacerdos etiā qui nō vult dare licentiā suo parochiano alteri conferendi nisi ꝑ pecunia simoniā cōmittit ſm Ray. In absolutione aūt ab excōicatiōe vel suspēsione aut interdicto si exigaf pecunia quasi pena culpe ꝓcedētis ꝑ qua fuit excōmunicat? suspēsus vel interdict?: factū q̄dē nō est simoniaci: nisi sub illa specie intētio sit coꝛrupta. Dz si exigaf tanq̄ ꝓciū absolutionis simoniacuz est. ſm Tho.ij.ij.et Pe.⁊ Host. Item ꝑ sacramētō ordinis ꝓmaxime ꝓhibeť exigi pecunia ⁊ exacta ꝓsolui. j.q.j.c.cū ordinaretur. ⁊ ex de simo.c.in ordinādo. Sup quo.c. dicit Ant.de bu. Nō tres ꝓsonas que in ordinatione reqrunt. s. epōs: ministeꝛ: ⁊ notarius. Nota etiā ꝙ sicut ꝓncipalis ordinatio debz eē gratuita: ita ⁊ omīe accedēs ad ordinatiōez debet esse gratuitum. De epō clarū est ꝙ si recipiat aliquid ꝑ ordinatōe ꝑ pactionē couentionē vel exactionez simonia est. j.q.ij.q̄pio. ⁊ c. sicut ep̄m. Minimo si detur pecunia epō ne ordinet ꝑ simoniā: simonia est ex parte ipius epi: sed nō ex parte dantis: ſm Tancre. ⁊ Bar. dz. j.q.j. nullus. Ministeꝛ autē in ordinatōe de quo loquiť decretalis illa. in ordinādo. vel est archidiacon? qui hꝫ examinare ꝓmouendos. vl' est ille qui vocat ꝓmouēdos ſm doc. vel ille qui respōdet in scrutinio ordinandi ſm formā. c.ij. de scrutinio. vel est ille minister qui legit euangeliū. s. cū fit ordinatio ſm Gof. ⁊ q̄libet hoꝛ si pecunia reciper ꝑ illo ministerio simoniaz committeret. Sed de notario qui sez scribit ꝓmouēdos ⁊ postmodū facit l'as ordinis collati an liceat ei exigere vel recipe pecuniam ꝑ tali actu. Circa hoc varie sunt opi. Quidā dicūt ꝙ nō licet qn̄ hꝫ notari? salariū de publico Zan. dicit ꝙ si etiā nihil recipiat de publico: nil tn̄ dz recipere ꝑ tali scriptura: q; simonia est: vel ex pacto nil debet recipe. Sed si nō hac intētione accedit. s. ad illud faciēdū credit glo. ꝙ laicus posſit accipe. j.q.ij. sicut epōs. Inno. dicit ꝙ notari? pōt aliq̄d accipe ꝑ suo salario dū tn̄ iustum sit qō ꝓcipit vel aliq̄d plus ꝓpter facti magnitudinez vel cū nō valeret instrumētū si alius notari? faceret. tūc notarius habēs tale officiū nō posset accipe: sed extrane? bene posset ꝓcipe. ⁊ non peccaret. Quilibet tn̄ hꝫ b̄ ex officio sponte oblata b̄n̄ potest ꝓcipe. Recitatis hꝫ opinionib? idē Anto.de bu. in fi. sic determinat. Tu dic clari? q; q̄n ali quid sponte offerť nō ꝓcurrete aliquo pacto cōstituto vel ꝓsuetudine: tūc licitū est illud recipe: vt in.c. dilect. ij.e.ti. Vñ vo aliq̄d accipiť vigore pacti ꝓstitutōis vel cōsuetudinis. ⁊ tūc ti recipies est salariat? de publico: in tali casu nō licite recipit: vt in.c.j.de magistris. Si aūt nō est salariat? de publico tūc, distingue: q; aut officiū est de substantia ordinatōis: ⁊ sic nō licet recipe. aut nō est de substātia ⁊ tunc si salariū solutū ꝓuenit scribēti ꝓiderato labore ⁊ negocij qualitate licita est receptio. Ratio est: q; nō debz cogi suis stipendijs militare. vnde. c. cum ex officij. de ꝓcscrip. Si aūt salariū quod soluiť non conuenit ꝓsiderato labore ⁊ qualitate negocij: ⁊ tunc est illicita receptio: imo recipiens cōmittit simoniā vt hic ſm doc. tn̄ ꝓꝛo notarijs facit stilus curie romane ſm quā tꝫtata sunt oia b̄n̄icia ſm qualitatē ipsoꝛ. Hec ille. Item ſm Ray. qui nō habēs titulū rogat ꝓsbyterū vt ꝓsentet eū ad ordines ad titulū ecclesie sue ꝓmittēs ei ꝙ nunq̄ in ecclesia sua aliq̄d petet simoniā cōmittit. c. tit. c. ꝓ tuas. Itē nec ꝑ sacramētalibus licitū est aliq̄d recipe: ꝑ b̄ndictōe abbatū vel abbatissarum: vel velatione vginū: vel ꝑ aqua b̄ndicta ⁊ hmōi. ſm Pe.de pa. Utrū aūt sacerdos possit vendere officiū ꝓꝛotandi aquā benedictā ꝑ parochiā. Dicit Guil'. ꝙ si talis sacerdos habet de cōsuetudine: vt possit tale officium retinere ⁊ per se vel per alium exercere ⁊ ꝓuentus recipe nō est simonia si illud quidem mittat ad firmā: al's simonia est vel saltem turpe lucrum.

§.XVII. Dicūtur quedam

alia spualia tertio modo. s. quasi effectiue. ſm Ric.in.iiij. ex eo videlz q; ꝓceduť ex spuali gr̄a ⁊ ad cā disponunt: vt ꝓphetare: ꝓdicare: ingressus religionis et hmōi. vel q̄a sunt de actib? vel negociis spualibus: vt docere: iudicare: testificari ⁊ hmōi. Et hoc quedā dicunt spualia p cōparationē ad spūm sanctū vt ꝓma: quedā p cōparatōem ad spūm humanū. Nota igit ꝙ ꝓ actu ꝓphetādi nō licz accipere pecuniā quasi ꝓciū. Vñ ⁊ ꝓbe veteris testamenti veri rarissime etiā spōte oblata recipiebāt ne vendere viderent ꝓphetiā: ⁊ si accipiebāt aliqñ ad sustētatōem ip̄oꝛ recipiebāt: vt dicit Hiero. j.q.j. iudices. vbi dicit q̄ frēres pecuniā qui ꝓphetas se fingūt ex hoc diuinatoꝛes se esse ostendūt. i. sortilegos. Sc̄o nota ꝙ pauperibus nō est danda elemosyna ꝙ oīne ab eis fienda tanq̄ ex hoc ꝺa intēdat emere oīone coꝛ: sed ꝙ gratuitū beneficiuz debet intēdere, puocare animos pauperū ad hoc ꝙ gratis et ex charitate ad oīandū ꝓcedāt: ſm Tho.ij.ij.sed ⁊ si detur ex pacto pecunia ꝓo psalterio dicēdo est exꝓsse simonia ſm Pe.de pa. Non aūt si dareť ꝙ vigilādo sup defunctō: scilz rone laboris vigilie esto ꝙ ad vigilias sequeretur dicere psalteriū vel alias oīones ſm Host. Sed cū ordinatio ē in ecclesia ꝙ qui vadit ad talē hoꝛā tm̄ hꝫ: ⁊ aliquis vadit ad illā hoꝛā ꝓncipal? cā lucrādi illud grauiter peccat ⁊ simoniā quidē mentalē cōmittit: sed nō ea q̄ ab ecclesia punit cū nulla pactio infecedat. Et eo. c. tua. ſm Archi. nec tn̄ restituere opz pecuniā illā. Nota tertio ꝙ ꝑ predicatiōe nō licet recipe pecuniā: sed licet ꝑdicāti victū recipere ſm Tho. ⁊ Pe.de pa. vñ illi qui ꝑdicāt ꝓncipal'r hac intētōne vt recipiāt pecuniā vel laudē seu fauoꝛē populare: simoniā mentalē cōmittūt. j.q.iij. non solū. Sed si sup hoc paciscunt simonia est: q; etiā ꝙ ecclesiā pun irī pōt. Dicit etiam Tho. in quodli. ꝙ cū aliqui ꝓdentes religionē siue sanctitatē petūt a sacerdotib? ꝙ ꝓcurēt eis pecuniā in parochia sua: ita ꝙ sacerdos habeat inde certā partez si in hoc interueniat pactū simoniā cōmittit ipe sacerdos: q; ꝓsuasio sacerdoꝛis spualis est ⁊ credit ei eo ꝙ sacerdos est ⁊ sacrilegiū est respectu illoꝛ religiosoꝛ: q; defraudatio ē elemosynarū respectu illoꝛ qui dāt ⁊ vteꝛq; sez sacerdos ⁊ religiosi illi tenentur de simonia. Nō quarto ꝙ ꝑ vsu spualis ptātis siue ꝓlature nō licet aliq̄d accipe. cū em ille cui cōmittit spualis ptās ex officio obliget ad vsum ptātis sibi cōmisse in spualiū dispēsatione: ⁊ etiā ꝙ sua sustētatōe statuta stipēdia habeat. ex redditib? ecclesiasticis si aliq̄d accipet ꝑ vsu huius ptātis nō intelligeret locare operas suas quas ex debito suscepti officij debet impendere: sed intelligeret vendere ipm spualis gratie vsum: et sic esset simonia. Tho.ij.ij.vbi. s. Unde nō licz aliq̄d accipere ꝓo q̄cūq; dispēsatiōe: nec etiā ꝙ b̄ q̄ cōmittit vices suas: nec ꝑ correctōe faciēda: nec ꝓo cessando a correctione: nec ꝑ minus puniēdo petīt: nec ꝓo crimine celando iudici ecclesiastico: nec ꝓo eo purgādo: nec ꝓo visitando: q̄uis ꝓ curationem liceat recipere visitanti ⁊ dedicāti: nec vt missus digne penitenē reconcilier: vel vt digne penitentem repellat. In oibus hꝫ cōmittit simonia ex parte dantis ⁊ recipientis si fiat ex aliquo tpali. s. pecunia ꝓcibus vl' obsequijs ſm Tho. et Pe.de pa. et eo. c. nemo. Nota quīto ꝙ dare vel accipe aliq̄d superiori vt fuet iusticiā in causa spuali vel iurisditiōe ecclesiastica ſm Pe.de pal. et Ray. simonia est: q; sunt accessoꝛia spualibus. Et idem est dicē dum ſm Ul. si agaf sup tpalibus ⁊ ꝓsona iudicās sit ecclesiastica q̄ rone ecclesiastice iurisditionis teneť ad tale ius reddendū. Sed si iudex sit laicus ⁊ sup tali iudicet nō est simonia: hꝫ al's grauiter peccet. Similr testificari in causa spuali: sicut est mr̄imonialis. de decimis ⁊ huiusmodi ꝑ pecunia simonia est. In alijs aūt causis etsi non simonia: tn̄ iniustū est. Et ex hoc sequiť ꝙ cū sigillū iudicis non sit nisi testimoniū iudicij nō apparet quō ꝓo sigillo suo iudex possit aliquid petere: nisi forte expēsas cere ⁊ sigillatoꝛis ⁊ clericoꝛ ad hoc deputatoꝛ. Durā. in.iiij. Sed non solū hoc est illicitū: sed etiā simoniacū i cā spuali ⁊ iurisditōe ecclesiastica, sed ꝑstare cōsiliū vt iurispit? vl' ꝓfociuū

Spiritualia fiūt duplicia

q.c.ar.ij. ad quare tum

dispēsare. corrigere. Punire

testificari

Sigillare

vt peurator vel aduocatus nō solū in cā tēpali:sed etiam
ſpuali ꝑ pecunia nō eſt ſimoniacum:nec pcrīm ſm ꝓe.de
pa.ꝛ Duran. Et rō eſt: quia cum nō teneaꝫ tales operas
ex officio exhibere nō cogiꝫ de ſuo facere beneficiū.ꝛ.q.i.
Doctrina re precarie. Nota ſexto q ꝑ doctrina poteſt recipe pecuniā
a ſcholaribus doctor: nō quaſi vendēs veritatē vel ſcientiaꝫ
ſed quaſi opas ſuas locās:qñ videlꝫ ad hoc non teneaꝫ ex
officio ſuo.nā ſi ad hoc teneref ex officio intelligeref ipaꝫ
vēdere veritatē vñ grauiter peccaret:ſicut ꝓz in illis q inſti
tuūtur in aliq̄bus eccleſijs ad docendū clericos eccleſie ꝛ
alios pauperꝫ quo ab eccleſia beneficiū recipiūt a q̄bus
nō licet eis aliq̄d accipe. Tho.ij.ii.vbi.ē. Sz Hoſt.dicit q
ſi magiſtro eſt annexū ſufficiens beneficiū vel ſalariū nō
licet ei a ſcholarib⁹ aliq̄d exigere:aſs ſimoniā committit
j.q.iij.vendētes.ſponte tn̄ oblata recipe poteſt. Sed ſi nō
eſt annexū tale beneficiū vel ſalariū q̄ ſufficiat ei poteſt
accipe collectā ꝓ labor.ib⁹ ſuis.ar.xij.q.i.c. quicūq;. Et
videf q nō ſolū ab exēneis poſſit exigere:ſed etiā a clericis
eccleſieno tn̄ a pauꝑe cū ipſe potius debeat pauperi ſub
uenire.ꝛ talis exactio nō debet eē coactoriaꝛ ꝛ niſi ſol
uant expellat eos a ſcholis aut recipiat res eoꝝ:ſed poti⁹
inopiā ſuā exponat: ꝛ multo magis poteſt exigere magr̄
vel doctor vbi nullā habet ꝓuiſionē a valētibus ſoluere:
quia nō teneꝫ eis gratis fuire. Et hec oīa intelligēda ſunt
ſm Hoſt. qñ doctor eſt ſufficiens ad docendū. nā ſi inſufficiens eſt nō eſt ei ex debito ꝓuidendum: ſed imputet ſibi
culpā. Concor. ſatis Ray. Inno. ꝛ Vl. ꝑ doctrina theologie aliquid accipe dicit Pe. de pa. in. iiij. ꝙ videf ſimoniā
etſi nō de aliis ſcientijs. Nota ſeptimo q ſm Ray. cum
magr̄ nō vult ꝓcedere feſtū alicuius ſancti q̄ eſt colēdū
ac celebrandū:niſi ꝑ pecunia data ſimoniā cōmittit:quia
vendit ſpuale ad quod teneꝫ.j.q.iij.c. vendentes . ꝛ ſilr̄ ſi
feſtum non celebrandū vult feſtare: nec vult legere in eo
niſi ꝑ pecunia ſimonia eſt. Nō octauo q ſm Pe. de pal.
ꝓ.o docendi in quacūq; facultate dare vel recipe
etiā gratis oblatū:nec ꝑ labore licet. Sed ſm Ric. q̄uis
ꝓ.o dando talē licentiā exigere ſit illicitū: vt eē de magiſtris.nō tn̄ ꝓpie eſt ibi ſimonia. Unde glo. dicit q eſt q̄ſi
ſimoniacū. Itē ſm ſfran. de zamb. ſup cle. ſi eps ꝑ pecunia
dat licentiā eūdi ad ſtudiū mortaſ peccat:quia dat ꝑ pre
cio q̄ gratis debet. j.q.iij. vēdētes. nō tn̄ ſimonia ē ibi: ſz
turpe lucrū. Q̄d ſi dat licentiā eūdi ad ſtudiū:ſed nō habendi ibi ꝓbendā:niſi ꝑ pecunia ſiꝫ turpe lucrū cōmittit. q̄uis Hug. dixerit ibi eſſe ſimoniam.

§.xviii. Pro ingreſſu aūt

religionis ſiue monachoꝝ ſiue monaliū nō licet aliquid
exigere vel accipe quaſi ꝓcciū: ſpōte tn̄ oblata q̄tacunq;
ſint nō interueniēte aliq̄ corrupta intētione licet recipe:et
in hoc oēs doct.ꝓcor.j.q.iij.ſicut ep̄m. Licitū eſt etiam ſm
Tho.ij.ii.ſi ꝑpter deuotōem quā aliq̄s oſtēdit ad monaſteriū largas elemoſynas faciēdo facilius in monaſterio
recipiaſ ſicut licitū eſt ecōuerſo aliquē ꝓuocare ad deuotionē monaſterij ꝑpter tpalia būficia vt ex hoc inclinetur
ad monaſterij ingreſſum:ꝛ nō ſit licitū ex pacto aliq̄d dare vel accipe ꝑ ingreſſu monaſterij: vt habeꝫ.j.q.ij.q̄ſio.
hec Tho. Q̄d eſt intelligendū ita tn̄ q illud tpale q̄d daf
nō ſit principale motiuū ꝑpter quod concedaf vel q̄ratur
religionis ingreſſus:q: tūc eſſet ſimonia ſm Vl. quādo ꝑ
tēpalia traderenf ſpualia. Sed ſi monaſterium eſt tenue
ita q nō ſufficiat ſuis:an poſſit haberi intētio a religioſis
illis recipiēdi tempalia vel etiā paciſci:ſup hoc ſunt varie
opiniones. Quidā em̄ dicūt vt Vl. q in tali caſu oblatis
ſpualibus gratis poſſunt habere intentionem recipiendi
tēpalia ab ingredīte ꝑ ſuſtētatione vite ipſius:ꝛ poſſunt
etiā exp̄mere ꝛ paciſci de determiata ſūma tpaliū. Et q̄d
videf ꝺ.xiij. ē. co. c, qñ ſimoniaca. ſub pauperatis ꝓtectu.
intelligiſ ſm Ray. cū hoc dicebāt in fraudē. vel ſm Hoſt.
qñ nō gratis offerunf ſpualia: ſed recipiētes faciūt pactū
de ſpualibus ad tēpalia. Iſti em̄ ponūt duplex ius ex ingreſſu monaſterij cōpetere ingreſſo. Unū eſt ſpuale. et ꝺ
eſt vot in capō ꝛ participatio bonoꝝ q̄ ibi fiunt ꝛ hmōi.
Aliud eſt q ſuſtentet ꝓportionabiliꝫ de bonis monaſterij
ꝛ de iſto videnf iſti ſentire q poſſit fieri pactio: nō de ꝓp̄io. Diligēter notanduꝫ mo. Sed iſta opinio nō videf multū tuta cū dicaf ſimpliꝫ
ſine diſtinctiōe. j.q.ii.q̄ſtio. Eſſet oīs pactio:eſſet oīs
cōuentio. Et ſic vr ꝺ: de ꝑbenda q̄uis quid tēpale ſit:
tn̄ q: annexa ſpuali ſcz canonie vēdi nō poteſt:aſs ipa vēdita vendittū intelligiſ illud ſpuale cui annexum eſt:vt ꝺ
j.q.iij.ſi quis obiecerit. Ita videf ꝛ de iſto iure accipiendi
tpalia.i.victū ꝛ veſtitum rōne monachat⁹.ſ.q ꝛ tpale ſit.
Unde ꝛ ab eo q̄ nō eſt monachus emi poteſt ſm Vl. puta cū quis laicus dat tn̄ mōaſterio vt inde recipiat ſuſtētationez vite:tn̄ in monacho ſeparari nō poteſt a iure ſpirituali. teneſ em̄ ei monaſteriū.puidere in tpalib⁹ ſm: poſſibilitatem cum ipe deſeruiat in ſpualibus. Inmo. etiā ꝺicit q indiſſicte etiā ꝓtextu pauptatis:nō valet receptio cū
pacto de pecunia:quia nō excuſat paupertas a ſimonia ꝑ
deck.qm̄. Et quia pactū q nō petaf quod de iure cōmuni
competit inducit ſimoniā. ar.eo.c.ꝑ tuas. et de iure cōmuni eſt q canonicus vel monachus viuat de cōmuni. eē de
conſti.c.cum oēs. In lib. aūt qui ꝺ: directoriū iuris. lib.
iij.ti.xvj. vbi tractaf iſta materia. Et querit an cum monaſterium eſt tenue ꝛ nimia pauptate depſſum poſſit pcu
nia dari ꝛ recipi ſine ſimonia:ponit duplicē opinionem ꝛ
concordat eas. Dicit ergo q ſm Uin. Tancre. Ray. Jo. et
Hoſt. poſſunt hec verba dicere illi qui ſunt de cōuētu volenti intrare. Nos libenter ꝛ gratis recipim⁹ te ad conſortium ſpuale:ſed cū bona noſtra nō ſufficiant nobis ꝛ tibi
porta recū vnde poſſis viuere. Vel ſic puideas tibi vnde
viuas. Tunc em̄ ſi ingrediēs monaſteriū aliqua ſua bona
conferat nō cōmittit ſimonia dūmodo pure fiat: ꝛ hoc in
fraudē non dicaf ꝛ ſine aliq̄ pacto. ar. j.q.ij.§. j. nec obſtat
decre. qm̄. vbi dicit q volētes ꝓtectu pauptatis hmōi vitiū palliare. Nā illud intelligendū eſt qñ nō ſic caute ꝓcꝺitur ſm Hoſti. ꝛ Oſt. ſed ſi recipiētes pactū faciūt ꝛ certū foꝝ ꝛ poſtēa cōmittunt nituntf ex pauptatis
excuſare:ſed hoc ꝓtectu nō parcit ꝺelinquēti. Nā eēt ſati⁹
fame mori. xxxij. q.iiij. ſicut. Sed Ber. Bar. ꝺicit. Inno. et
Archi. ꝺicūt q nec ante nec poſt poteſt aliquid peti. j.q.j.
eos. ꝛ.q.iij.ſi quis ꝑbendā. Et ſic ꝺicentes ſimoniā cōmittunt tam recipiētes q̄ recepti etiā ſi ignoꝛet. j.q.ij.§. j. et
eē eo.qm̄. Et hec opinio videf tūc ad mulieres appoꝺabata. eē de ſta. mo. c. piculoſo. li. vj. ibi. Diſtricti⁹ inꝑibem⁹ ne
in monaſterio oꝛdinū nō mendicantiū mulierū de cetero
aliqne recipiank in ſoꝛores: niſi quot poterūt de ipſorum
monaſterioꝝ bonis vel q̄ētib⁹ abſq̄ penuria ſuſtentari:
ſi ſecus factū fuerit irritū decernētes. Ubi ꝺicunt Jo. an.
ꝛ Archi. q ex hoc multa mala ſequūtur in monaſteriis talibus monialib⁹: q: ꝓpter hoc ſimonia cōmittiſ. eē. c. qm̄.
Et nō q nō ꝺicit cōmoꝺe: ſed abſq̄ penuria. Nam poſſet
ſuſtētari q̄s cōmoꝺe de centū floꝛenis. ꝛ cū. xxx. abſq̄ penuria. ſm enim pap. penuria ꝺ: indigētia ꝛ rei familiaris
neceſſitas. ꝛ vbi eēt talis neceſſitas poſſent recipiētes ꝺicere. nō poſſum⁹ te recipe: quia ſumus ita paupes q ſine
penuria nō poſſumus viuere. ꝛ ſi te recepim⁹ nō teneret
receptio: ſed ſi haberes vnde viueres ꝛ appoꝛtares tecuz
libenter te recipereinus: dūmodo nō plus ꝺicant. Nec ꝺicant tn̄ ſufficeret tibi aſs nō reciperem⁹ te: q: eſſet pactū
ꝛ ſequeref ſimonia ſi ꝓpter hoc mouereni eā receptiōem
p̄incipaliꝫ. eē eo. tua nos. ꝛ in hoc caſu vera eſt ꝑma opinio. Si aūt nō poſſet ſuſtētari cōmoꝺe: ſed tn̄ abſq̄ penuria: forte nō poſſent iſta ꝺicere. eē eo. quonia. ꝛ. c. nō ſatis.
Et ſic intelligiſ ſcōa opinio. hec oīa in ꝺicto lib. Anto. ꝺe
bu. ſup ꝺicto. c. qm̄ ſimoniaca. recitat aliam opinionē.
Et ſic concluꝺit ꝺi. ſi recipiſ allegata pauperta ꝛ nō in
fraudem: ſed ex pacto p̄cecꝺeri eſt ſimonia. Si pacto nō
p̄cecꝺere; ſed p̄teſtatione p̄miſſa tempoꝛe receptionis

tūc ſi ꝺitionāt receptoēz ad ꝺationē bonoꝝ eſt ſimonia.
vt in. c. tua nos. Si receptio eſt ſimpliciter ſz ꝺe pecunia ſoluēda vt viuat. p̄eſtenf receptio nō eſt ſimoniaca. Idem ꝛ
multo fortiꝫ ſi nil ꝺ: in receptōe: ꝛ pecunia graſ offerf. hec
ille. Ex his oībus ꝺue pūt ꝺcōnes elici. Prima q nlla pactio de tpalib⁹ ꝺz interuenire ꝑ ingreſſu monaſterij: etiā ſi Prima cōclusio
monaſteriū ſit tenue ſm cōi: oē ꝛ tutioꝛe opinionē ꝛ pene
ſm oēs. Scōa eſt q ſi monaſterium ſit abūdans nullus ꝺz
ibi eſſe tractat⁹ de tpalib⁹ in receptōe. ꝛ hoc eſt ꝺra cōem Scōa
abuſionē: q: quāto monaſteriū eſt abūdāt⁹ tāto volunt ꝛ
maioꝛes ꝺotes: ſpōte tn̄ oblata ꝑ nt recipe. Et ſiquiꝺē baberēt intentionē ad tpalia p̄ncipaliꝫ: nulla tn̄ interueniēte
pactione vel q̄uētione ſeu exactione erit ſm Ray. ſimonia
mēralis q̄ꝑ ſolā penitentiā aboleſ nec incurrūt penas ec
cleſiaſticas. Q̄d ſi graſ recepta eſt puella ꝛ parētes poſt
receptōem nil volūt ꝺare monaſterio cū tn̄ ſit tenue. ꝺicit
Hoſt. q poſſunt moniales agere ꝺ p̄rem ꝙ alimētis filie.
vel ſi eſt mor⁹ p̄ agere p̄nt ad p̄es ſue hereditaē. vt in
aur. ꝺe ſanc. epi. nulla. colk. ix. Non em̄ puari pōt legitima
ꝑ ingreſſum religionis: niſi ipa ſpōte iuri ſuo renūciaſſet.
ꝓx.q.iij.c. penul. Si aūt nullū fiat pactū ſed tpaliū ē q̄ſi
ingrediēs ꝺebeat ꝺare ꝑ ingreſſu: ꝛ ſm hoc daf ſimoniacū
eſt: ꝛ rep:obaf talis tpatio ſm Hoſt. eē eo. c. ſicut ꝓ certo. Ideꝫ ſi fiat pactū ꝺe ſeruāda ꝓſuetuꝺine. eē. e. veniēs.
Ideꝫ ſi gratis recipiaf ꝛ poſtea compellaf ad ſeruādum
conſuetuꝺinem. extra eo. c. Jacobus.

§.xix. Videndū eſt etiam

ꝺe quibuſcꝺ. p̄miſſionib⁹ vel q̄uētionibus q̄ aliq̄n fiunt ꝑ
ingreſſu religionis vel ingreſſu monaſterij collegij vl̄ fraternitatis q̄n inducūt ſimoniā. Ubi nō ſm Hoſt. q̄ſi q̄s
fuit religioſus ꝑpt. p̄miſſionē ſibi factā. ſ. q̄ poſt certū tp̄s
recipiet ad religionē aſs nō fuitur⁹: ſimoniam committit
vtraq; ꝑs. j.q.ij.q̄ſtio. Itē ſi recipiētes exp̄mūt cōditionez
de aliquo ꝺādo: ꝛ recipiēꝺus timēs repelli ſi ꝺiceret taceret. ꝓponēs tn̄ in mēte nil ꝺare ſm Guil. ingreſſus ſimoniacus reputaf: q: taciturnitas habet ꝓ conſenſu ex quo nō
ꝺixit illicite pactioī. de reg. iur. q̄ tacet. li. vj. Itē cū timēs
nō recipi ꝺicit abbati. Si velletis me recipe ꝺare vobis bona mea. ꝛ ſic habito ſuper hoc ꝓſilio abbas cū conſenſu con
uētus recipit eū: ſm Guil. ſimonia eſt ſaltē ex pte offerēs
etiā ſi nō intuitu p̄miſſionis eſt recep⁹. ſicut notat Tancre. eē co. nobis. Idē Bern. ꝛ Hoſt. nec ibi poteſt remanere. qꝺ tn̄ intelligendū eſt niſi ſecū ꝺiſpenſeē: tenetur tn̄ ad
aliud monaſteriū trāſire ſi ſe religioni obligaſſ ſm illos
eē de regula. c. poꝛrectum. Sed ſi talis hoc ſimpliciter ꝺiceret
nō intēdens ex hoc ꝑ tpalia accipe ingreſſum religiōis: ſz
ꝺeclarare intētionē ſuā. ſ. q̄ intēꝺit trāſire cū bonis ſuis. ꝛ
recipiētes etiā ad bona tpalia p̄ncipaliꝫ nō reſpiciūt: in fo
o penitētie nō video q̄re ſit ſimoniaca⁹ etſi in fo:o cauſaz.

Itē ſi q̄s ꝓcurat q filiꝫ alicui⁹ recipiaf in mōaſterio nō
facta aliqua q̄uētione: ꝛ poſt receptōez talis q̄ ꝓcurauit ꝺ
ſollicitat p̄em illi⁹ vt ꝙferat aliq̄d monaſterio ꝙ ſimoniā ſit. Guil.
eſt q̄ꝺē ſimonia q̄n ille nō ꝓcuraſſet aliter illuz recipi: niſi
q: ſperabat eū ꝺaturū aliq̄d monaſterio: vel ſi tūc nō hoc
ſpauit tn̄ nūc perit ꝺari aliq̄d monaſterio ꝙ receptōe ipi⁹
Sed ſi nō ex hoc ſed aſs ſollicitat eū vt ſit ꝺeuot⁹ monaſterio vt eſſe ꝺz: ex ꝺilectiōe orta ex receptōe filij cōferat
monaſterio nō eſt ſimonia. Itē monachi qui ꝺāt aliquid
abbati vel eꝑo. ꝙ ꝓcuratib⁹ habēꝺis: vel etiā vt non reneant a ꝓcuratib⁹ ſm Guil. ſi in illis ꝓcuratibus eſt aliq̄d
ſpuale. ꝛ ly ꝙ vel ꝑpter ꝺicat appciatōem vl̄ cauſaz ꝓximā
ꝛ p̄ncipaleſ ſimonia eſt. Itē ſi ꝙ receptōe aliquꝫ ꝓnaf ꝺi
tio ſeu pactio ex vtraq; ꝑte. ingrediētis. ſ. ad religionem. ꝛ
recipiētis ꝺe aliquo ꝺādo: ſed anteq̄ recipiaf vel acceptef
recipi vtraq; ꝑs renocat cōꝺitiōem: ꝛ ſi gratis recipiaf ſm
Guil. nō eſt ſimoniaca receptio ſed licita: ꝺū tamē non ſit
corrupta intētio. ſ. q nō obſtāte renocatōe p̄ncipaliꝫ ꝺatur
ingreſſus intuitu tpaliū: q: tūc eſt ibi ſimonia; ſz mēralis
tm̄. Si aūt iam receptus eſt ante renocatiōem ipſo facto
eſt indignus eo monaſterio: q: ſimoniacus ingreſſus. Itē
ſi p̄mittaf alicui q̄ poſt biennīū recipiēf ſi tamen interim
ꝺidicerit talē artē vel ſteterit in ſcholis. ꝛ tunc ſic recipiſ
ꝛ nō ante ſm Guil. ꝛ. Vl. nō eſt ſimonia: q: pinde eſt ac ſi
ꝺiceref. Induc⁹ te ſi interim reꝺꝺideris te idoneū addi
ſcēdo talē q̄ꝺ. puto tn̄ q ſi haberef intētio ad lucrū tpale
illius artis ꝺe qua ſit pactū vt addiſcat q eſſet ſimonia p
mun⁹ ab obſequio. Itē ſi quis ꝺat bona ſua alicui eccleſie
ſeculari vt in canonicū recipiaf: ſiquiꝺē hoc facit hac intētione ꝛ cōꝺitione ꝛ pacto vt retineat illa bona ꝑ ꝑbenda
ꝛ ipe in canonicū recipiaf ſimonia eſt: etiā in fo:o cauſaz.
Si vo nullū pactū vl̄ q̄uētio fiat: ſz ſimpliciter ꝺat: ſic recipiſ
in canonicū aſſignaf ſibi bonis ſuis ꝑ ꝑbēꝺa: hac videlꝫ
intētione p̄ncipaliꝫ: vt p illa tēpalia accipiat ſpualia ſimonia mēralis eſt. Sed ſi puro ꝺeuotionis affectu largiſ bona ſua eccleſie ꝛ rogat ꝛ canonicū recipi: ꝛ illa bona ſibi ꝑ
ꝑbēꝺa retinere: ꝛ clerici etiā hoc libere faciāt ſine intentione corrupta nō eſt ſimonia: ſed licitū. hoc. eē. e. tua nos
ꝛ ſm Hoſt. Ber. ꝛ Vl. Itē ſi quis fuit in hoſpitali vl̄ eccleſia: puta ad pulſandū cāpanas: faciēnꝺa matriculam ꝛ
hmōi ꝑ pecunia. ſi quiꝺē tali offcio ſit annexū aliq̄d ius
ſpuale ſimonia eſt. Sed ſi nō eſt ibi ius ſpuale non eſt ſimonia ſm Ray. ſed poſſet ꝺi eſſe turpe lucrū qñ videlicz
nō eſt conſuetū talia vēꝺere vel emere. Sed ſi conſuetuꝺo
hz talia locare ꝛ hmōi poteſt fieri. ix. q. iij. c. conſtitus. Itē ꝺe
cōfraternitatibus in quib⁹ ſtatutū eſt q null⁹ recipiaf
niſi p̄mittat vel ſuret ſe ꝺaturū tm̄ annuatim ꝑ hmōi ꝺationē nō habet locū ſimonia: q: hmōi cōfraternitates nō
poſſunt vere ꝺici religiones q ſcz ſint: ſed quedā ꝺgregationes ad bñfaciendū: q̄uino potius: ꝛ ſi talis ꝺatio remaneat aliū ab eis imponaf ꝑ elemoſynis faciēꝺis: vt ꝑ alendis paupibus: ꝑ redimēꝺis captiuis ꝛ hmōi laudabile ē:
ꝛ tales cōfraternitates bone ſunt. ꝺiſ. xlij. ſi quis ꝺeſpicit.
Et ſiꝫ ſi opꝰ ꝙ ſemel in āno vel meſe cōueniant ad tractandū ꝺe ſalute aie: diſponendū ꝺe agēꝺis: ꝛ ꝓpter hoc fiant
expenſe iuſte eſt vt ponāt inter ſe aliquā q̄ritatē. Ideoq;
ꝓpter p̄ꝺictas cauſas p̄ꝺictū ſtatutū videf licitū ꝛ bonū:
tn̄ ad oēm ambiguitatē tollendā ſm Vl. tuti⁹ eēt q hmōi
ſtatuta fierēt ſub forma affirmatiua: puta ſi quis ꝺederit
tm̄ recipiaf in confratrē: ꝛ nō ꝙ verba negatiua: ſcz qui nō
ꝺederit tm̄ nō recipiaf. Sed ſm Ray. iuramēt⁹ in hmōi
non app:obaf ꝓpter periculū periurij.

§.xx. Quid aūt agere de⁹

beāt ſimoniace religionē ingreſſi ſeu recepti. Tho. ꝛ Ray.
in ſum. circa hmōi ſic ꝺicūt. Si ſimoniia cōmiſſa fuit ſcientib⁹ ipſis q̄ recepti ſunt ꝺe ſuo monaſterio ꝺebent expelli
ſine ſpe reſtitutōis ꝛ ꝺebēt ad agenꝺā ꝑpetuā penitentiā
in locū ꝛrrioꝛis regule ꝺetrudi. eē eo. qm̄ ſimoniaca. Et ſi
nō inuenik artio: regla ꝺebēt mutari in aliud monaſteriū
ꝛ eiuſꝺē regle. q̄ ſi nō pōt cōmoꝺe fieri fiat ſaltē ad tp̄s
ar. lxxx. ꝺi. val. ꝛ poſtea recipiant⁹ ꝺe nouo. Si aūt ſimonia fuit cōmiſſa ipſis ignoꝛātib⁹ ſufficit q renūcient loco
ꝛ poſtea poterūt ꝺe nouo recipi mutaf tn̄ poſitbus locis.
eē eo. ex inſinuatione. Et intelligūt ꝛRay. et Vl. q ꝑdictꝰ
rigoꝛ ſeruādus eſt etiā in occultis ſimoniis ꝛ in fo:o penitētiali: ꝛz nō cōſtet ꝺe crimine ꝙ inq̄ſitiōem vel in forma
iudiciaꝛ. ar. in. ꝺ. c. qm̄. q̄ꝺ nihil loquiſ ꝺe accuſatōe vel inq̄ſitione. intelligit⁹ tn̄ occulta ſimoniā nō mentale tm̄ que p
ſolā penitētiā purgaf: ſed ab eē. p̄cedēte. ſ. ꝑ pactionē: cōtione vl̄ aliq̄ ſiſe. ꝛ ſi aliis ꝑſonis. eē. e. occultū. Cū talib⁹
aūt ſm Ray. pōt ꝺici in fauoꝛe religiōis: q eps pōt ꝺiſpēſare ꝛ in oꝛdine ꝛ in loco. Silr̄ etiā pōt ꝺiſpenſare capl̄n
vel plat⁹ eoꝝ: ꝺū tn̄ ipſi nō fuerint ꝓcipes ſimonie: q: cuz
er hoc ſint puniēꝺi nō ꝺebēt er eoꝺē facto p̄uilegiū obtinere: imo videnf amiſiſſe ꝓtēt recipiēꝺi tales: ꝛ illi q nō
peccauerūt acq̄iuiſſe. ar. eē ꝺe elec. c. bone. Tales etiā q. ſ.
cōmiſerūt ſimoniā in hmōi ꝛ ꝓcipes ei⁹; vt cōſanguinei

qui dant dotes incurrũt excõmunicatõem fm cruagantẽ Urbani quam habes.s.prima parte ti.j. Nec absolui potẽ runt nisi a papa. Audiui tamẽ a fidedignis q̃ Aldarinus quitus habuit dicere q̃ nõ vult has psonas incurrere cen suras ecclesiasticas ꝓpter dotes que dant a monialibus ꝓ ingressu monasterioꝝ.

§.xxi. Quia circa annexa

De collatione beneficiorũ.

spualibꝫ etiã cõmittit simonia: vt dictũ est cũ sq̃ꝫ. eis dat quodcũq; munꝰ. Ideo de eis nũc videndũ est. et ꝓmo de beneficijs ⁊ pbendis q̃ ꝓpter officiũ dant. Vbi ꝓmo sciẽ dũ est fm Tho.in sum.⁊ in.iiii. q̃ circa collatõem beneficiorꝝ ⁊ pbendarũ si eps ante q̃ alicui beneficiũ vel pbẽdã cõferat: ordinauit subtrahere aliq̃d de beneficio seu puen tu pbende, p aliqua iusta cã ⁊ nõ interuenit aliq̃ conuẽtio cũ eo cui dare disposuit nõ est simonia. Si aũt pactio iter ueniat vt ante vel̃ post receptõem accipiat ab eo cui bñficũ cẽ cõfert vel aliq̃d sibi exhiberi de fructib⁹ bñficij vel pre bende requirit nõ caret vitio simonie: q: idẽ est ac si ab eo munꝰ exigeret. Sc̃do no.fm Ant.de bu.sup.c.qui aliũ. eo.ti.q̃ sicut nõ licet pecuniã dari immediate ꝓ beneficio consequendo: ita etiã nec ꝓ danda vacatione beneficij vt postea conferat: q; ꝑ mbulũ est ⁊ via ad collatõẽ. Item cũ dicũt sibi aliqui maiores canonici: canonizem⁹ nepotu los nr̃os placeat tibi de meo⁊ mihi placebit de tuo vl̃ de eo qui dicit: nunq̃ me viuẽte fiet canonic⁹ in ecclesia: nisi fiat talis ꝓ quo rogaui. dicit Ray. q̃ simoniã cõmittunt in vtroq; casu, nã canõ dicit. Esset ois cõuentio. j. q. ij. q̃. pio. Item si dicat vic⁹ canonicus alteri tu fuisti exauditus in vna petitione ego debeo exaudiri in alia. dicit Ray. q̃ si ꝑces sunt spuales nõ ẽ simonia. ar. di. lxiij. quia sancta. Si aũt sunt ꝑces carnales vel ex pacto quondã facto vel nũc faciẽdo simonia est. Itẽ si in fundatõe ecclesie fiat ta lis ꝛstitutio q̃ q̃ dederit tantũ in redditib⁹ vel tantã q̃tita tẽ pecunie q̃ possint emi possessiones taliũ reddituum recipiaĩ in canonicũ: ⁊ q̃ dederit hẽat ꝑbendã. Dicit Guil. q̃ si fiat ita q̃ nõ duret in perpetuũ sed ad tps: nec fiat in fraudẽ simonie: ⁊ ea sit intẽtio cõstituentis q̃ nõ ꝓ rebus dandis: sed ꝓncipaliꝫ ꝓpter diuinũ cultũ augmẽtandũ: et ꝓpter deuotos dãtis recipiaĩ ad spualia tolerari potest: dum tñ ille qui recipiẽ fit dign⁹. Item si deꝯ pecunia ꝓ o electione alicui⁹ nõ ab eo sed ab alio: ⁊ ia electio facta est a maiori parte de eo aliq̃bus ꝺicẽtibus eo sciente et nõ ꝺicẽte: ꝛz hoc fit factũ de volũtate eius turbata: simonia cõmittit ⁊ resignare tenẽ. eꝯ eo. Aldatheꝰ. Adultroforti⁹ si electio facta non fuisset. eꝯ eo. nobis. quia ꝛz esset minor pars: tñ se possunt opponere: q: forte fuerũt ꝓrenti. eꝯ de elec.c.q; ꝓpter. vel q: electus erat irregularis ⁊ hmõi. ⁊ ita ius ꝓ̃s: vnde nihil ei dari debet. Sitꝫ si añ electõem deꝯ pecunia ab aliquo vt ipe eligãt petrũ eodẽ petro ꝛgnoraⁿte: ⁊ sic postea eligit electio tanq̃ simoniaca repellẽda est nisi constaret illos qui fecerũt ꝓmissionẽ vel dolo vl̃ frau de hoc fecisse. i. in dispendiũ eius qui erat eligendus. Et q̃uis electores illũ ꝓpter datũ nõ elegerint sed erant alꝫs cum electur: tñ q: nulla ꝓmissio nullaq; pactio debuit inꝺucẽte rũc ab amicis simoniaca reputaꝝ. j. q. j. placuit. hec oia in lib. directoꝝ iuris. Item Anto. de bu. super ca. Aldatheus. eo. ti. qui ⁊ ponit exẽplũ de volũtate turbata ꝺicẽs: quia forte amico cõsulenti rndit. maledicaꝝ ipse: da illi pecuniã que secũ sit in pditionẽ: vel q: intẽdebat redi mere ve⁊ atione suã: sed intẽtio ex q̃ pactum interuenit nõ excusat: vel fuit forte volũtas turbata: q: rndit. Amice q̃d a me queris cõsiliũ fac q̃ videꝯ tibi: ⁊ id dixit ao turba to. Inno. etiã dicit q̃ siue iusta siue iniusta eẽt ꝺictio añ cõfirmatõem licita nõ fuit datio pecunie. de elec.c. signifi casti. Ḋ si deꝯ pecunia ꝓ electõe alicui⁹ in imperatore: vel regẽ vel rectore ciuitatis. q̃uis Host. dixerit esse ibi simo niã: verius tñ ꝺ: fm alios q̃ sit ibi turpe lucrũ ⁊ nõ simo nia: q: tale est fm Tho. ij. q. lxv.

Item cũ daꝯ pecunia a se vel ab alio eo sciẽte ⁊ cõsentiente ꝓ ꝛfirmatione ele ctionis est simonia fm Pe. de pa. nisi q̃s faceret redumen do ve⁊ ationem suã. Sicut emꝫ liceret iure ciuili redimere sanguinẽ suũ: sic iure canonico ve⁊ ationẽ: q̃ꝺ fit q̃ꝫ homo dat pecuniã nõ vt aliq̃ꝺ ius acq̃rat sibi: sed ne acquisitus ius iniuste impediaꝫ. Idec Pe. Si aũt ꝓ cõfirmatõe vl̃ de nedictione vel cõsecratiõe daret pecunia eo nesciẽte vel ꝛ volũtatẽ ⁊ ꝓhibitõem suã a qua nunq̃ recessit: ⁊ pecuniã aliq̃s soluit vl̃ promisit nihil ꝺz ei nocereniſi eẽt ꝓsanguine us: vel nisi postea cõsenserit soluẽdo pecuniã vel reddẽ do solutã. eꝯ eo. c. sicut. vbi dicit Bern. ⁊ Host. q̃ si cõsen fisset simoniã cõmisisset: q: cõsentire est q̃ncunq; accipe ante ⁊ post: j. q. j. eos. q: in maleficijs factis noie eius ratihabitio re⁊ otrahitur: ⁊ mãdato comparaꝯ. eꝯ de reg. iur. lib. vi. hec habenẽ in directorio iuris. li. iij. Nota etiã fm ſfranc. de zamb. sup cle. post paulũ. q̃ si impetrãs bñficiũ petit sibi illud concedi: q̃uis videaꝯ q̃ nõ debeat admitti: ſz reliq tanq̃ ambitiosus: tñ in iudicio ecclesie nõ cẽsẽt ambitio sus: quia ius suũ ꝓsequit. sicut noiatus in scrutinio q̃ pe tit. eꝯ de elec.c. publicato. ⁊ electus q̃ petit confirmari. de elec.c. dudũ. ⁊ cõsecraⁿ in eꝑm qui petit palliũ. di.c. ꝑsca. Sed in iudicio dei qui videt co: ex quo pctã ꝓcedunt. vt ꝺ: Aldar. xv. iudicaꝫ fm intentionem ⁊ dispositiõem eius:

Item emere vel vẽdere officia ecclesiastica simonia est. j. q. j. si quis eps. vbi conciliũ Chalcedoñ. iudicat simonia cos esse etiã pcuratores rerũ ecclesiasticarũ ⁊ defensores regule subiectos si ꝓ pecuniã ordinanẽ seu instituũtur: et mediatores simonie. Et sicut dicit Urba. j. q. iij. saluator. Noie ꝓcuratoris intelligiẽ rerũ ecclesiasticarũ admistra tor: vt ꝓpositꝰ siue iconomꝰ qui sq̃ꝫ est ille q̃ pest reb⁹ cano nicoꝝ: ⁊ vicedñs q̃ pest rebus epi. Noie defensoris ir elli gitur aduocatus siue sindicus. i. qui ꝓtect causis ecclesie siue aduocatus vniuersitatis ⁊ castaldus siue maior ꝺns qui sq̃ꝫ habet curã rerũ exterioꝝ epi ⁊ iudex epi. sicut in ec clesia bonoñ. In subiecto regule intelligiẽ archipbyter: ar chidiaconus: canonic⁹: monachus: ⁊ q̃libet ecclesiastico mãcipatus officio. Et in his oibus ꝺixerũt q̃ꝺ: vt Ray. ⁊ Bar. bri. semp cõmitti simoniã si emanẽ: ⁊ ꝺ q: ꝓhibi tũ. alij vt dicit Ray. inherẽtes ꝓsuetudini. ꝺicũt. ꝓbabiliꝫ q̃ tũc est simonia in empta administratõe q̃n hꝫ annexus aliq̃d spualitatis: aliter nõ. Idem Ul. ⁊ addit q̃ aduoca tus castaldus ⁊ iudex ꝓtest esse laicus: ⁊ tũc nihil spuali tatis habet. Guil. aũt dicit q̃ semp est illicitũ talia emere vel vẽdere: quia ꝓhibitũ. Et nota q̃ ille q̃ recipit bñficiũ ecclesiasticũ simoniace tenẽ. fm Tho. ⁊ Ray. renunciare beneficio. ⁊ si simonia cõmissa est ꝓ ipm vel aliũ eo sciẽte ⁊ non ꝺicẽte tenẽ. restituere oes fructus q̃ceptos: et qui percipi potuissent. xiiii. q. vj. si res aliena. eꝯ de resti. spo. c. grauis. Generaliter emꝫ possidẽs sine titulo tenẽ. ad omnia dãna ⁊ lucra ꝓcepta ⁊ ꝓcipiẽda. ff. de rebus vendi. l. si na uis. Et intellige fructus qui supsunt deductis tñ expẽsis que fiũt q̃rendo: ꝛseruãdo: ꝛq; fructuũ gratia q̃ deducũ tur tã a bonefidei q̃ malefidei possessore: ⁊ etiã deducẽtis fructibus seu expẽsis in fuitiũ vel vtilitatẽ ecclesie factis ⁊ idem videndũ est de illo q̃ etiã ꝑus nesciuit: tñ postẽ sci uit nõ stati renũciauit. ar. eꝯ eo. de simoniace. dũ tamẽ est bonefidei possessor nõ tenẽ. de illis fructibus q̃s interim ꝑsumit: ſz cũ scit tenẽ. tñ de extãtib⁹. C. de reiven. l. certũ. vt dicit Anto. de bu. eo. ti. de regularibus. Si tales sunt epi cedere vel renũciare nõ possunt sine licẽtia pape. Alij inferiores cedere nõ possunt sine licẽtia suoꝝ platoꝝ. eꝯ de renũ. admonet. Si tñ nõ possunt licẽtiã habere debẽt aio vel oĩno renũciare: q: nõ possunt penitere nisi malum ablatũ restituãt ⁊ semp sunt i mora sicut fures. xiiii. q. vi. si res. Dicũt doc. q̃ imo i hoc casu recurriẽ ad superiores. interim tñ abstineãt de bonis ecclesie fm Inno. ⁊ Hosti. dicũt etiã doc. q̃ inferiores ꝑlati ⁊ exẽpti renũtiẽt in manibus pape tñ. Sed differũt ab epis in hoc: q̃a epi non re

nũciant in manib⁹ legati: sed sic abbates exẽpti. hec ille. Videꝯ etiã q̃ cũ tali dispẽsari possit retinẽte bñficiũ simo niace ⁊ sine resignatõe dũmodo sit dispositꝰ ille renũciare in cãu q̃ nõ obtineat dispẽsatiõem: sicut ꝺicũt ⁊ de furto q̃: ⁊ purgari põt etiã furto remanẽte penes furẽ. s. cũ pe it ⁊ accipit remissionẽ: ꝺz tñ q̃eriꝰ potest hmõi petere ꝺs spẽsationẽ ⁊ interim a fructib⁹ eiꝰ abstinere. De renuncia tione aũt bñficij in extremis quo fiẽda est. habes. s. §. xij. De alijs penis hmõi simonie habes. j. §. fi.

§.xxii. De sepultura cir\

Sepultura

ca quã aliq̃s simonia cõmittit. Nõ fm Goff. q̃ sepultura sumit⁹ inꝺipiẽdis. Q̃nq; em ꝺ: sepultura officiũ ecclesiasticũ q̃ꝺ impẽdit sepeliẽdis. ⁊ ꝺ q: spuale est vẽdi nõ põt. vt ꝺ: j. q. j. ꝺictũ. xiij. q. iij. ꝺcipiendũ. Q̃nq; sepultura ꝺ: ipa tra in q̃ defunct⁹ sepeliẽ. ⁊ tũc si est de cimiterio vẽdi nõ põt: siue fit ibi aliq̃s sepult⁹ siue nõ. Tertio ꝺ: sepultura tũba marmoꝛea vl̃ lapidea. ⁊ hec vẽdi potest si sit pura. i. si nul lus sit ibi sepult⁹. si aũt aliq̃s sit ibi sepult⁹ locus fact⁹ est religiosus nec põt vẽdi. xiij. q. ij. q̃sta. ⁊. c. postq̃. Quar to ꝺ: sepultura terra pura ad vsum sepulture deputãda. ⁊ hec vẽdi põt. xij. q. ij. aurũ. Ꝓ: exequijs igit⁹ mortuoꝝ nihil ꝺz exigi: sed pie debẽt ꝓsuetudines obꝺuari. eꝯ eo. ad nostrã. Sꝺ si clerici aliq̃ꝺ coꝝ: ꝓ sepelire nõ vellent: nisi fiat cautio eis ab heredib⁹ defuncti de redẽptione eoꝝ q̃ veniũt cum funere simoniã cõmittũt: ⁊ multo magis q̃n ablaꝛ pecunia ꝺz exigũt nolẽtes aliter sepelire. xiii. q. ij. questa est. Si aũt faciũt pactionẽ de redimẽdo lectũ pan nos ⁊ hmõi etiã ante ꝺs: ratiõem ad ecclesiã. ꝓ hoc tñ nõ est simonia: sed licitũ cũ illa sint tpalia: ꝺũmodo ꝓ hoc nõ negeꝯ sepultura vel immisceaꝯ ius sepulture: ⁊ si nõ vellẽt

Exequie

Processiones.

post sepulturã heredes facere qꝺ ꝺbitũ est clerici⁹ potest agere ꝺ eos. eꝯ. e. c. ad aplicã. Itẽ circa pcessiones quas fa ciũt aliq̃ collegiate ecclesie in obsequijs mortuoꝝ dataꝝ ꝓmissa pecunia vel alia re tpalia: als nõ facturi. Nõ fm Ray. q̃ si tenenẽ clerici ad hmõi pcessiões ex officio sic exigere aliq̃d simonia ẽ. j. q. iij. vẽdentes. Si nõ tenenẽ nõ est simonia exigere: dũ tñ nõ intẽdãt hoc peterevel recipe tanq̃ preciũ officij: sed vt stipendiũ sumptꝰ: als simonia esset si ꝓ spuali recipiaĩ exceperẽt. Itẽ cũ est statutũ in aliq̃ ecclesia q̃ pcessio fiat ꝓ pecunia. ꝺicit Ray. q̃ si statutum factũ sit ꝓ vba affirmatiua: puta quicũq; religiõit collegio decẽ habeat pcessionẽ ⁊ als ad eã nõ tenebat: nõ est simo nia: sed si statutũ est factũ ꝓ verba negatiua: puta q̃ nulli fiat pcessio: nisi qui reliquerit tñ: simonia est: quia tollit officiũ pietat⁹: ſz q̃ pcessio nõ fiat gratis vel ꝓ: minoꝛi precio, ar. eꝯ de iureiur. Quãto personã conco: Tho. ij. ij. Item cũ apud aliquã ecclesiã sunt diuersa cimiteria ⁊ ta

Tit. xiij. c. xij.

cimiteria

tarur ꝓ: quãta pecunia quis ponatur in tali cimiterio ꝺicit Host. q̃ est simonia. ⁊ eodem modo si crux specialis ponꝛetur ad funus. eꝯ eo. c. audiuimus.

§.xxiii. Vasa etiaꝫ sacra

vt calices ⁊ vestes sacre vt paramẽta: palle ⁊ hmõi. añ ꝑ se cratoꝝ q̃ꝺ simpliciter vẽdi pñt vt alie res: ſz post ꝑcratõem q: spualibꝫ annexa sunt rõne ꝑcratõis vẽdi nõ pñt: fed rõne materie referẽdo intẽtionẽ ad tpale nõ ad spuale vẽ di pñt ecclesijs ⁊ in eadẽ forma: sed laico siue ꝓuato vẽdi nõ potest cali⁹: nisi cõfract⁹ vel cõfract⁹ ꝑmissa ꝑus of one ꝛ. q. ij. §. ꝺ ius. hec Ul. Sed ⁊ Pe. de pa. in. xiiii. ꝺicit q̃ vasa sacra laicis vẽdi nõ debẽt nisi conflata: quib⁹ tñ pñt obli gari. Et ſubdit. Ide est de reliquijs q̃ gra auri ⁊ argẽti ve ꝺi possunt ⁊ obligari nõ aliter: q: nemo martyres ꝺistra hat: nemo mereꝯ. C. de sacrosan. ec. l. nemo.

§.xxiiii. Jus etiã patro

Jus patronatus

natꝰ q: annexũ est spuali: iõ emi vl̃ vẽdi nõ põt: als cõmit tit simonia fm Tho. ⁊ alios. Est aũt ius patronatus fm Host. ꝓpriã pñtãdi instituẽdũ ad bñficiũ ecclesiasticũ sim

pler ꝛvacãs. Et puenit ꝺ ius patronatꝰ fm Hoſt. ⁊ Jnn. ex fundatoe. s. ecclesie dotatõe: soli collatõe. vt. xvj. q. vij. filijs. ⁊. c. quicũq;. ⁊. xviii. q. ij. abbatẽ. vnde vsus. Pa tronꝰ faciũt dos edificatio fundus. Et ꝺ: ꝺ iuspatrona tus q̃ncꝫ aduocatio: q̃ncꝫ vicedñatus: q̃ncꝫ custodia vel guardia: q̃ncꝫ ius frequẽtatõis vel ꝓcessionis. hec omia ⁊ similia ꝓ eodẽ supponũt. eꝯ de sta. mo. in singulis. §. vlti. exẽpla habes ꝓ ꝺicaꝯ hijs noibus in iure. Ex patronatu ꝺ cõperit pfono q̃druplex ius. Primũ ẽ q̃ ipe põt ꝓsen tare instituendũ ad pbẽdas siue ecclesias nõ collegiatas eẽ eo. fere ꝓ totũ. In collegiatis ꝺ nõ electõi faciẽdes fed iã facre postulaꝯ assẽsus patroni. eꝯ eo. nobis. Sc̃ꝺ est q̃ quasi ꝓncipalis ꝑm⁹ in ꝓcessione ꝓcedit. xvj. q. vij. pie mẽ tis. Tertiũ est q̃ defens: ꝺelpuus ecclesie est: ⁊ ideo tene tur eã defendere ab omnibus oppꝛssorib⁹. xvj. q. vij. filijs. Quartũ est q̃ si vgat ad inopiã alẽd⁹ est de bonis eccle vt in. d. c. filijs. Et potest patron⁹ laicus de cõsensu epi. in ipa fundatoe certũ cẽsuz tenere. eꝯ eo. ꝓterea. Sz nil vltra ꝺz exigere nec ecclesiã grauare in aliquo. eꝯ de stat. mo. in singulis. Sed q̃n patronat⁹ est locus religiosus: vt si aliq̃ monachi in ꝓpio solo ⁊ ꝓpriis expẽsis ecclesiã edificauerit habẽt in ea oia tpalia sicut eps oia spualia. xvj. q. ij. sane. eꝯ de capel. mo. c. j. ⁊ habẽt nihilominꝰ viã ꝓsentãdi. eꝯ de sup. ne. pre. la. sicut. Dare igit⁹ pecuniã vel accipe ꝓ tali ꝓsentatione q̃ cõperit patronis simonia est. Similꝫ vẽdere tale ius. s. patronatꝰ ꝑ se: vel etiã vẽdere villã seu casale vbi est ecclesia cui⁹ ꝺs est patron⁹ ⁊ rõne illi⁹ patronatus aliq̃d plus petere simonia est. Sed vẽdere simpliciter villam talẽ cũ oi iuridictõe quã ibi hꝫ: q̃us iuspatronatꝰ ꝑ istum modũ vẽditionis deueniat ad emptoꝛe nõ est simonia. Ita et Abraam qui emit agrum vbi erat spelũca duplex. Ge nes. xxiij. in quo loco ꝺicunt fuisse sepulti ꝑmi parẽtes. et ꝓ q̃s locus erat religiosus effect⁹. xiij. q. ij. ebron. non ar guiť de simonia: q: respectũ habuit ad agrũ nõ ad sepul crũ: sed ephron reꝓhendiť de hoc. xiij. q. ij. c. postq̃. Quia intẽtionẽ habuit ad sepulcrũ: vt ex eo aliq̃d plus peteret. Et q̃uis ephron gratis ei sepultura offerret: perpẽdit tñ abraã q̃ gratis recipe fine eius offensa non poterat. ⁊ ꝓ pterea pecuniã dedit in hoc redimẽs vexatiõem suam. vt ꝺicit Tho. Itẽ iuspatronat⁹ ꝓ se in feudum dari non põt. fm Host. sed cũ vniuersitate pura. alicui⁹ loci vel iurium alicui⁹ dari potest. eꝯ. e. cũ seculũ. Item nec simpliciter nec vniuersitate potest ꝓgnoti obligari fm Jnno. De alijs q̃ ptinent ad ius patronatus. vide. j. tertia parte.

Tit. xij. c. xij.

§.xxv. Pena aũt contra

simoniacos in iudicio ecclesiastico ⁊ fm iura est ꝓncipaliter triplex. Prima est suspẽsio ab executione ordinis de qua quo q̃s incurrat ⁊ q̃n: vide. j. in. iij. pte tit. c. ⁊ hoc in corpe iuris. Sc̃ꝺa pena est: q: debet puniri si de crimine constiterit in iudicio pena depositõis ⁊ infamie. xv. q. iij. sane. ⁊ eꝯ de accu. inq̃sitionis. Tertia pena est excõicatiõis. ⁊ hec inducta est ꝓ extrauagantes quoad quasdaꝫ simoniaꝫ. De pecunia aũt simoniace recepta quid agendũ sit: vide. §. in c. j. §. viij. De fructib⁹ aũt beneficio ꝛ simoniace receptoꝝ quid agendũ habes. §. eo. c. §. xxvj. Et nota vt ꝺ: in dire ctorio iuris. lib. iij. ti. xvj. q̃ si quis ordinat⁹ fuit ad aliquẽ ordinem ab episcopo de quo audiuit ꝓ: ius ex relatiõe ali quorum q̃ comisit vitium simonie: ⁊ ideo nolebat ab eo dem episcopo ad superiores ordines ꝓmoueri: potest quidẽ in suscepto ordine secure mistrare: sed ꝺ cõscientiã ad superiores ab eodẽ episcopo nõ ꝓmouẽat nisi depoat cõsciẽtiam erroneam: quia grauiter peccaret: ꝛz in hoc in ciderit ex cõscientia nimis scrupulosa. eꝯ. e. ꝓ. tuas. ij. vbi ꝺicit glo. Ber. q̃ nõ cõlabat illũ eꝑm esse simoniacum. ⁊ ideo papa ꝺicit q̃ secure ministret in ordine suscepto. qꝺ em audiuit ab alijs credere nõ debuit. Unde ⁊ Host. sup ꝺ. c. elicit quicq; notabilia. Primũ est q̃ ex varijs ꝺictis i alteri⁹ ꝓiudiciũ nõ est cõsciẽtia formãda. Sc̃ꝺm est q̃ si

De cõsciẽtia

formata sit taliter: ad cōsiliū ꝑlati deponēda est. Tertiū ꝙ si deponi nō pōt oībus modis sequēda est. Quartus est ꝙ tus animi de scrupulosa ꝟscia potest facere bonā ⁊ in meli⁹ informare: ⁊ debilitas animi ē etiā nimia simplicitas eōuerso. Quintū ē ꝙ in idifferētib⁹ pōt vnusq̄sq; put sibi placet cōscientiā informare.

De vsura per modū ꝓdictionis Cap. VI

Evsura inquit psal.

Ps.liii. Non defecit de plateis eius vsura et dol⁹. Ꝫ videt verificari ⁊ de ciuitate terrestri ⁊ de ciuitate spūali eccl̄ie. Vix em̄ ē aliq̄ ciuitas i orbe i q̄ nō sit vsura ⁊ dol⁹. ⁊ sic a synagoga iudeoꝝ trāsiuit vsura ad eccl̄iaz xp̄ianoꝝ. dico quoad numerū seu baptisma receptū nō aūt quoad meritū ⁊ op⁹ fidei viuū. Ꝫis em̄ verus fidelis summope se cauet ab vsurarū vorag̃ine q̄ substātias exhaurit ⁊ aias deuorat, ꝓpter qđ ipa mr̄ eccl̄ia ex gētilitate congregata. ⁊ iō in chananea figurata ꝓpter magnitudinē fidei merito clamat. Miserere mei fili dauid. Mat.xv. Mar.vij. filia mea male a demonio vexat. filia eccl̄ie ē q̄libet ꝓsona siue aia xp̄iana quā ipa generat ꝑ aquaz baptismi. sed ista filia vexat vt i plurib⁹ a demonio qđ ꝟ māmona qđ interpretat diuitie quarū illicite acquisitioi sup oēs attendit vsurari⁹. ⁊ iō male vexat. Et ꝙ male vexet oīdit ps. in ꝓdicto versu. Vexat em̄ male ⁊ valde male. tripliciter.

¶ Primo ꝓpter continuationem periculosissimaz que notatur ibi. Non defecit.

¶ Secūdo ꝓpter extēsionem copiosissimā que signatur ibi. de plateis eus.

¶ Tertio ꝓpter palliationem seu excusatōem fraudulētam: ibi. vsura ⁊ dolus.

§.I. Et ab illo vltimo in:

choando dico ꝙ in vsurario est palliatio et excusatio sui vitij multū fraudulētissima ⁊ hinc sequit magna et mala veratio demonis in eo. Quid em̄ peius ⁊ dānabili⁹ pōt esse in hoīe ꝙ excusare flagitiū suū. Ad qđ oīdēdū primi parētes post excusatōem sui peccati imediate de paradiso fuerūt expulsi. Sed, quideam⁹ primo qđ sit vsura: ⁊ exinde quō sit falsa ⁊ fraudulēta excusatio eiⁿ. Vsura sm Goffr. Vsura q̄d est est q̄cūq; sor: ti accedit ꝑcedēte intētione vl̄ pacto. Vel sm alios ⁊ clari⁹. Vsura est lucrū ex mutuo ꝓncipalr̄ intētuz vt si mutuo tibi centū florenos hac ꝓncipalr̄ intētione vt aliqđ plus vltra centū recipiā: vl̄ si mutuo tibi certas mēsuras frumēti vini ⁊ olei ⁊ hmōi q̄ vsu consumunt ⁊ plus ex ꝫ exḡro q̄ ipm capitale in valore vsurā cōmitto. vt ꝫ: xiiij.q.iij. vsura est. Diffinitōem ꝓdictā habes declaratā in c.seq. §.ij. Et ꝓmā quidē fraudē ⁊ dolū cōmittit vsurari⁹ qñ ex mutuata pecunia nō querit plus in pecunia numerata suo capitali: sed in aliquo alio: vt frumēto: vino: fructu dom⁹ vel agri fuitio aliquo seu opis qđ vtiq; vsura ē. Vñ Amb. Esca vsura est: ⁊ vestis vsura est: ⁊ quicqđ sorti accedit vsura est: ⁊ qđ velis ei nomen imponas vsura est. xiiij.q.iij.pleriq;. Ꝫ intelligif in mutuo cū sz plus recipif vel speratur q̄ qđ mutuatū est in valore, ⁊ ponit ibi Amb. plura exẽpla ostēdēs ibi fraudē cōmitti, ⁊ sic vsura ⁊ dolus. i. fraus sil̄ sunt. Et cū vsura ꝟhaf in mutuo ne detegaf ipsi vsurarij de sua ꝓsumpta vtunt fraude multiplici eā excusantes ꝟctibus emptiōis: vēditiōis: pignorationis: depositionis: sed in his q̄ reperif vsura ex fraude: qz ⁊ mutuū implicite, vt declarabit in §.v. ⁊ sic cuz vsura nō deficit dolus. sed qđ peius est volūt vsurarij excusare facinus suū ⁊ defendere tali rone. Vñe pcm̄ ē ꝫ aliqua lege: sed vsura nō est ꝫ aliqua lege: nec diuinalē nec interualē siue naturalē nec humanalē: q̄nimo oēs iste eā pmittūt: ⁊ sic appet nō esse pctm̄. Nā in lege diuiali que habef in sacra pagina dicit dns. Feneraberis gētib⁹ multis. fenerabis aūt vocaf vsura. Item Deut.xiij. dicit idē dns. Non fenerabis fratri tuo sed alieno, ex qua aucte videf ꝙ etiā non fratribus saltē alienigenis ēneis possit fenerari ⁊ infidelibus. Quantū ad legē naturalē habet regulā fundataz in rone naturali ꝙ null⁹ ꝺz cū dāno alteri⁹ vel iactura locupletari. in. vj. de reg. iu. cū ergo di. vsurari⁹ seruiā ꝓmo in mutuādo: none ⁊ rō dictat: vt ipe debeat fuire mihi: etsi cū mea pecunia. Pe. negociādo lucrak ipe ad rationē ꝟo. vel. xx. ꝙ centenario: nōne ⁊ rō dictat: vt sim ꝓtceps lucri eius ⁊ mihi saltem. x. vel. viij. cōcedat. Nā alꝫs locupletabitur ipe ⁊ cū meo dāno: quia cū ipa pecunia potuissez ⁊ ego lucrari. Leges ꝙ ciuiles q̄ humane dicunt: qa ab hoibus inuēte iuste sunt. iuxta illud Prouer. viij. Per me sc̄z sapiētia reges regnāt ⁊ legū cōditores iusta decernūt: Ille aūt leges cōcedunt aliquas vsuras ꝓcipue: vt. C. de vsuris. eos. Et sic ex oīm lege videf vsura concessa vñ nec pctm̄. Sed rei veritas est sm determiatōem doc. ꝙ vsura ꝓprie sumpta: vt diffinitū est semp est pctm̄ ⁊ mortale et valde graue. Unde ⁊ Amb. dicit. Si quis vsuraz accipit: rapinā facit vita nō viuit: sc̄z grā. in lib. de bono mortis. ⁊ trāssumptiue. xiiij. q.iij. si quis vsurā. Et hoc q: ipa vsura est omni lege ꝓhibita. s. naturali: diuinali: ⁊ humanali. Et ad rōnes inductas ꝓ vsurario hoc declarādo ad singulas rēspōdebiḱ. Et ꝓmo quidē est ꝟa legez naturalē: ⁊ b triplici rone. Primo rone inadeq̄tōis. Secūdo rone appropriationis. Tertio rone fructificationis. Quantū ad ꝓmam rōnem clarū est ꝙ illud quod est ꝟa iusticiā (q̄ in eq̄lita te consistit) est cōtra legē naturalē: sed vsura est ꝟa equalitatē iusticie ex eo. videlz q: vēdit id qđ nō ē ẽz bm̄ Tho. ij.ij.q.lxxviij. Ꝓto cuius declaratiōe sciendū sm eundem q̄ rerum que in vsum nostrū veniūt, quedā sunt q̄rū vsus est ipsarū cōsumptio: vt frumentū: vinū ⁊ oleum ⁊ hmōi: quib⁹ homo nō vtiḱ nisi comedēdo vel bibēdo: ⁊ sic ex toto cōsumēdo. Alie res sunt q̄rū vsus: etsi nō sit ipsarū consumptio vl̄ distractio: sicut domus: ager: iumentū: vasa aurea ⁊ argentea ⁊ hmōi. Usus em̄ dom⁹ est inhabitatio nō cōsumptio. sic cultus agri est cultiuatio ad fructificandum nō dissipatio: ⁊ sic de aliꝭ hmōi. Et ex isto tertio gñe rerū vsus ipsius rei seorsum potest cōputari ab ipa re ⁊ vnum cōcedi sine altero. Potest em̄ alicui tradi dnium dom⁹ vl̄ agri vel seruj vel iumēti retēto sibi vsu vel fructu ipsi⁹ ad vitā: vel ad aliqđ tps: vt fit aliq̄n in donationib⁹. ⁊ ecōuerso potest cōcedi vsus taliū rerū retēto sibi dnio: vt fit i locatione agri: vinee: ⁊ cōductione dom⁹ ⁊ hmōi. Et ideo in hmōi licite recipiḱ certū ꝓciū seu lucrū ꝑ vsu dato ipsi⁹ rei retēto sibi dnio. ⁊ inde ad certū tps rehabita ex itegro ipsa re. Sed in reb⁹ ꝓmi ⁊ secūdi generis quarū scilz vsus est ipsarū cōsumptio vel distractio non pōt cōputari seorsum vsus taliū rerū ab ipsis rebus: qz inseparabilis est: et cuicūq; concediḱ vsus taliū rerū ex hoc ipso ꝓcediḱ et res: ⁊ ꝓpter hoc in talibus ꝑ mutuū trāsfert dnium. Sic ḡ si quis seorsum vellet vēdere vinū ⁊ seorsum vsum vini vēderet eandē rē bis: vñ ⁊ vēderet id qđ nō est, ꝓpter qđ manifeste ꝟa equalitatē iusticie est: simili rone qui mutuat triticū: vinū: ⁊ oleū ⁊ hmōi: vel pecuniā numeratā: ⁊ vltra suū capitale mutuatū aliqđ exigit: vel ꝓncipalr̄ intēdit habere qđ ꝓcio potest estimari: ꝟa eqlitatē iusticie agit qz petit sibi duas recōpēsationes fieri. vnā scilz restitutionē equalē rei mutuate: aliam vo vt ꝓciuz vsus quod ꝺz vsura: ⁊ sic pctm̄ est vtpote ꝟa rone seu legem naturalē cōtra iusticiā. Quantū ad secḋam rōnez clarū est ꝙ illud quod gratis natura dat ꝓprio alicui: non debet sibi illud ab altero vendi: sed natura dat ei cui mutuaf pecunia alia quam industriam vt ꝓpriam. Et hanc industriā et actus ꝓprios ipsius recipientis mutuū sibi vendit duz vltra capitale mutuatū plus exigit ipse mutuans quod est iniustum ⁊ contra naturā appropriationis que dedit viro industriam ꝙ ꝓpria industria sibi ꝓpria sit. Pecunia em̄ in quantū ꝓcciū venaliū nullū ꝟfert lucrū nisi ꝑ industriaz vtētis. vendere ergo vtilitatē pueniētē ex pecunia ꝙ mercantiā industriā ei cui mutuata est nihil est aliud ꝙ vēdere sibi industriā ⁊ actꝰ suos qđ est ꝟa naturā siue legē naturalē. ⁊ hec est rō Scoti sup. iiij. sniarū. di. lxxviij. Videt etiā ꝑ ipis illi videre ex cui mutuauit illud. s. quo pecuniaz sua detinet qđ est etiā ꝟa natura: cū nō magis sibi sit appropriatū illd rps q̄ illi q̄ recipit mutuū. Et hec est rō Ebry. di. lxxviij. eiicies. Quātū ad tertiā rōnē. s. fructificatōis ptz q̄ ꝑ vsurā fit vt res mutuata q̄ ex se nō generat fructū pariat lucrū qđ est ꝟa natura. Nō em̄ aliud videt esse lucrū q̄ fructus ipsius rei seu ꝑ fructū ipsius aliqđ acq̄situz. Naturale est em̄ q̄ res q̄ generat fructū semp crescat in valore cū ipso fructu, atq; maio: est cū eō est sub fructu q̄ cū pmanet sine fructu. Cū igit̄ vsura res habētes determinatū valorē a natura vel arte qua in eo excrescere nō pōt ⁊ ꝓsequēs fructificare nō possunt faciat excrescere in valorē: sequit q̄ faciat rē nō generātē fructū parere lucrū. Vñ sm ꝓbm̄ primo politic. vsura dicit a Ratos qđ est ptus: qz cōtra naturā rei mutuabilis vult vsurarius ꝙ pecunia pariat, qđ miraculosum videt. sz diabolicū est. Et hāc rōnez tangere videt Amb. di. Interdū etiā vsure arte nequissima ex ipso auro aurū nasciḱ. di. xlvij. sicut. Ad rōnē autez vsurarij rndeḱ. Nā cū dicit ꝙ sicut rō dictat ꝙ ipse debeat primū subleuare ⁊ subuenire ei ꝙ mutuum vel alios modos cū pōt. ita etiā dictat rō naturalis ꝙ ipse cui mutuauit debeat eū adiuuare ⁊ esse gratus ex seruitio ipenso dādo ei aliqđ ꝺ suo lucro. Rn. ꝙ primū dictat rō. s. ꝙ mutuet primo indigēti si pōt. sz gratis siue spe lucri. sc̄m etiā dictat rō. s. ꝙ sit gratus recipiēs mutuū e: ga mutuantē. puta in recognoscēdo bñficiū. ⁊ cū pōt eū adiuuare qñ indiget vel viceuersa remutuādo sibi vel ꝑ alia obsequia. sed gratis nō ex pactione. Nā etsi ei teneaf ad antidota naturalr̄. id est recōpensandū bñficiū hoc est ex debito honestatis nō necessitatis. s. quo posset cogi i iudicio. Et ideo sm Tho. talios si q̄s mutuaret alicui cū ꝫ pacto ꝙ ei teneret remutuare vsurā cōmitteret. qz vltra capitale suū aliquid exigit qđ pōt ꝓcio estimari illa sz obligatio qua. s. pōt eū ꝓuenire in iudicio. Ad aliā rōnē cū. s. dicit. ꝙ qui recipit mutuū ab eo locupletaḱ cū dampno suo ⁊ de sua pecunia. Rn. ꝙ locupletaḱ seu lucraḱ ille ꝓncipalr̄ ꝑ industriā sua. qz pecunia ex se nihil lucraḱ vt ptz tenendo in capsa. pecunia etiā illa nō est mutuātis sed eius q̄ accepit mutuū. qz in eū transfert sol dnium. ⁊ si ꝑit vel perdit in negociādo vel aliud agēdo perit periculo suo nō mutuantis. Dānus aūt nō sustinet nisi qz cessat ex hoc sibi lucrū. sed idē dampnum habuisset si pecuniā in arca seruasset. qz ibi nō fructificat. Et si cū ea negociat⁹ fuisset potuisset amittere sicut ⁊ lucrari. substabat em̄ tunc piculo vbi in mutuo nō substat. verū si ex carentia pecunie mutuate passus fuisset dānū. puta cū opo: tuisset eū accipe ad vsurā vel vēdere res suas ꝙ minus iusto ꝓcio vel aliquo simili. rūc mutuās debet ret ei satisfacere de dāno ei secuto ꝓpter mutuū etiā si nō fecisset pactū de hoc fm̄ ꝟscientiā. nō aūt de industria sua lucrū factū tenek cōicare cessante dampno. Secūdo vsura est ꝟa legē diuinam. ⁊ hoc ptz ex triplici scriptura que cōplectit legē diuinalē. s. mosayca. ꝓphetica ⁊ euangelica. In euāgelio dicit veritas ipsa que mentiri nō pōt. Date mutuū nihil inde sperātes. Lu. vj. nihil. s. qđ ꝓcio possit estimari vltra sua sortē. nā benuolentiā ⁊ amicitiā licz spere que nō cadunt sub ꝓcio. Ꝫ verbū est ꝓceptoꝝ: in quantū. s. ad hoc ꝙ non sperer seu expectet lucrū ꝓpter mutuū. qz ibi esset vsura vnde ⁊ mortale. Ꝫ aperte declarat Aug. sup ps. dicēs. Si feneraueris id est si mutuus dederis pecuniaz tuā a quo plus ꝙ dediſti expectes accipere: nō solū pecuniā sz q̄cquid aliud siue triticū siue vinū ⁊ hmōi: feneratoꝛ es. id est vsurarius. ⁊ in hoc nō laudandus sed ꝛprobandus. xiiij. q.iij. c. si feneraueris. In ꝓphetis quoq; ꝓhibet ipsa vsura. Vñ ⁊ ps. describēs condiciones necessarias ad requiescendū in mōte dei. s. iustus patrie hanc vnā ponit inter ceteras. Qui pecuniā suaz nō dedit ad vsurā. Qui ergo dat ad vsurā nunq̄ ascēdet ad montē diuine gloꝛie nisi penituerit plene. Et ꝛecmie. v. Increpaui inquit optimates ⁊ magistratꝰ ⁊ dixi eis. vsuras ne exigatis ꝛc. Et ezech. xviij. inter scelera digna morte eterna ponit vsurā dicēs. Qui ad vsurā nō cōmodauerit. id est amplius quicq̄ nō accepit. Ubi dicit Hiero. Puta qđ tm̄ vsuras esse in pecunia qđ puidēs scriptura diuina oīs rei aufert supabūdātia vt plus non recipias q̄ dediſti. xiiij. q.iij. putāt. Et ꝑuer. xxviij. Qui cōgregat diuitias de vsuris ⁊ fenore liberali ꝛc. In lege moysaica q̄ tum ad partē mozalē que ad hec obligat. videt Leui. xxv. Ne accipias a fratre tuo vsurā nec plus q̄ dediſti. Nomine fratris intelligif q̄libet ꝓximus ⁊ rone oꝛiginis q̄ vna est. s. a deo ⁊ ratiōe finis q̄ vnus est. s. deus. Ad rationes aūt vsurarij rndeḱ cū. sz dicebat q̄ in lege ꝓmittebaf vsura. qz illa fuit cōparatiua ꝓmissio qua ꝓmittiḱ minus malū ne sequaf maius. ꝓmittiḱ aūt nō q̄ cōcedaf vt licitū. sed quia nō punif pena ꝛpali. sz bene punif pena eterna. Permissus ergo fuit iudeis vt usuaris vsurā exercere erga alienigenas ne crudeles ꝛfitterēs a fratribus exigerēt eos cō sumēdo. Aliā rōnē habes. j. in. §. iij. c. se. Ad illā aliā auctoritatē inductā feneraberis gētib⁹ multis ꝛc. Rn. fm Tho. vbi. §. q̄ ibi large sumit fenus ꝑ mutuo tm̄ nō ꝑ mutuo ad vsurā. Et vult dicere deus q̄ si ꝑ ꝓphetas seruaret legez erit ita abūdans q̄ poterūt alijs mutuare ⁊ nō indigebūt mutuū accipere. Tertio vsura est ꝟa legē humanalē. Super oēs humanas leges est ius canonicū qđ resultat ex de creetis ⁊ decretalibus ⁊ sanctoꝛ auctoꝛitatib⁹ doc. ex cap. nāq;. iiij. qcij. Carthag. qđ incipit. Seditionarios. ꝓhibenf vsurarij ad clericatū ꝓmoueri. di. xlvj. Nullus autez ꝓhibeḱ a ꝓmotione nisi ꝑ mortali vel ꝓto irregularitate. vt. xiij. q.iij. ⁊. q.iiij. in pluribus. c. ⁊ ꝫ de vsuris ꝙ totum ꝓcipue. c. qz in ommib⁹. hoc ꝓhibeḱ vbi excōicaṁ publici vsurarij quoad sacramēta ꝛcipienda ⁊ quoad oblationes altaris ⁊ quoad sepultura ecclīasticā. his omnib⁹ ꝓximanf nisi restituāt. in. vj. lib. de vsuris. vsurarū. Ꝑtinantur cōfectione testamēto. ⁊ alijs multipliciter nisi faciāt cautiones. De his omnibus plene habes infra in diuersis. §. vide ibi. Et de excōicatione quā incurrūt sepelientes eos. s. publice vsurarios nisi fecerint cautionem. habes infra in iiij. ꝓte ti. j. Aug. etiā di. An crudelio: est q̄ subtrahit aliquid vel eripit diuiti q̄ qui trucidat inopez fenore. xiiij. q. iiij. quid dicā. Et ambro. sine ferro diuicat q̄ vsuras flagitat. xiiij. q.iiij. c. ab illo. Et Leo papa. Sicut nō suo nomine ita nec alieno licz fenus exercere. Sz fenus hoc solū exercere debemus vt qđ hic misericoꝛditer tribuimus, a dño qui multipliciter ⁊ in perpetuū mēsurā tribuit recipe valeamus. di. xlvj. sicut. Et de hac vsura spūali ⁊ licita dicit Salomon. Fenerat dño qui miserek ꝓximo. qz certū ꝑyo accipieris. id est spūalia q̄ excedūt in certuplo vnū. ⁊ vitam eternā possidebitis. in euāgelio. Matth. xix. Ad rōnem vsurarij rsponḋet q̄ leges ciuiles dank pplis qui sunt ꝑ maiozi ꝛte mali vel impfecti. ⁊ intendūt pacificū cōuictū ciuiū adinuicē. Vñ solū ꝓhibet expōsitari q̄ sunt magis ꝓturbatiua ciuilitatis ⁊ quietis ꝛpalis puniēdo transgressoꝛes ⁊ coercendo ab illis per penas. vt adulteria furta: homicidia: ⁊ hmōi. Alia ꝓmittūt nō vt licita ꝓcedēres sed nō vt alia vicia ꝓdicta punientes ⁊ hoc ne peiora contingant sicut de meretricibus ⁊ hmōi fm Tho. vbi. §. Sz lex diuina ꝓhibet omne peccatū ostēdens puniri in diuino iudicio. Cū ergo lex diuina ⁊ naturalis sit supra omnem legē humanā. vt ꝑ. viij. ⁊. xl. ꝑ totum. ⁊ canonica etiā sit ꝓciudicans ciuili. vt di. ix. in his que spectāt ad cō scientiā. ⁊ triplex lex diuina ⁊ naturalis ⁊ canonica ꝓhibeant vsuram oēm. Omnis lex ciuilis q̄ ꝓmitteret etiā cōcedendo vsuras annullak quātū ad hoc ꝑ legez diui-

Abac.ij. Argumētū vsurariorum

Deut.xv.

Solutio argumenti.

Ad argumenta.

Usura ē ꝟra legē naturalē.

Usura ē ꝟra legē humanā.

nam ⁊ canonicā. Etsi leges ille sint iuste quoad ciuilitatē vite pītis rōne iam dicta: nō tn iuste sunt quoad ciuilitatem supernā adipiscēdā ad qđ ops ab oīi vitio esse immunē. Sz ⁊ ipe impator dicit q̄ sacre leges nō dedignant sacros canones imitari in mrimonio ⁊ vsuris: vt in auten. vt cle. ap. ppti. epīsco. ꝯue. coll'. vj. ⁊. ij. g. iij. §. hic colligit.

§. II. Quantū ad secundaz

ptem que est extensio seu dilatatio copiosa talis vitij. hoc notat ibi. de plateis eius. Platea est locus vbi multi cōueniunt ⁊ locus latus ⁊ patēs: ⁊ lata est via q̄ ducit ad pditionē. f. via cupiditatis ⁊ multi incedūt p eā dicit saluator Matth. vij. Incipue p vsurariā prauitatē patēs est: q: semper a ꝓcipiis hec vsura habita est pro magno crimine sceleris. Et ad tollendū oēm excusationem huius maledicti vitij ecclesia statuit: vt si q̄s ptinaciter hoc assereret ipsam: scz nō esse peccatū ⁊ graue hereticus habeat ⁊ cōtra ipm vt ꝺ alios hereticos ꝓcedat. de vsuris. ex graui. i. cle. Sunt enim in ciuitate plures platee.

¶ Est platea nobilium ⁊ campsorum.

¶ Est platea artificum ⁊ mercatorum.

¶ Est platea ludentiū ⁊ templorū. Et de oībus his plateis nō defecit vsura ⁊ dolus.

In prima vt est ſſlorētie platea dn̄orum ⁊ platea fori noui sunt nobiles qui nolunt laborare: ⁊ ne pecunia eis deficiat paulatim cōsumendo tradūt eā mercatori vel trapezite intendētes pncipaliter aliquid ānuatim recipe ad discretionē eoꝝ: saluo tn capitali. Et quāuis ipsi vocēt hoc depositū tn clare vsura est. xiij. q. iij. si fenerauerīs. vt habes. ꝭ. Nec vere depositū est nec sapit naturaz eius. Ipsi etiā ⁊ alij plures q̄nz mutuāt pecunias diuersis psonis accipiētes in pignus domū vel agrū vel vineam sub noie securitatis: sed fructum seu vsum dicti pignoris interim volūt habere quousq̄ restituat eis pecunia nō cōputādo in sorte ⁊ vsura est. de vsu. c. j. Excusat tn in hoc casu a vitio vsure genet qui cū sustineat onera mrimonij ⁊ nōdus habuit dotes recipit a socero vel alijs dotantib' mulieres possessionē aliquā in pign' quousq̄ recipiat dotes. hic licite facit fructus illius pignoris suos nec tenet cōputare i sorte: vt de vsu. c. salubriter. Campsores cābia faciūt q̄ vocant cambia sicca vel ad libras grossoꝝ vel p venetos Sed q: ibi est mutuū exꝑesse qđ est materia in ꝺctu vsurario: ⁊ intētio lucri pncipaliter qđ est forma: ideo inde resultat ⁊a vsura etsi dicat cambiū. Nec excusat periculuz qđ ibi esse pōt: vt de vsuris. c. nauiganti. Ifaciūt etiā alij securitatē pro alijs in mutuis cū certa scriptura ⁊ pro hoc recipiunt duo pro centenario ⁊ hmōi. ⁊ hoc etiā vsura videt si nō est. ꝑbabile periculū. De hoc tn ⁊ alijs supradictis cōtractibus habes plene in. §. pluribus. c. seq. In scōa platea. f. vbi morant mercatores: lanifices: retaglatores: ⁊ hmōi. multe repiunt vsure. Nā qui vendit aliqđ ad aliquē terminū tpis: ⁊ rōne terminī seu dilate solutionis petit plus iusto pcio. puta iustū pcciū fit. x. ⁊ ipe vēdit. p. xj. vsuram cōmittit: nisi illud intēderet nō tūc vēdere sed seruare vsq̄ ad tps quo verisimīl credebat merces illas valituras quātū vēdit: etiā si nunc nō tantū valeāt. puta tpe estiuo vendit bladū ad pcces seu instantiā alicui' qđ intēdebat reseruare ad tps hyemale qn̄ cōiter plus valet: ppter qđ vendit pluri pcio q̄ nunc valet: vt de vsur. c. in ciuitate. Similiter si q̄s emit merces vel victualia minus iusto pcio p eo q̄ anticipat tps in soluēdo pcium anteq̄ recipiat merces vel victualia p aliquos meses. puta dat pcīū tpe veris ⁊ recipit bladum tpe estatis ⁊ hoc nisi substaret piculū: vt q: bladum vel aliud pōt ꝑbabiliter plus vel minus valere dicto pcio qđ soluit: vt in. d. c. in ciuitate. Sed q̄ emūt possessiones vel domos multominus pcio q̄ valeant cū pacto q̄ infra certū tps ille vēditor possit reemere: vsura reputat seu fraus vsure palliate sub titulo emptionis. Qui etiā faciūt societatem cū alijs siue mercatoꝝ: siue artificiū' siue agricolis circa mercantias vel artificiata vel pecora ⁊ alia aialia volētes saluā eē capitale quoad pecuniā seu capita quoad aialia vsura est ⁊ nō ꝺa societas. xiij. q. iij. plerīq̄. cū glo. Sz ⁊ diuersis modis cōmittit fraus ⁊ dol' in hmōi ⁊ iniusticia de q̄bus diffuse habes ifra i plurib'. §. seq. In plateis tertijs q̄ sunt cōiter aū ecclias ibi oēs q̄uenit: ⁊ diuites ⁊ paupes: ⁊ viri ⁊ mulieres: lusores ꝑdigi artifices ciues ⁊ alij. Et ad oēs q̄ si exꝑedit virū vsure vel p exercitiū eius vl' ꝓticipationē. Tā mulieres de q̄bus mīn' videt si sunt vidue ne ꝺsumātur dotes earū vel deponūt eas mercatoribꝰ ad discretionē ⁊ vsura est fm ꝑdicta. vel recipiūt ab heredib' cōiugis sui defuncti possessionēꝰ usufructuādā q̄usq̄ reddant ei dotes ⁊ vsura est: fm Hosti. ⁊ Inno. ⁊ alios. Si sunt nupte viris q̄ sunt obligati ad restitutionē vsurarū ad quātū est valor eoꝝ: substātie in vsura ꝓticpāt vicū ⁊ vestitū de his ꝓcipiēdo. Si sunt puelle nuptui tradēde ⁊ dotes recipiūt de vsuris: viri earū nō pōt recipe tales dotes: ⁊ si recepint tenent ad restitutionē illis q̄b' socer erat obligat' ex quo oia illius erāt obnoxia restitutioī. ⁊ ipa mulier soluto mrimonio tenet ad restitutionē si nō restituit vir fm doct. Ray. ⁊ alios. De his oībus plene vide. f. in. §. plurib'. c. seq. Pupilli quoq̄ quoꝝ tutores vel ꝓcuratores eoꝝ pecunias posuerūt ad discretionē vbi vsura est: fm ꝑdicta tenent ad restitutionē: q̄uis nō fecerint ipsi tales ꝺctus tn q: lucrū tale ipsi ꝓceperūt. Et si nō disponūt se ad restitutionē cū habēt administrationē suoꝝ bonoꝝ iam sunt in statu dānationis: sz ⁊ ipsi tutores ⁊ curatores mortaliter peccāt faciēdo tales ꝺctus: ⁊ tenent ad restitutionē q̄uis vtilitatē nō sint inde ꝓsecuti in casu quo ipi pupilli nō vellent vel nō possent satisfacere: vt no. Archi. dis. xlvj. sicut nō suo. Idē de quolibet factore vel ꝓcuratore q̄ exercet negocia alioū faciēte hmōi ꝺctus. Qui etiā mutuāt pauperib' hac intētiōe vel pacto vt seruiāt eis in opis agri vl nec ⁊ hmōi. vel in opis boū vel equoꝝ vel alio huitio coꝝ porali: vsurā cōmittūt. de vsur. c. Asuluit. Isti q̄ ⁊ heredes q̄cunq̄ vsurariorꝝ ꝓticipes sunt ⁊ tenent ad restitutionez et si bona illa legata obnoxia sunt restitutioī vt de vsu. c. michael. Nisi icerta essent ⁊ locis pijs legata. Publici aut vsurarij cū ꝓscia diocesani ⁊ cautione de talib' debēt disponere: vt de vsur. in. vj. de quo vide. f. in. §. Illi etiā q̄ accipiūt mutuū ad vsurā si faciunt sine legitima cā: puta ne cessitatis vel vtilitatis rōnabilis: sed ad ludendū vel ꝑdigaliter expendendū peccant mortaliter: fm beatū ☙ ho. vbi supra. ⁊ alios doc. Notarij ꝓficētes istrumēta in fraudem vsurarū sciēter ⁊ testes peccāt mortaliter. Idē est de mediatoribus ⁊ seruiētibus eis in talib'. Aduocati patrocinātes eis in hmōi ꝺctib'. Oēs hi digni sunt morte eterna: q: ꝓsentiunt vsure coopando. c. ij. q. j. c. notū sit. Ifaciētes q̄ statuta sup hmōi. ⁊ iudicantes fm ea vt capitanei rectores ⁊ hmōi. ⁊ ꝓhibētes ꝓsilia ad hmōi statuta peccāt mortaliter ⁊ sunt excōicati. de vsur. c. ex graui. in cle. Dñi etiā ꝑales qui ꝑmittunt vsuras ꝑpter vnā certam quotaz quam recipiunt inde in eadem sunt dānnatione. Et confessores qui absoluūt sciēter tales nō disponētes satisfactionē ⁊ emēdam. Ecce quot innumeros illaqueant maledicte vsure. Et sic nō defecit de plateis oībus vsura: q: vel p vnū modū vel p aliū inuoluit quasi vniuersos.

§. III. Tertium quod cōtinetur in vbis.

Pñs. qđ in ꝓmo mēbro habet: est cōtinuatio huius vitij que est piculosissima: cū dicit. Non defecit ipsa vsura: sed vsq̄ in finem vite cōiter pseuerat. Sed vt dicit Hiero. Si vsq̄ in finē vite in malis pseueram': assiduc peccantiū nō misereturꝰ deus. dist. xxij. c. diaconi. ꝙ. Attenditur aūt ista cōtinuatio periculosissima.

¶ Quia sine interpolatione.

¶ Quia in finali duratione.

¶ Quia in plurali successione.

Vsura cōtinua est.

In alijs peccatis iunḡ hō aliq̄d eoꝝ ꝓtinuat. Nō enī gulosus semp actu comedit: nec ꝓtinue luxuriat lasciuus: nec iracundus ꝓtinue irascit: ſz interpolāt actus suos. Sed vsura semp rodit ⁊ cōsumit pauperū ossa ⁊ de die ⁊ deno cte: ⁊ in festis ⁊ in feriis. ⁊ dormiēdo ⁊ vigilando opat: ⁊ nunḡ deficit vsura. Et cū pertī suū vsure mēti occurrerit ⁊ nō dolet ⁊ ꝓponit vsurariā ꝓuitatē dimittere ⁊ restituere: ſz ipsa lucra retinere iterū ⁊ de nouo peccat mortaliter: ⁊ toties quoties. Tenet enim q̄libet ad ꝓtrēdū statim de mortali cū mēti occurrit de quo adhuc nō habuit cōritionē fm. b. Tho. in. iiij. ⁊ Richar. ⁊ Bona. ⁊ Pe. de tharā. Preceptoꝝ enim dicit illō a dño. Couertimini ad me filij reuertentes ⁊ sanabo auersiones vras. Idem. iij.

Vsura se ꝑpurat.

Nō defecit scdo vsura: q: durat dū ille viuit ⁊ pōt exercere. Leteravitia inquit Hiero. cū senescente senescūt sola auaricia iuuenescit. ⁊ sup oēs spēs eius vsura. Et rō est q: in alijs pctis si q̄s vult penitere nō ḥ nisi ꝺteri ⁊ ꝓponere abstinere ⁊ sibi iniunctā pnāz facere: q̄ modicū qđ est. Sed vsurarius sicut ⁊ quilibet alter qui accepit aliena in iuste vel detinet nō solū ops ḡ doleat ⁊ ꝓsiteat ⁊ ꝓponat abstinere in futurū: sed necesse est q̄ restituat aliena si ꝓterēt: nā vt alīs dicit' iure. Nō dimittit peccatū nisi restituat ablatū. de reiu. Nec ꝓfessor sacerdos nec epūs nec alius super. ꝓtanto pōt sibi remittere ius alienū: ſz ille cuius est pecunia debita. Nūnis aūt durū videt sibi vt reddat que cū tanto labore acquisiuit ⁊ q̄ bursam cuacuet ac distrahat possessiones: ⁊ vbi assuetus est viuere abūdāter cū familia sua ⁊ induī pompatice: reducat se ad tenuē victum ⁊ vestitū: ⁊ q̄ dimittat filios paupes: ⁊ nō ꝓsiderat miser homo q̄ sicut nudus est egressus de vētre matris sue: ita nudus reuertet illuc. Job. j. id est in terrā matrē oīm. Nō attendit qđ ait ps. ſſrater nō redimit. i. ꝓps noster frater q̄ humanitatē nō liberabit talē: mortuū i pctō ppt sua legata facta ecclesijs vel hospitalia facta. Redimet hō quicū q̄. q. d. nō. nō dabit deo placationē suā ⁊c. Quāto autem magis ꝑseuerat in vsuris tanto magis aggrauat peccatū eius. ⁊ vt dicit ꝑuer. xviij. Impius cū in ꝓfundū peccatorū venerit ꝓtēnit: nec curat de aīa sua. ⁊ tanto sunt grauiora peccata quāto aīam infelicē detinet diuti' alligatā. ait Ḃ: eg. extra de ꝺsue. c. fi. Et cōiter tales moriunt vt aialia bruta vel aliquo terribili iudicio de eis cōtingente rapti

Exemplū

aliq̄n a demonijs notorie. Sicut legit de quodam vsurario q̄ cū dormiret in lecto cū vxore subito exper gefactus exuit de lecto. Cū aūt ab vxore sua interrogaret q̄d haberet: ait. Modo raptus fui ante iudicū dei vbi tot ⁊ tā ta terribilia sunt opposita ꝛ me: q̄ nesciui nec potui aliq̄d respondere. Cūq̄ fuerim diu ad pniam expectat' nec huc usq̄ voluī diuinis inspirationib' ⁊ preceptis obedire: audiui nūc iudicē ꝛ me sniam. ⁊ pulisse me: ꝺatum in ptātē demonū qui me debēt hodie ad eterna supplicia asportare. Quo dicto de ptica vili veste assumpta domū rapido cursu egressus est: q̄ de sui hincinde querētes. tandē i quodā monasterio monachoꝝ matutinas cantātium inuenerunt. Cūctis ergo cū ad pniam inducentibus nec ꝑficere valētibus rōne aut exhortatiōe vel ꝓece custoditus est diligēter vsq̄ ad sextā hoꝝ. Deniq̄ cū ꝙsanguinei eū ad domū reducere vellent ⁊ ad quendā fluuiū ꝑ quē transituri erāt peruenissent: viderūt quēdā nauiz rapido cursu ꝑ fluuiū ascendētē a nullo vt videbat' ꝺducta. Sz ab vsurario visa est plena demonijs q̄ ait. idco veniebāt vt cū ad sup plicia eterna asportarēt. Quo dicto statim de manib' eorum a demonibus violenter raptus ⁊ in nauim ꝑicit et cursu rapido refracto subito disparuit cū demonib' ⁊ pda ꝑfate nauis. Sicut ergo nō defecit vsure vitiū in eo dū in hoc seculo vixit: ita nō deficiet punitio gehenne in alia vita. ⁊ fm modū delicti erit ⁊ plagarū mod' vt dicit Deut. xxv. Demū est piculosissimū istud vitiū q: transit ad successores: sicut legit Giezi transiuit in posteros. Alia peccata nō excedunt actores eoꝝ. vnusquisq̄ in iniquita-

Vsurarius dit ad successores.

te sua moriet'. filius nō portabit iniq̄tatē patris. Ezech. xviij. nec ire: nec supbie: nec immundie nec alia. Sed in vsura sicut ⁊ rapina ⁊ omni illicita vsurpatione filius ⁊ quilibet alius heres vsurarij ⁊ raptoris ⁊ filij filioꝝ ad quos deuenerūt bona ipsoꝝ obligata restōni: portabūt iniquitatē patris vsurarij. i. penā debitā. nō quidē ꝑ pctō qđ actu cōmisit pater. ꝑ illo enim ipe solus pater portabit onus suū: ſz ꝑ pctō qđ cōmisit filius eius: vel q̄cūq̄ heres ipsi' in retinēdo bona aliena: in quo imitat ipm ꝑauū patres. Et sic de ꝑgenie in ꝑgenie in ꝑpetuū obligat heres vsurarij vel alienoꝝ detentores inquantū durāt bona ipsoꝝ. ad vlterius nō tenet nisi de eo qđ ꝑuenit ad eum quousq̄ creditoribus fit satisfactū ꝑ solutionē vel remissionē in foro ꝺscie. Laueāt aūt heredes talīū filij: nepotes ꝙsanguinei: vel extranei ne in hmōi labore: et crassa ignorantia: q: nō excusaret eos a dānatione. Sz illud verificaret' in eis. Ignoras ignorabit. i. repꝛobabit. sola ignorātia inuincibilis eos excusaret. Legit de quodā vsurario q̄ cuz infirmatus esset ⁊ grauiter ac filios duos haberet visitatus a ꝓfessore ꝓfessus est: ⁊ nō negauit pctū suū. Cui cū declarasset ꝓfessor q: oporebat eū oia mala ablata restituere: als saluari ⁊ absolui nō poterat: ⁊ filij ad hoc eū hortarētur vt posset ⁊ sacra suscipe ⁊ aiam saluā facere: scīebant eīm vsurarios ꝺctus ei'. Rndit ille miser. Ego nō possuz: q: si supuiuerē nō haberē ad manducandū: sed oporteret me medicare. Si morerer ⁊ vos oportoret ire ad hospitale. nihil enim vobis remaneret: q: oia de vsuris sunt. Cui illi. Nō curemus de nobis. ꝓuideatis saluti vestre. Tacete ait ille. Volo ire pori? ⁊ ad misericordia dei stare q̄ merecedē hoīm: q: inhumani ⁊ inmisericordes sunt. deus autē clemētissimus. Sicq̄ in sua obstinatione migrauit. Nō attendens vnus ex filijs hortatus est germanum ad restituendū ne sequerent patrē dammatiōe. cui ille. Si pater meus vsuras fecit ego illas nō feci: volo portiōe mea gaudere dum viuo: de futuro nescio qđ erit. Permansit ergo in vitio pīis detinēdo ꝓtem suaz. Alius vo restituit certis psonis: ⁊ incerta paupib' erogauit. Cū aūt in bonis duceret dies suos ex subst̄tia fenebri in puncto ad inferna descendit mozies. Alter vo qui statū religiosum assumpserat facta restōne de ꝓte sua quadā die cū orare vidit in visione terrā apertā ⁊ in ꝓfundū ignē maximū immensam flāmam ꝛtēdentē. Et in ꝓfundo inferni inter cetera vidit patrē suū ⁊ fratrē suū sup eū quē pater frequēter male dicebat dicēs. Maledicte ⁊c. q: ꝑpter tex' diuitē te dimittere huc deueni. Et filius rndebat: imo tu maledicaris q: ꝑpter te huc veni. Si enim nō dimisisses mihi male acq̄sita: ego cauissem me ab alijs vitijs. Et sic stabant in ista altercatione. Quod ille cernēs dīm laudauit de sua illuminatione: q: restituerat. Et sic apparet cōtinuatio ei' q: non deficit moriente vsurario: sed transit ad alios: vt dictum est nisi restituatur.

¶ De multiplici modo vsurarum sez. ⁊ que committitur in mutuis expſſis ⁊ in pignoribus: ⁊ in securitatibus ⁊ in societatib' ⁊ in soccidis aialiuz ⁊ in cābijs. Cap. VII.

q Via vsure voragO

que alias deuorat plurimas multa hz irrica mēta ꝑpter fraudes adinuētas: ⁊ difficulter deseriꝫ ꝑpter obligationē restōnis: ideo post ꝙmoniā de ea tractet' cum habeat etiā ꝙuenientiā cū ea in hoc. f. q̄ cōmitti pōt ꝑ triplex munus. a manu lingua ⁊ obsequio. Et vtrunq̄ ꝓsilit sola spe ⁊ intentione cōmittit. Dicit aūt vsura quasi vsus rei vel eris seu vsu rea. Dat enim ob vsum eris id est pecunie vel alterius rei que vsu ꝺsumitur. ⁊ ob hoc est rea ⁊ mala: q: datur ꝑpter illud, ꝑpter qđ dari nō debz: vt declarabitur infra.

§. I. Diffinit aūt sic. Vsura

est lucrū ex mutuo ꝓpriū intētū. Lucrū dicit ꝑpue in

crementū qđ quis habet ex volūtaria cōmutatione vltra ea q̄ p̄ius sua erāt.vñ si mutuo vni habēti.p.de mea substantia ea intentione vt vltra mutuatū rehabeā ab eo illa p.cū als habere nō possem nō cōmitto vsurā:q̄ nō intendo hic lucrū:sz tm̄ qđ meū de iure erat rehabere.arg.xiiij.q.iiij.ab illo.Ex mutuo subdif: q̄ reguſ vsura cōmittit in mutuo.Quāuis em̄ in alijs ꝯtibus sepe repiat vsura titulo emptionis vel vēditiōis vel pignoꝛationis ⁊ hmōi palliationis.ibi tm̄ est iplicite mutuū.Nā si cum vēdo tibi camā pāni valentē nunc vnū ducatū:et eo q̄ vis dilationem vnius anni ad soluēdū p̄reciū. volo ꝑpter istā expectationē vnū solidū pl⁹ dicto p̄cio.ista vēditio resoluit in mutuū.Ita em̄ est ac si modo tu mihi dares vnū ducatū p̄ p̄recio illius pāni quē q: tibi mutuo p annū volo vnuz solidū.ecce vsura explicata.et de vsur.in ciuitate.Et dicit mutuū quasi de meo tuū:q: transfert dñium rei mutuate in eū cui mutuat ⁊ stat periculo eius.Vñ ꝑpie locū habz in his que vsu ꝑsumunt vel victualia:vel distrahunt vt pecunia numerata.⁊ ideo grauari nō debet vltra restonem capitalis.Secus aūt est in locatiōe ⁊ ductione domoꝝ ⁊ agroꝝ vel equi:boujs:⁊ hmōi.nā dñium nō transfert i accipientē:sz remanet penes dñm ⁊ eius piculo stat. ⁊ ideo licite sperat ⁊ petit lucrū.p re locata vel cōmodata. Intētium addit qđ includit exp̄essam pactione.Nam ⁊ sine pacto ⁊ locutiōe sola intētiōe cōmittit vsura sicut symonia. Si em̄ qs mutuat hac intētiōe vt aliđ recipiat vltra sortē tpale:esto q̄ nil querat:vsurā cōmittit mente.xiiij.q.iij.si feneraueris.Sz si nil recipiat vltra sortē sufficit vt ꝓniaz agat de petō suo mortali:si aliđ habuit restituere opz ni si sibi remittat.Si vo qs mutuat ꝓncipaliter ꝑpter deū vel amicitiā:nō ꝑpter tpale cōmodū. Et is qui mutuum accipit ex sua liberalitate:vt gratus nō ꝓncipaliter ꝑpter mutuū donat ei aliđ hoc ei declarans q̄ ei libere donat vsura nō est:q: lucrū illud mutuās nō intēdit.arg.j.q.ij.si cur.Nō em̄ debet esse factus deteriozis ꝯditionis:sed meliozis ꝑpter obsequiū p ipo factū in mutuādo:vt.s.donū ei gratis factū recipe nō possit qui ꝓius fm oēs potuisset.Principaliter dicit ꝑpter scōariā intentionē q̄ nō inducit vsurā.Dicit aūt intētio ꝓncipalis hic cuz.s. magis moueat ad mutuandū ꝑpter lucrū qđ sperat tibi quemlibet ꝑpter aliud.Sed intētio scōaria dicit qđ etsi sperat aliquid tibi dari ab eo cui mutuauit ex sua liberalitate.tm̄ nō illud eū mouet:sed magis benuolentia:ita q̄ etiā si nō crederet sibi aliđ dari vltra sortē adhuc tm̄ mutuaret. Sicut em̄ ꝓncipalis spes ⁊ intentio ad tpale inducit symoniam:⁊ non scōaria in collatione spūalium:vt habet exp̄esse di.lxxviij quid em̄ ꝑdest.in glo.⁊ dist.lix.si officia. Ita ⁊ in mutuo ꝓncipalis intētio ad lucrum inducit vsuram ⁊ nō scōaria fm̄ Lau.de ridol.⁊ multos alios.nec obstat.c.j.xiiij.q.iij. vbi dicit Aug. Si mutuo dederis a quo plusq̄ dediſti ex pactis fenerator: es. Ibi em̄ intelligit de expectatiōe causatiua ꝓncipalis mutui. Silr nō ob.c.ſi.xiiij.q.iij. ad id qđ dicit ſi.s. de dato ex liberalitate.nā dicit.c.loquit cum ali quid daſ vltra sortē ex exactione actuali vel saltē intētionali mutuātis ⁊ nō ex liberalitate mutuū accipiētis. Et nota q̄ intētio ꝓncipalis ad lucrū nō solū in ꝓncipio mutuatiōis:sed etiā habita postea:etsi a principio nō habuerit inducit vsurā:puta mutuat qs ꝓmo mere ex charitate post mēsem subintrat cogitatio meritē eius de lucro sibi dando ab eo cui mutuauit ⁊ ita inficit:q: si nō sperareat aliđ recipe vltra sortē repeteret mutuatū:sed ꝑpter illud lucrū sperātū dimittit.certe talis vsurarius est.ar.j.q.j.fertur.Vulnerato.⁊ si qđ vltra sortē recipit q̄uis ille daret nō exactus:sz ꝓpria spōte tenet restituere.Et hoc nisi mutuū accipiēs in restitutiōe ciusꝝ ⁊ sciret vel crederet intentionē illius fuisse dep:auatā.ſi ex mera liberalitate aliđ dat p modū doni.⁊ hoc sibi declarat q̄ vult oīno q̄ sit sum ⁊ p modū dom.tunc em̄ de petō penitere habz sed ex quo donatū sibi est nō tenet restituere.Sed si dedisset nō ex libera voluntate:sed ne reputaret ingratus ⁊ ab illo vt ab alio nō reperire posse mutuū dubitat.si mutuās ℔ scit vel ꝓbabiliter credit nō posse recipe quāuis ex charitate mutuasset ⁊ ipse sponte dedisset.i. nō exactus:⁊ restituere tenet acceptū fm̄ Lau.de ridol.⁊ est semp mortale vsura: q: ꝯ iusticiā ⁊ charitatē ⁊ diuinā legē ꝓtra illud videlz. Nō furaberis. Nomine em̄ furti intelligit rapina vel oīs illicita vsurpatio rei aliene que ibi ꝓhibet:vt dicit Augu.xiiij. q.v.c.penale.

Intētio i mutuo.

Nota dist genter.

§.II. Et q̄ cōtra diuinā na

Usura nō est dispēsata.

turalēq̄ legem est in qua ꝓhoiem dispensari nō pōt: ideo nec ꝑ papā dispēsari posset:vt sine pcto vsura exerceret vt sabellus. etiā exp̄sse dicit.et de vsu.sup eo.vbi Alexā.iij.ſic ait.Cuz vsurarū crimē vtriuſq̄ testamēti pagina detestet sup hoc dispensationē aliquā posse fieri nō videmus.q: cū scriptura sacra ꝓhibeat ꝑ alterius vita mentiri multomagis ꝓhibēdus est quis ne etiā ꝑ redimenda vita captiui vsurarum crimine inuoluat. Posset autez dispensari in exactis quoad incertoꝝ restitutionē fm̄ doc.que tm̄ si fiat sine ratione quoad ꝑsciam nō puto q̄ valeat.nec excusant iudei in exactione vsurarū:ſicut nec ab alijs pctis. Illud em̄ qđ inducūt ad sui excusationē tanḡ hoc sit eis cōcessuz male intelligūt. Nam qđ dicitur Deut.xxiij. Nō fenerabis fratri tuo ad vsuram sed alieno.sane est intelligendū. Per alienū enim aut intelliguntˢ illi qui erant finitimi eoꝝ: quoꝝ terras eis dñs ꝓesserat vt ꝓhanaei:z abillis licet recipiebāt vsuras:nō vt vsuras:sz vt recuperationē iuris sui.ar.cē.eo.c.j.ſic exponit Gzeg.⁊ Al. Sicut etiā modo a ꝓianis licite acciperent vsure ab eo ꝺ quē agit iustum bellū.cū etiā liceret cū occidere.⁊ ad hoc est textus Ambr. xxiij.q.iiij.ab illo.vbi dicit qvbi ē ius belli ⁊ vsure:⁊ ab illo exigere vsuras cui merito nocere ꝺideras.Et q̄uis aliq̄ hoc exponāt negatiue.i. q: nulli debes velle nocere: ita ⁊ nulli fenerari tm̄ alij intelligūt affirmatiue:vt notat ibi Archi.nec incōueniēs aliq̄ sequāt cum illa nō sit ꝓpria vsura:sed sui iuris recuperatio. Si aūt talis vt vsurā peteret nō excusaret a mortali quantūcunq̄ ille haberet de suo:sed ad restonem nō teneret vsq̄ ad sui satisfactionem. Aut ꝑ alienū intelligit quilibet qui nō erat de genere iudeoꝝ:⁊ tunc dicet q̄ illa fuit cōparatiua ꝓmissio qua ꝓmittit minus malū ne maius fiat.sicut etiā ꝓmissus fuit eis dare libellum repudij ⁊ repudiare vxores ad vitandum vxoꝝ iciditium.ſic ⁊ vsura fuit permissa eis erga alienigenas ne simplr ꝓhibita maioꝝ crudelitate crassarent in suos vt sue cupiditati satisfacerent. Excusabant ergo a pena tempoꝛis legis:sed nō a pena gehēnalis:ſicut nec a culpa mortali. Unde di. Ezech.xxij.q.j.hac rōne.in fine. Nō enim ꝓmittimus nolētes ꝓcipimus.i. ꝓmittimus fm̄ glo. q: malas hoim voluntates ad plenū ꝓhibere nō possumus. ar.de hoc di.iiij.denicq̄. Et hoc de⁹ declarauit ꝑ ꝓphetas. Sz sibi displicere:vt ps. Qui pecuniā suā nō dedit ad vsuram. Et ezechi.xviij.dicit.ad vsurā nō cōmodauerit. Sed ⁊ si quis ratione dicte ꝓmissionis velleret eos excusare pro illo tpe que tm̄ excusatio cōiter a doc.nō admittit.ꝑ nunc tpe gratie reuelate nō excusarent.xxxj. q.j.ſ. sed in veteri Nam exp̄esse omnis vsura ⁊ lege canonica ⁊ lege euangelica ꝓhibetur que leges oēs astringunt. Dicitur enim Lu.vj. Mutuū date nihil inde sperātes. que auctoritas inducit in decretali cōluitur.cē de vsuris.vbi ꝓhibent ꝓsus re. Et hec auctoritas hz duas particulas. Prima est mutuū date.qđ q̄tum ad eos qui cōmode pñt mutuare sine notabili detrimēto sui status erga eos q̄ sunt in magnis necessitatibus cōstituti:⁊ quasi extremis videt esse ꝓceꝓtum:q: si hoc dicimus de elemosyna a fortiori a mutuo. ar.di.lxxxvj. in singulis.alr aūt videt esse in cōsilio. Secūda particula auctoritatis est.nihil inde sperātes.⁊ hoc est in ꝓceptoꝛita tm̄ q̄ intelligat de primaria spe:vt dictuz est supra:⁊ nihil referatur ad id quod ꝓcedo potest estimari. Nā bn̄ pōt ⁊ ds sperari p̄reciū eternuz exinde:si fiat mutuū ex charitate vel etiā benuolētia ⁊ amicitia ꝑsone. inq̄tū tm̄ amicitia nō inquātū causatiua utilitatis tpalis.

Demutuatiōe ad pompam

§.III. Itez notandū q̄ licz

quidā dixerint vsurā esse ꝓcessuz in q̄busdā casib⁹ ꝓpie loquēdo in nullo casu ꝓcedit. Sz q: in illis casibus quos illi ponūt aliq̄d recipit vltra sortē:ideo ⁊ ꝑpter aliquā simplitudinē large ⁊ ipꝛopꝛie sumēdo ꝺ vsura ibi ꝓmissa:sed nō est vsura. Illos aūt casus ponit Hosti.in ver.in ſumma videlz.ſfeuda fideiusſo: ꝓ dote stipēdia cleri:Vēditio fructus cui velles iure nocere. Vēdēs sub dubio ꝓcium post ꝓta soluēs. Pena ne in fraudē legis commissorie gratis. Dans socij pompā plus sorte modis dat istis. Explanatio rū habes in iure. Nā de feudo habes.cē eo. cōquestus. De fideiusſore soluente.s. vsuras q̄ possit repetere habes cē de fideiusſo.c.ſtitutus. De dote in fructibus pignoris ꝑ dote.habes cē de vsuris salubriter. De stipēdio clerici.i. possessionis sue ab alio detēre ⁊ sibi pignoꝛare.habes cē. eo.c.j. De vēditione fructuū habes cē de loca.⁊ ꝺduc.per totū. De acceptiōe vsure ab inimico hēs.xiiij.q.iiij. ab illo De vēdēte sub dubio ⁊ fine receptiōe ꝓcij.cē de vsuris.naviganti. De pena apposita in ꝓctibus dūmodo nō in fraudē ⁊ exacta.hēs.xij.q.ij.c.in legibus. De gratis oblatis ⁊ fine ꝓncipalis spe recipiētis mutui causatiua habes. ar.ſ. q.ij.ſicut. De mutuata ad pōpaz seu ostētationē nō ad vsū dicit Tho.ij.ij.q.lxxviij. puta vult aliqs ostēdere se habere multos denarios ad hoc vt creditoꝛes sui nō dubitent de eo.⁊ ſic aliqs sibi mutuat solū ad ostētationē nō ad distrahēdū. fructū seu emolumētū aliq̄ ꝓpe pōt. sicut posset de vasis argēteis vel aureis mutuatis vel alijs ſocalibus ex q̄bus lucruz iuste q̄rere pōt. Aptius declarabunt ista.ſ. Dicit em̄.b. Tho.vbi supra. q̄ q: principalis vsus vasoꝝ argēteoꝝ ⁊ hmōi nō est eoꝝ ꝓsumptio. ideo eoꝝ vsus licite vendi pōt seruato sibi dñio eoꝝ. Sz vsus ꝓncipalis pecunie est in cōmutatiōes. vñ nō licz ei⁹ vsum vēdere cū ℔ q̄ aliqs velit ei⁹ restonē qđ mutuo dedit. Sciendū tm̄ q̄ scōarius vsus argēteoꝝ vasoꝝ posset esse cōmutatio ⁊ talē vsuz eoꝝ vēdere nō liceret. Et silr posset esse alī qs vsus pecunie q̄rere vtputa si qs accōmodet pecuniā signatā ad ostētationē vel ad ponendū loco pignoris. Et talē vsum pecunie hō licite vēdere pōt. hec Tho.

Solutio argumen ti iudeoꝝ

§.IIII. Quis autē sit iudex

cōpetēs in causa vsurarū Archi.in c.q̄d dicā.xiiij.q.iiij.ponit diuersas opiniones. vbi ap:obat opinionē Lau.Hug. ⁊ Gosf.q̄ hz q̄ ꝺ laicī laicus iudex. ꝺ clericū eccl'iasticus ⁊ hoc etiā placz. Jo.cal. Sz gl.in.c. dispēdiosam. de iudi.i cle. videt sentire ꝑtrariū.ſ.q̄ solus iudex eccl'iasticus hz iudicare. Pau.in cle.ſ.de vsuris dixit opinionē Lau.⁊ sequētiū verā vbi nō refert q̄stio an id qđ petit sit vsura. Et ſic nō est questio de ꝓhibito ⁊ ꝓcesso.sz de soluto tm̄ vel non soluto.sed si est questio an id qđ petit sit vsura vel sub nomine vsuraꝝ recludaſ vel nō. tūc vera est opinio alia. Hāc approbat Jo.de lig.⁊ ſfede.de senis. Idem videt tenere Bal.de pusio. Sz querit ad quos magis spectet determinatio dubioꝝ de vsuris ad theologos vel canonistas. Ad hoc rñdet Pe.de ancha.in quadā questione disputata ⁊ tenet q̄ spectet ad canonistas.dicit em̄ q̄ interꝑtatio iuris naturalis ⁊ diuini q̄tenus tēdit ad mortalitatē ⁊ dirigit actus nostros in deū ptinet ad canonistas:ℓ q̄tenus ius diuinū tendit ad spūalitatē ⁊ tuitionē fidei ꝺ infideles ptinet ad theologos.⁊ ſic ꝛcludit q̄ magis ad canonistas ⁊ iuristas q̄ ad theologos pertinet determinatio de dubijs circa vsurā. Sz nō solū.b. Tho.in quodā quodlibz sz etiā Anto.de bu. q̄ fuit magr⁹ decretalista dicit. Idem.ſ. q̄ declarationes materiarū q̄ respiciunt ius diuinū magis spectēt ad theologos ⁊ in hoc canoniste dñt ad eos recurrere. vsura aūt est ꝓra ius diuinū:⁊ ꝺ magis ad theologos ꝓtinet declarare dubia de vsuris. Preterea ad bonitatem fidei ptinet nō solū credere sz etiā opari fm̄ illam. Si ergo ad theologos spectat interꝑtari ius diuinū in his que sunt fidei.vt di.ipse Pe. cū vsura sit ꝓra opa fidei ergo spectat ad theologos. ergo ⁊c. Bene est verū q̄ quātū ad ea q̄ instituta sunt per leges ⁊ canones ꝓra vsurarios declaratio dubioꝝ magis spectet ad legistas ⁊ canōistas. De manifestis vsurarijs qui dicant ⁊ quō puniant habes in fine huius capituli. Quere ergo fm̄ q̄ videt expedire si cōmisit vsurā vel in mutuo vel in ꝑmore vel in deposito vel in emptione ⁊ venditione vel in societate ⁊ hmōi. ⁊ declara per exempla.

§.V. Nota ergo ꝓmo q̄

de mutuo eoꝝ q̄ vsu ꝑsumunt

si quis mutuat aliq̄d eoꝝ q̄ vsu ꝑsumunt vt victualia. vel distrahūt vt pecūia numerata nō ad ostētationē tm̄ sz fm̄ pliciter mutuata cū pacto aliq̄d recipiēdi vltra sortē: siue illō sit mun⁹a manu.vt denarij fructꝰ.⁊ q̄cquid aliud qđ p̄cio estimari pōt. siue munus ab obseq̄o vt seruitiū ꝺ his in laboꝛādo ꝑ eo ⁊ hmōi. siue mun⁹a lingua vtputa mutuat alicui vt poꝛrigat ꝑ se ꝑces ꝑ aliquo officio vel bñficio vtpalī obtinēdo. In oīb⁹ his casib⁹ vsurā cōmittit. xiiij. q.iij.putāt.c.c.pleriq̄. Idē Tho.ij.ij.q.lxxviij.⁊ tenet restituere ei a quo accepit id qđ habuit vltra sortē vel valorem eius. In vltio tm̄ casu cū.ſ. ꝑpter ꝑces poꝛrectas ꝑ eo rōne mutui ꝑsequit officiū aliq̄d puta q̄ debeat paupib⁹ erogare q̄d inde emolumēti ꝓpter deductis tm̄ expēsis sui laboꝛis ad arbitriū boni viri. Idē ꝑ oīa dicēdus q̄n q̄s ꝑdicta mutuat. etsi nō cū pacto tm̄ ea intētione principalr vt aliquid vltra capitale recipiat qđ possit ꝓcio estimari Tho.vbi.s.⁊.xiiij.q.iij.si feneraueris. Similr si mutuat eo pacto vel intētiōe ꝓncipali vt sibi in posterū remutuet eoꝺem vsura est fm̄ Tho.⁊ Host.ar.cē eo.ꝑsuluit. Licz tm̄ fm̄ Tho. mutuū recipe simr aliq̄d a mutuāte. Quāuis em̄ recipiēs seruitiū mutuū teneat naturalr ad antidota id est ad recōpēsandū seruitiū. extra de testa.c.cū i officijs nō tñ ex hoc simplr est obligat⁹ q: ad hoc cogi nō posset. Sz si hoc ducit in pactū ꝓmittēs.ſ. remutuare ex hoc iſurgit ciuilis actio qua mutuās pōt cogere eū cui mutuauit ad hoc ⁊ ſic recipit vltra sortē aliud q̄ illā obligationez. Archi. post Pe. sz ⁊ si qs ex mutuo q̄rat beniuolētia alteri⁹ eo tm̄ fine ꝓncipali vt amicus effect⁹ sit fidivtilis ad ac q̄sitionē tpalis vsura est fm̄ Lau.de ridol. in tractatu quē fecit de vsuris qui tractatus pluries allegat in isto.c. Si aūt principalr beniuolētia intēdit nō est vsura. q: ꝓcio nō estimat. Tho.⁊ Jo.cal. Item nota q̄ cū quis mutuat vni uersitati sz speculato: dixerit q̄ ex pacto interueniente in ꝓtractu mutui inito cū vniuersitate posset euitare collectas ad quas interim vniuersitati tenebat. Tñ Jo. and.⁊ Jo.de lig.⁊ Jo.cal. ꝓcedūt hoc nō simplr sz q̄n nulle certe collecte statute sunt. Secus aūt in collectis certis: q: tūc vsura est.ar. extra eodē nauiganti.

Mutuus ex benuolentia.

§.VI. Qui aūt ex benuolē

tia mutuat nō ꝑpter tpale cōmodū. si is q̄ mutuū recipit postmodū aliq̄d ei gratis ⁊ liberalr dat non est vsura nec ꝓctū hec receptio. ar. dist.xviij. de eulogijs. ⁊.j.q.ij. sicut. Sed qđ si facta mutuatiōe ex benuolētia debito: aliq̄d vltra sortē obtulit nō volūtarie. sed quasi coacte. puta dubitas ne si hoc non faciat indiscretus iudicaret ira q̄ als nec illū nec aliū inueniret mutuantē vel quauis alia simili cā nunq̄d recipiēs illud cōmittit vsurā. ⁊ tenet restituere. Rñdet Lau. in dicto tractatu q̄ si mutuās dixit aliqua verba ad inducendū illuz ad hoc. ex quibus ille soluit aliq̄d vltra sortē. vel etiā absq̄ hoc scit vt credit. ꝓbabiliter illum nō volūtarie dare. vtiq̄ vsura est ⁊ tenet restituere. ar. xiiij.q.iij. vsura. Sed si rpe quo recepit mutuans illud pure recepit credens illuz dare liberaliter ⁊ animo donādi discretione ducti ⁊ non vt vsuram ⁊ nō coacte dare q̄

uis tutius sit restituere:puto q̄ nō teneat ad restōnē etiā si postea sciat nō liberari dedisse.q p se ꝓs q nec peccauit ⁊ hoc nisi aliter remoueat eū ꝓscia illa q neq̄t iuri ꝓfore:q̄ tñ scrupulosum est magis q̄ laudabile ex quo timet nō timēdū. ℟ō hui⁹ est.nā ex quo tpe donatiōis ⁊ receptiōis bona fidē habuit:licite recepit ⁊ licite eius dñiuz in ipm trāsiit nō obstāte dubitatiōe debitoris q̄ duct⁹ fuit ad dandū illi mutuati pecūs nō penitus nescio:nec aliq̄d penitus attētanti er quo in tale dubiū debito: fuit inductꝰ. ar. de re.iur. factū.li.vj. Inducit ex̄plū de re obtēta p legitimā pscriptionē. Nā mala fides pueniēs pscriptioni cōplete nō facit quēpiā obnoxiū restōni.dūmodo in cursu pscribēdi semp habuerit bonā fidē. hoc di. glo.xiiij.q.vj.si res.⁊.xxiiij.q.ii.si virgo. Idē di. Jo. de lig. esse cōem opinionē canonistarū. Sic ad ꝓpositū si ille credidit debitorem libere dare cū dedit aliq̄d vltra sortē vt donum nō vt vsurā licite retinet q̄uis postea audiuerit vel sciuerit ꝛiū. Et hoc intelligit ipse Lau. nisi talis credulitas fuisset crassa ⁊ supina qđ ex circūstātijs vir bon⁹ poterit arbitrari:puta si mutuās erat solitus nō danti sibi aliq̄d emolumenti p mutuo nō amplⁱ mutuare vel repetere mutuatū ⁊ debitor: tunc nō poterat restituere ⁊ hmōi.

§.VII. Item querit. Utrū

dans aliq̄d vltra sortē vbi nulla pactio iteruenit psumat gratis ⁊ liberalr dare:⁊ nūq̄d recipiēs psumat recta ꝓscia ⁊ nō depauata recipe. ℟ñ. Lau. de ridol. Et ad primū mēbrū dicit q̄ si tpe quo aliq̄d vltra sortē soluit debitū sortis extinctū erat alio nō dato psumit gratis dare. Sed si dubitabat debitū psumere metu repetitionis sortis id actū. ar. de iureiur. c. debitores. Possent tñ tot ⁊ talia occurrere q̄ psumptio talis cessaret. psumptio nāq̄ psumptione retūdit seu elidit. de psump. c. illud. ⁊ multo fortius si donantis scriptura cātaret q̄ libere soluit ⁊ nō coactus: cū tunc nō sit locus ꝓiecturis:⁊ ita iamvidi ꝓsultū p multos doc. famosissimos. Sed ego id verū credo nisi p creditorē vsurarū ꝓbaret talē q̄d p qđ de fraude ostaret. Vidi em sepe p expientiā q̄ accipientes mutuo pecuniā sunt in tanta ⁊ in tali egestate q̄ q̄cquid volūt creditores facīūt vt dilationē habeāt in restōne sortis:⁊ quicq̄d volūt scribūt ⁊ cōfitebunt. illa tñ verba ꝓfessionis qđ liberalr dedit ⁊c. opabunt hoc q̄ onus ꝓbandi ꝛiuum in aduersariū trāsibit ⁊ interim illis stabit. Ad scđm mēbrū dicit q̄ vltra ꝓsueta sunt recta ꝓscia recipe. ℟ō est:q̄ quilibet p̄sumit hmōi lucellis salutis memor: alio nō dato. j.q.vij. sancim⁹. Talia tñ possent ꝛria ꝓbari ex q̄bus aliud diceret. Pone em q̄ talis ꝓsueuit ad vsuram dare. Itē q̄ ꝓsuevit q̄n sibi nil dabat vltra sortē mutuatū repetere vel depositū ⁊ dare illis qui aliq̄d dant:⁊ hmōi:q̄d iudicabis de tali nisi malū? in ꝏdemando tñ nō sit iudex ꝓmptus. hec Lau. In fo:o tñ penitētiali credet simpliciter verbis ipsius recipientis in hmōi dubijs:sed in primo membro seu casu oportet magis respicere ꝓsumptionem.

§.VIII. Itē si quis mutuat

Mutuus vt vadat ad suum molendinum.

alteri ea intētiōe vel pacto vt vadat ad molēdinū suū vel furnū vel ad apothecā suā ad cmēdū:vl vt intret scholas sub eo ⁊ hmōi aliꝰ nō mutuatur⁹:vsurā cōmittit etiā si nō maiori ꝑcio fidivēdit ꝑpter hoc seu plⁱ ab eoꝰ ab aliis petit. ℟ō est:q̄ cōmoditatē seu vtilitatē inde recipit q̄ ꝑcio estimari pōt. ar. xiiij.q.iij.c.si fenerauerit. ⁊ ex eo. ꝓsuluit. ⁊ tenet restituere. et si rōne mutui plus recepisset ab eo ꝺ re vēdita vel de ope suo q̄ ab aliis ꝑperet. illud plus tenet restituere ei a quo accepit. si vero plus accepit ꝑpter mutuū tenet pauperibus erogare. nō quidē illā mercedem seu ꝑcium:q̄ etiā ille alteri dedisset:ꝛ vtilitatē quā ꝛ ali ter:puta q̄ ex hoc molendinū suū vel furn⁹ vel apotheca vel schola habebūt maioꝛ ꝓcursus ꝓsonaꝝ tñ videlꝛ quā tū reputat sibi vel reputare ꝺz illud cōmodū vel illuz hoꝛ nozē ꝓpter hoc q̄ illi ab eo emerūt res vel acceperūt operas eius a quo nō accepissent si nō mutuasset:nec ꝺz ꝑcū illius cōmodi illi restituere cui mutuauit:q̄ nil sibi depeꝛijt:mihiq̄ dedit mutuati. de suo qđ alteri ꝑ mercede nō dedisset. pauꝑibus ergo dādū est ꝛm Jo. an. ⁊ Jo. de lig. ⁊ Jo. cal. Si aūt molēdinarius vel alius mechanicus dat pecuniā hoibus vt vadāt ad molēdinū suū seu apothecā potius q̄ vicinoꝛ. ⁊ tñ si illi alio iuissent tantūdē laboꝛis habuissent. ⁊ tñ de pensione soluissent vel ope ꝛm Lau. de ridol. vsura nō cōmittit:q̄ vsura materialr generat ex mutuo. hic aūt mutuū nō interuenit.

§.IX. Itez si quis mutuat

granū vel aliud bladū ad renouādū antiquū. i. vt nouū ꝑ vetus recipiat. si hoc facit ne suum sibi pereat ⁊ recipienti ꝑ gram faciat nō est vsura ꝛm oēs. Sed si facit ꝑncipalr vt melius recipiat. Jo. de lig. dicit etiā tūc nō esse vsuraz nisi essent circūstantie mētalis vsure:puta si credit plus valuisse:vel nisi id qđ mutuaret esset quasi putrefactuz ⁊ parum valens. Sed tutior ⁊ cōmunior opinio⁹ est q̄ sit vsura etiam sine illis exceptionibus:q̄ vtile intendit ex mutuo, extra eo. cōsuluit. ⁊ hanc opinionē tenēt Ray. Host. ⁊ Hosti. in summis.

§.X. Itez si domin⁹ alicui⁹

Mutuus vt colat ager.

agri mutuat rustico certā quātitatē pecunie ad ꝺ vt colat eius possessionē:ñ rōne mutui vult sibi rīderi aliq̄d plus de fructu vel operū q̄ faceret si nō mutuaret: vsurā cōmittit. xiiij.q.iij. putāt. ⁊ restituere illud plus tenet. Si vo nil plus recepit rōne mutui nō est vsura ꝛm Gze. de ari. Nec obstat q̄ dns intēdit sibi ꝑpter mutuū opas ꝑstari ꝙ colonos:et coloni eadē rōne illas opas exhibēt: alⁱs nō exhibiturī. Nam si sic mutuātibus exhibeanē ope a colonis. ille tñ nō sunt eis lucrū cū illas iusto ꝑcio emāt:⁊ sic nō cōpetit hec diffinitio vsure. ar. xiiij.q.iij.c. vsura. Inducit etiaz Gze. g. tale exemplū. Pone q̄ dns ꝺducat colonū ad vnū certū tps ꝑ iusto ꝑcio ⁊ ꝑ ceū tradat anteq̄ colonus incipit opari eidē postmodū nolēte colono laboꝛare nisi ꝺ minⁱ mutuet certā quātitatē pecunie:dns mutuat vt opet alⁱs nō mutuaturus ꝑ quo facto colonus opas illas ꝓ q̄bus solutū fuit impēdit. equidē nō erit vsurarius mutuans:q̄ nil ex tali mutuo lucrat:sed recipit opas sibi debitas ex emptiōe. Patet etiā hoc ꝑ casum decre. eē eo. c. j. Lau. de rido. ponit aliud ex̄plū. puta occupasti rē meam vel ꝑ potentiā tuā vim mihi vis facere in rebus meis. vel nō restituis rem tibi mutuatā cōmodatā vel locatam:nec vis desistere vel reddere nisi mutuez tibi mille. quo facto desistis vel restituis:ē ne vsura ex ꝑte mutuātis. Absit. nil esⁿ lucrat imo ꝑdit:q̄ forte cū illis mille lucratus fuisset. redimit em vexationē suā ꝛ suū recuꝑat qđ licitū est. eē ꝺ symo. dilectus. Et nota q̄ quilibet hoꝛ ꝺz hoc intendere ꝑncipaliter, s. recōpensationem sui iuris.

§.XI. Querit. Utrū sit licitum

mutuare hostibⁱ ad vsurā. Ad qđ rñdet Lau. de rid. post Gze. g. de ari. q̄ a nullo licitū est recipe ad vsuram vt vsura:ꝛ ab hostibⁱ ꝺ quos gerit iustū bellum licitū est ex mutuo recipe vsurā:nō quidē vt vsuraz. i. vt querat aliq̄d vltra capitale mutuatū ꝑcise rōne mutui. Idoc em mortale est q̄uis non teneret ad restōnem talis vsure:q̄ recipit qđ suū erat. Nam tpe belli quicq̄d capē pōt ab hostibus iuste bellās suū facit. Sed ab hostibus licite recipit nō ratione mutui:sed iure dñij:qđ habet in illos:⁊ ille recuꝑat rem suā quā nō pōt ab iniusto possessoꝛe nisi mediāte mutuo recuꝑare. ⁊ sic itelligit illud. c. ab illo. xiiij.q.iij. Ad ꝺ faciūt notata ꝑ Archi. xxiij.q.ij. dns. Si em ꝓmittit a iure spoliare inimicū:imo ⁊ occidere dūmodo iuste bellet ꝺ eum multomagis ꝑ hāc viā suū accipe. Et sic dicit licitum fuisse iudeis accipe vsurā ab illis tm finitimis natiōnibus qui occupauerāt terrā suam datam eis a dño tanq̄ ab hostibⁱ. Nūc aūt ipsi iudei ꝑnt a nullo recipe sine moꝛali. nec ꝛpiani a iudeis. Nam nō sunt inimici nri in ciuili ꝙuersatiōe. ⁊ parati sunt fuire. vt dicit. xxiij.q.viij. dispar. Quo aūt ad alios infideles si verū est ꝙ sunt inimici nri etiā illis arma inferre possumus tanq̄ occupatoꝛibus reꝛū nraꝝ. de quo. xxiij.q.vij.c.si de reb⁹. ⁊.c. dispar. xxiij.q.viij. ⁊ ꝑ Jmo. ⁊ Host. eē de voto. qđ sup his. Restat longe fortius ꝛpianū ab eis licite posse vltra sortē accipe. q̄ suū est vt dixi qđ recepit. Ad aūt ꝺ saracenos ⁊ alios infideles dñia ⁊ terras possidētes licitū sit belluz vltra alias rōnes facit q̄ ad defensam ⁊ recuꝑationē fit subtractoꝛū ergo licitū. iura ea que scribit Jmo. in. c. qđ sup his. de voto. vbi dicit q̄ vbi terra fuit aliquo tpe ꝛpianoꝛ: belluz est licitū. occupauerūt em a ꝛpianis q̄cq̄ tenēt. nā vbiq̄ terraꝝ fuit laudatū nomē ꝛpi. vñ in ps. In oēm terrā ⁊c. Et Act. i. Eritis mihi testes. Et in ps. Adoꝛabunt eū oēs reges terre. oēs gēes seruiēt ei. xxiij.q.iij.c. displiceꝛ. per que videt q̄ in eo qđ dixit Jmo. in dicto. c. qđ sup his. q̄ iurisditio ⁊ dñium possit esse apud saracenos nō sit verū. ⁊ q̄ verio: sit ibi sma Hosti. qui tenuit ꝓtrariū. ⁊ ca ibi ap ꝓbat Jo. de lig. ⁊ cōiter oēs doc. ⁊ ita etiā repio tenuisse Oldra. Lau. de ridol. Sed de materia belli habes in. iij. ꝑe diffuse ti. co. etiā de bello contra infideles.

§.XII. Itē si quis iniuriat

alicui ꝑpter qđ recipiēs iniuriā ei inimicat. ⁊ ob hoc q̄ in iuriā fecit opz subire certas ex̄peās! puta. x. fl. oꝛenoꝛ i mē se in famulis q̄s opz tenere armatos. si is q̄ fecit iniuriaz mutuat iniuriā passo eo pacto vl illa ꝑncipali intētione vt remittat iniuriā vt eiⁿ gram q̄rat ⁊ ꝑ ꝺns veniā. q̄ obtēta cessant ex̄pēse p̄dicte. talis ꝛm Lau. de ridol. nō videt vsurā cōmittere q̄ licitū est cuilibet redimere vexationē suā. de symo. c. dilectus. ⁊ ita facit iste. Nec obstat si dicas dedit cām delicto ergo nō redemit vexationē suā. q̄n si ille peccauit iniuriā dādo. ⁊ ille etiā peccabit in vindicando. q̄ ꝺ dei ꝑcepta est vindicta ꝛ ꝑcū. iste etiā nō lucrat sed tm̄ euitat dānū qđ subire oporteret. xiiij.q.iij. q̄n multi.

§.XIII. Sed quid cū mutuans

aliq̄d eoꝛ q̄ vsu ꝓsumunt⁹ ⁊ distrahunt vt pecuniā ⁊ victualia recipit ꝑ redditiōis rē illā maioꝛis estimatiōis puta mutuat vnā mēsurā frumenti valēte mediū ducatū ⁊ eadē mēsura reddit fibi. § tūc valet illa mēsura plⁱ medio ducato. est nevsura. Rñdet Archid. post Hug. xiiij.q.iij. si q̄s clericus. ⁊ Jo. de lig. eē eo. in ciuitate. q̄ nō. ꝑ quo bñ facit lex q̄ dicit q̄ restituit ꝺz res eiusdē bonitatis in q̄litate. s. intrinseca. § nō est necesse q̄ sit eiusdē estimatiōis imo si actuz fuit quo ꝑ redderet illi⁹ ꝑcis hēbit rō quoad estimationē. alⁱs habet rō ꝑcis q̄ fuit petita. vt notat glo. in dicto. c. si q̄s clericus. Si ergo tenet recipe viliozē si facta eēt viliozꝛ quoad estimationē. q̄ nō peccabit recipiēdo ꝑcios ꝛē ꝛm eū. Et hoc totū videt intelligēdū q̄ intētio mutuātis est pura. s. ad subueniēdū. ꝑmo ꝑncipaliter. Nā si intēderet lucrū in mutuo puta q: sperat q̄ plus valebit q̄ redditiōis res mutuata q̄ tpe mutui. ⁊ io mutuat. vsura est. xiiij.q.iij.c.si fenerauerit. vñ vt refert Lau. de ridol. Circa hūc casum q̄da distinguūt sic. Aut est verisimile q̄ ipsa res mutuata nō erit ꝑcioſioꝛ tpe solutionis aut de hoc ꝑ babiliter dubitat. ⁊ tūc nullū vicīū. ⁊ hoc bñ ꝑbat ex eo.c.si. Aut est verisimile q̄ erit ꝑcioſioꝛ. ⁊ tūc aut creditoꝛ nō erat seruaturus pecuniā. seu victualia § intētionis mutui:sed iure dñij:qđ habet in illos:⁊ ille recuꝑat rem suā quā nō pōt ab iniusto possessoꝛe nisi mediāte mutuo recuꝑare. ⁊ sic itelligit illud. c. ab illo. xiiij.q.iij. Ad ꝺ faciūt notata ꝑ Archi. xxiij.q.ij. dns. Si em ꝓmittit a iure spoliare inimicū:imo ⁊ occidere dūmodo iuste bellet ꝺ eum multomagis ꝑ hāc viā suū accipe. Et sic dicit licitum fuisse iudeis accipe vsurā ab illis tm finitimis natiō

pōt retinere vsq̄ ad terminū vt se a damno releuet ꝛ nō auferat ei potestatē liberādi. ⁊ tunc etiā nō sit vsura pecunie tm̄. ⁊ hec distinctio ꝛm ꝙ dicit Jo. cal. inmitiē magne equitati saltē in foꝛo penitētiali. Et hec faciūt ad materiā eam bioꝛ ꝑ venetias de quibus infra Lau. de ridol.

§.XIIII. Quid si debitoꝛ

Opinio prima.

vsurarij mutuauerit socio pecuniā eo pacto q̄ ipe restituꝛet vsurario sortē ⁊ vsuras q̄nde currentes. est ne talis vsurarius. ℟ñ. Quāuis archi. in. c. vsura. xxiij.q.iij. teneat simpliciter hunc posse licite sic ꝓtrahere ex eo q̄ nō fit stipulatio vt vsurarij ꝛ vt dānū euitet. qđ videt esse licitū. ar. de fideiusso. c. ꝓstitutus. Perfectius loquit Joh. cal. eē de vsuris nauigāti. ꝑ hāc distinctionē. Aut talis scđo mutuat

Secūda.

socio sub dicto pacto aio intendebat tunc satisfacere vsurario creditoꝛi suo de illa pecunia sic scđo loco dcō socio suo mutuata. aut nō. Tūc ꝓmo casu nō est vsurarⁱ⁹. nec peccat rōe iā dicta ab Archi. q̄ nō fit stipulatio vt vsurarij ꝛ vt dānū euitet. nec sibi aliq̄d accrescit. xiiij.q.iiij. si quis oblitus. ibi aliqua incremēta. Nō em tenebaf cū dāno suo socio soluere incurre. xxiiij.q.v. si nō liz. Solū ergo euitauit dānū qđ erat euitaturus restituēdo. Inducit notata per Jmo. de vsuris. c. ſ. q̄ si teneris mihi ad cētū in certo die. ⁊ q̄ nō soluisti oportuit me accipere sub vsuris ab alio tu teneris mihi restituere ꝑpter dictā rōnē ⁊ ꝑē morā debitoꝛis. Jn scđo vo casu. cū scz nō intēdebat tūc hic scđo mutuās satisfacere suo creditoꝛi vsurario ꝓmo mutuāti cū cesset ia dicte rōes talis peccabit ⁊ si a socio vsuras accepit ad restōnem tenet. Idec ꝛm Jo. cal. Que quidē distinctio vt equa summe placet Lau. de ridol. cū ista tñ declaratiōe quā subditur videlꝛ vt in ꝓmo casu illō sit verū q̄n debitoꝛ erat parat⁹ tūc oīno satisfacere vsurario suo creditoꝛi. ⁊ ille vsurarius erat parat⁹ recipere satisfactionē et sic poterat debitoꝛ voluntatē suā implere. nā si vsurarius nolebat tūc recipe mutuatā pecuniaz q̄uis debitoꝛ vellet offerre. ⁊ hoc puta q̄ mutuo ille accepat ꝑ sex mēsibus. ⁊ ideo vsurariⁿ nō vult recipe aⁿ terminū. nisi recipiat vsuras totⁱ⁹ tpis. ⁊ sic opteret mutuatā pecuniā remanere penes ipm debitoꝛē. Jn hoc casu videt idē dicēdū qđ in scđo casu. ſ. q̄ sit vsurariⁿ ille scđo mutuās socio cū pacto q̄ exinde soluat vsuram ꝓo eo ꝓmo creditoꝛi vsurario.

§.XV. Quid cum haberez

pecuniā ⁊ volebā ire ad nūdinas ⁊ ibi merces emere ⁊ ad aliū locū deferre vel seruare lucri cā certo tpe vel possessiō nē emere. tu indigēs pecunia illa recipis eaz mutuo a me offerēs parati re illā restituere cū lucro sperato in termino ⁊ loco est ne vsura. ℟ñdet Jmo. in. c. ſi. eo. ti. dicēs q̄ lz quidā ꝛium dicant. ipse putat hūc ꝛctum vsurariū nec scit sic ꝺhemē excusare. Host. vo in. c. salubriter. dicit q̄ talis est mihi obligatus ad interesse illius lucri qđ factur⁹ eram verisimiliⁿ ex pecunia dūmodo nil fiat in fraudē vsurarum. Jo. an. apꝛobat dictū Jmo. Et qđ dicit de interesse habet locū post moꝛa debitoꝛis. ⁊ ꝓtrariū dicēdo paꝛetur via aperta ad fenus. ⁊ hoc etiā placet Jo. cal. Sed Jo. de lig. dicit q̄ ꝙuis cōiter teneat cū Jmo. ne via fraudibus aperiat. ipse tñ credit verā opinionē Hosti. dūmodo fiat nil in fraudē. tutū tñ est ab hoc abstinere. Lau. de ridol. Qđ etiā dicit Host. de lucro videt intelligendū de ducto etiā dubio lucri cū. ſ. potuisset etiā nō lucrari vel pedere ⁊ ante factū ꝑhibēdus est post factū vero in foꝛo cōsciētie vbi credēdū est ꝑ se sicut ꝓtra se cū asserit sine fraude fecisse videt posse pertrāsire. Quod em licitus sit talis cōtractus simpliciter intuitu ꝑietatis factus non in fraudem vsure tripliciter pōt ꝑari. Primo ratione equitatis ⁊ ꝑietatis. Nam equum est ⁊ ꝑiū in necessitate seruire amico. Jnsuper iniquū nō est si rōne capitalis quā taz in expressa intentione ⁊ quasi in facto habebat seruet indēmnis. Scđo hoc liz ratiōe indēnitatis. Nā retento; mu-

tui vltra cōcessum tpus dño obligatur: q: ille dns fuisset vsus vt capitali suo ita q res talis ex tunc assumit rōnem capitalis quis null' ex mutuo illo mereꝫ. ergo a sil'. Certio licz hoc rōnevtilitatis. Nā ex de vsuris, nauigāti ō: q qui pannū granū vel pannū. vel alias merces vēdit amplius q̄ valeat tūc i certo termino receperus aliq̄d plus p eisdē si tñ eo tpe talis ℨctus nō erat vēditurus: ſz seruaturus vsq; ad tps quo verisimilr credebat tñ valituras quātū vēdit nō est vsurarius. Ratio est: q: p illo tpe futuro quo intēdebat vēdere ſz rationē vendibilis ꝛ nō p tūc ergo a simili: q: pecunia eius iaz ſz rationē capitalis: pōt ex ea ratione sue capitalitatis exigere in prefato casu. Sz si extra casuz necessitatis ꝛ pietatis precibus amici hoc facit tunc coipso quincē q̄ potius vult vti vt vsurario mutuo q̄ in mercationibus vt ꝺo capitali: vñ ℨctus erit vsurarius. sicut etiā si q̄s mutuaret alicui pecuniā cum pacto q̄ si in termino ꝺcesso nō restituit ex tūc teneat ad interesse ꝓbabilis lucri. Sed si hoc facit q: credit illuz nō posse in termino reddere vt sic inde lucret: vsuram cōmittit. ar. xiiij. q. iij. plerīq;. ꝛ de re. iur. c. certū est. li. vj. Secus si simpliciter facit ad rollendā moꝛā. ſ. debitoris. ꝛ se ꝺseruandū indemnē. Sic etiā in ꝓposito si indigentia amici esset casus extreme necessitatis vel quasi ita q̄ teneret ex ꝓcepto hoc sciens ad illi subueniendū ꝛ ꝺandū: tūc nil debz expetere vltra capitale cū multo magis teneat ad mutuā dū q̄ ad ꝺandū i casu huj' necessitatis. Quia ergo hoies scipos amātes nimis se decipiūt i ḥmōi. ideo potius fm Inno. sunt dissuadendi isti ℨctus q̄ admittendi etiā cum piam haberent intentionem.

§. XVI. Quid cuz quis tra

dit alteri centū ducatos mox in suis necessitatibus expendēdos sub hoc pacto q̄ sicut cōsimiles centū ducati apꝺ Titiū mercatoꝛē legalē lucrabunt vel perdēt: sic isti centū ducati illi traditi lucrent vel ꝓdant: est ne ℨctus licitus. Rñ. q̄ dubius reputat ꝛ potius vsurā sapere fm plures doc. ꝛ hoc ꝓpter tria. Primo q: tale pactū in fraudē vsuraruz adinuentū videt vt sub pallio q̄si societatis lateret mutuū cū spe lucri. Secꝺo q: vt ꝑ. lxxxviij. ꝺi. ejiciēs. Pecunia ex se sola minime est lucrosa nec valet seipam multiplicare: sed ex industria mercantiū fit p eoꝝ negociationes lucrosa. Tertio q̄ est efficacius q: de tribus est vnū in ꝺicto ꝺtractu. Nam ꝺicta pecunia aut est tradita p modum mutui: aut p modum depositi: aut p modum capitalis: vt ſz in ꝑsona tradentis emptiōibus ꝛ mercationib' deputeꝫ. Si ꝑ modū mutui tunc manifesta est vsura: q: in mutuo transfert ꝺominiū in eū cui factum est mutuuz vnde nō debet lucrari vel ꝓdere nisi sibi. Si ꝑ modū ꝺepositi: tūc ipsa reddi debet absq; omni lucro: quoniā potius qui eā seruauit remunerādus esset: ꝛ tamē ex forma ipsius ꝺtractus patet q: non est ꝺata ꝑ modū depositi cū depositarius eā expendiderit. Si ꝑ modum capitalis seu recte societatis: tunc in pacto esset ꝙ ꝺeberet ea solis mercationib' fideliter ꝺeputare: ꝛ hec vltima ratio foꝛtior ꝓbare videt q̄ nō sit tradita ꝺicta pecunia nisi vt inuitui rōnem ḥabens: in quo spes lucri repoꝛtabat: q: vsura: vt in. c. ꝙsuluit. de vsuris. Si ꝺicerēt nō esse mutuū nec ꝺepositum nec societas sed ꝺtractus innoīatus: ſz ꝺo vt des. ꝺo ſz tibi centū vt ꝺes mihi tantū quantū ꝛ cetera. Rñ. sponderi poteſt q̄ licz talis ꝺtractus aliquādo licite possit fieri: ſz ꝺo vt ꝺes nō tamē in ꝺicto casu: sed in fraudez videntur esse vsuraruz: sicut ꝛ fraus etiā cōmittitur in aliis etiam licitis contractibus q̄ se: vt. xiiij. q. iij. plerīq;. cum glo. ꝛ huius sententie fuit Innocē. de vsuris. c. fina. ꝛ Jo. andre. ibidem.

§. XVII. Quid cuz aliquis

mutuat certā quātitatem pecunie ꝛ recipit ꝓmissionē de ꝛehabitiōe tm̄ sui capitalis: ſz ḥūs res stēriles vel debitoꝛes q̄ nō ꝓnt vel male ꝓnt soluere vēdit illas vel iura illoꝝ debitoꝝ recepturi tm̄ mutui ꝑ certo ꝓcio q̄ꝺ postea ꝓcipit: ꝛ tñ reuera nō fuisset ille ℨctus vēditionis als cele bratus nisi ꝓpter mutuū factū: nunq̄d vsura est. Rñ. fm Lau. de ri. rescindit tanq̄ vsurarius ꝛ in fraudē vsuraz cōceptus talis ℨctus: vt no. ꝑ Bart. ꝛ Bal. in. l. cū allegas. C. de vsu. ꝛ multo magis est vsura cū aliqbus mutuās alteri pecuniā simul ꝛ vēdēs aliq̄d mobile vel immobile plus petit ab eo iusto ꝓcio rōne mutui. xiij. q. iij. c. si feneraueris.

Itē pone q̄ vnus ꝺducit ab aliquo ad exercendū opera sue artis. puta lanificis: sericī ꝛ ḥmōi. ꝑ annū ꝓ○ salario. l. fl○. enoꝝ. qꝺ reputat iustū attēta ꝺitione ꝑsone ꝛ artis. Sz si ipse ꝺuctus tali salario ponit i exercitio artis illi' c. fl○. enos. ꝺ suis recipit. lx. nunq̄d licite pōt recipe. Rñ. Quia aut ista. c. ꝺat magistro suo ad exercendū in arte ꝑ modū societatis aut ꝑ modū mutui. Si ꝓ̄o modo ꝑ modum societatis: ita. ſ. q̄ subſtet ꝓiculo videlz ꝙ fi magī ne gociādo vel laboꝛādo cū illis ꝑdat: suscipiat ꝓtem ꝺāni ꝑ rata eū ꝓtingente etsi nil lucret cū eis: si in capite anni remaneat cū illo capitali ille nil accipiat de lucro: vñ nō. lx. ſz. l. tm̄. ꝑ suo salario hēat. licitus est ℨctus: vt no. glo. xiij. q. iij. c. plerīq;. ff. ꝑ so. l. verū. Si secꝺo modo. ſ. ꝑ modum mutui: vsurarius est ℨctus: q: rōne mutui recipit annuatim. ꝛ. cē de vsur. c. ꝙsuluit. In casu ergo posito vt sic illicite tum est ex quo intendit salua esse sibi illa. c. ꝛ in oēm euēntum vult. lx. ꝑ salario: quanifeste patet q̄. ꝛ. exigit rōne illoꝝ. c. depositoꝝ: si q̄ꝺ veritas est mutuatoꝝ. cū nō habuisset ꝑ salario suo nisi. l. nisi illa. c. ꝙsuisset in apotheca vñ vsura est. xiij. q. iij. si feneraueris.

§. XVIII. Quid cū veniēte

termino redditionis mutui vel alꝰ solutiōis pecunie debite creditoꝛ nō vult ꝓcedere debitoꝛi ꝓlongatione termini vel relaxatione iurameti si iurasset ipe debitoꝛ: nisi data pecunia vel alio equipolleti. Rñ. si hoc agit solū rōne termini ꝓlongati ꝛ nō ob euitationē dāni sui vsuram cōmittit etiā si nō exꝓesse exigeret. vt habet ex ꝺe vsu. ꝙsuluit. Sed si hoc agit ad sui indēnitatē: puta q: opꝫ eū accipere ad vsurā vel vēdere rem suā viliοꝛi ꝓcio q̄ valeat qꝺ nō feciſſet si recepiſſet pecuniā sibi ꝺebitā: ꝛ tūc nō est vsura illud ꝺamnū exigere a ꝺebitoꝛe qꝺ ꝓcipit ex carentia illius pecunie sibi ꝺebite. Nō em̄ ꝺz grauari ex seruitio impenso fm Rñ. Sed vtruz talis creditoꝛ possit exigere a ꝺebitoꝛe suo nō solum ꝺāmum ḥabitū sed etiā lucrū qꝺ fecisset cū illa pecunia si eā recepiſſet in termino ꝺebito. Ad qꝺ rñdet Pe. ꝺe ancha. sup cle. ex grauī. ꝺe vsur. ꝛ ꝺicit. Credo q̄ nō solum ꝺamnū emergēs sed etiā lucrū cessans pōt accipe si ille erat mercatoꝛ: q̄ cū pecunijs ꝙsueuit negociari. Et idē videt ꝺicendū etiā si nō eēt mercatoꝛ: ſz tñ intendebat oīno illam pecuniā ꝓponere negociationibus licitis ad lucranduz. Secus aūt eēt si ꝑsona eēt talis q̄ ipsam pecuniā retinuisset in arca. Et remittit ad notata. xij. q. ij. c. si q̄s ꝺe clericis. ꝛ in. c. ꝙquestus. cē ꝺe vsur. Idem videt sentire Tho. ij. ij. q. lxij. cū ista tamē cōsideratione quam ibi ponit videlicet q̄ non ꝺebet exigere talis creditoꝛ: nec ille suus ꝺebitoꝛ tenetur totum lucrum restituere siue ꝺare quod inde sperabat suus creditoꝛ cuz illa pecunia negociando acquirere: cum illud lucrum nō eēt certum quia impediri poterat: vel forte etiam de capitali amitti. sed tantum tenetur quantuz potuisset valere illud lucrum in illo ꝺubio.

§. XIX. Sz queritur an sit

licitū aliq̄d vltra sortē recipere noie interesse. Di. si repletmentū illius interesse venit applicādū tertio nō mutuāti licitū est vltra sortē recipe. Hoc est ꝺictū ꝺoc. ex ꝺe vsur. c. j. Exemplu: qñ vsuras solꝰ alteri ꝛ has vt interesse volo repetere. Et ad idem facit quod ait Bal. C. ꝺe vsuris. l. vsuras, ꝺicit enim. Pone q̄ emi a petro lapides seu ligna

vel alias res ex q̄ḃus naturaliter nō ꝓcipiť aliq̄s fructus ꝛ vt soluerē ꝓcciū accepi illud sub mutuo ad vsurā ac vēdenti solui. ipse aūt nō tradidit mihi lapides seu ligna ſz fuit in mora: nunq̄d teneť reddere illas vsuras. Rñ. ꝺicendū q: ſic. ranq̄ interesse ꝺāni emergētis. Et ꝺe hoc habeť tex. notabilis. ff. ꝺe acti. l. Lucius. Jdē ꝺicendū in similiḃus ℨctiḃ' puta locatiōis ꝛ ꝺuctiōis ꝛ ḥmōi. Ḥ ille. Q̄ñ ex venit applicandū ꝑmo. illi cui sors ꝑncipalis est solueꝫda. ꝛ tūc si ꝺebitoꝛ est in mora applicare. i. cape illud ad aliq̄ꝺ interesse est licitū. ex glo. sup. c. ꝙquestꝰ. ꝛ notat Jo. an. in. c. nauiganti. Exꝑplū pone in vēditoꝛe ꝛ emptoꝛe si emptoꝛ fit in mora soluēdi ꝓcīū. Et hoc credeverū siue in tereſſe fit in ꝺāno emergēte siue in lucro cessante ꝺū tñ illud lucrū fit certū. ꝛ ego sum paratus vel apt' ad tale lucrū. vt in. c. nauigāti. De hoc ēt vide qꝺ hēs post. §. sequēte in fine. Pone casum. Vēꝺo tibi ꝓcīū ꝛ tibi trado illꝺ atq; inde ꝓcipis fructū. ꝛ tū ad terminū ꝙstū ꝓcīū mihi nō soluis. hoc ꝑsupposito potero elapso termio repetere vsurā cū fructꝰ rei vēdite facias tuos. ꝛ tñ mihi nō soluisti. Et rō huius est q: nō accipio illud vt vsurā ſz vt interesse meū. ar. xiij. q. iij. q̄m. Si etiā res vēdita in pignus ꝺaret mihi possem inde recipe fructꝰ eius elapso termino solutiōis nō facte etiā si trāsceꝺat q̄titatē interesse. Nā licz talis res aveꝺitoꝛe nō possit peri. tñ fructꝰ ei' ꝓcipe pt postq̄ cōtra voluntatē suā ꝓcīū rei vēdite ꝺetinet ranq̄ interesse Sed ꝑ mutuo recipiēꝺo possessionē in pignꝰ nō licz fructus possessionis interim accipe nisi ꝑ pte sortis q: vsura

§. XX. Sz quid cuz vendo

possessionē meā cū nō ꝺes mihi ꝓcīū ei'. recū facio pactū q̄ quouscq; tradas mihi ꝓcīū recipiā interim fructus eius Rñ. licz Bal. ꝛ Pe. de ancha. ꝺicāt licitū ee ℨctū. q: cuz possessio fructificet nō videť iustū vt emptoꝛ hēat vtilitatē ꝛ fructum rei empte ꝛ vēditoꝛ nō habeat vtilitatē ꝓcij vt possit pecunia vti. ita tñ q̄ quātū emptoꝛ soluit ꝺe pretio in futurū tantū vēditoꝛ minus recipiat ꝺe fructib'. verbi gratia. Si possessio empta centū floꝛen. cū inde ad annum ꝺat ſibi. l. ex tunc vēditoꝛ ꝺet ſibi medietatē fructuz ꝛ sic ꝺe alijs. Sed theologi nō approbāt ꝺictū ꝺtractū: q: rōne ꝺilationis ꝺe soluendo ꝓtio videreně ḥaberi ꝺicti fructus qꝺ ad vsuram ꝑtinet. extra ꝺe vsuris. in ciuitate. Item possessio subſtat periculo emptoꝛis ꝛ ꝺe se est fructificabilis. nō autem pecunia ꝓcij soluēda subſtat periculo venditoꝛis. nec ꝺe se fructificat ꝛ ideo consulenduz est abſtinere ab ḥmōi. Posset bene fieri pactuz q̄ si infra certū terminum nō soluat emptoꝛ ꝓcium exunc fructū recipiat venditoꝛ quouscq; ꝓcium sit ſolutum si ꝺoc nō fiat in fraudem sed in penam.

§. XXI. Quid ꝺe eo qui mu

tauit nauigāti vel eunti ad nūdinas recepturus aliquid vltra sortē ꝑ eo q̄ suscipit in se ꝑiculū. i. si pecunia vel merces inde emptas portauerit salvas als mihi recepturus etiā ꝺe sorte. Rñ. ꝑ ꝺistinctionē fm Jo. neapol. in quoꝺlibet. ꝛ Jo. cal. q̄ aut illud vltra sortem recipit rōne mutui tm̄. ꝛ sic est vsura. nō obſtāre q̄ ꝓiculū ipe suscipiat. ꝛ iste est casus etiā. c. nauigāti. ex eo. Aut recipit illud vltra sortem ꝓpter rōne ꝓiculi vt ꝓcīū ꝓiculi. ꝛ sic nō est vsura sed licitū. Nā etiā si nō mutuaret ꝛ ꝓiculū nauigāris in seveller recipere licite poſſet recipe ꝓcīū ꝓiculi. nec ꝓpter hoc ꝑ ei seruitiū faciat in mutuādo efficit deterioris ꝺitiōis. Aut aliq̄ꝺ vltra sortē recipit talis mutuās partim ratione ꝓiculi ꝛ partim ratione mutui. ꝛ tūc vsura est quantū ad id qꝺ plus percipit respectu mutui. ꝛ illud tale tenetur restituere. Jo. neapol. ꝛ Jo. cal.

§. XXII. Quid ꝺe pena ap-

posita in cōtractu mutui puta si nō restituit inde ad certum tps soluat tm̄ recipiens mutuū vltra capitale: nunq̄ꝺ

pōt peti talis pena absq; vsura. Rñ. fm Ray. Si pena fuit a iudice imposita ꝓpter puniendā ꝛtumacia ꝺebitoris: q: nō soluit in termino cū posset nō est vsura. ar. xxiij. ꝺi. c. quāq;. ff. ꝺe iudi. l. q̄ auctoritate. Si etiā pena sit ꝺe consensu ꝓtium in ℨctu apposita ad ß. ſ. vt saltē metu pene ꝺebitū soluat. vsura nō cōmittit nisi a principio fuerit praua intētio. ar. cē ꝺe ar. ꝺilecti. Sz tñ ꝑsumit in fraudem si ille als ꝙsueuit eē vsurarius. vel si ꝑ singulos meſes vel anos ꝺicat pena cōmitti. ar. c. eo. stabit tñ in iudicio ei' ꝓfessiōi: ꝛ punxime in foꝛo ꝺscie. Jdē Hosti. tñ in oī euētu nō videť honestū petere penā. imo nec etiā licitū qñ ꝺebitoꝛ sine culpa sua factus est impotēs ad soluēdū. ꝛ ideo puniri nō ꝺz. Et idē videť ꝺicendū de eo qꝺ ꝺictū est. ß. §. ante ꝑcedentē. quātū ad lucrū cessans: q: ſ. nō ꝺebeat illud exigi qñ ex impotentia ille nō soluit. Ultra ꝓdictas penas positas. ſ. iudiciale que inferť a iudice: ꝛ ꝙuentionale que ponit in ℨctu ꝺe cōsensu ꝓtium. est ꝛ tertia pena que ꝺicit legalis: vel canonica de qua habeť. xij. q. ij. in legibus. ꝛ in ꝺiuersis ciuitatibus ponunť certe pene pecuniarie. Sicut ꝛbi gra. Q̄ statutū ē aliquis q̄ accipio illud vt vsurā ſz vt interesse meū. ar. xiij. q. iij. q̄m. Si etiā res vēdita in pignus ꝺaret mihi possem inde recipe fructꝰ eius elapso termino solutiōis nō facte etiā si trāsceꝺat q̄titatē interesse. Nā licz talis res aveꝺitoꝛe nō possit peri. tñ fructꝰ ei' ꝓcipe pt postq̄ cōtra voluntatē suā ꝓcīū rei vēdite ꝺetinet ranq̄ interesse Sed ꝑ mutuo recipiēꝺo possessionē in pignꝰ nō licz fructus possessionis interim accipe nisi ꝑ pte sortis q: vsura

§. XXIII. Quid si cōitas vel

officiales ḥabētes curā de pupillis accipiāt ꝑ cōitate ipsas pecunias rñdendo eis ad rōnē. v. ꝑ centenario. Rñdeť q̄ si eis inuitis fit seu eis ad q̄s spectat videť q̄ licite possint illa. v. ꝑ centenario recipe. q: quideť ꝑ hoc indēnitati eoꝝ ex quo potuerūt emere possessiōes vel tradere negociationibus licitis vt ꝺisposuit statutū ꝛ nō fecerūt vt ꝓcurarent ꝑ hoc vtilitatem cōitatis.

§. XXIIII. Quid ꝺe gerenti

bus seu ꝓcurātibus negocia stipendiarioꝝ. ſ. in recipiendo pagas ꝑ eis ꝛ faciēꝺo alia obsequia: ꝛ cū hoc mutuādo eis in necessitatibus occurrētibus ꝛ ꝑ ḥis recipiēꝺib' certū salarium: nunq̄d est licitum? Rñ. fm Lau. de ridol. Quantū ad illud quiꝺē qꝺ ꝓcipiunt tales ꝓpter laboꝛez quē gerunt in ꝓcurando eoꝝ negocia nō est vsura: ſz licitum. Sed quantū ad illud qꝺ ꝓcipiūt ꝓpter mutuū qꝺ ꝛ pendunt ipsis stipendiarijs: vsura est. xiiij. q. iij. vsura. Q̄ aūt ꝑfatus doctoꝛ ꝺicit in ꝑmo mēbro esse licitū videť in telligendū cum bellū est iustū. Nam si manifeste sit iniustum. illicitū videť cū cooperať malo ꝛ ꝺat operā rei illicite. ꝺist. lxxxvj. c. culpam.

§. XXV. Quere ꝺū est etiaz

quid iuris sit si quis in mutuando pecuniā recipit aliq̄ꝺ in pignꝰ mobile vel immobile. Ad qꝺ ꝺicendū si hoc fecit ad sui securitatē ꝛ nullū fructū ītēdit hr̄e ex illo pignoꝛe: puta q: est aliq̄ꝺ iocale nō est illicitū: sed si intēdit recipe vtilitatē aliquā ex vsu illius pignoris rōne mutui: puta recepit ꝺomū in pignꝰ vel agrū vel equū vel vestē ꝛ fructuz hoꝝ ꝓcipit vsura est: ꝛ tenet restituere ꝓcciuz vsus illius pignoris ipsi pignoꝛāti. seu in ꝓtem sortis cōputare. extra eo. c. j. Nota tñ q: si aliquis teneť iniuste aliquā possessiō

nem eccl'e ⁊ ipignorat ipaꝫ possessionē rectori ecclesie illius: licite ⁊ absq; vitio vsure iste rector poterit recipe fructus eiusdē possessiois vltra sortē ſm Ray. ⁊ est casus capituli.i.ex.e.⁊ rō est.q; tūc nō recipit clericꝰ illud vt vsurā ſz q̄ sibi debet. Et idē de possessione quā recipit laic⁹ ab eccl'a in feudo. Dicūt etiā Hosti. Jo.an.⁊ Joh̄a. de lig. q̄ idē est de possessione laici: q. ſ. si iniuste retinēs pignorat eā dño illius possessionis ille licite facit fructus suos.

casus vide cōe.

§. XXVI. Sed quid cū quis

recipit domum in pignus p.o centum mutuatis vsq; ad annū hoc pacto q̄ si nō soluit i termino statuto cadat debitū in cōmissum: ⁊ pignoratio cadat in venditionez: pōt ne iuste tenere domū illā pignoꝝ obligatā eo q̄ nō soluit in termino cū tñ dom⁹ satis plus valeat. Rñ. ꝑ distinctionē q: aut mutuās in illo anno recipit vsufructū dom⁹ nō cōputando in sortē. sed p.o ipso mutuo: aut nō recipit vsu fructū ſz pensionē. In primo casu illicitū est ⁊ vsura. ex eo. c.j. Unde restituere tenet illā pensionē vel cōputare in sortē. ⁊ etiā domū tenet restituere nec pōt sibi retinere ela pso termino: q; ꝛctus nō remuit cū fuerit vsurarius: ⁊ ratione viciata nō pōt fructus isti. ſ. lucri oriri. ar. ſ. q. j. ferē. §. vulnerato. Poterit tñ post terminū petere interesse suuz si dānificaret ex carētia sue pecunie. Similr si dānificat ē in faciendo illud mutuū: puta q̄ opz ipm accipe ad vsurā ad mutuandū amico vel patus erat ex pecunia illa emere possessionem inuētā vel exponere licitis lucris tūc posset petere interesse suū. In ſcūdo casu cū ſz creditor: nō recipit vsufructū domus cū supfluitas valozis domus cedat in debitozis penam suppositā vtriusq; bona fide q̄n ꝓtracrus mutui est celebratus: licitū erit vt dictuz est supra de pena conuentionali. ar. de ar. c. dilecti. Et hoc nisi fieret in fraudem vsurarū: puta q̄ estimabat mutuās illū nō posse in termino restituere: ⁊ sic inde illud plus valozis domus sibi lucrari: tunc em̄ fraus vsure est. Secus si hoc fecit ad coercendā moꝛā debitozis. Aduertēdū etiā q̄ si a mutuāte sub aliquo ꝓcio vel lucro vltra terminū detētio mutui ꝓcedat. tūc coipso cōmittit vsurā: q; ex tali cōcessione potius sortiē volūtarij mutui rōnem q̄ iniuste detentionis. ad hoc de vsu. c. ꝓsuluit. Et hoc nisi illud peteret in cōpensatione damni sui q̄ inde recepit cū tñ libertius vellet recipere illud mutuatū sed ille nō pōt sine notabili iactura restituere. Sed cū socer obligat genero suo possessiones aliquā ꝓz dote filie: clarū est ⁊ certū q̄ nō teneat dictus gener cōputare fructus possessionis in sortē: vt dicit expſſe. c. salubriter. ex. e. cū. ſ. sustinet gener onera matrimonij. q: ſ. eam ad domum ducit ⁊ nutrit.

Deysuris in dotib?

§. XXVII. Queritur etiam

Utrum gener si nō recipiat pignꝰ ſz cautionē de numerāda dote certa die. ⁊ iterim recipit a socero ex pacto certos denarios. puta ad rōnem. vj. ꝑ cētenario ⁊ hmōi: numq̄d vsuram cōmittit. Rñ. de hoc sunt varie ⁊ cōtrarie opiniones. Nā Jo.an. sup. d.c. tenet. q̄ nō sit licitū sed vsura: quā opi. dicit Jo. de lig. ꝓz veriozi ⁊ securiozi posse defendi. Sed Pau. de eleaza. tenet ꝛtium. ſ. q̄ nō sit vsura. Ratio est ſm ipm: q: ex quo in fauorē matrimonij hoc indultuz est ad subleuandū onera eius: vt. ſ. gener q̄cipiat fructus possessionis pignorate a socero ꝑ dote nō cōputando in sortē si ipsam nutrit: ita etiā dz iuuari ille alius. Et ad rōnes que possent fieri in ꝛtiū: q. ſ. decre. salubriter. solū dicit de possessione: ⁊ q̄ possessio ex sui natura est fructifica bilis nō aūt pecunia. Rñdet ad ꝓmā q̄ papa q̄situs fuit de possessione: ⁊ de ea rñdit. Idē rñdisset si fuisset q̄situs de pecunia. Ad aliud rñdet q̄ sicut nec terra ex se fructificat: ſz cū labore hois: sic ⁊ pecūia simul cū industria hois ⁊ b̄ ꝓcipue cū ea intēdebat tradere mercatorib⁹ vl̄ emere possessionē vel alio mō cū ea licite lucrari. Et quānis etiā fructꝰ possessionis subsſet ꝓculo multiplici ⁊ nō sic pecunia tū vt in pluribus sic accidit q̄ emolumētū ex ipsa possessione recipit. Opinionē ꝛta. videſ sequi Jo. cal. ⁊ Pe. de ancha. Sz q: ꝓria opinio tutior est. ideo ſm Lau. ō ri dol. salubrius est eā tenere. ex eo. salubriter. ⁊ hoc ꝓcipue q̄n q̄s hoc volūtarie agit in sui maius cōmodū vel cū intēdebat pecuniā ipam reseruare. Anto. aūt de but. dicit q̄ pōt intelligi b̄ text⁹. ſ. salubriter cū illa dilatio data erat ipsi socero. ⁊ ꝓpter b̄ dabat pign⁹. Et hoc casu puto idē si eēt pecunia exoluēda si nō est in mora: q. ſ. ex quētiōe differt solutio. tunc nō credo q̄ ꝓsit paciſci de interesse solūendo: q: tale interesse debeť ꝓpter moꝛā q: hic cessat ꝓpter tpis dilationē. Nō ergo peti pōt. Guil. dicit q̄ q̄ciq; q̄ volo exigere aliq̄d ꝓ interesse añ moꝛā: vt q: facio pactū de soluēda sorte in pascha ita q̄ interim tm̄ noie interesse soluat: hoc casu nō pōt dici i moꝛa q: obstat exceptio ante terminū. ideo nō pōt dici nisi vsura: q: ꝓpter dilationē tpis dati vsura est. Et ꝓpter hoc dico q̄ si gener feciſſet pactū ꝓ recipiēda dote ad certū terminū ⁊ interim ꝓcip⁹ret fruct⁹ q̄ cōputarent in sortē. Idē dico in re pignoratiꝫ cia cuius fruct⁹ sunt certi: q: forte illa res est locata ad vi ctū vel pensionē: vel talis res est domus quā gener locat ⁊ recipit pensionē: q̄ oēs istos fructus gener tenet cōputare in sortē. ⁊ sic limita hanc decre. q: dz intelligi vbi dos fuisset simpliciter. ꝓmissa postea cū nō solueret ad cautelā in eū fit data possessio: tunc ꝓcedit decretalis: q: si dicit gener ego sustineo onera mr̄imonij. da dotē. Ille socer dicit: ego nō possum certe. si dicit gener. saltē sustineas onera mr̄imonij. certe si tūc daꝝ aliq̄d loco interesse ꝓpter onera mr̄imonij licite ꝓcipiť dūmō illa onera sint certa. sic intelligo istā materiā. ⁊ Anto. de bu. sup. c. salubriter.

§. XXVIII. Sz quid de he;

redibus mariti ipo mortuo: nūq̄d habebūt hoc ꝓuilegiū q̄diu relictā alere tenent: nec tenent dotē restituere. ſ. vsq; ad annū post mortē mariti. Rñ. dicit Jo. an. ⁊ Jo. ō lig. post Host. in. c. salubriter. q̄ nō. Et rō ſm ipsos: q: heredes statim pñt se expedire de muliere reddēdo ei pignus vel rē obligatā q̄ nō pōt maritus. ex de iureiur. tua nos ij. ⁊ q: soluto matrimonio desinit esse dos.

§. XXIX. Quid si soluto

matrimonio heredes mariti obligāt mulieri p̄diū ꝓ dote restituenda. nunq̄d mulier possit fructus suos facere non cōputando in sortē. Rñsio ſm Jnno. ⁊ Hō. q̄ nō: nā vsurā cōmitteret. Cessat em̄ rō que excusabat generū suscipiē tē fructus possessionis pignorate sine cōputatione in sortē. Sit ergo cauta mulier ⁊ nō recipiat possessionē vel reż aliā in obligationē: sed vel faciat ipam distrahi vel reperiat insolutū. ff. de reg. iur. l. vt di. ad mo. alioq̄n fructus sortē extenuabūt. Puto tñ q̄ vbi violenter detineret dos ab illis heredibus nec pōt se iuuare: q: non fieret illi iusticia ꝓpter potentiā illoz: tunc mulier licite recipit fruct⁹ possessionis vel pecuniā sine extenuatiōe dotis. Idē videť dicendū cū heredes illi nō possent sine magno suo detrimēto restituere dotē q̄ est in pecunia: nec possessionē h̄ñt quā ei assignēt. ⁊ ꝓpter hoc mulier ne nimis grauet dimittit penes eos ad tps: si illo interuallo recipit ab eis alimēta cū nō habeat vñ aliūde viuat nō videť illicitū. nō em̄ illō recipit rōne mutui: ſz rōne interesse: cū si dotes h̄ret inde viueret enēdo possessiones vel exponēdo negociationi. Secus aūt dicendū q̄n hoc fieret ob vtilitatē vtriusq; illi vt magis possent cū illa pecunia lucrari: ⁊ illa vt ex integro suo capitali h̄eat lucrū. nō tñ de facili ꝓsulēdū ne parentur via fraudibus vsurarū: factū tñ nō ꝺdēnandū.

§. XXX. Sz quid de fructi

bus q̄s ex pacto dotali mortuo marito relicta lucrať nūq̄d licite recipit. Rñ. ſm Lau. de ridol. videť q̄ sic. ex eo q̄ rōe interesse q̄rti ꝓuenīat ex mora debitoꝛ dotes nō restituerit. ⁊ sic in locū pene. ad hoc gl. in. l. cū allegas. C. e. ti. que vult q̄ pena quatin⁹ interest ꝓ parte ꝓ quocūq; ꝛctu de mūdo. Nec obstat si dicať q̄ hoc est interesse ex rem. q: cōiter dotes dant in pecunia. ⁊ de talib⁹ intelligo ꝓdicta: ſz in pecunia nō est dare q̄ cadit in interesse nisi ex rē ꝓpter q̄d dico b̄ ee ſpāle in interesse pecunie q̄ ſz nō sit intra rē q̄ nihilominꝰ pōt peti ex quētiōe. inf. notata p Bar. ⁊ Bal. Pōt etiā dici ſm quosdā q̄ hoc sit interesse dānivitādi. q̄n cū mulieres habeāt de dotib⁹ viuere: si illas nō h̄ñt opz q̄ aliūde sibi victū q̄rāt ⁊ sic dānū incurrūt ad q̄d refarciendū ⁊ restaurādū fruct⁹ illi ex pacto dotali succedūt. Vel etiaz pōt dici q̄ nō vt interesse ꝓprie ſz vt pena quētionale exigūt. q: licite ꝓuenire potuerūt dūmō nō in fraudē vsurarū. q̄ ꝓcto nequaq̄ hoc casu est ꝓsumēda vt de se ptz. Mō aūt ꝓdicta sint de iure licita. pbať aprius. Nam pone q̄ tu mihi mutues cētū cū pacto q̄ tenear die tali tibi restituere alꝫ vero noie pene do tibi prātē auctoritate. ꝓpria intrādi possessionē talis mei fundi ita q̄ lucreris fructus. vtiq; fructus q̄ alꝫ cōputarent in sortē. in hoc casu nō cōputabunt in sortē si vere pure ⁊ nō in fraudē vsurarū hec fuerūt celebrata. q̄ em̄ vltra sortē recipio nō vt vsurā sed vt penā recipio vel interesse ꝓuentū. Ad hoc faciūt notata p Hosti. ⁊ Jnno. nō tñ puto sanā illā ꝛcia q̄ ꝓ mille q̄ sibi debent. ꝓ dotibus fructus ꝓcipit possessionū loge in gradu excessiue plus valentiū maxime si alꝫ importēs est debitoꝛ ad restituendum dotes.

§. XXXI. Sz quid si statu;

tuz b̄z q̄ oēs detinētes dotes mulierū post annū teneant dare alimētū vxoꝛibus dotatis ⁊ maxie duos denarios ꝓ libra q̄libet mēse an valeat statutū. Rñdet Jo. de imol. super cle. ex graui. de vsur. post Archi. q̄ non tz. q: in. c. salubriter. dī. q̄ vir tenet alere mulierē ꝓpter onera mr̄imonij ex hoc fruct⁹ nō cōputant in sortē. ⁊ sic ptz q̄ si nō extat mr̄imoniū nō tenet. ⁊ ꝓ sequēs si nō ꝓstat seruitia matri mōialia. nō dz h̄re alimēta. Ad q̄ facit q̄d notauit Ray. in summa. co. ti. ⁊ Jnno. i. d. c. Et ex hoc sequit etiā q̄ taliter statuētes incidūt in penā hui⁹ ꝓstitutiōis ex grauī. ſ. q̄ sunt excōicati. Sfran. de zamb. dicit q̄ tale statutū vt cōsuetudo pōt tolerari vt debeant alimēta tāꝑ interesse pōst moꝛā i soluēdo. ꝓ hoc q̄d notať in regula dānū. de re. iur. li. vj. ⁊ de fideiusso. c. ij. Nō em̄ pōt dici formal⁹ vsura ex q̄ pactū de plus dādo nō intercessit. ⁊ sic ꝓsului. Sforte possis sic dici: q̄ si mulier pōt dotē rehabere ⁊ nō curarvt ꝓcqua tur illud lucrū tapatū a statuto salua dote vsurā cōmittit rōne q̄uā Jo. de imol. assignat. ⁊ Ray. Sz si vellet potiꝰ dotē ſz nō pōt q: heredes mariti cū sint potētes nolūt vt nō pñt restituere sine notabili detrimēto ⁊ hinc mulier q: coactaꝫ ex pietate mota nō lucro nō recipiēs dotē peꝑit illō q̄d dicat statutū nō cōmittit vsurā rōne quā assignat Sfrā. zamb. ⁊ ꝓcipue cū intēderet ex illa pecunia dos emere possessionē vel exponere licitis lucris. ⁊ multo magis si nō ꝛz alꝫ vīuat. De statuto dicēdū q̄ si statuētes hoc egerūt ꝓ modū pene ad tollēdū moꝛā heredū in dote restituenda nō incidcrunt in penā cle. ex graui. alꝫ sic.

§. XXXII. Sed quid si ge

ner possessionē sibi pignoratā ꝓ dote cū omī iure q̄ ibi h̄z ꝑcedit alij recepta ab eo summa q̄ sibi ꝓ dote debebať nūq̄d ille poterit lucrifacere fructus perceptos sicut poterat gener. Respōsio ſm Guil. Si gener animo donandi transferat totū ius q̄ habebat in pignoꝛe ⁊ hoc facit nō ꝓpter pecuniā q̄ recipit ab eo. sed q̄ cōiunctus vel amicus eius est ⁊ ille amicus nō vt lucret fructus mutuat pecuniā sed ꝓpter charitatē aut gratiā. absq; dubio fructus lucrifacit absq; vicio vsure. alꝫ nō. Unde ⁊ dicit Bal dus. C. de vsuris. super Rubrica formar questionē in marito qui indigens pecunia accipit illā mutuo ab amico ⁊ ponit eā in locū suū. Et tenet q̄ talis nō gaudebit ꝓuilegio mariti quoad fructus q: mutatione ꝓsone mutať ꝓ nilegiū quoties ꝓsona est immediate causa ꝓuilegij.

Apponētes pecūias ad mercatores.

§. XXXIII. Jtē querit cuz

q̄s ex statuto ciuitatis vel ꝓsuetudine dictāte q̄ missus in possessionē lucreť fructus possessionis ad rōnē. v. ꝑ centenario. si talis ita faciens recta ꝛscia illos fructus ꝓcipiat. Rñsio ſm Lau. de ri. Bal. determinauit q̄ sic cū lucretur illos fruct⁹ noie ⁊ rōne interesse ⁊ hoc ꝓpter nimiā cōtumaciā pōt facere auctoritas ꝓtozis. Sz Bar. dicit q̄ vbi est talis cōsuetudo q̄ nō est bona: q: ſz ius diuinū in fraudē vsurarū: q̄re dicit fruct⁹ cōputandos in sortē. Et subdit idē Lau. de rid. si ꝓsupponamus fraudē. verū dicit Bar. sed si oīno cessat fraus tūc ꝑcedit dictū Bal. Hic aūt nō videť esse fraus: q: in locis pene legalis vt debitoꝛ cogať ad satisfaciendū: vel loco interesse ꝓpter moꝛā videť statutum vel cōsuetudo emanasse. Et hoc intelligo de eo qui iuste missus est in possessionem: nō tantū ex ordine sed ex causa. Si em̄ in vitate creditoꝛ nō foret seu causa nō subesset: sicut recta ꝛscientia capitale seu sortem retinere nō posset sic neq; fructus nomine interesse

§. XXXIIII. Querenduz est

etiā ab his qui dāt pecunias mercatorib⁹ vel artificib⁹ vt inde aliq̄d lucrenť q̄uo dent. Nā si cā dāt ꝙ modū depositi: vt. ſ. penes eos pecunia ꝛseruet vel etiā cū ea negocientur vt placeat: ita tñ q̄ in oēm euentū ⁊ periculū cis sit capitale saluuz. i. restituendū integraliter ad placitū ipsoꝝ: ſz inde aliq̄d lucri sperāt h̄re. alꝫ nō deponerēt sed in capsa seruarēt. q̄uis milla pactio interueniat vel quētio vel petitio. vsurā cōmittūt. xiiij. q. iij. c. vsura. nec excusat eos q̄ ex hoc se exponunt periculo q̄ mercatores penes quos deponūt aliq̄n deficiūt ⁊ eis male sortunatis ⁊ recedētibus nec capitale aliq̄n rehabēt. nō em̄ illud lucrū sperāt rōne periculi: ſz si dubitarēt de periculo nō deponerēt: ſz lucrū rōne mutui sperāt ex mutuo vbi interuenit periculū nō licz vt ex ꝓsse dicit. c. nauigāti. de vsu. Tenent ergo talia lucra sic ꝓcepta restituere. nō obstāte q̄ depositarij multū cuz ipa lucrari fuissent. Nā lucrū industrie fuit nō pecunie ⁊ periculo substabat amissionis eius q̄ mutuū recepar cui? depoēs nolebat esse ꝓticeps. Sfrequēter etiā in talibus depositis fiūt ꝛctus vsurarij ⁊ fraudulenti in q̄bus tenētur ipsi depositarij ad restitutionē his a q̄bus extorserunt ⁊ ideo rōni ꝙsonum est vt adiuuent ab his quibus ⁊ ipsi vsuras dederūt ex depositis pecuniarū: ⁊ sic videť q̄ ipsi deponētes magis debeant talia lucra depositarijs restituere q̄ pauꝑibus erogare. ꝓz se em̄ retinere nō pñt cuz turpiter acceperint ⁊ vsuraria intentione.

Utrū excercentes vsurā mālē ad restitutiōes teneant.

§. XXXV. Pro maiori hui⁹

declaratione. No. q̄ quidā dixerunt vsurā animi seu mentalem esse peccatū mortale: sed hāc exercētes ad restōnez minime teneri sed sibi licite posse retineri. puta cū q̄s deponit pecuniā penes mercatoꝛē intēdēs recipere inde aliquod emolumētum capitali semp saluo de nullo tñ lucro facit pactionem sed simplr dimittit discretioni depositarij: si tñ crederet q̄ nil daret nō deponeret. Istud ꝓprie est mutuum nō depositū. ⁊ ideo vsura: q: principaliter fit ꝓpter spem lucri. ar. xiiij. q. iij. c. si fenerueris. ⁊. c. pleriq̄. vsura igit mentalis est. ⁊ nō pactionalis. Sicut ⁊ cū q̄s mutuat cētum p̄incipaliter ꝓpter spem talis lucri sine alio pacto vsura est mentalis: ⁊ talem vsurā receptam vltra sortē dicunt illi nō esse de necessitate salutis restituendam. Et hec opi. fuit Alexā. lombardi nō illius de hales. ⁊ Scoti q̄ dr doctor subtilis. ſz certe in hoc nō est tenēda eius opinio: q: ꝓiculosa aie cuius iura ⁊ rōnes ⁊ doc. quasi oēs theologi ⁊ canonisste sint ꝛtra eū seu hanc opi. Ad illud tñ ꝙbandū inducit hāc rōnem seu exemplum. Si q̄s gratis ⁊ liberaliter recipit in domuz q̄ affectabat ⁊ in

tendebat furari q̄uis talis furaret̄ mente non t̄n opcita
t̄n q̄ ad restitutionē merito obligēt: ergo a fil. fi quis lu
crari intēdit ex mutuo q̄d dedit: t t̄n a debitore suo nihil
exigit nec cū p aliq̄d pactū cōpellit ſz gratis t liberaliter
ab eo recipiat aliq̄d. q̄uis sit vsurarius mente nō tn ope
censendus est vsurarius ita q̄ satisfacere teneat. Sz ad ꝺ
rīdet Jo.an. in mercuriali. sup regula pactū dī. q̄ inter ea
sium furti t vsure mētalis est maxīa dissīmilitudo. Nā lz do
natarius in casu furti habuerit intēt̄onē corruptā ad fur
tū: non tn donatio causat̄ ab eius furto: nec est anneza illi
intētioni corrupte: cui⁹ rei in mutuo cadit: q̄ cū ex bono
charitatis debeat fieri gratis sit p̄incipal⁹ ex spe lucri: cui
q̄dem vitiose spei effect⁹ sequit̄ q̄ſ est lucrū: t ita talis ad
restōnem teneat. Pōt t alia rō ad idez assignari: q̄ sz sicut
datū q̄ tradit intētione donādi fortit̄ verā rōnez domi t
amittit rōnē mutui: sī sic mutuet ex intētione p̄incipal⁹ lu
cri t spe eius: amittit eoipo rōnem mutui gratuiti: t sor
tit̄ rōnem mutui vsurarij. Et quo pt⁹ q̄ lucrū exinde sub
tali intentione receptū vsurarium est t restituī ꝺs ſm Jo.
an. t Jmo. t Archi. t Doctī. t Ray. Sed t iura indistin
cte loquunt̄: q̄ vsure restituant̄ indistincte t vniuersaliter
nō solū pactionales: vt ꝺ vsu. c. cū tu. t. c. cōsuluit. xiiij. q.
iiij. c. q̄d dicā. xiiij. q. vj. si res. Doctores etiam theologi vt
bea. Tho. Pe. Richar. t alij simp̄r dicunt q̄ vsure debēt
restitui. Si ergo vsura mētalis vsura est t ꝺ euangelicam
leges. Lu. vj. Mutuū date nihil inde sperātes. t exp̄esse
Augu. testat. xiiij. q. iij. c. si fenerarueris. t ipse Scotus hoc
fatet. ergo restituēda: nisi cū nil vltra sortē recepisset. aq̄
uis hoc intenderet in mutuo seu deposito facto. tunc em̄
peccasset mortaliter sed nihil haberet restituere.

§. XXXVI. Sciendū insup

cui fit vsu q̄ q̄dam dicūt ꝺcedentes esse vsurā t nō posse sibi retine
ra mētalis ri vsurā sz mētalem: ſz paupibus erogandā assignātes p
danda. rōne: q: ille qui dedit dando ab illa se absoluit. Sed hoc
nō videt verū: q: qui cepit mutuū aut dedit p modū doni
vsurario liberal⁹ t nō p̄incipal⁹ rōne mutui hoc illi decla
rans p̄cipue post mutuū restituti: t tūc nō teneāt restitue
re nec paupibus dare. Sicut etiā dicit Egiꝺ. de illo q̄ reci
pit remissionē debiti ex male ablatis a creditore liberal⁹ t
sine fraude t vi. q̄uis nō sit paratus restituere exactus
etiā si pōt valet sibi illa remissio vt non amplius teneatur:
sed teneatur penitere de sua indispositione in q̄ fuit sic in p
posito. Si aūt total⁹ vel p̄incipal⁹ ꝺat aliq̄d vltra sortez
p̄pter mutuū factū: ne si nō ꝺaret egre ferret t ſz cū indi
gnaret: fortē als nō inueniret mutuantē auarus t ingra
tus iudicaret tūc tenet illi restituere, Regulare em̄ est q̄
vsura restituēda est ei a quo ertorta est ꝺ scit⁹ psona. Mō
etiā sonat ip̄m vocabulū restitutiōis. dicit⁹ enim restitue
re rē in statum p̄istinū statuere: q̄ sit ꝺz reddit⁹ ei a quo
data est. ar. xiiij. q. vj. si res. Si em̄ illā pecuniā mutuatam
exercuit in licitis negocijs lucrū illud attribui ꝺz t depu
tari industrie sue t laborī cū etiā substaret piculis. Si in
illicitis t vsurarijs cū ip̄e teneat restituere q̄ vsurarie ac
cepit: pium est vt adiuuet recipiendo ab his quibus ip̄se
dedit vsuras: vel illis ꝺet q̄bus ille obligat̄ cū scitu eius:
nō tn teneāt illos querere: ſz sufficit illi reddere qui dedit.
Sed si simp̄r dedisset pecuniā ad p̄seruandū nō intēdēs
inde lucrus: t mercator sponte t ex sua liberalitate daret
aliq̄d: q: ſz cū illa pecunia lucrarius est in negociādo: nō
ect vsura. ar. j. q. ij. c. sicut ep̄m. vbi dicit. Eius oblatio nul
lam culpe maculā ingerit. l. suscipienti: q̄ nō ex ambientis
petitiōe p̄cessit. t hec vsura multū practicat in partib⁹ tu
scie palliata sub noīe depositoz. Nec p̄dicta ista sunt depo
sita sed mutua palliata sub noīe depositi. Nam depositū
verum stat piculo deponētis nō depositarij nisi ex sua cul
pa amitteret: nec lucrū intendit deponēs intendens h̄re a
depositario: sed potius ecōuerso: p̄pter seruitiū p̄seruan
di. Sed in casu nostro stat pecunia vt dictū est piculo reci
pientis in omni casu t lucrū inde ꝺans recipet. Sed nec
ignorantia excusat a pctō: q: vsura est ꝺ ius diuinū t na
turale cuius ignorātia neminē excusat: vt. ſ. q. iiij. ſ. fi. nisi
forte alīq̄s simpleꝝ vt mulier nō crederet esse vsurā nullo
modo talia facturꝫ si sciret ibi esse vsurā vel aliud pctm̄
talis etsi excusaret forte a peccato nō tn ab obligatiōe re
stitutionis: sicut pupillus excusatur a peccato vsure noie
suo facte a tutore cum nescit esse peccatū: q: nondum est
capax rationis. nō tn excusat̄ ab obligatione restitutiōis
si vsuras recepit a tutore.

§. XXXVII. Inquirēdū est

Devsuris etiā de diuersis modis societatū quō fiant. Et p̄mo q̄rit diuersarū
an ꝺans pecuniā mercatori ad mercādū vel artifici ad ma societatū.
terias emendū: vt ex eis artificiata faciat cū pacto vel etiā
sine pacto: ſz cū hac intētiōe p̄ncipali q̄ capitale sit saluū
t ptem lucri hēat. munq̄d talis est vsurari⁹. Rn. ſm Lau.
de ridol. Sciēdū q̄ glo. i. c. pleriq̄. xiiij. q. iij. tenet q̄ talis
ꝺctus nō sit licitus ex quo piculū spectat ad recipiētē: ſz si
piculū capitalis spectaret ad vtrūq̄ tunc cū societas ꝺhā
tur p talia ꝺba: tūc bn̄ est licitus: licitū est em̄ q̄ vn⁹ socius
ponat pecuniā t alius opam: t sic suppleat laborē q̄ ꝺ
est in pecunia. Et licz Jo. in sum. velit defendere q̄ etiā si
dānū suscipiet in se recipiēs talis societas est licita t alle
gat. ff. p socio. l. si non fuerit. Et q: in alijs ꝺctibus valet
pactū appositū p̄ter naturā ꝺctus vt dānū spectet ad su
scipiēte: vt in cōmodato t silibus: t sic tenet ex vi pacti:
q: ꝺctus ex q̄stione legē accipiūt. ꝺ regu. iur. tn Azo. t
Accur. in dicta. l. tenēt ꝺcium: q: talis nō est vera societas
cū sit ꝺ eius natura. Societas em̄ est q̄ꝺā fraternitas. ff.
p socio. l. verū. vñ sequit̄ q̄ tale pactū nō sit p̄ter: ſz ꝺ natu
rā ꝺctus vñ nō valet. ꝺ pca. c. fi. Ꝺe natura em̄ ꝺctus so
cietatis est q̄ ptes sint eq̄les nisi aliud sit dictū. nō em̄ ne
gat q̄n agi possit in ꝺctu q̄ ad vnū p̄tineāt due partes lu
cri ad aliū tertia. si is q̄ plus ꝺz hr̄e plus cōtulit societati
vel pecunie vel ope vel cuiusc̄q̄ artis: vt in dicta. l. si nō
fuerit. als secus rōne iam dicta: q: ſ. societas est quoddaz
ius fraternitatis. t hec est rō spālitatis: quare ex vi pacti
talis societas nō valebit: q̄uis in alijs ꝺctibus pactū ap
positū teneat: vñ opinio Dosti. in hoc nō est tenēda cū nō
sit equa: ſz opinio p̄traria quā tenet Goff. t Jo. cal. Dicit
em̄ Goff. Dis q̄ sit vera societas: fac vt ꝺna. t lucra sint
cōia. Intelligēda etiā sunt p̄dicta esse vera ſm Jo. cal. cū
mercātia est licita. als secus. t allegat. c. per vestras. de ꝺ
na. inter virum t vxorem.

§. XXXVIII. Quid aūt cuz

aliquis tradit pecuniā negociatoribꝫ vel artificibꝫ ad ex
ercendū in licitis negociatiōibꝫ: intēdēs etiā se velle dam
nū p̄ticipare exp̄imens lucrū: ſz ob sui securitatē exigit a
mercatore vel artifice instrm̄ de pecunia mutuata a⁹ da
ta: nō sub noīe societatis: ſz mutui vel depositi: munq̄d ta
lis p̄t licite p̄cipere lucrū. Rn. Videt⁹ nō: q: vitiosus
est ꝺctus t piculosus negociator vel artifex. Nā posset ta
lis tradēs pecuniā ad placitū suū mutare intētionē: t cuz
ꝺtinget mercatorē p̄dere poterit totū capitale petere tā
q̄ mutuatū vt cantat instrm̄. Posset etiā mori intestatus
t heredes exigerēt ſm tenorē instr̄i q̄ reperirēt. Est etiā
hoc scandalizatiuum p̄rimo: q̄ qui sciūt illū percipe fru
ctū ex mutuo: vnde inducētur est talis ad destruendū cō
tractū mutui si vult partē lucri. Et ꝺ sic ꝺceptis in p̄teri
tū ꝺcorꝺet se cū illo restituēdo vel remissionē petendo t
hmōi. Poterit t̄n bene quis ob sui securitatē petere t tene
re pignora a mercatore vel artifice talia. ſ. ex quibus nō p
cipit vtilitatem in vtendo. Ad p̄uidendū sibi de capitali
ꝺ fraudes mercatorū dicimus se p̄disse cū nō p̄dit. pōt
etiā facere pactū q̄ vult ptem ꝺānī q̄ mercator incurre
ret si sufficienter hoc ei oñdat. pōt etiā facere pactū q̄ erer
ceat pecuniam suam in quibusdā locis t nō in alijs, t in

quibusdam mercātijs t non in alijs. t si secus ille fecerit
t dānū patiat̄ totū suū crit: q: ꝺna pactus venit. Debet
etiā sibi declarare q̄ solū in negociationibus licitis pecu
niā suā cōmercet q̄ si sciuerit ꝺctū facere posset̄ ei hoc cō
stiterit nō p̄ticipet de lucro ſz pecuniā suā repetat.

§. XXXIX. Interrogandū

De vsura i soccidis est etiā vbi expedit de traditiōe aūialium ad quā q̄ cōiter
soccida appellat̄. licz aliq̄n ali⁹ ꝺctus sit ibi inīquus t ali
quādo etiā vsura. Nota ergo q̄ pecora tradi p̄nt multip̄r
Uno mō ad custodiā. puta cū alicui dant̄. xx. capita pasce
da sub certa mercede vel etiā sub certa p̄ticipatione de pe
tu gregis. t tūc ſm guil. si dñs ip̄oz retinet sibi piculū aia
liū est ꝺctus locatiōis t de se licitus: ſz si nō retinet sibi pi
culū ſz iputat ꝺductori est illicitus. nisi forte illud damnū
p̄cederet mere ex negligētia custodie. Alio mō p̄nt tradi
q̄ſ q̄ modū mutui puta cū q̄s ꝺat alicui rustico, xx. capita
cū pacto q̄ sint firma in numero vel in p̄cio ip̄soz i oēm
euentū. t tūc si totū lucrū sit rustici sicut est ꝺānū licitū ē
ſm Ul. q: idē est ac si mutuasset ei pecuniā de qua emisset
tot capita. Si aūt vult p̄tem lucri saluo suo capitali. vsu
ra est. q: illud lucrū vult rōne mutui q̄ ꝑhibet. xiiij. q. iij.
c. vsura. Et si q̄s vellet hūc ꝺtractū soccidā vocare erit in
iusta. t obligabit̄ talis ad restitutionē. Alio mō traduntur p
modū locatiōis vel q̄ſi vēditionis modificate. puta cū q̄s
tradit certas oues alicui monasterio sub hoc pacto q̄ p
qualibet oue accipiat annuatiz duos solidos cū tn̄ fruct⁹
euiusl ibet vel. v. vel. iiij. t cū b̄ q̄ etsi oues tradite mo
rianꝫ nihilominus remaneat monasteriū obligatus toto
tpe vite tradentis acti oēs viuerēt. ſz post mortē eius oēs
oues libere sint monasterij etiā si esset numerus cēruli
catus. Et tūc ſm Dosti. t Jo. de lig. ꝺctus est licit⁹. adeo
q̄ si cuētus mortalitatis sequaꝫ monasteriū seu eccl̄ia nō
pōt petere rēlōnē cū nō fit lesa in traditiōe. t hoc nisi iam
oues fuissent infecte t ad mortē parate t monasteriū nō
aduerit. Cōsulit tn̄ idē Dosti. q̄ in b̄ casu sentiat p̄t dā
ni. ne ci iactura monasterij velit locupletari. Aduertat ēt
tradēs q̄ in tali ꝺctu q̄etus ꝑsensus iteruenīat. q: si soli⁹
abbatis vel cellerarij nō teneret monasteriū stare ꝺctui.
et de depo. c. j. Aliq̄n traduntꝫ p modū societatis: ut pz de
aliq̄ bus. t q̄ſq̄ iuste. q̄ſq̄ iniuste. Et iuste q̄dē vr cū
vnus hz. xx. capita. alius totidē vel etiā decē. t cōicat adinui
cē eas. t piculū. t emolumētū. t expēsas cōicat. eq̄t⁹ si eq̄t⁹
ponūt in societate vel p rata ſm q̄ ponūt. t p̄t etiā tales
ꝓuenire q̄ de fetib⁹ recipiēt capita mortua vel de velleri
bus emant̄ capita ad augēdū gregē. Iniuste aūt fit hmōi
societas cū q̄s ꝺat certa capita oniū estimata certo p̄cio
hoc pacto q̄ rustic⁹ nō accapiat aliquā vtilitatē donec tra
dēs recepit p̄us totā sortē. hoc em̄ pactū ſm Ul. est valde
iniquū. sicut etiā si q̄s paciscat̄ q̄ aūp rustic⁹ recipiat ali
q̄d restaurabit de fetib⁹ oia mortua. hoc em̄ pacto ē q̄ſi tra
dere oues in⁹ tales. Predictū casum videt⁹ formare Lau.
de ridol. in tractatu ꝺ vsuris. t latī⁹ ꝑsequit̄. Queritur em̄
vtrū licitū sit ꝺare pecora rustico cū pacto q̄ tradēs recei
piat oēs fructus pecoz quoscūq̄ ꝑsequat̄ totū suū capita
le. t ex tūc sint pecora cōia. Rn. q̄ Jo. de lig. tenet q̄ nō.
Rō ē ſm eū. q: talis p̄mo vult capitale certū p̄stea vult
lucrū locare. Sz ipse Lau. ꝺcit q̄ cōiter talis ꝺctus licit⁹
reputat. t credit illuz de iure posse multū bn̄ sustinere. Et
ad rōnē Jo. rn̄ꝺet q̄ ibi non est saluū capitale cū periculo
tantū tradētis percāt. t ideo nō mirū si maius emolumē
tū percipit ex quo plus piculi sustinet. hec ille. Sed si q̄s
bn̄ ꝑsiderat casum positū videt⁹ q̄ possit intelligi duplici
ter, t p̄mo mō erit illicitus si videlz intelligat sic q̄ tradēs
dicta pecora velit capitale suū saluū grege p̄mte. t si nō
perit in p̄nti vult nihilominus p̄us de fructu pecoū suū
capitale. t sic videt intelligisse Jo. de lig. vt p̄z ex ratiōe
eius. Sc̄o mō pōt intelligi sic q̄ pereunte grege totus
pareat tradēti ipsa pecora, sed si nō perit vult p̄ius de fru
ctu trahere capitale t exinde facere pecora cōmunia: t ſm
istū modū videt intellexisse Lau. de ridol. vt p̄z ex ratio
nibus eius t approbat vt licitū. Presupponit iste Lau. q̄
totū periculū sz casuū fortuitoz tradētis sit. Sed vbi pi
culū esset ꝺuctoris totū esset vsura. Si aūt piculū esset
cōe vtriq̄ tunc etsi nō sit vsura. videt⁹ tn̄ iniustus: vt infra
dicet. Sz clarius t tutī⁹ esset q̄ traderet p q̄tuoz vel trib⁹
annis pecora: t in fine tp̄is eq̄liter diuideret fructū cū ca
pitalitate q̄ tradēs subiret pericula casuū fortuitoz. t re
cipiēs picula seu ꝺna ex negligentia. In diuersis patrijs
fiunt ista diuersis modis. Sed nota generaliter ſm doct. q̄
q̄ſ cōis est ꝺctio in societate vt eq̄liter. ſ. participēt lucri
t ꝺānū. ꝓportionaliter licitū est. Secus vbi melio: est cōdi
tionius q̄ alterius. Vñ t cū ꝺant̄ oues sub isto pacto q̄
vbi p̄rent ꝓ medietate peret tradēti. t p alia medietate
recipiēti in oi casu. vbi aūt nō pereāt p̄ius ꝺbeat tradēs
ex fructib⁹ suū trahere capitale. t exinde sint cōia qui cō
tractus cortoni celebrant: nō videt licitū. et eo q̄ recipiēs
pecora nimis grauat. Nā vbi male fortunent ip̄se amittit
duo. ſ. medietatē p̄cij pecoz. t laborem sue custodie. tra
dēs aūt amittit vnū. ſ. medietatē p̄cij pecoz. Et quo igit̄
rusticus recipiens seu ꝺducēs pecora substat pluri pericu
lo ꝺz etiam plus participare de lucro.

§. XL. Item querit̄ Quid

iuris cū ꝺat Pe. Jo. oues in soccidā p quinquenniū. t de
cōsuetudine est q̄ in capita quinquenniū diuidant oues cū
fructibus interim aūt oues naturaliter pereūt. est ne Jo. ru
sticus qui accepit oues in soccidam ad aliq̄d obligatus
Pe. Rn. ſm Bal. de peru. in. l. i. C. pro socio. Jn tali casu
pōt ꝓtingere tale ꝺānū tripl⁹. ſ. ex natura. sc̄o ex fortu Damnus soccidis ꝓtigit tri plicater.
tito ex culpa seu incuria. Et cū p̄mo modo ꝓtingit tale
ꝺamnū. ſ. ex natura: nō tenet Joh. aliq̄d restituere Pe. Et
rō est: q: si fuissent etiā penes Pe. erāt periture. Et si fuis
sent oēs oues cū ꝺate fuerūt in soccidā estimate nō teneāt
q: in ꝺctibus nō ordinatis ad dñium transferēdū estima
tio emptionē nō facit: vt. ff. p̄o so. l. cū ꝺuobus. t hoc per
regulā traditā. ff. de ꝺrahē. emp. l. cū manusata. Si vero
ꝺtingat tale ꝺamnū secūꝺo modo. ſ. ex fortuna vt si peri
rent fortuito casu cui resisti nō potuit. puta ex aliq̄ guerra
subito exorta p̄ter oēm estimationē. tex. dicit in p̄dicto
c. ſ. damna. q̄ periculum ꝺz esse cōe vnde si oues estimate
erant. xx. libarū. Jo rusticus restituet Pe. x. libras. Nam
si nihil restituer et totū ꝺamnū esse pe. q̄ cēt ꝺtra illū tex.
ſ. damna. q̄ dicit q̄ ꝺz esse cōe ꝺānū. t sic aliter iudicat de
casu naturali: aliter de fortuito. Sed si ꝺamnū tale pue
nit ex culpa Jo. rustici: teneāt ipse Jo. ad emendā tot⁹ quā
titatis: q: ante societatis tp̄s diuidēde oēs oues erāt mere
ipsius Pe. licz estimate tradite fuerit. ff. facit ad hoc. C.
de pac. l. si pascēda. t. l. cū a nobis. ff. p̄o soci. Si vo posſz
q̄ oēs oues equaliter partiri ꝺebēāt ꝺnum interuenit
rustici culpa. ſ. Jo. tunc nō teneāt Pe. nisi ad ꝺmidiā ptem
p̄cij: q: i plus cū nō ꝺnificauit. hec Bal. Sed cū supra
ꝺixit q̄ Jo. teneāt ad emendā totius quātitatis credo in
telligendū de quātitate capitalis seu eius q̄ cōstituerūt
vel ad plus etiam fructus inde consecuti si iam fruct⁹ erat
secutus quoad medietatē: q: alia medietas Jo. ꝺbebat
esse. Et ex his patet q̄ ꝺmnū p̄cedens ex natura spectat
ad tradentem ad soccidā. Sed p̄cedens ex culpa negligē
tie spectat ad recipientem ad soccidam, p̄cedēs vo ex for
tuna spectat ad vtrunq̄ quātū est ex ipso ꝺtractu. Secus
si aliter fuerit pactū factū inter partes: q: tunc stabit̄ pa
ctioni q: pacta et cōuentione legē accipiūt. t pacta seruā
da sunt. extra ꝺ pac. c. j. Et hec si iusta sunt vt nō grauet
magis vna pars q̄ altera.

§. XLI. Sed querit̄ de bo:

bus. Quid iuris cū Pe. tradit Jo. bouē t vitulū nutrien De tradi tiōe boū.
dum vsq̄ ad annū hac videlicet cōditione q̄ in fine anni

vendak ⁊ ꝑe.suū trahat capitale. deinde diuidak lucrum nūquid est licitus ꝓtractus. Rñ.q̄ ad .b. ꝙ fit licitus duo sunt necessaria. Primū est q̄ ꝑe.in se retineat piculū fortuitū capitalis. aliter illicitū esset. Secōm est q̄ fi aīalia minus vēderent q̄ fuerint empta. nō tū Jo. teneak ipsi ꝑe. ad supplendū ꝙ capitali deficiēte. q̄ tūc esset capitale sal-
Casus. ij. um ⁊ ꝙ ꝓsequēs vsurarius. Jtē pone q̄ ꝑe. locat Jo. duos boes volēs quolibet mense duas mnas seu sextaria frumēti. ⁊ retinet sibi piculū dictoꝝ boū: nunq̄d est licitū. Rñdeo. Talis ℣ctus est locatiōis. ⁊ tūc licit' si tm̄ fit lucrū q̄d rūdeat vtilitati q̄ pōt hīi de bob'. aliter illicitus esset. Nā si nulla vtilitas de bob' aduenireat nil dare deberet vel nō tm̄ si deduct' sextarijs frumēti q̄ dat locatori pa-
Casus. iij. rū q̄d lucri remaneret ꝺductori. alīs iniustus. Jtē pone q̄ ꝑe. locat Jo. duos boues estimatos cū hac ꝺitione. ſ. q̄ Jo. laboret sibi in anno. xij. bubulcas terre cū dictis bob' ⁊ in fine āi boues vēdi debeāt. atq̄ ꝑe. totū suū capitale ꝓ tius extrahere ꝺz. postea de residuo Jo. ꝺz habere medietatē nunq̄d est licit'. Rñ. Licit' est si ꝑe. obseruat duo Primū est q̄ retineat sibi piculū dictoꝝ boū. Secōm est q̄ pmittat ꝑe. satisfacere ipi Jo. de labore suo quo laborat terras suas. ⁊ hoc ad arbitriū boni viri in q̄ satisfactione cōputak hoc q̄ dat sibi medietatē lucri boū. ℣ si nullus lucrū fieret de bob' tūc ꝑe. recōpēsare tenet ꝙ expēsis factis a Jo. de ipa sorte boū. vno ꝓdicto ꝙ deficiēte ℣ct' erit illicit'. Eodē mō licitū est locare boues ad q̄rtā ꝑē lucri ⁊ dāni. dūmō locās boues laboratī ꝓmittat capēteris satisfactuꝝ ꝙ labore quē sustinuit siue fiat satisfactio ex ꝙte dantis de expēsis factis siue de sorte boū si ibi non fuerit lucruꝫ alioquin contractus illicitus esset.

§.XLII. Jtē queritur quid

iuris cū ꝑe. tradit Jo. vnā vaccā estimatā. ⁊. lib. cū tali pacto q̄ ipe Jo. teneak eā ⁊ oēm fructū ei⁹ ⁊ fetū cū diligentia seruare ⁊ custodire sum ꝓtib⁹ suis fructūq̄ ei⁹ ⁊ fetū nō alienare sine licētia ei⁹ ꝑe. atq̄ de fructib⁹ eius ⁊ fetibus ꝓioribus tm̄ dare ⁊ ꝓsignare ipi ꝑe. donec fit ipi ꝑet. de ꝓcio vacce integre satisfactū. ꝺcinde assignare ꝺimidiū in faturū de fructib⁹ ⁊ fetib⁹ talis vacce. ⁊ cū hac ꝺitione adiecta q̄ si vacca vel fetus ei⁹ culpa ipsius Jo. aut nūci ei⁹ quocūq̄ mō pereant ipe Jo. itegre restituere teneaē. Si autē diuino iudicio aut fortuito casu ꝓdicta euenerit ꝓmeat dānū ad ipm̄ ꝑe. Rñdet dicēdū q̄ talis ℣ct' ꝑm quosdā licitus videt. Nā ly ꝑe. ꝑius recipiat sortē suā. tm̄ incōueniēs nō videt cū in se suscipiat piculū fortuiti casus ⁊ diuni iudicij. Sz verio: simia est q̄ ℣ct' sit illicit'. Nā eadē ratione pōt ꝑe. ꝙ meliorē ꝺditio locatoris q̄ ꝺductoris. q̄ poterit euenire q̄ post q̄ ꝑe. suā sortē recepit vacca cū oi fetu ⁊ fructu pibit. ⁊ sic de oīb⁹ expēsis ⁊ laboribꝰ habitis circa vaccā ipse Jo. nihil hēbit. q̄d iniustū esse videt. vñ ꝓtractus illicitus. Jtē q̄d si ꝑe. locat Jo. duos boues estimatos. xx. florēn. isto pacto q̄ vbi ꝙfuctū est dare. ꝙ duob⁹ bobus. xij. sextaria frumenti det ipe Jo. tm̄. viij. ita tū q̄ stet ad periculū tertie partis boū. Rñ. Licit' est aliter aūt nō.

§.XLIII. Querit de tradi-

tione boū. ⁊ primo sic. Dat q̄s boues rustico cū pacto q̄ dare debeat sibi ꝙ eis. xx. sextaria seu cumulos grani i anno. nunq̄d est licitū. Rñdet Lau. de ridol. Si locanē opa boum ⁊ periculū deteriorationis eoꝝ subijt ipse locator licitus est ꝓtractus: q̄ boues deteriorant. Sed si vult locator boues recupare ꝓcio quo fuerāt estimati cū tradidit nec vult periculū deteriorationis subire q̄uis periculum mortis naturalis. tūc ꝓtractus erit illicitus ſm Joh̄. de lig. qui ad hoc allegat ca. plerīq. xiij. q. iij. Jste tamen casus plenius declarāt in se. dubio. Querit ergo scō⁹ cuꝝ sz quis locat boues alteri cū hoc pacto q̄ vult secū participare lucrum ⁊ dānum ⁊ nihilominus vult. ꝛ. sextaria vel cumulos grani quolibet anno: est ne licitū. Respōdit Lau. de ridol. Dicendū videk q̄ iste ℣ctus pōt dupl'r intelligi. Uno mō sic celebrak vt locet ille tales boues rustico: vt cū illis campū suū araret vel plaustrū duceret vel aliō opus sibi vtile faceret ad placitū: ⁊ emolumentū inde ꝓueniens suū foret precise. Sed si boues in fine anni facti essent deteriores ꝺditionis: ⁊ sic minoris valoris ꝙ mediocre tate sibi cederet in dānū. Si ℣ō meliores ꝺditionis ⁊ sic maiores pēij ꝙ mediocre tate sibi cederet in lucrū: ⁊ tūc non obstāte q̄ sextaria. ꝛ. grani dederit locatori nihilominus licitus erit ℣ctus. hec ille. ℣ videt intelligendū vt ipse met infra ponit cū ꝺductor ꝺductis expēsis boum remaneat in aliquo lucro cōiter vt sic illi. ꝛ. sextarij de lucro ꝓueniāt. Probat aūt hūc ꝓtractū esse licitū ꝓ istā rōnem dicens. Aut vis q̄ iste ℣ctus sit locatiōis aut societatis. Si locationis. ſ. operarū erit licitus rōne deteriorationis. nec obstat q̄ ꝙ mediocre tate subijt dānū deteriorationis q̄ satis est q̄ ꝙ illa ꝺimidia ⁊ illius respectu nil soluit. Soluit em̄ decem vbi si nihil subiret dānī solueret. ꝙ. Jtē sicut stat ad lucrū ita ꝺz stare ꝙ eadem ꝙte ad dānū ⁊ sic non ꝓ eo ꝙ quo nō stat ad lucrū alio nō ꝺato: nec mirū sit ꝓ eo isto casu soluī. ꝙ. q̄ pōt in pluri lucrari: ⁊ fic est verisimile. ecū emolumentū totū ex opibus ꝓueniēs sinz fit. videk em̄ ꝙ vna ꝙte sapere ℣ctum societatis ⁊ ꝓ alia ꝙte ℣ctum locationis oparū sicut in simili dici ꝺsueuit. i. c. ad gōnes. de re. ꝑmu. Aut vis dicere q̄ iste ℣ctus sit mere societatis: ⁊ tunc idē. ſ. q̄ licitus est. q̄m̄ capitale stat ad lucrū ⁊ dānum vtriusq̄. Ad hoc. xiij. q. iij. plerīq. cū ibi notatis. Nec ob. q̄ ego habeā ꝓcipua. ꝛ. in āno: q̄ ⁊ tu habes oīe emolumētū ex opibus boū ꝓueniens: vnū ergo cū alio cōpenſet. ar. de fur. c. ſ. Preterea si plus in societate pono: nō mirū si plus percipio. Alio mō ꝓdict' cōtractus pōt sic celebrari: vt videlz nedum cōicemus adinuicem lucrū ⁊ dānum capitalis: ly etiā lucrū ⁊ dānū oparum: ⁊ tunc nihilominus idē videt ꝺcendū: sed nō semp. Unde ꝺic q̄ aut tu ꝙsonā opantem ⁊ ego boues aut amboꝝ ponim⁹ ꝙsonā opantē: ⁊ vltra hec etiā ego pono boues In ꝑmo casu aut opa ꝙsone ꝓponderāt bobus seu eoꝝ valori aut econuerſo: aut sunt eq̄les. Primo casu ꝙsumit q̄ in fraudē vsurarū ⁊ tanq̄ vsura illi sextarij denk annuatim ⁊ effectiue licz nō ex sui forma: vel natura mutuū celebrabit. Erit enim ac si tibi valoꝝ boū ꝙ ꝺimidia mutuasset ꝙ. ꝛ. sextarijs: ⁊ tu illū i societate posuisses. ar. ℣ vsu. c. in ciuitate. ⁊. c. ſuluit. ⁊. c. fi. Et idē ꝺico in tertio casu. In secūdo aūt ꝺico secus: nisi iam ex alijs circūstantijs aliud ꝺicere oporteret. ar. eoꝝ que legunt ⁊ notant. ꝺ. eiup. ⁊ ven. c. ad nostrā. ⁊ de pig. c. illo vos. ⁊ ꝙ Jo. an. in additione. Spe. in. c. ciuitate ti. de vsu. Nō enim est cōtra naturaꝫ societatis q̄ ut plus cōtulit societati vel pecunie vel opere vel rei: plus de lucro pcipiat. ff. ꝙ. so. l. ſi nō fuerit. insti. eo. ſ. iiij. de illa. alīs secus. Jn secundo aūt. membro ꝓncipali q̄n vltra ꝙsonam operantē ego pono boues. ꝺic idem ⁊ fortius: ⁊ hoc verū intelligo tam in hoc q̄ in precedenti casu q̄n tu remanes etiā in aliquo lucro. ⁊ sic illi. ꝛ. sextarij de lucro ꝓueniār. Si enim nullū lucrū resultasset ex hac societate: ⁊ ego nihilominus habuissem a te. ꝛ. sextarios grani iam hic nō ꝑcipere illos ex lucro. ex quo bñ licitū est plus ꝓferendo plus ꝑcipere. Luz em̄ de natura ℣ct' societat̄ sit q̄ ptes sint eq̄les habito respectu ad quotam in societate posita: cū sit quoddā ius fraternitatis vt l. veruz. ff. ꝙ so. q̄ eq̄litas erit aut q̄ fraternitas vt tu mihi lucreris ⁊ tu mihi. ꝛ. de tuis tradas. Resultaret ergo potius ex tali ℣ctu mutuū q̄ fraternitas in effectu si recte cōsideret. esset em̄ ℣ctus hmōi ꝓtra huiusmodi effectus q̄ ꝙ ꝺimidia valoꝝ boū tibi intelligar mutuasse. ⁊ ꝑterea volo. ꝛ. ⁊ tu in societate illā ꝺimidiā vel etiā ꝺimidiā ope vel totā operam ponas ad cōe lucrū ⁊ dānum. ar. c. c. in ciuitate. ⁊ ibi nota. ꝙ Goffr. post Jo. an. Nota tamen q̄ ꝺicit Guil. q̄ cū locator vltra illas mēsuras quas habet bladi apponit pactū q̄ in casu mortis cōductor teneak ad me-

De tradi-tione boū vl equoꝝ

dietatē dānī. Et hoc facit timēs ne si ad hoc nō teneret nimis ⁊ indiscrete grauaret boues ⁊ minus curaret de eis sed in alio firmiter ꝓponit q̄ si sine culpa ꝺuctoris perirent nil a ꝺuctore susciper de dāno. q̄ credit q̄ nō peccaret nisi ꝑpter scandalū eoꝝ q̄ ignorarēt eius intēriones. Sic etiā pōt dari ⁊ azini ⁊ equi in soccidā diuersis modis Sed ad hoc vt sit licita opz ꝙ facta cōputatione expēsaꝝ ⁊ laboris custodie. i. habito respectu ad quotā ⁊ periculū non reperiak deteriorationis ꝺditionis vnus q̄ alius.

§.XLIIII. Jtem queritur.

Quid iuris cū ꝑe. locat Jo. duos boues pacisceus secū q̄ det sibi quolibet mēse vnū sextariū frumēti nulla mentione facta de piculo. Rñ. q̄ si ꝑe. vult capitale firmū seu hoc intēdit vsura est. Sed si intēdit ⁊ declarat in se suscipere fortuitū periculū ⁊ diuini iudicij. tunc licitus est sicut etiā licitū est tradere equū ad vecturā. Insup tunc si more rētur boues ꝙ Jo. incuriā. ipse Jo. teneāt satisfacere. Ꝺ si facit sup hoc instrm̄ primo modo si periculū fortuiti casus vt incurie sit Jo. tm̄ ⁊ hac intētione vt Jo. habeat maiorē diligentiā in custodiēdo. ly mēte intēdēs sibi ascribere fortuitos casus ipse ꝑe. si sufficienter sibi fuerit ostensum. cōtractus etiā est illicit' ſm Guil. q̄: scādalizatiuus primo: ū cū ex forma sit vsurarius ⁊ intētione pōt mutare ⁊ subito mori ⁊ tū heredes ex vi instrūmēti petere possent dāna casus fortuiti. ℣ si pactū fiat ꝙ in oi casu siue incurie siue fortuiti vterq̄ sustineat medietatē dānī forte tolerari posset: q̄ cū casus incurie ꝓprie debeat imputari cōductori ⁊ casus fortuitus locatori sit quedā recōpensatio vnius cum altero ad vitandū litigia.

§.XLV. Queritur Utrum

ō mutuo. hoc sit licitū. Accipit ꝑe. ab aliquo pecuniā mutuo ⁊ ꝓ eo martinus satisfdat seu scriptuꝫ securitatis facit: ⁊ vult vnū vel duos ducatos ꝙ quolibet cētenario. Rñ. Si satisdator seu fideiusſor est fict⁹ q̄. ſ. ipse est mutuator. ⁊ fingit se ab alio facere mutuare ⁊ ꝙ fideiusſiōe illa ficta vnū vel duos ducatos petit. vsurā committit. xiij. q. iij. c. vsura. Si aūt est verus satisdator: q̄ sez alīē q̄ mutuatoꝝ ⁊ fingit se recipiat illa duo vel vnū. Laurē. de ridol. arguit ꝓ ⁊ cōtra. Naz q̄ sit vsura. ꝓbak sic. Paria q̄dē videnk mutuare vltra sortē ⁊ certū quid recipe. ⁊ penes creditorē satisfdare ⁊ aliquid a debitore recipere. Nā ego cōstituo te mei creditoris debitorē ꝑpter q̄d a te debitore ꝓcipio illos duos florēn. ⁊ sic si soluo creditori tu mihi ad restitutionem teneris tanq̄ debitor. meus vere sortis. q̄d ergo plus das vsura videt: q̄ perinde videt ac si mutuasset et si hoc ꝓcedit cum ꝙ te tuo creditori soluo. tāto fortius cū nō soluo nō em̄ debeo esse meliorīs ꝺditionis cū nō soluo q̄ cum soluo. Nec obstat cū in casu nostro etiā in me suscipio pericul̄: q: si tu illi nō soluis. ego teneo: soluere: q̄m̄ tu mihi remanes obligatus ad reddendū. extra de fideiusſo. c. ſi. Sed q̄ nō sit vsura videt q: soluī in cōtractu mutui cadit vsura. sed hic nō est dare ꝓtractū mutui sed ℣ctum innominatū. ſ. do vt facias mihi scripturā cautiōis. vel dovt des illi ꝓ me si nō dedero seu facio vt des. nō em̄ ad mutuū respectus habek cū nullū sit ꝙ parte recipiētis illos vnū vel duos florēn. sed ad seruitiū scripture securitatis quas tibi facio. ⁊ sic videk potius quedam vēditio crediti mei. Sed fundamentū huius rōnis faciliter destrui pōt. nam etiā vsura ex forma nō cadat nisi in ꝓtractum mutui expliciti tamē vsura ex fraude bñ repitur in alijs ꝓtractib⁹ vbi est implicitū mutuū vt ptz ex dictis supia. Et sic videk in ꝓposito casu esse q̄ ꝑcipue videk ꝺicendū. ſ. esse vsura. cum talis satisfdator facit fibi idonee cauere ab eo ꝙ quo satisfdat de indēnitate vel etiā sine hoc cū reddit sei certuz inde nō posse habere dānum cū alīs nō satisfdaret. Cōclusiue ꝓdictus Lau. de tali contractu dicit simpliciter q̄ tutius est abstinere.

§.XLVI. Quid cum tu mit

Demissio mercium ꝙ mare.

tis ꝙ mare vel ꝙ terrā merces tuas ad aliquas ptes. ⁊ ego piculū in me suscipio: ⁊ ꝙ quolibet cētenario valoris ipsarū merciū ꝙuenio q̄ mihi tradas certā pecuniē q̄titatem nunq̄d sum vsurarius? Et rūdet Lau. de ridol. q̄ nō. Nō em̄ est iste casus silis casui ꝺcre. nauigāri. q: ibi receptuꝫ vltra sortē ꝺirecte ꝙcernit mutuū in quo supabundātia reꝓbak. xiij. q. iij. c. si q̄s oblitus. ly in nostro casu nō sic q: ꝙcernit factū. i. securitatē. ꝺak em̄ vt faciat. non em̄ ꝺak ꝑpter mutuū cū nullū interuenerit. ly ꝑpter id q̄d securat mercatorē de mercibus suis quas piculo marino vel terrestri exponit. Preterea nulla sors interuenit ergo falsuz est ꝺicere q̄ vltra sortē aliq̄d ꝙcipit. Nullū em̄ est dare ꝺficiū sine fundamento. ſ. q. ſ. cū paulus. Potius aūt videk esse ꝓtractus locationis: q̄si iste locet sub suo piculo ⁊ cuz tali mercede ꝺuctionē harū merciū: q̄ em̄ eq̄tate ducr⁹ ꝺces hūc subire picula sine lucro. Et sic ꝙcludit hāc sniam verioꝝ. ſ. q̄ ℣ctus ꝺ se sit licit'. Hāc ꝺicit tenuisse magīr in theologia fratrē Sfram. ꝺ. empt'. ꝺ. ꝺinis minoꝝm.

§.XLVII. Cābia fiūt tripli

De cābio in moneta.

citer. ⁊ ꝺe quolibet eoꝝ videndū est si est licitū. Uno mō fit sic. cāpsor cābiedo recipit denariū ꝙ florēno ꝺ: cābiuz mutuū: est ne vsura. videt q̄ sic: q: q̄rit fructꝰ de pecunia q̄ nō parit. ar. ꝺi. xlvij. sicut hi. Jo. ſ lig. ꝺicit q̄ nō videt bene excusabilis nisi attēto interesse: q: attēto subiecto pecunia est inuēdibilis nisi ꝑpter cursum monete. Cōcludit finaliter q̄ vbi quis plus recipiat nō est bñ tutus in ꝑsia: Sed Lau. de ridol. ꝺicit q̄ si verū foret hmōi cābia nō fore licita nimiꝫ dānarent: vñ putat talia esse licita ꝺmodo sine fraude celebrent: nec hic interuenit mutuū: vnde nec vsura: nec insup q̄ ℣ ꝑsciam ediffcet. Si em̄ tibi cambio florenū dando tibi monetā: vel dādo tibi florenū accipio monetā: ⁊ in ꝑmo casu recipio mihi vnū denariū veri valoris. in ſcōo volo vnū denariū a te vltra verū valoꝝ. iam id nō retineo vēl volo vt tibi vendens pecuniā que est inuendibilis ſm Archi. xiij. q. iij. c. ſ. Nec ad pecuniā respectum habeo: sed ad interesse meū rōne laboris operarum pensionum: salariorū: factorū: ⁊ discipulorū: que ꝙ hmōi arte exercenda subeo q̄ de ꝙpzio nō est decēs vt subeam nec incassum laborare vel operi debeo in tui ⁊ aliorꝫ vtilitatem expensarum quippe laboris ⁊ itineris rō est habēda. extra de vo. c. magne. Et ista videk fuisse sniꝫ Joh. de lig. si recte attendak. Pōt tū in hmōi cambijs cōmitti pecatū multipliciter. nō solū cū fit hoc ex auaricia: sed etiaz cum dank monete falsē vel incisē vel diminute: mixte vel etiam cum nimis capiunt ꝙ hmōi cambio. Quantū aūt sic sumi possit nō potest dari regula generalis determinate quātitatis vbiq̄.

§.XLVIII. Fit ⁊ aliud cābi

De cābio ꝙ litteras

um. q̄d ꝺicit cambiū ꝙ litteras: ⁊ fit ꝙ istū modū. Recipit campsor centū in loco vno: pura Venetijs a ꝑe. restituī facit ipi ꝑe. vel alteri ꝙ eo in alio loco: pura florentie centū ſex florenos vel septē ſm ꝙ plus vel minus valēt. de hoc ergo querit vtrū fit licitum. Rñdet Lau. de ridol. q̄ sic. Nō em̄ vendit pecunia q̄ est inuēdibilis: sed tm̄ hic soluit q̄tū ibi numerat. Nā tm̄ valet alicubi florenus cū vno denario. q̄tuz alibi sine denario. Cursus em̄ monete opat ex cessum in valore ſm locoꝝ diuersitatē. Plus em̄ valet florenus florētinus florentie q̄ alibi. ⁊ plus ducatus romanus rome q̄ alibi. Operak hoc ⁊ monetarum diuersitas q̄nq̄ enim tm̄ valent Venetijs centū ducati q̄tum florentie centū ſex vel centū septem florēni vel plus vel minus. nō em̄ plus soluit: sed tantūdē. Est ⁊ alia rō. f. periculi: cui subijcit campsor. aliq̄n in missione monetarū de loco ad locū. ⁊ ideo si minus aliquid valet quod recipit a campsore in vno loco q̄ illud quod reꝺdetur in alio illud plus sit

ratione periculi ⁊ vt subueniat salarijs ministroꝝ ⁊ pēsio nū ⁊ aliorū in hmōi arte necessarioꝝ vt nō frustra opas ponat ⁊ studeꝫ ppzium in aliorū vtilitatē. Ad qđ bene fa cit qđ scripsit Tho.ij.ij.q.lxxvij.arti.iiij. Non est ergo vsu ra vel contra cōscientiam.

§.XLIX. Est ⁊ tertium ge:

nus cambij qđ ꝺr cambiū p venetias siue cambiū sicum vel cambiū ad libras gressoꝝ ⁊ fit per hunc modū. Ego egens hic florētie,ꝛ.libris grossoꝝ recipio a te campso re florentino ibidē florenos centū ser vel plus vel minus sicut tunc florentie cambia currunt ⁊ valent.ꝛ.libre gros soꝝ:⁊ inde ad vnū mensem reneo: tibi ad restituendū tan tum quātum infra.ꝛ.dies cōputādos a die celebrati ꝓtrac tus valebunt.ꝛ.libre grossoꝝ in ciuitate Venetiaꝝ que aliqñ valent plus aliqñ minus:⁊ sic aliqñ pdit aliqñ lucra tur cambiens licꝫ vt in plurib⁹ lucret. Et vt intelligas ter minum ꝓdictū.ꝛ.libre grossoꝝ intelligunt centū ducato ri. Queritur ergo vtrū licitus sit talis cōtractus. Rndet Lau.de ridol.arguit ꝑ ⁊ ꝓtra ⁊ dicit sic. Aut vis dicere ꝙ hic interuenit mutuū:aut ꝙ pmutatio siue cambiū. Si di cis.ꝙ mutuū cū reddaꝫ idem qđ mutuauit:sꝛ tot libre gros soꝝ hinc ad mensem quot modo mutuāt. restat per ꝓse quēs ꝙ hic nulla cōmittat vsura. nā nulla supuenit abun dantia siue incrementū.xiij.q.iij.c.j.⁊.q.iij.ſi quis obli tus. Nec obstat iuno poterit ꝓtingere ꝙ incrementa suscipi at:cū si hodie ꝓo decē libris grossoꝝ centū ser florenos numeret hinc ad decendiū:id est ad decē dies forte vale bit centumseptē:⁊ sic inde ad mensem recipiet vnū vltra sorē mutuata. Ām etsi vnū plus tunc tēporis valebunt dicte decē libre grossoꝝ ⁊ sic vnū recipiet plus non tñ se quit ꝙ vltra decē libras grossoꝝ recipiat:imo decem tñ. Tolle exemplū in simili. Tu vides ꝙ valor florenī alte rat ⁊ variat de tpe in tēpus ex causis diuersis.nā aliquan do valet tres libras ⁊ sexdecim solidos:aliquando plus: aliqñ minus. Pone ergo ꝙ ego hodie tibi mutuē vnum florenū ꝙ quo tibi trado monetā. ⁊ sic libras tres ⁊ soli dos sexdecim vel in auro:⁊ cambis ⁊ ꝓcipis solum libras tres.⁊ solidos sexdecim:teq; facio debitorē in vno flore no. Inde ad mensem restituis vnū florenū in auro: vel in ꝙcta:⁊ qr tūc valet solidos decē ⁊ septē.dicet ne ille soli dus quem plus percipio de florēo in auro restituto qui valet tunc decē ⁊ septem solidos vel restituto in moneta ad dictā rōnem solidoꝝ decem ⁊ septem vsurarius. Absit a seculo. tantū enim ꝓcipio quantū mutuaui.ſ.vnū florē num vel eius valoꝛem. Ad qđ autē plus valeat tunc ille flo renus.nec tibi nocet nec mihi ꝓdeſt. Nam si emissem de illa pecunia tibi mutuata tpe ꝓtractus mutui vnū florenū ⁊ vſq; in hodiernū diem seruassem iam ex illo totidem.i. tres libras ⁊ decē septem solidos reciperē. Sequeret etiā hoc inconueniēs ꝙ si mutuaui ex charitate ⁊ pure vnū mo diū grani tunc valentē ser:hodie valentē sexpē. tāto min⁹ de grano restituere teneaꝛis:⁊ sic ex gratitudine ⁊ charita te mea incōmodū reportare potero. Volebā em illud ser uare in id tps quo tu mihi restituis:qđ si fecisses illud pl⁹ qđ tūc valet vēdidissem:⁊ qr fuisti tibi mutuādo illud: si minus ꝙ tūc valeat dabis:tūc me dāmificabis. Ad ꝓdicta oꝑime facit qđ scribit Hug.⁊ Arch.post eū.in.c.si qs de ricus.xiij.q.iiij. Si aūt vis dicere ꝙ hic interuenit pmu tatio siue cambiū:longe fortius videt ꝓcedere ꝓclusio me mo:ata:sꝛ ꝙ nō fit vsura. Cū em vsura ꝓprie cōmittat in ꝓtractu mutui:cū hic nō fit mutuū sed pmutatio vel cam biū:⁊ sic ꝓtractus vicin⁹ emptionī ergo nō est vsura. Sed ꝫ primū.ſ.cū ꝺr hic interuenire mutuū. videt esse ter.i.c. nauiganti. in ꝑn.cū ibi no.in glo.Lau. Et pōt huic addi qđ cū dicebat:ꝙ idē reddit qđ mutuat.ſ.tot libre grosso rū:ergo nulla vsura. Rndet ꝙ illas.ꝛ.libras grossoꝝ sperat campsor recipe in maiori valore ꝙ dederit.alꝫ non mutuaret.licꝫ qñqꝫ nō illū recipiat.⁊ sic est ibi vsura cum interueniat mutuū cū intentione lucri.xiij.q.lij.c.j. Exē pla etiā que ibi subdunt de florēno mutuato vel modio grani sunt dissimilia a casu nr̄o:q; em mutuās illa ex cha ritate mouet ad mutuandū:⁊ a casu ꝓtingit illū florenus vel modiū grani plus valere qñ sibi reddit ꝙ cum mutua uit.iō absq; vsura ꝓcipit cū nō intēderet lucrari: ſz ꝓmo seruire.⁊ i tali casu loquunt Archi.Hug. supius allegati. In casu aūt nr̄o lucrū ꝓncipaliter intēdit.⁊ iō vsura. Cōtra sēm vo cū.ſ.dicit interuenire cābiū ⁊ nō mutuū facit: qr si ꝓtractus cābij equipollet quodāmodo ꝓtui vēditioꝝ cū pecunia sit inuēdibilis:necnō ⁊ ipsius vsus qui nō est aliud ꝙ ipsa cōsumptio ab ipsa pecunia inseparabilis, ⁊ sic vnū sine alio vēdi nō pōt:nec etiā vtrūq; simul tanꝙ alter ꝙ alterū creſcat in valore iuxta notata ꝑ Jo.an.sup regula petrū.de reg.iur.sequit ꝙ ꝓtractus nō est licitus. Hec ille. Et his pōt addi qđ cū arguebat supra vsurā hic nō esse qr vsura committit in ꝓtractu mutui:⁊ hic nō est mutuū ſz cā bium vel pmutatio. Rndetur ꝙ vsura ex fraude reperit etiam in alijs ꝓtractibus cū est ibi mutuū implicitū:vnde queritꝫ lucrū:⁊ sic est in ꝓposito. Tandē post multa ipe Lau.hanc questionē sic ꝺcludit:qr: sub spe lucri ⁊ intētio ne plus ꝙcipiēdi ꝙ fit qđ tūc mutuat:⁊ qr vt plurimū sic ꝓtingit:⁊ alꝫ nō mutuaret ipe mutuās talia ꝙ petrank psilo vt oēs abstineāt.ar,eo.ti.c. in ciuitate. Et remittit pro maiori declaratione ad quasdā alias qōnes ipius tracta tus que sup:apposite sunt.ex qbus satis clare haberi pōt ꝙ est vsurarius contractus.

Cōclusio.

§.L. Exercet insuper in ro

mana curia alius ꝺctus a trapezitis seu campsoribus cu rie quē cambiū esse nuncupāt.sed vsura magna est.fit aūt sic. Clericus ꝓsecutus de nouo bñficiū aliqđ ꝙ expeditio ne bullarū ipsius indigēs pecunijs petit a campsore sub mutuo certā summā:puta mille florenoꝝ restituēdoꝝ in patria:puta parisius inde ad sex mēses in moneta ibi cur renti:ei quē ille statuerit.mutuat campsor.sed vltra lucrū cambij exurgēs ex varietate valoris monetarū in diuer sis locis exigit ab eo quinqꝫ vel octo ꝙ centenario sicꝫ ei respondet. Queritꝫ nr̄ū fit licitū. Et qđ liceat querī ali qui ꝓbare ad excusandas excusationes in peccatis tripl⁹. Primo rōne more:q; tūc veniūt vsure soluēde: nō vt vsu re. Sēd noie itereſſe. nam habēdo illā pecuniā cū ea lu cratus fuisset:ſz nō habēdo nō potuit ea exercere.⁊ sic cō sequit dānū.ar.xij.q.ij.ſi quis de clericis.⁊ extra de fide iusso. quenit. Tertio rōne piculi:q; pōt beneficiatus mori in via.⁊ sic posz campsor totū amittere:vt cū magnis la boribus ⁊ expēsis rehabere.ar.de vsu.c.nauigāti.ex nota tis ibi per Jo.cal. Sed fatendū est vsuram esse expressam qr ibi lucrum sperat ex mutuo qđ ptinet ad rōnem vsure: vt.xiij.q.iij.ſi fenerauerit.⁊ ex de vsuris. ꝙsuluit. Et ad rōnes eoꝝ respondet primo ꝙ in casu dicto nō est dare mo:ā cum nonduum aduenerit terminus solutionis fien de cōuentus. Tunc em veniūt soluēde.qñ.ſ.post terminū datum quis nō soluit:vñ recipit tale dānum. Ad secundū dicendū ꝙ illud habet locū.ſi de interesse quoad damnus emergens:puta ſi mutuans ipe acciperet ad vsuram sin Jmmo.⁊ Jo.an. Qđ si quis dicat etiā habere locū quoad lucrum cessans:vt Posti.⁊ Pe.de ancha.sentiūt. Nec etiā hoc excusat in vitio vsure talem cōtractum:qr dicunt pre fati hoc esse verum qñ mutuans omnino intēdebat ex pe cunia mutuata emere vnā possessionez iam sibi paratā ad emendaz vel exercere in negociationib⁹ licitis: vñ verisiḿ sperabat lucrū que hic cessant.⁊ ſ.a campsor nō intēdebat emere possessionē nec exercere in negociatione:ſz in simi libus mutuis ꝙ hmōi. Ad tertiū respondeo ꝙ ita cautos se faciunt ꝙ diuersas vias ꝙ sunt quasi securi de capitali sed ſi esset piculum etiā non excusaret cū rōne mutui hoc petant.ar.ex de vsu.nauiganti. Est ergo lucrū fenebre et restitutioni obnoxium. Qđ aūt ꝓpinas faciant ⁊ munus

Opinio verior.

ra largiant ꝓo beneficiandis ad instantiam eoꝝ ꝓlatis cum quibus habent amicicia ipsi campsores vt operē tur ꝓo beneficijs obtinendis ꝑ eis.hoc iam spectat ad sy moniā.ſ.q.j.qui studet.de qua supra dictum est.

De venditione ad terminum. Capitulum. VIII.

E venditione ad ter

d minū pōt exponi illō ps̄.ciij.Terminū posui sti quē nō trāsgredient:neq; cōuertent opire rā.ſ.tu de⁹ sicut alijs reb⁹ posuisti terminū:ita ⁊ valoꝛi rerū q̄ sunt venales terminū ꝓcij ꝑ tu rō dictat:quem iusti hoies nō trāsgrediunt⁊ augēdo ꝓciū. Neq; peruertent.ſ.in minuēdo ꝓciū ipi iusti i emēdo min⁹iusto ꝓcio.opire.ſ.ad deuorādū ⁊ absorbēdū terrā.i.pauper. Triplex ē terminus. Est igit primo terminꝰ ꝓcij iustificati ibi. Terim posuisti Est ſcō terminꝰ ꝓcij augmētati.ibi.quē nō trāsgredient Est tertio terminus ꝓcij minoꝛati.ibi.neq; conuertēt operire terram.

Triplex grad⁹ iusti ꝓcij.

§.I. Primum ꝓciū vendi

tionis ꝺr iustificatū ⁊ limitatū. Et circa h̄ ꝓnotandū est ſm Scho.in.iiij.di.xv.q.ij. Pensatio valoris vsualiū rerū vir aut nūꝫ pōt a nobis fieri nisi ꝓ coniecturam seu ꝓba bilē opinionē. Et hoc q̄dem nō punctualiter seu sub rōne ⁊ mēsura indiuisibili in plus ⁊ minus. ſz sub aliqua latitu dine cōperenti.circa quā etiā diuersa nominū capita ⁊ iu dicia in estimatione differre vident. Proinde varios gra dus ⁊ modicā certitudinē multūq; ābiguitatis iuxta opi nabilē modū in se includit. Quis quedā plus ⁊ quedā mi nus. Cōcor.in hoc tho. Proinde aduertēdū est ꝙ hmōi ꝓmi.ꝓcij iustificati ⁊ limitati pōt etiā distinguiꝛ tripler li mitatiōis grad⁹ etiā iust⁹. Primꝰ pōt notari pius Scōs discretus. Tertius vo rigidus. Primus est ꝓcij minoris Scōs est mediocris. Tertiꝰ est maioris. Verbi gra. Sint ꝛ.petie pāni eiusdē videlz bonitatis.laboris artificij atq; expense. Harū tri.ꝛ.petiaꝝ ſm varia capita ⁊ diuersas sen tentias circa illas a variis varia estimatio fiet. Et tandez reperient ipi estimatores circa illas triplꝫ variari. vtputa Quidā estimabūt quidam illaꝛ.ꝓcij.l.ducatoꝝ.⁊ hic pōt dici ꝓcij limes⁊ gradus pius. Jtē alij.l.cū dimidio.⁊ talis dici pōt limes ⁊ gradus discretus. Quidam vero alij.li.⁊ hic dici valet limes ⁊ gradus rigidus ⁊ feuerus. Propter varietatem ergo emptoꝝ ⁊ venditoꝝ unum aliqua istarū pe tiarum pāni ꝑ pecunia numerata vendet.l. ducatis.aliq. l.cū dimidio.⁊ aliqua dabitur ꝓo li. Nunc aliquis venit nō habens denarios vñ ꝑsentialiter soluat.dilationem so lutionis poscit.ſi igit venditor tūc nō statim soluendus ꝑ pter hmōi ꝓcij expectationē ꝓcium augeat non tñ vltra vltimū limitē iusti ꝓcij ſz stat in summa.li.ita ꝙ quācunq; solutionē ſpliozi tpe gratis seu ex pacto expectaret nunc ob hoc vltra illū limitē iusti ꝓcij aliqđ accipet. nō est ibi ex vi ꝓtractus vsura ſm sniam magnoꝝ doctoꝝ. Nō huius est ꝙ talis nō vēdit terminū.nec ꝑpter expectationē reci pit aliqđ vltra iustū ꝓcciū rei quā vendit ꝙuis nō faciat ḡram remissionis ꝓcij descendēdo ad.l.qđ quidē libenter faceret si ille solueret statim. Nā aliud est nō facere ḡram illā ꝑ eo ꝙ facit ḡram expectatiōis atq; aliud est ꝑpter h̄ id est ꝑpter expectationē simpl⁹ excedere ꝓciuz iustum. Stat igit talis in limite rigidi grad⁹ q̄ ex iusticia esse mi nime pōt dici. Sz si iste solueret statim ꝺdescenderet vsq; ad limitē grad⁹ pij.i.vsq; ad.l. Notādū insup ꝙ cui ꝺs vēdit merces qualcūq; lanā:linū:pānos:victualia⁊ hmōi certo ꝓcio maiori ꝙ fit illud qđ tunc valent cū venduñ ex eo qr nō intendebat eas vendere sed seruare vsq; ad tē pus quo ꝓbabiliter estimabat tñ tunc valituras vl⁹ plus ꝙtū nunc vendit sed ad instātiam alteri⁹ vendit. istud est etiā ꝓcciū iustificatū ⁊ licitū. vt exꝑsse dicit.c. in ciuitate. de vsuris. Sec⁹ aūt si nō intēdebat ea seruare ſz tūc vēde re.vel etiā si nō est ꝓbabile seu verisiḿle ꝙ eo tpe quo vole bat in futurū vēdere tñ debebāt valere ꝙtū nunc vēdit qr tūc haberet respect⁹ ad terminū nō ad indēnitatē suā. vñ esset vsura. Jdē dicēdū de emptore.ſ.ꝙ si emptor dat ꝑ ciū mercū anteq; recipiat merces ⁊ minus dat ꝙ tuncva lent ci emit ex eo qr eo tpe quo recepturus est merces ve risiḿ estimaꝫ ꝙ minus debeāt valere ꝙ tūc cū emit. vel sal tem dubiū est vtrū plus vel minus sint valiture ꝙ sit ꝓciū datū. ꝓciū est iustificatū ⁊ licitum. puta de mense martij emit sextariū frumēti valentē tunc mediū florenū dandū sibi ꝑ mense iulij qñ estimaꝫ valiturū.xxx. solidos vel est dubiū si valebit triginta solidos aut etiā.xxv. vel plus ⁊ ꝑ babile dubiū. emēdo.xxx. solidis nō reputaꝫ illicitū. ar. ad hoc in.c.in ciuitate. ⁊.c. nauiganti. Secus si rōne ātici pationis solutionis ꝓcij ante receptionē mercū diminues ret ꝓciū tūc currens. vel si verisiḿle estimaret minoꝛi ꝓcio nō posse valere merces illas emptas ꝙ fit illud qđ dat. ſz bñ multo ꝓo maiori ꝓcio qr tunc esset usura.

Intēdēs seruare maiori ꝓcio vēdit.

§.II. Secūdus ꝓcium rei

vēdite ꝺr augmētatū seu multiplicatū. qđ q̄dē fit cū a ven ditore qr ēptor de re empta ꝓciū nō soluit statiz sed termi nū querit. ideo vendit or ꝓciū petit vltra debitū iusticie au gmētatū. verbi gratia. Vult ꝑpter terminū sex mensiū de qualibet peria ꝓdicti pāni. iiij. vel. lv.ꝛ qñqꝫ vltra. qđ qui dē manifesta vsura est. sicut ꝑ determinationes ecclesie ptz vt extra de vsuris.c.ꝙsuluit. Sed qr mercantes iniusti ad excusandas excusationes in peccatis ꝓ se habere conan tur quasdā in hoc defensiones:ideo de eis cū responsioni bus suis aliqua subiūgam⁹. Pro equidē dicit qr mer cator⁊ lucrari licet ex quo ꝓ cōi vtilitate labor⁊ ⁊ expen sis ⁊ multiplicib⁹ periculis se exponit:qr iustū est vt inde reportet lucrū cōpetēs officio suo. Et qđ facere minime po test nisi in vendēdo merces suas sic ꝓciuꝫ taxet qr ꝑpensas oibus laboꝛib⁹ piculis ⁊ expēsis circa merces suas factis vel fiendis lucret.ꝛ.vel.xx.ꝑ cētenario. Hoc q̄s agere non pōt nisi ꝑ expectatione solutionis vsq; ad hoc augeat pre ciū solutionis mercū suarū. vt.ſ. pensata hmōi expectatio ne cum cereris circūstātijs lucret finaliter.ꝛ.vel.xj. Ad qđ rñdet ꝙ istud nō est simpl⁹ verum. ſ.q; in omni casu licet mercatoꝛi plus vendere q̄ ei ꝓsiterit:ſz aliqñ oz ꝙ tātūdē vēdat:aliqñ etiā min⁹ aliqñ etiā plus ſm ꝙ plus vel min⁹ illo tpe quo vēdit valet illa mercātia. qđ ꝑcedit ex abun dātia vel penuria ei⁹ ⁊ ſm ꝙ plus vel minus repit. ⁊ h̄ ꝑ bat triplꝫ. Et ꝓmo dicēdū est ꝙ licet mercator sicut ꝓdicti est ꝑpter ꝓdictas cās lucrari possit nō tñ modo licito sicut ꝓtingit in vendendo ad terminū ⁊ obseruādo alios illicitos modos. Jtē ſcō sicut intuentib⁹ ꝑz ex ꝓdictis seq̄ret ꝙ dato ꝙ mercator merces valoris centuꝫ ducato ruꝫ ꝑ mille ducatos emisset:tūc ſm ꝓdicta positiōes posset ꝑ quēcūq; illicitū ꝓcū illas illicite vendere sic ꝙ vltra mil le ducatos lucraret.ꝛ.vel.xv.ꝑ centenario qđ quidē patēt ter irrationabile est. Seq̄ret etiā tertio ꝙ si in terra vel tpe maxie caristie merces suas ꝓcio magno emisset posꝫ set ꝑpter hoc in loco vel tpe i quo merces ille essent viles vēdere illas etiā ꝓcio maioꝛi ꝙ emisset saltem ꝑpter expe ctatiōem solutiōis. qđ q̄dē absurdissimū manifeste appet atq; iniustū. Scōo etiā dicūt ꝙ nō intēdūt merces suas cari⁹ vendere ꝑpter tps ſz ꝑpter recupandū dānus qđ ex dilatione solutiōis incurrit:qr si ꝓdictos denarios statim post mercū vēditionē haberēt possent cū eis interim lu crari qđ facere nō possunt.qr nō statim soluunt. Ad qđ etiā tripliciter rñderi pōt. Et ꝓmo dicendū ꝙ si talis ven dito: inde lucrari posset posſibile etiā foret non lucrari. in supꝛ pdere capitale. nūc aūt qr nō stat in piculo talis dā ni nō pōt stare in certitudine talis lucri. Insup ⁊ ſcōo qr nō h̄ret lucrū de re nō sua.i.ō mutuo dato i ēptiōe. Preter ea ⁊ tertio mercator nō ꝑt in pactū deducere recōpēsatiōez dāni. qđ ꝓsideraꝫ ex h̄ qr sua pecūia nō lucraꝫ vt possit ven dere qđ nōdū ē ⁊ pōt ab hīdo multiplꝫ ipediri ſm tho.ij.

ſi.q.lxxviij.arti.ij. Tertio q̄s hoc dicunt facere:q; frequēter apper ꝙ debitor:es nō ſoluūt in tpe aſſignato.ꝛ circa reſtitiōem taliū denarioꝝ oꝝ eos facere magnas expēſas aliq; etiā munꝰ ſoluūt:q; recedūt vel fallūt. Ad q̄ dūpliciter rñderur. Et ꝓmo dicendū eſt ꝙ licet multi q̄bus talis terminꝰ ꝛceſſus eſt in termino nō ſoluāt.multi etiā ſunt q̄ in termino ſibi dato ſoluūt.ꝛ tñ ꝑciū q̄ꝫ̄ ꝓpter tps mercibus additū eſt nō minuit ab his q̄ in dato termino ſoluunt q̄re eque vtriſq; vendere terminū ineq̄litas ꝛ iniuſticia eſt:q; iuſtus nō dꝫ ferre penā iniq̄ ſeu mali debitoris. Verū ē q̄ ex ꝺ fideiuſ.c.querit.ꝛcedit rōne interueſſeſi debitor: nō ſoluit i termino ſibi dato credit:r ſuari dꝫ indēnis:nec tūc eſt ibi vſura:cū vſura ſit:q; rōne mutui ſperatur lucrū.ibi⁹ aūt talis exerceſcētia nō recipit niſi rōe dāni vitādi nō lucri hñdi.Ab illis q̄ q̄ in termino nō ſoluunt exigat recōpēſatiōem ſui dāni nō ab alijs. Quātū ad aliā ptem ſue excuſatiōis.ſ.de his q̄ nunq̄ ſoluunt vñ dānificatur.Talibus rñdendū eſt ꝙ eoꝝ ꝛſcia pōt ſtare merito inquieta:cū ꝛ de tali termino dato culpā habeant.ꝛ aliaꝝ cū ſuba pdant.Nā non cogunt talibus vendere nec illis vendere nō ſoluturos.ꝛ rōne dubiꝰ in mutuo q̄ eſt ibi implicitū nōlies ſperare lucrū.eſt de vſuris. nauigāti.Nec eſt iuſtū ꝙ in termino ſoluentes patiant penam ꝓ⁹ non ſoluentibus:ꝛ dictum eſt.

Iuſtꝰ ſoluens non ꝺz pati penam non ſoluentis

§.III. Tertiū vero precium

rei vendēde ſ: mino:atum:ſicut ꝓz in vendēre pānum:vel equū ꝙ centum florenis cū expectatiōe tpis:puta vnī⁹ pāni ei q̄ ſibi mor eſt reuēditur' ꝙ.ꝛc.tunc recipiendū. Primꝰ eſt dñs panni vel equi tradidit illi.ꝛc.flo.ꝛ q̄ꝫ̄.lxxx.ſed manualiter tūc. Ille vo q̄ ꝓmo emit nihil tūc ſoluit ꝓmo dño rei:ſz inde ad annū.patēs igit eſt ꝙ iō ſcōs reuēdidit ꝓmo vēdēti ꝙ precio ſatis mino:ri:q; ſub quadā mutui rōne potiuſq̄ ſub realiveritate ſolutiōis tradidit ille ſibi.ꝛc. vel.lxxx.ab eo debēs rehabere centū quos ipſi ꝓmo venditi nō ſoluit.tūc ꝓterea talis ꝺctus vſurari⁹ eſt ꝛ oīm malignitate ac duplicitate plenus. arg. xiiij.q.iij. pleriq;.

Aduertēdū eſt tñ q̄ ſi q̄s absq; intētione reemēdi rem a ſe vendendā absq; fraude vendidiſſet equū ꝙ centū flo.et tñ ab ēptore ſimplr vendēti ſibi ſicut ꝛ cuicūq; emere volēti reuēderet illū ꝙ ꝑcio mino:ri nō eſſet vſura.poſſet tñ ibi eſſe pcm iniuſti ꝑcij. Poſſet etiā hec receptio taliter circūſtātiari ꝙ nō eſſet ibi pctm mino:atiōis iniuſte.tñ talis ꝺctus fieri ſolet etiā in fraudē vſuraꝝ. Propterea ſ vltimū nō eſt vtile pdicare niſi cū iſta additiōe.ſ.cū ꝑdicti emētes ꝑcio mino:ato nō ſint artiū ꝛ legitimaꝝ mercationum et ciuitatū ꝓ⁹ ꝓpio cōmodo deſtructores. Sz q̄ꝺ remediū dabiſ lanificib⁹ ꝛ alijs mercatoꝝib⁹ q̄ ob id ꝑciū vltra iuſticiā mino:atū nequeunt vēdere pānos vel merces ſuas quin multū amittāt de capitali ſi ad terminū vēdere nolūt dictas merces. q̄ꝫ̄ ſi nō vendāt ad terminū nō ꝑnt repire emptorē. Inſup talis eſt q̄ꝫ̄ in ciuitate cōſuetudo ꝙ cōi bono iam longo tpe introducta. Ad ꝺ dicendū eſt ꝙ ſi talis ꝓſuetudo de dilatione ſolutionis introducta ſit ꝙ cōi bono:ꝛ nō in fraudē vſuraꝝ:ſed ꝙ expeditione mercantia rū:tūc diſtinguēdū eſt ſm Tho. vt dicā i.ſ.ſeq.q; aut mercator: merces ſuas vēdit ad terminū vltra q̄titatē iuſti ꝑcij aut non. Si ꝓmo mō nō eſt dubiū q̄ ꝺctus vſurari⁹ eſt cum in eo expectatio tpis ſub ꝑcio iniuſto cadit.ꝺ.c. cōſuluit.eſt de vſuris. Si aūt ſcō modo:q; ſm q̄titatem iuſti ꝑcij vendit ſz terminū tradat ꝛ ꝙ termino ꝑcio maiori vēderet vidēdū nō tñ eſt ibi vſura.nec ꝓmo obſtat ſi ꝓ⁹ mino ri ꝑcio daret ſi ſtatim ſibi pecunia ſolueret.q̄ꝺ quidez pōt ꝙ ſiſte in alijs debitis apparere:quēadmodū ſi alicui aliq̄ debeat ad certū terminū q̄ꝺ de eo q̄ eſt ſibi debitū aliq̄ dimitteret ſi citius ſolueretur. Conſtat nēpe q̄ ille dimittere ſibi poſſet:ꝛ tñ ab vſura iminus eſſet ille.ſ.q̄ dimitteret de debito.ꝛ ille etiā cui dimitteret ſm quoſdā. Sed ſ nō ſemꝑ credo verū.ſ.q̄tum ad debitorem ſoluentē ante tps.ſ.q̄ñ ex anticipatione ſolutionis debiti ille ſoluēs ſuſtinet dānum:puta q; opz eū accipe ad vſuram vel vendere res ſuas in villioꝝ ꝑcio quas reſeruare volebat ad tps cū plus vendunt.vel etiā cū non tam ex anticipatione ſolutionis q̄ ex quadā liberalitate ſibi remitteret:q̄ꝺ tñ de facili nō eſt credendū niſi ex circūſtantijs ſufficientib⁹ appareat. Sc̄o etiā nō obſtat ſi q̄s dicat ꝙ ad denarios numeratos illa mercātia tm nō poſſet vēdi q̄tū cū ꝑdicto termino aſſignato:ꝛ res tm valet q̄tum vēdi pōt.vt.ff.ad trebel.l.j.§.ſi hec res. Itē q̄ licet plus oſtiterit ſi cum tali termino plus vēdat q̄ cū denarijs numeratis vendi poſſz illud plus ꝑcipiē vltra ſortē. Ad hoc dicendū ꝙ ꝓſuppoſitis his q̄ ſupius dicta ſunt ꝙ licz non ex natura ꝺctus ꝛ mercātie:ſz ex malignoꝝ mercatoꝝ malicia in vendendo illicito modo terminū ꝛ mino:ādo iuſtū ꝑciū nō obſeruetur iuſte mercationis via.tñ iuſtis mercatoꝝibus relinquitur ſemita q̄ua obūbrata ꝛ arta q̄ licito modo mercari pñt:pnde rebus ſic ſtantib⁹ ſi lanifex ꝛ mercator tm vendit pānos ꝛ merces ſuas ad terminū ꝙ ēptor vēderet ad denarios numeratos ſi pdicte impietates ceſſarēt nō ſibi edificat ad gehennā.Et cū dicebaꝝ ꝙ tm res valet q̄tum vendi pōt.dicendū ꝙ verū eſt ſi ꝙ tanto q̄tum valet pmittit vendi:ꝛ nō obſtēt malicie pdicte.cū pdictis ꝛco:. Tho.in quadā ſua reſponſione que hic ponitur.

§.IIII. Et pro maiori declaratione huius materie.ſ.de vendendo ad terminū.

Nota q̄.b.Tho.req̄ſitus ſup hoc a lectore florētino. Utruz ſi in expectatione tpis de ſoluendo ꝑcio plus petaꝝ q̄ ſi tunc ſoluaꝝ ꝑciū cū res vēdit ſit vſurarius ꝺctus. Sup quo colatiōe habita cū Hugone cardinali ꝛ quodā electo capuano ſic ꝓ⁹pas rñdit. Primo dico ꝙ ſuppoſito ꝙ cōſuetudo de dilatione ſolutionis vſq; ad ſpaciū trium menſiū ſicut ꝑdixiſ ſit ad cōe bonū mercatoꝝ.ſ.ꝙ expediendis mercationibus:ꝛ nō in fraudē vſuraꝝ introducta:videt eſſe diſtinguendū. Quia aut venditor vendit ſuas mercātias ad terminū ꝑdictū vltra q̄titatem iuſti ꝑcij ꝑpter expectationē aut ſm iuſti ꝑcij q̄titatem. Si ꝓmo modo nō eſt dubiuz eſſe vſurariū ꝺctū cum expectatio tpis ſub ꝑcio cadat.nec pōt eſſe excuſatio ſi venditor ſit ſeruiens ꝙ ſalario ſuo potius miniſter q̄ domin⁹ apothece cū ob nullaz cām liceat ꝙ tpe expectationis pecunie ad ꝑcium augeri. Si autem ſcō modo nō eſt vſura.nec obſtat ſi ꝙ mino:i daret ſi ſtatim ſibi pecunia ſolueret.q̄ꝺ ꝙ ſimile pōt ꝓbari in alijs de bitis:q; ſi alicui debeaꝝ aliquid vſq; ad certum terminum q̄tūcunq; de eo q̄ eſt ſibi debitū dimitteret ſi ſibi citi⁹ ſolueretur.conſtat eum cui debetur a peccato vſure eſſe immunem. licet enim plus debito accipere ꝓpter dilationem tpis vſurā ſapiat.minus tamen accipere vt citius ſibi ſoluatur vſurā non ſapit.maxime ex parte eius qui minus recepit:q̄uis ex pte eius qui minus dat videaꝝ eſſe aliquis mod⁹ vſure cū ꝛ ſpaciū tpis vendat. Vñ ꝛ in caſu ꝓpoſito plus eſſet timendū de vſura ēptori vt ante tres menſes ſoluat ſi minus iuſta eſtimatione pānos emit:q̄ vendito ri qui minus accipit vt citius ſibi ſoluatur. Ex quo etiam patet quid ſit ad ſcm caſum dicendū:q; ſi mercatores ruſcie portantes pannos de francia vt de eis vſq; ad tps reſurrectionis ꝑcium expectarent plus vendant pannos ꝑpter expectationē ꝑdictā q̄ valeant ſm cōe fo:z non eſt dubiū eſſe vſuram.ſi aūt nō plus q̄ valeant ſed q̄tum valent plus tñ acciperent q̄ ſi eis ſtatim ſolueretur non eſt vſura. Itē tertio caſu etiā ſiſt dicendū vidēt ꝙ ſi illi qui pecuniā mutuo accipiūt cū vſuris:illam vſuram recupare volunt plus vendētes pānos q̄ valeant ꝑpter expectationem ꝑdictā:nō eſt dubiū eſſe vſurā cū manifeſte tps vendatur.nec excuſanꝭ ꝑpter ꝺ q̄ volūt ſe ſeruare indēnes:q; nullus ꝺz ſe ſeruare indēnez mo:taliter peccando. Et licz alias expēſas factas licite:puta i ꝓtatiōe pānoꝝ poſſint licite recuparenō tñ vſuras quas dederunt cuz hec fuerit

Opuſcu lo.lxvij.

Cōſuetudo dilationis ꝓpter expeditione mercātiarum.

Infra .§. ſeq̄.

iniuſta datio.ꝛ preſertim etiā cū in dando vſuras peccauerint occaſiōem peccādi vſurarijs dāteꝝ:cū neceſſitas q̄ ponit.ſ.vt honor:abilius viuāt ꝛ maiores mercationes faciāt nō ſit talis neceſſitas q̄ ſufficiat ad excuſandū pctm ꝑdictū. Ptz etiā a ſiſ q̄ nō pñt in vendītione pānoꝝ expenſas recupare q̄s incaute ꝛ imprudēter feciſſent. ptz etiā ex ꝑdictis q̄ꝺ in quarto caſu q̄rebaꝝ. Nā ille q̄ ad certū terminū dare dꝫ ſi añ terminū ſoluat vt ei aliq̄ꝺ de debito dimittaꝝ vſurā cōmittere videtur.q; manifeſte tps ſolutionis pecunie vēdit vñ ad reſtituōem tenet. Nec excuſatur ꝑpter ꝺ q̄ ſoluēdo añ terminū grauaꝝ vel q̄ ad hoc a creditore inducitur.q; eadē rōne poſſent oēs alij vſurarij excuſari.hec omnia beatus Thomas.

§.V. Queritur de barocho

De pānis vēdēdis,

lis. Eſt aūt hmōi quidā ꝛractus q̄ ſic fit. Vendit lanifex retagliatori.ꝛ.pannos ad terminū vnī⁹ anni ꝙ precio florenoꝝ ꝙngentoꝝ.venit ex trāſuerſo Titius egēs pecunia et puenit cū retagliatore q̄ de pñti ſibi tradat florenos quadringentos q̄nquaginta.ꝛ ipſe ꝛtētabit lanificē in die termini de q̄ingentis.mō q̄ritur an talis ꝺctus ſit licitus.ꝛ ex q̄ pte ſeu ex cuius pſona. Iſtā materiaz tractat.d. Aug. de uſuris.in ſuo tractatu de vſuris in tertia pte.ꝛ ei⁹ dicta de vbo ad verbū ponunt. Dicit q̄. Ex pte titij nō eſt dubiū q̄ nō eſt illicit⁹.niſi q̄tenus dicim⁹ licitū vel illicitum mutuo recipe ad vſurā.de q̄ hēs infra. Ex pte vo retagliatoris dicas q̄ aut vendit pānos ad rōnē q̄ngēt oꝝ ꝛ tunc ē illicit⁹:aut ad rōnē quadringētoꝝ q̄ñq̄ginta.ꝛ tunc ſecus. Ex pte aūt lanificis dico ꝙ aut dicti pāni valebāt tpe venditionis q̄ngētos.ꝛ q̄ngentos hūſſet vēdendo vocabulo alludēs ad ꝛtātos.ꝛ tūc ꝺctus eſt licit⁹.aut tūc valebant min⁹ q̄ngētis ſz ꝑpter dilationē ſolutionis q̄uenit de q̄ngentis.ꝛ tunc dicas ꝙ aut dubiū eſt an ſolutiōis tpe plus vel min⁹ foꝛet valituri.aut certū ē ꝙ tūc illud vel pl⁹ ſunt valituri.aut min⁹ ꝙ illō. In ſcō caſu nō ē dubiū ꝙ licitus ē ꝺct⁹.ꝛ ſiſ i tertio ꝙ illicit⁹ ē. In ꝓmo vo dicas ꝙ eſt licit⁹ ſi alꝫ nō erat vēditur⁹.alꝫ ſec⁹ vt ꝑdicta oia ex decreto talib⁹.in ciuitate.ꝛ.c.nauigāti.ex eo. Caueat ſibi inſup ab intētione deprauata in his caſib⁹ i q̄b⁹ licitū affirmauimus:vt in hac rē decre.ꝛſuluit. Ideo bñ ſiſuluit papa in.d.c.i ciuitate.in fi. Et in ꝺ lanificibus meis cōpatioꝝ.quoꝝ q̄daz vt ꝓcepi ad ꝛtātos vēdere nolūt eo ꝙ min⁹ q̄ ad terminū ꝓcipent. Verū q; mihi dr.ꝙ ſi venderet ad ꝛtantos nō habēret tm ꝺ pānis q̄tū oſtiterūt:rudis lane materia ꝛ aliis expēſis interueniētib⁹ cōputatis. Videndū eſt vtrū ſaltē q̄tum eis oſtiterit vel conſtat vendendo ad terminus ꝙ ꝳcipere valeant. Et vidēt ꝙ ſic.q; nihil vltra ſortez ꝓcipiūt. In ꝛrariū facit:q; tantuz res valet q̄tum vendi pōt.ff.ad trebel.l.j.§.ſi heres.ff.ad.l.falci.l.querebatur.ff.de furtis. l.ſi quis vxori.§.fi.ad.l.rhodia.de iactu.l.ij.§. porro.nota extra de reſt.cū cauſam.ꝛ in.c.in ciuitate.ſ.e.ergo ſi plus vendunt q̄ valeat non obſtante q̄ plus oſtiterit illud pl⁹ percipiunt vltra ſortem. Dico q̄ attento oſtito rudis lane tincture ac manufacture nō ē veriſimile q̄ lanifex debeat inde ꝙ minoꝝ precio vendere pānum q̄ ſibi oſtiterit q̄ſſimo pluri conſideratis opis pſone ipſius lanificis. Si ergo nō repit qui velit ꝙ tanto emere hoc non ꝛtingit ex eo q̄ plus nō valeat pānus maxime ꝑſiderato q̄ retagliatoꝛ ꝙ pluri vendat ꝛ emptoꝛe repit. Si ergo ex impoſtura retagliatoꝛ vel alioꝛ mercantiuꝛ q̄ ſimul ſe cōponere debēt ꝙ nemo niſi ꝙ tanto pānos emat niſi termin⁹ ꝛcedat ſimo audiui q̄ ſunt q̄dā lanifices in pecunia plurimū abūdātes.q̄ plus cure in pecunia q̄ in aia ponentes ſunt hoꝛ cā. Nā pecunia nō egētes vendunt ad terminū ꝓ⁹ maioꝛi q̄titate q̄ ſi venderent ad ꝛtantos ꝙ per hoc alij q̄ vellent vendere ad ꝛtātos nō reperiūt qui ab eis velint emere niſi ad terminū vel ſi emūt ad ꝛtātos nolūt emere ꝓ⁹ q̄titate debita ꝑpter q̄ oꝛ tales vēdere ad terminū ſicut illi potentes. Quā obiez dico reb⁹ ſic ſe habentibus ꝙ

§.VI. Item nota q̄ cum aliꝛ

q̄is vendit res ꝙ ꝑcio q̄ꝺ nūc currit.ꝛ addit pactum ꝙ ſi plus valebūt vſq; ad paſcha vult illud plus. Si aūt min⁹ valebūt nō min⁹ vult.ſm hoſti.pculdubio vſurarius eſt. Item q̄ emūt a paupib⁹ oues ꝛ boues quos illi forte nō habent ꝛ talia animalia locāt eis.tales emptoꝛes ſi ſciūt vel credūt hoc.ſ.q̄ vēdit⁹ ille nō habeat.vſuraz cōmittūt ſm Ulri. Sz ſi credūt eos habere ꝛ ſine fraude emūt non eſt vſura. Itē q̄ nunc emūt certos equos tradēdos ēptoꝛi ab ipſo vēditoꝛe in certis nūdinis.ſi eman⁹ mino:i ꝑcio ꝙ eſtimen⁹ eos ibi valere.vſura eſt. Si aūt de valoꝛe veriſimiliter dubitaꝝ.nō eſt vſura ſm Ulri.

§.VII. Sed quidcum quis

nō erat venditurus res in loco illo in quo q̄s vult emere ab eo.ſz in alio vbi charius ille res vendunt:nūquid vēdē do ſm illud ꝑciū loci quo volebat deferre vſurā cōmittit. Rñdet Inno. poſt Ray.ꝛ dicūt q̄ nō dūmodo nō accipiat ar vltra id q̄ꝺ acceptur⁹ erat ibi quo portare volebat.q; q̄ iure pōt chari⁹ vēdere.ꝑpter dubiū tpis.eodē iure pōt charius vendere ꝑpter dubiū loci.extra eo in ciuitate. Sed ſi ſiſ ꝛeprobat. Poſt.tū q; nō eſt verifiſiſ q̄ aliq̄s talē emptionē faceret niſi multū egeret.ꝛ ſic via ꝙ talē opinionez parātur figmētis.tū q; laboꝛis ꝛ expēſaꝝ itineris habēda eſt rō.extra de voto.magne. Jo.an.ꝛco:.has opiniones.di.q̄ ſi ſtatim ille emptoꝛ ſoluit ꝓ⁹ciū puat vera opinionem Inno.ſed ſi differaꝝ ſolutio ꝑciū tūc videt ꝓcedere rō Inno.ſti.ꝛ ceſſare rō Inno.q; in dubio tpis pōt cōmodū puenire venditoꝛi ꝛ emptoꝛi.ſed hic nullum cōmodū emptoꝛi. Et hanc diſtinctionem approbat Jo.ca.

§.VIII. Quid ſi quis vendit

Emptio ꝓdicioꝝ.

ꝓdiū cū tali ꝓditiōe q̄ vſq; ad tot annos ſi reddit ꝑciuz rehabeat ꝑdū. Rñ.ſm Ray. Poſti.ꝛ Bern. hic non eſſe mutuū vñ nec vſurā.ſ.ex forma.ꝛ empto:ſ fac fruct⁹ ſuos q; vēditio ē.ꝛ hoc intellīgas niſi talis vēditio fuerit facta in fraudē vſuraꝝ.qđ pōt ꝓſumi ſi modicū eſt ꝑciū reſpectu valoꝛis rei.extra de emp.ꝛ vend.ad noſtra. Itē ſi ſit in pacto q̄ reſtituat aliq̄d plus q̄ fuerit ꝑciū.extra de pig.illo vos. Itē ſi empto:ꝛ ꝓſueuit exercere vſuras.vt in dicto ca. illo. Sed ſi empto:ꝛ intēdit realiter emere ꝛ iuſto ꝑcio tñ dat illi venditoꝛi illā ptātem reemēdi poti⁹ tñ vellet ꝙ ſibi remaneret ꝓdium non eſt vſura.

§.IX. Sz quid ſi quis emat

Emptio ſegerum.

fructus ſiue ſegeres ꝓuēturas hoc anno de agro ſemina to. Rñ.ſm Ul.ꝙ nō eſt vſura ex forma ꝛractus.pōt tamē fieri in fraudē vſurarū q̄ ſi veriſimiliter ſciat ꝙ fruct⁹ colligēdi etiā cōputato dubio quo pñt impediri valebunt tunc pluſq̄ illud qđ nunc daꝝ.fraus vſure eſt. Si aūt pbabiliter dubitaꝛ vtrum plus vel min⁹ debeant valere nō eſt vſura. Idem hoſtien.ꝛ Ulri.ꝛ eodē modo dicenduz ſi quis emat fructus ꝓuenturos vſq; ad tres vel quattuoꝛ vel plures annos.

§.X. Quid de contractu

Emptio redditui.

quē vbiā vocāt q̄ ſic celebraꝝ. Dāt q̄dā ciuidā monaſterio centū cū pacto quoad vitā ſuā ꝛ cuiuſcūq; ex eis eccleſia

illa seu monasteriū det illis quolibet āno.xvj.dictaq; centum sua sint.s.monasteriū:hoc adiecto:q̄ si durāte vita talium monasteriū voluerit ☞ctum rescindere ꝛ dicta centū restituere optionē hēat:ꝛ tunc a dicta annua solutione sit liberata:ꝛ ꝑpter hoc oīa ꝛ singula bona sua monasteriū obligauit.est ne licitus ☞ctus.Et posset videri q̄ sic:q; que dā emptio est illius ānualis redditꝰ.hic interuenit ꝑcium hic est merces.s.certꝫ redditus:ergo ꝛc. ℞n.fm Zan. de rid.Credo illicitū in casu quo vltra illa.c.aliq̄d habeatur illudq; restitutioni obnoxiū.vt em̄ videt redditus nō cōstituit in re:nec ad rem fit relatio sed ad psonā:licz bona p obseruatiōe ☞ctus obliget monasteriū:ꝛ sic nō vendit⁹ius imo nunc de nouo oriꝫ ꝛ vendit q̄d inuendibile:scz pecunia q̄ inuendibilis est:seu verius ☞ctus innouatus celebratur.s.do vt facias:in quo fraus vī interuenire de ꝓtractu ad ☞ctum maxime attenta maximi lucri ☩titate:ꝛ adiectione pacti de restituendo cum voluerit:ex quibus videt in effectu ac si mutuū ꝓrarissent coadiuuat:licet etiam sola de per se non sit efficax ratio ratione incertitudinis:q̄ in paucis annis totū capitale rehabebit. Nec est verisimile q̄ in breui omnes moriantur.ℍec Zan.

Utrū emptio redditū sit licita.

§.XI. Quid si quis emat

redditū vnius castri vel aliū redditū ad vitā suaz vel suoꝝ heredū:vel alꝰ ad incertū tp̄s hūdus.est nevsura.℞n.fm Zan.de ri.ꝛ Jnno.e.ti.in ciuitate.q̄ dicūt tangendo hunc passū q̄ aliq̄ dicūt ꝛ forte bñ q̄ si redditꝰ ostituat ante cōtractū vel vendita actiōem siue fuerit ostitutus in re puta in vino ꝛ possessiōe vel alijs hmōi.siue in psona puta serui liberti vel rustici:vel actione vel noīe.Jtez siue sint redditꝰ certi puta q̄ reddūt.x.siue incerti puta q̄ reddūt q̄rtā ptem fructuū q̄ pcipiunt de aliq̄ domo vel de opib⁹ aliculus psone.Jtē siue fit ☞ꝫ ppetuus.puta q̄ extēdit ad hēredes ☞tiū:siue fit ad vitā hois siue ad certū tp̄s:puta vsq; ad.v.ānos.Jtē siue sit redditꝰ in pecūia siue in alijs rebus siue i facto reputāt tales ☞tus licitos.Jbi em̄ est licitus ꝛ pur⁹ ☞tus vēditiōis.Est nāq; ꝑciū.s.certe pecūie q̄ titas ꝛ est merces.s.certꝫ reddit⁹.C.de sa.san.ec.iubem⁹. Posti.vo vt refert Jo.an.in.d.c.i ciuitate.dic simplr tenēdū q̄ hmōi ☞tus siue sint i ppetuū siue ad tp̄s siue ad certū census regulariter sunt ꝓmissi dūmō nō celebr⁹entur in fraudē vsurarū ꝛ vltra dimidiū neuter decipiat alꝰ sec⁹.de emptio.ꝛ vē.c.ad nr̄am.ꝛ licz certū sit q̄ vsq; ad.xx.xxx.vel.xl.annos plus accipiat de redditu q̄ sit ꝑcium q̄ dat:tñ hec certitudo nō facit illicitū ☞tū venditiōis cū ꝛ b idem sit dare in venditiōe alicuius possessionis vbi certū est fm cās inferiores q̄ plus accipet infra dictū tp̄s de certis fructibus eius q̄ sit ꝑcium q̄ dat ꝛ ea ꝛ sine expensis vel labore dādo ad ficti⁹ vel certū vel emphitheosiꝫ. Nec obstāt c.in ciuitate.ꝛ.c.nauigāti.Nā ibi repr̄hendit tñ q̄ cari⁹ vendit merces ꝓpter terminū quē dat plꝰ emptor⁹ ad soluendū pecuniā:vel q; ꝓ minor⁹ eunt merces ex eo q̄ statim dat pecuniā ꝛ plꝰ ius tp̄s expectat merces:q̄ sunt penit⁹ illicita:sed in casu nr̄o oīa sunt p̄sentia:ꝛ id q̄ vendit⁹ ꝛ ꝑcium eius.Est ergo ꝛclusio Jnno.q̄ ꝑdicta ꝓcedant ꝛ sint vera q̄n reddit⁹ ostituti sunt ante ☞tum vel vēdita actiōem.ℍec ille.Et adde q̄ dicit ℙuil.vbi q̄ ☞ꝫ uis ☞tus talis nō sit vsurarius ex forma:pōt tñ esse illicitus vel ex ꝓte emptor⁹is si nimis puo ꝑcio emeret pensatis circūstantijs de quātitate ꝓcipiū ꝛ valore ipsius vsufruct⁹ ꝛ verisimilitudine vite eius p̄m q̄ esset iuuenis vel senex sanꝰ vel infirm⁹:q̄n sez emeret ad vitā. Sed quid si redditꝰ vel nomē ꝓpter hoc de nouo ostituat in rebus vel psonis ☞hentibus.puta q; dicit emptor:tu ostituis tales redditꝰ in tali possessione vel seruo vel facias q̄ talis farebitur se debere mihi.Ad.vsq; ad ānuz:ꝛ ego de illis mille vl̄ magde actiōe ꝓ illis mille cōpetente tibi dabo.l.℞n. Jnno. refert quosdam asseuerare hūc ☞tum licitum:q; nō est ℔ mutuū sed emptio.Jtem multi casus possunt interuenire q̄ iste empto⁹ amitteret in hoc casu:puta si inops fieret. Subdit tñ Jnno.q̄ cunctis fidelibus est cōsulendum q̄ a tali ☞tu se abstineant.Sed Zan.de ri.dicit q̄ sibi videt q̄ Jnno.potius sentiat q̄d ꝓsulit q̄ quod refert.Et idem Jo.and.id est q̄ sit illicitus dictus contractus:ꝛ vix videt quō sine fraude talis ☞tus possit fieri.

Eōclusio.

ad hoc in fra.§.xv.

§.XII. Quid autē cum qui

daz habuit recipe ab aliquo centū in certo termino:venit tertius emēs ipa iura ☞tus cōtra debitorem ꝑ ꝑcio.rc.q̄ nūc soluit:nunq̄d empto⁹ committit vsuram.℞n. Si iste emit tantū minus q̄tum nunc est interesse suū:aut q̄tum vere estimandū:siue tm̄endū ne ille debitor⁹ soluat:aut q̄ tus est futurus labor⁹ rehabendi non est vsura. Si vo alꝰ vult diminuere ꝑcium solū ꝓpter hoc q̄ nunc soluit ꝙ in futuro rehabebit plus est manifeste vsura.Et nota q̄ talis pactio iuriū ꝑstriz q̄n imm̄ineret de hoc litigiū si fiat ꝓ minori ꝓcio non valet:nec iste creditor⁹ poterit plus petere ab isto debitore q̄ in veritate soluitur etiam si residuum fuerit ei donatum.C.mandati.l. per diuersas. ꝛ.l. ab anastasio.Quod ꝓ bono communi statutum est ne litigia emerenturvel mouerentur.

Opinio.i

§.XIII. Item queritur cuz

q̄s debeat alicui dare.c.hinc ad annū si creditor⁹ eius petit nunc sibi dari.ꝓ.ꝛ alia.v.sibi remittit.vtrū ne sit licitum ℞ndet Jo.de rep.o.di.mino.dicēs simplr ꝛ indistincte q̄ licet.Et cū arguit ꝙ q̄ accipe aliq̄d vltra iustū ꝑcium in venditione rei rone expectatōis tp̄is est vsura:vt ex ꝺ vsu. in ciuitate.Et sik ꝓrogare terminū solutionis nunc fiēde ꝛ ꝙ hoc recipe aliq̄d vltra debitam ☩titatem est vsura:vt eo.ti.c.ꝙsuluit.ꝛ hoc q; vendit tp̄s q̄d cōmune omnibus est:tū etiā q; est ibi mutuū implicitū cum lucro.Namq̄dez est in effectu ac si creditor⁹ acceptam pecuniā.tunc quando sibi debeꝫ eaz mutuat vsq; ad terminū ꝓrogatum ꝛ p illo mutuo illud lucrū recipit.℞ndet ille.per distinctiōez quā dā de tpe.Dicit em̄ q̄ est tps cōe:ꝛ est tps ꝑcium.Et tps cōmune ꝺ esse illud q̄d diffinit q̄ est mensura p̄mi⁹ mobilis.Et q; illud ita deseruit vni sicut ꝛ alteri:cum cōe sit nō pōt vt ꝑcium vendi q̄d contingit q̄n q̄s rone tm̄ dilationis tp̄is in solutione fienda plus petit:vel cū ꝙ anticipatiōe solutiōis fiende anteq̄ detur merces minuitur ꝑcius q̄d reꝓbat in dictis decre.Tempus ꝑcium dicunt esse q̄ est ita mihi accōmodatū circa aliq̄d negocium q̄ non alteri:sicut cū debeo dare ꝑe.c.hinc ad ānuz:ꝛ nō ꝑus.istꝰ tp̄s vnius anni ꝙad vtendū ꝛ exercēdū illa.c.q̄ debeo ꝑetro est meū ꝑcium:q; mihi ꝓcessum ad vtendū illis ꝓutvolo:ꝛ sic possum vēdere vt meū:q̄d facio dū nunc soluendo ipsi ꝑetro do sibi.rc.vel circa.Sed be.Tho.i epistola ad lectorem florentinū dicit simplr hoc esse vsurā:vt ꝑz.s.i.c. de vsura.in emp.ꝛ vē.ℌ.fi.circa fi.ꝓ.o pleniori declaratione posset sic distingui.Quod aut talis debitor⁹ in dando illa.c.ante tp̄s sibi ꝓcessum inde recipit dammū:puta quia cū nō bēat in ꝓmptu opz eū accipe ad vsuram seu vendere res suas minus iusto ꝑcio:seu q̄s intendebat fuare⁹i futurū q̄n plus verisimr erāt valiture ꝛ hmōi:sed ad ꝓces credito⁹is nūc sibi soluit illa.rcv.ꝛ illa.v.sibi retinet debitor⁹ q; tātūdem est dānū q̄d inde ipe recipit ex anticipatione solutiōis:ꝛ tūc nō est vsura:q; nullū ibi ex ℬ lucrū ꝙsequtur ꝓ solū ꝙseruat se indēez.Sec⁹ si plus esset lucrū illoz.v. q̄ dānū inde seqūs.Aut ipe debitor⁹ intendebat nūc illa.c. exponere in licitis mercantijs vbi sperabat plus lucri hr̄e q̄ illa.v.ꝛ vią hēbat ad hoc parat⁹:ꝛ tūc dubiū est vtrū possit illa.v.subtrahere ꝛ sibi retinere ꝙsupposito q̄ lucrū speratū ex negociatiōe cū illis.c.cū suo dubio:scz de nō lucrādo etiā si tm̄ estimet.Nā Jnno.ꝛ Jo.an.dicūt illicitū.Dosti.licitū asseuerat cū Jo.de lig.dūmō non fiat in fraudem Quia ergo dubiū:tene certū ꝛ dimitte incertū.de ve.dis. vij.c.si q̄s.ij.Aut debitor⁹ ex tali anticipatōe solutiōis nec

De antichi patiōe termini solutionis.

Distinctiō piculosa ficticia.

Opusculū xvij. i fi.

Utrū redditꝰ pcep⁹ pti sunt i sortem cō putandi.

damnū incurrit nec negociari cuz illis est parat⁹:nec sup hec cogitat:sed solū q; ꝓuenit tp̄s vult sibi illa.v. remitti: tūc est vsura.ꝛ rō est q; vendit tp̄s ꝛ mutuū est ibi implicitū cuz lucro intēto.ar.in.d.c.in ciuitate.ꝛ in hoc casu loqt b.Tho.vbi.s. Illa aūt distinctio de tpe cōi ꝛ ppio nō sufficienter euacuat argumēta. Nec appet rō quare magis tps debeat dici ppium in hoc casu q̄ in alijs q̄ habenī in dictis decre.Nec alij theologi vel canonistę ponunt talez distinctiōem:ꝛ ideo non tenenda q; periculosa.

pbat pclusionē ꝛ soluit argumenta.

§.XIIII. Alius contractus

redditꝰ emptiocū pacto reemptiōis.

celebrat in ptib⁹ catbalonie ꝙpue Barchinonie sub tali forma:ꝛ modo.Titi⁹ indigēs pecunia vēdit Aldeuio.c.flo renos auri annui ꝛ ppetui redditus sup oibus bonis suis vel sup aliq̄bus in spē.ꝛ ad hoc bona illa obligat.ꝛ fit ☞tꝰ ꝑcio cōperēti fm cōe ꝑcium illarū regionū vel paulo plus vel minus ꝛ in ipo ☞tu exp̄sse agitur q̄ venditor⁹ ꝑ eodē ꝓcio possit in totū vel in ꝑtem redimere illum redditꝰ seu censum venditū.Nunc q̄rit⁹ vtrum dictus ☞tus sit vsurarius.Ad q̄ rñdet.Ista q̄nem tractat Jnno.in.c.in ciuitate.de vsur.Et ibidē alij post eū plures.mihi tñ dicunt de facultate redimēdi ipm redditū sed simpliciter de emptione talis redditus.Et dicit Jnno.q̄ emptio redditus ita formati seu ostituti:siue in possessione siue in pecuniaz licita est.☞z ab emptiōe redditus non formati nec antea cōstituti ꝙsulit abstinendū:vt dubia vtrū sint licita.

Opinio, ij.

Quidā aūt vt ℣l.sic dicit.Omittendo argumēta dico talem ☞tū esse licitū data etiā redimēdi facultate.℞ō ēq; talis ☞tus est mera ꝛ pura vēditio ꝛ ꝑ ꝑcio cōperēti saltem licito:q; etiā i modico ꝑcio ☩hentes licz se inuicē decipe:ꝛ ē res q̄ cadit in ꝙitū q; ꝓpriana:nec ēpto⁹ ex hoc ☞tu plꝰ recipit ꝑ ex legitimo ☞tu emptiōis:scz rē venditā saltem licito:q; etiā etiā modico ꝑcio ☩hentes licz se inuicē decipe:ꝛ ē res q̄ cadit in ꝙitū q; ꝓpriana:nec ēpto⁹ ex hoc ☞tu plꝰ recipit ꝑ ex legitimo ☞tu emptiōis:scz rē venditā saltem licito:q; etiā etiā naturaliter debeꝫ licz peti nō possit:q; talis benificentia mutuat data ti parit naturalem obligationē:q; benefacienti benefacere tenemur:vt in.l.sed in lege cōmissoria.§.cōsuluit.ff. de peti.here.Et si dicaꝫ quōcunq; fit ꝙ talem redemptionē ꝓmus empto⁹ recepit vltra sortem:q; redditus medij tp̄is fateo:ſz suū recepit:vt.s.dictū est.Et licz fortitan si esset empto⁹ ꝙsuetus dare ad vsurā:ꝙsumit de fraude vsurarū ꝛ maxie si emeret in se vt redimeret:ꝛ ita hꝰet illud lucrū intermedij tp̄is posset dici vsura mētalis:licz nō ex forma ☞tus.iuxta.c.in ciuitate.Sed ista ꝙsumptio hic cessat:q; est in libertate venditoꝛis redimere vel nō ꝛ res est in piculo emptoꝛis:q; empto⁹ pōt venire ad inopiā ꝛ res obligate pire ꝛ ita ꝑderet ēpto⁹ redditū.Si tñ esset certū q̄ redimeret ꝛ ex illa cā emeret vt redimeret:q̄ nō.ex forma ☞tus tñ re ipa illicitus esset ꝛ hz natura vsure.Hoc autez cessat in istis maxie in psonis eccleſiasticis:q; sup talibus redditib⁹ fundate ꝛ dotate sunt eccl̄e q̄si in spe ꝑpetuandi.Et si talis ☞tus ꝓhiberet ꝛ redditꝰ redimerēt eccl̄esie essent destructe q̄ nō haberēt redditꝰ nisi pecunias facile ꝙsumendas.Stātibus aūt illis ☞tib⁹ licitis iterū emunt ex illis pecunijs alios redditꝰ.ℍec oīa ille ℙuil.nō glosator.ℍay.ſz alius nou⁹.Ad iste asserit licitū ☞tū non videtur claruz sed dubium:ꝛ ideo cauendū.

Opinio.i

§.XV. Quasi similis que:

stio fit p Alex.lomb.excepto de redēptione ipius redditꝰ. Querit ḡ an liceat emere pecuniales reddituꝫ hereditarie seu ad vitam.Ad ℬ dicendū fm Alex.lomb.q̄ talis ☞tꝰ licitus esse pōt.Ad cuius intelligentiam aduertendū est q̄ quadruplr licet pōt esse vitiuz in ꝓtractu.

Filiū dñi antonini.

¶ Primo ex causa materiali.
¶ Secūdo ex causa efficienti.
¶ Tertio ex causa formali.
¶ Quarto ex causa finali.

Primo pōt essevitiū in ☞tu ex cā materiali.i.ex ꝓte rei q̄

emiť vel vendiť puta q; res minim vẽdibilis est: sicut hõ liber q̃ vendi nõ põt: nec spũalia põt vendi: nec etiã potest vẽdi aliẽna res. Et fm hũc modũ ꝛc' hmõi fm aliquos vitiať: q; pecunia nõ põt vendi. Et intãtũ fm eos talis cõtractus vitiať q; ab actu emptiõis declinat ꝛ ꝟctum mutui intrat i quo nõ licẽ spare lucrũ: sicut patet eẽ de vsuris ꝟsuluit. Sz tñ põt ad hoc rñderi q; in rebus nostris triplicia habem' bona. Primo mobilia. Scdo ĩmobilia. Tertio aũt ius in vtrisq; ꝛ sicut distinguiť ĩmobile ꝛ ĩmobile ius in vtrisq; ita ipm ius vẽdi põt sicut mobilia ꝛ ĩmobilia. Nõ q̃ vendiť ipa pecunia fz ius pcipiẽdi reddit' illos pecuniales. Quãuis aũt pecũia vẽdi nõ possit trãsit tamẽ cũ vẽdito iure. Vẽdim' em aliq̃d qđ vendi nõ põt. ꝛ tamẽ cũ aliq̃ alio transit qđ de iure vẽdi ꝛ emi valet: sicut iusparronatus. Pecunia em nõ põt vendi: q; mediũ est in venditione. Jus aũt patronatus vendi nõ põt: q; spũali annexũ est. Scdo põt esse vitiũ in ꝟctu ex cã efficienti. i. ex pte ꝟdentis. Sic enim q̃s fingit se emere illud qđ in pignus intendit accipe ꝛ tunc a vitio vsure nõ excusať. ar. ad B. eť de pigno. c. illos vos. Et B nõ posset aliãs dicere q; B vitiũ est: q; tantũdẽ est sic ꝟdere sicut mutuare. c. p. r. quolibet' anno. ita q; sic ꝟdens mutuat indirecte. ꝛ emptionẽ fingens mutuũ facit. Posset aũt dici q; argumẽtũ non cogit: q; in tali ꝟctu nõ est mutuũ directi. Nã vbi mutuũ est mutuat' ipsi mutuanti in pcio obligať. Sz in tali ꝟctu pecunia transit: ius pciendo: redditui stat lucro ꝛ periculo ipsi' emptoris. Posset aũt in B ꝟctu incidere vitium ex parte ꝟdentis ꝓpter cupiditatẽ ꝛ auariciam eius: sed nõ accidit ꝟctui ex ipsius ꝓtractus natura. Tertio quoq; põt esse vitiũ in ꝟctu ex causa formali. i. ex parte pacti appositi hoc est q̃n apponitur pactũ: qđ repugnat rei que tranſigiť: ita q; ipa res nõ patitur apponi tale pactus. ꝛ isto modo ꝓtingit esse vitiũ in symonia. Aliq modo q̃n pactũ repugnat ꝟctui. Modo accidit eni q̃n ꝟctus gratuitus est: ꝛ tale vitiũ facit vsuram si quidem est in B q; aliquid exigiť ex pacto rõne rei mutuate. Tale aũt vitium non est in pdicto ꝟctu cum ibi nõ mutuũ: sed vera venditio sit. Quarto põt esse vitium in cõtractu ex cã finali. i. ex pte pcij. ꝛ tale vitium excluditur ab isto ꝟctu: q̃n proportionať pcium iuri qđ vendiť ꝛ regula reſiquide est q; ꝟctus emptiõis ꝛ venditiõis illicitus est cũ in eo iuris naturalis equitas nõ seruať. Sed cuz talis seruať equitas: ita q; non est notabilis excessus pcij sup rẽ venditã: nec eoũerso: tũc licitus est ꝟctus. Non q̃ negať q; talis ꝟctus viciari nõ possit ex pte pcij: sed tñ sicut põt viciari: ita ratificari põt. Alio quoq; modo ꝑbant, aliq̃ hunc ꝟctum licitum esse: q; licite põt q̃s emere pdiuz pro c. libris. ꝛ pdiũ emptũ posset hereditarie dare alicui ꝑ se ꝛ ꝑ heredibus suis B pacto q; recipiẽs pdiũ obligarẽť

iusto p̃cio rõne dilatiõis tp̃is: ⁊ decipiẽdo diuersis fraudibus cũ.s.hoc faciunt in p̃sona dñorum suorũ seu pecuniã dantiũ ⁊ ipsi exercitium p̃sone ponunt disponendo facta apothece. tenent in solidũ si alij nõ faciunt: q; p̃stant causam efficacẽ. ⁊ sm ꝟRodo. magistri ⁊ p̃ncipales qui ponunt pecunias si tales cautos reddũt ⁊ p̃stantur q; nolunt q; faciant malos ℞ctus exc̃usantur a pcõ dñ nesciũt Sed cũ postea sciunt: tenent restituere pecuniam p̃ usurã vel alios malos ℞ctus quesitã que quenit ad eos. Cũ etiã ꝑpendunt debent ꝓhibere talia: alꝫs non excusarent a peccato. Sed q̃d de illo q̃ sine illius mandato feneratur ad opus eius. ℟Rñ. sm Guil. tenet ad restituendum usuras. licet nihil ad eum peruenit. fuit enim vt actor ⁊ minister cõtractus usurarij.

§.V. Quid de illo qui cum

vellem mutuare gratis induxit me vt darem sub usuris. ℟Respõ. sm Guil. tenetur sicut ⁊ ille de quo in precedenti. §. dictum est: quia indebite impediuit utilitatem p̃oximi ⁊ ei damnum adduxit.

§.VI. Quid de notarijs

Notarij usurarios ruꝫ cõtractus scientes p̃tores sũt infames.

qui scienter sup̃ usuris ꝑficiunt instrã. ℟Rñ. sm Hostien. q; periuri sunt: q; cõmuniter solent iurare q; talia non faciẽt ⁊ sic p̃ conseqũs sunt infames nec de cetero p̃nt testificari nec instrã ꝑficere. ex̃ de testi. licet ex quadã. §.j. in fi. Si tñ ob hoc recipiũt pecuniã nõ tenent restituere: q; receperũt eam p̃ ope suo q̃uis illicito. videt tñ q; debeant paupib̃ erogare. arg. xliij. q.v.c. nõ sane. Sed vtrũ tales notarij teneant ad restõnem usurarũ de. quibus ꝑfecerunt instrumẽta. Sup̃ h̃ Geral. facit talẽ distinctionẽ: q: si scienter faciũt instrã vel chartas de debito usurarũ ac si esset legitimum debitũ: puta q; facit instrm q; Aldrinus mutuauerit Petro. c. hinc ad annũ restituendos cũ sciat non mutuasse nisi. l.xxx. vel. xc. q; forte etsi primo. c. dedit. postea in occulto ꝛc. vs. x. rehabuit a Pe. vt mutuũ sit de illis. lxx. vel. xc. tñ tũc tenet in solidũ si ipsi usurarij nõ restituant. ⁊ h̃ nisi faceret in fauoꝛẽ receptiõis mutui: puta q; ille aliter nõ volebat mutuare. ⁊ Pe. multũ indigebat nec poterat aliter sibi ꝓuidere. tunc em̃ non teneret notarius. peccaret tñ mortaliꝫ scienter hoc faciens: q; plurũ incurreret cautes instrm falsum ⁊ in fraudẽ usurarũ. ℟Rõ ꝑmi est: q; efficaciter cooperat usure accipiende. ℟Rõ scõi est: q; intẽdit p̃ncipaliꝫ primo indigenti subuenire. ar. xvij. q.v. de occidẽdis Si aũt in instrõ est facta exp̃ssa mentio de usura. tunc non tenet ad usurã restituẽdã. ⁊ rõ: q; nõ efficaciter cooperatur ad illud. Nã põt q̃ mutuũ accepit ad usuram in iudicio se iuuare vt nõ soluat usurã. Verũ vbi ꝓsuetudo esset q; per talia instrã cogerent homines ad soluendum usuras violatas a debitoꝛibus: tunc teneret q̃uis ꝓsuetudo sit iniqua ⁊ statutum q̃d sup̃ hoc esset. Et in vtroq; casu peccat mortaliꝫ talia instrã conficiendo scienter.

§.VII. Quid de prelatis qui

subscribũt ⁊ sigillant scedulas usurarias. ℟Rñ. sm Hostiẽ. Si platus nõ legit tenorẽ. vel etiam si legit ⁊ usura nõ apparebat: q; forte ibi posita ẽ maioꝛ q̃ritas q̃ mutuata sit ⁊ ipse platus nõ diligenter ꝑsiderat: fatue facit: sz tñ sm veritatem nõ ꝓsentit. Si vo legit ⁊ veritatem p̃cipit parti ceps est pene ⁊ nõ cõmodo usurarum. Nam subscriptio in multis approbationem inducit. ex̃ de sen. ⁊ re iudi. cuz inter vos. Idem Hos. Testes quoq; in instrumentis usurarijs qui scienter hoc faciunt scientes. s. instrm usurarium tenent eo modo quo notarij de quibus dictum est supra. ⁊ h̃ q; dãt causam efficacem.

§.VIII. Quid de ciuitatib⁹

vel vniuersitatibus mutuãtib⁹ ad usurã: numq̃d singuli tenent ad restitutionem. ℟Rñ. sm Host. post Ray. Des qui sunt ꝓsentientes puniunt: ⁊ ad restõnes obligant singuli nõ tam̃ vniuersitas q̃ a fama nõ h̃z: nec tam̃ vniuersi sed tam̃ singuli. vij. q.j. c. sicut vir. xxiij. q.iij. c. si habes. Et h̃ verũ. q̃bus hoc placet in mente sua: ratiõe habent ⁊ ꝓsentiunt vel ꝓhibere p̃nt ⁊ nõ faciunt. Jo. de lig. de hoc tractans dicit q; nõ dubitat de regentib⁹ ꝓhibere valentib⁹. Secus aũt de alijs nõ p̃ncipalibus gubernatoꝛibus vel alꝫs ignoꝛantib⁹ nec inhibere valentib⁹. Et hoc vltimũ dico vez nisi p̃ticipauerunt cõmodũ singulare ⁊ burſale: q; tunc ꝓsentirent. Archidia. etiã di. xlvij. vno vbo se expedit dicẽs oẽs ⁊ singulos tenerj esse in statu dãnationis: quorum auctoꝛitate sit ⁊ ꝓsensu. Et idẽ si collegiũ aliq̃d accipit pignus in casu nõ ꝓcesso. de vsuris. c. ꝓsuluit. ⁊. c. conq̃stus. Guil. dicit q; illi tenent in solidũ ad restõnem qui ꝓceptũ vel auctoꝛitatẽ p̃stiterũt sup̃ hoc ita q; sine h̃ alij ciues non fecissent. Alij vo consentientes etsi peccent mortaliter non tenent nisi de eo q̃d puenisset ad eos de vsuris vel inq̃tum releuati sunt ab expensis quas alꝫs fecissent. Idem Pe. de palu. in. iiij.

§.IX. Sed quid de quinq̃

De centenario q̃s dare.

p centenario q̃ dat tutoꝛ pupillo. ℟Rñ. sm Lau. de ridol. Si dat liberaliꝫ: dicendũ vt in alijs supra. i. q; põt pupillus recipe: puta q; tutoꝛ exercuit pecuniã pupilli in negociationibus licitis ⁊ lucrat? est bñ cũ ipa. ⁊ q̃uis capitale pupilli staret sibi saluũ ꝓpter q̃d ille nõ licite posset petere vel tra sortẽ. ipse tñ tutoꝛ ex sua liberalitate sponte sibi donat v. p centenario. Sed q̃ inuit? dat hoc tutoꝛ: q. l. cogit ad hoc ex forma statuti h̃ dictantis vel alꝫs: tũc vꝫ q̃ sit usura Sed in ℟ium facit: q; h̃ videtur nõ tam̃ usura: sed tam̃ pena legalis solui. ar. xij. q.ij. c. in legib⁹. ps q; debuit emere de pecunia pupilli possessiones: vel dare sibi. v. p̃o centenario: ⁊ sic cõiter statuta disponunt. q; si verum est q; nomine pene darent licite reciperentur. hec Lau. Videt posse dici q; si tutoꝛ potuit vel emendo de pecunijs pupilli possessiones: vel tradẽdo ad licitas negociationes ipsas pecunias tñ vel plus lucrari ⁊ emere ex negligentia omittit q; tam̃ pena possit peti. Et multo magis si cum ipsis pecunijs tutoꝛ fecit facta sua ꝓpria vel negociatus est cuz eis ⁊ lucratus. Si tñ ꝓdidisset videt q; deberet subire ptez damni ipe pupillus. q̃ tñ nõ esset necesse si tutoꝛ potuisset vel possessiones emẽdo vel aliq̃d aliud sine periculo tãtũ lucri habere. s. v. p̃o centenario. Et subdit Lau. prefatus. Hoc certum tene q; pecuniam pupilli non potest credere tutoꝛ ad rationẽ. v. vel alterius q̃titatis citeriꝰ is vltroꝛis ꝓo centenario.

§.X. Sed queritur vtrum

Gener sciens socerũ usurariuꝫ nõ recipit dotẽ ꝓxime

pupillus possit dicere tali tutoꝛi. tanto tpe habuisti pecuniam meã: ꝓterea peto ꝓ ea licitũ lucrũ: vsuras nolo: sed interesse meũ: ⁊ sic ꝓdictũ lucrũ se retinere velle cũ p̃statione ꝓfata. s. q; nõ vult vsuras: si h̃ põt licite facere. Ad h̃ quidã dicũt sic. Pupill⁹ talis facta p̃statione ꝓdicta restituere nõ tenet: sed tutoꝛ: nisi vsuraria q̃titas excederet moderatũ lucrũ ⁊ interesse: tunc em̃ supfluũ lucrum retinere nõ posset: sed restituere deberet tutoꝛi illud supfluuz q; tutoꝛ: restituere ds vsuras: ⁊ sibi imputet improuidentiam suaz. Si aũt pupillus recipit ꝓdictas vsuras restituere obligat: sed ℞ tutoꝛi agere põt ac ab eo suũ petere interesse. Si vo tutoꝛ: pecuniã pupillo restituat: mihi q; ei dicat q; lucrũ ꝓdictũ vsurariuz sit. demũ lapsu tp̃is id dicat posse fuisse lucrum vsurariũ. tunc pupillus ei credere non tenet: nec illud restituere obligat q̃m quosdam. Et ratio est q̃m eos: q; pupillus id nõ approbauit q̃ ille fecit: nec de vsuris aliq̃d dixit tpe quo debuit. ꝓterea ipe tutoꝛ tale lucrũ reddere obligat. Ista opinio videt mihi q; multiꝫ pliciter deficiat. Et q̃tũ ad ꝑmum post factam vsuram a tutoꝛe nisi esset statutũ in ciuitate q; tutoꝛ debeat ꝓ pupillis emere q; de pecunijs aliquam possessionem: vel tra-

Alia opinio.

dere negociationi. alꝫs per modũ pene debeat respõdere si bi ad rõnẽ. v. ꝓ centenario. vel nisi ipse etsi pupillus tñ ca par rõnis tutoꝛi ꝓstat? est q̃ nõ exerceat pecuniã nisi i licitis lucris seu negocijs. alꝫs non credo q; possit petere aliq̃d interesse. h̃z lucrũ vsurariũ q; tutoꝛe ꝓstat pupillus tenetur restituere. ⁊ imputetur hoc patri pupilli qui talẽ instituit tutoꝛẽ ⁊ nõ puidit in hmõi sicut potuit. Quãtũ ad scõm q; possit agere ℞ tutoꝛe credo verũ esse si tutoꝛ exercuerit pecunias pupilli ad suũpsius vtilitatem. vel ex negligentia omisit exercere in licitis mercantijs vel reb⁹ cuz posset. Quãtũ ad tertiũ credo q; etiã post lapsum tempoꝛis cũ sibi constat clare lucrũ sibi assignatũ p tutoꝛẽ fuisse vsurariũ tenet pupillus restituere. nisi vt dictũ est ℞ statutum ciuitatis non emisset possessionem vel alꝫs licite ex posuisset pecuniam sed ad sui vtilitatem vsus fuisset pecunia per vsuras vel alios modos.

§.XI. Vtruz autem liceat

creditoꝛi recipe debitũ q̃ vsurarij? ei dz. ℟Rñ. sm guil. Si bona fide credidit ei pecuniã vt ex illa cõmodũ suum faceret ⁊ lucrando forte ex ea se liberaret. recipe põt q̃ mutuauit etiã si ille alꝫs nõ sufficit vsuras soluere. Si vero alia cã credidit vel mutuauit. puta ad ludẽdũ vel bãdũ mereretri ci vel hꝰtrioni nõ dz ab illo recipere qui nec vsuras extoꝛtas sufficit restituere. Pe. de pal. dicit h̃ vez q̃n scienter h̃ agit. De illo aũt q̃ h̃z cãm lucratiuã nisi in casu in quo eleemosyna fieri põt. dicũt q; tenet in solidũ si ille nõ sit soluendo. q; precium succedit loco rei. hec Pe. Vtrũ aũt illi qui bus debet ex ℞ctu vel quasi aut ex maleficio vel quasi possint h̃ recipere ab usurario. ℟Rñ. sm Guil. Sic. dum tñ rem ipsam usurariam nõ recipiant. Et idem dicendus de quocunq; raptoꝛe vel fure.

§.XII. Vtrũ aũt liceat ma-

rito recipere dotẽ a patre vꝛoris sue qui est usurarij. ℟Rñ. sm Guil'. Si pater nõ sufficit ad soluẽdũ ea q̃ h̃z de vsuris ⁊ maritus scies veritatẽ vel habẽs ignoꝛãtiã crassam ꝓpter cum filiã: non dz recipere dotẽ a tali pre. si aũt nõ putabat socerũ esse usurarium vel alꝫs esse soluẽdo q̃d tñ non erat potest dotẽ in solidũ recipere licet postmodũ sciuerit veritatẽ. hec Guil'. ⁊ in summa pisana addit. Tutius aũt dicit q; scies veritatẽ nõ recipiat dotẽ. aut si recepit restituat illis quib⁹ pater tenebaꝫ. si aũt in veritate de alijs bonis socer erat sufficiens ad soluendũ. tunc indubitanter dotẽ ge ner põt recipere. Pe. de pal. sic dicit. Gener qui dotẽ ab vsurario recipit qui nil h̃z nisi de vsuris. tenet reddere si scienter ꝓpter. si aũt ignoꝛanter nõ. q; ꝓo onerib⁹ matrimonij habet dotẽ. sed filia sic. q; nec quartam nature. i. legitimã potest tenere. Satis cõcoꝛdat Geral'. o. di. heremitarum di. Hõ si põt dotauit filiã suã eo tpe q̃ erat soluẽdo. ⁊ p ons nõ ꝓpter dotes illas est factus ipotens ad soluẽdũ tunc maritus põt eã retinere. ⁊ premoꝛtuo ipo marito etiã ipa filia põt eã retinere. Intelligitur em̃ dotasse d̃ illis bonis q̃ nõ erãt obligata restitutiõi. ex quovltra illas dotes erat soluẽdo. Sz si dotauit eo tpe quo iã erant oĩa obnoxia restitutioni: gener q̃ hoc scit vel etiã laboꝛat ignoꝛãtia crassa. q.s. l. ille socer est publicus usurari⁹ vel raptoꝛ vel alꝫs obligatus alijs. nõ põt recipere dotes. Cui? rõ est. q: de aliorũ bonis nullatenus sm deũ potuit dotari. q; nec elemosyna dari. xliij. q.v. Nolite. per hoc eni fit ipotẽs ad restituendũ ⁊ sic ad dãnũ creditoꝛũ ꝓstat operã efficacẽ. vñ tenet restituere. ex̃ de iniur. ⁊ dã. da. Si culpa. Et si filia usurarij talis vult dotẽ ipsam restitui ⁊ eius maritus obstat nec patitur illam reddi. culpa erit viri non vꝛoris. si tamẽ ipsa ꝓponat premoꝛiente marito dotẽ restituere. Si autem ecouerso vir vult dotẽ restituere ⁊ ipsa nõ vult peccarum erit vꝛoris. ita tñ q; nõ participet de bonis. ipsis? dotis ⁊ ꝓponat restituere q̃n poterit. ar. xliij. q. vj. c. ij res. Si autem vtriq; in nõ satisfacere volendo concoꝛdant ambo

Inducentes ad usurã pecant.

§.XIII. De prosenetis seu

censalib⁹. Vtrũ peccent cũ sint mediatoꝛes ad fen⁹ ⁊ vtrũ teneant ad restõnẽ. ℟Rõ cui? declaratione nota duplicem considerationẽ. Prima cõsideratio est per respectum ad mutuo idigentes: ⁊ sic dupl'r peccare p̃nt censales. Prio si mutuũ querũt ad usurã ꝓ his qui nõ indigẽt sicut quotidie in his que dicunt deposita sed realr' sunt usure ⁊ aliis malis ℞ctibus fieri solet: tũc peccant mortaliꝫ. Et rõ hui⁹ẽ q: cũ mutuũ sic accipiens peccet mortaliꝫ: vt patet in se. §. Et ipse quoq; peccabit qui cooperabit eidem. xj. q.iij. qui consentit. Scõo peccant censales q̃n etsi necessitate cogẽte vel nõ cogẽte p̃imũ adysurã mutuũ tribuere reniteñtẽ inducunt. ar. ẽ de homi. sicut dignũ. Scõa cõsideratio fieri põt per respectũ ad mutuũ dãtes. Scõm eni Geral. dupl'r p̃nt tales esse mediatoꝛes. Primo cũ stant ꝓ illis qui mutuo indigent ⁊ pcurant ab illis qui parati sũt dare tales nõ peccãt: ⁊ multo minus restituere obligant cũ primo subuenire. pcurẽt: ⁊ malo vsurarij bñ vtant: ⁊ lucrari q̃ inde pcipiũt de suo labore licite retinẽt. Scõo cuz stat seu hoc facit censalis p̃ncipaliꝫ ꝓ lucro vsurarij ⁊ ꝓpte sua. Et isti nõ solum peccant mortaliꝫ ꝓpter cooperationẽ ad vsurã: sed etiã restituere obligant in solidus si ita cooperati sunt ꝓ absq; ope illo p̃statio illa vsuraria mine facta fuisset. Cuius rõ est: q; sm pbm. ij. ethi. Aldediũ comparatũ exterminis sapit natura extremoꝛ. ar. ij. q.j. c. notum in fi. Lucrũ q̃ ipse pcipit inde ds pauperib⁹ erogare. Et similiter in primis duob⁹ casib⁹ qui ponunt in prima cõditione seu cõsideratione. ar. xliij. q.v. non sane. ⁊. c. qui habetis de malo. Guil. tñ tenet ℞iũ q̃tũ. sed obligationẽ restitutionis vsurarũ. Et q̃uis nõ sit vsq; quaq; reprobandus hoc: tamẽ id quod dictũ est vt tutius consulẽdum: sc; q; teneantur tales censales.

Propter necessitatem h̃z multum accipere sub vsura.

§.XIIII. Sz nunquid licet

accipere mutuo sub vsura. ℟Rñ. sm Tho. ij. ij. q. lxxviij. arti. iiij. Non licet inducere aliq̃e ad mutuãdũ sub vsura: licet tñ ab eo qui paratus est facere ⁊ qui exercet vsuras mutuo accipe ꝓpter aliq̃d bonũ: vt est subuentio sue necessitatis vel alteri⁹. ⁊ ita ꝓcedit Ul. nõ solũ de absoluta necessitate: sed etiã de necessitate vtilitatis quã quis ꝑsequi agẽdo negocia sua: sed hac necessitate cessante cum petit sub vsuris: ad ludẽdũ vel scortãdũ ⁊ hmõi: tũc sm eũdem est mortale pctm̃. Sed Pe. de pa. sic dicit. Dicũt quidaz q; in accipiente mutuũ sub vsura est duo cõsiderare causam sc; ⁊ modus. Cãm si hoc facit motus iusta necessitate: vel motus sola cupiditate augendi pecunias sicut faciũt aliqui mercatoꝛes sperantes magis lucrari ex pecunia accepta sub vsuris q̃ sit dãnũ q̃d eis sequat̃ ꝑ vsura soluta: ⁊ loq̃ de mercatoꝛibus q̃ absq; mercatione h̃nt vnde deceter viuant: sed mercanꝫ solum ex cupiditate lucri vt ex pecunia

accepta sub vsuris supflua cõgregent sibi:q; secus eẽt de mercatoribus illis qui nõ ꝑhẽt vnde decẽter viuãt: nisi ex mercatiõe:q; tũc qõ fit ꝓpter mercationẽ: fit ꝓpter instãs necessitatẽ. Ex parte aũt modi sitꝫ est distinguendũ:q; aut tal' petit mutuũ absolute:puta.c.lib.as ꝓsibi tradi mutuo aut petit cũ determinatione vsure superexcrescẽtis: puta.c. libras sibi tradi sb mutuo ꝑ.cxx. Hoc ꝛsupposito dicenduꝫ qꝫ accipiẽs mutuo sub vsura absq; iusta necessitate peccat q; non solum peccat q̃ dat:aliꝫ occasionẽ peccãdi:sed etiã q̃ scienter absq; iusta cã ꝛ necessitate ꝓponit alteri materiam vñ sumit occasionẽ ꝓccãdi.maxime qñ credit disposituz ad tale peccatũ.vbi ꝯfa. Si mulier credit aliquẽ male dispositũ ad cõcupiscendum eam si scienter ꝛ absq; iusta necessitate vel debita vtilitate ꝑtat se ei:peccat. Unicuiq; eĩm mãdauit deus de ꝓximo suo:nõ satis aũt displi cet alicui dãnatio ꝓximi si sciẽter ꝓponit ei materiã vñ sumit occasionẽ peccãdi. Talis aũt est qui absq; iusta necessitate accipit mutuũ sub vsura:ergo ꝛc. Si aũt b facit motus iusta necessitate:aut petit mutuũ cũ determinatiõe vsure superexcrescentis :puta.c.ꝓ.cxx.ꝛ sic credo qꝫ peccat:q; nemo põt absq; pctõ ab aliq̃ petere aliq̃d quẽ scit nõ posse illud dare absq; pctõ vel nõ velle:sed vsurarius nõ põt dare mutuũ cũ pacto superexcrescẽtie, sine pctõ.q̃ nec aliꝫ põt sine pctõ sic petere. Zñ excusant illi qui sic petunt ex ignorãtia vel inadueꝛtẽtia:vel q; firmiter tenẽt qꝫ als sine pacto superexcrescẽtis vsure mutuũ nõ traderẽt. Si aũt petãt mutuũ absolute:sed vsurarius nõ vult tradere nisi cuz vsura:puto qꝫ nõ peccant tũc accipiẽs mutuo subvsura. Lius rõ est:q; q̃ patiꝫ iniustũ non peccat:qõ est verum nisi cõsentiat iniustũ faciẽti. tũc em nõ soluz patiꝫ sed coagit. Sed accipiens dicto modo sub vsura patitur iniustũ nec consentiens est facienti. ergo nõ peccat.

Capl'm. X

Usurarij manifesti ꝯ excõicant

De manifestis vsurarijs.

Nota ꝙ vsurarij manifesti sũt excõicati nõ simplr sed q̃tũ ad tria. Quoꝝ ꝑmũ ẽ q; nõ debẽt recipi ad cõionem altaris. Scdm q; nec debẽt recipi eoꝝ oblatiões:etsi sacerdos recipiat:reddere tenẽt ꝛ cõpellit. ex. e.c. quia in oib'. Ray. vel dz dari ẽpo vt ꝑm ꝓ uidẽtiã ei' vel restituat ei a quo extorta est vsura vel detur pauperib'. Dosti. ꝛ qui recipit oblationẽ a talib' dz ab exercutiõe sui officij manere suspẽsus: donec ad arbitrium sui ẽpi satisfaciat: vt in.d.c.q; in omnib'. Unũ aũt sit canon ferende fnie vel late. Dosti. dicit ꝙ benignius est dicere qꝫ sit canon ferende fnie nõ late. Et hoc tenet Ber. ꝛ Jo. an. in nouel. Dona ẽo ꝛ clemosynę possunt recipi a tali si hz alia ꝑter vsuras ita qꝫ ꝓpter hoc nõ efficiatur non soluendo. Sec' aũt qñ nõ hꝫet nisi vsuras:q; tũc tales elemosynę recepte vel dona debent dari eis a qb' vsure extorte sũt vel ipsis vsurarijs reddi. Ul. Tertiũ est:q; nõ debẽt recipi ad ecclesiasticã sepulturã si in hoc pctõ decesserint. ex. e.c. q; in omnib'. Et dicunt manifesti vsurarij vel per euidentiam facti:puta q; mensam tenẽt paratã ad vsuras: vel si de hoc sint in iure ꝓfessi. aut conuicti. Dosti. dicunt etiam Jo. an. ꝛ Archi. q; satis põt dici vsurarius manifestus si cora sacerdote ꝛ testibus publice fatẽt se vsurariuz:ꝛ vsuras restitui mandat forte libꝛos rationũ tradens. Jtez nota ꝙ si vsurarius manifestus est ita paup ꝙ nõ põt idonee cauere de restituendis vsurijs dicit Spe. quoscũ tenere ꝙ non sepeliatur talis etiam si penitẽat:ꝛ sic euangelium rigoꝛ ad terꝛoꝛem criminis:vel fiat vt dz de rapinis ꝛ raptore, extra de rap. c. sup eo. Jo. an. in nouellis.

Usurarij manifesti dz ille,

Notẽt cõfessores,

§.I. Item nota ꝙ manifesti vsurarij non pñt recipi ad cõfessionẽ vel ad sepulturaz q̃uis dicant se velle restituere: vel etiã si mãdẽt in vltima voluntate satisfieri: sed opꝫ ꝙ vel de ipsis fit satisfactuz ꝓ ut eoꝝ facultates patiuntur: vel saltem ꝙ illis quibus facta est restitutio si ꝓsto sint. aut alijs qui illis possint acquirere vel illis absentibus ordinario loci vel vices ei' gerenti aut rectoꝛi parochie ipsi' vsurarij coꝛã aliquibus fidedignis: aut seruo publico de ipsius ordinarij voluntate ꝛ mãdato idonee de restõne sit cautũ. s. ꝙ si quãtitas sit manifesta illa exꝑimãt. alioquin est moderãda arbitrio recipientis eam. Jtẽ tũ si scienter moderẽ minoꝛez tenẽt ad restitutionẽ residui. als nullus dz esse testis in testamẽtis eoꝝ nec recipere confessionem vel impendere absolutionẽ vel ad sepulturã recipere ꝛ testamẽta eoꝝ sunt irrita ipso facto. oia hec habentur in textu. ex de vsuris. c. quã ꝑ. lib. vj. Qui' aũt dicunt manifesti vsurarij habes ꝑin. iij. ꝛte plenius. Idem dicit Pe. de pal. in. iiij. simplr ꝛ idistincte. s. ꝙ vsurarij in mortẽ mãdates restituãt: si possunt tunc per se restituere non liberant: tũ qz ad statim tenẽt: tum qz non videntur hꝛe perfecta bona voluntate:qz legata ꝛ donatio cã mortis facta ꝑnt reuocari. vñ si vsurarius nõ cauet ꝑ talẽ cautionẽ q̃ nõ possit penitere nõ est vere penitens. Si aũt sic exꝑtaret se ꝛ inotescat creditoꝛibus exonerando eos ꝛ approbando:qz forte approbare nõ poterãt: ꝛ sic faceret qõ posset tunc excusatur:qz parua mora iest vsqꝫ ad mortẽ vel cõualescentiã. Et ex tũc etiã ꝑnt executoꝛes in vita eius ꝓcedere ad restõnẽ. Hec ille. Et dicit Jo. and. in ista decre. ꝙ debet satisfieri ei a quo pecunia est extorta vel eius heredi. ꝛ illis nõ exꝑstentib' pauperib' erogabit. ex de vsu. cuz tu. Dicit tũ Gof. ꝙ in tali casu debet ꝓpublice poni edictũ in locis a quoꝛ incolis sunt extorte:ꝛ ꝙ oẽs a quib' sunt extorte vsure veniãt. ꝛ si aliqui appareant quibus fides fit adhibenda potius restituit illis ꝙ pauperibus erogẽt. ex de homi. sicut dignũ. Dicit tũ idẽ Jo. q nõ solum rector poterit vbi habitat vsurarius: sed ꝛ multo magis rector parochie vbi habitat is cui faciẽda est restitutio põt recipe dictã cautionẽ. Presbyter etiã parochie vbi moꝛã traꝫit vsurarius:etsi nõ sit ciuis vel icola põt recipere talez cautionẽ ꝑm Jo. an.

Presby ter recipi at cautiones in extremis ab vsurario.

Utrũ aũt sufficiat ꝓstari illã cautionẽ cuicunq; sacerdoti etiam nõ parochiali dubitatur. ꝛ Jo. cal. cõsuluit ꝙ sic:ꝛ ꝙ ex ea roboꝛabitur testamẽtũ. Capus cõcedit ꝙ de sacerdote ordinis mẽdicatiũ audiente cõfessionẽ taliũ vsurioꝝ: sed de alio sacerdote nõ parochiali negat. Rõnẽ huiꝰ diuersitatis assignat ex eo ꝙ sacerdos de ordine mendicantiũ exꝑositus ad audiẽtiã ꝓfessionũ est iudex eius qui sibi cõfitet a iure datus ꝑ priuilegiũ in coꝛpe iuris clausum. de sepul. c. dudũ. in cle. ꝛ per eꝑm approbatus. Sed alienus ꝑsbyter parochianũ alterius audire nõ põt. s. fine licẽtia. Sed Zan. de rodol. dicit ꝙ ante factũ cõsuluit dctm Capi. post factũ nõ audet cõdẽnare dictũ Jo. cal. cũ ex hoc nil depereat his quibus faciẽda est restitutio. cõsulaturqꝫ ꝑ aliabus vsurarioꝝ ad sufficiẽtiaz. Jtẽ dicit ibidẽ ꝙ seruꝰ publicus hic dicit tabellio sic dictus: nõ ꝙ sit seruꝰ: sed qz publicũ exercet officium. C. de tabel. l. generali. b nõ tñ acquirit actionẽ extraneo ex sua stipulatiõe hoc casu nisi faciat de ordinarij mãdato. Et dz ordinarius eꝑs loci vbi degit vsurarius. Idez tamẽ in decano archiꝑr:elbytero vel abbate q̃ als ꝓsidenti oneꝝ habet de cõsuetudine in spiritualib'. Jtẽ dicit ꝙ nomine idonee cautionis intelligunt fideiussoꝛes vel pignora als ꝑbum cautionis nudam ꝓmissionẽ designat. Si aute pignoꝛa vel fideiussoꝛes dare nõ posset sufficit ꝙ cauet. ex de sen. excõi. c. fi. Et hoc maxime qñ est verisimile euz. s. aliam dare non posse. Item dicit ꝙ si recepta huiusmodi cautione nomine eoꝝ quoꝝ interest vsurarius manifest' vsuras repetat nõ audietur:ꝛ poslet in animarũ fauoꝛem eꝑs istas vsuras repetere ꝛ recipere ꝛ soluere illis a quib' petitoꝛ: extoꝛserat. Et idẽ si nõ eẽt manifestus dũmõ possꝫ ꝑbari ꝑm Jo. ꝛ Gerar. q̃ etiã dicunt ꝙ vbi petitoꝛ est vsurarius manifestus: etsi heres nõ exciperet iudex ex officio suo eum nõ repellet. Jste aũt qui sic satisfecit si conuales scit tenẽt restituere ex satisfactione sin predictos cum etiã ꝛ ꝓius teneñt. de vsuris, cum tu. Jtẽ qõ dicitur testamen

Vide quotam in. iij. lib.

Jn morte qũo debẽt vsurarij penitere.

De materia montis florentie Cap.XI

Testamẽta eoꝝ esse irrita. intelligit etiã facta ad pias cãs ꝑm bar. in. l. j. C. de sac. sanc. ec. ¶no dicit idẽ Bar. id verũ esse nedũ in vsurarijs manifestis. sed etiã in quocunq; quẽ cõstaret ꝓcto mortali notorio decessisse. vt qz interfecꝰ furto. vñ qz seipsũ occidit. xviij. q. v. placuit. Idẽ etiã de codicill' itel ligit ꝛ de q̃libet alia vltima volũtate ꝑm Jo. an. Jtẽ si ꝓius fecit testm̃ ꝛ postea cauet de restõne ꝑm Jo. and. in nouel. ꝛ Bar. reꝯualescit tale testm̃ vt in eo dispꝫ valeant ꝛ ꝺbeant etiã quoad sepulturã. Sz si ipe testator: post testm̃ añ mortẽ nõ cauit de restituẽdis vsuris ꝓ istũ modũ fz iussit heredes tãtũ satisfacere ꝺ vsuris debere. cautio hꝫ redis de vsuris restituẽdis post mortẽ testãtis emissa nihil valet ꝛ opaꝫ ad validãdũ testm̃. sed tm̃ ad sepulturam habẽdã alio nõ obstãte. Nota etiã ꝙ diuerse cõstitutiones synodales sunt in diuersis diocesib' circa istã materiã que inuestigande sunt. De excõicatiõe quã incurrũt sciẽter spelientes manifestos vsurarios vel etiã clericos locantes domos talib' nõ de illis locis oriundis. ꝛ de facientibus statuta ꝺ restõne vsurarũ habes infra in. iij. parte. Et hi oẽs peccãt mortaliter. qz ꝺ canones. ꝛ de locatib' dñus vel alijs q̃buscunq; domos suas vsurarijs ad feneranduz ꝛ sustinẽtib' in terra sua manifestos vsurarios. vel collocãtib' vel talliantib' iudeos vl' alios q̃s sciũt nihil hꝫre nisi ꝺ vsuris. dicit Pe. de pal. i. iiij. q. tenẽtur restituere pecunias ꝓceptã ab ipsis vsurarijs illis a quib' ipsi exegerunt.

Vide quotam.

Nota cõfessor.

§.II. Sed queritur quid iuris de eo q̃ cauere voluit fz non valuit morte ꝓuentus añ hoꝛã spatã. nec tñ ꝙ eũ sterit. Rñdet sup b ꝙsultus Bal. de perusio. ꝙ de equitate canonica putat testm̃ tale valere.

§.III. Item queritur si coꝛã ecclesiastico iudice trahes vsuraꝝ creditoꝛ debitoꝛez dicens ꝙ quoddã istrm̃ quo coꝛã laico cõueniebat fore vsurariũ nil ꝓbauit ꝙ ꝓ vsuris soluisset illi. fz bñ ꝙ testes ꝓbauit ꝙ solueret fcrõ cũ illo calculo rõnis quãtitatẽ in instrumẽto contẽtã. nunquid imponet illi vicari' silẽtiũ ne molestet vigoꝛe dicti istrĩ posito ꝙ in ciuitate fit statutum ꝙ ꝺ instrumẽta nõ admittaꝫ ꝓbatio de soluto per testes. ꝛrede. de senis ꝙsuluit ꝙ nõ. ꝙ nõ est in aliq̃ ꝛte sui ꝓbatiũ instrm̃ forte vsurariũ. nec ꝙ creditoꝛ fuerit vsurarius.

§.IIII. Jtẽ queritꝫ vtruz sit idoneus testis ad ꝓbandũ aliquẽ vsurariũ. scz is qui ꝓbat se illi soluisse vsuras. Et videt ꝙ nõ. ꝙ similitudo cause a testimonio repellit ꝑsonas ꝛ ad iudicãdũ. ꝛfrede. de senis tenuit ꝙ nõ fit idoneus testis. tum qz tales sunt singulares. tũ qz de facto ꝓprio deponũt. ꝛ sunt suspecti rõne cõmodi ꝙ ex futura sua sunt perecpturi. Zan. de rodol. dicit vidisse id sic sepius practicari in ẽpali curia florentina. s. Bal. de perusio in quodam simili dixit ꝙ vbi talis testis ꝓstatur ex hoc testimonio aliquod ius q̃rere. ꝙ non admittatur. ꝙ ex necessitate ꝛ certitudinaliter expectat commodũ. ergo repellitur tamq̃ in ꝓpria re.

§.V. Jtẽ queritꝫ si cantat episcopalis cõstitutio ꝙ ad dicta talium possit quis ꝓpelli ad vsurarũ restitutionẽ. nunq̃d si agaꝫ ad annullandum testimoniũ vigoꝛe decretalis. q̃ꝑ. ri. eo. lib. vj. reputabunt idonei. Rñ. ꝛfrede. sentit ꝙ nõ. tũ qz cõstitutio exoꝛbitãs a iure cõmuni nõ excedit casum ꝓpriuz. tum qz ficto talis constitutionis operatur ꝙ crimẽ sit ꝑbatũ. sed nõ qualificatum ꝓout requirit cõstitutio.

§.VI. Jtem queritꝫ quid iuris si vsuras postulãs ꝺ que opponitꝫ. ꝙ frustra. ex ꝺ vsuris paratus est cauere ꝺ illis restituẽdis. admittet' ne si cauerit. Sentit glo. in eo. c. ꝙ frustra. ꝙ nõ. nisi casu quo magna cã ꝺmñ suaderet q̃lis est inopia q̃ opinio placuit Jo. Si enim ꝓpter inopiam repellit ipsum cui ꝺz. ex eo. Luz tu. ¶to fortius extraneũ. Hoc idẽ firmat glo. in regula do lo. de reg. iur. Nec ob. illud. c. q̃ꝑ. in sua alternatione: qz il lud verũ quoad euitandas penas de quibus in ipsa decretali disponit. Et talis si non inuenit pignoꝛa vel fideiussoꝛes ꝓ cautione statur suo sacramento.

§.VII. Jtem si talis habet vnde soluat vel als vñ possit cauere ꝛ neutrũ vult facere cũ opposita exceptiõe:qz frustra nõ debeat audiri: q̃d facit et eps tũc ꝓmittet ne vsurariuz a quo repetebant vsure illas retinere. Rñ. Lau. de ri. qz nõ sed cõsignabunt ꝛ deponent quousq; petens res suas restituat vsuras. Jnno. tñ dicit qz reus ille poterit ꝓpelli a iudice ex officio suo restituere illis a quibus agens extoꝛsit.

§.VIII. Jtẽ si is cõtra quez excipit ꝙ nõ põt petere vsuraꝝ: qz ipse est vsurarius fz nõ sit manifestus: numq̃d nihilominꝰ põt repelli. dicit Lardi. ꝙ sic. maxime si. pbet infra octo dies. ar. c. pia. ꝺ excep. lib. vj. Sed q̃d si quis in pnia cõfessus est se vsuras extoꝛsisse sed hoc est occultũ: nunquid sacerdos dz isti parti negare ꝓpriam heredibus non volentib' ad dictũ eius restituere. Rñ. non qz nõ dz illũ publicare. de pe. ꝛ re. c. ois. Item si bi id dicenti non credet. vj. q. ij. placuit. Taceat ergo: vt. ij. q. vij. plerũq;. Debuit aũt illuz sacerdos inducere vt coraz testib' cõfiteꝛet ꝛ cauet ꝙ ab heredib' exactio fieri posset. Item nota ꝙ in directorio iuris dicit ꝙ quis vsurarij metalis sit inducendus in foꝛo pnie ꝙ restituat. p. c. cõsuluit. de vsur. in foꝛo ecclesie iudicãdus male agere: inducendus tñ est ꝛ non compellendus in iudicio ecclesie ꝙ cẽsuras vel alias penas vt sic accepta restituat: nec vt vsurarius puniendus est. Hec Ber. Jnno. ꝛ Hostiẽ. ꝛ Goffr. ¶ fit ꝓ materia depositoꝛ: vbi est cõiter vsura mentalis. Non tñ tales absoluendi sunt nisi tales ꝺctus dimittant ꝛ sic recepta restituãt: vt in. c. cõsuluit. Item pone quedã cõtas indiget pecuniã ꝛ ꝓnit cuilibet ꝑstantiam sz mutuo ꝓmittens ꝛ obligãs ꝑstantibus certa pignora ꝛ certũ lucrũ: nunquid ꝑstantes cõmittunt vsuras. Rñ. ex quo coacte faciũt ꝛ forte ꝓpter hoc multã incõmoditatez incurrunt. i. q̃ libẽter ab hoc cessarent si possent: nõ est vsura. Sed iuxta hoc est aliq̃ dubitatio ꝺ ꝙ postꝫ ciuis primo ꝑstitit: veniat secũdus ꝛ ei nat iura a primo ꝓ minoꝛi ꝑcio eo qõ soluit: nunquid ille secũdus cõmittit vsuraꝫ Rñ. vt in ꝓcedenti. §. Bar. in pisa: sed diffuse ꝫhabes istam materiam in. c. sequenti.

Modus mõtis florentie,

¶ De materia montis in florentia: imp: restitoꝝ in venetijs ꝛ locoꝝ Janue. Utrũ licitũ sit recipere tales reddit' quos cõitas cõcedit annuatim soluentibus ꝑstantias: ꝛ an liceat emere talia iura.

Capl'm. XI.

Jdenclũ est etiã de lucro seu redditu annuali quem reddũt q̃dã cõitates ciuiũb' suis ꝓ collectis seu ꝑstantijs solutis sibi ꝙ eoꝝ: q̃ diuersimode noiant in diuersis locis Nã florẽtie dicunt denarij montis: venetijs dicunt imprestite. Janue dicunt loca. Et florẽtie q̃dẽ b seruatur circa istã materiã. Ciuitas indigẽs pecunia ciuibus suis onera imponit: que vulgariter ibi dicunt ꝑstãtie: ad quas soluẽdas quilibz inuitus cõpellitur: statuitꝫ ciuib' quousq; restituat sortẽ seu capitale suũ. v. ꝺãdos ꝓ cẽrenario: ꝛ ita de fcõ a diu obseruauit: obseruatꝫ quotidie: appellantur ꝙ tales creditoꝛes montis. Et cõtingit aliq̃n ꝙ dictis creditoꝛib' vl' ab eisdẽ iura ꝑtin' fuit tm̃ respõsũ de accessione ꝑdicta vere sortis ꝛ ꝙ tñ tps ꝙ aliq̃n accessio adequata est sorti: aliq̃n nõ in totũ: aliquãdo excedit sortẽ. Et intelligit per maxime ad oẽm dubitationẽ tollẽdã ꝛ exonerationẽ pscie cuiuscũq; ꝛ vt tollat' oĩs nexus q̃ quicũq; de ciuitate vl' comitatu florẽtino ꝑ iscriptis vel eoꝝ occasiõe liga-

tus vel astrictus qũlibet diceret quoad deũ. cõsciẽtiã vel ad mũdũ statuit ꝙ q̃cquid puisum est ꝙ ordinamenta dicti cõis dari debere talibus mutuantibus ad dictã rõnem ꝙ domo dãnis ⁊ interesse seu prouisione vel merito dicto rũ creditor. intelligãt dari debere ⁊ recipi ⁊ deꝯ ⁊ recipi ⁊ peti ⁊ recipi possit ꝙ spontaneo mero libero dono ⁊ donationis titulo ⁊ taliter recipiat ⁊ recipi intelligat q̃libz talis creditor. a cõi pdicto. ⁊ nihilominus etiaz ꝙ dãnis ⁊ ꝙ interesse. ⁊ pro aliquali remuneratiõe ⁊ vt bñfaciẽtib⁹ bñ fiat. ⁊ ita ⁊ taliter illud totũ recipiat vnusquisq; talis creditor. sicꝙ petere ⁊ exigere valeat ꝙ nullatenus ad restõnẽ aliquã teneat etiã quoad cõsciaz vel ad deũ. illudꝙ sic receptũ absq; alio grauamine vt sibi vere donatũ licite valeat obtinere. Statuitꝙ insup ipsa cõitas ꝯnõi talia credita cũ iure percipiendi ꝯnõi accessiões alienari posse in alios cũ hoc tñ pacto ꝙ ipsi cõitati redimere liceat dictuz debitũ soluẽdũ creditori ꝙ redẽptiõe dicti iuris ad rõnem ꝓxiii. pro cẽtenario. ⁊ ꝙ talis creditor. teneaꝝ reuẽdere dicto cõi ad oẽm eius volũtatẽ remanẽte dicto creditori luzcro facto vsq; ad tps dicte reuẽditiõis. hec oia ab illo loco Et insup maxime habenẽ ex quadã reformatione ciuitaꝝ quã recitat pdi. Lau. de vbo ad vbũ. Circa istã materiã occurrũt plura dubia sup quib⁹ cõsulti plures magistri in theologia ordi. pzedi. mino. ⁊ heremi. ac etiaz docto. canonũ diuersa ⁊ ẽ ⁊ rnderunt ⁊ scripserunt. Nouissime autẽ scripsit sup materia hac sat diffuse dñs Lau. de ridol. i fine tractat⁹ quẽ fecit de vsuris. vbi etiã posuit tractat⁹ alio rũ: de ista materia sup q̃ format. viii. q̃nes ⁊ hoc ꝙ ordine.

¶ Primo vtrũ recta cõscia possint talia onera idici ⁊ ad eoz solutionẽ ꝙpelli cũ assignatiõe increm̃ti plibati.

¶ Scõo vtrũ dicti soluẽtes onera memorata licite tale percipiant increm̃entum.

¶ Tertio posito ꝙ non. vtrum vigore donationis ⁊ remissionis ⁊ liberationis ꝙdicte excusentur a restitutione ⁊ liberentur a peccato.

¶ Quarto an dicti soluentes licite vendant ius qõ hñt i dicto montevigore talis crediti.

¶ Quinto. vtrũ alij ab eis licite emant.

¶ Sexto posito ꝙ sic. vtrũ licite pcipiant increm̃entũ qõ priuus percipiebant dicti creditores.

¶ Septio. q̃d de illis: q̃ ꝙ aliis a quibus q̃nz certã quotã ꝙ q̃libet florẽno. q̃nz nihil pcipiũt. soluũt ꝓstantias ⁊ in illoz loco quoad tale creditũ distribuũtur.

¶ Octauo. quid si cõitas sic nouos fibi cõstituat credito res: puta ꝙ vendit annuũ redditũ ad rõnẽ qua respondet creditoribus montis ad vitam ementis ⁊ alteriusi ab eo nominandi cũ pactis de quibus supza in fine casus.

§.I. Circa primũ magister

Opinio dñi Hugo nis.

Guido de bello regaldo q̃nalis ordi. here. osult⁹. rndit in disticte ꝙ lex statuens tale lucrũ nõ est licite istituta. ⁊ iõ nõ obseruãda ꝟ abolẽda. ꝙbat: qz in diminutiõe reipublice. ⁊ ꝙ ois mala. ꝟ antecedẽs: qz ia finaliter cõitas stat⁹ duplã pecuniã allegat. dist. iii. Priuilegia. §. offiñ. cũ. c. se. Itẽ qz lex talis nõ est iusta nec vtilis ex q̃ cõtinet pl⁹ puaz tũ bonũ singulariũ ꝙsonaz ꝙ publicũ ipsi⁹ cõitatis ꝟ illõ c. Erit aũt lex. di. iii. Itẽ qz assignatione dicti increm̃enti in uitanꝫ ipsa legẽ hoies ad peccãdũ: qz inducit eos ad recipiendũ vltra sortẽ. Et si dicaꝫ ꝙ lex talis est istituta ꝓpter bonũ ciuitatis custodiẽdũ ⁊ pregẽdũ ad habẽdũ pecuniã ꝙ gentib⁹ armoz in custodiã ⁊ ꝓtectionẽ ciuitaꝫ. ⁊ sic nõ mala sed bõa est. Rnder magr pdict⁹ ꝙ his nõ obstãt⁹ firme manẽt rõnes sup: apposite eo ꝙ aliter ⁊ sine peccõ põt ciuitas defensari. Nã subsistẽte necessitate põt a sibi suppositis etiã inuitis iniuste exigere aurilliũ tã pecuniarũ ꝙ

Opinio Laur. de ridol. ꝙsonaz ⁊ ipsi ad illud ⁊ restãdũ obligãnt. ⁊ quãtũ prestãt tñ fm regulã iusticie ⁊ nõ vltra rehabere dñt. ⁊ sic faciendo minus i expẽsis dicta cõitas grauabit. qõd est ꝓpositus Hec dicit Guido. Sz Lau. de ridol. in dicto tractatu tenet ꝟ. q̃ dicta lex siue statutũ non sit illicite factum. Et ꝙ rõne inducit illud qõ dctm est supza. s. qz instituta ẽ dicta lex ꝓpter bonũ ciuitatis custodiẽdũ ꝛc. Et ad id qõ Guido pdictus dixit ad destructionẽ illius rõnis. Rndet ꝙ etsi cõitas valeat ꝙpellere ciues ad mutuãdũ absq; eo ꝙ statuat aliq̃d dare vltra sortẽ tñ nõ oẽ possibile est volibile. Sepe nãq; multa possumus q̃ꝙ bono reipublice ꝙp fugiendo scãdalo nõ faciemus. ⁊ merito. ar. ii. q. j. in pmiss. cũ silẽs coactiões q̃dẽ difficiles frequẽter cõsueuerunt exitus hre. eẽ de spõ. reqsuit. Et meli⁹ est cũ aliq̃li conscito ⁊ pace oim suis necessitatib⁹ puidere ꝙ ꝓhmõi coactiões ⁊ violẽtias nõ sine forti ⁊ grauj scãdalo q̃ siq̃dez enoꝛmiter ex ẽ experientia media dãnificari quotidie cernimus: imo ⁊ multos fundit⁹ destrui ⁊ ad extremã pauperiẽ deduci ꝙ ex hoc saltẽ equalr subleuanẽ ⁊ cõsolanẽ ꝙ dicta q̃ncz ꝙcipiũt annuatim: ⁊ nisi ẽ eẽr in desperationẽ forsitan duce renẽ. ⁊ i rẽpublicã machinarenẽ. ⁊ i graue aĩe sue ⁊ coꝛpis sui dispẽdiũ ⁊ reipublice periculũ. Et si dicaꝫ talib⁹ ⁊ non alijs si lex puideat bñ est. Rndeo ꝙ lex ꝺz esse cõis. ꝙ reipublice vtilitate ne alij scrupuloso coꝛde moueanẽ. ⁊ duz foꝛet atcz difficile vnuz distinguere ab alio. Hec Lau. ꝙ q̃ destruit pmã rõnẽ dicti magr. Ad scõaz rõnem.

Preterea interest reipublice erga suos ciues taliter se hre ꝙ nõ deducanẽ in pauperiẽ: vt cũ als op⁹ fuerit sibi valeat subuenire. Si ẽ in dãni restauratione vel ex liberalitate vt alliciant ab bñ se ha bendũ erga rẽpublicã aliq̃d gratis donat. ⁊ sic idubie vtilitas reipublice. pcurat ꝙre illud ipt⁹ dandũ est. hec Lau. ꝙ que destruit scdam rõnẽ pdi. magri. quã scõ faciebat i oppositũ. Mõ etiã hoies inuitenẽ ad peccãdũ ex dicta le ad tertiã gevr allegabat pdictus magister tertia rõne negat Lau. ꝙsiderato eoꝝ (dicit ipse) ꝙ si q̃s vellet sua pecunia vti illicite plus lucrarẽ. imo etiaz in licitis quinimo ⁊ i possessionib⁹ que magis secure sũt q̃ cõitati mutuare: non est dicẽdũ ꝙ per bñ q̃ ꝙncz dari statuunt inuitanẽ hoies ad vsu Ad quar rarie mutuandũ: maxie cũ dubiũ sit nedũ de lucro: ꝟ etiaz tam. ꝺ sorte ꝓncipali ne pdaꝫ capitale. Et ꝙ bñ etiã tollit quedã alia rõ pdicti magistri in q̃ dicebat ꝙ ꝓpter cõe defensandũ nõ est licitũ facere aliq̃d vñ de offendaꝫ: vñ nec vsuraz facere vel ad vsurã inducere nõ dispositũ ad hoc vt in casu nro. Sed rndeꝫ vt ia dctm est ⁊ pleni⁹ infra dicẽ ꝙ ibi nõ est Scus vsurari⁹ inter ciuitatẽ ⁊ ciuẽ recipientẽ ad rõnez v. ꝙ cẽtenario ꝙ solutione dicte cõitatis in ꝓstãtijs. Item si quis vellet adhuc dicere talẽ impositionẽ onerũ illicitã ex eo ꝙ hmõi onera sine principis iussu indici nequeunt: vt. l. j. C. de exac. tribu. Rñ. di. Lau. ꝙ si generalẽ collectaz camere fiscali applicandaz nemo possit iponere sine pmisu principis: vt in ꝓallegata. l. tamen collectam specialẽ vnaquecz ciuitas ⁊ vniuersitas ꝙ necessitate sibi incũbente indicere põt: vt. l. oẽs. C. de ope. pub. Et sic Lau. concludit istud statutum esse iustum.

§. II. Quantũ ad secundaz

qõnẽ cũ. s. q̃ritur: an dicti soluẽtes dicta onera licite percipiant increm̃etũ. Rndet magr Grego. de ari. gnalis heremi. tractãs hanc qõnem dicit sic distinguens. Inquirendum de intentiõe mutuatiũ. aut enim tales recipiẽtes hu iusmodi lucrũ aliquã intẽtionẽ lucri habuerũt aut nullaz Si aliquã ⁊ tũc dicas tale lucrũ foꝛe vsuraz: ⁊ sic mutuantes ⁊ recipientes. s. vltra suũ teneri ad restõnẽ si possunt. Primo. et si nõ pñt peccant moꝛtaliter: si nõ hñt intentionẽ restituendi cum poterunt. ⁊ ꝺ siue talẽ intẽtionẽ lucrũ recipiendi habuerunt tpe facti mutui: q. s. cũ mutuãt ꝓpter lucrũ pcipiendũ mutuant: siue tpe illo tm quo lucrũ recipiũt. s. q; cuz recipiunt illud recipiũt ꝓpter lucrũ priuus factũ. ⁊ idem si post qñcũq;. Probat aũt ꝺ sic ex diffõne vsure: sic enĩ ipse diffinit. Vsura est lucrũ ex mutuo intẽtũ. sed sic. est in ꝓposito. ergo ꝛc. Et si q̃raꝫ quo deꝛpehẽdaꝫ talis mutuantium intentio. Rñ. fm eum inquirẽdo de intentione cõitatis tale Scõo. lucruz dantis vel dare statuẽtis: qñ illud dat vel dare sta

tuit rõne mutui recepti seu recipiendi seu vltez retinendi vel nõ rõne mutui. sed alia rõne vel cã. Et ꝓmo casu si ip si mutuates talẽ intẽtionem sciunt vel credunt vsura est ⁊ peccatũ ⁊ ad restitutionẽ tenentur. Cõsentiũt enim sic recipiendo intentioni cõitatis dantis. ⁊ ipsi rõne mutui ⁊ ꝓpter mutuũ lucrũ intendũt. imo etsi tũc nõ haberẽt huius modi credulitatẽ vel sciam hñt tñ postea post receptionẽ in successu tpis. nisi: ilomin⁹ ad restituẽdũ illa ꝓius habita obligant. Nã ex quo ꝓpter mutuũ cõitas illud dat als Tertio. nõ datura: nõ est iuste acquisitũ recipiẽtib⁹ nec in eo ẽ trãslatũ dominiũ dicti lucri. Quinimo vltez⁹ dicẽdũ fm eum videlz ꝙ si cõitas nõ ꝓpter mutuũ dedisset. ⁊ tñ ipsi putarent eã ꝓpter mutuũ dedisse. ꝙ dubio peccarent non restituẽdo: imo plus q: si nec ante nec tũc nec postea talem hñt sciẽtiã vel credulitatẽ de intẽtiõe cõitatis: nihilomin⁹ si ex aliquib⁹ indicijs põt eis innotescere intẽtio cõitaꝫ vt foꝛte ex eo ꝙ mutuatibus statuit dare tale lucrũ: ⁊ pl⁹ mutuantib⁹ plus dari. ⁊ nõ obstãte ꝙ alij ciues sik⁹ avel maiora bona cõitati cõtulerint. id tñ i eis nõ statuik nec aliquã remunerationẽ ꝓsẽm cõsequũtur vel exꝑbabilibus alijs argumẽtis q̃ cũ ꝓnt nolunt aduertere vel inquirere hmõi tales minime nõ sunt obnoxij cũ affectata ignoratia non excuset. Si vero isto vt alio casu recipiens nullã haberet lucri intentionẽ necꝫ intẽtio dantis ꝓpter mutuũ possẽ vllo modo ex exterioribus indicijs apparere siue cõꝑehendi ⁊ dans diceret proꝛsus nõ ꝓpter mutuũ sed ex liberali tate dare. qz in recipiente nulla videꝫ corrupta intẽtio: immunis esset a peccato ipse recipiẽs ⁊ retinens ⁊ ipsum lucrũ nõ est vsura. qz nõ fuit nec est itẽtũ ex mutuo. In scõo aũt ꝓncipali mẽbro ꝓme distinctionis. s. q̃n nulla intẽtio nẽ lucri habuerũt mutuates ⁊ recipiẽtes. dicit ipse Greg. ꝙ si proꝛsus nec aĩ nec tũc nec postea illã habuerũt nec i sup vllo ꝓe sciuerunt vel crediderũt cõitatẽ ꝓpter mutuũ lucrũ aliq̃d dare velle. nec intentio cõmunitatis dantis ꝓpter mutuũ dare facit nec ex vllis põt indicijs exterioꝛib⁹ apparere ꝙ ꝓpter illud dedit. ⁊ bãs dicebat se proꝛsus nõ ꝓpter mutuũ sed ex aliqua rõnabili cã dare vt puta ꝓpter restaurationez dãni qõ foꝛsitan mutuates inde ꝓpessi sũt vel ꝓpter beniuolentiam quã ipsi mutuates cõitati i mutuãdo ostenderũt vel etiã ex mera liberalitate cõitatis tũc nullam cõmitterent vsurã vel pctũ nec ad vllam restituti onẽ tenenẽ. nõ em̃ est hic dare lucrũ intentũ ex mutuo. ꝗa in pmo casu lucrũ cẽseri nõ ꝺz. sed potius quedã dãni restauratio ad quã ⁊ nõ de vsura tenẽ ipsa cõitas q̃ fuit ipsius cã cõpellendo ad mutuandũ ꝓpter qõ ipsi dãnũ per pessi sunt. facit ad hoc. c. Peruenit. de fideiuss. ⁊ hoc si ex illa cã tm tale damnũ incurrerent. alꝫ secus. ⁊ intelligit vt ipse declarat in processu dicte qõnis nõ soluz de dãno qõ cõsistit in diminutione ꝑhabiti. sed etiã de dãno qõ ꝓsistit in nõ acquisitione lucri pollicĩti vel sperati ꝙuad inuite vel coacte mutuantes vt dicamus ꝙ tales sic coacte mutuates ex tali mutuatiõe de lucro ipediti qõ tpe alij similẽ negociando vel alio mõ licito⁹ acquisiuissent licite pñt exigere vt recipere recõpensationez sui dãni fm iudiciũ discretũ puidentis viri cõsiderantis simul quãtũ eo tpe alij similẽ negociationẽ vel artẽ exercentes cũ equali pecunia, cõiter lucrati sunt. habita etiã cõsideratione ad hoc ꝙ laborẽ nõ ipẽdit nec periculũ subisit in hmõi casu negociationis vl'ar tis exercẽde ꝓpter qõ ⁊ minus ꝺz hre. Si aũt vltez⁹ quez raꝫ qd ꝑsumẽdũ sit in casu isto. vtrũ videlz cõitas dctm lucrũ ipendat ꝙ restauratiõe dãni nec ne. Ad hoc rnder predictus magister Greg. ꝙ nõ. s. ꝑsumiꝫ ꝙ dct ꝓpter restaurationẽ dãni fꝟ potiꝰ ꝓpter mutuũ. ⁊ hoc ꝑbat ex eo ꝙ oibus mutuantib⁹ daꝫ dctm lucrũ. nec est verisile ꝙ oes dãnificenẽ fuse dãnũ patianẽ ex mutuo a se facto. Sz etsi alij q̃ dãnificenẽ nõ tñ est verisile ꝙ equalr imo satis est possibile ꝙ qui minus mutuauerunt maius dãnũ passi sunt. ⁊ tamẽ minus daẽ eis. qõ nequaꝫ cõtingeret si ꝓpter restauratione dãni daretẽ. Sisr non videtur ꝙ ex beniuolẽtia da

rí ꝑsumaꝫ seu cã remuneratiõis beniuolẽtie quã sic mutuãtes ante in mutuãdo ostenderent cõitati: qz si ꝓpter illã da ret certe plus daretur ei in quo maioꝛ affectus beniuolẽ Quarto. tie ꝙbaretꝫ qõ fit. Preterea illud lucrum nõ datur qñ foꝛs est soluta ⁊ cõitas est a debito liberata quo tpe magis possẽ liberalr estimari: sed qñ adhuc debitũ manet ex quo satis ꝑsumi põt ꝙ ꝓpter mutuũ tribuatur. Si tñ fm rei veritatẽ ꝓpter remunerandã beniuolentiã cõitas illõ daret: laudabiliter illud ageret. ⁊ licite etiã quib⁹ daretꝫ reciperẽt: sicut licite amicus recipit ab amico beneficiũ. Nõ enim ꝓpter mutuũ ⁊ gratiã factã cõitati debet fieri peioris cõditiõis. hec oia sup: adicta sunt verba magistri supza dicti licet abbꝛeuiata. Et quib⁹ vt dicit Lau. qui ipsa recitat colligit ipsũ magrm sentire ꝙ dicti pmi creditoꝛes minus licite tale recipiant increm̃entũ. i. vltra suuz capitale cum interesse ⁊ ad restitutionem teneanẽ. Alius magr ⁊ generalis ordi. heremi. s. frater Guido de quo supza in ꝑcedenti. §. cõsultus de dicta materia quasi sibi a rndit cõcludens ꝙ nõ solũ a creditoꝛib⁹ talis pecunia vltra sortez ꝓncipalẽ accepta ab eis est restituẽda: ꝟ etiã ab eoꝝ legatarijs ⁊ heredib⁹ vel emptoꝛib⁹. ex quo enim talis Scus ẽ in creditoꝛib⁹ indebitus ⁊ illicitus: erit ⁊ ꝙ oñs in eoꝝ successoꝛib⁹. Probat aũt ꝺ dctm Scti esse illicitum: qz vt vsura rũm ex ꝙ bus. c. q̃ habenẽ. xiii. q. iii. ꝑcipue. c. plerisq;. ⁊. c. vsura. Idẽ rndit ⁊ scripsit frater Jo. chenleroth. eiusdez oꝛ Alia opi di. Sz vt refert Lau. in predicto tractatu hanc questionez mo. ꝑtransdo quidã magr anglicus ordi. predicatoꝛ firmauit ⁊ determinauit ꝟ. s. q̃ licite recipiatur dictum increm̃entũ a soluentib⁹ modo quo declarabitur. Et idez dicit tenuisse ⁊ scripsisse alĩ magrm ordi. ꝛc. Magr fr̃a ciscũ de empol. Idem tenuit Pe. de ancha. in sil materia disputans. s. de imp: estitis veneroꝛ ⁊ pres alij iuris ꝑfessoꝛes. Quã opiniones cõiter sequũtur predicatoꝛes ⁊ minoꝛes. Rõnẽ huius assignat pdictus Lau. rndendo ad argumẽta facta in ꝟ. imo: vñ sic dicit. Credo alio nõ dato tales mutuantes nedũ sic coacte: sed etiã si volũtarie mutuant dũmodo ex charitate: nõ aũt spẽ in lucro seu increm̃eto. ꝓpie⁊ principalr: retsi scdario mutuẽt: immunes eẽ a peccato ⁊ vsura. vicio: nec illi foꝛe restõni obnoxios. Sũt nã ꝙ aliqui qui foꝛsitan ex cã lucri qõ intendũt primo loco ad sic mutuandũ mouenẽ: ⁊ sic de his nulla dubitatio. ꝗa s. vsuram cõmittũt ex quo ꝓncipaliter lucrũ itẽdũt. Sũt ⁊ alij qui ꝓncipalr mouenẽ ex charitate ꝙ afficiuntur rei publice: vel ꝙ coacti aliter facere nequeũt. ⁊ de his est sermo noster: ⁊ hi nõ videnẽ peccare. Rõ est qz tunc ꝗs vsurã cõmittit recipiendo aliquid vltra sortem qñ spe lucri mutuus ꝓncipaliter mutuat: nõ autem quando nõ spe lucri ꝓncipaliter: etsi secũdario: ⁊ hoc nisi iam debitoꝛ coactꝰ increm̃etũ solueret vel inuitus solutioĩsq; tpe vt ꝓius id in notoriã deueniss creditoꝛis. Sed in casu nostro nõ spe lucri ꝓncipalr ꝗs motus cõitati mutuat: imo vt ꝙcitatiũ peranti pareat: penalẽq; inflictas effugiat vel charitate ⁊ amoꝛe vt illi suis necessitatibus subueniat alꝫ nullatenꝰ mutuatur⁹: ⁊ merito cum in alijs pecuniam istam expendendo longe plus verisilr lucraretꝫ: ⁊ magis libere pluriss ꝙ valeat⁹ foꝛet: nec coacta est cõitas: q: cogi nõ potest a suppositis: nec inuita soluit ipsa cõitas: sed ex sua spontanea voluntate iuste honeste ⁊ rõnabili cã regulata vt. i ex ꝓstione casus supza demõstratur. quinetiaz etsi inuite solueret. id tñ creditoꝛib⁹ nõ ostat: maxime cũ ꝟ. in iam dicta reformatiõe asseueret cõitas ipsa: ⁊ i certis nõ i certis locus est cõiecturis. ff. de verbo. ob. l. cõtinuus. licite ergo recipiẽ. ergo ꝛc. Si tñ hmõi creditoꝛes in oppositum cõscia remoꝛderet illãq; deponere ac iuri cõformare neq; rent: et si vr in sil inquit Hostien. scrupulosa sit potius ꝙ theologica. satisfaciant omnimode cõscie sue. Ad rõnes aũt magri Greg. supradicti sic rndet eas destruẽdo. Naz rñsio ad cũ ipse diffiniẽs vsurã dicat ꝙ fit lucrum ex mutuo intẽ argumen tum, diminute est data dicta diffinitio: qz lucrum intentuz to.

secūdario nō aūt p̄ncipaliter in mutuo nō inducit vsuraz ſm cōem opi.ꝛ ſiſt ponēs ſpem in lucro ex mutuo facto ſecūdario nō p̄incipaliter nō cōmittit vſuaz niſi iuitevel coacte ſolueret debitor:ꝛ illud ſciret vel crederet: qđ non cōtingit i caſu nr̄o:q; nec cōitas q̄ eſt debitrix cogit nec i uita ſoluit nec p̄incipalr̄ ciues videnꝫ moueri ad mutuāndū rōne dicti lucri annualis.ſ.v.p centenario q̄uis illud

Ad scōm

ſperēt ꝛ expectēt:q; mai⁹ lucrū poſſent ſibi palias vias p curare vt dicꝰ eſt.ſ. Ad illud aliud qđ dicebat magr.ſ. q̄ intētio mutuātiū regulaꝫ ex intētōe cōitatis q̄ ipſis mutuātib⁹ nō pōt nō eē nota.ſ.q̄ talis itentio ſit depr̄auata: q; dat illō lucrū ꝓpter mutuū.g̃ vſura. ℟n̄. Lau. q̄ id nō ſemp ſequiť:vn̄ diſtinguit q̄ ꝓpter mutuuꝫ aliq̄n pōt dari aliq̄d vt vſura.ꝛ aliq̄n nō vt vſura:ſz vt donū gratuitū tm̄ nō ex ipo mutuo:ſed ex fuitio ſibi ipēſo ꝛ cōmodo exīnde

Ad tertiū

p̄ceptovel lucro cōſecutovl̄ ex aīmi nobilitate q̄dā:ꝛ ſi fic dari ſciat vel credat recipiens nō peccat. An aūt ſic credere teneať.vide.ē.in.§.Et cū ōr̄ q̄ iſta nō videť fuiſſe intentio cōitatis:q; ſi hoc eēt verū plus dareť illi qui maiorem q̄ minorem beniuolentiā oſtentaſſet erga cōmunitatem nō habita cōſideratione ad quātitarē pecunie ſed beniuolentiaꝫ ſiſt plus illi daret qui ex tali mutuo plus fuiſſz dānificatus qđ vr̄ūq; de facto nō ſeruatur. ℟ñdet q̄ equuz foret hoc ſed nō poſſent hec de facili in noticiā cōmunitatis deduci:ꝛ ne alīs ſcrupuloſo coꝛde moueantur ꝛ ſcādala atq; inuidie oriant:ſi ad imparia iudicarentur:ideo ſic pariť:ꝛ ex memoratis cauſis mota oēs tractare decreuit ꝛ bñ .ar.l.bi.vt cōſtruereť. Sicut in cōſil videmus q̄ i col legiis magiſtroꝝ ꝛ ordinatoꝝ q̄ ꝓio: eſt in tēpore prio: ē in ſede ꝛ alijs nō habita diſtinctione an primus ſit doctiꝰ or ſecꝰ. Inficiari aūt nō poſſumus q̄n ſaltē rōne lucri ceſſantis vnuſq̄ſq; ciuis dānificeť. Et cū quilibet compellať ad ſoluendū:q; nemo libenter mutuat:ꝛ talibus ſm dictā magr̄i ipi⁹ fit fienda talis dāni reſtauratio. q̄ concluditur q̄ nemo eſt q̄ non debeat tale lucrū vt intereſſe conſeq̄ ꝛ licite ſi daꝁ recipere poſſit. Difficile aūt eēt cōitati ꝛ quaſi ipoſſibile hr̄e noticiam plenā quātitatis vel benīuolentie q̄ mouenť ciues ad mutuandū vel damnoꝝ que inde ſuſtinent vt ſm illam fieret quātitas recōpēſationis. Itē ad

Ad q̄ſtum

illud ex quo dicebat magr̄ pſumi ɔ cōmunitatem de intētione qua dat illud lucrum:q;.ſ.ꝓpter mutuū ex.eo q̄ cōitas poſtq̄ ſoluta eſt vera ſors ꝛ a debito liberata nō ꝓfert vltra tale lucrū. ℟ñdet:q̄ ly vltra nō conferat nō ſeq̄tur ergo vt vſuram tribuat.ceſſat enim tunc dānum i mutuante:ceſſat cōmodum in cōitate:ꝛ ſatis ex impenſo ſeruitio remuneratus eſt mutuās.alꝫ diceret in ſimili vſuraz cōmittereꝫ qui liberaliter mutuauit mille florenos mihi mercatori ſine vlla p̄incipali intentione vel ſpe remunerationis ꝛ ego qui tenui illos per decem annos vel ex q̄buſ lucratus ſum mille licitis mercātijs:ex liberalitate ꝛ optima ductus diſcretiōe videns q; ex illis lucraꝫ fui:ſi bi tm̄ donaui octo ꝓ cētenario ſub quolibet dicto:ano rū.viij.quos nō donaui in anno.rj. q; mille cū quib⁹

Queſtio.

uet etiā dictus Lau.tale dubiū facti circa predicta qđ ibi ſepe cōtingit vꝫ. Indicť onus ꝓſtantie vel accati cum in cremēto ſiue lucro cōdeceti ꝛ ꝓueto.ſ.v.ꝓ centenario annuatim percipiendo dūtaxat pſonis:que infra certū tempus ſoluerent:munq̄d ſoluētes infra dctm tps qui alꝫ in fra illud tps nō ſoluiſſent:peccāt intm̄ q̄ ad reſtitutionez tenenť ei⁹ qđ peceperint ad rōnēꝑdictā. Itē indicť onus de meſe Nouēbris.ꝛ ſtatuť q̄ is q̄ ſoluerit infra menſem incipiat dictū lucrū in kal⁹ Januarij.qui vero ſoluerit poſt menſem incipiat in kal⁹ Septembris:peccant ne ꝛ ad reſtitutionem tenentur ſoluētes infra menſem.qui alꝫ ifra illum non ſoluiſſent. ℟ſpondet q̄ q̄uis cū nō teneat p̄n cipale nec acceſſoꝛium qđ illi ſequiť naturā.de re.iur. acceſſoꝛiū.lib.vj.nō tamē ſic eſt ecōuerſo:ſed ſepe p̄mitťť qđ acceſſoꝛie qđ p̄ncipaliter reꝓbať.de ꝓbē.per litteras in cle. Ad ꝓpoſitū aūt ex quo mutuū i caſu noſtro qđ eſt p̄ncipale nō eſt coꝛruptū:q; ad mutuādū nō ſunt tales inducti ſpe vel intentione ꝓpria dicti lucri:ſed ex charitate vel coactiōe.abſit vt:coꝛrūpat acceſſoꝛiū: ſic eſt illō pus.ſ.ifra meſes ad mutuādū vt percipiat vel citi⁹ lucrum memoratū.ex quo enim tale lucrū licitū eſt nō eſt malū illud appetere. Inſup facit p̄dictus Lau.circa lucrū annuale qđ dat cōitas ipa mutuātib⁹ quādā diſtictionē an.ſ. det q̄nq; ꝓ cētenario vt cōiter fit ab ea.an.viij.vel.x.ſic fit aliq̄n in accatis ꝛ ꝓſtationib⁹. Diſtinctionē etiā facit inter ip ſos recipiētes ſiue.v.ꝓ cētenario ſiue.viij.vl̄.x. Nā quoad lucrū cōdecens ꝛ cōſuetū dari.ſ.v.ꝓ centenario ſi tali ſtatuto annuētes oēs vel aliq̄ ad ſuū ꝓuatū cōmodū reſpexerunt vſurā in foꝛo cōſcientie cōmittūt tales.ſ.annuētes ex tali reſpectu.ſz alꝫ etiā ſi nō ex tali reſpectu ꝓpter bonū finem ſi nō ſine illis ſufficerent ad ſic ſtatuēdū. Aliꝫ aūt nō ſtatuentes quoad tale cōſuetū lucrū ꝛ cōdecēs:nec etiam ipſi ſtatuentes qui ad publicū cōmodum dūtaxat reſpexerunt. Quoꝛaūt ad lucrū inuſitatū ꝛ inconueniēs quaten⁹ eſt dare exceſſum.ſ.octo vel decem ꝓ centū in quo nō liberalitas.vel dāni reſtitutio:ſed cōpulſa ꝛ neceſſitata voluntas interuenire p̄ſumitur.indiſtincte forte dicenduz eſt q̄ quilibet peccet ꝛ vſurarum vitio inuoluať reciplens: do:niſi iam quis tantū ꝛ tale dānuz incurriſſet quod aſcēderet ad illud plus ſtatutū dari vltra cōſuetū qđ ſi in aliꝫ quibus contingere poſſet:nō tñ in oibus vt videmus experientia mediante. In quibus ergo nō contingit ſtet regula ſupꝛapoſita:cum nec liberalitas nec dānificatio ſeu intereſſe ratione damni hoc caſu concurrant: ꝛ ſi neque unt iuuari ratione legis que debet eſſe cōmunis ꝛc. vt ſupra dixi in alio caſu ,in quibus autem tale dannū contingit procedat exceptio.

§.III. Quantū ad tertium

articulū quo querebať.vr̄ū p̄ſuppoſito q̄ dicti ſoluentes ſeu mutuātes nō licite perciperēt tale incrementū an vigoꝛe donationis:remiſſionis:ꝛ liberationis ſupꝛadicte excuſenť a reſtitutione ꝛ liberenť a peccato. ℟ſpondet Lauren.predictus q̄ vtiq; per illam donationē liberātur a reſtitutione:ſed non a peccato. Ad hoc enim vt tollatur peccatum contritione opus eſt ꝛ penitentia que fieri poterit abſq; illa reſtitutione :q; reſtitutū cenſetur ablatum virtute remiſſionis predicte. Et ſic nō obſtat dictum Auguſtini quod ponitur in regula iuris.pctū.lib.vj.vt declaratum eſt ſupꝛa. Et hanc cōclusionem etiam amplectiť do minus Zapus de caſti.in repetione decretalis.in ciuitate de vſuris. Sed ego dubito inquit ipſe Lau.an ſibi locum vendicet dicta cōcluſio in eo qui ſtatuit vel decreuit vna cum aliꝫ de populo talem remiſſionem vel liberationez fieri ꝛ illam fecit.ꝛ credo q̄ non in foꝛo cōſcientie ſi habuerit reſpectum ad cōmodum vel intereſſe ſuum .ꝛ hoc ſi alioquiz conſenſus ſine ſuo nō ſufficiebat. Alioquin ſecus quoad reſtitutionem:ſed aget penitentiam eo caſu contritione precedente:non ſolum de peccato quod cōmiſit ad vſuram mutuādo quod nō tollitur per ſolam remiſſionē quinimo nec per reſtitutionē actualē:ſed etiam de eo qđ non erat paratus reſtituere:ꝛ ſi remiſſio facta non foret ſed in peccato perſeueraret ex quo peccatum augetur:de conſuetu .c.finali.quod p̄ſumitur ex dictis cum per exteꝛioꝛa de interioꝛib⁹ p̄ſumatur.de p̄ſumptio.ca .ex ſtudijs.cum ſimilibus. ℟ aūt aliter ſe habente penitentiaz agat de peccato tantum.ꝛ in hoc ſue cōſcientie relinquitur. ℟es enim ſua agitur.

§.IIII. Ad quartū aūt articulum tranſeundo videndū eſt. An videlicet dicti ſoluentes licite vendant ius ſuum qđ hñt in dicto monte vigoꝛe talis crediti. Ad quod reſpondendū eſt ſm magiſtrum Gꝛego.in dicto ſuo tractatu q̄ ſi tantū quātuz mutuanes

Liberantur a reſtitutione ſz nō a peccato.

runt.peceperunt in eo lucro qđ illicite a cōitate perceperūt nō poſſunt.qm̄ iā exīnanita eſt vera ſoꝛs.ad qđ allegat.c. j.ex eo.ti. Si nō tm̄ ſed minus:tunc vendere p̄nt q̄tū ſup eſt.ꝛ ſic ſi totū ſupeſt.q; nihil ꝓpeerunt.vel ſi aliq̄d nō ꝓpter mutuū ſed alꝫ licite iuxta ſupꝛadicta poſt cū totū vēdere p̄nt. Et idē in dicto.c. In ciuitate. In ſcō q̄ſto pri me p̄incipalis queſtiōis firmat dñs Za.de caſti. p̄edicꝛ ꝛ ego idē dico in genere.ſſareo: ſiquidē q̄ quicquid iuris habēt in dicto mutuo vel ad dctm̄ mutuū ſuper dctō mōte licite vendere poſſunt. Ad ſpēm aūt deſcēdēdo dico q̄ plus iuris habēt ſup dicto mōte ex mutuo q̄ p̄dicti ſenſerint:q; qđ illicitū reputant in quibuſdā licitū affirmauit vt late ps ex his q.ſ. diffuſe ſcripſi in ſcō dubio p̄incipali ꝛ ſic plus vendere p̄nt q̄ ipſi ſenſerint. Et ꝓcedit dubium ꝓlibatū circūſcripta remiſſione de qua in dubio ꝓxime ꝓcedenti.illa ſiquidē operaťq; in nullo ſoꝛs extenuatur ex lucro.ꝛ ſic vēdere p̄nt illud ius qđ hñt.ꝛ qđ a p̄incipio habuerunt. Cum Lau.tenent magiſter Franciſcus de em poꝛ.ordinis minoꝝ.ꝛ Pe.de anch.ꝛ quidā ordi.p̄edi.ſ.q̄ ſimplr̄ vendere p̄nt dctm̄ ius.hz cū Gꝛego.p̄cfato ordi.he remi.tenent magiſter Guido ꝛ frater Jo.ordi.eiuſdez.ꝛ quidam aliꝫ ordinis p̄edi. Quintū ꝓ nunc dimittēdo: q; vltimo ponēť cū ꝓlixius ceteris ſit tractandum.

§.V. Quantum ad ſextuz

cū videlicet querebať. Utrū p̄ſuppoſito q̄ licite tale ius qđ habēt in dicto monte ſoluētes vēderēt ꝛ emētes emāt licite percipiant dicti emētes illud incremētū qđ p̄i⁹ ipſi venditoꝛes percipiebant. ℟ſpondet p̄dictus Lau. de rota.q̄ in omni caſu quo ꝓmo loco mutuans a cōmunitate licite aliquid ꝓcipit illud idem licite vēdit illudq; licite emitur ꝛ ꝓcipitur ſine ſit ſoꝛs ſiue acceſſo ſiue lucrū vel q̄ noie velis nūcupare.ꝛ b̄ ſatis ītelligo circūſcripta fraude ꝛ intentione depr̄auata. Et idē tenet Pe.de ancha.in que ſtione de imp̄reſtitis venetoꝝ quā allegat ꝛ ipſe Lau. idem q̄ ſicut magiſter Fran.ordi.heremi. conſulit ipe ra men Lau.q; dubiū ideo ab hmōi abſtinēdū.ſed ꝑfari magiſtri ordi.heremi.ꝛ valēres viri ordi.predica.cōiter tenēt ɔ̄ziū. Inter quos vir per cūcta laudabilis dominus Jo. dominici cardi.raguſinus ſuper hoc conſultus reſpōdit q̄ hi qui nō coacti aut dant pecunias,aut emunt dandas aut emunt iā ſoluras.ſi hoc ſpōte faciūt p̄cū qđ recipiūt nō lucrantur ſed ad reſtitutionē obligañť. Et p aliqua ſi maioꝛi declaratione dicit idē q̄ p̄dictē ſunt ſub q̄dru plici gñe.Aliqui eñ foꝛtaſſis a p̄incipio cōitati dederūt centū vt exīnde quinq; haberent annuatim.Aliq̄ emerunt ab his qui volebāt ſoluere tertiā partē ꝛ hmōi ad perdendū.Aliꝫ vero emerūt ꝛ emūt quotidie ab his qui poſſidēt Ceteri vo habēt in monte q: ſoluerūt coacti. Tres p̄imi nō p̄nt iuſte p̄dictā acceptionē vel p̄cū ſibi retiere vel red ditū vltra ſuū capitale.quarti vero ſic:ſz etiā apud nōnul los graues nec etiā iſti. Nec etiā valet dicit ipſe qđ nōnul li etiā famoſi dicunt videlz:q; quilibet poteſt trāſferre ius quod habet in aliū.ergo qui iuſte recipit hmōi in quelibz alium poteſt tranſferre iuſte. Nam antecedens huius rō nis patitur infinitas inſtātias. Papa etenim habet ius in papatu ꝛ illud in aliū tranſferre nō pōt.maritus hz pote ſtatē coꝛporis mulieris ſue.tñ hanc nemini ꝑcedere valet Requiritur ad hoc q̄ antecedens ſit verū q̄ tale ſit p̄ns quale ꝛ antecedēs. Sunt eni actus actiuoꝝ in patiēte bene diſpoſito.vñ ſi cogať emptoꝛ ad emēdū ſicut coactꝰ eſt vendito: ad ſoluendum.vtiq; q:vterq; coactione depingitur tenere poterit vnum ſicut ꝛ alterus,alꝫ nō. Et ſubdit Reſtat ergo videre an reſtitutio ꝑcij vel meriti recepto rum de p̄fatis pecunijs ſit facienda an ſcilicz cōmunitati vel venditoi vel ei qui p̄imo ſoluit coactus an ſit inter incerta cenſenda ꝛ pauperib⁹ eroganda. Et ſi quidē quis dedit cōmunitati centum ſponte ꝛ libere vt inde habeat tres quinq; vel decem:cōmunitati tenetur. Duo vero alia

Alia opinio.

Quadruplices p̄ſtantie.

alia opio

generā que male ſoluerunt: cōmunitati non obligantur ex eo q̄ cōmunitas iuſte ſoluit:licet non reſpondeatur ꝛ inuitus cui ſoluit:nam ꝓ coactis mutuis rite ſe obligauit ad tm̄ ꝓ centenario .Conſimiliter nō videtur reſtitutio faciēda illi qui coactus ſoluit:q; ſponte emptoi dedit ius ſuū cuius tamē nō fuit capax:vt.ſ.dctm̄ eſt. alꝫ ſequeret plura inconuenientia. Nulli etiā vti debet in dubium q̄ vendito: qui emeret ab alio nō eſt capax hmōi reſtitutionis:vñ ſibi fieri nō dz. ℟eſtat ergo vt quicunq; emit de tali pecunia cū teneatur ad reſtitutionē in ꝑmo caſu cōmunitati reſtituere debet:in alijs duobus erogare dz ad pias cauſas ꝛ pauperibus Jeſu chriſti.hi enim ſunt membra cōmunitatis ꝛ hi p̄ſumuntur plus pati:aut ꝓpter infoꝛtunia ciuitatis:aut ꝓpter minus equam gubernationē. Hec omnia ille.

§.VI. Quantū ad ſeptimū

de illis ſcz q̄ ꝓ alijs quādoq; certam quotā ꝓ floreno quādoq; nihil percipientib⁹ ſoluūť p̄ſtantias ꝛ in illoꝝum loco quoad tale creditū deſcribuntur.vtrū licite faciāt vel illicite ꝛ ita q̄ teneanť ad reſtitutionē. ℟ſpōdet di. Lau. poſt argumēta facta in ɔ̄ziū que ſoluit:q; cū ibi nō ſit contractus mutui:ſed ɔ̄ctus innominatus:ſz doꝛ facias pu ta do tibi q̄nq; vt ꝓ me ſoluas:ꝛ alia quinq; tua.ꝛ ſic in totū decem ad que ſum cōitati obnoxius ꝛ a tali obligatione me liberes:ꝛ ius luci exīnde venturi q̄ facta ſolutione ſperari pōt ſit tuū:ꝛ accedere videť dictus ɔ̄ctus ad naturā ēptionis ꝛ vēditiōis:ꝛ ſic tenet cōcluſiue iſtū ɔ̄ctū licitū.dicit tñ q̄ ɔ̄ziū cōiter teneť per vulgares. Et mihi b̄ videť illud prouerbium verū. Uox populi vox dei. vnde ꝛ tutio: opinio eſt Jo.dñici.qui dicit hoc eſſe illicitus ꝛ vſurariū:vt patet in fine p̄cedentis.§.

§.VII. Quantū ad octauū

cum ſcz querīť. Si cōitas ſibi nouos cōſtituat creditoꝛes: puta q: vendit annuū redditū ad rationez qua reſpondet creditoꝛibus montis ad vitā ipſius emētis ꝛ alteri⁹ ab eo noiandi cū pactis de quibus ſupꝛa dictū eſt in foꝛmatiōe caſus:an hoc ſit licitū. ℟n̄. Lau.dicēs q̄ dñus Za.de caſti. doctoꝛ eximus in.c.in ciuitate.hoc examinās finaliť hoc cōcludit licite fieri ab vtraq; parte dūmodo in fraudē vſurarum nō fiat:ꝛ nō interueniat deceptio vltra dimidiam iuſti p̄cij.Ego aūt ſubdit dictus Lau.poſt argumenta ꝓ ꝛ contra nō puto ſic indiſtincte:ſimpliciter tutū vl̄ appro bandū.ſed vt valeat ꝛ fraudis p̄ſumptio ceſſet:oꝛtꝰ eē;credo ꝓmo vt redditus ipſe nō exceſſiuus:ſed cōueniens iſti tuaē.Secūdo q̄ de reb⁹ cōmunitatis. Tertio q̄ nulla deē facultas ɔ̄ctū reſoluēdi ꝓ maioꝛi vel mioꝛi p̄cio. Quarto q̄ ſpens cū cōmunitate nō cōſueuerit fenerari. Ex his ergo dico q̄ ſi cōitas abſq; fraude legē facit p̄ quā cōſtituit in bonis ſuis certos redditus deputās iuxta moꝛem officiales ad illos vēdēdū ad vitam alicui⁹:vel ſui:vel alteri us vel aliud indefinitū tempus ad rōnem illaz qua reſpōdet creditoꝛibus montis:nec id facit ad petitionem alicu ius id ꝑcurantis ꝛ cum ea contrahere volentis:ſed in genere non habito reſpectu ad aliquē in ſpecie:ꝛ tunc talis cōtractus erit licitus ſi inter eam ꝛ aliquē ineať ꝛ etiam ſit pactū de reſoluēdo etiam ꝓ minoꝛi p̄cio:ꝛ eo caſu poteſt ſibi vendicare locū dictum domini Zapi.quia ante ɔ̄ctū erat conſtitutus redditus ꝛ in rebus ꝛ ad tempus in certum.ꝛ ſic nulla fraus p̄ſumpta:ſed ſi fiat id de nouo ad petitionem alicuius in ſpecie ꝛ interueniat inter hunc ꝛ illam tale pactum:tunc ſecus alio nō dato qđ fraudem ceſſare faciat. Ubi vero redditus non conſtituerentur ān bonis cōmunitatis:ſed fieret relatio tantū ad perſonam cōmunitatis :tunc oīno p̄ſumereť illicitus talis ɔ̄ctꝰ q̄ inde fieret. Si etiam tam redditus q̄ tempoꝛa foꝛent certa:tunc fraus p̄ſumeretur vbi maioꝛ eſſet certa quantitas quam in certo tempoꝛe perciperet a cōmunitate q̄

illa que daret cõitati in p̃senti. hec oĩa que habentur in ĩsto .c. sunt extracta de capl̃o ⁊ tractatu p̃dicti. d. Lau. sed abbr̃eviata exceptis dictis Do. Joh̃a. dñici. Petri de ancha. ⁊ Antonij de bur.

§. VIII. Quãtũ ad quintuz

qđ queritur. Utrũ alij ab eis licite emãt tale ius qđ supra omisimus hic resumẽdũ. Rñdet magr Greg. pfatus ⁊ dicit q̃ inquirẽdũ est de intẽtiõe eorũ. quoniã aut emunt in tẽrione percipiendi lucrũ a cõitate: aut nõ. Jn pmo cãu sic emendo peccant ⁊ usurã cõmittũt: qñ ex tunc ipsi mutuũ dant siue dant dilationẽ solutionis intẽtiõe lucri: ⁊ p̃ hoc facit casus. c. cõsuluit. eẽ de usu. in scda cõsultatione. Jn se cũdo vo casu secus est: nisi alia mala intẽtiõe vel ex circũstantia mala reddat eorũ intentio inordinata. Dictam cõclusionẽ damnat. d. La. de casti. q. cum queratidem magister an licite emãt a p̃mis creditorib⁹ opz intelligi qõ nẽ eo casu quo ipsi venditores licite vẽdũt: q̃ qñ non licite vendunt alij nõ licite ab eis emũt. Sed quãdo dicti mutuantes licite vendunt: vt q: nil vltra sorte receperunt: sed i casu licito iuxta p̃missa certe emere potuerunt alij ab eis dem: nec in hoc aliqua inordinata intentionẽ habere videtur ſm eum. Rñdẽdo ad rõnes magri. nõ videt verum dicere q̃ ex tunc mutuẽt. nõ enim mutui sed emptiõis Jctũ ineunt. Nec etiã est ver̃ q̃ dent dilationẽ solutionis: sed expectant dilationẽ datã a cõi auctore suo. Nec insup̃ verũ videtur q̃ si dicto casu emunt intẽtione lucri: q̃ sic emẽdo peccẽt: q: in Jctu emptionis nõ est rep̃robata lucri. eẽ de emp. ⁊ vẽ. cũ dilecti. Hec La. Quod recitãs Lau. dicit q̃ iuri cõsona videt cõclusio di. La. Illa tñ magistri cõclusio p̃ tãto fomentũ h̃re videt: q: ſm eius opi. illicite tale lucrũ percipiãt cõiter ipsi mutuãtes. Et q: qui tale ius mutui siue crediti ꝑpter mutuũ fctm̃ emunt se in locum mutuãtiũ subrogant supest vt sicut illi peccauerũt si sp̃ę p cipiendi lucrũ in mutuãdo habuerũt: tunc vel postea sic ⁊ isti. Unde licet in sui figura sit Jctus emptionis inter creditores cõitatis vẽdẽtes ⁊ eos emẽtes: tñ inter ipsos emẽtes ⁊ ipsã cõitatẽ ẽ effectiue Jctus mutui sicut p̃i⁹ erat inter ipsam ⁊ illos p̃ius mutuãtes. Quem quidẽ effectum ⁊ non v̄boru̇ corticem vel contractus formulam consideẽrat th̃eologus ⁊ cõsideare d̃s canonista. ar. de iudi. c. dilecti. Et in his potiss̃imũ quib⁹ aia releuatur. Naturaliter q̃ dem subrogati eodẽ iure iudicantur quo ⁊ hi q̃b⁹ subrogãtur. p̃viij. q. ij. eleutherius. Et ex p̃dictis iferri videt q̃ nec dum ſm opi. magr̃i circa p̃ceptionẽ talis lucri: sed ſm opinionẽ alioru̇ ⁊ meam. de qua supra in scõo dubio habes emptio hm̃oi rep̃robet: q̃ pater. q: predicto loco mutuãtes mouent: vel ex charitate qua reipublice afficiũtur: vel ex coactiõe que eis ab ista inferẽt: ⁊ nulla intentione lucri p̃marie: sed isti emẽtes quoad formã Jctus ⁊ quoad vendẽtes: mutuãtes aũt quoad veritatẽ ⁊ quoad cõitatẽ p̃ria rie mouerĩ videnẽ ex intẽtione lucri ergo usurarij. Preterea vbicunq̃ fit fraus de Jctu ad Jctũ iudicamus talẽ Jctũ non vt iacet eius forma: sed vt iacet rei veritas. ar. g. ad boc. de emp. ⁊ ven. c. ad nostrã. ⁊. xiij. q. iij. plerisq̃. cũ glo. sed sic contingit in ꝓposito. ergo ⁊c. Huic videtur de facili rñderi q̃ hic nulla fit fraus de Jctu ad Jctum. Cele brat eñ Jctũ emptionis ⁊ vẽditionis hic emẽs q̃ nõ celebraret cõtractũ mutui. ex quo enĩ nouit q̃ tu pmo mutuans licite ꝓpis illud lucrũ sic p Jñs q̃ licite ipe illud percipiet emẽdo a te ius vl̃ actionẽ ad illud. Nulla g̃ adhibet fraudẽ nec Jctũ simulat: imo palã Jh̃it: ⁊ ita cõtrahit i me dulla sicut in cortice: q: vere facit qđ verboũ cortex intonat: ⁊ sic est intentio sua: vt etiã statim declarabĩ. si secus esset secus dicerem ⁊ credo dictũ domini La. ver̃ quoad emptionẽ iuris qđ h̃z vendẽs p̃o vera sorte. de quo itellĩgitur dubium ꝓpositũ. in hm̃oi enim mercimonij spes est hic. etenĩ interuenit pecunia ⁊ res que vendit ⁊ vendibilis est. ius enim ⁊ iura venduntur. ff. de ẖere. ac. ⁊ ven. per totum. emunt autẽ cõiter. c. p. xl. vel. l. vel. xx. ſm tempoũ diuersitatẽ ⁊ sic lucrant̃ vt videt: ⁊ tale lucrũ sperare i emptione alijs circũstantijs interuenientib⁹ talẽ cõtractũ nõ habentib⁹ defraudare non est improbatũ. Nec obstat q̃ ĩ probat Jctus ex quo minus iusto p̃cio saltẽ infra dimidiam emit: q: negat q̃ minus iusto p̃cio sit emptũ. q: imo q̃tũ valet. Si g̃ in hoc tñ spes ⁊ intẽtio versata est ementis nulla est usura: sed si vltra p̃gressa est. s. ad lucrũ. pueniens q̃ est q̃ querit̃ in dubio. ⁊ eo casu p̃cedere videnẽ rõnes ⁊ intentio magistri. Sed in Jrium facit: q: cum i casu quo lucrũ a cõitate statutũ ⁊ p̃ordinatũ licite ⁊ ordinate statuat̃. ⁊ illud pmo loco mutuãs licite recipiat certis casib⁹ ſm eũ: imo ſm alios ⁊ me omni casu paucis exceptis iuxta supern̄ annotata: ⁊ de ꝟ debeat formatũ dubium intelligi. cõcludit q̃ illud tale lucrũ a cõitate ꝓordinatũ nõ est illicitũ vel usura. ⁊ p Jñs q̃ sicut illũ de quo dixi in mẽbro p̃cedenti sparevel appetere ordiate nõ ẽ usura vel pctm̃. sic ⁊ istud ex quo licitũ simpl̃r est ⁊ minime reprobatũ spare vel appetere non est usura vel pctm̃. Tolle exemplũ. Utiq̃ pdicta in pign⁹ recipe p. c. vel fructus velle lucrari usura est. Et sic̃ si ego in locũ tui me subrogo usurarius ero. Sz pone q̃ tu fructus illos ordinate appetas licitecq̃ percipias: vt q: de pignoratitio i emptiõi Jctus trãseat. Equidẽ si ⁊ ego a te illud emẽs in tui locũ me subrogo sub spe. nõ tñ lucrũ pcipiendi ex vo capitali. de quo fine fraude ⁊ dolo tñ minus do q̃ sit dictũ capitale ia nõ cõmitto usurã. Nec obstat qđ supra dicebatur q̃ iste Jct⁹ etsi in sui figura sit emptiõis ⁊ vẽditiõis tñ. virtualiter est Jctus mutui inter emẽtẽ ⁊ cõitatẽ: nec tñ valet ꝓna cũ dicẽ idẽ cõmodũ ꝓsequi emẽs qđ fuisset cõsecut⁹ mutuãs si non vendidisset siue ipse emens a principio cõmunitati mutuasset. ergo effectiue mutuũ Jh̃it: q̃ñ sepe cõtingit q̃ ex diuersis cõtractib⁹ quoz vn⁹ est licit⁹ alter illicitus: q̃s eũdem effectũ cõsequitur. ⁊ tñ falsum est q̃ vn⁹ sit ali⁹ effectiue: niſi per respectũ ad factũ qđ quidẽ factũ nõ est similiter attẽdẽdũ: sed vna cũ eius qualitate que h̃z ei⁹ natura alterare sicut patuit exemplũ paulo superius de fructu quẽ quis cõsequit̃ ex Jctu ẽptitio. ⁊ idẽ ex Jctu pignoratitio. ⁊ tñ ꝓmũ licitũ: ẖ cõm illicitũ. Sic ad ꝓpositũ q̃ius effectiue idẽ cõmodũ ꝓsequat̃ hic emens qđ cõsequerẽt si a principio mutuasset cõitati: nõ tñ sequitur q̃ cũ illa mutuũ Jhat: q: nõ per viam mutui: sed per viam emptionis vere sine fraude vel dolo consequitur tale cõmoduz ⁊ nõ subrogatur mutuanti: vt mutuãs sed vt emens illud ius a vendente.

§. IX. Sed dices. Nõne in

Jrium est. c. cõsuluit. eẽ de usuris. ⁊. c. nauiganti. Rñ. nõ q: alia ratio reformat pactũ. iõ nãq̃ ibi vicio⁹us est Jct⁹ emptionis ⁊ vẽditiõis ⁊ equipollet Jctui mutui: q: is q̃ erat als venditurus rẽ suã p. r. ſ. tunc data fuisset pecunia voluit. xij. ppẽ dilationẽ solutiõis. ⁊ fic est ꝓinde ac si illa. r. sibi mutuasset. p duob⁹ p̃illo tpe: ⁊ sic tps vendidit: sed in casu nostro nõ sic q̃ñ vendẽs tale ius qđ habz. p pecunia mutuata vendit illud quãtũ tũc cõiter valet: ⁊ ipsum ius tribuit emptori incõtinenti: ⁊ etiã incõtinẽti p̃ciũ recipit ipsius rei vendite: nec ꝟ ulla interuenit ex parte Jhentius dilatio seu ꝓpter dilationẽ vel anticipationez tpis maioz vel minoz q̃titas. ⁊ sic nõ vendit tps: vt in casibus istarũz decretaliũ: sed in casu nostro oia sunt p̃ntia. s. merces ⁊ p ciũ quasi merces est ipse redditus seu ius vl̃ actio q̃ tñ valebũt vel ad minus valere credunt subsequẽtib⁹ tpib⁹ quã tũ mõ valẽt: vl̃ saltẽ est dubiũ: ⁊ ꝟ sufficit ad ꝟ q̃ Jctus sit licit⁹. Operat̃ tñ bñ fateor tale dubiũ q̃ ipsũ ius minus valet ⁊ minus vendit. Et eni dubiũ an ⁊ q̃ñ sit rehabituras: ⁊ ꝓpter ꝟ nõ est liberũ: ſz tali circũstãtia aggrauatus ipsum ius qđ vendit. ⁊ iõ minus vendit q̃ ſi esset clarũ ⁊ liberũ. Addimus enĩ vendit res oneratas q̃ libera: sicut dominus vl̃ terra que debet alteri seruituteꝫ minus q̃ libera

Cõclusio

venditur. Et sic p̃dictus Lau. cõclusiue tenet q̃ emptio talis iuris sit licita de se: ⁊ q̃ licite possint emi talia iura ab alijs. ⁊ licẽ Lau. ad oẽs rideat rationes tenẽtiũ: ſz talem emptionẽ illicitã: cõcludẽdo tñ cõsuluit oibus q̃ debeãt se ab hm̃oi emptione abstinere: q: ex quo docti viri in hm̃oi Jria fidẽ hñuicẽ sentiãt negari nõ potẽt quin talis sit dubiũ sit talẽ emptionẽ licitã vel illicitã. Et iuris regula dicit q̃ in dubijs tutior via est eligẽda. extra de spõ. iuueniis. Et ad idẽ facit dictũ Augu. de pe. di. vij. ſi quis dicẽs. Tene certum ⁊ dimitte incertũ. Pe. de ancha. egregius doctor vrriusq̃ iuris bonõ. solemniter disputauit hanc questionẽ: ſz de impr̃estitis venetoz: que tñ similia sunt pr̃estãtijs florẽtinoz de q̃bus est sermo: ⁊ cõclusiue determinat non solũ licitã esse p̃ceptionẽ dicti lucri vltra sortẽ ipsis mutuãtibus cõitati: sed etiã licite vendi ⁊ licite emi. Ad qđ p̃dũ facit quãdã distinctionẽ quadrũnẽb⁹. Dicit eñ q̃ q̃ñ̃ fructus siue redditus qui emũtur sunt incerti ⁊ tps incertũ vt emptio vsufructus vnius possessionis ad vitã: ⁊ iste Jctus de se est licitus: q̃uis possit deprauari p circũstãtias malas. Q̃ñ̃ tps est certũ ⁊ redditus est certus: puta annuatim decem corbes frumẽti vsq̃ ad quĩnq̃ annos vel aliũ certum annuale pecunie determinatũ: puta decẽ flor̃e. annuatim vsq̃ ad certũ tps. ⁊ tũc Jo. an. post Hosti. ⁊ Jmno. videt tenere q̃ cõstituẽdo istũ annũ reddit̃ de nouo p mioꝛi precio emẽdo sit illicitũ: cõstitutũ autẽ sic redditũ ab antiquo videt licite emi posse. sed in addi. spec. tenet q̃ qñ̃ redditus sunt certi: puta centuales nõ submissi fortune: ⁊ tps est certũ plus q̃ hi istum Jctũ ad vsumã. Et hoc dictũ intelligo dicit iste Pe. cũ ipse cẽsus cõsistit in pecunia. ⁊ per hoc infero q̃ si q̃s emeret dicta impr̃estita ad vnũ duos vel tres annos p̃o minoꝛi precio q̃ ꝓpterea fit: puta. c. in anno p. lxx. hoc esset usura: sed cũ redditus nõ cõsistit in pecunia: sed in fructu. puta vino oleo frumẽto seruitio operis si cõstitutio talis redditus creat̃ de nouo: q̃uis p minoꝛi precio emat q̃ fit q̃s p̃ceptur⁹: si tñ remaneat dubiũ vtrũ plus vel minus sit p̃ceptur⁹ credo valere ⁊ licitã esse emptionẽ: als̃ secus. Q̃ñ̃ tps est certũ ⁊ fruct⁹ incerti: vt fructus agri vsq̃ ad. v. annos. ⁊ hoc videtur licitũ: licz veris̃iliter sit amplius p̃ceptur⁹ emẽs q̃ fit p̃ecũ qđ dat: ⁊ licz de nouo cõstituat. Q̃ñ̃ redditus sunt certi ⁊ tps incertũ: puta ad vitã vel in perpetuũ vt p̃o me ⁊ meis heredibus ⁊ successoꝛibus ⁊ hm̃oi sunt talia impr̃estita. Et ita cõcludit q̃ neq̃ in ciuibus ad soluẽdũ coactis neq̃ in emptoꝛibus ipsoꝛ impr̃estitoꝛ Jh̃it virtũ usurariũ: ⁊ licite posse tales redditus vendere. Ultra rationes alias inducit q̃ Jmno. Hosti. Jo. an. in similibus casib⁹ hoc tenuerũt. Et idẽ dicit tenuisse dispũtando magr̃m Nico. de anglia. ordi. p̃di. ⁊ magr̃m ſfran. ordi. mino. licz Jriũ tenuerit magr̃ Pe. de strocijs ordi. p̃dica. Hec Pe. de ancha. Brego. autẽ de ari. ⁊ Guil. ẽ Jo. chenkot. oẽs ordi. here. tenẽt q̃ emptio taliũ iuriũ cũ receptis illius lucri simpl̃r̃ put dat cõitas sit usura: ⁊ q̃ nõ possint licite recipere vltra suũ capitale: sicut nec etiã ipi mutuãtes poterãt recipe a cõitate vltra suũ capitale mutuatũ cũ interesse. Magr̃i aũt ordi. p̃di. cõiter tenẽt ciues ex quo coacte soluũt licite posse recipe talẽ ammuũ redditũ: ⁊ etiã in perpetuũ: sed nõ licite posse emi. ⁊ rões eoꝛ causa breuitat̃ omitto. Et licz Lau. ad rões oẽs rideat tenentiũ: ſz talẽ emptionẽ illicitam: cõcludẽdo tñ cõsulũt oib⁹ q̃ debeãt se ab hm̃oi emptionibus abstinere: q: ex quo docti viri in hm̃oi Jria fidẽ hñuicẽ sentiãt negari nõ potẽt quin saltẽ dubiũ sit talẽ emptionẽ licitã vel illicitã. Et regula iuris dicit q̃ in dubijs tutior: via est eligẽda. extra de spon. iuueniis. Et ad idẽ facit dictũ Aug. de pe. di. vij. ſi q̃s dicẽs. Tene certũ ⁊ dimitte incertum. Anto. de bu. super. c. in ciuitate. de usu. postq̃ determinauit de emptione redditus certi fundi in perpetuũ vel ad vitam: an licitus sit Jctus: ⁊ cõclusit q̃ sic. sed Jo. an. sic subdit. Et predicta faciunt ad illud qđ sepius

Impr̃estita qđ sit

De impr̃estitis venetiarum

Census vel redditus sunt in quadruplici differentia

q̃ pr̃estã tie sint licite. pba tur

Alia opinio

Consiliũ amplectẽdum

venetijs reuocat̃ in dubiũ. Ubi eñ oẽs hactenus cõtulerunt pecunias p̃ necessitatibus que occurrerũt: ⁊ deinde cõitas rñdit eis quolibet anno p cẽtenario q̃ñ̃ q̃ quinq̃ q̃ñ̃ minus: sed capitale nunq̃ restituũt: ⁊ vocat impr̃estita. Ille ergo q̃ habet in cõi duo milia vel tria milia vẽdit alteri ius suũ ⁊ emolumentũ omne qđ percipit a cõi: querit̃ an iste sit licitus Jctus. Ex predictis ptz q̃ sic. q: recipit redditũ in pecunia iam constitutũ. Jte idẽ redditus crescit ⁊ decrescit ⁊ posset cõe in totum abolere si vellet ⁊ nihil rñdere. Item non est maioꝛ redditus q̃ esset vniusꝑ possessionis immobilis. ⁊ sic videtur q̃ licitus sit Jctus. Hec Anto. de bu. Superius tñ in eo. c. ponit istud. Nota q̃ in dubio abstinendũ est ab illo Jctu de quo pot̃ pbabiliter dubitari an sit licitus vel illicitus: q: bonaꝛ mentiũ est ibi culpã timere ⁊ c. d. v. ad eius. talis est hm̃oi emptio.

§. X. Jtem hũc contractũ

emptionis ⁊ vẽditionis qui fit de pecunijs solutis a ciuibus cõitati q̃ dicũtur pr̃estãrie no esse illicitũ. pbat magr ſfran. de empt̃. magister in theologia ordi. mino. tripl̃ici via. ⁊ primo sic. Hm̃oi Jctus nullo iure pḣibetur diuino aut humano: ergo non est illicitus seu vitiosus. patet cõsequentia: q: nihil est pctm̃: nisi q: cõtra p̃ceptũ iuris diuini vel humani. antecedẽs pbat̃: q: nec canonico nec ciuili nec diuino iure pḣibetur. q̃ canonico vel ciuili iure nõ pḣibeatur explicite vel expr̃esse ex se patet. q̃ etiã nec implicite patet ex hoc: q: cõiter iurisperiti vrriusq̃ pbãt licitũ esse. q̃ aũt iure diuino nõ pḣibeat̃ pbat̃ per hoc: q: si pḣiberet potiss̃ime videret̃ pḣiberi q̃ illud verbũ. Aldutuũ date nihil inde sperãtes. qđ verbum xp̃i est Luce. vj. quasi ꝓpter hoc hic interueniat mutuũ ⁊ usura: ⁊ talis cõtractus usurarius reputet̃: sed hoc est falsum: qđ sic pbatur. Cõtractus usurarius ſm theologos est: cũ ex vsu rei cuius vsus nõ distinguit̃ perpetuo a dñio q̃s lucrat̃: vt cũ ex pecunia q̃s vult h̃e lucrũ rem illã alteri mutuando: q: sic mutuãdo vt pecunia nõ manet mutuans dñs pecunie mutuate: ⁊ per cõsequẽs si p illa vel vsu eius aliq̃d vellet recipere vltra sortẽ recipe ⁊ p nõ suo: ⁊ sic venderet non suũ. Et ad istũ intellectũ loquũtur scti doc. p̃iij. q. iij. per totũ. Jn omĩ etiã Jctu usurario videt tps vẽdi: qđ nõ est plus suũ q̃ alterius. Jn Jctu aũt p̃dicto nõ exercet̃ unus tuũ: sed emptio ⁊ venditio realiter. Est etiã dare casus in q̃bus mutuãdo talẽ rem cuius usus nõ pot̃ perpetuo separari a dñio vt est pecunia pot̃ q̃s recipere aliq̃d vltra sortẽ vt ratione more post terminũ cõcessum debitoꝛ: vel ratio ne pene vel alijs modis quos ob breuitatẽ dimitto.

§. XI. Secũdo q̃ dictus cõ

tractus nõ sit illicitus ⁊ usurarius: vt q̃dã dicũt. pbat̃ sic. Quia aut dictus Jctus est usurarius inter vẽdentẽ: puta petrũ: ⁊ ementẽ puta iohem. aut est usurari⁹ inter iohem ⁊ ementẽ: ⁊ cõitatem. nõ eñ cadit usura niſi inter usurarie Jhẽtes. Sed capiẽdo sc̃m mẽbrũ: ſz q̃ nõ sit usurarius inter ementẽ: ſz iohannẽ: ⁊ cõitatem que est obligata petro p̃ pr̃estãtijs solutis: pbatur sic. Inter iohannẽ ⁊ cõitatẽ null⁹ est Jctus: vel saltẽ nullus Jctus mutui: ergo nullus Jctus usurarius. cõsequentia ptz ex dictis. antece dẽs pbat̃: q: mutuũ non cõsistit niſi vbi fit de meo tuũ: q: est obligatio que re cõtrahitur accedẽte cõsensu. Sed q̃ñ iohanes dat pecuniã petro vẽdito: ⁊ nihil dat ex hoc cõmunitati nec aliq̃d de suo efficitur cõitatis. Cõfirmatur hoc: q: Jctus qui fit inter petrũ ⁊ iohannẽ posset de iure fieri etiã ignoꝛãte cõitate. Ad qđ etiam potest addi tertia ratio: videlicet q: in cõtractu emptionis iuris inter istos duos petrũ ⁊ iohannẽ effectus eius qđ agit̃ est vt cõmoditas ⁊ vtilitas crediti ⁊ actionis qđ ⁊ quã vẽdit habens in mõte q̃tũ est ex parte ipsius in illũ emptoꝛẽ trãseat. Et ex hoc nõ attingit̃ vinculũ existens ex parte debitoris nec etiã vinculũ obligationis ex parte creditoꝛis transit

Tria in prestantijs cõsiderãtur

de eo in emptorem: sed exercitiũ siue actionis accõmodatur emptori: vt ad suã vtilitatẽ exigat qđ debeꝫ vẽditori.

Concludendo istud scdm̃ mẽbra distinctionis p maiori declaratione sciendũ est q̃ tam inter venditorẽ perrum ⁊ cõmunitatẽ q̃m inter perrũ venditorẽ ⁊ iohannẽ emptorẽ debemus tria cõsiderare. Nam inter ipm̃ perrũ qui soluit prestantias cõitati ⁊ ipsam cõitatem debemus attẽdere primo ꝯctũ mutui quo ille cõitati mutuauit: puta flore.c.quos soluit in prestatijs. scdo obligationẽ ex tali ꝯctu insurgentẽ qua cõitas ipsi mutuãti tenet in dictis flore.c.⁊ etiã ad interesse. ⁊ sic habet ipse creditor qui scz soluit cõitati.c.ius exigẽdi ⁊ peipiendi dicta.c.⁊ interesse tertio hoc põt petere ⁊ agere vt recipiat capitale vel dñ nõ daꝫ capitale vt recipiat interesse. Subsequẽter in ꝯctu emptionis ⁊ vẽditionis celebrato inter perrũ ⁊ iohannẽ de illo credito mõtis: scz. c. etiã debemus cõsiderare tres effectus ex illo insurgẽtes: quoꝝ primus est q̃ emptor: habet actionis exercitiũ quã habebat vẽditor: noie ipsius vẽditoris ad vtilitatẽ tm̃ ipius emptoris. Scds est: q̃ a iure datur sibi vna actio similis illi quã habebat vẽditor: que vtilis appellaꝫ: ⁊ nõ oritꝫ ex ꝯctu quẽ habebat emptor: cũ cõitate: sed ꝓpter ꝯctũ quẽ habet cũ venditore cõitatem ⁊ emptorẽ celebrato: q: totũ videꝫ vires assumere ex pacto cũ cõitate celebrato ratione scripture q̃ de hoc fit: q: scz obligaꝫ sindicus cõis. ⁊ per cõsequẽs ipm̃ cõe ad ista faciẽdũ hoc est emptori dandũ. c. ⁊ interesse p̃ scripturã. Rñdetur q̃ sindicus nõ est factus ad celebrandũ aliquẽ contractũ inter cõitatem ⁊ emptorẽ: sed solũ ad faciendũ firmũ esse ꝯctũ inter emptorẽ vt vẽditorẽ ⁊ hoc facto etiã inuito vẽditore emptor: habeat ius suũ qđ emit ab eo. ⁊ ad hoc tendunt oẽs scripture que super hoc fiũt. nõ aũt ad faciẽdũ nouũ ꝯctũ cũ cõitate. Et sic cõcluditur ista scda pars distinctionis: scz q̃ inter emptorẽ ⁊ cõitatem nullus interuenit cõtractus vsurarius. Alia ps distinctionis supadicte: scz q̃ inter emptorẽ ⁊ venditorẽ nullus interuenit ꝯctus vsurarius. sic ꝓbaꝫ. Inter ipos: scz emptorẽ ⁊ vẽditorẽ nullũ est mutuũ: ergo nulla vsura. nam vsura in mutuo ꝟbitur. antecedẽs ꝓbaꝫ: q: iste est ꝯctus emptionis ⁊ vẽditionis nõ mutui: vt ptz de se cũ nunq̃ rehabeat emptor: a vendit̃ore illos. xxv. flore. quos dedit p̃ precio. c. q̃ tali precio cẽtenarius vẽdit. Ad hoc etiã induci põt scda ratio: q: scz cũ tam capitale q̃m interesse in aliquo dubio pẽdeat: ergo cũ se exponit periculo iste emẽs nullã cõmittit vsurã. Si em̃ in dubio nõ pẽderet nõ daret vẽditor. c. ꝑ. xv. ⁊ insurgit hmõi dubiũ: q: in mera debitoris: scz cõitatis volũtate cõistit nõ soluere vel differre ⁊ creditoꝝ leges dissolvere. Sit ergo licitus talis ꝯctus ratione talis dubij: ⁊ cum in nullo is emẽs se immouet cũ cõitate: sed nũquid rectus aliqualiter dubios emat ⁊ licitos a vẽditore. Sz fortiꝫ cat terrio dicta ratio dubij ꝑ vnũ simile. nã ⁊ securãs mercas ianuam vehẽdas. ⁊ ꝓpter hoc. c. vel. xx. recipiens put plus vel minus graue videt ⁊ piculosum sibi assecurãti nil illicitũ facit. ergo nec in casu nro qui est similis illi: q: totum debitũ qđ habet vẽditor recipit emptor: dãdo illi xxv. scz ꝑ precio. c. Si em̃ nunq̃ reciperet a cõitate aliq̃d iste scdm̃: scz emptor sibi ⁊ non primo dãnũ cederet, sicut ergo suũ esset dannũ si nil reciperet: puta q: cõitas deficeret in soluẽdo: sic suũ sit lucrũ siue parũ siue multũ recipiat. Sit ⁊ quarta ratio talis. vsura nõ est nisi cũ aliquis vltra sortẽ aliquid recipit vel recipere intẽdit: sed respectu emptoris nõ est cõsiderare sortẽ vel aliquid vltra sortẽ: q: totũ ius vẽditoris ⁊ quoad capitale ⁊ quoad interesse est sors ⁊ cedit in sortẽ emptoris: q: totũ illud ius emit. ergo nihil accedit sibi vltra sortẽ. ⁊ sic patet q̃ inter venditorẽ ⁊ emptorẽ nõ interuenit cõtractus vsurarius.

Effectus illius emptionis

§. XII. Tertio probatur q̃

Secũda pars distinctionis precedãte

dictus ꝯctus emptionis creditoꝝ in mõte nõ sit illicitus ex iniusto precio. put prima facie apparet ex eo: videlicet q̃. c. ꝑ. xxv. vẽdunt: ⁊ multo fortius: q: nõ solũ. c. sed. c. cũ lucro: scz redditus annualis q̃ daꝫ a cõitate ꝑ illis. c. ⁊ sic nõ interuenit iustũ preciũ. Itẽ ex eo q̃ hic videt tps vẽdi: qm̃ ratione dilationis talis emit. c. cũ lucro ꝑ. xxv. Sed ad hoc respõdeꝫ. Ad primũ quidẽ q̃ satis interuenit iusticia in precio. Justicia em̃ precij debet attendi a tpe ꝯctus vt tantũ detur q̃tũ tũc valet: sed tm̃ valet q̃tũ vẽdi põt. nõ autẽ q̃tũ est tũc valitura: ⁊ ꝑ toto tpe sequenti: q: res non debet estimari in venditione nisi q̃tũ valet tpe contractus. alꝫ nõ posses licite emere aliquã terrã fm̃ equalitatẽ. Cũ ergo ius exigẽdi. c. non plus valet tũc q̃. xxv. flore. ꝓpter dubiũ: videtur qđ iacet non solum circa interesse: sed circa capitale. ⁊ etiã q: patet q̃ tu vẽdens nõ habes tale ius cũ suo interesse plus carũ: vnde sequitur q̃ emitur iusto precio. Itẽ res ligata non tm̃ valet q̃tũ libera. Exemplũ in domo que non tm̃ valet cum circũstantia aggrauante q̃tũ libera: sed sors illa. c. flore. ligata est circũstantia aggrauãte cũ tm̃ rehabere vẽ possis. ergo non mirũ si nõ tantũ valet quantũ. c. flo: eni liberi. Et si queratur q̃tũ minus valere debẽt. Rñdeo q̃tũ a sapiẽtibus ⁊ ꝑbis cõsideratis circũstãtijs aggrauãdus fuerit arbitratũ ⁊ appreciatũ. Et cũ in ꝓposito nostro sic cõiter apprecietur tantũ per cõsequẽs valebũt. Ad scdm̃ dicas q̃ hic nõ vẽdit tps. nõ em̃ emẽs dat. xxv. cũ intentione plus habendi in posterũ ex solo lapsu tpis: sed ꝓpter dubium emergens in tempore ratione siquidẽ periculi qđ in se suscepit. ⁊ qđ attenditur lucrum perceptum esse licitũ: non autem ratione temporis: quia nõ est precium temporis: sed precium periculi in tempore.

§. XIII. Sed oppone nũc

vt argumenta tollamus que in ꝟbis fieri cõsueuerũt. Et primo fm̃ quosdam sic. Certe si primus cõitati mutuãs qui ratione coactionis alꝫ licite illud interesse recipit nõ foret coactus: sed volũtarie mutuaret: sub spe vel pacto tm̃ recipiẽdi. vel alꝫ nolẽs recipere capitale cõitate volente illud restituere vsurã cõmitteret. ergo a simili idem dicamus in hoc scdo: scz emẽte ab eo qui cõitati soluit precio stantias. cõsequẽtia patet: q: voluntarie intrat locũ primi quoad ꝯctũ mutui. Sed ad hoc respõdeꝫ negando q̃ iste intret locũ primi quoad ꝯctũ mutui. Nam nil mutuauit iste emens cõitati ex hoc ꝯctu quẽ cũ primo fecit: scz venditore iuris sui qđ habet in mõte: nec efficitur ꝓprie creditor cõitatis per hũc cõtractũ: q: cõitas ꝓprie non tenet vt debitor sibi respondere: nec legem super hoc facit: sed per ꝯctũ emptionis intrat locũ suũ quoad ius exigẽdi ⁊ percipiẽdi qđ habet: scz vẽditor ex cõtractu mutui facto cum cõitate. Sũt ergo diuersi ꝯctus: etsi quoad cõmodũ idem sequatur effectus: que quidẽ idẽritas effectus non habet alterare naturã taliũ contractuũ. Nec est hoc nouũ q̃ quoad dannũ ⁊ commodũ idem sequatur effectus in diuersis ꝯctibus quoꝝ vnus approbatur alter reprobaꝫ. Exemplũ in ꝯctibus pignoratitijs ⁊ vẽditicijs. Cõcedis mihi mutuo. c. flore. per. viij. an. ⁊ ego tibi cõcedo domũ meã valentẽ. c. flore. in pignus vt eam inhabites per. viij. annos fine pensione: et exinde restituam tibi. c. flo: eni: quinimmo vẽditur ius exigẽdi. c. flore. Dñe videmus q̃ in libro cõitatis scribitur sic: videlicet q̃ talis

⁊ tu mihi domũ meã. ecce vnus modus quo põt celebrari hic ꝯctus. Alius modus est. puta vẽdo tibi domũ meã. c. flore. fm̃ q̃ estimatur: sed hac cõditione adiecta q̃ post octo annos tenearis retendere mihi eodẽ precio si volã. Ecce isti sunt duo diuersi ꝯctus quoad formam ꝯctus: q: primus pignoraticius. scds emptrius. sed q̃tũ ad effectũ cõmodi vel dãni nõ sunt diuersi. ⁊ tm̃ primus reprobaꝫ: q: pignoratitius ⁊ vsurarius. scds approbaꝫ: q: emptirius. ⁊ ideo licitus sequestrata fraude intentionis. Sic ad ꝓpositũ reducẽdo licz idẽ vtile aut cõmodũ vel dãnũ cõsequaꝫ hic emẽs dictũ ius. c. flore. quos habet sup̃ mõte cõitatis hoc vẽdens: qđ alꝫ etiã cõsecutus fuisset si volũtarie mutuasset nihilominus nõ sequitur q̃ debeat iudicari sic in vno sicut in alio. Nã in primo iudicãdus est euens recte cõsciẽtie: q: facit ꝯctũ licitũ. s. emptionis in quo licitũ est sperare lucrum ⁊ desiderare. ⁊ sic ad restitutionẽ mẽtis minus obligaꝫ. sed in ꝯctu mutui cũ exbolũtarius nõ licz sperare lucrum: alꝫ vsurarius ꝯctus est. ⁊ ad restitutionẽ illius lucri obligatur. Et sic ablate sunt obiectiones primoꝝ.

§. XIIII. Oppone secundo

vt rollanꝫ obiectiones secũdoꝝ. Variatio cõditionis inducit varietatẽ dispositionis. sed in tali ꝯctu variaꝫ cõditio vẽdẽtis ⁊ emẽtis. nam vẽdẽs ad mutuandũ cõitati. c. quoꝝ ibi ius habet inuitus accessit ⁊ coactus. Emẽs aũt illa. c. seu ius eoꝝ volũtarius hoc agit non coactus: ergo debet variari ⁊ dispositio. vt scz etsi vẽdens licite recipiebat redditus annuales. v. ꝑ dãnis ⁊ interesse. emẽs nõ licite recipiat ipe: q: nõ coactus est emere. Probaꝫ aũt pre dictũ antecedẽs ꝑ simile. Nã si gener q̃ habet in pignus a socero possessionẽ ꝑ dotib⁹ recipiẽdis nõ cõputãs fructꝰ in sortẽ ꝓpter onera matrimonij. aliũ ponat in locũ suũ vt q: ab eo recipit q̃tumtẽ pecunie quã debet hẽre a socero ꝑ dotibus: ⁊ ipe dat sibi ius qđ habet in illo pignore possessionis ꝑ ipis dotibus recipiẽdis. ⁊ cũ hoc possessionẽ eo modo quo habet: nihilominus isti scdo fructꝰ cõputabũt in sortẽ: q: scz cessat cõditio que erat in primo: scz onus matrimonij: qđ ꝓpter pignus non est simile. Qui em̃ subrogaꝫ genero ꝑ ꝯctũ emptionis iuris sui ab eo ops q̃ cõputet fructus in sortẽ: q: si aliud fieret recipet lucrũ ex sola expectatiõe tpis ad recipiẽdũ suũ cũ fit certus de suo ꝓpter pignꝰ possessionis quã tenet. ⁊ sic videtur tps qđ ad vsurã pticr. sed nõ sic est i. ꝓposito: q: emẽs talia iura mõtis nescit an illud lucrũ receptur⁹ sit: immo ⁊ de capitali dubitare põt. Si ergo aliqđ lucrũ cõsequiꝫ nõ est hoc ex sola expectatiõe tpis: sed ex anxietate seu anxietate dubij ꝑiculi i tpe. ⁊ sic ptz q̃ casus positus est dissimilis a nro. Posset tm̃ bene ad ꝓpositũ adduci ꝑ hũc modũ vt si qs deberet genero dare dotes: ⁊ ꝑ hoc daret sibi fructus alicuius terre. sed tm̃ esset in ptãte sua dare vel nõ dare. tũc fi esset socer malus debitor: ⁊ dubitaret de eo tam de solutione dotiũ q̃ dationc fructuũ: tũc posset alteri totũ ius vẽdere: ⁊ in sui⁹ locũ in totũ illũ ponere. ⁊ tũc valeret talis ꝯctus: ⁊ licitus esset ꝓpter dubiũ ꝑiculi ⁊ laboris in exigẽdo. Qđ probaꝫ etiã nõ daret emẽs tũc illi de toto simul q̃tũ foret sola dos. ⁊ sic nõ obstat.

§. XV. Oppone tertio vt

tollanꝫ obiectiones tertioꝝ. hic vendunt. c. flo: eni cũ suo interesse ꝑ. xxv. ⁊ nõ tm̃ ius exigẽdi ⁊ percipiẽdi. ⁊ hoc sic ꝓbaꝫ. Illud emit qđ scribit: sed. c. flore. scribunt emptori. ergo ⁊c. Si sic ratione excessus videt iniustus ⁊ illicitus ꝯctus talis. qđ in assecurante mercãtias nõ cõtingit vbi nõ est excessus in lucro: q: cõueniẽs tm̃ accipi consueuit. Sed ad hoc rñdetur negãdo q̃ in hoc ꝯctu vendatur ipsi. c. flo: eni: quinimmo vẽditur ius exigẽdi. c. flore. Dñe videmus q̃ in libro cõitatis scribitur sic: videlicet q̃ talis emit ius. c. flore. vel alio simili modo equipollenti. Sed debere recipere. c. flore. nõ est. c. flore. nec est habere. c. flore. Et sic põt negari q̃ sit dare in hoc ꝯctu lucrum ex cessuum: immo datur equiualẽs ꝑ equiualẽti.

§. XVI. Vltimo superest

vt ad quattuor exceptiões descẽdamus. Opponaꝫ ergo quarto ⁊ sic. Iste est ꝯctus certus ⁊ nullo modo dubius: ergo vsurarius. ptz antecedẽs: q: vallatus est ꝯctus talis tot legibus tot scripturis ⁊ catenis q̃ videtur aio indissolubilis. ⁊ sic q̃ nullus debeat in ea dubitare. cõsequentia ptz: q: cũ emptor sit certus de magno lucro cũ parua pecunia videt per cõsequẽs ex solo lapsu tpis hoc lucrũ cõsurgere. Sed rñdet q̃ si talis ꝯctus sit vallatus. vt dicitur. tm̃ qñ sit magnũ dubiũ negari nõ põt: qđ satis videt per experientiã. Nã vnde est q̃ aliqñ valet plus aliqñ minus predicta credita mõtis: nisi propter maius ⁊ minus dubium vno tpe magis q̃ alio: ⁊ multi sunt ibi labores ⁊ expense: vt asserũt experti. Et oibus prelibatis sic dem̃ cõclude illa cõglutinãdo qđ est cõsiderare in ista materia quattuor pũcta. Et primũ est q̃ hic est ꝯctus emptionis ⁊ vẽditionis ⁊ nõ mutui. vt supra declaraꝫ. ex quo soluũtur argumẽta primoꝝ. Est scdo cõsiderare quõ in hoc cõtractu vendit tam ius ad capitale q̃m interesse simul: ita q̃ cadũt simul in scripti emptoꝛ eo modo quo primus habebat iuste. sed per aliũ ꝯctũ distinctum specie a priori. per qđ tolluntur argumẽta secũdoꝝ. Est ⁊ tertio cõsiderare quõ distinguiꝫ ius percipiẽdi. c. flore. ⁊. c. flore. q: nõ sunt idẽ cum vnũ sit fine alio: ⁊ vnũ est maioris valoris alio ex quo soluũtur argumẽta tertio arguentiũ. Est quarto cõsiderare dubiũ q̃ emẽs incurrit in illo contractu circa ius exigẽdi ⁊ percipiẽdi illã pecuniã qua emit a vendit̃ore: q: experiẽtia hoc docet ⁊ sciunt experti. ⁊ sic soluũtur argumenta quarto arguentiũ. Et sic concludit prefatus magister Franciscus contractũ licitum.

§. XVII. Cõtrariũ determinauit alius magister in theologia ordi. predi. cuius rationes precipuas summatim ponit dñs Lau. supradictus eas destruẽdo ꝑ modũ glo. in marginibus. Et licz nomẽ ipse se dicat ignorare vnde non expriuit vocatus est iste magr Dñicus de pãthaleonibus de ffloren. Dicit aũt primo q̃ q: nõ oẽs casus in lege reperiuntur nõ semper debet requiri ius expressum qm̃ plura sunt negocia q̃ vocabula. ff. de pactis. ver. l. rei. Cum ergo talis casus nõ reperiaꝫ expressus in iure: ideo aliquibus auctoritatibus ⁊ rationibus vt potero dicta cõclusionẽ firmabo: scz vsurã sapere emere talia credita in mõte. Ponit aũt circa hoc tres conclusiones. quaꝝ prima est. q: vẽditor iuris sortis. i. crediti qđ habet in mõte: puta centũ nõ vendit illud interesse qđ daꝫ a cõitate mutuãtibus: nec vẽdere põt. Scda est q̃ inter cõitatẽ ⁊ ciuẽ ementẽ est ꝯctus mutui: seu ex quo inter eos fiũt habẽt vim talis ꝯctus. Tertia est cõclusio principalis supradicte materie: scz q̃ lucrũ qđ ꝑdicti emptores a cõitate eo modo quo habẽt est illicitũ ⁊ sapit vsurã.

§. XVIII. Prima aũtẽ conclusionẽ sic ꝓbat. Illud qđ cõ[illegible] dono cõfert mutuantibus: scz emptori nõ vendit nec vẽdi põt per vẽditorẽ iure sortis. sed cõitas cõfert dono emptori predictũ interesse vt dz in scriptura reformationis facte super hoc a cõitate ergo nec vẽdit necvẽdi põt a vẽditore iuris sui seu sortis. Assaio: ptz cũ donũ sit libera datio: vt ptz ex descriptione donationis quã ponit Mosti. dicẽs q̃ est rei licite nullo iure cogẽte mera liberalitate facta collatio. minor ꝓbatur: q: scribit in statuto ciuitatis q̃ camerarius qui recipit pecuniã gabelle teneaꝫ soluere cuilibet creditori ꝑ dono ⁊c. Et suo modo ratio similis formari põt de dãno ⁊ interesse que a cõitate daꝫ emptori. ⁊ sic nõ vẽdunt ab

alio. Preterea qđ depẽdet ex mera liberalitate cõitatis vẽdi nõ põt: nec vẽdit fine eius mero assensu: sed illud interesse ex mera volũtate cõitatis depẽdet: nec dat vendẽti ius sortis assensus vẽdendi dictũ interesse: ergo nec vẽdit nec vendi põt per ipm. minor ptz: qz p legẽ a cõitate facta nec simplr ipsa cõitas cogit dare ipm interesse si nõ vult: nec inuenit cõcessum a cõitate qp mutuator vẽdat. maior ptz: qz nõ põt vẽdi ab aliquo qđ nõ est in eius ptate nec liberitate nisi cũ assensu eius cuius interest: puta vendens trãsfert dominiũ z ppietatẽ rei vẽdite p equiualentẽ in ementẽ: sed hic vẽdito: sortis nõ trãsfert dñium z ppietatẽ illius interesse in ementẽ: ergo nec vẽdit illud. maior ptz ex natura vẽditionis: z dictis alioz. minor: ptz cũ fiat per statutũ ciuitatis di. qp camerarius gabelle ad hoc instituts teneatur z debeat dare singulis creditoribus de scriptis in libro. Jn illo aũt libro scribuntur emptores z creditores. Preterea vẽditio est cõmutatio rei ad preciũ ex cõuẽtione z pacto ptiũ venies: sed inter prefatos. s. vẽditoẽ iuris sortis z emptoẽ: nulla cõmutatio fit ipsius interesse ad quodcũqz preciũ: z nulla de hoc cõuentio vel pactio interuenit: ergo nõ vẽditur illud. maior ptz ex descriptione vẽditionis. minor: etiã ptz: qz vt dicũt q illa cõmercia tractãt psona media tractãt venditionẽ z emptionem pecunie mõtis nulla mẽtione facta de ipso lucro vel puisione vel interesse. Et apparet qp cõitas q puidet z facit statutũ dat ex se sic emẽti illud lucrũ. merã aũt rei venditio est q nec in Jctu nominatur nec p ea aliquid datur.

§. XIX. Secunda cõclusio

sez qp inter cõitatem z ciuẽ ementẽ est Jctus mutui: seu ea que fiũt inter eos hñt vim talis Jctus. hoc autẽ sic ꝓbat. Primo premittit in facto id qđ facit ipsa cõitas. Hadũt nãqz vẽditor z emptor: ad notariũ montis qui sic conficit scripturã. Talis asserẽs se esse descriptũ in libro creditoz mõtis dedit z cõcessit parabolã z licentiã mihi tali notario tangẽ publice persone recipiẽti z stipulãti ꝑ tali z tali scribanis ꝑ cõi florẽtie deputatis ad scribẽdũ creditores de monte: z ꝗtitates z pecunias tẽ. in libris super libros dictoz creditoz. z cõcludit qp emptor: scribaf ꝑ scribanos cões in libro dictoũ creditoũ loco z vice seu noie talis: sez qui primus erat credit: cõitatis. z addit qp predicti creditores tẽ. pñt cisz liceat ipsoz iura vẽdere: permutare: alienare: z quocũcqz titulo sine causa trãferre in aliũ scribẽda in dictis libris. Et qp illi in quos dicta iura trãslata fuerunt: potiãtur bñficijs in iuribus qbus potirent dicti creditores seu q recipere debẽt. Eodo ꝓbat sic ꝓpositũ. Obligatio evolũtare z ex pacto cõsurgẽs inter verũ creditoẽ z debitoẽ de sorte cõcessa restituẽdi instituit inter eos Jctum mutui: sed talis obligatio est inter cõitatem z ciuẽ emptoẽ: ergo tẽ. maior ꝓbat in glo. Ray. de nego. seu. vbi dr qp Jctus est vltra ctraqz obligatio evolũtate ptiũ surgẽs. minor etiã ꝓbat ex supradictis. Et qbus ptz qp inter cõe z ciuẽ est obligatio vt esse põt: et vnus est creditor: z alter debitor: ex ipsaz ptiũ voluntate. Et similiter qp inter eos fit pactũ ꝓbat: qz pactũ est pmissum ex concordia ptiũ: vt habet in Catholicon. Apparet aũt qp cõe promittit emptori z se obligat de sorte z lucro tẽ. Preterea scũs Tho. in. iij. pte. q. xiiij. dicit qp in verbo Jhesu importat ordo effectus ad cãm. verbi gfa. Jnter cõiuges Jctus matrimonij dicit obligationẽ mutuã vt effectũ in ordine ad mutuũ consensum q est causa: z ergo inter quos cunqz est obligatio vere sortis cõcesse restituẽde de cõsensu ptiũ inter eos est Jctus mutui: sed inter cõe z emptoẽ est hmõi obligatio: ergo tẽ. ctraqz ex superioribus patet. maior ex dictis Tho. minor: ex scripturis adductis. Preterea arguo ex dictis oppositoz dicẽtiũ qp mutuũ no cõsitur nisi vbi ex meo fit tuũ: qz est obligatio que Jhẽ accedẽre re z cõsensu. Jgitur cũ de meo fit tuũ cũ acceptione rei z accessione cõsensus ibi est mutuũ: sed sic est in ꝓposito: ergo tẽ. maior loquentiũ est. minor: põt apparere non solũ ex dictis i principio huius cõclusionis adductis: sed etiã: quia qõ tenes meũ est: quia cum nihil debeaf sors ex emptione iuris de nouo scribat creditor: z cõitas se debitoẽ esse obligant: z ego assentio vt maneat apud eã z prio mittit. puisio debiti mihi vt creditori: ergo tẽ. Preterea inter quoscũqz sunt vel fiũt ea que requirunf ad Jctũ mutui: ergo tẽ. maior: sed hmõi sunt inter eos est Jctus mutui: z inter emptoẽ z cõe sunt z fiũt ea que requirunf ad Jctũ mutui: ergo tẽ. maior: est nota. minor: ꝓbatur: qz nõ plus videf requiri ad predictũ Jctũ mutui qp creditor. deinde sors cõcessa cõi deinde debitoris cõsensus z obligatio inter vtrũqz. Hec sunt interpretes: vt tam ex dictis qp ex facto apparet: igitur inter eos est mutuũ. Nec põt dici qp emptor nõ cõcedit sortem cõitati cũ de sua volũtate z cõsensu sors cuius ius est sũ ex emptione manet cũ suo vsu apud cõitatẽ. Nec põt dici qp Jctus nõ fit cũ cõitate: hoc cũ qbusdã officialibꝫ cõitatis emptor: tractat: qz si ex hoc negeẽ Jctus: pari rõe negabitur fuisse inter primos z cõitatẽ: qz primi nõ nisi qbusdã officialibus cõitatis tractauerũt scribẽtibus z recipiẽtibus pecuniã. nec põt negari talis Jctus: qz sors nõ debeẽ emptori a cõitate: immo de iure ipsi emptori debeẽ. Qđ ꝓbat primo: qp ei cui cõitas se obligat z promittit de sorte debeẽt ipsa sors. sed emptori cõitas se obligat z promittit de sorte: ergo tẽ. maior: patet: qz alis se obligaret iniuste z raperet si alteri deberẽt. minor: ptz ex scriptura z statuto.

§. XX. Tertia cõclusio que

est vt lucrũ qđ habent dicti emptores a cõitate eo modo quo hñt est illicitũ z sapit vsurã. hic ꝓbat. Credere z cõcedere sortẽ sub ratione crediti vel alicui⁹ capitalis sola spe z intẽtione lucri habẽdi est vsura: z in hmõi Jctu cõcedit sors sub ratione crediti vel capitalis sola spe z intentione lucri habendi: ergo talis Jctus sapit vsurã. maior: est in. c. cõsuluit. de vsu. vbi rep: ꝓbaf spes lucri. Spes enim z intẽtio ad volũtatẽ ptinẽt. illud ergo qđ solũ mouet volũtatẽ ad predictã cõcessionẽ z credẽtiã sortis tẽ. est lucrũ spes rũ: ergo ibi est vsura. maior: illius ꝑ simili nota est cũ simis intẽtus fit mouẽs agẽtẽ ad actũ. minor: ꝓbaf: qz illud est causa quo posito vel amoto res vel actus ponitur vel amouef: z illo lucro posito vel amoto ponit vel amouef dicta concessio: ergo illud lucrũ est sola z tota causa. Jsta nõ aliter ꝓbo nisi per cõfessionẽ hoim ita faciẽtiũ. Preterea lucrum qđ opz restituere est iniustũ z illicitũ z non alia causa: nisi qz vsurarie extorsum: sed lucrum ex hmõi emptione opz restituere: ergo tẽ. maior: ptz: qz si iustũ nõ opz restituere. minor: ptz ex ca. supius allegatis. Jn ꝓposito aũt nõ est alia causa restituẽdi nisi qz vsurarium: g tẽ. Satis tñ ꝓbat hãc hui⁹ rationis cõclusionẽ qđ hactenus fieri cõsueuit. Jnstituebanf em officiales ad remittendũ cuiliber prefatũ lucrũ: qz habebaf cõscietia sicut de vsura.

Preterea sicut vt dicũt in Jctũ arguentes q nõ est creditor in sorte siue cui sors nõ est debita nõ est vsurari⁹. sic ꝓ opposituꝫ arguẽdo q est credito: in sorte z cui sors est debita si recipit lucrum vel accessionẽ sortis a cõitate modo supius allegato est vsurarius: s prefatus emptor est creditor in sorte: z sibi sors debeẽ z accipit prefatũ lucrũ intentũ z datũ ꝑ sorte: ergo est vsurarius. maior: ptz ꝑ Aristo. qz sicut negatio est causa nõ cause: ita affirmatio est causa cause. minor: ꝗtũ ad singulas suas ptes est. ꝓbata supe rius. Preterea qđ mutuũ cõcedit corrupta intentione: sez inde habẽdi lucrũ est vsurarius: sed prefatus emptor: concedit sortẽ seu capitale corrupta intẽtione: ergo est vsurarius. z teneẽ restituere. maior: ptz aucte iuris. de vsu. c. consuluit. minor: apparet: qz corrupta intẽtio sin theologos z iuravocaf qñ mutuaf ꝑpter solã spem lucri: vt fit ꝓposito. Et si dicaf qp in ꝓposito nro nõ est Jctus mutui ex forma. z ideo nõ est vsura. Rñ. qp hoc non valet nec excusat: qz saltẽ est vsura ex fraude, vt extra de emp. z ven. Jdem est ꝓ fructibus ex predicta ratione.

nostrã. Et sanctus Tho. ij. q. lxxviij. dicit qp vbi vẽditur res plus iusto precio ꝑpter dilatã solutionẽ est vsura. igitur vbi, ꝑpter sortis expectationẽ intẽdit vel recipit lucrũ vel expectatur: vsura est. z sic est in ꝓposito. Preterea si ponat qs pecuniã apud mercatorẽ z lucrũ annuatim sin consuetudinẽ recipiat: iam hic vsurarius est. z tñ nullus Jctus inter eos est vsurarius ex forma. Preterea succedẽs heres vsurario nullũ Jctũ facit cũ debitoribꝫ: z tñ recipiẽs capitale cũ lucro vsurari⁹ est. Nec põt dici qp non sit expectatio tpis: qz vẽditor totũ vẽdit simul emptori: qz nec vẽditor nec emptor pñt hẽre ꝑ sorte sibi a cõitate debita illud lucrũ qđ ꝑ retẽta sorte daf nisi i terminis assignatis a cõitate: immo expectãt vt in statuto termino ex eis deẽ. Probanf predicta. s. qp ex expectatiõe recipe ꝑ sorte fit vsura. xiiij. q. iij. ex dictis Aug. Hiero. z Amb. Nec valet dici emptor: nõ dedit: qz ver⁹ creditor: efficit iam dati. z sibi ex emptiõe de iure debeẽ. z est in expectatiõe sortis lucri. Preterea vltra sortẽ mutuatã vel cõcessam: etiã cũ piculo suo: vt dicit. exigit z expectat emptor: vltra sortez ergo est vsurari⁹. maior: hz expresse de vsu. in. c. nauigãti. minor: est expta ꝑ quotidie faciẽtes. Et qđ⁹ apparet qp exẽplũ positũ ꝑ alios de dubio excusante nõ valet. Dicit em sicut possum licite securare mercationes tuas vsq̃ ias nuã retinẽdo super me dubiũ z volẽdo. r. vel. rr. ꝑ. c. plus vel minus fm ꝗtitatẽ piculi. Sic in ꝓposito: qz totũ dubiũ qđ tu habes sup me recipio dãdo tibi tuũ tẽ. qz: ertũc si nihil vnqꝫ recepero dãnũ meũ est. Jstud sile vel exẽplũ nõ videf valere nec est ad ꝓpositũ. Jste em qui assecurat mercãtias recipit preciũ sui periculi: s nulla sortẽ cõcedit vel mutuat vltra qp ꝑ eo lucrũ accipiat aliqđ ab eo quẽ de mercib⁹ assecurauit. Sed in casu nro emptor sortẽ cõcedit z credit ꝑ qua vltra aliqđ querit. s. lucrũ. Jtẽ secura tor: merciũ querit lucrũ ab eo cui⁹ merces assecurat z ꝑ eo ea piculũ intrat. Emptor: aũt de quo loquimur nõ recipit lucrũ: nec habet ab eo cui⁹ piculũ sup se recipit. s expectat z recipit z hz a cõitate ꝑ sorte ei credita z ei debita. Item videamus quẽ securat iste emptor: nõ cõitatem. qz nõ indiget: nõ vẽditor: ẽ. immo infert ei dãnũ de tribus pribus sortis: cui⁹ ius emit: z de toto lucro de qbus si venditor iam incurrit piculũ nũc euasit. Jtẽ arguif per alios z sic. Quicqđ cõitas ordinat statuit ad bũc finẽ: vt Jctus inter primũ z scũm habeat firmitatẽ. z illud cõfirmat z nõ immutat: ergo si sine lege cõitatis Jctus est licitus: sic z cũ lege factus Jctus erit licitus. Ad istud dico qp nõ me intromitto vtrũ inter primũ z scũm sit Jctus vsurari⁹. Sed dictũ istoz. s. qp cõitas qcqđ facit faciat ad firmandũ Jctũ inter illos duos factũ nõ videf mihi verũ. qz cõitas nõ cõfirmat Jctũ: de quo nulla facit mẽtionẽ: sed sic est in ꝓposito: ergo tẽ. maior: patet: cum cõfirmatio sit precedentis quoddã cõmemorare. minor: apparet in scriptis cõitatis si em cõfirmaret exprimeret qđ contractũ: vel cuius contractũ cõfirmaret: sed nullũ exprimit: ergo tẽ.

§. XXI. Solutiones etiam

quedã que fiebãt per predictos opponẽtes ad quasdã rationes que fiebãt in oppositũ nõ videntur sufficiẽtes. Et vna ratio eoz erat talis: qz cũ dicebaf qp si primus volũtarie mutuasset cõitati, ꝑ illo lucro habẽdo esset vsurarius: modo scõs intrat volũtarie locũ primi cũ spe premij: ergo tẽ. Rñdet ꝑ illos qp de scõ nõ est lucrũ simile: qz nõ intrat locũ primi quoad cõtractũ mutui: qz nil mutuauit cõitati: z ex Jctu quẽ facit cum primo non efficit creditor: cõitatis: cui cõitas ꝓprie non teneaf sibi rndere si noller: s intrat locũ primi quoad ius exigendi z recipiẽdũ: qđ habet primus ex Jctu facto cũ cõitate. Jsta solutio salua reuerẽtia nõ videf sufficere: qz vt. s. dictũ est inter cõitatẽ z scõm est Jctus mutui seu ea que fiunt inter eos hñtvim Jctus mutui. vel certe negari nõ põt quin ipe scõs sit verus creditor: cõitatis; nõ tñ ex emptione iuris primi: sed etiã ex cõsensu cõitatis cõsentiẽtis z recognoscẽtis eũ vt verũ creditorẽ in sorte ꝑ qua recipit lucrũ vt intẽdebat z sperabat ꝑ ipsa sorte credita, nec habet solũ ius exigendi vt dicit: sed est creditor sortis. libertas aũt cõitatis nõ ex cusat intẽtionẽ z spem lucri pcipiendi ꝑ sorte quã cõcedit z credit cõitati. que qđẽ spes z intẽtio faciũt hoiem vsurariũ. Exẽplũ aũt qđ ponũt de cõcedente domũ z cõcedẽte pecuniã ꝑ inhabitatiõe dom⁹: satis facit ꝑ nro ꝓposito. Cõcedẽs em vsum dom⁹ q estimaf pecunia: licite põt recipere pciũ. cõcedẽs vo pecuniã nõ põt recipe ꝑ ei⁹ vsu re precio estimabilẽ. z ideo scõs est vsurari⁹. z sic scõs i ꝓposito nro est vsurari⁹. qñ aũt primꝰ vẽdit domũ: z alter transdit pecuniã: nil vltra expectat de illa pecunia. sed nõ sic in ꝓposito: qz q dat pecuniã emẽdo ius sortis ꝑ empta expectat lucrũ. s. ꝑ sorte credita cui⁹ ius emit. Videf ꝗ hoc exẽplũ ꝑ nobis potꝰ qꝫ ꝑ Jũũ sentiẽtib⁹. Et qđ addit solũẽdo qp i Jctu emptoris licz spare lucrũ sicut facit mercator: de sua mercatiõe. nullo modo videf valere i ꝓposito nro: immo reputo piculosum: qz hic emif ius sortis q apud debitoẽ manet ꝑ lucro habẽdo i posterũ in terminis assignaꝫ qđ desiderare z emere nõ licz. nec emif sors simul z interesse vt isti dicũt. immo oppositũ supius est ꝓbatũ.

§. XXII. Aliud argumẽtu

eoz fuit q gener hñs a socero terrã i pignus ꝑ dotibus nõ cõputat fruct⁹ in sorte ꝑpter onera matrimonij si aliꝫ soluatvel emat a genero dotes. tũc debet fruct⁹ cõputare in sorte: alꝫ esset vsurarius: qz cessat cõditio. s. onus matrimonij ꝑpter qđ licebat fructus nõ cõputare in sorte: z sic est in ꝓposito: qz in emptione cõditio ꝓmi cessat ꝑpter quã aliqđ recepisse vltra sortẽ dr licuisse. Rndent qđ scõs debet fruct⁹ cõputare i sorte: alꝫ reciꝑet lucrũ z cõmodũ ex expectatione tpis ad recipiẽdũ suũ cũ sit certus ꝑpter pigꝰ equiualẽs. z sic vẽderef tps qđ est vsura. Addũt etiã rñsioni: si deberet mihi dare dotes: daret mihi annuatim fructus alicui⁹ terre: z in ptẽ ei⁹ esset dare vel non dare. tũc si esset malus debitor: z dubitaref de eo tam de dote qꝑ de fructu: totũ possum alteri vẽdere z alii i totũ ponere loco mei. s tũc talis emẽs nõ daret tibi tantũ qꝗtũ esset sola dos ꝑpter dubiũ. z tũc staret Jctus ꝑpter periculũ vel labore in exigendo. hec sunt verba rndentiũ. sed falsa eoz reuerentia exẽplũ z rõ stat nõ soluta. Patẽs em est qp sicut in emente dotes a genero cõditione matrimonij cessante si nõ cõputat fruct⁹ in sorte est vsurarius: etiã cõfessione rndentiũ. sic sequitur qp cessante cõditione ꝓmi mutuatis pecuniã cõitati, ꝑpter quã licebat recipere pecuniã a cõitate i emẽte ius sortꝫ ꝓmi: si recipiat illud lucrũ z nõ cõputat in sorte: erit vsura. Jtẽ sequiẽt ex verbis eoz qp nullus Jctus dicaf factus. z ponaf qp nõ fiat inter emẽte dotes a genero z socerũ: cui⁹ est ꝓmo dare. tamẽ si sic emẽs nõ cõputat ius in sorte est vsurari⁹. ita codẽ modo si diceref qp emens ius sortis ꝓmi nullũ cũ cõitate faceret Jctũ si vllũ lucrũ recipiat z nõ cõputet in sorte est vsurarius. Sicut em ille licz cũ illo nõ ꝑbat si illud lucrũ recipiat z nõ cõputet in sorte. ei tñ ad restitutionẽ teneẽ cui⁹ sunt fruct⁹. sic in ꝓposito inter cõitatem z ementẽ. Cõcludit ergo qp recipiẽs fructũ ab eo cũ quo nullũ fecit contractũ teneẽ ad restitutionẽ. Quod vo dr qp vendit tps: z ideo est vsurari⁹ nil videf valere. Quia cõcessio sortis intentione corrupta z spe lucri: vel fructus qđ recipit facit vsurã. cũ etiã pignus habẽs cũ securitate si fructus cõputaret in sorte: nõ esset vsurarius: etiã cum expectatione sortis in tpe. Nec videf qp anxietas dubij vel periculi: qz sez nescit si aliquid cõsequeẽ vel habebit facit licitũ lucrũ qđ querit vltra sortẽ. ptz extra de vsu. nauigãti. Jtẽ patet qp si mutuo pessimo z dubio debitori centũ ꝑ decem annuatim nunqꝫ dubiũ excusabit: etiã si nunqꝫ aliquid habe rem. ita in proposito qcqđ sit de Jctu vbi fuit primo cor-

rupta intētio spe ⁊ intentione lucri qđ cōsequitur est illi⁊ citū ⁊ sapit vsurā. Itē ñ hoc dubiū cōtatis ercusat lucrū illud videt qp possumus ponere pecunias apud mercato⁊ res: cū plus sit dubiū apud mercatores qui frequēter de⁊ fecerunt ⁊ deficiunt qp cōtas que ex quo cepit dare pe⁊ dictū lucrū nunqđ subtraxit: ⁊ si aliqñ distulit postea sup⁊ pleuit. Itē ex predictis videt qp regibus ⁊ magnis possu⁊ mus credere ⁊ tradere sortē ⁊ hīe lucrū cū sit magnū du⁊ biū ne sibi sortē nedū: sed ⁊ lucrū sibi retineant ⁊ possint hoc facere vt eis placet. Quod vo addit de vēditione ⁊c. mihi dubiū facit. si em̄ gener recipet de dotes vel cessaret onus matrimonij nō posset recipe illos fructus de bona cōscientia. Itē cōsideramus qp dotes sunt generi ppie: fructus aūt sunt ei aduēticij ⁊ accessorij: si ergo vēdantur nō erūt fructus emētis nisi sint accessorij ⁊ aduēticij pro sorte: ⁊ sic illiciti cū non esset in eo causa licita quā habet gener. Nec pōt dici ppter dubiū cū sit securus de pigno⁊ re. qđ aūt per eos addit exemplū ⁊ argumentū adducti qđ esset in ptate debitoris darevel nō dare ⁊c. nō excusat meo iudicio corruptam intētionē emētis qua p sorte vel dote data genero recipit vltra lucrū fructum possessionis pignorate: q⁊ etiā cum periculo non licet aliquid recipere vltra sortē. vt patet in dicto. c. mauiganti.

§.XXIII. Itē arguebatur

cōtra eos qp sors vēdaf: qđ scribit in libris cōtatis hoc vēdit: sed in libris cōtatis scribit sors: ses. c. ergo ⁊c. ⁊ vi⁊ detur excessiuū lucrū. ℟ndet per eos qp nō vēdunt. c. nec est habere. c. flore. nec est excessiuū lucri: sed daf equiua⁊ lens p equiualēti: sed salua reuerētia aliter supra dixit sic. Totum ius primi ⁊ quoad capitale ⁊ quoad interesse est sors: ⁊ cedit in sortē isti secūdo: q⁊ totū illud emitur: ergo sors. c. flore. emitur: ⁊ est habere apud cōtatem. c. flore. vtrū aūt sit cōueniēs preciū relinquo decidendū, Scio ta⁊ mē qp pbi viri iudicāt praiuū ⁊ iniustū precium.

§.XXIIII. Itē fiebat aliud

argumētū cōtra eos: qp scz inter cōtatem ⁊ ciuē emptorē videt esse pactū: ⁊ p cōsequēs vsura: qđ ipsi diminute reci⁊ tant. arguit em̄ sic. Ubi per scripturā fiūt p̄missiones ⁊ obligationes ex pte cōtatis ciui emēti ciuis ex his mor⁊ vt habeat p̄missum lucrum emit iura primi: ⁊ fit creditor cōtatis ibi videt esse pactū: sic est in ꝓposito. Per officia les em̄ p cōtatem deputatos ad faciendū istas scripturas siue vocentur findici siue aliter ꝓfatas p̄missio ⁊ obliga⁊ tio: pactū aūt vt supra est allegatū videt esse p̄missum: er go ⁊c. Ad hoc argumētū ℟ndet qp findici ⁊ officiales pre⁊ dicti nō sunt instituti ad faciendū nouū ꝯtū inter cōtatē ⁊ ciuē: sed solū ad cōfirmandū ꝯtū factū inter venditorē ⁊ emptorem. ⁊ hec est responsio eorum.

§. XXV. Itē sup eo quod

de dubio dicebat. p excusatione emētiū arguebat in ꝯm sic: q⁊ ꝯtus q vallat tot legib⁹ ⁊ scripturis ⁊ catenis nō videt esse dubi⁹. Sed ℟ndet illi qp adhuc eo nō obstāte est magnū dubiū. qđ pt⁊: q aliqñ plus valet aliqñ minus: ⁊ quare hoc nisi ꝓpter dubiū. § hec rīsio pōt deficere: q⁊ nō est tantū dubiū sicut dicit. nā vt supra dixi ⁊ habui a mer⁊ catoribus: q⁊ nō est tm̄ q mercatores ista tractāt. Ex quo prefata p̄missio vel lucrū dari cepit p cōtatē cui⁊ ib⁹ nunqđ defecit: ⁊ si aliqñ dilata est suppleta est. Causa aūt quare plus vel minus valet est defect⁹ vel abūdātia pecunie in ci⁊ uibus. qñ em̄ hīt pecunias emūt: ⁊ tūc vēdunt carius. qñ aūt qui hīt sortes apud cōtatē indiget pecunia: tunc emunt ⁊ vēdunt minus: sicut etiā i diuersis locis plus vel minus daf p cābio flore. de loco ad locū sm̄ maiorē ⁊ mi⁊ norē indigētia eor⁹ p mercationibus. Catenas aūt securi⁊ tatis ⁊ firmitat⁊ de predictis dixi volūtarie ⁊ potētia ciuiū regētiū qui hīt pecunias de predictis in cōtatem ⁊ querūt lucrū ⁊ minus difficile esset eis ista subtrahere ⁊ mutuare eis inuitis qui si libēter ꝑderēt sortē ⁊ lucrū. deus nouit.

§.XXVI. Ex premissis ap⁊

paret qp prefatū lucrū em̄entiū a primis nō est licitū: sed sapit vsurā. Sed forte ipsi emptores possent excusari: q⁊ cōe dat eis lucrū p⁹ dono dāno ⁊ interesse. ⁊ ista vt mihi videt nō excusant illud lucrū nec faciūt licitū. Aut em̄ in telligitur qp illud lucrū vnū ⁊ idē sit interesse ⁊ donū: aut donū solū: aut interesse solū: sed nō pōt dici donū ⁊ inter esse simul: qđ ꝓbo, Eidē em̄ eodē modo sumpto nō cōue nūt ea q nō sunt eodem modo sumpta: sed donū ⁊ inter⁊ esse nō sumunt eodē modo: ergo simul vnū esse non pōt: maior est nota ꝑ ꝑm. minor est nota: q⁊ rō doni est qp sit liberū. ratio vo interesse est qp sit obligatū. Preterea cōfirmat: q⁊ cause disparate sunt disparator⁹ effectuū nec cōueniētiū eidē vel idē existētiū: sed cause doni ⁊ interesse sunt liberalitas ⁊ iustitia: q donū ⁊ interesse sunt dispara⁊ ta: necvnū ⁊ idē est causa: q vnū ⁊ idē nō est in illa. Pro⁊ batur scdo qp illud lucrū nō est donū. illud q qđ daf cōtate est tale: ergo nō est donū. maior est vera: q⁊ cadit sub obli⁊ gatione: vt patuit. §, minor: ꝓbat: q⁊ nō daf alicui nisi de⁊ bēti recipere sortē. Preterea qđ ex se cadit sub restitutio⁊ ne nō habet ex se rationē doni: sed prefatū lucrū ex se ca⁊ dit sub restitutione: q nō habet ex se rationē doni. maior est nota cū donū sit res inuēdibilis. minor ꝓbat de facto cū indigeat remissione: vt dī in thematē. nisi forte donū vellet appellare qp debito: post solutionē donat ⁊ remo⁊ neat creditor⁹ qp non teneat ad restitutionē. Probat ter⁊ tio qp illud lucrū nō sit ꝓpie interesse: damnū aūt ⁊ inter esse ꝑ eodē accipio i predicto cōtatis statuto. Interesse em̄ dicit cū aliquid alicui deest qđ sibi debet de iure. Illi ergo ꝑ interesse daf aliquid vltra sortē cui aliqđ abest qđ sibi debet de iure: sed isti emptor⁹ nō abest aliqđ qđ ei de⁊ beatur de iure: ergo illud lucrū qđ daf ei vltra sortē nō est interesse. maior vera de iure est. minor: apparet: q⁊ de iure dī sibi sors deberi ⁊ illā volūtarie credit cōtati. Videtur ergo ex predictis dictum lucrū illicitū ⁊ vsurā sapere ⁊c. Hec oia prefatus magister Dīnicus ordi. predi.

§.XXVII. Super ista mate⁊

ria cōsultus ffrede. de senis. Utrum scz licitum sit emere dicta iura seu credita que qs habet in mōte ꝓpter prestā⁊ tias solutas. ℟ndet qp non: sed vsurā sapit ꝑ ut reperit in cōsiliis suis sic declarās: licz vulgari sermone dicat: vēdo tibi. c. flore. quos mutuaui cōtati: tū in rei veritate nō sic est: q⁊ in eo ipso qp mutuaui. c. ipsi cōtati transtuli dīnum eor⁹ in ipam cōtatem cū in mutuo dīnum trāferat: sicut ptz in iusto. q⁊ bus modis ꝑhīt obliga. in ꝑin. in versi. vnde etiā. Non pōt ergo creditor⁹ vēdere ista. c. cū nō sit dīs ipsor⁹. Nā solus dñs rei de iure vēdere pōt sicut predictū est. ꝓpter qđ videt qp in hoc ꝯtu nō vēdant nisi iura cre⁊ ditor⁹ q insurgūt ex mutuo ⁊ ex ipa obligatione cōtatis. Uidendū est ergo primo q sit actoris intētio in ꝯtu pre⁊ fato. Ad hoc em̄ dico qp principalis ei⁹ intētio est vt sub⁊ intret ⁊ teneat locum primi creditoris: videlicet quoad hoc qp ipe creditor: fit creditor: cōtatis in sorte qua vēdi⁊ tor: recipit. v. ꝑ quolibet centenario annuatim donec reci⁊ piat sortē: ꝓpter qđ colligitur manifeste qp sub velamine emptionis emptor: fit liber ⁊ volūtari⁹ creditor: cōtatis vt vltra sortē gra mutui quinqꝫ recipiat annuatim. Dico ergo qp rō quare primi creditores nō sunt vsurarij est ista: q⁊ ad mutuandū cōtati coacti sunt. Et qđ nō est licitū in lege necessitas licitū facit. de re. iur. Qđ nō est licitū sub aliqua spevel maxime intētione primaria recipiēdi aliqđ vltra sortē gra mutui mutuāt cōtati. ꝓterea licitū est ali⁊ quid accipere vltra sortē. Nam sicut dī. ſ. q. ij. in. c. sicut ꝑin. Nullam em̄ maculā oblatio suscipienti ingerit que nō ex

ambientis petitione ꝓcessit. ergo p locū ab opposito iste q̄ libere ⁊ volūtarie cū spe ⁊ intētione primaria recipiēdi vltra sortē gra mutui: mutuat cōtati vsurarius est. xiiij. q. iij. vsura. ⁊. c. plerique. xiiij. q. iij. si feneraueris. eē de vsur. cō⁊ suluit. Preterea i iudicio aie ille vsurari? cēsendus est q eo ꝓposito pecuniā mutuat ⁊ credit licz cōuētione cessan⁊ te vt plus inde recipiat, vt ptz eē de vsu. consuluit. xiiij. q. iij. si feneraueris. Sed talis empto⁊ efficit creditor: ⁊ eo ꝓposito pecuniā mutuat: ⁊ licz oi cōuētione cessante reci⁊ piat vltra sortē. nec alīs mutuaret: sicut ex eius intentione iam ptz: ergo i iudicio aie vsurari? est. Preterea scdo sic ꝓbat. Quicūqꝫ alteri tradit quouis mediante ꝯctu vt plus sorte recipiat: vsurarius est. sicut ptz. xiiij. q. iij. c. vsura. ⁊. c. pleriqꝫ. sed talis empto⁊ hmōi est: ergo est. ꝓbatio ⁊ mi⁊ nor est nota ꝑ ꝑm. minor est nota: q⁊ rō doni est qp sit liberū. ratio vo interesse est qp sit obligatū. Preterea cōfirmat sic. Si talis empto⁊ simpliciter ⁊ absqꝫ velamine aliquo fieret credi⁊ to: cōtatis vt recipet vltra sortē vsurari? esset: sed iste sub emptionis velamine eque fit creditor: ac si simplr tradi⁊ disset cōtati: ergo vsurari? est. Tertio ꝓbat cōclusio an⁊ tedicta multiplici alia cōclusiōe q̄ ex predictis colligi pos⁊ sunt. Primo ꝑ. c. primus creditor: nunqđ pōt pone⁊ re predictū emptorē in loco suo cū oib⁹ illis circūstantijs q̄b⁹ est ipe cū ipe violēter creditor: fit. Scda cōclusio est qp si talis empto⁊ cogeret emere a cōtatē: sicut extitit pri⁊ mus ab vsura excusat⁹ esset vbi principalr nō eēt cōtētus accipe vltra sortē mutui rōe sicut supius est dictū. Ter⁊ tia quoq; est. si talis empto⁊ daret. c. p illis. c. quinimmo si daret ⁊ vltra nō min⁹ vsurari ⁹ eēt: ex quo sola intētio re cipiēdi vltra sortē gra mutui hoies vsurariū facit. Quar⁊ ta est qp primū nō solū coactio: sed etiā intētio recta excu⁊ sat: q⁊ si placeret cogi illicitū fo⁊ er eo qp coactio trāsiret in volūtariū. Quinta est. nō ideo q⁊ libere emit ⁊ creditor⁹ volūtari? fit empto⁊ iste vsurari? est: § q⁊ intēdit recipere vltra sortē. Hec est ſnia ſfrede. de senis de verbo adverbū.

§.XXVIII. Cū ergo in pre⁊

dicta materia emptiōis iurīū q̄ hīt solutes pstātias seu collectas cōtati: ipa cōtate q dicunt florētie denarij mō⁊ tis: venetijs imprestita: ianue loca. Utrū sit licitū emere dicta iura: sit magna cōtrouersia ⁊ varia opi. inter sapien⁊ tes tam doctores i theologia qp in iure: aliquib⁹ dicētib⁹ talē ꝯtū sape vsurā ⁊ p cōsequēs illicitū: alijs pbātibus licitū esse. Notandū est q dicit. b. Tho. in quadā ſstione de quolibet, vicz qp qstio qua q̄rit de aliquo actu vtrū sit pcūs mortale vel nō: nisi ad hoc habeat auctas expressa scripture sacre: aut canonis seu determinationis ecclesie vel euidēs rō nō nisi piculosissime determinat. Nā si de⁊ terminet qp sit ibi mortale ⁊ nō sit mortale peccabit cōtra faciēs: q⁊ oñe qđ est ꝯ cōscientia edificat ad gehēnā. vt di ⁊xviij. q. j. ſ. ex his. Si aūt determinet qp nō sit mortale: ⁊ ꝑm rei veritatē sit error: sui? nō excusabit eū a mortali. Sz hoc sc̄m videt sane intelligendū: qñ scz erraret ex crassa ignorātia: secus si ex ꝑbabili: puta q⁊ consulit peritos i ta⁊ li materia a q⁹? sibi dī illud tale nō esse mortale. videt em̄ tūc in eo esse ignorātia q̄s inuincibilis q̄ excusat a toto: ⁊ hoc ꝯtū ad ea q nō sunt exp: esse ꝯ ius diuinū vel natura⁊ le: vt ꝯ articulos fidei decem ꝓcepta: ⁊ hmōi in quibus ignorās ignorabit: vt ait apls. ⁊ hz. ſ. q. iiij. ſ. ſi. Et si dice⁊ retur hic ellesurā ⁊ vsura est ꝯ decalogū. ℟ndet vsuram esse ꝯ ꝓcepta decalogi verū est reductiue: sed hūc ꝯtū esse vsurariū nō est clarum: cum sapientes ꝺ̄ia fidēiuicē in hmōi sentiāt. Cū aūt dī ignorātia iuris naturalis nō ex⁊ cusare: intelligif de his q̄ exp̄esse p se vel reductiue sunt cōtra ius naturale ⁊ diuinū: vt ꝯ fidē ⁊ ꝓcepta p euiden⁊ tes rationes vel determinatione ecclie: vel determinatio⁊ nē ⁊ sniam cōem doc. Et nō de his q̄ ꝑ multa media ⁊ nō clara ꝑbantur esse contra ꝓcepta ⁊ articulos.

§.XXIX. In hmōi ergo q⁊

In dubijs pre⁊ dicator sententiā nō ꝓfert ꝓtet

in dubijs tutior via est eligenda. vt dī de ſpon. c. iuuenis. Ideo cōsulendū est vnicuiq; vt ab emptione taliū iurīū abstineat. sicut cōcludit prefatus Lau. in suo trac. de vsu⁊ ris. q̄uis rationibus ꝓbet dictū ꝯtū sustineri posse vt li⁊ citū. vt patet. §. Et sicut etiā cōcludit Inno. in simlibus ꝯtibus q̄ dubij sunt sup. c. cōsuluit. de vsu. Qui aūt iam fecissent dictū ꝯtū emptionis dicto⁹ iurīū cōsulēdū eēt qp si rescindere possent ipm ꝯtū reuēdendo cōtati ipius salubre eēt: ⁊ qđ inde reciper vltra suū capitale qđ posue⁊ rūt i emēdo paupibus erogarēt. Uel si hoc cōmode fieri posset post receptā sortē suā er redditibus annualibus a cōtate pauperibus seu locis pijs legarēt sm̄ q̄sdā. vt Jo. do. car. aut cōtati remitterēt ipm ius exigēdi redditū illū sm̄ alios. vt Guil. ⁊ Greg. doari. Ut si talē cōsiliū recipe recusaret q̄s reputās illa licita esse ex rōnibus seu cōsilijs habitis a sapiētib⁹ circa hec ⁊ predicta iura emere intēde⁊ ret: vel iam empta retineret: ⁊ annuū redditū illo⁹ recipe vt licitū in ꝓpetuū: ⁊ alijs legare vel vēdere ad placitū: re linquēdus videt iudicio suo nec cōdēnandus ex hoc aut denegāda absolutio ranꝯ pseuerās videat in vitio vsure. Adulto magis in pdicatione i hmōi materia nō est ꝑcipi⁊ tāda sniа qp sit mortale seu vsurari? ℣ctus: vt dicit cācella⁊ rius pisien. in gñali loquēs de dubijs materijs de morta⁊ li: ⁊ b ne inijciat laqueꝫ aiab⁹, xxvij. q. j. c. viduas. Sed nec etiā pdicare expedit licitū esse ꝯtū ne via pareꝫ cupidita⁊ ti. Sed vel nil dicēdū de tali materia: aut si dicat aliquid ostēdēdo dubiū esse: ⁊ p ꝓns ꝓuadēdo ab absti nētia isti⁊ ℣ctus vt tutior via eligat. Sed ꝑsupposito etiā qp dicer⁹ ℣ctus eēt licit⁹ illi q vacāt emptiōi hmōi iurīū nō aliqua cā rōnabili ducti: § solū ad augendas diuitias ⁊ sue cupi⁊ ditati satisfaciēdū nō vident posse excusari a turpi lucro qđ mortale est: tenī nō obliget ad restōnem. Et si ita eme⁊ rēt intēdētes p ꝺ cōtati mutuare vnde pati ad mutuādū volūtarie ipi cōtati ꝑ illo redditu annuali hñdo ab vsu⁊ ra excusari nō possent. ſm̄. c. cōsuluit. eē de vsu. Secus aūt si intēderet emere ab hīte ius i mōte seu imprestitis ⁊ lo⁊ cis ficut emūtur ꝑdia ⁊ iura licita ⁊ nō mutuare cōtati.

§.XXX. Insuper cū clerici

Consiliū antonini in ma⁊ teria du⁊ bia

⁊ religiosi magis qp ceteri ab oi specie mali debeant absti⁊ nere. vt eē de vi. ⁊ ho. cle. cū ab oi. ⁊ fama eor⁹ nō pollui: § pollere dz in ppls sm̄ Augu. xij. q. j. nolo. ⁊ laicos q̄sq; in vita ⁊ moꝛib⁹ ꝑcellere deceat. vt dicit Hiero. viij. q. j. c. qualis. ideo abstinere debent ab emptione hmōi iurīū ne⁊ hoc ab alijs trahat in exēplū. qp si eis ꝑ testm̄ legent vel alio pio modo conferant: si eis licz redditus hīe licebit ⁊ istud possidere. Cōsulrius tñ facerēt vēdēdo ipsi cōtati.

§.XXXI. Quod aūt volen⁊

tes ꝓbare ꝯtū esse illicitū inducunt illud. In dubijs tu⁊ tior via est eligenda. ℟ndet hoc esse verū de honestate ⁊ meriti maiorit⁊ate nō de salutis necessitate quoad oia du⁊ bia. alioquin oporteret oēs religiōē intrare cum tuti⁊ or via sit ꝯ in seculo ꝑmanere. Et istud sz religiōē intrare vticz cōsulitur nō ꝓcipitur. xxvij. q. ij. c. admonere.

§.XXXII. Itē cū dicitur a⁊

quibusdā qp exponere se piculo pcī mortalis: est mortale sm̄. b. Tho. in. iiij. sed enere predicta iura est exponere se piculo pcī mortalis: simplr loquēdo: § bene cū ista cōditione adiuncta. ſ. dubitādo ibi esse mortale sumēdo ꝓpte dubiū: cū scz nō magis declinat ad vnā ptē qp ad aliā sm̄ rationē. Sed q̄ emit predicta pōt nō dubita⁊ re de hoc: sed opinari licitū esse: ex quo qp ecclesia nō est de⁊ terminatū ꝯtū: ⁊ multi sapientes ⁊ periti licitū asseuerēt: ⁊ multo magis q̄ crederet omnino talē cōtractū esse illici⁊ tum: peccaret mortaliter illa emendo.

§. XXXIII. Itē quod dici/

tur a quibusdā q̄ q̄dā papa moribus ⁊ scientia preditus dixit ꝺ cui hūc ei illicitū.nō ꝓterea sequit q̄ sit illicitus: q; talis papa nō determinauit illud papale: sed magistra liter: vt dicit Hugu. in quodā simili.⁊ hī in glo. quadā in decre. ii. hoc em̄ declarauit papa qō vt puata psona sentie bat circa illā materiā.nō aūt vt papa faciēdo.ſ.decretū ſ/ ue cōstitutionē sup tali materia. nā talis determinatio sic facta p̄iudicaret ⁊ p̄cluderet auctoritatib⁹ ⁊ dictis quo rūcūq; doctoꝝ.vt plene hī di.xx.p totū. Qō aūt dī per Hiego. Bonaꝝ mentiū est ibi culpā timere vbi culpa nō est.di.v.c.ad eius. Valet ad hoc quod dictū est.ꝫ.videli/ cet q̄ timēdū est ne ibi sit culpa. ⁊ ideo cōsule abstinēdū.

§. XXXIIII. De soluētibus

aūt ipsas collectas seu p̄stātias cōitati quo.ad receptio nē annualis redditus quē eis cōcedit cōitas cōiter cōco/ dāt quasi oēs licitū esse ex quo coacti soluūt:tanq̄ quod/ dā interesse.i.dāni sui cuitatio ꝓ ipa pecunia coacte mu tuata dek̄a cōitate: cū etiā ipsa cōitas libere ⁊ expedite ⁊ spōte concedat illū redditū ꝓ modū doni si interesse locū nō haberet. ex eo q̄ ciues videnſ obligarī ad subueniēdū sue cōitati:⁊ ad exponiēdū oia sua bona:immo ⁊ vitā ꝓ sa lute reipublice. Quidā aūt de ordi.here.vt Hieg. de ari. ⁊ Guido dixerūt ꝓdictos mutuātes seu soluētes p̄stā/ tias cōitati nō posse recipere dictum redditū annualē:nisi quouisq; recipiant suā sortē cū interesse.i.dāmis inde secu tis:⁊ nō vltra posse recipere: sed cōiter hoc nō tenet:nec a magistris ordinis p̄dicatoꝝ:nec minoꝝ:nec a iurisperi/ tis:sed in perpetuū dicūt recipi posse. Qui aūt volūtarij nō coacti soluūt dictas p̄stātias ꝓpter lucrū q̄ inten/ dūt hīe ex redditu annuali:vsurā cōmittūt:ex quo p̄ncipaliter lucrū intendūt in illo mutuo. Secus si secūdario: hoc est ideo mutuāt q; cogunt̄.sperāt tñ recipere illū red ditū. vnde aliquātulū cōsolant̄.nō tñ ex illo lucro mouen tur ad mutuandū:sed ex coactione vel etiā ex liberalitate ad subueniendū necessitati seu cōmunitati.

¶ De rapina. Capitulum XII.

Olite sperare in ini/

quitate ⁊ rapinas nolite cōcupiscere: diuitie si affluant nolite coꝝ apponere.ps.lxj. Uene rabilis Jobes cassian⁹ in collationib⁹ dicit diuitias simi les eē viſco. Sicut em̄ viscus iplicās aue ipedit ne possit sursum volare: § cadit ad terrā: ⁊ sic capit ab aucupenta ante: diuitiaꝝ implicat mentē vt nō valeat q̄ sursum sunt q̄rere ⁊ appetere: § si vult ad supna ⁊ spūalia se leuare re/ labit̄ ad terrena querēda: etiā rapiēdo aliena. vnde capit̄ tādē a diabolo.vt ait ap̄s.j.Coꝝ.vj. Neq; rapaces regnū dei consequent̄. Et rō est:q; faciūt ꝺ charitatē ꝓmi ⁊ ꝺ p̄cepta dei: quoꝝ obseruatio necessaria est ad cōsequēdū regnū dei. Dicit em̄ deus Exo.xx. Nō furtū facies. Noīe aūt furti intelligitur oīs vsurpatio illicita rei aliene siue occulta siue manifesta.vt dicit Aug.xiiij.q.v.c.penale. Et frequēter accidit q̄ nō solū i morte oia bona sua auferunt: sed etiā i vita vel a dñis tpalib⁹:vel a stipēdiarijs:vel ab alijs. Unde dñs p Esa.xxxiij. Ue q̄ prędaris:nōne ⁊ ipe prędaberis:⁊ cū cōsummatus fueris depredationē deprędabe/ris. Exēplū manifestū ad ſram habemus.j. Regū.iij.de amalechitis q̄ cū fecissent magnā prędā ⁊ incēdiū in sice/ lech vbi dauid cū familia sua habitabat:sed tunc erat ab/ sens reuersus ex cōsilio dñi persecutus est illos ⁊ inuenit eos discūbētes:qui quasi festū celebabāt diē ꝓ cūcta prę da ⁊ spoliis captis:⁊ eis omnia abstulit:⁊ fugauit. Et q; pauciſſimi sunt q̄ nō inuoluti fint rapinis aliquo modo. ideo pharisęus rationabiliſ dño gr̄as referebat ab hoc vi cio cognoscens se immunē. Deus gr̄as ago tibi (inq̄t) q; nō sum sicut ceteri hoīes: raptores; iniusti ⁊c,Luce.xviij. Nolite ergo sperare ⁊c. Ubi tria possunt notari.

¶ Primo interdicitur cōfidentia circa opulentiā tempo ralem:ibi. Nolite sperare.

¶ Secōo excluditur violentia contra substantiā mundia lem:ibi. Rapinas nolite concupiscere.

¶ Tertio abiscitur cōcupiscētia quantū ad inherentiam earum finalem:ibi. Diuitie si affluant.

§. I. Quātum ad primum

Nota q̄ iniquitas hic appellat̄ opulētia tempoꝝalis seu diuitie ſm Hugu. cardi. Unde ⁊ saluator dixit Luce.xvj. Facite vobis amicos de māmona iniquitatis. Māmo na aūt syriace:latine diuitie interpretat̄ ſm Hiero. Dicun tur aūt diuitie iniquitates seu iniquitas:non q̄ in se ma le sint:sed ꝓpter tria: sc̄z quia

Diuitie dicūtur iniq;

¶ Inequaliter dispensantur.

¶ Nimis solerter ꝓcurantur.

¶ Domines cōmuniter abuntur.

Q; diuitie inequaliꝫ dispēsent̄ de se ptz.nā vnus pauper est ⁊ de eis nil habet:ali⁹ aliquātulū:ali⁹ multū:alter plu rimū. ⁊ ꝓterea ſm Basiliū dicunt̄ diuitie iniquitatis.i. inequalitat̄: q; nō equaliꝫ distribuunt̄ hoibus:nec tñ hoc est ex hois industria cū videam⁹ multos industriosos sa/ tis egere ⁊ simplices ⁊ curios⁹ abūdare:nec etiā ex demo ne:q; nil pōt facere sine dei ꝓmissu. vñ q̄ ipe dixit ꝓpo cū tentauit de auaricia ostēdēs ei oia regna di. Hec oia mea sunt ⁊ cui voluero do illa.vt hī luce.iiij. medaciū dixit:nec mirū:q; medax est ⁊ pr̄ei⁹. Jo.viij. Sed a dño deo est hec varia diuitiaꝝ ⁊ ineqlis dispēsatio opatiue vel ꝓmissiue. q̄ intelligēs Job ait.c.xij. Abundāt tabernacula p̄donū ⁊ audacter ꝓuocāt dñm.ſ.ad irā:cū oia dederit eis de⁹ in manu.ſ.ꝓmissiue. Causam aūt hui⁹ inequlis dispēsationis in ꝓte assignās Amb. ait. Nunq̄d iniqu⁹ est de⁹ vt nō no bis eque distribuat vite substādia:vt tu q̄dē esses afflues ⁊ abūdās.alijs vo deesset ⁊ egerēt:⁊ nō poti⁹ q; voluit tibi benignitatis sue exp̄imēta cōferre. aliū vo virture patien tie coronare.di.xlvij.sicut hi. Si ergo diues nō vtit diui/ tijs ad finē q̄dē dīs ordinauit.ſ.⁊ intēdit: vt sc̄z recognos/ scat ipm vt bñfactorē: ⁊ diligat ⁊ ꝓ noīe ei⁹ indigētibus largiat̄ nō habet cām sperādi vitā eternā. vñ recte dī tali bus. Nolite sperare iniq̄tare.i.in diuitijs.ſ.retētis. Nā ⁊ dī uitī epuloni dictū fuit. Recordare q; recepisti bona in vi ta tua.Luc.xvj.id est remuneratione accepisti ꝓ diuitias. ⁊ ideo nō pōt sperare salutē. Un Eccl.xxxj.dī. Btūs vir qui inuētus est sine macula:q̄ post aurū nō abijt nec spauit in pecunie thesaur̄. Secōo dicunt diuitie iniq̄tas ꝓpter ni miā sollicitudinē q̄ hī ad eas. Un saluator loquēs de ter ra spinis occupata i qua ps cecidit seminis.dicit significa re eos q̄ a diuitijs ⁊ sollicitudinib⁹ mūdi suffocant̄. Luc.viij. Adiūgit ergo sollicitudinē diuitijs:q; sine ipa sol licitudine diuitie hī nō pñt. q; ideo etiā spinis cōparāt: q; pūgūt mentē frequēti sollicitudine ⁊ anxietate: ⁊ sangui nē petōꝝ pluriū elicūt ⁊ verbū dei auditū vel lectū suffo cāt ne fructū sequat̄. Et hec sollicitudo dī malicia seu mi quitas. vt dicit Hiarria. viiij. q.v.ſ.sed hoc exponēs illud. Facite vobis amicos de māmona iniq̄tatis. Sperāt aūt multi ex ipa sollicitudine sua circa diuitias nō posse defi cere vel egere: § puidere ad plenū occurrētib⁹ casib⁹:sed nolite spare i iniq̄tate.ait ps̄.id est i ipis diuitijs ⁊ via sol licitudine ad eas. ⁊ est rō: q; vana est spes ista ⁊ deficiēs. Uidem⁹ em̄ q̄tidie diuitias deficere:⁊ de magnis copijs venire ad pauperta.ꝫ hoc est q̄d ait ap̄s.j.Timo.vj. Diui tibus hui⁹ seculi p̄cipe nō sublime sapere nec sperare i in certo diuitiaꝝ suaꝝ. Exēplū legit de quodā hortulano q̄ deū tunēs q̄ sibi supfluebāt ex lucro de laboꝝ⁹ suis oia de die in diē paupibus largiebat. Intrauit aūt suggestio diabolica in coꝝ eius: vt vicz nō paupibus erogaret am plius q̄d sibi superat: § cōgregaret ⁊ cōseruaret vt necessi tatibus eius futuris puideret. Et cum congregasset ma/

Diuitie cōparan tur visco

Diuitie spine sunt

gnam quātitatē pecunie cū magno labore ⁊ sollicitudi ne ⁊ in illa sperāret:origit vt q̄dā die cū laboraret pedem p cussit ⁊ grauiter adeo vt laborare nō posset nec ire. Ex pit ergo pecunia ꝓgregata in medicos ⁊ varias medicas expēdere.⁊ tota iam exhausta ꝓmanebat infirmitas:⁊ ita aggrauata q̄ de ꝓsilio medicoꝝ opoꝝtebat pedē abscinde re ad morte euadēdā. Ex qua re in angustia ꝓstitut⁹ reuer sus est ad seipsum cepit se arguere de sua vana spe in illa pecunia ⁊ dñi misericoꝝdia unplorare vt nō aspiceret ad suā iniquitatē sꝫ reddere t fibi pristinā sanitatē ꝓmittēs ad solita pietatis opa rediturū. Cui angelus apparēs cū sto macho ait. vbi sunt diuitie tue cōgregate:quare p eas in q̄ bus tantā spem habebas nō facis te sanari. Uerū q; reco gnoscas iniq̄tatē tuā nō vult deus respicere ad fatuitatē tuā.sꝫ tibi sanitatē tribuo. ita vt caueas nō amplius spera re in iniq̄tate sꝫ in deo viuo. ⁊ tangēs pedē eius subito cu rauit eū plene. Dicunt̄ tertio diuitie iniq̄tas. q; mīte ini quitates cōmittunt̄ ꝓpter eas ⁊ p eas. ꝓpter q̄d dicit Salo.eccl.v. Diuitie ꝓgregate i malū dñi sui. Et Hiero. Dimis diues aut iniqu⁹ aut heres iniq̄. Per ipsas em̄ di uitias sperāt puertere iusticiā:sciētes q; pecunie obediūt oia. Un Jsi.in lib.sen. Litoviolaſ auro iusticia:nullāq; re us pertimescit culpā quā redimere se nūmis existimat.ꝫ. q.iij.c.pauper. Per diuitias sperat diues hīe officia ⁊ be neficia:⁊ exaltat supbiā. Aug. Uermis diuitū supbia. per diuitias sperat miser hō obtinere veniā ⁊ supna patriā dā do elemosynas.ex eo q̄ ipsa veritas ait.ſfacite vobis ami cos de māmona iniq̄tatis vt cū defeceritꝭ recip. vos i eter na taber. Qsi dicat q̄do paupib⁹ elemosynas ex iniq̄s di uitijs p merita ⁊ oiones coꝝ pabit vobis reg. ce.ſz hoc ē verū qñ ipe diuitie cuſ ꝓ iniq̄s modos ⁊ nimia sollicitu/ dine sunt cōgregate nō tñ sunt obnoxie restōni certe. ſtaz illa ops certis ꝓlonis restituere ſm oēs doc. theologos et canonistas. Nec sufficit hospitalia vel ecclesias facere aut paupib⁹ erogare vt hī ex de hoīni. sicut dignū. Et aug. Ne q̄s ꝺ agris iniq̄ ac ꝓpera inuasis ita q̄sq; vtaf vt ex coꝝ fru ctib⁹ largas elemosynas faciat ꝺ rapinā iustificat.xiiij.q. v.necꝫ. Sz ti restō fręda est incerta tūc pauperib⁹ erogādi ⁊ etiā alis illicita lucra:⁊ supflua. ⁊ hec in statu gr̄e sunt fię da vtifruct⁹ pcipiat. Nā vt dicit sapiēs. Dona iniquoꝝ nō ꝓbat altissim⁹:nec respicit in oblatioibus iniquoꝝ:nec in multitudine sacrificioꝝ eoꝝ. ꝓpiciabit pctis. Un⁹ iob xxvij. Que est spes hypocrite vt auare rapiat. quasi dicat nulla spem pñ hīe saluꝭ. etiā ex reb⁹ raptis daret elemosy nā cū debeāt ea poti⁹ restituere. Nolite g̃ sperare i iniq̄tate.

Diuitie spine sunt

§. II. Quantum ad secudū

excludit̄ ab hoīe vsurpatio rerū in eo q̄ dī. rapinas nolite cōcupiscere. Sicut aūt illicitū est ꝺ p̄ceptū desiderū ra/ pine.ita ⁊ multo fortius ipsum opus rapine. Et appetit⁹ quidē rapine ꝓhibet̄ lege diuina ⁊ punit̄ iudicio dei pci se.ſz opus rapine ꝓhibet̄ lege diuina pariter ⁊ humana. ⁊ in vtroq; foro dei.ſ.⁊ mūdi punit̄ grauiter. q; pturbat ni mis pacificū hominū quietū. Un dñs p Esa.lvj.ca. Ego dñs habēs odio rapinā in holocaustū,i. etiā si mihi ex ea fiat sacrificiū, Odire aūt dei est reprobare ⁊ punire. ⁊ pu nitionē raptoꝝ ponit Amos ꝓpha in.c.iij. dicens de eis. Nescierunt facere rectū:thesaurizantes iniquitatē ⁊ rapi nas in edibus suis. ꝓpterea hec dicit dñs deus. Tribu labitur terra.i.coꝝ⁹ ⁊ circuietur.ſ.penis:⁊ detrahet̄ ex te fortitudo tua.i.anima tua:que est fortis ad rapias ⁊ alia mala. deoꝝsum trahet̄ ad inferos ⁊ dirīpientur edes tue. vbi sc̄z sunt congregate rapine.

Rapina ne quicq̄ modis.

§. III. Notandum autem.

q; quinq; modis cōmittit̄ rapina. ſ. in vsurpatis dominijs in publicis bellis:in manifestis latrocinijs:in pedagijs ⁊ gabellis indebitis ⁊ in iniustis tallijs ⁊ dānis. Quantū ad ꝓmū cum aliquis dīs vel cōmunitas accipit vel deti

Ekemplū de sperare in diuitijs

Tib. viij. ca. viij.

et pedibus fecit suspendi.vt habek.ij.Reg.iiij.De multi plici pena hoīū raptoīum habes infra post fequentē.ſ.

§.VI. Quantuz ad quartū

Exigentes vel imponētes noua pedagia vel quidagia: q̄ ſz dari inſtituta ſunt a viatoīibus vel mercatoīib⁹ p̄ ꝓlonis vel rebus quas deferunt exigentes ipſi ſine lnia p̄nci pis.i.pape vel imperatoīis rapinā cōmittunt ⁊ excōicati ſunt.nec citra ſedē apl̄icā p̄ñt abſolui.Exigētes aūt ꝓlue ta ſeu cū lnia p̄ncipis noua ⁊ nō tenētes itinera ſecura ex negligentia ſeu cupiditate ne expēdāt ꝑpter q̄ viatoīes ſpoliank rapinā cōmittunt.⁊ tenenk ad hmōi dāna. Exi gentes a ꝓnis eccl̄aſticis ꝑ ſe vel ꝑ alios gabellas ⁊ pe dagia ꝑ rebus ſuis quas nō deferūt cā negociatiōis rapi nā faciunt ⁊ ſunt excōicati.vt de cenſi.c.quāꝫ. lib.vj. ⁊ b niſi haberēt licētiā a papa qō ſit in terris eccl̄ie. Vſiꝛ xp̄s cū quadā vice itraret capharnaū dixerūt ꝙ exigebāt ibi pe dagiū petro.magiſter veſter non ſoluit didragma.i.illud qō cōiter ſoluebaſ.ꝑ tranſitu in illo loco. Et introeunti bus in domuz interrogauit xp̄s pe.di.Symon principes terre a quib⁹ accipiūt tributū vel cenſum a ſuis vel alie nis.rūdit Symon petrus.ab alienis.ergo ſubdit xp̄s li beri ſunt filij. Juſſit tñ ipſum ire ad mare⁊ ſtatere quem inueniret in ore piſcis hamo capti daret exigētib⁹:ad tol lendū ſcāſdalū vt hȝ Mat.xvij.Ad inuendū q̄ ꝓlone reli gioſe ⁊ eccl̄aſtice q̄les erāt xp̄s cū diſcipl̄is nō tenenk ta lia ſoluere. Jmponētes q̄ tallias ſeu collectas ſeu ꝑſtāti as dñi tpales vel ciues alicui⁹ cōitatis ꝓnis vltra debi tū rōnis nimias vel imꝑoꝛtionatas ex certa ſcia. Silr exigētes a ſubditis ſeruitia indebita in ꝓnis vel rebus vt operas in agris ⁊ victuras aialium rapinā cōmittunt ſm.b.Tho.ij.ii.q.lxvj.ar.pe.de quibus dr Ezech.xxij.Pri cipes in medio eius quaſi lupi rapientes predā. Roboam rex qui noluit alleuiare iugū ſeu onus exactionuz grane q̄ ſalomon pater eius imꝑoꝛauerat ꝓꝑo iſrael ad conti nuandā pompā ⁊ iactantiā curie ſue amiſit decē partes re gni ſui.i.x.tribus ⁊ qui exigebaꝛ ꝑ eo lapidatus fuit a po pulo.vt ptz.iij.Reg.xij.Exigētes tallias a clericis ſine li centia pape rapinā faciunt.⁊ poſt monitionē ſi nō ceſſaue rint ab hmōi ſunt excōicati.eſt de imu.eccle.c.nō minus.⁊ c.aduerſus. Jtē eſt de ſcēn. q̄ꝑ. lib.vj.Aduerſus.de qua ex cōicatione habes in.iij.pte ti.xxiiij.Quecūq; aute rapina ſit ex p̄dictis:mo:tale p̄ctm eſt.⁊ conſequēter ducens ad eternam moꝛtem niſi fiat de ea p̄nia ⁊ reſtitutio ſi poteſt. Vñ Ezech.xviij.dicit dñs. Si genuerit quis filium latro nē rapientē rapinas ⁊c.nunq̄d viuet.ſ.talis raptoꝛ. nō viꝫ uet vita.ſ.gratie ſed moꝛte moꝛietur.ſ.coꝛpali:⁊ inde eter na.Ergo rapinas noſtre concupiſcere.De tallijs ſeu colle ctis pedagijs ⁊ gabellis:vide plene.ſ.eo.titu. Ca.xiij.

§.VII. Jn tertio p̄incipa:

li pſalmiſta docet remouere cōcupiſcentiā.i.amoꝛem diui tiarū:quo.ſ.q̄s eis ilꝺeret vt vltimo ſim dicēs. Diuitie ſi af fluant.i.etiā ſi a deo fluant ꝑ licitā acquiſitionē.nolite coꝛ apponere.i.ibi conſtituere finē eas amādo vt p̄incipale bonum:hoc em eſſet frui eis.Nam frui ſm magiſtrū in ꝑ mo ſen.di.j.eſt amoꝛe inherere rei ꝑpter ſe:q̄ fiendū nō eſt niſi ſumme trinitati.Nam ſm Hiero.impoſſibile eſt vt p̄ſentib⁹ quis ⁊ futuris fruaſ bonis.i.gloꝛia celeſti. Et hoc eſt q̄ ait ſaluatoꝛ. Difficile eſt diuitez intrare in reg. ce.Matth.xix.Loquit em de diuite qui conſtituit ſuū vl timū finem in diuitijs:cuius ſignū manifeſtū eſt ſi appo nat coꝛ diuitijs:ita q̄ ibi cōſtituat finē quādo ꝑpter diuiꝫ tias acquirendas vel conſeruandas paratus eſt facere cō tra dei p̄ceptū. De hoc etiā intelligiſ illud Luc.vj. Ue eterne.ſ.dānationis vobis diuitibus q̄ habetis conſolationē veſtram. Nolite ergo coꝛ apponere diuitijs oſtituēdo ibi finēꝑ modū fruitionis. Et rō quare nō ſint diligēde eſt:q̄a ibi nō repiſ q̄ credit:ſz decipiūt,⁊ ꝑpterea xp̄s appellat eas fallaces. Nam ꝑmittunt felicitatē fruitōis ꝑfecte ⁊ ꝑ ſtant miſeriā dānatiōis eterne.vñ Salo.ait Eccl̄s.v.Qui amat diuitias nō capiet fructū ex eis.Fructꝰ ſm.b.Tho. ij.ii.q.xl. in ſum.dr a fruo: frueris:q: fructꝰ eſt vltimū:q̄ deſidera art.iij.ad tur ⁊ expectatur de arboꝛe.Vñ ꝙgrue ſignat fruitionem ſcōs.⁊.q. dei q̄ eſt vltimus finis q̄ deſiderat ⁊ expectak a nobis ex lxx.art.i. opibus noſtris.Eſt em vltimū in actibus gloꝛie: q̄ poſt viſionē ⁊ tentionē ſeu dilectionē ſequit fruitio.vñ Jo.xv. dicit dñs xp̄s. Poſui vos vt eatis.ſ.ꝑ bona opa viā māda toꝝ ⁊ fructū afferatis.i.ꝺſequamini eternā fruitionem. Hmōi aūt fruitio in ſe hz ſanctitatē:ſuauitatē:⁊ puritatē. ſed q̄ amat diuitias vt auarus.de quo ibi loquit: nō capit iſta ex eis.nā inſatiabilis eſt. Vñ Chryſo. Jpſa appoſitio diuitiarū auget flāmā:⁊ maioꝝ fit cupido.⁊ Amb. Nec ſa tietas vnq̄ aderit cupiditati.di.xlvij.ſicut hi. Sc̄o aua rus ꝓuak ſuauitate ꝑpk qō dr Eccl̄s.v. Saturitas diuitis id eſt abūdantia magna:nō ſinit dormire eū. Tertio pu ritate ꝓuak.nā vt dicit Eccl̄i.x.Auaro nihil eſt ſceleſti⁹ hic aūt aiam ſuā venalē hz,q̄ ptz:q: ꝑ vno ſolido lucrando vendit aiam ſuā diabolo cōmittendo mendaciū: periuriuz ⁊ hmōi.ergo ex quo nō capiſ fruct⁹ qui intēdit ex diuitijs ſm pē. Diuitie ſi affluant nolite coꝛ apponere.

§.VIII. Et p̄o maioꝝ de:

Rapine diffinitio

claratiōe materie huiꝰ pōt ſic diffiniri. Rapina.ſ.q̄ eſt rei aliene nō ſacre in loco nō ſacro illicita ꝑ violētiā ad lucrū facta vſurpatio. Declarando aūt ꝓticulas eiꝰ.nota q̄ vſur patio dicit actū in genere. Sciēdū tñ q̄ rapina ſumik mul tipliciter. Uno mō largiſſime ⁊ imꝑoꝛtie ꝑ oiꝫ vſurpatiōe indebita:ſiue rei tpalis: ſiue rei ſpūalis:⁊ ſic ſumik ad phi lip.ij. Non rapinā arbitratus eſt.ſ.xp̄s ieſus. eſſe ſe equa lem deo.ſz hoc fecerunt p̄imi parentes:q̄ vt dicit Augu. voluerūt rape diuinitatē.i.dei equalitatē:⁊ ꝓdiderūt felici tatē:ſz huiꝰ rapie xp̄s ſoluit penā.⁊ b eſt qō dr ꝑ pē. Que nō rapuit:tūc exoluebā. Sc̄o ſumik miꝰ large ꝑ vſur patiōe ⁊ acq̄ſitiōe vel retentiōe illicita rei tpalis quacūq; ſiue manifeſta ſiue occulta.⁊ ſic Amb. dicit. Si quis vſurā accipit rapinā facit.xliij.q.iiij.⁊ Aug. ait. Si quid inueni ſti:⁊ nō reddidiſti rapuiſti.xliij.q.v.qō tñ ꝓtinet ad furtū.⁊ Hiero. Aliena rape ꝙuincā ꝙ vltra neceſſaria ſibi retinere ꝓbak.di.xlij.§.j.qō tñ intelligiſ de ſuperfluo nature⁊ per ſone. Tertio mō rapina ſumik ꝓpie ⁊ ſtricte.ſ.ꝑ vſurpa tione rerū violēta.⁊ de hac xp̄s ꝓphariſeis ait. Pleni eſtis rapina. Matth.xxiij. Et ſm hanc acceptionē ꝓpiā hic dix finik. Vñ in ea ponunk differentie eius ab aliꝫ vſurpatio nib⁹. Rei aliene dicik ad differentiā rei ꝓpie. nā rē ꝓpiā Diffinitō rapine ex ponitur. ſi q̄s etiā ꝑ violentiā acciꝑet ab eo q̄ ab alio abſtulit duz aſportat:nō eſſet rapina:nec etiā poſtq̄ ad locū rapto: ſe cōtulit ⁊ portauit:q̄uis al's malefaceret cū poſſet in iudi cio repetere. Non ſacre ⁊ in loco nō ſacro ſubdik ad diffe rentiā ſacrilegij quo res ſacra auferk:vel de loco ſacro res nō ſacra. Jllicita addik ad differētiā coꝛ:q̄ etſi manifeſte ⁊ ꝛ voluntate coꝛ a q̄ꝰ accipiunk.auferank. tñ licite tollun tur vt in bellis iuſtis cū debito mō auferunk bona ab ho ſtib⁹. Et cū al's debitū ab aliq̄ inuito publica auctē auferk Ibi em nec rapina nec p̄ctm eſt.arg.xliij.q.v.ca.nō ſane. Per violentiā addik ad differētiā furti q̄ nō manifeſte:ſed fraudulēter res capiſ aliena. Per b em ꝑbs diſtinguit fur tū a rapina.v.Ethi. Ex furtū occultā:rapina vo violentā vſurpatione imꝑoꝛtat:⁊ ſic ſunt diuerſe ſpēs auaricie. Ad lucrum facta. dr ad differentiā raptꝰ que eſt ſpēs luxurie qua mulier rapiſ ad ꝓdubitū nō ob lucrū. de quo infra.

§.IX. Mo.ſecūduz.b.Tho.

Rapina grauꝰ eſt furto.

ij.ij.q.lxvj.q̄ rapina eſt grauius p̄ctm furto triplici rōne. Prima eſt talis. Furtū ⁊ rapina hñt rōnē p̄cti ꝑter iuo lūtariū:q̄ eſt ex p̄te ei⁹ cui auferꝛ res:q̄.ſ.ꝺ voluntate ei⁹ auferk id cui⁹ eſt dñs. vbi g̃ magis repiſ de iuolūtario ibi maius p̄ctm:ſz maioꝝ rō iuolūtarij inuenik in rapina q̄ in furto.q̄ violentia que reperik in rapina directius opponi tur volūtati q̄ ignoꝛātia q̄ inuenik in furto cū neſciēte eo res auferak.⁊ ꝺ grauiꝰ p̄ctm eſt rapina furto. Sc̄da rō ē q̄ ꝑ rapinā nō ſolū inferꝛ dānū:ſz etiā inferꝛ iniuria ꝓſo ne.cū hoc vergat in q̄dā ignominiā ipſi⁹ ꝓſone:⁊ hec in iuria ꝓſonalis ꝓponderat fraudi vel dolo q̄ ꝓtinet ad fur tū. Tertia rō ſumik ex pena a legib⁹ vtriq; p̄cto ꝓpoſita. Nā ſm leges canonicas ⁊ ciuiles grauiꝰ ꝓnik rapina q̄ furtū.vt.ſ.patebit. Quis aūt dubitat ſceleratū eſſe cōmiſ ſum qō grauiꝰ eſt punitū.inqt Hiero.xxiij.q.ſ.nō affera mus. Maūt hoies magꝭ verecūdank de furto q̄ de rapi na nō eſt ex eo q̄ furtū ſit turpiꝰ.i.grauiꝰ q̄ rapina. Eſt ei ve recūdia ſm p̄bm.iij.ethi.timeꝛ de turpi actu.ſyt dicit.b. Tho.q: hoies ſenſibilib⁹ inhereres magis gloꝛiank deuir tute exteꝛioꝛi q̄ manifeſtaꝫ i rapia q̄ de virtute interioꝛi q̄ tol lik ꝑ p̄ctm.⁊ iō min⁹ verecūdank de rapina q̄ de furto. cuiz tamē magis deberēt de rapina erubeſcere. Rapinas ergo nolite ꝙipiſcere ait pē. Et multo magis nolite facere ex quo grauius eſt furto a quo hoies cōmuniter ſe cuſtodi unt.⁊ grauiſſime etiā puniunk. Et de pena infra ponitur. vbi.§.ar. ti.vlti.ad ſecundū.

§.X. De pena raptoꝝis

Nota q̄ cū quis rapit res alienas ſm leges ſi agaꝫ infra annū ciuiliter punik in quadruplū cōpurtata.ſipſa re. Si aūt poſt annū punik in ſimplū.ff.vi bo.rap.l.j.⁊.ij.⁊ tenek tñ rapto: ad iſtā penā poſtq̄ fuerit cōdēnat⁹ ſm Tho. Si vo agaꝫ criminaliter punik ꝑpter vim ſine armis in ter tia ꝓte bonoꝝ.⁊ eſt infamis.ff.de vi.l.j.Si aūt cū armis punik depoꝛtatiōe.q:.ſ.depoꝛtaꝫ i inſulā ⁊ ꝓdit oia ſua bo na. Inſti. de pub.iu.l.iij.§.ite lex iulia. Sc̄m canones vo multipliciter punik. Et ꝓima pena eſt:q: excōicak ab illo cp̄o in cuius cp̄atu fecit rapinā. eſt de rap.⁊ incē.c.j.⁊. vj. q.iij.c.placuit. Jtē denegaꝫ ei ꝓnia niſi reſtituat ablata. vl' ſecuritatē plenā faciat de reddendo ſi habeat vñ poſſit. ſi vo non haberet vñ poſſet,⁊ diſtulit accipe ꝓniam vſq; ad moꝛtē ⁊ ſic nō pōt ſatiſſacere:ſi ꝑtat ꝓniam dabik ei ⁊ eti am viaticū. Si aūt decedat ipenitēs:tūc ⁊ viaticū ⁊ ſepul tura denegabik. eſt.e.c.ſup eo.⁊.c.in lris. Mō ſi nō hz vñ reddat nec heredes nec ꝓpinq̄ volūt ſatiſſacere.ipe tñ cō trit⁹ facit qō pōt liez tarde:nō ꝓuabik ꝓnia ⁊ viatico:ſz tñ ſepultura denegabitur. Mō ſtatutū eſt ad terꝛoꝛem alioꝝ ꝓſbyteꝛi vo q̄ cōtra ꝓdicta fecerint ſepeliendo ipſius et hmōi debēt deponi ab officio ⁊ beneficio. vt in dicto ca. ſuper eo. Sed tamē de iſtis raptoꝛibus occultis nō debz iſte rigoꝛ ſeruari. ſm Jmno. eſt eo. in litteris.

§.XI. Jtez nota q̄ qui par

ticipauit in crimine rapine vel furti vel ſacrilegij vel alte rius iniuſte dānificatiōis mꝛtaliter peccauit, Quib⁹ aūt modis fiat participatio hmōi ꝓtinek in his verſibus. Juſſio:cōſilium:conſenſus:palpoꝛ:recurſus. Participans: mut⁹: nō obſtans:nō manifeſtās. Et inq̄tuz quilibet eoꝝ tenea tur ad reſtitutionem:vide munc in declaratione eoꝝm.

§.XII. Quantū ad quinq;

De reſtitutiōe rapine

caſus ꝓimi verſus datur talis regula q̄ ſi ex ꝓcepto alꝫ terꝛ vel ꝓſilo vel ꝓſenſu.ſ.cooꝑatiōis.vel palꝑatōe.ſadu latiōis laudādo eū. Jdē de deriſiōe vel vilificatiōe vt ad b induc:at:puta q̄ dicit nō eſſe bonū ad aliq̄d:⁊ quia neſcit rape ⁊ hmōi.⁊ ex hoc dānificās mouek ad dānificandum. Jdem dicit Pe.de pa.de detractoꝛe ſi ꝓpter detractio nē audiens,ꝓuocatus dānificet detractū. Vel recurſu:ſi re ceptione furū vel reī furate eſt facta rapina vel alia dāni ficatio iniuſta:ita q̄ al's nō fuiſſet facta.vel etiā poſtq̄ eſt facta rapina vel furtū q̄ſ ex receptiōe furis vel rei furate impedit nō ſolū punitio ſz etiā reſtitutio rei ablate ſm pe trū de pa.vel cum dannificans habet recurſuz ad aliq̄e ſicut ad preſtantē patrocinīū ad nocumētū.al's quilibz eo rū p̄ſe tene in ſolidū,i.in totū leſo ſeu dānificato:etiaz ſi

nihil de rapina pueniſſet ad eū.nec ꝑ ſe nil dāni intuliſſet ⁊ hoc quouſq; illi leſo fuerit ſatiſfactū. Si aūt etiam ſine op̄e iſtoꝝ.ſ.cōſilio:mandato: ⁊ hmōi fuiſſet nihilominus facta rapina vel dānificatio ⁊ nil plus ꝑ quodcūq; opus illoꝝ additur ſt nō tenenk niſi ꝙtum de rapina pueniſſet ad eos. Si vo aliq̄d plus factū eſt ex mādato vel ꝓſilio vl' aliꝫ hmōi ad illud plus tenek inſolidū. Et q̄ dictum eſt de inſſioneide intelligē q̄ rapina vl' dānū noīe ſuo factū ratū habuit. Hec Pe.pa. Jtē.ꝑ.q.iij.c.qui conſentit. cum duobus.c.ſe.eſt ꝺ reſti.ſpo.c.cū ad ſedē. Jtē de ꝓſilio in ꝑ iudiciū eccl̄arum:vt de collectis eis imponendis ⁊ hmōi tenek inſolidū qui dat tale conſiliū vñ ſequik cū effectu ta lis ꝓpoſitio collecte clericis ſine licentia pape.eſt de ſen. excō.nouerit. Jtē q̄ hic dicit de ꝓſilio rapine ad̄e intelli gitur Pe.de pa.de ꝓſilio vſure.⁊ idē dicit de aduocato dan te malū conſiliū etiā ex ignoꝛantia. Jdē dicit Richar.ꝺ cō ſilio q̄ dak alicui q̄ nō reſtituat aliena.vel quocūq; alio modo ꝓſiliū p̄ſtat in dānū ꝓimi ſcieꝛ vel ignoꝛantia craſſa:ſine quo ꝓſilio talia nō fierent.ar.eſt de ſen. excō.c. nuper.in glo. Conditoꝛes iniquoꝝ ſtatutoꝝ q̄ ſunt in dā nū ꝓximoꝝ ſm Durā. tenenk reſtituere totū illud dānuz Et ſiſ ꝓſultoꝛes ſtatutoꝝ illoꝝ. Jtē q̄ꝫ plures vadūt in ſimultata q̄ vnus nō iret ſine alio ad faciēdū aliq̄od fur tū vel dānū vel bellum iniuſtū⁊ dī inferunt dānū:ſi ſit ibi cōſenſus cooꝑationis:q̄libet coꝛ tenek inſolidū de dāno dato. Sz ſi q̄s tale ſequeꝛet ita q̄ ſine eo etiā fuiſſet factū dānū:tenek ſolum de eo q̄ ꝑuenit ad eū:⁊ de eo in quo dānificauit.ar.ad hanc diſtinctionē. eſt de ſen.⁊ re iudi. ca. cum inter.⁊ de ſen.excō.c.inter alia.⁊.xj.q.iij.q̄ñ multos Notaꝛij etiā vel alie perſone que deſtruunt teſtamentaꝫ alia inſtrumēta ꝓtinētia legata facta locis ꝓijs:vl' q̄buſcū q̄ ꝓnis:vel debita alia q̄ aliꝫ neſciunt ſeu ꝓbare nō poſſ ſunt:vñ ſequik dānū q̄ talia nō ſoluunt.⁊ tenenk inſoliduz leſis:q: ꝓeſtāt cām efficacē. Qui vo occultāt ea ſtudioſe peccāt moꝛtaliꝛ:nec dīt abſoluiꝛi⁹ māifeſtēt ea cū os. Et licꝛ aliq̄ dicant eos nō teneri ad reſtōnē:q: heredes rema nēt obligati legatarijs vel aliꝫ creditoꝛib⁹:nō videt ꝺ ves rū cū p̄eſtāt cām efficacē dānificāt:ſicut ⁊ ꝓnī dū occulte ea tenent.⁊ ꝓmaxime cū heredes vel debitoꝛes hoc neſciunt q: tunc nō obligank ſatiſfacere:ſz etā ſi ſciāt ⁊ ſatiſfacere neſciunt ſeu nolūt:q: legatarij hoc ꝓbare nō poſſunt.nec valet rō coꝛ:ſicut patet in ſimili. Nam cū plures obligan tur inſolidū:obligatio vnius magis ꝓncipalis non tollit obligationem minus ꝓncipalis:ſicut obligatio pupilli ad reſtituendam vſurā quam fecit tutoꝛ: ꝑ eo nō deobli gat tutoꝛ:ēſi pupillus nō reddat.

§.XIII. Quātū ad tres vlti

mos caſus ſcōi verſus. datur talis regula q̄ ſi talis mut⁹ id eſt tacēs q̄ videt fieri furtū ⁊ doloſe tacet cū poſſet im pedire. Et ſiſ nō obſtās q̄ poſſet obſiſtere,⁊ non manife ſtās.i.q̄ ſcitvbi ſit res raptavel furata⁊ nō manifeſtat etiā cū de hoc interꝛogaꝛetur. Jn quolibet hoꝝum caſuum ſi ē officialis tenek inſolidū⁊ cum teneatur ad hoc ex officio ſuo etiam ſi nil peruenīret ad eū quouſq; dānificato ſit ſa tiſſactū.dī.lxxvj.c.culpā. Et intelligiſ Sco.cū interꝛoga tur in iudicio ⁊ non manifeſtat vbi ſmialiter res ablata vel al's iniuſte poſſeſſa poſſet dño reſtituꝛi:ita tñ q̄ dicēdo vita tē nō iminet piculū ſui ſtat⁹ vel ſue ꝓſone. talis tenek leſo ſiue ſit officialis ſiue ꝑuata ꝓſona.ar.ad ꝺ.ꝑ.q.iij.ca. quiſ quis.⁊ eſt de fur.c.qui cum fure. Sed officialis etiam ex tra iudicium interꝛogatus tenetur ſi nō dicat cum nō im miner sibi periculum ſue perſone. Si aūt nō ſit officialis ex quo ad hoc nō tenek ex ſuo officio q̄uis peccet.non tñ tenek ad aliquam ſatiſfactionem dānificato. Tho.ij.ii. q. lxij.⁊ in.iij.ſen.di.xv.⁊ Al.in.iiij.⁊ vlri.in glo.ponunt ꝓ dictos vſus.⁊ ſic exponunt Ray.in ſumma.⁊ Hoſt.in ſumma.de pe.⁊ remiſ.⁊ Jmno.ſup.c.ſicut dignū.de homi. ſa tis cōcoꝛ,⁊ Pe.de paſ.in.iiij.ponit dictos verſus.⁊ iſtos

tres vltimos casus sic declarat. Mutus q̄ sz scit vbi est res abscondita ⁊ nō reuelat. Non obstās ille. s. ꝑpter cui⁹ culpā in nō purgādo, puincia malis hoibus furta ⁊ latrocinia cōmittunt. sicut tenet pastor: ꝑpter cuius culpā lupus ouem comedit. Non manifestans iudici qui de ea rē quā cognoscit dz ꝓnunciare: ⁊ sic manifestare ius partiū si nō facit tenet. Itē ſm Sco. in. iiij. q̄uis ad alicuius officiū pertineat obuiare malis ⁊ dānis que ſſūt quādo hoc faciendo vergeret in aliquo casu ad malū reipublice: puta magnū scandalū vel euidēs periculū ꝓprie ꝑsone: tunc nō obuiās nec tenet ad satisfactionē: nec etiaz peccaret si obuiare parat⁹ esset qn ꝑdicta nō impedirēt. ar. dist. l. vt cō stituere. Secus si nō imminueret tale scandalū vel periculū.

§. XIIII. Et nota q̄ si vnus

Vnus satisfaciēre tenet alij liberant.

dictorum qui. s. tenent insoliduz satisfecit integraliter de oi dampno expēſis siue incōmodo siue interesse oēs alij liberant: nō tenent dānificato. Nā bona fides nō patitur vt idē bis exigat. ff. de re iudi. l. bona fides. ¶Ray. ⁊ ¶Host. ⁊ Tho. Et addit ¶Ray. dicēs sic. Ille cui sic satisfit credo q̄ pōt ⁊ dz quātum ad iudiciū anime cedere actionē illi q̄ totū soluit: nō quidē vt ab vno totū exigat: nisi forte a pn cipali: sed ꝓ partib⁹ petat a singulis. q̄tū aūt ad forū cōtentiosū nō tenet cedere. ff. de admi. tu. l. si plures. ſ. i. tñ sicut dicit ¶Host. siue sit facta cessio siue nō: alij q̄ nihil soluerūt: tenent ex ꝑscia ad releuandū illum q̄ insolidū satisfecit quilibet in suis partib⁹. Nā soluēs vtiliter gessit cōm negociū vñ tenent hz̄e ratū ⁊ ei satisfacere. arg. ff. de negg. gest. l. cū pecunia. ⁊. l. soluēdo. Tho. quoq; ij. ij. q. lxij. q̄i declarās dicit q̄ si ille q̄ fuit ꝓncipalis vtputa ꝓceps solverit oēs illi liberati sunt q̄ fuerūt ci eo ad dānū faciēdū inducti: si vo alius restituit: tunc illi qui sunt ꝓncipales ⁊ illi ad quos res puenit tenent restituere illi q̄ restituit. ꝙ videt intelligendū q̄ si isti tales nō restituāt ei: ceteri tenent ꝓ suis partibus vt dictum est ꝓius.

§. XV. Et no. secundū ino

cen. in glo. sup. c. sicut dignū. et de homi. q̄ si spoliat⁹ liberaliter dimittit ꝓncipali vt raptor: ei vel ꝓcipieti liberat⁹ est cōsiliator: ⁊ hmōi: q̄ liberat⁹ est is q̄ ꝓncipal⁹ tenet ⁊ q̄ res habuerat. Sz si dimittit ꝓsiliatori nō credit ipse Inno. liberatos alios ad quos res puenerūt nisi exp̄esse in tellexerit eos liberare: neq; etiā illū q̄ rapinā fecit: etiā si rapina nihil habuit: q̄ de iure naturali ⁊ diuino ꝓhs est q̄ sublato ꝓncipali tollat accessoriū: ⁊ nō ecōtra. et de cōsti. c. translato. ino plus q̄ si etiā liberat⁹ absoluerit ꝓncipalis nō ꝓpter hoc absolut⁹ est ꝓsiliari⁹ si aliq̄d ad eos puenit de rapina: nisi ⁊ alius ꝓ eo satisfecerit: ⁊ tūc iste ꝓsiliarius in casu aīe ei teneret q̄ ꝓ eo satisfecit. Concordat ¶Host. et q̄uis a prędictis oībus possit exigi pena quadruplici: vt de rapina: ⁊ oī furto manifesto: ⁊ de alio furto pena dupli ci: tñ Tho. ij. ij. q. lxij. q̄si declarās dicit hmōi pene nō debent nisi postq̄ fuerint adiudicati ꝓ sniam in quo casu pena vni⁹ ſm ¶Ray. nō liberat aliū. xij. q. ij. c. cū deuotissimā.

§. XVI. Nota q̄ si quis e-

mit de rapina vel furto q̄ pertinet ad participationē rapine si b̄ fecit scienter aut ꝓbabiliter hoc credēs. si hoc fecit cupiditate acq̄rendi sibi: vt. s. haberet vel venderet alteri sicut vellet incurrit i multa mala ⁊ incōmoda: ſm ¶Ray. Tho. ⁊ Al. Primo indistincte tenet ad restōnē rei si hz̄: vt valoris eius si nō hz̄: aut etiā si ex ipsa re ꝓpria reddita de tegeret cū sit occultū. tunc eī sufficit valorem restituere.

Emētes rapinam⁹ quō tenēt

Sc̄o nō liberatur alienādo alteri: vel si res pereat mora vel quocūq; casu: vel si auferat ei ignoranter aut violenter ⁊ hoc nisi rē ipsam emptā de rapina vel furto obtulisset dño ipsius rei tpe ⁊ loco ꝙ gruo ⁊ ille recipe noluisset.

Tertio peccat moraliter: ⁊ rō vtriusq; est: q̄ furtū commisit rē aliēnā ꝛc tādo inuito dño. ff. de fur. l. j. ⁊ fur semp est in mora restituendi. ff. de ꝺđi. fur. l. ꝓ fure. §. conditio.

Quarto nec ꝑcū q̄ dedit pōt repetere ab eo cuius est res. Vñ. C. de fur. l. in ciuīe. sic dicit. In ciuīle rē desiderātis vt res agnitas furtiuas nō ꝓius soluatis q̄ ꝑcū solutū fuerit a dñis. Curate ergo cautius negociari ne nō tm in dāna hmōi: sz etiā i suspitionē criminis incidatis. Nec pōt se defendere rōne statuti sup hoc editi: q̄ tale statutū esset ꝺ deū. ar. dist. viij. que ꝺ mores. Quinto etiā tenet restituere oēm vtilitatē quā habuit vl̄ habere potuit: ⁊ etiam incōmoda q̄ sustinuit ille cuius est res ſm Guil. deducta ⁊ si expēſis quas feciſſet vtiliter circa rē ipsam. Sexto ⁊ si restituit rem deteriorē q̄ cū ad ipsum peruenit non liberat: ⁊ si in aliquo tpe medio fuit res melior tenet ad estimationē plurium. ff. de fur. l. in re furtiua. ⁊ de rest. spolia. c. gravis. Et hoc ſm quosdā intelligēdū est q̄n res nō habet. Si eīn res habet sufficit q̄ sit eque bona sicut cuz fuit ablata. Septimo q̄ nō pōt agere ꝺ vēditorē de pręcio sibi dato. obstat eīn sibi turpitudo sua: ⁊ hoc nisi exp̄sse cauerit. x. q. ij. c. hoc ius. in fi. ſm tñ Alex. de hales. i. iiij talis pōt rē emptā restituere vendenti vt recipiat q̄ de il la dedit. Magis eīn pōt sibi puidere q̄ alij. debet tñ inducere furē ad restituendū rē illā dño suo. hec ille. Verū i foro cōscientie tenet venditor: rei q̄ sciebat rē furatā esse reddere eīnēti bona fide: ⁊ multo magis q̄ furat⁹ est tenetur reddere vel dño rei si sibi satisfactū nō est ꝙ emptores vel cōsumptores eius vel ei q̄ emit si ipse restituit. In hoc tñ nō excusat ignorantia iuris. s. q: credebat esse licitū emere ea que ꝙs rapuit. ex de reg. iu. li. vj. c. ignorātia. sz ne ignorantia facti crassa ⁊ supina: puta cū ꝙs tpe guerre iuste vl̄ iniuste emit a stipendiarijs calicē parameta missale ⁊ huiusmodi intentione lucrandi exinde. Nam tenetur in totum ſm ꝓdicta. ar. ꝓj. q. ij. c. qui ⁊ humanis. xvj. q. j. si cuspis. ⁊ de cle. exco. mi. c. apostolice. Idē dicendū si super b̄ nihil cogitabat. ⁊ sic ꝑpter fatuitatē ⁊ temerariā simplicitatē emit tenet ſm ¶Ray. ⁊ ¶Host. Si aūt ꝓius rapto: vel empto: vel principalis restituit plene rei estimationē cuz toto interesse ceteri qui emerunt vel dono acceperūt liberati sunt. arg. ff. de cuic. l. si seruī. agat tamē penitētia qui libet de peccato suo. ꝯiij. q. v. q̄ habetis. ſm ¶Ray. ⁊ Guil. Si aūt rem quam sciebat raptam emit voluntate restituendi quasi vtiliter gerens negociū illius cuius fuerat nō peccat: ⁊ potest ab expoliato petere ꝓcium quod dedit ⁊ quicquid expendit ad conseruationē eius. Si quid aūt lucratus est cum ea re illud pertinet ad dominum rei: etsi res sine culpa sua pereat vel amittatur. Potest etiam petere quicquid soluit ꝓ ipsa re: ⁊ in iudicio aīe creditur tali emptori absq; probatione: sed non in foro cōtentioso nisi hoc publice prestaretur. ar. ff. de neg. gest. l. censemus. Si aūt talis empto: postq̄ fecit diligenter inquirere ⁊ nō potuit inuenire cuius esset illa res: quicūq; valet vltra id q̄ expendit ꝓ ipsa re. dandū est ꝓ aia illius cuius fuit. et sic liberat⁹ est. ar. ad b̄. xij. q. ij. c. q̄tuor. Si esset paup postulans a prelato etiā ei vt pauperi relinq̄t illud plus ꝑcio soluto. Guil. ⁊ ¶Host. Si vo emit bona fide: ⁊ cū diligētia adhibita nō tenet restituere durante bona fide ⁊ emendo vt ꝓ cōmodo suo haberet tū peccat. Et si durāte ꝓscientia nō decepta ⁊ bona fide res periit nō tenet: q: nō erat in mora. ⁊ sic si alienauit nō tenet: sed postq̄ cōperit rē fuisse vtiosam si inuenit dīm ipsius rei debet ei reddere: nec pōt ꝑcium petere ab eo. C. de fur. l. in ciuīlem. sed agat ꝓtra vēditorē. pōt tñ retinere vel petere expensas quas expistēs in bona fide fecit circa rem cōseruandā vel meliorandam ⁊ nō tenet de fructibus tpe bone fidei ꝓceptis iam cōsumptis: sed de extantibus qui adhuc nō essent consumpti ex quo malam fidem cepit habere: secus q: tenet restituere, ¶Ray. in summa. ¶Dostien. in summa. ¶Guil. in glo.

§. XVII. Sciendus si quis

comedit vel al⁹ ꝓsumpsit de rapina vel furto: q: tenet ad

comedēs aut dona accipiens sciēter de rapina tenetur.

restitutionē eius: q̄ cōsumpsit si hoc sciebat. Et idem de eo q̄ accepit ꝓ donatione sciēs esse rē raptā: q: ſ. tenet ad restitutionē: nisi ꝓsumpsisset anteqū b̄ sciret. Inno. ⁊ Host. ſticti. ino etiā postq̄ ꝓsumpsit nescies rē hmōi q̄ sibi ꝺonauit nō est soluēdo. Pe. de pa. Sz quid si dubitat vtrū illō q̄ habuit ꝓ donū vel ꝓ emptione sit de rapina furto ⁊ huiusmodi. Ad b̄ dicit Alex. de hales in. iiij. q. regulare ē q̄ hō talē rē restituere obligat q̄n ꝑscia dicat q̄ sit res aliena. vel q̄n dubitat esse aliena siue obtinuerit ꝓ donatione siue ꝓ emptione. dz aūt illā restituere dño cū ꝑscia furis q̄ eam furat⁹ est. ſ. vt liberet ex terq;. Dec ille. Et rō huius esse pōt q: null⁹ se dz exponere periculo petī mortalis sz retinēdo in tali dubio exponit se periculo furti. Verū si non sciret dñs vel nō inueniret post debitā diligētiā inq̄sitionis eroget pauperib⁹ vel sibi a penitētiario. i. cōfessore si indigerit vt paupi assignet. Et sumit hic dubiū stricte ꝓprie nō large ꝓ leui scrupulo. Q̄ si irrationabiliter formar sibi dubiū: puta q: emit ab eo q̄ rapuit ab inimicis i bello manifeste iusto. ⁊ cū aliis debitis circūstantijs deponat dubium ad ꝓbos sapientis: q̄ si deponere nō pōt satisfaciat cōscientie sue reddēdo. Cōsulēdū est tñ cuilibet vt abstineat ab emptione talium: q: multa possunt occurrere dubia.

Vxores de rapina viuentes tenentur

§. XVIII. Itē nota secūdū

¶Ray. in sum. q̄ vxores q̄ comedūt ⁊ bibūt ⁊ induunt de rapinis ⁊ aliis male acquisitis seu obligat restōni tenent de oībus q̄ sic ꝓsumunt: nisi in casu. ſ. cū agit cām spoliatorum monēdo ⁊ inducēdo ipm raptorē ad restōnē faciēdā. tūc eīn nō tenent. nā q̄ alterius negociū gerit vtiliter etiā ignorāti: absenti: licate recipit expēſas siue secuta fuerit vtilitas siue nō. ff. de neg. gest. l. ij. ⁊. l. pōponius. Et b̄ intelligo ꝓ eo tpe quo circa taliū correctionē laborauerit nō q̄ vxor ⁊ familia possint viuere toto anno de reb⁹ talibus ꝓ vna admonitiōe vel duab⁹. Sz q̄diu ꝓtinue instant opportunis horis. Satis ꝑco. Al. ⁊ Guil. ⁊ ¶Host. Vñ aūt ⁊ quō debeant viuere vxor ⁊ familia raptoris in predicto casu dicit ¶Ray. in sum. si ibi sunt aliqua de iusto pōt ꝺ illis ꝓsumere vel expendere: si nō sunt aliqua aliunde sibi victū querat: vel ab amicis vel de cōsanguineis vel operādo vel etiā elemosynā q̄rēdo. Et idē dico si aliqua sunt ibi de iusto ꝙ vl̄ ita mixta sunt q̄ nō pōt discerni: vel si possūt maritus nō ꝓmittit. Q̄ si ꝙ nullū ex ꝓdictis modis victum inuenire pōt: restat ei triplex auxiliū. Vnū est si pōt hīe ꝺ dote vel ipsi salitio. i. donatiōe facta ei ꝓpter nuptias inde viuat. Sc̄o vt denūciet talib⁹ q̄ pōt. pdesse. vel etiā si ꝓ bari pōt denūciet eīo vt cōpellat vxorē pascere de iusto. ij q. j. Si peccauerit. et de pig. c. Et litteris. Tertiū auxiliū est vt si esset in arto posita. pōt etiā de rapina viuere: q̄ ne cessitas nō hz̄ legē. de ꝑse. dist. v. c. Discipulos. Et si nō immineat extrema necessitas videt aliquā talū peccare. ⁊ iō ad cautelam inungenda est ei aliqua penitētia. et de fur. Si ꝙs ꝓ necessitate famis. Quicūq; aūt sic expendit dolens at aīo ⁊ ꝓponat q̄citius potuerit restituere ⁊ vtat parti⁹ sz ad sola necessitatē. Pōt etiā viuere ipsa ⁊ q̄libz aliūs cui raptor: daret de ꝓcio rerū raptarū quas vēdidisset. q̄a ꝓcium rei furtiue nō est furtū. Et hoc dico si maritus al⁹ est soluēdo: secus si nō est soluēdo: aut ꝓ b̄ fieret nō soluēdo. Dec ¶Ray. Pōt etiā vti alio remedio ſm ꝓsiliū sapientū. ſ. in casu quo bona raptoris, vel vsurarij nō essent obligata oīa certis ꝓsonis. Sz quedā incertis: tūc de lucra epi q̄ est pauperū pater. di. lxxviij. eps. pōt vti talibus ac si eps distribueret eīs pauperi de illis incertis. pce tñ ⁊ cū timore. hoc tñ videt hīe locū q̄n vir haberet vñ posset restituere certa: q: restitutio incertorū fiēdalest pī⁹ restitutis certis. Oībus sup: adictis alijs remediis pōt vti vxor: visi rarij: si de vsuris habeat dotē vir nihil hz̄ nisi restōni obligatū rōne rapine furti. vsure vel alia de cā ꝓout dictū est. Jn omni tñ ꝑdicto casu tenet vxor: debitū reddere viro et ecōuerso nisi subsit aliud impedimentū. ar. xxiij. q. v. Si dicat. Fratres etiā ꝓdicatores qui vadunt vel cōuersantur apud vsurarios qui nō habēt nisi de vsuris: vel apud raptores vt eos inducant ad restitutionē siue ꝓdicationem in generali: siue in speciali ꝓ persuasionē ex causa maxime si apud alios nō possent cōmode inuenire. ex de sen. excō. cū voluntate. Et b̄ intelligendū est cū moderamine ⁊ de victu ⁊ vestitu ⁊ libris ſm ꝓe. ff. 3 pa. et si sit spes ꝓbabilis de illorū correctiōe. Itē si ꝓpter eorum expēſas raptor: ib⁹ nō subtrahat facultas restituēdi: nec i toto nec in ꝑte. ar. ij. q. vj. ante rioni. ſ. illud. Guil. ⁊ ¶Host. De restitutiōe habes plene. j. tit. ij. ꝓ totum. a iudeis dicit Petr⁹ de palude. q̄ nō licet recipere ꝓpter scandalum.

Eccusant filij ⁊ familia raptorum.

§. XIX. De filijs ⁊ filiabus

⁊ familia raptoris vsurariorum ⁊ aliorū qui restitutioni sunt obligati viuētibus de bonis ipsor. Nota distinctionē ꝑma Beral. ordinis heremi. quia aut vsurarius est soluendo: aut non. In primo casu scilicet cū est soluendo ⁊ alia adhuc hz̄ vltra ea ad que satisfacere tenet: de illis viuere possunt ſm distinctionē iā data de vxore in hoc casu. Jn sc̄o casu: cū. ſ. nō est soluēdo q̄cquid cōsumūt in comedēdo bibēdo ⁊ vestiēdo restituere obligant. Et ratio est q: illum reddunt impotentē ad satisfaciendū. ⁊ sic dāno prestant causam efficacem: excusari tñ possunt tales ꝓpter quinq;.

Primo ꝓpter ꝓcuratione. i. q: causam spoliatorum agūt: sz labor ad fideliter: ⁊ frequēter ad inducendū illū ad rē restituendū: ⁊ b̄ dū habet spes circa hoc de eo. ſ. vt restituat al⁹ nō. Sc̄o ꝓpter recopensationē: scilicet q: de suo tātū restituit quātū ab eo accipit: puta si est filius tm̄ lucrat. in aliquo exercitio q̄ victū ⁊ vestitū ex suo lucro haberet. Si est filia tantū laborat in domo q̄ vna ꝑsona viuere posset: ⁊ sic de familijs. tūc ergo nō tenet sicut dicit ꝺ emptio nibus vsurariorum ⁊ mercenarijs eorū. Tertio ꝓpter restaurationē. ſ. si ꝓponūt se restauraturos: ⁊ ad b̄ si facultatē habere ꝓbabiliter credūt nec aliūde cōmode viuere possūt. Quarto ꝓpter ignorantiā quādo nescit rē esse talem. ſ. furtiuā: vel illū obligatū hmōi restitutiōi nec causam hz̄ hoc sciendi: sz hoc videt verū dū est in illa ignorantia: sz cū postea nouit videt teneri nisi esset ita paruulus q̄ aliter nutriri nō poterat. ar. de ꝑse. di. v. discipulos. ⁊ de reg. iu. quod nō est. Quinto ꝓpter necessitatē: q: i ta li casu filij qui aliter nutriri nō possunt. Et si q̄rat⁹ vtrū pater alicuius q̄ dum viueret expēdit cētū floze. ꝙ si filio nutriendo in studio ⁊ doctorādo cū ipse pater nihil ni si de vsuris haberet ⁊ cū esset obligatus ad restitutionem vsurarū in mille: elegauit filio tm̄ q̄ngētos: q: tūc plus nō habebat vtrū teneat filius ad restituendū illos. c. fl. ore. ex pēſos in studio. Ad q̄ dicēdū ſm q̄sdā q̄ si ꝑ erat nō soluēdo cū filiū nutriebat in studio. si filius sciebat ꝓcuſuū oia habere obligata restitutiōi: q: male ablata sciebat cē tenēt: si vo ꝓcm credebat de licite acq̄sitis sibi. q̄i dere nō tenet de ꝓsumptis: sz tm̄ de exactibus puta libris de illis emptis: ⁊ hmōi. Ego credo teneri etiā de ꝓsumptis ⁊ necessarijs victus cū aliter sibi nō posset ꝓuidere: vt de bis q̄ expēdit ꝓ doctore. ⁊ vestitu ⁊ necessario ⁊ alijs distractis sine necessitate. Bona eīn fides sua excusat eum a peccato. ꝓtinc sed nō ab obligatiōe restitutiōis.

impediēt alterū in iuste quo tenetur.

§. XX. Itez nota q̄ si quis

impediuit aliquē dignū vel idoneū iniuste. i. ꝓpter odium vel vindictā ⁊ hmōi a ꝓfectione alicui⁹ bñficij vel officij vel muneris mortal⁹ peccauit. Et si quidē iam erat ꝓfectus illud bñficiū vel officiū q̄ ipse fecit reuocare tenetur ad restōnē equalē ſm suā facultatē: sz si nōdū erat cōsecut⁹ tenet ad aliquā recōpēſationē arbitrio boni viri. Tho. ij. ij. q. lxij. sed ꝑe. de pa. in. iiij. sic dicit. Si aliqs impedit aliquē a ꝓfectione prebēde nō aio ledēdi: sz vt deb⁹ dignior⁹ vel eque digno sibi vl̄ alteri nō tenetur ad restōnē. Si aūt facit hoc vt detur minus digno tenet: nō quidē tanti q̄tū

valebat p̄ebēda:cū adhuc nō esset ꝓsecutus:sed pensatis conditiōibus vtriusq; fm arbitriū bonoꝝ. Secus aūt est in alijs donis vel legatis in q̄bus nihil est debitū legatario vel donatario sed tm̄ gratuitū:vñ si tibi dandū vel iam legatū adhuc tū reuocabilr̄ ꝑcuro mihi vel amico dari nō facio tibi iniuriā nec iniusticiā:q; nō aufero tibi ius tuū. Nihil em̄ erat adhuc tibi debitū:ꝫ p̄debēde habent distributi nō ꝑ liberalitatē ꝫ p iusticiā q̄ respicit debitū:vñ melioꝝ debent respectu mūꝰ boniꝰ:q; inequaliter bonis locꝰ est gratificatiōi. hec ꝓpe. de pa. Sz rich. & Sco. in. iiij. ꝺ eo q̄ impediuit aliquē a ꝓsecutiōe bñficii ꝑbēde vel alicuius muneris q̄ erat in via habēdi faciūt talē distinctionē. q̄a aut ꝗ facit ex odio & cā dānificandi. p̄mū:& tūc tenet vt dictū est fm Tho. & ꝓpe. nō ad totū illud bñficiū vl' munꝰ: q; nō est equalis valoris hīe rē in actu & ꝑpe esse ad habere & maxime cū possit impediri ꝫ tenet ad aliquā recōpē sationē ad arbitriū boni viri. Aut ꝗ facit nō cā odij & iniuriei ꝫ cōsulendi & puidēdi sibi vel amico suo de illi' rei vtilitate: q̄tūc in nullo tenet si ꝑcuraūt p via licitā. Et ꝗ pōt patere tali exēplo. nā si ꝑcidoveras in fundo meo per quas deriuat aqua ad alterius puteū & ꝗ intētione sibi nō cendit: teneo: ad restōnē dānī. Si aūt ꝗ facio absq; fraude ꝫ intentiōe ꝓsulendi vtilitati mee: vtpote q; mihi multū est vtile ꝗ facere nec pōt q̄uenīēter fieri sine p̄cisiōe dictarū venarū: tūc in nullo teneo: q; nō iniuste dānifico eo q̄ ius habeā faciēdi vtilitatē meā in fundo meo. ff. de aqua plu. ar. l. ſi in meo. Nec ob. q̄ rusticī detinēs violēter ne ius aas operas exequaꝝ: tenet ad salariū q̄ amittit. Et sikꝫ impediēs piscatoꝝ aut aucupē a captiōe pisciū vel auiū que sunt cōis iuris: tenet eis ad dānū datū: & hoc nisi rōne ripe vel terre q̄ sunt ſpāliū dñoꝝ & cōmunitatū q̄s faceret: habēs. ſ. sup ꝗ auctoritatē. Non em̄ hec sunt filia antedicta hīc auferr̄ piscatoꝝ & aucupi suus ꝓprius vsus q̄ erat vtiq; ſuiuris: auferr̄ etiā fructus in eoꝝ vsu & quasi semi naliter cōtentus. Itē si impediuit fructū alicui' agricol' vinee: puta effodiendo semina vel destruēdo vineas florentes & hmōi: q; peccat mortaliter studiose hoc faciendo et tenetur ad satisfactionē tanti quātū vendi potuissent fructus in illo dubio. ſ. nondū nati vel maturati: vnde multi pliciter impediri poterāt, Tho. secunda secunde.

q. xxij. ar. iij. ad p̄imum.

§. XXI. De colūbarijs pe

trus de pal. in. iiij. dicit sic. Videt q̄ dñs colūborū teneat restituere dāna illata dñis agroꝝ seminatoꝝ q̄s columbi dānificant: nisi ſit verū q̄d quidā fingūt dicentes q̄ colūbi quedā vocīa cū granis comedētes magis ꝓsunt q̄ obsint. Dñs em̄ tenet emēdare dampnū illatū a suo aīali ꝓpter culpa. alīs liberat dando ipsum ꝑ noxa. Sil'e em̄ iudiciū est quoad hoc de seruo & aiali bruto. Vñ semper ad minus ad alterū tenet: cū ꝗ dñs colūbarij sit i culpa sciēter sic tenēs colūbos tenet insolidū. Hec ꝓpe. de pal.

¶ De rapina & participantib' in ea & tallijs seu ꝑstantijs q̄ imponunt iniuste & exactiōib' indebitis q̄ fiūt a dñis vel' officialibus eoꝝ & pedagijs & gabellis. Cap. XIII.

E tallijs siue colle-

ctis impositionibus seu p̄stātijs q̄ imponūt & exigūt dñi & cōitates a subditis vt cū ibus suis q̄n sunt, licite: & q̄n illicite: & ꝑ q̄s rapine. Notandū q̄ quedā grauamina que diuersis nocumbūt nūcupantur: aut imponunt ꝑsonis ecclīasticis aut secularib'. Si ꝑ sonis ecclīasticis vt clericis & religiosis & hmōi: nisi ꝗ fiat cū iusta & auctoritate sedis apo. illicite & rapine sūt: & mortaliter peccāt talia exigētes & tenent ad restōnē: & si nō soluatur vel occultent bona ad subterfugiēdū hec onera nō est petit: & sunt excōicati tales exigētes vel recipiētes & ꝓponētes nisi cessauerint ab hmōi exactiōib' postq̄ fuerit ad moniti. ex de immu. eccle. aduersus. de q̄ excōicatiōe habes ꝗ. i. iij. ꝑte. ti. xxiij. & ibi habes q̄ etiā dicank ꝑsone eccīasticē a quibus nō possit exigi. Sz ista habita sedis apo. si fiant causis iustis & modis licita sunt & nō aliter. Vñ & cuꝫ tpe famis cunctoꝝ egyptioꝝ terrā pharao emerer ꝑ dandis. ſ. victualib' atq; sub eadē fame cūctos seruituri subq̄ ceret sacerdotib' ita necessaria subministrauit: vt nec possessionibus nec libertate ꝓpriuarent & nudarent: dño extūc pnunciāte sacerdotes in oī gente liberos esse oportere. ꝗ quit Gen. xlvij. q. iiij. ſ. Quis. & historia hmōi habet Gen. xlvij. Si talia exigank a laicis tūc aut q̄ ista exigūt & imponunt habēt legitimū dñiū sup eos: & iusto titulo possidēt eoꝝ ciuitates vel castra: aut vsurpatū: puta q; ptinēt ad ecclēsia vel imperiū vel aliquē dñm & iniuste sunt ablata ab eis & ꝑ voluntatē eoꝝ detinent. & si isto scō mō. i. vsurpatiue habent tales exactiōes & collecte illicite & rapine sūt & mortaliter peccāt exigētes & tenent ad restōnē: deductis tm̄ expensis factis in vtilitatē eoꝝ ꝓ ꝓsecutiōe ciuitatis & aliorū locoꝝ hmōi. Illi aūt a quib' exigunk in nō soluendo vel fraudes adhibēdo videt: occultando bona sup q̄b' imponunk nō peccāt: dūmodo tm̄ caueant a piurijs & mendacijs & locutionib' circa hmōi. Cauere etiā debēt a scandalis si inde contingerēt ex nō soluēdo. ar. ſ. i. iij. c. inter verba. Si aūt habeāt legitimū dñium sup eos quibus imponunk hec onera, tunc aut ꝑ iniustis causis imponūtur aut ꝑ iustis. Si ꝑmo modo. i. ꝑ iniustis causis: puta ꝑ facīēdis iniustis guerris & nutriēdis manifeste: vel si est dominus ciuitatis imponit vt habeat ad ludendū ad pōpatice vxendū cū familia vltra decentia sui status ad pdige expendēdū in iuuiuijs enyenijs luxurijs & hmōi. tales tallie & collecte ꝑ hmōi sunt rapine & tenenk ad restōnē: nisi ea tm̄ exigerent: q̄ als sunt debita: vel ex statuto vel antiq̄ rōnabili ꝓsuetudine: & male expendank. Qui etiā ex subditis ꝓpria sponte soluerent ꝑ hmōi causis & voluntarie assentiūt iniustis guerris peccāt vtiq; mortal' cū dñis suis ꝓsentiētes in malo. ꝝ. q. iij. qui ꝓsentit. Nonne rapinaz cōmittit ipe dñs: nec tenenk ipsi dñi eis restituere ꝑ regulā. Scienti & ꝓsentienti nō fit iniuria neq; dolus. de regu. iur. lib. vj. Coactis aūt ad hec soluēda tenent. & si ꝑnt subterfugere solutionē hmōi talliarū sine scandalo nō peccāt Si vo iustis de causis imponank hec onera: tūc subditis in guendū ꝑ maiorē declaratiōe. Nā aut talis ppōs a quo fit hec exactio regit' per vnum: puta: regē: ducē: marchionem: comitem: principē: & huiusmodi. Aut ꝑ plures siue ex nobilioꝝ sibus siue ex plebeis: siue mixtim ex vtrisq;. Et in ꝑmo casu cū. ſ. ꝓmū regit' si exigat vltra ea q̄ inter ipsum & anteceſſoꝝes suos & subditos suos & anteceſſoꝝes eoꝝm cōuentū est ex pacto statuto vel cōsuetudine antiqua. & ꝗ ex fraude minis vel coactione directa vel indirecta a se fa crayr' a suis. Indirectū voco q̄n denegat eis iusticiā: vl' nō defendit eos vt dz: vt sic aliq̄d extoꝝ queat vel insinuari eis facit q̄ vult aliq̄d ab eis: mortal' peccat rapinā cōmittendo & tenet ad restitutionē fm Ray. Guil. Vl. & Hosti. ar. a cōrarijs. dis. xvij. de eulogijs. Et subditi in tali casu, nō tenenk ad dandū vel ad solutionē eoꝝ: vñ illa subtrahendo nō peccāt si tñ fiat hoc sine scādalo. Si vo exigit dñs a subditis ea de quibus cōuentū est cū eis ꝑ se & anteceſſoꝝes bona fide sine dolo & coactiōe: sicut fieri solet cū ville vel mansiones concedunt de nouo colonis vel alijs ꝑsonis: de quib' etiā fieri solent instrumēta que cōtinēt censum annuū vel alias seruitutes & pactiōes: tunc licite pōt petere: & subditi tenent soluere. Nam quilibet in traditōe rei sue pōt ponere legem quā vult dūmodo nō sit ꝓ deus. arg. de ꝺi. appo. c. verū. & xvij. q. ij. ca. eleutherius. Dicit etiā concilium affricanum: pacta custodianť. ex de pac. antigonus. Si etiā dñs vltra pacta vel statuta inter se & subditos sponte oblata recipit nō peccat: nec tenet restituere ꝗ. q. ij. c. placuit. fm Ray. & Hostiensem.

Usurpatiue dñi exigētes rapiunt.

Veri dñi iniustis causis exigentes a pu.

§. I. Circa hanc materiam

fic dicit. ꝺ. Tho. in epla ad ducissam brabācie. Principes

terrarū a deo sunt instituti. nō q̄dē vt ꝑpria lucra q̄rāt: ſz vt cōem vtilitatē ꝑpīs ꝓcuret. & iō sunt eis instituti redditus vt ex eis viuētes a spoliatōe abstineāt. Vñ Ezech. xlv. ꝺ. ꝓncipi erit possessio in isrl' & nō depopulabunt vltra ppīm meū ꝓncipes. Contingit aūt q̄ aliq̄n ꝓncipes non habēt sufficiētes reddit' ad custodiendā terrā & ad alia q̄ imminēt eis expediēda rōnabil' ipsis ꝓncipib'. Et in tali casu licitū est vt subditi exhibeāt vñ possit cōis vtilitas ꝑ curari. Et inde est q̄ in aliq̄bus terris ex antiqua cōsuetudine dñi suis subditis tallia imponūt q̄ si nō sit inmoderata absq; ꝑcō exigi pōt. Naz fm apīm. Nemo militat suis stipēdijs vñ & ꝓncipes q̄ militāt cōitati negocia ei' ꝑcurā do dñi etiā viuere de bonis cōib' citatis. vel ꝑ reddit' de putatos vel si hmōi defuerint: vel etiā si sufficiētes nō sint q̄ sunt deputati ꝑ ea q̄ a singulis colliguńt. Et sikꝫ rō videt esse si aliqs casus de nouo emergat i q̄ oporteat multa expēdere ꝑ vtilitate cōi vel ꝑ honesto statu ꝓncipis cō seruādo ad q̄d nō sufficiūt reddit' ꝑ ptij vel exactiōes consuete. puta si hostes terrā inadāt vl' aliqs talis casus emergat. tūc ꝑter cōsuetā exactionē pōt ꝓncipes aliq̄d exigere ꝑ vtilitate cōi. Hec Tho. Et tūc subditi q̄ absq; voluntate dñi subtrahereť ꝑ fraudes vel alios modos tales tallias debitas ex statuto vel ꝓsuetudine antiq̄ rōnabili vel etiaz de nouo impositas moderate ex causis exp̄essis a beato Tho. peccāt mortal' furtū cōmittēdo fm Ray. & tenenk ad restōnem. Vñ & Ray. dicit q̄ si indistincte sit positū in instrō quētiōis aliq̄d tale verbū: collecta: tallia: questa et hmōi intelligiť q̄ ꝺs ea moderate petere inspectis onere & facultatib' subditoꝝ. ꝝ. q. iij. c. ſi. & ꝑ de cēſi. cū apls. & ſi. Glo. etiā Guil. dicit ibi q̄ cum in instrumēto cōtinetur q̄ dominus possit facere talliam ad iussum & placitum suū: aut cū hoc est ex consuetudine. moderandum est ad arbitrium boniviri inspectis facultatibus subditoꝝum.

Refectiones viarum.

Eps ꝓpter legatum.

§. II. Ponuntur casus spe-

ciales in quibus licitū est dñis exigere a subditis vltra cōsuetū vel statutū. Et Ray. exp̄mit q̄tuor. Prim' casus ē quā etiā posuit supra. b. Tho. ꝑ defensionē patrie cū. ſ. in iuste inuadit ab hostib'. & maxime ꝑ defensiōe sue ciuitatis vel castri vel ville. Ad hoc em̄ tenent oēs non solū res suas partiri ſz etiā corꝑaliter laborare. munire & ciuitatem vel in ciuitate vigilare. vt ric scipsos: & res suas saluēt. q̄ttij q. iij. c. fortitudo. & de imu. eccle. q̄uent. Secūs est si dñs vult ire in exercitū indictū ab eccīa vel a ꝓncipe ꝓ hereticos vel paganos. nec de suo absq; graui dāno posset face re expēsas necessarias. tūc em̄ pōt a subditis auxilū moderatū petere. Tertius est si in guerra vel in bello iusto ex parte sua captus sit ab hostibus: nec pōt soluere redēptionē petitā ab eis absq; graui dāno. Sz si in bello iniusto captus esset nō posset redēptionē suā exigere a subditis. & si exigeret totā vel ꝑtē teneret restituere eis fm. b. Tho. in ꝑdicta epla. Quart' est si vellet ire ad p̄incipē ꝑ obtinēdo ꝓuilegio spālis ꝓtectōis ꝑ se & ꝑ eis. nec posset de suo expēsas ad hoc vtiles facere & necessarias absq; graui dāno: vel etiā si qua alia similis cā emergeret. dū tñ semꝑ moderate & nō ad grauamē eoꝝ & cū charitate: nō ex violentia exigeret. ꝝ. q. iij. c. Unio. circa mediū. & de cēſi. c. cū apls. vbi dī. Prohibem' ne subditos suos tallijs & exactiōibus ep̄i grauare ꝑsumāt. Sustinemus aūt ꝑ multis necessitatibus q̄ aliquoties supueniūt vt si manifesta & rōnabilis cā extiterit ex charitate moderatum valeāt ab eis auxilū postulare. Imo. etiā sup dicto. c. cū apls. dicit q̄ subditi possunt ꝑ ep̄m cōpelli ad ꝑstandū auxiliū in necessitate. Glo. etiā Guil. sup illo vbo signa alia cā similis. addit alios casus dicēs q̄ sunt alique alie cause vsitate et ꝑbate alicubi ꝑter predictas. Sit ergo ꝗntus casus tres includēs q̄n dñs maritat filiā suā vel filiū suū facit militē aut relenat feudū suū. aut nouū auget cooperando. talia em̄ videnť respicere cōmodū subditoꝝ: ꝑ eo q̄ cū dñs maritat filias sibi acquirit amicos: & augēdo feudū fit ditior & cū facit filiū militē fit potentior. ad defendēdū terrā: tūc ergo plus pōt petere dñs a subditis q̄ ante. nec credo q̄ qui talia recipiūt dānandi sint vbi cōsuetum est vel cōstitutū: dū tñ nō recipiant vltra cōsuetum vel constitutū. Si tamē aliquid est ꝓsuetū vel constitutū: & sic ad arbitrium exigi ꝓsueuit cū moderamine exigat. Colo. cū Ray. Vl. Guil. & Host. Qui Hosti. addit etiā septū casum q̄ è multiplex. ſ. circa refectionē pontiū & viarum: & q̄n iusta cā de pauperatus est: vel nimis obligatus: vel q: nō �al quid cōedat. In talibus & similibus tenentur subditi dño subuenire: immo & vasalli debēt in hmōi se recognoscere obligatos. Et hoc quasi vbiq; cōp: obat ꝓsuetudo generalis que cū rōnabilis sit cēsenda ab omnib' est seruāda. Et in hoc etiā ꝑcordat beatus Tho. vt ꝑz in ꝑcedenti. Ꝕ. Si aūt dñi vel officiales eoꝝ aliquā extra formā ꝑscriptā extorqueāt a subditis inuitis directe vel indirecte fm Ray. rapinā perpetrāt & ad restitutionē tenent. Similr̄ si qui pla ti ecclesiastici ꝑcurationē vel scruitiū aliquod impēdāt le gato vel alij & plus a subditis extoꝝqueāt q̄ soluerint: rapinam cōmittūt: & tenenk extorta restituere: & tamtūdē de suis pauperib' erogare: vt extra de immu. eccle. c. q; pleriq;. Dicit aūt bea. Tho. in ꝑdicta epistola ad ducissam: q: si id quod ab officialib' dominoꝝ iniuste exactū est ꝑ ueniat ad manus eoꝝ dñoꝝ restituendū est vel certis ꝑsonis si sciunk: vel in pias causas seu in vtilitatē cōis si nesciunk. Si aūt ad manus dominoꝝ nō ꝑueniat q̄d iniuste extortū est debēt nihilomin' ipsi dñi cōpellere suos officiales ad restitutionē similē faciendā: ne de sua iniusticia lucrū reportēt: immo & tales sunt a dñis grauiter puniendi vt ceteri a similibus abstineāt in futurū. Sicut salomō dicit q̄ pestilente flagellato stult' sapientio: fit. Nec thoma. Dicit etiā Ray. q̄ si et aliq̄bus circūstātijs videtur ipsis dominis impossibilis vel multū difficilis talis restitutio: satis videť q̄ possit hmōi p̄incipibus & militib' cōsuli q̄ in recōpensationē remitteret eis de eoꝝ assensu et libera voluntate aliquā seruitutē seu annuā ꝑstationē in ꝑpetuū vel ad tēpus: ita q̄ plenissime viderēt eis satisfieri: vel etiā facerēt in remissionē petōꝝ illoꝝ quibus tenenť aliq̄ hospitale vel opus sikꝫ pictatis cū assensu tñ eoꝝ si pōt reḥi. Itē dicit Ray. q̄ dñi q̄ nihil recipiūt a subditis nisi tallias vel questus: & de nouo est petita vel questa talis tallia nō ꝺs exigere & q̄ mala fide percepit debet restituere si pōt. xiij. q. vj. si res. Et idē dicit si ab antiquo est soluta sibi & successoribus suis: & nesciatur vel credit iniusta causa fuisse imposita. & ꝑcor. Vl. addit tñ Ray. q̄ si est verus dñs & nihil percipit penit' cū timideak vix credibile: q: ad minus iusticias recipit. debēt subditi aliquid inter se statuere q̄ detur sibi in signū subiectionis ne als inutiliter videak esse dñium rei sue penes eū. ar. optimū. xvij. q. ij. c. eleutherius. & ſ. q. iij. si q̄s obiecerit. Et si dubiť de quantitate hmōi subsidij. Credo inq̄t Ray. q̄ debēt seruare q̄d in vicinis villis vel castris vel ꝑuincijs obseruat: ita tñ q̄ nō grauet villa illa vel etiā eligat illa ꝑsuetudines reperiunť. ex de ꝑsue. cū olim. & de censi. c. ex parte. & dicit glo. Guil. q̄ credi pōt vel sciri ꝓbabiť ex iusta cā ab antiquo fuisse talia vel collecta impōsita & exacta q̄n sup hoc reperiť confectū instrumētū vl' si est seruatū hocta tpe quo nō extat memoria in ꝓiū ꝑsumēdū est fm quosdā q̄ ex iusta cā fuit impositū. arg. dist. xij. c. illa. q̄ credo mihi fit violēta suspitio in ꝓiū ꝑtim cū dicat q̄ in longissimis ꝑscriptoribus nō opꝛ ꝓbare titulū. Dicit etiā idē Guil. q̄ illi dñi q̄ habēt de ꝑsuetudine cū subditis sius & de mobilib' suis capiant quantū volunt & q̄n volūt: & cū suspicank eos vel le mansire ad aliū dñm oīno exꝑoliāt eos. Si nō è certū: aut si credak q̄ nō fuerit & ab initio legitie istituit. hmōi spoliatiōes ipso ꝯe facti male sunt videlz rapine: vñ pec cāt q̄ & faciūt & tenenť ad restōnē. Idē Vl. addēs q̄ ꝓba

Defensio patrie.

Extra thur con.

Captio.

obtinere ꝓuilegiū.

maritare filiam.

q. xxij. ar. iij. ad p̄imum.

Exigētes tallias: a clericis excōicank.

bile nō est hmōi ꝙsuetudinē nimis seruilē esse inductā de
volūtate ⁊ cōsensu subditoꝝ.sz ꝙviolentiā ⁊ coactione si
perioꝝ.sz si certū ē ꝙ ab initio fuit ipositū tale on⁹ terre
sine malicia ⁊ fraude.s.ꝙ dns ꝓsit cape ꝙtū vult a subditis:⁊ ꝙ ꝓsit retinere oia mobilia si recesserint.cū qli
bet ꝓsit imponere rei sue on⁹ qđ vult.videt ꝓsse tolera
ri ꝙ inquātū vtaf tali ꝙsuetudine ꝙ nō grauet vltra mo
dū manētes vel inde recedētes:nec teneāf ad restitutionē.

Ubi plures dñi ꝛ. ponunt.

Si aūt ciuitas vel castrū regaf ꝑ plures simul sicut fit in
multis italie ciuitatib⁹:⁊ cū cum ciuitas eget pecuniis ꝓ
defensiōe sui in iusto bello.vel ꝓpter alios casus occurrē
tes:cōiter eligit aliquos ex ciuib⁹ q̄ habeāt ꝓponere vni
cuiq; ꝓ rata ei ꝓtingere fm facultates suas.Et ꝟ fit tripli
Uno modo ꝙ dicti ciues electi ad distribuēdū dicta one
ra imponāt vnicuiq; fm ꝙ repiūt eū hre in substātijs ⁊ lu
cris debita inuestigatiōe sup hoc facta:puta ad rōnē vni⁹
libre ꝓ cētenario eoꝝ q̄ hnt ⁊ hmōi.Et tūc fi ex certa scia
ob odiū vel aliud imponit aliquiviltra ratā ei ꝓtingētē fm
ea q̄ reptus est hre rapinā facit ⁊ mortalē peccat.⁊ teneē
ei satisfacere de illo pluri qđ sibi imponit vltra debitū qñ
ex sua impositōe ille recipit tale grauamē.Contingit etiā
aliquādo ꝙ illi nō imponit tāta tallia vel collecta vl' pstā
tia ꝙta ꝑ illū impōsita est ꝙ voluit supra debitū grauare.
q.s.alīq̄ cū eo habēt distribuere plures nō ꝓcordāt cū ip
so ita aggrauādo.Et tūc ex quo nō dāmificat ꝛs ꝟ intēde
ret:peccat quidē tn mortaliter.ar.xxii.q.v.q. periurare.sed
nō teneē ad restitutionē.Si aūt oēs vel maior ps ꝙueniūt
in imponēdo illi vltra debitū:peccāt mortalr:⁊ teneē in
solidū qlibet eoꝝ q̄ grauat ad satisfaciendū de dāno.ex ꝟ
inius.⁊ dā.c.si culpa.Sz si min⁹ debito imponūt scienter tā
ꝙ min⁹ habeāt ꝙ cōgrum est vel etiā ex dissimulatiōe vel
negligētia notabili nō querūt sufficiēter de sube q̄titate
quā habēt quib⁹ imponit pstātia peccāt mortalr.⁊ cōitaz
ti q̄dē nō teneē:q: cōitas etsi ꝙ vna vice nō colligit q̄tū
indiget ponet iterū⁊ pluries fm taxā tn factā ab ipositō
rib⁹ illi q̄ alleuiat⁹ est ꝟ debitū certū est ꝙ nō teneāf imo
poti⁹ ipse vi obligari illis q̄ impositi fuerunt in eo q̄ ꝙ eo sa
tisfacerēt.vñ magis illis teneref qb⁹ iterū imponit vt plu
ries.Sz q: obscurꝫ est:⁊ nimis difficile repire qb⁹ ex illis⁊
inq̄tū teneāf.videt dicēdū ꝙ ad arbitriū boniviri debeat
pauꝑibus erogare ꝓcipue his q̄ sunt de numero eoꝝ qb⁹
imponūt plus vl' minus fm q̄titatē subtractā ex iniusta
diminutiōe collectarū vni vl' plurib⁹ factarū.Et in eo ca
su cū fm q̄titatē sube habite ⁊ lucroꝝ iponit vnicuiq; ci
ues q̄ occultāt bona sua mobilia vl' imobilia: vel fingunt
min⁹ valere aut debita hre vt minus imponāt eis: furtuz
cōmittunt.⁊ teneē cōitati satisfacere:nisi ꝓbabilr scirēt q̄
si oēs illud facere.s.occultare ptē suoꝝ bonoꝝ. tūc enim
videāt posse excusari:q: oia manifestādo vltra debitū gra
uarent fm ratā ꝓtingētē.Cauere tn dñt in oīb⁹ a mēdacijs
⁊ multo magis a periurijs.arg.xxii.q.ii.c.Primum.

Electi a cōitate vt ꝓnātral lias quo modo pcant.

§.III. Secūdo mō imponi

tur ꝓstātia vel collecta ciuib⁹ ab electis a cōitate ab hu
iusmodi.ita videlz q̄ ꝓponāt vnicuiq; nō solū fm bonoꝝ
q̄titatē quā reperiūt hoies hre sz etiā fm iudiciū ꝓpoꝝ in
ponētiū.i.fm q̄ credūt illos hre qb⁹ imponūt.ita q̄ fm
pliciter cōmittāf scienter iudicio imponētiū.videt tn cōitas
intēdere q̄ iuste faciāt hoc vnicuiq; videlz ꝙ rata sua.Et
tūc si ex certa scia plus alicui imponūt q̄ debeāt ꝛ illi no
ceāt.vel vt alios indebite alleuiēt min⁹ debito imponēdo
peccāt mortaliter.⁊ teneē oēs illi q̄ hoc faciūt satisfacere
de dāno inde securis lesis.ar.de iniu.⁊ dā.si culpa.de illo
pluri vltra debitū cōmunitati soluto.Si aūt ex errore ali
cui plus iusto imponūt credēres illū multo plura habere
bona q̄ manifestat:⁊ fm illam q̄titatē quā credūt ex ꝙ
babilibus cōiecturis imponūt⁊ nō plus videāt excusari
a peccato ⁊ ab obligatiōe satisfactiōis:dūmodo nō moue
antur leuib⁹ ꝓbatiōibus ⁊ suspitiōibus ⁊ rumorib⁹ hoim
ꝙ ꝓcipue maliuoloꝝ:sz ꝓbabilibus rōnibus vi gentib⁹
facta debita diligētia:als renēneāf.s.grauādo ex ignoran
tia crassa:vt in dicto.c.si culpa.i quo etiā dz attēdi fama ⁊
cōuersatio ipsi⁹ cui imponit q̄ si laudabilia sunt fm cōem
estimationē:tutius est sibi credere in ꝟ ⁊ fm assignata im
ponere q̄ ꝓpria opinione moueri:q: humanū iudiciū sepe fallit.de sen.excō.c.a nobis.Secus aūt est si fama illi⁹
vacillat.Si vero min⁹ debito notabilr imponūt ex certa scia
ob parentelā vel amicitiā vel ꝓuiatā vtilitatē.aut etiā ex
notabili negligētia:q: nolunt diligēter inquirere vñ ꝓs
sent de facili inuenire illū multo plura hre q̄ ostēdat fm q̄
debēt imponere peccāt mortalr faciētes ꝺ iusticiā ⁊ teneē
tur satisfacere alīs q̄ inde plus grauaneāf q̄ grauarenf si a
predictis fuisset soluta debita tallia:nisi forte hoc facerēt.
sz minus debito imponēdo aliquine si secus fieret moliz
retur aliquid ꝺ cōitatē vel etiā q: in ꝓteritū fuerit i hmōi
supra modū grauat⁹ quasi in ꝟ volentes ei recōpensare de
dānis.Occultātes aūt bona vel pauciora assignantes q̄
habeāt ex eo q̄ verisimr credūt q̄ nō stabūt illi informatio
ni:sz plus estimabūt ipm hre.⁊ sic pl⁹ iponēt:q: de ciuitas
te scīūt⁊ alios sic facere videāt posse excusari. cauēdo tn
a mendacijs ⁊ periurijs.Sec⁹ si crederēt q̄ ex hoc nō gra
uarenf vltra debitū.tūc em peccāt⁊ teneē communitati.

§.IIII. Tertio mō imponi

tur ꝓstātia sic.Ciuib⁹ ad iponēdū deputat⁹ assignat⁹ certa
⁊ determinata summa:puta mille flo.hoib⁹ vni⁹ ꝛce seu
vni⁹ ꝓtis ciuitatis imponēda cuilibet:videl ꝙ rata sua ꝓ
portionabilr fm facultates suas:⁊ q̄ nō clare scīri pōt ꝺ
facultatib⁹ ponit simplr in arbitrio illoꝝ q̄titas imponē
da:ita tn q̄ pueniaf ad dictā summā mille flo.Et assumū
tur ad ꝟ q̄nq̄.vij.⁊ q̄nq̄.ix.hoies.q̄nq̄ etiā plures.⁊ per
hunc modū fit determinata impositio cuilibet.Quilibet
em illoꝝ imponētiū facit scriptā suā in secreto:⁊ ꝑ q̄titā
tē exp̄mētē quā ponit cuilibet.Et collectis scriptis oim i
ponētiū abijcunt scripte ꝓnētes maioꝝ summa⁊ mino
rē⁊ accipiūt tres tn ꝓnētes summas medias tori⁹ q̄
titatis quā ꝓtinēt simul assumpte ille tres scedule.tertia
pars imponit illi ciui.puta fivna exp̄mit vnū florenū alia
duos:alia tres florenos:erit tertia ps totius summe q̄ est
ser florenī duo:⁊ ꝟ illi imponef.Sic q̄ imponētes habita
sufficiēti diligētia ad sciēdū facultates⁊ lucra ꝓsonarū bo
na fide imponūt q̄tū credūt illi ꝓportionabilr debere cō
tingere:etiā si plus imponeref q̄ ille in creat:excusarivnicuiq;
tur a petō.argu.xxiii.q.v.de occidēdis.sz si intēdūt alīs
grauare⁊ se⁊ suos amicos alleuiare citra cōdignū nota
biliter q̄ hoc faciūt peccāt mortalr in singulis impositiōi
bus hominū in q̄bus hoc intēdūt ꝙ regulā.Qui occasio
nē dāni dat dānum q̄ dedisse videf.ex de iniu.⁊ dā.da.c.si
culpa. Quātū vo ad obligatione satisfactiōis est difficile inuenire qui teneāf:⁊ inquātū ꝓpter intricatā materiā
Et si quidē oēs imponētes condicūt sibi⁊ concordāt quā
tū cuilibet velint vel aliquibus imponere aggrauādo alios ex odio:vel vt amicos possint vltra debitū alleuiare
omnes sunt fures⁊ latrones⁊ teneē qualibz insolidū no
tabiliter lesis ex hmōi impositōe nisi postea exgrauarenf:
vt ꝺ in.§.seq.Teneē aūt ꝓdicti⁹ de oi dāno⁊ interesse
ꝓout argui a simili pōt ex ꝟbis Ray.⁊ glo. sup.c.ii.q.vj.
qui dicūt iudicē dantē scienter iniusta sniam teneri ad satisfactionē de oi interesse pti lese.Efficaciter em est cā dāni illius nō obstāte q̄ nil sibi inde acquirat:vt de iniur. et
dā.c.si culpa.Et q̄ teneaf q̄libet eoꝝ insolidū quoniā fit
satisfactū.ps ꝑ ea q̄ dicūt.b.Tho.⁊ oēs alij in.iiij. dist.xv.
de cooperātibus ad rapinas⁊ dāna alioꝝ sine quib⁹ nō
fierēt.habēda tn est ꝙsideratio fructꝰ.s.annualis redditus
quē inde percipiūt soluētes ꝓstantias:vt sit florenꝰ⁊ ve
netijs.Ex hoc em min⁹ ledūt multo q̄ si nil soluēt:ꝙ red
ditus cōcederēt:⁊ sic per ꝙsequēs illi ad minus satisfacie
dum tenentur.Si aūt quilibet ꝑ se⁊ in secreto vt facere

teneāf fm intēdionē cōitatis imponit cū alīq̄ ex scriptis vt
dictū est:abijciantur.s.maiores summas.ꝓtinentes⁊ mi
nores.et sic solū medie openf impositiones cuilibet ꝓtin
gentes:nec bñ scīri valeat q̄ sit maior.minor q̄ abijciāt:vel
media q̄ opaf.difficile est iudicare q̄s ex illis teneaf.de illis dico q̄ ex certa scia intēdūt vltra debitū grauare. Nam
q̄ imponit fm q̄ sibi videt ille de collecta mereri.siue ope
reneāf sua scripta siue nō openf in nullo videt teneri si diligē
tiam adhibuit. Alij aūt q̄ grauare intēdūt vltra debitum:si
ue openf siue nō openf eoꝝ scripta.obligari videneāf ꝓpter
affectū intentiōis cū ope subsecuto.ar.ex de bigā.Debitū
Tū etiam q: illi aliquo modo coopaneāf⁊ assentiūt dāno.
ij.q.j.c.notum.Tum q: in dubio tutior via est eligēda.de
spon.c.Juuenis.Qui etiam minus debito imponūt teneē tur alijs q̄ ex ꝟ ipo grauaneāf.q: illud min⁹ qđ ei imponit debitū solui fm rōnem refundit sup alios ad soluēdū nisi forte ꝺ faceret ex hac ꝺditione.q̄ als in ꝓteritū fuerūt supra modū⁊ iusticia nimis grauati.⁊ tā in isto casu scz iniuste alleuiatiōis q̄ in pcedēti scz nimie aggrauatiōis vbi obscurū est⁊ valde incertū q̄tū inde equatur dānū teneāf ad arbitriū boniviri.vel saltē q̄rer remissiōes a lesis si spōte hri pōt. Occultātes aūt bona vel ostēdentes pauciora habere.vel debita nō vera cū merito habeāt dubitare etiā cū hoc plus sibi imponi q̄ mereaneāf videāt posse excusari ex quo cū multa iniusticia⁊ impꝛoportiōe hec imponaneāf.medacia tn semp vitāda.xxii.q.iij.c.j.

Qñ a clericis exigūtur.

§.V. Et q: post impositionem dictarū tallia⁊ ꝓstantia⁊ cuz publicaneāf reperiunt

multe impositiones minꝰ ꝓportionate⁊ enormes ex quib⁹ sequūtur ꝛele plurimoꝝ ad sedandū scandalū laudabilit ꝓuideāf q̄ eliganeāf ex grauatores q̄ possint minuere de summa in eoꝝ posita.puta mille florenoꝝ certā q̄titatē puta centū florenos minuendo de impositōe facta eis q̄s vltra ratā sibi ꝓtingentē grauatos inueniūt.ꝓut eis videt vnicuiq; eoꝝ ꝓportionabiliter fm excessum grauaminis. Et cū plures ad hoc assumaneāf reiectis maioribus⁊ minoribus q̄titatū exgrauatarū de mediis scriptis q̄ cōiter sunt tres simul multiplicatis tertia ps totius ab impositione sibi plus per alios iniūcta subtrahit.Si ergo ꝓ tale exgrauatione reducit ad equalitatez fm ꝓportiones vt.s. remaneat in tallia:seu ꝓstantia sibi ꝓuenienti⁊ debita et isti exgrauatores bñ facit.Et illos q̄ ꝓtius ꝓtra ꝓscientiam plus debito imposuerāt ab obligatiōe satisfactiōis liberāt.sed nō a petō iniusticie ꝓpetrato. Et q̄ petūt alleuiationē cū sciāt se nō esse vltra debitū grauatos assignantes rōnes sue aggrauationis sz falsas.puta q: hnt debita vel nō tāta bona lucra q̄ta habēt⁊ credūtur hre.vñ exgrauatores mouenf ad minuēdū onus peccāt mortaliter ꝓpter mēdacia⁊ fraudes q̄ vergūt in detrimētū ꝓximoꝝ eoꝝ sz q̄ vere sunt grauati nimis q̄bus inde min⁹ post est diminuide grauamine.Si vero exgrauatores ꝓstitutiōs ꝓscientiā exgrauāt aliquē de quo iudicāt q̄ nō ꝺ exgrauari.q: nō est sibi impositū vltra debitū peccāt mortaliter agentes ꝓtra iusticiā distributiuā.qđ est mortale fm b.Tho.ii.ij.⁊ videneāf teneri cōitati quā dānificāt:vel potiꝰ aliꝭ exgrauādis quos ex hoc nō valēt alleuiare vt intendit cōitas.⁊ si ex aggrauaf nimis vnū multū releuāt aliū in nullo ꝺ iusticiā faciūt⁊ ꝺ intentionē cōitatis que est q̄ nō solū aliq̄b⁹ sz etiā oib⁹ grauatis ꝓportionabiliter dimittaf⁊ diminuaf:sz si in modico plus alleuiāt se⁊ amicos q̄ alios videāt loc⁹ esse gratificationi. Si em on⁹ sibi impositū⁊ decēs q̄rat imminui ꝓmittens ex hoc⁊ socijs imminuere⁊ amicoꝝ suoꝝ indifferēter.i. siue sint grauati siue nō ꝺ iusticiā facit.Et in hmōi cōpositionib⁹ ꝓmissis⁊ iuramētis factis ꝺ iusticiā:peccāt mortaliter:nec debēt seruari.xxii.q.iiij.c.In malis.Et idē est dicēdū etiā q̄tū ad ꝓmos impositores:de q̄bus dictū est in.§.ꝓcedentib⁹:quo sz ad istas colligatiōes iuramenta⁊ ꝓmissiones iniustas

§.VI. De pedagijs guida

gijs ⁊ tholoneis.Ꝓo declaratōe vocabuloꝝ dicit Bern⁹. in glo.in.c.sup q̄busdā.de vb.sig.q̄ pedagia dicunt q̄ dan tur a trāseūtibus.s.pecunie in locis constitutis a ꝓncipe Guidagia dicunt q̄ dant ꝓ ducatu ꝓ terrā alicuius vt securius vadant.Mec bern⁹.Mec etiā dicunt theolonea a thelos grece deriuata.qđ latine vectigal ꝺz.alicubi dicunt vulgariter gabelle.alubi duane. Videneāf ergo hec instituta ꝓo expensis q̄ fiūt a dñis terrarū.vel cōitatibus ad tenendum territoriū eoꝝ securū trāseūtibus ꝓ mare vel terrā:ne ꝓsolieneāf vel ledaneāf i ꝓsona vel reb⁹.Addit etiā his Bern⁹.vbi supra salinaria.q̄ sz danf ꝓo sale.Et de his oibus dic ꝙ solus ꝓnceps pōt hoc cōstituere ꝛmon ciuitas.C. noua vect.instī.nō ꝓ.l.ij.⁊ iij.Et ꝙ dicit ciuitatē nō posse.vide tur intelligēdū sine lnia ꝓncipis.Dicit aūt hic ꝓnceps imperator. Añ⁊ Hosti.dicit in summa:ꝙ solus rex romano rum pōt ꝓcedere pedagiū⁊ nō alī⁹.De rege etiā francie dic ꝙ in hoc eandē ptātē hz ꝙ ꝓuiilegium.extra qui fi.sint le gi.Per venerabilē.Sz innocentius sup.c. Jmouam⁹.de cen.dicit simpliciter reges posse imponere noua pedagia. peccāt tn si faciunt sine cā.videt etiā⁊ multromagis ꝙ papa posit hoc ꝛstituere⁊ concedere ꝓcipue in terris ecclesie. Ipse em dicitur ꝓnceps.xiii.q.iiij.

Qñ a laicis exigū tur.

§.VII. Ad sciendum igitur

qñ hec licite exigunt vel nō.vel quādo iuste subtrahuntur qñ nō licite.Distinguēdū est ꝓmo aut q: a ꝓsonis ecclesiasticis accipiunt aut ab alijs.Et si recipiāt a ꝓsonis ecclesiasticis:tūc aut exigunt hec ab eis ꝓo rebus quas causa negociationis deferūt vel deferri faciunt.⁊ tūc licitus est ab eis recipere iusta pedagia ⁊ gabellas sicut ab alijs fm Archi.qui hoc notat ꝑ arg.a ꝓrarijs.de censi.c.Quāq̄.li. vj. Idē dicēdū cū deferunt mercimonia alioꝝ nomine suo i.dicēdo esse sua.imo⁊ puniri deberēt ꝓ relatos suos de fraude⁊ negociatōis exercitio cū sit eis iterdictū.lxxx.viij. di.ꝓfornicari. Aut exigunt hec ab eis ꝓ rebus suis vel ecclesiarum suaruz quibuscūq; dūmodo nō cā negociandi trāsferri faciant.⁊ tunc exigi⁊ recipi nō pōt a ꝓncipe seculari fm Hosti.q: nullus secularis hz potestatem in ecclesiasticis rebus.cē de consti.q̄ in ecclesiarū.Recipiendo aūt ꝑ se vel ꝑ alios rapinā cōmittūt⁊ teneneāf ad restitutionez et sunt excōicati.vt de censi.c.Quāq̄.li.vj.de qua excōicatōe habes.j.i.iij.pte.ti.xxiiij. Ipse aūt ꝓsone eccl'astice occultādo ipas res quas deferunt ꝑ se vel ꝑ alios vt non soluant nō peccant.q: ad hoc nō teneneāf:debent tamen caue re a mēdacijs⁊ scādalis q̄ solet oriri cū talia deprehendūtur.nec tn ꝓ hoc pōt pena mulctari tāq̄m de fraude.als obligarenf ad restituendū.⁊ ꝓ stitutionem illam.c. q̄q̄.in vj.olim erāt excōicati⁊ ipse ꝓsone ecclesiastice soluentes pedagia ⁊ hmōi⁊ tallias sz ad rollenda scādala fuit renocata q̄tū ad ista ptem ꝑ clementinaz.

Añ a laicis exigū tur.

Si aūt exigant hec pedagia⁊ theolonea a laicis tunc subdistinguenduz quia aut exigunt ꝓ mercimoniis.aut ꝓ alijs rebus ad vsuz suū vt bladū vinū⁊ hmōi.Et si ꝓ mercimoniis exigant iterū subdistinguēdū. Ista aut antiquū exigunt aut nouum. Si nouū nisi sit certū institutū esse a ꝓncipe.ꝓpter iminentes necessitates non licz accipe.als rapinam cōmittunt⁊ ad restitutionē teneneāf fm Ray.⁊ sunt excōicati:nec absoluī pōt citra apicez sedē.vt ꝓ in.iij.pte.ti.xxiiij.in.c. de ꝓcessu ex cōicationū:q̄ fit in curia in cena dñi.Si aūt sit nouū⁊ instītutū a ꝓncipe iusta de causa.aut etiā antiquū qđ scitur impositū ab his qui potuerūt imponere⁊ ꝓsertim auctoritate ecclesie.aut nesciāt a qđ⁹ sit institutū:creditur tn ab illis institutū q̄ potuerūt.qđ credi rōnabilr pōt cū nō exstat memoria in ꝛriū.tunc si est vel credit esse iusta cā impositūt ꝓ defensiōe strate publice ꝺ pdones in terra.vel piratas in mari.vel ꝓ defensiōe fidei vel patrie ꝓtra paganos

vel hereticos vel alia simili cā: & recipiēs tale pedagiū vel theloneū facit illud ꝓpter qđ fuit impositū: sine scrupulo ꝛscientie pōt illud recipe: ſm ℟ay. etiā ſi nō faceret tūc ex pensas: q: nō est necesse cū terra sit bñ purgata latronib⁹ & in pace: paratus tū labores & expensas facere ſi necesse esset ad tenendū patriā securā, ꝓbant hec oia. xviij. q. iij. ſi quis romipetas. & xij. q. ij. c. vobis em. ff. de cen. c. puenit. de treu. & pa. c. inouam⁹. ff. de pu. & vec. l. vectigalia. ff. loc. l. ex ducto. Si aūt sit antiquū & tū nō auctoritate ꝑncipis inductū: vel etiā ſi nō facit illud ꝓpter qđ institutū est ſcz faciendo qđ in se est ad tenendū viā securā siue antiquus sit siue nouū: & cū auctoritate ꝑncipis introductū: ſm ray. nō pōt licite recipe: & recipiēdo rapinā facit: & tenet ad restitutiōem illīs a q̄bus accepit: vel paupibus erogandū ſi illos ignorat ſm ℟ay. ſed ℍosti. dicit in ſumma q̄ nō tenetur restituere ſi auctoritate ꝑncipis est inductū vbi ꝓstaret q̄ hac de cā institutū est. Sed qđ plus est, tenet ad plenā ſatiſfactiōem illīs q̄ ibi ledunt in ꝑsona vel rebus ſi ꝑ accidit ex defectu ſuo: q: ſcz non tenet patriā securā & vt dz & potest. xxiij. q. ij. c. dñs. & q. v. c. administratores.

§. VIII. Nō ſoluentes autē

dicta pedagia & theloneā cū iniusta ſunt: q: ſcz non ſunt instituta cū auctoritate ꝑncipis: vel ex iniusta cā qđ tū credi nō dz niſi ꝓbabilr ſciat: vel etiā ſi iusta de cā & ab his qui potuerūt: tū nō ſeruat illud ꝓpter qđ fuit institutū. ſ. in tempus loca ſecura: & ḣmōi: nō peccāt nec tenent restituere ſm ℟ay. q: ceſſante cā in exigente ceſſat effectus & obligatio in dante: & illo nō ſeruāte fidem: nec ipſi tenent. lx. di. statuimus. §. his oibus. & de iureiur. c. puenit. Laueant tū a mendaciis ſemꝑ: q: peccata ſunt. Nō ſoluentes autem li cita pedagia & theloneā: q: ſcz ſunt institutā a q̄bus debēt cū iuſta cā & obſeruata: rapinā faciunt ſeu furtū: ſm ℟ay. vnde tenent ad restituendū illīs q̄bus talia debent: & agere debent penitētiam de peccato ḣmōi. & de mendaciis et periurijs & aliis vitijs additis. vñ apoſtolus ad ℟o. xiij. ℜeddite oibus debita cui vectigal: vectigal. Verū ad penas que inflicte ſunt a iure cōmuni vel municipali contra facientes in ḣmōi fraudem: dupli vel quadrupli: vel amiſſionis illoꝝ mercimonioꝝ in q̄bus fiebat fraus: non tenēmur in foro ꝛscientie niſi fuerint deprehenſi & condemnati ſm Tho. ij. ij. & Guil. & glo. ſup. c. fraternitas. xij. q. ij. in fi.

De pedagijs ſaracenorum.

De nō ſoluentibus ḣmōi theloneā & pedagia in territorio ſaracenoꝝ vel paganoꝝ dicit ℟ay. q̄ ſi hoc fit tempore treuge cū eis: & de mercibus nō ꝓhibitis & ipſi ſaraceni ſeruāt ſibi in defendendo in territorio ſuo eos a latronib⁹ & pyratis per mare cū teneant ipſis infidelibus ſoluere: fideliter debent talia eis reſtituere: vel ſi nō apte poſſunt paupib⁹ diſpēſare ad mandatum eccleſie. Nam fides etiā hoſtib⁹ ſeruanda est. xxiij. q. j. c. noli. & xxij. q. iiij. inno cens. Idē Ul. qđ tū intelligit glo. Guil. cū ꝓtentum ipſi fideles & ḣmōi ſtatutis eoꝝ aut pactis. Sz tpe guerre vel quoad merces ꝓhibitas: vt ferrū & lignamina & ḣmōi: fraudando in ḣmōi theloneā nō tenent eis: ſed debent paupibus erogare. Ad qđ tū ſm Glo. Guil. non ſunt de neceſſitate cogēdi ſed honeſtate. ℍost. aūt in ſumma dicit ſimpliciter & indiſtincte ꝓtianos nō teneri ad ſoluendū hec theloneā ſaracenis: q: non ſubſunt eis. ℳodie tū portātes nō ſolū ꝓdicta: ſcz ferrū & lignamina: ſed & q̄ncq; mercimonia ad terras ſaracenoꝝ ſine licentia pape incidūt in excōicationē cui⁹ abſolutio apoſtolice ſedi reſeruat: & in alias graues penas. de q̄bus habes i. iij. pte. ti. xxiij.

§. IX. De pedagijs vero

De ſolis mercimoniis pedagia exigi debent,

que exiguntur ꝓ bladoviñoꝝ aliis ḣmōi: que quis defert vel deferri facit nō ꝓ mercimonio ſed ꝓ vſu. ſ. vite ſue & familie ſue: vt dicit ℍoſt. q̄ non dz ſoluī aliq̄ pedagiū etiā ſi ꝓſuetudo ſit. q: irrōnabilis: & ideo non tenenda. De pdictis eſſe rebus nō exigi dz pedagiū: & q̄ nō datur pedagiū niſi de rebus que cā negociatiōis vel mercimonij vehunt C. de vecti. & comiſ. l. vniuerſi. Satis ꝛco. Bern. in glo. ſuper. c. ſup q̄buſdam. de ver. ſig. Idē vo. Jo. in ſumma con cor. & Bar. in ſumma piſana. Jn directorio ſic dr. De his q̄ ad ꝓpium vſum emunt: vt gratia ruris: colendi: vel ad ſe defendendū ſiſco nullū pedagium detur: vt. C. de vect. l. vniuerſi. li. iij. vbi ꝓtraueniens decollari mandatur: q: nō exigenda ſunt niſi de his q̄ cauſa negociationis ſeu mercimonij deferūt. C. de vec. & comiſ. l. vniuerſi. Nec excuſat cōſuetudo ꝓtraria dum ſit irrationabilis & iniqua. ar. di. viij. ſi conſuetudinem. Ex his ſequitur q̄ fraudando huiuſmodi pedagia occulte portando talia & non ſoluendo nō eſſet peccatū dūmodo ceſſent ꝓuria & mendacia & ſcandala. Et ſi pedagium & gabella ſumak ꝓ eodē contrarium ſeruatur, de facto in ciuitatibus thuſcie: ſcilz ℱlorentie et alijs multis: q: deoibus ꝑdictis exigitur gabella: vt cum dicta gabella ſit impoſita ꝑ ſtatutū ciuitatis ꝑ modum cuiuſdam tallie ſeu impoſitiōis & collecte ꝓ expenſis fiendis in vtilitatē cōmunitatis. Dicēdum q̄ ciuitas exigens dictas gabellas ꝑ victualibus ſiue regak per vnū vt ducē marchionez ꝓncipem & ḣmōi: ſiue per plures de populoꝝ ꝓiores conſules antianos & ḣmōi: ſi habent potestates leges ordendi & imponendi collectas: qđ eſt ꝑſumendum ſi ex more antiquo hoc faciat cuius memoria non extat i cōtrarium vide & potes poſſe imponere ſolutionē dictarum gabellarū ꝓ ſui adiutorio & defenſione. Quis em populus aliqs nō poſſit facere legē generaleꝫ: q: hoc eſt impatoris. vt notant Jo. & Archi. di. ij. ler. Speciale em facere pōt & in hoc conſentit ꝓncepꝫ. ff. de iuſti. & iu. legiones populi. Sic etiā & collectā ſpālez facere & imponere pōt ꝓ ſuis neceſſitatibus: etſi nō generaleꝫ vt exactiōem pecuniaꝝ ſine lnia ꝓncipis. q̄nimo ꝓ legem municipalē que dr ſtatutum ſiue reformatio apud quoſdā derogāt legi cōi: vt ptz in materia dotiū & ſucceſſionū & alioꝝ. Ad qđ facit regula iuris. Generi ꝑ ſpem derogāt. de reg. iu. in. vſ. & ſic ſi gabella includāt ſub nomie pedagij vel ſit idem nō obſtabit q̄ lex cōis ꝓhibeat exigi pedagiū vel gabellam de victualibus & ḣmōi: q̄ vel lex municipalis vel ꝓſuetudo ꝓſcripta ḣeat ꝓium & ꝓſuetudo rōnabilis & ꝓſcripta tollat legē vt ex de ꝓſue. c. vlti. Nec videt irrōnabilis ꝓſuetudo cuz ſit neceſſariū ꝓ expenſis ſupplendis cōitatis & ciuitat⁹ defenſione: q: oēs ciues debent ſe & ſua exponere ꝓ patrie defenſione. Reꝓritur aūt lnia ꝓncipis ad imponendū pedagium q̄ videtur foꝛe obtenta ſi extat ꝓſuetum: nec ē memoria in ꝓium. Preſuppoſita igitur licentia habita a ꝓncipe ſi gabella nōie pedagij intelligak & multo magis ſi gabella ſit nō vt pedagiū: ſed vt collecta. videt q̄ teneantur hoies ſoluere gabellas de victualib⁹ & q̄buſcūq; in ꝓium faciēdo ſit furtū: & tenent reſtituere cōitati vel ementibus eas niſi iſta exactio gabellaꝫ fieret ab his q̄ non habēt legitimū dñium ſeu titulū iuſtificatum inibi: vel niſi illi qui fraudauerūt alijs impoſitiōibus & modis vltra ꝓportiones eſſent grauati nimis: vel cū eēnt graues gabelle: & ſine neceſſitate impoſite: & vtilitate cōitatis: ſed ad nutriendū pompam & auaricia aliquoꝝ ꝓncipū vel ciuiū. alīs ſoluī debēt dicte gabelle: vt dictū est. Ad qđ facit Aug. Pactū & intelligentis ciuitatis ꝓſuetudine vel lege firmatuz nulla ciuis aut peregrini libidine violetur. diſ. viij. que ꝓtra.

¶ De furto. Capitulum. XIIII.

Roieciſti ſermones

p meos retro: ſum: ſi videbas furez currebas cū eo. ps. xlix. vt dr di. xxxviij. c. oēs. Omnes pſallētes ḣtidie deo repromittūt. Jn iuſtificatiōib⁹ tuis meditabor: nō obliuiſcar ſmones tuos. Qđ qđē oēs xpiani obſeruare ſaluberrimū est: ſz pcipue hos q̄ eccleſiaſtica ꝓſecuti ſunt dignitatē. hec ibi. Verba ſacre ſcripture dicunt ſermones dei & iuſtificatiōes. Sermones qđē dei: q: deus eadem, ẏba locutus est per ſanctos ſuos: & q: deū mentiri vel falſum dicere impoſſibile ē: cū ſit ipſa veritas ideo ſermones ſui veriſſimi ſunt. Vñ xps ad patrem. Jo. xvij. Sermo tuus vitas est. Juſtificatiōes aūt dicunt: q: ea ſuata faciūt hoiem iuſtū & oñdūt in cōſpectu dei & hoiuz Vñ de zacharia & vxore ſua Eliſabeth dr. Lu. j. q̄ erāt iuſti ambo ante deū incedētes in oibus mādatis & iuſtificationib⁹ dñi. q. d. iō erāt & oñdebant iuſtic: q: obſeruabāt iuſtificatiōes dñi: ſed ḣmōi obliuiſcik nec in eis meditak: qui nec ea ſuat nec ea curat ſcire. Cōtra quos dicit dñs Oſee iiij. Quia ſciam repuliſti & ego te repellam. Et Bre. Qui ea q̄ dei ſunt neſciūt. i. mādata ei⁹: a dño neſciunt. i. repro: bant. di. xxxviij. c. q̄ ea. Cōtra quēlibet igit hoc iuebit dñs dicēs. Proiecisti ſermones &c. vbi tria notauit.

¶ Primo redarguit omiſſionem ꝓceptoꝝ in generali. ibi. Proiecisti ſermones.

¶ Secundo inmuit vſurpationem alieꝝ in particulari. ibi. Si videbas furem.

¶ Tertio oſtendit participationem ḣmōi vſurpationum ibi. Currebas cum eo.

licite poſſidem⁹ tē poralia,

§. I. Quantum ad primuz

Proñcere ſermones domini,

certū ē q̄ illud. qđ ꝓcipitur tanq̄ inutile & abominabile a ſe elōgak: & qđ retro ponik vt nō videak fic collocak. Proinde ciunt q̄ ſermones dñi q̄ ab obſeruatiōe eoꝝ ſe elongāt reputantes inutile & vanū & vile vtuoſe viuere ſm mandata eius. Retro aūt ꝓicunt q̄ nolunt ea ſcire vt liceriꝰ ſe liberius peccent ſine remoꝛſu ꝓſcie. Dicik & Job. xxj. Recede a nobis ſciam viarū tuarū nolum⁹. Idē ſunt oīm peſſimi. Inter ſermones aūt dñi ꝑmi & magis neceſſarij ſunt decalogi. & in vno iſpoꝝ ꝓceptoꝝ dr. Non furtuz facies. Ex. xx. Noie aūt furti intelligik oīs illicita vſurpatio rei aliene. vt dicit Aug. xiij. q. v. penale. Cōis vſus oīm q̄ ſunt in b mūdo oibus hoib⁹ eſſe debuit. dic Le. xij. q. j. dilectiſſimis. Sic em deus inſtituit naturā humanā dās ei dñiuz oīm cū ait. Dñamini volatilib⁹ celi: piſcib⁹ maris: & beſtijs terre. Gen. j. Qđ oīm oēs habuiſſent: q: ita erat rō dñi ordinata & regulata q̄ nulla re vſi fuiſſent niſi ad neceſſitatem vel rōnabilē vtilitatē qđ oēs ſibijnuicē voluiſſent & ſic nulla inter eos fuiſſet diſcordia: & ſic ponik eſſe de iure nature. ſ. ꝑmitus inſtitute cōis oīm poſſeſſio: vt ꝑs di. j. jus aūt naturale. Sz & natura viciata etiā de iure nature est in caſu extreme neceſſitatis oia eſſe cōia: & ſic intelligik illud Ambr. Nemo ꝓpriū dicat qđ cōe est. di. xvij. ſicut hi. Ubi glo. cōe. i. cōicandū tpe neceſſitat. Unde ſi q̄s auferet alicui qđ vt puideret ſue vł alteri? extreme necitati cū nō poſſet alik puidere in nullo peccaret: nec alicui teneret: q: tunc illud est ſuū qđ accipit. nec est ꝛ qđ bñ ē de fur. c. ſi q̄s. vbi ꝓponik pnia furāti in neceſſitate: q: illōi intelligik q̄n non erat extrema neceſſitas etſi aliq̄ indigētia: tūc em nō licet alienā furari: ſed dz alt sibi puidere: etiā ſi opoꝛteret eum mēdicare. Poſt naturā q̄ deſtituta iuſte puiſus est iure humanoꝝ excaſus extreme neceſſitat poſſideant iſta tpalia diuerſa a diuerſis vt ꝓpria. Vñ aug. Vñ q̄ſq; poſſidet qđ poſſidet: nōne iure humano. nam iure diuino dñi est terra & plenitudo eius. Pauperes & diuites dās de vno limo fecit: pauperes & diuites vna terra ſupportat. iure aūt humano dr: hec villa est mea. hec domꝰ mea: hic ſeruꝰ est meꝰ: iura humana: iura imꝑatoꝝ ſunt. Gre: q: ipa iura humana q̄ ipatores & reges ſeculi dñs diſtribuit generi humano. di. viij. c. q̄ iure. Sed ꝑ maioꝛi huius declaratiōe ſciēdū ſm beatū Tho. ij. ij. q. lxvj. ar. j. & ij. q̄ res iſte exteriores q̄ poſſidentur ꝓſiderari tripliciter. Primo q̄tū ad eaꝫ naturā & mutationem. Scōo q̄tū ad ꝓtātē ꝓcurandi eas & diſpēſationem. Tertio q̄tū ad vſum eaꝝ & ſubuentiōem. Et ſm ꝓmū modū res ipſe nec in cōi nec in ꝓticulari ſunt humane ſed dei: q: natura rerū nō ſubijcik ꝓtāti humano ſed dei: cui ad nutū oia obediūt. Vñ nō pōt hō vtute ſua mutare naturas rerum ſed ſolus deus & ipſius vtute imediate facit ſunt mutationes miraculoſe rez: vt aq̄ in vinū in nuptijs. Jo. ij. c. Vidi gei ſerpentē & ecōuerſo. Exo. vij. vł vtute naturali media te vt in mutationib⁹ factis a magis pharaonis quā virtute deus indidit rebus in ſui creatiōe. Quis aūt deus ꝑn cipalr dñium oīm hēat: ordinauit tū ſm ſui ꝓuidentiaz q̄ dam eſſe ad hoiꝰ ſuſtētationem & vt ea poſſideat: ita tū q̄ ab eo hñe recognoſcat & nō a ſe: vt ꝓ diues ille qui dicebat. Anima mea hēs multa bona repoſita in ānos plurimos Cui dictū fuit. Stulte: hac nocte aiam tuam repetunt a te &c. Lu. xij. Quātū ad ſcdm. ſ. ptātem ꝓcurandi & diſpēſandi ipſas res tpales: ſic nō ſolum licitum est: ſed etiā necceſſarium ad humanā vitā q̄ hō poſſideat aliqua vt ꝓpria: & ꝓpter tria. Primo: q: magis ſollicit⁹ est vnuſq̄q; ad ꝓcurādū aliq̄d & gubernandū qđ ſibi ſoli cōpetit q̄ ad id qđ est cōe oīmvel multoꝝ: q: vnuſquiſq; laboꝛe fugiēs relinq̄t alteri id qđ ꝓtinet ad cōe: ſicut accidit in multitudine miniſtroꝝ. Scōo: q: ordinati⁹ res humane tractantur ſi ſingulis imineat ꝓpria cura alicui⁹ rei ꝓcurāde: & recōtrario eſſet cōfuſio nō modica ſi q̄libet indiſtincte q̄libet ꝓcuraret cū plures ꝓcurrerent ad eandem rem, ꝓcurandā & q̄libet mō ſuo. Tertio: q: ꝓ hoc ſtatus hoiꝰ magis pacifice ꝓſeruatur dum vnuſquiſq; ſua re contentus est. Unde videmus q̄ inter eos q̄ cōiter ex indiuiſo aliq̄d poſſidēt frequētius inter eos iurgia oriunt: cuz ſui videtur q̄ magis illa reuerak q̄ ipſe: vel q̄ minus laboꝛat ꝓ eo. & ſ. huiuſmodi.

Uſus rerū de facili ds cōis eſſe,

Quantū ad tertiū. ſ. vſum iſtarū rerū & ſubuentionem ſic nō ds hoiꝰ ipſas res hñe vt ꝓprias. ſed vt cōes. i. vt de facili eas cōicet aliis indigētibus etiā ſi nō patiatur extremam neceſſitatem. Vñ aplus. j. Ti. vlti. Diuitibus huj⁹ ſeculi precipe facile tribuere cōicare. Unde Chry. Dñs nō habet rez nos dños: ſed diſpenſatoꝛes fecit. Cum igit iſta tpalia vt ꝓpria licite poſſideant: & nullus ds ſine beneplacito & voluntate dñi ipſaꝝ rerū aliq̄d auferre: aliq̄n furtum facit & ſermones dei retroꝛſum ꝓicit. Nec pōt ſe aliquis excuſare ex eo q̄ filij iſrael mutuo accipientes ab egyptijs vaſa aurea & argentea aſpoꝛtauerūt ea ſecū ſibi retinētes ea: vt hr Exo. xj. Illoc em iuſte fecerūt ex eo: q: ex dñi ꝓcepto. vñ Aug. Non hinc q̄ſq; ſumēdum ex emplū putare dz ad expoliandū iſto modo ꝓximū ſuū. hoc em deus iuſſit qui nouerat q̄d quēq; pati opoꝛteat: nec iſraelite furtū fecerūt: ſed deo iubenti miniſteriū ꝓbuerūt. xiij. q. v. c. dixit dñs. Cū em dñi ſint oia nobis q̄dāmodo accōmodata ſicut dñs alicuius rei cōmodate alteri in accipiendo ab ipo & cōmodādo alteri nō illi facit iniuriā: nec iſte ſcōs dicere tur furari accipiendo illud de volūtate dñi: ita in ꝓposito accipientes illa vaſa ex ꝓcepto dei: nō ꝛmiſerūt furtū. hoc aūt de⁹ iuſtiſſime diſpoſuit ꝓpter oppꝛſſiones & iniurias q̄s hebꝛei fecerāt egyptijs: & vſurpationes mercedis laboꝛis eoꝝ. q̄ſi in recōpenſatiōe illoꝝ dāno: ſicut etiā nunc deficientibus ſuū certitudinaliꝫ q̄d aliter rehabere nō pōt ſi aliq̄d veniret ad manus eius qđ illius eſſet: & vñ non ſequeret ſcandalū vel periculū licite poſſet accipe. Secus ſi inde ſeq̄ poſſet periculuz. & de hoc plene. j. in. c. ſe. §.

Natura ō ſtituta in ſte poſſidenk alia ab alijs,

§. II. Quantū ad ſecunduz

Notat ſpālis trāſgreſſio cū dr. Si videbas furem, ſ. furtuz ꝓprie iuꝑoꝛtat occultā vſurpatiōem: quis vt dictū ē largē iꝑoꝛtet oēm vſurpatiōem illicitā. Est aūt triplex vſurpatio occulta ſcz ꝓſidentie: doctrine: & ſubſtātie. Et de ꝓma dicit dñs Jo. x. qui aſcēdit aliūde: q̄ ſcz p oſtiū: ille furfurtuz ꝑ latura. est & latro. oſtiū q̄ aſcendik ꝑ dignitatē vel regimen ad ouile eccleſie est xps ieſus. Ego ſum oſtiū: ait ipe. ſeu modus tradit⁹ ꝑ ordinatiōem eccleſie. Intrat q̄ ꝑ oſtiū q̄ ſuſcipit regimē aliorū ꝓpter ꝓm nō ꝓpter mūdi faſtū & auaricia imitās ipm: vt. ſ. patus ſit aiam ponere ꝓ ouib⁹ ſuis: nō lana tm̄ q̄rens & lac tpaliū ab ouibus ſuis recipiens cura m ſm canonicas ſanctiones: q̄ nō ſic ꝓmouek ille fur est & latro. Occulte ſubtrahit aias ſubditoꝝ deo nō habēdo curā de eis & mala exēpla dādo eis. Et ſi intruſus ē nō illā curā hñs a ſupioꝛib⁹ vel irregularis vel excōicatus vel ſu-

ſpensus vel interdictus exercendo curā q̄tū in ipo est furatur aīas occulte subditor abſoluēdo cū nō poſſit:q̄uis oues nescientes excuſent ſi alīs boni ſunt. fructus q̄ beneficiorum furaī talis:vñ vltra mortale qđ quotidie cōmittit exercendo curā teneī ad reſtōnem illoꝝ fructuū perceptorū:ſicut fur de re furata. Vñ Eſa.j.ō tales dicit. Principes tui.i.plati:ſocij furtū. Furtum doctrine.

Furtū doctrine eſt cū aliq̄s grām ſcie ꝛ doctrine quā ſine dubio hz a deo:q̄ ſm aug. q̄bona prudenter loquamur a deo eſt nō noſtra ſapia.ipe tñ ſibi p arrogantiā aſcribit:vñ apl̄us ¶Ro.ij. Qui pdicas nō furandū furaris.ſ.vſurpando gl̄iam dei. Furtum etiaz in doctrina cōmittūt infideles pagani ꝛ hereticī.de q̄bus xp̄s. Omnes quotquot venerūt ante me.i.ō me ſeu pponentes doctrinā ſuam mee fures fuerūt ꝛ latrones. Jo.x. vbi Aug.ſup. Jo. Fuerūt quidā phariſei de vitijs ꝛ vtutibus multa ſubtilia tractātes:diuidēres:diffinientes rōnes acutiſſimas ꝛcludētes libros implentes ſapiaz ſuā buccis crepātibus ventilantes.qui etiā auderēt dicere hoīb⁹ nos ſequimini ſectam noſtrā tenete:ſi vultis bene viuere:ſz hi fuerunt fures querētes aīas deo auferre:q̄ ante.j.ō xp̄m venerunt.i.ō verā fidē ꝛ doctrinā eius. Similes his ſunt ꝓte moderno q̄dā q̄ ſibi ꝛ alijs pſuadēt ſufficere ſibi ad ſalutez ciuiliꝝ viuere ſm quādā vbanitatem exteriorez de interioribus nō curātes nō facientes ꝛſciam de vitijs ꝛ mādatis eccl̄e.ſed furtū etiā cōmittunt in doctrina qui pdicant nō miſſi de q̄bus dñs ¶Ier.xxiij. hec dicit dñs ad ppheras. Qui furabañ verba mea. ppbe dicunt pdicatores ſm Greg. Qui furañ verba deo dei cū pdicant non habētes auctoritatē.narrantes etiā multa ſomnia ꝛ fictiones ſub ſpē reuelatiōis facte a deo:ꝛſic recipiūt multas elemoſynas cū his deceptionib⁹:ſz illas elemoſynas furantur et tenent ad reſtōnem earū ſm Sco.ꝛ Jnno. Furtum ſubſtātie.

Furtum ſubſtātie eſt ppiſſime furtū cū occulte auferī aliena ſubaꝛ:ſicut fecit Judas q̄ fur erat ꝛ loculos hñs:vt dicit Joh.xiij.ꝛ ea q̄ mittebañ.ſ.in loculis.i.ſcarſella portabat.i.aſportabat ꝛ tem furās ꝛ domū portans. Sup q̄ verba dicit Aug. Ex hoc plum dñi accipite q̄erſantis in terra:quare habuit locuꝝ los:cui angeli miniſtrabāt:niſi q̄ eccl̄ia illi⁹ loculos habitura erat:quare furē admiſit.ſ.iudā niſi q̄ eccl̄ia cū fures patitur toleret.xij.q.j.exemplū. Ex q̄bus vbis demonſtrabañ apte error: fratricellor aſſerentiū xp̄m nil habuiſſe in mūdo ppriū:nec in ptīculari nec in cōi:cū dicat Aug.q̄ hębat dñs loculos quos portabat iudas.ꝛ ad q̄d idē Augu. declarat.q.e.i.c. Habebat dñs loculos a fidelib⁹ oblata ꝛ ſeruans ꝛ ſuoꝝ necessitatib⁹ ꝛ alijs indigētibus ꝓuidebat. Ac etiā error illoꝝ q̄ dicunt aplī detegīt dicentiū nil poſſe vt ppriū retineri ꝛ poſſideri cū ſalute anime. Cū Aug. dicat q̄ eccl̄ia erat habitura loculos. eccl̄ia.i. fideles. etiā clerici ꝛ plati eccl̄iarū licite poterāt aliq̄ vt ppria poſſidere:vt ps.c.q.c.cpī.ꝛ ſequētib⁹ aliꝝ pluribꝰ.c. vnde vter̄e error: p hereſi ab eccl̄ia eſt dānat⁹. Declarat etiā ibi Aug.ex ipo facto xp̄i tolerañ iudā quē ſciebat furem q̄ diſpēſatores eccl̄e vt plati:etſi male tractent bona ei⁹ ma le vtendo:ꝛ ſic quaſi furādo:q̄ paupibus ea ſubtrahunt q̄ bus debenť.debēt tñ tolerari a fidelib⁹ niſi in iudicio detegañ ꝛ odē nenť. Demū ſicut iudas fur laqueo vitā finiuit eternalť dānat⁹:ita fures aliq̄n ſuſpēduntur in vita ꝛ niſi pniam agāt ꝛ reſtituāt ſi pñt dānañ. Perpetrat autez furtū circa ſubam tpalez multis modis. Primo in rebus inuētis alteri⁹ ꝛ fibi retētis:cuius plena declaratiōes hēs. j.c.ſe.§.de inuētis. Secđo in reb⁹ pſcriptis:ſz mala fide infra tps pſcriptiōis.ꝛ B.j.c.ſe.§.de pſcrip. Tertio in rebus ſibi cōmodatis vel pignorat vel depoſitis qñ.ſ.ō voluntatem dñi illaꝝ vtiť eis ad vtilitatē ſuā.ꝛ de his.j.c.ſe.§. de cōmodato.ꝛ.§.de pignore.ꝛ.§.de depoſito. Quarto i ſcriptis alteri⁹ acceptis vel retētis q̄ tñent iura ſua ꝛ creditа ſine q̄bus nō poteſt ſibi debita exigere ꝛ ſua defenſare. Quinto etiā in reb⁹ occulte ſubtracť.ꝛ ſicut dicit Boe.q̄ nulla peior peſtis ad nocendū q̄ familiaris inimicus:ita inter fures nullus pōt ita nocere ſicut domeſticus latrunculus. Et hi ſunt filij ꝛ filie cū accipiūt de bonis parentū occulte ō volūtatē eoꝝ. Uxores cū accipiūt de bonis viroꝝ ſuoꝝ ſine conſenſu eoꝝ vt dent conſanguineis vel alijs niſi cōes elemoſynas. Seruī ꝛ ſerue de bonis dñoꝝ ſuoꝝ ſine ſcitu eoꝝ. Diſcipuli negociatoꝝ ꝛ artificū ꝛ factores ſine beneplacito ſuoꝝ magiſtroꝝ ꝛ patronorum. Socij ī apothecis cū accipiunt de cōi lucro ſine ſcitu ſociorum:vt ſi bi retineāt nō eſt dubiū oēs hos mortaliť peccare. de his plene.j.c.de furto.q. Extra ꝑceptū dñi faciūt quo ꝓhibetur furtū. Unde ſi interſpectā q̄ coinquināt hoīem.i.maculāt aīam.qđ ꝓpie nō facit niſi pctm mortale ſm.be. Tho.in iiij.ponit exp̄ſſe furta. hec ſunt.inquit q̄ coinquināt hoīez. Adartb.xv. Hoc etiā ꝑz ex eo qđ dicit Zach.v. Hec eſt male dictio q̄ egredit ſup faciē oīs terre:quia oīs fur ſicut ibi ſcriptū eſt iudicabiť.i.ꝺdēnabiť. Nullus aūt ꝺdemnať ſm iudiciū diuinum niſi ꝓ mortali.ſm.b.Tho.in.ij.q.lxvj.art. vj. Qui igiť furabať ait apl̄us iam non furet:ſed magis operetur manibus ſuis:vt habeat vñ neceſſitatem tribuat patienti.ꝛ etiā vt poſſit reſtituere ablata ad que teneť q̄tum pōt alⁱs nō poſſet digne penitere:vt dicit Aug.xiij.q.vj.ſi res Sed ſi quis auferret alteri aliq̄d:quia illa re male vtereť. vñ damnū ei non ſeq̄tur tempale:ſed vtilitas animę:ſicut auferendo occulte fucū mulieri gladiū furioſo pecuniam vel pannos luſori ꝛ dilapidatori ꝛ hmōi:ne illa diſtrahat male:ſed ad vtilitatē dom⁹ cōuertat nō malefaceret.ſicut ꝛ Rachel ſ furata eſt ydola patris ſui Laban.ex hoc non reꝑhendit:q̄ abſtulit illi occaſionem ydolatrandi. Et hoc niſi ex ipo facto ſequereť graue ſcandalū alicuius. Si q̄s aūt auferret a diuite auaro vel vſurario vt inde daret pauperibus:nō ꝑ excuſareť a furto:vt exp̄ſſe oſtēdit Aug. in quadā homeť.ſforte aliq̄s cogitat ꝛ dic.Adulti ſunt ꝓpie ni auari ꝛ cupidi non habeo pctm ſi illis abſtulero.ꝛ pauperibus dedero. vñ illi nil boni agunt mercedem habere potero:ſed hmōi cogitatio diaboli calliditate ſuggeritur nam ſi totū tribuat qđ abſtulit addit potius pctm q̄ minuat. Hec ille. xiij.q.v. forte. Gen. xxxi

§.III. Quantū ad tertium

vbi notabať ꝓticipatio vſurpatoꝝ alienoꝝ. ibi. Currebas cū eo.ſ.eūdo ad furandū. Cursus aūt importat affectum magnū ad ipm furtū. dicit aūt Salomō puer.xxix. Qui cum fure ꝓticipat odit aiam ſuā. Triplex aūt rō aſſignať quare furtū eſt pctm grande. Prima eſt q̄ ō charitatem agit q̄ oſiſtit in dilectione nō ſolū dei:ſed etiam ꝓximi qđ aūt eſt ō charitatē mortale eſt:cū ꝑ eā habeaťvita ſpūalis aie.ꝓtinet em̄ ad charitatē ꝓximi vt nō ſolum quis velit ei bonū:ſz etiā ad b̄ operur:ſz ꝑ furtū non opať q̄s bonum ꝓximo.imo ō iniū.ſ.nocumentū in rebus:et ſi paſſim ſubinuicē hoies furarenť ꝓpter humana ſocietas.b Tho. ij.q.lxv.arti.vj. Scđa rō eſt:q̄ furtū eſt ō iuſticiam que redditvnicuiq̄ qđ ſuū eſt.ꝑ furtū em̄ accipiť qđ eſt alteri⁹ qđ ſibi non debeť.ſ.auferenti.qđ aūt eſt ō iuſticia eſt⁹ mortale cū agiť nō ſolū ō bonū alicuius:ſed etiā ō bonū cōe. vñ ꝛ leges oēs puniūt furta grauiter:q̄ nocent bono cōi:ꝛ ſm aliquas leges poſitiuas municipales mortę puniūtur tales. Scđm aūt legem diuinā puniebañ furta pena damni:q̄ debebat reſtituere quattuor oues ꝓ vna quin q̄boues ꝓ vno:vt habeť Exodi.xxij.ꝛ hmōi. Tertia ratio eſt:q̄ in furto cōmittiť dolus ſeu fraus.dum.ſ.occulte accipit quaſi ex inſidijs vſurpādo rez ꝓximi:ſed dolū ꝛ fraudē cōmittere vbi eſt notabile dānum ꝓximi non eſt abſq̄ graui pctō.ꝑ. Virum doloſum abominabitur dñs. Eſt aūt mortale nō ſolū cū furaťq̄s qđ notabilis valoris eſt in ſe:ſed etiā cū notabile inpedimentū ꝛ nocumentū eſt ei cui auferť:vt.xx. ſolidi in ſe parū ſunt.tamen paupi multū eſt. Sed ſi quis in ſe paꝝ qđ auferť patus ꝛ diſpoſitus actualť multū auferre ſi cōmode poſſet furtū cōmittit qđ mortale eſt. Unde ¶Iero. ſfur nō ſolū in maioribus:ſz etiaz Furtus ē magnum peccatuz.

Mens furantis attenditur.

in minoribus iudicať.nō em̄ qđ furatū eſt ſed mens furantis attendiť.xiiij.q.vj.c.ſi. Qđ intelligiť cū intenditaccipere etiā multū.alⁱs in minimis nō ꝓpie furtū nec mortale ē. Qđ aūt dicit ꝓuer.vj. Nō grandis eſt culpa cū q̄s furaťfuerit.nō ꝓpter ea ō:q̄ in ſe non ſit mortale.ſed vt dicit b. Tho.ij.q.lxvj.art.vj.duplici rōne. Primo ꝓpter neceſſitatē inducēte ad furandū q̄ ſue diminuit culpaz vel totaliter.tollit.cū ſcz eſſet extrema neceſſitas vt dicuꝝ eſt ſ. Vñ quaſi hāc rōnem aſſignās quare nō ſit grandis culpa ſubdit Salomon. ſfuraťem vt eſurientē impleat aiam. Scđo ꝓpter cōpatiōem ad reatū adulterij qđ vtiq̄ ē grauiuſvñ mortę puniť in lege diuina.vñ de fure ſubditur.q̄ deꝓhenſius redder ſeptuplū.q̄ aūt adulter eſt perdet aiaꝝ ſuā. Currit ergo cū fure q̄ participat cū eo in furto. qđ vt notat Aug.cardi.ſup verſi.ſup:adiciť pō.ſit nouē modis ꝓtentis in his verſibus Juſtio.ꝓſilij ꝓſenſus:palꝑoirecursus. Participans mutus non obſtans:non manifeſtans. Quos verſus ponunt plures doc.bea. Tho.ij.ij.ꝛ in.iiij. Alber.ꝛ alij. Sed eoꝝ declaratiōem habes plene in ꝑcedenti.c.de rapina.qđ ſufficeret ꝑ alia pdicatiōe ibi vide. Jdē em̄ iuris eſt in pticipatione rapine ꝛ furti. Eph.viij. q.lxij. ar. vij.

¶De furto:ꝛ de multis ſpecieb⁹:ſeu modis furti ꝛ de inuentis q̄ ſibi retinent ꝛ de pignore ꝛ de cōmodato ꝛ de depoſito ꝛ de locatiōe ꝛ ductiōe ꝛ de pſcriptiōe quō.ſ.i his cōmittať furtū vel aliud peccatum. Cap. XV.

Vrtū eſt cōtrectatio

rei aliene mobilis ꝛ coꝝpalis fraudulosa inuito dño lucri faciēdi gr̄a ſiue ipſi⁹ rei ſiue vſus poſſeſſionis vere.vt.ff.e.l.j. Cōtrectatio.ponitur in prędicta diffinitione q̄ ſine ea nō eſt furtū etiā ſi interueniat voluntas vel ꝓbū.tñ ꝑ ſolāvolūtatem erit q̄s tranſgreſſor.ſi alterius ꝑcepti ſcz illi⁹. Nō cōcupiſces rē ꝓximi tui. ¶Rei alīene.ponit in diffinitiōe q̄ in re ꝓpria nō cōmittit furtuz.in tellige niſi alius hret in re illa aliq̄d ius puta cui res erat pignorata vel cōmodata quā dñs fraudulose capiebo fur tū cōmitteret.ff.e.l.ſi res.§.ſi is q̄ rē.in pn. Idem Tho.ij.ij.q.lxvj.ar.v.ad.iij. Mobilis ꝛ coꝝpalis.dicitur q̄ in reb⁹ imobilibus vt in agro.vel incoꝝpalibus vt ſunt actiones ꝛ ſeruitures nō cōmittiť furtū eo q̄ talia non poſſint contrectari. ſfraudulosa.dicit q̄ cū aliq̄s credebat rem eē ſuā que nō erat.vt ſi nō erat ſua credebat q̄ etiā ab eo q̄ habebat ibi ius poſſet accipe.nō cōmittit furtū licet alⁱs teneať Jnſti.de vi bo.rap.§.q̄ tñ.ꝛ.§.ſe. Jnuito dño.dicit quia ſi credit dñm pmiſſurū ꝛ ſubeſt iuſta cā credendi non teneť. Secus ſi nō ſubeſt.ff.e.ſi is qui. Et dicit dñs inuitus etiā ſi videat rem auferri q̄uis nō ꝺdicat.ff.e.l.penul. Si aūt putat facere inuito dño ꝛ tñ dñs vult.furtū q̄dē facit q̄ tū ad intentiōem ſz nō teneť ad reſtitutionem nec dñs poteſt petere obſtāte ſibi ſua volūtate.ff.eo.l.inter oēs.§. penul. Lucri faciēdi gr̄a.bz q̄ ſiq̄s aliena ancilla rapuerit nō cā lucri ſed libidinis nō cōmittit furtū.ff.e.l.verū. Ipſius rei vel vſus poſſeſſionis vere bz q̄ nō ſolū cōmittit furtū q̄ rei dñum vult lucrari.ſed etiam q̄ vult in re ipſa lucrari vſum ꝛ poſſeſſionē.di.l.q̄ ſacrū.ff.e.l.qui inuenta. Quot ꝑs ſunt furti. Due ſunt ꝑs furti

Quot ſunt ſpes furti. ¶Rñ.due.nā aliud eſt manifeſtū ſcz illō cuz quo fur deꝑhendiť ꝓſq̄ veniat ad locū deſtinatum.aliō nō manifeſtū cū quo nō deꝑhendiť.ff.e.l.ij.ꝛ.iij. Item nota q̄ q̄dam remanēt in noie generali.q̄dam ſub ſpecialī.veluti ſacrilegiū qđ furtū eſt rei ſacre. Peculatus quod eſt furtū de republica.xxiij.q.v.quid ergo. Abigeatus qđ eſt furtū q̄n quis diſpergit gregē ꝛ inde furatur. Plagiuz qđ dicitur furtū hominis.ſ.q̄n q̄s liberū hominez:ſciēter vendit vel emit.ff.de plagi.l.j.§.iiij. Et eodē modo ſi ſuū alienū ſollicitauerit vel aſſportauerit.

§.I. De furto in genere

¶notādū ergo q̄ furtū cōmittit q̄s q̄n abſtulit rem alienā fraudulenter ꝛ ſciens non eſſe ſuaz occulte,ꝛ eſt mortale niſi eſſet quid minimū vt fructus hortoꝝ in paruo valore ꝛ hmōi. q̄ tunc veniale niſi illud modicū abſtuliſſet intentione notabiliter accipiendi vel dānificādi ſi potuiſſet q̄ tūc eſſet mortale ſm.b. Tho.ij.ij.q.lxvj.ar.vj.ꝛ.xiij.q.vj.c. ſi. Et teneť etiā reſtituere rem furatā q̄citius pōt niſi ille a quo abſtulit tātundē habuiſſet de ſuo ꝛ nolebat reddere eoꝝ in tali caſu nō teneť ad reſtitutionē ſm ꝺoſti.niſi per ꝺ fieret alteri grauamen.peccauit tñ talis grauiter ſic aufe rendo ſi poterat in iudicio rem ſuā recupare.q̄ nō debebat ſibi facere iuſticiā ſed iudex. Si aūt in iudicio nō poterat rebabere ſuū vel ꝓpter defectū ꝓbationis vel ꝓpter tyrānidē vel potētiā ipſius.tunc etiā nec accipiendo peccauit.niſi inde alijs ſcādalū pararet ſm Tho.ij.ij.ꝺec ꝑ. de pal.in.iiij.ꝛ Henricus de gan. Ad qđ etiā facit dictum Aug.xiij.q.v.nō ſane. Quicquid ab inuito ſumiť iniurio ſe auferť. Nam plerīq̄ nec medico volunt impendere honorem ſuum ꝛc. Et qđ dictū eſt de furto ſcz q̄ cū fine ſcandalo alioꝝ rem ſibi furataz vel aliud tanti valoris pōt ac cipe ab eo qui abſtulit q̄n in iudicio recupare nō poſſet nō teneť reſtituere. Idem videtur dicendū de rapina ſura et fraudulēria.ꝛ aliꝝ dānificationibus iniuſtis. Et q̄ bona fides nō patiť vt idē bis exigať.cuius eſſet heredibus ſuis declarare q̄ ille non teneť ſibi ꝑ aliq̄e modū ꝺonesťuel ꝺonare ei ſi q̄d ꝺebeat ille fur vel raptor: vel alⁱs dānificās Et hoc dico ne ille qui alienū detinebat ꝓſcientia ductus reſtituat illud male ablatū ei ex quo habebat ius ſuum ꝛ ſic habebit bis ſuū. Nō pōt fi bi ſatiſfacere. Nota q̄ in quattuor caſibus nemo ſibi ſatiſfacere poteſt. Primo quando iuridice vel aliter pōt ſibi rebabere.i.pe tendo ab eo q̄ eſt ſibi debitor vel ipm in iudicio ꝙueniendo ꝑ ꝓbationes ſufficientes quas hz.ꝛ ſibi fieri ſperat iuſticiā.facit em̄ tunc otra ius exp̄ſſium.ar.di.ix. Jmperatores.§.quicūq̄ ergo legibus. Secūdo in iudicio ordinario ꝛ cōi. Nemo em̄ ꝑ ſe eſſe iudex in ꝓpria cā vt habetur. C.ne quis in ꝓpria cauſa.l.j.q̄. Jnſtitutū eſt iuſte. tum ne furvel raptor deꝑhenſus ſe excuſare poſſet dicens ſe debe re habere ab alio cui furatus eſt.tū q̄ inde oꝛirent ſcādala ꝛ diſcoꝛdie ſi extra oꝛdinariū iudiciū quilibet ſibi ſatiſfaceret.tum q̄ plus poſſet accipe q̄ oꝛ bz habere dicendo rem ſuā maioris ꝑcij q̄ fit ꝛ eam quā abſtulit minoris q̄ fit. Tertio in dubio tūc em̄ eſt ſupioris ſententia reqrenda.alⁱs accipiendo cū ſe exponat periculo furtī ex quo dubitat peccaret grauiter.ar.diſt.xxiij. habuiſſe. Jndecens eſt ꝛ ſatis abominabile dedecus vt re dubia certa deť ſententia. Quarto cū veriſimile eſt inde ſcādalū ꝓximorum generari ꝛ grauamē puta q̄ vel capieturvel credetur q̄ q̄ innocens eſt illud furtū feciſſet.nemo em̄ cum alteri⁹ iacura debet locupletari.de re.iu.li.vj. Quinto q̄n ex hoc imminet⁹ periculum ꝓprie fame.puta q̄ veriſimiliter eſtimari pōt q̄ ſcietur ꝛ vt fur diuulgabitur cum non poſſit ꝓbare illū ſibi eſſe debitorē cui abſtulit.arg.xij.q.ij. nolo. ibi. Qui fidēs ꝛſcie ſue negligit famā ſuā nimis crudelis eſt. Sexto ſi imminet ei periculū ꝓprie ꝑſone,vel vite puta q̄ poſſet accuſari vt fur.q̄ hoc eſſet tentare deū.arg.xxij. q.ij.queritur. Septimo ſi imminet periculū ꝛſcientie.puta q̄ nō credit ſibi licere ſed furtū reputat vel q̄ ſe exponit periculo piurij paratus periurare cū peteret potius q̄ diceret veritatem.arg.xxviij.q.j.§. Ex his omnibus.ꝛ.xxij. q.v.qui periurare. Peccat ergo in his caſibus ſibi ſatiſfaciens. Satiſfacere autem ſeu reſtituere non tenetur niſi plus debito accepiſſet.vel niſi ei non ſatiſfaciendo ſeu reſtituendo vnū de quinq̄ vltimis periculis euenire poſſet cui tñ obuiaretur reſtituendo.ar.cē.c.cum ex iniuncto.de no.ope.nun.§.ſup eo. Et rario hoꝝum eſt.q̄ ſic retinens contra ſe vel cōtra ꝓximum ꝙuerteret iuſticiam naturalem. Jteꝝ nota q̄ ſi filiuſſamilias abſtulit de bonis parentum contra voluntateꝫ eoꝝ furtū cōmiſit.et ſi eſt qđ no tabile mortale eſt.ꝛ ſi coheredes haberet poſt mortez eoꝝ tuꝝ videť obligari illis ꝓ eo qđ cōtingebat illos de ſic Filij fur tū cōmit.

ablatis si sunt in notabili q̃titate nisi obtinuisset remissionem sup his ab ipsis parentibus: & multo magis emancipatus tenet. Nec pot filiusfamilias sm Ray. in sum. dare elemosynã de peculio pfectio & aduentitio nisi credat patrem premissurũ vel nisi sit de licentia pris in scholis vel in peregrinatiõe: de castrensi autem vel quasi castrensi pot. Pro hoc ius declaratõe no. sm Guil. Peculiũ castrense dr: q̃d filio familias occasiõe militie a parentibus vel alijs donat vel ipse in militia acquirit. Quasi castrense est q̃d filiusfamilias ex aduocatiõe vel alio officio publico percipit: puta si sit officialis seu rector: & inde recipit salariũ. Idem dr de medico. & sic̃ q̃d ps̃bteris & clericis ex officio suo aduenit. Et in pdicto duplici peculio filius censet vt paterfamilias vt possit de eo facere elemosynã & facere vt placz. C. de inoff. testa. l. fi. Profecticiũ est q̃d ex reb⁹ patris vel earũ occasiõe aduenit: vt fruct⁹ siue lucrũ: & in ist⁹ nil iuris habet filius: sed pater plenã ppietatẽ: vt instit. quas pso. no. acq. §. fi. Aduenticiũ ẽ q̃d ex alia quacũq; cã filio aduenit siue a matre siue ab alia extranea pson siue de alijs operationibus siue de laboribꝰ suis: & in hoc peculio seruatur filio ppietas. Et si pater premoriatur filij est: sed veniente patre habet pater plenũ vsufructũ: & de eo filius testari nõ pot. extra de sepul. licet. lib. vi. In bonis autez que hz pater multo minus filius hz aliquã ptatem nisi q̃ debet ali. & ideo accipiendo cõtra voluntatem eius furtum cõmittit. Item nota q̃ si vxor occulte & contra volutatem viri dedit de eius pecunijs vel alijs rebus in notabili q̃titate. notabili dico sm se vel etiã sm ꝓportionez substantie viri: q: tunc furtũ cõmittit: & materaliter peccauit, si notabiliter dedit ꝙsanguineis suis siue alijs ludis fucis vel alijs vanitatibus expẽderit & dando etiã pauperibus isto modo peccauit: q: si nõ habet pafernalia sed dotes tãtum nõ pot dare elemosynã cõtra voluntatem viri. Tho. se. secũde. q. xxxi. In extrema tñ necessitate pot & debet subuenire etiã ꝛ volũtatẽ mariti dũmodo tñ ipe ex hoc non incurrat notabile detrimentũ sui status. lxxxvj. di. non sane. Si etiã mulier vltra gubernationem domus exerceret aliquã lucrosam: vt artificiũ lanificiũ sericiũ & hmõi tunc de suo lucro posset & notabiliter dare ꝓ⁹ pis causis habente eius familia vñ cõueniẽter aliunde sustentenꝰ. Alber. De pane & vino & hmõi que cõmuniter consueuerunt viri dare potestates familie erogandi coipso q̃ nõ phibuerunt videntur dummodo moderate fiat q̃nimno si aliq̃ phibuissent pie pñt interpretaris: sez q̃ intendant p hmõi phibere eas a nimio nõ a toto. Guil. Si tñ sciẽtia sua eis dictaret q̃ nullo modo contentarentur nõ debent dare ꝛ ofsciam. Parafernalia dicunt q̃ hzyro: ꝓter dotes vt successiones hereditarie legata ei facta vl̃ donata & hmõi. De parafernalibus autẽ pñt disponere vt volũt mulieres nisi obstet ꝙsuetudo vel aliq̃ ius municipale. Ultra ꝓdictos tres casus. s. extreme necessitatis i pace: vel cuz mulier est lucrosa vel hz parafernalia. Pe. de pal. ponit etiã alios casus in q̃bus mulier pot dare elemosynam & alienare sine licentia viri. Primus est ad euitãdã dãnũ sicut fecit abigail. i. Reg. xxv. q: mulier hz ꝓprietatem in bonis cõibus sicut & vir: vñ si ꝓ negligentiã vel malitiã viri videat sibi imminere periculũ pot ipsa obuiare. Secũd⁹ si vir sit fatuꝰ. tũc em dispẽsatio dom⁹ primer ad vxorẽ nisi ꝓ supiorem aliter ordinatũ fuerit. Tertius est si vir absens nõ posuit aliũ dispensatorẽ domus sue loco sui. Quartꝰ est si pegrinãs vir expẽsas tantas dederit mulieri si vult sibi subtrahere pot paupib⁹ erogare. hec ille. i. iiij. Si q̃ aut furtiue accipiũt vltra ꝓdicta tenent ad restõnez sm q̃ possunt. Item discipul⁹ cuiuscũq; artificis: si abstulit vel de pecunijs vel de ipis reb⁹ venalib⁹ sui magistri vel si emẽs aliq̃d ꝙ suo magistro dixit plus expendisse q̃ fecerit accipiẽs sibi residuũ pecunie q: furtũ est. Item q̃libet gerẽs negocia alterius vt tutor: curator: procurator: & hmõi fingentes se plus expẽdisse in emẽdo vel mjn⁹ recepisse q̃ recepint in vendẽdo: vel als dolose damnificantes. Item qui hz societatem cũ altero de lucro alicui⁹ negocij si sufficienter sm pacta inita & iusticiã sibi rndit de vte illũ contingẽte retinẽdo ꝺ iure illius furtũ cõmittit. Sic etiã agricola prionalis si nõ fideliter & integre rndit suo patrono. Item stipendiarius etiã in bello iusto exñs si pullos vel alia cõestibilia abstulit ab hoibus ꝙ q̃bus pugnat vel blada collegit ꝓ⁹ equis pascendis: vel als eos dãnificauit: quia furtum est vel rapina & ad restõnem tenẽ nec excusatur si hoc faciat ex ꝓcepto oñi sui. dj. viij. q̃ ꝺ mozes. In bello iusto tenẽ inimicis de dãnis datis. De bello autez multa habes in. iij. pre. in trac. de damnis. ti. iij. Item q̃ dedit opem ad furtũ faciendũ: & qui dedit ꝓsiliũ & q̃ receptauit fures tenenꝰ vltra peccatũ ad restituendũ sm modũ tñ qui dicꝰ est. s. in. c. xij. de rapina. Quid si mulier fecit furtũ siue ante nr̃imoniũ siue post: & vir ꝓticipauit: aut vir fec̃ & mulier ꝓticipauit: nunq̃d licebit vxori de rebus cõibus satisfacere. Rñ. sm Guil. Ubi de consuetudine regionis vir & vxor cõcant sibi credita & debita ex ꝺtractu vel maleficio si res furtiua adhuc existit in eoz ptãte vxor: pot illã restituere etiã ꝛdicente marito. Si aut ꝙsumpta est pỏr vxor: si expresse vir nõ ꝛdicat negocia mariti gerendo & seipsam lirẽ dando estimationẽ restituere de cõibus bonis. Prohibẽte aut marito nõ credo q̃ debeat facere hmõi restõnez cuz nõ hẽat administratiõez rerũ sed maritus: si tñ restitueret de rebus cõibus bona side nõ credo q̃ esset pnia iniungẽda quasi ꝓ mortali. Quid si q̃s furatur ꝓpter necessitatẽ famis vel frigoris. Rñ. Si est extrema necessitas nõ peccat sed vtiq; iure suo. de spe. dj. v. diſcipulus. Sm pot occulte subtrahere: vt dicit Tho. ii. ii. q. lxvj. nõ tñ ꝓ⁹ se sed ꝓ alio. Nã in tali casu oĩa sunt cõia. di. xlvij. sicut hi. Sed hoc intelligendũ est cũ aliter sibi puidere nõ pot. Nã si ab amicis vel etiã elemosynã petẽdo inueniret & ex verecũdia nõ peteret nõ excusaret̃ a furto accipiendo occulte ab alijs. Et si nõ sit extrema necessitas peccat q̃dẽ: sez ꝓpter necessitatẽ attenuat̃ pctm. Et in tali casu intelligit̃ pnia que iponit̃ ex de fur. c. si q̃s ꝓpter necessitatẽ. De restõne fienda vide. s. de resti. p totũ. Quid si q̃s furat̃ xpianos detentos a paganis vt eos liberet. Rñ. sm Ray. & Hosti. Si est tps guerre in nullo tenẽ. xxiij. q. ij. dñs. & q. viij. vt pdẽ Si vo est tps treuge tenẽ ipi pagano restituere nõ hoiez pter periculũ aie hz estimationẽ. sit̃ etiã tenẽ de alijs male ablatis. ar. xxiij. q. j. noli. Si tñ pagani cõpulerãt ad circũcisionẽ vel idolatriã vel aliq̃d mortale pctm tũc peniti⁹ ille liber factus est: & sic furans eũ nõ peccat sed meret̃. ar. dist. liiij. nulla. Sed & si q̃s violenter vterẽ ancilla sua nec vellet desistere: si aliter nõ posset euadere tale malũ: licite fugere posset & dimittere dñm suũ. Nunq̃d xpiano qui detinet a saraceno liceat furari. Rñ. sm Hosti. Si iste xpianus dũ eẽt treuga frangeret eã & sic erat in culpa & fuit captus nec iminet periculũ necessitatis nõ licet furari hz tenẽ ad restõnem: nã talis iuste detinebat: vt q: tpe belli capt⁹ est vel si imineat necessitas nõ tenẽ ad restõnem.

§. II. De inuentis Sciendũ

q̃ de inuẽtis Hiero. sic ait. Sciãt hoc vitiũ sibi esse rapine si q̃s inuẽta nõ reddiderit. viij. q. v. multi. Et Aug. Si q̃d inueniẽs nõ reddidisti rapuisti: ꝛ potuisti fecisti q: plus nõ inuenisti. q. ea. Et nota q̃ Hiero. & Aug. in dictis auctoritatibus sumũt rapinã large ꝓ omni illicita vsurpatiõe. Sez ppzie loquendo nõ est rapina sz furtũ ꝺ. ff. de fur. l. falsus. Et aduertẽdũ q̃ inuẽta: aut de ppinquo fuerunt in bonis alicui⁹ nec habenẽ ꝓ derelicto aut nunq̃: vel nõ de ppinq̃ sed ab ãtiq̃ vt thesauri. Si ꝓmo mõ tũc sm Rich. & Tho. q̃ res alienas inuẽtas q̃ de ppinq̃ fuerũt in bonis alteri⁹ & nõ hñtur ꝓ derelicto accepit vt sibi ipsi retineret mortaliter peccauit si est q̃d notabilis valoris & tenẽ nichilominus ad restõnem ei cui⁹ est. q̃ si ꝙse nescit cuius sit faciat publice denũciari in eccl̃ia: & si nec isto mõ repiretur cuius esset ꝺz paupib⁹ erogari: nisi ipe inuẽtor esset multũ pauꝑ: q: tunc posset cũ lnia epĩscopi pmiarij sui vel ꝓfessoris illud sibi retinere q̃n. s. nõ inuenit cui⁹. Si sz si res inuẽta nõ fuisset in bonis alicui⁹ aliq̃n vel ab antiq̃ fuit: vt i thesauris antiq̃s inuẽtis. q̃d̃ iuris. dicit Tho. ii. ii. q. lxvj. q̃ res q̃ nunq̃ fuerũt in bonis alicui⁹ fuit clapillꝰ gẽne q̃ inuenit̃ in littore maris: & nõ domestice aues & pisces marj tales res occupãti ꝓcedũtur. Et eadẽ rõe de thesauris antiquo tpe sub terra occultat̃: quoz non est aliq̃s possessor nisi q̃ fm leges ciuiles tenenẽ dare medietatẽ dño agri: si in alieno agro inuenerint. Pe. aũt de pa. in. iiij. dicit q̃ thesaurus in alieno agro inuẽtus ꝓ medietate restituendus est dño agri. iuxta q̃ iuenit⁹ in suo agro sit⁹ est. De ꝙsuetudine aut thesaurꝰ vbicũq; iuent⁹ est ꝓncipis. Et ꝺz thesaurꝰ vetus depositio pecunie: cui⁹ nõ extat memoria. hec Pe. De eo de igit fieri pt elemosyna: sz nõ tenẽ. ff. de inof. aũt. i sum. dic. q̃ si thesaur⁹ in ꝓprio fundo inueneris sit tuꝰ. Idẽ si in alieno data opa: sz si nõ data opa medietatẽ debeo dño fundi insti. de re. diui. §. itẽ ea. & §. thesauros. & §. itẽ lapilli. & C. de thesau. l. j. Res aũt ꝓ derelicta habita occupãti ꝺcedit̃. li. fi sit mobilis & abiciat. Idẽ si immobilis. idem Guil. Res aũt q̃ iactum̃ in mari ad alleuiandũ nauim ꝓpter periculũ vite nõ habenẽ ꝓ derelicto: vñ restitui debent si scit cuius sunt: vel pauperibus erogari si nesc̃itur.

§. III. De pignore. Nota q̃

si quis est vsus pignore accepto vñ habuit emolumentuz tpale si bñ egerit ꝺ volũtatẽ pignoris ãt cõmisit furtũ: si ex voluntate ei⁹ cõmisit vsurã: nisi forte esset talis res cuius vsus sine pcio solet ꝓcedi inter amicos: sicut cõmodatio libri & in vtroq; casu tenẽ ad restõnem vel restituendũ pciũ illi⁹ vsus. Ho. ſi. ſi. q. lxvij. Et no. sm Ho. q̃ pign⁹ est obligatio rei licite & mobilis ꝓ debito inita & trãsit in ptãtẽ creditoris. Sz ypotheca q̃ est etiã q̃si pignus: sz rei ĩmobilis nõ translit in ptãtem. q̃tũ vo ad actũ ꝙsalem nõ differũt que pñt obligari vel nõ. vide in sum. cõ. li. ij. ti. vij. q. lxxiij. Prohibent aũt obligari res sacre vt eccl̃ie. Item vasa sacra vel ornamẽta eccl̃iastica. & bñ nisi necessitatẽ vrgẽte. i. in ĩlis casibus in q̃bus pñt talia alienari. ex eo. ti. c. j. Ecclesia stici etiã reddir & stipendia nõ pñt obligari spãli cõuẽtiõe sz a iudice ꝓ⁹ debito canonici ex cã iudicati pñt obligari sm Inno. ex de fideiuss. c. puenit. Sciũm faciendo furtum vel sacrilegiũ cõmittit. Item liberi hoĩs nulla est obligatio: q: in his ꝙsistit tñ obligatio pignoris q̃ de bonis nr̃is faciẽs mea obnoxia. sfallit bi in libero hoĩe suspecto & male metritovel in ꝓprio debito nisi debitor: cedat bonis. ex de sol. odoardus. vel si tãta sit necessitas q̃ ducat patrẽ q̃ filium obligẽt q̃ vendere possit. sfallit & in q̃busdã alijs casibus quos narrat Hostiẽ. li. iij. rubrica. xxj. de pigno. Obligari autẽ pñt sm Ho. vbi. s. tam res pntes q̃ future & fruct⁹ pẽdẽtes ptus ancille. fructus pecoz & ea q̃ nascent. ff. e. l. que nõdũ. Item res corpales & incorpales & cautiões & noia debitoz. ff. e. l. cũ quidam. Item pñt pignori obligari psonales seruitutes & vsufructus. ff. e. l. si is. §. fi. Item pdiales fuitutes rustice. nõ aũt vrbane fuitutes. ff. e. l. si is. Si q̃s autẽ res suas obligauerit de pntib⁹ & futuris sensisse ꝙsumtur q̃uis bñ no expmat: vt. C. q̃ res pig. obli. po. l. fi. Sz videtur exceptũ esse q̃d spãliter obligaturus non erat: vt puta vestis supellectilia & sic̃ia q̃ in vsu habebat. C. que res obli. l. j. Pignoratic̃ia vo actio nõ nascit̃ nisi demum tradita re creditori. instit. qui. mo. re ꝺ. obli. §. vlti. Notandũ est q̃ ꝺ diu vnus denarius remanet ad soluendũ pignus nichilominus remanet obligatũ. ff. e. l. q̃ plures. Et no. q̃ creditor teneẽ oẽs fructꝰ pignoris ꝑceptos deductis expensis bona fide circa hmõi factis cõputare in sortez. Si autẽ bñ factõ sibi vult reddi suũ a debitore sm Ray. l. j. in ti. de vsuris. §. xiij. plura habet auxilia. Primo vicz pot pecuniam mutuatã petere & actiõem psonalẽ cõtra iudicem. C. de pig. l. q̃uis. Secõ pot pignus sibi datũ alteri i pignore obligare. C. de pig. l. j. & ij. Tertio pot pignus etiã vendere inuito & ꝺicente debitore nisi debitũ offerat. C. venditore vendi tionẽ pignoris obligari nõ posse. l. j. & ij. Circa venditiõez ti est adhibẽda distinctio: q: aut certa pacta fuerũt firmata inter debitorẽ & creditorẽ sup vẽditiõe pignoris i certo termino vel loco vel pson de bñ faciẽda: aut nullo modo faciẽda: aut sup bñ mi ꝺuentũ est inter eos. In primo casu re nec creditor ꝑpus notificare debitori & postea poterit vẽdere sm formã puẽtã & nõ aliter. In secõ casu q̃n fuit pactũ appositũ de nõ vendendo: etiã tũc pot vendere: sz ꝺz creditor ꝑius denũciare debitori ter vt ſoluat: & si nõ soluerit poterit vẽdere postea. als si añ triñã denũciatiõez vẽderet furti teneret. In tertio casu cũ. s. nil ꝑuentũ est sup hoc sufficit vna denunciatio: & postea elapso biẽnio poterit fieri vẽditio. Probãt hec. ff. de pi. ac. l. si ꝑuenerit. Ad satisfaciẽdum creditori supradictis mõis pot cogi debitor ꝑ ecc̃iam si est de foro suo. & etiã si nõ sit de foro suo ꝑ modũ denunciationis rõne pcti. ex de iudi. nouit. vel in modũ recõuentiõis. iij. q. viij. cuius in agẽdo. Et si forte post inceptã cãm vellet debitor desistere a cã mota ꝺ creditorẽ vt̃ q̃ ad petitionẽ creditoris posset eũ cogere iudex eccl̃asticus vt rñdeat coã eo vel satisfaciat. ex de ordi. cog. cũ dilectus. Et no. sm Hosti. i sum. li. iij. rub. de pig. §. iij. q̃ ſ infrascripta intelligunt̃ pignori tacite obligata. si q̃s pmisit dotez tibi oĩa bona illius ꝓ illa pmissione tacite obligant̃: sicut et bona mariti ꝓ restituẽda dote oĩa vxori tacite obligãtur. etiã vbi erneus. i. is q̃ nõ hz in ptãte mulierem ꝙstituit dotẽ & nisi ipe erneus ipam dotẽ spãliter stipuleť ipa mulier tacite stipulasse videť: nec ꝓ delicto viri ꝺz vxor amittere dotem suã. ex. c. ex lris. etiã si crimẽ lese maiestat̃ cõmiserit C. ad. l. iu. maie. l. q̃squis. §. vxori. Item oĩa bona ꝺductoris inuẽta illata in ꝑdio rustico dño scire nisi ad tps inferã tur dño tacite obligata sunt ꝓ pensiõe. vt. C. q̃bus ca. pi. cõ. l. q̃uis. in agro. vbano nõ distinguit vtrũ dño sciẽte vl̃ nesciẽte sint ablata. Item bona tutoz & curatoz tacite obligant̃ minorib⁹ ꝓ illoz officio si administrauerint iuste. C. de admi. tu. l. ꝓ officio. Item bona patris tacite obligant̃ filijs ꝓ rebus aduenticijs. C. de bo. q̃ li. l. cũ ops. Item bona matris ꝛ⁹ vt eis restituat q̃ a ꝑsoi marito lucrata fuit. C. de secũ. nup. l. hac edictali. Item bona defuncti tacite obligant̃ ꝓ legatis & ꝓ fideicommissis. C. cõia de le. l. j. Et nota q̃ si pignus periret vel deterioraret̃ penes eũ si hoc accidit sine culpa creditoris nõ tenẽ ſoluere illud nisi actũ sit q̃ amissio pignoris liberet debitorẽ. Si vo ꝑiret vel deterioraret̃ culpa debitoris tenẽ creditor. C. de pig. ac. l. q̃ fortuitu. Item no. q̃ in casu in quo creditor: iuste vendit pignus & bona fide si minus accipit q̃ debeat hr̃e pot agere ꝺ debitorẽ ad residuũ. Si vo plus accipit tenẽ restituere debitori. C. de iur. do. l. fi. hec Ray. als furtũ cõmitteret sibi illud plus retinendo.

§. IIII. De cõmodato Nota.

q̃ si alicui cõmodatũ fuit aliq̃d ad certũ vsuz: & ipe ad aliꝺ est vsus: puta q: equus sibi cõmodatus est vt iret in villã & ipe. duxit in bellũ sic furtũ cõmittit. nisi forte rõne amicitie poneret spem in ratihabitiõe. & tenẽ talis ad satisfaciẽdũ si perijt vel deterioraꝛ. ff. eo. l. sivt certe. Ho. & ſ. & in cõmodato nõ trãsfert̃ dñium: sicut in mutuo. Est aũt commodatũ sm Ho. alicui⁹ rei ad aliquẽ spãlem vsum gratuita facta ꝙcessio. Nã si merces interueniꝛ transit in locatuz vel aliũ ꝺctũ inmoniatũ. Cõmodare aũt pot q̃ donare. cõmodari pot cui & donari. & is q̃ obligatiõez ꝺhere pot. Item nõ solũ plat⁹: sz etiã yconom⁹. nã & talis ꝺhere pot. r. q. ij. §. Bius. sz si pupillo cõmodet nõ tenẽ. licet aliuz sibi obliget. ff. de ac. emp. & vẽ. l. iulianus. §. antepe. tenẽ cũ pupillus inẽptum locupletio: factus est. sic & si pson nõ eccl̃ie cõmodatũ fuit tenẽ eccl̃ia q̃tũ in utilitatẽ eius vsus est Ho. Item si vtendo ad id ad q̃d est sibi cõmodatum perijt.

Agricola Stipendiarius.

Bethesaurus.

Elemosyna de inuentis.

Jactata i mare.

Furãs ex necessitate.

Furans paganis xpianos.

Pignus ypotheca

Liber hõ

Seruitutes.

Actio pignoratitia.

Inuentus nõ habet ꝓ derelicto.

Peculiuz castrẽse vl q̃si dicit.

Profecticium.

Aduenticium.

Vxor etiã furtũ cõmittit.

ar. viij. ad fi.

Familia pot dare elemosynã

Parafernalia sunt

Discipulus furat Herẽs negocia furatur.

Pro dote tacite oĩa bona obligantur.

Pro pensione.

vel est res deterioꝛata.q: tunc si ḡa vel voluntate ipsius cui cōmodatū est:est cōmodatū:nō tenet de casu fortuito nisi ipse fuisset in culpa. Exemplū vt si cōmodatū remisit p minus idoneū nūciū vel inuenerit pactū ꝙ teneat vel fuit in mora postꝙ debuit reddere.q: in quolibet hoꝝ tenet ad satisfactiōem. Dicit casus fortuitus qui preuideri nō pōt.sicut incēdiū ruina:naufragiū:rapina:ꝛ hmōi.C. e.l.j. Tenet aūt de dolo ꝛ culpa lata leui ꝛ leuissima.extra de cōmo.c.j. Et ꝛ dolus machinatiꝛ si fecit commodatarius sibi furripi rē cōmodatā. Lata culpa est cū dicit se nō intelligere vel se nescire qđ oēs sciūt.vt si dimisit rē cōmodatā in platea.ꝛ dicat ꝙ nō credebat sibi auferri ꝛ sic ablata est ei.vñ ei imputat ꝛ tenet ad satisfactiōem sua cōmodatarius. Leuis culpa est defidia vel negligentia.vt si rē cōmodatā posuit in camera ꝛ dimisit ostiū aptū inde recedēs ꝛ sic ablata est. Leuissima vo culpa est q̄ aliq̄ modo puideri potuit vt si rē cōmodatā posuit in arca. ſ nō firmauit claue.ꝛ sic est ablata ei.vñ ei imputat ꝛ tenet ad satisfaciendū. sed si firmauit arcā ꝛ adhibuit oēm diligentiā tūc nō tenet:ſ si ablata est res cōmodata vel perijt vt si seruū tibi cōmodauero vt domū tuā vel tectū reficiat:ꝛ ea dens de machina moriat.nō teneris nisi in culpa deprehēderis etiā leuissima.q: ſ machina nō fuit diligenter ligata.ff.e.l.si vt certo. Si vero cōmodatū fuit ḡa cōmodantis tm̄ si pijt vel deterioꝛat cōmodatarius tenet de dolo ꝛ culpa lata vt.ff.e.sive certo.puta si vxoꝛi mee mutuau chlamydē vt hōeste iret ad eccl̄iam vel vt inde adduceret. Si aūt fiat ḡa vtriusq; tenet de culpa lata ꝛ leui.puta cōmodatau tibi ciphos argēteos cū amicos cōes inuitasses.ff. eo.l.in rebus. hec Hostī.in sum.li.iij.rub.xxv.§.j.ꝛ gof.

Culpa lata.

§.V. De depositō.nota ꝙ

si depositō sibi facto vsus est vel retinuit sibivel alteri cōcessit ad vsum q: tūc furtū cōmisit nisi hoc egit cū volūtate deponētis.vel nisi erat res q̄ vsus est ꝑsistens in pondere.numero.ꝛ mēsura nō obligantaꝛ:q: in hmōi nō ḥ proprie locū depositū. Itē cum res deposita apud eū exīs perijt seu ablata est si q̄dē dolū cōmiſit vel latā culpā tenetur. De leuissima culpa tenet si fit in mora vel aliq̄ accepit ꝙ custodia.aut gratia depositarij fuit depositū.aut se obtulit depositoꝛ: de casu fortuito tenet si pactum vel mora ꝑcessit.ex.c.bona.vide in sum.li.ij.ꝛ ti.vj. q̄stio.xvij.q̄d sit culpa leuis ꝛ leuissima.hēs supra cōmodatū.§.ppi.Ex his videt posse solui q̄stio q̄ querit. Quid cum officialis alicuius cōitatis vel dñi q̄ solet dici camerarius ꝑl thesaurarius recipiēs pecunias introitus ipsius cōitatis vel dñi gabellarū pedagioꝝ collectaꝝ ꝛ ꝑdictas pecunias assignans cōgruo tpe aliis officialibꝰ vel personis determinatis a dño ipo vel a cōitate.puta stipendiarijs ꝛ aliis seruientibꝰ eis.vtrū si pecunia sibi tradita ꝙ modus quasi depositi si cū ea negociet vel eā pmutet cābiēdo florenos ad monetā vel ecōuerso vel mutuo tradēs vsurā recipiat. vtrū lucrū inde susceptū fiat suum. Ad hoc dicendum ꝙ si cōitas inde nil ledat seu dñs illius pecunie nec eriā perso ne que recipe debent sua salaria:q: ſ tempe statuto eis soluit integre.illud lucrū suū facit rōne sue industrie:ꝑcipue cū ſbstet amissio eius periculo sui.vñ ꝛ fideiussoꝛe tales solent dare.ꝛ cōitates hoc sciunt ꝛ tolerāt q: res est in numero ꝑsistens ꝛ pondere nō oblignata.ꝛ sic non proprie depositū. Secus aūt esset si pecunie amissio ſbstaret periculo cōitatis vt dñi q: tūc lucrū esset cōitatis seu dñi.de ducta tm̄ mercede laboris illius eā exercentis. Item si ex hoc exercitio sequeret dānū creditoꝛibꝰ dñi vel cōitat̄ q: eis nō soluit statuto tpe ex eo ꝙ camerarius pecuniaꝝ cōitatis vel dñi in alijs tenet occupatā.tūc tenet illis de oīm dāno.ꝛ peccat grauiter contra voluntatem eoꝝ differēdo solutiones. Si aūt in vsuris exercet talē pecuniā peccant grauiter talia pmittētes ad quos ſpectat cū ꝑticipes sint pcti ꝑsentiēdo.xj.q.iij.q̄ ꝑsensit.ꝛ tenet ipse ad restitutiōes ꝛ cōitas seu dñs si inde aliq̄d lucri haberet quoad illā partem. De fraudibus aūt quas ibi faciunt dādo diminutas monetas:ꝛ de extorsionibus q: cōiter multe ꝛ quasi innumere minutie sunt ꝛ difficile esset inuenire:ꝑnt ea paupeꝛibus dare.ar.xiiij.q.v.nō sane.

Negociās cū pecūia alterius.

§.VI. De iniusticia in locatione ꝛ ꝓductione facta videndū est.

Locator dicitur.

Dicitur aūt locatoꝛ: q̄ rei sue vsum alteri pro ꝑcio ꝓcedit.vt cū loco tibi domuꝫ meā ego sum locatoꝛ.tu vero ꝓductoꝛ. Et etiaꝫ q̄nq; dicit quis locare opas suas q̄s offert se ad faciendū aliquid p ꝑcio:vel etiā quādo accipit rem vt faciat in ea aliquid qđ dicit innominatus ꝓtractus. Et pōt in hmōi cōmitti peccatum multipliciter. Primo si locat remviciosam scienter puta domū ruinosam.vel equū claudicantem vel alꝫ defectuosum peccauit moꝛtaliter:si inde secutū est vel verisimiliter sequi poterat notabile dampnū ꝓductoi.ꝛ tenetur ad satisfactiōem de dampno subsecuto.ꝛ hoc q̄n tale vicium vel talis defectus ignoꝛabatur a ꝓductoꝛe. Vñ ꝛ in libro qui dicit Mederiana sic dicit. Si locaui tibi cōuenta mercede meum equū ad vecturā ducendum florentie ꝛ restituendū inde ad.viij.dies ꝛ equus adeo viciosus eratvt nō mode eo vti non posses forte q: cespitabat vel cadebat vt sessoꝛem ledebat cuꝫ calcaribus vꝛgeretur nō ambulabat vel male ꝛ similia. Destinguendū est.q: si locaui certum. puta hunc equū ꝛ sciebā viciosum.teneoꝛ ad oīe damnū ꝛ interesse tuū. Si nesciebā viciosum non teneoꝛ. Sed si locaui tibi incertū.puta vnū de equis meis cū habere plures bonos ꝛ malos ꝛ postea tibi ꝑsentaui malum hoc sciens teneoꝛ: etiam ad oīe interesse. Itē teneoꝛ tibi ad omnes impensas quas fecisti in equitatione.ꝛ tu teneris spāliter ad ea que mecū quensisti.hec ibi. Itē si locando domū vel agrū plus exigat q̄ debueraꝫ ꝓsideratis circumstantijs ꝓcurrentibus que multe sunt peccauit plus vl̄ minus ſm q̄ grauatur ꝓductoꝛ. Item si grauauit ꝓducto rem exigendo pensionē siue mercedeꝫ rei locate ante tps debitum.q: iniquū est.ꝛ ſm Goff.in hoc seruari dz qđ inter eos actum est. Si vero nō appet quid actum sit seruādus est mos regionis.qui si nō apparet vel est varius seruandū est qđ minimū est vt ſcz soluat in fine anni de reg. iur.in obscuris.in.vj. Idem Azo. Item si dominus siue locatoꝛ expulit inquilinū seu conductoꝛem de habitatiōe vel vsu rei locate ante terminum conuentū inter eos i casu non concesso peccauit ꝛ tenetur ad satisfactionem si cōductoꝛ ex hoc aliquod dampnum incurrit. Vbi nota ꝙ in.iiij.casibus licite locatoꝛ ꝑt expellere cōductoꝛē. Primus est si domus locata necessaria facta sit sue habitatiōi pura si domus in qua habitabat casu destructa est:aut si postea duxit vxoꝛem.aut similis necessitas superuenit.qđ intelligendum est ſm Hostiensem quando tempoꝛe locationis illa necessitas non imminebat. Secundus casus est si domus ḥ necessitatem repationis.ꝛ intelligo de necessitate oꝛta post locationē.ꝛ in his duobus casibus ē remittenda pensio ꝑo rata tpis. Tertius si querit ꝓductoꝛ in domo ꝙerseruꝛ.vt si tenet poꝛcos in solario vel nō est in ea ſm pactū ꝓductionis vel si deterioꝛem faciat rē.puta si opera rustica suo tpe non exerceat.vel si malas femināas ibi teneat.aut etiam puerlas.ar.in aut.de leno.ſ.sanc̄imus.vel ꝓpter inimicicias culpa coloni oꝛtas dānm̄ detur agro.vt si inimicus eius arboꝛem exciderit.que exē pla ponit Hostien̄. Et in hoc tertio casu dixerunt aliq̄ non esse remittendam partem pensionis ꝑo rata temporis. Sed cōtrarium verū est.q: dominus tenetur remittere ſz potest agere ꝑtra inquilinū de dāno dato. Quartus est q̄n inquilinus pensiōem non soluit per biennīū q: potest expelli si ad quinquennium vel vltra conduxit. Et si locaſ ꝓmisit sub certa pena non expellere conductoꝛes:intelligatur conditio si soluat pensionem.ff.eo.titu.l.quero Hos quattuoꝛ casus ponit Gof.extra.e.ti.per totū. Item

Locās rē viciosam.

De dāno ſ relocata

si ꝓductoꝛ male tractauit rem sibi locataꝫ:sic plus vel minus peccauit ſm lesionē:ꝛ ꝑcipue q̄n ex malicia vel:crasa negligentia hoc egit:ꝛ tenet ad satisfactionē. Item si nō solueret tpe debito cū posset peccauit. Item si exigit locatoꝛ a cōductoꝛe satisfactionē dāni de re locata in casu etiā in quo non tenebat:vel ecōuerso si cōductoꝛ nō satisfecit de dāno secuto in re sibi locata cū tenebat. Pro cui⁹ declaratione no.ſm Hostī.q: si damnū contigerit culpa conductoꝛis vel illoꝝ quoꝝ operavtit tenet ipse conductoꝛ ꝛ in hoc etiam ꝛctu venit culpa leuis cū graria vtriusq; celebꝛetur. q̄uis quidam contrariū dixerint vt instī.qui.more cōrahitur obli.§.fi. Unde si auriga vel carroterius dū ceteros currus transire non permittit cōtēdēdo si currum euertit ꝛ seruū vel bouē que conduxerat quassauit:vel occidit tenet cōductoꝛ. debuit enim se temperare ꝛ diligēti⁹ se ḥre.ff.e.§.ite queritur. Sed si fecit qđ quicūq; diligens fecisset securus erit.ff.e.si merces.§.qui colūnas. De dāno vero dato ab alio cui obuiari nō potuit nō tenet.ff.eo. sed de dāno. Silr de casu fortuito nō tenet nisi fecerit speciale pactū. Hostī. Idem si locando operas suas in faciēdo aliquā rem intulit damnū dño rei destruendo in toto vel in parte ipsam rem.si hoc contingit culpa sua vel illoꝝ quoꝝ opera vtit:tenet de dāno etiā vbi leuis est culpa: vt si conductoꝛ colūnā trāsferēdā conduxit vel dolia ꝛ filia si fracta fuerunt sua culpa vel suoꝝ.puta quoꝝ.ſ. opera vtit. tenetur. Si aūt adhibuit diligentiā quā adhibuisset diligens paterfamilias non tenet.ff.e.si merces.§.qui ꝛ colūnā. Et licet de damno dato ab alio non teneatur:tenet tm̄ de custodia.ff.eo.l.qui mercedē. Nam qui mercedem ꝑ solā custodia accipit tenetur etiam de leuissima culpa.ex de depo.bona fides. De casu fortuito nō tenet nisi ex pacto. Item si non laborauit tantū quātū cōmode potuit:vel faciendo moras vel.pausas nō necessarias:vel etiā non faciendo opus diligenter. Itē pastoꝛ tenet de custodia.ff.loc. l.qui mercedes. Et si dns dicat ꝙ perijt culpa vl̄ dolo illi⁹ ꝛ pastoꝛ negat:ſm Hostiē. pastoꝛi incumbit onus ꝓbādi. Nam cū ipse rōne officij debeat custodiam habere si dicit amissam ꝑ abfuisse culpā siue dolū: sicut argētarius ꝑbare dz amississe rōnes.ff.de edē.l.si q̄s de argētarijs .§.fi. Idem i custode carceris.ff.de custo.ꝛ cꝛhi.re.l.fi. cū aliis qui dolum allegat dolum ꝓbare dz.ff.de ꝓba.l. quotiēs. §.q̄ dolū. Itē si tutoꝛ puerū quē ꝓduxerat forma calcei ta vehementer percussit vt ei oculus effoderet tenet q: leuis tm̄ castigatio est ei cōmissa.ff.e.l.ite queritur. Itē qui receꝑit palliū meū ꝛ postea per erroꝛē dedit alteri tenet q: nō tolerat erroꝛ: in facto ꝓcio.ff.e.l.item si palliū. Item si vestimēta polienda accepit ꝛ mures roserūt de culpa tenetur:vt.ff.eo.item queritur.§.fi fullo. Item si aliquid sartiē dum vel poliendū vel gēmā sculpendam vel includendā accepit tenetur excepto fivitio materie frangatur.nā tunc non tenetur nisi p spāle pactū.ff.e.l.si quis fundū. Eodēs modo si vitulos pascendos accepit. Itē si me inuito nauta ponat res meas in alia nauī ꝙ cōduxerā ꝛ perijt:tenet nauta.ff.e.l.item si queritur. Et nota ꝙ in certis casib⁹ fit remissio census siue ꝑcij rei licite ſm Goff.vt si cōductoꝛ expellitur fit remissio ꝑ rata tēporis:vt.s. Item excusatur ꝓpter vim maioꝛem cui resisti non potuit.ff.eo.l.si expulsus.§.i.ꝛ.iij. Item ꝓpter sterilitatē affi.cientem cōductoꝛes in agro incōmodo nisi sterilitas valeat ꝓpensari cū vbertate precedentis vel sequentis anni. Et fiat hec remissio ꝑo rata tpis sterilitatis.ex.eo.ꝓpter. Sz ſm Inno. ꝛ Hostī.si aliquis locat opas suas tāti:vel locat operā ꝛ rē vel aspicit speciem ex innoiato.ꝛctu vt aliquid faciat i ea totā mercedē recipit etiā si casu fortuito impeditus fuerit nisi mora vel culpa possit sibi imputari: puta si operatus fuit alubi eo tpe q̄ inde possit cōmode operari.ff. de va.ꝛ ex.di.cog.l.j.§.penul. Casus vero fortuitus nocet locatoꝛi coꝛporis in mercede vt non habeat nisi ꝑo rata. Item conductoꝛ agri vel domus vel alterius rei potest ipsaꝫ rē alteri locare. C.e.l. nemo.ꝛ tūc res posteriorꝭ ductoꝛis sunt obligate ꝓncipali dño vsq; ad istam q̄titatē quaꝫ iste sciēs conductoꝛ tenet ꝓtori.ff.e.l.si in lege. Itē si cōductoꝛ expedit aliq̄d in recōducta necessarie vel vtiliter agēdo:edificando vel instituēdo ſm Hostī.ager ꝺ locatoꝛem vt expensas recipiat.ff.e.l.dōs.alꝫ secus. Item nota ꝙ magistri vel scholares tractantes cum aliquo ciue bonoñ.de cōductione hospitij irrequisitis inquilinis nisi tps fuerit elapsum cōductiōis sunt excōicati.ex de loca.ex rescripto De hoc habes in.iij.parte.ti.j. Item si aliquis possideat iure ꝑscripto nō extantibꝰ cōditionibꝰ oibꝰ que requirunt ad legitimam ꝑscriptionē tuncrem furtiuā hz vel raptam:ꝛ sic peccat moꝛtaliꝛ ꝛ tenet restituere ſm Guil.ꝛ alios: the ologos ꝛ canonistas. Pro cui⁹ materie aliquali: ſ breuissima declaratione est sciendū ꝙ ꝑscriptio vel vsucapio ſm Ray.est acquisitio dñij per cōtinuationē possessionis tps a lege diffiniti.i.per spaciū tpis diffiniti a lege.ff. de vsuca.l.iij. Differunt aūt ꝑscriptio ꝛ vsucapio abinuicē in hoc:q: ꝑscriptio est circa ināobiliaꝛ agros domos ꝛ huiusmodi. Vsucapio circa mobilia vꝛ aialia ꝛ hmōi .xvj.q. iij.placuit.§.qs actiōes. Itē vsucapio ꝙplet triēnio:sed ad ꝑscriptionē requirit plus tēporis:vt infra patebit.

Tutor.

Cōductor expellitur

Cēsus remittitur.

§.VII. Ad prescriptionem

Cōtinuatio tpis.

legitimā quattuoꝛ requirunt ſm Ray.Gof.ꝛ Io. Primū est cōtinuatio ꝑscriptiōis p eū q̄ ꝑscribit p tps a lege diffinitū:vt toto illo tpe sine interruptiōe sit possessa.xvj.q.iij. §.pōt. Tps aūt a lege sup hoc diffinitū est in ꝑscriptione longi tpis tps.xx.annoꝝ inter absentes.ꝛ.ꝛ.inter ꝑsentes. In ꝑscriptiōe longissimi tpis est spaciū.xxx.vel.xl. annoꝝ xvj.q.iij.§.pōt. Et hoc intellige ꝺ laicos ꝛ priuatas personas. Nam ꝺ ecclesiā nō pōt ꝑscribi:neq; ab alia ecclesia nec ꝙa a laico nisi spacio.xl.annoꝝ. Contra ecclesiā vo romanaꝫ spacio.c.annoꝝ.xvj.q.iij.§.quas actiones.ꝛ.c.nemo. Et intellige ꝑsentes in eadem ꝓuincia existentes ſm Hostī.ꝛ Guil.ſm alios in eadē ciuitate. Scōm est bona fides .i. Bona fides ꝙ recipiens rem quā ꝑscribit credit tradentē esse dñm:vel habere ius alienandi:ꝛ sic erret in facto ꝛ non i iure .ff.de verbo.sig.l.bone fidei. Inno.ꝛ Ray.ꝛ hec bona fides reqritur per totū tps ꝑscriptionis.ex de ꝑscrip.vigilanti.xxx. iiij.q.j.si virgo. Et nota ꝙ ſm leges nō solū exigebat bona fides in ꝑscriptione longissimi tpis.ſ.xxx. vel.xl. annoꝝ:sed etiam in ꝑscriptione longi tempoꝛis.ſ.x. vel xx.annoꝝ.non requirit ſm leges bona fides nisi ab initio ꝑscriptionis:vt.C.de ꝑscrip.xxx.vel.xl.annoꝝ.l.cum notissimi.ꝛ.l.si quis emp.xvj.q.iij.§.potest. sed ſm canones requirit bona fides in omni ꝑscriptiōe in q̄libꝰ parte tpis quousq; ꝑscripsit.ex de reg.iur.possessoꝛ.lib.vj. Unde in hoc leges ille sunt abꝛogate per canones.vt dicit Io.an. quod potest facere papa ꝓpter periculum animarum vt Justus titulus, x.di. per totum.ꝛ ex de ꝑscrip.vigilanti. Tertium quod requiritur est iustus titulus.ꝛ ſm Ulri.ꝛ Guil.dicit iust⁹ titulus hic omnis actus per quem solet acquiri dominiū vt siverus dominus tradat rēaut q: soluitur ei vt debitus aut quia emit:aut q: est heres instituti:aut intra res hereditarias habuit aut donatum est ei:aut per transactionem recepit:siue ꝑo derelicto habitum occupauit:aut legatum est sibi:aut datum est viro in dotem ex parte vxoris aut ꝑo socio.id est quādo duoꝝ socierate soluta diuiduntur bona id est facta diuisione cedit in ꝑtem alteri alicui eoꝝ que bona fide possidebant alienū:aut ꝑo suo vt cū quis inter amulta q̄ habet sua:habet aliquid alienū qđ credit suum. Dicit tm̄ Hostiē. q̄ iste vltimus titulus .ſ. ꝑo suo nunq̄ dat cām ꝑscribendi nisi aliquis superioꝝ ꝑtē datur. C.de vsu.l.celsus. Sed cū ex de ꝑscrip.ad aures. ꝛ c.vlti. nil dicat de titulo nō videt ꝙ requirat: sed sufficiat bona fides solū. Io.an.sup rub.possessoꝛ. breuiter dicit ꝙ si ius cōe vel ꝑscriptio nō est ꝺ possessoꝛem sufficit bona fides, alꝫs necesse est allegare titulum ꝛ ꝓbare nisi allegetur

tur p̄scriptio tanti temporis cuius contrarij non sit memoria extra de p̄script.c.ij. Jn sum. aūt cō.lib.ij.ti .v.q.vj. dicitur q̄ sufficit habere titulum vez vel p̄sumptuz ꝛ iō soluuntur multa contraria.extra eo.ti.c.de quarta. Et ſ̄dit Guil.q̄ p̄sūptionē de iusto titulo semper habere potest secura cōscientia quādo ei nihil phabilitatis inmoteat de contrario. Quartū q̄ requirit est ſm Ray.q̄ res non sit viciosa. Et dicit res viciosa si est furtiua vel vi possessa quā non solū fur vel raptor sed nec vllus alius q̄uis ab eis emerit vel alīs bona fide acceperit p̄scribere potest vel vsucapere.ꝛ hoc nisi vicium purgatum fuerit loco isti⁹ q̄rēti .Host.ꝛ Goff.dicūt q̄ os q̄ sit res p̄scriptibilis. Pōnunt aūt Ray.Hostī.ꝛ Goff.insuperabilis multa esse que p̄scribi non possunt ꝛ in criminibus nullo tpe p̄scribi potest.sed potius ex diuturnitate temporis augentur. ex de cōsue.ca.ſi.xxxiij.q.v.quod deo. Jtē contra obedientiā visitationes procurationem que debetur ratione visitationis p̄scribere nō pōt subditus.ex de p̄scrip.cū non licz. ex de cens.c.cū instantia. Jtem ecclesie ꝛ cetera loca sacra necnon decime ꝛ primitie ꝛ oblationes nullo iure possūt a laicis possideri vel p̄scribi.q; regulariter q̄ō possideri non pōt p̄scribi non potest.xvj.q.ij.§.potest. Jtē limes parochiarū vel diocesium vel quod adheret limiti p̄scribi non pōt sed bene limes predioū.xvj.q.iij.licet. Jtē publice pensiones ꝛ fruitiones agroz non p̄scribūtur a colono. Jtē liber homo.xvj.q.iij.§.pōt. Jtē respublice que sunt in vsu populi romani vel aliaz ciuitatuz vel platee pōtes aqueductus ruui.ꝛ hmōi.nec em̄ in toto nec in parte hec p̄scribunt.ff.de vsuca.l.vsucapio. Jdis quat tuor cōditionib⁹ cōcurrentibus rem aliēnā p̄scriptā cum bona conscientia quis potest possidere ſm Jnno.Hostiē. ꝛ Jo.an.ꝛ quasi omnes. Naz iure humano distincte sunt possessiones ꝛ res appropriate.dist.viij.quo iure. Et ius sic disponit q̄ illud q̄ō p̄ius erat alienū efficiat suum iure p̄scriptionis. Si q̄s̄o habet super hoc cōscientiā scrupulosam ad cōsiliū sapientis deponere dz.q̄ si nō pōt deponere restituat.ꝛ nullo modo teneat ꝺ̄ p̄sciam q; edificat ad gehēnā.xxviij.q.j.§.ex his oib⁹. De p̄scriptione quoad cōsciam sic dicit Anto.debut.in.c.q; plerīq;. Prescriptio aut est mere odiosa q̄ scz solū est fundata ex negligentia nō petētis. vt in p̄scriptiōe.xxx.annoz ꝛ hmōi .ꝛ tū in prescribente deest bona fides.ꝛ sic talis tenetur restituere in foro cōscie. Aut p̄scriptio nō est mere odiosa.q; scz nō est fundata sup pura negligentia eius ꝺ̄ quē prescribitur. Jz sup terminis p̄scribētis ꝛ titulo ꝛ bona fide. Et tunc q; tales p̄scriptiones nō sunt inducte ꝺ̄ naturalē eq̄tatē .sed p pter bonū ꝛ equū publicū.sic taliter p̄scripta nō tenēt prescribens restituere ꝛ hoc tenent cōiter canoniste in.c. vigilāti.ēt de p̄scrip.Et in regula possessor.de re.iur.i.vj.Theologi tenēt ꝺ̄ iij⁹.ꝛ sic res ē in dubio. Satis eq̄ dici posset q̄ si acquirit rem titulo lucrativo consulēdū est ei q̄ restituat vbi nulla fecit expēsam.sed si titulo non lucrativo tūc si ꝺ̄ ignorantē ꝛ nō sagacem.cōsulatur vt restituat.si ꝺ̄ sagacē consulat vt nō restituat nisi resarcito precio ꝛ expensis melioratiōis.q; hoc dānū est passus ꝑpter negligētiaz eius cui⁹ erat res in nō recuperādo.hec ille.Ray.aūt dicit simplr tali cōsulēdū q̄ restituat. Ꝺ̄ si talis nollet acquiescere.nō audet illi dare securitatem q̄ sit in statu salutis nec audet precise diffinire illū esse in statu dānandoz propter iura que hoc concedūt.ꝛ sic seruatur vbiq;.Sed Jnno.Hostī.ꝛ Job.and.Her.Goff.Adonal.Vl.Guil. Berna.Jo.de rip.ꝛ Zau.simpliciter dicūt licite posse possidere taliter p̄scripta scz concurrentibus dictis circumstantijs ꝛ sic communiter tenetur. Quot autem modis inter rumpatur p̄scriptio naturaliter vel ciuiliter ꝛ quādo requiescit aut non currit.vide in sum . con.libro.ū.titu.iiij. q.cxxij.ꝛ se.ibi dicit q̄ ſm Ray.interrumpitur p̄scriptio duob⁹ modis scz ciuiliter ꝛ naturaliter. Et ciuiliter trib⁹ modis. Primo p libellū principi oblatum.ꝛ hoc valet in annualib⁹ actionib⁹ que per hoc ꝑpetuant. Et ſm glo. dūr annuales actiōes que vltra annū nō durāt. Secō interrūpit p̄scriptio q querelā iudici factā ꝛ secutā rei cōuentionē ꝛ hoc in oibus actionib⁹. Tertio p litis cōtestationem.ꝛ ꝺ̄ modus in oib⁹ actiōib⁹ valet. C.de p̄scrip.xxx.an. vel.vltra l.ſi.idē p oia est in⁹ſi litis cōtestatione. Pone exēplū.ex vt lit.nō ꝑte.q̄ñ.vltra mediū. Extra iudiciū etiā ciuiliter interrumpitur p̄scriptio.v.modis. Primo mō p solutionē vsurarū debite pecunie. Nā solutio vsurarū vt dicit glo .inter terrūpit p̄scriptionē sup debito ꝑ quoquot ānos creditor cesset a repetitione debiti. Interrūpitur secō per secundaz cautionē factam a debitore.C.de p̄scrip.xxx.an.l. cū notissimi. Tertio iterrūpitur p ꝑtestationē cū nō pōt ꝓcedere aliq̄ cā impeditus.ex de offi.ordi.c.pastoralis. ꝛ xvj.q.iij.§.pōt. Jsta ꝑtestatio ſm glo.pōt fieri cora ordinario in dice vel etiā coraz publicis ꝛ honestis psonis. Interrūpit quarto per denunciationē factā colono.i.p citationē factā de parēdo iuri cora iudice sup re quā possidet noīe alieno ex vt lit.nō ꝑte.q̄ñ. Quinto iterrūpit p synodalē ꝓclamationē vel cū sacerdos in synodo vel cōcilio puinciali vl̄ ge nerali ꝓclamat q̄ alius sacerdos tz rē ad suā eccleſiā ptinē tēnt ex de p̄scrip.sancto.ꝛ. Naturalr aūt interrumpitur p̄scriptio p occupationē aque ꝛ p violētā ejectionē vel etiaz si res sit furto sublata.ff.de vsuc.l.naturalr.cū Ray.cōcor. Ul.in oib⁹ ꝓdictis.ꝛ Jnno.in glo.sup.c.illud.e.ti. Item notādū q̄ in.vij.casib⁹ nō currit p̄scriptio nec etiā interrūpitur sed quiescit hz Ray. Primus est tpe plati male alienātis q̄diu viuit.ꝛ tenet eccl̄am.vt dicit glo.xvj.q.iij.ſi ſa cerdotes. Secūs est tpe vacationis eccl̄ie. Tertius est q̄diu plat⁹ est hereticus.ꝛ itelligēdū ſm glo.de plato eccl̄e cui⁹ res ab alio possidebaī.ex de p̄scrip.auditis. Quartus est tpe scismatis.ex de p̄scrip.cū vobis. Quintus est tpe excōmunicationis q̄ō itelligo ſm̄ō sit negligēs in absolutiōe. ex vt lit.nō ꝑte.q̄ñ. Cui⁹rō est: q; excōicatus nō pōt agere ad iterrūpēdū p̄scriptionē. Sextus est tpe etatis pupillaris. Septimus est in tpe quo q̄s legitima cā impedit⁹ nō pōt agere.ex de appel.ex rōne.de his Jnno.ex.eo.ti.supa c.ex transmissa.vbi etiam specificauit de tpe hostilitatis ꝛ captiuitatis. Item no.q̄ vt ꝺ̄ in glo.ꝛ.q.j.super.c. quia aliq̄s pōt ꝓpria auēte retinere q̄ de iure non pōtitit licet diu illud soluerit.vt.C.de agro.cēl.l.litib⁹. Ex⁹ em̄ nō inducit obligationē.extra de cēſi.peruenit.nec in talib⁹ currit p̄scriptio sine cā etiā ſi aliq̄d gratis longissimo tpe sit p stitū nō currit in ꝺ̄ p̄scriptio.xvj.q.iij.clerici. Sciēdum etiā est de tpe q̄n incipit currere p̄scriptio. Circa quod dic Ray.ꝛ Guil.q̄ nō incipit currere p̄scriptio in actiōe reali vel p̄sonali nisi ex quo q̄s pōt agere nō ipediente eū iure. Et dicit actio realis ſm Guil.q̄n q̄s rem suā p̄sequit apd quēcūq; detētorē vt est rei vendicatio. Actio p̄sonalis est p quā ꝺ̄ p̄sona agit ex aliquo ꝓtu vel q̄si: ex maleficio vel q̄si vt est actio ex emptis: actio tutele: actio de furto: actio ꝺ̄ electis ꝛ effusis. Et ex his sequītur q̄ filiofamilias nō currit p̄scriptio in rebus aduēticijs nisi ex quo liberatus est a patria ptāte: nec ꝺ̄ mulierē currit p̄scriptio in dote nisi matrimonio soluto vel marito ad iopiā vergēte. q; eni ex tūc pōt repetere dotē si nō repetit currit p̄scriptio ꝺ̄ cā. Jtez nec creditori currit p̄scriptio nisi extāte debiti cōditioe vt si p̄miſi creditori centū si nauis mea venerit de alemania non currit ꝺ̄ eū p̄scriptio nisi cū nauis venerit : nec currit p̄scriptio nisi aduenīente die solutionis. vnde si credidisti mihi centūvsq; ad decē annos. nō icipit currere p̄scriptio ꝺ̄ me nisi completis.x. annis. pbatur. C.de p̄scrip.xxx. an. l.cum notissimi. Cōcor. Ul. Item nota ſm Ray.q̄ ignorātia iuris nō facit aliquē bone fidei possessorem. ff.ꝺ̄ vsu. l. nunq̄. in glo.ꝛ ponit exemplū. puta si credo pupillū vel illū qui curatorē hz posse rem suam alienare sine auctoritate tutoris vel curatoris: a qua ab eo emo vel in donū recipio non possuz illud per tps statutū p̄scribere. Jdē. Ul. Jdem etiam si emo rē quā scio furatam putans mihi licere quātocūq; tpe nō p̄scribo. Si aūt q̄s dubitat an res sit sua ꝛ habet iustā causam dubitandi ſm Hosti. ꝛ Bernal̄ dū.ꝛ dz habere bonā fidem ꝛ vterur fructibus ꝛ p̄scribit. dz tamen ab alijs inquirere veritatē vt sic ad eum perueniat.ar.dis.xxxvij.§.ſi.

Res non sit vitiosa

Que non pōt p̄scribi,

Prescriptio quoad ꝓsciaz

Interrūpitur p̄scripto.

Septem modis ſi currit prescriptio.

Dūi incipit curre re p̄scriptio.

¶ De fraudulētia et quibusdā alijs.

Titulus.II.

De fraude in emptione Cap.XVI

¶ De fraudulētia p̄ modū ꝓdicationis. Cap. XVI.

Ē fraudulētia sequitur q̄ cōmittit in emptiōe ꝛ vēditione seu negociatiōe. Vñ ps.lxx.Qm̄ non cognoui negociationē itroibo i potētias dñi dne memorabo: iusticie tue solī. Sz cū dns dicat Lu.xix.p parabolā loquēs. Negociamini dū venio tradēs suis suis pecuniā qua possent negociari.ꝛ demū exigēs rōnē ab eis suū quē repit nō fuisse negociatū dure increpauit pecuniā ab eo abstulit ꝛ cō dēnauit.qūo ergo dauid asserit se abstinuisse a negociatio ne vt dño gratus esset ꝛ suū regnū intraret dicens. Qm̄ nō cognoui. Sciēdū igit̄ q̄ triplex est genus negociatiōis circa q̄ ps. docet nos recte habere sui exemplo.

¶ Prima est mundialis ꝛ scelesta:ꝛ ideo cauēda.qm̄ nō cognoui negociationem.

¶ Scā est spūalis ꝛ honesta:ꝛ iō exercēda.itroibo ꝛc.

¶ Tertia ē temporalis ꝛ modesta:ꝛ ideo permittēda.domine memorabo: ꝛc.

§.I. Ēt a secūda inchoādo

scz negociatione spūali. Parabolā ponit circa hoc saluator dicēs. Matth.xiij. Simile est regnū celoꝝ hōmini negociatori q̄rēti bonas margaritas. Regnū celoꝝ dīgnat ecclam militantē.ꝛ est sensus. Ꝺ̄ sit i ecclesia a quolibet fideli est sile ei q̄ narrat in parabola ista de negociatore. Negociator enī q̄rēs margaritas vna inuēta q̄ videt sibi p cioſior: vñvt ditior: fiat vēdit oia q̄ hz ꝛ emit eā. Negociator discurrit p diuersas regiōes pciū portat vt merces accipiat. Sic negociator: spūalis discurrit nō corpe sed mente p tres regiōes q̄ subsūt dīno dñi suivbi manifestat potētias suas. Pria est regio celestis in q̄ manifestat dei potentia ad remunerandū. Secūda est terrestris in qua declaratur dei potētia ad creandū ꝛ gubernādū. Tertia est in inferis vbi cōprobat potētia dei ad crucīādū. Per istas regiones psalmista ostēdit se discurrere dū ait. Introibo i potētias dñi.id est loca vbi manifestant sue potētie mēre intellectu ꝛ affectu. Misereres q̄ reperit i prima regiōe est gl̄a diuine i tuitionis. Visio em̄ est tota merces inq̄t Augu. Quāuis em̄ ibi sint mīte margarite iuxt illud q̄ō canit eccl̄ia. Portenitent margaritis q̄ suntvaria gaudia btōz. hec tū pcio sior. Vñ ps. Posuisti i capite ei⁹.i.i mēte seu in intellectu iusti ꝛ spūalis negociatoris coronā.mercedē q̄ finē nō hz sicut coronā de lapide pcioso.s.clare visionis dei. Emittur aūt hec(si emi pōt) gra q̄ vtiq; pecunia est ipsi⁹ dñi cōmēdata seruis suis ad negociādū spūaliter. Ut aūt possit habere istā pecuniā q̄ emat. vēdat oia q̄ possidet .oia.i.ꝛ substātia ꝛ corp⁹ꝛ aiam supponit gr̄e ad eā hīdā pseruādā.ꝛ augmētādā ꝛ ea mediāte recipit gl̄az q; gr̄am ꝛ gl̄az ꝺa bit dīns.ps. Vñ ꝛ parvulus baptizat⁹ etiā nulla hēat opa meritoz tū q; hz gr̄am decedēs recipit gl̄az. Hinc ꝛ Gze. Regnū celoꝝ tm̄ valet q̄tū hēs. Scz vt oia subijciant volūtati dei ꝛ gr̄e sue. Nil vilius cū emit⁹ nil charius cū possidet.

In scā regione scz huj⁹ mūdi sunt mīte magarite. Aldīta sunt gr̄a bonoꝝ. q; diuitie honoꝝ: es scia: hmōi: sed preciosioꝝ oib⁹ est sapietia. Vñ ꝺ̄ ea dicit sapiēs. Preciosior ē cūctis opib⁹ sapietia: ꝛ oia q̄ desideranī huic nō valēt cōparari. puer. iij. Nec ꝓparauit illi. sapietie. s. lapidē pciosū. sapientie. vij. Sapietia aūt voco vtutē infusa tm̄. ꝛ sic accipit cōiter i sacra scriptura. Ipsa ꝓprehēdit i se oēs vtutes morales: q̄b⁹ in vita nil est vtili⁹ hoib⁹ vt dic ibi. c. viij. Sapiēs. Pecunia q̄ emit⁹ ē labor: cohibēdi ꝛ moderandi suas passiones. Nā vt dic pbs virtus est scia circa difficilia. Et vgilius. in. vj. eneid. Sz reuocare gradū. s. ad vtutē superas q; euadere ad auras. hoc op⁹ hoc labor: est. Et in li.sa.ꝺ̄ Si q̄steris sapietia quasi effodies thesaurū inuenies. In effossione thesauri est labor: in abijciēdo terrā. i. terrena affectu despiciēdo. est.ꝛ desideriū thesauri magnū: est.ꝛ ꝑfundatio q̄ innuit humiliationē. In tertia regiōe. s. inferni merces que descēdēdo meditādo ad eā i vita pūi potest emi: est venia. i. remissio pene eterne inferni vel tpalis pur gatorij cui⁹q̄sq; est debitor: p petis suis. Non em̄ est hō sup terrā q̄ nō peccet .ait Salomon.iij.Reg.viij. Nulla p cioſio: margarita.ex illa regiōe inde.pōt trahi ꝛ vtilior: ista s. venia. Adulta em̄ inde meditādo pūt trahi :vt cognitio diuine iusticie. ꝑpassio ad illos ꝛ hmōi: sed hec vtilior. Pecunia aūt qua emit⁹ ista margarita pciosa est pnia. Et ens dicit Leo papa. Venia nō dar̄ nisi correcto. ꝺ̄ reg.iur.i.vj. ꝛ plenī⁹ declarat Aug. de pe.dist.j.inquiēs. Neminē putes de errore ad veritatē de quocūq; magno vl̄ puo vitioqd v tutē trāsire posse sine penitētia. Per penitētiā em̄ principaliter cordis ꝛ cōritionē verā tollit culpa: ꝛ de pena debita plus ꝛ minus ſm̄quātitatē dolotis. De ista igit̄ negociatiōe spūaliter intelligit q̄ dīns ꝑcepit dicēs. Negociamini. Et ad hāc exercēdaz dicit ps. se itraturū in potētias domini.i.in regiones sue potentie. suo exemplo nos ad idem prouocans.

Negocia tio spūa lis,

Negocia tio mūdana,

§.II. Reuertēdo ad primuz

genus negociationis. q. quā facit mundanus: q; plena est multis vitijs. ideo cauenda inquātū vitiosa: q̄ō ipse psalmista nos docet suo exēplo dicēs. Non cognoui negociationē ꝛ ꝺ̄ est ꝛ ctus ſm alia ꝺ̄ bibliē trāslationē. Jn loco cuius nostra translatio hz. Non cognoui litteraturā: ꝺ̄ est exercitiū iniquoꝝ. de quib⁹ ꝺ̄: Baruch.iij. Filij agar exquisierunt prudentia que de terra est negociatores ꝺ theman ꝛc. Et ideo hanc dīns iesus ꝑhibet dicens Jo.ij. Nolite facere domū patris mei domū negociatiōis. Domus patris ē nō solū eccl̄a materialis: sed multo magis spūalis. i. collectio fidelium: que tunc fit domus negociationis cū fideles intrēdunt negociatiōib⁹ iniquis. vñ Chryso. de hmōi dicit q̄ mercator: nunq̄ pōt deo placere. Septēpliciter autē negociatio est iniqua ꝛ cauēda large sumendo.

¶ Primo ratione finis cupidi.

¶ Secundo ratione persone clerici.

¶ Tertio ratione tēporis feriati.

¶ Quarto ratione consortij iniusti.

¶ Quinto ratione loci sacrati.

¶ Sexto ratione medij iniqui.

¶ Septimo ratione materie mali.

Quantū ad primū clarū est q̄ cui⁹ finis est malus ꝛ ipm opus necessario est malū. Si q̄ finis negociādi fit principaliter cupiditas q̄ est radix oīm malorū negociatio erit iniqua. Sz pro hmōi declaratione sciēdū ſm .b. Tho.ū.ij. q.lxxvij.ar.iiij.q̄ ad negociatores pertinet cōmutatiōib⁹ rez insistere. Jmportat enī negociatio in facto quādā cō mutationē. Est aūt duplex cōmutatio rez ſm pbm. i. politi. Una q̄dē quasi naturalis ꝛ necessaria per quaz videlz fit cōmutatio rei ad rem vel rez ꝛ denarioz ꝑter necessitatē vite. Et talis cōmutatio nō ꝓprie pertinet ad mercatores hz magis ad yconomos ꝛ politicos. i. hos qui hīnt ꝓuidere domib⁹ ꝛ familie sue aut ciuitati de reb⁹ necessarijs vite. Hec igit̄ cōmutatio ſm pbm de se est laudabilis: q; hz finē honestū: scz. s. deseruit necessitati vite hūane. posset tū in ea cōmitti diuersa pcā: hz illa sunt vitia hoim nō artis i se. Alia cōmutatio est denarioz ad denarios vt i cā biēdo vel denarioz ad merces vt in emptiōe ꝛ vēditione vel rez ad res: vt in ꝓmutatiōe q̄ dicunt baratti: nō ꝑter res necessarias vite. sed ordiata ad hūc finē. s. lucrū et ipsa cōmutatiōe cōsequendū: ꝛ hec ꝓprie ꝺ̄ negociatio. Et q; q̄tū est ꝺ̄ se deseruit cupiditati lucri q̄ terminū nescit: hz i i finitū tēdit. iō hz se ꝓsiderata hz quādā turpitudinē inquāsta, tū in sui rōne nō impoꝛtat aliquē finem honestum vel ne-

Proverb. 4.c.

Dupler cōmutatio.

Commutatio hec est hones

cessariū de sui rōne:lucrū tñ qđ inde querit̄ etsi nō ip̄or tet in sui rōne finē hon̄estū vel necessariū nihil tñ ip̄or tat in sui rōne vitiosus vel rōni ꝺ̄riū. Vñ ordinari pōt ad finē ali quē hon̄estuz ꝛ necessariū:ꝛ sic efficer̄ negociatio licita: puta si negociator lucrū qđ q̄rit moderatū tñ ordinat ad hūc finē.s.ad sustentationē sui ꝛ familie ꝛm.s.statum suuz decēt̄:aut etiā vt inde pauper̄ ꝑ subueniat:vel etiā cū ne gociationē intēdit ꝓpter publicā vtilitatē:ne.s.res necessa rie ad vitā ꝑ ꝺ̄fint ꝛ lucrū inde expetit nō q̄si finē:ꝫ q̄ si stipendiū laboris seruatis alijs debit̄ circūstātijs de qui bus dicēt:sic nō pōt cōdēnari.Sed si finē ponat vltimū in lucro intēdēs solū diuitias augere in⁹ finē:ſ ꝛ fibi referua rei statu ꝑmanet ꝺānationis. Et de hmōi negociatorib⁹ dicit.ꝺ.Tho.ec̄ itelligēdū:qđ ait Chry.sup matt.Quicūq; res ꝓparat vt integrā imutatāq; vēdēdo lucrē: ille ē q̄ de tēplo eijcit:vt hr̄ ꝺi.lxxxviij.qm̄. qđ verū ē qñ vltimū finē ꝓstituit in lucro.tūc eni est ec̄ ecclesiā:quoad meritū. Noli te ergo facer̄ ꝺo.pa.m.ꝺo.ne.Hic aūt large sumim⁹ nego ciationē ꝛ in se.hui⁹.§. Scꝺo negociatio est mala rōe ꝑsone:cū.ſ.aliq⁹ ꝑsonis ſpāl̄ aliquo iur̄ ꝓhibet qđ sit cū ctis clicis ꝛ multomagis religiosis.ē⁹ necle.vel mo.ꝑ to tū.vbi nō solū negociatio:sed ꝑ̄a negocia ibi ponunt̄ eis iterdicta.Dicit em̄ aug.Negociari aliq̄n licet aliq̄n nō:an teq̄ sis clericꝰ licet postq̄ effectus es,clericꝰ nō licz.ꝺi.lxxx viij.fornicari.Rō est ſm.ꝺ.tho.ij.ij.q.lxxvij.ar.iiij.q: clerici ab stinere ꝺebēt nō solū a malis:sed etiā ab his que ſm spēm mali qđ in negociatiōe ꝛtingit.ꝛ ꝺ triplr̄.Primo q: negociatio est ordinata ad lucrū cuius clerici ꝺebēt ee cō tēptores.Vñ Hiero.Negociatorē clericū ex inope diuitez tanq̄ quāꝺā pestē ꝺenita.ꝺi.lxxxviij.Scꝺo ꝓpter frequen tia negociator̄ vitia:q: difficulter exuit negociator a pec tat̄ labioz⁹:vt ꝺi.Ecci.xxvij.Et Leo pa.Difficile est inter vendētis emētisq; cōmercia nō interueni re pctm̄.ꝺe pe.ꝺi. v.q̄litas.Sed clericis multū ꝺz se cauere a pctis iurta il lud.Ambulās in via inaculata. Tertio q: negociatio ni mis iplicat mētē curis secularib⁹ ꝑ ꝓñs a ſpūalib⁹ retra hit.Vñ apl̄s.ij.ad Ti.ij. Nemo militās ꝺo ipli.se nego.se cu.Ad idē ꝺi.lxxviij.ꝓñs.Hūt em̄ frequēter vacare ꝺiuis. licz ti clericis vti ꝑma cōmutationis spē que ordinat̄ ad necessitatē vite emendo vel vēdēdo.Et si emendo ad sui vsum victualia vel libros ꝛ hmōi.postea nō indigēdo his vel alia gerendo empta charius vendant clericꝰ:tūc plꝰ valent ꝙ ꝑius nō peccant clerici vel,laici. Silr̄ licet eis eandē materiā emere ꝛ inde artificialia facere:honesta tñ que cōgruāt statui suo:licut emere ferrū rude:ꝛ ide facere ligones ꝛ vēdere ꝛ alia honesta exercitia non tñ ex hoc ꝺi mittēdo officia eccl̄ie.ar.xx.clericus.i.cum.c.se. Nolite q̄ q̄ clerici vl̄ religiosi estis negociatiōib⁹ vacādo fa.ꝺo. pa. m.ꝺo.nego. Tertio negociatio est mala rōne tpis festi ui quilibet em̄ ꝺz talib⁹ ꝺiebus abstinere ab operibus ser uilibus.iurta illud Exo.xx.Omne opus seruile non faci etis in eo.ſz negociarī cōputatur iter opa seruilia nisi emē ꝺo q̄ sūt necessaria victui quotidiāo: ꝛ ꝺe ſ hr̄ diffusius.j. Per hmōi em̄ negociationē nō solū violantur festa ſz fre quēter omittunt̄ ꝺiuina officia q̄bus vacādū est ꝺieb⁹ festi uis.ꝺe pse.ꝺi.iij.ꝺz.In illa sancta ꝺie festiua:nil aliud agē ꝺū nisi ꝺeo vacādū.Dicit tñ Pe.ꝺe pal̄.in.iiij. In nūdinis negociādo auditis ꝺiuinis nō quidē cā auaricie.i.congre gandi ad superfluitatē:sed aliquo fine honesto:ſz ad sui ꝺēdū ex lucro necessitati sue ꝛ familie vel ꝺandū pauperi bus vel puidendū bono cōitatis ꝺe rebus necessarijs ꝛ si milia pñt tales excusari:exquoplati eccl̄esiaz sciūt ꝛ tole rant.Secus si sunt ꝓhibite ꝑ aliquā excōicatiōnē ꝛ hmōi cōuenientius tñ puideret ꝑ penas pecuniarias a rectoribꝰ q̄ magis timent si exigant. Quarto negociatio est mala rōne loci:cū.ſ.exerceat negociatio in eccl̄a.ſſit em̄ ex ꝺ ma gna irreuerentia loco sacro:ꝛ ꝑ ꝓñs deo cui⁹ est ꝺomus. Vñ ꝛ ꝺñs vēdentes ꝛ emētes in tēplo eiecit ꝺicens. Noli te facere ꝺomū patris ꝛc,sed ꝺignius ꝛ sacrati? est in tpe gratie tēplū eccl̄e ꝙ templū salomonis. Ꝺe eniz offerebā tur aialia ꝛ sanguis hircoz ꝛ vitulorū.Hoc aūt offert̄ cor pus ꝛ sanguis xp̄i ver̄.Et cū plura pctā ꝑpetrent̄ in empti one ꝛ vēditiōe grauiora etiā fiūt rōe loci sacri :sicut ꝛ alia ibi ꝑpetrata.Impedit̄ etiā ꝺeuotio oratiū ꝓpter tumultū qui solet ꝛtingere in hmōi. Sed q̄ ꝺe vendēribus ibi cā ꝺelas.ꝺicēdū videt̄ ꝙ clericīvel religiosi qui hoc faciūt ꝑn cipal̄ ad satisfaciendū ꝺeuotioni fidelium qui solēt eas accēdere in ꝺonoꝛ ꝺei excusari ꝑnt.Si aūt ad cupiditas tem ꝛ lucrū principaliter non videntur excusari posse a vi cio eis ꝓhibito negociatiōis:ꝛ ꝑcipue in tali loco sicut nec sacerdotes veteris testamēti in his quevēdēbant in tēplo Et in his quattuor casibus ꝺictis ꝙuis cōsulēdū sit ꝙ lu cra facta in hmōi pauperib⁹ erogentur.nō tñ videtur hoc esse de necessitate salutis.Et ratio est:q: datio ꝛ acceptio pecunie in hmōi ꝺe se non est ꝓhibita:sed actus negociandi dī nō simpliciter:sed in tali loco tempoꝛe ꝛ ꝑsona vel fine ſz aliqui contrariū ꝺicant.nō tamē inueni aliquod ius vl̄ doctoꝛem solēne hoc expresse ꝺicentē.ſ.ꝙ de necessitate sit pauperibus ꝺandum illud lucrū. Quod aūt ꝑdicet̄ hoc pauperibus ꝺandū cautū est absq; alia ꝺeclaratione esse ſ.de necessitate vel consiliū honestate. Nec em̄ oportet om nem veritatem aperire in ꝓdicatione ꝓpter periculuz abutentiū sententijs veritatis qui ꝓni sunt ad conscientiā ꝺilatandam quinimo ꝛ i iterrogationib⁹ ꝺecet aliquādo super hoc prudenter eludere.ar.ꝺi.xliij.in mādatis.Sem per enim tutior via cōsulenda:sed nō imperanda.ar.xxvj. q.vij.allīgāt. Quinto negociatio redditur illicita rōne mali ꝑsonis:puta si mercatores inter se cōueniant ꝛ pactū faciant q̄ oēs vendant tali ꝓrecio tales merces: vel vn⁹ so lus vendat ꝛ nō alij certā rez spēm.tales si pactū faciāt q̄ vendāt certo ꝑcio cōpetenti ꝛ nō plus:sed etiā minus sūt liberi. Justū est immo cōsulit ꝺ Hosti.q̄ ad hoc ꝙ mercato res sua officia exerceant bona fide ꝺe licentia sui epi sciāt q̄tū possunt lucrari in mensura bladi ꝛ vini ꝛ hmōi vl̄ q̄ tū possunt ꝑ libra vltra id qđ emerunt vendere in recōpē satione laboris industrie ꝛ expensaruz ꝛ ſm ꝓreciū taratū ab eo vendant sine mēdacijs ꝛ turi erūt a pctō negociatio nis.ēt ꝺe emp.ꝛ vē.c.j.Bonū ꝛ equū ꝓsiluit:ſz q: consiliuz est nō obligat cū cōsuetudo vbiq; q̄si fit in ꝺiu: vbi tñ si ue per epm siue qđ melius ficret ꝓuideret ꝑ rectores ciui tatis.ſ.q̄ tarato ꝑcio ab eis venderent victualia ꝛ alia q̄ sunt ad vsum necessaria nō possent mercatores seu vendē tes ꝓrecium augere absq; pctō:sed si pactū faciunt mercas tores insiſ q̄ certo ꝑcio vendant merces suas ꝛ nō minus nō tñ ꝙ hoc intēderes se cōseruare indēnes cū iustū ꝓreciū ponūt mercib⁹ ſm valoꝛē illi⁹ tpis:ſz lucra imoderata que rere ex nimietate ꝑcij pessime faciūt. Et ꝺicunt̄ hi mono polite a monos qđ est vnus:ꝛ polite qđ est venditor: vel polis qđ est cuitas quasi vnus solus vendēs in ciuitate: ꝛ tale pactum monopolitarū est illicitū ꝛ a iure ꝓhibitū ſm Hosti.C.de mono.l.j.ꝛ cauet̄ in ꝺicta.l.q̄ exercens ta le officium ꝓpriis bonis expoliatus exilio ꝑpetuo ꝺāne tur.Si quis etiā ꝺocietarē facit cū eo qđ nouit eē male cō sciētie.ꝛ ꝑ fas ꝛ nefas negociari:ſz ipse ab illicitis cōmer tijs caueat ꝛ sociū admoneat ab illicitis abstinere non ex cusat̄ nisi ꝓhibeat inquātū pōt:ꝛ ꝺocietatē eī eo soluat si pōt vel ꝓtestet̄ si nō pōt ꝺe illicitis lucris participare non velle nec illū in ipsis se itromittere.ar.ꝺif.lxxxiij.erro.Et sup ꝺ debet inquirere ne laboꝛet crassa ignorātia q̄ nō ex cusat. Sexto est illicita rōne medij.i.cū mediantib⁹ piu rijs ꝛ mēdacijs ꝛ ꝺuplicitatib⁹ negociat̄.vñ Lassi. Illi ne gociatores abominabiles sūt coꝛa ꝺeo qui iusticiā ꝺei mi nime cōsiderantes ꝑ inoderatū pecunie ambitū polluun tur merces suas plꝰ piurijs onerando ꝙ ꝑcijs.ꝺif.lxxxviij. q̄ ꝺ est aliud.Et ꝺe piurijs q̄ꝺe nō est ꝺubiū q̄ q̄ vtunt̄ eis etiā vnico piurio scienter.ſ.faltū iurādo q̄ peccāt mortal̄ ſm Ray.ꝛ.ꝺ.tho.ij.ij.q.c.ar.iiij.q: expresse ꝺ ꝓceptū ꝺei fa ciūt notabilē irreuerētiā cōmittēdo. De mēdacijs aūt ꝺic

Ray.q:si hoc faciunt vt ꝺecipiāt etiā mortal̄ peccāt ꝛ te nent̄ ad restōnē eius in quo ꝺeceperant.Et glo.ꝺicit ibi q: nō ꝺistinguit:vtrū in modico vel in magno ꝺecipiāt. Ere ꝺo Ray.loq̄ de mēdacio ex q̄ qs intēdit nocere seu ꝺecipe in multo si posset sicut in modico cū ꝺicit eē mortale. Naz si in modico tm̄ itēdat ꝺecipe nō est rō q̄re ꝺebeat eē mor tale.Et qđ ꝺicit glo.videt̄ referēdū ad fem̄ nō ad itentio nē qđ ex mō loquēdi ꝑ.B est cū eī intēdat ꝺecipe in mul to:actu tñ nō ꝺecipit nisi i modico q: nō pōt.vl̄ etiā pōt re ferri ad actū restōnis,q: ita in modico ꝺecipiēs tenet̄ ad il lud modicū sic ad multū q̄ in multo ꝺecipit.Sz si qs mē ꝺacio vtit in emēdo ꝛ vēdēdo vt cōseruet se iden̄ puta vt vēdat iusto ꝑcio rē suā.ꝺicit cōstitisse sibi plusq̄ cōstitit ꝛ hmōi.peccat talis venial̄ ſm Ray.sed Hosti.ꝺicit ꝙ si ꝺ facit assidue ꝛ ex ꝙsuetudie mortal̄ vl̄ peccare.Arguit a ſi mili de ebrietate quā ꝺicit Aug.eē mortale si sit assiduavt pz.ꝺi.xxv.§.al's.Hoc tñ nō credo vez.q: veniale de se quā tūcūq; cōtinuet ꝛ multiplicet̄ nunq̄ fit mortale ꝑ tho.ſi. ij.q.cl.art.ij.Et de hoc.ſ.in.j.ꝑte titu.vj.Sed bñ ꝺisponit ad mortale.Nec est silr̄ de ebrietate vñ ꝺictū illud aug.ex ponit.ꝺ.tho.ij.ij.q.e.Est igit̄ illd mēdaciū veniale nisi ad ꝺar cōtēpt⁹.Et idē ꝺiccūt̄ de ꝺuplicitatib⁹ q̄ ibi sūt ꝛ frau ꝺib⁹ ſz ꝙ sit mortale vbi itēdit notabilis ꝺeceptio ꝑsimi, al's veniale.de hoc pleni⁹.j. Septimo rōne materie mali Quedā em̄ negocia sunt q̄ de se sunt mala de sui natura. vt vsura symonia ꝛ hmōi.vñ Ambr.Reperiunt̄ ꝙ plurimi negociatiōe muneris mercari velle gr̄am spūsancti.j.q.j. reperiuntur.ꝛ hoꝛū negociatio.i.exercitatio oībus ꝓhibet clericis ꝛ laicis ſm Ray.Quedā alia sunt que nō sunt ꝺe sui natura mala.tñ eis vtunt̄ hoies vt in ꝑlib⁹ ad malū.vt facere tarillos ꝛ cartas:laibos fucos ꝛ hmōi.ꝛ ornamen ta supflua vestiū.Et ab hoꝛ emptiōe ꝛ vēditione ꝛ factio ne ꝺz quilibz abstinere ꝛ ꝙmaxime ab his q̄ sine pctō mor tali fieri nō pñt.feu quoꝛ vsus cōiter est ad mortale pctm̄ Et sic itelligēdū qđ ꝺicit Jnno.in.c.ffes.ꝺe pe.ꝺi.v. valet ſfalsa ꝙnia est cū penites ab offō.i.actu negociali non re cedit qđ sine pctis agi nō pōt.Et qđ ait Gze.i homel.ſcs negocia q̄ ad pctm̄ iplicāt necesse est vt ad hec post cōuer sionē animus nō recurrat.ꝺe pe.ꝺi.v.negociū. Loquūtur eni ꝺe mortalib⁹ pctis.nā si ꝺe quibuscūq; etiāvenialibus itelligat null⁹ posset etiā licita negocia exercere.De hmōi aut̄ artib⁹ quaꝛ artificia sunt frequenter ad pctā ꝺicet̄.i.i se.ca.Quedā alia sūt ꝺubiavt emere ꝑlātias solutas cōi tati ab alijs seu ꝺeārios mōtis.ꝛ ipe:lettā vendere:ꝛ loca tanuēb.q̄ qđā ꝺicūt licita qđā illicita ꝛ vsuraria ꝛ ab hmōi abstinēdū:q: in ꝺubijs tutioꝛ via est eligēda.ēt ꝺe spō.iu uenis.ꝛ ꝺe hac materia lati⁹.ſ.c.ri.c.viij.ſ.c.xj. Jbi ponūꝫ tur rōnes advtrāq; partē.ꝛ ideo nō ꝺe facili cōdēnandū.ꝛ sic qđ tutius est consulendū vt ꝺictū est.

§.III. Quantū ad tertium

principale ſcs ꝺe negociatione tpali modesta. Sciendu ꝙ tunc negociatio est licita qñ cā exercēt ꝑ iusticiā quaz exigit ꝺe ab hoibus nō ſm iusticiaz hoiū:ꝛ ꝺ est qđ ait pl̄s .Ademo:aꝺo: iu.tu.ſo.ſcs negociādo ꝛ alia opa faci endo .Justicia hoim solū sibi cauet a magnis excessibus deceptiōis puta vltra ꝺimidiā iusti ꝓcij irritās rales ꝛc., ēt ꝺe emp.ꝛ ven.cū ꝺicti.Sz iusticia ꝺei nō ꝙmittit etiā aliquā paruā deceptionē sciēter factā.Qui aūt sequūtur iusticiā hoim ñ memoranꝫ iusticie ꝺi.ꝺ ꝺicē pl̄s. Ademo raboꝛ iu.tue so.Illi aūt sūt negociatores q̄ ꝺe tēplo eccl̄ie militātis q̄ qđ meritū eijciūtur ꝛ ꝺe tēplo triūpl̄antis eccl̄ie q̄ad cōsortiū. Vñ Lassi.sup ꝺicto.ỽ.pl̄s. Illi ꝺomināb⁹ facti sunt.ſ.q̄ iusticiā ꝺei vminime cōsiꝺerāt ꝛ ꝙminimū pe cūie ābitū merces suas polluūt.Sic aūt seruaꝫ iusticia ꝺi i.iusticia ſm ꝺei cū in negociādo ꝺaꝫ iustū,ꝓciū nō excessi uum ꝛ res integra ꝺebita nō sophisticata.aut cū est ꝙmu tatio cē. Jta cōmia negociātes large sumpto vocabulo ꝙ emētib⁹ ꝛ vendētibus. Tripl̄r aūt faciūt̄ ꝛ iusticiam ꝺei

¶ Primo ex iniqua appreciatione.
¶ Secundo ex varia sophisticatione.
¶ Tertio ex illicita permutatione.

Quātū ad ꝓmū sciēdū ſm.ꝺe.Tho.ſi.ij.q. lxxvij.ar.j. q̄ emptio ꝛ vēditio videnť introducta ꝑ cōi vtilitate vtriuſ q̄:ꝺum.ſ.vn⁹ indiget re alteri⁹ ꝛ ecōuerso sicut ꝑ ꝑm ꝑ mo politi.ꝑs.Qꝺ aūt ꝑ cōi vtilitate introductū est nō ꝺz magis ex vni⁹ q̄ alteri⁹:ꝛ io ꝺz iter eos ſm eq̄litatē ꝺctus institui.Quātitas aūt rez que in vsum hoim veniunt mē surat̄ ſm ꝓcū datū ad qđ est iuctū numisma:vt ꝺ.j.Ethi. ꝛ io si ꝓcū excedat quātitatē valoris rei vel ecōuerso res excedat ꝓcū tollitur iusticie eq̄litas.hec Tho. ꝛ cōmittit ꝓsequēter iniq̄tas. Jniquitas em̄ ꝺz q̄si ineq̄tas.i.eq̄litas sed qui ꝺiligit iniquitatē odit aiam suā. Sc̄ꝺm aliā trāsla tionē inq̄t ꝑsal.x.pl̄s.ꝛ loquif ꝺe aia ꝺei que est voluntas ei⁹. Vñ.ꝛ.ꝛ.q.ij.§.hoc ius.ꝺ: q̄ si in vēditiōe rei ecclesiasti ce plus offerat ꝙ res valeat eccl̄a recipe nō ꝺz:ſz tm̄ iustū ꝓcū. Et rō est ſm Archi.in.ꝺ.§.q: eccl̄a nō tūcūq; ꝺotāt ꝛ ꝺotib⁹ suis.eē ꝺe ꝺona.ꝑ tuas. Sic igit̄ res nō ꝑnt licite vē ꝺi,plusq̄ valeāt:nec minus emi pensato earū valoꝛe in re ſpectu ad vsum nostrum ꝛ probabile iudiciū humane esti mationis mensurantis valoꝛem rei infra limites latitudi nis competentis. Et ꝓ maioꝛi ꝺeclaratione huius ma terie tria videnda sunt.

¶ Primo vnde accipiendus sit ꝺebitus valoꝛ rei.
¶ Secundo que sit latitudo cōperēs valoris rei.
¶ Tertio q̄ ꝺicendū quādo sit excessius valoris rei.

Et ꝑ ꝺeclarationē ꝑmi opa tria cōsiderāre ꝺiligēter:ꝛ ꝑmū est ꝙ ſm Sco.in.iiij.ꝺi.xv.duplex est valoꝛ rei.Pri mus est valoꝛ naturalis.Scꝺs valoꝛ vsualis. Valoꝛ natu ralis rei ē ſm ꝺominū nature a ꝺeo i re creata: ꝛ ꝺ modo mus vel pulex vl̄ formica pl̄ valēt ꝙ panis:q: illa hñt vi tā:animā seu vīſū:ꝛ nō panis vel eriā margarita. Scꝺs va loꝛ ꝺ: vsualis ſm ꝙ assumīt in respectu ad vsum nr̄m:ꝛ ꝺ mō q̄to aliq̄ sunt vſib⁹ nostris vtilioꝛa.tāto pl̄ valēt:ꝛ ſm hoc panis plus valet ꝙ mus.Quia igit̄ actus emendi ꝛ vēdēdi ad vsus hūane vite merito ordinat̄ io rez que sunt ad vsuz hūmane vite venaliū valoꝛ sumēdus est scꝺo mō nō ꝓmo. Scꝺm cōsiderādū circa valoꝛē rei est ꝙ ipse va loꝛ rez scꝺo mō acceptus.i.ſm ꝙ sunt ad vsū nostrū in re venali tripl̄r pensat̄. Ꝓcio ex eius virtuositate. Secū ꝺo ex ei⁹ raritate. Tertio ex ei⁹ cōplacibilitate. Et vir tuositas q̄ꝺē rei attendit̄ ſm ꝙ res ex suis realib⁹ vtutib⁹ ꝛ ꝓpietatib⁹ est nostris vtilitatib⁹ virtuosioꝛ ꝛ efficatioꝛ ꝛ hoc mō bonus panis triticeus,plus valet ad vsuz nr̄m ꝙ ꝺordeaceus:ꝛ fortis equ⁹ ad vecturā plus valet ꝙ asinus.

Scꝺo pensatur rei venalis valoꝛ ex ei⁹ raritate.i.ſm ꝙ res ex sue iuentiōis raritate ꝛ difficultate magis necessa rie sunt ꝓ ꝓto vz ex eaꝛ penuria unaꝛē ipsaꝛ indigen tiam ꝛ minoꝛē facultatē habendi ꝛ vtendi habemus. Vñ Hiero.Omne rarū carū.ꝺi.xciij.leginus.Et ſm hoc bla ꝺū plus valet tēpoꝛe famis ꝛ caristie ꝙ tēpoꝛe quo mul tū abūdat apud oēs.Sic quattuoꝛ elemēta ignis aer aq̄ ꝛ terra:vilioꝛis ꝓrecij apud hoies estimāt̄ur ꝛ ꝺ eoꝛum copiā ꝙ balsamū vel aurum:quis illa ꝺe se sint magis ne cessaria q̄ vtilia vite nostre. Tertio pēsat̄ in re venali ei⁹ complacibilitatē:id est ſm ꝙ magis vel min⁹ bene placet voluntati nostre habere talem rem ꝛ vti ea. Vti enim ꝑ ut hic sumitur est rem in facultate voluntatis assimereꝛ habere .ꝛ ideo nō modica pars valoris venalium rerū ex beneplacito voluntatis pensatur siue plus siue minus cō placentie in vsu huius rei vel illius ſm ꝙ vnus equ⁹ ē gra tioꝛ vni ꝛ alter alteri:ꝛ vnū ornamētū vni:ꝛ aliud alteri ꝛ hoc mō vnus rem alteri vilioꝛē multū appreciat̄ ꝛ sibi re putat preciosam ꝛ charam ꝛ ecōuerso. Tertiū cōsiderā ꝺum circa valoꝛem rerum est ꝙ valoꝛ rez venaliū vix aut nunq̄ potest a nobis ꝺeterminari nisi ꝑ cōiecturalem ꝛ ꝑbabilem opinionē:ꝛ hoc nō punctualiter sub indiuisibi li rōne aut mēsura in plus ꝛ minus:sed sub aliqua latitu

Decyttio sa,

Clericus non negocietur,

Jn nundinis negociari die festo.

Uenden tes candelas in ecclesia.

Nota cōfessor,

facere fa cillos car tas ꝛc,

negocia toref non faciāt pa cta.

Nota ꝺđi cator.

Monopolite di cuntur.

negocia ri cus mē dacijs.

Ucditio est introꝺucta.

Duplex valoꝛ rerum.

Valoꝛ rerū estimatur tripl̄r

Valoꝛ rerū estimatur cōiec turaliter,

dine competenti respectu temporꝫ locorꝫ ⁊ psonarū. circa quā latitudinē diuersi hoies in estimando differre probātur.⁊ hoc etiam dicit tho.vbi.ſ.q⁹ valor rerū nō consistit i puncto:indiuisibili. vñ aliquātulū plus aliquātulū min⁹ emere vel vendere nō tollit equalitatē vel iusticiaz dūmodo nō fiat excessus notabilis cōtra ꝛsciam. Quantū ad secūdū ſz quę sit cōpetens latitudo valoris rei infra cuiꝰ limites possit pr̄cium extēdi. Dicēdū q⁹ tripliciter hoc intelligi potest. ex iure. ex cōsuetudine et discretione. Et primo ex iure q: ſi p̄cū quo vēdit res excedat medietatez iusti p̄cij seu p̄cū quo emit deficiat a medietate iusti pr̄cij. puta valet res.x.florē.put cōiter estimat⁹ ⁊ tñ vendit⁹ petit ⁊ recipit.xvj. vel cū valet.x.empt⁹ emit p⁹.iiij. cuz dimidio.tūc sm iura ꝛctus est nullus.extra de emp. ⁊ ven. cum dilecti.per iudicē irritādū vel facere supplere defectū cōmissum. verū etiā si esset mino: excessus q⁹ medietas iusti pr̄cij sisit.notabilis vtiq; sm tho.ii.ij.q.lxxvij.⁊ Sco. in.iiij.di.xv.est ibi iniusticia ⁊ per cōsequēs peccatū mortale ⁊ restitutio faciēda ꝗtū ad eū per quez fit deceptio aduertent in pr̄cio multū excessiuo vel defectiuo. Sed si fiat deceptio ignoāter.q: ſcz empt⁹ vl̄ vendit⁹ estimat tantū valere tunc nō est ibi mortale ex quo ipse decipitur per errorem. Sed tñ cū perpendit vel sibi ostendit tenet ad satisfactionem alīs tunc peccaret mortaliter si non vellet satisfacere. Nō totū intellige qñ defraudatur iusto p̄cio empt⁹ vel vendit⁹ ex errore seu ignorantia. Nam si sciens ⁊ aduertēs quātitatē excessus vel defectus libere cōsensit in tale pr̄cium ⁊ cōtractū in nullo tenetur alter cū eo contrahens cū sciat illū aduertere de excessu vel defectu pr̄cij. Et rō est q: scienti ⁊ consentienti nō fit iniuria ne q⁹ dolus vt de reg.iur.li.vj. Sicut enī pōt rē suā absq; omni pr̄cio dare ⁊ donare. ita etiā pōt pr̄o cuiuslibet quinta pre.⁊ alteri p iusto pr̄cio tñ. Nec in hoc fit iniusticia ex parte alterī? nisi cogeretur vendit⁹ ad vēdēdū aliq̄ magna necessitate ad hoc inducente cū nō pōt aliter sibi puidere.vellet tñ iustū pr̄cū.sed inuenire non pōt. vel etiā magna leuitate ad hoc mouēte vt pdigus ⁊ leuis tūc enim secus dicendū. Sc̄do ipsa latitudo pr̄cij pōt diuersimode crescere ex cōsuetudine. Nā vt dicit Sco.in.iiij. vbi ſcz q⁹ experientia satis p⁹ q⁹ cōsuetudiarie relinquit ipsis pmutantibꝰ vt pēsata mutua necessitate reputēt se mutuo dare eq̄ualēs.⁊ hicinde accipe.Durū q⁹ppeviderē inter hoies ꝛctus esse in quib⁹ ꝛdentes nō intēdāt aliquid de rigore iudicialī q̄ est vt tñ res emaī vel vendaī ꝗtū valet sibi mutuo relaxare vt sic cōm ꝛctū comitet aliqua datio vera. Et hic modus cōmutantiū fundaī q̄si super lege nature dicente. ſac alteri q⁹ tibi vis fieri. Satis ḡ est pbabile q⁹ qñ ꝛdentes mutuo sunt cōtēti mutuo sibi remittere velint si aliq̄ mō.dū tñ nō enormi deficiunt a pfecta iusticia. Tertio i notescit latitudo pr̄cij rez ex discretiōe. Dicta enim discretio q⁹ cū res i se valēs.x.tñ habēti est chara ⁊ vtilis.vt.xij. si volo eā habere dem sibi nō tñ.x.sed ꝗtū sibi valet.ex q̄ ipse retinere volebat q:vtilis.vt.xij. Unde ⁊ be.Tho.ij.ij. q.lxxvij.dicit q⁹ vendere rē plusq; valeat est iniustū nisi in detrimētū cederet venditoris vendere scz quātū valet: puta quia sibi multū est vtilis illa res vel necessaria. tūc enī vendere poterit plusq; res in se valeat quantū.ſ. valet ipsi vēditori. Sed q̄uis emptor multū iuuetur ex re quā vult emere si venditor inde nō dānificatur ex carentia ipsi⁹ rei nō ppterea pōt plus vēdere rem q⁹ valeat in se. quiavtilitas q̄ superuenit emptori nō ē ex ꝺditiōe vēdētis nec ex cōditione rei in se.ſz ex cōditiōe emētis. vñ nō dz vendere illi qđ nō est suū. Idē Sco.i.iiij. Si tñ sua liberalitate emptor vult aliquid plus dare q⁹ valeat res q: inde multuz iuuaī.pōt recipi.ar.j.q.ij. sicut ep̄m. Quantū ad tertiuz p̄me partis ſcz qñ fit excessus in pr̄cio q̄d iuris. Ad hoc dicēdū q⁹ tripliciter pōt fieri excessus in pr̄cio rerū venalium vel defectus. Primo quidē vltra dimidiū iusti pr̄cij. ⁊ sic ꝛctum pōt rescindere deceptus vel restaurationē dāni sui petere vt dictū est. Nec obstat si dicatur q⁹ unusquisq; in re sua est moderator ⁊ iudex sm iura. q̄ rei mee possum ipo nere pr̄cū qđ volo:nec aliq̄s pōt me cogere ad pretia patū pr̄cū:sicut nec etiā ad vendendū:sicut etiā empt⁹ non cogitur ad emendū nisi pr̄cio sibi bñplacito. Sicut igit̄ ꝛct⁹ emptionis ⁊ vēditōis est mere volūtarius.sic etiā taxatio pr̄cij venaliū rez dz esse voluntaria sm voluntatē vēdentis ⁊ ementis.iuxta illud puerbiū legale.Res tm̄ valet q̄tū vendi pōt.Ad illud ent̄ rñdeo.Quāuis quis nō cogat ad vendendū rem suā:tñ in actu ꝛctu vendendi si vendere vult formā iuris ⁊ regulā iusticie seruare dz ⁊ equitatis. Et ideo in actu vendēdi nō licet sibi rei sue statuere imustū pr̄cū ⁊ accipere:q: tunc nō ponit rei vt simplr̄ sue pr̄cium sed vt in alteruz cōmutande. Hmōi aūt ipositio cōmutatiue includit acceptionez pr̄cij pualentis.Accipere aūt pualens pr̄cū est iniustū ⁊ ꝺ equitatē. Insuper ꝛz hoc sit notabile quātus nō posset q⁹ cogi ab initio rē suā vendere vel alienare vt pz.C.de ꝺhē.emp.l.dudū.si tñ exposuerit venalē ⁊ pr̄cū offeratur si p iusto pr̄cio vēdere nō vult cogi pōt per iudicem q⁹ iusto pr̄cio vendat.ff.de offi.pref.l.j. Et cum dicit res.tm̄ valet quatū vēdi pōt.intelligit de iure nō de fcto ꝛz estimationē cōem sm Anto.de but. Sc̄do excessus est in ꝛctu hmōi qñ vtiq; notabilis est nō tñ pertingens ad mediatem iusti pr̄cij. Et tunc aliqui dicūt licitum esse nec ad restōnē teneri:q: iura hoc pmittunt:vt in dicto.c. cuz dilecti.de emp.⁊ ven. Quā opinionem sequi videtur Durā. o.di.m.in sum.sua. Sed hanc opi.tanq̄ erroneam ⁊ periculosam saluti animarū reprobant.b.Tho.ij.ij.q.lxxvij.⁊ Sco.in.iiij.di.xv.dicentes q⁹ talis scienter decipiens iniusticiam facit ⁊ per cōsequēs mortaliter peccat⁊ tenetur ad restōnem eius in quo decepit. Si aūt ignoāter ⁊ ex errore.ſ.estimās tm̄ illam valere ⁊ hmōi tunc nō peccat:sed cū aduertit errorē tenet ad satisfactionē damni leso seu decepto. alīs tūc peccaret si nō disponeret se ad emendam. Ad rōnē ab illis inductā de lege.Rndet.bea.Tho.vbi.ſ. q⁹ ler̄ datur ppō in quo sunt multi deficientes a virtute vñ solū. phibet ea mala que pñt destruere humanū cōuictuz pacificū ea puniēdo:vt furta:adulteria:notabiles deceptiones in ꝛctibus: vt deceptio vltra dimidium iusti: ⁊ hoc cū punire pōt absq; maiori scandalo.alīs etiaz illa tolerat vt.j.q.vij.quotiens.xviij.q.iij.c.ipsa pietas.di.l.vt cōstitue ret. Alia aūt pmittit nō q: licita:sed inquātum non punit ea:⁊ hoc ne puniendo sequerenī maiora mala. Sed leꝛdiuina q̄ dat̄ oibus nil dimittit impunitū in hac vita vel aliquid q⁹ sit virtuti ꝛiū. Ūñ sm diuinā legē illicitū reputatur si in ꝛctibus equalitas nō seruaret̄ q⁹ fit plus vēdendo re ꝗ valuerit:vl̄ minus emēdo cū sit pr̄cipue notabilis excessus.in ꝺ cū.b.Tho.cōcor. Jo.de lig.⁊ Jo.cal. ⁊ plures alij canoniste dicētes illā decretalē habere locuz iure fori: nō iure poli.⁊ hoc ad vitādū mꝛta litigia que de leui possent quotidie fieri. Tertiꝰ excessus est qñ in hmōi ꝛctib⁹ pauz fit dānificatio:vt q: paulo plus vēditur res vel paulo minus emīt iusto pr̄cio.⁊ tūc q̄uis quidā dicant indistincte nō cōmitti pcm̄ nec teneri ad restitutionē eo ꝗ pr̄cia rez nō cōsistant in puncto indiuisibili:sed habeāt quandā latitudinē in plus ⁊ minus. Veri? tm̄ videt dicendū ꝗ q: latitudo illa debz esse cōpetēs:⁊ fic hz limites suos qui tm̄ difficiulter sciri pñt.ideo si q⁹ in emēdo vel vendēdo excedat aliquātulū limites nō agens ꝛ cōsciam:q: scz credit illud esse satis iustū pr̄cium etsi rigidum:non peccat nec tenet ad restōnē q⁹is aliquātulū excedat limites iusti pr̄cij:⁊ tunc habet locū illud.qđ illi dicūt.ſ. oēm ꝛctum cōcomitari aliqualē donationē ⁊ fibijnuicē partes remittere modicū plus vel minus iusto pr̄cio:ſz si q⁹ ꝛ cōsciaz vēdat plus vel emat minus iusto pr̄cio.i.credēs excedere supmū gradū latitudis pr̄cij etsi in modico:no pōt excusari a pcō:sal tē venali cū oib⁹ deceptio ⁊ fraus tit pcm̄.⁊ etiā teneatur ad satisfactionē:sed ex q̄ minutie tales sunt immunere: ⁊

parū etiā inde leditur p⁹timus ꝺz illud sic iniuste acq̄rētū pauperibus erogari.xiij.q.v.qui l⁹.Declarantur predicta per Herak.ordi.here.⁊ Jo.de rip.q⁹ si fiat diminutio vel excessus iusti pr̄cij in ꝛctibus in modico nō est necesse restitutionē facere. Ad qđ phādū inducūt triplicē rōnem. Primo quidē rōne pacis ⁊ saluationis. Mō enīz ex cōsensu ⁊ statuto cōi ⁊ p cōi oīum vtilitate pcedit eoipso obtinet equitatē ⁊ robur iuris cōis:sed cōis ꝛsensus ac recta ⁊ discreta cōsuetudo vult q⁹ nō ois excessus in talibus restitui sit necesse ⁊ hoc ī⁹ q⁹ expedit tpali paci ⁊ saluti spirituali. Expedit quidē tpali paci.q: alīs infinite q̄rimonie ⁊ litigia ex hoc orirent̄. Spūali etiā saluti hoc expedit sc̄z cōmunitatis ⁊ partiū ei⁹.q: cū difficillimū sit ab hmōi ꝛ cmū excessibus se totaliter deputare ⁊ maꝛie in hoib⁹ imperfectis inhiantib⁹ lucris ex q̄bus ⁊ in quib⁹ maior pars cōitatis hoim cōsistit periculosissimū oīb⁹ et hmōi excessum sibi vendicare ⁊ retinere nō liceret. Sc̄do hoc idē patur rōne mutue cōcordationis. Propria nāq; forma ⁊ rō cōmutatiui ꝛctus exprimit̄ q⁹ pr̄is libero ac pleno cōsensu inchoatur ⁊ rectificatur.ita q⁹ empt⁹ vult sibi rē ēptaz potius q̄ pr̄cū eius.⁊ vendit⁹ econuerso.vterq; etiā ex pleno cōsensu a se alienare intendit ppriū dñium rei sue illud in alīū totaliter transferendo. Et si in aliquo pter rentionē ⁊ ppriā estimationē defraudaī.citra tñ excessum enormē lege diuina vel humana pḣibitum vult nihilominus ꝛctū initū ratū esse ⁊ firmū. ac si libere ⁊ expresse omni tali legi renunciaret ⁊ in cōtrariū facienti p quāto p suo tpali indemnitate id faciat alter sibi nihil inde reddere obligatur.q: ibi iam nō est enormis.imo forte nec vllus excessus:q: sicut potuit totuz absq; omni pr̄cio donare:sic potuit p⁹ minori pr̄cio iuste vendere vel dare. Tertio hoc ꝑbatur ratione humane estimationis.que quidem incerta est ad mere iusta pr̄cia pretiranda ⁊ ad precise discernēdū excessus ⁊ defectus iustī pr̄cij. ppter qđ licz pr̄cius in quo minuaī vel excedatur.nihilominus nulli ꝑp⁹ vl̄ cōmuni iudicio censeī aut censeri ꝺz p enormi. Nec sic respectu iudicij nostri recedit a moderantia iusti pr̄cij sub ꝑpetēti latitudine mēsurandi quin ipsū aliqualiter ꝛcludatur sicut muſtū vel vinū acerbū vel aliquaī acetosum non sic recedit a specie vini quin ꝛcludaī in ipsa. Et sm Scotuz in.iiij.di.xv. Equalitas cōmutationū ⁊ cōtractuū non cōsistit in indiuisibili medio.imo in medio illo qđ iustīcia cō mutatiua respicit magna est latitudo ⁊ intra illā latitudinē nō attingere indiuisibilē punctū equiualētie rei in quo cunq; gradu citra extrema fiat iuste fit. Si q⁹ aūt obstaret ⁊ diceret p q̄d in ꝛctib⁹ est illicitū ⁊ peccarū ꝛius dicimum esse videt.⁊ fic nullū robur ab eo obtinere videtur imo potius oppositū ppter qđ nullus illicitus excessus pr̄cij pōt a iure diuino acquiri peccanti in illo. Rñ. Hicēdū q⁹ in hmōi ꝛctibus sunt duo precipue attendēda.ſ.intrinseca affectio.⁊ extrinseca operatio. Et quātū ad p̄mū? ſcz intrinsecam affectionē sciendū q⁹ pro quātovult in p̄mis scienter aliquā inequalitatē.vt.ſ.in hmōi ꝛctibus meliorē partem habeat q⁹ ille.p⁹ tanto aliquid de iniusticia habet:que si nō est mortale.q:.ſ.nō notabilis sufficit aut per contritionē ⁊ penitētialē satisfactionē aut per purgatoriū igne sicut ⁊ cetera venialia expiari. Quantū ad secūdū ſz operationem extrinsecam ⁊ cōmutationē licet fm veridicā estimationē pr̄cij sui cōtineat aliquātulū inequalitatem.respectu tñ ad cōmune statutū ⁊ ad cōdescensiuaz legē dei que permittit aliquos minores defectus ita ſz q⁹ eos non punit ad mortē eternā ⁊ ad liberuz consensum contrahentium.nō ꝺz inequalitatē.imo potius benignaz ⁊ cōcessiuam ⁊ salutiferā equitatē.⁊ ideo quātū ad ꝺ taz diuino iure q⁹ humano robur obtinet firmitaī. Aliter omnes hmōi excessus pr̄cij illiciti erunt in acquirentib⁹ mortalis culpa:q: esset vsurpatio rei aliene inquantuz aliene. Teneretur etiā quilibet vendit⁹ sue empt⁹ omnem talem excessum restituere.⁊ sic omnes qui hic non restituerent damnarent̄.qđ quidē nequiss'imū ⁊ duriss'imū est pēsare. Verū ppter ꝑuitatē humani affectus ad talia tpalia inclinati:ac ppter ineqlitatē taliū cōmutationū securius ⁊ iustius esset oēm talē excessum scienter fcm̄ fi alicui quātitatis appreciabilis foret satisfacere:aut si paruī valoris sunt p aiabus illoꝝ pauperibus erogare:q: in ꝺ pfficeret fructuoso nisi ⁊ ipe grauī iopia laboraret. Hec tñ predicāda cū magna discretione:cū ppī⁹ ad dilatandaz cōsciam sint ꝑni.⁊ ideo que tutioza sunt dicenda sunt. Quātum ad fraudes quas faciunt hoies in negociādo ⁊ illicitas permutationes dicē in sequētibus sub alio sermone.

Modic⁹ excessus nō necessario restituitur.

Attende pdicator.

¶ De varijs fraudibus que committuntur in negociando. Capitulum. XVII

Ɛ varia fraudatiōe

loquitur ꝑpheta di.pṡ.lj. Tota die iniusticiā cogitauit lingua tua:sicut nouacula acuta:fecisti dolū. Ubi vltra frequentiā mali opis quā signat dicēs Tota die: ⁊ sniam dānationis insinuat dicens. Propterea deus destruet te i finez ⁊ euellet te ⁊c. Ūñ ⁊ apl̄s.j.Thes. iiij. Necp̄ quis circūueniat.i.decipiat in negocio fratrem suū:q: vindex est deus de oībus hīs. Et ꝺ bestia quā vidit Jo.apoc.xiiij. dicit q⁹ facier ne quis possit vendere vl̄ emere nisi q̄ habuerit characterez ac nomē bestie. Bestia q̄ dicitur a vastādo dyabol⁹ est. character eius q̄ est imago eiꝰ est fraus ⁊ dolus.nomē eius est falsitas:quia mēdax est. Absq; ista imagine.ſ.fraudis dicūt mercatores non posse vendere vl̄ emere. Sed ibi subdit q⁹ qui accepit hunc characterem biber devino ire dei. Et nota tria mala que facit dolosus seu decepto: in negociādo seu vendendo.

¶ Primuz est astutia in modos ad decipiendus ⁊ exquirendū.ibi.Ora die iniusticiā cogitauit lingua tua.

¶ Scōm est fraudulētia in excogitatos ꝛequendo. ibi. Fecisti dolum.

¶ Tertium est malicia in decipiendos liniendo. ibi. Sicut nouacula acuta.

§.I. Quantum ad primuz

q⁹ licet astutia fraus ⁊ dol⁹ possint in actib⁹ alioꝝ pcō⁊ reperiri:cōius tñ in vicio auaricie circa acq̄sitionem tpalium cōsueuerūt exerceri:⁊ vt dicit.b. Tho.ij.ij.q. liiij. ar.iij. Astutia ꝑpie est cū qs ad ꝛsequendū aliquē finem bonū vl̄ malū vtī non veris vijs seu mediis: ſz simulaī ⁊ apparētib⁹. Ɓ est aūt pctm̄:q: ꝺ rōnez recta.vñ ⁊ ꝺ prudentia in mente. Nec.n. em̄ etiā ad bonū finē opz falsis vijs ⁊ simulatis puenire:ſz veris ⁊ realib⁹.qđ facit prudētia. Et q: astutia indebitis ⁊ iustis mediis que cōducunt ad ipsum. Sed prudentia debitis ⁊ iustis mediis ⁊ vtī ad bonū finē. astutia indebitis mediis vel ad malū finez.ideo ipsa astutia aliq̄n dicit prudentia ꝑpter dictā similitudinē sed ip⁹pie. Ūñ ⁊ puer. j.dicit. Ut parvulis detur astutia.i. prudentia.⁊ puer.xiij. Astutus.i.prudēs oia facit cū cōsilio. Sic ergo astutia cōsistit in excogitatione dictaꝝ viaꝝ simulatarū ad aliquez finem cōsequēdū:puta vt in ꝑposito ad decipiendū proximū ⁊ palibus. Et hoc est qđ dicit pṡ.de iniquo. Tota die iniusticiā cogitauit lingua tua. Lingua.ſ.cordis exquirendo ⁊ inuestigando mente quōd iniusta possit facere ⁊ proximum decipere. Sed dicit dñs per ꝑphetā Job.v.c.qđ recitat apl̄s.j.Cor.iij. Comprehendam sapientes.ſ. mundi in astutia eorum:quia frequenter cum intendant decipere ipsi decipiuntur.

Astutia ē

§.II. Quantū ad secūdum

notandum sm.b.Tho.ij.ij.q.liiij.q⁹ dol⁹ est executio astutie. Unde cōsistit in executione dictaꝝ viaꝝ falsaꝝ que ex cogitant̄ p astutiā.⁊ principaliter fit per verba ad decipiendum.iuxta illud pṡ. Lingua tua cōcinnabat.id est multiplicabat dolos.q̄uis ⁊ ad malicias cordis excogitatas

Dolus in verbis.

Excessus p̄cij fit tripliciter.

Tres diuina ⁊ hūana differētie puniunt.

In cōtractu duo dñt cōsiderari.

Medic⁹ excessus.

Discretio estimat p̄ cium rei.

Cōsuetudo estimat p̄cū rei.

Cōperēs p̄cium rei estimat tripliciter.

nota cōfessor.

nota cōfessor.

notabilis excessus.

ad decipiendū extendatur etiā dolus. Iurta illud Ecci.j. Cor mū plenū est dolo.ꝛ ad opa deceptoria,ſz illud Dicere.vj. Cucti faciūt dolū.ſit ergo dolus p ỹba ꝛ facta decep
Fraus in facto. ptoria:fraus aūt ꝓprie p facta:ꝛ sic habes differētia inter fraudē ꝛ dolū:ꝛ sic ſumit cū ff. eō de relegib. Et tenore.q fraus ꝛ dolus nemini debēt patrocinari. vt fraus referat ad facta deceptoria:ad ỹba aūt dolus. Et no.ſm pe.ō pa.
Dol⁹ dās cās cōtra ctui reſci dit cōtra ctum. in.iiij. Goff.ꝛ Aber.q ſi dolus dat cām ↄctui: puta q̄s ce lat vitiū equi quē ponit venalem vel laudat ipſum vt ide fectuoſum:quē defectū ſi ſciret empto: nullo modo eme ret vt equū cadēte periculoſū:tūc res illa q̄uis valeret pci um tñ q: vēdito: celādo vitiū occultū rei illi⁹ vel laudādo vt nō habētē defectū cū ſciret tenet ad reſtitutionē precij empti:ꝛ reofferenti rem:q: ꝓpter talem dolū pōt reſcin di ↄctu ſm iura. Si aūt dolus p ỹba vel facta incidit in ↄctū q: ſcz empto: emiſſet illā rē cui⁹ defectū neſciebat:sed nō tñ precij:tūc ſi res illa tñ valet nō tenet ei vendito: i aliquo q: ex quovolebat emere debebat emere iuſto ꝓcio ſed ſi nō tātū valebat ↄz reſtituere illud plus. Hos dolos dū facit iniuſtus auarus p ỹba adulatoria plena fallacijs alliciendo ỹbis humanis ꝛ reuerentibus oñdēdo ſe amicum emptoris ꝛ hmōi. Vñ ps.ꝓpter hoc aſſimilat eum barbitonſori:ꝛ linguam ſuā nouacule cū qua radit pilos qui anteq̄ radat acuit nouaculam ſup lapidem oleo liniēs:ita auarus ꝛ fraudulētus oleo adulatioīs linguā acuit ad radendum pilos.i.auferendus tēpore:alia. Dicit ergo ſi cut nouacula acuta:ſcz ligula tua fuit. Contra hos impre catur ps.dicens. Linguas ſuas doloſe agebāt iudica illos deus:id eſt condemna eos deus.

§.III. Nota i tertio fraudu

lentia que cōſiſtit in factis ꝛ cōprehendit i dolo dū ↄz. Ife ciſti dolū.i.operatus es fraudem. Sed vt ↄz puer.j. Ipſi moliuntur fraudes ↄ animas ſuas. Eſt enim iſta fraudulentia aliquādo mortale pctm ꝛ ad reſtitutionē obligat ſi ſit notabilis deceptio. ſit ergo fraudulentia.

¶ Primo in rei quidditate.
¶ Secundo in ſui quantitate.
¶ Tertio in eius qualitate.
¶ Quarto in ſoluendi tarditate.
¶ Quinto in precij ad res mutabilitate.
¶ Sexto in bone intentionis prauitate.

§.IIII. Primus ergo defec

Fraus in ſubſtātia rei. tus fraudis eſt in quidditate ſeu ſpecie ꝛ ſuba rei:vt ſi vē datur auricalchū ꝓ auro:vnus lapis preciosus ꝓ alterovi nū limphatū ꝓ puro:ꝛ hmōi. De qua fraude ↄ eam faciē tes inuehit deus ꝓ eſa.di.j.c. Argentū tuum verſum eſt in ſcoriam. vinū tuū mixtū eſt aq̄. vbi alia trāſlatio habz cau pones tui vinū aquā miſcent. Hanc fraudē cōmittunt in ſpecie rei macellarij vendentes carnes hircinas vel capri nas ꝓ caſtratinis. Aromatarij vendentes vnum aroma mixtum cū alio ꝓ puro:ceram mixtaꝫ oleo ꝓ pura cera vnū medicinale ꝓ alio. Et multi alij artificijs ſuis faci unt multas ſophiſticatiōes. Si q̄s q̄ ſcienter aliquā frau dē facit in hmōi decipiēs vel intendēs decipere ꝓprium peccat:ꝛ ad reſtōnem tenet ſi notabiliter ledit ſm beatuz Tho.ij.ij.q.lxxvij. Sed ſi ignoranter fieret talis deceptio.ſ. vēdēdo vnā rem ꝓ alia:cū.ſ.credat talem eē non peccat.ſz tñ tenetur ad ſatiſfactionē cū pcipit de erro:e.puta vendit quis anulū auricalchiū ꝓ aureo credēs eſſe aureū:tenet cū perpendit de erro:e illi empto:i ſatiſfacere. Sicut etiā ſi quis daret alicui vnū groſſum argenteū deaureatum ꝓ vno floreno tenetur dare vnū florenū. Et ex his ꝓz vt dic b.Tho.vbi.ſ.q̄ illicitū eſt vendere aurū vl argentū alchi miciū ꝓ vero:tū q: non eſt adeo purū ſicut verū:tū etiaz q: nō ꝓz eaſdem ꝓprietates:ſicut ꝓprietatē letificandi:aut q: nō valet ↄ certas infirmitates. Si aūt ꝓ alchimiam fie ret verū aurū nō eſſet illicitū vendere ꝓ vero:q: nihil ꝓ hibet arrē vti aliquibus naturalib⁹ cauſis ad producendū veros ꝛ naturales effectus:ſicut Aug.dicit in lib.de trini. de his que fiunt arte demonū. Et q̄d dctm eſt de vendito re idem intelligēdū de emptore:ex.ſ.vendito: crederet rē ſuā minus p̄cioſam:puta auricalchū q̄d eſt aurū:ꝛ lapidē vitreū qui eſt preciosus. Empto: em cū hoc pcipit peccat grauiter ſi non dat ſibi precū cōperens valoꝛi rei:ſed ſm eſtimationē vendentis.ꝛ tenet ad ſatiſfactionē. Verū cuz aliquī ſophiſticant ea que vendunt vt ſe ſeruent indēnes: ꝛ cū aliquo lucro congruo:q: ſivenderent puras res clem pto:res non vellent dare iuſtū precium:q:alij vendunt ta lia ſic ſophiſticata ꝛ mixta minoꝛi ꝓcio videnť poſſe ꝓcu ſari dūmodo nō fiant tales mixture q̄ noceant humanis co:poribus q̄d accidere poteſt in his que venduntur in ci bū ꝛ potum hoīm p̄cipue medicinalibus. Siſt nō videť il licitū cū per talē mixturā res reddunť magis amabiles ꝛ non nociue:ſicut audiui contingere de vino greco q̄d ali q̄n ſit purū:q: nimis fumoſum minus placet:cū vero aqua miſcetur amabilius reddiť.ꝛ libētius emunt ꝓ hoīes credentes tñ eſſe purum. Debēt tñ venditores in hmōi ca ſibus minus vēdere q̄ ſi eſſet purū:alīs venderent aquam ꝓ vino.ꝛ ſic de alijs ſimilibus.

§.V. Secundo fit fraus in

quantitate:ponderē:numero:ꝛ menſura. Vñ dns Deuť. xxv.dicit. Nō habebis in ſacculo diuerſa pōdera maius ꝛ minus.ꝛ Leuiť.xix. Nolite facere iniquū aliq̄d in iudicio in rla:in pōdere ꝛ in meſura.ꝛ Oſe.xij. Chanaā in manu eius ſtatera doloſa. Chanaam interpretat negociator. Hi enim cōmittunt dolos ꝛ fraudes in meſuris:q: etſi habeāt iuſtas meſuras ꝛ pondera.tñ fraudulenter vtunť eis ad decipiēdū. Et in pondere quidē fraus eſt cū dat q̄s. xj. vnciaꝫ ꝓ vna libza carniū:aromatū:piſciū:lane:lini:ꝛ alia rū rez ponderabiliū. In menſura cū dať de pāno laneo vl lineo:vel.x.brachia vel vlnas cū dimidio panni.ꝓ.xj. vel ſexterioū vel mnā victualiū diminutā vl mercetā vini olei: vel alterius liquoꝛis nō plenā. In numero vt cū q̄s ↄ alī quas res in certo numero dare numerū diminutū tribuit Hēs hi qui haſ sciēter faciunt fraudes inique agunt ꝛ ↄ dñm.de quo ↄ: Sap.xj. Sia diſpoſuiſti in pōdere nume Dāter ad ſtandum ro ꝛ meſura.ſ.debitis.ꝛ tenenť ad ſatiſfactionē dānificā vel ſi parum eſt dare pauperib⁹. Nota tñ q̄ vbi eſt de mo re patrie q̄ qui dat lanā vel linū ad nendū ſeu ſtandū ac cipiat ꝛ cōputet filatū ad rōnē.xiij. vnciarum ꝓ libza q̄s hoc ſcit qui laborabat illa filādo ſi nō ſoluiť ſibi ↄ.xiij. vn cijs niſi ꝓ vna libza.nō ꝓprie eſt ibi fraus:q: non decipitur cum ſciat ſic ſibi debere ſolui:ꝛ ſic intelligi pactū cuz a p̄n cipio ſibi datur opus. Scienti enim ꝛ cōſentienti non fit Taberna rij. iniuria neq; dolus.de reg.iur.lib.vj. Quis turpis videatur mos. Non aūt ſic excuſanť tabernarij dantes menſuras vi ni diminutas.ſ.vſq; ad collū mettere vel alterius menſu re cū ſit de more. Nam ementes decipiuntur cuz intendāt habere plenā meſurā ꝛ ↄ voluntatez eoꝝ diminuitur nec cōſuetudo excuſat q̄ dicēda eſt corruptela niſi hoc faceret vt ſe cōſeruent indēnes vel cū aliquo lucro rationabili q̄ alīs nō lucrarenť ſi plenas meſuras darent:q: oporteret p ciū augere in quo nō inuenirent emptoꝛes vl paucos. Itē lanifices qui faciunt pānos trahere ad tractoriū vltra de Pannos trahētes. bitum artis:vñ poſtea madefactus ꝛ tonſus:vt moris eſt retrahitur ad lōge minoꝛē meſurā q̄ debēt fraudē faciūt. Et multo magis qui ſm rōnē artis vendunt caligas cum faciunt pannū ex quo eas formant minus debito madefi eri:ita q̄ poſtea ipſis ſutis cū vtiť empto: multū reſtrin guntur ꝛ decurtanť:peccāt nō parū ꝛ fraudatis tenenť ad ſatiſfactionē cum cito lacerenť ꝛ male deſeruiāt eis. Item laninij.i. deferentes ianā vel linum ad filandum quibus pecunia datur a magiſtris ſuis: vt ſoluant ad rationem tñ ꝓ libza:puta quinq̄ ſolidos ſi minus ſoluūt:ꝛ illud ſibi retinent fraudem faciunt. Et ſi a filatricibus auferunt

minus cōuento vel debito precio ſoluēteſ:illis debent ſa tiſfacere in futurū ſupplendo illud minus datū eiſdē vel pauperibus erogādo ſi parū eſt ꝓ qualibet: vel non bene ſciūtur ꝓſone. Si vo eis ſoluūt cōuentū ꝛ cōgruū preciū: q̄d eis remanet de pecunia tenēur magiſtris reſtituere.

§.VI. Tertio in qualitate

rerū ſit fraus: cū ſcz vēdūtur carnes infecte ꝓ ſanis:aro mata antiquata:ꝛ ſic virtute debilitata ꝓ recētibus:liber co:ruptus ꝛ falſus ꝓ fideli:ꝛ coriū fragile ꝓ durabili:vi nū co:ruptū ꝓ ſano:domus ruitura ꝓ ſtabili:ꝛ firma:aial infirmū ꝓ ſano:pānus defectuoſus ꝓ indefectuoſo:ꝛ hmōi. De his dicitur Eſa.xxxij. Frauduleti vaſa peſſima ſunt.i.artificiata. Et cū querit ſi teneať vēdito: ſemper di Qñ defectus rei debet manifestari cere defectū rei quā exponit venalē. Rñdet.b.Tho.ij.ij. q.lxxvij. q̄ defectus rei aut eſt occultus: aut manifeſtus. Si occultus tūc aut talis defectus reddit vſum illius rei venalis impeditū vel noxiū:aut non. Et ſi quidē talis de fectus reddit vſum rei impeditū vel noxiū: puta cū q̄s vē dit equū claudicanť ꝓ veloci: vel domū ruinoſam ꝓ firꝛ ma:vel cibum corruptū ꝓ ſano:peccat grauiter iniuſticiā cōmittēdo i doloſa ꝛ fraudulēta vēditione ꝛ ꝓmū dāni ficādo ex hoc. vnde ꝛ teneť ad dāni recōpēſationē p regu lā illā. Qui occaſionē dāni dat:dānū quoq; dediſſe videť. ex de iniur.ꝛ dā.da.ſi culpa. Teneť ergo manifeſtare vi ciū rei nec pōt celare. Si aūt defect⁹ rei nō ipedit totalī vſum ei⁹ nec reddit noxiū:ſed minus reddit rē vtilē:ſi dē mat de pecio q̄tū importat ille defectus:celādo defectū nō peccat: dū tñ nō dicat mēdaciū. nec teneť manifeſtare vicīū rei ſi tūc nec iuſtū preciū inueniꝛet vel etiā empto:rē. Poteſt em adhuc talis res eſſe vtilis ad plura: etſi nō ad oia ad q̄ valeret exīs ſine defectu. Multo magis ſi de fectus ſit de ſe manifeſtus:puta q: equus eſt monoculus nō teneť manifeſtare:ſed teneť preciū diminuere ꝓ illo de fectu quē empto: ignoꝛat:niſi vſus ei⁹ eſſet ꝓiculoſus vel noxius:tūc em teneť dicere emptoꝛi illud ignoꝛāti:immo nec deberet exponere vēditioni ꝓcipue ſi eſtimet empto rem ex leuitate ꝛ preſumptione nō curare ſe periculo ſue exponere:vel aliū in vēdendo rē defectuoſam deceptu rum. Nec ex hoc ꝓ aliquis fuit deceptus in emēdo rē de fectuoſam credēs bonā: pōt ipe ſimiliter aliū decipere vē dēdo iniuſto precio:ac ſi nullū defectū haberet poſtq̄ de fectū nouit. ſicut nec licz furari alteri vel ledere: puta pe tro ex eo q̄ martinus furatus eſt ſibi. Pena em tenere de bet ſuos auctoꝛes ꝛ non alios. vnde vēdendo plus iuſto Vendito res pānorum precio ſcienter ꝑ defectū teneť vltra pctm ſatiſfacere emptoꝛi ignoꝛāti defectū illū. Quid de lanificibus ven dētibus pānos laceratos ad tractoriū: ſ reemēdatos ac ſi nō haberēt dictū defectum: aut etiā pānos intextos vel tinctos male ꝓ bonis.vel veſtes veteres renouatas ꝛ car datas ac ſi eſſent quaſi noue: vt rigatteri ꝛ retagliatoꝛes faciūt. Rñ.dicēdū ſi tales nō diminuāt de precio q̄tū im Taberna rij. poꝛtat ille defectus fraudē ꝛ dolū perpetrāt: ꝛ teneňť ad ſatiſfactionē. Mediatoꝛes quoq; ſeu ſenſales q̄ ſciunt ta les defectus ꝓ bonis ꝛ indefectuoſis vēdere faciūt par ticipes ſunt pcti: ꝛ ſunt obligati ad reſtitutionē. vt de in iur.ꝛ dam.da.ſi culpa. Idem de faciētibus fieri pānos li neos vel de ſerico intextos: cū eneuūt notabiles defect⁹ in eis:ſiue ratione materie ſiue ratione fōme ſeu texture qui tñ nō pcipi de facili pñt ab emptoꝛibus. Secus aūt dicendū in oibus predictis caſibus q̄n empto: pcipiēs ta les defectus vel nō pcipiēs volūtarie emit rē ꝛ illo precio peritus in negociādo: q: intendit inde bene lucrari: puta in alio loco vbi care vendunť etiā cū talibus defectibus. Sciēti em ꝛ cōſentiēn nō fit iniuria neq; dolus. de re.iur. li.vj. Sed q̄d de ipis.recmēdatoꝛibus pānoꝛ qui videť Tesarcites pānos lacerātos tur ex ope ſue artis eſſe occaſio illius fraudis:q: ita ſubti liter.agūt q̄ nō pcipi de facili pñt ſciſſure de nouo. Rñ.q cū ars illa ſit publica in ciuitate ꝛ toleretur ꝛ rationabili ter.q: etſi non fieret illa recmēdatio nec etiā iuſtū preciū vellēt emptoꝛes dare.vel etiā forte nō ita de facili inueni rēt emptoꝛes. vnde ꝛ hoies pñt intelligere pānos aliq̄n habere tales defectus. Manifices pñt inſuper iuſte vēde re diminuēdo de precio ſm q̄titatē defectus. q̄d vtrū fa ciāt vel nō faciāt nō habēt ipſi ꝺijudicare: ideo non videť tur poſſe condēnari: ſed tolerari.

§. VII. Quarto in ſolutio

Nō ſoluē tes mercēnarijs nis diminutione ꝛ tarditate ſit fraus ſeu dānū:q̄n nō ſol uitur laboꝛāti ꝓ ope ſuo termino debito. q̄d faciūt multi nō tam ex impotētia q̄ ex auaricia:q: cū illa pecunia debi ta ſolui mercēnarijs vel alijs volūt aliquo tpe negociari ꝛ lucrari. & hoc eſt expreſſe cōtra dñi mādatū di. Leui.xix. Nō moꝛabit opus mercēnarij tui apud te vſq; mane. Et puer.iij. Ne dicas amico tuo. vade ꝛeuertere cras cum ſta tim poſſis dare. Cū em tales indigēt: ſuſtinēt inde plura incōmoda quoꝛ illi ſunt cauſa. Et hoc niſi noudū termi nus aduenīſſet ſolutionis fiēde ſm pactū ꝛ cōuentionē. Unde ꝛ dns vince dicit in fine diei pceptoꝛi ſuo. Voca Dat.xx. oparios ꝛ redde illis mercedē ſm cōuentionē factā. Aliq̄n etiam dat eis falſas monetas ꝓ bonis:aliq̄n etiā eis ſub Capſor. trahūt de debito diuerſis vijs. Sed q̄d cū petrus volēs ſoluere creditoꝛi:puta iohānī ꝓ re empta vel ope facto ri bi:vel vectura rerū: vel alia cauſa mittit eū ad capſoꝛē vel mercatoꝛē q̄ habet ſuas pecunias vel ſibi eas mutuat vt ipſi ſoluať. ꝛ capſerius vel ali⁹ gerēs negocia ipſius mer catoꝛis ꝓ eo ſoluit iohānī ad inſtantiā ꝛ voluntatē ipſius petri:retinet tñ duos denarios ꝓ libza ꝓ mercatoꝛe capſe rius eius. nūquid eſt licitū? Rñdeo. ſi hoc habet cōſuetu do ciuitatis in hmōi: ꝛ credito: hoc ſciēs nō ↄdicit: videť poſſe tolerari ꝛ excuſari ratione cōſuetudinis:que legē fa cit cū eſt rationabilis. vt di.j.cōſuetudo. Nō aūt videtur irrationabilis dicta cōſuetudo: cū introducta ſit reſpectu laboꝛis numerātis pecuniā ꝛ ſcribētis ꝛ expēſaꝫ quas fa cit capſoꝛ: vel mercatoꝛ: pēionis exercentibꝫ artē ꝓ eo. Ra tio em expenſaꝫ ꝛ laboꝛis habēda eſt.ar.c.magne. de vo to. Et nullus cogit ſuis ſtipendijs militare.ſin.q.j.§.iij. Si aūt vltra cōſuetū accipet fraudē cōmitteret: vel etiā ſi credito: hoc neſciēs cōtra volūtatē ſuā ꝛ intētionē recipit illā diminutionē. nā tūc mercedē laboꝛis ſui ſivult capſoꝛ ab eo: ſcz pe.cuius noie ſoluit recipiat:nō a creditoꝛe Jo. qui integre debet recipe ius ſuū. Sed q̄d de camerarijs De officialibus cōitatis vel depoſitarijs cōitatis in diuerſis officijs: vt mōtis vel gabellaꝫ ꝛ hmōi habētibus vel recipere pecunias a per ſonis: vel tradere eas varijs hoibus ꝓ cōitate a quolibet dāte vel recipiēte pecunia ab eis exigāt aliq̄d:puta vnum denariū ꝓ floreno vel libza. nūquid hoc eſt licitum ſi hoc habet cōſuetudo a diu ſeruata? Rñ. dicendū ſaluo melio ri iudicio hoc videtur diſtinguēdū:q: aut tales ſunt ſala riati a cōitate ꝛ ſufficiēter ſm laboꝛē officij ꝛ qualitatem: aut nō ſunt ſalariati vel diminute ꝛ inſufficiēter ſalariati. In primo caſu nō credo poſſe exigere vel recipere: q: ibi non videť hīe locū cōſuetudo:cū irrationabilis ſit introꝛ ducta ex mera ꝛ immēſa cupiditate. vñ potius dicēda eſt corruptela. di.viij.cōſuetudo. Et ſic credo talia ſic extoꝛ ta ſeu acquiſita ex debito pauperibus erogāda. vt.xiij.q. v.c.nō ſane. In ſcdo caſu videť eos poſſe exigere ꝛ cōſue tudinē eos excuſare: queratiōnabilis eſt cum ſeruiat illis perſonis: ꝛ nemo de ſuo cogit facere bñficiū. ar.xiij.q.j. §.j. ſed dignus eſt mercenarius mercede ſua.

§. VIII. Quinto fit fraus

in pecunie ad res mutabilitate. ꝛ ex hoc diminuit precū debitū pmiſſum:q: nō indigētes aliq̄n talibus rebus cō ducti in aliquo opere cū vēdūt minus precū q̄tū id q̄d cō ſtitit eis. Et contra hos ait Jacobus apls.v.c. Ecce mer ces operarioꝝ qui meſſuerunt regiones veſtras que frau data eſt a vobis clamat cōtra vos. Sciendū igit q̄ cum

In soluēdo vel cōducēdo

pacta debeant seruari.extra de pac.antigonus. Et pacta ex cōuētione legē accipiūt:ideo cū quis cōducitur ad aliq̄ quod opus:si p̄mittit sibi dare pecuniā nō debet illi dare victualia vel pannū vel alias res: niſi inquantū velit ipſe cōductus fuā ſpōte:vel niſi alio modo nō poſſit ſibi ſolue re ex defectu pecunie. Sed tūc ſi ille nō indiget vſu illius rei:puta pāni: ſed opz vēdere vt habeat pecuniā ꝓ aliis re bus emēdis:illud dānū qđ inde ſuſtinet in minuēdo vēden do debet cōductor reſarcire.ex quo pactum fuit de pecu nia ⁊ inuoluntarius alias res recepit. Sed ſi a principio opis pactū in ſoluēdo ſibi de labore ſuo certo pretio in re bus:puta pāni:victualiū:⁊ partim in pecunia: tūc ſi illas res quas ſibi dat ꝓ parte ſolutionis ſin cōuētione vendit iuſto pretio ſm q̄ aliis vēdit: q̄uis ipe nō indigēs eis re uendendo:multū perdat:q; qđ ſibi datū fuit ꝓ .xx. ſolidis nō pōt vēdere niſi ꝓ .xv. vel minus: in nullo cōmittit fraudem cōductor. q; ſciēti ⁊ cōſentienti nō fit iniuria neq; dos lus.de re.iur.li.vj. Sed ſi ipe vel alius ꝓ eo:puta ritaglia tor: pro ſetariolo dat pannū textoꝝ conducto a ſetariolo maiorꝝ precio q̄ aliis vēdat:de illo pluri certo tenet:puta ritagliator: vēdit pannū aliis ad rationē .xxx. ſolidoꝝ pro brachio.ſed textoꝝ ſerici ad rationē .xxiij. vel plus:quem pannū reuēdens reperit. xxv. ſolid. certe ſetariolus tenet textor de tribus ſolidis ꝓ quolibet brachio panni: quia plus iuſto precio tantū vēdidit ſibi ritagliator: ad petitio nē ſetarioli. ſed de illis quinq; quibus minus vendidit q̄ emit nō tenet ei ex quo iuſto precio vēditū fuit: ⁊ cōuētio inter illos talis fuit: vt ſcz in pāno ſibi ſolueret in totum

In pact. vel in partem ꝓ ſuo labore. Sed ⁊ ſi ipe textor ſerici ab initio cum pactū fecit cū ſetariolo de pāno ſibi dādo ꝓ la bore ſuo ſcit q̄ ritagliator vēdet ſibi plus iuſto precio: q; ſic cōiter fit ⁊ als expertus eſt:nō videt ſibi ſetariolus te neri : q; in idē reuertit ac ſi ſetariolus a principio faceret pactū cū textore dādi ſibi tantū quātū vēdet pannū ſibi datū:puta debet ſibi dare .x. ſlore.ꝓ ſuo labore.ſed in pan no de quo ſcit textor q̄ nō inueniet de ipo pāno vendens ipm. vj. ſlore.vnde ita eſt ſicut faceret pactū cū eo dare ſi bi.vj.ſlore. nō obſtāte q̄ dicatur de.x. ſlore.q; nō in pecu nia.x. p̄miſit:ſed in panno ſibi cōputādo taliter q̄.vj. ſlo re.habebit. Unde etſi textor peteret tm̄.vj. ſlore.a ſetario lo:q; ſic credit habiturū per pannū ſic vēditū:nō videt ſe tariolus malefacere. Eſt tamē ſatis turpis talis modus vtriq; ⁊ ſetariolo ⁊ ritagliatoꝝ:⁊ potius eſt reprobādus vt iniuſtus. Nota tū q̄ ſi ex hoc non accipit textor debi tum lucrū de laboze ſuo ſin cōem eſtimationē: ſed dimi nutū. putaſ aūt debitū lucrū illud in quo cōueniūt in pe cunia: puta .x. ſlore, ſed q; pauper eſt ⁊ opz eum accipere etiā multo minus:vt ſe ⁊ familiā ſuſtēret:tūc vtiq; ſetario lus ſibi teneretur dare ſupplementū vſq; ad .x. vel circa ſi dat ſibi pannū quem nō vēdit niſi ſex: q; ſicut dignus eſt operarius mercede ſua ex debito iuſticie:ita ⁊ cōuenienti mercede. alꝰ eſſet cōtra equalitatē iuſticie:ſicut i cōtractu emptionis ⁊ venditionis eſt iniuſticia ⁊ pctm̄:cū res emi tur minus iuſto precio ex neceſſitate vēditoꝝ:is:ſed ſi quā titas.vj. ſlore.reputaſ cōgrua merces ſui laboris videtur poſſe illud: etſi turpiter inuentū admittu.verū quia talia cōiter inuenta ſunt ad decipiendū ⁊ opp̄imendū paupe res:ideo inducendi ſunt ſetarioli ⁊ ritagliatores ꝙ abſti neant a talibus:⁊ ex factis hmōi fraudibus ſatiſfaciāt le ſis:vel pauperibus erogēt ſi nō grauauerunt notabiliter textores.ar.xiij.q.v.c.qui habetis.t.c.nō ſane.Et idē di cendū de aliis conducētibus laboꝛātes ad alia artificia ⁊ exercitia. ſed de ſetariolis ⁊ textoribus dictū eſt: q; hmōi multū florentie practicatur.

§. IX. Sexto fraus eſt in

operibus de genere bonoꝝ.cū ſcz quis in eis querit aliud

j. Cor.x. q̄ gloriā dei. Juxta illud apli. Sīa in gloriā dei facite:pu ta remuneratione in mundo. ꝓpter qđ dicit Hiere.xlviij. Maledictus oīs qui facit opus dei fraudulenter ⁊ deſi dioſe.qđ exponēs Hzeg.ix.li.xxxix. dicit q̄ tripler fraus committit in bono ope qđ eſt opus dei:cū ſcz intēdit remu neratio ex eo ab hoīe. Et hoc primo a cōtrario habeat amicitiā ⁊ grām hoīm:ideo aliq̄d boni operat. ſed fallax gra dī puer. vlti. Qui eñ hoc querit ſeper:vt ait Aug.ab eo offendit de⁹ ne offendat auricus ,De⁹ aūt (ait ps.lij.) diſſipauit oſſa eoꝝ.i.opa in gñe virtuoſa qui hoibus pla cēt. Secōo ab oꝛe cū ſcz ex bono ope querit laus humana qđ ꝓhibuit ꝛps dicens. Cū facis elemoſynā noli tuba ca nere ante te. Adatth. vj. id eſt noli publicare vt laudēris. Prouerbioꝝ.xv. q̄uis eñ dicat q̄ memoria iuſti cū laudibus:nō tñ ipe re quirit eā. ſed deus illi eā tribuit: vt nō ſolū a deo:ſed etiā ab hoibus viuēs ⁊ mortuus laudet. Tertio ab ope cū ſcz quis aliquod bonū facit vt a deo remuneret ⁊ paliter.i. vt pſperet.ieiunat ſeu oꝛat ⁊ hmōi facit vt cōſequat elemoſynā vel eccleſiaſticā dignitatē vel alios cōfidētes de ſua bonitate decipiat ⁊ palꝛ vel ſpualꝛ talis hypocrita eſt. ⁊ de hmōi dīs di. Ve vobis hypocrite q̄ ſimiles eſtis ſepul cris dealbatis q̄ apparēt hoīb⁹ ſpeciosa. Mat.xxiij. Deus ergo tales q̄ fraudes faciūt in opere dei.i. de gñe bonoꝝ maledictionē dei incurrūt. Econtra de viro iuſto di. xxxiij. Btūs q̄ excutit manus ſuas.i. opa ab oī munere.i. cordis oīs ⁊ opis. nil ſcz querēs ab hoibus vt ſīnē ipſoꝝ operū nec gratiā hoīm:nec laudē:nec tranſitoria.

§. X. De permutatiōibus

rerū ad res in negociādo que vulgariter dicūtur baratti: puta dat lanifex ſetariolo duos pānos laneos eſtimatos ab eo.c.ſlore.⁊ ꝓ his ſetariolus dat lanifici pannū ſericū eſtimatū ab ipſo.c.ſlore. Siue mercator dat lanifici lanā ⁊ ſetariolus ſericū. ⁊ ꝓ his lanifex dat ſibi non pecuniā: ſed pānos laneos: ⁊ ſetariolus dat pānos ſericos in tali eſtimatione in q̄ra receperunt lanā vel ſericū.nūquid eſt licitū? Rñ. Si pure ⁊ abſq; fraude partiū fiat permuta tio q̄ritatis p̄cij vel qualitatis rerū eſt ꝟctus permuta tionis ⁊ licitus: q; a iure approbatus ſimpliciter in repo ſitoriis ⁊ libris.eſt de re.permu.per totum. Si aūt fiat fraus:aut hoc eſt in ipſis mercimoniis quoad qualitatē: aut in eſtis matione p̄cij. Si in qualitate rerū permutatarū: tunc ſi eſt fraus ex parte vnius tm̄: q; ſcz dat alteri pannū laneū vel ſericū ſeu lanā vel ſericū multū defectuoſa cōtra intē tionē eius: cū tū ipſe recipiat res ab eo nō viciatas: vtiq; peccat notabiliter.⁊ tenetur ſatiſfacere notabiliter ledēs. extra de iniur. ⁊ dā.da.ſi culpa. Et ſimiliter mediator: ſeu ſenſalis qui nouit hmōi fraudē:q; cooperaſ fraudi.ij.q.j. notū. Si aūt vterq; intēdit alterum decipere:⁊ ab vtroq; datur alteri res defectuoſa ꝓ bona vtroq; ignoꝛāte fraus dem alterius: vterq; peccat mortaliter ꝓpter malā intēs tionē. xxiij.q.v.qui pecierare. Quantū aūt ad ſatiſfactio nem poteſt hic habere locū cōpenſatio: vt vnus alteri nō teneaſ ſi in tanto deceptus eſt vnus cōtra intētionē ſuam q̄tū alter. Si vo vterq; vt practici ſcirēt defectus rerum permutādaꝝ:nō videtur ibi eſſe fraus: q; ſcienti ⁊ cōſenti enti non fit iniuria.de reg.iur.li.vj.⁊ alter alteri nō tene tur. Si autem ſit deceptio in precio:q; exceſſuū ponitur ſuis mercimoniis: tūc ſi vnus eoꝝ excedit in precio ⁊ non alter qui excedit peccat ⁊ obligatur ſatiſfacere ſi eſt notabilis exceſſus: niſi hoc alter perpēdat:⁊ tamen ſic ve lit facere permutationē:tūc videtur nō teneri per regulā. ſcienti.in.vj. Si autem ſcienter vterq; excedit in precio in eſtimando ſuas res:q; alter de altero hoc credit ⁊ cogno ſcit cum quotidie hoc practicent: puta mercator de lana quam dat lanifici valente tunc.x. ſlore. fin currens pre cium exigit.c.vel circa. Et lanifex de pannis laneis quos dat mercatori pro ſua lana exigit.c.cum non valeant niſi xc.vel circa: cum alter p̄ obabiliter ſciat de altero q̄ iniuſtum precij exigunt de ſua re: videtur hic habere locum compenſatio; nec ibi ꝓpie eſſe fraudem cum intendant

ſe cōſeruare indemnes nō alterū grauare: tales tñ adiñ uentiones ſunt ex cupiditate inuente.⁊ ideo vitande.

¶ De multiplici falſificatiōe.⁊ ibi agitur de falſificatiōe in menſuris: in ponderibus:in monetis: in ſcripturis:in bullis in inſtrumētis ⁊ in fetibus filioꝝ. Cap. XVIII

Ē falſificatiōe poteſt

d̄ inducī illud pſ.lxj. Adendaces filij hominū in ſtateris:vt decipiāt ipſi de vanitate in idipſum.

Ubi tria poſſunt notari. Primo defectio veritatis. ibi. Adendaces filij hominū in ſtateris. Secundo intentio nocibilitatis.ibi.vt decipiāt ipſi.Tertio conſecutio pena litatis.ibi.de vanitate in id ipſum.

§. I. Et a lecūdo inchoādo

clarū eſt q̄ qui vtunt mēdatio ad hoc faciūt vt decipiāt ⁊ Adendaꝝ cius quid eſt, fallāt:qđ patz ex diffinitiōe eius. Nam diffinit a magiſtro ſen.in.iij.diſt.xxxviij.q̄ eſt falſa vocis ſignificatio cū intē tione fallēdi. Et q; fallere ⁊ decipere aliū eſt ꝓtra vel ꝓter charitatē ⁊ legē naturalē: q; nullus vellet ab alio decipi: ideo oīe mēdaciū peccatū eſt ⁊ vitādū. Un Iſi.in ſyno nymis. Oīe mendaciū fuge:q; oīe mēdaciū pctm̄ eſt. Decipit aūt aliq̄n ſeipm q̄s cogitecū facit ſibi errōnea cō ſcientiā de aliquo. vel male iudicat de alijs. Unde cū dicit qđ ſcit vel eſtimat nō ſic eſſe. Ipere:cū ſimulat vnū aīcū ꝓ alio. Et vt ait Amb.xxij.q.v.cauete. Oīes qui amāt mēdaciū filij ſunt diaboli. De ipſo eñ dicit Job.viij. Adē dar eſt ⁊ pr̄ eius.i. mēdacij p̄inꝰ inuētoꝛ. Et coꝛde quide mēdaciū dixit:cū ait in coꝛde ſuo.vt dicit Eſa.xiij. Sīlis ero altiſſimo. exiſtimās q̄uenire ad gloriā per virtutē ꝓ priā. Unde vſus eſt mēdacio:cū dixit per ſerpētē p̄mis pa rentib⁹. Nequaq̄ moꝛiemini.⁊c. Gen.iij. Ipere aūt cū ē.Cor.xj fini ap̄li. Ipſe ſathanas trāſfigurat ſe in angelū lucis.

§. II. Quantū ad p̄mum

Certū eſt q̄ in oīmi mēdatio deficit veritas:et cū ꝛps ſit veritas diſcoꝛdet ab eo. vnde cū ꝛpo nō pōt eſſe aliq̄s cū mēdacio. Dicit eñ Apoca.xxij. de ſanctis q̄ nō eſt inuen tum mēdaciū in eis. Sunt aūt mendaces filij hominū in ſtateris. Statera aūt eſt quedā regula recte mēſurādi res cū eſt iuſta ſtatera:ſz mēdaces filij hominū in ſtateris.

Triplex ſtatera. ¶ In ſtatera quidē ſciētie vel opinionis internalis.

¶ In ſtatera ſententie iudicialis.

¶ In ſtatera menſure materialis.

Prima eſt cū q̄s iudicat de aliquo ſm ſuā ſciaz in q̄ fre quēter fallit nō recte eſtimādo. Un Hiero. Non afferam? ſtateras doloſas vbi appēdam? qđ volum? pro arbitrio nō dicētes hoc graue hoc leue. Sed afferam? diuinā ſta terā de ſcriptur ſacris tanq̄ de theſauris dīicis: et in illa qđ ſit grauius appendam?.xxiij.q.j. non afferam?. Sed mēdaces filij hoīs in ſtateris:faciētes ſibi leue ꝛſciētia vel nullam de grauib⁹ pctis ſeu malis.vt de adulterio ꝓpter qđ ſequit falſus partus aliq̄n ⁊ ſuppoſitio alieni partꝰ.⁊c.

Secunda eſt in iudicio vbi ſententia eſt quaſi ſtatera. Un Hzeg.xlv.diſt.oīnis. Oīnis qui iuſte iudicat:ſtateꝝ in manu geſtat. Sed mendaces filij hoīm in ſtateris. per iniuſtas ſentētias. Tertia eſt ſtatera mēſure materiaꝝ. de qua Prouerb.xj. dicit. Statera doloſa abominatio eſt ante deū. Sz men.ſi.ho.in ſta.q; faciūt aliq̄n falſas mēſu ras:⁊ pōdera vel eis vtunt. Numiſma etiā ſm pīm dicit mēſura rerū venaliū:q; tantū monete daſ quātū eſtimaꝝ res eſſe valoris. Sz mē.ſi.ho.in ſta. falſificādo monetas: vel falſis vtēdo. Scripture etiā hoīm pñt dicere ſtateꝝ q; per eas quaſi mēſurāt ſeu declarāt qđ alicui ſit debitū vel cre dū. Sz mē.ſi.ho.in ſta.ſcz bullas falſificādo inſtrumēta ⁊ alias ſcripturas. Et de his oīb⁹ in ſequē. §. declarabit.

§. III. Quātū ad tertiū p̄n

cipale oſtēdit qđ demū euenīat iſtis mēdacib⁹ in ſtateris et falſificatib⁹. hoc videt q; cū ipſi decipiāt:ipſi tandē de cipiunt. Sz vbi in modico decipiūt q; in terrenis:ipſi in mlto q; in eternis a diabolo decipiunt: nō perpēderes ſe inde p̄uari gloria: ⁊ eterno igne puniri. Et ſic intelligit illud pſ. De vanitate in idipm p̄cedētes. ſcz mēdaces de vanitate.i. falſitate qua vtunt ad decipiendū. in idipm in cidūt ſcz in deceptionē. Adagna eñ deceptio eſt qua deci piunt a diabolo:q; dū intēdūt ꝛperāt ex ſuis deceptiōib⁹ ditari ⁊ gaudere inde ſumme depauperant ⁊ cōtriſtant: cū demū in puncto ad inferna deſcendūt ꝓpter hoc igne eterno cruciādi: vbi nec guttā habere aque valēt in refri gerīū. ſicut de diuite epulone poſtulāte vt Lazarus deſce deret ad eū ⁊ aq̄ gutta refrigeraret linguā ei⁹. Luc.xvj.

§. IIII. De falſificatiōe mo

nete. Abb.ſy.ſup.c. Quāto. de iureiur. ſic dicit ſm gloſam in.d.c. Non licz ſine conſenſu p̄incipis ſeu imperatoꝛis cude re monetā. vt in.C.l.ij.⁊.iij. de falſa.mo. ſm Bar.⁊ Cynū. ibi.⁊ hoc verū niſi ciuitas vel p̄nceps inferioꝛ: p̄ſcripſiſſet ſet hoc p tātū tp̄s de cuius initio nō exiſtat memoꝛia: vt in.c.ſup q̄buſdā. de v.ſig.vel niſi eſſet talis qui p̄ſcripſiſſet iura imperij. vt hiſpanie reges qui. vt dicit glo. diſt.xiij. Valētiniau⁹.nō ſubiacēt imperio:q; de hoſtiū faucib⁹ re gnū eruerūt. Falſaf aūt moneta mlt̄pliciter. vt in glo. di Monetā falſatur. cti.c. Quāto.⁊ ſic varie punit. Uno mō falſaf moneta p̄n cipis de nouo cudēdo.⁊ talis debz cōburi. vt.l.ij.C. de fal. mo. Secōo falſat q̄s cudēdo monetā cuitaſ vel inferioꝛis a p̄ncipe.⁊ talis capite punit. vt.C. de fal. mo. l.j. Tertio. cū q̄s nō fabricat de nouo monetā:ſz fabricatā cudit. ſcz mi nuendo:vel tingit puta monetā ereā vt appareat aurea.⁊ talis punit vltimo ſupplicio. vel daſ ad beſtias ſm condi tionē p̄one. vt. ff. ad. l. cornel. de fal. l. quicūq̄. Ītē notā Fraudāꝝ monetā. dum ſecōo q̄ habēs ius cudēdi monetā dicit fraudare eā trib⁹ modis. Primo ſm Inno. q̄n certū pōdus a p̄ncipio ꝓ quolibet denario demitur de mādato p̄ncipis. ⁊ illā ſic diminutā mādat poſtea recipi ac ſi p̄imi pōderis eſſz.

Secōo mō ſm Inno. q̄n abiectio: cudit monetā multo minoꝛis pōderis vel valoꝛis q̄ eſſet de ductis tñ expenſis factis pro ea fiēda. Et ſic vult Inno. q; tñ debz valere mo neta in forma q̄tū in materia valet: deductis tñ expenſis: quas auctoritatē p̄eſtās de ſuo facere nō tenet. inmo ſi p̄inceps idiget poterit inde habere aliq̄d lucrū vr ſic mi nus valeat q̄ materia etiā deductis expēſis. Et hoc verū ſi extra regnū nō ſpargereſ moneta talis: q; tūc. ſcz extra regnū ſpargendo ſequereſ damnū etiam non ſubditoꝛū. In primo aūt caſu credit Inno. q̄ poſſit p̄nceps minuere monetā cū cōſenſu populi: q; quilibet pōt renūciare iuri ſuo. vſ.q.j. q̄ periculoſum. ſed dicit eſſe periculoſum. ⁊ di cit ſufficere conſenſus magnatū regni: q; negociū putaſ ne gociū vniuerſitaſ. Fratef etiā Inno. licētiā populi nō ſuffi cere q̄n moneta illa eſt expēdenda extra regnū. Tertio mō fraudaſ ſm Hoſt. extrinſec². vt q; p̄nceps bonā mone tā reprobat vl̄ equalē vel min⁹ valēte ſubijcit ad hoc vt de reprobata bonū ſoū habeat:⁊ illā cōflari faciat ⁊ cudi.

§. V. Quātū ad vſum falſe

monete. Nota q̄ ſcienter expendēs falſam monetā videt q̄ teneatur pena.l. cornel. de fal. que regulariter eſt depoꝛ tatio ⁊ omniū bonoꝝ publicatio. ſeru⁹ vo vltimo ſuppli cio punit. Sz Bar. dicit hoc p̄cedere q̄n expēdit nūmos plūbeos vel ſtagneos:q; de illis tm̄ facit mētione illa lex alꝰ punit pena extraoꝛdinaria. Hec oīnia Abb. ſy. Nota tamē q; vbi quis in aliquo loco vbi monete diminuti pōderis minus valent ſm illaz diminutionē emi debito p̄re cio:⁊ poſtea illas poꝛtat ad aliū locū:vbi tm̄ valēt q̄tū in tegre monete. ⁊ ita indifferēter expendunt ⁊ accipiunt ⁊ intm̄ eas cōputāt q̄tū integras vt in quibuſdā ciuitatib⁹ regui ex quo plus vēdit eas q̄ emerit:nō videt in hoc pec care cū nulli damnū inferat.⁊ ſibi ex ſua induſtria ⁊ labo

re lucrū ḡrīt:sicut accidit de alijs mercimonijs q̄ plus minus ve valēt in vno loco q̄ in alio:p regulā sciendi.de re. iur.in.vi. Dz q̄ bonas ⁊ integras monetas diminueret: ⁊ sic diminutas portaret ad talē locū:vtiq; fraudē faceret ⁊ ō legē:⁊ tenet talis lucrū paupibus erogare. xiiij.q.v. c.nō sane. Sicut etiā nō excusarent a pctō q̄ monetas malas ⁊ diminutas sciēter darēt p bonis:etiā si fibi dare cēnt p bonis:⁊ postea ppendit de diminutōe valoris.non em̄ pōt absq; peccato fraudes alteri dare p bona ⁊ integra: q; culpa alterius ⁊ error: suus nō dz alteri nocere. Culpa enim debet suos tenere actores ⁊ nō alios.

De malis denarijs.

§. VI. De falsificatiōib⁹ in

pōderibus ⁊ mēsuris. Ex cōcilio maguntin. dr. Ut mensure ⁊ pondera iusta sīāt:supple statuim⁹.⁊ infra. Si q̄s iustas mēsuras ⁊ iusta pōdera lucri cā mutare psumpserit.xxx.dies in pane ⁊ aq̄ penitet.ef.de emp.⁊ vē.c.ij.in glo. Insup punit̄ sm leges.s.ciuiles.l.cornel.de fal. Hec pnia b tarata forte locū hz cū juiceret i iudicio ecclesiastico pntiosō. Nā in foro pnie idem iudiciū est de ista si cut ⁊ de alijs tarat̄ in canonibus:vt.s.fit arbitraria.ar.de pe.di.j.mēsurā.⁊.xxvj.q.vij.tpa. Et dubium non est quin talis peccet mortal⁹ cū agat ō iusticia ⁊ in dānū pximoz: ⁊ teneť de omni dāno inde secuto satisfacere. ef de iur.⁊ dā.da.si culpa. Ad si scire non posset propter multitudinem psonarum v varietatē:tenet paupibus erogare pcipue si in quo illos lesit. Tenet etiā ad remediādū inquātum pōt sine piculo sue psone vel maioris scandali:vt.s. auferanť de medio dicte mensure vel pondera falsificata vel adequent.⁊ idē dicendū de eo q̄ eis.s.falsificatis sciēter vsus fuerit.s.q̄ peccat̄ ḡuiter: ⁊ de eo in quo alius dānificatur per hoc sibi obligatur.

§. VII. De falsificatōe iscri

ptis.ffit aūt b vel in bullis papalib⁹ vel instris:vel in lris ⁊ alijs scripturis. Et in bullis papalibus seu rescripī dr falsa esse p surreptiōem ⁊ per nouā fabricatiōem eius et p iuris interpatōes. Per surreptiōes q̄dem dicit falsa bulla vel rescriptū seu charta:cū scz in petitiōe ef⁹ seu beneficij de quo ibi fit mētio aliq̄d tacitū é q̄ si fuisset exp̄ssum nō eēt pcessum:cū est suggestū falsum quo tacito forte nō fuisset concessuz:⁊ talis dr falsarius.ff.de fal.l.si qs obiecerit. Et cū hoc studiose fit ⁊ aduertenť:nō est dubiū q̄ mortaler ḡue cōmittit. Nō rū talis incidit in excōicatōem latā ō falsarios bullaz sm Richar.in.iiij. de qua infra dr:caret tū cōmodo illius ḡre. puta supplicatū é papę q̄ det b̄nficium curatū alicui cū hēat eatem legitimā scz.xxv.āos.⁊ hoc est falsum: q; scit illū non hre.xxij.vel cū supplicať p b̄nficio referendo/illegitimo tacito q̄ sit illegitim⁹: talis ḡa sic surrepticie obrēta nil valet ac si nihil obtinuisset. Verū vt in.c.sup lris.de rescrip.fit distinctio.vtrū q̄ malicia/veritas taceret ⁊ falsitas suggereret: nullū cōmodū ex lris imperratis psequit. Qui aūt b facit p ignorātiam ⁊ simplicitatē si tacuit talem veritatē vel exp̄sit talē falsitatē:qua exp̄ssa vel tacita non impetrasset illas lras alicui? gratiendē iuris videť esse. Sed si etiā veritate illa exp̄ssa vel falsitate nō dicta etiā lras gratie alicuius impetrasset saltē in forma cōi:tunc nō caret cōmodo ex totali⁹:sed tm̄ sm rigorem iuris iudicať ex eis nō sm formā ea⁊:vt ibi dr. Vñ dic glo.q̄ ad b̄vt rescriptū tenet nihil dz suppnimi ex lris q̄ mouere aim pncipis pnit ad dādū rescriptū vel denegādū. Qui aūt falsam chartā fabricat de nouo:si ē bulla papalis vel rescriptū:talis depositā fabricat ⁊ degradat⁹ tradiť curie seculari:si est clericus punitur ⁊ degradat⁹ tradiť curie seculari:si est clericus punien dus.s.mozte. ef de cri.fal.ad falsariozū. Et ē excōicat⁹ ipo facto. ef.e.ad falsariozū. Et ponunť i.c.ls.c.ti.septē modi falsitaī cognoscende. De hac excōicatiōe habes in.iij.pte.ti. xxiiij. Scōm aūt leges pena falsarij b est: depositio ⁊ oim bonoz confiscatio in libero:in seruo pena est mozis. ff.de fal.l.j. Et hoc verū in falsante p se rescriptum pncipis: falsantes alias lras ecclesie excōicanť. Quo aūt ad forū cōscientie vltra mortale grauc cōmissum:tenet falsarius siue testi siue instri cuiuscūq; siue scripture vt in libris mercatoz:vl scientes testibus de oi dāno q̄ inde alicui seq̄tur:siue sit notarius siue testis siue coopator: vel faciēs fieri. ef de iiu.de dā.da.si culpa. Et oē emolumētū q̄ ide recipit tenet restituere eq; fur é ⁊ latro. xiiij.q.vj. Si res. ⁊ in multis locis est excōicat⁹ p synodales. Qui etiā scienter vtit falsis bullis incidit in illū canonē:vltra mortale tenet ad restitutōem si inde aliq̄d utilitat̄ pecpit. Item nota sm glo.sup.c.in memoriā.di.xix.q̄ charta falsa p iuris interpretatiōem vel interptatiōem dicit cum scribit ma io:em pnem vel oēs fuisse pītes q̄ tamē nō fuit pīs. vt ef de his q̄ fi.a pla.sine pscn.c.q̄to.⁊ talis falsari⁹ suspendiť ab officio ⁊ bnficio. vt ef de testi.⁊ attesta.tā lris. Itez dr falsa charta q̄ non hz testes inscriptos. vt ef de pcur.c.j. Nota sm Hostiē.q̄ testes dicūtur inscripti q̄n per alium scribunť. Sed subscripti dicunť q̄n ppria manu subscripserūt. Et q̄n quis scit scribere p se opz subscribere in instrumēto. Sed si nescit scribere tūc pōt per aliū subscribere. ef de sen.⁊ re iudi.cū inter. Itez dr charta falsa que hz subscriptōes sed varijs manib⁹ notatas:⁊ q̄ nō est pfecta eadē manu. vt ef de pui.cum olim.ti.nisi ex hoc sit ibi diuersitas q̄ sit ibi calami vel atramēti mutatio: vt i aū. de fi.instru.⁊ cautc.in pn. Itē dicit falsa si est alieno sigillo signata dūmodo habuit pp̄ium: vt ef de appel.significauit. Item dicit falsa ppter falsam grammaticā: vt ef de rescrip.ad audiētiā.j. Item dicunť false si sunt supecte ⁊ eis nō ponit fides.vt.C.de pba.Liubemus. Item dicit falsa si sigillum est fractū: vel si non est annus indictiōis appositus:vt ef de fi.instru.iter dilectos. Itē si sunt impetrate lite pēdēte: vt ef de testi.⁊ attesta.cām.ij. Itē si filū ē rupt̄um.vt ef de cri.fal.licet. Itē si sunt impetrate sine mādato dñi.ef de rescrip. Nōnulli. Itē dicunť littere false si eps appellať filius vel si papa vni loq̄tur in plurali: vt ef de cri.fal.q̄ grauī. Itē dicit charta seu bulla falsa si apparet eam fuisse rasam vel mutatā ⁊ talis deponit.ef de cri. fal.ad audientiā. Hec oia in glo.in.c.in memoriā.dis.xix. Sed q̄tuz ad istud vltimū.s.de rasura. ⁊ illud aliud. s.de falsa grāmatica.dic Durā.o.di.mino.in summa.q̄ b itel/ligit de rescriptis pape.ef de rescrip.ad audientiā.j. Alia aūt instrā nō viciant̄ p falsam grāmaticā. Unde in pnuille gijs ⁊ testam en̄ falsa latinitas nō nocet dum̄ sltet deuolutate testatoris:vt.C.de testa.l.erro.e. Et b iō:q̄ lre papales trāseūt p mīas man⁹. Nā legunť pmo in petitiōe: secundo in notula:tertio in lra grossa. Hec Guil.⁊ Jo. xxv.q.ix.cap̄lice. Dz si hz defectū lre vl syllabe nō viciat ppter hoc.c.ex pte. ef de fi.instru.nisi subtractio lre aliuz sensum inducat q̄ dicto integra.c.iter dilectos. ef de fi. instru. Item instr̄ nō viciat si hz scripturā interliniarem vl rasurā in loco suspecto q̄n lre sunt apte:secus si sunt claue. Hec ille. Itē dicit instrm. falsuz si est ꝓiū alteri ex eadē pte plato:vt ef de fi.instru.iputari. Sed nota q̄ instra vl attestatōes cū iueniunť falsę p pte: vtrū in toto repbēt̄ur. Glo. Jo. sup.c.si ad scripturas.di.ix. arguit ꝓ ⁊ ō tam dē soluit dicēs. q̄ si plura capla ibi pneta sunt vl vnū ē ac cessoriū alteri vno cassato seu falso ꝓbato: pneta ⁊ accessoria cassanť. Sec⁹ si diuersa ⁊ separata sunt. Hec distinctio ꝓbat.ff.de neg.gest.l.cū actū.⁊.ij.q.vj.si q̄n. §. diffinitiua Sed Bar.bzir.dicit. Ego credo q̄ si aliq̄d falsitatis reperiatur in instrumēto totum redditur suspectum: vt.ff.de fi.instru.l.ij.hec ibi.

Falsa est iuris interpretatiōe.

§. VIII. Quarto fit falsifi

catio in ꝓtub⁹:cū.s.supponit alienus pr⁹.ef de pe.⁊ re.of ficij.⁊.ff.ad.l.cornel.de fal.l.qui falsam. Et idē dicendum q̄n mulier ꝓiugata habuit filium p adulterium quē mari tus estimat suū. Nota si mulier ꝓcepit per adulterium

De filio alieno.

vel supponit sibi alienū ꝓtū: q̄cq̄d expēderet p nutritione ⁊ gubernatione illi⁹ creature: ⁊ ad id i quo succederet putatiuo pīi: teneť totū ad restituendū: q; furtū cōmisit quātū possibile est. De hoc tñ sic dicit in sum. Ray. Talis imulier dz laborare q̄buscūq; modis pōt vt legitimi here des nō fraudent de hereditate paterna:caute tñ. Reuelare em̄ simplr marito vel etiā ipi spurio vel supposito nō expedit absolute. s.⁊ sine distinctione:vt dicit ibi glo. tū q; forte inde puenirēt homicidia ⁊ adulteria. tū q; maritus forte dimitteret eam: ⁊ nō valētes forsitā cōtinere vteq; adulteraret.nī forte q; nō crederēt sibi. Jta ergo. pcedat. Reuelet factū suū in pnia sacerdoti parochiali vel alteri magis perito. ⁊ postea cū ipo vel sine ipo reuelet epo in pnia. Et tūc eps vel etiā sacerdos si tāte discretionis vel maturitat̄ sit: vel q̄ tuti? est ambo diligēter inquirāt si mul ⁊ caute si spuri? vel supposit? sit hō spūalis ⁊ timēs deū. Quo inuēto vocēt eū secreto coz̄ mulierem:⁊ si videbit expedire recepto pri? sacro a muliere q̄ nō calūniose pcedat.⁊ etiā ab illo q̄ factū secretū teneat:poterūt reuelare sibi ⁊ inde cōsulere q̄ ingrediať religionē vel q̄ trāsferat se ad longinquā regionē:⁊ sic nihil percipiat de bonis illi⁹ quē credebat esse pīem. Hec Ray. Idē Guil.⁊ Hosti. Et addit Hostiē. q̄ etiā ipa mulier pōt marito reuelare si nō timet sibi piculū. sicut sunt aliq̄e mulieres q̄ dñantur viris: ⁊ etiā aliq̄e sciētibus viris adulteranť:⁊ filios ab alijs susceptos scienter ipsi viri nutriūt tanq̄ suos. Et in hmōi casu cōsuledū est q̄ reuelet marito.⁊ sic eo assentiēte absoluta est mulier q̄tū ad restitutionē:q; cōcessum est marito disponere de suo sicut placet. hec Hosti. Si vo illi spurio vel supposito non pōt reuelari sine piculo:vel etiā marito:aut etiā si facta reuelatione tali filio sm dictā formā nō vult acquiescere cōsilio:tūc iniungať mulieri q̄ de spōsalicio suo ⁊ alijs reb⁹ quas hz vel in futurū hre pōte ret satisfaciat in⁊ta posse dolēs semp de pctō:⁊ si non pōt plene satisfacere ꝓponat firmiter in aio q̄ satisfaciet q̄ cito poterit:⁊ sic erit in bono statu. ar.xxij.q.v. hoc videť.⁊ ef de pe.⁊ re.officij. vbi ponit talis casus. Dicta aūt satisfactio fiat mediāte persona discreta secrete ⁊ caute ⁊ sub hmōi vbis. Quedā psona teneť vobis i hoc accipite. Idē Guil.⁊ Hosti. qui etiā addit q̄ satisfaciat etiā dñantibus ab intestato:vel etiā scriptis. s.in testō. Satisfaciet etiā vt dicit Inno. illis q̄bus verisil̄ credit q̄ sua reliq̄sset. vel si hoc nescit dē pauperibus. Et si mulier nō haberet q̄d daret:tūc sm Inno. si hz ꝓbationes q̄ quas releuare posset successores predictos a dāno q̄ hñt sua occasiōe dz eas adducere eniā inde eēt graue malū puerūt:tūc em̄ nō dz facere q; minus malū est damnū rerū q̄ corpoz⁹ ⁊ aiaz. Et idē est i filiabus. Si vo nō hz ꝓbationes fileat.ij.q.vij. plerūq;.ffili? aūt hmōi spuri? vel supposit?.vt dicit Guil. nō teneť foli mulieri credere: pcipue cū multe sint malicie ⁊ fallacie mulierū. vnde si i sana cōscia pseuerat credo in toto q̄ excusať p ignorantiā inuincibilē facte deceptionis de pcipiēdis. Si vo honestas femine ⁊ alie ꝓbabiles circumstātie faciunt ei ꝓbabile cōsciam de veritate facti:⁊ vult tutio:re viā tenere: nil vltra? pcipiat. De pceptis autē ⁊ iam cōsumptis q̄diu habuit bonā fidē: cōsulit Ray. q̄ restituat vel cōponat vel remissionē petat p aliquā aliam psonā tacito negocio. Dicit tñ ad hoc nō esse tale cogēdū si de facili nō potest ad hoc induci. sed de cōsumptis Ul. simpliciter dicit talē nō teneri. Satis cōcor. Jo. neapo. in quodliber. Et addit nō solū si periculū psone immineret: sed etiā amissionis fame ⁊ sine periculo vite: nō videť q̄ teneatur manifestare si hoc ꝓbare nō potest.

Quar⁹ mulier supponēs alienū partū facere debet

Falsa ei⁹ dicitur

§. IX. Quinto fit falsifica

tio in iudicio vt q̄n iudex cōtra leges ⁊ iura pnūciat:sicut iudex in sententiādo iniuste. ff.eo.l.j. vel q̄ falsam legē vel canonē cuius auctor ignorat allegat:sicut faciūt interdū aduocati iniustā cām defendēdo. ff.ad le.corne.de fal.l.j.

Peruertitur iudicium

vel etiam corrumpentes testes: aduocatos: ⁊ iudices. ff. eo.§.j. Sed de hoc ponet spāle capitulū sequens.

¶ De iniusticia que fit in iudicijs: ⁊ quoad iudicē:⁊ quo ad accusatorē:⁊ quoad reum:⁊ quoad testes:⁊ quoad aduocatum:⁊ quoad ꝓcuratorē. Capitulū XIX.

De iniusticia que fit in

iudicijs que frequentius ex auaricia ꝓcedit sm illud Jsi.li.sen. Cito violat⁹ iusticia auro. ꝓ.q. iij.paup. Vñ ⁊ dñs i veteri lege mādauit iudices instituī qui oderint auaricā. Contra aūt iniuste iudicātes inuehit ps.dicens.ps.lxxxj. Usq̄quo iudicat⁹ iniquitatē:⁊ facies pctoz sumi?: iudicate egeno ⁊ pupillo. Ubi tria notant.

¶ Primo reprehenditur prolatio iniusta sententiarum: ubi. Usq̄quo iudicatis iniquitatem.

¶ Secōo arguitur acceptio indebita personarum: ibi. Et facies peccatorum sumitis.

¶ Tertio pcipitur subuentio miserabiliū ⁊ oppressorum: ibi. Judicate egeno ⁊ pupillo.

§. I. Quātū ad primū scie

dū q̄ iniq̄tatē iudicare est iniuste ⁊ inique iudicare. Dicit em̄ iniq̄tas q̄si ineq̄tas. i. nō eq̄tas. Equitas aūt ad quā intēdere semp dz iudex sm iura est seueritas iusticie: dulcore mie tēperata. Inique q̄ iudicat qui cōtra equitatē ⁊ iusticiā iudicat: ⁊ hoc multiplr. Primo iudicādo eū q̄ nō est sibi subiectus:vt laicus clericū: ⁊ prelatus nō subditū sibi. Contra cui? presumptionē inuehit apl's Roma.xiiij. Tu aūt q̄s es o homo q̄ iudicas alienū seruū. Unde ⁊ in figurā dns precepit q̄ trāsiens p alienū agrū nō mitteret falcē in messem alienā. s. falcem iudicij in nō subditos.vt exponit Greg.vj.q.iij. scriptū. Secōo inique iudicat q̄ de his que deo sunt reservata iudicat: vt de occultis. Unde apl's. s. Coz.iiij. Nolite ante tps iudicare q̄adusq; veniat dns. Et Urba. papa. De manifestis q̄dē loquimur. secreto⁹ em̄ cognitor ⁊ iudex est deus. xxxij.di. erubescāt. Tertio inique iudicat q̄ posito ordine iudiciario iudicat. Unde post multa. c.ij.q.j. cōcludit gratianus. §. his oib⁹. q̄ nullus est condēnādus nisi iudicio ordinabili? habito: aut cōuincat: aut se reū cōfiteat. Et Jbō. xxix. dicit de se. Causam quā nesciebā diligētissime examinabā. Quarto inique iudicat qui p pecuniā sniās pferūt: cū dicat Aug. Nō licz iudici vēdere iustū iudiciū. xj.q.iij. Ad hoc etiā facit optime q̄d hī.q.ea.qui recte. Un cōtra tales inuehit Aldich. ppba.iij.c. dicēs. Judices ei? in mumeribꝰ iudicabāt ⁊c. Et paulopost i punitionē talis criminis dī. Jdcirco syon q̄si ager arabit. Quinto inique iudicat q̄ ex leuibus suspitionib⁹ nō sufficientib⁹ ꝓbationib⁹ sniam pfert: q̄d fiendū nō esse dicit melchiades papa dicens. Primo semp oia diligēter inquirite vt cū iusticia ⁊ claritate diffiniatis. Neminē cōdēnetis ante verū ⁊ iustū iudiciū nullū iudicet suspitionis arbitrio. In cui? figurā ⁊ exēplū dns cū audisset clamo:ē sodomoz de eoz vicio noluit iudicare seu pferre sniam cū oia sciret nisi pri? oculis videret ꝓ angelos ingrēs. vt pt⁹ Gen.xix. Septo inique iudicat q̄ ad iudicādū nō zelo iusticie vel ratione:§ passione mouet odij: amoris: timoris: vel ambitionis: sicut iudei ex odio: pylatus ex timore iniusto ꝓra xp̄m ꝓcesserūt. Vñ. s. Pe. ij.c.di. Tradebat aūt iudicāti se iniuste. Vñ Grego. dicit q̄ quattuor modis quertit humanū iudiciū. Timore dū metu prātis alicui? loqui ptimescim⁹? Cupiditate. dū pre mio animū alicui? corrūpimus. Odio. dū cōtra quēliber aduersarū molimur. Amore. dū amico vel ꝓpinquo pre stare aliq̄d intēdimus. xj.q.iij. quattuor. Septimo inique iudicat q̄ ex⁹ in filijs pctis vel grauioribꝰ: ⁊ pcipue notoriis reos cōdēnat. Ad q̄d facit q̄d ait ap's Ro.ij. In quo alīū iudicas teipm condēnas. i. condēnabilē ostēdis. Hoc em̄ aliū scandalizat sm. b. Tho. ij.ij.q.xxxiij.q; nō videť facere ex iusticia: sed ex supbia ⁊ ostētatione. Unde ⁊

dñs de adultera dixit Johā.viij. Qui sine pctō est vestrū
p̄mus in illā lapidē mittat. Nō tñ debet crimina dimitti
tere impunita: ꝫ ꝑponere emēdationē in se. ⁊ cū humilita
te cōdenare ⁊ nō peccabit. Vnde ⁊ Ambr. super Bti imma
culati ait. Judicet ille de alteri⁹ errore q̄ non habet qđ in
sepso cōdenet. Judicet ille q̄ nō agit eadē q̄ putauerit in
alio punēda: ne cū aliū iudicat in se ferat sniam. Judicet
ille q̄ ad ꝓfectū nullo odio: nulla offensione: nulla le
nitate ducat. Et infra. Discite iudices seculi quē in iudicā
do tenere debetis affectū sobrietatē inquā ⁊ sinceritatē.
iij. q. vij. iudicet. De ꝓcessu aūt iudiciario ⁊ de pluribus
pctīs que fiūt in iudicādo habes. j. in. iij. pare. titu. ix.

§. II. Quantū ad secundū

In iudicio nō debere ꝑsonā accipere

p̄incipale acceptio ꝑsonaꝝ repr̄hēdit cū dicit. ꝑfacies
pctōꝝ sumitis. q. d. male facit̄ sumēdo facies pctōꝝ. Su
mere facies pctōꝝ est respicere ad ꝑsonas potētes ⁊ diui
tes ⁊ nobiles: q: cōiter sunt pctōres. ⁊ sic non fm merita
cause: ꝫ intuitu potētie: diuitiaꝝ: cōsanguinitat̄: amicicie:
⁊ hmōi. ꝑ talib⁹ iudicare qđ ꝑtinet ad acceptionē ꝑsonaꝝ.
Sed vt dī exē de re. iur. li. vj. Accipe ꝑsonā in iudicio nō
est bonū: immo ꝓhibitū dicēte dño. Vt magnū ita ⁊ puū
audietis. Debēt em̄ iudices dñm oīm vt suprēmū iudicē
imitari. de quo ait Ꝑe. apl̄s Act̄. x. Jn veritate cōperi q̄
nō est accept⁹ ꝑsonaꝝ de⁹. Vel cētā q: facies significat
cōsciam. fm illud Thren. iiij. Denigrata est sup carbones
facies eoꝝ. i. cōscia pctōꝝ turpis effecta foedib⁹ vicioꝝ.
Sumere facies pctōꝝ in iudicio est iudicare fm cōsciam
quā sibi faciūt pctōres q̄ nōcurāt agere cōtra iusticiā dū
modo seruiāt ⁊ cōplacēt amicis. ⁊ diuitias ⁊ gloriā cōse
quātur. Refert Ꝑe. de palu. in. iiij. q̄ in frācia dū q̄dā fo
deret in agro suo inuenit humanā linguā viuā loquentē.
Et interrogat⁹ q̄s esset. Rndit fuisse linguā hois pagani
q̄ iudex fuerat a diu in paganismo mortu⁹ ⁊ sepult⁹: ⁊ q̄
nunc̄ dederat sniam iniquā: ideo dē⁹ reseruauerat illam
aīam in illo mēbro sue lingue quousq̄ baptismū reciper.
Unde rogauit q̄ significaret hoc cēpo loci vt veniret ad
baptizandū eum. ⁊ hoc esset signū veritatis ꝓdictoꝝ. si
ipa lingua baptizata subito in puluerē reuerteret̄. Aduo
catur itaq̄ epc̄s cū clero ⁊ ppō. Et post locutionē ipsius
lingue de ꝓdictis eoꝝ. ossibus baptizata subito resolu
ta est in puluerē. Vel etiam sumere facies pctōꝝ est iudica
re de rebus fm apparentiā. put faciunt pctōres: non fm
existentiam ⁊ put sunt. Contra quos ait saluator. Nolite
iudicare fm faciem: sed iustum iudicē. Johan. vij.

Extēptū de iusto iudice

§. III. Quantum ad tertiū

Egeno ⁊ pupillo in iudicio subuenire

Adādat iudicibus vt debeāt subuenire paupibus ⁊ pu
pillis dī. Judicate egeno ⁊ pupillo. tales em̄ cōiter oppri
mūtur ab aliis. Vñ Jsi. in li. sen. Pauper dū nō habet qđ
offerat: nō solū nō audit̄: sed etiā cōtra iusticiā oppimit̄.
xj. q. iij. Et ꝑ Esa. dñs ait. Pupillo nō iudicāt⁹ causa vi
due nō ingredit̄ ad eos. Nō sic egit traianus impator: etsi
et̄ hicius: ꝫ cām vidue sibi querelā ꝓpētis de filio occiso
a filio ipius impatoris patiēter audiuit: ⁊ iustissime iudi
cādo sentēciauit. Sic filie salphaat q̄nq̄ orphane in peti
tione sua iuste fuerūt a iudice moyse ppl̄i israel audite ⁊
exaudite. Sic scūs Juo britannus cās orphanoꝝ ⁊ pupil
loꝝ cōtra potētes efficaciter defendebat. Et scūs Ludo
uicus rex frācoꝝ ipsoꝝ grauamina diligētissime subleua
bat. tenēt̄ur em̄ iudices ad hoc ex officio. De ipis em̄ dī.
Veritas cū minime defensat oppimit̄. Negligere q̄ppe
cū possis ꝓturbare puersos nihil aliud est q̄ fouere. Nec
caret scrupulo societat̄ occulte q̄ manifesto facinori defi
nit obuiare. di. lxxxiij. error. Sed ⁊ Bas. ꝓbat q̄ viduis
⁊ orphanis tenent̄ epi auxiliū ꝓestare: ⁊ cōtra improboꝝ
violētias ꝓtectionis patrocinio nō negare. di. lxxxvii. per
totū. Ubi dicit glo. q̄ viduis: pupillis: liberis: ⁊ cēpi: essis
tenet̄ ꝓclari patrocinio ꝓestare. Et sup. c. licz. di. ca. dicit
glo. q̄ pauperū ⁊ oppꝛessoꝝ cause ⁊ peregrinoꝝ ꝑtant
ad ecclesiā. cē de ver. sig. sup quibusdā. Spectāt etiā ad iu
diciū regis. vt. xxiij. q. v. regum est. Jtē tutelā miserabiliū
ꝑsonarū: pupilloꝝ: orphanoꝝ: viduarū: oēs pīt susci
pere clerici ⁊ monachi. vt di. lxxvj. c. peruenit. cū glo.
Monachi tamē nō sine licētia suoꝝ superioꝝ. Vñs de⁹
etiā ꝑmittit eas iuuare. ꝑs. Viduā eius benedicēs bene
dicam: cē. Et ꝑs. Orphano tu eris adiutor.

§. IIII. Notandū autē q̄ in

Judex in mo iudex cōmittit iniusticiam

iudiciis cōcurrūt quinq̄ gña ꝑsonaꝝ. s. iudex ad sentēciā
dū. actor: ad accusandū. reus ad respōdēdū. testis ad ꝓbā
dū. ⁊ aduocatus seu ꝓcurator ad defendendū. ⁊ quelibet
horꝝ ex auaricia cōtingit ꝑperare pctā: qđ cōi noie iniu
sticia nūcupat̄. Vñ de singulis horū videndū est. Et pri
mo iudex cōmittit iniusticiā cū ꝑfert iniustā sniam. ⁊ hoc
pōt esse ꝑ certā sciam. aut ꝑ ignorātiā. aut ꝑ negligētiā. Et
cū hoc facit primo modo. ⁊ aduertenter peccat mortal̄r. ⁊
multū grauiter: q: agit ꝑ deū cuius officio fungit̄. Dicit
em̄. dei est iudiciū. ⁊ ꝛ bonū cōe qđ cōseruat ⁊ ꝓmouet ꝑ
iusticie executionē. ⁊ ꝛ charitatē ⁊ iusticiā ergā illū ꝛ dā. da.
ꝑfert sniam. ⁊ grauī⁹ est rapina. vñ tenet̄ ei de oī interesse
in casu ꝓ ille ꝑ quo dedit sniam iniquā nō vellet vel non
posset satisfacere. Nō est: q: occasionē seu cām efficacē de
dit dño illi⁹. ⁊ q̄ occasionē dat dāni dānū quoq̄ dedisse
videt̄. ex de iuiur. ⁊ dā. da. si culpa. Vñ glo. sup. c. hoc etiā
placuit. ij. q. vj. dicit q̄ si iudex ꝑ dolū vel grām vel odiū
vel ꝑ pecunia male iudicauit: puniꝫ i ꝑā litis estimatio
nē. ⁊ infamis efficit̄. C. de pe. iudi. q̄ ma. iudi. l. ij. Et vltra
restōem fm leges multas: alias penas sustinere debet. Et
q̄uis i foꝛo iudiciali nō cogat̄ ad restōem vel alias penas
nisi cōuict⁹ vel cōfessus. tñ i foꝛo pniali seu cōscie absq̄ cō
uictione tenet̄ ad restōem oīs damni lesi: vt dictū est fm
Ray. ⁊ Hosti. ⁊ Ul. Et ꝛ ei imponi pnia tāꝑ ꝑ grauissi
mo crimine. xj. q. iij. c. quicūq̄. Si aūt esset talis iudex ec
clesiasticus incurreret etiā pena suspēsionis ab executio
ne officij ꝑ annū. De qua vide. j. in. iij. pte, ti. ix. Si vo ꝑ
ignorātiā iniuste iudicat: tūc aut ex se iudicat fine assesso
re: aut de cōsilio assessoris. Et si ꝓio modo. s. ex se ⁊ igno
rātia illa est crassa ⁊ supina: q: nec ꝑ se sciebat qđ cōiter de
bebat scire: nec ab aliis curauit inuestigare. tūc fm Ray.
⁊ Ul. ⁊ glo. Jo. fm leges tenet̄ leso inq̄rit bonū ⁊ equū
videbit̄ religioni iudicātis. C. de va. ⁊ extraor. cogn. l. fi.
Jn iudicio aūt aīe credo inq̄t Ray. q̄ teneat ad restōem
vt in primo casu. Nō hui⁹ est: q: in culpa fuit cū sciuit vel
scire debuit se iusufficientē. ⁊ tñ iudicare ꝓesumpserit. ex
de iniur. ⁊ dā. da. si culpa. Si aūt fuisset ignorātia ꝓbabi
lis i eo. vt q: facta debita diligētia ad inuestigādū a peri
tis de cōsilio eoꝝ tulit iniustā sniam ꝑ iusta siue scienter
male ⁊ iniuste cōsulētib⁹. siue q: erat materia varia: aut opi.
⁊ illi fm suā opi. quā rectā putabāt cōsuluerūt ex cusatus
est iudex ꝓecipue delegat⁹ fm Ul. ⁊ etiā vt videt̄ ordina
rius nil omittēdo de cōtingētib⁹ ad inuestigādū veritatē
rei. Si vo iudex hoc fecerit de cōsilio assessoris qui assere
bat talē sniam iustā excusat: q: in eo est ignorātia ꝓbabi
lis ꝙ excusat. ar. di. xxxvij. J. fi. Dank em̄ assessores iudici
bus ꝓpter sciam eoꝝ vt cōsulāt ignorātib⁹ iura. Quāuis
em̄ non possit esse iudex ecclesiasticus nisi habeat medio
cr̄ē saltē sciam. vt ex de elec. cum nobis. ⁊ di. xx. c. j. in glo.
Tamē in seculari iudicio si habet cōsuetudinē causaꝝ: si
ue peritiā iudicādi pōt cōmitti causa iura ignorāti: ⁊ pōt
esse ordinar⁹. C. de iudi. l. certi iuris. vbi dī q̄ milites pīt
esse iudices. De iudice etiā delegato dicit Ul. q̄ sepe est
ignarus iuris. qđ etiā nouit delegās. ꝫ ratione bonitatis
delegat fibi cām. ⁊ talis si tulit iniustā sniam bona fide ⁊
cōsilio peritoꝝ nō tenet̄ ad satisfactionē. Et idē videt̄ dicē
dum de arbitris quoad sniās iniustas. Si vo tulit iudex
iniquā sniaꝫ siue ordinar⁹ siue delegat⁹ siue arbiter: q: ex ſ. ligētia
etsi erat sciēs tñ neglexit reuoluere libꝛos ⁊ studere mate

Per ignorantiam

Consilio assessoꝝ

riam: vel si nesciebat per se neglexit querere consilia peri
toꝝ. etiā si esset delegatus non excusaret̄ ab obligatione
restōnis ꝑti lese ꝑ suā iniquā sniam: etiā si credebat iustā
foꝛe fm Ray. ⁊ Ul. Jtē si fuit negligēs iudex ad assumē
dū idoneū assessoꝛe: ita q̄ de eius cōsilio habet ipalibus et
cōscie fm cōem opi. siue hoc fecerit ex auaricia vt minus
expēderet in salario dādo: siue ex amicicia vt seruiret ami
co. ꝑ illo rogāti: siue ex incuria vel alia causa nō excusare
tur a restōne: q: in culpa fuit. ex de iniur. ⁊ dā. da. si culpa.
Si aūt assumpsit q̄ cōiter tenebat̄ bonus ⁊ sufficiens: vel
dat fibi a supioꝛe: ita q̄ de eius cōsilio habet ipalibus et
excusat iudex a ꝑtō ⁊ restōne ferendo iniquā sniam quā
credebat iustā ex cōsilio assessoꝛis ipius. Sed ipe assessoꝛ
tenet̄ insolidū ꝑti lese cōsulēdo seu ostēdendo sniam foꝛe
iustā: si hoc facit mala fide ⁊ cōtra cōsciam: vel etiā bona
fide. ꝛ ex crassa ignorātia aut negligētia. ff. q̄ quisq̄ iur.
l. ij. ⁊ hoc fm Ray. ⁊ Hostiē. ⁊ Ul. Jtē no. q̄ iudices seu
officiales iudicātes in causis vsuraꝝ: vt foꝛenses officiales
mercātie si ꝑ suā sniam cogūt ad soluēdū aliquas vsuras
vel nō ad repetēdū solutas peccāt mortaliter ⁊ tenent̄ ad
restōem: q: ꝑceptū cōmune ecclesie dānī. ex de iniur. ⁊ dā. da.
si culpa. Et si hoc facerēt ex statuto vel cōsuetudine tales
officiales sunt excōicati. vt in de. ex graui. de vsu. Jtē iu
dex si accipit pecuniā vt iudicet: siue vt nō iudicet: siue vt
iudicet male: siue iudicet bene peccat mortal̄r. ⁊ teneāt
gratis officiū suū exercere. ar. xiij. q. v. non sane. Pecuniā
aūt illā retinere nō pōt. Sed q̄d debeat facere de tali pe
cunia habes. j. in. iij. pte ti. ix. Ubi etiā habes vtrū possit
penas debitas reo relaxare vel augere vel minuere.

§. V. Actoꝛ siue accusatoꝛ

requirit̄ in iudicio: q: vt dicit Ambro. Judicis nō est sine
accusatore dānare. ij. q. j. de manifesta. Et hoc nisi crimen
sit notoriū. Euidētia em̄ patrati scelerīs clamoꝛe nō indi
get accusatoris. ij. q. j. de manifesta. ſfama em̄ publica cū
accusat. Sed q: ꝛ q̄ vocat aliquē ad iudiciū querelā po
nit aliq̄n de causa criminali seu crimine aliq̄n de ciuili seu
de rebus ꝛpalibus. Jn criminali dī accusatoꝛ: in ciuili cō
sueuit dici actoꝛ: q̄uis etiā in criminali etiā actoꝛ dicatur.
Triplr aūt cōtingit talē peccare. Primo calūnioſe agen
do. s. imponēdo alicui falsum crimē ex malicia: vel pere
ndo aliqua bona tanq̄ sibi debita q̄ nouit per se vel ex cōsi
lio peritoꝝ sibi non debere: ⁊ talis in vtroq̄ casu peccat
mortal̄r: agēs cōtra charitatē ꝓximi: ⁊ cōtra iusticiā: ⁊ per
iurus est cōiter ⁊ de oī bono inde secuto teneāt leso modo
sibi possibili. ex de iniur. ⁊ dā. da. si culpa. ⁊. xiij. q. v. nō sa
ne. in fi. ⁊. q. vj. si res. q: si dānificat in bonis ꝛpalibus illa
debet restituere. Si in fama vel ꝑsona: q: accusar⁹ de cri
mine iniuste ⁊ cōuict⁹ falsō infamat̄ de facto ⁊ occiditur
vel mutilat̄: vel al̄s ledit̄ in ꝑsona: debet sibi fatisfacere
put pōt ad arbitriū boni viri: non tñ tenet̄ se manifestare
post factū si inde sibi periculū vite immineret. Sed si est
in ꝓgressu cause: debet dimittere ⁊ nō ꝑsequi. Secūdo
peccat actoꝛ inordinate defistēdo a ꝑsecutione cause in
choate. s. ꝓeuaricādo. i. alia ꝑte: vicz accusatū adiuuando
colludēdo cū eo dissimulādo vel nō inducēdo legitimas
ꝓbationes quas habet cōtra reū: ⁊ acceptrādo falsas excu
sationes rei qđ habet locū in criminibus: aut etiā ex toto
desistit a ꝑsecutione cause sine debito ordine iuris qđ dī
tergiuersari. Et hoc facit coꝛ: ruptus pecunia a reo ⁊ ami
cis ei⁹: aut ꝓcib⁹ eoꝝ inductus: ⁊ tūc peccat mortal̄r: q:
facit cōtra rēpublicā cui⁹ bonū ꝑeurat ꝑ punitionē crimi
nū qđ ille impedit fm. b. Tho. ij. ij. q. lxviij. Jn causa aūt
ciuili seu vbi agit̄ de ꝛpalibus: q: ibi nō intēdit̄ nisi indēni
tas actoris seu acquisitio iuris ipius actoris: ⁊ q̄libet re
nunciari pōt iuri suo. vij. q. j. q̄ periculosum. Jdeo absq̄
ꝓtō pōt desistere a ꝑsecutione cause sue siue cōcordādo
cū eo: siue ad euitandū expēsas ⁊ grauamina litigiorum.
Tertio modo actoꝛ offendit cū etsi habeat iustā cām

Actor peccat calūnioſe agendo

Inordinate desistendo

Indebite ꝑsequendo

criminalē siue ciuilē ꝑ indebita media causam ꝑsequitur
vēdo mendaciꝫ in iudicio vel falsis iustris ⁊ testibus ⁊
ꝓbationibus alijs ne amittat iustā cām: qđ etiā mortale
est fm. b. Tho. ij. ij. q. lxviij. vnde nullo modo licz. xxij. q.
j. faciat. Uerū si inde obtinet victoriā cause ex quo cert⁹
est de sua iusticia cause nō tenet̄ ad satisfactionē alteri ꝑti:
nec etiā in expensis placiti cū ille iniuste ꝙerauerit eū. Si
aūt actoꝛ in causa ciuili estimat se ius habere: q: ⁊ sic sibi dī
ab aduocatis ⁊ peritis: vel etiā dubitat de iure suo: nec in
ꝑcessu cause cognoscit ꝛiū: etiā si cām haberet iniustam
nō peccat placitādo. q̄uis meli⁹ faceret cōcordādo vel di
mittēdo. Nemini em̄ facit iniuriā q̄ vtit̄ iure suo. dicit lex.
Et si obtinet victoriā cause non tenet̄ satisfacere dū hoc
ignoꝛat: q: ꝓbabilis ignorātia excusat eum. di. xxvij. §. fi.
Sed si postea certificat̄ de erroꝛe suo: tūc tenet̄ ad restitu
tionē illoꝝ bonoꝝ: ⁊ hoc nisi iam bona fide ꝓscripserit.
ex de ꝓescrip. ꝓ totū. Jn cā aūt criminali nisi sit bene cer
tus de crimine: ⁊ posset legitime ꝓbare nō excusaretur a
pctō mortali accusando: q: exponit se ꝑiculo magno sui
vel ꝓximi sine cā sufficiēti. Jtē no. fm Anto. de bu. sup. c.
q: plerīq̄. q̄ cū qs sine actoꝛ sine reus aliqua tenet ex in
iusta snia data ꝑ eo a iudice: q̄uis lex positiua ei assistat.
tñ q: lex naturalis resistit: q: nō dz qs locupletari cū alie
na iactura vel dāno. de re. iur. li. vj. locupletari. idoneo
tenet̄ talis restituere sic habita: etiā si nō ꝓcuratioe ipsi⁹ obtinē
tis cām: ꝫ sola iudicis ignorātia obtinuisset: ⁊ ille q̄ succū
bit nō appellasset: q̄si videat̄ ille acquieuisse ex quo a snia
nō appellauit lesus: q: talis nō est ver⁹: ꝫ ꝓsumptus cō
sensus. vt no. de sen. ⁊ re iudi. qđ nō sufficit i foꝛo cōscie.
Ubi ille. Quod intelligendū videt̄ q̄n talis sufficiēter no
uit sniam iniustā fuisse datā ꝑ se: siue tūc siue postea.

§. VI. Reus concurrit in iu

Reus peccat false dicendo

dicio. Dicit em̄ reus is q̄ accusat̄ seu impetit̄ sup aliqua
re siue iuste siue iniuste. Et talis triplr pōt peccare ⁊ moꝛ
taliter. Primo dicēdo falsitatē vel tacēdo veritatē: vt cū
iudex exq̄rit ab eo veritatē fm ordinē iuris: siue in ca ciui
li. scz cū agit̄ de aliqua re ꝛpali: vt cū interrogat̄ si pecuniā
mutuo accepit ab actoꝛe: vel si nō restituit mutuatā: sciēs
se accepisse hoc negat: vel restituta affirmat: vel etiā in cā cri
minali cum accusat̄ ⁊ sunt semiꝛobationes: vel cū infa
mia exoꝛta erga aliquē fit inquisitio sup hoc etiā in casu
mortis negat se cōmisisse maleficiū ꝑperatū peccat mor
taliter talis. Et rō est fm. b. Tho. ij. ij. q. lxij. q: facit ꝓ de
bitū iusticie: ⁊ hoc est mortale. Pertinet aūt ad debitū iu
sticie vt qs obediat suo supioꝛi: i ꝓis ad q̄ius sue ꝓrelatio
nis se extrēdit. Supioꝛ: aūt est iudex respectu ei⁹ q̄ iudica
tur: ⁊ ideo ex debito tenet̄ accusat⁹ iudici exponere veri
tatē quā ab eo fm formā iuris exigit. hec Tho. Si aūt nō
esset legitim⁹ iudex: puta q: hz dñium vsurpatū cū nō sit
supioꝛ ei⁹: nō videt̄ facere ꝛ iusticiā si nō obediat ei i dicē
do veritatē: peccat tñ in dicēdo mēdaciū. Et mortaliter si
ꝑieraret̄ vel nouimentū notabile ꝓximo inferret. Silr
etiā si eēt legitim⁹ iudex: ⁊ nō inq̄reret fm formā iuris: pu
ta q: impetit⁹ de debito pecunie sine aliq̄ infamia exoꝛta
vel occasione inq̄rit ab eo de homicidio vel furto: tūc nō
tenet̄ rūdere: ꝫ pōt ꝑ appellationē vel aliter subterfugere
iudiciū ei⁹: nō tñ dz mēdaciū dicere fm tho. Accusat⁹ aūt
vel inq̄sit⁹ iuridice de vno maleficio ⁊ cōuict⁹ pōt inq̄ri ⁊
de alijs: ⁊ tenet̄ veritatē dicere fm Ꝑe. de pa. in. iij. Sed o

Calūnioſe se defendēdo

reus pōt peccare mortal̄r calūnioſe se defendēdo. nā isto
modo etiā si haberet iustā cāz peieraret: qđ semp est moꝛ
tale. nā in cā etiā criminali iuramētū de calūnia ꝓstādū
est. ex de iura. calū. c. inhērētes. Prio cui⁹ declaratione di
cit. b. Tho. ij. ij. q. lxix. q̄ aliud est veritatē tacere aliud est
falsitatē ꝓponere. Dōz primū in aliquo casu licz. Nō sīn
qs tenet̄ oēm veritatē dicere: ꝫ illā quā ab eo pōt ⁊ dz exige
re iudex fm iuris ordinē: puta cū precessit infamia sup ali
quo crimine vel aliq̄ indicia apparuerūt: vel cū precessit

Veritatē licz tacere: sed nō falsitatē ꝓponere

pbatio semiplena. Scōm autē sēz falsitatē ꝓponere nullo modo licet. Ad id aūt qđ licitū est pōt qs ꝓcedere: vel per vias licitas ⁊ suī intēto accōmodas: qđ pertinet ad prudētia: vel per vias illicitas ⁊ ꝓpōsito suī cōgruas: qđ ptinet ad astutiā q̄ exercet ꝑ fraudē ⁊ dolū. ⁊ primū qdē laudabile. scōm ỹo vitiosum. Reo igit licet se defendere occultādo veritatē quā cōfiteri nō tenet: p aliquos cōueniētes modos: puta q̄ nō rīdeat ad que rīdere nō tenetur. ⁊ hoc nō est calūnioſe se defendere: ſ pudēter euadere. Nō aūt licet vel falsitatē dicere vel veritatē tacere quā dicere tenet: nec aliquā fraudem adhibere: q̄ fraus ⁊ dolus vim hīt mendacii qđ est calūnioſe se defendere. Ideo Tho. Quātūcūq; ergo qs haberet iustā cām: ſ q̄ non hz pbationes ſufficientes amitteret in notabile detrimentū ſuē vel ꝑsone: nō ꝓpter ea licz sibi dicere mēdacīū vel inducere falsum testē vel falsum instrm vel aliqđ hmōi: als nō excuſaret a mortali. Tertio peccat reus ꝑ appellatiōnē iniuſtā: viz cū qs appellat a iuſta cā afferēdo more: ne cōtra eū iusta ſnia feratur: peccat mortaliter: q̄ hoc est calūnioſe se defendere. Talis em agit cōtra iusticiā: q̄ officiū iudicis impedit vñ ei iniuria facit: ⁊ etiā aduersario suo: cui⁹ iusticiā inquātū pōt perturbat. ⁊ ideo ſicut dī. ij. q. vj. Omnino puniēdus est cui⁹ iniuſta appellatio. pniciak. ⁊ tenet etiā ad ſatiſfaciēdū de dāniſ ⁊ expēſis. Secus ſi appellat ex cōfidētia iuſte cauſe: q̄ ſz credit ſe hīe iuſtā causam. Dec. b. Tho. vbi. ſ. Item cōdēnato ad mortē ſi iuſte hoc fit nō licet ei ſe defendere ꝑ violētiā ⁊ hmōi: als eſſet mortale. nō tamē tenet facere vnde ſequat ei mors: puta manere in loco carceris ſi inueniāt apertū: vel nō comedere condēnato ad mortē ꝑ famē ſi cibus ei occulte offerat. Sed condēnato iniuſte ad mortē: licet reſiſtere cōdēnāti iudici ſicut ⁊ latronibus ⁊ defendere: niſi forte ꝓpter ſcādalū vitandū cū ex hoc aliqua grauis turbatio tumeret. Dec. b. Tho. ij. q. lxix. arti. iiij.

Per appellatiōnē iniuſtam

§. VII. Inducitur etiā te/

Peccat falsitatē dicēdo

ſtis in iudicio. ⁊ tripli⁹ pōt peccare. Primo dicēdo falsitatē ſciēter: ⁊ talis peccat mortaliter ſm. b. Tho. ij. q. lxx. tū q: facit cōtra iusticiā ledēs bonū cōe vel primū. tū q: facit cōtra octauū ꝓceptū exp̄eſſe quo dr. Nō loqueris cōtra primū tuū falsum teſtimoniū. Exo. xx. tū q: periurat. Nā teſtis iurat: als nō crederet ſibi quātecūq; religionis ſit. ex eo. nuper. Et iurare debet ſm. Ray. ⁊ Moſti. q̄ dicet totā veritatem qđ nouit de re illa. iij. q. ix. hoc tamen. ⁊ q̄ nō admiſcebit falsum: nec aliquid de ſuo adijciet. iij. q. ix. pura. Item de quo: undā cōſuetudine addit ⁊ bene q̄ nulli pandet teſtimoniū. iiij. q. iij. ſ. Item in criminali. Pōt tñ remitti iuramentū de conſenſu ꝑtiū. ex eo. tuis. niſi in cauſa matrimoniali. Teſtificādo inſuper falsum aduertēter: tenet ad reſtōem oim que exinde primus amiſit ꝓpter eī teſtimoniū. xiij. q. vj. ſi res. ⁊. ij. q. j. notum. Sēdo peccat in teſtificādo cū id qđ est ſibi dubiū aſſerit ſibi certū: ⁊ talis peccat mortaliter: q̄ exponit ſe periculo pctī: ⁊ dānificationis alterī: cū poſſit ꝑtiū eſſe ei⁹ qđ dicit. ⁊ etiā peierat cū iurat ſe ſcire illud qđ neſcit. Nam nō admitteret eius teſtimoniū ſi nō diceret ſe ſcire. quinimmo ſolēt teſtes interrogari: vnde ⁊ quō ſciāt. Et ſi interrogati de cauſa ſcīe nō dicāt nō valet teſtimoniū. iiij. q. iij. ſ. Item ſolam. ⁊ in aut. de teſti. ſ. ⁊ licz dubiū. ⁊ tenent⁹ ad reſtōem ſi inde ꝑtī⁹ iniuſte dānificaret. Debet ergo homo in ferēdo teſtimoniū ſm. b. Tho. ij. q. lxx. id de quo est certus ꝑ certo aſſerere. ⁊ id de quo est dubi⁹ ſub dubio ꝓferre. Verū q̄ ex labilitate humane memorie cōtingit q̄ qs reputat ſe q̄ſq; certū de eo qđ falsum est. ideo ſi qs cū debita ſollicitudine recogitās eſtimat ſe eſſe certū de eo qđ falsum est nō peccat mortaliter hoc aſſerēs: q̄ nō dicit falsum teſtimoniū ꝑ ſe ⁊ ex intētione: ſed ꝑ accidēs cōtra id intendit. Dec Tho. Sed nec tenet⁹ ad reſtōem dānū paſſo. ar. xxiij. q. v. de occidēdis. Non aūt excuſaretur a pctō ſi ex impro/

Dubiū certum aſſerēdo

meditatione ⁊ negligentia: etſi nō ex malicia diceret falſum. nec etiam vt videt ob reſtōem ſi inde ꝓximus dānū incurrerer. extra de iniur. ⁊ dā. da. ſi culpa.

Peccatū accipiēdo

Tertio pctīm cōmittit⁹ mortale cū pecunia accipit⁹ ꝑ teſtimonio ferēdo etiā ſi ꝑ teſtimonio veritatis. Et ratio huius est: q̄ ex ꝓmiſſe facit cōtra iura cū hoc ꝓhibeat⁹ valde iuſte ad vitandū corruptionē veritatis ꝓpter pecuniā. Unde dicit Aug. q̄ nō licz teſti vēdere verū teſtimoniū. xiij. q. v non ſane. Et multo magis peccat cū accipit teſtis pecuniā ad falsitatē dicendā vel occultādā veritatē. Pōt tñ teſtis accipere expēſas tñ ab eo q̄ eū ꝓduc it: puta ſi ex teſtimonio ferendo dictā facit: vel etiam operā ſuā. ⁊ lucrū dimittit. ⁊ hmōi. iiij. q. iij. ſ. veteris. Accipiendo aūt pecuniā ꝑ teſtimonio reſtituat ei a quo accepit: niſi ille dediſſet ad corrumpendū teſtē. nam tūc ei debet dari in cui⁹ iniuriā accepit: vel paupibus erogari. Quarto peccat in omiſſione teſtimoniī cū ferri debet in vtilitatē ꝓximi. Ꝓ cui⁹ declaratione diſtinguēdū est ſm. b. Tho. ij. q. lxx. Nam teſtimoniū ſuper aliqua re quā qs nouit: aut ab eo requirit aut nō requirit. Si requirit tūc ſubſtinguendū: q̄ aut requirit auctoritate ſui ſupioris cū ei teneat obedire: aut nō auctoritate ſui ſupioris. Et ſi primo modo. i. auctoritate ſui ſupioris cū ei teneat obedire in his que ptinent ad iuſticiā: tunc ſine dubio tenetur ferre teſtimoniū in his dūtaxat in quibus exigit ab eo teſtimoniū ſm ordinē iuris. puta in manifeſtis: ⁊ de quibus ꝓceſſit infamia. Et in hmōi omittendo teſtimoniū ferre peccaret: q̄ cōtra obedientiā ageret ⁊ cōtra charitatē nō iuuādo ꝓximū vel bonū cū debet. Sed ſi exigat teſtimoniū ab eo in nō manifeſtis: ⁊ de quibus nō ꝓceſſit infamia: nō tenet⁹ ferre teſtimoniū. Si aūt requirat teſtimoniū eius non auctoritate ſuperioris: tūc ad liberandū hoiem ab iniuſta morte ſeu quacunq; pena vel falsa infamia vel aliquo dāno tenetur nihilominus ferre teſtimoniū. Ad qđ facit dictū ꝑs. Eripite pauperē ⁊ egenū de manu pctōris liberate. Et illud Imo. Negligere cū poſſis ꝓturbare puerſos: nihil aliud est q̄ fouere. nec caret ſcrupulo ſocietatis occulte q̄ manifeſto crimini deſinit obuiare. l. xxiij. di. error. Si nō requiritur ſup hoc: ⁊ inde videt ſequi iniuſticiā ⁊ dānū ꝓximo notabile cīn ꝑſona: fama: vel ſubā: tenet facere qđ in ſe est vt veritatē denūciet ei qui pōt ad hoc ꝓdeſſe. Juxta illud Ꝓuer. xxiij. Erue eos q̄ ducunt ad mortē. Et Roma. ſ. Digni ſunt morte nō ſolū q̄ faciūt: ſed etiā q̄ cōſentiūt facientibus. ⁊. xxiij. q. i. oſtēdit. cū pluribus⁹ alijs capl̄is. Et in predicto caſu ſm. Ray. de dāno etiā ſacerdotes ⁊ alij clerici ⁊ religioſi tenent⁹. xxiij. q. ij. q̄ꝑ. niſi ſit talis cauſa in qua nō licet eis ferre teſtimoniū: vt in cauſa ſanguinis. Idē Ul. Super his aūt q̄ ad cōdēnationē alicui⁹ ꝓtinēt nō tenet⁹ ſm Tho. homo ad teſtificādū niſi cū a ſuperiore cōpellat⁹ ſm ordinē iuris: q: ſi circa hoc veritas occultat⁹ nulli ex hoc ſpāle dānū naſcit. etſi immineat ꝑiculū accuſatori: nō est curādū: q: ipſe ſe in hoc ꝑiculū ſpōte ingeſſit. Alia aūt rō est de reo cui ꝑiculū imminet eo nolēte. Bui. etiā dicit q̄ in odioſis exceptionib⁹ vel crimīnibus nō cō ſueuerūt teſtes cōpelli nō poſſe: licz q̄ſq; cōpellant⁹ vt in inquiſitionib⁹. De his vo q̄ in ſecreto cōmiſſa ſunt alicui vtrū debeat qs teſtificari etiā requiſitus. Dicit. b. Tho. ij. ij. q. lxx. q̄ ſi qs hoc habet in ſecreto ꝑ cōfeſſionē. ſ. auditā nullo modo pōt teſtificari: q: nō ſcit hoc vt homo: ⁊ mai⁹ est vinculū ſacrī ꝓceptū hois. Sed ſi extra cōfeſſionē ei cōmiſſa ſunt ſub ſecreto. diſtinguendū: q: ſi ſunt talia que ſtatim cū veniūt ad notīcia hois debent manifeſtari: puta ſi ptinēt ad corruptionē multitudinis corporalē vel ſpūalē vel graue dānū alicui⁹ ꝑſone. vel ſi q̄d aliud est qđ ꝓpalare teneat. debet manifeſtare teſtificādo vel manifeſtando vel denūciando: q: cōtra hoc debitū nō pōt obligari per ſecreti cōmiſſum. Juxta illud. In malis ꝓmiſſis reſcinde fidem. xxij. q. iiij. Si aūt ſunt talia que quis ꝓdere non tenetur. vnde potest ex hoc obligari q̄ ſibi ſub

Testimoniū omit tendo

Ignorās vel negligēs.

Si alle gat falſa.

De ſecretis commiſſis

In immoderata ſalarij acceptione,

ſecreto cōmittuntur. ⁊ tunc nullo modo tenetur ea ꝓdere etiam ex ꝓcepto ſuperioris teſtificando. Et ratio est. quia ſeruare ſecretum est de iure naturali. nec potest homini precipi contra illud qđ est de iure naturali.

§. VIII. Aduocat⁹ procurator ⁊ iurisconſultus peccare poſſunt multipliciter. Et ꝓmo aduocat⁹ ſi ſcienter defendit cām quā nouit iniuſtā. ſm. b. Tho. ij. q. lxx. ſ. peccat grauiter. i. mortaliter. Et rō est. q: illicitū est cooperari alicui ad malū faciēdū ꝓſulendo. adiuuando. vel aliter conſentiendo. Un⁹ de Rom. ſ. Digni ſunt morte nō ſolū qui faciūt hz etiā q̄ ꝓſentiunt facientibus. Silr etiā cū a ꝓncipio cauſe credit iuſtā. ⁊ in proceſſu videt eā iniuſtā peccat grauiter defendēdo eā. nō tñ debet eā ꝓdere. vt. ſ. ſimiliter aliā ptē vel ſecreta ſue cauſe alteri parti reuelet. q: male faceret. ⁊ ꝑ fidelitatē. Hz dz eā deſerere dicendo clientulo q̄ nō hz iuſticiā vel eū ad cedēduz inducere. vel ad cōponendū cū aduerſario ſine ſui⁹ dāno. Et tenet⁹ talis ad oē dānū qđ altera pars ex ei⁹ auxilio incurrit. Hec Tho. Idē Ray. ⁊ allegat. l. rē. C. de iudi. Et ide statuit Greg. r. De reſtitutiōe videt intelligendū in caſu in quo clientulus ſuus q̄ obtinuit victoriā cauſe non vellet vel nō poſſet reſtituere. Nam ⁊ ille cū receperit victoriā cauſe iniuſte ꝓpaliter tenet⁹ ex hoc reuelare. Secundo ſi ignoraret puta q̄ aduocatus vel periti dicūt eū ius habere videt excuſari cū laborat hac ignorātia. di. xxxvij. ſ. ſi. Jnſup ſi dixerit dictulo iuſtā eū habere cām quā nouit in iuſtā ſi cām perdit tenet⁹ ei de expenſis factis ſibi. ⁊ alijs in litigādo. Secus aūt ſi ipſe clientulus cognoſcēs iniuſtam cauſam voluit eā defendere. ex de iniu. ⁊ dā. da. Si culpa.

Ignorās vel negligēs.

Sēdo peccat aduocatus in defendēdo cauſas cū ē ignorās vel negligēs. Nam ſi aſſumit iuſtā cām. ⁊ ex ignorantia notabilivel negligētia ſua: q: nō laborat in reuoluēdo libros vt inueniat veritatē. ⁊ clientul⁹ amittit cām: peccat mortaliter. Et rō est. q: notabiliter nocet ꝓmo cū poſſit. ⁊ debeat iuuare. nec debuit ſe ponere ad illud officiū vel ad actū ad qđ nō erat idone⁹. ex de iniu. ⁊ dā. da. Si culpa. Et tenet⁹ ad reſtitutionē dānī inde ſecuti clientulo ſuo ſm Ray. ⁊ Moſti. Sīdo defendit cām iniuſtā quā credit iuſtā ex ignorātia notabili vtiq; peccat mortaliter. Et rō est: q: exponit ſe periculo grauis dānī ꝓximi. vñ. ⁊ periculo peccati mortalis. Et ſi obtineret victoriā cauſe teneret⁹ ad ſatiſfaciendū parti leſe. Tertio peccat mortaliter aduocat⁹ ſi allegat falſa ꝓ ſcientiā. vel inſtruit falſum teſtem. vl in ducit clientulū ſuū ad negandū veritatē etiā ſi defenderet iuſtā cauſam. ⁊ aliter obtinere nō poſſet victoriā. Et rō eſt q: ſm aplm Ro. iij. Non ſunt facienda mala vt inde eueniant bona. nec vti licet indebitis mediis vt veniat ad bonū finē. Ad reſtitutionē aūt nō videt teneri. Hz ſi abſtulit bona cām. ⁊ iuſtā aduerſario ꝓdictos modos vel ꝑ cauillationē ſuā. vel ipſum grauauit in petēdo dilatiōes ſuper ſuas vel faciendo poſitionē duplicē vel cauilloſam. tenetur talis inſolidū ad verū intereſſe. i. omne dānū. ſm Hoſtien. Greg. r. etiā ſtatuit in ſup. adicta. Hoſtiuntiōe. q̄ id qđ aduocatus recipit iniqua aduocatione vel ꝓſilio: tenetur duplū reſtituere. ⁊ nihilominus de dānis tenet⁹ ſatiſfacere leſis. Et idē ſtatuit de ꝓcuratore. Et iurisconſultus in dando ꝓſiliū ſcienter in cā quā nouit iniuſtā ſi operat⁹ victoriā cauſe illud cōſilium. ſimiliter ad omnia dāna. Non aūt ſi credit iuſtam. ⁊ habet cauſam credendi. extra de re. iuris. Nullus ex conſilio tenet⁹ niſi fuerit fraudulentū. in. vj. Si aūt cauſa eſt dubia vtrū. ſ. obtineat iuſticiā nec ne dū ſibi remanet dubia vſq; ad diffinitionē cauſe licz aduocato. ꝓcuratori. ⁊ iurisconſulto iuuare ſm. b. Tho. vbi. ſ. ⁊ Buil.

Quarto peccat ab aduocat⁹ ꝓcuratorib⁹. ⁊ iurisconſulis circa receptionē immoderatā ſalarij vel indebito mō hīe. Tho. Quāuis em licite poſſint petere ſalariū vt mercede ſui laboris. Unde ⁊ Auguſtinus dicit. q̄ licet aduocato vendere iuſtū patrocinium ⁊ iuriſperito verū conſiliū. iiij. q. v. nō tñ. nō tñ debēt petere immoderatū. Attendit aūt moderatiōnē ſalarij ſm Ray. circa quattuor. Primo ſm quantitatē cauſe. Sēdo ſm laboris aduocatiōis. Tertio ſm ſcientiā ⁊ facundiā aduocantis. Quarto ſm conſuetudinē regionis. Sēdm horū conſiderationes pōt maius et minus taxari ſalariū: vt. iij. q. vij. ſ. apud vbē. ⁊ ar. xij. q. ij. cōceſſo. ⁊. c. vulterane. ⁊ ex de pbē. de multa. concor. Tho. ⁊ Ul. Unde in hoc nō potest dari certa regula de quātita te ſalarij. Et ſubdit Ray. q̄ ex quo cauſa est incepta nullum dz facere pactū cū litigatore quē in ꝓpriā recepit fidē: q: poſſet eſſe occaſio magni ꝑiculi. iij. q. vij. ſ. ꝓterea. q: ſm glo. q̄ videret cauſam in ꝑiculo tūc cogeret clientulum ſuū inire pactū cū eo dare ſibi ſalariū ad libitū. Idez Ul. Petere ergo pōt ſalariū moderatū ab initio litis vel poſt factū. Et ſi a principio nō est factū pactū determinatum ſalarij pōt ſm Hoſti. aduocatus cogere clientulū per iudicis officiū ad dandū debitū. Dicit etiā Hoſti. q̄ nō licet pacisci de certa pte litis. ſ. quota: puta decimavel centeſima. als debet ei interdici forus. i. exercitiū aduocādi. C. de poſtu. l. ſi qui aduocatorū. Sed de quāta licet pacisci: id est certa quātitate pecunie dūmodo nō excedat debitū. Hoſti dicit Aug. q̄ licet vēdere rectū ꝓſiliū: vt. ſ. dictum est intelligit Ray. ⁊ Ul. quādo laborat in voluēdo libros et ſtudendo: ⁊ diſputādo forte cū alijs ꝓtis. Als ſi fine labore poſſet reſpōdere credunt q̄ nil debeat recipere ſed gratis reſpondere. Sed Hoſtien. reſtringit hanc ſententiam quādo petens conſilium est pauper. Nam ſi est dues pōt petere ſalariū. ar. xiij. q. v. nō ſane. Si em nō laborat tunc laborauit in preterito ſtudendo ⁊ diſcēdo. Item aduocantes vel ꝓcurates ſciēter in cauſa vſuraria peccant mortaliter. Et ſi ex eorum aduocatiōe vel ꝓcuratione quis ſentē tiatur ad ſoluendum vſuras videnſ teneri ad reſtitutionē ex de iniur. ⁊ dā. da. ſi culpa. Poſſunt etiā peccare in nō aduocādi: cū. ſ. dicūt opprobria ⁊ derisiōes ⁊ hmōi q̄ ꝓhibent. vt. v. q. iij. in loco. ⁊. iij. q. vij. infames. ſ. ſi qs adeo ꝓcar. Sed de hoc ⁊ pluribus alijs habetur. ſ. in. iij. pars. titu. vj. Et quomodo debent aduocare ꝓ pauperib⁹ j. eo. ti. c. de inhumanitate.

In immoderata ſalarij acceptione,

¶ De acceptione perſonarum. Capl̄m. xx.

Via iudicijs de qui

bus tractatū est ſup. ꝛa repitur frequēter vitiuꝫ acceptiōis ꝑſonarū: qđ notauit ꝑs. in eo qđ iductū est. ſ. in auctoritate illa. Uſq; quo iudicatis iniquitatē ⁊ facies peccatoꝝ ſumitis. qđ vitiū est ꝓ iuſticiā diſtributiua: ⁊ frequēter ꝓpterrat: qnq; ex auaricia: qnq; ex affectu ſenſuali amicitie vel parētele. Iō nūc agēdū de hoc hic est: q: pctm est multū nocēs bono cōi. Prohibet⁹ in lege dīna dū dr. Deut. j. Non accipietis cuiuſq; ꝑſonā. Ab hoc vitio ꝛ̄m fuiſſe imunē teſtari ſunt diſcipuli phariſeorum cū herodianis dicētes. Non reſpicis ꝑſonā hoīum. Mat. xxij. Et poſſet ſic deſcribi q̄ acceptio ꝑſonarū est vitium quo id qđ ex debito iuſticie est alteri ꝓferendū exhibet ꝑſone nō ob meritū ei⁹ ad ipſam rē: ſed ob ꝓditionē ipſius nō ꝓgruentē ad ipſam rē. Propterea aūt dr ex debito iuſticie conferendū: q: in his q̄ dant mere ex liberalitate nō ex debito nō hz locū acceptio ꝑſonarū ſi dat⁹ magis vni ꝑſone q̄ alteri. puta donat quis de bonis ſuis centū amico vel conſanguineo rōne amicitie vel parentele qui non donat extraneo quāuis ſit melior vel magis egeat. hic nō est acceptio perſonarum ſi datur magis vni perſone: q: ſuus ad q̄ dat: ⁊ nemini debet: ⁊ in re ſua vnuſquiſq; est moderator. ⁊ iudex. Et ex hoc ꝓbat bea. Tho. ſuper epiſtolā ad Roma. vt ait aplūs. ij. c. Non est perſonarū acceptio apud deū: in quibus ſe videlz q̄ peccatoꝝ quoſdā relinquit in ſuis peccatis: quoſdā ad ſe vocat dando eis gratiam ſuam quam nō dat reprobis. Nā acceptio ꝑſonarū vt dictū est oppoꝫ mitur iuſticie. vñ locū habet in his que dant⁹ ex debito qđ attendit iuſticia. Deus autem non ex debito ſed ex gra/

tia vocat pctōres ad pniam. Vñ ad ℞o.xj. Si ex opibus iam nō ex gr̃a. Et ad Titū.iij. Non ex opibus iusticie que fecimus nos: ſz ſm ſuā miſericordiā ſaluos nos fecit. In talibus aūt beneficijs gratis datis liberū eſt nō ſolū deo ſed etiā homini dare cui voluerit. Iuxta illud Matth.xx. An nō licet mihi qđ volo facere. Signanter aūt ſubdit. Non ob meritū pſone ⁊c. Nam ad eus ꝯ bz diſtribuere vel dare aliqua ex debito diſtribuenda ptinet ꝙ der illa ſm ꝙ reperit meritū ſeu aptitudinē in perſonis congruentē rei que dat. Nam ſm.b. Tho.ij.ij.q.lxiij. Ad iuſticiā diſtributiuā ſpectat diuerſis perſonis diuerſa tribuere ſm ꝓportionē ad dignitates pſonarū. vt. ſ. vnicuiq; deb̄ ſm ꝙ eſt in eo ꝑprietas digna ad id qđ dat. Si igit̄ qs in dādo ꝑſide ret ꝑprietatē illam pſone ꝓpter quā id qđ ei cōferr̄ eſt ei debitū nō eſt acceptio pſonarū. Sed ſi quis conſideret in eo cui cōferr̄ nō illud qđ dat ſit ei ꝓportionatū vel debitū ſed ſolū hoc qđ eſt iſte hō petrus vel martinus puta amicus vel conſanguineus vel fibi vtilis: hīc erit acceptio pſonarū. Sed ob cōditionē nō congruentē ad ipſam rem dicit qz ſm.b.Tho.vbi.ſ. contingit aliquā ꝺditionē pſone facere eā dignā reſpectu vnius rei ⁊ nō reſpectu alterius. Sicut hec conditio. ſ. conſanguinitas ad vnā pſonā facit eā dignā vt ſibi plus dimittat de patrimonialib⁹ bonis ꝙ extranee pſone. Sz ipſa ꝺditio nō facit eā dignā vt ꝓ b ꝑferat ſibi ob eā de bonis eccl̄aſticis. ſeu officijs ⁊ beneficijs quantū alij pſone aptiori vel plus ꝙ alij. qz nō eſt parente la conditio cōgrues ad talē rē. ſ. bñficia vel officia eccl̄aſtica. Et ꝓpterea hoc vitiū in officijs ⁊ beneficijs cōferendis in iudicijs exercendis ⁊ in honoribus exhibendis.

§.I. Et quātū ad collatio:

nem beneficioꝝ quer̄it. vtrū plat⁹ peccet in ꝑferēdo bñficiū bono ꝑtermiſſo meliori. Vel etiā vtrū peccent eligentes aliquē in ꝓlatū minus bonū ꝑtermiſſo meliori. Et videt ꝙ ſic. qz dicit Hiero. ꝙ ꝓſtantior eſt ex oi pplo q̄ doctior. qui ſanctior. q̄ in omni virtute eminētior: ille eligatur ad ſacerdotiū. viij.q.j. Licet. Tunc tpis cōiter ſacerdotes habebāt curā animarū. ergo nō eligēdo talē peccatur. Et rñdit. b. Tho. in quadā queſtione de quodlibet. ꝙ qs ꝑt dici melior dupl̄r. Uno mō ſimpl̄r. Alio mō ſm qđ Simpl̄r aūt melior ꝺr̄ qđ eſt ſanctior: z plus habēs de charitate. Sc̄m qđ dr̄ melior ꝙ eſt melior: ſm aliquē reſpectū. Cōtingit aūt aliquē eſſe melior: ſimpl̄r. i. maioris ſanctitatis ꝙ nō eſt melior. ꝗtū ad b ꝙ ꝑficit in eccl̄ia ſ. ali⁹ minoris ſanctitatis erit melior eo in regimine. qz forte magis eccl̄am iuuare poterit. vel ꝓ ꝑſiliū ſapiētie. vel ꝓ auriliū ꝓtentie. vel qz deſcruiuit in eccl̄a. Nō ergo tenet ꝑlatus dare bñficiū vel officiū meliori ſimpl̄r. ſz meliori quo ad hoc. nō pōt eſſe ꝙ ꝑferat vnū alteri niſi ꝓpter aliquam cauſam q̄ ſi ptineat ad honorē dei ⁊ vtilitatē eccl̄ie iam ꝙ tū ad hoc iſte eſt melior. Si aūt illa cā nō ptineat ad hoc erit acceptio pſonarū q̄ tāto eſt grauior. ꝗto in reb⁹ diuinis cōmittit. hec Tho. Et qz qđ ē directe ꝺ iuſticiā ē mortale: ⁊ acceptio pſonarū directe eſt ꝺ iuſticia diſtributiua. ideo eſt mortale. Notandū etiaz ꝙ quis minus bonus ſimpliciter poſſit ꝓferri magis bono in regimine eccl̄ie qz vtilior. nō tñ ſi ſciat malus eſſe quis poſſit iuuare eccleſiam ꝑ ſcientiā vel potentiā. qz in hīoī pmarime requirit bonitas vite. alīs fine pctō cura exerceri nō pōt. b em̄ non eſſet ꝑferre minus bonū ſz ſimpl̄r malū. ⁊ ꝓ ꝺns. q nō eſt idoneus nō ꝺz ꝑferri ei q̄ eſt aliquo mō idone⁹. vñ ⁊ Alb. magnus dicit exp̄ſſe ꝙ ꝓmouēs ad ordinē vel curā paſtoralē vel aliqđ beneficiū eccl̄aſticū ſciēter indignum abſq; dubio peccat mortal̄r. Nec nobilitas excuſare pōt vt ꝓmoueat in mal⁹. qz ꝗto nobilior tāto nociuior. Et ſi dicat ꝙ alius nō ſit ita vtilis. o ino iſta rō nō valet. qz vtilitas ſ̄pa lis tpali ꝓponēda eſt. nec excuſat pauc̄itas miniſtroꝝ eccleſie. hec Alb. Ad argumētū reſpōdet ꝙ vtiq; ceteris paribus debet eligi ⁊ aſſumi ad ꝓlaturā doctior ⁊ ſanctior cum. ſ. ſit alius ita vtilis eccl̄ie ſicut ceteri. Sed vbi alius eſſet vtilior in gubernatione: z minus doctus ⁊ ſanctus tamē bonus cū in hīoī debeat attendi vtilitas eccl̄ie. ille potius debz ꝓfici. Glo. tñ ſup di. ca. licet. dicit ꝙ Hugo tēperat dicta cōparatiua que ponit Hiero. viij.q.j.q. debz eſſe ſanctus ⁊ doctus. Sufficit em̄ ꝙ ſit bonus. ⁊ eſt alius quis eoipſo bon⁹ ꝙ nō eſt malus. ex de pſump. dudum. Alij tñ dicūt ſemp meliorē eſſe ꝑferendū. lxj. di. nec emeritis. ⁊. lxxv. di. c. fi. Et cūq; Jo. adherеat opinioni Hug. tñ bea. Tho. ij.ij.q.lxiij. ar.ij. tenet aliā opinionē dicēs ꝙ ꝙ̄tum ad ꝺsciam necesſe eſt eligere ſemp meliorē vel ſimpliciter vel in cōparatiōe ad bonū cōmune: qz alius haberi nō pōt magis idoneus. verū quātū ad b ꝙ electio nō poſſit impugnari in foro iudiciali ſufficit eligere bonū: nec tenetur eligere melior. ē: qz ſic omiſſo electio poſſet impugnari. Ꝺ etiā aliqs debeat eligi de gremio eccl̄ie de iure cōi. ꝓpterea ſtarutū eſt: qz ꝑſumit ꝙ talis debeat eſſe vtilior quātū ad bonū cōe: qz. ſ. magis diliget eccl̄iam in qua nutritus eſt ſm. b. Tho. Non tamen ꝓ hoc tollit quin de alia eccleſia poſſit aſſumi ſi vtilior habeatur.

Scīz ꝓſcientiā ſem per melioꝝ eligendus eſt.

§.II. Queri ſecūdo. Utrū

ꝑlatus eccl̄ie poſſit cōmittere ꝓſanguineo ſuo curā ſue eccl̄ie poſtpoſito meliori: ⁊ videt ꝙ nō. Nam dicit hiero. loquēs de Aloyſe ꝙ inſtituit ſucceſſoꝝ ſibi in regimine ieſum naue nō filios ſuos ne ꝓſanguineos. Nulla ꝓſanguinitatis rō: nulla habita eſt ꝑ tēplatio ꝓpinquitatis. ꝓpinquis agroſū ⁊ ꝺdio. relinquat hereditas. Gubernatio ꝓpl̄i illi tradat̄ que deus elegit. qui. ſ. habeat ſpīm dei. viij.q.i. ſi ergo. Et ſic videt ꝙ ꝓpinqs nō ſint dāda beneficia eccl̄aſtica. ℞ñ. b. Tho. in quadam queſtiōe de quodlibetis ꝙ aliter dicēdū eſt de ꝓſanguineo eque idoneo. aliter de ꝓſanguineo minus idoneo. Si em̄ cōſanguine⁹ ſit eque idoneus pōt ꝑlatus ꝑferre ꝓſanguineū: niſi forte ex ꝺ ſcādalū otiat: vel aliq exīde malū exꝑlū accipiant: vt ꝙñ ꝓbabiliter timeat ꝙ alij ꝑlati inducerent ꝺ exꝑlo ad dādū ſuis ꝓſanguineis min⁹ dignis. ℞ō hec eſt: qz in ꝺ ꝙ der cōſanguineo eque digno ml deperit vtilitatis eccl̄e vñ in ꝺ licet ſatisfacere amori naturali q̄ charitati ꝓtrari⁹ nō ē: ſz magis charitate infōmat. ⁊ ꝺ figurat̄ Gen. xlvij. vbi pharao dixit Joſeph de fratrib⁹ ſuis. Si nosti in eis viros induſtriosos inſtitue eos magros pecoꝝ meoꝝ. Consanguineque bonum poſſumus ꝑferre.

Si vo ſit minus idoneus ꝓſanguineus ꝑlati nō ꝺz euz ꝑficere ad curā eccl̄e poſtpoſito meliori: ⁊ hoc dupliciter. Primo qz infideliter agit diſpenſator: q̄ negociū domini ſui gerēs rē eius nō melior. at cū poſſit. Sc̄do qz hoc vi ptinere ad acceptionē ꝓſonarū: qz ꝺditio ꝓſanguinitat̄ nō eſt ꝺditio ptines ad curā eccl̄e q̄ nō obtinet iure ſanguinis ſz diuino munere. Eſſet aūt ꝺditio faciēs ad negociū circa diſpenſatiōes patrimonialiū bonoꝝ. vñ ſi cēs ꝺ patrimonialib⁹ bonis magis puideat ſuo ꝓſanguineo minus idoneo nō eſt acceptio pſonarū: ſz ſi rōne ꝓſanguinitatis magis puideat de patrimonio crucifixi nō caret vitio acceptiōis pſonaꝝ. Eō. idē Tho. ij.ij.q.lxiij. art.ij. Idē Tho. dicit. q.e. art. ſ.q. ptinet ad acceptionē pſonarū ſi qs ꝓmoueat ad ꝑlationē vel miniſteriū aliquez: qz dues eſt vel qz ꝓſanguineus vel amicus eſt: qz ꝺuitie vel parentela nō eſt ꝺditio faciēs ad cām. ꝓpter quā ille dignus ſit tali dono. ſ. ꝑlatōis vel miniſterij: ſz ſufficiēs ſcīētia cū bonitate pertinet ad acceptionē pſonarū ſm Joh. neapol. in quodliber. Diſpēſare ꝺ iura cōia vel ꝑticularia ſine cā rōnabili magis circa vnā pſonā q̄ aliā: puta qz eſt amic⁹ vel conſanguineus vel dues ⁊ hīoī. vt ſi diſpēſat ante legitimā etatē vel ꝓmoueat vel habeat curā aiarū vel dignitatē aliqs. qz amicus vel ꝓſanguineus vel dues vel potens ⁊ hīoī. Non aūt pauper ⁊ extraneus etiā ſi ſit ꝓtior aptior. vel ſi abbas vel ꝓtor diſpenſat cuz ſubditis aliquibus in eſu carnium: in ieiunijs: in vigilijs ⁊ laboribꝰ: nō quia magis indigeat vel alia rationabili cauſa: ſz quia magis ſunt cū eo aſtricti. Si ꝙs etiā habēs diſtribuere aliquā clemoſynā collegij vel ciuitatis vel reſtatoris non dat illis quos credit magis indigere: ſz amicis vicinis vel cō ſanguineis minus egētibus: etiā pertinet ad acceptionē ꝓſonarū. Silr̄ in cōferendis officijs ſecularib⁹ ꝑ via ſcrutinij vel aliter ſi qs admittat ꝓ rebēdo fauaz ſeu aſſenſum nō his quos idoneos iudicat. ſed eis qui ſunt amici vl̄ cō ſanguinei: vel vt ſeruiat amico in hīoī. tunc ad acceptionē ꝓſonarū videt ptinere ⁊ grauiter peccat. ar. di. lxj. miramur.

Elemoſynaz dare.

§.III. In honoribus etiaz

B vitiū reperit̄: cū. ſ. aliqs honorat̄ nō rōne vtutis quā in ſe bz: vel ſaltē repreſentat: ſz rōne diuitiarū vel alicuius vanitatis. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. ij.ij.q.lxiij arti. iij. q cū honor ſit quoddā teſtimoniū de virtute eius qui honorat̄: ſola virtus eſt debita cauſa honoris. Sz ſciēdū ꝙ aliquis pōt honorari nō ſolū ꝓpter virtutē ꝓpriam ſed etiā ꝓpter virtutē alterius: ſicut principes ⁊ ꝑlati honorant etiā ſi ſint mali inquātū gerunt perſonā dei ⁊ cōitatis cui ꝑficiunt̄. ſm illud Prouerb. xxvj. Sicut q̄ mittit lapidē in acerui mercurij: ita q̄ tribuit honorē inſipienti Ꝺ enī gentiles rationē vel ratiocinationē attribuebant mercurio. Acerus mercurij dr̄ tumul⁹ rōciū in quo mercator: mittit aliqđ vnū lapillū loco centū marcharū. Ita etiā honorat̄ inſipiēs q̄ ponit̄ loco dei ⁊ loco totius cōitatis. Et eadē rōne parētes ⁊ dñi ſunt honorādi ꝓpter participationē diuine cōditōis: qz deus eſt oim pater ⁊ dominus. Senes aūt honorādi ſunt ꝓpter ſignū vtutis qđ eſt ſenectus. Sz hoc ſignū q̄nq; deficit. Diuites aūt honorādi ſunt: qz maior locū in cōitatibus obtinēt ⁊ non ꝓpter diuitias ſuas. Vñ idem. b. Tho. in. ij. quodliber. vbi ponit ⁊ querit. Utrū honorari diuites magis ꝙ alios pertineat ad acceptionē ꝓſonarū. ℞ñdet dicēs ꝙ duplex ē honor. Primus. ſ. q̄ debet alicui rōne ſuiꝑioꝝ ꝑpriā virtutē ſicut eſt cōmēdatio: reuerētia: ⁊ hīoī. ⁊ ad hūc honorē diuitie nihil faciūt. vñ ſi talis honor alicui exhibeat: erit acceptio pſonarū. Unde dicit Valerius maximus q̄ honorēs q̄ virtutib⁹ debent̄: ſicut triūphi ⁊ alij hīoī. apud romanos antiq̄s nulla pecūia emi poterāt. Alius honor eſt q̄ debet alicui ſm ſtatū quē bz in republica. Sic em̄ in ꝓſona reſpublica honorat̄. Et ꝓpter hoc reges ⁊ ꝓncipes honorant̄ ſm illud. j. Pe. ij. Regē honorificate. Et qz in republica terrena diuites ſtatū obtinent altioꝝ: ideo ciues celeſtis hier̄lm quaſi in babylonia peregrinātes debēt eoꝝ inter quos cōuerſant̄ morē gerere: vt dicit Aug. in lib. de ciui. dei. Et ſic diuites honorare illis dūtaxat honorib⁹ q̄ ad exteriora cōmittī pertinēt nō eſt malū. Sz in his que pertinēt ad fidem xp̄i. peccatum eſt ꝓferre diuites pauperibus: ſicut ſunt miniſtratores ſacramentoꝝ. hec Tho. Unde ſi qs velleret audire ꝓfeſſionē diuitum ⁊ nō pauperū vel nō ita diligenter aut tradere euchariſtiā aut ordines: aut alia diuitibus ⁊ nō pauperibus eſſet ꝓnaz accepto: Si quis aūt ꝓius audiret vel potius diuites: qz credit eos magis indigere vel maiorē fructus inde ſequi: vel nō ita patiēter expectare ſicut pauperes: nō ptinet ꝺ ad acceptionē ꝓſonarū: ſed ad debitā diſcretionē. ⁊ hinc ē ſm bea. Tho. ij.ij. vbi. ē. ꝙ facilius diſpēſatur in matrimonio in gradibus conſanguinitatis ⁊ affinitatis. ꝓhibitis circa excellētes pſonas ꝙ circa alias. Sſit em̄ ꝙc ꝓpter fed̄ pacis firmandū quod magis eſt neceſſariū cōmuni vtilitati circa excellentes perſonas ꝙ circa alias.

Honorat ꝺs ꝓpter virtutem

Acerus mercurij.

Honorat ꝺs ꝓpter dignitatem,

Diſpenſare.

§.IIII. In iudicijs quoq;

ꝓhibet acceptio pſonarū. Uñ ⁊ ꝑuerb. xxiij. dr̄. Accipere perſonā in iudicio nō eſt bonū. Qui⁹ rō eſt: qz ꝙ hoc corrūpitur iudiciū: ⁊ ꝓ conſequens iuſticia. Nā ſm. b. Tho. ij.ij.q. lxiij. ar. iiij. iudiciū eſt actꝰ iuſticie: ꝑut. ſ. iudex reducit ad equalitatē iuſticie ea que inequalitatē facere poſſunt op poſitā. Perſonarū aūt acceptio inequalitatē quandā habet inquātū attribuit alicui pſone ꝓter ꝓportionē ſuaz in qua conſiſtit equalitas iuſticie: ⁊ ſic corrumpit iudiciū per acceptionē pſonarū. Unde ⁊ regula iuris dicit. In iudicijs nō eſt pſonaz acceptio habēda. de re. iur. in. vſ. Uñ ⁊ Tullius papa dicit. Neceſſe eſt ſm ſacrarū ſcripturarū documenta ac ꝑm iuſtitie tramitē ⁊ accuſatū ſimul ⁊ accuſatores adeſſe. Et vnaz partē quātacūq; ⁊ qualicūq; ꝑdita ſit auctoritas ꝑſus audiri vt alteri ꝑti nullū ꝑiudiciū irrogēt. iij.q.ix. neceſſe. Videntur notari contraria. xly. diſ. cuz beatus. Ubi dicitur ꝙ leuite ⁊ ſacerdotes nō ſunt niſi ꝓ grauibus exceſſibus co: paliter flagellādi. cū tñ minores clerici etiā ꝓ leuibus verberibus ſubijciantur. ar. ad hoc. diſt. xl. c. ſ. ⁊ de offi. deleg. ſane. Jo. an. in glo. ſup dicta rubrica ſic ſoluit. Jn penis deferr̄ dignitati ⁊ pſone: vt in dicto. c. cum beatus. ⁊ de tranſac. c. fi. Item in ſedendo ⁊ ad ſurgēdo: vt diſt. xciij. c. nō opo: ret. j. Sed in iudicijs vbi ſententia nō eſt habenda acceptio perſonarū. ſed in eis ē eq̄litas ſeruanda: vt dicit rubrica. In penitentie exhibitione vt. xxvj. q. vij. ſacerdos. Itē in fide xp̄i ſuſcipiencia. de pſe. di. iiij. nec quēq;. Et i alijs ſacramēt⁹: vt de biu. ſer. c. j. Et in pauperū receptione cū ſufficere poſſimus. xlij. diſt. ca. quiſcumq; ⁊ hīoī. Et nota ꝙ licz iuder non debeat vti acceptione perſonarum vt hic. tamen vtile eſt in arbitrasijs iudicem gratioſum habere. vt de offi. dele. conſuluit. Laudat tamen in faciendo gratia ne incurrat penā cōſtitutionis. de ſen. ⁊ re. iudi. de cetero. Jo. an.

In penis deferr̄ dignitati.

Sacrilegium eſt.

Sacrilegiū ē ſpeciale peccatum,

Sacrilegiū i mal tis petis reperitur

¶De ſacrilegio. Cap. XXI

Sacrilegium quādoq;

s ponitur inter ſpes luxurie: vt cū opus carnis exercetur a clericis vel religioſis ⁊ monialib⁹ ſeu a laicis cū eis. Aliquando ex ira vel odio procedit: vt cum percutit̄ iniurioſe clericus. Aliquādo aūt ꝓcedit ex auaricia: vt cū quis rapit ſacras res: vel de ſacro loco. Et ſm hunc reſpectū inter vitia ad auaricia pertinēria hic ponitur. Sic aūt diffinit̄ ſe deſcribit̄ ſacrilegiū. ſ. q̄ eſt ſacre rei leſio ſeu violatio. Ifi. tamē dicit q̄ ſacrilegium dicit ab eo q̄ legit. i. furatur quis ſacrum. Uel pōt pleni⁹ ſic deſcribi q̄ eſt vitium quo irreuerentia exhibetur pſonis vel locis vel rebus ſacris. Et quia ſacrū dicitur aliquid ex eo q̄ ordinatur ad dei cultū: ⁊ ex hoc q̄ aliquid deputat̄ ad cultum diuinum efficitur quoddam diuinū: ſicut ⁊ illud qđ ordinat̄ ad finem bonum fortitur rōnem boni: ⁊ ſic ad illud tale ſacrum debetur quedā reuerentia que refertur in deū. ⁊ hinc ſequit̄ q̄ oē illud qđ pertinet ad irreuerētiā rei ſacrarū ptinet ad iniuriā dei. ⁊ hoc eſt ꝙ bz rōnez ſacrilegij. hec. b. Tho. ij.ij.q. xcix. ar. j. Eſt aūt ſpāle peccatū ſacrilegiū diſtinctū ab alijs: qz in eo reperit̄ ſpālis rō deformitatis: qz. ſ. violat̄ res ſacra p aliquam irreuerentiā ⁊ opponitur virtuti religioniſ: ita ꝙ ipſa irreuerentia et dehonoratio que fit rei ſacre dicit̄ violatio. ſicut aūt honor eſt in honorāte nō in eo qui honorat̄. ut ptz. ſ. Ethi. ita irreuerentia eſt in eo qui irreuerēter ſe habet: ꝙuis etiam nihil nocet ei cui irreuerētia ꝓbet. Unde ⁊ſi res ſacra i ſe nō violetur: tamen ꝗtum eſt in ipſo ſacrilego violat eā ſicut ꝙ purpura regale indumentū facta honoratur ⁊ glorificat̄: ⁊ ſi quis hanc perforauerit mortī dānat̄ quaſi contra regem agens: ꝙuis nihil agat in pſonā regis ſm Damaſcenum. Ita ſi quis rē ſacram violet ex hoc ipſo cōtra dei reuerentiā agit. Reperit̄ aūt ſacrilegiū in pluribꝰ generibus peccatoꝝ ſeu materijs. ſ. in luxuria: in homicidio: in rapina: in furto: in rapina ⁊ hīoī. Nec tamē ex hoc ſequitur quin ſit ſpeciale peccatū. Non em̄ eſt incōueniens vnam ſpecialē rōne peccati reperiri in pluribus generibꝰ peccatoꝝ ſm ꝙ diuerſa petā ad finē vnius peccati ordinatur. ſicut etiā ⁊ ſpecialis ratio alicuius virtutis pōt reperiri in pluribus materijs vel generibꝰ virtutū a qb⁹ imperatur: ſicut ieiuniū aliqđ imperat̄ ab abſtinētia. aliqđ a caſtitate, aliqđ a religione. Quocūq; ergo genere peti qs fu-

ctat ꝺ reuerētiā sacris in reb⁹ debitā:sacrilegiū formaliter cōmittit:ꝫ materialiter sint ibi alia genera pcōz. Interdū ⁊n repi�somodo sacrilegiū separatū ab alijs pctis:eo ꝙ actus nō habet aliā defectū mitatē nisi q: res sacra violat.vt cū iudex rapit aliquē malefactoꝛē de loco sacro quē in alijs locis licite capere posset. Hec bea. Tho.vbi. s.ar.ij.

§.I. Dividitur autē sacrilegiū in diuersas ptes vel species ⁊m diuersas rōnes sanctitatis rerū sacrarū q̄b⁹ irreuerētia exhibet. Tā to aūt aliq̄ sacrilegiū est maiꝰ:q̄to res sacra in quā peccat maioꝛē obtinet sanctitatē.attribuit aūt sanctitas ꝓsonis sacris ,i. diuino cultui dedicatis:vt sunt clerici ⁊ religiosi:⁊ locis sacris:vt sunt eccl̄e.⁊ reb⁹ q̄buslibet sacris: vt sacramēta reliq̄e:vasa sacra ⁊ hmōi. Et q: sanctitas loci ordinat̄ ad sanctitatē hoīs:iō grauius est sacrilegiū cōmissum in ꝓsonā sacrā q̄ locū sacrū. Sunt ⁊n in vtrāq; specie diuersi gradus sacrilegij ⁊m diuersitatē locoꝝ ⁊ ꝓsonarū sacrarum. Grauius est em sacrilegiū cōmissum in sacerdotē vel persacerdotē q̄ in subdiaconū vl̄ diaconū.⁊ grauiꝰ in ep̄m q̄ in sacerdotē. Silr grauius est sacrilegiū cōmissum i choro vel circa altare q̄ in altero loco ecclīastico. Similiter etiā tertia spēs sacrilegij q̄ cōmittit circa res sacras: habz diuersos gradus ⁊m diuersitatē graduū rerū sacrarū iter quas summū gradū obtinēt sacra quib⁹ hō sanctificat:⁊ inter ea eucharistia q̄ obtinet ꝓpriū. Et iō sacrilegiū qō commissū circa eucharistiā est grauissimū inter ea. Post sacra scōm locū tenēt vasa sacrata ad sacrāz suscepti onē. Et in de imagines sacre ⁊ reliquie sanctoꝝ in quib⁹ venerantur vel honorant quodāmō ipse ꝓsone sanctoꝝ. Deinde alia que ad ornatū eccl̄e ꝓtinēt ⁊ ministroꝝ. Demū q̄ sunt deputata ad sustentationē ministroꝝ siue mobilia siue immobilia. Quicūq; ɔ aliq̄ ꝺictoꝝ peccat:sacrilegiū cōmittit. hec Tho.vbi.s.ar.iij. Ⅴn ⁊ Pius papa dicit. Sicut q̄ eccl̄iam dei deuastat:⁊ eius ꝺiaꝛ donaria spoliat ⁊ inuadit fit sacrilegus:sic ille qui sacerdotes eius insequit sacri legus iudicat. Non ergo grauius pctm̄ ē fornicatio q̄ sacrilegiū. Sz sicut grauiꝰ est pctm̄ q̄ cōmittitur in deū q̄ q̄ in hoīem:sic grauius est sacrilegiū agere q̄ fornicari. xvij.q.iiij. Sicut.ij. Ⅴ̄ peccatū carnale cōmissum a religiosis fit sacrilegiū.habet.xxvij.q.j. Impudicas. Itē ome pctm̄ q̄ ꝓsona sacra cōmittit materialiter:⁊ quasi p accidens est sacrilegiū:q: aliquo mō est ɔ sanctitatē ei⁹. Unꝺ Hiero.ꝺicit ꝙ muge in oꝛe sacerdotis sunt sacrilegiuꝫ vel blasphemie. Iformaliter aūt ⁊ ꝓprie illud solū pctm̄ sacre ꝓsone est sacrilegiū q̄ agit ꝺirecte ɔ eius sanctitatē. vt si virgo deo ꝺicata fornicet. Ꝺi etiā. xvij.q.iiij. Si q̄s suaꝺete. §. cōmittit. q̄ q̄ ꝺisputāt ꝺe iuꝺicio ꝓncipis ꝺubitātes an honoꝛe sit ꝺignꝰ q̄ ꝓnceps elegerit est sacrilegiū. q̄ intelligit large ⁊m quāꝺā nois extensionē. Nam cū bonū cōmune gētis sit quoꝺꝺā ꝺiuinū. vt ꝺi in. j. Ethi. Unꝺe ⁊ antiquitus rectoꝛes reipublice ꝺiuī vel ꝺiuīni ꝺicebantur quasi ꝺiuine ꝓuiꝺētie ministri:ꝺeo q̄ ꝑtinet aꝺ irreuerentiā ꝓncipis. s. ꝺisputare ꝺe eius iuꝺicio an oportear ip sum sequi p quāꝺā similituꝺinē ꝺi sacrilegiū ⁊m Tho.vbi s.ar.j. Ide ꝺ papa.⁊ hoc nisi ꝙstaret illꝺ esse ɔ ꝺeū. Buil. aūt cū ꝺisputat ꝺ iuꝺicio intelligit.s. ꝺe iuꝺicio ꝓncipis reuocanꝺo in ꝺubiū q̄ ꝺeterminauit. Cōmittit etiā sacrilegiū q̄ ɔ ꝺiuine legis sanctitatē aut nesciēꝺo cōmittit aut negligēꝺo violāt ⁊ offenꝺit. vt ꝺi. xvij. q. iiij. Si quis suaꝺēte. §. Qui aūt. Ꝺ̄ large ꝺi sacrilegiū ⁊m Tho. Et intelligit q̄ legē ꝺei q̄s impugnat vt hereti⁹ ⁊ blasphemus:q̄ ex hoc ꝙ nō credit ꝺeo incurrit infiꝺelitatē:⁊ ex ꝺ ꝙ ꝺiuine legis verba impugnat sacrilegium est.

Gradus sacrilegij

§.II. De pena contra sacrilegos. Nota ꝙ triplex est pena. Prima est ⁊m Ray. excōicatio. aliquāꝺo maioꝛ. vt in sacrilegio cōmisso p iniectiōnē manuū violentā in clericū. vt. xvij. q. iiij. Si quis suaꝺē te.⁊ ꝓpter incenꝺiū:vel ꝓpter effractionem eccl̄e vel locisacri. Aliq̄n incurrit minoꝛ. vt in extrahēte p vim cōfugientem aꝺ eccl̄iam vel locū sacrū ꝺe ea. vt. xvij. q. iiij. miroꝛ. ⁊ alijs. c. Et hoc recte statutū est:vt p q̄ peccat q̄s p hec ꝛ toꝛqueat.vt ꝺ: Sap. xj. Peccat em talis ɔ ꝓsonas vel loca sacra:⁊ ꝺeo iustum est vt arceat a sacris ⁊ ecclesia. ⁊m Tho. Scꝺa pena est pecuniaria etiā ab ecclesia instituta:⁊ hoc etiā recte. Nam ⁊m Tho. cum pene sint quedam medicine multi sunt q̄ parū curāt ꝺe penis spiritualibus: magis aūt timēt ꝺe ꝺiti mūꝺo penas pecuniarias: ⁊ ꝺeo addita est talis pena vt magis arceant a sacrilegijs timore saltē hmōi. Qualis aūt ⁊ quāta sit ista pena ⁊ cui ꝓsoluenda p sacrilegio cōmisso in ꝓsonā vel loca sacra vel rebus. habet. xvij. q. iiij. si q̄s in atrio. ⁊ si q̄s cōtumax. vsq; q̄s ꝺeinceps. Ubi ponunt ꝺiuerse pene pecuniarie:aliq̄n ꝓportionis lesis:aliq̄n locis sacris violatis applicanꝺe. Et ꝺicit Guil. ꝙ ille ꝺiuerse pene sunt ponite ⁊m ꝺiuersas ꝓportiones eccl̄iarum. Et iꝺem ꝺicit Ul. vel ꝙ arbitrio iuꝺicis puniantur. Sed ⁊. xij. q. ij. ꝺeviro nefanꝺo. p:o sacrilegio cōmisso circa res sacras imponit̄ pnia septēnis cum certa forma ibi ꝺescripta. Hoꝺie tn arbitraria est sicut ⁊ alie. ex ꝺe pe. ⁊ re. ꝺeus qui. Tertia est pena personalis. Nā ⁊m leges si atroꝛ iniuria fiat ꝓsone eccl̄iastice ꝺicit Ray. ꝙ pena est ꝺecapitatio. C. ꝺe epis. ⁊ cle. l. si q̄s. Alꝫ iuꝺicis referuat̄ arbitrio moꝺeranꝺa p qualitate ꝓsone:rei:loci:⁊ tpis varietate. ff. aꝺ. l. iul. pec. l. sacrilegij. Gratianus etiā ꝺicit xvij. q. iiij. si q̄s suaꝺente. §. Se. Qui ꝺe eccl̄ia vi aliq̄ exemerit:vel in ipa eccl̄ia loco vel cultui sacerꝺotibus vel ministris aliq̄ iniurie importaueritꝫ aꝺ instar publici criminis⁊ lese maiestatis accusabilꝫ ⁊ ꝺuictus siue ꝓfessus capitali sniа a rectoꝛibus ꝓuincie feriet̄ sicut in. j. lib. C. legit ti. ꝺe epi. ⁊ cle. l. si quis in hoc genus sacrilegij ꝛc.

Sacrilegiū ē grauius.

Triplex penasacrilegoꝝ.

§.III. Qui detinent legata facta ecclesijs vel alijs pijs locis ⁊ nō soluūt:sacrilegium cōmittūt:large ⁊m sumēꝺo. Ⅴn Hiero. Amico aliq̄ꝺ subtrahere furtū est:eccl̄iam ꝺo ꝺefrauꝺare sacrilegiū est. xij. q. ij. gloria. Et tales multū ꝺifferenꝺo vtiq; peccāt. Quāuis em nō noceat hoc animabus ꝺefunctoꝝ qui illa legauerunt quātū aꝺ meritū ꝺignū ꝓmio gloꝛie:q: ex ipa oꝛꝺinatiōe eccl̄esie fienꝺa consecuti sunt meritū:nocet tn ꝙ tū aꝺ expiationē penarū quibus est ꝺebitoꝝ:q: nō ita cito euaꝺet vel sublenabilꝫ vn ꝺicunt necatoꝛes animarū. xiij. q. ij. qui oblationes. j. ⁊. ij. Si tn fieret parua ꝺilatio ex cā rōnabili:puta vt res venꝺēꝺa multo maioꝛi preciovenꝺeret q̄ tūc:⁊ sic inꝺe maius suffragiū elemosynarū consequeret:tunc laꝺabiliter fieret. Hec Tho. in quoꝺlibet. Itez no. ⁊m Jo. neap. in quoꝺlibet. ꝙ heꝛeꝺes vel executoꝛes testameꝛtoꝝ qui ꝺifferūt notabiliter exequi legata aꝺ pias causas ex negligentia vel auaritia:q: est eis incōmoꝺū:peccāt moꝛtaliter:q̄ꝺ pbat ꝺuplici rōne. Prima est:q: inferūt notabile nocumentū aꝺ animas ꝺefunctoꝝ quātum aꝺ expiationē a pena:q̄ nō minus viꝺetur q̄ inferre nocumentū magnis coꝛpibus. hoc aūt vtiq; moꝛtale:q: ꝓtra charitatē seu pietatē. Scꝺa est:q: tales mandanꝺ exēcutoꝛi:vt ptz. xiij. q. ij. qui oblationes. j. Sed nullus ꝺz excēcari nisi ꝓ moꝛtali:⁊ in quibusꝺā ꝺioceſibus est excōicatio lata per synoꝺale:vnꝺe super hoc inuestigandū. Item q̄ alienat vel emit sciēter bona eccl̄e immobilia vel mobilia ꝓtinentia aꝺ cultū ꝺiuinū vel paramēta calices ⁊ hmōi. in casu nō licito. vel in casu licito:ꝫ nō ⁊m formā eccl̄e:q̄ habet. x. q. ij. §. hoc ius. ⁊. c. si q̄s epꝰ. ⁊ ex ꝺe re. eccle. non alie. nulli liceat. ⁊. c. monasteriorum. in cle. peccar moꝛtaliter. Quia agit contra oꝛꝺinationem eccl̄esie ⁊ in ꝺamnū eccl̄esiaꝝ:etiā si iusto ꝓcio emeret sacrilegiū cōmittit:⁊ nō tenet alienatio. Et ꝺe hmōi alienatiōibus eccl̄esiasticis et modo earū habes. j. in. iij. parte. Item facientes statuta cōtra eccl̄esiasticā libertatē sacrilegiū cōmittūt. Et impoñtes clericis ⁊ personis eccl̄esiasticis tallias siue ⁊nia pe. exigēres pedagia ⁊ gabellas ab eis. ⁊ seculares trahētes eos aꝺ iuꝺicia sua ⁊ capientes ⁊ hmōi. Et quō vel q̄n sint excōicati ꝓpter hmōi habes in. iij. pte. ti. xxiij.

Detinētes legata.

Executoꝛes testōrum.

Aliena ꝛ res ꝺōacc clesiarum.

Titu. xij.

§.IIII. De sacrilegio commisso mitipliciter ꝑ ꝺiuersas gētes ɔ sacra ppl̄i ꝺei loq̄t. ps. lxxviij. ꝺices. Deus venerūt gentes in hereꝺitatē tuā:polluerūt tēplū sanctū tuū:posuerūt hierl̄m in pomoꝛ custoꝺiā. Scꝺm glo. ꝛꝺinuā q̄tū aꝺ lr̄am ꝺeploꝛat. ps. sacrilegia cōmittēꝺa circa templuꝫ ꝺei ⁊ ꝺenastationem hierl̄m per populū gētilem. Scꝺm aūt sensum spūalem sacrilegia q̄ fiunt:⁊ alia mala in templo spirituali eccl̄esie p maleviuētes. ⁊ pie peritē liberationē ab ipsis malis. Ter aute fuit illud tēplū salomonis ꝓphanatū ⁊ ciuitas hierusalez ꝺepopulata. Primo p nabuchoꝺonoſoꝛ sub sedechia rege iuꝺa. q̄ cū exercitu chalꝺeoꝛū capta ciuitate hierl̄m muris ꝺestructꝭ icēꝺit tēplū ⁊ abstulit vasa eius. vt hr̄. iiij. Reg. vlt. Scꝺo p antiochum regē tpe machabeoꝝ. qn̄ iꝺolū posuit in tēplo aꝺoꝛāꝺū. q̄ tēplum ita fuerat reꝺificatū sub esꝺra ⁊ zoꝛobabel. Sz ꝺe eo ꝺicit. Tēplū plenū erat luxuria ⁊ cōmessatiōib⁹ ⁊ scoꝛtāriū cū meretricib⁹ ij. Macb. vj. Tertio p titū ⁊ vespasianū ꝓcipes romanorū post moꝛtē xpi ide aꝺ. xl. annos. q̄ euersa fuꝺit⁹ ciuitate tēplū etiā ꝺiruerūt ⁊m q̄ ꝑs ꝓnūciauerat ꝺicēs. Adarci. xiij. Uiꝺet̄ has oēs magnas eꝺificatiōes. s. templi. Nō relinq̄et lapis sup lapiꝺē q̄ nō ꝺestruat. Et q̄uis tpe Sꝺ nōꝺū eēt tēplum eꝺificatū in hierosolymis:vñ ⁊ nec ꝓphanatū sed post multa tpa:tn vtiq; in locutōe tpe ꝑterito ꝓpter infallibilitatē ꝺiuine ꝓsciētie in cuius liꝛo ꝓphete legunt ꝓphetando. Sensus est ergo. Ꝺe gentes. i. gentiles venerūt. i. veniēt ꝛc. polluerūt. i. polluēt Spiritualꝫ aūt ꝺe templo eccl̄esie ⁊ hierl̄m militāti notari ꝑñt tria genera sacrilegioꝝ ꝺeflenda.

¶ Primum ꝓpetratum in abusione sacroꝝ. ibi. Ꝺeus venerunt gētes in hereꝺitatē tuam.

¶ Secūꝺum operatum in violatione sacroꝝ locoꝝum. ibi polluerunt templum sanctum tuum.

¶ Tertium exercitatum in ꝙsurpatione bonoꝝ eccl̄esiasticoꝝ. ibi. posuerūt hierl̄m in pomoꝝ custoꝺiā.

Templū Salomonis ter fuit pol lutum.

Stare in faciem sacerꝺoꝛ celebratis.

§.V. Quantum ad primū Sciēꝺū est ꝙ hereꝺitas ꝺei ꝺicit̄ ppl̄s fiꝺelis:eo ꝙ possiꝺeat a ꝺeo ꝙ fiꝺē et gr̄am sicut hereꝺitas ab heꝛeꝺe. Ⅴn ipe ꝺic̄ ꝓ Esa. xix. Hereꝺitas mea israel. s. est. Israel interꝓretat videns ꝺeū:⁊ signat populum fiꝺelē q̄ viꝺet ꝺeum per fiꝺē. Uel etiā hereꝺitas ꝺei ꝺi: clerus ꝺeputatus ꝺiuinis officijs. vñ clerus grece latine sors:vel hereꝺitas ꝺicit̄ ⁊m Jsiꝺo. ꝺist. xxj. c. ij. Qui clerus ꝺi: hereꝺitas ꝺñi:q: tales sic viuere ꝺñt vt ꝑli ꝓ cognatiua sanctitat̄ possiꝺeatur a ꝺeo. Sed ꝺe vtriſq;. s. fiꝺelibus ⁊ clericis ꝓsiꝺerans ps. multipl̄r sacrilegiū coꝝ gemenꝺo ꝺicit. Ꝺ ꝺeus gentes. i. gētiliter viuētes:vñ ⁊ gehēne ꝺeꝺiti. venerūt in hereꝺitatē tuā. i. in christianissimū ⁊ clerum. Sicut em gētes id est pagani nullā reuerētiā hñt aꝺ sacra vel sacra eccl̄esie:q: nō creꝺunt esse sacra vel sacra nec alicuius virtutis Sic clerus ⁊ ꝑpl̄s xp̄ianus nullā reuerētiā verā ostenꝺunt hr̄e aꝺ sacra ⁊ sacra eccl̄esie ꝙ hoc cōmittentes sacrilegia multa. Certe gentiles suis sacris falsis ꝙ exhibebāt multo maioꝛē reuerentiā ꝙ fiꝺeles veris sacris. Quoꝺ oñꝺit ꝺiffuse p mꝫta exēpla Valerius maximus in. j. li. c. j. Ⅴñ ⁊ ibi narrat. ꝙ cū in tēplo ꝺee veste q̄ꝺā virgines essent ꝺeꝺicate aꝺ nutricꝺū ignē:vna ex eis sup hoc posita:q: permisit ignez extinguī ex negligētia occisa fuit. ⁊ alia plura ibi. Et ꝙtum quiꝺē aꝺ sacra maximū sacrilegiuꝫ est circa abusum maximi sacri. i. coꝝporis xp̄i. Quoꝺ quiꝺā perpetrant vētꝺo ipso in maleficijs ⁊ veneficijs. vnꝺe ⁊ in chꝛonicis legit̄ quēꝺā summum pontifex in sanguine xp̄i fuisse venenatū. Aꝺ sacrilegiuꝫ etiā ꝑtinet sumere indigne. id est in pcō mortali q̄nocunq; ꝺodio:fornicatiōe:vsura ⁊ hmōi eucharistiā. Talis em̄ sim aplm. j. Corinth. xj. Juꝺicium sibi māducat ⁊ bibit cū moꝛtale sacrilegiū cōmittat Juꝺas ex indigna cōicatione ꝺesperatus est huc fructuꝫ vt iniq̄tatē ꝓditionis ꝓceꝑta execution̄i subito māꝺarer in ꝺeꝛ. ex magnituꝺine mali ꝺesperaꝰ laqueo vitā finiret.

Irreuerētia sacramentoꝝ.

Sumere indigne.

In morte ministrās Numeri viij.

ij. Reg. vj. ſ. Parali. xxij.

Iterare sacramenta non iterāda.

Reliq̄as irreuerenter tractare.

Sacerdotes ⁊ alij ecclesiastici ꝓpter sua crimina ꝺegraꝺati a clericali ordine ꝺebent ꝺari curie seculari. Et ꝺicit Gl. ꝙ ꝺebent ꝺegraꝺari ꝙ ꝺebent ꝺari curie

audiri enī: vt dicit. b. Tho. j. ij. q. cij. Ex hūdictiōe aūt ⁊ multo magis ex ꝓfectiōe ipsius tēpli recipit locus quādā vir tutē vt diabolus nō tm̄ possit imaginatiōib⁹ vitioꝝ hoies infestare: vt dicit. b. Tho. ij. ij. Sz istud templū materiale polluit seu violat per multiplex sacrilegiū: ⁊ mlto magis tēplū rōnale. Nō quidē pmarime dicunt tēplū dei hi qui sunt diuino obsequio mācipati: vt clerici ⁊ religiosi ꝓfecti vel per solēnē pfessionē: vel p ordinationē. Un ⁊ religio dicit sacra ⁊ ordines sacri: ⁊ caste viuētes ad qō illi tenentur ex voto: tēplū sunt spūsti. inq⁹t Lucia vgo ⁊ martyr.

Ecclesia polluitur per luxuriam.

Et pmo qdē violat ⁊ polluit tēplū materiale per opus carnale ibi perpetratū: ira q⁹ indiget recōciliatiōe pcipue fm̄ Hosti. cū est manifestū. Et sic ꝑphanatū fuit tēplū dei ab antiocho rege: de quo dicit. ij. Aldach. v. et ibidē. c. vj &: q⁹ tēplū erat luxuria plenū ⁊ cōmessatiōib⁹ et scortatiū cū meretricib⁹: vltroq⁹ se mulieres igerebāt faciētes int⁹ ea que nō licebāt. Sz nō euasit impunit⁹ impius rex de tāto sacrilegio. Nam in itinere cōstitut⁹ cecidit in curru suo: ⁊ vermib⁹ scaturiētib⁹ co:p⁹ ei⁹ intolerabili fetoꝛe exercitū ḡuās eo: paliter ⁊ eternal⁹ mo:tu⁹ est in maximis doloꝛibus. ibidē. c. ix. Q etiā ibi resideāt mulieres pare in habitu meretricio ad capiendas aīmas iuuenesq⁹ discurrentes ad puocandū eas: nōne magnū sacrilegiū videt: ⁊ domū oīonis fieri spelunca latronū: vt verificet illud Hiere. Thre. iij. Oculus me⁹ depꝛedat⁹ est aīaz meā: q⁹ vt ait ve ritas ipsa que mētiri nō pōt. Qui viderit mulierē ad pcu piscēdā cā iam mechat⁹ est eā in corde suo. Aldat. v. Sz q⁹ etiā ibi tripudiēt vel ludāt multo magis sacrilegiū est: et male pōt excusari a petō mortali. Templū aūt humana le co:pis clericoꝝ ⁊ religiosoꝝ cū violat⁹ per opera carnalia sacrilegiū est tanto scelarat⁹: ḡto per⁹ opa⁹ est tēplū dei q⁹ dom⁹ materialis: cū ibi essentialiter inhabiter: ⁊ per gratiā in creatura rōnali. Quicunq⁹ violauerit tēplū dei. ait apl's. j. Coꝛ. iij. disperdet illud⁹ deus. i. in diuersas pres perdet aīmā. s. ad inferos iudicādo: famā subtrahēdo: ⁊ substātiā diminuēdo. Cōmuniter eīm tales male fortunā tur ⁊ efficiunt infames. Si eīm spōsus terren⁹ sufferre nō pōt spōsā suā adulterare sz repudiat: aliq⁹i cā occidit cū adultero: multo magis credēdū est xp̄m grauissime indignari q⁹ spōsa sua. i. aīa clerici vl' religiosi alteri adhereat: et p carnalia opa fidē ei frāgat. Et hoc est q⁹ dic̄ Hzech. de hmōi. Si eīm inīt hoies solēt bone fidei ꝓtract⁹ nulla rōne dissoluī: q⁹to mag⁹ pollicitatio illa quā cū deo pepigit. s. per votū solui sine vindicta nō poterit. xxvij. q. j. viduas. j. Et ad hoc plurimū inducūt accessus ad monasteria monialiū cū vanitatib⁹ mulierū: ⁊ tripudia que fiūt ibi ⁊ cōuiuia: ⁊ ꝓfabulatiōes rez mundanaꝝ: vt clericoꝝ ⁊ religioso:ū nimia familiaritate cū eis. Unde in decret̄ cauet q⁹ rarus ds esse ad eas accessus ⁊ cum magna cautela ⁊ breuis oīno locutio. xvij. q. ij. in decima. Bene ergo dicī po pō. lxxviij test. Polluerūt templū sanctum tuum. Sedo pollui⁹ tur seu violatur tēplum dei materiale per sanguinis effusionē violēter ibi factā: ⁊ indiget tunc recōciliatiōe. de ꝓse. di. j. vestimēta. Per sanguinis effusionē.

Jn hoc sacrilegiū incidit Joas rex iuda q⁹ fecit lapidare zachariā filiū baradhie. j. Joiade sum mi sacerdotis inter tēplum ⁊ altare: vt habet. ij. Paralip. xxiij. post q⁹ male fortunatus est. Ad sacrilegiū etiā pti net extrahere de tēplo p vim ꝓfugientem ad ipm̄ siue pro pter debitū siue, ppter maleficiū q⁹cūq⁹. Talis eīm ibi de bet esse securus: nec pōt p vim extrahi: nisi esset publicus latro. xvij. q. iiij. sicut antiquitus. vel nocturnus depopulator: agroꝝ: vel iniurā fecisset loco sacro. extra de immu. eccl'iter. Templum rōnale polluit ⁊ violat p sacrilegiū q⁹ manus iniūcit violētas in clericū vel religiosum vel religiosam: ⁊ talis nō solum peccat mortal'r: sed etiā incidit in excōicatoem maiorem: nec pōt absolui cīra sedē apolstolicā si iniuria fuerit enoꝛmis: puta vulneratōem: incarceratōem: notabilē percussionem. xvij. q. iiij. si q⁹ suaden te. Jdē si hostil'r q⁹ insequit cardinales. Jdē si facit baniri vel exilio tradere eīm loci. de pe. si quis. in cle. Sed de his excōicatōib⁹ declaratiōem habes diffuse in. iij. pre ti. xxiij. c. j. ij. ⁊. iij. Per incendium.

Tertio sacrilegiū cōmittit ⁊ polluit dei tēplū p incēdiū vel effractionē ipi⁹ vel loci religiosi: qđ factū est a Nabuchodonoso: circa tēplum dei: vt ꝑdixerat ps. di. Jncenderūt igni sanctuariū tuum: sed in bouez ex hoie ꝓuersus ē: vt dicit Aug. ꝑ⁹ supbiam suā. xvij. q. iiij. miꝛo:. Nichano: ⁊ frenuus in armis duꝛ exercit⁹ Antiochi: q: minatus est destruere tēplum dei: vict⁹ ē ⁊ occisus in bello cum exercitu a Juda machabeo: ⁊ dextra quam extēderat ꝺ tēplū cōminādo suspēsa est ꝺ tēplū: ⁊ lingua eius p pticulas auibus tradita est: vt habet. ij. Aldach. vl.

Jmpropꝛer hoc etiā incurritur excōicatio maio:: vt extra de sentē. excō. tua. ⁊. c. conquesti. Et de hoc habes diffuse in. iij. pre ti. xxiij. De mltiplici etiā pena hoꝛ sacrilegoꝝ habes. s. in eo. c. §. ij. Jmmittit insup irreuerētia locis sacris p alios modos: vt faciendo de eis stabulū p iumētis: aut tabernā ad comedēdū vel bibēdū vel lectisternia ponēdo: vel victualia ⁊ supellectilia ex casum necessitatis: ⁊ emendo ⁊ vendēdo in eis: qđ tanq⁹ sacrilegiū detestando xp̄s eiecit flagellis ementes ⁊ vendētes. nō quidē in templo: sz in atrijs templi: qđ minus est. Refert magister in hist⁹ijs scholasticis q⁹ postq⁹ magnus Pōpeius deuicta Judea ⁊ facta tributaria romanis: stabulari fecit equos i tēplo dei hierosolymis: semp postea fuit deuict⁹ ⁊ demū decapitatus q⁹ pus fuerat fortunatissim⁹. Theodoꝛicus etiā narrat q⁹ quidā Julianus ꝓtector ostentis apud antiochiā intrans ecclesiā minxit ꝺ altare dei. Sed paucis diebus interiectis visceribus putrefactis interiit emittens stercoꝛa per os. Per istos ḡ modos fideles pol luerunt tēplū sanctū suū dñe. Sed ecōtra statuit ecclesia eī de inu. cc. decet domū. li. vj. q⁹ ad ecclesiā sit humilis ⁊ deuotus accessus: nec ibi fiāt plamēta nec iudicia vel vaniloquia: sed auditio ⁊ meditatio attenta diuino⁹.

Job. ij.

§. VII. Quantū ad tertiū

Jn auferē do res sacras sit sacrilegiū.

Principale. Sacrilegiuꝝ ꝓpetrat circa res ipas ecclīaz eas auferēdo: vel etiā eis abutēdo. Un dicit ps. Posuerunt hierusalē. i. ecclesiā: in pomoꝝ custodiam. Quando fructus sunt in agro sit aliquando aliquod tugurīū ad habitandum ꝙ custodiēdis illis: sed ipis recollectis deseritur tugurīū: ⁊ sic ex se paulatim ruit. Locus etiā vbi custodiuntur poma in domo est cōiter loc⁹ vilis ⁊ desolat⁹. Sic plati vel sedēres ostēdunt se hr̄e aliquā curā de ecclesijs q̄n est tp⁹ messium vl' vindemiaꝝ: vt decimas ⁊ oblatões recipiant ⁊ fructus possessionū: sz his ꝓceptis nō amplꝰ curant de eis pmittentes destrui ⁊ ruere: cum tñ fm̄ iura vna ex quattuoꝛ: ptib⁹ redditui⁹ eccl'e ds ꝙerti in reparatione fabrice: vt. xij. q. ij. ḡttuoꝛ. Locus etiam pomoꝝ satis patulus est: ⁊ plures accipiunt de familia vel domo ⁊ mures etiā rodūt. Sic bona eccl'ie familiares ꝙsanguinei ⁊ q̄ ea ꝙrāt furant: ⁊ hoies bestiales etiā ꝙsumūt. Sed vt dic̄ Hiero. Ecclesiā defraudare sacrilegiuꝝ est. xij. q. ij. gl'a epi. Hinc ⁊ Bonifaci⁹ papa ait. Nulli liceat ignoare q⁹ oē q⁹ dño ꝓfert. id est daī fm̄ glo. siue fuerit hō: siue aial: siue ager: vel q̄cq̄ fuerit dño semel ꝓfecta. i. data tum sanctū sctoꝝ erit dño. i. ad vsum sacerdotū q̄ debent scti esse ꝓtinebit: ⁊ ad ius ꝓtinet sacerdotuꝝ. Propter qđ inexcusabilis erit os q̄ a dño ⁊ ecclesia cui cōpetunt aufert: vastat: ⁊ inuadit vel rapit: ⁊ q⁹ ad emēdatōem ecclesie ꝓ satisfactionē vt sacrilegus iudicet: ⁊ si emēdare nō luerit excōmunicetur. xij. q. ij. nulli.

§. VIII. Quantū aūt displi

ceat deo auferre res eccl'ie: vel de tēplo res alias: manifeste ostendit ꝑ exēplū Heliodori. Ibi eīm cū fuisset missus a rege hierosolymā vt acciꝑet multas pecunias quas audierat esse in templo dei: cum intrasset in templū vt eas auferret: apparuerunt ei tres angeli in forma humana.

Unus quidē equester armatus: cuius equus pedibus anteriorib⁹ pcutiēs pect⁹ Heliodoꝛi in terrā ꝓstrauit. Alij vo duo sequētes pedestres ipsum accipiētes flagellauerunt accerrime. itavt mortuus fuisset nisi onias summus pōtifex ꝙ eius vita oraasset. qđ ⁊ obtinuit, vt habet. ij. Machab. iij. Narrat etiā Justinus q⁹ brēnius dux gallo:ū venit cū. lx. milibus ꝺ grec⁹: ⁊ spolijs hominū satiatus ad deoꝛ: tēpla anhelabat duꝛ exercit⁹ Antiochi: q: minatus est destruere tēplum dei: vict⁹ ē ⁊ occisus in bello cum exercitu a Juda machabeo: ⁊ dextra quam extēderat ꝺ tēplū cōminādo suspēsa est ꝺ tēplū: ⁊ lingua eius p pticulas auibus tradita est: vt habet. ij. Aldach. vl.

Propter hoc etiā incurritur excōicatio maio:: vt extra de sentē. excō. tua. ⁊. c. conquesti. Et de hoc habes diffuse in. iij. pre ti. xxiij. De mltiplici etiā pena hoꝛ sacrilegoꝝ habes. s. in eo. c. §. ij. Cōmittit insup irreuerētia locis sacris p alios modos: vt faciendo de eis stabulū p iumētis: aut tabernā ad comedēdū vel bibēdū vel lectisternia ponēdo: vel victualia ⁊ supellectilia ex casum necessitatis: ⁊ emendo ⁊ vendēdo in eis: qđ tanq⁹ sacrilegiū detestando xp̄s eiecit flagellis ementes ⁊ vendētes. nō quidē in templo: sz in atrijs templi: qđ minus est. Refert magister in hist⁹ijs scholasticis q⁹ postq⁹ magnus Pōpeius deuicta Judea ⁊ facta tributaria romanis: stabulari fecit equos i tēplo dei hierosolymis: semp postea fuit deuict⁹ ⁊ demū decapitatus q⁹ pus fuerat fortunatissim⁹. Theodoꝛicus etiā narrat q⁹ quidā Julianus ꝓtector ostentis apud antiochiā intrans ecclesiā minxit ꝺ altare dei. Sed paucis diebus interiectis visceribus putrefactis interiit emittens stercoꝛa per os. Per istos ḡ modos fideles polluerunt tēplū sanctū suū dñe. Sed ecōtra statuit ecclesia eī de inu. cc. decet domū. li. vj. q⁹ ad ecclesiā sit humilis ⁊ deuotus accessus: nec ibi fiāt plamēta nec iudicia vel vaniloquia: sed auditio ⁊ meditatio attenta diuino⁹.

§. VII. Quantū ad tertiū

Jn auferē do res sacras sit sacrilegiū.

Principale. Sacrilegiuꝝ ꝓpetrat circa res ipas ecclīaz eas auferēdo: vel etiā eis abutēdo. Un dicit ps. Posuerunt hierusalē. i. ecclesiā: in pomoꝝ custodiam. Quando fructus sunt in agro sit aliquando aliquod tugurīū ad habitandum ꝙ custodiēdis illis: sed ipis recollectis deseritur tugurīū: ⁊ sic ex se paulatim ruit. Locus etiā vbi custodiuntur poma in domo est cōiter loc⁹ vilis ⁊ desolat⁹. Sic plati vel sedēres ostēdunt se hr̄e aliquā curā de ecclesijs q̄n est tp⁹ messium vl' vindemiaꝝ: vt decimas ⁊ oblatões recipiant ⁊ fructus possessionū: sz his ꝓceptis nō amplꝰ curant de eis pmittentes destrui ⁊ ruere: cum tñ fm̄ iura vna ex quattuoꝛ: ptib⁹ redditui⁹ eccl'e ds ꝙerti in reparatione fabrice: vt. xij. q. ij. ḡttuoꝛ. Locus etiam pomoꝝ satis patulus est: ⁊ plures accipiunt de familia vel domo ⁊ mures etiā rodūt. Sic bona eccl'ie familiares ꝙsanguinei ⁊ q̄ ea ꝙrāt furant: ⁊ hoies bestiales etiā ꝙsumūt. Sed vt dic̄ Hiero. Ecclesiā defraudare sacrilegiuꝝ est. xij. q. ij. gl'a epi. Hinc ⁊ Bonifaci⁹ papa ait. Nulli liceat ignoare q⁹ oē q⁹ dño ꝓfert. id est daī fm̄ glo. siue fuerit hō: siue aial: siue ager: vel q̄cq̄ fuerit dño semel ꝓfecta. i. data tum sanctū sctoꝝ erit dño. i. ad vsum sacerdotū q̄ debent scti esse ꝓtinebit: ⁊ ad ius ꝓtinet sacerdotuꝝ. Propter qđ inexcusabilis erit os q̄ a dño ⁊ ecclesia cui cōpetunt aufert: vastat: ⁊ inuadit vel rapit: ⁊ q⁹ ad emēdatōem ecclesie ꝓ satisfactionē vt sacrilegus iudicet: ⁊ si emēdare nō luerit excōmunicetur. xij. q. ij. nulli.

§. VIII. Quantū aūt displi

ceat deo auferre res eccl'ie: vel de tēplo res alias: manifeste ostendit ꝑ exēplū Heliodoꝛi. Ibi eīm cū fuisset missus a rege hierosolymā vt acciꝑet multas pecunias quas audierat esse in templo dei: cum intrasset in templū vt eas auferret: apparuerunt ei tres angeli in forma humana.

Quō xp̄s in iudam ferauit.

Unus quidē equester armatus: cuius equus pedibus anteriorib⁹ pcutiēs pect⁹ Heliodoꝛi in terrā ꝓstrauit. Alij vo duo sequētes pedestres ipsum accipiētes flagellauerunt accerrime. itavt mortuus fuisset nisi onias summus pōtifex ꝙ eius vita oraasset. qđ ⁊ obtinuit, vt habet. ij. Machab. iij. Narrat etiā Justinus q⁹ brēnius dux gallo:ū venit cū. lx. milibus ꝺ grec⁹: ⁊ spolijs hominū satiatus ad deoꝛ: tēpla anhelabat duꝛ exercit⁹ Antiochi: q: minatus est destruere tēplum dei: vict⁹ ē ⁊ occisus in bello cum exercitu a Juda machabeo: ⁊ dextra quam extēderat ꝺ tēplū cōminādo suspēsa est ꝺ tēplū: ⁊ lingua eius p pticulas auibus tradita est: vt habet. ij. Aldach. vl.

Jmpropꝛer hoc etiā incurritur excōicatio maio:: vt extra de sentē. excō. tua. ⁊. c. conquesti. Et de hoc habes diffuse in. iij. pre ti. xxiij. De mltiplici etiā pena hoꝛ sacrilegoꝝ habes. s. in eo. c. §. ij. Cōmittit insup irreuerētia locis sacris p alios modos: vt faciendo de eis stabulū p iumētis: aut tabernā ad comedēdū vel bibēdū vel lectisternia ponēdo: vel victualia ⁊ supellectilia ex casum necessitatis: ⁊ emendo ⁊ vendēdo in eis: qđ tanq⁹ sacrilegiū detestando xp̄s eiecit flagellis ementes ⁊ vendētes. nō quidē in templo: sz in atrijs templi: qđ minus est. Refert magister in hist⁹ijs scholasticis q⁹ postq⁹ magnus Pōpeius deuicta Judea ⁊ facta tributaria romanis: stabulari fecit equos i tēplo dei hierosolymis: semp postea fuit deuict⁹ ⁊ demū decapitatus q⁹ pus fuerat fortunatissim⁹. Theodoꝛicus etiā narrat q⁹ quidā Julianus ꝓtector ostentis apud antiochiā intrans ecclesiā minxit ꝺ altare dei. Sed paucis diebus interiectis visceribus putrefactis interiit emittens stercoꝛa per os. Per istos ḡ modos fideles polluerunt tēplū sanctū suū dñe. Sed ecōtra statuit ecclesia eī de inu. cc. decet domū. li. vj. q⁹ ad ecclesiā sit humilis ⁊ deuotus accessus: nec ibi fiāt plamēta nec iudicia vel vaniloquia: sed auditio ⁊ meditatio attenta diuino⁹.

Indignū est xp̄s sumē tes xp̄s ꝙ dunt.

Jndignū est xp̄s sumētes xp̄s ꝙdunt. Jdē si hostil'r q⁹ insequit cardinales. Jdē si facit banitiōus respōdet ꝙ ꝓfidentia que inducit maledictionē diuinā seu repꝛobationē est ꝓfidentia inhærentie finalis cuiscūq⁹ ds ita confidit in aliquo vt totū suū aduitoziū ab eo expecter. Sic aūt xp̄s in nulla ꝓfidit creatura nec etiā electi eius: est aūt ꝓfidentia suffragantie instrumentalis ⁊ ista ē licita ⁊ necessaria humane cōuersationi. Nullus eīm sibi ipsi sufficit vñ indigens alterius ope opz ꝙ confidat ꝺ eo q⁹. s. instrumentaliter ei inuabit in eo q⁹ reqrit. Sic xp̄s speraauit in iuda. i. confidit: id est ostendit se cōfidere de eo in q̄tū sibi cōmisit seruare loculos vbi ꝓseruabant pecunie xp̄o elemosynaliter date ad ꝓuidendū necessitatib⁹ suis: ⁊ tuoꝝ: vt dicit Aug. ac si esset fidelis: cū tñ sciret eum furē velvt dicit glo. ꝓfidit nō per se sz per membra sua. i. apl'os qui credebāt iudā ipsum esse fidelē ⁊ bonū vt ceteri. Beficientiā ad cū declarat dices: q⁹ edebat panes meos. Triplicē aūt panem ei xp̄s dedit ad eum ꝙ magio bñficio. s. Panem doctrinalē. Panē sacramētalē. Panē materialē.

§. II. Panis doctrinalis ē

sacra doctrina veritatis. de qua eccl'. xv. dī. Libauit illum panevite: ⁊ intellectus. Et eccē. xj. Mitte panē tuū super transeūtes aquas. i. porrige doctrinā eis q̄ sunt in aquis tribulationū vt roboꝛent: vel in aquis compunctiōis peccatoꝝ vt spe cōsolent. vel eis qui calcāt ⁊ deserunt delicias delectationū vt in spūalibus delectent. Jstum panez edebat judas q̄ frequētissime iuno ꝓtinue audiebat doctrinā xp̄i inducentē ad contemptū terrenoꝝ. Et ipse etiā cū ceteris apl'is ad ꝓdicandū ea missus fuit: vt exꝑesse dicit Aug. j. q. j. xp̄s. Sed tante beneficētie oblitus veritatē ꝑdidit. Jpsum aūt imitant⁹ ꝓdicato:es qui veritatē i mēdaciū mutant falsa ꝓpīs ꝓdicando vt placeāt: vel veritates necessarias cū expedit reticendo ne displiceāt. Un Chry. Non solū ille ꝓdit⁹ est veritatis q̄ trāsgredientes veritatē palā ꝓ veritate mendaciū loquit: sed etiā ille qui nō libere ꝓnunciat veritatē quā libere pronunciare opoꝛtet: aut nō libere veritatē defendit: quā libere defendere cōuenit ꝓdit⁹ est veritatis. Hinc sicut sacerdos debit⁹ est vt veritatē quā audiuit a deo in scripturis sacris libere ꝓdicet: sic laicus debit⁹ est vt veritatē quā audiuit a sacerdotibus ꝓbatam quidē in scripturis defendat fiducialiter qđ si nō fecerit ꝓdidit vitatē. hec ille. ꝓs. q. iij. nolite. Christus autem est veritas: ⁊ sic per similitudinem dicitur ꝓdere xp̄m. Et hoc quoad necessaria ad salutem ⁊ cū exꝑat necessarium. Non eīm semp opoꝛtet nec decet omnem veritatem dicere vel populis ꝓdicare etsi numq⁹ debeat mēdacium dici etiam ad ꝓfectum audientium: quia vt ait apostolus. Deus nō indiget nostro mendacio. Veritatē ꝓdit q̄ kā in falsum mutat.

§. III. Panis sacramētalis

est pcipue eucharistia. Un ō ipo loquēs dñs ihcūs Jo. vj ait. Panis quē ego dabo caro mea est ꝓ mūdivita. Et ps. Panē angeloꝝ manducauit homo ⁊ cibaria misit eis in abundantia. Utitur ꝓterito ꝓ futuro more ꝓphetico. i. manducabit ⁊ mittet. panis aūt angeloꝝ est deus. Cibaria aūt dicit in plurali: q⁹ nō solū in sacrali pane est deus sed ⁊ caro xp̄i: ⁊ sanguis: ⁊ anima. Dunc panē comedit in das in vltima cena. s. eucharistie cū alijs. Unde Aug. sup ps. Christus quid fecit nobis: id est quale exemplum tribuit q̄ tantu patiētia suū ꝓdit⁹ est vsq⁹ ad mortē sustinuit vt ei ꝓinam eucharistiā ꝓprio oꝛe confectam suis manibus traderet. s. q. j. xp̄s. Sz tāti bñficij ingratissim⁹ mox ipsuz ꝓdidit osculo: qđ nūc daī in missa in signū cōionis q: est sacrm̄ vnitatis ⁊ pacis: cui assimilant sūmētes tacta mētū cū ꝙscia mortalis peti: ⁊ incōtriti accedētes vt amici ⁊ osculantes ⁊ fidi viuētes p cōione: sed tradentes cuz in manus inimicoꝝ p malē dispōtionē. i. demonum ⁊ peccatoꝝ q̄bus sunt pleni q̄tū in eis est. Un Hiero. Dic mihi sacerdos. dic mihi clerice: quo eisdem labijs q̄b⁹ osculatus es labia meretricum osculaꝛis filiū virgis. O iuda

oſculo filiū hominis tradis. Et aſſimilat tales iude pdi/
tori. Et idem de accedētibus cū alijs criminibus.

§.IIII. Panis materialis

noie in ſcriptura ſacra cōp:ebendiſ oē neceſſariū ad vitaz
humanā. Et hoc modo debemus intēdere cū poſtulam⁹
in oꝛone dñicali. Panē nr̄m quotidianū da nobis hodie:
id eſt i pſenti tpe. hec ſunt nobis neceſſaria ad vitā: panis
ꝛ vinū ꝛ oleū ꝛ veſtimentū:ꝛ alia neceſſaria. Nunc panez
edebat iudas ſibi a dño ꝓcuratū. Et vide mirabilē domi
ni clemētiā ꝛ beneficētiā:q: eū ſciebat inclinatū ad cupi
ditatē vt poſſet ſatiſſacere ſue auaricie aliqualiter ne oī
no carēs pecunia induceret ad faciendū pditionē cōmiſit
ſibi loculos:vt inde poſſet auferre aliqua pmittēs minus
malū. ſ. furti:vt ceſſaret a grauioꝛi. ſ. pditiōis ex ipſa rei di
ſpoſitiōe. Sz ignis auaricie nunq̄ dicit ſufficit. Prouerb.
xxx. Ad tantū eū nephas auaricia duxit vt magiſtrū bene
factoꝛē ꝛ dñm ſuum vēdendo pderet, pviliſſimo pꝛecio
Duic aūt peſſimo pditoꝛi cōparari oſtēdit Beda ꝓ pecu
nia dicēres falſa teſtimonia in iudicijs ꝛ hmōi. ꝛ diſcoꝛdā
tes a veritate ꝓ ſua cōmoditate. Vñ ſup Adar. ſic ait tra/
ctans illud Adar. xiiij. Abijt iudas ad ſummos ſacerdo/
tes ꝛ conſtituerunt ei pecuniā ſe daturos vt eum pderet.
Adulti hodie iude ſcelus:q: dñm ꝛ magiſtrū ſuuz deūq̄
per pecuniā vēdidit velut imane ꝛ nepharium exhoꝛret nec
tñ cauent. Nā cū ꝓ muneriḃ falſum ꝺ quelibet teſtimo/
niū dicunt; pfecto q: veritatē ꝓ pecunia negant: deū ꝓꝺ
pecunia vendūt. Ipſe eñ dixit. Ego ſum veritas. Cū ſo/
cietatem fraternitatis aliqua diſcoꝛdie peſte cōmaculant
deum pdunt:q: deus charitas eſt. Qui ergo veritatis et
charitatis iuſſa ſpernūt. deū qui veritas ꝛ charitas eſt pꝛo
dunt. Maxime eñ cū nō infirmitate vel ignoꝛātia pec/
cant: ſed in ſimilitudinem iude querunt oppoꝛtunitatem
tē. xj. q. iij. abijt. Non tamē intelligendū eſt vt pꝛedicti ita
grauiter peccent vt iudas etſi damnabiliter.

§.V. Quantū ad ſecundū

Notaꝛ pditio criminalis cū ꝺ. Magnificauit. i. magnā fe
cit: ſupplantationē. i. deceptionē. In euāgelio ꝺ Jo. xiij.
vbi hoc dictū allegaꝛ. Qui manducat panē meum leua
bit cōꝛa me calcaneū ſuū. qꝺ eſt aſſumptū ex alia trāſla/
tione:ꝛ in idē ſonat. Leuabit calcaneū quo res multū pꝛe
miſ. i. erigeꝛ ꝺ me ad cōculcandū me in moꝛtē ꝓ pditionē
ſuam. Eſt aūt pditio magnū ſcelus ſumme odioſus deo
ꝛ hoībus. Nil eñ ita nocet humane quieti ꝛ bono cōi: hic
oꝛiuntur maxima odia: ſcandala: homicidia: latrocinia: ci
uitatū ꝛ regnoꝛ exterminia. ſſit aūt pditio tribus modis
Primo in reḃ ꝛ dñis. Sc̄do in capiēdis vel occidēdis
pſonis. Tertio in reuelandis ſecretis. Primo ſit pditio
qñ q̄s manifeſtat res occultas dñi ſui amici vel noti ſui:
malicioſe alijs vt eas auferant:ꝛ pꝛecipue inimici ſui: vel
etiā cū ciuitatē vel caſtrū dñi ſui vel amici operaꝛ vt amit
tat:ꝛ ipſe vel alius iniuſte accipiat. Et in vtroq; caſu vltra
graue moꝛtale ꝑperatū tenēt talis ad reſtitutionē oīm⁹
damni: tam ipſis dominis ꝛ amicis ſuis q̄ alijs inde dā/
nificatis: etiā ſi ꝛ ipſe nulla vtilitate inde ꝓſequaꝛ ꝓ regulā
illam. Qui occaſionē dāni dat: dānū inferre videt. ex ꝺ in
iu. ꝛ dā. ꝺa. ſi culpa. ꝛ. xj. q. iij. qui conſentit. cū glo. Talis
fuit pditio Abſalonis q̄ ſub ſpecie voti implēdi tꝛaxit ad
ſe populum ꝛ cōgregauit in ebꝛon:ꝛ facta cōiuratione ꝺ
parꝛē pditoꝛie abſtulit regnū patri ſuo dauid. Sed q̄citi
us recepit quod meruit. nā remanente ſuſpenſo in quercu
per capillos ſub qua equeſter tranſibat Joab hoc audi/
ens tribus lanceis eū interfecit. Hiſtoꝛiā habes diffuſe. ij.
Reg. xviij. Secundo fit pditio circa pſonas vt capiant
ab inimicis vel occidantur. Sic dalila pꝛodidit Sanſonē
Nam cum ad impoꝛtunā eius requiſitionē manifeſtaſſet
ei in quo erat foꝛtitudo eius: vocatis ad ſe philiſteis eius
inimicis a quiḃ acceperat pecuniā pꝛoditoꝛie caput ipſi⁹
ſanſonis dormientis in genibus eius abſciadi fecit: ꝛ exci/
tatum tradidit philiſteis: vt ſcribitur Judi. xvj. Sic ioab
oſculans amaſa ſibi obuiante vt amico gladio pditoꝛie
occidit eum. ij. Reg. xx. Et dauid per litteras pditoꝛie fe
cit Uriam occidi. ij. Reg. xj. Sic Judas oſculo filiū hoīs
tradēs iudeis vt caperent ꝛ occiderent. magnā fecit ſup/
plantationē. i. deceptionē magnificauit. Tertio modo fit
pditio circa ſecreta reuelata: vt cuz quis cōfilia ꝛ ſecretos
tractatus dominī ſui vel ciuitatis ſue reuelat inimicis vel
alijs quibus nō debet. puer. xj. Qui ambulat fraudulen/
ter reuelat arcana. Qui aūt fidelis ē celat amici cōmiſſuz.
Si qui tamē aliqua illicita tractaꝛēt in nocumentū alicu⁹
ius vel aliquoꝝum contra iuſticia nō maleface̊ret reuelā/
do eis talia ſecretaꝛ vt ſibi poſſent cauere ab iniuſtis noc
mentis modo tñ debito ꝛ quātū fieri pōt ſine ſcādalo. ar.
xxiij. q. iij. Oſtendit. ꝛ di. lxxxiij. ꝓ totū. ꝛ. xxij. q. v. hoc vi.
Exemplū in chuſi q̄ ſimulans ſe amicū abſalonis vocat⁹
ad philiū diſſipauit philium achitophel. qꝺ erat ꝺ dauid ac
reuelauit ei q̄ tractata fuerūt in philo ꝓ filios abiathar vt
ſibi ꝓuideret: vt habeḃ. ij. Reg. xvij. Heliſeus etiā ꝓphera
reuelauit regi iſrael philia ſecreta regis ſyrie de his in q̄ḃ
iniuſte querebat illi nocere. hoc tñ habebat ex reueletiōe
ſpiritusſancti. iiij. Reg. vj. Sed ꝛ cum q̄s pctm̄ alicui⁹ no
tabile occultuz manifeſtat alijs publice corripiendo ſiue
ſocius: ſiue pꝛelatus ꝺ. pditoꝛ. Vñ Aug. Si eū. ſ. occultū
peccatoꝛē vis publice arguere nō eris coꝛreptoꝛ: ſed pꝛo/
ditoꝛ. ij. q. j. ſi peccauerit. Similiꝛ ſi ſacerdos occulto pec
catoꝛi etiā exꝯcato deneget in publico ſacramēta vel ab
ſtineat a cōione eius: publice pditoꝛ eſt criminis. Et hoc
pḣibeḃ. vj. q. ij. ſi tm̄. ꝛ multo magis que habet in cōfeſſio
ne manifeſtās pꝛoditoꝛ eſt: ꝛ puniḃ ſi cōuincit. ex de pe.
ꝛ remiſ. omnis. Si quis etiā litteras clauſas alicui⁹ legat
aduertenter vt ſciat ſecreta eius: pꝛoditoꝛ eſt ꝛ moꝛtaliter
peccat: niſi forte ex quadā ſubita leuitate vel ignoꝛantia
faciat: cum illi notabilem iniuriā faciat. ꝛ ſcandala multa
poſſent euenire. Et hoc niſi legens eſſet pꝛelatus eius vel
alius ſpem ponens in ratihabitione. vel niſi eſſet manife
ſtus aduerſarius eius dubitans ne ibi aliquid tractet con
tra eum. Debuit enim ſcribens ſibi pꝛouidere ne deueni/
rent ad manus aduerſarij.

§.VI. Quantū ad tertium

ꝑncipale notaꝛ offenſio pſone xꝑi. ibi. ſup me. Adarima
pena eſt hominī cū videt ſe pditū ab amico ꝛ bñficiato.
Ut ꝛ nullū gen⁹ pene deeſſet xꝑi paſſioni: ideo permiſit
ſe pdi ab amico: vñ vt ſingulare pena ſua exꝑtimēs ipſaz
pꝛoditionē ieſus in vltima cena turbaꝛ. eſt ſpū. i. alteraꝛ
ꝛ multū afflictus conſiderans pena ipſius pditionis fiē
de p iudā. Sicut ergo patiēter tulit pditionē ſuā. ſic nos
debemus ferre deceptiones ꝛ pditiones patienter.

§.VII. Queritur. Cuz quis

poſſideat iniuſte aliquā ciuitatē vel caſtrū: q: ſ. vſurpauit a
vero ꝛ legitimo dño: ſi ciuis vel ſubdit⁹ talis iniuſti poſ
ſeſſoꝛis vel alius occulte opeꝛ vt amittat talē ciuitatē vel
caſtrū: ꝛ recupet ver⁹ dñs ei⁹ ſi peccat. Ad qꝺ ꝛnd̄eꝛ q̄ aut
ꝺ agit ex cupiditate vel odio aut ex zelo iuſticie. Sī primo
mō: puta q: inde ꝓſequitur pꝛemiū ꝑtale: vt fieri ꝓſueuit i
hmōi. nulli dubiū q̄n peccet moꝛtaliꝛ. Radice eñ infecta
iñtērionis peſte cupiditatis que eſt radix omniū malo⁹ii
nō pōt ſeq̄ inde niſi fructꝰ moꝛtifer⁹ dānatōis. ar. ſ. q. ſ. fer
tur. Non tñ tenebiḃ ei q̄ iniuſte poſſidebat: etſi amiſit: quia
rē ſuā ꝓꝑio dño reſtituit: ꝛñ ꝺ debito mō. Vñ ꝛ Abner
capitane⁹ exercit⁹ yſboſeth: q: ex indignatiōe ꝓcepta ꝺ eū
p iuſta repꝛeḥēſiōe ac etiā ſpe ꝛpalis remuneratiōis queſi
uit tradere dñm regni iſrael qꝺ iniuſte tenebat iſboſeth
filius Saul Dauid. ad quē de iure ſpectabat dño illi con
cedēre iuſto dei iudicio. pditoꝛie a Joab occiſus eſt: vt ha
beḃ. ij. Reg. iij. Si aūt ex zelo iuſticie mouet totaliter. vel

etiā pꝛincipaliꝛ: q: ſpat etiā ſcḋario inde cōſeq̄ aliquaz re
muneratōem tꝑalē: q̄uis pꝛincipaliꝛ inducaꝛ ex iuſticia nō
videt peccare: q: q̄libz ꝺz primū iuuare ex charitate: ſicut
in ꝑſona ita in rebus. Et ad hoc videt facere qꝺ ait dama
ſus papa. Qui poteſt obuiare ꝛ prurbare puerſos et non
facit: nihil eſt aliud q̄ fauere impietati eoꝝum. Nec caret
ſcrupulo ſocietaz occulte q̄ manifeſto facinoꝛi deſinit ob
uiare. xxiij. q. iij. qui poteſt. Et q̄uis pꝛincipaliꝛ ꝺ intelligaḃ
de his qui habēt publicā ptātem qui ad hoc tenentur ne
ceſſario ex eoꝝ officio: tñ etiā alij poſſunt facere ꝺ ex qꝺā
charitate: ꝛ hoc q̄n verus ꝛ legitimus dñs nō poteſt alio
modo recuperare ſuā ciuitatē vel caſtrū ꝓ ſupioꝛe vl̄ aliū.
Et ex tali ꝓditione veriſiꝛ credik nō ſequi moꝛs vel ſcan/
dalū alicuius. Unde ꝛ Joſiada ſumm⁹ ſacerdos ꝛ iuſtus
dominū regni iuda quod ſibi vſurpauerat athalia tyran
nice ab ea abſtulit facta cōiuratione contra eam ſancte et
iuſte: ꝛ reſtituit ioas filio ochoſie qui erat tūc ſeptē āno⁹
ad qꝺ de iure ſpectabat: vt habeḃ. iiij. Reg. xj. Sed ſi hec
fieri nō poſſunt ſine moꝛtib⁹ hoīn ꝛ pturbationib⁹ ꝛ ſcan
dalis alioꝝ: nullo modo hoc attēdū. Unde Amb. Si
nō poteſt alteri ſubueniri niſi alter ledaꝛ: commodius eſt
neutrū iuuare q̄ grauare alterū. xiij. q. v. deniq̄. Et quia
raro ꝛ quaſi nunq̄ iſta fieri poſſunt ſine moꝛte hominū ꝛ
multis ſcādalis: ideo nemini cōſulendū nec ꝑdicanduz ꝺ
agere cū ſp abſtinere oꝑteaꝛ clericos a cōfilijs ꝛ coope/
ratione vbi moꝛs hoīn poteſt accidere etiā pꝛo iuſta cā:
tum ꝓpter vitandā irregularitatē: tum ꝓpter ſcandalum
hoīn quod inde ſequiḃ: tum ꝓpter hoꝛꝛoꝛē effuſionis hu
mani ſanguinis. Vñ Greg. Si in moꝛte lōgobardoꝝum
me miſcere voluiſſem bodie lōgobardoꝝ gens nec regez
nec ducē haberet: ſed q: deum timeo: in moꝛte cuiuſlibet
hominis me miſcere foꝛmido. xxiij. q. viij. ſi in moꝛte.

§.VIII. Querit̄ vtrū hoſtē

capitalē alicuius dñi vel cōitatis iniuſte agētis vel bellā/
tis contra ipm dñm vel ciuitatē ſit licitū pditoꝛie occide
re: puta ꝑ venenū ꝛ hmōi ꝓpinatū a ſuis familiaribꝰ. Ad
quod videt dicendū q̄ nulli licet ꝑuate pſone alium occi/
dere quocūq; modo etiā quātūcunq; malū et nociuū: niſi
in bello iuſto vel ſe defendēdo ſi ꝺoc non ſit pditoꝛie. Et
Non licet inducere ad dandū venenum hoſti
rō eſt: quia ꝓtra ꝓceptū dñi eſt. ar. xxiij. q. v. de occidendis.
et. c. ſi nō licet. Sed nec etiā inducere aliquē ad ꝓpinandū
venenū hoſti. qꝺ nō ſit coīter niſi ꝑ familiares ꝛ amicos:
q: nulli licet inducere aliū ad moꝛtale cū ſit ſ̄ charitateꝫ.
Nec faciēda ſunt malaꝝ euenīāt bona ſm apl̄m. Mō fie
ret ſi aliqua ſuaſione vel ꝓmiſſioe q̄s inſtigaret ad hmōi:
ij. ij. qone xxviij. ar. i. xl. i. iij. di. xxxvij. art. vi. ad vi.
ſicut nec licet inducere aliuz ad muruandū ad vſuraꝫ q̄ ad
hoc paraꝛ? nō ſit ſm btm̄ Tho. in ſumma. Offereꝛe aute
ſe aliquo ad hoc faciendū cū iam pctm̄ ſit in eo: nō videt
illicitū vti mala volūtate eius in bonū ſuū ei aliquid ꝓ
mittendo ob liberatōem ſuā ab hoſte iniuſte grauāte ipz
Habenti eñ iuſtū bellū ꝓtra aliquē licet occidere eū. ſm
Augu. xxiij. q. j. quid culpaꝫ. ac etiā vti inſidijs. xxiij. q. iij. c.
dñs. Sicut ergo paraꝛo ad fenerādum licet ab eo accipe/
re mutuū ad vſuraz ex cauſa aliqua ꝓneſta: ſm Tho. Et
fideli q̄uis nō licet ſimilē inducere ad iuradū ꝓ falſos
deos: tamen ad firmandū pactū ſecum ſup negocio iuſto
licet vti iuramēto tali eius: q: hoc nō eſt inducere illū ad
malū: ſed malo eius vti ad bonū ſuū. Non eñ pctō ei⁹ ſe
ſociat qui ꝑ demonia iurat: ſed bono pacto eius quo fidē
ſeruat. i. fidelitatē ſm Aug. xxij. q. j. mouet. Ad ſiktudines
dei qui vtiḃ malis hoīm in bonū gl̄e ſue inde bōa elicies
Sic ad ꝓpoſitū videt poſſe dici q̄ mala volūtate eius fa
miliaris ſe ad hoc offeꝛētis ad hmōi licitū ſit vti ad libe/
rationē ſui iuſtā: ſic audiui a pitis. Nec eſt iſtud ꝑdicandū
vel ꝓſulendū ne pareꝫ via pditoꝛib⁹? ꝛ homicidijs: q̄nimo
ꝛ poſt factū imponēda eēt pna aliq̄ ad terꝛoꝛē ꝛ cautelā
ar. xxxiij. q. ij. in lectū. Sz vbi talꝫ hoſtis ꝛpet iuſticiā ꝛ iu
ſte grauat vel bellat ꝓtra talē: vel dubiuz eſt quis habeat
iuſticiā nullo modo liceret. Si aūt alicui aliq̄d ꝺ: ſub fi/
gillo ſecreti ſeu ꝓfeſſionis eꝛ tñ ꝓfeſſionē: vel cū exactiōe
iuramēti ſup hoc vt ſecretū teneaꝛ: ſi illud reuelet ſine cau
ſa vꝛgēte ꝛ rōnabili peccat moꝛtaliꝛ faciēs ꝺ ius naturale.
Sed ſi tenēdo illud ſecretū inde ſeq̄ veriſiꝛ pōt nocumen
tū notabile reipublice coꝛpoꝛaliꝛ vel in tractatu pditiōis
ciuitatis vel ſpūaliꝛ vel in diſſeminatiōe alicuius eroꝛis
fidei ꝛ moꝛū: vel etiā nocumenti pticularis pſone: vt cum
querik moꝛs alicuius: tūc ſubeſt cauſa vꝛgēs: et rōnabilis
reuelādi ſecretū. Et ideo nō obſtante quacūq; ꝓmiſſione
vel iuramēto manifeſtare ꝺz vt obuiek malo: nō tamē per
accuſatōem ſi ꝑbare nō pōt. ij. q. vij. plerūq;. Sed ꝑ denū/
ciationez eo modo quo fieri poteſt melꝰ: nec in ꝺ peccat
nec ꝑiurus eſt: q: vt ꝺcit regula iuris in. vj. Non eſt obli/
gatoꝝ iū contra bonos moꝛes ꝓeſtitū iuramētū. nec tenē
tur in hmōi caſu ſeruare oꝛdinē fraterne coꝛrectiōis: vt. ſ.
ꝑmo moneaꝫ tc. fm btm̄ Tho. ij. ij. q. lxxxiij. niſi certꝫ eēt de
emēdatione ꝑ ſecretā admonitōem. De hoc tñ pleni⁹ vide
ſ. in ti. ix. in. c. vj. de negligētia fraterne coꝛrectōis. De reue
latione ꝓfeſſionis habes. ſ. in tertia parte. Sed qꝺ ſi q̄s
lras alicui directas ꝛ ab eo poſt lectionē eaz dilaceraꝛas
et ꝑiectas recolligaꝛ ꝛ iūctas partes inſimul legaꝛ. Rñ.
Si vt ſciaꝛ ſecreta eius faciaꝛ curioſitas eſt. Si vt ſibi
ꝓuideaꝛ ꝓuidentia humana eſt nec pctm̄. Cuilibet enim
ſibi licitū eſt accipe rē que habeḃ ꝑ derelictō: cuiuſmōi eſt
talis lra. Unde ꝺ: venetijs hoc cōtigiſſe. Cum quidā ma
gnus mercatoꝛ lras accepiſſet a partibus oꝛiētis vt eme
ret aromata multa ciuitatis: q: futuꝝ eraꝛ vt ꝑcū mlt⁹
creſceret eoꝝ: q: inde trāſmitti nō poteraꝛ illis ꝛpib⁹. Ille
perlectā lram dilaceraꝛit ꝛ in terꝛa fruſta ꝓiecit: nil alicui
dixit intendēs illud facere de quo cautus reddebaꝫ. Sed
alius tenuis mercatoꝛ lre illius fruſta colleḡit ꝛ ſiḃ ſuis
partibus coaptauit ꝛ legit. Quo facto cum hoc a nullo
ſciref: acceſſit ad oēs apothecas q̄ habebāt hmōi i groſſo
venalia: ꝛ certo ꝓcio currente bato termino totum emiꝛ.
Cūq; mercatoꝛ magnus cui lre directe fuerāt iret ad emē
dū inuenit oia vendita. Interrogat de pſona emptoꝛis.
Aldirāt neſciēs factū: ſz demū ꝓcpit. Sicq; lucrū magnū
qꝺ ille ſperabat ex hmōi emptione ali⁹ ſua induſtria ſibi
ꝓcuraut ſine iniuria ei⁹: nec ſibi in aliquo tenebaꝫ. Sed
verte caſum. Quid ſi q̄s malicioſe intendēs nocere alteri
ſcribit lram dirigendā alicui vt ſuo amico admonens eū
vt emat miltū de aliquo mercimonio: lana: ſerico: aroma/
tibus ꝛ hmōi. q: erūt cara in futuꝝ: qꝺ nouit falſum eē:
ꝛ pmtrit ſibi cadere in aliquo loco publico vbi frequētat
aliq̄s qui odio hꝺt eā inuentā legat: ꝛ talia emat: et inde
multū ꝑdat: ꝛ totū hoc ſequik. Rñ. Talis vtiq; grauiter ꝛ
moꝛtaliꝛ peccat intendēs ꝓrimo nocere ꝺ charitatē agēs.
de pe. di. j. nūquid. cū. c. ſeq. Non tñ tenek ſatiſſacere de dā
no: quia nō dedit occaſionē efficacē dāni. eꝛ de iniur. ꝛ dā.
da. ſi culpa. Non eñ ita leuiter debuit credere: ſibi q̄ ipu/
tet ſuā leuitatē. Sed qꝺ cū ciuis vnus vnius ciuitatis ꝛ
fidelis iuratus cuiuſdā ꝓincipis ſciuit machinatōem ci/
uitatis ꝓtra ꝓincipē ꝛ ecōuerſo: ꝓncipis ꝓtra ciuitatē cui
debet citius reuelare ꝓncipi vel ciuitati. Rñ. ſm Jo. nea.
in quodli. x. Sciēdū ꝓmū eſt q̄ machinatio ſtricte ꝛ ꝓꝑe
accepta ſonat in malū. Eſt eñ malū ſeu iniq̄ excogitatio
ꝓtra aliquē. Sed large ꝛ coīter accepta ē idē qꝺ excogita
tio alicui? mali iuſte vel iniuſte inferendi alicui. ꝛ ſic acci/
piendū eſt in ꝓpoſito vt q̄ſtio ꝓpoſita latius determineꝫ.
Que quidē q̄ſtio pōt diſtingui in. viij. caſus: q: aut vtraq;
machinatio. ſ. ꝓncipis ꝓtra ciuitatē ꝛ ciuitatis ꝺ ꝓncipē
eſt iuſta: aut vtraq; iniuſta: aut ꝓma eſt iuſta ꝛ ſcda iuſta
aut ecōuerſo. Ꝓma eſt iniuſta ꝛ ſcda eſt iuſta. aut ē dubiū
de vtraq; an ſit iuſta vl̄ iniuſta: aut eſt dubiū de ꝓma ſola
ſcz ſi eſt iuſta vel iniuſta: aut de ſcda ſola. Primo igitur
Primo
cū ſcz vtraq; machinatio eſt iuſta: dicendū q̄ neutra talis
ꝺz reuelare. Rō eſt: q: bonū bono nō eſt ꝛriū. qꝺ ergo eſt
impeditiuū boni tanq̄ ei ꝓtrariū eſt malū ꝛ illicitum: ſed

De ciui cōſiliario ꝓncipis alicuius

Secreta reuelās peccat

Nota ſo lertiam.

Proditor cōfeſſioīs

Proditio fit tribus modis.

Perſone produntē

Prodēs ciuitatez iniuſte vſurpataz.

talis reuelatio inc̃tus est ex natura sui est ipeditiua talis machinatiois iuste: q̃ est mala ⁊ illicita. Et si dicerent q talis q̃ iurauit p̃cipi reuelare oĩe ꝓsilii ⁊ tractatu ꝓra se factu: ⁊ ideo ex vi ꝓstiti iuramẽti teneꝫ reuelare talẽ machinatoem. ℟ndeꝫ q iuramẽtu nõ est vinculu iniq̃tis: vñ ex nullo iuramẽto aliq̃s obligaꝫ ad aliq̃d illicitu. Talis aũt reuelatio illicita ess̃: q; impeditiua iustic̃ie: ⁊ ideo nõ teneꝫ ad talẽ reuelatoem rõne iuramẽti. Sc̃o vo casu

S ecudo

cũ sc̃z vtraq̃ machinatio iniusta est: dicẽdu q vtraq̃ talis dz reuelare. ℟ō est: q; q̃libet dz impedire malu iniuste inferendu ei que dz diligere: cũ diligere aliquẽ hoc includat sc̃z velle ⁊ ꝓcurare ei bonu: ⁊ impedire eius malu. Sed bon⁹ ciuis dz diligere suã ciuitatẽ: ⁊ ꝓsiliari⁹ iurat⁹ p̃ncipis dz diligere talẽ p̃incipẽ: q̃ dz malu vtriusq̃ impedire reuelãdo machinatoem iniustã ꝓtra vtrusq̃ factã. Et si diceret q talis iurauit nõ reuelare secreta ipsius p̃incipis. ℟ndeꝫ vt. s. in p̃cedenti casu. s. q nõ teneꝫ ad tale iuramẽtũ: nisi qñ nõ reuelare eẽt licitũ. Jn casu aũt nõ est illici-

Tertio

tũ: vnde nõ teneꝫ ad obseruantiã iuramẽti. Sciendũ q cũ ciuitati ⁊ p̃ncipi est reuelãda machinatio ꝓtra se facta. Si querit cui citius. ℟ndeꝫ q si p̃inceps ꝓcesset tali soli ciuitati: citius dz reuelare ciuitati q̃ p̃ncipi. Cui⁹ rõ est: q̃a illi plus obligaꝫ quẽ dz magis diligere: sed talis magis dz diligere talẽ ciuitatẽ q̃ talẽ p̃ncipẽ. ℟ō est. Propter q̃ vnũquodq̃ ⁊ illud magis: sed hõ dz magis diligere p̃incipẽ q̃ aliã singularẽ p̃sonã: q; p̃inceps gerit p̃sonã ciuitaꝫ ergo magis dz diligere cõitatẽ sue ciuitatis q̃ talẽ p̃incipem. Sed si p̃inceps ꝑsẽt non solũ tali ciuitati: sed toti regno vel regioni in qua est talis ciuitas citius dz reuelare tali p̃ncipi q̃ tali ciuitati. Cui⁹ rõ est: q; illi plus obligaꝫ reuelare quẽ teneꝫ magis diligere: sed talis magis teneꝫ diligere talẽ p̃incipẽ: q̃ ⁊c. Bonũ em̃ totius est magis diligendũ q̃ bonũ partis: sed bonũ talis p̃ncipis cũ sit esti-

Quarto

mãdũ bonũ totius regni se dz ad bonũ talis ciuitatis vt bonũ totius ad bonũ ptis. Jn cãu aũt dubio an sit iusta vel iniusta vtraq̃ vel altera machinatio supponere debet talis q̃ sit iusta. Cui⁹ rõ est: q; q̃tũ ad bonitatẽ ⁊ malicia idẽ iudiciũ est de actu illicito iteriori: ⁊ de actu imperato exteriori: q; actus interior dz bonitatẽ ⁊ malicia ab exteriori vt ab obiecto: ⁊ exterior ab interiori vt a p̃incipio. Jdẽ q̃ iudiciũ q̃tũ ad bonitatẽ ⁊ malicia est de machinatione interiori ⁊ de bello exteriori. Sed in casu dubio an bellũ inductũ a p̃ncipe sit iustũ vel iniustũ: subditus debz bellare ꝑsupponẽdo bellũ esse iustũ. Et simile est de ciue respectu ciuitatis: ergo idẽ dicendũ est de machinatione. Et q̃ in casu dubio subdit⁹ debeat bellare ad rẽstitionez dñi sui. dicit Aug. ⁊ habeꝫ. xxiij. q. j. q̃d culpaꝫ. Cũ em̃ dubia sint semp in melioꝛe partẽ iterp̃tãda. vt dicit Beda. ⁊ habeꝫ ex. de reg. iur. est ote. Potissime hoc obseruandũ est in factis ꝓlato: q; inferioꝛis nõ est de factis supioꝛis sui que ei incũbunt ex officio suo iudicare. Jtẽ nõ q̃ nõ est simile de machinatõe sua ꝓtra p̃incipẽ: ⁊ de machinatõne ciuitatis reuelãda p̃ncipi. Et hoc ꝑpter duo: q; nõ licite esse sibiꝑsi causa mortis: sed alteri⁹. sic ⁊ reuelando suã machinatoem de qua nõ accusaꝫ nec denũciaꝫ eẽt sibi causa mortis sue. Sc̃o q; in ꝑtãte sua est veritat⁹ a ꝓpria machinatione desistere ⁊ resiliendo impediret malu p̃incipis: sed nõ est in potestate sua q talis ciuitas resiliaꝫ tali machinatione. Ad alios casus qui supꝛa sunt positi tracti de ꝓmo. ex dictis potest sumi respõsio.

¶ De turpi lucro: ⁊ ibi de ludo aleaꝝ: et de alijs ludis p modum p̃edicationis. Cap̃m XXIII.

Et turpi lucro de quo

b

dicit ap̃s. Nec̃ turpe lucrũ sectates. j. Tim. iij.

Turpe lucrum est

Mus ap̃s loquaꝫ ibi de ꝓmouẽdis ad ordies sacros: tñ ⁊ oẽs fideles debẽt b̃ fuare ne sint sectates turpe lucrũ: cũ hoc sit spẽs auaricie q̃ oib⁹ ꝓhibeꝫ. Dicit aũt turpe lucrũ stricte lucrũ q̃d sit ex ope aliquo ꝓhibito a lege diuina vel humana: ipsa tñ dation̄e vel acceptõe pecunie nõ vetita: vt ꝓtingit in acq̃sitis p meretriciũ: ꝓcubinatũ histrionatũ turpẽ: ⁊ p̃ toneamẽtũ ⁊ hmõi. Talia enim opa ꝓhibita sunt: nõ aũt accipe vel dare ꝓ hmõi pecunia: nisi inc̃tũ fouek̃ q̃s in pct̃o. Largius tñ dr turpe lucrum: lucrũ quodcũq; illicitũ siue cõperat restitutio aut erogatio paupib⁹: siue nõ cõpetat restitutio. Et sic turpe lucrus est nõ solũ q̃d sup̃adictũ est: sed etiã acceptũ p simoniã: ꝓ vsurã: ac etiã acceptũ p iudicãdo bñ vel male: aut p restitũ cãdo: ⁊ acq̃situ p mercimonia illicita: ⁊ p ludũ alee. Et hz hãc acceptiõez. xxiiij. q. iij. q̃m multi. cũ duob⁹ seq. c. Sed de acq̃sitis p vsurã dicũ est. s. De acq̃sito p simoniã quid fieri debeat p̃z. s. c.). Et de acq̃sitis p iudicãdo in. c. de iustitia. Idẽ ꝑmo de ludo. Sed ꝑmo notandũ est q cũ lud⁹ impoꝛtat quandã festiuã actoem triplex est ludus.

¶ Primus p̃ouenies ex magna deuotione: ⁊ hic perarandus.

¶ Secundus contingens ex humana recreatione: ⁊ hic tolerandus.

¶ Tertius p̃cedens ex diabolica suggestione: et hic euitandus.

§. I. Quantũ ad primum

Ludus amãdus

inuitat p̃s. xlvj. dicẽs. Oẽs gẽtes plaudite manib⁹: iubilate deo in voce exultatiõis. Quẽ ludũ exẽplo suo facere docebat cũ luderet ipe ⁊ ois israel coꝛa arca dñi: vt habeẽt. Parał. xiij. Saltas nudus ⁊ psallẽs ob deuotiõem ⁊ affectũ eximiũ ad xp̃m quẽ intellexit figurari i illa arca dñi in qua erãt vrga: mãna: ⁊ lex moysaica defigntia deitatẽ potentissimã: carnẽ purissimã: aiam sapientissimã ch̃isti. Aldichol vꝛor eius (que ista videꝫ desperit signãti sym̃agogam olim dei sp̃osam desp̃iciẽti xp̃i humilitatẽ ⁊ veritatem mysterio: ũ eius) dixit ipe dauid. Ludã ⁊ vilio: fiã plus q̃ factus sum: ⁊ humilis ero in oculis meis. ij. Reg. vj. Unde ⁊ ipa michol olim multũ dilecta a dauid puni-

Est mortale,

ta est a deo: ⁊ facta sterilis vsq̃ in finẽ suũ. Sic synagoga ꝑpter suã ꝑfidiã sterilis facta ẽ bonis opibus vsq̃ in finẽ mũdi. Sc̃o ludus est cuꝫ quis vtiꝫ aliq̃bus verbis vel factis solatiosis ob recreationem sui ⁊ alioꝛ: ita tñ q̃ nil turpe ibi misceaꝫ: vel deo inuriosum aut ꝓximo nec grauitas animi totaliꝫ resoluaꝫ. Et talis ludus ꝓtinet ad virtutẽ eutrapelie. Cũ em̃ anim⁹ laboꝛat ex interioꝛib⁹ curis et cogitationib⁹: sicut coꝛpus exterioꝛib⁹ exercitijs: q; vtutis est finite. indiget aliq̃n quiete sicut coꝛpus refectione sua. Quod ꝓcuratur p talia dicta vel facta solatiosa q̃ dicunt ludus. Dis ergo vtendũ est sed parũ sicut sal. p codimẽto ꝑm ꝑbm. Idem ⁊ sapiens. Jnterpone tuis interdũ gaudia curis. Sic legimus beatũ Johannẽ euangelistam aliq̃n ludẽtem cum auicula: ⁊ beatũ Antoniũ gaudentẽ cũ fratribus suis: ⁊ ꝑ exẽplũ cõtinui tractus balistẽ inde frangentis si non relaxaꝛet coꝛrigẽtem sup hoc facto scandali zantes. De hoc ludo dr zaharie. viij. Lũtas replebit hominibus ludẽtibus. Et Adarth. xj. Similis est generatio hec pueris in foꝛo ludẽtibus. Ludi pueroꝝ ad recreatõez coꝝ sunt iuẽti. ꝓpter qõ pueris dicit sapiẽs. Lude trocho

Ludus tolerandus

Ad hmõi sc̃z recreatõem sunt inuẽti aliqui ludi ꝑ adolescentibus: vt ludus pile. Alij ꝑ iuuenibus: vt iactus pali: cursitatio ⁊ hmõi. Alij ꝑ viris: vt ludus scaccoꝝ: qui ludus nec etiã clericis est ꝓhibitus ꝑm Zau. tamẽ ad tollendus scandalũ laicoꝝ coꝛã laicis nõ debẽt hmõi agere. Histrionatus honest⁹ ꝓ dñis ꝑcipue ꝓalibus: ꝑ ꝓlatis catuli et symie: ꝛ potius solaꝛia sua in scripturis deberẽt quere. Juxta illud. j. Adach. xij. Habẽtes solatio libꝛos sanctos in manibus nr̃is. Tertius ludus ꝓcedens ex diabolica suggestione est ludus vbi fiũt turpes repũtatiões: vt mimoꝝ vel piculosa ⁊ nociua exercitia: vt toneamẽta: palestra: ⁊ ludus alee ⁊ hmõi. Et quia hec sunt plena peccat̃. dicit Aug. de penitẽte. q̃ cohibeat se a ludis. de pe. dist. vj. et sci viri ista euitauerunt. vñ Tob. iij. dixit Sara. Cũ ludẽ-

Ludus vitandus

tibus nõ me miscui: nec cũ his q̃ ambulãt in leuitate ⁊c. Et Hiere. Jn medio ludẽtiũ nõ sedi. Et ad b̃ ꝓtinet piscere adinuicẽ sara: sicut in q̃busdã locis i carnisꝑuioꝛ alijs festis q̃ nõ est dubiũ esse mortale ꝓpter picula sequẽtia.

§. II. De ludo alee videnda

sunt tria. Primo vtrũ sit pct̃m: ⁊ an mortale vel veniale.

Lud⁹ alee ẽ peccatũ

Sc̃o vtrũ q̃s acquirit̃ ꝑ ludũ talẽ sit restituendũ ei a q̃ acquisitũ est. Tertio vtrũ cũ nõ sit restituendũ an sit de necessitate salutis pauperibus erogandũ: vel de bonesta te consilij. Mo aũt sit pct̃m ps ex hoc: q; ꝓhibeꝫ ꝑ legez canonicã ⁊ ciuilẽ. vt. ff. de aleato. ꝓ totũ. in aut. de san. epi. §. interdicimus. ⁊ ex de vi. ⁊ ho. cle. clerici. vbi dr q clerici ad aleas vel taxillos nõ ludãt: nec hmõi ludis intersint. Et q̃is. c. loquaꝫ de clericis. tñ ⁊ laicis ꝓhibeꝫ. vñ ibi va cat argumẽtũ a ɔ̃rio sensu. Et b̃ q; alubi nõ solũ clericis: sed etiã laicis ꝓhibeꝫ. vt di. xxxv. c. j. vbi dr. Ep̃s aut ꝑsbr: aut diacon⁹ alee seu ebrietati deseruiens: aut desinat aut certe damnetur. Subdiaconus vo aut lector aut cãtor: fimilia faciẽs aut desinat aut cõione ꝓiuek̃. Sic ⁊ laic⁹ ex canonib⁹ apostoloꝝ. Circa hoc capl̃m notandũ ꝓmo q̃ ludus alee ꝑm Guil⁹. intelligiẽ ois ludus q̃ initiꝫ fortune vt ludus taxillo. Et idẽ videꝫ de chartis vbi naibis: q̃uis sit ibi aliq̃d industrie: p̃ncipaliꝫ tñ est fortune. Ludus aũt scachoꝝ nõ est fortune: sed industrie ⁊ ob recreatõem inuẽtus. Unde nõ est ꝓhibitus ꝑm ℟ich. nec etiam clericis ꝑm Zau. Ludus etiã pile nõ est fortune: sz̃ exercitij. Nõ

Opi. de restitutõe lucri in ludo

scõ q̃ ludus alee est pct̃m mortale ꝑm ℟ay. q̃d ꝓbari potest ex pena. Nullus em̃ dr deponi vel excõicari: nisi ꝓ mortali vero vel ꝓsumpto: sed ludẽs ad aleas dr deponi vel excõicari ꝑm illũ canone. Eꝑs. ergo ⁊c. Mo credo verũ q̃n ex cupiditate q̃s ludit. s. p̃ncipaliꝫ mort⁹ nõ ob recreationẽ: sed ad acq̃rendũ q̃d notabile ꝓ ludũ. Nã ludere q̃d modicũ vꝛ pueri faciũt: vel ob recreatõem ⁊ moderate nõ videk̃ mortale. Unde. ff. de alea. l. fi. dr. q̃ in ꝓuiuio vescẽ di causa ponit in eã rem familie ludere ꝓmittit. Et b̃ etiã videtur innuere ter. c. illius ex modo loquẽdi. Dicit enim deseruiens illud denotat frequentiã. i. valde ⁊ frequenter deditus ludo: q̃ fit cõiter ex cupiditate. Et q̃is Guil⁹. dicat q̃ tunc est mortale q̃n ducik̃ in ꝓsuetudinẽ: istud de se nõ videk̃ verũ: q; ꝓsuetudo etiã aggrauat pct̃m: nõ tamẽ mutat sp̃m pcti vel genus: vt de veniali fiat mortale ꝑm beatũ Tho. sicut etiã vitiuꝫ ebrietatis cui ludus eq̃paraꝫ in pena etiã ꝓ semel cõmissum aduertẽter est mortale: sed frequẽter hoc faciẽs videk̃ hoc agere ex cupiditate. Nota tertio q̃ illã penã nõ sustinebit sc̃z depositõis vel excõicationis: nisi ducat hoc in consuetudinẽ ꝑm ℟ay. immo etsi sit assuetus ad hmõi dz ꝓius admoneri: et si admonitus nõ ceꝭauerit tunc puniẽdus illa pena. Nec̃ enim ꝓ mortali q̃s est excõicandus nisi fuerit ꝓtumax ꝑm beatuz Tho. in. iiij. Nota quarto q̃ hodie idem videk̃ in subdicono sicut ⁊ in diacono dicendũ quoad penam illam ꝑm Host. ex de ser. non ordi. miramur.

§. III. Quãtũ ad secundũ

Nota ꝑm beatũ Tho. ij. ij. q. xxxij. art. vij. q̃ in trib⁹ casibus tenek̃ quis restituere q̃ acq̃siuit p ludum ex iure diuino: ita q̃ nõ dr pauperib⁹ erogari sed restitui: nisi cũ nesciret vel nõ inueniret̃ ꝑsone sicut accidit in alijs restitutionibus. Et ꝓmus est cũ acquirit q̃s ab his qui rẽ suã alienare nõ possunt. Et q̃ sint illi ℟ay. ponit exẽpla: vt furiosi: pdigi: minores. xxv. ãnis: ⁊ maxime pupilli ⁊ mẽre capti: surdi ⁊ muti: ⁊ ceci: ⁊ qui ꝑpetuo morbo laboꝛãt. quia em̃ tales reb⁹ suis supesse. i. puidere nõ possunt: dãdi sunt eis tutoꝛes vel curatoꝛes. insti. de cura. §. furiosi. Et q̃ dicti est de pdigis videk̃ intelligendũ de his q̃bus rõne ꝓdigalitatis dati sunt eis curatoꝛes a iudice et non de alijs. Serui etiã cũ quicq̃d habẽt sit dñoꝝ alienare nõ possunt Sed ⁊ religiosi si qua habeẽt ad vsum suũ vel p admini-

Zudens cũ furioso ⁊c. tenek̃.

vel canonico nō cōtraria:nō tñ extendit obligatōes illoꝝ iuriū ad eos qui eis nō sunt subiecti de iure vel antiq cō/suetudie. Nec etiā ita firmat q̄n possint p ꝺria ꝓsuetudine abrogari: sicut ꝛ ius canonicū aliqñ etiam abrogatur:vt dis.iiij.c.statuimus.cuz.§.seq. Unde hac opinione omissa magis placet opinio.b.Tho.sup:adicta.

§.IIII. Quātū ad tertium

Scz cū quis lucrat in hmōi ludis cū volūtario valēre alie/nare ꝛ sine fraude:ꝛ qui legiꝫ impialibꝫ nō sunt astricti vel alijs municipalibꝫ parifoꝛmiter ꝓhibētibꝫ hmōi ludū vel si sunt hmōi legibus astricti: tñ sunt p dissuetudinem abrogate quoad factū restituōis: quid agendum de tali lucro. Circa hoc due sunt opi. Aliq̄ em̄ dicūt illud pau/peribus erogandū de necessitate et nō posse sibi retinere. Alij vo dicūt hoc de honestate cōsilij:nō de necessitate fie dū.Et q̄uis p̄ma opinio sit securioꝛ.ꝛ ideo potiꝫ sulēda nō tñ videt de necessitate imponēda vt ꝓpter hoc denege tur absolutio nolēti hoc facere:q: nō credit sibi necrium esse ad salutē.Et tad hec faciūt dicta doc.Nā.b.Tho.ꝛ Ri char.in.iiij.nil dicūt de erogatōne pauperibꝫ:fieda quoad eos qui nō sunt astricti legibꝫ imperialibꝫ:vel etiam cum essent p dissuetudinē abrogate.et Jo.and.ꝛ Jo.cal.sup.c. clerici.de vita ꝛ ho.cle.dicūt turū esse talia paupibus ero garenon tñ dicūt foꝛe necessariū.idem Aḋonal.ꝛ Asca.ꝛ Alex.angli.ffran.de zamb. dicūt posse defendi talem opi nionē:scz q̄ nō teneat oino talia pauperibꝫ erogare:q: cō/suetudo potuit dominiū perdētis in vincētes transferre. Jo.de Jmo.ista allegat ꝛ nō repꝛobat. Ray.etiā in sum. sua dicit.q̄ ꝛz multi sapiētes diꝛerūt acq̄sita p ludos alee non restituēda:sed pauperibꝫ erogāda : tñ modo sic fuaꝫ q̄ nec ad erogandū paupibus sunt cogēdi:sed fieri potest de hmōi elemosyna:vt de acquisito p meretriciū:qd vtiq cōsulit nō impaē. Pe.de paē.in.iiij.dicit aliquos teuere q̄ q̄ nūc nō est locupletioꝛ amplius nō teneē.q scz ꝑdidit qd̄ p ludū fuerat lucrat:ꝓhibitū lege hūana: q: talis nō erat obligatus paupibus rōne alicui? recepti ab eis vel com/missi in eos. Jgit ne pareē via ludis ꝛ turpibus lucris in hmōi casu cōsulendū est ꝛ ꝓuadēdū ad erogādū paupibꝫ et ꝓcipue q̄tū ad illud qd̄ remanet in lucro vltra ꝑdita in eo:ꝛ alia saltem paulatim:ꝛ per interualla tempoꝝ non tñ cogēdus:ꝛ multo minus hoc ꝑdicendū : sed q̄ paupi/bus sit erogādū.De acquisito p torneamentū dicit Rich. in.iiij. q̄ nō teneē q̄s restituere:quia ecclesia etsi ꝓhibet torneamentū:nō tñ acquisitōem q̄ipm. Tñ dz pauperibꝫ erogari:de consilio tñ magis q̄ ex ꝓcepto.

§.V. De ludo alee per mo

Sexto de ludo

dum ꝑdicationis potest induci illud ps.xxx.Audiui vitu/perationem multoꝝ cōmoꝛantiū in circuitu.Cōmoꝛanē in circuitu non solū hoim astantiū lusoꝛes firmi ipsi manen tes:sed ex ipso actu ludi. Jstꝫ em̄ ibi q̄si circuit? cū sit q̄dā discursus ꝓoꝛicēdi ꝛ refumēdi eosdē taxillos: ꝛ tūc finiē vnus ludus q̄n p̄cta illa ex ipis iactatis apparēt q̄ ꝓmo visa sunt.Sicut em̄ figura circularis finiē cum ad primū p̄ctum a quo inchoata est post discursum quēdam redit Jstꝫ em̄ circuitus quidam in lucro ipsius dum quodvnus amittit aliusvincit:ꝛ post discursum plurimū qui primo amisit quod ꝑdiderat reuincit:gaudet cum vincit: tristaē cum perdit:ꝛ iterum letaē cum vincit.Et apte ꝺ commo rantur.Non em̄ cōtenti sunt p horam moꝛari in ludo:sed commoꝛanē totaliter.i.moꝛantur tota die.ꝛ q̄ꝺ peius est toto tempevite sue.Qui em̄ huic assuescit ꝺimittere ne sciit.Bene ergo ꝺicit ps.ꝺe hoc.Audiui vituperationem ꝛc.vbi tria notari possunt ꝺe hoc vitio.

¶ Primo q̄ est in mundo abominabile.ibi.Audiui vitu perationem.

¶ Scꝺo q̄ est in seipo inseparabile.ibi.Cōmoꝛantium.

¶ Tertio q̄ est ꝺiabolo associabile,ibi,in circuitu,

§.VI. Quantū ad primuz

Non est quasi aliquod vitiū qꝺ reꝺꝺat hoies ita infames ꝛ abominabiles:sicut ludus. Null? cōfidit ꝺe luso:e: nec vult eū in sociū alicuius artis:q: semp haberet timere ne furaret sibi vt posset ludere. Tales q̄ lusoꝛes ꝛ vituperāt ex suis pessimis moꝛib? ꝺiscipliantatē ꝛ vituperanē ab ho/minibꝫ.Et hoc ꝓpter multa scelera enoꝛmia q̄ reperiunē in ludo ꝛ ex ludo. Vere vituperabilis est luso: ꝛ stultus cū vilissime suiuti se subijcit:ꝺo tarillū quasi ꝺeū suū cōsti/tuit:ꝛ ad hoc astringēs se vt faciat qꝺ ille iusserit. Si vi/ꝺeris inqt Sen̄.murē velle ꝺnari alij muri:nūquid tenes risum.quāto magis ridiculū est qñ os caninū ꝺnatur ho mini. Nam ꝺe ossibus canis fiūt taxilli:qꝺ os est miꝺis valoris ꝛ ꝺitionis q̄ p mus ꝺnaē homini.Sed et luso: largit aḋ p̄ceptū taxilli:qꝺ nō largiret aḋ p̄ceptū ꝺei:et plus etiā q̄ fuerit ꝺtus Aḋartinus largitus aḋ cōsilium ꝺei:q: nō solū ꝺat medietatē chlamyꝺis:sed etiā tunicam corrigia:ꝛ camisiā aḋ mandatū taxilli ꝛ nuꝺ? sequit ꝺnm suū mūꝺū vel ꝺiabolū.ꝛ qꝺ peius est: q: cū ꝺeberet abne gare ꝺeū illū.s.taxillū postq̄ cognouit ꝛ exptus est mali/ciā eius : potius ecōtra abnegat ꝺeū verū vituꝑabilꝫ q̄ ei nil nocuit:sed oia bona fecit ꝛ vidicat se ꝺe eo q̄ est absq̄ culpa.O quātū vtiq̄ vituperādus est qui manibꝫ suis se ꝑdit quē ꝺei filius manibꝫ cruci affixis acq̄siuit. Un Ber. in ꝓona rpi loquēs ait luso:i.Ego te acquisiui manibus cruci affixis:ꝛ tu cōsumis te manibꝫ ꝺecijs ꝺedicaꝛ. vnde maxima ingratitudo. Uix est ꝺare actū in quo cōcurrant tot mala quot ex ludo. Quot em̄ in taxillis sunt puncta tot scelera ex eo pꝛocedūt vnū grauius altero:ꝛ ideo non mirū si vituperanē a ꝺeo ꝛ toto mūꝺo. Nam p̄mū pctm̄ quasi p̄m? p̄ctus sine quo nunq̄ repit ludus est amissio tpis. Et q̄uis istud multis leue videaē:tñ sapientibus etiā ethnicis graue reputaē.Unde Sen̄.Nulla maio: iactura q̄ tpis amissio:nā recupari nō potest. O q̄ male poterūt reꝺꝺere rōnem ꝺeo ꝺe tēpe qui toto ꝺie:ꝛ aliq̄n etiā nocte aḋiūgūt:ciꝛca ludū imoꝛanē. Omne tēpus tibi impēsum requiꝛet a te qualiter sit expēsum.inqt Ber.Et non soluz amittūt ipsi ludētes tps:sed ꝛ alios amittere faciunt:qui scz talia aspiciunt. Nec em̄ tales sunt sine pctō.Et ex hoc ꝺimittunē ꝺiuia ꝛ alia spualia opera.Et quid interim co gitant ludentes respicētes nisi vana.Sed ve q̄ cogitatis inutile ꝺ? Aḋiche.c.ñ. Scōm vitiū pcedens ex ludo est blasphemia.Jn nullo exercitio ita frequēter blasphemaē ꝺeus ꝛ tota curia celestis:qꝺ vitiū nō solum est mortale: sed valde graue adeo q̄ ꝺns in lege sua mādauit.Xenit. xxiij.Quicūq̄ blasphemauerit nomē ꝺñi morte moꝛiaē. Et corpus quiꝺē morte corporali:aia aūt morte nisi peni tuerit infernali. Et aliq̄n terribilia iudicia facit ꝺe? cōtra tales. Aliquāꝺo etiā oculi taliū cecideūt sup mensam lu soꝝ.Aliquāꝺo vexati sunt fortiter a ꝺemonibꝫ. Aliq̄n os inuersum est ꝺorribiliꝫ ꝛ hmōi.ꝛ tñ vt ipe ait.Nomen meū iugiter blasphemaē. Tertiū est cōtumelia. Nā cōtu melias sibijnuice ꝺicūt.Et q: ista? mꝛta alia mala ibi fiūt ꝑpter quod a legibus puniūtur ꝛ ꝓhibētur ludi.Rectoꝛ res qui istaꝺissimulat ꝛ nō puniūt q̄tum in eis est grauī ter offenꝺūt.Nam vt ꝺi.ꝺ.lxxxiij. Negligere quippe cum possis p̄turbare p̄uersos nihil aliuꝺ è q̄ fouere.ꝛ p̄nitriē ibi.ero:o cui non resistit:appꝛobatur. Quartuz est ꝺissi/patio substātie rēpoꝛalis:vnde merito figuraē per aꝺole/scentioꝛē illū prodigū qui recedens a ꝺomo paterna ꝺissi paut substantiā suā.Luc.xv. ꝓrequēter viꝺemus hoc cō/tingere q̄ iuuenes emācipati vel ꝺefunctis parentibus.ꝛ aliq̄n etiā viuētibus magnas ꝺiuitias parentū per luꝺuz cito consumūt ꝛ ad magnā miseriam ꝺeueniunt.Nam si aliq̄n vincūt partē acquisitoꝝ p ludū ꝺāt eis qui mutuant mēsam lusoꝛiā ꝛ taxillos vel socijs ludi:partē expenꝺunt in tabernis ꝛ luxurijs ꝛ cōuiuijs.Et cōiter oēs lusoꝛes in pcessu tpis ꝺicūt se plus amisisse q̄ acquisiuisse,Sed ꝛ ea

Zusoꝛ est vituperabilis

Ulgisti? ꝛ vnū pctā vl? mala.p cedunt ex ludo

§.iij. que vincūt sibi retinere non possunt:sed vel restituere vel pauperibꝫ ꝺare.Huiꝰ aūt ꝺeclaratōem vide.§.immediate.

Quintū est ecclesie cōtpꝛtus seu inobeꝺiētia.Nā ecclia pꝛhibet ludū alearū:non solū clericis:sed etiā laicis aꝺeo q̄ nisi coꝛrect? se emēꝺauerit ꝺebeat excōicari:vt habetur ꝺi.xxv.cps.Et etiā p ius ciuile:vt.ff.ꝺe alea.p totum. Et potest ꝺici ludus alee oīs ludus q̄ inmitiē foꝛtune p̄n/cipaliꝫ etiā si fiat ibi aliq̄ꝺ ꝺe industria : sicut ludus taxil/loꝝ:cartaꝝ:ꝛ alia hmōi.ꝺicit aūt rpus Luc.ꝛ.Qui vos spernit.s.platos ecclesie in suis oꝺinationibꝫ me spernit.

Sextū est furtū. Nā q̄ sunt ꝺediti ludo cū nō habent ad ludenꝺū furanē:vel a parētibꝫ occulte accipiēꝺo ꝛ furtuz est : vel a vicinis vel a magꝛis si in exercitijs sunt artium mechanicaꝝ. Ludēꝺo aūt si ꝺerꝺūt tenenē restituere fu/rata q̄uis amiserint.Si vincūt augent furtū.vñ ꝛ furata tenenē restituere a q̄bus acceperūt: ꝛ lucrata p ludum ab bis q̄ nō possunt alienare:vt filiusfamilias ꝛ alie certe p/sone ꝛ furata restituere tenenē bis qui hñt curam eoꝝ. Non furtū facies inqt ꝺns : q: talis est ꝺignus suspēꝺio.

Septimū est gula criminalis.Qui em̄ vincūt sicut ma/le acquisieūt pecuniā:ita male exꝑꝺunt:q: vaꝺūt aḋ ta/bernas vel faciūt cōuiuia: et in virio gule plurima consu mūt ꝛ in crapulis.Sed socijꝫ familie ꝛpꝛories luso: non nisi cū mala ꝓscietia possunt comeꝺere ꝛ bibere et vestire ꝺe acq̄sitis p ludū cū ꝺebeāt restituī vel paupibꝫ erogari. Attenꝺite vobis a crapula ꝛ ebrietate.ait rps Luce. xxi.

Octauū est homicidiū. Nā luso:es aliq̄n ꝺe verbis ve niūt aḋ vbera:ꝺe vberibus aḋ vulnera:ꝺe vulneribus aḋ homicidia. De mꝛtis etiā ꝺiebus nr̄is auꝺitū est q̄ occisi sunt in ludis.Sed qui effuꝺerit sanguinē humanū effun ꝺetur sanguis illius:vt ꝺ. Gen.ix. Talis em̄ capt?a iuꝺi/ce occiꝺit? ipe: vel etiā a cōsanguineis illius vinꝺictam ꝺe hoc faciētibus q̄uis malecq: mihi vinꝺicta ꝛ ego retri buaz ait ꝺns. Uere maleꝺicta res ludus vnde tñ scelus oritur. Nonū est inuiꝺētia fraternalis.Nam qui ꝑdit cū viꝺet bursam suā vacuā:ꝛ ei? qui sibi vicit plenā ꝛ alioꝝ etiā ludentiū inuiꝺet ꝺe pecunia illi?tāta ꝛ cupit q̄ ipam perꝺat.Cū etiā videt vicinos vel alios abundare ꝺiuitijs inuiꝺet ꝛ ꝺolet q̄ ipe nō habeat q̄ ludere possit.Sed fu/giamus inquit Basilius inuiꝺiā que pignus est gehēne. Job.v.ꝺ:. Paruulū occiꝺit inuiꝺia. Decimū est cariitia rerum que sequit in ꝺomo sua. Naz modo ꝺeficit panis: modo vinū:modo lectus:modo vestimentū ꝓoꝛi que pi gnoꝛat vt ludat. Inꝺe cōquerit ꝓoꝛ: ꝛ familia irascitur. ipse maleꝺicit se ꝛ alios ꝛ sequūtur multa mala:ꝛ sic nul la pax vel quies potest esse in ꝺomo illa.Nō est pax ipijs ꝺicit ꝺns Esa.xlviij. Undecimū est laꝺatio mala. Nam qui vicit laꝺat se ꝺe malo : ꝛ aliquanꝺo ꝺe eo q̄ ꝺecepit socium: ꝛ ipe non perꝺit. laꝺat etiā a munꝺanis rāq̄ strēnuus luso: ꝛ bonus magister.Sed q̄ praua ꝛ bestia/lis ista laus:cum se laꝺat ꝺe re ꝺiabolica.Laꝺat? pctō: in ꝺesiꝺerijs anime sue, inquit ps. Sed ex hoc vt subꝺit. Exacerbauit ꝺñm pctō:i.pꝛouocauit aḋ iram cōtra se aḋ punienꝺū sibijpsum. Duoꝺecimum est meꝺacium. Q̄ quot mentiacia ꝺicunt ibi a ludentibus ꝛ ab aspicientibus:sed vt ꝺicit Ambꝛo. Omnes qui ꝺicunt meꝺacium filij sunt ꝺiaboli.xvij.q.v.cauete. Et quod per meꝺacium acquirit cum ibi sit fraus restituere teneē:ꝛ vt eis magis c̄ꝺatur meꝺaciū aꝺꝺunt iuramentū ꝛ fit piuriū quod est semp mꝛtale et grauissimū pctm̄ cum sit aꝺuerrenter in ludo siue extra ludum ꝺm Tho.in summa. Tertiūꝺecimū est neglectus.Nam luso:es ꝓpter hoc vt habeant magis rē/pus aḋ ludenꝺū negligunt ꝺiuina:et missas:et vesperas: oꝛationes:ꝛ pꝛeꝺicationes:nisi fo:te oꝛent vt ꝺeus faciat eos vincere.Sed nescit ꝺiuina iustitia patrocinium ꝺare facinoꝛi seu criminibus: vꝺicit Chryꝺ. Negligunt festa seruare:quia in illis permaxime ludūt ꝛ plura peccata et grauioꝛa committunt q̄ si terram colerent quod est festa violare. Opus seruile nō facietis in eo.Exo.xx. Peccatū

summe abominabile sc̄z sodomia. Nam adolescētuli mi-
seri vt habeant ad ludendū assentiunt omni turpitudini
dantibus eis pecunias ꝑ ludo. Non ꝯ debet dici ꝑian⁹
qui deditus est ludo cū vituperet nomē chr̄isti.

§. VII. Quantū ad secūdū

Zud⁹ est quasi inseparabilis ab homine

sc̄z ꝙ est inseparabile tale vitiu⁹ ab hoie. notat⁹ ex hoc qō
d̄r. cōmoratiū. Non em̄ tales transeūt sicut faciūt electi
transeūtes de terrenis ad celestia: eūtes de vtute in vtutē
que sursum sunt querētes: sed que sunt sup terrā querunt
cōmoratēs in terrenis. i. fix⁹ co:de & ore et ope moratēs in
eis. Co:de q̄dē. iux illud p̄s. Mckos suos statuerūt declı-
nare in terrā. p co:dis. s. inextinguibile desideriū et stim.
Ore insup. iux illud Esa. xxix. De terra musitat eo:uz elo-
quiū. Et Job. j. Qui de terra est de terra loquit. Opere
aūt. q: oia faciūt vt diten⁹ sint crudelitates multa picula & labo
res. vt in eis illud verificet p̄s. Tabescere fecisti sicut aranea
nea⁹ aiam eius. fecisti tu deus. i. p̄misisti animā auari. ex q̄
auaricia ꝓcedit ludus. tabescere. i. deficere: sicut aranea q̄
se euiscerat ad faciendu⁹ telas quib⁹ capiat muscas. Sic
auarus & luso: cōsumit se ad excogitandū malicias: & ope
randū quō possit alios decipe & sibi acq̄rere. Nec miruz si
luso: cōmorat in vitio non recedēs ab eo. Nā fm ꝑbm in
lib. Ethic. ex multis actibus vitiosis sicut & vtuosis gene
rat habitus: q̄ est de difficili mobilis a subiecto. & genera-
tus habit⁹ adhuc ex actibus dilatat & firmatur magis
& magis: & dilatatus habitus in eius actibus magis ac magis
delectat et delectatio ꝑficit opus. Sic luso: frequentans
ludos ita delectat in eo: vt totā quasi suā felicitatē videat
ibi ponere. Et q: consuetudo est quasi altera natura: sicut
naturalia tolli nō possunt: ita q̄ in ꝯsuetudinē ducta vt lu
dix: possunt hoies auelli ab hmōi quātūcūq; perpēdat
ex hmōi vitupari & cōsumi. Cōsuetudo aūt in malum nō
minuit pcm̄ sed auget: vt d̄r. xxiij. q. j. pudēda. Tāto em̄
sunt grauiora pcā quāto animā infelicē diutius detinēt
alligatā. ex de consue. c. fi. Et rō est fm Tho p̄ma secūde
& alios doc. q: cū pcm̄ consistat in volūtate: q̄to q̄s cum
volūtate magis effrenata & firmata in malo peccat: tāto
grauius peccat in eodē genere peccati. Sed ludēs cōtra
ex consuetudine vt faciūt luso:es sunt effrenatissimi & fir
matissimi in auaricia & alijs malis q̄ comitantur ludo vñ
grauissime peccant. Et his demū euenit qō psal. impcar
dicēs. Fiat cōmoratio eo: deserta: & in tabernaculis eo:ū
nō sit q̄ inhabiter.

Proſitibulo

Cōmoratio luso: est in barateria lo
co: sed illa est deserta ab hoibus. i. rōne vtēdi⁹. Nā nul⁹
qui sit bon⁹ ciuis vel rōnabilis p̄sona ibi ꝑuersar. vereēdo
dare em̄ ibi videri. Solū bestie ibi sunt. i. bestiales viuētes
sicut bestie habitāt libēter in deserto. Cōmoratio etiā vbi
habitāt sc̄z in domo sit deserta. Bene hoc sciūt paupcule
vxores taliū & familie: q: tales vt habeāt ad ludendū ex
poliāt domū vestimētis & vtēsilibus & oibus bonis vt nō
sit q̄ inhabitare ibi possit. Admirabile est & horribile consi
derare ꝙ sit istud vitiū inseparabile ab hoie cum est in eo
habituat⁹. Et ideo caueat sibi quisq; ne talib⁹ misceatur.
Unde inq̄t. Vidi vituperātem multo: cōmoratiuz vsq;
ad mortē toto tpe moratiū in huiusmodi.

§. VIII. Quātū ad tertiuz

Zud⁹ associat diabolo

facit illud vitium associari demonijs: qō inmittur cuz d̄r.
in circuitu. Opus diaboli est circuire. Unde Petrus in
prima cano. c. v. inquit. Aduersarius vester diabol⁹ tanq̄
leo rugiens circuit. Sicut ergo luso:es reperiūt se in via
diaboli que est circuitus: ita & in termino cum eo scilz in
inferno. Unde Esa. lxv. Qui ponitis fortune mensam et
libatis sup eā: ꝑterea dinumerabo vos i gladio. Ponūt
mēsam fortue q̄ ludūt exponētes se fortue siue p tarillos
ludendo: siue per chartas. Et isti feriunt gladio diuine vl
tionis in inferno. Unde in chartis siue naibis sunt figu
re nō solū baculo: denario: cupparū: sed & gladio: ū: ad
innuendū ꝙ ex ludo sequūtur cupiditates: potatōes vsq;
ad ebrietatē: ꝝberationes & vulnera: & demū gladi⁹ mor
eterne. Ducūt in bonis dies suos. inq̄t Job. xxj. & in pun
cto ad inferna descendūt. Uidenᵗ luso⁹ib⁹ bona & magna
bona ista tpalia comedere bibere & ludos acq̄rere: et iste
est circuitus vite eo:: sed in puncto ad inferna descendūt.
Ipsi querūt decipere alios in pūcto tarillo: & diabol⁹ deci
pit eos in pūcto tēporis: qō expectant ad penitēdum: sed
eis deficit. Unde & ꝓuerbialiter dicit. Per vno puncto
perde martino la capa. & ibi in inferno faciūt circuitū cuz
diabolo. quem ipse dicit Job. xxiij. Transibunt ab aquis
niuiū ad calorem nimiū: & ecouerso. intelligendū est a ca
lore intenso ad frigus nimium.

§. IX. Queritur quid iuris

Vadiatio duox sup aliquo.

cū alter cātibus duob⁹: puta petro et martino sup aliquo
rei cuētu ꝑterito vel futuro. puta morte alicui⁹ dñi: vl ad
uētu alicui⁹ ꝑncipis: vn⁹ vt petrus asserit mortuum talem
dñm: vel venturū talē ꝑncipē ad talē ciuitatē infra certuz
tps: qō si secus fuerit obligat se martino daturū centum
ita tñ ꝙ si ita ē vt asseruit martin⁹ q̄ tenebat ꝑ: iij⁹ viceuer
sa teneaᵗ dare petro centū: vel min⁹ fm quētionē adiuicē
factā. vtrū tale lucrū sit licitū. Rñ. nō. sed turpe lucrū dici
potest ꝓpcdēs ex auaricia & nulli deseruiēs vtilitari: sz va
nitati & pdigalitati. Nō tñ restituere ops de necessitate: sz
paupib⁹ erogandū vt audiui a ꝓtis. Et hoc magis ex cō
silio q̄ ex ꝓcepto. ar. xiiij. q. v. c. nō sane. & c. qui habet. Et
videt habere similitudinē aliquā ad ludū q̄tū ad futurū
euentū. Nulla em̄ lex mādat restitutōem in hmōi. etsi lex
diuina & naturalis ꝓhibeat oēm actū auaricie et illicite
acq̄sitionis: vt meretricij & tornamenti & hmōi.

Vadiatio duox sup aliquo.

§. X. De acquisito p mere

tricium qō ptinet ad turpe lucrū sciendū est fm btm Tho.
ij. ij. q. xxxij. & Ricb. in. iiij. & Pe. de palu. in. iiij. & glo. sum
maria. xiiij. q. v. in ꝓin. q̄ nō dz restituere: sed potest de eo
fieri elemosyna. & cōsulendū est illud pauperib⁹ erogari:
non tñ tenet⁹ de necessitate: quia etsi lex diuina vel cano
nica ꝓhibeat actū per quē lucrat: nō tñ ipam acceptiōem
vel dationē. Dō aut ecclesia ꝓhibeat recipi oblationes
taliū: & in veteri lege: intelligit hoc de oblatiōib⁹ ad alta
re: qō fit in detestationē crimis vt illa magis erubescat &
desistat: & ne ecclesia videatur approbare talia scelera. Et
idē dicendū de acquisito ꝑ cōcubinatū & sodomiā & adul
teriū eadē rōne: tñ q: summe oīa iura detestanᵗ sodomiā:
ideo magis inducēdū ad dandū illud paupib⁹. Quidam
tñ dicūt q̄ acquisitū ꝑ adulteriū est dandū ei in cui⁹ iniu
riā est factū. s. viro cū ipe est innocens: sed occulto modo
dandū est ei ne ei innotescat adulteriū: vel nisi etiā ecōtra
vxoi fidē fregisset: tūc em̄ paupib⁹ est erogandū. Sed vi
det idē dicendū q̄ de aliꝫ turpib⁹ lucris. sz meretricio:
hmōi. Si quis tñ vel si qua accepissent aliq̄ bona in nota
bili quātitate ab his q̄ alienare nō possunt. s. a religiosis:
seruis: pupillis: & clericis quoad bona ecclesiastica restit
tuere tenenᵗ his qui habēt curā de eis vel ecclesijs vel mo
nasterijs eo:. Que etiā in hmōi turpitudine vt contingit
per fraudes & importunas extorsiones habuisset tenetur
restituere ei a quo habuit etiā laico vel habenti curā eius
si non est sui iuris. ar. xiiij. q. vj. si res.

Dearmis

§. XI. De facientibus vel

vendētibus gladios: lanceas: balistas: venena: & hmōi q̄
bus hoies vel leduntᵉ vel moriuntᵉ. vtrū sit licitū eo:
vel lucrum. Nota fm Ray. distinctōem. primo quoad in
tentionem eo:. secūdo quoad ipsa opera. Quātum ad
primū sciendū est ꝙ si tales hec faciāt vel vendant ꝓpter
hoc vt homines talibus abutanᵗ: vel si sciēter vendant et
donēt talibus quos sciūt vel credāt abusuros: mortaliter
peccāt & grauissime: & oia pcā que occasiōe illarū rerum

Nota confessor

ab alijs ꝓpetranᵗ sibi imputanᵗ & rei sunt apud deū oim
aiarū que ꝓpter hoc pcūt. xj. q. iij. c. pcipue. xxvij. q. ij.
c. si tu absti. Ité cum sint cooperatores omniū scelerum
inde cōmissox: ideo debēt ꝙ oibus pena sustinere. ij. q. j. c.
notū. in fi. Si aūt dicāt se habuisse bonā intēt̄ionē: quia. s.
credebāt aliū emere talia ꝓpter aliquē licitū vsum: vl ha
bens animū indifferentē mhil sup hoc cogitabat vl igno
rabat ꝙ cēt illicitū talia facere vel vēdere. tunc subdistin-
guendū: q: aut ille res sunt q̄ ad humanuz vsum possunt
esse vtiles: vt arma in bello iusto: cultellus ad incidendū
panē. Quedā etiā venena apponunᵗ a medicis i q̄busdā
medicinis: vel etiā in coloribus aptādis & hmōi. Aut ad
nullum vsum vtiles sunt nisi ad peccandū: sicut quedaz
venena mortifera ad nullū bonū vsum vtilia. Et in ꝓmo
casu nō dico ipm peccare dūmodo nō habeat intēt̄ionem
co:ruptā vt dictū est: nisi forte ex q̄litate ꝑsonevel tempis
cognosceret vel ꝓbabilr sibi diceret cōscientia q̄ille non
querit illā rē nisi ad malū ꝓpterandū: tūc em̄ nō debz sibi
vēdere ꝓra talē cōscientiā. xxiij. q. v. c. de occidēdis. & v. q.
v. nō ois. In scō aūt casu peccat faciēdo: vel tenēdo: ven
dendo: vel alꝫ alienādo res tales. xxj. q. j. c. j. de cōse. di. v.
fucare. ar. de libello famoso quē nō debet q̄s oīdere sed
destruere. alꝫ peccaret grauiter. v. q. j. p totū. & ē optima
l. ad B. ff. de ꝟhen. emp. l. q̄ sepe. vbi ponit talis regula: q̄
flagitiose rei. i. q̄ nullo modo p additōez alteri⁹ rei pōt ee
vtilis vsui humano nec emptio: nec mādatū: nec societas
valere potest. Et oia mala q̄ inde sequūtur pñt isti impu
tari. Concordāt in p̄dictis Tho. Host. & Inno.

Libellus famosus.

§. XII. De balistarijs. Mo

ta q̄ ars sagittarie: seu exercitiū ꝓhibeᵗ sub pena excōi
cationis. ex de sagit. c. vnico. qō cōiter intelligit de bello
iniusto et ꝺ catholicos. Nā ꝺ infideles vel etiā fideles in
bello iusto licitū reputaᵗ. Nā in bello iusto nō refert q̄tū
attinet ad insticiā vtrux apte vel ex insidijs quis pugnet:
xxiij. c. ij. dñs. Et pugnare cum balistis videt ee pugna ex
insidijs. Sed quātū ad excōicationis penaz tenent cōiter
doctores q̄ sit canon ferēde nō late sentētie: siue bellū sit
iustū siue iniustū. C. cōminationes epl̄as. l. j.

§. XIII. De factoribus & vē

ditoribus alearū & taxillox & chartarū seu naibox: fucox
sertox: seu cozonarū mulierū: capilloū capitis: & ꝑatori⁹
bus pannox: & hmōi ornamentox: qd iuris. Uidet dicen
dū de factoribus & vēditoribus alearū: taxillox: chartarū:
q̄ quia vt in plurib⁹ hoies vtunᵗ his ad pcm̄ mortale ꝓ
pter auariciā: ideo nō videt tales posse excusari a morta
litate nec adsoluēdi nisi talia dimittāt. de pe. di. v. falsas. &
c. fratres. & c. negociū. Guil. etiā dicit q̄ nō ē securū de ta
lib⁹ viuere quox vsus est vt frequētius ad pcm̄. qō ītelli
go de mortali: & est turpe lucrū. Sed de factoribus & vendi
toribus fucox & alioz ornamētox videt dicendū q̄ vēdendo
his de q̄bus scit vel credit q̄ vtunᵗ ad ꝓuocandū ad la
sciuiā est mortale: q: cooperanᵗ tali in crimie. ij. q. j. c. notū.
Dō tñ nō debet de facili credere nisi appareat signa ma
nifestavt in meretricib⁹. Nemo em̄ est iudicādus in memo
re saluz eterne. de ose. di. j. iubem⁹. Ubi aūt hoc ignorat vel
nō ꝑsiderat: sed solū de vanitate aduertit cū talib⁹ possint
mulieres vti cū pctō & sine pctō: & cū mortali & cū veniali
fm intentionē earū & quātitatem excessus. Et q̄ intentio
earū vt in plurib⁹ fit lasciua vel mortalis supbia aut ina
nis gloria durū est dicere & temerariū iudicare. Nā etiaz
fit tātus excessus q̄ faciat mortale difficile est discernere.
vnde nō videt q̄ in hmōi peccēt mortaliter. Adinus eniz
est ista facere vel vēdere q̄ portare: sed ista portare vl vti
vt fucis q̄b⁹ videt p̄cipue inter ornamēta puocantia ad las
sciuiā de se nō est mortale. fm btm Tho. ij. ij. q. clxij. Ubi
etiā dicit q̄ q: mulieres licite possunt se ornare: vel vt cō
seruēt decentiā sui status: vel aliq̄d etiā addere vt placeāt

Vendentes fucos

Mentes vinaᵗ ea ri. vēdāt.

viris suis. Ideo artifices taliū ornamentox non peccant
in vsu artis hmōi: nisi forte adimensēdo aliqua superflua &
curiosa: nec tamē hoc facīdo dicit esse mortale. Sed fi di
catur q̄ querūt alijs viris placere vt in pluribus saltem
ad inanem gloriam. Dicēdum q̄ inanis gloria ex genere
suo est veniale fm beatuz Tho. ij. ij. q. cxxxij. & aliquando
possit esse mortale. Persuadendi sunt igitur tales ad dis
mittendum opera & venditionē taliū vanitatū: nō tamen
cogendi per negationem absolutionis. Dubia em̄ in mes
liozem partem sunt interꝑtanda. ex de reg. iu. c. estote. De
ipso aūt vsu ornatus dicetur. j. ti. vj.

§. XIIII. De arte histriona

tus: & de factione instrumentox musicorum & vsu eoruz.
Sciendū fm beatū Tho. ij. ij. q. ars histrionat⁹ de se non
est illicita: quia ordinat⁹ ad recreatōem & solatiuz hoibus
exhibēduz quod necessariū est vite humane: sicut sal cibo
ꝓ odimento dūmodo fiat locis tpibus & modis oppor
tunis & ꝑsonis laicis: alꝫ pctm̄ esset: vt si tpe penitentie
in loco ecclesie a ꝑsona ecclesiastica: vel cū iniuria dei vel
ꝓximi. Dō si fieret cum verbis turpibus vel actib⁹ tur
pia repsentantibus vel cū incātationibus: & tūc est illici
tū & mortale. Et talia exercētes non sunt absoluendi nec
cōicandi. Et de talibus loquitur Cypr̄ianus in. c. ꝓo dile
ctione. de conse. di. iij. et Augu. dis. lxxxvj. qui venatoribus
donant. vbi dicit ꝙ dando talibus pecuniā ꝓ opere suo
est magnū peccatū: quia fouentur in scelere suo et ptinet
hoc ad turpe lucrū: vnde & paupibus erogandū de consi
lio tamē. sicut etiā acquisitū ꝑ artē mathematicā. i. diui
natoriam. vt. xiiij. q. v. c. qui habetis. cum. c. seq.

§. XV. Quātū ad faciētes

instrumēta musica. Cū vsus eoz de se sit licitus: ita & for
matio & vēditio. Potest tñ multipl̄r esse pcm̄ in vsu eoz:
vt si ad lasciuiā puocandā vel nimiā cōplacētiā sensualē.
ꝙmaxime aūt in diuinis officijs pulsare in organis balla
tas & cationes laicales videt magna dei irreuerētia. Nec
ita debet placere cler⁹ populo ad aures q̄ displiceat deo
miscēdo carnalia diuinis officijs. Sue em̄ conuētio rp̄i
ad belial. Etsi multi nō perpendūt de cationibus: aliqui
tamen mūdani & vani percipiūt: vnde trahunᵗ magis ad
carnalia ꝙ ad spūalia. Et Cypanus dicit. Cogitatio car
nalis & secularis hominis abscedat: sc̄z tpe ofonis & diuini
officij. de conse. dist. j. quādo. Utrum autem mortale vel
veniale sit ipsi viderint qui hoc faciunt.

§. XVI. De emētib⁹ tēpore

messium blada & tpe vindemiarū vinū & alios fructus vt
postea carius vendāt in futurū. Dicit canon hoc eē turpe
lucrū cum sit ob cupiditatē non ob necessitatē. xiij. q. iij.
quicūq;. Sed Ul. in tractatu suo pleni⁹ distinguit. Dicit
em̄ ꝙ hoc fit aut ꝓpter bonū cōmune: aut ꝓpter bonum
ꝑiuatū. Si ꝓpter bonū cōmune sicut ioseph emit frumē
tum tēpore abūdantie vt possz puidere patrie tpe famis.
Bene. xlj. hoc meritoriū est. Idem Ray. Si aūt ꝓpter ꝑi
uatum cōmodum tunc fit tripl̄r: quia aut hoc fit ex puidē
tia timēs ne postea habeat in futurū emere si indiguerit
ci carius erit: & tamē postea ci non indigeat sicut crede
bat vendidit carius ꝙ emerit: sed nō carius ꝙ vendatur
in foro: & hoc licitum est. Idem Ray. & Guil. & Inno. Et
multo fortius si hoc facit ex pietate: vt sc̄z ex lucro vendi
tionis inde puideat pauperib⁹: dū tñ moderate ꝺ faciat
ita ꝙ p caritatē cōmunitas nō ledat. Secūdo potest fieri
fm iusticiā cōmutatiuā vt faciūt mercatores & licite pos
sunt ꝙ opa sua recipe lucrum vt sustētenᵗ dūmodo nō in
tendat caritatiā inducere. Idē dicit Guil. & addit maxime
si aliud gen⁹ negociationis nō nouit: nec alꝫ hz vñ viuat
vel sustentet cū familia sua. Tertio modo fieri potest hoc
ex auaricia: ita ꝙ vnus tñ emit de hmōi: et congregat ꝙ

postea compellunt hoies emere ab eo ad placitū suū: et ideo vēdit care vt vult. ⁊ isti enormiter peccāt ꝺ primū ⁊ cōitarē. ⁊ tales q victualia vel alias res: aut ea monetas emunt vt caristiā inducāt. vocat Ray. nephādas beluas ⁊ mortale est ꝺm Guil. siue a clericis siue a laicis fiat: sed grauius in clericis. Inno. ⁊ Hostiē. dicūt q qui emūt victualia vt carius vēdant tpe indigētie ꝑ scz emerūt nulla vtilitate pēsata: scz puisionis sue psone ⁊ familie vel subuētionis pauperū sed ex cupiditate: vtiq; peccāt: nō tñ tenent hmōi lucra restituere certis psonis: sed debēt pauperibus erogari ꝺm Ray. vt. xiiij. q. v. q. habet. cū. c. seq. Sed hoc ꝺm Guil. verū est de honestate cōsilij nō de necessitate: sicut de alijs turpibus lucris dictum est.

§. XVII. Sūt et alia plura

turpia lucra: vt m mitteudo vel portando arma vel ligna mina: vel quecūq; mercimonia ad terras soldano subiectas. ⁊ tales vltra peccatū turpis lucri incurrunt excommunicationem cuius absolutio pape reseruatur. ⁊ de hoc vide in tertia parte titu. xxiiij.

§. XVIII. Lucrum quod

q̄s ꝓsequit in seruiēdo vsurario in arte illa. ꝓsecta cū est mediator: in malis hoībus. Ad iles in seruiendo in bello iniusto quantū ad stipendiū suū. Notarius in faciendo instrumenta vsuraria: ⁊ breuiter quodcūq; lucrum q̄ ꝺs recipit ꝑ opere quo seruit alijs in illicitis. Lucrū etiam q̄ ꝺs facit in operādo vel vēdendo diebus festiuis vel in ecclesijs vel alijs locis indebitis. Recipiēdo etiā pecuniā ob electōem alicui⁹ in aliquā dignitatē tpalē. dicit Guil. q est turpe lucrum. ⁊ consulendus q pauperibus detur. q̄uis Host. dicat hoc symoniacum.

¶ De inhumanitate. Caꝑ⁹ XXIIII

Bduratio cōtra mi

Inhumanitas est.

O sericordiā seu inhumanitas ponit ꝑ filia auaricie a beato Greg. in lib. moral. ⁊ ab Ysi. et a beato Tho. ij. ii. Et consistit istud vitiū in hoc q ꝺs non subuenit primo in necessarijs vite cū possit: qd̄ cōiter procedit ex auaricia ex eo q amat plus substantiā tēpalez q̄ primū suū. Et tal⁹ deficit a faciēdo elemosynas corpales que ꝺtinent in hoc vsu. videl⁹. Unde: poto: cibo: redimo: tego: colligo: condo. Loquens ps. de subuentione primi ꝑ quā excludit vitiū istud obdurationis ꝓtra misericordiā. sic ait ps. xl. Beat⁹ qui intelligit sup egenū ⁊ pauperez in die mala liberabit eū ꝺns. Ꝺns cōseruet eū vniuificet eum et beatū faciat eū in terra: ⁊ nō tradat eū in manibus inimicoꝝ eius. Naturale est em̄ cuilibet appetere beatitudinem vitare miseriā que est ei ꝓria. Sed cū ꝑ obduratōez contra misericordiā efficiat⁹ quis misereris: quia dānatus. Dicitur em̄ Adath. xxv. q ibunt hi scz inisericordes in supplicium eternū: ⁊ per miserationes ⁊ elemosynas debite factas ꝓsequant beatitudinē: quia misericordib⁹ dicetur Adath. xxv. Uenite benedicti ꝑris mei ꝓcipite regnū. Esuriui em̄ ⁊ dedistis mihi māducare ⁊c. Ideo ertir pandū est istud vitiū: ⁊ elemosyna debito modo faciēda est vt pueniatur ad beatitudinē: quod innuit ps. dicens. Beatus qui intelligit. vbi tria notantur.

¶ Primum q inhumanitas est eradicanda per rationabilis elemosyne erogationem. ibi. Beatus qui intelligit super egenum ⁊ pauperem.

¶ Secm̄ q crudelitas hec est eliminãda ꝓpter horribilis sentētie euasionē. ibi. in die mala liberabit eū ꝺns.

¶ Tertiū q iniquitas hec est effugãda ꝓpter pñtis vite fructificationem. ibi. ꝺns conseruet eum.

§. I. Quantū ad primum

ostendit q vitiū hoc est eradicandū: per hoc q contrariū suadet scz subuenire pauperibus. Quomodo enim potest aliquid efficacius suaderi q̄ cū ostendit ex eo beatitudinem adipisci. Beatus inquit qui intelligit. Cōtraria em̄ mutuo se expellūt: sed nō sufficit dare elemosynā nisi debito modo. Unde Eccl. vij. ꝺ. Et facere elemosynam ne despicias. donec inuenias iustum. i. teneas eā quousq; debite possit erogari. Et hoc notat ps. cum ait. Brūs qui intelligit. i. cuz intellectu ⁊ rōne puidet pauperib⁹ et egenis. Ꝺ: dinē notauit Ray. ponens circa hoc distinctiōem dicens esse discernendū inter petentes elemosynam. Aut petunt quasi ex debito: vt ꝑdicatores ⁊ prelati. Aut simpliciter ꝓ corporis sustētatione. In ꝑmo casu distingue q̄a aut sunt noti aut non. Si sunt noti ⁊ ꝓstat eos missos vel constitutos ad prelaturam recipiendi sunt. j. Cor. ix. Qui altari deseruiūt cum altari participanꝫ. Et non alligabis os bouis triturātis ⁊c. Si vo sunt incogniti et dubitat⁹ an eis tale officiū sit cōcessum. ꝑmo debēt examinari an ita sit: quia circa maiora maiꝰ periculū vertitur. Nō em̄ eis tñ dat tempalia: sed spualia accipit: in q̄bus vtiq; periculū magnū. di. xlij. quiescamus. Possent enim falsa dissemināre vt heretici qui simulāt sanctitatē vt cerretani qui multa mēdacia fingūt. In secūdo casu cum. s. petunt simplr ꝓ sustētatione corpis iterū subdistingue: q̄a aut potes abūdare seu puidere oībus aut non. Si omnibus sufficis: oībus indistincte subuenire debes habentib⁹ indigentiam. Inuitant nos ad hec exempla abrae et loth: q̄a oēs indifferēter recipiebāt. inter alios etiā āgelos recipe meruerūt. Gen. xix. Et in hoc casu dicit Chrysostomus. Quiescam⁹ ab hac absurda ⁊ diabolica ꝑptoria cautione sciat scz discernēdo inter paupē ⁊ paupē. Non em̄ ex vita eoꝝ quos recipis mercedē tibi retributurus est ꝺns: sed ex volūtate ⁊ honorificentia multa ⁊ mificordia ⁊ bonitate. dist. xlvi. c. quiescamus. Et quod dictum est de dando oībus indistincte ad sustentationē vbi quis sufficiat. itelligendum nisi recipiēs elemosynā abuteretur: vrputa vel male expendendo: vel ꝓpter hoc traderet se negligētie cōfiliis de puisione sibi facta. ar. v. q. v. c. nō ois. Indigētib⁹ aūt ad mortē q̄tūcūq; malis: obstinatis: excōmunicatis: hereticis: iudeis: ⁊ infidelibus alijs semp subueniendum est: ⁊ ab oībus etiā si oporteret furto accipe cum nō inueniretur aliter ad subueniendū. di. lxxvj. pasce. In secūdo cum scz quis nō potest oībus sufficere dicit Amb. nouem esse considerāda scz fidem: quia fideles ꝓferendus est in fideli. quod intelligendū videtur ceteris paribus: ⁊ preci pue equalitate indigentie. Causam quia illi qui tenentur captiui ab hostibus sunt alijs ꝓferēdi. Locuz vt si capt⁹ ꝓpter debitum iustum excruciet in carcere. Naz si oībus debetur mificordia: iusto amplius illis. Tempus. nam si tēpore afflictionis sue nil a te impenderet ⁊c. si tempore quo ducitur ad mortē. Ad odū: vt non totū nec vni simul oēs opes effundanꝫ: sed discrete dispenseñ. ⁊ hoc nisi aliquis ex toto vellet mūdum deserere: vt religiosi. Exemplus in helyseo. Et si potest pluribus sufficiēter tradere: melius est q̄ vni tñ dare: sed nō melius est vni vel paucis ad sufficiētiam q̄ multis ad insufficientiam ⁊ quasi nihil. ſm Tho. vbi. s. Necessitudinem: vt ꝓpinqui sanguinis extraneis ꝓferātur. Debilitatē: quia claudi: ceci: ⁊ inualitudinarij aliis ꝓferendi sunt. Nobilitatē. i. verecūdia q̄ ingenuos ꝓdit natales. Etatē: quia senes iuuenib⁹ ceteris paribus ꝓferendi sunt. hoc plene habes di. lxxvj. nō satis. Tho. ij. ii. q. xxxj. dicit. Exhibitio charitatis ⁊ beneficioꝝ ad magis ꝓpinquos ⁊ attinētes magis est extendenda. Sed ꝓpinquitas vnius hois ad alterū potest attēdi diuersimode ſm diuersa in quibus sibi hoies adinuicem cōiunct: vt ꝓsanguinei in naturali cōiunctione: cōciues in ciuili: ⁊ fideles in spuali ⁊ sic de alijs. ſm diuersas cōiunctiones sunt diuersa beneficia impendēda. Nam vnicuiq; est magis impendēdum bñficium pertinēs ad illam rem ſm quam est nobis magis cōiunct⁹ simplr loquēdo: tñ pōt variari ſm diuersitatem locoꝝ ⁊ temporum ⁊ negocioꝝ. Nam in

Discernē dū est inter petentes elemosynam

In elemosyna danda. ꝛc. considerāda.

aliquo casu magis subueniendū est extraneo: puta in extrema necessitate ꝓ patri nō patienti illam necessitatem. Item dicit Tho. vbi. s. q nullū benefactoris est bñficius sicut parentus. Ideo parētes in recōpensandis beneficijs sunt oībus alijs ꝓferēdi: nisi necessitas ex alia parte pōderet: vel aliqua alia conditio: puta cōis vrilitas ecclie vel reipublice. Unde in extrema necessitate magis essent deferendi filij ꝓ parentes.

§. II. Quantū ad secūdum

Sciēdū q ꝑ miscōiaz elemosynarū euadit sentētia horribilis dānationis qua dicet. Ite maledicti in ignē eternū. De elemosyna em̄ dicit Tob. xij. Elemosyna a morte liberat: ⁊ ipa est que purgat pcta. Et hoc est qd̄ ait ps. In die mala liberabit eū ꝺns. i. a penis. Dies mala ꝺ: dies iudicij particularis ⁊ vniuersalis: que mala est rep: obis ꝓpter dānationis sententiā durā contra eos publice latā. Econtra aūr. vt ꝺ: Jaco. ij. Judicium sine misericordia: scz libenter: fiet illi qui non fecit misericordiam inhumanꝰ existens. Unde ps. xlviij. de diuite auaro ait. Non dabit deo placationem suam: ⁊ preciū redēptionis anime sue: laborabit ⁊c. Ubi tria de eo notantur.

¶ Primū q deo extat irrecōciliatus: quia non dabit deo placationem suam.

¶ Secūdum q a peccato extat inexpiatus: q: nec ꝑcium redemptionis anime sue.

¶ Tertium q in eternū durat cruciatus: q̄a laborabit in eternum ⁊ viuet adhuc in finem.

Quantū ad ꝑmū dicit Greg. in oone de eo. Deus qui culpa offenderis penitētia placaris. Sed medicamētum fortius quod operat in penitētia est misericordia elemosyne. inquit Amb. de pe. di. j. medicamentū. Unde in figurā hui⁹ dicit Jacob de Esau. quē timebat ꝓpter offensam. Placabo eū muneribus. Gen. xxxij. Ꝺns em̄ placat⁹ muneribus elemosynarū. Sed inhuman⁹ q̄ nō det elemosynas ex auaricia ipm placare non potest: ⁊ ꝓ pñs remanet inimicus: ⁊ nil q̄ facit boni potest deo eē gratū. Quātū ad scm̄ dixit Nabuchodonosor: pctōi daniel. Pcta tua elemosynis redime. Dan. iiij. Et Amb. Pctis tuis venūdata tua es. s. diabolo: redime te pecunia tua. s. ꝑ elemosynas. de pe. di. j. medicina. Sicut igit peccato: per elemosynaz cōtritionis quā dat anime sue liberat se a ꝑuitute diaboli ⁊ peccati quoad culpam. Ita ꝑ elemosynā quā dat pauperi liberat se a pena debita supplicij. Sed immisericors nō dat elemosynā interiorem nec exteriorem. Et iō q: nō debit⁹ preciuz redemptionis anime sue remanet sub ꝑuitute diaboli in peccatis. Et ex his sequit̄ tertiū. Nam ex quo non placat hic deum quem offendit: sed cū peccat accedit ad diez malā iudicij in fine vite sue. i. postea in fine mūdi. Ideo in die mala non liberabit eum ꝺns: sed dicet ei cuz alijs. Ite maledicti in ignem eternuz. in quo ſm ps. laborabit in eternū cruciatibus. Et quare nō liberet a damnatione in illa die assignat ꝓ causa inhumanitatē dicens: Esuriui ⁊ nō dedistis mihi māducare. Adat. xxv. Uisitari debet infirmus ⁊ tribulatus ꝓ consolet⁹ bis: adiuuetur in corpore: alibus obsequijs: subleuet⁹ si indigeat tēporalibus substantijs ꝓ medicis ⁊ medicinis. Et sicut ꝺ: Job. v. Uisitans speciem tuam. i. ꝓximi non peccabis: sed premiū mereberis. dicēte christo. Infirmus fui ⁊ visitastis me. Sic amici Job visitauerūt eū depauperatum ⁊ infirmatum vt consolarenꝫ eum. Sed quia repehende runt eum dicentes ꝓpter hypocrisim percussum ⁊ humiliatum: deo displicuerūt. Notari debet sitibūdus ⁊ qui indiget. iuxta illud Rom. xij. Si sitit inimicus tu⁹ potum da illi: ⁊ multo magis beniuolis. Adat. x. Qui potū dederit vni ex mīmis tantū in noie discipuli nō pdet mercedē suam. Rebecca que potū dedit eliezer procuratoꝛi abrae postulanti meruit magnifice mrīmonio copulari. Cui debet pauperi mistrari. ſm illud Esa. lviij. Frage esurienti

Exponūt fer opera misericordie

a rege hieremiā ꝓphetā missum in lacū.i.puteū sine aqua ad instantiā sacerdotū ꝓterveritatē quā ꝓnūciabat futura captionis hierosolymoꝝ inde extrahi ⁊ sibi ꝓuideri ex quo multū deo placuit vt habeā hieremi.xxxviij. Insup a fuitute liberare suos ꝑcipue postq̄ effecti sunt xpiani: et credi potest eos bene vsuros sua libertate est magna misericordia: sicut ⁊ ipa fuit ē magna miseria. Vñ ⁊ Greg. dicit q̄ salubriter agit si hoies quos liberos ab initio natura prulit ⁊ iusgentiū iugo substituit subiuntis: in ea quanati fuerāt mansuittētis ꝺnficio libertati reddant. xii. q. ij. cū redemptor. vbi ponit exemplū ad hoc inuitās nostri redēptoris qui nos diaboli captiuos libertate donauit.

Ultimū op̄ misecōie corpalis est ꝺdere. i. sepelire mortuos. Tobias sepeliens etiā ꝺ ꝓceptū regis sennacherib mortuos de populo suo: ⁊ aliq̄n dimittēs ꝓandiū vt hoc exequeret nec timēs minas vel picula mortis ꝓpter hoc multū deo placuit vt sibi dixit raphael angelus Tob. xij. Et ex magna miseria cecitatis ⁊ paupertatis deuenit ad illuminatiōem ⁊ magnā ꝓsperitatē cū filio suo. Sfilij iacob cū magna diligētia fecerūt officiū sepulture ipsius: vt habetur Gen. vlt. Et in pena dictū fuit de iniquo ioachim. sepultura asini sepeliet. Hiere. xxij. Asinus manet insepultus. Deuote etiā mulieres marie cuꝫ nicodemo ⁊ ioseph multū commendant de sepultura pie ⁊ gloriose exhibita ꝑ̄o. Adartū. penul. Ad hoc etiā facit qđ habet. xiij. q. ij. c. ebrō. ⁊. §. se. Et q̄uis sepultura mortui nō ꝓferat motuꝫ q̄tū ad sensum quē corꝑ nō hꝫ post mortē: ꝓpter qđ salvatur: nō ponit inter opa miseōie in iudicio requirenda. Illa em̄ tm̄ ponit q̄ subueniūt vite humane. tum etiā nō memorat ea: q̄ hoies ex se ad hoc inclinant ꝑ ignātiate ⁊ ex vilitate ne corꝑa infecta aerē inficiāt. tū ꝑm beatum Tho. ij. ii. q. xxxij. ꝓtinet ad defunctū: qđ de eiꝰ corꝑe agat. tum ad hoc q̄uiuit in memorijs hoim cui⁹ bono: dehone stat si maneat insepult⁹. tum q̄tū ad affectū quem adhuc viuēs habebat de suo corꝑe cui pior affect⁹ cōformari dꝫ post mortem eius: ⁊ ideo laudabile opus est.

§.III. Quātū ad tertium

principale ostendit fructus magn⁹ misecōie in vita pūri. Unde. i. Tim. i. ij. ꝺ:. Pietas ad oia valet pmissionez vite que nūc est habēs. scz spūalis: corpalis: ⁊ future. Et ꝺ declarat ꝑs. ponēs quadruplicē fructū. Primus est. Dñs cōseruet eū. s. in vita gr̄e ⁊ in ꝓsperitate tpali. Secōs est vt viuificet eū spūal⁹. quia vt ꝺ: Tob. iiij. Elemosyna ab omni pcō ⁊ a morte liberat. Unde ⁊ filius vidue sareptane ꝓpter elemosynā suscitatus fuit. iij. Reg. xvij. Tertiꝰ fructus est. beatū eū faciat in terra. i. felicē ⁊ famosum. Dicit em̄ Hoe. q̄ largitas hoies claros facit auaricia vo odiosos. Quartus nō tradet eum in manus inimicoꝝ eius spūalium. scz demonū. Unde contra Job qui fuit elemosynis deditus nō potuit ꝑualere diabolus cum suis malicijs ⁊ flagellis. Sed vtrū dare elemosynā sit ex ꝑcepto ij. ij. q. xxxij. q̄ fic. quia omittēdo eam punit eternal⁹: vt ꝑz Adartū. xxv. Ite maledicti in ignē eternū ⁊c. qđ ꝓ causa ꝺnationis pōnit omissio elemosyne. Esuriui em̄ et non dedistis mihi ⁊c. Sed nullus punit̄ igne eternal⁹ nisi ꝓ mortali. Ratio huiꝰ est: quia cū ꝓmi dilectio sit sub ꝑcepto: ꝑm illud Job. xv. Hoc est ꝓceptū meū vt diligatis inuicē. Necesse est oia illa cadere sub ꝑcepto sine quibus dilectio ꝓximi non conseruat̄. Ad dilectionē aūt ꝓtinet vt non solum velimus ei bonum: sed etiā operemur ad ꝺ ꝑm illud. j. Job. iij. Non diligamus verbo neq̄ lingua: sed opere ⁊ veritate. Ad hoc aūt ꝙ velimus ⁊ operemur bonum alicui requirit̄ ꝙ eius necessitati subueniamus. Vñ j. Job. iij. ꝺ:. Qui viderit fratrē suū necesse habere: et clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas dei manet in illo. Et ideo elemosynarū largitio est in ꝑcepto. Sed quia ꝓcepta dant̄ de actibus ꝙrutū necesse est ꝙ hoc bonum elemosyne cadat sub ꝑcepto ꝑm ꝙ ē actus ꝙtutis. i. ꝑm ꝙ recta ratio req̄rit: ꝑm quā aliquid est considerandū ex ꝓte dantis elemosynā: ⁊ aliquid ex parte recipientis. Ex parte dantis est considerandū ꝙ illud quod est in elemosynas erogandū sit ei superfluū: non solū respectu suiꝑsius qđ est vltra illud quod est necessariū nature siue vite siue ꝑsone sed ⁊ respectu alioꝝ quoꝝ cura sibi incumbit: q̄ ꝓpus opꝫ ꝙvnusquisq̄ sibi ꝓuideat: ⁊ his quoꝝ cura sibi incumbit: ⁊ postea de residuo alioꝝ subueniat necessitatibus: ratōe quoꝝ ꝺ: necessariū ꝑsone ꝑm ꝙ ꝑsona dignitatem importat sicut ⁊ natura. Prio accipit sibi ad sustētationez ꝓꝓij corꝑis quod est necessariū ministerio ꝙtutis nutritiue. Superfluū aūt erogat ad generatiōem alteriꝰ ꝓtutem generatiuā. Et ad hoc facit quod dicit ꝑs Lu. xj. Quod supest date elemosynā: ⁊ ecce oia mūda sunt vobis. i. nullam immūdiciā auaricie ex tpalibus ꝺhetis sic dispensando. ⁊ Hiero. Aliena rapere cōuincit qui sibi vltra necessaria retinere ꝓbat. di. xli. §. j. Ex parte aūt recipientis req̄ritur ꝙ necessitatē habeat: aliquin nō est ratio quare ei elemosyna ꝺet. Sed cū nō possit ab aliquo vno oib⁹ nec̄ssitatem habētibus subueniri: nō ois necessitas obligat ad ꝓceptū. sed solū illa sine qua quis sustentari nō ꝑt. Et in hmōi habet locū quod ait Amb. Pasce fame moriētem: si nō pauisti occidisti. dist. lxxxvj. c. pasce. Sic ḡ dare elemosynā de superfluo est de ꝑcepto. ⁊ sic dare elemosynā ei qui ē in extrema necessitate: aſs dare elemosynā est de cōsilio: sicut de quolibet melioꝝ bono dantur cōsilia. Sunt aūt superflua nature ⁊ ꝑsone de necessitate ꝓcepti erogāda: quia hꝫ sint isti? quātū ad ꝓprietatem: tm̄ sunt ⁊ alioꝝ habentiū necessitatē qui inde sustētari possent q̄tū ad vsus. Unde Amb. di. xlvij. sicut hi. inquit. Nemo. ꝓpriū dicat quod cōmune est. i. alijs cōicandum ꝑ necessitatis ꝺm glo. ⁊ sequit. Plus ꝙ sufficeret ad sumptū ⁊ violenter obtentū est. Esurientiū est panis quē tu detines. Nudoꝝ vestimentū quod tu recludis. Adiseroꝝ seu captiuoꝝ redēptio ē ⁊ absolutio pecunia quā in terra defodis. Tātoꝝ ergo te scias inuadere bona quātis possis ꝓstare quod velis. i. debes velle. Hec ibi. Item nota qđ dictuꝫ est de necessitate nature ⁊ ꝑsone hoc iudicandū est ꝺm ꝙ probabiliꝰ estimari potest. Nec oꝑs considerare ad oēs casus qui possunt cōtingere in futurū. hoc em̄ eēt de crastino cogitare quod ꝺns ꝓhibet: sed debet iudicare superflua ⁊ necessariū ꝺm ea q̄ ꝓbabiliꝰ ⁊ vt in pluribus occurrunt. Idem ipe Tho. in. iiij. di. xv. vbi dicit ⁊ addit ꝙ casus extreme necessitatis iudicandus est quādo apparent signa ꝓbabilia future necessitatis extreme nisi eis subueniatur vt cum quis videt pauperē indigentem cibo vel potu vel alijs necessarijs ⁊ hoies importētes vel pigros ad subueniendū illi: nec pauperē posse sibi ꝓuidere. Nec em̄ expectanda est vltima ⁊ extrema necessitas: quia tūc forte nō posset natura unari iam defecta. Dicit etiā dtūs Tho. ꝙ nō teneꝫ quis querere quis habeat necessitatē: sed sufficit vt his qui venūt ad noticiā suā subueniat. Itē ꝙ tenetur indigentibus subuenire vt dictuꝫ est quilibet de arte sua medicus in medendo infirmis pauperibus ⁊ ꝑcurando medicinas: aduocatus in aduocando: ipisconsultus in consulendo: et sic de alijs.

Elemosyna dare ē in ꝑcepto

Dans elemosynam

Supfluū ⁊ necessariū ꝺ:

§.IIII. Pro maiori declaratione huiꝰ materie.

Nota ꝙ breuiter dicit Duran. in. iiij. di. xv. Dicit em̄ ꝙ cū vsus bonoꝝ exterioꝝ sit ordinatus ad subueniēdū necessitatib⁹ vite ꝑsentis: subueniētia ista debet eē ordinata ꝑm charitatē qua ꝙs tenet. primo sibi. secō primo. i. cōiunctis. tertio cēteris. Necessitas aūt quā quis patitur in necessitatib⁹ ⁊ bonis exterioribus potest esse duplex, absoluta: ⁊ cōditionata. Absoluta ꝙn omnia bona tēporalia que quis hꝫ ei sunt adeo necessaria ꝙ sine eis nō potest viuere. Et hec vocat̄ necitas nature. Conditionata ꝺ ꝙn sunt ei necessaria ad sui stat⁹ decentiā ⁊ cōseruationez. ⁊ hec ꝺ: necessitas ꝑsone inḡtū ꝑsona noīat dignitatē ⁊ statū. Dicendū ḡ ꝙ illud qđ est necriū nature necitate absoluta nō est ꝑceptū dare: imo illicitū: q: plus tenet̄ sibi ꝙ alij. Illud aūt qđ est necessariū ad decentiam status: solū est ꝑcepto dari dꝫ releuatōes stat⁹ alteri⁹: q: null⁹ tenet̄ vereciꝺe viuere in statu suo: vt releuet aliū ad decētē statū. Qđ aūr ē supfluū vtriq̄ necitati nature. s. ⁊ stat⁹ dꝫ dari ex ꝑcepto. ꝑm illud Lu. xj. Qđ supest date elemosynā. Nec ē dubiū q̄n sit ꝙcepti ꝙ respectu illoꝝ ḡ sunt i extrema necessitate: q: si illud ex ꝑcepto dādum est qđ est necessariū ꝙo statui: a fortiori ⁊ oē illud qđ supfluit. De illis aūr ḡ sunt in extrema necitate: hꝫ sint in magnavere cūdia nō audeo diffinire nec plene ꝺēnare maioꝝ partē diuitū. sed ꝑm auctrem Jo. ꝺ alleq. ḡ nō solū loquit̄ de necessitate extrema: hꝫ notabili ⁊ ꝑcūda videt sonare hoc.

Necessariū aliqui absolute: aut conditionate.

§.V. Nota igitur ex predictis.

Primo ꝙ nō ꝺre elemosynā qđ ꝓtinet ad hoc vitiū inhumanitatis: tūc est mortale q̄n quis supflua vltra: scz necessaria nature ⁊ ꝑsone habēs nō subuenit patienti extrema necessitatē quā nouit. ꝑm Tho. Rich. ⁊ Duran. in. iiij. di. xv. ⁊ Heruei in quodlibet. Sēdo cū quis sciēs extrema necessitatē primi non subuenit ei de eo qđ est sibi necessariū ꝑsone. i. ad decentiā status sui ⁊ familie: sed supfluū nature. ꝑm Duran. ⁊ Rich. in. iiij. Sed btūs Tho. ij. ij. q. xxxij. dicit hoc esse sub ꝑcepto: vnde non peccaret istud omittēs saltē mortal⁹. Qđ forte intelligit̄ de tali necessario ꝑsone. i. quoad decentiā: ꝓpter cuius carentiā sustineret magna picula vel dāna corꝑalis vel aīe. Vñ etiā non ꝓuider sibi ⁊ suis ꝑm statū suū ⁊ indigētias ex auaricia hoc agens vtiq̄ peccat. Tertio cū qs de supfluo vtriusq̄ necessitatis nature scz ⁊ ꝑsone nō subuenit magnas necessitates ⁊ miserias patiētibus: etsi nō extremas sibi notas: ⁊ hoc videt esse quasi mortale ꝑm Duran. sed nō ꝑm Tho. Quarto nō ꝺre elemosynā de necessario nature scz sibi ⁊ familie est ꝑctm̄: quia contra charitatē ꝑm Tho. Rich. ⁊ Duran. ⁊ hoc nisi vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxij. vbi. s. quis ꝺret ꝑsone alicui: q: ꝓiderat vtilioꝝ ē illā reipublice vel ecclesie ꝙ se vel familiā: ⁊ ideo ꝑfert ꝓseruatōem vite illius sue subueniēdo ei de necessario vite: ad quod tamē tenet̄ ex ꝑcepto sed ꝓtinet ad magnā ꝑfectōem. Laudabiliter em̄ quis daret elemosynā de necessario ꝑsone indigētibus: etsi nō extreme cum vellet religionē ingredi: vel in ꝓmptu per industriaꝫ posset sibi cito suo decenti statui ꝓuidere ꝑm btm̄ Tho. vbi. s. Quito qñ indiscrete, daret vel nō indigētibus vel male vtētibus. v. q. v. non omnis.

Nota ꝙ si ꝑter filium: vel patronus libertū: vel dūs ser uū: infantē vel etiā adultum languidū exponit: vel ei alimenta negat: ipo facto filij⁹ est a patria potestate liberat⁹ ⁊ ingenuitatē liber⁹: ⁊ suus in libertatē capit̄. Illi quoq̄ qui eos suscipiūt nō possunt, ꝓpter hoc in eoꝝ ꝑsonis sibi ius aliquod vendicare. hec in decretali de infanti. et lan. expo. c. si a patre. Idem Ray. Et addit ꝙ qui talia ꝑsumit in foro penitētiali est tanꝑ patricida vel homicida iudicandus ꝙ eo ꝙ hoiem cui in tanta necessitate tenet̄: periculo mortis exponit. Inspectis tn̄ circūstantijs: et vtrum mors inde fuerit subsecuta vel nō: erit penitētia moderanda. Si aūr hoc facerēt ꝓdicti parētes vel dñi: q: forte nec elemosynas dando aut querēdo: nec eos aliter alere possunt. tunc ꝺm Guil. in nullo peccāt si nil omiserint de cōtingentib⁹. Qui etiā filios per adulteriū vel fornicatōem acquirūt: sed ad occultatōem peccati ⁊ ad tollendū scandalum mittūt ad hospitalia: tenētur illos alere expensis suis: ⁊ eis ꝓuidere si possunt.

Non ꝺre elemosynā qñ sit mortale.

Recipiēs elemosynam

Solliciti do est mortalis

De inquietudine mentis Cap. XXV.

Ite de inḡtudine mētis. i. nimia sollicitudine. Ca. XXV.

Inquietudo mentis

ponit a Greg. ⁊ Jsido. filia auaricie: ad quam ꝓtinet inordinata sollicitudo circa tēpalia que a xpo ꝓhibet cū ꝺ: Adartū. vj. Nolite sollliciti esse. Ad quā etiā remouendā exhortat̄ ꝓceps apostoloꝝ dicens. Omnē sollicitudinē vestrā ꝓijcientes in eū: q̄m ipsi est cura de vobis. j. Pe. v. Qđ verū esse asserit ꝑs. dicēs in ꝑsona xꝑi ⁊ eū ꝑfecte imitātiū. Ego mēdicus sum ⁊ pauꝑ: ꝺns sollicit⁹ est mei. sfuit em̄ xps mēdicus: q: ex alioꝝum elemosynis sustentabat̄. Un̄ Aug. habebat ꝺns loculos oblata a fidelib⁹ cōseruās: vt suoꝝ ⁊ alioꝝū necessitatibus ꝓuideret. xij. q. j. c. habebat. Dicit em̄ mēdic⁹ quasi manu dicēs: q: tales petēdo elemosynā cōiter extendunt manū. Paupꝰ ꝺ: quasi parū habēs. Nā multi sunt mēdici q̄ mltū habēt: sed xps etiā mēdicās parū habuit. vñ ipse dicebat. Vulpes foueas habēt ⁊ volucres celi nidos. sfilius aūt hoīs nō habet vbi caput suū reclinet. Adar. viij. Et cū eēt ita pauꝑ ⁊ multi alij ꝑfecte eū imitātes: tn̄ ꝺns vt sollicitus de ipsis eis ꝓuidit. Sz q: apls exhortat̄ ad sollicitudinē dicēs ad Rom. xij. Sollicitudine nō pigri. nevideat disconuenire in sentētijs discipul⁹ a magro veritatis. Sciēdum ꝙ tripler est sollicitudo.

¶ Prima crimialis ⁊ repudiāda: q: inimicū dei ꝓstituit.

¶ Scā tpalis ⁊ moderāda: q: nimiū timorē ostendit.

¶ Tertia spūalis ⁊ ꝑlaudāda: q: mltū dei amorē accēdit.

§.I. De prima dicit apostol⁹ ad Phil. iiij.

Nil sit solliciti stis. s. tali sollicitudie criminali. Est aūt sollicitudo crimialis seu mortalis tripliciter. Uno modo circa tpalia querēda multū laborando: ⁊ mēte ⁊ corꝑe in eis ꝓstitues sine vltimū. s. ipa tpalia pl⁹amādo q̄ salutē ꝓpriā. Sollicitudo em̄ ipa: tot quoddā studiū. Studiū aūr est vehemēs animi applicatio circa aliqd. Et de hac intelligit̄ illud Eccl⁹. iij. Petōi dedit deus afflictionē ⁊ curā supfluā vt addat ⁊ ꝓgreget. s. tēpalia et tradat ei q̄ placet in ospectu suo: vt religiosis bonis ⁊ hospitalib⁹: quibus tandē talia teslādo dimittūt plurimi. ⁊ subdit. Et hec vana ⁊ cassa sollicitudo est. Cassa est: quia non ḡerat animū ipi⁹ diuiꝫ, pur⁹ estimabat: sed valde inḡetat eū: vñ inḡtudo mentis ꝺ:. fil⁹ em̄ est aranee q̄ se euiscerat ad faciendū subtiles telas qbus muscas capiat: sed de facili cū suis telis abalijs aialibus destrui ꝑt. Sic talis mentē euacuat oi vigore sapiētie ⁊ iusticie ad cogitādū subtiles vias ad decipiendū incautos: sed ipe ab ꝺno vel saltē diuino iudicio atterit̄. vana est sollicitudo sua: quia nō affert sibi illū fructū quē credit. s. vitā eternā: etiā pauꝑibus ꝺmittendo: nisi ipm vere peniteat: ⁊ quib⁹ ꝺs satisfaciat. Alio mō sollicitudo tpaliū est crimialis ꝑm Tho. ij. ij. q. lv. quādo est tāta ⁊ taꝫ inordinata ꝙ a spūalibus salutis sue necessarijs retrahit̄ ea omittendo vt lucret̄: puta si ita insistit occupationib⁹: negociationib⁹ artificij: recollectōi messiū ⁊ vindemie: ꝙ omittit fuare festa: ieiunare diebꝰ ꝓceptis: audire missam diebus festiuis: confiteri: cōicare: ⁊ hmōi. De hac ꝺcit ꝑs Lu. viij. Sollicitudo huius seculi suffocat verbū. s. auditū vel inspiratū ne fructificet in me te. Ad hoc etiā facit qđ ait Greg. in. xix. li. moza. Oēs huius seculi dilectores in terrenis rebꝰ fortes sunt. s. ad stilicite laborandū ꝙ eis in celestib⁹ debiles. Nā ꝓ tpali gloria vsq̄ ad mortē desudare appetūt: ⁊ ꝓ spe ꝑpetua nec parū in labore subsistūt ⁊c. in decretis. dist. xlvij. omnes. Si quis aūt ex nimia sollicitudie quā gerit ad tēpalia nō omittit spūalia ad salutē necessaria: sed ꝺminuit in deuotione ⁊ tepescit a feruore debito: veniale erit. Tertio mō est mortalis talis sollicitudo: qñ etiā in alijs crimin⁹ apponit diligentē curā ⁊ festinā ad ꝑtrādū. Dicit em̄ sollicit⁹ ꝑm Jsid. qñ solers citus. Et sic mulieres sunt sollicite ad ornandū se multū ponētes de tpe diligētia. Et gulosi ad ꝑparādū cibos: ⁊ ambitiosi ad honoꝝ ꝑcurādos ⁊ hmōi. Et de hac intelligit̄ illud Prouer. xj. Expectatio sollicitoꝝ. s. ad. malū peribit. Hec aūr sollicitudo crimialis ideo repellēda: q: facit hoiem deo inimicū: cū per hāc fuiat mūdo seu diabolo: hꝫ nemo pōt duob⁹ dñis seruire.

scz fibi ꝺ:iſis ⁊ ꝺria iubētib⁹:vt ſunt ꝓſis et diabolus:ſpūs ⁊ mūdus. Seruit ḡs mūdo ⁊ diabolo ⁊ amicus ei⁹ eſt dū acq̃eſcat tētationib⁹ eius:⁊ amo: tpaliū rerū ſupat amoꝛe dei. Si em̄ deū diligeret: odiret mūdū. ⁊ diabolū nō ꝙtū ad naturā: ſed ad vitia ipſius mūdi q̃ in eo repiunt ⁊ ꝙtū ad malicia diaboli deteſtādo ipa vitia. Sed qui fuit mūdo ⁊ diabolo non diligit quide ipm naturaliter: ſed ſuſtinet tyrannidē eius:⁊ alterū ſcz ꝓm cōtēnit in eo ꝙ nō ſeruat mādata eius. Nolite ḡ ſolliciti eſſe de hmōi.

§. II. Secūda ſollicitudo

eſt humanalis. q: em̄ homo multis indiget: hinc ab humanitate ſua inſtigat⁹ vt ſolliciteť circa tpalia q̃bus ſuſtētatur timēs ne ſibi deficiāt: ſed iſta eſt moderāda remouēdo illū timoꝛē inoꝛdinatū quo ſcz timet ne etiā laboꝛādo ⁊ faciēdo qđ in ſe eſt nō omittēdo curā ſaluť aīe ſue deꝰ nō ꝓuideat ſibi: qđ ꝓtinet ad quādā diffidentiā bonitatis ſeu ꝓuidētie diuine:⁊ hoc vtiq; pctm eſt. Unde Hieroñ. Laboꝛ exercēdus ē ſollicitudo vitāda q̃ ſcz ꝓuenit ex iſta diffidentia. ad hāc moderandā ⁊ cū eſt vitiola reſecandā admonet ap̄ls dicēs. Volo vos ſine ſollicitudine eſſe: ſcz tali immoderata. ꝓcipit ꝛps dicēs Adat. vj. Nolite ſolliciti eſſe in craſtinū. Intelligit aūt ꝓ craſtino ſps futurum. ſm Hiero. Pro cui⁹ declaratiōe dic btūs Tho. ii. q. lv. q. nullū poteſt eſſe ⁊tuoſum opus niſi debitis circūſtantijs veſtiatur inter q̃s vna eſt debitū tps. ſm illud Eccꝫ. viij. Omni negocio tps: eſt ⁊ oppoꝛtunitas: qđ nō in experiori bus tm̄ opibus: ſed etiā in interioꝛi ſollicitudine locū hz. Unicuiq; em̄ tēpoꝛi cōgruit ꝓpria ſollicitudo ſicut tēpoꝛi eſtatis cōperit ſollicitudo metēdi:⁊ tēpoꝛi autūni ſolliciꝛdo vindemie. Si quis ḡ in tpe eſtatis iā de vindemia eſſz ſollicit⁹ ſupflue ꝓccuparet futuri tpis ſollicitudinē. vn̄ hmōi ſollicitudinē tanq̃ ſupflua dñs phibet dicens. Nolite ſolliciti eſſe in craſtinū:⁊ quaſi rōnem aſſignat dicēs. Craſtin⁹ em̄ dies ſollicit⁹ erit ſibiipſi. i. ꝓpiā ſollicitudine habebit q̃ ſufficiet ad affligendū aiam. Et hoc eſt qđ ſubdit. Diei ſufficit malicia ſua. i. afflictio ſollicitudinis. Sumit em̄ ibi malicia nō ꝓ pctō: ſz ꝓ malo pene ſollicitudis q̃ affligit mentē. Excludit aūt ꝛps hāc ſollicitudinē. ꝓcedentē ex nimio timoꝛe defect⁹ triplici rōne. vn̄ ⁊ ter dixit. Nolite ſolliciti eſſe. q̃ ſentētialiter ponit btūs Tho. ii. q. lv. art. vj. Primo rōne maioꝛis influētie: ibi. Nōne aia pl⁹ eſt q̃ eſca ⁊c. ⁊ ē talis rō. Qui maioꝛa ꝓſtitit vtiq; ex amoꝛe nō ex debito ⁊ minoꝛa ꝓſtabit: ſed de⁹ dedit nobis aimā ⁊ coꝛpus. vtiq; ſine nr̄a ſollicitudine ꝓ vtiq; ſine cōparatione ſunt maioꝛa ⁊ ꝓfectioꝛa eſca ⁊ veſtimētis. vt ꝓz ex ſe. Et etiā ex rōne: q: finis nobilioꝛ eſt his q̃ ſunt ad finē ſed ad hunc finē ſunt oꝛdinata eſca ad vitā ſuſtētandam: ⁊ veſtimentū ad coꝛpus coopiendū ⁊ cōſeruandū. ſi ergo ꝓuidit de maioꝛi ſcz dādo coꝛpus ⁊ aīam: ꝓuidebit et de cibis ⁊ de veſtimētis faciēdo qđ in vobis eſt licite. etſi nō ꝙtū appetitis: tñ ꝙtū iudicabit vobis expedire. Et ideo nolite ſolliciti eſſe. Secōo hoc facit rōne vberioꝛis ꝓuidentie. ibi. Reſpicite volatilia celi ⁊ cōſiderate lilia ⁊c. Et eſt talis rō. Sapiēs q̃ gubernat ſapiēter domū ſuam oībus ꝓuidet. Et ſi ꝓuidet mīmis aialib⁹: vt canib⁹: auib⁹ ⁊ equis. ꝓbabile eſt q̃ ꝓuidebit creaturis rationalibus. Sapiētiſſim⁹ eſt de⁹ ⁊ optime gubernat domū ſuā vniuerſi. vnde ſi ꝓuideť: vt manifeſte patz auibus de victu: ita q̃ abſq; ſollicitudine earū ⁊ ope ſeminādi ⁊ congregandi hñt vnde viuāt:⁊ herbis ⁊ vgultis ꝓuidet de tā⁹ nobili veſtimento: vt ſunt flores qui dicunť lilia hābētia ita pulchū colozē ⁊ viuacē: q̃ ſalomon nunq̃ fuit indut⁹ veſte talis colozis. Nec tñ herba ſeu vgulta: que hic fenum dicuntur ſollicitanť ad faciendū ſibi tale indumentuz. q̃to magis credendū eſt q̃ deus ꝓuideat de ſufficienti cibo ⁊ veſtitu his quos ad imaginē ſuā fecit cūctis nobiliozes. Tertio hoc excludit rōne credētiez ſpālis beniuolētie. ibi. Nolite ſolliciti ⁊c. Hec igiť oīa gētes. i. infideles iquirūt. ſcit enim pater vr̄ ⁊c. Et eſt talis rō. Gētes. i. infideles: non credūt diuinā ꝓuidentiā curā hr̄e de actib⁹ humanis:⁊ ideo non mirū ſi ſollicitanť ad iſta tēpalia inq̃rēda eſtimantes ſua induſtria poſſe ea hr̄e. Sed vos fideles cū credatis deum gubernatoꝛē oīz:⁊ modo ſpāliotī hoim: nō opz ita ſolliciti eſſe: ſed laboꝛādo ⁊ moderate ꝓuidēdo confidere in deo. Iuſup pr̄ aliq̃s eſt pius ⁊ ſcit filios ſuos indigere quō ſe poterit ꝓtinere q̃n neceſſitatib⁹ eoꝝ ꝓuideat. Sed pr̄ cele ſtis eſt pīſſimus:⁊ ſcit q: his oībus indigetis. Nō opz ḡ dubitare de ꝓuiſione:⁊ ideo nolite ſolliciti eſſe. Reſpicite filij nationes hominū. ꝺ: Eccꝫ. ij. ⁊ ſcitote quia nullus ſperauit in dño ⁊ confuſus eſt: q̃s eniz permāſit in mādatis eius et derelictus eſt. quaſi dicer et nullus.

§. III. Quātū ad tertiam

ſollicitudinē. ſ. ſpūalē hoꝛtať dicēs. Querite ꝓmū regnū dei ⁊c. Ut em̄ dicit Hiero. in homek. de cibo ⁊veſtimento ſpūali debem⁹ ſemp̄ eē ſolliciti. Lib⁹ ſpūalis quo aīa reficiť eſt ſapiētia ſeu vbū dei: q: vt dicit Adat. iiij. Nō in ſolo pane viuit hō: ſed in oīvbo qđ ꝓcedit de oze dei. Veſtimēta varia ſunt habit⁹ vtutū q̃bus aīa oꝛnať. Un̄ Amb. Hec ſunt interna mētis velamina. i. indumēta. Circa hec igiť ſpūalia ꝺz hō ſollicitari erga deū: erga ſeipm:⁊ erga ꝓximū. Primo erga deū. nā hoc eſt vnū ⁊ primū qđ de⁹ ꝛecrit ab hoie vt verū bonū. vt ꝺ: Audi. b. vj. ſcz ſollicitum te ābulare cū deo tuo: qđ fit ꝓpter feruentē dilectionem ad quā q̃s ꝓducit ſollicite oādo ⁊ meditādo. Un̄ ap̄ls ad Ro. xij. Sollicitudine nō pigri: ſpū feruētes: dño ſuiētes ⁊ ſic q̃rit regnū dei ꝓmū. ſ. potiſſimū regnū gr̄ie. Secōo debet hō ē ſollicit⁹ erga ſeipm in cauēdo ab inſidijs diaboli ⁊ cuſtodiēdo ſenſus ſuos tps nō ꝓdendo. Unde ꝺ: Deuk. iiij. Cuſtodi teipm ⁊ aiam tuā ſollicite. Ad qđ faciē dū Salomō inducit exēplū formice dicēs Prouer. vj. Vade ad formicā o piger ⁊ ꝓſidera vias ei⁹: ⁊ diſce ab ea ſapiētiā. i. ꝓuidentiā ⁊ ſollicitudinē: q̃ cū nō hēat ducē nec ꝓceptoꝛē neq̃ ꝓcipē congregat ſibi in eſtate ⁊ parat ſibi in meſſe cibū. Sic hō in tpe vite pñtis, nō ꝺz pigritari: ſz ſollicitari dū pōt ſibi congregare merita bonoꝝ opeꝝ ⁊ ſapiaz ⁊ ſic querit hō iuſticiā regni. i. vtutes ⁊ bona opa quibus venit ad regnū. Tertio ꝺz q̃s eſſe ſollicit⁹ quoad. primū ad Eph. iiij. Solliciti ſuare vnitatē ſpūs in vinculo pacis. Et ponit ad hoc exēplum in coꝛpe humano dicēs. i. Coꝛ. xij. Proinuicē ſibi ſollicita ſunt mēbza. ſ. ad iuuandū alterū aliud ⁊ ſubueniēdū. ⁊ pmaxime ſpectat ad platos ſolliciꝛi erga ſuddit⁹ ſpūalibus ⁊ tēpalibus. Un̄ Ro. xij. Qui preſt in ſollicitudine. ⁊ pr̄ erga filios. Un̄ de Tobia ꝺ: q̃ cū moꝛa faceret. ſ. filius in redeūdo ſollicit⁹ erat pater. ꝓ filio. Et cōiuges alter ꝓ altero. i. Coꝛ. vij. Qui aūt cū vxoꝛe eſt: ſollicit⁹ eſt quō placeat vxoꝛi ⁊ ecōuerſo. Et matrona de ꝓuiſione neceſſarioꝝ. Unde marthe que ſatagebat circa frequēs miniſterium: dixit ꝛps. Martha martha ſollicita es. In quo nō de ſollicitudine reꝓhēdit ſed de turbatōe ⁊ murmuratōe. Lu. x. Et ſic q̃rēdo regnuz dei ⁊ iuſticiā. eius ſollicitudine ſpūs. hec oīa adijcientur tpalia: vt nō opoꝛteat ſollicitari anxie.

Titulus.II. De reſtitutionibus. Cap. I.

De reſtitutōe in genere: vbi ponunť. xx. manus rapientiū: qua q̃ quelibet habet q̃q; digitos. i. modos. et ſic centū modi in quib⁹ ſit reſtitutio vel erogatio: et hoc ꝓ modū ꝓdicationis: in quo etiā de multiplici naui: ſcz pe nitentie eccleſie ⁊ religionis: vbi etiā ponunť impeditiua reſtitutionis ⁊ vtilitatis eius. Cap'm I

De mare magnū ⁊

Ꝛ ſpaciosum manibus: illic reptilia quoꝝ nō eſt numerus. Animalia puſilla cū magnis illic naues perꝛanſibūt. ꝑs. ciij. Loquens ꝓpheta de mari huius mūdi oſtendit pericula eius ⁊ cō/ ſequēter euaſionē. Nā plen⁹ eſt mūdus manibus raptoꝝ ⁊ illicite acquiſitoꝝ. de q̃bus dicit Aug. Nō dimittit pctm̄ niſi reſtituat abſtulū. xiiij. q. vj. Si res. ⁊ de reg. iu. Pctm̄. lib. vj. Unde ⁊ Adat. xviij. ꝺ: Redde qđ debes. ⁊ apls ad Rom. xiij. Reddite oībus debita. Qđ em̄ debeť etſi benigne remittit: nō tñ iniuſte repetit: peccat aūt q̃ vltra debitū exigit. ait Aug. xiiij. q. j. Et q: opa nr̄i ſaluatoꝛis vltra veritatē hyſtoꝛie rei geſte aliq̃d nobis inſinuāt moꝛaliter agendū in quo eū imitemur ex hoc ꝙ ipe abiit trās mare vt ſcribit Jo. vj. Et iterū aſcēdēs in nauiculā trāſſretauit. vt habeť Adat. xix. ſſigurat⁹ q̃ debem⁹ iſtud mare iſti⁹ mūdi trāſire ad qđ eſt neceſſaria nauicula: q: ipſe vſus eſt ea vt ꝓueniamus ad patriā ⁊ ciuitatē noſtrā ⁊ in montē dei. Tria ergo notat pſal. in predictis verbis.

¶ Primus qualitas mūdialis figuraliter deſignata. ibi. Hoc mare magnum.

¶ Secōm malignitas criminalis generalit⁹ demonſtrata. ibi. Et ſpacioſum manibus illic reptilia ⁊c.

¶ Tertium ſuffragabilitas ſaluatoꝛis pluraliter ꝓparata. ibi. Illic naues pertranſibūt. et per aliquam harum nauium oporteꝛ tranſire.

§. I. Quantū ad primum

Mare ſignificat mūdum

cōmunis ſentētia eſt ſanctoꝝ Gregoꝛij Beꝛñ. ⁊ alioꝝ mare mūdum ſignificare ꝓ multas ſimiles ꝓpietates: ſed ꝓ nūc ſufficiat tres exprimere.

¶ Et primo per amaricationem.

¶ Secūdo per fluctuationem.

¶ Tertio per periclitationem.

Primo em̄ mare ꝺ: q̃ſi amarū: q̃a ſcz ei⁹ aq̃ eſt amara. i. ſalſa ⁊ ibi amara vita: ſic mūdus iſte eſt plen⁹ amaritudinibus. Eccꝫ. ij. Cūcti dies eius labozibus ⁊ erūnis pleni ſunt: nec p nocte q̃eſcit. Hoc. de ꝑſol. pbie. lib. ij. proſa. iiij. Humane felicitat⁹ dulcedo multis amaritudinib⁹ reſpſa eſt. Et Hꝛeg. Omne qđ hic eminet plus meroib⁹ afficiť ꝓ honoꝛib⁹ gaudet. di. xiij. c. neruj. Quis poſſet explicare eius amaritudines. Hūc amaricať otumelia ⁊ deriſione: nūc infirmitate ⁊ ꝓſecutione. Aliq̃n pauꝑtate ⁊ alioꝝ deceptione. Et tñ tāta eſt humana cecitas q̃ ſemp̄ vellet hō in mūdo iſto eē. Un̄ Hiere. Thren. iij. in ploꝛa peccatoꝛis inq̃t. Inebriauit me abſinthio. i. inebziari ꝓnisit dñs ab ſinthio qđ eſt amariſſimū. i. amoꝛe hui⁹ ſeculi ita amari. In hui⁹ figurā legiť q̃ filij iſr̄ veniētes ad locū qui dicit marath: inuenerūt aq̃s amariſſimas q̃s bibere non potebant. Secōo mare cotinuo fluctuat: plus tñ ⁊ minus ſm tpa varia. ꝓp qđ dic ꝑs. Admirabiles elatōes maris. Sic hoies mūdi fluctuāt cōtinuo diuerſis affectib⁹ ⁊ paſſionibus aliq̃n in altū aſcendūt ſſumptionis ⁊ dignitaꝝ. aliq̃n deſcendūt in ꝓfundū deiectionis ⁊ vilitatis. ſſluctuāt plus tñ ⁊ min⁹ varijs etiā deſideriis q̃ implere nō poſſunt Eſa. lvij. Coꝛ impij q̃ſi mare feruēs qđ q̃eſcere nō poteſt. demū ad littus frangit vndas ſuas. Hiere. v. Qui poſuit arenā terminū mari: ⁊ dixit. Illic cōfringes tumētes fluctus tuos. ſic demū ſupbia ⁊ altitudo mūdana in morte ad terrā ꝓſternit. Tertio mare eſt plenū piculis. Unde Eccꝫ. xliij. ꝺ: Qui nauigāt mare enarrāt picula ei⁹. Sed maioꝛa ſunt picla mūdi. Nā vt ꝺ:. xxviij. q. j. Sepe maloꝝ ꝙuerſatio etiā bonos coꝛrūpit: q̃to magis eos q̃ ad vitia ꝓni ſunt. nimis em̄ exēpla trahūt mala. Un̄ dr̄ūs Antonius vidēs mūdū in viſione plenū laqueis clamauit. Oq̃s iſtos cuader. Pericula huius mūdi terribilia fuerunt oſtēſa Dañ. vij. q̃n vidit in mari magno q̃tuoꝛ: vētos pugnare:⁊ q̃tuoꝛ beſtias inde aſcēdere terribiles. Hoc mare mūdus eſt. q̃tuoꝛ: vēti pugnātes ſunt q̃tuoꝛ: paſſiones. Umoꝛ: nimius ſui. Odiū ꝓximi. Timoꝛ deficiendi. Vana ſpes diu viuēdi. Poſt ꝺ exurgūt q̃tuoꝛ: beſtie vaſtantes hoies. Una vaſtat aias malis exēplis ⁊ ꝓſuaſiōib⁹. Secōa coꝛpa vulneratiōe ꝓuſſionib⁹ ⁊ occiſionib⁹. Tertia famā detractionib⁹ ⁊ cōtumelijs. Quarta ſubſtātia in iniuſtis vſurpationibus. Trāſeūdum eſt nobis hoc mare magnū quia qui amat piculū in illo peribit. Eccꝫ. iiij.

§. II. Quantū ad ſecundū

Aduꝺ' eſt malign⁹

dicit. j. Job. v. Totus mūdus in maligno poſit⁹ eſt. i. malo igne vitioꝝ que vult mētem inoꝛdinatis deſideriis: et dignū faciunt ea ꝓperrantē igne eterno. Un̄ adamatina. Ignis aliennis: libido: auaricia: ⁊ oīs praua cupiditas eſt hic ignis exurit nō mūdat. de pe. diſtin. iij. c. inter hec. Et Aug. Quicūq; aūt aliquod de peccatis iſtis in ſe dominari cognouerit niſi digne ſe emēdauerit eterna illū flāma trucidabit. di. xxv. multi ſunt. In cuius figurā legitur Exo. xiiij. q̃ pharao cū exercitu ſuo trāſiēs p mare rubꝝ ſubmerſus eſt deſcendēs in ꝓfundū: ſed filij iſrael colūna nubis eos ꝓcedente exierūt illeſi. Ad ſignificandū q̃ dediti mūdo demerguñ in ꝓfundū vitioꝝ: ſed popul⁹ dei videns deum per viuā fidē tranſeūt mūdum liberati adiutoꝛio diuine gratie. Et quō mūdus iſte ſit poſit⁹ in maligno totus. ipe Johānes in ſua ꝓma canonica declarās dicit. ij. c. Omne qđ eſt in mūdo: aut eſt cupiſcentia carnis: aut cōcupiſcentia oculoꝝ: aut ſupbia vite. Abundum vocat amatoꝛes mūdi ⁊ pctoꝛes in q̃bus tria dicit eſſe: q̃ ſunt radices oīm̄ malox. Que tria ponit pſal. cē in ma ri. de quo loquiť: ſed ſub figura. Nā cōcupiſcētia carnis. i. luxuria innuit dicēs. Illic reptilia quoꝝ nō eſt numerus. Reptilia q̃ coꝛpus trahūt ꝓ terrā apte ſignificāt luxuriosos: vt anguille in mari q̃ in luto figunť ⁊ lubrice ſunt: et hi innumeri ſunt in oi ſexu: ſtatu: etate: ⁊ cōditione: ⁊ natione: vt merito dici poſſit. Dis caro coꝛruperat via ſuaꝝ. Gen. vj. Sed nō eſt diſcurrendū ꝓ iſta: q: ad alia tēdim⁹. Supbiā vite oſtēdit pſal. eſſe in mari mūdi: cū ſubdit. animalia puſilla cū magnis. ſ. ibi ſunt. Et hoc modo: q̃a pisces puſilli ſunt preda magnoꝝ: ⁊ ex eis nutriunť: ſic ⁊ in mūdo paupes oppmunť a diuitib⁹ ⁊ ppli ſunt ꝑda potentū ⁊ dñoꝝ: ⁊ ex ſupbia eis dñant. Un̄ Abachuc. j. ꝺ:. ffaciēs hoies vt piſces maris. ſ. ꝓmittēdo vt ſupbi dñenť infirmis hoibus. Cōcupiſcentiā aūt oculoꝝ. i. auariciā: inſinuat dicēs. Spacioſum manibus. i. demonibus. Adanes em̄ in plurali dicunť demones. vel manibus. ſ. hominum vſurpantiū aliena ꝑ auaricia. Vere ſpacioſum. i. valde latū eſt iſtud ſeculi mare hmōi manib⁹. Nā vt ꝺ: Hiere. vj. A maioꝛi vſq; ad minoꝛa ꝛa facer dotes vſq; ad leuitam oēs auaricie ſtudēt:⁊ ex hoc habēt man⁹ adūcatas: ſed mūd⁹ peribit ⁊ ꝓcupiſcētia ei⁹. i. q: ⁊ ſubſtātia rerū q̃ diliguñt ⁊ rapiunť. Sicut aūt boni manib⁹ ſctoꝝ angeloꝝ. i. operib⁹ tenenť ne offendāt: ita mali manib⁹ demonū. i. operibus: ꝓpue vſurpationū q̃s ſuggerūt portanť ad inferos. Sz vt ait pſal. Dñs nō derelinquet eū. ſ. electū ſuū in manib⁹ ſuis. ſ. demonis: q: ſi incurrit pctm̄ aliquod rapine vl' alicui⁹ malū habet nauē parata. ſ. penitentiā qua poſſit exire de manib⁹ demonis. Unde ſequiť. illic naues pertranſibūt. Et ideo cum ꝛps qui abiit trans mare naui trāſeundum nobis eſt ⁊ cauendū ab his manibus. Eſt enim.

¶ Aldanus feneratoꝛia.

¶ Aldanus raptoꝛia.

¶ Aldunus furatoꝛia.

¶ Aldanus bellatoꝛia.

¶ Aldanus damnificatoꝛia.

¶ Aldanus participatoꝛia.

¶ Aldanus ſacrilega.

¶ Aldanus iniuſte iudicatoꝛia.

¶ Aldanus in iudicio inique aſſiſtoꝛia.

¶ Aldanus fraudatoꝛia.

¶ Aldanus falſificatoꝛia.

¶ Aldanus ꝓditoꝛia.

¶ Aldanus ſymoniaca.

¶ Aldanus impeditoꝛia.

¶ Aldanus luſoꝛia.

¶ Aldanus locationis ⁊ conductionis viciatoꝛia.

¶Adanus turpis lucri operatoria.
¶Adanus detractoria.
¶Adanus persone lesoria.
¶Adanus animarum predatoria

§.III. De prima manu scz

feneratoria potest intelligi illud qđ habeť Apo.xvij. Vidi mulierē sedentē sup bestiā coccineā.i.diabolū habentē in manu eius poculū aureū. Hec mulier est cupiditas q̄ in manu.i.ope vsure hz diuitias q̄s sitit: sed nō extinguit eius sitis.sed solū delectať in videndo.Habet aūt quinq; modos sicut man⁹ hz q̄nq; digitos. Et p̄m⁹ē in pignori bus:qñ scz q̄s p mutuo alteri facto recipit pignus ab eo rei mobilis:vt vestimenti:equi ↄ hmōi:aut immobilis vt possessionis ex q̄ capit fructū siue lucrū nō computans in sorte: qđ vsura est:nisi in casu cuz gener a socero quouscz habeat ab eo dotē sustinēs onera mr̄imonij accipit possessionē ab eo in pign⁹. ex de vsuris.c.salubriter. Et de b diffuse.s.ti.j.c.vj.ↄ.ix. Scđs digit⁹ seu mod⁹ est in depositionib⁹:cū scz quis deponit pecuniā apud mercatorē vl campsorē vt vtať ea:saluo tñ capitali suo ↄ cū intentione p̄ncipali aliquid recipiendi vltra sortem:nulla tñ facta pactione sup hoc: ↄ vsura est.xiiij.q.iij.si feneraueris.Et de hoc.s.ti.j.c.vij. Tert⁹ digit⁹ in emptionib⁹ ↄ vēditionib⁹ cū scz vendit merces vltra iustū pciū rōne dilatōis tpis in soluēdo pciū:ↄ hoc nisi rem illā intēdebat seruare in futurū qñ tantū quātū vēdit vel plus sperabat valituraz. Sitī qñ emit rē min⁹ iusto pcio:eo q̄ anticipat tp̄s solutionis pcij anteq̄ recipiat mercē:vt tpe veris triticū recolligendi.ↄ hoc nisi dubiū esset vtruz plus minusue sit res illa valitura.ar.de hoc ex de vsu.in ciuitate.ↄ.c.nauigāti. Et de hoc diffuse.s.ti.j.c.viij. Quart⁹ digit⁹ in campsorib⁹ ↄ affictis assecurationibus:vt in cābijs que dicunť p veneris:ↄ cambijs que fiūt in curia romana p bullis q̄ sunt vere mutua cū vsura: ↄ cū ipemet sit satisfactor: simulat⁹ ↄ ver⁹ mutuator.ar.xiiij.q.iij. Plerīq; ↄ de b.s.tit.j.c.vij. Quint⁹ digit⁹ in mutuis cū expēsis lucri pactionib⁹ siue in pecunia:siue in opib⁹: siue in alijs q̄ pcio pñt estimari.ar.xiiij.q.iij.c. Putāt.et de hoc.s.ti.j.c.vj.et.vij.

§.IIII. Secūda est manus

raptoria:que manifeste rapit aliena. De manu violenti.i. raptoris eripit pauperē scz deus.Ezech.xvij. Et hec habz quinq; digitos seu modos. Primus consistit in vsurpatis dominijs ciuitatū:castroū:ↄ villarum:ex quib⁹ omne emolumētum quod inde pcipit rapina est. Secūdus est in tallijs iniustis:quādo scz dns ciuitatis imponit collectas vltra debitum cōsuetudinis vel statuti:seruitia indebita operarū exigit:ↄ non soluit eis de laboze.vel si ciuitas est libera quādo nō pro rata imponit ciuib⁹: sed grauat aliquos minus. Tertius est in pedagijs et gabellis illicitis:quādo scz imponūt dñi terrarū vel ciues noua pedagia sine licentia p̄ncipis: vel etiā si antiqua vel noua cum licentia non seruant vias tutas:cum tamen possent. Quartus in latrocinijs terrestrib⁹ vel maritimis vel pyratis qui discurrūt p mare predādo. Ex naufragio etiam in mare piecta sibi accipe ad rapinam pertinet:vel etiam de repsaliis illicitis.de quibus in.iij.par.ti.iij. Quintus in psonis capiēdis ↄ vendēdis que libere sunt seu xpiane. Nam ↄ si pagani vel saraceni capti in bello iusto efficiantur serui capientiū. vnde ↄ vēdi possunt vt serui ↄ emi:nō tñ xpiani. Debēt ergo ista restituī si possunt. vt dicit Aug. xiiij.q.vj.si res. De his habes.s.ti.j.

§.V. Tertia est manus fu

ratoria:cū quis accipit occulte aliena nesciēte dño. ap⁹us ad Ep̄b.iiij. Qui furabať iā nō furet:sed magis operetur manib⁹ suis. ſfur videť opari manib⁹ alienis inquātum accipit lucrū opis alioz. Et hec man⁹ hz q̄nq; digitos seu modos. Primus est de inuentoz retētione: qñ scz quis res alterius inuētas q̄ nō habenť p derelicto sibi retinet. xiiij.q.v.multi. Et de hoc habes.s.ti.j.c.xv. Secūdus in illicita pscriptione:qñ scz quis pscribit aliena mala fide: sciens scz illa esse aliena:nec aliquo iusto titulo habuisse de reg.iu.c.possessor.lib.vj.ↄ de hoc.s.ti.j.c.xv. Tertius est in rei pignoratē cōmodate vel depositevsu:qñ dns rei non consentit:ↄ tenet de vtilitate inde habita:ↄ si amitte ret ex culpa sua tenet reddere. ſRay.ↄ de hoc.s. tit.j.c.xv.

Quartus in occulta rerū vsurpatōe:siue hoc fiat a filijs de reb⁹ parentū:siue ab vxore de reb⁹ viri ipso nesciente: siue a fuis de rebus dnoū suoz:siue a dispēsatoribus de rebus suoz patronoz:siue a discipulis de reb⁹ magistroz suoz:siue ab ēmeris de rebus alioz:etiā si hoc faceret dando inde elemosynas paupibus:nisi in extrema necessitate constitutis.xiiij.q.v.forte.ↄ de hoc habes.s.ti.j. Quintus in religiosa appropatione: qñ scilz religiosus recipit aliq̄d vel nesciēte plato suo vel alteri dat ppinquo vl extraneo:vel cū occultat ↄ vt ppria retinet acquisita p eum vel data nō parat⁹ supiori libere assignare.xij.q.j.c.nō dicatis. Et de hoc habes in.iij.parte.ti.xv.

§.VI. Quarta est manus

bellatoria vbi reperiunť furta:rapine:ↄ sacrilegia. Adanū sua misit hostis:scz bellādo ad oia desiderabilia. Theñ.). Desiderabilia aūt sunt blada:pecunie:edificia:vasa aurea templi:ↄ alia o:namēta o:nātia ipm templū:ad que misit manū exercitus nabuchodonosoz bellans cōtra hierosolymam rapiendo:incendēdo:ↄ destruēdo. Et hec man⁹ hz quinq; digitos seu modos. Primus est cū dns vel communitas aliqua assumit iniustū bellum. Nam qui ad hoc concurrūt adiuuādo:consulēdo:ↄ cooperādo de oīnibus damnis illatis aduersarijs: eniaz si nihil pueniret ad eos tenēť satisfacere.xiiij.q.v.c.nō sane.in fi. Secūdus est q̄ tenēť de oibus dānis ↄ expensis quas patiunť subditi sui qui inuolūtarij sunt ↄ coacti. Nam vltra expēsas quas faciunt aliquādo ab aduersarijs debellanť ↄ capiunť ipsi ↄ bona eoz.varius est.cū euētus belli. ex de iniur.ↄ dā.da. si culpa. Tertius est:q̄ qui habet iniustū bellum ea que capit ↄ destruit vel hoc facere pmittit suis sicut cōiter faciunt satisfacere tenēť.xiiij.q.j.militare. Bona aūt capta ab inimicis iuste q̄ debēt cōdiuidi occultando ↄ retinēdo sibi furanť.xiiij.q.v.dicat. Quartus est cuz iuste bellās rapit bona ecclesiarū nō incastellatarū aut bona clericoz ↄ ie partis:vl etiā viatoz:es:pegrinos:mercatoz:es ↄ alios innocētes.di.lxxxvj.in singulis. Quintus est q̄ habens iustū bellū ex sua inertia et crassa negligētia nō defendit suos cum possit: ↄ pcipue cum est coductus mercede ad bellandū. Et sit⁹ cuz posset debellare inimicos: et sic cito guerre facere finē vt plus lucret ex duratione plij: vel q̄ coꝛuptus ab aduersarijs non fideliter negociū gerit tenetur. ex de iniur.ↄ dam.da.c.si culpa. Et de his oīnibus habes in.iij.parte ti.iiij.c.j.per totum.

§.VII. Quinta est manus

dānificatoria. Dicit⁹ ꝓuer.xv. Si manus ad manū fuerit:nō erit innocēs. Et q̄nvna man⁹ nō sufficit ad vnū op⁹ alia iuuat. Sic ↄ aliq̄n si vn⁹ nō sufficeret ad rapiendū vl ad furandū vel dānificandū aliū:ↄ tūc adhibet adiutoriū alter:ↄ hoc est man⁹ ad manū adiūcta. ↄ talis q̄uis non sit p̄ncipalis:vel nil pueniat de rapina vel dāno ad eū:tñ tenēť:q̄ nō est innocēs sed in causa. Et hec hz quicz digitos q̄ ꝓinenť in versu. Iussio consilij cōsensus palpo recursus. Primus est ģ cū q̄s mādat fieri rapinā:furtū:vsuram vel aliud dānū:ↄ ex hoc sequiť effectus dānī:qđ als non fuisset factū:talis tenēť in solidū:etiā si nil pueniť ad eū. Sic ↄ tutor:curator:pcurator:ↄ factor q̄ p pupillis vl p aliis faciūt ꝺctus vsurarios si illi p quib⁹ fecerunt non satiffaciāt:tenenť cū sint p̄ncipalio:es. Secđs qñ cōsulit ita q̄ ex illo sequiť damnū qđ als nō fuisset factum:talis etiā tenēť in solidū:etiā si nil pueniť ad eū. si aūt fuisset factus plus tenēť. Imo.ↄ Host. Tert⁹ est cōsensus. ſ. cooperationis nō mētis tm:puta qñ duo vl plures faciunt aliqđ furtū vl dānū simul:ita q̄ vn⁹ nō faceret sine altero: tenēť quilibet in solidū. secus cū etiā sine illo factū fuisset:tñ cū alijs se repiť ad dānificādū:tūc em̄ tenēť solū de dāno illato p eum. Qui etiā est mediator: scīēter alicuius ꝺctus fraudulenti:vt sensales tenēť de dānis. Quart⁹ est palpo. ſ. cū quis adulādo seu laudādo aliq̄e de furto vel de dāno. ſ. q̄ sit strenuus: ↄ ex hoc inducit cū ad faciendum malū qđ als nō fecisset. ↄ idē si detrahēdo ad hoc inducit vputa tu es pusillanimis vl nihil vales:ↄ timid⁹ ↄ hmōi.

Quintus est recursus. ſ. cū quis receptat fures ↄ damnifi cantes:ↄ ex hoc sequūtur damna: vel etiā rē raptam cum querit ↄ ipe occultat:ꝓpter qđ nō potest recupare. Officialis aut qui potest sine periculo sue p̄sone obstare ne fiat damnū vel rapina:vel manifestare fures ↄ ablata ↄ non facit tenēť. hec btūs Tho. Al. Pe. ſRich. in. iiij. disti. xvij. Inno. ſRay. ↄ Guil. ↄ de his. s. ti. j. c. xij.

§.VIII. Sexta est manus

participatoria. ſ. de re rapta:furata vel vsuraria: ↄ de hoc potest intelligi illud Zone. iij. ſRecedat⁹ vnus q̄sq; ab iniq; tate q̄ in manu sua est. Et hec hz q̄nq; digitos. Primus est participādo de hmōi p donatōem. Talis em̄ cui donatur q̄ hoc scit hz reddere dño ei⁹ rē ablatā. donū aūt datū ab vsuratio cū oia bona sua sint obnoxia restitutioni: tenēť etiā reddere:vel sibi vel potius his q̄bus vsurari⁹ hz restituere. Scđs est p victitatōem. ſfamilia em̄ raptoris vel vsurarij vel vxoꝛ filij: ↄ alij qui non habēt nisi de rapinis vel vsuris tenenť satisfacere de cōsumptis: sed habendo etiā alia bona comedēdo vel vēdo res male ablatas in ꝓpria specie tenēť de eo qđ cōsumūt. ſRay. Tertius est p dotatione. ſfilia em̄ q̄ dotať p eū q̄ nō hz nisi de vsuris vel als male ablatis:marit⁹ qui hoc nouit nō pōt recipe dotē ↄ receptā tenēť restituere creditoꝛib⁹ socer:ↄ ipa etiā filia mozꝛtuo marito tenēť restituere dotes. ſRay. De b habes s.ti.j.c.xij. Quart⁹ est participādo de re rapta vel furata p̄ emptione. Qui em̄ emit talia sciēter vel ignoꝛātia facti crassa:tenēť restituere cū inuenerit dñm rei vl erogare paupib⁹ si illū ignoꝛat. Si etiā talia emit:pbabilť estimās esse vēditoris:postea sciēs fuisse ablata:tenēť nihilominꝰ dño reddere si cognoscit:vl paupib⁹ rē vel pciū erogare si nō inuenit. ſRay. Et de hoc.s.ti.j.c.viij. Quint⁹ p legatuz vel hereditatōem. Intelligiť em̄ hereditas deducto ere alieno. Heres ģ vel legatari⁹ eius cuius bona sunt obnoxia restitutioni vel ex ꝺctu vel q̄n ex maleficio furti:fraudis:vsure:ↄ hmōi. vel q̄si oia tenēť restituere q̄ recepit de tali hereditate vel legato. ex de vsur.c.michael.

§.IX. Septima est man⁹

sacrilega: videlz Vsurpatio circa sacra ↄ ecclesiastica. Job xv. Tetēdit em̄ aduersus deū manū suā. ſ. sacrilegā. Dec ē man⁹ sacrilega Nichano: quā extēdit ꝺ tēplū dei cōmina tus ipm fundi⁹ destruere:sed ipo occiso suspēsa est man⁹ ↄ lingua ei⁹ a iuda machabeo ꝺtra templū. ij. Mach. xv. Et hec habet q̄nq; digitos vel modos. Primus est cū auferunť sacra vt calices:paramēta:cruces reliq̄e ↄ alia huiusmodi. Scđs est q̄n auferunť aliq̄ etsi non sacra:tñ de loco sacro:vt in ecclesia:ↄ de vtroq;.xvij.q.iij.c.quisquis.

Tert⁹ est qñ fit incendiū vel effractio in loco sacro iniuriose tenēť etiā satisfacere vel etiā inferūt alia dāna ecclesijs vl psonis ecclesiasticis:vt exigēdo gabellas ↄ pedagia de cens.c.q̄ꝑ.lib.vj. Aut imponēdo collectas. de iunu.ec. c. aduersus. aut faciendo repsalias ꝺ psonas ecclesiasticas. ex de iniur.ↄ dam.da.c.et si pignoratōes.li.vj. Quart⁹ ē cū clerici male tractāt bona ecclesiarū dilapidādo:indebite alienādo:in pōpas ↄ lasciuias expēdendo:cōsanguineos ditando.xij.q.ij.c.nulli. Et bona debita paupibus vel clericis:vel reparationi ecclesie subtrahendo debēt restituere. Quintus cū subtrahunť legata facta ecclesijs.xiij. q.ij.c.qui oblatōes defuncto:.vel nō soluūtur decimevbi psueuerūt solui:vel cū nō est legitime in bñficijs ꝑstitut⁹ sed p intrusionē vel simoniā:vel aliq̄s ipedimētū irregularitat⁹ hz. Teneťem fructꝰp̄ceptos restituere. de reg. iur. lib.vj. beneficiū. Et de his oibus.s.ti.j.

§.X. Octaua est manus

iniuste iudicatoria:ↄ beatus qui excutit man⁹ suas ab oi munere. dicit Esa.xxxiij.c.scs obsequij pecunie et laudis. Per munera em̄ frequēter puerttitur iudicium.ↄ hec man⁹ hz q̄nq; digitos. Primus est cū iudex seu quicūq; officialis dat iniuste sententiā ex certa sciētia quacūq; de cā: siue odio:siue amoꝛe:siue coꝛruptione pecunie:ↄ talis tenēť de oi dāno ↄ interesse parti lese. ſRay. rj.q.iij. q̄tuoz.

Secūdus est quādo ex ignoꝛātia crassa ꝓfert iniustaz sententiā. Non em̄ debebat se ponere ad id ad quod non erat idoneus cū periculo alterius. Secus si decepť cōsilio assessoris qui putabať idoneus ex malicia vel ignoꝛātia crassa male cōsulenť. tunc tenebiť assessoz. ſRay. Tert⁹ ē qñ ex notabili negligētia ꝓtulit iniustā sententiā: q̄a noluit laboꝛare ad legendū in libris qđ potuisset inuenire: ↄ videť teneri. cē de iniur.ↄ dam.da.c.si culpa. Quart⁹ est quādo accipit pecuniā p iudicādo vel non iudicando aut male vel bene iudicādo. ſRay. Talē em̄ pecuniā sibi retinere non potest:sed pauperibus dare vel reddere debent.

Quintus cū non vult iudicare ↄ dare sententiā ꝓut pōt ↄ debet ne displiceat habenti iniustitiaz; aut vt dānificet ius habentē:ↄ talis tenēť si para postea amittat iustā causam:vel si remittat penas vel diminuat iniuste cum non posset teneť cōmunitati: si auꝛerit penā iniuste tenetur ei qui soluit. Tho.ↄ ſRay. de his. s. ti. j. c. xix.

§.XI. Nona est man⁹ in

iudicio iniuste assistoria. De hoc.ne iūges manū tuā:vt p impio dicas falsum testimoniū. Exo.xxiij.ↄ Idem em̄.xxj. Eruite oppēssum de manu calūniātis. Et hec habet q̄nq; digitos ſm p̄ sunt q̄nq; genera hoīm q̄ ibi cōcurrunt scz aduocať:iurisc̄sultus:actoꝛ aut pcurato:testis:ↄ reus.

Primus est aduocat⁹ q̄ si sciēter assumit ad defendendā iniustā causam obtinēs victoꝛiā cause de oīi dāno teneť ex aduersario si cliētulus nō satisfecit. Tho. ij. q.lxxj. ar. iij. Si nō obtinet teneť cliētulo de expēsis q̄uidelz dixit sibi cām esse iustā cū als ille nō litigasset. Si assumit causam iustā:ↄ ex crassa ignoꝛātia vel negligētia notabili perdit: videť teneri cliētulo de dāno suo. ex de iniur.ↄ dam.da.c. si culpa. Secūdus est iurisc̄sultus si sciēter ꝑstat malus consiliū vel fraudulentū vnde ius habens perdit causam sultus. siue sit ille cui consulit siue alter tenetur de damnis inde secutis. Si fideliter consulēs ꝓut scit nō tenetur. extra de reg.iu.nullus ex consilio.lib.vj. Tertius est actoꝛ aut pcurato: qui accusat aliq̄e de falso crimine vel petit iniuste. debitum sciēter:tenēť de oīni damno quod inde recepit aduersari⁹ etiā de expēsis. btūs Tho. ij. q. lxviij. arti. iiij. Si aūt vere accusat ↄ postea p̄cce vel p̄cio desistit vl p̄uaricať teneť cōmunitati Quartus est si reus negat veritatem de qua iuridice interrogatur negādo indebitum pecunie:tenēť actoꝛi. Negando aūt crimen vñ sequiť accusatoꝛi mozꝛs vel mutilatio vel alia pena: vel fatigādo sciēter appellationibus vel dilationibus:tenēť satisfacere ad arbitrium boni viri. Quintus est testis si ex falso testimonio eius sciēter facto actoꝛ vel reus incurrunt dammum aliquod iuste teneť testis in solidū. extra de iniur.ↄ dā. da.c.si culpa. Et si accipit pecuniā p testimonio ferendo etiā vero teneť illā pauperibus erogare.xxiij. q.v.c. non sane. Et de his oīnibus.s.ti.j.c.xix.

§.XII. Decima est manus

fraudatoria. Job.xxj. Si in manib⁹ meis adhesit macula scz fraudis. Et hec hz q̄nq; digitos siue modos. Primꝰ est in rerū quidditate dū scz vna substātia vendit̄ p:o alia vt vinum limphatū p:o puro:vnū aroma p:o alio:auruz alchimiatū p puro ⁊ hmōi. Scōs est in quātitate: vt cū datur diminuta mensura:vel in ponderibus:vt vndecim vncie p libra:vel in vasis de vino:oleo:tritico: ⁊ hmōi. vl̄ in cānis de pano:laneo:lineo:⁊ hmōi. Tertiꝰ est in qualitate:vt cū vendit̄ res defectuosa:vt vinū vel carnes corrupte p bonis:aial vitiosum ⁊ claudicās p sano:non diminuēdo de pcio: ⁊ multo grauī eēt vendēdo rē piculosam ⁊ nociuā hominī. Quartꝰ est in pcij inēqlitate:vt cū venditur res plus iusto pcio q̄ valeat scīēter:vel cū multo minoꝝ pcio emit̄ q̄ valeat: q: vēdito: nō cognoscit rem:vel q: ducit maxima necessitate. Quintus est in gabelle debite vel pedagij subtractōe: vl̄ q: occulte introducit rē ad ciuitatē:vl̄ asserit vnū eē p alio vel minoris q̄titatis vt minus soluat. hi oēs tenēt restituere. fm Tho.ij.ij.q.lv. ⁊ Ray. Et de his habes.s.ti.j.c.xvij.

§.XIII. Undecima est ma

nus falsificatoria. Job.v. Qui dissipat cogitationes malignoꝝ ne possint manus eoꝝ implere quod ceperant: manifestādo scilz falsitates eoꝝ. Et hec habet q̄nq; digitos seu modos. Primꝰ est in pōderib⁹ ⁊ mēsuris faciēdo vel vendo falsis.i.diminuꝝ mensuris in vēdendo:⁊ mensuris excessiuis in emēdo:tenēt etiā talis de damnis inde secutis. Scōs est in falsis monetis fabricādo falsas moneras vel incidēdo eas:aut falsatis aut diminutis p legi timis scienter vtēdo:vltra peccatū tenēt de damnis lesis.

Tertiꝰ est in bullis apostolicis falsatis vl̄ p surreptiōes obtētis:cū scz expressum est falsum in supplicatōe vl̄ omissum illud exprimendo quo narrato nō obtinuisset. bñficiū eīm vel gr̄a sic obtēta non valet: vnde tenēt satisfacere de emolumēto p ipsas obtēto. Quartꝰ est in instrumentis vel scripturis falsificatis: vt testamētis in quibus scribūtur legata aliter q̄ disponāt ⁊ testator:vel scripturis q̄bus apparent debita ⁊ cassant̄ ⁊ hmōi. Quintus est in falsis partubus:vt cū mulier concipit per adulteriū vl̄ suppōit sibi alienū partū que tenēt de oibus que consumit puratiuus filij? de bonis mariti.⁊ de his que vt legitimo filio sibi de hereditate relinqueret. extra de iiur.⁊ dam.da.c.fi culpa. Et de his.s.tit.j.c.xvij.

§.XIIII. Duodecima est

manꝰ pditoria. De qua xp̄s. Lu.xvij. Ecce manꝰ tradētis me mecū est in mēsa. Nō eīm fit pditio nisi p familiares. Et hec habet q̄nq; digitos. Primꝰ est in castris ⁊ ppl̄is ⁊ terris:q̄n scz quis aufert a legitimo dño ⁊ dat pditorie alteri qui ibi ius nō hz:tenēt talis de oibus damnis inde secutis. Scōs est in psonis q̄n tradit dīm suū vel amicū in manꝰ inimici occidendū:vel redumēdū vel impediēdū a negocijs suis:⁊ tenēt ad omne interesse. Tertius in rebus q̄n pecunias vel alia bona sui:dñi vel amici pcurat deuenire ad manus inimicoꝝ:aut cum associat se cū aliq̄ vt ducat ad locū vbi spolient. Quartus est quādo secreta revelat dñi sui vt dānificēt: vel aduocatus secreta causeq̄ defendit aduersario pandit: vt se possit defendere:et tenēt ad damna.eī de iniur.⁊ dam.da.c. Si culpa. Et de his oibus.s.ti.j.c.xvij. Quintus est cum quis vtit̄ insidijs non seruādo promissa pacta:etiam si esset hostis dum ⁊ ipe ei seruat fidem ⁊ non alt̄s.xxiij.q.j. Noli.

§.XV. Decimatertia ma-

nus est simoniaca. Et de hac.iij. Reg.xiij. Quicūq; volebat ip̄lebat manū suā.s.pecunia quā dabat ⁊ fiebat sacerdos. Et hec hz q̄nq; digitos seu modos. Primꝰ ē accipere pecuniā vel alia tpalia p sacramētis aut bñficijs cōferēdis vel collatis p modū pcij nō p modū elemosyne:⁊ tale pecuniā retinere nō potest: sed paupib⁹ dz erogare vel eccl̄e in cui⁹ iniuriā data est. Tho.ij.ij.q.c. Scōs est accipere pecuniā appciatiue p alijs reb⁹ sacris:vt ecclesijs altaribus p̄secratis:aqua baptismali cōsecrata:oleo sancto reliquijs sanctoꝝ:sepulturis loci sacri:iurepatronat⁹? ingressu religionis ⁊ hmōi. talis pecunia retineri nō potest sed pauperibus erogari opz: vel ecclesie p qua commissa est simonia. Tertius est p spūalibus exercitijs:vt p pdicando:oꝝando:visitādo:eligēdo:cōfirmādo:a correctione desistendo:curā animarū exercēdo:consecrādo ⁊ hmōi.⁊ alia recipiēdo pecuniā exactiue vel pactional⁹ vel appciatiue tenēt pauperib⁹ erogere:vel ecclesie in cui⁹ iniuriam data ē:sed si p modū elemosyne retinere pōt sibi. Quartus est q̄n accipit beneficiū simplex vel curatū aut dignitatē simoniace:q: tenēt resignare:⁊ fructus inde p̄ceptos restituere:etiā cōsumptos deductis expēsis factis in vtilitatē bñficij illius:⁊ p fructib⁹ colligēdis. Quintus ē de mediatoꝝ ad pcurandū beneficiū vel officiū eccl̄asticū vel alīq̄ spūale:hi tenēt pecuniā ppter hoc receptā paupēribus erogare. Hec oīa btūs Tho.ij.ij.q.c.et Ray.et Innocen. de his.s.titu.j.c.v. per totum.

§.XVI. Decimaquarta ē

manus impeditoria. Eccl̄i.ij. Ue duplici corde ⁊ manib⁹ male facientibus.i.impedientibus bona alioꝝ.⁊ hec habet quinq; digitos. Primus est quādo q̄s impedit aliquez a consecutione alicui⁹ beneficij vel officij. Et si iam illud erat cōsecutus ⁊ possidebat:⁊ iuste pcurauit sibi auferri tenēt satisfacere in totū: Si nōdum erat p̄secut:sed invia habēdi tenēt ad arbitriū boni viri. Tho.⁊ Richar.in.iij.

Scōs est q̄n impedit fructus p̄ueturos alicui⁹ agri vel vinee:vel effodiēdo semina:destruēdo vineas: arbores et hmōi:qui tenebīt ad quātum estimabunt fructus in illo dubio valituri. Tho.in.iiij. Tenēdo etiā colūbarios ⁊ nō sufficiēter pascendo vnde dānū inferūt seminib⁹ vel fructibus tenēt de damnis. Pe.de pa.in.iiij. Tertiꝰ de his qui faciūt statuta vel capitula ne vsure solute possint repeti:vel q̄ possint hoies cogi ad soluendū:⁊ qui iudicant fm ea:vel etiā sine statutis dāt sententiā q̄ soluant vsure vel solute nō repetant:hi tenenk ad eas restituēdū si vsurarij nō restituāt:impediūt eīm restitutōem. xj.q.iij.c.q̄ cōsentit. Quartꝰ est de his qui dāt lr̄as emunitoias debitoꝝib⁹ iniuste ne possint cogi a creditoꝝib⁹ ad soluendum eis cū possint. hi tenenk illis de illis dānis. Quintus ē de iniuste impedientib⁹ ne q̄s possit exequi negocia sua honesta o cultādo instrumēta vel scripturas p q̄ manifestatur ius suū:vel impedientes ne q̄s accedat ad iudicē ecclesiasticū in cā q̄ potest vbi sibi fieret iustitia:vel aliter iniuste ⁊ maliciose impediens iter suū ad iudicū vel ad negocia sua vnde recipit dānū. Et de his tenetur

§.XVII. Decimaquīta est

manus luxoria. de qua potest itelligi illud Job.xxj. Si id est nō osculat⁹ sum manū meā in abscōdito. Luxo: eīm cū vincit attribuit manꝰ industrie vī aliq̄n osculatur ea⁹ vt causam lucri. Et hec hz q̄nq; digitos. Primus cū decipit in ludo:vt p falsos taxillos aut cartas:aut dicēdo mēdaciū:⁊ sic vincit:tenēt eīm restituere decepto. Secūdus est q̄n vincit ab his q̄ alienare nō possūt:vt sunt serui:filijsfamilias:pcipue pupilli:vxores:religiosi ⁊ hmōi. et hec opz restituere eis qui habent curā illoꝝ. Tertius est q̄n vincit ei q̄ induxit vel trapit ad ludendū multa importunitate cum nō vellet ludere:vel volentē a ludo recedere inuitū detinet:⁊ tenēt restituere. Quartus q̄n vincit in locis vbi prohibēt ludus:⁊ p leges mandāt fieri restitutio:que nec per dissuetudinem sunt abrogate:⁊ tūc etiam tenetur restituere perdenti fm Tho.ij.ij.q.lxij. Richar.in

iiij. Ray.⁊ Imo.⁊ alios. Quintus est q̄n vincit in locis vbi nō prohibēt ludus:vel si prohibēt leges sunt abrogate p ītam psuetudinem:⁊ tunc debet paupibus erogare vtrū de necessitate vel de honestate. vide.s.ti.j.c.xxiij. vbi plene est ista materia.

§.XVIII. Decimasexta est

manus locatiōis ⁊ pductiōis viciata:o. De hac deuk.xxij. Videbit q̄ infirmata sit manꝰ.i.deficiens opus in locando ⁊ pducendo.⁊ hec hz.v.digitos. Primꝰ est q̄n q̄s locat alteri rem quā nouit viciosam vt equū claudicantem vl̄ domū ruituā:qui tenēt de dāno inde secuto. Scōs q̄n nimis notabil⁹ exigit pcīū de re locata:domo:agro.vel vestē ⁊ hmōi:vel q̄n aufert ab eo rem locatā sine cā rōnabili ante tps pactum.tenetur eīm ei de dāno. Ray. Tertius q̄n pducit q̄s aliū ad operandū nimis quo pcio notabil⁹ vel debitā mercedē nimis tardat dare cū pōt:vñ ille recipit dānū:vel loco pecunie debire dat fibi res quas opz cū vēdere minoꝝ pcio q̄ dz habere. Quartus si pducta ad opaz ex festinantia vel negligentia nō fideliter est operatus ⁊ bene vñ sequitur dānū ei. Quintus q̄n male tractauit rem sibi locatā:vt domū vel agrū permittendo destruere vel equū vel boues nimis fatigando ⁊ hmōi:tenetur talis de hmōi dānis ad arbitriū boni viri. Ray.i summa. Ualsallus etiā qui bona que habet in feudū a domio male tractat ex malicia vel negligentia:tenetur de dānis. Et de his habes.s.ti.j.c.xv.

§.XIX. Decimaseptia est

manus turpiter lucratoria. de qua Esa.j.dñs. Adanus vestre plene sunt sanguine.i.turpibus lucris.⁊ hec hz.v. digitos. Primus est lucrū ex ope carnali vt meretricio:lenocinio:cubinatu:adulterio ⁊ hmōi. Scōs est ex arte vel actu p̄hibito lucrari:vt ex arte mutuādi vel faciēdi talillos:cartas:fucos:to:neamenta. vel ex histrionatu turpi seruiēdo vsurario: in numerando pecunias ad vsuram et scribēdo hmōi:in faciendo diuinatiōes:incantationes et hmōi:in scribendo instra in fraudē vsurarū. Tertius est lucrādo tpe p̄hibito:vt die⁹ festiuis emendo ⁊ vendēdo sine necessitate scribēdo vel alia opa ad lucrum faciendo.

Quartus est negociari in locis p̄hibitis:vt in ecclesijs vendendo vel emēdo vel etiā mittendo ad terras saracenoꝝ vt portādo arma vel lignamina vel victualia:⁊ q̄cūq; q̄ mercimonia sine licētia pape:teneк illud q̄ lucrat⁹ est: ⁊ tantūdē de suo mittere in subsidiū terre sancte. Quintus est intentione mere cupiditatis vacare negociatiōi:vl̄ intentiōe introducendi carnalitia. hi oēs debēt acq̄sita pauperib⁹ erogare magis tñ ex honestate ⁊ psilio q̄ necessitate. xiij.q.v.q̄ habetis. Et de his.s.ti.j.c.xxiij.

§.XX. Decimaoctaua est

manus detractoria. pē. Erue.s.deus de manu canis.i.detractoris aiam meā.i.vitā. puer.xviij. Uldors ⁊ vita in manibus lingue.s.detractoie.⁊ hec habet.v.digitos. Primus est cū q̄s scienter accusat aliquē de falso.⁊ cōiunctus de crimine odēnak talis ei tenēt satisfacere nō q̄dē detegēdo falsitatē post q̄ est punitus reus: quia sibi immineret piculū p̄sone:⁊ illi iā punito nō satisfaceret:hz aliter ad arbitriū boni viri. an punitionem aut dz detegere falsitatez vel desistere ab accusatiōe. Scōs ē q̄n ex iudicio infamat aliquē de crimine sciēs nō esse ver:: vel nesciens si est verū: q: tenēt illis q̄bus dixit declarare se falsum dixisse:nisi ex hoc sibi imineret magnū piculū vite ⁊ hmōi. Nam tūc aliter put pōt debet satisfacere:vel cū libellos famosos supcrimine de eo cōponit vel cātilenas q̄d peius est. Tertiꝰ est q̄n ad aliq̄d crimē cōmissum vere ab alio auget aliq̄d aliud notabile q̄d est falsum. vt cū dicit se vol aliuz turpia colloquia. vel gestus habuisse cū aliqua:sed etiā carnales copulam. vel cum alij dicunt de eo turpitudines cum alijs quo agere tacet studiose:vel aliqua signa facit vt credant verū esse q̄d no est:⁊ talis tenēt ad declarandū falsum esse

Quartus est cū dicit aliq̄d crimen alterius referens se audiuisse q̄d occultū est:⁊ ignorat:⁊ falsi est verū:⁊ talis quō debeat satisfacere:habes in.c.fe.§.iij. Quintus est cum dic crimē alterius vere ppteratū:hz occultatū.⁊ talis debet etiā famā restituere put pōt. vel etiā cū dicit notoriam in pte sentia alioꝝ:⁊ talis debet petere veniā. vel aliter se reconciliare cum eis.

§.XXI. Decimanona ē ma

nus p̄sone lesoria. Aldicb.vij. Uir fratrē suū venak ad mortem. malū manuū suaz dicūt bonū. hz.v.digitos seu modos. Primus est auferendo vitā occidēdo aliū iniuste. i.cē iudicii ordinariū.⁊ talis tenēt put dicē in.c.fe.§.j. de dāno inde secuto. Scōs est mutilando mēbrū inuriose ⁊ tenēt de expēsis i medicis ⁊ medicinis:⁊ de lucro pdito si ex mutilatione nō pōt laborare. Tertius est in vulnerando vel peutiendo iniuste sicut tollendo sospitatez:⁊ tenetur ad dāna inde ei secuta. Quartus est incarcerando:⁊ sic tollēdo ei libertatē q̄d faciendo absq; cā rōnabili tenēt de dāno q̄d inde sequit̄. sec⁹ si facit. q: est ei debitor. vt sibi citius soluat. Quintus cū mittit in exiliū vel ofiniū iniuste.⁊ p̄ aufert ei patriā. Et oīe dānū q̄d inde recipit q̄d cōmuniter est multū tenēt ei satisfacere.

§.XXII. Vicesima est ma

nus aiaruz p̄datoria. Et de hac Sap.j. Impij manibus et verbis mortem accersiūt.⁊ hz.v.digitos. Primus ē q̄n volentē ingredi religionē ad seruiendū deo aliōs reuocat vel iam ingressus psuadendo educit. tenēt hic illū reducere q̄tū in eo est vel se vel aliū ponere i religiōe fm Pe.de pa. Scōs est q̄n q̄s psuader alicui aliq̄d criminale blandiendo vt decipiat. Et multo magis q̄n q̄s aufert alicui vginitatē eē mrimoniū:⁊ dz ducere in vxorē vel dotare si pōt.⁊ indiget. Tertius est q̄n q̄s suo sermone trahit ad errorē fidei vt faciūt heretici disseminantes falsaz doctrinā.⁊ hi tenenk reuocare. Quartus est cū platī vel patres familias ex sua negligentia pmittunt gregē suū pire non corrigētes.⁊ admonentes:⁊ multo plus cū suis malis exē plus eos ad mala puocant. tenenk eīm eos corrigere.ij.q.j. c.scelus. Quintus cū hoies suis p:auis actib⁹ alios scandalizant:vel mulieres suis o:natibus:tripudijs ⁊ alijs ludis risibus:blasphemijs.⁊ hi debent satisfacere pnia:⁊ bonis actibus edificando quos p:ius scādalizauerant.

§.XXIII. Sequitur tertia

ps p̄ncipalis diuisionis facte vbi ponit rem ediū ad euadendū de manibus istis vsurpatorijs: q̄bus diabolus in mare p̄cipitat in pfundū inferni.⁊ hec est nauis vnde dic. Illic naues pertransibunt. In plurali dicit naues:q: triplex est nauis.

¶ Est nauis ecclesie vniuersalis.

¶ Est nauis vite regularis.

¶ Est nauis penitentie virtualis.

Et de pma intelligit illd puerb.vl.sfacta est.s.illa mulier fortis de q̄ ibi loquit figuratiue eccl̄a q̄si nauis institoris.i.mercatoris de longe portās panē suū.s.doctrinevel eucharistie:q: de celestib⁹ q̄ pascunt homines fideles. Et Chrysо. tractās illd Aldattb.ix. Ascēdēs xp̄s in naviculaz trāffretauit dic. Chr̄istus nauim eccl̄e fluct⁹ semp mitigat: ascēdit. h est nauicla petri q̄ quatit magnis fluctibus psecutionū a tyrānis:error ab hereticis:pauoꝝ opez ab hypocrit:vt aliq̄n videat submergi:sed submergi nō pōt xp̄o eā gubernāte:hz post tēpestatē trāq̄llū facit vt dz Tob. iij. Et figuratū fuit Aldat.viij. Q̄n ipe surgēs a somno ipauit vētis ⁊ mari:⁊ facta est trāq̄llitas. do:mire vo vr cū tribulatōes surgere finit:vt dz. di.xxiij. c.i noie. Illd ec p Pe.⁊ alios platos ⁊ pdicatores retib⁹ pdicatiōis capit multos

Nauis ecclesie vniuersalis.

piſces ad fidē.vt impleat nō ſolū nauicula petri.i. eccleſie occidētalis:ſz etiā Jobis euāgeliſte.i. eccleſie orientalis id eſt grecie vbi iobes p̄dicauit dū.ſ.ſociata fuit cū nauicula petri.i.vnitati eccleſie romane.vt figurate hꝫ Luce.v. Petro ꝙ añ captura piſciū dictū fuit. Duc in altuz maris ſz nauiculā.clarate retia vſa in captura. Vñ exponens Amb.ait.in altū.i.in p̄fundū diſputationū. Quid eñ tā altū ꝙ altitudinē diuitiaꝝ videre.i.ſcire dei filiū. z ꝓfeſſio nez diuine ḡiationis aſſumere.xviij.q.j.nō turbat. Apte aūt eccleſia militas ſignat̄ p nauim.q; quēadmodū nauis in p̄ncipio ꝛ fine eſt arta ꝛ paucos ꝛtinet hoies.in medio eſt lata ꝛ multos ꝛtinet.ita eccleſia militans fuit arta in p̄ncipio.q; in multis p̄ſecutiōibus ꝛ pauci erāt in ea. Vñ ꝛ marcellus ꝙ erat papa poſt fuſtigationē fuit deputatus a dyocletiano imperatore peſſimo multis annis ad cuſtodiaz ajalīū in ſtabulo.ꝛ vbanus papa in ſepulcris latitabat ꝓpter inanitatē p̄ſequentiū. Jn fine etiā.ſ.tpe antixp̄i erit arta. Erit eñ tūc tribulatio q̄lis nō fuit ab origine mūdi: vt dr Matth.xxiiij. Unde ꝛ pauci firmi in fide eccl̄ie ꝑ manebūt. Jn medio aūt tpe.i.nūc lata eſt ꝛ multi in ea re periuntur clerici ꝛ laici.vt dicit Chryſ. Multi ſacerdotes pauci ſunt ſacerdotes.multi in noīe.pauci in ope.di.xl.et p̄imoniū ieſu xp̄i latū eſt ꝛ ꝛpatū. Et p̄ncipes ꝛ magnates ciues ꝛ populares.oēs querūt de altari p̄cipare ꝑcu rantes ſuos filios vel ꝙnguineos vel amicos cōſtitui in dignitatib' ꝛ beneficijs vt eos diuites faciāt ꝛ bona pau pibus erogāda in ꝓphanos vſus aſſumant. Sed niſi ma le ablata eccleſiaꝝ reſtituāt ſi p̄nt:oḍenant. Et p̄mo nota ꝙ ſim regulā iuris in.vj. beneficium eccleſiaſticū nō p̄t li cite ſine canonica inſtōne poſſideri. Si ḡs ꝙ ſymoniā rece pit beneficiū ſeu intruſionē ſeu vſurpatiōem.i. per laicos vel alios de facto ꝙ nō poterāt ꝛferre.vel hꝫs aliq̄ ꝛpedimentū irregularitatis vel nō canonice electus vel poſitus tenetur oēs fructꝰ ſuſceptos reſtituere deductis expēſ'rō nabiliter factis in vtilitatē bñficij ſim doc. Sc̄o no.ꝙ etiā ſi rite aſſumptus nō officiat vel officiare facit ſecula riter viuēs nō intendit demū clericari ſz vxorari ꝛ ſeq̄ foꝛū ſeculare cū defraudet eccl̄iam ꝛ intentiōem eoꝝ ꝙ dederūt eccl̄ie poſſeſſionē.videt ꝙ teneat̄ ad reſtitutionem.xij.q.ij. gl'a. Silr ꝙ deputata ſunt determinate ꝑ clericis ſeruien tib' vel ꝑ fabricis eccleſiaꝝ.vel ꝑ pauꝑibus dās alijs teſ nec reſtituere. Nota tertio ꝙ ſi ſua negligētia amittant̄ bona eccleſie mobiliaꝝ vel libꝝ:paramēta ꝛ hmōi.vt deſtruū tur imobilia vel ruunt tenet̄ ad ſatiſfactiōem de oīb' ꝛt ꝛ de iniur.ꝛ dam.da.c.ſi culpa. De his poſſet intelligi illud Job.xij. Abūdāt tabernacula ꝑdonū.ſ. clericoꝝ.ꝛ auda cter ꝓuocāt dīm.ſ.ad irā ꝓpter malā vitā.cū oia dederit eis in manꝰ.vt.xij.q.ij. Si ꝓuatus. De hac nauī eccleſie ſic ait Chryſ. Nauigat eccl̄ia inſtructa fidei gubernaculo feli ci curſu ꝙ huiꝰ ſeculi mare.hꝫs deū gubernatoꝛ.angelos remiges.poꝛtās choꝛos oīm ſctoꝝ erecta ipa ſalutari ar boꝛe crucis:in ꝙ euāgelice fidei vela ſuſpendēs ſtante ſpū ſancto ad poꝛtū padiſi ꝛ quietem ſecuritaꝫ eterne deducit Ubi Chryſ. ſepte dicit de hac nauī eccl̄e. Primū eſt:ꝙ ꝑ hoc ſeculū ꝙd eſt mare ꝛpeſtuoſum hꝫs nauigare.vñ etiaz electi piclitāt̄ur. Exēplū Jone ꝓphe:q; i nauī erāt cū alijs ſuſtinebat piculū ſubmerſiōis q̄tūcūq; laboꝛarēt ad eos nerandū nauim.vt hꝫ Jone.i. viōvalde timendū. Beatus vir ꝙ ſemp eſt pauid':ait ſapiēs. Berñ. Nuſq; eſt ſecuritas o frēs. Nec in celo nec i padiſo:ꝛ multo minus in mundo Jn celo angel' ꝛcecidit ſub potentia diuinitatis. Adā in pa radiſo de loco voluptatis. Judas in mūdo ſub ſchola ve ritatis. Scōm q̄ dicit Chryſ. de nauī eccl̄ie eſt. ꝙ habet deū gubernatoꝛē ꝛ habitatoꝛē cui vēti ꝛ mare obediūt.et ſō multū ofidēdū:q; etſi ꝛcuti ꝓmittit nō tñ ꝑire. Vñ in huius figurā cū ceūt diſcipuli in nauī cū eo ꝛ ipſo dormiēt e piclitarent.ſurrexit xp̄s ꝛ imperauit vētis ꝛ mari ꝛ facta eſt trāq̄llitas magna. Matth.viij. Etiā vicē dei tenent p̄lati in gubernando nauiz eccl̄ie. Vñ ꝛ dñ vocantur. Sicut au tem ꝙ gubernat nauē mūd̄ deſerit:neq; in tempeſtate ne q; in trāq̄llitate.alioq̄n ſibi imputaret ſubmerſio nauis ſi ꝛtingeret ex ſui negligentia etiā ſi nō intēderet. Jta etiā p̄lati dñt intendere cure eccl̄ie omni tpe. Vñ nico.pa. Si p̄nitioſum eſt ꝓetā.i. directoꝛē nauis in tranquillitate na uē deſerere:q̄ to magis in fluctib'.ꝛ pauloꝑoſt. Nos qui tanq̄ arietes gregibus ducatū ꝑbētes.imo q; ꝛ paſtoꝛes hoꝝ ſum' deo auctoꝛe cū eis in piculis ꝓ virib' ꝑſiſtere cō uenit.ꝛ cū trāq̄llitas reddita fuerit diuina pietate: mox gregē reqrere q̄ in vnū colligere:ꝛ ei' aias celeſtis patrie pace ſurſum erigere debem'. viij.q.j. ſciſcitaris. Tertiuz eſt:q; hꝫ angelos remiges q̄ ea inter fluctus huius ſeculi cuſtodiūt ꝛ deducūt. Jux illud. Angelis ſuis deus mādauit de te vt cuſt.te in om.vijs tuis.ꝛ iō gaudenduz de tali adiutoꝛio. Sacerdotes etiā angeli appellantur. ſm illud Aldalach.ij. Labia ſacerdotis cuſtodiūt ſciam ꝛ legē req rūt ex oꝛe ei'.q; angel' dñi exercituū eſt. Et hꝫ remigādo miniſtratioē ſacꝛoꝝ nauē mouēt.i. eccl̄iam fideliū ad poꝛ tum in quo nō parū hñt laboꝛare i miniſtrādo debite. Vñ in figurā ꝺ: Aldat.viij. de diſcipulis:q; erāt laboꝛātes in remigādo. Erat eñ eis vent' ꝛtius.ſ. tentatiouū. Quar tum q̄ dicit chryſ. de nauī eccl̄ie. Eq; hꝫ choꝛos ſancto rū q̄ ſunt omni ꝛtute pleni. Vñ de petro ꝛ pluribus diſci pulis ꝺ: Jo.xxj. Aſcenderūt in nauim.ꝛ iō libenter intrā dū.q; ſm p̄s. Cū ſctō ſcūs eris. Vñ figuratur ꝓ nauez ſa lomonis q̄ ſemel in trib' annis adducebat.ij. Parā. aurū ꝛ argentū nimis ebur:ſymias ꝛ pauones. Nā eccl̄ia xp̄i in fide trinitatis ꝓſona:ꝛ vnitatis eſſentie diuine ad ſup nā hieroſolymā inducit ſctōs apl̄os ꝛ martyres. ꝛ hoc eſt aurū: doctoꝛes ſapientia ꝛ doctrina plenos. ꝛ hoc eſt argē tū. ꝛ ꝓfeſſoꝛes. ꝛ hi ſunt ebur. q; albi ꝙ vite mūdicias. ꝛ foꝛ tes ꝙ donū foꝛtitudinis:ꝛ q̄ſi ſymie imitātes actus hoīm i.ſapientiū inhꝝentes exēplis. ꝛ p̄ncipes q̄ cum appa ratu viuūt. ꝛ hi ſunt pauones. Adultū iuuat talis ſocietas ſanctoꝝ ſicut ecōuerſo ꝛ multū nocēt opa maloꝝ. Unde Amb. in figurā huius ait. Nō turbat nauis q̄ hꝫ petruz de qua ſz habeat Luc.v. Aſcēdens xp̄s in vnaz nauim q̄ erat ſymonis. rogauit eū a terra reducere puſillū. Turbat illa que iudā hꝫ de qua. ſ. habeat Adatth. viij. Etſi multa illic diſcipuloꝝ merita nauigabāt. tū adhuc ꝑditoris ea ꝑfidia agitabat. in vtraq; part'. ſed ꝙ ſuis meritis erat firm' tur batur alienis. Caueam' ꝙ ꝑfidū. caueam' ꝑditoꝛem ne p vnum multi fluctuem'. ergo nō turbat hec nauis in qua ꝑuidētia nauigat abeſt ꝑfidia. ſupat ſides. xxiij.q.j. nō tur bat. Quintū eſt ꝙ in hac nauī eſt arboꝛ erecta ſalutife re crucis. ꝛ in ea antēna xp̄s ad ꝓtegendū. ꝛ ideo ſub ipa manendū. q; ſub ea null' pōt ledi. ex iſta nauim eccleſie. ſ. fidē crucifixi nemini pōt eſſe ſalus. ad q̄ facit q̄ ꝺ: Act. xxvij. Niſi māſeritis in nauī nō poteritis ſalui fieri. Vñ ꝑ arcā noe ꝙ tāc nauis in aḡs diluuij ꝛtinuit ꝛ ſaluauit oia ajalia ibi exiſtētia. vt hꝫ Gen. vij. recte figuratur ipa eccle ſia ꝛ cruꝛ xp̄i ſm Greg. ꝛ Aug. Sicut eñ oēs qui extra arcā repertiſſunt diluuio periēr. ita oēs qui ſunt extra eccleſiam pereūt. Erat illa arca tricamerata ad denotan dū tres ſtatus eccleſie. ſ. ꝺiugatoꝝ. ꝛtinentiū ꝛ p̄latoꝝ. Compacta erat ex lignis leuigatis ꝛ bitumine linitis. q; reſultat ex fidelibus liberis a ſupfluitate vicioꝝ ꝛ charita te glutinatis ꝛ vnitis. Sertū eſt. q; hꝫ vela euāgelice do ctrine que ſunt plena verbis xp̄i. Sicut eñ vela ſunt ple na aere ꝛ vento. ſic ꝛ verba nō ſunt aliud ꝙ aer foꝛmatus in gutture loq̄ntis. Jſta ꝙ vela ſunt plena flatu ꝛ ver bis xp̄i ꝙ nos docent q̄n. quō. qua via. ꝛ quo eunduz ſit. ꝛ ideo attentius audiendū. Lu.x. Beati qui audiūt verbū dei ꝛ cuſtodiūt illud. Unde ꝛ Jaco.iij. dicit. Ecce ꝛ naues cū magne ſint:ꝛ a ventis valid̄is mineꝛ. circūferunt autez a modico gubernaculo. ſ. temonis. Eccl̄ia eſt vna ꝛ mul te. Una vnitate fidei ꝛ dilectionis. multa varietate loco rum ꝛ rituū. ꝛ he mouent̄ a ventis verboꝝ xp̄i. guber nacula ſunt oꝛdinationes p̄latoꝝ. qui tamē attendere

Eccleſia militās ꝺ: nauis,

Bñficiū iuſte poſſidens.

nauis eccleſia. ſcz militans hꝫ ſeptez.

debent ad ſtellā maris.i. xp̄m ꝛ eius mr̄em ỽginez. vterq; enim ꝺ: ſtella. Unde ſulbertus in ſer. dicit. Oꝑz oēs chriſti colas ꝙ huiꝰ ſeculi pelag' nauigātes reſpicere ad ſtellam maris. Si q̄s eñ hoc egerit nō iactabit̄ inanis gloꝛie ven to:nec ſcopulis tribulationū frangeꝫ nec abſoꝛbebit̄ ſcille voluptatiū oꝛagine. Septimū eſt ꝙ ducit ad poꝛtū quie etis. p̄s. Deduxit eos in poꝛtū voluntat' eoꝝ. ſ. ad q̄etem et locū ſecurū ꝛ plenū oīm bono. Unde dicere p̄nt veri fideles q̄ ſcribit̄ de paulo ꝛ ſociis Act. xxvij. Nauigauimus ꝛ ve nimus ad locū q̄ dicit̄ bonipoꝛt'. Hec eſt nauis de q̄ dicit Jo.xxj. ꝙ diſcipuli nauigio venerūt ad litt' vbi apparuit xp̄s refuſcitat' trahēres rete plenū magnis piſcib'. cliij. ſi ne ſciſſura retiū. i. ſine ꝺictiōe veritatis doctrine p̄dicate: vt habeāt figurate, Jo.xxj. Unde cōſequitur xp̄s cuz ſanctis de gloꝛificatiōe eoꝝ igne charitatis decoquente il los:ꝛ patres veteris teſti ad refectiōez fruitiōis. Ex nume ro aūt illoꝝ cōpꝛehendit̄ ſaluandoꝝ qualitas. Nā ad illuz numerū pueriꝫ numerū decē ꝛ.vij. incipiendo numerare ab vno ꝛ addendo ſequentē numerū ad p̄cedentes vſq; ad numerū. xvij. incluſiue. vbi gra. vni addendo duo fiūt tria: ternario numero addendo ternariū fiunt ſex:ſenario nu mero addēdo q̄ternariū q̄ ſequit̄ fiunt. x. ꝛ ſic vltetius ꝓ cedendo vſq; ad denariū ſeptenariū reſultāt. cliij. oꝑz ergo ſaluādos hr̄e. xvij. numerū moꝛaliter. i. obſeruationē. x. ꝑ ceptoꝝ que ſunt de actibus ỽtutū. Uirtutes ſunt. vij. ſi des: Spes: Charitas: Prudētia. Juſtitia: ſoꝛtitudo: Tem perantia. Intrat̄ aūt iſtā nauim eccleſie ꝙ innocentiaz ba ptiſmalem. Dicit aūt Hiero. ꝙ poſt naufragiuz ſcz de iſta nauī eccleſie ꝙ amiſſionē innocentie baptiſmalis. ſecūda ta bula eſt ꝓnia quaſi ſecūda nauis. de pe. di. j.

§. xxiiij. Nauis etiā dicit

religio de q̄ poteſt intelligi illud Adatth. viij. Aſcendente Jeſu in nauiculā ſecuti ſunt eū diſcipuli eius. Apte autez religio ſignat̄ ꝙ nauim:q; ſubſtātialia religionis multum reperiuntur in his q̄ ſunt in nauī. Jn nullo ſtatu vel ꝙuer ſatione mūdi reꝑitur tāta obedientia ſicut in nauī. Nam oēs ad ſimplicē nutū obediūt nauclero ſeu gubernatoꝛi nauis ꝛ reꝛ ꝛ pontifex cuiuſcūq; ꝓditiōis exiſtat in eundo ſtando ꝛ opando ꝙt mandauerit ipe. Caſtitas etiaz ibi ſatis ſeruat etiā ab incōtinentib'. ad q̄ ſuis meritis erat firm' tur batur alienis. Caueam' q̄ ꝑfidū. caueam' ꝑditoꝛem ne p vnum multi fluctuem'. ergo nō turbat̄ hec nauis in qua ꝑuidētia nauigat abeſt ꝑfidia. ſupat ſides. xxiij.q.j. nō tur bat. Quintū eſt ꝙ in hac nauī eſt arboꝛ erecta ſalutife re crucis. ꝛ in ea antēna xp̄s ad ꝓtegendū. ꝛ ideo ſub ipa manendū. q; ſub ea null' pōt ledi. ex iſta nauim eccleſie. ſ. fidē crucifixi nemini pōt eſſe ſalus. ad q̄ facit q̄ ꝺ: Act. xxvij. Niſi māſeritis in nauī nō poteritis ſalui fieri. Vñ ꝑ arcā noe ꝙ tāc nauis in aḡs diluuij ꝛtinuit ꝛ ſaluauit oia ajalia ibi exiſtētia. vt hꝫ Gen. vij. recte figuratur ipa eccle ſia ꝛ cruꝛ xp̄i ſm Greg. ꝛ Aug. Sicut eñ oēs qui extra arcā repertiſſunt diluuio periēr. ita oēs qui ſunt extra eccleſiam pereūt. Erat illa arca tricamerata ad denotan dū tres ſtatus eccleſie. ſ. ꝺiugatoꝝ. ꝛtinentiū ꝛ p̄latoꝝ. Compacta erat ex lignis leuigatis ꝛ bitumine linitis. q; reſultat ex fidelibus liberis a ſupfluitate vicioꝝ ꝛ charita te glutinatis ꝛ vnitis. Sertū eſt. q; hꝫ vela euāgelice do ctrine que ſunt plena verbis xp̄i. Sicut eñ vela ſunt ple na aere ꝛ vento. ſic ꝛ verba nō ſunt aliud ꝙ aer foꝛmatus in gutture loq̄ntis. Jſta ꝙ vela ſunt plena flatu ꝛ ver bis xp̄i ꝙ nos docent q̄n. quō. qua via. ꝛ quo eunduz ſit. ꝛ ideo attentius audiendū. Lu.x. Beati qui audiūt verbū dei ꝛ cuſtodiūt illud. Unde ꝛ Jaco.iij. dicit. Ecce ꝛ naues cū magne ſint:ꝛ a ventis valid̄is mineꝛ. circūferunt autez a modico gubernaculo. ſ. temonis. Eccl̄ia eſt vna ꝛ mul te. Una vnitate fidei ꝛ dilectionis. multa varietate loco rum ꝛ rituū. ꝛ he mouent̄ a ventis verboꝝ xp̄i. guber nacula ſunt oꝛdinationes p̄latoꝝ. qui tamē attendere ꝛ naui ſecuti ſunt eū. Adat. iiij. Et ꝺ: cupiditas nauis:q; ſicut nauis ſtat ſup aquā ꝛ nō implet̄:ita cupidus ſup aḡs fluxibiles diuitiarū vel ocupiſceriarū impleri nō pōt. Et ſi cut nauis cū laboꝛe magno fabꝛicat̄:cū timoꝛe cuſtoditur ꝛ cū doloꝛe amittit̄:ita ꝛ res tales acq̄runt̄ cuz laboꝛe. et opa earuꝫ ꝛ ꝓpꝛie voluntatis ꝑficiunt̄:ꝛ cū timoꝛe nō p dendi poſſident̄:ꝛ cum doloꝛe cuſtodiunt̄ ꝛ amittunt̄. Et ſicut in nauī gñ eponerat̄ de toto lucꝛo ꝛ mercibus nō re manent niſi feces in ſentina:ita auaris:foꝛnicatoꝛibus et hmōi nō remanet eis ps niſi ſtagnum ignis ꝛ ſulphuris Apo. xxi. Et de his pōt intelligi illud p̄s. Jn ſpū vehemēti dure ſnie damnatiōis conteres naues tharſis. Tharſis. inter ꝓtaꝫ exploꝛatio gaudij. naues ergo tharſis ſunt ille ꝙgregationes religioſoꝝ q̄ volunt gaudere in mundo ſeculariter viuēres:ꝛ hoc niſi ſatiſfaciāt ſpū vehemētis cō tritionis ꝛterent. Triplex eñ furtū ſeu rapinā ſolent face re religioſi in nauī. ſ. religionis. Primū eſt cordis:cū ſcz ſe quūtur ꝓpꝛias volūtatē trāſgrediendo p̄cepta ſue religiōis fratres nō ſolū facultatib'. ſz etiā ꝓpꝛijs volūtatib' abꝛe nūciauerūt. xij.q.j. nō dicatis. Scōm eſt coꝛpis p fractiōez caſtitatis q̄ō ſemel deo obtulerūt. Tertium eſt ſubſtātiali tatis tpalis:ꝛ b cū recipiunt aliq̄d ꝛ occultant ꝑlato:vt cū q̄ō tenent de lnia ꝑlatoꝛ non ſunt parati ad ponendū in manibus eoꝝ:vel cū ea q̄ hñt ſiue cū licentia vel ſine:male expēdunt ludendo:turpiter ꝛſumendo:vel amicis ꝛ cōſan guineis aliis dādo indebite. Comparaꝫ aūt religio na uī in ſepte. Primo q; ſicut nauis eſt clauſa verſus terraz:ꝛ apta verſus celū:ita ꝛ religioſus ad terrena ꝺs eſſe clau ſus de eis nō ſe intromittendo:ſed aptus celū verſus. i. de ditus ꝓtēplationi celeſtium:vt dicere valeat illud apoſto li. Nra conuerſatio in celis eſt. Ubinc ꝛ Hiero. Eſt vnū ge nus xp̄ianoꝝ q̄ mancipatū diuino offo ꝛ dedicatū ꝓtem plationi ab oīm ſtrepitu tpaliū ceſſare ꝙenit:vt ſunt cle rici:quieſcāt de deuotiꝰ. religioſi. xij.q.j. duo. Ideo ver ſus terrā ꝺs ee ſtricta ꝛ clauſa nauis religionis. Nā ex ter ra reſoluūtur vapoꝛes. i. mala deſideria q̄ coꝛrūpunt affe ctum:ꝛ nebule q̄ obnubilant intellectū:ꝛ frigus. q̄ō con ſtringit effectū boni opis. Scō nauis nō pōt diu ſuſti nere ſeu poꝛtare coꝛpus moꝛtuū:q; piclitaret̄:ꝛ inficeret̄ etiā alij. vñ in mare ꝑicit̄:ſic qui in religione incidit i pec catū moꝛtale:niſi cito reſipiſcat alios inficit:ꝛ deſtruit reli gionem. Nam a ꝑtis occultis ꝑcedit ad manifeſta:ꝛ quo tidie niſi cito peniteat peioꝛ efficit̄. Unde Jo. caſſia. Nulla peioꝛ beſtia malo monacho. ꝛ ideo ſi ſe non coꝛrigit ſepa randus eſt. Unde Hiero. Reſecande ſunt carnes putride ſcabioſa ouis a caulis repellenda eſt ne tota dom' maſſa ꝛ coꝛpus ꝛ pecoꝛa ardeat:coꝛrumpaſ:purreſcat ꝛ intereat xxiij.q.iij.c. reſecande. Tertio nauis in aḡs integra ma net ꝛ ꝑſeuaſ. cum aūt terrā tangit:frangit̄ ꝛ diſſuitur ſeu apitur. ſic religioſa ꝙgregatio dū ſequeſtraſa terra. i. a cō uerſatiōe ſeculariū ꝛ negociꝰ terreꝛ coſeruatur ꝛ recti tudinem regulaꝛ ſeruat ꝛ vigoꝛem ſpūs:ſed ſi inhereret vel infigit̄ in terrena conuerſatione extra caſum neceſſitatis ꝛ exigentis charitatis a q̄tis ꝓpoſito reſoluit̄ ꝛ relaxaſ. Unde Euge. pa. dicit. ꝙ monachus nō ꝺs ſe q̄libuſcūq; nego cijs implicare: ſit claſtro ſuo contētus:q; ſicut piſcis ſine aq̄ caret vita:ita ꝛ monachus ſine monaſterio: ſedeat ita q̄ ſolitarius ꝛ taceat:q; moꝛtuus eſt mūdo: deo autez vi uit:agnoſcat nomē ſuū. Adonos eñ grece latine dicitur vnus:ꝛ achos grece latine dicit triſtis. xvj. q.j. c. placuit. ij. Triſtis aūt dicit̄. i. doleꝰ ꝛ luges. in aḡs ergo cōpunctiōis ꝺs moꝛari. Chriſt' etiā poſt q̄ turbas docuerat ꝛ miracula fecerat ibat in deſertum locū vel i montē cū diſcipulis tur bas dimittēs. Lu. iiij. Exēplū nobis in b ꝑbens. Quar to nauis quātūcūq; ſit clauſa ꝛ ſtuppata ꝛ oia foꝛamina circūquaq; obſtruſa:tamē impeceptibili modo paulatim ꝛ guttatim aqua ſubintrat:ita ꝙ niſi ſepe ſentina euacuet aquis tantū creſceret aqua ꝙ ſubmergeret:ita in conuer ſatione religionis quācūcūq; omnia bñ ſeruent̄ ꝛ diligē

Religio nauis,

Triplex furtū i religione.

Religio cōparatur nauī.

tiam q̄s adhibeat ad claudēdū viā peccatis ⁊ vitandū occasiões. tāta est humana fragilitas q̄ imperceptibiliter hō frequenter cadit in veniale. Septies em̄ in die cadit iust⁹ ⁊ resurgit: inquit Salo. Prouerb. xxiiij. Et apū ꝓfectissimi religiosi dicūt. in multis em̄ offendim⁹ omes. Ja. iij. Hec aūt quotidiana pcta etiā si leuia sunt: tñ diminuūt vigorē spūs ⁊ disponūt ad mortalia. ⁊ ideo p orōnem ⁊ cōfessionem ⁊ alios modos remouēda sunt de aīa ne submergat⁹ nauis mentis. Vñ Aug. Que humane fragilitati q̄uis p uaꝫ̄ crebra surrepunt: q̄ si collecta ɔ nos fuerint: ita nos grauabūt ⁊ oppriment sicut aliq̄ unū petīs graue. Quid em̄ interest ad naufragiū vtrum vno grandi fluctu nauis opiak ⁊ obruat: an paulatim surrepēs aqua in sentinā ⁊ p negligentiū culpā derelicta atq; cōtēpta impleat nauim atq; submergat. de peni. di. j. c. Tres sunt actiones. Quod aūt dicit Aug. q̄ multa venialia ita grauāt sicut unū mortale: nō est sic intelligendū tanq̄ venialia sint mortalia. Ꝺ em̄ nūq̄ accidit sedm̄ dispositiōē q̄: inducūt ad mortale.

Quinto nauis nō ɔz esse nimis onerata q: nimiū ponꝺus demergeret. nec nimis vacuata vel alleuiata q: vacil laret. sic in religione ad hoc vt q̄s bñ ꝓficiat nō ɔz nimis onerari occupatiōib⁹ exteriorib⁹. q: mentē submergunt. Vñ Bern. in li. de ꝓsideratione. Veratio dabit intellectū. inq̄t ꝓpheta. Verū est si nō sit nimia. alioquin subruit intellectū. Nec etiā ɔz esse vacuus ab opibus ⁊ ociosus. Vñ Hiero. Semp aliq̄d boni facito vt diabol⁹ inueniat te occupatū. Apostoli habentes potestatē de euāgelio viuere laborabāt manibus suis ne quēq̄ grauarēt. ⁊ infra. Egyptior⁹ monasteria hūc morē tenent. vt nullū absq; opere ⁊ labore suscipiant. Nō tam ꝓpter victus necessaria q̄tus ꝓpter animē salutē. de conse. dist. v. Numq̄. Nauis etiā non invna pte tantus onerāt ⁊ in alia non. ſz ꝓportionabiliter sic in religione nō vn⁹ ɔz nimis onerari ⁊ alius nil facere sed quilibet ꝑm ꝺditionē suā ɔz applicari ad opa. Sexto in naui existētes intentiões suā ⁊ iter dirigūt ad portū finaliter. Et ad hoc sunt vnanimes ꝓpter q̄ omēs in vnuꝫ ɔcordāt ad ea q̄ valent ad ɔseruationē nauis ad laborandū ⁊ operandū ⁊ obuiandū periculis ⁊ pisciendū merces in mari cū expedit. ad adiuuandū ⁊ supportandū alter al terius grauamina. Sic in religione ɔz esse summa vnitas ad ɔseruationē vite regularis: ⁊ intentionem suā ⁊ opa ad portū quietis eterne dirigere. sicut scribitur de primitiuis xp̄icolis q̄ religiose viuebāt. Act. iiij. Adultitudinis credētiū erat cor vnū ⁊ aīa vna in dño ⁊c. Vñ ⁊ Clemens inq̄t. Cōmunis vita omnibus est necessaria fratres ⁊ maxime his q̄ deo irrep̄hensibiliꝫ militare cupiunt. ⁊ vitam apostolor eorūq; discipulor⁹ imitari volunt. xij. q. j. dilectissimis. Et sicut nauis nō relinq̄t vestigiū sui. ꝓcessus post se: vt dicit Sap. v. ⁊ experiētia docet. ita ⁊ religiosus debet cauere ne opa sua faciat vt videaꝫ ab hominib⁹ in sui laudē: ſz occultare ea. sicut xp̄s exēplo suo nos docuit ꝑcipies aliquā do turbis: ne cui dicerēt miracula sua. Aug. Vn nauꝫ ergo existentes siue comedāt siue bibāt vel dormiāt semp ad portū appropinquāt nisi studiose se firment. vel tempestate deuicti. Ita in religione p opa opa ipsius q̄s meretur q: opa in obedientia sunt fundata. In oibus opibus meretur⁹ si est in grā: ⁊ bonā ɔz intentiōem. Septimo nauis ꝓtinet multas ⁊ varias merces ⁊ viles ⁊ ꝓciosas: sicut aurū argentū: ornamentū: frumentū: vinū: oleū: ⁊ poma: vñ dicit Job. xx. Quasi naues poma portantes: sicut aq̄la volans ad escam. Ita religio ꝓtinet multa exercitia sapiētie eloquentie: ⁊ doctrine: spūalis leticie: miserior⁹ die: odor⁹ fera exempla: corpalia exercitia. Et sicut ex mercibus nauium si pueniāt ad portū salue hoies multū ditantur: etiā de mercibus vilibus. multū aūt ꝓdunt si submergant magis q̄ p alia exercitia. Ita i statu religionis si q̄s ꝓsequeret vsq; in finē: magnā coronā meritor⁹ sibi acq̄rit. Sed si deficit in maius iudiciū incidit q̄ in alio statu. ſ. seculari. Vñ Hiero. Rectius fuisset hoies ꝓsilire Pirugiū ⁊ ambulasse p plana q̄ ad altiora tendentem. ſcz religionis in p̄fundū inferni demergi. xxij. q. v. ca. Si paulus. Itē Aug. Sicut difficile sum expertus meliores q̄ qui in monasteriis ꝓfecerūt: ita nec deteriores q̄ qui in monasteriis defecerunt. di. xlvij. c. Quātūlibet. Venti varij tentatio nuꝫ faciunt naues religionis submergi ⁊ deficere: ⁊ ideo inuocare ops diuinum auxilium.

§. XXV. De tertia nauiscz

Pnia ɔr nauis.

pnie pōt intelligi illud Sap. xiiij. Exiguo ligno. ſ. nauicule cōmittūt hoies aias suas: ⁊ trāseunt es mare p ratem liberati sunt. Exiguū dicit illud lignū. q: in hūilitate fundatur penitentia. Cōmittūt aūt aias suas hominēs ei. q: sperant p ipm saluari gr̄a dei. Nemo em̄ pōt digne agere penitentiā: nisi q̄ sperauerit veniā: inquit Amb. de pe. di. j. Et pmanēdo in ea pueniꝫ ad portū saluris cū mercibus meritor⁹: sed ad verā pniam pertingit vt pambulū eius restitutio seu satisfactio debitor⁹. Nāvt dicit Aug. xiiij. q. vj. c. Si res que ablata est nō restituit⁹ si pōt restituī: pnia non agit⁹ sed simulat. Sciendū igit⁹ q̄ est triplex ꝺria restitutionis. ſ. deceptiua: dānatiua: ⁊ retributiua. Et hec ultima ꝓtinet ad nauim pnie p quā fit salus. Deceptiua restitutio ɔz septē deceptiones. ſ. plongatiuā: inflatiuā: placatiuam excecatiuā: diminutiuā: distributiuā: defraudatiuam. Restões plongantes. Est igit⁹ pma deceptiua restitutio plongatiua. Nam quidam etsi restituere intendūt alienā: restitutionē tñ illā differunt q̄tū pōt auctoritate ꝓpria dilationē sibi accipientes: sed vbi iminet ꝑiculū vitāda est mora. vt ɔz. dist. v. cum enim. Aldira certe ignorantia volunt tales absq; mora gratiam eis ablatā sibi reddi. ⁊ tñ paupi restituere nolūt illud ꝓpter qd̄ gr̄a sunt ꝓuati. cū tñ pauperes ꝓius spoliauerūt tpali substantia q̄ ꝓiuati fuerint spūali gr̄a. Scd̄a deceptiua restitutio ɔr inflatiua. Nam q̄ illicitos ꝓtractus atq; vsuras aliena occupauerūt: vbi culpa sua debuerūt humiliari: ⁊ de iniuria illata creditoribus venia postulare. Econtrario ipsi debitores quadaz inflata arrogantia dū iacent in lecto infirmitate grauati dicūt ipsis creditor⁹: ib⁹ Si ego nō fuissēs perisses tu ⁊ familia tua fame. ſz si deo placuerit cito ꝙualescam. quasi dicere velint. Si deo me liberare placuerit faciam q̄d ei grauiter displicebit. q: nunq̄ restituam: immo q̄dā mente inflati ad iniuriam sibi deputant q̄ creditores eor⁹ in vita vel in morte petūt sibi restitui sua. quib⁹ gratias agere deberent immensas tāq̄ adiutoribus sue salutis repetendo sua. cū aliter vere penitere nō possint. vt de pe. di. v. c. ſfallas. Tertia deceptio ɔr placatiua. hac fallacia decipiunt q̄ cū debeant restituere aliena pacificant solū clamores exteriores. puta dātes bonas risiones si qui repetāt debita. nil facientes vel puidētes de restitutione. vel: ⁊ ꝓtractus sunt palliati cū nil repetaꝫ a creditor⁹: ⁊ usurarū. q: erubescerent. ipsi nō curāt de restōne clamor⁹ ꝓscientie q̄ eos seq̄turvsq; ad sempiternum iudiciū nō audientes: q: etsi remorder ꝓscia nolunt tñ restituere. Sed vermis eor⁹. ſ. ꝓscientie non morietur ⁊ ignis eor⁹ nō extinguet. Esa. vlti. Quarta est excecatiua. Sunt nāq; plurimi q̄ cū grauiter infirmant⁹ ꝓponunt restituere aliena si ꝓtingat eos mori nō aūt si morte euadant. hi taliter pacē cū deo volūt inire q̄ si eos mori ꝓtingat amplius eū molestare nō intendūt: secus si euadunt. Sed tales ꝑ certo sciant q̄ siue viuāt siue moriant⁹ deus minime cū eis facit pacē. sicut Esa. xlviij. testat. Nō est pax impijs dicit dñs. Peccata em̄ re dimiserūt nō tu illa dicit Aug. de penitendo cā mortis. de pe. di. vij. Si q̄s. Quinta restitutio deceptoria nūcupari potest diminutiua. Naz sunt quidā qui iurta posse non restituunt integraliter creditoribus q̄b debent. sed certā portionē cum ꝺditione q̄ remittant residuū creditores. q̄ remissio nō valet. q: coacte fit. vult em̄ potius creditor aliq̄d ḥre q̄ nihil. vñ remittit Certe non sic egit zacheus ꝓncipus publicanor⁹um. sed ait dño Xpisto. Si quid aliquem defraudaui reddo quadruplu.

Cōmittētes restōnem fieri

Exēplum de nobili,

Nō sufficit cōmittere restitutionem

Omnia reddā tibi. dixit hu⁹ dño Aldatth. xviij. Sexta deceptio destributiua dicēda ē. Aldagna insania quoꝺā ē q̄bus nō sufficit q̄ aliena rapuerit cuz multitudine pctō rum: sed cū multis aliis culpis illa relinquūt. scti simū op⁹ ⁊ piissimū arbitrant: duz illa q̄ certis ꝓsonis restituere obligant: volūt in pias cās dispēsare: vel erigendo capellas vel altaria: aut dotādo ecclias ⁊ fabricādo: faciēdo calices ⁊ pamenta tradēdo nuptui puellas. dādo paupib⁹: vestiendo nudos: ⁊ faciēdo hospitalia cū armis suis. Et q̄d ē aliud hoc q̄ culpis ꝓpetratis i vita addere alia in morte dū debita certis ꝓsonis distribuūt ad pompā ⁊ ostentationē: tales nō excusant⁹ pauperibus dādo q̄ ɔst certa: ꝓsonaruꝫ vt ɔr. ex de homi. sicut dignū. ⁊. j. q. j. nō est putanda. Septima est q̄ ɔr. defraudatiua cuz. ſ. q̄s cōmittit alteri restōnem cū ipe pōt facere. Et hoc ꝓtinet ⁊ ꝓcurrit ad secundā restōnis ḥriaz q̄ ɔr. damnatiua: ſcz sui ⁊ suoꝝ heredū: q̄n. ſ. dimittit heredib⁹ vt post mortē suā restituant: ⁊ nō facit cū ipe pōt. talis em̄ substātia sic legata nec ipꝫ saluat ⁊ heredes damnat: q: cōtra ipsū nō restituūt. Hsee em̄. ir. c. ɔr. Effraim q̄ interpretat crescens ducit ad iterfectiōem filios.

Exēplum de nobili viro q̄ successit cuidā in hereditate: et iter cetera bona hereditatis deuenit ad eū q̄dā possessio cuiusdā eccle: quā ille p hereditatez dimiserat illi nobili vt suam tenebat: legatā sibi a p̄decessor⁹ suis. Erat aūt nobilis ille alīs vir bone ꝺditionis modestus ⁊ pius ecclesias visitās. Contigit aūt ipm mori: ⁊ post mortē inde ad paucos dies cū q̄dam notus ei⁹ oraret ꝑ ipm: in spū vidit terram aptam: ⁊ flāmam infernalē: et in ea scalam q̄ndā octo gradus habentē. Et in pmo gradu supiorē vidit illū nobilē defunctū pauloante. In scdo gradu vidit sedere. eū qui legauerat sibi: ⁊ sic deinceps alios vsq; ad vltimū graduꝫ eos illi octo iniuste possederāt et iniuste alijs legauerant. Erat aūt talis ordo ꝓstitut⁹: q̄ q̄n vn⁹ de ꝑdictis moriebatur descēdebat ad pmū gradū: ⁊ q̄ pmus erat ille descēdebat ad scdm et scdus ad tertiū: ⁊ sic alij. vbi onꝰ ē q̄ ꝓpter illā iniustā detentōz possessiōis oēs illi dānati erāt Et descēsione p gradus notabaꝫ augmētū pene p iniustā legatōes factā nō fuerūt excusati q̄ ignorātia: q: aut fuit i eis iuris q̄ nō excusat. aut facti. ſ. crassa ⁊ supina q̄ nō excusat vt. j. q. iij. p totū. Et q̄ nō sufficiat ad salutē alīs ꝓmittere restōnē ꝑ pōt. facit⁹ ſ. crassa cā: ꝑbari pt septēplici rōne.

¶ Primo ꝓpter impꝛopꝛietatem.
¶ Secundo ꝓpter inutilitatem.
¶ Tertio ꝓpter tepiditatem.
¶ Quarto ꝓpter infidelitatem.
¶ Quinto ꝓpter dolositatez.
¶ Sexto ꝓpter impossibilitatem
¶ Septimo ꝓpter cupiditatem.

Primo inquā ꝓpter impꝛopꝛietatē: q: sicut dicit Tho. ſ. ſ. q. lxij. ⁊ supra dictū est: ille p se ad restōnem tenet⁹ q̄ intulit dānum: Scd̄o ꝓpter inutilitatē: q: cū restitutio ad satisfactiōem ꝑambula sit nō est vere ⁊ sufficiēter penitens nec absolut⁹ q̄ pōt eam facere ⁊ nō facit. Tertio ꝓpter tepiditatē: q̄ alteri cōmittit cū facere q̄ se possit: aut ē ex ficta ⁊ falsa volūtate restituēdi: aut ex defectu ⁊ impfectiōe atq; volūtatis tepiditate: cū q̄n exire possit in actum sibi debitū ⁊ necessariū nō exit. Talis q̄ nō ḥz veꝝ volūtatez restituendi. imo apte claresc⁹: q̄ si plus viueret adhuc eēt in hūituali ꝓposito retinēdi rē illā ak⁹ statim se expediret. Quarto ꝓpter infidelitatē: q: sut heredes ⁊ executores eē ad hoc cōiter vt plūmū infideles: nec curāt de hoc ꝓpter testatoris mortē. imo plus lōge zelāt vario ex respectu viuētiuz ⁊ remanētiū ꝙsperitatē plis vel sui: aut ēt alio rum q̄bus illa bona remanere debēt q̄ aiaz ipi⁹ defuncti ex quo ps q: talis se exponit ꝑiculo manifesto q̄ nunq̄ restitutio fiet. Quinto ꝓpter dolositatē: q: multi modi dolositatū p quos talis aliena acq̄siuit dīuntur. tm̄ulte ꝙsone q̄ hoc ꝓbare nō ꝑnt: sibi soli plenius noti sunt de q̄b⁹ cert⁹ est q̄ p executores ⁊ heredes nunq̄ ad elucidatiōez veniētur cū tales grant testificatiões ⁊ pbatiões quas in hmōi fraudibus freqnter est impossibile dari. q̄ talis sciēter videns ꝺiculū manifeste ptēnit salutē aie sue. Sexto ꝓpter impossibilitatē: q: multi sunt paupes q̄ ꝓbare nō possent: nec crederet eis. q̄ infideliꝫ ɔ aiam suā facit: q̄ restōnem suā hered vel executori dimittit q̄n ea pōt facere ꝙ seipm. nō em̄ credibile ē q̄ alius sit ei fidelior q̄ ipsemet. Septimo ꝓpter cupiditatē: q: tales executores sunt q̄nq; valde cupidi ⁊ auari ad sibi talia retinēda vel leuit aliq̄ supficiali mō cū his q̄bus restitutio fieri ɔz ptranseundū vel saltē ꝓtelā dū ⁊ differendū ⁊ ad exaspandū ⁊ ad repellēdū q̄ restōnes petunt. Ideo cogitēt insensati parētes quā incōpassionem ⁊ duriciā habituri sunt filij erga eos post mortē. vir em̄ se mel in āno illoz memores erūt ad anniuersariū celebrandum. pensent itaq; in seipsis q̄ pauca bona faciant ꝑ pauperibus suis: ⁊ sil⁹ nō dubitent sibi fieri. sicut Lu. vj. dñs ait. Adensura q̄ mensi fueritis remetiet⁹ ⁊ vobis. imo recipient multo minus: q: teste dño Aldat. xviij. Vñ abundabit iniq̄tas refrigescet charitas multoꝝ. Tertia est retributiua multoz bonoz. Vidende sunt igit⁹ suasiões seu rones ⁊ inductiões. ſ. ad faciendū ipam restōnem. Se ptem nēpe restituunt⁹ hoi aliena iniuste detenta restituenti que inducere debent ad aliena restituendum.

Inducentia ad restitutōem

¶ Primo restituitur sibi deus.
¶ Secundo anima sua sibi.
¶ Tertio restituunt⁹ sibi merita sua.
¶ Quarto oēs spūales fratres.
¶ Quinto ecclesiastica bona.
¶ Sexto restituit⁹ ei bona fama.
¶ Septimo acquirit⁹ ab eo regnū glorie sempiternū.

Primo em̄ tali debite restituenti restituit⁹ sibi deus: ꝓpter ea diabolice psuasioni minime ds credere q̄ fugerit si bi di. Si aliena restitues eris paup ⁊ mendic⁹. Duō em̄ paup esse pōt cui restituit⁹ deus: vel q̄ deū ḥz: ⁊ vere nimis auar⁹ est cui nō sufficit deus. Aug. em̄ ait. Satis diues est ꝑiana religio: que i possessione oim oia possidet: q: sicut ꝓpheta ait. Dñi est terra ⁊ plenitudo eius. Qui em̄ habet deū: ḥz oia q̄. sunt dei. Scd̄o restituit⁹ sibi sua iaia: imo totus ipe ꝓpter ea saltem restituere ɔz. Quantū dimitteret si captus esset a suis capitalibus inimicis: cū etiā in nequioribus manibus cōꝑhensus sit: q: invngulis demonioꝝ us.

Tertio restituunt⁹ sibi merita sua q̄ ante vsurā vel rapinā lucrat⁹ est. Nā bona facta in gr̄a mortificant⁹ q̄ sequētē culpā: sed reuiuiscunt q̄ mortificata fuerūt. Viuere non pūt que mortua nata fuerūt. Quarto restituunt⁹ ei oēs frēs spūales q̄s q̄dez amiserat dū iniuste retinuit aliena. Vñ Eccl. xiij. Que cōcatio sancti ad canē. Vere canis vric⁹ ē iniuste rapiens ⁊ retinens aliena: ꝓpterea nō ḥz cōionem; cū alio viro dei: sed cū iniuste detēta restituit: amici dei fiunt illi⁹ dulcissimi frēs. Quinto restituunt⁹ sibi ecclesiastica bona q: ꝓcepis fit oium bonoz q̄ in ecclesia dei fiunt: sicut in ꝓsona talis ꝓpheta ait. Particeps ego sum oim timentiū te: ⁊ custodientiuz mandata tua. Sexto restituit⁹ sibi bona fama que supra multas diuitias estimāda est: sicut salomon Prouer. xxij. testat. Melius est nomē bonum q̄ diuitie multe. ⁊ sicapta ⁊ clara facie absq; rubore post q̄ ipe restituit aliena pōt nō tm̄ coꝝ dño sed coꝝ hoib⁹ oib⁹ apparere. Septimo aūt acq̄rit ab eo regnū glorie sempiternū: vbi sunt diuitie mule infinite. i. eternaliter durature. Diuitie em̄ tpales: etsi nō restituunt⁹ i pnti post mortē saltē semel relinq̄nde sunt: ⁊ tūc verificat illud Eccl. x. Cū moriet⁹ hō hereditabit serpentes: bestias ⁊ vermes. Ista etem tria diuidūt sibi, occupātes impie aliena. Primo serpentes sunt malicios hoies. i. consanguinei seu amici qui serpentina amicitia ⁊ malicia bona tēporalia iniuste acq̄sita sibi multipliciter ⁊ maxime in morte diuitis occupare, conant. ⁊ hi serpentes merito nuncupantur: quia sicut

serpens ⁊ comedit terrā ⁊ malicioſum aīal eſt. Heñ. iij. c. Serpens erat callidio: cunctis aīantibus terre: ſic tales ꝑ malicioſaz amicitiā inco: po: at ſibi talia bona tēpo: alia Scđo aūt beſtie q̄ a-ꝑſtādo dicte ſunt dicunt demones infernales: ſicut ꝑs. ait ad dñm. ꝯo tradas beſtijs aias cō fitentiū tibi. Et iſte beſtie rapiūt illiūs mali diuitis aīam Tertio vero vermes rodunt atq; conſummunt.

¶ De reſtitutionibus vbi oſtenditur quid ſit reſtituendum ⁊ q̄tum. Capitulum. II

Jrca ipam aūt reſtō

nemvidenda ſunt octo que in b̄ verſu ꝓtinent

Quis: quid: vbi: ꝑ quos: cui: cur: quō: q̄n. Et q: de ꝑmo dicū eſt. s. in. j. c. §. ij. ⁊. §. ſc. ideo ibi videndū. Qua tum ad ſcđm. ſ. q̄d ſit reſtituendū ⁊ q̄tum. Sciendum q̄ ablatū ſi pōt. xliij. q. vj. ſi res. Et ſi eſt quid fructificās etiā fructus eius vel aliter ſatiſfaciendū q̄n reſtitui non poteſt illud. Sed ꝓ huius declaratione ſciendum q̄ damnum poteſt alteri quadrupliciter inferri.

¶ Primo q̄ad aīam auferēdo ei vtutes iſuſas ⁊ mo: rales

¶ Scđo quoad co:pus inferendo ei leſiones co:pales.

¶ Tertio q̄ad honorē ⁊ famā ꝑ vitupatiões verbales.

¶ Quarto quoad ſubām per acceptiones criminales.

§. I. Quantū ad primū no

Auferēs alteri vir tutes.

tandum q̄ q̄uis q̄s nō poſſit eſſe cā ſufficiens peccati alterius nec ꝑ nīs ei auferre virtutes directe: efficaciter: q: voluntas cogi nō pōt vbi reſiſtit pcñ: ꝑpter q̄d dic Ambr. Nō eſt q̄ cuiq̄ noſtrā aſcribam⁹ erūnā. Nemo em̄ tenetur ad culpā niſi ꝓpria voluntate deſte: xerit. pv. q. j. nō ē. Pōt tñ aliquis eſſe alteri magna occaſio pcti. ⁊ dece. dic. Qui occaſionē dāni dat dānū quoq; dediſſe videtur. extra de iur. ⁊ dā. da. c. ſi culpa. ⁊. l. qui occidit. §. in hac. ff. ad. l. aq̄l. ⁊ cē de homi. c. de cetero. Pōt aūt ee. aliquis occaſio dāni alterius quadrupliciter. Primo verbo ſuo inducendo

Dans alteri occaſionez dāni.

aliū ad pcñm. Et ſic q̄ inducit aliū ad malū ſuadēdo: conſule do: ꝑcipiendo q̄ eſt mo: tale: eſt occaſio pditionis illius q: ꝑ hec auferunt ei gratia ⁊ vtutes ab aīa. Vñ Augu. Si fratri tuo male ꝑſuades: occidis. ſ. illū quoad aīam. de pe. di. j. noli. ⁊ talis dānificās ſm Scotū in. iiij. tenet reſtitue re dānū mō ſuo poſſibili. ſ. inducendo eū efficaciter ad pe nitētiā: ⁊ ad actus virtuoſos. Et ſi ſola inductio ꝑ verba nō ſufficit: q: facilius eſt puertere q̄ puertere. tenet q̄tum pōt ꝑ oones ſuas ⁊ ab alijs ꝓcurat as: ⁊ ꝑ alio: ſuaſiões efficaces: dū tñ non ꝑdat illis pcñ occultum ꝓdici.

Auertens aliquē ab igreſſu religionis.

Quantū ad ſcđm. ſ. reuocando aliquē a melioꝛi bono b̄ fit dānum alteri cū reuocat eū a religione in ſq̄ ꝓfectius viuitur q̄ in ſeculo. ⁊ taliter dānificās tenet ipm reuocatū ab eo reducere ad ingreſſum vel reuerſionē ad religiones Nā ſm Pe. de pa. in. iiij. Nō ſolū ille q̄ inducit ꝓfeſſum ad egreſſum religionis tenet ipm inducere ad reuertendum ad religionē: ſz etiā qui retrahit eū q̄ volebat ingredi. nec tñ intrauerat. tenet illū inducere ad ingrediendū. q̄ ſi ille nolit intrare. tenet aliū eque idoneum ꝓcurare: q̄d ſi non poſſit: tenet ipe intrare. q̄d intelligēs magiſter Ray. Alda giſter poſtea: o: di. ꝓ: edi. qui auerteret quēdam ab ingreſſu religionis poſtea ꝑ eo itrauit: ſi eſt q: abſtulit dño ſer uum ſuū nouitiū vel intraturū. hec Pe. Sed Sco. dicit b̄ eſſe verū de obligato ad religionē obligatōe ꝓfeſſionis: ⁊ ſi ſit ꝑſona idonea ⁊ habilis ad intrandū. nō aūt de eo qui nō erat diſpoſitus ad intrandū necdū intrauerat. Nō di uerſitatis eſt: q: intereſt inter habere ⁊ ꝑpe eſſe hr̄e. Unde nō tenet ad tantā reſtōnez religioni ad q̄tam tenereꝛtur ſi ingreſſus fuiſſet in religionē: ſed tenet ad aliquale reſtōnē ſ. aliquale inductionē illius vel alterius eq̄alētis ad ingreſſum religionis. b̄ Sco. Idē videt diceꝛndus de eo qui auertit nouitiū iā religionē ingreſſuz aio ꝓmanēdi: ſicut ⁊ de ꝓfeſſo. Nā talis obligat religioni ſaltē in genere. ⁊ hoc intelligēdū ſi retraxit illū intētione dānificādi religionem tunc em̄ tenet religioni. Si aūt b̄ fecit intentione oſulēdi ꝓpzie vtilitati ſue ſine fraude quoad eū q̄ nondū intrauit nō tenet religioni: ſz ipſi ꝑſone quā retraxit ꝑſuaſionib⁹ et aliꝭ bonis ſpūalibus ad eq̄alentia eoz in q̄bus dānifi cauit. Si aūt q̄s auerteret aliquē a religionis ingreſſu nō ſimplr: ſz ab ea: vbi diſſolute viuit intēdens ꝓuidere ſaluti illius in nullo tenet. arg. xvij. q. v. de occidēdis. Et ex his ꝓz ſm Jo. de ripol. in quodaz tractu de ɔctib⁹. quid di cendū ſit de his q̄ ſcholares retrahūt ⁊ ſubtrahunt docto ribus cū q̄bus audiunt: q: aut hoc faciunt in oliū docto rum: vel volētes ſibi ꝓuidere: vel alijs ꝓuidere: vel volen tes ſcholaribus ꝓuidere. Si ꝓmo mō aut ſubtrahit ſcho lare q̄ iam intrabat ſcholas: ⁊ tūc tenet doctoꝛi ad reſtōnē ſcholaris ⁊ honoꝛis ſibi ſubtracti. ſi etiaz doctoꝛ cui talis ſubtrahit ſit melioꝛ q̄ ille cui eū ꝓcurat: tenet tali ꝑ q̄to vtilitate ſcie ſibi ſubtrahit. Si aūt nōdū ſcholas intrauit: ſz intrare diſponebat: nō tñ tenet: ſz obligēt ſcholares ind ducere vt redeat ad ꝓmū. Si aūt b̄ facit volendo ſibi ꝓo uidere: puta ē doctoꝛ: vult ſibi de ſcholis ꝓuidere: ſi hoc ſine fraude facit ⁊ ſcholaris nondū ſe deſeruit alicui doꝛ ctoꝛi: nō credo eū in aliquo obligari: cū cuilibet ſit licitus modo licito ⁊ debito ꝓcurare vtilitatē ſuā: aliter nō credo ſibi licere. Si aūt b̄ facit volens alij ꝓuidere ſicut q̄n ſcho laris alicuius doctoꝛis ſubtrahere conat ſcholares alijs doctoꝛib⁹ vt intrent cū doctoꝛe ſuo in hoc ſolū honoꝛem ⁊ vtilitatē ſui doctoꝛis intēdens ſi ſubtrahat iam intran tem cū alio doctoꝛe: credo ipm obligari: niſi forte illi⁹ do ctoꝛis cui eū ſubtrahit inſufficientia ⁊ ſcholaris aliq̄ ſpā lis cura q̄ ſibi tenet excuſet. Si aūt retrahat intrare volē tem cū ex b̄ nullū ius doctoꝛi ſit acq̄ſitū: b̄ facit ſine fraū de nō credo eū doctoꝛi in aliq̄ obligari. obligat aūt ſcho lari ſi eū retrahat ne audiat melioꝛē. Si aūt b̄ facit vtilita ti ſcholaris volens ꝓſulere: ⁊ ſup b̄ a ſcholari requiſit⁹ cō ſulit q̄ audiat aliū doctoꝛē melioꝛē bene facit. Et dicta in his caſib⁹ ſunt ceteris paribus intelligenda. Iſte em̄ ca ſus eſt ira variꝭ modis circunſtantialis q̄vis ꝑ dari cer ta regula. hec ille. Quantū ad tertium. ſ. dānificando alios ſuo malo exēplo: ſicut ſcandalizant plati ſubditos pōpis⁹ laſciuiꝭ. alijs malis moribꝰ ſuis. Adulieres ſuis ſuppſtuis o: natib⁹ ⁊ fucis ⁊ tripudijs ⁊ alij manifeſte pec cātes. ⁊ ꝑcipue q̄n b̄ intendūt vel ꝓtēunt ſeu puipendūt ſcādalū alioꝛ ꝓpter q̄d alij ruūt in diuerſa vitia. tales te nent ad ſatiſfaciendū bonis exēplis manifeſtis: nō aūt te nent ꝓpter b̄ ad aliquā publicā ꝓniam: vt dicit Al. Sz ad edificandū alios bonis moꝛib⁹ manifeſtis. ſicut ſcandali zauerūt ꝓ mala manifeſta. Quantū ad quartū. ſ. de ſe ducēte virginē ⁊ corꝛūpente ex mīmoniū. dicit Exo. xxij. Qui ſeducit virginē ⁊ dormit cū ea dotabit eā ⁊ habebit eā ꝓxoꝛ: aut reddet ei iuxta modū dotis quā vgines ſolēt accipe. Dānificauit em̄ talis illā in caſtitate virginali aufe rendo theſaurū irrecupabilē: vñ tenet ei ſaltez ad reſtōnez caſtitatis ꝓpalis accipiēdo eam in vxoꝛez vel dotando. Et ſi quidē ꝓmiſiſſet eā ducere in vxoꝛē: tenetur etiaz rōne ꝓmiſſionis: niſi eſſet nimis diſparis ꝓditiōis: vnde fraus ꝓtuit deꝓhēdi: ⁊ tūc ſatiſfaciat ad arbitrium boni viri. Et idē ꝓxti⁹ q̄n violētauit. Quāuis aūt ꝓceptū allega tū legis moſaice ſit iudiciale ⁊ inq̄tū ad b̄ nō obliget. tñ inq̄tum eſt ſumptū ꝑ ſtatuto ab eccleſia vel aliqua ciuita te obligat: ſicut ꝓz. ex de iniur. ⁊ dā. da. c. ſi culpa.

Dantes malū exēplum.

De corrūpentibus virgines.

§. II. De ſecūda dānificatō

Damnificans occidendo.

ne que. ſ. ſit co: ꝑ leſiōez. Aduertēdū q̄ quattuoꝛ modis ꝓtingit. ſ. ꝑ occiſionē: mutilationē: vulnerationem: aut ver beratiōem: ⁊ ꝑ incarceratiōez: aut violētā detentiōez. Si q̄ fiat dānū ꝓmo mō. ſm Sco. pōt ſatiſfacere ſuſtinēdo pe nā talionis a iudice nō a ſe. nec etiā tenet iudici ſe offerre: ſz capr̄ nō licz ſe defendere aut carcerē infringere: ſz iuēta oppoꝛtunitate licz fugere ſm Tho. ⁊ Hen. ⁊ ꝺdēnatus ꝺz patiēter moꝛtē ferre. Eſt ⁊ alius modus ſm Sco. ſibi vti

lis ad ſatiſfaciendū q̄uis ad hoc nō teneat neceſſario. ſ. vt exponat vitā in cā iuſti belli vt ꝺ inimicos fidei vel eccle ꝑ reſtōne ſeu ſatiſfactiōe fienda illi cuius vitam abſtulit. Nō ſi nec b̄ vult facere tenet ad ſatiſfactiōes ſpālem ꝓo aia occiſi: vt ad faciendū elemoſynā ꝑ eo. vel aſſumendo aliquā pegrinationē ad limina apl̄oꝝ: vel ſancti Jacobi: ⁊ hmōi ꝑ aia eius. ⁊ ꝑcurando alioꝛ oones inq̄tuz poteſt Nec b̄ ſufficit: ſz ſi interfectus ſuſtētabat aliquas ꝑſonas vt ꝑem filios ⁊ hmōi opibus manuū ſuaz. tenet interfe ctoꝛ oibus illis ad tm̄ q̄tū illis abſtulit ſubſidij ꝓpter oc ciſionē eius. Inſup tenet occiſoꝛ placare leſos q̄tū pōt. b̄

Mutilās aliquem.

Sco. Quantū ad ſcđm. ſ. de mutilatiōe dicit idē Sco. q̄ ꝓ hmōi nō eſt ſtatuta pena in eccleſia niſi pecuniaria: ⁊ iſta dz reſpondere nō ſolū damno qđ ex intulit ꝑ mutila tionē ꝑ toto tpe futuro quo vſurus q̄s eſſet mēbro abſciſ ſo: ſed etiā expēſis appoſitis in curatiōe: vt habeꝭ extra de iniu. ⁊ dā. da. c. ſi culpa. Et vltra b̄ tenet ad placationē leſi q̄tum in ipo eſt: ⁊ ꝑ ſolationē ipſius afflicti: que afflictio ꝑ petua eſt. Plus aūt ponderanda eſt mutilatio pauperis q̄ diuitis ſi magis egebat ꝓte abſciſa ad victū neceſſariuz

Zedens vel percutiens.

puta ſi abſciſa eſt manus dextra ſcriptoꝛi q̄ deꝭ illa arte vi uebat: tūc em̄ magis tenet. Quantū ad tertiū videtur deū optime ſatiſfactiōem impoſuiſſe. ſ. in leſione vel pcuſ ſione co: pali. Exo. xxj. vbi dicit. Si rixati fuerint viri ⁊ per cuſſerit alter, primū ſuū lapide vel pugno: ⁊ ille moꝛtuus nō fuerit ſz iacuerit in lecto: ſi ſurrexerit ⁊ ambulauerit ſu per baculū ſuū: innocens erit q̄ ꝑcuſſerit. ſ. a mortis pena ſuſtinenda: ita tñ q̄ opas ſuas q̄s. ſ. interim neglexerit im peditus ꝑcuſſura: ⁊ impēſas in medicos reſtituat: cui pe ne addenda eſt reconciliatio ⁊ placatio ꝓtum in eo eſt.

Quantū ad ſatiſfactiōem de quarta leſione. Sciendum eſt q̄ vltra leſionē recōciliationē ⁊ veniā petitā leſo fiet ſa riſfactio iniurie put ſapiēs determinabit ⁊ ſi leſus pl⁹ vel let exigere q̄ deberet ad illud plus nō tenet ledens vt illū recōcilier. hec Sco. ⁊ q: epiliū reputat vt quidaz carcer in iurie. ideo q̄ mittit aliquē in epiliū vel ꝑſoniū qđ eſt epiliuz ad tps iniuſte: tam ipſe q̄ oēs q̄ ſunt hmōi cā vt dātes ꝑ ſi liū vel auxiliū efficax ad b̄ tenent exulāti de oī dāno inde ſecuto. ⁊ b̄ ad ſatiſfaciendū. ar. ex de homi. c. ſicut dignū. ⁊ ꝓ. q. iij. c. q̄ ꝓſentit. Sed. b. Tho. in ſum. ⁊ in. iij. dicit q̄ in oibus dānis vbi nec in ſe nec in eq̄alenti pōt fieri reſtō: vt in ſtupro: mutilatione membꝝ ⁊ hmōi: ſatiſfactio fiet ꝑ recōpenſationem ad arbitriū boni viri. Idem Guil.

§. III. De tertia damnifica

tione. ſ. in fama ⁊ honoꝛe. Sciendū q̄ q̄tuoꝛ modis qđ ꝓtingere. ſ. ꝓ tumelie illationem: ꝓ detractionem: vel per detractiōis ab alijs facte recitationem. ⁊ cū q̄s accuſatur iuſte ꝓ vitatis negationē. Quātū ad ꝓmū dz q̄s ꝓtume liari alteri ſeu ꝓtumelia inferre cū ei ꝓuatiz vel coā alijs in facie dicit ꝓba importātia defectū notabilē culpe vt vo cando eū latroneꝭ ꝓditoꝛē adulteꝛū ⁊ hmōi: vel etiā cū dic verba exꝑmentia defectū nature intēdens inde iniuriari: vt vocādo eū ſtrabonē vel illegitimuz ⁊ hmōi: qđ ꝓpriꝰ dicit ꝓuitiū. Vñ igit q̄s b̄ facit aio iniuriandi: vltra offen ſam moꝛtalē tenet ſatiſfacere. primo ſic leſoꝛ: ⁊ placare ipz leſuz q̄tum pōt peꝛēdo veniā: vel alio mō: ⁊ b̄ in ꝓuat vel publico ſm q̄ ipe ꝓuatiz vel publice cōtumelia intulit. Nā ſi in publico ꝓtumelia intulit: ⁊ cōtumeliatus hoc exigit vt in publico veniā petat. tenet ad b̄. Et ſi in ipa ꝓtumelia aliq̄d criminale falſo exꝑſſit: tenet coꝝam illis q̄ audierūt exꝑmere ſe falſum dixiſſe. Aug. Ubi pcñ oꝛtū fuerit ibi moꝛiaī. ij. q. j. ſi peccauerit. Uerū ſi Platus ſubdito pater ſi lio vir vxoꝛi: magr̄ diſcipulo: dñs ſeruo. dicit ꝓba ꝓtume lioſa hoc faciens ex coꝛreptione tm̄ non tenet petere veniaz a tali ſm Aug. in regula dicēte de prelatis. Si etiam ipſi modū vos exceſſiſſe ſentitis nō a vobis exigit vt a vobis ſubditis venia poſtuletis ꝛc. Sed ſi b̄ facerent multuz in furioſe ⁊ liuoꝛe vindicte. tunc tenerent plati ſubdito pete

Zedēs ꝓ ꝓtumelia.

Zedēs ꝓ detractionem.

re veniā ⁊ recōciliare leſum ſm Ray. Uerū ſi ꝓtumeliam recipiens in ꝓbis poſt ꝓtumelia ſi domeſtice ꝓuerſaꝭ cum ꝓtumeliāte ⁊ familiariter: videt ondere remiſiſſe iniuriaz ⁊ recōciliaſſe. Et ſic conſequenter nō teneri ad peten dū veniā ſm Dura. in ſum. Quantū ad ſcđm dānū. ſ. ꝓ detractionē: b̄ ꝓtingit ꝓcipaī fieri duobus modis. Pri mo imponēdo alicui falſum crimē ꝓbo cantilena: vel fa moſo libello: ⁊ talis teneꝭ illis coā q̄bus detraxit declaꝛare ſe falſum dixiſſe. q̄tūcunq; ei inde exurgat erubeſcen tia ⁊ ꝓfuſio: niſi ex b̄ imineret ei magnū ꝑiculum vite: vel aliud magnū incōueniēs ſequereꝛ. Et ſi nouerit q̄ is cui famā abſtulit ſciuit detractoꝛē ipm: tenet detrahens ſe cō ponere cū infamato ꝑ eū de iniuria ſibi facta: ⁊ veniā po ſtulare in ꝓpria ꝑſona ſi audet vel q̄ aliū ſi ꝑ ſe apte nō po teſt: ſz ſi ignoꝛat infamatus detrahentē recōciliet ei tacito noie ſuo. Scđo mō ꝓtingit fieri detractio dicendo aliq̄ criminale de alio: ſed vere ꝓpterea: occultū tm̄: ſed ꝺ debi tū oꝛdinē infamie inductiuū. Talis tenet famā reſtituere infamato q̄tum pōt ſine mēdacio tm̄. ſ. vt nō dicat mēda cioſe ſe illum infamaſſe: ſz dicat ſe male dixiſſe vel iniuſte diffamaſſe: vel alio ꝙruo modo: vt nō credatis ipm eſſe tale: male dixi ⁊ ſtulte locutus ſum ⁊ hmōi. Addit Hoſtiē. ⁊ dicit hoc ſeruandū niſi ex tali publica recognitiōe ille in famatus aplius infamaret. Et Guil. addit ad hoc etiā nō teneri q̄n piculū ſibi imineat ex potentia aduerſarij. Uide tur inſup ⁊ hoc ſeruandū q̄ q̄n crimē qđ ꝑ us erat occultū poſt detractionē eſt factū manifeſtū ꝑ aliū modū ꝑ ve ba illius nō tenet ad hmōi reſtōnem. q̄n etiā q̄s nō pōt fa mā reſtituere ſm Tho. in ſum. ꝺz p aliū modū recōpenſa re dānum illud. Uerum ſi quis crimē alicuius reuelat nō ex odio vel loquacitate: ſz ex charitate vel iuſticia vel ex ne ceſſitate: puta dicit eccleſie ſm oꝛdinem correctionis fra terne: vel accuſat eū coā iudice vel ꝓfeſſoꝛi dicit cū nō poſ ſet aliter pcñm ſuū ſufficienter declarare: vel etiā vt confeſ ſoꝛ oꝛet ⁊ admoneat illuz vel ꝓlato vt ꝓuideat melius ſi bi ⁊ gregi ſuo: talis nō tenet ad fame reſtōnem ſm Petrū de tharā. Ray. ⁊ Umber. Quantū ad tertiū dānnum. ſ. recitando detractiones auditas coā alijs nō exꝑſſe aſſerē do nec tanq̄ certū dicēdo: ſz put audiuit tale ⁊ tale crimē de aliquo q̄ neſcit ab auditoꝛib⁹. Dicit Sco. in. iiij. q̄ ta lis ſic incaute loquēs de alio falſum crimē dicendo. ſforte ille hoc fecit. certe pōt eſſe q̄ fecerit: aut dicendo. Ego au diui q̄ ille b̄ fecit: niſi ille oſtēdat aliquam certitudinem maloꝛē q̄ ex relatione cōi. nō aufert ex natura actus illi fa mā in opinione audientiū: q: ſi illi firmiter concipiunt ⁊ credūt ex hoc illū de quo eſt ſermo eſſe crimino: ſus leues ſunt: q: q̄ cito credit leuis eſt coꝛde: vt ſcribit Eccl. xix. Ue ruz q: a ſcādalo puſillo: cauere opz. iuxta illud Matth. xviij. Qui ſcādalizauerit vnū de puſillis his q̄ in me cre dunt expedit ei vt ſuſpēdat mola aſinaria in collo eius et demerg at in ꝑfundū maris. ⁊ multi ſunt tales puſilli. ⁊ le ues: ⁊ ideo ꝑiculoſum eſt coā eis talia audita referre. Et ſi hoc fiat intentōe mala. ſ. ledendi famā eius. nō facile po teſt excuſari a moꝛtali. Si aūt fiat coā puſillis ⁊ leuibus ex incōſideratiōe durū eſt dicere q̄ ſit moꝛtale. Et dicunt aliqui q̄ ſi q̄s ex tali relatione alicuius notā incurriſſet in famie. tenet famā reſtituere coā illis coā q̄bus locutus eſt de eo: ſz ſi nō eſt ſecuta infamia nō tenet. Quātuz ad quartū dānū ꝓtingit b̄ q̄n q̄s accuſatus in iudicio de cri mine qđ cōmiſit: ſed occulto ⁊ nō ſufficienter ꝓbabili: ne gat ſe cōmiſiſſe: ⁊ ſic indirecte crimen imponit accuſatoꝛi oꝛdens in b̄ eus eſſe mendacē: ⁊ notat eū de calūnia. Ubi dicit Sco. in. iiij. q̄ ſic negans nō tenet retractare negatio nem ſuā q̄ negauit in publico vez crimē: tenet tamen per quedā ꝓba ſob: ia reſtituere famā illi accuſanti quā indi recte notauit de calūnia dicēdo. Nō ꝓbatis eū ꝑ calūniato re: credo q̄ habuit intentiōem bonā in accuſando ⁊ hmōi Ecōtra cū q̄s accuſat⁹ ab alio falſo de aliq̄ crimine ex do loꝛe torture ꝓfeſſus eſt crimē qđ nō cōmiſerit: cū ſe infa

Zedēs ꝓ accuſationem calū nie.

mauerit. teneꝛ inq̃tū pōt declarare se falsum dixisse. magꝭ em̃ teneꝛ qꝫ se diligere ⁊ ꝓfiter vite sue ⁊ fame puidere ꝙ alios. Et ſi ex hoc sequeret infamia. imo etiā mozs accusatozis. nō ei imputaꝛ. ſed malicie ipſius accusatozis ſi ad uertenter hoc facit. vel inſipienter ſi ex errozе hoc agit. sibi ergo imputet ꝙ ad hoc indebite se posuit cū periculo alterius. Itē nota ſm pe. de pharan. ꝙ ex iniurijs illatis qui busq; modis ſolēt tria oriri ꝙ oꝛdiē in leſo. Primū eſt rancoꝛ. in affectu. Scōm eſt ſignū rancoꝛis in effectu. Tertiū eſt actio ꝺ iniuriarū. Primū. ſ. rancoꝛ eſt ſtatis ꝺz dimittere iniuriati. i. nunq̃ habere. Scōm ꝺz dimittere cū iniurians petit venā. ⁊ iſta dimiſſio exterioꝛ non eſt aliud niſi quedā acceptatio ſatiſfactiōis vel indicatio reconciliationis vbo vel facto exp̃ſſa. vt cū offensus offendēdē relucat genuſi cētū aīa eū vel cū dicit ꝺn̄s peat vobis ⁊c. Tertiū aūt id eſt actiōem iniuriarū nō teneꝛ dimittere niſi facta ſatiſfactione. Sz aduertēdū circa ſigna rancoꝛis ꝙ q̃daz remota ſunt. ⁊ q̃dā ꝓpinqua q̃ ingerūt ꝓbabilē ſuſpitionē de rācoꝛe. vt cū aliqs non vult vnq̃ iniurianti log̃ vel obuians ei diuertit ab eo. aut roꝛuoſo vultu ſemp cū reſpuit. ⁊ hmōi. Et iſta ſigna nulli licet retinere nec ante nec poſt ſatiſfactiōez ſibi factā qꝫ ab oi ſpē mali abſtinēdū eſt ſm ap̄lm. Un talis nō ꝺz talia ſigna facere ꝙ ꝓbabiliter credaē eē in odio. Signa vō remota ſunt q̃ nō ingerūt de odio argumētū licz odiū ſeq̃reť ſunt ſubtractio familiaritatis ⁊ fuitioꝛ aliquoꝛ ⁊ ſiſta. Et illa licz retinere oīb⁹ ſiue aī ſatiſfactiōez ſiue poſt: ꝺūmō nō fiat malo aio. ſz ꝙ maioꝛi ſui ⁊ alteri⁹ pace. nō tñ teneť iniuriaꝛ. q̃rere recōciliatōes iniuriātis ipſo nō penitēte. niſi i cāu. ſ. q; crederet ꝙ babilť ꝙ ꝓpter ꝺ liberaret aīaz ei⁹a mortali odio. ⁊ nō eēt occaſio mali. puta qꝫ ex ꝺ iniuriās ſupbiret vel audaciam ſumeret ſiſta faciēdi vñ oſtenderet ex ꝺ aliꝭ iniuriatū offendiſſe ⁊ hmōi. Hec oia vnder. in expoſitiōe regule beati augu. Debet aūt fieri ſatiſfactio vel reſtō infamie vť fame q̃citius pōt ⁊ adeſt opꝑtunitas ſine aliꝭ periculis.

Nō deinuria

Ex iniurijs tria oriuntur.

Signa rancoris.

§. IIII. De quarta dānifica

Res ipſa ꝺz reſtitui

tione. ſ. rez exterioꝝ. Notandū ꝓmo ꝙ reſtituenda eſt res rapta vel furata vel alio mō vſurpatiuo habita in ꝓpria ſpecie imo indiuidua ſi ipa habeť. nec pōt dari alia ꝙ ea eiuſdē bonitatis. niſi forte pecunia otra volūtatē dn̄i ipi⁹ rei. iij. q. j. Reintegranda ſunt oia ſpoliaꝝ. ⁊ hoc verū niſi in caſu cū vſurpatio rei aliene eſſet occulta. ⁊ ex reſtitutiōe eius in ſua ſpē deregereť raptoꝝ. vel aliud incōueniens ſequereť. tūc em̃ ſufficeret dare ꝑcū eius. Scōo notāduz ꝙ ſi ipa res male ablata perijt mozte vt aīal. vel fibi auferet. mihi lomin⁹ reſtituere teneť ſm ray. ⁊ alios. Si aūt deterioꝛata ē in bonitate. vel diminuta in ꝑcio. ſupplendū ē ꝑcū. q: debuit reſtitui eiuſdē bonitaꝭ ſm ray. Nā ſi equꝰ vel bos ablatus. penes raptoꝝ ē eſt debilitaꝝ? ita ꝙ eſtime tur valere. v. flo: enos q̃ ꝑius valebat. r. reſtituet. r. non. v.

Utrū ꝑcium rei ꝺz reſtitui,

cum quis teneť ꝺz ⁊ reſtituere

Silr̄ ſi furatus eſt ſextariū frumēti valēteꝫ tūc. xl. ſolidos cū reſtituit valet. xx. duo ſextaria teneť reddere vel. xl. ſolidos. nec ſufficeret reſtituere ſextarium. ſm ray. ⁊ alb. immo ⁊ ſi illo: intermedio inter vſurpationē ⁊ reſtōnez plus valuit q̃ tpe vſurpatiōis illo pluri ꝑcio reſtituet ſm aliqs Teneť etiā raptoꝝ ꝙ reſtitutiōe dāni petere remiſſiōem de iniuria ſaltē ꝙ interpoſitā ꝑſonā vel ꝙ ſe exp̃ſſo noīe furis vel ſuppſſo ſm ꝙ q̃litas negocij req̃rit ſi eſt manifeſtū vel occultū. Tertio no. ꝙ ſi eſt res fructificās teneť reſtituere rem cū omnib⁹ fructibus inde perceptis. ⁊ qui percipi potuiſſent a diligēte poſſeſſoꝛe. puta agrum vſurpauit aliquis ex quo nō ꝑcepit de fructib⁹ niſi. xx. ſextaria frumenti. q: male fecit cultuaꝛe ꝺb⁹. xxx. ꝑcepiſſet diligēs cultuaꝛ. annuatim. talis reſtituere tenebiť nō ſolum. xx. ꝑcepta. ſed xxx. Silr̄ ſi equū furatus eſt. cū quo lucraꝛus eſt menſibus vnū flo: enū. ꝺbi ꝺn̄s lucraꝝ fuiſſet vnū cū ꝺimidio teneꝺbi tur reſtituere ad rōnē vni⁹ flo: enī cū ꝺimidio ꝙ menſez et

Cū fructibus ide ꝙ ceptis.

intelligiť ḥoc ꝺeductis exp̃ēſis factis in vtilitaē ⁊ ꝑſeruationē ipſius rei neceſſarijs tñ nō ſupfluis. ⁊ expenſis factis cā colligēdoꝝ fructuū. hmōi em̃ ꝺeducunť tā a male fidei ꝙ bone fidei poſſeſſoꝛe. ray. ⁊ tho. Dāna etiā q̃ paſſus ꝺn̄s eſt ex carentia rei ſue teneť ſatiſfacere. ex ꝺe iniur. ⁊ dā. da. c. ſi culpa. tho. ⁊ ray. Itē q̃ro nota qñ plures cōcurrunt ad furtū vel dānū faciendū. ita ꝙ vnus nō faceret ſine altero. q̃liber teneť in ſolidū. i. ad totū dānū reſtituendū ⁊ reſtaurandū qnouſcq; illi ſit ſatiſfactū integraliter. Illo aūt reſtaurato ad plenū ꝙ vnūillozе. teneť poſtea q̃liber alioꝝ ꝙ pte ſua ſatiſfacere ei. q̃ totuz reſtituit. ſm tho. ray. inno. hoſt. ⁊ alios. ex ḥoc ꝑ homi. c. ſicut dignū. puta cū duo vł plures vadūt ad furandū aliq̃d ita ꝙ vn⁹ nō ſret vel faceret ſine altero. ſiue cū multi ſtipēdiarij bellāt iniuſte. ita ꝙ vn⁹ nō faceret ſine alio ꝑcipue ꝑncipalib⁹ multi ꝑſilij ꝑſtant ad faciēdū extoꝛſiōes. vel expellēdo iniuſte aliquē ciuē ita ꝙ ſine aſſenſu eoꝝ nō poſſet fieri. teneneť oēs in ſolidū. De his tñ plene habes. ſ. ti. j.

Utrū cuꝫ plesꝫ ꝺcuꝫ rūt oēs teneneť ſolidum.

Quinto nota ꝙ cū duob⁹ vł pluribus exiſtēt⁹ ḥeredib⁹ vſurarij vel raptoꝝ ſi alter facť eſt nō ſoluēdo ali⁹ ſic. vn⁹ teneť in ſolidū. Si plures ſunt q̃liber teneť ꝙ pte ſua ad reſtituendū q̃ſurarie ⁊ vſurpatiue accepta ſunt ab illo. ſ. vſq; ad q̃titatez q̃ quenit ad eos hereditarie. Naz oēs res hereditarie obligate ſunt. eē de vſuris. c. cū tu. Hoſti. ber. goff. ⁊ io. an. ad vltra aūt ꝙ ꝑcepit de hereditate ꝑdicti vſurarij vel raptoꝝ is nō teneťur q̃uis nō eſſet ꝙ illa ſatiſfactū in totū creditoꝛib⁹ vſuraꝝ vel rapine. Sz q̃d ſi ḥeredū vſurarij alter facť eſſet nō ſoluēdo: numq̃ alter teneť in ſolidū. Rñdit ad ꝺ gl. ꝺe vſuris in. c. tua nos. ⁊ ꝺicit ꝙ ſic q̃tū ad ipm ſaltē ꝺe hereditate quenit. Nā ⁊ hereditaria res obligari vł eñeo. Eum iſta opinionem vł ꝓcoꝛ. io. an. ⁊ car. Sexto nō ꝙ recipiēs a religioſo ꝺ volūtatē ſupioꝛis ſui teneť illud reſtituere: niſi illud extrema neceſſitate recepiſſet. ar. xij. q. j. nō ꝺicatis. ⁊ re cipiens ab ipo plato religioſo ſine cā rōnabili: ſz ex parte tela vel turpitudine teneť ad reſtituendū monaſterio. ſſi religioſi vel abbatis ꝺotata notabil⁹ ꝺe bonis monaſterij teneť reſtituere ꝺotes. ⁊ vir eius ſi ḥoc ſcit. niſi forte ꝑ modū elemoſyne moꝺerate ꝺotaſſet.

Utrū ſit reſtituendū.

§. V. Sed queritur vtrum

oīe lucrū qꝺ q̃s fecē ex re rapta furata vel ꝑ fen⁹ acq̃ſita: teneať reſtituere vł paupib⁹ erogare. Ad qꝺ rñdeť ꝑ diſtinctionē. Aut em̃ talis res eſt ex ſe fructificās q̃ in ſui vſu nō ꝑſumiť nec diſtrahiť vt ager vinea: ꝺom⁹ iumēta ⁊ hmōi. Et ꝺe hmōi ꝺz reſtitui oīe lucrū inde ꝑceptuz ſm tho. et oēs alios. Aut talis res nō eſt fructificās ex ſe. ⁊ eius vſus eſt ꝑſumptio vt granū: vinū: oleū ⁊ hmōi. aut diſtractio vt pecunia numerata. Et circa hmōi res eſt triꝑlex mod⁹ ꝺicēdi. Nā qꝺā ꝺicūt ꝙ oē lucrū iā ꝑceptū ꝺz reſtitui vel paupib⁹ erogari. q: radice ifecta null⁹ ḥon⁹ fructꝰ ſeq̃ pōt vt ꝺ. j. q. j. c. ferť. Cū g̃ radix illi⁹ lucri ſit vſura vel rapina vł etiā q̃ fructꝰ. ſ. lucrū exinde ſit infectū ⁊ obnoxiū reſtōni vel erogatiōi. Alij vō ꝺicūt ꝙ etſi pecunia raptā vel fenebre teneať in ꝺubio reſtituere: ac etiā ꝺāna q̃ paſſus eſt is qui ſoluit vſurā ex carentia ipſius pecunie ſolute. puta q: oportuit eū accipe ad vſurā ꝙ ſuis neceſſitatib⁹ vel vende re res ſuas multo mīno: i ꝑcio q̃ valerent. lucrū tñ ꝑcepтū ex pecunia fenebri ꝑlicita negocia non teneť reſtituere vel erogare paupib⁹. ⁊ ꝺ tenēr. ꝺ. tho. ij. ij. q. lxxviij. rich. ⁊ pe. ꝺe pal. in. iiij. io. an. ⁊ io. cal. Et ad rōnē alioꝝ ꝺici pōt ꝙ radix iuſti lucri nō eſt rapina vel fen⁹. ſz induſtria vtenꝫ ea. Ex ſe em̃ illa pecūia nihil lucri attuliſſet. ⁊ ſic nō eſt ꝛa ꝺix infecta. q: induſtria ꝺe ſe eſt bona. Sed ſi illa pecunia male acq̃ſita vſus fuiſſet in fraudib⁹. ⁊ in aliꝭ illicitis aꝰ q̃ſitionib⁹. tūc radice infecta tenereť. Alij ꝺicūt. vt lau. de ridol. in ſup: ꝺicto tractatu ꝺe vſuris. q̃ lucrum ex tali pecunia acq̃ſitū tripharie ꝺiuiꝺeť. Et vnā q̃ꝺē ptem ḥabebit vſurarius ipſe videlicet tantū q̃ntum ꝺebetur expenſe. laꝺoꝛi. ⁊ induſtrie: quod boni viri ꝺirimetur arbitrio. parꝫ temq̃ aliam reſtituet creꝺitoꝛi ſuo. qui ſcilz ſibi ꝺeꝺit vſu

Impediꝺs eius alij quē iniuſte in ꝺñs ficiꝺ.

Utrū luꝰ crū ꝺz reſtituat.

Utrū luꝰ crū ꝺz tripharie ꝺiuiꝺi.

ras ḥabito reſpectu ad dānū qꝺ ille ſuſtinuit in bonis ex carentia illius pecunie: vt ꝺicūt ꝺo. ⁊ ſequaces. reſiꝺuū tanq̃ incertū ꝺabiť pauperib⁹. Nō ſic ꝑbat. penes vſurariū nō ꝺz remanere ne. ſ. ex ḥoc pareť via vſurīs: ⁊ inuiteꝫ tur ḥoies ad peccāꝺū: nec ꝺz creditoꝛi reſtitui q: tūc reciperet vſuras de ſorte ſua. g̃ paupib⁹ eſt erogāꝺū: q: rīa eſt q̃ quando eſt aliq̃d erogāꝺū ⁊ nō apparet cui. illud eſt pauperibus ꝺāꝺū. ar. xiiij. q. v. nō ſane. Ray. etiā ꝓſulit ꝙ poſt reſtōnē ſolū vſure recepte peꝛat vſurarius abſolutionem ab eo ꝺe aliꝭ ſi teneretur ad cautelaz. Aꝺagne equitati vi ꝺetur inniti iſta vltima opinio. tūc ſufficere viꝺeť abſolutio que ꝺ: a beaꝛo ꝺo. cū aliꝭ in ſua opinione.

§. VI. Item queritur vtrū

De fiꝺe iuſſoꝛ vſurarij reſtituendū.

manifeſto vſurario ꝑſtante cautionē ꝺe reſtituēꝺis vſuris ſi aꝺ preces eius aliquis ꝙ eo fiꝺeiubeat teneať ipſe fiꝺeiuſſoꝛ creditoꝛib⁹ vſuraꝝ: vel eꝑo vel paupib⁹ aꝺ reſtitūendū oium vſuraꝝ extoꝛtaꝝ certaꝝ ⁊ incertaꝝ. Aꝺ qꝺ rñꝺet laꝺ. vbi. ſ. ꝺicēs ꝙ Lapus ꝺe caſti. cū plurib⁹ aliꝭ ꝺetermiauit talem fiꝺeiuſſoꝛē nō teneri vltra vires heꝺitariꝰ ꝑncipaliꝭ: etiā ſi ꝑncipalē ſe cōſtituiſſet. Et aꝺꝺit ḥanc etiā cōnez ꝺiſputauit Pau. ꝺe eleaza. ⁊ ꝺeterminauit ꝙ non obligať fiꝺeiuſſoꝛ vltra facultates vſurarij ḥabito reſpectu aꝺ tps cautionis: q: ſi tpe cautionis ꝑncipalis erat ſoluēꝺo ꝺato ꝙ facultates poſtea ſint exḥauſte nō reſtōne vſuraꝝ ⁊ eris alieni: ſz a aliꝭ modos fiꝺeiuſſoꝛ remanebit aꝺ oia obligatus: licet enim exceptio inopie ꝑſit ꝑncipali non tamen fiꝺeiuſſoꝛi. Sed ſi tpe cautionis ꝑncipalis non erat ſoluendo: nō teneť vltra vires ꝑncipalis. Idem tñ Pau. ꝺiſtinguit inter fiꝺeiubentē ꝑcuēte ⁊ ex obligāte aꝺ reſtitutionē vſuraꝝ ex alia cā. In primo enim caſu non teneť ſi ꝺeiuſſoꝛ vltra vires q: nec etiā vltra vires reſtituere vel ceuere tenebať ꝑncipalis. In ſecūꝺo caſu ſecus: q: ꝑncipalis eſt obligatus in ſoliꝺū. licz enim ḥabeat exceptionem inopie vel ſiłez: que exceptio vtpote ꝑſonalis nō ꝺirigitur aꝺ fiꝺeiuſſoꝛem. Itē ꝑm Richar. in. iiij. ꝺi. xv. qui ꝺānificat aliquē iniuſte in ſua libertate: ſz iniuſte ꝓcurāꝺo ip ſū reꝺigi in ſeruitutē: teneť ſe facere ſeruū. ꝙ eo ſi nō pōt eū aliter reſtituere libertati: niſi forte talis eſſet conꝺitio per ſone que ḥoc ꝺānū intulit qꝺ notabiliter reꝺunꝺaret in ꝑ iuꝺiciū boni cōis: in quo caſu nō teneť ſe facere ſeruū ſz te netur aꝺ oē aliuꝺ intereſſe aꝺ arbitrium bonoꝝ. Quātū⁹ cūq; aūt aliq̃s ꝺānificaret aliquē in aliꝭ poſſeſſionibus nunq̃ teneretur ꝓ reſtitutione ſe facere ſeruū ei⁹ vł alteri⁹ q: vt ꝺ. r. ff. ꝺe re. iu. libertas inestimabilis res eſt. Qꝺ aūt ꝺ: Ezo. xxij. Si aūt nō ḥz ſur vnde reꝺdat venūꝺet. iudicialē ꝓceptū fuit vñ modo nō obligat. ḥec ille. Itē q̃ emit in ſeruū vel ancillaz qui ab initio cū fuit captus in bello iuſto erat chriſtianus vel ꝓpiana q̃uis ḥeretica liberuz ꝺi mittere ꝺebet: nec pōt petere ꝑcū ab ipſo ſeruo: ſed ab eo a quo emit ſi inuenit. alꝭ ſibi ꝑuter: ſicut ⁊ qui emit rē alie nā ignoꝛāter cōperta veritate ꝺe reſtituere ꝺño eius: vel ſi ignoꝛat ꝺñm pauperib⁹ erogare nō ſibi retinere. Si aūtez nō erat ꝓpianus ſed ſaracenus: turchus vel tartarus ⁊ ḥuiſmoꝺi. talē in ſeruū emptū vēꝺere pōt ⁊ poſtea baptizaꝝ tū piū eſt certo tpe cōuenienti ex ſeruitio ḥabito eū libere ꝺimittere. ſi tamē bene vtitur libertate nō tamē neceſſariū

Voluptuoſe conſumens teneꝰ aꝺ reſtōnem

Itē ſi q̃s ipeꝺit iniuſte aliquē aꝺ officio vel bñficio iaz obtento. puta ꝑcurans ſibi auferri ex aliq̃ ſiniſtra cā ⁊ falſa: teneť aꝺ ſatiſfaciēꝺū ꝺe toto: ſm ꝺo. ⁊ Richar. ſi. iij ꝺi. xv. Secus ſi iuſte ḥoc ꝑcurat: puta q: mereť p̃uari ex ꝺefectu ſuo. Sed ſi ipeꝺit a bñficio cōſequendo non teneť aꝺ tantum quātū eſt beneficiū: ſed aꝺ arbitrium boni viri: ſm ꝺo. ⁊ Richar. Quoꝺ intelligēꝺū viꝺeť qñ ḥoc facē ex odio. ⁊ malicia. Nam ſi faceret vt ſibi vł amico ſuo magis puiꝺeretur q̃ illi: puta teſtato: aliquis vult legare titio cē tum: ⁊ ego rogo ꝙ potius leget mihi vel cuiꝺaz ꝑſone mi ḥi magis ꝺilecte: ⁊ ille facit ſic. talis ſm ꝑe. ꝺe pau. in. iiij. nulli teneť: q: nulli aufert ius ſuum. Nam illi nullum ius

Voluptuoſe conſumens teneꝰ aꝺ reſtōnem

De bonis omiſſis.

§. VII. Itē queritur vtruz

clerici teneanť reſtituere illos fructus q̃s voluptuoſe conſumunt nō facietes ſeruitiū in eccl̄a. ſ. officiando. Rñ. ſm Archiꝺ. ꝺi. xliij. vtiq; teneniť. ⁊ hoc tripliť. Primo rōne ꝺaꝺi. Nā illa bona tali eccl̄e iō ꝺata ſunt vt offeranť p̃ces ⁊ ſacrificia ꝙ ipſis q̃ ꝺederunt ⁊ ex reſiꝺuo alanť pauperes Aꝺ qꝺ facit verbū Hiero. ꝺicentis. Tibi o ſacerꝺos ꝺe altario viuere: nō luxuriari ꝓmittiť. ꝺi. xliij. §. j. Et qui ḥoc nō facit infideli⁹ agit. Scꝺo rōne ſacrilegij: q: ꝺ fraudāt ꝛa eccl̄eſiā qua ſuis ꝑcib⁹ z officijs ſuuare ꝺebent ⁊ ei ꝓꝺeſſe. Un Alex. papa. Ipſi ſacerꝺotes ꝓ ꝓꝑo iterꝑlāt ⁊ petā ꝓꝑi cōeꝺunt: q: ꝑcib⁹ ſuis ea ꝺeleni. j. q. j. ſpi. Tertio rōne oꝺij: q: ꝓuocant iram ꝺei ꝺ ꝓꝑm. Eze. Cum ſis qui ꝺiſplicet aꝺ interecꝺenꝺū mittiť. irati animos. ꝑculꝺio aꝺ deterioꝛa. ꝓuocať. ꝺi. xlv. §. j. Quoꝺ vez eſt qñ ꝓpulus eſt cā malicie ſacerꝺotis. Sed quiꝺ ſi facit ſeruitium eccl̄e: ſeꝺ in mortali ꝑseuerat. Rñ. No viꝺeť teneri ꝺ fructibus. ⁊ rō eſt: q: mali miniſtri oꝛatiōes cōeꝺunt officia miſſe ꝑſunt viuis ⁊ ꝺefunctis ſm ꝺo. in. iiij. Sed q̃ꝺ ꝺe ḥoꝛis omiſſis: nunquiꝺ teneť reſtaurare totū. Rñ. ſm Archi. ex equitate ꝺeberet ſibi iniungi in pnīa. ſi poſſet ſz tñ nō eſt neceſſariū: ſz in ḥoc pnīa eſt arbitraria: ſicut i aliꝭ Et iꝺem ſentire viꝺetur ꝑe. ꝺe pal. in. iiij.

¶ Vbi ſit fienda reſtitutio. Lap̄m. III.

q Tantum ad tertiuz

principale. ſ. vbi fienda ſit reſtitutio. Circa ꝺ diſtinguendū: q: aut ꝑſona cui fiēda eſt reſtō ſcitur: aut inquirēdo ſciri pōt: aut oīno ignoꝛat. Si autez ſcił vel inq̃rendo inueniri pōt ipſe vel eius ḥeres ipo motuo in loco vbi facta eſt rapina: vſura vel dānum ſi vtrq; ibi eſt vel vbicunq; aꝺimicē cōueniunt creꝺitoꝛ ⁊ ꝺebitoꝛ Si aūt alter eſt abſens a loco vbi facta eſt: vſurpatio vel dānificatio: mitteť expēſis eius qui ſe abſentauit de loco. Si igiť is cui faciēꝺa eſt reſtō eſt abſens: puta q: mutauit ꝺomiciliū mittet ſibi ré ablataſ ſeu pecuniā ipſe q̃ abſtulit expēſis illius cui ḥz reſtituere. Si vo ſe abſentauit a ꝺicto loco is qui rem vſurpauit: ſuis ꝓpꝛijs expenſis tranſmittet rez vel pecuniā ſm Hoſti. ⁊ Io. an. Et ḥoc per talē modū q̃ nō ꝺeregať pctm̄ ſi pctm̄ eſt occultū. ar. ij. q. j. ſi pec cauerit. vł etiā pōt creꝺitoꝛi ſignificari. ꝑcipue qñ ē multū remotus a ꝺebitoꝛe occulte vel manifeſte ſm ꝙ expeꝺit. ⁊ ſm ꝙ creꝺitoꝛ: oꝺinat vel ꝺe mittenda illa re: vł refuꝺa vel aliqui ꝺāꝺa. fiq̃ agat ꝺebitoꝛ: ⁊ lib̄ erit. Si aūt ſuo ꝓꝑio motu ré illā ꝺeſtinaret ſeu pecuniā ꝺbitoꝛ: ⁊ in via pireť vł auferreť ſibi ꝑireť. ⁊ aꝺḥuc teneretť aꝺ ſatiſfactionez ſm Jo. in glo. Vel etiam ſi ſperať citoveturus aꝺ locū pōt rē ſibi ſuare. ⁊ ſm ꝺo. ⁊ Io. ⁊ Jo. an. i eꝺē ſacraz ꝺeponere vel alio tuto loco. Aut ſi res ē paruī valoꝛis: ⁊ creꝺitoꝛ miꝰ tū diſtans ⁊ abūꝺās pōt ſm Guil. ꝓ aīa ei⁹ pauperib⁹ erogari. Si ignoꝛatur nec q̃uirendo inueniri pōt cui reſtō ſi ceri ꝺz tunc erogaꝺa eſt res ablata vel pcium eius pauperibus ꝓ aīa illius in loco illo vbi facta eſt rapina: vſura vł ꝺānum: vel in loco in q̃ inḥabitat is cui fienda eſt reſtitutio ⁊ ḥoc ideo: q: melius eſt ꝙ vicini ſentiant cōmoꝺū in ꝺe q̃ extranei. Tū etiā q: veriſimile eſt ibi repiri ꝺānū paſſus vel ḥeredē eius. Ita notat Ho. Jo. an. ⁊ Jo. ꝺe lig. vł ſi at ſaltē ḥec erogatio aꝺ arbitriū ꝺyoceſani vbi factum eſt ꝺānū vel rapina ſm Ray. Si tñ nō cōmode fieri poſſet in ꝺicto loco cū aꝺ ḥoc nō ſit neceſſarius pōt tūc ⁊ ꝺz alibi fieri ſm Guil. Sed ⁊. ꝺ. Tho. in ḥmōi caſu nihil ꝺicit ꝺe loco ꝺeterminato: ſeꝺ ꝙ ꝓ aīa illi⁹ cui⁹ res erat: ꝺebz pauperibus erogari. Unde ⁊ magiſter Hugo peritus i vtro ꝙ ture ⁊ frater Clarus ꝺicebant ꝙ cum pauperes ſint ⁊ vnum membꝛum in coꝛꝑoꝛe eccleſie: nec ab hac vnita re ſe

questrenē ꝓpter locoū distantiam:sufficit si restitutio in certorum detur quibuscūq; pauperib⁹ etiā alterius ꝓuincie ꝙ vbi facta,est rapia vel dānū ⁊ maxime q̄ sunt magis pauperes xp̄i ⁊ vtiliores ecclesie dei ⁊ saluti animaꝝ. Et ex hoc apparet q̄ locus nō est,de necessitate restōnis: sed de cōgruētia. Idē tenet ſfrede.de senis. c.rrrij. operis sui. Usure tñ incerte extorte ꝙ usurarios manifestos qūo debeant restitui in quo loco ⁊ per quē dioceſanū hēs.ſ.ti.j.

§.I. Quāuis quod habeē

in ſto.§.nō pertineat ad vbi:ſed magis ad q̄d:tñ hic nota bñ.Queriē vtrū fideiusſor possit repetere a debitore usuras quas ꝓ eo soluit creditori penes quē ꝓ ipso debitore interuenit. Ad qđ respōdet dñs Lau.de ri.q̄ Jo.an. in questionib⁹ mercurialib⁹.sup regula dānuꝝ de reg. iur. lib.vj.hanc q̄nem explanat notabiliter:⁊ ei⁹ dictis elicit.vj.cōclusiones. Quarū prima est talis. Nō recipit fide iussor a debitore obligatione sciente ⁊ ꝺicēte usuras debitori suo solutas:nec etiā sorte:nec q̄d aliud inutiliē ipen sum.Plus enim est ꝺicere q̄ non cōsentire.eē ꝺe sym.c. sicut tuis. Secḋa cōclusio est nō repetit a debitore sciente ⁊ patiente sz nō.mādāre obligationē fideiussor usuras vel indebitū solutas vel solutū creditori ⁊ sibi iputet q̄ se obtulit.eē ꝺe reg.iur.bona fides.lib.vj. Repetit tamē sortem ⁊ indebitū q̄ soluit. Tertia cōclusio est nō repetit a debitore sciente ⁊ mādāte ipsū obligari ꝓ sorte tñ fideiusſor soluēs usuras:tū q: fines mādati excessit.tū q: ad illas obligatus nō erat. Quarta cōclusio est nō repetit a debitore fideiusſor: usuras sciēte ⁊ mādāte ipsū in oēm casuꝝ vel simplr obligari siue fideiubere.ptz q: in gñali mandato nō inclusit indebitū.de quo verisimiliter in specie non mandasset.de reg.iur.in generali.lib.vj. Quinta cōclusio est repetit a debitore sciente ⁊ mandante ipsū ꝓ usuris cū sub noīe sortis ꝓmittere.extra de ꝓsump. q: verisimile.

Sexta conclusio est repetit a debitore sciēte ⁊ mādāte noiatim ꝓ usuris fideiubere fideiusſor creditori solutas si iurauit illas soluere.⁊ ista est cōis opinio.extra de fideiusſor.c.ij. Et istam opinionē approbat Jo.an. hz tñ fideiusſor optionē soluēdi vel absolutionē petendi sicut habz debitor. Septima conclusio est repetit a debitore etiā nominatim mandante ꝓ usuris fideiuberi ipse fideiusſor usuras creditori solutas etiam si non iurauit creditori illas soluere ⁊ ista est cōis opinio.extra de fideiusſor.c.ij. Et istam opinionē approbat Jo.an. hz tñ fideiusſor optionē soluēdi vel absolutionē petendi sicut habz debitor. Octaua cōclusio est nō repetit a debitore scīēte ⁊ mādāte noiatim ꝓ usuris fideiuberi ipse fideiusſor creditori spōte solutas si nō iurauit creditori illas soluere.nec debitor iurauit fideiusſori indēnitatē.nec expediebat creditori ꝓpter pignora data vel aliā cām ipsas usuras soluī.⁊ hoc ꝺ iure fori. Sz opinio theologorū que sim Jo.an.multum fauet equitati est.q̄ vigeatur debitor ad soluendū in foro conscientie.eē de re.iur.sciēti.lib.vj. Nona cōclusio est nō repetit a debitore sciente ⁊ mādāte,noiatim ꝓ usuris fideiuberi ipe fideiusſor: usuras ipi creditori coacte solutas si nō iurauerit creditori illas soluere:nec iurauit fideiusſori idēnitatē nec expediebat creditori ꝓpter pignora data vel aliā cām usuras soluī si fuit ipse fideiusſor in culpa. vt q: nō excepit.secus si nō fuit in culpa. Decima cōclusio est. q̄ in oi casu quo pōt a debitore fideiusſor usuras repetere ꝺz intelligi si nō interuenit fraus ꝑsone ad ꝑsonaꝝ cōstituentis ob hoc fideiusſorē.de ꝓuileg.c.quāto. Undecima conclusio ē q̄ in omni casu quo fideiusſor a debitore usuras repetere potest poterit illas repetere a creditore cui soluit,ff. manda.l.si fideiusſor.§.in omnibus.

¶ Per quos debet fieri restitutio. Capꝫin. IIII

q

Uantuz ad quartū

Dispēsatio incertorum.

scz p q̄s ꝺz fieri restitutio.ꝓmo dicēdū ꝺe incertis:postea ꝺe certis. Queriē vtrū dispensatio incertoꝝ ꝺebeat fieri p eū q̄ hz restituere vel aliū cui cō miserit aut solū p ꝺioceſanū. Resio circa ß suntvarie opi. ⁊ Ioſe.Hoſti.sup.c.cū tu.eē ꝺe vsu.⁊ in.c.cū sit.eē ꝺe iudeis.⁊ in ſumma sua.de pe.§.fi.iuxta fi.⁊ q̄ vn⁹ ꝺe casib⁹ ptinētibus ad eꝑm est restitutio male ablatoꝝ incertoꝝ. Quod etiā tz Jo.an.ꝺe pe.⁊ re.c.si eps.li.vj.in gl.⁊ ꝺe re.iur.pec catū.lib.vj. Ad qđ videē facere qđ hꝫ.xii.q.j. ꝓcipimus. Ad ducit etiā aliquos q̄ tenēt hanc rōnē. Cū hmōi bona incerta sint ꝓ aliabus eoū quoꝝ fuerūt fideiꝫ dispēsanda:ac ꝓ ꝑs eoꝝ in sint ad diuinū cultū ⁊ subuētionē pauperū ordinata.solus aūt ecclasticus ꝓlatus sit rector ⁊ moderator diuini cultus ⁊ pr̄ pauperū:⁊ dispēsator: rex diuino cultui ordinatus:vt ꝑz.lxxxvij.ꝺi.c.ꝺne. ⁊ in multis aliis ca. Jō sm iudiciū ei⁹ incerta ꝺebita ꝑ eū dispensanda sunt. Arch. aūt in quadā.q.ꝺispūtata ꝑ eū in rosario.xiiij.q.v. nō sane. tenet Zuin. Et ꝺicit sniam Hosti.ſ.circa hoc supradictaꝝ eē verā in casu vbi nullus ꝺeputatus est a testatore qui ß exequatur.vt.xii.q.ij.ꝺe laicis.vbi ꝺo certa ꝑsona ꝺeputata ē a testatore illa ꝑsona ꝺz exeq̄vt in ꝓdicto.c.ꝺe laicis.⁊ eē ꝺ testa.c.tua nobis.imo credo q̄ ipse raptor incerta que ꝺebēt pauperib⁹ erogari pōt ipsa pauperib⁹ erogare absq; lnia ⁊ auctē epi vel alteri⁹ iudicis ecclesiasticivt satis colligit eē ꝺe vsur.c.cuz tu. Et hoc etiā innuit clare glos. extra ꝺe ho.c.ſicē dignū.§.eos. Nec ob.illa decre.eē ꝺe indeis .cum sit,ꝑ quā ꝑbat Hoſti.sui opi.nā illa ꝺecre.loquitur ꝺe iudeo nō ꝺe xp̄iano cui⁹ actus vel dispēsatio merito habetur suspecta ab eccla quoad xp̄ianos. Ideo iuste⁊ bene ꝺicit ibi ſm ꝓuidentiam dioceſani:que suspitio cessat i xp̄iano ⁊ sic nō ꝺubito q̄ eps nō hꝫ se intromittere de talib⁹. Hec archi. Jo.ꝺe lig.idē sentit ⁊ adducit hanc rationē. Qui in ꝺebitū extorsit obligar⁹ est ex maleficio vel quasi illis qui bus extorsit si extāt als pauperib⁹. Et regula hz q̄ ꝺebitor pōt ꝑ solutionē se liberare.instī.qui.mo.tol.obli. ꝑ totum Tu qui ꝺicis cōtrariū ꝺa mihi casum expressum contra regulas. Nec est verū q̄ sit in ꝺicto.c.cū sit.q: nō loquitur in xp̄iano sed in iudeo:vt ꝺixit Archiꝺ. Hāc opinionē sequūtur Paulus ⁊ Ge.i clemē.j.ꝺe priuil. hoc etiam consulerunt Jo.cal.⁊ Rucuper⁹. Sz ⁊ ꝺns Hugo. vtriusq; iuris peritus:⁊ frater clarus:vt habeē in quadā ſumula.concorꝺauerunt in hoc q̄ nullum ius expressum hoc ꝺicit:nec in ꝺecretis nec alubi nisi q̄ eps est ꝑcurator pauper. Illō vero adaptaē q̄ pōt ꝑcurare ꝺe suo ꝓprio si hz vel ꝺe bonis ecclesieid est fructib⁹:vel alijs modis. Sed q: sacerdotes simplices sunt imperiti ꝑ maiori pte. epi vo reputanē suf ficientes:hinc inoleuit q̄ hmōi restōnes remittanē ad epi scopos. Uñ si ꝑfessor: pitus sit ⁊ sciat in ß sufficienter cōsulere:nō est necesse remittere ad eꝑos.hec ibi. Huic etiā sniē est Jo.mo.hoc etiā innuit Inno.eē ꝺe imu.eccle.c.q: pleriq; ar.xxiiij.q.iij.c.si q̄s romipetas. Ad rōnē aūt superius iꝺuctā ꝓ alia opinione posset responꝺeri q̄ q̄uis epi ⁊ ꝑlati sint ꝺispensatores rez ꝺatarum eccl̄sijs nō tamen sequitur q̄ sint ꝺispensatores oiuz q̄ sm ꝺeū sunt in ꝺiuinū cultū ⁊ in pauperes erogāda:sed solū in ꝺiuinū cultū iam ordinata vt reꝺꝺitus eccl̄sia:ꝛ hmōi. Nam si essent ꝺispēsatores erogandoꝝ oium sm hoc essent ꝺispēsatores oiuz supfluoꝝ que ꝺiuites ex ꝺiuino ꝑcepto ꝺeberēt paupibus erogare qđ a nullo cōcediē. Sz ⁊.ꝺ.Tho.ij.ij.q.lxij.ꝺicē q̄ si ille cui sieri ꝺz restitutio oino ignor⁹ est ꝺz restitui ei sic pōt.ſ.ꝺando in elemosynas ꝓ salute ei⁹ siue sit mortuus siue viuus :premissa tñ ꝺiligenti inquisitione ei⁹. Et ꝺe eaꝺem cōtrariē epi nihil ꝺicit.Sco.i.iiij.ꝺi.xv.ꝺicit.si queras per cuius manus ꝺebeāt talia.ſ.incerta ꝺispensari. Respon.q̄ nō iuenio q̄s necessario sit ꝺeterminatus mediator in ista pauperib⁹ ꝺispensanda.videē aūt milꝺi q̄ ꝑ seipsū:cōsilio tñ boni viri pōt pauperib⁹ erogare hec: q: tali mediatori ad ꝺispensandum tribui posset ꝺe cuius fidelitate ꝑsumeret.⁊ tñ sibi appropriare vel in alios suos cōuerteret q̄ ꝺe ꝺebeē. Uñ vbi lex ꝺiuina vel eccl̄astica nō ligat.sequenda est rō naturalis. Illa aūt ꝺictat q̄ qui teneē restituere ma gis hoc faciat p se q̄ p alios.nō excluꝺēdo tñ per hoc cōsilū boni viri:sed includēdo.hec Scotus. Quiꝺā alij faciūt circa ß ꝺistinctionē vt videtz quātū eoz in quib⁹ cōpetit repetitio.vt furto rapina.usura.fraude.⁊ hmōi ꝺispēsatio iꝛ certoꝝ prineat ad eꝑm:hz alioū vbi nō ꝺpetit repetitio.et si erogatio fienda pt ꝑuenirib⁹ vt in ludo iniuste acceptis a iudice ꝓ iudicando.vel a teste ꝓ testimonio meretricio⁊ hmōi q̄liber p se pōt ꝺispēsare.vl ꝺe cōsilio ꝛfessoris. Ego credo sniaꝝ q̄ opinionē archi.⁊ sequētiū oīnoverā ⁊ simplr excepto vno casu.videlz in certis publicoꝝ usurarioꝝ que casu nō ꝺubito oēs alios excepisse itēdere.q: ibi expresse⁊ clare ius ꝓuidit.vt.ſ.ꝺispensatione ꝺispensani talia incerta determinent⁊ ꝺispēsent.vt eē ꝺe vsur.q̄q̄.li.vj. vbi tra ꝺicē forma ꝺe hmōi.ꝺe qua hēs.ſ.ti.j.c.ir. Jn hoc q̄ casu tā tū pōt intelligi qđ ꝺz ꝑtia opinionē.ſ.in vsuris publicis incertis. Et si q̄rit vtrū eps possit per sua sinodalia ß statuere.vt.ſ.sibi retineat ꝺispēsationē incertoꝝ⁊ alij nō possit se intromittere. Ꝺicit in ꝛoc casu Jo.ꝺe lig.sup.c.cū sit.ꝺe vsuris.q̄ q̄uid ꝺicat Jo.an.ꝺubiū est an possit.eē Jo.cal.in quoꝺā consilio suo ꝺicit exp̄esse q̄ non pōt.Ido go ⁊ frater clarus ꝺicunt q̄ nō pōt eps ꝺe iure excōicare sacerꝺotes qui se intromittunt ꝺe ꝺispensatiōe incertoꝝ.

Certoꝝ restitutio

§.I. Quantū ad secunduz

scz per quos ꝺz fieri restitutio certoꝝ. Ad qđ respōꝺeē q̄ per eū qui abstulit seu receꝑit vsuras⁊ male ablata.potest etiā ⁊ ꝑ aliā ꝑsonā quācūq; facere. Jn hoc enīz vera est regula iuris. Qui ꝑ aliū facit ꝑinde est ac si ꝑ se facere viꝺeaē.ꝺe regulis iuris.in.vj.si tñ vicium vsure vel furti vel alterius ꝺāni est occultū:⁊ restitutio occulto mō ꝑ se vel ꝑ aliū fienda est vt nō ꝺetegaē ꝑsona.ar.ij.q.j.c.si peccauerit Caueat etiam ꝺiligenter q̄ cū ꝑ aliū facit:ita faciat caute q̄ is recipiat cui ꝺz ⁊ nō ille sibi retineat.q: nō esset ꝓpter hoc liberatus nec cōfidat ꝺe ꝑdicatoꝝib⁹ ⁊ confessoꝝibus ⁊ ꝙtuarijs q̄ querūt pecunias nō aiaꝝ saluteē. Et si is q̄ ra pina vel vsurā vel fraudē fecit non restituit cū heres teneatur ad oia onera ꝺefuncti inquātū sufficiat hereꝺitas tenetur ⁊ ipse facere ꝺicta restitutionē.eē ꝺe vsuris.c.michael. Et eaꝺē rōne heres heredis⁊ sic i infinitū cū scīā ab eis hereditas obligata ad restitutionem ꝓpter vsuras ⁊ rapias ⁊ ꝺamna a ꝓꝺecessoribus facta. Et vbi nō sufficiens ꝓmittit aliq̄ ꝺispositio eis:vt ꝺi.xcvj.bene. pōt tamē hoc facere ꝑlati spirituales terraꝝ ad inuicē ꝺe cōsensu ⁊ cōuenientia clericorum ⁊ religiosoꝝ q̄ ꝺāna receꝑerunt in guerra. Hanc aūt relaxationē quoad laicos vel clericos itelligas ꝺe ꝺānis ꝺatis ꝺe reb⁹ cōsumptis. Nā res extātes vt equos :pānos ⁊ hmōi qui hꝫ ⁊ sciunt sua nō esse:vtputa quia belluꝝ in iustum fuit ex parte suoꝝ:vel si iustum ab his acceꝑit a quib⁹ non poterāt:ipsa tenere nō pōt. Uñ si ꝺnos ꝓprios inuenire possunt:eis reꝺꝺere tenenē.als si non inueniunt pauperibus erogare. Idem videtur ꝺicendū si ꝺe iusticia belli ꝺubitatur. Nam vbi clare bellū iustū est res acceptę efficiuntur capientium.ꝺi.j.ius militare.que tñ ꝺebēt iteꝛ eos ꝓportionaliter ꝺistribui ꝙ ꝺuces belli:vt.xxiij.q.v.ꝺicat.nisi per publicū edictū ꝺatū sit vniuq̄ q̄ capit.pauꝑ aūt ⁊ innocētū nō viꝺeē tutū bona auferre cū sine culpa nisi subdit cā nō sit aliq̄s puniendus.ꝺe reg. iur. lib.vj. pena tamē tpali frequenter punitur vn⁹ ꝓ altero ꝺiuersis ꝺe causis:vt.j.q.iiij.per totum.

Ad sacerꝺoteꝫ perti net icerto rū restō.

Honesta ꝑsona tracter ꝺstāt faciendo.

§.II. De dānis datis ac m

De dānis inter ciuitates.

uicem inter ciuitates tpe guerre qūo ⁊ per quos possit fieri remissio quādo faciūt pacem cū certis pactis ⁊ capitulis. Nota q̄ in quadā summula ꝺicit sic.q̄ q̄uis sint multi pupilli ⁊ ꝺabentes ꝙ nō assentiunt:⁊ forte etiā aliqui ꝺicunt ex ꝙuctis:q: receꝑerunt dāna iniuste nec eis est satisfactum:nihilominꝰ tantū est bonū pacis q̄ qui habent rempublicam gerere possunt cū cōsensu maioris ptis subiectoꝝ sibi pactis pacis subdere licite ⁊ relaxare inuicem damna data. Et si fiat relaxatio ꝺicta tenet ⁊ valet. Nam ⁊ hoc modo pñt ꝓ bono reipublicē sibi tallias ꝓmittere ⁊ hmōi.q̄s gabellas vocant. De bonis vero clericoꝝ ⁊ religiosoꝝ nō pñt relaxationē facere laici:q: nō sunt eoꝝ fori:nec ꝺubꝺit:nec de bonis ecclesasticis ꝓmittēē aliq̄ ꝺispositio eis:vt ꝺi.xcvj.bene. pōt tamē hoc facere ꝑlati spirituales terraꝝ ad inuicē ꝺe cōsensu ⁊ cōuenientia clericorum ⁊ religiosoꝝ q̄ ꝺāna receꝑerunt in guerra. Hanc aūt relaxationē quoad laicos vel clericos itelligas ꝺe ꝺānis datis ꝺe reb⁹ cōsumptis. Nā res extātes vt equos :pānos ⁊ hmōi qui hꝫ ⁊ sciunt sua nō esse:vtputa quia belluꝝ in iustum fuit ex parte suoꝝ:vel si iustum ab his acceꝑit a quib⁹ non poterāt:ipsa tenere nō pñt. Uñ si ꝺnos ꝓprios inuenire possunt:eis reꝺꝺere tenenē.als si non inueniunt pauperibus erogare. Idem videtur ꝺicendū si ꝺe iusticia belli ꝺubitatur. Nam vbi clare bellū iustū est res acceptę efficiuntur capientium.ꝺi.j.ius militare.que tñ ꝺebēt iteꝛ eos ꝓportionaliter ꝺistribui ꝙ ꝺuces belli:vt.xxiij.q.v.ꝺicat.nisi per publicū edictū ꝺatū sit vniuq̄ q̄ capit.pauꝑ aūt ⁊ innocētū nō viꝺeē tutū bona auferre cū sine culpa nisi subdit cā nō sit aliq̄s puniendus.ꝺe reg. iur. lib.vj. pena tamē tpali frequenter punitur vn⁹ ꝓ altero ꝺiuersis ꝺe causis:vt.j.q.iiij.per totum.

§.III. De tutoꝛib⁹ et cura

De ect⁹ ꝛtis rebus ab aliꝫs.

Jte nota q̄ ꝺicit Hoſti.i sum.ti.ꝺe vsuris.q̄ si aliq̄ ꝺo nesta ꝑsona puta sacerꝺos vel eps tractet iter ꝺebitoꝛez ⁊ creꝺitoꝛē ꝺ satiffaciēꝺo.⁊ ꝺicat creꝺitoꝛi tal⁹ mediator: tñ faciā tibi reꝺꝺi si ex coꝛꝺe reſiꝺuū ꝺimittas.non ꝺecipias me q̄ mediator: sum.nec ꝺebitoꝛi cui⁹ aie saluteē q̄ro. ⁊ cre ꝺitoꝛ: rñꝺet se ex toto coꝛꝺe liberare ipſū ꝺebitoꝛē. q̄re nō ꝺicam ipſum liberatum nō viꝺeo:nec curo q̄literc̄q; fit satiſfactū ꝺūmodo fiꝛei satiſfactū. Si q̄ moueanē in ꝺiuum hoc faciunt in oꝺiū vſurarioꝝ. Si q̄s enim ex alia cā alij iniuriē equiꝺē hoc admittit q̄liꝺz theologus q̄ cōcꝺia inter partes possit tractari:⁊ ꝑs eiꝰq̄ ꝺeberēt ex pacto remitti als titulus ꝺe träſactionib⁹ inutilis esset. Et q̄re nō iꝺē ꝺe vſura. Ꝺicendū ergo ⁊ tenendū q̄ p̄cibus possit vel iuſſu iuꝺicis vel pactione partiū remiſſio fieri: ⁊ ſic ꝺicā vſurariū absoluti.ꝺec Hoſti. Que q̄ꝺē itelligo vā eē in foꝛo cōtētioſo:nō in foꝛo cōſcie.vel eē in foꝛo cōſcie quā tū ad ea q̄ ꝺubia eſſent vtrū ꝺeberent ꝺari an nō:q: rōnes ſunt ad vtraq; parteē:vel cū ꝺubiū eſt q̄tū ꝺebeat ſatiſfieri ꝓ aliquo ꝺamno ꝺato. Et ad hoc faciūt rōnes quas iꝺucit ipſe Hoſti. Sed vbi certū ⁊ clarū eſt ꝺebitū ⁊ ratione vſuraꝝ vel alterius vſurpationis niſi creꝺitoꝛ liberaliter remittat illuꝺ qđ remittit:etiā ſi ꝺe mille ꝺecē tantā inceꝛta ꝺeterminent⁊ ꝺiſpēſent.vt eē ꝺe vſur.q̄q̄.li.vj. vbi tra ꝺicē forma ꝺe hmōi.ꝺe qua hēs.ſ.ti.j.c.ir. Jn hoc q̄ casu tā tū pōt intelligi qđ ꝺz ꝑtia opinionē.ſ.in vſuris publicis incertis. Et ſi q̄rit vtrū eps poſſit per ſua ſinoꝺalia ß ſtatuere.vt.ſ.ſibi retineat ꝺiſpēſationē incertoꝝ⁊ alij nō poſſit ſe intromittere. Ꝺicit in ꝛoc caſu Jo.ꝺe lig.ſup.c.cū ſit.ꝺe vſuris.q̄ q̄cquiꝺ ꝺicat Jo.an.ꝺubiū eſt an poſſit.eē Jo.cal.in quoꝺā conſilio ſuo ꝺicit exp̄eſſe q̄ non pōt.Ido go ⁊ frater clarus ꝺicunt q̄ nō pōt eps ꝺe iure excōicare ſacerꝺotes qui ſe intromittunt ꝺe ꝺiſpenſatiōe incertoꝝ.

Certoꝝ reſtitutio

§.I. Quantū ad ſecunduz

ſcz per quos ꝺz fieri reſtitutio certoꝝ. Ad qđ reſpōnꝺeē q̄ per eū qui abſtulit ſeu receꝑit vſuras⁊ male ablata.poteſt etiā ⁊ ꝑ aliā ꝑſonā quācūq; facere. Jn hoc enīz vera eſt regula iuris. Qui ꝑ aliū facit ꝑinde eſt ac ſi ꝑ ſe facere viꝺeaē.ꝺe regulis iuris.in.vj.ſi tñ vicium vſure vel furti vel alterius ꝺāni eſt occultū:⁊ reſtitutio occulto mō ꝑ ſe vel ꝑ aliū fienda eſt vt nō ꝺetegaē ꝑſona.ar.ij.q.j.c.ſi peccauerit Caueat etiam ꝺiligenter q̄ cū ꝑ aliū facit:ita faciat caute q̄ is recipiat cui ꝺz ⁊ nō ille ſibi retineat.q: nō eſſet ꝓpter hoc liberatus nec cōfiꝺat ꝺe ꝑꝺicatoꝝib⁹ ⁊ confeſſoꝝibus ⁊ ꝙtuarijs q̄ querūt pecunias nō aiaꝝ ſaluteē. Et ſi is q̄ rapina vel vſurā vel fraudē fecit non reſtituit cū heres teneatur ad oia onera ꝺefuncti inquātū ſufficiat hereꝺitas tenetur ⁊ ipſe facere ꝺicta reſtitutionē.eē ꝺe vſuris.c.michael. Et eaꝺē rōne heres heredis⁊ ſic i infinitū cū ſcīā ab eis hereditas obligata ad reſtitutionem ꝓpter vſuras ⁊ rapias ⁊ ꝺamna a ꝓꝺecessoribus facta. Et vbi nō ſufficiens ꝓmittit aliq̄ ꝺiſpoſitio eis:vt ꝺi.xcvj.bene. pōt tamē hoc facere ꝑlati ſpirituales terraꝝ ad inuicē ꝺe cōſenſu ⁊ cōueniētia clericorum ⁊ religioſoꝝ q̄ ꝺāna receꝑerunt in guerra. Hanc aūt relaxationē quoad laicos vel clericos itelligas ꝺe ꝺānis ꝺatis ꝺe reb⁹ cōſumptis. Nā res extātes vt equos :pānos ⁊ hmōi qui hꝫ ⁊ ſciunt ſua nō eſſe:vtputa quia belluꝝ in iuſtum fuit ex parte ſuoꝝ:vel ſi iuſtum ab his acceꝑit a quib⁹ non poterāt:ipſa tenere nō pñt. Uñ ſi ꝺnos ꝓprios inuenire poſſunt:eis reꝺꝺere tenenē.als ſi non inueniunt pauperibus erogare. Idem videtur ꝺicendū ſi ꝺe iuſticia belli ꝺubitatur. Nam vbi clare bellū iuſtū eſt res acceptę efficiuntur capientium.ꝺi.j.ius militare.que tñ ꝺebēt iteꝛ eos ꝓportionaliter ꝺiſtribui ꝙ ꝺuces belli:vt.xxiij.q.v.ꝺicat.niſi per publicū edictū ꝺatū ſit vniuq̄ q̄ capit.pauꝑ aūt ⁊ innocētū nō viꝺeē tutū bona auferre cū ſine culpa niſi ſubdit cā nō ſit aliq̄s puniendus.ꝺe reg. iur. lib.vj. pena tamē tpali frequenter punitur vn⁹ ꝓ altero ꝺiuerſis ꝺe cauſis:vt.j.q.iiij.per totum.

§.III. De tutoꝛib⁹ et cura

De ect⁹ ꝛtis rebus ab aliꝫs.

toꝛibus negocioū aliorū geſtoꝛibus filiiſſamil⁹.⁊ hmōi.q̄ exꝛtoꝛſerunt vel fecerūt rapinas:fraudes ⁊ ꝺāna noīe alieno:ſcz ꝓ pupillis:ꝓꝛonisve ꝑſb⁹ ſuis :nil tamē eoū que nūt ad eos:ſed ad pupillos:ꝺnos ꝑſonos:vel patres eoꝝ

querit vtrum per eos debeat ꝛ possit fieri restitutio ipis pupillis, dñis vel patribus, vel nescientibus inuitis de bonis eoꝝ ad ꝙs puenerunt taliter extorta. Rñ. Quidā dicūt indistincte ꝙ sic. in foro cōscie dūmodo nō imineat periculū vite: cōscie vel fame si deprehenderent aut scādalū sequat. puta ꝙ aliqs credit eē furatus illa ꝙ innocēs est ꝛ hmōi. Tales vt dicunt illi nō cōmittunt furtū oculte illa accipiētes, cū pecunia fenebris vl ꝙ rapinas vel fraudes habita non sit eoꝝ. Et rō ē, ꝙ cū efficacē cām ꝓdicto rū. ſ. tutoꝝ curatoꝝ ꝛ hmōi. ꝛ ꝙ iternedū illoꝝ tale iniustū lucrū deuenerit ad manus pupilloꝝ ꝓ honoꝝ vel patꝝ ꝛ ad restōnē sint obligati isti mediatores: iustū eē videt vt que cā illoꝝ iniuste ablata fuit nūc iuste inam hēant ea fatisfacere ne ipsi de ꝓprio satisfacere teneant. ar. ad hoc eē de regu. iur. oīs res. vbi dicit ch. ⁹. Oīs res ꝙ quascunq; cās nascīt per easdē dissoluit. Propterea ad hoc agendus predicti tenent ꝛ in hoc geruntur vtilē. cura sui ꝛ eoꝝ qui in iuste detinēt aliena. Alij aūt pfecrius ꝛ eq̄ rīdēt ꝙ distinctio nē videl: ꝙ aut tales adhuc hīt in manib⁹ administrationem rerū illoꝝ aut nō. In primo casu pīt ꝛ dēt restituere de bonis illoꝝ ad quos puenit lucrū qđ hīt ī manib⁹ si nolunt remanere ipsi obligati ad satisfaciendū de suo. ꝛ hoc siue occulte siue mānifeste. ꝛ cū sufficīti cautela ꝙ nō possint postea ab eis repeti. Et ad ꝑ videt facere rō ꝑme opinionis cū regula illa. ois. Si aūt nō hīt amplius administrationē tūc subdistīguēdū. qꝛ aut prędicti tutores. curatores ꝛ hmōi. nō pīt illa restituere de suo. puta ꝙ pauperes: aut pīt. Et si nō pīt sufficit ꝙ denūcīet ꝑncipalib⁹ ſ. ꝓ quibus fecerunt vsuras ꝛ hmōi. si ignorāt quō ꝓ eis fecerunt talia illicita lucra q̄ ad eos deuenerunt. vñ ꝛ obligati sūt ad restōnē. Et si nō satisfaciāt ipsi ꝑncipales. habeāt ꝓpositū satisfaciēdi de suo cū poterūt. Ad accipiēdū aūt occulte a ꝑdictis ad hoc non tenent nec debēt. ꝛ rō est ꝙ ad se excusati sūt a restōne rōe ipotētie. vt. xiiij. q. vj. si res. Quoad illos ꝓ quib⁹ fecerunt vsuras vel fraudes auferēdo ab eis occulte. per hoc nō ꝓuidet saluti eoꝝ cū remaneant obligati in cōscia ex quo sciunt talia fore facta nec velint satisfacere. ꝛ sic nō dissoluit pctm̄ vel obligatio quoad estimationē eoꝝ. Sed nec pōt quis a priuata ps̄ona cogi ad restitutionē male ablatoꝝ nisi per iudicē eccl̄a sticū vel ciuilē. nec videt bñ posse excusari a furto cū ꝺcteto rem aliena inuito dño cū in vsura trāsferat dñium. per ꝺ etiā se exponit pluribus periculis. Si aūt tales mediatores de quib⁹ dctm̄ ē pīt restituere cū illi ad quos ext⁹ta puenerūt nolūt restituere ꝙ ꝑncipaliter obligat⁹ pīt pe tere humiliter nō ꝙ coactionē vel fraudē a creditoꝝ vsuraꝝ ꝛ fraudū remissionē. cū penes eos nō remāserit pecunia fenebris. ꝛ illi ꝙ ea habuerūt remaneant ꝑncipal⁹ obligati ꝙ remissione obtēta libere ꝛ ſpōte amplius nō teneb̄unt. ſz tm̄ ꝑncipales nisi ꝛ eis fieret remissio. Quod si remissionē facere nō vellēt tenent de suo satisfacere, ꝛ tunc vsq; ad ꝙtitatē solutā ꝓ illis poterūt occulte recipe de bōis coꝝ. si aḷs ꝓia iudicij retrahere nō pīt. ita tñ ꝙ nō se quat scādalū vel periculū. ꝙ semꝑ vitāda sūt. Ubi aūt mediator: talis fic satisfecit ds̄ p aliquē modū cautū declarare illi ꝙ sciebat se obligatū ad illa nō amplⁱ teneri. vt puta si dicat se nō curare ab eo illa recipe q̄si ac si donasset. vel declarare suis heredib⁹ ꝙ nō recipiāt a tali persona aliq̄d vt debitū ꝓ tali cā ꝛ hmōi. Bona cñ fides nō patitur vt se mel exactum iterum exigatur. de reg. iur. lib. vj.

¶ Cui fienda sit restitutio. Lapītm. V

9 Quantū ad quintum

Illicite acquisitū pōt esse.

ſz cui fienda sit restō seu datio rei ablate vel aḷs illicite acq̄site. ꝓ o fundamēto notāda ē distinctio quā ponit. b. tho. ī. ij. q. xxxij. dicēs. Tripl⁹ pōt eē aliq̄d illicite acq̄sitū. Uno mō ꝙ qđ acquirit illicite debet ei a quo est acquisitū. Et siue nō trāsferatur dñiū illi⁹ rei in accipiētē, vt in furto, rapīna, siue trāsferat. vt i vsura tñ ꝓpetit repetitio. Sc̄o modo est aliquid illicite acquisitū: ita ꝙ ille qui acquisiuit nō pōt illud retinere: nec tñ debetur ei a ꝙ acq̄siuit ꝙ ille ꝺ iusticiaꝝ accepit: vt in symonia ꝛ in sil⁹ in quib⁹ ipsa datio ꝛ acceptio est ꝺ lege dei. Tertio mō ꝺ: illicite acq̄situs: nō ꝙ ipsa acquisitio sit illicita: ſz illꝺ ex ꝙ acq̄rit est illicitū ex ꝙ trāsferr dñium: nec cōperit repetitio: vt in meretricio: ꝛ hmōi. Nā meretrix turpiter agit ꝛ ꝺ lege dei fornicādo: ſz ipsa acceptio vel datio pecunie ꝓ hmōi illicito nō est illicita: nec ꝺ lege dei. ꝛ ꝺ ꝓprie ꝺ: turpe lucrū. De illicit⁹ ꝙ isto tertio mō ꝑm Tho. ꝛ Ray. pōt dari elemosyna ꝛ pōt etiā retineri: nisi superfluū per fraudē ꝛ dolū mulier ext⁹ta fisset: q: illꝺ eēt restituēdū: ꝛ ad hoc ꝑtinēt lucra facta ex histrionatu illicito ex duello ex tota meāmeto: ex sertis factis de flor⁹ ꝛ alijs hmōi: quoꝝ vsus cōiter est ad lasciuia: ex decijs factꝝ ex arte mathematica seu diuinatoria ex lucro negociatiōis: aduocatiōis vel medicine in casu nō ꝓcesso ꝙd clericos. Jn his dix̄erunt aliq̄ nō posse fieri elemosynā: q: ꝺ. ꝓ uer. iij. c. Honora dñm de tua suba. ꝛ itez. Honora deū de tuis iustis labor⁹: vt. iiij. q. v. elemosyna. ꝛ. j. q. j. nō est putanda. ſz ꝺ nō est vez̄ ꝑm Tho. ꝛ Ray. ꝛ alios cōiter. prędicta aūt capīa allegata ꝺ intēdunt ꝙ nō licet dare elemosynam de male acq̄sitis q. ſ. debēt certis ps̄onis restitui: vel ꝙ nō ꝺ: ꝙs facere aliq̄ illicitū vt det elemosynā. Et ꝙ quis quidā distīguāt. vt di. Guil. ꝙ in his q̄ sunt ꝓhibita quia mala ꝛ nō puniunt a iure nisi infamia: vt meretricium duellū ꝛ hmōi talia retinere pīt. Sed que mala sunt: q: ꝓhibita a iure: vt tota meāmēta negociatio ꝙd ēticos ꝛ hmōi: ꝛ talia nō pīt retineri ad vsū sui: sed debēt paupib⁹ erogari. ſz hec distinctio videat eē ꝓbabilis. tñ q: pene sūt restringende nō ampliāde. Et q̄ nimis emūgit elicit sanguinem credo ꝙ in prędictis oibus casibus ꝛ ſic bus bonū est ꝛ salubre ꝙ pentēs inducaf ad, erogandū pauperib⁹. non tñ cogendus ad ꝺ: nec si nō velit ex hoc iudicādus est nō esse in statu saluf. si non velit hmōi pniam accipe. ſ. ꝙ hmōi lucrapauperib⁹ eroget: nisi in casib⁹ a iure exp̄essis: vt in symonia. ꝛ idē de eo qđ datur iudici ad cor̄ꝑndū eum ꝛ hmōi vt infra dicetur. ꝑm ꝙ Tho. Ray. Guil. ꝛ Jnnoc. de hmōi debet dari elemosyna debito honestatis ꝛ ꝑsilij non debito necessitatis salutis. ꝛ sic intelligitur illud. xiiij. q. v. qui habetis. Non est ergo illud fic acceptū restituendū ei a quo acceptus est. q: in turpi cā melior est conditio possidentis: vt. ff. de condi. ob tur. cau. l. in re.

Ubi dñs rei scit nō illa debet pauperi⁹ erogare.

Jndex

Testis.

Notarij.

Accipientes ab incarceratis vt liberēt.

§. I. De illicite acquisitis

Jn symonia vsura mutuo.

scdo mō: vidz cū illud fic acq̄sitū nō debeāt ei a ꝙ est acquisitum. nec tñ acquirēs pōt retinere ꝓ se illud. pōt ꝛ ꝺ: ꝓ necessitate salutis nō. solū de cōsilio: ꝛ honestate pauperibus erogari. Et hui⁹ rō est ꝑm tho. ī. ij. q. lxij. Quia ipsa datio ꝛ acceptio est lege ꝓhibita vt symonia. Quidā tñ extēdūt istū scdm modū ad oē lucrū in ꝙ cōmittit pctm̄ in dāte ꝛ accipiente: nō solū in symonia: ſz etiā in pecunia accepta ꝓ adulterio ꝛ ꝓ vsura cū quis accipit mutuū sine cā rōnabili: puta vt amplius diteť ꝛ inde soluit vsurā. illā vsuram vt dicūt ꝙ accepit retinere nō pōt: nec tñ ei reddere ꝺ: qđ dedit: q: turpiter opatus est dādo mutuū ei quez nouerat nō idigere. Sz. b. Tho. nō dic ꝺ: sed cū datio est ꝺ lege. i. dicto aūt casu datio pecūie ꝓ mutuo nō est pctm̄: sed accipe illo mō vsurario mutuū ꝛ pctm̄: q: dat illi occasionē mali. vñ ſz peccet mortaliter: sic mutuū accipiendo. ꝺ: tñ potⁱ⁹ reddere illi a ꝙ accepit ꝙ paupib⁹ erogare nisi vbi nō iueniret ille a ꝙ accepit vel et si vellet illā vsurā reddere non vsurario ſz his a qb⁹ ext⁹ta fit ipe vsurari⁹ vsuras ꝓ eo satisfaciēdo ꝓ illa pte. ꝛ tūc ꝺ: vsurario significare: ne illi iterū restituat ꝛ ꝓcipue ꝺ: ꝺ facere cū licētia epi vt fi dicē⁹ vsurarius vellet ab eo repetere eps ꝓpellat ips ꝺ: sistere a repetitiōe: ꝛ ex ꝙ vtilē gestū ē negociū ei⁹ ratū hr̄e. tamē nō tenet ad hoc. ſ. inquirere vel dare his quibus est debitor: vsurari⁹: sed sufficit ꝙ restituat a quo accepit. paupertib⁹ tamē erogare nō ꝺ: cū nouit eum a quo accepit: ꝛ pōt ei dare. qđ ex ꝓsse ondit Aug. ꝺ. Nolite facere elemosynas de fenore ꝛ vsuris. xiiij. q. v. nolite. Nā cū daf pauperib⁹ qđ debeť certe ꝑsone nō liberat a restōnis obligatiōe ad illā ꝑsonā: vt hr̄. ex ꝺ homi. sicut dignū. circa finē. Sed in symonia ipsa datio ꝛ acceptio pecunie ꝓ spūalib⁹ ē ꝓhibita. Un ꝺ: ſ. q. j. Anathema danti anathema accipienti. ꝛ ío nec sibi retinere valet nec illi reddere. q̄ dedit: sed ꝺ: de necessitate saluf. pauperibus erogare si pōt: vel illi ecclie in cuius iniurias data est applicari: vel aliter. puideri ꝓ out hēs. ſ. tit. j. c. v.

Accipiēs ꝓ adulterio cōmittendo.

Sil⁹ in iudicio ꝓhibitū est iudici vel assessori cū habēt certū salariū accipere aliq̄d a partib⁹ ꝓ iudicādo vel non iudicādo bñ vel male: ꝛ testi ꝓhibitū est accipe ꝓ testimonio ferendo. Un Aug. Jō nō ꝺ: vendere iudex iustū iudicium aut testis vez̄ testimoniū: q: vēdit aduocatus iustum ꝓcinium ꝛ iuris cōsultus verū ꝛ silī. Illi enī inter vtraq; ꝑte ad eraīē adhibēt. isti exp̄na pre cōstitut. xiiij. q. v. non sane. Ud ꝙ iudex recipit ꝓ hmōi vel testis ꝓ se retinere non pōt sed ꝺ: illi restituere ꝙ dedit si iuste dedit: puta vt iuste iudicaret intēdēs quodāmodo redimere vexationes suā. Un Aug. in. d. c. non sane. Ille soler sibi male ablatā pecuniā repetere. q: iustū iudiciū emit: qm̄ venale esse nō debuit. Sed si pecunia data fuit iudici aḷ cū cor̄ꝑndum vel testi ad falsum testimoniū dicēdū vel alicui ad falso accusandū vel aduocato ad iniuste aduocādū: illi datoꝝ reddi non ꝺ: ꝙ turpiter dedit: nec sibi retinere pōt: sed pauperibus elargiri vel illi in cuius dāno siue iniuria data est: ꝛ pcipue si amisisset ex hoc iusta cām. hñtur hec in. d. c. nō sane. put no. ibi. Jo. an. ꝛ Archi. ꝛ. ꝓ. q. iij. q. recte. ꝛ Jnno. ex de inu. ec. q: plerīq; Ray. ꝛ ibi ostī. in sum. Sil⁹ inferiores officiales vt nunci⁹ missi. ꝛ hmōi si aliq̄d ext⁹quent ꝑ im probitatem vt denariū. ꝛ hmōi ꝙ vim: tenent ꝙ paupibus erogare: ꝛ hoc vbi certū salariū recipiunt: vt dicit glo. i. d. c. nonsane. Nā cū salariū sufficiens recipiūt si q̄ ext⁹quēt debent restituere si quid est notabile. Et idē videt dicēdū de notarijs camerarijs ꝛ hmōi ꝙ ꝓ offō suo exercendo aliq̄d a ꝑsonis. Si cēm hñt sufficiens salariu⁹ tenent ad restōnē eoꝝ que accipiunt illis a quib⁹ accipiūt. Nec videt excusare ꝙuetudo cū sit irrōnabilis. ar. xiiij. q. j. militare. vel pauperibus erogare si difficile pīt inueniri Si salarium nō ꝺrent vel nō sufficiens: cōsuetudo credo ꝙ excusaret: q: nemo cogit ꝙis stipendijs militare. Jn super de his ꝙ accipiunt pecuniā ab accusatis aut incarceratis anteq̄ ꝑferat sniam ꝺ eos vt intercedāt ꝓ eis ꝛ liberēt tur. Sciendū ꝙ si accusati vel incarcerati sunt culpabiles vñ ꝛ merito cōdemnādi illā pecuniā nec reddere debēt ꝺ: to: ꝛ: turpiter dederūt nec retinere pīt sibi: ꝛ: turpiter acceperunt ipedientes iusticiā: ſz pauperib⁹ ꝺ: erogari. ar. xiiij. q. v. Qui habetis. Si vero sunt inocētes ꝛ ad redimēdum vexationē suā dederūt ei ꝓcurando sui liberationes si intercessores ꝓ eis sunt officiales salariati. aḷs pecuniam receptam ꝓ hoc reddere dēt vel pauperibus erogare nisi data fuisset per modum doni ꝛ liberalitatis: ꝛ precipue post liberationez: q: tunc retineri posset. ar. ſ. q. ij. sicut epm. Et similiter si intercessores non sunt officiales salariati. sed ꝑuate ꝑsone laborādo ꝓ huiusmodi iusta liberatione iuste faciunt: ꝛ qđ eis daf retinere valēt. Ite ꝺ pecunia data ꝓ adulterio cōmisso vel cōmittēdo ꝙuis qđaz dicāt ꝙ ꝺ: dari nō ei q̄ dedit: nec sibi retineri: sed ei dari in cui⁹ iniuriā data est: idest marito si vx⁹: eius cōmisit aḷd terium ex quo pecunia habuit videt ꝙ potius debeat dari pauperibus: nisi ille maritus esset pauper: q: ꝓpter pauꝑtatē posset eā cōfessor: ipse mulieri tanꝙ pauperi dimittere. Et sil⁹ de viro cōmittente adulteriū quod ꝺ: ꝛ: ē caste viuēte. Et videt esse in hmōi ꝙsi idē ius sicut de turpi lucro ꝛ mereticio: qđ etiā pōt retineri fic acquisitū: nisi ꝙ leges ꝓhibēt adulteria ꝛ puniunt. non autem simplicē fornicationem ꝛ meretricia. Nihilominus de pecunia data ꝓ adulterio nihil statuunt: ficut de pecunia symoniaca ꝛ alijs huiusmodi. vnde pauperib⁹ erogari potius iudicendi sunt. xiiij. q. v. non sane.

§. II. De acquisito p ludos

Furtum rapina.

fortune ē casus in quibus ꝺ: acquisitū per hmōi restituī. ꝺ: pauperib⁹ erogari. qm̄ etiā posset sibi retineri. Sz ꝺ: ꝺ plene habes. ſ. eo. li. ti. ſ. c. xxiij. De illicite acquisitis ꝓ imo modo. i. cū debeť illud acquisitū ei a quo acquisitū est vt in furto: vsura: rapīna: ꝛ hmōi. regulare est ꝙ hmōi restituēda sunt spoliatis: siue sint dñi illaꝝ rez̄: siue ab eos spectet dūmodo ꝺ: stet rē nō fuisse subtracta seu ablata vt accidit in pignore. deposito: cōmodato ꝛ hmōi. Licet enim tales ꝺ hīt pignota deposita ꝛ hmōi nō sint dñi ipsaꝝ reꝝ tñ ex honesta cā illa tenent. ío eis debēt restituī talia ablata vt dñis ipsaꝝ rez̄: ꝛ fic itelligīt illꝺ. ui. q. j. reitegrāda sūt oia spoliatis. ꝛ de resti. spo. p totū. Si aūt res ablata ē ab eo qui iniuste habuerat: puta ꝙ furtū vel rapīna restituenda est dño rei nō illi furoni. Quāuis aūt male faceret talis restituendo furoni a ꝙ ipse accepat: ꝛ nō dño rei ipsius quē nouit: tñ fm Guil. liberatus est a restōnis obligatiōe q: reposuit rē in pristinū statū. Quidā tñ dicūt ꝙ illud qđ acquirit ex vsura mentali tñ non ꝺ: illi restituī qui dedit: q: id a se voluntarie abdicauit: nec tñ sibi ꝺ: retinere: q: ꝺ: ꝛ legē accepit. eē ꝺ vsu. cōsuluit. sed ꝺ: pauperib⁹ erogari. arg. ad ꝺ eē ꝺ homi. c. sicut dignū. ꝺ vsu. cū tu. Sz ista tura inducta videnť eē ꝺ: talē opinionē. Nā ibi ꝺ: ꝙ debent ablata restitui eis: quoꝝ fuerūt si reperiunť vel heredibus eoꝝ: nec aliqđ ius nec aliquis doctor solēnis facit istaz distinctionem inter vsurā mentalē ꝛ pactionalē vt prima debeat restituī ei qui dedit. Sc̄a nō sed pauperib⁹ erogaris. fed sicut indistincte dicit Aug. de acceptis ꝓ furtū vl ꝓ rapīnā ꝙ debēt restituī nō dari pauperib⁹: sic inquiēs. Qui ꝺ: ius societatis humane furtis rapinis inuasionibus oppressionibus aliqua abstulerunt reddēda potius ꝙ donāda censemus exēplo zachei. xiiij. q. v. nō sane. ita ꝛ indistincte dicit idē de vsuris. Nolite facere elemosynā de vsuris q. ea. q. d. hec reddēda sunt, nō pauperib⁹ dāda cū. ſ. inueniūť q̄ dederūt ipsas vsuras. Et cū ꝺ: ꝙ qui dedit vsurā volūtarie illud a se abdicauit. Rñ. ꝙ si dedit ex liberalitate ꝛ ꝓ modū doni vez̄ esset: ꝛ tunc recipies ꝺ sciēs non tenet⁹ turr restituere: nec etiā pauperib⁹ dare. Sed si dedit ratiōe mutui ꝑncipaliter nō illud abdicauit voluntarie supple: ſz cōditionate ne mutuās reputaret se grauatū ꝛ istū ingratū: ꝛ sic alia vice nō inueniret mutuū, ꝛ ideo sibi ꝺ: restituī vsura. Si aūt nil accepit vltra sortē ꝙuis hoc intēderet in nullo tenet: nec illi nec pauperib⁹. ad hoc facit qđ dicit in directorio iuris. Ubi enim dicitur ꝙ vsurarius mentalis i ducēdus est in foro penitentiali vt restituat. p. c. consuluit de vsuris. Et subditur infra ꝙ in foro ecclesie vsurarius mentalis iudicandus est, male agere. ꝛ est inducēdus nō compellendus: vt sic accepta restituat: nec tanꝙ vsurarius est pumendus in foro iudiciali: sed quoad deum reuera vsurarius est: ꝛ tenetur restituere sic accepta. ꝛ sic intentio cum effectu facit vsurariū: vt in. d. c. cōsuluit. ꝛ. xiiij. q. iij. c. si fenerauerīs. Et hec notat Ber. Jnno. Mostī. ꝛ Hos.

Qui volūtarie dereliquerāt vsuras.

§. III. Pro huiusmodi aūt

Verus dñs rei restituendi.

maioꝝ declaratione sciendū ꝙ in re que debet restituī tripliciter aliquis se potest habere: q: aut est verus dñs: aut heres eius: aut solum dispensator. est circa ipsam rem. Jn primo casu. ſ. cum est verus dominus rei ablate debet sibi restituī si potest. iij. q. j. reintegranda. ꝛ fere per totam q̄stionem. Et hoc nisi iusto bello vel iusto edicto imperij vel ecclesiastico ille cui res ablata ē priuaretur iure rei habendi simpliciter ꝛ ad tempus. Nam cū contingeret ꝺ puta q: tanꝙ hereticus condemnatus est dominus reiv⁹ de crimine lese maiestatis conuictus in quibus casib⁹ omnia cōfiscant post sniam super hoc nō sibi sed fisco debent omnia sua applicari, extra de here. excōmunicamus. Jn

sup si dñs rei ablate non hz administratiõe bonoz suoz vt pupillus dz illud reddi tutori vl curatori. Jn scõ vero casu cũ scz est legitim⁹ heres sibi dñt ablata restitui. sz cuz distinctione tali fm Ray. q: si heredes sunt plures vnicui qz fm ꝓportiõe sue hereditarie partis restituẽdũ est. Si aũt heres in aliqua determinata ꝑte quãtitate ꝓstitutus sit pura in centũ vel etiã in domo ⁊ nõ plus tunc restõ nõ fiet heredi. sed illi vel illis quib⁹ testato: cõmisit dispẽsationẽ bonoz suoz. Si vero defunctus i morte oĩa bona sua legauit pauperib⁹ ⁊ ꝑsis locis quibus illa legata sunt acq̃ritur ius in bonis defuncti ꝓsentib⁹ ⁊ futuris vñ eis dz restitui. Jn tertio casu cũ scz est dispensato: reruz vt epi ⁊ alij eccl̃ie ꝓlati. ⁊ gubernato:es hospitaliũ. distinguendus q: cũ dant aliqua alijs aut dant de bonis suis ꝓꝑijs id est patrimonialib⁹. vel per industriã acquisiẽ. scz scripturẽ. doctrine ⁊ hmõi. ⁊ ō hmõi dãdo quibuscũq; etiã malis vt meretricibus ⁊ hystrionib⁹ q̃uis grauiter peccent vt illud dis. lxxxvj. c. donare. Tamẽ nõ tenẽt ad restõnem ipsi nec illi qui recipiunt ab eis. nisi receperẽt ꝑ ex:tionẽs fraudes ⁊ violẽtias. tũc tenerent. ⁊ hoc fm. bea. tho. ij. ij. q. lxij. ⁊ fm Guil. Aut dant de bonis ecclesie deputatis ad cultũ diuinũ vel capl̃o distribuẽdis. aut pauperib⁹ erogãdis specialiter. vel etiã cũ simpl̃r cõmittunt sue dispensationi sine distinctione sibi deputato: ad vitam ab alijs. Et tunc si dant cã necessitatis seu elemosyne bñ faciunt. nec ipsi tenent nec qui recipiunt ad restituendũ nisi darent de his que sunt distincte deputata clericis. q: tunc tenerẽtur eis de eo qõd abstulerũt ab eis. q: nõ est dãda elemosyna de alieno. xiij. q. v. Nec ꝙ. Si dant ꝓsonis honestis ꝓ prouisione ⁊ laboze quẽ impendunt ecclesijs etiã laudabiliter faciunt. ⁊ hoc fm quãtitatẽ laboris ⁊ industrie. Ecclesiasticis eñ vtilitatibus deseruientẽ ecclesiastica opz remuneratione gaudere. xij. q. ij. quicũq;. Nec ꝙ plati dãtes nec recipiẽtes ꝑ hmõi tenent in aliq̃ restituere. sz si dant rõne parentele cũ tñ nõ idigeãt. vel cã fauoris humani erga ꝓcipes nisi facerẽt ad redimendã vexationẽ suã q̃ad tyrannos vl̃ similes vel dãt cã turpitudinis vt meretricibus ⁊ hmõi. tenent ad restituẽdũ q̃ō sic male dederunt. nõ quidẽ de bõis ecclesie sed de suis patrimonialib⁹. si habent vel per industriã acquisitis. Illi etiã qui sic talia que alijs debebantur male accipiunt. debent restituere nisi ipe qui dedit satisfeciss̃et. Hec tho. vbi. s. Debẽt aũt dare vel successori ei⁹ q̃ dedit. vl̃ in vtilitatẽ eccl̃ie cõuertere cũ licẽtia superioris. vel pauperib⁹ erogare si illa pauperib⁹ debebanť. Qui autez recipiũt a religiosis ꝓpter iniustã cãm vel sine lnia sup:oris debẽt restituere ꝓdicto ipsius monasterij vl̃ cõuentui vl̃ alĩ⁹ in vtilitatẽ eccl̃ie ⁊ monasterij expẽdere ꝓcipue si ipse ꝓlat⁹ fuit q̃ male dedit. Jn omni aũt casu ex supradictis dz ita fieri ꝙ ꝓtm cũ est occultũ nõ manifestẽt. ⁊ ita ꝙ nõ sequať maius scãdalũ. ar. di. xiij. Duo. Qui aũt tenent alicui ecclesie vel loco pio. dñt id dare gubernato: seu rectori loci nisi ille rector. nõ haberet iustũ titulũ sed vsurpatũ vel ꝓbabiliter credať male vsur:tũc enim posset in vtilitatẽ illius loci cõuerti vel successo:i reseruare.

Mere[rei restituende.

Dispensato: rei restituẽde.

¶ Cur fienda sit restitutio. Caꝑ⁹ VI.

Quãtũ ad sextũ scz

cur sit fienda restõ. Ad hoc dr̃ns. Tho. ij. ij. q. lxij. assignat rõnẽ videl⁹ q: restitutio ẽ act⁹ iustic̃ie. ad iusticiam aũt hñdã ⁊ exercẽdã quilibet tenet. Cõsistit aũt iusticia in quadã eq̃litate q̃ tollit ꝙ vsurpationez ⁊ detentionẽ rei aliene. ⁊ recõpẽsari nõ pot nisi per iteratã dationez seu per assignationẽ rei ei cui erat fit pot. ⁊ iõ te net restituere. Sz nõ ꝙ fiꝫ q̃z q̃ ẽ sui iuris pot donaꝛ rẽ suã ita pot etiã remittere rẽ sibi debitam gratis ⁊ relaxare suo debitori. Que remissio siue donatio libere facta sine fraude ⁊ coactione posẽ facta est ex pnia nõ reuocať: vt dicit Ray. ar. vij. q. j. ꝙ periculosum. Sz sciẽdũ ꝙ illi qui ponunt se i manib⁹ creditoꝛ. ꝓmittẽdo seu offerẽdo se ad dandũ q̃ deberẽt. rogãtes nos vt totũ vel ꝑt dimittãt: sed nõ intendũt restituere: imo sperãt ꝙ ꝓ modico quietabũtur. als se nõ ponerẽt in manib⁹ eoꝛ. a pctõ quidez rapine sive ⁊ hmõi. vel alterius maleꝙsurpatiõis nõ sunt absoluti. q: pctm ꝑ pniam ⁊ cõfessionẽ dimittit quã illi veram nõ hñt. Sed vtrũ sint absoluti a debito vel obligatiõe restituẽdi distinguẽdũ est fm Egi. o:. here. m q̃libeto:q: si creditor. ꝓpria volũtate ⁊ liberalitate dimisit ⁊ donauit nõ curãs q̃q̃ debito: intẽderet nõ tenẽt ipse debitor. nec plius restituere si ꝑ ei clare ꝓstat. Secus aũt si creditor. deceptus vel coactus vl̃ desperatus. i. q: nunq̃ estimabat se ab eo illud debitũ posse hr̃e: vel non posse habere totuz. ⁊ iõ potius voluit hr̃e partẽ ꝙ nihil: dubitans ne nihil hr̃et si totũ vellet. Talis eñ remissio nõ valet: ⁊ adhuc obligatur ad restituendũ. Sed q: hec materia multũ vtilis est ⁊ necessaria sciri ⁊ in frequenti ꝓactica. iõ seriosius ⁊ plenius tractãda: ⁊ q̃d sentiať docto. in hoc referẽdũ. Cũ q̃ que ritur vtrũ vsurario vl̃ cuicũq; alteri qui hz aliena sufficiat in foro ꝺscie remissio sibi facta ab his a quib⁹ ex:tor: sit vsuras vel alia male ablata: vel heredib⁹ eoꝛ. si illi nõ viuunt. Rndetur diuersimode a diuersis: vt ꝑz in. §. sequentibus. Gerardus de senis o:di. here. asserit ꝙ habẽs male ablata nisi reddat aut sufficienteꝫ faciat cautionẽ. nõ ꝓt liberari a sua obligatiõe per aliũ modũ cũ ꝓt aliquo mõ restituere: nec eni ꝓt deobligari. Primo nõ per viã remissiõis. Secõ nec ꝑ viã satisfactionis. Tertio nec ꝑ viã liberationis. Quarto nec ꝑ viã trãslationis. Quinto nõ per viam donationis. Sexto nõ ꝑ viã renũciatiõis. Septimo nõ ꝑ viã conuenientie ⁊ discretiõis. Jnducit ad hec has rõnes q̃ nõ videnť multũ vigere: sed sine multa difficultate solui ꝓt ꝑ eos qui tenent ꝙ absq; actuali restitutione ꝓt tolli obligatio male ablato:ꝝ ab eo cui obligatur ꝑ quelibz horũ modoꝝ dũmodo nil fiat ꝑ fraudẽ vel metũ vel ꝑ despe rationẽ. s. nõ rehabẽdi: sed libere sponte gratis ⁊ scienter. Si enim fraudulenter vel coacte fieret talis deobligatio locũ hz q̃ dcit ⁊ nõ aliter. Nõ ꝓt tolli talis obligatio ꝑ viã remissionis nisi restituat: ꝓbat sic. Nullus remittit sine capaz nisi ꝑ peccato ꝓprius desistat: sed habẽs rem male ablatam q̃diu remanet obligatus ad reddẽdũ non dicitur desistere a pctõ. ergo non est capaz remissiõis. ⁊ per cõsequens obligatio talis tolli non ꝓt per viaz remissionis. ad qõ facit regula. peccatum. de reg. iur. lib. vj. Restituto enim per quã obligatio tollit est ꝓncia remissionis. vnde nõ videť remissio fieri nisi per restitutionẽ ꝓprius tollať obligatio. Sed ad hoc respondeť. Jdaio: duplici ter intelligi ꝓt. Uno modo vt intelligať de remissione debiti vel ablate. ⁊ sic, videť falsa. Nam ꝓt alicui remitti debitũ sivult creditor: libere ⁊ sponte q̃uis ille debitor nõ intendat dare ⁊ non sibi amplius obligabitur fm Egidium. Secundo modo vt intelligatur de remissiõe peccati ⁊ tunc est ꝝ: sed minor falsa. Nam habẽs male ablata si nõ ꝓtest restituere vllo modo remanet obligatus ad restituendũ cũ ꝓterit: vt ex de solu. c. odoardus. Et tñ desistit a pctõ si peniteat ⁊ ꝓponit restituere in futurũ: sz si ꝓtest restituere sed male. ⁊ hoc intẽdit facere si creditor. nõ remittat. talis etiã remanet obligatus ad restituendũ: ⁊ tñ desistit a pctõ penitẽdo. Et qõ sbdit ex regula Aug. pctm. de regu. iur. lib. vj. q: restitutio est ꝓncia remissioni. verũ est nõ solũ de restõne actuali: sed etiam mentali ⁊ in ꝓposito ⁊ in equiualẽti. Nõ aũt nõ tollať ꝓpter satisfactionis ꝓbat sic. satisfacere est pctõr causas excidere ⁊ eoꝛ sugge stionib⁹ aditũ non indulgere. de pe. di. iij. satisfactio. Cũ q̃ ablatio ⁊ detẽtio rei aliene sit cã pcti nisi ipsa cã pcti excidať: qõ fit ꝙ oppositũ sui. s. restõnẽ. q̃ nisi restituať nõ videtur posse satisfacere quãtũcũq; acceptet creditor. Jnsuper

Petẽs si dimitti restituendum.

Non ꝓ liberatiõez

nõ ꝑ trãslationem

Ꝓtia nõ ꝑ viaz remissionis

Scẽda nõ ꝑ satisfactionis.

cũ per satisfactiõez nõ solũ reparet amicitia: sz etiã eq̃litas iusticie q̃ ablata erat ꝑ vsurpationẽ ⁊ detentionẽ ⁊ aliena tionẽ alieno: nisi tollať cã iniusticie ⁊ ineq̃litaꝫ q̃ fit per restitutionẽ subtracto:ũ dũ creditoꝛ reddit q̃d minus habebat ꝙ debebat ab eo vsurpato:. q̃ plus habebat ꝙ debebat nõ reparabit iusticie eq̃litas: ⁊ sic nõ fiet satisfactio nisi reddat ablata. satisfactio eni fieri dz ꝑ ipsũ debito:em q̃ violauit iusticiã vsurpãdo alienaꝫ. nõ ꝑ restitutionẽ. Ad hoc pot rnderi ꝙ vtiꝫ peccati cã excidi nõ pot nisi per restõnẽ sed restõ fieri pot nõ solũ actu: sed etiã mẽte ⁊ ꝓposito. als qui nõ pot restituere cũ nihil habeat sequeret ꝙ nõ possẽ satisfacere ꝓ peccatis quod est falsum. Similiter etiam equalitas iusticie reparari potest non solum ꝑ actualez restõnem: sed etiã ꝑ aliũ modũ per quẽ sibi creditor. vel iniuriã passus. reputat sibi satisfactũ. Sit q̃ in hmõi remissiõe satisfactio ꝓ debitoꝛe q̃ violauit iusticiã dũ hz animũ paratũ: ⁊ se offert ad restituendũ si nõ remittit. Tertio ꝓbat ꝙ nõ tollať per viã liberationis sic. ch:y. dicit. ex de reg. iur. Dia res ꝑ quascũq; cas nascit ꝑ easdẽ dissoluit: sed obligatio talis iniusti detentoꝛis nascit ꝑ eius solaz ꝺpzauatã intẽtionẽ ⁊ voluntatẽ. s. rapiendo vel retinendo alie nã rem. ergo dissolui nõ poterit nisi ꝙ volũtatẽ sed rectificatã. sz in restituẽdo ablata. Et sic videť ꝙ nõ sufficiat voluntas eius cui fieri dz restitutio ad tollendã obligationẽ cũ nõ fuerit cã ipsi⁹. Ad qõ respõderi ꝓt ꝙ voluntas ꝺpzauata vsurpatoꝛis rectificari pot nõ solũ per actualẽ restõnẽ sed per intẽtionẽ voluntariã restituendi: si ille spõte noluerit remittere. Et sic nõ solũ voluntas creditoꝛis sz ⁊ debitoꝛis voluntas q̃ cã fuit obligatoꝛis cõcurrit ad liberandũ obligatoꝛẽ dũ se offert ad satisfaciẽdũ creditoꝛi ad placitũ. Quãtũ ad quartũ. s. ꝑ viã trãslationis ⁊ acq̃sitionis dñi. ꝓbat ꝙ nõ ꝓsit tolli obligatio sic. ꝓsupposito ꝙ in vsura nõ transferať dñium fm quosdã: tũc assumitur talis regula. Nullus ꝓt in re detinẽda iusti⁹ titulus aduenire nisi ꝓius iniustus titulus auferať. Nã iniustus titulus auferri non ꝓt absq; hoc ꝙ iustus titulus acq̃rať ⁊ econuerso. Et idcirco erit alia actio ꝙ quã iniusti⁹ titulus tollit: ⁊ ꝙ quã iniust⁹ titul⁹ acq̃riť. nulli q̃ aduenire ꝓterit iustus titulus ꝙ aliq̃ actionẽ nisi ei auferať iniust⁹ titulus ꝙ alia actionẽ. sz illi q̃ acq̃rit dñiũ i re detinẽda aduenit iust⁹ titul⁹ ꝑ dñii acq̃sitionẽ. q̃ si ꝓi⁹ hũit iniustũ titulũ ꝑ rei alienevsurpationẽ ⁊ detẽtionẽ oz ꝙ dict⁹ titulus iniustus auferaꝫ per eiusdẽ rei restõnẽ aĩ dñii acq̃sitionez. ⁊ sic nõ est capaz dñii aĩ restõnẽ. Et multo fortiꝫ in furtis ⁊ rapinis in quib⁹ fm oẽs nõ trãsfert dñium. Sed ad hoc respondeť ꝙ vt dictũ est restitutio ꝑ quã auferr̃ iniustus titulus in foro cõscie fieri potest nõ solũ manualiter sz etiã mentaliter: cũ sz est paratus realiter reddere si nõ vult dimittere: ⁊ sic ablato iniusto titulo per spontaneã ⁊ liberã remissionẽ creditoꝛis acq̃riť dñiũ. Quinto q̃ nõ possit tolli per viã donatiõis ꝓbat sic ꝙ has ꝓpositiões. Ille cui restitutio fieri dz donare nõ pot ꝓius ꝙ sit restitut⁹: ⁊ ipe iniuste detinens aliena anteq̃ restituat ablata certificari non pot de tali donatione vtrũ sit vera donatio. ꝓinz sic ꝓbat. Donatio nisi sit libera nõ est donatio vera: vt. ff. de admen. lega. l. rem legata. iste aũt qui talit̃r donat scit⁹ anteq̃ sit restitutus nõ libere donat: q: nõ libere illud habet cum non actualiter illud habeat. Et si dicať ꝙ restituendus libere pot habere: ⁊ per cõsequens ⁊ donare libere potest: q: detento: bonoꝛ suoꝛ paratus ẽreddere. Talis instantia nil valet: q: restituendus certificari nõ pot ꝙ talis habẽs sua male ablata sit paratus ad ea restituendum nisi ea statim cũ pot reddat: vel ꝓ eis reddẽdis sufficientem faciat cautionẽ: quod pertinet ad secũdã ꝓpositionez Nam si videantur aliq̃ signa quib⁹ paratuz se ostendat ad satisfaciendũ nõ ꝓbatur esse sufficientia cũ illis vti possit ita qui nõ hz intentionẽ restituẽdi sicut ille qui habet. Et talis alienoꝝ detento: iniustus cui donatio fit ante restõnem nõ pot eaz vt vera donationẽ acceptare cum bona cõscia. Ad qõ rndeť ꝙ nõ solũ donari ꝓt res habite: sed iura ⁊ actiões. ⁊ q̃ speranť haberi nec ꝓpterea pot dici nõ cẽ donatio libera: q: res nõ actu habeť. Et cũ negociũ agaꝫ ⁊ discutiať fm foz ꝺscie vbi credendũ est cuilibet ꝑ se. ⁊ etiã ꝑ se ⁊ nemo sit arbitrandus immemor sue salutis: vt dicitur. j. q. vij. c. sancimus. Ex quo debito: offert se paratũ ad restituẽdũ si vult. rogat tñ vt donet nõ coact⁹: nõ decept⁹ sed spontaneus: potest sibi persuadere ⁊ credere libere donasse. ꝓcipue cũ nõ egeat multũ nec ꝑsumit quis de facili iactare sua ⁊ donare. Sexto ꝙ nõ possit tolli ꝑ viaz renunciationis. ꝓbat sic. Ubi renũciatio nõ hz locũ: obligatio tolli nõ pot ꝑ viã renũciatiõis: sed anteq̃ fiat male ablato:ũ restõ nõ pot ille cui fieri dz restõ renũciare. q̃ nõ pot tolli obligatio detinẽtis iniuste aliena ꝑ viã renũciatiõis. Jdaio: est nota. minoꝝ ꝓbat. Nã renũciatio illa q̃ fit a spoliato anteq̃ restituať ipsa decernitur nulla eẽ. ficut. iij. q. j. epis. ⁊ eẽ de resti. spo. c. sollicite. Et ꝓ ideo q: nõ ꝑsumit⁹ libere fieri: q: nõ est verisile ꝙ sponte iuri suo renunciauerit qui renunciat spoliatus. Sic in ꝓposito videť dicendũ ꝙ renuncians creditoꝛ: non restitutus nõ videtur sponte renunciare: sed vt coactus ꝙ hmõi. Ad qõ respondeť ꝙ ea q̃ cõtinenť in dictis. c. hñt locũ in foro cõtentioso vbi ꝓceditur ꝑ ꝓsumptionẽ: sz in foro cõscie etiã spoliatus pot renũciare iuri suo: vt in ꝓposito. Preterea eoipso ꝙ offert se ei ad restitutionẽ sivult iam reuestit ⁊ restituit eum iuri suo.

non ꝑ cõuenientiã

Septimo ꝙ nõ possit tolli per viã cõuenientie aut discretiõis. ꝓbat sic. Supposito dicto regule pctm. lib. vj. Obligatio illa qua iniustus detentoꝛ alienoꝝ est obligatus ad restituendũ: necessarie est ꝙ tollať per viam restitutiõis: vel aliam viam equipollentem. Et querendo, que sit via equipollens restitutioni si dicať ꝙ sit via remissiõis vel donationis sequitur inter alia istud inconueniens ꝙ pot dici restitutio ⁊ tamẽ in possessione minime positus. qõ patet esse falsum ꝑ id qõ habetur. ff. de verbo. sig. l. plus est. Dicitur enim ibi ꝙ restituere est non solum ꝑsentia rei, ꝑ bere: sed etiã possessoꝝ em facere: fructusq; reddere: qua ꝓpter nullus pot dici restitutus nisi in possessione fuerit cõstitutus. Si ergo remissio que fit ante restõnẽ. equipolleat restitutioni ipsi: sequeť hoc inconueniens: ꝙ etiam nõ positus in possessione dicet restitutus. Sed ad hoc respondeť ꝙ in foro cõscientie ⁊ ab Aug. nõ sumit⁹ ita stricte restõ sicut in foro contentioso fm iura. Nam quomodocũq; ꝓpleatur voluntas creditoꝛis a debitoꝛe dicitur restitutio facta. Et cum q̃s cedit bonis etiã anteq̃ ponat eos i possessionem restituit quoad conscientiam. Nõ ergo dicit ꝓfatus Gerardus. s. ꝙ nõ sufficit remissio nec pot liberari nisi restituat si potest: videtur habere locũ q̃n remissio fieret nõ libere ⁊ sincere: sed remittens inducereť ad hoc vi fraude vel timoꝝ seu desperatione. s. nil inde cõsequendi.

Nõ per donationez

Secũda opinio.

Hãc eãdẽ q̃nẽ formãs Zan. de ridol. in tractatu de vsu. ꝓius recitat opiniones docto. Dicit q̃ glo. scda in regula peccatũ. renet ꝙ sic. Sed Din. ibidem cõtra scz ꝙ nõ sufficit nisi pecunia fit parata restitutioni. Quoꝝdã vero theologoꝝ opinio fuit ꝙ etiã non sufficit ꝙ res sit parata restitutioni: sed opz ꝙ offerať. Jo. an. ibidẽ sup glo. demũ allumit viam medĩa dicẽs. ꝙ aut gerit in mẽte vsurari⁹ restituere: ⁊ tunc remissio sufficit: aut nõ ⁊ tunc secus. Sed ffrede. de senis in ope suo firmat indistincte opi. gl. supra dicte fic dicẽs. Si is cui restitui debẽt pecunie vel male ablata: nõ coactus vel deceptus: nõ circũuentus ⁊ oi dolo vi. ⁊ calliditate ⁊ metu. cessantib⁹ etiã ꝑcibus vel seruitiorũ exhibitiõe inductus pecuniã sibi debitã nõ oblatã nec restõni paratã vsurario dimittat liberatus est vsurarius a restõne: nõ tñ a pctõ qõ ꝓrit exercendo vsuras: nisi ⁊ de illo pctõ pniam agat. Pot etiã dici ꝙ plus est: qõ si vsurario ꝑ seuerãte in crimine ⁊ nõ dispositio ad aliquã restõnez is q̃ dz recipe vsuras remittat illas ꝓpio motiuo. vel petitione vsurarij: liberatus est vsurari⁹ a restõe rei: etsi nõ a pctõ: q: de dz opz satisfacere deo ꝑ penitẽtiã. Hec ille. Hanc opi

Tertia opinio.

Nota

nionē firmare videt ſi hoſti. in ſumma. ⁊ archi. de vſu. in. c. q̄ q̄. li. vj. ſuper verbo ſatiſfactū dicēs. Satiſfactū accipim⁹ quomodocunq; volūtati creditoris ſatiſfiat. Idē Lapus de caſti. idē goffre. ⁊ gul. demū inde laurē. ſic ꝯcludit. Ut tollat⁹ oīno oīs dubitatio an ſit vel nō ſit liber animus remittētis, ⁊ p oēs clara ꝓſcia vſurarij. ⁊vt facilius inducantur hoīes ad cōtritionē. ⁊ de cetero a talibus abſtineant. cautū eſt predicare q̄ nō ſufficit remiſſio facta q̄uis ſe deſponat ad ſatiſfaciendum ſi nō remitteret creditor. ⁊ cautius q̄ opꝰ q̄ pecunia ſit reſtitutioni parata. ⁊ cautiſſime q̄ offerat pecunia vel qđ plus eſt q̄ ponat in manib⁹ creditoris. Sed de iureetiā in foro ꝓſcie puto illā glo. cui⁹ opinioné ſequit Jſrede. vt dicū eſt eē veriſſimā. ⁊ ad hoc iducit ipſe frede. plures rōnes. ⁊ prima eſt talis. Prima rō.

In maioribus criminibus ſicut eſt in crimine furti vel rapine vel violētie re furtiua vel rapta remanēte apud furē vl̄ raptorem de voluntate dñi purgat⁹ vicius furti vel rapie ſine alia reſtitutione. vt. l. ſi fur. de vſur. i p̄n. ⁊. ff. de p̄ca. l. ſi certe. Ergo purgat⁹ vicius vſure remanente vſura apud vſurarium de voluntate dñi. ⁊ q̄ illa ſint maiora crimina p̄z ex maioritate pene ſiue agatur ciuiliter ſiue crimialiter, grauius aut pctm eſt qđ grauius puniſ. vt. xxiij. q. j. non affe ramus. Scđa rō eſt q: in crimine vſuraꝝ ⁊ in aliis maioribus ſufficit cōdigna facere ſatiſfactionem. eē de rap. c. j. vt quis ſit liberatus a peccato eē de vſu. quāto. Sz ſatiſfactū intelligitur qñcūq; deſiderium creditoris ipleat etiam ſi nō ſoluat. vt. ff. qui ſatisda. cog. l. j. Tertia rō eſt que videt ſim eā iſolubilis eē. ſunt quidam ſpāles caſus in q̄bus obligatis ad reſtitutionē non ſuffiē remiſſio. vt de cenſi. exigit. lib. vj. ⁊ de hoc ibi. ergo in aliis caſib⁹ ſtabit regula ſcz q̄ ſufficit remiſſio. Idē tenet Pe. de pa. ſi. iiij. di. xv. q̄ dicit q̄ obligat⁹ reſtōni excuſatur p remiſſionē creditoris q: p acceptationē tollitur. Et hoc niſi ſit talis p̄ſona que nō habeat adminiſtrationē vl̄ q̄ nō pōt daſ nec p oēs remittere q: remittere ē dōare. Jtē q̄n in iure eſt cautū q̄ remiſſio nō valeat. tunc nō excuſat ſicut in iudice delegato q̄ munera ⁊ expēſas recipiēs vel exactor q̄s tenet reddere nulla ptiū remiſſione ſibi p̄futura. eē de reſcrip. c. ſtatutū. lib. vj. Et ō viſitante iure ordinario recipiente munus ad cui⁹ dupluz reſtituēdū tenet. de cenſi. exigit. lib. vj. Idē per. Pio ſi q̄s obijceret regulā. Nō dimittit pctm niſi reſtituat ablatum, qđ eſt verbū Aug. Et reſtituere eſt rem in pſtinū ſtatū reponere. Ēn nō videt ſufficere remiſſio. Ad hoc rñdet p̄dictus Pe. ⁊ Lau. poſt Jfred. de ſenis. ꝙ Aug. in predicta regula nō habuit reſpectū ad ſtrictā ſignificationē verbi ſz ad mētē eius q̄ verbis p̄ferēda eſt. eē de yb. ſig. c. intelligentia. Intelligētia fuit q̄ ſi offendiſti. primū tuū rapiendo: furādo vſuras extorquendo: recōcilias te cū ipſo. ⁊ cōiter q: hoīes nō iactant pecunias ſuas. ſed volūt ſibi reſtitui res ablatas ꝓpter ea aug. ſe retulit ad yburū reſtōnis. Et q̄ ſic ſi tellexit oſtendit multipliciter. Idē ille. Nō aut dicit lau. ſupra eē p̄dicādū nō ſufficere remiſſionē niſi fiāt ea q̄ dicūt diuerſi. nō videtur tutū vel cautū. nā ex tali p̄dicatiōe pōt ſeq̄ ita p̄culū aiaꝝ ſicut cautela. ſicē em̄ p̄dicator⁹ dz ſibi caue re a p̄dicādo ea q̄ hñt hoīes inducere ad malū ⁊ alleuiando mala. ita dz ſibi cauere a p̄dicando ſcrupuloſa ⁊ ardua qñ cōis opinio eſt in ꝛiū. hoc em̄ eēt iniycere laqueū aiab⁹ qđ fieri nō dz. xxvij. q. j. viduas. Audiēdo enī talia ⁊ nō ſeruādo ci⁹ exactis for me ſibi cōſciam ſ ſibi neceſſario fiēdū q̄ habuit hmōi remiſſionē ⁊ ex difficultate nolit ſe ponere ad faciendū erit in malo ſtatu rōne cōſcie ſibi facte ſup eo in q̄ bñ poterat trāſire ci⁹ bona ꝓſcia. Preterea ſi p̄dicator⁹ in p̄dicatiōe ſ dicat. f. nō ſufficere remiſſionē niſi ꝛc. ⁊ poſtea in audiētia ꝓfeſſionis faciat ꝛiūm ⁊ dicat illi. ſufficere nōne ex ſ pōt ſeq̄ magnū ſcādalū ⁊ ca doctrinā p̄dicatiōis. Ex ſ em̄ poterūt hoīes credere ſic eē ō multis aliis q̄ p̄dicatores dicūt. ſcz q̄ nō ſunt ſimpliciter vera ſed ad terrorem dicta. ⁊ ſic piculabit doctrina fidei. Non video etiaz q̄ cū bona conſcientia abſq; ſui magno peccato poſſit hoc dicere in p̄dicatiōe ſi ſentiat ꝛiuz: quia ſ cōiter tenēt doc. ſed etſi teneret aliquā aliaz opinionem cū ille ſint ſcrupuloſe nō dz velle oēs iducere ad ſcrupulos ſuos. Neq; ergo predicando dicat q̄ ſufficit remiſſio ne in ducat occaſionē mali ⁊ aperiat⁹ viaſ vſuris: neq; dicat q̄ nō ſufficit ne dicat mēdacium vel ſcrupulos ⁊ laqueos inijci at auditoribus: ſed dicat q̄ dicat Augu. q̄ opoꝛtet q̄ reſtituat ſi pōt. xiiij. q. vj. c. ſi res. Et in reſtōne icludit⁹ remiſſio. Sz q̄d ſi poſt remiſſionē libere factaz ⁊ vere vſurario ipſe vſurarius mandat in teſtamēto ſuo reddi vſuras ꝛnūquid qđ ſemel remiſſum eſt dz reſtitui his quib⁹ tenebat⁹ p̄ius. Dicendū ſm̄ ſſred. q̄ in hoc diſtinguēdū eſt: q: aut talis teſtator locutus eſt p yba tranſferentia ſe ad factū: vt puta q: iubet vſuras reſtitui his quib⁹ debebat eas reſtituere: ⁊ qui pbarent eas ſoluiſſe: ⁊ tūc nō obſtante remiſſione teneb̄itur ſatiſfacere heres: ⁊ hoc caſu loquit. c. ad noſtrā. de iureiur. Aut loquit⁹ yba trāſferentia ſe ad ius: nō ad fm̄ vrputa q: iubet ea reſtitui quib⁹ dz: ⁊ tūc ſecus dicēdū eſt. Idē ille. Jtē ſciendū q̄ cū alicui fit remiſſio libere ⁊ ſine fraude nō tenet talis illud qđ ſibi remiſſum eſt paupe ribus dare. ſibi enim acquirit illud ius ſeu debitū nō pauperibus: ſicut nec q̄s tenet pauperib⁹ dare qđ ſibi donatū eſt. Hoſti. in ſum. ti. de vſu. dicit. q̄ ſi fenerator: ptē pecunie fenebris reſtituat ei a quo habuerat vl̄ heredi ſuo: ⁊ de voluntate eius ptē reſtituat. Dicit theologi idiſtincte q̄ nō eſt liberatus niſi totū offerat. Zu dicas q̄ ſi ex pacto fit ſ liberatus. eē de ſymo. c. veniēs. Si autem vſurarius partē liberaliter ⁊ ſine pacto ſoluat ⁊ offerat: ⁊ de altera parte miſerico: dia petat ⁊ creditor liberaliter dimittat liberat⁹ eſt debitor. nec oīteriꝰ ad reſtitutionē tenet. ſicut nec tenetur ſi gratis acceptiſſ gratis oblatū ſm̄ Gof. cū bonus iudex ꝛ ex certis cōiecturis modū ſui animi ſtoꝛmabit. Naz ſi creditor eſt paup ⁊ inops ⁊ vſurarius eſt diues ⁊ potēs nō ꝓſumo q̄ creditor ipſe vſurarius ſponte ex corde liberet ſz hoc faciat q: vltra recuperare nō pōt: ⁊ vt illud tantillū qđ offert recupet ⁊ nō amitteret. Si vo creditor ſit diues ⁊ potens: qui etiā cōſueuit minis ⁊ ioculatoꝛib⁹ tantūdē de ſuo donare vel plus frequenter ꝓſumi pōt q̄ ex corde ſ faciat. Idē ille. Opio pe. de pal. ve rior.

Jtē nota ſm̄ quoſdā q̄ quinq; ſūt modi ſatiſfaciēdi. Primus modus eſt cū pecunia libere offertur. Secūdus modus eſt cū pecuniam non hz ⁊ offert pignora. Tertius eſt cū nec pecuniā hz nec pignora cōgruentia: facit tamē inſtrumentū vt heres cōpellat⁹ ad reſtitutionē: ⁊ etiā ipſemet. Quartus modus eſt cū mediante ſacerdote vel aliquo religioſo fit voluntaria ⁊ libera cōcordia iſte tamen modus ſemp̄ debet oſtendere creditori velle ⁊ poſſe liberū debitoris. Quintus modus eſt cū cōſenſu ⁊ miſerico: dia creditoris ponit debitor aliquā poſſeſſionez in manus alicui⁹ honeſti viri ex cui⁹ fructib⁹ ſoluant⁹ p tps debita deinde poſſeſſio ad heredes trāſit ⁊ reuertatur: vel ita dz permanere ꝓ incertis. Idē ibi. Quinqs modi ſatisfaciēdi

Jtē Archi. in ro. xiiij. q. v. non ſane. dicit q̄ Hoſti. dicebat q̄ in his in quib⁹ eſt pctm̄ mortale fm̄ legem diuinā: vt in furto vel rapina: diſpenſare non pōt ep̄s: imo nec etiam papa vt aliqui dicunt quo minus pniam agat ⁊ reſtitutio fiat ſi pōt. eē de vſuris. cū tu. In his vo in quib⁹ eſt pctm̄ mortale ſm̄ ius poſitiuū: ⁊ cū ep̄is ſiue inferioꝛib⁹ papę iterdicta ē diſpenſatio: nullus diſpēſare vel dilationē pſtare pōt: niſi ſol⁹ papa. iij. q. j. reintegranda. vel hi quib⁹ ſpāliter cōmiſerit. Si vo non eſt interdicta poterit. Hec ibi. Sed qđ dz papā nō poſſe diſpenſare in his reſtitutionibus vbi eſt pctm̄ mortale ꝓpter atū in vſurpatione ꝛ legē diuinā facta: vt furto: rapina: vſura: ⁊ hmōi. quo minus reſtitutio fiat ſi pōt: videtur intelligēdū quoad reſtitutionē certoꝝ: cū ſcz ſciunt⁹ ꝓſone vel quoad incerta cū diſpenſaret abſq; cā rationabili: vel ſaltē dubia ꝓ o libito voluntatis. Nō em̄ poteſt tollere que ſunt ꝓpria hoīum: ⁊ dare alijs ſine cā: ſed cum cā rōnabili pōt: puta p modū pene: vt cū auferret iperiuz vl̄ regnū alicui ꝓpter demerita ſua: q: eēt inimicus eccl'ie De diſpē ſatione reſtituendorum.

vel hereticus: vel ſciſmaticus: nec ſe vellet coꝛrigere: vel cū faceret mouere bellū cōtra aliquē dñm vel ciuitatē ꝓſequentē eccleſiā: vel faucntē hereticis: vel detinentē bona eccleſie: ⁊ traderet aliis dignitatē iura ⁊ bona illoꝝ ſicut factū eſt pluries. Nec papa pōt cum bona cōſcia que pauperibus debent diſpēſare ⁊ dare diuitib⁹ ſine rationabili cauſa. Sed cū cauſa rationabili pōt talibus obligatis remittere ſeu vt pauperibus dare ea q̄ acquiſierūt p furta: rapinas: ⁊ vſuras cū ſint certa ſuper oēs alios cū ſit ſupre mus ⁊ vlis p̄ pauperū magis q̄ epi q̄ in hmōi diſpēſare ſolent, vt. lxxxiij. di. c. eps. Quia etiam habet plenitudinē ptātis in diſpenſatione bonoꝝ eccleſiaſticoꝝ: ⁊ plenā iuriſditionē i terris eccleſie: fo: te de hmōi bonis. ſ. eccleſiaz ⁊ eoꝝ q̄ habitāt in terris eccleſie poſſet remittere debita ex furto ⁊ rapina ⁊ vſura etiā cū ſciunt⁹ ꝓſone ſine eoꝝ cōſenſu ex aliqua cā rationabili. Nā quotidie hoc facit vt iuraymi⁹ eccleſie ⁊ fructꝰ auferat ⁊ det alteri q̄ curato illi⁹ eccleſie cū cauſa tñ vt credit rationabili. Et ſic multo magis pōt in hmōi dare dilationē: q: plus eſt dimittere debitū q̄ dilationē dare ad ſoluēdū. Querit etiā vtrū ſuper incertis cū epo q̄ eſt pi pauperū: poſſit fieri cōpoſitio vel trāſactio. Rñdet Lau. de ri. Sciēdū q̄ poſſunt in cle. ij. de pe. ⁊ re. hūc paſſuz examinat ⁊ finaſ determinat q̄ nō p illū tex. ⁊ p. c. licz. de offi. vica. li. vj. Vult em̄ q̄ ſine māDato aplico id facere nequeat ep̄i niſi cōponerēt de tanta quātitate quāta eſt illa ad quā aſcēdit: ⁊ non de minori. Contrariū ſeruat: licz facta cōputatione ferat⁹ demū ſnia tanquā ipoꝛ incertoꝝ. Et ſi vera ſunt q̄ dicit Pau. qđ vi detur de iure: nec videt ꝛia cōſuetudo valere: multoz aīe illaquarent. Tex. ſi illi videre meo nō ꝓbāt ita clare: vn de forte poſſet rñderi q̄ nō eſt credēdū q̄ papa q̄ prefecit epos pīes pauperū indiſtincte nō cōceſſiſſet eis in ſpecie q̄ ex cauſa poſſent cū talib⁹ trāſigere. Et iſti hñt maioꝛē ptāteꝫ q̄ illi q̄bus libera adminiſtratio eſt cōceſſa. itē nō ſimplr̄ donāt. Jtē papa ſcit talē cōſuetudinē ⁊ diu tolerauit. ſſiūt tñ taxationes p ſniam. Hec Lau. ſforte poſſet dici q̄ quoad eccleſiā militātē valet dictū Lau. ⁊ etiā quoad deū ⁊ eccleſiā triūphantē ci⁹ ex cā rationabili facit cōpoſitionē de minori ꝓtate q̄ ſint incerta: puta q: reſiduū dimittit ei vt pauperi: cū alis nō poſſet viuere ſine indecētia ſui ſtat⁹ multū notabili. Sed vbi abſq; hac cā ep̄s ſcienter cōponat de minori ꝓtate notabil⁹ valet dictū Pau. in foro dei. Non em̄ credēdū eſt papā feciſſe epos diſpēſato res bonoꝝ pauperū vt poſſent p libito voluntatis remittere vel cōponere ſuper incertis vt de his hoīes poſſ modū pōpoſe viuāt. Nec ipe papa pōt cū bona cōſcia abſq; aliqua cā rationabili facere hmōi taxationes lōge minus q̄ ſit debitū incertoꝝ: ⁊ reſiduū illi? ſcienter debitoribus dare cū oīa plene ⁊ bene poſſint reſtituere. Secus aut cū dubitatur vtrū reſtituere poſſit debitor: p incertis. Nam in dubio ſemp̄ interpretādū eſt factū pape p̄maxime in bonū. vt di. xl. nō nos. cū glo. Papa em̄ etſi habeat plenitudinē ptātis errare pōt vt homo. Et inter cetera ſue ptātis: nō auferē ſibi iſta cōis hoīs cōditio: quin poſſit peccare moraliter ⁊ deſcēdere ad inferos: ⁊ grauiꝰ ceteris puniēdus ſi deliquerit. vt dī di. xl. ſi papa. in glo. Inſup cū reſtitutio certoꝝ debeat p̄cedere reſtitutionē incertoꝝ q̄ epi cinca vſurarios publicos vt licētiēt ad ſacra eccleſie ⁊ ſepultura p̄ius cōponant ſup certa ꝓtate p incertis quā ſibi ſolēt imburſare magis q̄ pauperibus dare. ⁊ de certis non ꝓuideāt ſufficiēter vt reddaſ integraliter: minus bene faciūt. Quinimmo ſi nō ſufficeret bona q̄ remanent vſurarijs: vel heredibus eoꝝ: tenenē que acceperunt p incertis contribuere ꝓ reſtitutione incertoꝝ: alſ s fures ſunt ⁊ latrones. auferētes que debētur certis ꝓſonis. extra de vſucum tu. xiiij. q. vj. ſi res. ſed cōſuetudo in hoc non excuſat que potius dicēda eſt corruptela: q: contra ius diuinū. di. viij. que cōtra mores. xxxij. q. vij. flagitia.

Super incertis vtrū poſſit fieri cōpoſitio

¶ De modo ⁊ ordine reſtituendi. Capitulum VII.

Quantū ad ſeptimū

de modo reſtituēdi ſeu ordine. Circa qđ cōſideranda ſunt tria. Primū eſt q̄ reſtitutio certoꝝ ꝓponēda eſt reſtitutioni incertoꝝ. Sciēdū igit q̄ certa oīa obligata reſtitutioni, i. cū ſciunt⁹ ꝓſone q̄b⁹ facieda eſt p̄ius integraliter ſoluenda ſunt q̄ reſtituant⁹ in certa: qñ ſcz ſcitur vel dubitat⁹ bona reſtituēdis nō ſufficere ad vtrūq;. Nam tūc reſtituēda ſunt plene p̄ius ⁊ integraliter certa. ⁊ hoc triplici ratione. Prius reſtituenda ſunt certa

¶ Primo ratione ſucceſſionis.

¶ Secundo ratione obligationis.

¶ Tertio ratione ſimilitudinis.

Quātū igit⁹ ad primā rationē. ſ. ſucceſſionis: aduertēdū diligēter q̄ nō ſuccedit in pauperibus iſpe ep̄s niſi qñ nō reperiunt⁹ ꝓſone certe q̄bus reſtitui debeāt certa: vt quaſi per ſubſtitutionē ſuccedere videat: ac ſi diceret teſtator: dimitto meos heredes tales ⁊ tales q̄bus debeo: vel etiā ſi nō debeo: ſed ſi eos nō reperiri cōtingat ſubſtituo mihi ep̄m cū pauperibus. Quātū ad ſcđam rationē. ſ. obligationis ꝑbat⁹ hoc ſic. Nā pauperibus nō tenenē heredes dare. ſ., reſtitutione incertoꝝ: niſi vnica rōe: ſcz in foro dei. Sed creditoribus certis tenenē duplici rōe: ſcz in foro dei ⁊ foro mūdi: q: heredes p̄nt a creditoribus in iudicio cōueniri.

Quātū ad tertiā rōem: ſcz ſimilitudinis ꝑbat⁹ idē a ſimili de voto ſimplici ⁊ ſolēni. Nā votū ſimplex nō ita obligat ſicut id qđ eſt ſolēne. Nā ſimplex obligat q̄d deū: ſolēne q̄d deū ⁊ foꝛū. vñ ⁊ ſimplex votū impedit matrimoniū ꝓhendū: ſed nō diruit. pctū. Solēne aūt ⁊ impedit ⁊ ſ ctū diruit. vt ptz di. xxvij. p totū. Et rō huius eſt: q: in voto ſimplici eſt vnū vinculū ligās: in ſolēni duplex.

§. I. De reſtitutione vero

certoꝝ ſciendū eſt q̄ reſtitutio etiā fieri debet cū quoda ordine. Prio cui? declaratione notādū q̄ fm̄ triplicē volūtatē creditoris cōtingit debitoꝛē habere ſubſtantiā eius.

¶ Et prima eſt violentata.

¶ Secunda conditionata,

¶ Tertia conformata.

Prima reperiſ in rapina: furto: ⁊ ſimilibus. Scđa i vſura. Tertia in ſctibus inſtis. Et ſm̄ hūc triplicē volūtatis gradū: varie p̄ius ⁊ poſteriꝰ homo reſtituere obligat. Cū igit⁹ prima volūtate. ſ. violētata: debitoꝛ teneē vtputa q: abſtulit p furtū rapinas ⁊ hmōi violētias: talia p̄ius reſtituēda ſunt q̄ vſura ⁊ alia debita: ⁊ hoc ꝓpter tria: ſcz Perviolētiā ablata ſunt primo reſtituēda

¶ Propter offenſionem.

¶ Propter expropriationem.

¶ Propter compulſionem.

Propter offenſionē q̄dē: nā maioꝛ in eis inferē iniuria: q: illa penitus ſunt inuoluntaria. ſ. rapina: furtū: ⁊ hmōi. Vſura vo aliquo modo eſt volūtaria. ſ. volūtate cōditionata: ꝓpter ea de ſui natura minoꝛē iniuriā ſapit i p̄rimū. Alia vo debita ſine iniuria fiunt: q: voluntaria ſunt: puta illud qđ debeāt⁹ rōe emptionis facte alicui⁹ rei: vel rōe mutui liciti: ⁊ hmōi. Et ideo rapina ⁊ furtū p̄ius reſtitui debēt q̄ ipſa vſura ⁊ alia debita licito modo ꝓcta: ⁊ eadē rōe p̄ius rapina: q: grauioꝛ i ea violētia ⁊ iniuria q̄ in furto.

Scđo dz talis ordo ſeruari ꝓpter expropriationē. Nā in rapina ⁊ furto ſm̄ oēs dñium nō trāſfertur. ⁊ ideo talia nunq̄ fiūt talr̄ poſſidētis: in vſura vo dñium trāſferri videtur. Tertio ſeruādus eſt talis ordo ꝓpter cōpulſionē. Adagis em̄ debitoꝛ: cōpellit⁹ artat⁹ a iure reſtituere q̄ extorſit p furtū ⁊ rapinā q̄ q̄ habuit p vſurā. Nā ad reſtitutionē vſure cōpellit diuino ⁊ eccleſiaſtico iure: ſed ad reſtituendū rapinā artat⁹ iure diuino eccleſiaſtico ⁊ ciuili. Et q̄bus ſequit⁹ q̄ debitoꝛ ſi nō pōt inſolidū reſtituere qđ extorſit p rapinā ⁊ furtū: ⁊ etiā qđ habuit p vſurā: tenet in ſolidū reſtituere p̄i? qđ habuit p rapinā ⁊ furtū q̄ qđ habuit p vſurā; ⁊ hoc tū rōe volūtatis cōcurrētis: q: in ſol-

uente vsurā aliquo modo voluntas eius cōcurrit ad illā expoliationē vsure. Sed expoliatus per furtū seu rapinā cōtra oēm suā voluntatē spoliat: tū etiā rōe iuris coartātis. Nā a iure ciuili cōpellit hō ad restōem rapine ⁊ furti in solidū: etiā si nō habeat ad restituēdū vsuras. Vnde ⁊ inie est Gerar. ordi. here. Que videtur rationabiliter dicta. hoc excepto. s. ꝙ debeat prius restitui rapina. furtū ⁊ vsura ꝙ debita licito modo ꝛcta. hoc em̄ esset offerre holocaustū de rapina. Sicut em̄ iniuste acciperet ab aliquo diuite vt daretur elemosyna pauperi. vt dicit Aug. xiiij. q. v. forte. Ita etiā iniustū videt vt de eo qđ iuste debet alteri: puta honesti mutui vel emptionis vel alicuius licitī ꝛctus restituat alienū. hoc em̄ esset rapere alienū vt reddat alienū ⁊ nō sunt facienda mala vt eueniant bona. vt ait apostolus ad Roma. iij. Ad hoc ar. xiiij. q. v. nec⁹ enim.

Certa prius de bēt restitui

§. II. Quantū ad secundā

voluntatē que dī cōditionata: que sez cadit in vsura dicit Alexā. lōbar. ꝙ prius tenet restituere ꝙ habuit ꝙ vsurā ꝙ que habuit ꝑ alios ꝛctus volūtarie factos. Et rō hui⁹ est: q⁹ in restōne debitoꝝ solū seruatur iusticia: sed in restōne vsure ⁊ male ablatoꝝ nō solū iusticia seruat: sed etiā iniuria deo ⁊ primo facta amouetur. Et ideo restitutio vsure preferēda est si tñ ꝓuū seruet. q⁹ sez talia debita iusta in satisfactione ꝓponant male ablatis. Aduertēdū ꝙ in duplici casu hoc fieri pōt: sez qñ debita sunt clare manifesta ⁊ restitutio male ablatoꝝ nō fit: ⁊ obscure sic inquirende. Secō qñ res ꝙ debet est determinata: puta. l. vel. c. ⁊ male ablata indeterminata. nā clarū sp precedit obscurū in iure. ⁊ determinata rē indeterminatā. ⁊ illud cōiter nō seruat. etiā extra prędictos duos casus. qđ etiā videt rationabiliter fieri: q⁹ indecēs videt vsurā debere restitui de re iuste alteri obligata. Nā ꝙ hoc nō tollit iniuria facta ⁊ primo ⁊ deo. sed addit noua: q⁹ alienū auferr. nec em̄ tenet deo ⁊ primo rōe vsure perpetrate vel alteri⁹ male ablati nisi inquātū pōt de iure. ar. de re. iur. Nemo ad impossibile obligat. Si igit nō pōt restituere vsurā nisi subtrahēdo ius alterius ꝑ tūc excusat a restōne. ꝓpterea magis hoc esset violēti seu cōtra volūtatē ei⁹ cui debet aliqđ rōe iusti ꝛctus: sez subtrahere suū creditū ꝙ fuerit recipe vsurā ab alio. ꝓpterea nōvidet rationabiliter de iusto obsequio qđ fecit. primo. ⁊ in mutuādo seu in expectādo precū rei vēdite reportet incōmodū et dānū qđ cōtingeret hoc seruādo cū ꝙ debitor sibi iam recepit cōmodū magis ex mutuo sibi facto. ⁊ ideo dz sibi sufficere vt vsurarī⁹ restituat sibi vsurā cū poterit de suo ⁊ nō de alieno. q⁹ ꝫm regulā locupletari nō dz aliū cū alteri⁹ iniuria vel iactura. de reg. iur. li. vj. Et hoc niſi iura cōia vel municipalia aliter dispōnerēt. q⁹ in hmōi seruāda sunt. Nā iure humano possessiones ⁊ alia vt ꝓpria possidētur. vt patet di. viij. quo iure.

§. III. Tertia volūtas que

dī cōformata. repīt in ꝛctibus licitis vbi volūtates ꝓhentiū insimul cōformant. In restōne aūt talū aliqua prius restituēda sunt. nā ꝓi⁹ restitui debēt quecūq; certa debita ꝙ quecūq; ad pias cās relicta at⁹ donata. Cui⁹ rō est: q⁹ donatio ad pias cās ⁊ largitio sunt ex superogationis cōsilio vel sunt forte bona incerta: restitutio autem male ablatoꝝ seu aliorū debitoꝝ certorū sunt ex obligatione ⁊ precepto. ꝓi⁹ em̄ restitui debēt ꝙ sunt ꝫm necessitatē precepti ꝙ ꝙ sunt ꝫm superogationē cōsilij. Vnde sñe cōcor. Archi. in. c. nō sane. xiiij. q. v. Vnde etiā Ray. ait ꝙ si creditores vel legatarij simul venerint ad heredē ꝓmo est satisfaciēdū creditoribꝰ. sed si veniūt sepatim liberat heres soluēdo ꝓ ordinē cuilibet veniēti siue creditorū legatario. dū tū nil in dolo vel fraude operet. verūtamē si legatarij ꝓueniūt creditores: ⁊ accipiūt. vel posteriores creditores ꝓiores ⁊ potiores in iure ꝓueniūt. creditores post modū veniētes heredē inquietare non debēt niſi de heredit are remāserit ei vnde possit adhuc satisfacere illis. sed ꝫm tamē potiores ius suū saluū cōtra legatarios ꝙ primo acceperūt. silr ⁊ creditores anteriores cōtra posteriores ꝙ acceperunt primo. Idē quoq; Guil. ait ⁊ addit ꝙ si heres scit vel credit heredit are vltra debita nō exprēdi: siue ex ꝛctu vel quasi seu ex maleficio vel quasi nihil legatarijs dz dare. Si ꝝo quātitatē debitorū nescit dz satisfacere primo creditoribꝰ. Et si legatarij ꝓi⁹ vel simul cū creditoribus legata petāt est creditoribꝰ potioribus primo soluendū. Si aūt de hereditate nihil remanet primo solutis debitis legatarijs nō tenet. Si ꝝo hunc ordinē mutauerit heres primo. s. soluēdo legatarijs seu secūdarijs creditoribus ꝓioribꝰ in foro cōscie minime liberat: niſi hoc faciat ignozāter reputās hereditatē. s. sufficere ad oia soluēda vel nescies huc creditorē esse potiorē. Ita cōcor. Hostie. Ite nota ꝙ ceteris paribus seruāda est hec regula. Qui ꝓior est tpe potior est in iure. de reg. iur. lib. vj. Vbi aūt sunt ꝓiuilegia parīa. s. ꝓsonarū ⁊ actionū ⁊ insimul equaliter satisfaciēdū est: niſi de aliquo illoꝝ ꝑbet ꝙ alteri ꝓferēdus sit. ꝫm legē pacti vel scripti seu vsus approbati. Idē aūt notari solet. C. de bo. au. iudi. pos. ꝙ debito. Cū ergo mercator vel ali⁹ frāgit vel vt vulgariter dī fallit nō sufficiēs satisfacere creditoribꝰ oibus ex integro veniē tibus cūctis vt sibi satisfaciat. Hic ordo seruāt ꝫm Bal. de perusio. C. ꝙ debito. de bo. au. iudi. pos. Primo dz satisfieri dñis rerū. verbi grā deponētibus si deposita erant sibi facta. vt. ff. de ꝓiui. credi. l. fi. ⁊. l. veteri. Secō satisfit mercī vēditori si exāt merces. hoc est ipse merces restituūtur tanq̄ singulariter ꝙ precio obligate. Si aūt plus valerēt: illud plus reddit ad cōmodū creditoꝝ. vt. ff. de acti. ven. l. iulianus. Si aūt ipse merces non exāt: sed vendite sunt. ⁊ loco earꝫ alie subrogate tales subrogate nō reddūtur loco earū: q⁹ non sunt ꝙ precio obligate. vt. ff. de in rē verso. l. quidā. Cuius ratio assignat: q⁹ preciū ex re illa redactū obligatū nō erat. ergo nec etiā res ꝙ emit. vt habet extra eo. Idē quoq; in pmutatione dicēdū est: q⁹ vbi spēs in obligatione est: nō succedit loco alteri⁹ altera. vt notatur. ff. de ver. sig. l. labeo. Tertio ceteris paribus ꝓferēt vror: q⁹ hypothecā cēset hīe. ⁊ ideo ꝓferēt nedū ꝓterēdē tibus ꝓsonalē obligationē: sed etiā ꝓterēdētibus tacitam hypothecā. vt. l. assiduus. C. qui po. in pig. ha. Non tamē ꝓferēt creditoribus habentibus anteriores hypothecas ⁊ expressas. fiscus quoq; simile habet ꝓiuilegiū cū mutuāre. C. de ꝓiuile. fisci. ꝙuis. Et de hoc etiā habes extra de pigno. ex lris. in glo. quoniam. Quarto post hypothecas veniūt deponētes: sez si nō extat depositū. ff. depo. l. si hominē. ꝫ. fi. Hoc em̄ ꝓiuilegiū cause depositi dat ꝓpter frequētia cōtractū depositoꝝ. tū sicut in. l. predicta patet tali ꝓiuilegio nō gaudēt qui sub noīe depositi mutuant ad vsuras. hypotheca aūt potior est: q⁹ ptinet ad rē ipam. ff. de pac. rescripti. Quinto veniūt simplices ꝓiuilegiati. i. habētes ꝓiuilegia ꝑsonalia nō realia. Sexto ⁊ vltimo veniūt chyrographarij. ꝙ rata nō obtēta ꝓmissione cōtractuū: q⁹ licitū est debitori ꝓ cumulo creditorū facere deteriorē cām creditorū ꝓioꝝ nō dominū nec hypothecam nec ꝓiuilegiū habētiū. vt. ff. de separa. bo. l. j. ff. cōtrario. Et ista est ratio quare in chyrographarijs creditoribus nō attēditur tps. Idē ille. Verū vbi lex municipalis seu statutū ciuitatis aliter dispōneret illi est stādū etiā in foro cōscie si nō sit expresse cōtra deū qđ nō de facili iudicandū est: q⁹ nemo arbitrādus est immemor: diuini timoris ⁊ fue salutis. j. q. vij. sancimus. Niſi euidēter appareat ꝛctiū. Unde in aliquib⁹ ciuitatibus vt florētie fallēte mercatore ꝓ sindicos institutos a cōitate super hmōi. vbi non sufficiūt bona mercatoris fallentis ad plene restituendū oibus satisfit vnicuiq; ꝓ rata ꝫm facultatē bonoꝝ illius: ⁊ nō ꝓius vni ꝙ alteri: niſi aliquibus ꝙnis ꝓiuilegiatis in hoc vt in mulieribus ꝙ dotibus. reb. bēdis ⁊ hmōi quibus plene satisfit anteq̄ cuiq̄ alioꝝ. Ite primo nota

Ordo in restitutione certorū

Nō pōtēs restituere

q⁹ hi qui tenētur ꝓmo restituere si omnino non ꝑnt solvere vel restituere: sufficit cōtritio ⁊ ꝓpositū restituēdi qñ cōmode poterūt. xiiij. q. vj. si res. Nō verū est cum ita sit pauptas: talis em̄ nō dz excōicari. vt dī ex de solu. c. odoardus. nec aliqua pena mulctari. vt ex de vsu. c. cū tu. Et dz nota paupertas qñ cedit bonis. Idē q⁹ tali dz cōsulere sacerdos si de paupertate dubitat ꝙ cedat bonis.

Nota tamē q⁹ nō sufficit hec cessio: ita q⁹ nō fit ei aliqua ꝓna iniungenda: q⁹ nec solutio nec satisfactio plenaria sufficeret. Nā licz cessio siue solutio quoad satisfactionē hoi sufficiat: adhuc tñ ecclesie satisfactū nō est. ergo iudex ecclesiasticus. s. sacerdos. ꝓ usurpatione rei aliene iniūgat sibi ꝓnam. Et in hoc offendūt ⁊ sacerdotes delinquētes qui putāt sufficere ꝙ satisfaciāt: nec trāsgressionē quā fecerūt posmodū cōfitent. Hec Hostī. in sum. ti. de pe. ⁊ re.

Cedēs bonis suis

Secō nota ꝙ si talis postea ꝓuenerit ad pinguiorē fortunā: tenet satisfacere: etiā si cederet bonis: q⁹ per hoc nō sunt liberati: sed talis cessio ad hoc eis ꝑdest ne iudicati trahant in carcerē. C. qui bo. ce. pos. l. qui bonis. vbi etiā dicit glo. ꝙ cessio in hoc etiā ꝑdest: q⁹ postea nō poterūt cōueniri niſi inquātū facere possunt. ⁊ sic habet ratio ne egeat. ⁊ ꝓterea cōueniri nō dz niſi fit tñ illud qđ acquisiuit ꝙ merito videat debere conueniri. Hec in glo. Sed qui ht restituere si cōueniant ex maleficio si nō sunt soluēdo verberādi sunt. ꝙ debitor: sed si nō cōueniunt ex maleficio nō debēt tales verberari: ⁊ sufficit ꝙ cedant bonis. Archi. xiiij. q. vj. si res. Nota tertio si ꝛis q⁹ aliena abstulit pōt restituere ⁊ nō restituit: nō est in statu salutis. ꝫ. ij. Glo. ponit hic exemplū vt si testator: ꝓmisit se aliquod opus factu rum: vel ꝓmisit per se vel heredē suū nō fieri quo minus per fundū suū tibi ire liceat: ad hoc quilibet heredū erit obligatus in solidum. Secūdus casus est si res que debet restitui ab vno in solidū possideatur. C. de heredi. vel acti. vendi. l. ij. Tertius est in alimētis legatis que ex voluntate defuncti vel iudicis vel ab vno insolidū vel a pluribus ꝓ partibus designatis petuntur. ff. de ali. leg. l. iij.

Dūi tenere quō debēt restituere

Quartus si testator ab vno heredū legauerit creditori hereditario cōpensandi aio: tūc em̄ heres ille vsq; ad quātitatē legati onus debiti illius sustinebit. ff. de leg. ij. cum ab vno. Quintus est in expēsis vxoris q⁹ non tñ strictē ⁊ q⁹ ꝫ q⁹ habet aliena restituere ⁊ certis ꝙnis si pōt in totū vel in parte: sed nō cōmode: sed cū multa sui incōmoditate: cōponat vel cōueniat cū ipso leso vel spoliato amicabiliter de redditibus suis moderate: ita q⁹ vita sibi remaneat assignādo sibi quousq; fuerit plenarie satisfactū: vel paulatim singulis annis vel mēsibus vel alijs tpibus emendet qđ pōt: ⁊ hoc cū volūtate illius cui debet satisfacere. q⁹ si nulla inueniret misericordia apud eū: tūc absq; dilatione tenet satisfacere vel bonis cedere: q⁹ talis pctor semper est in mora. Hostī. ⁊ Ray. Sed hoc melius declarabitur in vltimo. ꝫ. sequēti. Si aūt predictus inuenit misericordia apud creditores suos faciēbus sibi dilationē vel remissionē: tunc pōt ea vti: ⁊ est in bono statu a⁹: si tamē habet in ꝓposito faciēdi qđ debuisset si nō potuisset obtinere ipsam remissionē vel dilationē. Quinto nota q⁹ vbi plures essent creditores alicuius: ⁊ debitor ꝛi petēti dilationē aliqui creditores volūt dare aliqui nō: sed ꝙ ea dat bonis: stabit in hoc maiori parti creditoꝝ: et intellige maiorē partē vbi est maius ⁊ fortius debitū: etiā si vnus esset cui plus ꝙ oibus debeatur. Si ꝝo par sit debitū: stādū est maiori numero cerditorum. Si ꝝo oia sunt paria eligēda est clemētior: sua: sez ꝙ dilatio detur. C. de cessio. bo. l. fi. Ray. Nota vltimo hic ꝙ Johā. an. super. c. ꝙ ꝙ. de vsur. li. vj. mouet questionē. An heres vsurarij qñ here ditas nō sufficit oibus debeat satisfacere ꝓmo veniētibus. Guil. Duran. ⁊ Archi. dicunt ꝙ non. immo fiet eis ⁊ alijs satisfactio: ꝓ rata vnūquēq; contingēte. ar. ꝫ. de testamē. c. relatū. in fi. Sed dicit Johā. an. Satis videt in hoc casu haberi debere cōsideratio tꝑis: vt ille qui ꝓius

Utrū bēres non sufficit oibus

soluit vsuras: recipiat quod suum est integraliter: ⁊ sic de singulis: ꝫm regulā. j. de reg. iur. qui ꝓior. cū ista par sit causa: vt ibi dicit. ⁊ in hypotheca hoc cōsideramus. C. qui po. in pig. ha. l. sed si fundus. ⁊ bona vsurarij vident esse hypothecata. ꝫ. e. c. cū tu. Adulti tamē doctores dicūt cōtrariū in hoc: sez ꝙ bona vsurariorū sint hypothecata. vt Hosti. Archi. Frede. Goffre. Et ipse cū Jo. an. dicit ꝙ de hac hypotheca nō habemus tertū expressum. Sexto nota ꝙ vbi aliquis est institutus heres ⁊ nō sufficit heredi tas ad soluendū legata oia ⁊ debita. dicit Ray. ꝙ credit in iudicio aīe sue ꝙ nō teneat niſi inquātū hereditas sufficit: etiā si nō fecit inuentariū. Idē Johā. an. ⁊. Frede. de senis. secus in iudicio contētioso si nō fecisset inuentariū: sed si fecisset nō teneret niſi durāte hereditate. Distinguit tamē inter legata ⁊ debita: q⁹ debita sine diminutione de bet ꝑsoluere durante: sez ad hoc hereditate. delegati ꝝo si tot sunt ꝙ nō remaneat legitimus pōt retrahere sua legitimā: ⁊ iterū quartā ꝫm quosdā si fuit institutus heres.

Utrū bēreditas nō sufficit ad soluendū

Et nota ꝙ heres pōt deducere ante oia expēsas funeris ⁊ alias necessarias quas fecit causa hereditatis vt in testamento ⁊ in hmōi. Expensas tamē quas fecisset superfluas ad honorē ⁊ pompā mūdi: nō posset cū tuta cōscia trahere de ere alieno: sed facere intelligeretur de suo. Pe. de palu. in. iiij. Si aūt plures sunt heredes ad debita vel legata regulariter tenet quilibet ꝙ hereditaria pars. Excipiuntur quinq; casus. Primus est si aliqđ opus indiuiduū est in obligatione: tunc em̄ quilibet tenetur in solidū. ff. de verbo. obli. in ꝓcuratoribus. ꝫ. ij. Glo. ponit hic exemplū vt si testator: ꝓmisit se aliquod opus factu rum: vel ꝓmisit per se vel heredē suū nō fieri quo minus per fundū suū tibi ire liceat: ad hoc quilibet heredū erit obligatus in solidum. Secūdus casus est si res que debet restitui ab vno in solidū possideatur. C. de heredi. vel acti. vendi. l. ij. Tertius est in alimētis legatis que ex voluntate defuncti vel iudicis vel ab vno insolidū vel a pluribus ꝓ partibus designatis petuntur. ff. de ali. leg. l. iij.

Quartus si testator ab vno heredū legauerit creditori hereditario cōpensandi aio: tūc em̄ heres ille vsq; ad quātitatē legati onus debiti illius sustinebit. ff. de leg. ij. cum ab vno. Quintus est in expēsis vxoris q⁹ non tñ strictē ⁊ q⁹ ꝫ q⁹ habet aliena restituere ⁊ certis ꝙnis si pōt in totū vel in parte: sed nō cōmode: sed cū multa sui incōmoditate: cōponat vel cōueniat cū ipso leso vel spoliato amicabiliter de redditibus suis moderate: ita q⁹ vita sibi remaneat assignādo sibi quousq; fuerit plenarie satisfactū: vel paulatim singulis annis vel mēsibus vel alijs tpibus emendet qđ pōt: ⁊ hoc cū volūtate illius cui debet satisfacere. q⁹ si nulla inueniret misericordia apud eū: tūc absq; dilatione tenet satisfacere vel bonis cedere: q⁹ talis pctor semper est in mora. Hostī. ⁊ Ray. Sed hoc melius declarabitur in vltimo. ꝫ. sequēti. Si aūt predictus inuenit misericordia apud creditores suos faciēbus sibi dilationē vel remissionē: tunc pōt ea vti: ⁊ est in bono statu a⁹: si tamē habet in ꝓposito faciēdi qđ debuisset si nō potuisset obtinere ipsam remissionē vel dilationē. Quinto nota q⁹ vbi plures essent creditores alicuius: ⁊ debitor ꝛi petēti dilationē aliqui creditores volūt dare aliqui nō: sed ꝙ ea dat bonis: stabit in hoc maiori parti creditoꝝ: et intellige maiorē partē vbi est maius ⁊ fortius debitū: etiā si vnus esset cui plus ꝙ oibus debeatur. Si ꝝo par sit debitū: stādū est maiori numero cerditorum. Si ꝝo oia sunt paria eligēda est clemētior: sua: sez ꝙ dilatio detur. C. de cessio. bo. l. fi. Ray. Nota vltimo hic ꝙ Johā. an. super. c. ꝙ ꝙ. de vsur. li. vj. mouet questionē. An heres vsurarij qñ here ditas nō sufficit oibus debeat satisfacere ꝓmo veniētibus. Guil. Duran. ⁊ Archi. dicunt ꝙ non. immo fiet eis ⁊ alijs satisfactio: ꝓ rata vnūquēq; contingēte. ar. ꝫ. de testamē. c. relatū. in fi. Sed dicit Johā. an. Satis videt in hoc casu haberi debere cōsideratio tꝑis: vt ille qui ꝓius

De mulere adultera suppōnēte partum

soluit vsuras: recipiat quod suum est integraliter: ⁊ sic de singulis: ꝫm regulā. j. de reg. iur. qui ꝓior. cū ista par sit causa: vt ibi dicit. ⁊ in hypotheca hoc cōsideramus. C. qui po. in pig. ha. l. sed si fundus. ⁊ bona vsurarij vident esse hypothecata. ꝫ. e. c. cū tu. Adulti tamē doctores dicūt cōtrariū in hoc: sez ꝙ bona vsurariorū sint hypothecata. vt Hosti. Archi. Frede. Goffre. Et ipse cū Jo. an. dicit ꝙ de hac hypotheca nō habemus tertū expressum. Sexto nota ꝙ vbi aliquis est institutus heres ⁊ nō sufficit heredi tas ad soluendū legata oia ⁊ debita. dicit Ray. ꝙ credit in iudicio aīe sue ꝙ nō teneat niſi inquātū hereditas sufficit: etiā si nō fecit inuentariū. Idē Johā. an. ⁊. Frede. de senis. secus in iudicio contētioso si nō fecisset inuentariū: sed si fecisset nō teneret niſi durāte hereditate. Distinguit tamē inter legata ⁊ debita: q⁹ debita sine diminutione de bet ꝑsoluere durante: sez ad hoc hereditate. delegati ꝝo si tot sunt ꝙ nō remaneat legitimus pōt retrahere sua legitimā: ⁊ iterū quartā ꝫm quosdā si fuit institutus heres.

Et nota ꝙ heres pōt deducere ante oia expēsas funeris ⁊ alias necessarias quas fecit causa hereditatis vt in testamento ⁊ in hmōi. Expensas tamē quas fecisset superfluas ad honorē ⁊ pompā mūdi: nō posset cū tuta cōscia trahere de ere alieno: sed facere intelligeretur de suo. Pe. de palu. in. iiij. Si aūt plures sunt heredes ad debita vel legata regulariter tenet quilibet ꝙ hereditaria pars. Excipiuntur quinq; casus. Primus est si aliqđ opus indiuiduū est in obligatione: tunc em̄ quilibet tenetur in solidū. ff. de verbo. obli. in ꝓcuratoribus. ꝫ. ij. Glo. ponit hic exemplū vt si testator: ꝓmisit se aliquod opus factu rum: vel ꝓmisit per se vel heredē suū nō fieri quo minus per fundū suū tibi ire liceat: ad hoc quilibet heredū erit obligatus in solidum. Secūdus casus est si res que debet restitui ab vno in solidū possideatur. C. de heredi. vel acti. vendi. l. ij. Tertius est in alimētis legatis que ex voluntate defuncti vel iudicis vel ab vno insolidū vel a pluribus ꝓ partibus designatis petuntur. ff. de ali. leg. l. iij.

Quartus si testator ab vno heredū legauerit creditori hereditario cōpensandi aio: tūc em̄ heres ille vsq; ad quātitatē legati onus debiti illius sustinebit. ff. de leg. ij. cum ab vno. Quintus est in expēsis vxoris q⁹ non tñ strictē ⁊ q⁹ ꝫ q⁹ habet aliena restituere ⁊ certis ꝙnis si pōt in totū vel in parte: sed nō cōmode: sed cū multa sui incōmoditate: cōponat vel cōueniat cū ipso leso vel spoliato amicabiliter de redditibus suis moderate: ita q⁹ vita sibi remaneat assignādo sibi quousq; fuerit plenarie satisfactū: vel paulatim singulis annis vel mēsibus vel alijs tpibus emendet qđ pōt: ⁊ hoc cū volūtate illius cui debet satisfacere. q⁹ si nulla inueniret misericordia apud eū: tūc absq; dilatione tenet satisfacere vel bonis cedere: q⁹ talis pctor semper est in mora. Hostī. ⁊ Ray. Sed hoc melius declarabitur in vltimo. ꝫ. sequēti. Si aūt predictus inuenit misericordia apud creditores suos faciēbus sibi dilationē vel remissionē: tunc pōt ea vti: ⁊ est in bono statu a⁹: si tamē habet in ꝓposito faciēdi qđ debuisset si nō potuisset obtinere ipsam remissionē vel dilationē. Quinto nota q⁹ vbi plures essent creditores alicuius: ⁊ debitor ꝛi petēti dilationē aliqui creditores volūt dare aliqui nō: sed ꝙ ea dat bonis: stabit in hoc maiori parti creditoꝝ: et intellige maiorē partē vbi est maius ⁊ fortius debitū: etiā si vnus esset cui plus ꝙ oibus debeatur. Si ꝝo par sit debitū: stādū est maiori numero cerditorum. Si ꝝo oia sunt paria eligēda est clemētior: sua: sez ꝙ dilatio detur. C. de cessio. bo. l. fi. Ray. Nota vltimo hic ꝙ Johā. an. super. c. ꝙ ꝙ. de vsur. li. vj. mouet questionē. An heres vsurarij qñ here ditas nō sufficit oibus debeat satisfacere ꝓmo veniētibus. Guil. Duran. ⁊ Archi. dicunt ꝙ non. immo fiet eis ⁊ alijs satisfactio: ꝓ rata vnūquēq; contingēte. ar. ꝫ. de testamē. c. relatū. in fi. Sed dicit Johā. an. Satis videt in hoc casu haberi debere cōsideratio tꝑis: vt ille qui ꝓius

De mulere adultera suppōnēte partum

§. IIII. Quō debeat fieri restitutio vroꝛe cōcipiēte filium per adulteriū quē vir reputat esse suū: de his ꝙ cōsumit ipse filius spurius de bonis patris puratuit: ⁊ de hereditate tota vel parte ad cū perueniēte. Et primo videndū est de ipa vroꝛe adultera quō teneatur ⁊ ad quid. Secō de ipso filio spurio si teneatur ⁊ quō. Tertio de ipso vero patre qui ex adulterio talē filiū habuit: quō ⁊ ad ꝙd teneat. Similis casus videt qui ponitur extra de pe. ⁊ re. c. officij. vbi dicit. Significasti de muliere supponēte sibi alienū partū: quē vir eius reputās suū nutrit: ⁊ heredē instituit. vnde idē dicendū videt ꝙd ad restitutionē de ipa muliere ⁊ de filio suppositō: ⁊ huic fraudi dātibus operā efficacem. Et de muliere adultera querit primo si debeat hoc reuelare marito. Ad qđ dicendū ꝙ aliqñ nō ⁊ aliqñ sic. Nam vbi imminet aliqđ horū periculoꝝ nō debet reuelare marito. Primū periculū est infamie. s. mulieris. Secūm periculū est scādali. Tertiū periculū est mortis. Quartū periculum est improbabilitatis. Primū periculū est infamie. s. mulieris: q⁹ hoc taliter reuelādo cū esset antea bone fame seipsam pessime ⁊ turpissime diffamaret qđ quidē magnū periculū est mulieri. Nam qđ dicit Prouer. xxij. scriptū est. Melius est nomē bonū ꝙ diuitie multe. licz intelligat de viris: tamē

turpius ac periculosius in honestis infamia mulieribus ingerit notam. Scōm est periculū scandali. s. viri ⁊ cōsanguineoꝝ atq; amicoꝝ ei⁹ si illis hoc innotesceret ma-lū. nā non solū apud se turbarent ex eo: sed vir extūc posset cū ea amicicia ⁊ pace ac cōcordē decernere: immo forte maritus dimitteret eā: ⁊ nō valeres forsitā cōtinere vtriq; adulteriū perpetrarēt: ⁊ sic innumerabilia mala ⁊ irrecuperabilia inter eos oriēretur. Tertium est periculū mortis. s. vxoris ⁊ sue spurie, plis atq; adulteri sui. Nam pbabilē timere posset q ei⁹ maritus siue quicūq; alī⁹ dū occidere aliū quereret necarē fm Sco. in. iiij. cōcurrenti bus dictis trib⁹ periculis que videnī valde pbabilia: ⁊ in plurib⁹ euenīēria nō debet talis mulier suo cōiugi reuela re: ⁊ ppter bonū incertū restituēdū hereditatibus talib⁹ periculis se exponere manifeste. Quartū ppter periculū improbabilitatis. Nā necvir nec filī⁹ nec etiā publicus iu dex mulieri hoc reuelanti credere obligat: nisi, pbet dicta sua p infallibilia signa: aut p violētas pbationes siue per idoneos testes. Nam et solo ei⁹ dicto nō pōt exheredare filiū talē: maxime in terris in q̄bus primogenita ex cōsue tudine in toto vel in pte succedūt. Insuper fm Sco. vbi supra in talib⁹ terris si pater crederet vxori sue in hoc nō posset tū in hoca spurio auferre hereditatē nisi in publi⁹ co foro eū, pbaret talem: ⁊ tūc oporteret mulierē non tm apud maritū: sed apud totā patriam diffamari. ⁊ isto pre-supposito. s. q̄ nō debeat reuelare ratione malox grauio rū exinde cōtingētiū: quō debeat talis mulier satisfacere dicet infra. Ubi tū nō imminēret periculū aliud vel malū nisi infamie ipius adultere: vel mortis sue: videl q̄ si pre-moriat viro suo debeat ante mortē ordinare cū cōfessore suo vel alia psona matura q̄ si moriat postea reuelet ex pte sua viro: q̄n sc̄z ex hoc pōt obuiari ne puratiu⁹ filī⁹ ha beat hereditatē totā vel partē. Aliq̄n vo hoc marito vel alijs extra cōfessionē tenetur mulier reuelare: videlicet si hec tria cōcurrūt simul. Primo si apud maritū ⁊ alios su per hoc fortis ⁊ grauis suspitio impressa esset ⁊ occasio dubitādi totalē. Secdo si ex certis ac sufficiētibus causis pōt ⁊ debet vehementer ⁊ valde pbabilē credi q̄ nil de p̄mis periculis supradictis hic subsequeret aut cresce ret: sed potiꝰ minueret. Tertio si firmiter p̄esumat q̄ fi lius bonis mariti volūtarie ceder: sed si paruulus est filī⁹ cessat ista ratio: q; mittere pōt marit⁹ ad hospitale illū cū nō teneat alere alienos: nisi in extrema necessitate cū alij desunt qui, puideant. Idis aūt trib⁹ cōcurrētibus reuelari deberet ⁊ posset: sed vir ista cōcurrūt ⁊ rarissime p̄esumē dū est q̄ cōcurrāt. Insuper dici posset fm Guil. q̄ etiam reuelare posset si nō timet maritum: vel aliud imminēret periculū. Sūt vtiq; q̄dā viri sciēter vxoꝝ adulteriū sustinētes vel etiā cōsentientes: immo q̄nq; vxores suas ad hoc arrātes: vel q; ppios filios non pōt habere vel alia qua cunq; pudēda occasione. Facta aūt notificatione anteq̄ vir eius p educatione talis filij expēdat. videl de obligari a restitutione aliqua fiēda: q; fecit q̄ in se fuit vt dānū euitaret viri expēsaꝝ in educādo ⁊ hereditationis quoad alios. ar. extra de iniur. ⁊ dā. da. si culpa. Nec tū debet ma nifestare adulteriū, ppter periculū psone ⁊ infamie detri mentū ⁊ odiū ad eum cuitādū. Et si ante manifestationē iam aliqua consumpsisset hmōi putatiuus filius tenebit ipa mater inquātū poterit satisfacere: si aliq̄d vt suū possi det. Et si magnus existens q̄n hoc notificat: nō vellet ipe filius credere hoc: nec cedere bonis putatiui patris: pe tens saltē legitimā que sine causis exp̄essis a iure auferri nō pōt: vt legitimus filius: nec ꝺ̄iū pōt pbari. tenebitur nihilominus ipa mulier heredibus de portione illa abla ta sibi de eo tamē q̄ pōt ⁊ nō plus. extra de re. iur. li. vj. nemo. Et hoc q; fuit in mora notificandi q̄n potuit pui deri. Sed nūquid mulier talis debet reuelare crimē suū filio spurio ⁊ inducere eū ad dimittendū hereditatē vero heredi. Ad hoc dicendū fm Sco. vbi supra q̄ aut filius

Aliquā do mulier tenetur reuelare

credaret matri aut nō. Si autē crederet non autē pbabile est q̄ ppter hoc dimitteret dictam hereditatē. Nam pau cos reperire cōtingit qui ita perfecti sint q̄ ppter seruan dam iusticiā in foro dei dimittant magnas possessiones quas retinere p̄nt iure exterioꝝ: ⁊ velint spurij reputari: nec hoc mater p̄esumere pōt nisi antea multū fuisset ex perta de bona volūtate filij sui, nō ergo debet se expone re certo periculo diffamationis apud filiū ppter incertā correctionē illius. Si vo nō crederet tūc sequeretur inde duplex malū. Primo q; ipsa diffamaret. Secdo q; ab illo hereditas sicut antea possideret. Si q̄s autē obstet q̄ tali filio debeat reuelari: ne sc̄z ignozāter quisq; per matri monīū sue sozoꝝ aut alteri sue ꝓpinque seu alia faceret que a iure spurijs pḥibita sunt. Dicendū q̄ talis ignoza tia dū p̄seuerat omnino excusat cū sit ignoratia facti. Si q̄n tamē factū veniret ad lucē tale matrimoniū esset diri mendū. Si tamē quera⁹ an dato q̄ talis filius ex verbis matris se spuriū credat teneatur restituere bona que ha buit a marito matris ceteris filijs alijs heredib⁹ predicti mariti. Dicendū q̄ si hoc indubitanter credit ⁊ rationem illud credēdi habet: tenet fm deū: nō tamē iure humano. Si tamē nō habet sufficientē cām ⁊ rationē credēdi: tunc reddere nō tenetur ex quo per se vel per alterū sibi daret q̄ nō habet sufficienté seu condignā rationē credendi.

Sunt autē inter cetera quattuoꝝ signa que reddunt su spectā talē matrē: ita q̄ ei hoc nō debet de facili credi.

¶ Primum est amor.
¶ Secundum est odium.
¶ Tertium stulticia.
¶ Quartum incertitudo.

Primū est amor, i. si prediligit aliā plē viri sui. Secm est odium: videlicet si p̄esumit ipm vel eius vxorem odi re. Tertiū est stulticia: q; sc̄z mulier fatua ⁊ leuis est vel pertinacis sensus. Quartū est incertitudo cū nō cōstet eam esse vel fuisse certā: q̄ huc cōcepit de adulterio nō de viro. Nō em hoc omni pōt adultere esse certū. Sed q̄ re mediū tali mulieri debet exhiberi. Dicendū q̄ fm Sco. vbi supra triplex remediū dari pōt. Primū remediū est q̄ inducat filiū intrare religionē: ⁊ tamē talē q̄ possit pro fessionē suā seruare: ne sc̄z incidat in illam cupiēs vitare caribdim. Secm est q̄ fiat clericus. vnde valeat tamen fm deū ecclesiastica beneficia acceptare. Et his quasi sufficientibus merito iam cōtētus dimittat hereditatē alteri fratri laico in seculo remanēti. Si tamē per mullā p̄suasio nē honestā eo: talis filij mater flectere pōt vt hereditatē dimittat: nō videt q̄ debeat se, pdere illi cū certa nō sit q̄ talis ab ea impersuasibilis in alijs tam licitis ⁊ honestis flectereť ex illo: immo forte tenacius retineret ne spuri⁹ putaretur cū talē notā multū caueat male nati. Tūc de mū tertiū remediū addēdū est. s. q̄ saluo iure humano ⁊ absq; infamia sua pōt ⁊ debet de sua dote cū ea habebit in prāte vel de paraphernalibus si habet: ⁊ ceteris bonis ⁊ laboribus ⁊ sudoribus suis indēne facere viri. ⁊ legitimā eius, plē. Obligatur em viro satisfacere de cōsumptis ab illegitimo filio: sed talis filius satisfacere nō tenet que cō sumpsit q̄diu in bona fide fuit. De hereditate aūt mulier obligat heredibus viri ab intestato vel heredib⁹ scriptis: vel quibus verisiliter credit q̄ reliquisset hereditatē. Nō si nesciť debet paupibus erogari. Tenet inq̄ fm correspon dentia iusticie. Nō em dico q̄ teneat ad restitutionē equi ualēs hereditati: q; vt superius dictū est plurimū quidē differt inter habere ⁊ prope esse: sed q; iste legitimus he res nunq̄ habuit hereditatē: licz fm iusticiā fuerit ppe. ppterea minus q̄ equiualens hereditati sibi sufficit p̄o hereditate fienda. Illud autem minus determinetur fm arbitriū boni viri. Nō si nec hoc fieri pōt p tunc nō obli gatur. tenebit tamē cū peruenier ad pinguiorē fortunā. extra de solu. odoardus. Si vo talis mulier nunq̄ habet vnde restituere possit: tunc ex impotentia excusatur si ha

Remedia mulieri exhibendum

De adulterio cui⁹ est filius

beat satisfaciēdi p̄opositū. xiiij. q. vj. si res. De adultero aūt cuius est filius. dicēdū videt q̄ si sciť vel credit veriſi militer illū esse suū vbi mater ipa satisfacere non valet: vi detur q̄ teneat de expēsis educationis patri putatiuo: q; cām efficacē dedit tali filio. extra de iniur. ⁊ dā. da. si cul pa. fm tū possibilitatē suā. Et si mitteret ipa adultera ad hospitale: vel finxisset mortuū peperisse: vel q; notificauit sine sui periculo: tenebitur hospitali de nutrimēto ⁊ alijs expēsis: nisi notabilis pauptas excuset eā cū de iure natu rali ad hoc teneat. di. ſ. ius naturale. Et hospitalia ppter pauperes nutriēdos sint facta: nō ppter diuites. Sed de hereditate vel dote si dotaret a p̄e putatiuo teneri videt ad arbitriū boni viri attēta sua facultate. Que tamen sa tisfactio occulte fieri debet cum sine periculo manifestari non possit. ar. ij. q. j. si peccauerit. Si aūt dubitat adulter ex eo q; leuis est mulier: ⁊ cū aliis adulteratur. vel etiā q; ipa adultera dubitat vtrū sit eius vel mariti: relinquat iu dicio dei cui oia nuda sunt ⁊ aperta ⁊ grauari nō videť de restitutione. Indecēs est em vt in re dubia certa deť sniā. ait Greg. di. xxiij. habuisse. In nullo tū casu ad obuian dū hmōi periculis vel malis debet adultera vel adulter querere abortiuum vel mortē paruuli. ar. xxij. q. ij. faciat.

¶ Scilicet quādo fieda sit restitutio. Capitulū VIII.

Quantū ad octauū. ſ.

q q̄n. dicit. b. Tho. ij. ij. q. lxij. q̄ statim. q: sicut ac cipere rē alienā est cōtra iusticiā: ita ⁊ detinere eā: q; p hoc q̄ aliq̄s detiner rē alienā inuito dño impedit cū ab vsu rei sue. ⁊ sic facit ei iniuriā. Manifestū est aūt q̄ nec p modicū tpis licz alicui in pcō mortali: sed q̄libet tenet pcm̄ statim deserere. Unde dī quasi a facie colubri fuge pcm̄. ⁊ ideo tenet quilibet statim restituere vel dila tione petere ab eo qui pōt vsum rei cōcedere. Et si quidē teneanť de incertis cū illud esset erogādū in pias causas cū cōsilio ecclesie. si hmōi psone habētes restituere rema neāt ita pauperes cū filijs ⁊ familia q̄ nō habeāt vnde vi uāt: tūc dicit Ray. vt dixi in casu cōsilij. ē. in ti. de deci. ibi aūt sic dicit. Si q̄s retinuit decimas lōgo tpe: ⁊ nūc venit ad satisfactionē ⁊ postulat intuitu dei ⁊ ecclesie: ⁊ maxi me q; habet puā ſubam sibi remitti q̄d accepit ⁊ pe pete rito, cū aliter oporteret cū sua familia mēdicare: quāpis ec clesia decimas oēs possit petere si viderit istum cōritū: ⁊ p̄eces ei⁹ inniti veritati debet ei tanq̄ pauperi dimittere vnde viuat cum hoc esset datura postea. xvj. q. j. q̄n. Dec Ray. Dō intelligendū videť vbi dank decime de more put est de iure cōi. Nam vbi de more nō dank decime vel valde diminute videnť excusari, put plene habes: ⁊ dicit ibi glo. Guil. q̄ illi q̄ reassignāt in manu penitētiarij qui hoc nō faceret nisi penitētiarij restituerēt eis, p̄pte vel, p toto q̄n nesciťur cui facieda est restitutio q̄ nō credit eos esse in statu salutis. Dicit etiā pauloposť q̄ nō est necesse q̄ fiat hmōi reassignatio in manib⁹ penitētiarij nūmodo talis paratus sit ad arbitriū ei⁹ vel alterī⁹ boni viri satisfa cere. Dicit etiā q̄ in hoc casu epūs q̄ est dispensato: paupe rum pōt dilationē dare vel p̄e dimittere. ac etiā totū si vi derit expedire ad necessariā sustentationē illius tanq̄ alī⁹ cuius alterius pauperis: ita tū q̄to vtilius pōt gerat negociū illius cui fieda est restitutio si psona eius fuisset nota: videlicet exponēdo illa que essent ei restituenda in vsus tales q̄ pñt ei magī p̄ficere quoad deū. Dec ibi. Si tenet certis ploms que nolūt dare certā dilationē debet ad petitionē ipsoꝝ absq; dilatione satisfacere vel cedere bonis: q; fur vel raptor: semper sunt in mora. ⁊ ideo sem per augēt pcm̄. ff. de cōdi. fur. l. in re furtiua. vbi leī egēt ⁊ fame pereunt: ne interueniente paululū mora inueniri nō valeāt qui redimantur. semper vitāda est mora vbi est periculū. di. xxiij. de siracusane. Et hoc etiam si oporteť ipm mēdicare: vnde nō dico habito respectu ne egeat. nā cōtra hoc notať extra de vsu. cū tu. tamē Ul. addit sine cul pa pōt accipere vite necessaria: sc̄z extreme. Ray. mode rate sibi vita retēta quousq; plene satisfaciat. Hosti. vo sic dicit. Sed q̄d si nō immineat tale periculū necessitatis: ⁊ is qui restituere tenetur nō pōt induci ad restitutionē fa tim faciēdā: puto q̄ discretus sacerdos pōt suā cōsciētiā informare ex eo q̄ intēdit gerere vtiliter negociū credito ris. Nam si videt q̄ aliter nō pōt recuperare in perpetuū: vel nō ita cito vel nō ita cōmode. pōt recepto iuramento vel alia sufficiēti cautione si habere pōt cautionē: dilatio nē concedere. ⁊ sub hac cōditione si adimpleuerit hoc in fra talē diē petōrem absoluere: vt sic creditor q̄d ei debeť recuperet ⁊ petōr non recedat a p̄e putatiuo teneri videť ad arbitriū boni viri attēta sua facultate. Dec ille. Sed q̄ in fine huius. ſ. sc̄z q̄ absoluat sub cōdi tione ꝺ̄iū assenserit Ul. dicēs q̄ absolutio a pctis nunq̄ fieri debet sub cōditione. ⁊ ideo dici pōt q̄ absoluat sim pliciter si est absoluēdus: sed declaret q̄ nō valebit absolutio: nisi adimpleat p̄missum. Ul. Archi. super. c. si res. xiij. q. vj. querit. Utrū habēti restituere debeat haberi re spectus ne egeat. ⁊ dicit. videť q̄ sic. ff. de iniur. l. in condē nationē. ff. de cessio. bo. l. is qui. Et sic notať per Ber. ex tra de solu. odoardus. Et facit ad hoc q̄d habeť. xvj. q. vij. quicunq̄. sed Inno. in. c. cū tu. extra de vsur. secus credit fm canones. vbi ibi no. Ala. Ber. ⁊ Hosti. q̄ i solidū tenē tur de tento: es vsuraꝝ: ⁊ nō solū inquantū facere pñt. qui Hostiē. in summa dicit q̄ qui habent restituere paulatim singulis mēsibus soluāt creditoribus si aliter nō pñt sine magno detrimento. put poterūt vel cōponāt se cū spolia tis. Si nullam poterint inuenire miseric⁹ diam apud eos: tūc absq; dilatione tenenť satisfacere vel bonis cede re: q; pcō: semper est in mora. ff. de cōdi. fur. l. in re furti na. extra de symo. c. cū in ecclesie. Adulti tenent dare p̄e cedēs tanq̄ equū: sc̄z q̄ tenenť soluere q̄tū pñt retēta sibi vite cōmoda. ar. de conse. di. v. discipulos. extra de fur. si quis. Sed ar. ꝺ̄iū super verbo reddere eiusdē. c. ꝺ̄i dī cit Archi. q̄ statim debet reddere totū q̄d pōt allegās. b. Tho. ij. ij. q. lxij. qui dicit q̄ statim fieda restitutio est. dñs Jo. dnici in glo. quadā. dicit tamē. b. Tho. poteť dici nō esse cōtra si sane intelligať. vt. ſ. dicet. Sed in quadam summa dicit q̄ illi qui pñt restituere vsuras ⁊ male abla ta: ⁊ pponūt firmiter reddere: sed nō possunt statim: quia nolūt cū familia sua egere vel mendicare. tamē incipiunt iurta posse satisfacere: vtrū tales possint absolui ⁊ cōmu nicari. Respōdeo. Aut sciūt personas certas aut non. Et si sciūt ipsi male ablata. ⁊ etiā ipsi quibus debētur. hmōi volūt. tutū est q̄ de cōscientia eoꝝ stent ad terminū ipsoꝝ ⁊ voluntatē. Si vo nesciūt tales dāna data sibi. ⁊ reuela to posset esse periculosa illis qui volūt restituere: tūc nō est reuelādū illis: sed p̄sumendū q̄ cōfessor vtiliter illoꝝ rum negociū gerat ⁊ cōtinens intendat ⁊ pmittat satisfa cere q̄ cito pōt: q; hic habet locum ratihabitio de bono ⁊ equo. ⁊ tūc cōfitēs absolui ⁊ cōicari pōt: q; est in via salu tis. Si vo omnino nesciank personę quibus restitutio est fienda: tūc est libere in pte p̄elati vel discreti cōfessoris dare ⁊ cōstituere terminū cōfitēti: sicut videť necessitate ⁊ cōtritione eius ⁊ voluntatē eius parata ⁊ p̄ompta re stituēdi: ⁊ infra istum terminū talis pōt absolui ⁊ cōicari. Quid aūt debeat facere vxor ⁊ familia raptoris qui non habēt nisi de obligatis restitutioni. habes. ē. ti. j. c. xij. de rapina. ff. xvij. ⁊ xix. Nota q̄ Ray. ⁊ Hosti. circa istam materiā restitutionis dicūt q̄ hoc notent ⁊ teneāt sacerdo tes) q̄ fm q̄ maior vel minor fuerit fraus vel dolus vel violentia: maior vel minor debet esse discretio iudicātis. ⁊ fm hoc in vsuris que fiūt in depositis. vt dictum est. ē. in. c. de vsura. que omnino sunt restituende. tamen q̄ mi nor est ibi violentia q̄ in ceteris: poterit confessor etiā cū scitur persona cui fienda est restitutio assignata moderari tempus restituēdi retenta sibi vite cōmoda ⁊ familie sue. Quidā circa istā materiā dicūt ⁊ meo iudicio satis ratio nabiliter q̄ in certis casibus non tenetur quis ad statim

De agendis in restituere debet respici

Cōfessor pōt moderari restituēti tps restōnis

Statim q̄s tenet restituere

Incipiēs restituere si timens egestatē adhuc debet absolui

Dñs creditor nō vult dare dilationem

restituendū actualiter:etiā ī habeat modū aliquē ad restituēdū ⁊ ab eo cui teneť inuenire nō possīt nec remissio nē nec dilationē: sed subitā velit sibi fieri restitutionē.qñ videlicet ex restituēdo statim inde sequeretur euidēs vel ꝓbabile dānū spūale vel rgale notabile ipsius restituētis: vel alioꝝ qō ꝓpōderaret damno eius qui debet habere ex carentia illius rei. Pōt aūt tale dānū esse tripler.s.periculū mortis infamia grauis seu scandalum notabile vel damnū ⁊ periculū ꝓbabile mortalis culpe. Ratio huius est: scz ꝙ talis restitutio possit differri. qz fm Sco. ordi. uni.creditor.i.qui debet hꝫe.magis debet velle in hmōi casibus vt maximū incōmodū seu dānū eius q̄ habet restituere euitet in modica restitutionis dilatione q̄ suū incōmodū modicū vel damnū ex carentia ad tps sue rei.Et sī obijciat ꝙ restituere est actus negatiui ꝓcepti.qz reducitur seu explicat per hoc qō est nō retinere alienū:sed ꝓceptū negatiuū obligat semper ⁊ ad semper. Rñdet fm Sco.ꝙ alienū ipūsle ⁊ inuito dño retinere simplr̄ ꝓhibetur.ꝓpterea semper ⁊ ꝓ semper isto modo necesse est saluti alienū nō retinere. sed qñ ꝙs habet ꝓpositū ⁊ volūtatem restituēdi alienū ꝙ tpe opportuno ex tūc teneť dño rei volēte.i.velle debēte. vult aūt hoc dñs rei etsi nō actu illicito : tñ actu debito ⁊ honesto, qz debet velle ꝙ q̄ suū habet retineat quousq̄ poterit opportune.Et sī dicat dominus rei hoc agit inuite. ⁊ quia nō vult ꝙ per q̄tūcūq; tps suū retineať.Dicēdū fm Sco.ꝙ dño inordinate volēte statim rehabere suū:ꝛ per cōsequēs cōtra rectā rationē nolēte ꝓmū retinere suū : tūc tenēs nō est detētor: iniustus. Nā ⁊ depositū debet reddītione strictissima cū repetitur reddi.vt.C.depo.l.fi.ꝛ tamē inuito dño volūtate inordinata cū repetit ⁊ cū eo malū faciat sibi vel alteri pōt retineri.Et Augu.dicit ꝙ multa bona sunt prestāda inuitis dū coꝝ potius vtilitati ꝙ volūtati cōsulit ⁊ cetera.di. xlv.Et q̄ enēdat.ꝛ exēplū ponit.xxiij.q.iiij.c.ipsa pietas. de eo scz qui cōtra volūtate suā extrahit de domo ruitura qō laudabiliter fit. Est ergo vnus casus cū imminet ex hmōi restitutione subita periculū damni nō ꝓparabiliter ꝓualētis dāno qō inde habet creditor ex caretia rei sue. puta cū ipe creditor habēdo illā rē seu pecuniā quā q̄s de suo retinet magis posset repugnare ⁊ ꝓualere cōtra bonum cōe. Nam tūc fm Richar.in.iiij,nō teneť illud restituere illi : sed fideliter reseruare vt restituat sibi vel heredibus suis qñ hoc fieri poterit fine ꝓiudicio boni cōis, vel depositare illud ita ordinādo ⁊ ꝓuidēdo ꝙ tpe suo restituat. Idē videť dicēdū cū q̄s male vteref re sua reḥabita:puta gladio ad occidendū se vel aliū ⁊ hmōi. Idē videť dicēdū cū ex subita restitutione ille q̄ restitueret rem ablatā ꝓ furtū vel aliud vicīū:deregeret ⁊ inde infamaref cū fama sit q̄d nobilius q̄ suba tpalis. vnde grauius reputatur ꝓcm detractionis q̄ furtum ceteris paribus fm Tho.ij.ij.q.lxxiij.ꝛ.vj.q.j.deteriores.Cū ergo quilibet debeat ꝓuidere conseruationi fame sue.ar.xij.q.j.nolo. Pōt talis differre restitutionē vsq; ad tps quo nō deprehēdat in crimine ⁊ diffamentur si aliter ꝓuideri nō pōt. Idē dicendū cū id qō debet restitui nō possit illi restitui nisi faciēdo magnas expēsas ad mittēdū sibi : qz in remotis est creditor. Tūc em̄ q̄d agendū est ḥabes.s.in co.ti.c.iij. Et idē dicendū qñ mulier habuit filiū p adulteriū nesciēte viro vel supposuit sibi alienū partū qui nutrit̄ de bonis viri vel heres etiā dimittit ex filius ꝓpius:cū teneat mater talis de oībus que ꝓcepit filius ille.s. putatiui ꝑis.nō tñ debet reuelare factū qñ ex hoc sequeret̄ seu sequi ꝓbabiliter posset mors sua:vel ꝑis talis: vel etiā notabilis infamia vel alia grauia scandala fm Ray.ꝛ Johan.neapo.in quodlibet.de quo ḥabes.s.plene co.li.ti.j.c. de furto.ibi vide. Aliūs casus est qñ ex hmōi restitutione subita sequi posset mors spūalis seu petm̄ mortale ꝓbabiliter in restituēdo vel familie eius:puta restituēdo que habet aliena ad tantā venit paupertatē vel miseriā ꝙ nō pōt viuere vel ꝓuidere filijs de victu ⁊ vestitu.ꝛ cū sint alicuius nobilis cōditionis mēdicare nimis erubescūt ab amicis ad sufficiētia nō inueniūt:laborare nesciūt vel nō possunt: qz paruuli vel infirmi.ꝛ sic restituēdo exponit̄ periculo ipse cū familia sua furādi vel ꝓstituendi filias vel desperationis vbi retinēdo alienū cū ipso ex industria sua ꝓuidet.ꝛ parce sibi ⁊ familie ⁊ disponitur ad satisfaciendū paulatim,hoc sentire videť Sco.in.iiij.Henri.in.vj.quodliber, q.xxiij. Et idē videť dicendū cū quis habet instrumenta artis sue,vnde ex labore suo gubernat se ⁊ suos: ⁊ vēdendo vel tradēdo ea vt restituat suis creditoribus nō poterit laborare ⁊ inde lucrari : puta libros quoad iuristeri, tos ⁊ medicos : instrumenta quoad artifices.Laboriādo aūt cum ꝓdictis vltra sustentationē sua poterit interim paulatim satisfacere.Nec credo esse cōtra hoc qō dicit.b. Tho.ij.ij.q.lxij.sc̄ ꝙ statim restituendū est alienū simpliciter. Nō em̄ ita amare verba accipiēda sunt dicit lex:sed ciuiliter,ꝛ in sacra scriptura statim dicit fieri qō in paruo tpe.vt ptz Malachie.iij.Statim veniet ad templū ⁊c.Et ꝓcipue cū ex causa ita vrgenti differtur.vt dictū est.Potest etiā multipliciter accipi in iure. ⁊ nō solū ꝙ potentia facti.sed ⁊ iuris ⁊ cōmoditatis.vt patet.xxij.q.ij.faciat.in glo.Nec nō sunt ꝓdicāda ne pareatur via detētioni aliorum ad qō nimis persone sunt inclinate.sed cum magna discretione in cōfessione ⁊ cōsilijs tractāda ⁊ cum multis circūstātijs cōsiderāda que honestēt factū.Ad hoc etiā facit qō dicit Jo.neapo.in quodlibet.ix.q.xxij.ꝛ Richar.in iiij.ꝛ Pe.de palu. Querit̄ em̄ vtrū potēs restituere male ablata statim. sufficiat ad saluté relinquere in testamēto q̄ heredes restituāt. Rñdet ad hoc ipse Joḥā. neapo. q̄ hoc sufficit in duobus casibus tm̄. Primus est quādo ḥabēs male ablata credit vere ⁊ ꝓ certo q̄ talis retentio nō sit cōtra volūtatē dñi. Talis em̄ retētio nō est iniuriosa seu iniusta, Nullus em̄ patit iniusticiā volēs.vt dicitur in.v.ethicoꝝ. Secūs casus est qñ talis retētio rei alicne est cōtra voluntatē dñi:sed inordinatā:puta cū non reddit cur gladius furioso cū repetit ipm̄ in furia : hoc em̄ iuste fit.vt.xxij.q.ij.ne quis.Et similiter hoc est qñ aliquis vult rem suā statim ḥabere quā retinēs nō pōt dare sine notabili dāno suo ⁊ econtra ille cuius est poteſt sine dāno suo ⁊ incōmodo carere ad tps. Extra istos casus non sufficit ad salutem nisi statim restituat, Ratio est qz de necessitate salutis est vitare petm̄ mortale.sed non solum auferre alienū:sed etiā retinere extra predictos casus est mortale qz contra iusticiā cū faciat iniuriā ꝓximo:ꝛ hoc cū ꝓteſt restituere.vnde nō sufficit ad saluté tali relinquere per testamentū q̄ heredes restituant : sed de necessitate salutis est statim restituere si pōt.Sed si ille cuius est res seu cui obligat nō pōt illa rē carere fine incōmodo suo etiam ad tps. tūc ops q̄ restituat etiā cum magno incōmodo suo: nec sufficeret dimittere p testm̄. Tertius casus excusans a restitutione subita est cū ex hoc imminet periculū mortis coꝝporalis. Et ꝙ huius maioꝝ declaratione nota fm Richar.in.iiij.di.xv.q̄ si ille qui dānū intulit ḥabet aliqd vltra necessitatē sustentationis nature:ꝙuis sibi necessariū ad victū fm decētia sue ꝓsone restituere teneť. Nō em̄ licitū est de alieno viuere cū seculari honore.Si aūt non ḥabet nisi necessaria ad sustētationē nature:tūc distinguēdū est.q: aut iste q̄ dānū ꝑtulit nō indiget ad sustentationē nature eo qō ab eo ablati est:ꝛ tūc ille qui abstulit restituere nō tenetur:qz ex iure nature licitus est vnicuiq; vsus possessionis necessarie ad sustentationē nature. Extrema aūt necessitas ois facit cōia.ff.de lege rhodi.l.ij. §.j.Cū in eadē in tex.ꝛ glo.Aut indiget ad sustentationē nature eo qō ablatum est.ꝛ tunc subdistinguo:qz aut ꝓximus.i.dño ipsius rei indiget ista re ad sustētationē sue nature ꝓiuscp necessaria ad sustentationē sit nature illius qui abstulit. Aut vterq; eodem tpe factus est indigēs ista re ad sustētationē sue nature, Aut iste qui abstulit factus

Propter dānū notabile vel infamiā pōt differri restitutio

Propter vitandū mortale pōt differri restitutio

Quando fienda sit restitutio Cap. VIII

est indigens ista re ad sustentationē sue mature ꝓiusq̄ iste a quo ablata est. Primo modo ⁊ sco pōt dici sine ꝓeiudicio q̄ iste qui abstulit rē istā teneť restituere illi a quo abstulit:qz nunq̄ fuit res illius q̄ ea abstulit:sed semper remansit illius de iure. postq̄ em̄ sum in statu in quo res mea est mihi necessaria ad sustētationē nature nō pōt fieri alterius me ꝺicēte. Si tertio modo : tūc ille q̄ abstulit restituere nō tenetur: qz ab isto tpe quo facta est sibi necessaria ad sustētationē nature cū tūc illi a quo ablata est nō esset necessaria : acquisiuit ius in illa re illi q̄ abstulit.Et ideo q̄uis dannū passus veniat postea ad statū in quo res sibi ablata esset sibi necessaria ad sustētationē nature nō ꝓpter hoc ḥabet maius ius in ista re q̄ iste qui ea abstulit:nisi iste qui ea abstulit deueniſſet ad statū in quo ampliꝰ ista res non esset sibi necessaria ad sustentationē nature. Idē per totū Pe.de pal.in.iiij.ꝛ Sco. Ex dictis hoꝝ q̄ tales q̄ ḥnt restituere: ⁊ si retineāt sibi quodāmodo necessaria ꝓ sustētatione sui ⁊ familie ad vitādū multa pericula aīe ⁊ corꝑis que verisimiliter sequi possent bonis suis cedēdo ⁊ oibus se spoliādo ꝓ restitutione fiēda: qō fortε tutius esset.ſ.restituere : ⁊ in deo cōfidere etiā si oporteret medicare fm Ray. Ad hoc nō videť teneri de necessitate salutis. Tamē nō debēt tales ita laute viuere ⁊ pōpose vestiri cū familijs suis ⁊ filias suas cū magnis dotibus nuptui tradere sicut si nō essent obligati ad restitutionē:sed parce viuere ⁊ paruas dotes tradere:ꝛ si non ꝓnt nobili vel mercatori nuptui dare artifici ⁊ plebeio de bēt tradere ⁊ alia supflua resecare. Cū multa ergo ꝓudētia hoc negociū agēdū est : cū efficaciter videnť facere qō ꝓnt ad restituēdū:ꝛ inalijs se bene hꝫe:ꝛ cum timore dei. credo ꝓnt absolui ⁊ cōicari. Qui autem ⁊ de eo qō ꝓnt semper ꝓcrastināt ⁊ annuatim reperiunt̄ ꝓmittere cōfessori restituere ⁊ postea nō faciūt:nō videnť absoluēdi nisi ꝓius faciāt:vel disponāt efficaciter negocium vt habeat executionē : ⁊ multo minus ei permitti debet cōio sumi q̄tū dico spectat ad cōsiliū cōfessoris. Nam quantū ad sacerdotē q̄ ḥabet cōicare : cū ille se in manifesto ingerit ad hoc q̄d iuris ḥabes.ſ.in.iij.pte. De vsurarijs aūt manifestis quō fit agendū cum eis in restitutione ⁊ collatione sacroꝝ.ḥabes.s.e.ti.c.de vsu. Possent etiā tales petere remissionē a creditoribꝰ quā fi spōte ⁊ sine fraude obtinent nō amplius ipsi obligant: nec etiā paupibus illa remissa eis dare tenent̄. Non tñ decēs esset vt diues a paupe ⁊ indigēs parū a multo indigēte peteret remissionē. Queritur vtrū cp̄s elapsis tribꝰ vel quattuoꝝ annis possit agere cōtra heredes vel possessores bonoꝝ quōdā illius qui in testō reliquit mille libras soluēdas noie vsurarū incertarū cū de ext:ortione dictarū vsurarū nō appareat nisi per confessionē dicti testatoris. Rñdet Lau.de ri.in tractatu de vsur.post ſfrede.ꝙ cū actio que cōperit ex testō:vel cōditio que cōperit ex ꝑ per.l.nulli.sint ꝑsonales.ꝛ p spaciū triū annoꝝ claudank̄ per cōsequēs. C.de ꝓescip. triū vel quat.an. ideo cōtra heredes bona fide possidentes q̄ sem ꝑ ꝓesumit̄ nō cōpetit actio ad dictas mille: nisi ꝓbaret malā fidē heredem habuisse ⁊ sciuisse vitium ⁊ crimē defuncti quo casu debet intelligi.Tua nos.cū si.Et idē si de ext:ortione appareat ꝓ aliud ꝙ testm̄.Quo aūt ad possessores bonoꝝ ꝑ quos ꝓ restatoꝛe vel eius heredē bona alienata sunt:nō est aliq̄ dubiū si possederūt spacio decē annoꝝ:qz actio ꝑsonalis nō cōpetit cōtra successoꝛe singulaꝛe.vt.l.j.§.si heres.ff.ad trebel. Nec obstāt primo dicta: scz ꝙ actiones ep̄o cōpetētes durāt quattuoꝝ annis:qz in relicti⁊ hoc de actionib⁹ cōpetētibus ep̄aruꝫ vel ecclesijs. Sed hic nō comperit actio ep̄o vt ep̄o sed vt ꝙconomo ⁊ administratoꝛi bonoꝝ pauperū. Querit̄ ꝙ si ꝓmisso gñali edicto ꝙ quicūq; dederit vsurarū noie aliq̄d tali venīat infra tot dies ⁊c. Si nemo venit nec aliquas certas ꝓbauit vsurarius infra terminū ad id sibi statutū lataq; est sniā per ep̄m declarās illas esse incertas. Utrū vsurarius sit tutus si postea appareāt persone certe quibus restitutio est facīēda. ſfrede. in opere suo sentit ꝙ sic.etiam quoad illos qui tūc erāt extra diocesim .ſfateť tamē ꝙ talibus cōpetit remediū. Sed cogita dicit Lau.an sit verū ⁊ cōtrariū practicat̄ qñ nō est determinatū ꝙ oia veniant sub noīe incertoꝝ: hoc est quādo nō fit taxatio vere:ꝛ fm q̄titatē ad quā ascendūt sed minoꝛ:ꝛ fm ꝙ inter eos conuenti est.Et de hoc iudici ꝙ cuius sniā alio nō dato ꝓcedi, mus.tūc cōstat legitime. An aūt talis ꝓactica sit iuri consona tuipse vide. ꝓompti sunt ep̄i ad eius obseruātiā:qz ꝓ seipſis incerta imbursant: nec ad illoꝝ volūt restitutio nē venire vel teneri:sed fit certa taxatio fm cōuētionē fm ꝙ moris est : que tamē an de iure possit fieri videndū est.

Notandū etiā fm Archi.ꝙ si aliquis decedēs relinquat sibi heredē ex testamēto vel ab intestato:ꝛ ordinauit quēdam executoꝛē tm̄ ad emendā suoꝝm fortis factoꝝ qui decedens tpe mortis sue creditoꝛibus tenebat:ꝛ iam termini solutionis sue fluxerant. Iste executoꝛ debitū hmōi soluere teneť:ꝛ potest cōueniri:qz elapsis terminis solutionis cepit iniuriari creditoꝛibus in non soluendo defunctus. Ex ꝓcepto aūt dñi videtur esse facienda.ar.xj. q.j.magnū.xxiij.q.fi.c.tributū. Quare peccat in termino soluēdo:tum qz frāgit ꝓmissum.extra de pac.c.ſ.ꝛ.ij.tum qz illo elapso inuito dño detinet alienū.ff.de excep.doli. l.ij.§.circa. Et hoc tenēt q̄dā:vt scz noie fortis factoꝝ hoc casu veniant debita quoꝝ terminus solutionis tempoꝛe mortis lapsus erat:ꝛ ꝑ illis agi possit. Secus de debitis quoꝝ terminus nō adueneraꝛ. ꝛ ita notaꝛ in spe. Rubri. qualiter in iudicio scriptura ꝓferri.§.nūc vo. Deo eo de mū cui datum est aliquid per errorē. dicit Joḥā.de rip.in tractatu de cōtractibus q̄ in tali datione aut est error ꝓsone: vel est error: fortune:vel alterius cōditionis apposite. Si ꝓimo modo puta intendo dare petro ⁊ do martino: tūc martinus teneť acceptū restituere vel dāri vel illi cui intendebat dare. ar.xxiij.q.ſ.§.j. Si vo error fortune puta intēdo tibi dare vt pauperi ⁊ tu es diues: dicitur q̄ sic acceptū teneť restituere dāri vel alicui pauperi nisi recipiens interim esset effectus pauper. Si vo sit error alicuius alterius cōditionis:puta qz te sanctū credo cū non sis.ꝛ ideo dono tibi vel credo celebraturum te missas .ꝛ ideo do tibi:dicit ꝙ si receptoꝛi cōstat de ꝓcisa intentione dātis : scz ꝙ aliter nō daret nisi conditio subesset.talis error obligat ad restituēdū receptū: aut ad sufficiēter supplendū per se vel ꝑ aliū intētionē dātis. quoꝝ ratio est: qz cū res in iſtū nō trāseat nisi eo modo quo dans vult trāsferre si nō exiſtat conditio:in ip̄m res nō trāsferť. Aliꝫ vo dicūt ad restitutionē talis error: nō obligat nisi ipa condictio circa quam erratur esset causa motiua ⁊ finalis dationis talis.qō ꝑbant per simile,do tibi centū libras qz credo te esse amicum meū:dato ꝙ accipiens non sit amicus meꝰ:nō obligať ad restitutionē. Si aūt amicitia sit causa ꝑpter quā do tibi cētū libras : scz si tu sis amicus meus nisi amicus fueris obligaris ad restitutionē. Ex his patet q̄ questoꝛes sancti antonij vel alij quicunq; nullo modo ꝑnt sibi retinere ea que illis paupibus vel locis ꝙ quos dank̄ petūt: qz hic esset error: ꝓsone. Verūtamē qz nullus teneť ꝓprijs stipēdijs militare nec causas alioꝝ agere ad expēsas suas. dico ꝙ possunt tales viuere super questus quos faciūt: ⁊ potest eis moderatū salariū dari. Hec ille. Illa vo que dātur eis ex mēdacijs illoꝝ questoꝝ: qz videlicet asserūt ꝙ dicenť multe misse ꝙ dātibus:vel ḥabebūt talē vel talē indulgentiā:vel absoluenť a votis eoꝝ vel a casibus reseruatis : vel ꝙ fient lectisternia ⁊ hospitalia ⁊ hmōi. ꝙ quibus illi dāt als nō daturi: nec talia fiunt:nec vera sunt:totū est rapina:ꝛ restituī debēt dantibus ea vel pauperibus erogari. ar.xiij.q.v.non sane.

Propter dānū notabile vel infamiā pōt differri restitutio

Cāsus ex cusantes a subita restōne

Actio ep̄i

Nota de ſtinctoꝝ neim

Petitores ſcti antonij

Titulus.III. De ſuperbia.

De ſuperbia ꝓmoꝝ parētū ⁊ eius punitione. Cap.I.

Xpeditis his que p: tinẽt ad auariciã cũ spẽbus ⁊ filiabus ⁊ remedijs restitutionis. Nũc de superbia agendum est que cũ sit vitiũ spirituale minus abhoibus cognoscitur. Sicut aũt de diabolo a quo ortũ habuit dñ Job penul. q̃ est rex super oẽs filios superbie: ita ⁊ superbia ipa regina ⁊ mater est oĩn vitioꝝ fm Greg. ⁊ sicut de ipsa maxime diabolus cõdemnat: ita xps cũ electis suis de eius ruĩa: scz humilitate maxime cõmendatur. Unde Aug. in. xiiij. de ciui. dei. c. xiij. sic ait. Ciuitati dei in hoc seculo peregrinãti maxime cõmendat humilitas: ⁊ in rege eius q̃ est xps maxime predicatur. Cõtrariũ huic virtuti elationis vitiũ in eius aduersario q̃ diabolus est maxime dñari sacris lris edocet. Profecto ista est magna differentia qua ciuitas vnde loquimur vtraq; discernit: vna scz societas pioꝝ hoĩn. alia impioꝝ. singula quæq; cũ angelis ad se ptinentibus in q̃b' p̃cessit hac amor dei. hac amor sui. Hec ille. De hac ps. cxviij. Supbi inique agebãt vsq; quaq; a lege aũt tua nõ declinaui. obi de est maximũ. ⁊ ideo eradicãda. q: vsq; quaq;. Tertium eius remedium. ⁊ ideo regula seruãda. quia a lege autem tua non declinaui.

§. I. Quod supbia sit peccatũ ptz ex eo q̃ dicit ps. Superbi inique agebãt. scz superbiẽdo. Iniquitas aũt ptm est. Unde ⁊ Jacobi. iiij. dicitur. Superbis deus resistit. ⁊ hoc ideo: q: sibi ruĩ sunt per ptm. sed de ipo superbie vitio videda sunt tria.

obi primo quid sit.

obi Secundo quando sit mortiferum,

obi Tertio quomodo p̃imum.

Quid sit superbia

Et q̃tũ ad primũ dicit Augu. in. xiiij. de ci. dei. q̃ superbia est puerse celsitudinis appetitus. Ubi primo notãdũ q̃ superbie ptm cõsistit in appetitu seu volũtate sicut ⁊ alia pcta: nõ in estimatione que ptinet ad rationẽ. Unde q̃n Greg. dicit in li. moa. q̃ supbia est cũ q̃s estimat bona q̃habet a se ipẽ nõ a deo: vel meritis suis estimat obtinuisse ⁊ hmõi: nõ sic est intelligẽdũ tanq̃ in ipa estimatione cõsistat supbia ipa: sed cõsistit in appetitu excellẽtie inordinato. Sed q: q̃ quis multũ appetit facile credit ex ipo appetitu nimio excellẽtie quẽ habet supbus. unde inclinatur de facili ad estimandũ de se vltra id q̃ est: ita q̃ estimatio illa sequit̃ appetitũ illũ inordinatũ. Scdo est cõsiderãdũ q̃ q: appetitus superbi est puersus seu inordinatus: q: cõtra regulã rõnis. ideo vitiosus. Pro cuius declaratione est dicẽdũ q̃ appetitus in oi eo q̃d apperit: aut sequit̃ regulã rõnis: id scz q̃d rõ naturalis dictat aut excedit ipam aut deficit ab ea: ⁊ cũ sequit̃ regulã rõnis est actus virtuosus: cũ aũt excedit vel deficit a regula rõnis est vitiosus. Exẽplũ de appetitu scie q̃ de se est hoi natura lis. Si em̃ q̃s appetat sciam ⁊ intendat ei fm q̃ rõ dictat: puta ad debitũ finẽ ⁊ debito modo ptinet hoc ad virtutẽ studiositatis. Si vo excedit regulã rõnis: vt q: nõ intẽdit scie ppter deũ: vel q: querit scire que nõ ptinent ad deũ ⁊ hmõi: ptinebit hoc ad vitiũ curiositatis. Si aũt deficiat a regula rõnis: vt q: nõ vacat scie vt debet ptinebit ad negligentie vitiũ. sic ad ppositũ de superbia. Cũ em̃ cõsistat in appetitu excellẽtie ⁊ honoris que naturalr homo desiderat. Et rõ huius est: q: homo naturalr desiderat pfectionẽ boni q̃d cõsistit in quadã excellẽtia. Hãc excellentiã põt quis tribus modis desiderare. Nã si hoc faciat fm regulam rõnis: scz ad debitũ finẽ ⁊ debitis medijs: pertinebit ad virtutẽ magnanimitatis. si deficiat a regula rõnis totaliter retrahẽs se ab ope magno ⁊ honore sibi ppotionato timore deficiẽdi: pertinet ad vitiũ pusillanimitatis. Si aũt excedit regulã rõnis querẽs honorẽ ⁊ excellentiã nõ ad debitũ finẽ vel sibi improportionatũ: sed supra suã conditionẽ: pertinet ad vitiũ supbie. Non em̃ est aliud superbia q̃ excedere mensurã ppriã in excellẽtie appetitu. Unde supbus dr quasi super id q̃d est valẽs. Et q: nõ est cadẽ mensura oĩm hoĩm q̃d vni nõ imputabit̃ ad superbiã faciẽdo quedã multũ honorabilia sicut ep̃s exercẽdo auctoritatẽ epalem: alteri imputaret̃ ad superbiã vt ti sacerdos cadẽ agere vellet. Tho. ij. ij. q. clxij. ⁊ in questionibus de malo. Tertio sciendũ q̃ materia huius vitij per quã differt ab alijs est excellẽtia: sicut materia auaricie est pecunia ⁊ materia luxurie ẽ delectatio venerea. Et q̃us videat idẽ supbia cũ inani gloria. ppter q̃d aliqui doctores ponũt vtrũq; p vno. tamẽ fm Greg. in. xxx. li. moa. ⁊ bea. Tho. ij. ij. vbi. s. sunt diuersa ⁊ realiter distincta in hoc differẽtia: q: superbie materia est ppria excellẽtia. sed materia inanis gloriẽ est manifestatio ipsius excellentie. Appetit em̃ superbus excellẽtiã ⁊ honorẽ supra suã virtutem: sed vane gloriosus appetit inordinate q̃ manifestet̃ alijs sua excellẽtia. Et q: ad excellẽtiã ptinet q̃ manifestetur q̃s alijs. ideo quasi immediate a superbia procedit inanis gloria: vt prima filia seu cõsequit̃ ad eã cõtinuo vt germana. Quod pulchre ostẽdit Origenes super pẽtha theucis. c. ix. Ubi moralr exponẽs inebriationẽ Loth per filias eius: dicit q̃ ille due filie maior ⁊ minor. Loth que secute eũ in mõte inebriauerũt: ⁊ cũ eo copulate filios genuerũt: scz Aldoab ⁊ Amon. quoꝝ descẽdentes inimici fuerũt ppli dei. phibitiq; in templũ intrare in tertiã ⁊ quartã gnationẽ. Ifigurãt hec duo vitia superbiã ⁊ inanẽ gloriã: que ex mẽte oriuntur viri iusti ⁊ sancti. Superbia em̃ ait Augu. etiã bonis operibus ẽnsidiat̃ vt pereat. Eũ igit̃ qui mũdi vitia deserit: scz cupiditatẽ ⁊ luxuriã tanq̃ ignem ⁊ sulphur sodomã mũdane cõuersationis cõsumentẽ: mõtẽq; perfectionis appetẽdit: sequũtur superbia ⁊ inanis gloria que etiã nõ sibi cauẽtẽ dulcedine cõplacẽtie ipsius honoris ⁊ laudis inebriant vt nõ discernat bonũ a malo in opere fiẽdo: ex quibus generanẽ tanq̃ filij opera facta ex superbia ⁊ inani gloria: que quia illegitima ⁊ dei ppli inimica nõ pũt in rẽplũ superne gloriẽ intrare vel hoiem introducere: siue ipa supbia sit corde: siue locutione: siue ope: siue cõsuetudine perpetrata tanq̃ quattuor generationes eius. Quãuis aũt supbia videat̃ habere similitudinẽ cũ magnanimitate inquãtũ vtrũq; tẽdit in magnũ.

Materia superbie

Differentia superbie ⁊ inanis glorie

Supbia est spãle peccatũ

Differẽtiam magnanimitatẽ.

Supbia est primũ peccatũ.

Differt tñ ab ea pluribus sicut virtus ⁊ vitiũ. Nã supbia tẽdit in magna querẽdo excellẽtia ⁊ honorẽ: sed excessiue vt dictũ est. Magnanimitas vo mediocriter q̃ mediocritas nõ attẽditur fm q̃titatẽ eius in q̃ tendit: q: tendit in maximũ q̃tũ fieri põt: sed attenditur ista mediocritas in duobus. s. primo in ꝓportione sui ad magnũ: q: tẽdit in magnũ q̃d põt sibi esse ꝓportionatũ ⁊ cõueniens. ⁊ ideo nullus põt esse magnanimus nisi virtuosus. Scdo attenditur ista mediocritas in electione: quia scz non tendit in magnũ fm quid: sicut sunt bona exteriora inter q̃ magnũ precipue est honor. q̃ ptz: q: magnanimus non requirit honorẽ tanq̃ finẽ volũtatis sue: q: hoc nimis parũ reputat sibi cũ honor sit vanũ ⁊ trãsitoriũ bonũ. Unde nõ curat nec eligit honorari: sed fieri honore dignũ fm q̃ honor est testimoniũ virtutis. Superbus autẽ in his duobus deficit a magnanimo. Primo quia excessiue ⁊ supra regulã rationis: id est supra ꝓportionẽ sue virtutis honorem ⁊ excellentiã appetit. Scdo q: honorem exteriorem eligit tanq̃ finem volũtatis sue de virtute cui debeẽ honor nil curans. Tho. super. ij. sentẽtiaꝝ. di. xlij. Sic ergo superbi inique agũt: q: peccãt supbiẽdo. Nec est cõtra q̃d repromittit scruãtibus legẽ suã in premiũ dicẽs Esa. lx. Ponã te in superbiã populoꝝ. Sumit em̃ ibi imꝓprie superbia ꝓ quadam excellẽtia super alios. Quantũ ad scdm notandũ q̃ superbia fm genus suum est mortiferũ quãdo est fm rationis deliberationẽ. Ratio huius est: q: velle nõ subijci deo deliberate seu regulis eius est mortale. Superbia est mortale

le. q: hoc est auertia deo q̃d est precipuũ in omni mortali sed superbus hoc agit. ḡ ⁊c. Signãter aũt dictũ est delibẽrate q: sicut oĩa alia mortalia ex genere suo. vt homicidiũ furtũ adulteriũ ⁊ hmõi. pter imperfectionẽ q̃. s. p̃meunt iudiciũ rõnis ⁊ sunt pter rõnis ꝑsensum sunt venialia. ita ⁊ circa supbiã accidit q: scz sunt aliqui motus supbie q̃ sunt venialia dũ eis ratio nõ asserit imputaret̃ ad superbiã vt ti sacerdos cadẽ agere vellet. Tho. ij. ij. q. clxij. ⁊ in questionibus de malo. Tertio sciendũ q̃ materia huius vitij per quã differt ab alijs est excellẽtia: sicut materia auaricie est pecunia ⁊ materia luxurie ẽ delectatio venerea. Et q̃us videat idẽ supbia cũ inani gloria. ppter q̃d aliqui doctores ponũt vtrũq; p vno. tamẽ fm Greg. in. xxx. li. moa. ⁊ bea. Tho. ij. ij. vbi. s. sunt diuersa ⁊ realiter distincta in hoc differẽtia: q: superbie materia est ppria excellẽtia. sed materia inanis gloriẽ est manifestatio ipsius excellentie. Appetit em̃ superbus excellẽtiã ⁊ honorẽ supra suã virtutem: sed vane gloriosus appetit inordinate q̃ manifestet̃ alijs sua excellẽtia. Et q: ad excellẽtiã ptinet q̃ manifestetur q̃s alijs. ideo quasi immediate a superbia procedit inanis gloria: vt prima filia seu cõsequit̃ ad eã cõtinuo vt germana. Quod pulchre ostẽdit Origenes super pẽtha theucis. c. ix. Ubi moralr exponẽs inebriationẽ Loth per filias eius: dicit q̃ ille due filie maior ⁊ minor. Loth que secute eũ in mõte inebriauerũt: ⁊ cũ eo copulate filios genuerũt: scz Aldoab ⁊ Amon. quoꝝ descẽdentes inimici fuerũt ppli dei. phibitiq; in templũ intrare in tertiã ⁊ quartã gnationẽ. Ifigurãt hec duo vitia superbiã ⁊ inanẽ gloriã: que ex mẽte oriuntur viri iusti ⁊ sancti. Superbia em̃ ait Augu. etiã bonis operibus ẽnsidiat̃ vt pereat. Eũ igit̃ qui mũdi vitia deserit: scz cupiditatẽ ⁊ luxuriã tanq̃ ignem ⁊ sulphur sodomã mũdane cõuersationis cõsumentẽ: mõtẽq; perfectionis appetẽdit: sequũtur superbia ⁊ inanis gloria que etiã nõ sibi cauẽtẽ dulcedine cõplacẽtie ipsius honoris ⁊ laudis inebriant vt nõ discernat bonũ a malo in opere fiẽdo: ex quibus generanẽ tanq̃ filij opera facta ex superbia ⁊ inani gloria: que quia illegitima ⁊ dei ppli inimica nõ pũt in rẽplũ superne gloriẽ intrare vel hoiem introducere: siue ipa supbia sit corde: siue locutione: siue ope: siue cõsuetudine perpetrata tanq̃ quattuor generationes eius. Quãuis aũt supbia videat̃ habere similitudinẽ cũ magnanimitate inquãtũ vtrũq; tẽdit in magnũ.

Differt tñ ab ea pluribus sicut virtus ⁊ vitiũ. Nã supbia tẽdit in magna querẽdo excellẽtia ⁊ honorẽ: sed excessiue vt dictũ est. Magnanimitas vo mediocriter q̃ mediocritas nõ attẽditur fm q̃titatẽ eius in q̃ tendit: q: tendit in maximũ q̃tũ fieri põt: sed attenditur ista mediocritas in duobus. s. primo in ꝓportione sui ad magnũ: q: tẽdit in magnũ q̃d põt sibi esse ꝓportionatũ ⁊ cõueniens. ⁊ ideo nullus põt esse magnanimus nisi virtuosus. Scdo attenditur ista mediocritas in electione: quia scz non tendit in magnũ fm quid: sicut sunt bona exteriora inter q̃ magnũ precipue est honor. q̃ ptz: q: magnanimus non requirit honorẽ tanq̃ finẽ volũtatis sue: q: hoc nimis parũ reputat sibi cũ honor sit vanũ ⁊ trãsitoriũ bonũ. Unde nõ curat nec eligit honorari: sed fieri honore dignũ fm q̃ honor est testimoniũ virtutis. Superbus autẽ in his duobus deficit a magnanimo. Primo quia excessiue ⁊ supra regulã rationis: id est supra ꝓportionẽ sue virtutis honorem ⁊ excellentiã appetit. Scdo q: honorem exteriorem eligit tanq̃ finem volũtatis sue de virtute cui debeẽ honor nil curans. Tho. super. ij. sentẽtiaꝝ. di. xlij. Sic ergo superbi inique agũt: q: peccãt supbiẽdo. Nec est cõtra q̃d repromittit scruãtibus legẽ suã in premiũ dicẽs Esa. lx. Ponã te in superbiã populoꝝ. Sumit em̃ ibi imꝓprie superbia ꝓ quadam excellẽtia super alios. Quantũ ad scdm notandũ q̃ superbia fm genus suum est mortiferũ quãdo est fm rationis deliberationẽ. Ratio huius est: q: velle nõ subijci deo deliberate seu regulis eius est mortale.

§. II. Quantum ad secũdũ pncipale: supbia ostendit̃ esse maximũ pctoꝝ cũ dicit ps. vsq; quaq;. i. maxime inique agebãt supbi. vñ glo. ibi dicit maximũ pctm in hoie est supbia. Et ad idem facit q̃d dicit glo. sup illud ps. Et emũdabor a delicto maximo hoc est a delicto superbie quod efficacissimũ redeuntibus ad deum ⁊ primũ recedentibus a deo. Ysid. etiã in lib. de summo bo. dicit. Omni vitio deterioꝛe scito esse supbiam seu ꝓpter q̃d a summis ꝓnis vel a primis assimilẽ seu ꝓpter q̃d ex bonis orit. Nã aũt supbia sit grauissimũ oĩm peccatoũ octo rõnibus ꝓbat. s. rõne auersionis: opationis: permissionis: vitationis: oppositionis: assimilatiõis: adhesionis: ⁊ iniuriatiõis. Et primo auersiõis ꝓbat sic. In peccato mortali attẽdunt̃ duo. s. auersio ab incõmutabili bono: ⁊ conuersio ad cõmutabile bonũ. licet aũt ex parte cõuersionis ad cõmutabile bonũ supbia nõ sit grauissimũ peccatoꝝ eo ꝙ excellentia quã superbus inordinate appetit nõ habet maximã repugnantiã ad bonũ virtutis: tamẽ ex parte auersionis superbia habet maximã grauitatem. Cuius rõ est: q: in alijs peccatis homo auertit̃ a deo: vel ppter ignorantiã: vel ppter infirmitatem aliquã: vel ꝓpter cupiditatẽ alicuius alterius boni: sed per supbiaz auertitur a deo ex hoc ipso q̃ nõ vult subijci deo: ⁊ ea ꝓ ceptis: ꝓterea Jaco. iiij. dicitur. Deus supbis resistit. Preterea q̃to ptm magis auertit a deo tãto ẽ maius: ⁊ peccatũ ex cõtẽptu quod est superbia magis auertit a deo q̃ ptm ex ignorãtia: impotentia vel concupiscentia. ergo superbia est maius. Contemnit em̃ deũ superbus eo q̃ non vult subijci ei ⁊ preceptis eius Secũdo ꝓbatur superbia esse maximum peccatũ ratõe opationis sic. Illud q̃d oĩi bus pctis grauitatem donat ⁊ causat est grauius alijs ꝙ regulam illam Arist. Ꝓpter q̃d vnũquodq; tale ⁊ illud magis. Si em̃ quecũq; sunt calida: sunt calida inquãtum participat̃ naturã ignis. ergo ꝓ maxime ignis est calidus sed supbia hoc facit. Nã vnũquodq; pctm est grauꝰ si fiat ex supbia q̃ si ex ignorãtia vel infirmitate etiã si sit peccatum infidelitatis q̃d grauius reddit ex contemptu supbie. ergo ipm est maximus fm q̃ potest exponi illud ps. Superbia eoꝝ q̃ te oderũt. Deinde ꝓ punientẽ ⁊ phibentẽ cõsecutionẽ fuoꝝ malorum desideriorum ascẽdit semper scz sup alia vitia. Tertio ꝓbatur idẽ rõne ꝓmissionis sic. Apud deũ ⁊ apud mundũ ꝓmittẽ minus malum vt euitet vel extirpet maius: sicut ⁊ medicus sapiens in remedium maioris morbi patiẽ infirmum in leuioꝛe morbũ inciderẽ: deus ꝓmittebat in veteri lege libellum dari repudij vt vitaret vxoricidiũ: ⁊ leges humane permittũt mere triciũ ne sequat̃ adulteriũ: q: grauiora sunt hmõi. Sed in remediũ peccati superbie ꝓmittit deꝰ hoiem ruere in peccata grauia ⁊ turpia. Tho. vbi. s. Unde Ysido. in lib. de summo bo. dicit. Qui detinet supbia ⁊ nõ sentit: labitur i carnis luxuriam vt per hanc humiliatus confusione erubescat. Idez Greg. in moal. tractãs illud Job. xij. Qui scz deus dissoluit baltheũ regũ. id est permittit frangi castitatẽ sanctoꝝ: ũ vt scz recognoscant superbiã. Exemplum in vitaꝑatrũ de vno q̃ cum ex magna puritate ⁊ sanctitate pascerẽt ab angelo lapsus in superbiam ita fuit deiectus stimulo carnis q̃ derelicto heremo ibat ad seculũ ad implendã concupiscentiã suam: sed in via hospitatus apud duos germanos religiosos: dum ad eoꝝ instantiã eos instrueret in se reuersus ꝓniam egit. Quarto. pbat̃ idẽ rõe facilioris vitatiõis sic. Peccatũ tanto est grauius q̃to fa-

Supbia est grauissimũ peccatorum,

Supbia omia grauat,

Propter supbiã ꝓmittit̃ rus in maiora pcta.

Facilius vitat sup bia.

cilius pōrvitari ⁊ nōvitat. Sed peccatū superbie facilius pōt vitari aliis pctis. Ipso cognito. ergo si nōvitet grauius erit. Signāter aūt dictū est ipo cognito. Nā motus superbie occulte subꝛepēs antecp deprehendat p iudiciū rōnis nō hꝫ maximā grauitatē. ⁊ difficulter tales motus vitant ꝓpter eoꝝ latentiā. Vñ in pſ. In via hac qua ambulabā. ſ. bonoꝝ operū absconderūt ſuphi laqueū mihi sed deprehensi p rōnē faciliter vitātur ⁊ hoc ex triplici cōsideratione. Primo ex ꝓsideratione infirmitatis ꝓprie. fm illud Eccli. x. quid ſuphis terra ⁊ cinis. Scdo ex consideratiōe magnitudinis diuine. Job. xv. Quid tumet id est supbit contra deū spūs tuus. Tertio ex cōsideratiōe paruitatis bonoꝝ nostroꝝ. Nam quoad bona nature vel fortune dicit Esa. xl. Omnis caro fenū ⁊ois gloria eius quasi flos agri. Quoad ſpūalia dicit Esa. lxiij. Omnes iustitie vestre quasi pānus menstruate. Cū ergo ex hmōi consideratione superbia comperta de facili possit vitari si nō fit erit grauissimum. Tho. vbi. s. Quinto probat idē ratione oppositionis sic. Illud est grauissimum ⁊ maximum pctm quod maxime opponit se deo. sed superbia ē huiusmodi. ergo ⁊c. Nam Boetius dicit ꝙ cum omnia vitia fugiant a deo sola superbia opponit se deo. sicut fecerunt descendentes ex noe nemroth cū suis cum voluerunt edificare turrim pertingentē vsqꝫ ad celū. vt si forte inundaret diluuiū possent se a deo defendere in illa turri ⁊ nō submergi. sed deus confudit superbiā eoꝝ. q. cū monīti p angelos noluerūt desistere. ꝛ fuse sunt ibi ⁊ diuersificate lingue eoꝝ vt nō possent se mutuo intelligere. ⁊ sic oportuit eos dimittere inchoata. Vñ ⁊ ipa sapientia ait. Supboꝝ ⁊ sublimiū colla ꝓpria virtute calcaui cōfundēdo ⁊ pculcando eos multipliciter. Sexto pbaſ rōne firmioꝛis adhesionis sic. Quāto peccatū firmius est ⁊ minus sepabile tanto est graue. ſz ſuphia est hmōi. ergo ⁊c. Mō pbaſ multiplr. Nam si separet aia sensibilis ab hoie nunqd erit ꝑcupiscentia oculoꝝ in hoie. certe nō ⁊ tamē esset ſuphia. Itē quantū ad pctm ire. Nā si tollaſ vt nō fiat alicui iniuria. nunqd illud erit appetibile qđ est vindicta. cōſtat ꝙ nō. ⁊ ꝙ ablationē iniurie removebit vindicta ⁊ tū erit superbia. i. appetitus inoꝛdinat⁹ excellētie. Item cū motiuū inuidie sit odiū aliene felicitatis. si fit vnus hō solus in mūdo. nunqd erit tristicia aliene felicitatis. certe nō. ⁊ tū poterit esse ſuphia. Supbia igit̄ q; minus sepabile rōne iam dicta. ideo grauissimum. Septimo rōne assimilationis sic. Sicut maioꝛ virtus est illa que nos magis assimilat ꝛpo. ita ⁊ maius est vitiū illud qđ magis nos assimilat diabolo. sed superbia est hmōi. Vñ ꝺ: Job. xli. de diabolo. Ipse est rex sup oēs filios ſuphie q̄ ⁊c. Octauo rōne iniuriationis sic. Illud est grauissimū: ⁊ maximum peccatū qđ maxime iniuriat deo ⁊ auertit ⁊ derogat deo sed ſuphia est hmōi. ergo ⁊c. qđ ꝑz p alia discurrendo. Nā per blasphemiā hō iniuriat bonitati diuine q; est pctm in ſpiritū ſanctū per mendaciū iniuriat hō veritati diuine: ſz per ſuphiam iniuriat excellentissime maiestati diuine. qđ ꝑz. q; superbire est quasi sup statum hominis ire. hoc est quandā equalitatē dei appetere. ⁊ sic iniuriari maiestati diuine. Hec alexander. ñ. parte. q. xxxviij. Ray. Cum ergo superbia sit maximum. ideo detestanda ⁊ euitanda ⁊ remedium ad hoc notatur in. ſ. sequen.

Magis assimilat d. abolo,

Supbie remediū.

§. III. Quantū ad tertium

principale. ſ. de remedio. hoc est qđ ait pſ. A lege aūt tua nō declinaui. quasi dicat. Superbi ideo iniquе agunt ſuphiendo q; declinant a lege tua nolētes subiici ei. Ego aut ē nō declinaui ab ea. ſz subiicio me ei seruās eā ⁊ sic vito superbiā. sic ergo qui vult vitare ſuphiā nō declinet ⁊ non recedat a lege dei eterna p affectū que est voluntas sua ordinans cūcta ad fines suos. subiiciens se voluntati sue. Qui em̄ esse vult vt deus. ait Aug. ſup pſ. viij. ſz facere voluntatē suam nō dei peruerse vult similis esse deo. sicut diabolus ⁊ primus homo qui noluit diuino teneri precepto Itē nō declinet a lege naturali p effectū q̄ docet inferioꝛē subiici superioꝛi pmaxime ⁊ ei nō velle equari. Vñ dixit antiochus etsi pessimus tamē instinctu naturali ductus. Iustū est hominē subditū esse deo ⁊ non paria sentire deo. ij. Macab. ix. Decet etiā hominē vilem se reputare cum clare videat se eē vermē ⁊ cinerē. Unde mich. vj. Humilia tio tua i medio tui. Itē nō declinet a lege diuinali scripture p intellectū frequēter meditādo ruinas ſupboꝝ q̄ ibi referunt. vñ ab ea sibi caueat ne ſikta patiatur. Hinc virgo beatissima in cāticis. Luc. j. Dispersit ſupbos mēte cordis sui. i. eos q̄ sunt ſuphi. nō ꝓmo motuꝫ mēte. i. deliberatōne. cordis sui. i. volūtate ipoꝝ ſupboꝝ. sic exponit dūs Job. dñici sup magnificat. Vel sic vt referat illud sui ad deū. ⁊ est sensus. Deus dispersit ſupbos. nō ſnia cōminatoria. vel ad tps sicut aliquos pctoꝛes. ſz mēte cordis sui. id est deliberatione sue volūtatis immutabilis. Vel sic dispersit ſupbos in mēte ⁊ voluntate. vt vbi ꝓius erāt vniti cuz deo ⁊ ꝓximis ⁊ ī seipſis sint p ſuphiam in partes diuiſi et separati a deo ⁊ angelis suis bonis. ⁊ in se in diuersa vitia distracti sicut ꝑz de ſuperbia luciferi: hoꝛ ꝓmi: ⁊ nabuchodonoſoꝛ q̄ fuerūt dispſi. Lucifer de celo in infernū et demones hincinde p aera. hō de paradiſo in mundū p diuersos ritus idiomata ⁊ loca. Nabuchodonoſoꝛ de regno in desertū cū diuersis feris. oēs mēte dispſi ⁊ intellectu et affectu. Vñ Greg. in moral. Consideret hō elatus quid i terra mereaſ si angelus ꝓlat⁹ in celo ꝓſternit. de pe. disti. ij. ſ. principiū. De ruina lucifer scribit Lu. x. vbi ꝑps dixit discipulis suis admonēs eos cauere sibi a ſuphia. Videbā ſathanā sicut fulgur de celo cadentē. ⁊ p qđ vitiū ceciderit ostendit Esa. dicēs. xiij. c. Quō cecidisti lucifer de celo ⁊c. q̄ dicebas in cordе tuo. In celū ascendā ⁊c. similis ero altissimo. qđ dicere. ſ. deliberate cogitatiōis ⁊ affectionis fuisse ſuphiā ostendit subdēs. detracta est ad inferos superbia tua. vbi dicit Aug. de questionibus veteris testamēti ꝙ diabolus elatione cōflatus voluit esse vt deus absolute. scilicet in nullo subesse. Pro declaratione sciēdu ꝙ triplex est equalitas seu ſimilitudo. vna omnimode eē parantie. alia eminētie. tertia est excellentie in cōsecutiōe gloꝛie virtute sue nature. Prima equalitas vel similitudo est in personis diuinis. Unde Ambo. ſuper. tractans illud pſ. Deus quis ſimilis erit tibi. dicit. Utiq; filius qui est imago patris. Hanc equalitatē vel ſimilitudinē licz quidā dicant angelum appetisse. ſ. esse vt deus. quia q̄uis hoc sit impossibile. tamen vt dicit Augu. hoc habet cecа ambitio vt semp presumat ꝙ possit. Sed hoc omnino esse impoſsibile ꝙ isto modo appetierit dei ſimilitudinē fm omnia dam equiparantiam. probaſ triplici ratione. Prima est quia q̄uis quis posſit plus desiderare q̄ possit habere. nō tamē potest plus velle q̄ posſit estimare. q; intellectū voluntas sequitur non excedit. Hoc autem nō poterat angelus estimare. Secunda ratio est: quia certissimū est creaturā nō posse adequari creatoꝛi. nec etiam ipſam naturaz humanam que erat in ꝛpo. Vñ Esa. xl. dicitur. Cui ſimile feciſti eum. Hoc aūt sciuit angelus cū haberet intellectuz perſpicacissimū ergo nō ꝺ appetijt. Tertia rō est ex parte angeli. q; impoſsile est ꝙ angelus appetat aliqđ bonuz q̄ exiſtēte iam ipſe idē nō esset. Nulla em̄ natura que est infeꝛioꝛis gradus appetere pōt superioꝛis nature gradū sine ſuiꝑfluo corruptione que nō cadit in intellectu. nec p cōſequēs in appetitu. sicut canis nō appetit esse leo: quia si transferꝛ in gradū superioꝛis nature iam nō esset. Scda equalitas est preeminētie. ſ. in nō subesse alicui. ſz preesse omnibus angelis ⁊ cūctis inferioꝛibus qđ est ꝓprium dei. Et q̄tū ad hoc ſz angelus potuerit appetere oibus posse angelis ⁊ creaturis inferioꝛibus: non tñ potuit appetere q̄ absolute nō esset sub deo. Et hoc ꝓpter tres rationes.

Prima q; est hoc impoſsibile angelum ⁊ oēm creaturaz nō esse subiectā creatoꝛi. nec em̄ hoc cadere potuit in eius apprehensiōe quasi possibile. Scda rō ē q; ipse angelus deberet esse ſi totaliter deo subiectus non esset. Tertia ratio est: q; tota eius pfectio est esse sub deo: q; totū bonū angeli est in hoc q; ſz deo subesse: sicut tota claritas aeris est ex hoc ꝙ ſubiicit radiꝫ ſolis. Tertia equalitas emi-

Equalitas eminentie,

nentie seu excellentie est habere beatitudinē ex nullo meriro suo vel alieno: ⁊ hec est eminētia quā appetijt angel⁹ cū dixit. Similis ero altissimo. ſi ſuit ergo pctm superbie sue in hoc q̄ ad ꝓsequendā supernalē beatitudinē suam q̄ in plena dei visione consistit: nō se creꝛit in deū tanq̄ in ſi naleм pfectionē ex cius gratia desiderans cū alijs ſanctis ſed cum cōsequi voluit per virtutē sue nature: nō tamē ſine deo in natura operāte: sed sine deo gratiaꝫ cōferēte. Et q; habere finalem beatitudinē p virtutez sue nature oīno absq; gratia alicuius superioꝛis est ꝓprium deo: manifeſtum est ꝙ quātū ad hoc appetijt angelus dei equalitatē. Unde quātū ad hoc appetijt etiā deo nō ſubiici: vt. ſ. eius gratia supza sue nature virtutē indigeret. Hec Tho. ij. sen dist. v. Et ꝓma parte. q. lxij. Non ſolū aūt in lucifero fuit ſuphia: sed etiā in alijs angelis q̄ ceciderūt cuz eo. Vñ dī Apo. xij. ꝙ draco cauda ſua. id est exemplo traxit ternā partem ſtellarū: id est angeloꝝ. in terrā. ſ. infernalem. Sed quia incertus est nobis numerus angeloꝝ q̄ ceciderunt: ponit ibi numerus determinatus aliquo modo qui est tertia pars p indeterminato. Quomodo aūt alij angeli peccauerūt exemplo primi dat tale exemplū. Sicut miles oꝛdinatus ſub rege ⁊ ſub duce exercitus: habet bonā voluntatē sequens voluntatē ducis dirigētis voluntatē ſuam in regē: ⁊ malam sequēs voluntatē ducis cōtra voluntatē regis. Sic quidā de inferioꝛibus angelis sequētes voluntatem primi angeli cōtra voluntatē dei peccauerunt: alij diſsentientes a voluntate primi angeli peccantis: ⁊ sequentes voluntatē diuinā deo immobiliter adhesērūt. Unde Job. iiij. Ecce qui seruiunt ei. ſ. deo nō ſunt ſtabiles. ſ. i. de ne esse gre quoad malos. Et in angelis ſuis. i. a ſe creatis inuenit prauitatē. ſ. ſuperbie. Angelis dicit in plurali. Sz diſperſit ſupbos mente cordis sui p aerē caliginoſum vbi hin cinde habitāt. Multa aūt magna ⁊ mirabilia dicunt in lege diuina. i. in ſcriptura de angeli primi excellētia. perꝛ maxie Ezech. xxviij. Tu ſignaculū ſimilitudinis ⁊c. Hec aūt tā mira inqt Greg. illa exponēs. xxxij. moza. idcirco d eo ſcribunt vt homini ostēdat qđ ipe ſi ſuphiat de elatioꝛ nis ſue culpa paſſim̄ fit: ſi feriēdo illi parcere noluit que creando in tanta gloꝛia claritatis eleuauit. de pe. di. ij. c. fi.

Triplex est ſilitudo vl̄ eq̄litas.

§. IIII. De ſuperbia primo

rum parentū dicit Aug. ad Oroſium. Homo elatus ſuphia ſuasioni ſerpentis obediēs dei mandata cōtempſit. ſ. de nō comedēdo de ligno ſcientie boni ⁊ mali. Superbia ergo precessit appetitu ſcientie boni ⁊ mali ⁊ vitium gule: ſed secuta est ſuasionē serpentis. ſi uit aūt ſuphia ꝓmi hominis in hoc q̄ appetijt immoderate ſimilitudinē dei q̄ntum ad ſcientiā boni ⁊ mali ꝓncipaliter. Secūdario aūt appetijt ſimilitudinē dei quātū ad potētiā: vt. ſ. virtute na

Triplex ſimilitudo dei.

ture ꝓprie operaret ad beatitudinē conſequēdā. Pro q̄ rum declaratione ſciendū q̄ ſimilitudo dei est triplex: ſz esse: noticie: ⁊ potentie. Prima ſimilitudo ſcilz in esse fuit impoſsia homini a ꝓncipio fm illud Geñ. j. Fecit deus hominē ad imaginē ⁊ ſimilitudinē ſuam. Et angelo Ezechie. xxviij. Tu ſignaculū ſimilitudinis. Secunda est ſimilitudo noticie seu ſcientie ⁊ hanc ſimilitudinē angelus accepit in ſua creatione. Unde ſubdit̄ in auctoꝛitate Ezechie. predicta. Plenus ſapientia. Sz homo hāc ſimilitudinē in ſui creatioe nō accepit in actu ſed in potētia ſolum.

Tertia est potētie ſimilitudo. ſ. operādi aliq̄d q̄ ad beatitudinē p se ꝓueniret. Angel⁹ igit̄ ex hō nō peccauit appetēdo primā ſilitudinē. ſ. nature. peccauit aūt hō in appetēdo ſecdam ſilitudinē ꝓncipaliter. ſ. ſciam boni ⁊ mali. ſicut ſerpēs ei ſuggeſſit: vt. ſ. p virtutē nature ꝓprie ſciret vel p

ſeipſum cognoſceret q̄d ſibi boni vel mali futuruꝫ eēt. Se cūdario appetijt diuinā ſilitudinē quoad potētiā. vt. ſ. virtute ꝓpe nature operaret ad beatitudinē ꝓsequēdā. Vñ Aug. de vera religiōe dicit ꝙ magꝫ voluit ſua potētia frui q̄ dei

Supbia ade.

Notādū aūt ꝙ pctm ꝓmoꝛ paretū. ſ. ſuphia nō fuit ſimpliciter grauius aliis pctis hoim. qđ ꝑz q; maioꝛ est ſuphia qua q̄s deū negat vel blaſphemat vel odit ꝙ ſuphia q̄ quis inoꝛdinate appetit diuinā ſilitudinē qualis fuit ſuphia ꝓmoꝛū parentū. Sz fuit grauius illud pctm ceteris fm q̄d. i. fm aliquē modū. i. fm ꝓditionē ꝓsonarū peccātū. Pctm em̄ illud hꝫ maximā grauitatē ꝓpter ꝓfectionē ſtatus eoꝝ. q; erāt in ꝓfectiſſimo ⁊ ſummo ſtatu. ⁊ ex ꝺ grauiſſime peccauerūt. Tho. ij. ij. ⁊ ſup. ij. ſen. Et q̄uis ambo equaliter peccauerint. i. in genere. q; ambo ſuphierūt cōparādo adinuicē pctm eoꝝ hñt se ſicut excedētia ⁊ excelſa. Suphia mulieris fuit grauiꝫ triplici rōne. ſ. elationis: ſuggeſtiōis: ⁊ inclinatiōis. Primo rone elatiōis q; maioꝛ fuit elatio mulieris credētis ſuaſioni ſerpētis q̄viri nō credētis. Scdo rone ſuggeſtiōis: q; mulier nō ſolū peccauit: ſz etiā viro pctm ſuggeſſit vñ peccauit in deū ⁊ ꝓximū. Tertio rone inclinatiōis. pctm em̄ viri ex hoc dimi nutū est: q; ꝓſentit in pctm amicabili quadā benuolētia qua plerūq; fit vt offendat de⁹ ne ex amico q̄s fiat inimicus. Sz ex alia pte pctm ſuphie ade fuit grauiꝫ triplici alia rone. Primo ꝓpter maioꝛē ingratitudinē. magis em̄ fuit ingrat⁹ adā eo ꝙ pl⁹ erat mēte ſpūali ꝑditus ꝓpt magni tudinē ſcie ſibi date. Scdo ꝓpt maioꝛē rebellionē. Ada ioꝛ ei fuit mobedictia ade eo ꝙ ꝓceptū primo fuit ſibi datū ex inde eue p eū. Tertio ꝓpt maioꝛis oāni incurſionē. Nā mai⁹ dānū ſecutū est ex pctō ade q̄ eue. nā q; in adaz erat humanū genꝰ virtualr seu ſeminalr vt in ꝓncipio actiuo. iō ex pctō ipſius coꝛruptū ē ⁊ trāſfuſum pctm in humanū genꝰ. nō aūt ex pctō eue. Nā ſi ſola peccaſſet nō fuiſſet humanū genus infectū. Alexāder in ſcda parte. ⁊ Tho.

Peccatū ade,

§. V. Pene aūt ſecute ex il

la ſuphia q̄ cauſa fuit tranſgreſſionis diuini mādati sunt multiplices. Et primo quoad totū genus humanū est triplex. Et ꝓma quidē infectio animarū cū coꝛpiꝰ infundit̄ ſz pctō originali ꝓpter qđ nisi purificent̄ deiviſiōe ⁊ gloria ꝑpetuo ꝓmanēt. Scōm est q; ex illo originali etiā purgato remanēt aie vulnerate ignoꝛātia: malicia: ꝓcupiſcentia: ⁊ difficultas ad bonū. Tertium est: q; ex illo oēs sunt ſubditi morti coꝛpali ⁊ oibus penalitatib⁹ quas ſuſtinemus: famis: ſitis: eſtus: ⁊ frigoꝛis: immunerabiliū infirmitatū coꝛpis. Vñ apls ad Ro. v. ꝙ vnū hoiem pctm. ſ. originale intrauit in mūdū ⁊ pctm moꝛs. Quāuis em̄ cuapriuus ſuphiendo peccauerit ꝓpter qđ dī Eccli. xxv. A muliere initiū factū est pcti: ⁊ ꝑ eā oēs moꝛimur. tñ q; mulier nō fuit vniuerſale ꝓncipiū totius humane nature. q; nō tota humana natura fuit in cua: ſz in adam. ſ. vt in ꝓncipio actiuo seu pfectiuo. Ideo totū pctm fuit in adam cōſummatū q̄n mulieri ꝓſensit. Si em̄ adā nō ꝓſensiſſet peccāti mulieri. nulli deſcēderes ab eis nō ꝓſſent pctm originale. nec ꝑ ꝓsequēs moꝛtes necessario incurriſſent. Ider ueus. Et iō declarator apls dixit ꝙ vnū hoiem. ſ. adam. Et ꝙ uis illa die qua peccauerunt primi parentes non fuerint moꝛtui actu: tamē fuerunt immediate moꝛti coꝛporis ob noxiꝫ. Et sic intelligiť illud eis a dño dicti. In quacunqꝫ die comederiſꝫ ex eo moꝛte moꝛieminī. Geñ. ij. id ē moꝛti eritis obnoxii. fm Tho. ⁊ Aug.

§. VI. Secundo pena infli

cta cōmuniter primis parētib⁹ ex ſuphia est triplex. Prima est gratie ⁊ omniū virtutū amiſſio. Unde Auguſtin⁹. Princeps vitioꝝ dū vidit Adam ex limo terre ad imaginem eius factum. pudicitia oꝛnatū: tēperantia cōpoſitus charitate ſplendidum, illos primos parētes illis donis et tantis bonis ſpoliauit, pariterq; peruit. ſ. ſpiritualiter pri

nando gr̃a. de pe. di. ij. princeps. Et hoc inuit cũ dictum fuit a deo. Ecce adã factus est quasi vnus ex nobis sciens bonũ ⁊ malũ. Et est locutio sancte trinitatis. ⁊ iõ dicit q̃ si vnus ex nobis. s. psonis diuinis. ⁊ sunt verba increpatis quasi diceret. ad hoc factus erat vt beneficio gr̃e dei esset sicut deus p adoptionẽ: sz p superbiã ⁊ inobedictiã miser homo pdidit ⁊ fact⁹ est filius bestijs. vnde fecit eis de⁹ tunicas pelliceas vt se cognoscerẽt. Vel sunt verba deterrentia cos q̃ ceteros hoies a vitio supbie fm Aug. q. d. Ecce quõ punit supbia hois. Scda pena inflicta vtriq; fuit rebellio carnis seu sensualitatis ad spiritũ que primo apparuit in mẽbris genitalibus. Vñ Aug. in lib. de ciui. dei dicit q̃ senserunt motũ carnis sue. i. stimulos carnis. pter qõ erubescentes ad inuicẽ fecerunt sibi perizomata de folijs. id est cooperimẽta vt scribolas. ⁊ sic secuta est recognitio verecũdie vel cõcupiscẽtie. Unde dicit Gen. iij. Et aperti sunt oculi eor. Vñ Aug. super Gen. Non est credendũ q̃ primi parẽtes essent pducti clausis oculis pcipue cũ de muliere dicat q̃ vidit lignũ qõ esset pulchrum visu. sed aperti sunt ad aliquid intuendũ ⁊ cogitandũ qõ nunq̃ ãte aduerterant. i. ad inuicẽ se cõcupiscendũ qõ ante nõ fuerat. Spiritualiter aũt aperti sunt oculi eor. vn⁹ scz difficultatis in bono: alius facilitatis in malo. vel ad malum aperti sunt. id est cognouerunt vtriq; in eis.

§. VII. Tertia pena est exclusio

clusio residẽtie de loco tã ameno. Nã post pctm̃ exclusus est eadẽ die de paradiso. Dicit em̃ Gen. iij. Emisit eũ dñs de paradiso voluptatis. Vñ Greg. Quid paradiso iocũdius q̃d celo securius? ⁊ tm̃ hõ de paradiso. ⁊ angelus de celo peccãdo cecidit. Idẽ. Adã primus homo p pctõ de paradiso eiectus est. hoc est q; nobilitate dei a se eiecit nobilitate loci primã. di. xl. quelibet. Hic locus paradisi q̃uis nũc nõ deseruiat homini ad vsum q; inaccessibilis est. tm̃ seruit ei ad documentũ. Primo quidẽ dũ cognoscit se pter pctm̃ illo fuisse priuatũ. Scõo q; p ea q̃ coꝛaliter in illo paradiso sunt instruit spualiter de his que pertinent ad paradisuz celestẽ quo pparak nobis adit⁹ p xpum. Tho. ij. ij. q. lxij. Et ne hõ possit ad placitũ suũ illuc redire posita sunt ibi impedimẽta. s. cherub. ⁊ gladi⁹ flãme⁹ atq; versatilis ad custodiendã viã ligni vite. Gen. iij. Hoc aũt fic intelligit fm Ikam. Locus em̃ illius paradisi videt esse in accessibilis pcipue pter vehemẽtia estus i locis interne dijs ex ppinquitate solis: ⁊ hoc significat p flãmeũ gladium q̃ versatilis dicit pter pprietatẽ mot⁹ circularis huius mũdi estũ causantis. Et sit p cherubin q; p angelicum ministeriũ credit ibi esse aliq̃ ignea custodia. Tho. vbi. s. post Aug. Spualiter aũt duplex reatus q̃ p pctm̃ incurrit designat. Primus est amissionis gloꝛie q̃ significat inuisibe desi gnat qui ⁊ dicit versatilis id est ex vtraq; parte incidens. q; aiam ⁊ coꝛpus cruciabit. Designant etiã ista tria p que quis ex pctis redit ad deũ. s. p cherubin. i. p scientiã et cognitionẽ dei. per ignẽ dilectionis. per gladiũ versatilẽ. id ẽ tolerantie passionem fm magistrum. in. ij. senten.

§. VIII. Viro quoq; preci

pue fuit inflicta tripler pena ex parte coꝛpis. Prima fuit terre sterilitas: cũ dictũ fuit. Maledicta terra in ope tuo: ⁊ exponit multis modis. videz. Terra non gratis pascet te sicut fecisset in statu innocentie. fz nec semp ex equo respondebit laboꝛibus tuis. q; aliqñ multũ laboꝛat ⁊ parũ vel nihil recolligit. qõ est in penam. Et sic maledicit terra nõ in se sed in opere. inq̃tũ punit hõ ex terra nõ pcipiens fructum quẽ deberet fm laboꝛẽ suũ. Vel sic maledicta terra. i. q; peccasti pter vꝛoꝛẽ que tibi debuit, esse subiecta: ideo ⁊ maledicta erit terra subdita tibi ⁊ nõ respõdẽs ad desiderium tuũ. Et q; peccasti per mulierẽ que tibi debuit esse in adiutoꝛiũ: ideo ⁊ terra que tibi esse debuit in seruitiũ erit maledicta: q; in rediũ ⁊ laboꝛẽ, vel ꝓterea terra maledicit nõ adam ad terrendũ homines ne similia faciẽtes similiter maledictione ferianꝫ. Scda pena est culture anxietas. Unde dicitur ei. In laboꝛe ⁊ anxietate comedes ex ea ⁊c. Gen. iij. id laboꝛando victũ queres. Et h̃ pena laboꝛis est cõis. Nullus em̃ ex terra comedit nisi ꝑcedente laboꝛe. vel in se vel in alio. Nam ⁊ cõtẽplatiui si nõ laboꝛãt invita actiua: tamẽ ex laboꝛibus alioꝛ de terra cõedunt. Ante aũt pctm̃ etsi opatus esset homo terram nõ fuisset ad laboꝛẽ sed ad solatium ⁊ delicias: fm Aug. quã tum placuisset. Tertia pena est ãgustie acerbitas. ibi. spinas ⁊ tribulos germinabit tibi. fm Rabbanũ. spine ante peccatũ erant: fz nõ vt homini laboꝛi inferrẽt: sicut serpentes ⁊ alta noꝛia que ante hominẽ erãt immotia fm Tho. vbi. s. post Aug. Spiritualiter spine sunt punctiones seu stimuli peccatoꝛ que ex carne pueniũt velut ex terra: vel punctiones toꝛtuoſarũ questionũ ⁊ tribulos cogitationũ que de nimia sollicitudine pueniũt vite pueniũt fm glo.

§. IX. Mulieri aũt in specia

li tres pene ex parte coꝛpis sunt ex superbia inflicte. Prima est laboꝛis in portãdo plem cõceptã. Vñ dictũ est ei. Gen. iiij. Multiplicabo erũnas tuas ⁊ cõceptꝰ tẽ. Multitudo cõceptuũ inducit in penã mulieri nõ ꝓpter procreationẽ ⁊ multiplicationem plis q̃ fuisset etiã in statu innocentie: sed ꝓpter multiplicationẽ afflictionũ quas mulier patit ex hoc q; diu poꝛtat fetum vñ ⁊ mulier fetosa citius senescit ⁊ moꝛit. Secũda pena est doloꝛis in partu. Vñ dicit. In doloꝛe paries. Dis em̃ mulier q̃ cõcepit in peccato de necessitate parit cũ doloꝛe. Sola em̃ virgo Maria sine coꝛruptione cõcepit: sine laboꝛe poꝛtauit: sine doloꝛe peperit: quia eius conceptus nõ fuit fm legem nature a primis parentibus deriuatum. Si aũt mulier nõ cõcipit neq; parit: patit sterilitatis defectum qui ꝓpondebat predictis penis. Vñ ⁊ Ambr. Pudor est feminis mꝑtiarũ premia nõ habere quibus sola est hec cã nubendi: sez principalis. idẽ. Coniugij premiũ ⁊ gratia nuptiarum partus est feminarũ. cxxij. q. ij. pudor. Tertia pena inflicta mulieri est seruitus in obsequendo: ibi. sub viri potestate eris. qõ intelligit ex parte coꝛpis. Nam ex parte aie deo subijcit sicut ⁊ vir. Hec etiã subiectio est introducta in penã nõ solũ quãtũ ad regimen: q; etiã ante peccatum vir fuisset caput mulieris ⁊ gubernatoꝛ eius: fz put mulier ꝫ ppriam voluntatẽ necesse habet volũtati viri parere. Ita q̃ ante peccatũ erat subiectio mulieris ad virũ ex reuerentia ⁊ dilectione: post peccatũ est ex timoꝛe ⁊ fic est subiectio quasi seruilis ei inflicta in penã peccati. Hinc Aug. Satis apparet quẽadmodũ feminas viris subditas esse et pene famulas lex voluerit esse. xxxiij. q. v. hec imago. Ecce quot mala ex superbia. Unde dicitur. xacha. xiij. Adam exemplus meum ab adolescentia mea.

De quattuoꝛ speciebus superbie. Caplin. II

Espẽbus supbie di⁹

dicit Greg. in. iiij. lib. moza. q̃ q̃ttuoꝛ sunt spẽs supbie quibus oĩs timoꝛ arrogãtiũ demõstrat s. cũ bona a semetipsis hẽ existimãt: aut sibi datũ desup ꝑ suis meritis putãt: aut certe cũ iactãt se hẽ q̃ nõ habent aut despectis ceteris singulariter videri appetunt. Et de his põt exponi illud ps. cxxx. Dñe nõ est exaltatũ coꝛ meũ. s. affectãdo excellẽtia inoꝛdinate supra ꝓpriã mẽsurã: ⁊ sic bona mihi collata mihi attribuẽdo nõ a deo recognoscendo. quoad primã spẽm. Neq; ambulaui in magnis magnificãdo in me. vel apud alios bona mea spualia vel tpalia ea nõ posfidendo vel minus habendo quoad tertiã speciẽ. Neq; in mirabilibus sup me. s. ambulaui estimatione mirabilia ⁊ quasi singularia super me existentia pre ceteris intuendo ⁊ alios ex hoc despiciendo. Ideo aũt nõ me exaltaui taliquo istoꝛ modoꝛ. q; vt dicit saluatoꝛ Matth. xxiij. ⁊ Luce. xiiij. Qui se exaltat humiliabit. Et ꝓuerb. xvj. Ante ruinã exaltabit spũs. Exaltare est rẽ ex imo i altũ leuare. q̃ facit supbia. vt ptz ex eius etymologia. Vñ apte figurat ꝑ ventũ de q̃ dr Actor. v. q̃ erat eis vel⁹ Sup. i. discipulis nauigãtib⁹ in mari. Erat eis vent⁹ Sup. vbi tria notant.

Supbia filius eyen oꝛ

¶ Primo ppietas ⁊ multiplicitas elatiõis: ibi. erat vẽt⁹.

¶ Secundo nocibilitas seu malignitas huiusmodi infectionis: ibi. contrarius.

¶ Tertio remediabilitas eius malignationis: ibi. eis.

Nam in mari huius seculi nauigãtib⁹ vẽtus supbie cõtrariaꝫ q; bonis operibus insidiaꝫ et pereat. vt dicit Aug. Est em̃ materia vẽti fm Alber. vapoꝛ terreus frigidus et siccus q̃ eleuaꝫ virtute radij solaris. ⁊ eleuatus ⁊ ingrossatus in aere ipellit aerẽ faciendo aliqñ rumoꝛẽ qñ est magnus. sic superbia est quedaꝫ cogitatio subtilis q̃ de terra coꝛdis egredit ficca humoꝛe gre. frigida charitate q; charitas nõ inflat. s. Coꝛ. xiij. q̃ cogitatio caloꝛe. i. inoꝛdinato amoꝛe excellentie trahit supra in altũ p estimationẽ supra se. ⁊ rumoꝛẽ facit se magnificando. Hic est ille ventus figurate q̃ veniẽs a regione deserti. pcutiẽs domũ in quatuoꝛ angulis vbi septẽ filij Job cũ trib⁹ soꝛoꝛibus cõiuabant deiecit eaꝫ oẽs oppꝛimẽs intra etisẽtes. Job. j. q; videz vẽtus superbie immissus a diabolo p tentationẽ qui deserti dicit. q; omni gratia derelictus percutiẽs domũ mẽtis seu pscie iusti in quattuoꝛ angulis. i. virtutibus cardinalibus si eis assentiaꝫ ruere facit. ⁊ septẽ dona spũscti cũ tribus virtutibus theologicis figuratis p filios ⁊ filias extinguit. vt nulla ibi virtus vel gratia viua remane at vbi supbia regnat. Signanꝫ aũt predicte quattuoꝛ exaltatiões seu speties superbie per quattuoꝛ vẽtos quos vidit Daniel in mari magno pugnare. vt habet Dan. vij. s. oꝛientalem. australẽ. occidentalem. ⁊ aquilonarem.

Gr̃aultas peccatũ ciferi.

§. I. Est ergo pma exaltatio

seu species supbie cũ q̃s ex inoꝛdinato appetitu ꝓpe excellentie bonũ habitũ naturaliter ingeniũ: intellectum: memoꝛiã: foꝛtitudinẽ: coꝛpis pulchꝛitudinẽ: vel bonũ tpale vt diuitias: gl̃az: honoꝛẽ: poteñtiã: vl̃ spũale vt gr̃az sciaz sapiaz: predicationẽ: pphetiã ⁊ hmõi: ibi attribuit quasi a se haberet nõ a deo.

Supbia in cogitatione ⁊ affectione,

Supbia in cogitatione ⁊ affectione. Qñ q; superbia ꝑsistit nõ solũ in cogitatõe fz etiã in affectione. supbus em̃ nõ credit hoc scz q; nõ fit aliq̃ bonũ in se vel alio qõ nõ sit a deo. fz de bono qõ hz seipsum ita magnificat ac si ab alio nõ haberet fz a se. Hzo cuius declaratiõe sciendũ fun. b. Tho. ij. ij. q. lxij. ⁊ in. ij. sen. dist. xlij. q̃ estimatio rõnis de aliquo bono põt coꝛrumpi dupliciter. Uno modo inuniuersali. Et sic coꝛrũpit estimatio rõnis. s. in vniuersali qñ q̃s estimat vniuersaliter bonũ qõ hz nõ habere a deo sz a seipso. et h̃ ptinet ad infidelitatem cuz recta fides habeat q̃ deus est actoꝛ oium bonoꝛ. Scõo coꝛrũpit estimatio rõnis in pticulari. pter aliquã passionẽ fm q̃ errat q̃ operanꝫ malũ vt dicit Prouerb. iiij. sicut vbi gr̃a. si aliqs sentiret in vniuersali fornicationẽ nõ esse pctm̃ esset infidelis: nõ aũt in fidelis censet fornicatoꝛ qui fornicationẽ elegit tanq̃ bonũ ꝓpter ꝓcupiscentie passionẽ. Ita a simili si q̃s existimaret vniuersaliter ⁊ absolute deũ nõ esse omniũ creatoꝛem vel homini gratiã ꝑ meritis dare. esset hereticus vel infidelitatis pctm̃. Sz q̃ aliq̃s ꝓpter inoꝛdinatũ amoꝛẽ ꝓpe excellentie ita de bonis suis gloriet ac si ea a seipso haberet pertinet ad superbiã nõ ad infidelitatẽ. Ista species prima superbie potest figurari ꝑ ventũ oꝛientalẽ q; sicut ab oriente oriũntur nobis lux. ita a deo oriũt nobis oẽ bonũ gr̃e ⁊ nature. de quo superbus se exaltat sibi attribuẽdo de hoc

rit oia mala facit in contẽptũ dei. Et p hãc supbiã iniuria tur hõ deo i seipso. q; facit se totalẽ cãs boni qõ hz a deo Contra quẽ apls. j. ad Corin. iiij. Quid habes qõ nõ acce pisti: ab alio saltẽ a deo a quo bona cũcta ꝓcedũt imedia te vel mediate. Jac. j. Oẽ datũ optimũ ⁊ oẽ donũ ꝑfectũ desursus est descẽdẽs. ⁊. j. Paral. xxix. Tua sunt oia ⁊ que de manu tua accepimus dedim⁹ tibi. Et subdit apost. Si autẽ accepisti qd gliaris. s. in teipso vel apud alios qsi nõ accepis. s. ab alio hz a teipso habeas qõ ptinet ad ingrati tudinẽ. Vñ Gre. Actoris sui grãm negare cõuincit. q; sibi tribuit bonũ qõ opat. Et inde ex sua ingratitudine meret amittere: q; ẽm Augu. Oẽ deus dederat gratis abstulit ingratis. sicut narrat in libro de septe donis ꝺ quodã ma gno doctore legente solemniter eplas pauli. ⁊ cũ quadam die laudarek a quodaꝫ ꝙ ita bñ legeret dixit ex supbia ꝙ melius intelligebat ꝙ ipe apls. ꝓpter quã supbiã imedia te est oblit⁹ penit⁹ oĩm vt nec vnã lram sciret cognoscere.

Exẽplum

§.II. Secũda spẽs exalta

tionis superbie est cũ qs bonũ qd hz a deo meritorie sibi ascribit credẽdo aliquã excellentiã in natura vel gratĩ for tuna id est i tpalibus suis meritis ⁊ vtute habere ꝓcipa liter quã nõ pot nisi ꝑ dei gratiã obtinere. Cũ ergo super bus inordinate appetat excellentiã vltra sibi ꝑuĩa. q; ad maiorẽ excellentiã ptinet alicui⁹ ꝙ bonũ qd hz a se habeat nõ ab alio. vel si ab alio habeat maioris excellẽtie est ꝙ meritis suis illud acq̃rerit ꝙ ex gra fine sufficientia merito iõ superbus estimat habere bona a se vel meritis suis a deo fin Tho. Sz merita nra sunt insufficientia ad ea que ꝑ meritis reddunt. Et ipsorũ meritorũ nõ sola cau sa nos sumus. sed pncipalis cã est gra q̃ est tm a deo. vñ apls. Non ex operibus iusticie q̃ fecimus nos: sz fin suaz miserico:diã saluos nos fecit. inq̃t ad Titũ. iij. ca. Non ex opibus inq̃ preteritis q̃ nulla erãt. q; vt di. Cum nondũ nati essent aut aliq̃d boni vel mali egissent dixit deus. Ja cob dilexi. Esau aũt odio habui. Nõ tñ inpnẽdo malicia odisse dr Esau. sz nõ dãdo gram sicut Jacob. Neq; ex opi bus ꝓsentibus a nobis factis: q; nõ sunt cõdigne passio nes huius tpis que. s. sunt in tribulationibus⁊ operibus bonis in quibus bono patiẽ laborẽ ad futurã gloriã. Ro ma. viij. Neq; ex futuris q; si deus ꝓnideret aliquẽbonũ futurũ ⁊ bene vsurũ gra ideo sibi dedit q; tũc tpale vt est opatio humana esset causa eterni. s. ꝓdestinationis que est ab eterno. ꝓra qd ait apls Epẽ. s. Elegit nos añ con stitutionẽ mundi vt simus sancti ⁊ immaculati. nõ q; era mus futuri sz vt simus per eius electionẽ. Sc̃o m ĝ tuam misericordiã saluos nos fecit pncipaliter nõ ex meritis ni si secundario. Sz in naturalibus q̃ cũ deus sit actor: pm⁹ oĩm actionũ ⁊ motor: oĩum motionũ. nec intelligere nec velle nec sentire. nec viuere nec operari possimus sine eo⁹ influxu. Et in libro de causis ꝺ; q; oĩs prima causa plus i fluit in causatum sc̃de cause q̃ ipsa cã sc̃da. Vñ Esa. xxvj. Omnia opa nra operatus es in⁹ nobis dñe. Et apls. ij. ad Corin. iiij. Non sumus sufficiẽtes cogitare a nobis aliq̃d quasi ex nobis. s. pncipali virtute nostra. Quãuis em̃ de ꝑpter bona que qs facit multiplicet ei spiritualia: ꝓseruet naturalia: augmẽret tpalia. nõ tñ ꝺz estimare ꝙ deus hoc faciat quasi ex debito tam̃ sua opa sint cã pncipalis hu⁹ iusmodi ꝓcessionis sz sua liberalitas. Adultos etiã vide mus magis industrios ⁊ laboriosos ⁊ sanctius viuentes. ⁊ tñ nõ sunt ita abundãtes in tpalibus. Figurat̃ ista spe cies superbie ꝙ ventũ australem q̃ est calidus ⁊ venit a re gione multũ calida. q; de meritis. s. eximie bonitatis ni mis confidit. de quo vẽto dr Daniel. vij. Huius superbie vento fuit ꝓcussus Nabuchodonosor: qñ dixit in palacio suo ꝙsistens. Nonne hec est babylon magna quã ego edi ficaui ⁊ ampliaui in robore meo ⁊c̃. i. virtute mea. ⁊ sic ex superbia attribuit virtuti sue nõ dei liberalitati dñium il lud. sed punitus est immediate sicut fuerat sibi ꝓius per annũ in visione sub figura altissime arboris demonstra tũ. Nã in bestiã mutatus est q tm mutatio ẽm epyphaniũ fuit ẽm fantasiam ipsius ⁊ alio⁹ aspicientiũ nõ ẽm natu re speciẽ vel subam. ideo Aug. xvij. q. iiij. miror. vbi dicit. Si de ptãte ꝑsumit Nabuchodonosor: regẽ imẽde qui cã supbie ex hoie mutat⁹ ẽ in bouẽ. Et vt di in hist⁹ij⁹ scho lasticis videbat ex parte capitis vsq; ad mediũ corꝑis bos ex reliquo sicut leo: q. s. tyranni in ꝓncipio dñi sunt lasci ui ⁊ cruciosi: ⁊ postea fiũt rapaces vt leo ppl⁹ deuoraꝫ tes. sicq; amisit regnũ ꝑ septẽ tpa. i. annos qb⁹ sapiẽtes cũ filio eius regebãt: ⁊ ipse cũ feris in desertũ habitabat deo sic disponẽte: vt nõ lederet a feris. Et vt dicit magr in hi st⁹ij⁹. vij. anni mutati sunt in septẽ mensez: quib⁹ passus est ista alienationẽ mentis: ⁊ in capite. xl. dierũ reuertebat ad sensum ꝓpriũ: ⁊ flebat pctm̃ suũ ꝑ alios. xl. dies. ⁊ exiit de reuertebat ad illã alienationẽ. vij. tm̃ ãnis stetit sine vsu regni. Vide hist⁹iaz q̃ pulchra est. Dan. iiij. Sic ⁊ ꝓpha sanctus q̃ fuit missus a deo de iudea in samaria: vt habeẽ iij. Reg. xiij. ad reprehendẽdũ hieroboã de idolatria: ⁊ fu it sibi ꝓceptũ ne ibi manducaret vel biberet: postq̃ fecit sz reprehẽdẽdo hieroboã regẽ nõ timẽdo minas eius ac etiã brachiũ regis ipsius arefactũ sanauit ⁊ munera eius contẽpsit: vt dicit Gre. go. in moral. quedã occulta supbia mentem eius apprehendit meritis suis illa magna opera eius scribẽs in mentis obscuritatẽ incidit tantã vt inuita tus ab alio ꝓpheta: sz falso ad comedẽdum secum ex par te dei ꝓra mandatũ dei assensit credẽs a deo illi fuisse ꝓ ceptum: sed ab eo reprehensus in via postea strangulat⁹ est a leone. Sz ⁊ Paulo apl̃o datus fuit stimulus carnis sue siue tentatio carnalis ẽm Greg. in moral. siue infirmi tas corꝑalis ẽm Aug. ne incideret in hanc superbiã vt me ritis suis ascriberet illas magnificas dei reuelatiões: put ipsemet fatetur dicens. Ne magnitudo reuelationũ extol lat me: datus est mihi stimulus carnis ⁊c̃.

Pricipa lis cã me ritorũ est gratia.

§.III. Tertia spẽs exalta

tionis supbie est cũ se iactat habere apud alios loquendo vl̃ apud se existimãdo hõe qd nõ hz: vt cũ qs reputat se hie acutũ intellectũ vel magnã memoriã vel magnã industriã in agẽdis vel peritiã in arte: vel pudẽtiã in regimine: vel pulchritudinẽ in pson̄a: vel sciam in mẽte: vel ꝑfectionem in vita spũali. ⁊ de ꝺ in se gl̃iat: cũ tñ reuera ista nõ habeat: vel nõ tm̃ sicut estimat. Vñ Esa. xvj. dicit. Audiuimus superbiam moab. Superbus est em̃ valde. superbia ⁊ ar rogantia eius plus q̃ virtus eius. Hiero. Nos pulices ⁊ vermiculi nostra debemus scientiã insatiã ꝓfiteri. ⁊ ex hoc ꝑfectus est homo. Vñ ꝓuerb. penul. dicit. Vir cui locutus est de⁹ ꝑ intimã cognitionẽ ⁊ gratiã. Stultissimus sum viro:ũ: sapientia nõ est mecũ. Sen̄. Scio me aliquid ꝑficisse: q; hoc scio qõ nescio. Etiã de scientia sua debz qs humilia sentire parua ⁊ quasi nulla reputando cuz quasi nil ꝑfecte ⁊ cõplete sciat etiã natura vnius muscẽ. multo magis de gra ⁊ virtutibus ꝺz quis de se infima estimare. Nam de scientia vel sapiẽtia sua pot aliquã certitudinem habere: sz de gratia ⁊ virtutibus infusis nullã. Et iõ apls postq̃ dixerat. Nihil mihi ꝑscius sum. s. ad Corin. iiij. sub dit: sz nõ in hoc iustificatus sum. Periculosa est talis sup ba estimatio ⁊ vana ꝓfidentia inducit de bonitate sua. vñ postea de facili ruit. Hac videt fuisse pulsatus Petr⁹ apo stolus qñ ꝙo sibi dicente de scandalo sui ⁊ alio:ũ ⁊ post ea de sua negatione trina ipse estimans se habere illã cõ stantiam perfectã. s. ꝑ eo tolerandi mortem quã nondu habebat dixit. Etiam si oportuerit me mori tecum non te negabo. Luc. xxij. super quo verbo Amb⁹. ait. Deus ideo di cta suut vt sciamus neminẽ se iactare debere. Nam si Pe trus lapsus est qui dixerat. Etsi alij scandalizati fuerint i te: sed nõ ego. quis alius ꝺ se iure ꝑsumat. Denicq; dauid qui dixerat. Ego dixi in abundantia mea. s. deuotionis et feruoris, nõ mouebo; in eternũ, eaz sibi iactãtiã obfuisse

testat dicẽs. Auertisti faciẽ tuã a me ⁊ factus sum cõtur batus. Dec ille. vj. q. j. imitare. Talis de se supba estima tio excecat intellectũ vt nec se nec agẽda nec deũ bene co gnoscat. Unde figurat̃ ꝑ albugiñe oculi q̃ impedit visum Vñ Greg. in pastorali. Pupilla nãq; oculi nigra videt: al buginẽ tolerans nihil videt: q; videlz sensus humane co gitatiõis si stultũ se peccatorẽq; intelligit cognitionẽ inti me claritatis apphendit. si aũt cãdorẽ iusticie seu sapie ap prehendisse existimat a luce se superne cognitiõis exclu dit: ⁊ eo claritatẽ veri luminis nõ apprehẽdit quo se apõ se ꝑ arrogantiã exaltat. di. xlix. Unde etiã mirabil⁹ hoies pene oẽs decipiunt: de se existimãtes maiora q̃ habeant. Hac superbia sz occulta videt fuisse ductus Josias opti mus rex iuda qñ bellum mouit sine causa ꝺ regez egipti. vt dicit Jo. cassianus in trac. de. viij. vitiꝫ: sz in punitionẽ in bello occisus est. vt hz. iiij. Reg. Sz ista est ꝺria inter cle ctos ⁊ reprobos: q; si electi aliquãdo superbiũt cito rede unt ad humilitatẽ: sz reprobi nunq̃. Vñ Job. xv. dicitur. Cunctis diebus suis supbit impius. Ubi Greg. xij. mora liũ inq̃t. Solẽt etiã electi i q̃busdã suis cogitatiõib⁹ ⁊ actibus superbire: sz q; electi sunt cũctis diebus superbire nõ possunt: q; ꝓiusq̃ vitã finiãt ab elatiõe ad humilitatẽ coꝛ da cõmutãt. Impius vo cunctis diebus superbit q; sic vi tã terminat vt tamẽ ab elatione nõ recedat. Circũspicit q̃ tempoꝛaliter floꝛet in vita: carnis fiduciaz ponit eãq; diu permanere estimat quã ad ꝑsens tenet: solidat̃ in elatione anim⁹ in despectu adducit omis ꝓpinquus q̃ repentina moꝛs surripiat nunq̃ conſiderat. Et subdit Job. Et nu merus annoũ incertus est tyrannidis eius. Ubi Grego. Tyrannus ꝓprie dicitur q̃ in cõmuni republica non iure pncipat. Bene ergo superbia tyrannidẽ vocat: q; qõ nunq̃ alius in republica ab hoc ꝑ acceptã dignitatis po tentiã alius in ꝓuncia. alius in ciuitate: alius in domo ꝙ ꝓia: alius per latentẽ nequiciã: hoc exercet apud qs tã suã cogitatiõe. Nec intuet deus quãtũ quisq; valeat facere: sz q̃tũ velit. sz cũ sit incert⁹ termin⁹ vite ei⁹: cur extollit q̃si ꝺ certo: quasi dicat. de hoc deberet eũ humiliare incertitu do vite. Ad hãc speciem superbie pertinet excusare suos defectus: q; ex hoc ẽm Tho. vbi. s. homo sibi arrogat in nocentia quã nõ hz. Ad quã superbiã etiã multiplr incertitu dinẽ mens ducit vt in eo qõ tumet etiã per ostẽ tationẽ locutiõis effrenet. hec ille. Sicut fecit phariseꝰ ille ⁊c̃. Sz mirabiliter eos deus humiliat. Vñ ꝺ: Eccl. x. Se des ducũ supbo:ꝝ euertit ⁊ sedere fecit mites ꝑ eis. Vñ legit̃ de quoda tyranno supbo. q; cũ audisset pluries de cantari in eccl̃a illud. Dispsit supbos mẽte cordis sui. De posuit potẽtes de sede: ⁊ exaltauit humiles. Vocauit eleri cos ⁊ mãdauit eis vt deberent radere de libris suis illos versus: q; falsi erãt dicẽs de sede sui dñi; a nullo posse de pon. cui cũ ecõtra diceret nõ ac̃ęcebat: sed fic humilia tus fuit. Accidit vt quadã die iret ad balneandũ se cũ ma gna comitiua: cuiq; dimisso vestibus solus fuisset balneũ ingressus inde ad modicum angelus dñi apparuit in effi gie illius dñi quasi exies de balneis nudus. Cuiq; oẽs csti marent illũ dñm esse suũ reindutũ associates oẽs cũ eo re deũt ad ciuitatẽ: ⁊ ad domũ: vero dño remanẽte in balnez is: transactaq; aliqua mora exies de balneis nudus ne minẽ inuenit: nec etiã suos pãnos: sz quosdã miseros ⁊ cõ cissos. cuiq; alios nõ haberet unꝺe ꝓptu illos indut⁹ furo re repletus ꝺ familiã suã: q; cũ dimiserant. reuertit̃ ad ci uitatem ⁊ incipit interrogare ianitoꝛes de familia sua no minãdo nunc vnũ: nunc aliũ cõquerẽdo quo eũ fuerãt au si ita dimittere solũ. Illi vo qui viderant angelum in foꝛ ma eius reuersum domum cũ comitiua quez dñus crede bãt videntes hunc male indutũ reputant eum vnum fa tuum qui faceret se dominũ ex fatuitate; ⁊ sic derisendo loquebantur cum eo: sicut fit cum fatuis. Turbatur iste magis et miratur. vadit ad palacium et multi cum eo deridendo. Cumq; ab aliquibus maturioꝛibus dicere

Differen ter supbi unt iusti ⁊ repꝛobi,

Exẽplum de supbo

tur q̄ dñs ciuitatis erat in palacio ⁊ q̄ ipse errabat .⁊ iō nō diceret talia.ille attonit⁹ ⁊ p̄e admiratōe q̄si alienat⁹ dicit.Quid est qđ dicitis.nō cognoscitis me dñm vestrū qui egressus pauloante de ciuitate iui ad balnea.quō ergo dicitis dñm esse in palacio.q̄s est iste dñs alius q̄ ego ssiunt hec nota angelo qui dñs putabaf.Qui ad sui humiliationē maior̄ fecit cuy̆ocari vt sic loquēdo cor̄a alijs irrideaf.Et ille dns male indutus vidēs angelum ab hominibus haberi vt dñm.⁊ se ꝓtēni.dicit quō ipse est dñs ciuitatis.⁊ quō dimissus fuerat i balneis.nec etiā suas vestes inuenerat.⁊qō mirafquō ipse teneat dñm ciuitaf qđ suū erat.oēsq̄ in risum cōuertebat.Demū angelus vocauit eū solū in cameā.⁊ reduxit sibi ad metē superbiā suā qua vsus pluries fuit in verbis dicēs se de sede non posse deponi.⁊ ideo illos vsus debere abradi.ostendēs sibi manifeste p experiētiā quō in breui impceptibiliter fuerat se de nō solū primatus.sed fatuus a cūctis reputatus ⁊ iō discere humiliari ⁊ nō supbire.Qui recognoscēs pcm̄ suū indutus ab angelo vestib⁹ suis.ipso dissente egressus de camera receptus est a suis vt dñs narrās gesta p angelū.

Uctus ſa pbie multa mala facit.

§.V. Dicitur autez ventus

contrarius q̄tū ad sedam partē q: nociuus est.Sicut em̄ a vento materiali multa nocumenta pcedūt, ita a vento supbie multa nocumenta spūalia. Sicut em̄ ventus vt ptz ad sensum est aeris obscuratiuus seu spissatiuus cōcitatiu⁹ ⁊ turbatiuus.ita supbia intelligēnā obscurat. ꝓuerb.xj. Ubi fuerit supbia ⁊ ꝓtumelia co: ad malū incitat Unde ⁊ Hzeg.Obstaculū veritatis est supbia ⁊ hominū pacē perturbat.Ezech.j. Uentus turbinis veniebat ab aq̄lone.i.superbia pturbās venit ⁊ orta est a demone. Secundo ventus est in mari tempestatis generatiuus.⁊ hoc q: vndarum eleuatiu⁹ ⁊ p ꝓsequēs mar̄ inflatiu⁹ ⁊ in partes contrarias extensiuus.vnde ⁊ nauigantiū submersiu⁹ Sic supbia in mūdo bella ⁊ rixas concitat.dū quisq̄ vult esse maior ⁊ alteri dominari.vndas .i.affectiones humanas eleuat extollendo se ⁊ iactando mare cordis inflat et in partes ꝓtrarias separat.donec nauigantes in nam supbie submergat.Adatth.xiiij. Nauicula in medio maris iactabaf fluctibus.i.a vento. ꝓuerb.xiij. Inter superbos semper sunt iurgia. Tertio ventus est in terra montium cōcussiuus.domorū subuersiuus ⁊ arborū eradicatiuus q:.i.superbia etiā viros spirituales spū eminentes tentando pulsat ⁊ subuertit assentiendo.iij. Reg.xix. Spiritus grādis ⁊ fortis.id est ventus subuertēs montes.nō in spiritu dñs.domus diruit ⁊ collegia diuidēdo. Adatth.vij. flauerūt venti ⁊ irruerūt in domū illā ⁊ cecidit. ꝓuerb. xv.Domos supbor̄ demoliet dñs.arbores.id est homines fructuosos ⁊ gratijs multis dotatos aliq̄n eradicat de / struendo vt saulē.Sap.iiij.A nimietate ventorū eradicabunt.i.arbores.Confringent em̄ rami incōsummati ⁊ fructus illor̄ inutiles.Eccl.xxj.Substātia superbi eradicabitur. Quarto ventus est spume in aqua generatiuus. ve sice inflatiuus ⁊ extensiuus.palearū ⁊ pulueri eleuatiu⁹. q: superbia quē aduersitate nō dejcit in spumā vanitatis fi pōt adducit.⁊ p vanā gloriā inflādo ⁊ eleuādo submergit.Sap.v. Spes impj quasi lanugo q̄ a vento tollit.et tanq̄ spuma gracilis q̄ a procella dispergit.Apls.ij.ad Lorinth.xij.Timeo em̄ ne forte cū venero nō quales vos volo inueniā vos.⁊ ego inueniar avobis qualē nōvultis.ne forte contēciones ⁊ emulatiōes ne inflationes ⁊ seditiōes ⁊c. sint inter vos.Deut.j. Cumētes supbia ascēdistis ⁊c. Job.xxj.Erunt sicut palee ante faciem venti. Sic superbi querentes honores ⁊ fic se eleuātes dejciunt in miseriam.sicut superbus antiochus de quo.ij. Mach.ix. Qui to ventus est in corpe humano multarū egritudinū causatiuus.qñ.s.in corpe generat vel ibi dauditur vt infirmitas ylionum.torsiones vēris.cholica ⁊ hmōi. Sic per superbiaz multe infirmitates spirituales,Eccl.iij, Synagoge superbor̄ nō erit sanitas.Et q̄ infirmitates pcōz oriātur ex supbia ostēdit Hzeg.in.xxiij,li.moza.in fi. Luncris nāq; supba apud se cogitatiōe tumētib⁹ inest clamor in locutiōe:amaritudo in silētio:dissolutio in hilaritate:furor in tristicia:inhonestas in actiōe:honestas in imagine: erectio in incessu:rāco: in risione.horz mēs semp est ad irrogādas cōtumelias valida ad tolerādas infirma:ad obediendū pigra.ad lacessendū alios impotuna ad ea q̄ facere re ⁊ dz ⁊ prevalet ignaua.ad ea aūt q̄ facere nec dz nec pvaler parata:hec in eo qđ spōte nō appetit nullis exhortationibus flectif.ad hoc aūt qđ latēter desiderat ostendit vt cogaf:q: dū metuit ex desiderio suo vilescere.optatvim in ipsa sua voluntate tolerare.hec ille. Sexto ventus est luminis ⁊ ignis extinctiu⁹ vt ptz ad sensum:sic superbia extinguit lumē gre ⁊ ignē charitat̄ ⁊ oim virtutū.Eccl.xxj. Dom⁹ q̄ nimis.i.valde locuples est.f.virtutib⁹.annihilaf supbia.vñ Hzeg. Sicut oia vitia eneruat humilitas:oēsq̄ vrtutes colligit ⁊ roborat.sic supbia oēs virtutes destruit ⁊ eneruat. Idē Hzeg.paulo supza inqt. Alia vitia eas solas vrtutes impetūt q̄bus ipsa destruunf.vt videlz ira patientiā:castrimargia abstinentiā:libido cōtinentiā expugnat. Supbia aūt nequaq̄ est vnius virtutis extinctōe cōtēta:sz ꝺ cūcta aie mēbra se erigit:⁊ q̄si gnalis ac pestifer mor⁹ cor̄p⁹ oē corrūpit. Impedit q̄ supbia infusionem gre ⁊ vrtutū. Sicut em̄ ocaui ē receptuū nō pueritū vt mōtes:ita supbia q̄ facit mētes eleuatas vltra oēm ꝺditionē ipedit receptionē gre. Un in figurā ꝺ.ij. Reg.j. Mōtes gelboe q̄ significāt supbiā nec ros nec pluuia.f.gr̄eveniāt supvos ⁊c. Lumē etiā ve cognitōis ipedit.vñ apls dic ad Ro.j. de pbis supbis q̄ dicētes se esse sapientes stulti facti sunt:⁊ tradidit eos de in rep:obū sensum.i.tradi pmisit.

§.VI. Tertio supbie reme

diabilitas insinuaf ibi.eis.f.discipulis ꝺciabatur vētus q̄ laborando ꝺ ventū in nauigando ⁊ deinū ꝓbo ad eos venīēte liberati sunt a vento:⁊ facta est trāquillitas. Oportet ergo ad remediandū supbie ne dñetur x̄pi discipulum eius vitā ⁊ doctrinā seq̄ ⁊ laborare diuersis ꝓsideratiōibus. Ipse siquidē x̄ps humillimus fuit in oi vita sua ⁊ cōuersatiōe humiliter cōuersatus cū simplicibus ⁊ pauperibus:nō cū doctoribus ⁊ mūdi sapientibus ⁊ diuitib⁹ qui cōiter sunt supbi.Humilf indut⁹ est nō pompose. docuit nō pfunda ⁊ curiosa:sz vtilia ⁊ humilia:fugiēs honores: vt cū vellēt eū turbe facere regē.Jo.vj.aliquādo pcipies occultari eius mīcula:vt Marci.vij.de muto ⁊ surdo in his que agebat gratias deo referēs ⁊ nō sibi attribuens: vt Job.vij.A meipso facio nihil.Et illud.Mea doctrina nō est mea:sz eius qui misit me.in seruiendo discipulis vt abluendo pedes eor̄. Jo.xiij. Ut dimittamus humilem ei⁹ ad nos descensum de lumine celi ad tenebras mundi. de sede regali ad officinā pcī de ꝓsessu patris ad pfundū laci.ssozmā serui accipiēs ⁊ filitudinē carnis pcī:videlz⁹ cor̄pus subditū penis pcī:vt famē:sitim:frigus ⁊ alia eti am ipsaz mortē nō tñ habentē pcm̄. Un Aug.Erubescat homo fieri supbus postq̄ humiliat⁹ est deus.q̄ etiā supbi am repehēdēs humilitatē docens:vt illud Adatth.xiij. Nolite vocari rabbi,⁊ illud. Recūbe in nouissimo loco. Luc.iiij. Discipulos cū ꝓtēderent de primatu supbia tentatos repehēdēs dicēdo:q: nisi cōuerti fueritis⁊ efficiamini sicut paruuli non intrabitis in reg.ce.Adatth.xviij.Et cū apls reuersi a pdicatiōe gauderēt q̄ demones expulsi sent aliquali superbia ꝓprie reputatiōis stimulari terruit eos exēplo sathane dicēs. Videbā sathanā sicut fulgur ꝺ celo cadentē.f.superbiam.Et iteruz.Cum feceritis oīnia que p̄cepta suntvobis dicite serui inutiles sumus⁊ quod debuimus facere fecimus.Luce.xvij. Ipse etiā ait ad patrē.Confiteor tibi dñe pater celi⁊ terre:q: abscondisti hec a sapientibus ⁊ prudentibus ⁊c.i.superbis. Adatth.xj.⁊ subdit.Discite a me:q: mitis sum ⁊ humilis corde. Est

remedia supbie,

ergo primū remediū ꝓtra ventū supbie exemplū vite x̄pi. Secūm doctrina ei⁹ ipsam detestās ⁊ ad ꝺuū exhortās. ⁊ hoc est x̄pm supbia finā habere in naui mētis. Tertiū est laborare in exercitijs vilibus se occupādo. Un ꝺ de pe.dist.ij. Si q̄s semel notatus fuerit inuidie vel ꝓtētionis vicio. ⁊ rursum in tristicia:inhonestas in actiōe:honestas in imagine: erectio in incessu:rāco: in risione.horz mēs semp est ad irrogādas cōtumelias valida ad tolerādas infirma:ad obediendū pigra.ad lacessendū alios impotuna ad ea q̄ facere re ⁊ dz ⁊ prevalet ignaua.ad ea aūt q̄ facere nec dz nec pvaler parata:hec in eo qđ spōte nō appetit nullis exhortationibus flectif.ad hoc aūt qđ latēter desiderat ostendit vtrra iā nō incidat in arrogātie ⁊ vane gloriе delictū.Sz in singulis hmōi vicijs cura iimilis adhibeaf. Quartū remediū est ꝓsideratio vilitatis ppriе atq̄ miserie aie ⁊ corꝓris. Job.xiij. Replef hō multis miserijs.natus de muliere breui viues tpe.q̄ quasi flos egredif ⁊ ꝓterit ⁊c. Quid em̄ est hō nisi sperma fetidū in principio sui.vas stercor̄ in medio. esca vermiū in fine quoad corꝓus.quoad aiam in pcīs natus.sine peccatis nō viuēs tenebris involutus ignorās finē suū. a supno iudice de oibus iudicandus ⁊ puniēdus.⁊ p̄cipue de supbia. Jurta illud ps. Retribuet dns abūdāter.f.pena faciētibus supbiā.⁊ hoc recte.q: supbi directe pugnāt ꝺ deum Esa.ij. Dies dñi sup oēm supbū ⁊ arrogantē. Adeo ifirmi sumus aio vt nec leui cogitationi possimus p nos resistere.nec leue vbū sufferre.nec leuē flatū tentationis sustinere. Corꝓis infirmitas tanta vt puus vermis vt scorꝓio ⁊ aranea ipm̄ pternat.ipm̄ molestet. Quid inflaris inquit Aug.sanies fetida.qđ tederis pellis morticina: Quin tū est ꝓsideratio melioris vite. Hzeg. Sicut incentiuum elationis est cōsideratio deterioris.ita cautela humilitatis ē cōsideratio melioris. Cōsiderata em̄ vita scorꝓ quot ⁊ quāta fecerūt ⁊ sustinuerūt ꝓ deo.miserrima ostēdit vita mīa. Sextū remediū est ꝓsideratio iudicioꝝ dei. ⁊ ꝑcipue ꝓtra supbos. Ps.Tu humiliasti sicut vulneratū superbū. Et illud. Oculos supbor̄ humiliabis.

§. VII. Exēpla habes plu

Quō supb⁹ humiliaf.

ra in scīptura qūo deus humiliat supbos. Primū exēplum luciferi ⁊ primor̄ parentū de eor̄ supbia humiliata. de quibus supza.habet Gen.ij. de edificatre volentibus turrim ptingentē vsq̄ ad celū vt sic se defenderēt a deo si am plius aquas diluuij iduceret sup terrā vbi ꝓfuis linguis eor̄ cōpulsi sunt opus dimittere impfectū. Sedo ꝺ pharaone q̄ ex magna supbia nolēs parere dñi iussionib⁹ sibi ꝑ moysen ⁊ aaron factis de dimissione populi deinū post multa flagella humiliatū demersit in pfundū.Exod.xiiij. Tertio ꝺ dathā ⁊ abyron q̄ rebellātes moysi ⁊ ex supbia ꝓtenentes pncipatū eius. apta est terra ⁊ deglutiuit eos viuos. Numeri.xvj. Quarto de saule rege quo nō erat melior in israel.cui dixit dñs.j.Re.xv. Cū esses gnulus in oculis tuis caput in tribubus ꝑstitui te in israel.nūc autē q: eleuaris abieci te. Quinto de roboam filio Salomonis de cui supbia legif.iij. Regū.xij.cū dixit ppo israel. Auminus digitus meus grossior est dorso pris ⁊c. Sed humiliatus est.q: occiso aduā qui erat sup tributa decez trib⁹ recesserūt ab eo ⁊ fecerūt sibi aliū regē.sc̄z Jeroboaz Sexto de sennacherib de cui supbia dic dns Esa.xxxvij Supbia tua descendit in aures meas. ponā igit circulu in naribus tuis.⁊ frenū in labijs tuis.⁊ reducā te p viam qua venisti.de eius humiliatione subdit. q: angelus dñi in vna nocte occidit.cl.xxv.milia exercitus fui:siccē ipse rex assyrior sennacherib cuadēs reuersus in terrā suā a filijs suis occisus est in templo dei sui. De nabuchodonosor de quo Dañ.iiij.dictū est supza. Septimo de holoferne ⁊ exercitu eius cui erat innumerabili.q̄ ex supbia dixit postq̄ adpor locutus est collaudans illū pplm ⁊ deū suū vt ostēdaf.q: nō est alius deus nisi nabuchodonosor. postq̄ pcussimus eos quasi vnū hoiem:tu etiā cū eis gladio in teribis. Judith.vj. Sz hūiliatus est.q: ꝑputato capite ei⁹ a iudith.exercit⁹ fugit.⁊ debellat̄ est. Judith.xv. Octauo de aman q̄ ꝑpter supbia suā pati nō poterat q̄ mardocheus eū nō adoraret sicut ceteri hoies.qđ ille non faciebat.q: cognoscebat illū abuti honore.sz hūiliat̄ est.q: desuū supbe sus est in ligno illo qđ parauerat mardocheo ꝑ patibulo.⁊ oēs inimici pp̄i indeoꝝ occisi sunt illa die a iudeis data lria sup hoc a rege assuero.q: ipsi debebāt occidi.vt habet Dester ꝑ totū. Nono de antiocho rege.ij. Mach.ix.de quo ꝺ q̄ locut⁹ est supbe. Antioch⁹ audito q̄ exercit⁹ eius fuerat deuict⁹ a iudeis dicēs se veturū hie rosolymā ⁊ cōgerie sepulcri eā facturū. Sz imediate hūiliatus fuit.q: apprehendit eū dolor:viscerū ⁊ tātus fetor de corꝓe eius scaturiēte vermib⁹ exibat q̄ nō poterat eū exercitus tolerare.ibi vide de eius humiliatiōe. Decimo de herode q̄ decollauit iacobū.q: cū ppls ei acclamaret laudes dei ⁊ nō hois.i.laudaret eū vt deū indutū veste aurea reuerberāte sup eū radio solis.⁊ ex hoc supbiente ⁊ supza hoiem de se estimāte pcussit eū angelus dñi. vt habetur Act.xij.Sz diffusius in hīstoria ecclīastica. Undecimo de ppl̄o iudeoꝝ.q̄ cū fuerat a dño mirabilf adiutus ⁊ exaltatus.q: supbe egit ꝺra dñm holēs eū recipe ⁊ doctrinam eius.hūiliatus est ⁊ dispersus ꝑ orbē in fuiturē ⁊ opprobriū. Duodecimo in vitalpatrū de quodā anachoīta q̄ ad magnū apicē pfectionis ascēderat.sed supbia elatus hūiliatus est. Nā diabolus assumēs spēm mulieris obertantis in deserto venit ad cellā eius:rogās recipi de nocte ne a feris deuoraret quo facto ⁊ accēso ei igne ad calefaciendū aspicies in eā ⁊ stimulatus libidine cum opus ne pharij attentaret illa vt fumus euanuit in aerem clamitās. O anachoīta qui te vsq̄ in celū exaltabas ecce q: in infernum demersus es inducēs eū ad desperationem.

¶ De gradibus superbie.xij. Capl̄m. III.

Ē gradibus supbie

xij.de q̄bus btus Bern̄.in quodā libello.⁊ b.Tho.ij.ij.q.clxij.de his pōt exponi illud ps. Supbia eor̄ q̄ te oderūt ascēdit semp. Ubi sciēdū ē ꝙ est duplex assensus mētalis. Un⁹ est virtualis,f. de bono ope in meli⁹.⁊ de actu vni⁹ vtutis in aliū. De quo Esa.ij. Venite ascēdam⁹ ad mōtē dñi.i.x̄pm vel celū.f.ꝑ hūilitatē ⁊ bona opa. Alter crialis.f.de vno actu pcī ad aliū.⁊ ꝑcipue q: supbia iportat ascēsuz quēdā false estimatiōis ⁊ in ordinate affectiōis ad magna. Ascēdit criminal⁹ cū q̄s de vno gradu supbie ascēdit ad aliū de quo pōt intelligi illō Exod.xij. Nō ascēdes.f.p gradus supbie ad altare meū.i. x̄pm seu diuine maiestatis:sz ꝑ hūilitatē opz ascendere.q: vt dicit Job.xx. Si ascēderit in celū.f.meritor⁹ estimatiōe supbia eius.⁊ caput eius nubes tetigerit quasi sterquilinū in fine pdet.De hoc ergo ascēsu supbie dicit ps,lxxiij. Supbia eor̄ ⁊c. Ubi tria possumus notare.

¶ Primo viciū detestabile,ibi. Supbia.

¶ Secdo malum insupabile.ibi. qui te oderunt.

¶ Tertio ꝓgressum,execrabile.ibi. ascendit semper.

§.I. Quantum ad primu

Supbia ē detestabilis.

ita est detestabilis supbia,put ꝺ Eccl.x. Odibil⁹ coā deo supbia est ⁊ hoibus. Supbia em̄ deo aduersaf ⁊ proximo ac ꝓpio subiecto. Aduersaf quippe deo q̄si volens ab eo auferre qđ suū est. Dicit em̄ dñs Apoc.i, Ego sum alpha ⁊ o.principiū ⁊ finis.f.omnis creature. Sed supbus cum estimet bona sua q̄ hz a se habere ⁊ esse principiū eor̄. et ad hunc finem faciat opa sua vt honor̄ef ⁊ magnificef sic facit se principiū ⁊ finē qđ dei est. Unde dicit Boetius ꝙ cetera vicia fugiūt deū:sed supbia resistit deo. Per luxuriam em̄ homo ad creaturā puertit querēs inordinata delectatiōe.per auaritiā ad pecuniā.⁊ sic de alijs,sed p superbiam ꝓtradicit deo quasi volēs ꝺnium eius. Sed fi videris inquit Seneca murē velle dominari alijs muribus

nunꝯ risum teneas.⁊ ideo spāliter dicit de supbia Jacobi.iiij. Deus supbis resistit.⁊ merito.nā nō solū superbus vult deo equari sz supio esse. Unde ⁊ de supbo antiꝓpo dicit apls.ij.ad Thessal.ij. Extollit⁊ aduersat sup omne qđ dr: deus aut qđ colit.vbi Bern̄. Horret human⁹ intellectus verbū vtinā horreat simul cogitatū maligniū pariter ⁊ affectū.dico em̄ vobis ꝙ nō ille tm̄ sz oīis supbus extollit supra deū. Vult em̄ deus fieri voluntatē suā.vult ⁊ supbus fieri suā. Jam videt equalitas. Sz vide male cō gruā ꝓportionē. Deus em̄ in his que rōne approbat vult fieri voluntatē suā: supbus vo cū rōne ⁊ ꝯ rōnez. Supbia deū impugnat semp in omni tpe.in oīmi loco ⁊ in omni psona. Adulta pcā sunt que cauenk in solēnitatibus. sed supbia tūc magis exercek in pōposis vestibus ⁊ ornatib⁹ vñ hoies supbiūt in ꝙuiuijs.in sermonib⁹. ⁊ hmōi. Pcā carnis gule ⁊ fraudulētie ⁊ hmōi raro cōmittunt̄ in locis sacris. Sed supbia ibi pnatime. Adulte etiā sunt pson̄e que dedignank fornicari: fraudare: medacia dicere q tñ sibi nō cauent a supbia. Supbia etiā bonis opibus insidiat vt peant. ait Aug. Quinimo nulla ꝓtumelia seu offensio fit deo vbi nō fit aliquo mō supbia. Propterea dicit Eccl̄ x. Initiū oīs pcī supbia. ex eo videlz. q: primū pcīn qđ fuit luciferi fuit supbia. Sed vt dr Judith.xiv. Supbi non tibi dñe placuerunt a principio. Vel dr initiū oīs peccati. q: supbia primoriū paretū est cā in nobis oīginalis pecca ti. vnde in nobis est inclinatio in omne pcīn. vel q: in oī pcō est aliquo mō supbia dū qs se rebellat mādatis dei. Uñ aduentus xpi in carne fuit.⁊ ad iudiciuz ꝯ supbiam erit. Sed primus ad medēdū. scōs ad puniēdū eā. Unde Aug. Propter magnū pcīn supbie deus humilis venit. Iste ingēs morbus aiam oīpotentē medicū de celo de duxit vsq; ad formā serui humiliaunt ꝓtumelijs eū ligno suspēdit vt salute tāte medicine curek hic tumor. Secundus aduēt⁹ erit ꝯ supbiā ad puniendū. Uñ Esa.ij. Dies dñi exercituū sup oēz supbū⁊ excelsuz⁊ arrogātē⁊ hūilia bit. Est etiā supbia primo miuriosa. Supb⁹ em̄ primū cor de ꝓtenit. vbis ꝓtumeliak. factis molestat. Corde em̄ ꝓtenit dm̄ illud Eccl̄.viij. Sicut abominatio est supbo humilitas. sic execrabilis est diuiti pau. Et non solū hūiles sz⁊ supbos supbus ꝓtenit⁊ cis ꝓsak. Non em̄ in eo veri ficak illud. Omne animal diligit sibi simile ⁊ indicauit ad illud. Et rō est. q: supbus appetit sup alios ꝓesse vel re putari⁊ honorari.⁊ ideo cū ista cōia esse nō possint. cū vi det aliū supbū illa querere tanꝯ impedicte sui cōsequi deside riū cū detestak. Verbis etiā supbus molestat primum multipli⁹ se iactando⁊ cū eo litigādo⁊ ꝓtumelias infe rēdo. Uñ Amos.vj. Nunqd in fortitudine nr̄a assumpsi mus nobis cornua. s. facīdo magnifica opa⁊ appentia. Et Eccl̄.xj. Sicut eructāt pcordia ferentiū. ita⁊ cor supboz. Ad īram. Stomachus ventositate inflatus eructat qđ abominale est audiēntibus. Sic supbus vba ventosa⁊ displicibilia pfert. Et illud Prouer.xj. vbi fuerit supbia ibi⁊ ꝓtumelia. factis etiā molestat eū afflīgēdo⁊ bonis spoliādo. dm̄ illud Prouerb.xxij. Arma⁊ gladij in via supperbi. custos aūt aie sue longe recedit ab eis.⁊ Eccl̄.xxv. Effusio sanguinis in rixa supboz. Uñ em̄ nō pñt obtine re qđ volunt nō curāt ꝙ se vel alios sanguiné fundere vt possint ad dñia ascēdere. Et q: molesti sunt alijs supbi. iō cōiter egre ferunt. vñ Eccl̄.xxv. Tres spēs odiuit aia mea. ⁊ aggrauo: valde aīe illoz. pauperē supbū. diuitē menda cem.⁊ senē fatuū⁊ insensatū. Ad īram. Idoc iō est. q: tali bus tollit occasio illoz maloz. Supbiā em̄ inducit opulentia vel magna aliqua excellentia qua nō hz pauper. Ex pauptate vt puideat necessitati sue qs aliqñ dicit mendacia.⁊ experiētia lōga debuit senē sapiētē efficere. Moraliter totū implet de supbo quoliber. Ex pte si quidē corporis est hō valde pauper. imo paupissimus adeo vt medica re cū oporteat victū⁊ vestitū ab herbis. vt pannū lineū.⁊ aialib⁹ brutis vt lanā. Diues medacios⁹ est q bona que habet magna dicit a se habere. vel se nō posse ꝓtinere vel vicia vincere. cū tm̄ possit cū adiutorio gr̄e. Senex fatuus est q cū pluries fuerit exptus suas fragilitates⁊ cāus po tentiū tm̄ offidit in se exponēs se piculis⁊ regimina gr̄es.

Supbia initiū oīs pccati.

Supbia primo in iuriosa.

Supbia nocet sue subiecto.

Demū superbia ꝓpio subiecto nocet. Nā bona de se cō uertit in mala inquātū de bonis supbit opibus.⁊ sic malū culpe incurrit. vñ de vita moik. de sanitate egrotat. ō me dicina iterficik. a mortuo occidit. Sicut in figurā eleazar occidēs elephantē sub eo occubuit. i. Addachab. vj. Itē superbia in error̄ inducit. vñ sup illud Jhiere. xlix. Arrogantia tua decepit te⁊ supbia cordis tui. dicit glo. q: oīs hereticus arrogās. q: supbia hereticū facit⁊ vere ignorātē. Itē supbia mētē inebriat vt se nō cognoscat. Abachuc. ij. Quō vinū potantē decipit sic crit vir supbus. Vinū hoc mō decipit potantē. q: ingredit blāde sua suauitate. post q̄ vero receptū est incōmēsurate eiꝑm dñatur in hoie⁊ facit eū fatue credere.⁊ fatue loq̄.⁊ opari nociua. Sic post q̄ supb⁹ recepit supbiā in affectu tūc de facili recipit ei in intellectu. vr alta de se credat. alta loquak.⁊ est sicut ebri⁹. ⁊ que de se dicunk bona q̄ in se nō esse videt. credit. Unde accidit ei sicut cuidā rustico q̄ cū portaret agnū ad vēden dū. q̄dā truffatores ꝙdixerūt sibi vt q̄liber interrogaret p se q̄d vellet de illo cane dicētes canē esse agnū illū. Cū ergo pinus q̄reret a rustico q̄d pcij vellet de illo cane. Rīdit rusticus. agn⁹ est iste nō canis. Cui ille irridēdo inq̄t. Erras q: canis est⁊ nō agn⁹. Interrogat scōs quāti pcij esset canis ille. Cui ecōtra ille dixit. agnus est nō canis.⁊ sic successiue plures fecerūt. ꝑter qđ demū inuitatus a vera credulitate sua imo scia. vbis illoz canē estimauit⁊ p cane vili pcio vēdidit. sic superb⁹⁊c. Itē supbia induit infirmitatē q̄ de facili incurrit⁊ difficulter curat⁊ sepe in ea recidiuat curata. Triplici aūt rōne incurrit facilit̄. Prima rō est. q: nō putat tāta infirmitas q̄ta est.⁊ ideo nō vitak sicut vitāda est. vñ Greg. Cū min⁹ turpis supbia credik minus vitak. luxuriā eo magis erubescūt hoies. q: oēs turpē nouerūt. Scōa est. q: manifestiora repiunt̄ exē pla superbie q̄ aliox pctox. Fornicatores em̄⁊ alij vicioſi occultāt pcā sua. sz supbia māifeste cōmittit. Ad aūt qs gloriek de lasciuijs⁊ alijs scelerib⁹ iā pcedit ex supbia als occultat. Tertia rō est ꝓpt multiplicē materiā. q: de quo cunq; malo. Itē de diffinikl curak. vñ Job.xv. Cunctis die bus suis supbit ipius. Uñ em̄ aliqs infirmak aliquo alio pcō. odij. homicidij. vel fornicatiōis cognoscēs ꝓfitek cōterik⁊ dimittit illud. Sed supbus nec vult subire hūili tatē orrītionis nec erubescētiā ꝓfessionis. vitās miserias suas sciri. Ut em̄ dicit Hza. de pe. di. j. ca. Qui domū. circa fi. S. taciturnitas ꝓfessionis ex fonte supbie nascit dum qs nō vult cognosci qlis sit. Ex similitudine em̄ appet nō de facili curabilis. Nā assimilat luciferi pctō. qđ superbia fuit⁊ insanabilis. Ad hoc etiā facit hmōi rō. q: infirmitas q̄ ignorak nō pōt curari. Hiero. Difficile ad sanitatē venimus q: nos egrotare nescim⁹. qđ maxie accidit ex supbia

§. II. Secundo malū insuperabile notak

cū dr: Qui te oderunt. Odiū aūt hois ad deū est maximū pctm̄ qđ supat oia alia.⁊ ad hoc deducit supbia. Sciendū tm̄ tm Tho. ij. ij. q. clxij. q. 4. ꝙ de⁹ in natura sua nō solū nō pōt odiri. Est em̄ ipla essentia bonitatis: bonitas aūt in se inquātū bonitas nō pōt odiri: q: bonum est qđ oia appetūt inq̄t phs. i. Ethico. Sz etiā inquātum creator vel benefactor nō pōt odiri. Nullus em̄ odit eū qui sibi bene facit inquantū apphēdit illud vt bñficiū. Sed si reputaret illud qđ sibi impēdit bonū vt malū⁊ si bi nociuum sic posset odire. vel etiam habito respectu ad aliud. puta q: etsi sibi aliqđ bonū fecit est sibi contrarius in aliquo. vt si filius odiat patrē nō q: eum genuit: sed q: verberauit. Sic deus odit̄ vel inquātū punit: malox.⁊ sic oditur a demonijs⁊ animab⁹ damnatis. Unde dicitur Apoc. xcvj. ō dānatis. Et māducauerūt linguas suas pre

Quo deꝰ oditur.

dolore.⁊ blasphamauerūt deū qui hz ptātem sup has plagas: neq; egērūt pniam vt darent illi gloriā: vel q: ipedit deus aliquos ne impleant suas voluntates malas diuersis modis: vel q: phibet peccata ꝑter qđ p.aui nō ita libere peccant vt cuperent: tum quia mordet conscia: tum q: non assentitur ab alijs ex timore.

§. III. Tertio ꝓgressus

execrabilis supbie notak cū dr: Ascendit semp. Ubi notādū q: xij. sunt gradus supbie q̄bus ascēdik ad summū ei⁹ scz curiositas: leuitas: inepta leticia: singularitas: iactantia: arrogantia: ꝓsumptio: simulata ꝓfessio: defensio peccati: rebellio: libertas sui: assuefactio mali.⁊ Ber. i quodā libello eos explanat quoad statū religiosum. Sed vt cōmuniores sit materia etiā ad alios extēdamus.

§. IIII. Est ergo primꝰ gradus. Curiositas:

q̄ in hoc consistit dū qs nō ꝓtentus terminis cognitiōis sibi ꝓuenientis q̄rit scire: videre. audire: vel alijs sensibus appetēbdere q̄ nō decet. Adulpkr⁹ b vitio infecti est gen⁹ humanū:⁊ tāto magis quāto min⁹ de eo nō facit sibi sciam. Ut em̄ dr Eccl̄.j. Nō satiatur oculus visu: nec auris auditu. Frequēter qs querit q̄ncq; oculis occurrit videre⁊ audire oia q̄ dicunt. Et breuiter q̄ncunq; qs vtk aliquo sensu nō ꝓpter aliquā cām rōnabilem: sed soluz vt noticiā hēat de ipa re obiecta sensui ptinet ad curiositatē. Cū etiā intellect⁹ scire q̄rit q̄ sibi. pbibita sunt vel nocia vel q̄ sunt supra capacitatē suaz vt de mysterijs fidei⁊ pdestinatiōe⁊ hmōi curiositas est. vñ dr: Eccl̄.iij. Altiora⁊ ne q̄eris: fortiora⁊ nō scruteris⁊ in pluribus opibus ei⁹ ne fueris curiosus. Ber. aūr sic ait de b gradu. Si videris monachū de quo pri⁹ p̄sidebas vbi stat ābulat sz discurrēdo hīncide⁊ oīquo insipiēter vagari: caput ere ctū aures portare distētas:⁊ mouib⁹ exteriorib⁹ hoīs interioris imutatū agnoscas. dū em̄ aia sui circūspectiōe toz pescit in curia suā in aliox curiositaz eq̄ facit. Ut qđ aūt audes oculos leuare in celū q̄ peccasti in celū: terrā intuere vt agnoscas reliquiz. Hec ille. Dyna filia iacob q: curiosa fuit in egredicdo domū vt videret feminas regionis illi⁹ cōstruprata fuit a Sychen. Gen̄.xxxiiij.

§. V. Secūdus gradus est leuitas:

sz ad iudicandū facta aliox ad loquēdū ad ꝙferēdum suias ad ordinandū noua: ad docendū alios:⁊ si cōtradicit cōtentiones multiplicat: q̄ oia ꝓcedūt cōiter ex nimia sui estimatiōe q̄si euāgelū sit oē qđ dixerit vel senserit:⁊ alij nil sciāt. sicut cayphas cū dixit in cōcilio. Vos nescitis q̄q̄ nec cogitatis: expedit vobis vt vn⁹ hō moriat.⁊ Delyu inuenis q̄ cū vidisset tres amicos Job q̄ eū visitauerāt: sz eliphaz: baldaz:⁊ saphar: dispurātes cū eo sup̄eratos: ductus leuitate:⁊ arrogātia illos ꝓtempsit tanꝯ ignaros.⁊ Ipse Job aggressus est disputatione eī⁹ arguens. Sz reꝑhensus a dño fuit⁊ ei dictū. c. xxxviij. Quis est iste inuoluēs sniias sermonib⁹ iperitis. Bern̄. vo. sic ait de b gradu. Sic oīk iste ex gradu ꝓcedēti. Adonachus q̄ sui negligēs alios curiose circūspicit dū quosdaz suspicit superiores quosdam despicit inferiores: in alijs quidē videt qđ iuidet in alijs qđ irridet. vñ animus nulla sui cura grauatus ꝙ superbiam ad alta se erigens nimꝯ ꝙ inuidiam tabescit mō ꝙ excellentiā pueriliter hilarescit: ⁊ ꝙ supari doler:⁊ ꝙ supare se gaudet: amoz ꝙ ire excellētie facit. Talis aūt nunc pauca⁊ mordacia verba nunc multa inania rius versa nunc luctu plena: semper autem irrationabilia indicit verba. Hec ille.

§. VI. Tertiꝰ gradus est inepta leticia.

Videns em̄ supbus se ꝓsperari in tpalibus: ab hoibus laudari: honorib⁹ exaltari: dignitatib⁹ sublimari:⁊ quos vult posse deꝑtinere: inde mūdialiter hilarescit hoc hñs ꝙ magna felicitate⁊ industria sua: etiā de aptis inalis exultās: dm̄ illud Prouer.ij. Letant cū malefecerint:⁊ exultāt in reb⁹ pessimis. deridētes⁊ subsannātes vel ꝓtēnētes pauꝑes⁊ miseros: sicut diues epulo in inferno sepultus: ꝑteꝛea q: ꝙuiuijs gaudēs mēdicū Lazarū ꝓtem psit. Luc.xvj. Procurāt aliqñ tales tripudia: choreas: hastiludia: ludos:⁊ alia vana ad augendā sua ineptā leticiā. Sed vr ait Job.xxj. Tenēt tympanū⁊ lyram⁊ gaudent ad sonitū buccine:⁊ in pūcto ad infernā descēdūt. Bern̄. vo. ō hoc sic ait. Monachus q̄ duos supbie gradus ascēdit cū gaudiū videt interpellari tristicie qua de bonis alterius ꝓhit impatiēs sue humilitatis ꝙgit ad ꝓsiliū falsē cōsolationis ex illa pte qua sui sibi vilitas⁊ altena excellentia monstrat⁊ astringit curiositatē: vt in quo ipse videt excellere noter in quo alter ꝓcellat semp dissimulet vt dum euitat qđ triste putat leticia cōtinek. His itaq; indiciis hic gradus depꝓhendit: rari vel nulli gemitus vt putes fi atte das: aut sui oblitū aut ablutum a culpis: insignis scurrilitas: in fronte hilaritas: vanitas apparet i incessu ꝓnus ad iocum: facilis⁊ ꝓmptus in risu. filis vesticē turgēti vēto: puncto fortē exiguo que si stringik crepitat⁊c.

§. VII. Quartus gradꝰ est iactantia:

sz laudare seipm̄ supra debitū modū diuersis rebus: vel de pulchritudine: vel fortitudine vel nobilitate generis: aut de diuitijs potētia⁊ gloria: de industria artis sue: intellectus acumine scientia: sapiētia: eloquētia: virtutibus⁊ gratia. Sed vt dicit Prouer. Laus in ꝓpio ore sot descit. Uñ Cato. Nec te collaudes.⁊ sequik. Hoc faciunt stulti quos gloria vexat inanis. Ad iactantiā etiā ꝓsperbiā ptinet portare supfluas vestes⁊ alios ornatus supra statū suuz pompas in ꝙuiuijs: edificijs⁊ equitaturis⁊ in alijs apparatib⁹ q̄ oia demū ad inferos deducunt. Unde dicit ipse supbi in inferno positi. Quid ꝓfuit nobis supbia nostra⁊ iactantia diuitiarū. ecce oia transierunt velut vmbra. Sap̄.v. Sic symon magus qui iactabat se posse mutare naturas rerū:⁊ mortuos suscitare⁊ in celū ascendere cadēs in terrā demissus a demonū multitudine qui eū ferebant per aerē: oratione Petri collisus⁊ cōfract⁹ in ꝓfundū descēdit. Bern̄. aūr sic ait de hoc gradu ibi ex pcedenti gradu sic oīk. postēp vanitas in vesticā crescere et grossescere incepit necesse est vt amplioꝛi fortamine lassato finu vētositas eructet alioqn rūpek. Deqđ dicit aūr hic gradus his indiciis. Esurit⁊ sitit q̄bus oē qđ sentit ostendat puenire interrogantē: nō querēti rideꝛ: ipe querit: ipse dissoluit vba colloquentis psidit impfecta. Si de religione agik statim visiones⁊ somnia ꝙferunt laudat ieiunia: cōmēdat vigilias sup oia orōnes exaltat. si ad iudicia sermo ꝙuertk in his quāto assuetior tāto loquacior: ita vt se ueros animos ⁊ graues in leuitatē concitet⁊ in risum.

§. VIII. Quintꝰ gradꝰ sup bie est. Singularitas: facere sz aliquid vltra cōmunia et cōsueta vt ꝓe ceteris reputet⁊ honoret vt circa vestitum inuenire nouitatem vestium magis apparentiū: noua ornamenta in sermonibus vti verbis peregrinis⁊ obscuris: in disputationibus sequi nouas opiniones vltra communes: in tractatibus cuz alijs de aliqua materia: discrepare a cōmuni iudicio alioz vt videatur magis intelligere factum in ꝙsionibus grauaminibus:⁊ ꝓmotionib⁹ vult singulariter ꝑ ceteris tractari melius: de quo pōt exponi illud ps. Singularis ferus depastus est ea. s. vineā ecclesie. Ferim em̄ hoies sunt hmōi qui volūt esse singulares. Nā homo inquantū hō est aial sociale nō singulare: ⁊ hī osumūt vinea ecclesiaz⁊ ciuitatū totū. ꝑ se querētes de alijs nō curātes. Jn statu vo spūali recedere a cōi vita regula: a cōibus ostitutiōibus prima: cōibus cerimonijs⁊ obseruantijs fine cā vrgente: vel spāli reuelatiōe ad singularitatē ptinet:⁊ est valde ꝓiculosuz. Cōtra hos fuerit

Berñ.in sermone dicẽs.Quid dicis tu almator singularitatis.cõia loca.cõem vitã.cõem regulã.cões obseruãtias quid fastidis.Ideo Thomas nõ vidit xp̃m cũ ceteris.q; nõ erat cũ eis qñ venit Jesus.Nõ sit ꝑiculosum odẽdit Jobes cassianus in.j.coll.de quodam q̃ dicebaꝫ herro q̃ cũ esset singularis in austeritate vite ⁊ admoneret̃ in ꝓuin ex supbia ꝓmanẽs in illa singularitate cũ apperet ei diabolus in spẽ angeli lucis.⁊ eius vbis acq̃escret̃ demũ er sua sione diaboli ꝓiecit se in puteũ.Nõ tñ ptinet ad singularitatẽ hoc sz animi firmitatẽ vt declinarib' alijs q̃si oibus a mãdatis ⁊ debitis regulis q̃si solus vel cum paucissimis mãdata ⁊ regulã seruet.sicut in laudẽ dr de tobia q̃ cum oẽs ex filijs isrl'irẽt ad adorãdũ idola' q̃ faceret hieroboã rex isrl'iste solus ibat in hierlm ad tẽplũ ad adorãdũ deũ. iij.Reg.rij.⁊ offerendũ sacrificia ⁊ decimas.⁊ cũ ducereꝫ ad captiuitatẽ in niniue cũ alijs ꝓtribulibus suis.⁊ oẽs alij de ppl'o suo cõtaminarenꝫ in escis gẽtiliũ.s. comedendo cibos eis ꝓhibitos in lege.ipse solus nõ est ꝓtaminatus in escis eoꝝ abstinẽs.s.ab esu illoꝝ ciboꝝ. Tob.j.c. Berñ.sic ait.Singularitas a ꝓcedenti gradu sic oritur Turpe est ei q̃ se supra ceteros iactat si non plus ceteris agat aliq̃d.vt vltra ceteros appeat. Perpendiꝫ aũt hys in dictis gradus istẽ.plus sibi talis blandiꝫ de uno ieiunio qñ ceteris ꝓandẽtibus facit q̃ si ceteri sẽpr diez ieiunauerint.cõmodior sibi videt vna oratiuncula peculiaris q̃ tota psalmodia totius noctis.doler aliquẽ se ꝑfectiores ⁊ minus comedentem ad oia.sua strennitas ⁊ ad cõmunia piger vigilat in lecto.dormit in choro.

§.IX. Sextus gradus su:

perbie est Arrogantia.cũ sz q̃s attribuit sibi illam sciam virtutẽ quã nõ hz.ex hoc querẽs alijs posse ꝓesse.subesse renuẽs.equari ceteris nõ sufferẽs adulatiõibus acquiescẽs si aliq̃s eũ nõ venerat ipatiẽs.Niere.xlviij. Sublimitatẽ ⁊ arrogãtiã ⁊ supbiã ⁊ altitudinẽ cordis illi' ego scio dicit dñs sz ad puniẽdũ.Hac arrogantia ductus marius ciuis romanus nõ ꝓtẽtus q̃ species fuerat ꝯsul romanoꝝ: voluit tyrãnice ⁊ violẽtia esse ⁊ septimo ꝓpter qõ interfectio facta est multorũ ciuiũ bello intestino facto inter marium ⁊ sillã q̃ voluit eũ impedire in hoc vt narrat Titus liuius.Sic ⁊ iulius cesar reuersus victor de gallia voluit fieri ꝯsul.vñ secuta sunt multa mala.Nõ etiaz q̃s credat posse vel velit malos quoscũq; separari a bonis ptinere ad arrogãtiã oñdit Aug.dicẽs.Quãtus arrogãtie tumor est q̃ta hũilitaꝫ ⁊ lenitatis obliuio ⁊ arrogãtie q̃ta tactanio vt se q̃s posse facere credat qõ nec aplis ꝓcessit dñs. vt zizaniã videlz a frumẽto putet se posse discernere.xxiij.q.iiij ca.Quãtus. Pertinet etiã ad arrogãtiã impiose despectue docere vel regere subditos.⁊ ꝓtra alios inuehere vt videant plus ipsis sape vt quidã faciũt.etiã in sermonibus ⁊ in scriptis suis.Cõtra quos gratianus post Hiero. Nihil impudẽtius arrogãtia rusticoꝝ q̃ garrulitatẽ anctoritatẽ putãt ⁊ parati ad lites i subditos tumide intonãt.di. xlvj.§.j.Ad idẽ Greg.xxiij.mora.ait.Habet hoc ꝓpriũ doctrina arrogantiũ vt humiliter nesciãt inferre que docent ⁊ recta que sapiũt ministrare recte nõ ꝑnt. In verbis eoꝝ ꝓditur q̃ cũ docẽt quasi in quodã sibi videtur summitatis culmine residere.cosz quos docent vt longe infra se positos velut in ymo respiciunt.quibus nõ ꝯsulẽdo loqui sed vim dominãdo dignanꝫ.Dis p̃ ꝓphaz.Ezech.xxxiij. dicit. Vos aũt cũ austeritate impabatis eis ⁊ cũ potẽtia. dist.xlvj.c.ij.Hoc habet.Berñ.vero sic ait de hac arrogantia.sic oritꝫ ex ꝓcedenti.Cũ ex his talis q̃ singulariter agit apud simplicioꝝ eius opinio excreuerit.qui opa q̃ cernunt.sed vnde ꝓdeant no discernũt dũ miserũ beatificãt in errorẽ mouent.credit qõ audit.obliuiscit intentionem dum amplectitur opinionẽ quicz de omni re alia plus sibi q̃ alijs credit.de se vo plus alijs q̃ sibi.vt nõ ꝯsulẽ verbo aut operũ ostentatione suã ꝓferat religionẽ sed intimo cordis affectu se credat oñibus sanctiorẽ ⁊ quicq̃d de se laudant homines:nõ ignorãtie aut beniuolẽtie laudatoris sed suis meritis ascribit.

§.X. Septim' gradus sup

perbie dr: Presumptio.cũ.s. ponit se ad ea q̃ excedunt facultatẽ suã.ꝯditionẽ suã ⁊ statũ.Ad ꝑsumptionẽ ptinet q̃ quis poneret se ad disputandũ cũ hereticis vel alijs infidelibus i gnar'scripturarũ ⁊ rõnũ ad arguẽnda eoꝝ. Vñ ⁊ q̃da religiosus vt reputabaꝫ deuor'⁊ scios ꝑsumptuosus audiẽs errorẽ fraticelloꝝ q̃siuit hꝰe libũ in quo erant errores illoꝝ vt posset cis disputare ⁊ ꝓuincere. Sed qz ignarus erat in illis captus est ⁊ hereticꝰ factꝰ. Pertinet ad ꝑsumptionẽ q̃ qs dũ pot se iuuare in victu ⁊ necessarijs exꝑecter cibũ de celo. Sicut accidit vni ex duobus heremitis in vita patrũ q̃ recedẽtes ab alijs:cõmiserũt se gubernatiõi diuĩe.Et itinerãtes cũ ia cepissent esurire ⁊ ꝑ debilitate deficere obuiauerũt q̃busdã barbaris q̃ diuina instigatõe cõmoti ꝓter solitũ obtulerũt eis ad comedẽdũ quibus assensit ⁊ acceptauit vnus eoꝝ intelligẽs a deo dr sꝑositus vt hoies ita feri eis obtrulissent ⁊ comedit. Alter ꝓmanẽs i sua ꝓteruia ⁊ ꝑsumptiõe noluit:sz expectauit cibũ sibi a deo mitti ꝑ angelũ.vñ ꝑ fame mortuꝰ est sui homicida.Ad ꝑsumptionẽ ptinet agere q̃ spectãt ad officia aliorꝝ.vt si subditus velit platũ regere.si laicus de clericis velit iudicare.cape ⁊ punire:etiã malos clericos.si mulier velit viro impare.Si q̃s velit facere officiũ qd̃ ad cũ non ptinet.Sicut Ozias rex iuda q̃ ingressus est tẽplũ dei vt offerret incensum.sz ꝓpter suã ꝑsumptionẽ hãc effectꝰ est leprosus.ij.Paral'.Berñ.De hoc gradu sic ait.Nec ex ꝑcedẽti gradu sic oritꝫ.Qui alijs ꝓesse putat quõ plus de se q̃ alijs nõ ꝑsumat.pmus in ꝓuctib' residet in ꝑsilijs ꝓimus rñdet.nõ vocat' accedit.⁊ si iussus se itromittit.deordinat ordinata.reficit refecta.quicq̃d ipse non fecerit aut ordinauerit nec recte factũ nec pulchre ordinatũ estimat iudicat iudicantes ꝑiudicat iudicatis.si cũ tps aduenerit nõ ꝓmoueat ad ꝓiorat'.suũ abbatẽ aut inmidiũ iudicat. aut deceptũ.q̃ si mediocris aliqua obediẽtia ei iniuncta fuerit indignaꝫ arbitrãs nõ minoribus sese occupandũ, qui ad maiora sese sentit idoneum.

§.XI. Octauus gradus su

perbie est Defensio peccati. Multũ hoc repitur in hoib' vt vicia cõmissa excusent alleuiẽt.alijs attribuant ⁊ aliq̃n tanq̃ bñfacta defendãt.Sz si te excusas ait Aug.deus accusat.Alleuiat q̃nq; pctm̃ suũ cõpatione pctoꝝ alioꝝ:⁊ ꝑcipue supioꝝ.iuxta illd. Stult' virabit correctionẽ.⁊ iuxta volũtatẽ suã inueniet cõpationẽ.i.si'em sibi vt sic alleuiet factũ suũ.Aliq̃n vero alijs attribuit cãs pctoꝝ suoꝝ vt dia bolo vel socio ⁊ hmõi.sicut ꝑmi parẽtes quorũ Adã reqrit tus de culpa attribuit socie eue.ipa reqrita attribuit serpẽti dicẽs. Serpens decepit me.ꝑ qd̃ imediate de padiso ciecti sunt.Berñ.iij.Aliq̃n etiã q̃s defendit petm̃ suũ. puta rõnibus ostẽdẽs se bñ fecisse.Et in his q̃ sunt determinata ab eccl'ia.vt velle defendere ꝑuras que cõmittit subnoie depositi vel discretiõis nõ esse petm̃.aut fornicationẽ simplicẽ.⁊ hmõi.ptineret ad hereſim.Defendere etiaz culpã alioꝝ grauis supbia est.Vñ Jsid. Qui ꝑsentit peccãtibus ⁊ defẽdit aliq̃d delinquẽtẽ maledictus erit apud deum ⁊ homines.⁊ corripiet increpatiõe seueriſſima. xj. q.iij.c.j.Qui cõsentit.Unde ⁊ Anastasius scõs.qz voluit defendere ſſotinũ hereticũ.diuino iudicio percussus est vt habet.distin.xix.Anastasius. Scõm Berñ.sic oritꝫ iste ex ꝓcedenti. Qui ꝓmptus ad omnia se consueuit ingerere:impossibile est aliquando nõ errare. Ad ꝓlatum aũt ptinet errantem arguere.sed quõ culpam suam ꝓfitebitur q̃ nec esse putat ꝓterea cũ culpa nõ putatur crescit nõ amputaꝫ.Adultis modis fiunt excusatiões in peccaꝫ Aut cũ dicit qui se excusat,aut nõ feci,aut feci quidem ⁊

bene feci:aut si male nõ multũ:aut si multũ nõ mala intẽtione, Si aũt ⁊ de illa ꝓuincit:aliena se nitit excusare sua sione. Sz q̃ aptas defendit quõ occultas ⁊ malas cogitationes cordi suo aduenientes hũiliter reuelaret abbati.

§.XII. Non' gradus super

bie est Simulata ꝓfessio:cũ sz q̃s ꝓuictus ⁊ manifestat̃ de aliquo excessu cũ videt locũ nõ esse excusatiõis dare ⁊ oñdit signa magne hũilitat'⁊ emẽdatiõis.qõ ficte agit vt reputeꝫ vere cõpunctus ⁊ correctus.ad qõ facit qõ ait Ezhi.Quis aliq̃n vidit clericũ cito pniam agentẽ:etti deꝑhensus hũiliauerit se:sz ꝓstrẽdo culpã nõ doleꝫ:qz peccauit:sz ꝓfundit̃ qz pdidit gl'iam suã.de pe.di.j. mensurã.§. quis aliq̃n. Ad simulatã etiã ꝓfessionẽ ptinet q̃ qs in confessione sacrali reticeat aliqd̃ mortale ꝓe verecundia qõ menti occurrit:in quo mortal' peccat ꝓpter irreuerentiã sacri:⁊ ex supbia ꝓcedit:dñ vult videri iustus in eo q̃ tacet malo:q̃ peccator est vt dicit Gratia.de pe.di.j.§. taciturnitas.De q̃da muliere legit q̃ erat magne sapie:ꝑsili ⁊ sanctitatis.Nec lapsa in peccatũ carnis q̃uis hoc toto tpe vite sue deſleret ⁊ penitẽtia ageret asperrimaz: tamen qz noluit ꝓfiteri defuncta appuit cuidaz sibi note reuelãs se.ꝓpter hoc dãnatam ad gehẽnã.Ber.vo sic ait:oñdens quõ ex ꝓcedẽti hoc oriatur. Nõnulli qz a pitioꝛib' aymantur ꝓsiderãtes q̃ si se defenderẽt non crederẽt eis subtiliꝰ inueniunt argumẽtum defensionis:vba rñdentes dolose ꝓfessiõis:vultus dimittit:ꝑternit corꝑ'aliq̃s lachꝛymas si pñt sibi ex tor:quẽt:vocẽ suspirijs vba gemitib' intertũpunt.Nec solũ talis obiecta nõ excusat:sz ipse culpã quoq; exaggerat.Nec aũt simulatio sic ꝓpendiꝫ ait Ber. Vasa figuli ꝓbat fornaz:⁊ tribulatio vere penitentes discernit.Qui veraciter penitẽt:laboꝛes penitẽtie nõ abhoꝛrẽt. Cuius simulata est ꝓfessio:vna vel leui ꝓtumelia aut exigua pena interrogatum:iam humilitatẽ simulare nõ pot: murmurat:frendit:⁊ irascitur.

§.XIII. Decimus gradus

supbie est Rebellio.nolle obedire supioꝛib' vt ꝑlatis paretibus ⁊ alijs cõtenereꝫ mãdata supioꝛũ. Prouerb.xviij Impius cũ in ꝓfundũ venerit pctoꝝ ptẽnit. Ubi scieduz q̃ nõ solũ in maioꝛib' ordinationib' sed etiaz in minimis q̃busc̃q; ꝓceptus mortale est. Vñ Ber.in lib.de dispensatione ⁊ ꝓceptiõe dicit. Neglect' vbiq; culpabilis:negligens vbiq; dãnabilis.Et Anterius papa ait. In lege veteri hꝰ.q̃ q̃c̃q; sacerdotibus nõ obtẽperasset:aut ex castra positus a ppl'o lapidabaꝫ:aut de gladio subiecta ceruice ꝓtemptũ expiabat cruoꝛe. Nunc vero inobediẽs spiritualiaduersione truncaꝫ.i.pena dãnationis eterne:aut electus de ecclesia rabido demonũ oꝛe decerpiꝫ.xj.q.iij. abſit. Pharao rex egypti q̃ ꝓtemptit mãdatũ dñi ꝓmanens in sua pertinacia ⁊ duricia demum submersus est in mari rubro.vt habeꝫ Exo.xiiij.Berñ.de hoc sic ait.Qui ꝓius arrogãs factus socios cõtemperat:iam patenter inobediens:magistrũ etiã cõtemnit. Sciendũ tñ q̃ gradus.xij. in tres tantũ colligi pñt:vt in sex ꝓimis sit ꝓptus fratrum:in quattuor sequẽtibus ꝓptus magistri:⁊ in duobus qui restant cõtemptus dei. Denicz vbi fratrũ concordia:aut magri sniam semp monachus spernit:qd̃ vltra in monasterio nisi scandalum facit.

§.XIIII. Undecimus gra\

dus supbie est Libertas peccãdi. talis vult eẽ simil' deo: vt sz libeat ei facere qd̃ vult. Vñ dicit Anselm'in li. de si militudinib'.q̃ q̃ vult eẽ liber sui ⁊ nulli legi subiici: vult auferre cor:onã de capite dei:q; solũ est ei b̃ ꝓpriũ vt nulli subiiciaſ:⁊ si impedit a deo aliq̃bus tribulationibus vl' obstaculis vt nõ possit libere implere volũtatẽ suã malãtraſcit ꝺ deũ:blaſphemat ⁊ iniuriaſ.Huic aũt accidit qõ legit ꝓbolice de ꝓdigo filio Lu.xv.Qui petita a pie poꝛtione substãtie sue:⁊ acceꝓta.i.libertate sue volũtatis:abijt in regionẽ longinquã in statum.s.ruens malicie:remotũ a deo:vbi dissipat tota substantiã.s.vtutis ⁊ gr̃e a deo habite:⁊ bona etiã naturalia debilitat viuẽdo lasciue:⁊ seruiendo demoniis.Ber.de hoc.Per hãc libertatẽ monach' cũ iam monachus nec magrm̃ videt qđ timeat nec frẽs quos reuereaꝫ.ꝓto securi? tãto liberius sua desideria implere delectaꝫ a qbus in monasterio tam pudoꝛe ꝑ timore ꝓhibeatur.Sed etsi frẽs ⁊ abbatẽ nõ iam timet:nõduz tñ penitus dei formidine carebit.

§.XV. Duodecim' gradus

supbie est Cõsuetudo peccandi:⁊ hoc est valde ꝑiculosuz q; ꝯsuetudo:vt dicit Sap.ẽ q̃si altera natura. Vñ sicut naturalia tolli nõ possunt:ita ⁊ cõsuetudo valde difficulter tollit.verũ qz natura nõ est sed q̃si:ideo reijci pot:etti cuz difficultate.inducit em̃ habitũ q̃ est dispositio de difficili mobilis a subiecto:tñ remoueri pot. Unde ⁊ lazar' mortuus ⁊ sepultus cũ difficultate fuit suscitatus.i.cõcurretibus plurib' actib' q̃ in resuscitatiõe alioꝝ mortuoꝝ a ꝓpho Nam ⁊ fleuerũt soꝛores ⁊ oꝛauerũt:p ipoꝛ:⁊ turba ⁊ ꝓpius fleuit ac clamauit. Significat aũt lazarus mortuꝰ ⁊ sepultus peccantẽ ex ꝯsuetudine fin Aug.dũ.s. male ꝯsuetudinis q̃si mole ꝑmitur aius.de pe.dist.ij.c.ficut thus. Nec tñ talis ꝯsuetudo excusat vel minuit petm̃:sicut potius aggrauat. Vñ Grc.Tanto sunt grauioꝛa peccata q̃to diutius aiam infelicẽ detinẽt alligatã.ex de ꝯsue.c.cum tanto. Ber.vero sic ait. Postq̃ terribili dei iudicio pna flagicia ipunitas sequiſ:erpta voluptas libenter repetiſ':repetita blandiſ:ocupiscentia reuiuiſcit:sopiſ rõ:ligat cõsuetudo trahiſ miser in ꝑfundũ maloꝛ:traditur captiuus tyranni di vitioꝝ:ita vt carnalium voꝛagine defideꝛioꝝ absoꝛptꝰ sue rõnis diuinicz timoris oblitꝰ:dicat insipiens in corde suo.Non est deus.

¶ De superbia in quadruplici genere hoĩm:sz in ꝓlatis in religiosis in clericis ⁊ in laicis:⁊ in singulis horum est quadruplex superbia. Caplm. IIII.

On habitabit i me

dio domus mee q̃ facit supbiaz.inꝺ ps.c. Domus dei eccl'esia sctã est.vt dicit Hiero. xxiij.q.j.oĩbus. Mediũ eius est vnitas ⁊ charitas fideliũ:qz in medio ꝓsistit virtus. In domo ergo est hz nõ in medio q̃ in eccl'esia est numero ⁊ nõ merito:sed in medio q̃ in charitate ⁊ oñi virtute ꝑ quã postmodũ habitat̃ domo gloꝛie celestis.de qua Joh̃a.xiiij.in domo patris mei mãsiones multe sunt.Supbus aũt qz nõ habitat̃ in medio domus.i.in charitate nõ pot ꝓuenire ad celestem gloriaz Supbiam aũt facit.i.operaꝫ quadruplex genus hominũ. Et hi a regno excludũtur.

¶ Prima est superbia ꝓlatoꝝ.

¶ Secũda est supbia religioſoꝝ.

¶ Tertia est supbia clericoꝝ.

¶ Quarta est supbia laicoꝝ.

§.I. Quantum ad primu

sz de supbia ꝓlatoꝝ. Jn qttuoꝛ aũt repiſ supbia in ꝓlatis. Primo in hoc ꝑ estimãtes meritis suis fuisse adeptos:⁊ subditis suis melioꝛes se eẽ arbitrant. Vñ Grc.in.xxiiij. mora.circa finẽ sic ait. Prelato in cogitationib' superbia suggerit:q̃ solovite merito sup ceteros exceuit:⁊ si q̃ ab eo aliq̃ bene gesta sunt hec ipoꝛtune eĩ'aio objcit:⁊ cũ hũc singulariter deo placuisse infinuat:quo facile suggesta suadeat:ipaz ad teſtimoniũ potestatis tradite retribuꝰ tionem vocat dicens:qz nisi omnipotẽs deus te his omnibus melioꝛem cerneret oẽs hos sub tuo regimine non dedisset:eiusq̃ mentẽ moꝛ erigit. viles atq̃ inutiles eos q̃ subiecti sunt ostendit:ita vt quaſi nullum dignũ respiciat cui eq̃niniter loq̃tur.vñ ⁊ moꝛ mẽtis tranq̃llitas in ira vtiſ

Supbia ꝓlatorũ.

q: dum cūctos despicit sensus vitaq; oīm sine moderatione reprehendit. hec ibi. Sed q̄rumcūq; q̄s sit certū q̄ de voluntate dñi sit ꝓpositus aliis ⁊ videat sibi bene administrare. numq̄ tñ pōt cē bene securus si debitū suum faciat nec aliis se dz ꝓferre: exquondie ꝓtingit multos subditos meliores simplr cē ꝓlatis: nec sanctior cē dicim⁹ fixū laurētio q; fortus papaille diacomus eius. Aut ꝓfectiōe valerium epm Vincētio diacono eius. Et q̄uis apls dicat ad Ro. xiij. Nō est ptās nisi a deo verū est: hz operante quoad bonos: finente seu ꝑmittēte quoad malos. Vñ ibiero. Audacter forte aliq̄d dicim⁹: hz tñ qđ scriptū est dicimus: nō semper ꝓficeps ppō ⁊ iudex ecclesie p arbitriuz dei. i. beneplacitū dat: hz ꝑ mr merita nostra deposūt. viij. q. j. audacter. Et ponit exēplū de Saule qui deo ordinante fuit factus rex ppli israel: ⁊ bonus erat. ⁊ tñ postea reprobus factus est: vt habet. j. Re. xv. Sic ⁊ hyeu inunctus est rex israel ꝑ discipulū helisei dño iubēte. Et q̄uis impleuerit mādatū dei in exterminādo domū Achab ⁊ oēm pgenie eius ⁊ ꝓphetas Baal. tñ idolatrie deditus reprobat⁹ est: vt habet. iiij. Re. x. ꝓpter qđ vt dicit Job. xxvj. Gigātes gemunt sub aquis. i. viri fortes ⁊ magni sanctitate sub cura ppl'oz ingemiscūt: rimētes semp deficere: vt exponit Grego. Scđo supbia prelatos inuadit in hoc ꝑ tanq̄ dñi volunt in oibus a subditis obediri ⁊ reuereri magis dolētes de trāsgressione diuinoz ꝓceptoz. Cōtra hos dicit apls pe. Nō quasi dñantes in clero: hz forma facti gregis ex aio nec pietate vlla mouenī in defectibus subditoz: hz seueritate. De qbus dicit Greg. in homel. lbi q̄ de falsa iusticia supbire solēt ceteros quosq; despiciūt ⁊ nulla infirmanti bus misericordia ꝑdefendūt: ⁊ quo se pctōres esse nō credunt eo deterius pctōres fiunt. di. xlv. vera iusticia. Intātum aūt aliq̄n tales supbia verat vt ⁊ in malis sibi velint obtēperari. al's ipsos subditos psequūtur. lbi figuranī p balaā ariolū qui iter faciēs ad malū pgendū. i. intēdens maledicere pplm dei. asinam cui insidebat. pgredi nolentem calcaribus vrgebat ad eundū ⁊ mortē minabat. Sed diuino miraculo asina loquēs arguēs vesaniā illius dixit se non posse: q; angelus ante eā erat gladio euaginato vt habeī nume. xxij. Balaā significat ꝓlatos: asina subditos. Vñ aūt ꝓlati volūt inducere subditos suos precipiendo: inadēdo: cōminando ad aliq̄d malū nō debēt obedire sed humilr se excusare nō posse: q; gladius ꝑbi dñi qđ angelus. i. ꝓdicator⁹ ꝓponit. s. diuine suie ꝓhibet: vt exponit Gratia. ij. q. vij. §. item cū balaā. Tertio ꝓfidētes superbia ducunt q̄n cuncta disponere volūt de capite suo dediq̄nates audire ab alijs q̄ ipsi nesciūt vel sequi ꝓfita aliozne minus eis sapere videanī. cū tñ scriptū sit ꝓuerb. iij. Ne innitaris ꝓudētie tue. Paulus apls vas electionis edoctus euāgelīū a xp̄o post visionē claram dei ⁊ miracula facta post tres annos a sua q̄uersione venit hierosolymā ad ꝓferendū cū apls de his que ipse ꝑdicabat: vt ipe refert ad Gal. vt enim dicit Greg. Si qđ boni hz quecunq; ecclesia ego etiā minores meos quos ab illicitis phibeo in bono imitari patus sum. Stultus est cū q̄ in eo se ꝓmū estimat vt bona q̄ videri desiderē ostennat. di. xxij. de ostātinopolitana. Clemēs etiā dicit. Nullus epūs ꝓpter oppꝛobriū senectutis vel nobilitatē generis a ꝓudis vel minimis eruditis. si qđ forte est vtilitatis vel salutis inq̄rere negligat. q̄ cū rebelliter viunt ⁊ discere atq; agere bona recusat magis diaboli q̄ xp̄i membra esse ostendit. dist. xxxix. c. mull⁹. De rege assuero monarcha legit Hester j. q̄ habebat septē sapientissimos sciētes leges ⁊ iura maiorum quoz cōsilio cuncta agebat. Quarto rectores supbia detinenī cū nō patiunī ab aliis reprehendi in his que minus bene faciunt: vt ezech. xiij. Nō est homo super terrā qui faciat bonū ⁊ nō peccet. ⁊ ꝓinde cura rei familiaris sine pctō exerceri nō pōt: etiā ab his q̄ nouerunt vitare pctm ꝑ m Grego. Oculus q̄ ꝓpius q̄tcunq; acutus: etsi oia alia videat seipm nō videt. Nō sic egit Petrus epūs apl'oz: sed reprehensus a Paulo de nimia ꝓdescensione erga iudeos in obseruatiōe legaliū eū audiuit: vt dicit ad Gal. ij. ⁊ di. viij. veritate. Dauid etiā rex reprehēsus a Nathan ꝓpheta de adulterio ⁊ homicidio occulto subito ac quietes penituit. Theodosius imperator reprehensus ab Amb. de occisione plurium ꝓcurata in vindictaz vnius fuit militis interfecti ⁊ ꝓhibitus ab eo ecclesiam ingredi ante publicā penitentiā. acquieuit ⁊ patiēter tulit. Ecōtra Hieroboā qui manū extēdit ꝑ ꝓphetam qui eum reprehēdebat de idolatria imuēs vt caperet aruit brachiū. iij. Reg. xiij. Joas rex iuda: q; lapidare fecit zachariā filium Joiade ex eo ꝙ vitia eius reprehēdebat in mala multa incidit. Cum humilitate tñ ⁊ reuerentia ⁊ prudentia vt fecit Nathan erga Dauid debent superiores argui. Sed ⁊ si iniuste arguerentur cū māsuetudine non cū indignatione ⁊ vindicatione debēt ostendere innocentiā suam. sicut fecit xp̄s dicens iudeis eum in multis calumniātibus. Quis ex vobis arguet me de pctō. Jo. viij. ⁊ habeī. ij. q. vij. c. testes. §. ecce ostensum est.

§. II. In religiosis quadru

Religiosi despiciunt seculares.

ple⁊ inuenīt supbia. Prima est cor qui despiciunt seculares etiā pctōres credētes se inquinari ex osortio eoū. Similes hi sunt iudeis q̄ vt dicit Jo. xviij. nolebant introire in ꝓtoriū pylati ne ꝑtaminarent. rimētes coinquinari cohabitatione infidelīū: nec sibi ꝓsciam faciētes de pauratione mortis xp̄i innocētis. Cōtra q̄s dicit dñs Deut. xxiij. Nō abominaberis egyptiū: q; ipe aduena fuisti in terra ei⁹. Egypti⁹ interꝑtat tenebre ⁊ significat seculare. Ad qđ et facit illud Hiero. Discedite inquūt. s. illi qui ꝑsumūt de sua bonitate ad pctōres: polluti: recedite a nobis: nolite nos tangere: nolite nobis cōicare. Nec locutio nō illuminat cecū nō sanat egrotū: nō curat infirmū: hz magis occidit: ⁊ in desperationē deiicit. dist. xlv. recedite. Debēt q̄s religiosi ꝓsiderare q̄ aliq̄n in seculo fuit aliq̄ habētes meritū ⁊ pfectionē religiosoz ⁊ ecōtrario in religiōe aliq̄ defectes ⁊ mali tenētes vitā malorū ⁊ mundanorū. In cuius figurā legitur Josue. iiij. q̄ dñs trāsito iordane voluit q̄ xp̄i. lapides de ipo fluuio sumerent ⁊ ponerent in terra sic ca in medio castroz, ⁊ ecōtra. xp̄i. alij de terra extra fluuiuz sumpti ponerent in medio fluuij iordanis. Jordanis fluuius significat statum fluidū seculare ⁊ terra arida statuz religiosum. sed in examine recti iudicij xp̄i mutat merita ordinū qualitas actionū. Quidā in seculo faciunt opera religiosoū: ⁊ ecōtra. Exemplū in vitaspatrū quoad ꝑmū de pānutio qui cuz oraret sibi revelari cui associaret in celis audiuit a dño q̄ cuidam simphoniaco qui querebat sibi victū ex arte cantandi. quē cū quesisset pānuti⁹ ⁊ inuenisset interrogauit q̄d boni egisset in mūdo illo. Respondit q̄ semel cum esset latro ⁊ quedaz mulier fuisset rapta quā socij eius volebant opprimere ipse defendit eā ⁊ liberauit de manibus eoū. Et alia vice cū inuenisset ꝑ heremū discurrentē ⁊ lamentantē quādā mulierē eo q̄ mariti eius ⁊ filij tenerent eē debito captiui. ipe errantē reduxit ⁊ refectionem dedit. c. ccc. solidos qbus redimeret maritū ⁊ filios. Cum aūt pānutius hoc audiret eum ad desertendū mūdū acquiuit ⁊ factus religiosus sancte vixit ⁊ obiit. Item post hoc rogauit pannutius cui similis haberetur sanctoū: ⁊ fuit ei dictū q̄ similis erat ꝑmario cuiusdam vici qui erat in ꝓximo. ⁊ cū venisset pānutius ad eū ⁊ diligenter inquisisset de vita eius: dixit se cē iugatum et vxorē nō cognoscere nisi causa ꝓlis: nō raptoꝛē: nō ledentem ꝑ famulos suos greges vel fruges aliozū: lites sedātem ⁊ hospitalē: qui demū hoc audito pānuti⁹ intrauit heremū ⁊ sancte vitam finiuit. Iterū tertio audiuit pānutius cui assimilaret in sanctis. Et responsuz fuit q̄ cuidā mercatori qui iuste lucrans pauperibus subueniebat. ⁊ hoc audito eius omnibus pauperibus elargitis intrās heremū sancte

Exemplū de pannutio.

decessit. Postmodū ruelatū est ei q̄ assūmēdus eēt i celo. Et ne in supbiā eleuaret ꝓpterea pus illa sibi oīa sunt. Ecōtra legit in vitaspatrū de quodā religioso solitario q̄ erat tāte opinionis in pplo: vt estimaret patria illa mineris ꝓseruari suis. ⁊ tñ in morte eius fuit aia eius violēter a demonibus de corꝑe educta: ⁊ ad infernū delata: q; fuerat ꝑ hypocrita ⁊ supbus. Quibus ruinā ꝓcurata in vindictaz vnius fuit militis interfecti ⁊ ꝓhibitus ab eo ecclesiam ingredi ante publicā penitentiā. acquieuit ⁊ patiēter tulit. Ecōtra Hieroboā qui manū extēdit ꝑ ꝓphetam qui eum reprehēdebat de idolatria imuēs vt caperet aruit brachiū. iij. Reg. xiij. Joas rex iuda: q; lapidare fecit zachariā filium Joiade ex eo ꝙ vitia eius

cordis necessariã.q; sine ea nihil valeret exterior: quã prætendunt hypocrite.nõ p hoc excludẽdo exteriorẽ. Itẽ ab omni specie mali abstinet eos ait apls.qõ pmaxime dñt seruare clerici.vt eẽ de vi.ẽ ho.cle. Cum ab omni. Sz portare vestes pomposas hz spẽm mali suphie.ergo abstinere debent ab hmõi. Ad scõm trñdet q; ãs dz formare se moribus eoz cũ quibus viuit qñ tales mores sunt.i.act' morigerati ẽ honesti.ẽ hi ppie dicunt mores nõ aũt qñ sunt abusiones. Vñ ẽ Aug.dicit. Mõ nec fidẽ nec contra bonos mores esse quincũq; indifferenter habendũ est. ẽ p eoũ inter quos viuit societate seruandũ est.di.xij. Ila. Nõ dicit simpliciter mores sed bonos mores. Sz quõ pñt dici boni mores.q; a iure reprobant ẽ a sctis verbo ẽ exẽplo. Dicit ẽm di.xlj. Clericus pfessionẽ in habitu ẽ in cessu gbet. Et ideo nec in vestibus nec in calciamẽtis decẽ gerat. Insup cõclusio totius.iiij.q.xxj.causeḥec est.q; clerici nec fulgidis nec claris vestibus dñt ornari. Et in pluribus capitulis dicte qõnis dr: q; ptisciis tpibus ois scs ẽ ratus vir cũ mediocri aut vili veste uersabat. Audierãt em̃ q; qui mollib' vestiunt in domib' regũ sunt. Aldatth. xj. Glo. ẽ summaria dicit ibi reprehẽdi iactãtiã ẽ abusuz ẽ voluptatẽ in hmõi. nõ ipm vsum pciosarũ vestiũ qui potest fieri sm̃ osuetudinẽ regionis, verũ q; in his cõiter reperit ẽ iactãtia ẽ voluptas ẽ suphia ẽ pdigalitas ẽ scandalum.primo:videt simpliciter inhærẽdũ lre cũ sancti hoc dixerint ẽ seruauerint. Nec p hmõi apparatũ honorat ecclia vt tangebat in tertia excusatiõe sz potius debonorat. Verus em̃ eius honor; paratur per virtutẽ ministrorũ suoũ ẽ precipue p actũ humilitatis ẽ modestie.qõ intelligẽtes sancti egerũt vt Augu.ẽ Aldartinus ẽ alij. Vñ Grego. Nihil in epali cerulee splẽdidius fulget q; humili tas.di.c. Cõtra morem. Scõo supbiũt ẽ gliant clerici seculares ẽ regulares sz vani in aplitudine ecclie suaz ẽ multitudine ministroz in picturis ẽ sculpturis ẽ marmorib' ẽ in ornamẽtis multiplicatis paramẽtoz. ẽ deauratz variatis vel polimitis.ẽ in vasis argenteis ẽ cortinis. superbia exterior ẽ laicalis hec est ẽ vana. Sed oia ista licet ad dei honorẽ fiant ẽ diuino cultui applicenẽ cui cõuenit omne decus ẽ eminens.tñ quoad superfluitates multas que ibi cõcurrũt melius ẽ gratius deo vt in pauperũ alimonias puerterent qõ ẽ sancti fecerũt. vt Aug. ẽ Amb. qui ait in lib.de offi. Nõne dicturus est dñs. Cur passus es tot iopes fame mori.ẽ certe habebas aurũ vnde minis trasses alimoniam.ſ.sacrorũ vasorũ.cur tot captiui in captiuitatẽ ducti.nec redẽpti ab hoste occisi sunt.meli' fuisset vt vasa viuentiũ seruares q; mortalorum. Quid em̃ dices. Timui ne templo dei ornatus deesset. Rñdet. Aurũ sacra nõ querũt.nec placẽt auro que auro nõ emunt. Oz natus sacrorũ est redẽptio captiuoz. Amb. xij.q.ij. Aurũ. Nec aliquis mihi opponat inquit Hiero. Dixi fuisse in hierosolymis templũ.mensam.lucernã.thuribula:patellas:ciphos:mortariola:ẽ cetera ex auro fabricata. Tunc hec probabant a dño qñ sacerdotes hostias immolabant ẽ sanguis pecudũ erat remissio peccatorũ: quãq; hec oia in figurã præcesserint. Nunc vo cũ paupertate domus sue dño dedicauerit portemus crucẽ ẽ delicias lutũ putem' xij.q.ij.c. Gloria. Tertio supbiũt clerici tam seculares q; regulares de audientia pfessionũ cũ habẽt magnũ cõcursuz.ẽ precipue de nobilibus ẽ potẽtibus estimates ad eos pſonas accedere ex bonitate sua ẽ scia ẽ doctrina sua cũ tamẽ aliquando tales sunt impiissimi.nec ceteris meliores.etsi loquaciores. Sed si haberẽt zelũ animarũ nõ personaz nõ se extolleret.pter qõ aliquado emulãtur p hibẽtes ne ad alios accedat.ẽ sine cã rõnabili nõ se extollerent cũ requirat magnã prudentiã ẽ nõ modicã scientiã ẽ castimoniã veraz que in se cognoscere presumptuosuz videt.multum habent timere ne cecus ceco ducatum præstans ambo in foueã cadant. Caueat spiritualis iudex in quit Augu. de pfessore vt sicut nõ cõmisit crimẽ nequitie, ita nõ careat munere scientie. de pe. dist. vj. Qui vult. Cognoscat se igitur ait idem in eo.c.ẽ purget in se qõd videt alios sibi offerre. id est peccata. Mõ si ab elatiõe nõ cauerit de se presumẽs ẽ sua puritate ẽ zelo sine timore conscidẽs. si nimiã familiaritatẽ cũ mulieribus etiã spiritualib' sumpserit ẽ capiditati intẽderit vel curiositati. querẽs que nõ ops. deus humiliabit eum. ẽ in magnos incidet laqueos diaboli cũ scandalo ẽ perditione plurimoz. quas rui nas frequẽter auribus nris vbiq; audiuimus. Quarto supbiũt clerici magis regulares q; seculares: q; magis eis officiũ exerceant de actu predicationis cũ vident ecclesiam impleri.ẽ precipue cũ nõ solũ aures demulcent populoz: sed mouẽt ẽ flectũt vsq; ad cõuersionẽ mozũ. quasi meritis suis hoc ascribẽtes. aut ingenio ẽ eloquẽtie ex hoc super ceteros teneri cupientes ẽ honorari. et dictis suis nõ cõtradici patientes. in his etiã que minus bene vel falso dicta sunt. Nesciunt hi cõsiderare q; gratia sermonis etiã cũ fructu cõmunis est bonis ẽ malis. Mõ ostendit apls. j. Ioin. iiij. Si linguis hominũ. ſ. placendo loquar. ẽ angelorũ intus. ſ. mouẽdo vel illuminãdo inquit. charitatẽ nõ habeã: factus sum sicut es sonãs. me psumẽs ẽ alios ad bonũ inducẽs. pter qõ ipse apls predicator vniuersi raptus ad tertium celum castigaret corpus suum ẽ in seruitutẽ redegit. nõ in delicijs nutrirer. ne forte cum alijs predicaret ipse reprobus inueniret. timens si nõ egerit que docuerit. Jn iudicio sedes ait Chryso. Si em̃ bene docueris ẽ male viveris. deũ instruis quõ te debeat cõdemnare. distin. xl. Multi. Solent hi gloriari de filijs suis. i. conuersis. sed eos extinguunt malo exemplo vite sue. Jn super aduertendum est q; sm̃ Greg. in mora. Sermo datur prædicanti frequẽter ex merito nõ suo sz audiẽtis sicut etiã ẽ auferẽ. vnde ẽ dñs afinã cum voluit loqui fecit ad corripiendã vesaniã pphete Balaam. Numeri. xxij.

Gloriant de ãplis ecclesijs.

De audiẽtia cõfessionum.

supbia pter officium.

§.IIII. De superbia laicorum

Tres differentie. pcti mortalis.

Potest intelligi illud Esa. xxviij. Pedibus cõculcabitur corona superbie.i. illud de quo maxime superbiunt. ẽ hec est quadruplex. Prima est de diuitijs. ſ. Timo. vj. Diuitibus precipe nõ altum sapere. i. nõ superbire. Dicit enim Aug. Vermis diuitũ superbia. videt enim eis rõne diuitiarũ oibus esse supiores. ẽ q; oia diuitijs possent habere. Sed attendant. q; vt dicit Job. xxvij. Diues cũ dormierit nihil secũ affert. Scõa est de nobilitate generis. Unde Salustius. Cõe malũ nobilitatis est supbia. Vide' em̃ eis q; a nobilioribus descenderũt pre alijs debere honorari ẽ reputari. Unde Dathan ẽ Abyron de nobilioꝛi tribu exorti superbia elcuati cõtra Aldoysen de ducatu populi. Numeri. xvj. Sed ridiculosa est ista nobilitas que attendit ex parte corporis rõne generis. Omnes em̃ de luto originem trahimus: ẽ corpus cuiuslibet seru' est anime. Nõ aut̃ dicit magis nobilis vnus seruus q; alius cũ seruitus nõ spectet ad nobilitatẽ. Unũ tm̃ bonũ est q; hz nobilitas que carnis dicit. q; quasi quodã frenũ ẽ qõ dz cohibere hoies ne malefaciãt. Vñ Hiero. Nihil aliud video in nobilitate appetendũ nisi q; nobiles quadaz necessitate astringunt. ne ab antiquoz probitate degenerẽt. Unde cũ quidam vituperaret aliũ de genere suo dicẽs. Tu es caput tui generis. Jlle rñdit. ẽ tu es cauda tui generis. Sed vt ait quidã. Nobilitas sola est animũ que moribus ornat. Tertio supbiunt de operibus ex genere bonis. Nam cũ faciant quedã superficialia bona vt aliquando iciunare. dicere aliquas otiones: dare elemosynas: audire predicationes: laborare ad gubernãdũ familiã. ẽ forte ad regendũ ciuitatem p diuersa officia: reputant se deo amicos. ẽ in gliã recipiẽdos: preferẽdo statũ suũ clericus ẽ religiosis. cũ nõ habeãt tot labores ẽ vexationes. Sed cũ his opibus immisceãt multa mala ẽ mortalia ẽ in eis pmaneant p totum annum. imo ẽ aliquando per annos debent aduertere nullius valoris seu meriti esse illa bona que eis videnẽ tam magna: q; extra charitatẽ facta: vt odiũ: fornicatio: piuriũ: fraudulentia: ẽ hmõi que frequentãt. Vñ de eis vificat illud Aggei. j. Congregauerunt mercedes ẽ miserũt eas in saccũ pertusum: in quo sz nil remanet missum: labores quoq; eoz p mundo sunt non p deo ẽ cum modica parietia ẽ timore dei. Quarto supbiũt erubescẽdo de opibus bonis eis incõsuetis: sz sic dimittẽdo. Eccli. iiij. Est pfusio adducẽs peccatũ: sz qñ ãs ppt verecũdiam timens irrideri ab alijs dimittit bona facere q; videt̃ pcedere ex supbia carnali: q; dñ appetit honorari ab alijs: timet faciẽdo illa bona q; nõ sint eis grata non esse in honore coꝛa eis sz i opprobrio. Hi certe vt ait ps. Trepidauerũt timore vbi nõ erat timoꝛ. i. cã timoris vnde sunt qui paruuli qui exterrenẽ larratu catuloꝛ qui moꝛde re nesciunt. Seneca. Auctoritatẽ habemus senũ: sed vitia puerozũ: nec puerozũ tantũ sed infantiũ. illi leuia formidant: hi falsa: nos vtraq;. Nec ille. Jlle leuia formidat qui verba irrisionis formidat: falsa formidat qui reputat decus q; in veritate est honoꝛ. Aldudus iste est vt catul' irrisionibus latrãs otra eos qui bene faciũt sed moꝛdere nescit: q; eos nõ pcutit: ẽ cũ satis latrauerit: tacebit. O q; strenui milites sunt qui pter solũ latratũ derelinquunt dominũ suũ: bene relinquerẽt cum si armati milites inseq̃rent. Si aliquis de militibus alicuius regis ipso petẽte ab eo debitũ seruitiu: diceret se nõ audere ei seruire: q; hoies obloquerent de eo friuola ẽ ridiculosa reputaret eius excusatio. Sic est friuola illoꝛũ qui pter verba hominũ dimittũt facere que pertinẽt ad seruitutẽ ẽ honorẽ dei ẽ salutẽ animarum: vt ofteri: audire diuina facere elemosynas: visitare infirmos ẽ seruire eis: accipere eucharistiam publice: cũ alijs frequentare predicationes: dimittere vestes pomposas: cauere a mẽdacijs: ingredi religionẽ et hmõi. Hi sunt filles lepoꝛi qui est aial valde timidũ. vtinã tamẽ essent filles ei in alijs. De eo enim scribit Prouerb. xxx. Lepusculus plebs inualida qui collocat in petra cubile suũ. Lepusculus labia habet in motu: aures longas pedes veloces. timoꝛ enim addit alas pedibus. Sic facere debet qui debilẽ se cognoscit: in petra fiduciã habet et cubile collocat qui in xpo fiduciã hz. Petra em̃ erat xps. ait apls: sez significatiue. labia hz in motu qui frequenter oꝛat: longas hz aures qui veloꝛ est ad audiendũ tardus ad loquendũ. Jacobi. j. id est ad respondendũ opprobrijs que sibi dicunt. debet enim tacere: pedes veloces hz: quez timoꝛ dei occupat: q; qui timet deũ nihil negligit: vt dicit Ecclesiastes. vij. ca. Causa aũt huj' timoris esse põt amor placendi mũdo. Sen. Defines timere si sperare desieris. vel q; forsitan deus recessit ab eo: vir posset esse in eo tanta timiditas in quo deus essẽ. Unde ps. Si ambulauero in medio tribulationis nõ timebo mala: quoniã tu mecũ es. Ostendit aũt fatuitas eoz qui erubescũt bene facere tripliciter. Primo q; ipsi pmittunt se vinci ab irrisoribus quos magna facilitate vincere possunt sola em̃ taci turnitate vincunt irrisores. Esa. xxx. Jn silentio ẽ spe erit fortitudo vestra. Si em̃ illi qui irridenẽ tacerent ẽ animũ haberẽt ad mercedẽ quã expectãt: cõfusi remanerent irrisores. Secũdo ostendit hec fatuitas ex eo qua timẽt irrideri ab his qui irrisione digni sunt. Quãdo em̃ mali irridẽt bonos de bonis operib' suis: pinde est ac si ceci irriderẽt videtes de hoc q; videt: ẽ claudi recte incedentes. ẽ ideo ipsa irrisio irridenda est. Sen. Equo aio audienda sunt cõuitia impioꝛũ: ẽ ad honesta tendẽti præmendus est ipse ꝓemptus. Tertio ostendit q; hoc q; erubescunt de hoc vnde gloriari deberẽt, vnde erubescũt bñ agere. eo q; psueuerũt male agere: vel q; vident eos male agentes. Hoc em̃ valde gloriosum est cum aliquis bene agit inter male agentes vbi male agere consueuit. Tales sunt similes illis qui erubescũt q; de naufragio euaserũt: vl de hoc q; nõ fecerint qõd soliti sunt: vel de hoc q; sanus esset alijs existentibus leprosis. Seneca. Nondum es felix si turba non te derideꝛ Xpus. Matth. v. Beati eritis cum maledixerint vobis homines ẽc. Sene. Non ꝓmultis sed quibus placeas cogites.

¶ De ambitione. ẽ ibi de appetẽtib' vel pcuratib' dignitatẽ vel officia: vel bñficia curata: vel magisteriũ in theologia vtrum sit licitum. Cap'm. V.

Evitijs descẽdẽtib'

a suphia magis q; ab alijs. Et primo de ambitiõe q; dr: cathedra pestilẽtie. sm̃ illũ ps. j. Beat' vir q; nõ abiit in cõsilio impioꝛ ẽ in via pctoꝛ nõ stetit: ẽ in cathedra pestilẽtie nõ sedit. Mõ intelligit de xpo ẽ de quocũq; iusto eũ imitãte. Vñ Aug. super ps. Nouit xps regnũ terrenũ cum suphia: q; cathedra pestilẽtie recte dicit: q; nõ fere quisq; est q; careat amoꝛe dñandi ẽ humanã nõ appetat gloriã. hec Aug. Pestilẽtia em̃ dicit moꝛbs late vagãs ẽ qñ oẽs inuolues. Amoꝛ aũt dñandi ad ambitionẽ ptinet. Amb. q; sup Lucã inqt. Sepe quos vitia nulla delectãt: q; nulla potuit mouere luxuria: nulla auaricia subuertit: facit ambitio crimiosos ẽ vt dñetur' quis pit seruit. Et pterea diabol' tentans dixit xpo in mõte. Hec oia tibi dabo. ſ. regna mũdi que ostenderat si cadẽs adoꝛauerẽs me. Aldatth. iiij. Adoꝛat em̃ ẽ honoꝛat ẽ seruit ambitiosius indebite eũ a quo honoꝛẽ ẽ dignitatẽ sperat. Jn pfato aũt versu ps. notat triplex pcessus q; põt in quolibet repiri pctõ. Tres em̃ sunt differẽtie pcti. ſ. mortalis. aut Aug. tanq; tres mortes. Una in coꝛde cũ. ſ. rõne alsentit libidini vel cuicũq; pctõ mortali tanq; puella i domo mortua. Aldatth. ix. Altera in ope cũ in factũ procedit assensus vt adolesces ẽ porta delatus. Lu. vij. Tertia cũ mole male osuetudinis pmit aniñ' tanq; Lazarus fetẽs in monumẽto. Jo. xj. de pe. di. ij. sicut trib'. Denotant̃ iste differẽtie seu gradus p hos terminos abire: stare: ẽ sedere ẽ sicut in abeũdo. i. recedẽdo de loco ipo: tat pncipiũ motus in stãdo in via pfectio motus in sedendo terminus motus: ita in mali assuefactione est graui' pctũ q; in operatione: ẽ in opatione. ſ. exterioꝛi magis q; in cogitatiõe tm̃.

Beatus q; in re fuit xps ẽ erit in futuro oia iustus. Nunc aũt in spe vir virilit agẽs ẽ virtuose q; non abiit in cõsilio. j. nõ recessit a deo in regionẽ dissilitudinis p pctũ. deliberate cogitatiõis. Ab ea enim quis incipit a deo recedere in cõcilio impioꝛũ reperies se. i. demonũ tractãtium ẽ p suas dentiũ ambitionẽ eis acquiesces: vt primi parentes. Et in via pctoꝛuz nõ stetit. i. nõ peccauit ope erectus sed in quo est via qua itur ad inferos: sicut ipsi primi parentes opere trãsgredientes dei mãdatũ. Et in cathedra pestilẽtie nõ sedit in osuetudinẽ ducẽs actũ ambitiõis vel alteri' peccatis ẽ frequẽter iterãs ac defendẽs vt licitũ pctũ suũ: vt ipsi p mi parẽtes q; se excusaueruñt: sic ibi quiescẽs. Sicut in cathedra quis exaltat super alios: ita per ambitionẽ querit dignitas ẽ platio ad quã sequit honoꝛ. Et sicut in cathedra docẽs: ita talis suo exẽplo malo inducit alios ad vitiũ quod inficit ẽ occidit aniñ': sicut pestilẽtia corp'. Bern. in sermone. Potestatis ambitio angelũ felicitate angelica ad quã erat creatus priuauit. Scietie appetitus homine immoꝛtalitatis gloria spoliauit: nõ euam cibus defecerat: nõ mandatoꝛ obliuio destituerat: sed pmissio honoris: ambitio illecebrosa decepit.

¶ Potest ergo ofiderari ambitio put est in deliberata in terius eius affectiõe. ẽ hic abijt in cõsilio impioꝛũ.

¶ Jn procurata exterius operatione. ẽ hic sterit in via peccatoꝛum.

¶ Jn otinuata vberius exercitatione: ẽ hic in cathedra pestilentie non sedit.

§.I. De prima. ſ. ambitiõe

Prout est in mente. Dicit saluator in reprehensionem scribarum ẽ phariseoꝛum Aldatth. xxiij. Amant primas cathedras in synagogis. i. precipuas dignitates ad quas se

quiꝫ honor. Eſt aũt ambitio ꝑut diffinit a.b. Tho.ij.ij.q. cxxxj. inordinat⁹ appetit⁹ honorꝫ. Et q: ad dignitatẽ pertinꝫ ꝛ preſidẽtias ſequitꝫ honor. ideo inordinat⁹ appetit⁹ harũ ꝑtinet ad ambitionẽ. Ambitio eſt pecca tum.

Ambitio aũt ambitio ſit pctm̃ ꝑ bat tripliciter. Primo q: a mala radice ꝓpagat. Scõ o q: charitati aduerſat. Tertio q: magnanimitati ↄtrariatur. Primũ ſic pt⁹. Sicut fruct⁹ eſt infect⁹ q̃ ex infecta radice generat̃ ꝛ actus humanꝰ q̃ ꝓcedit ex peccato op⁹ q̃ ſit peccatũ. ſed ambitio que eſt appetitus inordinat⁹ honoris ꝓcedit ex pctõ. Nã dicit Augu. in lib. de vera religione q̃ ambitio ꝓcedit ex ſuꝑbia ꝛ ex ↄpiſcẽtia: ſeu cupidita te. Sz ſuꝑbia ꝛ cupiditas ſunt pctã. vt pt⁹ ſupra. ergo ambitio eſt pctm̃. Prout em̃ ꝑ potẽtiã vel dignitatẽ intẽdit quis acq̃rere apparentẽ ꝛ excellentes honorificentias: ſic ambitio ↄiit ex ſuꝑbia. Sed ꝑut intendit q̃s acq̃rere ꝑ hmõi ſufficientiã apparentẽ ſeu rerũ abundãtiã. ſic a cupiditate oritꝫ ambitio. Alexander in.ij.pte. Scõo ambitio ꝓbatur eſſe peccatũ. q: aduerſat charitati. Nihil em̃ repugnat charitati que eſt vita anime niſi peccatũ. Sz ambitio repugnat charitati. Dicit em̃ apl⁹. ſ. ad Corin. xiij. Charitas nõ eſt ambitioſa. vbi dicit glo. ſ. nõ vult aliꝫ ꝓponi. Charitas em̃ diligit ꝓmũ ſicut ſeipm. ꝛ ĩo nõ vult eum ſubiicere ſibi Sz ſuũ eſſe. Appetit ſeruire ꝓximo ꝛ nõ ſibi ſeruiri. Sicut filius hoĩs nõ venit miniſtrari Sz miniſtrare. Matth. xx. Ambitio igit̃ pctm̃ eſt. Tertio oſtendit eſſe peccatũ ex eo ꝙ magnanimitati ↄtrariat. Nã q̃ ↄtrariat virtuti morali eſt peccatũ q̃ virtus moralis eſt ſm̃ regulã rõnis. ſed magnanimitati q̃ eſt virtus moralis. ſm̃ ꝑm̃ iiij. Ethi. cõtrariat ambitio. Ambitio em̃ eſt inordinatus appetitus honorꝫ. ꝛ magnanimitas eſt ordinatus appetitus magni honorꝫ. Inordinatũ aũt opponit ordinato igit̃ ambitio eſt pctm̃. Ꝓ declaratione aũt huius inordinationis appetitus que reperit̃ in ambitione. Notandũ eſt Tho. ij.ij.q. cxxxj. arti. j. ꝙ honor ꝓportat quãdã reuerẽtiã exhibitã alicui in teſtimoniũ excellentie eius vel virtutis. Circa aũt excellẽtiã hoĩs duo attendẽda ſunt. Primũ eſt q̃ id in quo hõ excellit nõ Sz hõ in ſeipſo. ſ. a ſe Sz eſt quaſi quoddã diuinũ in eo. ꝛ ideo nõ debeꝫ ſibi ꝓncipaliꝫ ex hõore Sz deo. Scõm conſideradũ eſt q̃ id in quo hõ excedit daꝫ homini a deo vt ex eo aliꝫ ꝓſit. vnde inquã Sz homini placere teſtimoniũ ſue excellentie qõd ab aliꝫ exhibeꝫ inquãtũ daꝫ ſibi via ex hoc vt aliꝫ ꝓſit. Triplr̃ g̃ ↄtingit appetitꝰ honorꝫ ex inordinatꝰ. Uno modo q̃ appetit hoꝛ nore ſeu teſtimoniũ de excellentia quã nõ Sz. qõd eſt appetere honorẽ ſupra ſuã ꝓportionẽ vt ſi malus deſiderat honorẽ ac ſi eẽt bonus ꝛ deſiderat regimẽ ꝛ ꝓfeſſionẽ vt ſi nõ debeꝫ niſi virtuoſis nil curãs de ꝟtute. vñ Ecci. vij. Dz. Noli velle fieri iudex niſi valeas virtute dirũpe iniq̃tates ſcz aliorꝫ. ſ. recte iudicãdo nec declinãdo a veritate. vnde ↄtrariat amore cuiuſcũq̃ qõd nõ facit malus. Refert augu. in. v. de ciui. dei. c. xij. antiquos romanos cũ deditos eẽnt idolatrie duo inꝛbe ꝓſtruiſſe templa inter cetera. vnũ deo virtuti, aliud deo honorꝫ ꝛ ptigua ita tñ inordinata q̃ ad tẽpluꝫ dei honorꝫ nõ poteꝛat eſſe acceſſus niſi ꝑ tẽplũ dee ꝟtutis. Qui ꝙuis erraꝛet vt infideles i facto ↄ opinione. Nã nec virtus dea eſt. nec honor deus, ſed dona dei qui ſolus eſt colendus. In ſigno tñ quoad ordinẽ ꝓſtructionis tẽplorũ nõ errabãt. volebãt em̃ cũctis oſtẽdere q̃ ad honorẽ q̃ multũ appetit recte pueniri nõ põt niſi ꝑ opera virtutis.

Honor tripliꝛ inordinate appetit.

Scõo inordinate appetit honor inquãtũ honorẽ de ex cellẽtia ſua quã Sz a deo nõ refert in deũ cupies ipm̃ deũ vt auctorẽ ſue excellẽtie ꝛ ꝟtutũ ꝓncipaliꝫ honorari. Juxta illud apli. Soli deo honor. ꝛ glia. Sz ſibi cupit illũ honorẽ vt quoddã bonũ. Vñ ſi q̃s obijceret q̃ abſq; vicio poteſt vnicꝫ apperi a quocũq; q̃ ſibi debeꝫ ꝑ premio. Sz honor eſt ꝓmũ ꝟtutis vt dicit phs. i.iiij. ethi. ergo ſibi appetere honorẽ nõ eſt peccatũ. Rñdet tho. vbi ſupra q̃ honor nõ dicit premiũ virtutis ex ꝑte ipſius virtuoſi. vt. ſ. ꝑ premio exꝑetere debeat. Sz ꝑ premio exꝑetit beatitudinẽ que eſt finis virtutis. Sz õ: eſſe honor premiũ ꝟtutis ex ꝑte alterius: qui. ſ. nõ ſit aliq̃d maⁱ⁹ qõd retribuat ꝟtuoſo ꝙ honorẽ: qui ex hoc ipſo magnitudinẽ hz ꝙ ꝓhibet teſtimoniuꝫ virtuti: nõ tñ eſt ſufficiens premiũ vt dr. iiij. Ethi. Tertio inordinate appetit honor. i. quãtũ appetit⁹ in ipſo honore q̃ſcit: nõ referẽs honorẽ ad vtilitatẽ aliorꝫ. ꝛ talis ꝓpter ſequendũ honorẽ in multa mala incidit. vnde Leo pa. Aldens potentie auida nec abſtinere nouit a vetitis: nec gaudere ꝓceſſis: nec pietati adhibere ꝓſenſum. di. xlvij. c. virũ. Sicut auiditas potẽtie ad ambitionẽ ptinet. Nec obſtat ſi q̃s dicat ꝙ honor de ſe eſt q̃dam bonũ ꝛ maxim̃ũ inter exteriora. Inſup ꝛ ꝙ honorẽ hoĩs reuocant̃ a multis malis faciẽdis: ne. ſ. ꝓdant honorem ꝛ puocant̃ ad bona. Vñ ꝛ Tullius dicit in li. de tuſculanis q̃onibus. Honos alit artes q̃q; ad ſtudia accendunt̃ glia. q̃ videt licitũ ipm̃ appetere. Nã vt rñdet Tho. vbi. ſ. Honor etſi ſit bonum: appetit⁹ tñ boni ds eẽ regulat⁹ ꝑm rõnes. Si aũt trãſcẽdat regulã rõnis ſã nõ erit bonus ille appetit⁹ boni. Sic ergo appetere honorem inordinate: vt. ſ. quieſcat in eovel alio mõ qõ facit ambitioſus eſt ↄ regulã rõnis vñ ꝛ malũ. Sic etiã ꝙ appetitũ ordinatus honorꝫ. ſ. ꝙ debita media aliq̃ reuocant̃ ꝛ a malis ꝓuocant̃ ad bonũ nõ aũt ꝙ appetitũ inordinatũ. q̃nimo ꝙ hoc daꝫ occaſio multoꝝ malorũ: cũ ſcz nõ curãt q̃d mali agãt vt honorẽ ꝓſequant̃. vñ Saluſtius in catilinario dicit ꝙ gloriã honorẽ ꝛ impiũ bon⁹ ꝛ ignauus. i. malus eque ſibi exoptãt. Sz iſte. ſ. bon⁹ recta via nitit. huic. ſ. ignauo: ꝙ bone artes deſunt dolis ꝛ fallacijs intendit. Nõ etiã illi qui nõ curant de honore vituparẽt ſm̃ ꝑm. itelligit̃ de his q̃ nõ curãt de honore ſm̃ ꝙ rõ dictat id eſt ꝙ nõ curãt vitare ea q̃ ſunt cõtraria honori vt mala opa. Nõ aũt intelligendũ ꝙ debeat q̃rere honorẽ vel facere bona vt honorẽt. Qui em̃ ſolũ ꝓpter honorẽ vitãt mala vel faciunt bona nõ ſunt ꝟtuoſi: vt ptz ꝙ ꝑm. iij. Ethi. vbi dicit ꝙ nõ ſunt vere fortes q̃ ꝓpter honores faciũt fortia. Appetit⁹ igit̃ honoris ambitioſi: q: inordinat⁹ aliquo ꝓdictoꝝ triũ modoꝝ ideo pctm̃ eſt. Aug. etiã dicit ꝙ locſupi: ſine quo ppl⁹ regi nõ põt: etſi adminiſtret̃ decet indecẽter tñ appetit. viij. q. j. qui ẽpatus. vñ ↄ ibi peccatũ. Et talis appetitus ad ambitionem ptinet.

§. II. Quantũ ad ſecundũz

Sciendũ ſcz ꝑut honor ꝛ dignitas ꝓcurat̃; ꝓhibet̃ b ꝓtinẽs ad ambitionẽ. Ecci. vij. vbi dr. Noli q̃rere ab hoĩe ducatũ nec a rege cathedrã honoris. i. dignitatẽ. Sicut aũt ad regẽ ſpaliter ptinet ponere aliq̃d in regno ſuo q̃ loco eius ſit ↄ regi iniuria faceret: q̃ ab alio q̃ a rege ſine eius ꝓſenſu b obtinere vellet. Sic deo iniuriã facit q̃ ab alio q̃ ab ipſo dignitatẽ q̃rit. Quilibz aũt rector tenet vices dei ꝓpter eccliaſticus. Tũc aũt putaꝫ deo ꝓfici ſeu de volũtate eius cũ a ppl⁹ ſeu electoribꝰ ſeu ſuꝑioribꝰ in dignitate ſine ſui affectu vel q̃ſitu ponit̃. Vñ ad Heb. v. Nec q̃ſq; ſibi ſumit honorẽ: ſed q̃ vocat̃ a deo tanq̃ Aaron. Querit aũt q̃s cathedrã honoris ꝛ ſic ſtat in via pctoꝝ ambitioſoꝝ q̃ ꝑ preces mina vel obſequia vel munera ꝓcurat dignitates: officia vel bñficia ꝓpter curata qõd ptinet ad ſymoniã: vt dictũ ẽ ſ. ti. ſ. c. v. qõ fecit ipius Jaſon q̃ ambiebat ad ſummũ ſacerdotiũ: vt dicit. ij. Mach. iiij. vñ ꝓmiſit regi ãtiocho trecenta ſexagita talẽta argẽti: vt obtineret ſummũ ſacerdotiũ: qõ ꝛ fecit ita puerſe agens: vt cõſtitueret ephebiam. i. ꝓſtibulũ iuuenũ ꝛ iudeos trãſire faceret ad ritus gẽtiliuz ꝛ poſtea cũ mitteret pecuniã ꝑ Menelaũ ipſe addidit ad predicta ſummã multa ꝓmittẽs: ꝛ ſibi ꝓcurauit ſummuz ſacerdotiũ. Debet aũt̃ quilibet ſibi cauere ab hmõi que ſtu ꝛ ꝓcuratione triplici ex cauſa.

Agẽtes honoris iniuſto q̃libet abſtineat.

¶ Primo q: multa crimina inducit.

¶ Secũdo q: q̃libet iuſtus hmõi fugit honorẽ.

¶ Tertio q: quietẽ mẽtis tollit. De ꝓmo dicit q̃dam ꝑbus. Hoc maxim̃ũ malũ habet ambitioſus: q: nõ reſpicit deum vel ſe vel alios; ſed per fas ꝛ nefas ꝛ mille pericula ad dignitatem tendit quã appetit. Ambitioſus ſemꝑ eſt pauidus. Timet em̃ ne q̃d dicat vel faciat q̃d in oculis hoĩm diſpliceat. honeſtatẽ mentitur. humilitatẽ ſimulat. cunctis adulatur: cunctis inclinat: oĩm eſt ſeruus ꝛ tributarius. grauẽ pugnã hz in ſe dum iniquitas pulſat animũ ꝛ ambitio continet animũ. Ambitioſus nulli parcit vt regnet. dñium em̃ nõ patit̃ ſocĩi. Propter hoc romulus occidit fratrẽ remum vt ſolus regnaret. Julius ceſar plura bella ciuilia in q̃bus occiſi ſunt innumeri fecit vt ipe rium vſurparet. Ambitioſiſſimus Abſalon patri nõ pepcit vt regnaret ipſe. ſed p adulatiões ppli an ſe traxit. ꝛ facta ꝓuratiõe ↄtra ꝑm Dauid eũ de regno expulit vt oteſcẽ eius publice cognouit vt finnius poſſet regnare: ipmꝫ ꝑm cũ exercitu ſuo exterminare curauit ſed impunitus nõ trãſijt. Nã fugiens de bello i inula cum trãſiret ſubtus quercũ. per capillos capitis ad ramum quercus remanſit ſuſpenſus quem Joab lanceis traſſixit. ij. Reg. xviij. cap. Athalia mortuo filio Joꝛã vt ſola regnaret peſſima femina oẽm de ſemine regio maſculum occidi fecit. niſi vnum Joas ſcz paruulũ qui abſcõditus fuit. ſz ipſa demũ occiſa fuit. xiij. Regũ. xj. Dieroboã rex iſrael ne amitteret regnũ qõ ſibi a deo traditũ fuit vitulos aureos fecit in dan ꝛ ber ſabeeꝛt eos ppl⁹ adoraꝛet: in hieruſalẽ nõ accediꝛet: ſed rempoꝛalr̃ ꝛ eternaliter puniꝛus eſt. iij. Regũ. xij. Abyme lech vt principatuz acciperet in ſychen occidere fecit. lxx. fratres legitimos ipſe illegitimus. Hz male finiuit facies ſe occidere poſtq̃ fuit percuſſus a muliere ꝑ fragmen molẽ iactatũ de muro ciuitatis ab eo obſeſſe. Judicũ. ix. Legitur in vitaſpatrũ ꝙ dum quidã frater incederet ꝑ viam lutoſam ſecum mente reuoluẽs q̃ ſi eſſet eps faceret mul ta bona ꝛ mala extirparet cecidit in denſum lutum vnde totus deturpatus eſt. qui ex hmõi cã ad ſe reuerſus ad intelligendũ pctm̃ ambitionis qõd eũ ſub ſpecie boni pulſabat ſibij pſi dixit. Surgite dñe cpe. Animaduertit exinde q̃ in maius lutũ vicioꝝ cecidiſſet ſi ad illud ꝓmotus fuiſſet. Scõo oſtendit magnitudo vicij ambitioſi ſeu gravitas ex hoc q̃ oẽs ſancti fugerunt dignitates ꝛ honores cõſiderantes mala inde ſequẽtia. Nõ etiã figuratũ eſt in parabola quã dixit Joas contra ſychimitas. ſ. qui interfecerant. lxij. fratres ſuos vt ambitioſum abymelech haberent in principem. Judicũ. ix. Nõ ſemel ligna voluerunt regẽ ſibi ꝑſtituere ſuper ſe ꝛ inungere. Dixeruntq; olive. Impera nobis. Rñdit oliua. Nunq̃d poſſuz deſerere pinguedinem meã qua vtunt̃ dij ꝛ homines vt ꝓmoueaꝛ inter ligna. Dixerunt exinde ad arboꝛem ficum. Veni ꝛ accipe regnũ ſuper nos. Que reſpondit Nunq̃d poſſuz dimittere dulcedinẽ meã ꝛ fructus ſuauiſſimos ꝛ ire vt inter ligna ꝓmoueaꝛ. Locutaq; ſunt ligna ad vitem. Veni ꝛ impera nobis. Que reſpõdit. Nunq̃d poſſum deſerere vinũ qõ letificat deũ ꝛ homines vt ꝓmoueaꝛ inter ligna ꝛ noluerũt. Demũ dixerunt ad rhamnũ. Impa nobis. Que rñdit. Si me conſtituitis regem venite ꝛ ſub vmbra mea requieſcite. Si aũt nõ vultis egrediat̃ ignis de rhamno ꝛ comburat vos. Aldoꝛaliter ligna ſunt hoĩes. Juxta illud ꝑs. Erit tanq̃ lignũ q̃ ꝑſeuerãtes. ꝛc. Regẽ querunt ſibi inungere. q: rectoꝛ̃ẽ querũt qui eos mãſuete ꝛ lenter regat et nõ tyranice. Procurãt habere oliuã ſed renuit. quia dediti operibus miſericordie ſignati per oleũ nolunt dimittere opus miſcõie qõ impinguat lucẽ in ſe gratie dñie. ꝛ ꝓmus ſubuenit vt ꝓficiant timẽtes eꝝ hoc amittere bonum qõ faciũt. Sꝯicus deſignat ꝓplatiuũ q̃ vocatus ad regimen nõ acq̃eſcit timẽs amittere ſuauitatẽ odoris ꝓplationis ex ſollicitudine ꝛ occupatione prelatiõis. Ficus ſignificat dilectionẽ feruẽtẽ q̃ ctiã recuſat ꝓlationẽ timens ne ex officio regiminis tepeſcat feruoꝝ dilectionis q̃ letificat deũ ꝛ hominẽ. Rhamnus eſt genus rubi aſperum nimis ꝛ aculeatũ ad modũ ſentis. qõ ad impetum vẽti ſm̃ Joſephum emittit ignem. ꝛ in primo molle eſt poſtea obdureſcit. ꝛ ſignificat tyrannũ vel ambitioſum qui ſpinis vicioꝝ acutus ſubditos ſpoliat: ſicut ſpine lanã ouiũ: qui ex ſe mittit ignẽ puerſe ꝛ furioſe ꝓuerſationis q̃ fecit alios cõburat incendio tribulatiõis ꝑnis ꝛ infernalibus. Sic igit̃ ſancti recuſant mali ꝓcurant ꝛ auide acceꝑtãt honores ꝛ dignitates. Vñ ꝛ ipe ſanctoꝝ oĩm ſcificator: ꝓpus Jeſus cũ facto miraculo ex q̃nq; pambꝝ multiplicatis turbe voluerunt eũ ſibi facere regẽ au fugit: vt hr̃ Jo. vj. Aldoyſes lxxiij. annoꝝ cũ mitteret̃ a dño vt eſſet diu⁹ ppl⁹ heb: reoꝝ multũ reſtitit excuſans ſe q̃ eẽt ipeditionis lingue. Exo. iiij. Saul q̃ melioꝛ nõ erat in iſrael nõ q̃rens dignitates ſz aſinas ꝑis: cũ a ſamuele eẽt ſibi nũciatũ ex ꝑte dei ꝛ per miracula oſtẽſuz q̃ futuꝛ erat ꝛ ppli. vocato oi ppl⁹ vt manifeſtaret̃: ipe ſe i domo abſcõdit ne aſſumeret̃. ſ. Re. ix. Hieremias cũ mitteret̃ a dño ꝛ cõſtitueret̃ ſup gentes ꝛ regna ad annũciandũ verbũ dei ſubtrahebat ſe dicẽs. A. a. a. dñe deus ecce neſcio loqui. Dicere. ſ. Marcus cuãgeliſta vt ſacerdotio reꝑobus hẽretur amputauit ſibi pollicẽ. vt ait Hiero. Gze. magn⁹ ab oi ppl⁹ ꝛ clero acclamat⁹ in papã occulte fugit vt vitaret dignitatẽ. Hiero. cardinalatũ rome dimiſit: vt ꝛris ſacris in bethleem inſudaret. Et Pe. damianus tãto honoꝛi iã exercito vt ſibi vacaret vale fecit. Amb. ne ꝓmouereꝛ in archiepm̃ electus a cunctis mereticres ad domũ ſuã ire fecit nõ vt eas cognoſceret: ſed vt ppm̃ ab hmõi reuocaret. Gze. g. nazanzenus epatũ dimiſit vt ſapiẽtie vacaret. ꝛ Aug. ſummũ doctoꝛẽ. licz inuitum Valerius epꝰ ſuus ꝓeſbyterũ ordinauit ſibi ꝓcauẽs ne ad vbẽ carentẽ epõ deueniret vt paſtoꝛale curam vitaret. Martinus aũt nec diaconatum a ſancto Hylario ꝓcauiẽ. epõ voluit impoſitũ acceꝑtare: indignũ ſe clamitans tãto officio. Quãta igit̃ ꝓſumptio: quanta ambitio: ꝛ q̃ ꝓiculoſa in illis qui hmõtiones merito ꝛ actiõe puſilli humeros offerũt ad hmõi onera grauia q̃ gigantes ſapientia ꝛ ſanctitate vite ſibi arbitrati ſunt ipoꝛtabilia. Cõſiderabãt hi qõ ait Aug. Nihil in hac vita ꝛ maxime hoc in tpe difficilius: nihil laboꝛoſius: nihilq; periculoſius epi ꝛ ꝓſbyteri ꝛ diaconi officio: ſed apud deũ nihil beatius: ſi eo mõ militeꝛ̃ quo noſter impatoꝛ ꝑcipit: nihil q̃ triſtius. miſerabilius ꝛ dãnabilius hmõi dignitate ſi p functoꝛie eos agaꝛ. di. xl. ante oia. Honores quoq; dignitates tpales plene ſunt pleniculis ꝛ vitijs malis. Vñ Hiero. egregie õ ceſare. Tullĩ⁹ ait. Ceſar cũ quoſdã honoꝛare voluit nõ ipos honeſtauit ſ ornamẽta deturpauit. Et Boetius. Quãto maioꝛ eſt dignitas tãto deſpectioꝛes impioꝝ facit. Tollit demũ ambitio ꝛ ꝑſidentia vel dignitatiõe poniꝛ ad memoꝛiã culpa reuocaꝛ. ſ. ambitiõis. diſt. xiij. nerui. Ber. quoq; ſic ait O ambitio ambientiũ crux quõ oẽs toꝛques: oibus places nil acerbi? cruciat nil moleſtius inquietat. nil tñ apõ miſeros moꝛtales celebri? ne gocijs eius. Apte figurant̃ ꝑſidentes ꝑ opimentum ſupri tabernaculi dñi factũ de pellibꝰ arietum rubricatis: quod coopiebat aliud coopimentũ ꝓciſum ipſius tabernaculi vt hr̃ Exo. xxvi. Tabernaculũ dei eccleſia eſt. coopimentũ ſupius defendẽs aliud inferius ab eſtu ↄymbibus ꝛ pluuijs ſignificat ꝑſidentes in eccleſia q̃ cuſtodiũt filios dei quos tenere diligit ꝑfectiõe ſupioꝛes: ab incõmodis ꝛ ꝛrationibꝰ multis q̃s ipſi ſuſtinẽt. Vñ Gze. g. Adiſericoꝛs de. q̃s tenere diligit ab exteꝛioꝛibꝰ actiõibus abſcõdit. Nã ꝛ ꝑfamilias ad ea laboꝛẽ mittit ſeruos a quo ſubditos filios ſuſpẽdit: ꝛ inde filij ſine veratiõe deceꝛi ſunt vñ fuit i puluere deturpant̃. Jdẽ in moꝛalibus. Ceſſationẽ a laboribus mundi dñs impat. Sed veſana mens plus aſſequi aſpera carnaliter q̃ tenere blanda ſpiritualiter gaudet. Habentes enim manna faſtidiunt ꝛ ſepe deſiderant que

Granitas ambitiõis

Ambitio tollit ꝛ̃ẽ mentis.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA

nō sine lachrymis comedūt.i.honores ⁊ dignitates figuratas ꝑ allia ⁊ cepas q̄s i deserto q̄dā appetebāt. Nume. xi. Et sicut tales ambitiosi hic amittūt q̄rē ꝓscie. ita in futuro q̄rē glie. Vñ ⁊ ꝓs Johāni ⁊ Jacobo q̄ ꝑ mr̄em ꝓro rem. ſ. zebedei petierāt sedere vn̄ ad dexterā ⁊ ali⁹ ad sinistraz in regno suo. i. pmos existere in regno q̄. tpale tunc estimabāt ambitiōe ducti. Rndit ꝓs. Sedere ad dexterā vel ad sinistrā nō est meū dare vobis. Alarth. xx. id est nō ꝓgruit. sicut nec alijs ambitiosis. Legit de Goffredo pore clarauallen. ꝙ cū fuisset electus in epm tornacēſes ⁊ ab Eugenio pa. ⁊ sancto Bernardo cogerēt subire onus ꝑ stratus in terra dixit. Alonachus fugitiuus esse potero si hunc me eiicitis. eps aut̄ nunq̄ ero: ⁊ sic dimissus fuit. Cū aūt ꝑdictus Goffredus mortu⁹ appuisset cuidā charo sibi. interrogatus ab eo de illo negocio epatus q̄ non acq̄euerit iussus si fuisset illud deo placitū. Rndit. Reuelatū est mihi a sanctissima trinitate: q̄ si fuissem de numero epoz fuissem de numero reproborum.

§.III. Quantū ad tertium

ſz pmanentiā in vicio ambitionis. Hoc notat ibi in sedēdo in cathedra pestilētie: q̄ nō facit vtuosus. Cathedra dignitatē signat ꝓsidentie. Vñ Mat. xxiij. dixit ꝓs. Super cathedrā moysi sederūt scribe ⁊ pharisei. i. dignitatem ⁊ officiū regēdi ⁊ docēdi pplm q̄ faciebat moyses: tenuerunt scribe ⁊ pharisei. Sz cathedra pestilētie dicit q̄ per ambitionē ⁊ ꝓsumptionē puenit ad eā ⁊ indigne retinet. Nā talis ꝓlatio vt mor⁹ ꝓtagiosus occidit ꝑsonē: ⁊ alios inficit suo exēplo. Sedet aūt in ea q̄ ꝓseuerat ⁊ quiescit in tali ambitiōe excusans se ⁊ defendēs hoc vt licitū vt mgr̄ in cathedra. Sz vt ait ꝓs. Ieyobis pharisēis q̄ diligitis ꝓimas cathedras. Lu. xj. Ue aūt dānationem importat. Vbi dicit Chryſ. Qui male sedent sup cathedrā iniuriaz cathedre facit. Malus em̄ sacerdos de sacerdotio suo nō dignitatē ſz crimē acq̄rit. di. xl. multi. Male aūt sedet qui ambitiose ⁊ vicioſe hz talē dignitatē vel officiuz ⁊ hmōi. Sanguisuge due sunt filie dicētes. Affer affer. ꝓuerb. penul. De sunt ambitio ⁊ cupiditas q̄ semp appetūt honorabilioza ⁊ ditioza bñficia ⁊ dignitates: ⁊ sic sedēt habituati in hmōi. Sz q̄rit vtrū appetere epatūs ſit illicitū: ⁊ si ē mortale ꝑtm̄. Et videt q̄ nō. Qui em̄ epatū dsiderat ait apl's. j. Timo. iij. bonū opus desiderat. ſ. desiderare bonū op⁹ nō est illicitu. nec ꝑ cōs ꝑtm̄. Ergo ⁊c. Preterea q̄ liez sperare liez ⁊ appetere. cū actus sperandi cadat appetitū in rē speratā. ſz liez sacerdoti sperare epatū. ergo ⁊ appetere. Dicit em̄ zozymus papa de sacerdote. Qui ꝑ singulos gradus est ordinat⁹ debite ꝓuatis iterstitijs ꝓgruis tempoz. q̄ si euz ad bonos mores exactior vita ꝓduxerit exinde ad summū pōtificatū spare debebit. i. epatū. di. lxxvij. In singulis. Et idē dist. lix. Si officia. ergo. ⁊c. Ad hāc q̄stionē rndet bea. Tho. ij. ij. q. clxxv. dicēs. q̄ in epatu possunt tria ꝓsiderari: quoꝝ vnū est principale ⁊ finale. ſ. epalis opatio. ꝑ quā vtilitati ꝓximoꝝ intendit. ſm illud Joh. vlti. Pasce oues meas. Aliud est altitudo gradus: q̄ eps sup alios ꝓstituit. ſm illud Alarth. xxv. Fidelis seruus ⁊ prudēs q̄ ꝓstituit dñs sup familiā suā. Tertium est q̄ ꝓsequēter se hz ad istas. ſ. reuerētia ⁊ honor: ⁊ sufficientia tpalīū ſm illud. ſ. Timo. v. Qui bñ ꝓsunt ꝓsbyteri dupli honore digni habeant. Appetere igit epatū rōne hmōi circ. stantiarū manifestū est: q̄ illicitū est ꝓtines ad cupiditatē ⁊ ābitionē. Vñ ꝝ pharisēos dñs dicit. Alarth. xxiij c. Amāt ꝓimas cathedras in synagogis. Quantum ad scdm. ſ. ad celsitudinē grad⁹ appetere epatum ꝓsumptionis est. vñ dñs arguit discipulos ꝓimatū q̄rentes dicens. Principes gentiū dñant eoꝝ. Ubi Chryſ. dicit q̄ gētile est ꝓimatū cupere. ⁊ sic gentiū compatione aiam eorum estuantē q̄uertit. Sz appetere ꝓimis ꝑdesse ſm se laudabile est ⁊ virtuosuz. Uerū q̄ put epalis actus hz annexas gradus celsitudinē: ꝓsumptuosum videt q̄ aliquis prē esse appetat ad hoc vt subditis ꝓsit nisi manifesta necessitate imineāt. sicut dicit Gre. in pastorali. q̄ tūc erat laudabile epatum appetere q̄n dubiū nō erat per hūc q̄ēz ad maiora supplicia puenire. Vñ de facili nō inueniebat qui hmōi onus assumeret. ꝑsertim cū ad ꝑ aliquis charitatis zelo diuinit⁹ incitat. sicut Esaias appetēs ꝓmis ꝑdesse ad ꝑdicandū se mitti petijt qui tñ vt dicit Greg. puus se purgatū avitijs audiuit. Pōt tñ q̄libet absq̄ vitio ꝓsumptionis appetere talia opa facere si eū ꝓtingeret i tali officio esse. vel etiā esse se dignū ad talia opa exercenda: ita q̄ opus bonū cadat sub desiderio: nō aūt ꝓmat⁹ dignitatis. ⁊ sic videt dicendū simplr esse illicitū. q̄ ꝓbat̄ per Aug. dicentē in. xix. de ciuitate dei. Locus supio: sine quo ppls dei regi nō pōt. etsi adminiſtret vt decet. indecēter tñ appetit. q̄. etiā habeat. viij. q. j. qui epatum. Et q̄uis ergo se hic nō dicat hoc esse mortale. videt tñ ex dictis eius hoc elici posse in. q. c. ar. v. ⁊ in ſcriptis in quarto. Dicit em̄ ibi q̄ ꝓeces ꝑ se porrecte ꝓ dignitate vel beneficio habente curā aiarum ſymoniā inducūt. Ray. Hugo. Ho. ⁊ Gof. ⁊ quidā alij idem sentiūt. Et rō eoꝝ est: q̄ reputat ꝑ indigno rōne ꝓsumptionis. etiā si alis esset dignus. Sz nullus reputat indignus beneficio ecclesiastico indignitate culpe nisi. ꝓpter mortale. ergo talis ꝓsumptio est mortalis. tūc si arguit. Appetitus deliberatus alicuⁱ rei cuⁱ ꝑ curatio vel actio exterior est mortalis: est mortale: q̄ ad eandē spēm ꝑtinet: sicut ptz ꝑ exēpla de appetitu deliberato ⁊ ope fornicatiōis furti ⁊ aliꝝ: ⁊ habet de pe. di. j. si cui cū aliꝝ. c. Sed ꝓcurare ꝑ ꝓces beneficiū curatū est mortale: vt ꝓbatū est. ergo ⁊ appetere cū ⁊ epatus ꝓmaxime hz curā aiarum. ergo ⁊c. Si dicat q̄ appetit⁹ ⁊ opus nō sunt circa idē: q̄ opus est ꝑ ꝓceces: sed appetitus est simpliciter nō ad opus ꝓcuum. Responſio q̄ hoc nō obstāte firma manet cōclusio. Nā ⁊ ille qui delectat in cogitatione mozosa fornicationis: esto q̄ exꝑsse nō appetat opus fornicatōis: nō ꝓpterea euadit mortale: q̄ etsi nō exꝑsse tacite assentit ad opus: ex quo volūtarie delectatione cogitationis hz. Sic in ꝓposito q̄uis nō appetat fundere ꝓces. appetit tñ illud cuius ꝓcuratio est mortale: nisi hoc appeteret sub ꝓditiōe inq̄tū. ſ. b eēt licitū ⁊ nō ꝑtm̄. tūc nō esset ꝓprie volūtas q̄ requirit ad ꝑtm̄: sed potiꝰ vellei tas quedā. Preterea q̄ totā illā gōnem. b. Tho. de symonia nil dicit de mortali. ⁊ tñ certū est symoniam esse ꝑtm̄ mortale. Et si q̄s diceret b ꝓstare ꝓ penas inflictas ⁊ multa que ibi dicunt. ⁊ finit ꝓ b elici ex his q̄ in isto arti. ponit. Dicit em̄ allegās Chryſ. ꝓimatū ecclie cōcupiscere nec iustū est nec vtile. Quis enim sapiēs vult se subijcere seruituti ⁊ piculo tali vt det rōnem ꝓ oi ecclesia nisi forte q̄ nō timet dei iudiciū abutēs ꝓimatu eccle sclariter. ſ. vt cōuertat eū in seculare. hec ille. Sz hoc agere. ſ. ꝓ iusticiaz vel abuti ꝓimatu eccle sclariter: mortale videt. Et supi⁹ etiā dixit hoc appetere eē vitiū gentile. i. paganoꝝ: q̄ videt esse mortale. Sup eplam. j. ad Ti. iij. super illō. Qui epatum desiderat. idem Tho. sic dicit. Aug. dicit q̄ locus supio: indecenter appetit. Et rō est: q̄ nullus hz appetere aliq̄d vltra vires suas nō sibi ꝓportionatū alis esset stultus. Ille ergo bene posset desiderare cui⁹ op⁹ eet epatū ꝓportionatū. Ad hmōi aut̄ nullus est idoneus: q̄ ꝓlatus ſm graduz ⁊ puenietiā debet oēs alios excedere in cōuersatione ⁊ cōtemplatione: ita vt sui respectu alij sint grex. Et hanc idoneitatē de se ꝓsumere est maxime supbire. q̄ vel appetit circūstantias. i. q̄ ꝓesit ⁊ honoꝛetur ⁊ habeat ptātem ⁊ diuitias: ⁊ tunc nescit quid appetat: q̄ non est b epatus vel ipm opus: ⁊ hoc est supbire. ⁊ ideo nō accipiēdum nisi impositiuz. hec ille. Superbia aūt ex genere suo est mortale. Ex quo ostendit magnū esse ꝑtm̄. Ad argumenta respondet. Ad illud. Qui epatū desiderat ⁊c. Dicit ibi. b. Tho. sup epl'as q̄ multi ex b rextu male intelligentes sumpserunt sibi occasionē ambitionis. Nō vult ergo dicere ibi apl's q̄ q̄ desiderat dignitatem epatus: desiderat bonū opus. Sed q̄ desiderat hoc opus q̄ est ire. dere saluti populi: q̄ opus ipoꝛtat nosse epi. interpretat enim supintēdes ſcę saluti alioꝝ: iste desiderat bonus op⁹ q̄: hoc est opus charitatis q̄ pōt fieri etiā sine dignitate episcopali: q̄uis habēs illā dignitatē ad hoc ex debito tenear: nō attēdens ad gradū ⁊ diuitias que circūstāt nunc illā dignitatē epales que tūc nō erāt: q̄ epi erāt pauperes nec in honore sed primi ducti ad tormēta. Unde Aug. dicit ibi. q̄ apl's exponere voluit q̄d sit epūs: q̄: ſz est nomē opis nō honoris. grecū est em̄ nomē. viij. q. j. q̄ epatum. Unde ⁊ Glo. Johā. que arguit ex isto cap. q̄ possumus appetere epiſcopatū ad pdesse aliis nō precise inultū sup ficialiter arguit: cū in ipso cap. Aug. dicat ꝓximum. ſ. q̄ loc' supioꝝ indecēter appetit etiaz si bene administrat. Ad scm respondet q̄ spes sumit dupl'r. Uno mō ꝓprie ⁊ sic includit appetitū rei sperate. Alio mō ipoꝛprie ⁊ large ꝑ quadā expectatiōe quasi certa seu credulitate alicuius futuri cuctus q̄ pōt ⁊ amari: ⁊ nō amari. sicut dicere possumus reū cōuictū sperare mortē quā tamē odit nō amat: ⁊ sic sumit spes a zozymo in dicto. c. in singulis. dist. lxxvij. Sicut ⁊ Greg. cū videret populū ⁊ clerū acclamare in eū poterat sperare papatū et illis circūstātijs. i. expectare fiebat: ⁊ tamē fugiebat ⁊ horrebat. vel vt exponit quedaz glo. sup. c. si officia. spare debebit. id est dignus habebitur epatu. Nec obstat si dicat. Appetere religionē est licitus. ergo ⁊ appetere epatum cū vterq̄ dicat status ꝓfectiōis. Nam vt dicit beatus Tho. vbi supra. alio mō ⁊ respectu dicit status ꝓfectionis epatus: ⁊ alio mō religio. Epatus enim dicit status ꝓfectionis actiue: q̄: ſz hz alios ꝓficere ſz subditos. vnde supponit iam ꝓfectiōz habitā quā nullus de se dz ꝓsumere ⁊ hz etiā gradū ⁊ potestatez supra alios. Sed religio est status ꝓfectionis passiue: vt ſz via tendendi in ꝓfectionē. vñ nō opz q̄ sit ꝓfectus sed q̄ tendat ad eū: ⁊ in ea nō ꝓficit sed subiicit alijs q̄ ꝑtiner nō ad honorē sed humiliationē. Ad supradicta cōclusionē facere videt. q̄d ait Greg. loquens de dignitate epali: ſz locus regiminis sicut desiderātibus est negandus, ita fugientibus est offerendus. Et sicut scriptū est. ſ. ad Heb. v. Nec quis ꝑ sibi sumit honorē: sed qui vocatur a dño sicut Aaron. viij. q. j. in scripturis. Nō aūt videt de negādus humilimodi alio impedimēto nō occurrēte nisi ꝓ mortali. ergo illud desideriū videt mortale. Glo. tñ ibi dicit q̄ intelligit de desiderantibus ambitiose: ſz vt ꝓsint nō vt ꝓsint: ⁊ de importune se ingerentibus. Et sm hāc glo. ⁊ opi. eoꝝ nō qui dicunt licitū esse ꝓces ꝑ se porrigere ꝑ beneficio curato si alis sit dignus. De quibus habeās in. ſ. sequēti. lz citū esset desiderare epatum vt ꝓsit: q̄ tñ vnus de mille nō facit de modernis. Sed ex supradictis etiā hoc illicitū ⁊ ambitiosum ⁊ ꝓsumptuosum est.

§.IIII. Querit etiam vtruz

apperere alias dignitates seu officia vel bñficia curata infra dignitatē epalem: vt abbatiam: ꝓpoſitatū: decanatū: ꝓcapositurā vel archidiaconatū. vel ecclesiā curatā: sit mortale. Et videt q̄ nō: q̄: q̄ nō est ꝓhibitū aliquo iure intelligit esse cōcessum. xxij. q. ij. ebron. Sed ista nullo iure ꝓhibent. ergo vt licita ꝓcedunt. Cōtrarium huius videt esse rei veritas. Et ratio est: q̄: vbi est eadē ratio: ibi ⁊ idē ius. Nā de similibus idē est iudiciū. arg. dist. v. ad eius. Sed ratio quare est illicitus ⁊ mortalis appetitus epatus est ꝓpter curā quā hz annexā: q̄ ꝓsumptuosiz nimis est vt q̄s se reputet idoneū ad regendū alias alioꝝ. Sz eadē ratio est in quoliber ꝑdictoꝝ: q̄: ſz in oibus est cura annexa: nec differunt ab epatu nisi ſm magis ⁊ minus: q̄: videlz eps hz curā vniuersalē sue diocesis: sed in ꝑdictis officijs ꝓstituit hīt curā ptialē: videlz vnⁱ⁹ parochie. vel vnⁱ⁹ collegij: talia aūt nō diuersificāt spēz b q̄ titatē peccati. Sicut appetere furari vnū florenū est eiusdē spēi cū appetitu furandi mille: lz scm sit grauius peccatū ꝓpter maius nocumētum intentū. Sic in ꝓposito maioꝛ vtiq̄ ꝓsumptio ⁊ ambitiō em̄ est quātū maioꝛ cura ⁊ maioꝛ gradus est annexus dignitati vel bñficio q̄ appetit⁹ vtrobiq̄ appetit⁹ mortalis. Preterea si aliq̄d ꝑdictoꝝ petere est mortale: ⁊ illud appetere erit mortale. ſ. petere q̄libet ꝑdictoꝝ est mortale. Nā ſm Tho. Ray. Ho. ⁊ Gof. petere ꝑ se aliq̄d eoꝝ est si alis sit dign⁹ inducit ſymoniā: q̄: sunt ꝑces ꝓ idigno rō ne ꝓsumptiōis. ergo ⁊ appetere erit mortale: cū ſymonia sit mortale. Et ad ꝓfirmationē hui⁹ deductionis videnſ facere plura dicta sctoꝝ. Dicit em̄ Chryſo. Qui desideraverit ꝓimatū. i. dignitatē vel ꝓlaturā in terra: inueniet ꝓfusionē in celo: nec inter seruos xꝑi cōputabit qui de ꝓimatu tractauerit. di. xl. c. multi. ſ. qui desideraverit. Nullus aūt inuenit ꝓfusionē in celo aut separat⁹ a ꝓsortio seruoꝝ xꝑi nisi ꝓpter mortale. ergo ⁊c. Ire Leo papa. Principatus quē aut seditio extorsit aut ambit⁹ occupauit: etiā si actib⁹ suis vel moribⁿ nō offendat: ipsius tñ imitij sui est ꝓnicio sus exꝑlo. ſ. q. j. ꝓncipat. Sed nō b: ꝓnitiosus nisi mortale. q̄ ⁊c. Jte Greg. Sicut is q̄ inuitatus renuit reḡsitus refugit esse sacris altaribꝰ admouēdꝰ: ita q̄ vltro ābit ⁊ ſpōte se ingerit est remouēdus. ſ. q. vj. sicut. Sz nullus est remouēdus a ꝓmotione nisi ꝓpter mortale ergo ⁊c. Jtē cura aiaz nō pōt exerceri licite ⁊ absq̄ mortali sine gra. ſ. in celebrādo: administrādo sacra officiādo ecclesiā soleniter. Nullus aūt pōt esse certus ex se hre gratiā. Cum ergo frequēter ⁊ q̄si cōtinue habeat ista facere: videt sponte se piculo mortalis peccati exponere. Hāc rōnem videt tāgere b. Tho. in quodlibet. Si aūt ꝑ supioꝛes ponat ad ꝑdicta: videt satis excusan: q̄: necesse hz obedire. Sciēdū aut̄ q̄ id q̄d dictū est supra. ſ. q̄ nō licet petere beneficiū curatum absq̄ vicio symonie ſm Tho. ⁊ aliosꝝ aliquā nō renēt vt Bern. in glo. Guil. glo. Ray. ⁊ Ul. in opere suo. Dicit em̄ hoc esse licitū si alis sit dignus. Mō si verū esset: certe etiā licitū esset appetere. ⁊ idē de epatu. Ad auctoritates aūt forte rndeent q̄ intelligunt q̄s hoc appetit vt ꝓsit. nōvt ꝓsit. vel q̄s hoc querit ꝓ indebita media vt ꝓ potentiā seculare vel munera ⁊ hmōi. vel q̄n alis est indign⁹. nec requirit certitudo sciēcie. sed sufficit certitudo ꝓbabilis cōiecture. de hoc q̄ sit in gratia sicut exigit in susceptione sacroꝝ debita. Hāc opi. sequi vident curiales. Sed quia doctores qui Jtium dicūt sanctitate ⁊ sciētia theologie ⁊ iuris sunt longe ꝓestātiores. ideo nō videt tuta ꝓdicta opinio nec sequēda. Dici tamē forte posset q̄ qui itēderet deo seruire in clero nō ꝓpter honores maiores ꝓsequendos ⁊ diuitias q̄ in seculo: sed q̄: status iste melioꝛ est q̄ secularis ⁊ diuinis applicatus ⁊ magis sibi gratus ⁊ in eo positus appetit sibi ꝓuideri de bñficio a ꝓcuribus: vel etiā petit. vt ꝓsit ꝑ ditionē suā sustentari: non ad pompā: ſz ad decentiā nō habēs intētionē ad curā nec ad honorē ⁊ gradus ⁊ pinguius beneficiū: sed ad sui gubernationē: ita ꝓtentus de simplici bñficio sicut de curato: dū modo sibi sufficiēs esset nō peccaret. Appetit em̄ ⁊ querit q̄ est de iure diuino debitū: videliz. Qui altari deseruit de altari vuere dz: vt ait apl's. ſ. ad Cor. ix. Quod licitus est cuilibet. ⁊ q̄uis cura annexa sit ei q̄ sibi cōfertur. oculus tñ eius nō est ad hoc principaliter: ſz ad sustentationē sibi debitā ex seruitio ecclesie. Illud aute. ſ. q̄ sit curata est accessoriū ⁊ p accidēs. Et accessoriū natura sequi cōgruit principalis. de reg. iur. lib. vj. c. accessoriū. Sed ꝓincipale intentū. ſ. sustētatio sui videt licitū. ergo ⁊ q̄ inde sequit nō aliq̄d illicitū adiungendo. Ad argumētū rndetur negando illud. ſ. q̄ hoc appetere nullo iure ꝓhibetur. ꝓhibet em̄ in illo mādato diuine legis. Juste q̄ dñs tū est exequeris. quo mādato intelligit ꝓhiberi indebita ꝓcuratio vel ministratio sacroꝝ vel executio spūaliuz ⁊ hmōi. Item contra illud ad Heb. v. Nec sibi quisq̄ assumit honorem: sed qui vocatur a domino ⁊c. Videt etiam hoc esse cōtra ius naturale q̄ aliquis querat omnia supra vires suas. Uerum circa principale quesitum huius que

Appetere epatus licitum.

Gradum epat⁹ appetere ꝑ sumptionis est.

Spes ſumitur dupliciter.

Preces porrigere ꝑ dignitate.

Epat⁹ dr status ꝓfectionis.

Appetit⁹ epatus ē mortalis.

Petere bñficium curatum vtrū licz.

stionis ⁊ p̃cedẽtis.s.de eſtatu vtrũ ſit mortale illa appete re.q⁹ vt dicit Tho.in quodã quodlibet.q̃ de mortalibꝰ nõ repit expſſa auctoritas ſcripture vel determinatio ec/cleſie nõ niſi piculoſe diffinit.determinatio iudicio ſapiẽ/tũ relinquat. Ad argumẽtũ aũt factũ i ꝓiũ reſpondẽ/ri dupliciter. Uno mõ ſm opinionẽ illoz q̃ dicũt nõ eſſe illicitũ porrigere p̃ces p ſe p beneficio curato:ſi alꝭ eſt di/cnus:videlz q̃ nõ eſt mortale pcurare eſtatuz p̃ces. Un/de nec etiã appetere. Alio mõ tenẽdo opinionẽ dtꝰ Tho. ⁊ ſequaciũ.ſ.q̃ illud ſit illicitũ ⁊ ſimoniacũ.⁊ ſm hãc opi/nionẽ dicẽt q̃ appetitus deliberatus eius cuius pcuratio ⁊ actus exterior eſt mortalis eſt mortale.hoc eſt verũ q̃n ap/petitus ⁊ pcuratio ſunt circa idem: qđ nõ eſt in ꝓpoſito. Nam pcuratio eſt q̃ p̃ces:appetitus aũt eſt ſimplr vñ ⁊ ſi/ne p̃cibus ꝓpriis pot eſſe.Sed ſi q̃s ita appeteret q̃ etiã p̃ces eſt paratus porrigere p ſe.tunc appetitus ⁊ pcura/tio eſſent circa idẽ.⁊ tũc ſm illã opinionẽ videt mortale. Ad illud aliud.ſ.cũ dr q̃ ſi in petitione eſt mortale. ⁊ in appetitione erit etiã mortale. Reſponderi pot q̃ non eſt ſemper verũ. Nã licet mihi appetere qđ petrus gratis ⁊ liberaliter det mihi duo ꝑ mutuo facto ſibi gratis ⁊ libe/raliter.⁊ tñ hoc petere vſurã ſaperet.Ad auctes iã riſum eſſe videt:vel poſſet dici etiã q̃ dicte ſunt ad exaggeratio/nẽ.tñ mihi adhuc remanet materia dubia.⁊ ideo cauẽdũ.

Cõciſio. Querere ergo aut appetere hmõi curata p̃cipalr ꝓ/pter honorez ⁊ diuitias q̃ inde ſequunt hoibus videt eſſe mortale.Et rõ eſt:q⁹ eſt ꝑna ordinẽ charitatis. Nã nõ ſo/lum dilectio dei ⁊ primi eſt in p̃cepto:ſz etiã ipſe ordo di/lectionis ſm Tho.ii.ij.q.xxvj. Eſt autem de ordine di/lectiõis vt diligãt ꝓius ſalus aiarũ q̃ corꝓrũ: ſz hũc or/dinẽ talis puertit p̃ferẽs tpalia q̃ ordinant ad corꝓus.ſ. diuitias ⁊ honorẽ ſaluti aiarũ q̃ exercet p̃ curã. Preterea diſtin.li.c.Qui in aliquo crimine. Ponit cõcilium Tol/letanũ plura vicia ⁊ impedimẽta canonica a q̃bus dr eſſe imunis pmouendus in epatu.Et inter cetera hoc ponit. Qui ambitu honorẽ querũt:ꝺcludẽs q̃ ordinator eoz q̃ hñt talia vicia dr punirι cũ ordinatis:q̃ nõ eſſet niſi mor/tale eẽt.ergo ⁊c. Preterea abuti re ex quo abuſu veriſimi/liter pot ſequi piculũ ſalutis aiarũ videt eẽ mortale q⁹ cõ/tra charitatẽ.Sz hmõi querere vel appetere mõ dicto eſt abuti illa re.ſ.dignitatis vel bñficij:q⁹ illa p̃cipalr ſunt ordinata ad pcurãdũ ſalutẽ aiarũ nõ ad tpalia. Et ex hoc abuſu veriſir ſequit piclitatio aiaz:⁊ iõ videt eẽ mortale. Nãne diſpliceat ſubdiꝭ vel dñis tpalibꝰ.⁊ p ꝺñs amittat talia bñficia.vel ꝺſequat alia icõmoda mũdi non curabit de correctiõe ſubditoz:vel admonitiõe eoz vel ſubtractio ne facẽdi cũ expediret.Talis vt mercẽnari cũ videret lu/pũ imadẽtẽ gregẽ fugiet tacẽdo:⁊ lupus rapiet ⁊ diſper/get oues.vt dr Jo.x.Et hoc eſt ſal infatuatũ ſm Augu.ſ. cũ q̃runt tpalia in cura ꝓpoſto p̃cipalr.q̃d ad nihilũ valet niſi vt mittat foras ⁊ pculceẽ ab hoibus. vt habeẽt Mat. v.ergo ⁊c. Preterea in repẽtinis hõ opaẽ ſm finẽ p̃ceſſitu/tũ ⁊ habitũ pcoeptũ.Talí aũt frequẽter occurrũt ea q̃i/bus repẽte opz puidere in foro ꝺſcie rõne cure.cũ aũt fi/nis ꝑſtituꝰ in eo ſit tpalitas ⁊ in eo ſit habituatus ſm illud iudicabit ⁊ male.⁊ ſic exponit ſe piculis pctõz mor/talis. Preterea cũ q̃s p̃cipua opa ſpualia ordinat ad tpa/lẽ vtilitatẽ.videt cõiter ibi ꝑſtituere finẽ. ⁊ p cõſequẽs eſt mortale.q⁹ auertit ab incõmutabili bono.⁊ conuertit ad cõmutabile bonũ.Sicut cũ q̃s opa de genere bonoz cõ/ter vt ieiunia.elemoſynas ⁊ hmõi facit ad hũc finẽ p̃inci/paliter vt laudeẽ ab hoibus.Sz ꝺ talis facere videẽt.Nã q̃ maxime ſunt ſpualia.ſ.exercere curã intẽdit ⁊ ordinat ad honorẽ ⁊ diuitias.ergo ꝑſtituit ibi finẽ.⁊ p conſequẽs pec/cat mortalr.Ad qđ facit qđ ait Aug.ad Valeriũ:videlicz q̃ nihil in hoc mũdo triſtius miſerabilius ⁊ dãnabilr epi vel ꝑſbyteri vel diaconi dignitate ſi pfunctoꝛie.i. negligẽ/ter ⁊ adulatorie res agatur. diſt.xl.c.Ante omnia. Predi/cti omnes tũc ponẽbanꝰ in cura vel adiutorio cure vt dia/coni:et cũ tpalitas querit p̃cipalr: pfunctorie ⁊ adulato/rie agit cura.ergo ⁊c. Adulto magis ſm oẽs peccat mor/taliter:q̃ indignus vel ꝑpter ignorantiã craſſam:vel ꝓ/pter malã vitã:vel ꝑpter impedimẽtũ aliqđ canonici: vt etatis vel irregularitatis ⁊ hmõi appetit vel grit talia. Ta/lis eñ facit ꝺ iura diuina ⁊ canonica. ſFacit eñ ꝺ regulas aplicã.j.Ti.iij. Oportet epm eẽ irreprẽhẽſibilem ⁊c. q̃ regu la extrẽdit ad oẽs pmouẽdos p̃cipue ad curã:vt dicit diſt. lxxxj.c.aplꝰs.Et in figurã Leuitici.xxj.p̃ceptũ fuit.Ho/mo qui hz maculã nõ offerat panem deo ſuo:nec accedat ad miniſteriũ eius.Et ille macule ſignificant pctã morta lia:vt exponit Greg.di.xlix.c.hinc etenim. A q̃bus macu lis debẽt eſſe liberi pmouẽdi:q̃bus maculis plenꝰ ſunt ta les qui apperunt ⁊ querũt hmõi pmotiões.Ad hoc etiaz facit qđ habeẽt extra de elec.c.cũ in cunctis.

§.V. Sed quid de officijs

Utz offi/cium ſecu lare pete re.

⁊ dignitatibus ſecularibꝰ ſi appetant ⁊ petant ⁊ pcurent q̃ p̃ces ⁊ obſeq̃a:vt officium p̃tis: ſenatorijs: capitanei: verilliferi:p̃iorat' ciuitatis:⁊ alijs hmõi numq̃ ẽ pctũ. Rñſio q̃ ſi q̃s hmõi appetat vel querat magis curãs de honorẽ ⁊ lucro q̃ de iuſticia ſeruãda.vnde ⁊ paratus ſer/uire amicis in licitis ⁊ in illicitis ⁊ lucrari p fas ⁊ nefas: ⁊ deuiare a iure ne diſpliceat magnis nec punire crimina vt ꝺz:vtiq⁹ mortaliter peccat facies ꝓra illud Sap.ſ.Di/ligite iuſticiã qui iudicatis terrã. Similr ſi ignorat ea que ſpectãt ad executionẽ debitã dicti offici:nec paliũ iuuari pot:vt paſſeſſorẽ. In laicis eñ intolerabilis videt ignoraã tia.dicit Leo.diſt.xxxviij.c.ſi in laicis. Et loquitur de re/ctoribus. Sicꝫ ſi parat' eſt ſe intromittere de his ad q̃ ſua ptãs nõ ſe extẽdit q̃uis ibi ꝓſueuit fieri:puta ſi laicus ve/lit de clericis iudicare vel de eccliaſticis diſponere qđ eis ꝓhibet diſt.xcv.p totũ. Si aũt intẽdit ſeruare in oibus ⁊ adminiſtrare iuſticiã in agendis.ſaltẽ per practicam cõpe tenter edoctus:⁊ in dubijs intẽdẽs cõſilia querere. illa tñ querit ⁊ ꝑpter honorẽ mũdi:⁊ ne deſpicabilis habeaẽ nõ participãdo officia ciuitatis vt ceteri:vel vt inde lucrum ꝺſequaẽ quo ſe ⁊ familiã valeat ſuſtẽtare ⁊ hoc ꝑ ſalariuz deputatũ ⁊ alia ꝺſueta:vt de penis pecuniarijs ⁊ litigijs nil ext:quẽdo a ſubditis vltra ſtitutũ.ſ.appoꝛtationẽ li gnoz ⁊ victualiũ ⁊ hmõi:humana tentatio eſt:nõ tñ con/demnandus. Et multo magis cũ iſta querunt ne p̃uiati his conculcentur a ceteris:⁊ imponant ei onera grauia ⁊ inꝑportabilia. Si quis aũt hoc faceret ad obuiandũ ma/lis zelo iuſticie deũ nõ hoies timens:q̃s eſt hic ⁊ laudabi mus eũ? Utinus tñ eſſet extra hmõi eſſe q:ꝺ difficile eſt in hmõi officijs que ibi ꝓponuntur malis multis reſiſtere:⁊ opponere ſe roꝛenti. Ad qđ tñ teneẽ quãtũ in eo eſt:q⁹ vt dicit Jnno. Non caret ſcrupulo ſocietatis occulte qui ma/nifeſto crimini deſinit obuiare.di.lxxxiij.erro:. Ad mentẽ etiã reducendũ:q⁹ iudiciũ duriſſimũ fiet his qui p̃ſunt. vt Sap.vj.dr. Qui aũt ſunt male vite periculoſe ſe inge/runt ad talia.⁊ multo magis qui etiã male fame. Difficile eſt enim vt habituati in malis non deficiant in multis. Unꝺ ⁊ Leo papa dicit q̃ ad honorẽs mundi ſine ſuffragꝺ tione tpis.ſine merito laboꝛis indigñ eſt pueniri. Et no tari ambitus ſolent.i.ambitionis vicio quos p̃obitatis documẽta nõ adiuuãt.di.lxj.miramur. Dicit eñ Zozymus papa. Officia ſecularia p̃incipalẽ locũ nõ veſtibulũ actio nis ingreſſꝰ.i.nouis ꝑ hmõi:ſz ꝑ ſingulos gradus exami natis deferunt.di.lix.c.ſi officia. Et licet mali iuſte iudica rẽt.hoc tñ ẽ ſcãdalũ pplis. Unde Amb. Judicet iſte de al terius erroꝛe qui nõ habet qđ in ſeipſo cõdemnet. Judi/cet ille qui nõ agit eadem.iij.q.vij.c.iudicet. ⁊ per totam queſtionem illam.

§.VI. De magiſterio i the/

ologia vtrum liceat appetere:petere ⁊ pcurare. Et videt q̃ non: quia chriſtus dixit Matthei.xxiij. Nec vocemi/ni magiſtri:q̃ magiſter veſter vnus eſt xp̃s. Et Jaco.iij. dr. Nolite plures magiſtri fieri ⁊c. In ꝺiuium eſt:q⁹ nullo in re ꝓhibet ⁊ nulla curã hz anneꝛa vñ ſit piculum. Rñſio. lhãc q̃onem formaꝛ btus Tho.in q̃libetis ſub alijs ver bis:videlz vtrũ liceat alicui p ſeipo petere lniam docẽdi in theologia.Et rñdet q̃ ſic.Et rõ eſt q⁹ nulla petit excel/lentiã ptãris q̃ turpe eẽt:ſz petit ſolũ oppoꝛtunitatẽ cõ/cãdi id qđ hz cõcare. Cõicare aũt ſciam quã q̃s hz lauda/bile eſt:⁊ ad charitatẽ ptinẽs.ſm illud Sap.vij. Quã ſi/ne ficte didici:⁊ ſine inuidia cõico. Et.j. Pe.iij.c. Unuſ q̃ſq; put accepit gr̃az in alterutrũ illã adminiſtrates. Po teſt tñ turpitudinẽ ptinere rõne p̃ſumptionis: vt ſi ille q̃ nõ eſſet idoneus peteret officiũ docendi. Dec ille. Ex his igit duo ꝑſupponũt ad hoc vt ſit licitũ. Primũ q̃ ſit ido/neus ad docendũ. Secũ q̃ intẽdat nõ excellentiã princi/paliter ſz cõicare doctrinã. Si ergo aliq̃s hoꝛum defuerit nõ licitũ ſed petñ erit p argumẽtũ a ꝺuis:vt di.xxv. q̃lis. Si ergo nõ ſit idoneus:nec etiã cõpetẽter p̃ſumptuoſus erit ⁊ videt eſſe mortale:q⁹ ꝺ intẽtionẽ ordinatiõis eccle/ſie. Ab eccleſia eñ credit inſtitutũ tale officiũ magiſterij: vt eẽ de magiſtris.p totũ.⁊ ad defenſionẽ ⁊ declarationẽ catholice doctrine vt ſciãt hoies ad quos in dubijs de iu re debeant hre recurſum:⁊ vt doctrina catholica publice doceaẽ. Et q̃ ſit intentiõis eccleſie q̃ nõ admittaẽ ad tale magiſteriũ nõ idoneus ꝑs ex hoc q: iurãt cõmuniter ma/giſtrãdi q̃ nõ admittẽt ineptos ad illud. Juramẽtũ aũt nõ exigit eẽ ordinationem eccleſie niſi in arduis que vult oĩno ſeruariq̃ videt in hmõi eſſe verũ. Nã ex ꝺtio ſequit deriſio catholice doctrine ⁊ piculũ aiarũ. Nã ſimplices au dito noie magri ad illũ accedent p cõſilio in dubijs ꝺſcie vel p declaratione ſcripture:ſup quo queſitus erubeſcẽs tacere ne ignarus videaẽ rñdebit ſm ignoꝛantiã ſuã. Un ⁊ Jnno.dicit. Adiſeruũ eſt cũ fieri magiſtrũ qui numq̃ fuit diſcipulus.diſtin.lxj. Et zozymus papa. Quis tam arro/gãs tã impudẽs inueniat qui in celeſti militia que ꝑpenſi ponderanda eſt:⁊ fient aurũ reperitis ignibus explicãda eſt:ſtatim dur eſſe deſideraꝛ:cũ tyro ante nõ fuerit: priuꝰ velit docere q̃ diſcere. diſtin.lix.ſi officia. Adcrto aũt po teſt dici hmõi magiſteriũ militia:q⁹ docẽdo ⁊ diſputãdo debẽt ꝓcꝛad mortẽ ꝓ veritate certare. Accidit aũt de hu iuſmodi ꝑeritis magiſtris qđ dicit Leo pa. videlz q̃ ma/giſtri exiſtũt erroꝛis q̃ veritatis diſcipuli nõ fuerũt.xxiij. q.iij.c.qđ aũt. Nõ videt igit talis damnationẽ euadere q̃ manifeſte ineptus ⁊ inſufficiens illud grit ⁊ appetit: nec eos qui illũ admittũt cũ periuri inueniaẽt. Quãta aũt ſcia requiraẽ ad hoc vt poſſit idoneus iudicari:adrbitrio ip ſoũ peritoꝛũ relinquaẽ. Si aũt idoneus quoad ſciam exi ſtat:ſed hoc querat nõ ad cõmunicandũ ſciam:ſed princi paliter ad honorẽ ſui ⁊ nõ dei ⁊ magis ad tpalia q̃ acquirẽ dum ⁊ exẽptiones habẽdas ⁊ libertatẽ. Uidet eñ grauiter ⁊ mortaliter peccare:q⁹ officiũ ſpuale facit venale. Ad qđ optime facit qđ dicit Beda:videlz. Uẽditores colum barũ ſunt hi etiã qui gradũ vel gratiã in eccleſia ſpualem quã dño largiente pceperunt:nõ ſimplici intentione:ſed cuiuſlibet humane cauſa rertibutionis exercent. ꝺ illud Pe.apli. Qui loquit q̃ſi ſermões dei ⁊ q̃ miniſtrat tanq̃ ex vtute quã adminiſtrat deus ei vt in omnibus honorifi cẽ deus. Quicunq; ergo tales ſunt ſi veniẽte dño nolũt de eccleſia auferri auferãt iſta de actibus ſuis. pima.q.iij. c.nõ ſolum. Nõ auferẽ aũt quis de eccleſia niſi ꝑ mortali ergo ⁊c.ex quo intendunt talẽ gradũ ꝑpter tpalia exerce re. Et primere videt hmõi vitiũ ad ambitionẽ ⁊ cupiditatẽ que maxime debent eſſe remota a clericis:⁊ multo magis a religioſis. Unde Symmachus pa. Nullus ꝑ ãbitionez ad honorẽ ꝑmittat accedere.nam cũ hic excẽſus in laĩ cali ꝓuerſatiõe culpẽ:quis dubitat quin religioſis ⁊ deo ſeruientibus iniiciat oppꝛobꝛiuz.ſ.q.j. nullus.ij. Unde ⁊ ſaluator: dure imuehit ꝓra ſcribas ⁊ phariſeos de hoc in ter cetera q̃ amant vocari ab hominibus rabbi. qđ inter/

Ties ꝑ ſe petere li centiam docendi.

Scia quã ta req̃rat ad magi ſterium.

pretatur magiſter. Adatth.xxiij.⁊ nõ videt veriſimiliꝰ hoc egiſſe de venialibus culpis. Ceterũ attenta ambitiõe mo derni tpis qua oẽs currunt ad magiſteriũ: docti pariter ⁊ indocti ⁊ nõ recta intẽtione:credo laudabilius foꝛe hmõi fugere q̃ docti ſunt ad ſufficientiã ⁊ abſtinere q̃ querere ad reptinẽdã temeritatẽ eoz qui p fas ⁊ nefas ad talem gradũ aſcẽdunt:⁊ tollendũ ſubterfugiũ excuſatiõis eoz cũ videret ꝑbos talia querere:ſicut plures fecerũt vita et ſcia clari. Et hoc niſi obedietia eos cogat.tunc enim cum libere.ſ.ſe excuſante demũ parendũ eſt.viij.q.j. in ſcriptu ris.vt.b.Tho.feciſſe legit. Ad argumẽta reſpondeꝛ. Pro/bibuit xp̃s aliq̃ vocari magiſtrũ ea intẽtione ne q̃s eſti maret illuminationẽ mentis quã quis p̃cipit ex doctrina magiſtri.ſibiꝑſi tanq̃ magro p̃incipaliter attribuere: cũ ipſe xp̃s ſolus deus ſit magiſter qui illuminat oẽm hoiez veniẽtẽ in hunc mundũ. Jo.j.id eſt ſine quo nullus illu minaẽ. Ad illud Jacobi reſpondeꝛ q̃ intelligit de his qui ex ambitione hoc querũt ⁊ preſumptione. Unde ibi glo. Niſi diſcreti ⁊ in ſcripturis docti.

§.VII. Sciendũ etiam viti/

Ambitio i exterio ri cultu.

um ambitionis reperiri circa exteriorẽ cultum.ſ.ornatus corꝓris ⁊ apparatus. Unde dicit Actu.xxv.c. q̃ agrippa ⁊ bernice cũ ambitione multa.i.apparatu introierũt in pre toꝛium.⁊.ij. Paralipomenõ.xvj.dicit q̃ ſup corꝓus Aza regis iuda mortui cõbuſſerũt aromata ⁊ vnguenta ambi tione nima. Sed vt dicit Tho.ij.ij.q.cxxx.arti.ij.hoc non eſt niſi ſm q̃ cultus exterior ꝑtinet ad honorem. Preſum ptuoſus eſt ambitioſus ⁊ arrogãs. Primo quidẽ igno rant ſeipſos inquantũ dignificant ſe bonis plusq̃ ſint di gni. Secõ ſunt inſipiẽtes vel ꝑſumentes inquãtũ conã tur ad honoꝛabiliora ⁊ alta que ſunt ſupra ipſos. Ter tio indebite vtunt eis. Demũ q̃n nõ poſſunt ꝑficere redar guunt ⁊ ab alijs ⁊ a ꝓpria ſcientia. Et cũ nõ poſſunt ha bere honorẽ in virtutibus ⁊ in magnis factis volunt ho/noꝛari ꝑ fortunas. Unde ornãt ſe veſtibus ⁊ cõponũt fi/guras corꝓis ſui vt decẽtes videaẽt ⁊ volunt q̃ bone foꝛ tune coz ſicut diuitie ⁊ hmõi ſint manifeſte alijs: vnde ⁊ ipſi dicunt ⁊ narrant foꝛtunas ſuas vt inde honoꝛentur. Non tamen ambitio eſt circa exteriorẽ ornatũ vel foꝛtu/nam:niſi ſm q̃ hoc pertinet ad honorem. Tho. ⁊ Alber. in cõmento ſuper libꝛo ethicoꝛum.

Cõe preſumptione. Capkm. VI.

Preſumptio ſumit

p multipliciter. Aliquãdo eñ ponit p ꝓbatio ne ſemiplena in iure.⁊ ſic dicit in reg.iur. q̃ ſemel malus ſemp preſumit malus.ex de reg.iur.li.vj. cũ ſuis ꝺcoꝛdantijs. Aliquãdo ſumit p quadã bona cõfi dentia.⁊ ſic accipit Judith.vj. Benedictus es domine q̃ non derelinquis preſumentes de te.⁊ diſtin.xiij.c. deniq⁹. dicit Gregorius q̃ mulier que fluxum ſanguinis patie batur:chriſtum preſumpſit tangere.id eſt deuote confidit ꝑter ſanitatem habendam. Aliquãdo ſumit ꝓ vna ex ſpeciebus blaſphemie in ſpiritum ſanctũ qua quis inde bite ſperat dei miſericoꝛdiam cõſequi permanẽdo in pec catis. Aliquãdo ſumit put opponit magnanimitati:⁊ eſt ſpecies ſupbie. Et de hac aliis modis acceptionis omiſ/fis:nunc hic agit. Et poteſt deſcribi ſic q̃ p̃ſumptio eſt vi tium quo quis aggrediẽ vel exequiẽ ea que ſupra facultaꝛ tem ſuam ſunt ⁊ conditionem. Pro cuius declaratiõe ſciendum eſt q̃ magnanimitas eſt virtus moralis tẽdẽs ad magna opera ⁊ magnos honoꝛes:ſed ſm rationem ⁊ ſm virtutem ſuaz ⁊ dignitatem. huic aũt virtuti opponit aliquod vitiũ ſm defectum:⁊ aliquod ſm exceſſum: ſicut ⁊ in aliꝭ virtutibus moralibus. Et ſm defectum quidẽ opponit vitium puſillanimitatis quo quis retrahit ſe ab his bonis quibus eſt dignus vel aptus dũ.ſ.nõ conat ad operandũ ea que ſibi cõpeteꝛent ſm ſtatum ſuum. ⁊ hoc

Magna nimitas virt' cui preſumꝑ tio oppo nitur.

phibeᷣ Ecc̃i.vij. Noli esse pusillanimis in aĩo tuo. Sz p excessum opponit magnanimitati ꝓsumptio ⁊ ambitio ꝺ diuersis modis. Nec est incouenies vni vtuti opponi plura vitia ꝑ diuersos respectus. Vitiũ em̃ abitiosis opponit magnanimitati inquãtũ inordinate tẽdit ad magnos honores ⁊ indebite vtiꝫ eis: q; nec ad debitũ fine nec debito mõ. Sz magnanimitas tẽdit ad illa ordinare ⁊ debito mõ. Vitiũ aũt ꝓsumptiosis attentat magnũ opus excedẽs tm̃ suã facultatẽ. Vnde Arist. vetosus vocat. ij. ⁊. iiij. ethi cor. Sed magnanimitas aggredit opus ꝓportionatus. Quod aũt aliq̃s attenter opus facere suã facultatẽ excedens viciosum est ⁊ peccati quasi ꝺ ordinẽ naturalẽ existẽs: qꝺ facꝫ ꝓsumptuosus. tho. ij. ij. q. cxxx. Et ꝺ Judith vj. De se ⁊ de sua vtute ꝓsumẽtes humilias. ſ. tu deus.

§.I. Circa hoc tamen tria

Casus ꝑ sumptois

sunt notãda. Primũ est ꝙ sicut eriſtẽs in statu etatis imꝑfecte: sc̃z puerilis. ꝓsumptuosus cẽt si attentaret facere ea que ad statũ ꝑfecte etatꝭ. ſ. virilis ptinẽt vt itinerãdo facere magnã dietã portãdo maximũ pondus faciẽdo sermonẽ ad pplm̃ ⁊ hmõi. Nõ aũt cẽt ꝓsumptuosus si ad ꝺ tendat puer vt ad opa etatis ꝑfecte ꝙiciat puta si ambulet ꝑ aliq̃ꝺ miliare: si portet paruũ pondus: si aliq̃ꝺ menti recitat coꝛa aliq̃bus ⁊ hmõi. Sic existẽs in statu virtutis imꝑfecte esset ꝓsumptuosus si statim attentaret facere ea que sunt virtutis ꝑfecte vt exponere se operi vbi esset ꝑiculuz martyrij vel tradere se vite cõtemplatiue: vel exponere se alioꝛ regimini: vel facere excessiuas penitentias ⁊ hmõi. nõ aũt cẽt ꝓsumptuosus si aꝺ hoc tendat vt in virtutẽ ꝑfectã ꝙficiat: vt faciebat apls ad Phil. iij. Que retro sunt oblitus in anteriora me extẽdẽs aꝺ brauiuz segꝺ: supne vocatiõis: quasi ꝑ ptinuũ ꝑfectum. Nemo em̃ repente fit summus: sꝫ a minimis quisq̃ inchoatꝰ ad maioꝛa perueniat. dicit Gratianus de pe. diſ. ij. dum sanctã. Secũꝺo notandũ est ꝙ si hõ vult se trahere ⁊ auertere ad diuina ꝑ oratiõnẽ ꝓtemplationẽ ⁊ hmõi. vniẽꝺo se eis ꝑ intellectũ ⁊ volũtatẽ ꝙuis diuina sint supra hoiem nõ tamẽ diceᷣ ꝓsumptuosus si ꝺebito mõ. i. fin capacitatẽ suã se applicet eis. Et rõ est ꝙ in hoie sunt quedã potẽtie naturales: vt intellectus ⁊ volũtas ꝑ quas põt homo ꝙungi immortalibus ⁊ diuinis. Esset aũt ꝓsumptuosus si intellectũ applicaret ad ea q̃ sunt supra capacitatẽ suã ad apprehẽdendũ ꝓpter qꝺ dicitᷣ Eccl. iij. Altiora te ne quesieris: ⁊ fortiora te ne scrutatus fueris. Tertio notandũ est ꝙ si q̃s intẽdat aliq̃ꝺ virtuosus opus facere vtute sua excedẽs facultatẽ suã. talis dicitᷣ vetosus ⁊ ꝓsumptuosus. Et hoc mõ nõ sum̃ sufficiẽtes cogitare aliq̃ꝺ boni: vel facere ex nobis: vt dicitᷣ. ij. Cor. iij. id est virtute ꝓpria. Sed si aliq̃s attentat aliq̃ꝺ magnũ opus facere nõ ex fe: sz virtute diuini auxilij. hoc iã nõ erit ꝓsumptuosum. cuius rõ est ꝙ magnũ opus de se cũ fiducia diuini auxilij facultatẽ nostram nõ excedit. Tho. ij. ij. q. cxxx. qꝺ intelligo cũ illud est sibi ꝓportionatũ fin ꝺitionẽ suã ꝓsupposito auxilio cõmuni gratie. Nã si quis attentaret facere miraculꝰ aut ꝓdicare indoctus sub fiducia diuini auxilij magna ꝓsumptio esset. Sed attentãꝺo celebrationẽ: cõmunionẽ: religionis ingressum: regimẽ impositũ ⁊ hmõi cũ debitis circũstantijs. hec cũ diuino auxilio fiunt; etsi nõ ꝓpria virtute. vnde nõ esset ꝓsumptio.

§.II. Si queratur quod sit

Graue peccatuz est ꝓsumptio.

grauius pcm̃ ꝓsumptio aut pusillanimitas sibi ꝓria. Rñdeᷣ. Ista põt ꝺiderari tripliᷣ: sc̃z fin suã spẽm: fin suã raꝺice: ⁊ fin effectũ inde sequentẽ. Scõm primã ꝺideratiõnẽ sic pusillanimitas est deterius ⁊ frequẽtius. deteriꝰ quiꝺ est ⁊ grauiꝰ pcm̃: eo ꝙ pusillanimitatez hõ recedit a bonis qꝺ est pessimũ. vt dicitᷣ. iiij. Ethic. Presumptuosus aũt hz actũ similiorẽ actui magnanimi inquantũ conaᷣ in magnũ. ⁊ ideo pusillanimitas magis opponit magnanimitati ꝙ ꝓsumptio: vñ ⁊ grauiꝰ pcm̃ est. Est etiã frequẽtius pcm̃ pusillanimitas. Manifestũ e em̃ ꝙ pluries accidit eᷣ pusillanimes aliquos: q: ſ. committũt facere bonũ qꝺ põt ꝙ q̃ se extẽdant ad faciendũ bonũ qꝺ nõ põt. ⁊ iõ frequẽtius. Scõm Bigit. b. Tho. dicit pusillanimitatem simpliciter eᷣ malꝫ ꝙ ꝓsumptionẽ Scõm aũt ꝺiderationẽ ſcꝺam. ſ. ꝙtuz ad radicẽ earũ: tũc ꝓsumptio est grauius ꝙ pusillanimitas. Nã radix ꝓsumptiosis est supbia: radix pusillanimitatis ẽ ignorãtia sue possibilitatis ⁊ pigritia. grauius est aũt supbia ꝙ pigritia. imo supbia ꝺ: delictũ maximũ a pẽ. fin glo. ibi. ⁊ fin ꝺiderationẽ hãc ꝺ: Eccl. xxxvij. ꝺ ꝓsumptio negligentia vñ creata es: vbi rndet glo. ꝙ de mala volũtate creature. ſ. de supbia. Et Hiero. ad Paulã ⁊ Eustochiũ. De nulla re ita irascit deus ꝙ si pctõ: ꝑ sumptuose supbiat. Scõm tertiã ꝺiderationẽ videᷣ grauius ꝓsumptio. nã ex ꝓsumptiõe hoim sequunt inumera mala sibi ⁊ alijs. Ponũt em̃ ex ea hoies se aꝺ honores ⁊ dignitates ⁊ officia indignissimi ⁊ impitissimi: volũt facere multa indebite de sensu suo ꝓlumẽres: neq; hoies neq; deũ timẽtes ea attẽtãtes sub q̃bus deficiũt: ⁊ alia magna scãꝺala faciũt. Vñ ꝺ: Sap. xvij. c. Semp ꝓsumit seua ꝑturbata ꝺscia. Pusillanimitas nocet sibi ꝙuando se illis bonis q̃ facere posset alios ꝑ accidẽs nõ iuuãdo vt posset.

§.III. Extẽdẽdo hmõi ma

põ. ſtit.

teriã presumptiõis dicit Amb. ꝙ dauiꝺ qui dixerat. Ego dixi in abundãtia mea. ſ. bonoꝛ spũaliũ non mouebor in eternũ. ſ. recedẽꝺo a rectitudine vite ꝑ pctm̃. sciens sibi nocuisse illã iactãtiam ⁊ ꝓsumptionẽ. subdit. Auertisti faciem tuã a me. ſ. subtrahendo gr̃am: ⁊ factus sum ꝺturbatus in pctã varia lapsus. vj. q. j. c. imitare. Jn q̃bus verbis põ. ttia ostenduntur.

¶ Primo sui presumptio. ibi. Ego dixi in abũꝺãtia mea non mouebor in eternum.

¶ Scõꝺo ꝺei punitio. ibi. Auertisti faciem tuam a me.

¶ Tertio mali ꝓsecutio. ibi. Factus sum ꝺturbatus.

Presumptio ꝺe ꝓpria scia.

Loquit̃ ꝓsumens ꝺe se in corꝺe suo cõsidens ꝺe abundãtia bonoꝛ spũaliũ suoꝛum: nõ mouebor. ſ. recedẽꝺo a deo ꝙ pctm̃ in eternum numq̃. Sic Petrus apls ꝺe se ꝓsumẽs inquit. Etsi oẽs scãꝺalizati fuerint: sed nõ ego. qui tm̃ cetera ꝺeteri ꝰ cecidit negãs xpm̃ ad vocem ancille. Matth. xxvj. Sciendũ tm̃ est ꝙ triplex est presumptio. Prima est ꝓsumptio ꝺe ꝓpria iusticia. Secunda est ꝓsumptio ꝺe sua scientia. Tertia est ꝓsumptio ꝺe iniusta potẽtia. ꝺe prima ꝺicit Hiero. Nulla est ꝓsumptio perniciosior: q̃ ꝺe ꝓpria iusticia ⁊ sciẽtia supbire. Presumit autem quis ꝺe ꝓpria iusticia quãꝺo ꝑter opera p̃cedẽtia sua bona multiplicia ita ꝺficit ꝺe virtute ⁊ ꝺstantia sua ꝙ amisso timore exponit se ꝑiculis pctoꝛ tanq̃ sit certus ꝺe non peccando. Sed vt ait Nemo papa in sermone. pl. Nemo ꝺe sui coꝛdis puritate ꝺfidat. ſ. presumẽꝺo: q: puigil ille hostis acrioꝛibus pulsat insidijs: quos maxime nouit abstinere a pctis. Et ꝑ hũc modũ ꝺiabolus aliq̃n ꝺecipit homines vt cum ꝑ plura tpa nõ fuerint tentati vel inclinati ad aliqꝺ genus peccati, ⁊ precipue carnis ⁊ habuerit opportunitatẽ peccandi sic reꝺꝺat eos securos ⁊ in cautos ⁊ demũ trahat aꝺ malũ. Unde legif in vitasp̃trus ꝙ cũ quidam esset infirmatus grauiter: ⁊ iam senex ꝑter qꝺ erat grauis ꝺgregatiõi: petijt ille licentiã ab abbate eundi ad ciuitatem aꝺ locũ vbi ab aliqua muliere gubernaretur: ⁊ nõ esset onerosus fratribus. cui cũ abbas ꝺiceret ne fortẽ in fornicatiõnẽ caꝺeret ille ꝺtristatus ait. Ego suz mortuus coꝛpe: ⁊ quõ põt illuꝺ mihi ꝺtingere. Cui ille. Etsi tu moꝛtuꝰ es nõ est mortuus ꝺiabolus tentatoꝛ: qui cum iuisset in ciuitatem quedã virgo ob ꝺeuotionẽ se obtulit aꝺ seruiendũ ei. Et cũ aliquãtulum coualuisset ex nimia sumpta familiaritate ⁊ fiducia eaz cognouit: ⁊ ex ea filiũ suscepit: ꝺe quo tm̃ publice penituit exhoꝛtans alios sui exemplo ne ꝺe se presumerent. Et vere homo habet time

Presumptio ꝺe ꝓpria scia.

re ⁊ nõ ꝑsumere: ꝺsiderata hoim̃ invalitudine: ꝺemonum fortitudine: ⁊ lapsoꝛ multitudine. Tãta e ibecillitas nra vt vnũ vbũ blanꝺũ vel asperũ nos flectat aꝺ malũ: ⁊ cogitãti ꝺe ꝺiuinis subito surrepat pessima tẽtatio. Nisi ꝙ ꝺns aꝺiuuit me ait ps. paulominus habitasset in inferno aĩa mea. Hostes aũt tartarei ita robusti sunt ⁊ callidi vt nos locutẽ reputemur ⁊ ipsi gygãtes respectu nostri. sic figurate ꝺixerũt exploratoꝛes terre p̃missiõis ꝺ inhabita toꝛib̃ eius. Lapsus innumeri ⁊ taliũ q̃ videbamꝰ ipeccabiles. vt ꝺauiꝺ: Salomonis: Ezechie ⁊ Josie ⁊ alioꝝ. Unde Hiero. aꝺ Eusto. Si paulus apls⁹ vas electiõis et ꝑparatus in euangeliũ xp̃i: ob carnis aculeos ⁊ incentiua vitioꝛ repmit coꝛpus suũ ⁊ in seruitutẽ subijcit. ⁊ tñ videt alia legẽ in mẽbris suis repugnãtẽ legi mentis sue: si post muꝺitatẽ ieiunia: famẽ: carceres: flagella: supplicia: in se reuerſus exclamat. Infelix ego hõ q̃s me liberabit ꝺe coꝛpoꝛe mortis huj⁹. tu te putas securũ esse ꝺebere. xxxij. q. v. Si paulus. Et vbi q̃s ita ꝺe se ꝑsumeret q̃ exponeret se scienter ꝑiculis pctoꝛ mortalꝫ peccaret. iurta illuꝺ Eccl. iij. Qui amat ꝑiculũ incideᷣ in illuꝺ. vt si q̃s ex aspectu fꝛo in aliquã psonã vel familiari colloq̃o vel turpi societa te vel loco iam exptus est lapsum: ⁊ recẽter ⁊ auertenter aꝺ ista se ponit. male se posset iste a mortali excusare. Beatus q̃ hõ q semp est pauiꝺ⁹. ꝺ: Prouer. xxviij. Qui vo mẽtis est ꝺure nimis ꝑsumẽꝺo coꝛruet in malũ. Nullus q̃ in quãtacũq; abundãtia meritoꝛ ꝺicat. Non mouebor: i eternuz. Bene q̃libet ꝺebet ꝓponere nõ mouere se a ꝺeo ꝙvirtute recedẽꝺo vnq̃: sz cognoscat se fragilẽ ⁊ apruz aꝺ perpetrandũ oĩa mala nisi custoꝺiat eũ ꝺeus. ⁊ ipe etiã se custoꝺiat vitãꝺo occasiões maloꝛ. ⁊ sic obseruet sc̃z fugiendo ꝑicula. Secõ ꝓsumit aliq̃s ꝺe sua scia q̃n in his q̃ sapientes ꝺubitãt ipe audet p̃cipitare sniam: sicut facilꝫ ho ꝺie multi p̃ꝺicatoꝛes ⁊ pfessoꝛes. vel qui etiã quoꝺ peius est reprobãt ꝺicta magnoꝛ doctoꝛ ⁊ sanctoꝛ quoꝛ coꝛrigiam calciamẽtoꝛ nõ sunt digni ſoluere. Contra hos ꝺ: Eccl. xxxij. In medio magnatoꝛ loqui nõ ꝓsumas. Qꝺ inepte faciens heliu iuuenis repheꝺes. sc̃z Job ⁊ amicos eius reprehenſus fuit a ꝺño. Aꝺ magnã aũt ꝓsumptionem ꝺe sua scia ptinẽt q̃ sine ecã vtẽte mutant leges ⁊ statuta maioꝛ tanq̃ ipsi meliꝰ cognoscãt q̃ antecessoꝛes fundatoꝛes legũ ⁊ religionũ pleni sapientia. Sz vt ꝺicit nicolaus papa. Ridiculũ est ⁊ satis abominabile ꝺedecus vt traꝺitiões q̃s a ꝑibus accepim⁹ infringi patiamur. ꝺi. xij. In cuiꝰ figurã ꝓceptũ fuit a ꝺño iveteri lege. Ne trãsgrediaꝝ terminos q̃s patres tui posuerunt. i. ordinatiões. Nec ex ꝺ q alibi fuaꝫ ꝺiũ ꝺebet q̃s mutare ꝺe leui moꝛes q̃s inuenit in loco antiquatos in rebus indifferentibus nisi sit rõ multũ vrgens ⁊ sine scãꝺalo. alꝫ ꝓsumptio esset. Unde Hiero. Illud breuiter admonẽꝺũ puto vt traꝺitiões eccle siasticas ꝑtiz q̃ fiꝺei nõ officiũt ita obseruãꝺas vt a maioꝛib̃ traꝺite sunt: nec aliquoꝛ ꝺsuetuꝺinẽ ꝺsio moꝛe subuertaꝺi. xij. c. illud. Et ꝺicit ibi gl. sup ꝺbo fiꝺei: vel etiã moꝛibus bonis. Ad magnã vtiq; ꝓsumptiõem ptinet vt ponat se quis aꝺ audiendũ pfessionẽ q̃ ignaꝝ est etiã comuniũ ꝓsumẽs hoc ex sua bona ꝺscientia ⁊ intẽtione aliquali practica ⁊ bonitate seu subtilitate naturali intellectus. nec põt talis exercari a pctõ mortali ꝺe hmõi ꝓsumptiõe q̃n est ita rudis vt nec casus a q̃bus ipe põt absoluere vel nõ absoluere sciat ꝺiscernere. nec excõicatiõem maioꝛes a minoꝛi. nec peccata cõia mortalia: puta nesciens fornicatiõnẽ simpliciter esse mortale: vel cogitatiõnẽ ꝺeliberatã alicuius mortalis: estimãs oẽm irã esse mortale. sic ꝺe gula ⁊ inuiꝺia. ⁊ q̃ nõ teneaᷣ quis aꝺ ꝺfiꝺũ ⁊ cõicanꝺũ nisi in moꝛe ⁊ hmõi ꝺctus varios nec intelligens nec sciens saltẽ sup his ꝺubitare. Rõ huius est: q: ꝑstat causam effacẽ ruine ꝓximi sui: etsi nõ ꝺirecte. sc̃z hoc intendẽs tũ in ꝺirecte sc̃z nõ faciẽs ꝺebite id aꝺ quoꝺ renẽ: q: nõ ꝺebuit se ponere aꝺ illuꝺ aꝺ qꝺ aptus nõ erat in ꝺãnũ alterius per regulam. Qui occasionem ꝺamni ꝺat: ꝺamnũ q̃: ꝺe

Excusat ignar⁹ cõ fessor.

Presumptio ꝺe ꝓpria potẽtia.

Ignarus audiẽs cõ fessionem

disse videᷣ. eẽ ꝺe iniur. ⁊ ꝺã. ꝺa. Si culpa. Aꝺ qꝺ facit optime qꝺ ait Aug. ꝺe pe. diſ. vj. Qui vult ꝓfiteri peccata vt in ueniat gr̃am: faciꝺet querat scientẽ ꝺolere ⁊ ligare: ne cum circa se negligẽs exiterit sc̃z ex ignorantia instruendi: negligat ab illo q̃ salubriter monet eũ vt viret cecus ne ambo in foueã caꝺat. Sc̃z cõfessor. ⁊ ꝓfitens. ⁊ loquitur ꝺe fouea eterne ꝺanationis in quã nullus caꝺit nisi ꝙ mortale. Nec excusaᷣ a toto ex hoc ꝙ ponit aꝺ hoc a Plato suo q̃nimo ⁊ ipe platus cũ eo in foueã caꝺit eanꝺe fim alꝫ. q: nec ꝺebuit cecum exponere: nec ille ꝺebuit oĩno inepte obedire. Posset tñ excusari talis in his tribus casibus. Primo qñ ꝑiculũ mortis ꝓfitenti immineret: nec ali⁹ posset haberi. tũc cẽm q̃libet põt ⁊ ꝺebet audire ꝑpter efficaciã sacramẽti ne ea pueᷣ. Scõ o qñ ꝓfitens est peritus sufficienter: ita q̃ ipm̃ pfessoꝛẽ ꝺocet: ⁊ ostendit grauitatem suoꝛ pctoꝛ ⁊ credit ꝺone ꝺscie. Tertio qñ ꝓfitentes sunt psone spũaliter viuẽtes ⁊ frequenter ꝓfitentes que non cõsueuerũt habere nisi venialia. Aꝺ magnã ꝓsumptionẽ ptinet ⁊ ꝑiculosam ingerere se aꝺ regenꝺũ alios q̃ se ignorat. Et silꝫ aꝺ pꝺicanꝺũ cũ nõ est sufficienter aptus vel cũ nõ est missus. Aꝺ magnã ꝓsumptionẽ imputãꝺũ est q̃ ponat se quis aꝺ exercitiũ aꝺuocãꝺi: cũ sufficientiã in iure iudicanꝺi: medicanꝺi: si nõ studuit vt cõpetenter sit in hmõi eꝺoctus. Et videᷣ ꝑ regula posse sumi illuꝺ qꝺ quicunq; ponit se aꝺ aliq̃ꝺ exercitiũ publicũ ex quo põt aliꝭ exinde sequi notabile ꝺamnũ verisiᷣ in psona vel rebus ꝑpter ignorãtiã magnã illius circa illuꝺ exercitium q̃ peccet mortaliter. arg. extra ꝺe iniur. ⁊ ꝺam. ꝺa. cap. Si culpa. Tertio ꝓsumit quis ꝺe potentia: ⁊ hoc cũ vtitur potestate quaz nõ habet aꝺ aliquiꝺ faciendũ. ꝺe qua presumptione põt illo exponi Eccls. vj. Hoc vanitas ⁊ ꝓsumptio spũs est. Vanitas est: q: nil veri effectus agit. ꝓsumptio est: q: sibi attribuit ptatem quã nõ habet. Unde Gratia. ꝺe pe. ꝺi. vj. §. finali ꝺicit. Nemo videlicet alterius parochianum iudicare ꝓsumat. Jn hui⁹ figurã mãꝺauit ꝺns inveteri lege Levit. xix. vt transiens p alienum agrũ falcẽ in aliena messes nullus mitteret. videlz vt exponit Greg. in eum qui non est si bi cõmissus falcem iudicij nõ mittat. vj. q. iij. c. Scriptuz. ⁊ hoc scienter agendo vtiq; mortalꝫ peccat. Ratio est: quia facit contra iusticiam exp̃esse vsurpans potestatem alterius ⁊ puertit ordinem iuris. ⁊ hoc habet locuz ⁊ in foro penitentiali ⁊ in foro contentioso ecclesiastico ⁊ ciuili. Nã q̃ absoluit audiẽꝺo pfessionẽ si non habet auctem vel si habet auctem audiendi non habet ptatem absoluendi a tali casu: si scienter facit quis ꝺubitat mortalẽ esse talem ꝓsumptionẽ. ⁊ silꝫ si absoluit ab excõmunicatione a qua nõ potest. incideret etiã talis ꝓsumptor. in excõmunicatione papale: si esset religiosus. vt habes in. iij. ꝑe. ti. xxiij. ibi vide de hoc. Silꝫ ꝺispensando vel cõmutando vota q̃ nõ potest scienter peccat mortalꝫ in tali ꝓsumptione. Jn foro etiam ꝓfitoꝛ si quis iudicaret aliquem non sibi subditũ scienter peccaret mortalꝫ. etiã in foro seculari: vt si eps ꝑferret sententiam contra totaliter exemptos: vel religiosi cõtra clericos: ⁊ hmõi sentẽtie sunt nulle. Similꝫ aꝺ magnaz ꝓsumptionẽ ⁊ mortalẽ ptinet rector secularium si volũt iudicare clericos ⁊ aꝺ iudicia sua trahere siue ꝑ ꝺebitis siue ꝑ tallijs impositis aꝺ ipsis laicis. q: nulla ptem̃ hñt subeos. xj. q. j. protuli. Silꝫ si clericus exerceret offm̃ oꝺis que nõ hꝫet. puta subꝺiaconus cãtaret euãgeliũ: ꝺiaconus ꝺicere missaz ⁊ hmõi. vel laicus faceret officia q̃ nullo mõ põt fieri nisi ꝑ clericos esset mortalis ꝓsumptio. Unde et Ozias rex Juꝺa: q: ꝓsumpsit tẽplũ ꝺei ingredi aꝺ ꝺanduz incensum ꝺño qꝺ offm̃ erat sacerꝺotũ a ꝺeo pcussus tor factus est lepꝛosus. vt habeᷣ. ij. Paral. xxvj. Aꝺ magnam ꝓsumptionẽ ⁊ mortiferã spem̃ pcat mutare non solum marias ⁊ formas: sed etiã ritus: ⁊ q̃ptinent aꝺ solẽnitatem sacramentoꝝ ⁊ officioꝛ eccl̃asticoꝛ. Aꝺ ꝓsumptiõem magnã spectat vt inferioꝛ supioꝛẽ velit iudicare ⁊ sententiaꝝ retra eũ cũ nõ possit. Vñ ꝺ: in decre. ꝺi. xxj. Jntantum

hanc ꝑsumptionē ſancti pres apud chalcedonē:in genera li cōcilio detestari sunt.q̄ ſcz q̄dā Dyoſcorus noīe ꝑsumpſit ſinam ercōicatiōis ⁊ra Leonē papā dictare:vt eū ſine ali q̄ audiētia ſubito ꝺdēnarēt. Nec vacat a ꝑsumptione ſubdit' q̄ etiā nō iudicio ſententie:tū temerarie ꝺdēnat facta ꝓlatoꝝ dubia:que ꝑnt bene ⁊ male fieri.qō deo diſplicere oīndit ꝑ figurā. Nā vt habeť in .ij. Reg.vj.cuꝫ arca dñi da uid ordinate reducerēt in hierm cū in itinere bobus du cētibus eā recalcitrantibus arca aliquātulū inclinata fuiſ ſet:quidā noīe Oza q̄ ea cū bobus deducebat temerarie tetigit eā q̄ſi retinens ne caderet ꝓpter qō a dño ſubito p cuſſus eſt morte. Et vt exponit Brāmus.ij.q.vij. Plerūq̄. §.his itaq̄. Et greg.in moralib'. Arca deſignat ꝓlatū qui ⁊ in ſe debet hr̄e manna dulcedinis ⁊ virgā auſteritatis:⁊ legē iuris ⁊ ſcientie:boues recalcitrantes ſunt ſubditi diſ choli.qbus q̄ ꝓlatus inclinā ꝺdeſcēdēs aliq̄n impfectio ni eoꝝ:aliquis ꝑſumptuoſus q̄ſi retinet arcā ne cadat:dū ꝑſumptuoſe iudicat ⁊ reprehendit ꝓlatū de nimia remiſ ſione. Unde Oza interꝓetatur robuſtus. qui ſcz ꝑſumit de ſua virtute. Poſſet aūt eſſe ita inordinata talis ꝓesum ptio q̄ mortem incurreret aīe. Itē ptinet ad ꝓsumptiōes q̄ aliquis ſe intromittat de offcijs alioꝝ:de his que nō ſpectāt ad eum niſi neceſſitate vel charitate moueretur ad ſupplendum defectū alterius. Unde dicit in regula iuris q̄ non eſt ſine culpa qui rei que ad eum nō pertinet ſe im miſcet. extra de reg.iuris.lib.vj.

Pena ꝓe ſumptois

§.IIII. Punitio quaz facit

deus ⁊ra ꝑſumptionē. ibi nota ſecūdo cum dicit. Auertiſti faciē tuā a me. Auertit aūt deus faciē ſuā a creatura rōnali dupl'. Uno mō ſubtrahendo gratiā ſicut cum aliqs offendit ab aliquo ſubtrahit faciē ſeu aſpectū ſuum ab eo nolens videre eum. Et hoc facit deus ꝑſumptuoſo q̄n eſt mortalis eius ꝑſumptio. Deuter.xxxij. Abſcondā eniz faciem meā ab eis. generatio em̄ querſa eſt. Alio modo dicitur deus auertere faciē ſuā ſubtrahendo feruoꝝ ⁊ actualē deuotionē ⁊ ſpiritualē guſtū. qō facit aliquando ſponſus erga ſponſam ex paruo defectu vt magis ſit circunſpecta ⁊ timoroſa. ⁊ de hoc in pſal. Ego dixi in exceſſu meo:ꝛ. Et ſm aliam litterā. In pauore meo. ꝓiectus ſum a facie oculoꝝ tuoꝝ. qō eſt verbū anime deuote:videlicet cū ſen tit ſe ꝓuatā ꝑſolationibus ſpūalibus ⁊ guſtu dei timēs ſe derelictā a deo:ſed ideo deus hoc agit ad tempus ad excludendā ꝑſumptionem. Nam ſi ad placitū ſuum anima ſentiret conſolationē nimis de ſe ꝑſumeret ⁊ negligentie ſe daret:⁊ parū a defectibus paruis ſe cauereť: ſicut ſi vir ſemper aſpiceret ⁊ rideret in faciem ſponſe:efficeretur nimis irreuerens ⁊ lenis.

§.V. Quantuz ad tertium

ſcz ꝓſecutionē mali certū eſt q̄ amiſſa gr̄a dei ꝑ ꝑſumptio nem nō pōt ſeq̄ niſi malū de quo ꝓturbat mens. Unde in ꝑſu ꝓdicto ſubdit. Factus ſum ꝓturbatus.i.totus turbatus. Loꝝ enim impij quaſi mare feruens qō quieſcere non pōt. nunc eſtuans ꝑ vnā paſſionē. nunc ꝑ aliā:q̄nq̄ per vanā leticiam quandoq̄ per nimiam triſticiam ⁊ hmōi.

¶ De curioſitate:in quo agitur de ſpectaculis ⁊ vicijs q̄ ꝑ cedunt ex vano aſpectu:⁊ etiā de ſtudio ſeculariū litterarum vtrum ſit licitum. Cap. VII.

Brioſitas inter gra

c dus ſuꝑbie ſuꝑ:aponit:⁊ ab ea ꝓcedere videť

Uicū ē pene oēs inoluēs ⁊ parū cognitū:ſz mltū nociuū:qō a ſe remoueri exoptat pſ. dicēs. pſ. cxviij Auerte ocu.me.ne vi.va.i via tua vi.me. Ubi tria ponit.

¶ Primo oſtēdit ſui debilitatē. ibi. Auerte oculos meos.

¶ Scō petit excludi curioſitatē. ibi. Ne videāt vanita.

¶ Tertio appetit dirigi circa vniuerſitatē. ibi. In via tua viuifica me.

§.I. Oſtēdit primo ex hoc

ſui debilitatē. q⁊ poſtulat a deo hoc fieri qō vider ꝑ ſe face re nō poſſe ſcz. Auertere oc'os ſuos a vanitate ad quā curioſitas inducit ad inſpiciendū. Adultū em̄ homo inclinatur ad ſciendū. Nam vt dicit ꝑbus.in.j.metaꝑh. Oēs hoīmines natura ſcire deſiderāt. Et eccl's.j.c.d'. Nō ſaturat' oc cul' viſu nec auris auditu. Adulto em̄ magi appetit' ſcia ⁊ vitatis cognitio q̄ diuitie quarū appetit' eſt inſatiabilis: ⁊ merito q⁊ ſcientia ptinet ad ꝓfectōem aie:nō aūt diuitie Et iō orare debem' vt ꝓficiat qō ꝑ nos nō valem'. Sauere tere oculos a vanitate. i. inordinata ⁊ inutili cognitione. Ipſe em̄ deus ait apl's ad Philip.ij. operat' in nobis velle ⁊ ꝓficere ꝓ bona voluntate. Adeo aūt nociuū eſt vt exclu dat aliq̄n a regno celoꝝ. Un curioſus figurat' ꝑ illum q̄ ſe excuſauit nō poſſe accedere ad quā fuerat cenā inuitatus dicens. Juga boum emi q̄nq̄ ⁊ eo probare illa. Luc.xiiij. Bos ꝓpter comua q̄ habet eminentia in capite ſignat ſuperbū:q̄ in ſe habet eminentiā eſtimationis de ſe ſup ceteros. Et ꝓpter ruminatōem deſignat conſiderationes inordinata quā diſcutit rite ſingula. Quinq̄ paria boum ſunt q̄nq̄ ſenſus exteriores a q̄bus ortū hz ois noſtra cognitio Paria vo ſunt nō ſingularia:q⁊ ꝓoꝝ ſenſuū oꝝgana exteriora ſunt duplicata:vt duo oculi:duae aures:duae nares: duo labia:due manus:in quarū pulpis ꝓcipueviget tact' Probare vadit qui curioſe vtitur eis vt experiatur q̄d deſ lectationis in hoc repiat. hic aūt ſi emit hmōi paria bouꝝ dans ꝓ precio ſalutē aīe ſue:eam ſcz ꝓponens vt delectetur in cognitione inutili ⁊ vana rerū ſm ſenſum vel intellectū vtiq̄ ſeipm̄ puat cena gl'orie. De qua dicit Apocalip. xix. Beati qui ad cenā nuptiarū agni vocati ſunt. Sed videtur in hmōi cognitione intellectiua vel ſenſitiua nō poſſe eſſe peccatū. Nam ſenſitiua deſeruit intellectiue. Cognitio aūt intellectiua ſm ſe eſt bona. Jn hoc em̄ videtur ꝓfiſtere ꝓfectio hois vt intellectus eius de potentia reducatur ad actū q̄d fit per cognitionem veritatis. Preterea illud q̄d quis ꝓſequit a deo non ꝓt eſſe malum:q⁊ deus non eſt auct'. mali. Sed q̄nq̄ abundātia cognitionis eſt a deo. Juxta illud Eccl's.j.c. Omnis ſapientia a domino deo eſt. Et ſapie. vij. dicit. Ipſe dedit mihi hoꝝ que ſunt ſcientiā verā:vt ſciam diſpoſitionē orbis terrarū ⁊ virtutes elementoꝝ. ergo ⁊c. Preterea illud q̄d quis aſſimilatur deo nō pōt eſſe malū:ſz homo aſſimilat' deo ꝑ hoc q̄ verita tem cognoſcit:⁊ q⁊ oia nuda ⁊ aperta ſunt oculis ei⁹. Ad Hebr. iiij. Et ꝑmi Reg.ij. dicit. Deus ſcientiaꝝ dñs eſt. Ergo ⁊tūcunq̄ abundat cognitio veritatis nō eſt mala:ſed bona. Appetit' aūt boni nō eſt vicioſus. ergo circa cognitionē veritatis non vt eſſe vicīū curioſitatis vel aliud. Respondet bea. Tho. ij.ij.q.clxvij.art.j.q⁊ cognitio veritat' q̄ uis de ſe ſit bona:pōt tū ꝑ accidēs alicui eſſe mala inq̄tuꝫ vel ſubit ex ea vel vtitur ea ad malū. Ultium aūt curioſitatis nō eſt circa ipam cognitionem veritatis directe:ſed circa appetitū ⁊ ſtudiū cognoſcende vitatis:q̄n ſcz eſt inordinatus. Quāuis ergo bonū hois ꝓſiſtat in cognitiōe veri:tū ꝓfectū bonū hois nō ꝓſiſtit in cognitione cuiuſcūq̄ veri:ſed in cognitiōe ſumme veritatis ꝓfecta vt ꝑ ꝑm in.x.Ethi.patet. Et ideo pōt eſſe vicium in cognitione alicuius veroꝝ ſm q̄ talis appetit' circa illa non debito mō ordinat' ad cognitionē ſummeveritatis in qua ꝓſiſtit ſumma felicitas. Et ſic ſoluit' ꝓmū. Ad ſcm̄ ⁊ tertium rndeo q̄ q̄uis cognitio veritatis quā habemus a deo:⁊ q̄ aſſimilamur deo:de ſe ſit bona:non ꝑ hoc excludit' quin homo poſſit cognitiōe veritatis abuti in malū:vel etiam inordinate cognitionē veritatis appetere. Nō em̄ ſufficit ad virtutē bonū appetere ſed oportet etiā ipm̄ appetitum boni eſſe regulatū ſm rōnē. Jn hoc ergo ꝓſiſtit vicium curioſitatis in appetitu ⁊ ſtudio inordinato circa cognitionem rerū de quo ordandus eſt deus vt amoueat dicendo. Auerte oculos meos ne videant vani.⁊c.

Quinq̄ modis ex ercetur curioſitas.

Utrū cir ca cognitionē ſenſitiuaꝫ ſit peccatum

Cognitio veritatis ꝑ accidēs poteſt eſſe mala.

Appetit' ſtudij pōt eſſe vicīū.

§.II. Quantū ad ſecundum

ſcz de ipo vicio curioſitaſ. Sciendū q⁊ ſicut duplex ē oculus. ſcz corꝑis q̄ dicit' ſenſus:⁊ aie q̄ dr: intellectus:ita duplex eſt curioſitas. ſ. intellectiua:⁊ ſenſitiua. ⁊ iō in plurali dicit oculos meos ne videant vanitatē. Et q̄uis curioſitas ſenſitiua exerceať ꝑ alios quatuor ſenſus ſicut ꝑ visum tū noīe viſus intelligit' oīs ſenſatio. vnde ꝓſueuit dici Uide q̄ bonū ſonū hz cāpana. i. audi vide q̄ bonū odorē habet iſte flos. i. odora. Et xꝑs dixit diſcipulis ſuis. Uidete manꝰ meas ⁊ pedes. i. palpate. Luc. vlt. Et ps. Guſtate ⁊ videte. Uanū aūt dr res inutilis:vel que nō conſequitur finē ad quē ordinat'. ſicut medicina dr vana q̄ nō inducit ſanitatē ad quā ordinat'. Cognitio in hoie ordinari dz ad aliquā vtilitatē ſm rōnem ſicut ⁊ oīs actus humanꝰ alſ vana eſt ⁊ curioſitaſ vicīū. Un ſap. xiij. dr. Uani ſunt oēs hoies in q̄bus nō ſubeſt ſcientia dei. i. q̄ nō ordinant ſcientiā ſuā ⁊ cognitiōem ad deū ſaltēt vltimū finez. Et Hiero. ait de quibuſdā curioſis. Nōne videt vobis invanitate ſenſus ⁊ obſcuritate mētis ingrediq̄ diebꝰ ac noctibus in dyalectica arte toꝝquetur. q̄ phiſicꝰ ꝑscrutat'oꝝ oculos trāſ celū leuat:⁊ vltra ꝓfundū terrar uꝝ abyſſi im.gō dā inane demergit. q̄ iāb⁹ feruet:q̄ tantā metroꝝ ſiluaz in ſuo ſtudioſius corde diſtinguit. vt hr̄. xxxvij. di. Nōne. Videnť q̄ oculi vanitatē q̄s ſequit curioſitatē intellectiuā vel ſenſitiuā. Et q̄tū ad intellectiuā notandū ſm. b. tho. ij.q.clxvij.arti.j.q̄ q̄nq̄ modis ipa curioſitas exercetur.

Quinq̄ modis ex ercetur curioſitas.

Primo inq̄tū q⁊ intēdit ſuo ſtudio in cognitionib⁹ veritatis ꝓut ꝓ accidēs ꝓiungit' ei malū ſicut illi q̄ ſtudēt ad ſciam vitatis vt inde ſuꝑbiant. Un Aug. in li. de moribus eccleſie. Sūt q̄ deſertis vrutib⁹ ⁊ neſcientes q̄d ſit deus ⁊ q̄tа ſit maieſtas ſemp eiuſdē manētis nature magnuꝫ ſe aliq̄d agere putant. ſi vniuerſam iſtā corꝑis molē quā mūdū nūcupam⁹ curioſiſſime intētiſſime q̄ perquirāt. Un ⁊ etiā tāta ſuꝑbia in eis gignit vt in ipo celo de q̄ ſepe diſputant inhabitare videanť. Siť illi q̄ ſtudent addiſcere aliq̄d ad peccādū:vicioſuꝫ ſtudiū hñt ſm illud Hiere. ix. Docuerūt linguā ſuā loq̄ mēdaciū. Et q̄ addiſcūt incātatiōes:ſortilegia ⁊ maleficia ⁊ veneficia ⁊ hmōi. vel experiunť ea ſi habent effectū. Iſiō. etiā i li. ſiniarū dicit. Jō ꝓhibeť xꝑianis ſtudere ſtatuā q̄ deus faciebat ar⁹ mundi creatione. ⁊ Rndendum eſt q⁊ eternā gehennā curioſis ꝓparabat. Quinto modo q̄n homo appetit cognoſcere veritatē circa creaturas nō referēdo ad debitū finē. ſz ad cognitionē dei:ſed in ipſa cognitione ſola delectať. Un Aug. de vera religiōe dicit q⁊ in ꝓſideratione creaturarū non eſt vana ⁊ peritura curioſitas exercenda. ſed gradus ad immortalia ⁊ ſempiterna faciendus. Salomon qui dicit ſe curioſe multa inueſtigaſſe ꝓpter nimiā curioſitatē quā habuit ad inueſtigādū de opinionib⁹ hoīm circa ſcibilia:inſtatuar' legiť nimio amore mulier. q̄. Origenes intelligit ꝑ doctrinis gentiliū varijs ⁊ multis quarū amore delectať a veritate errauit:poſtea tū emēdať. Seneca in epla. Demēſi merito videremur ſi cū ſaxa in monumentū ſenes femineq̄ ꝓgererent: cū iuuētus intra portas expectaret armata:ſedere ociosus ⁊ hmōi queſtiūculas ponerē. Oō nō pdidiſti hēs:comua nō perdidiſti. q̄ cornua habes. Nō vacat ad iſtas ineptias Jngēs negociū in manibus eſt. Aduersus me ſequiť. ſFugit vita. Aduersus hec doce me. Hec ille.]

§.III. Oculus quoqz coꝛ

Cognitio ſenſitiua eſt cā mul toꝝ pctō rum.

poralis ꝑ ſe includit oēm ſenſum exteriorē:videt vanitatē cum curioſus eſt:que curioſitas ſenſitiua cauſa multoꝝ ſuꝑpctoꝝ eſt ⁊ oēs pene inuoluēs:ꝓſiſtit in appetitu ⁊ ſtudio inordinato cognoſcendi aliquē ſenſum exteriorē. Ꝓo cuius declaratiōe dicit brūs Tho. ij.ij.q.clxvij. q̄ cognitio ſenſitiua ordinat ad duo. Uno mō tā in hoibus q̄ in brutis ordinat ad corꝑis ſuſtētatiōem inq̄tum ſcz ꝑ hmōi cognitionē homines ⁊ alia aialia vitāt nociua. ⁊ conquirūt

fibi necessaria ad sustentationē:sicut ouis vidēs lupū fugit ꝛ homo vidēs inimicū.qđ facere nō posset si nō videret:ꝛ vidēs cibū sumit illū.Alio modo cognitio sensitiua spāliter in hoie ordinat ad cognitiōes practicas vel speculatiuā.videlicēt herbā medicinalē medicus ordinat eaz ad medicinā.Videns exercitia alicuius artis quō fiūt addiscit vt ꝑm ea operet.Cōsiderans ꝑ visum.auditū vel alios sensus pulchritudinē ꝛ virtutē creaturarū exurgit inde in cognitiōes creatoris.Ūn igit nō apponit studiū circa sensibilia cognoscenda ꝓdictis modis ꝛ causis sc̄z ꝑpter necessitatē sustētande nature:vel ꝑpter studiū veritatis intelligēde:tūc oculus videt vanitatē ꝛ peccaꝫ curiositatevel alio vicio.Naz etiā si nō ordinet ad male concupiscendū vel detrahendū:aspiciendo sc̄z facta alioꝝ:solū ex hoc ꝙ nō ordinaꝫ ad aliqđ vtile:sed potius auertit hoiem ab ali qua vtili ꝓsideratione:curiositas ꝛ vanitas est. Ūñ ꝛ aug. in li.ꝓfel.fatet̄ se peccare in aspiciendo a casu canē currentem post leporem eo ꝙ hic aspectus auertit aliqñ ab aliq vtili consideratione:ꝛ vanus inḡt hebescō.Et ꝙuis luxuria ꝛ gula sint circa tangibilia ꝛ gustabilia:sicut ꝛ vicium curiositatis:est tñ ista differentia inter ista fm.b.Tho.vbi s. Nam luxuria ꝛ gula sunt circa delectatiōes que sunt in vsum rerū tangibiliū ꝛ gustabiliū:sed curiositas est circa delectationē cognitiōis ꝛ tactus ꝛ gustus:ꝛ alioꝝ sensuū sed inordinate:ꝛ vocaꝫ ꝓcupiscentia oculoꝝ hec curiositas rōne iam dicta:qz sc̄z noie oculi intelligiḡ oīs sensus. Ūñ ꝛ aug.in.x.ꝓfel.oīdens differentiā hmōi dicit.Ex hoc eui dētius discernit̄ qđ curiositatis qđ voluptatis agaꝫ ꝑ sensus ꝙ voluptas pulchra suauia:canora:sapida:lenia secta tur.Curiositas aūt etiā ꝓtraria tentandi causa ad subeundam molestiā sed experiendi noscendiq libidinē.Nec ille Sic ergo luxuria ḡrit delectationē inordinatā tactus: sed curiositas ḡrit delectationē inordinatā cognitionis q̄ habet ꝑ tactū de re.ꝛ sic de aliis sensatis. Ūñ ꝛ virgines tenant de vicio carnis ꝑ modū curiositatis.sc̄z vt experiant̄ q̄litatē illius delectatiōis venereę ꝛ cognoscāt:magis q̄ alie psone nō vgines fm ꝑe.de pac.Sed ꝛ qui expti sunt delectationēvenereā aliqñ incitant̄ ꝛ stimulant̄ ad turpia magis aliqñ ex curiositate.sc̄z ad experiendū nouos modos turpitudinū q̄ ex luxuria.Et ideo oīa dicit sc̄ de⁹ ne oculi videant vanitatē.Dicit etiā Beda ꝙ viciū curiositat̄ est in dinoscēdis carpendisq vicijs ꝓprioꝝ qđ fit ꝑ parti cularia sensibilia.Ūñ tñ intelligendū fm Tho.vbi supra nō qñ ꝺ fit bono aio.s.ꝓsiderando facta alioꝝ ad vtilitatē suam:ꝛ sc̄z inde ꝑficiat ꝓnocatus exemplo bono alteri⁹: vel etiā advtilitatē alteriꝰ:vt sc̄z corrigaꝫ ab eo regla charitatis seruatis debitis circūstantijs.Sed cum quis ꝓsiderat facta alioꝝ ad despiciendū vel detrahendū vel saltem inutiliter inḡrendū:hoc em̄ curiosum est̄ vicioſum. Ūñ ꝓuerb.xxiiij.dicitur. Non insidieris nec queras impietatem in domo iusti nec vastes requiē eius.Ad qđ facꝫ qđ dicit.vj.q.j.c.ex merito.Offm̄ singuloꝝ sit charissimi non solum oculos habere castos:sed ꝛ linguas nec aures pruꝛientes q̄s habeat id est curiosas.Nec q̄d in domo cuiuscḡ agaꝫ:alia domus per eos vnḡ nouerit.De q̄busdā mulieribus vanis dicit apls.j.Tim.v. inuectiue.q circūierēt do mos:ꝛ non solum ociose sed ꝛ verbose ꝛ curiose.Dyna filia Jacob:qz egressa est domū patris vt videret feminas regionis curiositate ducta:oppssa ꝛ violata fuit a sychen. Gen.xxxiiij. Nec de manibus eius eruta nisi quadam vi fratrū.Ad figurandū fm Hug.q aia egrediens ꝑ curiositatez de domo ꝓprie ꝓscientie timoraterꝛ curiose intuetur creaturas per aliquam sensationem inde violaꝫ a diabolo per ꝓsensum in aliqđ malū:quā diabolus violatam detinet blandicijs dū remordentem ꝓscientiam de malo vane ꝓlatur:vel spe venie vel emendationis:vel cōparationis peccati alioꝝ:sed fratres.i. affectus viriles aīe sensualitati vim facientes ꝛ occidentes ꝑ penitentiam vicia eripiunt de manibus dyaboli.

§.IIII. Quantuz ad tertiuz

vbi appetit ꝓpheta dirigi circa vniuersitatē creaturarum. ibi. In via tua viuifica me. Nota ꝙ via dei est vniuersitas creaturaꝝ:qz ꝑ ꝓsiderationem earū mens vadit ad deum ꝛ tunc viuificaꝫ mens cū deueniendo in cognitionem dei ꝑ creaturas. Juxta illud ad Rom.j. Jnuisibilia dei a creatura mūdi per ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciuntur. Cognoscendo deū diligit eum vt ois boni ꝓtentiuū.ꝑ dilecti onez em̄ dei alia viuificaꝫ.Ex pulchritudine em̄ creaturaꝝ pcipit pulchritudo dei creatoris oim.Ex magnitudine earuz magnitudo dei.Ex ꝓpetuitate dei eternitas.Ex ꝛbrute dei ꝓfectio ꝛc.Et ista est pia curiositas ꝛ bona.

§.V. De spectaculis etiam

dicit Beda ꝙ nō solū in addiscendis artibus magicis:sz etiā in cōtemplandis spectaculis ꝓsistit ꝓcupiscentia oculoꝝ.q fm Aug.facit hoies curiosos. De hmōi aūt dicit.b. Tho.ij.ij.q.clxvij.ar.ij.ꝙ inspectio spectaculoꝝ reddit viciosa inḡtū ꝙ hoc hō fit ꝓnus ad vicia vel lasciuie vel crudelitatis ꝑ ea q̄ ibi repūtant. Ūñ ꝛ Chrys.dicit.ꝙ adultera ꝛ inuerecūdas mētes ostituūt tales inspectiōes. Sz q̄ritur vtrū sit mortalis talis inspectio.Et vt ꝙ sic ꝙ dicit de ꝑse.dist.j. Qui die solēni ꝑtermisso ecclesie ꝓuctu ad spectacula vadit excōicet:sed nullus excōicari debet nisi ꝓ mortali.ergo videt mortale. Ꝓteterea dic Aug.sup psal. Videt hoies venatores em̄ ꝛ delectant. Ue miseris si se non conꝛexerint.videbunt em̄ saluatoꝛē.c.in iudicio ꝛ ꝓtristabūtur.di.lxxxvj.q venatoribus. Sed ve ipoꝛtat dānatoꝛem eternā.fm Hiero. Cōtristari etiā in aduentu saluatoꝛis nō est nisi ꝛepꝛobatoꝛum.ergo ꝛc. Jn ꝓtrarium est q̄ Alb.sup. iiij.dicit ꝙ spectacula siue fint inuenta tantū ad tediuz remouendū ꝛ solaciū mortalitatis humane:siue etiā sint talia ꝙ habeant annexā vtilitatez ꝙuis imisceaꝫ vanitas vt aucupia:venationes ꝛ hmōi in ꝑsonis secularib⁹ sunt toleranda exercitia eoꝝ:dūmodo nō fiāt ꝓpe interdicto vl̄ loco sacro q̄ multo magis inspectio hmōi est tolerāda cū minus sit q̄ nō est mortale.Etiā Tho.supra non dicit simplr esse viciosam.sed inḡtū ꝙocat ad malū. Posset sic distingui.Aut spectacula sunt talia que sunt repsentatiua piaꝝ rerū.vt ad oratio magoꝝ:occisio innocentū:passio xꝑi ascēsio:missio spūssancti ꝛ hmōi.Et hoc exercitia de se sunt laudabilia:ꝛ similr inspectio eoꝝ. Vana tñ que aliqñ ibi miscent sunt resecanda:ꝛ multo magis si qua turpia cōmitterent̄ a iumentibus qui talia ꝓparant.Aut nō sunt talia:ꝛ tūc aut illa sunt exꝑtesse ꝓhibita a iure vt torneamenta ꝛ duella. extra de tor.per totū.ꝛ.ij.q.iiij.monomachiā. Uel etiā ibi ꝓbabiliter iminet periculū vite:vel notabilis lesiōis:exercitiū hoꝝ mortale est. Jnspectio aūt hoꝝ nō videtur mortale nisi q̄s ita ordinate afficereꝫ ad aspectū hmōi ꝙ etiā accederet ad inspiciendū si ꝓciperetur ꝓtrariū:vel nisi q̄s ꝓpter ꝺ dimittat diuina in dieb⁹ festiuis.Et de hoc intelligiḡ.c.inductū.s.Qui die solēni. Uel daret operam efficacem ad hmōi facienda.sicut q̄ ꝓuocāt ad ista:vel soluunt facientib⁹:q̄ alⁱs nō facerēt.Aut nō sunt exꝑsse ꝓhibita.et tūc si repūtant multū turpia ꝛ lasciua ea exercentes moꝛtaliter peccant.Et ꝺ de ꝑse.di.ij.c.Ꝓ dilectione.Et in spectio voluntaria taliū mortale est:qz nil aliud est ꝙ delectari de turpibus ꝛ de seuis.tum etiā q: piculo tentatiōis sponte se exponit.ꝛ de hoc intelligiḡ.c.supradictum Aug. Qui venatoꝛib⁹. Loquiꝝ em̄ ibi de hystrionibus ꝛ venatoribus cum bestia dentata.Si a casu ꝛspicit talia nesciens fieri hmōi repūtatiōes nō videt̄ de facili ꝺēnandus ꝑ lenui ꝛ incauto aspectu.Si aūt alia vana ꝛ solatiosa ꝛepꝛesentent̄ ob solatiū.qđ tñ nō fit in oppꝛobriū ecclesie vel clericoꝝ religionis:de se nō videt̄ mortale:nec exercitatio:nec aspectio vt facere laruas.diaconesꝰ:reges ꝛ hmōi. Similiter aspicere choreizantes:saltantes:currentes ad biauium in palestra se exercentes; vel hastiludijs;vel alijs ludis de se nō videt̄ mortale:ꝙuis vanitas sit ꝛ amissio temporis. Posset tñ ibi esse mortale ꝑ accidēs ꝓpter aliqđ malū superuenies vel malā intētionē in hmōi.vt si q̄s ex aspectu mulierū choreizantiū trahaꝫ in ꝓcupiscentiā ea. Clericis etiā ꝛ religiosis talia aspicere magnū pcm̄ videt̄ ꝓpter scandalū populi. Ūñ dicit de ꝑse.dist.v. Nō oporꝛtet.id est nō cōgruit ministros altaris vel quoslibet clericos spectaculis aliq̄bus interesse. Et in.c.ꝓcedenti dr̄ ꝙ laruas demonū aīe fieri nō ꝛsentiant. Et q: multa mala cōtingit in hmōi fieri:ideo detestanda ꝛ repꝛehendenda sunt in ꝓdicationibus ꝛ alia hmōi.

§.VI. De curiositate et a:

Jncaut⁹ aspectus ad multa vicia ducit.

spectu vano oculoꝝ ꝙtum est periculosus plusq̄ alioꝝ sensuū abusus. Cōmitti pōt pcm̄ ꝑ visuz magis q̄ ꝑ aliū sensum multipliciter:incessanꝫ ꝛ faciliter:fm ingressum Ambertū in expositōe regule Aug. Jnducit incautus aspect⁹ ad q̄libet capitaliū vicioꝝ. Primo em̄ irritat gulam. Gen.iij. Uidit mulier lignū ꝙ esset bonū ad vescendum ꝛ pulchrū:oculis aspectuq̄ delectabile:ꝛ tulit de fructu eius ꝛ comedit. Sc̄o incitat cupiditatē ꝛ auariciā. Josue vij. Ūñdit ei.s.xꝓo:diabolus oīnia regna mūdi:vt sc̄s incitaret ad appetitū eoꝝ. Amb. Aldes auari semp aurū sem per argentū videt. Tertio ꝓuocat ad supbiā. Ūñ bern. dicit ꝙ luciferꝰ videns filiū dei equalem patri voluit assimilari sibi vt esset equalis ꝛ ipe patri. Ūñ in corde suo dixit. Sedis ero altissimo. Esa.xiiij. Et i fabula dr̄ ꝙ buso se pcepit inflauit in prato:qz ibi vidit bouē magnū pascentem:ꝛ voluit ei assimilari in magnitudine:sed crepuit.

Quarto cōmouet iram. Josue viij. Uidentes eos exiri q̄ fiebāt ꝓtristati sunt valde. Sic ꝛ fratres Joseph vidētes q̄ a patre plus ceteris amarent:oderāt eū nec poterāt ei quicq̄ pacifice loqui. Gen.xxxvij. Quinto ocitat inuidiā.j.Reg.ij. Uidebis emulū tuū in cunctis ꝑsperis in israel.ꝛ paulo post.vt deficiant oculi tui ꝛ tabescat anima tua.s.inuidia hec videdo. Socrates. Utinā oculi inuidoꝝ in oībus ciuitatibus essent vt de omniū felicitate toꝛque rent. Sexto fouet accidiā. Accidiosus em̄ visa intrepꝛie tęis nō audet exire ad opus:sz toꝛpescit i domo. Eccl. xj. Qui ꝓsiderat nubes nūq̄ meter. Septimo inflāmat ad libidinē. Eccl.ix. Ꝓpter spēm mulieris multi perierūt.ꝛ ꝺ ꝓcupiscentia quasi ignis exardescit. Gen.vj. Uidentes filij dei filias hoim q̄ essent pulchre:acceperūt vxores ex oib⁹ q̄s elegerāt.ꝑpter q̄d postea secutū est diluuiū Sic.egyptij videtes sarā vxorē abrae q̄ esset pulchra nimis nūciauerūt pharaoni ꝛ sublata est mulier. Gen.xij.c. Sic sanson vidēs mulierē dalilā de philisteis adamauit:q̄ tandem fuit cā mortis sue. Judi.xiiij. Sic dauid videns bersabee lauantē se:misit ꝑ ea ꝛ adulteriuz ꝑpetratum est.ij. Reg.xj. Senes iudices ꝓpl videntes susannā:exarserunt in ꝓcupiscentiā eius. Dan.xiij. Oīe igit pctoꝝ quos ꝓ oculos generaꝫ. Et ideo xꝑs dixit. Si oculus tuus nec fuerit:totū corpus tuū tenebꝛosuz erit:qz sc̄z oīes tenebꝛe pctoꝝ ꝙ malos oculos inducunt. Et ideo si oculus tuus scādalizat teˢ eruе eū.sc̄z nō aspiciendo illud vñ scādalizaris ꝛ proisce abs te ait saluatoꝛ. Aldat.xvij. Sc̄o ocis pōt incesſanter inducere ad malū qđ nō sic est de aliis sensibus. Nā alij sensus nō semp hñt obiecta in ꝓmptu.vt patet in auditu:gustu:odoꝛatu:ꝛtactu.sz oculus semp habet qđ pōt inspicere ꝛ inde peccare si velit.ij. Petri.ij. Oculos hñtes plenos adulterij ꝛ incessabilis delicti. Jrē actus oculi velociꝛ est ꝙ alioꝝ sensuū. Ūñ aplⁱs ꝓungit eā cū momēto dicēs. Jn momēto in ictu oculi.ꝛ ideo faciliter ꝑ ipꝰ peccaꝫ. Ūñ Judith.x.dr̄ ꝙ cū intrasset ante faciē eius statim captus est in oculis eius. Et ideo dicit Eccl.xxxj. Nequius oculo qđ creatus est:quasi diceret nihil si quis male vtaꝫ. Jrē ꝙuis impudicicia possit vigere in omnib⁹ sensibus.ꝓmptime tñ in visu. Et in olfactu quidez cum in odoꝛibus meretricis delectaꝫ. Juxta illud. Aspersi cubile meū myrrha ꝛ aloe ꝛ cinnamomo. Prouerb.vij. Item in auditu:cuꝰ eius vel cantus audit. Eccl.ix.c. Colloquiū eius quasi ignis exardescit. Ūñ Bern. dicit ꝙ est sicut fibilus serpētis.s.toxicās. Jn gustu cōiuuando cū ea ꝓpter qđ dr̄ Eccl.ix. Cū muliere aliena nō sedeas:nec accubas cū ea:nec alterceris in vino cū ea. Jn tactu puerb.vj. Qui ingredit ad vxoꝛē ꝓximi sui nō erit mundus cū tetigerit eā. Jn oculis.s. Petri.ij. Oculos plenos adulterij. Licet ergo vigeat coꝛruptio impudicicie in omnib⁹ sensibus:plus tñ in oculis. Tactus em̄ simplex solā suauitatez carnis suscipit. Auditus dulcedinē eloquij. Odoꝛatus fragrātiā odoꝛis. Gustus nihil ꝑpter de ea percipit:sz visus coloꝛem figurā:gestus:ornatū.membra ꝛ totius corꝑis dispositiōem pcipit. Et ꝙto plura sunt:tanto maioꝛē ignem accendūt. Jtē frequētius pōt videri psona ꝑ tāgi vel audiri:vel cū ea comedere. Pōt ꝙs videre oēs mulieres vniuersitatis ꝛ oēs ꝓcupiscere:sz nō sic tāgere:audire ꝛ hmōi. Ūñ Threnoꝛ.iij.d:. Oculꝰ me⁹ depdatus est aiam meā in cūctis filiab⁹ vrbis mee. Jtē audaci⁹ oculꝰ peccat i mulieres q̄ alij sensus. Audet em̄ q̄s videre multas mulieres cū q̄bus nō auderet loq̄. Jtē nō pōt ita deprehendi impudicicia oculi sicut alioꝝ sensuū. Jtē insatiabilioꝛ ē alijs sensibus. Eccs.j. Nō satiaꝫ oculus visu. Et io Aug. in regula Nec dicaꝫ vos hr̄e animos pudicos:si habeatis oculos impudicos:qz impudicus oculus impudici cordis est nūci⁹. xviij.q.v. Nec solo. Cauēdū est igit a curiositate oculoꝝ.

§.VII. Sed queritur vtruz

Studere in scīcijs scḷaribus.

liceat in lr̄is secularibus studere vel eis vti.ꝛ Gratianus q̄dē hāc q̄onem mouet de viris ecclesiasticis. dist.xxxvij. ꝑ totū. Et arguit ꝓ ꝛ ꝓtra. Demū sic soluit in.§. Cur ergo Seculares lr̄as quidā legūt ad voluptatē poetarū figmētis ꝛ verboꝝ ornatu delectati. Et tales repꝛehenduntur a scīs. Ūñ hiero. Uino inebriaꝫ q̄ scripturas sacras male intelligūt atq̄ puertunt. Sicera q̄ aburunt̄ seculari sapiētia ꝛ dyalecticoꝝ tendiculis q̄ nō tam vincula sunt appellāda q̄ fantasmata.i.vmbre q̄dā ꝛ imagines q̄ cito pereūt ꝛ resoluunt̄. dist.ea. Et in ꝓmo.c.dr̄. Ꝑs libꝛos gentiliuz nō legat:hereticoꝝ aūt legat ꝓ necessitate ꝛ tpe. Quidā ꝺo litteras seculares ad eruditiōem eas addiscunt vt erroꝛes gentiliū legendo detestent:ꝛ vtilia q̄ in eis inuenerint advsum sacre eruditiōis deuoti ꝑuertant.ꝛ tales laudabiliter lr̄as seculares addiscūt. Ꝓ qua ꝛclusione firmāda inducit exēpla figuras ꝛ auctoꝛitates sctoꝝ. Exempla vi delicet Aldoysi ꝛ Danielis qui in oīi scientia egyptioꝝ et chaldeoꝝ fuerūt eruditi:de q̄bus dicit Hiero.di.ea. Qui de mensa ꝛ vino regis nolūt comedere ne polluant̄.ꝛ Daniel cū sociis vticē si sapiētiā atq̄ doctrinā babyloniꝰ scirēt esse pctm̄ nunq̄ acquiescerēt discere qđ nō licebat. dist cūt aūt nō vt sequātur:sz vt iudicēt atq̄ cōuincant. Sic figuras hmōi hēmus in hoc qđ ꝓcepit dn̄s filijs israel vt spoliarēt egyptios auro ꝛ argēto:moꝛaliter instruens inquit Gratianus.vt siue aurū sapiētie siue argentū eloquentie apud poetas inueneriꝫ in vsum salutiferū eruditionis vertamus. Jn leuitico ꝺo ꝑmitias mellis.i.dulcedinē humane eloquētie domino iubemur offerre.id est ad honoꝛem vti. Augi quoq̄ dn̄o tria mūnera obtulerūt:in q̄bus nōnulli tres partes philosophie intelligivolūt. Deniq̄ in expositione psalteriꝰ Cassiodoꝛ ait. Omnis splendoꝛ rhetoꝛice eloquētie:omnes modi poetice locutiōis:quelibet varietas decoꝛe pꝛonūciationis a diuinis scripturis sumꝑsit exoꝛdium. dist. cadē. §. Sed ꝛa legit. Cōfirmat idez auctoꝛitate Bede dicentis. Turbat acumē legentiū ꝛ desidere, cere cogit qui eos a legendis secularib⁹ libꝛis omnibus modis estimat prohibendos in quibus si q̄ inuenta sunt vtilia quasi sua sumere licet:alioquin Aldoyses ꝛ daniel sapia ꝛ litteris egyptioꝝ ꝛ chaldeoꝝ non paterent̄ eruditi:nec ipe magꝝ gentiliū aliquos versus poetarū suis scri

Curiosi⁹ alteri⁹ facta dinoscere.

Curiositas induscit ad iurtiam.

Specta cla aūnt peccatum

De spectaculis distingue.

Oculus i ducit ad mlta ma la.

Q̄ licet in eis stu

pturis indicidisset vl dictis. Et glosa ibi ponit illa dicta poetarū scz in epla ad Titū illud pigmenidis. Cretēses male bestie semp mēdaces: vētris pigri. Et in epla .j. Pauli .xv. ad Cor. illud Terentij. Corrūpunt bonos mores colloquia mala. Illud aūt qđ addit ibi glo. Odero si potero si nō inuitus amabo. qđ dicit esse in dictis aplī nō est verum: qz ibi nō habeť. bene in actib' aplī qz illud. Bonus q̄dez cū simus dei in ipo viuimus: mouemur ꝛ sumus. Itē Hiero. sup epłam ad Titū. Si q̄s grāmaticā artē nouit vel dya lectica vt recte loq̄ndi rōnem habeat. ꝛ inter vā ꝛ falsa dijudicet nō improbabim'. Sed ex synodo Eugenij pape hoc habeť statutū vt ab vniuersis epis subiectis plebib' ꝛ aliis locis in q̄bus necessitas occurrit ois cura diligētia heāt. vt magri ꝛ doctores ꝓstituantur q̄ studia lrarum liberaliū qz artiū dogmata doceant: qz in his maxime diuina mani festanť atq; declarāť mādata. di. ea. De q̄busdā bōus Tho. ħ. ij. q. clxvij. dicit q̄ studiū pbie fm se ē licitū ꝛ laudabile. propter veritatē quā pbi peceperūt deo illis reuelante. vt dicit Ro. j. Sed qz quidā pbis abutunť ad fidei impugnatiōez ideo apls dicit ad Col. ij. Videte ne quis vos decipiat per pbiam ꝛ inanē sciam fm traditionem hoim ꝛ nō fm xpm.

Sed vir venerandus i scritate: dignitate: ꝛ sciētia pclar' dns Jo. dñici. banc materiaz plenius discutit ꝛ declarat. quēdā em libz edidit intitulatū lucula noctis qui totus est materia huius q̄nis. Querit em argumentatiue pcedens vtrū sit licitū xpianis secularibus lrīs uti. Et in corpore q̄nis vbi post argumēta ad ptē negatiuā determiat questionem in ca. qđ incipit. Eam dico pbiam. declarat se pbiam seu seculares lras nūcupare q̄s ethnici seu seculares hoies vt cōiter inueniťe credunť. Hanc scz pbiam ipe auctore Varrone q̄drifariā diuiserūt videlz i rōnalē: moralē: naturalē: ꝛ diuinā. Ad rōnalē ptinere volueruntdyalecticā ceteraq; artes liberales. Moralem vero descripserūt ethycā. ꝛ poesis nō modicā portionē cū hystoriis: q̄ eo ad mores ꝑueniūt quo viroz mulierumq; actus recitantes bōs viuendi ꝛ timendi in malis tradūt exempla. Huic riuulo oēm ciuilē tractatū placuit applicare. Sequitur pinde natural' seu ab idiomate greco physica dicta que de rebus sensibilib' iuestigatōe sua a cēlo terre vsq; ad summū celū de quocūq; potuit opinari pſumptiōe solerti voluit habere sermonē. Tandē diuinalis seu metaphisicalis quā theologiā vocam'. de magicis sacris demonibus separatis substātijs ꝛ natura diuina ptractans. futurū seculū cū ciuib' suis opinatis atq; actiōib' credenda. nō autē scienda multipli' diffinit. Sicq; ex hoc vno ꝓpter vnam pbiam seu amorē sapie vñ plātante pythagora pbi nomē est ortū. quattuor flumina nata aie paradisum hūectant: in riuulos multos diuisa. hinc pdeunt grāmatica: rhetorica: hystoria ꝛ cetera multa. Et post multa in eo. c. dicit ad q̄stionē ꝓpositā posse particulariter rīderi. videlz q̄ naturalis pbia q̄ rerū creationē nō nouit ꝛ eternitatē ħ ppetuitatē mūdi aut ꝑbare nitiť aut supponit. ꝛ per hmōi est veritati ctraria: in supficie tm vt credo. Theologica etiam q̄ metris currit vel ꝑsa sinceritati fidei in suo vestimento rebellis nequaq; sunt legēde nisi a paucis in fide bn fundaz quoz est infideles ꝛ hereticos expugnare. Hi em si sciunt tritice a zizania separare: debent mirtū migma in aera vētilare: ꝛ purū ꝛ defecatū cibū ꝛ potū nō cōpacti populis ministrare. Duas vo alias humane pbie partes xpianus poterit discurrendo videre cum ad eius offm pertinuerit. aut finis pietatis id petierit. siue vt viterur ocio vitio: sentina cū meliora se non pītauerint. Sit hec ꝓclusio sancti Hiero. dicētis sup epla ad Titū. Si q̄s grāmaticaz artē nouit vel dilectica: vt recte loq̄ndi rationem habeat ꝛ inter vera falsaq; dijudicet nō improbamus. Geometria aūt ꝛ arithmetica ꝛ musica hñt in sua scia veritatem: sed nō est illa scia pietaz. Scia pietatis ē nosse legere scripturas ꝛ intelligere ꝓphetas ꝛ euāgelio credere: ꝛ aplos nō ignorare. di. xxxvij. Si q̄s. Accedit ad idē Anticus in epla dicēs. Tādiu liberalib' artibus imoꝛādū est q̄diu animꝰ melioza agere nō pōt. Rudimēta sunt nra non opera. Et idē in epla. xxxv. Queadmodū studere odios annis bone stū est. ita nō oibus instituī turpis ꝛ ridiculosa res est. Senex clemētarius iuueni parendū est: seni vtenduz est. Hec oia ille. Cui addi pōt qđ ait Hiero. de daniele ꝛ socijs. discūt aūt nō vt sequanť: sed vt iudicēt atq; ꝓuincāt. Quō si quispiā aduersus mathematicos volēs scribere impitus matheseos risui pateat: ꝛ aduersus pbos dispūtās si ignoret dogmata pboz. di. xxxvij. q̄ de mensa. Hinc ꝛ amb. sup lucā. Legim' aliq̄ ne negligan': legim' ne ignorem': legimus nō vt teneamus: sed vt repudiem'. Itez aug. Si quid veri de deo Sibylla vel orpheus alijue gentiū vates aut pbi pdixisse noscunť. valet quidē aliq̄d ad paganoz vanitatē reuincēdā. nō tn ad istoz scz que sunt fidei auctoritatē cōplectenda. dist. xxxvij. si quid veri. Ad pdictam q̄nem pfatus vir venerand' in se. c. qđ incipit. tertius ter minus. Rīndet. Plenius declarās hos terminos ꝓcessum consultū: mandatū: ꝑceptū: phibitū ꝛ vsum. Et quātuz ad pmū d: illud esse ꝓcessum quicūq; p indulgentiam ab eo qui id iuridice pōt est largitū vtraq; pte in libera prate bñficiati manēte. Accipio aūt magis stricte ꝓcessum q̄ faciat lex vbi dicit qđ nō est phibitum videtur esse ꝓcessum. Sicq; ꝓcessus est vsus carnūꝫ hūano generi post diluuiū. Hoc modo reo: dicēdū aliquib' aptis ꝛ solidatis in fide: ethnicoz studiū esse ꝓcessum. Et ad b facit. c. De q̄busdaz di. xxxvij. Cōsultū addit supra ꝓcessum nō solū pſuasionem: sz etiā maioris boni ꝓditionē. Consiliamur em vt ex pluribus qđ bonestī? fuerit eligam'. Hinc dico ad dubiū q̄ cū melius studiū pene ois homo possit frequentare q̄ fit studiū pboz. Nō em de pari pugnāt lectio xpianoꝝ ꝛ lectio grecoꝝ sz ineōparabilr. sicut ad ꝓpositū Hiero. scribit Aug. Pulchrior est vitas xpianoz q̄ helena grecoruz. Esset absolute in cōi cuilibet ꝓsulendū ne legat codices ethnicoz esto q̄ in certis casibus hodie vnicuiq; foret ꝓsulē dū ꝑfato studio dare operā efficacē. vt i. ca. Qui de mēsa. di. xxxvij. Mandatū vult iurisperitus maxime Archid. cū Hugo. xiiij. q. j. Qđ debeť infra ꝑceptū fore ꝛ ꝓsilium supare in eo q̄ obligat ad penā ꝺzium facientem qđ non facit consiliū: sed nō obligat ad culpā qđ est de rōne ꝑceptī. Tunc d: ad q̄stū p iudicez sempiternū fore mandatū ne q̄s in dictis gentiliū debeat ꝓmanere. vberari em iussit Hiero. vt Ciceronianū: ipo verberato teste ad Eustochium. qđ factū Gratian' assumit in canone p stabilimento concilionis eiusde. di. xxxvij. c. Legimus. Praeceptū est cui? trāsgressio mortale crimē inducit. xiiij. q. j. qđ debeť. Anvero sub tali ꝑcepto libri gentiliū xpianis intelligi debeant interdicti. temerarie nō audeo affirmare liz multi textus id videanť sonare. vt illecti earū doctrinarū blanditijs resipiscant aliq; q̄ earū vinculis astrictivelut bos advictimā ducerenť. Tali zelo impulsus vt credo non mediocriter. tali facultate instructus btūs Hiero. scripsit de filio ꝑdigo ad Damasum papā. Demonū cibus est carmina poetarū: secularis scia rhetoricoz pompa verboz. Nulla ibi saturitas veritatis. nulla ibi refectio iusticie reperitur. Studiosi earū in fame veri ꝛ vtutū penuria pscuerant. Prohibitio nō distinguiť a ꝑcepto nisi q̄ illud affirmatiuū vt honora pr̄em ꝛ matrem. hoc negatiuū: vt nō occides. Et fm hoc credunť a sanctis lectiōes ethnicoz codicum phibite multis de causis. ita tn vt ois phibitio conditionalis intelligať ꝛ nō absoluta. Cause aūt sunt iste ꝛ similes. Si q̄ fuerint meliozib' obligati vt sacerdotes qui debent cure aiarū vacare. vt. c. Sacerdotes. dis. ea. Itez vbi de sumptibus de q̄bus debent paupes sustētari: tales lr̄e emerentur soluēdo doctoribꝰ vel libroꝝ acquirēdo. vt in. c. Legāt di. ea. Itē cū ꝓpter taliū lrārū amoꝛē littere sacre ptēnerenť ꝛ negligerenť. vt in. c. Vino inebriank. di. ea. Itez si causa vanitatis ꝛtingeret frequētari pdictas. vt in. c. Nōne. dist. ea. Itē si ad inanē gl̄am vel quoduis vicium inclinarent

legētes. Idē ꝛ fortiꝰ si deducerēt ad errorē. Ad qđ facit. c. ideo. di. ea. Omes he cause tangunť. di. xxxvij. in. c. Palleg. Verū q̄ vt plurimū hec mala ex pfatis lecturis pro ueniunt sicut exempla patentia ꝛ oscientie ꝓprie clamant ꝓhibite pſumunť in pluribus. Et iō debēt detestari: fm ovibus vilipendi earūq; sectatores increpari. nō q̄ i se mala sz q̄ media sunt ad deuiādū a deo. Unde ꝛ grego. fidei zelato: deuotꝰ tyti liuij viri maxie eloquentis libros quot quot repire potuit cōbussit. Usus aūt est fm Aug. ꝛma gistrū in. j. sen. dist. j. id qđ in vsum venerit inferre i id qđ fruendū est. i. in deū mediate vel ꝛmediate. Sicq; oisvsus licitꝰ est ꝛ abusus illicitꝰ. Sic igit q̄ student in gentilibus doctrinis ꝓpter deū. hi illis vtanť ꝛ licitū est eis: immo ꝛ meritoriū. q̄ vo ob vanitatem vel aliquem alium finez. hi eis abutunť ꝛ illicite student in eis. Et q̄ cōiter homines abuturntur. ideo cōmuniter tales rep̄hendūtur.

De temerario iudicio. Capitulum. VIII.

Emerarium iudiciū

Est spāle pctm̄: ex curiositate ꝛ supbia procedit. Ubi sciendū fm. b. tho. ij. ij. q. lx. q̄ iudiciū fm suā ꝓmā impositiōem importat determinatiōez rectā iustoz. i. coz q̄ iusta sunt. Sz ampliatoꝛ vocabulo extendiť ad significandū oēm determinationē in q̄buscūq; siue in speculatiuis siue in practicis. Unde ꝛ d: q̄ cecus nō pōt iudicare de colorib'. nec infirm' ꝓpter gustū infecto de sapoꝛib'. Jpm aūt iudiciū ꝓut est actꝰ iusticie tripliť reddiť vitiosum. Prio cū q̄s iudicat de his in q̄bus nō ħ ptē puta cū q̄s in iudicio examiat cām ei? q̄ nō est sibi subdit' ꝛ odēnat vel absoluit eū ꝑ sniam. vt laicus clericū: vel qui nō ħz regimē odēnat aliū q̄ sibi nō subdit. Et hoc dr iudicū visurpatū ptinēs ad pſumptionē. de quo. S. in ca. de pſumptionib'. Sedo reddiť iudiciū vitiosum cū q̄s habens regimē ꝛ ptātem sup eum quē iudicat nō fm iura determinat reddēs vnicuiq; qđ debitū est odēnando. f. reum ꝛ absoluēdo innocentē: sed iniusticiam facit amore vel timore ducrus odio vel cupiditate vel ignorantia culpabili. ꝛ dr iudiciū puersum seu iniustū. Et de b. S. ti. j. c. vlt. de iniusticia. Tertio modo cū q̄s ꝑcedit ad iudicandū de alio ex leuib' signis ꝛ causis ꝛ nō sufficiētib' ad cognitionē facti. Et d: iudiciū suspiciosum vel temerarium. ꝛ de b mūc agit aliis duob' omissis. Qđ q: vitiosus ꝓhibet apls j. ad Cor. iiij. Nolite añ tps iudicare quoadusq; vēiat dns Huius vitij vt dic Chrys. pene null' repit immunis: ħz clerici? religiosus: ꝛ laic' rector subdit' eo inuoluit'. Sed p b cū est criminale odēnat. Un xps Lu. vj. Nolite iudicare ꝛ nō iudicabimini. Nolite odēnare ꝛ non odēnabimini. i. nolite iudicare vt odēnetis. i. reputando dignū hoiem dānatione de eo de quo nō est certū. Un ps. Feci iudiciū ꝛ iusticiā. i. iustū iudiciū ꝛ rectū: nō tradas me calūniantib' me supbis. ps. cxvij. id est nō tradas me ꝓpter b demonibus supbis q̄ accusant q̄tidie bonos falso tm. ꝛ hec d: calūnia. sicut diabol' falso accusauit iob dño dicēs q̄ ꝓpter ꝑsperitatē ei seruirer. Job. j. c. Ubi ampliando materiam Nota q̄ triplex est iudicium temerarium.

Primum de proximo suo.

Secundū de dño deo.

Tertium de seipso.

§. I. Quantuz ad primum

de quo ꝓncipalr intendit. Nota q̄ iudiciū temerarium est cū aliq̄s opus primi de quo nō ħz sufficientia iudicia ad cognoscendū. vtrū bonū vel malū sit in mente sua firmiter estimat seu determinat illud eē malū. ꝛ d: esse iudiciū suspiciosum seu temerariū. Circa qđ tria videnda sunt.

Primo de eius causa.

Secundo de eius malicia scz quanta sit.

Tertio quare ꝓhibita.

Quātū ad pmū sicut dicit Tulli?. suspitio ꝓportat opinionē mali q̄ ex leuib' indicijs ꝑcedit. Et ꝛtingit ex trib' fm btm Tho. ij. ij. q. lx. ar. iij. Uno modo ex hoc q̄ aliq̄s in seipo malus est. Et ex hoc ipo q̄ cōscius est malicie sue facile credit de alijs male opinať. fm illud Eccles. x. Stultus dicit qđ ptō: invia ambulās cū ipe sit insipiēs oēs existimat insipientes. Auar' cū sit assuer' fraudib' ꝛ mendacijs in emēdo vel vēdendo oēs emētes ꝛ vendētes credit filia facere. Luxuriosus q̄ respicit iuuenes ꝛ loquit mala intentione lasciua. ita q̄s videt respicere vel loqui cū hmōi: malū idē iudicat. Sed nō sequit q̄ sit ipe malus est alij sint mali. etsi essent manifeste mali. nō tn semp male faciūt ꝛ mala intētione. Sedo modo puenit b ex eo q̄ q̄s male afficit ad alterū. Cū em q̄s ptēnit aliū vel odit: vel iracit. vel inuidet ex leuib' signis opinať male de ipso. q: vnusquisq; facile credit qđ appetit. q: igit male affect ad aliū appetit sibi malū ꝓmptꝰ est ad cogitandū malū de eo. Ad b facit qđ ait Hiero. O inuidia pmū tui mordax q̄dam propheras noie xpiani relicta trabe in oculo ꝓprio in alieno festucā querūt. i. ex b q̄ inuidēt alijs de leuib' defectibus iudicāt ꝛ odēnāt eos. Tertio mō puenit b ex longa experientia. Un dicit pbs in. ij. ethicoz. q̄ senes sunt maxime suspiciosi. q: multotiēs sunt expti alioz defect'. Prie due cause suspitiōis manifeste ptinēt ad querētatem affectus. Tertia vo diminuit rōnē suspitiōis. vñ etiā pctm̄. De his aūt q̄ dese sunt mala, vt blasphemie: homicidia: adulteria ꝛ hmōi. vt dicit Beda. licet nob suspicari ꝛ iudicare malā imo ꝺziū facere. i. estimare ea vt bona ꝛ licita esset pctm̄ ꝛ error piculosus. Un. xj. q. iij. d: ꝛ est sntia Hiero. Si quis dixerit iustū. l. opus iniustū ꝛ iniustū iustū: vterq; abominabilis est apud deū. ſz null' ē abominabilis apud deū nisi ꝓpter mortale. q̄ b est mortale. Un dicit ibi glo. q̄ b intelligit vno modo cū q̄s dicit vitia eē vtures. vel ecōuerso. talis mortalr peccat. Et ꝓsonat b ei qđ dic Aug. sup epłam ad Cor. sz q̄ errare in reb' necessarijs est mortale pctm̄ cū q̄s sz iudicat seu putat opus bonū esse malū ꝛ ecōuerso nā qlibet adult' tenet scire b bonū illud malū. hec in glo. qđ intelligit de necessarijs ad salutē quoz trāsgressio vel omissio est mortale. sec' de venialibus. Jn illis em ne cessarijs ad salutē vt dicit Hiero. parū distat avitio decipe vel decipi posse xpianū. Et ad eos dirigit illa imprecatio: Esa. v. Ue q̄ dicitis scz in cordevestro bonū malū ꝛ malū bonū ꝛc. Nō em ptinue peccat mortalr q̄ errat i necessarijs ſz ꝓ illo tpe q̄ omittit vel negligit addiscere illa fm Tho.

Quātū ad scdz. i. de malicia quāta sit scz veniale vel mortale. Nota fm btm Tho. vbi. S. ꝑ triplex est gradus suspitionis. Prim' est cū q̄s ex leuib' indicijs incipit dubitare de bonitate alicui?. vt cū vides ꝓbū virū ꝛ religiosū ridere vel dure loq̄ alicui: vel aliq̄ solaciū dicere incipit cogitare illū esse leue ꝛ nō ita sanctū sicut cōiter tenet. ꝛ b ē venialr ꝛ leue pctm̄. Pertinet em hoc ad tentationem humanā sine q̄ vita ista nō ducit. vt habeť in glo. sup illud. j. ad Cor. iiij. Nolite ante tps iudicare. Scdus gradus est cū aliq̄s ꝑ certo malicia alteri? estimatꝛ leuibus indicijs ꝛ b si sit de aliquo graui. i. mortali erit mortale tale iudiciū. q: nō est sine cōcꝑtu. prim' interiori. sicut si q̄s ex hoc q̄ videt hoiem bone famevel q̄ ignorat cuius conditionis sit: loquentē cum muliere quā nō cognoscit in loco honesto ꝛ mō modesto ꝛ firmiter in mēte existimat eos loq̄ de turpib' vel intētione prava vt inducat ad malū: cū hoc agere sit mortale. tale iudiciū erit illi pctm̄ mortale. Sitꝛ si q̄s vides hoiez cōdēnē pluries vel hora ꝓma in die q̄ē ieiuniū eccle vt in q̄dragesima ꝛ cū nō cognoscat eū nec sciat mortiuū ei? ad comedendū firmiter i aīo credit q̄ peccet mortalr. ꝛ q̄ trāsgrediať ꝓceptū eccle: peccaret ipse iudicās mortalr. q: pōt hre legitimā cām nō ieiunandi. vt in firmitatē vel multū laboꝛē necessariū. ꝛ hmōi. in quo casu nō peccat nō ieiunādo nec trāsgredit mandatū eccle. Secus aūt esset cū iudicaret ꝑ pſumptiōem. videlz q̄ si talis omittit ieiuniū sine cā legitima peccet mortalr in trāsgre-

Phia dicitur.

Quō studendū sit in litteris secularib.

Suspitio sit ex tribus.

In quib' licet suspicari.

Judiciuz sit vitiosū tripliť.

Rīsio ad qstionem

Suspitio vel iudicium qñ sit mortale.

diendo ꝓcepta eccl̃ie:de hoc tñ nō iudicat vtrū habeat causam legitimā vel nō cū nesciat. Silr cū q̃s ex eo q̃ aliquis nō ꝓuersat domestice cū aliquo vt pus:vel ostēdit aliquā irā ad eū:ꝓ certo credit q̃ hēat odiū mortale ad illū:mortaliter peccat. Nō em̃ omis ira vel indignatio est odium. Sz cū q̃s hz signa satis vꝝ gētia seu ꝓbabilia malicie alterius vtputa qꝝ est male fame:deꝓhensus pluries in talivicio loquī suspect̃ cū suspecto in loco ⁊ tpe suspecto.non esset mortale. Tamē cauēdū est etiā tūc a iudicio niſi sit suspitio violēta q̃ facit hoiem quictū in foro ꝓtentioso. Vñ glo.dic̃ sup illud. Nolite iudicare. Et si suspitiones vitare nō possum̃ qꝝ hoies sumus. iudicia tñ.i. diffinitiuas firmas q̃ sentētias ꝓtinere debem̃. Si q̃s aūt iudicat aliquē determinate ⁊ certitudinal̃r de ꝓcto veniali sine sufficientibus signis veniall̃r peccat. Vñ saluator ait Matth. vij. In quo iudicio iudicaueritis.s.de mortali vel veniali iudicabimini.s.⁊ vos a deo. Sz q̃d si q̃s ex aliq̃bus signis exteriozib̃ iudicat aliquē supbū iracūdū:vel gulosuz hmōi q̃ sunt vicia capitalia. Videt dicendū q̃ si iudicat illū hr̃e talia vicia sm̃ passionē vbi frequēter ⁊ cōiter est veniale: non sm̃ rōnem̃ deliberatam in mortali cōiter est veniale.

Triplex ē suspitio.

Tertius gradus suspitiōis est cū aliq̃s iudex ꝓcedit ex suspitiōibus ad ꝏdenandū aliquē ⁊ hoc directe est contra iusticiā. vñ ⁊ mortale. Est em̃ iusticia ⁊ iniusticia ꝓprie circa opationes exteriozes:⁊ iō tunc iudiciū suspitiosum ꝓtinet directe ad iniusticiā q̃n ad actū exteriozē ꝓcedit vt in foro causaꝝ. Sz iudiciū suspitiosum interius in mente ꝓtinet ad iniusticiā reductiue sm̃ q̃ cōparat ad exterius iudiciū sicut actus interior ad exteriozē vt ꝓcupiscentia ad fornicationē. ⁊ ira ad homicidiū. Probibet aūt in iure iudicē iudicare ex suspitiōib̃. Vñ dicit Melchiades papa. Primo semp oia diligēter inq̃rite vt cū iusticia ⁊ charitate diffiniatis:nullū iudicetis suspitionis arbitrio:sz ꝑmum ꝓbate. ij.q.j. ꝑmo. vbi dicit glo. ꝙ tripler est suspitio. Prima est temeraria q̃.s. ex leuib̃ indicijs vt cū ex locutione aliq̃rū ꝓsonarū leuiū ꝺ: malū de aliq̃. ⁊de hac intelligitur q̃d dictū est: vñ respuēda est: quia nō facit ꝓbationem.

Ex suspitiōe iudicare ꝓhibetur.

Scda est ꝓbabilis vt cū ex̄ infamia de aliq̃ apd̄ etiā graues ꝓsonas. hec etsi nō facit sufficientē ꝓbationem inducit tñ purgationē q̃d ꝓtēt̃ exigere. vt. ij.q.v. Presul. Tertia est violēta. vt cū reperiť suspect̃ cū suspecta nudus cū nuda in eodē loco: hec qꝝ ꝓuincit inducit condēnationē tanq̃ sufficiēter ꝓbatū sit. vt. xxxij.q.j. Dixit dñs. Ex̄ iudicari nō debeat ꝓ suspitiōes sed ꝓ sufficientes ꝓbationes oñdit Euaristus papa dicēs. Si de⁹ oim̃ ꝑditor domoꝝ mala quoꝝ clamor vsq̃ ad celū ꝓuenerat omnia sciens ꝓpius nec credere nec iudicare voluit q̃ ipe ea cū fidelibus testibus diligēter inuestigās q̃ audierat ope cōꝓobaret. Nos q̃ sum̃ hoies ⁊ petozes q̃b̃ incognita sunt occulta iudicia dei:b̃ ꝓcauētes nullū aī verā iustāq̃ ꝓbationē iudicare ⁊ dānare debem̃. ij.q.j. De⁹ omps. Quātū ad tertiū. s. q̃re fit ꝓhibitū iudicare ex suspitiōe. Rñdeo. qꝝ ex hoc sequit triplex malū. Nā ꝓtēnt ꝓrimū. vsurpat dei ꝓpriū. ledit seipm̃. Q̃ō hō ꝓtēnat ꝓrimū ex iudicio suspitioso sic declarat. b. Tho. ij. ij. q. lx. Ex b̃ q̃ aliq̃s hz malā opinionē de aliq̃ ⁊ ablq̃ sufficieti cā iniuriāť ei ⁊ cōtemnit ipm̃ in mēte sua: nullus aūt debet ꝓtēnere ꝓrimū vel q̃d cuiꝝ nocumētuz inferre ablq̃ cā vrgēte: qꝝ hoc est ꝑa charitatē ꝓrimi. Et ideo vbi nō appareat manifesta signa de malicia alteri⁹ debem⁹ eū vt bonū hr̃e. Vñ apls Ro. xiij. Qui nō māducat manducātem nō ſpnat. s. iudicādo ipm̃ malū ⁊ gulosuz: vel idolatrā quoad idolorꝫ ꝑita: ⁊ qui māducat nō māducātē nō iudicet vt supstitiosum ⁊ hmōi. Si q̃s obiceret ꝙ iudiciū magꝭ ꝺz esse de eo q̃d vr in pluribꝰ accidit q̃ de eo q̃d in paucioribꝰ: ſz in pl̃ibus accidit q̃ hoies male agūt. Nā ꝺ: Eccls. j. Stultoꝝ infinit⁹ est numerus. ꝑmi em̃ sunt sensus hoim̃ ⁊ cūcta cogitatio ad malū ab adolescētia sua. vt ꝺ: Gen. viij. ergo ꝓti⁹ ꝺz dubiuz factū hois iudicari in malū q̃m in bonū: q̃: sic minus fallet cū falli fit malū intellect⁹ ꝓpter falsitatē. Rñ. b. Tho. vbi s. ar. iiij. q̃ quis hō dubiū factū in meli⁹ interꝑtando frequēti⁹ fallat: ti meli⁹ est q̃ frequēt̃ius hō fallat hmōdo bona opinionē de malo hoie q̃ ꝙ rarius fallat habēdo mala opinionē de bono hoie: qꝺ ꝓtingeret si dubia in ptē peiozē interꝑtarent̃. Nam nulla iniuria fit alicui ex ꝓmo: sed ex scḋo vtiq̃. Sed neq̃ etiā in hoc falli ꝓtinet ad malū intellect⁹ iudicātis bonū de malo hoie in facto dubio. Aliꝺ est em̃ iudicare de reb⁹: aliud de hoibus. Nā in iudicio de rebus attēdit ibi solū bonū iudicantis si vere iudicet. s. ꝑtinet: ⁊ malū si false iudicet: qꝝ bonū intellectus est veruz: et malū est falsuz sm̃ ꝑhm̃ in. vj. ethicoꝝ. Ipsi aūt rei ꝺ qua iudicamus nil nocet q̃litercūq̃ iudicem⁹ ⁊ iō ꝺz hō nitivt de rebus iudicet ꝑtinent. Sz in iudicio quo iudicamus de hoibus p̃cipue attendit bonū ⁊ malū ex ꝑte ei⁹ de quo iudicat: q̃ in hoc ꝑho honorabilis habet q̃ bon⁹ iudicatur ⁊ ꝓꝑtibilis si malus iudicet. Et iō debem⁹ attēdere i tali iudicio potius q̃ bonū iudicem⁹ hoiem̃ niſi manifesta rō ostendat ꝙtrariū. Ipm aūt falsum iudiciū hois bñ iudicantis de malo hoie nō ꝓtinet ad malū intellect⁹ ipius sicut nec ad ꝑfectiōez eius ꝓtinet cognoscere veritatē singulariū ꝓtingentiū: sed magꝭ ꝓtinet ꝺ ad bonum affectū hominis sm̃ charitatē iuxta illꝺ. j. ad Cor. xiij. Charitas nō cogitat malū. s. de ꝓximo.

Judicās temerarie vsurpat ꝓ priū dei.

Scḋo ex iudicio hmōi suspitioso vsurpat⁹ dei ꝓpriū. Dicit em̃ di. xxxij. Erubescāt. Occultoꝝ cognitor ⁊ iudex est deus. iō solus hz iudicare de occultis: qꝝ solus nouit occulta. sm̃ illud qꝺ ait Salomō Tu solus nosti corda filioꝝ hoim̃. ij. Par. vj. ⁊ illꝺ. Hoies vident q̃ foris sunt. deus aūt intuet cor. Cū igit̃ in his que de se mala nō sunt sed de genere bonoꝝ vt elemosynę eius nīū ⁊ hmōi: vel indifferentia: vt comedere bibere loqui iet hmōi: malicia eoꝝ. i. ꝙ sint male facta. ꝓcedat hoc ex mala intentiōe faciētis ⁊ intentio sit occulta. Ideo iudicās male de aliq̃ vsurpat deo iudiciū suū. vñ valde supbus ⁊ arrogans. Et iō dicit apls Ro. xiiij. Tu aūt q̃s es qui iudicas alienū seruū. i. quō ꝑsumis iudicare coꝛ alterius qꝺ deo reseruat̃. Pertinet etiā ad temerariū iudiciū ꝙ aliquis q̃ eum q̃ nūc malus est manifeste velit iudicare dānandum niſi ꝙ ꝑsuppositiōem sc̃z si ꝑseueret in malo. Pōt em̃ quilibet ꝑtūcunq̃ malus ꝙerti ad dñm. Vñ. Leo papa dicit. Nemo est desperandus dū est in hoc corꝑe ꝓstitutus. hoc em̃ esset iudicare de futuris quoꝝ cognitio deo est ꝓpria. Sed ⁊ de ꝑteritis malis ꝓprii q̃ nouim⁹ nō debemus iudicare. s. ꝙ ꝑseueret in eis niſi hoc appareat: sed estimare: ꝙ penituerit. Nā vt ꝺ: j. q. vij. sancimus. Nemo iudicand⁹ est in eo quē salutis sue. ꝓ⁹ regula igit̃ iuris habeť ꝙ dubia sunt in meliozē partē interꝑtanda. ex̄ de re. iur. c. estote. Ubi etiā nota sm̃ be. Tho. vbi. s. ꝙ interꝑtari in meliozē vel deteriozē ꝑtem ꝓtingit dupl̃r. Uno modo ꝑ ꝑsuppositionem. alio mō ꝑ determinatiōem. Scḋm ꝑmū modum. s. ꝑsuppositiōis tūc cū debemus aliq̃bus malis adhibere remediū siue alienis siue nr̃is: ad hoc vt securius remediū adhibeať ꝺz ꝑsupponi qꝺ deterius est: qꝝ remediū qꝺ est efficax ꝓtra maius malū multo magis erit ꝓtra min⁹. Et sic bonus nesciens si adhuc vere penituerit de cōmissis iudicās ꝑ ꝑsuppositionē ac si nō penituerit sufficienter: iterū pluries dolet iuxta illud Job. ix. Verebar omnia opera mea. Et vides ꝓsonā ignotā vel ꝓcliue ad malū tollā aī eū qꝺ posset furari vel vñ posset male agere nō iudicādo illū malum determinate sed ꝑsupponendo ꝙ esse posset si bi ⁊ mihi ꝓuideo. Scḋm alium modū. sc̃z determinationis sic dubia in meliozē partē sunt interꝑtanda. Quātum ad tertiū ꝙ hmōi iudicium ledit homo seipm̃. Naz vt dicit Aug. de occultis alieni cordis temere iudicare peccatū est. In quo em̃ aliū iudicas ait apls ad Ro. ij. teipm̃ condēnas. i. tibi noces cōmittēdo ꝓcm̃ vñ punieris. Quātum em̃ hoc displicet deo oñdit ꝙ punitiōem. Legit̃ enim in vitaſpatrum ꝙ cum duo germani simul in heremo habitarēt ad seruiēdū deo: ad tantā puritatem: mentis ꝙ per

Exēplum ꝺ suspitōe

Judicās se ꝺo gratum.

fectionē venerāt vt ad placitū suū viderent alter alterius gratiā ꝑ splēdoꝛē quēdā eī refulgētem sup eos. Accidit vt die quadā irēt ad visitādū ꝑres ꝑ heremū ⁊ cū mioꝛ ex eis videret vnū ex illis ꝑtib⁹ comedere sexta feria in hora tertia. ꝙ iudicauit illū trāsgressoꝛ. ieiunij. qꝺ tunc habebatur ꝙ ꝓceptū. Reuersus igit̃ ad cellulā ꝓpriā cū maioꝛ oraꝛo optaret videre splendoꝛē solitū sup fratrē minoꝛē nil vide re potuit ꝓpter qꝺ vocauit eū ⁊ scisc̃itatus ē si in aliquo eū cōscia remoꝛderet. nā mirabat̃ q̃ non videbat lucem super eūvt ꝑius. Ille vo diligēti ꝑscrutās ꝓciam suā ꝺ nullo inquit recolo nisi ꝙ videns talē patrē comedere aī horā male suspicatus sum de eo. qꝺ intelligēs maioꝛ illꝺ temerariū iudiciū fuisse cām illius subtractionis gr̃e. iustaz em̃ cām potuit habere ille soluēdi ieiunij. ⁊ sic nō peccare ꝓniam egit cū eo: ⁊ rediit ad lucē ꝑistinā. Itē in vitaſpatꝝ cum duo fratres satis iuuenes ⁊ apparentes: discurrerent p̃dicando verbū dei ⁊ accessissent ad quādā deuotissimam mulierē: audita fama sanctitatis sue. post diuina colloq̃a cōmēdātes se oꝛōib⁹ suis abiert̃. Illa vo vides illos ita iuuenes cepit suspicari ⁊ hesitare de puritate ⁊ bōitate illoꝛū quaſi nō possent in tanto discursu puritatē seruare ꝑ pter qꝺ cū oꝛōni se dedisset ꝑ spaciū tpis senties se aridā ⁊ non gustare solitā dulcedinē cū miraret̃ ꝓpe cōquerere tur de tanta ariditate: deinde apparuit sibi btā Maria dure arguēs eā de temeraria suspitione ꝺ fratres suos dicēs ꝙ esse sufficiens in mundo cōuersantes cōseruare eos: ⁊ ꝙ ꝓpterea illa dulcedine ꝓiuata fuerat. Super quo peni tens de temerario iudicio eos in veneratione habuit. Ex̄ plū etiam de heremita qui iudicabat Gazeg. in papatu de litiari qñ fuit sibi declaratum.

§. II. Quantū ad secundū

De deo temerarie iudicare,

principale sc̃z iudiciū quo iudicat deus temerarie ab hoie Sciendū ꝙ temerarie iudicāt de deo qui in passione positi arbitrāť deū nō esse iustū. vt illi qui dicebant ꝓuerbiū illud. Patres nr̃i comedebāt vuā acerbā: ⁊ dētes filioꝝ obstupescūt. i. sunt alligati. vt vulgariter ꝺz. i. patres nr̃i peccauerunt ⁊ nos portauimus pena ꝓ⁹ eis. Ezechielis. xviij. quod esse falsum ostēdit dñs dicēs. Filius nō portabit. ini quitatē patris. id est nō luet pena ꝓ⁹ eo nec pater iniquitatē filij. sed vnusquisq̃ in iniq̃tate sua moꝛietur. quod verū est quoad pena tangentem animaz seu in alia vita. Nā pena tẽporali sm̃ iusticiam diuinā ⁊ humanā punitur vn⁹ ꝓ⁹ alio ex cavaria. Judicium aūt temerariū est quo arbitranť aliqui deū nō parcere penitentibꝰ qñ graue est pcm̃ quod falsum esse ostēdit. ps. psalmo. l. dicēs. Tibi soli peccaui ⁊ malū coram te feci: vt iustificeris in sermonibus tuis ⁊ vincas cū iudicaris. Que locutio obscura est. ⁊ iō exponenda. Est igitur vn⁹ intellectus sm̃ btū Tho. posť glo. super ep̃la Ro. iij. vbi ponit hec auctoritas sic. Ego peccaui tibi soli. i. ꝙ rex sum nō habeus superioꝛ: ꝛ hoiem qui me puniat de adulterio ⁊ homicidio cōmisso. i. tibi deo reseruatur pcm̃ meū puniēdū. maluz coram te feci. i. sciente etsi alij ignoꝛauerint. vel coram te. i. cito a te respectus oculo mi sericoꝛdie tue ad te cōuersus: ab hoc ergo pcto misereberis ⁊ cognosco. i. doleo ⁊ peniteo qꝺ supra petierat: ⁊ hoc vt iustificeris in sermonibꝰ tuis ⁊ vincas cū iudicaris. i. ex ꝺ sequetur hoc bonū est. ꝙ iustificaberis. i. iustus manifestaberis. i. verax in sermonibꝰ tuis in quibus veniam ꝓmittis peccatoꝛibus cōuersis. Non solū illo sermone Ezech. xviij. Peccatoꝛ in quacūq̃ hoꝛa cōuersus fuerit ⁊c. ꝙ hus iusmodi vba ps. ꝓ⁹ fuerūt dicta aī vba Ezech. Sed etiā illo sermone quo ꝺ: Deuteꝛ. xxxj. Quia abundat ꝓ impietatibus suis ⁊ recoꝛdabor federis mei. Et Deut. xxx. Si ductꝰ penitudine reuersus fueris ad deū reducet te dñs deus tuus ⁊ miserebitur tui. ⁊ vincas. i. vinces opinionē hominuz falso estimātium cum iudicaris ab eis. i. estimaris ꝙ nō peccas peccato dauid vel alijs peccatoꝛib⁹. ita ꝙ ly vt hic tenetur cōsecutiue non causatiue. Alius sensus est vt ly vt re

Tibi soli peccaui exponit,

feratur non ad illud munda me: sed ad illud tibi soli peccaui consecutiue tñ nō causatiue. ⁊ est sensus. ij. Reg. xij. Ego peccaui tibi vt iustificeris in sermonibꝰ tuis. idest ex ꝑto meo cōsecutū est. qꝝ tu appares iustus. i. fidelis. ⁊ verax in tuis sermonibꝰ. i. ꝓmissionibꝰ non frāgēs ipsa ⁊ cōtrafaciens ꝓpter pcm̃ meū vel alioꝛ. Promiserat enī de us dauid ꝙ regnū suū stabiliret in eternū. ij. Reg. vij. quę promissio erat implenda per incarnationē x̄pi. sed a quibusdā dicebať ꝙ ꝓpter peccatū dauid nō esset deus illā obseruaturus sz ꝙ talis ꝓphetia erat ꝓphetia nō cōminationis q̃ mutari pōt si humana merita mutanť. sm̃ illud Hiere. viij. Repente loquar aduersus gentē: qꝝ ad illa respicit: sz erat ꝓphetia ꝑdestinationis sm̃ quā ꝑdicť aliquid q̃si oibus modis implendū. Et ideo si factū non fuisz qꝺ ꝓmissum est Dauid: ꝑiudicaret diuine iusticie. i. veritati: ⁊ nō apparet deus verax ⁊ fidelis in ꝓmissis oim̃de implendis Sed implendo ꝓmissum illud etiā peccante Dauid apparet iustus. i. verax i suis sermonibꝰ. ꝓmissoꝛijs ⁊ vincit opinionē falsam qua iudicatur mutabilis ⁊ nō fidelis in ꝓmissis. Et hec est expositio scḋa ad ꝓpositū apostoli ibi inducta. Alie expositiones dimittanť.

Judicās de ꝙtale iudicio est temerariū qñ quis existimat certitudinaliter esse se deo gratū ⁊ virtuosum: qꝝ eum non remoꝛdet cōscientia de mortali. Unde ab hoc iudicio cauet sibi apostolus dicens. j. ad Coꝛ. iij. Neq̃ meipsum iudico. i. inocentē ꝓ⁹ certo me non estimo. Cuius rōnē assignās ꝺcit Nihil mihi conscius sum. id est nō habeo ꝓsciam alicuius peti mortalis. sed nō in hoc iustificatus sum. i. sufficit ad hoc ꝙ me iustum vere ꝓnunciem: qꝝ possunt aliqua pcta in me esse que me latent. iuxta illud ps. Delicta quis intelligit. Sed hec scilz certitudo iudicij de corde alicuius reseruatur soli deo. ꝓ⁹ ꝓterea subdit. Qui autem iudicat me.

bñs est.fm illud Prouerb.xvj.Spiritū pōderator est dominus. Nā de hoīe dz etiā quoad seipsū. Nemo scit.s.p certitudinē vtrū odio vel amore sct dei scit dignus. Eccl.ix. ca. Quis enī qs videat se agere virtuosa opa. t frequēter t delectabiliter t pōpte quoad debitū finē qđ ē signū habitus gñati.tñ q: actus vtutū acquisitaꝝ sunt oīno sīles actib⁹ virtutū infusaꝝ nō pōt quis scire vtrū talis act⁹ bon⁹ procedat a virtute pcise acq̃sita in ipo q̃ nō sufficit ad salutē aut a vtute infusa necria ad salutē q̃ est gra. Judicās se spūalē. Scdo ē temerariū iudiciū de seipso cū estimat sibi licere iudicare de cūctis reputās se spūalē. p eo qđ dicit apls.j.ad Cor.ij Spūalis oīa iudicat. t ipse a nemine iudicat. Temerarius est enim. t psumptuosū vt qs reputet se spūalē. Nā fm Tho. super dicta auctoritate dicit spūalis cui⁹ spirit⁹ illustrat fm intellectū. t inflāmat fm affectū a spūsancto qđ scīri pro certo nō pōt. Nec intelligit illud apls q⁹ talis spiritualis iudicet oīa facta hoīm etiā dubia. sed q⁹ de singulis que ptinēt ad salutē rectū iudiciū hz vtrū.s.hoc fit bonū vel malū. Nā vt dicit.j.ethico. Unusquisq; bene iudicat que cognoscit. t hoc est optimus iudex. sicut medic⁹ de medicinalibus. t sicut vere virtuosus de moribus qui sint boni vel mali. Qui aūt non est spiritualis mō pdicto nō pōt bñ iudicare de hmōi. Et ideo subdit q⁹ ipse spūalis a nemine.i.ab hoīe nō spūali nō iudicat. Nō aūt intelligēdum est tanq̃ a superiori suo nō possit iudicari sicut alij. Nō curāt a liozū dicta.

Tertio est iudiciū temerariū qñ quis estimat nō curandū q̃cquid iudicet vel suspicent hoies de eo bonū vel malū p eo qđ ait apls.j.Cor.iiij. Adhi aūt pro minimo est vt a vobis iudicer. vtrū scz fm fidelis t idoneus minister xpi. aut ab hūano die.i.ab humano intellectu quocunq; vel in psenti tpe fm glo. Temerariū est hoc. Nā dr Eccl.xlj. Cura habe de bono noie. t Aug. Qui negligit famā suaz nimis crudelis est.xj.q.iij. Non sunt audiēdi. Ut q̃ dicit be. Tho. sup epl̄as. in dicto passu de iudicio alioz hoium er ga se dupliciter curari contingit seu curā hre. Uno mō. q̃ tū ad alios q̃ ex eoz bono ope edificant. t malo scādalizāt. t sic boni nō pro minimo sed pro magno habēt ab hoīb⁹ minibus iudicari. cū dns dicat Matth.v. Uideant opera vra bona. t glificent patrē vestrū. Alio mō q̃tū ad seipos. t sic nō multū curāt q: nec gloriā tpalē cōcupiscūt. iuxta illud Esa.lj. Nolite timere oppr obriū hoium. Et b ē qđ ait apls. Alibi aūt.i.quātū ad me ptinet pro minimo dicē q̃ fama inter minima bona cōputat. i. inter tpalia. Quar to iudiciū temerariū est vt aliquis estimet iudiciū suū in agendis infallibile. t alios idē debere sentire. cū dicat Augu. de ꝑse.di.iiij. In vna t eadē re tot fere sentētie quot hoīes. Et apls ad Ro.xiiij. Alius iudicat inter diem t diem. i. aliqua die abstinēdū t aliqua nō fm cōtinētiā legis Alius iudicat omnē diē sc; habēdū indifferenter ad abstinendum. vel nō abstinēdum. Et intelligitur de illis legalibus ꝓprie de quorum obseruatione erat varia opinio inter iudeos cōuersos. vel etiā de illis abstinētijs que licite pñt seruari omni die. vt non comedere carnes t hmōi. Et subdit apls. Unusquisq; in suo sensu abūdet. i. liber sit ad sequēdū qđ sibi videt quod intelligit fm Tho. ibidē de indifferentibus: non de his que de se mala sunt. Justū q̃ iudicium iudicate ait xps. Jobs.vij. s; quod fecit. ps. dicēs ffeci iudicium t iusticiā. i. iustū iudicium.

¶ De ingratitudine. t ibi de mulc bñficijs nob a deo cōceſſis de q̃bus hō dz esse gratus deo. Capl̄m. IX.

q

Bia prima et secunda

spēs supbie q̃bus hō bona a deo accepta ab eo nō recognoscit fz sibi attribuit vel meritis suis ascribit ad ingratitudinē ptinet fm Tho. iō videndū est de ipa ingratitudine. Pōt aūt sic describi. Ingratitudo est vicium q̃ beneficiat⁹ nō retribuit bñfactori qđ debet. Debitus duplex. Pro cui⁹ declaratiōe est sciendū q̃ duplex est debitū. Unus s. legale ad qđ sez qs lege astringit. t ad b reddēdū inducit iusticia virtus cardinalis. Aliud est debitus moralis ad qđ s. qs inducit ex honestate virtutis. t hoc reddit gra seu gratitudo respectu bñficij accepti ab alio q̃ est virtus specialis ps annexa iusticie. Et q: ex hoc aliq̃d est pcm q: repugnat seu ꝺuat virtuti. iō ingratitudo que nō reddit qđ ds bñfactori est vic⁹ gratitudini est pcm semp fm be. Tho. ij.ij.q.cvij.ar.j. Ubi t apls.ij.ad Timo.iij. ingratitudinem cōnumerat iter alia pcā cū dicit. Erūt hoies seipsos amātes: parentib⁹ nō obedientes. ingrati. ꝛc. Nec pōt se aliqs excusare a vicio ingratitudinis ex impotētia q: sez nō pōt recompensare bñfactori. q: ad debitū gratitudinis reddē dū magis attendit voluntas q̃ opus. Ubi Sen. in. j. ō bñficijs dicit q⁹ bñficiū nō in eo qđ fit aut datur. sed fit magis in dantis aut facientis aio. t ideo sufficit volūtas recōpēsandi cū deest facultas. Procedit siquidē debitū gratitudinis ex debito amoris a quo nullus dz velle absolui fm illud Rom.xiij. Nemini q̃cq̃ debeatis nisi vt inuicem diligatis. t attenditur ibi equalitas volūtatū. vt.s. sicut ex ꝓptitudine voluntatis bñficus aliquid exhibuit ad qđ nō tenebat: ita t ille qui suscepit bñficiū aliq̃d supra debitū recōpēset vel habeat volūtatē recōpēsandi si nō pōt effectu recōpēsare. Nec etiā ex obliuione pōt q̃s excusari ab ingratitudine nisi illa ꝓcederet ex naturali defectu que nō subiacet voluntati: nō aūt ex illa que prouenit ex negligētia. Nā vt dicit Sen. in. iij. de bñficijs. Appet illū nō sepe ō reddendo cogitasse cui opp: tessit obliuio. Uñ de illo anti quo ppō ingrato dicit in ps. cv. Oblīti sunt deū q̃ saluauit eos. qui fecit magnalia in egypto mirabilia in terra Cham. terribilia in mari rubro. t dixit vt disperderet eos. Ubi ponit ps. illoz ingratitudinē q: oblīti sunt deū non solū in b q: nō dilexerūt nec laudauerūt deū bñfactorem nec aliq̃d in eius obsequiū fecerunt: sed grauiter offenderūt ado: ates vitulū aureū p deo. t cōquerētes de eo: t q: sunt indignati cōtra eū. Scdo in b. eui describit bñficiorū a dño collatorum multitudinē ibi qui saluauit eos. ꝛc. Saluauit eoz patres tpe famis i egypto. postea fecit magnalia in egypto copiosissime multiplicādo eos flagellādo egyptios multipl⁹. terribilia i mari rubro eos p mediū sicci maris pducendo. t Pharaonē cū exercitu ingressum in aq̃s submergēdo: mirabilia i terra Cham p desertū deducēdo cū pastu mane de celo t ira cha. i. terrā promissionis ipsis habitatoribus extinctis eis in possessionem concedendo. Tertio subdit ingratitudinis punitionez. ibi dixit vt disperderet eos. Uoluit quidē eos delere p illa ingratitudine q̃ ad o: auerūt vitulū aureū: sed moyse orante placatus factus est. t suspēdit suam. Sed cū pluries idolatrassent. t multis modis deū offendissent. ppter qđ dati sunt in seruitutē plurib⁹ vicibus sub diuersis tyrānis in li. Judicū. t Reg. t cū clamātes ad dñm cōpuncti ad deū reuerterentur deus liberasset eos de necessitatibus suis: demū addētes summā ingratitudinē videlz in occisione crudelissima vnigeniti filij di dispersit eos p vniuersū i fines. t ancillas destructa vsq; ad fundamēta ciuitate hierlm in innumerabilib⁹ psonis mortuis gladio peste. fame et illis ab exercitib⁹ Titi. t Vespasiani. t vicijs infidelitatis. t aliis deditos ad eternā dānationē deducit. Et q: oīa in figuraz cōtingebāt illis. ffacta sunt aūt ppter nos ait apls. j. ad Cor. x. fuit em̄ iste ppls figuratiu⁹ ppli xpiani. Ita demū eueniet xpianis. t peiora si ingrati fuerint inuenti. Saluauit em̄ eos a pcis eoz p passionē suā. ffecit magnalia in egypto tenebrosa mūdi. q: magna documēta doctoꝝ magnas cōuersiones ppl̄oꝝ. magna exēpla pfecte vite scōꝝ. fecit mirabilia i terra cham. in terra ecclesie mirabilia miraculoꝝ. mirabilia sacroꝝ. iter ea pcipuū eucharistie. terribilia in mari rubro. q: prostratiōes diaboli. t oīuꝫ pcōrū. t iterū in mari pnie. t lacu tymaꝝ. t in mari rubro effusiōis sanguinis martyrū gloriosoꝝ. Uñ timere bñt ne si i ueniantur ingrati dispergant. t pditer dati in captiuitatem aliorū. t spūaliter in cruciatū demoniorū. ꝛc.

Ingratitudo peccatum

§.I. Est autez ingratitudo

speciale pcm̄. Quāuis enī⁹ fm beatū Tho. ij.ij.q.cvij. ar. ij. in quolibz pcō sit materialis ingratitudo ad deū iquātū. sez facit hō aliquid qđ pōt ad ingratitudinē ptinere q̃ sumus bñfactor: est nobis: t tūc est circūstāria aggrauās pcm̄. tñ formaliter ingratitudo est qñ actualiter bñficiū contēnit. Sicut enim gratitudo est specialis virtus habēs diuersos gradus. quoꝝ primus est q⁹ bñficiū recognoscat. secūdus q: gratias t laudes agat. tertius q: retribuat p loco t tpe fm suā facultatē. Ita ingratitudo que ei opponitur. vt pt̄z ex ipso noīe. Nā ingratitudo dicit quasi nō gratitudo. est speciale peccatū habēs diuersos gradus. Et q̃a quod est vltimū in generatione est primum in resolutione. Ideo primus gradus ingratitudinis est vt homo bñficiū nō retribuat fm qđ recepit. scōs est q: dissimulet. id est nō laudet. nec gratias agat. tertius est q: nō recognoscat siue per obliuionē siue per quēcunq; aliū modū. Et quia in negatione intelligitur affirmatio opposita. iō ad primū gradū ingratitudinis pertinet q: aliquis retribuat mala pro bonis. Ad scōm q: beneficiū vituperet. Ad tertium q: quasi maleficiū reputet in mēte sua ipsum beneficium. Unde Seneca in tertio de bñficijs. Ingratus est qui dissimulat: magis ingratus qui nō reddit. ingratissimus qui est oblitus. Est aūt fm Tho. vbi. s. q̃ntū mortale q̃nq; veniale ipsum pcm̄ ingratitudinis. Dicitur enim q̃s ingratus dupl̄r. vt dicū est. Uno modo p solā omissionez. puta q: nō recognoscit vel non laudat: vel nō retribuit vices p beneficio accepto. Et hoc nō est semp mortale. quia debitū gratitudinis est vt hō etiā aliq̃d specialiter tribuat ad qđ nō tenet. Et iō si illud ꝓtermittit nō peccat mortal⁹. Est tñ pcm̄ veniale: q: hoc nō ꝓuenit nisi ex negligentia q̃dā: aut ex quadā indispositiōe hois aduirtutē. Pōt tamē cōtingere q⁹ talis ingratitudo sit etiā mortale pcm̄ vel p pter interioꝝ cōtēptū vel ppter cōditionē ei⁹ qđ subtrahitur benefactori a bñficiato qđ ex necessitate ꝺbet siue sim pliciter siue in aliquo casu necessitatis. sicut si quis patrez suū qui post deū est maximus bñfactor. filij cū ab eo recēperit. et cōtemneret recognoscere vt patrē suū ppter vilitatē cōditionis vel debilitatē sensus vel tenuitatē substantie t hmōi. Aut etiā nō laudaret ei i magnis necessitatibus suis cū posset vel nō laudaret eū in q̃ laudādus est p cipue cū ex tali omissione laudationis sequitur ei vituperiū. vel infamia ipsi⁹ patris. Et idēvidet de aliis qui magna bñficia cōtulissent. Sed o mō dr aliqs ingratus. q: nō solū ꝓtermittit ꝙplere gratitudinis debitū. sz etiā cōtrariū agit. Et hoc etiā fm conditionem ei⁹ qđ agit qñq; est pcm catū mortale qñq; veniale. puta si quis deū summū oīum bñfactorē quasi odiat seu pro nihilo habeat vel cōtēnat q̃ eū fecerit in hac mūdū venire t esse. qđ solet accidere cui quis est tribulationibus t angustijs t tētationib⁹ pressus vel nō habet bona que in aliis cernit vilificans bñficia dei sibi cōcessa. vnde hoc est pcm mortale qđ fm deliberationē rōnis euenit. Secus si fm motū sensualitatis. Adulto magis esset si ipsa dei beneficia vituperaret sibi collata: vt blasphemaret eus qui in mundū fecit eum venire: t q̃ nil ab eo habuit nisi mala t hmōi. adhuc. aūt grauius si aliqs faceret in iniuriā dei vt pſequēdo seruos dei t hmōi. Et si militer qui parētes exprobraret t cōtumelijs afficeret aut verberaret aut alias psonas multū benefactrices. talis in gratitudo esset mortale. alias venale. De ingratitudine magna pp̄i dei loquens Moyses. Deut. xxxij. c. ait. Incrassatus est dilectus t recalcitrauit: incrassatus: impinguat⁹: dilatatus: dereliquit deum factorē suū t recessit a deo saluatari suo. Incrassatus sez in naturalibus bonis collatis sibi. impinguatus in spūalibus: dilatatus in temporalibus recalcitrauit offendendo opere. dereliquit deum non recognoscendo beneficia: t recessit a deo non agendo gratias ei non laudando ipsum sed idola. Cū autem ingratitudo est venīale talis ingratitudo nō est contra charitatē sz preter q: nō tollit habitū charitatis sed excludit aliquē actū eius vt feruore: t q̃uis in quolibet venīali pcō sit ibi aliquid ingratitudinis inquātū. s. pcm̄ venīale tollit aliquē actū vtutis p quē hō obsequitur deo: nō ē tñ ibi pfecta rō ingratitudinis. Cū aūt ingratitudo est mortale difficulter pōt reperiri nisi mixta cū materijs alioꝝ pcōꝝ. Nā si quis nō recognoscat vel cōtēnat dei bñficia in se: erit ibi cōiter diuersa gradus. quoꝝ primus est q⁹ bñficiū recognoscat. secūdus q: gratias t laudes agat. tertius q: retribuat p loco t tpe fm suā facultatē. Ita ingratitudo que ei opponitur. vt pt̄z ex ipso noīe. Nā ingratitudo dicit quasi nō gratitudo. est speciale peccatū habēs diuersos gradus. Et q̃a quod est vltimū in generatione est primum in resolutione. Ideo primus gradus ingratitudinis est vt homo bñficiū nō retribuat fm qđ recepit. scōs est q: dissimulet. id est nō laudet. nec gratias agat. tertius est q: nō recognoscat siue per obliuionē siue per quēcunq; aliū modū. Et quia in negatione intelligitur affirmatio opposita. iō ad primū gradū ingratitudinis pertinet q: aliquis retribuat mala pro bonis. Ad scōm q: beneficiū vituperet. Ad tertium q: quasi maleficiū reputet in mēte sua ipsum beneficium. Unde Seneca in tertio de bñficijs. Ingratus est qui dissimulat: magis ingratus qui nō reddit. ingratissimus qui est oblitus. Est aūt fm Tho. vbi. s. q̃ntū mortale q̃nq; veniale ipsum pcm̄ ingratitudinis. Dicitur enim q̃s ingratus dupl̄r. vt dicū est. Uno modo p solā omissionez. puta q: nō recognoscit vel non laudat: vel nō retribuit vices p beneficio accepto. Et hoc nō est semp mortale. quia debitū gratitudinis est vt hō etiā aliq̃d specialiter tribuat ad qđ nō tenet. Et iō si illud ꝓtermittit nō peccat mortal⁹. Est tñ pcm̄ veniale: q: hoc nō ꝓuenit nisi ex negligentia q̃dā: aut ex quadā indispositiōe hois aduirtutē. Pōt tamē cōtingere q⁹ talis ingratitudo sit etiā mortale pcm̄ vel p pter interioꝝ cōtēptū vel ppter cōditionē ei⁹ qđ subtrahitur benefactori a bñficiato qđ ex necessitate ꝺbet siue sim pliciter siue in aliquo casu necessitatis. sicut si quis patrez suū qui post deū est maximus bñfactor. filij cū ab eo recēperit. et cōtemneret recognoscere vt patrē suū ppter vilitatē cōditionis vel debilitatē sensus vel tenuitatē substantie t hmōi. Aut etiā nō laudaret ei i magnis necessitatibus suis cū posset vel nō laudaret eū in q̃ laudādus est p cipue cū ex tali omissione laudationis sequitur ei vituperiū. vel infamia ipsi⁹ patris. Et idēvidet de aliis qui magna bñficia cōtulissent. Sed o mō dr aliqs ingratus. q: nō solū ꝓtermittit ꝙplere gratitudinis debitū. sz etiā cōtrariū agit. Et hoc etiā fm conditionem ei⁹ qđ agit qñq; est pcm catū mortale qñq; veniale. puta si quis deū summū oīum bñfactorē quasi odiat seu pro nihilo habeat vel cōtēnat q̃ eū fecerit in hac mūdū venire t esse. qđ solet accidere cui quis est tribulationibus t angustijs t tētationib⁹ pressus vel nō habet bona que in aliis cernit vilificans bñficia dei sibi cōcessa. vnde hoc est pcm mortale qđ fm deliberationē rōnis euenit. Secus si fm motū sensualitatis. Adulto magis esset si ipsa dei beneficia vituperaret sibi collata: vt blasphemaret eus qui in mundū fecit eum venire: t q̃ nil ab eo habuit nisi mala t hmōi. adhuc. aūt grauius si aliqs faceret in iniuriā dei vt pſequēdo seruos dei t hmōi. Et si militer qui parētes exprobraret t cōtumelijs afficeret aut verberaret aut alias psonas multū benefactrices. talis in gratitudo esset mortale. alias venale. De ingratitudine magna pp̄i dei loquens Moyses. Deut. xxxij. c. ait. Incrassatus est dilectus t recalcitrauit: incrassatus: impinguat⁹: dilatatus: dereliquit deum factorē suū t recessit a deo saluatari suo. Incrassatus sez in naturalibus bonis collatis sibi. impinguatus in spūalibus: dilatatus in temporalibus recalcitrauit offendendo opere. dereliquit deum non recognoscendo beneficia: t recessit a deo non agendo gratias ei non laudando ipsum sed idola. Cū autem ingratitudo

Ingratitudinē ē mortale difficulter.

Ingratitudo duplici⁹ liter laudatur.

Ingratitudo aufert cōcessa.

§.II. Grauitas huius pec

cati ingratitudinis magna est. ꝓpter qđ ps. cij. excitat se ad gratitudinē exhibēdā dicens. Bñdic aia mea dño. Secūdo. ꝓuocat se ad ingratitudinē fugiendā dicēs. Noli obliuisci oēs retributiones eius. i. bñficia eius. Appellat aut beneficia remunerationes: q: facientib⁹ nobis mala pro malis deus retribuit bōa: ideo noli obliuisci: q: hoc pertinet ad ingratitudinē. t vt magis euitet ingratitudinē enumerat beneficioꝝ reuerēdā multitudinē ibi. Qui ꝓpiciat omnib⁹ iniquitatibus tuis. ꝛc. Ipsa aūt grauitas huius pec cati ostenditur ex quattuor: que ex ea sequuntur.

¶ Primo concessa bona auferuntur.

¶ Secūdo dimissa peccata reuertuntur.

¶ Tertio grauissima mala oriuntur.

¶ Quarto ꝓmissa beneficia subtrahuntur.

§.III. Quantū ad primum

dicit Aug. Nō de⁹ dederat gratis abstulit ingratis. Uñ saluator: Matth.xxj. dixit iudeis ingratis postq̃ posuit parabolā vinee plātate t locate agricolis: vbi ondit ingratitudo illoz. Ideo auferet a vobis regnū dei. ꝓter expositiōes litterale parabole videlz de illo ppō iudeoꝝ. q̃ vt vinea plantatus a deo. i. positus in terra. pmissionis cū toto cultori legis que timore ꝓmebat. i. retrahebat a malis: t sepe sez custodie angelice: t turri tēpli nominatissimi in cultu diuino locatus. i. deditus fuit in curā principib⁹ sacerdotū vt deo faceret fructificare p bōa opera. Et ad sollicitandū hoc misit diuersis tpibus plures nūcios. i. pphetas. sz illi vt ingrati occiderūt pphetas: t demū filiū dei pris q̃ vinea plātauerat t locauerat: ꝓpter quā ingratitudinē ab talī est regnū dei. i. regime fidelis ppl̄i ab eis t intellect⁹ verus scripturarū. Habet nihilominus parabola sensum moralē. Uinea em̄ designat aiam qualibet q̃a deo plantatur i creatōe. i qua ponit⁹ torcular remotus ꝙscicturris

Animadicitur vinea.

rõnis ex qua posſit videdo diſtinguere amicos ab inimicis. ſepe circũdat ſcz cuſtodia ãgelica que vndiq; cuſtodit locat colonis. ſ. appetitui intellectiuo ⁊ ſenſitiuo. Vites in ea ſunt. inclinatiões ad vtutes vel qõ pl'es habit' vtutũ qui infunduntr in baptiſmo. Ips fructuũ appropinqt cũ incipit hr'e ſum liberi arbitrij quo dz in honorẽ dei fructus ꝓducere bonos opes: tũc mittit de' nuncios ſuos. i. bonas inſpirationes ⁊ inſtinctus mẽtales ad bñfaciẽdus vel documenta ꝓdicatoꝝ ⁊ aliox. Sed vt ingratus iſtos mortificat ⁊ cõtẽnit. Demũ ipſe dei filius in ſacco altaris venit ad eũ ſed vel nõ recipit vel receptũ eiecit ex ſe ⁊ crucifigit malis operib' ſuis ſm illud qđ ait apls ad Hebr. vj. c. de prauis xpicolis. Rurſus crucifigentes dei filiũ in ſemetipſis ⁊ oſtentui hntes. Quid ergo facit dns his ingratis. Aufert ab eis regnũ dei illud videlz de quo ait apls Roma. xiiij. Regnũ dei nõ eſt eſca ⁊ potus. ſz iuſticia pax ⁊ gaudiũ in ſpũſancto. Juſticia aũt eſt ois virtus ſz pbm De hac ingratitudine cõquerẽs dns ſub noie vinee qũo ip ipſum auferunt bona ſpualia dicit Eſa. v. Vinea facta eſt dilecto meo. ⁊ ſepiuit: ⁊ lapides elegit ex ea ſcz ad faciendũ maceriaz ꝓ cuſtodiẽda ipſa. Lapides ſunt patres ſo lidi virtute qui cuſtodiũt alias ⁊ plãtauit vineã electa. i. vites ꝓpuas: ⁊ edificauit turriz ⁊ torcular extruxit in ea. ꝓpſita ſunt ſupra. Et expectauit vt faceret vuas ⁊ fecit labruſcas. vue ſunt opa vere virtuoſa: labruſce ſunt opera q̃ hnt apparentiã boni. Et ſubdit de hac ingratitudine loquens ⁊ cõquerẽs. Quid vltra debui facere vinee mee ⁊ nõ feci. Et nunc oſtẽdã qđ faciã vinee mee. Auferam ſepẽ. i. ſubtrahã cuſtodiã. ſ. ſollicitatiõe angeli cuſtodiẽtis: diripia mea ceriã. i. pñes remouẽdo: ponã eã deſertã ſubtrahẽdo gram nõ putabit' a prelatis p repehẽſionẽ ſupfluoz: nec fodiet' cõtritionẽ ⁊ cõfeſſionẽ. Aſcẽdet ſpine malox deſiderioꝝ ſup eã: ⁊ nubibus mãdabo ne pluãt ſup eã. i. vbũ ſubtrahã ꝓnunctiõis a ꝓdicatoꝝib' ⁊c. Ad b etiã facit qđ ait Piero. in lib. iudi. De' q̃ videt in abſcõdito ꝓſpiciẽs mẽtẽ ⁊ aios vicijs ⁊ paſſionib' huietes ⁊ in corde ei' ſe nõ diligit: ſz aut auaritiã aut libidinẽ aut ia ctantiã: diſcedit a mente ei' ſcz ſubtrahẽdo gram: ⁊ reliquit domũ eius vacuã. ſ. virtutib' xj. q. iij. audi. Primi parẽtes q: repleti oib' bonis naturali bus ⁊ ſpiritualibus oiuzvirtutũ ⁊ tpalib' ingrati fuerunt deo adherentes aduerſario eius ⁊ mãdatũ trãſgrediẽtes oib' vtutib' expoliati ſũt. Ingratus eñ extitit inq̃t Aug. q̃ plenus vtutib' deũ oino nõ timuit. ꝺ peni. diſ. vj.

Peccata qũo redeunt.

§. IIII. Quantũ ad ſecũdũ

ꝑpter ingratitudinẽ pcta dimiſſa redeũt. Vñ dns i parabola de ſerno debitore decẽ miliũ talẽtoꝝ q̃ vt ingrat' noluit miſereri cõſeruo ſuo ꝑ paruo debito centũ denariox ob amorẽ dñi ſui q̃ ſibi remiſerat decẽ milia talẽta: irat' ip ſe dns ꝺ eũ tradidit eũ tortoribꝫ quouſq; redderet vniuerſum debitũ. Adath. xviij. Vbi dicit Raban'. Cõſideradũ eſt: q: dicit vniuerſũ debitũ: q: nõ ſolũ pcta q̃ hõ egit poſt baptiſmũ imputabunt' ei ad penã: ſed etiã originalia q̃ ei in baptiſmo dimiſſa erant. Quo aũt pcta dimiſſa per penitẽtiã vel baptiſmũ ꝑ recidiuũ ſequẽs dicãtur redire ꝑ ingratitudinẽ de bñficio ꝓcepte remiſſionis: tractat diffuſe hec materia de pe. di. iiij. in ꝓn. tã in tex. q̃ in glo. Et i. iiij. ſen. diſ. xxij. ꝑ to. ⁊. b. Tho. ibidẽ in ſcripto. q̃ demum poſt alias opiniones determinando dicit. q̃ pcta dimiſſa realiter nunq̃ redeũt ad aiam: nec quoad culpã: nec quoad penam. vt. ſ. ꝑ oibus dimiſſis ſuſtineat penã ſic nũq̃ fuiſſent dimiſſa. Nec etiã ſequẽs culpa recidiui eſt tãte grauitatis ſicut oia dimiſſa pcta ſit' nec etiã digna tanta pena quãtaz mereb'ant' oia illa. Sed redire dr̃ ſm qđ nõ ſimp'. i. ſm quẽdã effectũ aggrauationis ꝓpter illã circũſtãtiã ingratitudinis. Idẽ eñ illa culpa recidiui quãdã maiorẽ grauitatẽ ꝓpter illã ingratitudinẽ: quã grauitatẽ nõ hret q̃ bñficiũ illud nõ recepiſſet: ſic etiã ille q̃ recepiſſet magnũ bñficiũ a dño ſuo tpali ſup exceſſu ꝑcrato ꝺ eũ ſibi relaxato vtiq; maioꝝ pena dign' eſt q̃ ſi nõ recepiſſet tantũ beneficiũ. Et hoc idẽ cõfirmat Gratia. de pe. diſ. iiij. §. verũ. dicẽs. Illa pcta dimiſſa redire dicunt: q: quiſq; poſt acceptã remiſſionẽ ad vomitũ redierit tanto grauius puniet' ꝙto benignitate dei abuſus ſinguloꝝ remiſſioni accepte ingratus extitit. Hec ibi. Vñ ⁊ Guil dicit q̃ quis ãs nõ tenear pcta debito modo cõfeſſa iterũ confiteri: debet tñ dicere ſe alꝫs in ſimilia incidiſſe ſi recidiuauit vt dep'ehẽdat maioꝝ grauitas peti ꝓpter illã ingratitudinẽ adiuncta. Seruus etiã liberatus a ſuitute ꝓpter ingratitudinẽ cõmiſſa erga dñm ſuũ redigit' in ſuitutẽ ſm iura. Dicit apls ad Hebr. x. Deteriora mereri ſupplicia qui filiũ dei cõculcauerit ⁊ ſanguinẽ eius pollutum duxerit quẽadmodũ iudeus. ⁊ hoc ꝓpter ingratitudinẽ. Quãto enim quis recipit maiora beneficia tanto faciens mala magis ingratus eſt. Vñ ceteris paribus grauius peccat ⁊ grauiꝫ puniꝫ. Ex q̃ ſequit q̃ ꝓ eodẽ pcto ceteris paribꝫ grauiꝫ puniet fidelis q̃ infidelis: religioſus q̃ ſecularis: ⁊ platus q̃ ſubditus. q: plus ſi gratus ſm beatus Thomã. Ad quod facit qđ dicit Urbanus papa. xij. q. j. ſcimus. Et exemplũ in vitaſpatrum de il la caluaria que adiurata dixit ſe in vita fuiſſe paganam ⁊ in inferno eſſe. Et ſub paganis iudeos. Et ſub iudeis malos chriſtianos in ꝓfundo.

Ingratitudo iducit multa mala.

§. V. Quantũ ad tertium

ꝓpter ingratitudinẽ iurrit q̃s multa mala ⁊ tpalia ⁊ ſpũ alia. Dicit eñ apls Ro. j. ꝺ antiq̃s pbis. q̃ q: cũ cognouiſſent deũ nõ ſicut deũ gr'ficauerũt neq; gras egerũt: ſz euanuerunt i cogitationib' ſuis ſibi attribuentes bñficii eius a deo cõceſſũ vt intellectus, ꝓpter b vitiuz ingratitudinis tradidit illos de' in reprobũ ſenſum ⁊ in vitia idolatrie ⁊ ꝺ naturã. i. tradi permiſit. Et poſtea ponit multa alia pecata grauia in q̃ incurrerunt. Repletos inquit omni iniq̃tate malitia fornicatiõe auaritia ⁊c. ibi vide. Ezechias rex hieruſalẽ poſt victoriã maximã ⁊ liberationẽ de manibus Sẽnacherib: q: nõ ſufficienter gras egit cãtando cãticuz dño ſm morẽ illi' ꝑpt'. iõ ꝓpter ingratitudinem egrotauit Ezechias vſq; ad mortẽ. vt dicit Joſeph'. Hiſtoria habes Eſa. xxxviij. Joas rex iuda q: ingratiſſim' fuit erga ioiada ſummũ ſacerdotẽ. Nã yoz ei' occultauit eũ cũ paruulus eſſet ⁊ quereꝛ eñ ad occidẽdũ ab atthalia. ⁊ poſtea in ſeptimo anno ipſe Joiada ordinauit ſibi dari regnuz interfecta atthalia cũ poſtea mortuo Joiada filius eius zacharias reprehenderet eũ de vitijs ſuis: adeo malus ⁊ ingrat' fuit q̃ fecit eũ occidi. Vñ poſtea ifirmatus eſt ⁊ male ſibi fuit vt. l. abeč. ij. Paral. xxiij. Viri ſichem q: ingrati fuerunt occidẽtes. lxx. filios Gedeonis a q̃ liberati fuerãt ꝺ manib' madianitaz occiſis. cxx. milib' ex eis. ideo ſuſtinuerũt mlta preſſurã. Judei ingratiſſimi de bñficijs xpi ita vt eũ crucifigerẽt. capta tandem hierosolyma poſt mortem innumerabiliũ. ferro: peſte: fame diſperſi ſunt ꝑ orbes. Adagio tñ xps cõquerit de nra ingratitudine q̃ de ſua paſſiõe dicẽs ꝑ deuoti Ber. Vide hõ q̃ ꝓ te paſſi. Ad te clamo q̃ ꝑ te moꝛioꝛ. Vide plagas q̃ affligoꝛ. Vide clauos quib' cõfodioꝛ. ⁊ cũ ſit tantus dolor exterioꝛ ⁊ interioꝛ. pl' tamẽ crucioꝛ q: te ingratũ experioꝛ. Huiꝰ ingratitudis mirabat Salomon Eccls. ix. vbi dicit. Ciuitas parua ⁊ pauci in ea viri. venit ꝺ ea rex magn' ⁊ extruxit munitiões ei' per gyz ⁊ pfecta eſt obſidio: inuẽtuſq; eſt vir pauper i ea ⁊ liberauit eam per ſapiam ſuã ⁊ nemo deinceps recordatus eſt pauperis illi'. Ciuitas ꝺ mundi' eſt. parua eſt reſpectu vniuerſi. pauci viri. i. virtuoſi in ea. rex qui venit ꝺ eaz diabolus eſt q̃ oẽs tenebat obſeſſos vt capet per dãnationẽ. pauper inuentus in ea xps eſt q̃ liberauit ea ꝑ pudẽtiã ſuã diabolũ paſſione ſupando: ſed nõ eſt qui recogitet tñ bñficii ⁊ qui audiat verba illi' pauperis. ecce maxima ingratitudo

§. VI. Quantũ ad quartuz

dicẽ Aug. Nõ ẽ dign' dãdis q̃ eſt ingrat' de datis. Et Bern.

Ingratitudo ſubtrahit ꝓ multa.

Ingratitudo eſt ventus deſiccãs ⁊ yres fontẽ diuine pietatis fluẽta gr'arozẽ miſericordie. Sap. xvj. Ingrati ſpes tãq̃ hybernalis glacies rabeſcet. i. deficiet. ſ. q: non recipiet bñficia q̃ ſperabat. Ipſa demũ gr'ia fidelib' ꝓmiſſa ingratus puaꝛ. Unde glo. ſup epla ad Coꝛ. Nemo donis dei fi eꝛ.bus q̃ eis exteriꝛit ingratus. Sic eñ ſm iura ciuilia ꝓpter ingratitudinẽ põt puare filiũ ex toto hereditate bonoꝝ ſuoꝝ qui alꝫ nõ poſſet. ita de' pr̃ piuat ingratos hereditate gr'ie ſi pleuerent in ingratitudine. Nõ eñ de facili ſunt ſubtrahẽda bñficia ingratis. Vñ di. b. Tho. ij. ij. q. cvij. q̃ circa ingratũ duo ſunt conſideranda. Primũ quidẽ qđ ipſe ingratus dign' ſit pati: ⁊ ſic certũ eſt q̃ meret' bñficij ſubtractionẽ. Aliud eſt conſiderãdũ. ſ. qđ oporteat ipſũ bñficũ facere. Et ꝓmo qđẽ nõ ꝺz ee facilis ad ingratitudinẽ iudicãdaz q: frequẽtẽr vt ait Sen. q̃ nõ reddit tñ grat' eſt. ex eo videlz q: forte nõ occurrit ei facultas aut oppoꝛtunitas reddẽdi. Sc̃o ꝺz attrẽdere bñficiatũ de ingrato faciat gratũ qđ ſibi nõ põt ꝓmo bñficio facere forte faciet ſc̃o. q̃ ſi bñficijs multiplicat' ingratitudinẽ augeat ⁊ peioꝛ fiat tic a bñficioꝝ exhibitiõe ceſſare ꝺz. Et ſic facit gl'oſus de' de q̃ Lu. vj. q̃ benign' eſt ſup ingratos ⁊ malos: quẽ imitari ꝺ bemus. vt ibi ꝺz. Nã vt di. Piero. Alodcratio dei ac pietas ſolũ nr̃m reditũ q̃rit ac nos cupit longa ſua bonitate ſaluare: videlz nõ ſbtrahẽdo bõa nob' collata diu expectãdo ad pniam addendo cõtinue ⁊ alia vt grati reuertamur ad eũ. Et ſubdit Piero. q̃ ſi nõ cõuertimur ſi duri corde ſumus ſi i pctis vſq; ad mortẽ illicite pduramus: aſſidue peccãtiũ nõ miſerẽt de' di. xciij. Diaconi. v. ⁊ ſic demũ ablaz a nobis bonis ſuis ingratos ad gehẽna tradit. Et iõ noli ob liuiſci oẽs retributiones eius. Sed bñdic aia mea dñm.

§. VII. Anima habet potẽ

tias quib' opaꝫ. intellectiuã. ſ. volitiuã ⁊ ſenſitiuã. Bñdic g̃ intellectu rememorando ⁊ conſiderãdo bona tibi collata. Bñdic nr̃a ſunt. ait apls. j. ad Coꝛ. iij. ſcz Diuinalia ad fruẽdũ. i. ꝑſone diuine itellectualia. i. angeli ad ſeruiẽdũ q: vt ꝺz ad Hebr. j. Oẽs adminiſtratoꝛij ſpũs ſũt. Rõnalia ad cõſeruandũ. i. hoies. Jrrõnalia advrẽdũ. Pſ. Qui ſubiecit ſub pe. ei'. Diſce. ait Ber. conſiderare ſingula q̃ tibi apponũtur. ſ. bñficia vt nulla ſint q̃ debita gr'az actioe fruſtrẽtur. Bñdic affectu ſup oia diligẽdo tm̃ bñficiatoꝛẽ. Nã ethnici b faciũt vt diligãt eis bñficiẽtes. Aug. in lib. de cathetiza dis rudib'. Si amare piget reamare non pigeat. ſ. deũ ꝑ tãtis bñficijs. Nullus eñ eſt tã fere mẽtis. i. ita igrat' ꝺburus q̃ eſt nõ vult ipẽdere: vult tñ repẽdere. Sed tanta ẽ in gratitudo hois: vt qđcũq; tpale etiã vile magiſq̃ deũ diligat. Vñ in finali iudicio hãc igratitudinẽ exprobrãdo re probis oſtẽdet dicẽs. vt ait Chryſoſt. Ego ꝓpter vos delusus ⁊ crucifixus. Ubi ẽ tanz meaz iniuriaz fructus. Ubi eſt ſeruitus quã mihi de buiſtis ꝓcio ſanguinis. Ego ſup gloriã meã vos habui ea eſſem de' apparẽs hõ ⁊ vos omne reuilliſſimã terre ãplius dilexiſtis q̃ iuſticiã meã ⁊ fidẽ. Bñdic ſenſitiua potẽtia. i. voce laudãdo deũ ⁊ oib' ſenſib' ei ſeruiẽdo iuxta illõ apli. Magnificabit xps in corpe meo. Ad hmõi. ſ. obſequiũ ꝑ ſtandũ deo inducit oẽs creatura ſeruiẽs ad mutũ ſuo creatori. Vñ dicit Aug. de ſctõ victore q̃ liber creatura trina voce queliber alloquit videlz accipe redde: fuge. Accipe bñficiũ ex me ad vſũ tuũ. Accipe inquit celũ a me illuminatiõnẽ ⁊ motũ. Accipe inquit ignis a me caloꝛẽ. Accipe ab aere reſpirationẽ. Accipe ab aqua refrigerium ⁊ lotionẽ. Accipe ait terra a me animalia victualia: metalla ⁊ ſuſtẽtatiõnem. Secunda voz eſt redde. ſcz obſequium tuo bene factori ⁊ meo creatori: qui ideo me creauit vt tibi ſeruirez ego vt grata ſemper tibi obſequoꝛ dum tibi ſeruio. Tu ergo multoma gis ſibi obſequiuz preſtes in honorẽ ſuũ me ꝺtendo. ⁊ ſibi de meo obſequio tibi impenſo gratias agẽdo ne ingrata inueniaris. Tertia voz eſt fuge ſcilz ſupplicũ tibi paratũ ꝓpter ingratitudinẽ. Nã ſi ingrata eris nõ me bñ vtendo ⁊ gras agendo. oẽs erimus ꝺ te ad iudicandũ ꝓ deo tuã ingratitudinẽ. Sap. v. pugnabit ꝓ eo oꝛbis terraz ꝺ inſenſatos. Celũ dicet. lumine meo in ꝑpetuum pniet. Ignis aut̃ a me in inferno crucie. Aer i meẽ tilet. Aqua: per me in niuibus infrigidetur. Terra in cẽtro meo vbi collecte erunt omnes immũdicie elementoꝝ icarceretur. Ergo benedic recognoſcendo diligendo ⁊ ſeruiẽdo dño. Beneficia aũt de quibus debet bñdicere ne ingrata inueniatur in breui comprehendit ꝓpba vbi. ē. dicens.

Qui propiciatur ⁊c. vbi nota ſex.

¶ Primo oblata diuinalia: ibi. Qui ꝓpiciatur.

¶ Scõ collata ſacramẽtalia: ibi. Qui ſanat.

¶ Tertio ſublata infernalia: ibi. Qui redimit.

¶ Quarto data naturalia: ibi. Qui coꝛonat te in mia.

¶ Quinto allata tpalia: ibi. Qui coꝛonat i miſeratiõib'.

¶ Sexto refuata ſupnalia: ibi. Qui replet i bonis ⁊c.

Pro his oib' cũ ceco illũinato da gl'am deo. vt ſibi dicẽtũ fuit Jo. x. Et cũ phariſeo. ſz hũilt dic. De' gratias ago tibi. Nã vt ꝺ: Eccls. j. Ad loca vn exeũt flumia. ſ. gr'az reuertunt' ad deũ. ſ. ꝑ gr'az actionẽ ⁊ recognitionẽ a creatura rõnali vt iterũ fluãt. vt ſcz de bñficijs ꝓceptis gratias ex hibẽtes: bñficia ponoꝛa ſumamus inquit Grego.

Gratis fimus deo pro redemptione.

§. VIII. Quantũ ad primũ

dicit apls ad Ro. iij. Quẽ deus ꝓpoſuit ꝓpiciatoꝛẽ per fidẽ in ſanguine ei'. De' ſcz pr̃ ꝓpoſuit. i. ꝓ oibus poſuit quẽ. i. filiũ ſuũ ꝓpiciatoꝛẽ. i. reconciliatoꝛẽ ⁊ ſatiſfactoꝛem ꝑ nr̃is iniquitatib'. Ipſe eñ vt dicit Jo. in. j. cano. eſt ꝓpiciatio ꝑ pctis nr̃is. ⁊ hec ꝓpiciatio applicat' nobis ꝑ fidẽ noſtrã qua ſcz habemus i ſanguie ei'. i. paſſione: in q̃ lauit nos a pctis noſtris in ſanguie ſuo. vt ꝺz Apoc. j. Vñ ſepties fudit ſanguinẽ ſuũ. ſ. in circũciſione in oratione in hoꝛtoꝛe flagellatione: in coꝛonatione de ſpinis: in figura manuũ ⁊ pedũ cũ clauis: in lateris apertione. vt nobis ꝓpiciarez ſ. ſeptem capitaliavitia. Sãguis aũt leo papa. ſanguine aufert. i. ſanguis peccati ſanguine xpi. Cum enim inimici eſſemus ꝓpter iniquitates noſtras. recõciliati ſumus. ait apls ad Roꝛ. v. ꝑ mortẽ filij eius ipſo ꝓ nob' ſatiſfaciente ⁊ ſic inimicitiã remouente iniquitatũ noſtrarũ Bñdic ergo aia mea dño. q̃ dedit tibi diuinalia. i. filiũ ſuũ vnigenitũ in morẽ acerbiſſimã crucis: vt ꝓpiciaret' omnibus iniquitatib' tuis: ⁊ te deo patri recõciliaret: ⁊ te pararet ad patiẽdũ aduerſa ꝓ eoꝛ oia mala. Quid retribuam dño. inquit ꝑs. ꝓ oib' que retribuit mihi. Cum enim exercerẽ inimicitias aduerſum eum, ꝓpter iniquitates meas hoc ipſe mihi retribuit vt dignaret' moꝛtalitatẽ meam ⁊ miſerias meas aſſumere: ⁊ ꝑ me mortẽ ignominioſaz: ferre. non video, aliud munus faciẽdũ ꝑ retributiõe tãti bene fici' ne ingrat' ſim q̃ vt caliceꝫ ſalutaris accipiã: vt ſuſtineã penam ⁊ paſſiones ꝑ ut ipſe ſuſtinuit ꝑ amoꝛe ei'. Sed q̃ tum ſit ingrat' pctoꝛ circa tm̃ bñficiũ oñdit aug. in ꝑſona eius ſic loquẽs. Cũ eſſes inimic' pr̃i meo ſcz ꝑter iniquitates tuas recõciliaui te ꝑ me. ⁊ cũ longe eſſes veni. vt reꝺimerem te. ⁊ cũ inter montes ſiluaſq; oẽs errares. ſ. vitiorũ ⁊ ignoꝛantiaz queſui te. Inter lapides ⁊ ligna iueni te ſcz idola et hmõi adoꝛantez. Et ne lupoz ferarũq; rabidoꝛe laniareris. ſ. demonum collegi te. ſ. reuocãdo a malis yb'o ⁊ exẽplo. hũeris meis portaui te. ſ. in cruce penã pctorũ tuoꝛ ſuſtinẽdo. laboꝛaui. ſudaui caput meũ ſpinis oppoſui: lãcea latus meũ pforari ꝓmiſi: tot iniurijs ⁊ calamitatib' lacerẽſſit' ſuz. Et tu diuideris a me. Dec ille. q. d. oia ꝺ feci vt ꝓpiciatus ⁊ recõciliat' me diligeres: mihi obſequiũ ꝑſtares. ⁊ tu es ita igratus vt me offendas: a me recedas Benedic ergo anima mea dominõ recte viuẽdo.

Gratis fimus ꝺ collatione ſacramentorum.

§. IX. Quantũ ad ſecundũ

as instituit.i.sacra cõsẽtia ex vbis que sunt forme sacroꝝ ⁊ elementis seu rebꝰ elemẽtaribꝰq̃ sunt materia coꝝ. Vnde vt dicit Aug. Accedit vbũ ad elemẽtũ ⁊ fit sacrm.j.q.j. de trahe. Sicut aũt sunt.vij. infirmitates aie nostre. sic.vij. instituit medicinas sacrales ꝑ eas vt nullam dimitteret ĩsanatã. Qui sanat inquit pꝰ. oẽs infirmitates tuas. Prima infirmitas est pctm originale. quã sanat deꝰ medicina baptismi debite sumpti. Scda est pctm mortale actuale qđ gra ꝑhuat aliaꝫ ⁊ hãc sanat medicamẽto pnie. Tertia est pctm veniale cũ q̃ in paradisũ itrare nõ põt. ⁊ hanc sanat extrema vnctiõe q̃uis etiã ⁊ alijs sacris. Quarta est ignoratia agẽdoꝝ p salute. ⁊ hãc sanat sacro ordis qui ad hꝰ dat vt ĩstruãt ministri eccl̃ie se ⁊ alios de moribꝰ ⁊ fide. Quinta est pcupiscẽtia p quã est pcliuꝰ ad lasciuias ⁊ delectatiões ĩordinatas tactus. ⁊ hãc sanat sacrm mrimonij restringẽdo ipsam ne ferat ad corruptelas illicitas sed cõtẽtus fit sua vxore ⁊ hec quidẽ medicina p debilibꝰ iumis. Nã fortioribꝰ aliud ẽxtat remediũ. Sexta infirmitas ẽ malicia. q̃dã inclinatio ad appetẽdũ mala: cõtra quã dat medicina eucharistie. Septima ẽ fragilitas seu debilitas ad bñ operãdũ. ꝑ quã dat medicina cõfirmatiõis. Pe. de tharan. in. iiij. Sanat g̃ dñs oẽs infirmitates. q̃ vt medicus de celo missus est. iuxta illud Esa. lxj. Ad annũciandum mansuetis misit me vt mederer contritis corde Et cum istis medicinis sanat: cum actu debito assumunt Sed tanta est ingratitudo hois vt vel cõtemnantur tanta beneficia: vel indebite sumant: ⁊ iõ pauci sanant. Unde aug. super Job. Quantũ est in medico sanare venit ego tũ: sed ipse se intermit qui precepta medici seruare nõvult Noli ergo obliuiſci rerributiones eius o anima.

§.X. Quantũ ad tertium

dicit Aug. de cõse. di. iiij. Ssrimissime tene q̃ ois qui cõcipit ex viro ⁊ muliere nascit cũ pctõ originali: ⁊ mo[r]ti obnoxi: s. eterne. de q̃ canit eccla. Libera me dñe de' morte eterna Et pꝰ. Aldoꝝ pctõꝝ pessima. Nam in inferno erit mors sine morte. ſm Greg. in moralibus. i. pena mortalis nunq̃ deficiens. Addaꝰ: pena in mundo esse non põt q̃ mors. Nã ſm pbm. Addoꝝ est vltimũ terribiliũ. hec tamẽ pena cito transit. sed pena mortis infernalis nunq̃. Sz dñs redimit. i. liberat per gr̃am suã ꝑcio sanguinis sui ab hoc interitu mortis infernalis: vita tua. sz a nimissam per pctm. Ec ce quãtus iteritus. Ibi enim est pniuatio diuini vultꝰ. i. vi siõis dei ignis cruciatus: demonũ ĩsultus: ꝑscie remorsus pueroꝝ tumulus: tenebraꝝ locꝰ ppetuus fletus seu oꝛs re frigerij defectꝰ. Ab hoc iteritu ifernali redimit dñs hoiez ⁊ totiẽs quotiẽs mortale cõmisit. O ingratitudo imensa. ⁊ cecitas miseranda: si a morte corporali te aliq̃s semel liberaret: ppetuo illũ amares illũ laudares: eiq̃ fuires: ⁊ liberãtẽ a morte pessima ñ recognoscis. Noli g̃ obliuiſci ⁊c.

Diatti simus p liberatiõe ab iferno

§.XI. Quantũ ad quartuz

Ꝑo datione natu ralium.

Adiserie cordia dr̃ q̃si miseriã adimẽs sz maior miseria esse nõ põt q̃ nõ eẽ. Tãta ẽ hec cp̃a in appetitũ creature cadere nõ põt absolute. Añ cõceptũ tuũ nihil erat. Anĩa enĩz cũ iusſibet de nihilo creaꝝ cũ corpoꝛi infundit. Cum ergo nihil esses tãta miam fecit deꝰ vt tibi eẽ daret: ⁊ nobilissimũ eẽ. Nã in aĩa posuit imaginẽ trinitaſ ⁊ distinctius q̃ ĩ ãgelis. Similitudinẽ deitaſ magisq̃ in alijs inquãtũ ſic deus est totus in toto orbe ⁊ totus in q̃libet pte: ita aĩa in orbe suo. i. corpe: tota i toto ⁊ tota in q̃libet pte corpis. Partici patione cũ oibus creatis. esse. s. cõe cũ elementis, vegetari cũ plantis: sentire cum brutis intelligere cũ angelis. Representationẽ vniuersitatis. Ibi enim sunt q̃ttuoꝛ hũores in corpore ꝑformes q̃ttuoꝛ elemẽtis. Quinq̃ sensus exteriores: visus: audit⁹: gust⁹: odoꝛatus: ⁊ tactus. Et q̃ttuoꝛ interiores. s. sensus cõis: estimatiua: fantasia: ⁊ memoria q̃si nouẽ celi. Nã decimũ empyreũ in quo deꝰ residet per gloꝛie manifestationẽ est pars intellectiua. sz intellectus ⁊ volũtas. In qua parte videt deus ⁊ amat cũ sanctis ⁊ angelis eius. Omniũ dominatoꝛ est. pꝰ. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Aug. Omnia fecit deus ꝑpter hoiem. Vñ in sex diebꝰ cuncta creãdo habitationẽ homini fecit ⁊ ornauit. ⁊ postea creãdo hoiez in possessionẽ posuit duplicẽ in natura substantia sc̃z corporis ⁊ aie: vt possideat duplicẽ i celo gloꝛificatiõz sc̃z aie ⁊ corporis: in quo beati homines in futuro angelos sanctos antecellẽt cũ ipi corpora nã habeant. vñ nec gloꝛia corpoꝛ p cõsequẽs. demũ in deo psonalẽ vnionẽ. Nã in xpo est humanitas ⁊ diuinitas vnita. Nec est i illa humanitate nostra assumptũ aliõ suppositum q̃ dei verbũ. Agnosce ergo o xpiane. ait Leo papa. dignitatem tuã ⁊ diuine consors factus nature noli i veterẽ vilitatẽ degeneri conuersatione redire. Cõsideras ergo ingratitudinem hois super hoc moyses ait. Deũ qui te genuit dereliquisti ⁊ oblitus es domini creatoꝛis tui. Deut. xxxij. q. di. qũo potes esse ita ingratus. Ecce qũo coronauit te in mia. Quauis enim oĩb⁹ que creauit miaz ifecerit de non esse in esse producendo. In ista tamen miseri cordia tibi coꝛonam super omnia dedit conferendo tã nobile esse ⁊ dominiũ ⁊ regnum omnium.

§.XII. Quantũ ad quintũ

Ꝑo datione rẽporalium.

Adiserationes dei in plurali dici possunt plurima bona spiritualia ⁊ corporalia quibꝰ nos consolat renouẽs miserias nostras in gubernatione nostra. ita q̃ coꝛonat te i mia respectu creationis. coꝛonat te in miserationibꝰ respectu gubernationis. coꝛonat inquit vndiq̃ circũdãs te totum. aiam sc̃z corꝑ suis bñficijs. Coꝛonat singulari puissione q̃si nil de alijs creaturis videat curare vt tibi subueniat. Vñ Sap. xij. dr̃. Cũ magna reuerẽtia dñe disponis nos. Et Prouer. viij. Delitie mee eẽ cũ filijs hoim. Adiserie famis ⁊ sitis puidet cibarijs ⁊ potibꝰ varijs ne fastidiuz generetur. Adiserie nuditatis veſtimẽtis plurimis laneis ⁊ lineis ⁊ sericis. Adiserie frigoris caloꝛe ignis. Adiserie tenebraꝝ: lumine lune ⁊ solis. Adiserie paupertaſ: diuitijs auri ⁊ argenti ⁊ ceteroꝝ metallorꝝ ⁊ lapidũ ꝑciosoꝝ. Adiserie infirmitatum: medicinis innumeris. Sensibus ipsis copiose ⁊ suauiter ꝓuidit. Visui de pulchꝛitudine colorũ Auditui: de suauitate sonoꝝ cantus ⁊ instroꝝ. Gustuſ de dulcedine ciboꝝ. Odoꝛatui de fragrãtia odoꝝ floꝝ ⁊ alioꝝ. Tactui. de lenitate diuersoꝝ obiectoꝝ. O quãte sũt miserie aie. Repletus ait Job. xiij. multis miseriis: q̃s releuat diuersis miseratiõibꝰ. Quãtas enim ĩspirationes ⁊ incitamenta ad bonum immittit. Quot documenta scripture sacre. Quot exhortatiões sanctoꝝ. Quot exempla perfectoꝝ. Quantas varietates artium ⁊ artificioꝝ ad tollendum ocium. Quot euasiones periculoꝝ. Quãtas expectationes ad emẽdationes pctoꝝ. Quot auxilia angelorum. pꝰ. Angelis suis deus mandauit ⁊c. Quo miseretur pater filioꝰ misertus est deus. Sed tanta est ingratitudo nostra vt cõquerẽdo dicat. Esa. j. Filios enutriui ⁊ exaltaui. ipsi aũt spreuerunt me ⁊c.

§.XIII. Quantũ ad sextuz

Certũ est q̃ desideriũ nr̃m ꝺ ipleri nõ põt vt experientia docet. Sed vt dicit pꝰ. Satiabor cũ apparuerit gl̃ia tua. Ibi enĩ bti possidebũt septr̃ bona q̃ dr̃ septr̃ dotes q̃ iplebunt aiam ⁊ coꝛꝑ ⁊ totaliꝫ q̃ralibũt. videlz visione clarã q̃ ipleburik sapia. coꝛꝑhensione: q̃ ipleburik securitate: dilectionẽ ꝑfectissimã. q̃ ipleburik gaudio seu fruitiõe quoad corpus. agilitatẽ: subtilitatẽ: claritatẽ: impassibilitatez. Vel septem bona q̃ b desideraꝝ sed nunq̃ possidentẽ plene diuitias: honorificẽtias: potẽtias seu dñia: delectatiões: sanitatẽ: vite ꝑpetuitatẽ sciam virtutẽ. Ibi plene habenẽ. Habẽtur siquidẽ virtutes morales ĩ patria: sz ad aliũ vsum ſcut ⁊ diuitias ⁊ honoꝛeẽ. sed per aliũ modũ q̃ hic. Ergo benedic aũima mea domino ⁊c. ne sis ingrata.

¶ De tentatione qua homo tentat deũ. Cap. X.

Entatio dei .i. qua

homo tentat deum. sp̃ale pctm̃ est ꝓcedens ex supbia ⁊ ꝓsumptione hois. de q̃ inq̃t dñs per. pꝰ. lxxvij. Tentauerunt ⁊ exacerbauerunt deum excelsum ⁊ testimonia ei⁹ non custodierũt. Circa hꝰ videnda sunt tria

¶ Primo quid sit deum tentare.

¶ Secũdo quare ⁊ qũo fit peccatum.

¶ Tertio de punitione eius.

§.I. Quantum ad primuz

Tentare quid est,

Sciendũ q̃ tentatio dei est vitiũ quo hõ ꝑtermittit facere qđ põt ad pericula euitãda: vel aliqua agẽda respiciẽs: seu expectãs diuini auxilij effectũ. Ꝓto cui⁹ declaratiõe dic. b. Tho. ij. ij. q. xcvij. ar. j. q̃ tentare est ꝓpie experimentum sumere de eo q̃ tentat. Possumus aũt experimẽtũ sumere de aliquo vbis ⁊ factis. Et vbis quidẽ experimẽtũ sumimus q̃n iquirimus an sciat vl̃ velit vel possit illud ipsere qđ q̃rim⁹. q̃factis aũt ea p q̃ facim⁹ explorãm⁹ alteri⁹ puden tiã. vel voluntatẽ vel ptãtẽ. Utrũq̃ hoꝛ cõtigit fieri dupliciter Uno mõ apte. vt cũ q̃s se tẽtatoꝛe ꝓfitẽt. Sicut sanson ꝓposuit philisteis ꝓblema ad tentandum eos. vt Judi. xiij. Alio modo iſidiose ⁊ occulte: sicut pharisei tentauerunt xp̃m q̃n iterrogauerunt. Licet nob dare censuz cesari. Matth. xxij. Rursus q̃nq̃ hoc fit expresse vt cũ q̃s dctõ vel facto intẽdit experimẽtũ sumere de aliq̃ vt cũ iudei signũ de celo querebãt a xp̃o tẽtantes eũ. vt dr̃. Lu. xj. Vñq̃ interpretatiue. q̃n. s. etsi b non intẽdit vt experimẽtuz sumat id tñ agit qđ ad nihil aliud videt odiabile nisi vt experimẽtũ sumat: sic si q̃s portaret mlt̃a pecuniã ꝓuia quã nouit latronibꝰ assuetã: eẽt b q̃si illos latrones tẽtare ei fu rent q̃uis nõ intendat hoc. Vñ Ber. dixit de pecunia rapta a latronibꝰ. Adagna pecunia magna tentatio. Sic igit̃ hõ tentat deũ q̃nq̃ verbis q̃nq̃ factis. Verbis quidem cũ loquimur cũ deo oꝛãdo. Vñ in sua petitiõe aliqs expresse deũ tentat quãdo ea intẽtiõe a deo aliquid postulat vt explorẽt dei sciam: ptãtẽ ⁊ volũtatẽ. q̃factis autẽ expresse tentat q̃n per ea que facit intendit experimentũ sumere diuine sapientie ptãtis vel pietatis. Sed quasi interpretatiue deũ tentat q̃ etsi non intẽdat experimentũ sumere de deo: tñ petit vl̃ facit aliq̃d ad nihil aliud vrile nisi ad pbãdũ dei ptãtẽ: bonitatẽ: vel cognitionẽ. vt zacharias in petendo signũ ab angelo ꝓ filio sibi nascituro. Lu. ꝓio Et gedeon in ponẽdo vellus in area roꝛe implendũ in signũ victorie. Judi. vj. Sic si aliq̃s faciat equũ currere vt euadat hostes hoc nõ est experimẽtũ de equo sumere. sed si equũ currere faciat absq̃ aliq̃ necessitate. hoc nihil aliũ erit q̃ experimẽtũ sumere de equi velocitate. Et idẽ est de oibus alijs reb⁹. Vñ ergo ꝓpter aliquã necessitatẽ vl̃ vtilitatẽ cõmittit se aliq̃s diuino auxilio in suis petitionibꝰ: vl̃ facti: hoc nõ est tẽtare. Dicit enĩ. ij. Paral. xx. Cũ ignoremus qđ agere debeamus. hoc solũ residui habemꝰ vt oculos nr̃os ad te erigamus. Et sic sancti viri moti sũt ad petendũ ꝑcibus diuine ptãtis effectũ ex necessitate vl̃ vtilitate in miraculis faciẽdis inspirati ad hoc a deo. Vñ aũt hoc agit absq̃ necessitate vel vtilitate: hoc est interpretatiue tẽtare deũ. Unde sup illud Deut. vj. Non tentabis dñm deũ tuũ. dicit glo. Deũ tentat qui l̃ias qđ faciat: sine rõne cõmittit se periculo experiens vtrũ possit a deo liberari. Aquo cauendũ foꝛe docuit xp̃s exemplo suo. Cũ enĩ posset de pinnaculo descẽdere via humana quia p scalas noluit mittere se deo: sum vt suadebat diabolus quia periculum erat ſm naturã ⁊ miracula facere tunc nõ erat expediens. Et ꝑter candẽ rationẽ nõ volebat aliq̃s in iudeam ambulare. q: querebant eũ iudei interficere. Jo. vij. c. Hoc idẽ abzaã docuit exẽplo q̃n descendens in egyptuz dixit saray esse soꝛoꝛẽ suã. Gen. xij. Jn q̃ facto inq̃t Augu. oĩdit q̃ nemo dz tẽtare deũ suũ cũ hẽat qđ salubꝛiouꝝ ꝑfici lio faciat. s. ſm viã humanã. fecit qđ potuit qđ nõ potuit deo cõmisit i quez sperauit. xxij. q. ij. querit. Sic ⁊ paulus apl̃s fecit se submitti p sportã de muroꝛ vt euaderet insidias iudeoꝝ. nec expectauit q̃ deus mitteret angelũ suũ. Nõ aũt bta agatha recusauerit medicinã coꝛporalem dicens. Habeo dñm iesum q̃ solo sermone restaurat vniuersa non in hoc tẽtauit deũ. Expta enĩ erat erga se diuinam beniuolẽtiã vt vel infirmitates nõ pateret q̃bus medicina indigeret vel statim in se sentiret diuine sanatiõis effectũ. Et q̃a iure cõi exoꝛbitant i cõsequẽtia non sũt trahẽda. de re. iur. i. vj. nisi q̃s haberet simile instinctũ a spũsancto. Ze tauerunt g̃ illi pres iudeoꝝ in heremo deũ vt ꝓbarent potentiã dei si posset eis ꝓuidere dicentes. vt ait in alio pꝰ. Numq̃d poterit deꝰ parare mẽsam in deserto. Numq̃d ⁊ panes poterit dare. Numq̃d introducere in terrã ꝓmissionis ⁊ aliꝰ modis. Est aũt b pctm̃. s. tentare deuz qđ ptz ex eo q̃ in lege ꝑhibet. Deut. vj. Nõ tentabis dñm deũ tuũ. Nõ huiꝰ est ſm btm Tho. ij. ij. q. xcvij. ar. ij. qz vt dictũ est tentare est experimentũ sumere seu ꝓbare. Nullus aũt experimẽtũ sumit de eo q̃ ẽ certꝰ. Et iõ tẽtatio ois exigno rãtia vel dubitatiõe ꝓcedit: aut ei⁹ q̃ tentat. sicut cuz aliq̃s experimẽtũ de aliq̃ re sumit vt ei⁹ q̃litatẽ cognoscat. vt cũ magister interrogat discipulũ vt sciat si didicit vl̃ intelligit letionẽ. Et aurifex aurũ fricat vt sciat quãtũ est mirtũ. aut ꝓcedit ex dubitatiõe aliuꝰ. sic cũ q̃s experimẽtũ sumit de aliq̃ re vt aliꝰ oſtẽdat p qđ modũ dr̃ dẽ tẽtare hoies vt abzaã. Gen. xxij. circa imolationẽ filij vt sz oñderet mundo obediẽtiã ei⁹. ⁊ tobiã vt oñderet alijs patiẽtiã suam ⁊ ḥmõl. Et sic xp̃s tẽtauit philippũ dicẽs. Unde emem⁹ panes ⁊c. vt sz oñderet ipsi paruitatẽ fidei sue. Ipse enĩ ꝑs sciebat qđ eẽt facturus. Job. vj. Ignoꝛare aũt vel dubitare de hꝭ q̃ ptn̄ẽt ad diuinã ꝓfectionez sc̃z ptãtis sapie vel bonitaſ est pctm̃. Sic g̃ tẽtare deũ vl̃ cognoscat q̃s ei⁹ virtutẽ pctm̃ est. Si q̃s aũt ad b experimẽtũ sumat eoꝝ q̃ ptnẽt ad diuinã ꝓfectionẽ ñ vt ipe cognoscat: sz vt alijs dmõstret hoc nõ est tẽtare deũ cũ subest iusta necessitas vl̃ pia vtilitas ⁊ alia q̃ ad b cõcurrere debẽt. Si cñ apl̃s petierũt a dño vt in noie iesu xp̃i fierẽt signa. vt dr̃. Act. iiij. vt. s. virtꝰ xp̃i ifidelibꝰ demonstraret. Si q̃s aũt b attentarer facere sc̃z miracula esto q̃ faceret ad cõfirmationẽ fidei veritatis nisi sup hoc hꝰet instigationẽ a spũsco sic habuerunt sc̃ti: g timeret b ad tẽtationẽ dei. Nõ aũt ait pꝰ. Gusta. ⁊ vi. ḡm su. est dñs. Et apl̃s Ro. xij. Probetis que sit voluntas dei bona bñplacens ⁊ ꝓfecta. nõ ꝓtinet b ad tentãdũ deũ nec ibi est pctm̃: q: intelligunt de cognitiõe affectiua dei ⁊ ꝓbatione fm quã q̃s experiꝝ in se q̃stũ diuine dulcedinis ⁊ placẽtiã diuine voluntatis. qđ ꝓuenit ex eo q̃ q̃s tota liter se subiicit deivoluntati: ⁊ attẽte ⁊ affectuose cõsiderat diuinã volũtatẽ. ⁊ ex b sequiꝝ eo experiẽtia dine dulcedis Sed ꝓbare dei volũtatẽ vel bonitatẽ cognitiõe speculatiua vtrũ sc̃z sit bona volũtas dei. vel. vtrũ deꝰ sit suauis b ꝓtinet ad tentãdũ deũ. sic ⁊ ꝓbare vtrũ deꝰ possit eũ iuuare ⁊ sibi ꝓuidere qđ fecerũt illi pres. Vñ dic. Quadragiꝫta annis ꝓximꝰ fui gnationi huic. s. iudeoꝝ in deserto adiuuãdo: defendẽdo ab inimicis: ꝓuidẽdo i necessitatib⁹. Loquiſ per sik̃itudinẽ hois q̃ cũ est ꝓximꝰ põt iuuare. Et dixi sp̃i errãt coꝛde et ĩmãdo vel dubitãdo vtrũ possim iuuare ⁊ eis ꝓuidere. ⁊ coꝛde errãt. i. voluntate ⁊ malitia sua. Nõ aũt rex achaz reprehẽdit cũ q̃sit⁹ ab esaia vt peteret signũ dixit. Nõ petã ⁊ ñ tẽtabo dñm. Esa. vij. ꝓterea fuit q̃ nõ ꝓ ipso solũ sed ꝓ toti⁹ ppl̃ istructione monebaꝝ petere signũ q̃si ipeditoꝛ: cõis saluꝛ. Neq; enĩ hoc peteꝛdo tentabat deũ. ⁊ q: b faciebat ex dei mãdato. tũ q: b ꝓtinebat ad cões vtilitatẽ. signũ. s. liberationis hũani q̃nis vt ibi ptz. Abzaã aũt cũ petiꝛ tibi signũ dari ꝺ terra ꝓuisiõis dãda semini suo ñ tẽtauit deũ: q: b feẽ ex iſtructu ꝺ ⁊ ibi magnũ mysteriũ icarnatiõis. Tho. vbi. s. Hoc aũt pctm opponit virtuti religiõis ꝑ tho. vbi. s. ar. iij. q: cũ finis vtuꝫ fugiõis sit ꝺo ꝛuerẽtia exhibẽ oia illa q̃ ꝓtinẽt ad irreuerẽtia ꝺ i cũ religiõi opponũt. ꝓtiet ãt ad irreuerẽtia hois tẽtare eũ. nulli⁹ ei

Uerbis deũ tentare.

Ꝑo datione rẽporalium.

Tentare deum est peccatuz

opponit religioni.

ꝑsumit tentare eū de cuius excellētia certus est.Et cōiter est mortale.Vñ ꝺ: Sap.j.Inuenitur dñs ab his q̄ nō tentant eū.Nō aūt nō inueniat de'a creatura .vt scz cognoscat eū: possideat p gr̄az nō est nisi p impedimētū mortalis pcti .Hoc etiā ex punitiōe ipsi⁹ notat in ps.cū ꝺ. Ipsi nō cognouerunt vias meas.i.opa mea seu mādata mea q̄b⁹ itur ad deū. Inter que mādata hoc est. Non tentabis dñm deū tuū.& ꝓpter hoc iurauī eis.i.firmiter decreui si introibūt.si ꝓ⁹ non.i.q̄ non introibūt in requiē meā.i.terrā ꝓ⁹ missionis q̄ figurabat vitā eternā.Et sic fuit q: nullus eorū q̄ numerati sunt in egypto.s.sexcētamilia hoium ad ꝑlia aptos itrauerūt:sed mortui sūt i deserto.excepti caleph & Iosue.Propter qꝺ hortat apl's vt caueam⁹ab isto cum sit multū graue dices.j.Cor.x. Neqꝫ tētemus ꝛ̄m sic q̄dā tentauerūt & a serpētib⁹ perierūt.vt hꝫ nūeri.xxi. Audtis alijs vicib⁹ & modis tetauerūt. Et nota q̄ diuersimode hoies tētant deū.Aliq̄ videlz dei potētiā seu ptātem.Aliq̄ dei sapiam vel veritatez.Aliq̄ dei patiētiā vel bonitatem.

§.II. Tentant dei potesta

tē illi qui in periculo positi cū possint remediare via hūana nolunt.expectantes effectū diuine ptātis.i.liberationē a deo:sicut iudas machabeus cū reperiret se cū paucis & videret exercitū bacchidis multū cū posset declinare certamē erubescētia ductus ne videret fugisse hostes.cōmittēs se deo bellū iniit ꝺ illum & ibi occisus est.j. Machab.ix. Si q̄s etiā infirmaretur & nollet vti medicinis nō ꝓpt'ab ominationē stomachi ad eas vel timorē nocumenti.vel iportētiā emendi.sed vt a dño sanaret:sicut btā Agatha ꝺ potentiaz tentaret nisi haberet super hoc familiare ꝓsiliū a spūsctō sicut illa:vel q: vellet illam penā sustinere ꝓpter amorē feruentem ad ꝛ̄m.vt scūs Egidius vulnus gutturis retinere voluit absq̄ curatione. Pertinet etiā ad tentandū dei ptātē q̄ aliq̄s aggrediat pericula absq̄ necētate sperans dei potētia adiuuari sicut fecerunt abyssai cū aliis duobus qui accesserūt ad hauriēdū aquā de cisterna bethleem vt afferrent Dauid trāseuntes p medios hostes phisteos:qui & bethleem tunc tenebāt.ij.Reg.xxiij. Duellatiam assumere voluntarie pertinet etiā ad tentationē dei Vñ & ꝓphibent vt dicit Nicolaus papa.ij.q.iiij. monomachiam.Dauid faciendo duellū cum goliath.vt hꝫ.j. Reg. xvij.nō tentauit deū:q: vt dicit nico.de lyra sup dicto.c. Fecit ex instinctu spūssancti:& idē dicit glo.sup.c.monomachiā.Fuit etiā figura duelli qꝺ ꝛ̄s fecit cū diabolo signato in goliath qui potētia & malicia sua omnes exterrebat Sed ꝛ̄s figuratus in dauid qui interpretat manu fortis funda humilitatis & lapide fortitudinis totus inermis malicia sustinēdo humillimā passionez eū pstrauit.Qui etiā pius in deserto tētatus cū trib⁹ lapidib⁹ sumptis de flumine.i.tribus auctoritatibus scripture inimicum vicit tētantem.vt patet Mathei.iiij.

§.III. Tentant dei sapien

tiā qui inepti & insci⁹ ponunt se ad predicandū vel legēdū vel disputandū cū hereticis sperātes a deo sibi infundi scientiā:sicut factū est apl'is.Sed dicit Hiero. Nō illis fugerebat spūssanctus hoc alijs cōfert spūssanct⁹. Tentant dei sapiētiā vel veritatē qui faciunt purgationes vulgares ꝓ aliquo māifestādo.puta cū habēt suspectū aliquē ꝺ furto.adulterio vel alio.ad ꝓbandū innocētiā suā & manifestādū q̄ nō fecerit illud volunt q̄ tangat ferrū cādēs . vel bibat aquā bullientē sperātes q̄ deus sic manifestet veritatem in hoc q̄ nō noceat si illud nō perpetrauit. alꝫ noceat.hoc etiā ꝓhibetur exp:esse culp̄ quia est deū tentare.ij.q.iiij.c.j.& c.cōsuluisti. Unde hēricus imperator cuz suspectā haberet vxorē q̄ virgo & sancta erat de adulterio coegit eā nudis plantis sup ferrū ignitū incedere.vnde in morte sua cozā ꝓpo accusatus & punitus fuit. Illa tñ quia coacta fecit :illesa euasit cū innocēs esset vt hꝫ i cḥronicis

Similiter etiā ꝓhibet dari alicui cozp' ꝛ̄pi ad ꝓbationem alicui⁹ sceleris de quo suspectus habet. Vñ illud.c.sane,& c.sepe.ij.q.iiij.in quo ꝛ̄atuit est abrogatū ꝑm Gratianū & b.Tho.in.iiij.In veteri aūt testamēto cū habebat vxorē suspecta de adulterio permissa fuit purgatio que fiebat per aquas certo mō:vt habet Numeri.v.ad vitādū maius periculū.s.vxoricidiū:sicut & quedam alia ꝓmissa sunt.

§.IIII. Tentant tertio dei

bonitatē aliq̄ & clemētiā vel patientiā q̄ petūt sibi pctā dimitti:& tñ ipsi nō dimittūt iniurias alijs odiū retinentes: vel alꝫ indeuote orāt.ꝓpter qꝺ dicit Eccl.xviij. Aū oīo nē ꝓpara aiam tuā & noli esse quasi hō q̄ tētat deū. Ubi dicit glo.q̄ deū tētat qui orat qꝺ docuit.s.dimitti sibi debita:& nō facit qꝺ iussit q: nō dimittit, ipse debita suis offē sor⁹ib⁹.Qui enī se ad deuotionē nō disponit cū orare vult nō facit qꝺ in se est vt exaudiat a deo. Vñ quasi iterpretatiue tētat quasi velit ꝓbare si est ita bon⁹ q̄ etiā si non, q̄rit exaudiri faciendo qꝺ in se est:tñ velit deꝰ eum exaudire & dare gratiā illā.Et licz hec iterpretatiua tētatio videat ex ꝓsumptione ꝓcedere & indiscretiōe, tñ ꝑm.b.Tho.vbi.s.& ipsum ad irreuerentiam pertinet dei vt hō ꝓsumptuose & sine debita diligētia se habeat in his que ptinēt ad deū: & tñ cōiter non est mortale.Tentat dei patiētiā & bonitatez q̄ permanēs in pctis sperās sibi dari a deo:añ terminū vite spūs cōpunctiōis:q̄si velit ꝓbare dei patiētia si eū ad penitētiā expectabit:& quē loquit apl's ad Rom.ij. An ignoras q̄ benignitas dei ad pniam te adducit.tu aūt ꝑm duriciā tuā & ipenitens cor tuū thesaurizas tibi irā.i. cumulas tibi punitionem dei.Exēplū de quodā iuuene leui & lasciuo qui cū esset deditus vitijs orabat deū omni mane ante oia vt nō ꝑmitteret eū mori sine auisamento.i.q̄ prius sibi notificaretur q̄ moreret.Quadā igit vice cuz sic oraret apparuit ei angelus dicēs se a dño exauditū q̄ nō moreretur.& sine auisamēto.Ex q̄ re fact⁹ magis securus volupta tib⁹ mūdi ibistebat:post aliquātulū tp̄is vno mane surgēs de lecto sensit dolorē capit⁹:& cū socij eū vocaret ad vana ex cusauit se nō posse exire:sequēti die arripuit eū febris licz lenta amici & cōsanguinei incipiunt eū admonere & ꝓfessione scientes vitā ei⁹ lubricā. Ipe aūt trufabat. Nunqd ego moriturus sū dicēs q: vultis me cōfiteri:succrescit febris & illi magis hortant ad pniam vt citius sanitatē recipiat. Rndit ille.bn̄ credo ꝓpter scelera mea hoc accidisse:& cō uenienti⁹ est q̄ ego vadā ad ecclesiā ad cōfitēdū q̄ ꝺ deus labor:em cōfessori ad veniendū:sanatus oīno ibo ad cōfitendū ad eccl'am. Cūq̄ inualuisset infirmitas & multū grauaret q̄ ipsū sui sollicitaret. Non hēo inquit caput ad b ꝓ dolore & grauamiē:nescirē iquit dicere:& alleuiat⁹ a febre volo facere qꝺ suadeꝭ.Demū appuit ei angel⁹ dicēs.agnoscis me.Qui rndit nō.Ego sum ait angelus q̄ tibi annūciauī ex pte ꝺ q̄ nō moreremis sine auisamēto:ia tps & vt trāseas de b mūdo.Cui ille.Mūo est b.nunqd de⁹ deceptor: ē q: ꝑmisit auisamētū & nō dedit. Cui angelus .imo promissum seruauit. Nā nō solū auisamētū ynū dedit sed multa ꝑmū fuit dolor: capit⁹ sed m febris ftiū sollicitatio amicorū:grū augmētū ifirmitat⁹.& noluisti audire tētādo deū & iō opz te exire.Et subito moriēs ad inferna ꝺscendit ꝛc.

¶De scismate.c ibi tractat de duob⁹ gerēt⁹ se p⁹ summo pōtifice q̄d agendū sit ꝑ serenitate ꝺscie. Cap. XI.

Cisma ex superba

& ābitiōe cōiter oriuat & charitati eccl'iastice vnitatis ꝺiat.Et sic potest diffiniri vel de scribi.Scisma est vitiū quo q̄s sub ſumo pōtifice esse recusat.& mēbris eccl'ie ei subiectis cōicare recusat.p⁹ cuius declaratione dicit bea.Tho.ij.ij.q.xxxix.arti.j.q̄ nomē scismatis ꝑm Ysiꝺ.lib.etymol.a scissura amiox vocatum est. Scissio aūt vnitati opponitur. Un pctm scismatis ꝺ: qꝺ directe & p se opponit vnitati. Sicut enīz in rebus naturalibus id qꝺ est per accidēs nō cōstituit spēm:sic nec in rebus moralib⁹ in q̄b⁹ illud qꝺ est intentū illud est p se.qꝺ autē sequit ꝓeter intētionē est quasi p accidēs. Un pctm scismatis ꝓprie est spāle pctm eo q̄ intendit se ab vnitate separe quā charitas facit.charitas aūt nō solū alterā psonā alteri vnit spūali dilectionis vinculo:sed etiā totā eccle siam in vnitate spūs. Et ideo ꝓprie scismatici dicunt qui ꝓpria spōte & intētione se ab vnitate eccl'ie separāt que est vnitas principalis. Nā vnitas pticularis aliquox adinuicē ordinat⁹ ad vnitatē eccl'ie: sicut cōpositio singulox membrox hois cū corpe naturali ordinat⁹ ad totius corpis vnitatē. Eccl'ie aūt vnitas i duob⁹ attēdit.s.in cōnexione mēbrox adinuicē seu cōicatione: & iterū in ordine oium membrox ad vnū caput.ꝑm illud Col.ij. Inflatus sensu carnis sue & nō tenēs caput.ex quo totū corp⁹ p nexus & cōnexiones subministratū & cōstructū crescit i augmētū dei. Hoc aūt caput est ipe xp̄s cui⁹ vicē in ecclia gerit summ⁹ pōtifex. Et ideo scismatici sunt q̄ vt dictū est subesse renuūt summo pōtifici & mēbris eccl'ie ei subiectis cōicare recusant. Hinc & pelagi⁹ papa ait. Scisma liquidē ipm qꝺ grecū nomē est scissurā sonat:sed in vnitate scissura esse nō pōt. Nō ergo vnitati cōicant q̄ scismaticis cōicāt.ptes ipsi sibi fecerūt & ab eo qꝺ vnū est vt apl's inde iam ꝺbis loquar semetipsos segregātes spūi nō habēt. xiij.q.j.scisma. Et q̄uis hereſis etiā diuidat hoiem ab vnitate fidei catholicē:tñ scisma est ꝺ ecclastica vnitatē q̄ est quoꝺdā bonū pticipatū & minus q̄ fit ipe ꝺe'. & ideo infidelitas ex gñe suo est grauī⁹ scismate. Sed si cōsideret grauitas pctī ex circūstātijs sic posset cōtingere q̄ aliq̄s scismaticus grauī⁹ peccaret q̄ aliq̄s infidelis. & b vel ꝓpter maiorē cōceptū: vel ꝓpter maī⁹ piculū qꝺ inducit : vel ꝓpter aliq̄d hmōi. Nec ob. predictis si dicat q̄ charitas cui opponit scisma est maior: fides cui opponit infidelitas: & qꝺ opponit maiori bono maī⁹ malū est ſm pm:viij.ethicox. Nā vt dicit Tho.vbi.s. Charitas hꝫ duo obiecta. Unū principale:scz bonitatē diuinā, Aliud secūdariū.s.bonū ptmi. Scisma autē & alia pctā q̄ sunt ꝺ primū opponunt charitati q̄tū ad secūdariū bonū qꝺ est minus bonū q̄ ipe deus. & ideo ista pctā q̄ sunt ꝺ primū sunt minora q̄ infidelitas Sed odiū ꝺ deū vtiq̄ grauī⁹ est infidelitate. Inter pctā, tñ ꝺ primū scisma est maximū: q: cōtra spāle bonū multitudinis. Itē nō obstat si dicat q: Hiero, dicit. Nō grauius est punitū: scelerati⁹ esse cōmissum.xxiij.q.j.nō afferamus. Sed scisma est grauī⁹ punitū idolatria, vt dicti est. Nā vt di. Tho.vbi.s. dictū Hiero. vere est cōiter de pena i hoc mūdo. Aliq̄n tñ ex aliqua cā sec⁹ est. Et tñ est: q: cū pene sint qꝺā medicine ad arcendū hoies a pctis. ideo aliq̄n vbi est maior: ꝓnitas ad pctm aliq̄s seueriox ꝺs pena adhibet:sicut etiā ab eccl'ia maior: pena iniūgit vxorici de cū matricide ex eo q̄ ꝓniores sunt hoies ad occidēdū vxorē q̄ matrē. Et sic ad ꝓpositū.ille ppl's erat ꝓnus ad scismata & rebelliones.vt ꝺs.j. Esdre.iij. & iō magis illud punitū. Et etiā non erat ita notū ppl'o q̄ sp moyses deberet esse princeps illi⁹ ppl'i.sicut q̄ deberet sp adorare vnū deū, qꝺ habebāt p lege. & iō oportuit rebellātes illi⁹ ꝓin cipatui pena incōsueta & horribili punīri. Itē qꝺ Cypria⁹ mis dixit scismaticos gētilib⁹ coequari.hoc nō est simplr verū: sed ſm qꝺ q̄tū scz ad separationē in gñe in eccl'ia.

Scismaticus dicit

Est ꝓpte spāle pctm

Scisma quid sit.

Scisma est grauī⁹ idolatria sed infidelitas maximū

Est mortale

§.I. Est autē scisma pecca

tū absq̄ dubio mortale:q̄ ꝺiat charitati ecclesiastice vnitatis. Si cm pctm qꝺ cōmittit cōtra charitatē alicui⁹ ꝑsone ptīcularis est mortale: vt odiū ptīculare cōtra ꝓximū multo magis qꝺ ꝓpetrat cōtra charitatē toti⁹ eccl'iastice cōgregationis:vt scisma. Bonū em̄ cōe tanto diuinius ꝑm ꝑm.& p ꝑns meli⁹:& malū ei oppositū deteri⁹. Ptz etiā grauitas maxima huiꝰ pctī ex dictis sctōz. Dicit em̄ Augu. Neqꝫ scismatici aliquid sibi ex iusticie mercede punitāt.q: vbi charitas nō est nō pōt ee iusticia. Dilectio em̄ ꝓximi malū non opat.xxiij.q.j.vbi. Itē Beda super Matthēū. Quicunq̄ ab vnitate fidei vel societate petri apl'i quōlibet semetipos segregauerint:nec tales a vinculis pctōz absoluit:nec ianuam regni celestis pnt ingredi. q.e. Segregat autē q̄s ab vnitate petri p scisma p qꝺ q̄s nō subijcit summo pōtifici q̄ locū tenet petri. Itē Cypria nus dicit. Cūcti scismatici q: foris sunt.i.extra ecclesiam spiritūsancti nō hnt.q.e.dicm⁹. Hoc idē ostēdit ex grauitate punitione eoz diuina & humana. Et de diuina loquitur Cypr.ianus.vij.q.j.dicēs. Deniq̄ ꝺ fit insepabile vnitatis sacrm: et ꝺ sine spe sint .& perditionē sibi maximā de indignatione dei acquirant q̄ scisma faciūt declarat diuina scriptura i libris Regū.iij.c.xij. Ubi a tribu iuda & benia min decē trib⁹ scisse sunt:& relicto rege suo alterū sibi foris cōstituerūt. Et indignat⁹ est (inqt dñs) oi semini isr̄l: & demolitus eos & dedit i direptionē donec abiceret eos a facie sua:q: dissipat⁹ est isr̄l a domo dauid.iiij.Reg.xvij. Et tāta indignatio dñi extitit cōtra eos q̄ scisma fecerūt: vt etiā cū hō dei ad hieroboam missus esset q̄ ei pctā sua exp:oraret atq̄ vltionē futurā p̄diceret : panem apud illos edere & aquā bibere vetaret.qꝺ cū nō custodisset et contra dñi ꝓceptū ꝓcalus fuisset : statim diuina cēsura ꝑcussus est : vt inde tregrediēs impetu ac morsu leonis in itinere necat.iij.Reg.xiij.c. Sed adhuc in euangelio suo dñs maior: sue intelligētie lucē manifestat.q̄ ꝺ q̄ tūc se a tribu iuda & beniamin sciderāt:& hierosolymis relictis secesserāt samariā: vt inter pseudo ppbas & gētiles cōpu tarent. Nā cū ꝑmū discipulos in ministeriū salut⁹ mitteret mādauit ꝛ̄ dixit. Inviā gētiū ne ieritis:& in ciuitatē samaritanoz ne intraueris, Et ad iudeos pz⁹ mittēs gētiles adhuc ꝓeterire iubet. Addēdo em̄ gētiles ciuitatē samaritanoz vbi erāt scismatici q̄ debebāt omitti oīditi in hoc scismaticos gētib⁹.i.paganis coequari. Et post pauca inducit exēplū bathā & abyrō & choze q̄ fecerūt scisma in illo ppl'o hebr:eoz cū eēt in deserto ꝺ moysen & aaron querētes sibi vsurpare ducatū ppl'i ꝓ moyse & summū sacerdotiū ꝓ aaron q̄ terribiſſ a deo puniti sunt.nā vt dī in ps. Apta est terra & deglutiuit bathā & orum ꝓpter cōgregatione abyrō.iuxta vocē dñi Nūeri.xvj. Et exarsit ignis in synagoga eoz:& flāma cōbussit pctōres: scz choze cū sacerdotibus cōplicib⁹ suis.vt hꝫ Nūeri.xvj.c. Hec Cypria.

Uerū q̄uis scisma sit graue pctm & grauius pctō idola trie punitū : q: adorātes vitulū aureū gladio occīs sunt. vt hꝫ Exo. xxxij. Scisma faciētes.s.bathā & abyrō a terra absoꝛpti sunt. nō sequit q̄ scisma sit grauī⁹ infidelitate: & cōiter & ex gñe suo infidelitas grauī⁹ est. Rō huiꝰ est ꝑm beatū Tho.ij.ij.q.xxxix. ar.ij.q: cū queritˢ in cōi de duob⁹ pctis qꝺ sit grauī⁹.intelligenda est q̄stio de grauitate que attēdit ꝑm gen⁹ pcti. Genus aūt pcti seu spēs attēdit ex obiecto.& ideo illud pctm qꝺ maiozi bono ꝺiat illud ex gñe suo est grauī⁹ : sicut pctm in deū est grauī⁹ q̄ cōmissum i ꝓximū. Manifestū est aūt q̄ infidelitas est pctm ꝺ ipm deū ꝑm q̄ in se est veritas ꝓxima cui immittur fides. Scisma est ꝺ ecclastica vnitatē q̄ est quoꝺdā bonū pticipatū & minus q̄ fit ipe deꝰ. & ideo infidelitas ex gñe suo est grauī⁹ scismate. Sed si cōsideret grauitas pctī ex circūstātijs sic posset cōtingere q̄ aliq̄s scismaticus grauī⁹ peccaret q̄ aliq̄s infidelis. & b vel ꝓpter maiorē cōceptū: vel ꝓpter maī⁹ piculū qꝺ inducit : vel ꝓpter aliq̄d hmōi. Nec ob. predictis si dicat q̄ charitas cui opponit scisma est maior: fides cui opponit infidelitas: & qꝺ opponit maiori bono maī⁹ malū est ꝑm pm:viij.ethicox. Nā vt dī. Tho.vbi.s. Charitas hꝫ duo obiecta. Unū principale:scz bonitatē diuinā, Aliud secūdariū.s.bonū ptmi. Scisma autē & alia pctā q̄ sunt ꝺ primū opponunt charitati q̄tū ad secūdariū bonū qꝺ est minus bonū q̄ ipe deus. & ideo ista pctā q̄ sunt ꝺ primū sunt minora q̄ infidelitas Sed odiū ꝺ deū vtiq̄ grauī⁹ est infidelitate. Inter pctā, tñ ꝺ primū scisma est maximū: q: cōtra spāle bonū multitudinis. Itē nō obstat si dicat q: Hiero, dicit. Nō grauius est punitū: scelerati⁹ esse cōmissum.xxiij.q.j.nō afferamus. Sed scisma est grauī⁹ punitū idolatria, vt dictū est. Nā vt dī. Tho.vbi.s. dictū Hiero. vere est cōiter de pena i hoc mūdo. Aliq̄n tñ ex aliqua cā sec⁹ est. Et tñ est: q: cū pene sint qꝺā medicine ad arcendū hoies a pctis. ideo aliq̄n vbi est maior: ꝓnitas ad pctm aliq̄s seueriox ꝺs pena adhibet:sicut etiā ab eccl'ia maior: pena iniūgit vxorici de cū matricide ex eo q̄ ꝓniores sunt hoies ad occidēdū vxorē q̄ matrē. Et sic ad ꝓpositū.ille ppl's erat ꝓnus ad scismata & rebelliones.vt ꝺs.j. Esdre.iij. & iō magis illud punitū. Et etiā non erat ita notū ppl'o q̄ sp moyses deberet esse ꝓnceps illi⁹ ppl'i.sicut q̄ deberet sp adorare vnū deū, qꝺ habebāt p lege. & iō oportuit rebellātes illi⁹ ꝓin cipatui pena incōsueta & horribili punīri. Itē qꝺ Cypria⁹ mis dixit scismaticos gētilib⁹ coequari.hoc nō est simplr verū: sed ſm qꝺ q̄tū scz ad separationē in gñe in eccl'ia.

§.II. Scismaticu in penam

ꝓnūtur ab eccl'ia ꝓtē ordinis seu cōsecrationis: quo scz ad licitū vsum. ꝓtē iurisditionis simplr: & ꝓtē ad ministrationis in tpalibus. ꝓ⁹ maiozi hoz declaratiōe

dicit.b.Tho.ñ.ij.q.xxxix.ar.iij.q duplex est ptās spūalis. Una q̄dē sacramētalis que cōfert per aliquā consecratiōnē: que dicit ptās ordinis seu cōsecrationis:⁊ hec indelebilis est ⁊ auferri non pōt sicut nec ipse character ab aīa. Ptās cōsecrationis non auferf a scismatico

Oēs em̄ cōsecrationes sunt immobiles manente re que cōsecrat.sicut ptz etiā in rebus inanimatis.Nam altare semel cōsecratū nō cōsecratur iterū nisi fuerit dissipatum:⁊ ideo talis ptās remanet ſm essentiā suā in hoīe qui eam adeptus est: siue labaf in heresim siue in scismā vel aliud malū.qđ ptz ex hoc:q talis rediēs ad ecclesiā nō iterū cōsecratur. Sed q̄ ptās inferior nō debet mitti in actū nisi ſm q̄ mouet a superiori ptāte.sicut etiam ptz in naturalibus. Inde est q̄ tales vsum ptātis amittūt: scz heretici ⁊ scismatici: scz q̄ nō liceat eis illa sua ptāte vti:si tñ vti fiunt eox ptās effectū habet in sacramentalibus: q: in his homo nō operatur:nisi vt instrumentū dei. vnde effectus sacramentales non excluduntur propter quācunq culpā conferentis sacramentum.

§.III. Secunda ptās est iu

ri sditionis que ex simplici hoīis iniunctione cōfertur.⁊ talis ptās non inuiolabili adheret. vnde in scismaticis ⁊ hereticis non remanet:& ecclesia aufert ab eis. Unde nec excōicare nec absoluere nec indulgērias dare pūt:aut aliquid hmōi. Nō si fecerint nihil est actū. Cū ergo dicitur tales nō habere ptātem spūalem intelligēdū est de ptāte scđa. vel si intelligat de prima:scz cōsecrationis:referēdū est hoc nō ad essentiam ptātis: sed quoad legitimū vsum eius. Et sic intelligēdū est illud qđ ait Cyprianus de novatiano scismatico. vij.q.j. Nouatianus qui nec vnitatē spūs nec cōiunctionē pacis obseruat:⁊ se ab ecclesie vinculo atq; a sacerdotum collegio separat.neq; epi ptātem pōt hīe nec honorē:qui ep̄atus nec vnitatē voluit hīe nec pacē. Hec ille. Idē. Didicimus oēs omnino hereticos ⁊ scismaticos nihil hīe ptātis ac iuris.xxiiij.q.j.didicimus.

Sacramēta scismaticorū sunt vera

Sunt ergo vera sacra que cōferūt vel cōficiūt scismatici si seruēt formā ecclesie. Nec obstat qđ dicit Pelagius papa.xxiiij.q.j.scisma.videlicet. Scismatici q: in vnitate vnū nō sunt:vt q: in parte esse voluerūt: vt q: spūs nō habēt: corporis xpi sacrificiū habere nō pūt. ⁊ in fine. Noli ergo (inquit idē) quasi nulla scismatico; atq; ecclesie differēta sit velle indifferēter vtroq; sacrificijs sociari. Nō est xpi corpus qđ scismaticus conficit si veritate duce dirigimur.Hec ille.Dicit em̄ ibi glo.Jo.⁊ bene q̄ intelligit hoc vel cū scismaticus nō seruat formā ecclesie: vel si seruat dicitur corpus xpi nō esse cōfectū ab eis: q: nō cōfert eis effectū spūalem ipsius sacramēti. Unde ⁊ Gratianus post longam disputationē huius materie:scz vtrum sacramēta hereticoꝝ ⁊ scismaticoꝝ sint vera sacramēta quā ponit.j.q.j.§.ex his verbis. Augu. post.c.qđ quidā. in fine. §.fic dicit. Sciendū q̄ sacramēta hereticoꝝ dicunt irrita vel dānanda: falsa ⁊ inania.scz in diuersis capitulis ibi positis.nō quantū ad se cū sint sancta ⁊ vera etiā ab hereticis celebrata:sed q: cū illicite dātibus ꝑfidis sint ad iudicū illicite accipiētibus ab eis nō cōferunt spiritū sanctū: irrita ⁊ nō vera dicūtur:q: qđ ꝑmittūt ⁊ conferre credūtur nō tribuūt.Hec ibi. Idē de scismaticis. Jdeo aute recipientes sacramēta sciēter ab hereticis ⁊ scismaticis propie ⁊ stricte dictis nō recipiunt effectum gratie etsi character q̄ ad imprimētia ipsum ſm Tho.quia ficti accedunt in hoc faciant cōtra p̄ceptū ecclesie hoc ꝓhibētis: excepto baptismo in casu necessitatis. Sacramēta scismaticoꝝ dicūtur irrita

§.IIII. Scismatici etiā pri

uātur ptāte administrationis temporaliū ⁊ in dignitatibus constitutis:immo etiam ⁊ possessionibus suis. Unde Augu.Relegant̄ leges vbi manifeste p̄ceperūt imperatores eos qui p̄ter catholice ecclesie cōionem vsurpant sibi nomē christianū:nec volūt in pace colere pacis auctorem: nihil noie ecclesie audeāt possidere.di.viij.quo iure. Unde ⁊.xxiij.q.vij.per totū dicitur q̄ heretici sunt suis ⁊ ecclesie rebus expoliādi,⁊ qui possident hereticis ablata nō dicuntur aliena possidere.qđ videf intelligendū cū fit auctoritate ⁊ lr̄a pape vel dīuualētis dare hāc lr̄am.Et idē iudicij dicit de veris scismaticis.xxiij.q.j.qui cōtra.⁊ xxiij.q.v.de liguribus. De alienationibus factis a scismaticis: scz de bonis ecclesie q̄ nulle sunt ⁊ nullius vigoris habeāt extra de scisma.c.j.cū glo. Jtē cū ordinatis suēter a scismaticis solus papa dispēsat:sed cum ignoranter ordinatis discretus prelatus pōt dispēsare. extra de eo qui ab here.ordi.c.j. Sed qui ad prelaturā p̄cipue ep̄atus solus papa dispēsat. extra de elec.c.q; diligētia. ſm Hostie. Et cū reuertūtur ad ecclesiā recipiēdi sunt ſm Ray. cum manus impositione ⁊ satisfactione vt spiritūsancti acciṗiāt quem extra ecclesiam nō habēt.xxiij.q.j.didicimus. Ne creditur eis si dicūt secum dispensatū nisi ostendant dispensationem.extra de scisma.c.ij. Scismatici sunt spoliādi possessionibus

§.V. Scismatici insuper ⁊

per iudiciū ecclesiasticū excōicant: ⁊ per ptātes seculares diuersis modis coercent. Ratio huius est ſm.b.Tho.ij. ij.q.xxxix.arti.iiij. q: vt dicitur Sapiē.vj. Per que peccat quis per hec ⁊ torquef. Scismaticus vt dictū est in duobus peccat. Jn vno quidē:q: separat se a cōione mēbroꝝ ecclesie. Et ꝓtū ad hoc cōuenies pena scismaticoꝝ est vt excōicentur. Unde ⁊ Numeri.xvj. dicit in figurā huius. Recedite a tabernaculis impioꝝ hoīm: qui scz scisma fecerūt dathan ⁊ abyron: ⁊ nolite tāgere ea que ad eos pertinent ne imuoluamini in pctis eoꝝ. Et.xxiij.q.j.didicimus. Jn alio vo q: subdi recusant capiti ecclesie:⁊ ecclesia q: coerceri nolūt per spiritualē potestatē ecclesie iustū est vt temporali potestate coerceant. Unde. xxiij.q.v. dicit q̄ diuine⁊ humane leges statuerūt vt ab ecclesie vnitate diuisi ⁊ eius pace ꝓturbātes a secularibus potestatibus cōp̄imant. Nec est incōueniēs q̄ duplici pena puniātur. scz spūali per excōicationē: ⁊ temporali per coertiones in rebus vel personis ſm.b. Tho.vbi.s. Cū em̄ pene hmōi vite sint medicine quādo vna nō sufficit ad coercendum hoīem a malo superaddit̄ meritō alia: sicut ⁊ medici circa infirmitates corporales: ita ⁊ ecclesia cū aliqui per ex cōmunicationē nō sufficiēter rep̄imunt adhibet coertionē brachij secularis. Sed si vna sufficeret non apponeret altera. Unde Pelagius papa. Quisquis ergo ab aplicis est diuisus fedibus scismaticū esse nō dubiū est: ⁊ contra vniuersalē ecclesiā altare erigere conat.De talibus inferius calcedonensi cōcilio canon sic dicit. Qui a cōione ses ipsum suspēdit ⁊ collectā facit ⁊ altare cōstituit ⁊ noluit vocāti ep̄o cōsentire neq; obedire ⁊ primo ⁊ scđo vocanti:hūc omnino damnari nec vnq̄ vel oratione mereri nec recipere eum posse honorē. Si em̄ permālerit turbas facies ⁊ seditiones ecclesie: per extraneā potestatē tanq̄ sedi tiosum compiimi: scz statuimus. xxiij. q.v. non vos.⁊ in.c.sequē.qđ incipit.de liguribus.sic idē ait. Regule patrū hoc specialiter cōstituerūt:vt si qua ecclesiastici officij persona cui subiectus est resiliterit vel seorsum collegerit aut aliud altare erexerit ſcr cui scisma fecerit iste excōicetur atq; dānetur. Et si forte ⁊ hoc cōtēpserit ⁊ permālerit dilationes ⁊ scismata faciendo: per publicas ptātes oppiṁatur.⁊ paulopost. Adille alia exempla ⁊ cōstitutiones sunt quibus euidēter agnoscit vt faciētes scissuras in ecclesia sancta nō solū exilijs:sed etiā ꝓscriptione rerū ⁊ dura custodia per publicas potestates debeāt coerceri. ⁊ q: solēt hmōi cum per violentiā coercētur cōqueri de iniustitia:q: cogi nō debēt:nec etiā ad bonū. Respōdet ad hoc Augu.dicens. Scismatici dicunt. Cui vim christus intulit.quem coegit.Ecce habent apostolum paulum. Agnoscant in cū ꝓius cogentem christū postea docentē: ꝓius ferientē postea cōsolantem. Mirū est quomodo ille qui Scismatici excōmunicātur

Tēporali potestate coerceāt̄

pena corporis ad euangelium coactus intrauit plus his oibus laborauit q̄ solo verbo vocati sunt.xxiij.q.vj.Et ad hoc facit qđ habef Adatth.xxij. ⁊ Luce.xiiij.Epi in vias ⁊ sepes ⁊ compelle intrare.s. in domū ecclesie. Jtē Aug. Nō vult de⁹ cōcitare ptātes aduersus scismaticos:aduersus dissipatores ecclesie:blasphemi nō mirent: q: de⁹ cōcitat vt a sara verberet agar. Cognoscat se agar: ponat cervicem.que cū humiliata discederet a dña sua:⁊ cōquesta esset angelo de dña sua. Rndit. Reuertere ad dñam tuā. ad hoc em̄ affligitur vt reuertat.xxiij.q.iiij. Quādo.

§.VI. Sed quid cum duo

vel plures in ecclesia sunt gerētes se pro papa ⁊ quilibet eox habet suā sequelā.quis eox dicet scismaticus cū suis sequacibus. Rndeo. Aut cōstat ⁊ cōiter tenet q̄ quilibet eox intrusus est.i.non canonice electus. Aut constat vnū eox canonice ⁊ rite electū: videlicet a duabus ptibus cardinaliū ⁊ sine violētia: ⁊ alius postea superinducr⁹, Aut dubitat q̄s illoz sit canonice ⁊ rite electus vn⁹ vel alter. Intrusus ad papatū est scismaticus

Et in primo casu nullus eox. sed quilibet eoꝝ scismatici eius est cum his qui scienter sequūtur ipm ⁊ excōicati ipo facto.extra de elec.c.licet. Et de hoc loquitur.c.lxxix.di.si duo.vbi dī. Si duo forte cōtra fas temeritate cōcertātiū fuerint ordinati: scz in summos pōtifices:nullū eox futurū sacerdotē.i.summū pōtificē permittimus:sed illū solū in sede aplica pmānsurū cēsemus qđ ex numero clericoꝝ noua ordinatione diuinū iudicū ⁊ vniuersitatis clerus elegerit.Hec ibi. Nō obstat q̄ hoc statuit Honorius augustus. ⁊ ad imperatorem nō spectat statuere aliquid de electionibus ecclesie: sicut nec de reb⁹ aliis ecclesiasticis. vt dī di.xcvj.bene. Hoc em̄ fecit rogatu ecclesie:⁊ ecclesia approbauit. ⁊ sic pōt ⁊ valet ac si ecclesia fecisset: ratione approbationis. Quādo ergo cōstat nullū eox canonice electū:vt q: nō a cardinalibus:sed ab aliis.in quo casu loquit.c.si qs ex epis.di.lxxix.c.c.si qs pecunia. Vel si a cardinalibus.nō tñ a duabus pribus.vt in decretali de elec. licz.qui tali adheret vere scismaticus est. Et per cōcilium puidendū esset: cū cardinales hmōi causa essent. Als ipi cardinales aliū canonice eligēt: ⁊ ille verus apostolicus erit. Et no.q̄ ex hoc q̄ electio pape symoniace facta esset a cardinalibus dūmodo als rite cassari non pōt: nec tolli quin sit verus papa. Et similiter quātūcunq̄ criminosus ⁊ irregularis esset electus. vt dicit glo.super.c.si qs pecunia. Et plenius glo.in.c.j. Jn scđo casu cū scs cōstat sua innocentia: q: dubiū versabat apud peritissimos vtrū fuerit talis metus qui cadere posset in constantē virū:nec ne. Vel etiam q: post electionē habuerūt tps liberum ad recedendū:⁊ nō fecerūt q̄citius. Sed cōtrario per signa expressa ostenderūt volūtarie ⁊ libere factā electionē. Post canonicē electum se intrudens est scismaticus

Jgnorātia quō excusat

Jgnorātia autē facti cū ꝓbilis est excusat: sicut excusatur Jacob cognoscens Lyam nō vxorē suā p rachele vxore sua.qđ etiā expresse dicitur.j.q.iiij.§.notandum. Et plenius in glo. ibi que etiā declarat quō dicatur ignorātia ꝓbilis que excusat siue sit de facto ꝓprio siue alieno. Jgnorantia iuris ciuilis seu canonici ad qđ spectat huius materie discussio vt dicit ibi glo.etsi non excusat cū est tale ius qđ quis de facili per se scire pōt vel per alios. Dū tamē habeat copiā peritoꝝ.vt.ff.de iur.⁊ fac.igno.⁊ dist.xxxviij. si in laicis. Excusat tamē si est tale ius quod quis nec per se nec per alios scire potest: cū peritissimos fallat ⁊ diuersi cōtraria sentiāt.ar. dist.xxxvij.§.ylti.cū glo. Jdeo in illo scismate illi fuerūt vere ⁊ ꝓpie scismatici qui ꝓsentes ⁊ sciētes factū cōtra iura sciēter:vel cōtra cōscientia fecerūt scisma rale passionibus ducti amoris vel odij:cupiditatis ⁊ ambitionis. Alij vo qui vni vel alteri vbano: scz vel clemēti obedientes adherebāt moti ad huiusmodi tenendū non temporaliter:sed ex conscientia ex auditis consilijs peritoꝝ rum non erant vere ⁊ ꝓpie scismatici etiam si ei qui non erat verus adhesissent:q: ꝓter intentionē eox erat error

Scismatis tpe Ber.

Cū dubitat̄ q̄s sit canonice electus

Exilio dānatur

et diuisio eorum. Quauis enī ignorantia iuris diuini vel naturalis neminē excūset. vt dicit Gratia. in dicto. §. nota ndū. ibi nō erat talis ignorātia: q; etsi credere in vnum caput sicut in vnā catholicā ecclesiā. sit de articulis fidei que spectat ad ius diuinū. tñ credere hūc esse illū vnū caput vel aliū cū duo sunt gerentes se p papa nō est articulus fidei. sed q̄ sūm iura ecclesie est electus: qđ scire pertinet ad factū. t ius canonicū. Quauis ergo vna pars exō municetur altera cū sequacibus. t scismatica nūcupetur: qui simpliciter inhęrebāt excusari videbant a vitio scismatis. Durāte illo scismate posto: bonū successit ex illa parte bonifacius. ix. Bonifacio successit innocētius. vj. Innocētio gregorius. xij. Ex alia parte clemēti successit benedictus. xij. Sub his aūt sc̄s gregorio. xij. ex vna parte: t benedicto ex alia factum est aliud scisma circa annos dñi M.cccc. Nā recedentibus cardinalibus ab vtroq; papa t cōuenientibus pisis ibiq; concilium vniuersale celebrātibus. depositis illis duobus. s. gregorio. t bñdicto per cōcilium vel cōciliabolū sub ea: videlicet ratione depositis: q; dicebant scādalizare facto suo publico totam ecclesiā cū nō vellent cōuenire simul in aliquo vno loco vt pmiserāt. t iurauerāt ad bandū efficaciter vnionem ecclesie. Demū creatus est pisis alexāder qui dicebatur p̄ius Petrus de candia: cardinalis ordinis minor. Qui successit iohānes xxiij. bononie electus. Et cū pene oēs reges. t principes xp̄ianitatis dimissis gregorio. t benedicto obedientiā de disserunt alexādro. t successori suo: tamē adhuc maximū dubiū erat vtrū illud pisis celebratū fuerit verū gñale cōciliū vel cōciliabolū cū nullius eoz qui se gerebāt p papa fuerit auctoritate cōgregatū. Itē vtrū causa ppter quam fuit creatus ille tertius: sc̄z alexāder valet: q; gregorius. t bñdictus scādalizabāt ecclesiā ex facto suo: q; sc̄z dissimulabāt vnionē dare ecclesie vt pmiserāt esset vera. Nam de gregorio repertū est. xiij. vt apparuit de facto postea: q; spōte renūciauit in concilio cōstantiēsi. Et vtrū potuerit illos deponere p illa causa. t per consequens ibi creatus esset verus papa: sc̄z alexāder vel antipapa. Ex quacunq; trīū partiū quicūq; simpliciter credebat suū esse verū papam. t nō aliū motus conscientie dictamine paratus etiā alteri adherere si hoc sibi cōstaret excusatus creditur a vitio scismatis. t sententijs eius. In cuius signum est q̄ in qualibet obedientia erāt multi. t peritissimi. t sanctissimi viri: t cum deus. t natura non deficiat in necessarijs. sed vnctio docet de oibus vt dicit Johes in canonica sua. Non est credendū spiritūsanctū deseruisse ecclesiā cuius instinctu regit. di. viij. qui contępta. Vel p̄m recessisse a suis qui dixit. Ecce vobiscum sum oibus diebus. Mat. vlti. Si error ille fuisset periculosus. t damnabilis.

Insuper. t subuxbano. t bonifacio fuerūt sancte que claruerunt miraculis: vt sancta brigida. t katherina de senis credētes in illū. t sub clemēte. t bñdicto ex alia parte fuit brūs petrus luciburgo cardinalis eius. clarēs miraculis. Sub bonifacio. t gregorio fuit dñs Johannes dñici cardinalis eius. eximie sciētie. t p̄bitatis. Et bñdicto magister vincētius maximus predicator. t sanctissime vite. Idē senserūt. t scripserūt. t cōsuluerūt ipsi venerabiles viri dñs Johānes dñici. t magister vincētius. Tandem deo miserāte cum sic nauicula petri fluctibus quateretur dño quasi dormiēte. et. urgēs tranquillū fecit. Congregato em cōcilio cōstātie per imperatorē sigismūdū assignatione ibi facta ipsius per papā ad quam spectat hmōi. vt patet di. xvij. per totum. t per Jobem. xxiij. t per gregoriū. xij. t cardinalibus benedicti oibus ad ip̄m concilium vniuersale accedētibus cū cardinalibus iohānis. t gregorij. decretū est vt p efficaciorē modum vnionis fiēde per modū cessionis. pcedendū foret. Sicq; gregorius. xij. p̄fatus spōte omī iuri papatus cessit. t renūciauit per Karolum de malatestis suū in hoc procuratorē in publico concilio. Johānes. xxiij. p̄fatus fugā arripuit. Sed imperator sigismūdus eū insecutus cepit. t redire cōpulit ad p̄fatū locū cōcilij. Et q; cedere nolebat ac etiā multis actibus suis ecclesiā scādalizabat depositus fuit. Et similiter bñdictus: q; ad concilium venire noluit nec mittere nec in corpore: nec cedere depositus fuit. Demū de cōi cōcilio. t assensu omniū cardinaliū gregorij. t iohānis. t bñdicti qui illic cōuenerāt. t omniū nationum: sc̄z italice: gallice: alemanie: hyspanie: anglice: assumpti sunt aliqui q̄ simul cū cardinalibus haberēt vocē in electione fienda summi pōtificis. Sicq; ad electionē pcedētibus creatus est canonice dñs otho cardinalis de colūnēsibus vocatusq; martinus quintus. Acceptatusq; ab omī clero. t principibus xp̄ianitatis vniuersis. p vero vnico. t indubitato apostolico petri successore ihesu xp̄i vicario. Et decretū fuit quicquid fuisset a quocūq; illor. trīū qui se gesserunt p papa cōcessum. t ordinatū in sua dūtaxat obedientia ratū esset. t firmū. Unde. t oēs remāserūt in suis dignitatibus. t officijs. Et quis ille pertinax olim dictus bñdictus in castro paniscole confugiens moreretur in sua duritia ab oibus derelictus factus est post eū a paucissimis antipapa quidam Eugenius. sed subito res illa euanuit. nā cessit sponte omni iuri si q̄ haberet in papatu. Credit aūt peruratū tale cōciliū cōgregari laboribus. t industria dñi iohānis dñici cardinalis ragusini q̄ pluries accessit ad imperatorem aliq̄s in habitu cardinalatus: aliq̄s in habitu trāsformato ad suggerēdū. t sollicitandū illud negocium.

Aliud scisma

§. VII. Quod autē in dicto

scismate sic dubio nullus esset condemnandus cuicunq; illor. trium adhereret pura conscientia: nō solum rationibus iam dictis. verum etiam ex hoc. Nā si quis in theologia tūc cancellarius Parisiēsis ad idem ppositū quasdam cōclusiones scripsit approbatas per doctores totius vniuersitatis. Prima conclusio est. Quocūq; cōtendentiū de papatu demōstrato nō est hereticum dicere. A. nō est papa. Ratio huius cōclusionis est: qm̄ nulla propositio ad cuius verificationē exigitur veritas vnius ppositionis cōtingētis. t ad fidē impertinētis est de necessitate aut integritate fidei. Nam sicut propositio copulatiua cuius vna pars est tota cōtingēs. t cuius vna ps est falsa aut impossibilis: est tota falsa aut impossibilis. sic in proposito. Constat aūt q̄ ad verificationem istius. A. est papa. exigitur nō solū vna sed multas ppositiones cōtingentes esse veras. vt q; electio est rite. t canonice celebrata. t ab illis qui habēt potestatem. t similes. Cū ergo nesciat si electio pape est canonice celebrata nisi a paucissimis interessentibus. t intelligētibus. t pernarime quando sapientissimi de hoc dubitant: vt in predicto scismate. ideo nō est hereticū dicere q̄ talis vel talis non est papa: q; sc̄z potest non esse electus canonice. Non em̄ pertinet ad fidē q̄ sit iste vel ille papa. sed q̄ sit vnus papa. ille sc̄z qui eligitur vt ordinauit xp̄s vel ecclesia. dist. xxiij. c. in noie dñi. Secūda conclusio est q̄ in statu pręsicto stat aliquos esse apud quos istud pertinaciter asserere. A. nō est papa saperet hęresim. Ratio huius conclusionis est: qm̄ ppositio dicitur sapere hęresim quando ex ipsa assumptione. cū aliquibus veris que rationabiliter negari nō p̄nt sequitur error: in fide. Sed possibile est aliquos homines per reuelationem vel aliter sic certificatos esse q̄ omnia rite facta sunt. t canonice in electione ipsius. A. in papam: qđ rationabiliter dubitare non p̄nt. tunc tales si negant. A. esse vel fuisse papam incidunt in errorem istum q̄ rite electus. t consecratus in papam nō est papa nec vnq̄ fuit papa: t q̄ nō succedit petro: t multa similia que sunt hęretica. ar. vij. q. j. factus. t extra de electio. licet. Tertia conclusio est. In huiusmodi scismate tam dubio temerarium iniuriosum. t scandalosum est asserere oēs tenentes istā partē vel oēs tenentes alteram vel neutralē etiā adultos vniuersaliter extra statū salutis

Prima cōclusio

Secūda cōclusio

Tertia cōclusio

esse: vel excōmunicatos: vel rationabiliter de scismate suspectos. Ratio huius cōclusionis est. Qm̄ multi sunt ex vtraq; parte. t neutrales quibus nō est materia ista clarificata quin rationabiliter possint negare vel dubitare p̄positionē istā. Quocūq; cōtendētiū de papatu demōstrato. A. est vel fuit rite electus. A. nō est scismaticus vel hęreticus. t similes ad quas sequitur. A. non esse papam. Assumptū docet experientia. t tot doctissimor. diuerse ad uersę fnie. Et cōstat multos esse simplices qui ad talia dubia inuestigāda nō tenent qui nō mouent nec fauore nec odio vel questu ad nō fauedū illi parti vel illi. t parati sunt obedire veritati sufficienter agnite: nec sunt ptinaces. Qđ si nō ptinaces: ergo nec excōicati: nec de scisma te rationabiliter suspecti. Tota ratio huius fundatur in hoc: q; nunq̄ fuit tam verisimilis. t vehemēs causa dubitationis in aliquo scismate sicut in isto. Cuius signū est diuersa est varietas opinionū inter sanctissimos. t doctissimos ex vtraq; parte: imno p̄suppositis illis que facta sunt. t cōcessis. adhuc restāt questiones iuris advtrūlibet disputabiles. que oia incertitudinē rationabilē generant in hoc scismate. t ab errore pnicioso plurimos excusant. ar. ad hoc a simili. xxiij. q. iij. c. dixit. De similibus em̄ idē est iudiciū. extra de trāsla. c. inter corporalia. Quarta cōclusio est. Quacūq; parte demōstrata temerariū. t scādalosum. t sapiēs hęresim est asserere sacra ab eis confecta suā efficaciā nō habere. t sacerdotes nō esse consecratos: pueros nō esse baptizatos: t eucharistiā nō esse cōfectā. t hmōi. Ratio huius est: q̄m̄ nec scisma nec hęresis nec q̄ quodcumq; vitiū impedit quin sacra habeāt suā efficaciā. qđ vtiq; verū est quantū ad essentiā sacrorū: q; vera sacra sunt seruatis que fieri debēt: vt debita forma. t materia. t hmōi. vt dictū est. §. Scīēter tñ sumētes a precisis nō reciūt effectū vltimū sacrorū. i. gram. t hoc ideo: q; ficti accedūt cū faciant cōtra ordinationē ecclesie que hoc p̄hibet. Excipit tamē baptismus q̄ in casu necessitatis a quocūq; scismatico vel hęretico vel pagano susceptus cōfert gram. vt expresse dz. xxvij. di. §. ceterū. Unde Cyprianus qui dixit sacra etiam baptismū a scismaticis vel hereticis collata irrita esse. t inania. vt habet. s. q. j. sicut eunuchus. Si q̄s inquit repręhēdit ab augustino. t alijs doctoribus ecclesie in supradicto. §. ceterū. Sed q̄ scisma est dubiū. t obscurū vt istud de quo est sermo. credendū est sacra a quacūq; pte cōferant suū effectū vltimū: sc̄z gram cōferre dūmodo aliis dispositi sint. t contra cōscientia videt dicendū q̄ vni eor. adhęrēdo sm̄ q̄ magis dictat cōscia: nō ad quē magis tpalitas trahat: illius aūcte fungat absolues illos: t absolutionē querēs ab illis qui sunt de obediētia ipsius cui adheret. De hoibus aūt alterius obediētie non se intromittat nisi ad obediētiā reuertos ei⁹ cui ipe adhęret. Illos tñ nō ppter hoc condēnet. Et si quidē cōtingeret illum nō esse verū cui cū pura cōscia adhęsit in absolutione supplebit defectū summus sacerdos dñs ihesus qui habet claues: t cui aperit nemo claudit. Ignorātia aūt p̄babilis excusat eū. Addit quartū documentū dicens. Ubi homo nihil in se sentit carnale vel tenebrosum trahens eū ad istā partē tenēdā vel aliā nō debet sibi seruare scrupulos. Verissimū est em̄ illud xp̄i. Si oculus tuus fuerit simpler: totū corp⁹ tuū lucidū erit. Nolo aūt ex istis. t precedētibus dicere q̄ in omī casu sic liceat de obediētia pape. t ei⁹ sententijs sentire. t varia iudicare: sed tantūmodo vbi rationabiliter. t p̄babilis habeāt ratio de iure dubitādi: vt est in supradicto scismate. Et hoc documētū multū placet q̄tū ad vtraq; partē. Ex prima pte elicit pōt ista conclusio. q̄ in predicto scismate: t multo magis q̄n esset minus dubiū quis mouēt ad inhęrendū. t obediēdū vni magis q̄ alteri: nō ex cōscientia. t veritate cognita: sed ex tpōralitate. vt q; vnus magis iuuare pōt: vel maiora beneficia confert q̄ alter. ille est in malo statu aie sue etiam adhęrēdo vero. Ex scda parte notandū diligēter q̄ non

Quarta cōclusio

Quinta cōclusio

sdem dicendum de ꝙuolibet ſciſmate. alioquin ſciſma ⁊ chimera idē eſſent: ⁊ ſnie late cōta ſciſmaticos: ⁊ tam du re infectiones ⁊ punitiones friuole eſſent: ⁊ inutiliter mē bramas occuparēt. Quādo igit ſciſma eſt euidens ⁊ clare a nō paſſionatis poteſt percipi vt in primo caſu ⁊ ſcōo ſu pradicti eſt. tunc locū hīt que dicta ſunt in. ij. iiij. ⁊. iiij. ⁊. de ſciſmaticis. Nec ignorātia excuſaret eos qū per ſe vel per alios de facili veritatē ſcire pñt. Et de hmōi intelligit illud qō dicit pelagius papa de ſciſmaticis veris logues. Nec em̄ leuigat eoꝝ crimen: magis vo auget. q̄ eos diu reſtitiſſe dixiſtis: ne apoſtolicis ſedibus cōicantes in ſua cōione reciperent. In hoc em̄ dū ⁊ illi inculpādi ſunt qui cōicare talibus voluerūt: multo magis tū illi excrādi q̄ nō ſolū in ſacerdotibus cōionem apoſtolicaꝝ fediū: verū etiā in ipīs ſpreuerūt. Sed nec illud eis pdeſt q̄ eos in eiſdē litteris vel ignorātia rationis vel ſimplicitate intel lectus ſui a nra ſe cōione ſuſpēdiſſe phibetis. Idipm em̄ magis eſt. propter qō ſciſmatici ſunt. xxiij. q. j. ſciſma. Idīne ⁊ Beda ait tractās illud Johā. in cano. Dis q̄ credit ⁊ nō pmanet in doctrina xpi deū nō habet. Si q̄s venit ad vos ⁊ hanc doctrinā nō affert: nolite eū recipere in domū: nec ei aue dixeritis. Hec Johā. de ſciſmaticis ſiue de hereticis vitādis. q̄ verbis docuit etiā factis exhibuit. Nā cū apud epheſum balnea lauādi gra fuiſſet ingreſſus ⁊ vidiſſet ibi cherinthū: cōtinuo diſceſſit nō lotus dicēs. Fugiamus hinc ne balnea corruant in q̄bus cherinthus lauat inimicus veritatis. vt refert de eo policarpus. xxiij. q. j. ois. Item Ambro. Expianus nō putauit fidē eſſe in ſciſmate. Nam etſi fidē erga deū teneret: tñ erga dei eccle ſiā non tenebāt: cui⁹ pariebant velut quoſdā artus diuidi mēbraq; lacerari. Etem̄ cū ꝑpter eccleſiā xps paſſus ſit: ⁊ xpi corp⁹ ſit eccleſia nō videt ab his xpo fides exhiberi a q̄bus paſſo ei⁹ euacuat atq; diſtrahit. xxiij. q. j. c. aduocauit. Itē aleraēder. ij. ait. Qui extra eccleſiā ſunt nec ligare pñt nec ſoluere: nec recōciliādo eccleſiaſtice cōioni redde re: nec excōicando ei⁹ ſocietate pmuare: qua ipſi hereſi vel ſciſmate polluti ſiue ſnīa notati penit⁹ carere. pbant. Et cū dns dicat oibus pare ligādi atq; ſoluēdi ptāt. Petro p oibus ⁊ p: e oibus claues regni celoꝝ ſe daturū. pmiſit dicēs. Tibi dabo cla. reg. celoꝝ. ū. Quicunq; ergo ab vnita te eccleſie que p petrū deſignat alien⁹ fuerit excrare poterō recō ſecrare nō valet: excōicationis vel recōciliationis prātē nō habet. xxiiij. q. ſ. audiuim⁹. Itē. j. q. vij. quotiēs. tradit? forma qua ſciſmatici reuertētes admittāt ecclēſie debēt ab iurare ſciſma. pmittētes ſub iureiurādo nunc̄ in ſciſma relapſuros: ⁊ in ſcriptis redigere p: omiſſionē ſub obliga tione pene eterne. Hec oia ⁊ filia de ver: e ⁊ ꝑpie ſciſma ticis intelligūtur primo vel ſcō modo dictis: nō tertio.

De ſciſmate ba ſilee

§. X. Sciſma autem quod

nūc regnat factum baſilee. Anno dñi. M. cccc. xl. vel circa ſub Eugenio. iiij. videt ptinere ad ſcōm modū ſciſmatis potius q̄ ad tertiū: q̄ dubiū vocatū eſt. Nā cū mortuo Martino. v. canonice fuerit creatus ipe Eugenius ⁊ ac ceptus a tota xpianitate. p vnico ⁊ indubitato aplico: ⁊ p plures annos papatū tenuerit: congregatio facta baſilee que aliq̄n cōciliū fuit: q̄ auēte martini cōgregatū: ⁊ poſt ea etiā auēte eugenij cōfirmatū: cū fuerit diſſoluta trāſla to cōcilio ferrariā ꝑpter reductionē grecoꝝ: ⁊ inde florē tiā. ꝑpter ſuperuenientē ibi peſtē: effecta eſt cōciliabolū ⁊ ſynagoga ſathane adeo vt baſilenſū pareret ipa baſilee cō gregatio auſu temerario preſumēs deponere eugeniū: ⁊ creare amedeū ducē ſabaudie dictū felicem. Pro ratione iuſtificationis ſue impietatis allegāt. Primo q̄ ipe euge nius papa nō potuit diſſoluere illud cōciliū ſua auēte fir matū. Et ex hoc ſcēo q̄ cōciliū eſt ſupra papā ad iudican dū de ipo. Tertio q̄ q: ſcādalizabat eccleſiā iuſte ipm cō ciliū depoſuit: ⁊ depoſito aliū creare potuit. Sed primū eſſe falſum ex hoc oſtēdit: q: ei⁹ eſt deſtituere ⁊ diſſoluere

ciuus eſt ſtatuere ſiue cōſtituere: cū ſint eiuſdē poteſtatis actus. ar. eī de reg. iur. oēs. Sicut aūt papa pōt cōdere ca nonem gñaliter ⁊ tollere pōt ⁊ mutare. vt pz. xxv. q. j. §. his ita. Et ſicut ſolus pōt cōciliū gñale indicere ⁊ facere celebrare: ⁊ ei auctem dare. vt di. xvij. p totū. ita ⁊ diſſolue re pōt. Scōm falſum eſſe multa ſura declarāt. Non em̄ papa habet auctem a cōciliis principal⁹: ſed a xpo. vt ha bet di. xxj. quis. Et ipe papa dat robur ⁊ auctem ordina tis in cōcilio. vt di eī de ele. ſignificaſti. Nec eſt cōtra id q̄ dicit Greg. di. xv. ſicut ſcti. in fi. videlicet q̄ ſeipm non illa deſtruit. ſ. ordinata in conciliis vt ibus primis ſi quis abſoluere q̄ illa ligāt preſumit. Nā vt ibi dicit glo. Joh. ⁊ bene. hoc intelligit ꝙtū ad ea que pertinent ad articulos fidei. Nam ꝙtū ad poſitiua magis ſtādū eſt ſnie pape q̄ alioꝝ. Dicit etiā. ix. q. iij. Nemo iudicabit primā ſedē iuſti ciā tēperare deſiderantē: neq; eīm ab oīni clero: neq; ab au guſto: neq; a rege: neq; a ppl'o iudex iudicabit. Idē di in iij. c. ſeq. ponit ibi glo. tres exceptiones. Prima in foro pnie: tūc em̄ indicat a ſuo cōfeſſore: ſed ille tūc tenet locū dei. Scda cū ſubmittit ipe ſua ſpōte ſe iudicio eccleſie cō cilijvel alteri⁹: ſicut accidit in ſynnacho papa ⁊ leone. vt ij. q. v. auditū. ⁊. q. vij. nos ſi. ⁊ di. xxj. nūc aūt. Tertia in cri mine hereſis. Unde di di. xl. ſi papa. A nemine eſt iudicā dus. ſ. papa niſi deprehēdat a fide deuius. Ubi dicit glo. hoc verū ſi ſe nō vellet emēdare. Nā vbi ſe emendaret nec tūc deponeret. per quoddā decretū factū in cōcilio cōſtā tiēſi. Addita eſt quarta exceptio. ſ. in caſu ſciſmatis. q̄ vi det intelligendū de ſciſmate dubio: cū ſcs ſint duo pōtifi ces creati: ⁊ dubitat q̄s eoꝝ ſit verus vt tunc fuerat: nō de manifeſto. ſ. cū vnus canonice creatus: alius poſtea intru ſus: al⁹ cū q̄libet eps poſſit recedere ab obediētia pape: ⁊ ſic facere ſciſma: ⁊ ſic habebit quotidie papa iudicari cū tame iura cōtrariū clamēt. Unde anacletus papa inquit. Electionē ſummoꝝ pōtificū ſibi dns reſeruauit. di. lxxix. Cū ergo nullus hoīm caſuū in ꝑpoſito reperiat: q: nec a fide deuius eugenius: nec ſe ſubmiſit cōcilij iudicio: nec eſſet tūc aliq̄ ſciſma qua ratione potuerit cōciliū: immo cōciliabolū iudicare de ipo non apparet. Tertiū etiā frt uolū eſt. Nā ꝑpter nullū pctm̄ excepta infidelitate papa pōt depom̄. Unde glo. illa que hī. xl. di. ſi papa. dicens q̄ papa pōt depom̄ ꝑpter quodcūq; pctm̄ q̄ ſcādalizaret eccleſiā ſi incorrigibilis eēt: q: inobediētia di infidelitas. opinatiue loquit nō aſſertiue. Nā ipſe iobes cui⁹ eſt glo. ſentit. xiij. di. lxxix. dicēs q̄ cū di ꝑpter hereſim poſſe de poni ſumit ibi ꝑpie ⁊ ſtricte hereſis p errore in fide: nō p cōtumacia vel inobediētia. Nec reperit aliq̄s papa de poſitus precise ꝑpter ſcelera ſua: ſed ꝑpter ſciſma tollen dū. Quales aūt fuerint quāte ſctitatis ⁊ fame q̄ depoſue rūt eugeniū ⁊ apoſtaticū illū ⁊ antipapā elegerūt ſciunt plurimi: q: multi eoꝝ infames ⁊ ſcādala plura in diuerſis locis fecerūt. Et quales electores talis electus amedeus ambitioſus ſumme cupidus ⁊ doloſus. Eugenio ad pau peres liberaliſſimo ad eccl'as ⁊ religiones deuotiſſimo nullus ſapiēs vite ſue in ſe derogar. Circa regimē aūt di uerſi diuerſa dicūt: ſicut ⁊ de q̄buſcūq; preſidentib⁹. Sed vt dicit glo. ſup. c. nō nos. di. xl.: facta ſummi pōtificis que ſcs de ſe manifeſta nō ſunt excuſanda ſunt vt facta ſanſo nis: ⁊ furta hebreoꝝ. Non ergo videnť poſſe excuſari a vi tio ꝑpie ſciſmatis ⁊ penis eius recedentes ab obediētia eugenij. Et q̄ amedeo dicto felici qui excōicatus eſt ſole niter cū fautoribus ſuis ꝑ eugeniū in cōcilio florētino vt pape obediūt: niſi forte ſimplices ⁊ idiote q̄ ſequūtur in hoc dioceſanos ſuos paratos ad xiū q̄n eis conſtaret de veritate ab eis ignorata. Q̄d aūt aliqui dicāt ſe credere ⁊ mēte teneri eugeniū vt verū papā: ⁊ illū reputari antipa pā: ⁊ tū ad vitādū ſcādalū ſuū. ſ. amiſſionis rex exilij incar cerationis: priuationis biſficioꝝ: piculi mortis: illū infeli cem abeꝛtra venerant: vt papā nominār: ⁊ hmōi. tū coꝛde vt antipm̄ deteſtant. Non videnť magis excuſari a moꝛ

tali q̄ marcellinus papa cum in veneratione idoli poſuit grana incēſi ſuper pmas timoꝛe moꝛ cōpulſus. di. xxj. nūc. Aut q̄ ſalomon cū ob amoꝛe mulieꝛū idolis genua flectebat ad cōplacēdū eis: que tñ coꝛde nō adoꝛabat. Eſt em̄ ibi mēdaciū in xpiana religione ſeu his q̄ ptinēt ad fi dē. q̄ eſt pniciosum mēdaciū. xxij. q. ij. primū. Eſt em̄ mē daciū nō ſolū in verbo: ſ in ope. q̄ tū ꝑ: nō ſimulatio. Uñ nec btūs Tho. excuſat a dānatione antiquos pbos q̄ cōcurrebāt cū ppl'is ad venerādū idola exteri⁹: q̄uis ſci rēt nō eſſe deos. ar. ad hoc. diſt. l. pbos qui. Hec ꝑ paucis dicta ſunt ratione ſciſmaticis. Sed de ptāte pape ⁊ con ciliij infra dicēt in fine tertie ptis. ſi vitā cōceſſerit dns.

Deteſtatio ſciſmatis p modum ſermonis

§. XI. Diuiſerunt ſibi veſti

menta mea: ⁊ ſup veſtē meā miſerūt ſoꝛte. ps. xxj. Loquit ps. in ꝑſona xpi cōqueꝛētis pie de crucifixoꝛibus coꝛpalꝛ ſed nō minus de crucifigentib⁹? ſpūalꝛ ꝑ ſciſmata hereſes ⁊ malos moꝛes. Veſtimēta xpi ſignificant ſpūalꝛ eccleſiā ſeu fideles aliq̄s. Uñ de ipis loquēs ꝑpba ait. Idis oib⁹ velut veſtimento veſtieris. Eſa. xlix. Et in ps. ad xpm̄ lo quens ait. Myrrha: ſcz amaritudinis ⁊ moꝛtificationis. Gutta eſt quoddā gen⁹ aꝛomatis q̄ tollit ſtafiaꝛas ⁊ tumoꝛes ⁊ figit humilitatē q̄ tollit ſuphiā. Caſia que in lo cis aquoſis creſcit in immēſum. ⁊ figit fidē. hec odoꝛē ſpi rāt alij boni exēpli. ⁊ hoc a veſtimēt̄ tuis a domib⁹ eburꝛ neis. i. a fidelib⁹ tuis ſm̄ glo. q̄ dicunt idcirco veſtimenta xpi. q: ſicut veſtimentū inheret veſtito: cūq; circundat ⁊ ornat: ita fideles xpo inheret p dilectionē: circūdāt p imi tationē exterioꝛē: ornant p veneratione. dicunt ⁊ dom⁹: q: ꝑs inhabitat p gram̄ ⁊ refectione. eburneę p caſtitatē ⁊ foꝛtificationē ex q̄b⁹. ſ. virtutib⁹ delectauerunt te. i. tibi pla cuerūt o xpe. vel delectabilē te habuerūt filie regum: filie ſpūales regū. i. prelatoꝝ ſctoꝝ. Eſt ergo eccl'a veſtis xpi ⁊ veſtimēta ei⁹. Veſtimenta in plurali ꝑpter multiplicitatē rituū moꝛū ⁊ diuerſoꝛ idiomatū eccl'aꝛ diuerſaꝛ. Uñ ⁊ Jobes ſeptē eccleſijs i aſia mittit apocalipſim ſuā. vt. ſ. c. di. Veſtis in ſingulari dī ꝑpter vnitatē vni⁹ fidei ſpei ⁊ dilectionis. Uñ xps petro ait. Sup hanc petrā edificabo eccleſiā meā. Mat. xvj. Sed veſtimēta hec ptiunt ⁊ diuiꝛ dūt ſciſmatici. ſortiuntur vo mali prelati. Et ſic diuiſerūt ſibi veſtimēta mea ⁊c. In q̄bus tria poſſunt notari.

Enormitas ſciſmatis

¶ Primo enormitas ſciſmaꝛ: ibi. Diuiſerūt ſibi ve. mea.

¶ Scō o vnitas regiminis: ibi. ⁊ ſuper veſtē meā.

¶ Tertio prauitas regininis vel grauitas charitatis: ibi. miſerunt ſortem.

§. XII. Quantū ad primū

enormitas ſciſmatis ex hoc apparet. q: illi qui veſtimēta xpi coꝛpalia diuiſerūt fuerūt gētiles ⁊ xpi crucifixoꝛes: ⁊ maxime offendēres. Paganis fides eſſe ſciſmaticos xps oñdit cū cōiunxit gētiles cū ſamaritanis q̄ ſciſmatici erāt ſepaꝛi. ſ. a iudeis dices. In viā gētiū ne abieritis ⁊ in ciui tatē ſamaritanoꝝ nō intraueritis. Xpm quoq; crucifigūt ꝙtū in ſe eſt: q: diuiſione faciūt ꝑpter quā tollendā inter nos ⁊ deū ⁊ ppl'm gētile ⁊ iudaicū xps crucifixus eſt. Et ideo ap'ls admonet dices. j. Coꝛ. j. Nō ſint invobis ſciſ mata. De iudeis q̄dē dicit q̄ ſciſma erat inter eos. Johā. ix. Et hoc ꝙtū ad illos q̄ xpm̄ blaſphemabant. ⁊ cū deuotis pſonis nō cōcoꝛdabāt ad ſentiēdū vnū de xpo: ſcz q̄ ſctus ⁊ bonus ⁊ de⁹ erat. Quā grauiter aūt ꝑpter magnitudi nē ſceleris puniaṅt a deo eternal⁹ ⁊ ꝑticulaiteꝛ. ab eccl'ia ſpūaliter a ſeculo tpal⁹ habes. S. eo. c. ſ. iij. iiij. v. Qui aūt ſint principales ad cauſandū ſciſmata oñdit Hiero. dicēs. Ueteres perſcrutās hyſtoꝛias inuenire nō poſſum alios ſcidiſſe eccleſiā dei: ⁊ de domo dñi pp'os ſeduxiſſe ꝑeter eos q̄ poſiti ſunt dñi ſacerdotes ⁊ ꝑpheras. i. ſpe culatoꝛes. Ihi verunť in laqueū toꝛtuoſum ponētes ſcan dalū in oñi loco. xviij. q. iij. trāſſerūt. Diuiſoꝛes ſunt he retici ⁊ ſciſmatici. Veſtimenta xpi cōgregationes fideliū

Unitas eccleſie

vel ſacramēta vel ſcripture ſacre ſm̄ glo. ſub quibus deus latet. vt homo ſub veſtimēto. Diuidūt aūt hec dū peruer tunt ⁊ coꝛrūpūt male exponēdo: vel indigne tractando.

§. XIII. Quantum ad ſecū

dū dī. glo. q̄ veſtis xpi eſt vnitas eccl'ie ſeu eccl'ia que vna eſt. vñ in ſymbolo dī. Unā ſcrām catholicā. i. vſem eccle ſiā. Et cāti. vj. Una eſt inq̄t ſpōſus de eccl'ia colūba mea. ⁊ cūeo ſicut vnitas diuidi nō pōt: ita nec eccl'ia. In cuius figurā veſtis illa xpi dicit euāgeliſta Jobes. xix. q̄ incōſu tilis erat: ⁊ deſuper cōtexta p totū. nō hīs vicz ſciſſurā ali quā factā ad acū. Uereticī igit ⁊ ſciſmatici ꝙtū in eis eſt ſcindere querūt. Et ſm̄ hoc dī. Hiero. de quibuſdā hereti cis ⁊ ſciſmaticis. Uetus oziēs inter ſe ppl'oꝝ furoꝛe colli ſus indiſciſſam dñi tunicā: ⁊ deſup contexta minutatim p fruſta decerpit: ⁊ xpi vineā exterminant vulpes. xxiij. q. j. qñ. Sed p:ualere nō pñt: ſicut nec milites ſciderūt tuni cam illā. Uñ pelagi⁹ allegās Augu. Si nullo modo pōt recte dici eccl'ia in qua ſciſma eſt: reſtat vt qñ eccl'ia nulla eſſe nō pōt: niſi ea ſit quā in aplice ſedis per ſucceſſiones epoꝝ radice conſtituta hoīm nulloꝛ malicia vllo modo valeat extinguere. xviij. q. j. pudenda. Idīne ⁊ cyprianus. Eccl'ia vna eſt q̄ in multitudinē lati⁹ incremēto fecūdita tis extendit: quō multi radij ſunt: ſ vnū lumē pñt: ⁊ rami arboris multi ſunt: ſ robur vnū tenaci radice fundatū. Et quō de fonte vno riuuli plures defluūt: ⁊ numeꝛoſitas liq; diffuſa videat exūdātis copie largitate vnitas tñ ſer uat integra i origine. Auelle radiū ſolis a coꝛpe diuiſione vnitas nō capit. Ab arboꝛe frāge ramū fruct⁹ germinare nō poterit. A fonte p:ſcinde riuū: p:ſciſus areſcit. Sic ⁊ eccl'ia dei luce pfuſa p totū oꝛbē radios ſuos poꝛrigit. Unū tñ eſt q̄d vbiq; diffundit: nec vnitas coꝛpis ſeparat. Idec ille. xviij. q. j. loquit. ⁊ p totū. c. illud multa de vnita te eccl'ie pulchra dicit. Hiero. etiā dicit q̄ eccl'ia vnica co lūba appellat q̄ ſpōſa pulchra ſine ruga: ſine pctis ⁊ ma cula: ⁊ hoꝛ⁹ cōclusus ⁊ fons ſignat⁹ ⁊ puteus aque viue: ⁊ padiſius cū pomoꝛ fructu. q. c. oīb⁹. Greg. etiā di. in. li. moꝛa. q̄ in vna domo comedit agn⁹: q: in vna catholica eccl'ia vera hoſtia redēptoꝛi immolat. Sola eſt q̄ intra ſe poſitos valida charitatis cōpage cuſtodit. extra quā oīs perit ſicut extra arcā oēs reperti diluuio perierūt. q. e. q:.

Extra eccleſiā effi citur alij quis

Et nota q̄ extra eccl'ie vnitatē ſignificatā per dñi veſtē poniť q̄s triplr. ſ. per ꝓfidiā. q. ſniam. q. malicia. Per perfi dia. ſ. hereſis ⁊ ſciſmatis efficit q̄s ſepatus ab eccl'ia. Uñ cyprianus. Cū hereticus in eccl'ia nō ſit bñdicit cū a deo ſit maledictus. vitā pollicet cū ſit moꝛtu⁹. deū inuocat cū ſit blaſphemus. ſ. q. j. ſi q̄s inq̄t. Et Aug. Quodlibet boꝛ hereticī ⁊ ſciſmatici accipiāt: ſcz donoꝛ: charitatē tñ que opit multitudinē peccoꝛ q̄ ⁊ ꝓxiū domū eſt catholice vni tatis ⁊ pacis ipi nō habēt. q. c. multe. Scō o ſniam ſcz excōicationis poniť q̄s extra eccl'ie vnitatē. Unde Aug. Qui excōicat ſathane tradit. quō. q: ſcz extra eccleſiā po niť. Extra eccleſiā aūt diabolus eſt ſicut in eccl'ia xps. Ac p hoc diabolo tradit q̄ ab eccl'ie cōione remouet. xj. q. iij. ois. Sed hoc verū eſt q̄n iuſte excōicat. Uñ Origc. ſuper Leuiti. Cū q̄s nō recto iudicio foꝛas mittit. i. extra eccle ſiā per excōicationē ſi ante nō exierit. i. ſi nō egerit vt exire mereť: nō ledit. Interdū q̄ foꝛas mittit intus eſt: ⁊ q̄ fo raſ eſt intus videt retineri. xxiij. q. iij. cū aliq̄s. Tertio efficit aliq̄s extra eccleſiā per peccatū: ſcz moꝛtale. Unde Grego. Nec iſte dicēdus eſt eſſe in eccleſia: ⁊ ad iſtā ſocie tatē ſpūs ptinere q̄ ouibus xpi ficto coꝛde miſcet. Spiri tus em̄ ſctūs diſcipline effugiet fictū. xviij. q. iij. de illis. Et Hiero. Qui eſt aliqua foꝛde peccati pollutus de ec cleſia dici nō poteſt. de pe. di. j. eccleſia.

§. XIIII. Quantū ad tertiū

notať prelatoꝝ prauitas in hoc q̄ mittunt ſoꝛte ſup veſtē dñi: q̄ ſignat eccleſiā. vt ſcz coꝛ ſit nō ꝓꝛquerūt videlicet

regimẽ eccle ad sua cõmoda: nõ vt xpo lucrificaẽt aias. Juxta illud apli. Unusquisq; q̃ suã sunt querit nõ q̃ iesu xpi. De q̃bus Aug. Sũt in eccla q̃dã prepositi. de q̃bus apls dicit. Sua quærẽtes nõ q̃ iesu xpi. q̃d est sua quærentes: nõ xpm gratis diligẽtes: nõ deũ ꝓpter deum quærentes: tpalia cõmoda cõsequẽtes: lucris inhiãtes: honores ab hoib⁹ appetẽtes. viij. q. j. Contra hos inuehit eccl dicẽs. Ue pastoribus q̃ pascebant semetipos. xxxiij. Vel pot ibi notari gratias charismatis. ibi. Abierunt sorte. Nã sicut i missione sortiũ ꝓter industriã ⁊ laborẽ hoim dño tñ disponẽte: cõsequit q̃s illud q̃ sorte dirimit. Sic fine meritis hoim ⁊ labore q̃s adipiscit: ⁊ ei cõferẽ a dño vestis xpi. i. charitas. vt ponit glo. ꝑ quã ptinet ad vnitatẽ ecclie. Hec est vestis nuptialis sine qua q̃ repit in nuptijs ecclie numero excludit de ea merito. vt habet parabolice Matth. xxij. Possunt hoies mittere sortẽ. i. ponere ⁊ querere signa demõstratiua q̃s debeat hic velle dñi. i. charitatẽ: puta si audit libẽter verbũ dei: si est ꝓptus ad bonũ ⁊ dolet de preteritis. Sed dñs dat ipam cui placet fm illud Prouerb. xvj. Sortes mittunt in sinũ. s. ab hoibus sed a dño tpant. i. disponit q̃s habeat q̃ sorte querit. Si cut cecidit sors super matthiã. Actuũ. j. id est illud signũ distinctiũ. i. super humilẽ. Interpretatur eñ patulus.

Titu. iiii. De inani gloria.

¶ De ipa primogenita superbie filia. Capitulum I.

Rimogenita superbie filia est vana glia q̃ est vitiũ capitale: ex quo septẽ alia oriunt fm Greg. xxxi. moza. vt. j. dicẽt. Et q̃ais multũ sue genitrici pessime assimilẽt differt tñ realr ab ea. Nã supbia inordinate excellentiã appetit. Inanis glia vo manifestationẽ ipius excellentie apud alios. Postq̃ eñ turrim babylonis. i. superbie celsitudinẽ in mẽte sua cepit edificare ꝓtingẽre ad celũ vt celebret nomẽ ei⁹ in terra ꝑ vanã gloriã exquirit. Cui⁹ tñ finis cõfusio est. fm illud apli ad Philip. iij. Glia coz in cõfusionẽ. Et cũ cetera vitia in seruis diaboli inhabitẽt. vt dicit Chrysо. hec etiã in seruis dei habitaculũ reperit. Nulla eñ est tam excelsa virtus q̃ dulcedine glie nõ tãgat. ait q̃dã ex gẽtilib⁹. Uñ ⁊ vulgare puerbiũ est ꝙ cui libet placet caro alaude. Uñ narrat Valerius maxi. ꝙ cũ in quodã bello q̃dã mutus stremue dimisisset: ita ꝙ debẽbat ei fm mozẽ illi⁹ ciuitatis triũphus. i. q̃dã honoz vñ re sultabat ei magna glia: cui sibi non darent. tãta fuit auiditas illius glie ꝙ fregit vincula mutitatis ⁊ petijt illum triũphũ. De sctõ basilio legit ꝙ in diebus solẽnib⁹ cũ in habitu pontificali ornar. ꝓcessionalr iret: ordinauerat vt q̃dã fibi diceret. Pater sepulcrũ tuũ nondũ est perfectũ: iube ergo cõpleri: q̃ nescis q̃n dñs veniet: ⁊ hoc ne insurgeret ei fumus inanis glie. Sed ⁊ cũ papa cõsecratur q̃dã eleuãs in aruidine stupã incẽsum clamat. Pater sctẽ sic trãsit glia mũdi: sic cito. Ratio aũt hui⁹ quare tam ardẽter defideraẽt est: q: britudo q̃ naturalr appetit habet in se gloriã. i. claritatẽ ⁊ decorẽ: ⁊ verã ⁊ ꝑmanentẽ. Uñ ⁊ ipsa britudo frequenter in scripturis glia nũcupat. ps. cclix. Glia hec est eis⁹? scitis ei⁹. Et Jaco. j. Beũs vir q̃ suffert tentationẽ qm cũ ꝓbatus fuerit accipiet coronã glie. i. premiũ. Alia ratio est: q: naturalr homo appetit perpetuari: vq: in vita nõ pot cũ moriaẽ: querit ꝙ gloriã. i. famã q̃ durat in mẽtibus hoim. Uñ dicit sapiẽs de iustis. Uiuent noia eorũ in sclm scli. Prima est inanis glia fm Aug. q̃ capit intrat contra virtuosos pugnatura. vltima est in recessu. Uñ q: nullus q̃si euadit quin ab ea aliq̃n feriaẽ. ꝓpterea saluator Matt. v. nõ dixit simplr negãdo beati q̃ nõ bñt spm. i. vẽtũ inanis glie: sed bti paupes spũ. i. qui parũ bñt de ea. In hui⁹ figurã fortissimus ⁊ scrifissimus sanson cũ maxilla asini mille ex philistẽis occidisset: aliquatulũ gloriatus est dicẽs. In maxilla asini ⁊c. Judi. xv. subito tñ humiliatus est sitiẽs vsq̃ ad mortẽ vt recognosceret a deo omnẽ suã virtutẽ. Sic ⁊ apls fortissimi postea fcti cũ simplicitate vite sue ⁊ doctrine demones ab obsessis corpib⁹ expulissent: ⁊ vitia in mẽtib⁹ eoz occidissent cũ ad xpm reuersi de hmõi gloriarent: xps eos exẽplo terruit sathanæ de celo cadẽtis ex supbia vñ ortũ hz inanis glia, Tãto aũt inquit Aug. de ci. dei. Efficimur boc inuelꝑt eccs q̃to fuerimus ab hac immũdicia mũdiores. Hãc xps vitare exẽplo suo nos docuit dicẽs Jo. viij. Ego gloriã meã nõ q̃ro, ⁊ meritoq: ipa ducit ad cõfusionẽ eternã. Uñ ps. xlviij. Qui cõfidũt in virtute sua ⁊ in multitudine diuitiarũ suarũ gloriantur, frater nõ redimit: redimet homo: non dabit deo placationẽ suã. Ubi tria de inani gloria notantur.

¶ Primo causa a qua oriaturibi. Qui confidunt in virtute sua.

¶ Secũdo materia in qua exerceatur: ibi. Et in multitudine diuitiarum suarum gloriantur.

¶ Tertio qua pena puniantur: ibi. frater non redimet: redimet homo.

§. I. Quãtũ ad primũ. ostẽ

dit ps. cãm inanis glorie esse supbiã. Nã ex hoc ꝙ cõfidũt hoies in virtute sua gloriaṅ. Cõfidere aũt in virtute sua est estimare mala ⁊ ꝑicula posse euadere: ⁊ bona spualia sibi posse ꝓcurare ex seipo. Fallit aũt talis ꝑ supbiã appetentẽ excellentiã supra se estimãs se aliq̃d esse cũ nihil sit, vt ait apls ad Gal. vj. Nã sine me (inquit xps) nihil potestis facere. Jo. xv. quinimmo fm apm. ij. ad Coz. iij. Nõ sumus sufficiẽtes cogitare aliq̃d a nobis quasi ex nobis. Si aũt accepisti. s. a deo oia ait idẽ: q̃d gloriaris q̃si nõ acceperis. Sciendũ tñ fm Tho. ij. q. cxxij. ar. j. q̃ appetitus glie de se nõ noiat aliq̃d viciosum: ꝑ appetitũ inanis glie. Sic etiã gloriatio siue gliari idẽ est q̃d clarificari. vt dicit Augu. sup Job. tractãs illud verbũ xpi. Clarifica filiũ tuũ. Jo. xvij. Claritas eñ decor: ⁊ quẽdã hz ⁊ manifestationẽ. Et ideo nomẽ glorie importat manifestationẽ alicuius de eo q̃d apud hoies decor: ⁊ videt: siue illud sit aliq̃d corꝑale siue spũale hoim. Quia vo illud q̃d est simplr clarũ a multis cõspici pot ⁊ a remotis. vt ptz exẽplũ de lumine solis vel ignis. Ideo ꝓpie ꝙ nomẽ glie designat ꝙ bonũ alicui⁹ deueniat ad noticiã multoz ⁊ approbationẽ. fm q̃ di in Tito liuio. ꝙ gliari ad vnũ nõ est. Largi⁹ tñ accepto nomine glie nõ solũ cõsistit i multitudinis cognitione nomẽ glie: sed etiã paucoz: vel etiã vnⁱ⁹ ⁊ sui soli⁹: dũ scz aliq̃s ꝓpriũ bonũ cõsiderat vt laude dignũ. Vel aũt aliq̃s bonũ suũ cognoscat ⁊ vt vtuosum approbet nõ est petitu: ꝑ laudabile. fm illud apli. j. ad Coz. ij. Nõ spm hui⁹ mũdi accepimus: ꝭ spm q̃ ex deo est: vt sciam⁹ que a deo data sunt nobis. Silr nõ est petitũ q̃ aliq̃s bona sua velit ab aliis approbari ob aliquẽ bonũ finẽ. fm illud Matt. v. Sic luceat lux vra. i. vita vt videãt opa vra bona: ⁊ glorificẽt patrẽ vestrũ. Hec Tho. Gloriaṅ igit aliq̃s tripliꝛ. In dño. in ꝓximo, in mũdo. In dño gloriaṅ q̃ aliq̃d bonũ in se recognoscẽs: ⁊ vt vere bonũ approbãs ⁊ complacẽtiã hñs illud a deo recognoscit. Ad q̃d hortaṅ apls. ij. ad Coz. x. dicens. Qui gliaṅ in dño gliet. Et ꝙ dicit apls hoc esse scriptũ. sciendũ est hoc haberi Hiere. ix. c. sub hijs vbis. Qui gloriaṅ in hoc gliet scire ⁊ nosse me. Apls dicit. In dño gloriet. q̃d forte est fm antiquã trãslationẽ: vel idẽ fm sentẽtiã. Nõ verbũ. b. Tho. super eplas pauli exponit tripliꝛ. Uno modo vt ly in dño denotet obiectũ gloriãdi. q. d. ex hoc gliet ꝙ habet i se dñm cognoscẽdo ⁊ amãdo: q̃d expresse ponit in Hiere. cũ dicit. Scire ⁊ nosse me. vt scia re ferat ad cognitionẽ speculatiuã: ⁊ nosse ad gustatiuã per amorẽ. Alio mõ gloriari in dño est gloriari fm deũ. i. de his q̃ sunt fm deũ. videlz bonis actib⁹ ⁊ rebus spualibus Uñ apls. ij. ad Coz. j. Gloria nra hec est testimoniũ scientie nre. s. ꝙ scia nõ remordet de pctis grauib⁹. Hz attestaṅ opib⁹ nris approbãs eaꝝ bona ⁊ laudabilia. non de malis sicut ille de quo ps. ait. Quid gloriaris in malicia. Tertio mõ gliari i dño est gliaꝝ suã ⁊ bonũ suũ reputare se hẽe a dño totũ q̃d cedit in gliaꝝ suã referẽs i dño. fm illud ps. Tu dñe susceptor me⁹ es: gliã mea. i. cã glie mee. Et sic ꝓprie sumit ab apls cũ dicit. In dño gloriet. q. d. nõ nobis debem⁹ imputare gloriã nostrã: ꝭ deo. Unde subdit ibi. Non eñ ille ꝓbat⁹ est. i. approbat⁹ a deo vel ab hominibus. q̃ seipsum cõmẽdat de se gloriando. ꝭ quẽ deus cõmẽdat. i. cõmẽdabilẽ facit bonis opib⁹ ⁊ miraculis. Nã de⁹ est cã tori⁹ boni opis ꝑ hoies facti. Gloriaṅ secdo q̃s ex primo. i. ex bono ꝓximi cũ ex bonis q̃ hz doctrine vl exemplaris videt alios ꝓficere ⁊ se laudari. ⁊ in opinione bona esse approbat illud⁊ cõplacentiã hz ꝓptervilitatẽ aliorũ inde sequẽtẽ. vel etiã cũ alios virtuose se habere cõspiciens: ⁊ deo seruire, ac salutẽ aliorũ ꝓcurare, ⁊ illos approbat ⁊ laudat ⁊ cõplacentiã hz de eorũ laude ꝓpter deũ honorẽ: ⁊ primorũ vilitatẽ. Et sic filius sapiẽs est gloria patris vt dicit salomõ. Et apls dicit de Corinthijs. Glia nostra vos estis. Et iterum. Expedit mihi mori magis q̃ vt gloriã meã q̃s euacuet. i. bonã famã ⁊ opinionẽ habitam ex bonis opib⁹ faciẽdo. s. aliq̃d vñ illã denigraret: ⁊ ꝓpter ꝙ aliq̃n sancti gloriaṅt. i. se laudãt iuste. vt hoies q̃ minus q̃ dñt de virtutibus eoz sentiũt ⁊ opinaṅ auditis magnis eoz bonis in maiorẽ veneratiõe ⁊ deuotõe habeãt eos. In decꝭ magis ꝓficiãt. Sic apls Paulus magnalia sua Corinthijs narrat, quib⁹ ꝙ eũ quersis pseudo apli supuenientes sua falsa doctrina cõtẽptibilẽ reddiderãt dicẽs. Si voluero gloriari nõ ero insipiẽs. ij. Coz. xij. Id eñ fecit ꝓpter vilitatẽ ipsoz vt doctrine sue sane magis assentirẽt. In mũdo gloriaṅ qui bona tpalia habita recognoscit: ⁊ ea reputat vt magna bona in eis delectat: appetit laudes humanas ⁊ de illis cõplacentiã hz vt ꝓpriũ cõmodũ ⁊ magnũ bonũ. Unde Greg. in moral. di. Dẽs hui⁹ seculi delectores ꝑ tpali gloria vsq̃ ad mortẽ desudare appetunt ꝓ spe ꝑpetua: nec paz i labore subsistũt. di. xlvij. oẽs. Pro hac ꝓsequẽda romani multa pericula: ⁊ grauia sustinuerũt ⁊ labores mirabiles. vt ponit Aug. i lib. iiij. de ci. dei. Uñ ⁊ poeta de marco torquato q̃ cõsul extitit ẽs: q: filius suus mouerat bellũ ꝺ hostes ꝺ edictũ suũ q̃uis victoria obtinuisset decapitari fecit. dicit de eo. Uicit amor patrie. scilz filius marcũ ad illud faciẽdũ: laudũq̃ immẽsa cupido. Sz hec gloria vana est ⁊ turpis: de qua ait matathias. A verbis viri peccatoris ne timueritis: q: gloria eius stercus est vermis: hodie extollit⁹ cras nõ inuenit⁹. q: cõuersus est in terrã suã. j. Mach. ij. Gloria eius sicut stercus. Et ꝺ hac dicit Apoc. xviij. Quantũ se glorificauit ⁊ in delitijs fuit tantũ date ei tormẽtũ ⁊ luctũ. Hec igit est vana gloria que vitiũ est. Unde Aug. lib. v. de ciui. dei dicit. Saniꝰ videt qui amorẽ laudis vitiũ esse cognoscit. Sz ⁊ ethnicus ille tullius fons eloquẽtie in ꝓmo de officijs ait. Laudẽda est glorie cupiditas. Eripit eñ animi libertatẽ. ꝓ q̃ magna nimis viris ois debet esse cõtentio. Hoc ille magn⁹ scipio seruauit qui gloriã fugiebat: sed tanto plus cũ ipsa sequebat. Hãc vitare apls edocuit dicẽs. Nõ efficiamur inanis glorie cupidi inuicẽ ꝓuocãtes inuicẽ inuidẽtes. ad Gal. vj. Idem ꝑs ꝓius ꝓcecepit dicẽs Matthei. vj. c. Te faciẽte elemosynaz nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua id est sinistra intẽtio laudis ⁊ glorie tpalis. nõ se immisceat in bono ope q̃ agis figurato per dexteram. Sed quia apls dicit. Imitatores dei estote. ad Eph. v. Posset aliqui videri gloriam hominũ ⁊ laudem esse querendã. quia dominus deus hoc facit dicẽs Esaie. xliij. c. Omnis qui invocat nomẽ meum in gloriã meã creaui eũ. Insup cũ ipe nobis gloriã in ꝓmiũ ꝓ bonis opibus ꝓmittat, fm illũ Roma. ij. Dis q̃ fm patientiã sunt boni opis: gloriã ⁊ honorẽ ꝓmittit de⁹. licite videt illud esse apperendũ. Per appetitũ etiã glorie ⁊ laudis hoies ꝓuocãtur ad bonũ. Uñ tullius de tusculanis questionib⁹ inquit. Bonos alit artes q̃e ad studia accẽdunt gliaꝝ. s. tpali. Sed ad hoc rñdet bea. Tho. q. cx. ar. eo. ad ꝓmũ ꝙ debem⁹ deũ imitari. nõ oĩmodo: q: nec possum⁹: sed modo nobis cõgruo. Nõ ei deus querat a nobis gloriã. vt. s. cũ glorificemus ⁊ se laudet hoc nõ facit ꝓter aliquã suã vtilitatẽ: q: ex hoc nõ se extollit ⁊ nil boni ei accrescit cũ bonũ infinitũ sit in seipo sed facit ꝓpter bonũ nostrũ. Non eñ possem⁹ cũ cognoscere fi se nõ manifestaret nobis suã magnitudinẽ ifinuando ꝙ scripturas. Sic ⁊ quis posset gloriã ⁊ laudes apponere inquãtũ. s. hoc cederet in vtilitatẽ aliorũ ⁊ honorẽ dei ⁊ nõ ꝓpter suũ cõmodũ. Ad scõm dicendũ ꝙ gloria ꝙ ꝑmittit a deo in ꝑmiũ nõ est gloria mũdi vana sed vera. Et hanc debemus querere, iuxta illud ps. Gloria mea in deo est. Ad tertiũ dicendũ ꝙ etsi aliqui ꝓuocent ad virtutuz opa ex appetitu glorie humane sicut ex appetitu alioꝝ tẽpozaliũ bonoꝝ. tñ nõ sunt vere virtuosi q̃ ꝓpter gloriam tpalem opa virtutũ faciũt. vt dicit Augu. in. v. de ciui. dei. Nihil igitur vt ait apls ꝑ inanẽ gloriã fiat, ex quo vitiũ est oriens ex ꝓpria confidentia ⁊ superbia.

Gloriaṅ q̃s ex ꝓximo.

Gloria quid est

Gloriaṅ q̃s i mundo.

Diuitie criminales

§. II. Quantum ad secũdũ

scz de materia in qua inanis gloria inuenitur. sciendus ꝙ habetur in diuitijs. Uñ ps. In multitudine diuitiarũ suarum gloriantur. Sunt aũt multiplices diuitie,

¶ Diuitie criminales.

¶ Diuitie temporales.

¶ Diuitie spirituales.

Aliqui vane gloriaṅ de ꝓmis. Alij de secũdis. Alij ꝺ tertijs. Diuitie criminales sunt vitia copiosa. de quibus dicit virgo gloriosa in cantico suo. Diuites dimisit inanes Luce. ij. scz vacuos bonis spiritualib⁹. Certũ est ꝙ nõ loquitur ꝺ cise de diuitijs tpalibus. Nam abraã erat dives in possessione auri ⁊ argẽti. vt dr. Beñ. xiij. ⁊ tamẽ nõ fuit ꝙ cuius: ꝭ plenus gratia ⁊ virtutib⁹. Simili⁹ dauid. Job. sanctus Ludouicus rex francoꝝ. Loquit ꝙ de his q̃ sunt diuites. i. abũdãtes in virtijs. In multitudine harũ diuitiarũ gloriaṅ q̃ in se delectaṅ laudari de scelerib⁹ suis vel se laudant apud alios vt de vindictis: de luxurijs: de tripudijs: de insidijs: ⁊ de deceptionib⁹. Uñ ⁊ Prouer. xx. dicit. Multũ est dicit ois emptor. s. ei a quo vult rẽemere. vt sic ꝙ vili ꝑcio det illã. tũ recesserit. s. emẽdo illã tũc gloriaṅ i se vel cũ aliis. de hoc videlicet ꝙ decepit illum ⁊ lucratus multũ fuerit. Sed certe vana est ista gloria. i. falsa. Uanũ eñ aliquãdo idẽ est quod falsum. sic accipit ibi. Non assumes nomẽ dei tui in vanũ. Exo. xx. id est falso ⁊ mendaciter iurãdo. Et ꝙ sit falsa talis gloria patet: quia gloria vt dictũ est supra importat claritatem. Gloria eñ quasi clara. Sed talis gloria ⁊ ipsa opera mala de quibus gloriantur habẽt obscuritatẽ ⁊ tenebrositatẽ: ⁊ ducũt ad tenebras infernales: q: obscuritas ⁊ cecitas mẽtis est gloriari. vnꝺ quis deberet ꝓfundi. ps. Ut quid diligitis vanitatem de malis gloriando. ⁊ ꝙ id est queritis mẽdaciũ. q. d. falsa est talis gloria. Diuitie tpales vere sunt substãtie huius mũdi: vt pecunia: aurũ: ⁊ argentũ, iocalia: domus: agri: vestimenta: ornamenta: mercimonia ⁊ hmõi. De quibus saluator Luce. vj. Ue vobis diuitibus qui habetis cõsolationẽ vestrã. s. in ipsis diuitijs quiescẽdo. Gloriaṅ ergo i hmõi qui querũt de ipsis diuitijs laudari. ⁊ placet eis esse i opinione hoim ꝓpter hmõi ⁊ alia tpalia: vt potentia dominum: pulchritudo: fortitudo corꝑis ⁊ hmõi. Sed vana est talis gloria. i. valde caduca ⁊ trãsitoria nõ habens firmitatẽ sed multã mutabilitatẽ: sicut dicit aliq̃ado vanũ. iuxta illud Prouer. xxij. Uana est pulchritudo. i. valde caduca. Quod patet: quia ꝙ mortes oia hec dimittuntur. ⁊ hic etiam: frequẽter auferunt vel amittunt vel corrumpunt.

Diuitie tpales.

Diuitie spirituales.

Quare aũt ardẽter desideratur

In seruis dei etiam reperitur inanis gloria

Vñ Jaco.v.dicit. Diuitie vestre putrefacte sunt aurū ⁊ argētū vestrū eruginauit. Et.j. Timo.vj. Diuitibus precipe nō altū sape.i. nō gloriari: nec sperare in incerto diuitiarū suarū. Dis caro fenū.i. ois hō: ⁊ ois glia eius quasi flos agri. Arefactū est fenū. ⁊ flos eius decidit. Esa.xl. ⁊ pcitr
Diuitie spuales. Diuitie spuales sunt virtutes: bōa opa. de quib' dicit.j. Cor.j. In oibus diuites facti estis in illo.s. xpo ita vt nil vobis desit in vlla gra.s. ptum ad necessaria ad salutē. Et Esa. ait. xxxiij. Diuitie salutis sapia ⁊ scia.s. cum gustu ⁊ timor dñi ipse thesaurus eius. Gloriant de his diuitijs q̄ appetūt de his laudari: vel cū audiūt vel estimāt se de huiusmodi laudari: cōplacentiā in se habēt de sua opione et fama. put est quoddā bonū tpale gloria mūdi. Sed vana est ista gloria. i. res inutilis ⁊ infructuosa faciēs ipsa opa bona vt ieiuniū: elemosynā: oōne: ⁊ alia inutilia ⁊ fructuz perdere supne glorie. Sic etiā aliqn diuanū. Diuitia illud. Opera eoz: vana. i. inutilia ⁊ risu digna. Hiere. lj. Et Jo. viij. c. Vanus dicitur labor vñ nō sequit' finis ad quē ordinat. Jm Illud ps. Nisi dns edificauerit domū in vanū laborauerūt q̄ edificant eā. i. nisi opibus bonis q̄ faciūtus quib' preparam' nobis domū nō manufactā in celis domin' edificet. i. intētio sit vt placeam' ei ⁊ gram' gliam ei' Jm illud apl'. Oia in glriam ei'. s. dei facite. Jfrustra. laboramus: ⁊ nō sequmur illud ad qd bona opa ordinant' er se Et iō vana est hmōi glia respectu etiā hoīm a quib' ē ipa glia: quoz iudiciū est incertū: ⁊ q̄ vanitati assimilant. Idē enī vanitati similis fact' est. ps. cxliij. Gloria vana est. Cū ergo q̄libet naturali' detestet caducitatē: falsitatē: ⁊ inutilitatē: ⁊ hec reperiant' in gloria mūdi. q̄ ppterea vana dicit iō summe fugiēda est. Et vt magis euitet cōsiderem' ad huc magis hmōi glie paruitatē ⁊ vilitatē. Et primo q̄tum ad materiā. Quid est pulchritudo corpis hūani. de q̄ non pauci ⁊ pcipue mulieres gloriant. Quam modica. Certe cū oibus fucis suis nō poterit mulier sue faciei facere colorē tā viuacē qualē hz rosa vl' viola: q̄ nec salomō in oñi gloria sua vestit' est sicut vnū ex his. s. liliis. ait xps Matt. vj. Sz ⁊ modica febris cito pulchritudinē aufert. Quanta sit pulchritudo ⁊ fortitudo corpis humani ostēdit cum tenuis vermis aranee vel scorpionis ad terrā prosternat. Quid sericū vestiū vñ aliq̄ gloriant' nisi stercus vermiuz. Quid aurū ⁊ argētū nisi fex terre q̄ pedib' conculcat. Quid varia nisi pelles murīū. Quāta vanitas ⁊ fatuitas gloriari se esse circūdatū stercorib' vermiū: fecib' terre: pellibus murīū: lanis pecudū. Sz nec gloriet' sapiēs ī sapiētia sua. ait dns Hiere. ix. Ubi sapiēs. s. in diuinor' cognitione. vt Plato. Ubi scriba in moralib'. vt Socrates: Seneca: Tullius. Ubi inquisitor huius seculi in naturalib'. vt Aristoteles: Pythagoras. Nōne de' stultā fecit sapiam huius mūdi. ait apl's. j. ad Corint. j. Stultā esse ostendit ⁊ nullā sz dū operatus est q̄ illi dixerūt impossibilia q̄rentes q̄liaz hoīm de sua sapia ⁊ nō deū glorificātes. Vere ista glia est vana respectu tpis ⁊ loci vbi q̄rit. Querit enī in terra q̄re spectu celi estimāt ab astrologis vt puncť. Sz ⁊ de ipsa terra due ēm ptes ex q̄nq; habitant: ⁊ in his duab' ptibus nullus vnq̄ fuit q̄ vbiq; fuerit noiatus. Et si hoc stingeret nō ab oibus hoīb' laudaret: hz si aliqui laudarēt alij vt tuperarēt. Sic enī quilibet sanct' ⁊ doctus trāsiuit p gloriā ⁊ ignobilitatē: p infamiā ⁊ bonā famā. vt ait apl's. ij. ad Cor. vj. Sz si hoc aliqs obtineret. parū durat: qđ in xpo ostēsum erat. Nā cū dnica in ramis oēs laudassent eū clamātes. Glia laus ⁊ hono: tibi sit rex xpe re. ⁊c. Inde ad q̄nq; dies clamauerūt oēs crucifige eum: in multis cōtumelijs ⁊ opprobrijs affligētes eū. Ihi etiā a quibus queritur ⁊ habet' talis gloria puluis sunt. i. hoies, qđ ait i pul
Inanis glie paruitas et vilitas. ueribus signat' cito delet'. Quātū aūt detrimēti sequatur ex tam vana re in sequē. S. dicetur p tertia parte.

S. III. Quantū ad tertium

scz de pena seu punitione huius vitij ostendit' dum subditur in ps. Jfrater nō redimet ⁊c. Locutio obscura est. Sic aūt intelligit' Jfrater. i. xps q̄ ppter assumptā nostram humanitatē dr frater noster. iuxta illd qđ ait ps. in psona ei' ad patrem. ps. xxj. Narrabo nomē tuum fratribus meis. Hic frater scz xps nō redimet tales q̄ gloriant' vane in diuitijs suis. i. nō faciet pticipes sue redeptōis. Quāuis em p sua passionē oēs redemerit q̄tū ad efficaciā. non tñ oēs quoad efficētiā. Non em pcipiūt effectū hui' redeptōis q̄ eius vestigia nō sequunt'. sed qui mūdi gloriā nō queriunt sed fugit: cōfusiones mūdi sustinuit. Si aūt ipse xps nō facit p gram suā hoiem participē sue redemptōis. homo quicūq; fit redimet de seruitute diaboli tales vt legat interrogatiue. q. d. certe nullus. Sic exponit Bratianus xiij. q. ij. in presenti. S. verum hoc. Non igitur dabit deo placationē suā nec p se nec p aliū poterit deū recōciliare: ⁊ damnabit' ppter inanē gloriā ⁊ superbiam. Et sic manis gloria est mortale peccatū ex quo cōcludit ad dānationes eternā. qđ verū est nō tñ semper sz in tribus casibus. vt ponit bea. Tho. ij. ij. q. cxxij. ar. iij. In his casib' dicit inanis gloria dilectioni dei. omne aūt quod ⁊trariat dilectioni dei mortale est. Primo quidē q̄n quis gloriat' de aliquo falso quod est cōtra diuinā reuerētiā. vt ille de quo dicitur Ezech. xxviij. Eleuatū est cor tuum diristi deus ego sum. Idem est cū gloriat' de aliquo mortali cōmisso. quod cuz facit coram alijs se de illo laudando ad iactātiam pertinet. si in mēte gloriando habēdo deliberatā complacentiam eo: dis cum estimat se laudari de tali peccato erit inanis gloria. Si grauissime punīti sunt a deo qui vanā gloriaz quesierunt de rebus mūdi: q̄ pterea vana dicit iō summe fugiēda est. Et vt magis euitet cōsiderem' ad huc magis hmōi glie paruitatē ⁊ vilitatē. Et primo q̄tum ad materiā. Quid est pulchritudo corpis hūani. de q̄ non pauci ⁊ pcipue mulieres gloriant. Quam modica. Certe cū oibus fucis suis nō poterit mulier sue faciei facere colorē tā viuacē qualē hz rosa vl' viola: q̄ nec salomō in oñi gloria sua vestit' est sicut vnū ex his. s. liliis. ait xps Matt. vj. Sz ⁊ modica febris cito pulchritudinē aufert. Quanta sit pulchritudo ⁊ fortitudo corpis hūani ostēdit cum tenuis vermis aranee vel scorpionis ad terrā prosternat. Quid sericū vestiū vñ aliq̄ gloriant' nisi stercus vermiuz. Quid aurū ⁊ argētū nisi fex terre q̄ pedib' conculcat. Quid varia nisi pelles murīū. Quāta vanitas ⁊ fatuitas gloriari se esse circūdatū stercorib' vermiū: fecib' terre: pellibus murīū: lanis pecudū. Sz nec gloriet' sapiēs ī sapiētia sua. ait dns Hiere. ix. Ubi sapiēs. s. in diuinor' cognitione. vt Plato. Ubi scriba in moralib'. vt Socrates: Seneca: Tullius. Ubi inquisitor huius seculi in naturalib'. vt Aristoteles: Pythagoras. Nōne de' stultā fecit sapiam huius mūdi. ait apl's. j. ad Corint. j. Stultā esse ostendit ⁊ nullā sz dū operatus est q̄ illi dixerūt impossibilia q̄rentes q̄liaz hoīm de sua sapia ⁊ nō deū glorificātes. Vere ista glia est vana respectu tpis ⁊ loci vbi q̄rit. Querit enī in terra q̄re spectu celi estimāt ab astrologis vt puncť. Sz ⁊ de ipsa terra due ēm ptes ex q̄nq; habitant: ⁊ in his duab' ptibus nullus vnq̄ fuit q̄ vbiq; fuerit noiatus. Et si hoc stingeret nō ab oibus hoīb' laudaret: hz si aliqui laudarēt alij vt tuperarēt. Sic enī quilibet sanct' ⁊ doctus trāsiuit p gloriā ⁊ ignobilitatē: p infamiā ⁊ bonā famā. vt ait apl's. ij. ad Cor. vj. Sz si hoc aliqs obtineret. parū durat: qđ in xpo ostēsum erat. Nā cū dnica in ramis oēs laudassent eū clamātes. Glia laus ⁊ hono: tibi sit rex xpe re. ⁊c. Inde ad q̄nq; dies clamauerūt oēs crucifige eum: in multis cōtumelijs ⁊ opprobrijs affligētes eū. Ihi etiā a quibus queritur ⁊ habet' talis gloria puluis sunt. i. hoies, qđ ait i pulueribus signat' cito delet'. Quātū aūt detrimēti sequatur ex tam vana re in sequē. S. dicetur p tertia parte.

Inanis gloria est mortale i tribus casibus.

nuendo infamaret'. ⁊ gloriā seu opinionē pdat apud alios sue honestatis pcō assentit. Sicut fecit Lucretia nobilissima romana: q̄ cū esset in maxima fama sue castitatis tarq̄ uius filius tarquinij regis romanor cū maritus eius collatinus domui abesset requisuit eā de turpitudine: ⁊ cuz assentire nollet minatus est eā occidere. ⁊ seruū iuxta eaz vt postea apud maritū ⁊ psanguineos accusaret illos rep perisse in adulterio ⁊ ppterea occidisse: ppter qđ tantum amauit gloriā sue fame ⁊ seruationē sue castitatis ꝑ assen sit cōmittere adulteriū: ne poneret famā immaculatiōis ⁊ infamatiōis in gloria sua: in q̄ facto vtiq; mortaliter peccauit. vt ostendit Aug. in. j. de ciui. dei. Jdē iudiciuz est de quocūq; alio qđ quis agit vel omittit ꝓtra salutē aiert cō sequat laudem humanā: vel ne amittat famā. Tertio cū ǭs illud de quo gloriat' ꝑfert deo qđ ꝓhibet' cū dicit' Hiere. ix. Non gloriet' sapiēs in sapia sua: nec fortis in fortitudine sua. nec dives in diuitijs suis. s. ita ꝙ illa pl' diligat q̄ me. q: hoc esset mortale. vel etiā cū ꝑfert testimoniū hoiz testimonio dei. sicut illi de qb' dr Jo. xij. Dilexerūt gloriā hoim magis ꝙ dei. Certe maxima psumptio est ⁊ digna terribili pena vt miserrim' seruus velit rapere vroze dñi sui ⁊ talis dñi qualis est deus. Gloria est spōsa dei quā ꝑ se vult ⁊ nemini cōcare vt q̄s. s. sibi attribuat tanq̄ sit seu reputet' causa bonoz suoz. Ego dns ait p Esa. xlviij. gloriā meā alteri nō dabo. Vñ ⁊ angeli decātauerūt. Gloria in altissimis deo. s. ij. Luce. ij. Danc vult vsurpare q̄ glriaz ppriā querit. quod debet quilibz summe cauere. Jn hui' figurā legit Gen. xxxix. ꝙ ioseph cū esset pulcherrim' iuuenis ⁊ valde industrius: ⁊ prudēter ⁊ fideliter ageret ne gocia dñi sui. vroz ipsi' dñi sui vidēs eū ita elegātē philocapta ex eo sollicitabat eū ad stupru: ille aūt recusabat dicens. Dia que sunt in domo dns mihi cōmisit ⁊ de eis de dit potestatē preter ꝙ in te que eius vroz es quō possum cōmittere tantū nephas. Demū cū semel ꝑ vestimentū ei⁹ teneret vt cū ea dormiret. id est cōmisceret: ille aufugit ve stem dimittēs. Iste dns Joseph est dns de'. Joseph q̄ interpretat augmentū: seruus suus: signat quēlibet seruum dei qui tēdit ad augmentū virtutū talis pulcher est aīo iuuenis: fortitudine mentis prudēs in ope. Vroz dñi ē gloria. Querit ergo gloriā que deo tribui debet: vidēs aliquē multū ꝓficere in virtutibus sibi coniungi vt sibi eā attribuat ⁊ vt laudē querat ab hoibus. ⁊ in ea delectet': cū offert' stimulat mentē. Sz verus fidelis dicere debet in mente resistendo. Dns dedit mihi quasi dominiū bonoz suoru omniū excepta tecq; ꝑ se vult gloriā. Et si oporteat etiam vestē tpaliū rerū vel etiā vitā ipsius corpis qđ indumē tū aie est. debz dimittere ne gloriā dei auferat. Jn aliis casibus vana gloria cōiter est veniale. Et q̄ veniale disponit ad mortale. ideo ⁊ ab hac cauēdū est. ps. Sagitte parulozū facte sunt plage eoū. Dicit Bern. super Cui habitat. ꝙ sagitta volās in die est vana gloria q̄ in claritate bonoū operū mentē tangēs ante vulnerat ꝙ videat. Sz si sint parulozū tales sagitte. id est peccata venialia efficiuntur plage dispositiue. i. mortalia nisi cito curentur.

S. IIII. Et sciendum ꝙ inanis

gloria tripliciter aggredit' hoiem: in principio: in medio: ⁊ in fine opis boni. Jn principio quidē cū quis instigat. vt bonū opus. puta elemosynā: ieiuniū: orationes: sermocinatiōes ordinatas: gubernationē domus. ornatū corporis: lectiones ⁊ alia hmōi faciat vt laudē humanā inde consequat. Quod si fiat meritū operis amittit ⁊ penā incurrit vane gloriе debitā. p: opterea xps Matth. vj. ait. Attendite ne iusticiā vestrā faciatis. id est opera de genere bonorum coram hominibus vt videamini ab eis. Scilicet vt laudē ab ipsis recipiatis: alioqn mercedem nō habebitis apud patrē. Ubi notandū ꝙ nō ꝓhibet simpliciter dns opera bona fieri in manifesto coz hoibus: sed ne fiant illa intē
Quō opa bona publice fieri ꝓhibeāt. tione vt laudent. id est ppter vanā gloriam. Et q̄ illi qui sunt imperfecti sunt satis inclinati ad laudē hoim. p̄cr̄dū Jdeo vt docet Greg. in moral. Tales si qua bona faciūt singularia extra cōia ⁊ necessaria ad salutē occulte facere debēt ne inanis gloria inficiat intentionē. sicut fecit beat' Nicolaus cū puidit necessitati vicini tribus vicibus occulte pijciens per fenestrā in domū illi' nō modicū auri vt nuptui traderet tres filias nubiles quas ꝓe pauptate intēbat ꝓstituere vt inde cū ipsis viueret. Sed viri perfecti ⁊ q̄ sunt positi in exemplū alioz debēt in publico bōa facere etiā singularia vt inde ꝓfi edificent ⁊ ad similia ꝓuocent. sicut fecit beatus pater dominicus qui in domo quarūdā matronarū hospitatus que hereticis adhesērat q̄ sub pelle ouina austeritatis vt lupi aias eaz deuorabāt dormiuit p rotā q̄dragesimā sup tabulā manifeste portauit ciliciū: ieiunauit in pane ⁊ aqua: vtrvel sic exēplo sue penitentie vere nō simulate illas de erroze reduceret: qđ ⁊ factū est. Debet ergo quilibet fibi cauere ne ꝑpter laudem humanā acquirendā aliquid faciat. q̄vt dr Lu. xj. Si oculus tuus fuerit nequā. i. intētio. totū coz' tuū. i. opus qđ ex illa pcedit tenebrosum erit. i. iniquū. Intentio tua que ri tuo nomē imponit. Jnquit Amb. Jn medio vo insidiat' vana gloria q: cū q̄s aliqđ bonū ceperit pura intentione ad honorē dei ⁊ salutē ꝓximi sui. si de B laudat' vel cū cogitat se de B laudari: inaniter hilarescit. Hinc Aug. in lib. de ꝑfec. ad dñm loquēs ait. Laudat' hō aliqn d aliquo dono qđ dedisti ei. ⁊ tñ plus gaudet se laudari q̄ donum qđ dedisti ei. Nollē vt aliquod bonū meū augeret' suffragatio oris alieni. Sz fateo: auget. s. ex laude audita nō solū sz ⁊ vituperatio minuit. Quotidiana fornaz nra est lingua aliena. Hec ille. Sz ad Jrū dz hō niti. Nā vt dicit Bre. ꝑ. q. iij. inter verba. cū q̄s calūniat' seu aliq̄d mali de eo dr qđ in se nō esse cognoscit: in magnā dz leticiā ꝓsilire, innocētiā tñ suā ostendere. Cum autez laudat' de bono qđ in se nō recognoscit. vel tantū q̄tuz dr: qđ frequēter accidit magnā tristiciā mentis debet habere. Verū nō dz aliquis ꝓpter impulsuz inanis gloriе bonū deserere inchoatū. Vñ dr Eccl's. ꝑ. Qui ventū observat nunq̄ bene seminat. id ē attēdit in ope suo: ne surrepat vētus inanis gloriе nunq̄ bene facit: q: imperceptibiliter spirat ventū. Sic legim' de beato Bern. q̄ cū semel seruēter predicaret: ⁊ oēs eū deuote audirent: tentatio inanis gloriе eum arripuit dicēs mēti suc. Ecce nunc bene predicas: libēter audiris: sanct' ab oibus reputaris ⁊c. Qđ ꝑpendēs beatus Bernardus ali quantulū tacitus stetit: sed subito a deo illustratus tentationi respondit. Nec ꝑpter te cepi nec ꝑpter te dimittam. ⁊ sua ꝑdicationē vsq; ad finē ꝑsecut' est. Jn fine vō operis insidiat' cū ꝑfecto bono ope q̄s vanā cōplacētiā habz. Unde in figurā dictū fuit Gen. iij. Tu insidiaberis calcaneo eius. Calcane' q̄ est finis corpis signat cōplemētum opis cui serpēs insidiat vt vulneret inani gloria. Qđ q̄s gaudeat ⁊ cōplacētiā habeat cū diligenter cōpleuerit opa sua: vt oōnes: ꝓfessiones: elemosynas. ⁊ alia hmōi a natura ⁊ gra est. Nā ⁊ delectatio ꝑfecti opus fm ꝑm ⁊ opera virtuosa dicunt fruct' Spūs. quia fm Ambrosium pascūt mentē sancta ⁊ sincera delectatione. Nō est q̄ istud de seriotiosum. Sed q̄ vanā cōplacentiā habeat in se gloriās de tali ope: vel se laudās vel gaudēs q̄ inde laudē hoim acq̄rat. hoc ad manē gloriā pertinet. Ad hoc vitiū pertinet q̄ aliqui faciunt ecclias: hospitalia: capellas: calices: paramenta cum armis suis. quādo hoc faciūt vt laudent. ps. Blo riabunt in te domine oēs qui diligūt nomē tuū. Jn te in quit nō in se. Sic dr Greg. de se narrat circa finē moꝛa. q̄ postq̄ ꝑfecit illud opus. s. expositionis iob quedā sug gestio inanis gloriе ei obrepserat quā tñ ꝓfunda humilitate contriuit. Danc dns euitare docuit q̄n sanato leproso ei ꝓcepit dicens, Vide nemini dixeris. Matth. viij. Et iterum quando oblatū ei surdū ⁊ mutū duxit eū seorsuz a turba eum sanauit. ⁊ eo sanato ꝓcepit turbe ne cui diceret. Matth. ix. Non timebat christus in currere vanam

gloriā q: peccare nō poterat.ꝫ in hoc exēplū dedit vt ꝓtū in nobis est occultemus bona opa nr̄a.ne ſcz inde quera/mus laudē nr̄az qō ptinet ad vanā gloriā.⁊ ꝺ intēdit xps ꝓcipe.phibēdo tale.ſ.malā intētionē ibi ſignatā. Sz ꝓto plus ꝓcipiebat:tanto magis manifeſtabāt.q: ꝓto ma/gis ſe ſancti volunt occultare:tāto magis eos ꝺe⁹ manifeſtat.Sicut narrat hiero.de ſcō hylarione q̄ fugiebat p loca occulta poſt miracula facta ꝓpter ꝓcurſum ꝓplor:ꝫ nō ſolū hoies:q̄nimo ⁊ demones eū manifeſtabāt. Ait xps Joh.viij.Si ego glorifico meipſū:gl̄ia mea nihil eſt Anſel.i li.de ſil̄itudinib⁹:aſſimilat vanā gl̄iaz farfalle quā pueri inſequūt vt capiāt:q: eis videt q̄d pulchrū ſz cū ac/cepiſſe ſe credūt:aufugit ab eis.⁊ ad aliū locū volat.ſed ſi caperēt:q̄d hñt.nihil.i.rē vilē q̄ ad nihil valet.Sic pueri/liter viuētes gloriā mūdi querūt quaſi q̄d magnū.⁊ cū ac/cepiſſe ſe habere fugit ab eis:⁊ ſi conſequunt rē fragilē hñt

Debet ergo q̄libet vanā gloriā fugere.q: res eſt fragilis gloria mūdi.Vñ Boetius de philoſophica ꝓſolatiōe.O gloria o gloria q̄d aliud es in milib⁹ hoium niſi inflatio quedā auriū.i.vētus diſcurrens ꝑ aures audiētiū laudem hoīs.Et cū gloria ſit quidā effectus honoris ⁊ laudis.ex hoc cēſ ꝙ aliq̄s laudaſ vel quecūq; reuerētia exhibet red/dit clarus in noticia hoīm. Ideo ſm.ꝺ.Tho.ij.ij.q.cxxxij ar.iij.ſicut magnanimitas eſt circa honorē.ita ⁊ circa glo/riā. Vñ ſicut moderate magnanim⁹ vtit honore.ita ⁊ mo/derate vtitur gloria.ſ.ſm rationē. Unde ſicut ꝓbus dicit in.iiij.Ethicoꝝ de magnanimo.q̄ honor: ſibi paruū quid reputat ita ⁊ gloria. Magnitudini cēſ animi repugnat vt res modicas tantū appreciet vt de eis gl̄ietſ. Et ſimi/liter repugnat magnitudini animi q̄ de his que nō ſunt gl̄ietſ. Unde ꝺi in.iiij.Ethi.q̄ magnanimus magis cu/rat veritatē q̄ opinionē. Itē in.iiij.ethicoꝝ ꝺi q̄ magna/nimus nō eſt cōtentioſus.q: nihil eſtimat magnū. Nul/lus cēſ contēdit niſi ꝓ re quā eſtimat magnā. Itē ibi dici tur q̄ nō curat vt laudeť.ſ.ꝓpter ſe.vt etiā dicit btūs tho. ij.ij.q.e.arti.eo.ad ꝑfectionē hoīs ptinet q̄ ipſe cognoſcat ſe.ſz q̄ cognoſcatur ab aliꝫ nō ptinet ad perfectionē ei⁹. Et ſō nō eſt ꝙ ſe appetendum.vt.ſ.cognoſcat ab aliꝫ.pōt appeti inq̄tū vtile ad aliq̄ꝺ:vel ad hoc ꝙ deus ab homi/nibus gloꝛificēť:vel ad hoc ꝙ hoies ꝓficiāt ex bono qō i alio recognoſcāt.vel ex hoc ꝙ homo ex bono qō in ſe re/cognoſcit ꝙ ſtudiū laudis aliene ſtudeat in his ꝓſeuerare ⁊ ꝓficere.Et ſm hoc intelligendū eſt illud Eccl.xlj.c.Cu/rā habe de bono noīe.De vanitate ipſius gloꝛie habes ſu/pra in.iij.ℱ. Scō debet euitari.q: virtutes eneruat.ꝑ. Dñs diſſipat oſſa eoꝝ qui hominib⁹ placēt.diſſipat.i.diſſi/pare ꝓmittit oſſa.i.virtutes ⁊ opa perfecta ex quib⁹ conſi/ſtit robur aīe.qui hoīb⁹ placent.ſ.quereſtes laudes huma/nas.quod pertinet ad vanā gloriā. Vñ Greg.in moral.aſ/ſimilat vanā gloriā latrunculo q̄ ⁊ineranteť vt amicum a tergo occurrens aſſociat ⁊ poſtea eū ſpoliat. Nam inanis gloria incedēti ꝙ viā bonoꝝ um latenter occurrit ⁊ virtuti/bus ⁊ meritis animā exꝑoliat. In cuius figurā legiť. iiij. Reg.xx.q̄ cū ezechias rex iuda legatis regis babyloniꝝ ꝓ/ostendiſſet omnia ſua ꝓtiosa.aurū ⁊ argētū ⁊ aromata ⁊ theſauros ſuos ductus quadā vana gloria:dixit ei Eſa/ias ꝓpheta ex parte ꝺei q̄ omia illa que viderāt illi legati babyloniꝝ ipſi babyloniꝝ auferrent ⁊ aſportarēt in terrā ſuā:quod impletum fuit tempoꝛe Joachim ⁊ ſedechie re/gum iuda per nabuchodonoſoꝛ regē babylonie.vt patet ꝺiere.c.ſi.ad ſignificandū q̄ cū ꝙs manifeſtat theſauros virtutū ꝓpter laudē humanā:ipſos ꝺiabolus rex cōfuſio/nis aſportat ſeu aufert. Tertio inanis gloria vitia multi plicat. Eſt cēſ vnū ex ſeptē capitalibus vitijs ſm Tho.ij. ij.q.cxxxij.ar.iiij.quod ꝓbat per Gꝛegoꝛiū.xxxj.moꝛaliū. Quāuis cēſ quiꝺā ponant ſuperbiā vnū ex capitalibus: ⁊ hi nō aſſignant vanā gloꝛiam capitale eſſe vitium ratio nabilius ꝺicetur quod ꝺicit Gꝛeg.in.xxxj.moꝛal.ſ.ſuper/biam nō capitale vitiū.ſed reginam eſſe ⁊ matrēvitioꝝm

Inanis gl̄ia virtu/tes ener/uat.

Vitia mł tiplicat

a qua immediate oꝛiť inanis gloꝛia vt vnū ex capitalib⁹. Ratio huius eſt.q: ſupꝛa inꝑoꝛtat quēꝺā appetitū inoꝛ/dinatū excellentie. Et oī aūt bono qō q̄s appetit quāꝺaz ꝑfectionē ⁊ excellentiā ꝙſequiť. Et ideo cū fines omnium vitioꝝ oꝛꝺinent in finē ſupꝛēme.ꝓpter hoc ꝺiceť q̄ habeat quāꝺā generalē cauſalitatē ſup omnia alia vitia vt ꝺicať mater omniū. Inter bona aūt ꝓ que q̄s excellentiam con/ſequiť ꝺiceť ꝓecipue ad hoc operari gloria inquātū im/ꝑoꝛtat manifeſtationē bonitatis alicuius. Nam bonū na/turaliter amaťur ⁊ honoꝛaťur cunctis:⁊ ideo ſicut ꝙ gloꝛiaz que eſt apud ꝺeū cōſequiť hō excellentiā in rebus ꝺiuinis ita ꝙ gloꝛia que eſt apud homines cōſequiť q̄s excellenti am que eſt in rebus humanis. Et ideo ꝓpter ꝓpinquita/tē ad excellentiā quā hoies maxime ꝺeſideꝛāt: conſequēs eſt ꝙ ſit multū appetibilis. Et ꝙ ex ei⁹ inoꝛdinato appe/titu multa alia vitia oꝛiuntť ideo ꝺiciť vitiū capitale. Et ꝙ uis ex genere ſuo nō ſit moꝛtale ꝙ hoc nō tollitť q̄n ſit capi/tale.⁊ ex ea plura etiā moꝛtalia oꝛiantť. Ex ea aūtē oꝛiunť ſicut filie ſeptē:ſcz inobeꝺientia:iactātia:hypocriſis:cōten/tio:pertinacia:diſcoꝛꝺia:⁊ ꝓſumptio nouitatū ſm Gꝛeg. in.xxxj.moꝛal. Inoꝛꝺinatio ſufficientiā aſſignat.ꝺ.Tho.q.ea.ar. v. Illa vitia que ꝺe ſe nata ſunt oꝛꝺinari ad finē alicui⁹ vi/tij capitalis illa ꝺicunť filie eius. Finis aūt inanis gloꝛie eſt manifeſtatio ꝓpꝛie excellentie. Ad hanc aūt pōt tende/re ꝺupliciter. Uno mꝺo ꝺicit honoꝛe. Alio mꝺo inꝺirecte. Si ꝺirecte aut per verba ⁊ ſic eſt iactantia. Aut ꝙ facta et ſi ſint facta habētia aliquā admiratiōnē:ſic eſt ꝓſumptio nouitatū. Si ꝙ facta alia.ſic eſt hypocriſis. Si inꝺirecte ⁊ hoc quattuoꝛ mꝺis. Primo ꝙtū ad intellectū.⁊ ſic eſt ꝑ/tinacia ꝙ quā hō nimis imitiť ſue ſnie nolens credere ſen/tētie melioꝛi. Scō quātū ad voluntatē.⁊ ſic eſt ꝺiſcoꝛꝺia ꝺū nō vult a ꝓpria voluntate ꝺiſcedere vt cū aliꝫ cōcoꝛ/ꝺet. Tertio ꝙtū ad locutionē ꝺū aliq̄s clamoſe cū aliꝫ li/tigat. Quarto ꝙtū ad factū ꝺū q̄s nōvult exequi ſuperio ris ꝓceptū. Quāuis aūt ira cauſet ꝺiſcoꝛꝺia ⁊ contētionē tamē q: hoc nō agit cōiteꝛ niſi cū aꝺiunctiōe inanis gl̄ie ꝙ hoc.ſ.ꝙ aliq̄s reputat ſibi gloꝛioſum ꝙ nō cedat volun tati vel verbis alioꝝ:ideo ponunť filie inanis gl̄ie. Jactā tia vero quātū ad cauſam interioꝛē eius que eſt arrogan tia ponit ſpecies ſupꝛa:ꝫ exteꝛioꝛ frequētius oꝛꝺinatur ad gloꝛiā ⁊ honoꝛē:⁊ ideo ponit filia inanis gloꝛie.

C De inobeꝺientia. Capitulum. II

Inobeꝺientia ꝓma

filia eſt inanis gloꝛie. De qua ꝺixit Samuel ꝙ ꝓpheta. Quaſi ſcelus iꝺolatrie eſt nolle acquie/ſcere.id eſt obeꝺire.ſ.Reg.xv. Ex quo aꝛguit Gꝛeg. Si ne obeꝺitia quiſquis inſꝺelis eſſe conuincit: etiā ſi fideꝫ tenere viꝺeať.viij.q.j.ſciendū. Ꝺicit tñ ꝺe. Tho.ij.ij.q.cv. ꝙ illa cōparatio nō eſt ſm eqlitatē.vt.ſ.ita ſit gꝛaue pctm inobeꝺietie ſicut iꝺolatrie: ſz ſm ſimilituꝺinē aliquā inq̄/tū.ſ.reꝺuncꝺat in cōtemptū ꝺei ſicut iꝺolatria etſi nō tan/tū. Eſt aūt inobeꝺietia aliq̄n vitiū generale:aliq̄n ꝓpꝛius ⁊ ſpeciale. Sic ⁊ obeꝺientia ſibi cōtꝛaꝛia aliq̄n eſt virtus generalis aliq̄n ſpecialis ꝺiſtincta a ceteris. Ꝓto cui⁹ ꝺe/claratione ꝺicit Tho.ij.ij.q.ciiij.ar.ij.q̄ ſi accipiať obeꝺie tia ꝓpꝛie.put reſpicit intētionē foꝛmalē rōne ꝓcepti: ſic obeꝺietia eſt ſpecialis virtus:⁊ ſm hoc ad ipſam.requiꝛiť q̄ impleat aliq̄s actū iuſtitie vel alteꝛius virtutis intēꝺēs implere ꝓceptū puta honoꝛat parētes ſeruat feſta ⁊ ie/iunia:q: hec ſunt ꝓcepta ꝺei vel eccl̄e aliter nō facturus. Sz ſi accipiať obeꝺietia large ꝙ executōe cuiuſcūq; qō ꝑt cadere ſub ꝓcepto ſic erit vtus gñalis ⁊ cōcuꝛꝛit cū actī bus omniū virtutū. Sic inobeꝺietia cū ꝙ intētionē reſpi/cit rōnē ꝓcepti ptēnendo.i.renuendo ſe ſubꝺi ſci tali regule ſic eſt ꝑtm ſpāle:⁊ ad ipſam requiriť ꝙ actualiter contē/nat ꝓceptū. Si vo accipiať large inobeꝺietia ꝙ omiſſione cuiuſcūq; quod cadere poteſt ex quacūq; intentione fiat: nō tñ contēnendo ꝓceptū.ſic eſt vitiū generale ⁊ repe/

Inobeꝺi entia ali/qñ eſt ſpe cialevitiū

Inobeꝺi tia male/ꝺicitur.

ritur in omni pctō.⁊ ſic ab Aug̃.ꝺiffinit pctm eſſe celeſti/um inobeꝺientia mꝺatoꝝ. Ꝺicergo ꝺicet ꝺe inobeꝺien tia.put eſt vitiū generale.vt frequēti⁹ in ſcriptura ſacra ac cipiť aliq̄n.put eſt ſpāle. Tantū aūt eſt vitiū inobeꝺietie vt ꝙ eā ꝺe paraꝺiſo expulſi ſimus nec reuerti poſſumus aliter q̄ ꝙ obeꝺientia ꝺuriſſimā xp̄i qua patri obeꝺiēs fuit vſq; aꝺ moꝛtē cruciſ. Uñ apl̄s Roma.v. Sicut ꝙ inobe/ꝺientiā vni⁹ hominis Aꝺe.ſ.cū comeꝺit ꝺe ligno boni et mali ꝛna ꝺei ꝓceptū multi conſtituti ſunt pctoꝛes: ita ꝙ obeꝺientiā vnius hoīs ieſu xp̄i multi inſtificabunť q̄ ſcilz imitati eū fuerint in obeꝺientia ꝓceptoꝝ.⁊ ſic in figuraz ꝑ aliā viā reuerſi ſunt magi in regionē ſuā. Mat.ij. qui ſunt ꝺuces fideliū. Regio noſtra eſt paraꝺiſus.via alia.i. ꝛia aꝺ eā ex qua inꝺe venim⁹ eſt obeꝺietia.ꝙ inobeꝺietiā eſſ in hoc exiliū venim⁹. Ꝺe hac pſ.inq̄t. Aꝺaleꝺicti qui ꝺeclināt a mꝺatis tuis.pſ.cxviij. Ubi tria notantur.

C Primo punitio rebellionis.ibi. Aꝺaleꝺicti.

C Scō exꝑeſſio inobeꝺitionis.ibi.qui ꝺeclinant.

C Tertio plurificatio trāſgreſſiōis.ibi.a mꝺatis tuis.

℣.i. Quantum ad primum

Sciendū ꝙ ꝙ inobeꝺientia ſeu rebellionē incurriť maleꝺictio ꝺei:qō oſtenꝺit pſ.ꝺicens. Aꝺaleꝺicti ſcz a ꝺeo. Ad quod etiā facit qō ꝺicitur Deut.xxvij. Maleꝺictus q̄ nō permanet in ſermonibus legis huius:nec eos opere per/ficit.ſciłz obeꝺiendo. Et eccl̄.xlj. Ue vobis impijviri.qui ꝺereliquiſtis legē altiſſimi.ſcilicet per inobeꝺientiam ⁊ ſi nati fueritis in maleꝺictionib⁹ naſcemini.⁊ ſi moꝛtui fue ritis in maleꝺictione erit para veſtra. Aꝺaleꝺictio ꝺei ꝺeſi gnat punitionē. Ꝺicere cēſ ꝺei eſt facere. Maleꝺicit ergo ꝺeus cum malū pene facit.ad eſt mꝛogat inobeꝺieti. Ma/leꝺicit aūtē ꝓpter inobeꝺientiā tripliciter ꝺeus.

C Primo per afflictionē coꝛꝑoꝛis.

C Scō ꝙ impugnationē oꝛbis.

C Scō ꝙ ꝑuationem numinis.

De primo ꝺictū fuit Aꝺe Gen̄.iij.ꝓpter inobeꝺientiaz ſuā. Aꝺaleꝺicta terra in opere tuo.i.ꝓpter opus tue trāſ/greſſiōis. Terra coꝛꝑis tui erit maleꝺicta: afflicta multi/pliciter. Spinas eiꝫ tribulos ꝺiuerſaz paſſionū⁊ infirmi tū germinabit tibi. Oēs cēſ pene qb⁹ ſubꝺiti ſum⁹ famis: ſitis caloꝛis:frigoꝛis ⁊ infirmitatū ſunt in pena illius ino/beꝺientie. Spinas cēſ concupiſcentie terra ſenſualitatis germinat.q: caro cōcupiſcit aꝺuerſus ſpīm.aꝺ Gal.v. qō ex illa inobeꝺientia ꝓceſſit. immeꝺiate cēſ cū rō nō obeꝺi uit ꝺeo ⁊ caro ſe rōni rebellauit. Scōa maleꝺictio eſt. q: oēs creature pugnāt ꝙ hoiem ꝓpter inobeꝺietiā vbi ꝙ⁹ oēs obeꝺiebāt homini. Sap̄.v. Pugnabit ꝙ eo oꝛbis ter rarū ꝙ inſenſatos. Et iuſte quiꝺē actū eſt vt cū oīs creatu ra ꝺeo obeꝺiat faciēs iꝺ aꝺ qō inſtituta eſt.⁊ ſic ꝓceptū poſuit cūctis creaturis:⁊ nō ꝓteribit.pſ.cxlviij.qō ꝓz aꝺ ſenſum ſi inobeꝺiēs ꝺeo repertus fuerit cū aꝺ hoc ei ſeruī ent vt obeꝺiat ꝺeo:oēs impugnēt eū ⁊ maleꝺicāt affligi/ꝺo ipſum etiā vermes⁊ pulices ⁊ muſce ⁊ aranee. De ino beꝺientiꝺ ꝺicit etiā Deut.xxviij. Si nolueris audire voce ꝺñi ꝺei tui vt cuſtoꝺias ⁊ facias oia mꝺata eius.ſ.obeꝺi endo.veniēt ſuper te omnes maleꝺictiōes iſte ⁊ appꝛehē ꝺēt te. Maleꝺictus eris in ciuitate. maleꝺictus in agro: maleꝺictū hoꝛreū tuū:⁊ maleꝺicte reliquie tue. maleꝺict⁹ fructus ventris tui:⁊ fructus terre tue:arnēta boum tuo rū.⁊ greges ouiū tuaꝝ:maleꝺictus eris ingrediens. iꝺ ē incipiens aliquoꝺ opus: et maleꝺictus egrediens. id est finiēs opus. Et maleꝺictiones explicans ſubꝺit. Aꝺmittet ꝺñs famē ⁊ eſurie ⁊ incꝛepationē in oia opera tua que fa/cies ꝺonec ꝺterat te ⁊ ꝑꝺat velociter. Aꝺiunget tibi ꝺo minus peſtilentiā ꝺonec ꝙſumat te. Percutiet te ꝺñs ege ſtate:febꝛi:fꝛigoꝛe:aꝛꝺoꝛe ⁊ eſtu.⁊ aere coꝛrupto ac rubi/gine. Sit celū ſuper te enecum:⁊ terra quam calcas ferꝛea Ꝺet ꝺominus imbꝛē terre tue pulueꝛē.⁊ ꝺe celo ꝺeſcēꝺat ſup te puluis. Tradat te ꝺñs coꝛꝛuentē ante hoſtes tuos:

per vnā viā egꝛeꝺiaris ꝙ eos.⁊ ꝙ ſeptē fugias ⁊ ꝺiſpgaꝛ/ꝺ per oia regna terre. Sitiꝫ cadauer tuū in eſcā cunctis vo latibus celi ⁊ beſtijs terre. Percutiat te ꝺñs vlcere egypti ſcabie ⁊ ꝛurigine. Percutiat te amentia ⁊ cecitate ⁊ furo re mētis. Et multa alia ibi habes. Eccl̄ia etiā punit ino/beꝺientiā maleꝺictiōe excōicatōis. Nam ꝓtinciter inobe ꝺientes excōicat. apl̄s.j. Cor.v. Et in ꝓpꝛtu habēt es vl/cisci oēm inobeꝺientiā. Uñ.ij.q.iij.abſit ꝺicitur. In vete ri lege q̄ ſacerꝺotib⁹ nō obtēperaſſet:aut lapiꝺabāť a po/pulo:aut cōtēptū.ſ.inobeꝺientie expiabat cruoꝛe. Nūc au tē inobeꝺiēs ſpūali aiaduerſiōe trūcaťur.excōicať. Excōica tio aūt maleꝺictio ꝺicit in iure.vt.xxiij.q.iij.cū ſanctiviri. in.ℱ.ꝑcedenti.aꝺ illud capl̄m. Tertia maleꝺictio que oi bus peꝛo: eſt.q: ꝓtuať ꝺei viſione ⁊ conſortio ſanctoꝝm Aꝺaleꝺicti erūt q̄ cōtemnunt te.ſ.q inobeꝺietiā. Tob.xiij. Chriſtus eñ ꝺicet repꝛobis:q̄ mꝺata ſua nō ſeruauerūt. Diſcedite a me maleꝺicti in ignē eternū. Jn hui⁹ cēſ figu rā xp̄s maleꝺixit ficulnee quā ſine fructu repit. Mat.xxj. Uñ ſubito ſiccata eſt nō apta niſi aꝺ ignē. Sic q̄ ſine fruc tu obſeruatiōis mꝺatoꝝ reperiunť a xp̄o maleꝺicūtur id eſt repꝛobanť.ita ꝙ amplius mereri nō poſſunt vel ꝺeo fruiſ:ſed aꝺ ignē gehēne mittunť. Efficāť etiā inobeꝺiens aꝛiꝺus ꝙ indeuotionē quā hīe nō pōt. Uñ Ber. Nō ꝺabit inobeꝺieti copiā ſui tāte obeꝺietie amatoꝛ. q̄ moꝛi maluit q̄ nō obeꝺire.ſ.xp̄s. Sz neq; fructū exauꝺitiōis in oꝛone ꝑcipit. Uñ Prouer.xxviij Qui ꝺeclinat aurē ſuā ne audi/at legē:oratio eius erit exꝑcrabilis. Auguſt. Quia prece ptis ꝺei auertit qō in oꝛone poſtulat nō meꝛeť. Unde oēs creaturas nō viꝺeńť eē niſi ꝺue que ꝺeo inobeꝺientes ſunt ſcz ꝺiabolus⁊ malus hō:⁊ ideo cōgruū ēvt ſicut quaſi ab oībus maleꝺicit ꝺiabolus in deteſtatione ſui:ſic ⁊ inobe ꝺiēs hō:⁊ cū eo ſocietur quaſi attīnēs eius. ſicut xp̄i ꝺicū tur parētes:frater:ſoꝛoꝝ:⁊ mater:qui faciūt patris ſui cele ſtis volūtatē.vt ꝺicit Matth.xij. Ultra punitionē ſeueriſ ſimā inobeꝺietie aꝺe.ꝓpter qō ꝺicit zach.xiij. Aꝺā exem/plum meū in punitiōe inobeꝺientie ab aꝺoleſcentia mea vt mihi caueā aꝺ inobeꝺietia. Plura alia exꝑla habentur Uxoꝛ: quiꝺē Loth ꝓpter inobeꝺietiā ſuā aꝺ verba ange li verſa eſt in ſtatuaz ſalis. Gen̄.xix. Saul ꝓpter inobeꝺi entiā ſuā ꝓiuatus eſt regno. Uñ ꝺicitur.ſ.Reg.xv. Ꝓto eo ꝙ abiciſti ſermonē ꝺñi ⁊ ꝺñs te abiecit ne ſis ꝺñs in iſrl̄ ⁊ rex. Ꝓpopheta ꝺñi q̄ cōtra ꝓceptū mꝺucauit i ſa maria ꝓpter ſuā inobeꝺietiā a leone ſuffocatus eſt in via iij.Reg.xiij. Quiꝺam etiā quia noluit obeꝺire vni ex fi liis ꝓphetaꝝ ꝺicenti ſibi ex parte ꝺei.q̄ percuteret eū vul neꝛāꝺo a leone percuſſus eſt.iij.Regum.xx. ſignans ino beꝺientiā ꝓlatoꝝ qui nolūt gladio coꝛrectionis ꝑcute re vitā ſubꝺitoꝝum. De filio inobeꝺietie ꝺicitur Deutero. xxj. Si genuerit homo filiū cōtumacē ⁊ ꝓteruum qui nō audit imperiū patris ⁊ coercitus obeꝺire contēnit:accu ſatus a parētibus in porta ciuitatis coꝛā ſenioꝛibus lapi ꝺabit eum oīs ppl̄s. Uaſthi regina vxoꝛ regis Aſſueri q̄ cōtēpſit ad eū accedere vt imperauerat:puata eſt regno et cōiugio. Hester.j. Jonas q̄ noluit ꝺño obeꝺire in eundo aꝺ ꝓꝺicāꝺū in ciuitatē Niniuen.oꝛta tēpeſtate ꝓpter ꝺ in mare ꝓiectus eſt. Jone.iij. Populus iſrael q̄ ꝺeo obe ꝺire cōtēpſit.i. ꝺecē tribus a Salmanaſar rege aſſyrioꝝ in captiuitatē ꝺucte ſunt in Niniuen.⁊ poſtea pplus iuda cū rege ſuo Sedechia ꝓpter cōtēptū mꝺatoꝝ ꝺei a Na buchodonoſoꝝ: in babyloniaz captiui ꝺucti ſunt:vt in.iiij. Reg.vltī.⁊ Hieremie vltimo. Joſephus⁊ azarias q: con tra obeꝺientiā Jude machabei ꝺucis exercitus iſrael mo uerunt bellum cōtra inimicos:ꝺebellati ſunt occiſis ꝺuo bus milibus.ſ.Aꝺachabeo.iiij. Quiꝺaz monachus noie Aꝺalchus:q: cōtra obeꝺientiā abbatis receſſit aꝺ viſitan ꝺū parētes:capť⁊ eſt aꝺ infiꝺelibus vbi multa perpeſſus eſt.vt habeť in vitaſpatrū. Quiꝺā liberat⁊ eſt a ꝺ. Uñ ꝺi cto cū ꝺiabolo:q: ꝙ obeꝺietiā ipſius patris or/ꝺinē ſacrum ſuſcepit a ꝺiabolo arreptus eſt iterū. Mar

eus torquatus cōsul romanoꝝ q̄ cū esset in campo ꝑtra hostes: filius eius ꝛ obedientiā seu mandatū patris ipsi⁹ mount bellum q̄us magnā victoriam haberet eum deca pitauit vt narrat Valerius. quod Augu. in lib. de ciuitate dei nō reꝓbat. Cauendum est summe ab inobedietia que tot maledictionibus: tot malis punitur.

§.II. Quantum ad secūdū

Inobedietia ipa expⁱmit⁹ dū dicitur q̄ declinant. Declinare aūt a mandatis est recedere ab eis. i. non obedire. Est. ꝛxx. Neq; ad dexterā neq; ad sinistrā sc̄z vie decliner. Via ad patriā est obseruatio mandatoꝝ. Mandata sunt de actibus virtutū. ſm Tho. que cum consistāt in medio: ille declinat ad dexterā vie qui recedit a mādato ꝓ excessu circa virtutē: ille declinat ad sinistrā q̄ recedit a mādati obſuatiōe ꝓ defectum virtutis. Sicut circa primū mandatū ad sinistrā declinat qui idola colit non deum. ad dexterā qui superstitiose colit. ꝛ sic de aliis. Sed vt ait Psal. ꝛ allegat apostolus ad Romanos tertio ad ostendendum vniuersos declinare. Non est intelligens: neq; requirens deum: oēs declinauerūt: simul inutiles facti sunt: nō est qui faciat bonum: nō est vsq; ad vnū. Vbi ſm beatum Tho. super dicto passu in ep̄lis Pauli pⁱs. notat primo inobediē tiā vel trāſgressionē mādatoꝝ. ibi. Non est intelligēs. Secundo amissionem inde ꝓueniorum. ibi. simul inutiles facti sunt. Tertio collectionem in huiusmodi cunctoꝝ. ibi. nō est qui faciat bonū ꝛc. Primo inobedientia notatur ibi. omnes declinauerunt simul. id est recesserunt a regula diuine legis. Esaie. lvj. Omnes in viam suam declinauerunt. id est a mandatis dei recedentes ꝓpriam voluntatē secuti sunt. Sed huic declinationi ꝓmittuntur duo que cōcurrunt in peccato. Primū est defectus discretiōis seu rationis. ibi nō intelligens. Omnis em̄ malus ē ignorans. inquit philosophus. q̄ verū est in particulari eligibili. Secūm est defectus recte intentionis. ibi. aut requirens deū nō est sc̄z intentionē suam dirigendo ad deū. pⁱs. Sfaciem tuā dñe requiraz. Amissio ꝓmiū notat ibi. simul inutiles facti sunt. Hoc inutile dicimus q̄ nō consequit finem suum. ꝛ ideo cū homines a deo declinant nō obedientes mādatis eius ꝑpter quē consequendū facti sunt inutiles dicunt cum non assequant ꝓmiū. Sap. iiij. Impiorū multitudo nō est vtilis. In terrā ꝓmissionis ex oībus numeratis in egypto aptis ad ꝓeliū sc̄z sexcentis milibus solum duo intrauerunt. sc̄z caleph ꝛ iosue qui seruauerunt ē firmi ſteterunt in obediendo dño. In figurā q̄ de oī vniuersali multitudine q̄ fuit in sec̄ mūdi etatib⁹ nullus intrat in vitam eternaz: nec ꝓinceps vel sapientissim⁹ vt moyses nec sacerdos etiam summus vt aaron nisi duo obseruet charitatis mandata dilectionis. s. dei ꝛ ꝓximi. Et in his duobus mandatis vniuersa lex pendet. Mat. xxij. Comꝓhensio cunctoꝝ notat ibi. Non est qui faciat bonū: sc̄z aliquis q̄ intelligitur ſm ꝓpriam virtutem id est nullus per seipsum facit bonum nisi a deo adiutus vel complete nullus bonū facit quin: sc̄z i aliquoi defectat. Iuxta illud. iij. Reg. viij. Non est qui faciat super terram bonum ꝛ nō peccet. Vel loquitur de congregatiōe malorum. Non est vsq; ad vnum: scilz christum. ꝛ sic ponit exclusiue. Sz notandū ꝙ cū quasi oēs declinēt a mandatis diuersis tamen de causis declināt ab eis.

Declinat a mādatis dñi ꝓpter tres cās.

¶ Aliqui ꝓ impotentiam.

¶ Aliqui per ignorantiam.

¶ Aliqui per certam scientiam.

Quantū ad mādata dei nullus potest iuste se excusare q̄ seruare nō possit. Nam etsi nō ꝓpria virtute. ſm cū adiutorio gr̄e cuncta seruare pōtad quā recipiendā si facit q̄d in se est nō ei denegabit. Vn̄ hiero. dicit. Maledict⁹ ois sc̄z a deo q̄ dicit deū aliq̄d nō possibile ꝓcepisse. De mādatis aūt hoium dicit. b. Tho. ij. ij. q. xliij. ꝙ si ꝓlatus tot ꝓcepta multiplicet. ꝙ ea subditus implere nō posset ex cusatur a pcō. Et iō ꝓlati debēt abstinere a multitudine ꝓceptoꝝ. Ad b̄ facit regula iuris. Nemo pōt ad impossibile obligari. ex de reg. iur. lib. vj. Et intelligit nō solū de impossibilitate factis: sz etiā iuris. ſm glo. ibi. Vn̄ si ꝓlatus ꝛ⁹ aliq̄d mādar nō ꝑt obligari ad illud. i. nec tenet nec ꝺz obedire. Si aūt dubitat vtrū possit facere q: graue: dubitū est: obedire ꝺz. Vn̄ dist. xix. c. in memoriā. ꝺr. Licz vix ferendū ab illa sancta sede imponat iugū tamē feramus et pia deuotiōe toleremus. De ignorantia mandatoꝝ ex qua aliq̄ declināt. Nota ꝙ in mandatis q̄ sunt de iure diuino nulla ignorātia excusat a mortali. sz vt apls dic. Ignorans ignorabit. i. a deo reꝓbabit si transgrediat mandata necessaria ad salutē. In ꝓsitiuis seu humanis ꝓceptis nisi habeat iustā cām ignorātie. vrq; non potuit scire nec habuit q̄ doceret: nō excusat a pcō q̄ tenet ad seruādū et nō seruat. Vn̄ Aug. Illis oīno ignosci nō poterit q̄ a quo discere debētes operā nō dederūt. dist. xxxvij. §. fi. Et Nicolaus papa dicit. Si decreta romanoꝝ pontificū nō habetis: de neglectu ꝛ incuria redarguendi estis. dist. xx. De ignorātia tñ multa habes. s. in. j. ꝑte. ꝛ. j. in tit. de accidia.

Et nō declināt mādatū dei.

Declināt alij sciēter a mādatis: ꝛ aliq̄n hoc ex sufficienti rōne aliq̄n ex neglectu: aliq̄n ex contēptu. Ex rationenulus pōt declinare licite a mādatis dei in vllo casu nisi de sibi contrarium mander: vt mādaut osee ꝙ cognoscet mulierē fornicariā. Osee. j. ā in hoc nō peccauit ſm Tho. quia hec est iusta ler ꝛ ꝓceptū quod deus ordinat. Sed in ꝓceptis ꝓlatoꝝ potest declinare aliquādo sine peccato. Dicit Pe. de Pal. in. iiij. ꝙ si ꝓlatus ꝓcipit aliqui aliq̄d errans nō ꝓceptorus si sciret veritatē. pōt talis salua obediētia. i. sine pcō nō implere illud. ex de rescrip. c. si q̄n. Dicit etiā idē Pe. ꝙ ꝓcepta ꝑncipis intelliguntur saluo iure alterius. C. de eman. libe. nec aūt. Vn̄ nō oportet semper mādatū pape implere: sed sufficit causaz ꝑbabilē nō implendi allegare. vt expⁱsse ꝺr in illo. c. si q̄n. Illa em̄ ratio debet mouere delegatū que mouit delegantem. Vn̄ si scit se habere causam nō implendi q̄d papa mādat quā si sciret credit verisimiliter ꝙ ptrariū mādasset: nō tenet implere. Sup dicto. c. si q̄n. de rescrip. dicit etiā Anto. de bu. ꝙ subditus mādato superioris debet obedire nisi subsit causa quam allegare debet verbo scilz vel scripto. Nec ꝺr q̄s contrauenire mandato superioris si motus iusta causa nō obedit. Si aūt dubitat vtrū superior: cum intēdat obligare ad faciendū etiā si sciret factū vnde mouet subditus ad nō faciendū estimās iustā causam habere ꝺs obedire. ar. xxiij. q. j. quid culpak. vel significādo expectare sedam iussionē. vt in. c. si q̄n. de rescrip. Ex neglectu declinando. i. nō seruādo mādata diuina aut humana facere cōtra obedientiā. est inobediētia ꝓout est viciū ḡnale: saltem ea q̄ sunt ab aplis: eoꝝ successoribus instituta nulla desidia negligant: nulla dissentiōe violent. nulla cōcertatiōe turbent. Iulius papa. xxv. q. ij. Amputato. Sciēduz tñ ſm Tho. ij. ij. q. clxij. q. vbi cōmittit pctm̄ veniale nō est ibi ꝓprie inobediētia: sz cū cōmittitur mortale. Nā venialia nō sunt ꝛ ꝓcepta. Vbi etiā notādū ſm cācellariū Parisien. ꝛ alios doctoꝛes q̄ non oēs ordinatiōes eccl̄ie vel ꝓlatoꝝ sunt in ꝓcepto. ita q̄ trāſgredientes etiā sciēter peccēt mortaliter: sz sicut in lege diuina q̄dā sunt monita simplicia ꝛ q̄ facientes esset de seveniale. vtillud Ze uiſ. xix. Coꝛā cano capite surge. i. reuerentiā seniorib⁹ ꝑbe Quedā ꝓceptoria ꝛ q̄ operādo eēt mortale. vt decē precepta ꝛ q̄ reducunt ad ea. ꝛ i nouo testō credere explicitoaz ticulis fidei: ꝛ sacramēta suscipe ſm tpa ꝛ q̄litatē psonarū. Ita etiā in lege canonica vel ciuili seu ordinatiōibus plaꝛ sunt q̄dā ꝓceptoria q̄dā monitoria. Qui facit ꝛ ꝓcepta diuina vel humana sumēdo ꝑpie ꝛ stricte ꝓcepta. etiā si nō faciat ex cōtēptu ꝛ ex neglectu: peccat mortal⁹. Vn̄ Greg. Dū ꝓcipit impar: q̄ impar necesse est fieri. xxiij. q. j. §. ite Grego. Apls. ij. Timo. iiij. inter criminalia ponit illud. Parentibus nō obedientes. Et ad Roman. xiij. ca.

Ex neglētia declinamus mandatū dei.

Non oēs ordinationes sunt ꝓcepta.

§.III. Quantū ad tertium

Attēdēdū ꝙ in plurali dicit. a mādatis tuis. q: plura sunt mādata diuina ꝛ humana a q̄z nullo ꝺz declinari. Mādata eccl̄ie ꝛ ꝓlatoꝝ dei mādata dici ꝑnt si iusta sunt. q: a deo i spirata eis. ſm illud ꝓuer. viij. q̄ ait sapia diuina. ꝙ me legū ꝺitores iusta decernūt. Et quis cōiter assignet differētia ista inter mādatū ꝛ ꝓceptū: q: mādatū nō obligat de necessitate saluꝛ: ei⁹ trāſgressio est veniale: sz ꝓceptū sit de necessitate saluꝛ: q: obligat ad mortale: ſm frequēter mādatū sumit⁹ ꝓcepto. Vn̄ xps discipⁱs loquēs de dilectione summe necessaria haberi. dixit. Hoc est ꝓceptū meū vt diligat⁹ inuicē. Jo. xv. Et alia vice ait. Mādatuz nouū ꝺo vobis vt diligat⁹ inuicē. Job. xiij. Et ipe iobes in pma cano. sua inqt. Hoc mādatū habem⁹ a deo vt q̄ diligit deuz, diligat⁹ frēz suū. Sic etiā in pⁱs. Mādatū ponit ꝑ ꝓcepto

Differēt mādatuz ꝛ ꝓceptū

Qui ptāti resistit ꝓlatis non obediēdo: dei ordinationi resistit. ꝛ ipse sibi damnationē acq̄rit. Rō huⁱ⁹ est ſm beatū Tho. ij. ij. q. cv. ar. j. q: illud est mortale q̄d ℣iat charitati p quā est in nobis vita spⁱualis. Talis aūt est inobediētia ꝓceptoꝝ. Exigit em̄ charitas qua dīs diligit vt mādatis eius obediat. ſm illud Job. xiij. Si q̄s diligit me sermonē meū seruabit. Et in ꝓceptis dei continet. q̄ etiaz superioribus obediat. ſm illud ad Heb. vltimo. Obedite ꝓpositis vestris ꝛ subiacete eis. Et Roma. xiij. Omis aīa potestatibus sublimioꝛibus subdita sit. Facit etiā contra iusticiā ꝛ charitatē xp̄i q̄ nō obedit iustis ꝓceptis superioꝝ. per hoc q̄d subtrahit obedientiā debitā. Ex contēptu aūt declinat a mādatis q̄ nō tñ ex negligentia ē etiā ex quadā rebellione ꝛ obstinatiōe renuit subijci ꝓceptis superioꝝ. Et hec est inobediētia stricte ꝛ formaliter ꝑ ciale peccatū. vnde Prouerb. xviij. Impius cum in ꝓfundū peccatoꝝ venerit contēnit. Et xps Luce. x. c. Qui vos sc̄z ꝓlatos spernit. id est contemnit in mandatis vestris me spernit. Item Nicolaus papa. Si quis dogmata: mādata: iterdicta: sanctiones vel decreta ꝓ catholica fide vel ecclesiastica disciplina: ꝓ correctione imminentiū vel futuroꝝ malorū a sedis apostolice ꝓfule ꝓmulgata cōtēpserit: anat⁹ema sit. i. fiat. xxv. q. ij. si q̄s. Et vt dicit Ber. in lib. de dispensationibus ꝛ ꝓceptis. Contēptus vbiq; damnabilis. id est mortale est. Facere aliquid ergo cōtra ꝓceptū diuinum vel humanū nō ex contemptu sz ex passione: mortale est. Facere aūt ex contemptu nō solus mortale est sed graui⁹. ꝛ nō solum si fiat contra ꝓceptum: sz etiā si fiat contra mādatū. i. contra illud q̄d de se est venale mortale. Unde q̄d dicit Augu. Nullū est adeo veniale q̄d nō ꝓlat criminale dum placet. dist. xxv. §. aks. Exponit glo. i. cuius cōtemptus. s. venialis ira ꝓ ipse contemptus est mortale. Et q̄us graue pctm̄ mortale sit talis inobediētia seu ꝓcepti contemptus: nō tamen graui⁹simum omniū. Cum em̄ graui⁹ sit contemnere ꝓcipientez q̄ ꝓceptū eius ideo illa peccata que sunt contra personaz ꝓcipientē sunt grauioꝛa peccatis inobediētie que sunt contra ꝓceptū eius sicut blasphemia erga deū: homicidiū erga ꝓximū magis q̄ inobedientia. ſm Tho. vbi. s. Et quia vt dicit Aug. in lib. cōfeſ. In ꝓestatibus humane societatis sicut ad obediendū maioꝛ: minoꝛi recte ꝓponit. ita deus oībus. dist. viij. Que contra mores. Ideo quāto superior: est ille qui ꝓcipit: tanto grauius est esse inobediētē illi. ꝛ iō graui⁹ est esse inobediētē deo q̄ homini. Itē ex transgressiōe ꝓceptoꝛ diuersoꝛ eiusdē supioris. tāto est aliq̄d graui⁹ pctm̄: q̄to magis ꝓceptū illud est de intētione ꝓcipientis siue dei siue hois. Itē sciēdus q̄ pctm̄ ꝑmi hois q̄d in oēs emanauit nō fuit inobediētia ſm q̄ est speciale pctm̄. sz supbia ex q̄ hō ad inobediētiā ꝓcesſit sz Tho. pⁱs. Declinātes aūt in obli. i. recedētes a mādat⁹ q̄b⁹ obligant ꝛ per ꝛ intrātes in obligatiōes pene debite ꝑ trāſgressione adducet dīs cū operātib⁹ iniq̄tatē. s. ad infernū. De cōtemptu tñ plenius habes in. iij. ꝑte in titu. de religiosis.

Ex materia discrimiſ de mādato.

Ex forma determinatur dem̄ dato.

Titulus.III. De inobedientia Cap. II

Et cōtēptu trangredi ꝓceptum.

Ex materia ꝙ de ſ fit ordinatio de re necessaria ad charitatē vel iusticiaz vel diuinā reuerētiā: vt illud de coꝛrectiōe fraterna. Coꝛripe eū iter te ꝛ ipm̄ solū. Actat. xviij. q̄d est ꝓceptū diuinū. Et q̄ eucharistia a iciunis sumak: q̄d est ꝓceptuz eccl̄ie. ꝺ ose. ꝺi. ij. liq̄do. Et q̄ nō fiat clādestina mrimonia. xxx. q. v. p totū. Et q̄ nō reddak debitū in adulterio q̄nanēti ab alio. xxxij. q. j. p totū ꝛ hmōi. Hoc tñ pōt male determiari nisi ex cōi declaratiōe doc. Ex forma aūt. i. ex mō locutōis vel scripture ipsi⁹ ordinatiōis pⁱt ꝺ ꝓcipi multipl⁹. Primo ex pena spⁱuali posita in ꝓfacietē. videlz sua excōicatiōis lata: q̄ pena maior est in eccl̄ia. xviij. q. ij. Vn̄ oēs ordinatiōes eccl̄ie vl ꝓlatoꝝ q̄ sūt vel facte sunt sub pena excōicatiōis late sm̄ie nulli dubiū sunt ꝓceptorie. q̄uis nō dicak verbū ꝓcipiēdi vl mādādi. Et sciēter ꝓfacietes subditi peccāt mortal⁹ nisi ꝓtineāt intolerabilē errorē. Idē si fiāt sub pena suspensionis depositiōis vl interdicti. Sz si fiāt sub pena excōicationis cōminatorie. i. nō late sm̄ie sz ferēde nō est vsq; quaq; vetū ꝛ clarū. Quibusdāvī q̄ fit mortale trāſgressio talis ordinatiōis ſm Jo. neapo. ꝑcipue cū est i iure cōi scripta. Si aūt ab hoie fiat dubiū est. Sc̄do ꝑtnoc ꝓpēdi ex pena cōpali graui. vt si ꝓhibeak aliq̄d sub pena mortis vel mutilatiōis. ꝑut fit ꝓ leges ꝛ statuta ciuitatuz q̄ ſm Tho. in. j. ij. obligāt etiā in foro ꝺscie ad obseruatiaz vel pena incarceratiōis q̄ inferk etiā ab eccl̄iasticis: ꝛ in religiōib⁹ mortale ē. Nō em̄ inferk talis pena nisi ꝓ eo q̄ multū esset lesiuū iusticie ꝛ boni cōis. Idez vi si sub pena grauioꝛi culpe debita aliq̄d ꝓhibeak: vt in religiōib⁹ aliq̄bus. Tertio pōt ꝺ haberi ex ordinatio fiat sub tali forma ꝓcipio vel mādo in virtute obediētie vel spⁱusanctiꝙ sub interminatiōe maledictiōis eterne: vl sub obligatiōe pctī mortalis. Hmōi modis vtunt cōiter nūc ꝓlati cū intēdūt ꝓcipe subdit⁹ aliq̄d necessario faciēdū: ꝛ eccl̄ia in suis ordinatiōib⁹. Jn regl̄a tñ bti frācisci etiā absq; tali mō loquēdi habent multa ꝓcepta obligātia ad mortale. vt hꝫ in cle. Exiui de paradiso. ex de ꝛb. sig. Sz cū ꝓceptū sit obiectū obediētie ſm Tho. vbi. s. quōcūq; innotescat ꝛ q̄buscūq; verbis ꝓceptū supioris subdito certitudinal⁹ teneꝛ obedire: alis stat virtuti ꝛbozū iuxta illud Greg. Humane aures talia ꝛba iudicāt qualia foris sonāt. xxij. q. v. humane. vbi dicit glo. ꝙ cū nō ꝑstat de intellectu legislatoꝛis vel mandātis nō est a ꝛbis recedēdū. vt ex ꝺe spō. c. ex lr̄is. ꝛ ff. de l. iul. nō aliter. alis aūt faciēdo ꝛ ordinatiōes eccl̄ie vel ꝓlatoꝝ vel regularū vel statutoꝛū q̄ nō sunt ꝓceptorie est ve niale nisi fieret ex contēptu. Precepta aūt eccl̄ie cōia ad q̄ oēs obligant sunt plura. vt de obseruatiōe festoꝝ: de obseruatione iciuniozū: de confessione semel in anno ſcienda de cōione etiā suscipiēda: de auditiōe misse dieb⁹ festiuis de cuitatiōe excōicatoꝝ: de abstinētia ab esu carniū feria sexta ꝛ sabbato in ytalia: de sumēda eucharistia ieiuno stomacho: quoad nō infirmos gratiūter: de cauēdo a tonitruis metis: de nō faciēdo aliquid eoꝝ in q̄bus est lata sentētia excōicatiōis a iure. Ultra ista decē cōia genera sunt q̄daz alia ꝓcepta spectātia ad ſpeciales stat⁹ vt ad clericos vel religiosos vel ꝺiugaros vel medicos. Et de decē ꝓceptis legis diuine. habes. s. in. j. ꝑte. ti. xv. c. vnico. De ꝓceptis eccl̄ie habes infra in tractatu de accidia: que cōiter omittunt ex negligētia q̄ ad accidiā ꝑtinēt. Et i ti. de gula quo ad ꝓceptū de iciunio ꝛ abstinētia carniū. De ꝓceptis ꝑtinentibus ad status ꝑatos vel aliozū. habes in. iij. ꝑte. i ti. de illis statib⁹. Nūc aūt agek solū de ꝓcepto solutōis de cimaz q̄ ꝑtim diuinū est: ꝛ ꝑtim eccl̄ie. s. quoad quotā. Et ex cōtēptu aliq̄n dimittit ꝓpter malā vitā clericoꝝ.

¶ De retentione decimarum, vbi agit quomodo & si exsanct nō dantes decimas. Capm. III

Dmite psalmū et da

te tympanū psalteriū iocūdū cū cithara. Ps. lxxi. Sic exponit Gratian⁹. xiij. q. j. ecclias. S. seq. Sumite. s. vos ppli psalmū. i. diuina officia q̄ pncipaliter sunt de psalmis. Psalm⁹ em̄ interpretat laus dei & officiū totū est ad laudē dei. Sumite ergo diuina officia a clericis: & date eis tympanū. i. tpalia: q̄ idcirco dicunt tympanū: q̄ sicut ad sonū tympani hoies corpaliter audēt & creant: ita p tpalia recreat corp⁹ & lerificat in suū sustentatiōe. Qui em̄ seminat spualia ab eis dñt metere corpalia. Et q̄ altario fuiūt dñt viuere ō altario. sm̄ apo. j. ad Cor. ix. Et xps Luc. x. Dign⁹ est operius mercede sua. & multa alia testimonia scripture q̄ ibi notat gratian⁹. Et ꝓpterea institutū est a deo & ecclia decimas dari in sustentationez ministroū ecclie q̄ ppls ministrāt spualia vt diuina officia & sacra. Sz vt sint fructifera aiabus ista. s. psalm diuino & tympanū decimarū & oblationū: sit ibi psalteriū. s. decachordū. i. obseruatio decē ꝓceptoū. iuxta illud. In psalterio decē chordarū psallite illi. Et ista obseruātia ꝓcepto rū sit cū cithara que dulci⁹ sonat psalterio, vt dicit glosa. & signat charitatē. Nihil em̄ dulcius charitate. Unc psal teriū est iocundū. i. obseruantia mādatoz q̄ fit in charitate. Et diuina igit̄ ministrāda & tpalia decimarū dāda cū obedientia mādatoz & charitate. Ero. xxij. Decimas & primitias nō tardabis dño offerre. Est aūt triplex decima.

¶ Prima decima spiritualis.

¶ Secunda decima temporalis.

¶ Tertia decima substantialis.

§. I. Decima spiritualis

que figurabat̄ p decimā materiale est humiliatio seu recognitio ois sui boni a deo: & defectus sui a se. Decima est p fectiōis signū. q: denarius numerus est numer⁹ quodam modo pfectus: q: est limes ꝑnus numeroz. Nā vltra nō ꝓcedit nisi replicando ꝓteritos numeros. Nouenarius ē numerus imꝑfectus. q: nō attigit ad decimū. Dare ergo deo decimā spualiter est q̄dā perfectiōis in se est deo attribuere & quicq̄d defectus est sibi retinere. i. a se recognoscere. sm̄ illud Osee. xiij. Perditio tua ex te isr̄l. tm̄ in me salus tua. Ad qđ facit qđ ait Hiero. sup Malachiā. Possumus decimas & primitias sic intꝛpretari. Si quis doctus & eruditus in lege dñi pōt alios erudire: nō debz sue attribuere prudētie ingenioq; qđ possidet: sz gratias agat primū dño qui dicta largitur: deinde sacerdotibus & ministris a quibus est eruditus. xvj. q. j. Reuertimini.

§. II. Decima temporalis

est obseruatio q̄dragesime cū debita obseruatiōe & deuotiōe & ieiunio. Cū em̄ annus p ccclxv. dies voluit, ieiuuando. xxxvj. q̄ sunt a ꝑna dñica q̄dragesime vsq; ad pascha ieiunabiles: nā sex dñicis diebꝫ q̄ interꝑonunt nō ieiunat q̄si anni decimas deo dam⁹. Est em̄ cclxv. numer⁹ decima ps diei anni. Hec greg. de pse. di. v. Quadragesima. qđ tm̄ qttuoz dies ꝑoz: additi sunt ab ipo greg. vt ꝑfomemus nos xpo in ieiunio q̄. xl. diebꝫ ieiunauit. Sz vt ꝑfecte det decimā hui⁹ tpis: dz hoc tpe pmatie abstinere a vitiis Et ficut xl. hoꝛis stetit xps in sepulcro seu mortu⁹ ita illis diebꝫ sis mortu⁹ sensibꝫ exterioꝛibꝫ. i. mortificat⁹. Et sicut xl. diebꝫ stetit in mūdo post resurrectionē ad ꝑfoztādū discipulos & visitandū: ita illis diebꝫ magis insistas elemosynis ꝓximoz. & sicut xl. hebdomadis stetit ivtero virginis ita illis diebꝫ vaces deo oꝛoni & puritati. Et sicut xl. mēsibus ꝑdicauit in mūdo: ita illis diebꝫ audias ꝑdicationes.

§. III. Decima substantie

tpalis est decima pars fructuū q̄s quis recolligit in terris suis. De qbꝫ dicit. Exod. xxvij. Oēs decime terre sive de frugibꝫ sive de pomis arboꝛ dñi sunt. Et q̄ hmōi decime nō denē ꝙquirē dñs dicēs. Malach. iij. Si affliget hō deū q̄ vos ꝙfligitis me & dixistis. In q̄ ꝙfigim⁹ te: in decimis et primitijs & penuria vos maledicti estis. q. d. q: nō decistis decimas: iō habuistis maledictōes penurie. Et subdit. Inferte oēm decimationē in hoꝛreа mea: vt sit cib⁹ in domo mea. & ꝓbate me si nō effudero sup vos catharactas celi &c. Et dicit Augu. Decime ex debito reḡrunt & q̄ eas dare noluerint res alienas inuadūt. xvj. q. j. Hoc tm̄ intelligendū cū reḡrent. vt infra declarab⁹. Et Jmno. dicit. q̄ in fignū vltis dñi q̄si quodā titulo spāli dñs sibi decimas reseruauit. ex ō deci. c. Cū nō sit. Ponit aūt Ray. multa mala q̄ puenīūt nō dantibꝫ decimas. Un Aug. Cū decimas dādo celestia & terrena possis ꝓmereri ꝑ auaritia tua duplici bñdictiōe fraudaris. Hec est em̄ dñi iustissimi cōsuetudo: vt si tu illi decimā nō dederis: tu ad decimā reuocaris dabis impio militi qđ nō vis dare sacerdoti. xvj. q. j. c. decime. Jtē Aug. ea. q. Non em̄ de nr̄ postulat ꝓmiū & honoꝛē. & q̄ dignatus est nobis totū dare: decimā dignatur a nobis recipe nō sibi & nobis. ꝙculdubio ꝓfuturā. Antiqui ꝑies iō oibus copijs abūdabāt: q: decias dabāt. Qđ nō accipit xps accipit fisc⁹. xvij. q. vij. maiores. Ecōtra remuneratio dātibꝫ decimas sm̄ Ray. est q̄drupler. s. abūdātia fructuū: sanitas coꝛpis: remissio pctoꝝ: & celeste ꝓmiū. De primis duabꝫ dicit Aug. Si decimā dederis nō solū abūdantiā fructuū: sz & sanitatē coꝛpis ꝙseqris. xvj. q. j. decie. De alijs duabꝫ dicit in eo. c. Qui & sibi ꝓmiū aut cōparare aut indulgētiā pctoꝝ desiderat ꝓmereri reddat decimā. & de nouē partibꝫ studeat elemosynā dare paupibus.

Decime sunt.

Uidēdū ergo q̄d sit decima: q̄d ꝓmitie: de quibꝫ debeat dari. a q̄bꝫ ꝓsonis & q̄bꝫ locis: & an excusenť a pctō nō dātes vbi nō ꝙsueuerūt dari. Nota ꝓmo Hiero. sup Ezech. ponere multiplicē decimā. Et habeť ex de deci. c. j. vbi dicit Decimā ptē oīum frugū Leuitice tribui pplus ex lege debebat. Rursus ex ipsis decimis leuite hoc est inferiorum ministroū gradꝫ decimas dabāt sacerdotibus. Eratq; et alie decime q̄s vnusquisq; ex ppło isr̄l in suis hoꝛreis reseruabat vt comederet eas cū iret in hierl̄m in tēplum et in vestibulo tēpli sacerdotes & leuitas ad cōuiuiū inuitarēt. Erant & alie q̄s paupibꝫ recōdebāt. Ar ō ꝓmitie q̄s de frugibꝫ offerebāt: nō erāt speciali noie diffinite: sz offerētiū arbitrio derelicte. Traditionē quoq; accipimus hebꝛeoꝝ nō lege ꝓceptā sed arbitrio magistroū inoleuitaꝫ qui plurimū quadragesimā partē dent sacerdotibꝫ qui minimū sexagesimā. Inter quadragesimā aūt & sexagesimā licebat quodcūq; voluissent offerre. Hec ille. Quare aūt ꝓmitie denē: & quō hoies ad hoc teneant. Dicit beatus Tho. ij. ij. q. lxxxvj. ar. iiij. Qđ quia deo debemus ex hibere id qđ ꝓcipuū est. ideo offerebant ꝓmitie in recognitionē diuini beneficij. s. q̄ aliąs ꝑsteat fructus terre a deo recipe. Et dabant ex primis fructibus tanq̄ quid ꝓcipuū. Et q: sacerdos ꝑstituit ꝑpło in his que sunt ad deū. ideo ꝓmitie cedebāt in ꝓsum sacerdotū. pertinet autē ad ius naturale vt ex reb⁹ sibi datis a deo aliq̄d tribuat ad suū honoꝛem. Sed q̄ talibus ꝑsonis exhibeant̄ scilz sacerdotibus: aut de ꝓmijs fructibus: aut in tanta quantitate hoc fuit in lege veteri determinatum. Jn noua aūt lege per determinationē ecclesie diffinitur vt ꝓmitias hominēs soluant sm̄ ꝙsuetudinē patrie: & indigentiā ministroꝝ eccl̄iarū. vnde. xvj. q. vij. ō: q̄ decimas & ꝓmitias quas iure sacerdotū esse sentim⁹ ab oi populo accipere debēt. Decima aūt ꝓpria & vera est decima pars oīum bonoꝝ iuste acquisitoꝝ deo debita. ex. Cua nobis. Ut sm̄ Ray. dari debēt de oibus fructibꝫ terraꝝ arboꝝ: hoꝛtoꝝ nutrimētis aialiū: lana: lacte: feno: lignis: piscatiōibus: ve nationibus afflictis pensionibꝫ. molendinis etiā advētū: balneis: fullonijs: merallarijs: lapidicinijs: de lucris ex negocijs ꝙsecuť: & artificijs & ceteris bonis. xvj. q. j. Decime.

Primitie quare dētur.

De decimis Cap. III.

et. q. vij. c. Quicūq; recognouerit. ex. e. cōmissum. et. c. Nūcios. Et generaliť de oīm licito sm̄ Host. & Tho. ¶ sit aūt talis distinctio de decimis. quia quedaꝫ sunt ꝑsonales: quedā ꝑdiales: quedā mixte. Personales sunt q̄ debent ex negociatione & artificio seu sciētia. i. ex lucro acq̄sito p scientiā: vt p lecturas: aduocatōes: ꝙsultatōes & hmōi. mi litiā venatōes: piscatōes. officia reginiminis & hmōi. Et he ꝑsonales dari debēt ecclesie parochiali seu baptismali vbi quis audit diuina: & recipit sacra. vt. xvj. q. j. Questi. & xiij. q. j. §. j. Et hoc nisi aliud obtineat de ꝙsuetudine. ex. e. c. j. & ex de deci. c. ad apl̄ice. Uel nisi ꝓscripte sint: que tñ ꝓscriptio p laicū fieri nō pōt. Hec Ray. Tho. & Host. Reges tñ & ꝓncipes ꝑsonales decimas soluēt ego illi⁹ diocesis in q̄ hnt ꝓncipale domiciliū sm̄ Jmno. Et possunt dari ꝑsonales decime in fine aīi. ar. ex de pigno. c. Ex lr̄is. De re etiā donata vl̄ legata notauit hugo. xvj. q. j. decime. q. debeat dari decima: licz fuerit decimata a legatoꝛe vel donatoꝛe. Sz de successiōe hereditar ꝑne filij nō tenet si decimata sint bona a ꝑre: sed heres ernēus bn tenet. De illicita acq̄sitis in casib⁹ vbi cōpetit restitutio vt in furto: vsura: inusto bello & hmōi: vel vbi de necitate opz vt fiat erogatio: vt in symonia nō dz dari nec recipi decima ꝑsonalis. Sz in alijs illicite acq̄sitis: vt p turpitudinē dz dari si petīn est occultū: nō aūt si est notoꝛiū dz recipi sm̄ Tho. Decima ꝑdialis est q̄ puenit ex ipsis ꝑdijs. ex. e. ad apostolice. et c. pastoral. & sm̄ Hosti. debēt dari idifferte a possidere ꝑdia siue iuste siue iniuste possideat. Et nō solū si possideatur ꝑdia a catholico: sed etiā hereticо iudeo vel pagano. ex. e. c. de terris. Et rō hui⁹ est: q: dant rōne ꝑdioꝝ. ex eo. c. de terris. etiā si fuissent seminata semine furtiuo & hmōi Tho. & Ray. Qđ si q̄s arboꝛē excisam in silua portet ad locū vbi multo plus valet sm̄ Jmno. soluet decimā ecclie sie vbi sita est silua deductis expēsis q̄s fecit in trāsferēdo & dz dari parochie in qua sitū est ꝑdiū hmōi decima ꝑdialis. xvj. q. j. si q̄s laic⁹. & xiij. q. j. §. j. & ex eo. qm̄. Et b nisi aliud obtineat de ꝙsuetudine. & debēt dari decime nō deductis expēsis: nec etiā illis q̄ fiūt ꝓ fructib⁹ colligendis. ex eo. cū sint hoies. debēt q̄ dari statim q̄n fructꝰ ꝓcipiunť anteq̄ inde separet̄ cēsus vel tributū & hmōi. Qđ si ꝑsus fuerit facta dicta sepatio: dabiť nihilominus decima integra. ex eo. c. Tua nobis. Utrū aūt debeāt deportari ad ecclesiā vel dari in agris & vineis. dic Host. i. b ex ē stādū consuetudini. ex de sepul. c. Certificari. Decima mixta ē que de agnis & alijs fetib⁹ animaliū ꝓuenit q̄ sunt in pascuis partim em̄ ista decima ꝓuenit a ꝑdijs vbi pascunť a ialia & sic sunt ꝑdiales. partim a custodia ꝑsonarū. & sic sunt ꝓsonales. ꝓpterea dicunť mixte. Et iste sm̄ Host. dāde sunt illi ecclesie vbi est ꝙsuetudo dādi. Qđ si nō appeat cōsuetudo dādi si animalia ꝓtinue pascunť in parochia eius q̄ est dñs ipsoꝝ & qui gerit curā coꝛ dari dz ꝓprie parochie. Si aūt pascunť in alia parochia diuidi debēt iter ecclīam vbi pascunť & ꝓpriā. ex de testa. c. Relatum. Sed Tho. et Ray. dicunt q̄ de lacte: fetu: & lana dz dari ecclesie vbi pascūtur. Jn hmōi autē decimis nō tenent dare optima nec tenent dare magis vilia sed mediocria. xvj. q. j. c. decime. Item nota q̄ si pascua ꝓ aialibus annuatim vendantur sm̄ Jmno. decimā ꝓcij soluēt illi ecclesie vbi sunt pascua Sed si dñs fundi patiať gratis pasci bestias in fundo: cui herba quā euellit bestia transeat cū onere suo: sz decime. dñs bestie tenebiť dare etiā decimam valoris herbe. ff. de vsufru. l. si vsufructus.

Decima predialis.

Decimas tenentur dare.

Decime ꝑsonales

Decima mixta.

Utrū decime ꝓscribatur.

Utrū decime possint ꝑscribi. Rñ. a laicis nō. ex de ꝑscrip. c. causam. Sed a clericis sic si parochia habēt. ex de ꝑscrip. c. de quarta. Religiosi q̄s si nō hnt parochiā ipas ꝑscribere nō possunt: q: nec possidere. xvj. q. j. Placuit. Sed si habēt tunc rōne parochie eas ꝓscribūt. ex eo. c. Cū cōtingat. et. c. Cū in tua. Et nota q̄ eps qui dicit se ꝑscripsisse decimas in alieno epatu oportet q̄ alleget & probet titulū: quia ius cōe est contra eū: nisi tāti tēporis alleget ꝑscriptio: cuius ꝓxi memoria nō existat.

§. IIII. A quibus debent

dari decime. Rñdeo q̄ debent dari decime ab oībus laicis. xvj. q. vij. Decimas. & ex eo. c. A nobis. Item clerici tenenť ad decimas nō de ecclesijs: sed de rebus suis. ex. e. c. j. Item religiosi tam exempti q̄ non exempti de terris et possessioibus suis acquisitis & acquirēdis tenenť integre soluere decimas illis quibus eedem possessiones fuerūt decimales. ex eo. c. Statuto. lib. vj. Item lepꝛosi tenēt̄ ad decimas: si tñ sint cōiter viuentes non tenenť de hortis & nutrimētis animaliū: vbi etiā intelligunť fetus. Et oīnia ꝑdicta intelligunť de iure cōi: secus si quis habet aliquid ex ꝓuilegio. Item iudei etsi ad decimas ꝑsonales nō tenentur: quia nō recipiūt diuina nec sunt de ecclesia: tamen tenenť ad decimas ꝑdiales. ex. e. c. de terris. Jtē sm̄ Tho. ij. ij. tenenť clerici dare decimā pape reḡrenti. Nā in veteri testamēto mādauit dñs leuitis recipiētibꝫ decimas a populo ipsos dare decimā decime summo sacerdoti. Natura lis em̄ rō dictat. vt ille qui habz curā de cōi statu ꝓuideat sibi. vnde possit exequi ea q̄ pertinēt ad cōmunē salutem. Tenenť ergo clerici dare decimā summo pontifici si erigat. Jtē vendendo acerꝰ: aī decimatōem ecclesia habet actionē in decima ꝑ vtrūq;. s. emptoꝛē: quia res trāsiuit ad eū cū onere decimarū. ex eo. c. Pastoralis. & ꝑ vēditoꝛē ꝑter dolū eius: & q: hz pciū rei vendite. xvj. q. j. Adone mus. Potest q̄ petere a quo maluerit: hz si recipit ab vno liberat̄ ē alter. Jtē cū collectis fructibꝫ decime statim debeant dari si nō soluant statiz nō cōpetēter solui possūt & ante solutōem acerꝰ fructū vel rapina de area vt̄ arca sublatus fuit: tenet̄ rusticus ad dādum decimā: q̄a fuit in mora: & sic periculū spectat ad eū. Sed si nō fuit in mora non tenet̄: sed ager ecclesia ꝓtra actoꝛē. Et sic nō tenet si sacerdos fuit causa more.

§. V. Qualiter et quando

teneant̄ hoies dare decimas ex ꝓcepto. Dicēdū sm̄ Tho. ij. ij. q. lxxxvij. Ꝓceꝑtū de solutōe decimarū ꝓtim est moꝛale indictū rōne naturali: ꝓtim est iudiciale robur habēs ex institutiōe diuina. Conueniebat etiā cū cerimonialibus q̄tū ad aliquā significatōem. Moꝛale quidē inq̄tū rō naturalis dictat vt hoīs q̄ diuino cultui ministrabāt popul⁹ necessaria ministraret. Quis em̄ militat vnq̄ stipendijs suis ait apostol⁹. j. ad Cor. ix. Judiciale est q̄tū ad determinatōes certe ptis. s. decimā q̄ determinatio introducta est ex institutōe diuina ptīēs ad eq̄litatē sm̄ cōditionem

illius ppli cõseruãdã: q; tribus leuitica diuinis misteriis mãcipara possessiones nõ hẽbat: ⁊ ideo dñs voluit eis da ri decimas a ppło. Cerimoniale est inq̃tũ signat q; q̃dã pfectionis est in nobis deo debem⁹ attribuere: impfectões vo ⁊ defect⁹ nobis refuare. i. a nobis recognoscere. Denarius em̃ numer⁹ q; est ꝑmus limes numeroũ signat pfectionẽ ⁊ nouenari⁹ defectũ ⁊ impfectõem. Est aũt hec differẽtia inter cerimonialia ⁊ iudicialia ꝓcepta: q; cerimonialia illicitũ est fuare tpe noue legis ⁊ mortiferũ. Iudicialia vo etsi nõ obligẽt ad obſuandus: tñ absq; pctõ pñt obſuari. ⁊ ad eos obſuatõem obligant aliq̃ si statuant ꝑ legib⁹ aũctib⁹ eoꝝ quoꝝ est cõdere leges: sicut si aliq̃s pn ceps statueret: vt q̃ furatus fuerit ouẽ reddat ꝑ ea q̃ttuor subditi illius tenent ad obseruantiã ei⁹. Nũc aũt in ꝓpoſto determinatio quote. i. decima cũ sit iudiciale ꝓpe et ſtricte: nõ aũt cerimoniale nisi large rõne significationis ſpũalis: ꝓ quẽ modũ oia in figurã ꝓtingebãt illis: assumꝑta est ista determinatio ab ecclesia tpe noue legis ꝑ ſtatuto seu lege: vt sc̃z nõ minus ppłs noue legis conferat ministris noui testamẽti ꝑ ppłs antiquus cõferret ministris veteris legis cũ ad maiora teneat: ⁊ nobiliores sint mini ſtri noui testamẽti q̃ veteris: vt oñdit apłs. ij. ad Cor. iij. Sicigit ad absolutõem decimarũ tenent hoies partiz ex iure naturali q̃ semꝑ durat q̃tũ videlz ad istud vt mi ſtri ecclesie a ppło sustẽtent: sed nõ magis ꝑ decimas q̃ ꝑ aliũ modũ: partim tenent ex institutõe ecclesie: sc̃z q̃tum ad quotã. i. decimã: que tñ pensatis opportunitatib⁹ tem poꝝ ⁊ personarũ posset aliã partẽ determinare: vbi ergo consuetũ est dari ex ꝓcepto tenent ad eas.

§. VI. De nondãtibus de

cimas vtrũ excusent a pctõ ex eo: q; nõ est ꝺsuetũ dari in illis partib⁹: vl̃ dar vir cẽtesima: ⁊ de q̃busdã tñ vt frumẽto vino nõ de aliis fim ꝺsuetudinẽ loci. De decimis ꝑsonalib⁹ dicit Ray. ad Post. in summis suis. q̃ cũ sint nõ de iure diuino: ꝙ hoĩs ꝓcepto. Nã Leuit. vlc. fit tñ mẽtio de ꝺdialib⁹: ⁊ ꝺsuetudo tollat ius hũanũ: vel in totũ si est ge neralis: vl̃ in ꝑtem si est ꝑticularis. di. xij. c. Cõsuetudo. iõ nõ soluẽtes ipas vbi est ꝺsuetudo nõ soluendi excusanꝰ a culpa. Nã necessario ille sunt soluẽde q̃ debenꝰ ex lege diuina. ſ. ꝺdiales: vel loci cõsuetudine approbata. cẽ eo. In aliquib⁹. Idẽ dicit Hugo cardi. cui⁹ sẽtẽtiã ponit ⁊ tenẽre videt Arch. xvj. q. vij. et ẽ eo. Discretioni. li. vj. De ꝺdia lib⁹ aũt est maior difficultas. ⁊ cõiter canoniste videnꝰ te nere q̃ ꝺsuetudo nõ soluẽdi nõ excuser a pctõ nõ soluẽtes Et aliqui assignant istã rõnẽ q; sunt de iure diuino. Sed nulla ꝺsuetudo põt tollere vel ꝺualere iuri diuino. vt di. viij. ꝑ totũ. q̃. ⁊c. Sed ad hoc ndet Jo. Neapo. in quodli. iij. q. xix. quia videlz dupl⁹ põt dici aliq̃d eẽ de iure vel le ge diuina. Uno mõ ſtricte: ꝓ eo q̃ ẽst de iure naturali ⁊ de ptinẽtibus ad fidẽ: ⁊ sic est verũ q̃ ꝺsuetudo nõ potest tollere tale ius diuinus. Sed isto modo accepto solutio decime nõ est de iure diuino ⁊ naturali: sed ẽn sustẽtatio ministroꝝ a ppło: qõ põt fieri ꝑ redditus beneficiorum et oblatões ⁊ alios modos. Alio mõ ꝺ: aliq̃d de iure diuio large. i. ꝓ oi eo qõ ꝓtinẽt i ſcriptura: siue sit iudiciale siue cerimoniale siue moꝛale. Et isto modo ꝺsuetudo potest tollere aliq̃ ꝺceptũ de lege diuia. puta iudiciale qõ erat assumptũ ꝑ statuto ciuitat⁹ vl̃ ecclesie: ⁊ sic est in ꝓposito. Vel põt dici si dicaꝰ q̃ decime sunt de iure diuino ⁊ natu rali q̃ exactio seu redditio nõ est de iure diuio: sed ius exi gẽdi ⁊ debitũ reddẽdi si petanꝰ seu ipa redditio. Et sicut q̃libet põt remittere ius suũ: ita ecclesia fruct⁹ decimaꝝ qõ facit nõ petẽdo. Aliꝝ vo assignãt istã rõnẽ q̃: ꝙ ꝑsupponẽ do q̃ solutio decime sit de lege ecclesie: tñ legẽ ꝑscriptã nõ potest tollere ꝺsuetudo nisi sit rõnabilis ⁊ ꝑscripta: vt dicit ẽt de consue. c. fi. Et ꝺ: rõnabilis quã nõ ꝓbat ius: sed to lerat a iure: ⁊ irrõnabilis q̃ improbat a iure: vt dic̃ ibi Ber. in glo. ⁊ Arch. Sed ista ꝺsuetudo nõ dãdi decimas repro batur a iure. Ad hoc potest ndẽri q̃ fm Pe. de anch. sup c. Statutũ. Cũ decretalis aliqua isto modo loquit⁹ infrin git vtiq; ꝺsuetudinẽ quoad illud tps in quo statuit. Sed si post edictã decretalẽ adhuc duret ꝺsuetudo in ꝺtium ꝙ debitũ tps. infringet postmodũ ꝺsuetudo decretalẽ si pas pa scit ⁊ tolerat. In hoc tñ sunt varie opi. ſ. si consuetudo sequẽs ꝓssit infringere ꝓstitutõem ⁊ repẽtobat cõsuetudi nẽ in ꝺtũ. vide de hoc. s. in ꝓma parte. ti. de consue. Dicit aũt Tho. ij. ij. q. lxxvij. q; lz eccl̃a ꝓssit reqrere decimas tñ laudabil⁹ nõ reqrit eas in locis in q̃bus sine scandalo reqri nõ posset ꝑ dissuetudinẽ vel aliã causam: nec tñ illi q̃ nõ soluũt in illis locis sunt in statu dãnationis: nisi forte ꝓpter obstinatõem hẽbẽtes voluntatẽ nõ soluẽdi etiaz si ab eis peterent. Idẽ sentit Alex. de hales in sum. Non tñ videt sufficiens reqsitio curati ad hoc q̃ teneaꝰ reddere vbi nõ est de ꝺsuetudine exigẽdi. De papa nulli dubiuz q̃ ipso ordinãte q̃ exigerentur vbi nõ est consuetũ tenerenꝰ hoies. Sed vtrũ ad reqsitõem diocesani teneanꝰ dubiuz. ⁊ ideo ad papã tũc recurrendũ ⁊ ꝺsulendũ. Idẽ Tho. sup Gen. c. xiiij. dicit q̃ vbi nõ est ꝺsuetudo dandi decimas. et clerici hẽbẽt sufficiẽtẽ victũ nõ tenenꝰ hoies ꝑ illo loco et tẽpe dare decimas. Si vbi est ꝺsuetudo dãdi vel ministri ecclesie nõ hẽbẽt sufficiẽter tenenꝰ ad dandũ. Itẽ Tho. in quodliber. sic dicit ⁊ melius. Nulla cõsuetudo ꝺsia soluit homies ab obligatõe reddẽdi decimas: q; hec obligatio fundat⁹ sup ius diuinũ ⁊ ius naturale. vñ sp tenenꝰ hoies reddere decimas si ecclesia exigat: ꝺsia etiam ꝺsuetudine nõ obstãte: ⁊ in terris in quib⁹ est ꝺsuetudo q̃ decime solꝰ uanꝰ ipa ꝺsuetudo q̃si expostulat decimas: vñ peccaret q̃ nõ redderet. Sed in terris in q̃b⁹ nõ est cõsuetudo cõis q̃ decime denꝰ ⁊ ecclesia nõ petit: videt eccl̃a remittere duz dissimulat. Et iõ hoies in terris illꝰ nõ peccãt decimas nõ dãdo. Durũ em̃ eẽt dicere q̃ oẽs hoies italie ⁊ partiũ ozie taliũ q̃ nõ dãt decimas dãnarenꝰ. Et hmõi argumentuz possum⁹ ab apło accipe cui deberenꝰ necessaria victus ab his q̃b⁹ ꝑdicabat: tñ nõ accipiebat: nec tñ peccabãt q̃ ei nõ dabãt: alioq̃n male egissẽt cũ eis apłs nõ accipiẽdo. Ideo aũt apłs nõ exigebat q̃d sibi debebaꝰ ne offendiculũ daret euãgelio. Vñ nõ bene facerẽt rectores ecclesiarũ si in terris illis decimas exigerẽt vbi non est ꝺsuetudo dari si ꝓbabiliꝰ crederẽt q̃ ex hoc scandalũ oriret. Dõ, autem in aliquib⁹ terris milites exigãt decimas hoc nõ est: q; ipsi habeãt ius exigendi decimas: q; cũ hoc sit ius ſpuale q̃d debeꝰ ministris nõ cadit in laicã ꝑsonã. Sed ille res tpales que de iure exiguntꝰ a clericis. ſ. fruct⁹ decimarũ ex ꝓcessio ne ecclesie dare sunt illis ꝓpter q̃dã fuitia facta ab eis ec clesie: sicut etiã ecclesia põt remittere ipos fruct⁹ q̃ danꝰ ꝑ decimaꝝ nõ tñ remittit ius exigẽdi decimas: nec tollit de bitũ reddẽdi. hec Tho. q̃ hec dicit de decimis simpl⁹ ⁊ in distincte siue ꝺdialibus siue ꝑsonalibus. Et huic sc̃z suñe satis ꝓcor: dãt dicta Guil. ⁊ Arch. in ꝺdialib⁹ ⁊ dicta Jo. an. de quibuscũq; decimis si bñ ⁊ nõ supficialꝰ intelligãt. Arch. vo. sup. c. Discretioni. ex de deci. li. vj. Post q̃ oñdit ꝙ multa iura ⁊ dicta sanctoꝝ in decretis ⁊ decretalib⁹ posita decimas eẽ debitas ecclesijs. Addit tñ sic. Jn hoc dicebat frater Hugo magr in theologia q̃ decime ꝺdiales debẽt ex ꝓcepto: sed nisi petanꝰ nõ tenenꝰ dare: sed si petantur ⁊ nõ soluanꝰ ab illis q̃ debẽt tũc peccãt mortaliꝰ. ⁊ sic videt loqui iura de decimis q̃ sunt cogẽdi ad solutõem ꝑ cẽsu ram ecclesiasticã. Et hãc sniam videt sequi Host. in gl. sup c. A nobis. ex eo. v. Quinq; infra canones. Hec archidiaꝯ con⁹. Jo. vo. an. sup. c. A nobis. ex de deci. ⁊ ꝑnt. in nouel. post multa ꝙ que, ꝑbat decimas de necessitate soluendas sic cõcludit. Quicũq; ergo monitus non soluit integraliꝰ decimã negari nõ potest quin peccet mortaliꝰ: ⁊ trãsgrediꝰ so: diuine ⁊ humane legis necnõ ⁊ iudici cõtumaꝯ repit: vñ ⁊ excõicari põt. Et hoc ꝑbat Ludo. impato: iubens ne ꝓtextu incestus clericoꝝ retineaꝰ sc̃z decimas: ⁊ dicit sic. Qui vo decimam post trinam admonitionem̃ et sacer

Utrũ ecclesia pos sit requirere decimas

Dõ milites habẽt decimas

Aliq̃d est de lege diuina

Oẽs tenẽtur decimas dare vbi est cõsuetudo

Decimas dare eẽ de necessitate salutis.

dotũ ꝓdicatõẽs dare negleꝝerit excõicet: vt in lõbardia de deci. li. vlc. Et ꝙ hoc dicũt q̃dã q̃ in regionib⁹ illis vbi de more non soluit decima nec ꝑdicat nec exigit non pec cãt mortaliꝰ hoies qui nõ dãt decimas: q̃si romana eccl̃a videat sup hoc saltẽ quoad ꝑterita dispẽsare: ne cõtingat tantã multitudinẽ in hac cã dãnari. ar. j. eo. c. in aliqbus. ⁊ in eo q̃ legit. j. de consc. eccle. c. Aqua. ⁊ de cle. excõ. vel interdic. mi. c. Si celebrat. Aliꝝ vo dicũt q̃ cũ ad solutõem decime ex ꝓcepto quilibz sit obligat⁹ semꝑ peccat nõ solꝰ uẽs. ar. eẽ eo. Et trãsmissa. ⁊ semꝑ est in mora sicut fur. Et hec opi. videt fm rigorẽ iuris ꝑfereda. ꝓma tñ benignior et efficacior est. Et ideo ad vitãdum animarũ periculum expẽdit esse amplectẽda. ar. s. de appella. c. fi. Illud aũt pro certo teneas q̃ quãtũcunq; clerici delinquãt vel decimis aburanꝰ: nũq̃ tñ de hoc habẽt clerici disputare: nec debẽt ꝓpter b decimas detinere. vt. j. eo. Tua nobis. Hec ibi. et sic videt eoꝝ. cũ Tho. Jo. vo nea. in. iij. quodli. q. xix. fic di cit q̃ ꝓceptũ de decimis dandis nõ obligat: q; sit de iure nature: vel de iure scripto in noua lege vel in veteri q̃tuz ad decalogũ ⁊ moꝛalia: sed inq̃tũ vel iudiciale vl̃ cerimo niale. Et q; hmõi iudicialia vel cerimonialia transierunt nõ obligãt. Unde Aug. dicit in quodã ſmone q̃ sabbata obſuare ⁊ decimã dare ⁊ circũcidere facere ⁊ hmõi imꝑfecta erãt transierũtq; oia ⁊ ꝑfecta sunt. Sed obligat hoc ꝓceptũ de decimis: q; est de iure positiuo pape qui ꝓeest toti ecclesie cui⁹ est statuere maxime talia q̃ videnꝰ ad cul tũ dei ordinata ⁊ ad sustẽtatõem eoꝝ q̃ vacãt diuino cul tui: quꝰ vt eẽt q̃dã ꝑsonãtia ⁊ noui ⁊ veteris testamẽti: sta tuit vt tã ratio veteris testamẽti de decimis ꝺuareꝰ etiã in nouo: q̃ posset etiã statuere si ei videreꝰ ꝓpt aliquã causaz rõnabilẽ q̃ plus vel min⁹ dareꝰ: ⁊ tale statutũ oẽs obligaret. Cõsuetudo aũt non dandi decimas in aliqbus terris q̃diu tolerat ab illis q̃ ꝑsunt ecclesie: et maxime a papa: cuius statutũ oẽs obligant excusat q̃tũ ad b q̃ q̃diu nõ ꝑũt possunt licite tenere: sed si peterent maxime de cõ sensu papẽ in talib⁹ terris oẽs tenerenꝰ dare. b em̃ eẽt iaz ampli⁹ hãc ꝺsuetudinẽ nõ tolerare seu approbare: sed de struere. Vñ sicut legẽ abrogata ꝑ ꝺtã legẽ si legislator re uocaret oẽs obligaret renouata fic ꝺsuetudine potest de struere nõ tolerãdo ⁊ oẽs ad sui statuti obſuantiam obli garet. cui statuto videt derogari ꝑ ꝺtã ꝺsuetudinẽ q̃diu fuerit tolerata ⁊ q̃si ꝑ oẽs approbata. Ulric⁹ aũt dicit q̃ nulla decima soluit: videt q̃ dñi ꝑdioz breui manu solue rint ecclesie decimas: ⁊ q̃ eis deiceps eccl̃a redonauerit. Jnno. aũt multũ rigide incedit in ista materia di. j. in eo q̃ decime nõ soluũt vel min⁹ plene reddũt nulla ꝺsuetu do valet vel excusat a pctõ. Anto. de bu. dicit q̃ canonista nõ est bon⁹ determinator in ista materia: sz theolog⁹ cuius sc̃ia est ius diuinũ. vñ cuz sint decime de iure diuino ⁊ ad theologos magis spectet declaratio ⁊ determiatio dubioz circa ius diuinũ q̃ ad canonistas, videtur q̃ theologis sit standũ in materia decimaꝝ magis q̃ canonistis. Dic̃ etiã q̃ cũ fuerit ꝓfessus ipe plurib⁹ ꝑbis ⁊ famosis viris magi stris in theologia nulla ẽ sibi facta ꝺscia de solutõe decimarũ. q̃re tñ videt tenere q̃ sint soluẽde. Sed nõ q̃ in b oẽs ꝑcor. q̃ vbi est ꝺsuetudo dãdi oĩno hoies teneãt ad dã dũ: ⁊ dz eis fieri ꝺscia. Dicit tñ Host. q̃ cõpositõ inf ꝑsonã ecclesiasticã ⁊ laicos sup aliq̃ ꝑte decime seu q̃rta de cẽsen su ꝑlati supioris valz. Ray. etiã dic̃ q̃ si q̃s retinuerit decimas lõgo tẽpe: ⁊ nũc venies ad ꝑnaz perit sibi remitti: q̃a alꝰ opteret eũ medicare: sacerdos si videt ipm cõritũ: et ꝑces ei⁹ inniti vitati dz sibi remittere tã q̃ paupi cũ b iides postea dare deberet. xvj. q. j. q̃m. Ulric⁹ addit q̃ etiã si ẽ di ues põt in totũ vel in ꝑte dimittere ex q̃ vult in posterum abstinere. Si q̃s aũt velit simpl⁹ intelligere Le. illã. ſ. q̃ teneãt ꝓfessores facere ꝺscias ꝓfitẽtib⁹ etiã si i b nõ fuerit reqsitus: q; de b alij doc. nihil dicũt: tũc videt sufficere q̃ fa ciãt ꝺsciam ꝑ istũ modũ. ſ. q̃ si exigerenꝰ sint pati dare ad mãdatũ eccl̃e. alꝰ vt dictũ est nõ eẽnt in statu salutis; q̃a cõtẽnerẽt ꝓceptũ eccl̃e vbi est ꝺsuetũ dare de toto facere ꝺsciam vt dẽt. vbi vo de aliq̃ q̃a ⁊ pua ꝺsueuit dari illam dẽt. Nec tñ videt q̃ opteat facere ꝺsciam nisi ꝑncipalibus dom⁹. Nã filiꝑfamilias sui ⁊ hmõi dare nõ possunt.

¶ De iactantia. Cap'm IIII

Actãtia secũdũ Gre

go. est filia inanis gl̃ie. ⁊ põt sic describi q̃ est vitiũ q̃ q̃s sebdis extollit sup illũ q̃ est vl̃ q̃ hoies opinanꝰ de eo. Uirtuti vitaz opponit fm sp̃z ac⁹: q; cõiter in ea repit falsitas. Sed fm cãm suã ex q̃ etsi nõ sp: tiuꝰ frequẽt⁹ accidit ꝺziaz hũilitati. Nã ꝓcedit iactãtia ex supbia: sic a cã iteri⁹ motiua ⁊ ꝑcedit. Ex b em̃ q̃ aliq̃s ꝑ arrogãtiã interi⁹ sup: a se eleuat sequit plerũq; q; exteri⁹ maioꝛa q̃dã de se iacter: lz aliq̃n ex vanitate q̃dã nõ ex ar rogãtia ad iactãtiã ꝓcedit. ⁊ ex illa vanitate delectatur: q; talis est fm habitũ: ꝛ nõ arrogãtia ꝑ q̃ã aliq̃s sup: a seipz extollit ẽ spes supbie: nõ tñ idẽ iactatie ẽ: sed vt frequẽter cã eius. Et ꝑpt b Greg. ponit iactãtiã tertiã spem supbie. Plerũq; ꝓcedit iactãtia ab iani gl̃ia: sic a cã finali: inq̃tũ ſ. iactator intẽdit q̃ ꝑ suã iactãtiã gloriã ꝺsequaꝰ. ⁊ iõ fm Greg. ꝺ: oziri ex inani gl̃ia ⁊ ẽ filia eius fm rõnẽ finis. Probãbet aũt hãc dñs dices Eccl̃. vj. Nõ te extollas i co gitatõe aĩe tue. vbi dicit gl. iactãtiã et supbiã ꝓhibet. Hãc vtvitiosam puniẽdã a dño oñdit ps. xj. dices. Disꝑdet dñs vniuersa labia dolosa: ⁊ linguã magnilocluã q̃ dixerũt: lin guã nostrã magnificabimus: labia nr̃a a nobis sunt quis nr̃ dñs est. Ubi potest notari triꝑl̃r iactantia.

¶ Primo iactãtia ꝑ ironicatẽ. ibi. Disꝑdet dñs vniuersa labia dolosa: ⁊ linguam magniloquam.

¶ Secũdo iactantia ꝑ vanitatẽ. ibi. qui dixerũt linguam nostram magnificabimus.

¶ Tertio iactãtia ꝓpter falsitatem. ibi. labia nostra a no bis sunt: quis noster dñs est.

§. I. Quantũ ad primum

Sciendũ ꝙ cũ aliq̃s dicit de se aliq̃s defectus quos in se nõ esse cognoscit. ⁊ cũ hoc facit vt inde reputeꝰ humilis: ⁊ fic laudeꝰ: vel portat vestes multũ abiectas: vel faciem pallidã q̃rit ea intẽtione vt reputeꝰ mortificatꝰ ⁊ ꝓpter mũdi. ibi est iactãtia ⁊ aliud etiã vitiũ quod ꝺ: ironia fm Tho. ſ. ij. q. cxiij. ar. ij. ad fm diuersa. Jactãtia q̃dẽ inq̃tuz ꝑ exteriora intẽdit ordinare vtutẽ in se quã non hꝫ. Ironia vo inquãtũ oñdit defectũ exteri⁹ q̃ẽ in se nõ ꝛecognoscit Uñ de hmõi dicit ꝓs Adatth. vj. Exterminãt em̃ facies suas. i. cẽ termios naturales aptãt facies suas herbis vel q̃busdã lotionib⁹ vel vnctionibus vt appareãt pallidi: vt appareãt hoib⁹ ieiunãtes: ⁊ sic reputẽt abstinẽtes. Et ꝓbs dicit q̃ supabũdãtia ⁊ valde defect⁹ iactãtia est q̃si. ſ. fit ad istũ finẽ. Uñ de btõ aug. legit q̃ nec nimis ꝓciosas vestes volebat deferre: nec nimis abiectas: q; in vtroq; aliq̃s ho mines querũt gloriã suã q̃ ꝓtinet ad ironicã iactantiaz.

Quãtũ ad scõm vt Prouer. xxvj. ꝺ: ironico. Cum sub mittit vocẽ suã. ſ. quispiã dicẽdo de se vilia ne credideris ei. Septẽ em̃ neq̃tie sunt in corde illi⁹. Prouer. xxvj. id est plena neq̃tia. Sz de his dicit ps. in ꝓdicta aucte. Disꝑdet dñs. i. ꝑ diuersos modos ꝑdet eternaliꝰ. ſ. ⁊ ſpualiꝰ: ⁊ aliq̃n tpaliꝰ: vniuersa labia dolosa: qui sc̃z in vbis suis vtunt̃ do lo dicẽtes defect⁹ de se q̃s nõ recognoscũt in se ad decipiẽ dũ audiẽtes vt sic existimẽt eos hũiles: vñ subdit linguaz magniloquã. Lingua em̃ oris etsi sit hũilis: tñ ligua cor dis est magna: q; magnificari intẽdit. Notandũ tñ q̃ di cere de se vilia vel oñdere actu vel mino⁹ seu defectuosa potest fieri triplr. fm Tho. ij. ij. q. cxiij. ar. j. Uno mõ salua vitate dũ. ſ. q̃s maioꝛa q̃ sunt in se reticet ⁊ q̃dã mioꝛa seu defectuosa de se ꝑfert q̃ tñ in se eẽ recognoscit. Et hoc nõ ꝓtinet ad vitiũ ironie: nec est ꝑcm fm̃ gen⁹ suũ nisi ꝑ coꝛ ruptionẽ alicui⁹ circũstãtie: puta talia dicẽdo ꝑsonis infir mis vñ illi scãdalizẽt; alꝰ laudabiliꝰ fieri põt. Sicut apłs

Jactãtia vñ ꝓcedit

Dicere vilia de seipõ oñdere fit triplr

paulus vocat se minimū apl'oz.ꝛ pſecutoꝛē ſe fuiſſe eccleſie ſ. Coz.xv. Et vir cū q̄ eſt deꝰ:ꝛ q̄ pfortat' eſt a dño dicēs. Stultiſſim⁹ fum viroꝝ:ꝛ ſapia hoīm nō eſt mecū.vt dicāt Prouer.xxx. Nec tñ vitiū ironie cōmittit: q: loquitur ſm reputatōes mūdanoꝝ q̄ eſtimāt ſtultitiā mūdana ꝓtenere q̄ mūdi ſapia q̄rit:vel loquit de ſapia q̄ rōne acq̄rit:nō de ea q̄ diuina inſpiratōe habeē. Amos ꝓpha negādo ſe eſſe ꝓpheta dixit. Nō ſum ꝓpha.c.vii. Nō peccauit:q: ſcz non erat de origine ꝓpharū.vl' vt dicit Greg.q: cognouit tūc actuale nō ee ſpm ꝓphetie. Sic ꝛ.b.ſfran. ſine ironia ap pellabat ſe maximū pctōrē certa conſideratōe ꝛ reſpectu.

Scdo modo pōt aliq̄s dicere mior.a de ſe ꝛ vilia:q̄ tñ in ſe nō recognoſcit:aut cū negat aliquid boni de ſe q̄ in ſe eē cognoſcit. ꝛ b ꝓinet ꝓpe ad ironia q̄ eſt ſpāle pctm̄ et ſuū vitati p defectū:ꝛ ſō euitādū. Et de his dicit pbus in iiii. Ethic. q̄ q̄dā mior.a de ſe dicūt fugiētes tumidū.i. elationē:ſed nō ꝓpter b excuſant.a pctō ſi mētiunt: q̄a nō dz eſſe vitari vniꝰ pctī q̄ cōmittat ꝓ b aliud. Vñ Aug. ſuper Job. Non ita caueat arrogātia vt vitas relinquat.xxi.q. ij. Non ita. Et Greg. Incauti ſunt hūiles q̄ medacio ſe il laqueāt.q.e. Incauti. Et tale pctm̄ min⁹ ē graue. ſ. ironia q̄ iactātia. Vñ pbs dicit in.iiii. Ethic. q̄ irones ꝛ minus dicētes gratioꝛes ſunt ſm mores. ſ. q̄ iactātes. Tertio modo dicit q̄s minor.a de ſe q̄ nō recognoſcit intendens inde magis cōmēdari. Et talis ironia eſt mixta cū iactan tia. Et ſm pbm eſt grauius iactantia. Et de hac dz: Eccli xiii. Eſt q̄ nequiter ſe humiliat:ꝛ interioꝛa eiꝰ plena ſunt dolo. Sed diſpdet dñs vniuerſa labia dolo ſa. Idinc ꝛ,Ca to. Nec te collaudes: nec te culpaueris ipſe. Hoc faciunt ſtulti:quos gloria vexat inanis.

Laudat ſe aliquis tribus ex cauſis

§.II. Iactantia ſecūda eſt

p vanitatē. ſ. cū aliq̄s dicit de ſe laudabilia ex q̄dā loq̄cita tē vl' leuitate mentis ſine aliq̄ nēcitate vel vtilitate. q̄ fieri nō dz. iuꝰ illō Prouer.xxvij. Laudet te alien⁹ ꝛ nō os tuū Et Señ. Laus in ꝓpio ore ſordeſcit. Vbi aduertēdū q̄ triplici ex cā pōt q̄s laudare ſeipm. Uno mō ſui iuſtavnili tate:cū ſcz q̄s eſt tribulatiōib⁹ circūdat⁹ vel calūniat⁹ ſeu deſpatiōe tētat⁹. ꝓpter q̄d recogitat bona facta:vel coaz alijs refert ad ſui aiationē ꝛ ꝓfortatōes. Sicut Job ſcribs cū eſſet flagellat⁹ mltiplr:ꝛ viſitat⁹ ab amicis arguere ſe de vita ſua ꝓterita tāq̄ nō vere: ſz ſi kare deo deſeruiſſet ſe cō rā eis laudauit dicēs. Oculus fui ceco ꝛ pes claudo. Pr̄ erā pauperū:ꝛ cauſam quā neſciebā diligētiſſime inueſtiꝫ gabā. Job.xxix.ꝛ multa alia ſiba in.c.ſe. Vñ baldach ſal fum dixit argues eū de iactātia ꝓpter iſtas ſui cōmenda tiones dicēs. Uſq̄ ad quē finē ẏba iactabis. Et ezechias reꝛ iuda cū ſibi dictū fuit p Eſaiā ex pte dñi q̄ moꝛeꝛ et nō viuereꝛ:compūctus de pctis dixit. Recordare dñe quō ambulauerim coā te in vitate:ꝛ q̄d bonū eſt in cōſpectu tuo feci. Eſa.xxxviij. Nō idcirco fecit ſm Greg. in mora. ne in ipo imēſo dolore quē hēbat de pctis deſparet:ſed cō fortareē fiducia operū bonoꝝ ꝓteritoꝝ. Si q̄s etiā nō lau daret nō deficiēdo a vitate vt euitaret aliq̄d periculū vel malū. Sicut fecit paulus cū ſe ciuē romanū eē manifeſta uit:ꝓpter q̄d fuit dimiſſus liber q̄ renebaē captiuus:vt hz Actr.xxj. laudabil' faceret. Scdo modo ꝓmi charita te:vt cuz q̄s hēat aliq̄s ꝓdicare vel dirigere aliq̄ laudat de ſe ꝛ narrat mirabilia vt audiētes imitenē ſeu vt doctrina eius efficaci⁹ recipiat. Et hoc laudabil' fit:ſic fecit apl'us Paul⁹ ad Coz. ſcribens in.ij. epla. Cū em̄ pſeudo apli. i. ꝓdicatoꝛes poſt receſſum pauli ab eis q̄s ad fidē traxerat ipſis ꝓdicarēt ꝛ pauli famā ꝛ auctez ſcie ꝛ ſanctitat' que fiſſent ſuppmere vel minuere vt ab eis ꝓtribuī haberē. Paulus charitate ꝛ zelo ſalutis illoꝝ ductus vt vitarent illos q̄ erroꝛes diſſemiuabāt:ꝛ q̄ſtū inde q̄rebāt ꝛ ſue do ctrine veriſſ.me inhererent:mirabilia ꝛ multū laudabilia de ſe refert. Ubi poſt laudez de genere ſuoꝝ: de ſemine abrae ꝛ iſraelita ſe cōmēdat de miſterio ꝓpi dicēs. Alemi ſtri xpi ſunt ꝛ ego vt minus ſapiēs dicā. ſ. ſm apparentiā: plus ego ſcz ſum. Quāto q̄s pl⁹ ſe laudat:tāto videē mi nus ſapiēs:q̄d verū eēt ſi ſine cā rōnabili faceret. Et q̄bit quō fuerit fidelis ꝛ magn⁹ ſuus ꝓpi ex duob⁹. ſ. ex mītis ꝛ magnis laboꝛib⁹ habit. ꝓ ꝓpo q̄s ibi explanat:ꝛ ex ma gnis reuelationib⁹ diuinoꝝ ſibi facꝰ:q: rapt⁹ ad tertiū ce lū ad videndū deum. ij. ad Coz. xij. ꝛ. xii. c. Et.). Coz.v. Per oia oibus placeo. ſ. in licitis querēs nō q̄d mihi vtile: ſed q̄d alioꝝ:fact⁹ ſum iudeis tanq̄ iudeus his q̄ ſine le ge ſunt tanq̄ ſine lege eſſem ꝛc. Tertio modo ſit hoc cū defectuoſitate:ſiue vera dicāt ſe laudādo ſiue falſa: vt cuz mouenē ad hoc ex cupiditate:vel ex vana gloria vel ex va nitate:ꝛ b ꝓinet ad vitiū iactātie. Vñ ꝛ pbs dicit in. iiii. Ethic. q̄ iactator fingit de ſe maioꝛa exñtib⁹: q̄nq̄ nulli⁹ gr̄a. ſ. ex vanitate. q̄nq̄ gr̄a honoris ꝛ gloꝛie. q̄nq̄ gratia argēti. Ibi etiā dicit q̄ aliq̄ iactāt ſeipos ꝓpter lucrū qui de ſeipſis fingūt ea ex q̄b⁹ poſſint lucrari:puta q̄ ſint me dici vel ſapiētes vel diuini. Uō aūt medic⁹ narraret ſole nes curas infirmoꝝ p eū factas:ꝛ doctoꝛ diſputatiōes et lecturas in q̄b⁹ cōmendar⁹ fuit de ſcia ſua ꝛ artifex artifi ciata ab eo vt inde lucreē dicēdo vitarē ꝛ non derogando alijs illi⁹ ꝺditionis:in ſe nullū pctm̄ videē. Sed cōit exce dūt plus dicentes q̄ ſit rei vitas ꝛ cū alioꝝ depſſione:ꝛ b ſemꝑ pctm̄. Vñ Prouerb.xxvij.di. qui ſe iactat ꝛ dilatat ſcz extendēdo ſuas laudes iurgia cōcitat. nā audiētes cuz er hoc videāt eis diminui honoꝛē ſuū ſ illū inſurgūt:ꝛ vi lificāt de iactantia docētis vel ꝓdicantis. Amb. etiam ſup Beati immacu. dicit. Uitium animi eſt indignis ſecreta vulgare:q̄ ſit vel loq̄citare incauta dū ſine iudicio volat irreuocabile verbū vel adulatione vt ei placeat cui ſecre ta renelat:vel iactatōe ſcīērie vt plura videaē ſcire. di. xliij. §. fi. De his q̄ iactatoꝛib⁹ dicit ꝓb. Qui diꝛerūt i facto lin guā nr̄am magnificabim⁹. ſ. laudādo irōnabiliꝰ opa nr̄a. Unde glo. dicit ibi q̄ notaē iactantia ꝛ ſuꝑbia ex qua hō magna loquit de ſe. gallina cū fecit ouū nō ceſſat clama re donec ꝓpendiē q̄ ouū fecerit:ſicꝫ ouū perdit. Sic dñs diſpdet hos ꝓ diuerſos modos:perdet confundendo alios quando in vita hac. ꝛ puniendo in alia.

Laudat ſe qui ex defectuoſitate

Iactantia grauiter punitur

§.III. Tertia iactantia eſt

ꝓpter falſitatē: vt cū aliq̄s laudat ſe de eo q̄d nō eſt in ſe. Vñ ꝛ pbs dicit q̄ ẏactātia. Et de hac dñs Hiere.xlviij. Sublimitatē eiꝰ ꝛ arrogantiā ꝛ ſuꝑbia ꝛ altitudinē coꝛ dis illi⁹. ſ. Moab ego ſcio ait dñs ꝛ iactantiā eiꝰ: et q̄ nō ſit iuꝛ eū vtus eius. i. ita vtuoſus ꝛ potēs ſicut ſe dicit. et hoc ꝓpe ſonat iactātia. Dicit em̄ a iacio iacis. Que enim quis vult lōge a ſe ponere in altū eleuat ꝛ extollit. Et ſic aliq̄s ꝓpie tūc ſe iactat q̄n de ſe ſupza ſe aliquid dicit. Et q̄uis etiā ad iactātiā ꝓtineat q̄ aliq̄s dicat de ſe vl' faciat vñ ondit pl⁹ de ſe q̄ opineē de eo q̄d apl's refugit di. Par co aūt ne q̄s me exiſtimet ſupza id q̄d videt in me: aut au dit aliq̄d ex me. ij. ad Coz. xij. tñ magis ꝓpe iactātia eſt cū effert ſe ſupza id q̄d ē in ſe. ꝛ ſic opponit vitati q̄ excellūz. ſm Tho. ij. ij. q. cxij. ar. j. Vñ ꝛ iudei dicebāt ꝓpo. Tu de te ipo teſtioniū ꝓhibes: teſtimoniū tuū nō eſt v erū. Jo. viij. q. d. q: te iactas coīter iactatoꝛes dicūt medacia. ꝛpus tñ vitatē dicebat ꝛ nobis nēcriā. Eſt aūt tūc mortale ſm ipſ Tho. tripl'. Uno modo ex ſe inḡtū ẏactātia vitati. cum ſcz illud de q̄ q̄s medacioſe ſe iactat eſt ꝺ gloriā dei: aut cum iiuria ꝛ ꝓtumelia ꝓximi. ſicut ille de quo dz: Ezech. xxviij. Eleuatū eſt coꝛ tuū ꝛ dixiſti de⁹ ego ſum. Et phariſeus q̄ ſe iactabat nō eſſe ſicut alij hoies iniuſti ꝛc. addēs contu meliā publicani. Luc. xviij. Et ſil' cū q̄s ſe iactat de aliquo criminali q̄d nō fecit eſtimās inde haberi ꝓ ſtrenuo. Sz etiā verū dicēdo nō excuſareē a moꝛtali ꝓpt appꝛobatōes mali ꝛ ſcandalū ꝓximi: ſicut illi de quib⁹ dz: Eſa. iij. Pctm̄ ſuū quaſi ſodoma ꝓdicauerūt: nec abſconderūt. Scdo eſt moꝛtale ex fine cum ſcz quis iactat ſcoꝛ inde poſſit de cipere ꝓximū: ꝛ notabiliꝰ ledere ſpūal'r vl' tempoꝛaliter.

Iactantia in opibus

Jactare ē

Iactātia eſt mortale tripl'

Unde ꝛ pbs dicit in.iiij. Ethic. q̄ turpior eſt qui ſe iactat cā lucri q̄ q̄ ſe iactat cā gl̄ie vel honoris. Eſt em̄ ibi mendaciū pniciosum ex quo intēdit dānū ꝓximi. Sicut ſi q̄s ſe iactaret eſſe magnū medicū vel aduocatū ꝛ magna fe ciſſet:q̄d tñ falſuz eēt inde ponāt ſe ꝓices in manib⁹ ſui⁹ cuz dāno ꝛ pículo eoꝝ. Terretani etiā q̄ ſe iactāt de mul tis indulgētijs ꝛ aliis q̄ falſa ſunt ꝛ pdicatoꝛes ꝛ cōfeſſo res ꝛ diuinatrices vt inde obtineāt tpalia: vel inducāt ad mala ꝓſidētes de illoꝝ bonitate: nulli dubiū q̄n moꝛtalit pe cēt. Tertio iactātia pōt ꝓſideraꝛi ꝓ reſpectum ad cau ſam vñ aliq̄n ꝓcedit ſcz ſuꝑbia q̄ ſuꝑbia ſi moꝛtale ſit erit ꝛ ipa iactātia moꝛtale. vt cū quis ſcientiā ſuā: induſtriā et ẏutē deliberate ſibi attribuēs ꝛ nō deo iactat ſeu laudat ſe de hmōi. hoc tñ difficile eſt cognoſcere. et de eis loquit pō. cū dicit in pſona iactatoꝛis. Labia nr̄a a nobis ſunt. Uldagna iactātia cū ſuꝑbia eſt iſta locutioꝛ vt ſcz aliq̄s di cat labia. i. locutōem ſuā ꝛ doctrinā a ſe eſſe ꝛ non a deo a quo eſt oīe datū optimū. Vñ talis ꝓ effectuz cōiter dicit in coꝛde. quis nr̄ dñs eſt. q. d. nullus: ſed noſtꝛi ꝓbemus in poteſtate nr̄a. q̄d tñ falſiſſimū eſt: quia oīs ſapia a dño deo ē. Vñ in inferno dicūt miſeri iactatoꝛes. quid nobis ꝓfuit ſuꝑbia nr̄a ꝛ iactantia diuitiarū. Ecce oia trāſierūt quaſi vmbra. Sap.v. Sed diſpdet dñs hos. In aliis caſi bus iactantia cōiter eſt veniale. Et hoc etiā dñs grauiter punit. Vñ narrat Greg. in li. dyal. de quodā ſancto viro. q̄ cū viſitaſſet quoddā monaſteriū monialiū ꝛ quēdā puez demoniacuz ibi inueniſſet qui moleſtus erat monaſterio ꝓpter hoc. Et cū ductus eſſet ad domū ſancti viri q̄ ꝓerat quibuſdā liberar⁹ eſt a demone meriſ ꝛ pcibus ſancti vi ri. ſed cū ſup hoc ſe incaute iactaſſet dicens diabolum nō habuiſſe ptātē in puerū cū fuit cū ſuis dei: ſed moniales nō timebat: immediate rurſus puer arreptus eſt a diabo lo ꝛ vexabat: ꝓpendēs vir dei pctm̄ ſuū iactātie multū do lēs: dixit ſocijs q̄ nō comederēt quouſq̄ dñs lachrymis ꝛ pcibus eoꝝ illū liberaret:q̄d ꝛ factū eſt. Legit etiā in vi taſpatrū q̄ abbati appollonio ſcriſſime vite i ẏeremo cō moꝛati:voꝛ de celo veniēs dixit. Appolloni q̄ te pdam ſa pientiam ſapientū in egypto:ꝛ omniū cultorā demonuz ſubiues. At ille ait. Aufer a me iactatiam dñe ne forte ela tus ſuper fratres meos cadam ab oīb⁹ bonis:ꝛ dixit ei voꝛ. Abdite manus tuas ad ceruices ꝛ q̄d compḡdis conſtringe:ꝛ ſub arena ſubdue. Et continuo appoſita ma nu ad ceruicem apḡhendit et ẏoꝛem paruulum claman tem ꝛ dicentem. Ego ſum demon. Et voꝛ ad eum. Perge quocūq̄ voluerīs ſecurus.

§.IIII. Iactantia quā uis

in verbis cōius cōſiſtat:tñ etiā in opib⁹ repiꝛ q̄bus q̄s gr̄it oſtētare q̄d eſt: vel vltra id q̄d eſt ſm ſtatū ſuū: puta cū ſit multū paup vtiꝰ pcioſus veſtib⁹ ꝛ alijs pōpis vt diues vi deatur. vel etiā ſi diues eſſet vult illud manifeſtari ſine cā rōnabili. Et cū tali iactātia ꝺcurrūt plura alia vitia aliq̄n vt ſuꝑbia: ianis gl̄ia: mēdaciū: pdigalitas ꝛ hmōi. Vñ de rege Aſſuero dz: q̄ fecit grāde conuiniū vt oñderet diuitias iactātie ſue. Et ad b pōt iduci illud ꝓb. xlviij. Te timue ris cū diues fact⁹ fuerit hō:ꝛ cū mltiplicata fuerit gloria domus eius. q̄m cum interierit nō ſumet oīa: nec deſcen det cū eo gloria domus eius. Ubi nota tria.

¶ Primo q̄ ex abūdantia repꝛoboꝝ nō debet quis con ſternari. ibi. Ne timueris.

¶ Scdo q̄ in iactātia operū exterioꝝ nō valent mioꝛari. ibi. Cū multiplicata fuerit gloria domus eius.

¶ Tertio q̄ exhoꝛtatia ꝓdictoꝝ hz ꝓpetualr cruciari. ibi. Nec deſcēdet cū eo gloria domus eius.

Nemo tur betur ex abūdātia repꝛobōrū

Jactātia ornamentorum

§.V. Quantū ad primum

Sciendū q̄ q̄s cōſternit. i. timet vidēs aliquē maluz dite ſcere ꝛ pſperari. poteſt b ꝓcedere q: ꝓſideraꝛ q̄ ille pōt ei nocereſed timere nō dz ſi dñm ſecū hēt p gr̄am. ps. Dñs

tuū subter te sternēt̄ tinea ⁊ opimentū tuū erumpernes.
Erit ꝯ ꝓ culcitra tinea: ⁊ ꝓ cooptorio vmes. glo. ibi. Qui
pus pallia auro gēmisq; distincta habebāt. satis molestē
sustinebūt supbi hūc lectū. Et q̄ sustinere nō pōt ꝓ i lecto
eoꝝ sit vn⁹ pulex vel pediculꝰ qñ in lectis eoꝝ erunt tinee
sub eis: ⁊ vmes sup eos q̄d faciēt. Et vt dr. Esa. vlt. Ver
mis eoꝝ nō morietᷓ. Quia igit̄ cū mltiplicata fuerit glia
dom⁹ eius in lectis diuersis ornamenꝭ ⁊ pōpis in q̄b⁹ nō
est nisi quedā iactātia: nō descēdet cū eo glia ei⁹ ꝙ ignomi
nia: ⁊ iō vitāda ex hac ꝯsideratōe lecti quē cito habebit in
morte. Eccl̄i. x. Cū morietᷓ hō hereditabit spētes ⁊ vmes.
Scdo ꝯsideratōe lecti dñi iesu xp̄i. Aug. Lectū aūt suum
dimisit xp̄s discipulis suis: quicūq; vult cū illo q̄escere in
celo in illo iaceat lecto. Aldoziak in cruce si vult crucifixus
placatū videre. Crucē aūt intelligo totā vitā ei⁹ cruciatu
plenā. Ite Ber. Circūire possum celū: terrā: mare ⁊ oia q̄
in eis sunt: ⁊ nō inuenio te nisi in cruce o bone iesu: ibi ia
ces: ibi cubas: ibi dormis in meridie. Tertio q̄escēdo in
lecto ꝯscie q̄ mūdificaᷓ lachrymis cōpūctōis. iuꝝ illud ps.
Lauabo p singu. noc. lec. meū. ⁊ tūc etiā efficiᷓ floridꝰ. ſm
illud Cañ. Lectul⁹ nr̄ floridus. Exēplū in vitisſratrū ꝑe
dicatoꝝ de illo scholari diuite ⁊ mūdano quē visitans in
domo sua suppriorꝰ cōuētus bonoꝝ. vbi hoc cōtigit cōpa
triota suꝰ cuꝝ vidisset in camera sua pōpā lecti sui: ⁊ alias
suas delitias: post locutōem mutuā de factis patrie eoꝝ
q̄ ille scholaris pactū exegerat ab eo ꝓus ne suppriorꝰ di
ceret sibi aliq̄d ꝙ deo timēs de ꝙerūce sua: q̄ ⁊ ille ꝓmi
serat: nisi tm̄ duo vba in recessu. Demū volēs recedere ait
Scitis q̄d scriptū est de his q̄ volūt gaudere in ꝟ mundo
⁊ hmōi pōpas in lectis ⁊ aliis q̄rere. Rīdit ille quid. ait:
id q̄ dixit Esa. ꝓpheta sc̄s Subter te sternēt̄ tinea: ⁊ ope
rimentū tuū erūt vmes. post recessum huius ita impſſum
est verbū illud in mēte eius de tali duritia lecti infernalis
q̄ nūq̄ potuit quiescere quousq; religionē ingressus est.

Jactātia in eq̄tatu

Scdo multiplicat gloriā dom⁹ sue in eq̄taturis tenen
do plures equos nō necessarios pulchros ad pascendu⁹
oculos aspiciētiū ⁊ ornatos varijs modis. Sed si ꝟ ꝑhi
bitū fuit a dño regi: q̄to magis militi: ⁊ populari etiā di
uiti. Dixit em̄ dñs Deut. xvij. Cū fuerit constitut⁹ rex non
mltiplicabit sibi equos. Et dū Saul ꝓmus rex bon⁹ fuit
hoc ꝑuauit: rediēs de agro cū bob⁹ nō in eq̄tib⁹. vt habeᷓ
j. Rg. xj. sed malus ⁊ supb⁹ effect⁹ multiplicauit sibi eq̄s.
Absalon etiā cū ꝑ ambitionem voluit vsurpare regnum
multiplicauit sibi curꝰ ⁊ eq̄tes ob iactātiā. Hoc displicere
deo ondit. zach. xij. c. vbi dr. In illa die dicit dñs pcutiam
oēm equū in stuporē ⁊ ascēsorē ei⁹ in amētiā. Que debilis
⁊ vanitas est ista non velle incedere ꝑ vnū miliare nisi in
equo cū sit hō sanus tanq̄ fruſtra dederit dñs pedes hoi
Quāta credulitas pascere mulas ⁊ equos abūdanter: et
hoies ad imaginē dei factos fame finere pclitari: ornare
equos auro et argēto: ⁊ paupes dimittere nudos. Unde
Amos. vj. dr. Ve vobis q̄ opulēti estis in syon: ⁊ cōfidit̄is
in monte samarie optimates capita pplōꝝ ingredientes
pōpatice domū isr̄l. Quid em̄ hmōi eq̄tature supflue: nisi
pōpa sathane quā tn̄ fidelis q̄sq; abrenūciat in baptismo
Quia ꝙ multiplicata fuerit glia nō descēdet cū eo gloria
eius: sed ignominia. In cuiꝰ figurā ingressus eq̄s pharao
cū curribꝰ ⁊ eq̄tib⁹ ei⁹ in mari ⁊ reduxit dñs sup eos aq̄s
maris. Exo. xiiij. eos. s. submergēs. Un dicit mali. vt habe
bet Esa. xxx. Ad eq̄s fugiem⁹. ⁊ subdit tanq̄ dñi rīsio sup
hoc. Ideo fugiet̄ ⁊ sup veloces ascēdemus ideo veloces
erūt q̄ vos ꝙsequēt̄. Qñ heradi⁹ impator: recupauit lignū
sancte crucis: q̄d de hierosolymis rex ipsius cosdroe ap
portauerat ꝙa: inde cū ipo reuersus: qñ voluit hierosoly
mā intrare equo insidēs cū magno apparatu baronum
equestrīū: clausert̄ seinuicē murꝰ porte ciuitat̄ miraculose
apparēsq; angel⁹ dñi dixit ei ꝙ dñs iesus qñ ingressus est
ꝑ portā illā ad subeūdū passionē crucis nō supbū equum
ascēdit. iuꝝ ꝓphetiā zacharie dicentis. ix. c. Ecce rex tuus
venit tibi iustus ⁊ saluator: paup ad cendēs sup asinam et
sup pullū asine. Tertio multiplicat diues iactator: q̄az
dom⁹ sue in cōuiuijs ostēdendo iactantiā ⁊ vanā gloriam
in multitudine epularū ꝙarietate in ornatu ministrātiū
⁊ ꝑciositate vasoꝝ argenteoꝝ ⁊ aureoꝝ. Sen. in epl̄a. Nō
magna nob cōstat fames ſ ābitio. iā nō sūt hoies dētib⁹
⁊ ore ventre ad coquinā contenti: oculis q̄ gulosi sunt.
Balthasar rex assyrioꝝ cū in babylonia fecit cuiuiū ꝓnci
pibus suis magnū nō fuit ꝑtē? ibi vti vasis suis ꝑciosis
sed ⁊ adduci fecit vasa aurea q̄ nabuchodonosor de tem
plo dñi apportauerat ad bibēdū in eis. Sz ita displicuit
deo q̄ subito apparuerūt 3 cū digiti tres man⁹ scribentis
in parietē: mane thethel phares. Jn q̄bus vbis fuit ꝓnun
ciatū ibi vt exposuit daniel interp̄s illi⁹ scripture q̄ abla
tū erat sibi regnū ⁊ datū medis ⁊ pſis: q̄d impletum fuit
nocte sequēti ipso interfecto ⁊ ciuitate capta a cyro. Dañ.
v. Salomō q̄ faciēdo magna cōuiuia i sua curia ⁊ nimia
pompa in familia ⁊ eq̄taturis grauabat nimis pplm sibi
subditū collectis. ꝓpter q̄d cū petissent a filio eius roboā
alleuiari: ⁊ ille noluisset: amisit maiorē partē dñi sui. Nā
recesserūt ab eo decē tribus. vt habeᷓ. iij. Regū. xij. Unde
Esa. v. dr. Ve qui cōsurgit̄ mane ad ebrietatē sectandam:
⁊ ad potandū vsq; ad vesperā: vt vino estuetis cythara et
lyra: tympanū: ⁊ tybia in cōuiuijs vr̄is ⁊ opus dñi nō re
spicitis. Et q̄uis in laicis sint hmōi cōuiuia iactātia ple
na: ⁊ multis alijs vitijs rēprehensibilia: multo tn̄ magis in
clericis ⁊ ꝑlatis ecclesie qui debēt humilitati ⁊ sobrietā
ti insistere: sed ꝛ ipsi in hmōi frequēter incidūt ⁊ excedunt
Unde Hiero. sup Aldicheā ait. Ecclesie pncipes q̄ delicijs
affluūt: ⁊ inter epulas atq; lasciuias pudicitiā ꝙare se cre
dūt ꝓpheticus mo describit q̄ eiciēdi sunt de spaciosis
domib⁹ lautisq; cōuiuijs: ⁊ multo labore epulis exq̄stis
⁊ si vis scire quo eiciēdi sunt ꝓpter malas cogitatiōes ⁊
opa sua euāgelīū lege in tenebras. s. exteriores vbi erit fle
tus ⁊ stridoꝝ dentiū. dist. xxxv. Quia igit̄ cū multiplicata
fuerit gloria dom⁹ eius in familia ⁊ cōuiuijs descēdet in
infernū cū ignominia nō cum gloria cū miserijs non cū
diuitijs: sicut diues ille q̄ epulabaᷓ quotidie splēdide: se
pult⁹ est in inferno. Luc. xvj. Jdeo cauēdū est ab hmōi et
paupib⁹ parāda cōuiuia ad necessitatē subleuandā: nō ad
iactātiā oñdēdā vt fecit rex Asuer⁹ vt oñderet diuitias ia
ctātie sue. Hester. j. Sic docuit xp̄s. Cū facis prandiū vel
cenā voca paupes claudos ⁊ debiles ⁊c. Luc. xiiij. Qñ ⁊
ipe fecit in cōuiuio suo facto in mōte nō principes sacer
dotū scribas aut officiales pilati inuitās: sed turbā humi
lēm⁹ sup tapeta: sed sup terrā vel fenū sedentē: nō delicio
sis cibis: sed pane ⁊ piscib⁹ paucis: nō saturatos et reple
tos: sed esurientes ne deficiāt in via. Quarto multiplicat
gloriā dom⁹ sue diues iactator in edificijs eius faciendo
magna edificia: ⁊ ea multipl̄r ornādo. Cōtra hos inuehit
dñs maledictōem dicens Hiere. xxij. Ue q̄ dicit edificabo
mihi domū latā et cenacula spaciosa q̄ apit sibi fenestras
⁊ facit laquearia cedrina pingitq; sinopide. Et quia fre
quenter ista fiūt cū iniustitia: vel q⁹ ex male acq̄sitis vel
cū iniurijs ꝓximoꝝ. Jdeo dr. Hiere. xxij. Ue qui edificat
domū suā in iniustitia. Et Esa. v. Ue qui cōiungit̄ domū
ad domū: ⁊ agrū agro copulatis. s. auferētes ꝓximo sua
vt ꝙ vobis habeatis: nūquid vos soli habitabitis super
terrā. Non sic egerunt patres nostri qui longo viuebant
tpe. Nam dicit aplūs ad Heb. xj. de patriarchis. Ifide abrā
demo: at⁹ est in terra rep: romissionis tanq̄ in aliena in ca
sulis habitādo cū ysaac ⁊ iacob ⁊ coheredib⁹ rep: romissio
nis eiusdē. Expectabat em̄ fundamēta habentē ciuitates
cuꝰ artifex ⁊ cōditor est deus. Ad detestatōes hmōi iactā
tie ⁊ vanitatis etiā facit q̄ Sen. dicit in epl̄a. Dom⁹ mu
nimentū sit aduersus infesta corꝑi. Hāc an sepes erexe
rit an varius lapis gentis aliene nihil interest: scitore ho
mines tam bene culmo q̄ auro tegi: contēnite cetera que
supuacuus labor: velut ornamentū ac decꝰ ponit. Aldemē

Jactātia i cōuiuijs

Jactātia i edificijs

rote nihil ꝑter animū esse mirabile cum magno nihil est
magnū. Dec ille. Paulus q̄ pm⁹ heremita visitat⁹ a scō
Antonio quesiuit ab eo an adhuc ecclīana religio rite gen
tiliū in edificijs sumptuosis imitaret: ⁊ audito q̄ sic deſle
uit cōquestus vanitati tāte hoies deditos. Adagna fatui
tas videt̄ hoc vt cū hoies nūc sint ita breuis vite faciunt
sibi tā sumptuosa habitacula cū antiq̄ qui lōgo tpe viue
bāt in tabernaculis habitarēt etiā diuites. Unde Hiero.
Sic edificāt q̄si semp victuri: sic comedūt ⁊ bibūt q̄si cras
moriturī dicētes. Comedam⁹ ⁊ bibam⁹: cras em̄ moriē
mur. Permaxime aūt religiosi cauere debēt ab hmōi pō
positis edificijs q̄ etiā in laicis rep̄hēdunt̄ a scīis. Un Ber.
Video q̄ sine magno dolore videri nō dz quosdam post
aggressam xp̄i militiā rursum secularib⁹ ꝙ iplicari negocijs
rursus terrenis cupiditatib⁹ immergi: magna cura erige
re muros ⁊ negligere mores. Idē. Abiecta sctā simplici
tate q̄si religiosas quasdā nobis ꝙeauimus habitationū
honestates: in q̄b⁹ tm̄ cōpassum est aialib⁹ vt pene in hoc
oēs effecti sim⁹ aiales. Idē obsecro in pegrinatiōe huius
sec̄i q̄ est militia sup terrā edificem⁹ nō nobis domos ad
habitandū: sed tabernacula ad deferēdū: vtpote cito euo
lādi: ⁊ intraturi in patriā ciuitatē. Facile est q̄d naturale ē.
nūquid nō facile est ⁊ sufficiēs nature ⁊ grām discientie
ipam sibi cellā de vgis ornare. de luto plasmare. vñcūq;
opire ⁊ decētissime inhabitare. Quid amplius inquirendū.
Etsi vsu sopiant hmōi delectatiōes etsi sunt qui vtantur
tanq̄ nō vtētes: cū ornptu meli? ꝙsu vincunt hmōi affec
tiones. Dec ille. Adagis debēt delectari viri spūales in
aspectu celi q̄ tecti: ⁊ poti? admirari opa dei q̄ hois. Sed
⁊ talia fiūt sepe ex rapinis vsuris ⁊ q̄stibus cum multis
mēdacijs q̄ accusabūt ista, pcurātes in iudicio. iuꝝta illud
Abachuc. ij. Lapis q̄ de pariete est clamabit: ⁊ lapis qui
inter iūcturas edificioꝝ est rīdebit. Un ⁊ de q̄dā fratre
qui erat implicat⁹ hmōi negocijs legit̄ in vitisſratrum q̄
fuit visus in penis purgatorij cū cāna ad mensurandū in
manu. Et de btō Dnico q̄ cū reuersus bononiā vidisset
cellas aliquātulū in edificio eleuatas cepit amare flere ⁊
dicere fratribus. Quā cito vultis facere magna palacia.
De ꝓpo vo inq̄t Hiero. Nūc vo cū pauptat⁹ dom⁹ sue pau
per dns dedicauerit portem⁹ crucē ⁊ delitias lutū putem⁹
ꝓ. q. ij. gloria. Ipse em̄ nō habuit vbi caput suū relinaret
nec domū nec agrū ⁊ nat⁹ posit⁹ est in ꝑsepio: ⁊ mort⁹ in
sepulcro alieno sepult⁹ est. Quito multiplicatur gloria
dom⁹ eius diuitijs ⁊ alijs ex nobilitate generis vnde se ia
ctant: q; sc̄z nati sunt de stirpe regia: vel alicui⁹ magni pn
cipis vel de magna familia ⁊ famosa ⁊ hmōi. Sed mltū
vana ⁊ irrōnabilis ē ista iactātia. Nā oēs sum⁹ gēiti ꝑma
nēi origine ex vno ꝑe Adā. Non em̄ fecit de⁹ vnū adā de
argento vel auro ex quo orti sunt nobiles: ⁊ aliū de luto
ex quo nati sunt ignobiles. Sed fecit deus vnicū Adam
de limo terre. vt Gen. j. dr. Aut q̄ oēs nobiles: aut omes
ignobiles. Unde Aldalach. ij. dr. Nunquid nō ꝑ vn⁹ oim
nr̄oꝝ. Nōne deus vn⁹ creauit nos. Quare q̄ despicit ꝓxi
mū suū vnusq̄sq; vr̄m. s. iactādo se de nobili familia natū
⁊ aliū de ignobili genere. Sz si aliq̄d magni est in tali no
bilitate generis: magis est illoꝝ a q̄bus descēdit ꝙ suum
vn⁹ nō hz ipe inde gloriari vel se iactare: sed poti? illi. Un
Sen. Nemo in gloriā vram virit nec q̄ an nos fuit nr̄m
est. animꝰ nobilē facit. Ne aūt hoies multā estimationem
facerēt de hmōi nobilitate generis de⁹ ea videt̄ cōtēpsisse.
Nā inveteri testamēto ꝓmū regē de mima familia animas
querentē. s. saulē assumpsit fuū. scdm. s. dauid sustulit euꝝ
de gregib⁹ ouiū mimū inter fratres. Jn tpe gr̄e elegit pi
scatores ignobiles in ꝓncipes ecclesie. Et vt dicit apl̄s. j.
ad Cor. j. Videte vocatiōem vr̄am fratres nō multi no
biles: nō multi potētes: nō multi sapientes: sed q̄ ignobilia
⁊ otēptibilia sunt elegit deus vt confundat fortia. Nō ergo
estimaᷓ etiā ab ethnicis sapientibus nobilitas carnis: sed
animi ex optimis moribꝰ resultās. Un Sen. Nemo alte
ro nobilior nisi cui rectius ingeniū et bonis artib⁹ apt⁹.
Et Plato inq̄t. Neminē regē nisi ex fuis oriundū esse ne
minē fuū nisi ex regibus. Dia ista lōga varietas miscuit
⁊ sursum deorsum fortuna vsauit. Dec ille. Sicut aūt ex
eadē radice ꝓcedit spina ⁊ rosa: ⁊ rosa q̄dē nobilis est et
grata: q; non cessat bñfacere eis q̄ iuꝝ ea fūt. s. odore fuuꝝ
spargēdo. Spina vo vilis ⁊ exosa: q; pūgit q̄s tāgit. Ita
ex eisdē parētib⁹ nascunt̄ aliq̄s duo. Unus vo nobilis in
moribus gratis seruiēs oibus. Alius ignobilis grauis ⁊
displicibilis cūctis. sicut ꝓz de esau ⁊ iacob veterinis. Et
de tito ⁊ domiciano filijs vespasiani ipatoris. Nobilitas
ꝙ vera est animū q̄ moribꝰ ornat inq̄t sapiēs. Signa aūt
huiusvere nobilitat̄ animi sunt. liberalitas: māsuetudo:
virilitas: magnanimitas: gtitudo. Primū signū nobilitat̄ est liberalitas. Nā ⁊ deus q̄ nobilissim⁹ est liberalissi
mus est. Tāta em̄ est eius liberalitas vt nō solū sua: sed ⁊
seipm̄ dederit: ⁊ nō solū suis ⁊ sibi ꝑfectibus: sed etiā ho
stibus. Ipse em̄ solē suuꝝ oriri facit sup bonos ⁊ malos: ⁊
pluit sup iustos ⁊ iniustos. Alsat. v. Ad dāduꝝ fecit q̄cūq;
fecit. Naꝝ creaturas rōnales fecit vt eis daret: irrōnales
vt eas daret. Leo qui dr. rex aialiū et nobile aial est libe
rale. Un ⁊ Aristo. dicit ꝙ est cōcatiuū. Econtra nō dare est
rusticitas magna. Quidā milites interrogauerūt senel
magnū alanū audita fama eius scie q̄ eēt maxima curia
litas. i. nobilitas. Rndit ꝙ dare. Dō cū placuisset eis in
terrogauit ipe eos ⁊ ꝙ cōferēt adimuicē sup hoc que esset
maxima rusticitas. Et cū cōferēdo nō ꝛcordarēt. nā vnus
dicebat vnū: alius aliud. Rndit Alanus. Ego posui vos
in via soluēde q̄stionis ⁊ nescię ꝙsiderare. Nā si curialissi
mū est dare: sequit ꝙ rusticissimū sit ei? Ouid. s. aufere. Et
ideo vos estis rusticissimi q̄ incessanter auferē ⁊ a paupi
bus. Scdm signū vere nobilitat̄ est māsuetudo ⁊ misse
ricordia. Sen. Nullū magis ex oibus q̄ clemētia reges et
principē decet. Prouer. xx. Aldāsuetudo ⁊ vitas custodit
regē: ⁊ clemētia firmat̄ thronus eius. iij. Reg. xx. Reges
israel clemētes sunt. Rex apū solus nō hz aculeū cuꝰ oēs
alie apes habeāt: que iracūdissime in vulnere cū pūgunt
relinquūt. Tertiū est virilitas in eos qui repugnant. Un
militib⁹ dat ensis q̄ vt debeāt in hostes nō in subiectos.
Et si in hostes corꝑis multo magis in hostes animi. s.
resistēdo tētationibus ne efficiant sui diaboli. A quo em̄
quis victus est ei⁹ fuus addictus ē. dicit ꝑe. in pma can.
Seruitus ꝓmaxime est ō nobilitatē. Quartū est animi
magnitudo qua q̄s modica ꝓtēnit ⁊ magna appetit. Un
nō sunt vere nobiles q̄ ponūt amorem suū in vno milite
potius q̄ ꝑ celi rege. Et cū oīs terra sit sicut vnus ꝑctus
respectu celi: ⁊ oia q̄ sub sole sunt vanitas sunt. non nobi
les: sed viles sunt q̄ appetūt et finē suū ponūt in terrenis
celestia ꝓtēntes. Quintū signū nobilitat̄ est gratuitudo.
Demū multiplicat aliq̄s gloria dom⁹ inīq̄ in diuersis cor
poralibus bonis in q̄bus vani hoies se iactat vt in sanita
te. Sed vt dr. Jac. iiij. Que est vita vestra vapor: ad modi
cū parēs: ⁊ deinceps exterminabit. Nullū aial reperit ita
infirmū sicut homo: ⁊ ita lesibile. Jactat se aliq̄s de pul
chritudine. Sed vt dr. Prouer. vlt. ſfallax gra. s. humana
⁊ vana ē pulchritudo. cito amittit̄ ⁊ nisi cū amore dñi ꝙi
gat occasio ē mlt⁹ malor⁹ sibi ⁊ alijs. Sicut ꝓz in maria
magdalena q̄ erat in ciuitate, peccatrix ⁊ maria egyptia
ca ⁊ pelagia ⁊ alijs. Alter se iactat de fortitudine corꝑis.
Sz vt dr. Sap. vj. ſfortioꝛib⁹ fortior: istat cruciatio: q; nisi
tales ꝑmaneāt in timore dei abutūr. Quāto fortiꝰ ē corꝑ
tāto fortioꝛē q̄s inimicū habet cū quo ꝑcliat. ⁊ ꝙ ſiū cū
corꝑus ē debile ⁊ infirmū debilitat̄ hostis noster. Unde
aplūs gloriat nō in fortitudine: sed in infirmitatibus suis
ij. Cor. ij. Alius se iactat de agilitate ⁊ velocitate corꝑis.
Sed valde vanuꝝ est se iactare de eo in quo multa aialia
hoiem excedūt: vt canes lepores. Asael frater ioab q̄ agi
lis erat velox vt capreа ꝙsidēs de sua velocitate: q; insse
quebat abner ꝓncipē exercit⁹ ysboseth occisus est ab eo.

Signa vere nobilitatis

ñ.Reg.ii. Sed neq; de sciẽtia debet aliq̃s se iactare vel gloriari cũ ois sapiẽtia a dño deo est.Eccl.j.Et in sciẽtia nemo possit demones supare: qui tñ ppter sciennã suam penas inferni nõ euadũt.Que etiã est sciẽtia nostra:cum nec naturã vnĩ formice vel herbe pfecte sciam?.Unde bñ dixit quida pbs.Hoc tñ scio q̃ nescio.Tenebris enĩz involuimur inq̃t Job.xxvij. nec nosipsos pfecte scire valeamus.Cũ ergo multiplicata fuerit gloria domus diuitijs mũdanis cũ interierit nõ sumet oia.i.aliq̃d de quibus ia etabat:nec gloria quã hic habebat descendet cum eo:sed summa ignominia in inferno:ergo abijciẽda ois iactãtia in dño gloriandũ non in mundo.

¶De pſumptione in quo agit de ornatu mulierũ inordinato vrum sit mortalis. Capm V

Resumptio nouita

Ptũ filia est inanis gloríe.ꝛ videt ꝓsistere aliud vitiũ in ꝺ q̃ aliq̃s in actib⁹ exteriorib⁹ aliq̃d inconsuetũ facit sine rõnabili cã. Et q: hoc vtplurimũ fit ad ostentationẽ ꝛ laudẽ ꝓsequẽdã:iõ ponit inanis gl̃e filia. Et de hac põt intelligi illud q̃ dñs ait p psal.ꝑs.lxxx. de pplo suo isr̃.Dimisi eos sm desideria cordis eor: Ibunt in adinuẽtionib⁹ suis. Ppls dei olim fuit ppls iudaicus dũ habuit veram fidẽ ꝛ pmansit in cultu veri dei. Nũc aũt q̃ nõ audiunt legẽ suã q̃ mãdabat ꝓphẽta suscitãdus de medio eor de fratrib⁹ suis.i.de genere suo.i.xpm iesum quẽ deberent audire ꝛ obedire:nec legem fuat mãdator:nec ad opa xpi voluerũt attẽdere:iõ dimissus est a deo subtracto lumine fidei:ꝛ est fact⁹ nõ ppls dei:sed ppls diaboli.Sic aũt dimissi sequũt desiderta cordis eor q̃ semp fuerũt de terrenis acq̃rẽdis vsuris sine cessatõe vacãtes.Uadũt tendẽtes ad mortẽ eternã in adinuẽtionib⁹ suis q̃tidie inuẽniẽtes nouas fabulas:ꝛ extortas expõnes biblie.vt ps in thalmut eor vt videantur nõ errare:sed sapiẽtes valeant reputari.In nouo testõ ppls dei est ppls xpian⁹ q̃ sol⁹ hz verã fidẽ q̃ isr̃ dici põt q̃ interptat videt deũ:quia deus videt nũc p fidẽ.Cũ aũt ꝺ ppls nõ audit legẽ dei ea fuando:neq; intẽdit ei ꝑ vltimo fine:ꝛ vt summo bono eũ eligẽdo ꝛ sibi inherẽdo:ꝛ oia opa sua ad gloriã ei⁹ dirigẽdo: dimittit eos ꝺ⁹ nõ q̃dẽ ppls in suũ:q: deficere nõ põt ppls ei⁹ quin semp sit:sed eos de illo ppło ꝛpiano q̃ recedunt a lege ei⁹.Dimittit q̃dẽ eos nõ sm puidẽtiã:sed sm gratiaz quã subtrahit eis. Neq; emĩ eos dimitteret ꝑmitt ꝑius ipsi dimitteret cũ q̃ dimissi a deo sinunt seq̃ desideria cordis eor.Cor aũt hois ex se vt ꝺ: Ildiere.xvij.ꝓauũ ꝛ iscrutabile.Et sicut ꝓauũ est cor:ita ꝛ ꝓava eius desideria:et inde sequũt ꝓava opa:sicut ex radice infecta fructꝰ coꝛrupti.Ex corde emĩ exeũt cogitatões male.furta:adulteria: homicidia ꝛ hmõi.vt ꝺ: Matt.xv. Uadũt aũt ad inferos nõ solũ ꝑ ꝓsueta mala cõia: sed q̃tidie adinueniũt nouas vias.Ꝺ documẽto sctõr patrũ sancitũ est:superstitiosa adinuẽtõe ꝓsumẽdũ nõ est.Stephan⁹ papa.ij.q.iiij.ꝓsului. Uadũt ꝑ vitiũ ꝓsumptiõis nouitatũ rectores ad inuẽdo nouas vias vltra ꝓsuetas ad regẽdũ ppłm sine vt extorqant a subdit⁹ subst̃atias q̃ ꝓtinet ad cupiditatẽ: siue vt laudent ab hoib⁹ de mõ regimis tanq̃ sapiẽtiores antiq̃s:recedẽdo fine cã a semĩ cor.ꝺ illo ꝓuerb.xxij. Nõ trãsgredieris termios ãtiq̃s q̃s posuer⁹ pres tui. Uadũt doctores in adinuẽtionib⁹ suis q̃ nõ sequũt dicta sctõr:ſz opiniones nouas subtiles ꝛ curiosas nõ vtiles ad pturiẽdũ aures. Et si iuriste sunt nõ aspiciũt ad intẽtionẽ legis ꝛ eq̃tatẽ.sed ad destruẽdũ antiq̃tũ sentẽtias.Hilari⁹ in li. de trin. Intelligẽtia dictor ex causis est assumẽda dicẽdi q: nõ simoni res:sed rei simo dz ee subiect⁹. Uadũt in adinuẽtionib⁹ suis ꝑdicator:es q̃ grãdia ẏba trutinãtes iter mulierculas ꝛ plebeios de sacris l'is philosophãt:ꝛ mimor: gesticulationib⁹ ad risus excitãt auditores.ſm illud apł. Ad fabulas aũt conuertent. Judi.ij.Ibi sunt fontes sine aq̃.f.sapiẽtie:ꝛ nebule turbinib⁹ agitate q̃bus caligo tenebrarũ reseruat. Uadũt in adinuẽtõnibus suis clerici in officiãdo q̃ vt placẽt laicis dicũt missas mortuoꝝ ꝛ alias votiuas indistincte:q̃buscũq; diebꝰ mutãtes officia ordinata:cantãtes nõ sm notã sed sm leuitatẽ:ꝛ disc̃antantes ꝛ pulsantes in organis ballatas ꝓtra oẽm honestatez cult⁹ diuini:vt fieri solet in theatris nõ in ecclesijs.Sz vt dicit Greg.Deũ manib⁹.i.opib⁹ stimulat.i.puocat ad irã q̃ ppłm vocib⁹ delectat.di.xcj. In sctã.Uadũt in adinuẽtionib⁹ suis religiosi q̃ nõ ꝓtẽti coibus ordinatoib⁹ aliq̃d singulare agere volũt in oratio:in comedẽdo:in loquẽdo in aliis austeritatib⁹ vt pre ceteris reputent:ſz tales ꝺ fuſi remanẽt nisi spãli instinctu spũsti mouean⁹:sicut sanct⁹ german⁹:dñicus:frãciscus:ꝛ alij. Uadũt in adinuẽtiõib⁹ suis ppł q̃ adiueniũt q̃tidie nouas adinuẽtões ad frãgẽ dũ ordinatões eccl'e:ac si in nullo eẽnt subiecti plar:ꝛ ipi debeãt eos regere:ꝛ q̃stiones eoꝝ etiã dirimere ꝛ pctã punire:ꝛ tallijs grauare: sapiẽtior:es se iudicãtes eccl'a que regit a spũsto in ordinationib⁹ suis:ac si minus bñ talia ꝓhibuisset.Et vt de alijs omittam⁹ adinuẽtionib⁹ pmarime istud vitiũ in ornatu q̃tidie renouar:ꝺ viri: sed mlto magis mulieres ob vanitatẽ q̃tidie variãt vestes. Cõtra q̃s dñs Sopho.j.Ulstrabo sup oẽs qui induti sunt veste pegrina.In q̃ actu repit sil'⁹ ꝛ vitiũ ꝓsumptõis ꝛ nouitatũ ex vana gl̃a frequẽter ꝓcedẽs ꝛ vitiũ inodestie.de q̃ ps. ait ps.cxliij. ſfilie eoꝝ cõposite circũornate vt sil'itudo tẽpli.In q̃bus tria de hoc vitio possunt notari.

¶Primũ q̃ a mlt⁹ frequẽtat.ibi.ſfilie eoꝝ cõposite.

¶Secũ q̃ in vestibus ꝑtrat.ibi.Circũornate.

¶Tertium q̃ in coloribus augmẽtatur.ibi. Ut similitudo templi.

§.I. Quantũ ad primum

De immodesto ornatu mulierum,

manifestũ est q̃ inodestia ornatus ꝛ ꝓsumptio nouitatũ in mutatiõe vestiũ potissime repit⁹ in mulierib⁹.Et iõ ps. nõ dicit loquẽs de mũdanis filij eoꝝ:sed filie eoꝝ cõposite. Un ꝛ sacra scꝑtura cũ loquit de ornatu corꝑis vestiũ notat mulieres:vt ꝓuer.vij.inq̃t Salo.Ecce mulier occurrit illi habitu meretricio ꝑpara ad capiendas aias.Et Esa.iij.ꝓo eo q̃ eleuate sũt filie syõ.f.in vana gl̃a ornatus:ꝛ ambulauerũt extẽto collo q̃ est signũ ſpbie:ꝛ nutibus oc'oꝝ ibãt ꝛ curiositate ꝛ ꝓcupiscẽtia:ꝛ plaudebãt pedib⁹ suis.f.chorizãdo:ꝛ saltãdo:ꝛ cõposito gdu incedebãt:decaluabit dñs vticẽ filiarũ syon:ꝛ dñs crines earũ nudabit.Et.j.Pe.iij.ꝺ:Mulieres subdite sint viris suis quarũ nõ sit extrinsecus capillatura: aut circũdatio auri ꝛ argẽti aut indumẽti vestimẽtoꝝ cultus:ſz q̃ absc̃ondi⁹ tus cordis ẽ hõ in incorruptibilitate q̃ẽti ꝛ modesti spũs. Et Paul⁹.j.ad Tim.ij. Uolo mulieres ornare in eccl'a in habitu ornato cũ verecũdia ꝛ sobrietate.i.rẽpate ornates se nõ in torꝝ crinibus:aut auro vl' margaritis:aut veste preciosa.i.excessiua sui stat⁹:ſz q̃ decet mulieres ꝓmittẽtes pietatẽ ꝑ bona opa.ꝛ Jo.apoc.xvij.dicit q̃ mulier ornat⁹ cruciãda q̃ signat ꝛgregatõnem rep:obor erat circũdata purpura ꝛ coccino:ꝛ inaurata lapide ꝑcioso et margarit⁹ ꝛ habebat poculũ aureũ in manu sua:q̃ signat apparẽte delectatõem ꝛ cõplacẽtiã inanis gl̃e ꝛ ꝓcupiscẽtie in operibus suis:ꝛ hẽbat in frõte scriptũ mysteriũ babylon magna.i.ꝓfusio infernalis sibi refuata. Duplex aũt rõ põt assignari q̃re istud vitiũ inodestie ꝛ supfluũ ornat⁹ magis repit⁹ in mulieribꝰ q̃ in viris. Prima est:q: ipe ornat⁹ mulieris vltra vitiũ inmodestie est ꝓuocatiuus ad lasciuiã quoad aspiciẽtes ex eo:q: adijcit ad apparẽtiã pulchritudinis q̃ quãto maio: est:tãto plus allicit ꝛ excitat cõcupiscentiã hois.Cũ aũt mulier sit caput pcti ꝛ arma diaboli sm Dzige.qua sez scꝺs viros deiecit:vt ps in dauid.ꝛ laqueus ei⁹ quo sez capit incautos. Propter q̃d dic Salo. Eccl's.vij. Inueni amariorẽ morte mlierẽ q̃ laq̃us ẽ venatoꝝ.i. demonũ. Ideo diabol⁹ sciẽs q̃ ꝑ hãc multos capit et occidit:instigat ipam mulierẽ ad se ornandum ad hoc vt talis armatura eius sit gladi⁹ sit acutior ꝛ magis politus ad puocandũ ad ꝓcupiscentiã sui:ꝛ laqueus magis efficax ad capiendũ ꝛ detinẽdũ. Sed ꝓsideret attẽte vana mulier:q: tot mortibus digna est ꝛ penis inferni q̃ ꝑ ei⁹ vanũ ꝛ excessiuũ ornatũ ruere facit. Si emĩ q̃ occasionem prestat mortis corꝑalis vel damni tenet ꝛ incurrit penaz inferni:quãto magis q̃ est occasio mort' aĩe alteri⁹ p ornamẽta varia ꝛ alias vanitates.cui ꝺ inimic⁹ ꝛ dã.da.ꝺ:Qui occasionẽ damni dat:dãnũ q̃ ꝺ dedisse videt. Un ꝛ de q̃dã cõitissa habet:vt i li.ni.fallor.de septẽ donis:ꝓ cũ eet mul tũ liberalis ad paupes ꝛ oroníbus dedita: sed multũ vana ĩ ornatu ꝛ ꝓcipue capillor. post mortẽ apparuit cuidã sibi familiari deuote mulieri ꝛ interroganti de statu suo. Rndit se fore dãnatã ꝓcipue ꝓpter ornatũ capit⁹ capillor.vñ ꝛ vidit mulier illa caput illud habere plenũ ꝛpentibus mordẽtibus ipm loco capillor ĩ penã illius vanitatis. Sed multi sunt alij vani omnatus q̃ adhuc puocãt ad lasciuiã. Scda rõ q̃re istũ vitiũ magis repit ĩ mulieribus est ex eo:q: sicut magnanimus oia ista tpalia parua estimat etiã ipam gloriã tpalẽ vnde de ea modicaz curã habz. Ita ecõtra pusillanimis parua magna estimat ꝛ ipam gloriã mũdi magnũ bonũ reputat. Adulter autẽ cõiter parui animi est ꝛ debilioris cognitionis q̃ vir. vñ ꝛ gloriã tpalẽ magnũ q̃d arbitrat. Et cũ nõ valeat apparere vel exaltari in magnis negocijs:q: nec in regimine nec in docẽdo vel negociãdo ꝛ hmõi:ſaltẽ in apparentia pulchritudinis q̃rit gloriã cõsequi que tñ est quid vanũ ꝛ tranſitor:iuz.q: vt ꝺ: Esa.xl. Omnis caro fenũ:ꝛ ois gl̃a ei⁹ q̃si flos agri q̃ cito marcescit.ꝛ mirũ est quõ cũ mulier q̃rat summope ois hr̃e pulchra quõ aiam ipas q̃ nobilior est ꝛ ꝓcipuũ in hoie velit habere fedã ꝛ maculatã. Augu. Ecce oia pulchra sunt cũ iniq̃s: ꝛ tñ ipi sunt turpes.f. in aia. Ipsis sic supflue ꝛ vitiose se ornãtib⁹ accidit q̃ illud ewit

his magna ꝓdigalitas ⁊ crudelitas reperiẽ cum pauper moriant fame ⁊ frigore: ⁊ mulieres in tãtis ⁊ in tã vanis ornamẽ abũdent. Cõtra quos inuehit Iac. in can. c.v. dicẽs. Agite nũc diuites vlulate in miseriis que venerũt vobis: diuitie vestre putrefacte sũt: vestimẽta vra a tineis comesta sunt. Et sciẽdũ ꝺm Tho. ij. ij. q. clxij. ar. j. ꝙ circa ornatũ exteriꝰ: ẽ triplr potest offendi.

¶ Primo ꝓter morem consuetum

¶ Scõo ꝓpter inordinatum affectum.

¶ Tertio ꝓpter nimium defectum.

§. III. Quantũ ad primum

Ornatus ꝓter morẽ est peccatum

debet se hõ in cõuersatiõe exteriori ꝙformare moribꝰ coꝝ cũ quibus viuit: qñ sic nõ sunt mali mores. Vñ Aug. in lib. ꝓfel. Que ꝺ hoim mores flagitia sunt ꝙ mox diuersitate vitãda sunt: vt pactũ inḟ se ciuitaꝭ ⁊ gẽtis ꝙsuetudine vl lege firmatũ: nulla ciuis aut pegrini libidinẽ violeṙ. Turpis ẽ eĩ ois pars q̃ suo nõ ꝛgruit vniuersoꝺ. dist. viij. Que ꝓra mores. Ideꝭ etiã dicit in lib. de doc. xp̃iana. Quisq̃s rebus ꝓtereũtibus. ſ. vt cibo: potu: vestibus: ⁊ hmõi restri etius vtiꝛ q̃ in se habeãt mores coꝝ inter quos viuit aut supstitiosus aut intẽperãs ẽ. Et si q̃s sic eis vtiꝛ vt metas ꝙsuetudinis bonoꝝ inter quos vſaꝛ excedat aut flagitiosus est: aut aliq̃d significat. di. xlj. Et hoc intelligendũ est vt. ſ. sc. q̃ ꝓprie sunt mores. i. actꝰ moꝛigerati ea que frequẽtanṫ cõiter ab hoibus talis loci. Nã abusiones nõ ꝺz q̃s imitari. Sed vt dicit Ysiꝺ. in sinoni. Præuũ sum lex ⁊ rõ vincat. Si eĩ de vsu patrie ẽ vt mlieres deferãt vestes vsus collũ scissas ⁊ aptas vſq; ad oñatoẽz pectoris: ⁊ ma millarũ: vt in ptibus rheni valde turpis ⁊ ipudicus ẽ tal vsus: ⁊ iõ nõ ſuadus. Si de vsu cõi patrie est deferre mulieres vestes caudatas puluerẽ excitates ⁊ viã mũdantes cũ eis: vt sit floꝛẽtie ꝺ turpe est ⁊ detestadũ nõ illis cõformãdũ. Sik de planulis altis vestib⁹ lingulaꝭ vl ꝓfoꝛaꝭ. Non seq̃ris turbã i malũ: ait ꝺns in veteri lege. Utrũ aũt in hmõi sit mortale petiñ. ꝺclarabiṁ. Zegiṁ in li. de. vij. donis. q̃ cũ q̃dã sctus ꝑ ꝙ ciuitatẽ ãbularet obuiauit cuiꝺã mulieri ornate vestẽ habẽti caudataṁ: ⁊ iuxta eam vidit diabolũ ridentẽṁ: cui mãdauit adiurãdo vt sibi diceret cãm sui risus. Qui rñdit. Jõ risi q: soci⁹ meꝰ. ſ. alt⁹ diabol⁹ cuꝫ isideret caude hui⁹ mlieris: mulier cũ traxit caudã vestis ad se ne luto vie deturpareṫ in lutũ cecidit ipe soci⁹ meꝰ. Ex quo oñdiṁ ista diabolo placere: qꝺ nõ eẽt si fine pctõ fierẽt. Sik q̃ mulier vtaṁ veste virili: vel ecõtra vt sit i luꝺis: turpe est ⁊ vitiosum ꝺm Tho. vbi. ſ. ar. ij. tum ꝙa ꝓtra ꝙsuetudinẽ cõem. tum ꝙa põt esse cã lasciui. Prohibebaṁ aũt hoc in veteri lege Deuṫ. xxij. ex eo q: gentiles tali mutatione habit⁹ vrebanṫ in supstitionib⁹ idolatrie. In decr. di. xxx. Si q̃ mulier. hoc phibeṁ sub anathematе. ſ. ferẽde snie rõne cuiuscꝺ supstitionis heretice: vt ibi dicit gl. Vñ si q̃s nũc nõ ex superstitiõe vel vanitate: sed ex cã rõnabili vtaṁ hmõi: puta ad vitandũ periculũ: vel ex defectu vestimenti alteriꝰ: peccatũ non esset ꝺm Tho.

§. IIII. Secũdo potest esse

Ornatus vestiũ pcatũ ꝓpter affectum

pctñ circa ornatũ vestiũ ꝓpter inordinatũ affectuꝫ. Qui q̃tũ ad supabũdantiã triplr accidit. Uno modo inq̃ritu ex supfluo cultu vestiũ hõ q̃rit gloꝛiã ꝺm q̃ vestes printẽ ꝺe apparatũ ⁊ ornatũ. Vñ Greg. in homeṫ. ait. Sũt nõnulli q̃ in cultu ꝓciosaꝝ subtiliũq; vestiũ nullũ putãt eẽ pctũ q̃ si culpa nõ eẽt nequaq̃ ꝺmo ꝺei taꝫ vigiliter exꝑimeret q̃ diues q̃ to: q̃baṫ apud inferos purpura ⁊ bysso indut⁹ fuisset. Nemo q̃ppe ꝓciosam veste. i. excessiuã ꝓtij status nisi ad inanẽ gloriã q̃rit. hec ille. Nec obstat q̃ ministri altaris aut ꝓncipes ⁊ alij ꝺignitatib⁹ ꝓstituti vel vestib⁹ multũ ꝓciosis: q: nõ faciũt ꝺ seu non ordinaṫ ꝺe se ad sui gloriã: sed ad significãdũ excellẽtiã sui status ⁊ oñendũ magnificẽtiã diuini cultus. Scõo nõ ꝑ excessuꝫ affectus est inordinatꝰ inq̃tu ꝑ supfluũ cultũ vestiũ q̃rit quis deliꝫtias coꝛpis ꝺm q̃ ordinaṫ vestimentũ ad coꝛpis fomentũ quer do habere delicatas vestes q̃ delectẽt carnes vt subtiles camisias ⁊ hmõi. Ora quos ait ꝛps Aḋat. xj. Ecce q̃ mollibus vestiuṁ in domibus regũ sunt. i. terreno regi militãt nõ celesti ꝺm Greg. Tertio modo fit inordinatio exꝰ ꝺ q̃ nimiã sollicitudinẽ ponit circa cultũ ⁊ aptatiõem vestiũ: etiã si nõ sit ibi aliq̃ inordinatio exꝑte finis: ⁊ multũ tpis ibi pdiṁ: qꝺ nõ est sine magna culpa: cũ nil ꝓciosi⁹ tpe habeaṫ. Unde ꝛps Aḋat. vj. ⁊ ꝺe vestimẽto q̃d sollicite stis. ſ. supflue. Consideraṫe lilia agri quo creſcũt: nõ laboꝛat neq; nẽt: ⁊ ꝺeus sic vestit: igiṫ vt ait apls. j. Tiñ. vj. Habẽtes alimẽta ⁊ q̃bus tegamur his cõtenti sum⁹. Cõsideranꝺũ ꝺiligẽter quod ait Job. j. Nudus egressus sum de vtero matris mee. nudus reuertar illuc. sc. in terrã. ma trem nostrã ꝓmã de qua facti sumus.

§. V. Tertio potest esse pec

Ornatus peccatum ex defectu

catũ in vsu vestiũ ꝓpter defectũ. Et hoc vel ex negligẽtia hominis inq̃tũ nõ adhibet studiũ ⁊ laboꝛem vt vtatur cultu vestiũ put ops. Vñ ⁊ pbs ꝺicit in. vij. Ethi. q̃ ad mol liciẽ q̃ vitiũ est ꝓpter q̃ hõ trahaṫ veste ꝑ terraꝫ ne laboꝛet in retinẽdo eã. vel hoc põt fieri vt inde q̃rat gloriã ⁊ ostẽtationẽ vt sc. reputeṫ mortificat⁹ ⁊ ꝓpter hoc mũ i ex eo q̃ vestes mltũ viles dilaceratas vl vnctuosas defert. Vñ ⁊ Bern. ꝺicebat q̃ in vestib⁹ pauperas placebaṫ. sordes autẽ nũq̃: q: signũ erat vel negligẽtis animi vel gloriam affectatis. Et Hiero. Nec affectate sordes nec exq̃site delitie laudẽ pariũr. Qꝺ in cibis vel vestib⁹ ꝺicit Gratia. intelligendũ. ꝺisti. xlj. §. ꝓterea. Uerũ q̃ ẏbo ⁊ exẽplo ḣñt alios ꝓuocare ad pniaz ⁊ mũꝺi ꝓpter ꝺecet ylib⁹ indui. sicut fecerũt quiḋã ex ꝓpheṫ. De q̃bus apls ad Heb. xj. Circũierũt in meloṫ. i. sclauinis. in pellibus capꝛis: vt helias. Et glo. sup illud. Jobes habebat vestiũ de pilis cameloꝝ. Aḋatꝫ. iij. Qui pniaz ꝓdicat: habitũ pniẽ oñdat. Narrat Amb. in expõne regule. q̃ cũ quiḋã magꝰ ꝓdicaṫ: actu ꝓdicaret acriter detestãdo ⁊ increpãdo pꝓpa vestiũ: ⁊ ipe cappã habeṫ sumptuosam surrexit in medio ppli. q̃daz fatuus clamose ꝺices. O stulte quo tu credis iducere auditores hos ad ꝺimittẽdũ pꝓpa vestiũ cũ tuipe vtaris: vt ps in cappa tua. Et sic ps de circũstantione vestium.

§. VI. Quãtũ ad tertium

Ornatus peccatum ꝓpter colores

ꝓncipale. ſ. de colore ib⁹ adiũctis in ornatu: ꝺicit ps. vt sibi tudo tẽpli. ſ. sunt filie: de q̃bus locuṫ⁹ est. Tẽplũ nõ solum ornaṫ auro ⁊ coꝛtinis variis: ſz etiã colore ib⁹ mulꝰ in pictu ris. Sic vane mulieres coꝛpa sua q̃ rõne fidei sunt ꝓtlus. Ue illi q̃ que scandalũ venit. Scandala aũt. i. ruine spirituales multotiẽs euenire ex facto hmõi ornatꝰ mulieruꝫ pluribus infirmis mẽtib⁹ fatis credibile est. Ad idẽ facit qꝺ ꝺ. de iniur. ⁊ ꝺã. ꝺa. c. fi culpa. Qui occasionez damni ꝺat damnũ q̃ ꝺedisse videṫ: ergo ꝛc. In ꝓmiũ ⁊ ad partẽ negatiuã arguẽdo. ſ. q̃ hmõi ornatus nõ sit mortale. ꝓ oḃaṫ sic. Qꝺ sanctoꝝ patrũ documẽto vel decreto sancitũ nõ est supstitiosa adinuẽtione ꝑsumendũ non est: vt ꝺ. in can. ij. q. iij. c. Cõsuluiſti. Hoc est cm ꝓra illud Prouerb. iij. Ne imitaris ꝓdẽtie tue. vt exponit Hieroñ. vt habeṫ de const. c. Ne imitaris. Sed nullus sanctoꝝ patrũ siue summoꝝ pontificũ siue doctoꝝ determinaṫ hmõi ornatũ simpliṁ esse pctñ mortale: nec sanṫ⁹ Tho. ij. ij. q. clxij. art. ij. vbi questionẽ specialẽ mouet circa hmõi ꝺicit hoc eẽ mortale: nisi in quibusḋã casibus: ergo in aliis casibus nõ erit mortale per argumentũ a ꝛitio. ꝺial. c. xxv. Qualis. ⁊ ipsius doctrina est ab ecclesia approbata specialṫ per Job. xxij. Sik ⁊ irrefragabilis doctoꝛ Aler. de hal. hoc non asserit nisi in certis casibus: ergo in aliis nõ erit mortale. Uenie ꝺo ꝺ: euiter ad decisionẽ questionis saluo semper iudicio cuiuscũq; melioꝝ sentiẽtis ⁊ determinatõe ecclesie videṫ sic ꝺicendũ. In ornatu hmõi duo sunt ꝺiligẽter examinãda. Primũ est intentio ornãtis. Secõm est ipe ornatus in se.

maritis displicere deberet ⁊ eis sc̃z ꝓhibere fucos. Unde Aug. ad possidiũ. Fucare pigmẽtis quo vel rubicũdioꝛ vl cãdidioꝛ color appeat adulerina fallacia est: qua nõ ꝺubi to etiã ipos maritos se ꝺecipi nolle: q̃bus solis pmittẽde sunt ornariṁ: vt sc̃z placeãt ꝺm veniã nõ ꝺm imperiũ. Nam verus ornatꝰ xp̃ianoꝝ ⁊ xp̃ianarũ nõ solũ est nulli⁹ fucus sed nec auri vestisq; põpa: sed mores boni. ꝺe se. ꝺi. v. Ista care. Impia Jesabel regia q̃ se ornauit stibio. i. color. e pu tãs ꝑ hoc ad sui amoꝛẽ trahere hyeu. ꝺe mãdato ei⁹ preciꝑitata est de fenestra: ⁊ a ꝺestris comesta in gre. vt hr. iiij. Reg. ix. Hester regina cũ se pñtauit Assuero ornata ⁊ coꝛe roseo: comitata ꝺomicellis: subito Asuer⁹ videns eã vsus est in furoꝛez in facie. Sed ex timoꝛe pallida facta: subito in clemẽtiã vsus est furoꝛ eius. De ipo etiã ornatu vano habes. j. in tit. ꝺe gula. c. ꝺe chorcis.

§. VII. Queritur vtruz oꝛ

Ornatus ꝓpter morem videṫ esse mortale.

Ꝺõ ornatus mulierum videṫ esse mortale.

nat⁹ mulierũ ꝺm moꝛẽ patrie q̃ videṫ vanus et supfluus quoad vestes incisas: ꝓfoꝛatas: lingulatas: polymitas. i. richamatas: caudatas: ꝺeauratas quo etiã ad mitras seu balṫheos capiṫ: capillaturas varias: bõbicẽ circa ꝺo: sum margaritas: zonas aureas: planulas altas: fucos ⁊ hmõi sit ꝑtm mortale. Et arguẽdo ad ꝑẽ affirmatiuam videṫ q̃ q̃tũ ad quesitũ sit mortale in q̃libeṫ ꝓdicto. rum. sc̃z ornatꝰ mulierũ. Primo sic. Dñs ꝺe⁹ in scripturis sanctis nõ comiṁaṫ ꝺãnatiõem eternã vel graueṁ punitiõem: nisi ꝓpter mortalia. Rõ hui⁹ ẽ. q: iustus est ꝺns ⁊ iusticiã ꝺilexit. Et igit aũt iusticia vt ꝺm mẽsurã ꝺelicti sit ⁊ plagarũ modus. vt ꝺ: Deuṫ. xxv. Sed ꝺns cõminaṫ graueṁ punitiõez mulieribus faciẽtib⁹ hmõi vanitates ꝓ Esa. ꝺicentẽ. iij. c. clr. Auferet ꝺns ornamentũ calciamentoꝝ ⁊ lunulas ⁊ toꝛques ⁊ monilia: ⁊ armillas ⁊ mitras ꝛc. ⁊ infra. Et erit ꝓ suaui odoꝛe fetoꝛ: ⁊ ꝓ zona funicul⁹: ⁊ ꝓ crispati crine calutiũ: ⁊ ꝓ falcia pectoꝛali cilitiũ. pulcherrimi q̃ viri tui gladio cadẽt. ergo ꝛc. Sco ꝺo sic. Qꝺ est ꝺra doctrina apostolica videṫ esse mortale ꝓ illud Zu. x. ꝺictũ nr̃i saluatoris. Qui vos audit me audit: ⁊ q̃ vos spnit me spnit. Argu. etiã ad hoc. xj. q. iij. Qui oiꝑotentẽ. Vñ ⁊ ꝛ ea ꝺoctrinã nõ valet ꝓ quẽꝓ ꝺisꝑsari. vt ꝺ. xxv. q. j. sunt q̃ꝺ. Sed talis ornatus est ꝛ ꝺoctrinam apostolicã. Ꝺicit eĩm btus Petrus in ꝓma can. iij. c. Mulierũ non sit extrinsecꝰ capillatura: aut circũꝺatio auri ⁊ argẽti: aut inꝺumẽti vestimẽtoꝝ cultus. Et paulus apls. j. ad Tiñ. ij. ꝺe mulieribꝰ. Ornãtes se nõ in toꝛtis crinibus aut auro: aut margariṫ: aut ꝓciosa veste ꝛc. ꝺm Hiero. Ue imporṫat ꝺãnatiõem eternaz cui ꝺmnaṫ eaṫ vel ꝓnuciaṫ. sed Aḋatꝫ. xviij. ꝺixit ꝺns Ysus. Ue illi ꝓ que scandalũ venit. Scandala aũt. i. ruine spirituales multotiẽs euenire ex facto hmõi ornatꝰ mulieruꝫ pluribus infirmis mẽtib⁹ fatis credibile est. Ad idẽ facit qꝺ ꝺ. de iniur. ⁊ ꝺã. ꝺa. c. fi culpa. Qui occasionez damni ꝺat damnũ q̃ ꝺedisse videṫ: ergo ꝛc. In ꝓmiũ ⁊ ad partẽ negatiuã arguẽdo. ſ. q̃ hmõi ornatus nõ sit mortale. ꝓ oḃaṫ sic. Qꝺ sanctoꝝ patrũ documẽto vel decreto sancitũ nõ est supstitiosa adinuẽtione ꝑsumendũ non est: vt ꝺ. in can. ij. q. iij. c. Cõsuluiſti. Hoc est cm ꝓra illud Prouerb. iij. Ne imitaris ꝓdẽtie tue. vt exponit Hieroñ. vt habeṫ de const. c. Ne imitaris. Sed nullus sanctoꝝ patrũ siue summoꝝ pontificũ siue doctoꝝ determinaṫ hmõi ornatũ simpliṁ esse pctñ mortale: nec sanṫ⁹ Tho. ij. ij. q. clxij. art. ij. vbi questionẽ specialẽ mouet circa hmõi ꝺicit hoc eẽ mortale: nisi in quibusḋã casibus: ergo in aliis casibus nõ erit mortale per argumentũ a ꝛitio. ꝺial. c. xxv. Qualis. ⁊ ipsius doctrina est ab ecclesia approbata specialṫ per Job. xxij. Sik ⁊ irrefragabilis doctoꝛ Aler. de hal. hoc non asserit nisi in certis casibus: ergo in aliis nõ erit mortale. Uenie ꝺo ꝺ: euiter ad decisionẽ questionis saluo semper iudicio cuiuscũq; melioꝝ sentiẽtis ⁊ determinatõe ecclesie videṫ sic ꝺicendũ. In ornatu hmõi duo sunt ꝺiligẽter examinãda. Primũ est intentio ornãtis. Secõm est ipe ornatus in se.

Intentio ornãtis ẽ ꝑsideranda

Tertio

Quarto

Quinto

Ꝺõ talis ornatꝰ nõ videṫ mortale

Et ꝛtũ ad primũ. Cũ multiplex possit esse intẽtio circa hmõi. sic ꝺm varietatẽ intentionis erit ibi aliq̃n mortale. aliq̃n veniale. aliq̃n nullũ pctñ. Nã si mulier se ornet hac intẽtione vt trahaṫ hoices ad sui cõcupiscentiã certum est ibi pctñ mortale esse: quia agit ꝓtra charitatẽ primi tendẽs ad mortẽ aie ei⁹: etiã si nõ seq̃t ruina alicui⁹ ꝓ occupiscentiã ei⁹. ar. ꝺe pe. ꝺi. j. Si cui. Et in pluribꝰ aliis capꝛis in quibus exꝑsse habeṫ q̃ sola cogitatio ꝺeliberatiua est mortale. Et ibi est ꝓprie ꝓ se scandalũ actiuũ et mortale: ꝺm doctrinã beati Tho. ij. ij. q. clij. ar. iij. ⁊. iiij. Et ad ẽ facit illud Prouer. vij. ca. Ecce mulier in habitu meretricio ꝓparata ad capiẽdas aias. Si vo nõ hoc intẽdat: sed istud aliud sc̃z iactantiã ⁊ humanã laudẽ si ibi ostituit finẽ suũ vltimũ magis ꝺiligẽs illã gloriã q̃ saluteṁ aie sue vl gliaz eternã: parata facere ꝛ ꝺei ⁊ ecclesie ꝓcepta vt ꝛseq̃ possit illã gloriã: tũc ẽ eis pctñ inanis gloꝛie mortale: ꝺm btñ Tho. ij. ij. q. cxxxj. Aḋo alia eĩm ex fine trahunt sẽm ꝺm ꝑm in lib. Ethic. Si aũt intẽdat quãdã cõplacentiã illi⁹ vanitatis ornatus ad quẽ ita ordinate afficiṫ q̃ ibi consti tuit finẽ adeo q̃ etiã si crederet certitudinaliṫ ꝓmum ex illo ornatu ad ruinã trahi nõ curaret vt cõsequaṫ cõplacẽtiam illã. Sic etiã erit mortale. Et sic intelligit Petrꝰ ꝺe Tharan. illud ꝺictũ Augu. ꝺi. xxv. §. criminis. Nullum est adeo veniale q̃n fiat criminale duz placet. complacentia videlz fruitionis. Et multo magis si in ꝺei ꝓemptũ hoc ageret. In quo casu loquiṫ Cypan⁹ in aucte supi⁹ inducta in ꝓcedẽtibus. Uel cũ intẽdit trahere ad ꝓcupiscentiã sui exꝑmimoniũ intelligiṫ ꝺicta auctas Cypani. Si vo intẽdat aliquã inanẽ gloriã vel iactantiã vel cõplacentiam in hmõi ornatu leue. ſ. citra salutẽ aie infra ꝺilectiõem ꝺei ⁊ ꝓximi erit veniale ꝺm btñ Tho. ij. ij. q. clxij. ar. q. exxij. Denũ si intẽdit ꝑcise placere viro ne hmõi omittẽdo red ꝺatur ei odiosa. ⁊ sic inclineṫ ad aliarũ ꝓcupiscentiã: vl q: impaṫ sibi hoc a viro: pctñ siquiḋe nullũ erit. Ad ẽ facit qꝺ ait apls. j. ad Tiñ. ij. Mulieres in habitu ornato cuz sobrietate ⁊ verecũdia. Sik ⁊ si intẽdat ex ẽ vitare oppꝛobriũ hominũ: ne sc̃z omisso ornamẽto ꝺm moꝛem patrie ꝺespiciaṫ a ceteris: aut vt cõiugio tradatur: nullũ videtur vel leue peccatum.

§. VIII. Quantũ ad ipsum

Super fluitas ornatus.

ornatũ in se ꝺuo possunt ibi vitia inueniri. ſ. supfluitas ex pensa q̃ trinet ad ꝓdigalitatẽ ⁊ incẽtiũ seu excitatiuum libiꝺinis ad qꝺ illud inducit. Et q̃tũ ad supfluitatẽ cum nõ ois ꝓdigalitas sit mortale: sed aliq̃n ⁊ frequẽtꝰ veniale. videaṫ ibi loq̃ pncipaliṫ ꝺe cibis. Nã Gra. in fi. illi⁹ ꝺi. §. vlt. extẽdit illud etiã ad inꝺumẽta: vt sc̃z ꝺebeat in hmõi attẽ di mos patrie. Qui vsus patrie etsi sit imoꝺeratꝰ ⁊ vanꝰ. vñ ⁊ abusus creature: nõ tñ ois abusus creature est mortale. nã comeꝺẽꝺo nimis arꝺeṫ est ibi abusus cibi: et tñ raro mortale. Si q̃s aũt vellet ꝺicere nõ ꝓprie eẽ abusum creature nisi in trãsgressione ꝓceptiṫ: tũc nec in ipo excessu ornamẽti ⁊ ꝓdigalitate erit semp abusus creature: sed q̃ eẽt mortale. Quãtũ aũt sit ille excessus quoad supfluitatẽ seu ꝓdigalitatẽ ornatꝰ qꝺ facit mortale: fateoꝛ me nescire ꝺare regulã generaliṁ: nec ꝺe facili posse ꝺari: nec repio aliquẽ ꝺedisse vñ prudẽtie ⁊ arbitrio boni viri relinquẽꝺũ est. Inq̃tũ vo ipse ornatus mulieris est puocatiuus ad lasciuiã. videṫ ibi ꝺistinguẽꝺũ ꝺe occasione ꝺata sufficienter vel accepta. Si eĩm mulier ornet se ꝺm ꝺecẽtiã sui statꝰ

Lasciuia ornatus

et mox̄ patrie: ⁊ nō sit ibi mk⁹ excessus: ⁊ ex ꝫ aspiciētes rapiāt ad ocupiscias ei⁹ erit ibi occasio potiꝰ accepta ꝙ data. Vñ nō mulieri: sed ei soli ꝙ ruit ex aspectu ei⁹ iputabit ad pctm̄ saltē mortale. ar. ad hoc. xxiij. q. v. de occidendis.

Poterit aūt eē tātus excessus ꝙ erit ibi occasio etiā data ex pte mulieris se ornare. q̄lis aūt sit iste excessus vt mortale valeat iudicari ad arbitriū boni viri videt dimittēdū. Boni viri dico nō solū in ꝺsciaꝫ sin sufficiēti peritia circa hmōi. Sed ex his ꝙ nōt Alex. de hal. in suo. ij. nō de facili debēt de hmōi mulieres de mortali ꝺdēnare. Dicit em̄ ꝙ licꝫ viris ⁊ mk̄eribꝰ se ornare fm ꝺsuetudinē ciuitat⁊ statū ⁊ ꝺditōem psone se ornāt. Ita tm̄ ꝙ nō sit ibi libido in volūtate: q⁹ ptinet ad intētōes: de ꝙ dictū est. s. q̄ū est ibi mortale vel veniale. Nec sit ibi scandalū exteriori ope: q⁹ ptinere videt ad nimiū excessum. Nec tm̄ asserit in oppariū faciēdo eē mortale: q⁹ nō sēp. Sꝫ ⁊ fucis vti q⁹ pre ceteris vanitatibꝰ videt magis pulchritudinē oñtare: ⁊ p ꝰ̄s magis ad lasciuiā incitare. Beat⁹ Tho. ij. ij. q. clxij. ponit nō eē mortale de se: ꝫ mortale vel veniale fm intētōem vtēs ⁊ ꝺditōes psonet si nō sit i statu nubēdi pcipue religiosa in q̄bus forte eēt mortale: q̄nimo ⁊ turpitudinē nō naturalē: ꝫ ex alīq̄ supueniēti egritudine accidēte p ꝝ occulta

Ꝺō oma t⁹de se nō fit mortale. ꝑbatur

ꝫ legē diuinā vel humanā. q⁹ ps ꝙ diffinitōes Augustini. Pctm̄ est dictū vel factū vel ocupitū ꝺ legem dei. in lege dei includit⁊ humana: sed hmōi ornat⁹ nō est ꝺ legē dei: vt ps ꝺscurrēdo ꝙ mādata decalogi aut ꝙ mādata euāgelica. Nec ꝺ legē canonicā humanā vel ciuilē. Et si dicat ꝙ in antiq̄ cōpilatōe decretaliū ꝓhibebat indistincte portatura vestiū inscisarū vl⁹ frappatarū. Saꝫ est ꝙ in noua cōpilatione nō habeē ne mēbranas occupet frustra. Nō aūt

Secundo

antiq̄: sed noua cōpilatio in vsu habeē ⁊ ligat: ꝙ ⁊c. Preterea q⁹ imittit mori patrie seu fit fm vsum ciuitat⁊ nō est ꝺ ius naturale vl⁹ diuinū: ⁊ si turpitudinē aliquā videat habere vt mulierē incedere nō velato capite: sed in capill⁹ etiā si ille mos sit ꝺ ius positiuū: ꝺūmodo tm̄ nō rep⁹hebat a iure: licit⁹ est vel saltē nō criminale. Turpis est em̄ pars vniuersi suo nō ꝙgrues: vt ꝺ: dis. viij. ꝙ otra mores. Aug. etiā refert documētum sibi datū a ſctissimo Ambrosio ad quācūq̄ ecclesiā deueneris more illi⁹ fua si non vis cuiꝰ esse scandalū: nec quēq̄ tibi. di. xij. Illa. Sed ornat⁹ hmōi est de more multarū patriarū ⁊ locoꝝ: nec est ꝺtra ius diuinū aut naturale: nisi forte valde notabilis excessus. naz parū ꝑ nihilo reputak. ar. de cōse. di. ij. reuera. Et fm ꝑm paruus recessus a medio nō corumpit bonū vtutis: ⁊ sic nō erit ꝺtra ius: ꝫ ꝑter. Nec etiā rep⁹obak a iure mos iste: q̄nimo ex hoc ꝙ clericis ꝓhibeē ornat⁹ mūdialis arguēdo a ꝺ̄io sen̄: laicis cōcessus videt. ꝺ: em̄. xxj. q. iij. Ꝺis iactantia ⁊ ornatura corpalis aliena est a sacrato ordie. Et in. c. se. p totū. Et in. cle. c. q̄ñ. de vi. ⁊ ho. cle. q⁹ clericis ꝓhibeē portare vestes nimis lōgas icisas: lingulatas ⁊ hmōi de laicis nihil ꝺ:.

Tertio

Preterea. ſfacta sctoꝝ sunt imitāda que nō sunt ꝑuilegiata. Nā de ꝑuilegiaꝫ erat regula in ꝺ̄iū ꝙ a iure. li. vj. de reg. iu. c. ꝑuilegiū. Sic em̄ ab exēplis sctoꝝ arguit Aug. xxiij. q. iiij. ea vindicta. ij. q. vj. vides. Sꝫ mk̄i sancti ⁊ sancte vſi sunt talib⁹. Nā de ioseph sctissimo legit⁹ ꝙ ꝑ eū fecit ei tunicā polimitā. i. richamatā. Geñ. xxxvij. Hester ꝫ sctissima cū ingrederet ad regē assuerū domicellas secū habuit quarū vna vestimēta in terrā defluctia: et sic caudata retinebat. Iudith̄ castissima ⁊ vidua induit se ornamēt⁹ suis: ⁊ imposuit sibi mitrā ⁊ alia hmōi. Sācta cecilia deauratas vestes deferebat ⁊ plures alie. Nec obstat si dicak ꝙ hoc fecerūt ꝑ loco ⁊ tpe ꝑpter excellētē fructū inde sequēdū: q. q⁹ est in se illicitū nō fit licitū ꝑpter pia intentioem seu bonū inde secutū. Ꝺndeces est em̄ crime suū alienis cōmodis ꝛmpēdere. ínq̄t Leo pa. dis. xliij. sicut. Et ad salutē sempiternā nullus ducēdus ē opitulā te mēdacio: ait Augu. xxij. q. ij. Primū. Ex his ergo videt ꝙ cū ꝑsate in ꝺdictis nō peccauerint ꝙ possint mulieres eas in hoc imitari. vel saltē in eis hoc nō sit mortale. Ex ꝺdictis igit videt ꝺcendū ꝙ vbi in hmōi ornatibus confessor inueniat clare ⁊ indubitāter mortale: talē nō absoluat nisi ꝙponat abstinere a tali crimine vt sic interni sequ⁹ tur arbitriū iudicis. ꝛ. q. iij. tūc vera. ⁊ de pe. di. v. ſfalsas. Vñ in hmōi repit esse veniale nō deneget absolutionem etiā si nollet dimittere sed in illo perseuerare: q⁹ venialia nō sunt de necitate ꝺfessionis fm btm̄ Tho. in. iiij. sen. Si vo nō pōt clare pcipere vtrū sit mortale vel veniale: seu ex intētione ipsius quā nescit intelligere vel illa exprumere: seu ex q̄litate ⁊ ꝓtate ipsius ornat⁹. Nō videt tūc pcipitanda sn̄ia vt ꝺcit Guil. ſpecu. in quodā ſil⁹ vt. ſ. deneget ꝙpter hoc absolutōnem: vel illi faciat ꝺsciam de mortali: q⁹ faciēdo postea ꝺ illud: etiā si illud in se nō eēt mortale ei erit mortale: q⁹ oñe qd est ꝺ ꝺsciam edificat ad gehennā. xxviij. q. j. ſ. er his. Et cū ꝓptiora sint iura ad soluendū q̄ ligandū. di. l. pōderet. Et meli⁹ fit dño reddere rōnē de nimia miscōia q̄ ꝺ nimia seueritate: v ꝺcē Chrys. xxvj. q. vij. alligāt. potius videt absoluendū ⁊ diuino examini dimittendū. ſfateor tm̄ ꝙ ⁊ pdicatores in pdicādo: ⁊ confessores in audiētia ꝺfessionū debēt talia detestari ⁊ reprehendere ⁊ ꝑsuadere ad dimittendū cū sint nimia ⁊ excessiua vt cōiter accidit: nō tm̄ ita indistincte asserere eē mortalia. Et ad ꝝ optime facit qd ꝺcit Aug. in epla ad pōsidū. Et allegat btūs Tho. ij. ij. in nſa qōne. Nolo ait vt de ornamēt⁹ auri vel vestis ꝓtiā hēas in ꝓhibēdo sniam: nisi in eos q̄ ꝛiugati nō sunt: nec⁹ cōiugii capaces q̄ cogitare debēt quō placeāt deo. Illi aūt cogitāt q̄ mūdi sunt quō placeāt vel viri mlorib⁹ vel mlores viris ⁊c. Inducēdi eēnt rectores ciuitatū exhortatiōib⁹ vt ꝑ statuta penalia pecuniarū auferrēt talia pcipue supfluitates vestiū auri argēti ⁊ gēmarū ⁊ hmōi. Ad argumēta aūt facta ꝑ pte affirmatiua rnd̄et. Ad pmū. ſ. auctes Esa. q⁹ intelligit in casu i quo est ibi mortale vel nimi⁹ excessus. Vñ ꝙpter abusum talium rerū ꝺns pmittit illa aufferre ⁊ dare ꝺ̄ia in punitōes crimis q⁹ pōt etiā eē in venialib⁹. Ad scm̄. ſ. de doctrina apl⁹. ad hoc rnd̄et ꝙ nō oñe qd est ꝺ doctrinā apl⁹. ē mortale aut idispēsabile: ꝫ solū ꝓtū ad ea ꝙ ptinēt ad fidē vel bonos mores necrios ad salutē. Naz sicut in lege antiqua circa moralia ⁊ euāgelica ⁊ canonica lege. qdaz ponunt ꝑceptoꝝ quoꝝ trāsgressio est mortale. qdā mandatoꝝ inducētia trāsgressoꝝ adveniale: qdā cōsultoꝝ ad nullū omittentē talia ligātia pctm̄: sed ad maius ꝓmouētia bonū. ita ⁊ in doctrina apl⁹. Vñ aūt intelligak in talib⁹ scripturis esse ꝑceptū ⁊ mādatū ex modo loquendi ⁊ de vitare fm onis ipārū scripturarū non pōt clare regula haberi: sed fm materiā subiectā ⁊ declaratōes sanctoꝝ. de hmōi dictū est. ſ. in. c. de inobedietia. Talis aūt ornat⁹ ab apl⁹ nō ꝓhibeē ꝑceptoꝝ: nisi in eo casu cū fieret ad lasciuiā vel mortale iactātiā. vt ꝺcit Tho. ꝫ mādatoꝝ vel exhortatoꝝ. qō ꝑs ex euidēti rōne: q⁹ si ꝑceptoꝝ diceret et vl⁹ seqr̄et hoc incōueniēs ꝙ q̄ūꝙ portaret vestē auro intexta aut argēto: etiā si regina mortal⁹ peccaret: qō est ab surdū dicere. Ad illud etiā qd ꝺ: a q̄busdā ⁊ antiq⁹ volumine decre. ꝙ ꝓhibeant⁹ aliq̄ ex hmōi sub pena puatōis sacramēt⁹ nō pōt inde argui ꝙ illd ꝺ se sit mortale: q̄a subtractio sacroꝝ nō fit nisi ꝑ mortali: ꝫ ꝙ tūc q̄ ecclesia hoc ꝓhibuit. si tm̄ ꝝ fecit qd mihi est ignotū erat mortale in trāsgrediētib⁹ illud. Ordinatores em̄ eccl̄e vel platoꝝ cū fiunt sub pena excōicatōis postq̄ fuerint ꝓmulgate ⁊ acceptate moribus vtentiū vtiq⁹ ligant trāsgressores ad mortale: ⁊ hoc nō quia illa sint mala: ꝫ q⁹ ꝓhibita ⁊ ꝑceptoꝝ ꝑ talē modū statuendi: qō arguī pōt ex illa rōne. s. inducta. Sed cū leges canonice ⁊ ciuiles aliq̄n nō ꝓmulgent: aliq̄n ꝓmulgate mor⁹ ꝺ̄etiū nō recipiant. aliq̄n recepte ꝑ ꝺ̄ias leges vel etiā ꝑ ꝺ̄ia ꝺsuetudinē abrogētur. vt ꝺ. iiij. c. Denicꝫ. cū capl⁹ seq. iō nō ꝙmanētib⁹ ipis ī ro

bore suo nō ligak q̄s ꝓcō: ⁊ p ꝰ̄s nō peccat. vñ ꝙari nō posset iuste sacrament⁹. Nec arguī pōt vt ꝺctū est ibi esse mortale: q⁹ cōminatio est pene excōicatiōis: sed tūc arguī potest cū lex ligabat: nō abrogata. Sic in ꝓposito ex ꝝ q⁹ nō hꝫ illud. c. in noua cōpilatōe. ps ꝙ eccl̄ia noluit ligare fideles ⁊ bn̄: q⁹ ꝓlati nō debēt laqueū inijcere aiab⁹ fm doctrinā apl⁹. q̄ō sit ipa ꝓcipiēdo ad q̄rū ꝺ̄ia fideles sunt pcliues. Ad q̄ō facit. c. de viduis. xxvij. q. j. de faciētib⁹ aūt hmōi onamēta artificib⁹ q̄d ꝺcendū sit habes. ſ. in ti. j. c. xxiij. de turpi lucro. Ad tertiū ⁊ vltimū de occasione ruine q̄ inde sequit iā rnſum est: q⁹ nō in oi occasione dante quōcūq̄ seu scādalo est pctm̄ mortale in data: sed q̄n ꝝ intēdit: vel dictū vel factū in se est tale qō est sufficienter inductiuū ad ruinā. Nā q̄s diceret ex ꝝbo ocioso vel leui dicto ab aliq̄ si q̄s ruit in mortale ꝙpter hoc ipm dicētes peccare mortal⁹: cū neq⁹ hoc ipe intendat nec credat: ak⁹ caueret. Erit g̃ tūc occasio potius accepta ꝙ data. Sic in ꝓposito de ornatu q̄ vtiq⁹ tā inordinat⁹ esse potest ꝙ erit occasio efficaciter data: vnde ⁊ mortale.

De pertinacia. Cap'm VI

Ertinacia filia ē va-

p ne glie q̄ oppoīt vtuti pseuerātie fm excessus ꝓ: o cui⁹ declaratiōe dic̄ Tho. ij. ij. q. clxxviij. ar. j. ꝙ laus pseuerātie in hoc cōsistit ꝙ aliq̄s nō recedat a bono ꝙpter diuturnā tolerantiā difficiliū ⁊ laborioso: quib⁹ opponit⁹ defectū mollicies ⁊ p excessum pertinacia:

Pertinax dicitur

ptinacia in hoc ꝺsistit ꝙ nimis ꝙpe sniē inheret. ꝓ: o cui⁹ declaratiōe dicit Tho. ij. ij. q. clxxviij. ar. ij. ꝙ ptinax ꝺ: fm Isiō. in li. Etymi. qui est impudēter tenēs q̄si ad oia tenax. Et b idē ꝺ: puicax: eo ꝙ in ꝓposito suo ad victoriā pseuerat. antiqui em̄ dicebāt vicia quā nos victoria appellam⁹. Et hos pbs in. vij. Ethic. yponomines vocat. i. fortē sniē: q⁹ scs pseuerāt in ꝙpria sn̄ia plus ꝙ ops. sicut ecōtra molles minus ꝙ ops: pseuerās aūt sicut ops: vñ in medio existit. Ideo vt aliq̄s nimis ꝑsistit in sua ꝙpa sn̄ia: q⁹ p hoc vult suā excellētiā manifestare q̄si plus alijs intelligat. Et iō ꝺ: a Greg. oziri ex vana gloria. Quis aūt ptinax excedat in b ꝙ ꝑsistit nimis in aliq̄ hñte difficultate. hꝫ tm̄ aliquaz delectatōem in fine sicut ⁊ fortē ⁊ pseuerās. Vñ ꝺcit pbs in. iij. Ethic. ꝙ gaudēt ptinaces si sunt vincētes ⁊ tristant si sniē eoz infirme appareant. Sed q⁹ ista delectatio ē vitiosa ex eo ꝙ eaz nimis appetit ⁊ tristicia ei ꝺ̄iam fugit. ideo aliq̄ modo assimilak ptinax incōtinēti seu molli. In lib⁹ o catholicon habeē ꝙ ptinax ꝺ: durus: impudēs: irrevocabilis: indocilis: obstinatus. Durus q⁹ nō cedit sniē alterī⁹: sicut materiak⁹ durū ꝺ: qō nō cedit: ꝫ resistit tactui. Impudens: q⁹ nō erubescit ꝺ̄iari etiā vitati vel sapienti. Irrevocabilis: q⁹ nō pōt revocari a sua sn̄ia seu opinione. Indocilis: q⁹ edoceri nō potest. Obstinatus: quia etiā in futurū intēdit ꝙmanere in sua sententia.

§. I. De ptinacibus potest

exponi illud ps. lvij. ſfuror illis fm siłitudinē ſpentꝫ: sicut aspidis surde obturātis aures suas: ꝫ nō exaudiet vocem incātantiū ⁊ venefici incāt⁊ sapiēter. Loquit⁹ ꝓpheta de pctōibus q̄ vt ī vsu ꝑcedēti dicit. Alienati sunt a vulua. i. separati a charitate q̄ est q̄si vulua. i. porta eccl̄e q̄ quam ꝓcipit ꝙersos: ꝙ charitate em̄ incorporant⁹ eccl̄e. Erraverūt ab vtero recedentes a vitate doctrine: ꝙ quā nutrie bant in vtero existētes. i. in congregatōe eccl̄e. Locuti sunt falsa male viuēdo vel male docendo. Illis g̃ siue iudeis siue hereticis siue malis ꝓcolis furo: est fm siłitudines serpentꝫ. ſfuro: est ad impugnandū vitatē ⁊ resistendum nūciantibus eā. Sicut saulus ibat furijs inuectus: ⁊ dirū toto corpe virus efflabat. Act. ix. c. Est ergo illis furo: ad siłitudinē serpentꝫ qui semp gestat secū venenū mortiferū vñ ꝺcit glo. ibi. Ira irreuocabilis. Ecce ptinacia. Nā ptinax ꝺ: irreuocabilis. Sic serpēs antiquus qui nō solum veneno inobedietie sed et ptinacie infecit ꝓmos parētes vt ꝑsisterēt in errore suo excusantes se. ptinax durus ⁊ obstinatissimus est in malo. vñ Job. xlj. Cor: eius indurabile quasi lapis. Et iacob pfiarcha ꝓphetizās de ptinacia scribarū ⁊ phariseoꝝ quā ostēderūt in nō recipiēdo doctrinā xp̄i: qui scribe ⁊ phariset cōiter descenderūt de symeon et leui filijs suis quib⁹ tūc loquebak ait. Maledictus furor eoꝝ: q⁹ ptinax in ꝺcendo xp̄o. ⁊ indignatio eoꝝ q⁹ dura Geñ. penk. c. Inter serpētes nullus aūt pniciosi⁹ aspide. Jnxta illud Deut. xxxij. Venenū aspidū insanabile. Ihuic aspidi comparak pertinax. Unde dicit. quasi aspidis surde ⁊c. Ubi tria de pertinaci.

¶ Primo quia renuit influentiā dei inspirantis. ibi. Sicut aspidis surde.

¶ Secūdo quia repellit sapientiam̄ viri declarantis. ibi. Que non exaudiet ⁊c.

¶ Tertio quia contēnit sententiam pr̄elati fulminantis. ibi. Et venefici.

§. II. Quātum ad primuz

Pertinax comparatur aspidi

pertinax assimilak aspidi surde: quia nō vult audire inspirationes dei eis cedēdo ⁊ assentiēdo. Aspis ꝫ natura non est surda: sed astute agit vt sit surda: q⁹ vt ꝺcūt naturales ⁊ glo. ibi notat q̄n pcipit se adiurandā vnā aurem figit in terra: alia obturat cauda. vt nō audiens sic nō educak de cauerna sua. Sic ptinax ⁊ durus ne audiat vocē dei ꝙ ad cor loquit⁹ inspiratōnem: aure figit in terra ex vna parte videlz cogitatū suū ponit in terrena: in alia mittit caudā. i. ex alia parte ꝺmittit sibi lōgitudinem vite seu peccata sequētia addit ꝑterīr intendēs in eis ꝑsistere: ⁊ ex hoc nō audit vocē diuine inspiratōis vt educak de cauerna malicie. Sed vt ꝺ: in puerbijs. Cor: durū male habebit in nouissimo. ⁊ Prouer. xxviij. Qui mentis est dure corruet in malū. sicut accidit ad lr̄am pharaoni cui cū pluries fuiss⁹ dñs locutus p moysen vt ꝺmitteret ppl'm suū liberū: pluries ꝑposuit ⁊ ꝑmisit: sed detētus amore terreni: ⁊ vana spe euadēdi flagella noluit audire dūm: sed induratū est cor: pharaonis: vt ꝺ: Exo. vij. ⁊ ꝑsistēs in sua ptinacia ad ꝑsequendū ꝑpl'm illū: demū in mari rubro submersus est. Stephanus etiaz ꝓmartyr de ptinacia arguens iudeos cū q̄bus diſputabat. Dura inq̄t ceruice ⁊ incircumcisis cordibus et auribus: vos semp ſpūisancto resistitis. Act. vij. Et dñs ad moysen. Cerno q̄ iste ppl's dure ceruicis sit. dimitte me vt irascak furo: me⁹ sup eos: ⁊ delcam eos de terra. Exo. xxxij. Unde ⁊ Hiero. Si nō quertamur si duri colli sum⁹: si vsq⁹ in finē in malis ꝑseueramus: assidue peccantiū nō miserēt⁹ deus. dis. xciij. c. diaconi. Ecōtra dei fuus dicit cum ꝑs. Audiā quid loquak in me dens. i. in mēte occultis inspirationib⁹ acquiescēdo ⁊ executioni mandādo. Et hoc est qd ꝺcit devota anima in canticis. Anima mea liq̄facta est vt dilectus locut⁹ est mihi. loquit⁹ per occultā inspiratōem ostēdendo suā bonitatē ⁊ suauitatē quā debz summe diligere ⁊ mūdana vt vana ptēnere Et tunc aia liquefit q̄n semota omni duritia totaz se deo peruiam facit: vt subintrēt diuina in affectu ⁊ currat effectu feruenter implendo mandata.

§. III. Quantū ad secūduz

Pertinax repellit sapientiam

repellit ptinax sapientiā hoīs sibi declarātis errorē suum ⁊ ideo assimilak aspidi que nō exaudit vocē incantātium quia nō exit de cauerna sua. put intēdit incāt⁊: sic ptinax nōvult de cauerna sui erroris exire put intēdit prediccat⁊: vel doct⁊: qui eū admonet de pctō suo cōtra illud Prouer. iij. Ne inimicaris pudētie tue. Et illud Ro. xij. Ꝺcipsum inuīcē sentiētes nō alta sapientes: sed humilibus consentientes. Ue inq̄t dñs per Esa. v. c. qui sapientes estis in oculis vestris ⁊ coram vobis ipis prudentes. Alia gna superbia et pertinacia ista est vt velit quis plus sibi credere ꝙ omnibus alijs: cuz nullus sit adeo sapiēs quin

aliqñ possit errare. Nec dz ḡs hoc inōueniēs reputare: vt p̄dicatio vel doctrina vitatis q̄ optima est significet hic p incātatōem q̄ mala est ꝛ phibita: vt ps.xxvj.q.v.c.j. Naz b̄ vsitatū est in sc̄pturis sacris. Sic Greg. in li. moral. dicit Dauid q̄ malꝰ fuit in p̄dit̄oe ꝛ mortē vite significare dīz deū: tviā bonū ꝛ fidelē signare pp̄m ꝓmū iudeoꝝ: patri nacē. Nā deus ip̄m pp̄m iudeoꝝ hortabat vt reuerteret ad domū. s. ecclesie in cōuiuio sue doctrine cū tenēs cibū regiū doctrine apl̄oꝝ ei mittēs vt letaret cū vxore sua. i. sapiētia vera quā olim habuit pp̄s vt vxorē sibi inheres. Sed ipse pp̄s iurauit. i. se firmauit ptinacia duct⁹ se hoc nō facturū: sed securū arcā q̄ erat in papilionibꝰ. i. syna gogā quiescentē in cerimonialib⁹ legis. ꝑpter q̄d dauid dimisit eū cū lr̄is ꝓtinētibus mortē eius. ꝑmisit em̄ do min⁹ illum populum in sua ptinacia sequi legalia: ꝛ i lr̄is suis q̄s defert secū in testimoniū ꝑ se. ij. Reg. xj. Nō erau dit igit̄ ptinax vocē incātantiū: q; nō acq̄escit snie sapiētiū ꝛ hoc est valde piculosum. Nā ptinatia est q̄ pficit rōnem heresis circa ea q̄ sunt fidei. Dicit em̄ ꝑe. de tharā. in. iiij. q̄ ad heresim requnt duo. Unū q̄si materiale. s. error: in intellectu. Scōm q̄si formale. s. ptinacia in volūtate. Vñ Aug. in li. ꝺ manicheos ait. Qui in ecclia ꝓ mor. bidum aliquid ꝓsumūq̄ sapiūt si corrept⁹ vt rectū sanūq̄ sapiāt: resistāt cōtumaciter suaq̄ pestifera dogmata emēdare no lunt: sed defensare pñsūt: hereticī sunt. xxiij. q. iij. qui in ec clesia. Sed si quis in aliquo erraret estimās illā eē regu lam ꝛ fidē ecclesie parat⁹ emēdare cū sciret nō eēt hereticꝰ Unde idē Aug. Si qui sententiā suā q̄uis salsam atq̄ p̄ uersam nulla ptinaci animositate defendūt. querūt autez cauta sollicitudine veritatē: corrigi parati cum inuenerit: neq̄ḡ sunt inter hereticos reputādi. xxiij. q. iij. dixit apl̄s Unde ꝛ abbas ioachim q̄ errauit circa mysteriū trinitat⁹ asserēs magr̄m petrū heresiarcū ꝑ eo q̄ dixerat in. j. sentē. di. j. q̄ p̄ꝛ filius ꝛ spūsscūs quedā summa res est. dicēs ip̄e ioachim nō esse in trinitate vnitatē verā ꝛ ꝓpriam: sed quasi collectiuam ꝛ silitudinariā: sicut multi hoies dicūt vnus ppl̄s. repꝛobabat opinio ꝛ sententia eius tanḡ heretica ꝛ appꝛobabat snia petri pdicti tanḡ catholica. Uerū q̄a ip̄e ioachim submisit oia scripta sua correctioni sedis aplice: asserens se tenere q̄d credit ecclesia: ꝛ sic nō fuit pertinax in sua sentētia: excusat a vitio heresis: vt habet ex de sum. tri. ꝛ fi ca. c. dānamus. Abbas serapion ymie vitex abstī nētie errabat in estimādo deū esse corꝓoreū ꝛ habere mēbra man⁹. s. ꝛ pedes ꝛ oculos sicut hoies: q; sc̄ptura sacra hoc refert: nō intelligēs medullā. ꝛ tñ non fuit hereticus: q; huic nō ptinaciter inherebat q̄d postea ꝑ hereſi fuit re ꝓbatū ab ecclesia. xxiij. q. iij. c. penꝰ. Unde cū sibi fuisset error⁹ suus demōstrat⁹ a Johāne cassiano eū dimisit: vt re fert idē Johānes in collationib⁹ patrū. Adulti sancti vi ri vitiū ptinacie a se excluserūt. Augu. in. j. li. de trini. Non pudebit me sicubi erro discere. Quisq̄s hec legit vel au dit vel pariter certus est pgat mecum vbi pariter hesitat: querat mecū vbi erroꝛē suum cognoscit: redeat ad me vbi mecū reuocet me. Ingrediamur simul vitatis via tendētes ad eū de quo scriptū est. Querite faciē eius semper. i. veritatē. Narrat Greg. in lib. ꝺyal. de pascasio diacono pe rito viro ꝛ magne veneratōis in ppl̄o ꝓpter suā ꝓbitatez adeo vt dalmaticā eius mortui iacētis in feretro cū fierēt exequie eius quidā demoniacus cōtingēs liberat⁹ est: hic fuit reptus in balneis post mortē suā a sancto Germano epō capuano cū illuc accessit causa infirmitatis: ꝛ cū mi rarent ꝛ quererent quid ibi ageret quē nouerat esse mortuū Respōdit se ibi deputatū. i. aiam suā sed in corꝓore aereo assumpto apparētez: ꝓpter hoc q; cū spu sco fieret scisma in ecclesia duobus se gerētib⁹ ꝑ papa. i. symmacho ꝛ lau rentio: demū dimisso laurētio a ppl̄o ꝛ clero susceptus ē symmachus: ꝛ habit⁹ ꝑ summo pontifice vnico et vero. Ipse tñ pascasius ymansit aliquātulū ptinax in parte lau rentij quasi ipse laurētius esse deberet summꝰ pōtifex po tius q̄ symmachus. Accidit etiā in vita sp̄atrū: q; q̄daz pr̄ magne abstinētie ptinax fuit in sua opinione ad credē dum pctm̄ mollicies nō esse pctm̄: sicut nec etiā cum quis purgat nares vel aures a supfluitatib⁹ q̄s ꝓducit natura: apparēs post mortē sepꝓter hāc ptinaciā esse damnatum eternalꝰ amico suo reuelauit. Debet igit̄ q̄libet cauere ne sit ptinax in suo sensu. Et cū in aliq̄ materia varie repiunt opiniones sine ꝓiudicio saluꝝ ante determinatiōez eccl̄ie licet q̄cūq̄ earū tenere. ita tñ alteri inherere q̄ sibi magis videt rōnabilis vel cōi: q; pat⁹ sit tenere ꝺ̄iā si ꝑ eccl̄iaz illa determinaret. Nā qui sic ptinaciter inheret vni q; etiaz si aliud ecclesia determinaret illā nō deseret: ptinacia in eo hmōi esset mortale. sicut ꝓm̄ habuisse aliq̄ in cōi cum discipulis: vel nō habuisse. vtrūlibet credi potuit añ deter minatōem ecclesie. Sed post q̄ fuit determinatū ꝑ Jobez xxij. chr̄isti habuisse in cōi cū discipl⁹ aliquid pecunie ꝛ tenere ptinaciter ꝺ̄iū esse hereticū iudicat. vnde quicūq̄ sciens determinatōem ecclesie teneret ꝺ̄iū hereticus eēt: sicut sunt fratricelli de opinione vulgariter dicti. Et non solū circa ea q̄ sunt fidei ꝛ bonoꝝ mor. sed etiā circa agē da nō dz quis eē ptinax in sensu suo. Vñ de beato Bern̄. cui tempe suo nō fuit similis in sanctitate: sapientia et fa ma miraculoꝝ. legit q̄ hoc dixit ad extrema veniens in documentū fratrum. Semper magis secutus sum iudi cium aliorum q̄ ꝓprium sensum.

Ad heresim requirunt duo

§. IIII. Quātum ad tertiū

obaudit ptinax sententiā fulminātis excōicatiōis. Vñ dix it ps. Non audiet vocē venefici incātātis sapiēter. Venē ficus ꝺ dz: q̄si venena faciēs: sed in medicinā: sicut de ꝑe te tyro venenosissimo fit medicina q̄ dz tyriaca a tyro que valet ꝓtra venenū ꝛ alios mor. bos. Ueneficus ergo pōt dici ꝑlatus eccl̄e: q̄ de veneno excōicatōis facit medicinā Excōicatio em̄ ꝛ venenū videt ꝛ medicina. Venenū q̄dez quantū ad statū tpalē excōicati qui ponit eē numerū fide liū ac fi eēt mortuꝰ: ꝛ etiā ꝓmittuo tēpe talis vexabatur a diabolo ꝑ excōicatōem. Vñ apl̄s. j. ad Cor. v. dicit de co rinthꝺo quoꝺā quē excōicauit. Ibūc tradidi sathane in inte ritu carnis. i. ad verandū corꝑus. Inficit etiā alios excōi catus participātes sciēter cū eo in casu nō ꝓcesso veneno pcti saltē venialis excōicatiōis minoris vel etiam peccati mortalis qñ b̄ faceret in stātu: vel quādo participarent in diuinis officijs. ſm Tho. in. iiij. ꝛ alios. Ssit tamen de b̄ veneno medicina tyriace ꝓtra venenum pcti mortalis ad ip̄m ꝓpellendū. Ad b̄ em̄ ordinata est ꝛ ꝓpter b̄ fert ꝓtra aliquē: vt quia nō vult audire snīam p̄lati ꝛ p̄cipiētis sibi sub pena excōicatōis vt abstineat ab aliquo criminali ope ꝛ emēdet. ptinax manēs excōicatus sit: ꝛ euitet ab oībus fidelib⁹. ꝛ sic ꝑ penā illi⁹ ꝓfusionis reuertat⁹ ad pniam: et spūs saluus fiat: vt dicit apl̄s. j. ad Cor. v. de excōicato. Et ideo ꝑs dixit Adat. xviij. de pctōe nolēte se emēdare ꝑ fraternā correctōem. Dic ecclesie. i. ꝑlato eccl̄e: si eccl̄iaz nō audierit. i. si ꝑlato ei p̄cipiēti sub pena excōicatōnis vt desistat a malo. nō obedierit: ſz ptinax fuerit fit tibi sicut ethnicus ꝛ publicanꝰ. i. nō participes cū eo post excōica tionē. Vñ excōicatio medicinalis ꝺ: nō mortal⁹ ab Aug. ij. q. j. c. multi. Nec obstat q̄ ꝺz. j. q. iij. nemo. videlz q̄ ana thema. i. excōicatio est eterne mortis ꝺānatio: q; hoc ēverū cū ipa ꝓtenitur ꝛ nō fuatur. vt dicit glo. ibi. Reperit ma xima ptinacia ꝛ inobediētia in illo ꝓtu que faciūt ho mine dignū eterna ꝺānatōne etiā si snia excōicatōis iuste lata eēt ꝓtenere ipaz ꝛ nō fuare esset mortale ſm doc. nisi ptineret intolerabilem errorē. s. cū excōicareꝰ quis: q; non vult aliquod malū facere vel post legitimā appellatōem Et ideo dicit Greg. Sententia pastoris siue iusta siue in iusta fit timenda est. ꝛ. j. q. iij. Sed notandū quod dicit ps. Incātantis sapienter ꝓ quo alia littera habet medica menti medicati. i. a sapiente medico ꝓparati seu tempe rati. Si em̄ medicina non temperetur a sapienti medico

Excōicatio ꝺ: medicina et venenum

Excōicatus est separat⁹ a septez bonis.

ſm ꝓportionē ꝛ qualitatē infirmitatis ꝛ infirmi: nō iuua bit sed nocebit: nec sapiēs medicus abscindit membꝝ cuz aliter pōt curare infirmū. Sic ꝑlatus ecclesie nō debz esse subiect⁹ ad fulminādū excōicatiōem. Non em̄ dz fieri nisi ꝑ mortali crimine in quo est ptinax ꝛ incorrigibilis nolens parere mādato iusto. fidei ꝑcipiētis. ſm Tho. in. iiij. et. xj. q. iij. c. Nemo. Neq; quis dz inducere vel petere fieri excōi cationē ꝓtra aliquē nisi cū ꝑsperat ꝑ illū modū sibi satissa ciēdū esse de dāno habito. puta q; credit ꝙ ꝓpter hunc ti morē ille qui lesit faciet debitū suuz. Nā si faceret animo nocendi saluti illi⁹: hoc ꝓtineret ad linoꝛē vindicte ꝛ esset mortale. ꝑlati etiā ipi nō debēt ferre tales sentētias i suis ordinationib⁹ cū veritāt⁹ estimare valēt subditos eas nō timere: nec ꝓpter eas ordinata fuare. hoc em̄ eēt laqueuz inisicere aiab⁹ q̄ ꝺ eos militaret. Dicit etiā Aug. q̄ nihil sic dz formidare ꝛ ꝓianus sicut separari a corꝑore ꝛ ꝓ: sez ꝑ excōicatiōem. xj. q. iij. c. nihil. Unde excōicatio maior ꝺ: anathema: q̄Ḻꝺ interꝑtat separatio. Nā talis est separat⁹ a septez bonis magnis: ꝛ ideo summe dz timeri: et caueri. sem̄ꝑ. Primo est separat⁹ a celo: q; nunq̄ intrabit in ce lū nisi absoluat⁹ ab ea. Vñ ꝓus ait Adat. xviij. Quecūq̄ alligaueriꝛ sup terrā erūt ligata ꝛ i celo. i. a ꝓo ꝛ a curia celesti etiā si iniuste ligareꝰ ꝛ cōremneret. Unde Chryso. Nemo contēnat vincula ecclesiastica: q; nō est homo qui ligat: sed ꝓus qui dedit ptātem talē hoibus: ꝛ hoies fecit dignos tāti honoris. xj. q. iij. De ꝓo aūt ꝺ: Apoc. iij. q̄ ꝺz clauꝺ. s. regni celestis claudit ꝛ nemo apit. i. cui claudit ce lum. qḺꝺ facit ꝑ excōicationem nemo poreſt apire illi nisi ipse qui nō aperit ꝑmanēti in excōicatione. Sc̄Ḻꝺ sepaꝛ ab oi sacramēto eccl̄e. iij. q. iij. Engeltrudā. Nulli⁹ sacra mēti talis est capax. Ratio est: quia est extra ecclesiā etiaz numero. Sacramēta aūt ꝑ ꝙrunꝛ existētib⁹ in eccl̄ia. Vñ talis nec absoluī pōt a pctis in ꝑfessione quātūcūq̄ eēt ꝑritus ꝛ dispositus ad faciendū oia: nisi ꝑus absoluaꝛ a vinculo excōicationis ſm Tho. in. iiij. et si absolueret non valeret: sed oporteret iterū postea absoluī. Nec talis mīs monū ꝺhere pōt. Si tñ ꝺheret tenet quidē mīmonium: sed peccat mortal⁹ ꝺhendo. Et si recipit ordies sacros vel exequiē act⁹ cor. vt celebrādo: cantādo euangeliū ꝛ hmōi efficiꝛ irregularis indigēs dispēsatione pape. Tertio se paraꝛ ab ecclesie suffragio. Dicit apl̄s Rom. xij. Omnes sumus vnū corꝑus in xp̄o. s. mysticū ꝛ spūale. Clarū est q̄ membꝝ separatū a corꝑe nō recipit partē nutrimēti q̄Ḻꝺ cibum assumit. Libus huꝰ corꝑis sunt oꝝones ꝛ hmōi: et alia bona q̄ fiunt in ecclesia: sed excōicat⁹ est membꝝ sepa ratū ab ecclesia. Dicit em̄ Aug. Dis em̄ qui excōicatur. s. iuste sathane tradiꝛ. quō sathane tradiꝛ: q; sez ex ecclesiaz ejcit. Extra ecclesiā aūt est diabolus: sicut in ecclesia xp̄s. ꝓj. q. iij. Omnis. ꝛ ideo nō dz parte bonoꝝ q̄ fiūt a fideli⁹ bus. Unde diabol⁹ dz maioꝛe ptātem seuiēdi in eū spūaliꝛ ꝛ tpaliter. vt dicit magr̄ sen. in. iiij. Nulli⁹ etiā indulgentie est capax. Quarto separaꝛ a diuino officio. Unde Jsid. Cū excōicato nec orare licz. xj. q. iij. c. Cū excōicato. Unde dicit doct. Ray. ꝛ alij q̄ si excōicatus est in ecclesia qñ ꝺ: diuinū officiū: dz admoneri vt exeat ecclesiā. et si exire nō vellet: violēter poreſt emitti. Et si hoc fieri nō posſz ꝓpter potentiā ꝑsone: debet dimitti officiū quousq̄ exeat: etiam missa si nōdum incepit canonē. Secus si incepisset: q; tūc debet ꝑsequi vsq̄ ad cōionē sumptā ꝛ postea reſiduuz de ecclesia exeundo in sacristiā dicere. hoc aūt ꝺuandū est qñ excōicatio est notoria. Nā si occulta est nō est vitādus in publico nepdat crumē. hoc tñ ꝑ decretū Constan. ꝓhibita est hmōi ꝓticipatio in diuis q̄ad excōicatos denūciatos i eccl̄a ꝛ notatim. Tñ vide de hoc plen⁹. j. in tertia ꝑte. ti. xxv. c. j. Ipse tñ excōmunicatus sciēter participās in diuiꝛ nis nō euadit mortale pctm̄. Et sil⁹ participās cum eo in diuinis sciēter ſm Tho. in. iiij. ꝛ Arcb. Ad quod facit q̄Ḻꝺ habeꝰ. xj. q. iij. c. Qui cōicauerit vel oꝛauerit cū excōicatis si laicus est excōiceꝰ. si clericus deponaꝰ. Et intelligiꝰ de excōicatione nō in crimine crimino⁹o: quia incideret iam in excōicatoez maioꝛe eandē. Sed de cōicando in aliis ex ꝓtextu ꝛ de oꝛādo in diuinis officijs. Talis em̄ pena scilꝫ depositōis ꝛ excōicatōis nō inferꝰ nisi ꝑ mortali. Intelli gendū etiā illud ſm modificatōem illi⁹ decreti Constan.

Quinto separaꝰ a fidelitū ꝑcipiēto: q; nō pōt participare cū aliis fidelib⁹: nec ipsi cū eo in comedēdo vel bibendo: vel salutādo: vel oꝛādo: vel cōicando. Unūsus. Dz oare vale cōio inesa negaꝰ. l. excōicatis. Dz. i. locutio. mesa. i. comedere cū eis. alꝫ ꝺiū faciēdo in casu nō ꝓcesso incurꝛit excōicatōem minoꝛē ipse participās cum q̄ si accederet ad aliq̄ facꝫ scīet ante absolutōem peccaret mortaliꝰ sed a quolibet simplici sacerdote qui pōt audire ei⁹ confes sionē pōt ab ipa absoluī. Insup peccat saltē venialiꝰ sic ꝓ ticipādo. mortaliꝰ aūt si faceret b̄ ex ꝓtextu. Et silꝰ ipe ex excōicatus participādo cū aliis. Excipiunt tñ q̄dam casus in quib⁹ licite pōt participari cū eis q̄ ꝓinenꝰ in hoc vsu. Utile lex ḧnile res ignorata necesse. Habeꝰ hoc. xj. q. iij. Uñ. in tex. ꝛ gl. Sed declaratiōes hoz habes plene i. iij. parte. ti. xxv. Ꝺō aūt nō debeāt fideles ꝑticipare cū excōi catis est ex ordinatōe apl̄oꝝ. Unde. j. Cor. v. dicit apl̄us. Si quis frater noiatur: aut fornicator: aut idolis seruiens: aut auarus ꝛc. cū hmōi nec cibū sumere. s. licet. Ubi dicit Aug. q̄ apl̄s noiatōem appellat excōicatōem. ij. q. j. mkti. Ad hoc etiā facit qḺꝺ habeꝰ. xj. q. iij. sicut apostoli. cū. c. seq.

Sexto separaꝰ a quolibet actu legitimo: vñ nec testifica cari pōt nec accusare: nec aduocare: nec iudicare: ꝛ iudica ta. ꝑ cū cū notoriū eēt nō teneret: nec absoluere: nec ligare nec eligi pōt ad dignitatē seu ꝑlaturaz: nec eligere. Uide declaratōem hoz in. iij. parte ti. xxiij. in. c. de causa finali excōicationis: solū ad p̄dicatōem admitti pōt. sicut ꝛ insi delis q̄libet vt ouertaꝰ ex doctrina ad verā pniaz ꝛ obedi entiā. Et in ꝓmittua ecclesia ad oñendā auctem ꝑlato: ꝛ ipsius ꝛ roboꝛandā: ꝛ inducendū timoꝛē ꝛ reuerentiā eis q̄ excōicabaꝰ immediate corꝑaꝰ verabaꝰ a diabolo: sicut patet. j. Cor. v. de Corinthꝺo quē ꝓpter incestum notoriū apostolus excōicauit dicēs. Nunc tradidi sathanæ vt spūs eius saluus fiat ꝛc. Septimo separaꝰ post mortē a fide liū sepulcro ꝛ officio: q; nō ꝺz sepeliri in ecclesia vel cimi terio sed eꝛ: sicut aialia bruta ꝛ infideles: nec ꝺz differri cū modo ꝓsueto fidelium ad ecclesiā: aliꝫ qui ꝺiū facerēt scien ter peccaret mortaliꝰ ꝛ incurreret clerici excōicatōnem. de quo tñ vide i tertia ꝑte ti. xxiij. c. xxiij. Nec pñt fieri ꝑ eo oꝝones solēnes seu officiū: niſi ꝑus absolueret post mor tē a sua⁹ qḺꝺ fieri pōt qñ apparet signa ptritiōis añ mortē ꝛ ꝙ quefuit absolutiōez. Exemplū de illis sc̄imonialib⁹ quas btūs bñdict⁹ excōicauit ꝓpter loquacitatē suaz que post mortē earū vise sunt exire de sepulcris ꝛ de eccl̄a qñ celebrabaꝰ ꝛ dicebaꝰ officiū. quas cū beatus benedictus reconciliasset non sunt vise amplius exire. Uide hoc in. ij. ꝺyalogoꝝ beati Gregoꝛij pape.

Excōicatio ꝺ: medicina et venenum

Ad heresim requirunt duo

De pascasio diacono.

Dañ. viij.

Hypocrita dicitur

(De hypocrisi. Capm VII.

ypocrisis filia est in

ḧ anis gloꝛie. Et inter ꝑsecutōnes ecclesie ḡues figuratas ꝑ ḡttuoꝝ bestias ḡs danielvidit de mari egressas. hec ē tertia. Prima em̄ bestia similis leene fuit ꝑsecutio tyrannoꝝ infidelium q̄ crudeꝛ: vt leena dese uierūt ꝓtra eccl̄iam ꝑ cruciatus varios ex q̄ multi pierūt coꝛpe multi aio fidē negātes. Scōa bestia silis urso signi ficauit ꝑsecutionē hereticoꝝ ꝙ varijs: ꝛ falsis doctrinis fideles veꝛauerūt ꝛ mktos infecerūt erroꝛib⁹. Tertia silis erat pardo qui hz colo: ē variū ꝛ signat ꝑsecutionē q̄ nūc est hypocritarū qui sub vario colo: e sanctitat⁹ mktos decꝑiunt ꝛ ad vitia ꝓducūt. Hanc sequeꝰ ꝑsecutio antixp̄i sig nata ꝑ quartā bestiā ferā dissimilē alijs q̄ ꝑcipue cuz hy pocritis ꝺ veros fideles pugnabit. Hypocrita aūt vt ditꝰ Jsid. in li. Etym. greco vocabulo in latino simulator: iter ꝓtaꝰ q̄ ꝺū int⁹ malꝰ sit: bonū se palā oñdit. hypo em̄ falsuz

ꝛ crisis iudiciū interp̃tat: q; falsum iudiciū inducūt in mẽtib⁹ hoiꝫ: qui.s.ex illis bonis actib⁹ exteriorib⁹ iudicāt eos bonos. vñ idē Ihū. dic. q̃ hypocrite nomẽ tractū ẽ a fictitudine eoꝝ q̃ in spectaculis stricta facie incedūt distinguẽtes vultū vario colore vt ad pſone quā simulāt colorē deuiāt: modo in specie viri: modo in specie femie. vt etiā laude pp̃ium fallāt: sicut cū fingit se eē Ioue⁹ vel herode⁹ vel p̃m vel angelū ꝛ hmōi. Vel ſm alios ab hypo q̃ est sup: a ꝛ crisis q̃ est aurū ꝛ: q̃si desup aur: hypocrita ſm definitionē. i. ab ex̄ in opibus oñdit se eē aurū scitatis: sed int⁹ est lutū cupiditat̃. Vñ Greg. de hypocrit̃ loquit̃ tractās illū Job xli. Sternet sibi aurū q̃si lutū. s. leuiatha: de q̃ ibi loquit: q̃ signat vel diabolū vel antix̄pm: q̃ aurū. i. viros sanctitate fulgẽtes ſm exteriora substernit sibi q̃si lutū. i. viriꝫ coinquinatū subiicit. Vel q̃ g̃ aliq̃d aurū ꝛ p aliq̃d lutū sūt: fic̃q; aurū q̃si lutū sternit q̃n occultis pctis exigẽtib⁹ q̃ dā lutū erāt etiā virtus q̃ publice claruerat p q̃ aurū erāt mānifeste dissipat. de pe. di. iij. c. mkti. Est g̃ hypocrisis simulatio q̃dā nō ois: sed illa q̃ ps simulat pſonā alteri⁹. i. q̃ opa de gene re bonoꝝ oñdit se exteri⁹ sanctitatē habere q̃ p pctm̃ putatur. hoc aūt pctm̃ est. f. simulatio talis. Nō hui⁹ est: q̃a est quoddā mẽdaciū. Mẽdaciū aūt semp est pctm̃. ſm Aug. Pro cui⁹ declaratiõe dic. b. Tho. ij. ij. q. cxj. ar. j. q̃ ad vltimē veritat̃ ptinet vt aliq̃s talē se exhibeat exteri⁹ p signa exteriora q̃lis est. signa aūt exteriora sunt nō solū ſba: sed etiā facta. Sicut g̃ vitati oppõit q̃ aliq̃s ꝓba exteriora aliud significer q̃ hꝫ apud se in mẽte: q̃d ptinet ad mẽdaciū: ita etiā vitati oppoñt q̃ aliq̃s p aliq̃ signa factoꝝ vel rerū aliq̃d de se significet. Ihū q̃d in eo est: q̃d ꝓprie dr̃ simulatio. vñ ꝓprie dr̃ simulatio est quoddā mendacium in signis exteriorꝝ factoꝝ. Nō refert aūt vtrū quis ꝓbo vel facto mẽtiat̃ ꝑ. f. illud nō sit mẽdaciū ꝛ pctm̃. Notandū tñ diligenter ſm Tho. vbi. ſ. q̃ sicut aliq̃s ꝓbo mentit̃ q̃n signat illud q̃d nō est: nō aūt q̃n tacet q̃d est q̃d aliq̃n licz Ita etiā simulatio est q̃n q̃s p exteriora signa factoꝝ vel rerū signat aliq̃d q̃d nō est: non aūt si aliq̃s ꝑtermittat figuare q̃d est. Unde pōt aliq̃s pctm̃ suū occultare absq; simulatiõe. Et ſm b intelligẽdū est dictū Hiero. sc̃a ſcā tabula post naufragiū est pctm̃ abscõdere. i. nō manifestare aliis cr̃ cõfessionẽ: ne sc̃z aliis inde scandalū gnẽr. Propt̃ q̃d inuectiue dr̃ ꝑ manifestātes scelera sua. Isa. iij. Pctm̃ suū q̃si sodoma pdicauerūt nec abscõderūt. Scienduz etiā ſm btm̃ Tho. vbi. ſ. ar. ij. q. habitus sanctitatis: puta religionis vel clericat⁹ signat statū quo q̃s obligatur ad opa pfectionis. ꝛ ideo cū q̃s habitū sanctitat̃ assumit intẽdẽs se trãsferre ad statū pfectiouis si ꝑ infirmitatẽ deficiat nō est simulator: vel hypocrita: nec tenet̃ talis manifestare pctm̃ suū sanctitatis habitū deponẽdo. Vñ Grego. xxvj. moral⁹ dicit q̃ sunt nōnulli q̃ sanctitatis habitū tenent. et pfectionis meritū exequi nō valẽt: hos nunq̃ credẽdū est in hypocrisim tarū numeruz currere: q; aliud est infirmitate: aliud malicia peccare. Si aūt ad hoc sanctitat̃ habitum sumeret vt se iustū ostenderet: eẽt simulator ꝛ hypocrita. Notandū etiā ſm dictū Tho. vbi. ſ. ar. ij. q. clxxxvj. ar. j. q̃ religio noīat statū pfectionis ex intẽtione finis: nō ex habitione ipsius pfectionis. Vñ nō opꝰ q̃ q̃cūq; est in religione sit iā pfectus: sed q̃ ad pfectiõem tẽdat. Non g̃ est talis hypocrita si nō hꝫ pfectā charitatẽ: sed ad hoc tẽdere tenet̃ ꝛ operaz dare: vt habeat pfectā charitatē p exercitia religiõis. q̃ si ptẽnat tẽdere ad pfectiõem p ea q̃ sunt religionis tunc est vere hypocrita: ꝛ similꝫ si ingredit religionẽ vel clericatū assumat ꝓpter ꝛpalitatẽ p̃cipalꝫ vt sub habitu sanctitat̃ mũdo fruat. Si aūt querat⁹ vtrū hypocrisis sit mortale pctm̃. Rñdet btus Tho. ij. ij. q. cxj. arti. iiij. q̃ in hypocrisi sunt duo. f. defect⁹ sanctitat̃: ꝛ simulatio ipi⁹. Si g̃ hypocrita dicat̃ ille cui⁹ intẽtio ferat⁹ ad vtrūq; vt sc̃z aliꝰ non curet sanctitatē hr̃e: sed solū sanctū appere: ficut cõsuetū accipi in sacra scriptura sic manifestum est q̃ mortale est. Nō hui⁹ est: q; nullꝰ totalr̃ ꝓuat̃ scitate nisi ꝓpt̃ mortale; sed talis ꝓuat̃ sanctitate totali. Si aūt dicat̃ hypocrita ille q̃ itẽdit simulare scitatẽ a q̃ deficit ꝑ pctm̃ mortale: ita q̃ hypocrisis solū dicat̃ ipa simulatio sanctitat̃: tūc q̃uis talis sit in pctō mortali ex q̃ ꝓuat̃ scitatem: nō tñ ipa simulatio ẽ ei sp̃ in pctm̃ mortale: sz q̃nq; veniale. Nō discernẽdū est q̃n. f. sit mortale vl̃ veniale ex fine intẽto i ipa simulatõe. Nã si finis repugnet charitati dei vel p̃mi: puta vt dissemineт errores vl̃ dãnificet p̃mū notabiliꝫ erit mortale. Si aūt finis nō repugnat charitati dei vel p̃mi: puta cū delectat̃ ipa fictiõe erit veniale. de q̃ pbs dicit q̃ est magis vanꝰ q̃ malꝰ. in. iiij. Ethic. Pe. de pa. etiā in scripꝭ dicit q̃ si q̃s simulat opa scitatis: vt inigtas sua palliet̃ ꝛ ipe scitus reputet̃ delectat⁹ ipa laude sui hypocrisis est sp̃ pctm̃. Si aūt b faciat vt de⁹ honoret̃ ꝛ p̃m⁹ edificetur: sicut si religiosus oñdat coꝛa laicis maioꝛa signa pfectionis q̃ coꝛa fratrib⁹ suis vt illi edificẽt: sic nō est hypocrisis vl̃ si est large sumpta pctm̃ nō est. Vñ de btõ Onico legit̃ q̃ cũ in itinere multũ sitibũdus eẽt ꝑus sitim extinguebat ad fontẽ: ꝛ postea in hospitio paꝛ bibebat de vino: ꝛ hoc ne aspicẽtes si ibi voluisset satisfacere siti cũ potatoꝛe reputarẽt: sed abstinentẽ ꝛ sobꝛiũ. ꝛ sic etiā fratres suos docebat: vt coꝛa ꝑpls oñderẽt exẽpla sanctitat̃ ad coꝛ quer sionẽ. Predicatio x̄pi multũ fuit ꝺ hypocritas ꝛ nullũ hominũ gen⁹ vidẽt ita acriter ꝛ frequenter rẽpehendisse sicut hypocritas: vt ꝑ in euãgelio. Primũ vitiũ a quo ecclesia in ꝓncipio q̃dragesime docet abstinere est hypocrisis dr̃. Cũ ieiunaꝝ nolite fieri sicut hypocrite tristes. Matth. vj. Et rõ est: q; hypocrisis est ipeditiua fructꝰ pnie ad quam inducere intẽdit ecclesia in illo tpe. Fructꝰ em̃ penitẽtie ẽ remissio culpe ꝛ adeptio gloꝛie. ſm illud. Penitẽtia agite appꝛopinq̃bit em̃ i vos regnũ celoꝝ. Sed b aufert hypocrisis. Vñ Job dicit. Non appebit in ospectu dñi omnis hypocrita. i. nullꝰ hypocrita. ꝛ Esa. etiā ait. Cõtriti sunt in syon pctores possedit tremoꝛ hypocritas. tremoꝛ. f. dãnationis. Hoc virtũ summe detestati sunt oēs sancti. vnde ꝛ Aug. dicit. Nolo habere hypocritas. malum est cadere a ꝓposito. peius est simulare ꝓpositũ si nõ ꝓuat fotis sancti tatẽ dimidi⁹ cecidit. si int⁹ habuit simulatõem tot⁹ cecidit. xij. q. j. Certe. vbi dicit gl. q̃ vult dicere q̃ est peius ꝑ hypocrisim peccare q̃ manifeste. i. magis pic̃ osum sibi ꝛ aliis sibi: q; corrigi nō pōt cũ sit occultꝰ pctm̃ ei⁹. aliis q; nō ita potest caueri. Ad q̃d facit lex q̃ dicit q̃ plus est veneno occidere q̃ gladio. C. de maleficis. l. vnica.

Hypocrisis diuersitas et opponitur

Assumẽs habitum scitatis

§. I. Contra hypocritas

loquẽs dñs ꝑ ꝓphetã. Pctõꝛ dixit de⁹. Quare tu enarras iustitias meas: ꝛ assumis testm̃ meũ ꝑ os tuũ. Tu vo odisti disciplinã. Ubi tria possunt notari de hypocrita.

¶ Primo simulatio sanctitatis in actõne. ibi. Quare tu enarras iustitias meas.

¶ Secũdo ostẽtatio ꝓbitatis in locutione. ibi. et assumis testamentum meum.

¶ Tertio detestatio ꝓuoſitatis in affectione. ibi. Tu vo odisti disciplinam ꝛc.

§. II. Quãtũ ad primum

Narrat aliq̃d nō solũ ſmone sed ꝛ ope. sicut celi enarrant gloriã dei: nō loquẽdo sed ope sue claritat̃ ꝛ influx⁹ in inferioꝛa: ꝛ celi spũales opib⁹ ꝛ virtutũ ꝛ miraculoꝝ enarrant gloriã dei. Justicia b dr̃ opꝰ de genere bonoꝝ: vt elemosynaꝛ. i. ciuniũ: oꝛo ꝛ hmōi. Unde magr̃ veritat̃ docẽs vitare hypocrisim ait. Attẽdite ne iustitiã vestram faciat̃ coꝛam hoib⁹ vt videamini ab eis. Adat. vj. Justicie dei dicunt̃ ꝛ nr̃e bona opa. nr̃e: q; a nobis sunt: dei q; a deo inspiranꝛ: vl̃ q; ad deũ dirigũt si bñ fiãt. pctõ: ergo enarrat iustitias dei: cũ hypocrita facit opa de genere bonoꝝ vt appeat iustus. Sed simulatoꝛes ꝛ callidi puocant irã dei: ait Job. Et iõ dicit Eccl. j. Nõ fueris hypocrita in ospectu hoim. Sz large sumẽdo hypocrisim. Nõ q̃ triplex ẽ hypocrisis:

Christus magne pdicauit contra hypocritas

¶ Prima est demonia.

¶ Secunda carnis.

¶ Tertia hominis.

Hypocrisis demonis.

Adagn⁹ hypocrita est dyabolus. Nã vt ait apl⁹. Ipe se trãsfigurat in angelũ lucis. Et b dupl⁹. f. visibiliꝫ ꝛ inuisibiliter. Visibiliꝫ dũ sumit speciẽ scitatis. in qua coꝛpaliꝫ appareat vt sctũs estimatus ꝑuadeat malũ. Sicut apparuit sauli in specie Samuelis sc̃i ꝓphete q̃n ꝑsuluit ꝓphetoniſsam. vt hꝫ. j. Regũ. xxviij. vt sic adoꝛet ab eo ſm Aug. Sic etiã appuit Antonio in forma x̄pi. cuidã nouitio in forma virginis Adarie. In forma angeli boni multis personis.

Uitia simulantur virtutes.

Inuisibiliter dũ suggerit malũ sub specie ꝛtut̃. Vñ greg. ait. Sepe vicia se ingerunt ꝛ virtutes esse simulanꝝ. sicut tenacitas parsymonia: prodigalitas liberalitas: furoꝛ zelus: remissio misericordia: ꝛ indiscretio abstinentia. In huius figurã legitur Hiere. xlj. q. octoginta viri de Sichẽ ꝛ de silo ꝛ de samaria rasi barba ꝛ scissis vestibus squalẽtes cũ irẽt ad tẽplum dei munera ꝛ thus habentes in manu vt offerrent dño: hismael q̃ erat de semine regio egressus in occursum eoꝛ masphat incedẽs ꝛ ploꝛans ibat: q̃ dixit ad eos. Uenite ad godoliã quẽ. f. ꝓfecerat rex reliquijs iuda: qui cũ venissent ad mediũ ciuitatis interfecit eos: solũ cuaserũt ex eis. x. q̃ dixerũt se habere thesauros absconditos. Uiri isti signãt virtuosos quos etiam nume rus figurat. Nã resultat ex denario octies multiplicato: numerus denarius designat decalogũ veteris testamenti ꝛ octenarius octo beatitudines nouꝰ testamenti. Utraq; ergo seruãtes barbã radũt. q; de ꝓpriis viribus fiduciam sibi subtrahũt. Uestes q̃ semetipis in exteriorꝭ decoris laceratiõe nõ parcũt obtauri in domo dñi thus ꝛ munera deferũt qui exhibere in sacrificio dñi oratiõe cum operibus pollicent. Sz tñ si in ipa sctã deuotiõis via caute circũspicere nesciũt. hismael. id est diabolus de semine regio q; a deo creat⁹ occurrit cõpassiõe simulãs ꝛ pfectum. et ad dñm terre quasi ꝑmouere velle oñdens duz. f. instigat ad aliq̃d bonum vt ꝑ hoc inducat malum. puta ꝓlationẽ ꝓdicationẽ: audientiã confessionũ: visitationem parentuz ad querionẽ eoꝝ: frequentationẽ mulierũ ad sctos viros. ꝛ hmōi. Sed in ipa via talis pie operatōis occidit dũ ambitiõe: superbia: terrena cupiditate: negligentia: amoꝛe sensuali avitia gratie se iũgit solũq; penitentes euadũt man⁹ qui figurant ꝑ habentes thesaurũ occultũ. in. j. moral. cuca fi. de isto hypocrita dicit ꝛps loquẽs de malo seruo, partez ei⁹ cũ hypocritis ponet. Lu. xij. id est cũ demonibus.

Humilitas. i. timoꝛ ꝛ fiducia diuini adiutoꝛij: ꝛ timoꝛ sui ipsius faciunt cognoscere deceptiões hmōi. vñ ps. Ab altitudine dei. i. diaboli q̃ se trãsfigurat in angelũ lucis tiꝫ mebo: ego vo in te sperabo. f. liberari ab eo. Caro etiã est magna hypocrita: ꝛ hoc dupl⁹. Uno mõ simulat se esse in firmã ꝛ debilẽ ꝛ nõ posse facere que suggerit spũs. s. ieiunare: vigilare. ꝛ hmōi. Matth. xxvj. Spũs quidem ꝓmptus est caro aũt infirma. Et aliq̃n conquerit̃ ipa caro seu sensualitas ꝑa spm̃ q̃ nimis grauat eã. ꝛ q̃ non poterit ꝑseuerare. In huius figurã legit̃ Tobie. iij. q̃ cũ saraꝝ reꝓhenderet ancillã de suis insolẽtijs, illa murmurãs ꝑa eã ꝓtumeliã inferẽs ait. Nõ me vis interficere sicut interfeci sti viros tuos: nunq̃ videamus ex te filios interfectriꝭ viroꝝ tuoꝝ. Saraꝝ signat rõnem: ancilla sensualitatez. Cuz autem ratio arguit sensualitatem de suis leuitatibus ꝛ repimit eã: remurmurat caro seu sensualitas conq̃ritur q̃ nõ ei ꝑmittit sequi appetitus suos. Caro em̃ ꝺcupiscit aduersus spiritũ: ꝛ spũs aduersus carnẽ. ad Gal. v. Accusat ipaz rõnem vt crudelẽ ꝛ interfectricẽ septẽ viroꝝ. Septem viri sunt quinq; sensus: ꝛ appetitus ꝺcupiscibilis ꝛ irascibilis quos ratio mortificat quoad vicia ꝛ vanitates. viri sunt quia legitimi dati a deo: vt eos licite sequat̃: ꝛ obediat rõni vsq; ad vltimũ liberi arbitrij. sed postea mortificantur cõcupiscentijs. ꝛ si rõ vult viua permanere. ꝛ cũ ancilla. i. caro q̃rit aliq̃d inordinate facere rõ coercet ꝛ arguit eam et

Hypocrisis carnis

de hoc ipa ꝙeritur dicẽs se indiscrete hr̃e ꝛ occidere vel le coꝛpus. Et cõminãs quasi optatꝰ filios bonoꝝ um operum nõ generet. Sed rõ ladꝛymis ꝛ oꝛonibus se debz iuuare vt illa fecit. Alia hypocrisim exercet caro ꝑ illusiones aliq̃n eñ simulat se quasi mortua vicijs ꝛ tentatiõibus vt nõ sentiat spũs tẽtatiões carnis etiã cũ ei offerunt̃ magne occasiões ꝛ picula maloꝝ vt ꝙersando cũ mulieribus do mestice. vel mulieres cuz viris nõ patiant̃ stimulos aliꝭ vt ex b spũs ꝓfluꝰ de sua ꝓstãtia ꝛ tute demũ ruat in ali q̃ scelus. Vñ silꝭ est vulpi q̃ est aial fraudulentũ ꝛ lesiuuz. vulpis em̃ q̃n fameſcit cuz aliãvia sibi puidere nõ potest ponit se extẽtam in agro q̃si sit mortua. q̃d aues q̃ circunstãt videtes appꝛopinquãt sibi ꝛ videtes ipam non moueri estimates mortuã volãt sup eã. ꝛ tuncvulpis caliꝺa surgit velociꝛ: ꝛ capit aues ꝛ comedit. Ita caro simular se mortificatã vicijs ꝛ passiõibus. sed cũ ex hac ꝓfidentia q̃s sibi nõ cauet: hꝫ opatur incaute. insurgit caro ꝛ occidit spm̃. Sic in figurã huius sanson fortissim⁹ q̃ nimis cõfidit de dalila muliere dilecta cũ tñ exptus fuisset pluries insidias eius dormiens in gremio ei⁹ abscisis capillis ei⁹ traditus est in manus inimicoꝛ p eã. sanson spũs robust⁹ dalila sensualitas quã naturaliꝫ q̃s multũ diligit: ꝛ tñ experiẽ sepe insidias eius ꝺ ipm̃ q̃uis fingat se diligere spm̃. Sz ait nimis ꝑfidit ita q̃ obꝺormiat toꝛpore ꝛ negligentia. absciſis affectib⁹ ꝛ ꝓpositis deuotis mẽtis quasi capillis capitis ꝓceptibilit̃ tradit̃ in manꝰ demonũ illudẽd⁹.

Hypocrisis hoim.

Tertia est hypocrisis qua vnusq̃sq; querit decipe alium sub specie scitatis: sicut discipuli phariseoꝝ cum herodianis q̃n interroganerũt x̄pm sub specie inquirẽdi veritatez si liceret dari censuz cesari. ꝓmiserunt magnã cõmendationẽ eius dicẽtes. Magister scim⁹ q; verax es ꝛc. vt. f. sic simplr̃ apiret eis coꝛ suũ intẽdentes ex rñsione sua eũ calumniari vel cape. vñ x̄ps dixit eis: q̃d me tentatis hypocrite. Adat. xxij. Dupl⁹ etiam q̃s q̃rit decipe p hypocrisim alios. Uno mõ in spualib⁹ vt cũ q̃s ꝓtendit magnã austeritatez vite ꝛ mortificatiõnẽ ꝛ detestatiõnẽ vicioꝝ intendens ꝓuocatiões detectiões ꝛ obꝺormiant ad eũ ꝛ sic dissemineт valeat errores et hereses sicut faciebant illi heretici qui erãt tpe btõ Dionicii habeẽt in legẽda eius: ꝛ fratricelli de opinione: ꝛ multi alij Quidã alij faciũt se pfes spuales simpliciũ mulierculariũ ꝛ sub specie obedientie ꝛ mortificatiõis: ꝛ cũ exẽplis sanctoꝝ q̃si silibus inducũt ad multas turpitudines. vñ apl⁹ In nouissimis diebus recedẽt q̃dam a fide attendẽtes spiritibus erroꝛis: ꝛ doctrinis demoniꝰ loquentiũ in hypocrisi mẽdaciũ. ꝛ Adat. b. vij. Attendite a falsis ꝓphis q̃ venĩũt ad vos in vestimẽtis ouiũ. intrinsecus aũt sunt lupi rapaces. attẽdite. i. diligẽti⁹ ꝙsiderate ꝛ cauete. ꝓphe dicatoꝛes religiosi: ꝛ plati falsi sunt si hypocrite sũt. Uestimẽta ouiũ q̃ deferũt sunt opa de gñe bonoꝝ. Lupi rapaces intus sunt q̃tuz ad intẽtionẽ malã decipiẽdi ꝛ opa occulta mala. Vñ ꝛ in figurã huiꝰ mãdauit dñs in lege. Nõ seres agrũ diuerso semie. semẽ est vbũ ex cui⁹ emissiõe seu pnũciatiõe sequiꝫ ceptus in mẽte audientis, ager est mund⁹. Semiat aũt agrũ diuerso semie q̃ agit pia opa et dicit bona ꝺba: ꝛ exinde ꝓpoñt crimia tanq̃ licita: ꝛ falsa documẽta vt semẽ diuersuz a ꝑmo seminato. Alio modo intendit decipe primũ ꝑ hypocrisim in tẽporalib⁹ vt cuz q̃s pretẽdit opa sanctitatis vt adipiscaꝫ ecclesiastica dignitatẽ vel beneficiũ. vel si est laic⁹ frequẽtat ecclesias, audit missas: elemosynas multiplicat palã predicatiões non dicit: religiosis ꝛ famosis personis familiaris efficit vt sic simplices ꝛ vidue existimantes bonos tales viros con fidant de ipsis: ꝛ pecunias eis tradãt ad negociãdũ: quas eis auferunt dicentes se amisisse. ꝛ infortunia passos. hoc dños ꝓphet figurate in lege veteri dicẽs. Nõ indueris veste que lana linoq̃ cõtexta est. Uestis que coꝛpus circunstat est cõuersatio exterioꝛ: nostra in qua apparemus hominibus. Lana que calida est ꝛ fructus ouis animalis in nocẽtis sunt opera charitatis. id est de genere bonoꝝ um

Hypocrisis ꝓpter ꝛpalia.

que ꝓprie sunt ab ouibus christi.linū qđ frigidū est ⁊ fructus terre sunt opa iniq̃tatis q̃ frigidū reddūt aīm ⁊ otiūtur ex cupiditate. Jn veste aūt lana linoq; contexta lana apparet.⁊ linū quasi sub ea latet.⁊ ideo cōgrue signat cōuersationē hypocritarū in q̃bus opa defectis bona patent sed intus in corde opa ꝓdua latēt ⁊ cupiditate plena. Lauenda est ḡ hypocrisis ⁊ b̄ q; mortē aie inducit. Vñ aug. Malui habere cecos vel claudos. i. simplices ⁊ impfectos q̃ plangere mortuos. quicūq; hypocrita est: mortuus. est. xij. questione ꝑma. Nolo.

§.III. Secūdū quod nota

hypocrita ostētat se bonum in verbis.

tur de hypocrita est oīnatio bonitatis ī sermone cuz dicit assumis testīm meū p os tuū. Testīm dei est sacra scriptura q̃ testīm dei d̄r: q; ibi deus attestat. i. manifestat filijs suis q̃d agere debeāt ⁊ hereditatē eius capiāt. Jn hoc testamēto agit de materia ꝓfessionis: de materia diuine laudationis: ⁊ de materia ꝑdicationis ⁊ totius xp̃iane religionis.

Assumit ḡ hypocrita testīm dei p os suū ⁊ male dū confitet ficte nō manifestās oīa pctā q̃ recolit: sj quibusdā ex ꝓfessis alia q̃ verecūdiora sunt dimittit ne reputet ita malus sicut extitit: sz bon⁹ vel min⁹ malus q̄d ad hypocrisz ptinet. Vñ Aug. Laut⁹ sit penitēs ne verecūdia ductus diuidat ꝓfessionē. hoc est em̄ ad hypocrisiz rēdere. ⁊ semper venia carere. de pe. di. j. q̃nimmo nouū mortale cōmittit. Clerici q̃ ⁊ religiosi cū dicūt off. cīū diuinū assumunt testamentū dei p os suū: q; psalmi sunt de ipo testamēto. sz si volūtarie mēte distrahunt hypocrisis est: q; ex ipo actu ostendūt se diuinis vacare cū tn̄ mentē hēant ad inutilia ⁊ vana. Vñ dns iesus Aldat. xv. hypocrite. bñ ꝓpheravit de vobis Esa. dicens. Populus b̄ labijs me honorat. cor aūt eoz longe est a me. q̄d vtiq; graue petīm est ⁊ magna dei irreuerentia. sicut si q̃s aliq̃d petēs ab aliquo magno dño cū secū loq̃ret interrūperet ꝰmonē ⁊ cū famulo eius cōfabularet. Quare aūt est cū dño deo loq̃. Et ī magna irreuerentia est ad alia volūtarie diuerti. Prelati ⁊ predicatores assumūt testīm dei p os suū b̄ ꝑdicantes scripturas dicūt ⁊ nō faciūt ⁊ corrigūt ⁊ rephēdūt grauiter defectus alioz: cū tn̄ ipi sint sīles vel peiores. q̃bus dicit xp̃s Lu. vj. hypocrita eijce ꝑus trabē d̄ oculo tuo. i. gravia peccata de oculo mētis. ⁊ tūc ꝑspicies vt educas festucaz de oculo fratris tui. i. aptus eris ad corrigēdū minora alioz pctā.

Septem maledicti ones hypocritarū

Septē maledictiōes inueh̄it dns ꝺ scribas ⁊ ꝓpharisēos hypocritas significātes rectores ecclīarū: ꝑdicatores ⁊ religiosos hypocritas. vt habet Aldat. xxiij. Prima est. Ve vobis scribe ⁊ pharisei q̃ deuoratis domos viduarū simulātes longā oronē. Idi sunt q̃ ꝓmittūt dicere ⁊ missas ⁊ psalteria ⁊ plures oīones in missis ⁊ nil faciunt. ⁊ adinueniūt oīones bri Cypriani. ⁊ breuia varia. ⁊ sic dilatāt philacteria sua ꝑ fim Chryꝰ. Scda est. Ve vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite q̃ circuitis mare ⁊ aridā vt faciaz vnū pselitū. ⁊ cū factus fuerit facitis eū filiū gehenne duplo ꝙvos. pselit⁹ dicebat q̃ ex gētilitate ꝑuertebat ad iudaismū. sicut Ruth moabitis ⁊ achior. hoc cū magno studio ꝑurabāt illi pharisei. ⁊ locū nūc tenēt religiosi q̃ vtiq; si nō fuāt regulā suā: sz tenēt ꝓpriū. quos Aug. appellat hypocritas. xij. q. j. Nolo. Solēt hi q̃rere alios trahere ad religiones suā ⁊ secto⁹: ⁊ magnificāt fimbrias suā religionez alijs ꝓponētes. sz factū religiosiz monachū vel monialē suis malis moribꝰ ⁊ exēplis faciūt peiorē q̃ cū eēt in seculo. Tertia est. Ve vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: q̃ decimatis mentam ⁊ anetū ⁊ oīe holus. ⁊ relinq̃tis q̃ grauiora sunt legis sc̄z iudiciū ⁊ charitatē dei. Idi sunt q̃ faciūt subtiles ꝺsciaz aliis ⁊ imponūt onera ḡuia ⁊ importabilia in humeros hominum. digito autem suo nolunt ea tāgere. Predicāt ꝺ pōpas ⁊ gḷiam tpalē ⁊ ipi sunt talibus implicati. diligēter fuāt aliq̃ cerimonialia charitate vacui tia. Idi sunt q̃ ciuiliter viuūt sm̄ doctrinas hoīm cauentes sibi in exteriori ꝑuersatiōe neminē ledere vbo vel facto: ac fabiles cūctis. intus tn̄ pleni sunt ambitiōe ⁊ fuꝑbia inuidia ⁊ odijs. amātes ꝑmas cathedras in synagogis ⁊ salutatiōes in foro: ⁊ vocari ab hoīb⁹ rabbi. Quinta est. Ve vobis scribe ⁊ pharisei q̃ sīles estis sepulcris dealbatis q̃ apparēt hoīb⁹ speciosa. intus aūt sunt plena spurcitijs. Idi sunt q̃ vident austeri: modesti: castī ⁊ mortificati. sz int⁹ sunt ⁊ in occulto pleni delitijs amantes ꝑmos recubit⁹ in cenis vbi sunt meliores boli. ⁊ exinde penetrant domos mulierū. i. monasteria. ⁊ captiuas ducūt mulierculas one ratas pctis q̃s deuotas appellāt pleni spurcitia carnalis amoris. Sexta est. Ve vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite q̃ edificatis sepulcra ꝓphetarū ⁊ ꝑes vestri occiderūt illos. Idi sunt q̃ querūt honorare sepulcra sc̄oꝝ ecclīas eorū ⁊ ornare sculpturis tapetis argēto ⁊ auro ⁊ luminaribus q̃si affectū ⁊ deuotiōes oīndentes ad eos cum nullaz realt̄ hēant sz si viuerēt ꝑsequrent eos: nec audirent nec imitarent exēpla eoz. Septima est. Ve vobis scribe ꝙ pharisei hypo. q̃ clauditis regnū celoz añ hoīes. Vos em̄ nō introitis nec introeūtes sinitis intrare. Ve aūt sm̄ Idie. imꝑortat dānatiōes eternā. Scribe erāt doctores ⁊ declarato res leḡ. Pharisei q̃dā ꝑs ꝑsū religiosius ceteris viuentes Idi ḡ nō intrāt in regnū ꝓpter vitia sua: nec sinunt intrare cupientes ꝓpter mala exēpla q̃bus alios corrūpunt. vnde dicit Aug. Nemo i ecclesia ampli⁹ nocet q̃ ḡ ꝑsueviuēs nomē velocidine sanctitaz retinet. Jn exēplū ꝙpe culpa vehemēter extēdit q̃n ꝙ reuerētia ordinis petō: honoratur. di. lxxiij. nemo. Prohibuit dns in veteri lege esum struthionis in figurā. sc̄z q̃ mull⁹ sibi dz incorpare ⁊ ꝙforma re mores hypocritaz: sz cauere. q̄d exꝑsse dns declarās in q̃t. attendite a fermēto pharisēoz q̄d est hypocrisis. Vō autes strutio significet hypocrisim ⁊ gre oīdit Greg. li. xxj. mo. ⁊ tractās illd Job. xxxix. pēna strutiōis silis ē pēnis herodij ⁊ accipitris q̃ derelinq̃t in terra ouа sua. Tu forte calefacies ea in puluere. obliuiscit q̃ pes conculcet ea. aut bestia agri ꝓterat. durat⁹ ad filios q̃si nō sint sui. vba sunt dñi loquētis ad Job. q̃ exponens greg. ait. Accipit ⁊ herodius reliq̃as aues volat⁹ sui velocitate trāsc̄edit. in catholicos d̄r ꝙ herodius est auis rapacissima q̃ aquilā vincit et rapit vulgo d̄r grifalco. Strutio aūt pēne eoz silitudinē hz sz volatus eoz celeritatē nō hz. a terra em̄ eleuari non valet. ⁊ alas q̃si ad volatū ꝑcitenus erigit. sed tn̄ nunq̃ a terra se volādo suspēdit. Jta sunt oēs hypocrite qui dum bonoz vitā simulāt. imitatiōes sc̄e visionis hñt: sz vitates sancte actiōis nō hñt. alas q̃dē ꝑ figurā sanctitaz ꝓtēdūt sed curarū seculariū pōdere grauati nullaten⁹ a terra sublevant. sicut aūt strutio sigt hypocritas: ita accipit ⁊ herodius electos. ⁊ accipit ⁊ herodi⁹ pua hñt corpa sz pennis dēsioꝝ fulta. ⁊ ideo cū velocitate trāsiolāt q; paruꝫ est q̃d grauat: multū q̃d leuat. Sic electi in hac vita etsi absq; grauamīe aliq̃to culpe cē nō ꝑnt. tn̄ parū est q̃d depmit: ⁊ multa vtus bone actionis q̃ eos in altaz sustollit. Strutio, vo raris pēnis induit ⁊ timani corpe ḡuat. vt si volare appetat ipa paucitas pennarū molē tanti corꝑis in aere nō suspendit. sic hypocrita si q̃ facit q̃ leuēt. sc̄z bona. pauca tn̄ sunt ⁊ mala ꝑpetrat multa q̃ grauant. Jtē etsi penne strutiōis ad pēnas herodij ⁊ accipitris silitudinē coloris hñt: silitudinē vtutis nō hñt. Nā illoz pēne ꝺclusē firmiores sunt. ⁊ volatu aerē ꝑmere vtute sue soliditaz ꝑnt: sed strutiōis pēne dissolute eo volatū assumere nequēt quo ab ipo quē ꝑmere debuerāt aere trāscendūt. Sic electoꝝ vtutes vt pēne solide volāt vt vētū hūani fauoris ꝑmāt: sz si hypocritaz actio cuilibet recte videaf volare nō sufficit q; fluxe vtutis pēnā laudis hūane aura ptrāsijt. Et cuz opa abertra hypocritarū ⁊ bonoz sint silia. quō discernāt xp̃s ostendit dicens. a fructib⁹ eoz cognoscet eos. i. falsos ꝓphetas. sc̄z hypocritas. Unde sc̄z tur in aucte Job. xxxix. Ue strutio de relinq̃t ouа sua in terra. Ova strutionum

sunt filij hypocritaz. q̃s sc̄z vbis ⁊ exēplis exterioz bonoꝝ actuū deo gignūt. Ova ꝓpe insensibilia in semetipsis sunt: sz calefacta in viuis volatilib⁹ ꝑuertunt. ita puuli auditores ac filij. certū est q̃ frigidi ⁊ insensibiles remanent nisi doctoris sui sollicita exhoꝝtatiōe calefiāt. hypocrite q̃ q; q̃uis ꝑuersa semp operāt. s. mēte. loq̃ tn̄ recta non defiunt. bn̄ aūt loquēdo in fide ⁊ ꝑuersatione filios pariunt. Sz q; eos bñviuēdo nutrire nō ꝑnt. iō d̄r ꝺ eis. Relinq̃t i terra ova sua. Ova in terra deserere est natos ꝑ ꝑuersatiōnē filios nequaꝫ a terrenis actib⁹ interpōsito exhoꝝtationis nido suspēdere. Ova in terra derelicte est nullū celestis vite filijs exēplū ꝓbere. Sz q; derelictos hypocritarū filios supna cura nō deseritꝫ intima electiōe ꝑscitos largitate gr̄e respectu calefacit. iō subdit in Job. Tu forsitan in puluere calefacies ea. subaudi vt ego deus calefacio illa q; sz puuloz aias ⁊ impfectoz in medio peccātū posītas q̃si in puluere. amoris mei igne succendo. Et cuz de se dns dicat q̄ ova in puluere calefacit derelicta. ex hoc etiā indicat apte: q; ipe opaꝫ intrinsec⁹ ꝓba doctoris q̃ ⁊ sine vbis vllis hois calefacit q̄ voluerit in frigore puluerisvt ex ꝺ humiliet q̃s doctor in docēdo: ⁊ nō fibi ascribat cōuersiōem auditoꝝ q̄ suū nō est. Subdit adhuc de struthione. Obliuiscit q̃ pes cōculcet aut bestia agri conterat ea. Pes signat transitū opatiōis hūane q̃ conculcat ova cum opatio est ꝑuersa trahens suo exēplo ad malus. Bestia in agro deuoras ⁊ terens ova est diabolus in agro mūdi q̃rens quē deuoret. Obliuiscit q̃ hypocrita ova sua. i. filios nō curās q̃ ꝑ hoīs. i. actio mala alicuius suo exēplo vel bestia agri. i. diabol⁹ sua ꝓdua suggestione eos spūaliter occidat quos spūaliꝫ genuit. Sz veraces magri sup̄ discipulos hñtviscera timoris ex vtute charitaꝫ. Unde nō obliuiscunt eoz: sz vbis ⁊ exēplis cautos reddūt a malis hoīminib⁹ ⁊ demonū tentationib⁹. Unde apls. Denūciamus vobis in noīe dñi nr̄i Iesu xp̃i vt subtrahatis vos ab oī frātre inordinate ābulāte. ⁊ nō sm̄ traditiōem nostram. et alibi. Timeo ne sicut serpēs seduxit Euam astutia sua ita corrūpaꝫ sensus vestri ⁊c. hypocrite āt q̃si obduraꝫ cordibus viuūt. nec sibi ꝑsis timēt vel diligunt nec ipos filios quos gñant vlla pietate debiti amoris agnoscūt. Vñ subdit. Durat⁹ ad filios q̃si nō sint sui. Quē em̄ gra charitaꝫ nō inf̄undit ꝓprīū suū. etiā si ipe hūc genuit deo extraneū respicit. Cui⁹ em̄ mēs sc̄z hypocrite semp exteriora appetit: int⁹ insensibilis fit. ⁊ nulla cōpassione charitatis ergā ꝓprīū mollescit. Ostendit deinū Gregoꝛius per multas auctes quō apls Paulus erat sollicit⁹ ⁊ cōpatiens filijs suis. Assumit igit hypocrita testamentuz dei. i. scripturaz per os suū docēdo ⁊ ꝑdicādo sed male: q; ꝑdicat nō furandū furaf in occulto saltē gḷiam dei: qui ꝑdicat nō mechandū mechaf a deo recedens. ⁊ ideo ve sibi.

§.IIII. Hoc aūt tertio ostē

Detestatio hypocrisis.

dit sc̄z detestatio bonitatis. q; tu odisti disciplinā. i. veram cōpositionē moꝝ ⁊ coertionē, vitioꝝ: q̃ ptinet ad discipulatū xp̃i. ad Deb. vlti. Jn disciplina ꝑseuerate. Ostēdit exterius hypocrita hr̄e disciplinā: sz fictā hz. Ut aūt d̄r Sap. j. Spūssanctus discipline effugiet fictū. Et sit pessimū ist⁹ vitiū oīndit sanctus Seuerinus in quoda sermone sic dicens. Hypocrisis subtile malū: secretū virus: venenū latēs vtutū fucus: tinea sanctitaz. Aduersa oīa nitūf viribꝰ suis armis suis pugnāt: impugnāt palā. Unde ⁊ cauentur taz facile q̃ vident. hypocrisis secura simulās fallit ꝓspera curiosa mentiť: ⁊ crudeli arte vtutes trūcat mucrone virtutū teiunīū ieiunio ꝓmit: oīone oīone vacuat: miam misericordione ꝑsternit: hypocrisis cognata febris frigido poculo ꝓpinat ardoꝛe: q̃ corꝑib⁹ est hydropisis hoc hypocrisis aliabus. hydropicus bibēdo sitit: hypocrisis inebriat sitim Nolite (ait christus) cū ieiunatis fieri sicut hypocrite tristes. exterminat em̄ faciem suam. Hypocrita licet tibi sit facies inculta: neglecta cutis: tristis vultus: exterminatus aspectus. hic ab hoīb⁹ inuenisti laudē. sed coꝛā deo fructū ieiunij pdidisti. hypocrita abstinentie intrasti fluctus ꝓtinentie descidisti vndas: enatasti ieiunij pelag⁹ ⁊ in ipo portu ieiunij naufragasti. Fratres fugiendū virus: pestilentia cauenda: q̃ de remediis creat mo⁹bos: ꝓficit de medicina lāguoꝛe: sanctitatē vtit in crimē: placatione facit ireatū: generat de ꝓpiatione discrimē hypocrisim q̃ fugerit vincit q̃ incurrerit nō euadit. sit nostrū simplicitatis ieiunium de puritate purū: hoībus occultū: diabolo ignotū: donatum thesaurū q̃ nō absc̄ōdit pdit vtutes. pdite non manebunt. Hec ille. Ex hoc oñdit magnitudo pcti ⁊ nocumentum: q; pessim⁹ hoīm ille antixp̃s pmarie cū hypocrisi decipiet Vñ Greg. xxv. mo. ait. tractans illud Job. xxxiij. Qui regnare facit hypocritam ꝓpter pctā ppl̄. dicit q̃ pōt b̄ hoīm hypocritarū caput antixp̃s designari. Seducto: quippe ille tūc sanctitatē simulat: vt ad iniq̃tatē ptrahat. Adebza aūt eius sunt q̃ ꝓ fictā sanctitaz spēm appetūt videri quod nō sunt. Jlle quidē ꝓcipualiter hypocrisim sumit: quia cū sit dānatus homo: deū se esse mentit. Sed ex eius corꝑe nūc ꝓdeunt q̃ iniq̃tates suas sub tegmine sacri. honoris absc̄ondūt. Sed q̃b⁹ cuiter deficiat gḷia quā q̃rit hypocrita: ⁊ quō vtutibus ꝑuer⁹ tandē eternaꝫ puniaf: pulchre ostendit Job dicēs. xx. c. Gaudiū hypocrite ad instar puncti. Glo. q̃ est greg. ex mo. aꝫ: sc̄z letitia ⁊ delectatio eius in laude hoīm transit: ⁊ pena sequens permanet. ad instar puncti. dicit: q; sicut stilus in pūcto duz ponit leuatur. sic hypocrita pūctis vite laudē dū tangit amittit. Sequit. si ascēderit vsq; in celū supbia eius. i. si celestē vitā se agere simulet. ⁊ caput eius nubes tetigerit. i. si intellectū suū silem veris ꝑdicatoꝛibus oñderit q̃si sterq̃liniū in fine ꝑdetur. i. mēs ei⁹ in fine ꝑ vicioꝛ suoꝛ fetoꝛe dānabitur. Et qui eū viderant dicēt vbi est: q; sc̄z ipo extincto nec hꝰbi elatus fuerat apparet: nec ꝙ in eternitatis reḡevelut somnius euolās nō inueniet. q; sc̄z q̄dā visio fantasmatis est q̃ b̄ ostendit i imagine q̄ nō hz in vitate q̃ somnio cōparaf: ab eo oīs laus ⁊ gḷia dū tenef: amittit. Et transit sicut visio nocturna: q; sc̄z q̃ se diuitē meritis hūanis estimatōib⁹ videt de oñsione est fantasmatis nō de soliditate vtutis. Oculus q̃ eū viderat nō videbit: q; in morte amatoꝛibus suis absc̄ondit q̃ eū ꝑsueuerāt admirādo cōspicere. Nec vltra intuebit eū loc⁹ eius. q; sc̄z lingue adulantiū in q̃bus tanq̃ in loco q̃escebat. hūc fauoꝛib⁹ ad iudiciū nō sequuntur filij eius atterent egestate: q; q̃ in hypocrisim ex eius imitatiōe nascunt dū vitatis soliditatē nō tenēt: in coꝛdis egestate deficiūt. ⁊ man⁹ eius reddēt ei doloꝛē: q; dānationez iustā ex iniq̃ opatiōe recipiēt. Interiz aūt fit qđ sequitur. Ossa eius implebunt virijs adolescētie ei⁹: q; videl⁹ dure in eo ꝓualitatū ꝑsuetudines a vitio sumpte sunt pessime inchoatiōis. Et cū eo i, puluere dormiēt. i. vsq; ad mortem nō cessabit ab eis. Et paulopost. Panis ei⁹ vtrē in fel aspidū intrinsec⁹. q; sc̄z de pane sci eloquij cui studet. nō vt ex eo viuat: sz vt doct⁹ appeat. dū male q̃rit: ꝓaue ireligiositas hereses labendo: fit vt sicut veneno aspidum moriaf. Diuitias q̃s deuoꝛauit euomet. q; sc̄z diuitias sapie. i. doctrine sacre leḡ q̃s legēdo deuoꝛauit obliuiscēs euomet. Et de vētre eius exhet dns eas: q; iusto iudicio de memoꝛia ei⁹ euellet. vl̄ ad lr̄az tales etiā diuitias rerū ꝙgregāt q̃s oēs dimittūt. Caput aspidū surget: ⁊ occidet eū lingua vipere Aspis paruꝰ ē serpēs. Uipa plixioꝛis ē coꝛpis: ⁊ sic nascit vt violēter exeat. Vñ vipa q̃si vi pariēs. Caput ḡ aspidis surgit dū initiū suggestiōis occulte libēter suscipit. Et occidit eū lingua vipe: q; violēris posthmodū tentationibus deuict⁹ tradit. Nō videat riuulos flumis. Riuuli flumis sunt dona spūssti. fides: spes: charitas: q̃ hypocrita nō ꝑiderat: q; solis visibilib⁹ intēdit. Torrētis mellis ⁊ butyri. mel desup. i. ex aere cadēs dulcedinē sigt diuinitaz. butyrū qđ ex carne est mysteriū cū ieiunatis fieri sicut hypocrite tristea. exterminat em̄ faciem suam. Hypocrita licet tibi sit facies inculta: neglecta cutis: tristis vultus: exterminatus

nec tñ ꝓsumeꝛ.i.ꝓsoluet in tormẽtis q̃ illicita ꝑseruauit de fideria. Et vt sine fine cruciet viuere sine fine compellitur Nec oĩa in glo. Deficit q̃ gl'a ei⁹ .puaꝛ gl'a dei:ꝛ magna modestia exterio rẽ. Demũ veniẽs ad extrema cũ circũstaret plurimi q̃ ad eũ cã visitatiõis accesserãt sperantes aliq̃ documẽtũ hr̃e: ꝛ forte signũ videre deo opante coactus est exprimere suaꝫ simulationẽ ꝛ dãnationẽ dicẽs. Cũ ego videbar ieiunare occulte comedebã.ꝛ si q̃d boni agebã vt scũs reputarer laborabã ꝓpterq̃ ecce tradit⁹ sum diacom ad deuorãdũ ꝓpter hypocrisim meã. Jam pedes meos ꝛ corpus in os suũ assumpsit:ꝛ residuũ ad se trahit. Quasi silẽ habeꝫ inui tas patrũ de alio q̃ in tanta opinionis celebritate erat apd incolas vt estimarẽt hoies se meritis illius ꝛ ꝑcib⁹ in ter ra subsistere: ꝛ ex morte eius omĩ bono carere: ſz q: hypo crita erat: vsus est i morte a quodã ſctõ q̃ demones ad uenirẽt ꝑ aĩa eius ꝛ dictũ fuit vni eoꝝ. Educ illã miseram aĩam de corꝑe ꝑ violentiã: vt q̃ nunq̃ passus est me quiete habitare in ea ꝓpter hypocrisim suã: fic cũ violẽtia ꝛ inquie tudine ducatur ad inferna. Et subito vnus demoniuꝫ im misit vncinos ferreos ꝑ os eius: ꝛ cũ maxima violẽtia illã de corꝑe extraxit: quã ultitudo demonũ sequebaꝫ vberã do ꝛ cũ magno impetu deducendo ad inferos.

De heremita hypocrita.

¶ De discordia per modũ ꝺdictionis: ꝛ ibi de partialitatibus ciuitatum. Capm. VIII

Discordia est sexta filia inanis

Discordia est, Thom. vt spes sub genere. Ideo nõ numerantur inter filias inanis gl'e: q: sub ꝺdicta cõphendit. vñ in isto capᵒ agek de vtraq̃. Et de discordia dic̃ Cyprianꝰ martyr. Neq; ad cayn respexit dñs: neq; ad mũera eius. i. nõ acceptauit. Quo em̃ deũ pacatũ hr̃e poterat: q̃ cũ fratre nõ pacẽ sed zeli discordiã hẽbat. di. xc. Neq; Dicitur autem discordia quasi diuersus cor ab altero. Importat fm Tho. ii. ij. q. xxxvij. ar. ij. quandã diuersitatẽ seu disgregationẽ voluntatũ: inq̃ntũ. s. volũtas vnius stat in vno: ꝛ voluntas alterius stat in alio. Oꝺ aũt voluntas alicuius in ꝓpꝛio sistat, puenit ex hoc q̃ ꝺs ꝑfert q̃ sua sunt his q̃ sunt aliorũ. Et ꝺ cũ sit inordinate ptinet ad supbiã ꝛ inanẽ gloriã: tiõ ponit discordia filia inanis gl'e. Propterea aũt est discordia pctm̃ fm Tho. ii. ij. q. xxxvij. ar. j. q: q̃uis volũtas vnius hois in se ꝑsiderata nõ sit regula volũtatis alterius quã oporteat seq̃: tñ volũtas hois inq̃ntũ inheret volũtati diuine fit regulata fm p̃mã regulã. s. dei. Et ideo discorda re a tali volũtate primi est pctm̃: q: ꝑ discordaꝫ a regula diuina. Sz si volũtas hois sit deo ꝛtraria est q̃das puerſa regula a q̃ discordare bonũ est. vñ sicut facere discordiam ꝓ quã tollit bona ꝛcordia quã charitas facit est graue pec catũ. ꝓpter qꝺ dicit̃ ꝓuerb. vj. Sex sunt q̃ odit deus: ꝛ septimũ detestat aĩa ei⁹. ꝛ ponit ꝺ septimũ esse q̃ seminat inter fratres discordias qꝺ est officiũ diaboli: q̃ seminat zizaniã in medio tritici. Ad matth. xiij. Sic causare discordiaz ꝓ quã tollit mala ꝛcordia: ꝺ q̃ dicit̃ Ezech. Adaledicta eorũ ꝛcordia. ſcz in volendo malũ: laudabile est. Oꝺ intelligẽs paul⁹ posuit discordiã inter pharisẽos ꝛ saduceos: q̃ ꝛcordabãt in iniusta ꝑsecutiõe ꝛ nocumẽto sui. dr̃ em̃ act. xxiij. Sciẽs Paul⁹ q̃ vna ꝑs esset saduceoꝝ alia phariseorũ exclamauit in cõsilio dicẽs. Viri fratres ego phariseus sum: ꝛ filius phariseoꝝ: de spe ꝛ resurrectione ego iudicor. Et cũ hoc dixisset facta est dissentio inter phariseos ꝛ saduceos. hoc etiã fecit ꝑs dicẽs. Nõ veni mittere pacez ſz gladiũ. Ad matth. x. s. separãdo ꝛcordiã in malo. Est autez discordia aliq̃n mortale: aliq̃n nullũ pctm̃: aliq̃n veniale. Pro cui⁹ declaratiõe dic̃ ꝺ. Tho. ii. ij. q. xxxvij. ar. j. q̃ discordia opponit̃ ꝛcordie q̃ causak ex charitate. Charitas autẽ multoꝝ cordia ꝓiungit in aliq̃ vnum qꝺ est ꝑncipaliter bonũ diuinũ: secũdario bonũ ꝓximi. Discordia igit̃ ea, rõne ẽ pctm̃ inq̃ntũ ꝛtrariat huic ꝛcordie. Pot igit̃ discordia ꝓtingere tripl'r. Primo ꝑ se ꝛ ex intentione q̃n sc̃z ꝺs dissentit ab aliis in eo qꝺ ab eis q̃rit̃: vel tractak qꝺ scit ipse ꝓtinere ad honorẽ dei ꝛ bonũ ꝓximi ductus odio amoꝛe timoꝛe vel hmõi: ꝛ hoc est mortale ex suo genere ꝓpter cõ trarietatẽ ad charitatẽ: liz ꝓmi motus hmõi discordie ꝑ pter imperfectionem actus sint venialia. Vñ apls ad Ga lathas. v. c. Inter opa carnis ponit dissentiones. i. discordias ꝛ de eis dicit qui talia agunt: regnũ dei nõ consequentur.

Seꝯo ꝑ accidẽs ꝛ sine intentiõe. sed cũ errore periculoso vel ꝓpinaci inhesione: vt cũ agit̃ aliq̃ qꝺ satis clare apꝑ paret esse ad honorẽ dei vel bonũ cõmune: vel ꝑuate ꝑsone: ꝛ maioꝛi ꝑti ꝓsapientioꝝ q̃ in facto recꝛunt videt̃ talẽ mõ fiendũ: ꝛ aliq̃s dissentit ab eis ꝛ nõ ꝛcordat: q: sibi nõ videt̃ hoc bonũ vel ita bonũ: ꝛ hoc nõ est sine pctõ venialẽ li saltẽ: vel etiã mortali fm materiã in qua discordat: quia nimis de suo sensu ꝑsumit ꝛtra illud ꝓuerb. iij. Ne inniti tans ꝓudentie tue. Et illud. ij. Coꝛ. vlt. Jdẽ sapite. pacez habete. Secꝯ aũt si illud in quo ꝓuenirẽt oẽs alij esset manifeste ꝛtra deũ vel ꝓximũ: q: tũc dissentire ab alijs ꝛ non ꝛcordare laudabile est fm illud Ezo. xviij. Nõ segris tuꝰ bã in malũ. Nec ille ꝓprie discordat ab eis: sed ipsi ab eo.

Tertio mõ ꝓtingit discordia inter duos vel plures sine pctõ vtriusq̃. ꝛ ꝺ q̃ est de eo qꝺ nõ est manifeste bonũ: et q: vterq̃ intẽdit bonũ honoꝛis dei vel ꝓximi vtilitatẽ: sed vni vꝰ vno mõ agendũ aliq̃d qꝺ tractak: alteri aliud ꝺcio mõ. ꝛ rõnes ꝓbabiles sunt ꝑ vtraq̃ ꝑte: ꝛ plures etiam ꝛ sapiẽtes ꝑ vtraq̃ ꝑte: vel inter duos magne auctoritatẽ et ꝓbitatis. Et sic etiã in scẽs viris inuenit̃ aliq̃n discordia. Vñ ꝛ actuũ. xv. Facta est dissentio inter paulũ ꝛ barnabã i. discordia: ꝛ ꝺ circa factũ Johãnis q̃ ꝛ marcus dicebatur discipuli eoꝝ. Nã q: recesserat ab eis vt parẽtes visitaret Paulus ipm̃ reuertuz nolebat amplius hr̃e in societatem ductus zelo iustitie. Bernabas volebat recipe motus instinctu misericordie. ꝛ sic discesserũt abinuicẽ. Fuit etiaz ꝺ ex diuina ꝓuidẽtia ordinatũ ꝓpter vtilitatez inde ꝑsequẽtem. vt sic diuisi pluribus fructificarent.

§. I. De seditione. Nota q̃

Seditio. pa seditio discordiã importat: nõ quãcũq; sed inter ꝓtes alicui⁹ multitudinis. Vñ Jsiꝺ. dic̃ in li. etymo. q̃ seditiosus est q̃ dissentões aiorũ facit discordias gignit. Cõuenit aũt fm Tho. ii. ij. q. xlij. art. j. in aliquo cũ scismate: rixa. et bello: ꝛ in aliq̃ differt. Cõuenit in hoc. q: importat quãdã ꝺictiõem sicut illa. Differt aũt a scismate: q: scisma opponit̃ vnitati spũali. s. multitudinis ecclastice. Seditio autẽ vnitati tpali seu seculari. s. multitudinis ciuitatis. Differt aũt a bello ꝛ rixa: q: bellũ ꝓprie est ꝺ exterancos hostes q̃si multitudinis ad multitudinẽ. Rixa aũt vnius ad vnũvel paucoꝝ ad paucos. Sz seditio ꝓprie est inter ꝓtes vnius multitudinis inter q̃ dissentiẽtes: puta cũ vna ꝑs ciuitat̃ excitat̃ in tumultũ ꝺ alia. Sꝯo etiã bellũ ꝛ rixa in ꝺ diferũt ab ea: q: bellũ ꝛ rixa importãt impugnatiõem i actu ſz seditio dici pot̃ siue sit hmõi impugnatio in actu: siue fiat etiã ꝑparatio ad ipugnatiõem hmõi. Vñ glo. dicit. ij. Coꝛ. xij. Seditiões sunt tumultus ad pugnã. s. q̃bus sep̃ parãt̃ intẽrãt pugnare. Hoc aũt agere est pctm̃. Vñ apls nũerat seditiões inter alia pcã. ad Gal. v. test̃ spãle pctm̃ q: hz spãle bonũ cui opponit̃. s. vnitatẽ ꝛ pacem multitudinis. Est aũt mortale ex genere suo. vñ apls ꝓnumerat ipam inter mortalia. Rõ huius est fm Tho. ii. ij. q. xlij. ar. ij. q: seditio opponit̃ vnitati multitudinis. i. ꝑti ciuitatis vel regni. Dic̃ aug. xxj. de ciui. dei. q̃ pplm̃ determinãt sapiẽtes: nõ oẽm cetũ multitudinis: ſz cetũ iuris ꝑsensu ꝛ vtilitat̃ cõione sociatũ. vñ manifestũ est vnitatẽ cui opponit̃ seditio eẽ vnitatẽ iuris ꝛ cõis vtilitat̃. Ex quo ꝑz q̃ opponit̃ seditio iusticie ꝛ bono cõi: ꝛ iõ ex genere suo est mortale: ꝛ tanto grauius q̃to bonũ cõe qꝺ impugnat̃ ꝑ seditio

Seditio mortale.

Bellum. Rixa.

Triplex diuisio vt contradictionis.

Tria genera di scordiã in ciuitate.

nẽ est maius q̃ bonũ ꝓuatũ qꝺ impugnat̃ ꝑ rixaz. Et peccatũ hmõi ꝓmo qꝺ in his q̃ ꝑtãt seditiõem q̃ grauissime peccãt. sicut fecit fiba fili⁹ Boori q̃ plauz ꝺcebat illũ supare ꝛ trahere ad illicita renitẽtẽ. s. ad adorandũ imagines luteas ab eo factas. Sic caro blãdit̃ spũi ꝛ illecebrosis cuz eo decertãt⁹ agit: vt delectatiõis⁹ alliciat voluptatib⁹ molliat ad terrena inducat. qꝺ ꝑpendẽs virꝰ sapie vel discretiõis signata ꝑ Sarã fm Origenẽ. separe dz ꝛ diuĩgere ipm̃ ab eo. i. nõ assentire. ꝛ fic remanebit animꝰ i ꝛcordia ꝛ pace. De pctõib⁹ em̃ ꝺ: Osee. x. Coꝛ eoꝝ diuisum est. s. varias passiões. Et oẽ regnũ in seipm̃ diuisum desolabit̃. i. pueniet ad desolationẽ dãnatiõis eterne. Seꝯa ꝺictio ẽ discordieꝝ⁹ ad alterũ. Et ista ẽ magna iniq̃tas. Vñ Cypꝛi. Jnexpiabilis ẽ culpa discordie: nec passiõe purgaꝫ. di. xc. c. Neq;. Si q̃s em̃ discordaret ab alijs in aliq̃ qꝺ est manifeste ad honorẽ dei vel bonũ cõe vel ꝑuate ꝑsone aduertens illud esse bonũ. ſz ꝑpter odiũ: inuidias: inimicitiã. vel ptia litatẽ discordãs. talis etiã si martyriũ sustineret nõ saluaretur in tali discordia manẽs. Et q: istud est magnũ pctm̃. iõ in decretis ꝺ. Discordantes clericos epos vel rõne vel ptãte ad ꝛcordiã trahat. di. xc. c. j. ꝛ. c. Studẽdũ ẽ epũs vt dissẽdetes. i. discordãtes frẽs siue clicos siue laicos ad pacem coarteñ. Oꝺ si nollẽt ꝛ inimicitia sit apta ꝛ odiũ i detestatiõez vicij. dr̃ dis. ea. Oblatiões dissidẽtiũ fratrum neq; in sacrario. nec in gasophilatio recipiant̃. glo. ibi cũ. s. odiuz eoꝝ est apertũ ꝛ notoriũ. Tria autem sunt q̃ generant discordiam in ciuitate ꝛ ecclesia.

¶ Primũ ꝓpriũ cõmodi ꝑuratio inordinata.

¶ Secm̃ honoꝛ ꝛ onerũ distributio impꝛoportionata.

¶ Tertiũ trãsgressionũ punitio relaxata.

Vñ aliq̃s nimis intẽdit sue vtilitati. alij inde grauant̃ ꝛ modicã cũ eo pñt hr̃e ꝛcordiã. vñ Sen. in puerb. Principis ꝑiũ discordie ẽ aliq̃d ex cõi suũ facere. Turpiusq; nihil est q̃ cũ illo bellũ gerere cũ q̃ familiariẽ vixeris. ꝓpẽ qꝺ ꝺ: in decreꝰ. q̃ lex q̃ ligat hoies subditos ad sui obꝺuãtiã: ꝛ ex ꝺ ligat i ꝛcordia ꝛ pace ꝑ nullo ꝑuato cõmõ: ſz ꝑ cõi ciuiuz vtilitate ꝺz ex ꝑscripta. di. iiij. Erit. Videm⁹? i corꝑe hũano q̃ ꝑ hũores sunt i debita ꝓportiõe coꝝ⁹ est sanũ. sed q̃n intrat diuisio q̃ vn⁹ nimis abũdet ceteris inde seq̃t discordia infirmitaz. Roboã q: nimis voluit ꝓuidere burse sue vt posset facere expẽsas supfluas i curia sua vt ꝑ eius salomon ꝛ diminuere noluit exactiões tributoꝝ seu tallias ex ꝺ tãta est exorta discordia inter tribũ iudaꝛ trib⁹ israel q̃ nũq̃ tolli potuit ꝛ sic amisit magna ꝑte dñũ sui. vt hr̃. iij. Reg. xij. Jnducere etiã nouos mores non necessarios ad rectitudinẽ vite inducit discordiã. vñ in decreꝰ dr̃. Discordia parit ꝑsumptio nouitatũ. Seꝯm generãs discordiã est q̃n nimis aliq̃ veranꝫ i colleq̃ ꝛ aliꝫs laboꝛib⁹. aliꝫ nimis alleuianꝫ vel cũ honoꝛes ꝛ officia aliq̃b⁹ copiose ꝓferunt. aliꝫs aũt parũ vel nihil: inde generat discordia ꝛ iuidia inter eos. vel cũ rectores nimis grauãt. subditos: ꝓpẽ qꝺ subditi min⁹ diligũt eos. Dic̃ Greg. Dũ reuerẽtia maiores potẽtioꝝ⁹ exhibẽt ꝛ potẽtiores minoꝝ⁹ dilectiões imꝑdũt vã ꝛcordia fit ex diuersitate ꝓtextio: ꝛ recte officioꝝ administratio gerit̃ singuloꝝ. di. lxxxix. ad ꝺ. Sic i corꝑe hũano ait apls. Roma. xij. multa mẽbra hẽm⁹ sing'la aũt mẽbra nõ eũdẽ actũ hñt. nec vnũ vsurpat offm̃ alteri⁹? aut cõam apls voc̃at ꝑsecutiões ꝺcies ad Gal. iiij. Jo q̃ fm carnẽ nat⁹ est. i. hisinael ꝑsequeꝫbat eũ q̃ fm spm̃ nat⁹ est. i. ysaac. Liber vo geneseos appellat ludũ. ꝺ: em̃ Gen. xxj. q̃ cũ videret sara hismaelẽ ludentẽ cũ ysaac displicuit sibi. Fz Origenẽ sup geñ. hi duo frẽs geniti ex abꝛaã: signt duos appetitus ab aio ꝑcedẽtes. Appetit⁹. s. rõnalis. ꝺ ẽ ysaac fm spm̃ natus q̃ gr'e dei est vt q̃s viuat fm rõnes. Ali⁹ est appetitus sensualis fm carnẽ nat⁹ ẽst hisinael. Inter hos ẽ ꝺictio ꝛ dissensio. q̃ fm apm̃. caro ꝓcupiscit aduers⁹ spm̃ ꝛ spũs aduersus carnẽ. Hec sibijnuicẽ aduersant̃. Et si appetit⁹ rõnalis vincat ꝛ dñeꝫ carni: tũc est ꝛa ꝛcordia in regno aie. Sz si appetit⁹ sensualis subijciat sibi spm̃ passiões sequẽs

Discordia aliq̃n est mortale tripliciter

Discordia est, ꝺ q̃ dicit̃ Ezech. Adaledicta eorũ ꝛcordia. ſcz in volendo malũ: laudabile est. Oꝺ intelligẽs paul⁹ posuit discordiã inter pharisẽos ꝛ saduceos: q̃ ꝛcordabãt in iniusta ꝑsecutiõe ꝛ nocumẽto sui. dr̃ em̃ act. xxiij. Sciẽs Paul⁹ q̃ vna ꝑs esset saduceoꝝ alia phariseorũ exclamauit in cõsilio dicẽs. Viri fratres ego phariseus sum: ꝛ filius phariseoꝝ: de spe ꝛ resurrectione ego iudicor. Et cũ hoc dixisset facta est dissentio inter phariseos ꝛ saduceos. hoc etiã fecit ꝑs dicẽs. Nõ veni mittere pacez ſz gladiũ. Ad matth. x. s. separãdo ꝛcordiã in malo. Est autez discordia aliq̃n mortale: aliq̃n nullũ pctm̃: aliq̃n veniale. Pro cui⁹ declaratiõe dic̃ ꝺ. Tho. ii. ij. q. xxxvij. ar. j. q̃ discordia opponit̃ ꝛcordie q̃ causak ex charitate. Charitas autẽ multoꝝ cordia ꝓiungit in aliq̃ vnum qꝺ est ꝑncipaliter

placitū erat. Hystoria hēs Dañ. r. expositionē in pīma pte qōnis. Quisq; cotp' affligit. sed ꝯcordia deserit: laudat q̄ dē deū in timpano: ꝙ nō laudat in chorꝺ. Hiero. Nā i chorꝺ summe vitat discordia vocū q̄ tollit melodiaz cantus.

Tertiū est p q̄ sequit discordia nō punire delicta. Nam ex hoc audacia malis ad ledendū alios ex quo discordie t inimicitie sequunt: t si puniant aliq; impotentes t non alij maiores inde oriunt etiā indignationes: discordie maiores. Trib' beniamin q: noluit punire scelus cōmissuz ab hoibus ciuitat; gabaa q̄ erat in tribu sua inde orta est discordia inter eos t alias tribus t ꝓpter hoc mouētes bellu; ꝑtra eos pene totā gladio pemerūt. Adultū q̄ debet cauere discordia. maxime q: vt ait Hiero. post Salustiū. ꝯcordia parue res crescūt. discordia maxie dilabunt: q: sic virtus vnita est magis infinita. i. fortior: ita ꝙto magis est diuisa tanto debilitat: t demū deficit: q: ome regnū in seipz diuisuz desolabit. Tertia ꝺdictio est seditionis vni' partis ciuitatis tumultuant; ꝑtra aliā partē. sicut sunt partialitates gibellinoz; cōtra guelfos t econtra sine alie diuersis nominibus appellate q̄bus plene sunt ciuitates italie. Hasvocat apls. Sectas iter opa carnis. que q̄ talia agūt regnū dei nō cōsequunt. ad Gala. v. Et magnitudo pcti ostēditur ex hoc. q: dicitur dī. xlvj. Seditionarios statuimus nunc ordinādos. Nō aūt phibet q̄s ꝓpter peccatuz ordinari pcise nisi enorme: t p hmōi olim imponebat solēnis penitētia q̄ sc̄z cōmouebat tota ciuitates vel villam. Experientia aūt magistra rerū docuit. vt ptz in multis ciuitatib' vbi sunt tales ꝺdictiones q̄ dum vna ps seditiose agit ꝑtra aliā z impugnat z expellit si pōt: in pcessu ipis in ualescēs pscripta seditionē mouet ꝑtra illā expellens t le dēz: t sic demū verificat vbū xpi: q: diuisum omne regnū in seipm desolabit. Tria aūt magna mala reperiuntur in hmōi seditionibus t partialitatibus.

¶ Primum magna fatuitas.

¶ Scōm magna crudelitas.

¶ Tertium magna in eo diuturnitas.

Quantū ad pīmū nō videt sub celo esse stultior gens q̄ ptiales. Et rō est. q: ꝺ scelus est in appetitu stulti t dānosi mali. Delectat q̄s in opibus carnis t gule. dānabili' quidē errat: oblectat alius in turpi lucro t in insatiabili cupiditate rerū: errat ablq; dubio: alij intumescit: pompis t gloria fastu letat: t hic etiā grauiter peccat: t sic de alijs. Sed oēs hi errāt in appetitu boni tranſitorij delectatione illecti. sed ptiales ex appetitu t desiderio mali bī ptialitatem t diuisionē affectāt ponētes in piculo substantiā tpalē corpus filios: ꝙsanguineos: amicos: t coz bona. Quid enīz boni ex ptialitate lucrent nō videtur nisi hec pericula expiri t cū hoc eternis supplicijs cruciari. Vñ partiali ꝙgruit illud Eccl'. xxij. Sup plumbū q̄d grauabit t q̄ illi aliud nomē q̄ fatuus. Arenā t salē t massaz ferri facili' est ferre q̄ hoiem impudētē t fatuū t impiū. Hmōi em̄ ptialis similis est frenetico q̄ gaudēs exportat se magnis piculis nil reputās ea. t hoc q: rōne caret. Scōz malū est nimia crudelitas. Thren. iiij. Ffilia ppli mei crudelis quasi struthio. Ffilia ppli dei est q̄libet alia fidelis: fed crudelis vt struthio: q: sicut struthio deserit ouа sua nō curans de eis ita ptialis nō videt curare de filijs t familia t alijs suis ꝓpter partialitatē. Nō inuenit tanta crudelitas in aliquo genere hoim quāta in partialib' t seditiosis. Ratio huius est q: habitū odij semp habēt ꝑtra hoies ꝑtarie partis tam notos q̄ ignotos: ꝓsentes: ꝑteritos t futuros aduersus infantes t senes: aliq̄n aduersus ꝙsanguineos t affines: et ꝑtra eos qui aliq̄n sibi seruierunt in multis: t hoz omniū q̄bus odiū gerūt in mēte homicide dici possunt. Qui em̄ odit fratrē suū homicida est. i. Joh. iij. Sola vltra odium cordiale q̄s exp̄mere valeat seueras t immanes crudelitates q̄s ꝑtra aliā partē exercēt. nō parcunt etati nō sexui nō ꝙsanguinitati: nō amicitie: nō fidei: nō religioni: nō ſān citati sed vsq; ad deuozationē humane carnis queniunt. Sed his iusto iudicio dei euenit frequēter q̄ accidit crudelissimo adonibesech regi Jebus seu hierusalem cui ea pro fuerūt absciſi pedes t manus: t positus fuit sub mēsa comedentiū sicut canis: qui memoras sue exercite crudelitatis ait. Reddidit mihi deus q̄ feci. Septuaginta enim reges absciſis manuū t pedū summitatibus colligebant sub mēsa mea reliquias ciboꝝ: sicut feci sic mihi factū est Judicū. j. c. Et q̄ accidit crudeli tyro regi psarū q̄ ex crudelitate delectabatur effundere sanguinē humanū: hūc captū regina Damaris cuius filiū occiderat decapitari fecit: t caput eius in ollā seu vtrē sanguine plenuz demergi dicens. sanguinē sitisti sanguinē bibe. Tertiū malū est magna in eo diuturnitas. Nam semp moriunt in hmōi diuisionibus t ptialitatib': nec faciūt sibi pscientiam. Vñ cuz nō cognoscūt mozbū medicinā penitentie nō querūt. Vnde aūt nō datur nisi correcto. de regu. iu. li. vj. c. pcī. Nec tales pñt absolui nisi abrenūcient ptialitati ita sc̄z q̄ omne odiū dimittāt. sc̄z ex cordez t apperitū nocumēti ꝑtra iusticia alteri parti. ffalsa em̄ penitentia dicit cum sic discedit ab vno pctō vt nō discedat ab altero. vt habeat de pe. dist. v. ffalsas. vt. cū retinet odiū t inimicitias absolui non debet. Et si absoluat nil ei valet. Nō aūt diuinitat partialitatez in qua inueteratus est t firmiter habituatus multū difficile est nisi dei gra operet. Execranda igit est nimis contradictio seditionis t partialitatis.

§. IIII. Secūdū principale

qō notat i vbis psalmiste est. q: multiplex pctm̄ ex hmōi ꝺdictiōibus p̄cipue ptialitatū. procedit. Ota die inquit circūdabit eā. sc̄z ciuitatē vbi sunt discordie t ptialitates sup muros eius p̄cipue q̄ sunt p̄ncipales. s. ad custodiendam ciuitatē sicut murī z defendendā. iniq̄tas que varia z multa est: sed maxime iniustitie: pfidie: t maliuolentie. Sic q̄dem passiones q̄bus sunt pleni discordes t ptiales. vt timor t amor. ad cōpartiale: odiū ad alia partē: ita puertunt iudiciū interius vt reputent bonū malū aduerse ptis hominē: t malū bonū suū pfectaz: t: illū puniāt etiā innocentem istū ꝓsocīū absoluāt malefacientē. His male iudicantibus dicit Amos. v. Conuertistis in amaritudinē iudiciū t fructū iustitie in absinthiū. dicit aūt. ꝓ. q. iij. Quicunq; ꝙsanguinitate. aut amicitia aut hostili odio: aut inimicitijs in iudicando ducit: puertit iudiciū xpi q̄ est iusticia: t fructum eius in amaritudinem vertit. Remota autē iustitia ait Aug. de ciui. dei. lib. iiij. c. iiij. q̄d sunt regna nisi magna latrocinia. Est aūt hic mozb' valde infectiuus vn' inficit aliū. Vñ de hmōi pōt intelligi illud Apoc. ix. De ore eoꝝ sc̄z ptialiū. pcedit ignis. sc̄z furoꝝ: fumus sc̄z supbie: t sulphur. sc̄z detractiōis feretis: t ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominū. Qui enim cōmunicauerit supbo inquit supbiam. dicit. Eccl'. xiij. t Eccl's. Nō ambules cuz homine iracūdo ne efficaris similis sibi. Semp tales oblocunt ꝑtra partem aduersam. t sicut aer pestilēs quantomagis: attrahit: tanto magis inficit. Ita corrumpūt mores bonos colloquia mala. j. Cor. xv. Et sic circūdabit ex omni parte talem ciuitatem tota die iniq̄tas. Secunda iniq̄tas est pfidia. Sunt enim de numero illi de q̄bus ait apls. Confitent se nosse deū factis aūt negāt. quinimmo ꝑpm. pdunt. dicit em̄ Beda. Qui societatez fraternitatis aliq̄ pcte dis cordie cōmaculāt ꝑpm. pdunt vt iudas. ꝓ. q. iij. c. abiit. Nulli autem magis cōmaculant cōmunitatem discordijs q̄ seditiosi t partiales. In baptismo q̄dem abrenunciat diabolo t pompis eius: t ascribit militie xpi p chrismationē: fed vt pdit: per partialitates se ponit ad militiā diaboli. Et ita sunt ptinaces in sua partialitate. q̄ potius fidē negarēt q̄ partē z secta quā sequūtur. Qui nō est mecū ait xps ꝑtra me est. s. inq̄ fraterna charitate: t qui non colligit mecū trahendo hoies ad concordiā: vnitatez t pacē vt ego dispgit. Sed tandē ipsi dispergunturꝝ: dispersit superbos. vt sunt ptiales: amente cordis sui. Luce. j.

Malinos lētia orit ex seditiōe

Cauēda igit. t c. Tertia iniq̄tas tota die circūdās ciuitatē ptialē est maliuolētia q̄ntinua est in mētib' raliū. Hec est vt dr. Job. xxxj. ignis deuoras vsq; ad ꝙsummatiōem t oia eradicās germina. Ch: ysf. de cōpūctiōe cordis. Si inimicitie semel occupauerit hoies oia q̄ fiūt. q̄ dīr. q̄ audiūtur. ita accipiūt vt ad maiores t lōgiores ꝓficiāt inimicitias. Quis posſ enūerar crimialia mala q̄ ex maliuolētia ptialiū t seditiosoz oriunt. hinc homicidia: hic adulteria: illinc meretricia: raptꝰ: fornicatiōes: monialiū violatiōes rapine: furta: incēdia: sacrilegia sacroꝝ loco: z alij fame moriunt: alij igne cōburunt: alij decapitant. alij mēbris detrū cant: manib' lingua: t alijs mēbris: etiam q̄ verecūdum est dicere pudēdis t c. In clericis cōtinentia: in religiosis deficit vita regularis.

Tribulatio orit ex seditione,

§. V. Tertiū quod debet ex

pectari ex seditiōib' t ptialitatib'? q̄ dānū horribile. t multipler. t ꝺ est. Labor: in medio eius. s. ciuitatis seditiose et partialitatibus dedite t iniusticia iam dicta.

¶ Est autem labor: tribulationis in mundo.

¶ Est labor: ꝙfusionis in extremo.

¶ Est labor: cruciationis in inferno.

De ꝑmo inq̄t ps. Contritio t infelicitas in vijs eoꝝ. Et q: viā pacis nō cognouerūt z ꝺcordie p̄ritio. l. ad nihilu deduct' stat' coꝝ: et infelicitas miseriaꝝ. Partib' em̄ ad inuicē inimicātib' exigētib' demerit' hoim: demonijs instigātib': deo pmittēte vna ps ꝑualer ꝺ alia. illā expellit. expulsa vagādo discurrit cū magno sui labore t incōmodo bona ei' auferūt a ꝺrijs vt nullū fructū inde pcipiat: ſz labore pauptat' crucier: edificia destruunt: filueſcūt arua: vinee pcidunt: artes t idustrie dimittūt: adolescētuli egesta te cōpulsi ad stipēdiū vadūt. cū labore t sudore: iuuenes pulli nō sumūt vxores q̄ eos gubernēt. puelle inmupte cū anxietate expectāt: religiosi nō inueniūt elemosynas. Ex nōdū malorū finis. Cū em̄ nō fuerint purgata: ſz aliquan tulū punita pctā expulsoꝝ: t pctā expellentiū inter ſz fuerint ꝑpleta. Vox tonitrui tui inq̄t ꝓpba in rota. ffit em̄ vox tonitrui iudicio: dei terribiliū rota versatili. Reuerſiq; expulsi expellētes p̄scribūt eoꝝq̄ bona diripiunt. t cede crudeliori crassant: t tribulatiōib' multiplr exponūt. Sic q̄ impleť illud Esa. xxvij. Adāda remāda expecta reepecta: modicū ibi: t modicū ibi. vt vadāt t cadāt retroꝝsum: t ꝑteraſ t illaqueent t capiant. Adādat em̄ vna ps aliam expellēdo p̄scribēdo. Aliaq̄ ps reuerſa remādat q̄ eā p̄scripserat. Expectat ps p̄scripta reuersiōez suā t sil' alia emisſa postea reexpectat suū regressū. Addoīce ibi. i. ivna pīt bonoꝝ tpaliū t spualiū remanet. Et modicū ibi. i. i alia pte ꝺria cū postea ipa p̄scribit. Sicq; vadūt ad mortem cadūt retroꝝsuz vt nō videāt casuz suū. Cōteruńt in puluere miseriaꝝ: q: ꝑritio t infelicitas in vijs eoꝝ. i. opib' taliuz ptialiū. Sicq; vt dr Jhiere, xlvj. ffoꝝ impegit in fortem: t ābo piter corruerūt. ffacta diuisione inter tribū iuda t beniamin ex vna pte: t decē trib' Israel ex altera q̄ pius fuerāt sub vno dīno: multa mala fecit vna ps ꝑtra alia. demū vtraq; ps ꝑtra est. t infelicitatē captiuitat' t dure fuitur incurrit. In ciuitate q̄ romana q̄sito dīno oribis: postq̄ discordie ptialitatū t seditionū vbe ingresse sunt agente mario ꝺ Syllā. t eꝺ. Catilina ꝺ sertoriū. t Ciceronē. Cesare ꝺ pōpeiū innūere cedes ciuiū secute sunt. sanguis effusus huan' supra modū. Etiā tpe Octauiani iperij, pacificum fuerit sūmo ꝺo opante ob natiuitatē xpi ꝺmū paulari ad nihilū ꝺducti. e vt ꝓficeť dcm xpi. De regno i seipm diuisuz t c. Et sic labor: in medio eiꝰ. Scōm est labor: in extremo ꝙfusiōis: vir em̄ tales i extremis pñt deserere ptialitates t odia. Qui si moriant' i tali statu sine signis ꝑritiōis nō debēt eis dari sacra q̄ est ad magnā ꝙfusionē. Ex nō miror. q: ecclastica sepultura deberet carere. Nā regulare est q̄ q̄ moriť in aliq̄ pctō mortali notorio deberet puari sepultura eccle nisi fuerit eccle recōciliat' seu ostēderit si

Perfidia orit ex seditione,

Cōtūsio orit ex seditione,

Malinos lētia orit ex seditiōe

gna pnie. vt. xiij. q. ij. c. Quib'. Et ex de sepul. c. pochiano. Vñ in eo implebiť illꝺ Jhiere. xxij. sepultura asini sepelieť q̄ pijciť i flumi evel fouea eī ciuitatē. Nō si sua plumptione vel suoꝝ fuerit in eccla sepult'. Si fibi erit ad cumulu dānatiōis. t ꝺ curatiū. xiij. q. ij. Cū grauia. Sed neq; etiā p talib' pñt dici misse vel officia: q: vt dic leo papa. Cui nō cōicam? viuo: nec mortuo cōicare debem?. s. p eo oratio. xxiij. q. ij. sane. Ecce q̄t' labor: ꝙfusiōis in remanēt'.

Tertiū est labor: cruciat' infernalis. Nāvt dī. Aug. Si q̄s senserit aliq̄ mortaliū i se dīnari. nisi pniaz egerit eterna illū flāma trucidabit. i. libro de igne purgatorij. t hr dist. xxv. §. als ea. Et sic regnū hoim ptialiū desolaťz pgit ad desolationē eternā. Vñ summe cauēdū ab hmōi regno.

¶ De contentione. Capūm. IX

Ēptima et vltima fi

lia inanis gle est ꝺctio'cū q̄ hr magnā vicinitatē litigiū. Et nō ꝺ de vtroq;. Contētio tñ opponiť ꝺcordie seu charitati. Litigiuz vo amicicie. Pro cui' declaratiōe dic' dtūs Tho. ij. ij. q. xxj. ar. j. q̄ litigiū ꝓpie ꝙsistit in vbis. cū. s. vn' vbis alterius ꝑtradicit. In q̄ ꝺdictiōe duo pñt attēdi. Vñq; em̄ ꝓtingit ꝺdictio ꝓpter psonā dicentis: cui ꝺdicens ꝓsentire recusat ꝓpter defectū amoris aios vnientis. Et ꝺvidetur ꝑtinere ad discordiam ꝑtā charitati. Vñq; vero ꝺdictio ex itur rōne psone quaz quis ꝑtristare nō vereť. t hec ꝺdictio est litigiū opposituz amicicie seu affabilitati ad quā ꝑtinet delectabilē alijs cōuiuere. Vñ pbs di. in. iiij. ethicoꝝ. q̄ qui ad oia ꝑtradicunt causa eius q̄ ꝺ est ꝑtristare: neq; quelcūq; curātes: discholi t litigiosi vocant'. Prohibenť aūt litigiosi ad ordines promoueri t ꝑlaturas: dum dicit apls. j. Timoth. iij. Non litigiosum. sc̄z oportet esse epm̄. q̄ extendiť etiā ad alios clericos. Et rō huiꝰ phibitiōis est vt dī. Gratianus dist. xlvj. §. j. t. c. sed. q̄. litigiosi sunt supbi: vel adulatōibus sibi animos ꝓncipū ꝓciliāt vl' frib' suis detrahēdo ifamie notam ingerūt vel inter frēs seminādo discordiā seditiōes facere nūq̄ cessant. Ondit aūt Jacob' apls. iiij. c. tale vitiū ꝑcedere ex ꝓcupiscētia ꝑut videlz ꝓcupiscētia imporat inclinatiōes habituale ad pctā q̄cūq;. Vñ ait. Vñ bella t lites in vob: nisi ex ꝓcupiscētijs que militant in mēbris vestris.

Contētio,

Cōtentio aūt diffinit ab Amb. q̄ est impugnatio vitatis cū ꝺfidentia clamoris: t hoc put est pctm̄. Nā ꝓtentio etiā ponit a Tullio in. ij. rhetorice colo: rhetoricus. dicit enim q̄ contentio est oratio ad ꝑfirmandū t ꝑfutandū accōmodata. Inq̄tuz aūt est viciū apls admonet vitare ad Roma. xij. dicens. Nō in ꝓtentione t emulatiōe. s. ambulem? quersando. t Lato. Cōtra vbosos noli contēdere verbis. t Bzegl. in moral'. Ego puto salua fide melius sc̄z cē alienos intellectui cedere q̄ ꝓtentiōibus deseruire. Ponit aūt a Bzegl. ꝓtētio filia inanis gle ex eo. vt dicit Tho. ij. ij. q. xxxviij. ar. ij. q̄ contentio est quedā discordia i vbis. discordantiū aūt vterq; in sensu suo stat. t vnus alteri nō acq̄scit. Propriū aūt est supbie t inanis gle ꝑpriam excellentiā querere. Sic aūt discordātes sunt aliq̄ ex eo q̄ stāt in ꝑpriis: ita ꝓtendentes sunt aliq̄ ex hoc q̄ vnusq̄sq; verbo: quod sibi videť defendit vt sic non videať minus bene q̄ alius cognoscere illud de quo ꝓtendiť. Quādo sit mortale dicet infra. De vtroq; igit simul t large sumēdo potest exponi illud. Ps. cvj. Effusa est contēptio super principes t errare eos fecit in inuio t non in via. scilicet ꝑpter contentionē. Et dicit deus errare facere permissiue: nō q̄ causet errorē: sed q: permittit: sicut etiā ecclesia illō amos iij. Si erit malū i ciuitate. sc̄z vniuersali q̄ dīs nō fecerit sc̄z permissiue. Unde Aug. in enchi. Nihil fit nisi omnipotens fieri velit vel ipe faciendo. s. ꝑtum ad bona. vel sinēdo fieri. sc̄z ꝑtum ad mala. ffacit igit contentiosos errare. id est pmittit t hoc quia incedunt non in via que xps est dices. Ego sum via veritas t vita. Joh. xiij. ca. Qui non fuit contentiosus sed humilis t mitis: sed in inuio id est

in imitatiõe diaboli q̃ supbus est ⁊ rex sup oẽs filios supbie.vt ꝺ: Job.penul. Ipse est inuiũ.i.extra uia:quia extra gr̃am ⁊ misericordia ꝛp̃i. Vel in inuio ambulãt seu opantur nõ in via:q: eẽ charitate sunt que via ꝺ: ab apostolo.j. Cor.xij.inquiẽte. Adhuc excellẽtioꝛes uiã vobis demonstro.Et Aug. Ipsa est uia q̃ ducit ad celũ. Vel via est obseruatio mãdatoꝛ. Iuxta illud ps̃. Uiã mandatoꝛ tuoꝛũ cucurri. Cũ igit̃ ꝓtendentes nõ ãbulẽt in uia charitatis in rendẽtes gr̃ere ỽitate in sua cõtemtione:sed uadunt in inuio emulatõis ⁊ supbie:errare eos deus facit.i. pmittit:et ipos ⁊ alios audientes. Vñ apls loq̃ns de ꝓtentione ait. ij.Timo.ij. Noli contendere ỽbis.Ad nihil eñ ỽtile est sc̃z hoc nisi ad subuersiõẽs audiẽtiũ. Effusa est ergo ⁊c. Ubi notandum q̃ triplex est contentio.

¶ Prima est contentio emulationis effusa ab inferioꝛibus sup.id est erga pncipes superioꝛum.

¶ Scõa est contentio disputationis effusa ab opinionistibus sup.id est inter pncipes magistroꝛum.

¶ Tertia est contentio litigationis effusa a disceptationibus sup.i.iuxta pncipes magnatoꝛ vel rectoꝛ.

§.I. Prima contentio est

Contẽtio emulationis ex inuidia.

q̃ pcedit ex inuidia:quã hñt adinuicẽ aliq̃ erga suos pncipes.i.doctoꝛes.nã cũ uidẽt doctoꝛẽ alioꝛ magis laudari ⁊ i opinione q̃ sũ inuidẽt ⁊ ꝓtendũt ꝓtra laudãtes alios Talis ꝓtentio fuit in corinthijs cõuersis ad fidem a paulo. Vñ eos redarguẽs ait.j.Cor.j. Contẽtiones sunt inter vos.ℬ aũt dico q̃ ỽnusquisq̃ dicit.ego sum cephe.i.petri ego pauli.ego apollo:diuisus est xp̃s.Et in.ca.iij. Cũ sint inter vos zelus ⁊ ꝓtentio.i.inuidia ex q̃ pcedit cõtẽtio:nõne carnales estis.i.sensuales ⁊ bestiales. Existimabant tales q̃ q̃ a meliori ⁊ maiori sct̃o fuisset baptizatus ille maiorem gr̃am ꝑsecutus fuisset quasi ipi hoies darẽt gr̃am vt xp̃s. Et sic qui habebãt affectõem ad vnũ ppũ magis cõmendabãt ⁊ ꝓtẽdebant contra baptizatos vel ꝙuersos ab alijs tanq̃ a nõ ita sanctis hoibus:⁊ non tantaz gr̃am ꝓferentiꝫ inuidebãtq̃ inuicẽ. Sed magn̄ error iste erat: q: hoies nõ sunt collatores sacr̃alis gr̃e sed xp̃s. ⁊ sic erabant in inuio ⁊ nõ in via incedẽtes ỽitatis.⁊ iõ paulus redux̃it. Sic ⁊ discipuli iobis baptiste estimãtes iohannem magr̃m suũ maiorẽ xp̃o cũ ỽideret q̃ plures ꝙurrere inciebãt ad sc̃la ⁊ doctrinã xp̃i:quasi inuidẽtes sibi ℬ significauerũt.⁊ forte aliq̃n de ℬ ꝓtendebant q̃ maioꝛ esset magister eoꝝ.⁊ iõ potuis deberent sequi.fed iobes eos eduxit ꝺ tali inuioꝫ cũmisit duos discip̃los suos dicẽs.tu es q̃ ventur̃ es ⁊c.vt sc̃z uidẽtes miracula eius agnoscerent ⁊ crederẽt uerũ messiã.⁊ ibi magl adhererẽt.vt dic̃ Chrys̃.sic ⁊ prẽdũt q̃dã q̃tidie de pdicatoribꝰ:de doctoꝛibꝰ:de sctis fundatoꝛibꝰ religionũ q̃s fuerit maioꝛ dñicus vel frac̃isc̃ꝰ vel aug.vel tho.⁊ hmõi. Fuerue sunt iste ꝓtentiones:⁊ nil nisi erroꝛ⁊ discordia gñant. Lecit̃ de duobꝰ doctoꝛibus quoꝝ vn̄ hẽbat in magnã deuotiõem iobem bap.ali̇ iohannẽ euãg.cũ q̃libet multũ suũ cõmẽdaret:⁊ alterũ alterũ ꝑferret:ꝺixerũt ibi in publico facere disputationes solennẽ sup ℬ ad pbãdũ q̃s maioꝛ esset. Sz nocte pcedenti diẽ assignatã disputatiõis iobes baptista suo deuoto doctoꝛi apparuit.⁊ iobes euãgelista suoꝝ reuelãtes q̃ disputationẽ talẽ ꝺimitterẽt:q: ipi bene pcoꝛdabant in celis in simul ita ipã inuicẽ hñent pcoꝛdia ⁊ charitatẽ i terris.⁊ sic ꝺ emũ in supnis ỽideret hãc ỽitatem. Insup cũ querẽ ad fides ex iudaismo q̃dã alij ex gẽtilitate romant essent inter se altercabant ⁊ ꝓtendebãt:alter alteri se ꝑferens ⁊ aliũ despicies. Nã vt diẽ magr̃ in glo.circa finem plogi in primo. Judei cũ ꝙuersi ꝓpter sctos ꝑres a q̃bus oꝛiginẽ ducerãt:⁊ legẽ spãl̃ eis a deo datã gẽtiles ꝙuersos despiciebãt dicẽtes se ꝓpter observãtiã legis meruisse gr̃am xp̃i dicẽtes. Nos de genere abrae nati sum̄ cui ꝓmissio ꝑmũ facta est:ppl̃a peculiaris dei sumus. Nos de egypto forti manu ⁊ mirabilibus signis deus eduxit. Nos de sicco vestigio mare rubrũ transire fecit. Manna pauit. Aquaz de petra fluxit ⁊ soli legẽ eius accepim̄. Ad nos spãliter venit dei filius. Unde ait in euãgelio. Nõ sum missus nisi ad oues q̃ perierunt domus israel. Ecce gentiles conuersi dicebãt. Quanto plura bñficia vobis concessa narratis:tanto deteriores esse ostenditis. Nã eisdẽ pedibus quibus mare rubrũ trãsistis. postea ante idola saltastis:⁊ q̃ manibus uestris fecistis:⁊ ꝓpio oꝛe quo pauloante de submersione pharaonis ⁊ exercit⁹ eius laudes deo reddideratis idola adoꝛastis ⁊ laudastis in deserto. post mãna celitus datũ in deserto fastidientes in egyptũ redire voluistis Sepe deũ ad iram irritastis:⁊ ad vltimũ xp̃m in lege ⁊ pphetis vobis ꝓmissum occidistis. Nos itaq; vob digniores sumus:qui vt de xp̃o audiuim̄ in eum credidimus. Unde ꝑ pphetã de nobis dñs ait. Populus quẽ nõ cognoui seruiuit mihi:in auditu auris obediuit mihi. vñ ostat nos non ex industria sed ex ignoꝛãtia deliqsse. Si apls ⁊ ppbas habuissemus idola nõ coluissem̄. Dõ de generis nobilitate vos iactatis si qua taliũ gloria est tũc hismael ⁊ esau possunt pariter gloriari cũ de eisdem parẽtibus nati sint. Ibis igit̃ altercantibus apls se mediũ interposuit omnes ꝓtentiões eoꝝ hincinde diriment̃ advnã pcoꝛdiã oẽs adduxit.ostendẽs nullos eoꝝ meritis suis esse saluatos:q: oẽs ⁊ iudei ⁊ gẽtiles sub pctõ tenebant̃:sed ꝑ dei gr̃am liberati sunt.vt ait apls̃ ad Ro.v. Nõ est distinctio iudei ⁊ greci.omnes eñ peccauerũt egent gratia dei.iustificati gratis gratia ipsius.ad Ro.iij.Et cõtentiones vitãdas esse ostendit dicẽs. Roma.xiij. Non in contentione ⁊ emulatione. Sic etiã de reductione regis dauid in regnum suum contendentes tribus israel cum tribu iuda se diuiserunt:quia dura verba ad inuicem habuerũt.ij.Reg.xix. Sermo eñ durus suscitat rixas. Proꝛuerbioꝝ.xv.

§.II. Secũda cõtentio est

Cõtentio in disputatiõibus.

disputatiõis sed rõnabiliter facta.apls̃.j. Cor.xj. Si q̃s videt inter vos ꝓtentiosus esse nos talem ꝙuetudinez nõ habemus sed nec̃ ecclesia dei. Respondete obsecro absq̃ contentione. Jaco.vj. Bonoꝛ est hominẽ q̃ separat se a contentionibus. Proꝛuerb.xx. Ubi eñ zelus ⁊ contentio. ibi inconstantia ⁊ omne opus prauum. Jaco.iij. Triplex autẽ est vitiosa contentio ⁊ talis euitanda.

¶ Primo quia contra scientie veritatem.

¶ Scõo quia contra modestie congruitatem.

¶ Tertio quia ꝓpter materie inutilitatem.

Cõtentio cõtra veritatez est mortale.

Contentio ꝓmo modo q̃n sc̃z est impugnatio vitatis aduertenter ⁊ modo inoꝛdinatoꝛ:vt cũ clamoꝛe ⁊ hmõi:ẽ pctm̄ moꝛtale.sm Tho.ij.ij.q.xxxviij. Vñ ⁊ apls ponit cõtẽtiones inter opa carnis.de q̃bus dicit q̃ talia agũt regnũ dei nõ ꝑsequent̃.q̃ videt intelligẽdũ de reb⁹ impoꝛtãtie vt q̃ ꝓinent ad fidẽ vel bonos moꝛes vel determinata p ecclam vel ꝓtentia ad doctrinas vtiles vel alia notabilia. Nã contentio q̃ fit inter pueros etiã ꝓtra veritatẽ nõ vr̃ moꝛtale. Aldultꝰ debet euitari. Et rõ q̃re ꝺ: cuitari ꝓtentio est.q: vt ꝺicit glo.sup illud. Noli ꝓtendere verbis. Contẽtio min̄ stabilitatis ḥz:sepe gñat odij scrupulum. Solẽt eñ inoꝛtentõe talia opponi eliminato eriã maliuolentie argumẽto vt moueãt alios inſipientiũ fratruz. Nec põt esse contẽtio q̃n exto:q̃at aliq̃d ꝓtra scientiam vt intus in aio pdat:⁊ foris victoꝛ accedat. Nemo enim patiẽ se vinci licẽ sciat vera esse que audit.collatio q̃ esse debz inter dei seruos nõ altercatio. Hec ibi. Sc̃do mõ ꝓtentio est pctm̄ q̃n etiã fieret ꝑ veritate:sed modo inoꝛdinatoꝛ:vt cũ clamoꝛe ⁊ hmõi.⁊ tũc videt̃ venialẽ pctm̄ sm Tho.ij.ij.q.xxxviij.ar.j. Nisi forte tanta inoꝛdinatio fiat in contendendo q̃ notabile scãdalũ sequat̃ alioꝝ:q: posset eẽ moꝛtale. vnde apostolus post̃ꝫ dixisset.ij.Timo.ij. Noli contendere verbis. subdit causaz.ad nihil eñ vtile est nisi ad subuersionem audientium. Subuersio autem imporꝛtat notabile scandalum, Sed si fiat contentio ad impugnandũ falsitatẽ debito mõ tũc laudabile ẽ. Et sic catholici cõtẽdunt cõ hereticos ad defendẽdũ veritatẽ. vñ glo. sup illõ j. Reg.iiij. accidit̃ot q̃dã die ⁊c. ꝺicit. catholici cõ hereticos contẽtiones nõ cõmouent nisi pri⁹ ad certamẽ cõuocent̃. In quo tñ diligenter cauẽꝺũ est̃ vt nõ ponãt se ad contẽdẽdũ cũ iudeis vel hereticis nisi bñ periti:ne fidei doctrina cõfusioni pareat si nescirẽt sufficienter rñdere obiect̃. Insup etiã nec coã idiotis ⁊ simplicib⁹. sm Tho.ij.ij.q.ꝙar. viij.quoꝝ fides tanto firmioꝛ in eis est q̃to min⁹ cõtrarietatis aliquid audierunt audiẽtes eñ ꝺia ḥis que tenent icipiũt vacillare. Tertio mõ cõtẽtio ẽ viciosa ꝓpter materie inutilitatem vt cũ fiunt cõtẽtiones de reb⁹ nulli⁹ vtilitatis vtrũ sic vel aliter sint. Vñ apls̃.j.Timo.vj. Si q̃s aliter docet ⁊ nõ acquiescit sanis sermonib⁹ ihesu xp̃i ⁊ q̃ sm pietatẽ est doctrine supbus est nihil sciẽs:sed languẽs circa qõnes ⁊ pugnas ỽboꝝ:ex quib⁹ oriunt̃ inuidie:cõtẽtiones:blasphemie:suspitiões male:cõflictationes hoim̄ mente coꝛruptoꝝ. Ubi ꝺicit gl. sup illud. Lãgues circa qõnes ⁊ pugnas ỽboꝝ.i.inexpedit̃ ad soluẽdũ eas. Lãgues ait. Non enim recusando fidẽ penitus moꝛit:⁊ ad veritatẽ sciẽtiam cõualescit:sed quasi repẽtinis accessionib⁹ languet circa qõnes. Questio enim tunc erat an aliq̃s esset seruus cũ eis ex eisdẽ patrib⁹ sint nati:⁊ oes xp̃s redemerit. Pugne ỽboꝝ videbant̃:q: dñs dixit. Si liberauerit vos filius vere liberi eritis. Hec ỽba videbant repugnare ỽbis apli dicẽtis.eo.c. Qui sub iugo seruitutis sũt:dños suos omni honoꝛe dign̄os arbitrent̃. Sed supficialis est ista repugnãtia. Xp̃s eñ loquebat̃ de seruitute animi per peccatuz apls̃ de seruitute tpali quoad coꝛp⁹. Sic etiã fiunt nunc multe cõtentiones ⁊ disputatiões inutiles vt de cõceptu virginis in pctõ oꝛiginali:vel nõ.in publicis pdicationibus. Unde seqũtur magna scãdala apud auditoꝛes. De Maria magdalena:si fuerit meretrix vel virgo coꝛpe vel coꝛrupta. De Johãne euãgelista si est in paradiso terrestri cũ coꝛpe vl̃ gl̃ia vel ꝺimũdo coꝛp⁹ei⁹ ⁊ hmõi. Contẽdere etiã de dignitatib⁹ vel locis honoꝛabilioꝛibus. vanũ est Et sic intrauit contẽtio inter apostolos quis eoꝝm videret̃ esse maioꝛ:quos xp̃s cõpescuit dicens. Principes gentiũ ꝺominant ⁊c. Luce.xxij. nec hoc fuit absq̃ peccato. Uñ aũt Job cũ dño cõtẽtionẽ fecerit dicẽs. Nunquid qui contẽdit cũ deo tã facile cõquiescit. Ibi cõtẽtio ponit̃ ꝑ disputare cũ deo cupio. In qua disputatiõis cõtẽtiõe nõ intendebat veritatẽ impugnare:nec inoꝛdinatiõe animi vel voces vtis:sz aliq̃a inquisitionẽ exꝑere. Vñ in nullo peccauit sm Tho.vbi.s. Uitãde q̃ sunt cõtẽtiões inutiles. q̃ vtiq̃ illigantur ope diaboli cui summe displicet cõcoꝛdia hoim. Un legit̃ in vitasparrũ.q̃ cũ duo germani in heremo habitarẽt deo militãtes ⁊ diu in maxima cõcoꝛdia vixissent nunq̃ contẽtionis ỽbũ habẽtes.vnus coꝛ instigatus a diabolo quadã ꝺie ꝺixit. Tantũ est q̃ nõ fecim⁹ aliq̃ cõtẽtionẽ faciam⁹ vel vnã. Cui alter ꝺixit nescire se facere. Que ille docuit ꝺicẽs. Ponamus laterẽ vel aliquam rem i mediũ.⁊ ego ꝺicã q̃ est mea.⁊ tu eã q̃ est tua ⁊ ego iterũ ꝺicã q̃ est mea ⁊ tu ecõtra respondeas. ⁊ fic faciem⁹ contentionem. Cũ ergo cepisset ille ꝺicere rem illam suã. ⁊ alius econtra ꝺixisset suam. durius primus loquẽs ait.i mo mea est. Que ille estimãs iratũ subito acq̃uit ꝺicens Si tua est ipsam accipe:⁊ sic finita est questio. Cui ille primus ꝺixit. Sic nõ oporꝛet facere sed semp̃ pfalte in ꝺicẽdo tuam. Cũ igitur iterũ cepissent. post bina replicationẽ mõ prioꝛi cũ acriter primus loqueret̃ alius subito assentiebat ꝺicẽs accipe si tua est. Et cũ pluries iterassent negociũ nũ q̃ poruit ille vinci vt verã contẽtionẽ facerent sicq̃ ꝺiabolus confusus est.

Inutile ẽ cõtẽdere verbis.

Instigat diabolus ad contẽtionem.

De contẽtione litigij in iudicio.

§.III. Tertia est cõtentio litigij. Hanc videt̃ xp̃s ꝓhibere dũ ait Matt.v. Qui vult tecũ in iudicio cõtendere ⁊ tunicam tuã tollere ꝺimitte ei ⁊ pallĩũ. Uñ ⁊ apls repꝛehẽdit̃ coꝛinthios. q̃ in iudicio adiuicẽ cõtendebãt ꝺicẽs. j. Coꝛ.vj. Frater cũ fratre iudicio cõtendit. Sed frustra eẽt institutus oꝛdo iudiciarius cum suis solẽnitatibus in iure canonico ⁊ ciuili si nõ eẽt licitũ ⁊ iusstũ cõtẽdere in iudicio ob sua repetenda:⁊ ppulsatione iniuriaꝝ:⁊ obuiandũ iniusticijs⁊ calũnijs. Quod q̃ ait apls̃. fcharia iudicia si habetis oĩno pctm̄ est in vobis.i. Coꝛ.vj. intelligit̃ de cõtẽtione iudiciaria nõ simpl̃⁊ ex toto sed de ea q̃ fit apud iudices infideles vt ibi ꝺ: per apl̃m Hoc enim pḥibet̃ infideles eẽ iudices in causis fidelium Uel intelligit̃ de cõtẽtione iudiciali etiã apud fideles sed cũ fraudib⁹:mẽdacijs:⁊ iniusticijs. Uñ ibi ꝺic apls̃. Quare nõ magis fraudẽ patimini sedvos fraudatis. Põt⁊ tertio illud intelligi de nõ cõtẽdendo q̃n in repetitione suarũ rerũ scandalũ sequerẽt in eis a quib⁹ repeꝛuntur:si tñ scãdalũ eẽt pusilloꝝ nõ pharisẽoꝝ. Sed post̃ꝫ declaratũ essẽt illis a quib⁹ repeꝛunt̃ aliena illa sua nõ esse sufficienter:tã esset scãdalũ pharisẽoꝝ in eis.s.ex malicia pcedẽs si turbarentur ex hoc. Uñ nõ ꝺimittẽda eẽt talis cõtentio ex ℬ de necessitate. De hoc tñ vide infra in.c.de scãdalo. Dõ aũt ꝺicit xp̃s nõ prẽdẽdũ in iudicio cõsiliũ est. Uñ nõ obligat ad impletionẽ eius nisi q̃tũ ad ꝑparationẽ animi non ad opus.vt.s.talis sit paratus nõ solũ adalia non repetere si oporteret:sed etiã ad patiẽter ferẽdũ si ch̃lam ꝺes ꝺeret. ar.ad hoc.xxiij.q.j.c.paratus.verũ cõsiderãdo q̃ in hmõi cõtẽtionib⁹ iudicialib⁹ fiunt multa pctã ex vtraq; pte minẽdatia.s.periuria.odia cõtumelia fraudes:⁊ alia: forte melius eẽt talia ꝺimittere q̃ tot piculis se exponere:⁊ pcipue q̃n litigia sunt ḥtricata:⁊ iudices sunt cupiditati non veritati dediti:vel cum altera pte cõponere: etiã ꝺiminuendo de iure suo q: varius euentus belli cãrũ:⁊ expense multe. vnde.v.q.ij.si pinares.ꝺ: q̃ iuꝺex laboꝛare ꝺo ad cõcoꝛdiã ⁊ ꝺz litigãtes cõciliare.ff.de offi.p.l. Illicitas. Debz etiam seruari modestia in litigijs. vñ ꝺ:v.q.iiij.c.i loco. q̃ q̃ꝺ aut cõfitẽtiũ cõsultationib⁹ agit̃:aut ab accusantiũ pte ꝓponit̃ fic ꝺz mitt̃ima ỽboꝝ relatione referri: vt nec cõtentiosis vocib⁹ sensus audiẽtiũ turbet.i.clamosis nec iudiciũ vigoꝛẽ de tumultu eneruet. Sz de oꝛdine iudiciario ⁊ mõ aduocãꝺi habeẽ.i.iij.pte.ti.ij. Effusa est ḡ talis cõtẽtio litigiosa sup pncipes.i.iuxta pncipes,seu rectoꝛes vbi cause agunt̃. Et q̃ sup aliq̃n ponat̃ ꝑ iurta.ptz ex illo ỽbo ps̃. Sup flumia babylõis illic sedimꝰ ⁊c.i.iuꝛ.sic cõtẽdẽtes i iuio vicio pcedẽtes nõ in via iusticie ⁊ charitatẽ errare fecit.i.pmisit in plura incõuenientia intrando: vel veritatez ñ vidẽdo. Sic due meretrices semel prẽdebãt i iudicio coꝝ rege Salomone de filio vni⁹ viuo:altero mortuo :quez falsa mater tulerat a latere vere matris ⁊ moꝛtuũ suũ iuxta matrẽ viui locauerat ⁊c. Vide hystoriã.iij. Reg.iij.

Titulus.V. De luxuria

¶ De luxuria i q̃ agit̃ primo ꝺ: viij. occasiõib⁹ eiꝰ. Sc̃do de viij. gradib⁹ eiꝰ. Et tertio de viij. nocumentis eiꝰ. Cap. I

Uxuria est tertiuz

Luxuria accipitur ꝺupliciter.

I viciũ pncipale. Sumit aũt hoc nomẽ ꝺupliciter. Uno modo large. ꝑ abundantia ⁊ supfluitate rei coꝛpalis.s.nõ solũ venereoꝝ sed ⁊ cibi:potus ⁊ vestitus:⁊ ꝺiuitiaꝝ ⁊ deliciaꝝ. Et sic sumit amb.cũ ꝺicit. Egritudo coꝛpoꝛis pctm̄ repellit. luxuria carnis.id est abundantia delitiaꝝ pctm̄ adolet.i. nutrit.de pe.ꝺi.j.c.verbũ. §. põt fieri. Aug. etiã ꝺicit in lib. ꝓfessio.q̃ luxuria saciẽtatẽ atq̃ abundantiã se cupit vocari. saciẽtatẽ.s.cibo:⁊ abũdantiã ꝺiuitiaꝝ. Sc̃do modo sumitur luxuria ꝑprie ⁊ stricte ꝓ inoꝛdinatione circa venerea. Unde sm Jsiꝺ.in lib. etymologiaꝝ. luxuriosus ꝺicit quasi solutus in voluptates. Et quia voluptates venereę maxime animũ hominis reſoluũt.sc̃z a vigoꝛe rationis iõ sm Thomã.ij.ij.q.cliij. arti.j. circa voluptates venereas maxime luxuria consideratur. Sic etiam libido etsi in

aliꝫ materiꝫ dicaf:vtlibido vlciſcedi:libido dominādi:ꝛ hmōi:ſpeciaſt ñ ſibi hoc nomen vēdicāt veneree volupta tes:in quib⁹ſpeciaſt libido d⁹ eſſe.vt ait Aug.in.xiiij.de ci ui.dei. Sic aūt diffinit pōt. Luxuria eſt inordinat⁹ appetitus venereo⁹.Appetitus d⁹ qꝛomne pcm̄ pncipaſt cōſiſtit in appetitu ſeu voluntate. Vñ aug. Nemo ipudice i.luxurioſe vtitur corpe niſi prius ſpū.i. voluntate cōcepta nequitia.dicit etiā idē Aug.de violenter oppſſis. Nō pol luit aliquē libido aliena ſi aliena erit.i.ſi non aſſentiat ip⁹ ſe voluntate.Et loquit aug.de pollutiōe animi p pcm̄ nō de pollutione carnis. Jno:dinatus d⁹ cū eſt ꝫ ordi nē. Nā ſi eſt ꝫm rōnē appetitus vel vſus venereo⁹ vt in debito actu cōiugali :nō eſt luxuria neq; pcm̄:ſed qñocun qꝫ aliter ſemp eſt pcm̄.Rō hui⁹ eſt ꝫm.b.Tho.ñ.ij.q.clij. ar.iij.qꝛ quāro aliq̄d eſt magis neceſſariū tanto magis oꝛ q circa illud rōnis ordo ſeruet.vñ per cōſequēs magis ē vicioſum ſi ordo rationis preternittat:vſus aūt venereo rū eſt valde neceſſari⁹ad bonū cōe quod eſt cōſeruatio hu mani generis.Et ideo maxime circa hoc d⁹ attendi ordo rōnis qui determinatus eſt per legē diuinā ꝛ humanam. Si aūt circa hoc aliq̄d fiat pter id qđ ꝫ ordo rōnis.vitio ſum erit.hoc aūt pertinet ad rōnē luxurie vt modum ꝛ oꝛ dinē rōnis excedat circa venerea.ꝛ iō pcm̄ eſt ꝛ ex genere ſuo mortale:q; directe ꝫ preceptū illud. Non mechaberis Exo.xx.Super quo ꝟbo dicit Aug. Noſce mechie ois illici tus cōcubitus.ſ.eē matrimoniū:atq; illoꝛ mēboꝛ nō lici tus vſus .phibitus itelligit.xxxij.q.iiij.c.meretrices.Aplꝰ etiā ponit luxuria iter opa carnis que qui agūt regnū dei nō cōſequent.ad Gal.v.vñ oſtēdit eſſe mortale. Sz ar guit ꝫ ſic.p actū venereū ſemē emittit qđ ꝫſupfluū alimē ti.vt ptz p pbm in lib.de gñatiōe aialiū.ꝫ in emiſſiōe alia rū ſupfluitatū nō attendit aliq̄d pcm̄:g̃ nec circa act⁹ ve nereos pōt eſſe pcm̄.Rñdet .b.tho.ij.ij.q ꝫm pbm in di cto lib.ſemē q̄uis ſit ſupfluū.eſt tñ ſupfluū quo idigeē.ſu pfluū enī d⁹ ex eo qđ reſiduū eſt opationis virtutis nutri tiue tñ ſuperfluū nō eſt ad opus virtutis generatiue:ſed i digetur eo ad gñationē:ſed alie ſupfluitates humani coꝛ poris ſunt quibus nō indigeē:ꝛ iō nō refert q̄liter emittā tur ſalua decētia q̄icrus humani. Sed nō eſt ſiſe in ſemi nis emiſſiōe.q; taliter fieri d⁹ vt cōueniat ſini ad quē eo in digeē ſeruaf aliꝫ debitis circūſtātijs alꝫ erit mortale. Itē ꝫm.b.tho.vbi.ſ.ſicut aliꝫ vicijs opponunf alia vicia vt ꝫ ria:vt auaricia pdigalitati:ꝫlumptio deſperatioi ꝛ hmōi ita ꝛ luxurie vicio opponiſ vt ꝫnium viciū qđ cōtineē ſub inſenſibilitate.Et accidit hocviciū in eo quiūta deteſtatur mulierū vſum:vel viroꝛ ſi mulier eſt qꝫ vꝛoꝛi debituꝫ non reddit vel viro vꝛoꝛi:quod etiā pōt eſſe mortale. Venerea dicuntur actus carnales a venere dicta:que a paganis di cebaf dea amoris:ex amoꝛe eñ cōcupiſcentie tales actus pcedunt. Jn ſe aūt nō ſunt illiciti.ſed cū ſunt ꝛ ordinati vi delz cōtra regulā rōnis. Unde in coniugio debito mō ſer uato abſq; pcō ſunt etſi ibi ſit ſimilis delectatio.Rō hui⁹ eſt ꝫm.b.Tho.ñ.ij.q.cliij.art.ij.qꝛ ſicut eſt ꝛe bonū qꝫ ꝫſer uēt natura vniuſ indiuidui :ita etiā eſt quodđ bonuꝫ ex cellens qꝫ cōſeruetur natura ſpeciei humane. ſicut aūt ad cōſeruationē vite hūane vnius hoīs ordinaf vſus ciboꝝ ita etiā ordinaf ad cōſeruationē humani generis vſus ve nereoꝝ.vñ Aug.dicit in lib.de bono ꝫiugali qđ cib⁹ eſt ad ſalutē hois:hoc eſt cōcubitus cōiugalis ad ſalutē generis ꝛ ideo ſic vſus ciboꝝ pōt eſſe abſq; pcō ſi fiat debito mō ꝛ ordine ꝫm qꝫ cōpetit ſaluti coꝛpis:ita etiā vſus venereoꝝ rū pōt eē abſq; omni pcō ſi fiat debito mō ꝛ ordine ꝫm qꝫ eſt cōueniens ad fine generatiōis hūane:ſeruatis aliꝫ de bitis circūſtātijs. Et ſi arguatur in ꝫiuꝫ ſic. Ubicunq; reperiſ aliq̄d ſupfluū p qđ a bono rōnis diſcedit:hoc ē vi cioſum:qꝛ virtus coꝛrūpit p ſuperfluū ꝛ diminutū vt ꝫ.ij. etbi.Sz in q̄libet actu venereo eſt ibi ſupfluitas rōnis ꝛ delectatiōis:q̄ intātū abſoꝛbet rōnē qꝫ ipoſſibile eſt aliq̄d intelligere in ipſa.vt dicit ꝟbs in.vj.etbi.ꝛ hiero. dicit qꝫ in illo actu ſpūs ꝓphetie nō tāgebat coꝛda ꝓphetarū.xxx ij.q.ij.c.Cōubia.g̃ nullus act⁹ venere⁹ eſt abſq; pcō. Rñ det idē btūs tho.vbi.ſ.qꝫ mediū virtutis:qđ coꝛrūpit ꝫ ſu pfluū ꝛ diminutū nō attēdit ꝫm qualitatē ſz ꝫm qꝫ cōuenit recte rōni.Et iō abūdantia delectatiōis que eſt in actu ve nereo ꝫm rationē oꝛdinato nō ꝫtiaf medio virtutis.Et p terea ad virtutē nō ꝓtinet qualitū ſenſus exterioꝛ delectetur: qđ ſequit coꝛporis diſpoſitionē:ſed qualitū appetitus inte rioꝛ ad hmōi delectatiōes afficiaf. Nec etiā ß qꝫ quis libe rū actū rōnis nō poteſt hſe ad ſpiritualia ꝓſiderāda ſimul cū illa delectatione oñdit qꝫ actus ille ſit ꝫius vtuti. Non enim eſt ꝫius vtuti ſi rōnis actus:aliq̄ſi intermittatur ali quo qđ ꝫz rōnē fit.alioquin qꝫ aliquis ſe ſomno tradit eēt ꝫ virtutē.hoc nō ꝫ cōcupiſcentia ꝛ delectatio venerea non ſubiaceat imperio ꝛ moderationi rōnis puenit ex pena ꝓ mi pcī inquātū rō deo rebellis demeruit hſe ſuā carnem rebellē.vt patet per Aug.de ciui.dei. Non eſt ergo in illo actu pcm̄ ꝓpter illā inmoderātiā delectatiōis ꝛ concupiſcē tiā.ſed eſt aliquod penale a ꝓmo pctō deriuatū.Hec tho. Et ad hoc facit quod ait apoſtolus.j.Coꝛ.vij. Si nupſe rit ẏgo nō peccat.Et Hiero.dicit.ꝓnubia legitima carent quidem peccato.xxxij.q.ij.c.Cōubia.

Luxuria diffinitur

Quod ſit mortale,

Luxuria i cōiugio fit abſq; peccato,

§.I. De hoc igit vitio pōt

Per modum ſermonis.

intelligi illud pſ.lxxiij. Jncēderūt igni ſanctuariū tuum in terra:polluerunt tabernaculū nois tui. Ad litteꝝ loq̄ tur ꝓpha vētura ꝓnūciādo de tēplo dñi qđ erat in hierſlm nobiliſſimū qđ appellat ſanctuariū ꝛ tabernaculuꝫ nois ſui.i.factū ob nomē gloꝛiā ꝛ laudē dñi.Et iſtud fuit pollu tū ꝛ igni incenſum per gētiles ſiue chaldeos.cū nabucho donoſoꝛ cepit hieroſolymā tpe regis iude.ſ.Sedechie.ſi ue romanos cū Titus deſtruxit eā poſt.xlij.ānos a paſſio ne dñi. Adoraſt ẏo tēplū dñi ſūt fideles.iuxta illd.j.Coꝛ. iij.Templū dñi eſtis vos.qui reſpectu aie poſſunt dici ſan ctuariū:qꝛ in eis eſt ſanctitas ꝛ habitatio dei vt dicebatur eſſe in ſancta ſanctoꝛum:ꝛ reſpectu coꝛporis tabernaculuꝫ in quo aīa q̄eſcit. Vñ Pe.in ſcda cañ.loquens de coꝛpoꝛe ſuo ait.Scio qꝛvelocꝫ eſt depoſitio tabernaculi mei.ꝛ illd tabernaculū.i.q̄libet fidelis eſt nois dñi:qꝫ habet in ſe no men xpi inquātū d⁹ xpianus a xpo. Jgnis libido eſt inqt Ozige.i.ſignificat libidinē.de pe.di.iij.c.inter hec. Jncen dit g̃ templū illud p luxuriā interioꝛē. Polluit per luxuriā exterioꝛē. Jligna quib⁹ incēdit ſunt occaſiones ꝛ incitatio nes eius. Sicq; tēplū ad ſolū rediguit infernale. ꝓpter qđ d⁹. Jncēderunt igni ſanctuariū in terra.i. ita qꝫ ad terram dirutū eſt.ad terrā.ſ.infernalē. Tria ergo ſunt circa hoc vi denda ꝛ elicienda ex verbis pſ.

¶ Prio ei⁹ occaſionē ſubtrahēdā i materie ſuggeſtione.

¶ Scđo ei⁹ pgreſſionē pcidēdā in ignis extēſione.

¶ Tertio ei⁹ leſionē cōſequēdā in templi cōſumptione.

§.II. Quantum ad primū

Septem occaſiones luxurie.

occaſiones luxurie ſunt multe.Rob.holchot ſup li.Sap. ponit decē eſſe cōtēras in his verſib⁹.Ocia ſegnicies ſom nus caro femina vinū. Proſperitas ludus carnis forma puer. Nūc aūt ſeptē breuiter ponenf. Prīa ē ociofitas. Vñ d⁹.Ezech.xvj.Hec fuit iniq̄tas.i. cā iniq̄tatis ſoꝛoris tue ſodome.ſuperbia.ſaturitas panis ꝛ abundātia ꝛ ociū Et ociū ſoꝛoꝛ d⁹ ſodome.i.ſilis in vitio luxurie.Ber. oim tētationū malaꝛ cā ꝛ ſentina ē ociū.Qui .Ocia ſi tollas piere cupidis arma.i.luxurie artes ibis. Scđa ē nimia q̄es.Rog.xiij.Non i cubilibus ꝛ ipudicitijs.ſcz ābulemus in nra cōuerſatiōe.ꝓmittit cubilia ipudicitijs:qꝛ nimis q̄ eſcendo in lecto hō incidit in laſciuias ꝛ in impudicitias luxurie. Jdoſeth filius ſaul q̄ſcēs ꝛ dormiēs i lecto pcuſ ſus fuit in inguine ꝛ occiſus a rechab ꝛ banaa ꝓncipib⁹ latroīū.iij.Reg.iiij.Ad ſignādū qꝫ ex nimia q̄re a demo nīs quis pcutiſ vitio luxurie. Vñ ꝛ Cato. Nec ſōno dedi tus eſto.ſ.nimio. Nā diuturna q̄es vitijs alimēta miſtrat.

§.III. Quantum ad ſecūꝫ

progreditur luxuria.

dū ſcz de pgreſſione. Sciēdū qꝫ ſic ignis paulatim ꝛſumit tēplū.ita luxuria a cogitatione turpiū icipit:ꝛ niſi reſiſtaf vlterius pcedit. Progreſſus luxurie ſit ꝫ ſeptē gradus.

¶ Primus eſt ſenſualis cōplacentie toleratio.

¶ Secūdus eſt motiua delectatio.

¶ Tertius eſt in actum conſenſio.

¶ Quartus impudica aſpectio.

¶ Quintus turpis confabulatio.

¶ Sextus libidinoſa contrectatio.

¶ Septimus operis expletio.

Primi tres ſuñt coꝛde abitꝛa.alij q̄ttuoꝛ i coꝛpe abeē.

§.IIII. De primo gradu

Cogitatio luxurie tunc ē peccatū l.

pōt intelligi illud eſa.j. Auferte malū cogitationū vꝛaꝝ ab oculis meis.ait dñs.i. cogitatiōes vꝛas iquātū ſūt male vt cogitatiōes luxurie. Prio cui⁹ declaratione ſciēdū ꝙ tūc cogitatio luxurie pcm̄ eſt qñ ꝙs cogitās turpia voluntaꝛ rie:ſiue ad penitendū de his q̄ geſſit:ſiue ad intelligēdu vel docēdū materiā d⁹ turpib⁹ bona ītētione:ſiue inuolun taria occurrit cogitatio turpis ex ociofitate mētis: vel cu rioſitate:vel ex geſtis ꝓ cū:vl⁹ ſuggeſtione demonis ſen ſualitatꝰ.cū aliquaſt delectaf ꝛ ſibi cōplacet cū diſplicen tia tū rōnis ibi eſt pcm̄ veniale.Et hoc eſt qđ ait apl⁹ ro. vij.Nō eīm qđ volo bonū ß ago:ſz qđ odi malū hoc facio .Loquit eñ de malo ꝓpiſcētie ꝛ oplacētie ſenſualis:qđ frequēter patiſ animus in cogitationib⁹ turpib⁹. qđ q̄dez ſz odiat ꝫm rōnē:tñ patiſ illud in ſenſualitate. Ita cōm placētia ſignificari pōt ſeu figuraꝛi ꝙ ſum ligni veriti ab Eua.qđ ondit Hoꝛ.dicēs. Suggeſtio pcti ſit ꝙ diabolus delectatio ꝙ carnē.cōſenſus ꝙ ſpīm.i.rōnē.quia ꝛ primo ſer pēs culpā ſuggeſſ it.Eua velut caro.i.ſenſualitas delecta ta eſt.Adā ẏo velut ſpūs cōſenſit. ꝛ ifra.Cum enim mali gnus ſpūs pcm̄ ſuggerit in mēte:ſi nulla delectatio pcī ſequaf:pcm̄ oīno ꝓperatū nō eſt.Cū ẏo caro delectari ce pit:pcm̄ iā naſci incipit.Si ẏo ex deliberatione conſentit tūc pcm̄ cognoſcif pfici ſz i aio. Jn ſuggeſtione eñ pcī ſemē eſt in delectatiōe fit nutrimētū in cōſenſu perfectio. Et ſepe cōtingit vt qđ mali gn⁹ ſpūs ſeminat in cogitatio ne caro trahat in delectationē.nō tñ animus.i.rō eidē dele ctationi cōſentiat.Et ſi caro ſine animo delectari nequeat.ipe tñ animus carnis voluptatib⁹ reluctās in delectati ne carnali quoquo mō ligaf iuxꝛ:vt ei ex rōne ꝺdicat nec cōſentiat.ꝛ tñ ea delectatiōe ligaf:ſz ligatū ſe vehemē ter ingemiſcat. Vñ ꝛ ille celeſtis exercit⁹ ꝓcipu⁹ miles ge mebat dicēs. Video aliā legē in mēbris meis repugnan tem legi mētis mee:ꝛ captiuū me ducētē in lege pcī. Jta q̄ ē hō ꝛ captiuꝰ vt ira dixerim ꝛ liber.liber ex iuſticia ca ptiuꝰ ex delectatiōe quā portat iuxꝛ. Hec ille.di.vj.teſtim ī palea.ſz penſandū. Si arguaf ꝺ.qꝛ videlz Aug. dicit ī lib. de libero arbi.qꝫ nullus peccat in eo qđ vitare nō pōt. Sz nō pōt hō vitare q̄n actus ſenſualitaꝛ ſit inordinatus. Eſt eñ ſenſualitas ꝓpetua coꝛruptio q̄diu viuimus i mūdo. ſm aug.q̄ talis motꝰ ſenſualitaꝛ ſeu cōplacētia nō ē pcm̄ .Rñdet.b.tho.ꝓma.ij.q.lxxiij.arti.iij.q ꝓpetua coꝛruptio ſenſualitatis itelligēda eſt q̄tū ad fomitē q̄ numq̄ totaliē tollit in hac vita. Trāſit eni originale pcm̄ reatuꝫ ꝛ remanet actu.i.q̄ad inclinationē ad malū. Sz talis coꝛruptio nō ipedit q̄n hō rōnabili volūtate poſſit repimere ſingu

los motus inordinatos sensualitatis si ꝑsentiat: puta diuertēdo cogitationē ad alia. Sz dū hō cogitationē ad aliꝗd diuertit: pōt etiā circa illō aliqꝫ ordiari mor' sicut ergo ficut cū ꝗs trāffert cogitationē suā a delectatiōib' carnis volēs cōcupiscētie motus vitare ad speculationē scientie.

Delectatio mortosa ē mortale.

§.v. De secundo gradu.s.

motiose delectationis intelligitur illud Hiere.iiij. Usq; q̄ morabunt apud te cogitatiōes nocie. Et illō sapiē.j. Peruerse em̄ cogitatiōes separant a deo. Nullū aūt pctm̄ sepat a deo nisi mortale. Cogitatio aūt motose delectatiōis circa materiā luxurie est puersa qz ō debitū vsū seu rectitudinē rōnis vñ mortale. Vō: firmar. b. Tho. prima secūde q. lxxiiij. ar. viij. p auctem Aug. dicētis in lib. xij. ō trini. Si cōsensus illecebris: i. voluptatis sola cogitatiōe delectationis cōtētus est. sic habēdū est illimo velut abū vetituz sola mulier comederit. ꝛ post pauca subdit: q̄ tor hō dānabit ꝑ hmōi que sine voluntate opandi: sz tm̄ cuz voluntate aiuz talib' oblectādi soli' cogitatiōis sentiunt̄ eē ptā nisi p gras xpi remittant̄. Nullus aūt dānat nisi ꝑ mortali. Ad hoc etiā facit qō ait Hze. Plerūq; aūt puersuz qō cōcipit animꝰ intra semetipsū etiā ꝑ desideriū voluit. Et nimirū. mētē nequaq̄ inūda cogitatio maculat cū pulsat ꝑ cum hāc sibi ꝑdelectationē subiugat. ō pe. di. iij. c. iter hec. Alba cula aūt nō ẖit ꝓprie nisi ꝑ mortale. Im̄ Tho. in. iiij. ḡ. 7c. Et nota q̄ in expositiōe illius figure de esu pomi vetitiꝰ adā ꝛ euā aliter ꝓcedit aug. aliter gre. Nā gre. in. ℌ. ꝓcedēti euā dicit; carnē. i. sensualitatē signare in q̄ nō cōtingit eē nisi veniale. sed Aug. ponit euā rōnē figurare inferiorem. in q̄ pōt etiā esse mortale. Im̄ Tho. ꝛ virū rōnē dicit esse superiorē in noie. vñ eium eue dicit signare motosaz delectationē in cogitatione: ꝛ eium ade cōsensum in actu nec est per hoc ẖrietas i sñia dicte ꝙclusiōis. Sz varietas ex positiōis dicte figure. Quid sit rō inferior. ꝛ q̄d sit rō superior ḥēs in. j. parte tit. ij.

Cogitās de fornicatione duꝑliciter ō lectatur.

Sz ꝓo maiori declaratiōe huius materie q̄ vtilis est ꝛ difficilis ad cognoscēdū dic. be. Tho. ꝓma scē. q. lxxiij. ar. viij. Ō aliqs de fornicatione cogitans pōt de duob' delectari. Uno mō de ipsa cogitatione. Alio mō de fornicatiōe cogitata. Delectatio de cogitatiōe ipsa sequit inclinationē affect' in cogitationē ipsā. Cogitatio ipsa im̄ se nō est pctm̄ mortale: imo q̄nq; ē veniale tm̄: puta cū ꝗs inutiliter cogitat ō ea: q̄nq; sine pctō oino vt q̄n vtil' de ea cogitat: vt cū vult de ea ꝑdicare vel disputare ꝛ iō ꝓ ꝑns cogitatio ꝛ affectatio q̄ sic est de cogitatiōe fornicatiōis nō est de gñe pctī mortalis: sz q̄nq; veniale: q̄nq; nullū. Uñ nec cōsensus in talē delectationez est mortale: sz q̄ aliqs de fornicatione cogitās delectet' ō ipso actu cogitato: hoc cōtingit ex hoc q̄ affectio ei' est inclinata in hūc actū. Uñ q̄ aliqs cōsentiat in talē delectationē. hoc nihil est aliud q̄ cōsentiat in hoc q̄ affectus ei' sit inclinatus in fornicationē. Nullus em̄ delectat' nisi i eo qō est cōforme appetitui ei'. Ō aūt aliqs eligit ex deliberatiōe q̄ affectus ei' cōformet' his que ꝑm se sunt mortalia est mortale. Uñ talis cōsensus in delectatiōez peccati mortalis in cognitione etsi nō in op' est mortale. Habet ḡ locū in aliis mortalib': vt homicidiū: furti: ꝛ hmōi. Dicit enim be. Tho. vbi. s. q̄ cōsensus in delectationez q̄ ꝓcedit ex cōplacētia actus homicidij cogitati est pctm̄ mortale: nō aūt cōsensus in delectationē q̄ ꝓcedit ex cōplacētia de lectatiōis de homicidio. Cōtingit aūt frequēt' hoiez peccare circa materiā luxurie in motosa delectatione q: magis ad hmōi inclinat. Et incidūt in hoc tepidi. Nā frigidi i. habituati in pctō subito trahunt̄ ad cōsensū operis, sferuentes q̄citius expellunt inūdas cogitationes. Sz tepidi motantur i hmōi. Et ẖz Tho. vbi. s. ar. vj. ō: delectatio motosa nō ex mora tpis: sz ex eo q̄ rō deliberās circa eam imotatur: nec tm̄ eam repellit tenens ꝛ volens libenter q̄ statim vt attingunt animū repelli debuerūt. vt dicit Augu. in. xij. de tri. Et quāuis apprehensio virtutis imaginatiue sit subita ꝛ sine deliberatione. ꝛ iō pōt aliquē actū cauſare anteq̄ rō superior vel inferior habeat tps deliberandi ꝛ ibi pōt eē veniale tm̄. tū iudicium rationis iferioris quasz iudicat de aliquo agendo vel nō agendo per rōnes tē porales. puta per legē humanā vel naturalē est cū delibe ratione q̄ indiget tpe in quo ꝛ rō superior q̄ sim̄ rōnes eternas seu legē diuinā iudicat de agendis deliberare potest. Unde si nō cohibeat ab actu pcti ꝑ suā deliberationez sz detestādo vt malū ei iputat. ꝛ sic ꝛ ipsa cōsentire videtur. Pe. de tharā. in. ij. sen. di. xxiiij. ſic dicit. Cōplacentia surgē tē in sensualitate circa luxuriā vel aliud qō est mortale ex genere suo. Aut rō superior ex cōsideratione diuini ꝓcepti vel offense dei statim repūnit. ꝛ tunc non est nisi veniale. Aut non statim repūnit. ꝛ tūc aut exꝑsse sentit. ꝛ sic est mortale q: vir comedit. i. rō superior consentit. Aut non exꝑsse sz negligit repūnere. Aut ḡ manet talis ꝙplacētia post sufficientē liberationē ꝛ aiaduersionē piculi. ꝛ tūc est mortale ꝛ mulier comedit. Aut nō māet. ꝛ sic ē veniale.

§.vi. De tertio gradu lu

Cōsensus deliberatus actū ē mortale

xurie. s. cōsensus in actū turpē. istud est mortale. Adat. xv. De corde exeūt cogitationes male. furta: homicidia: fornications: adulteria. ꝛ hec coinq̄nāt hoiem. i. macula mortali ifīciūt qñ sūt cogitationes deliberate hoz. Et tūc ſm Aug. ō: adā figuratiue comedisse pomū. i. rōnē superiorē cōsensisse exꝑresse saltē ꝑ omissionē ꝛ ꝑnr mortē aie incurrere. Un Aug. dicit q̄ prima differētia pcti mortalis ē cuz in corde cōsentit libidini figurata ꝑ puellā mortuā: sz ad huc in domo iacētē. de pe. distin. ij. Sicut. Itē dicit Aug. Si cui adhesit cupiditas cōcubendi cū vxore aliena: sed deest facultas, nō minus reus est q̄ si in ipso facto deprehendere. k. de pe. di. j. Et hoc quoad iudiciū diuinū nō hūanū vbi nō puniunt cogitationes sole etiā deliberate. Et ē similitudo in gñe nō in specie seu quātitate. Nā sicut ē pctm̄ operis maius q̄ cordis ceteris paribꝰ: ita ꝛ graui' punit̄ a deo. Sed in hoc est eqlitas in diuturnitate pene: q: vtriq; q̄ pena eterna punit̄. Idē dicendū est de alijs pctis vt pz ea. di. per plura capla ante illud. Si cui. Et hoc totū intel ligendū est deliberato cōsensu in actum pcti mortalis ei' sz q̄ō est ꝺ aliq̄ ꝓceptoz vt fornicationis: furti: homicidij ꝛ hmōi. Consensus aūt delibera tus in actū pcti venialis q̄uis etiā ꝓtineat ad rōnem superiorē. nō tm̄ ex se est nisi veniale. puta quis deliberat dicere mendaciū officiosuz vel iocosum: vel verbum ociosum ꝛ hmōi. Im̄ Tho. ꝓma secūde q. lxxv. ar. ix. Et se aūt ꝓpterea dem̄ est quia rōne cō tēptus adiuncti posset esse mortale. Sciendū etiā q̄ cū pctm̄ cogitatiōis mortale sit eiusdē speciei cū eodē opere exteriori ꝑperato. sed differūt ſm iperfectū ꝛ pfectū: quia pctm̄ cordis ō: iperfectū respectu peccati operis. ſm tho. ꝓma secūde. Ideo quemadmoduz peccata mortalia opis de necessitate opz ea cōfiteri non solū in genere sed invlti ma specie. Non enim sufficeret dicere se ꝑpetrasse luxuri am: sed opz q̄ exprimat species luxurie puta simplicis fornicatiōis vel adulterij vel stupri: vel sacrilegij ꝛ hmōi. Ita etiam de cogitationibus deliberatis luxurie non sufficit cōfiteri se habuisse cogitationes turpes cū consensu. sed etiā opz q̄ exprimat materiā ipsaꝝ videlicet si erga cōiugatā vel soluta vel ẏginē: vel sciū oniale: vel mares ꝛ hmōi. Et idē iudiciū videt̄ de cogitationib' motosis. vt sz exprimat̄ q̄litas ꝓsonaz erga quas animus versatus est. Cogitatio aūt deliberata in vxoꝛ ꝓpria nō est mortale sic nec ipse actus cōiugalis de se. ꝛ hoc nisi ita immoderatē in ea q̄ polutio in eam sequeretur in vigilia.

Peccati cogitatiuꝰ differt ab actu peccati.

§.vii. De quarto gradu

Aspectus libidinosus ē mortale.

luxurie qō est aspectus libidinosus. Adat. v. Qui viderit mulierē ad cōcupiscēdū eā iā mechatus est eā in corde suo Ubi Aug. Etiā solo visu cū turpiter vel inmupta concupiscīt adulteriū perpetrat. xxxij. q. v. Qui viderit. Et sumit ibi adulteriū inꝓprie. s. ꝓ fornicatiōe. ſm glo. vel alia specie luxurie. Itē Aug. in regula. Aspectu q̄ ꝛ affectu appetit' ꝛ appetit concupiscētia feiat. Nec dicatis vos hīe alos pudicos si habeat' oculos ipudicos: q: ipudic' oc'is i pudici cordis est nunci'. ꝛ cū sibi nuicē etiā tacēte lingua aspectu mutuo corda nunciāt ipudica: ꝛ ſm cōcupiscentia carnis alterutro delectant̄ ardoꝛe: etiam intactis ab inūda violatiōe corꝑoꝝ fugit castitas ipsa de moꝝ. xxxij. q. v. Nec solo. Castitas aūt nō amittit̄ nisi ꝑ mortale. q̄ ꝛ talis aspectus est mortale. ꝛ puer. ō: Abominabilis ē dño deꝝ oculū. s. in alterū ad cōcupiscēdū luxuriose. sz

mulieres aspiciūt multiplr.

null' efficit abominabilis dño nisi ꝓpter mortē. vt arguit Ul. ḡ tal' aspect' ē mortē. Et notādū q: nō dic simplr: q̄ viderit mulierē. sz cū additiōe ad ꝙpiscēdū. Nā pōt ꝗs aspicere mlt'plr mulieres. q: vel a casu sine p̄meditatiōe. vel ex cā rōnabili. vt. s. cognoscat eā in effigie ꝛ discernat ab alijs. vl' vt attētiōe reddat si loquīt de vtilib'. vel vt cō sideras vanitatē ornat' poss' it meli' repꝛehendere. vel ex q̄ dā honestō amoꝛe ſm illud. puerō. Ubi oculus: ibi amoꝛ. sic ꝑ respicit filiū ꝛ amic' amicū: ꝛ i ḥis nullū de se pctm̄: vel vt ex pulchritudine creature exurgat in laudē creatoꝛis: ſm illud ꝑs. Delectasti me dñe in factura tua: q̄ tm̄ ē ꝓfectoꝛ. Impfectis aūt est periculosū: vel ex quadā curiosi tate: vt sciat factionē seu formā ei' vel ornatū eaz q̄dā sen suali cōplacētia de pulchritudine ei'. sicut mulieres ō egy pto afcrēdebāt ꝑ muros vtriderēt trāseuntem Joseph pul cherrimū q̄ sine pctō veniali nō est vel vt libidiose inarde scat in cōcupiscētiā ei' ꝛ ō est aspicere ad cōcupiscēdū q̄ ē mortale. Et q̄ dcm̄ est de viro erga mulierē. id est ꝑ totū ō mulierē aspiciēte virū. Ex ō ondit̄ ḡ grauiter ꝛ q̄ inūera biliter peccat q̄ dieb' festiuis vel alijs diſcurrūt ꝑ ecclesias vel vias ad pcandū mulieres. vel phīlocapti in aliqua se quūtur eā. Ad q̄d em̄ nisi ad cōcupiscēdū libidinose. Qui tot peccata mortalia ꝑpetrāt q̄t diuersas ꝙpiscētes aspi ciūt vel quot vicib' vnā ꝛ cādē sequētes diuersis tpib' aspiciunt ad ꝙpiscēdū. Ipse etiā mulieres ꝑdētes se adamari ꝛ procari quotiēscunq; studiose se offerūt aspectib' amator vt illis placeāt toties peccāt mortal': etiam si mlt urpe agere vellēt cū illis. Et rō est. q: tunt occasio efficax ruine illoꝝ. ꝛ q̄ occasionē dāni dat dānuz q̄ dedisse videt̄. eē de iniur. ꝛ dā. da. c. si culpa.

De faciēb' nuda re mulieres cozas se.

Sz quid ō illis q̄ sub spē mortificatiōis q̄si faciūt cozā se denudare mulieres total' sic cōptū est aliq̄n in aliq̄b' prēdētib' sctitatē. credo nō posse excusari a mortali pctō. Et rō huiꝰ ē. q: hoc est ꝺ honestate naturalē adeo vt etiā ꝑmi coniuges adā ꝛ eua post trāsgressionē ꝓcepti nō passi sunt seinuicē nudos videri. sed fecerūt sibi perizomata de foliꝭ ficus. i. coopꝛoria pudēdoꝝ. vt pz Gen. iij. ꝛ Valeri' maxim' dicit q̄ nō erat phas patre cū filia sit balneari. ne nudos seinuicē videret cū tñ essent ethnici. Uñ sola rō naturalis ꝺ eis dictabat. Sed a rō est ꝓpter periculū lapsus. Dauid tā sanctus aspiciens a casu mulierē lauātē se nō. euasit crimē adulterij. q̄uo credēdū est vt nō incidat in laqueū diaboli q̄ studiose sibi laqueū parat. Qui amat periculū icider in illud. vt ō: Eccl. iij. Uñ ꝛ Barnabas cū videret gētiles in quodaz festo ludere mares cū feis nudos: ita horꝛuit oppꝛobriuz hoc ꝛ periculū vt malediceret eos ex cui' maledictiōe secuta est ruina tēpli vñ multi mortui sunt. Tertia rō ē ꝓpter fēdalū. Nihil em̄ occultū qō nō reueleť. Adat. x. Lū aūt talia deueniūt in noticiā alioꝝ ꝓcipue facta a ꝑsonis q̄ reputant̄ spirituales generāt magnū scādalū cogitātib' ꝺoib' etiā peioꝛa ꝛ de alijs ꝑsonis vere honestis ꝛ bonis etiam fit'ia. Qui aūt scandalizauerit vnū de pusillis his expedit ei vt suspēdat mola asinaria in collo ei'. ꝛ demergat in p fūdū maris. Adatt b. xviij. Et qua pena immuit̄ pctm̄ mortale in scādalo iductiuo ad mortale vt ꝺ. Sz vt dic ꝑpba. ſfacies eaz vētus vēs. i. aspect' eaz in facie est inmittēs quēdā afflatū ꝛ instigationē libidinosam in aspicientē: q̄ to magis aspectus turpitudinū earū. Unde ꝛ Leui. xviij.

Ubi phibet̄ matrimoniū ẖendū inter certas ꝑsonas sub noie aspect' turpitudinis eaz ꝓhibetur. cū ō: Turpitudinē eius nō reuelabis. quasi ostendens q̄ talis aspectus ē inductiuus efficaciter ad cōmixtionē. Nō est ḡ hmōi vera mortificatio sed deceptio diaboli: ꝛ laqueus animaz insipientiū. ꝛ dici potest hoc vitium impudicitia.

Turpis confabulatio.

§.viii. Quintus gradus

luxurie est turpis cōfabulatio. j. Cor. xv. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. ꝛ Lꝑa. in lib. ō virginitate ait. Ipse cōcubit': ipse cōpler': ipsa cōfabulatio. s. turpium q̄tū dedecoris ꝛ criminis afferat ꝓfitenť. Sed crimē ipoꝛtat mortale pctm̄. ḡ ꝛ ꝓfabulatio. i. locutio turpiū ē mortale qō ait apl's ad Eph. v. Appellat stultiloquiū ꝛ cōuꝺmerat inter mortalia dicēs. Vis aūt fornicatio aut immundicia aut auaritia aut stultiloquiū nō noiet̄ invobis. sicut decet scōs. Et subdit q̄ ois talis nō ḥz hereditatē i regno xpi quo nullus p̄tuaſ nisi ꝑ mortale. ꝛ de hoc mulli dubiū ē q̄ qui dicit vba turpia ꝛ lasciua hac intētiōe vt se vl' aliū puocet ad luxuriā vel se mēte delectandi in locutiōe ꝛ cogitatione turpiū eē matrimoniū mortal' peccat. pē. Lingua eoꝝ sz talia pſuadētiū gladius acutus sz ad occidendū aiam suā ꝛ audiētiū. vt exponit Aug. de pe. dist. j. Noli. Quinimo dicēdo vba honesta ꝛ bona: sed hoc fine. vt p̄ la tandē iduceret ad libidinē peccaret mortaliter. sic ꝛ qui dat elemosynā: vt cū illa ꝑsona valeat fornicari. Sed vbi talia vba turpia dicunt̄ ex q̄dā leuitate ad solatiū: q̄uis ō se nō videant̄ mortalia: q: peccata oiis ſm Tho. permaxi me iudicant̄ quoad grauitatē peccati ex intentione ꝓferētis, ꝓpter qō dicit Aug. q̄ rea linguā nō facit nisi rea mēs tamē ꝑ accidēs posset esse mortale ibi rōne scandali seu ruine inde sequētis in mēte alicuius. vt cū audiētes sunt debiles spū: ꝛ vba essent multū lasciua. Idē videtur dicendū de faciētibus vel cantantibus cātilenas plenas lasciuijs. ꝛ multo magis qñ ibi imiscent̄ etiā noia dei ꝛ sanctoꝝ: quod pertinet ad notabilē irreuerētiā dei ꝛ sanctoꝝ. Sed audiēres libēter talia nō tm̄ ex quadā leuitate ꝛ solatio vano. sed etiā delectatione deliberatā in tali materia audita q̄rentes nō videnť posse excusari a mortali. sic nec a delectatione motosa turpis cogitatiōis cū ex auditu se quantur talia ꝑcipue mentibus infirmoꝝ: nisi forte hoc foret inter cōiuges. Si ḡ contingat ꝑter intētionē talia audiri vitare debēt: vel saltē displicētia mētis habere.

De cantātibus cantilenas

De mediotib' luxuriantiū

Turpis contrectatio.

§.ix. Sextus gradus lu

xurie est libidinosa cōtrectatio: q̄ sz fit ꝑ oscula ampleꝛ cōtactus manuū vl' aliaꝛ partiū coꝛporis. Idē aplis noiat turpitudinē cū ait ad Eph. v. Vis fornicatio aut immundicia aut turpitudo nō noiet̄ in vobis. Ubi g̃o. Turpitudo vt in osculis ampleꝛibꝰ ꝛ hmōi. ola talia sunt peccata mortalia qñ fiunt ex libidine extra matrimoniū. Uñ apl's ibi subdit. Vis fornicatoꝛ aut immundus non ḥz hereditatē i regno xpi ꝛ dei. Nō aūt resumit de turpitudine ꝛ stultiloq̄a iquātū ꝓcedūt ex luxuria q̄ i fornicatiōe ꝛ immundicia notant̄ ſm tho. Ꝓꝛo cui' maioꝛi declaratiōe di. be. Tho. ii. ij. q. cliij. ar. iiij. q̄ aliq̄d pōt eē pctm̄ mortale dupl'r Uno mō ſm ſpēs suā. ꝛ ꝺ mō osculū ap'leꝛ vel tactꝰ ḥz suā rōnē nō noiant pctm̄ mortale. Pnt b fieri absq; libidine vel ꝓpter ꝓlixitudiez pſie vl' ꝓpter aliquā necēitatēv. ob aliquā

Tactꝰ ꝛ oscula.

rōnabilē cām. De mote eīm est in aliq̄b⁹ locis vt nō solū viri viros:sed etiā viri mulieres:p̄cipue consanguineas suas/ cū de nouo aduenīunt vel visitāt ample xent:ꝛ manū mutuo ⁊tingant ⁊ osculent. Sicut ⁊ iacob p̄hiarcha oscularus est Rachelē adolescētulā amore casto vt cōsanguineā. Necessitas quādoq̄ cōpellit ⁊ tāgere totū corpus. ⁊ etiā secretiora nature.vt medicus infirmā in tali parte. Cā alia rōnabili.vt cū dak osculū pacis in eccl'a:esto q̄ nō fiat a viris ex ga mulieres:talia nō sunt pctā de se:q̄uis possit supuenire ⁊tentatio⁊ mala intētio. sed b̄ erit p accidēs

Mortale dr ex cā, Alio mō d̄r aliq̄d esse pctm mortale ex cā sua. sicut ille q̄ dat elemosynā vt inducat aliquē in hęresim mortalē peccat ꝓpter intentionē corruptā. Dictū aūt est supra q̄ nō solū consensus in actū sed etiā cōsensus in delectatiōnē peccati mortalis est pctm mortale. Et iō cū fornicatio sit peccatū mortale:ꝛ multo magis alie spēs:nō solū consensus in delectatiōnē taliū pctōꝝ est mortale. Et iō cū oscula:ꝛ amplexus:ꝛ tactus fiunt ꝓpter hmōi delectationē eōꝝ mīmo nīū hn̄dā sunt mortalia:q; sic sunt libidiosa. Et q̄ pmittit hec sibi fieri ab eo quē estimat ad hoc moueri amore libidinoso/mortalē peccat.q; faciētē ⁊ cōsentiētē par pena cōstringit.vt d̄t.ii.q.j. Notū.cū glo. Sed q̄ pmittit b̄ sibi fieri credens talem moueri ex dilectione fraterna seu honesta amicitia:seu q̄dā hūanitate seu more p̄rie:nō peccat q̄uis b̄ faciens ex libidīe moueret⁊ p ōns mortaliter peccaret:ꝛ b̄ quoad ois amplexus.ꝛ dando aliter alteri manū vt moris est:q̄d tñ periculosum est. Et iō cauēdū est ab his iter viz ꝛ mulierē etiā religiosos. Bonū est inḡt apls .1.Cor.vij. Mulierē nō tāgere. Nā vt d̄t Ecci.xiij. Qui tetigerit picē cuī sīls est mulier iquinabīl ab ea. Vñ ⁊ Leo papa ⁊ sanctus cū manus ei⁹ mulier ex deuotiōe osculata fuisset icidit in graue tētationē carnis ꝓpter q̄d manū ipsas scādalizantē abscidit. sed virgo maria miraculose restituit. Cū etiā q̄dā reprehēderet quēdā fratrē cozā btō Iohanno mgro ordinis p̄dicatoꝝ ex eo q̄ q̄dā mlier ex deuotione tetigiss manū ei⁹:sed ille se excusans diceret:q; mulier bona ⁊ sancta eēt. Nūdit btūs Iordan⁹ Terra vtiq; bona est:ꝛ aq̄ bona:ꝛ tñ ex vtraq; se ⁊tingēte fit lutū. Per mittere aūt se tangī in mēbris genitalib⁹ nīsi sint cōiuges vel nīsi subsit cā necēsis vt ifirmitas.ꝛ hmōi. credo nō posse excusari a mortali cū illud nō fiat cōiter nīsi ex amore/li bidinoso. Et credere ꝙ b̄ fiat pura intētiōe est fatuitas nō simplicitas. Et multo magis b̄ faciēs q̄ piculose se exponit pctō luxurie ponēs ignē i paleis. Et q̄uis p̄dicta scilz oscula ap̄lerꝛ tactus nō ipediāt bonū ꝙ lis generande ⁊ educāde:ꝛ q; ex his p̄cise nō pōt sequi ḡnatio:tñ ipa pcedūt ex libidine q̄ est radix hmōi ipedimēti.ꝛ ꝓm B.i.inquā tū libidinosa sunt mortalia ⁊ nō aliter. ꝓm Tho.vbi.s.Dicit enim Ulri.in q̄lib.ꝛ in sum.sua.q.ꝙ ꝓtērea apls post ꝙ reprehēdit hmōi vitia.s.turpitudinē.vt in tactib⁹ ⁊ oscu lis.stultiloquiū ⁊ scurrilitatē:cōnumerās ea iter pctā mortalia manifesta:q; ⁊ ipsa talia sunt/cū pcedūt ex libidine. Iōdit. Nemo vos seducat inanib⁹ vbis ꝓpter hocvenit ira dei i filios diffidētie. Nō dicit ꝓpter quosdā q̄ tūc forte p uipendebāt hmōi vitia:sīc ⁊ nūc sunt aliq; turpes hmōi anihilātes. Probat b̄ idē p auctoritatē xp̄i. Qui viderit inquit mulierē ad cupiscēdū eā.ꝛc. Vbi dicit Beda.q; visus accipit ibi ꝙ oī motu ad delectationē veneream.s. extra matrimoniū. Et cōcludit ipse Ulric⁹ q̄ ista eē mortalia tenēdū est oīno:nō tanḡ opinio de qua aliter sentire liceat sed tanḡ veritas ad fidē pertinēs sicut oia que pertinent ad bonos mores:ꝛ qui pertinaciter assereret ꝺ.iij. esset hereticus:q; est cōtra scripturā a sctis expositam.

Reprobatio operis begardorum de osculis.

Tāgere ge nitalia.

Cōsūmatio opis,

§.X. Septimus gradus

luxurie est cōsummatio libidinosi opis de q̄ ap̄s ad gal. v. Manifesta sūt opa carnis que sūt fornicatio adulteriū immundicia:impudicitia:luxuria.ꝛc. Et subdit. Qui talia agunt regnū dei nō cōsequent, Aug. etiā i li. de igne purgatorij ponit inter pctā mortalia q̄ ducūt ad gehēnā fornicationē:q̄d est minus in genere luxurie.vt ptz diſti.xxv. §: ap̄s aūt ea. Et nota ꝙ in cle.ca.ad nostrā. de hereticis.vn⁹ ex articulis begardoꝝ dānat⁹ ꝙ hereti est ꝙ osculū mulieris est mortale post pctm.s.ꝙnoꝝ parentū cū ad hoc non inclīner natura:sed actus carnalis pctm nō est:mat'ie cuꝝ tentatur exercēs:ꝛ hoc q; natura ad hoc inclinet. Sz vtrū q̄s est falsiꝝ ⁊ hereticū.vt habeť in dicta cle.ꝛ declarat ibi in glo.per Jo.an. Primū eīm nō est simplr vez. Nā osculū mulieris pot esse cū pctō ⁊ sine pctō. Si eīm fiat ex libidīe ⁊ extra matrimonialiter cōiunctos erit pctm mortale.ap̄s nō.vt.s.dictū est. Nā si fiat ex more patrie ⁊ honesto/amore nō erit pctm. Silr iter cōiuges ex amore carnali si fiāt vt in actu cōiugali nō est peccatū saltē mortale. Nō aūt q̄ assignat est falsa.s.q; natura non inclinet ad hoc. Natura enim ordinat illa ad actū carnalē cōsummatum vt i finez. Sicut aūt natura ordinat aliquid in ꝓpriū finē:ita etiā in clinat in oia ordiata de se/ad illū finē. Sicut eīm grauitas rei grauis inclinat illā rem ad esse deorsū:ita etiā incliat illā ad descēdēdū deorsum. Cū ergo natura intendat cōsūmationē actꝰ venerei.q; ex eo sequit generatio ⁊ oscula ordinentur ⁊ inductiua sint ad cōsummationē operis:iō i cōiugio legitimo q̄d est fin naturā etiā spēi.i. fin rōnē oscula ⁊ hmōi pñt eē sine pctō. Itē dato etiaꝫ q; natura ad huiusmodi nō incliaret:adhuc rō nō ꝺcluderet. Si eni aliq̄d eēt mortale ad q̄d natura nō inclīner:q̄ ieiunare peregrinari ⁊ alia opa penalia facere credere in deū vnuꝫ ⁊ trinum esset mortalia:cum natura ad ista nō inclinet:q̄d ē absurdū. Sc̄m silr est falsum ⁊ hereticū. Nā fornicatio ē actꝰ carnalis:ꝛ sp est mortale pctm. vt ptz ꝙ ap̄lm ad Gal.v. Et aug. dicit.xxv.di.§. alias aūt ea.ꝛ.xxij.q.j. Predicandū q̄d pleni⁹.j. declarabitur Quāuis aūt natura generis inclinet ad cōmixtionē maris ⁊ fęie simplr.i. fm sensualitatē q̄ est cōis nobis ⁊ bestiīs nō tñ natura speciei ꝙ quā hō est differēs a brutis.q̄d est fm rōnē:ſz inclinat ad hmōi actū put debito mō exercet.s.p cōiugiū. Et alio mō exercitatus talis actus est cōtra naturā.i.rōnē nālē.vt infra dicet. Et in coniugio quidem talis actus venereus duob⁹ modis est mortale pctm. Uno mō ex parte.ſz q̄n ꝑtermittit debitū vas vñ generatio sequi nō pōt:aut studiose fundi tur semē:ꝛ mortale est in vtroq; vt fecit Onas filius iude q̄ ob hoc mortuꝰ ē. Gen.xxxviij. Et de hoc etiā.xxxij.q. vij. adulterij. In aliis aūt modis incongruis seruato tñ debito vase:q̄uis de se nō sit mortale:pōt tñ ibi esse mortale ꝑ pter motū effrenate libidinis. Et hoc ē q̄d dic Alb⁹ q̄ pñt esse signa mortalis ꝓcupiscētie:ꝛ ideo detestanda in querēte hmōi. Alio mō mente cū ſz excedit limites matrimonij id est cū intētiōe deliberata habet ad aliā ꝑsonā q̄ cōiugē:vel ita effrenate rapiť ad actū:q; etiā fi vxor non esset cū illa vel alia tñ libidinē suā exploreret:ꝛ hoc mortale in ipso nō in cōsorte q̄ hoc non intendit. Tales videnť fuisse septē mariti Sare vxoris Tobie iuniorꝭ q̄ ob hoc strangulati sunt a diabolo.vt habeť Tob.vij.ꝛ sic pōt intelligi illud Hiero. Nihil interest ex qua causa honesta quis insaniat. Vñ sept⁹ pbs in sentē.inḡt. Adulter est ois in vxorez suam amator ardentior.xxxij.q.iiij.c. Duigo. Glo. Adulter.i.ad similitudinē adulterij se hēt disponens de illa vt etiā si non esset vxor. Si aūt infra limites mrīmonij exerceať talis actꝰ cā delectationis est de se veniale.vt.xxv.di. §.alias aūt ea. sed in cā generāde plis vel cā reddendi de bitū alter alteri vt tenetur cū potest. tunc nullū peccatū vt dicit Aug.xxxij.q.ij. Quicqd inter se. Itez nota ꝙ cum oēs predicti gradus luxurie cōcurrāt successiue ꝛ immediate in aliquo pctō luxurie sine interpositiōe temporis omnes habenť p ordo pctō mortalis:q̄ tāto grauiꝰ est quanto plura concurrūt. Sic si q̄s in cogitatione fornicatiōis motose delectať:demū in actū assentiat:ꝛ cū tali propōsito aspiciat in aliquam libidinose alloquatur turpia vt eā inducat osculeť:ꝛ demum eam cognoscat ymum mortale

Actꝰ cōiugalis dr pliciter ē mortalis

Zedit fa mam,

Zedit vi tam,

Quando grad⁹ luxurie fit vnum vel plura peccata.

est. Sed si diuersis tp̄ib⁹ interpolatis alijs b̄ faciat. q̄libz p se erit mortale:vt si motose delectet:ꝛ alia vice de eodez vitio cogitatione occurrēte assentiat ⁊ alio tp̄e videns p̄sonā in quā mēte cōsentit libidinose aspiciat.ꝛc. erūt diuersa pctā mortalia. Figurat aūt ipsum op⁹ luxurie sic ⁊ quodlibet aliud pctm mortale ope cōmissiꝫ p adolescētē mortuū ex porta delatū vt dic btūs Aug. Portez eni aie sunt sēsus corporis. Spi aūt pctī addit bear⁹ Aug. aliū gradū .s. assuefactionē ad ipsum ꝑauū opus figuratū per lazarū sepultū scz mole male cōsuetudinis. de pe. di.iij. Sicut. Addit Greg. in moral'. tertiū scz obstinationē in ipso vitio. ⁊ hoc p excusatiōes suas ⁊ adulationes alioꝝ figuratū p q̄rtū mortuū xp̄o nūciatū fz nō resuscitatū. Et sic ignis paulatim crescēdo ꝙburit totū tēplū corp⁹ ⁊ animā. Ignis aute nunq̄ dicit sufficit. Prouer. penul. de gradu in graduꝫ crescit. vt dicať. Incēderunt igni sanctuariū tuū ꝛc.

§.XI. Tertio et vltimo vi

dendū est de eius lesione q̄ sequitur. Hec est aūt lesio ⁊ nocumentū:q; sicut illud templū fuit p ignez totaliter de structū. ita templū rōnale vniuersaliter destruit per ignez luxurie. Vñ de hoc ꝑpie d̄t Job.xxxi.c. Ignis est vsq; ad perditionē deuorās ⁊ eradicās oia germina.s. bonoꝝ tempozalium ⁊ spūaliū. Consimilit enim.

¶ Primo temporalē substantiam.

¶ Secōo mundialem gloriam.

¶ Tertio corporalem vitam.

¶ Quarto mentalem intelligentiam.

¶ Quinto quietem ⁊ mundiciam.

¶ Sexto spiritualem gratiam.

¶ Septimo ducit in eternalē gehēnam.

Luxuria ledit tpalia bona,

Primo cōsumit tpalē substantiā de quo ꝑuerbio .xxix. Qui nutrit scortū pdet substātiā. Exēplū de filio pdigo q̄ dissipauit subam suā viuēdo luxuriose. vt hꝰ Lu.xv. Q̄t ⁊ quāta expēdunť in hmōi miseriis. Et vbi deberēt hoies pauperib⁹ erogare vt per hec possent recipi per/ elemosynas in eterna tabernacula vt admonet xp̄s ipsi p abusum taliū ꝓparant sibi eterna tormenta reddituri dño rōnē de hoc ꝙ de bonis sibi a deo collatis se occidūt. alios i pctis nutriunt ⁊ paupēribꝰ q̄si illa rapiūt. Secō luxuria cōsumit mūdi gloriā seu famā. Adarie aūt b̄ vitiū ifamat hominē. Vñ ⁊ Greg. dicit i li. moral'. q̄ pctā carnalia sūt mafouis ifamie q̄ cetera vicia. Salomō fuit valde gl'osus ⁊ famosus in mundo. ita vt oēs desiderārēt videre vultū eius sed p luxuriā deturpauit ⁊ offuscauit oēm famā suā. Propter q̄d d̄t Ecci.xlvij. narrata gl'ia eius. Inclinasti femora tua mulieribꝰ: posuisti maculā i gloria tua. Et in q̄busdā ciuitatibus habeť statutū ⁊ valde rōnabile ꝙ luxuriosos p̄cipue i genere sacrilegij. s. cū monialib⁹ vel sodomite nō debeāt ciues admittere p scrutiniū ad officia ⁊ dignitates. vñ sequit honor⁹ ⁊ gl'ia in vita ista. De nullo etiam vicio homo ita erubescit sicut de hoc. ita ꝙ vix audeat cōfiteri ex cōfusione. Tertio cōsumit vitaꝫ. Seneca. Pluries occidit voluptas q̄ gladius. Et quidā sapiēs ea describēs ait. Luxuria est inordinata carnis petulantia: dulce venenū: ipotuna luces: permitiosa potio: que corpus humanuꝫ debilitat. ⁊ virilis animi robur eneruat. Una ex rōnib⁹ q̄ re antiqui pres tantū viuebāt ⁊ robusti: nūc aūt paruo tēpore ⁊ pleni debilitare hāc esse puto. q̄ erāt magis cōtinentes. tarde ꝺhebāt mrīmoniū: interiꝫ seruādo castitatē. nūc aūt a puericia incipiunt pleni esse luxurijs nimis cito contrahūt mrīmoniū: hꝫ si differūt ꝑperant innumera mala. Quidā in magna dignitate cōstitutus deditus luxurijs cū meretrice inuentus est mortuꝰ. vt narrat chronica martiniana. Amon ex amore turpi luxurioso infirmatus ē graviter .ij. Reg.xiij. Et silr filij ꝓfecti Romani infirmaťq; ob libidinē quā sequi volebat suffocatū a diabolo refusciťauit Agnes vgo ⁊ martyr sanctissima. vt scribit Ambrosius. Quot torquenť. Quot violenter occiduntur, Quot infirmanť. Quot detrūcanť. Quot ifatuanť. Quot i vita ꝑsenti a dño in punitionē ꝑuanť. Certe inumeri. Quarto cōsumit mētalē intelligētiā. Psal. Supcecidit ignis .s. luxurie:ꝛ nō viderūt solē.i. lumē rōnis. vñ de senib⁹ luxuriosis qui q̄sierūt susānā ad nephariū opus secū trahere dicit Daniel.xiij. q̄ auerterūt ocl'os suos. s. mētis ne viderēt celū neq; recordarent iudiciorum iustoꝝ. In huiꝰ figurā legitur q̄ sanson postq̄ adamauit dalilā deceptus ab ea excecatus est. Judicū.xvj. Sic qui deuincť a ꝓcupiscentia carnis abstract⁊ illecti⁹:ꝛ q̄si deceptus excecaťa demonijs vt nō cōsideret offensam dei:ꝛ mala multa incurrit. Vñ ⁊ seneca in ꝓlogo declamās ait. Nihil est tā mortiferū ingenijs q̄ luxuria:siq̄dē rōnē ꝓturbat:intellectū hebetat: memoria eneruat: obliuione imittit: errorē infundit: ignoratiā inducit:ꝛ hoiem q̄si bestiā facit. Pbus etiā dicit in.vj. ethi.cō q̄ intantū actus ille venereus rōnē absorbet q̄ i possibile est aliquid intelligere in ipsa delectatione tali.

Zedit mētis ḡtez

Quinto cōsumit quietē mētis ⁊ mūdiciā. d̄: Prouerb. xxij. Qui diligit cordis mūdiciā diligeť a dño. Sz certe etiā corporis mundiciā diligit dñs. vt ptz per ea q̄ ordinauit i veteri lege:ex q̄ imundi corpe arcebanť a tēpli ingressu:ꝛ i nouo tractaturi aliq̄d sacrū: nō nisi mūdatis seu lotis manib⁹ hoc audēr:sed luxuria tollit vtrāq; mūdiciam plusq̄ alia vicia. Adentē enim iplet varijs passionib⁹:ꝛ mętudinibus suspitionū ⁊ vicijs. Vñ Hiero. in lib. Jouinianus ait. Amor formę mulieris rōnis obliuio est ⁊ insanie proximus. minimeq; cōueniens aio sapiētū: altos ⁊ generosos spūs frāgit:ꝛ d altissimis cogitationib⁹ ad hūillimas derrahit. q̄rulosos: iracundos: temerarios: dure ꝓpriosos: ⁊ seruili⁹ blādos facit:ꝛ cū fruēdi cupiditate insatiabili fragrat plura tpa lachrymis ⁊ qōnibus perdit. hec ille. Adū dicīa corporis tollit .ꝛ hoc est qđ ait ap̄ls .j. Cor.vj. Omne pctm q̄ fecerit hō ex corpus suū est. qui aūt fornicať i corp⁹ ꝓpriū peccat:q; videlz nō solū facit aiam immundam vt alia pctā: sed etiā corp⁹ illud offendit indebite resoluendo. vñ nō solū polluti pctō luxurie debēt abstinere de necessitate a cōione: sed etiā polluti nocturno somno monentur eā dimittere ꝓpter immundiciā ⁊ hebetudinē mētis: qđ nō d̄: de alijs ita.

Cōsumit ḡtiā

Sexto cōsumit gratiā. Tollit eīm gratiā ois virtutis: gratum ordinis gram datā gratis. Nō requiescet ait dñs Noe spūs meus in hoie i eternū. i. gra spūscti vnde ꝓcedūt vtutes ⁊ hoc q; caro est. i. carnalis ⁊ luxurios⁹. sicut ꝑ diluuiū. Gen.vj. Nulla vtus vera pōt eē simꝰ cū luxuria: sed simul oēs coruūt. Nullus luxuriosus pōt recipe gratiā ordinis: nec deberet ordinari. In cui⁹ figurā ꝓcepit dñs ꝙ scabiosus nō accederet ad ministrādū i templo: nec ḡherinosus. qđ exponit Greg. in. c. pastoralis. dicens scabiosum significare luxuriosum corpore. Scabies eīm ꝓcedit in corpore ex ardore nimio interioꝝ. Gerinosus significat luxuriā mentis. Tales nō debēt ordinari .vt habeť dis. xlix. c. Dinc etenim. Sed ⁊ dediti hmōi vicijs non pñt ministrare nisi cū dānatione sui. Et si sunt noti:ij vel accusati in iudicio deberent ꝑuari officio ⁊ beneficio. Ifre quēter etiā ꝓinať q̄s gra gratis data p hmōi viciū. Unde narrat Greg. in lib. dialogoꝝ q̄ cū quibusdā p̄dicatib⁹ veritatē fidei cū fuissent abscisse lingue a gothis infidelibus postea loq̄bank sīc: si eas habuerēt miraculose: fz vn⁹ coꝝ pter lapsum carnis subito amisit tale donū.

Cōsumit animam.

Septimo cōsumit animā. ꝛ postea corp⁹ in gehēnā: nisi de hac in vita peniteat. vñ Apoc. penul. d̄: Fornicarijs mendacib⁹ venefic⁹ ⁊ homicidis pars illoꝝ in stagnū ignis ⁊ sulphuris. Et Jude. j.c. Subintroierūt quidā hoies impij gram dei nīi in luxuriā trāsferētes. ⁊ paulopost. Sicut Sodoma ⁊ gomorra:ꝛ finitime ciuitates silr mō exfornicate ⁊ abeūtes post carnē alterā facte sunt exemplū ignis eterni penā sustinētes. ⁊.j. Cor.vj. Qui violauerit templū dei. id est aiam per luxuriā: disperder illum deus. i. p diuersas ptes perdet animam:ꝛ postea corpus mittēdo in gehēnā. Et Aug. dic ꝙ quicūq; senserit i se aliq̄d capitaliū dominari: vt fornic

cationē:adulteriū:homicidiū:ꝛ alia hmōi:eterna illū flā
ma trucidabit.di.xxv.§.Alias aūt ea. Exemplū aliquod.

¶De simplici fornicatione. Capūn. II

Pst tractatū de lu/

p xuria in gñali:nūc videndū est de specieb⁹ eī⁹
singulis ꝛ ponunt eē quinq.xxxvj.q.j. lex.§.

Cū ergo.sez fornicatio:stupꝝ:adulteriū:incestus:raptus
Adde ꝛ vicīū ⁊ naturā qđ distinguit ꝛ qttuor spēs vel mo
dos.s.mollicīē:sodomiticū:bestialitatē ꝛ aliū modū inno
minatū.cū sez vir nō vtīt mō naturali muliere. Hoc aūt vi
ciū ⁊ naturā ꝑterea ibi nō cōmmerat in illa predicta as/
signatione:q: solū ibi ponunt ille que humane nature nō
repugnant vt est vicīū ⁊ naturā fm Tho. Adde etiā ſacri/
legium qđ facit spēm de p se sed ibi nō cōnumerat.q: fm
Tho.pōt in diuersis specieb⁹ ꝑfatis reperiri. Nā si abutat
ꝑsona cōiuncta p spūalē cognationēvt cōmatr:vl filia spi
rituali erit sacrilegiū ad modū incest⁹. Si abutat ſctimo/
niali cū sit xp̄o despōsata erit sacrilegiū ad modū adulte/
riī. Et inquātū est sub ꝓris spūalis cura cōstituta:erit sacri
legiū ad modū stupri. Et si violētia iferat.erit rapt⁹ spūa/
lis. Opz aūt distincte cōsiderī has spēs. Et sufficiēcia ho
rū sic assignat.b.Tho.ij.ij.q.cliij.ar.j. Pctm luxurie in ꝫ
sistit q aliq̄s delectatione venerea vtīt nō fm rectā rōnē.
Et q: spēs luxurie sumīt nō ex circūstātijs.q: iquātū hmōi
nō dant spēm actui:ſz ab obiecto qđ est materia actus: iō
opz spēs luxurie assignari ex pte materie q̄ pōt rōni recte
nō cōuenire.Et hoc pōt eē dupl⁹. Uno mō q: hz repugnā
tiā ipsa materia ad finē venerei actus. Et hoc dupl⁹, quia
aut inquātū ipedīt ḡnatio ꝓlis.ꝛ sic est vicīū ⁊ naturam
qđ est in oī actu venereo ex quo quidē sequit non pōt.
Aut inquātū ipedīt debita educatio ꝛ ꝓmotio ꝓlis.ꝛ sic
est fornicatio.l.simpliciter soluti cū soluta puta cū mere/
trice:vidua:vel cōcubina.Alio mō materia venerea inquā
tū exercēs act⁹ venereus pōt eē nō cōueniēs rōni recte p cō
parationē ad alios hoies. Et hoc dupl⁹. Primo qđē ex pte
femine ipſi⁹ cui ḡs cōmisceť:q: ſcz ei debit⁹ honor non
seruat:ꝛ sic est incestus q̄ est abusus cōsanguineaꝝ vel af/
finiū. Secō ex parte eius ⁊ cuius ptāte ē femia.ꝛ ⁊ triplī/
citer:q: aut est in ptāte viri sui:ꝛ sic est adulteriū:aut i po/
testate ꝑris:ꝛ sic est stupꝝ.l.illicita defloratio ꝗginū:si tñ
violētia nō inferat. Si aūt violētia inferat femie vel parē
tib⁹ erit raptus. Si aūt hēat votū cōtinērie,vt moniales vl
beghine vel clerici ꝛ religiosi:ꝛ sic erit sacrilegiū:qđ tñ re
duci pōt ad aliquā ꝑdictaꝝ speciem vt dctm est: tñ distincta
spēs est. Idē si in loco sacro cōmittat quecūq; luxuria. Di/
uersificanť aūt iste spēs ex parte femie magis q̄ ex parte
viri q: in actu venereo femia se hz vt patiēs ꝛ p modū ma
terie vir aūt p modū agentis. Et ꝑdicte spēs assignanť hz
differētiā materie vt dctm ē. Et q̄uis diuersitas materie
solū nō diuersificet spēm:tñ diuersitas ista assignata fm
materiā:ꝑpterea diuersificat spēs q: hz in se annexā diuer
sitatē formalē obiecti fm diuersos modos repugnātie ad
rōnē. Itē nō est incōueniēs q̄ in eodē actu reperiant diuer
soꝝ actuū deformitates ⁊ diuersas virtutes:ꝛ sic adulteri
um est sub iniusticia ꝛ sub luxuria. Pñt etiam aliq̄n eē di/
uerse spēs luxurie in eodē actu.vt si cōiugatus cognoscat
monialē ꝗginē ꝛ cōsanguineā suā rapiēs de monasterio:
sic erum simul adulteriū:sacrilegiū incestus:stupꝝ:rapꝝ
i.vnū pctm hūs deformitatē fm dictoꝝ pctoꝝ ex illis cir
cūstātijs necessario cōsitēdis. Itē actus circūstātes actum
venereū illiciti in matrimonio vel extra vt oscula tact⁹ ꝛ
hmōi pertinet ad impudicitiā. Hec oia Tho.vbi.§.

§.I. De fornicatiōe igitur

q̄ est ꝑma spēs luxurie. Notādū q: ait ps.lxxiij. Perdidisti
oēs q̄ fornicanť abs te. Perdidisti.i.ꝓdes tu deus. Utitur
ꝑterito ꝓ futuro fm morē ꝓpheticū ꝓpter certitudinem
rei. Perdes.l.morte eterna oēs indistincte sine acceptiōe
ꝑsonaꝝ.q̄ fornicanť vl coꝑaťꝝ p luxuriā.vl spūaťꝝ p pfidiā
vel criminaťꝝ p quācūq; culpā.abs te.i.abstracti ꝛ illecti
tpalib⁹. Hec hugo cardinalis. Ex quib⁹ verbis tria possūt
elici ad declarationē materie fornicationis.

¶Primo fornicatio multipl⁹ incurrit.ibi oēs q̄ fornicāť

¶Secō dānatio certitudinaťꝝ ꝓmittit.ibi. Perdidisti.

¶Tertio subtractio dei spūaťꝝ subsequit.ibi.abs te.

Fornicatio dr ido latria.

§.II. Quantuz ad primuz

Sciēdū q: fornicatio in scripturis dr idolatria vl infideli
tas aliq̄n ex.eo q: aia recedat p intellectū a deo adherens
falsitati:ꝛ errori. Et de hac sepe repꝛhendit ppl's antiquus
iudeoꝝ qui sepe idolatrabat.vñ dr: Osee.iiij. Fornicati sūt
a deo suo.ſcz israelite p idolatriā.ꝛ.j. Paral'.v. fornicati sūt
post deos ppl'oꝝ.s.israelite.ꝛ Judicū.viij. Fornicati sunt
cū Baalim qui erat idolum gentiliuz.ꝛ Sap'.xiij. Initiū
fornicatiōis:exquisitio idoloꝝ.ꝛ cū ezechiel de fornicatio/
ne illius ppl'i loquit ꝑcipue Ezech.xvj. per totū. de hac in
telligit. Aug. ad idē dicit. Idolatria ꝛ quelibz noxia superſti
tio fornicatio est.xxviij.q.j. Idolatria. Et in ea.q.c.se. dicit
idē Aug. Nō solū mechatio est illius q̄ carnē suā cōtamiꝫ
nat:ſz etiā qui simulacrū facit mechať. De his nō est dubi/
um:q: ꝑdidisti oēs q̄ sic fornicāť. Secō fornicatio dr: lar
ge ꝛ morale q̄cūq; culpa mortalis inquātū p eā q̄s recedit
est non fide.ſn affectu a deo legitimo sponso aīe. vñ dicit
Augu. q̄ auaritia ꝛ quelibet culpa q̄ aia aberrat a lege dī
fornicatio dici pōt.xxviij.q.j. Idolatria. Et de hac potest i
telligi illud qđ dixit dñs per hiere.iij.c. Tu aūt fornicata
es cū amatoribus multis.tñ reuertere ad me:ꝛ ego. suscipiā
te. Alia cū tot fornicať amatoribꝰ quot creaturas inor
dinate ꝛ supra deū diligit. Hanc fornicationē spūalē signi
ficat fornicatio Samaritane q̄ post q̄nq; viros cōcubina
erat cuiusdā. vñ xp̄s dixit. Hūc quē nūc habes nō est tuus
vir. Job.iiij. Sic aia tpe pueritie hz̄ legitimos viros q̄n
q; sensus quoꝝ instinctū sequiť sine pctō anteq̄ hēat vsū
rōnis:sed cū puenerit ad vsū rōnis.si nō adheret deo inde
efficitur cōcubina diaboli adherens erroꝛi ꝛ fornicať a deo
Sed deus inittit aliquādo tribulatiōes circa ipa tpalia
vt sic recedat ab amatoꝛibus:ꝛ accedat ad ip̄m viz legiti
mū. fm illud qđ dr: Osee.ij. Ecce sepiā viā tuā spinis.ꝛ se
quetur amatoꝛes suos ꝛ nō inueniēt ꝛc. Et dicet reuertar
ad viz meū priorē. Tertio ꝓpꝛie dr: fornicatio actus pe
nereus fornicatio inter solutū ꝛ solutā. q̄uis etiā aliquan
do largius noie fornicationis ītelligať ois actus luxurie
vt illud.j. Coꝛ.v. Audiť inter vos fornicatio q̄lis nec iter
gētes.ꝛ tñ illud ꝓpꝛie erat incestus. vnde ad maiorē distin
ctionē dr: hec fornicatio simpleꝛ inter solutū ꝛ solutaꝫ. Et
de hac sicut de alijs duab⁹ verificať illud. Perdidisti oēs
q̄ fornicantur. vñ Deb.xiij. Fornicatoꝛes ꝛ adulteros iudi
cabit deus.ſcz ad mortē eternā. Sed tria argumenta vi
denť esse in ꝫitū. Primū:q: de⁹ nō ꝑcipit aliq̄d qđ sit mor
tale pctm.sed de⁹ ꝑcepit Osee ꝓphe dicēs. vade sume ti/
bi vxoꝛē mulierē fornicariā:ꝛ fac tibi filios fornicationuz
Ergo fornicatio non est pctm. Secm est quia omne pec
catū mortale ꝛ charitati.ſz istud nō ꝛ charitati q:
nec charitati dei cū nō sit directe contra deū. nec charitati
primū:q: per hoc nulli homini fit iniuria. Et Amb. etiam
dicit. Dis summa ꝛpiane disciplineꝰ in mia ꝛ pietate cōsi/
stit qua q̄ hz etsi lubricū carnis patiaťꝛ vapulabit.ſz nō pi
bit q̄ fornicatio nō est mortale. Tertiū est:q: Jsid. dicit dī.
xxviij. Christiano nō dicā plurimas:ſz nec duas habere si
mul licitū est:sed vnā tm̄:aut vxoꝛē. aut si cōiunx deest lo/
co eiꝰ concubinā.ſz i cōcubinatu est fornicatio simpleꝛ.q̄.ꝛc.

Fornicatio ē pec catum.

Qđ dcm est fornicationē eē pctm. absq; dubio tenēdū
est fm Tho.ij.ij.q.cliij.ar.ij. Et ad argumeta rñdetur. Ad
primū tripliciter. Uno modo fm Diero. videlz q̄ meretri
cem ꝛ fornicariā quādā assumpsit in vxoꝛē:ꝛ de impudica
fecit castā. ꝛ fm hoc in nullo pōt argui sicut nec hodie si
quis meretricē duceret in vxoꝛē volentem honeste viuere
qui erat sanctus homo ꝑ eo oꝛaret existimans ad purga/
tozīū trāsisse ꝑter pmian apparuit quasi vice ei⁹ assi/
rēs fore dānatu:ꝛ hoc q: ficte penituit intēdens cōcubinā
reassumere si euasisset. Tertia rō est:q: est cōtra legē diui
nam: cōtra illud viz ꝓceptū decalogi: nō mechaberis.
Exo.xx. Qđ exponēs Jsido.ait. Nec quisq̄ ꝑeter marti
monū federa alijs feminis misceať ad explendā libidinē.
xxxij.q.v.nō mechaberis. Sic etiam exponit Augu.in.c.
mererices.iiij.q. vbi ait. Mererices esse ꝛ ad mererī/
ces accedere ꝓhibet dñs quarum venalis est turpitudo.

Ex q̄bus verbis ptz ꝓdictā auctoritatē q̄ ponit ꝑ glo.
sup illud Deutero.xxiij. nō erit meretrix de filiabus israel
nec scortator esse corupte scriptā. s.ipam auctem q̄ dicit:
quaꝛ turpitudo est venialis. Unde aliqui volebāt argue
re fornicationē esse veniale pctm qđ falsum est. Uult er
go dicere glo. venalis nō venialis. Ad hoc etiā facit qđ dr
Tobie.iiij. Attēde tibi.i.caue ab oīi fornicatione:ꝛ ꝑe
ter vxoꝛē tuā nunq̄ patiaris crimē scire. Crimē ꝓpꝛie im
portat pctm mortale. Unde ex determinatione facta per
apl'os in ꝓximo cōcilio hierosolymis mādatū fuit cōuer/
sis ad fidē: ꝓcipue gētilib⁹ vt abstinerēt se a fornicatio/
ne. Actuū.xv. Et hoc ideo q: pagani putabant sibi hoc li
cere. Aug. etiā in quodā sermone ad ppl'm ait. Nō licz vo
bis fornicari:sufficiāt vobis vxoꝛes. Nō licz vobis hꝫe cō
cubinas: etiam si vxoꝛes non habetis. dist.xxxiij. audite.

Quarta rō est ex taxatione pnie eius. Solū em̄ ꝑ pctis
moꝛtalib⁹ inueniť taxata pnia: non aūt ꝑ venialī. ꝛ rō est
fm Tho. in.iiij. q: inter mortale ꝛ veniale est infinita di
stātia. Nā mortali debeť infinita fm diuturnitatē. i. infer/
nalis. Ueniali aūt debeť pnia finita ꝛ tpalis. Sed ꝑ for
nicatione habeť taxata pnia. s. septē annoꝝ. sicut ꝑ adul/
teriꝰ: ꝑiurioꝫ: homicidioꝫ: ꝛ hmōi. vt hz.xxij.q.j. ꝓdicādū.
vt ſcz per pniam septiformis gr̄a spūssancti per peccatū
amissa ꝛ repareť vel reparari ostēdat. xxxiij.q.ij. hoc ipm.
in gloſa. Et quo sequiť q̄ est pctm mortale. ꝑpter qđ ait
apl's. j. Thessalo.iuj. Hec est voluntas dei vt abstineatis
vos a fornicatione. q: perdidisti oēs qui fornicāťur.

Fornicatio est pec catū mor tale

§.III. Quantū ad secundū

principale. s.ꝑ fornicatio sit pctm mortale q: dr. Perdidi
sti. s. eternali:ꝛ pbari pōt quadruplicī ratione. Et primo vi
delicet: q: hoc est ꝛ legē naturalē. qđ declarat. b. Tho. in
iij. cōtra gētiles sic sentētiaťꝛ. Nō naturalis dictat hoi ꝑ
filij debeāt nutriri a parētib⁹ vsq; ad tps debitū. Ad hoc
aūt nutrimētū ptinet nō solū cibus coꝛporalis: ꝫ etiā intel
lectualis. s. doctrine moꝝ ꝛ discipline quoꝝ nō est capax
puer ante vsum rōnis. Et cū postea sit capax nō pōt post
ea vna die cūcta addiscere: ꝫ paulatim. Et ad nutrimentū
coꝛporale nō sufficit ꝑ in puericia. Ad nutrimētū aīe ꝑ coꝛ/
rectionē nō sufficit mater. Naturaliť est hō ꝓnus ad malū
ab adolescētia sua:ꝛ in tali etate parū timet matrē: ꝫ opz
q̄ baculus timoꝛis paterni sit sup eū. Opz ergo si ꝓles
dz duci ad ꝑfectionē stať sui fm aiam ꝛ coꝛꝑ⁹ ad qđ na
tura instigat parētes. q̄ simul stent ꝑ ꝛ mater ꝑ magnū
tps. Sed fornicarij cū nō sint astricti aliqua lege ad com
manēdū: ꝫ possūt ad placitū separi:immo ꝛ debēt separi
ꝛ ꝑpter periculū vt palea iuxta ignē: ꝛ ꝑpter scādalū alioꝝ
amouēdū. Si aūt sepaṅ sequiť destitutio ꝓlis qđ est cō
tra legē naturalē. Contra naturā. i. rōem naturalē igiť est
q̄ qs vtať vago cōcubitu ꝑ quē fit ꝑ fornicationē: sed opz
q̄ fit maris ad feminā cū qua ꝑmaneat:nō ꝑ modicū tps:
sed diu vel etiā ꝑ totā vitā. Inde est q̄ maribus in specie
humana magna sollicitudo de certitudine ꝓlis inest cui
imminer educatio ꝓlis. Sed ad hāc certitudinē facit de/
terminatio maris ad feminā ꝑ matrimoniū ꝑ qđ indissolu/
biliter adinuicē liganť. Nec obstat si aliqs fornicādo aliq̄
quā cognoscēs sufficienter puideat pli de educatione: q:
illud qđ cadit sub determinatione legis iudicať fm id qđ
cōiter accidit: ꝛ nō fm id qđ in aliquo casu cōtingit. Idē
quasi hꝫ.ij.ij.q.cliij.ar.ij. Secā rō qua ꝑbať fornicatio
nē simplicē esse mortale talis est. Nullū pctm̄ erc̄ludit a
regno dei: vel facit hoiem dignū morte eterna nisi morta
le. sed talis est fornicatio: ſz excludēs a regno dei. Nā ad
Gal'.v. dicit apl's noiatis q̄busdā pctis.ꝛ inter cetera for/
nicatione. Qui talia agūt regnū dei nō cōsequēt̄ur.ꝛ Ro
ma.j. Enumeratis multis pctis ꝛ inter illa fornicatione
subdit. Digni sunt morte nō solū qui faciūt: sed ꝛ q̄ cōsen
tiūt facientibus. Unde legiť de quodā cōcubinario q̄ cū
esset infirmus ꝛ cōfess⁹ qđa visitās eū nollet absoluere
nisi eā de domo emitteret: ille assensit. sicq; sumptis cū la
chrymis multis oibus sacris decessit. Cuncq; iste cōfessoꝛ

Fornicatio martie a deo punitur

Diabolus habitat i luxu riosō

Sufficiēcia specie rum luxu rie.

Dē mortale dicit large for nicatio.

Proprie act⁹ vene reus dici tur fornicatio.

eius. Jn lumbis em̄ dicitur esse sedes luxurie in viris. ⁊ in muliere dr esse in vmbilico: inde semē ab eis deciditur. Propterea diabol⁹ habitat in eis: q⁹ multū lucrat cū eis plꝰ q̄ꝑ alia vitia. Nā duos capit sil⁹ fornicantes vbi ꝑ alia vitia vnū. Et i figurā huiꝰ legio demonū electa ad imperiū ꝓpi a quodā petijt liam intrandi gregē porcoꝝ ⁊ acceptā ptāte precipitauit eos i mare. vt hr Mat. viij. ⁊ Luce. viij. ad significādū q̄ libēter habitāt in luxuriosis figuratis ꝑ porcos q̄ delectant versari i sceno. Et inde precipitat i mare vitioꝝ. Ue aūt eis quos inhabitat diabolus. Vedit cor suū. q⁹ vt dicit Ose. iiij. fornicatio ⁊ vinū ⁊ ebrietas auferūt cor. Proxim⁹ ledit exinde: q⁹ si gnāt filiꝰ illegitim⁹ est: ⁊ priuat oi dignitate tpali ⁊ ecclīastica ordi nationū ⁊ prelaturaꝝ nisi legitimet: ac etiā hereditate paterna: ⁊ cōtumeliat a cūctis. Et frequēter q⁹ sunt malozū mozū nocēt toti parētele. sicut ptz in abimelech filio gedeonis nato ex cōcubina: q⁹ mortuo pie interficere fecit lxx. fratres legitimos vno excepto q̄ fugit vt sol⁹ dnāret. vt hr Judicū. ix. Vñ dr di. lvj. c. si gēs. De cōmixtione meretricū estimādū est degeneres ppkos ignobiles ⁊ furentes libidine oēs fore. p̄creādos ⁊ ad extremū vniuersam plebē ad deteriora ⁊ ignobiliora vergētē: ⁊ nouissime nec bello sclāri fortē: nec in fide stabilē: nec honorabile hoib⁹: nec deo amabile esse vēturā. sicut alijs gētib⁹ hyspanie ⁊ puincie ⁊ burgūdioꝝ ppl⁹ is: q̄ a deo recedētes fornicate sunt: cōrigit. Aduertēdū etiā q⁹ cū ꝑm theologos in quarto. ⁊ canonistas affinitas ꝓhāt ꝓ fornicatione nulla consanguineā eius cū qua ꝙs fornicatus est pōt hr̄e in vxorē vsq̄ ad quartū gradū inclusiue. q̄d si fecerit matrimoniū nullū est: ⁊ cōtinue in pctō morant dū sciunt factū. Et sic ve eis: ⁊ demū eternū ve. q⁹ ꝑm Grego. Aldomētanei est q̄ delectat: eternū q̄ cruciat. ſFigurat⁹ talis ꝓ hydropicū: q̄ q̄to plus bibit: tāto plus sitit. sic insaciabilis est voluptas ꝑm Bedā super illud. Ecce quidam hydropicus erat ante illum: scz iesum. Luce. xiiij.

¶ De adulterio. Capitulum III.

Dulteriū est secunda

a spēs luxurie. Et sicut ipm nomen sonat est accessus ad alienū thoꝝ. vñ adulteriū quasi ad alteriꝰ thoꝝ accessus. Jn quo ꝑm. b. tho. ij. ij. q. cliij. arti. viij. dupl⁹ ꝯ castitatē humane gnationis q⁹ offendit. Primo inquantū accedit ad mulierē nō sibi matrimonio cōiunctā: q⁹ reḡiē ad bonū ꝓlis ꝓprie educāde vt dicit in precedēti. c. Allio modo q⁹ accedit ad mulierē ꝑ matrimoniū alteri copulatā. ⁊ sic impedit bonū ꝓlis aliene: ⁊ ꝯ iusticia agit. Eadē rō est de muliere q⁹ ꝑ adulteriū corrūpit. Vñ Ecci. xxiij. dr. Dis mulier relinquēs virū suū peccabit. Primo em̄ in lege altissimi: q⁹ incredibilis fuit. in qua. s. precipit. Non mechaberis. Scdo virū suū dereliq̄t in quo facit ꝯ certitudinē ꝓlis. Tertio i adulterio fornicata est. ⁊ ex alio viro sūtuit sibi filios q⁹ est ꝯ bonū ꝓprie ꝓlis. Sed ꝓmū est cōe oib⁹ pctis mortalib⁹. alia duo q̄ ponunt in dicta aucte spāl⁹ prinēt ad defoꝛmitatē adulterij. ⁊ sic adulteriū est determinata spēs luxurie vrpote specialē deformitatē hūs circa act⁹ venereos. Hec tho. Et sic manifestū ꝑ se q̄si ē sp mortale. Est aūt aliq̄n adulteriū simplex cū. s. altera ptiū est cōiugata: ⁊ non alia. Aliq̄n est duplex ⁊ vt cū vtraq̄ ꝑs est coniugata q⁹ grauī⁹ est. Aliq̄n hz aliā deformitatē vt si nō sit altera ꝑs cōiugata: vel etiā cōiugata ē. tñ vel vgovel cōsanguinea vel monialis: ⁊ tūc cū adulterio simul est ibi alia spēs luxurie. Dē aūt dicit Sextus ꝓbs vt allegat Hiero. q⁹ adulter est ois in vxorē suā amator: ardētior: q̄uis talis nō violet fidē mr̄imonij: tñ facit ꝯ bonū mr̄imonij inhoneste eovtēs. Jdeo aliq̄l⁹ pōt dici adulter: nō tñ ꝓprie q⁹ intret hāc spēm. Et nota ꝑm Pe. in. iiij. q⁹ in adulterio ꝑm q̄d pl⁹ peccat mulier q⁹ vir. s. q⁹ facit ꝯ bonū ꝓlis ⁊ ratione scādali. ꝑm vo aliū re spectū. s. q̄tū ad bonū fidei equal⁹ peccāt. Et q⁹ hec est cā sufficiens qua alter possit aliū dimittere. ideo equal⁹ hoc pōt vterq⁹. Sed q̄tū ad p̄dominātiā rōnis: q⁹ vir habet rōem magis vigoꝝ: ⁊ sam ad resistēdū passionib⁹: ideo ceteris paribus plus ipe peccat adulterādo q⁹ mulier. De dimissione ꝓpter adulteriū. vide. j. in. iij. pte. ti. j. De adulterio loquēs dns ꝑ psalmistā ait. ps. xliv. Cū adulteris portionē tuā ponebas. Et paulo post. Arguā te ⁊ statuā contra faciē tuā. ponere portionē suā cū adulteris est participare. i. adulterare. Jn his aūt tria notantur.

¶ Primo crimē detestandum. ibi. Cū adulteris portionem tuam ponebas.

¶ Scdo ligamen eius intimandū. ibi. ⁊ statuā ꝯ faciē tuā.

¶ Tertio grauamē expectandū. ibi. ⁊ statuā ꝯ faciē tuā.

§. I. Quantū ad primū. cer

tū est adulteriū esse valde detestabile pctm̄ ⁊ graue. Cum adulteris portionē tuā ponebas: vt scz esses ⁊ tu adulter. Ose. vij. Dēs adulteratēs q̄si cibans⁹. s. intus ardentes ꝓ cōcupiscētiā extra sordētes ꝓ immūdiciā. postea i aia: ⁊ corpe incensi ꝑ gehēnā. Vñ adulteriū q⁹ graue sit ostēdit Lamēs. Quid inq̄t in oibus pctis adulterio grauī⁹ est. scōm nāq̄ locū in penis tenet. xxxij. q. vij. Nā in pctis q̄ sunt ꝯ primū. primū penale. i. dignū pena. etiā mozꝝ corporis est homicidiū. scōm est adulterium. Adhuc em̄ est q⁹ furtū ⁊ rapina ⁊ mēdaciū ⁊ multa alia. Et oī siquidē gñe cāz oñdit grauitas huiꝰ pcti ⁊ detestatio. Et cā. s. efficiēti: materiali: formali: finali: ⁊ circumstātiali. Et cā efficienti. nam saltē alter corꝝ hz in se sacrm̄ mr̄imonij: q⁹ est maximū significatiōe. hoc aūt dico sacrm̄ magnū i xpo ⁊ ecclīa. Significat em̄ cōiūctionē deitat⁹ cū humanitate: ⁊ xpi cū ecclīa, nunq̄ aūt de⁹ separ⁹ est ab hūanitate posq̄ assumpsit eam: nec xp̄s ab ecclīa: nec ecclīa a xpo. Cōtra illud tam magnū sacrm̄ vbi est q̄dā dignitas agit adulter separās se a cōiuge ⁊ alteri adherēs. Dignitas aūt ꝑsone ꝑm Tho. in ꝑma scōe aggrauat pctm̄: q⁹ q̄to i maioꝝ dignitate: tāto grauī⁹ peccat ceteris paribꝰ. Scdo ostēdit grauitas huiꝰ pcti ex cā materiali ipsi⁹. s. actus q̄ exercet ꝑ duos. ⁊ sic vbi diabol⁹ in alijs pctis vnū interficit: ꝓ istud duo simul: immo plures: q⁹ interponunt mediatoꝝ res. Et tāt⁹ crescit aliq̄n fatuitas amoꝝ vel potiꝰ libidinis q⁹ ꝑcurat mozs cōiugis ꝑ adulteriū vel ꝑ adulterā. vt dicit lex seu rō naturalis. q⁹ etiā ante legē naturalem scriptā ethnici ⁊ idolatre habuerūt ꝑ crimine ⁊ magꝝ ab horrer⁹ q⁹ homicidiū. Et i signū huiꝰ q̄n abrāā ꝑter famē descēdit in egyptū cū vxore sua sara perpulchra rogauit eā vt nō indicaret se esse vxorē ei⁹: ⁊ interrogarēt. Et hoc ideo ꝑm Nico. de lyra. Quia cogitauit q⁹ si sciuissent vxorē sua esse cū ob pulchritudinē eius cōapiscerēt eam cognoscere: ne adulteriū perpetrarēt q⁹ summe detestabātur: occidissent abrāā vt possent postea ea vti sine vitio adulterij minus fibi facientes cōsciam de homicidio q⁹ de adulterio. Scdo arguit de adulterio de⁹ ꝑ legē moysaicam ⁊ ꝓphetalē. Exo. xx. Nō mechaberis. hoc est adulterabis. ⁊ addicit ꝑna Leuitī. xx. vbi dr. Adoriet⁹ mechus ⁊ adultera ꝙ adulterati fuerint. Vñ scribe ⁊ pharisei adducētes ad iesum mulierē in adulterio deprehēsam dixerūt. Magr hec mulier modo in adulterio deprehēsa est. Moyses mādauit in lege hmōi lapidare. Jo. viij. ⁊ ꝑ Abdalach. dicit dns. iij. c. Ero testis velox maleficis adulteris ⁊ ꝑiuris. s. ad accusandū vt puniant. Dō aūt aliq̄ ex ꝑib⁹ cū haberēt vxores accederēt ad ancillas ꝓ habēdis filijs: vt abrāā ad agar. Gen. xvj. ⁊ iacob ad balā ⁊ zelfan ancillas. Gen. xxx. non ꝓpter hoc cōmisērūt adulteriū: q⁹ cognouerūt eas nō fornicarie: ꝙ maritali affectu cū ꝙbus de⁹ dispēsauit vt simul haberēt plures vxores absq̄ pctō. vt ex de diuo. c. gaudem⁹. ⁊ hoc ob multiplicandū cultū dei ꝙ remāserat solū i familia eoꝝ ex multiplicatōe bonī eoꝝ ꝑ gnationē i illa familia. ⁊ etiā ob spāle significatione ꝙ hz. xxxij. q. iiij. recurrat. ⁊. c. seq. ⁊. c. obijciunt. Tertio arguit⁹ seu reprehēditur adulteriū ꝑ legē euāgelicā. Nam dixit xp̄s in euāgelio Mat. xix. Quos deus cōiunxit homo nō sepet. reprehēdens illos iudeos q⁹ dabāt libellū repudij. vxori cū nō placeret eis. ⁊ ea dimissa ꝯhebāt cū altera adultera: declarās hoc esse adulteriū nō matrimoniū. ⁊ q⁹ moyses ꝓpter duritiā ⁊ crudelitatē illoꝝ hoc permiserat: nō vt bonū ⁊ licitū: ꝙ vt minus malū ne occiderēt vxores si dimittere nō possent. Separat igit hō quos de⁹ cōiūxit. ⁊ male facit infringēs dei ordinationē. cui sine causa legitima dimittit vxorē: vel vxor virū. ⁊ multo magis si adulterat. ⁊ pei⁹ si de facto cū alia ꝯhat. Pro nulla igit cā licitū est accedere ad aliā q⁹ ad ꝓpriā vxorē. Nec ex eo q⁹ sterilis sit vxor vt ex alia habeat filios: nec ex eo q⁹ infirma qualitūq̄ ⁊ quacūq̄ diutina infirmitate ⁊ incurabili siue sit ceca: siue paralytica: siue lepr⁹a. Nec ex eo q⁹ est adultera vel ḡtūcunq̄ mala vel hereticā. Bene posset dimitti ḡtū ad cohabitationē ⁊ thoꝝ ꝓpter adulteriū vel periculū sui ꝓbabile cor: pis vel aiē: ꝙ nō quoad vinculū. i. q⁹ possit accedere ad aliā vuētē ꝓmā: alias adulteriū est. Et idē de vxore erga virū. Unde Augu. Sic nō sunt facienda adulteria volūtate etiā p̄creādi filios: sicut nō facienda furta volūtate pascēdi pauperes. xxxij. q. iiij. sicut. ⁊. q. v. si vxorē. ⁊. q. vij. ꝑ totū. Quarto arguit⁹ ꝑ legē canonicā ⁊ synodalē. Nam ecclesia ꝑm antiquas regulas imponit ꝑnam septēnē ꝓ adulterio. vt ptz. xxxij. q. v. c. ꝓdicādū. Quis hodie sint i arbitrio cōfessoris ꝓnie imponēdę: sue ꝑ isto sigue ꝑ alio pctō. Et in aliq̄b⁹ ecclesijs ep̄alibus est etiā sma excōicationis lata ꝑ synodales ꝯ adulteros. De iure aūt cōi ꝙuis nō sint excōicati ipo facto: deberent tñ excōicari q̄n est manifestū ⁊ ꝑseuerans. A deo aūt sp sunt excōicati adulteri etiā occulti. Punit etiā ipz adulteriū iure peredi debitū ab vxore ita ꝙ nō teneāt ei vxor reddere debitū: cū hoc certitudinal⁹ nouit. q̄nimmo statuit ecclīa q⁹ si adulterio ꝑseuerat notorie: nullo modo ds ei reddere debitū q̄ innocēs est. ad ꝙ ne videat fauere ei i adulterio: ꝙ desistat ab eo. Vñ Hiero. Cū vxor carnē vnā i aliā diuiserit ⁊ sea marito per fornicationē separauerit: nō ds teneri ne virū quoq⁹ sub maledicto faciat: dicente scriptura. Qui tenet adulterā fatu⁹ est ⁊ iniqu⁹. xxxij. q. j. dixit dns. ⁊ in. c. seq. Et idē iuris est oīno i viro ⁊ vxore. q̄nimmo pōt ꝯ volūtatē adulteri vel adultere q⁹ fidē seruat castitatē petere debitū ⁊ nō cohabitare cū adultero: ⁊ intrare monasteriū q̄n adulteriū est notoriū. vt notat. xxxij. q. ij. agathosa. cū glo. Si vis pleni⁹ de hīs vide in. iij. pte. ti. j. c. xxj. Quinto arguit⁹ ꝑ legē ciuilē ⁊ impialē. Nam ꝑ legē ciuilē ꝓpter adulteriū ꝓbatū vxor: ꝓdit dores. vt in aut. vt licet marito. ſ. qui vero. colla. viij. ꝓdit ⁊ famā ⁊ honorē: ꝓdit ⁊ vitā aliq̄n. Quāuis aūt ipe leges seculares nō puniant ita viros ꝓperātes adulteria cū solutis. sicut mulieres ꝓperātes cū solut⁹ virisvel cōiugat⁹. tñ ꝑm rectī⁹ iudiciū ecclesie ita peccat vn⁹ sicut ⁊ alter: ⁊ ita deberet punīri. Vñ dicit Jnno. papa. Christiana religio adulteriū in vtroq⁹ sexu pari rone cōdenat. xxxij. q. v. ⁊. c. q. vj. Aug. ait. Jndignant mariti si audiāt adulteros viros sīes adulteris femīis pēdere. i. sustinere penas cū tāto grauī⁹ eos puniri opoꝛtuerit ꝙto magis ad eos ptinet: ⁊ virtute vincere ⁊ exemplo regere feminas. Patuat etiā lex ciuilis natos ex adulterio paterna hereditate: ⁊ oībus dignitatibus temporalibus. Ecce quomodo oīa iura summe arguūt ⁊ detestantur adulteriū: ⁊ ideo summe cauendum.

§. III. Quantū ad tertium

principale. s. grauamē expectandū. i. penā dicit. Statuā ꝯ faciē tuā. i. in iudicio ipa pctā ⁊ mala q⁹ et adulterio oriūtur tibi oñdēt ipa pctā ⁊ mala ⁊ ipa te accusabūt: et q̄b⁹ cōdānaberis. Nā vt dī Heb. xiij. adulteros iudicabit de⁹: scz ad ignē eternū. Et primo q̄dē pena est eis summa confusio quā habebit adulter coza toto mūdo. Tertū est q⁹ si mulier nobilis nūc accusarēt de adulterio i iudicio in alt qua ciuitate coza pplo haberet summā penā cōfusionis,

grauatur pctū. Nā q̄to plura scādala ⁊ mala inde sequūtur tāto grauī⁹ est pctm̄. Sed q⁹ posset enumerare mala que sequūtur ex adulterio. Quot homicidia inde sequūtur ⁊ q̄ta. ⁊ nō solū in corpe: ⁊ in aia. Nā quā dispositionē bonā hic pōt q⁹ in adulterio cōsūtur? subito occidit. quot hereditates depredant⁹ ꝓ filios habitos occulte ex adulterio ꝙbus vt legitimis relinquit⁹ hereditas. Quot incestus inde pcedūt dū ꝛhūt: q̄ aliq̄n sunt cōsanguinei. quot regna exterminata sunt. Nōne troia ciuitas illa tā famosa ꝑter adulteriū ꝓpetratū a paride cū helena totalr̄ destructa est. Nōne dauid ꝑter adulteriū cōmissum cū bersabee vt occultaret addidit ꝑditionē ⁊ homicidiū ꝑcurando fidelissimū militē suū occidit: ⁊ ꝑter adulteriū i puinone filī? eius absalon expulit eū a regno: ⁊ publice peccauit cū vxoribꝰ ꝓpis suis. vt hr. ij. Regū in pluribꝰ ca. ⁊ cū adulteriū sit ita graue. tñ videt verificari illud Ose. iiij. Nō est veritas. s. fidelitatis in terra. nō est mia. s. ad aiam suā ⁊ ꝓximū: sed maledictū mēdaciū furtū adulteriū inundauerūt. i. abūdāter creuerūt. ⁊ sanguis sanguinē tetigit. i. pctm̄ pctō cumulatur dū nō ꝑ pnam tollitur.

§. II. Quantū ad secundū

scz q⁹ ꝓhibet adulteriū. ⁊ ligat⁹ est q̄libet ab oīi lege vt caueat se ab eo. Vñ dicit dns. Arguā te. s. de adulterio. ⁊ hoc ꝑ scripturā. ois em̄ scriptura diuinit⁹ inspirata vtilis est ad arguendū. ij. Timo. iij. ⁊ precipue scriptura legis. Unde ꝺ Jaco. ij. Redarguti a lege. s. elis quasi trāsgressores. Arguit ergo dns de adulterio.

¶ Primo per legem intrinsecam ⁊ naturalem.

¶ Scdo per legē moysaicā ⁊ ꝓphetalem.

¶ Tertio per legē euāgelicā ⁊ supernalem.

¶ Quarto per legē canonicā ⁊ synodalem.

¶ Quinto per legē ciuilicā ⁊ imperialem.

Lex naturalis intrinseca mēti est illa q̄ dicit q⁹ tibi non vis fieri vide ne tu vn⁹ alteri facias. Tob. iiij. ꝙs est ille q̄ velit vxorē suā adulterare. certe nullus. nisi fatu⁹ ⁊ pessimus exercēs lenocinia. Nulla mulier hoc desideraret nisi fatua ⁊ mala. immo nō pōt pati vir talē iniuriā: ꝙ expellit ⁊ pcutit. ⁊ vxor: summe turbar⁹ de adulterio viri cū nouit. ergo ⁊ tu ꝙ serua erga ꝓximū ⁊ nō adulterabis. Adeo hoc vlt⁹ dictat lex seu rō naturalis. q⁹ etiā ante legē naturalem scriptā ethnici ⁊ idolatre habuerūt ꝑ crimine ⁊ magꝝ ab horrer⁹ q⁹ homicidiū. Et i signū huiꝰ q̄n abrāā ꝑter famē descēdit in egyptū cū vxore sua sara perpulchra rogauit eā vt nō indicaret se esse vxorē ei⁹: ⁊ interrogarēt. Et hoc ideo ꝑm Nico. de lyra. Quia cogitauit q⁹ si sciuissent vxorē sua esse cū ob pulchritudinē eius cōapiscerēt eam cognoscere: ne adulteriū perpetrarēt q⁹ summe detestabātur: occidissent abrāā vt possent postea ea vti sine vitio adulterij minus fibi facientes cōsciam de homicidio q⁹ de adulterio. Scdo arguit de adulterio de⁹ ꝑ legē moysaicam ⁊ ꝓphetalē. Exo. xx. Nō mechaberis. hoc est adulterabis. ⁊ addicit ꝑna Leuitī. xx. vbi dr. Adoriet⁹ mechus ⁊ adultera ꝙ adulterati fuerint. Vñ scribe ⁊ pharisei adducētes ad iesum mulierē in adulterio deprehēsam dixerūt. Magr hec mulier modo in adulterio deprehēsa est. Moyses mādauit in lege hmōi lapidare. Jo. viij. ⁊ ꝑ Abdalach. dicit dns. iij. c. Ero testis velox maleficis adulteris ⁊ ꝑiuris. s. ad accusandū vt puniant. Dō aūt aliq̄ ex ꝑib⁹ cū haberēt vxores accederēt ad ancillas ꝓ habēdis filijs: vt abrāā ad agar. Gen. xvj. ⁊ iacob ad balā ⁊ zelfan ancillas. Gen. xxx. non ꝓpter hoc cōmisērūt adulteriū: q⁹ cognouerūt eas nō fornicarie: ꝙ maritali affectu cū ꝙbus de⁹ dispēsauit vt simul haberēt plures vxores absq̄ pctō. vt ex de diuo. c. gaudem⁹. ⁊ hoc ob multiplicandū cultū dei ꝙ remāserat solū i familia eoꝝ ex multiplicatōe bonī eoꝝ ꝑ gnationē i illa familia. ⁊ etiā ob spāle significationē ꝙ hz. xxxij. q. iiij. recurrat. ⁊. c. seq. ⁊. c. obijciunt. Tertio arguit⁹ seu reprehēditur adulteriū ꝑ legē euāgelicā. Nam dixit xp̄s in euāgelio Mat. xix. Quos deus cōiunxit homo nō sepet. reprehēdens illos iudeos q⁹ dabāt libellū repudij. vxori cū nō placeret eis. ⁊ ea dimissa ꝯhebāt cū altera adultera: declarās hoc esse adulteriū nō matrimoniū. ⁊ q⁹ moyses ꝓpter duritiā ⁊ crudelitatē illoꝝ hoc permiserat: nō vt bonū ⁊ licitū: ꝙ vt minus malū ne occiderēt vxores si dimittere nō possent. Separat igit hō quos de⁹ cōiūxit. ⁊ male facit infringēs dei ordinationē. cui sine causa legitima dimittit vxorē: vel vxor virū. ⁊ multo magis si adulterat. ⁊ pei⁹ si de facto cū alia ꝯhat. Pro nulla igit cā licitū est accedere ad aliā q⁹ ad ꝓpriā vxorē. Nec ex eo q⁹ sterilis sit vxor vt ex alia habeat filios: nec ex eo q⁹ infirma qualitūq̄ ⁊ quacūq̄ diutina infirmitate ⁊ incurabili siue sit ceca: siue paralytica: siue lepr⁹a. Nec ex eo q⁹ est adultera vel ḡtūcunq̄ mala vel hereticā. Bene posset dimitti ḡtū ad cohabitationē ⁊ thoꝝ ꝓpter adulteriū vel periculū sui ꝓbabile cor: pis vel aiē: ꝙ nō quoad vinculū. i. q⁹ possit accedere ad aliā vuētē ꝓmā: alias adulteriū est. Et idē de vxore erga virū. Unde Augu. Sic nō sunt facienda adulteria volūtate etiā p̄creādi filios: sicut nō facienda furta volūtate pascēdi pauperes. xxxij. q. iiij. sicut. ⁊. q. v. si vxorē. ⁊. q. vij. ꝑ totū. Quarto arguit⁹ ꝑ legē canonicā ⁊ synodalē. Nam ecclesia ꝑm antiquas regulas imponit ꝑnam septēnē ꝓ adulterio. vt ptz. xxxij. q. v. c. ꝓdicādū. Quis hodie sint i arbitrio cōfessoris ꝓnie imponēdę: sue ꝑ isto sigue ꝑ alio pctō. Et in aliq̄b⁹ ecclesijs ep̄alibus est etiā sma excōicationis lata ꝑ synodales ꝯ adulteros. De iure aūt cōi ꝙuis nō sint excōicati ipo facto: deberent tñ excōicari q̄n est manifestū ⁊ ꝑseuerans. A deo aūt sp sunt excōicati adulteri etiā occulti. Punit etiā ipz adulteriū iure peredi debitū ab vxore ita ꝙ nō teneāt ei vxor reddere debitū: cū hoc certitudinal⁹ nouit. q̄nimmo statuit ecclīa q⁹ si adulterio ꝑseuerat notorie: nullo modo ds ei reddere debitū q̄ innocēs est. ad ꝙ ne videat fauere ei i adulterio: ꝙ desistat ab eo. Vñ Hiero. Cū vxor carnē vnā i aliā diuiserit ⁊ sea marito per fornicationē separauerit: nō ds teneri ne virū quoq⁹ sub maledicto faciat: dicente scriptura. Qui tenet adulterā fatu⁹ est ⁊ iniqu⁹. xxxij. q. j. dixit dns. ⁊ in. c. seq. Et idē iuris est oīno i viro ⁊ vxore. q̄nimmo pōt ꝯ volūtatē adulteri vel adultere q⁹ fidē seruat castitatē petere debitū ⁊ nō cohabitare cū adultero: ⁊ intrare monasteriū q̄n adulteriū est notoriū. vt notat. xxxij. q. ij. agathosa. cū glo. Si vis pleni⁹ de hīs vide in. iij. pte. ti. j. c. xxj. Quinto arguit⁹ ꝑ legē ciuilē ⁊ impialē. Nam ꝑ legē ciuilē ꝓpter adulteriū ꝓbatū vxor: ꝓdit dores. vt in aut. vt licet marito. ſ. qui vero. colla. viij. ꝓdit ⁊ famā ⁊ honorē: ꝓdit ⁊ vitā aliq̄n. Quāuis aūt ipe leges seculares nō puniant ita viros ꝓperātes adulteria cū solutis. sicut mulieres ꝓperātes cū soluꝰ virisvel cōiugat⁹. tñ ꝑm rectī⁹ iudiciū ecclesie ita peccat vn⁹ sicut ⁊ alter: ⁊ ita deberet punīri. Vñ dicit Jnno. papa. Christiana religio adulteriū in vtroq⁹ sexu pari rone cōdenat. xxxij. q. v. ⁊. c. q. vj. Aug. ait. Jndignant mariti si audiāt adulteros viros sīes adulteris femīis pēdere. i. sustinere penas cū tāto grauī⁹ eos puniri opoꝛtuerit ꝙto magis ad eos ptinet: ⁊ virtute vincere ⁊ exemplo regere feminas. Patuat etiā lex ciuilis natos ex adulterio paterna hereditate: ⁊ oībus dignitatibus temporalibus. Ecce quomodo oīa iura summe arguūt ⁊ detestantur adulteriū: ⁊ ideo summe cauendum.

§. III. Quantū ad tertium

principale. s. grauamē expectandū. i. penā dicit. Statuā ꝯ faciē tuā. i. in iudicio ipa pctā ⁊ mala q⁹ et adulterio oriūtur tibi oñdēt ipa pctā ⁊ mala ⁊ ipa te accusabūt: et q̄b⁹ cōdānaberis. Nā vt dī Heb. xiij. adulteros iudicabit de⁹: scz ad ignē eternū. Et primo q̄dē pena est eis summa confusio quā habebit adulter coza toto mūdo. Tertū est q⁹ si mulier nobilis nūc accusarēt de adulterio i iudicio in alt qua ciuitate coza pplo haberet summā penā cōfusionis,

Adulteriū est detestabile

Grauitas adulterij

Prohibet lege naturali

Lege moysaica

Lege euāgelica,

Lege canonica

Pena adulterij est cōfusio

In adulterio duplicitur ꝙs offendit

Adulterium simplex

Quis pius pecat i adulterio

Q ꝑta cõfusio tunc cõtã toto mũdo ꝛ amicis ꝛ inimicis arguí de adulterio aiam q̃ nobilissima est q̃ violauit etiã sacrũ dei. Q̃ viri nõ erubescãt nũc de adulterio q̃ manifestẽ cõmittũt: hoc ꝓcedit ex maxima cecitate. quia nõ cognoscũt grauitatẽ mali: cũ deberẽt magꝭ erubescere q̃ mulieres. ℔ tũc sublata tali cecitate ignoꝛãtie summe cõfusioni patebũt. Vdiere.xx. Cõfundentur vehemẽter: q: nõ intellexerũt oppꝛobriũ. ſ. pcõ. Primo statuet ante faciẽ suã grauitas hui⁹ pcti ex iniustícia maxima ꝛ iniuria quã fecit primo ex violatione sacri dei ꝛ eccl̃e ꝓpter q̃ puniuit de⁹ terribiliter istud vitiũ. Nã vt habet Iudicũ.xx. ꝓpter adulteriũ ꝓpetratũ cũ vꝛore cuiusdã leuite a viris ciuitatis Gabaa. q: noluerunt eos punire illi de tribu beniamin mortui sunt i bello circa. lxv. milia hoim. Nã in primo ꝛ in scdo bello facto ad inuicẽ. rſ. trib⁹ fuerũt debellate a tribu beniamin mortuis plusq̃. xxx. milib⁹ de ipis: q: cõsidebãt de sua multitudine cũ essent. cccc. milia vel circa. In tertio bello cõpucti ꝛ de dño cõsidẽtes habuerũt victoriã delera tribu beniamin: sc̃z. xxv. milib⁹ q̃ngẽtis exceptis. Et hoc de⁹ punisit i pena adulteriũ. Sed i hystoꝛijs romanoꝛ narrat q̃ ꝓpter adulteriũ cõmissum ab antonio q̃ sibi cũ octauiano condiuiserat totũ imperiũ: ex eo q̃ repudiauit vꝛoꝛẽ suã antonius germanã octauiani ꝛ adhesit carnali cleopatre regine egypti libidinose femine: octauian⁹ indignat⁹ mouit ꝝ eũ bellũ nauale ꝛ terreſtre: ꝛ vbiq̃ antonius fuit deuict⁹ ꝛ demũ fugiẽs ante eũ ipe cũ cleopatra seipsos occiderũt. Scdo statuet ꝝ faciẽ suam. ſ. adulteri odia: blasphemias: detractiões q̃ exurgũt ꝓpter illud. Nã raro est q̃ ℔ possit celari. Et ſi mulier cõmittat adulteriũ q̃ sciat: marit⁹ q̃si sp odit eã: ꝛ nõ patit eã aspicere: sibi ꝛ filijs ip: operat. Vñ oꝛiunt cõtumelie meretriꝛ nũcupat: q̃ sustinere nõ valer. Si vir adulteriũ cõmittit vꝛoꝛ sciẽs blasphemiat: cupit sibi moꝛte summe odit eã cũ qua adulterat: anxiat suspitionib⁹: ꝛ aliq̃n iudicij dei obliuiscit. q̃ totũ agit adulteriũ cõmissum. Tertio statuet ꝝ faciẽ homicidia q̃ inde sequunt aliq̃n. Nã occidũtur aliq̃n filij a talib⁹ cõcepti: etiã fine baptismo ad occultãdũ adulteriũ q̃ est maxia crudelitas: nec põt maioꝛ cogitari q̃ ꝓpos occidere filios: aliq̃n occidunt ipſi adulterãtes: q̃uis eẽ nullo modo possint vel debeãt occidi a priuatis psonis: nec ꝑ se: nec mr̃e: nec marito: nec fratribus aut alijs. ſ solũ a iudice cõitaꝛ ꝓ via iuris. Et ſm canonistas grauissime punit interfector: vꝛoris ꝓpter adulteriũ. vt. xxxiij. q. ij. c. admonere. cñ de facto audit sepe hoc fieri. Quarto statuet ꝝ faciẽ furta inde secuta. Nã mulier multotiens dat adultero de bonis viri: ℔ ſi casu filiũ ex adulterio susciꝑiat: de bonis viri sui nutriet eũ: ꝛ hereditatẽ rotã vel ptẽ suscipiet ꝑis sui putatiui. vñ cũ oia ista ipa furet marito vel legitimis alijs heredib⁹: q̃n miseraꝛel quõ satisfaciet. Vide de hac satisfactione. ℨ. ti. j. Quinto statuet ꝝ faciẽ diuersas spẽs luxurie inde secutas. Nam si vir sciẽs vꝛoꝛẽ adulterã raro sibi reconciliat: q̃uis penitentẽ deberet suscipere: ℨ indignat⁹ accedit ad alias feminas vel etiã masculos cũ tñ deberet cõtinere: ꝛ mulier hoc audiẽs de viro ex indignatione: aliq̃n etiã fit alꝫ casta inclinat ad turpia faciẽdũ cũ alijs: vel ꝑ alios modos. Et diligẽter attẽdẽdũ q̃ nõ excusat mulier a pcõ adulterij assentiẽs viro timere verecundie vel infamie: vel etiã mortis cõminate: ficut aliq̃n alique faciũt: q̃ licz sint pessime cõtẽte timẽtes si clamẽt ne cõfundant assentiũt. Vñ illa nobilissima matrona Lucretia vꝛoꝛ Collatini alꝫs castissima mulier nõ excusatur a pcõ adulterij: cũ assensit tarquino filio tarquinii superbi vltimi regis romanoꝛ ex eo q̃ ille minatus est: q̃ si nõ cõsentiret sibi occideret ipm ꝛta eã in lecto famulũ diuulgãs apud maritũ ꝛ alios q̃ q: in adulterio eos cõprehenderat occideꝛat. ꝓpter quod illa timẽs magis infamiã q̃ in oꝛe assensit: ꝛ postea ad ostẽdẽdã displicẽtiã hui⁹ facti ne crederetur libidine victa cosã collatino marito suo ꝛ alijs consanguineis ad se vocatis gladio seipam occidit. Vnde fecit assentiẽdo ꝛ adulteriũ cõmisit: sed peius adhuc se occidẽdo. vt oñdit Aug. in. ſ. de ci. dei. Nõ sic fecit illa castissima ꝛ sctissima susanna vꝛo: ioachim. Sed cũ senes pessimi inuitarẽt ad nephas cõmandũ ea se accusaturos de adulterio si nõ assentiret eis. Rndit illa ꝛ bene. Angustie sunt milij vndiq̃ ꝛc. Vñ subito clamauit ꝑ adiutoꝛio. ꝛ ly illi senes accusassent ꝛ cõdenassent: de⁹ misericorditer ꝛ mirabiliter liberauit eã. Hystoꝛia hẽs Dan. xiij.

¶ De vicio contra naturam. Capitulum IIII.

Jciũ contra naturã

v est altera spẽs luxurie: q̃ est grauissimũ supoĩa alia vicia luxurie. Vñ aug. dicit. Adulteriũ malũ vincit fornicationẽ. ſ. in grauitate culpe: vincit autẽ ab incestu hoiũ oĩm pessimũ est q̃ ꝺ naturã est. xxxij. q. vij. adulteriũ. Sed est ista spẽs nõ spãlissima quã opz cõsideꝛare ℨ subalterna: genꝰ ad alias spẽs spãlissimas: videlicet

¶ Adolliciem.

¶ Sodomiam.

¶ Jmaturale.

¶ Bestialitatem.

Et de mollicie ait apl̃s. ſ. Loꝛ. vj. Neq̃ molles regnum dei possidebũt. Sumit etiã mollicies ſm aliã acceptionẽ ꝓ vicio incõstãtie. ꝛ de hoc. j. De imaturalivicio ait Aug. Cõtra naturã est si vir vtat mẽbꝛo mulieris nõ ad ꝺ debũtato. Vñ apl̃s. Sciat vnusquisq̃ vas suũ vas possidere in sctificatione ꝛ honoꝛe. i. ſm debitũ modũ: nõ in passione desiderij sicut gẽtes. i. pagani. Et intelligit nõ solũ de vase coꝛpis sui: ℨ etiã de vase vꝛoris ſm debitũ modũ vt possit sequi gñatio filioꝝ ad honoꝛẽ dei: ꝛ non eo modo quo magi delectant. De sodomia ait apl̃s. ſ. Loꝛ. vj. Neq̃ masculoꝝ cõcubitoꝛes regnũ dei possidebũt. De bestialitate Leui. xx. Qui coierit cũ iumẽto morte moriat. Dicit etiã aliquo modo viciũ ꝺ naturã cũ vir agẽs cũ muliere: etsi seruet debitũ vas: nõ tñ debitũ modũ cõsuetũ a natura ꝛ magꝭ aptũ ad gñationẽ: vt si mulier vertat viro dorsum ꝛ nõ faciẽ: vel si supgrediat virũ ꝛ hmõi modos mõstruosos q̃ vtiq̃ pctã sunt: ꝛ aliq̃n etsi nõ sp mortalia. q̃ꝺ exercabilit⁹ fit in meretrice exercabili⁹ in vꝛore. xxxij. q. vij. adulteriũ. Sed de hijs in. iij. pte ti. j. c. xxiij. Vñ. b. Tho. ij. ij. q. cliij. ar. rj. sic dicit. Ibi eñ est determinata spẽs luxurie: vbi spãlis rõ defoꝛmitaꝛ occurrit. q̃ facit inde. cẽt actũ venereũ. Q̃ põt esse dupl̃. Uno modo q: repugnat rationi recte q̃ꝺ est cõe i oi vitio luxurie. Alio modo q: etiã sup hoc repugnat ipi ordini naturali venerei actus q̃ conuenit humane spẽi: q̃ꝺ dr vitiũ ꝺ naturã: q̃ꝺ pluribus modis cõtingere põt. Primo modo si abscp oi cõcubitu causa delectationis veneree. pcuerẽt q̃ꝺ ptinet ad immũdicitã quã molliciẽ vocãt. Scdo modo si fiat per cõcubitũ ad rẽ nõ ciuslibẽ spẽi q̃ꝺ vocat̃ bestialitas. Tertio modo si fiat p cõcubitũ ad non debitũ sexũ: puta masculi ad masculũ: femine ad feminã: q̃ꝺ sodomiticũ dr. Quarto si nõ seruet debit⁹ modus cõcubẽdi: aut q̃tũ ad instrm vel vas non debitũ: aut q̃tũ ad alios modos mõstruosos ꝛ bestiales. Hec Tho. Et primi quattuoꝝ modi dicunt cõtra naturã sc̃z gñis. ꝛ q: p illos quattuoꝝ modos frustratur intentio nature: q: gñatio sequi nõ põt. Ali⁹ modus q̃ etiã cõtinet in quarto seruato debito vase: sed nõ debito situ: dr cõtra naturã: q: cõtra cõsuetũ modũ nature: ꝑ quẽ non ita apte ꝓcurari põt gñatio. Quantũ ad grauitatẽ coꝛ dicit. b. Tho. vbi. ſ. q̃ infinũ locũ tenet mollicies: deinde cũ non seruat debitũ vas vel modus: postea sodomia vbi nõ seruat debitus sexus: postremo ꝺ bestialitas. De hoc vitio cõtra naturã p: edictos quattuoꝝ modos includendo põt ad arguẽdũ induci illud ps̃. lxxxij. Disperierũt in endor facti sunt vt stercus terre. Et loquit̃ ad ifam. vtpz ex versu p: cedẽti de madianitis inimicis populi dei: ꝛ capitaneo coꝛ Sisara ꝛ rege suo Jabin. hi oes disperierunt. i. ꝑ diuersas ꝓes ꝛ modos perierũt occisi i endoꝝ iuxta quẽ dam fontem ꝛ facti in magnã abominationẽ ꝛ fetoꝛẽ vt stercus remanẽtibus ibi cadaueribus eoꝝ insepultis. Sed moꝛtalr significant ꝑ hos laboꝛãtes vitio cõtra naturã qui moꝛtui in aĩa sunt in maxima abominatione ꝑsentis dei. Et ex illis verbis ps̃al. de hmõi possunt notari tria.

¶ Primo occasio culpe abominate. ibi. Disperierũt.

¶ Scdo abusio nature violate. ibi. Jn endoꝛ.

¶ Tertio cõfusio pene illate. ibi. ſfacti sunt vt stercus.

¶ Primo igit istud vitiũ excedit bestialẽ cõditionẽ: q: nulla bestia repit hoc agere. Nõ eñ cõmisceꝛ aĩal masculũ cũ masculo: nec femina cũ femina: nec equus cum equo: nec equa cũ equa: nec equus cũ vitula: vel equa cũ boue: ſ ma sculus cũ femina eiusdẽ spẽi. Et ꝑ aliavitia hõ efficit simlis bestijs: ꝑ istud aũt vitiũ efficit inferioꝛ: omni bestia: cũ nulla tanta turpitudine agat. Et hec est rõ quare vocat̃ vitium ꝺ naturã. Homo eñ ſm ꝑm est aĩal rationale. ꝛ in quãtũ rationalis perpetrãdo alia pctã agit ꝺ naturã. i. cõtra rõem naturalẽ. Et ſm hoc dicit Jo. damas. q: oẽ pctm est ꝺ naturã. Sed inquãtũ aĩal ſm aĩalitatẽ cõuenit cũ bestijs. istud vitiũ cõmittẽdo agit cõtra naturã. i. nõ solũ instinctũ naturalẽ: ℨ etiã ꝺ instinctũ bestialẽ seu aĩalem. Et sic agit ꝺ naturã gñis ſm Tho. Vñ Aug. ꝺ. ij. dõũ pessimũ est q̃ ꝺ naturã est. rxvij. q. vij. adulteriũ. Et ſ di dicatur ꝓ sacrilegiũ in luxuria videt grauiꝰ: q: cõtra deũ: ꝓ hoc aũt nõ fit iniuria deo. Jtẽ q: adulteriũ: incestus: stupꝝ: videntur esse magis ꝺ charitatẽ primi: cũ ꝓ illa fit iniuria primo magis: ꝓ hoc aũt nõ videt̃ ylla fieri iniuria alicui. Rndet btus Tho. vbi. ℨ. ꝓ vitiũ contra naturã est ꝺ deũ: q: o: do nature ab ipo deo est. Et ideo in pctis cõtra naturã cum violet ipse o: do nature fit iniuria deo o: dinatoris nature.

Et q: natura spẽi est magis comũctavniciq̃ indiuiduo: q̃ quodcũq̃ aliud indiuiduũ. Et ideo pctã contra naturã spẽi sunt grauiora q̃ cõmissa cõtra indiuidua. Secũdo oñdit esse pessimũ: q: pclamat diuinã vltionẽ cito de ipo fiendã ꝓpter sui abominationẽ. Vñ Gene. xix. dixit dñs. Clamoꝛ sodomoꝝ ꝛ gomoꝛeoꝝ multiplicatus est: ꝛ pctm eoꝝ aggrauatũ est nimis. i. vitium q̃ agũt clamat vindictã. Duo pctoꝛ gña dicit scriptura clamare ad deũ ꝓpter sui hoꝛoꝛ: ꝛ videlicet homicidiũ ꝛ sodomiticũ. Unde postq̃ occidit cayn fratrẽ suũ abel dixit ei deus. Voꝛ sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Gene. iiij. postulãs ꝛ vindictã. De hoc aũt turpissimo iam inducta est auctoꝛitas: q: clamoꝛ sodomoꝝ ꝛc. Et sic i hoc assimilat̃ homicidio: ꝛ merito: q: vtrũq̃ destruit spẽm humanam q̃tũ in se est: ℨ peioꝛi modo sodomita. Nam homicida destruit spãlẽ q̃ꝺ resultat ex bonis opib⁹ ꝛ cõsideratione q̃udiũ celestis q̃ꝺ. pmittit subueniẽtib⁹ paupibus: ꝛ fine gaudio diu hõ esse nõ põt: ideo conuertũt se ad gaudia mũdana. Saturitas coꝛpis: curiositas ocij: audiẽdo turpia solatiorũ: põpaꝝ: ꝛ hmõiumde. pcedit tale vitiũ. Unde Ezech. in sup: adicta auctoꝛitate posuit ociũ: ꝛ subtractionẽ elemosynaꝝ ꝛ saturitatẽ. Et si saturitatẽ panis ꝛ aque dicit cãm huius vitij q̃to magis erit causa hui⁹ saturitas carniũ ꝛ cõfectionũ: ꝛ potẽtis vini. vt maluatici: greci: vernacij: romanie: ꝛ hmõi ꝑ que turpissimi hoies decipiũt ꝛ alliciũt adolescẽtulos: vt inducãt eos ad hoc vitium.

§. I. Quãtum ad primum

occasio culpe abominate cõtra naturã immittur in interpositione istoꝝ q̃ disperierũt: sc̃z Jabin rex Sisara capitaneus su⁹ ꝛ Aldadian pp̃s ei⁹ isti disperierũt. Jabin interpretat sapiẽs: sc̃z sapia mũdi. de qua ait apl̃s Ro. j. Dicẽtes se esse sapientes stulti facti sunt. ſ. per supbiã qua se estimabãt ꝛ iactabant se sapientes esse. Et supbia eñ illoꝝ fuit ꝑ ſm mũdũ oñdit ibi apl̃s fuisse humiliatos ꝛ datos ira in reprobũ sensum vt nõ faceꝛẽt sibi cõscientiã de hoc turpissimo vitio. Nã femine coꝛ relicto naturali vsu erarserunt in eũ vsum q̃ est cõtra naturã masculi in masculos turpitudinẽ operãtes. Et Joũe q̃ꝺ deoꝛ fuoꝛũ maximũ colebãt referebãt ꝑpũs talia turpissima agẽte coꝛ poete. Et virgiliũ maximũ poetaꝛ narrãt magnũ sodomitã hystoriographi. Et iulius cesar satis doctus cũ triũpho posti⁹ retur epicteoria habita cõtra hostes sibi fuit publice imꝓperatũ vitium sodomie. Nec octauianus ita felix ꝛ fapiẽs ſm mũdũ caruit hocvitio. Et quare hoc vitio supati nisi ꝓpter supbiã coꝛ: qui oẽs ad infeꝛos descẽderũt. Vñ Ezech. xvj. dr. Hec fuit iniquitas. i. causa iniquitatis sooris tue sodome: superbia saturitas panis ꝛ aque ꝛ ociũ. Et q: nõ porrigẽbat manũ pauperi. ſ. Loꝛ. vj. Neq̃ masculoꝝ cõcubitoꝛes regnũ dei possidebũt. De bestialitate Leui. xx. Qui coierit cũ iumẽto morte moriat. Dicit etiã aliquo modo viciũ ꝺ naturã cũ vir agẽs cũ muliere: etsi seruet debitũ vas: nõ tñ debitũ modũ cõsuetũ a natura ꝛ magꝭ aptũ ad gñationẽ: vt si mulier vertat viro dorsum ꝛ nõ faciẽ: vel si supgrediat virũ ꝛ hmõi modos mõstruosos q̃ vtiq̃ pctã sunt: ꝛ aliq̃n etsi nõ sp mortalia. q̃ꝺ exercabilit⁹ fit in meretrice exercabili⁹ in vꝛore. xxxij. q. vij. adulteriũ. Sed de hijs in. iij. pte ti. j. c. xxiij. Vñ. b. Tho. ij. ij. q. cliij. ar. rj. sic dicit. Ibi eñ est determinata spẽs luxurie: vbi spãlis rõ defoꝛmitaꝛ occurrit. q̃ facit inde. cẽt actũ venereũ. Q̃ põt esse dupl̃. Uno modo q: repugnat rationi recte q̃ꝺ est cõe i oi vitio luxurie. Alio modo q: etiã sup hoc repugnat ipi ordini naturali venerei actus q̃ conuenit humane spẽi: q̃ꝺ dr vitiũ ꝺ naturã: q̃ꝺ pluribus modis cõtingere põt. Primo modo si abscp oi cõcubitu causa delectationis veneree. pcuerẽt q̃ꝺ ptinet ad immũdicitã quã molliciẽ vocãt. Scdo modo si fiat per cõcubitũ ad rẽ nõ ciuslibẽ spẽi q̃ꝺ vocat̃ bestialitas. Tertio modo si fiat p cõcubitũ ad non debitũ sexũ: puta masculi ad masculũ: femine ad feminã: q̃ꝺ sodomiticũ dr. Quarto si nõ seruet debit⁹ modus cõcubẽdi: aut q̃tũ ad instrm vel vas non debitũ: aut q̃tũ ad alios modos mõstruosos ꝛ bestiales. Hec Tho. Et primi quattuoꝝ modi dicunt cõtra naturã sc̃z gñis. ꝛ q: p illos quattuoꝝ modos frustratur intentio nature: q: gñatio sequi nõ põt. Ali⁹ modus q̃ etiã cõtinet in quarto seruato debito vase: sed nõ debito situ: dr cõtra naturã: q: cõtra cõsuetũ modũ nature: ꝑ quẽ non ita apte ꝓcurari põt gñatio. Quantũ ad grauitatẽ coꝛ dicit. b. Tho. vbi. ſ. q̃ infinũ locũ tenet mollicies: deinde cũ non seruat debitũ vas vel modus: postea sodomia vbi nõ seruat debitus sexus: postremo ꝺ bestialitas. De hoc vitio cõtra naturã p: edictos quattuoꝝ modos includendo põt ad arguẽdũ induci illud ps̃. lxxxij. Disperierũt in endoꝛ facti sunt vt stercus terre. Et loquit̃ ad ifam. vtpz ex versu p: cedẽti de madianitis inimicis populi dei: ꝛ capitaneo coꝛ Sisara ꝛ rege suo Jabin. hi oes disperierunt. i. ꝑ diuersas ꝓes ꝛ modos perierũt occisi i endoꝝ iuxta quẽ

Uitiũ cõtra naturã est grauius aliis peccatis

Superbia occasio sodomie

Mollicies

Incõsideratio iudicij est causa sodomie

Clamat in celũ

Uitiũ cõtra naturã contingit multi pliciter

Oẽs sctiinãgnãtur cõtra eum

polluitur.xxxij.q.vij.flagitia. Et in signū maxime detestationis dicitur. Sup Esa. qp nocte illa qua pps natus est oēs q̄ repti sunt illo laborātes mortui sunt subito. non em̄ voluit pati tantā ignominiā repire in natura nra quā assumpserat. Quarto est pessimū qz inducit nimiā infectionē. Vñ apls Ro.j. vocat hoc vitiū passionē ignominie.i.nō nominādā. Et hoc ideo:qz vt dicit Ray.nō solū actus cū:ſ os loquētis ipa platio ei⁹.ſ.sine cā vigēti aures audiētis ipa elemēta pollunt. Et inparo: dicit in aut.vt nō luxurient ō naturā.qp illud vitiū inducit pestilētias ſ tēpestates. ſ forte ista est cā q̄re in mult̄ ciuitatib⁹ italie frequēter supueniūt pestes:qz magī abūdat tale vitiū q̄ī aliq̄b⁹ alijs. Sed i cōpēdio theologie dī qp ipe dia bolus tētās de hoc vitio posſ̄ induxit hoies ad ꝺ fugit abominādū et nobilitate sue nature tm̄ scelus. Est aūt infectiuū cetero:qz: vn⁹ delict⁹ huic vitio est sufficiēs inficere totā vnā ciuitatē. vñ figurat⁹ p lepriā q̄ inficit cōuersantes cū leprosis. Et ideo sicut i lege mandabat tales segregari a cōuersatiōe ceteroꝝ ne inficiāt alios ita deberet euitari familiaritas eoꝝ. Et i figurā hui⁹ dictū fuit loth ad ꝺ vt euaderet mortē qp nō morar̄ i sodomis nec i oēm circa regionē. Gen.xix.c.A loge em̄ ops manere a cōuersatiōe cū eis. Adeo abhorruit scīus loth istud facin⁹ qp dispones bat filias suas ỹgines tradere cōstupꝛādas vt cessaret sodomite a talivitio. Et q̄uis nō bene faceret:qz nō fuit facēda mala vt euenīat bona:ita nec vt euitent maiora mala.di.xiiij.qp ait.tm̄ ex detestatiōe ꝺ subito elegit ob grām hospitū.xxxij.q.vij.offerebat. Quinto pt̄z qp sit pessimū qz ab oi lege punit⁹ ſ iuiter. Per legē q̄dē diuinā. Nā dī Leui.xx. Qui dormierit cū masculo coitu femineo uter qꝺ opar⁹ est nephas morte moriat⁹. Per legē ecclēsti qp alijs petīs mortalibus imponit pna septēnis cōiter ꝺ impōnēda dī pna maior: qp septēnis ꝑpter enormitatē eius.vt xxxiij.q.ij.hoc ipm.ℑ.se. ſ deberēt excōicari qñ tales sunt notorij pmanerēs i ꝺ vitio. Nā cū sit grauī⁹ qp incest⁹ ſ Augu. ſ incest⁹ est cū mr̄e vel germana vel alīs cōsanguinea seu affine carnal⁹ cōmisceri. Si apls excōicauit incestuosum tradēs cū i ptātē diaboli.vt ptz.j.Cor.v. multo magī excōicari dz ꝺ naturā peccās. Clerici aūt cōuicti de ꝺ vitio debēt officio ſ biffio puari. ex de excel. pla.c.clericī. fin legē impialē dz talis decapitari: q̄ cōmodat dominū: ſ q̄ mediator est. vt.C.de exmodi.cri. q̄ puero. fm legē municipalē i aliq̄b⁹ locis dz cōburi. ſ vbi seruat⁹ talis lex libera repit ciuitas talis ab ꝺ vitio ſ de⁹ mirabil⁹ pspexerat: ſ statū cōseruat. fm etiā leges sunt ifames: ſ aduocare ſ pcurare nō pūt cū.ſ.eēnt cōuicti.vt.ff.de postu.ℑ.ifames. Sicut q̄ hmōi disperiērūt i endor.i.p tale vitiū abusētes mēbro gñatiōis: ita dispeat de terra memoria eoꝝ.

Omni lege punit

Adeo inficit

Septē pene vitij cōtra naturam

§.III. Quantū ad tertium

cōfusio pene notaf ibi. facti sunt vt sterc⁹ terre. Nō possent assimilari alteri rei ita abominabili ſ fede. Joh.xl.j. Cōputi sunt iumēta in sterc⁹e suo.i.fm Greg. hoies la sciu vitā suā i fetor⁹e luxurie finierūt. vñ ſ Lisonbi pdicti perierūt interpretat⁹ obstinatio:qz missa iuuētute resipiscat ab ꝺ vitio vir vnq̄ dimittit⁹ ꝑuecta etate. ſ efficit obstinat⁹ ſ expientia ꝺ docet. Sed q̄tū sit abominabile dictū vitiū fedū ſ pessimū:ostēdit ex punitiōe diuini iudicij in vita pñti ℑ eos q̄ dediti erāt illi vitio hoies ciuitaſ sodome ſ gomor⁹e seboim adame ſ segor: quinq; ciuitatū. de quib⁹ habes hystoriā Gen.xix. Ubi dicit Uincē. in speculo hystoriali li.ij.circa ꝺ qp septē notant ibi aggrauāt culpā illā.quib⁹ rndēt septē in pena. Et primū est corruptio nature. qđ ostēdit in clamor⁹e. sicut q̄ desiorat clamat vt libere⁹ a corruptione: ſ ideo in pena inaturalis fact⁹ est loc⁹ ille. Vñs est em̄ in mare salsum. qđ dī mare mortuū: qz ℑ naturā alioꝝ ibi nec pisces viuūt: ſ aues de super volātes subito mortue cadūt. ad innuendū moral⁹ qp tales cogitationes cōtēplationis aut affectus: nec vere actionis effectū ꝟre viuaciter pñt. Scōm in culpa fuit impudētia ſ libertas pcti. Ira em̄ libere ꝺ faciebāt malū ſ sine verecūdia: ac si esset op⁹ licitū. vñ a maiore vsq; ad minor⁹ irruerūt in domū loth. vt abuterent⁹ publice illis duob⁹ angelis hospitio recept⁹ a loth. quos hoies putabāt: ſ in pena pcussi sunt cecitate ſ facti i exēplū perpetui supplicij ignē sustinētes. vt dī Gen.xix. Sic hodie aliqui sunt ita ceci qp nedū erubescāt: ſ gloriant̄ de hmōi vel se excusant ꝑpter assuefactionē. vt dicit Aug. in lib. cōfes. qp flagitia q̄ cōtra naturā sunt qualia sodomor⁹ sp repudianda sunt. que si oēs gētes agerēt eodē criminis reatu lege diuina tenerent. xxxij.q.vij.flagitia. Tertiū aggrauans est sterilitas cōmixtionis. Ex hmōi em̄ cōmixtione nihil pōt gnari. Cui rndet in pena sterilitas illi⁹ loci. qui nihil oīno gignit vtilitatis. Sic tales aliqñ priuant gñatione filioꝝ. vnde ſ tifar q̄ emit Joseph dī fuisse eunuchus.i. ineptus ad gñationē seu ad generādū. ſ b q; vt dicit Nisco. de ly. glo.j.q.j.sicut eunuchus. dñs ericcauerat genitalia ei⁹:eo qp ad turpē vsum ei⁹ emerat ioseph. ideo dñs impediuit eū. ꝑpter tale vitiū pōt vxor negare debitū ſ petere diuo:tiū qñ ē notoriū. vt.xxxij.q.vij.oēs accusationes. in glo. ſ etiā opa bona q̄si nulla faciūt. Quartū aggrauās fuit ardor: desiderij. Plus em̄ exardescere dicunt hmōi hoies i viros q̄ alij i mulieres. Cui cōrespōdet in pena ignis ardor: q̄ cōbussit eos:ꝛ puna nata i arboib⁹ circūpositis illi lacui vsq; ad maturitatē sunt colonis virtutis.matura vo si incidant̄ fauille exeūt i signū ignis eterni. Vñ Bern. Gehēnalis flāma mota nō sustinens sodomoꝝ puenit tollere nationē ipam cōsciaz tāte cōfusiōis terrā cōsumpsit ignis sulphure⁹ ſ spūs pcellaz. Quinto est fetor: carnis. Omnis em̄ luxuria ſ ista maxime est cā fetoris. vñ merito possit de eis dici illud ps.xiiij. De cadauerib⁹ eoꝝ ascēdit fetor. Cui cōrndet i pena sulphuris fetor.ps. Ignis sulphur ſ spūs pcellaz.i. demones pcutientes eos ps calicis eoꝝ. Ademonia ipis⁹ vitij ita fetet qp aliq̄n insensibilē facit. In cui⁹ figurā vxor loth q̄ respexit retro vt.ſ. videret illā ciuitatē: vsa est i statuā salis. Resipicere retro est recordari hmōi scelerū cū delectatiōe ſ voluptare. Septū est tenacitas voluptaz; q̄ hoies inueterātos in ꝺ vitio vix vnq̄ euadere possit. Cui congruit gleba bituminis quā loc⁹ ille multipharie vomit. Bitume aūt est quedā terra ficut cola adherēs. Nec tamē istud minuit pctm̄: ſ aggrauat. nec excusati sunt a ꝑticipatione pene: sicut nec criminis. Qui filios familias ſ subditos nō corrigūt de ꝺ vitio digni sunt morte. ait apls Ro.j. Nō solū qui faciūt ea: ſ ꝙ cōsentiūt faciētibus. Joseph. etsi puer noluit tacere cū vidit tātū nephas in fratrib⁹ suis. sed vt dī Gen.xxxvij. accusauit frēs suos de crimine pessimo.ſ. qp cū iumētis vel cū maribus coirēt vt sic punirent⁹ a pie. nec dimisit correctionē ꝑpter odiū fraternū sue fratrū q̄ oderūt eū. itavt vellēt eū occidere. Septimū est cōtagiū quo inficit multitudo cohabitantiū ſ societas taliū. Cui rndet in pena: qz tota regio simul cū vbe infecta subuersa est. Et ꝑpter ꝺ etiā dīs cōbussit puulos ſ innocentes: qz si vixissent ꝑpter cōtagiū imitati essent opa turpia eorū. vñ in hoc misert⁹ est eis.ſ.q.iiij. etiā. ℑ. puulos. Facti sunt ergo ſ fiūt demū tales vicios⁹ vt sterc⁹ terre.

Incestus est

Per simplicē fornicationē orit affinitas

De cognitione spirituali

De gradibus consanguinitatis

De affinitate

¶ De incestu.ſ ibi etiā quō resilit luxurie. Capm V

Incestus qui est alte⁹

ra species luxurie consistit in cōmixtione carnali cū cōiuncta cōsanguinitate vel affinitate vel spūali parētela. de quo pōt exponi illud psal.xxxj. Nolite fieri sicut equus ſ mulus quibus nō est intellectus. Ista est differētia inter hominē ſ alia animalia in motu passionū. Nam animalia bruta cū mouentur passione aliqua: nō possunt se cōtinere ab ea nisi cohibeantur aliqua violentia alterius. Et ratio est: quia ratione nō habēt qua possint passionē moderari vel retinere. Unde cum aselus vel equus videt cibū quē appetit subito ponit se ad illū comedendū nisi impediat vel ꝺ here⁹. Sed hō cū monet passione siue desideri⁹ cibi vel alter⁹ rei pōt etiā data oi opportunitate se abstinere ſ nōvit ea re. ſ ꝺ ideo:qz hz rationē q̄ pōt moderari ſ cohibere passiones ſ mēbra corpis. qp si nō vtat rōe ſ sequat passiones illicitas: efficit sibi bestijs. Vñ Boe. in li. de philosophica cōsolatione. Itaqꝫ fit vt q̄ ꝑbitare deserta hō esse desierit: cū in diuina cōditionē trāsire nō possit: vertat in bestiā. ſ pmaxime sequēdo delectationes venereas illicitas: in qb⁹ tota rō absorbet assimilat⁹ equo ſ mulo. hinc est qđ dī Tob. vj. per angelū raphaelē. Qui cōiugio vtunt vt a mēte sua excludāt deū ſ libidini sue vacēt: sicut equ⁹ ſ mulus q̄bus nō est intellectus. ſ. tales sunt. Et multo magis cū extra coniugiū sequunt suas voluptates: vt incestū ſ hmōi. Nolite ergo ait psal. fieri sicut equus ſ mulus ſc. quasi diceret, Nolite sequi vitiū luxurie. Tria possunt ibi notari.

¶ Primo precipit reluctatio voluptatis. ibi. Nolite fieri.

¶ Secundo exprimitur abominatio incestuositatis. ibi. Sicut equus ſ mulus.

¶ Tertio cōsequit̄ suffocatio rationabilitatis. ibi. Quibus non est intellectus.

§.I. A secundo inchoādo

Incestus vt dictū est. ſ. est spēs distincta luxurie ſ grauior est adulterio. vt.xxxij.q.vij. adulterij. Et per hāc efficit q̄s filius equo ſ mulo. Equus est fort⁹ ſ impetuosus: ita incestuosus tāto ꝑpetu ferr⁹ a libidine. qp no attēdit ad aliqua parētele reuerētia dūmodo sequat̄ suā libidinē: sicut nec equ⁹ attēdit si equa sit mr̄ vel sor⁹: nata ex eadē mr̄e vel ꝑe. Mulus cū dīs suus cōfidit in eo dū approp̄at se ei trahit calces. Ita incestuosus nō p corpus tm̄ recalcitrat spūi: ſ q̄d pei⁹ est:qz amico suo ꝺ benefactor⁹i nō parcit nec ꝑi vel mr̄i abutens aliqua cōsanguinea vel affine in hoc notabiliter iniuriando ſ ledendo honorē suū. Pro declaratione huius materie opz aliq̄d dicere breuiter tm̄ de gradib⁹ cōsanguinitat; ſ affinitat; ſ cognatiōis spūalis. Postq̄ gl⁹iosus de⁹ primos parētes creauit ſ in paradiso instituit mr̄imoniū: excludit a cōiugio vnū gradū cōsanguinitat;. dicēdo p adā. Relinquet hō patrē ſ matrē: ſ adhere bit vxori sue. Gen.ij. id est mūlo licebit vllo tpe ꝑi sumere filiā i vxorē vel mr̄i sumere filiū i maritū: ſ multo minus est cōiugiū carnal⁹ cogscere:qz maximū est scel⁹ incestus. In pcio etiā gradu cōsanguinitat; i linea collaterali fuit cōcessum ℑhere mr̄imoniū filijs ade. ꝑpter necessitatē: qz alij nō erāt. vñ oportuit ad multiplicādū gen⁹ humanū q̄ filij ade sumerēt i vxores sorores carnales: ſ fublata hac necessitate sp fuit ꝓhibitū mr̄imoniū inter frēs ſ sorores ſ germanos:qz maxim⁹ incest⁹: ſ multo magī est cōiugiū talis cōmixtio. In lege autē antiqua fuerūt alīq̄ grad⁹ cōsanguinitat; expressi in qb⁹ nō poterat ℑhi mr̄imoniū. In noua aūt lege p determinationē eccl̄e sunt declarati esse qttuor grad⁹ cōsanguinitat; ſ affinitat; in qb⁹ nō pōt ℑhi matrimoniū. vt i decretali Nō debet. ex de cōsang. ſ affi.

Est aūt primus grad⁹ in linea collateraliū germani seu sorores carnales: seu frater ſ sor⁹: germani. Secūs grad⁹ filij duorum germanorum qui dicunt cusini. Tertius gradus filij cōsobrinoꝝ seu cusinoꝝ. Quart⁹ filij predictoꝝ. In nullo q̄ hoꝝ graduū pōt ℑhi mr̄imoniū: qđ si q̄s faceret sine dispēsatione a pape mr̄imoniū nullū est: ſ cōtinu⁹ incest⁹: ſ excōicati eēnt sciēter hoc agēdo:ꝛ filij illegitimi eēnt. Silr si q̄s cognoscat aliquā cōsanguineā carnal⁹ in quocūq; predictoꝝ graduū incestum cōmitteret vterq; enorme pctm̄: ſ tāto grauī⁹ q̄to cōiunctior eēt grad⁹. In linea aūt ascēdēriū ſm doc. ſ descēdēriū est perpetua ꝓhibitio. ſ. ℑbēdi mr̄imoniū. vt sc; inter auū ſ neporē: pauū ſ pnepotē: ſ hmōi. ſ incest⁹ etiā grauissim⁹ eēt. Affinitas etiā hz qttuor grad⁹ infra q̄s nō pōt ℑhi mr̄imoniū: ſ hi fundant̄ i gradib⁹ cōsanguinitat;. Nā ex mr̄imonio inter duos celebrato ℑhit ista cōiunctio que dī affinitas inter cōsanguineos mariti: puta Petri oēs ex vna parte: ꝛ vxor⁹ ipius petri: puta masam. Et ex alia ꝑte iter cōsanguineos ſ cōsanguineas Adam oēs: ſ ipm petrū maritū ei⁹. Itē in eodē gradu in q̄ sunt cōsanguinei marito efficiunt affines masc: puta german⁹ petri efficit affinis masc mulieri in primo gradu. Cōsobrin⁹ petri efficit affinis vxoris masc i secūdo gradu: ſ sic vltra. Idē p totū de cōsanguineis masc q̄d affinitatē ℑhendā cū petro. In his igit̄ qttuor gradibus affinitat; si q̄s ℑheret mr̄imoniū nullū esset: sed cōtinuus incest⁹: ſ excōicati ambo sciēter agētes. vt ptz per cle. Et nota diligēter qp vt supra dictū est etiā ꝑ simplicē fornicationē fm doc. oēs theologos ſ canonistas ℑhitur affinitas ipediēs mr̄imoniū ſ dirimēs nō cū illa cū qua fornicat⁹ est: ſ cū cōsanguineis ei⁹: ita vt nulla earū vsq; ad qrtū gradū. O quot incestus sunt q̄ mr̄imoniū legitimū reputant. Ignorātia tm̄ facti ꝓbilis nō iuris excusat. Itē nota diligēter qp si q̄s cognouit carnal⁹ mulierē cuius matrē vel filiā vel sorōrē germanā vel cōsobrinā hz vxorē si cognouit carnal⁹ illā antеq̄ ℑheret p vbā de ꝓnti cū ea qđ dicit in vxorē mr̄imoniū nullū est: ſ dirimi dz ꝑpter impedimētū affinitat; precedēs. Sed si cognouit carnal⁹ illā postq̄ ℑsit per

cōsistit q̄dā turpitudo honorificētie ꝺ:ia. vñ de his hoies verecūdant.r ideo incōgruū est ꝙ iunctio venerea taliū psonaꝝ fiat adinuicē. Et hec rō videt exp̄mi Leuiti.xviij. vbi ꝺ: Aldater tua est nō reuelabis turpitudinē ei⁹. Et idē postea dicit in alijs. Scḋa rō est qz psonas iunctas sanquine necesse ē adinuicē simul quiescari. vñ si hoies tales sc̄z q̄ sunt ꝙsanguinei vel affines nō arcerent a cōmixtiōe venerea nimia opportunitas daret hoibus veneree cōmixtionis.r sic animi coꝝ nimis emollescerēt ꝙ virilia.r iō in veteri lege ille psone spāliter vident ee ꝓhibite q̄s ne esse ē simul cōmorari. Tertia rō ē.qz ꝓ ꝺ ipediret multiplicatio amicoꝝ. Dū em̄ vxorē extraneā accipit. iungūtur sibi quadā speciali amicicia oēs ꝙsanguinei vxoris ac si essent ꝙsanguinei sui. Vñ Aug.di.xv.de ciui.dei. Habita est rō rectissima charitatis.vt hostes q̄bus cētvtilis atq; honesta pcordia diuersarū vicissitudinū vinculis necteret̄. Nec vnus in vno multas hēat: ſ singule aspergerēt in singulos. Quarta rō reddit.r addit ꝙ Aristo.ij. poli. qz cū naturalr hō ꝙsanguineas diligat.si adderet amor: q̄ est et cōmixtiō venerea fieret nimi⁹ ardor: amoris.r maxime libidinis incētiuū qꝺ castitati repugnat. Et q̄uis ices⁹tus dicat quasi nō castus:.r q̄libet spēs luxurie corrūpat castitatē.tñ antonomatice ꝺr de icestu quasi coꝛruptio castitatis:qz abusus maxime ꝙiunctaꝝ psonarū inducit coꝛruptelaꝝ castitatis:tū ꝓpter opportunitatē ad lasciuia et frequēt cōuersatiōe.r cohabitatiōe domestica: tū ꝓpter nimiū ardoꝛē amoris.vñ certe magna nō solū incautela ſ fatuitas est exquo mūdus est ita coꝛrupt⁹ sicut cernit.r pueri puuli et malis exēplis sint dediti talib⁹:simul facere dormire frēs cū soꝛoꝛib⁹.vel alijs ꝙsanguineis vel affinib⁹:aut cōpatres cū cōmatrib⁹:nimis domestice q̄uersari Cū ad ſ aliq̄ fiāt vt apti⁹ possit malū fieri. Et sic adolescētes indifferēter q̄uersari cū alijs Quantū aūt deo ꝺis⁹plicet istud vicīū et diuīa punitiōe etiā i vita ista ofḋicꝫ. Nā ꝓpter incestū Paulus apl's excōicauit quēdā coꝛinthium q̄ abutebat nouerca sua.r traditus fuit ꝓpter hoc in ꝓtātē sathane.vt hr.i.Coꝛ.v.vt in coꝛpe vexarēt a diabolo crudeliter:sicut verabat̄ i aīa. Ruben q̄ cognouit carnaliter vxoꝛē ꝓis sui Jacob diminuꝛ⁹ fuit in ꝓmogenitura.vñ dixit ei pater. Rubē ꝓmogenit⁹ meus maioꝛ in donis sc̄z esse debuisti.f.ꝓpter ꝓmogenitura:maioꝛ in impio sc̄z es effect⁹.f.ꝓpter icestū tuū:q; ascēdisti cubile ꝓis tui.r maculasti thoꝛū ei⁹. Beñ. penul. Sz.r in libro de bñdictionib⁹.xij. ꝓiarchaꝝ legit ꝙ Ruben infirmat⁹ ad mortē ꝓpter hoc infirmitatē iliacā incurrit. Amon q̄ violauit soꝛoꝛē suā interfectus fuit ab Absalon.vt ptz.ii.Reg.xiij. Ita gl'osus baptista exhoꝛuit hoc facin⁹ ꝙ cū ꝓcepit Herode regē hoc incurrisse cū herodiade cognata sua egressus est desertū qꝺ negꝫ ꝓpter pniam deseruerat.vt increparet tñ nephas:.r cū sceleribus plurimis ille esset dedit⁹ tus solū de hoc publice arguit eum dicēs. Nō licz tibi hr̄e vxoꝛē fratris tui. Aldar.vj.r ꝓpter reprehēsionē hāc fuit Johannes incarceratus.r decapitat⁹. Nō ergo in silētio ſtuosis est intellect⁹ sicut nec in equis.q̄nimo equi.r aliq̄ sialia b:utavident hoc hoꝛrere summe. Nā ꝓbs in.viij. de aialibus dicit ꝙ quidā equus q:z pulcherrim⁹ erat cū fuiſset deceptus:q: sc̄z positus fuit pānus ante oculos eius. vt nō videret equā mr̄z suā:ſ cū ea cōmisceret̄ q̄ etiā pulchra erat:post cōmixtionē amoto panno cū perpendit ita exhoꝛ:ruit ꝙ seipm̄ precipitauit. Nolite ḡ fieri sicut equus.r mulus quibus non est intellectus.

§.III. De primo s.vt resista

Interiot resistētia luxurie

tur voluptati sue. Nota cū ꝺr nolite fieri.q.ꝺ.etsi supueniat instigatio vel tētatio ad incestū vel alia species luxurie nolite acquiescere.r assentire volūtati. Totū enim malū primo pcedit a volūtate cū est mala. Jaco.iij. Resistite diabolo.r fugiet a vobis. Debilis em̄ est hostis ait Chrysost. q̄ nō vincit nisi volētē. vñ.r ꝓbs in.iij.ethicoꝝ. Petrus inter perantie vt est petm̄ luxurie dicit petm̄ puerile.tū q: sicut puer si in sua volūtate dimittit:crescit in ꝓpria volūtate. Vñ ꝺr equ⁹ indomitus euadit durus.r filj⁹ remissus eua dit p:ceps. ita cōcupiscētia si ei satisfaciat:accipit maius robur. tum q: sicut puer emēdatur ꝓpter hoc ꝙ coerceꝫ. ꝓpter qꝺ ꝺr puer⁹.xxiij.c. Noli subtrahere a puero disciplinā.Tu virga pcuties eū:.r aiam eius ab inferno liberabis.ſ.ꝺū cōcupiscētie resilit̄: reducit̄ ad debitū honestat̄ modū.Et hoc est qꝺ ait Augu.in li.vj.musice.dicit em̄ ꝙ mēte in spūalia suspēsa atq; ibi fixa.r manēte:cōcupiscibilis.i.cōcupiscētie carnalis impetus frāgit.r paulatim re pressus extinguit. maioꝛ em̄ erat cū sequerenꝰ nō oīno nullus: ſ.r mino: cū refrenam⁹. Et ideo dicit pbs in.iij. ethicoꝝ. ꝙ quēadmodū puer ꝺs fm ꝓceptū pedagogi viuere sic cōcupiscibile cōsonare rōni. Ultra istud remediū interꝺ resistētie.triplex est aliud remediū exteri⁹. sicut.r cōtra ignē cui cōparat luxuria. vt dictū est.s. Triplex remediū adhibet ad extinguendū vel minuendum.

Triplex remediū contra luxuriā

¶ Primo per aque infusionem.

¶ Scḋo per lignoꝝ subtractionem.

¶ Tertio per ab igne elongationem.

Totū hoc ptz de olla q̄ est iuxta ignē que si ita bulliatꝰ effundat qꝺ cōtinet in ea aliq̄ ꝓdictoꝝ triū fieri cōsueuit.qz vel aq̄ frigida olle infandit: vel de lignis subtrahi tur.vel olla ab igne elōgat. Sic cū mēs interi⁹ feruet calore luxurie ita ꝙ suba virtutū q̄ ibi cōtinet effundit ꝺs primo ad aquā recurrere. ſ triplicē: vicz ad aquā lachrymaꝝ. cōpūctionis cōsideras infirmitatē suā.r pīculū. .r ideo deuote poscēs auxiliū. Vñ ꝺr Sap.viij. Ut sciui q̄m aliter nō possum eē cōtinēs nisi ꝺe ꝺet.r hoc ipm erat summa sapia scire cui⁹ ꝺonū esset. Adij ꝺñm:.r ꝺep:ecar⁹ sum illū. Nec tñ ex ꝺ pōt se excusare incōtinēs: q: cōtinere nō pōt nisi ꝺe⁹ ꝺederit gr̄am: sicut nec etiā se excusaret aliqs pctō: ex ꝺ ꝙ pseuerat i aliquo pctō cū inde nō possit recedere p pniam nisi ꝺe⁹ infundat gr̄am.Nā vt dicit.ꝺ.Tho. in.iiij. Deus nulli gr̄am subtrahit facienti qꝺ in se est.sed semp parat⁹ est infundere se ꝓparati.sic.r castitatis bonū a deo ꝺat cū qs p oīones.r p subtractiones occasionū ipm querit.r ꝺe ꝺ pōt intelligi illud ps. Cōfregisti capita draconū in aqs.i.ꝓincipia tentationū carnaliū in aqs lachrymaꝝ. Quod fi aqua ista nō sufficit addat scḋam aquā vicz alicui⁹ coꝛporalis afflictionis:non tñ piculose.vt castrādo seipm vel aliq̄ hmōi. hoc em̄ esset petm̄ mortale.vt.xxxv.di.per totū. .r esset irregularis. Vñ qꝺ ꝙs ait Aldat.xix. Sūr q̄ castrauerūt seipos ꝓpter regnū celoꝝ. intelligit fm Chrysost.r alios de castratione spūali. sicut.r cū ait Aldat.xviij. Si oculus tu⁹ scḋalizat te:erue eū.r.c. ꝙ qꝺ ꝓhibet aspectus incitatiu⁹ ad malū. nō euulsio oculi coꝛporalis ꝓcipit. ita cōmēdant̄ a ꝓpo qui se castrant. i. qui volūtarie a se resecāt cōcupiscētias carnis.r venerea vt deo seruiāt. Debet ergo qs in tētationibus luxurie positus ita carnē affligere vt pīculū nō sequat̄.sicut egit beatus Bene. cū fuit tētatus in solitudine vehemēter ꝓiecit se nudū inter vepres.r urticas:.r dolore coꝛporis abstulit vulnꝰ mētis. Sic.r btūs Jſran.tētatus cū disciplina chorde nō sufficeret ad mortificatiōne tētationū mḋus fecit inter vnes formādo de niue vxoꝛē.r filios.r.c. btūs Bernar.se misit in aquas gelidas ad reprimendā tentationē huj⁹⁹. De quoḋ etiā iuuene narrat btūs Hiero. ꝙ cū fortiter tētaret de hocvitio nec oīonibus:nec abstinētijs:nec vigilijs iuuaretur.ab impulsu vehemēti tētationis:demū pater monasterij hoc inuenit efficax remedium. Ordinauit cū monachis suis ꝙ quotidie ei diuersas molestias.r cōtumelias aliqui inferret.r ipūmet accusarēt eum apud abbatē ꝙ molestasset eos:ficꝙ quotidie pauꝑ inueniculus cōtumeliabat̄:.r accusabat ab eis ꝙ cōtumelia irritabat. Trāsacto aliquo tpe cum hac mortificatione labor:.r vna ꝺie interrogauit eū abbas quō sibi erat de tētatione carnis,cui rndit.pater mi,mihi viuere non sinit, quō luxuri⁹ ari cōcedit. sicꝙ p hūc modū afflictiuū.r mortificationū sine pericolo de tētatiōe hmōi liberat⁹ fuit.De ꝺ pōt exponi illud eccl'i.iij. Ignē ardēte extinguit aqua.i.vehemēte tentationē luxurie aqua tribulationis mortificat. Et est tertia aqua.ſ.scripturarū lectionis earū.r meditationis q̄ etiā ad ꝺ multū opat. Unde Hiero. de ꝓse.ꝺi. v.c. Nunq̄.

Tertium est diligēs lectio.

Anima studia scripturarū.r vicia carnis nō amabis. Virgilius em̄ honestat.i.studia honesti tabefacit carnes. Eccli xxxj. Ibi em̄ ꝓinet q̄ detestādi fit hoc vitiū. q̄ꝙ nociuū q:z ipsum ad ignē eternū ꝓuenit. Sic legitur in vitaspatrū de quoḋ sancto heremita,ad quē accessit quedā publica mererix: q̄ se iactauerat cū amatoꝛibus suis.ꝙ illuz sanctū ad opus nephariū ꝓtraheret. Accessit ergo ad cellam seu heremitoꝛiū ei⁹ quoḋ sero tarda hoꝛa.r pulsans cellā ei⁹ simulabat se errare in deserto.r viā rectā amisisse ꝓpter qꝺ rogitabat velvt in aliquo angulo heremitoꝛij si neret tm̄ illa nocte manere ne fouis inuēta denoꝛare.r a feris siluestrib⁹. Ille vidēs necessitatē extremā.r simulationē.r prauā illius intētionē ignoꝛās:licz inuit⁹ ꝓpter periculū tñ charitate coact⁹ introduxit separatim manere faciens. Adedia nocte diabolus cepit terribiliter illū patre vexare de tentatiōe carnis q̄ sibiꝑsi loquēs ait. Opa mala in tenebris fiūt.bona aūt in luce. Accendit ḡ lucernā.r cū tentatio excresceret:cepit ad reprimēdū cogitare de igne i ferni q̄ fm scripturas paratus est luxuriosis. Juxta illud ſ'o:nicatoribus.r homicidis ps illoꝛ in stagnuꝫ ignis et sulphuris:r cū nō cessaret tētatio cepit sibiꝑsi dicere. In cipe nunc exꝑiri penā illius ignis eterni q̄ longe grauioꝛ erit:cui⁹ re debitoꝛē ꝓstituis faciēdo ad qꝺ incitaris:posiuisteꝫ vnū digitū man⁹ ad ignē lucerne:.r tm̄ tenuit ꝙ totuꝫ cōbussit. Tā vehemēs erat tētatio carnis q̄ adhuc ꝙ hoc nō cessabat.r ipse apposuit sequētē digitū:deinde oēs alios suscessiue sic cōbusta manu tētatio cessauit. Illa autē misera q̄ tps expectabat aptū ad muitādū ad malū cuz ꝙ aliq̄s rimulas vidisset qꝺ iste agebat:ita hoꝛuit stupoꝛe vt moꝛeret. Mane aūt facto illi lasciui iuuenes q̄ subnixi ferant ipsam pessimā mererice venerūt ad cellā huj⁹ interroḡates si ꝓterito fero a casu applicuisset illuc aliq̄ mulier q̄ deuia erat. Rndit senex ibi iacet illa pessima femina: nā.r mihi ſ fecit qꝺ videtis.odētes manū cōbusta.r oꝛdinē facti. Videtes ea mortua venia postulabāt de ina lo qꝺ tractauerāt recōmēdātes ea sibi. Qui oīone suscitauit ea. Dirandū est istud gestū nō imitādū. Nec em̄ lege cōi hoc agere liceret. ꝓtacūꝙ tentatione pulsat⁹. Sz lege ꝓuata.ſ.spūssancti q̄ cōi legi nō subiicit.vt.xix.q.i. Due sunt. quā secḋ nō ꝺ ꝺimissa cōi nisi sit certus ea ducis:si vincula sunt manus illius.i.opa q̄ facit mulier ad alliciēdū: vt nutus.r oꝛnat⁹:locutiones.r exꝑmenta.r alia hmōi sunt vincula q̄bus ligant̄ hoies.r ligati tenent̄ ne exeant de pctō. Qui placet deo effugiet sc̄z vitādo domesticitatē earuz et oīonibus.r ieuniijs se iuuando. Tertiū remediū est elōgatio ab illis psonis q̄ ꝺant vel ꝺare pñt materiā tentationis. Unde apl's.ſ.Coꝛ.vj.ſfugite fornicatiōnē. Sup quo verbo ait Aug̃. Cū alijs vitijs pōt expectari ꝓfectus hāc fugite ne approximetis:qz nō potest aliter melius vinci. Ratio huius esse pōt:qz hmōi delectationes in particularī cōsiderate nimis excitāt.r incitāt cupiscentiam ad se. Materie alioꝛū pctoꝝ ꝓsiderate parū:vel nihil mouet ꝓcipue illos q̄ nō sunt dediti talibus vitijs. Qui nō est deditus auaritie ex hoc ꝙ cogitat de vsuris vel symonia:vel furto vel fraude a se vel ab alijs cōmissa nō inclinat ad illa. Sz castus.r honestus recogitādo turpia a se ꝓpetrata vel ab alijs etiā bona intētione:titillat.r aliq̄n fortiter tētat. Et ideo fine magna necessitate nō ꝺs q̄s talib⁹ mentē implicare:.r cū necessitas magna imminet cū magna vigilantia rōnis ne caro reuiuiscat. Si ergo tentat quis ergo aliquā psonā particularēmenti⁹ remediū adhibere nō pōt ꝓ elongare se a cōuersatione illius quātū honeste.r fine nota fieri potest, Under illa mala mulier q̄ iniecerat ocu

Sūme deo ꝺis⁹plicet icestus

Nota tentationes quas habuit Ioseph ab vxoꝛe pharaonis.

Quartus est ablatiōtia rei tantum,

Quintus est fuga.

diſplicet sibi cōbustio. cū ipse apponat materiā. Sic q̄ nimis vacat hmōi. In lib. de testamētis.xii. ꝓiarchaꝝ narrat Joseph admonēdo filios suos quō fuit liberat⁹ de pericolo adulterij ad qꝺ inuitabat eū dna sua frequēter.r hoc mediantib⁹ multis ieiunijs.r oīonib⁹. Ubi etiā declarat quō multi modis q̄stuit illa pessima femina eū ad nephas inducere. Primo quidē cū filios nō haberet:dixit vt illuz veller habere in filiū:.r q: adolescēs erat.xvj.annoꝝ.cū ꝓmo fuit ꝺedit⁹ frequēter amplexabat.r tangebat vt filiuz malo aio:qꝺ postea perꝺidit cū cepit ad malū sollicitare sub ꝓtextu vt filiū haberet ex eo qꝺ marit⁹ putaret ꝓpriū.r sic oia bona que multa erāt ad eū deuenirēt. Sz cū ille recusaret dicēs esse a deo suo dño celi ꝓhibitū adulterium:suggessit aliū modū offerēs se virū necessarium ꝓ venenū si vellet postea ipam vxoꝛē accipe:qꝺ ille hoꝛuit dicēs cōminās ꝙ si ageret hoc manifestaret scelus suum:nec si ꝺ iungeret. Tertio ꝓmisit ei ꝙ ꝺimitteret idola.r virum suū.ad idē induceret si ei assentiret.r ꝺoꝛaret deū suum.r sic esset cā eoꝝ salutis. Cui rndit Joseph non placere deo suo cōuersio ad euz ꝓpter satisfaciendū libidini. Quarto misit sibi epulū solēne:sed incantatū ope diaboli:vt insta maret eū ad amoꝛē suū.r cōubitū. qꝺ ipe dñi revelatione cognoscēs:facta oīone sup cibū nihil nocumēti pcepit ex eius esu. Quinto sibi dixit ꝙ nisi cū ea rem haberet oīno se occideret gladio vl veneno.r sic esset ipse causa mortis sue. Super quo increpauit eā dicēs.ꝙ cōcubina viri sui fi hoc ageret:postea oībus bonis suis ꝺauderet.r q: eiusdē eius erat.ideo retraxit se inuidens felicitati securiter eum le sue. Demum quadā ꝺesperatiōe facta quadā ꝺie apphē ꝺit eū per licinia vestimenti quasi vim inferēdo dicēs ꝺormi mecū:qꝺ recusauit fugiēs. Et hoc vltimum ponit scriptura Geñ.xxxix. Sed.r postq̄ fuit flagellat⁹ a dño suo.r incarcerat⁹ ꝓpter accusationē falsam illius. aliquando fecit sibi occulto modo notificari ꝙ si ꝓmitteret secū ꝺormire:faceret cū viro suo ita ꝙ educeret de carcere illū.als diu maneret.nec acquieuit. Ista firmus in ꝓposito castitatis mānsit:iuuās se oīonibus.r ieiunijs.r caute q̄uersans. Juueni inqt Salomō Eccl'i.viij.amaꝛioꝛē morte mulier⁹ sue intelligat de femina sue de voluptate venerea seu cōcupiscētia. Amara est mors coꝛpalis:qz sepat aiam a coꝛpoꝛe. ſ amaꝛioꝛ: e luxuria vl mulier:qz sepat aiam a deo et celesti curia, Sequit̄ in aucte.q̄ laqus est venatoꝝ.i. demonū. Nā demones laqos tentationū ad capiēdū hoies sibi etiā volātes ꝓ cōtemplationē ponūt mulieres vel luxuriā. sagena coꝛ eius.i. cogitatio de illa vl' affect⁹ ad illaz est sagena qua hoies velut pisces incauti capiunt̄. vincula sunt manus illius.i. opa q̄ facit mulier ad alliciēdū: vt nutus.r oꝛnat⁹:locutiones.r exꝑmenta.r alia hmōi sunt vincula q̄bus ligant̄ hoies.r ligati tenent̄ ne exeant de pctō. Qui placet deo effugiet sc̄z vitādo domesticitatē earuz et oīonibus.r ieiunijs se iuuando. Tertiū remediū est elōgatio ab illis psonis q̄ ꝺant vel ꝺare pñt materiā tentationis. Unde apl's.ſ.Coꝛ.vj.ſfugite fornicatiōnē. Sup quo verbo ait Aug̃. Cū alijs vitijs pōt expectari ꝓfectus hāc fugite ne approximetis:qz nō potest aliter melius vinci. Ratio huius esse pōt:qz hmōi delectationes in particularī cōsiderate nimis excitāt.r incitāt cupiscentiam ad se. Materie alioꝛū pctoꝝ ꝓsiderate parū:vel nihil mouet ꝓcipue illos q̄ nō sunt dediti talibus vitijs. Qui nō est deditus auaritie ex hoc ꝙ cogitat de vsuris vel symonia:vel furto vel fraude a se vel ab alijs cōmissa nō inclinat ad illa. Sz castus.r honestus recogitādo turpia a se ꝓpetrata vel ab alijs etiā bona intētione:titillat.r aliq̄n fortiter tētat. Et ideo fine magna necessitate nō ꝺs q̄s talib⁹ mentē implicare:.r cū necessitas magna imminet cū magna vigilantia rōnis ne caro reuiuiscat. Si ergo tentat quis ergo aliquā psonā particularēmenti⁹ remediū adhibere nō pōt ꝓ elongare se a cōuersatione illius quātū honeste.r fine nota fieri potest, Under illa mala mulier q̄ iniecerat ocu

Interiot resistētia luxurie

Tertium est diligēs lectio.

los in Joseph victa cupiscētia eius cū a casu solus Joseph sine arbitris. i. alijs factoribꝰ domus intrasset in alia quā parrē vt opis q̄piā faceret ausa fuit ista nequā capere cū p chlamydē vt secū rē haberet. qđ ille cernēs piculuz nō verbis rndit. ꝫ factis fugies de manibus eiꝰ. ⁊ dimisso pallio foris exiuit. Gen. xxxix. Vñ ⁊ Jsiđ. ait. Cōgruū est inde coꝛporaliter euelli vbi q̄s illecebris deseruiuit. Nā locꝰ vbi quisq; prave vixit in aspectu mētis oppoꝛtet qđ semp quisq; ibi vl cogitauit vel gessit. di. lxxxj. c. Valet. Nō enī in scriptura dr fenū vel palea vl stuppa. Eccl. xxj. Stuppa collecta synagoga peccantiū ⁊ psummatio illoꝛ flamma ignis. Sz que securitas esse pōt stuppe vel palee iuꝛ igne Exēplū notabile in. iiij. dial. de illo psbytero sancto vꝛo rato qui retinebat vꝛorē quā ante p motionē fuā suscepe. rat a se remotā. hic cū esset antiquat⁹ in sanctitate ⁊ in extremis vite constitut⁹ adeo vt nec spūs videret eē in illo: vꝛoꝛ eius volēs certꝰ videre si expirasset adhuc adhesit os suū ori illi⁹. vt vel sic aliquē halitū sentiret de eo exire. Nō ille cernēs clara voce dixit. Adhuc ignicul⁹ est. f. in coꝛpoꝛe Tolle paleā. Nō illa intelligēs se inde remouit. Post qđ clamare cepit: bñ venerint dñi mei: bñ venerint dñi mei. vt qđ ad tantillū seruū venistis. ⁊ loḡbat de Pet. ⁊ Pau. Ecce venio ecce venio. ⁊ sic cū eis ad celū consc̄endit.

¶ De stupro. Capitulum. VI.

Tuprum est alia spes luxurie. ⁊ ꝓsistit in actu venereo eē matrimoniū quo desloꝛat virgo. Aliqñ tñ sumit⁹ large ꝓ alijs speciebꝰ luxurie. Et sm hoc dicit Amb. Nē stupū adulteriū est. xxxij. q. iij. Nemo accipit eū ibi stuprū ꝑ cōcubitu viri vxoꝛati cū alia quacūq; ꝑ cū vꝛoꝛe sua. Sic ei accipit Numeri. v. vbi dr. Si latet adulteriū ⁊ teslib⁹ arguī nō pōt: q; nō est inuēta in stupro. tē. i. adulterio. Est aūt spāle pctm: q; sm Tho. ij. ij. q. clviij. artic. vj. vbi circa materiā alicuius vitij occurrit aliqua spālis deformitas ibi dz poni determinata spēs illi⁹ pcti. Est aūt luxuria peccatū ꝓsistēs circa materiā veneꝛeoꝝ. In virgie aūt sub custodia patris vel alterius existēte occurrit specialis deformitas: si coꝛrupat eē statū matrimonij. Et hoc tū ex parte puelle q̄ ex hoc ꝙ violat nulla pactiõe cōiugali p̄cedēti ⁊ pedit a legitimo matrimonio ꝓsequendo. Nā tales q̄n̄ b scit cōiter recusanē vt inhoneste mulieres. Ponit etiā per hoc in via meretricādi: a q̄ retrahebat: ne signaculū virginitatis amitteret. Tū etiā ex parte patris q̄ de ei⁹ custodia sollicitudinē gerit. sm illud Ecci. xlij. Sup filiā luxuriosam ꝛfirma custodiā. ne q̄n faciat tevenire in opꝓbrium inimicis tuis. Et ex b patz ꝙ stuprū est species determinata ⁊ distincta a luxuria: q; importat illicitā desloraꝯtionē virginū sub cura parentū existentiū. Quia Sichen filius Emoꝛ cōmisit stuprū cū Dina filia Jacob. inde secuta sunt multa ⁊ magna mala. Nā fratres ei⁹ simulãtes se velle ipsaz Dinā dare illi Sichen in vꝛoꝛe. put affectuo se postulabant: si ip̄e cū toto ppꝛo suo circūcisionē acciꝑeret acq̃euit ille cū pce. Et hoc seruato tertia die circūcisionis facte q̄n dolor erat maior: insciſure: Symeō ⁊ Leui intrarūt ciuitatē Sichen ⁊ ipm dñm ciuitatis patrē cum filio⁹ac oēs alios habitatores ciuitatis illius in oꝛe gladij percusserūt. iuuantib⁹ eos oībus fratribus eoꝝ in vindictā stupri ꝓ voluntate tñ p̄is sui Jacob. vt hꝫ Gen. xxxiiij.

Ad qđ tenetur stuprator.

§. I. De satisfactiõe stupri vtrū teneat in aliquo stuprator satisfacere ⁊ in quo. Rndetur sm Tho. vbi. s. q; hoc hz duplicē iniuriā annexā. vnaz ex parte vginis. alia ex pte p̄is sub cuius cura est. adeo tenetur satisfacere aliquo mō vtriq;. Ex parte quidē vginis q; ei eā nōvi coꝛrupit. tamē federat ꝑpter quod teneꝛ satisfacere. Vñ Exo. xxii. dicitur. Si seduxerit quis virginē nondū desponsatā dormieritq; cū ea dotabit eā ⁊ habebit in vꝛoꝛe. Si aūt paterꝫ virginis noluerit dare ei reddet pecuniā iuxta modū dotis quā virgines accipere cōsueuerūt. Et q; etiā patri puelle iniuriatur: ei etiā tenetur ad penā sm legē. Dicitur eñ Deut. xxij. Si inuenerit vir puellā virginē que nō hz sponsum: ⁊ apprehendēs concubuerit cū ea: ⁊ res ad iudiciū venerit. dabit q̄ dormiuit cū ea. l. siclos argēti: ⁊ habebit eā vꝛoꝛe: ⁊ q; humiliauit eam nō poterit dimittere illā cūctis diebus vite sue. Et hoc iō nevideatur ludibriū fecisse sm Aug. Nec Tho. Et q; hoc preceptū inter iudicialia ponit: q̄ nō obligāt nisi in ꝓpriū ecclia vel aliqua ciuitas illa assumat vt cōtinētia magnaz equitatē. ideo nunc ad illa nō videt obligari: nisi quatenꝰ in statutis alicuius ciuitatis haberet: ⁊ in iudicio cōtēcioso ad illa cōdēnaret. Et idem dicendū de quacūq; alia pena statuta ꝓ ꝛa tales quādo fuisset adiudicatus. In foro iudiciali eccl'evidetur teneri ad alterū hoꝝ stuprator. s. aut sumere i vꝛoꝛē aut maritare. i. dotē dare. ar. eē de adulte. c. j. Sz vt dicit ibi glo. hec fuit pena antiqua. Hodie au tē sic punit⁹. q̄ aut ducat eā auctoꝛitatus ⁊ a sacramētis exclusus retrudat⁹ in monasteriū ad agendā pniaz. ō quo egredi nō posset. eē eo. c. ij. Aliqui etiā glo. intelligūt hec de seductoꝛe seruanda q̄n̄ seduxit. i. seoꝛsum a domo abducit ꝙ violentiā. In foro aūt ꝛscie sic agendū videt sm Guil. Si desloraꝛ eā voluntariā: nō teneꝛ ei. patri aūt teneꝛ: q; iniuriaꝛ. et ei. vñ in aliquo satisfaciat vel saltem eū placet. Si aūt seduxit puta ꝓmissionibꝰ ⁊ mendacijs: nō videt fuisse voluntariū. Inuitā ergo ⁊ seductā si cōstu ꝓauit iniungendū est sibi ꝙ satisfaciat ad arbitriū boni viri. vel cū ea cōponat. Et si ꝓmisisset eā ducere in vꝛoꝛez vt copulā ab ea extoꝛqueret seruet ꝓmissuz. ⁊ multo magis iuramēto firmatū. ⁊ hoc nisi nimis distās esset eoꝝ cōditio. puta mulier plebeia: vir nobilis ⁊ potēs. Non ei mulier ꝓsumit fraudē ignoꝛasse. vel etiā si magnū aliqđ scandalū inde credit. puenturū: ⁊ tūc petat remissionē ꝓmissi. ⁊ aliter satisfaciat sin suā facultatē: ⁊ mulieris indigentiā. Parentes aūt qui tradūt filias suas nobilibus ⁊ diuitib⁹ deslorandas: vt ꝑpter hoc eas nuptui tradāt illis dotanti bus pessimi sunt lenones. vel etiā vt ex pecunia collata ꝑpter turpitudinē inde viuāt: digni moꝛte temporali ⁊ eterna. qđ hoꝛrēs beatus Nicolaus adolescēs puidit cōiuca neo suo nobili sed pauperi: pricies ꝑ feneſtrā dom⁹ masam auri tribus vicib⁹ ꝑ dotibus triū filiaꝝ suaꝝ q̄s in tēdebat ꝓstituere. Tenenť tñ abutēres eis prouidere: nec pctm stupri euadūt ex b ꝙ de volūtate puelle ⁊ parētū b agāt ⁊ ablata vitate fornicationē cū eis cōmittūt se immisceāt sēdo cū eis si soluti fūt. Si aūt violētia inferať puelle absolute aio semp renitēs: semp stupꝝ quidē est ex pte viri. ⁊ grauiter puniri dz vt ꝛstuprator. ⁊ raptoꝛ. Ipa autē nec peccat nec amittit vginitatē etsi sigmaculū vginitatis amittit. Et si se defendēdo nevioleť siue nupta siue inupta causu occideret eā impetentē nō ob vindictā nec homicidiuz intēdēs ꝛs suā defensionē. puta vibrat gladiū ꝛ cū ne capiat credo nō peccaret: q; vim vi repellere est de iure nature di. j. c. ius nāle. Et si licz nō solum se ⁊ bona sua defendere nec capianť a latronib⁹. q̄re etiā nec pudicitiā ⁊ honoꝛē suū amittat: ⁊ ne maxime tentationi exponať. Sz si violēti ꝛa ꝛditionalis inferať. puta q: cōminatio fit ei de moꝛte vl infamia: vl verecūdia ducta nō auder clamare: vl timet scandalū magnū oꝛti nō excusať a stupro ⁊ petō ꝑpter.

Stupū ẽ

Stupꝝ ẽ speciale peccatū.

Tradentes filias suas.

Cōfessor quō debꝫ intūgere penitētā

Raptus qñq; idem cū stupro

¶ De raptu. Capitulum. VII.

Raptus est illicit⁹ coitus a rapiēdo dict⁹. Et vt dr. xxxvj. q. j. Raptꝰ cōmittit cū puella q̄ violenter a domo patris abducit vr coꝛrupta in vꝛoꝛe habeať. Et q: hz speciale deformitatē in materia venerea. iō ipsa est determinata species luxurie. Et vt dicit btūs Tho. ij. ij. q. clviij. arti. vij. Raptus qñq; cōcurrit cū stupro. qñq; inueniť raptus sine stupro. qñq; stupꝝ sine raptu. Concurrit quidem raptus cū stupro quando aliquis infert violentiam ad virginē illicite desloranda: que quidē violētia qñq; inferť tam virgini ꝙ patri ei⁹: qñq; inferť patri ⁊ nō virgini puta cū ipa consentit ꝙ de domo patris abducať. Differt aūt violētia raptus alio mō: q: qñq; puella violēter abducit a domo parentū ⁊ violenter coꝛrupit: qñq; etsi violenter abducit nō tñ violēter coꝛrupit hz de voluntate virginis siue coꝛrupatur fornicario coitu siue mrimoniali: qualitercūq; violentia abit saluaꝝ rō raptus. Inuenit aūt raptꝰ fine raptoꝛe. puta cū ꝙs rapit viduā vel puellā coꝛruptā. Vñ Summachus papa dicit. Raptoꝛes viduaꝝ vel virginū ob inanitatē tāti sceleris detestamur. Stuprū vo sine raptu qñ aliqs absq; violētie illatiõe virginē illicite desloraꝛ. Jtē sm Tho. vbi. s. aliter dicēdū est in raptu puellaꝝ q̄ sunt alijs despōsate: ⁊ aliter de raptu eaz q̄ nō sunt despōsate. Ille eñ q̄ sunt alijs despōsate restituēde sunt suis spōsis qui in eis eꝛ sua despōsatione ius habēt. Ille aūt que non sunt despōsate alijs restituēde sūt pmo patre ptāt: ⁊ tūc de volūtate parentū possūt eas licite in vꝛores accipere. Si aūt aliter fiat. illicite mrimoniū ꝛhiturq: quicūq; rez rapit tenet ad restitutionē eius: tm si nō fiat talis restitutō ⁊ puella rapta ꝛsenserit voluntarie in habēdo raptoꝛē suū in virū: tenet matrimoniū. Nā raptus etsi impediat matrimoniū ꝛtrahendū: nō tñ dirimit ꝛctum. vñ qđ dicit in cōcilio Aldeden. Placuit vt hi q̄ rapiunt feminas vel eruntur vel seducūt eas: nullatenus eas habeant vꝛores: quis eas postmodū nuptialiter cū ꝛsensu parentū susceperint. xxxvj. q. ij. Placuit. dictū est in detestatione crimiꝝ. Vel pōt intelligi de his que sunt alijs despōsate magis ꝑverba de ꝓsenti. hec Tho. In glo. summaria. xxxvj. q. j. ī ꝑn. questiõis. vbi tractať hec questio. f. vtrum raptoꝛ possit rapta habere in vꝛoꝛe pacta penitētia sic dicit. hec ꝙstio dubiū nō hz: q; vtiq; pōt raptoꝛ rapta habere in vꝛoꝛe pacta penitentia: ⁊ est expressum. eē de raptoꝛib⁹. c. Accedēs. Et hoc nisi sit spōsa alterius de ꝓsenti: tūc eñ illi reddēda est sed si est spōsa de futuro nō cogiť cas recipe. vt. xxxvj. q. j. Lex illa. Capla ergo que dicūt ꝙ nō possit rapta manere cū raptoꝛe. intelligenda sunt q̄n rapta nō ꝓsenſit in matrimoniū raptoꝛis: hz potius in stupꝝ: cū eñ in pctō maneant separādi sunt. vel intelligunť q̄n rapiť spōsa alterius: que si esset ꝓsonsa de futuro ⁊ cū raptoꝛe ꝓsentialiter ꝛba verba de ꝓsenti: cū eo remaneret etiā ꝛtradicētib⁹ parētib⁹. Vñ Hiero. sic ait. Tria legitima cōiugia in scripturis leguñ. Primū legitimū cōiugiū est. f. virgo casta i virginitate viro data legitime. Secūm est virgo in ciuitate deprehēsa a viro. ⁊ illi per vim copulata si voluerit pater eius dotabit eā ille vir: inquātū iudicauerit pater: ⁊ dabit pricii pudicitie eius: ⁊ erit illi vꝛoꝛ. f. si ꝛsenserit mulier i mrimoniū. Tertiū est filia deprehensa in ciuitate. f. a raptoꝛe si nō voluerit pater eius. f. illi dare in vꝛoꝛē derahet eā ipsi viro ⁊ dabit alteri ⁊ dotabit eam ⁊ legitima erit ei: quod intelligitur quādo puella nō ꝛsenſit in matrimonium: sed in stupꝝ cum raptoꝛe. xxxvj. q. ij. tria.

Raptus puellarū despōsatarum.

Utrū raptoꝛ possit habere raptam.

§. I. De pena raptoris mu lierū dicit Ray. in summa. q̄ pena raptoꝛis sm leges est vt capite puniať: ⁊ eius substātia rapte applicet fi ingemaz rapuit. Si vo ancillā vel liberā substātiā nō amittit: ꝛs tñ decapitať. ar. xxxvj. q. j. De raptoꝛib⁹. De decapitatiõe dicitur ex pressius. C. de rapto. virg. l. j. Scim canones autez raptoꝛ efficit seruus rapte nisi se velit redimere. vt dicto c. de raptoꝛib⁹. Jtē debet excōicari cū fautoꝛib⁹ suis. xxxvj. q. ij. c. ſ. ⁊. iiij. Si tñ rapta velit ꝛhere cum raptoꝛe. pōt vt dictū est supra. Et dicit ibi glo. Ray. ꝙ hec pena pōt intelligi in foro iudiciali nō in foro penitētiali. Nota etiam sm Bof. ꝙ predicte pene intelligunť infligēde si rapuit mulierē honestā: sc'si rapuit meretricē. vt. C. de rapto. virgi. l. j. Nec dillinguitur vtrum volentē mulierem quis rapiat vel inuitam: ꝛsponsam ꝓpriam vel alienā: cōiugatam vel nō cōiugatam: ꝙis acrius puniatur quis ꝑ adulteriō. Dicit etiā bea. Tho. vbi. s. ꝙ q: ꝛsponsus ex ipsa despōsatiõe hz aliqđ ius in sua ꝛsponsa. ideo ꝙis peccet violentiā inferendo. s. educēdo ꝛsponsam de domo parentū violēter excusať tñ a crimine raptus sumēdo stricte. Vñ gelasꝰ papa dicit. ꝙ lex ꝓteritoꝝ ꝓncipum ibi raptū dixit esse cōmissum: vbi puella de cui⁹ nuptijs nil actū fuerat videbať abducta. xxxvj. q. j. c. ij. Posti. etiā dicit ꝙ si despōsatā de ꝓsenti raptoꝛ violenter monasteriū ingredi vir raptꝰ fuit carnaliter cognoscat nō poterit postea ingredi ꝛ eius volūtatez. Usus eñ est re sua etsi nō debito mō. Jtē dicit Ray. ꝙ si ꝓnceps cōstituit iudici excusaťo potestatē puniēdi tales ipse circa moꝛtē vel mutilationē vel sanguinis effusionez enormē. poterit iubere raptoꝛē incarcerari ⁊ flagellari. ita tñ ꝙ flagella in vindictā sanguinis trāsire nō videaťur. vel pena pecuniaria mulctari. Quos tamē inuenerit excessisse ꝑ mēbꝝ mutilationē. vel moꝛte debet reseruare puniendos regie potestati. eē eo. tit. in archiepatu. Si quis etiaz seruū inuitā violauerit vel seruū iniuriarī actione tenet. de. diſt. ſ. Si ꝙs. Et si ꝑseuerauerit in vitio impetēdo eam nec posset resistere quin violentiā sibi inferret. si aliter nō pōt sue pudicitie. quietē licite posset fugaz inire. Si cui licet furari in casu necessitatis ad euadendū moꝛtē coꝛpis vt de ꝛse. dist. v. c. Discipulos. Et si licet vxoꝛi a viro recedere trahente ipaz ad moꝛtale ⁊ ecōuerso. vt habeť. xxviij. q. ſ. idolatria. Et si licet reo capto ad moꝛtē fugere cū aditus paret sine resistentia. quare etiā nō licz seruę recedere a dño ad euadendū moꝛtē aie ex quo frequēter moleſtat eā renitentē: ⁊ ad malū cogit. Nō aūt ꝙdat dñs ius ⁊ pre ciū seruī imputerꝛbi: q; ꝑuilegiū merek amittere q̄ pcessa sibi abutiť potestate. xj. q. iij. Priuilegiū. Propter raptum sabinarū. vt refert Aug. in lib. de ciui. dei. maxie cedes hominū secute sunt inter vtrāq; partē. f. romanoꝝ ⁊ sabinoꝝ. Cum eñ roma esset adhuc quasi de nouo cōstructa ⁊ multi eoꝝ essent sine vxoꝛibus: fecerunt quoddā festuz in dolo. ad qđ cōcurrentes vt moꝛis est femine de partib⁹ vicinis. vt de sabina. illi romani rapuerūt eas vt haberēt vxores vnde secutū est bellum ⁊ magna strages.

¶ De sacrilegio. Capitulum. VIII.

Sacrilegium prout ẽ spēs luxurie est coitus exercit⁹ per ꝑsonā sacrā vel cū ꝑsona sacra. i. habēte ordinē sacrū vl votum ꝛtinentie: vel etiā in loco sacro. Pro cuius declaratione sciendū sm Tho. ij. ij. q. clviij. ar. x. ꝙ actus vnius virtutis vel vitij q̄ ordinatur ad finē alterius assumit speciem illius: sicut furtū quod cōmittit ꝑpter adulteriū trāsit in speciem adulterij. ⁊ ecōuerso adulteriū quod cōmittit ꝑpter furtū faciēdū tranſit in speciē furti. Manifestū ẽ autē ꝙ obseruatio castitatis sm ꝙ ordinat ad cultū dei trāsit in actū religionis. vt ptz in his q̄ vouent ⁊ seruant vir ginitatē. vt ptz ꝑ Aug. in lib. de vginitate. Vñ manifestuz est ꝙ etiā luxuria sm ꝙ violat aliqđ qđ ptinet ad cultū dei nūꝰ ptinet ad speciē sacrilegij. ⁊ sm hoc sacrilegiū potest poni species luxurie. Pōt aūt ocurrere sacrilegiū cum diuersis speciebus luxurie. Si eñ abutať ꝑsona ꝛiuncta sibi sm ſpiritualē cognationē cōmittit sacrilegiū ad modū incestus. vt inter cōpatrē ⁊ cōmatrē. Si aūt abutať virgine deo sacrata: inquātū spōsa xpi est sacrilegiū ꝑ modū adulterij. imo ꝛtum vo est sub cura patris ſpiritualis est quoddā ſpirituale stuprū. Si violētia inferať erit ſpūalis raptus. De quo vltimo dicit Justinianus imperator. Si q̄s nō dū rapere sed attentare tantūmodo matrimonij iungendi causa sacratissimas virgines ausus fuerit: capitali sententia feriať. de. pe. di. ſ. Si q̄s. Ad quantū dedecus pueniat homo ꝑ hoc sacrilegiū pōt elici ex verbis psal. dicētis. ps. xlviij. Homo cū in honoꝛe esset nō intellexit: cōparaꝰ est iumentis insipientibus. Ubi nota tria de triplici honoꝛe in quo se reperire potest persona sacra in qua inuenit ꝛs iusmodi sacrilegium ⁊ per ipsum vituperatur.

Raptus qñq; est cū stupro

Sacrilegium est.

¶ Primus est honor deifice sponsalitatis.
¶ Secūs est honor dñice potestatis.
¶ Tertius est honor angelice ministerialitatis.

Vouenti bus castitatē magnus honor: est cē sponsam xpi.

§.I. Quantum ad primū

certū est q magn⁹ honor est esse spōsam alicui⁹ regis: maior spōsam imperatoris: ꝫ maxim⁹ est cē spōsam xpi ihesu q̄ē rex regū ⁊ dñs dñantiū. hec aūt est q̄libet aīa habētis ⁊ seruātis hūiliter vot⁹ vginitatis. Vñ cuilibet illarū pfecte viuēti dicet in fine vite. Veni spōsa xpi accipe coronā quā tibi dñs prepauit in eternū. Quāuis em̄ dicat apl⁹s de oībus caste viuentib⁹ ⁊ bñ. Despōdi em̄ vos vni viro vginē castā exhibere xpo rone fidei seruate cū⁹a dilectōe. tñ alio nō magis spāli dī habēs ⁊ seruās ꝓpositū vginitatis vot⁹ spōsa xpi. yn cū ꝛsecrat⁹ ygo vel bñdicit. ipa cātat illud. Ypsi suz despōsata cui angeli seruiūt: cui⁹ pulchritudinez sol ⁊ luna mirant. Rep⁹esentat em̄ statū eccl̄ie triūphātis quo oēs scti sincerissimo amore insepabiliter xpo inherēt sine vlla corpis corruptiōe. Vnde em̄ ygines dic̄ Jo. Apoc. xiiij. sequī agnū quocūq; ierit. ⁊ cātare cā ticū nouū q̄ nullus ali⁹ cātare pōt. q: videl⁹ xpm pfecte imitant quoad integritatē aie ⁊ corpis. Et spāle gaudiuz q̄ aureola dī ꝓpter victoriā carnis pfectā pcipiūt q̄ alij sancti ⁊ sancte nōvgines nō hñt. Hinc ⁊ Ambr. Pulchritudo dine maioze estimare q̄s pōt deco⁹e vginis q̄ amaf a rege ꝓbaf a iudice: dedicaf dño deo ꝛsecraf. Cypria⁹. Virginū q̄dā sublimior flos est ecclāstici germinis. dec⁹atq; ornamētū cē spūalis: illustrior: portio gregis xpi. Jpi. f. virgini spōsus dicit in Cāt̄. iiij. Veni de libano spōsa mea: veni de libano coronaberis. Liban⁹ interptaf cādidatio: ⁊ significat puritatē. bis dicit de libano. q: duplicē purita tē dz habere seruatā aie. f. ⁊ corpis. vt coroneī aureola vginitatis. Cū igit⁹ ygo sit in magno honore ⁊ sanctitate. si i aliq̄ opus carnale labaf sacrilegiū cōmittit q: ledit rem sacram violando spōsam deo ꝛsecratā. Talis nō intelligit quātū thesaurū amittit seu furaf. thesaurū vtiq; maximū q: nō est digna ponderatio aie ꝛtinētis. vt dī Eccl. xxvj. c. Et vt dicit apl⁹s in. ij. ad Corin. iiij. Habem⁹ thesaurū istū in vasis fictilib⁹. i. corporibus: ⁊ ideo caute ambulandum q: si frangaf istud p quodcūq; opus carnale irrecuperabiliter amittit. fm illud Amos. v. Virgo isrl̄ piecta est. ⁊ nō est q̄ suscitet eā. Sup quo⁹bo dicit Hiero. Audacter dicā q: cū cetera possit de⁹ virginē nō pōt suscitare post ruinā: poterit quidē liberare ea pena. f. debita p pcō. ꝫ nō pōt coronare corruptā. f. aureola virginitatis. xxvj. q. v. Si Paulus. Nō Hugo cardinalis exponit dicēs. nō pōt. id est nō ostendit se posse vel nō consueuit hoc facere. Non intelligit talis vilitatē ⁊ abominationē opis sui. Vñ Sen̄. Voluptas nihil hz magnificū. nil q̄ natura deo ꝓmū facit a ministerio vlli⁹ mēbroz ac turpiū veniēs. Et vt dicit beatus Tho. in. iiij. Virgo fortius impugnaf tētatōe carnis q̄ alij ꝓ modū curiositatis. quasi appetēs expiri q̄tita tē vel qualitatē delectatiōis veneree quā nō est expta. cui⁹ etiā imaginationi diabolus repꝛesentat quid magnū esse ⁊ valde delectabile. quod tñ est valde turpe adeo q⁹ quilibet de hoc magis erubescāt q̄ de alijs actib⁹. Et vt narrat in libro de natura apū. quedā virgo deo deuota cū tētata amisisset virginitatē in tātā tristiciā deuenit cōsideās per quale opus vilissimū amisisset tantū thesaurū q̄ ꝓ tristicia ⁊ dolore mozua est. Non intelligit talis: quia vt dicit Greg. Etsi momētaneū est quod delectat. tamē eternum quod cruciat pena. f. debita tāto sacrilegio ⁊ adulterio spirituali. de. inqt apl⁹s. j. Tymo. v. recipient dānationē maiorem: q: primā fidē irrita fecerūt. qua sc⁹ xpo ꝓmiserunt solēni voto: vt spōso fidē castitatis seruare. Hinc Cypria⁹ ait in lib. de virginitate. Si supueniēs marit⁹ spōsaz suā iacerē cū altero videret: nōne indignaf ⁊ fremit ⁊ pze li dolorē gladiū portat in manu sua. Et q: xpus dñs ⁊ iudex noster cū virginē suā sibi dicatā: ⁊ sanctitati sue destinatā iacere cū altero cernit q̄ indignaf ⁊ irascit. Quas pe nas in scelestis istis ꝓiunctionib⁹ cōminaf cuius vt gladius spūalis est vtur⁹ iudici⁹ dies. xxvij. q. j. Nec aliq. Et q: nō intellexit cōpaf iumētis insipiētib⁹: ⁊ factus similis est illis: nō solū iumētis: ꝫ insipiētib⁹ iumētis silles fiunt. Quāuis em̄ oīa iumēta sint insipiētia: q: sine rōe sunt. ali qua tñ ꝓpter q̄sdā instinct⁹ naturales ꝓudētia videnf q⁹ si aliq̄d participare rōnis ⁊ sapie. Alia vo oino stolida. vt asini. Vñ dī ab a q̄ est sine. ⁊ sensu. his iumētis magis ce teris stolidi sunt sacrilegi: luxuriosi. de q̄b⁹ ꝓpha. Quoz carnes sunt vt carnes asinoz⁹. Quāta em̄ insipiētia ista est: quāta temeritas sponsaz regis eterni a spōso suo pulcherrimo ditissimo nobilissimo potentissimo optimo recedere: ⁊ vilissimo seruo pauperrimo deformi infirmo adherere. Quāta brutalis libido ꝓsumere accedere ad sponsam dñi sui: q̄ nullo mō pōt ipsum latere. Merito cōparant iumētis insipientib⁹ q̄ nulla vtunf ꝓpinqtate rōnis. Assimilātur recte eis: q: debēt⁹ iumēta separari a puerstione alioz⁹ p excōicationē vel depositionez. Vñ dz. xxvij. q. j. Si q̄s epūs ꝓbyter diacon⁹ vel subdiacon⁹ aut lector aut psal. aut ostiarius cū muliere deo sctificata mechaf. fuerit: deponaf. Si laic⁹ est excōicef: q: spōsam xpi corrupit. Scōm leges dz occidi: ⁊ boma eius ꝓfiscari. in auf. de san. epis̄. in fi. ⁊ hec lex est canonizata. xxvij. q. j. Si q̄s rapuerit. Jn q̄busdā diocesib⁹ p synodales ꝓstōnes tales fuit ipso facto excōicati. Narrat ⁊ valeri⁹ maxim⁹ in. j. lib. q̄ q̄ dā etsi gentilis tñ dedicata cū alijs virginib⁹ ad seruādaz castitatē dee veste: q: reperta est in stupro ad mortē punita est. Et tales vt iumenta moziuntur.

Pena sacerdotis cognoscētis filiam spūalez.

§.II. Secūdo reperit se hō

in honore dñice ptātis. h aūt est q̄cūq; sacerdos est. Talis dī dicunf. pś. De⁹ sterit in synagoga deoz. i. sacerdotū. in medio aūt deos dijudicat. i. sacerdotes. Vñ Gre. ad mauritiū imperatoꝛ scribēs ait. Sacerdotes aliq̄n dīi i sacris eloquijs vocanf. Scriptū est em̄ dijs nō detrahes. Quid ergo mirū si illos vra pietas honozat: quib⁹ in suo eloqo honorē tribnēs deos appellat ipse de⁹. Merito aūt dij dicunf sacerdotes ꝓpter ptātem dñi quā hñt. Possunt enīz mutare panē ⁊ vinuz in corp⁹ ⁊ sanguinē dñi vbis ꝛsecratiōis: q̄ nullus angel⁹ nullus sanct⁹ in celo. i. aīa. nec ipa vgo beatissima pōt: ꝫ sol⁹ de⁹. Pñt etiā absoluere a pctis vt absoluti debite intrēt regnū celoꝝ. Vñ Anteri⁹ papa. Absit vt quicūq; finistrū de hmōi arbitremur q̄ apl̄ico gradui succedētes corp⁹ xpi sacro ore ꝛficiūt p q̄s xpiani sumus q̄ claues regni celoꝝ hītes añ diē iudicij iudicāt. rsq. iij. Absit. Adagn⁹ igit⁹ honor iste q̄ ptās sacerdotū ꝫ si nō viuūt caste ꝫ luxuriose sacrilegiū cōmittūt: ⁊ nō in telligūt suū honorē quē ita vituperāt. Nō cū i honore eēt nō intellexit. q̄d de⁹ ꝓcepit aarō. Leui. xxi. Nō de femine tuo. i. de gñe sacerdotali: q̄ habuerit maculas non offerat panes deo suo. nec accedat ad ministeriū ei⁹. i. nō offerat sacrificia nec mīstret sacra. Et iter alias macias pōit has. f. si habuerit iugē scabiē: si fuerit pderosus. Nō exponeī Gre. i pasto. ait. Jugē scabiē hz: cui petulātia fine cessatione dñat. Jn scabie em̄ feruoꝛ viscerū ad cutē trahit: p quez luxuria designaf exterioꝛ. Ponderosus est q̄ neḡp q̄devsq; ad opus nepharīū rapit: ꝫ ei⁹ animꝫ voluptate luxurie fine vllo repugnatiōis stimulo delectat. xlix. dist. hic etem Non intellexit talis sacrileg⁹: q̄d ait iterū dns. Aūdami ni q̄ fertis vasa dñi. Sfert sacerdos vasa dñi: qui vasa consecrata quotidie tractat. vasa fert q̄ sacra xpi q̄ sunt vasa gre domini in manib⁹ portat. Sfert vasa dñi: q: aias subditoꝝ hz regere ⁊ sustētare monitis ⁊ oꝛonibus. ⁊ iō dz mūdari mēte ⁊ corpe. Quātuz scel⁹ sacrilegij patraret q̄ vasa sacra vel sacra manib⁹ lutosis ꝛtingeret vel ea in lutū ꝓiceret hoc agit sacerdos luxurie vacās ⁊ sacra ꝛtractās. Nō intellexit miserim⁹ q̄ ꝓpter hoc xp̄m vt iudas ꝑdit. Dicit eī Dic. Dic mihi sacerdos quō cū his labijs q̄b⁹ osculat⁹ es filiū hoīs. i. xp̄m i sacro osculaꝛis labia meretricis. O iuda filiū hois tradis. i. filiꝫ es ei. Nō intellexit q̄ irā dei ꝛ se. puocat. Jn cuius figurā Nadab ⁊ Abiu sacerdotes q: obtulerunt ignē alienū nō dñi mortui sunt. Jgnis dñi est amoꝛ charitatis. Jgnis alien⁹ est ignis ꝛcupiscentie ⁊ carnalitat⁹ cū quo in ꝛspectu dñi accedēres in eccl̄a a dño punimī. pmaxime aūt scā dalizāt ppl̄os pluſq; p aliavitia vñ reuerētia ⁊ deuotionē vir⁹ pñt hzenedū ad eos. ꝫ ad sacramēta coꝛ. Et ꝓpter hmōi sacrilegia coꝛ cōparanf iumētis silles eis effecti. O q̄ta ⁊ q̄ infelix mutatio ex deo effici iumētū insipiēs. Sicut em̄ iumēta onerant cōtinuis onerib⁹: verberanf frequētibus verberib⁹ cōtenunf a cunctis hoibus ꝓpter malā vitā coꝛ⁹ sacrilegā: quotidie im positiōes exigunf ab eis gabellaꝛ tributa a laicis ꝛ omnia iura vbi ꝓius ꝓpter bonā vitā fuerāt facti exēpti ab oīb⁹ his. puniunf vt iumēta. Nāvt hī di. lxxvij. presbiter. Sacerdos p fornicatiōe dz pniam agere nec annis ⁊ duob⁹ pximis in pane ⁊ aqua: alijs q̄nqz sequētib⁹ ter in hebdomada in pane ⁊ aqua. ⁊ in reliquis etiaz aliquā pniam facere fm formā ibi traditā: ⁊ intelligif de fornicatione publica fm Hosti. hodie tñ hmōi pnia est arbitraria. Nota etiaz q⁹ sacerdos q̄ cognouit carnalī filiā spūalē. i. quā baptizauit. vel chrismauit si est epūs vel audiuit eius ꝛfessionē: sacerdos dz pniam agere tredecim annis. epūs. xv. mulier religiom tradenda. xxvj. q. j. c. Si q̄s sacerdos. ⁊. c. nō dz. Et xxvij. q. j. De filia. ⁊ intelligif cū petrū est notoꝛiū de iure vel de facto: hodie tñ arbitraria. Et b ꝑpendit q̄tū horre bāt sancti patres hoc sacrilegiū: ⁊ in tantū eccl̄ia sacerdotes ꝛcubinarios vt iumēta insipiētia desp̄ciat ⁊ phibeat eos a celebratione misse: ⁊ diuino⁹ officioꝝ: ⁊ fidelibus pcipiat ne audiāt missas vel officia eoꝝ vel pcipiant sacramēta ab eis q̄s sūt notoꝛij fornicatoꝛes. vt di. xxvj. c. Preter hec. cū. ſ. ſequē. Et si moniti nō desistāt. debēt beneficijs spoliari. q̄d ꝓptera statuit eccl̄ia nō q̄n eoꝝ sacramēta sint vera sacramēta in se sicut ꝛfecta a bonis: ꝫ vt videtes se vitari saltē verecūdia resipiscant. De hac tñ materia quō tales debeāt euitari. habes diffuse in. iij. parte.

Sacerdos est in magno honore.

Detestatio sacerdotis fornicarij.

§.III. Tertius honor qui

reperit⁹ in hoie est. q: dicit⁹ minist⁹ dei seu seruꝰ. hoc autez est officiū angelozū. fm illud ps̄. Qui facis angelos tuos spūs ⁊ ministros tuos. ⁊ Heb. j. Oēs administratoꝛij spiritus sunt. f. angeli. Et q: tota vita clerici vl⁹ religiosi etiaz conuersi est deputata ad seruitiū dei. iō ꝓcipue p excellentiā dicunf ministri ⁊ serui dei. Hiero. altari deseruiēs: altaris oblatiōe sustentaf. pij. q. j. clericus. Seruire aūt deo regnare est fm. Greg. ⁊ in signū regie dignitatis pōtaf coroña: capillozū in capite. Certe magn⁹ honoꝛ iste seruire die noctuq; tāto dño. Sz si dīi tpales q̄ imūdi sūt pctis: q̄ rūt ⁊ volūt hīe suos q̄ coza eis mīstrēt: mūdos ⁊ imaculatos: sicut legif de Nabuchodonosoꝛ q̄ fecit eligere ex ꝓlibꝛeis iuuēculos nobiles sine macula ad seruiēdū ei: et hi fuerūt Daniel Ananias Azarias ⁊ Aldisael. Dan. j. c. multo magis xpūs de⁹ q̄ est fons mūdicie ⁊ puritatis vult hīe ministros puros ⁊ imaculatos. pś. Ambulās in via ima culata. b mihi ministrabit. inqt dns. s. idonee. Vñ ⁊ dī Latico. ij. pascit inter lilia. f. in meritis caste viuēriū. Recte au tē tales caste viuētes dicunf ministri dei sicut ⁊ angeli: q: in carne ꝑter carnē viuere angelicū est: nō ꝓhanū ait Diero. Talis ergo clericus vel religiosus cōmittēs sacrilegiū p opus luxurie vituperat ministeriū suū. Dic nō intellexit q: violat tēplū dei. Si q̄s cōmitteret aliq̄d opus carnale i eccl̄ia cuiuscūq; ꝛditiōis sit vtiq; magnū sacrilegiū perpetrauit⁹ q⁹ eccl̄ia ipsa q̄ erat ꝛsecrata indigerent recōciliatiōe ad b vt possint ibi diuina celebrari. vt hī de ose. dist. f. Eccl̄ijs. q̄d intelligit Hosti. cū ē manifestū. vide d b in. iij. pte ti. f. Sz nobili⁹ tēplū dei ⁊ sacrati⁹ est aia rōnalis q̄ se dño dcuouit p castitatē etiā si nō sit vgo. si q̄s inqt apl⁹s. tēplū dei violauerit disp̄det illū de⁹. j. Loꝛ. vj. vñ. xxvij. q.

f. Sciendū est oībus q⁹ deo sacratarū feminarū coꝛpa per votū ꝓprie spōsōis ꝛsecrata eē tēpla scripturarū testimoniis cōꝛobanf. Et iō violatoꝛes earū sacrilegi ⁊ inxta sententiā apl⁹i filij pditionis noscunf. Hinc est illud Greg. Si inter hoies bone fidei ꝛtus nulla solet rōne dissolui: quāto magis pollicitatio ista quā cū deo q̄s pepigit. f. de seruando castitatē ⁊ sine vidicta nō poterit relaxari. xxvij. q. j. Vidua. ⁊. c. ꝓterea ne deueniaf ad illā sacrilegiū. ordinauit eccl̄ia q⁹ clerici nō habitēt cū mulieribus: nec mulieres i domo clericoꝝ nisi stricto gradu q̄sanguinitatis de q̄ nulla possit oīri suspitio. vt. lxxvj. di. c. cū oībus. ⁊ dist. ea. c. Jn oībus. dz solus. f. clericus ad solā nulla religiosis nō pmittit accedere. Adhelius est em̄ duo q⁹ vn⁹. Simul em̄ fidelis ⁊ tuti⁹ res agit. De religiosis etiā dī q⁹ cautela h circa monachos seruet: vt remoti a familiaritate earuz. i. monachi nec vsq; ad vestibulū habeāt accedēdi familiare pmissum Sz neq; abbatē neq; eū q̄ē pfecerit ex eā q̄ pest⁹ vginibus xpi aliq̄d q⁹ ad institutionē eaz ꝑtinet: licebit. nec cū ea sola q̄ pest frequēter loq⁹ eos opz. ꝫ sub testimonio duoꝝ vel triū earū ita vt rara sit accessio ⁊ breuis oino locutio. Hec. xvij. q. ij. in decima. Et in oīb⁹ pene dioceſib⁹ est sinia excōicatiōis lata ꝛ ingredictes monasteria monialiū sine cā necessitatis ꝛ laicos clericos ⁊ religiosos: quā licuit etiā ipse moniales si extra casum ꝛcessum pmittāt intrare. Et q̄diu monasteria se custodiāt ab hmōi familiaritatib⁹: siue cū religiosis siue cū clericis siue cū laicis bñ se hñt ⁊ in bona fama sūt. Si aūt familiaritates sumūt efficiunt⁹ pstibula ⁊ spelūce latronū. Et mirū ē q⁹ cū ꝛsanguinei caz cupiāt eas honestas eē ⁊ castas: dāt eis oēm occasionē in ꝛuiū. Nā ad eas accedūt inuēcule cū ornatib⁹ ⁊ vnitatib⁹ suis. Jbi faciūt ꝛuiuia. ibi loquunf ꝛ facī⁹ domoz suaꝝ. ibi de mīrimonijs ⁊ alijs q̄ nō decēt. ibi aliq̄n tripudiāt. Et q̄ sunt b nisi quedā incitamēta ad eā q̄ sunt mūdi ⁊ exteramēta ꝛcupie. Sicq; obscurata mēs nō itelligit ista tū suū ꝫ cōpaf ꝛ silis efficit iumēt⁹ tradēs se oi ymūdicie. ⁊ sic iumēta nō erubescūt de turpib⁹ actib⁹. ita frōs mereti cis facta ē eis vt nō erubescāt de tantis sacrilegijs. Sz cōter tales q̄ viuūt vt iumēta: moziunf vt iumēta sine intellectu coꝛpa vmib⁹ coꝛrodētib⁹ ⁊ coꝛ aīab⁹ calozib⁹ ⁊ frigoꝛi bus iferni exponīf. Quātū aūt sit piculosū clericoꝝ⁹ religiosoꝝ familiarit⁹ ꝙuersari cū femis etiā spūalib⁹. exēpla habes de epo ysidane ciuitat⁹. q̄ cū recepisset quādā mulierculā i domo ex pietatē sic rapt⁹ erat ad ꝛcupiscētia ei⁹. sup q̄ inde⁹ q̄ posuit se in via ꝛstitut⁹ supueniēte nocte ad dormiēdū i q̄dā tēplo idoloꝝ signo crucis fctō sup se. vidit sa tha exigētē rōnē a cōplicib⁹ suis b malis ad q̄ hoies puocaueīt. Et cū q̄dā ex eis surgēs añ ꝓncipē retulisset quō illū epm ia indurerat ad ꝛcupiscētia illi⁹ femie mirabilit cōmēdat⁹ ⁊ laudat⁹ fuit ⁊ ꝛfortat⁹ vt ꝑficeret ichoata ⁊c. Quib⁹ oīb⁹ visis intimat illi epo ꝙ iuidens penituit pcti sui illā remouēdo ⁊ inde baptizat⁹ ē. bz b in li. diał. Jn le gēda brī ādree hī aliō exēplū de illo epo q̄ erat ita deuot⁹ bea. andree q̄ diabolū in specie mulieris spūalis in domo ⁊ prādio recepat. sz. b. andreas in forma pegrini apparēs deterit malitā ei⁹. Jn vitasparrū etiā hī aliō sile ꝓmo exēplo de q̄dā pie i hereno ꝛstituto q̄ iciderat i fornicationē

Periculosum cū femis cōuersari.

Contra introdictes monasteria.

Sacerdotes viuentes caste dicūf mīstri dei

¶ De filiab⁹ luxurie. c ꝓmo de cecitate mētis. Cap. IX.

Ost speciel luxurievi

p

dendum est de filiabus eius. quas Grego. in xxxj. moral. ponit esse octo, videlicet,

¶ Cecitatem mentis.
¶ Precipitationem
¶ Inconsiderationem.
¶ Inconstantiam.
¶ Amoꝛem sui.
¶ Odium dei.
¶ Amoꝛem ꝓsentis seculi.
¶ Desperationem vite future.

Si q̄ alie ponunt ab Isidoro vt stultiloquiū: Scurrilitas: Lubrica verba ⁊ hmōi ad pdicta reducunt. Et q̄uis ista pcā noiata oriant ex aliis pctis frequēti⁹ tn̄ ⁊ cōmunius ex luxuria. ⁊ ideo filie ei⁹ dicunt. Et ipa distincte intelligere vt sunt spālia pcā sine adiunctione alteri⁹ difficile ē nisi odiū dei ⁊ desperatio futuri seculi. ⁊ difficili⁹ q̄n sunt peccata mortalia actu ppetrata. Quo autē oriant ex luxuria sic declarat. b. Tho. ñ. ij. q. clij. Ex inferiores potētie vehemēter afficiunt ad sua obiecta ꝓsequēs est vt supiores vires impediant ⁊ deordinent in actib⁹ suis. Pervitiū autē luxurie maxie appetit⁹ inferior. ſ. concupiscibilis: vehemēter intēdit suo obiecto. ſ. delectabili carnis ꝑpter vehementiā delectatiōis. Ideo ꝑ⁹ est vt p luxuriā maxime superiores vires deordinent. ſ. rō ⁊ volūtas. Sūt aūt rōis quattuor actꝰ in agēdis. Prim⁹ est simpler intelligentia q̄ apphēdit aliquē finē vt bonū. ⁊ h̄ actꝰ impedit p luxuriaz. Fm illud Dan. xiij. Lōcupiscētia subvertit cor tuū. ⁊ q̄tuz ad h̄ ponit cecitas mētis filia luxurie. Scōs actꝰ est p̄silii de his q̄ agēda sunt ꝑpter finē. h̄ etiā impedit p luxuriaz. Un Teren. de amore libidinoso ait. Que res nec ꝓsiliū in se nec modū hz vllū ea cōsilio regere nō potes. ⁊ sic ponit filia luxurie precipitatio. Tertiꝰ actus est iudiciū de agēdis. ⁊ hoc impedit p luxuriā. ⁊ sic ponit inconsideratio: ō quo pōt ergoni illud Esa. v. Ops manuū ei⁹ nō consideratis vt. ſ. fm illa iudicetis in agēdis. Quartus est p̄ceptū rōnis de agēdis. ⁊ h̄ impedit p luxuriā: q: impetu ocupiscentie impedit ne exequat q̄ ꝓposuit: ⁊ sic ponit incōstātia. Sap. iiij. Incōstantia ocupiscētie. i. q̄ pcedit ex cōcupiscētia trāsuertit sensum. ſ. de eo q̄ cogitauerat ⁊ deliberaue rat. Volūtatis aūt duplex est actus. Prim⁹ est appetitꝰ finis: ⁊ q̄tū ad hoc deordinat volūtas inordinate appetēdo ⁊ eligēdo delectationē venereā vt finē. ⁊ sic ponitur filia luxurie amor: sui. de quo apls. ij. Timo. iij. Erūt homines seipos amātes ⁊ ita voluptatū amatores magis q̄ dei. Et p oppositū ponit alia filia luxurie q̄ dr odiū dei inq̄tū. ſ. phibz hmōi delectationes. Ps. Dextera tua. ſ. potētie tue inueniat eos q̄ te oderūt. ſ. ad puniēdū. Scōs est appetitus eoz q̄ sunt ad finē. ⁊ q̄tum ad hoc deordinat volūtas per luxuriā. ⁊ sic ponit filia eius amor: psentis seculi. vt. ſ. qs fruat voluptatibus ad placitum. fm q̄ Jaco. dicit. iiij. ca. Qui volueriāt amicus esse huius seculi: inimicus dei cōstituet. Aliud dicitur desperatio futuri seculi. quia. ſ. duz q̄s nimis detinet a carnalibus voluptatib⁹ nō curat sed facti dit venire ad spirituales ⁊ eternas delitias. ad Ephe. iiij. desperantes semetipsos tradiderunt impudicitie.

Filiax luxurie suficientis.

Duplex actus volūtatis.

§. I. Prima ergo filia luxurie dr cecitas mentis: que in hoc ꝓsistit cū qs ita mēte deditus est ⁊ occupat⁹ circa mūdana: ⁊ ꝑcipue circa carnalia opa q̄ nescit cogitare de deo eligēdo eū vt vltimū finē suoz operū: nec de aliis spūalibus reb⁹ cogitat: vt dz propter immersionē in carnalibus. Talis vitio tētus dicere valet illud. ps. Lumē oculoz meoz ii: ⁊ ipsum nō est mecuz. Et sicut cecus corporaliter nō pōt illuminari ope nature. q: de ꝑfectione ad habitū nō est regressus: ita ⁊ fortius nec spūaliter. Un ps. Dns illuminat cecos. Et p declaratiōe materie sciēdū q̄ triplex est cecitas mētalis seu spūalis.

¶ Prima cecitas in supernalia nō intuendo.

¶ Secūda cecitas in necessaria nesciēdo.

¶ Tertia cecitas in salutaria nō eligēdo.

Cecitas mētalis.

De prima Sopho. i. Ambulabūt vt ceci: q: dño peccauerūt Greg. Lec⁹ est q̄ lumē supne cōtēplatiōis ignorat. Sz p maiori⁹ bonū declaratiōe dicit. b. Tho. ij. ij. q. xv. q̄ cecitas mētis est priuatio eius q̄ est p̄ncipiuz intellectualis visiōis. Hoc aūt p̄ncipiū est triplex. Unū est lumē rōnis naturalis. de quo ps. Multi dicūt q̄s ostēdit nobis bona que debem⁹ facere. Cui questioni respondēs ait. Signatū est sup nos. i. impressum in pte supiori in aia: lumē vultus tui dne, lumē vultus. i. naturalis rōnis. i. luminosus vultus. Dī aūt rō vult⁹ dei. q: sicut vultū vn⁹ hō ē alt̄is alterius ita p rōnē sum⁹ silēs deo: ⁊ sicut p vultū cognoscim⁹ homine: ita p rōnē cognoscim⁹ q̄d agere debeam⁹. Et cū sit b̄ nature nunq̄ pōt tolli ab aia: ꝛ impedit ab actu ei⁹ aliq̄n ꝑpter defectū in virib⁹ inferioribus. ſ. in imaginatiōe ⁊ fantasia. vt ꝓz in amētib⁹. ⁊ etiā aliq̄n ꝑ opus incātatiōis vt ō prestigijs magoz q̄ faciūt apparere vnū p alio. sicut fecit mag⁹ ⁊ hmōi. Scōm ē lumē habituale supadditū lumini nālis rōnis. ſ. lumē gr̄e: de quo potest itelligi illud ps. In lumine tuo. scz gratie videbim⁹ lumē. ſ. gl̄ie. Et b̄ iterdū ꝓpt aia: ⁊ est pena pcti: sed cōe oi pctō mortali. de q̄ dicitur Sap. ij. Malicia eā illoz excecauit eos. In hoc ius figurā legit q̄ sedechias rex hierl̄m cū fuit captꝰ a nabucho. ſ. fugiēs ab hierl̄m excecat⁹ fuit a nabuch. cōa eo filijs occisis: ⁊ captiu⁹ duct⁹ in babyloniā. iiij. Reg. vl. Sic q̄ capit a diabolo rege babylonie. i. ꝑfusiōis: ꝑ pctm excecat ⁊ ꝑuat lumie gr̄e mortificat filijs bonoz operū: demū ducit captiu⁹ in infernū. Talis q̄ dicere valet. Lumē oculoz meoz nō ē mecū. Tertiū p̄ncipiū visiōis intellectualis est aliq̄s ꝑnū intelligibile vel dicit Aug. p q̄ intelligit alia cui mēs hois pōt intēdere ⁊ nō intēdere. Mō aūt nō intēdat ꝓcedit ex hoc q̄ hz spōtanee volūtatē se auertēte a ꝓsideratione illius p̄ncipij: q̄nq̄ ex h̄ q̄ occupat se circa ea q̄ magis diligit: ⁊ vtroq̄ mō cecitas ista est spāle pctm. ij. pe. ſ. cui ista. ſ. spiritualia intellecta ꝑsto nō sunt cec⁹ est. Et q: vt dī in. iiij. ethi. vnusq̄sq̄ ea in quib⁹ delectat opat er eo q̄ delectatio facit applicare intētionē ad opus: ꝓ ita vo nequaq̄ vel debilr opat. Hinc est q̄ cū delectatiōes vehemeter sint maxie inter delectatiōes corporales: intērio hois p vitiū luxurie q̄ est circa hmōi delectatōes maxie applicat ad corpalia: ⁊ p ꝑ⁹ debilitat opatio mētis circa intelligibilia: ⁊ sic ponit cecitas mētis filia luxurie q̄ excludit cognitōez gustatiuā. ſ. spūaliū bonoz. ꝑ⁹. Supcecidit ignis scz luxurie: ⁊ nō viderūt sole. i. lumē spūaliū bonoz⁹ nō habuerūt. In hui⁹ figurā legit Tob. ij. q̄ cum ex labore fatigat⁹ sedēs deplorarem sterco⁹ hirūdinū cū caderēt sup oculos ei⁹ excecauerūt ipm. Sic euenit aliq̄n q̄ fatigatus bō ex occupatiōibus mūdi dū deplorat circa spūalia ꝓsiderada: ⁊ custodia sui: hirūdines. i. demones q̄ i aere discurrūt sterco⁹ calida. i. suggestiones luxurie fetide inittūt sup oculos mētis que excecāt ⁊ ꝑuāt lumine spirituali. Talis ergo dicere pōt, Lumē oculoz meoz nō est mecum.

Tripler ignorātia crassa affectata et inuincibilis.

§. II. Secunda est cecitas ignorantie. De q̄ saluator Mat. xv. c. Lec⁹ si ceco ducatū ꝓsteterambo in foueā cadunt. i. si ignorās gubernet ignorantē ⁊ regat. Tripler est autem ignorantia. scilicet.

¶ Ignorantia iuris humanalis.

¶ Ignorantia legis diuinalis.

¶ Ignorantia operis cōtingibilis.

De his pōt intelligi illud ps. lxxxj. Nescierūt quoad p̄mā: nec⁊ intellexerūt quoad scōam: in tenebris ambulāt quoad tertiā. Ignorātia iuris hūanalis est ignorātia legum ⁊ ordinationū que facte sunt ab hoibus ecclasticis vel secularibus: sicut sunt leges canonice facte a ꝓcilijs vel a summis pōtificib⁹ q̄ obligāt oēs catholicos cū fiūt vniuersaliter: vt facte a ꝓlatis inferioribꝰ que obligāt tm̄ subditos ei⁹. Et leges ciuiles facte ab imperatoribꝰ vel etiam a ꝓncipijs ciuitatib⁹ vt sunt statuta. Cū hmōi ligent cū iuste sint in foro ꝓscie ops ꝙ sciank aliter seruari nō possent ⁊ p cipue q̄ pt̄inēt ad mores cōmunes xp̄ianoz: vt cessare ab opibus seruilib⁹ diebus statutis ab eccl̄a iciunare certo tpe audire missam diebus festiuis: semel in anno confiteri ⁊ cōicare ⁊ hmōi. de quibus infra dicēt. Et simil⁹ vbi q̄s mora trahit ꝓinue dz scire leges statuta: ⁊ laudabiles ꝓsuetudines eoz: alꝰ ignorādo q̄si cecus dici pōt: ⁊ nō esse sine culpa. Esa. v. Propterea ductus est captiu⁹ ꝓpl's me⁹ q: nō habuit scientiā. ſ. agendoz. Aug. Nō ois ignorans immunis est a culpa, illis ergo ignosci non poterit qui a

Ignorantia legis diuine.

Ignorantia iuris.

Ignorantia facti quō excusat.

quo discere hab̄etes operā nō dederūt. di. xxxvij. ſ. ſi. Que dā aūt ordinatiōes ⁊ materie q̄ ocurrūt ptic̄ulariter aliq̄s status hominū. vt que pt̄inēt ad administratiōe debitaz sacroz dñt scire curati. Dedici q̄ dirigunt ad eos. Juris/periti q̄ statuunt de eis ⁊ hmōi. alꝰ ista nesciēdo pctm ē. Un Leo pa. Si in laicis intolerabilis est insciti⁹ ꝙ to magis in clericis: nec excusat̄ de digna est nec venia. di. xxxviij. ⁊. ſ. q. iiij. circa fi. vbi agit̄ de ignorantia. Dicit ibi glo. magna ⁊ notabilis q̄ ignorātia iuris canonici siue ciuilis. q̄ si neminē excusat. ⁊ hoc intellige cuz ius tale est q̄d aliqs de facili ꝑ seipsum scire potuit: vel etiā ꝑ alios: nō tn̄ habuit copiā peritoz. ff. de iu. ⁊ fac. igno. l. iuris. Ignorātia legis diuinalis q̄ facit hoiem cecuz spūaliter est nescire q̄ habenē in sacris scripturis ptinētia ad fidē ⁊ bonos mores necessarios ad salutē. Ipsa em̄ scriptura continet q̄s quid pertinet ad ius naturale. Nā illa duo ꝓncipia iuris naturalis. ſ. Quod tibi nō vis fieri: vide ne alteri facias. ⁊ quecūq̄ vultis ut faciāt vobis hoies: vos facite illis. habenē in scriptura sacra. p̄imū est Tobie. iiij. aliud Exod. vij. Decalogus etiā qui est de iure naturali habeē. Exo. xx. Dicit etiā Gratianus. j. q. iiij. circa finē ꝙ ignorātia iuris naturalis oibus adultis damnabilis est. ⁊ de hac intelligitur illud apls. j. ad Cor. xiiij. Ignorās. ſ. q̄ sunt de iure naturali ignorabit⁹ scilz a deo. i. rep: probabit. Et illud Bre. Qui stultus fuit in culpa. i. ignorās. sapiens erit in pena. dist. xxviij. c. Qui ea. Qui ergo perpetraret fornicationē vsurā: symoniā: mēdaciū ⁊ hmōi. ex ignorātia nesciēs esse pctā nō excusat a dānatiōe. Sz vltra hmōi ꝓcepta naturalia pertinēt etiā ad ius diuinū ea que sunt fidei. scz articuli ⁊ sacramēta eccl̄ie que in articulis cōprehenduntur. Quauis em̄ ratio naturalis: nō dicter ista aut docear. tamē dictat ratio naturalis vt credat deo in his que ipse revelat i scripturis que ꝓdicata sunt ⁊ publicata p orbē ⁊ confirmata miraculis. Et si q̄s natus esset in deserto vel in carcere ⁊ nunq̄ que sunt fidei audiret nō excusaret nō credēdo. Et ratio est q: dicunt doc. q̄ talis si nō ponat obstaculum gratie. sed viuat lege nature: diuina gratia nō defereret eū q̄n ei reuelaret credēda: sicut euenit Cornelio Centurioni. Act. x. Tenet ergo q̄libet scire explicite articulos fidei: sicut credere tenet fm̄ Tho. ij. ij. q. j. Ista em̄ pulli ce ꝓdicat⁊ solēnizat eccl̄ia. Et q̄uis quilibet fidelis ex cōgruētia deberet scire symbolū: nō tn̄ est necessariū: nec etiā q̄ sciat ordinate articulos sicut ⁊ ꝓcepta. ꝑ. dūmodo sciat talia esse ꝓcepta impleda ⁊ illa credēda. De ignorātib⁹ igit ista dr̄ inuectiue dicere. ij. Tenētes legē nescierūt me. ⁊ Sapiē. ij. Nescierūt sacra dei. ſ. z vt dicit Greg. in moral. Qui ea q̄ dei sunt nesciūt a dño nesciunt. i. rep: probant. Et Hiero. In his q̄ pt̄inēt ad ius diuinū vt ꝓcepta ⁊ articulos: parū distat a vitio decipe vel decipi posse xp̄ianū. xxj. q. j. Si cupis. Talis ergo dicere pōt: lumē oculoz meoz nō est mecū. Exo. di. j. Reg. v. Decus⁊ claudus nō intrabūt in tēplū dei. ſ. glorie. Decus q̄ ignorat q̄ sunt dei. Claud⁹ q̄ ea sciens nō operat recte. Est ⁊ tertia ignorātia. scz facti. hec nō excusat nisi q̄s det operam rei licite: ⁊ adhibeat sufficientez diligentiā ⁊ intelligenda est sic regula iuris. Ignorātia facti nō iuris excusat. ex de reg. iu. li. vj. Et vt dicat q̄s ꝑbabiliter ignorare vt excusēt di. glo. j. q. iiij. circa fi. q̄ nō req̄rit q̄ sit nimis scrupulosus ⁊ curiosus. Nec q̄ sit nimis negligēs ⁊ dissolut⁹ i inq̄rēdo. ff. de iur. ⁊ fac. igno. l. Nec supina. Si q̄s ergo dat operā rei illicite vñ se quit aliq̄d malū q̄d nescit nō excusat. puta si q̄s ludit ad saxa vel cū gladio ⁊ inde percutit aliquē q̄d nō vidēt: ⁊ sic ignorat nō excusat a pcō. Sicut etiā nō excusat a pcō la medēs. qui occidit sagitta. Layn estimās cū ferā siluestrem ex eo q̄ cecus erat. Unde illicitū erat ei opus venādi licz faceret ꝑpter vtilitatē. ſ. pelliū ꝓ o vestimentis. Nam tūc carnibus nō vescebant. vt. xv. q. j. ſ. obijcit. Sicut etiā nō excusat Loth: cū nesciēs filias esse suas ꝓcubuit cū eis q̄ operā dedit rei illicite, ſ. ebrietati vñ secuta est illa ignorātia. Un Aug. Inebriauerūt loth filie ei⁹ ⁊ se nescienti inuicē scierunt: quare ꝑpter culpā? est nō q̄tū ille incestus ꝙ tū illa ebrietas meretur. xv. q. j. Inebriauerunt. Scōo vt ignorātia facti excuset opz q̄ adhibeat debita diligentia. vñ si q̄s aptādo tectū dom⁹ ꝑiit tegulas fractas i via q̄d in se est opus licitū: ſ. nil dicit nec signū ponit sup h̄ ꝑpt q̄d aliq̄s tranfit iuxta nesciēs op⁹: ⁊ ex regula ab illo pice. cta frangit caput illi nesciēs aliq̄d transire inde certe nō excusaret a culpa nec a pena. vñ nec excusant iudei in facto quo crucifixerūt xp̄m. q: nesciebāt ipm esse xp̄m: nec credūt adhuc venisse messiam: ⁊ hoc q: nō adhibuerūt debitā diligentiā vt dicit Gratia. j. q. iiij. ſ. vl. circa finē. vnd⁹ ipse xp̄s dicebat eis. Scrutamini scripturas: ⁊ ipse sunt q̄ testimoniū ꝓhibent de me. Jo. v. Propterea dicit Esa. vj. Exceca cor ꝓpli hui⁹. i. ꝑmitte. Ista materia ē multū dilatabilis: puta si q̄s accedit ad sacramētū nesciēs. i. nō recordat de aliquo criminali cōmisso: vel sm̄ia quā incurrit: ⁊ sic nō cōfessus ex eo q: nō adhibuit diligentiā ad examinandū sciam nō excusat a pctō. Nota si platus vel paterfamilias nescit crimina manifesta subditoz: q: nō adhibet diligentiā ad inquirēdū: ⁊ sic nō punit: illi pereūt nō excusatur: sicut nec ille nō punies pctā filioz⁹. vñ regula iuris. Nō pōt esse recta excusatio pastoris si lupus oues comedit ⁊ pastor nesciat. cē ō reg. iu. c. Quis. Et q: multa i hmōi ꝑtranx. lō dicere pōt q̄libz Lumē oculoz meoz nō est mecū: ⁊ veniā petere cū eodē ignorātias meas ne memineris. Sciēdū aūt q̄ triplex pōt cōtingere ignorātia i q̄libet p̄dictarū: videlz affectata: crassa: ⁊ inuincibilis. Ignorātia affectata est q̄ qs refugit q̄ dz scire vt liberi⁹ peccet siue remoꝛsu ꝓscie. De q̄ ps. noluit intelligere vt bñ ageret. Et Job. xxj. dixerūt deo. recede a nobis: sciam viaꝝ tuaz⁊ nolum⁹. hec in nullo excusat: imo fm̄ Tho. auget seu potius est spāle pctm̄. Scōo ignorātia siue iuris siue facti ꝑt ex crassa ⁊ supina: z hec est q̄n qs nō recusat scire. imo vellet ſ negligit addiscere ꝑpter labor: ⁊ seu occupatiōes: ⁊ inq̄rere vel legere cū posset. Hec q̄tū ad ea q̄ quis dz scire siue respectu xp̄ianitatis vt ꝓcepta dei ⁊ eccl̄e: seu respectu status vel officij vel exercitij vt religiosus q̄ sunt religionis: seu curat⁹ que pt̄inēt ad curā: aduocatus que pt̄inent ad iura: medic⁹ ad medicinā ⁊ hmōi si nesciat: excusat q̄si dē a tāto ſ nō a toto. i. nō est ita grauepctm̄ sicut si faceret ex certa sciētia. Un Greg. grauius ex infirmitate. i. passione q̄ ignorātia peccat. de pe. di. ij. c. Sciēdū. Quātum ꝙ ad ea q̄ non teneē scire: vt astrologiā: philosophiā: poesim ⁊ hmōi. nō peccat ignorādo: q̄nimmo sunt q̄dā q̄ melius est nescire q̄ scire. vt dicit Aug. dist. xxxvij. c. Quis. vt ea q̄ instigāt ad malū. Et dicit ignorantia crassa ⁊ supina ad similitudinē hois crassi qui nō bñ videt que sunt añ se: nec tn̄ otinue peccat cū manet ista ignorātia: ſ tunc cū debuit vel dz ⁊ negligit hoc agere. Tertia ignorātia est inuincibilis q̄ nullo studio humano vinci pōt: vt est in pueris nō habētib⁹ vsum rōnis: ⁊ amētib⁹: ⁊ hec excusat a toto. Un ea q̄ fiunt a fatuis seu deficientibus vsu rōnis nō imputanē eis ad pctm̄ nec ad penā: nec quoad deum nec quoad mundū: siue illa q̄ faciūt sint ꝓhibita lege diuina vel hoc inciditur: blasphemia: ⁊ hmōi: siue ꝓhibita lege humana: vt nō cōfiteri: non cōmunicare semel in anno ⁊ hmōi. vt. xv. q. j. aliquos. ⁊. c. seqñ. Etiā si ex culpa sua incidisset q̄s in talē amentiā vel furiā: siue ex nimijs iciunijs: vigilijs: siue ex aliq̄ passione amoꝛis vel doloꝛis. Dicit etiā Aug. q̄ cū aliquis dubitat de aliquo facto vel fidē ꝓtrū sit licitū vel nō licitū: ⁊ cōsulit peritos: ⁊ facit q̄d in se est ad inueniendū veritatē si sibi cōsulat ꝓtrariū veritati q̄d ille sequit satis excusat: q: pōt dici in eo ignorantia inuincibilis vt in dubio scisinate: cui debeat adherere in bello dubioso quoad subditos ⁊ hmōi. In his tamē q̄ sūt de iure naturali vel diuino quantūcūq̄ cōsuleret sibi ignoranti a peritissimis contrarium veritati nō excusaret a peccato illud agēdo: quia in hmōi nō potest habere locum ignorantia inuincibilis.

quoad habẽtes vsum rõnis. Qui ergo nesciẽrũt q̃ sunt legis humanalis: neq; intellexerũt q̃ sunt legis diuinalis, i tenebris ambulãt. i. opanẽ ignorates q̃ debẽt scire de contingẽtibus factis in his vt sequit̃ in ps. Mouebunt. i. remouebunt oia fundamenta terre. i. hoies q̃ sunt de terra: fundamẽta. s. spualia edificij virtualis: vt fides. s. ad Eozin. iij. Fundamẽtũ aliꝰ nemo pt ponere pter id qđ positũ est qđ est xps Jesus. i. fides xpi. charitas. Apls ad Eph. iij. In charitate radicati ⁊ fundati. Diero. Fundamẽtũ oium virtutũ hũilitas. his amoꝛ nulla virt' supest. Et iõ ait dominꝰ Esa. xliij. Educ foras ppl'm cecũ: ⁊ oculos habẽtẽ. foras ecclaz militãtẽ ⁊ triũphãtẽ. Educ. i. educes. tu. s. de'.

§. III. Tertia cecitas est in

Cecitas in eligendo

eligẽdo cũ videt; q̃s cognoscit esse malũ qđ vult facere: ⁊ tñ facit: qđ nõ põt esse nisi q: etsi in vniuersali cognoscit esse malũ vt fornicatione: furtũ: homicidiũ: ⁊ hmõi: tamẽ in particulari illũ actũ nõ cognoscit esse malũ: hꝫ videt sibi esse bonũ. Naz vt dicit Dionysius. Nullus intẽdẽs ad malũ operat̃. Et de talib' dicit põt illud ps. Oculos habent ⁊ nõ videbunt. Habent quidẽ oculos ad cognoscendũ ivniuersali sed nõ videt illud esse malũ in ꝑticulari. Vñ ⁊ dicit pbs in lib. ethicoꝝ. q̃ oĩs malus est ignorãs: ⁊ talis ignorantia nõ est speciale pctm: sed quedã circumstantia que reperit̃ in quolibet peccato. Et ad idẽ facit qđ dicit in Prouerb. Errant q̃ operant̃ malũ. In hoc est error: q: videt ei qui malũ agit detẽtus passione vel habitu vicioso tũc bonũ agere: nõ em nisi rerũ ignorãtia põt errari vt dicit August. di. xxxviij. Quis. Nonne magnus error ⁊ magna cecitas esset si q̃s estimaret lapidẽ terreũ vel vitreũ magis pciosum q̃ adamantẽ vel topazion. Sic erratvt cecus q̃ alĩ quid terrenũ vel diuitiaz vel honoꝛis vel delectatõis coꝛ: alis ꝓponit mãdatis dei: seu delectatiõib' sempiternis. In figurã huius legit̃ q̃ Naas rex amonitarũ cũ bellaret ꝺ viros Jabes galaad: in hoc voluit eos hꝫe federatos ⁊ pacificos: si oium erueret oculos dextros ⁊ sic ẽnt in oppꝛobriũ isr'l. j. Reg. s. Naas est diabolus q̃ pugnat ꝺ filios isr'l. i. fideles. Interpretat̃ em isr'l vidẽs deũ. sc; q̃ fidem. Hoc aũt est pactũ qđ vult hꝫe cũ fidelibus vt eruat oculos dexteros. i. respectũ ad deũ vt regulas seu mãdata eius nõ habeat in actib' suis: ⁊ tũc nõ curat dare eis molestiã: ⁊ bellare cũ tentationibus: q: pacifice eos tunc possidet. Sz nõ debẽt hmõi acq̃escere fideles: hꝫ hꝫe recursum ꝑ adiutoꝛio ad xpm: ⁊ sic liberati erũt: sicut illi viri Jabes galaad inuocãtes deuote auxiliũ Saulis regis isr'l liberati sunt. Qui aũt iaz incurrit cecitatẽ spualẽ imitatur cecũ: qui sedebat secus viã ⁊ mendicabat: qui clamans ad Jesum vt videret: lumẽ recepit. Luc. xviij. Vel celidoniuz. i. cecũ a natiuitate q̃ lauans se in natatoꝛia syloe ad mandatum xpi visum recepit. Joh. ix. hec lotio fit moꝛale in pnitiõe ⁊ ꝓfessione. Via inq̃t Laurẽtius in ꝓfessione lauanꝝ.

De precipitatione. Capitulum X

Recipitatio est secun

da filia luxurie: q̃ etsi frequẽter ꝓcedat ex luxuria: tñ ex aliis vitijs etiã ꝓcedere põt: ⁊ aliq̃n ẽ spale pctm: aliq̃n circũstãtia aggrauãs pctm. Difficile est aũt intelligere ꝓut est speciale pctm: nisi cũ alio adiunctũ. Et in hoc ꝓsistit q̃ hõ de agendis vbi põt esse dubiũ non hꝫ sufficiẽtẽ examinatiõnẽ ⁊ ꝓsiliũ mẽtis: hꝫ subito disponit ⁊ ponit se ad faciendũ qđ mẽti occurrit ⁊ tra illud. Nihil sine ꝓsilio facias. Eccli. xxxij. s. mẽtis. Ad hanc insstigat diabolus dicẽs mẽti quod ꝓpo suasit Adam. b. iiij. c. Dic te te deo: sum. i. ꝓcipita te ad malũ. Et ad hanc precipitatiõnẽ pertinet q̃ aliq̃s deficiat a docilitate qua quis discit ab alijs seu acq̃escit eoꝝ ꝓsilijs: ⁊ a memoꝛia qua respicit ad ꝓterita gesta: ⁊ a rõne qua q̃s bñ est discursiuus ⁊ ratiocinatiuꝰ vt bñ possit applicare vniuersalia ꝓncipia ad particularia q̃ sunt varia ⁊ incerta: q̃ sunt ptes integrales ꝓudẽtie: scz docilitas: memoꝛia: ⁊ rõ. Et memoꝛia ⁊ rõ nõ sumunt̃ ꝑ potentijs hꝫ ꝑ bono vsu eaꝝ. Et de hac loquẽs ps. li. ps. ait. Dilexisti oia vba pcipitatiõis lingua dolosa. ꝓterea dñs destruet te in finẽ. Vbi notat̃ ⁊ culpaꝝ pena subsecuta. culpa cũ dicit. vba pcipitatiõis. pena: cũ subdit. deus destruet te ⁊ cẽ. perdendo. s. in mortẽ eternam.

¶ Primũ est verbum cordis.

¶ Secundum est verbum oris.

¶ Tertium est verbum operis.

§. I. De verbo cordis ait

ideꝰ ps. Qui loquit̃ vitatẽ in corde suo. Ab isto vbo qđ est ꝓpositũ faciẽdi aliq̃d incipit ꝓcipitatio: vt. s. sine sufficienti examinatione subito disponat facere qđ ꝓmo mẽti occurrit. Job. xvij. Precipitabit eũ. s. pctoꝛem ꝓsilium suũ ⁊ immittet in rete pedes suos. ꝑ eũ capit̃ ⁊ tenet̃ diuersis malis. Sz ꝑ declaratiõe huius materie. s. ꝓcipitatõis dicit beatus Tho. ij. ij. q. liij. q. ꝓcipitatio ꝺ dr̃ ad similitudiñẽ in reb' coꝛpalib'. Dicit̃ em ꝓcipitari ꝼm motũ coꝛpaleꝝ qđ a supioꝛi in inferiꝰ venit ꝼm impetũ quẽdã ꝓpij motus vel alicuius impellentis nõ ordinate descẽdẽdo. sicut ad ꝼram dr̃ de Razia q̃ ꝓcipitauit semetipꝫ virilit̃ i turbas. ij. Macb. xiiij. ne. s. caperet̃ a gẽtilib'. ⁊ de mulieribꝰ que circunciderant filios suos vt obseruarẽt legẽ dei q̃ ꝓcipitauerũt eas ꝑ muros ciuitatis. ij. Mach. vj. Sũmũ aũt aie bonũ est ipsa rõ inq̃t Tho. Jmũ aũt eius est opatio ꝑ corpus exercitata. Gradus aũt mediꝰ ꝑ quos optz ordinate descẽdere sunt illi. memoꝛia ꝓteritoꝝ: intelligentia ꝓsentiũ: solertia in ꝓsiderãdis futuris euẽtibus: ⁊ rõcinatio ꝓferẽs vnũ alteri: ⁊ docilitas ꝑ quã q̃s acq̃escit sententijs maioꝝ q̃ sunt ptes integrales ꝓudẽtie: ad q̃s ꝓtinet bene cõsiliari ⁊ ꝑ hos grad' descẽdit hõ recte consiliãdo. Si q̃s aũt ferat̃ nõ agẽdo ꝑ impetũ volũtatis vel passionis ptrã fitis his gradibus erit vitiũ ꝓcipitatiõis ⁊ imprudẽtie. de quo põt intelligi illud Deut. xxvij. c. in cãtico audite. Bẽs absq; ꝓsilio est ⁊ sine ꝓudẽtia. s. ꝓvitium ꝓcipitatiõis. vtnã saperẽt quoad ꝓterita recogitanda: ⁊ intelligerẽt q̃ ad ꝓsentia ordinãda. ⁊ nouissima ꝓuiderent quod ꝓuenire ꝓicula futura euitãda siue intuẽda. Et fi aliq̃s ꝓcipitat̃ facit aliq̃d ⁊ auertens se a regulis diuinis: vt cõtemnẽs et repudiãs diuina documenta sic est moꝛtale. Et dicit etiaz temeritas talis ꝓcipitatio. Si vo ꝓcipitat̃ agit absq; cõtemptu diuine regule: hꝫ cũ detrimẽto seu defectu eoꝝ q̃ sunt de necessitate salutis iterũ est moꝛtale. vel circũstãtia que reperit̃ cũ moꝛtali sicut cũ debeat q̃s semel in ãno cõfiteri ⁊ cõicare: subito accedit ad ꝓfessionẽ sine aliqua ꝓcogitatiõe: cũ tñ habeat multa intricamẽta ⁊ grauia pctã. ꝓpter qđ parũ dicit ⁊ multa omittit grauia que ꝺ facili mẽti occurrissent. ⁊ sic subito cõicat indispositus. Iste precipitanter facit ꝓfessionẽ: ⁊ est ibi moꝛtale pctm. Similiter si q̃s habẽs disputare cũ infidelib' ⁊ de rebus arduis ꝓponat se ꝓcipitanter ad ꝺ sine aliq̃ ꝓuisione. vñ ꝓbabiliter deficere possit ⁊ ꝓfundi fides cui obuiare potuisset ꝑ matura ꝓuidentiã moꝛtale esset: nisi a spũcto inducereꝰ sicut apũ. q: spũsanct' nõ eget tpe. Si aũt aliq̃d ꝓcipitat̃ opatur absq; detrimẽto eoꝝ q̃ sunt de necessitate salutis: erit veniale. Et q: luxuria maxime absoꝛbet consiliũ. ideo ponit̃ precipitatio filia luxurie. Temeritas em ꝼm bea. Tho. vbi. s. vno modo ꝓcedit ex impetu voluntatis vel passionis. alio modo ex cõtẽptu regule dirigentis. ⁊ hoc secundũ ꝓprie imporꝛat temeritas. Unde ex hoc dicit ex radice supbie ꝓuenire: q: refugit aliene regule subesse. precipitatio aũt se hꝫ ad vtrũq;. Unde temeritas sub ꝓcipitatione continetur q̃uis precipitatio magis respiciat primuz.

§. II. Secũda precipitatio

esse põt in verbis oris. Eccli. x. dicit̃ur. Labia insipientiuꝫ precipitabũt eũ. i. imprudẽs precipitãter loquet̃ sine examinatiõe mẽtali seu locutiõis. Eccli. ix. dr̃. Temerarꝰ in verbo odibilis est. Dictũ ẽ q̃ temeritas ꝺ: ꝓcipitatio. Et rõ quare ꝓceps ad loquẽdũ est odibilis: q: ex quo subito loquit̃ qđ mẽti occurrit: nõ examinãdo vba ops ꝓ: suppositã humana fragilitate q̃ dicat multa incõueniẽtia ⁊ dissplicẽtia auditoꝛibus vñ odit̃. vñ dicit. Eccs. v. Ne temere qđ loquaris. Et ꝓcipue in trib' ꝺ caueri ꝓcipitatio.

Precipitatio verborum.

¶ In sententijs ꝓferendis.

¶ In dubijs decidendis.

¶ In secretis edicendis.

De ꝓmo dicit Euaristus papa. Deus oĩpotens vt nos a ꝓcipitãde snie platiõe cõpescet: cũ oĩa nuda ⁊ aperta sint oculis eiꝰ. mala Sodome noluit̃ audita iudicare ꝑ quã manifeste cognoscet q̃ dicebanꝯ. Vñ ipe ait. Descẽdã ⁊ videbo vtrũ clamoꝛe q̃ venit ad me ope cõpleuerint an nõ est ita vt sciam. Ubi fecit vt nobis exẽplũ daret ne ꝓcipites i discutiẽdis ⁊ iudicandis negocijs essemus. ij. q. j. De'. Hoc aũt figuratiue innuit in eo q̃ dñs postulat' de adultera iudicare ⁊ dare sniam: nõ statim decit iudiciũ: sz inclinãs se deoꝛsum digito scribebat in terra: typice nos i struẽs inq̃t Greg. vt cũ primoꝛus errata cõspicim': nõ añ iudicem' repꝛehẽdẽdo q̃ ad ꝓsciam hũiliter reuerti digito discretiõis: solerter erculpem': ⁊ qđ cõditoꝛi nostro place at q̃due dissplicet examinatione dirimemus. Hinc btus Greg. ait. Rectoꝛes eccle. ⁊ q̃ publica iudicia exercẽt in dictãdis sentẽtijs nullatenꝰ leuitate aut furoꝛe ducti sint derat. sed fili' eius tẽplũ edificaret. vt habet. ij. Reg. Sic ⁊ Josue cũ ꝓncipibus tribuũ: q: ꝓceceps fuit ad faciẽdũ pactũ cũ Gabaonijs amicitie ⁊ ꝓfederationis simulatib' illis se in remotissimis ꝑtare nõ in terra ꝓmissionis: ⁊ longo itinere ꝓfractos: q: os dñi nõ ꝓsuluerunt. vt ꝺ: Josue. ix. decepti sunt ⁊ q: iurauerũt eos recõmẽdatos hꝫe ob reuerẽtiã iurameti voluit dñs illos reseruari: q̃ exterminari debebãt. In secretis etiã manifestãdis ꝺ q̃libet cauere ne fit ꝓceps alꝫs incidet in multa mala: nã paucissimi reperiunt fideles ad ea fuãda. vñ Ider. ix. ꝺ:. Unusq̃sq; a ꝓximo suo se custodiat ⁊ in omi fratre suo nõ hꝫat fiduciã: q: ois frater supplãtãs. i. decipiens in reuelãdo secreta. Sic sanson. q: ꝓceps fuit ad reuelãdũ secretũ eius in quo ꝓsistebat fortitudo sua dalile cũ pluries exptus eẽt malicias eius tonso capite ab ea cũ dormiret in gremio eius capꝰ fuit a philistheis ⁊ excecatus. Judicum. xvj. c.

Secreta nõ dñt ꝑcipitãter manifestari.

Dubia nõ dñt ꝓcipitanter de scindi.

§. III. Tertia precipitatio

potest esse in ope. Sicut si aliq̃s apperẽs nouã domũ fabricare subito poneret se ad faciendũ fabricare cũ nõ habeat expẽsas sufficiẽtes vel modũ: ꝓceps eẽt in illo opere. Unde calixtus papa inq̃t. Nos tpe egemus vt maturius q̃d agamus: nõ ꝓcipitemus ꝓsilia ⁊ opa nra neq; ordinẽ coꝛrũpamus. di. l. c. põderet. Opus eẽt vtiq; ꝓcipitationis si q̃s aliquẽ sine noticia eiꝰ vel examinatiõe eligeret: subito in rectoꝛe vel ꝓfessoꝛe vel assumeret ad sacerdotiũ vel ad religionẽ: vel ipe assumeret aliq̃d opus arduũ sine discussione sue facultatis. Et sicut virtuose operãs ꝓsiderat circũstantias: vt recte sint ⁊ ꝓgrue ad finẽ. Ita ⁊ ecõuerso diabolus cũ insstigat ad malũ inducere conat̃: vt subito opetur sine aliq̃ examinatiõe vel discussione ꝓculi. vñ Origẽ. Zẽra virtus ⁊ cũctatrix añ iudicat q̃ incipiat q̃d decoꝛus: q̃d honestũ. Jniq̃tas oĩa ꝓcipitat. de pe. di. iij. Inter hec. Sic maligni iudei turbati ꝑ xpm arguẽtẽ incredulitatem coꝝ in nazareth duxerũt eũvsq; ad supciliũ mõtis vt ꝓcipitarẽt eũ. Lu. iiij. Ad ꝺ etiã facit qđ dr̃ Prouer. iiij. Uia ipioꝝ tenebꝛosa. i. opatio. nescĩũt vbi corruãt id est ita ꝓcipitanter agũt q̃ nõ ꝑpendũt pericula ⁊ mala ad que deueniẽt. sicut ⁊ ꝓceps fuit Asael in psequdo Abner ducẽs exercitus Jsboseth: nec voluit desistere ad verbum ipius Abner ꝑpter qđ corruit occisus ab ipo Abner. ij. Reg. ij. Est aũt hoc vitiũ ꝼm Greg. in libꝛo moꝛal. ij. cõtra domũ cõsilij. Jmporꝛat eiñ quandã inordinatã felicitationẽ cõsilij in agẽdo aliq̃d. ⁊ q̃uis cõtingat esse peccatũ in consiliãdo nõ solũ si est nimis festin'; ⁊ etiã si fit nimis tardus

dist. xx. De libellis. vbi possunt iura ꝓcordari nõ ꝓtrariari Unde Leo pa. In his que dubia sunt vel obscura id nouerimus sequẽdũ: qđ nec euãgelicis ꝓceptis ꝓximꝰ: nec decretis sctoꝝ patrũ inuenit̃ aduersuz. di. xiiij. sicut qdã. Et intelligendũ est de illis decretis q̃ nõ abꝛogata sunt ꝑ ꝓximoꝝ ꝓsuetudinẽ. Ubi aũt reperiunt̃ diuerse opinioes ⁊ aduerse solẽniuz doctoꝝ in aliq̃ materia: nec hꝫ expsse circa hec declaratio ꝑ auctatẽ scripture vel determinatio ꝑ ecclam tunc piculosum est ꝓcipitare ꝼm iam: ⁊ ita vni opinioni ad hꝫerere q̃ altera condemnet vt hereticã vel dãnabilẽ: ficut cognoscere vtoꝛẽ mẽstruatã asserere q̃ sit moꝛtale: emere impssita venetiarũ seu iura montis ssoꝛentie. q̃ sit vsura ⁊ multa hmõi. Jn his igit̃ q̃uis tutioꝛ via sit eligẽda ⁊ cõsulẽda. vt despon. c. Juuenis. ꝓcipue ante factũ. Nõ tñ vt dicit Guil. est ꝓcipitãda snia ꝑdeimnãdo alteꝛã opinionẽ. Ad qđ etiã facit qđ dicit. b. Tho. in quodlibet. s. q̃ questio vbi agit̃ de moꝛtali: nisi hꝫat expssa auẽtas scripture vl'ca nonis vel rõ efficaz nõ nisi piculosissime diffinit̃. ⁊ hoc est ꝺ inꝺctoꝛes ꝓdictoꝛes ⁊ ꝓfessoꝛes modernos q̃ sunt nimis faciles ad iudicandũ aliq̃d eẽ moꝛtale. Nathan ꝓpha iterrogatus a dauid vtrum deberet dño deo tẽplũ edificare: q: ꝓceps fuit ad dandũ rñsuz dicẽs hoc dño placere vt ꝓpha loquẽs. opoꝛtuit postea eũ reuocare sniam. Naz dñs loquẽs ꝓphe dixit q̃ hoc nõ faceret: q: multũ sanguinẽ fu derat. sed fili' eius tẽplũ edificaret. vt habet. ij. Reg. Sic ⁊ Josue cũ ꝓncipibus tribuũ: q: ꝓceceps fuit ad faciẽdũ pactũ cũ Gabaonijs amicitie ⁊ ꝓfederationis simulatib' illis se in remotissimis ꝑtare nõ in terra ꝓmissionis: ⁊ longo itinere ꝓfractos: q: os dñi nõ ꝓsuluerunt. vt ꝺ: Josue. ix. decepti sunt ⁊ q: iurauerũt eos recõmẽdatos hꝫe ob reuerẽtiã iurameti voluit dñs illos reseruari: q̃ exterminari debebãt. In secretis etiã manifestãdis ꝺ q̃libet cauere ne fit ꝓceps alꝫs incidet in multa mala: nã paucissimi reperiunt̃ fideles ad ea fuãda. vñ Ider. ix. ꝺ:. Unusq̃sq; a ꝓximo suo se custodiat ⁊ in omi fratre suo nõ hꝫat fiduciã: q: ois frater supplãtãs. i. decipiens in reuelãdo secreta. Sic sanson. q: ꝓceps fuit ad reuelãdũ secretũ eius in quo ꝓsistebat fortitudo sua dalile cũ pluries exptus eẽt malicias eius tonso capite ab ea cũ dormiret in gremio eius capꝰ fuit a philistheis ⁊ excecatus. Judicum. xvj. c.

§. III. Tertia precipitatio

potest esse in ope. Sicut si aliq̃s apperẽs nouã domũ fabricare subito poneret se ad faciendũ fabricare cũ nõ habeat expẽsas sufficiẽtes vel modũ: ꝓceps eẽt in illo opere. Unde calixtus papa inq̃t. Nos tpe egemus vt maturius q̃d agamus: nõ ꝓcipitemus ꝓsilia ⁊ opa nra neq; ordinẽ coꝛrũpamus. di. l. c. põderet. Opus eẽt vtiq; ꝓcipitationis si q̃s aliquẽ sine noticia eiꝰ vel examinatiõe eligeret: subito in rectoꝛe vel ꝓfessoꝛe vel assumeret ad sacerdotiũ vel ad religionẽ: vel ipe assumeret aliq̃d opus arduũ sine discussione sue facultatis. Et sicut virtuose operãs ꝓsiderat circũstantias: vt recte sint ⁊ ꝓgrue ad finẽ. Ita ⁊ ecõuerso diabolus cũ insstigat ad malũ inducere conat̃: vt subito opetur sine aliq̃ examinatiõe vel discussione ꝓculi. vñ Origẽ. Zẽra virtus ⁊ cũctatrix añ iudicat q̃ incipiat q̃d decoꝛus: q̃d honestũ. Jniq̃tas oĩa ꝓcipitat. de pe. di. iij. Inter hec. Sic maligni iudei turbati ꝑ xpm arguẽtẽ incredulitatem coꝝ in nazareth duxerũt eũvsq; ad supciliũ mõtis vt ꝓcipitarẽt eũ. Lu. iiij. Ad ꝺ etiã facit qđ dr̃ Prouer. iiij. Uia ipioꝝ tenebꝛosa. i. opatio. nescĩũt vbi corruãt id est ita ꝓcipitanter agũt q̃ nõ ꝑpendũt pericula ⁊ mala ad que deueniẽt. sicut ⁊ ꝓceps fuit Asael in psequdo Abner ducẽs exercitus Jsboseth: nec voluit desistere ad verbum ipius Abner ꝑpter qđ corruit occisus ab ipo Abner. ij. Reg. ij. Est aũt hoc vitiũ ꝼm Greg. in libꝛo moꝛal. ij. cõtra domũ cõsilij. Jmporꝛat eiñ quandã inordinatã felicitationẽ cõsilij in agẽdo aliq̃d. ⁊ q̃uis cõtingat esse peccatũ in consiliãdo nõ solũ si est nimis festin'; ⁊ etiã si fit nimis tardus

ita q̄ ꝓtereat opp̄ortunitas tp̄is. tñ q: in inq̄sitione cōsiliꝫ multa particularia sunt ꝑsiderāda. Propter qđ dicit pbs in.vj. Et hyeronꝫ. q̄ opꝰ tarde ꝑsiliari. directius tñ opponit p̄cipitatio rectitudini ꝑsiliꝫ q̄ tarditas supflua que habet quandā similitudinē recti consiliꝫ ꝛc.

¶ De inconsideratione. Capl̄n. XI.

Icōsideratio dicit

filia luxurie fm Greg. in.xxxj. moral. nō q̄ semp̄ ꝓcedat ab ea ꝓcedit em̄ etiā ab aliꝭ. Sz q: p̄dictū vitiū ꝓtinet ad defectū ꝓudēcie: seu ei ꝓiacet quantū ad illū actū q̄ est iudicare qui actus est rōnis. Delectatio aūt ꝛ p̄cipue q̄ est in venereis absorbet totaliꝫ rōnē: ꝛ corrūpit estimationē ꝓudentie. ꝛ iō ponit filia luxurie. Est aūt pctm̄ q: ꝓtra ꝓudentiā ad quā ꝑtinet nō solū cōsiliari circa agēda: sed etiā de ꝑsiliatis recte iudicare. Sed nō pōt q̄s recte iudicare de aliquo nisi p̄ cōsideratioⁿē ꝓxi habitā. Vñ ꝺ: Prouer. iiij. Oculi tui videāt recta sc̄z p̄ intentionē purā. ꝛ palpebre tue. i. cōsiderationes ꝓcedant gressus tuos. i. opa tua. Cōtrariū vo agit p incōsideratioⁿē q: sc̄z iudicat quis ꝛ agit sine cōsideratione debita. Et p̄ hmōi declaratione dicit. b. Tho. ij. ij. q. liij. art. iiij. q̄ cōsideratio importat actū intellectus veritatē rei intuēt̄is. Sicut aūt inquisitio ꝓtinet ad rōnē ita iudiciū ad intellectū. Vñ ꝛ in speculatiuis demōstratiua scia ꝺr indicatiua inquātū p̄ resolutionē in ꝓma ꝓncipia intelligibilia. de vitate inquisitoꝝ dijudicat ꝛ cōsideratio maxime ꝓtinet ad iudiciū. Unde ꝛ defectus recti iudicij ad incōsideratōis vitiū ꝓtinet put sc̄z aliq̄s in recte iudicādo deficit ex eo q̄ ꝓtermittit vel negligit attendere ea ex q̄bus rectum iudiciū ꝓcedit. Unde manifestū est q̄ incōsideratio est pctm̄. Nec est cōtra qđ dñs ait Matthe. x. nolite cogitare quō aut q̄d loquamini qđ videt ꝓtiere ad icōsideratioⁿē. Nā fm Tho. vbi. s. ibi nō p̄hibet dñs considerare que sunt agenda vel dicenda quādo homo habz opportunitatē. sed dat dñs fiduciā in illis verbis fidelibus: vt deficiente sibi opportunitate vel ꝓpter īperitiā vel ꝓpter subitā ꝓoccupationē in solo diuino ꝑsidant auxilio. Alioq̄n si ꝑtermittat hō facere qđ pōt solū diuinū auxiliū expectans videt deū tentare. Et quis q̄cq̄ ꝑsiliat opꝰ q̄ multa cōsideret. Et p defectū ꝑsilij sit p̄cipitatiōis vitiū ꝛ p̄fis defectus ꝓsideratiōis. nihilominus incōsideratio ponit vitiū spāle distinctū a p̄cipitatiōe: q: cū tota ꝓsideratio eoꝝ q̄ in ꝑsilio attēdunt ordinat ad recte iudicandū. ideo ꝓsideratio ꝑsicit in iudicio. ꝛ incōsideratio maxime opponit rectitudini iudiciꝫ: sicut p̄cipitatio rectitudini cōsiliꝫ cōtrariat. Item nota fm Tho. ij. ij. q. liij. arti. iiij. q̄ sub incōsideratione q̄ est ꝺ iudiciū rectū qui est actus ꝓudētie icludunt vitia incautele ꝛ incircūspectionis: q̄ sunt ꝓtra partes integrales ꝓudēne: q̄ dicunt cautio ꝛ circūspectio. Et sicut ad circūspectionē ꝑtinet ꝓsiderare circūstantias eius qđ quis vult agere ꝓpter aliquē bonū finē vt sc̄z nō soluz illud sit bonū fm se sz̄ etiā fm circumstantias. Nam cōtingit aliquid fm se ꝓsideratū esse bonū ꝛ cōueniēs fini. qđ tñ ex aliquibus occurrētibus reddit malū vel nō opatiuū ad finē: sicut ostendere signa amoris alicui fm se ꝓsideratū videt esse ꝓueniens ad alliciendū ad amoꝛē: sed si ꝓtingat in aio eius suꝑbia vel suspitio adulationis non erit ꝺ ꝓueniēs ad finē. Nō ꝓsiderare ergo tales circūstantias ꝑtinet ad incircūspectionē. Et sicut ꝑ cautionē ita accipiunt bona vt caueant mala in se. vel que bapt sp̄m mali fm ea que vt in pluribus accidere solēt: sic ꝑ incautionē nō cōsiderant talia. Impij tanq̄ puluis quē p̄icit ventus a facie terre: ideo nō resurgūt impij in iudicio: neq; peccatores in cōsilio iustoꝝ. ps. j. Tripler est actus ꝓudētie que necessaria est cuilibet. Primus est ꝑcipiente dño. Estote ꝓudētes sicut serpētes. Matth. x. sc̄z ꝑsiliari circa agēda ꝑ inquisitionē modoꝝ q̄bus fieri pōt. Secūdus est iudicare de cōsiliatis. i. de his que ꝓponunt varia in ꝑsilio eligere qđ magis ꝓuenit. Tertius est ꝑcipere fibi seu iudicata exequi. i. qđ q̄s eligit e multis agendū illud facere efficaciter. Impij ꝛ pctōres. i. ꝓaui quoad deū. Et hi ipij ꝓaui quoad ꝓximos. Et hi pctōres sicut carēt vꝫ ꝓudētia q̄ sc̄z est fm deū. ita ꝛ actibꝰ eius sc̄z ꝑsilio: iudicio ꝛ impio. Primo ꝑ vitiū p̄cipitatiōis. Sc̄o ꝑ incōsideratioⁿē. Tertio ꝑ incōstātia. Et hoc notat p̄s. in p̄fatis vbis a ꝓincipalioꝝ inchoādo. Uitiū incōstātie ꝛ inexecutōis. ibi. Tacp̄ puluis. Uitiū incōsideratiōis. ibi. iō nō resurgunt. Uitiū p̄cipitatiōis ibi. neq; pctōres. Sicut ꝓncipalis acꝰ ꝓudentie est ꝑ impare fibi in eo qđ iudicauit fiendū id est exercutioni mādare. ibi em̄ cōsistit difficultas. Multi em̄ bñ ꝑsiliant ꝛ bñ iudicāt de agēdis. ꝛ tñ nō exequunt. Sic per maxime ꝺ ꝓudētia est vitiū incōstātie. ꝛ ideo de malis loquēdo ad hoc incipit dicēs. Impij tanq̄ puluis aīa facies venti: q̄ notat icōstātia. Quid em̄ leui? puluere. Sicut ergo vētus frequēter leuat puluerē de vno loco ad aliū ita pctōr vt puluis siccus hūore gr̄e mutat de vno ope ad aliud ꝑ incōstantiā vētō rētationis a facie terre. i. a stabilitate ꝓpositi q̄ fibi eligēdo firmauerat. Terra em̄ firma est. Eccl̄s. j. Terra aūt in eternū stat. Uel ꝓicit a ꝓspectu ecclesie signate ꝑ terrā ꝛ hoc quoad meritū: etsi non quoad numerū. Quantū ad scām sc̄z vitiū incōsideratiōis: dicit ideo nō resurgunt. Quia em̄ vt puluis impij. sunt ꝛ ꝓiectivētō rētationis a facie terre. i. ecclie militātis vel terre viuentiū: nil de ea curātes. ideo nō resurgūt ab imis vitiorū ad supna virtutū. Nō resurgunt in iudicio. i. ad iudicādū seipsos ꝑ cōpunctionē. de quo aplus ait. j. ad Cor. xj. Si nos ipsos ꝑ dijudicaremus nō vtiq; a dño iudicaremur. ꝓpter qđ nō resurgūt etiā in iudicio qui est acꝰ ꝓudentie: q: nō ꝓsiderant q̄ debent ꝓsiderare sed incōsiderate agūt ꝓtra illud Prouerb. x. Zabia sapientis. id est ꝓudentis ꝓsiderāt placita. s. deo labia videlicet cordis: os impioꝝ peruersa. Quantū ad tertiū. s. vitiū ꝓcipitatiōnis inquit. Neq; pctōres in ꝑsilio iustoꝝ. s. resurgūt. Cōsiliū iustoꝝ est cōsiliū mētis seu examinatio agēdoꝝ: sine quo nil agūt. fm illud Prouer. Astutus. i. prudēs oia agit cū cōsilio sc̄z mētis sue. sed hoc ꝑsilij nō sibi faciunt pctōres. Sed vt ꝺ: Prouer. j. pedes eoꝝ. i. affectus ad malum currunt ꝛ festināt vt effundant sanguinē. Sed de ꝑcipitatione dictū est in cap̄. ꝓcedenti. ꝛ de incōstantia dicēt in sequēti. Nunc ergo de incōsideratione. de qua Prouer. xiij. dicit. Qui incōsideratus est ad loquendum sentiet mala.

Incōsideratio vitiosa tripleꝝ est: ꝛ p eā nō resurgūt impij in iudicio actus ꝓudentie.

¶ Prima est ꝓpriē defectionis.

¶ Secūda est diuine operationis.

¶ Tertia est aliene cōuersationis.

§. I. De ꝓma dicit xp̄us

Luc. vj. Quid vides festucā in oculo fratris tui ꝛ ipse trabē tuo nō ꝑsideras. i. notabilē defectū tuū. Et aūt tripleꝝ defectio in se q̄ nō ꝑsideraⁿ ab impijs ꝛ pctōribꝰ. ꝛ iō non resurgūt in iudicio recto fm ꝓudentiā vt iudicēt de retꝰ put sunt. ꝛ put debēt: sed fm affectū inordinatū.

¶ Defectus sue conditionis.

¶ Defectus sue offensionis.

¶ Defectus sue ꝓfectionis.

Nō em̄ homo ꝑsideraⁿ defectū sue ꝓditionis. s. q̄ vilis sit. ꝛ ideo nō recte iudicat de se estimās aliq̄d esse cū nihil sit. sc̄z ex se fm aplm. Primū ergo vt ait Bern. in lib. de cōsideratione. a te incipiat cōsideratio tua. non solum incipiat sed in te finiat quocūq; euaget̄ a te reuocaueris eam cum salutis fructu. A facie enim ꝑsiderationis tue conditionis occurret tibi homo miser ꝛ miserabilis: pauper: cecus ꝛ nudus. Homo inq̄t Job. xiij. c. natus de muliere breui viuēs tp̄e replet multis miseriis. q̄ quasi flos egredit̄ur ꝛ cōtenꝫ ꝛ fugit velut vmbra: ꝛ nunq̄ in eodem statu ꝑmanet. Homo inquit dolens q̄ sit homo ab vtero deriuatus: ꝛ in sp̄am reuersurus: erubescēs q̄ sit mudꝰ q: natꝰ. Et nudus egressus sū de vtero mr̄is mee. Job. j. plorās ꝛ quasi murmurās: q: natꝰ sit ad laboꝛē: nō ad honoꝛē. Homo em̄ nascit ad laboꝛē: ꝛ auis ad volatū. Job. v. Natus de muliere: ꝛ ob hoc cū reatu. ps. l. in peccatis peperit me mater mea fm aliā lr̄am. Replet multis miseriis. ꝛ ideo cū fletu. Eccl̄s. ij. cūcti dies eius laboꝛibus ꝛ erūnis pleni sunt. nec ꝑ nocte quidē q̄escit. vere multis miseriis: q: coꝑoris ꝛ aie simul. Quid enim calamitate vacat nascēti in pctō. ꝛ fragili coꝛpe ꝛ mēte sterili. Nullū aīal natū fragilius coꝛpe. Aia vo scia ꝛ virtutibꝰ vacua. Nascit em̄ aia nostra vt tabula rasa in qua nihil est ꝓcitū. fm ꝑm. Breui viuēs tp̄e. ꝛ iō cū metu sc̄z mortis semp̄. Jac. iiij. Que em̄ est vita vr̄a vapoꝛ ad modicū parēs: ꝛ deiceps extermināt. Et illud breue tp̄s semp̄ incertū: q: nescit qđ die neq; horā: qua dñs vēturꝰ sit. Ad Hath. xxiiij. Qui quasi flos egredit: ꝛ cōteritⁿ. Habet em̄ aliq̄d apparētie ꝓ vigotis in iuuētute sua: sed cito ꝑ senectutē suā decidit ꝛ marcescit. Esa. xl. Omnis caro fenū: ꝛ ois gloria ei? quasi flos agri. exiccatū est fenū ꝛ cecidit flos eius. Nunq̄ in eodē statu permanet: ꝛ mutat de etate in etatē: de sanitate in infirmitatē: de sciēre in obliuiosum: de diuite in pauperē: de bono in malū. ps. Pericula inferni inuenerunt me. Quia igit̄ homo nō ꝑsideraⁿ hāc suā vilissimā ꝓditionē. ideo non resurgit in iudicio ꝺ vt reputet ex se nihil nisi miseriā ꝛ casum: sed de se ꝑsumit ꝛ supbit. Sz vt dicit Gre. in moral. Cōsideret hō elatus qđ mereaꝫ in terra. Si angel? in celo ꝑcipit: si illi parcere noluit qui ē in celis in tāta gloria sublimauit. sc̄z lucifero cū supbiuit. de pe. dist. ij. c. vlti.

Pctōr nō cōsiderat suā offensionem.

Sc̄o nō ꝑsideraⁿ pctōr defectū sue offensionis: quāt? sit ꝙtūcūq; nociu?: cū auferat ꝑ sūmū bonū: inducat ad eternū supplicū: auferat sibi oīe meritū. Et iō q: hō nō ꝑsideraⁿ nō resurgit in iudicio ꝺ vo cū instigāt ad malum sed quasi nihil mali sibi inde eueniat: sed magnū bonū illud iudicat seu determinat faciendum. Sed vt dicit dñs Ezech. xviij. Si auerterit se iustus a iustitia sua: oēs iustitie eius nō recordabunt̄ sz ad pmiū ipse in iniquitate sua morietⁿ sc̄z morte eterna. Sup q̄bus vbis dicit Greg. Hoc nobis maxime ꝑsiderādū est. q: cū mala cōmittimus sine cā. i. vtilitate bona trāsacta ad mentē reuocamus: q: in ꝓpetratione mali oꝛ nulla ꝺ esse fiducia ꝓteritoꝝ bonoꝝ. de pe. di. iij. Hoc nobis. Dō est ꝺ multos q̄ credunt per opa bona facta salutē cōsequi etiā si malum faciāt. Saul quodā tpe optimꝰ fuit: ꝛ multa bona fecit ꝓpter deū ꝛ salutē ppl̄i. tñ q: auertit se a iustitia inobediēs diuino mandato reꝓbatⁿ ꝛ dānatⁿ est. vt ꝓs. j. Reg. xv. Jtē q: nō sufficienter ꝑcipiat pctōr circūstātias aggrauātes offensiones suas. iō nō resurgit ad vitā gr̄e in iudicio ꝓnialiꝫ: q: nō digne penitet. Vñ dicit Aug. in li. de ꝓnia. Cōsideret peccator: qualitarē crimīnis: in loco: in tp̄e in pseuerantia: in varietate p̄sone ꝛ quali hoc fecerit tētatione: ꝛ in ipsi? vitij multiplici exercitiōe. Cōsideret ꝙtum pseuerauit ꝛ delleat. ꝛc. de pe. di. v. c. ij. De hmōi aūt circūstātijs q̄ sint de necessitate ofitende. habes in. iij. pte.

Pctōr nō cōsiderat suā malā ꝑfectiōis

Tertio nō considerat malus defectū sue malę ꝑfectiōis. Nō em̄ solū exigit deus a nobis vt euitemus malū: ꝺ vt faciamus bonū ꝛ ꝓficiamus in bono. fm illud apl̄i ad Phil. Que retro sunt obliuiscens sc̄z mala ad ea nō reuertēs. in anteriora me extendens sc̄z ꝓficiendo magis ac magis ad brauiuꝫ sequor supne vocationis. Nam in via dei nō ꝓficere est deficere. Quia igit̄ peccatoꝛ ꝛ negligēs nō cōsiderat defectū sui ꝓfectus. ideo nō resurgit in iudicio debito in agendo sc̄z melioꝛa: sed cōsueta sua mirta bonitate vel antiqua repetitata. In cōsiderādo igit̄ q̄lis sis ꝛ q̄lis fueris. inq̄t Ber. in lib. ij. de cōsideratione. cōparāda sunt posteriora ꝓrioribus: ꝓfecerisne in virtute sapiētia ꝛ intellectu: in suauitate morū an ab his fortē qđ absit defeceꝛi. Patiētioꝛ: sis an impatiētioꝛ: solito iracundioꝛ: leuioꝛ ve insolētioꝛ: aut hūlioꝛ: affabilioꝛ: aut austerioꝛ: exeq̄bilioꝛ: an difficilioꝛ: pusillanimioꝛ: an magnanimioꝛ: seriꝰ magꝭ aut plusculū dissoluꝰ: timoꝛatioꝛ aut fortē fidētioꝛ q̄ opꝰ. late ꝑtz hic cāp̄ in hoc gñe ꝑsiderādi. Opꝰ immoteſcat tibi zelus tuus: clemētia tua dissꝛetioq; moderatrix earū virtutū: q̄lia videlz i donādis iniurijs sis: q̄lis in vlciscēdis q̄ in vtroq; ꝓuid? modi: loci: tp̄is obseruatoꝛ. Hec ille. Ad tollēdū aūt hmōi defectꝰ. s. ꝑfectus multū valet ꝑsideratio moꝛis. Vñ Job xvij. ꝺ: Spūs me? attenuabit̄. s. magis ac magis ꝑficiēdo ꝛ dimittendo grossitiē sensualitatis ꝛ ꝑscie. ꝛ bī iō q: dies mei breuiabunt̄. sc̄z bī ꝑsiderādo: ꝛ solū mihi supest sepulcrū: tp̄s nō hñs amplius ad ꝑsiciendū. Sup q̄bus verbis Job dicit Greg. xiij. moral. Qui ꝑsideraⁿ qualis erit in morte semp̄ sit timidus in opatiōe. nihil q̄ trāseat appetit: cūctis p̄ntis vite desideriis ꝓdicit: ꝛ pene se moꝛtuū cōsideraⁿ: q: se moꝛituꝝ minime ignoraⁿ.

§. II. Secūda inconsidera

tio est diuine opatiōis. de q̄ Esa. v. Opa manuū ei? s. dei nō ꝑsideraⁿ ꝓpter ea captiuꝰ ductꝰ est ppl̄s me?. s. a diabolo p̄ctīs. Et ē tripler dei opatio: q̄ nō ꝑsideraⁿ a peccatoꝛibus: iō nō resurgunt in iudicio recto: ꝭ male iudicāt.

¶ Prima operatio qua cuncta regit.

¶ Secūda opatio qua aliquos deserit.

¶ Tertia opatio dei qua vniuersa cognoscit.

De ꝓma dicit xp̄s. Jo. v. Pater me? opaⁿ vsq; mō: ꝛ ego operoꝛ. s. simul cū eo. ꝛ loquit de ope regiminis ꝛ gubernatiōis mūdi quā semp̄ ꝓtinue opaⁿ de? dans vnicuiq; creature q̄ sibi ꝑgruit ꝛ nulli deficit. Vñ ꝺ: Adaⁿ. vj. Cōsidera te lilia agri quo crescūt q̄ nō laboꝛant neq; nent: ꝛ deus vestit illa talibus coloꝛibus q̄ ꝑgruit eis. Et alius euangelista ait Lu. xij. Cōsideraⁿ coꝛuos nō seruit neq; ꝑgregant in horrea ꝛ dñs pascit eos. Dicunt em̄ naturales q̄ coꝛui nascunt cū plumis albis. ꝓpter qđ eoꝛ parētes esti mātes illos pullos non suos ꝓpter dissimilitudinē coloꝛis deserūt eos ꝛ nō nutriūt vt alie aues ꝛ aialia pullos seu filios suos: ꝺ de? nō deserit eos. Ipse em̄ vt dicit p̄s. dat iumētis escā ipoꝛ. ꝛ pul. coꝛ. inuo. cū: nō suo voce formātibus. ad insinuādū apperitū cibi. Pctōres aūt q: nō ꝑsiderant hāc dei ꝑuidētia ꝛ gubernatioⁿē nō resurgūt in iudicio recto: ꝺ astute ꝛ ꝑ fallacias: ꝛ ꝑ nimia sollicitudinē ꝓcurāt sibi tpalia q̄si ꝑ se ꝑ industriā suā sibi possint ꝓuidere nō ex dei gubernatioⁿe ꝛ ꝑuidētia. Pauit dñs ppl̄m suū i deserto q̄si ꝛ innumerabilē. cccc. milia solū apti ad ꝑliū fuerūt numerati i desertovltra senes ꝛ puulos ꝛ mulieres pane celi suauissimo. i. māna. xl. ānis. vt ꝓtz Exo. xvj. Pauit ꝛ helia tpe famis in torrēte Carith moꝛāte ꝑ coꝛuū deferente panē ꝛ carnes. iij. Reg. xvij. Respicite filij natiões hoim: ꝛ scitote q: null? spauit in dño ꝛ derelict̄ est. Eccl̄i. ij. De sc̄o opere ꝺ: Eccl̄s. vij. Cōsidera opa dei ꝛ vide q: nemo pōt corrigere quē ille desperexit. Despicit aūt quez deserit gr̄a sua. Nullū aūt deserit deus nisi ille ꝓius deserat deū. Multa fecit xp̄s ad corrigendū iudam vt emendaret se de pctō suo. Terruit verbis dicēs. Ue aūt homini illi ꝑ quē tradar ego ꝛc. Attraxit bñficijs abluēdo pedes ꝛ coꝛpus suū in sacro poꝛrigendo. Ostēdit se nosse vnde ꝛ ꝑdixit: nec tñ manifestauit aliꝭ. Sed nec ꝑ ista coꝛrexit se: q: derelictus a deo quez ipse reliq̄rat cupiditate deuictus. Quāta fecit ꝓ uersione ꝛ illuminatioⁿe illius ppl̄i iudeoꝛ. Uitia eoꝛ reꝓhendit: erroꝛes detexit eos vitatez edocuit: infidātes illi scribas ꝛ pharisеos vt caperent in ꝙbo ꝓfutauit: miraculis innumeris doctrinā suā approbauit: passioⁿe sustinuit: ꝓ eis rogauit: post resurrectionem multi ex ꝓbꝰ refugērites: ꝛ apparētes eis declarauerunt ipm̄ eē messiā ꝓmissum in lege. ꝓ aplos veritatē hanc manifestauit ꝛ ꝑdicauit: signa terribilia future destructionis euenire volunt. nec tñ ꝑ ista se coꝛrexit. Uenite ꝛ videte ait ps. opa dei terribilis in cōsiliꝭ sup filios hoim. cū videlz eos q̄ bñfaciūt aliq̄ deserit occulto suo iudicio nobis ignoto ꝭ nūq̄ iniusto. Vñ scti viri bñ ꝑsiderātes nō ꝺ suis

Tripler defectus pctōrum quos non cōsiderāt in se.

Tripler actꝰ ꝓudentie.

Incircūspectio et incautela

Incōsideratio est peccatuꝫ.

Pctōr nō cōsiderat deū q̄ cuncta regit.

Pctōr nō cōsiderat deum qui aliquos deserit.

opibus ꝑsumũt:sed semp timẽt ne ocultis eoꝝ demeritis a deo deseranꝫ.Job.xxiij.A facie eius.f. dei turbatus sum ⁊ ꝓsideras timore sollicitor.Sed pctores qui hoc nõ cõsiderãt nõ resurgũt in iudicio vero:estimantes ad placitũ suũ se posse corrigere ⁊ minis ⁊ penis alios emẽdare.

Pctõr nõ cõsiderat deũ q̃ sua ꝓuersatione:ꝛ oes gressus eius ipe ꝓsiderat.i.ad effect⁹.Hoc cognoscit ꝓsiderãtes electi dei q̃ deus semp videat oẽs cogitatiões eoꝝ ⁊ opa:sibi cauẽt ne oculos diuine maiestatis offendãt.Sicut etiã q̃cunq; seru⁹ q̃ sciret se a dño suo optimo ⁊ sapientissimo intueri:diligẽter attẽderet ne q̃d qđ sibi displiceret pageret.Vñ Hiero.Dia q̃ faciũt scti in cõspectu dei faciũt:pctores aũt fugiunt a facie dei.sicut dicitur de Layn q̃ post homicidiũ ⁊ desp̃atione egressus est a facie dei.de pc.di.j.Et venit.Et ideo nõ resurgũt impij in iudicio recto in vitãdo pctã:q; nõ ꝓsiderãt q̃ deus videt opa eoꝝ:quasi nõ curet dicẽtes cũ q̃busdã infidelibus.Quid nouit deus ⁊ quasi p caliginẽ iudicat,Nubes latibulum eius nostra non ꝓsiderat.Job.xxij.

§.III.Tertia inconsidera

tio est aliene ꝓuersatiõis.ꝛtra qđ ait apl's Phil.ij.Non q̃ sua sunt singuli ꝓsiderantes.sc̃z tm̃ sed que alioꝝ.ꝛ.j. Pe tri.ij.dicit.Ex bonis opibus vos ꝓsiderãtes glorificẽt deum in tpe visitatiõis.Debet aũt triplex esse ꝓsideratio circa actus:cuius ꝛtrariũ vicii est.

¶Circa subditũ vt reguletur.

¶Circa virtuosum vt imitetur.

¶Circa ꝓauũ vt excitetur.

Debet fiq̃dẽ platus diligẽter ꝓsiderare ꝓuersationẽ subditoꝝ suoꝝ:ꝛ examinare vt corrigere valeat errata. Vñ Prouer.xxvij.Diligẽter agnosce vultũ pecoris tui. ꝛ oẽs greges tuos ꝓsidera.Et in hui⁹ figurã dicit Leuit.xiij. de lepr̃oso. Cõsiderabit eũ sacerdos.q: sc̃z si apparẽt in eo signa manifesta lepre dꝫ eũ separe a ceteris ne alios inficiat. Vñ Hiero.Recẽcande sunt carnes putride morbida ouis a caulis pelleda est ne totũ corp⁹ corrũpat:grex infi ciat.xxiij.q.iij.Cõsiderare etiã debet nõ suã vtilitatẽ:sꝫ cõmunẽ sicut dicit de Omia summo sacerdote q̃ cõtulit se ad regẽ ꝓsideras cõmunẽ vtilitatẽ vniuerse multitudinis ij.Machab.iiij.Sꝫ q: impij nõ ꝓsiderãt hoc i subditis ideo nõ resurgũt in iudicio ad recte iudicãdũ ⁊ diſponẽdũ de eis:ꝛ iõ cũ eis corruũt in malũ.sicut Helyſ sacerdos ⁊ iudex cũ filijs suis Ophni ⁊ Phinees.ſ.Reg.iiij. Sc̃do debet ꝓsiderari ꝙuersatio bonoꝝ ad imitãdũ ⁊ pmaxie vita x̃pi.Quia vt ait Aug.ois x̃pi actio nr̃a ẽ instructio.Heb. iij.Cõsiderate frẽs apl̃m ⁊ pontificẽ confessionis nr̃e Jesum q̃ fidelis est ei q̃ fecit illũ.ſ.deo ad exequẽdũ omnẽ volũtatẽ eius.Plus em̃ mouẽt exẽpla q̃ verba. vñ q̃uis Augu. audisset doctrinã optimã.b.Amb.q̃dicãtis.ex qua ab exore manicheoꝝ erutus est:tm̃ ad plenã ꝙuersionẽ eius ⁊ sumendã religionẽ x̃pianã magis mouit cõsideratio vite Antonij hereimite:ꝛ simplicianiꝫ cũ quo cõtulit de factis suis.ꝛ Victor:ini cui⁹ exemplũ Simplician⁹ sibi ad imitãdũ induxit.vñ ꝛ eccl'ia oꝛat.Sanctoꝝ tuoꝝ ad meliorẽ vitã exẽpla nos puocẽt.Sed impij nõ ꝓsiderãt eoꝝ vitã nisi forte ad curiositatẽ vel detractionẽ.iuxta illud pr̃s. Cõsiderat pctor iustũ.ꝛ ꝛit mortificare eũ. Magis ꝓsiderant ꝙuersationẽ mundanoꝝ ad imitãdũ:ꝛ iõ male iudicãt de agendis fm cõmunẽ errorẽ. Tertio debet cõsiderari vita ꝓauoꝝ vt er his que ipsi faciũt ꝓpter mundũ hõ excitet ad faciendũ ꝓpter deũ:cõsiderando q̃ si fit tm̃ ꝓpter pctm̃ vñ sequit mors eterna:q̃d fieri debeat ꝓpter deum: vñ sequit̃ summũ pmiũ.pr̃s. Oculis tuis cõsiderabis ⁊ retributionẽ pctoꝝ videbis.q: sc̃z finis eoꝝ mors est. Vñ Hiere.ij.dicit.Trãsite ad insulas ꝛvidete.ꝛ in Cedar mittite ⁊ cõsiderate vehemẽter ⁊ videte si factũ est huiusmodi si mutauit gẽs deos suos ⁊ certe ipsi non sunt dij

ppr's vo meus mutauit gloriã in idolũ. Obstupescite celi sup hoc.Idolũ dici põt q̃libet creatura q̃ ꝙ supra deum diligit:vt pecunia delectatio carnis potentia ⁊ hmõi. Vñ ⁊ auaricia dicit apl's.qđ est idolor̃ seruit'. Si g̃ peccatores creaturis mũdi tanto desiderio afficiunt̃ ⁊ inseruiunt vt videant̃ ꝓ deijs hr̃e:q̃d fieri debet ꝓ vo deo ⁊ cultu eius.Et nõ solũ ad ꝓsiderandũ opa hoim: sed etiã imitanda.Vnde aliãli bustoꝝ inuitat Salomon dicẽs Pcrue rare. vj. Vade ad formicã o piger:ꝛ cõsidera vias eius ⁊ disce ab ea sapientiã:que cũ nõ habeat ducẽ:nec pceptores nec pncipẽ:parat sibi in estate cibũ:ꝛ cõgregat in messe quod comedat in hyeme.Sic q̃gregãda sunt in vita pñti merita vt in futurũ viuat.Sed impij nõ estimantes bona nisi que videt nõ resurgũt in iudicio vere pudẽte vt pudeãt sibi in futurũ:vñ habeãt ad viuẽdũ in alio seculo cum nõ valeãt fodere tũc pniam:ꝛ mẽdicare tũc erubescãt:quia eis nil dare⁊ fecit villicus iniq̃tatis q̃ ob hoc laudatus fuit:q: pudẽter sibi puidit in futurũ relaxando debita:ꝛ ideo oportet ꝙ fame moriaṁ eterna.

¶De inconstantia. Laplin. XII.

§.II.Incõstãtia est quar

ta filia luxurie.q̃ fm Tho.ij.ij.q.liij.iportat recessum quẽdam a bono ꝓposito diffinitro.

Hmõi aũt recessus pincipiũ hz avi appetitiua seu volũtate.Nõ em̃ recedit q̃s a pr̃iori bono ꝓposito nisi ꝓpter aliq̃d qđ sibi iordinate placet.Sꝫ iste recessus nõ ꝙsummat nisi p defectũ rõnis:q̃ fallit̃ in hoc ꝙ repudiat id qđ recte acceptauerat.Et q: cũ posit resistere impulsui tentationũ siue passionũ si nõ resistat hoc est ex debilitate ipius si nõ tenet firmiter in bono ꝓcepto:ꝛ ideo incõstãtia q̃tum ad sui cõsummationẽ ptinet ad defectũ rõnis.Sicut aũt oĩs rectitudo rõnis practice ptinet aliq̃liter ad prudẽtiã: ita oĩs defectus eiusdẽ ptinet ad iprudẽtiã.Et iõ incõstãtia fm sui ꝙsummationẽ ptinet ad ipr̃udẽtiã.Et sicut p̃cipitatio est defectus circa actũ ꝓsilij. Inconsideratio circa actũ iudicij. Ita incõstãtia est defectus circa actũ ꝓcepti: qui actus ptinet ad prudẽtiã.Ex hoc em̃ aliq̃s dicit̃ inconstans q: rõ deficit in ꝓcipiẽdo ea q̃ sunt ꝓsiliata iudicata. Incõstans ẽt pc̃ catum. Est aũt pctm̃.q: cũ ad prudẽtia ptineat ꝑfere mai⁹ bonũ minoꝝ bonoꝝ ⁊ pr̃s desistere a meliori bono.ſ.iã ꝓpositũ q: to qđ fit ꝓ incõstãtiã ptinet ad ipr̃udẽtiã:sꝫ prudẽtia est virtus ergo impr̃udẽtia q̃ sibi ꝙiãt est pctm̃. Dicit aũt incõstantia a Greg.in moral'.ſ filia luxurie nõ q: nõ causetur etiã ex alijs vicijs:sed q: luxuria totaliter extinguit iudicium rõnis. Incõstantia aũt cõtũ ad sui consummationẽ vt dictũ est ptinet ad defectũ rõnis. Vñ ꝛ pbs dicit i ethicis q̃ incõtinẽs cõcupiscẽtie totaliꝫ nõ audit rõnẽ. Et Sapiẽ. xiij.dicit.Dia cõmixta sunt incõstantia nuptiaꝝ inordinatio mechie ꝛ impudicitie. Pertinẽt aũt ad incõstantiaꝫ defectus intelligẽtie ꝛ solertie ꝛ prudentie q̃ sunt ptes intellectuales p̃udentie.Et intelligẽtia hic nõ sumit̃ ꝓ potẽtia intellectiua ⁊ est q̃dã recta estimatio de aliq̃ pticulari fine Solertia est qñ ex ipr̃oviso occurrit aliq̃d agendũ subito inuenire qđ pueniat opi. Prouidentia est relpectu alicui⁹ distantis ad ea que in pñti occurrũt ordinanda. Deficere aũt̃ in hmõi ptinet ad incõstantiam.

§.I.De vicio inconstantie

põt exponi illud pr̃s.lxxvij.Auerterũt se ꝛ nõ seruauerũt pactũ quẽadmodũ patres eoꝝ ꝙersi sunt in arcũ ꝓauũ Auerterũt se.ſ.a deo recedẽtes ad quẽ erãt ꝙersi ꝓ penitentiã vel religiõis assumptionẽ:vel ordinis sacri:vel alicui⁹ boni ꝓpositi.Hiere.ij.Auersio tua increpabit te.ꝛ ꝓuerb.ſ.Auersio paruulor̃ interficiet eos.ꝛ nõ seruauerũt pactũ.ſ.factũ in baptismo vel pnia vel religiõe assumpta aut ordine.Hiere.xj.Induxi sup eos oia vba pacti huius qđ pcepi vt facerẽt ꝛ nõ fecerũt.quẽadmodũ patres eoꝝ ꝙersi sunt ꝛc,Arcus ꝓauus dici põt q̃ cũ videt ꝙ debeat emittere sagittas cuz trahit frangit.ꝛ sic deficit. Et sic incõstãtes cũ sit tps operãdi:vt ꝓpfuerant ꝛ ꝓsiderant tũc deficiũt. Vel arcus ꝓauus est q̃ cũ dz iacere sagittas ꝓra alios reuertit̃ ꝓra se. Sic aliq̃ cũ deberẽt chorda obedictie flecti ꝛ mittere sagittas bonoꝝ operũ ꝓra diaboloꝝ mittũt sagittas maloꝝ operũ.ꝛ hoc cõtra se ad vulnerandũ se ꝛ alios malo exẽplo. Exe.vij. Reuersi sunt vt eãt absq̃ iugo facti sunt quasi arcus dolosus:ꝛ hoc quẽadmodũ patres eoꝝ:ipsi em̃ allegãt cõsuetudinẽ suoꝝ affectionũ q̃ ita fecerũt ipsi.Hiere.xvij.Indurauerũt cervicẽ suã ꝛc. Procedit aũt incõstantia.id est non ꝑmanere firmus in ꝓposito boni qđ determinauit agendum ꝛ ab eo recedere ex triplici causa.

¶Primo ex inordinatione affectionis.

¶Sc̃do ex horrore tribulationis.

¶Tertio ex subtractione delectationis.

Incõstãs recedit a ꝓposito ꝑpter inordinatiõẽ affect⁹

§.II.De primo dicit Sap.

iiij.Incõstantia ꝙpiscẽtie.i.ex inordinata affectiõe pcedẽs ꝙertit sensum sine malicia.ſ.a ꝓposito boni.Jaco.j. Unusquisq̃ tẽtat̃ a ꝙpiscẽtia sua abstract⁹.ꝛ illectus. ab stractus.ſ.a ꝓposito bono ꝛ illectus a spẽie boni qđ sibi ꝙpiscẽtia suggerit.Et sequit̃.deinde ꝙpiscẽtia cũ pceperit.ſ.affectũ mali parit pctm̃.dum em̃ afficit hõ inordinate ad ista terrena:diuitias:voluptates:honores:ꝛ huiusmodi:q̃uis ꝓponat frequẽter ꝓsistere in bonis ꝓpositi ꝛ exequi qđ rõ suadet agere:cũ offert aliq̃d diuitiarũ vel delectationis carnalis:vel aliud ad qđ inordinate est habitualiter affectionat⁹ incõstãs efficit frangẽs oĩe bonũ ꝓpositũ. Vñ saluator in euãgelio Luc.viij.dicit q̃ semẽ cadẽs inter spinas qđ natũ nõ ꝙenit ad ꝙfectionẽ: quia suffocatũ fuit a spinis hi sunt q̃ audiũt verbũ dei sed a sollicitudinib⁹ huius vite ꝛ voluptatib⁹ euntes suffocanꝫ:et fructũ nõ faciunt. Terra est cor eoꝝ. Spine ibi orte affectiones nimis inordinate. Semẽ boni ortũ ꝓpositũ boni ꝓceptũ er inspiratiõe vel ꝓdicatione:sed fructus impedit q: affectiões ille nimis multipliciate interrũpunt ꝓpositũ ꝛ incõstãs efficit. Balaã cũ fuit vocatus a Balach rege Aldoabitarũ ad maledicẽdũ pp̃o dei vt exterminarẽt ab angelo admonit⁹ ꝓposuit nõ dicere nisi ea q̃ dñs ꝓ eũ mãdaret dicẽdũ vel loq̃ faceret:qđ ꝛ ter fecit. Sꝫ illectus et inclinat⁹ affectu honoris ꝛ pecunie quã appetebat ab illo rege mutauit ꝓpositũ docẽs illũ quo posset illos deuincre videlz mittẽdo ad castra iuuẽculas ornatas ad allicienda eos ad fornicandũ cũ eis. Et licz pp̃s ille ꝓposuisset ꝛ ꝓmisisset seruare mãdata:ꝛ ꝓ ꝙsequens nõ fornicari: tm̃ multi inordinate affecti advoluptates fornicati sunt ⁊ ꝓ niti sũt occisi.xxiij.milib⁹.ꝛ ille Balaã cũ his q̃ dederũt eis illã occasionẽ perierũt. vt habet Numer.xxij. Affectio etiã inordinata ad ꝓpinquos facit hoies incõstantes:ꝛ recedere a ꝓposito ꝑfectioris assumpto. Vñ Grego. in.vij. moral'.Sunt pleriq̃ qui nõ solũ aliena nõ appetũt veruz etiã cũcta q̃ possederãt in mũdo derelinquũt semetipsos despiciũt:nullã pñtis vite gloriã req̃runt: ab hui⁹ mundi se actiõibus separãt:sꝫ tm̃ adhuc vinculo carnalis cognationis ligati:dum amori ꝓpinq̃tatis indiscrete deseruiũt ad ea sepe ꝓ affectũ cogitationũ redeunt q̃ iã cũ ꝓpio de spectu subegerũt. Lucꝫ pluscꝫ necesse ẽ carnis ꝓpinquos diligũt retracti exterꝫa cordis parẽte diuidunt̃. Nã sepe quosdã videmus mũdũ ꝛ ope ꝛ ꝑfessione reliq̃sse:ꝛ tm̃ ꝓ inordinato affectu ꝓpinquoꝝ ꝓtoria irrũpere terrenarũ rerũ iurgijs vacare libertatẽ intime q̃etis relinq̃re ꝛ mundi studia iam detracta repare.hec oia Grego.Et ego vidi tales in talia incidere.ꝛ tandẽ ꝓpter inordinatũ affectum ꝓpinquoꝝ corpe ꝛ aĩa male fortunari:omne ꝓpositũ boni dimittere.Et paulo infra subdit ibi Greg. Sic q̃sq; dz ꝓpinquoꝝ necessitatibus cõpati vt tm̃ ꝓ cõpassione nõ finat vim fue intentionis impediri vt affectus mẽtis viscera impleat:ꝛ tm̃ a spũali ꝓposito nõ auertat ꝛ amore spũaliũ

Incõstãtia est pcatum.

dilectionẽ in se ꝓpinquoꝝ vincãt. Vñ pulchre figuratũ in illis vaccis ondit̃ qs applicauerũt philistei ad ferendũ plaustrũ sup qđ posuerãt arcã dñi.dicit̃ em̃ de eis.ſ.Revj. Tollẽtes duas vaccas q̃ lactabãt vitulos iumẽtũ ad plaustrũ vitulosq; eaz clauserũt domi.Et paulopost.ibãt in directũ vacce ꝙ viã q̃ ducit bethsamis:ꝛ itinere vno gradiebant̃ pgentes ꝛ mugiẽtes ꝛ nõ declinãtes neq; ad dexterã neq; ad finistrã. Vacce iste designãt viros spuales et platos:ꝛ doctores:q̃ i plaustro mẽtis debẽt portare arcã sciẽtie sacre scripture:in q̃ pmaxie sunt x̃pi mysteria absco dita figurata ꝙ ea q̃ in arca erãt. Vituli sunt eoꝝ ꝓpinq̃ vel filij spuales.Bethsamis interꝑtat̃ dom⁹ solis signãs domũ glie.Debẽt g̃ plati ꝛ doctores cũ supna scientia ad eterne lucis habitaculũ se dirigere ꝛ cũ incedunt attendẽtes necessitatibus ꝓpinquoꝝ vel filioꝝ spũaliũ coꝑalib⁹ vel spũalibus designatis ꝓ clausurã eoꝝ:mugire qđẽ dñt ꝓ cõpassionẽ ad eos:sꝫ colla posteri⁹ nõ flectere nec ab itinere cessare:sꝫ bethsamis tendere:nõ declinãdo ad dexterã neq; ad finistrã.i.viã rectitudinis tenẽdo: ad vicina errorus latera ꝓ affectu pigneriũ nõ declinare sicut fecit Job q̃ audita nũcio necẽte morte filioꝝ quasi mugitũ dedit dũ tonso capite in terrã corruit:sꝫ mugiens recto itinere iuit:q: os ad laudẽ dei aptũ dicẽs,Dñs dedit ꝛc.

Mororꝝ aduersoꝝ facit incõstãtiam.

§.III. Secũdo ꝓcedit in

cõstantia ex horrore afflictionis.Quãuis em̃ q̃s ꝓponat firmiter se hr̃e in bonis opibus ꝛ nõ declinare a rectitudi ne ꝓpter quecũq; aduersa sibi occurrẽtia:qñ videt sibi de ꝓpinquo imminere aliq̃ magnũ piculũ tribulationis: aut qñ incipit pati angustias ꝛ dolores:recedit a ꝓposito aſsentiẽs alicui malo vt euadat mala imminẽtia. Vñ dicit Jacob.ſ. Vir duplex aĩo dr̃ q̃ in oĩb⁹ opibus suis respicit ad deum pponẽs cõmodis mũdi. Ita duplex est qui respicit ad salutẽ aie ꝛ corpis:vnũ animũ.i.affectũ habẽs ad deum aliũ ad ꝓseruationẽ corpis sui nec ad deũ habz ita animũ q̃n admitteret aliq̃d seu faceret ꝓra deũ ꝓ sui ꝓseruatiõe ꝛ suarũ rerũ,Vnde igit incõstãs est in oĩbus vijs suis.q: cito recedit a ꝓposito ꝓpter aduersa. De hmõi dicit pr̃s. In ignẽ dejcies eos.in ignẽ.sc̃z tribulationis : in miseriis nõ subsistẽt.i. nõ firmi stabũt in cõcepto ꝓposito vtutis. Discipuli dñi fecerũt sibi firmũ ꝓpositũ tpe passionis appropinquante ipm̃ nõ deserere:ꝛ petrus magis ꝓmittẽs i carcere ꝛ in mortẽ ire secũ:sed cũ videret sibi ꝙminere piculuz mortis capto a iudeis in horto oẽs fugierũt. Petr⁹ ad interrogationẽ alioꝝ ne crederet discipulus ei⁹:ter eũ negauit cũ inamẽto Aldatth.xxvj.ꝛ sic fuerũt incõstãtes in ꝓposito.Sꝫ timẽdo mortẽ carnis tue,ait Aug. dabis mortẽ aie tue.Esto fidelis vsq; ad mortẽ.ꝛ dabo tibi coronã vite.Apoc.ij.Fidelis.ſ.seruãdo ꝓmissa in baptismate. vi deliz abrenũciare diabolo ꝛ tẽtationibus eius, ſfirmus pſistendo in via mãdatoꝝ.ꝛ hoc vsq; ad mortẽ inclusiue id est etiã in his in qbus sequit̃ mors:q̃ est vltimũ terribiliũ. Sctũs Urcisin⁹ medicusia sustinuerat multa martyria ꝓstanter ꝓ fide x̃pi:sed ductus ad decollandũ cepit expauescere:ꝛ quasi a ꝓposito recedere:ſꝫ fortatus vbis scti vitalis resumpto vigore spũs mortẽ suscepit. Nõ coronabit̃ nisi q̃ legitime certauerit.inq̃t apl's. Cõtra aduersa tentationũ ꝛ tribulatiõis ita.ſ.q̃ sit ꝓstans vsq; ad mortẽ. Qui em̃ nimis timẽt ꝛ horrẽt aduersa hi nõ sunt apti ad vincendũ inimicos spuales:vñ nec ad regnum. Vñ in huius figurã legim⁹ in lib. Judicũ.vij.c.ꝙ cũ Gedeon deberet pugnare cõtra madianitas ꝛ multis milibus ꝙgregatis cũ eo de ꝓpl's dei.Primo ex iussu dei seꝑstrati sunt a bellare debentib⁹ oẽs pauidi ꝛ remissi ad domos suas. Sc̃do facta est iterũ alia ꝓbatio seu examinatio eoꝝ qui deberẽt pugnare.videlz vt oĩbus ꝙgregatis ꝛ pgentibus ad potandũ ad aquarũ fluẽta:qui nõ genu flexi sed erecti aquã sumerẽt manu ad os ꝓ̃ sicẽdo:illi vt apti advictoriã

cū gedeōe soli assumerēt.aliꝫ vo q̄ fleꝛis genib⁹ ō fluuio aquā biberēt illi vt inepti remitteꝛent.ad ꝓpꝛia. sicꝫ ꝑ hāc discussionē trecēti soli ex.r.milib⁹ remāserūt cū gedeone q̄ ex dei ordinatōe ꝟ mō pugnādo vicerūt.ad castra ho stiū accedēres lagenas oēs in finistra manu teneuꝛunt in q̄bus vel sup q̄bus lāpades accēsas hēbāt.r in dextera tu bas q̄bus buccināt⁹ib⁹ r lagenas fictiles inuicē pcutiēdo frāgētibus:sicꝫ lūinarib⁹ lāpadū apparēt⁹ exterꝛiti ho stes in fugā q̄uersi sunt r occisi.vt exponit Hꝛeg.in mo ral.li.iij.c.xxviij.Sedeon figit xp̄m q̄ est caput exercitus ppli dei r iudex eccle.Interꝑtat em̄ gedeon circuiens in vtero.Vn̄ apte figuꝛat xp̄m q̄ sua diuinitate cūcta circuies r cōplecteꝛ:r ꝑ hūanitatē in vtero v̄gis fuit.Addaī iter ꝓtaꝛ de iudicio sig̃ns demōes q̄ de iudicio iuste iudicātis dei repulsi sunt ab hūano gñe.Cōgregati cū gedeone ad belladū sunt cūcti fideles.Ꝫ multi sunt vocati:pauci vo electi.s.q̄ habeāt victoꝛiā de inimicis.Nā q̄ nimis ho:rēt aduersa timēres pelli fue:hi apti nō sunt.Insup r q̄ sapiē tes sunt hauriēres aq̄s.s.doctꝛinaꝝ fleꝛis genib⁹ i terra.i. q̄ ita vacāt lectiōi vel auditiōi diuinoꝝ q̄ ea ope nō fuant curuati ad terꝛena:hi ēt victoriā hꝛe nō ꝑnt. pauci q̄ sunt q̄ remanēt cū xp̄o pugnātes.q̄.s.nō curui:ſz recti remanēt rectitudine vite seruātes diuinā doctrinā quā hauriūt. Et hi trecēti sunt.i.hꝛes pfectā noticiā:pfectā dico ſm fidē trinitatis.Centenarius em̄ nūerus figit pfectiones:r ter narius trinitatē.Nūerus etiā trecēꝛoꝝ ſm Hꝛegoꝛinē in hꝛa Thau.q̄ crucis speciē tenet cui ſi sup trāsuersaꝫ line am id q̄ in cruce eminet adderēt.ia nō crucis speciē tene ret sed ipsa cruꝛ esset.In his q̄ trecētis sequētibus gedeo nē signanē hi q̄bus dictū est a xp̄o.Si q̄s vult post me ve nire abneget semetipm̄ r tollat crucē suā r sequat me.Hi ergo ferūt crucē signatā in Thau.ꝑ carnis sue mortifica tionē ꝑ ꝓmi in malis cōpassionē.ꝑ passionis xp̄i fiduciā r ꝓtectionē armati incedūt ad bellū.ſcz tuba ꝓdicatio nis vel publice cōfessionis cū expedit.lāpade r radio exē plaris ꝙuersationis vel miraculoꝝ coꝛruscationis lage nis coꝛporeis.q̄bus ꝓfractis ꝑ fatigationē laboꝝ tolera tionē r tꝛumētoꝝ r oium aduersoꝝ letā ꝓpessionē deui cti sunt inimici infernoꝝ r ipsi cū victoꝛia reuertunt ad ciuitatē ꝓpꝛiā supnoꝝ.q̄ cōstates fuerunt:sic dicto fuit. Jo.apoc.vij.Hi sunt q̄ venerūt ex magna tribulatione.s. constantes in eis modo coꝛonant.

Subtra ctio dele ctatōis fa cit incon stantiam

§.iiij. Tertio procedit in

cōstātia ex subtractiōe delectatiōis. Sine gaudio seu dele ctatiōe aliqua diu q̄s stare nō pōt spūali vel mūdiali. Cō tingit aūt q̄ aliq̄s assuetus ꝙsolatiōibus mūdi cōpunct⁹ abstinere ꝓponit a vitijs r firmiter ꝓmanere in via moꝝ Sed cū nō studeꝛ in spūali b⁹ delectaꝛi:instigaꝫ a ꝙsentis vitijs r tristicia tact⁹ de subtractiōe eoꝝ delectatiōis instiꝫ gatiōi assentit illi⁹ delectatiōis recedēs ꝑ ſ̄ a ꝓcepto.ꝓpo fito boni r sic incōstans efficit. Vn̄ Jaco.iij.dicit. Ubi ze lus r ꝑtēntio:ibi incōstātia r omne opus ꝓaui⁹:r ꝙ ibi lo quaꝫ de zelo inuidie pōt etiā itelligi de zelo amoꝛis mali. Jn vtroq; em̄ zelo ꝓpter tristiciā ex carentia delectatiōis cupite sequiꝫ incōstātia r recessus a bonis ꝓpositis. vt ptz in saul qui ex zelo inuidie ꝙsequēs Dauid aliquādo re cognoscēs ꝓtm̄ suū ꝓposuit r ꝓmisit nō ꝙsequi.Et ꝓci pue qñ potuit occidere Dauid Saulē in ꝙspeluncā ingredꝫ sum ad purgādū ventꝛē:r altera vice cū de nocte accessiꝫ ad tentoriū suū tollēs hastā eius: ſz postea instigat⁹ eodē zelo ꝙsecutus est ꝙsecutionē suā iniustā.Et videt hoc per tinere ad speciale vitiū q̄ dicit mollicies.Dicit em̄ ꝑbus in.vij.etꝫ.ꝑ mollis dī qui recedit a bono ꝓpter tristicias causatas ex defectu delectatiōū quasi cedēs debili mo uēti.vnde ꝙseuerātie oppouit. ꝓ:o cuius declaratiōe dī cit btūs Tho.ij.ij.q.cxxxvij.q̄ laus ꝙseuerātie in hoc con sistit q̄ aliq̄s nō recedat a bono ꝓpter diuturnā toleran tiā difficiliū r laboꝛioſoꝝ:cui directe opponit q̄ aliq̄s de facili recedat a bono ꝓpter aliqua difficilia que sustinere nō pōt.r hoc ptinet ad rōnē mollicie. Nā molle dicit q̄ facile cedit tangenti:nō aūt iudicat aliq̄d molle q̄ cedit fortiter impelleti. Nā r parietes cedūt machine pcutieti. Et ideo nō reputat aliq̄s mollis si cedat aliquibus valde grauiter impellētibus. Vn̄ ꝑbs dicit in.vij.ethicoꝝ. q̄ si q̄s a fortibus impellēt⁹ib⁹ delectationib⁹ vincit vel tristi cij⁹ nō est mirabile:sed cōdonabile si ꝙtra tendit. Addaī festū est aūt q̄ grauius impellit metus piculoꝝ q̄ cupi ditas delectationū. Vn̄ Tullius dicit in ꝑmo de officijs. Nō est ꝙsentaneū q̄ metu nō frangat cui frangi cupiditate nec qui se inuictum a laboꝛe ꝓstiterit vinci a voluptate. Ipsa etiā voluptas attrahēdo fortius mouet q̄ tristicia de carētia voluptatis retrahēdo:q: carētia voluptatis est purus defectus. Addollis ergo ꝓpꝛie est qui recedit a bo no ꝓpter tristicias causatas ex defectu delectationū. Est aūt vitiū diuisiuꝫ r distinctū specie a vitio mollitiei.ō quo dictū est supra in.c.de vitio ꝙtra naturā. Nā illud pertinet ad luxuriā r opponit castitati:istud ad incōstantiā r op ponit ꝙseuerātie. Mō em̄ aliq̄s cedat debili mouēti q̄ ꝑ tinet ad mollitiē.hoc pōt esse dupl⁹. Uno mō q: difficili⁹ pōt delectationū absentiā sustinere:r hec mollicies perti net ad incōstantiā. Alio mō naturali dispositiōe. q: videꝫ habet animū minus cōstantē ꝓpter fragilitatē cōplexio nis:r hoc mō cōparanꝫ femine ad masculos. vt dicanꝫ mulieres quasi molles r masculi viri quasi viriles:r ideo ꝙ quādā assimilatione qui mulieb⁹ia patiunt dicunt mol les quasi mulieb⁹es effectiq̄ ꝑtinet ad luxuriā. Scien dū etiā q̄ delicia est quedā mollicies ſm ꝑbm in.vij. etꝫ coū.r ſm Thomā mollicies ꝓprie respicit defectū dele ctationū:delicie aūt cām impeditiuā delectationū puta la boꝛē r hmōi. Voluptati em̄ corꝑali opponitur labor. Et ideo res inquātū sunt laboꝛiose in tantū impediunt volu ptates. Delicioſi aūt dicunt q̄ nō ꝑnt sustinere aliquos la boꝛes:nec aliq̄d q̄ voluptatē diminuat. Unde dī: Deuk. xxviij.c.Tenera mulier r delicata que terrā ingredi nō va lebat: nec pedis vestigiū in terra figere ꝓpter mollitiem. Itē inquātū in ludis solatijs.r hmōi est ibi q̄dā remissio seu reꝛes q̄ opponit laboꝛi. Et ideo sicut nō posse sustine re laboꝛiosa ꝑtinet ad mollitiē, ita r nimis appetere re missa vel quācūq; quietē in ludis:solatijs:vel recreationi bus coꝛporalibus vel in nō surgēdo ad vigilias noctis debi tas.ꝑtinet ad mollitiē. Sed nota q̄ duplex est mollicies r delicia. Una criminalis de qua dī: Prouer.xviij. Qui mollis r dissolut⁹ ē in ope suo frater ē sua opa dissipātis. Et.j.Timo.v. Uidua viuēs in delitijs mortua est.s.in aīa Alia spūalis.de qua Esa.xlvij.dicit de aīa lapsa ad terꝛe na ex vita spūali. Non vocaberis vltra mollis r delicata. Et cāt.viij. Que ē ista q̄ ascēdit dī deserto delitijs affluēs sc̄z spiritualiū gaudioꝝ. Et Prouer.viij. Delicie mee esse cum filijs hominum.

Subtra ctio dele ctatōis fa cit incon stantiam

Addollici es spāle vitiū,

Duplex mollicies

¶De amoꝛe sui. Cap⁹m. XIII.

Moꝛ sui est quinta

filia luxurie. Sed notandū ſm Tho.ij.ij. q.cxv.arti.v. Amare seipm̄ ꝓtingit tripl⁹.

¶Uno mō ꝑt est cōe omnium.

¶Scō mō ꝑt est ꝓpꝛium bonoꝝ.

¶Tertio mō ꝑt est ꝓpꝛium maloꝝ.

Domo em̄ dī aliq̄d esse dupl⁹. Uno mō ſm suā substā tiā r naturā. Et ſm hoc oēs estimāt ꝑm bonū cōe se esse id q̄ sunt.i.ex aīa r coꝛpe cōpositos r sic oēs hoies boni r ma li diligūt seipos inquātū diligūt seruationē esse ipsoꝝ q̄ naturale est vnde nec vitiū. Scō mō dicit hō ali quid esse ſm ꝓncipalitatē:sicut ꝓnceps ciuitatis dī esse ciuitas vnde q̄ ꝓncipes faciūt dicit facere ciuitas. Sic aūt nō oēs estimant se esse id q̄ sunt. Principale em̄ in homine est mens rationalis. Secūdarium est natura sen sitiua r coꝛpalis:quoꝝ ꝓmū apl⁹ nominat hoiem inte rioꝛē. Scō m̄ vo hoiem exterioꝛē.ij.Coꝛ.iiij.dicēs. Licet is qui nr̄ est hō exterioꝛ corrūpat.s.corpus. tm̄ is qui no ster est hō interioꝛ renouat de die in diez.i.mens rōnalis. Mali igit estimāt ꝓncipale eē in eis naturā sensitiuaꝫ vt coꝛpus. Un̄ nō recte cognoscētes nō vere diligūt seipsos q: nō ſm id q̄ vere est ꝓncipale in eis. Boni vo cogno scētes vere seipsos:vere seipsos diligūt: q: ſm q̄ vere est ꝓncipale in eis.i.ſm mentē naturalē:r ꝟ est diligere seipz q̄ ꝓcipit.ex quo ponit ꝓ exemplo dilectiōis ꝓximi.cum dī:Leuit.xix. Diliges amicū tuū sicut teipm̄.Et loco ami ci dī Mat.xxij.a ꝓpo ꝓximū tuū.r hoc ptinet ad virtutē charitatis.Sed amoꝛ quo ꝓcōres amāt seipos.i. ſm coꝛ pus r sensualitatē ē pctm̄ r cā multoꝝ maloꝝ.Et de hoc intelligit illud ps.lxxix. ſm expositiōē Aug. Incēsa igni r suffossa:ab increpatiōe vult⁹ tui pibūt. Ubi Aug. Qia pctā ꝓcedūt aut ab amoꝛe male inflāmante.r hec sunt m cēsa igni sc̄z opa mala.aut a tīmoꝛe male būlliante. r hec sunt suffossa:q: deiicit r quasi suffodit animū timoꝛ. Ꝫ pibūt.i. faciēt hoies pire talia opa faciētes añ faciē dei in crepātis ꝓpter hmōi. Timoꝛ em̄ malus ab inoꝛdinato amoꝛe ꝓcedit. Ex eo em̄ q̄s timet dū expectat vel dubitat aliq̄d q̄ amat sibi auferri vel ledi. Iste amoꝛ sui ſm sen sualitatē ſm Aug.in.iiij.de ci.dei.est ille q̄ edificat ciuita tem babylonis,i.statū dānatiōis crescēs vsq; ad ꝑetum dei. Incēsa q̄ igni.i.amātes seipsos ſm naturā sensualem peribūt dño increpāte in iudicio triplici rōne.

Amoꝛ sui inimicat deo.

¶Primo quia deo inimicant.

¶Scō q: ꝓmo iniuriant.

¶Tertio quia in vitio multiplicant.

Mollicies.

§.i. Inimicat quidē deo

amoꝛ sui:q: vbi debet q̄libet deū habere vt vltimū finem q: ve est vltimus finis oim ad quē oēs alij fines reducen di sunt ꝑ amoꝛē sui:talis ꝫ seipz vt vltimū.r sic fruit seip so r vtit deo. Dicit aūt Aug.ꝓ nil peius q̄ frui vtēdis et vti fruētibus. Amat em̄ se r ꝙseruationē sui:vt gaudeat ſm sensualitatē nō curās deū offendere vt ei complaceat. nec veller moꝛi etiā deū in glia videndo:ſz patriā facit de exilio hic vtit deo quo frui debet.q: nō amat deū ꝑter seipm: sed vt ei ꝙsperet.r bene faciat. Et illas conditiones vere amicitie q̄s deberent habere cū deo r cū rōne:ad seipsos ſm sensualitatē habēt nō ſm rōnē. Apparet ꝟ ꝑ illa q̄ q̄ que sunt ꝓprie amicitie ſm ꝑbm in.ix.Ethicoꝝ. Amicus em̄ vult sui amici esse r viuere. Scō vult ei bona. Ter tio ad hoc laboꝛat r operatur. Quarto conuiuit ei dele ctabil⁹. Quinto cōcordat cū ipso eisdem delectatus r cō tristatus cū eo. Addali aūt hoies amātes se nolunt ꝙ ſ̄ uare integritatē mētis ſz coꝛpis r vite sensualis. Scō nō appetūt meriti spūalia bona r dei gloriā:ſz coꝛporis dele ctabilia. Tertio nō operanꝫ nec; laboꝛāt ꝓ vtutibus acq̄ rendis r ad honoꝛē dei:ſz ad delectandū coꝛpus.r ꝓpter hoc sustinēt magnos laboꝛes r pericula.vt ptz in furtis: adulterijs r alijs malis q̄ ꝑpetrāt quotidie. Quarto non est eis delectabile redire ad coꝛ r quiuere mēti gaudioſe r hoc ideo q: inueniunt ibi mala r ꝑtia r ꝑterita pctōꝝ r futura penaꝝ que hoꝛrēt:nec gloriant cū deo loqui in oīonibus r lectionibus:sed gaudēt r cōuiuūt delectabil⁹ cū sensualitate semp in hmōi querētes versari q̄ sensibus sint placibilia. Quinto nō fibi ꝑsis ꝓcordat sc̄z vōni:ꝓ pter ꝙscientiā remoꝛdētem nec cū voluntate dei:sed bene ꝓcordāt cū appetitu sensitiuo ipsi obedientes. Et q: ꝓmi me dediti luxurie amāt se ſm sensualitatē:cui illa maxime absoꝛbeat rōnem.ideo dī: iste amoꝛ sui filia luxurie est⁹ in alijs r cū alijs vitijs reperiat. Ad hunc amoꝛē sui ꝑtinere videt ꝓudētia carnis.de qua dicit ap̄l's Ro.viij. Sapien tia carnis inimica est deo. Dicit em̄.b.Tho.ij.ij.q.lv.ar.j. q̄ cū ꝓudētia sit circa ea que sunt ad finē totius vite.ideo ꝓudētia carnis ꝓprie dī ſm q̄ aliquis bona carnis habet vt vltimū finē vite sue.r q: ꝑ hoc deo:dimat circa vltimuꝫ finē qui nō ꝙsistit in bonis coꝛpis.ideo est peccatū. debet em̄ diligi caro ita vt ordinet ad bonū aie sicut ad finē nō q̄ in ea ꝙstituat finis.r nō solū est ꝑm̄:sed etiā mortale. q̄n videlz ꝙstituit finis in hmōi delectationibus carnis. Jta videlz studēs diuersis vijs r modis quō posset dele ctare sensualitatē q̄ parat⁹ est facere cōtra dei legē. Unde dī Ro.viij.q̄ ꝓudētia carnis legi dei subiecta nō est. Et sub ꝓudentia carnis includit etiā ꝓudētia mūdi inquā tū sc̄z exterioꝛes res mundi querunt ꝓpter carnes. de qua Lu.xvj.dī. Filij huius seculi ꝓudētioꝛes sunt filijs lucis Et Baruch.iij. filij agar quesierūt ꝓudētiā que de terra est. Sed q̄ aliquis aliquādo inoꝛdinate afficiat ad aliq̄d delectabile carnis.r sic adhibeat studium r diligentiā ad cōsequendū illā delectationē. nō tñ ibi cōstituens finē vel in eo q̄d cōtra ꝓcepta fit. erit tunc veniale ꝓudentia car nis.r hoc est q̄d ait apostolus. Carnis curaꝫ ne feceritis in desideriis.

Ꝓudentia carnis

§.ii. Secūdo per amoꝛez

sui inoꝛdinati iniuriāt q̄s ꝓmo multipl⁹. Et ꝓmo q̄dez q: inꝛa q̄ supflue expēdit ad delitias suas r delectatiōes subtrahit paup⁹ib⁹. Et q̄s est tā iniustus inq̄t Amb. q̄ qui multoꝝ subsidia suas delitias parat. dist.xlvij. Sicut dicit. Jn q̄ magis adhuc delinquūt clerici q̄ bona seu reddit⁹ ec̄ clesiaꝝ q̄ sunt pauperū vltra suā necessitatē quertūt in de litias carnis. Ꝫ quoꝝ inuehit Hiero.dicēs. Nat⁹ in tugu rio r rusticana domo q̄ vix rugiente ventrē milio vel ciba rio pane saturare poterā nūc similā r mella fastidio.xxj.q. ij.glo:ia.r loquit⁹ in ꝑsona eoꝝ. Berñ.in ꝑmonib⁹ ad iter. Clamāt nudi:clamāt famelici r cōqueruntur de clericis dis cētes. Nobis fame r frigoꝛe miserabil⁹ laboꝛātibus quid cōferunt tot mutatoria vel extensa in ꝑticis:vel plicata in mātichis:nostrū est q̄d effundit. Nōne crudel⁹ nobis sub trahit q̄d inaniter expēditis. Et nos dei plasmatio:r nos xp̄i sanguine redēpti sumus:vita nr̄a cedit vobis in sup fluas copias. Nostris necessitatibus detrahit q̄icēd ves stris vanitatibus accedit. Hecille. Hoc totū ꝓcedit ex ni mio amoꝛe sui. Charitas em̄ q̄ ꝟiat sibi nō q̄rit q̄ sua sūt dicit ap̄l's.j.Coꝛ.xiij.sc̄z tm̄: ſz r que sunt alioꝝ. Un̄ r de alexandro magno dī q̄ cū semel esset cū magno exercitu in quodā loco ſterili r inaqueso r fitiret ipse cū exercitu suo fuit oblatus sibi cipbus aque.ſz ꝑsideraꝫ q̄ de eo oēs alij bibere nō poterāt effudit in terrā aquā illam. Et isto amoꝛe sui nimio nō solū nō subueniūt ꝓmo in necessita te.quinimo r multe oppꝑssiones r fraudes r iniustitie et ꝓdationes ꝓpetrant r adulteria r incestus r stupꝛa:que oīa sunt cōtra ꝓmos in magnā iniuriā coꝛū. Un̄ dauid adulteriū opatus est cū berſabee nisi ex nimio sui amoꝛe satisfacere volēs ꝓcupiscētie sue. Un̄ filius eius amon cō stupꝛauit germanā suā nisi ꝓpter amoꝛē ꝓꝓrium. Unde Nemroth cepit esse robustus venato⁹ hoium.i. oppꝛesoꝛ Berñ.r.et ꝑm⁹ tyrānus volēs alijs dñari nisi ex sui amoꝛe. Un̄ romulus solus occiso germano voluit ꝑmus obti nere regnū romanoꝝ. Addarius r sylla pluries cōsulatuꝫ. Julius cesar demū imperiū multis inurijs r stragibus ꝑpoꝛ nisi ex sui amoꝛe.vt ait Aug.de ciui.dei. Un̄ r pla to dixit ciuitatē illaꝫ bene regi in qua quis ꝓprios nescit affectus.i.amoꝛē ꝓꝓriū. Et Sen.ait.q̄ si ista duo ꝓnoia meū r tuū tollerēt de mūdo.sc̄z quoad affectū r effectū omnis guerra r cōtrouersia cessaret:que duo ptinent ad amoꝛē sui inoꝛdinatū. hec est causa omnis discoꝛdie in ci uitate. Nam q̄ quilibet nimis se amās vult in impositio nibus r grauaminib⁹ ꝓximis reꝑtas r vltra debitū alleuiari r in honoꝛibus sup alios exaltari vñ oriūt secte seditio nes r ꝓsecutiones admixē. Addaduit dñs in veteri lege mluū nō debere comedi:cuius voꝛ est mio mio.q: videlz ꝓpter tales moꝛes milui nos non vult fideles sibi incoꝛ poꝛari.r in causa ꝓpria statuerunt iura:nullus fit iudex ex eo q̄ amoꝛ ꝓꝓrius mentem excecat.

Petā mltiplicanf p fui amorem.

§.III. Tertio p amorez sui

nimiū petā multiplicanf. tales em̄ de facili trāsgrediunf oia mādata dei z ecclie: cui sint grauia sensualitati. se nō posse iciunare affirmāt. incātatiōes: diuinatiōes z diuersa sortilegia seq̄ nō curāt z facere vt ꝓsequanf sanitatē corporis sui qđ mordicate amāt. Si in clero sunt officia diuina cuitāt ab ouib⁹ suis lanā z lac requirunt cū oīi diligētia: de aiabus aūt eoz parū curāt. si i religiōe: de cerimonijs nihil curāt de cōitate parū dū eis bene sit. Hic amor sui est ille de quo ꝓphēta ait Jo. xij. Qui amat aiam suā pdet eā. qui em̄ amat aiam sensitiuā volēs satisfacere appetitui sensitiuo suo pdet aiam̄ intellectiuā multa vicia incurrēdo. z est ibi relatio recipꝛoca. ibi eā. Ponit aūt apl⁹us ij. Timo. iij. q̄ mala pueniāt ex amore sui dicēs. Erūt i nouissimis tpibus hoies seipos amātes. Ubi dicit. b. Thosup hūc locū. Radix totius iniq̄tatis est amor suiipsi⁹ scz ꝑm sensualitatē. Ex hac radice sunt diuerse spēs iniq̄tatis q̄ ꝓsequēter enūerat apl⁹s. Cupidi quoad bona exteriora appetēdo eriā nō sua. Elati elatio est spēs superbie qua scz sup alios se ꝑfert. Superbi quoad alias spēs superbie. Blasphemi quoad deū: male dicētes de deo: parētib⁹ nō obedientes. in his q̄ dīt. Ingrati quoad bñfactores: z respectu bñficioꝝ receptoꝝ. Scelesti grauia aliqua petā admittētes ꝓtra, primos. vt homicidiū sodomiā. z hmōi. Sine affectiōe: quoad affectū charitatis. Sine federe. i. sine pace. Criminatores. i. imponētes crimina falso alijs. Incōtinentes quoad luxuriā mētis. Immites. i. iracūdi z nō māsueti. Proditores vel ciuitatū vel psonarū vel secretoꝝ. Inconstates. i. impseuerātes in ꝓpositis vel impatientes. Tumidi. i. ꝑsumptuosi vltra vires suas opa aggredientes. Ceci. i. nō ḧntes rectū vsum rōnis. Voluptati amatores nō ex passiōe: sed ex habitu luxuriosi. Specīe quidē pietatis ḧntes: sed virtutē eius abnegātes. vt hypocrite. z hos deuita. Sed vt dī: Prouerb. xiiij. extrema gaudij luctus occupat z sempiternā. Et vt dicit Apoc. xviij. Quātū se exaltauit z in delitijs fuit tm̄ date illi tormentū z luctū. z alia quādo etiā in vita pñti ꝓmittit de⁹ tales ad miserias deuenire. Narrat Petrus Damian⁹. q⁹ dux venetie ostātinopolitane vrbis hēbat vxorē q̄ tā tenere z delicate viuebat et artificiosa voluptate se mulcebat. vt se cōibus aḡs dignarē ambulare. Hz enus serui de roze celi vndiq⁹ collecto laborioſuz ei balneū ꝓparabāt. cibos suos nō tāgebat: hz ab eunuchis ei⁹ alimēta que q̄ minuti⁹ ꝓscindebant. i fistula. que mor illa cū fuscimulis aureis z bidentib⁹ oī suo liguries adhibebat: cubiculū ei⁹ ros aromatib⁹ z thimamatib⁹ redolebat: vt eriā dictu feritū sit z audītu incredibile. Hz dū adhuc viueret vibrato sup eā iudicij mucrone corpus oē cōputruit. ita vt totū cubiculū intolerabili fetore cōpleret: nullusq̄ illā ferre potuit: nō ꝓsuetus: nō seruul⁹ vir vna ancilla nō sine specierū redolentiū auxilio in ei⁹ seruitio remāsit: que tm̄ raptim accedēs cursim recedebat: diutius hūana lāguore detēta z miserabiliter cruciata: amicis q̄z letātibus die clausit extremū. Huic pōt illud adaptari qđ scriptū est. Quātū se exaltauit z in delitijs fuit: tantū date illi tormentum z luctū. Hec ꝑe.

Exemplū de multe tā artificiosa voluptate se mulcebat. vt se cōibus aḡs dignarē ambulare. Hz eius serui de roze celi vndiq⁹ collecto laborioſuz ei balneū ꝓparabāt. cibos suos nō tāgebat: hz ab eunuchis ei⁹ alimēta que q̄ minuti⁹ ꝓscindebant. i fistula. que mor illa cū fuscimulis aureis z bidentib⁹ oī suo liguries adhibebat: cubiculū ei⁹ rot aromatib⁹ z thimamatib⁹ redolebat: vt eriā dictu feritū sit z audītu incredibile. Hz dū adhuc viueret vibrato sup eā iudicij mucrone corpus oē cōputruit. ita vt totū cubiculū intolerabili fetore cōpleret: nullusq̄ illā ferre potuit: nō ꝓsuetus: nō seruul⁹ vir vna ancilla nō sine specierū redolentiū auxilio in ei⁹ seruitio remāsit: que tm̄ raptim accedēs cursim recedebat: diutius hūana lāguore detēta z miserabiliter cruciata: amicis q̄z letātibus die clausit extremū. Huic pōt illud adaptari qđ scriptū est. Quātū se exaltauit z in delitijs fuit: tantū date illi tormentū z luctū. Hec ꝑe.

¶ De amore pñtis seculi. Capm. XIIII.

a

Mor pñtis seculi

ponit⁹ a Greg. vt dictū e. 3. filia luxurie. Et videt⁹ pctīs in hoc ꝓsistere q̄ hō nimis afficit ad vitā pñtem ꝑpter delectatiōes q̄ hīntur ex reb⁹ mūdi. Et q̄ inter has maxie sunt delectatiōes venereeiō ponit amor pñtis seculi filia luxurie. Et cū tā inordinate q̄s afficit ad mūdū seu ad gmanendū in mundo ꝑpter delectabilia ei⁹ q̄ fruāt eo ponēs scz finē suū in vita pñti cupiens i mūdo ꝑpetuari. z nil curās de supna felicitate ist⁹ mortale est z multijs vitijs cōmixtū. Et de hoc intelligit illud Jaco. iiij. Qui voluerit e amicus huius seculi inimicus dei ostituet. Et illud. j. Jo. ij. Qui diligit mundū nō est charitas patris in eo. Et ad idē facit qđ ait Hiero. Difficile imo impossibile est vt pñtib⁹ q̄s fruaf z futuris bonis z in vtroq⁹ seculo ꝑaret gl'iosus: de delitijs trāsat ad delitias. Sz affectādo in mundo gmanere vt ꝓfit alijs vel vt ipse in virtutib⁹ ꝓficiat: vel vt de pctis magis satisfaciat. seu quodā appetitu sensuali vt naturali quo vt dicit Boetius. Oīe aial vitā tueri laborat. Et hm q⁹ ꝓs dixit petro. Cū senueris alius te cinget z ducet quo tu nō vis scz ligando: z ducet te tc. s. ad mortē. Jo. vlti. Illā nō volebat instinctu sensualitatis vel nature. sed hm rōnē z hoc nō est pctm: vel si esset aliquātulus inordinat⁹ affect⁹ ad vitam pñtem esset veniale.

Est mor tale,

§.I. De amatorib⁹ huius

seculi pōt intelligi illud ps. Corrupti sunt z abominabiles facti sunt in studijs suis nō est q̄ faciat bonū: nō e vsq̄ ad vnū. ps. xiij. Naturaliter q̄libet vitat z detestat destructionē rerū z corruptionē z abominationē z boni defectionē. Nā bonū est qđ oia appetūt inq̄t ꝑbus. Et ecōtra malū p se nemo appetit hm Dionys. Et io Jo. euāge. in. s. cano. c. ij. admonet nos dicens: Nolite diligere mundū neq̄ ea q̄ in mūdo sunt. q. omne qđ est in mūdo. i. in amatorib⁹ mūdi: aut est ꝓcupiscētia carnis: aut ꝓcupiscētia oculorū: aut supbia vite: z mūdus ꝑibit z ꝓcupiscētia eius. Siquidez ab amatoribus mūdi querunf delitie seu delectatiōes carnis: circa q̄s est ꝓcupiscētia carnis. i. luxuria z gula. Que runf z diuitie: circa quas est ꝓcupiscētia oculoꝝ. i. auaritia Appetunf z honorificētie que resultāt ex laude hoim seu fama: potētia dignitatis: sapiētia z hmōi. circa quas est superbia vite. Sed deficiūt oia ista cū desideriis suis. nā corpus corrumpit z in terrā cōuertit: diuitie corrumpunf et ꝑuertunf i terrā sīnaſ. q. de terra facta sunt z in terrā pariter cōuertunf. Inquit sapiēs. Potētie z dignitates corrumpunf z deficiunt z sub terra ponūtur pedibus cōculcātur. Et sic corrupti sunt z abominabiles facti sunt in studijs suis. Studiū em̄ est animi vehemēs applicatio circa aliquid hm Tullium z Tho. Que aūt sint studia mūdanoꝝ ad que vehemētissime applicāt animū ostēdit scriptura dicēs. Omnes a maio⁹ ꝙq⁹ ad minorē auaricie studient. Hiere. vj. Et Prouer. xxiij. dicit de quibusdā. Adorātur in vino z studēt calicibus epotādis. id est ad multum bibendū. Et paulo post. Dicut regulus venena diffunder scz vinū potatū. Regulus est quidā serpēs cuius venenū maxime est mortiferū. sed nil ita mortiferū humanis ingenijs vt luxuria est inquit Seneca: que ex nimio potu z cibo ꝓcedit. Et Hiere. xxx. c. dns ait scz superbis cōsidentibus de viribus suis. Dicitis. quis percutiet nos z quis ingrediet domos nostras. Et visitabo vos iuxta fructus studiorū vestrorū dicit dns succendā ignē. Ecce quomō abominabiles facti sunt in studijs suis. q. dixerūt per effectū nō est deus ille scz qui est verus dns in celo. Sed de creaturis miseris quibus studēt fecerūt sibi deos delitijs diuitijs z honorificentijs q̄bus sunt imersi. Et sicut ait apostolus Roma. j. Mutauerunt gloriā incorruptibilis dei in gloriā imaginis corruptibilis hoim volucrum. quadrupedū z serpētū. Serpētes comedētes terrā sunt auari. volucres p aream volātes sunt supbi alta querētes. quadrupedes per lutū incedētes sunt luxuriosi. Isti omisso cultu z studio veri dei totū studiū suū ponūt ad ista vt videantur pro dijs z summis bonis habere ea. Et sic corrupti sunt z abominabiles facti sunt in studijs suis nō est qui faciat bonū. quō bonum facere possunt qđ sit verū bonū: cuz mundus nō habeat neq̄ accipere possit spiritū sanctū hm doctrinā ꝙ. Joh. xiiij. a quo procedit omne bonū. Nec em̄ mūdi amatores cognoscūt verū deū. Jo. j. Mūdus eū nō cognouit. Nolite ergo diligere mundū neq̄ ea q̄ in mūdo sunt. In mūdi amatorib⁹ ex quo corrupti sunt z abominabiles facti sunt in studijs suis nō est qui faciat bonū nō estq⁹ ad vnū. Ubi tria possunt notari in amatoribus mūdi. ꝑter que mūdus nō est diligēdus hm sententiā Johānis euāgeliste. Nolite diligere tc.

¶ Primū defectibilitas mūdialitatis. ibi. Corrupti.

¶ Scōm vilitas entitatis. ibi. Abominabiles facti sunt.

¶ Tertiū nullitas ꝓbitatis. ibi. Nō est q̄ faciat bonū tc.

Mūdus est ſpernē d⁹ ꝑpter defectibilitatem,

§.II. Quantū ad primum

defectus mūdi quō ipe deficiat ꝓtinue cū rebus suis q̄s ꝓ summis bonis habēt amatores mundi ostēdit ps. cū dicit de eis. Corrupti sunt tc. Unde cū amor hui⁹ mūdi q̄ erat in desecētibus a cayn q̄ primus edificauit ciuitatē in mūdo vocās eā enoch. Gen. iiij. qđ interꝑtat dedicatio: q. se totaliter p amorē dedicauerat mūdo. Tamē q̄ iste amor seculi subintrauit in generatiōe seth: effecta e mala z corrupta mente z corpe. vñ dicit Gen. vj. Corrupta est terra coram deo z repleta iniq̄tate: ꝑter qđ deus imisit diluuiū vniuersale z sic corrupti sunt oēs qui erāt in mūdo: exceptis reseruatis in arca. Quāuis aūt corruptio stricte ꝛportat mutationē seu destructionē rei: ꝑtū ad formā substantialē. sicut vinū dicit corruptū q̄n efficit cōplete acetū vel marcidū: z aial dicit corruptū cū moritf z efficit cadauer: tñ largius sumit⁹ in scriptura ꝙ mutatiōe etiā hm aliq̄ua qualitatē ꝓpriale vel spūale. Et hm hoc dicit ap⁹us ij. Cor. iiij. Ds qui nr est hō exterior corrūpit. s. hm diuersarū varietatē qualitatū. Et Eccli. viij. Oēs in corruptione sumus. z ij. Timo. iiij. Homes mēte corrupti. Corrupti sunt ergo amatores mundi mente z corpe cum diuitijs z delicijs z honorificētijs suis. Ubi in li. Sap. ponit⁹ locutio eorū in modo isto. z postea in alio declarāt quō corrupti sunt z ad nihilū redacti. Venite inquiunt ad fuos sequaces. Sap. ij. z fruamur bonis que sunt. s. in mūdo isto scz inherēdo eis totaliter q̄ amorē. Utamur creatura tanq̄ in iuuētute celeriter. vino ꝓcioso z vnguētis nos impleamus. Nō ꝑtereat nos flos tpis. Coronem⁹ nos rosis anteqū marcescāt. Nullū pratū sit qđ nō trāseat luxuria nra. nemo sit exors luxurie nre vbiq⁹ relinquam⁹ leticie signa: qm̄ hec est ꝑs nra z hec est sors. Oppꝛimamus pauperē iustū scz p diuersos modos auaricie. Nō ꝑcamus vidue: nec vereamur canos multi tpis. Sit fortitudo nra lex in iusticie. s. p supbiā. hec ibi. Corrupti sunt cū suis amatoribus z in inferno se recipiētes: z ꝑe angustia spūs gemētes dicūt. Lassati sum⁹ in via iniq̄tatis z pditionis. Quid nobis ꝓfuit supbia: aut qđ diuitiarū iactātia ꝓulit nobis Trāsierunt oia illa tanq̄ vmbra. Sap. v. Nolite ergo diligere mundū ex quo corrupti sunt oēs mūdi amatores cū suis: z defecerūt q̄citius: z deficiūt. Luus celeritū defectus z corruptio tripliciter pōt ostēdi.

¶ Primo ex scripturis.

¶ Secūdo ex figuris.

¶ Tertio ex experientijs.

Defectio mūdi oīdit in scripturis,

Scripture tam sacre q̄ alie insinuāt clare q̄ cito trāseat vita huius mūdi cū suis vanitatibus. Un ap⁹ls. j. Cor. vij. Qui vtunf hoc mūdo tanq̄ nō vtanf. i. nō multū in hereāt ꝑ amorē ipis rebus. Et subdit. Preterit em̄ figura huius mūdi. Substātia vtiq⁹ mūdi. s. elementoꝝ z celoꝝ z hoim nō ꝑterit: sed stat in eternū: ꝑterit aūt figura. i. apparētia q̄ pulchra z suauia apparēt in mūdo. Et q̄cito ꝑtereat Job. xx. ostēdit dicēs. Gaudium hypocrite ad instar pūcti Vere mūdus est hypocrita q̄ hm apparētiā exteriorē videt⁹ bon⁹: z hm rei veritatē est malus z plen⁹ miseria z neḡcia. Ita mūdus iste videt⁹ in istis sensibil⁹ reb⁹ bonus: hz est plenus falsitate z malicia. Gaudiū aūt z ois delectatio eius est ad instar puncti q̄ est qđ indiuisibile. Nā de ꝑteritis delectatiōibus nihil habes: ficut nec de ꝑterito tpe nisi reatū: de futuro nihil obtines: solū ergo nūc instans habes qđ subito transit. Ducūt inquit idē in bonis dies suos. scz mundani z in puncto ad inferna descendunt. videlz in mortē. Idē ostēdit Greg. dicēs in j. mozal.

nū nō estq⁹ ad vnū. Ubi tria possunt notari in amatoribus mūdi. ꝑter que mūdus nō est diligēdus hm sententiā Johānis euāgeliste. Nolite diligere tc.

¶ Primū defectibilitas mūdialitatis. ibi. Corrupti.

¶ Scōm vilitas entitatis. ibi. Abominabiles facti sunt.

¶ Tertiū nullitas ꝓbitatis. ibi. Nō est q̄ faciat bonū tc.

Mūdus est ſpernē d⁹ ꝑpter defectibilitatem,

§.II. Quantū ad primum

defectus mūdi quō ipe deficiat ꝓtinue cū rebus suis q̄s ꝓ summis bonis habēt amatores mundi ostēdit ps. cū dicit de eis. Corrupti sunt tc. Unde cū amor hui⁹ mūdi q̄ erat in desecētibus a cayn q̄ primus edificauit ciuitatē in mūdo vocās eā enoch. Gen. iiij. qđ interꝑtat dedicatio: q. se totaliter p amorē dedicauerat mūdo. Tamē q̄ iste amor seculi subintrauit in generatiōe seth: effecta e mala z corrupta mente z corpe. vñ dicit Gen. vj. Corrupta est terra coram deo z repleta iniq̄tate: ꝑter qđ deus imisit diluuiū vniuersale z sic corrupti sunt oēs qui erāt in mūdo: exceptis reseruatis in arca. Quāuis aūt corruptio stricte ꝛportat mutationē seu destructionē rei: ꝑtū ad formā substantialē. sicut vinū dicit corruptū q̄n efficit cōplete acetū vel marcidū: z aial dicit corruptū cū moritf z efficit cadauer: tñ largius sumit⁹ in scriptura ꝙ mutatiōe etiā hm aliq̄ua qualitatē ꝓpriale vel spūale. Et hm hoc dicit ap⁹us ij. Cor. iiij. Ds qui nr est hō exterior corrūpit. s. hm diuersarū varietatē qualitatū. Et Eccli. viij. Oēs in corruptione sumus. z ij. Timo. iiij. Homes mēte corrupti. Corrupti sunt ergo amatores mundi mente z corpe cum diuitijs z delicijs z honorificētijs suis. Ubi in li. Sap. ponit⁹ locutio eorū in modo isto. z postea in alio declarāt quō corrupti sunt z ad nihilū redacti. Venite inquiunt ad fuos sequaces. Sap. ij. z fruamur bonis que sunt. s. in mūdo isto scz inherēdo eis totaliter q̄ amorē. Utamur creatura tanq̄ in iuuētute celeriter. vino ꝓcioso z vnguētis nos impleamus. Nō ꝑtereat nos flos tpis. Coronem⁹ nos rosis anteqū marcescāt. Nullū pratū sit qđ nō trāseat luxuria nra. nemo sit exors luxurie nre vbiq⁹ relinquam⁹ leticie signa: qm̄ hec est ꝑs nra z hec est sors. Oppꝛimamus pauperē iustū scz p diuersos modos auaricie. Nō ꝑcamus vidue: nec vereamur canos multi tpis. Sit fortitudo nra lex in iusticie. s. p supbiā. hec ibi. Corrupti sunt cū suis amatoribus z in inferno se recipiētes: z ꝑe angustia spūs gemētes dicūt. Lassati sum⁹ in via iniq̄tatis z pditionis. Quid nobis ꝓfuit supbia: aut qđ diuitiarū iactātia ꝓulit nobis Trāsierunt oia illa tanq̄ vmbra. Sap. v. Nolite ergo diligere mundū ex quo corrupti sunt oēs mūdi amatores cū suis: z defecerūt q̄citius: z deficiūt. Luus celeritū defectus z corruptio tripliciter pōt ostēdi.

¶ Primo ex scripturis.

¶ Secūdo ex figuris.

¶ Tertio ex experientijs.

Defectio mūdi oīdit in scripturis,

Scripture tam sacre q̄ alie insinuāt clare q̄ cito trāseat vita huius mūdi cū suis vanitatibus. Un ap⁹ls. j. Cor. vij. Qui vtunf hoc mūdo tanq̄ nō vtanf. i. nō multū in hereāt ꝑ amorē ipis rebus. Et subdit. Preterit em̄ figura huius mūdi. Substātia vtiq⁹ mūdi. s. elementoꝝ z celoꝝ z hoim nō ꝑterit: sed stat in eternū: ꝑterit aūt figura. i. apparētia q̄ pulchra z suauia apparēt in mūdo. Et q̄cito ꝑtereat Job. xx. ostēdit dicēs. Gaudium hypocrite ad instar pūcti Vere mūdus est hypocrita q̄ hm apparētiā exteriorē videt⁹ bon⁹: z hm rei veritatē est malus z plen⁹ miseria z neḡcia. Ita mūdus iste videt⁹ in istis sensibil⁹ reb⁹ bonus: hz est plenus falsitate z malicia. Gaudiū aūt z ois delectatio eius est ad instar puncti q̄ est qđ indiuisibile. Nā de ꝑteritis delectatiōibus nihil habes: ficut nec de ꝑterito tpe nisi reatū: de futuro nihil obtines: solū ergo nūc instans habes qđ subito transit. Ducūt inquit idē in bonis dies suos. scz mundani z in puncto ad inferna descendunt. videlz in mortē. Idē ostēdit Greg. dicēs in j. mozal.

Vitia corrumpunt mundum in mente

significare q̄ alijs mūdanos ꝓsumit. Locusta q̄ volare videt: & cadit ꝑ supbiā z elationē z ꝑsumptionē q̄ alios corrūpit in mūdo. Bruchū vo gulā: q. multū deuorat. Rubiginē scz ventū vrentē: dicit significare irā q̄ subito incendit vel auaritiā q̄ vrit mētē. Ebrios dicit significare amatores mūdi. Expgiscimini q̄ z nolite diligere mundū: qm̄ ꝑit vinū. Sc̄do ostēdit quō mūdus z vita pñs cito transeat cū suis gaudijs ꝑ figuras. i. ꝑ ea q̄bus assimilat. Assimilat em̄ valde rebus caducis videl⁹ vmbre flori: feno nebule seu vapori tele: z alijs hmōi. Homo inq̄t ps. vanitati filius factus est. i. mutabilitati. dies eius sicut vmbra ꝑtereūt. Mundus ō a motu. Et q̄uis oia sint in motu iuxta illud Boetij. Stabilisq⁹ manēs das cūcta moueri. ꝑter qđ oia vanitas. Homo tñ ds vanitas vanitatū. Eccl. j. c. q. sup oia mutabilis: affectu: intellectu: sensu: loco: alteratione: corruptiōe. z nunq̄ in eodē statu ꝑmanet. Job. xiiij. Dies eius. subdit ps. sicut vmbra ꝑtereūt. Quāto q̄s magis insequit vmbrā suā: tāto magis fugit z impeditur vmbra deficit. Clama dixit dns semel esaie q̄ rndit. qđ clamabo. Qui dns. Dis caro fenū: z ois gla eius quasi flos agri. Exiccatū est fenū z cecidit flos: q. spus dni insufflauit in eo. Esa. xl. Vere fenū est ppl⁹. Sicut em̄ fenū nascitur viride z paulatim crescit. sup quem ière vo caloze arefit z ꝑ falcē de terra euellit z ab aialibus comedit. Flos ex herba ꝑducit pulcher z amabilis aspectu: & paulopost decidit z marcescit z ꝑ nihilo habet. Ita hō nascit de muliere vt fenū de terra habēs viriditatē viuacitatis in iuuētute. sed caloze naturali paulatim ꝑsumēte humidū radicale se nescit: decidit indurat z arescit: z ꝑ falcē mortis de agro mūdi tollit: z vermib⁹ corpus comedendū tradit. Anima vo si amorē seculi secū hz a dēstijs inferni deuorat. Flos em̄ est gla hois z honor: qui hab⁹ in mūdo pulchritudo z delectatio sed cito transit z ꝑ nihilo estimat. Que est vita nostra inq̄t Jacob⁹ in canonica sua. c. iiij. Vapor ad modicū parēs z deinceps exterminabit. Sicut em̄ nebula de terra vel de aqua exiit z paulatim in aera ascēdit: sed. cito apparente solis radio dissoluit z ad terrā impeditur. Ita resoluitur. ita homo apparet aliquātulum in mundo z caloze febrili dissoluit z ad terrā ꝓsternitur ne amplius

Mundū ee trāsitoriū ostēdit ꝑ figuras

Sz tactus amatoꝝ mundi,

videak. Et ezechias in cãtico suo ait. Precisa est velut a texente vita mea: dũ adhuc ordirer succidit me de mane vsq; ad vesperã finies me. Esa. xxxviij. c. Assimilak vita nra telę ordit. cui? yma ps est texta. t tñ iuoluta manet: t para rũ de ea videk. alia texẽda t etiã nõ videk: solũ illa ps in q̃ laborak p multũ laborẽ t motũ videk. Sz relã materiale nõ pcidit texẽs cõiter nisi cũ cõpleuerit: q; ois ppls viuat salomõ rex: ascẽdit; q; vniuersa multitudo post eũ: t ppls canẽtiũ tybijs t letãtiũ gaudio magno. vt habeẽ. iij. Reg. j. Sublimitatẽ regni sui t dñij ondit scriptura cũ dicit. iij. Re. iiij. c. q; salomõ erat in ditiõe sua hijs oia regna secũ a flumine terre philistijm vsq; ad terrã egypti offerẽtũ mũera t seruiẽtiũ sibi cũctis diebus vite sue: t ibi noiank. xij. magni pncipes: q̃ q̃liber suo mẽse in anno salomoni t familie sue necria ministrabat ad victũ. habuit q̃ magnã pacẽ in regno suo. Dicit. j. paliꝑ. xxix. q; hẽbat pacẽ ex omi pte in circuitu habitabatq; iuda t isrl' absq; timore vllo a Dan vsq; bersabee cũctis diebus salomõis. Tãta aũt erat familia curie eius q; de nullo alio dño mũdi legik. vt puto. Nã. iij. Reg. iiij. describit cibus quẽ volebat oi die. p familia sua. vbi dicit Erat aũt cibus salomõis p singulos dies. xxx. choꝝ sile t lx. choꝝ farine. x. boues pingues. t. xx. pascuales. t. c. aries tes excepta venatiõe capreaꝝ ceruoꝝ t bubaloꝝ t auiũ altiliũ. puto q; choꝝ fuerit pderis mẽsura mille librarũ. Et q̃ pt verisijt cõprehendi q; familia sua erat circa. xxx. milia psonaꝝ. hẽbat q̃. xl. milia pspia equoꝝ curruũ. t xij. milia eqstriũ. iij. Reg. iiij. t. ij. Paral. De diuitijs eius dicit. iij. Reg. x. q; deus dedit salomõi diuitias t gloriã vt nemo fuerit ei filius in regibus cũctis retro diebus. Dicit q̃ remãserat de amoreis: ethei: iebuzeis: pherezeis: fecit filios tributarios. Regina q̃ saba dedit sibi. cxx. talẽta auri t aromata multa nimis gẽmasq; pciosas. Et vt dicit. iij. Re. x. Erat pdus auri q̃ offerebat salomoni p singulos annos sexingẽta septuagintaseꝝ talẽtoꝝ auri: exceptis eo q̃ ab ferebãt viri q̃ erãt sup vectigalia t sup negociatores. Et oes reges arabie ducesq; terre. Vbi sciendũ q; talentũ est triplex: sm catholicos. Primũ est. l. librarũ sm alios. cxx. librarũ. Sumẽdo aũt mediũ. l. q; cẽt lxxij. librarũ introitus eius ascẽdebat ad. xlvij. milia nõgẽ taq̃nquaginta duas libras auri. Libra aũt auri valet circa xc. ducatos. Erat g̃ introitus eius annualis q̃tro milioni t cinqueceto. cinquãtaciq; miliaria: t q̃trocento q̃ranta ducati fine alijs introitib' cõibus. Argentũ aũt erat in tãta copia vt nullius reputaret' pciꝰ diebus eius. Fecit in sup tẽplũ mirabile in hierlm deo q̃ famosus erat in toto orbe. vt pz in. iij. Reg. diuersis capl'is: ad cui' opus. lxx. miliaria viroꝝ erãt occupati ad incisionẽ lapidũ de mõtibus vt dicit. iij. Reg. v. t in septẽ annis cõpleuit tã grãde op'. Fecit deinde domos suas ad habitandum in. xiij. annis.

De sapiẽtia t fama eius scribit. iij. Reg. iiij. q; salomõ erat noiatus in vniuersis gentibus p circuitũ. Locutus quoq; est tria milia parabolas t fuerũt carmina ei' q̃nq; milia. t disputauit sup lignis. t. arboribꝰ a cedro que est i libano vsq; ad hysopũ que egredit de pariete: t disseruit de iumẽtis t volucribus t reptilibus t piscibus: t venie bãt de cũctis ppls ad audiẽdũ sapiẽtia salomonis. t. iij. Reg. x. c. dicit. q; regina saba venit a finibus terre audire sapiam salomonis t videns domũ familiã t ordinẽ mini strãtiũ nõ remãsit in ea halitus pre admiratiõe sapientie sue. Vñ t dixit ei. Vidi oculis meis t pbaui q; media ps nunciata nõ fuerit mihi. Maior est sapiẽtia tua t opa tua q̃ rumor: quẽ audiui. Et in. iij. c. legit q; pcedebat sapiẽtia Salomonis sapiẽtiã omniũ orientaliũ t egyptiorũ t sapiẽtior erat cũctis hominibus. hec sibi fuit collata diuinitus in somnijs. put postulauerat a pncipio regni sui in sui puericia: t pcipue in iudicãdo ppłm: qõ maxime ondit in pncipio t pmo iudicio t sentẽtia quã tulit cõtendẽtibus duabus meretricibus coram eo. vt pateat ibi. De delicijs iam dicta sunt ab eo: sed turpe est dicere de voluptatibus eius. cũ vt dicit. iij. Reg. xj. fuerũt ei vxores quasi regine septingente. t concubine trecẽte: his copulatus est salomon ardẽtissimo amore. Et auerterũt mulieres cor eius. Cumq; iam senex esset deprauatũ est cor eius p mulieres. Vbi notandũ q; in tanta magnificẽtia sua: potẽtia: fama t abundantia nõ est auersus a deo nisi p inordinatũ amorẽ voluptatiũ: t nisi penituerit corruptus in ania t corpe esset et damnat'. Sed hebr. ei dicũt t plures doctores sancti eius penituisse: t tunc fecisse hunc libr. Eccls. Vñ intitulant eum hebrei de pnia salomonis. q̃d ergo pclusit oia exper tus. Reperi in oibus vanitatẽ t affrictionẽ t nil pmanere sub sole: sed oia deficere. Corrupti sunt ergo oẽs mundani in amore mũdi: t ideo nolite diligere mundum.

§. III. Secũdo cõtẽnẽdus

est mũdus nõ amãdus ppter vilitatẽ entitatis eoꝝ q̃ sunt in mũdo. Vñ dicit Abominabiles facti sunt in studijs suis. Res fede fuit vilissime t abominiabiles. Dicit aũt ppha Abominabiles facti sunt in studijs sicut ea q̃ dilexerũt. Scz amatores mũdi. Ea enim est vis amoris vt talẽ te eẽ necesse sit q̃le est id q̃ amas ſm Aug. t Hug. Hẽt enim amor vim vnitiuã t trãsformatiuã ſm Diony. Cũ g̃ vilia sunt q̃ amãtur a mũdãis t abominabilia t ipi q̃s efficiũt abominabiles. Vi litas aũt t abominabilitas mũdialis appet triplici respectu.

¶ Primo respectu materie qualitatis.

¶ Scõo respectu anime nobilitatis.

¶ Tertio respectu mixture anipetatis.

Materia mũdi est vilis.

Qualitas materie mũdialiũ ẽ valde vilis. vñ ō: Hiere. iiij. Stultus ppłs meus me nõ cognouit. Filij insipientes sunt t vecordes. Sapientes sunt vt faciãt mala. bñ aũt facere nescierũt. Alperi terrã t eccevacua erat t nihil. quasi diceret. Ecce stulticia maria hoim: q; totũ amorẽ t cogitatũ suũ ponũt ad terrena t mũdana: cũ tñ vacua sit terra veri et firmi boni t nihil sit q̃d in ea appareat boni: nihil em̃ est q̃d de se tendit in nihilũ: t sicut oia ex nihilo facta sunt ita ex se tẽt redire in nihilũ. Quid aũt vili? dici põt imo t nuncupat tali noie q̃ nihil vili? nil abominabili? est scz stercus. Eccli. xxij. De stercore boũ lapidat' est piger. q̃ deo nõ fuit ꝑ mũdo. Piger em̃ in dei ope hmõi lapidat granat: pcutit: t occidit. de stercore boũ. i. de possessione tpaliũ p inordinatũ affectũ diuitiarũ: q̃s pdicatores scti q̃ vt boues scindũt terrã pctõrũ: sed ad fructificandũ reputant stercora ẽ expositionẽ Gregorij. Vñ apłs ad Phi lipẽ. iiij. Oia arbitratus sum vt stercora vt xpm lucrifaciã. Et Joẽl. j. c. dicit. Computruerũt iumẽta in stercore suo. Vbi exponit Greg. dicẽs q; hoc est mũdi amatores in luxurie fetore vitã finire. Vñ Eccli. ix. c. dicit. Omnis mulier fornicaria vt stercus ꝓculcabit. Et de gloria pctoris dicit. i. Machab. ij. Gloria eius stercus t vermis. Et q̃d sunt aurũ argentũ t alia metalla in q̃bus pcipue cõstitunt diuitie nisi fex terre? q̃d sericũ vñ fiunt pulchra oma mẽta nisi stercus vermiũ. Quid varia vñ gloriant hoies nisi pelles vermiũ vt muriũ. Panis t vinũ t alij fructus ex terra nascunt q̃ pinguefit stercoribus aialiũ: t sumpta in cibũ t potũ in stercus t vimã puertunt. Et q̃d est ipse hõ q̃ruz ad materiã ingt Bern. nisi sperma fetidũ saccus stercoꝝ cibus vermiũ. cuius finis talis est ipm q̃ tale est ſm pbm. Quis finis luxurie. nõne sterc? q̃s finis delicias rũ eius t potus: nõne cruciatus aliq̃n ventris vel capitis cũ nimis est t demũ stercus: q̃s finis oniũ: nõne scriptus: q̃s finis honoris nõne frequẽter cõfusio: quis finis hois quoad corpus: nõne cinis. Vñ Job. xx. Hoc scio a principio ex quo positus est hõ sup terrã q̃ laus impioꝝ est breuis. Et paulo post. Si ascẽderit in celũ superbia eius: t caput eius nubes tetigerit quasi sterq̃liniũ in fine ꝑdet: t q̃ cũ viderãt dicẽt: vbi est velut somniũ euolãs nõ inuenik. sicut Holofernes rex pſarũ qui ita supbiuit vt facta sibi turri argẽtea faceret se adorare vt deũ: ꝺ ozias captus t decapitatus est ab Heraclio imperatore t in sterq̃liniũ redactus nolite q̃ diligere mũdũ. Scõo ondit vilitas mũdi respectu nobilitatis aie. pẽ. Abyssus abyssũ inuocat. Abyssus cui nõ dak fund? est de' infinit? cui? magnitudis nõ est finis. Abyssus est aia nra infinite capacitat; in potẽtia. Nũ q̃ em̃ pot tm̃ virtutis intelligere vel bonitat; gre hre: quin adhuc plus acq̃rere possit seu accipe. Abyssus g̃ inuocat abyssum q: aia quasi infinite nobilitat; appetit deũ nobilissimũ q: summũ bonũ. qõ clarꝰ loquẽs ps. dicit. Sitiuit aia mea ad de. fon. vi. Ps. Fecisti em̃ nos dñe ad te: t inq̃etus est cor nr̃m donec req̃escat in te. inq̃t. aug. in li. pfes. Est g̃ aia nobilissima in se: t respectu nobilitat; ei' oia terrenaꝝ lissima sunt nõ solũ metalla t aialia: ſ t celũ t sydera sol t luna: sicut vinũ: etsi in se sit pciosum cõparatũ tñ balsamo vilissimũ erit. aurũ in se nobile t charũ ẽ tñ cõparatũ adamãti: carbũculo vel topazio vile erit. Sic nobilissima aia cuz sit vilia t abominabilia sunt respectu ei' cetera. ppter qõ dicebat Bern. O aia infigninta dei imagine: deco: ata filij: tudie redẽpta xpi sanguine: desponsata fide: dotata spũ: de putata cũ angelis: capax; britudis: heres bonitat; priceps rõnis. q̃d tibi cũ carne. q. d. q̃ amore inheres istis reb' mũ di q̃ ordinant' ad carnẽ cũ sis ita nobilis. t ipa scz caro ita vilis vt sit quasi infinita distãtia magis q̃ inter celũ t terrã. Sicut aũt res nobilis t pciosa si ꝺiungat rei multũ ignobili vilificat sicut si q̃s ꝺiungeret aurũ cũ luto: vi' bonũ vinũ cũ aceto vel aq̃. ita aia in se nobilis efficit vilis t iputra t abominabilis cũ amore ꝺiungit cũ istis mũdanis reb'. ppt q̃ ō: q̃ abominabilis est ipse ipi' t ipietas ei'. Sap. xiiij. Habitatio q̃ aie ppa i celo est in q̃ habitare p affectũ ds ſm illud Phil. iij. Nostra conuersatio in celis est. § terra cũ oibus q̃ in ea sunt est vt pũctus ſm astrologos respectu celi. Quã vilis cẽt q̃ p maria t nobilissima ciuitate ca peretvnũ vile tugurium q̃le e mũd' respectu celi. Sz nec totũ mũdũ seu terrã cũ oibus bonis suis q̃s vnq̃ possedit. q̃s aũt possedit vnq̃ totũ aurũ aut argentũ aut lapides pcriosos mũdi. q̃s dñatus est simul oibus gẽtib' vel aialibus terre. q̃s obtinet oẽm honorẽ t gl̃iam. nõne si q̃s a mulꝰ laudak ab alijs ei detrahit t maledicit. q̃s oẽm voluptatẽ intẽtã venereoꝝ vl' cibo; p securꝰ est? t cũ ois delectatio sensualis passio sit. vñ t cũ trãsmutatiõe corpalis: inordinate t nõ moderate accipiẽ nocet q̃plurimũ t vilis fima creatura efficit: q; filius bestijs. Eccls. iij. Dixi ō filijs hoim vt probaret eos de' t ondꝰet sic' es bestijs Vilissima denmi ondit ois creatura respectu g̃lis supne seu bti tudis diuine ad quã videãda t pfruẽda aia est creata. Oculus em̃ nõ vidit nec auris audiuit nec in cor hois ascẽdit q̃ ꝑparauit de' diligẽtibus sen̄ mũdũ: ſ 1. Cor. ij. Visio illa tãte pulchitudinis ẽ tãtoq; amore digníssima vt sine illa Plotinus pbs aias q̃buslibet t quãtũlibet bonis repletã estimet infelicissima. ait Aug. de ci. dei. Ex hac sequit gaudiũ imẽsum cuius cõparatiõe oẽe gaudiũ t delectatio mũdi vilissima t abominabilis est. Vñ. Bern. Illud ẽ verũ gaudiũ t summũ q̃d nõ de creatura: ſ de creatore ꝺcipit. q̃d cũ accepis nemo tollet a te. cui? cõparatione ois iocunditas mero: est: ois suauitas dolor: est: oẽ dulce amarũ: oẽ decorũ fedũ: t oẽ q̃d delectare põt molestũ. Et Sap. vj. dicit Tangẽ momẽtũ statere. sic est ãn te. Sz o deus orbis terrarũ t tangẽ gutta roris antelucani q̃ descẽdit in terrã. Abominabiles g̃ fiũt hoies amatores mũdi ppter vilitatẽ q̃ in mũdo repit cõparatiõe anime respectu sue capacitatis habitatiõis t vltimi finis Scz gl̃ie. Et ideo. Nolite diligere mundũ &c. Tertio ondit vilitas mũdi. i. eorũ q̃ amank a mundanis respectu anipetatis t mixture q̃ est in ipsis diuitijs: honorificẽtijs. delitijs t hmõi. Risus dolor: miscebit' ait. Salomon Prouerb. xiij. Job. v. Homo nascit' ad labor: ẽ. Et in figurã huius dictũ fuit ade in pona totius humani generis: spinas t tribulos germinabit tibi. Gen. iij. Scz terra quãtũcũq; colas. Sic quantũcunq; quis querat fructum delectationis ex terra corpis sui diuersis exercitijs. tamẽ spinas diuersarũ cõtrarietaꝝ

Mũdus ẽ vilis respectu aie

Habitatio aie.

Beatitudo aie.

Mũd' ẽ vilis rõe anipetitus

Pertus mundus ondit ꝑ experientiã

De salomonis diuitijs et gloria.

tū afflīgētiū eū vel tribulos remo:fiōis oscie patiē. vt nō integre letari possit vel nō ꝓsequēdo vt liber vl'timēdo ne ꝑdat. Ūn ⁊ Boeti'de philosophica ꝯsolatiōe dic. ꝙ multis amaritudinib' felicitas huj' mūdi respsa ē. Nec est aitidē aliqs tā cōpositē felicitaris q̄ nō aliq̄ ex ꝑte eū sua fortuna riṗeā. Nā si hz aliqs diuitias: aliqn nō hēbit filios. vl' si hz malos inde cruciāt. si bonos timet ne moriant: si hz diuitias ⁊ filios aliqn nō hēbit natales nobiles: si nobilis fit: nō hēbit honores: si honores multas inuidias ⁊ inimicitias patiēt vel infirmitates graues incurret: ⁊ sic semp hz in mūdanis cū gaudio mixtā aliquā amaritudē. Achab regnū hēbat israel: ⁊ q: nō poterat hre vineā Naboth. de q̄ volebat viridariū facere ex tristicia infirmat' est. iij. Reg. xxi. Aman agagites erat ꝑmus i curia assueri honoratiss imus ab eo. ⁊ q: vn' hō. s. mardocheus nō honorabat eū vt ceteri nihil reputabat tāta felicitatē. In li. Dester. iij. c. Achitophel sapientissimus q: nō fuit factū ꝑm filiū suū ita amaricat' est: ꝙ laqueo se suspēdit. ij. Reg. xvij. O cuj ꝯto labore ea q̄ sunt in mūdo querunt. diuitie: delicie: voluptates: bonores: dignitates: cū ꝯto timore nō amittēdi possidenť ⁊ sollicitudine: cū ꝯto dolore ꝑdunt vel auferūtur. Sed si oia habeanť ad nutū q̄ numꝝ est nihil tñ secū de mūdo exiēs ferre pōt hō. qm̄ inquit ꝑs. Cū interierit nō sumet oia. i. aliq̄d ex ꝑibus: nec descēdet cū eo gla ei'. Et iō nō sunt hois bona q̄ secuz ferre nō pōt: ait Amb. s. vera ⁊ ꝑmāsura bona. sed ⁊ ipis malis penalib' plen' est mūdus in tota vita hois vt vissimū inueniať q̄ dī Eccles ij. Cūcti dies ei' labor: ib' al's dolor: ib' ⁊ erūnis pleni sunt: nec ꝑ noctē quidē req̄escit. Et certe miꝛ est quō cū mūd' sit plenus tot calamitatibus hoies diligāt ipm vel vitam ꝑntē q̄ potiꝰ mors dicēda eēt. Enūerat aliqs ex his miseriis ⁊ anxietatib' q̄ hntur in mūdo cōiter. Aug. in. xxij. de ciui. dei. c. xxij. di. Quid em̄ est q̄ cū labore meminimus sine labore obliuiscimur: cū labore addiscim' sine labore nescim': cū labore strenui sine labore inertes sum'. Oz ꝑter puerilis etatis penas sine quib' addisci non pōt a puris: q̄d maiores volūt q̄ vir aliq̄d vtiliter volunt. quot et q̄tis penis gen' agitet hūanū q̄ nō ad malicia ꝓtinēt inimquoꝝ. sed ad ꝯditionē ꝓtinēt miseriaꝫ cōem. Quis vllo sermone dixerit. q̄s vlla cogitatione cōphendit. quātus est metus. quātaq̄ calamitas ab orbitatib' atq̄ luctu. a damnis ⁊ dānationib'. a deceptionib' ⁊ mēdaciis hoim. a suspitiōib' falsis: ab hoibus violētis: a facinorib' ⁊ sceleribꝰ alienis q̄n q̄dē ab eis ⁊ depdatio ⁊ captiuitas ⁊ vincula ⁊ carceres: exilia ⁊ cruciatus: ⁊ amputatio mēb: oꝝ. ⁊ puniario sensuū: ⁊ oppssio corꝑis ad obscena libidinē oppressionis explēdā: ⁊ alia horrēda multa sepe ꝓingūt. Quid ab inmīeris casibus q̄ fortuitis ꝯtingūt. Quid ab inmīeris casibus q̄ fortuitis cōtingūt. Quid ab inmīeris casibus q̄ fortuitis cōtingūt. Quid ab inmīeris casibus q̄ fortuitis cō

ticiā ꝑdicatiōis saluos facere credētes. Hec sctā stulticia hoiem sibiꝑsi stultū reputare facit. Prouer.xxx. Dixit vir cui locutus est dñs. Stultissimus sum viroꝝ: sapiētia nō est mecū. Et Sene. Si qnqꝫ fatue delectari volo non est mihi longe querēdū: ime rideo. epla.xxxvi.

Stultitia crimi nosa.

§. II. Secūda stulticia que

est specialis ⁊ criminosa filia luxurie ꝛc. Hec sapiētie vere q sc̄z accipit ꝑ eā altissima ⁊ sine vltimo ipm deū sm q pbs dicit in .j. meta. q̄ ad sapientē ptinet cōsiderare altissimaz cām sc̄z deū. ꝑ quā de oibus iudicat ⁊ ad quā ordinat oīa ⁊ per regulas diuinas diuine. sc̄z legis vel interne inspiratiōis de se ⁊ alijs interius exteriusqꝫ disponit. Et hec est sapiētia q̄ deorsum est. Jac.iij.c. Huic ergo sapiētie ꝛc. contrariatur stulticia vitiū speciale que ꝓsistit in hoc vt dictū est in j.§. q̄ homo ꝑpter nimiā inconsiderationē ad terrena ad qđ ꝑcipue inducit luxuria nō est apt' ad iudicāda spūalia ⁊ diuina ⁊ ꝑcipue gustu spūali. hec ꝙ que sapiētia mūdi dicit accipit ꝑ altissima cā ⁊ vltimo finem vel aliquē finē malū sicut hō ꝛ: sapiēs ad male agendū sicut abusiue dicit' dom' latro qui ꝑ aptas vias scit puenire ad ipm finē ꝓsequēdū sc̄z furādi. vel accipit ꝑ vltimo fine aliqđ bonū terrenum vt diuitias: vel aliqđ bonū corporeū: vt delectationes carnis. Primā appellat Jacobus sapiētiā diabolicā. q. que ordinat ad malefaciendū. Secūdā terrenā que ordinat ad diuitias. Tertiā animalē q̄ ordinat ad delectationes corporis. terrena. aialis ⁊ diabolica. falsa est ista sapientia. Jaco.iij. Sed ve stulticia est. vnde ⁊ diuiti q̄ ꝓstituerat finem suū in terrenis dictū fuit a deo vel ab angelo. Stulte hac nocte anima tua repetēt a te. sc̄z demones: que aūt parasti cuius erūt. Lu.xij. Et de luxurioso dicit' Prouer. vij. Ignorat q̄ ad vincula trahit' stultus. Et de astutis ad male faciēdū ꝛ: Idier.iiij. Filij insipientes sunt ⁊ vecordes: sapientes sunt vt faciāt mala. bñ aūt facere nescierunt. Hec aūt stulticia hoiem decipit: q: existimat i creaturis requiē inuenire. sed nō quietē inuenit: sed angustias. Prouer. v. In multitudine stulticie sue decipiet. In peto detinere facit: q: nō videt piculū suū sicut freneticus gaudet in frenesi ac si sanus esset. Vñ ꝛ: Prouer.xiij. Sapiēs timet ⁊ declinat a malo: stultus aūt transilit ⁊ confidit. Correctionez seu flagella sentire nō finit. Prouer.xvij. Plus ꝓficit apud prudentē vna correctio q̄ centū plage apud stultū. Virtutem eneruat. Eccl.vj. Nō te extollas in cogitatiōe anime tue velut taurus ne forte elidat' virtus tua per stulticiā. q̄ noxia sunt affectat. Prouer.j. Usqꝫquo paruuli diligitis infantiā: ⁊ stulti ea que noxia sunt cupiēt. Noxia em sunt aie ⁊ corpi ista terrena. nā nimietas ciboꝝ ⁊ venereoꝝ cui dediti sunt q̄ diuia nō gustāt: mortē accelerāt: infirmitates inducit: ⁊ honores ⁊ diuitie q̄ querunt' multis angustijs afficiūt: male cunctis rebus vtunt'. Vñ ⁊ Sene. in epla.x. Stulto nulla re opus est. nulla em re vti scit: sed omnibus eget. Dis stulticia laborat fastidio sui. Ignominiā generat. Prouer.iij. Stultoꝝ exaltatio ignominia. Sen. i epla. Humilis res est stulticia abiecta sordida: seruilis: multis affectibus ⁊ seuissimis subiecta. ⁊c.

Stultitia ignorātie vitium.

§. III. Tertia stulticia est ge

nerale vicium. Sicut em sapiētia in scriptura sacra cōmuniter ꝑ virtute ponit: ac etiā ab ethnicis moralib'. sm q̄ dicit Seneca. q̄ sapiēs nō conturbabit' quicqđ acciderit ei. sic ecōtra stulticia vitiū est: ⁊ significat quodcūqꝫ. s. mortale per qđ qs ꝓstꝑosito summo bono inhereret creature vt vltimo fini ⁊ summo bono. quis em nō stultū diceret eū qui vnū obolum ꝓponeret omni thesauro mūdi. Talis est quicūqꝫ pctōr. ꝓponit em pecuniā. delectationē venereā potētia ⁊ honōi que vana sunt ⁊ trāsitoria deo ⁊ mandatis ei' ⁊ felicitati supne. Venerūt inq̄t sapiēs: mihi oia bona pariter cū illa. s. sapientia que dens est seu virtus in fusa. Et de hmōi dī Eccl.j. Stultoꝝ infinit' est numer', Quāuis aūt quodlibet pctm̄ posset dici stulticia ꝓcipue tm̄ scriptura noīat aliqs pctōres stultos. Et ꝓma stulticia est in nō cōsiderādo dei circumspectionē. Ps.xciij. Stulti aliqñ sapite. q̄ plātauit aurez nō audiet. s. verba vra: aut q̄ finxit oculū nō cōsiderat. s. coꝛda vra ⁊ opa: q̄ corripit gentes nō arguet eos. s. de iniq̄tatib' vris. Scđa est in ꝑferendo sua cogitatione alijs. puerb.xxvj. Sapiētior sibi videt stult' septē viris loquētib' sniās. Et vt dicit Greg. Stult' est em q̄ se in eo ꝓmū estimat vt bona q̄ videt. s. in alijs discere ꝛc̄nat. di.xxij. de sc̄tā ecclesia. Tertia i habēdo vana gl'ationē. Eccl.xiij. Attende ne seducat' in stulticia. s. in animis gloriationis ꝓlijeris. Cato. Nec te collaudes nec te culpaueris ipse. Hoc faciūt stulti: quos gl'a verat inanis. Vñ dauid q̄ ex inani gl'a fecit numerare ꝓplm vt gl'aret in multitudine: ꝓlijatus fuit ꝑ subtractionē seu diminutionē. Ixx. miliū de ꝓplo suo ꝙ pestē: qđ recognoscēs dicebat ad dñm: ꝓcor vt trāsferas iniq̄tatē hui tui: qt stulte egi nimis. ij. Reg.xxiiij. Quinta est in illicita velvana deuotione. Eccls.v. Displicet deo infidelis ⁊ stulta ꝓmissio. q̄ lis fuit votū Jepte q̄ deuouit deo offerre qđ sibi ꝓmo occurreret de domo reuerēti cū victoria a ꝓlio. Vñ ⁊ filiā oc currentē in sacrificiū obtulit. Judicū.xj. vbi dicit Hiero. q̄ fuit stult' in vouēdo. Et in decre. dī: q̄ stulta vota frangēda sunt. xxij. q. iiij. In malis. Sexta stulticia est in minoꝛa malorib' ꝓponēdo. Eccls.ij. Stult' in tenebris ābulat. s. errorꝫ ⁊ ignoratie. Vñ Idier. Nōne rōnalis hō dignitatē amittit q̄ vel ieiuniū charitati vel vigilias ꝑfert sensuum integritati. de ꝑse. di.v. Nō mediocriter. Et chrys. dicit q̄ aliq̄ iurātes ꝙ deū videt eis parū dicere ⁊ mīn' obligari ⁊ fi iurāt ꝙ euāgeliū tūc qđ mal' agere videt: qđ' ipe ait dicēdū est stulti scpture, ꝓpt deū: nō de' ꝓpt scpturas fact' ē xxij. q. j. Si aliq̄. Septia stulticia ē incātatiōib' ⁊ diuinationib' inherēdo. Hiere.x. Stult' fact' est omis hō a scia sua. s. diuinatiōis: incātatiōis ⁊ hmōi. Et paulo post. Gladi'. s. dimine sine ad duios ei' q̄ stulti erāt. Ad qđ facē qđ ait Aug. xxvj. q. ij. Qui sine saluatore salutē vult hre: ⁊ sine ꝛa sapientia estimat se fieri posse prudētē. ꝙ arte notoria ⁊ diuinationes ⁊ hmōi: nō sanus ⁊ egerno prudēs ⁊ stult': ⁊ demēs in egritudie assidua labore: abit. Octaua terrenis affectū infigendo. Job.v. Vidi stultū firma radice. i. fixū in tpalib' affectu: ⁊ maledixi pulchritudini eius statim. i. cognoui illā apparētia ꝑ spitatis cito deficiēdā. puerb.xvij. Quid ꝓdest stulto hre diuitias. q. d. nihil ex q̄ nō vtif eis ad qđ ordinate sunt. Nona est stulticia incredulitas. s. nō credere q̄ a scīs viris ꝑdicta sunt. Lu.vi. O stulti ⁊ tardi ad credēdū in oib' q̄ locuti sunt ꝓphe. Adagna stulticia ē nō credere viris sapientissimis ⁊ optimis: sic fuerūt auctores fidei ⁊ martyres scī: ac doctores ecclie: ⁊ credere phīs gētilib' ac poetis ⁊ hist'iographis ⁊ mercatorib': q̄ oēs abūdāt falsitatib' in suis dict̄. Decia stulticia ē ꝑdicatōis ifructuose. Thren.ij. Prophete tui viderūt tibi falsa ⁊ stulta: nec apiebāt iniq̄tatē tuā: vt te ad pniaz reuocarēt. Prophete hm Gre. dicunt' ibi ꝑdicatores. q. ꝑcul fank. i. ea q̄ spectant ad futurā, vitā. hi videt eis falsa dū sub rōne veri cult' diuini ⁊ sane doctrine ꝑdicāt falsa. Stulta dicūt dū ea q̄ nō ptinēt ad salutē docēt curiosa ⁊ inutilia. Vñ apls ij. ad Tim.ij. Stultas aūt ⁊ sine disciplina qōnes deuita.

Vigintigīa stultorum.

Undecima stulticia est locutiōis indebite. Esa.xxvij. Ista tuus fatua loq̄t. ⁊ puer.xv. Os fatuoꝝ ebullit stulticiā si cut fecit Nabal viris dauid ꝓpt qđ dauid ꝓposuerat occidere eū ꝓpt ip: operiū illis dictū: ⁊ abigail vroꝛ ei' eū placauit dices de ipo nabal. Stulticia ē in eo ꝙ nomē suū stult' est. s. Reg.xxv. Duodecia stulticia est instabilitas ⁊ ꝛ impseuerātie. Eccli.xxvij. Stult' vt luna mutat. Et Gal. iij. inq̄t apls. Sic stulti estis vt cū spū cepitis nunc carne ꝓsummamini. Tredecia stulticia ē luxurie. Judi.xix. dixit ille q̄ recepat in domū suā hospitio leuitis cū vroꝛe sua: cū vellent ea abuti: cessate a stulticia hac. ⁊. ij. Reg.xiij. dixit thamar amon volēti ea violare: noli facere stulticiā hanc.

Quartadecima stulticia est adulterio fauere. s. in retinendo adulterā. Prouer.xviij. Qui tenet adulterā: stult' ē q̄ sc̄z fouet eā in pctō ⁊ seipm vituperat. Vñ Chrys. Sicut crudelis ⁊ iniq̄us est q̄ castā dimittit: sic fatuus est ⁊ iniq̄us q̄ meretricē tenet. Prou' em̄ turpitudis est q̄ celat crimē vroris. xxxij. q. j. sicut. Quintadecia est rusticitas indebite. Prouerb.xviij. Qui pīs rndet q̄ audit stultū se eē demonstrat ꝓfusione dignū. vel etiā cū qs rndet male ei: q̄ male locutus est. s. ꝓtumelijs. Vñ Prouer.xxvj. Nō rndeas stulto iuxta stulticiā suā ne ei filijs efficiaris. Debet tñ aliqñ rndere cū correctiōe vel punitiōe si ad cū spectat offm ad repimēdā audaciā ei' ꝓpter qđ ibi dī. Rnde stulto sm stulticiā ei'. s. corregēdo cū opz ne sibi sapiēs videat. Decima sexta est interrogationis incōgruitas. Eccs.vij. Ne dicas q̄d putas causa est. q̄ pora tpa melioꝛa fuerūt q̄ nos tūc. Stulta est em huiuscemōi interrogatio. nā difficile ē scire ālitatē tpm ꝓteritoꝛ seu ꝓditionē hoim q̄ in ꝓterito fuerūt q: etsi aliq̄ mala narrant' magis publicā: enormia nō tm̄ alia cū innūera fuerint semp mala mūdi. Sz ꝙto qs plus viuit plus expit malicias hoim q̄ ꝑ ꝓteritū fuerūt. ⁊ tic videnf hoies deterioꝛes ee. Nō tm̄ hoc dictat sic debere ee q̄: sicut ꝙto aliq̄d ſtues ab aliquo principio magis elongat' tanto paulatim magis debilitat' in suo vigoꝛe: sic ⁊ mūdus ꝙto magis ꝓcedit vlteriꝰ tāto magis deficit a virtute naturali ⁊ a feruoꝛe spūs ⁊ gre inchoato ꝓ rpm.

Decimaseptima est stulticia loquacitaſ nimie. Eccs.x. Stultus vba multiplicat. ⁊ Prouer.xxix. Totū spm̄ suū ꝓfert stultus. Et ibidē. Vidisti hoiem veloce ad loquēdū stulticia magis sperāda est. s. de illo. q: sapiēs prius ꝓsiderat q̄d loquat'. Decimaoctaua est stulticia inobediētie. s. Re.xiij. dixit samuel sauli. stulte egisti nec custodisti mādatū dñi. Matth.vij. Dis q̄ audit vba mea inquit xps. ⁊ nō facit ea similis erit homini stulto qui edificauit domū suam sup arenā ⁊ descēdit pluuia: ⁊ venerūt flumina: ⁊ flauerunt venti in domuz illam: ⁊ facta est ruina eius magna.

Decimanona est stulticia mūdane letitie. Eccl'astes. vij Ꝛ: stultoꝛ vbi letitia. Prouer.x. Per risum stultus oparet' scel'. Digestima stulticia est ociositatis ⁊ accidie. Prouer.xij. Qui sectat' ociū stultissimus est. ⁊ Eccls.iiij. Stultus cōplicat manus suas.

Titulus. VI. De gula.

De gula ⁊ de spēb' ei'. ⁊ de pena ⁊ remedijs. Cap. I.

Vla ē vnū ex septē

capitalibus vicijs. De quo vitio inq̄t Ambrosius. Gula a padiso regnātē expulit. dist. xxxv. sexto die. Pōt aūt sic diffiniri. Gula ē inordinat' appetit' cibi ⁊ pot'. Dicit' aūt gula appetit' inordinatus sm Tho. ij. ij. q. cxlvij. art. j. in eo q̄ recedit ab ordine rōnis in quo ꝓsistit bonū vturis moraℓ. ⁊ q: ex hoc aliq̄d dicit peccatū esse q̄ virtuti ꝛrariat. ideo gula est peccatū. Sed sciendū sm Tho. vbi. s. q̄ duplex est appetitus. Unus quidē naturalis qui ptinet ad vires potentie vegetabilis in qbus nō pōt esse virtus ⁊ vitiū eo q̄ nō pūt subijci rōni. Unde tāles appetitiua diuidit' ꝓtra nutritiuā: digestiuā: ⁊ expulsiuā que ptinēt ad vegetatiuā vt partes eius. Et ad talē appetitū. ſc̄z naturalē hmōi vegetatiue pertinet esuries ⁊ sitis vbi nō est peccatū. Unde Grego. Sepe sine culpa agit' qđ venit ex culpa. vñ ⁊ sine culpa cū esurim' comedim'. qđ tñ ex culpa primi parētis est factū vt esuriamus. dist. v. c. ad eius. Alius est appetit' sensitiuus in cuius cōcupiscentia vitiū gule consistit. Unde ꝛ: primus motus gule importat inordinationē in appetitu sensitiuo: que nō est sine peccato. qđ videt esse cuz quis appetit cibū vel potū nō ꝑpter sustentationē; sed ꝑpter delectationē. Vñ exceđēs in quātitate cibi vel potus nō ꝑpter ꝓcupiscentiā cibi ⁊ potus: sed ꝙ errorē estimans eo indigere: nō ptinet ad gulā. Et de hoc vicio loquit' ps. ꝓta quosdā ps. lxxvij. Adhuc esce eoꝝ erāt in oꝛe ipsoꝝ: ⁊ ira dei ascēdit sup eos. Ubi tria notant'.

¶ Primo materia ex qua gula ꝑperat. ibi. Adhuc esce.

¶ Scđo culpa in q̄ aia maculat'. ibi. Erāt in oꝛe ipsoꝝ.

¶ Tertio pena a q̄ ꝓsona cruciat'. ibi. Et ira dei ascē. sup.

§. I. Materia huius vicij

est esca ⁊ potus. Et de esca qđ est ꝓncipale dicit. Adhuc esce eoꝝ. ⁊ loquit' de coturnicibus qs dedit' dñs illi ꝓplo iudeoꝝ in deserto cōstituto appetēti alios cibos q̄ mānā qđ dabat dñs eis quotidie de celo. Ubi sciēdū q̄ esca in se q̄cunq; nō est mala sed bona: q: creatura dei. s. Tim.iiij. Omnis creatura bona. ⁊ nihil reijciendū: qđ cū gratiarū actione ꝓcipit'. Et saluator Mat.xv. Non qđ intrat in os coinq̄nat hoiem. i. cibus ⁊ potus sm suā substātiā ⁊ naturā non maculat hoiem spūal'. In quo redargut' est error quoꝛūdā iudeoꝝ estimātiū quosdā cibos: vt q̄ sunt legeve teri ꝓhibiti ex sui natura malos ⁊ maculare aiam coꝛ esu Sed. b. Tho. in. iij. ꝓta gētiles. q. cxvij. hoc reꝓbat triꝑlici rōne. sc̄z aliquē cibū sm se malū. Primo sic. qđ sit sm rōnē nō est pctm̄: sit aūt vnūquodq; sm rōnē qđ ordinat' sm q̄ agruit debito fini. Finis aūt debitus sumptionis ciboꝝ est ꝛservatio corꝑis p nutrimētū. Quicūqꝫ ergo cibus hoc facere pōt. ergo absq; pctō pōt sumi: nullis ergo cibi sumptio sm se est peccatū. Scđo sic. Uti rebꝰ ad qđ sunt ordinate nō est sm se malū: sunt aūt plante ꝓpter aialia: animaliū ꝙ quedā ꝓpter aialia: ⁊ oia ꝓpter hominē. Uti ergo plātis vel aialiū carnibus ad esum vel ad q̄cq̄d aliud homini sunt vtilia nō est sm se pctm̄. Tertio sic. Defectus pcti ab aia deriuat' ad corpus ⁊ nō econuerſo: pctm̄ em̄ dicimus sm q̄ deo: ordinat' voluntas. Cibi aūt inmediate ad corpus ptinēt. nō aūt ad aiam. Non ergo ciboꝝ sumptio sm se pōt esse peccatū nisi ꝙtuꝰ repugnat rectitudini volūtatis. Qđ aūt cibi sumptio repugnet rectitudini volūtatis ꝓtingit tripliciter. Uno modo ꝓpter repugnātiā ad ꝓpriū finē ciboꝝ. sicut cū aliqs ꝓpter delectationē que est in cibis vtif cibis cōtrariatibus saluti corꝑis: vel sm speciē: vt infirmus fructus: herbas: ⁊ hmōi que nocēt cōiter illi: vel sm quātitatē: vt cū nimis comedit de aliquo: ita q̄ grauat stomachuz vel caput. ⁊ hmōi. Secūdo mō sm q̄ repugnat ꝓditioni eius qui vtif cibis vel ero rū ea quibus cōseruat. Exemplū primi ꝑtis. vt cū qs comedit' accuratius q̄ sua cōditio vel facultas exigit: vt si rusticus vtatur cibis gentiliū seu nobiliū. Exemplū secūdi vt cū qs vtif alijs cibis q̄ se habeāt mores eoꝝ cū quibus cōuersat. Tertio modo sm q̄ cibi sunt aliq̄ lege ꝓhibiti ꝓpter aliquā cām speciale: pura in veteri lege aliqui cibi ꝓhibebant comedi ꝓpter significationē spūalem: puta porcus: miluus: coruus: aquila: ⁊ hmōi: q̄ significāt vicia videlicet luxuriā porcus: raptū ⁊ auariciā miluus: tarditatē ⁊ crastinationē coruus: deliciositatē aq̄la: q̄ vicia vult dñs q̄ nō incorꝑemus nobis. In lege ecclie ꝓhibet' eius carnium sexta feria ꝑ totū annū ⁊ ieiunijs: ⁊ lacticinia in q̄dragesima. In aliqbus etiā religiōibus ꝓhibēt regula vel cōstitutiones aliqbus cibis vti vt carnib': nō q: malis: ꝛ ad ꝓcupiscētiā refrenādā. vt dicit' de ꝑse. di. v. carne. Et q: illa cerimonialia legis veteris nūc cessant' seruari nō debent: ideo illis vti possumus cibis tūc ꝓhibitis: sed a significatis cauere debem'. i. a vicijs. Prohibitū etiā fuit gentilibus ad fidē cōuersis q̄ aplos vesci idolothitis ꝓpter spem mali vitandi: ne sc̄z aliq̄ crederēt hoc illos facere in veneratione idoli qđ ad idolatriā ptineret. als de se pctm̄ non eēt. Item ꝓhibitū fuit sanguine suffocato vesci: q: iudei erant ex lege assueti abstinere a talibus que adhuc seruabant: ⁊ ideo ne redderent odiosi eis ⁊ graues in cōuersatione vtendo cibis q̄ illis erant abominationi fuit ad tps

Dupler appetit?

Cibū sm mere repugnat. tripl' recte volūtati.

q̄ nullus cibus sm se malus

phibitū pro fraterna ꝯcordia. Ad errorē igit̄ ptinet quęz maniehei sequebant estimare escā aliquā de se esse malā. vñ apl̄s .i. Timo. iiij. Jn nouissimis tpibus recedēt q̄dā a fide attēdentes spiritib⁹ erroris ⁊ doctrinis demoniorum phibentiū nubere ⁊ a cibis abstinere. sc̄z q̄busdā tanq̄ de se malis. Esca igit̄ nō est viciū gule sed materia circa quā exercet̄ ex ocupiscentia ad ipsam.

Gula qñ fit in hoc scilicet.

§.II. Quantū ad secundum

sc̄z in quo ꝓsistit culpa huius vicij. Sciendū q̄ ꝓsistit in desideriosa inordinato cibi vel potus, dum sc̄z apperunt̄ ꝑpter delectationē corporis: non ꝑpter sustentationē ad quā sunt ordinati. Et hoc notat̄ cū dicit in ps. Erāt in ore ipsorū .s. qui habuerūt desideriū comedēdi carnes ꝑpter delectationē. Aug. in lib. confessi. Infistī dñe vt ad alimēta ficut ad medicamēta accedam⁹. Sicut em̄ sumit̄ medicina nō ad delectationē: sed ꝑpter necessitatē sc̄z ad p̄seruandū corpus a mortē: ⁊ cū timore sumit̄ ne deficiat ⁊ cum timore ne offendat ex nimia complacētia. vñ Job. Anteq̄ comedā suspiro. .s. timēs offendere. Quāuis aūt dū q̄s sanus existēs ⁊ indigēs cibo vel potu cū delectatiōe comedat ⁊ bibat plus ⁊ minus delectar⁹ fm q̄ hz gustū melius disp̄situ ⁊ fm q̄ litatē cibi ⁊ potus: ipsa delectatio de se non est mala cū sit naturalis: hz cū cōplacet fibi in cibi ⁊ por⁹ vsu ꝑpter ipam delectationē nō ꝑpter sustētationē ibi est peccatū: siue cū comedit vel bibit ꝑncipal⁹ ꝑpter delectationē ipam: siue comedat ꝑpter sustētationē hz in ipso esu ⁊ potu ia cū remot̄ comedere ꝑpter ipam delectationē. Vñ Aug. in li. confessi. de b̄ se accusat dicēs. Dū ad quierē facietatis ex indigētia molestia trāseo: in ipo trāsitu insidiat⁹ mihi laqus ocupiscētie. Et cū salus sit cā comedēdi ⁊ bibēdi adiūgit se tanq̄ pedissequa iocūda gulositas: ⁊ plerūq̄ pire conat̄ vt ei⁹ fiat cā. Quāuis aūt gula sit viciū capitale ⁊ a vulgarib⁹ dicat̄ mortale nō tn̄ sp̄ est mortale: § tūc est mortale fm. b. Tho. ij. ij. q. clxviij. arti. ij. q̄n ꝑpter delectationē gule hō auertit̄ abvltio fine. q̄d sit cū inheret tali delectatiōi vt fini ꝑpter quē deū ꝓtenit par⁹. .s. facere cōtra ꝑcepta dei vel ecclie vt delectationes hmōi assequat̄ ⁊ de hoc. .s. cū est mortale intelligēda est auctas Gre. dicens, xxx. moral⁹. Dū vicio gule nō resistit̄ oē q̄d hoies fortiter egerūt pdūt: ⁊ dū vēter nō restringit̄ simul cūcte virtutes obtunduntur. vel etiā fm Tho. pōt b̄ intelligi q̄ gula vtutes auferant nō rā, ꝑpter se q̄ ꝑpter vicia q̄ ex ea oriunt. Nā dicit idē Gre. in pastorali. Dū vēter p ingluuiē extēditur. vtutes aīe p luxuriā destruunt: hz si q̄s inordinate appetit vel q̄rit delectationē cibi vel por⁹ nō tn̄ q̄ ꝑpter hoc sit parat⁹ facere ꝯ dei mādata tunc erit veniale q̄d cōiter accidit cū in ea peccat̄ nisi sit aliqs habituat⁹ in crimini⁹. Et fm hūc modū intelligendū est q̄d ait Aug. in hmo. de purgatorio. Quotiēs aliqs in cibo ⁊ potu plus accipit q̄ necesse est. .s. ex delectatione ad minuta pcta nouerit ptinere. di. xxv. .s. multi sunt. Quāuis aūt hoc viciū cū est mortale nō sit directe ꝯ ꝑcepta decalogi. est tn̄ indirecte seu p quādā reductionē fm Tho. vbi. s. videlz ꝯ ꝑceptū de sanctificatione sabbati in quo intelligit̄ p̄cipi q̄es in vltio fine. Sz p gulā hō auertit̄ se ab vltimo fine ostitutēs eū in tali delectatiōe. Nec em̄ oia pcta mortalia directe ꝓiant̄ ꝑceptis decalogi: hz sola illa q̄ iniusticiā ꝓtinēt: q: ꝑcepta decalogi spāliter ptinēt ad iusticiā ⁊ pres ei⁹. Ex hoc etiā gula est ꝑta dilectionē dei q̄ facit deū sup oia diligere vt summū ⁊ vltimū finē: hz gula facit magis diligere delectationes cibo⁹ q̄ deū. cuius signus est q: facit ꝯ ꝑcepta dei vt ꝓsequat̄ hmōi delectationes. Et cū fm Tho. q. e. ar. iij. gravitas alicui⁹ pcti attēdat̄ p̄mo ⁊ ꝑncipal⁹ fm materiā in q̄ peccat̄ fm quā pcta circa res diuinas sunt maxia: sc̄do ex pte peccātis. i. deordinatōis volūtatis. tertio ex pte effect⁹ ꝓsequētis. i. mali q̄ inde sequit̄. Sc̄dm p̄mū gula nō hz maximā grauitatē: q: nō est circa diuina: § circa ordinata ad sustētationē. Nec q̄tū ad sc̄dz imo fm illd magis alleuiat̄ q̄ aggrauat̄ vitiū gule. tn̄ ꝑpter necessitatē sumptōis cibo⁹: tū ꝑpter difficultatē discernēdi ⁊ moderādi id q̄ sufficit tālib⁹ vñ apper de malicia volūtatis. Sz fm tertiū ꝓncipue attēdit̄ grauitas ei⁹ vt dicat̄ multū grue: q: multa mala oriunt̄ ex eo. Vñ sup illud. Qui peccauerit egyptū cū p̄mogenitis dicit gl. Egypt⁹ q̄ interpretat̄ tenebre significat gula q̄ obtenebrat aiam ⁊ caput fumositatib⁹. Quorum em̄ ei⁹ sunt luxuria: ocupiscētia: supbia ⁊ hmōi q̄ gñat gula. Gulosus punit̄ ꝯ potaliter

Punitur eternali.

Quinq; mala ex gula.

Gulosus punit̄ ꝯ potaliter

Dō aūt ō: Adā ꝑpt gulā de padiso expulsus illō fuit magis ꝑpter radice eius. i. supbiā q̄ ꝑpter ipam gulam.

§.III. Quantū ad tertium

sc̄z de pena qua punit̄ gula. nota hoc cum dicit. Et ira dei ascēdit sup eos sc̄z gulosos. Jra dei est punitio eius qua puniuit illos sc̄z ignem mittēdo de celo qui cōbussit illos ⁊ occidit. Unde dictus est locus ille sepulcra concupiscētie: quia ibi sepulti sunt multi ꝑpter cōcupiscentiam gule. Punitur autem tripliciter.

¶ Primo pena corpozali.

¶ Secundo pena spiritual.

¶ Tertio pena gehennali. i

Quantū ad p̄mū ō: Eccli. xxxvij. Propter crapulam multi pierūt. Adulti em̄ moriunt̄ ꝑpter inordinatā sumptionē cibi ⁊ por⁹. Vñ Ezechiel. Excessus cibo⁹ ꝓsumit et cōputrescere facit corpus humanū: ⁊ macerat egritudine diuturna. ⁊ tunc eū morte crudeliori ꝓsumit. de ꝑse. di. v. c. Nihil sic iocūdū. Hinc ⁊ Hiero. Hypocrates docet iam phorsinis opinis. Crassa ⁊ obesa corpa q̄ crescendi mensurā impleuerint. nisi cito ablatione sanguis minuant̄ in paralysim ⁊ pessima morbo⁹ genera erūpe. .s. est necesse Et galienus doctissimus hypocratis interpres athletas quoz vita tars sagina est. dicit in exhortatiōe medicine nec viuere posse diu nec sanos esse. de ꝑse. dist. v. c. Ne tales. Et de quodā podagroso narrat ipe idē q̄ proscripsit ⁊ de pauperibus cū nō posset ita vacare gulositatib⁹ suis factus est sanus. Narrat de quodā abbate: qui cum iret ad balneā: ex quasi pdiderat appetitū ꝑpter nimia epulationē: captus in via ⁊ ductus ad radicofanum fuit incarceratus. ⁊ audita cā itineris fecit eū dñs castri manere in quadā camera vbi nō erāt nisi fabe crude: ⁊ aqua ⁊ sine cibo ⁊ potu p aliquos dies. ꝑpter q̄ ille cōsumptis sup fluis humoribus fame ductus comedit illas fabas ⁊ sanatus est Eccli. xxxvij. Jn multis em̄ escis erit infirmitas. Sen. Voluptates nō tantū voluptuosos excecāt: § ⁊ impotentes reddūt: ⁊ ꝯcus ⁊ leprosos ⁊ diuersis aliis infirmitatib⁹ affligūt. Jnducit q̄ ⁊ pauptatē. fm illd ꝓuer. xxi. Qui diligit epulas in egestate erit: ⁊ qui amat vinū ⁊ pinguia nō ditabā. Unde ⁊ ꝓdigus filius cōsumpta suba in gula ⁊ luxuria cepit egere. Lu. xv. Scda punitio seu pena q̄ incurrit̄ ꝑpter gulā est spūalis: q: videlz amittunt̄ p ea et destruunt̄ oēs vtutes q̄ supant oia bona tpalia. In cuius figuram legit̄ q̄ Nabuzardan ꝓnceps coquoz destruxit muros hierl'm ad designandū q: vēter cui multitudo coquoz deseruit ꝑpter vitiū sc̄z gule edificia vtutū ad soluz redigit. vt ait Gratia. xliij. di. .s. j. Nō fides ruinā patiat̄ pz in illo ꝑpho hebreoz. de quo legit. .s. Lozr. Sedit populus māducare ⁊ bibere ⁊ surrexerūt ludere. i. festiuare in venerātiōes vituli aurei declinātes ad idolatriā. Quasi spes hr̄e pnt de deo vel de brītudine quoz de⁹ vēter est vt dicit apl̄s. Et gr̄ia in ꝓfusione eoz qui terrena sapiūt. ad Phil. iij. Di sunt gulosi q̄ cultū ⁊ sollicitudinē quā debēt erga deū hr̄e hnt̄ p vētre suo. Uerus em̄ dei cultor cū surgit mane cogitat ꝓ: io de deo se ei recōmēdās. Sz gulosus cogitat q̄d debeat in mane cōedere: q̄d magis delectet. De cōqua ꝛeplū facit: de mensa altare. ibi ponit victimas carnes varias: ministri sunt serui mēse: orōes ⁊ lectiones sunt locutiones de cibis ⁊ vinis q̄ sint meliores. hi dicūt. Cōeda mus ⁊ bibamus: cras em̄ moriemur. ⁊ sic erimus q̄si

Punitur spūaliter

Diuerse circūstantie gule faciūt diuersas spes.

Grauitas gule.

nō fuerim⁹. nec em̄ alia vita sperāt: sed cū se reperiunt in igne inferni tūc experiunt̄ alia vitā. Charitatem primi ignorant. Sicut diues ille q̄ epulabat̄ q̄tidie splendide et lazaro medico ⁊ vlceroso quē quotidie videbat: nec micas q̄dez q̄ cadebāt de mensa ei dabat ꝑpter quod tandē mortu⁹ sepultus fuit in inferno. Qui em̄ habuerit subaz mundi huius: ⁊ viderit fratrez suū egere ⁊ non dederit quomō charitas dei est in illo. j. Jo. iij. q. d. nō est vtiq̄. Prudentia ꝑsternit gula. q: vt ait Hiero. Pinguis venter id est gule deditus crassum sensum generat. di. xliij. .§. fi. ꝓmouentes em̄ cibo⁹ ⁊ potuū ascendunt ad caput ⁊ obtenebrant intellectū vt̄ male possit discernere veru: sicut pz in hero dei quiuio posito q̄ nescirit discernere se nō obligatū ad ꝓmissa iniust̄ esse impz udenter ⁊ crudeliter ad petitionem puelle iussit amputari caput Jobis baptiste. Justicia exilio relegat̄. q̄s em̄ tam iniustus tam auarus. inquit Ambro. q̄ qui multoz alimēta nō suuz vsum sed abundātia ⁊ delitias facit. di. xlvij. sicut hi. q̄d facit gulosus ita cōedens pciosa q̄ multi paupes possent ex illo sumptu viuere. quot irrisiones: detractiones: pditiones: homicidia fiunt in conuiuijs. Nonne absalon fratrē suū pditorie in quiuio occidi fecit. vt habet̄. ij. Reg. xiij. ſfortitudo per gulam infirmat̄. Unde ⁊ qui certat in agone ab omnibus se abstinet. j. Cor. ix. sc̄z q̄uamine cibo⁹ ⁊ potuū vt sit fortis ad bellandū. ſfortissim⁹ em̄ ille holofernes: cuius terroꝛ omnes formidabāt in cōuiuio nimis comedendo ⁊ bibendo ita debilis est effectus q̄ ab vna muliere. .s. Judith fuit decapitat⁹. Judith. xiij. Tempantia aūt fugat et toto ficut vnū ꝓ xiij expellit aliud. Sed venter mero estuās facile de spumat in libidines. vt ait Hiero. In cuius figuram noe ebrius facē nudauit femora. Gen. ix. Sed ⁊ septem dona spūsancti ex gula ruūt. q̄d figuratū fuit Job. j. c. q̄n septē filijs iob quiuatibus in domo ꝓmogeniti domus ꝑcussa a vento ruens oppressit oēs. ſfigurāt em̄ fm Gre. septez dona spūsancti septē filij iob. Demū pena gehennali punit̄ gula. Attēdite inquit saluator: ne grauent̄ corda vestra crapula ⁊ ebrietate: ⁊ supueniat in vos repentina dies illa. .s. iudicij vos ꝑdēnans. Ponit apl̄s Rom. xiij. comessationes ⁊ ebrietates inter opa tenebrarū quia ducunt ad tenebras eternas. Sicut g̃ ira dei ascendit sup eos .s. gulosos. .s. incēdiū ignis, ita ignis eterni⁹ paratus est gulosis.

Punitur mala ex gula.

Gula est ꝓrauus de decē ꝑceptis.

Gula qñ fit mortale.

§.IIII. De spēbus gule que

q̄nq; sunt vt ponit Gre. in li. moral⁹. di. Quinq; modis nos gule vitium tentat. aliq̄n nāq; indigentie tpa ꝓuenit. aliq̄n tpa nō ꝓuenit: sed cibos lautioꝛes querit. aliq̄n que sumēda sunt ꝑcurari accuratius expetit. aliq̄n aūt ꝛ qualitas cibo⁹ ⁊ tps ꝓquit. sed in ipa q̄ditate sumenda mēsurā refectiōis excedit. Nonunq̄ abiecti⁹ est q̄d desiderat. ⁊ tū in ipo esu imensi desideriꝫ deteriꝰ peccat. de ꝑse. di. v. c. q̄nq; Sup b̄ dak versus. Propere laute nimis ardēter ⁊ studiose. Quō aūt isti modi vel circūstantie gule faciāt diuersas species. dtūs tho. ij. ij. q. clxviij. ar. iiij. sic declarat. Gula importat inordinatā ꝓcupiscētiā edendi. Jn esu aūt duo ꝓsiderant̄. .i. pe cibus q̄ comedit: ⁊ eius comestio. Potest g̃ inordinatio cōcupiscentie attendi. Uno mō ꝑtum ad ipm cibū qui sumit. ⁊ sic quātū ad subam vel speciem cibi querit aliqs cibos lautos. i. pciosos. quantū vero ad qualitatē querit cibos nimis accurate ꝑparatos q̄ est studiose. quātū ad quātitatē excedit in nimis comedendo Alio modo inordinatio cōcupiscentie ꝓsiderat in ipa sumptione cibi. ⁊ hoc vel q: ꝓuenit debitū tps comedendi. ⁊ sic est ꝑpere. vel q: nō seruat debitū modū in edendo: q̄d est ardenter. Propterea aūt corruptio circumstantiarum diuersarū facit diuersas spes gule ꝑpter diuersa motiua ex q̄bus motaliꝰ spes diuersificent̄. In eo enim qui querit lautos cibos excitat̄ cōcupiscentia eius ex ipa specie cibi In eo aūt qui ꝓuenit tps deordinatur concupiscentia ꝑpter impatientiā more, ⁊ sic de alijs. De his pōt induci illud ps. lxxvij. Abūdauerūt ⁊ saturati sunt nimis ⁊ desiderijs eoz attulit eis. Et loquit̄ ps. de illis gulosis q̄ erant in deserto in populo dei. Sed quātū sit detestabile vitiuz gule ostēdit Amb. in sermone dicēs. Sexto die bestie create sunt. ⁊ cū bestijs orta est ptās edendi ⁊ vsus escarū. vbi cibus cepit ibi finis factus est mundi. ibi cepit sua incrementa nescire: vbi ceperūt diuina opa circa eū feriari: quo iudicio declaratū est q̄ p cibos mund⁹ haberet imminui p quos desijt augeri. ⁊ infra. Eouscp̄ puariari nemo nouerat cū adhuc orta non esset q̄ ꝓma est puariatio. Jndictū est ieiuniū. i. abstinentie lex a dño deo: puariatio legis a diabolo. Serpens gule suadet: dñs ieiunare decreuit. cui pa p cibū: latebra post cibū: cognitio infirmitat⁹ in cibo: fr mitatis virtus in ieiunio. di. xxxv. Sexto die. Ubi ostēdit amb. q̄nq; mala ex vitio gule. ¶ Primū q: facit hoiem vt aial bz: vtutū sicut em̄ bestie comedūt cū trahit appetit⁹ eas ad cibū sine discretiōe vel aliqua ꝓsideratione. ita ⁊ gulosus nō respicit nec ad die nec ad modū nec ad necessitatez sed ad appetitū. ⁊ b̄ signatū fuit in eo q̄ in eadē die sc̄z in ꝓncipio creationis rerū qua create sunt bestie postea creatus homine fuit data licētia comedēdi cū bōs dixit de omni ligno paradisi comedite. ⁊c. Gen. ij. Tullius. Si videris istos epulatores velut opimos boues sternere ⁊ sudare in tellige eos. ⁊ Sen. quosdā ventri obedientes loco animum rem⁹ nō hoim. Sc̄dm malū q: impedit vtutis profectū. Vñ ⁊ Greg. dicit in lib. moral⁹. q̄ q̄ nō vincit vitium gule male potest alia vincere. i. quāto corpus implet⁹ tanto animā minoꝛ. Ad figuratū fuit in hoc q̄ data licentia comedendi a deo nō creauit postea alias nouas creaturas. Et sic dic Amb. mundū finitū ⁊ p cibū gule mundū sc̄z minoꝛē diminutū. i. hoiem in pfectu spūali. Tertium q: est malo⁹ initiū. naz oēs penalitates ⁊ miserie ⁊ mozs quas patimur fm corpus ⁊ ignorantia ⁊ inclinationes ad vitia ꝑcesserūt ab illa inobedientia ade ⁊ vitio gule fm illū vsum sapientis. Adala. i. maxilla. mali sc̄z hois ade. malo id est pomo. mala ꝓtulit oia mūdo corpalia ⁊ spūalia. vñ dicit hāc fuisse ꝓmā puariationē sc̄z quātuz ad exteriora vitia. Quartū malū est: q: obscurat intellectum ⁊ aufert deū. Job. xxviij. Nō inuenit̄ sapia in terra suauiter viuentiū. i. gulosoz. Tulli⁹. mēte recta vti nō pōt cibo ⁊ potu repleti. Jn cuius figurā post gulā cōmissam se absconderūt pmi parentes q̄s amātes tenebras ne viderent̄ a deo. Et hoc est q̄d ait Amb. Lateba post cibū. Quintū malū ē q: inducit luxurie fluxū. Hiere. v. Saturaui eos ⁊ mechati sunt. Hiero. Quō iuuencula in feruore iuuentutis posita bapib⁹ ⁊ vino plena de castitate erit secura. q. d. male. Et in huius figurā cōmisso vitio gule fecerūt sibi perizomata cooperientia pudēda: q: senserūt stimulus carnis. Et b̄ est q̄d dicit Amb. Cognitio infirmitat⁹ in cibo. ⁊ ideo serpens gule suadet ⁊ tentat de ea. vnde ⁊ ꝓm tentauit i deserto dicens. Si filij⁹ dei es dic vt lapides isti panes fiant. Adat. iiij. q: nouit inde multa lucrari. ⁊ frequēter illō sugerit fm moralē sensum: vt lapides duros abstinentie et ieiunioꝛ cōmuter in panes relaxationis pnie ⁊ recreationis corpis, ⁊ b̄ si filij⁹ dei es. si ꝑ q: filius dei es ꝑ fidem et gr̄am. Deus vult filios suos letari nō cruciari. ⁊ regnum dei nō est esca ⁊ pot⁹: hz iusticia ⁊ pax ⁊ gaudiū i spūsancto ināt apl̄s Ro. xiij. Sed verū est q̄ regnū dei nō acquirit solū p abstinentiā cibo⁹: sed ꝑ iusticiā ad quā ptinet ieiunia istituta nō frāgere: nec ꝑ delectatiōes cōedere vel aliq̄d ꝑpter cōedēdū inordinatū facere q̄ ⁊ diabol⁹ ꝓpo suggerebat vt sc̄z faceret miracula illi⁹ ꝑuersionis sine cā vigētes: q: alīs fibi potent de cibo puidere. Sz gulosi māducauerūt ⁊ saturati sunt. Ubi notant̄ plures spēs gule.

¶ Primo māducauerūt aliqui in excessiua quantitate.

¶ Scdo māducauerūt aliqui cū lauta qualitate.

¶ Tertio māducauerūt tertij de accurata studiositate.

¶ Quarto māducauerūt quarti ex nimia auiditate.

¶ Quinto māducauerūt q̄nti sub tpis inopportunitate

§. V. Prima ergo species

Gule seu modus est nimis comedere vel etiaz bibere. qđ em ꝺ: de esu totū sciẽdus est de potu: sed locutio in hmõi fit de esu: quia ibi magis offendit ⁊ frequentiꝰ ꝙ in potu. Cū aũt ita excedit in quãtitate vt incurrat ebrietas. illud est vnū vitiū speciale de quo dicẽ. ſ. Cuz ỽo bibitur vltra debitū: sed citra ebrietatẽ ptinet ad hanc spẽm gule. Ab ꝺ vitio deuicti sunt multi ex illis ebriis in deserto. de qb⁹ ꝺ: in ỽsiculo allegato. Mãducauerũt ⁊ saturati sunt nimis comederunt ergo coturnices quas dñs fecit circa castra eoz euolare: quas captas comederũt in nimia ꝙtitate: ſz puniti sunt igne de celo gulosos illos comburẽdo. vt habetur Num. xi. Et ꝑterari potest istud vitiū ita circa viliſſimos cibos ⁊ por⁹ sicut circa delicatos ⁊ pciosos. Vñ dicit Ezech. xvi. hec fuit iniq̃tas sororis tue sodome saturitas pãis ⁊ aq̃. De ꝙtitate aut cibi ⁊ pot⁹ nõ ꝓt dari vna certa regula oibus ꝑm eandẽ mensurã: sed plus ⁊ minus exigit ꝑm varietatẽ complexionũ ⁊ fatigationũ. Vn⁹ etiã ⁊ idem plus indiget vno tpe ꝙ alio ꝑm dispositõnem sui corꝑis. Unde pbs in li. Ethic. narrat de quoda fortissimo viro dicto milone q̃ comedebat solus aliq̃nvnũ bouẽ nec erat grauatus stomachus eius. Et ali⁹ q: debilis etiã de paucis buccellis panis grauabat. ꝓpterea inq̃t christus Aug. ſ. Venit Johes bap. nõ mãducans neq; bibẽs ſz cõia cibaria: ⁊ dicũt demoniũ habet. Venit filius homis manducãs ⁊ bibẽs. ſ. cõi modo ⁊ dicũt. Ecce hõ vorax et potator: vini: ⁊ iustificata est sapiẽtia ab oibus filiis suis. Et hoc vltimũ ỽbũ tractãs Aug. ait. Ondit filios sapiẽ intelligere nec in abstinẽdo: nec in mãducãdo eẽ iusticia: sed in eq̃nimitate tolerãdi inopia ⁊ tpandi abũdantias ⁊ nõ se corũpendi. di. xl. qđ dicit. ⁊ appellat filios sapiẽ discipulos xpi a q̃bus dicit se sapiam iustificatã. i. iustam ⁊ sanctã in comedẽdo moderate. Tãtũ ꝙ põt ⁊ ꝺz q̃s comedere ⁊ bibere ꝙtũ credit se indigere ad sustẽtatiõem ⁊ exercitõem eoz q̃ sibi incũbũt agẽda: ita vt nõ vsq; ad nauseã sumat: sed cũ aliq̃li adhuc appetitu finẽ faciat. Cum autẽ ex delectatõe cibi vł potus plus sumit ꝙ sibi dictat oscia oppoꝛtunũ tũc peccat. Et de crapula carnisꝓuiꝰ ex his q̃ habenẽ di. iiii. denicꝫ cũ glo. videẽ ibi eẽ mortale. dicit em ibi Greg. cũ oẽs laici seculares illa die plus solito ⁊ cetaris diebꝰ accurati⁹ cibos carniũ appetãt ⁊ nisi noua q̃dã auiditate vsq; ad mediã noctẽ se ingurgitẽt: non aliter se hmõi scti tẽpis obꝺuationem suscipe putãt. ſ. q̃ dragesime qđ vtiq; nõ rõni sed voluptati: imo cuidã mentis cecitati ascribendũ est. Vñ nec a tali ꝓsuetudine auerti pñt. et iõ cũvenia suo igenio reliquẽdi sunt: ne forte peiores existãt si a tali ꝓsuetudine ꝓhibeanẽ. Dec glo. ibi. dicit cũ venia scz tpalis punitionis nõ gebẽnalis. Nec tñ oẽs excedẽtes illo tẽpe in quãto vel q̃li ꝺdẽnandi sunt de mortali: sed q̃ faciũt nimiũ excessiz auertẽtes se a deo. Brũs etiã Aug. dicit esse reꝓhendẽdas comessatiões ⁊ ebrietates q̃ fiunt in diebus solẽnibus. vt di. xliii. Comessationes.

§. VI. Secuda species est

comedere cibos nimis delicatos ꝓpter delectatõem vt ea ponesꝰ fasianosꝰ pdicesꝰ carnes vitulinasꝰ lapꝛedasꝰ sturiones ⁊ hmõi. vina solẽnia vt maluaticũ: vernatiũ: grecum: trebianũ ⁊ hmõi. Uule dedit⁹ erat diues ille q̃ epulabat q̃tidie splẽdide. de q̃ xps dicit ꝙ mortu⁹ est ⁊ sepultus in inferno. Lu. xvi. In hac etiã spẽm gule videnꝫ lapsi hi de q̃bus ait ps. Mãducauerũt ⁊ saturati sunt nimis. nõ em erãt ꝓtenti cibo cõi ⁊ vtili ⁊ suaui mãne de celo: ſz appetierũt carnes ⁊ solenes vñ ⁊ coturnices dñs dedit. Num. xi. Si tñ q̃s vtaꝭ cibariis delicaꝭ ꝓpter infirmitatẽ vel debilitatẽ ꝺ exigẽte aut generis nobilitatẽ vt ꝓncipes: aut ꝓpter tpis ꝙgruitatẽ: vt in nuptiis ⁊ cõiuiis discreꝛ põt eẽ hoc ablq; pctõ. Vñ Aug. ſfieri enim potest vt sine aliquo vitio cupiditatis vel voracitatis ꝑciosissimo cibo sapiens vtaꝭ. Insipiens aũt fetidissima gule flãma in vilissimum inardescat. Et sanius maluerit q̃s more dñi pisce vesci q̃ lenticula more esau nepotis abrahe: aut hordeo more iumẽtoz. di. xlj. q̃s̃q̃s. ⁊ in. c. di. idẽ dicit. c. Nõ cogant diuites cibis pauperũ vesci: vtanꝫ ꝓsuetudine infirmitatis sue: ſz doleant se aliter abstinere nõ posse. Si em ꝓsuetudines suaz mutãt egrotãt: vtanꝫ supfluis ⁊ dent paupibus necessaria vtanꝫ ꝑciosis ⁊ dent paupibꝰ vilia. hec ille. Un laudabile est a puerilia etiã filios nobiliũ assuescere cibis grossioribus. qđ fecit mater. b. Bern. erga filios suos nobiles ⁊ diuites. Sz ⁊ licuꝛ ethnicus: ſz rectissimus ordinauit in leges suis adolescẽtulos rure nutriendos cibis vilibus. Sũme aũt reꝓhensibile est iuuẽculos ad tabernas accedere pignolatas ꝓfectiões ⁊ alia gulosa comedere: maluatica ⁊ greca bibere: ⁊ in cõuiuijs cũ aliis iuuenibꝰ reperire Cũ istis em lãbacitatibꝰ inducũtur ad oẽm turpitudinez sodomiticã ⁊ hmõi. Nimis inardescit in eis ꝓcupiscentia carnalis sanguine in eis feruẽte absq; hoc q̃ ligna tanta ad augmẽtãda flãmã apponãt. Cõuiuia aũt facere vbi cõiter lauta ꝓparanꝫ cũ ex amicitiavel alia cã hõesta fiunt de se nõ sunt reꝓhẽsibilia. Nã ⁊ Job ꝑmittebat filijs suis ꝙuia facere iuicẽ. Job. i. Et Joseph ꝓpauit fratribꝰ suis ꝙuiũ. ⁊ abiaã ãgelis hospitibꝰ suis. Gen. xviii. ⁊ ꝑcipue cuz in ꝙuiuijs adsunt q̃nq; circũstantie q̃s ponit Bꝛegl. dicẽs. Sciendũ q̃ ꝙuiuia tũc ex charitate veraciter ꝓdeunt cum in eis absentiũ nulli⁹ vita mordeꝛ: nullus ex irrisione reꝓhendit. Nec inanes seculariũ negociozꝫ fabule. ſz ỽba sacre lectionis legunt ⁊ audiunt. Cũ nõ plus ꝙ necesse est corꝑi deseruit. di. xliii. Cõuiuia. Et q: raro est q̃n in conuiuijs multa vana ⁊ irrisoria imiscẽanẽ: ⁊ vltra debitũ comedaꝭ ⁊ delectẽt. ideo refert Aug. documẽtũ sibi ab Amb. tradiꝭ tũ vt vitaret ꝙuiuia q̃bus terminus tẽperantie exceditur.

Cõuiuia facere.

§. VII. Tertia species gule

est ponere nimis de tpe ⁊ cura ad ꝓparandũ cibos vt magꝭ delectẽt. puta vt sint variati: assatiliꝛi cũ aromatibus. cuz saporibus ⁊ hmõi. quo vitio laborauerũt filij hely sacerdotis. Nã cũ ꝑpł⁹ accederet ad offerendũ sacrificia aialium ad altare ꝑm mãdatũ legis veniebat puer q̃. ſ. erat minister sacerdotis ⁊ dicebat offerẽti. da mihi carnes. i. partez aialis occisi vt coquã sacerdoti. Nõ em accipiã coctã: sed crudã. qđ faciebat vt accuratiꝰ posset suo sacerdoti ꝓpare. Et offerẽs rñdebat. Incẽdaꝭ pi⁹ ꝑm more adeps ⁊ post ea accipiea: ⁊ ille. ſ. minister Nequaq̃. si non dabis accipiã ea vi. Jn ollis quoq; vbi coquebant carnes mittebat tridentẽ ⁊ trahebat crudũ de lebete. vt habeẽ. ſ. Regũ. ii. vbi subdit ꝙ grande erat pctm eoz. Vñ in punitionem i bello ꝓra philisteos occisi sunt. Et ꝑcipue in hoc solẽt delinquere diuites: ⁊ etiã plati eccl'e. Vñ Alanus de plactu nature ait. Hodie gule vitiũ ꝓfundiꝰ se poꝛrigit in dños ⁊ ꝓlatos q̃ salmones lucios ceteroscꝫ pisces equipollenti generositate insignes varijs decoctionũ cruciãt martyrijs balneantes officio sacri pipis fonte baptizãt vt multifoꝛmẽ saporis gr̃am ꝙsequanẽ. Ali⁹ ministroꝛ ꝓtudit: colat ali⁹ ⁊ ꝓficit: substãtia vertit in accidens: natura mutat i artez. vt saturitas trãseat in esuriẽ. Hec ille. Sed magna cõsciaz sibi dñt facere tales de tãto tpe qđ amittũt ⁊ faciũt ministros amittere ꝓ hmõi ꝓpatiõe ⁊ exꝑtis supfluis q̃bus deberẽt pauꝑibꝰ subuenire. Et forte etiã illi de q̃bus ꝺz Adducauerũt ⁊ saturati sunt ⁊c. in ꝺ vitiũ incideruntNã ceperũt illas aues in copia ⁊ deficcauerunt vt postea possent sibi accurari⁹ ꝑpare in esum. Sciendũ etiã q̃ sumere cibos inmũde ⁊ sine ꝙgruẽte ꝓpatiõe vbi commode pui deri põt vitiosiz ⁊ ptinẽs advitiũ negligẽtie vł insensibilitaꝭ. Un Diero. Nec affectare sordes nec exq̃site dilitie laudẽ pariũt. qđ idẽ Gran⁹. xlj. di. cleric⁹. §. sic de cibis sic ⁊ de vestlib⁹. q̃ aũt aliq̃s scõs cibis cineres legim⁹ ꝑibasse vł inisceuisse vt. b. Bern. eꝑm ãtisidiozẽ. ⁊ san. fra. di. vlti. hoc fuisse laudabile ⁊ ꝯtuosiz ex ope opantẽ. nõ ex opere

opato. i. ex intentiõe opantiũ. vt ſz subtrahẽtes se ab oĩi delectatione ſz corꝑali redderenẽ magꝭ capaces ⁊ apti de lectatiõib⁹ spualibus ⁊ affectui ad diuina a deo ad hoc inspirati: ſsed illud opus i se nõ erat laudabile. vnde nec imitabile nisi q̃s similiter a deo inspiratus esset.

§. VIII. Quarta spẽs gule

est nimis ardẽter seu nimia auiditate cibũ vel potũ sumere. ad qđ ptinere vł comedere nimis rapacit ⁊ festinãter. Et licet q̃dam habeãt a naturali ꝺpditioe. vel assuefactione tñ ⁊ corꝑoꝛi nocet. q: nõ ita bene potest cibus digeri qua si integer deglutitus: ⁊ mínꝰ bene edificat. Et cũ ꝑcedit ex inoꝛdinato appetitu delectatiõis gule peccatũ est. Doc vitio esau supatus ꝓpter vnã escã scz lentis edulium vendidit ꝑmogenita sua. Nam vt narrat Gen. xxv. Cum reuerteꝛet esau de agro fessus ad domũ inueniẽs q̃ germanus eius iacob coctũ lentiũ ferculũ comederet: petiuit ab eo vt sibi de illo ferculo ad esum daret. cui iacob dixit. Uende mihi ꝑmogenita tua. qđ ⁊ fecit ex nimia auiditate illi⁹ edulij paruipendẽs ea ꝙ tã vili ꝑcio vẽdere. vnde ⁊ grauiter peccauit symoniã comittẽs: qrius ꝑmogeniture tunc scz in lege nature erat spuale. Nã ꝑmogenitus tenebat locum ⁊ officiũ sacerdotis. Jacob aũt emendo ꝺz non peccasseq; potius redemit q̃ emit vexationem suã. Et in hac specie gule ita peccaꝭ vilissimis cibis sicut preciosis. imo frequenter offendũt hoies nõ facientes sibi ꝙscientia proꝛpter vilitatẽ cibi ⁊ cũ maioꝛi delectatiõe gule cõeduntur aliq̃n herbe fructꝰ: cepe: allia: ⁊ hmõi q̃ carnes. Non attẽdentes q̃ vitiũ gule in ꝑmis parẽtibus nõ fuit circa capones ⁊ confectiones sed in fructibus. Sed vt dicũt hebrei ꝑm q̃ alle. Ni. de lyra fuit frucꝰ ficus. Vñ aug. In oĩb⁹ his rebus nõ ꝙsus rex sed libido in culpa est. Idẽ. Uiles cibi appetẽter accepti impediũt ꝙuentum abstinentie. Da uid aũt aquã ꝙcipitã effudit. xlj. di. c. delitie. Uistoria dõ hr. ij. Reg. xviii. vbi ꝺz ꝙ cũ quadã die dõ appeteret bibere de aq̃ cisterne bethlee dicẽs. Q̃s mihi daret de aq̃ cisterne q̃ est in bethlee. subito tres socij eius fortissimi a sepiis inerũt. ⁊ p mediũ castroz inimicoz philistijm q̃ tunc habebãt stationẽ in bethlee trãseuntes hauserunt aquam de cisterna bethlee ⁊ fibi apꝛportauerũt: sed noluit bibere dicens. absit vt ꝑiculũ aiarũ hoz: ego bibã: sed libauit eaz dño. Infirmi vel sani qui sciũt vel exꝑti sunt ꝙaliquid cibi vel potus nocere infirmitatiꝭ? eoz. ⁊ tñ sumũt ꝓpter auiditatẽ vtiq; peccãt in hac specie gule. ⁊ hoc plus ⁊ minus ꝑm excessum quẽ faciũt. Narrat etiã Gregoꝛ. in. iij. dial. de quada sanctimoniali q̃ quãdã lactucã in horto visum colligẽs cũ nimia auiditate comedit: ꝓpter qđ a diabolo arrepta est: sed ab equitio liberata est. ꝺ etiã vitio peccauerũt isti q̃ mãducauerũt. vñ ꝺz. Desideriũ eoz ⁊c.

§. IX. Quinta spẽs gule est

anticipare horã seu exꝛ horã statutã vel ꝙsuetã comedere sine cã vigente. Nã ſi exigit infirmitas vel cã alia rõnabilis ois hora est idonea. Cũ nõ ieiunat cõis modus ꝓianoꝛũ est bina comestio. ſ. prandiũ ⁊ cena. ⁊ p hoc sanius viuitur q̃ em comedũt pluries in diem aialia bruta sunt. nec sane viuere pñt cũ ponãt indigestũ sup indigestum. vnde mali hũoꝛes gr̃anẽ. ⁊ caput etiam fumositatibus est grauatuz ⁊ male aptũ ad spualia. Et hoc nisi magnus labor: excusetur vt laboꝛãtes in agris: viatoꝛes pueri dũ sunt in augmẽto Qui aũt de mane surgẽtes de lecto subito volũt comedere ⁊ bibere ⁊ ꝑcipue in diebꝰ festiuis ãteq; vadãt ad eccle siã nimis indecuoti sunt. ꝺ q̃s ꝺz. Eccl's. xl. Ue tibi terra cuius rex puer est. ⁊ cuius ꝓncipes mane comedũt. Terra e hõ. puer est sensualitas q̃ appetit sensibilia vt puer. ꝓncipes eius sunt sensus. Ue aũt illi q̃ regit a sensualitate et cuius sensus vacãt cõsolatiõib⁹ ꝛepestiue. q: gulosus est. Esa. v. Ue q̃ surgit mane ad ebrietatẽ sectãdã. Vñ vo ie iunari ꝺz vt in diebꝰ statutꝫ ab ecclia: semel tñ comedi debeat. ⁊ circa horã nonã. ꝑueniẽdo aũt notabilꝰ horaz none vt in tertia sine cã rõnabili sed mere ex impatientia amoꝛe ⁊ appetitu gule vitiũ est. vel etiã comedere post prandiũ de sero. etſi nõ ordinate tñ buccellã panis vel plures fructus vitiũ est. ⁊ nõ ieiuniũ. vt dicẽ. in. c. se. In hanc speciẽ gule incidit ionathas filius Saul q̃ facto ꝑcepto a rege patre suo saul ꝙ nullus aliq̃d comederet dũ ꝑsequebatur philisteos ꝓtra q̃s bellũ gerebat. Ipe ionathas transiens ꝑ campũ insequendo cũ aliis inimicos parũ mellis accepit cũ ỽga quã gerebat in manu qđ repit in quadã arboꝛe ⁊ cõedit fame ducꝰ. ꝓpter qđ cũ postea reuertens a ꝑsecutione inimicoz cũ suis Saul consuleret dñm nõ potuit hre rñsum ꝓpter trãsgressionẽ illã. Et hac compta q̃s ꝑterarat voluit occidere illũ: sed ꝑplꝰ eripuit eũ de manibus suis vt hr. i. Regũ. xiiii. Jn his oibus q̃nq; spẽbus ad discernendũ q̃n sit mortale vel veniale sumẽda est regula data supius in. c. ꝓcedenti. §. iii. videlz q̃ cũ tanta est inoꝛdinatio volũtatis seu affectio ad ꝙsequendã delectatiõem gule in q̃cũq; dictoꝛ modoꝛ q̃ videt se paratũ ad faciendũ ꝺ q̃ mãdata dei vel ecclesie tũc est mortale: alꝭ veniale.

§. X. Remedia cõtra gulaz

sunt q̃nq;. Primũ ẽ lectio seu auditio sacre scripture. Doc vitio est ꝛpẽ cũ tentatus de gula in deserto dixit. scriptum est. Non in solo pane viuit hõ: ſz in oĩi ỽbo qđ ꝓcedit de oze dei. ipe em ꝑmo hoꝛtaꝭ ad abstinentiaz. Spualis etiã cibus inducit obliuionẽ ⁊ cõtẽptum cibi corꝑoꝛalis. Secundũ est elõgatio ab his q̃ dant occasionẽ excedendi in cibo ⁊ potu: vt sunt delectabilitas: varietas: animietas cibozꝫ. ꝓpter qđ ꝺz. Deliꝰ est ire ad domũ luctꝰ q̃ ad domuz conuiuij. Eccl's. vij. q: in cõuiuio sunt occasiones gule ⁊ alioꝛ vitioꝛ. Tertiũ est ꝓsideratio cene eterne ad quaz inuitati sum⁹ cuius esuries inducit saturitatẽ. q: beati q̃ esuriũt ⁊ sitiũt iusticiã ⁊c. Inuitatus em ad solenne cenaz nõ curat de ꝓandio ꝑcedẽti. Apoc. xix. Beati q̃ ad cenaz agni nuptiarũ inuitati sunt. Quartũ est moderata occupatio. Prouerb. xxi. Desideria occidũt pigrum: noluerunt quicq̃ opari manus eius: tota die concupiscit ⁊ desiderat. Patiꝭ em ociosus famẽ ꝑem. oculi desiderãt videre vani tatẽ: aures rumoꝛes: olfactus odoꝛes: gula cibos: quaz fameẽ nõ habet occupatio. Quintũ est oꝛo. vnde ps. De necessitatibus meis eripe me dñe. Necessitatis est eniz comedere ⁊ bibere: ſz immisceat ſe gula ⁊ ideo oꝛat ne sub necessitate surꝛepat voluptas. Jn cuius figurã socrus simonis q̃ tenebaꝭ magnis febꝛibꝰ oãtibꝰ apł's ꝓm ꝓo ea sanata est. Lu. iiii. Socrus simonis est sensualitas. magne febꝛes sunt spes gule. Quinq; em sunt febꝛes. ſ. ephimera q̃ durat vna dies ⁊ est in spiritib⁹: ꝑlegmatica: tertiana: qrtana q̃ sunt in hũoꝛib⁹. ſ. ꝑlegmate: cholera: q̃ad tertianã melãcholia q̃ad quartanã: ethica q̃ est in ossibus. Febris est excessiuus calor ⁊ gula inoꝛdinatꝰ appetitus.

¶ De omissiõe ieiunij q̃ freq̃nẽ accidit ex gula. La. II.

E omissione ieiunij

d que fit q̃nq; ex gula: q̃nq; ex incuria. Amb. in sermone. Ut sciam⁹ nouellũ nõ esse ieiuniũ ꝑmã legẽ ꝑstituit de ieiunio ſz cũ dixit. de ligno sciẽtie boni ⁊ mali ne comedaris. Gen. ii. Lex abstinẽtie a dño deo cepit ꝑuaricatio legis a diabolo. di. xxxv. sexto. Et hoc in statu innocẽtie: sed post lapsum renouauit legem dicens. Johelis. i. Cõuertimini ad me in toto coꝛde vestro in ieiunio ⁊ fletu ⁊ plactu. Est aũt ieiuniũ triplex. Primuz ex lege naturali. Secm ex lege diuinali. Tertiũ ex lege ꝓsitiua seu hũanali: Diuersimode tñ. Nã ex lege naturali est ieiuniũ generali modo nõ determinato nec ad certuz diez neq; ad horã cõedẽdi nec ad quãritatez cibi. Dictat em rõ naturalis hoi vt carnẽ sua ita domet ieiunijs abstinentia esce ⁊ poꝰ vt spũ sit subiecta q̃ ptinentia: ⁊ eleuari aliq̃n possit i deũ. ſz nõ dictat q̃ magis vna die certa q̃ alia: nec

Triplex ieiunium.

Jeiunius est triplex pro iure.

ꝙ hora nona comedat: nec ꝙ a lacticinijs abstineat: et ideo ex hac lege difficulter pōt sciri ꝗn peccat omittendo. Ex iure diuinali est ieiunij triplex. videlz ex pnīe iniunctiōe: et voti ppij obligatiōe: et veteris legis traditiōe. Impositio pnīe que fit ofitenti a sacerdote de ieiunio sicut de alijs rebus ptinet ad satiffactiōem ptē sacri penitētie fm Pe. de pal. Sacramēta aūt sunt de iure diuino: ita ergo istud obligat ꝙ dimittere ipm mere ex negligētia est petm mortale: secus si ex impotētia vel infirmitate vel obliuione vel etiā differēdo ipm facere cū ꝓfesso: nō astringit ex tuis ita ad certū diē ꝗn posset altera: supplere. Posset etiā ꝙ illū ꝓfessē vel aliū in aliud cōmutari sed nō ꝓpria aucte. Similiter cū redditio voti sit de iure diuino si ꝙs vouet ieiunare nisi irritet vel cōmutet ꝙ eū qui pōt ex negligētia omittendo vel ex vicio gule est mortale: secus si ex impotentia vel obliuione: sed si ex deuotiōe ꝓponit nō tn vouet ieiunare aliq̄ die vt sextis feriis: sabbatis: vel dieb⁹ marialib⁹ i. illis feriis q̄bus illo āno festū annūciationis occurrit dimittēdo nō peccat saltē mortaliter etiā ex mera negligentia Nō tn ꝓpter illa debet dimittere ieiunia eccle: sed potius ea seruare si verūcꝫ facere nequit. Jeiunia supstitiosa dimittere dz. vt comedere vna die vnū bolū alia die duos ⁊ huiusmodi. In lege veteri ꝓceptū cerimoniale erat iudeis ieiunare certis dieb⁹. fm illd zach. viij. Jeiuniū quarti. f. mēsis iunij: jeiuniū q̄nti: jeiuniū septimi: jeiuniū decimi erunt vobis in solēnitates. Cām aūt q̄re ieiunabant certis diebus illoꝝ mēsiū ponit Hiero. di. lxxvj. c. jeiuniū. Sz q: nūc cerimonialia ex toto cessant nullo mō illa seruanda sunt. Et si q̄s seruaret q: in lege mādata: iudaizaret ⁊ mortaliter peccaret. Ex iure hūanali obligat ieiuniū triplr. ex ordinatiōe regulari: ex statuto eccl̄e vniuersali: ex ꝯsuetudine generali. In oīni eīm religione sunt aliq̄ ieiunia determinate instituta ꝓ regulā vel ꝓstitutiones q̄ ptermittendo ex negligētia mera petm est: nō tn mortale nisi ꝓ ptemptum omitterent vel si ꝙ regulam in ꝓcepto essent: sicut dē dēmonibus ꝙler ꝓcepto hñt regule sue ieiunare oibus sextis feriis: ⁊ a festo oīm scōꝝ vsq̄ ad natiuitatez. Ex statuto eccl̄e vniuersali ieiunia q̄ncꝫ omitteret. ex negligentia vel gula nō infirmitate vel obliuiōe cū credit se bn posse ieiunare mortale est ⁊ ꝙ libet die omissa vnum. Secus si sibi videt se nō posse ieiunare absq̄ lesione psone cū hēat causaz aliquā dubitādi nō tn sufficiēte: sed posset ieiunare. sic intellige dictū. b. Tho. ij. ij. q. clvij. ar. iij. ⁊ in. iiij. di. xv. Pe. de pal. i. iiij. circa hoc sic dicit. Jeiuniū. f. eccl̄esie ca. dit sub iure positiuo vñ eius trāsgressio sine causa est mortale. Vñ vo fractio eius est cū cā licet nō sufficienti: tūc est veniale vt in his q̄ legūr instituta in cōpletorio. Quando vo est sufficiens simplr tūc nulla culpa est vt in necessitate. ex de obser. ieiu. c. j. Qui aūt nō aduertētes de ieiunio comedūt in mane si q̄dē tenebant scire q̄ esset ieiuniū nō tamē tenent postea ꝓtinuc ieiunare cū iaz sint obligati ad alia die. f. remittēdo omissa: ⁊ si nō liceret sibi ea die plus comedere nimis grauaret: nec cū toto b̄ esset verū ieiuniū ꝓpter nimiā horē anticipatiōes: hꝫ si nō tenebat scire nō reputat fractio ieiunij vñ ac si esset ieiunus pōt illa die ieiunare. f. comedendo hora debita ꝙ prādio q: ieiuniū homi indictū nō soluit nisi ꝙ actū hūanū q̄ reꝑit intentionem et deliberatiōez verā vel ꝓsumptā. hec ille. Quedā aūt ieiunia sunt ex ꝯsuetudine: etsi ex ꝯsuetudine generali vt vigilia Joh. baptiste. oēs fideles astringit: si ex ꝯsuetudine ꝑticulari alicui⁹ patrie illos astringit: ac si esset ex statuto eccl̄e scripto. vt di. xj. In his. ⁊. c. catholi ca. Que aūt sint ieiunia ex statuto eccl̄e vl ꝯsuetudie declarat. in. §. sequē.

Dies ieiunij.

§. I. Nota qui sunt dies ieiunādi ex ꝓcepto eccl̄e.

Primo q̄dē tota q̄dragesima except̄is dnīcis dieb⁹. vt de ꝯse. di. v. q̄dragesima. ⁊ de ꝯse. dist. iij. c. nō liceat. Jtē vigil. natiuitat⁹ dn̄i. ex. c. j. Jtez vigilia pēt̄. vt notat. lxxvj. di. §. necessario. Jtē vigil. assumptiōis beate marie. ex. c. j. Jtē natiuitatis sue dicit a quibusdaz institutū in extrauaganti. Ego aūt vidi quandā extrauagantē Bonifacij vbi instituit festū visitatiōis beate marie ⁊ ꝓsulit vigiliā ieiunare sicut ieiunat vigilia assumptionis ⁊ natiuitat⁹ marie. Cū g̃ deuotoꝝ simul fiat mētio. ⁊ clarū sit de vigilia assumptiōis ꝙ est in ꝓceptū: videt idē dicendū esse de vigilia natiuitatis. Noli tamē ꝓcipitare sniam ⁊ ꝓcipue cū Pe. de pal. dicat nō esse in ꝓcepto. Nec mirū q: nōdū emanauerat dicta extrauagās: sed q: illa nō videtur esse ꝓmulgata in ppō foro te nō astringit. Item in vigilijs apl̄oꝝ ꝑtri ꝙ philippi ⁊ iacobi ⁊ iohānis euāgeliste. De vigilia apl̄oꝝ Bartholomei ⁊ Jacobi ⁊ Andree dicit Pe. de pa. ꝙ vbi ꝯsuetudo hꝫ ꝙ ieiunet ibi ligat: alꝫ nō: sed tutius dicit ꝙ sint in ꝓcepto sicut ⁊ alioꝝ apl̄oꝝ ⁊ hoc cōiter tenet ⁊ est magis fm iura. Jtē in vigilia Johānis euāgeliste. De vigilia Laurētij ex generali ꝯsuetudine vniuersali. Jtē vigilia Laurētij ex generali ꝯsuetudine fm Inno. Jtē ieiunia q̄tuoꝝ tēpoꝝ que sunt q̄ter in āno: ⁊ q̄n sunt declarat in isto ꝑsu. Vult cruciat lucia: cinis: ⁊ charisinata diua. Ut ieiunet q̄rta sequens feria. Et est sensus ꝙ prima q̄rta feria post festum crucis de mense septēbris: ⁊ iterū prima q̄rta feria post festū scte Lucie: ⁊ iterū prima q̄rta feria post primā dn̄icam q̄dragesime: et iterū prima q̄rta feria post festū spūssancti. Debet etiā ieiunare duobus alijs diebus sequētibus sc̄a sexta feria ⁊ sabbato. di. lxxvj. c. statuim⁹. Et in ipa dist. assignat rō de ieiunijs q̄tuoꝝ tēpoꝝ de ieiunijs hebdoꝝ: hꝫ pleni⁹ a. b. Tho. ij. ij. q. clvij. Jeiuniū aūt aduētus rogationū. sexte ferie ꝙ totū annū: sunt de ꝓsilio nō in ꝓcepto. De aduētu dubitat vtrū sit in ꝓcepto clerici ⁊ religiosi: ⁊ a q̄busdā hoc creditur: ab alijs tenet. Huius ⁊ hoc cōmunius. sc̄z ꝙ nō sit in ꝓcepto. ex de obser. ieiu. ꝓsiliū. nisi aliq̄ religiosi vt minores q̄ habēt ex ꝓcepto regule sue ieiunia a festo oīm scōꝝ vsq̄ ad natale: ⁊ oēs sextas ferias per totū annū. Jtē die dn̄ico ieiunare nō ꝓsunt: ⁊ si q̄s hoc faceret q̄si agens cōtra cōsuetudinē ꝑpi xp̄iani vel etiā ex aliq̄ supstitione peccaret. ⁊ hoc modo ꝓbibet. dist. xxx. si q̄s ꝑbyter. alꝫ non videtur esse peccatum. dist. lxxvj. vtinam.

§. II. De ieiunijs cōsuetudinarijs

Jeiunia consueta in terra vel patria.

dicit Pe. de pal. in. iiij. di. xv. q̄ ad ieiunia ꝯsuetudinaria ipsa ꝯsuetudo obligat etiā si scriptura nō dicat. ar. di. xj. c. Jn his redus. Si ergo ꝯsuetū est in aliqua diocesi ꝙ ieiunet certo die: illi de diocesi tenent obseruare sicut et tenerent si eps indiceret. Vñ ⁊ de ꝯse. dist. v. dicit. Jeiunia in eccl̄a ꝓstituta a sacerdotibus sine necessitate rōnabili nō soluant. Cōsuetudo em̄ rōnabilis ⁊ ꝓscripta obligat. di. xij. c. Illa. Et hoc quoad indigenas. Alienigene vero si veniūt animo cohabitādi ex tūc liganf ieiunio ꝯsuetudinario sicut ⁊ scripto. Si aūt trāseat solū ꝑ terrā nō ligantur ꝯsuetudinib⁹ ⁊ statutis. ⁊ tn̄ tenent nō scādalizare: vñ occulte comedere ꝓsunt fm horē terre sue non publice: q: si esca scādalizaret fratrē meū. ꝛc. arg. di. xij. illa. Tn̄ videt ꝙ ꝯsuetudo laicoꝝ nō liget clericos nec secularij clericoꝝ religiosos: q: distincti sunt modi abstinētie inter hos tres status ⁊ plures abstinentias hñt clerici ꝙ laici ⁊ religiosi ꝙ clerici seculares. Vñ nō oporet ꝙ ad ieiunia illoꝝ ligētur quoꝝ etiā ꝯsuetudinib⁹ a suis ieiunijs nō absoluūtur fm regulā iuris: quē nō honoꝝ nō onero. Vñ illoꝝ cuꝝ q̄ bus viuit mores ꝑuare debet: q: tn̄ q̄libet tenet alterꝝ non scādalizare: iō vbi est ꝯsuetudo ieiunare. vpta i festo sancti Andree a laicis seq̄ntib⁹ ⁊ clericis faciēt⁹ ꝓcessionem sue letanie maioꝝ: ⁊ religiosi sicut nec ad ꝓcessionē: sic nec ad ieiunia tenent: sed publice ꝓpter scādalū nō debēt bis cōedere. Jtē vbi ē ieiunia iure inductū: ꝯsuetudo q̄ ꝑualet iuri excusat. licz generaliter dicat ꝙ ꝯsuetudo q̄ ē ꝓtra scōs canones nō excuset: q̄ verū est q̄n ꝙ alios opiniones de ea vel in simili nō fulcit. sic aūt ē de ista arg. di. iiij. c. statuim⁹ vbi agitur de ieiunio quadragesime. Excusantur ergo a ieiunio ⁊ carniū esu indigene ꝓuincie vel diocesis vbi nō ieiunat etiaz a viris mozigeratis vt in vigilijs iacobi bartholomei ⁊ matthie. Nō aūt si ribaldi ⁊ mali. licz plures numero q̄ nec ieiunia seruāt q: nō est ꝯsuetudo sz corruptela. Jtē excusant alienigene q̄us in terra eoꝝ ieiune tur ex quo veniunt animo remanendi. Sed qui transitu faciunt per terrā sicut nō obligant ad ieiunia illius terre: sic nō liberant a ieiunijs ⁊ abstinentia terre sue.

§. III. De lacticinijs vtruz possint comedi tpe ieiuniorum.

Nota ꝙ si q̄s in ieiunijs ab eccl̄ia instituꝫ extra q̄dragesimā comedit lacticinia in locis vbi ꝯsuetū est nō comedere pctm̄ est. alꝫ si ꝯsuetum est talia comedi cōiter vel ꝙ maioꝝ ꝑte possunt comedi. lxxvj. di. c. vtinā. ⁊ Tho. ij. ij. q. clvij. Jmo. simplr dicit ꝙ lacticinia comedere ieiunijs eccl̄e extra q̄dragesimā est ꝑmissum. Sz si fit talis necessitas q̄ nō tollat ex toto possibilitatē sed inducat magnā difficultatē: puta ꝙ talis ꝑ ieiuniū caderet in capitis debilitatē vel coꝝpis: ita ꝙ nō posset nec in ꝛ ore nec in alijs bonis se exercere. Jn hmōi aūt casu pōt redimere ieiuniū debitum pecūia elemosynali: aucte tn̄ supioꝝis. Similr si adest aliq̄ publica vtilitas quā aliꝫ ieiunādo implere nō posset: sicut est aliq̄ bona ꝓdicatio ⁊ necessaria: ⁊ discursus ꝓpter eaz: vel discursus alius ꝓpter necessitatē vl̄ vtilitatē ecclesie: ⁊ huiusmodi: cū q̄bus nō posset ieiunare: tūc etiā habet locum dispensatio vel redēptio in ieiunio: auctoritate tn̄ supioꝝis ⁊ marie diocesani. Rich. in. iiij. dic ꝙ si necessitas imineat statim pegrinādi: vel multū laboꝝ: ādivel ꝓpter seruatōez vite coꝝpalis vel aliq̄ alio necessariū ad vitā spūalē cū q̄b⁹ laboꝝib⁹ nō pōt ieiunare: nō obligat talis ad ieiuniū: q: nō vī fuisse intētio eccl̄e statuētis ieiunia ꝙ ꝓ impedire alias magis ꝑas ⁊ necessarias causas. Unde videtur recurrendū ad superioꝝis dispensationē nisi forte vbi nō est consuetū: q: ex hocipso ꝙ ꝑlati dissimulāt: videnf annuere. Dicit etiā ꝙ pegrinatio ad loca scā ex deuotione ꝙ differri nō posset est iusta causa dimittendi ieiuniū si cum labore itineris ieiunare non posset.

Publica vtilitate pōt redimi ieiunium

§. VI. Sed de excusatis a ieiunio. Nota ꝙ excusant⁹ a pcō quedā ꝑsone nō obstantes ꝑdicta ieiunia. Et ꝓmo itinerantes aut multū laborātes q̄bus ꝑiminet necessitas tunc pegrinādi ⁊ magnas diētas faciendi: vel etiā multū laboꝝādi si viuere volūt vl̄ suā familiā sustentare vel nō incurrere notabile detrimentum sui status: ⁊ cū labore vel itinere nō possunt ieiuniū obseruare excusant⁹ alꝫ si possunt vtrūcꝫ facere cōmode tenent ieiunare. Et simili⁹ si pōt differre iter aut subtrahere vel diminuere laborē ita vt possint ieiunare ⁊ ꝙ hoc nō incurrāt detrimētū sui status: tenent⁹ ad ieiuniū. De hoc hēs. ij. ij. q. clvij. Si aūt nō est necessaria pegrinatio. tūc fm Pe. de pa. peccat aggrediendo pegrinatione indiscrete. f. tpe q̄ ieiunare debet: nec ꝓpter iter pōt. Si tn̄ indiscrete aggressa est pegrinatio: nō cōpatiens ieiuniū nec ꝓplexus cālicet frangere: sicut ꝓpter culpā ꝙus sit infirmus durante infirmitate nō tenet. Sc̄d⁹ seruitores nobiliū si ex causa. ꝑ uenit⁹ hora comedēdi vel etiā si ꝑlkant modicum aīa horam vel q̄si ꝓpter ꝓtinuatiōem tpis; totū ꝑsit cōputari vna mēsa. Qui etiā ꝑgustant cibos dn̄oꝝ ad faciendā credētiā quo casu etiā licet ꝑgustare carnes si tali die dn̄s licite comedat: vel etiā si surgit de mēsa vt ponat enpeniū alicui: vel etiā si seruiūt vel legūt in mēsa religiosoꝝ cū licētia supioris. Guil. Tertio cursores q̄rū vsus necessarius est dn̄is vel ciuitatib⁹ si nō pōt cū ieiunio iter agere: excusant sec⁹ cū modicū vadūt vl̄ q̄escūt nisi indigerēt ex labore ꝑcedēte vt etiā i. primo debētes magnū iter facere: opz ꝙ refician̄t. Guil. Idē fm Pe. de pal. videnf excusari. nō solūz si sine tali officio nō ꝑsunt viuere: q: tunc pauptas excusaret: sed etiā si aliter ꝑssent viuere sz nō eque bene: q: aliud est de illis q̄ ad certū diē se locāt q: nō dūt se locare nisi ꝑssint tūc ieiunare si hñt alꝫ vñ viuant. Aliud est

Seruitores mensarum.

Cursores.

Itineratores.

tem eos qui in teneris annis positos onerāt ieiunijs. Dictum. b. Tho. de etate communius tenet.

§. V. De redemptione vel dispēsatione ieiuniorum.

Nota ꝙ dicit idem Job. an. in nouel. Jeiunia ecclesie nō posse redimi nisi ex magna necessitate, sed ieiunia voluntaria posse aucte supioris ex causa vtilitatis maioris. Et declarat esse ieiunia voluntaria: ieiunia ex voto vel ex iniūctione pnīe. Quidā faciūt hāc distinctionē circa materiā hanc ⁊ bñ. Ille ꝙ est obligat⁹ ieiunio ex voto vel ex generali institutiōe eccl̄e si nulla adest necessitas vel vtilitas maior: nō pōt redimere tale ieiuniū. Si aūt adest necessitas aliq̄. tūc si est necessitas q̄ tollat oēm possibilitatē ad ieiuniū: talis absq̄ aliq̄ dispēsatione vel redēptione dimittere pōt. Sz si fit talis necessitas q̄ nō tollat ex toto possibilitatē sed inducat magnā difficultatē: puta ꝙ talis ꝑ ieiuniū caderet in capitis debilitatē vel coꝝpis: ita ꝙ nō posset nec in ꝛ ore nec in alijs bonis se exercere. Jn hmōi aūt casu pōt redimere ieiuniū debitum pecūia elemosynali: aucte tn̄ supioꝝis. Similr si adest aliq̄ publica vtilitas quā aliꝫ ieiunādo implere nō posset: sicut est aliq̄ bona ꝓdicatio ⁊ necessaria: ⁊ discursus ꝓpter eaz: vel discursus alius ꝓpter necessitatē vl̄ vtilitatē ecclesie: ⁊ huiusmodi: cū q̄bus nō posset ieiunare: tūc etiā habet locum dispēsatio vel redēptio in ieiunio: auctoritate tn̄ supioꝝis ⁊ marie diocesani. Rich. in. iiij. dic ꝙ si necessitas imineat statim pegrinādi: vel multū laboꝝādi vel ꝓpter ꝑseruatōez vite coꝝpalis vel aliq̄ alio necessariū ad vitā spūalē cū q̄b⁹ laboꝝib⁹ nō pōt ieiunare: nō obligat talis ad ieiuniū: q: nō vī fuisse intētio eccl̄e statuētis ieiunia ꝙ ꝓ impedire alias magis ꝑas ⁊ necessarias causas. Unde videtur recurrendū ad superioꝝis dispēsationē nisi forte vbi nō est consuetū: q: ex hocipso ꝙ ꝑlati dissimulāt: videnf annuere. Dicit etiā ꝙ pegrinatio ad loca scā ex deuotione ꝙ differri nō posset est iusta causa dimittendi ieiuniū si cum labore itineris ieiunare non posset.

§. VI. Sed de excusatis a ieiunio.

Itineratores.

Nota ꝙ excusant⁹ a pcō quedā ꝑsone nō obstantes ꝑdicta ieiunia. Et ꝓmo itinerantes aut multū laborātes q̄bus ꝑiminet necessitas tunc pegrinādi ⁊ magnas diētas faciendi: vel etiā multū laboꝝādi si viuere volūt vl̄ suā familiā sustentare vel nō incurrere notabile detrimentum sui status: ⁊ cū labore vel itinere nō possunt ieiuniū obseruare excusant⁹ alꝫ si possunt vtrūcꝫ facere cōmode tenent ieiunare. Et simili⁹ si pōt differre iter aut subtrahere vel diminuere laborē ita vt possint ieiunare ⁊ ꝙ hoc nō incurrāt detrimētū sui status: tenent⁹ ad ieiuniū. De hoc hēs. ij. ij. q. clvij. Si aūt nō est necessaria pegrinatio. tūc fm Pe. de pa. peccat aggrediendo pegrinatione indiscrete. f. tpe q̄ ieiunare debet: nec ꝓpter iter pōt. Si tn̄ indiscrete aggressa est pegrinatio: nō cōpatiens ieiuniū nec ꝓplexus cālicet frangere: sicut ꝓpter culpā ꝙus sit infirmus durante infirmitate nō tenet. Sc̄d⁹ seruitores nobiliū si ex causa. ꝑ uenit⁹ hora comedēdi vel etiā si ꝑlkant modicum aīa horam vel q̄si ꝓpter ꝓtinuatiōem tpis; totū ꝑsit cōputari vna mēsa. Qui etiā ꝑgustant cibos dn̄oꝝ ad faciendā credētiā quo casu etiā licet ꝑgustare carnes si tali die dn̄s licite comedat: vel etiā si surgit de mēsa vt ponat enpeniū alicui: vel etiā si seruiūt vel legūt in mēsa religiosoꝝ cū licētia supioris. Guil.

Seruitores mensarum.

Tertio cursores q̄rū vsus necessarius est dn̄is vel ciuitatib⁹ si nō pōt cū ieiunio iter agere: excusant sec⁹ cū modicū vadūt vl̄ q̄escūt nisi indigerēt ex labore ꝑcedēte vt etiā i. primo debētes magnū iter facere: opz ꝙ refician̄t. Guil. Idē fm Pe. de pal. videnf excusari. nō solūz si sine tali officio nō ꝑsunt viuere: q: tunc pauptas excusaret: sed etiā si aliter ꝑssent viuere sz nō eque bene: q: aliud est de illis q̄ ad certū diē se locāt q: nō dūt se locare nisi ꝑssint tūc ieiunare si hñt alꝫ vñ viuant. Aliud est

Cursores.

de alio q̄ locat se ad torū annū ⁊ ad totale seruitiū: q̄ si ex
Mōēdi cās. ciper̄ q̄ nunq̄ diebus ieiunij itineraret nō inueniret q̄ eum
reciper̄. Quarto pauperes ⁊ mendicātes q̄ nō p̄nt tātū
habere ad vnā refectiōem q̄ sufficiat eis ex cursum: fecus si
haberent ad sufficientiā: niſi ex p̄cedenti inedia non pos-
sent ferre ieiuniū. Tho. ij. ij. q. clxvij. Et videt etiā posse cō-
p̄hendi illos qui nō habent eis p̄parantes necessaria
ieiunio: ⁊ ipſi huic nō p̄nt vacare. Quinto p̄gnantes ⁊
Pregnan tes. lactātes ſi debilitas impedit eas vel ſi ex hoc timeat de pe-
riculo earū aut aboſu vel aliměti puer̄i: excusan-
tur a ieiunio. ímo deberent dimittere ieiunium. Guilhel.
Infirmi. Sexto infirmi ⁊ debiles: ſed p̄ qua infirmitate: vel quā-
ta debilitate excuſent arbitrio boni viri ſtat. Et ſi q̄dē fue-
rit manifeſta cā neceſſitatis vel euidēs quis infirmitas nō
eſt neceſſariū petere diſpēſatiōem. ſm Guil. ⁊ p̄ſertim con
ſuetudine ſic ſe hñte ſm Tho. Si aūt ſit dubiū vtruz ſit cā
neceſſaria peręda eſt ab ep̄o loci ſi cōmode hr̄i p̄t copio-
ſa diſpenſatio, vel a p̄pr̄io ſacerdote ſi nō haberi nō poteſt
ep̄s: nō tñ querat cecū p̄ oſilio in hmōi. Itē de oſilio rōna
bili medicine infirmus ſoluēs ieiuniū vel comedens car-
nes diebus p̄hibitis nō peccat: ſed peccaret medic⁹ ſi ſine
Senes. cā rōnabili vel ſaltē dubia talia mādaret⁹ ordinat infirmis
ar. xxiij. q. j. q̄d culpat. Septimo ſenes ſi ſunt multū de-
biles eo mō p̄nt excuſari ſicut dictū eſt de infirmis, rōne au
tez ſenectutis tñ nō excuſant ſi ſunt fortes ad ſufferendū
ieiuniū: nec eſt determinata etas ab aliquo vſq̄ ad q̄s an
Uxores. nos q̄s teneāt ad ieiuniū. Octauo deyroib⁹ dicit Inno.
q̄ quis debeant dimittere ieiunia que hñt ex voto p̄hibē
tibus viris. xxxij. q. v. Adanifeſtū. nō tñ ieiunia eccl̄ie. Sz
forte p̄pter ſcādalū vitandū p̄t ſacerdos diſpenſare cum
tali. di. l. vt oſtitueret. idē Doſt. ſz Pe. de pal. in. iiij. dic. q̄ ſ̄
videt eſſe ſcādalū phariſeoꝝ. ⁊ p̄ quis ꝺtemnēdū ſi nō vult
vir vxor̄e ieiunare: niſi forte p̄babiſt timeret infirmitas vx⁹
debilitas. De fructibus multis ieiunij ⁊ rōnibus ieiunij q̄
dragesimalis, habes in. iiij. parte ti. iiij.

§. VII. De ieiunio inquit

Jeiuniuz aſſumuꝯ p pter tria. Ps. xxxiij. Mūiliabā in ieiunio aīmā meā. Jeiuniū aſſu-
mit ad tria ſm Tho. ij. ij. q. clvij. ar.). Puio ad carnis cō-
cupiſcētie repſſiōem. Un apls. ij. Coz. vj. ait. In ieiunijs ⁊
caſtitate exhibeam⁹ nosmetipos. ꝑmittit ieiuniū caſtitati
q: ꝙ ieiuniū caſtitas ꝓſeruat. vt em Dic. di. poſt Terē. ⁊ cu
nucho. Sine cerere ⁊ baccho friget venꝰ. i. p abſtinētia cibi
⁊ por⁹ friget luxuria. ⁊ ſm ꝺ exponit iſte vſus. In ieiunio
humiliabā. i. mortificabā: aiam meā. i. ſenſualitatē a cōcu-
piſcētijs. Secūdo aſſumit ieiuniū ad mētis eleuationes
in diuina q: hō ieiun⁹ eſt magis liber a fumoſitatib⁹ cere
bri. vñ magꝭ aptus ad intelligendū. Un Aug. in ſer. Jeiu-
niū mētē eleuat. ⁊ in ſignū hui⁹ de Danie. legit q̄ poſt ie-
iuniū triū hebdomadaꝝ accepit eleuatōez mentꝭ a deo ad
diuina miſteria ꝺtēplāda. Daniel. x. Et q: hūiliatio ē maxie
neceſſaria ad eleuatiōnē mētis ad diuina: ⁊ ieiuniū humi
liat corp⁹ ⁊ aīam, iō bene ꝺ. Humiliabā in ieiunio. Ter
tio ieiuniū valet ad culpar̄ ſatiſfactiōem. Du ſcz affligi
mus cor⁹? recōpenſam⁹ deo de iniurijs quas feeimus ni
mis corpus delectādo ꝺtra mandata eius. ꝓpterea dicit
dñs Joheł. ij. Cōuertimini ad me in toto corde veſtro: in
ieiunio: fletu ⁊ planctu. Et Aug. ꝺcit q̄ ieiuniū ſtat cor
ꝺritū ⁊ humiliatū. Humiliabā q̄ in ieiunio: fletu ⁊ plan
ctu. ſ. ſatiſfaciēdo. Qui em̄ ſatiſfacit hūiliat ſe ei cui ſatiſ
facit ꝺtra quē ſupbierat iniuriando. Et q: ieiuniū ad p̄di
cta tria ordinat. ideo illis tp̄ibus fuerūt ſpāliter ab eccle
ſia inſtituta ieiunia in q̄bus oportet hoies magis purgari
a peccat⁹ ⁊ eleuari ad diuina p deuotionē⁹ ⁊ magis liberos
eſſe a voluptatib⁹ ad q̄s magis inclinant tp̄e veris ſuper
abundātib⁹ humoꝛib⁹. Hec aūt ſunt tp̄a paſche ſeu dñice
reſurrectiōis i cui⁹ vigilia celebrat baptiſm⁹ per quē ob
luimur a p̄cīs: ⁊ in cui⁹ die generaliter ſumi debet ab oī
bus ſacroſctā cōmunio. ⁊ x̄p̄s p reſurrectionē eternitatem
inchoauit. ⁊ ideo p̄cedit ieiuniū quadrageſimale per q̄s
anima purgata a p̄cīs libera a ꝓpiſcentijs magis apta
ſit ad diuina eleuari. ⁊ hac rōne etiā ſunt inſtitura ieiunia
in vigilijs: in p̄cipuis feſtiuitatibus ⁊ ſolēnitatibus vt ma
gis poſſit ad ſp̄ualia eleuari. Et in q̄tuoꝛ tp̄ibus anni p
ꝓcuratione gr̄e: p ordinādis in vtilitatē pp̄i x̄piani. Sz
notandū q̄ tripl⁹ p̄t cōmitti defect⁹ circa iſta ieiunia in
ſtituta p quē defectū hō non humiliat aiam ſuā in ieiunio
q: nō facit volūtatē dei: ſed ſuā. ⁊ ideo nō eſt deo gratum.
Defectus circa ieiu nium. Un cā q̄daz ieiunātes ꝓquerent quare deus nō accepta
bat eoz ieiuniū dicēres. Quare ieiunauim⁹? ⁊ nō aſpexiſti
hūiliauim⁹? aias nr̄as ⁊ neſciſti. Rndit eis de⁹ p Eſa. lviij.
Ecce in die ieiunij veſtri inuenīt volūtas veſtra. q. d. nōve
re vos humiliaſtis: nō ſm volūtatem meā: ſed veſtram ie
iunaſtis: ⁊ ideo non exaudiuiuos.

¶ Et p̄mo ex mentali⁹ indiſpoſitione.

¶ Scōo ex cibatiōis plurificatiōe.

¶ Tertio ex hoꝛe notabili anticipatione.

§. VIII. Quantū ad p̄mū

vt ieiuniū corpale ſit deo gratū: oportet q̄ tollat indiſpoſi
tio mētis. Un dicit dns Joheł. j. Scrificate ieiuniū. facite
mō debito vt ſit ſanctū. i. mihi dedicatū. Et hoc.

¶ Excludendo vanū reſpectum.

¶ Exhibendo liberum affectuz.

¶ Addendo pium effectuz.

Jeiuniuz corpale ñ ꝺs fieriva na intē tione. Primo q̄dē ꝺbet tolli de mēte oīs intētio vana q̄ p̄t
eſſe q̄ntuplex ſm illū ꝝſum. Abſtinet eger: egēs: cupidus:
gula: ſymia: virtuz. Jeiunat em̄ aliq̄s q: ſentit ſe grauatū
cibo ⁊ ſi comederet ſibi noceret: ſicut p̄ma die quadrageſi
me. Alius ieiunat q: nō hꝫad comedendū ſi hz patientiaz
aliq̄d eſt. Alius ieiunat p̄pter auariciā q: nō vult tm̄ exp̄e
dere bis comedendo: vel q: hz lucra p̄te manibus in apo
theca q̄ non vult amittere vñ vſq̄ ſero manebit ieiunus.
Alī⁹ ieiunat p̄pter gulā q: forte iturus eſt ad aliq̄d pui
uiū. ⁊ ideo vt fame licus accedat ⁊ meli⁹ comedat illa die
vel p̄cedēti ieiunat. Alius ieiunat p̄pter hypocriſim vt ſy
mia q̄ effigiat actus hūanos. ⁊ tñ homo nō eſt. ita ſcz hy
pocrita ieiunat vt teneat bon⁹ qui tñ nō eſt bon⁹. Quīcū
q̄ iſto. ꝙ ieiunat alīs nō ieiunaturus nō ſeruat p̄ceptū eccle
ſie. Cū ieiunaretis inquit dns iſtis zach. vij. nūq̄d ieiuniū
ieiunaſtis mihi. q. d. nō. ſed vobis. Sed vos cū ieiunatis
dicit x̄p̄s Matth. vj. nolite fieri ſicut hypocrite triſtes: ſed
puro reſpectu ⁊ intentiōe p̄pter deū ⁊ ad obediendū ec
cleſie ieiunate. Ds habe re liberuz affectum. Sēcōo oportet hr̄e affectū liberū a pec
cato cōmiſſo ⁊ cōmittēdo. Nihil em̄ p̄deſt ieiunare ⁊ alia
religiōſis. i. x̄pianitatis opa facere niſi mens ab iniquitate
coerceat. inquit Pius papa de pe. di. iij. nihil p̄odeſt. ſ. ad
vitā eternā. Qui em̄ facit ieiuniū q̄ cūq; in mortali non
valet ſibi ad meritū nec ad ſatiſfactōem: valet tñ ſibi ad ſa
tiſfaciēdū p̄cepto eccl̄ie ſm Alber. in. iiij. vt nō peccet mor
taliter ſeruādo ieiuniū q̄ incurreret ſi nō ſeruaret. Et iō
quātūcūq; peccator⁹ dimittere nō debet. Adelius tñ ⁊ vti
lius ſi p ꝓfeſſiōem vel ſaltē ꝓtritionē liberaret affectū ſuū
a ſeruiture peccati. Adatth. vj. Tu aūt cū ieiunas vnge ca
put tuū: ⁊ faciē tuā laua. i. ꝓſcītia ſcz a peccatis. Et Eſa.
lviij. c. dicit dns. Hoc eſt ieiuniū q̄ elegi: diſſolue colliga
tiones impietatis. id eſt malas ſocietates cum q̄bus ligat⁹
es in officijs vel contractibus vel maleficijs. Solue fa
ſciculos deprimentes te. id eſt obligationes reſtitutionū:
⁊ eos qui cōfracti ſunt liberos ſcz dimitte qui ſoluere non
poſſunt nō in carcere teneas ⁊ oīe onus diſrūpe ſcz pec
cati per ꝓtritiōem. Tertio oportet adhibere piū effectū Debet ha bere pium effectum, p oratione quoad deum. Bona eſt em̄ oratio cuz ieiunio
dicit Tobias. xij. Adagis em̄ debet tali tempe inſtare ora
tioni. Et vt magis oratio ſit deuota. egrediatur ſponſus
de cubiculi ſuo ⁊ ſponſa de thalamo ſuo, dicit dns Joheł
ij. ſcz ad orandū abſtinendo ſe ab actu ꝓugali nō tamē ni
ſi de cōmuni p̄ſenſu ⁊ ꝓtinentia vtriuſq;. Ad hoc hortant

doctoꝛes nō p̄cipiūt. vt. xxxiij. q. iiij. quotienſcunq;. Debet
adhiberi pius affectus ad p̄mū dando ei elemoſynā q̄d
eſt ad dñ eſſe: ſeu ad p̄fectiōez nō ad neceſſitatē ieiunij: ſm
Alber. Unde dns Eſa. lviij. Hoc eſt ieiuniū q̄d elegi. fran
ge eſurienti panē tuū ⁊ egenos ⁊c. Debet adhiberi pius ef
fectus quoad ſeipm vt cū diſcretione ſumat cibū vitādo
ſuperfluitatē cibo ⁊ neceſſitatē ſumat cibū vitādo
Defectus circa ieiu nium. notandū q̄ tripl⁹ p̄t cōmitti defect⁹ circa iſta ieiunia in
ſtituta p quē defectū hō non humiliat aiam ſuā in ieiunio
q: nō facit volūtatē dei: ſed ſuā. ⁊ ideo nō eſt deo gratum.
Un cā q̄daz ieiunātes ꝓquerent quare deus nō accepta
bat eoz ieiuniū dicēres. Quare ieiunauim⁹? ⁊ nō aſpexiſti
hūiliauim⁹? aias nr̄as ⁊ neſciſti. Rndit eis de⁹ p Eſa. lviij.
Ecce in die ieiunij veſtri inuenīt volūtas veſtra. q. d. nōve
re vos humiliaſtis: nō ſm volūtatem meā: ſed veſtram ie
iunaſtis: ⁊ ideo non exaudiuiuos.

¶ Et p̄mo ex mentali⁹ indiſpoſitione.

¶ Scōo ex cibatiōis plurificatiōe.

¶ Tertio ex hoꝛe notabili anticipatione.

§. IX. Secūdo vitiaꝫ ieiu

De colla tiōe i ſero niū cū comedit plurib⁹ vicibus q̄ vna. Pro cuius declara
tione dicit tbs Tho. ij. ij. q. clvij. art. vj. q̄ ieiuniū eſt ab
eccl̄ia inſtitutū ad ꝓcupiſcentiā refrenandū. ita tñ q̄ natu
ra nō ſoluaꝫ ſeu deſtruaꝫ. ad hoc aūt ſufficere videtur vna
comeſtio p quā homo ⁊ nature ſatiſfacit. ⁊ tñ ꝓcupiſcētie
aliquid detrahit diminuendo comeſtionū vices. Et ideo
eccl̄ie moderatiōe ſtatutū eſt. vt ſemel in die a ieiunantib⁹
comedaꝫ. Si q̄s q̄ comedat pluries in die frangit ieiuniū
Un, nota de collatiōe q̄ ſit de ſero. dicit. b. Tho. vbi. ſ. q̄
electuaria etſi aliquo modo nutriant: nō tñ aſſumunt⁹ ad
nutriendū: ſed ad iuuandū digeſtionē: vnde nō ſoluūt ie
iunium: ſicut nec aliarū medicinarum aſſumptio. niſi for
te aliq̄s in fraudē electuaria i magna quantitate aſſumat
p modum cibi. Pe. de pal. in. iiij. di. xv. ſic dicit. Bina come
ſtio frangit ieiuniū eoz ſcilz q̄ cōter ſolent ſumi in cibum
vbi etiā fructus cerasa: pira: ⁊ nuces cōputant: q: i loco re
fectiōis aſſumunt. vt in p̄ncipio ⁊ cena: ⁊ herbe etiam: q:
ſancti patres herbis veſcebant. Excipit cū cauſa medicine
ſumunt. tunc em̄ nō ſoluūt ieiuniū eccleſie: ſz nature. Eles
ctuaria ⁊ oia alia hmōi q̄ ꝓſueuerūt ſic ſpecies ſumi poſt
p̄ndium ad iuuandū digeſtionē. etiā ſi ex talibus conſe
cta ſint q̄ p ſe in cibum ſumi ꝓſueuerūt. dūmodo ſint alte
rata: ſicut p decoctionē vel confectionem que nō in⁹ cibus
ſed in cibi adiutoriū cōiter ab vtentibus aſſumunt⁹. vt i da
ctilis nucibus ꝓfectis ⁊ pignolata ſimiliter nō ſol

ñ.ij.q.cl.arti.). de quib' apls. Ro. xiij. Nō in comessationi bus ⁊ ebrietatib'. Sz sciendū q̄ triplex est ebrietas.

¶ Prima est ex vino diuinali.

¶ Scōa ex vino criminali.

¶ Tertia ex vino materiali.

Ebrietas diuini amoris,

Prima est ex feruore diuini amoris cū q̄s ita eo replet q̄ alienat' sit ab actiōib' mūdi. Tale em vinū diuini amoris letificat cor hois: ⁊ facit hoiem audacē ⁊ securū in oīnibus periculis ⁊ loquētē abundanter de diuinis q̄ carnales nō intelligūt. Unde turbe iudeox audiētes apl̄os q̄n inebriati sunt spūsctō q̄ loquebant magnalia dei variis linguis: dicebāt eos ebrios. sed Petrus apls surgēs ad p̄ dicandū oīdit eos ebrios ex vino diuinalis amoris non materiali fm ppbam Johel. Ad hanc ebriationē inuitantur fideles Cant. v. vbi dicit. Comedite amici bibite ⁊ inebriamini charissimi. Hoc vino amoris immensi ad nos fuit p̄s inebriat' cū crucē ascēdit. vñ oīs latinus in seqn tia. An te fec sic amor: ebriū vt nec crucē putes opprobriū amoris gr̄a. In huius figurā Noe inebriatus vino vinee sue iacebat denudat' ⁊ irrisus a filio. Sic p̄s ebri⁹amore salutis vinee ppli sui in cruce denudatus mālt irrisus a iudeox ppl̄o. vt exponit Aug. de ciui. dei. p̄s. Inebriabū tur ab vbertate dom⁹ tue. sz sctē domus ecclesie triūphā tis vel etiā militantis.

Ebrietas voluptatis,

Scōa ebrietas est ex amore mūdi ⁊ voluptatibus seculi. Tale vinū facit hoies dormire i ini q̄tatibus cadere hincinde diuersis pctis: insensibiles esse in flagellis diuinis. ⁊ de tali vino dr̄. puer. xxiij. Ne intuearis vinū dū flaueſcit in vitro: blande em ingredit. sed in nouissimo mordebit vt coluber. ⁊ quasi regulus venena diffundet. i. noli attendere ad voluptatē dū in corpe fragili vt vitrū appet pulchra ⁊ suauis. Nā cū q̄s respicit ⁊ imorat' in hmōi cogitationib' intrat inventrē mentis delectabilit: sz postea ostiam mordet ⁊ veneno pcti aiam replet. Exp̄giscimini ebrij ⁊ nō a vino aut ppba ioḥel. j. sz nō vino materiali: sz crimiali. ⁊ Thren. iij. Inebriauit me absinthio. i. mūd⁹. Absinthiū est amarū. Et vt dic. Boe. Felicitas huj⁹ mūdi multis amaritudinib' respsa est.

Ebrietas vini,

Tertia ebrietas est ex vino materiali de q̄ apls. Nolite inebriari vino i q̄ est luxuria. Sz sciendū fm Tho. vbi. s. arti. primo q̄ ebrietas dupl' accipit. Uno mō p̄out sign̄t ipm defectū hois q̄ accidit ex vino multo potato ex quo fit vt nō sit cōpos rōnis. Et fm hoc nō noiat culpā: sed defectū penales q̄sequentē ex culpa. Alio mō p̄t noiare actū in quo quis incidit in hūc defectū q̄ actus si scienter fiat ita sz q̄ aduertat p talē potū posse amittere vsum rōnis vel pbabilit dubitet. ⁊ tñ tract' delectatiōe pot' nimis bibit. erit mortale: qđ plenī⁹ declarabit infra in seqn. §. Et sicut alia vitia hñt directe ꝺcia ita q̄vnū est recessus a rutis medio p excessum. aliđ p defectū: sicut auaricia p̄digalitati pusillanimitas ꝺciat̄ p̄sumptiōi. ⁊ hmōi. sic ebrietati opponit vitiū. sz innoiatū fm Tho. Si q̄s em sciēter intrīt a vino abstinere vt⁹ natura multū grauaret nō eēt imunis a pctō vñ apls. j. ad Timo. v. ait. Noli adhuc aquā bibere ꝑpter stomachū tuū ⁊ freq̄ntes infirmitates tuas. Idē videretur si multū limpharet ita vt⁹ noceret. pcipue q̄n ꝺ ageret ꝺ monita vel p̄cilia supiox. dic em p̄bs in. iiij. ethi. q̄ insensibilitas q̄ opponit̄ reperantie q̄ nō multū p̄tingit. ideo tā ipa q̄ oēs spēs ei⁹ q̄ opponūt diuersi spēb' tpantie noie carent.

§. I. De ebrietate dicitur.

xxv. di. Añ oia. q̄ ebrietas fomes est ⁊ nutrix oīm vitioꝝ ⁊ p̄s. cvj. de pctōib' loq̄ns ait. Turbati sunt ⁊ moti sunt sicut ebrius: ⁊ ois sapiētia eox deuorata est. Ubi tria.

¶ Primum effect' inebriationes consequēs. ibi. Turbati sunt ⁊ moti sunt.

¶ Secundum actus immoderationez continens. ibi. Sicut ebrius.

¶ Tertium defectus rationem absoꝛbens. ibi. Et oīs sapientia eorum deuorata est.

§. II. A secūdo inchoando

Culpa ebrietatis cōsistit.

Actus p̄tinens immoderantiā ascribit ⁊ exp̄mit in ebrio. ibi sicut ebrius. Ebrius em dr̄ quasi ex breui. i. regulā. s. rōnis ⁊ debite moderationis. Dic em. b. Tho. ij. ij. q. cl. q̄ culpa ebrietatis p̄sistit i inmoderato vsu ⁊ ꝺcupiscētia vini qđ cōtingit tripl'. Uno mō q̄ nesciat potū inmoderatū esse ⁊ inebriare potēs. ⁊ sic ebrietas p̄t esse sine pctō ⁊ sic credit noe fuisse inebriatū. Gen. ix. Uñ Amb. Primo Noe vineā plantauit dedit naturam. sed ignoꝛauit potentiam. distin. xxv. sexto die. Nā in prima etate nō vtebant homines vino nec carnibus. dist. e. ab exordio. Scōo mō sic q̄ p̄cipiat q̄s potū inmoderatū esse nō tñ estimat eū tm̄ q̄ inebriare possit: ⁊ sic ebrietas p̄t esse cū pctō veniali. Dr̄ aūt dicit Aug. ebrietatē esse pctm̄ mortale si sit assidua in libro de purgatorio. ⁊ dist. xxv. Nalias. nō sic est intelligendū fm Tho. quasi ipa frequētatio faciat mortale. sed q̄ non p̄t esse q̄ homo assidue inebrietur quin sciens ⁊ volēs ebrietatē incurrat: dū multo magis experiēt vini fortitudinez ⁊ suā habilitatē. Tertio mō q̄ aliq̄s bene aduertat potum esse inmoderatū ⁊ inebriare valentē: ⁊ tñ magis vult ebrietatē incurrere q̄ a potu abstinere. ⁊ talis ꝑprie dr̄ ebrius q̄ mortalia recipiūt speciē nō ab aliis q̄ per accidens euenīt ⁊ p̄ter intentionē: sed ab eo qđ est p̄se intentus. ⁊ sic ebrietas est pctm̄ mortale. q̄ fm hoc volens ⁊ sciens p̄sentat se vsu rōnis que fm virtutē operat'. ⁊ peccata declinat ⁊ sic peccat mortaliter peccato peccati mortalis se exponens. Unde Amb. in lib. de patriarchis. Cauendū dicim⁹ ebrietatē p̄ quā pctā cauere nō possumus. Nam que sobrij cauem⁹ p ebrietatē ignoꝛantes cōmittim⁹: nesciunt quid loquunt' q̄ vino nimio indulgēt iacent sepulti. xv. q. j. Sane. Dō etiā sit mortale ebrietas ꝑbat' p illud qđ hr̄ dist. xxv. eps. vbi dr̄. q̄ clericus ebrietati debuiens aut desinat aut cōione p̄uet. silr̄ ⁊ laic⁹. Sz talis pena nō imponit nisi p mortali. Itē q̄uis sit licitū infirmo vel debili vti multo cibo vel potu vltra q̄suetū ad p̄uocandū vomitū fm consilium medicine q̄ tamē nō reputandus supfluus: nō requiritur q̄ sit potus inebriās ad p̄uocandū vomitus q̄ etiaz potus aque tepide vomitū p̄uocat. Uñ nō excusaretur p hoc quis ab ebrietate fm Tho. q̄uis faceret cā medicine. ⁊p̄ sequens peccaret mortaliter sumens. nisi crederet ex illo potu nō posse inebriari. Et similiter medicus vel alius q̄ hoc sibi scienter ꝺsuleret vel ꝑpinaret hoc estimās Itē si q̄s daret alicui ad bibendū multū ad inebriandum eū: vel estimās q̄ ex nimio potu quē q̄s sumit inebrietur. ⁊ q̄ si auisaret nō faceret. vel apte impedire posset: tel ex leuitate vt inde solatiū sumat p̄mittit inebriari. vel etiam ponit studiose sal in vino vel aliud inebriare valens occulte peccat mortaliter. cē de iniu. ⁊ dā. da. Si culpa. Bernardus etiā si perpendūt aliquos ex nimio vino sumpto inebriari qđ expti sunt plurieſ: vt in ebriosis ⁊ nō curāt ꝑpter auariciam grauiter peccant.

Ebrietas mortalis,

§. III. Quantū ad primum

sz effectus seq̄ns inebriationē est multiplex. Uñ dicit in p̄s. notato ibi. Turbati sunt ⁊ moti sunt. Sequit em turbatio ⁊ tumultuatio ⁊ iniurie ⁊ detractiones contumelie manifestatio secretoꝝ libidinis exercitio. ⁊ alia. Uñ puer. xx. Luxuriosa res est vinum. i. causans luxuriam ⁊ tumultuosa ebrietas. i. generans tumultum. Idem. Uenter meꝛo estuās de facili despumat in libidinem. Et Chrys. dicit q̄ nil est ita demoni amicum: sicut ebrietas ⁊ lasciuia q̄ est mater oīm vitioꝝ. Amb. q̄ i sermone ponit mala q̄ sequūtur ex ebrietate dicēs. Uinū itaq̄ nec pepcit suo auctori. s. Noe sz ebrietas illi? nobis suadet sobrietatē. q̄ paulo post Adanebat anteq̄ vinū inueniret in oibus incōcussa libertas: nemo sciebat a ꝑsorte nature sue obsequia seruitutis exigere non esset hodie seruit⁹ si ebrietas nō fuisset. Obrepserat q̄dē ia fraterne platiōis inuidia, manebat adhuc

paterne pietatis reuerentia. Tesa est pietas dū videt ebrietas. Nō illis itaq̄ solis nocent vina quos tentant: sz ⁊ illis amplio⁹ quoꝝ oculis temulenta ebrioꝝ mēbra nudant. Et ifra. legimus q̄ ꝑez loth ebriauerūt filie i mōte. Ifuit itaq̄ ebrietas origo incestus pessime regeneratricis ptus deteriox. hec ille. di. xxv. sexto die. Adulte q̄ rixe ⁊ discoꝛdie ⁊ homicidia sequūtur ex ebrietate vt exp̄ientia docet.

§. IIII. Ultimo notatur de

fectus tollens vsum rōnis: q̄ ois sapientia coꝝ deuorata est. Uñ. puerb. xx. dr̄. Qui miscet bis. s. vino ⁊ ebrietati nō erit sapiens. Et Osee. iiij. dr̄. Fornicatio ⁊ ebrietas auferunt cor. ⁊ q̄ pctm̄ cōmittit̄ p vsum liberi arbitrij q̄ est facultas rōnis ⁊ voluntatis: ex quo in ebrio rō sopita est vt dek q̄ ea mala que facit ebrius: vt homicidia cōtumelie. ⁊ hmōi nō iputari sibi debeāt ad culpā. Jn ꝺmum esse videt qđ pbs ait in. iij. ethi. sez q̄ ebriosus meret duplices male dictiones. Ad hoc dicit bea. Tho. vbi. s. arti. iiij. q̄ in ebrietate sunt duo attendēda sz defectus consequens: ⁊ actus precedens. Ex parte quidem defectus cōsequētis in quo ligat vsus rōnis: ebrietas hz excusare pctm̄ inquātū causat voluntariū per ignoꝛantiā. Sed ex parte actus p̄cedētis videt eē distinguēdū videlz quia si ex actu illo p̄cedēte subsecuta est postea ebrietas sine pctō: tūc pctm̄ sequēs totaliter excusat a culpa. Si aūt actus p̄cedens fuit culpabilis: sic nō totaliter q̄s excusat a pctō sz sequētia: q̄. s. red dit voluntariū ex voluntate p̄cedentis actus inquātū sz aliq̄s dans operā rei illicite incidit in sequēs pctm̄. Dimisimus aūt peccatū sequēs sic ⁊ diminuit rō voluntarij. Uñ aug⁹. cōtra Faustū ait. Inebriauerūt Loth filie ei⁹ ⁊ se ne scienti miscuerunt. Quapropter culpādus est quidē non tñ quātū ille incestus sed quātū ebrietas illa meruerit. xv. q. j. Inebriauerūt. vbi dicit glosa q̄ natura nō patit q̄ ali q̄s nesciēs coeat. sz dr̄. Loth fuisse nesciēs q̄ nesciuit eas fuisse filias suas: sz estimauit vxorē capite alienato. Dicit tñ idē Tho. q̄ forte ebrietas loth fuit sine pctō: ⁊ tūc etiaz cōmixtio cū filiab⁹ fuisset sine pctō: ipse tñ filie loth nō excusantur a pctō: q̄uis fecerint imaginantes q̄ totus mūdus defecisset sicut sodoma: ut vel sic humanū genꝰ seruaret: q̄ nō fuit facīda mala vt eueniant bona: nec vnq̄ fuit dispensatū iter patrē ⁊ filiā. Dō aūt dicit pbs ebriū merentem duplicē malediction̄: hoc dicit ꝑpter duplex pctm̄ scilz ebrietatis ⁊ culpe sequēris ex ebrietate: nō ex eo q̄ pctm̄ aggraueſ ex ebrietate cōmissum magis q̄ si ex certa sciētia vel loquitur fz lege cuiusdā picraci. qui vt dr̄. ij. Polit. statuit q̄ ebrij si peccauerēt plꝰ punirent q̄ sobrij ⁊ hoc q̄ plures iniuriant. Et in hoc vt dicit Arist. videt respexisse ad cōmunē vtilitatē vt sz cohiberent iniurie: magis q̄ ad venią que dr̄ ebrio p eo q̄ nō sunt cōpotes sui. Ad qđ facit qđ ait Amb. in lib. de ꝑriarchis. Si qui p vinū ebrij deliquerint apud sapientes iudices venia q̄dez facta donat sed leuitatis dānant auctoꝛes. xv. q. j. Sane. vbi glo. s. minori pena q̄ si ex certa scia fecissent. damnatur. i. redarguunt etiā eos q̄ nimis fuerunt faciles ad inebriandum.

¶ De filiabus gule que sunt quinq̄. Cap'm IIII

Et qūt gula viciuz

capitale quinq̄ filias generans fz Gregoꝛ in. xxxj. moralium. scilicet.

Gula est vicius capitale,

¶ Hebetudinem.

¶ Ineptam leticiam.

¶ Adulti loquium.

¶ Scurrilitatem.

¶ Immundiciam.

Quare aūt dicat vicium capitale. b. Tho. ij. ij. q. cl. viij. ar. v. rationē assignat dicens. Uicius capitale dicitur illud ex quo multa oriuntur fm rationē cause finalis inquātum scilicet habet finem multum appetibilez. vnde ex eius appetitu homines p̄uocantur multipliciter ad peccandū

Ex hoc aūt redditur aliq̄s finis multū appetibilis q̄ habet aliquā de cōditionibus felicitatis que est vltro appetibilis. pertinet aūt ad rōnē felicitatis delectatio. vt patet in. j. x. iij. Ethi. ⁊ ideo vitium gule que est circa delectationes tactus seu gustus que sunt pcipue inter alias ponit vitiū capitale. Quāuis aūt ipse cibus circa quez est gula nō habeat rōnē finis: q̄ nō queritur ꝑpter se sed ꝑp aliꝺ sez ꝑpter corporis nutritionē. tñ q̄ ille finis qui est cōseruatio vite est maxime appetibilis q̄ sine cibo cōseruari nō p̄t. Inde est etiā q̄ ipse cibus est maxime appetibilis ⁊ ad hoc fere totus labor: vite humane ordinatur. fm illud Eccls. vj. Omnis labor hois in ore ei⁹. ⁊ tñ gula magis est circa delectationes cibi q̄ circa cibos. delectatio autez fm se est appetibilis. Dō aūt quinq̄ filie ei⁹ assignentur bea. Tho. vbi. s. ar. vj. ass'ignat rōnem dicens. Gula ꝑtie cōsistit circa inmoderatam delectationē que est in cibis ⁊ potibus ⁊ ideo illa vitia inter filias gule computant̄ que ex inmoderata delectatione cibi ⁊ por⁹ consequunt̄. que qui dem possunt accipi ex parte aie vel ex parte corporis. Ex parte aūt anime quadruplr̄. Primo quātū ad rōnez cui us acies hebetat ex inmoderata cibi ⁊ potus sumptiōe. ⁊ quātū ad hoc ponit hebetudo sensus circa intelligētias

In ebrietate sunt duo,

Scōo quātū ad apperitū qui multiplr̄ deordinat̄ p fm moderationē cibi ⁊ por⁹ quasi sopito gubernaculo rōnis ⁊ sic ponitur inepta leticia. Tertio quātū ad mordinatum verbū. ⁊ sic ponit multiloquiū. Quarto q̄tū ad inordinatū actū seu gestū. ⁊ sic ponit scurrilitas. que etiā posset referri ad verba turpia. Ex parte aūt corporis ponit i mūdicia: q̄ pōt attendi fiue fm inordinatā emissionē qua rūcūq̄ superfluitatē: vt per vomitū ⁊ hmōi. siue specialiter p inordinatam emissionē seminis: vt p pollutionem in vigilijs vel somnijs. Et de his plenius dicendum.

§. I. De his filiabus gule

potest exponi illud p̄s. v. Sepulcrum patēs est guttur eorum sez gulosorum. linguis suis dolose agebant. iudica illos deus. Ubi tria possunt notari.

¶ Primo q̄ est in sui progenie totius hois infectiua ibi. Sepulcrū patens est guttur eoꝝ ⁊c.

¶ Scōo q̄ in sui cōgerie deceptionis est contentiua. ibi linguis suis dolose agebant.

¶ Tertio q̄ est in sui fine punitionis susceptiua. ibi. iudica illos deus.

Ebri⁹ meret duplicem penā

Quantū ad primū dicit. Sepulcrū patens est guttur eorū. Sepulcrū recipit cadauera que putrescūt. vnde cum aperiuntur quādo recenter sunt ibi posita exhalat fetor: i ficiens seu corrumpens oēm aerē circūstantē ⁊ hoies astantes. Sic gule vitiū vt sepulcrū apertū inficit totū hoiem p filias que generant ex ea. Scōo vltra filias que generātur ex ea sz gula q̄dā etiā alia vitia addunt. vt detractio: derisio: p̄ditio: adulatio ⁊ hmōi. Unde subdit liquis suis dolose agebant. Nam in conuiuijs incipiunt hoies deditari gule loqui de aliquo bene. ⁊ postea vertunt se ad male loquendum de eo. Ecce dolus. Unde Aug. renebat econtra mensam suam scriptos hos vsus. Quisq̄s amat dici absentum rodere vitam. Idē mēsam indignā nouerit se sibi. Post conuiuia etiā tractantur p̄ditiones. vt patet in cōuiuio absalon. vbi iterfectus est amon p̄ditorie in conuiuio adonie. Ibi fiunt adulationes vbi est dolus. Quātum ad tertiū q̄ ista mala sunt. nullū malū impunitū. ideo sḋit. iudica illos deus. id est iudicabis puniendo. Uñ Jaco. v. Ejulati estis sup terrā ⁊ in luxuriis enutristis corda vestra. ecce ignis deuorabit carnes vestras.

Ad primuz reuertendo Nota q̄.

¶ Primo per hebetudinem inficitur intellectus.

¶ Scōo per ineptam leticiam dissoluit affectus.

¶ Tertio per multiloquium destruitur affatus.

¶ Quarto per scurrilitatem incomponitur gestus.

¶ Quinto per immundiciā corrumpitur corpus.

§.II. Prima filia gule hebetudo ponit.

Hebetudo. Pro cuius declaratione dicit hebetudo. Tho.ij.ij.q.xv.q hebes oppoit acuto. Acutū aūt dr aliqd ex eo q est penetratiuū:r ecōtra hebes dr quasi obtusus penetrare nō valēs. Sicut ergo in corporalib⁹ dr aliquis acuti sensus qui pōt percipere ex remoto aliqd sensibile. vt videlicet audiendo:r hmōi. Et ecōtra dr sensus habetati qui non pōt pcipere nisi ex ppinquo magna sensibilia r nō parua. Ita dr acuti sensus circa intelligētiā qui statī ad apprehensionē pprietatis rei vel effectus naturā rei cōprehēdit. inquātū videlicet vsq; ad minimas ꝯditiones rei cōsiderādas ptingit. Ille eō dicit hebes circa intelligentiā q ad cognoscēdā veritatē rei pertingere nō pōt nisi per multa media ei exposita. Et tūc etiā nō pōt pertingere ad oia considerāda pfecte q̄ pertinēt ad rōnē rei. Sicut igit hebetudo ipotat quādā debilitatē mentis circa cōsideratiōnē spūalium bonoꝝ. In hoc aūt differt a cecitate mentis q ponit filia luxurie. vt. §. ptz. q: cecitas mentis importat nō debilez. sz omnimodā priuationē cognitionis ipsoꝝ spūaliū bonoꝝ. Et cū talis hebetudo seu grossities intellectus pcederet ex naturali dispositione. sicut sunt mēte capti r alij rudes r multū materiales: vel ex infirmitate superueniente q̄ alterat potētiā fantasticā r memoriā:r sic reddit intelligentiā grossaꝝ peccatū nō esset. Sed cū pcedit talis hebetudo ex negligentia vel fastidio cōsiderandi spūalia r salutifera: tunc est peccatū mortale q̄n ex ꝟ reddit ineptus ad cognoscēdū necessaria ad salutē. alīs veniale. Difficile tn ē ad intelligendū ipsum pctm precise p se. Ex hoc tamen q aliquis sit hebes circa speculatiua theologie vel philosophica r astrologica nō curās de his nullū peccatū est si nō hz officiū qd̄ noticiā hoꝝ requirat. Et rō est q: non sūt necessaria ad salutē. Et quis hebetudo mentis inueniat cōi modo quātū ad eligibilia in omni peccato. q: peccatū obscurat mentem. Et Prouer. xiij. dicitur. Errant qui operātur malū. tamē speciali mō ponit hebetudo filia gule inquātū videlz ꝑpter fumositates ciboꝝ r potuū perturbātes caput obscuratur seu ingrossat intelligētia. Hiero. Galienus in exhortatione medicine ait Athletas quoꝝvita r ars sagina est: nec viuere posse diu nec sanos eē animas q̄s ista nimio sanguie r adipib⁹ q̄si luto inuolutas nihil tenue nihil celeste sed semper de carnibus eructuare r de vētris ingluuie cogitare. de conse. dist. in. v. Ne tales. Sicut eō abstinentia cōfert ad sapientie perceptionē. sz illud Eccl. ij. Cogitaui in corde meo a vino abstrahere carnem meā vt animū meū trāsferrē ad sapientiam.

Hebetudo differt a cecitate mentis.

§.III. Secunda filia gule

Ineptia leticia. dicit ineptia leticia que inficit affectū r dissoluit. de qua dicit Job. xxj. Tenēt tympanū r lyrā r gaudēt ad sonitum buccine, r in puncto ad inferna descendūt. Quāuis autē sm Thomā. ij. ij. q. clviij. art. vj. leticia cōsequatur oē peccatum:r maxime q̄d procedit ex habitu inquātū sz male letatur de actu peccati vel fine sm illud Prouer. ij. Letantur cum malefecerint r exultant in rebus pessimis. Tamē talis leticia non est filia gule que ē speciale peccatum: sed ineptia leticie que est vaga r incōposita procedēs ex inordinata sumptione cibi r potus. Unde vigor affectus animi resoluitur r inaniter hilarescit. Unde dicit. ij. Esdre. iiij. q vinū oēm mentē conuertit in securitatē r iocūditatē cum sz minus sumitur. Et ex hac pcedit r ad hanc ordinat saltus: cantus: tripudiū: ludus: histrionatus actus: instrumentorum diuersorum sonitus: que frequēter fiunt in fine cōuiuioꝝ. Unde Exod. xxxij. dicit q̄ sedit populus manducare r bibere r surrexerūt ludere. id est solaciari. r tripudiare r hmōi. Uñ r btūs Tho. ij. ij. q. clxix. arti. iij. dicit q̄ excessus in ludis. i. solatijs qui est contra virtutem extrapelie seu iocunditatis pertinet ad vitium ineptie leticie. qd̄ vtiq; peccatum est quandoq; mortale quandoq; veniale

Pro cuius declaratione dicit idē q̄ in omni eo qd̄ ē dirigibile sm rōnē superfluū dicit qd̄ regulā rōnis excedit. Diminutū etiā aliquid dr. sz q̄ deficit a regula rōnis. Ludicra aūt r iocosa verba vel facta sunt dirigibilia sm rōnem. Et ideo superfluū in ludo dicit qd̄ excedit regulā rōnis. Et hoc pōt esse dupl̄r. Uno modo ex ipsa specie actionum que assumuntur in ludo: qd̄ quidem genus ludi dicitur sm Tullū esse illiberale. petulans flagitiosum: obscenū: qñ. s. vtiq; aliquis causa ludi turpib⁹ factis vel verbis vt̄ his que vergunt in nocumentum. primi: que sunt peccata mortalia: vt detrahere: deridere: r contumeliari: r hmōi: r sic ludus ille erit pctm mortale r inepta leticia in hmōi actu vel aspectu voluntaria r affectata. Uñ puerb. xiij. sm illud Risus dolore miscebitur. r extremi gaudij luctus occupat. dicit glo. Luctus ppetuus. sed luctus ppetu⁹ nō debetur nisi pro mortali. Alio modo excessus pōt esse i ludo sm defectū debitaꝝ circūstantiaꝝ: puta cum aliquis tūc tur ludo vel locis vel tpibus indebitis: aut etiaꝫ pter cōuenientiā negocij vel persone vt cuꝫ fierent ludi theatrales in ecclesijs vl̄ tpe q̄dragesimali q̄d est tps penitentie. vel a psonis eccl̄asticis. Uñ de cōse. di. v. c. non oportet. r c. precedenti dicit q̄ clerici non debent ir esse nuptijs vel conuiuijs vbi ludi hmōi fiunt. Et hoc quidē pōt esse mortale ꝑpt vehemētiā affectus q̄n videlz delectationeꝫ ludi ꝑponit delectationi dei seu mandatoꝝ obseruationi itaq; vt nō refugiat facere cōtra precepta dei vel ecclesie vt consequat leticiā seu delectationē ludi visibil exerciti. alīs erit veniale: cū sz nō ita afficiunt q̄ vellent aliqd dō deum cōmittere. Uicium est tamē etiam in defectu ludi sm Tho. vbi supra. art. iiij. quia cōtra rationē est vt aliquis se alijs onerosum exhibeat dū ipse nihil delectabile exhibet r delectationes aliox moderatas ipedit reprehendēdo. s. vl̄ p hibendo vel fugiendo. Illi ergo in ludo deficiūt q nec ridiculū aliqd ipsi dicunt r dicētib⁹ molesti sunt q: sz alios modicos ludos nō recipiūt: r hi dicuntur agrestes. vt pbs dicit in. iiij. ethi. Abinus tn viciū defectus in ludo q̄ excessus. vt pbs dicit etiā in. ij. ethi. q pauci amici habendi sūt ꝑpter delectationē: q: paz delectatiōis sufficit aduitam qsi p cōdimēto: sicut paz salis sufficit i cibo. Austeritas aūt p quā aliq̄ nec alijs affert delectatiōes collocuti onū nec ab alijs recipiunt q̄ cōnumerantur ab andronico inter vtutes nō excludit q̄dē oēs delectatiōes simpl̄r. sed supfluas r inoderatas. De choreis dicē in. c. sequē.

Excessus in ludo.

Excessus ludi scōz circūstantias.

Defectus ludi est vicium.

§.IIII. Tertia filia gule que

Multiloquium. viciat locutionē est multiloquiū seu loquacitas. de quo puerbio. r. In multiloquio nō deerit peccatū. Ex cōmestione enī r potu inordinato cōiter sequitur loquacitas. Uñ dicit Bzego. in pastora. Nisi gule deditos inoderata loquacitas detineret: diues ille qui epulabat quotidie splēdide Luc. xvj. in lingua graui flāma non arderet. In hui⁹ figura egyptus que iter ꝑ eratur tenebre significās gulā que facit intellectū tenebrosum r hebetē pcussa fuit ranis que sunt loq̄ces q̄si semp garrulates: ad inuendū q̄ viciū gule facit hoiem loquacē: hoc aūtvicium multū nocet. Dicit enī puerb. xv. Lingua inoderata cōteret spiritū. id est fer uoꝛē r deuotionē. Quilibet pōt hoc in seipso experiri. q: ex loquacitate exhaurit ois spūs deuotionis: r cum vult legere orare vel meditari occurrūt fantasmata circa audita r dicta r interrūpunt attentionē r cōsequēter feruoꝛes ipedit: sicut lebes supra ignē nisi cooperiatur cooperculo non facile feruet: q: calor euapoꝛat. Et ideo in figuraꝫ dns declarauit in veteri lege vas qd̄ cooperculū non haberet esse imundū r nō eo vtendū. q: videlicet sm Bzeg. Adens que nō hēt restrictionē locutionis r coopculū silētij immūda efficitur coꝛā deo. r hoc est qd̄ dicit Jacobi. j. c. Si q̄s putat se religiosum esse. i. xp̄ianum non refrenās linguā suā huī⁹ vana est religio. Coterit etiā lingua immoderata. i. loquax spm̄. i. aufert spm̄ gr̄e. quia dum non re-

De pollutione nocturna Cap. V

stringit os ab ocioso sermone: ad criminalia deriuat detractiones: susurrationes: subsannationes: contumelias: r hmōi alia que mortalia sunt. Sed r ipsa ociosa ꝟba de se venialia sunt: dispōnētia tn ad mortē aīe possent esse mortale pctm q̄n sz in cōremptū dei dicerent vel in malū finē inducēdi alios ad criminale vel cū cōplacentia fruitionis i. tanta delectatione q̄ ipsam ꝑponit mandatis dei vel ecclesie. Sed r ꝑpterea saluator dicit Matth. xij. De oī verbo ocioso qd̄ locuti fuerint hoies reddēt rōnē de eo i die iudicij. Dicit aūt verbo ociosum sm Bzeg. in mor. l. vbi qd̄ caret necessitate vel iusta vtilitate. Nec enim ociosa sunt q̄ dicuntur in emendo vel vēdēdo vel alijs exercitijs licitis inde querēdo victū suū vel gubernationeꝫ familie. Sed die festiuis vel alijs diebus tando vel eūdo cū amicis socijs vel vicinis loquēdo diuersas fabulas r truffas: q̄nq; de guerris: q̄nq; de palatinis vel nugis centinoueliis: r hmōi: illa sunt ociosa. Et vt dicit Bern. in lib. de consideratione. Nuge in ore laicoꝝ sunt nuge in ore sacerdotū sunt blasphemie. vt pote q: os eoꝝ cōsecratū esse debet r totū deo dedicatū: vnde egredi nō hīt illa potētissima verba r sanctissima cōsecrationis corporis r sanguinis xp̄i r absolutionis pctoꝝ. Dicit aūt Hiero. Quotiēs loq̄mur aut nō opportuno tpe: aut nō i opportuno loco aut nō vt cōueniat audientib⁹ totiēs sm̄o mal⁹ pcedit de ore nr̄o ad destructionē eoꝝ q̄ audiūt: qd̄ pbibet apl̄us. Cōsideremus ergo qd̄ loquamur: q: pro omni vbo ocioso reddituri sumus rōnē in die iudicij. xxij. q. v. quotiēs. De vicijs que pcedunt a lingua habes. §. in pma parte titu. ij. c. iiij.

Verba ociosa.

Excessus ludi scōz circūstantias.

Pollutio corporis.

§.V. Quarta filia gule dicitur Scurrilitas. i. iocularitas vel iocūditas quedam sm

Scurrilitas. Tho. ij. ij. q. clviij. arti. vj. puentens ex defectu rōnis q̄ sic nō pōt verba cohibere ita nō pōt cohibere gestus exteriores. Uñ glo. di. Scurrilitas. i. iocunditas q̄ risum mouere solet. Et sup epi. Pau. di. idē Tho. q̄ scurrilitas ē verbū ioculatoꝝ ium quo aliq̄ volūt male placere alijs. Importat ꝫ scurrilitas gestū vel locutionē pmētē ad inhonestatem sm tho. Et talia ꝟba vl̄ gestus put ordinant ad mortalia. vt ad luxuriā sunt mortalia. Dicit idem sup epl̄as pau. tra etās illud Eph. v. Dis inmundicia aut fornicatio: aut stultiloquiū aut scurrilitas q̄ ad rē nō pertinet nō noiem in vobis. Et nō solū hoc est mortale qñ aliq̄d turpe ex fac aut dicit vt puocet ad luxuriā mentis vel corporis: sz etiaꝫ cū ex quadā leuitate r solatio qñ ex illo aliqs inducit ad aliquod mortale q: per accidēs scādalizat eū. Et q̄ occasionem damni dat: damnū quoq; dedisse videt. eē de iniu. r dam. da. ca. si culpa. Secus aūt eēt qñ talia fierēt inter vir r vxoꝛē etiā ad puocandū se ad actū cōiugalē. Et hoc forte voluit notare apl̄s in eo qd̄ dicit. Scurrilitas q̄ ad rem nō ptinet. i. ad actū coniugalē. Uñ ex hoc q̄ vidit Abimelech ysaac iocantē cū rebecca opinatus est illā esse vxoꝛem suā. Gen. xx. Jsidoꝛus aūt ponit scurrilitatē inter filias luxurie. Nec l̄ oc est sūū ei qd̄ dctm est. q: qñq; a gula: quādoq; a luxuria pcedit. Ex abundātia em̄ cordis os loquit Matth. xij. Et ideo luxuriosus ex lasciuia que abūdat in mēte verba lasciua: loquit que pertinent ad scurrilitatē. Et cū quis gule est deditus de leui etiā verba r gest⁹ turpes pfert. Uentositates etiā ex ore vel ex parte inferioꝛi studiose emittere sensibiliter ob leuitatē r risū. puocandū ad scurrilitatē ptinet r ad pctm. Secus si ex inaduertētia vel ex infirmitate cui aliter obuiari non pōt. seruata tamē modestia. put fieri pōt. De verbis turpibus r luxuriosis habes. §. in titu. v. de luxuria.

Scurrilitas eas.

§.VI. Quinta filia gule dicitur inmūdicia que sm Tho. vbi supra pōt intelligi vel de

Immunditia. quibuscūq; superfluitatibus: vt de emissione pollutiuis. sm illud Esa. xxviij. Omnes mense eoꝝ replete sunt vomitu sordium. Et licet vtilis sit vomitus post superfluam comestionē r potationē. tn vitiosus est subdere se huic necessitati ꝑpter inmoderantiā cibi r potus ex delectatione gule. Si tn nō ex delectatione gule: sed ex consilio medicine comedit ad puocandū vomitū in remedium alicui⁹ languoris absq; pcto est. Videt etiā ptinere ad inmundiciaꝫ q̄ aliquis comedat ficut poꝛcus oꝛe inūcto: manib⁹ lutulentis vestes cibis deturpās: qd̄ aliqñ accidit ex nimia vocacitate r auiditate sumēdi cibum. Dō aūt pharisei discipulos reprehenderunt: q: nō lauabāt manus cum māducabant Matth. xv. Non est credēdū q̄ discipuli xp̄i essent immundi r inodesti in comedēdo: sed q: non ita pluries lauabāt manus suas in eadē comestione sicut pharisei faciebant. Dicit marcus euāgelista q̄ superstitiosum r vanum erat. hoc tamen faciebāt vt viderent obseruatoꝛes legis ex eo q̄ dns dicit Esa. j. Lauamini: mundi estote. sed dns loquebatur de lotione anime a pctis r mūdicia cordis nō corporis. vel etiā cū erant in via r nō haberēt ita aptitudinez ad lauandū manus: nō curabant de hmōi lotione edocti a magistro eoꝝ summo: q: nō lotis manib⁹ māducare pane nō coinquinat hoiem. Matth. xv. cū de se nō sit pctm. Sz ꝑcipue ad inmundiciā filiā gule ptinet pollutio corpis: q̄a ex inordinata sumptione cibi r potus corpus patit immūdiciam: vel in vigilia vel in somnis: vbi est aliqn mortale pctm: quādo sz in vigilia r volūtarie. pcurata ex cōtactu turpi vel ex cogitatione deliberata vel mor. osa luxurie. de hac apl̄s ad Eph. v. Omnis fornicator aut immūdus non habet hereditatē i regno xp̄i r dei. Hec hereditas sz Tho. super epl̄as est fruitio dei que quidē pfecta habetur in regno. i. in statu gloꝛie. nō tn totaliter: vt sz sancti cōprehēdāt deum cognoscēdo r diligendo ꝫtū cognoscibilis r diligibilis est. sic em̄ solus seipso fruit deus. r q: quasi partialis est nō totalis. ideo dicit nō hz hereditatez in regno xp̄i. i. partē in illa fruitione. qd̄ regnū dr xp̄i: q: xp̄m habetur. Et hec immūdicia ptinet ad mollicie. de qua. §. dctm est. Sed vbi pollutio seu inmundicia in vigilia sit oino inuoluntaria cōtra intentionē nō est pctm: vt cū pcedit ex infirmitate. sicut patiens fluxum seminis qui in lege veteri habebat immundus. Leuit. xv. vel etiā cum quis audiēs confessionē in ea audit valde turpia. aut loquēs cū mulieribꝰ ex causa honesta. inde sequit pollutio carnis vel distillatio seminis aliqua cōtra voluntatē r intentionē suam ex qualitate cōplexionis. vel per violentiam cōtactus alterius ipso sempvoluntate renitente. Unde Aug. Nemo ꝑpudice vtit coꝛpoꝛe nisi pi⁹ spūs cōcepta nequitia. Jtē Jsid. Nō potest corrūpi coꝛpoꝛe sz vicioſe nisi ꝑius animus coꝛrupt⁹ fuerit. xxxij. q. vj. Quādo aūt accidit in somnis quō ibi cōtingat pctm in pollutione. videndū est in. c. sequenti.

Pollutio scōm se ñ ē peccatū

Cde pollutione in somnis. Capl̄m V

Ē pollutiōe noctur

na seu euenīente in somnis: siue diurna: siue nocturna. vtrū sit peccatū. Nota q̄ de ipsa possumus loqui tripliciter. aut sm seipsam: aut sm causaz sua: aut sm sequelā. Cōsiderādo ꝫipsam sm se pollutio nō. est pctm nec etiā veniale. Rō huī⁹ est sm beatū Tho. ij. ij. q. clxliij. ar. iiij. Omne peccatum dependet ex iudicio rōnis: q: etiam primi motus sensualitatis nō habent q̄ sit pctm nisi inquātū iudicio rōnis repriml possūt. Et ideo sublato iudicio rōnis tollitur ratio peccatoꝝ. In dormiēdo aūt homo nō habet iudiciū rōnis liberū. Nullus enī dormiens est qui non intēdat aliquib⁹ similitudinib⁹ fantasmatū velut rebus ipsis. r ideo id quod agit homo dormiens cū non habeat liberū iudiciū rōnis nō imputatur ei ad culpam: sicut nec id quod agit furiosus aut amens. Hoc idem ostendit ex auctoritate Jsidoꝛi lib. sententiarū dicentis. Non est pctm quando nolentes nocturnis imaginib⁹ illudimur. di. vj. Patet etiā idē ex ꝟbis philosophi dicentis in pmo Ethicoꝝ. q̄ sm humidiū vite. i. somnum nō differt felix a misero. nec studiosus. i. ꝟtuosus a vitioso

Sed ꝑm pctm̃ differt virtuosus a vitioso sicut lux a tenebris.g.in somnis ꝑm se nō pōt accidere pctm̃. Nec ob.illd Job.xxxiij.per somniū in visione nocturna qñ solet sopor occupare hoies ⁊ dormiūt in lecto tūc aperit aures virorū ⁊ erudiēs instruit eos disciplina.sc̄z instruens ⁊ increpās per reuelationē.Et quib⁹dā videt q̄ i somnis posſit homo agere ꝑm rōnē vel ɔ̄ rōnem.qd̄ est bene agere vel peccare als frustra reprehēderetur vel instrueret.Nā vt rndet beat. Tho.vbi.s.apprehēsio rōnis nō ita impeditur in somnis sic iudiciū eius qd̄ ꝓficitur p cōuersionē eius ad sensibilia q̄ sunt prima ꝓncipia cognitiōis hūane.⁊ ideo nihil ꝓhibet hominē aliqd̄ ɔ̄ nouo apprehendere ꝑm se in dormiēdo:vel ex ipsis reliquiis ꝓcedentiū cogitationū ⁊ fantasmatibus oblatis:vel ex reuelatione diuina:vel ex immissione angeli boni vel mali.Sed iudiciū ipsius rōnis impeditur.⁊ ideo peccare non potest in somnis.Hec būs tho.

Dare operā polluti oni.

Et nota q̄ ꝑuis pollutio nocturna i se nō sit pctm̃ rōne iam dicta.dare tm̃ operā studiose ad hunc finē.puta p nimiā comestionē ⁊ potūr sequat pollutio.etiā si faceret nō ob delectationē sed ad alleuiationē nature ⁊ sanitatez esset mortale.sicut si in vigilia voluntarie se polluerit ob sanitatē solū.nō excusaret a mortali.q: facit directe ɔ̄ hoc finē intentū a natura qui non est alius in emissione seminis voluntaria nisi generatio.que per illū modum sequi nō potest.sed apperere habere pollutiones ꝓpter alleuiationes nature tantū sine peccato.id est sine hoc q̄ det operaz.sed via naturalimo ē pctm̃.Similiter si quis comedit nimis vel nimis calida ex quo dubitat sibi ex hoc sequi pollutionē in somnis.quia als expertus est hmōi.nō tm̃ꝓpter hoc illa sumit:sed vt satisfaciat gule:non ꝓpter hoc est mortale.

Pollutiō ex cāz.

Considerando aūt pollutionē nocturnā ꝑm suā causam tunc pōt ibi esse pctm̃ ⁊ nō pctm̃.nō in se sed in ipsa causa.Pro cuius declaratione dicit būs Tho.ij.ij.vbi.s. q̄ triplex pōt esse causa hmōi pollutionis.

¶ Prima causa corporalis.

¶ Scōa causa interior animalis.

¶ Tertia causa extrinseca spiritualis.

Quantū ad cām corporalem cū humor seminalis superabundet in corpe.vel cū fctā est humoris resolutio per nimiā calefactionē vel per aliā quācūq̄ cōmotionē somniat dormiens ea que ptinēt ad hmōi expulsionē humoris sup abundantis vel resoluti:sicut accidit qñ natura grauatur ex aliqua superfluitate alia ita q̄ quādoq̄ formank i imagine fantasmata pertinentia ad emissionem taliū supfluitatū.Si igit superabundātia humoris sit ex causa culpabili.puta fit ex supfluitate cibi ⁊ potus: tunc nocturna pollutio hz rōnē culpe ex causa sua nō in se.Sed si talis supabundātia vel resolutio talis humoris non sit ex causa culpabili non est culpa:etiam in causa sua. Scōa cā pollutionis pōt esse interior aialis.puta cū ex cogitatione aliq̄ pcedēti ptingit aliquē dormientē pollui.Cogitatio aūt q̄ in vigilia precessit qñq̄ est pure speculatiua.puta cū aliquis causa disputationis cogitat de peccat carnalibus. quandoq̄ est cum aliqua affectione vel concupiscentie vel horroris.Contingit aūt q̄ magis pollutio nocturna seq̄tur ex cogitatōe carnaliū vitio:z q̄ ex cogitatione aliarū delectationū.q: ex hoc remanet quoddā vestigiū ex inclinatione in aia.ita q̄ dormiēs facili⁹inducit in sua imaginatiōe ad assentiēdū actib⁹ ex quibus sequit pollutio:⁊ sic hz rōnē cḋe ex pte cāe sue cū sc̄z cogitatio pcedēs fuit cū delectatiōe sensuali.fuit ibi veniale:mortale aūt si fuisset cum deberatiuo cōsensu.Sed si cogitatio pcedēs carnaliū actuū fuit pure speculatiua vel cū horroze ⁊ displicētia: tūc pollutio inde sequēs nō hz rōnē culpe etiā venialis:nec in se nec in causa sua. Tertia vo causa ē spūalis ⁊ extrinseca cū sc̄z operatione demonis cōmouent fantasmata dormientis in ordine ad talē effectū. Et hoc quidē qñq̄ est ex peccato pcedenti sc̄z negligentia ꝓparandi se contra demonū illusiones, Vñ ⁊ in sero in completorio cantatur hostēq̄ nostrū cōprime ne polluant corpa. Qñq̄ puenit hoc absq̄ culpa hois ex sola nequitia demonis:sic in collationib⁹ patrū legit ⁊ quodā q̄ sp dieb⁹ festiuis patiebat pollutionē hoc diabolo ꝓcurante vt eū impediret a sacra cōione.nunq̄ q̄ pollutio in se est pctm̃.sed aliqñ effectus pcedentis pcti.cum sc̄z culpa est in cā sua.Ad qō facit qō ɔ̄ di.vj.c.testamētū.⁊.c.se. Considerādo aūt pollutionez in somnis quātū ad sequelā eius.i.quātū ad id quod sequit post eā.sic pōt ibi esse pctm̃ mortale vel veniale vel nullū. Solet em̃ aliqñ post pollutionē ⁊ ꝓpue illā que icipit in sōno ⁊ terminat i vigilia exurgere qdā cōplacētia ⁊ siquidē illa cōplacentia sit de pollutiōe habita rōne alleuiatiōis:vt sic melius seruiat deo magis liber a stimulis carnis.vel etiā rōne exonerationis nature quaz sentiebat grauatam ⁊ inde alleuiatā ⁊ non rōne alicui⁹ delectatiōis nō creditur eē pctm̃.Sed si illa delectatio quā aliquo modo habebat sensualitas in ipsa pollutione dormiēdo excitato a somno placet subito vel repete ita q̄ illi delectatio ni ex deliberatione nō ꝓsentit.sic est veniale nō quidē rōne pollutionis:sed rōne delectatiōis facte i vigilia.Si vo ex citato plene a sōno nō solū repetet deliberate delectationi assentit.ita q̄ etiā placeret si hret vas debitū receptioni talis materie extra matrimoniū vt cū appetitu futuri coitus:tunc est mortale.nō quidē ipsa pollutio initiata i somno ⁊ terminata in vigilia quod iam ꝓcessit:sꝫ ꝓpter nouū deliberatum consensum habitum post pollutionem.Hec Alex.ij.pte summe.q.xxxj.qñ aūt pollutio ipediat celebratione vel cōmunionē.habes in.iij.parte. ti.xiij.

Pollutio quātū ad sequelam

¶ De choreis. Lapin VI

Choreis que pertinent ad ieptā leticiā filiā gule ⁊ in conuiuijs frequētant qñ sit ibi pctm̃ ⁊ quātū.

Choreā iter diaboli.

Choree malus ex circūstantia.

Figurantur chore ysantes.

Choree aliqñ nō ē reprehēsibilis.

Choree mortale.

Nota q̄ Alex.in.iiij.di.xvj.fic ait. Choree ⁊ hmōi ludi fiue fiant cā tu fiue musicis ꝑm se non sunt mali:q: ꝓnt bn fieri aliquādo ꝓ triplici ex cā pnt fieri mali ex circūstātia. Quarūdā ⁊ ꝓcipua est mala intentio:vt qñ fiunt ad oñendū vel pvocandum libidinē sicut fere modo oēs exercent. Et ideo ecclesiastice pſone talia depositerunt:quia etiam in signis gaudij non est cōcandū cū peccatoribus. Alia causa ē qñ nō fiunt suo tpe vt tpore tristicie puta quadragesime ⁊ huiusmodi:q: sicut Eccl.xxij.ōz. Audisca in luctu impoztuna narratio.⁊ hoc modo interdicitur penitēti ne sit i ludis:q: dū peniter temp⁹ est flendi.caueat se penitens a ludis ⁊ spectaculis inquit Aug. Tertia causa est sumpta ex officio pſone.sicut clericis interdicit venatio ⁊ alij ludi.q: in sortem dñi electi alijs exercitijs debent occupari. Puto aūt inquit idē q̄ quinq̄ cōcurrentib⁹ ad choream nō sit reprehensibilis. Primo sc̄z q̄ sit tpe debito vt tēpore gaudij sc̄z in nuptijs.vel tempore victorie vel liberationis hominis vt patrie.vel in aduentu amici de terra longinqua

Secundo q̄ fit cum honestis personis de quibus non sit mali ꝓsumptio vt cū leccatoribꝫ⁊ leccatricib⁹. Tertio q̄ fiāt a pſonis secularib⁹. Nā monialib⁹ et monachis ⁊ clericis ꝓpter quod debent in alijs occupari omnē choream puto illicitam. Quarto q̄ honesto modo fiant nō gesticulationib⁹ nimis inhonestis ⁊ inordinatis. Quinto q̄ cātus vel musica excitans in his non sit de illicitis:sꝫ de moribus vel de deo.De melodia nō est curādū: q: in talib⁹ necesse est fieri melodiam leuem que aliqualiter expimat modū choreizandi.Hec Alex. Est aūt peccatū mortale hoc ꝑm Guil⁹ quando fiunt choree ad incitandum se vel alios ad libidinem extra matrimoniū.similiter ꝑm ipsum si ducantur seu fiant ex cōsuetudine etiam sine corrupta intentiōe:cum adeo prouocent ad libidinem.q: dicit Hieronymus q̄ non creditviro si dicat se illesum euasisse a spectaculis taliū. Hoc autem videtur sic intelligendum quando fieret ita inordinato affectu ⁊ indifferenter q̄ etiam si scirent tales vel considerarēt aliquos inde ad libidinē trahi ⁊ cōcupiscētiā malā vel ab eccl̄a ꝓhiberi ad huc tū eis verent. Ad hoc fiāt choree in eccl̄is vt psuenit fieri in eccl̄is ruralib⁹ in solēnitatib⁹ eaz cū ɔ̄ in notabilem vergat irreuerentiā dei.videt esse magis mortale q̄ venia le. Sili⁹ cū fiunt a clericis vel religiosis cū monialibus vel secularibus cū hoc sit in magnū scādalū aliorz ꝓpter culpa ⁊ ruinā ipsorz.Cū aūt a clericis vel religiosis fit iter se nō ꝑ ꝓtia laicoz ex quodā solatio etsi leuitate nō tm̃ mortale

§.I. De choreizātibus post meridiem mortaliter exponi illud ps̄.xcvj.Inflāmabit i circuitu inimicos eius. Ignis sc̄z a deo pcedēs inflāmabit ⁊ nō burendo seu cōsumendo.sed affligēdo grauissime inimicos dei.i. pctōres qui nō diligunt deū:nec seruāt mādata ei⁹.sꝫ ꝓiant voluntati eius.rebellātes se ei qui ambulant in circuitu.iuxta illud qō ps̄.alibi ait. In circuitu impij ambulant.de terrenis ad terrena se reuoluentes cōtinue donec cadant affectu ⁊ ope pcedāt:vel in circuitu.i.i choreis se exercētes vbi fiūt circuitus multi. Vbi tria tāguntur

¶ Primo ponit intensum cruciatū.ibi.Inflāmabit.

¶ Secundo adijcit apprehēsum tripudiatū.ibi.i circuitu

¶ Tertio innuit expressus reatū.ibi.inimicos eius.

§.II. Et quia pena culpe respondet ⁊ ꝓpter eam infligit:incipiat a fedo vbi notatur culpa.⁊ spālis culpa cū ɔ̄.in circuitu.i.ambulantes. Tripudiatus seu chorea est quidā circuitus.vt pater ad sensū de vno enim loco mouent choreizantes ⁊ discurrētes cito ad eundē redeunt hoc frequentantes. Istud aūt est iter diaboli ipse em̃ circuit. Unde interrogatus a deo vnde veni ret respondit. Circuiui terram ⁊ perambulaui eaz. Job.j. Et.j. Petri.v. Aduersarius vester diabolus tanq̄ leo rugiens circuit querēs quē deuoret. Qui ergo tripudiant cuz faciāt iter diaboli cū eo se reperiēt in termino inferni. Inflāmabit in circuitu sc̄z eum̄tes. Non solum aūt seq̄untur tripudiantes iter diaboli .q̄nimmo diabolus ipse insidias eis:vt assesſor: equo ducit eos.quod pulchre oñdit Jobs Apoca.ix.vbi dicit q̄ de puteo abyssi quē vidit ascēdit fumus fornacis magne ⁊ obscuratus est sol ⁊ aer. ⁊ de puteī fumo ascenderunt locuste sup terrā. Et ḥarū similitudinem ponēs dic̄ q̄ locuste iste erant silēs equis paratis ad ꝓlīū ⁊ sup capita eaz tanq̄ corone similes auro :⁊ facies earū tanq̄ facies hoium:⁊ habebant capillos sicut capillos mulierū:⁊ dētes earū sicut dentes leonū:habebāt loricas ferreas ⁊ vox alaz suaz sicut vox currū ⁊ equoꝝ multoꝝ currentiū in bellū:⁊ habebant caudas silēs scorpionibus.⁊ aculei erant in caudis eaz ⁊ ptās eaz nocere ꝛ hoibus mensibus quinq̄.habebāt sup se regē angelū abyssi.cui nomē hebraice abadō.latine exterminans. Nota tē vba singula:signate misteria. Locuste iste sunt mulieres choreizantes.puteus abyssi vnde iste ascēdunt est pfūditas inferni:vnde suggeritur tale exercitiū choreizandi a demonibus .Fumus fornacis magne cū quo exeunt locuste de puteo est incitamentū ⁊ signū magne cōcupiscētie ⁊ lasciuie.vñ ortū hñt choree ⁊ cū qua fiunt. Et hic fum⁹ obscurat solē ⁊ aerē.i.cōcupiscentia obtenebrat viros etiā sapientes ⁊ doctores.⁊ aerē.i.cōtēplatiuos ⁊ spūales hoies vt ptz in Dauid Salomone.⁊ in vita patrū ꝓ plura exempla. Descendunt sup terrā scilz choreizātes discurrendo sic locuste saltātes:⁊ sicut locuste regē nō hñt vt ɔ̄: puer. penul.vñ inordinate incedūt:ita tales rōnē nō hñt regentē eas.sed vt bruta aialia hinc inde leuitate discurrunt. Et sicut locuste quibus plagara fuit egyptus nihil viride de reliquerunt sup terrā:sed totū corroserunt.vt ptz Exo.x. Ita iste hmōi vanitatē tripudioꝝ viriditatem boni ꝓpositi qō est in hoibus auferunt in lasciuia iclinantes. Qualiter aūt sint ornate iste locuste vñ magis excitant cōscupiscentiā hominum declarat dñs sequitur.q̄ erāt similes eqs paratis ad bellū. Sicut homies vtunt equis phaleratis ad impugnandū inimicos.ita demones vtunt mulierib⁹ ornatis ad expugnandū suos dei qui sūt inimici demonū Et sicut equus odorat ꝓcul bellum. Job.xxxix.⁊ appetit currere ad campū. Ita vane mulieres inq̄rūt de locis vbi possint ostentari:⁊ currunt ad talia loca in quib⁹ diabol⁹ desiciat ⁊ ꝓsternat multos gladio cōcupiscētie. Corone in capite silēs auro sunt mitre :balthea: seu serta q̄ portant in capitibus deaurata vel gēmata cū magna supbia que sunt signa triumphoz quos diabolus ꝛ⁹ seruis dei per eas. Sed vt ɔ̄: Esa.xxviij.c. Ue corone supbie. Ad hanc cōprimendam rez celoz dñs iesus pmisit se in derisum ⁊ pena spinis coronari. Facies eaz non dicit eē facies hoium sed tanq̄ facies hoiuz:quod ɔ̄ ꝓpter fucos. Exterminat enim facies suas. vt ɔ̄: Aldat.vj.id est extra terminos naturales trahunt.dū.s.cū sint nigre vel crocei coloris p cerusam ⁊ purpureū colore picte apparent albe ⁊ rubicūde. Unde sicut larue.i.masche nō dicunt facies : sed tanq̄ facies hoim.sic ille.q: sub coloribus additis latēt facies ꝓprie naturales. Sed qua fiducia inquit Hiero. erigit ad celos vultū que cōdito: nō agnoscit. De capillis etiā dicit q̄ habebant q̄si capillos mulierū.⁊ ɔ̄ ꝓpter capillos alia rū appositos vel sericū positū ad similitudinē capilloruz. Nō em̃ sunt capilli mulierū illaz q̄b⁹ absciss sunt:nec ea rū que deferūt cū appositi sunt ⁊ ad placitū deponuntur. Et mirū ē q̄ cū mulieres sint multū timide quomodo nō expauescunt portare capillos mortuarū. Sed vanitas vel potius diabolus assecurat eas:sed valde debent metuere ne sicut absalon capillis suis q̄s nutriebat ad magnā vanitatem/suspensus remāsit ad arborē:vnde ⁊ mortuꝰ est. sic ipe suspendant in infernū. Dentes eaz quos dic̄ Job. esse leonū significāt eaz crudelitatē ⁊ insatiabilitatez. Sicut enim leo est aial rapax quasi insatiabile . sic mulieres vanerapiunt a viris suis occulte vel ab amatoribꝫ si sunt inhoneste nunq̄ cōtētant de vestibus ⁊ ornamentis. si vident vicinam vel ꝓpinquā habere ornamentum q̄ ipse nō gerant adeo ifestant viros q̄ vix possint viuere cū eis ⁊ ita crudeles sūt q̄ etsi debita habeāt viri ⁊ saā laborent viuere volūt eis fieri silēs etiā si deberet ad vsurā accipere vel vsuras exigere.sed ne respicias in mulierē multiuolā. Eccl̄i.ix.ōz. Vouce ferree qs habebāt iste locuste significant incorrigibilitatē earū. sicut enim i lozica vna mallea nō separat ab altera.ita in hmōi vna vanitas ꝓsueta vnuz ornamentum solitū dimittere nolūt. Et si aliqñ ad ꝓdicationē alicui⁹ vel ad monitionē confessoris dimittūt aliqd̄ q̄citius possunt reuertunt ad ꝓstina. Canis reuersus ad vomitum.ij.Petri.ij. Vox alarū ipsaz sicut vox currūz ⁊ equoz. Ale locustarū sunt brachia extensa in choreis vel velocitas in discurrēdo. Vox est cantus:risus ⁊ rumor:saltus ⁊ derisiones qui sentitur in hmōi. Et sicut exercitus magnus solo tumultu aliquādo hostes fugat ⁊ vincit: ⁊ clamore suo aues in terrā cadere facit.ita exercitus choreārum ductus a diabolo vincit bonos viros.⁊ habētes pēnas virtutū in terrā affectū sc̄z carnaliū cadere facit quia aliqñ quadā curiositate ducti ad aspiciendū ad desideria carnalia dilabuntur. Laude scorpionum in ipsis cum aculeis sunt.vel ad litterā. Laude ꝓlixe vestimentoꝝ vbi ē venenum peccati prodigalitatis ⁊ ambitionis que afflīget animas eaz. Vel cauda est finis talis operis in quo nil remanet nisi remorsus cōscie que pungit de tanto scelere ⁊ amisso tpe. Potestas earū ad nocendū ɔ̄: eē per qñ q̄ menses .q: cōminter a paſcha vsq̄ ad medium autūni fieri solent.sicut reges ⁊ principes tali tempore solent ad bella procedere vsq̄ ad medium autūni vt cōsūmāt ⁊ auferant hostibus que hyeme laborando quesierūt. ita diabolus post paſcha imediate congregat exercitus choreārum:vt quod congregauerunt ⁊ acquisierunt fideles i aduentu ⁊ quadragesima meritorum ꝓ orationes : ieiunia: communionem:confessionem:⁊ huiusmodi . totum faciat perdere per opus choreārum. Rex abyssi i qui ē super

locustas eas ducēs est diabolus: qui ⁊ exterminato: dicit quia hic est finis huiꝰ inuētionis ⁊ opis exterminare aias .i. ex terminos paradisi ejicere. Micron. Ademēto semp q paradisi colonū mulier de paradiso eiecit. ⁊ sic pz ppositū videlz q diabolus est ductor chorezizātium ⁊ sicut eiꝰ iter est circuitus: ita in circuitu facit discurrere chorezizantes: sed inflāmabit deus in circuitu. s. ambulātes.

chorea efficit inimicos dī

§. III. In tertia parte ostē

dit reatus huiꝰ actus tripudiādi cū dr. inimicos eiꝰ. Inimici eius. s. dei sunt q ambulāt in circuitu. Nil facit hoiez inimicū dei nisi pctm mortale: hoc em tollit amicitiam et charitatē dei ⁊ ponit inimicitiā. Esa. lix. Iniq̄tates vestre diuiserūt inter vos ⁊ deū vestrū. i. diuisionē ⁊ inimicitiam fecerūt. Et Jac. in can. sua. iiij. c. Quis voluerit esse amicus huiꝰ seculi inimicus dei ostituet. Amicus mūdi ē q amat pōpas: lasciuias: superbiā: vanā gloriā. ⁊ qui vult placere hoibus in peccaꝝ. que oia reperiunt in chorezis. ⁊ iō p eas efficit q̄s inimicus dei. Inflāmabit in circuitu ābulantes qui scz ex hoc sunt inimici dei. In huiꝰ figurā est q Johā in baptistē ad tripudiatū saltatricis filie herodis in ospe etu cōuiuantiū fuit sibi amputatū caput. Aldat. xiiij. Sic p choreas ⁊ saltus tripudioꝝ q̄ fiūt in cōuiuijs aufertur ca put Johānis: q̄ interpraē in quo est grā: mḡtuz videlz hns grām exercēs vel vidēs ea p que in pcana desideria incurrit: vl̄ p occasiones pctōꝝ q̄s admiserat eā pdit. Vñ Aug. dicit q melius est dieb⁹ dīicis arare vl̄ fodere q̄ choreas ducere. Sed certū est q arare vel fodere in dieb⁹ festiuis ex hoc amitterē grā dei ⁊ efficeretur aliq̄s inimicus dei

Arare facit ē chorea i festo

Aldulier vt dicit Origen. est arma diaboli: caput peccati: expulsio paradisi. Et aliq̄n diabolus bellat cū homie per aspectū mulierū. aliq̄n p auditū vocis mulierū. aliq̄n per tactū in chorezis. aliq̄n p oēs istos modos bellat simul cū hoie. Nā ibi videnē totaliter cū suis ornatibus ibi audiūtur in suis cātibus ⁊ cachinnis ⁊ locutionib⁹ ⁊ manu tā gunt ⁊ ideo ibi diabolus fortiter pugnat ⁊ vincit. Nō mirū si chorezizātes sunt inimici dei cū faciāt ō oia mandata dei ⁊ sacramēta q̄ sunt medicine dei. Naz ō baptismō militant q̄a cū in baptismo p patrinū tenentē ad baptismū pmiserunt renūciare diabolo ⁊ pōpis eius: p chorezis pmissionē frangūt sequētes diabolū ⁊ pompā eius ⁊ opera. Cōtra sacramentū confirmationis: q̄a cū in ipso susceperunt signuz crucis in signū q̄ sunt redēpti sanguine xpi effusi in cruce ipsi sibi inponūt in capite signū diaboli ornamētum: scz varīū diabolica institigatione. Cōtra sacramētum ordinis q̄a cū ordinenē clerici ad cātandū officiū ⁊ vba dei ⁊ preci pue in festis ad psolatōem spualem populi ipsi officiant. in ecclesia diaboli q̄ est locus vanitaz: vt in theatris ⁊ plateis cātādo cātilenas vbi sūt vba diaboli. i. amoris carnalis ⁊ vba diaboli vana ⁊ turpia p que auertūt plurimos a vesperis ⁊ pdicationibus. Cōtra sacramētum nīmonij: q̄a multa mala desideria ꝓcipiunt ō fidē dataz ibidem nō contētus vxore sua. Contra sacramentū pnie q̄a totā cōpunctōem ⁊ ꝓtritionē euacuant in hmōi vanitatib⁹ quam sibi in q̄dragesima acq̄sierunt. Cōtra sacramētū eucharistie. q̄a cū susceperint xpm in cōmunione paschali ipsum ejiciūt ex ciuitatē anime ad crucifigendū ipm in sua conuersatione mūdana. Contra extremā vnctionē: q̄a pedes qui vncti sunt oleo sancto quo ad illos q̄ eaz receperunt. vnde ⁊ quasi cōsecrati sunt deo: eos mouēt ad offensam dei. Non solū aūt chorezizātes efficiunt inimici dei: sed ⁊ omniū sanctorū. Nā in festis oīm sanctorum eas exercent: ⁊ quāto festum est solēnius tōto magis his vacāt. Nullū ergo sanctorū intercessoꝝ habere poterūt in futuro iudicio cum oēs offenderint. Unde ⁊ Greg. in. xiij. dyalogorū narrat de quadā puella dicta Aldusa. cui de nocte appa rens ygo Aldaria cū magno comitatu ygīnū puellarum que albis erant indute: cum quibus cuz Aldusa affectaret associari ⁊ cū eis esse: dixit sibi ygo maria. q̄ si vellet cum eis esse abstineret deīceps ab oī leuitate ⁊ risibus ⁊ iocis ⁊ tripudiatu: saltu cantu: ⁊ hmōi iocis puellarū: ⁊ sic i die tricesimo veniret ꝓ ea: qō cū puella ageret ⁊ parentes mirarentur de tanta cōpunctione seu cōpositione ⁊ mutatione eius ⁊ interrogarent cām ipsa exposuit illis visionez ⁊ pmissionē sibi factā a virgine Aldaria: qō ⁊ impletum est Nā. xxv. die febze corepta. in. xxx. postea apparēte virgine ipa cū puellaz multitudine egrotāti cepit clamare. Ecce dna venio. ecce venio. Sicq̄ inter hec vba spm reddidit ⁊ cū illis scīis ygīnibus ad paradisuz ascendit. Sicut ergo nō potuit illa Aldusa associari scīis. nisi abstineret ab hmōi iocis ⁊ vanitatib⁹ q̄: tales sunt inimici dei ⁊ scōz. Ita nec chorezizātes nisi hmōi dimittāt. Qui aūt ñ associanē scīis cum demonijs oportet associari: ⁊ hoc in vltimo notaē.

§. IIII. Demuz ꝓ primo

sciendū est q̄ istos per choreas in circuitu discurrentes ⁊ inimicos dei ⁊ sanctoz̄ se facientes deus inflāmabit. i. in flāmā ignis infernalis ꝓiciet: vbi faciunt tripudiuz ⁊ circuitū. de quo dicit Job. xxiiij. Trāsibūt ab aquis niuiuz ad caloꝛ nimiū. ⁊ ecōtra. scz a caloꝛe nimio ad aquas niuiuz frigidissimas. Ecce circuitus cōtinuus inferni. Et hoc est qđ dns rep: omittit ꝓ hmōi actib⁹ per Ezech. xxv. di. tripudianti. Pro eo ꝙ plausisti manibus ⁊ pcussisti pede ⁊ gauisa es ex toto affectu sup terrā israel: idcirco ecce ego extendā manū meā sup te ⁊ tradā te in direptionē ⁊ interficiam te. scz morte eterna. In huius figuram etiā legitur Exodi. xxiij. ꝙ cum moyses descendisset de mōte cū tabulis p. ceptoꝝ ⁊ appropinquans ad castra ppli israel vidisset chorol. i. tripudiat⁹ ⁊ vitulū aureū. fabricatū añ quē chorei zabant: iratus ira p zelum cōfregit illas tabulas reputās indignū margaritas verboꝝ dei ponere ante porcos. ⁊ assumptis secum leuitis interfecit viginitriia milia ex istis qui choreas ducebant ante vitulū. Vitulus aūt est aial lasciuū. vnde inuitur ꝙ choree deseruiunt lasciuie. Et sic illi occīi sunt coꝛ: aliter a moyse legislatore. ita chorezizantes a xpo datore legis euāgelice i igne occident. id est cruciabunt. Inflāmabit inquit ps. i circuitu inimicos eiꝰ. sicut ignis est inter omnia elementa maxime actiuus: ita illi qui inflāmabuntur illo igne maxime cruciabunt. Idc enīz ignis dicit Aug. etsi eternus nō sit. miro tñ mō ē grauis. Excedit enī oēm penā quā passus ē q̄s in hac vita nū q̄ in carne tanta inuenta est pena. licz mirabilia passi sint martyres to: mēta: ⁊ multi neq̄ter quāta sepe sustinuerūt supplicia. de pe. dis. vij. §. penul. Inflāmabit aūt ⁊ vret nō cōsumēdo nec animā que imoꝛtalis est nec postea corpus sed cruciando supernaturali modo vt instrumentū diuine iusticie. Sicut etiā salamandra viuit in igne ⁊ non consumitur. ⁊ certi vermes viuunt in aqua bullienti cuiusdam fontis ⁊ inde educti moꝛiuntur. vt dicit Aug. de ciuita. dei lib. xxj. c. iiij. Et ideo nō est impossibile vel incredibile si re ꝓbi viuunt in igne inferni.

¶ De derisione. Cap'm. VII

Erisio frequēter ex

multiloquio ⁊ ex vicio gule ꝓcedit. Post in ordinata em cibi ⁊ potus sumptionē hoies labunt ad derisionē q̄uis ex aliis etiā causis oziat. Et potest diffiniri q̄ est actus ꝓcipue locutionis quo q̄s intēdit ad erubescentiaz ⁊ cōfusionē alii inducere. Et ide est illusio a ludo. i. a loco deriuata ⁊ etiā substantio. Differt tamen irrisio a substantiōe in modo. q: irrisio fit ore. id est verbo ⁊ cachinnis vñ a risu dicit. Substannatio autez nat tio fit rugato. ⁊ vt dicit glo. super psal. Conueniunt aūt i fine runt. quia ides intendunt scz cōfusionē inducere ⁊ erubescentiā ei erga qđ faciūt. Pro huius materie declaratiōe dicit beatus Thomas. ij. ij. q. lxxv. arti. j. q̄ peccata verbo: um ꝓcipue pensanda sunt ꝑm intentionem proferentis. Et ideo ꝑm diuersa que quis intendit contra alium loqueus

Derisio ⁊ substanna tio differ

hmōi peccata distinguuntur. Sicut autē aliq̄s cōuiciādo seu contumeliando intendit cōuiciati honoꝛē depūmere ⁊ detrahendo diminuere famā ⁊ susurrādo tollere amicitiā. Ita ⁊ irridendo intendit q̄ ille qui irridet erubescat ⁊ cōfundat in se. Et q̄ hic finis est distinctus ab aliis cuz finis det speciē in moꝛalibus: ideo derisio est pctm spāle distinctum a cōtumelia: detractione ⁊ susurratione: quis in hoc cōueniant q̄: per oia ista intendiē nocumentū ꝓximi p verba malū dicēdo. Et q̄ nocere ꝓximo notabiliter seu hoc q̄rere siue vbo siue facto est ō charitatē ꝓximi: q̄ dilectio malū ꝓximi nō operaē inquit aplūs. ideo sicut ⁊ illa scz. contumelia detractio ⁊ susurratio ꝓprie ⁊ formaliter sumpta sunt mortalia: sic ⁊ derisio ꝓprie sumpta ⁊ stricte

scōm nos cumentū illatū sūt mortalia.

Et ad intelligēdū nocumētū qđ sequiē ex ꝓdictis ꝓximo sciēdū est ꝑm Tho. vbi. s. q̄ de opere vtuoso meret aliquis apud ꝓximos honoꝛē ⁊ bonā famā ⁊ apud seipsum bone conscientie gloriā ꝑm illud. ij. Coꝛ. j. Gloria nostra hec est testimoniū cōsciētie nr̄e: que ē quedā clara noticia sibi de bono suo: vñ quieteē hz mens ⁊ securitatē. ꝑm illud Prouerb. xv. Secura mens ex bona scz cōscia q̄si iuge cōuiuiū. Ecōtrario de actu vitioso ⁊ turpi apud alios tolliē hominis honoꝛ ⁊ fama. Et hoc intendunt cōtumeliosus ⁊ detractoꝛ ⁊ susurratoꝛ: ꝓpter hoc dicunt turpia ⁊ vitiosa de alio. Apud aūt seipsum ꝙ turpia. id est vicia que sūt moꝛtalia pdit hono ꝓprie cōsciētie gloriā per quādā erubescentiam ⁊ cōfusionē. Et ad hūc finē dicit turpia ō alio derisor: vt faciat eū verecūdari ⁊ cōfundi coꝛā aliis. Est

Erubescētia qđ sit.

aūt erubescētia ꝑm Job. Damascenū timoꝛ: de honoꝛationis. Qui aūt cōsciētia alicui⁹ inquietat cōfundēdo ipsuz speciale nocumentū ei infert q̄: illa quies vt dctm̄ est magnū bonū sibi est: sic etiam fama ⁊ honoꝛ q̄ auferunē pcō tumeliā ⁊ detractionē sunt magna bona. Et cū hoc intendit scz nocere illi inducendo eū ad magnā cōfusionē ⁊ erubescentiam est pctm̄ moꝛtale. Vñ ō: Prouerb. iij. Abominatio est domino oīs illusoꝛ. Nullus autē dicitur abominabilis deo nisi ꝙ moꝛtale. Si q̄s aūt intēderet inducere alicui quā leuē erubescentiā alicui: sicut fit aliq̄n pueris ⁊ discipulis a magistris ad coꝛrectionē vel animationē ad addiscēdū seu de aliquo leui defectu naturali ob solatiuz: sicut socij deridebant btm̄ Tho. in scholis appellantes bouez mutū vel sicut fit simplicibus q̄si insensatis: venale videē dū tñ nō puocenē ex hoc in notabilē irā ⁊ ad blasphemandū ⁊ alia mala. Non obstat si obijciaē sic. Imitari deū nō est pctm̄ sed meritū: sed deus irridet ⁊ subsannat aliq̄s ergo ⁊ nos istud licite agere possumus. Dicit Ps. ij. ō dominus. Qui habitat in celis irridebit eos ⁊c. Et pueꝛb. j. i quit sapientia. Ego quoq̄ in interitu vr̄o ridebo ⁊ subsannabo cū ingruerit sup vos repentina calamitas. Et Job ix. De penis innocentū nō rideat. q: ridere dei aliter fit q̄ irriſio hoium. Nā ridere dei est ꝑm Greg. afflictionis nolle miſereri. Irridere dei est cōfusionē eternā ꝓ pctis iuste infligere. Subsannare eius est terribilē facie malis ostendere. Ista aūt facere erga subiectos scz iustā punitionē exercere non esset illicitum: nā secus.

§. I. Omnes videntes me

deriſerunt me: locuti sunt labijs ⁊ mouerūt caput. Ps. xxj. Zoquitur ꝓphēta i psona xpi patientis: cui inter cetera penaz ⁊ doloꝛū genera hoc fuit speciale: mkipler illusio seu derisio sibi facta: vñ ⁊ cū ꝓnuncians discipulis suis secreto ipsam passionem enarraret inquit. Ecce ascendimus hierosolymam ⁊c. Et paulopost. Tradeē enim gentib⁹ ad illudendū. Luc. xviij. Et hoc oñditur grauitas huius pcati que ira eū affligit. Tria ergo notanē in via pdicto.

¶ Primo derideē tis generalitas. ibi. Omnes videntes.

¶ Secōo recipientis illusionē dignitas. ibi. Adeſcz deū patrem ⁊ spiritum sanctum.

¶ Tertio illusionis veritas. ibi. Deriſerunt me. locuti sūt labijs ⁊ mouerunt caput.

§. II. Quantum ad ꝓmū

Si diligētius euāgelioꝛ hiſtorias ituemur oēs reperiū xpm oē a tur xpm derisisse. i. de omni gne hoim. videlz reges: ꝓncipes: sacerdotes: scribe. i. doctoꝛes legis: milites pilati. i. stipendiarij ⁊ populares. Ffactus sum in derisum oī ppl'o meo. ait ipse ꝓphēte xx. Et de rege herode dr̄. Luc. xxiij. Spreuit illū herodes cū exercitu suo ⁊ illusit indutū veste alba: quasi fatuū iudicādo. ⁊ iō albis. i. lineis quib⁹ vestiebanē fatui induit. Et ꝓphēta in m domo cayphe summi pontificis tenentes eū illudebāt velādo faciē eiꝰ ⁊ dando alapas dicebāt. ꝓphetiza nobis xpe ⁊c. Milites aūt pilati post sniam eius illuserunt ponētes coꝛonaz de spinis in capite ⁊ arūdinē in manu q̄si sceptrū. ⁊ veste rubea vt purpurea regia induerunt in derisum. Job. xix. Et in cruce pēdentē deridebant eū pr̄incipes. s. sacerdotes cū eis scz turbis dicētes. Alios saluos fecit ⁊c. Luc. xxiij. Sic q̄ oēs videtes me deriſerunt me. sed heu q: nō solū il la vice sed quotidie xpm illudiē ⁊ deridetur. Qui em ficte agunt pniam nō doletes de oibus nō cōfitētes integraliē vl nō satisfaciētes isti xpm deridēt q̄si velātes faciē eius: ac si nō videret fictionē eoꝝ: ficq̄ nouis pctis sue fictionis p cutiunt. Unde Job. xxiij. dr̄. de strutione ꝑm Greg. signāte hypocritā qualis est talis q̄ deridet equū ⁊ ascensoꝛem eius. i. iustū vere penitentē: ⁊ deuz qui regit ipsum ⁊ ducit hinc ⁊ aug. i fmone. Penitētes si tñ estis penitētes ⁊ nō irridētes estis murate vitaz. Reconciliamini deo pniam agis: genua figis ⁊ rides: subsannas dei patientiā. de pe. di. iij. Penitentes scz fcte penitēdo. Sed q̄ qui pniaz agūt scz frequenter recidiuant videntur etiā deū irridere. Unde Jsid. i lib. de sum. bo. Irriſor: est ⁊ nō penitens qui adhuc agit qđ penitet. nec videē deū poscere subditus: scz subsannare supbus. Canis reuersus ad vomitū est penitens ad pctm̄. de pe. di. iij. Irriſor. Canis reuersus ad vomitus est pctō: iterās stulticiā suā. Interꝓetatiue talis videē irridere. i. ad sil'itudiuē irridētis facere. Nā si q̄s de offensa graui cōmissa dño suo venīā petitā obtineret. ꝛ subito ei postea alapā daret. ⁊ sic iterū faceret. dicereē vtiq̄ talis dñm suuz irridere. Pbi curiose q̄rentes de iesu cū nō audiūt que rō naturalis demonstrat: cū herode curiose deridēt eū fatuitatē reputātes passionē xpi. ⁊ hec est alba vestis ei imissa. Nos pdicam⁹ xpm crucifixū gētibus vt grecis pbis stulticiā ait apls. j. Coꝛ. j. Et q̄ ministros eccl'ie xpm representantes coꝛonāt. i. circūdāt spinis tribulationū exactionū ⁊ hu iusmodi ponūt arūdinē vacuā ꝓ sceptro euacuantes eoꝝ iurisditionē qui velint de facē eoꝝ iudicare salutātes vt xpm ⁊ pcutiētes iniurijs vt subditū reū xpm deridēt cū militib⁹ pilati. Lu. x. Qui vos scz ministros eccl'ie spnit me spnit. Et qui iustos in cruce tribulationū ⁊ pcutionū positos deridēt: q̄si se nō valētes iuuare ⁊ a deo derelictos xpm deridēt ⁊ illudūt in cruce pēdēte: sicut iob tribulatū deridebant aliq̄. Vñ dicit. Nunc deridēt me iuniores tpe ⁊c. Oēs igīt videntes me iquit ps. videētes. s. q̄ fidē diriserūt me ꝓ diuersa. s. pcta ꝓpterrādo ⁊ iterādo. aplūs ad Heb. vj. ō hmōi inquit. Rursus crucifigētes filiū dei in semetipsis ⁊ ostētui hntes. i. derisioni. Hec tñ derisio interꝓetatiua generale pctm̄ ē nō speciale. q: ꝙ oe pctm̄ cōtingit fieri cam.

Irrisio graue pec catum.

§. III. Quantū ad secundū

scz illusionē recipientis dignitatē. Sciendū ꝙ maxime dignitatis suit xps: q: verus deus. Et ideo grauiss'imū pecatū est irrisio. Pro cui⁹ declaratione notandū hz Tho. ij. ij. q. lxxv. ar. ij. q̄ irrisio non fit nisi de aliquo malo vel defectu. malū autē si sit magnū nō pro ludo accipiē sed seriose. vnde si in derisum vel illusum vertatur. vñ illusiōis vel irrisionis nomē sumiē. hoc est q: accipiē ꝓut paruum. Potest aūt aliquod malum accipi ꝓ paruum dupliciter. Uno modo q: ꝑm se est paruum. ⁊ sic ponere illusum vel irrisum malū vel defectū alicuius persone: quia in se est

paruū; sicut aliq̄n derident clerici male legētes ⁊ hmōi ē veniale pctm ⁊ leue ꝑz genus suus. Alio mō rōe psone accipiē malū alicui? vt paruū: sic defectus pueroꝝ: ⁊ illoꝝ pa rū pōderare solem? ꝓpter defectū rōnis i eis. ⁊ sic aliq̄e deridere de aliquo qui tñ nō est puer neq; amens est oīno paruipendere. ⁊ sic vilē reputare vt de eius malo non sit curādū, sed sit q̄si ꝓ ludo habendū hoc est mortale. ⁊ spāle pctm ⁊ ꝰ charitatē q̄ cōtēnit. ⁊ grauius q̄ cōtumelia q̄ ē etiā in manifesto. nā videt ex ea ee maioꝝ cōtēptus ⁊ de honoratio. ⁊ tanto grauiꝰ q̄to maioꝝ reuerentia ē digna persona cui infertur. Est ergo triplex irrisio.

¶ Primo irrisio diuinorum.

¶ Scdo irrisio ꝓpinquorum.

¶ Tertio irrisio virorum iustoꝝ.

Irridere deū ⁊ sacramēta

Grauiss imū est pctm irridere deū ⁊ q̄ dei sunt ꝑm illud iiij. Re. xix. Cui exprobrasti, ⁊ quē blasphemasti: ⁊ sup quez exaltasti vocē tuā. i. deridendo. ⁊ postea subdit. Ad sctm israel. Et similiter deridere sacramēta ecclesie tanq̄ inutilia ⁊ non vera. sicut derident iudei: ⁊ quidem mali catholici irridentes q̄ creditur ⁊ ꝺ. i. ꝑm ee in hostia cōsecrata ꝓout fecit illa vidua que ridebat cū cōmunio sibi a Gze. papa ministraret super quo tñ fuit ostensa veritas ꝑ miraculum vel verba sacre scripture. Etiam miracula que deꝰ operatur per sctos. sicut legitur de illo magistro scholarium qui audiēs predicare miraculū factum de filo sanguine tincto. qđ euenit mulieri filanti in festo sctī Petri martyris ꝓ eo ꝙ deridebat eiꝰ sanctitatē. irrisit ille magister dicens fictionem esse fratrū. ꝓpter quod febre coꝛreptus est grauiter. ⁊ facto voto ꝙ ab hmōi abstineret ⁊ in deuotione habueret sctm sanatus est. Et de multis aliis legit q̄ deridentes miracula sanctoꝝ diuine vltionis iudiciū experti sunt in se. Scđa irrisio que est magnū pctm est ꝓpinquorum ⁊ precipue parentū, cuꝝ maxime filij debeāt eos honorare: q̄ ab eis receperunt esse post deum. Unde dicitur Prouerb. xxx. Oculū qui subsānat patrē ⁊ qui despicit partum matris sue effodiant eum corui de torrente. ⁊ cōdant eum filij aquile. Corui de torrente ignis infernalis sunt demones qui oculum luminis naturalis ⁊ gratie auferunt irridenti patrē cū sit graue mortale. Aquila est ignum imperij. vñ imperatoꝛem significat. ⁊ filij aquilaruꝫ sunt ptātes inferioꝛes terrene ab ea deriuate. ⁊ iste comedūt irrisoꝛes parentū multis grauaminibus eos affligentes. Cham filius Noe q: patrē irrisit cūvidisset eū ebrium iacere ⁊ ipudēdis nudatū. ꝟ etiā fratrib⁹ nūciās maledictionē seruitutis incurrit in filio ⁊ sua posteritate. Gen. ix. ca. Et vt ꝺ. ij. q. viij. sīa Cham filij Noe dānant. sc̄z maledictionē dei incurrētes qui pudēda suoꝝ superioꝝ qui pres ꝑuales sunt. i. eoꝝ mala opera nō occultant sed irridēdo ⁊ diffamādo aliis manifestāt. qđ frequēter faciunt laici ⁊ aliꝫ subditi. Irrisio iustoꝝ.

Tertia irrisio grauis ē iustoꝝ. de qua dicit Job. xij. Deridet iusti simplicitas. ⁊ lāpas cōtepta apd cogitationes diuitū. vide ibi expositionem Gzego. i mora. lib. viij. sed tales irridentes reperiētes se in inferno in alia vita dicit. vt habet. Sap. v. Hi sunt. ſ. iusti quos habuim⁹ in derisum ⁊ in similitudinē improperij. sc̄z in mundo existentes. Nos insensati vitā illoꝝ estimabamus insanias ⁊ sine illoꝝ fine honoꝛe. Ecce qñ computati sunt inter filios dei. Cū heliseus vir iustus ⁊ ꝑpha ascēderet in bethel quendā locum vel villā vel castrū: q: caluus erat quidam pueri ceperunt eū irridere dicentes. Ascende calue ascēde calue. quib⁹ cū maledixisset ꝓpter derisionē non odio vel liuoꝛe vindicte motus. sed zelo diuine iusticie quāvidit ex igere hoc vt punirent ⁊ alij exemplo eoꝝ sibi cauerent ab irrisione iustoꝝ: quo facto duo vrsi exeuntes de silua. xlij. pueros ex illis necauerunt. vt habet. iiij. Re. ij. Et hec derisio valde nociua est ꝑcipue incipientib⁹ iusticiā. i., benefacere ⁊ a vitijs abstinere. nā multi a bonis retrahunt. vt vitēt tales irrisiones ne vocitent sancti ⁊ hypocrite vel aliquid huiusmodi. Unde Gzeg. in mora. Qui in alioꝝ actib⁹ oriri cōspiciunt bona mox ea manu exprobrationis euellunt. Ista appellat Bernardus malicia herodiana: q̄ Herodes vt ꝑm extingueret multos pueros recenter natos occidit. Sic irrisoꝛes pessimi vt ꝑt honorē q̄ ex bonis opibus resultat ⁊ famā extinguāt multos nouiter cōuersos vita gr̄e sue irrisionib⁹ puniūt: imo crudeliores herode iuenium: q: herodes ia natos: iste necdū natos: sed cōceptos aliqua signa penitētie vel cōtēptus mūdi ostēdētes: subito diuersis vbis derisoꝛijs retrahunt a bono: ⁊ sic multas alias ꝓdunt: de quib⁹ sunt reddituri rōnē deo. nec mīus ꝺ. q̄s ꝓpter irrisionē cuitandā alioꝝ dimittere bona. Nam vt dicit ꝑs Luc. ix. Qui me erubuerit ⁊ meos sermones scilz omittendo me sc̄z bona opa facere ꝑdicare. ⁊ hmōi timore ne irrideat. ⁊ filius hois erubescet eū cū venerit in maiestate. i. cōfundere faciet confusione eterna. Jn huiꝰ figurā legit. ij. Esdre. viij. ꝙ cū tobias irrideret iudeos recedentes paulatim hierlm diruptā a nabuchodonoso: dicit Si ascēderint vulpes trāsiliēt murū eoꝝ lapideū. nō dimittent ꝓpter ea illi quin sequerent edificium: ⁊ ꝛoauit Nemias dicēs. Audi deꝰ isti? q: facti sumus despectio. Conuerte opprobrium nr̄m sup caput eoꝝ nō deleat? iniquitas eorū a facie tua q: irriserūt edificātes. vñ ⁊ opꝰ cōsummauerunt in cōfusione irridētiū: ⁊ gloriā suā reedificant hierlm diruptā: q: aiam virtutib⁹ exterminatam a diabolo bonis opibus renouant ꝓ penitētia. Nō frequenter aliq̄ despicientes q: nō ꝑseuerabunt ⁊ ꝙ elibet leuis tētatiovel tribulatio deijciet: eos: ⁊ nō ꝓpter hoc debēt omittere sed oīonibus iuuare se. ⁊ sic puenit ad pfectū. De beato ſfrancisco legit q̄ in principio sue cōuersionis pueri insequebatur cū lapidibus ⁊ lutoꝛ fatuū reputātes ⁊ irridētes nec tamē ille incepta bona dimisit. Sic btūs Dñicus cū predicaret hereticoꝝ ⁊ aliꝫ ꝓaui irridebāt lutū in eū ꝑficientes. ⁊ paleas a tergo ꝓ derisu alligātes: que oia vir sctūs fidei magnanimitate cōtenebat continuans ꝑdicationem recolēs illud Ad. v. Beati eritis cum vos oderint hoies ⁊ ex probauerint ſcz deridendo. ⁊ eiecerint nomen vr̄m tanq̄ malū ꝓpter filiū hois. Un notant ꝺ. spernere mundum; spernere nullū spernere est sperni ꝓ hoc dat gl'ia celi.

Irrisio ꝓpinquoꝝ

§. III. Quantū ad tertium

scz illusionis varietas notat in eo qđ dicitur. Deriserūt. i. risum habuerūt. locuti sunt labijs dicētes. Vach q̄ destruis rēplū ꝺi ⁊c. mouerūt capita sua q̄si reuerētia exhibētes sed realiter despicientes: ⁊ sic variis modis fit derisio sed vno fine. ſ. i cōtēptu ⁊ vilipēdium irrisi. Sz vt ꝺ. puer. xix. Parata sunt derisoꝛib⁹ iudicia. Derisoꝛes ipse derident scilz eternaliꝫ puniēdo: ꝺ ē irridere dei. Ad qđ facit qđ ꝺ. Esa. xxiij. Ue q̄ spnis. nōne ⁊ ipse spneris: cū deieris cōtenere cōteneris. Debet q̄ quilibet cauere a derisione hoim. ⁊ dabolū qui nob illudere q̄rit: deludere ipsū superādo: sic ars deludit arte. ait Laco. Diabolus em̄ sic illudit nobis duz p aliq̄ q̄ suggerit nobis: vt nobis bona ⁊ utilia trahit secū ad interitum assentientes: sicut aliq̄s q̄ induceret aliquē ad intētū suū sub dolo nocumētū ei inferendo: derideret eum sic diabolus: sed ideo ꝑs sustinuit oēs irrisiones istas vt nos erueret de manibus eius ⁊ doceret nos suo exēplo ei illudere. Hoc oꝛabat psalmista dicēs. Ne irrideant me inimici. ſ. mei. demones qđ faciūt vincēdo in tētationibus. Un Theo.). Ederūt eā hostes ⁊ deriserūt sabbata sua. Nā cū demones videt aiam signatā ꝑ hierlm de q̄ loquit ꝙ seruat q̄dā de gñe bonoꝝ: vt festa. ⁊ hmōi. ſz aliis vicijs insistere diuersis sicut faciebant iudei derident de hmōi. sic etiā derident religiosos qui mūdū dimiserunt vt sabbatū. idest quietē religionis posticdent: ⁊ tñ diuersis ꝑassionib⁹ vel cōcupiscētijs implicant? vilium rerū. vt dicit in collationibus Pannucij. Sed cōtra viri iusti derident ⁊ illudunt diabolo ꝑfecte oibus resistendo: ⁊ hoc est quod dicit Deridebit eum iste. ps. ciij. Que formasti ad illudendum ei. ſformauit diabolum, quippe deus draconem, id est diabolum nō draconē; sed angelū bonū: sed effectus est draco per sui superbiā ⁊ malicia: ⁊ eo veneno malicie sue querit nos capere: sed deꝰ sua gr̄a facit vt illudamus ei: ſcz resistendo. sed ipe draco queruit capere ꝑm ⁊ detinere: sed ei ꝑs illusit. ꝓponens ei escā sue humanitatis. quā cape volēs hamo abscōso sue diuinitatis capt? est: ⁊ sic illusus a ꝑo. Un dñs ad Job. c. xl. Nunq̄d illudes ei. ſ. diabolo quasi aui. supple vt ego. aut extrahere poteris leuiathan hamo. ſ. de mari. sicut ⁊ sctī illudūt diabolo cū eū vincūt deregēdo insidias. Sic btūs dñicus illusit diabolo qñ apparens in forma symie vt eū impediret a lectione iussit ei vt teneret cādelā donec arderet pedē ꝛc. Sic qñ btā margareta ꝓstrauit diabolū qui ad carcerē venerat ad suadendū vt assentiret principi dicēs. Sternere supbe demon sub pedib⁹ femine. Cui diabolus. Dimitte me q: satis illusisti mihi. Amb. Illuditur diabolus vt se moꝛtuo suo vulneret ⁊ contra se armet qui debilitandū putauit. de peni. di. j. c. potest fieri.

¶ De prodigalitate. Capitulum VIII.

Prodigalitas ex gula

Prodigalitas cō sistit

p ⁊ luxuria frequēter ꝓcedit ꝓpter voluptates coꝛpis cōsequēdas. Un ⁊ Luce. xv. ꝺ. de filio pdigo ꝙ dissipauit suā bam suā viuēdo luxuriose. ſfrequēter em̄ ꝑm. b. Tho. ad intēperantias declinat. pdigi. tū q: ex quo suſſlue expēdūr. in aliis etiā reb⁹ voluptuosis expēdere nō verent: ad quas magis inclinat cōcupiscentia carnis. tū etiā q: cū nō delectent in bono virtutis querūt sibi delectationes coꝛporales. Et inde est ꝙ pbs dicit ꝙ multi pdigoꝝ sunt intēperati. iiij. ethi. Bule igit tractatui annectit ꝓpter quā multa pdige expēdūtur. q̄uis ex multis aliis vitijs possit oiri: vt ex iactantia: luxuria: ⁊ hmōi. Cōsistit aut̄ hoc vitiū in expēdēdo supflue diuitias vbi ⁊ q̄n nō opoꝛ: ⁊ minus debito eas amando. Dicit autē pbs in. ij. ethi. q ꝓdigalitas opponit ⁊ vtuti liberalitati: ⁊ vitio illiberalitati. i. auaricie. Pro cui? declaratione dicit. b. Tho. ij. q. cxix. ar. ſ. q ꝑ in mora. alib⁹ attendit opositio vitioꝝ adinuicē ⁊ ad virtutē ꝑm superabūdantiā ⁊ defectū. ꝛ diuersimode. Nā q̄tū ad affectionē diuitiaꝝ auarus superabūdat plus debito diligēs eas. pdigus aut̄ deficit minus debito sollicitudinē eaꝝ gerēs. ⁊ sic opponit liberalitati q̄ diligit eas vt debet. Quātū vo ad exteriorē vsum diuitiaꝝ ad pdigalitatē ptinet excedere q̄dē in dando: deficere aut̄ in retinendo vel acquirendo. Ad auariciā aut̄ ptinet cōtrariō deficere in dando. superabūdare aut̄ in retinēdo ⁊ accipiendo. ⁊ sic pdigalitas opponit auaricie. Et q̄uis pdigalitas ⁊ auaricia sint cōtra virtutē liberalitatis: tñ auarus magis ꝺ illiberalis q̄ pdigus. Et est rō: q: aliq̄d denoiat? ab eo qđ est principalius. Sicut aut̄ in liberalitate que mediū tenet precipua est datio ad quā ⁊ receptio ⁊ retētio oꝛdinant? ita ⁊ auaricia ⁊ pdigalitas precipue attendunt ꝑm dationē. Unde q̄ superabundat in dādo ꝺ. pdigus. qui aut̄ deficit auar? ꝛ illiberalis. magis aut̄ recedit a vtute liberalitatis q̄ cōsistit in dādo per defectū dādi q̄ ꝑ excessum. Unde aut̄ idem erit simul auarus ⁊ pdigus. ꝑm tñ diuersa opa. Cōtingit em̄ qñq; q̄ aliq̄s excedat in dādo: ⁊ sic erit pdigus, puta facit cōuiuiū supflui q̄ vel vestem excessiue preciosam: vel iudit: ⁊ hmōi. ⁊ simul cum hoc excedet in accipiēdo. ⁊ hoc vel ex quadā necessitate: q: dū superabūdat in dādo: deficiūt ei ꝓpria bona. vnde cogit indebite acquirere: puta per fraudes: vsuras: ⁊ hmōi. qđ ptinet ad auariciā. vel etiā ꝓpter inoꝛdinationē animi. Dū em̄ nō dat ꝓpter bonū quasi cōtēpta virtute nō curāt vndecūq; ⁊ qualitercūq; accipiant. ⁊ sic nō ꝑm idē est aliq̄s pdigus ⁊ auarus. Est aut̄ pdigalitas pctm. vnde ⁊ pdigus filij virtuperat in euāgelio de ipsa pdigalitate. Luce. xv. Huius rō est ꝑm Tho. vbi. ſ. ar. ij. q: ex hoc est aliq̄d vitiosum q̄ corrūpit. bonū virtutis. ꝟ virtus liberalitatis corrūpit ꝙ pdigalitatē q̄ cōsistit in medio q̄ sc̄z non excedat nec deficiat a debito affectu ⁊ vsu diuitiaꝝ. Sicut aut̄ illud mediū corrumpitur per excessum: ita ⁊ ꝙ defectū. sed pdigus excedit in dādo: ⁊ deficit in retinēdo diuitias. ⁊ per cōsequēs est pctm. moꝛtale q̄dē q̄si est magnus excessus. veniale q̄n est modicus. Et est attendendus hic excessus: nō solum ꝑm q̄titatē. sed ꝑm ꝓportionē cōsiderata qualitate ꝑsone potētis nobilis vel plebei: ⁊ hmōi. Jpa etiā pdigalitas aliq̄n ex auaricia procedit. Nā aliqui idcirco aliqua pdige expendūt vt sic capti? fauoꝛe aliquoꝝ a quibus diuitias acquirāt. Cōparādo aut̄ ista duo vitia ad inuicē grauius est auaricia q̄ pdigalitas triplici rōne ꝑm. b. Tho. ij. q. cxix. ar. iij. Prima est: q: auaricia magis deficit a virtute opposita. magis enim ad liberalē ptinet dare. in quo deficit auarus. Unde apte monet diuites facile tribuere ⁊ cōicare sua. ſ. Timo. vlti. qđ tñ intelligēdū est ꝑm q̄ opꝰ vt pauperibus nō adulatoribus: q: hoc est pdigalitas. Scđa rō est: q: pdigus est vtilis multis. ſ. illis quibus dat. auarus autem nulli: nec sc̄z etiā sibi ꝑpsi. Unde ꝺ. Eccs. vj. Ur cui dedit deus diuitias nec tribuit ei ptātem vt comedat ex eis: q: videlicet ex auaricia nō audet vri etiā ad suam vtilitatē bonis suis tīmēdo ne deficiāt sibi. Peccat em̄ ꝑdigus nihilominus in seipm dū bona inutiliter cōsumit vnde viuere debet. Peccat ⁊ in ꝓximū cōsumēdo bona ex qb⁹ alijs prouidere debet. Et precipue hoc apparet in clericis qui sunt dispēsatoꝛes pauperū quos defraudāt ꝑdige expendēdo. Unde Amb. Quis est tam iniquus q̄ qui multoꝝ subsidia suas delitias parat. di. xlvij. sicut hi. Et Hiero. Tibi o sacerdos de altario viuere nō luxuriari. i. superflue ⁊ deliciose ꝓmittit. di. xlij. ſ. j. Sed tñ sic sibi ⁊ alijs nocet pdigus supflue expēdēdo q̄ aliq̄bus. pdeſt: ſcz qb⁹ dat. Sed auar? nec sibi nec alijs. Un pbs in. iiij. ethi. dicit ꝙ multo melioꝛ: videt pdigꝰ illiberali. i. auaro. i. minus malus.

Tertia rō est: q: vitiū pdigalitatis est magis sanabile. ⁊ hoc tū q: hō declinat ad senectutē que est ꝛia pdigalitati. tū q: ꝑ hoc ꝓuenit ad egestatē de facili diminuēdo ⁊ inutiliter cōsumēdo. ⁊ sic pauper fact? nō pōt in dādo superabūdare. Cū etiā q: de facili pducāt ad virtutē ꝓpter similitudinē quā habet ad ipam liberalitatē. Sed auar? nō de facili sanat: q: magis distat a vtute. Auarus etiā declinās ad senectutem magis inardescit in eā: q: magis timet sibi deficere tpalia. Un Hiero. Dia vitia cū senescēte senescūt sola auaricia iuuenescit. verū est q: in pdigalitate adiūgunt q̄nq; multa vitia intēperātie. ⁊ sic tales pdigi possent esse peioꝛes auaris. vt dicit pbs in. iiij. ethi. sed hoc est rōne illoꝝ alioꝝ vitioꝝ nō ex seipsa. nō aut̄ ptinet ad pdigalitatē ꝙ ad liberalitatē q̄ aliq̄s oia sua det pauperib⁹ ꝑm consilii ꝑi Mat. xix. vt sequat? ꝑm pauperē.

§. I. In diluuio aquarum

Prodigalitas est peccatū

multaꝝ ad deū nō approximabūt. ps. xxxj. pōt exponi de pdigis. Aque que fluxibiles sunt significāt tpalia q̄ continue fluūt ab vno i aliū: ⁊ tādē in defectū. Unde ꝑs sapiens ait Jo. iiij. Qui biberit ex hac aqua sitiet iterū. qui em̄ tpalia acq̄rit magis ac magis sitit appetitu alia. Diluuiū importat superabūdantiā exceſſiuā aquarū ex quo fruct? terre nō sequit? sed pdit. Unde ⁊ apte signat superfluū ⁊ inoꝛdinatū vsum tpaliū seu diuitiaꝝ. ex quo nō sequitur vtilitas seu fructus rationabilis: sed cōsumptio. ⁊ hoc cōtingit in pdigalitate. Videnſ aut̄ hoies deo approꝛpinquare: q: ita largus ⁊ liberalis est deus ꝙ videat? pdigus. Unde Bernar. Sed dici fas est nimis pdigus es tuis. Sed certe deꝰ etī liberalissimus sit ⁊ largissimus: nō tñ ꝓprie pdigus. q: nil dat nisi ꝑm suā summā sapientiā ⁊ rationē quā nos intelligere aliq̄n nō valemus. Non ergo approꝛpinquat pdigus deo sicut videt: q: nō ei assimilatur in virtute seu imitatur sed elongatur. sicut figurate ostenditur de pdigo filio qui abijt in regionē lōginquam a patre. Luce. xv. c. Unde bene dicitur. Jn diluuio aquarum ꝛc. Ubi tria notantur.

Auaricia grauius est pdigalitate

¶ Primo vitij ꝓprietas.ibi.In diluuio.
¶ Scđo sui varietas.ibi.Aquarū multarum.
¶ Tertio mali noꝛietas.ibi. Ad deū nō appꝛoximabūt.

§.II. Quantum ad primū

Propꝛietas prodigalitatis

diluuiū vitiū ꝑdigalitatis vt dictū est significat ꝓpter superabūdantiā ⁊ expēsionē tpaliū. Talis est similis ei q̄ liquoꝛē preciosum infundit vasi plenoꝛel ponit invase coꝛrupto vel dat ꝑ nihilo q̄ totū pdit. Prodigus infundit li quoꝛē tpaliū vasi pleno cū dat nō indigentiꝛsed diuiti.sed vt dicit Prosper. Habēti dare nihil est aliud q̄ pdere.ſ.q. ij.pastoꝛ. Unde dns docuit cū hō facit cōiuiu dꝫ vocare paupes nō diuites q̄ nō indigēt.Luce.xiiij.⁊ virgo maria in cātico dicit dns impleuisse esurientes nō diuites:bonis suis. Un in figurā.iiij.Reg.iiij.dꝫ q̄ cū impleta essent vasa oleo diuinitus ꝓcurata itērit oleū ne effunderetur. Li quoꝛē aūt ponit ꝑdig⁹ in vase immūdo:qn̄ dat tpalia malis vt hīstrionib⁹ ꝑ luxurijs exercēdis ⁊ hmōi cōtra illud. Būsac iusto ⁊ nō dederis pctōi. Un Aug.dicit q̄ q̄ dāt hīstrionib⁹ ⁊ meretricib⁹ fouēt illos in pctō.di.lxxxvj.qui venatoꝛib⁹. Tertio ꝑdig⁹ liquoꝛē tpaliū dat ꝑ nihilo qn̄ expēdit inutilꝫ ꝑ iactantia ⁊ ostēratione q̄ frequēter fit: sicut fecit assuer⁹ grāde cōuiuiū suis vt ostēderet iactātiā ⁊ diuitias gl̄ie sue. Deſter.ſ.fed dicit tps.si ego gloꝛifico memetipm gl̄ia mea nihil est. Jo.viij. Dissipat q̄dē sub

Primo

stātiā ꝑdig⁹ tripſt. Primo coꝛrūpēdo ipsam materialē. nā destruit multū pānū i faciēdo supflua ⁊ vana.sicut ptz in vestib⁹ lingulatis:ꝓfoꝛatis:seu stāpatis:in reticellis aurū ⁊ sericū:in rexturis seu rechamatis: coꝛiū in sotularib⁹ ꝓfoꝛatꝫ ⁊ planulis altris: multa aūalia i cōuiuijs voluptuosis:⁊ multa alia i hastiludijs:tripudijs:hīstrionib⁹ ⁊ eḡs. iuxta illud Hoꝛatij. Imberbis iuuenis tandē custode remoto:Gaudet eḡs canibusq̄. Preterea aūt iuuenes sunt magis inclinati ad ꝟ vitiū. q̄ vt dicit pbs. Juuenes sunt magne spei ꝑ.ſ.spes importat passionē nō virtutem.⁊ ideo nō curāt multū expēdere etiā si superflue: q̄ sperāt multa in futuro lucrari ⁊ sic supplere:ꝫ inde aliq̄n veniūt ad magnā pauptatē ⁊ miseriā:sicut ille ꝑdigus missus in villā ad pascēdū poꝛcos q̄ nec de siliquis poꝛcoꝛ poterat saturari. Luce.xv.

Secūdo

Scđo dissipat ꝑdig⁹ substātiā tpalē eā dirip̄iēdo. nam vt dicit Señ.Dis ꝑdig⁹ fur est aut mēte aut officio.q̄ cū videt sibi non sufficere sua capit aliena: etsi nō manifeste ꝓpter verecundiā: tñ ꝑ aliquos modos vt usurā secretā ꝑ deposita pignoꝛa ⁊ hmōi. ꝑ falsitegla auferēdo res ecclie vel bona cōtatis. Uñ dicit sapiēs ꝙ ꝑdig⁹ nō dꝫ poni ad officiū ciuitatꝫ ꝑcipue vbi habeat tractare bona tpalia:exp̄dēdo. Quia q̄ sibi nequā est cui bon⁹ erit. Eccl.xiij.q.d.nulli. Jfrequēter em̄ accidit ex iusto dei iudicio ꝙ in subā male acq̄sita ⁊ cū multo laboꝛe succedit heres ꝑdig⁹ q̄ in quo tpe tota dissipet diu cōgregata ad vtriusq̄ dānationē ⁊ male acq̄rētis ⁊ male vtētis qđ cedit in augmentū pene ipius legantis. ⁊ ꝑterea dicit in inferno peteḃat mitti lazarū ad frēs ne ex pdigo vsu diuitiaꝝ quas eis male dimiserat augeretur ei pena.

Tertio

Tertio dissipat ꝑdig⁹ subam rationalē eā diuidēdo. nā vt habeat ad expēdēdū q̄rit sibi facere amicos q̄ sibi sua cōcent:qđ si nō faciūt intrat sectas ⁊ partialitates adhēret malis ⁊c.vt grauat indebite si est officialis vel dñs vt possit sequi pōpas suas ꝑdige ⁊ inde in mētib⁹ subdit⁹ vel alioꝛ sequunt odia:discoꝛdie ⁊ inimicicie. Salomon q̄ grauauit nimis subditos suos ꝑpter excessiuā pompā curie sue ⁊ ꝑdigalitatē nō obstante ꝙ magnos redditus aliūde haberet minus dilectus fuit a ꝑplo:etsi toleratus. Sed q̄ filij eius roboā voluit sequi illā pōpā ⁊ grauame pāis sui recessit maioꝛ ps ꝑpli.id est.x.trib⁹ ab eo faciētes sibi aliū regē. scz hieroboā.vt hꝫ.iij.Reg.xij. Dissipat etiā subam ꝑdige qui est ꝑcuratoꝛ ⁊ factoꝛ seu dispēsatoꝛ boꝛ: alioꝛ ⁊ inutiliter dispēsatoꝛ:sicut villicus qui diffamatus est apud dñm suū ꝙ dissipasset bona ipsi⁹. Luce.xvj.

§.III. Pro secunda parte

nota que habes.ſ.de iactantia.titu.iiij.c.iiij.vbi narratur de varijs superfluitatibus que spectant ad iactantiā ⁊ ad ꝑdigalitatē:⁊ ille sunt quasi aque multe.

§.IIII. Pro tertia parte no

ta ꝙ ibi,ad deum nō appꝛoximabūt. est figura grāmatica lis: qua scz minus dī ⁊ plus intelligit.i.a te elongabunt. Dicet em̄ eis. Jte maledicti in ignem eternū ⁊c. Esuriui em̄ ⁊ nō dedistis mihi māducare ⁊c. sed q̄ debuistis pauperibus dare dilapidastis. Jn vita etiā ista ad magnā miseriā ⁊ incōueniētiā deuenīūt. Unde legit de miraculis virginis marie de quoda nobili ⁊ diuite qui cū bona sua ꝑdige in cōuiuijs ⁊ munerib⁹ ⁊ alijs vanitatibus consumpsisset incepit egere nec posse continuare illā pōpā ⁊ expēsas solitas su perfluas: qđ reputans sibi ad maximā verecūdiā desperatione ductus iuit in desertū inuocans aperte diabolū vt adiuuaret eū ⁊ subueniret.Cui demon apparēs quesiuit q̄d veller.Qui rndit ꝙ pecuniā ⁊ diuitias sibi ꝓcuraret vt solitus erat ⁊ ipe daret sibi seu faceret quicq̄d veller.Qui duo tm̄ petijt.ſ.abnegatione fidei. Scđo vt duceret inde ad anmū vꝛoꝛē suā ad eū in illū loc̄ū:qđ totū ꝓmisit: ⁊ docuit modū habendi diuitias.ſ.vt foderet i certo loco domus sue ⁊ inueniret thesaurū: qđ totū euenit.Et tūc cepit iterū ꝑdige expendere ⁊ viuere more solito. Sed inde ad annū dixit vꝛoꝛi ꝙ oportebat eā secū ad certū locū ꝑficisci sub specie alicuius deuotionis.Surgēs ergo mane equitauit cum ea:erat aūt deuotissima bt̄e virginis:⁊ invia inueniēs ecclesiā rogauit matrē vt ꝓmitteret loco misse intrare in eā ⁊ aliquātulū oꝛa reqđ ⁊ fecit.Et cū oraret tante imaginē virginis marie vt eā iuuaret ab oi malo euētu. Incipiebat em̄ timere:doꝛmitauit in oratione: ⁊ bt̄a virgo maria sumpta forma eiꝰ egressa est ecclesiā ⁊ dixit viro expectāti: ꝑsequamur iter: ⁊ ascēdēs equū secuta est eū q̄ credebat eā esse vꝛoꝛē suā. Cū aūt applicuisset ad locū designatū cepit vocare diabolū qui subito apparuit: ⁊ vidēs mulierē quā cognouit esse virginē mariā cepit fremere ⁊ tor⁹ cōtribulatus conturbari ⁊ clamare contra militē dicens. O ꝑdite:maledicte quō decepisti me.Aduirak ille dicēs. quō decepi.nō ne duxi ad te vꝛoꝛē meā vt ꝓmisi.Ecce adest.ista est vꝛoꝛ mea. Respondit diabolus. Non est hec vꝛoꝛ tua:sed illa quā maxime odi: que maxime ꝑsequit me ⁊ destruit toto conamine opera mea.Hec est mater illius Jesu nazareni qui per crucē suā cū sociis meis me debellauit: ⁊ de manibus nostris genus humanū eripuit.Hec est que maria vocatur. Ad qđ sermonē miles exterritus ⁊ tremebundus subito piecit se ad pedes virginis veniā petens. At illa terribiliter arguit diabolū dicēs.O maledicte dei nō sufficit tibi perditio tua nisi ⁊ tecū queras habere socios penarum: quō ausus es petere ⁊ nocere velle mihi deuotis. vade sathana nunq̄ alicui ex mihi deuotis amplius nociturus: qui subito cum magno vlulatu disparuit: ⁊ militē virgo repꝛehendit dicens.O miser quō ꝓpter modicum pecunie ita permisisti te decipi ⁊ ad tantū nephas deduci vt fidem abnegares ⁊ vꝛoꝛē tuam diabolo exponeres. Age penitentiam de peccato tuo ⁊ deus tibi ignoscet tantū scelus. Reuertere ad illam ecclesiam vbi vꝛoꝛ tua descendit ad oꝛandū:⁊ ibi eam inuenies.Domū aūt reuertēs illum thesaurū repone vbi inuenisti: ⁊ deo cum vꝛoꝛe tua fideliter seruias in futurū confitendo peccatū tuū: ⁊ sic disparuit.Et miles reuersus inuenit vꝛoꝛē suā in illa ecclesia: ⁊ omnia relinquētes pro deo laudabiliter viꝛerūt deuotissimi facti virginis Marie.

Exemplū de ꝑdigo postea de ſperāte

Titulus.VII.De ira.

¶ De ira ⁊ ibi de diuersis modis ire ⁊ nocumentis eius ⁊ remedijs. Capitulum I

Ra ponitur a grego

i rio.xxxj.moꝛaliū ⁊ ab alijs doctoꝛibus vnū ex vitijs capitalibus. Pro cui⁹ declaratione sciēdū ꝑm Tho.ij.ij.q.clviij. ar.ſ.q̄ ira ꝓpie loquēdo est passio appetitus sensitiui a quavis irascibilis noīaꝫ. Circa passiones aūt aie duplr in eis pōt mali inueniri. Uno modo ex ipsa specie passionis q̄ cōsideratur ꝑm obiectū passionis:sicut inuidia ꝑm spēm suā im poꝛtat quoddā malū. Obiectū aūt eius.i.materia circa quā est tristicia de bono alioꝛū qđ ꝑm se repugnat rationi. ⁊ ideo inuidia moꝛ noīata importat aliq̄d mali.vt dicit pbs in.ij.ethi. Hoc aūt nō cōuenit ire q̄ est appetitus vindicte.i.punitionis. Uindicta em̄ pōt bene ⁊ male appeti. Alio modo inuenit malū in aliqua passione ꝑm ꝑticulatē ipius.i.ꝑm abūdantiā ⁊ defectū: ⁊ sic pōt malū inueniri in ira qñ q̄s irascit plus vel minus debito ꝓpter rationē rectā. Hec Tho. Et licꝫ oēs sint inclinati ad ira:magis tñ cholerici rōne ignee cōplexionis. Adulieres aūt ratione debilitatis rationis. Unde Eccl.x. Nō est creata superbia hoibus nec ira nationi mulieꝛū.q.d.licꝫ viri magis inclinent ad superbiā:⁊ mulieres magis ad irā:nō tamē se iuste possunt excusare quasi creati sint cū ea ⁊ vitare nō possint:q̄ hoc falsum est. Et Eccl.xxv.dicitur. Non est caput nequius super caput colubꝛi,i.ita venenosum, Et nō est ira super iram mulieris,

Ira est malo

§.I. De ira loquēs psalmi

sta ait.pſ.xxx. Adiserere mei dñe qm̄ tribulor:contristatus est in ira oculus me⁹ aia mea ⁊ venter meus. Adulte ⁊ varie ⁊ quasi continue sunt tribulationes hoim̄: ꝓpter qđ dicit apl's.ſ.ad Thessa.iij. Nemo moueat.i.turbet ⁊ a bono recedat in tribulationib⁹ his: sciētes qm̄ in his positi sumus. Tribulatio est qđ id qđ affligit hoiem ⁊ quasi tribulus pūgit. Et ꝓ his hō turbat ꝑ passionē: sed hoc humanū est ⁊ passionib⁹ nec mereꝛmur nec demereꝛmur nec laudabiles nec vituperabiles sumus ꝑm pbm in.iij.ethi.

Ira naturalis

Et hoc ideo:q̄ naturales sunt.⁊ naturalia nō sunt in poteſtate nr̄a ea auferre: vnde ⁊ nec motus ire. Nemo aūt peccat in eo qđ vitare nō pōt ꝑm Augu. Nō solū aūt turbaꝫ: sed per tribulationes frequēter prurbaꝫ.i.totus vel simul turbaꝫ ⁊ appetit⁹ sensualis ⁊ appetitus rationalis: ⁊ hoc est pctm̄. A qua miseria petit liberari dicēs. Miserere mei dñe qñ tribulor: cōturbatus est.ſ.ꝓpter tribulationes in ira oculus.ſ.rationis:⁊ aia.ſ.potētia volūtatis: ⁊ venter sensualitatis. Ubi notantur tria.

¶ Primo auriliū diuinale.ibi.Adiserere mei ⁊c.
¶ Scđo vitiū capitale ꝓpꝛessatū.ibi. Cōturbatus est.
¶ Tertio exciditū populare insinuaꝫ.ibi.Aia mea.

§.II. A secūdo inchoando

Ira diffinitur

vitiū capitale est ira : que tūc est vitiū cū in ea cōturbatur oculus ⁊ aia intellectus ⁊ voluntas. Nā in ira ꝙzelū que virtus est etsi turbaꝫ oculus rationis: nō tñ aia.i.voluntas:sed in ira per vitiū cōturbaꝫ frequēter.i.simul turbaꝫ oculus rationis cū aia,i.volūtate. Unde ira diffinit ꝑ est pctm̄ q̄ est inordinatus appetitus vindicte. ꝑm Aug. Alia diffinitio est Damasceni.ſ.q̄ est accensio sanguinis circa coꝛ.sed hec est materialis:⁊ cōuenit etiā ire per zelū. Capitale aūt dicit ꝑm.b.Tho.ij.ij.q.clviij.ar.vj. q̄ ex ea multa alia vitia oriūtur. Quia aūt ex ira multavitia oriātur habeꝫ hoc duplici ratione. Primo ex parte sui obiecti.qđ habet multū de rōne appetibilitatis inquātū.ſ.vindicta appetit sub ratione iusti qđ sua dignitate allicit. Alio modo ex suo impetu quo mētē ꝓcipitat ad quecūq̄ inordinate agenda. Est aūt ira magis vitiū capitale ꝙ odium qđ tamē grauius pctm̄ cōiter:q̄ habet ira finē multū appetibilē: quia scz appetit malum sub ratione boni.i.iusti magis ꝙ odium quod appetit malum sub ratione mali.

Inordinatio ire fit duplr

¶ Ipsa autem ira peccato variatur.
¶ A philosopho ꝑsificatur.
¶ A christo graduatur.

Quantū ad primū pctm̄ ire variaꝫ: q̄ aliq̄n est mortale: aliq̄n veniale. Pro cuius declaratione sciendum ꝑm Tho.vbi.ſ.arti.iij. q̄ motus ire potest esse inordinatus: ⁊ cōsequenter peccatū tripliciter:videlicet.

¶ Primo ex parte mali qđ alteri appetitur.
¶ Scđo ex parte modi quo interius quis irascitur.
¶ Tertio ex parte facti qđ exterius ostēditur.

Ira est peccatū

Ex parte mali qđ iratus appetit:tūc ira est pctm̄ mortale: qñ scz q̄s appetit iniustā vindictā seu punitionē primi notabiliter dānosam.⁊ hoc ꝑm deliberatā rationē. Iniustam aūt vindictā appetit cū q̄s appetit cū puniri qui nō meruit: vt qui nō fecit sibi iniuriā qua estimat: vel si fecit sibi iniuriā vel alteri appetit eū notabilr vel plus puniri q̄m meruit: puta dixit verbum iniuriosum quis desiderat ꝓpter hoc illū occidi vel vulnerari:⁊ hmōi.vel etiā si meruit iniuriā faciens grauiter puniri affectat iratus a quocūq̄ illā punitionē illi inferri vel a se vel alia ꝑsuata ꝑsona ⁊ nō ꝑm legitimū modū a deo ordinatum:vel etiā etsi desiderat illū puniri a iudice de eo qđ meruit:hoc nō appetit ꝓpter bonū iustīcie cōseruādū: sed ꝓpter malū eius qui sibi nocuit: vt ex malo eius satiet.Et quodlibet hoꝛ est mortale q̄. contra charitatē ⁊ cōtra iusticiam incedit. Sed si appeteret tale malū non deliberate:sed ꝑm subitū motū.put motus ire sensualis ꝓcuenit iudiciū rationis: vel etiā deliberate rationis appeteret paruū malū: ita q̄ etiā illud nocumētū actu inferre nō est mortale:vt trahere puerū ꝑ capillos est veniale. Ex pte aūt modi quo q̄s irascit interius si ita ardēter irascit q̄ ex vehemētia ire decidat a dilectione dei vel ꝓximi qđ solet cōtingere cū ira trāsit in odium: tūc etiā esset mortale.iuxta illud Aug.in regula. Ne ira transeat in odiū ⁊ trabē faciat de festuca:⁊ aiam faciat homicidā: qđ nō fit nisi ꝙ mortale.Et de hoc dī Job.v. Uirū stultū interficit iracūdia.alꝫ est veniale.

Ex pte facti exterioꝛis esset mortale ira inquantū ex ira q̄s inducit ad criminalia ꝑm illud ꝙuer.xxix. Uir iracundus ꝓuocat rixas.vbi dicit glo. Janua oim vitioꝛ iracūdia.qua clausa virtutib⁹ interdicit quies:aperta ad oē facinus armabit animus. Uel cū quis ex ira ofideret signa odij: ⁊ ex hoc scādalizaret notabilr ꝓximos:alꝫ ira est venialē vt accidit i quotidiana ira eoꝛ q̄ gerūt curā domoꝛ ⁊ subditoꝛ.ꝓpter qđ dicit tps marthe.Sollicita es ⁊ turbaris erga plurima. Luce.x.

De ſpecie bus ire

Quantum ad scđm scz de ſpēbus ire dicit pbs in.iij.ethi.q̄ iracūdoꝛ qđā sunt acuti:qđā amari:qđā graues,⁊ sic pōt dici tripler ſpēs ire:scz acuta:amara:⁊ grauis. Cui cōcoꝛdat in ſnia Gzeg.⁊ Damascen.in.ij.lib.dicēres q̄ tres sunt irascibilitatis ſpēs: scz fellea,quā pbs vocat acutā:que leue scz habet principiū ⁊ subitū motū. Scđa di mania seu insania quā pbs vocat amarā:que scz ꝓmanet ⁊ inueterataē deuenit.Tertia dī furoꝛ quā pbs appellat grauē:que scz obseruat tps ad suppliciū inferendū.hec differētia spēz ire nō attendit ꝓprie principaliter ꝑm circūstātiā tpis:sed ꝑm facultatē hois ad irā: vel ꝑm firmitatē in ira ⁊ ex causa diuersa firmitaꝫ in ipsa.

Pro cui⁹ declaratione dicit.b. Tho.ij.ij.q.clviij. ar.v.q̄ inordinatio ire pōt attendi ex duobus. Primo qđē ex ipa oꝛigine ire: que scz habet leuē causam:⁊ hec ira ptinet ad acutos q̄ nimis cito irascūt⁊ ꝓ qualibet leui causa. contra illud Jacobi.j. Sit homo tardus ad irā. Alio modo potest attēdi inordinatio ire ex ipsa duratione ire que scz permanet ⁊ nimis ꝑseuerat. Et hec pōt esse dupler. Uno modo: q̄ causa ire scz iniuria illata ab altero nimis manet in memoria vnde ex hoc diutina tristicia concipit. Et ideo sibiꝑsi amarus est.cōtra illud Ephe.iij. Uis amaritudo ⁊ ira tollaꝫ a vobis. Et Leui.xix. Nō eris memoꝛ iniurie ciuiū tuoꝛ.qđ ⁊ Sene.dicit de Julio cesare ethni coꝛ:scz q̄ oim memoꝛ esset nisi iniuriaꝝ.Alio modo cōin

gīt permanētia ire ex parte vindicte quā quis obstinato
animo querit. ⁊ hoc ptinet ad difficiles seu graues q̄ nō di
mittūt irā nisi puniāt. Sed vt dī Ecclē. vij. Ira in sinu sc̄z
mēnis stulti requiescit. Et Ambr. Ira etiā sepe in crimē in
ducit innocentes: q: dū plus iusto irascimur ⁊ volumus
aliena coercere ipi grauiora cōmittimus. s. iniuste punien
do. rj. q. iij. ira. ij. ⁊ loquit ibi de pphitar patrono ioseph.
q: er eo q̄ nimis iratus est cōtra ioseph ex falsa accusatio
ne fueyrozis sibi credēs nō quieuit ira eius quousq; pumi
ult ⁊ iniustissime. s. cū icarcerādo. vt hī Gen. xxxix. Addit
Greg. in. v. moza. circa finē ad predictas spēs seu modos
ire. Quartū eoz sc̄z q̄ cito irascūtur. p leui causa ⁊ tarde
dimittūt irā. ⁊ hos dicit peiores alijs. Et in vitasparrum
dixit q̄dā ex illis q̄ iracundus: sc̄z q̄ leuiter irascit ⁊ tenet
iram etiam si mortuos suscitaret nō posset deo placere.

De gradibus ire

Quantū ad tertiū sc̄z de gradibus ire ponit dns ihesus
Matt. v. cum dicit. Dis q̄ irascit fratri suo reus erit iudi
cio. qui aūt dixerit fratri suo racha reus erit concilio. qui
aūt dixerit fatue reus erit gehenne ignis. qui gradus sm
Tho. vbi. s. nō ptinēt ad diuersas spēs: sed accipiunt sm
p̄cessum humani actus in quo primo q̄dē coz de aliquid
concipit. Et q̄tū ad hoc dī qui irascit fratri suo. Sc̄dm
est cū p aliqua signa exteriora ira manifestat exterius. ⁊
anteq̄ p̄ūpat in effectū. ⁊ q̄tū ad hūc dicit. qui aūt dixe
rit racha. que dictio sm Hiero. est interiectio irascētis sm
hebr. cū idioma. sicut apud nos heu est interiectio dolen
tis. ⁊ nihil aliud significat nisi doloꝛē in cōi. ⁊ pape inter
iectio admiratis. Sed q: apud latinos nō est aliqua in
teriectio irascentis: ideo dimissum fuit illud racha in suo
idiomate hebreo: significās irā in voce absq; expꝛessione
verbi importātis calumniā maledictionis. ⁊ hmōi. Ter
tius gradus ire est q̄n pducit ad effectū. Est aūt effectus
ire nocumentū alterius sub rationevindicte. minimū aūt
nocumētū est q̄ fit soloverbo. Et ideo q̄tū ad hoc dixit.
qui dixerit fatue: sub quo verbo cōp̄hēditur ois iniuria
que fit primo in locutione vel opere ex ira. Et loquit ibi
p̄ps de ira que est pctm mortale: vt cū est appetēs notabi
le dānū primo ex liuoꝛe vindicte. Et in illo p̄cessu ex mo
do loquēdi ostēdit dns grauius esse pctm in sc̄do gradu

Exēplū de gradibus ire

q̄ in primo. ⁊ in tertio q̄ in sc̄do. Et hoc innuitur licz ob
scure ex modo loquēdi p similitudinē p̄cessus iudiciarij.
Nam cū adducit reus ad iudicē primo de crimine iudica
tur. i. examinatur. vtrū fecit vel nō. seu q̄tū ⁊ quō fecerit.
reperto q̄ maleficiū perpetrauerit. sc̄do fit cōsilij seu col
locutio iudicis cum suis cōsiliarijs si debeat sibi ignosci
vel qua pena plecti ⁊ hoc deliberato. tertio datur contra
cū sniа vt tali pena puniat. Sicut ergo in hoc p̄cessu mi
nus periculū est reo iudicari. i. examinari q̄ post exami
nationē de pena sibi debita p̄pter delictū tractari: q: dū
examinatur adhuc est ei locus defensionis ⁊ pōt cōuinci
de crimine. ⁊ nō cōuinci: sed absolui. Et iterū minus peri
culi: sc̄z imminet cū de pena sibi dāda tractat in cōcilio q̄
postq̄ est lata sniа: q: cū agit de pena eius pōt sibi ignos
sci vel alleuiari pena sibi debita. sed post sniam datam nō
habet expectare aliquod remediū: sed q̄ executioni man
detur. ita p̄ps ex ipo modo loquēdi vult ostendere q̄ mi
nus graue pctm est etiā mortale cū q̄s solū irā habet in
corde: puta cū odio q̄ cū ipse nam mortalē ostēdit exte
rius in facie turbulēta vel clamoꝛe: q̄uis nulli faciat iniu
riā. Et hoc ideo: q: scādalizat videntes eius irā. Similiter
minus graue est etiā mortale irā manifestare abextra: sed
in cōfuso: q̄ irā ostēdere suā cū nocumēto p̄rimi: sc̄z cōtu
melias inferēdo vel percutiēdo. ⁊ hmōi. Sūt etiā gradus
in culpis maioꝛ: vel minoꝛ: quibus debetur maioꝛ: vel mi
noꝛ: pena in purgatoꝛio vel in inferno: sicut etiā in meri
tis bonoꝛ operū. Et in quolibet illoꝛū graduū intelligi
tur vt dictū est cū ira est talis ⁊ tanta q̄ sit mortale. Un
de cū dicit. si quis dixerit fatue reus erit gehenne ignis. i.
inferni. intelligit cū hoc facit animo notabiliter iniuriādi:

als potest esse veniale. ⁊ aliqn nullū pctm: sc̄z cū pater di
ceret filio: vel magister discipulo. tu es fatuus: causa coꝛ
rectionis. Nā ⁊ p̄ps sine pctō dixit discipulis Luce vlti.
O stulti ⁊ tardi coꝛde ad credendū. Et q: q̄ iniuriat p̄ri
mo verbo vel facto tenet ad satisfactionē. ꝓpterea subdit
p̄ps. Cū offers munꝰ tuū ante altare. munus. s. cuiuscūq;
boni opis facere dispōnis ante altare. i. in cōspectu diui
ne maiestatis. s. ꝓpter deū illud faciēdo. ⁊ ibi recordaꝛis
fueris: q: frater tuꝰ. i. p̄rimus habet aliq̄d aduersum te. i.
q: cū eum offendisti: ꝓpter q̄d es ei debitoꝛ. relinque ibi
munus tuū ⁊ vade ⁊c. Istud iter dꝫ fieri mēte nō coꝛpe. i.
dispone in mēte anteq̄ facias illud bonū opꝰ satisfacere
primo de iniuria illata: puta petēdo veniā ⁊ hmōi. Et ta
li dispositione p̄missa facias illud bonū opus: vt fic isto
modo sit meritoꝛiū q̄d aliter nō eēt re nō dispōsito ad re
cōciliādū cū primo. nō tñ debet bonū ꝓpter hoc dimitti.

Ira incō positū facit

§. III. Quantum ad tertiū

principale: sc̄z excidiū populare q̄d sequit ex ira. ꝓpter q̄d
dicit ps. xxx. Turbatus est oculus meus: aia ⁊ vēter. que
vtiq; plura sunt. Sciendū q̄ ex ira cū superat mentē tri
plex excidium seu exterminiū p̄cedit.

¶ Excidit eīm quis a conditione virtuali.

¶ A compositione coꝛporali.

¶ A conuersatione fraternali.

Ira excecat intellectum

ꝓpter irā oēs vires seu potētie aie ⁊ vtutes alterant. Nā oculus intellectus obtenebriat. qz vt ait Cato. Impe
dit ira animū ne possit cernere verū. Un dicit Greg. q̄ cū
recto: est in ira nō dꝫ tūc iudicare sententiaꝫ. q: iudiciū ra
tionis est offuscatū. Dicit eīm. Restringēda est sub ratio
ne ptās. nec q̄d agēdū p̄iusq; cōcitata mēs ad rāquillita
tē redeat. Nā cōmotionis tpe iustū putat oīe q̄d fece
rit. rj. q. iij. c. illa. Narrat hystoria ecclastica q̄ theodosius
impaꝛ: cū denoꝛ tū cū audisset quēdā ex militibꝰ suis
sibi charū a tumultu pplaꝛi occisum apud thessalonicā:
q: permisit se ira succedi fecit dolose vocare pplm ad lu
dos circēses. sibi ob vindictā fecit plures occidi. ꝓpter q̄d
postea a bto Ambroꝛo. mediolani non fuit pmissus intrare
ecclesiā nisi pri' facta publica pnia. rj. q. iij. c. cū apud. Ira

Ira turbat volūtatem

turbat animū. i. volūtatē adeo vt si toꝛ' mūdus filo tene
ret iratus frāgeret nō curādo de mūdi toꝛtꝰ destructione
vt satisfaceret ire sue. Un puer. xxvij. dī. Ira nō habet mi
seri coꝛdiā: neq; crūpēs furoꝛ. Sic de alexādro magno le
gīt multū furibūdo. q: ira succēsus occidit militē sibi cha
rissimū. de quo postea ira digesta ita dolunt q̄ q̄ seipm
occidere voluit. Ira turbat vēre memozie. Ideo venter
significat memoziā: q: sicut in vētre reponūtur cibi come
stiuta in memoria retinent recta vel audita. Sed cum ira
mētē superat: oē exēplū mālsuetudinis ⁊ patiētie a memo
ria excidit: ꝛ ois bñficij immemoꝛ fit ei' cōtra quē turba
tur. Sicut ptꝛs in saul q̄ ita irat' fuit cōtra dauid cū audi
uit puellas cantare. saul pcussit mille ⁊ dauid decē milia.
q̄ queſuit plures eū occidere oblit' multoꝛ ⁊ magnoꝛ
bñficioꝛ q̄ sibi ꝓ ppl'o fecerat. j. Reg. xviij. c. Et sic turbat
in ira oculus rōnis: saia volūtatis: ꝛ vēter memoziationis.

Malum ire ostenditur

Et q: in potētijs sunt virtutes: turbatis subiectis turban
tur ⁊ accidētia eoꝛ. i. virtutes. q̄d pulchꝛe declarat Greg.
in. v. moza. circa finē dicēs. Quāta sit iracūdie culpa pēse
mus p quā dū mālsuetudo amittit: que sc̄z virtus est ⁊ ad
tēperantia p̄tinet supꝛa imaginis sc̄z dei similitudo vitia
tur. q: de deo dī Sap. xij. Tu aūt dne cū trāquillitate iu
dicas. ⁊ ps. Tñ tu dne suauis ⁊ mitis es. Per irā sapia
perdit. i. p̄udētia. vt q̄d: quove ordine agēdū sit nesciat.
sicut scriptū est Eccl̄s. vij. Ira in sinu stulti requiescit. Per
irā vita amittit: sc̄z spūalis: etiā sapia teneri videat. Unde
scriptū est. Ira pdit ⁊ p̄udētes. Per irā iustitia amittit. si
cut scriptū est Jaco. j. Ira hois iustitiā dei nō opat. q: cū
p̄turbat mēs iudiciū sue rōnis exasperat oē q̄d furoꝛ suq
gerit rectū putat. Per irā coꝛdia rūpit: sicut scriptū est

Pꝛouer. xxix. Vir animosus parit rixas: ⁊ vir iracundus
effodit pctā. Iracūdus quippe pctā effodit: q: etiā malos
quos ad discoꝛdiā puocat: peiozes facit. Per irā spūscti
splēdoꝛ. i. gꝛa septifomis excludit: quo contra in vetusta
trāslatione scriptū est. Super quē reqescit spūs meus nisi
super humilē ⁊ quietū. Cū humilē dicere ꝓtinus quietū
adiūxit. Si ergo ira mēti quietē subtrahit suā spūisctō ha
bitatione claudit. Hec Greg. Sc̄o p̄ irā excidit q̄s a cō

Ira incō positū facit

positione coꝛpali. Debet eīm q̄s esse bene cōpositus in ge
stibus suis: q̄d ptinet ad modestiā. Fin illud apli ad Phi
lip. iiij. Modestia vestra nota sit oibus hoibus. sed ira de
nictus. vt dicit Greg. in. v. moza. ad apertā moꝛ insaniā
ducit: ꝛ vsq; ad supficiē. s. coꝛpalis dispositionis ab īti
mo cogitationū fundamēto dissipat. Nā ire sue stimulus
accensum coꝛ palpitat: coꝛpus tremit: lingua se p̄cipedit:
facies ignescit: eraſperant oculi: non recognoscunt noti:
oze q̄dē sermonē formaꝛ: sed sensus q̄d loquaꝛ ignoꝛat.
In quo itaq; iste abꝛeptionis lōge est qui actionis sue cō
scius nō est. Un plerūq; fit ꝓ vsq; ad manus ira. p̄siliat ⁊
eo furoꝛ: membra fozis in ictibus exercet quo inter ipam
mēboꝛ dnam mentē captiuā tenet. Hec Greg. Unde ⁊
merito figuraꝫ p illū demoniacū q̄ vestimētis suis dilace
ratis nudus incedebat: hoies vexabat: in monumētis ma
nebat. Matth. ix. Talis eīm vehemens ira celerat mortē.
ꝓpter q̄d dī Pꝛouer. xxx. zelus ⁊ iracundia minuēt dies.
Un ⁊ aialia iracūda vt canis q̄ de facili moꝛdet ⁊ latrat
sunt breuis vite. Et de Sylla cōsule romanoꝛum narrat
Aug. de ciui. dei. q̄ pre ira cū turbulētissimus esset: fracta
est sibi vena sanguinis in coꝛpe vnde moꝛtuꝰ est. Tertio
per irā cadit q̄s a cōuersatione hoim. Quilibet eīm cauet
sibi hē familiaritatē cū iracūdis vel cōuersationē ne con
tumeliaꝫ ab eis seu contēdere habeat. Unde Greg. in. v.
moza. Per iram gꝛa vite socialis amittit: sicut scriptū est.
Noli esse assiduꝰ cū hoie iracūdo: ne discas semitas ei': ⁊
sumas scādalū aie tue: q: qui se ex humana ratione non
temperat: nec esse est vt bestialiter solus viuat vt fere filue
stres: immo nec secū quiete habitare pōt solus: sed cōtra
seipm iratus frāgit aliqn vasa vel chartas: vel aliꝫ seipm
peutit. Unde legīt in vitasparrū de quodā iracundo q̄ cū
nō posset cū aliꝫ cōuersari ob suā irā: demū accessit ad lo
cum solitariū vt sine ira viueret: sed cū quadā die p aqua
iuisset ad fontē impleto vase ex aqua fontis ad aquā hau
riendā se inclinauerat: ⁊ posito super terrā casu effusa est
aqua versato vase. Sz iste iteꝛ impleuit alia aqua aliqua
ira p̄motus. sed cū iterū vas euersum fuisset ille infuria
tus vas illud cōfregit. sicq; perpendit q̄ nō alij: sed ipse
met causa erat sue ire. Cōuersanꝫ aūt cū talibꝰ demones
libenter. Unde apls ad Ephe. iiij. Sol non occidat super
iracūdiā vestrā nolite locū dare diabolo. q. d. per iracun
diā diabolus habitat in vobis. ⁊ hoc cū sol rationis suc
cūbit super ira. i. q̄n tāta est q̄ tollit vsus debit' rationis.
quinimmo iracūdi videnꝫ peiozes diabolo. Nā diabolus
non fuit ausus p̄cipitare xp̄m de pinnaculo: sed dixit.
Mittte te deoꝛsum. sed pharisei cōtra xp̄m repleti in syna
goga ira ꝓpter verba eius vera ⁊ sctā duxeꝛūt vsq; ad su
perciliū mōtis vt p̄cipitaꝛēt eum. Luce. iiij. c.

Remedium ire

§. IIII. Ad primū principa

le reuertēdo. de remediis ire nota q̄ cū dī. Miserere mei
dne q̄n tribulor. hoc est eīm remedium p̄cipuū rogare
deū vt det sibi patiētia: ⁊ liberet eū a miseria turbationis
⁊ ire que non minus tribulat mentē q̄ ipa aduersitas vel
iniuria illata. Unde Augu. in sermo. De mala equanimi
ter tolerenus. i. sine turbatione ab illo est sc̄z deo: nō nra
patiētia. q̄d ps. recognoscēs dicebat. Tu es patiētia mea
dne. i. causa patiētie mee. vt exponit magr in primo sen.
eam sc̄z mihi dādo: q: a me nō habeo eā. Et ideo q: quoti
die tribulamur diuersis miseriis est petēda ab eo patiētia
seu mālsuetudo dicēdo. Miserere mei q̄n tribulor. Tria
autem sunt que valent ad tolerandam iram.

¶ Primo p̄euisio cum memoria passionis.

¶ Secundo cōpassio ex dictamine rationis.

¶ Tertio subtractio materie turbationis.

Primū ⁊ sc̄m remediū ponit Greg. in. v. moza. circa finē dicēs duob' modis fracta possidere animū ira dissue scit. Primū est vt anteq̄ incipere aliq̄d incipiet mens sibi oēs quas pōt sibi inferre cōtumelias quis ꝓponat: quate nus redēptoꝛis sui ꝓba cogitās ad aduersa se p̄pareꝫ. Que nimirū veniētia tanto foꝛtius excipit quāto se cau
tius ex p̄sciētia armauit. qui eīm impꝛouide ab aduersi
tate deꝛehendit quasi ab hoste doꝛmiēs inuenitur. Hec Greg. Pręundēdo aūt aduersa q̄ sibi pōt inferri ⁊ reme
moꝛando q̄ p̄ps p eo sustinuit cū oī patiētia ⁊ mālsuetudi
ne debet velle cū imitari ⁊ sine turbatione velle sustinere
iniurias. j. Pe. ij. Xp̄s passus est ꝓ nobis: vobis relinquēs
exēplū vt sequamini vestigia eius. qui cū maledicereꝫ nō
maledicebat: cū paterettur nō cōminabaꝫ. Et Hiere. cum
tractareꝫ de moꝛte eius loquēs ad dīm ait. Ego nō sum
turbatus te pastoꝛem sequēs. de quo in persona eius lo
quēs ait. Ego quasi agnus mālsuetus qui poꝛtaꝫ ad victi
mā. Hiere. rj. Greg. Si passio xp̄i ad memoziā reuocetur
nihil est adeo aduersum q̄ equo aio nō toleretur. Ois
eīm que p̄ut animū magis excitare ad irā: ⁊ appetitū vin
dicte fuerūt facte circa eū. Nam iniuste passus est ab his
quibus maioꝛa cōtuleraꝫ bñficia: sc̄z iudeis ⁊ coꝛpoꝛalia
⁊ spūalia ⁊ oibus modis. Fin substātia: q: ablata sunt sibi
vestimēta. In fama: q: multis cōtumelijs infamatus est.
In suis adheretibus vt in discipulis ⁊ matre. In pxo
na: q: flagellatus: coꝛonatus spinis: crucifixus est. ⁊ tamē
nunq̄ iratus se ꝓ crucifixoꝛibus eꝛoꝛauit ne perirent di
cens. Pater ignosce ⁊c. Sc̄m remediū contra iram est
fm Greg. in. v. moza. vt cū alienos excessus aspicimus:
nra in quibus in alijs excessimus delicta cogitemus. cōsi
derata eīm infirmitas ꝓpria mala excusat nobis aliena.
patiēter quippe illata iniuriā tolerat qui pie meminit q̄d
fortasse adhuc habeat tolerari. Erubescit enim pctā alijs
nō parcere qui vel deovel ꝓrimo recolit parcēdo peccaſ
se. Hec Greg. Ad hec facit q̄d dicit Eccl̄. xxviij. Homini
homo seruat iram ⁊ a deo querit medelā. q. d. cōtra dicta
men rationis est vt velit sibi ignosci a deo ⁊ in magnis
offensis: ⁊ ipe nō velit ignoscere: sed tenere ira cōtra ꝓri
mū in paruis. Unde ⁊ ille seruus cui dimissum fuerat de
bitū decē milia talentoꝛū: q: iratus est cōtra cōseruū ex eo
q̄ nō soluebat sibi cētū denarios in quibus debitoꝛ erat
sibi: sed tenēs suffocabat eū ⁊ in carcere misit adeo displi
cuit dño suo q̄ tradidit eū toꝛtoꝛibus quousq; redderet
vniuersum debitū, vt habet Matth. xviij. Tertiū remē
diū cōtra irā est tollere occasiones: vi. delicet dura verba ⁊
ea que magis accēdunt irā. Est eīm ira accēsio sanguinis.
Incendiū aūt ignis diminuit per subtractionē lignoꝛum
vel infusionē aque. Ligna que magis accēdūt sunt dure
rēspōsiones: dura verba que dici nō debēt sed taceri. Un
de in vitasparrū cū abbati moysi dicta fuisset magna con
tumelia interrogatus si fuisset iratus. respondit illud ps.
Turbatus sum ⁊ nō sum locutus. Cauendū tamē ne q̄s
adeo taceat cōtra dura loquentē ⁊ turbatū vt ex tacitur
nitate sua magis illū accēdat: q: hoc malū esset: sed tunc
potius loquendū est: sed cū mālsuetudine. Nam vt dicitur
Pꝛouer. xv. Rēsponsio mollis frāgit irā: sermo durus su
scitat furoꝛē. De quodā etiā pbo legīt
q̄ cū verberaret
discipulū suū ꝓ defectu cōmissо aduertēs q̄ ira ei incipie
bat dominari: supersedit ⁊ vocauit aliū suū discipulū qui
nō erat passionatus p̄cipies ei illū verberare. Sciēdū
etiā fm Greg. in. v. moza. Nōnunq̄ dū accensus animus
per irā a consueta locutione restringit per accessum tem
poꝛis penitus a dilectione ꝓximi separatur. ⁊ acriores
stimuli ad mentē veniūt: causeq; que grauius exasperent
oriūtur. ⁊ irā in odiū vertit. plerūq; ira per silentiū clausa

intra mentē vehemētius estuat: ⁊ clamosa tacitas voces foris audiat: verba sibi quibus exasperet obijciat: ⁊ durius exasperata quasi in causę examine respondet. Quod Salomon breuiter insinuat dicens. Prestolatio impioꝝ furor. Et ante nos q̄dā sapiēs ait. Cogitationes iracūdi vipere sunt gñationes mentē comedūt matrē suā. Hec Grego. Talis ergo qui nescit irā vincere mēte clausam debet vel cū illo cōtra quē est iratus si pōt molliter loqui: vel si credit ex hoc excrescere cū aliquo patre spūali vel amico sapiēti referare: vt sic passio conquiescat.

§. V. Irascimini et nolite

peccare q̄ dicitis in cordibꝰ vr̄is ⁊ in cubilibꝰ vr̄is cōpūgimini. ps. iiij. Vbi nō q̄ triplr nos possimus hīe ad irā.

¶ Primo modo zelatiue ⁊ per rectum.

¶ Secdo modo remissiue ⁊ per defectum.

¶ Tertio modo viciatiue ⁊ per excessum.

Ira per zelum

Et sm quodlibet eoꝝ pōt exponi versus vt primū precipiatur sic exponēdo. Irascimini cōtra vitia alioꝝ per zelū ⁊ nolite peccare. i. q̄ nō excedatis in zelo. ⁊ vt verus sit zelus in corrigēdo alios ⁊ irascēdo cōtra eoꝝ defectus que dicitis in cordibus vr̄is ⁊ in cubilibus vr̄is cōpūgimini. i. penitemini de pctis interioribus. ⁊ ista dicunt in cordibꝰ scz affectu. ⁊ de pctis exterioribus que agunt p corpus. ⁊ ista dicunt. i. fiūt in cubilibus. Est cīm corpus tanq̄ cubile in quo requiescit animus. Et cīm sm Aug. pnia quedā irascētis vindicta punientis in se q̄ dolet cōmisisse. de pe. di. iij. pnia. Sed ad plenū zelū ⁊ necessariū ptinet nō solū irasci ⁊ punire suos defectus: sed etiā alioꝝ debito modo inquantū pōt ⁊ debet. Irascit cīm iustus pctis palearz. i. malozꝝ: sed non odit inquit Augu. vj. q. j. §. fi. Unde dicit Chrysо. Qui irascit cū causa nō est reus. nā si ira nō fuerit scz per zelū: nec doctrina, pficit: nec iudicia stāt: nec crimina cōpescūtur. Unde. j. Macha. ij. inquit Mathatthias instruēs filios ⁊ ad zelū legis exhortās p exēplia. Helias zelādo zelū legis receptus est in celū. qđ habēt. iiij. Reg. ij. zelū aūt precipue legis helias ostēdit dū iratus contra falsos ppbas q̄ idolatrare faciebāt pplm quadringētos occidit in torrēte Lison. vt habēt. iij. Regū. xviij. Ad hūc aūt zelū inuitant exēplia scrīoꝝ. Unde Hiero. ad ripariū. Legi siromastē. i. vindictā. phinees austeritatem helye ⁊ zelum symonis chananei. Petri seueritatē ⁊ ananiam ⁊ saphirā trucidātē. pauli cōstātiā qui elimā magū vijs dñi resistentē eterna seueritate dānauit. Nō est crudelitas crimina p deo punire: sed pietas. Unde in lege dr. Si frater tu⁹ ⁊ amicus tu⁹ ⁊ vxor q̄ in sinu tuo dormit deprauare voluerit veritatē: sit manus tua super eos ⁊ effundes sanguinē ipsoꝝ. xviij. q. viij. legi siromastē. Si iudiciāliter accusando fuerit condēnatus ex ira per zelū. De phinees habēt Numē. xxv. qui motus ira p zelū vnū de principalioribus tribus iuda q̄ cōtra legē dñi misc̄bat cū madianita in ipo actu pcti occidit. De helya habēt. iiij. Regū. j. q̄ super duos quinquagenarios fecit ignē de celo descendere cōburētē eos. De zelo symonis p codē videt hic sum symon ⁊ petrus q̄ binomius erat. ⁊ hystoria de anania ⁊ saphira habes Actuū. v. glo. tm ibi exponit de symone germano thadei apli tangendo hystoria q̄ habēt in legēda eoꝝ: scz de serpētibus per magos ꝓcuratis quos apli miserūt super eos ad affligendū eos ex zelo dei. Hac ira p zelū motus matathias occidit nunciū regis antiochi qui eū inuitabat ex parte regis ad sacrificādū idolis. ⁊ iudeū qui cōā eo sacrificabat. vt ptz. j. Macha. ij. Hac ira motus ihs expulit flagello vēdētes ⁊ emētes in templo. Iob. ij. De hac ira Greg. in. v. mora. Si sic primos vt nos amare precipimur: restat vt sic eoꝝ erroribus vt nr̄is irascamur. De hac per salomonē Eccl. vij. Melior est ira risu q̄: per tristiciam vultus corrigit animus delin quētis. Ipse tamē zelus rectitudinis: q̄ mentē inquietudine agitat moꝝ eius acie obscurat vt altiora non videat qui bene prius tranquilla cernebat: quia nec solis radius cernit cū cōmote nubes facie celi obducūt: sed inde subtilius ⁊ ad alta reducit. vnde ad tps ne videat reuerberat: scz ira p zelū. Nā ipsa recti emulatio eterna post paululū in trāquillitate largius aperit que hec interim per cōmotionē claudit: sicut infirmanti oculo cū collirio ponit lux penitus negat. sed post paululū plenius recipit. Scdo vt excludat defectus ire cū vti oportet, que remissio dr ⁊ pctm est: ⁊ tūc sic exponit. Irascimini cū ops cōtra nra ⁊ aliena vitia ⁊ nolite peccare. q. d. si hoc nō facitis peccaz. nolite ergo peccare nō irascēdo. Pro huiꝰ declaratione dicit. b. Tho. ij. ij. q. clviij. ar. viij. q̄ ira dupliꝰ pōt intelligi. Uno modo, put est simplex motus volūtatis quo alios non ex passione: sed ex iudicio rationis infligit penā. ⁊ sic defectus ire absq̄ dubio est pctm. ⁊ hoc modo intelligit verbū Chrysо. cū dicit super Matth. Qui cū causa non irascit peccat. Nā talis vitia seminat: negligentia nutrit: ⁊ nō solū bonos: sed etiā malos inuitat ad pctm. Iracundia em̄ q̄ est causa iracundia nō est scz pprie: sed iudicio. Hec Chrysо. Iracūdia em̄ pprie intelligit cōmotio passionis. qui aūt cū causa irascit. i. ex ratione ira eī nō est ex passione: ⁊ ideo iudicare dr nō irasci. Alio modo accipit ira p motu appetitus sensitiui q̄ est cū passione ⁊ trāsmutatione corpali. ⁊ hic motus ex necessitate sequit in hoīe ad simplicē motū volūtatis: q̄ naturalr apperit inferiora sequi motū voluntatis appetitus supioris: nisi aliq̄ re pugnet. ⁊ ideo nō pōt totalr deficere in appetitu sensitiuo motus ire nisi p subtractionē vel debilitationē motus volūtarij. Et ideo ex cōsequēti defect⁹ passionis irevitiosus est sicut ⁊ defectus volūtarij mor⁹ ad puniēdū mala sm iudiciū rōnis. Est aūt passio ire vtilis sicut ⁊ oēs alij motus appetitus sensitiui ad ꝓpti⁹ exequēdū id qđ ratio dictat. alioquin frustra in hoīe esset appetit⁹ sensitiu⁹. cū tm natura nihil frustra opet. Si aūt q̄s nō irascit cōtra vitia sua ⁊ alioꝝ. vt cū familiā pr vel mater vel subditos recto: secularis vel ecclesiasticus videt vel sciūt delinquere. ⁊ ex remissione nō corrigunt nec puniūt: ne seipsos ira perturbēt. vel delinquētes ⁊ amicos eoꝝ cōtristēt tūc defectus ire est pctm. ⁊ dr remissio. Cōtra quos dr di. l. si q̄s diaconus. Que est ista bonitas iusticie inimica palpare crimino|os: ⁊ crimina eoꝝ dimittere vsq̄ ad diem iudicij impunita. Et Ambro. dicit. Dū vni indulget indigno ad plapsionis contagiū, puocat vniuersos. Iſ Facultas em̄ vene nie incētiuū prebet delinquēdi. xxiij. q. iiij. est iniusta. Heli sacerdos summ⁹ etī in se bon⁹: tm̄ q̄ nō iratus fuit cōtra vitia filioꝝ mala morte cū filijs suis interijt. Nec obstat si dicatur q̄ deo debemus assimilari iuxta posse. Sm illud Mat. v. Estote vos pfecti sicut ⁊ pr̄ vester pfect⁹ est. deaūt cū trāquillitate iudicat ⁊ punit sine ira aliqua. Nā ira eī⁹ de qua dr. Iratus est furor. ⁊ dñs in pplm suū: nō est cōcitati animi: sed iusta supplicij cōstitutio. vt hī de pe. di. j. sed ⁊ continuo. Sine alteratione aūt ⁊ cōcitatione animi nos irasci ⁊ punire nō possum⁹. Rider em̄. b. Tho. vbi. S. q̄ deo assimilari debem⁹ in appetitu boni: sed in appetēdo ⁊ in modo appetendi assimilari nō possum⁹: q̄ in deo nō est appetitus sensitiu⁹ sicut in nobis surgit motus ire cū alteratione ⁊ offusatione rōnis. qui tm̄ pōt ⁊ dz regulari rōne. hec cīm ira etī in ipa executione act⁹ cū. l. cogit iudiciū rōnis aliqualr impediat: nō tm̄ rectitudinē tollit rōnis. nō est aūt cōtra rōem vtutis vt intermittat deliberatio rōnis in eo q̄ est iam a rōne deliberatū: q̄ etiā ars impediret in actu suo. l. dū debet agere si tūc deliberaret de agēdis. Tertio modo intelligit illud. Irascimini ita vt remoueat ire excessus: que dr ira per vitiū. ⁊ sic exponit irascimini q̄ contingit q̄: humanū est. q̄ qui non irascit ait Hiero. aut deus aut lapis est. sed nolite peccare. i. nō habeatis voluntatē deliberatā vel permanentē in ea: q̄ tunc graue peccatū esset. Unde Prouer. xxvij. dicitur, Graue saxū ⁊ onerosa est arena: sed ira stulti vtroq;

Passio ire est vtilis

Ira p remissionē

Ira p excessū

grauior. Sed ⁊ ex illa modica ira cōpūgimini de his que facitis mēte ⁊ corpe incōueniēcia. sicut dicit Hiero. Et vt dicit Greg. in. v. mora. Cū p zelū animus mouet curādū summopere est ne hec eadē institutio virtutis assumit mēti ira dñē: ne q̄si dña precat: sed q̄si ancilla ad obsequiū rōnis parata a rōnis tergo nunq̄ recedat. nā quātūlibet ira ex zelo rectitudinis surgat si immoderata mentē vice rit rōni, ptiꝰ seruire contēnit. Hec ille. Dē aūt nō est sm rōem pctm est qđ cū cōtingit cōpūgimini. Unde in huiꝰ figurā dr in veteri lege. Uir q̄ incidit ligna in silua si casu excussum ferrū de manubrio interfecerit, primū cōfugiēs ad vnā ex trib⁹ ciuitatibus refugij salu⁹ erit ⁊ nō occidet sm Hug. Uir incidit ligna q̄si ferro increpationis vel punitionis abscidit vitia ex hoibus qui p arbores signātur. sed ferrū egredit de manubrio in hoc ope q̄n reprehensio vel punitio excedit modū debitū rōnis ira dominante. ex quo aliq̄n sequit⁹ mors primi: licz preter intentionē: quia asperitatis nimie increpatio nec correctionē recipit nec sanitatē. di. xlv. cū btūs. Sed mortē scādali. Talis ergo sic ecce dēs vt saluet cōfugiat ad vnā ciuitatū triū in q̄bus hoies reti tuti sunt: videlicet cōtritionē: cōfessionē: vel satisfactionē. quelibet harz includit alia duo: falte ppositū. ⁊ sic euadet. Irascimini ergo q̄ dicitis in cordibus vr̄is ⁊ in cubilibus vr̄is cōpungimini. Si vo q̄s irascit sine aliqua causa cōtra aliquē: puta q: non offendit nec eū nec alios. sed q: volūtati sue non assentit in malū: ⁊ repugnat ⁊ punit patimini. Nō em̄ est ꝑpiane dignitatis in tpalibus eraltari: ⁊ potiꝰ deprimi. illi nihil hñt in celo ⁊ vos in mūdo. ⁊ ideo q̄cq̄d vobis mali cōtingat pon⁹ gaudere debetis. Et Chrysо. Quid ergo turbamini. nemo vidēs malignos ꝓsperitatem hīe turbet. Nō est hic retributio vtutis ⁊ vitij. sed veluti quādā gustus. vt de pe. di. iij. Et ex hac indignatione frequēter sequunt murmurationes ⁊ alia mala. Quātū ad tertiū dr, Noli emulari. i. cōtristari vel indignari ex depressione tui ⁊ exaltatione malozꝝ ita vt maligneris, i. magne aliq̄d agas vel murmurādo vel blasphemādo vel a bono cessando ⁊ hmōi. Et rōem assignat subdēs: q̄m qui malignant murmurādo vel aliud malū agēdo exterminabūtur. i. extra terminos scrīoꝝ vel viuētiū ponent. sic inq̄t illa sancta iudith. Qui aūt improperiū murmurationis protulerūt contra dñm exterminati sunt ab exterminatore. Idē augustinus. Super ps. Sup hūc vsum. Credidisti in q̄m q̄re credidisti. q̄d tibi pmisit. si felicitatē hui⁹? scī q̄d pmisit tibi xps. murmura aduersus illum q̄n vides infidelē feliceꝝ. Quid tibi pmisit felicitaz nisi i resurrectione mortuoꝝ. Quid aūt i hac vita ipe inq̄t pmisit. an dedignaris seruē ⁊ discipule qđ dns ⁊ magr. nonne ab ipo audis. non est seru⁹ maior suo dño. nō est discipulus sup magrm. Ille pte dolores: flagella: crucem: mortē: opprobria. i. portauit. Et q̄d hoc iusto debebaī: qđ tibi pctōi non debeī. Ergo tene directū oculū tuū. i. fidei ne turbet pre ira. Defineab ira et derelinque furorem. Noli emulari vt maligneris. Exēplū in vitaspatrū legit de quodā scto viro q̄ seruiebat deo in heremo. cui q̄dā deseruiebat discipul⁹ portās ei necessaria ad viuēdū. quadā aūt die cū iuisset ad ciuitatē in uenit oēs apothecas clausas. interrogauit de causa cū festū no eēt. dictū est ei q̄ qđā magn⁹ dies obierat. ad cui⁹ fun⁹ totus cler⁹ ⁊ ppl⁹ cōueniebat ad honorādū. accessit ad ecclesiā vbi sepeliebaī vbi erāt parata luminaria innumera: ⁊ cāpane oēs pulsabant: ⁊ oēs cōstupebāt. His visis reuersus ad heremū ꝓpter quos portans heremite necessaria: inuenit in via caput heremite: ⁊ paulopost brachiū cū manu. vñ perpēdit illū deuoratū a feris. super quo multū est indignat⁹. piecit se i terrā dicēs nō inde surgere nisi de⁹ manifestaret sibi hoc mysteriū quō ille dies iniqꝰ mortuꝰ erat cū tanto honore: ⁊ ille dei seruꝰ cū tanta miseria. Et rndit ei angel⁹ q̄ ideo tantus honoꝝ fuerat diuiti fact⁹: vt remuneraret ad plenū de opib⁹ suis bonis. nā in inferno erat. Heremita aūt vt purgaret a leuibus aliq̄bus pctis

Ira tripliciter confidē ratur

Indignatio est

Exemplū de diuite mortuo maxime honorato

¶ Blasphemia.

Potest em̄ ira tripliciter considerari sm. b. Tho. ij. ij. q. clviij. arti. viij. Uno modo sm q̄ est in corde. ⁊ sic ex ea nascūtur duo. s. indignatio ⁊ tumor mētis. Alio modo sm q̄ est in ore. Et sic tripliciter sequit ex ea inordinatio: q: vel vox incōposite clamādo: ⁊ ad hoc prinet clamor. vel improperādo ⁊ cōuiciādo: ⁊ sic est cōtumelia. vel blasphemando: ⁊ sic est blasphemia vel maledictio. Tertio modo sm q̄ ira est in facto: ⁊ sic est rixa: per quā intelligunt oia nocumēta que facto psonis hoīm inīuste irrogant: vt homicidiū: vulnerationi incarceratio: ⁊ hmōi. Define ergo ab ira: q: ire ⁊ insanie nihil est mediū. inqt Chrysо. Quantū ad scdm dicit. b. Tho. vbi. S. q̄ indignatio est cū q̄s turbat cōtra alia quē reputās indignū vt sibi hoc fecerit. sed derelinque in dignationē ait ps. Sm aliā trāslationē quā ponit Aug. super ps. loco cui⁹ nos habemus furorē. Ad qđ etiā hortat apls dicēs ad Ephe. iiij. Dis indignatio ⁊ ira tollat a vobis. Solet aūt q̄s indignari cū videt aliū exaltari quē reputat minus dignū ⁊ se pati vel non ita appreciari. Et sic frater pdicū audiuit patrē suū cū tanto gaudio ⁊ festo pdigū recepisse in domū indignat⁹ est ⁊ nolebat intrare. Luce. xv. Sic audiētes decē apli de duob⁹ fribus scz Iobe ⁊ Iacobo q̄ petissent prē ceteris in regno locari, inuas ad dexterā: ali⁹ ad sinistrā indignati sunt. Matt. xx. Sed non debet q̄s indignari ex hoc. Unde Ambro. Charissimi nō in dignemini si mali flozent in mūdo ⁊ vos mala patimini. Nō em̄ est ꝑpiane dignitatis in tpalibus eraltari: ⁊ potiꝰ deprimi. illi nihil hñt in celo ⁊ vos in mūdo. ⁊ ideo q̄cq̄d vobis mali cōtingat pon⁹ gaudere debetis. Et Chrysо. Quid ergo turbamini. nemo vidēs malignos ꝓsperitatem hīe turbet. Nō est hic retributio vtutis ⁊ vitij. sed veluti quādā gustus. vt de pe. di. iij. Et ex hac indignatione frequēter sequunt murmurationes ⁊ alia mala. Quātū ad tertiū dr, Noli emulari. i. cōtristari vel indignari ex depressione tui ⁊ exaltatione malozꝝ ita vt maligneris, i. magne aliq̄d agas vel murmurādo vel blasphemādo vel a bono cessando ⁊ hmōi. Et rōem assignat subdēs: q̄m qui malignant murmurādo vel aliud malū agēdo exterminabūtur. i. extra terminos scrīoꝝ vel viuētiū ponent. sic inq̄t illa sancta iudith. Qui aūt improperiū murmurationis protulerūt contra dñm exterminati sunt ab exterminatore. Idē augustinus. Super ps. Sup hūc vsum. Credidisti in q̄m q̄re credidisti. q̄d tibi pmisit. si felicitatē hui⁹? scī q̄d pmisit tibi xps. murmura aduersus illum q̄n vides infidelē feliceꝝ. Quid tibi pmisit felicitaz nisi i resurrectione mortuoꝝ. Quid aūt i hac vita ipe inq̄t pmisit. an dedignaris seruē ⁊ discipule qđ dns ⁊ magr. nonne ab ipo audis. non est seru⁹ maior suo dño. nō est discipulus sup magrm. Ille pte dolores: flagella: crucem: mortē: opprobria. i. portauit. Et q̄d hoc iusto debebaī: qđ tibi pctōi non debeī. Ergo tene directū oculū tuū. i. fidei ne turbet pre ira. Defineab ira et derelinque furorem. Noli emulari vt maligneris. Exēplū in vitaspatrū legit de quodā scto viro q̄ seruiebat deo in heremo. cui q̄dā deseruiebat discipul⁹ portās ei necessaria ad viuēdū. quadā aūt die cū iuisset ad ciuitatē in uenit oēs apothecas clausas. interrogauit de causa cū festū no eēt. dictū est ei q̄ qđā magn⁹ dies obierat. ad cui⁹ fun⁹ totus cler⁹ ⁊ ppl⁹ cōueniebat ad honorādū. accessit ad ecclesiā vbi sepeliebaī vbi erāt parata luminaria innumera: ⁊ cāpane oēs pulsabant: ⁊ oēs cōstupebāt. His visis reuersus ad heremū ꝓpter quos portans heremite necessaria: inuenit in via caput heremite: ⁊ paulopost brachiū cū manu. vñ perpēdit illū deuoratū a feris. super quo multū est indignat⁹. piecit se i terrā dicēs nō inde surgere nisi de⁹ manifestaret sibi hoc mysteriū quō ille dies iniqꝰ mortuꝰ erat cū tanto honore: ⁊ ille dei seruꝰ cū tanta miseria. Et rndit ei angel⁹ q̄ ideo tantus honoꝝ fuerat diuiti fact⁹: vt remuneraret ad plenū de opib⁹ suis bonis. nā in inferno erat. Heremita aūt vt purgaret a leuibus aliq̄bus pctis

¶ Rixa.

¶ Tumor mentis.

¶ Indignatio.

¶ Contumelia.

¶ Clamor.

suis: sic erat mortuus: sed in paradiso erat.

§. I. De murmuratiõe no/

ta q̃ fm Rober. holchot est querela cũ impatiẽtia. Et de hac inq̃t pss. cv. cõtra ppm illũ antiquũ significantẽ fm Aug. in gestis suis ppm xpianũ. Murmuraverũt in tabernaculis suis: t nõ exaudierũt vocẽ dñi: t elevauit manũ suã super eos ad puniendũ. Vbi tria demõstrat psal.

¶ Et querelam de deo insinuat. ibi. Murmuraverunt.

¶ Et pmanẽtiã in malis demõstrat. ibi. Nõ exaudierũt.

¶ Et penam de vitio defignat. ibi. Et elevauit.

§. II. Quantum ad primũ

Tangit hystoria quãdo reuersis exploratoribus de terra promissionis audientes terrã illã eis a deo promissam ciuitatibus fortissimis munitã gygãteos hoies ibi habitare ceperũt diffidendo de promissis dei murmurare dicentes. Faciamus nobis duces vt reuertamur in egyptũ. Et hoc egerũt in tabernaculis suis. i. cũ essent ociosi. Non em laborantibus: sed ociosis hoc contingit. dicit ibi glo. Vbi sciendum q̃ cum murmuratio importet querelã: triplex reperitur querela contra dñm in scriptura.

¶ Prima est per presumptionem.

¶ Secunda est per admirationem.

¶ Tertia est per turbationem.

Querela vel murmur presumptionis

De prima dr Matth. xx. in parabola vinee q̃ illi qui venerũt hora prima ad laborãdũ in vinea cũ nõ accepissent a patre familie nisi vnũ denariũ sicut t q̃ venerũt vndecima hora: murmuraverũt aduersum patrẽfamilias dicentes. Hi nouissimi fecerunt vnã horã t pares illos nobis fecisti tc. Vbi dicit Greg. in homel. q̃ veniẽtes prima hora signãt pies primos veteris testamenti: t veniẽtes vndecima signãt scõs noui testamẽti q̃ recipiũt denariũ. i. idem premiũ sicut t scti antiqui testamẽti: t primus q: immediate cũ mortuũ: illi aũt diu dilati sunt. Et illa murmuratio nõ est ppzie aliqua querela cõtra deũ: cũ quietissimi sint. Sed p suppositionẽ dicit. i. dato p impossibile q̃ cõqueri vellent: declarãt aperte q̃ nõ fit eis iniuria vel diminutio debite mercedis: sed iusteymicuq̃ tribuitur. Nicolaus tñ de lyra super illũ textũ aliter dicit. s. q̃ gẽtiles cõuersi ad fidẽ sunt veniẽtes vndecima hora: qui receperũt tãtã gratiã que est quoddã principiũ glie: quãtã t iudei in principio cõuerti vt apli cũ aliis discipulis vel etiã scti veteris testamẽti. Nõ em est aliud glia q̃ gra cõsummata. Unde Roma. vi. Gra dei vita eterna. s. est. Videtes ergo iudei q̃ gẽtiles cõuersi ad fidẽ recipiebãt grãm spũscti i signo visibili. s. in specie ignis sicut t apli. Unde t Actuũ. x. dr q̃ loquẽte petro. s. cornelio cẽturioni t familie sue cecidit spũscts super oẽs q̃ audiebant verbũ. nõ intelligentes mysteriũ quasi murmurabãt reputãtes gẽtiles indignos tãta gra. Unde dr ibi q̃ obstupuerũt q̃ venerãt ex circũcisione dicentes: q: t gra spũscti in nationibus. s. gentiliũ diffusa est. Sed t reuertẽte petro ad iudeos ceperũt conqueri de eo: q̃ ad corneliũ gẽtilẽ diuertisset: q̃bus satisfecit declarãs quõ sibi ostẽsum est p visionẽ. s. lintei de celo submissi pleni aialibus immũdis t ei dictũ q̃ mactaret de illis t mãducaret tc. q: t gẽtes etiã vocãde erãt a deo ad grãm suscipiẽdã. Nec põt q̃s de deo iuste cõqueri q̃re det grãm vni magis q̃ alteri: t q̃re magis vocauerit gẽtiles ad fidẽ q̃ iudeos: q: in eo nõ habet locũ acceptio psonarũ cũmulli sit debitor. Scõa querela est p piã admirationẽ. Videntes em scti malos exaltari t bonos deprimi t cõcularizaliq̃ cõquerunt de deo nõ irascẽdo: sed admirãdo de iudiciis dei. t isto modo ll̃iere. xij. c. quasi murmurãs cõtra deũ inq̃t. Justus q̃dẽ es dñe si disputẽ tecũ: verũtamẽ vera loquar ad te. q. d. Scio t sic fateo: te dñm in oibus opibus tuis iustũ: tñ miror de hoc q̃ ego dicã: q̃d vtiq; verũ est vt cernit. Quare via impioꝝ psperatur. via. i. status fm mũdũ. impioꝝ eoꝝ scz qui in pietate fidei t christiane religionis deficiũt nõ credentes aliã vitã esse nisi presentẽ. Bene est his q̃ prevaricãtur. i. egrediunt de via mãdatoꝝ tuoꝝ sequẽtes viam demonũ. i. vicioꝝ t iniquegãt. i. cõtra equitatẽ t iusticiã nocentes pximos. Plãtasti eos t radicẽ miserũt. i. te operãte vel pmittente vident firmati in diuitijs t honoribus t potẽtia terrena t ita radicati t fundati q̃ nõ possint pdere talẽ statũ pspertatis. Prope es tu: scz oti eoꝝ: scz tu deus. Nã si q̃d petũt t desiderãt de reb' mũdi: q: alia nõ querũt: ipsi obtinent ac si eos exaudias: t lõge a renib' eoꝝ. Renes in scriptura significãt delectationes corporales: q: ex renibus excidit semẽ. vnde sequit delectatio carnis maxima. Et vult dicere. Si quas appetũt delectationes prauas tu es lõge ab hmõi. i. nõ impedis: sed pmittis eos assequi q̃d cupiũt in hmõi. Deinde loquit de se q̃ iustus erat. Et tu dñe nosti me. i. cognouisti me. s. scia electionis t approbationis: t vidisti me: oculis tue gre q̃ sunt dona spũscti me inspexisti: t pbasti cor meũ. i. multis tribulationibus: psecutionibus: tentationibus examinasti: tecũ. i. in oibus inuenisti me tecũ esse nõ recedẽdo a te neq; a gra tua. Ecce querela de exaltatione impij t tribulatiõe iusti. Sed immediate recurrẽs ad rõem illustratã a spũscto. subdit. Cõgrega eos quasi gregẽ ad victimã. q. d. Certe video iusticiã tuã de' in hoc. Nã q: hmõi reprobos deputas ad dãnationẽ eternã, ppter eoꝝ malã vitã: tu de' facis sicut macellari' facit q̃ vitulos t porcos quos vult victimare. i. occidere: dat eis pluries blada t bona poragia q̃b' pinguetãt vt ipa aialia pinguioꝝ sint in morte: t sic cõgrega. i. congregabis. vitulos aũt quos nõvult occidere sed viuere ponit ad aratrũ t alios labores. Sic tu de' das istis reprobis abũdãtiã tpaliũ vt pleni' remunerenẽ in pũti si qua bona faciũt t abũdãtioꝝ pena in inferno postea crucient ex malo vsu tãtoꝝ bonoꝝ. Lectos aũt tuos affligis t laboribus exponis quos ad vitã reseruas eternã. Et sequitur de malis q̃ psperanf. Et sctifica eos in die occisionis. i. ad completẽtũ tpaliũ pspertatis eoꝝ i die occisionis. i. mortis sue: scz sanctifica. i. pmitte vt habeãt honorẽ t sepulturã magnifica ac si essent scti: q̃ tñ est eis ad maius iudiciũ. vnde sanctifica. i. sctificabis. Hãc etiã piã querelã ponit pss. di. Ecce ipsi pctores qui. i. dicunt si est scia in excelso. q. d. de' nõ cognoscit ista facta mũdi nec curat de eis. Et abũdantes in scło. i. in secularitate in vitijs mũdi supbia auaricia t luxuria: obtinuerũt diuitias in pecuniis vestib' lapidibus preciosis: palatijs: agris: t famulis, t dixi ista cernẽs fm sensualitatem t primũ motũ tentationis ego Dauid. Ergo sine causa iusticaui coꝝ meũ. i. sine vtilitate exercui me in obseruatione mãdatoꝝ dei t opib' virtuosis t iustis vnde coꝝ efficit iustũ t sctũ: t laui inter innocẽtes manꝰ meas. i. actus mei innocentes fuerũt: t si in aliquo offendi: aqua pnie laui t purgaui: t tñ fui flagellat' tota die: t castigatio mea in matutinis. i. cũ reperi me i die gre fui flagellat' diuersis tribulationib' : t tñ si aliq̃n incurri in nocte culpe fui a deo castigat' diuersis aduersitatib': sed a deo illuminat' subito dixi fm rõem. Si dicebã narrabo fic. i. talẽ esse retributionẽ malor q̃lis cernit in vita pñti t nõ alia. Ecce nationẽ filiorum tuoꝝ reprobaui: filioꝝ. s. p adoptionẽ t gram t spalem amorẽ. Nã vt dr Judith. viij. Oẽs ab initio q̃ deo placuerũt p multas tribulationes trãsierũt fideles. Et Heb. xij. ſſ flagellat de' oẽm filiũ quẽ recipit, sed fi nõ est alia retributio q̃ ista pñs: cũ mali bona habeant: t boni mala. ratio aũt iusticie dictat vt malus mala habeat: t bona bon': ergo boni q̃ tot mala patiunt reprobi habebunt': t mali electi t dilecti dei. Estimabã vt cognoscerẽ fm hoc iudiciũ superficiale: q̃ frequẽter fit fm sensitiuã. Sed hoc labor est ante me: scz ad cognoscendũ quare deus det bonis aduersa: t malis pspera. Donec intrẽ in sanctuariũ dei. i. in secretum suoꝝ iudiciꝰ p visionẽ vel revelationẽ. Et intelligã in nouissimis eoꝝ in fine quid eis reddatur, Nam vt dicit Greg. in. xiij. mo: ar. Occulta sunt iudicia dei vtiq; cũ malus bona hꝫ t bonus mala. sed longe occultioꝝ cũ malus mala t bonus bona habeat. Nam incertũ si malus habeat mala ad initiũ sue dãnationis. vel ad emẽdationẽ. t bonus si bona habeat ad maiorẽ sui, puocationẽ ad diligendũ deũ et beneficijs multiplicatis an illa recipiat ad remunerationẽ bonoꝝ q̃ facit. Et ideo sancti magis timẽt dubitãt in pspertis q̃ in aduersis. Bñ aũt intelligetur in nouissimis quãdo videbunt status hominũ in alia vita. Verũtamen deiecisti eos. s. reprobos dũ alleuarenẽ. i. supbe vterentur hmõi bonis tpalibus. i. de statu felicitatis tpalis ad statũ miserie demersisse. quõ facti sunt i desolationẽ. subito defecerũt tc. Non est ergo respiciẽdũ ad psentẽ felicitatẽ: sz futurã. nec cõquerendũ q̃ mali bona habeãt: hꝫ considerãdũ quõ vtanf. q: si male tanto maius iudiciũ eis pparat. Aliq̃n quãdo etiã murmuratio que est sine pctõ accipit p quãdã querela seu tristicia, pcedente ex defectu boni spũalis quẽ in se videt vel in alijs. t sic sumit in pss. vbi loquẽs pphẽta de conuersiõe iudeoꝝ ad vesperũ. i. in sine mũdi ait Ipsi dispergentur p diuersas partes mũdi ad manducandũ. i. ad incorporandũ alios in ecclesia. Si vo non fuerint saturati. i. si nõ cõuertanf quib' predicabũt vt optãt murmurabũt. i. contristabunf ptra illos t cõquerent de duricia eoꝝ. Tertia querela est cũ turbatiõe: t ista ppzie est murmuratio t petiõ. De qua dr. Eccl. x. Vir prudẽs t disciplinatus nõ murmurabit cor repto. Illi hanc docet causam apls dr. Phil. ij. Oia agite sine murmuratiõnib'. Sed t ista murmuratio mala triplex est.

¶ Aliquando ptra prelatum.

¶ Aliquãdo cõtra deum.

¶ Aliquando cõtra deum.

Murmuratio turbationis.

Murmuratio nra ptra socium.

Murmurum est quãdo aliqs. i. cõqueritf cõtra sociũ seu prximũ. q: nõ seruit sibi. put veller. Vñ dr. Eccl. xxix. de eo q̃ accepit mutuũ a pximo t cũ repetit ab eo murmurat sic inq̃t. Multi quasi adimuentionẽ estimauerũt fen'. i. quasi inuenerũt nõ reddẽdũvnq̃ estimauerunt mutuũ eis factũ t sequitur in auctoritate. t pluit erunt molestiã bis q̃ se ad iuuerũt donec accipiãt osculanf manus dantis. t in repore restitutiõis postulabit tps. t loquet verba tedij t murmurationis t tempus causabit. Si aũt poterit reddere ad uersabit. Aliquãdo etiã murmurat q̃s cũ videt nimis grauari in obsequijs vel operibus vt cũ pauperes vel religiosi petũt elemosynas. t hi a quibus petunf murmurãt dicentes. Isti indiscreti sunt quo faciunt nisi petere t si dãt murmurando dãt. Sz dicit. s. Pe. iiij. hospitales. s. ad sub ueniendũ sine murmuratiõe. Sic martha murmurabat sor magdalenã quia nõ iuuabat eam ad ministrandũ. Et Judas de effusione vnguenti dicens. Ut quid perditio hec tc. Aliquãdo inmo t sepe murmuratio fit ptra prelatos. s. eo q̃ nõ puideant subditis vt vellent. vel nõ equaliter, omnib'. Sic murmurauit ppls ille heb. eoꝝ sor Aldoysen ducẽ suũ in deserto Syn cõquerendo de defectu cibi vt habeẽt Exo. xvj. Et in raphidin cõquerẽdo de defectu aque. Exo. xv. Et cõtra Aaron sacerdotẽ suũ summum q̃ vsurpasset sibi sacerdotiũ. t q̃ fuisset causa ipe t moyses mortis. eccl. sacerdotũ q̃ cõbusti fuerãt ab igne immisso a dño ppter sapbiã t murmuratiõnẽ eoꝝ sor moysen t aarõ volẽtes vt sacerdotiovr Aaron. vr hꝰ Nũe. xvj. t. xvij. In qbus murmurationibus mãsuete se habuerũt cõtra murmurantes de eis t recursum habuerũt ad deũ cũ oꝛonib' Exin eccla pmitiua surrexit murmur grecoꝝ. s. quersoꝛũ ad fidẽ ptra hebreos eo q̃ vidue eoꝝ despiciebanf in ministerio quotidiano. vt dicit Act. vj. Et vel q: nimis grauabanf in opibus manuũ. vel q: nõ ita requirebanf vt hebree. qõ reputabãt sibi ad contẽptũ vñ cõquerebãtur. Sz apls ordinantibus septẽ diacones q̃ sup hoc haberẽt curã sedatus est murmur. Jstud murmur multũ turbat cõgregationes religiosoꝝ. t pacẽ tollit. t ideo grauiter puniendũ Vñ dicit di. xc. Alienus sit a fratrum vnitate q̃ murmurat in. xiij. mo: ar. Occulta sunt iudicia dei vtiq; cũ malus bona hꝫ t bonus mala. sed longe occultioꝝ cũ malus mala t bonus bona habeat. Nam incertũ si malus habeat mala ad initiũ sue dãnationis. vel ad emẽdationẽ. t bonus si bona habeat ad maiorẽ sui, puocationẽ ad diligendũ deũ et beneficijs multiplicatis an illa recipiat ad remunerationẽ bonoꝝ q̃ facit. Et ideo sancti magis timẽt dubitãt in pspertis q̃ in aduersis. Bñ aũt intelligetur in nouissimis quãdo videbunt status hominũ in alia vita. Verũtamen deiecisti eos. s. reprobos dũ alleuarenẽ. i. supbe vterentur hmõi bonis tpalibus. i. de statu felicitatis tpalis ad statũ miserie demersisse. quõ facti sunt i desolationẽ. subito defecerũt tc. Non est ergo respiciẽdũ ad psentẽ felicitatẽ: sz futurã. nec cõquerendũ q̃ mali bona habeãt: hꝫ considerãdũ quõ vtanf. q: si male tanto maius iudiciũ eis pparat. Aliq̃n quãdo etiã murmuratio que est sine pctõ accipit p quãdã querela seu tristicia, pcedente ex defectu boni spũalis quẽ in se videt vel in alijs. t sic sumit in pss. vbi loquẽs pphẽta de conuersiõe iudeoꝝ ad vesperũ. i. in sine mũdi ait Ipsi dispergentur p diuersas partes mũdi ad manducandũ. i. ad incorporandũ alios in ecclesia. Si vo non fuerint saturati. i. si nõ cõuertanf quib' predicabũt vt optãt murmurabũt. i. contristabunf ptra illos t cõquerent de duricia eoꝝ. Tertia querela est cũ turbatiõe: t ista ppzie est murmuratio t petiõ. De qua dr. Eccl. x. Vir prudẽs t disciplinatus nõ murmurabit cor repto. Illi hanc docet causam apls dr. Phil. ij. Oia agite sine murmuratiõnib'. Sed t ista murmuratio mala triplex est.

¶ Aliquando ptra prelatum.

¶ Aliquãdo cõtra deum.

¶ Aliquando cõtra deum.

Murmurum est quãdo aliqs. i. cõqueritf cõtra sociũ seu prximũ. q: nõ seruit sibi. put veller. Vñ dr. Eccl. xxix. de eo q̃ accepit mutuũ a pximo t cũ repetit ab eo murmurat sic inq̃t. Multi quasi adimuentionẽ estimauerũt fen'. i. quasi inuenerũt nõ reddẽdũvnq̃ estimauerunt mutuũ eis factũ t sequitur in auctoritate. t pluit erunt molestiã bis q̃ se ad iuuerũt donec accipiãt osculanf manus dantis. t in repore restitutiõis postulabit tps. t loquet verba tedij t murmurationis t tempus causabit. Si aũt poterit reddere ad uersabit. Aliquãdo etiã murmurat q̃s cũ videt nimis grauari in obsequijs vel operibus vt cũ pauperes vel religiosi petũt elemosynas. t hi a quibus petunf murmurãt dicentes. Isti indiscreti sunt quo faciunt nisi petere t si dãt murmurando dãt. Sz dicit. s. Pe. iiij. hospitales. s. ad sub ueniendũ sine murmuratiõe. Sic martha murmurabat sor magdalenã quia nõ iuuabat eam ad ministrandũ. Et Judas de effusione vnguenti dicens. Ut quid perditio hec tc. Aliquãdo inmo t sepe murmuratio fit ptra prelatos. s. eo q̃ nõ puideant subditis vt vellent. vel nõ equaliter, omnib'. Sic murmurauit ppls ille heb. eoꝝ sor Aldoysen ducẽ suũ in deserto Syn cõquerendo de defectu cibi vt habeẽt Exo. xvj. Et in raphidin cõquerẽdo de defectu aque. Exo. xv. Et cõtra Aaron sacerdotẽ suũ summum q̃ vsurpasset sibi sacerdotiũ. t q̃ fuisset causa ipe t moyses mortis. eccl. sacerdotũ q̃ cõbusti fuerãt ab igne immisso a dño ppter sapbiã t murmuratiõnẽ eoꝝ sor moysen t aarõ volẽtes vt sacerdotiovr Aaron. vr hꝰ Nũe. xvj. t. xvij. In qbus murmurationibus mãsuete se habuerũt cõtra murmurantes de eis t recursum habuerũt ad deũ cũ oꝛonib' Exin eccla pmitiua surrexit murmur grecoꝝ. s. quersoꝛũ ad fidẽ ptra hebreos eo q̃ vidue eoꝝ despiciebanf in ministerio quotidiano. vt dicit Act. vj. Et vel q: nimis grauabanf in opibus manuũ. vel q: nõ ita requirebanf vt hebree. qõ reputabãt sibi ad contẽptũ vñ cõquerebãtur. Sz apls ordinantibus septẽ diacones q̃ sup hoc haberẽt curã sedatus est murmur. Jstud murmur multũ turbat cõgregationes religiosoꝝ. t pacẽ tollit. t ideo grauiter puniendũ Vñ dicit di. xc. Alienus sit a fratrum vnitate q̃ murmura

Querela vel murmur presumptionis

Murmuratio nra ptra socium.

Murmur ad murmurationis

Quare mali prosperãtur t iusti afligũtur

Exponit quasi totus psalmus

Contra prelatos.

Contra deum.

Murmur de nimia afflictõe.

Murmur ō ni mia benignitate.

Scdō murmurāt aliq̄ de nimia benignitate dei. vl̄ q; re/cipit magnos pct̄ores ad pn̄iam. ⁊ dat eis magna dona. vel tolerat male agētes tādiu in malis suis ⁊ nō punit. vl̄ q; dat impijs ⁊ sceleratis magnas pſperitates. Et sic scri/be ⁊ pharisei murmurabāt ꝫ iesum dicētes. Q. b hō pec/catores recipit. ⁊ māducat cū illis. Lu. xv. Et iterū Lu. xix. Murmurabāt q; ad hoiem pct̄orem. ſ. zacheū diuertisset ſz ad eūdū in domū suā. ꝫ matīe ostēdit Luc. xv. p para/bolā centū ouiū ⁊ decē drachmarū ⁊ duoꝝ filioū quoꝝ/minor. pdige ſumpta suba reuersus est ad patrē ⁊c. ꝓta sit dño deo cura de pct̄ꝝ quersione. ⁊ ꝑtū gaudiū in cu/ria celesti. Un ⁊. ij. Reg. xiij. dixit sapiēs illa mulier the/cuites. Nec vult de⁹ pire aiam. ſz retractat cogitās ne pe/nitus pereat q̄ abiect⁹ est. ꝑ hec ⁊ alia ȳba induxit da/uid ad reducēdū filiū suū absalon exulē factū. ꝓpter fratri/cidiū ad ciuitatē suā hierl̄m. ſigurās in ꝫ eccl̄am q̄ pci/bus suis aditū obtinet pct̄oibus q̄ occidūt fratrē suuꝫ. i. animū peccatis ad ueniā ⁊ ad ciuitatē ecclesie. vñ exules facti sunt. Q. aūt deus diu ſustineat pct̄ores magis be/nignitas ⁊ patiētia dei ē nō repḥēdēda. ſz dulcis amplexā/da ⁊ uenerāda. Quis est ci ille tā inocēs q̄ uelit subito pu/niri de defectib⁹ suis. certe null⁹. Un ⁊ poeta. Si ḡtiens peccāt hoies sua fulgura mittat iuppiter. exiguo tpe nul/lus erit. Expectat ḡ diu. ut ꝑ ꝑcti ei⁹ benignitate ⁊ lōgani/mitate hoies reuertant. Esa. xxx. Expectat vos dñs ut mi/sereat vr̄i. ꝓptere. a exaltabit parcēs vobis. Maxime enīz suā oipotētiā parcēdo manifestat. Un ⁊ Hiero. Admodera/tio dei ac pietas solus nr̄m reditū queritac nos cupit sua longa bonitate saluari. Sz si nō ꝙuertimur ſi duri colli su/mus. ſi vſq; in finē in malis ꝑseueramus. assidue peccātiū nō miserēt de⁹. dist. xciij. diaconi. Quinimo ḡto q̄s diuti⁹ expectak si nō reuertīt grauiꝰ punit⁹. Un Valeri⁹ maxim⁹ Uēro quidē gradu ad suī vindictā diuina ꝓcedit ira. tardi tatēq; supplicij grauitate cōpēsat. Exēplū notabile de car/po discipulo Jobis q̄ auide desiderabat punitionē cuius/dā cōuersi ad fidē. q̄ seduct⁹ fuerat a iudeo ad fidē abnegā/dā. sup quo oras habuit visionē formacis ardentis. vñ ex/ibāt capita serpentū trahētiū illos duos iudeū. seductuꝝ ab eo paulatim in fornacē. q̄d ipse carp⁹ delectabilit aſpi/ciebat. ⁊ cito int⁹ trahi eos optabat ex zelo iusticie. Sed ꝑ̄s desup appuit exipies eos de piculo. ⁊ carpū reḥēdit de suo zelo dicēs se iterū paratū ad crucē subeundū. ꝓpter peccatores. Aide b plenius in legēdis in legēda refurre/ctiōis circa finē. Sed etſi ꝑ̄s para malis in pct̄o ꝑseuranti bus deus tribuit. hoc agit ad retribuendū eis mercedem de illo modico bono q̄d faciūt hic ne sit irremuneratuꝫ. Qua rōnē assignat Ly⁹so. de pe. dist. iij. q̄d ergo turba/mur. in fine. Tertio aliq murmurāt ꝫ deū de aeris inte/perie. vt cū est multa siccitas vel cū est nimia inundantia aquarū. vel cū est intēsus calo⁹ vel frigus pdurās. ⁊ hmōi quasi de⁹ nō bene disponat ista. Sed iniuste murmuratur ſnam vt dī Sap. viij. Sapiētia dei disponit oia suauiter. Sz q; nō agit ſm velle nostrū ideo murmuram⁹. quasi ſi/mus sapiētiores deo. ⁊ velim⁹ cum instruere quō debeat mundū gubernare. Exēplū legit in vitaſpatrū de quodaꝫ sancto patre q̄ mundū in horto poterat habere herbas vel fructus bonos q; sepe murmurabat de aeris intēperie. ac cedēs aūt ad quendā aliū heremitā inuenit eū pulchrum hortū habere. ⁊ holeribus ⁊ fructibus repletū. Interroga/uit quomodo ei hoc accideri⁹ ⁊ quid faceret. Rndit q; co lebat. ⁊ serebat. ⁊ resiḋuū deo cōmittebat nō posttulās plu uiā vel serenū. sed deo dimittēs totū. ex quo exemplo cō/punctus sic ⁊ ipse fecit. ⁊ postea ipse bonū hortū habuit.

Pena murmurantium.

§. IIII. Tertium principale

sez pena quā deus infert ꝓ vitio murmurationis. ostēdit ps. dicens. Leuauit. ſ. deus manū suā sup eos. ſ. ad ꝑcu/tiendū in deserto diuersis mortibus. Unde dixit de⁹. Nu/me. xiiij. Uēs q̄ murmurati estis in deserto a. xx. annis et supra. ⁊ murmurastis contra me nō intrabitis in terrā su/per quā leuaui manū meā vt habitare vos facerē in ea pre/ter caleph ⁊ iosue. Et sic ꝓpter pct̄m murmurationis q̄d/ fecerunt ꝑra deū quasi nō posset eos introducere in ter/ram ꝓmissionis. post⁹ reuerti sunt exploratores terre illi/us dicētes illā patriā fortissimā ⁊ inexpugnabilē. vñ ⁊ vo/lebāt sibi ducē facere ad reuertendū in egyptum: illa qua/draginta milia viroꝝ qui numerati sunt nullus eoꝝ itroi/uit: sed mortui sunt diuersis tēporibus in deserto exceptis/ illis duobus caleph ⁊ iosue qui nō murmurauerāt. ⁊ hoc etiā figurat q̄ murmuratores nō valent intrare in regnū celoꝝ figuratū ꝑ terrā illaz. q̄d ⁊ Greg. dicit in homelia. sez q̄ nullus q̄ murmurat in regnū celoꝝ intrare pōt: q̄d verū est q̄n est mortale. ſ. cū odio dei vel hominū. vel tanta/ dispicentia q̄ decidat a charitate dei vel ꝓximi: vel cum ex locutione murmuris sequit notabile scandalu⁹ alijs. ⁊ sicut tale vitiū excludit a regno. ita cōsequēter inducit ad eternū interitu⁹. Un in epla iude dicit. Ecce venit dñs in sanctis milibus suis facere iudiciū ꝓtra omnes ⁊ argue/re oēs impios de oibus opibus impietatis eoꝝ quib⁹ im/pie egerunt ⁊ de oibus duris q̄ locuti sunt contra deū. Hi sunt murmuratores ⁊ querulosi fm desideria sua. ⁊ b ver/ba dicunt. ibi esse enoch. Sed invita ista aliq̄n punit deus istos murmuratores. Un legit in vitaſpatrū q̄ cū quidaz frater audiret frequenter confratres suos religiosos ha/berevarias consolationes ⁊ dulcedines de diuinis in ozo/nibus ⁊ meditationibus suis. ⁊ ipse nihil tale experiretur sed aridū ⁊ insipidū se sentiret ⁊ tediosum. quadā vice de nocte accessit ad ecclesiam ⁊ ante imaginē crucifixi stans cepit fortiter murmurare et cōqueri in hec verba. ꝓum/pens. Dñe si ego seruissem alicui terreno dño tanto tem/pore ꝓto seruiui tibi in hac religione. ⁊ tantū laborauī ꝓ amore tuo impossibile esset q̄n aliqua vice ostēdisset mi/hi aliq̄d signū amoris ⁊ affectōis. ⁊ letā faciē exhibuisset. ⁊ aliq̄d donū vel gratiā impartiret. Ecce tot annis seruiui tibi qui diceris liberalissimus ⁊ pissimus ꝑdicaris. ⁊ nun q̄ dedisti mihi vnā paruā consolationē. Aliis tot cōcedis q̄ sepe audio. mihi aūt es ita crudus ⁊ quare dne tanta duricia erga me. Nunq̄d ego nō seruio tibi. Cūq; hec et similia loquerer. ecce sensit se subito vecte retro pcussum. ex quo ictu cecidit in terrā quasi mortuus. Adueniētibus fratribus aliquibus ⁊ nescientibus casum ipsum. nec loq̄ valentē ad infirmariā deportauerūt vbi loquelam. ⁊ vires aliquātulū recuperans ꝑ aliquos dies māsit infirmus cū tanto fetore vt vix posset ei aliquis seruire. In qua infir/mitate pct̄m suū recognoscēs. ⁊ ꝓfitēs fecit se portari ad ecclesiā ante illā imaginē crucifixi. ibi humiliatus dicere cepit. O dñe deus meus q̄ē iuste q̄ē pie me superbissi/mū murmuratorē castigasti: gras tibi ago dñe deus me⁹: nec em̄ aliud mereor ꝓpter impatiētiā ⁊ supbiaz meā. Et subito audiuit vocē sibi dicētē. O. ꝓpter humiliari ḡ vult cōsolari. Un fic ꝓ̄iliat⁹ postea sensit ꝓsolatiōes spūales.

Exemplū de fratre murmurante.

¶ De clamore. Capitulum III

Clamor ponit inter

c filias ire fm Greg. ⁊ Tho. qui in hoc consistit ex ira voces clamosas ꝙ ꝑsalas ꝓferre: misce/turq; cōiter cū ꝛumelia vel contentiōe. De clamore autē inqt ps. Inueterauerūt ossa mea dū clamarē tota die. Os/sa aie sunt vires aie naturales: vt intellectus: voluntas: et hmōi: in quibus ꝑsistit robur aie quibus opaf: sicut in os/sibus materialibus cōsistit robur corꝑis. Iste aūt vires in ueteraſcūt. i. debilitant⁹ ad bene operandū per clamorē vi/tiosum. Sed sciendū q̄ est triplex clamor. videlicet.

¶ Clamor intense affectionis.

¶ Clamor horrēde vel indefense offensionis.

¶ Clamor confuse perturbationis.

Primus impetrat exauditionē. Scds puocat celestem punitionem. Tertius excitat ad scandalizationem.

§. I. Primus clamor est cū

q̄s magno affectu desiderat vl̄ petit aliq̄d a deo fm illud ps. Clamaui in toto corde meo exaudi me do. Dicit Gre/go. q̄ multū clamat q̄ multū amat. Un ⁊ moyses cū sup/mare rubrū cū filijs isrl̄ maneret. ⁊ pharao eos ꝑsequeret ad reducendū in egyptū oranti moysi silenter dixit domi/nus. Quid clamas ad me. Exo. xiiij. Clamor eius erat in cēlum desiderio quo orabat. Iste aūt clamat. intrat in au/res dei ita q̄ mereꝫ exauditionē. sic dñs repromittit di. in ps. Clamabit ad me ⁊ exaudiā eū. Un ⁊ de ꝑplo isrl̄ cū ꝓ/pter pctā sua diuersis tribulationib⁹ ⁊ captiuitatib⁹ vexa/rel. dicit in ps. Clamauerūt ad do. cū tribularent ⁊ de ne/cessitatibus suis liberauit eos. vt ptz in lib. iudi. ꝓ totum. Sic chananea clamās post iesum fuit exaudita ⁊ sanata filia ei⁹. Adat. xv. Sic cec⁹ magis ac magis clamās. Adi/serere mei fili dauid: fuit illuminat⁹. Luc. xviij. Sz ꝑdi/cator. isto modo dz clamare in ꝑplo. ſ. ex intimo affectu. ⁊ sic audiūt virtuose ⁊ fructuose. sic ꝑps clamabat i ꝑplo nō solū voce ſz intēso desiderio. Si q̄s sitit veniat ad me ⁊ bi/bat. Job. vij. Sic ⁊ Johānes baptista dicit vox clamāris in deserto. Mat. iij. De hoc aūt clamore nō intelligit ver/bū ps. Qui in ipso nō imueterascūt sed imueneſcūt ossa aie.

Clamor offensiōis

§. II. Secūdus clamor est

hor. renda aliqua cōmissa iniquitas. Esa. lviij. Nolite ieiu/nare sicut vsq; in hanc diez vt audiat in excelso clamor ve/ster. ſ. vestroꝝ scelerū. q̄ talia ieiunia cum his nō placent. Tria aūt vitia ꝑcipue sunt que ꝓ sui horroꝛe clamant ad deū vindictā ⁊ celeres punitionē. sc̄z.

¶ Homicidium.

¶ Sodomia.

¶ Oppressio pauperum.

De primo dixit dñs ad Layn. post⁹ Abel fratrē suum occidit. Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra Gen. iiij. Et quid nisi vt tm̄ scelus debeā punire celeriter vñ subito factus est vagus ⁊ ꝑfugus ⁊ tremulus ī mem/bris. De sc̄o dixit dñs Abrae. Clamor sodomoꝛ ⁊ go/moreoꝛ ascendit ad me de terra. ⁊ q̄d clamabat illoꝛ ne fas nisi subitā vindictā. q̄ celitus secuta est subuersis illis quinq; ciuitatib⁹ igne ⁊ sulphure. De tertio dī Exo. iij. Clamorē eoꝛ audiui ꝓpter duriciā ⁊c. Et loquit de op/pressione facta hebreis a pharaone ⁊ pp⁹o suo q̄ cito pu/nita est ꝑ multa flagella. Demū aūt i mari rubro submer/so pharaōe cū exercitu suo. Exo. xiiij. ⁊ Jaco. v. Ecce mer/ces opariꝰ vr̄oꝝ q̄ fraudata est a vobis clamat. ⁊ clamoꝛ eiꝰ in aures dñi introiuit ⁊c. Dicit etiā clamare pct̄m dum trahit ad aliud. ⁊ clamat vindictā cū nō penitet. ſz addit q̄s malū malo. fm illud Esa. xxxiiij. Et clamabūt pilosi alter ad alterū. Q. exponēs Greg. ait. Pilosus ad pilosum clamat dū ꝑcerata iniq̄tas ꝓcerandā vocat. De hoc cla/more intelligit dictū ps. Quia dū q̄s clamat tota die. id ē dum addit pct̄m pct̄o sic inueteraſcūt ⁊ magis ac magis debilitant⁹ portentie aie ad bene operandum. Et q̄ inue/teraſcit ꝓpe interitū est. dicit apls. ⁊ sic clamat vindictaz.

Clamor turbationis

§. III. Tertiꝰ clamor est ꝓ

cedēs ex turbatiōe. ⁊ hic est filius ire. de q̄ apls ad Ephe. iiij. Dis clamor ira ⁊ indignatio tollat⁹ a vobis. Et licz ō/se illud nō sit mortale: pōt tn̄ esse vel rōne cause ipm̄. pdu/cētis vt ꝑ̄cedat ex odio vel ira mortali: vel rōne materie in eo cōtinētis: vt fi clamādo cōtumelia inferat vel conte/tionē ꝛ veritatē rei importātis. vel rōne scādali ex eo seq̄n/tis vt si fit a notabili ꝑsona ex ira vñ aliꝰ notabil⁹ scādali/zet. Et isto modo dicit ps. in ꝑsona xp̄i patiētis ꝛ iudeis Aperuerūt sup me os suū sicut leo rapiēs ⁊ rugiēs. q̄i vi/delz Pilato clamātes vocib⁹ magnis diceb̄at. Crucifige crucifige eum vt testant oēs euāgeliste. Et de b etiā ꝑ in/telligi dictū ps. Inueterauerūt ossa mea dū clamarē tota die. id est fi equēter. Et q; hmōi clamor cū ira generat scā/dalum ⁊ p ira ⁊ filias eius homo scandalizet ⁊ scandalize/tur sepe. ideo de scandalo in. c. seq. dicendum.

¶ De scandalo multiplici. Capl̄m. IIII

Candaluz oꝛik in ali

s quo ex clamore inordinato alteri⁹? ⁊ er alijs vi/tijs pertinētibus ad ira: nō ex multis actibus varijs alioꝝ pct̄oꝝ. Diffinit aūt sic. Scandalū est dictum vel factū minus rectū ꝓbēs occasionē ruine. q̄ diffinitio trahit ex ȳbis Hiero. sup Adat. Pro cuius declaratiōe dicit bea. Tho. ij. ij. q. xliij. ar. j. vt Hiero. dicit. q̄ grece scā/dalon dr̄. nos offensam vel ruinā ⁊ impactionē dicere pos/sumus. Contingit em̄ q̄nq; q̄ alicui exponit aliquid i via eunti corꝑali cui rei impingēs disponit ad ruinā siue casū vt si ponat lignū vel lapis in quē impingat vel aliq̄ lu/bricū sup quo pedē ponēs disponat ad casuz. talis obez dicit scādalū. Simili⁹ in ꝓcessu vie ꝑsonalis attingit aliquē disponi ad ruinā ſpūalē alteri⁹ ex dicto vel facto alterius inquātū. ſ. aliq̄s sua ſuasione vel inductiōe vel exēplo trahit aliū ad peccādū. Et b ꝓpie dī scandalū. Un ps. Jux/ta iter. ſ. quo incedebā in via ſpirituali bono. operū scan/dalū posuer̄t mihi. ſ. inimici mei hoies mali. ⁊ b malis ex emplis suis. Nihil aūt fm ꝓpriā rōnē disponit ad ruinaz ſpirituale nisi q̄ hz aliq̄d defectū rectitudinis: q; id q̄ē ꝓfecte rectū magis iuuat hoiem circa casum quē ad ruinā inducat. ⁊ iō ꝙueniēter diffinit vt dictum est. Declarādo aūt ſingulas ꝓpriētas diffinitiōis. iō i diffinitione ponit di/ctū vel factū: nō aūt cōcupitū. quo etiā modo ꝓtingit pec/care. q; dicta ⁊ facta exterioꝛa sunt ⁊ alioꝛū sensib⁹ obiici/tur vñ q̄s pōt induci ad ruinā. Sz concupita vel cogitata abintra sunt ⁊ videri nō possunt vñ nec scādalizare seu ad ruinā disponere valēt. Ideo aūt subdit nim⁹ rectū. nō q; rectū sit q̄ius aliud sit magis rectū: sicut dicim⁹ rectū esse seruare mādata. ſz recti⁹ seruare ꝓpria. ſz di⁹ nim⁹ rectuz q; hz aliq̄ē defectū rectitudinis illud dictū vel factū. Et hoc vel q: est fm se malū sicut pct̄m. vel q: hz spēm mali. sicut cū aliq̄s recūbit in idolio: q̄uis fm se nō sit pct̄m si aliq̄s hoc faciat nō corꝛupta intētiōe. tñ q; hz spēm seu ſimilitudi/nē venerātiōis idoli: pōt alteri pbere occasionē ruine. ⁊ iō apls monet. j. Thessal. v. Ab oi specie mali abstinete vos Comprehēdunt ergo in nim⁹ recto tā ea q̄ fm se sunt ma/la q̄ ea q̄ hnt spēm mali. Dicit aūt pbēs occasionē rui/ne: nō pbēs eām ex eoꝛ: q̄ ī importat inductiuū ꝓfectū ⁊ sufficiēs ad aliq̄d. Occasio aūt dicit eām seu inductiuū ⁊ insufficiēs a se. Nihil aūt pōt ee alteri sufficiēs cā pecca ti q̄ est ſpūalis ruina nisi ꝓpria volūtas. Sz dictū vel fa/ctū alteri⁹ pōt ee alteri solū cā ipfecta ⁊ aliq̄liter inductiua ad pct̄m. nō aūt ꝓfecta cā. ⁊ iō dī occasio vt importet cāz i perfectā nō eām ꝙ accidēs semp. ⁊ tñ nihil ꝓhibet in q̄bus/dā diffinitoꝛib⁹ poni id q̄ est ꝙ accidēs. Itē nota q; dī p bēs occasionē. aliud ē em̄ ꝑbere occasionē. aliud ex se oc/casionē accipe. Dictū em̄ vel factū alteri⁹ pōt ee alteri cau/sa peccādi dupl̄r. Uno modo p se. alio modo ꝙ accidens. Per se quidē q̄ aliq̄s suo malo ȳbo vel facto intēdit ali/um inducere ad malū. vel etiā si b ipse nō intēdat. tñ ipm verbū vel factū est tale q̄ de suī rōne hz q̄ sit inductiuū ad peccandū. puta cū aliq̄s publice facit aliq̄d peccatum. fornicatiōis: blasphemie: ⁊ hmōi. vel facit q̄ hz pcū fimi/litudinē. vt si vir habeat multā familiaritatē cū muliere su/specta. ⁊ tūc ꝓpie hoc faciēs pbet occasionē ruine. ⁊ ē in eo scādalū actiuū q̄ est speciale pct̄m. Per accidēs autez verbū vnī⁹ vel factū est alteri scādalū q̄n ex ꝓpter intētionē operātis vel loquētis ⁊ ꝓter additionē opis vl̄ ȳbi dicti ali/quis ꝓpter malā sui dispositionem ex ope alteri⁹ inducit ad peccādū. puta cū aliq̄s inuidet bonis opib⁹ alterius. ⁊ tūc q̄ facit actū rectū nō dat occasionē inuidēti ruine sue quātū in se est. sed ille sumit sibi occasionē. fm illud Ro. vij. Occasione aūt accepta ꝓ legē ⁊c. Et iō est ibi scanda/

Scādalū diffinitur

Declarat diffinitio

lum passiuū sine actiuo.id est absq; hoc q̄ aliquis det illi occasionē ruine sed passiuū simul ⁊ actiuū est ex eo: ⁊ sic quādoq; reperit scandalum actiuū sine passiuo vt cū iten dit suo opere inducere ad malum sed ille non acquiescit. Q̄nq; actiuū ⁊ passiuū vt cum q̄s agit malum intēdens aliū inducere ad ruinā vel de se illud opus est ad hoc actiuū: ⁊ alius ex hoc ruit in peccatū.quādoq; passiuū sine actiuo vt cū q̄s ex bonis opibus alicuius ruit: puta inuidens: detrahens: irascens: ⁊ huiusmodi.

De vitatione scādali.

§.I. De scandalo quomodo possumus ipsum a nobis remouere docet ps. dicens in ps. cxviij. Pax multa diligētibus legē tuā ⁊ nō est illis scandalū. Sed ⁊tra q; q̄ est necessariū euitari nō potest: ꝫ necessariū est euenire scandala ꝓ dicente. Necesse est vt eueniāt scandala. Mat. xviij. Ergo diligēdo legez dei etiā p hoc scādalū vitari nō poterit. Rñdet. b. Tho. ij. ij. q. xliij. ar. ij. q̄ auctoritas illa nō est intelligenda de necessitate absoluta q̄n. ſ. homo possit vitare scandala inquātuz sunt pctā sed de necessitate conditionali. Et hoc triplici ter vel q; necesse est pscita a deo vl' pnūciata euenire vt cō iunctim accipiaſ. q̄ q̄dē pscientia nō tollit libertatez arbi tri: q̄n hō libere subeat vel vitet scandalū: vel necesse dici tur vtilitate finis: q; vtilia sunt vr q̄ pbati sunt manifesti fiant: vel necesse dr hoc pp̄ suppositā ordinē hominū q̄ fra giles sunt ⁊ pctis sibi nō cauēt: sicut si medic' vides ali quos indebita dieta vtentes dicat: necesse est illos infir mari: quod intelligendum est si non mutent dietam. ⁊ sic homines si non mutent conuersationem eorum malam necesse est eos scādalizare ⁊ scādalizari multipliciter. Sz docet Psal. recte conuersari ⁊ sic vitare scandala dicens. Pax multa diligentibus legem tuam ⁊c. Vbi tria.

¶ Primo perfectionē opis: ibi. Diligētibus legem tuaz.

¶ Scdo psecutionē inde nūeris: ibi. Pax multa.

¶ Tertio euitationē criminis: ibi. Non est illis scandalū

§.II. Quantū ad primum sciēdū q̄ lex dei pmaxime est lex charitatis finis ois legis Dis lex vno sermone implet ait apl's. Diliges p̄imū tu um. q̄ ⁊ dilectionē dei includit. Et. j. Tim. j. finis ꝑcepti est charitas ⁊c. Vnū q̄dē ꝑceptū est vnitate finis vni' q̄ pp̄ter deū. Propter q̄ dr ps dicit. Hoc est ꝑceptū meū vt diligatis inuicē. Multa aūt est in virtute, pp̄ter q̄ dr lex cōtinēs multa ꝑcepta q̄ deriuanť ab ea ⁊ ad eā reducūtur. Diligit aūt lex ista recogitatōe sepe de ipa meditādo quō debeat impleri. fm illud. Lex dei ei⁹. ſ. charitatis in corde ipsi⁹. ſ. iusti. Et ps. cxviij. Quō dilexi legē tuā dne tota die meditatio mea est. Scdo lectiōe vel auditiōe legēdo vl' au diendo sepe de ipsa lege charitatis. Vñ ps dixit legis pe rito. in lege. ſ. scripture q̄d scriptū est. quō legis? Et respō dit. Diliges dnm deū tuū. Luce. x. Et Baruch. iij. Audi israel mādata vite. Tertio diligit efficaciter exercitatiōe. ſ. Job. iij. Filioli diligam⁹ nō vbo neq; lingua. ſ. tm̄. ſz ope ⁊ veritate. i, vera operatione. Probatio dilectiōis exhibi tio est opis. ait Greg. in homel. Et vt dr. ſ. Job. ij. Qui di ligit primū in luce manet. ⁊ scandalum in eo nō est.

Lex dei diligitur.

§.III. Secūdo mun' quod sequit er ipsa dilectōe legis. i. charitatis est pax ⁊ pax multa: vt no. ps. cxviij. dicēs pax multa. pax inq̄t Augu. in. xiz. de ciui. dei. dulce nomē. dulcior res adeo vt oia appetant pacē. Et mali q̄dē nullā verā habēt pacē. q; nō est pax impijs dicit dns. Esa. Nam si pfessores ⁊ pdicatores ꝑmittāt eis pacē cū deo absoluētes a pctis quos nō debēt. ⁊ ab ho stibus exteriorib⁹ tm̄ nō habēt verā pacē. Et hoc est quod inuehit dns contra sacerdotes. ſ. antiq̄ ppli dicens Hiere. viij. Sanabāt contritionē. i. exterminiū ⁊ deuastationem filie ppli mei. i. cuiuslibet aie cū ignominia dicen tes. Pax pax. ſ. erit vobis, ⁊ nō erat pax. ſ. vera. Impfecti autē sed boni p gratiā pacē quidē habēt: ꝫ nō multā: imo modicā. Sentiūt em̄ multā repugnantiā carnis ad spiri tū: etsi prualeāt: sepe etiā cū hoibus nesciūt pacē habere: sed defacili turbant: ⁊ turbāt pacē alioz. cū tm̄ apls. ſ. Co rint. x. doceat vitare scādala alioz⁹. ⁊ loquit de idolothiz cibis appositis: q̄ etsi posset eis vesci absq; pctō si tm̄ aliq̄s dicat eē idolothitū: vt puta reputās ꝓhibitū illud comede re nō debet cui dicit cōedere sed abstinere ne conturbet il lum: ⁊ inducat ad similia faciēdū: ad iudicādū illū eum edentē de pctō graui. Vñ dicit. Si fieri pōt q̄ ex vobis ē cū omnibus hoibus pacem habētes. Sed pfecti in chari tate ⁊ veritate q̄ pfecte diligunt legem dei illi habēt mul tam pacē. Est em̄ par effectus charitatis fm Tho. ij. ij. q. xxix. Unde sicut posita causa ponit effectus: ita data ma gnitudine cause sequit effectus multitudo: pfecta igitur charitate erit ⁊ multa ⁊ magna pax: nā cū talis habeat pas siones sedatas parum belli sentit in carne sua deo etiā p fecte subiectus cū oibus ⁊ in omnibus inuenit pacem: ser uans illud. Jn omnibus requiem quesiui. Eccli. xxiiij. Et sic cauent a scandalis quod restat declarandum.

Non est illis scandalū.

§.IIII. Tertio per legē charitatis perfecte euitatur crimē q̄d est frequens ⁊ multum cōmune. ſ. scandalum. Unde dicit. Non est illis scandalū quod quidē potest esse tripliciter.

¶ Primo scandalum actiuum ⁊ infra intentionē.

¶ Scdo scādalū passiuū ꝓpter defectionem.

¶ Tertio scandalū occasionatiuū ꝓter intentionem.

Scādalū actiuum.

Diligētib⁹ legē dei ⁊ pfectis in charitate nō est in illis aliq̄s hoz ꝓprie ⁊ cōplete. Scandalū aūt actiuū fm btm Tho. ij. ij. q. xliij. ar. ij. est cū aliquis suo dicto vel facto in ordinato intēdit aliū trahere ad aliq̄d pctm̄: hoc aūt semp est pctm̄: nā oē q̄d recedit a rectitudine rōnis est pctm̄ sed per scandalū actiuū receditur a rectitudine rōnis vt patz ex diffinitiōe eius: cum dicit q̄ est factū vel dictū min⁹ re ctū. i. nō rectū. hoc etiā ostendit apls di. Roma. xiiij. Siꝑ pter cibū frater tuus contristat. ſ. sumēs inde scādalum iā nō fm charitatē ambulas. Et loquit de idolothiz. ꝫ illud q̄d est ⁊tra charitatē vel ꝓter charitatē dei ⁊ ꝓximi pec catū est. Pertinet em̄ ad charitatē impedire ꝓximū a pctō q̄tū in eo est: q̄d fit ꝓ fraternā correctionē: q̄ est actus exte rior charitatis: ꝫ p scandalū actiuū ex intentiōe querit q̄s nocumentū spūale: ⁊ sic agit ⁊tra charitatē ⁊ actū fraterne correctiōis. Est aūt nō solū pctm̄ ꝫ speciale distinctuz a cereris scandalū actiuū ⁊ ex intentiōe. Et rō est fm Tho. q. ea. arti. iij. Jfinis q̄ intēdit in opibus humanis cōstituit ⁊ dat speciē in moralib⁹ siue vitijs siue virtutib⁹. vñ vbi ē specialis finis in ope ibi est specialis ⁊tus vel vitiū oppo situm. Sed in tali scandalo est specialis finis. ſ. intēdere rui nā spirituālē. i. pctm̄ ꝓximi. Et q̄uis ex quolibet actu pec cati possit q̄s intēdere ruinā ꝓximi: nō. ſ. agit illud ea intē tione vt suo exēplo vel verbo inducat aliū ad malū: vt fu rādo: occidēdo: peierādo: fornicādo: ⁊ hmōi. ꝓpter q̄d oē pctm̄ pōt esse materia scandali actiui: tm̄ vltra malicia ma terie ex illa speciali intētiōe inducendi aliū ad malū ꝓ il lud habet q̄ sit ibi speciale pctm̄. ꝫ pōt etiā reperiri illud peccatū speciale scandali fine materia alioz peccatoz cū videlz quis facit aliquid q̄d de se nō est malū ꝫ hz simili tudinē mali intendens per illud inducere ad ruinā sicut si quis recūberet i idolio vel comederet idolothita ea intē tione vt induceret alios ad similia faciendum in venera tionē idoli: q̄d tamē ipse nō veneraret: illud de se malū nō esset: sed ꝓpter intētionē ꝓxi⁹ cōmitteret speciale pecca tum. Undez apostolus admonet a talibus abstinere etiā nō intendēdo ruinā ꝓximi dicēs. Roma. xiiij. Bonū ē nō manducare carnem ⁊ nō bibere vinum: nec in quo frater tuus offendit: aut scandalizatur aut infirmat. ſcilz agere que ſz quis potest cōmittere sine periculo vel detrimēto persone sue. Et appellat offensionē indignationem alicu

Scādalū ꝑsāle pec catum.

Nō est in perfectis

ius cōtra eū qui peccat. Jnfirmitatē vero ꝓmptitudinē ad ruinā. Scandalū aūt ipsam impactionē. ſ. ruinā in pec catū vel retardatio a bono: ⁊ ab oībus cauendū. Est autē istud peccatū aliq̄n mortale aliq̄n veniale fm Tho. in. iiij. Nam mortale est cū q̄s per suū verbū vel factū quodcūq; intēdit inducere ad mortale. Similiter etiā si q̄s ꝓ actum pcti mortalis intendit inducere ad veniale esset mortale. puta si q̄s inferat alicui cōtumeliā: detractionē: ⁊ deriso nē notabilē: vt faciat illū irasci vel indignari: ⁊ hmōi. Sed si p actuz pcti venialis intendit inducere ad pctm̄ veniale etiā veniale est. De tali scādalo mortali dicit xp̄s Matth. xviij. Qui scandalizauerit vnū de pusillis his expedit ei vt suspendat mola asinaria in collo eius: ⁊ demergatur i pfundū maris. vbi dicit Hiero. Adulto melius est ꝓ cul pa bona recipe penā q̄ eternis cruciatibus seruari, ꝫ pe na eterna nō debeť nisi ꝓ mortali. Vñ ex hoc ostēdit scan dalum actiuuz aliq̄n esse mortale. Ad q̄d etiā facit q̄d ait apls. ſ. Cor. viij. vbi loquens de scādalizantib⁹ alios opi bus suis. inq̄t. Peutiētes ꝓsciaz fratrū infirmā in xp̄m pec cans: ꝫ pctm̄ q̄d in deū cōmittit est mortale: q; solū mor tale auertit a deo: scādalizare aūt alios est peccare in deū fm inductā auctoritatē. Ad idē facit q̄d ait Aug. de pe. di. j. Noli putare te nō esse homicidā cū fratri tuo malū ꝓsua des. ſ. mortale. Si em̄ fratri tuo malū ꝓsuades: occidis te ⁊ aliq̄n fratrē ipsum cum. ſ. assentit ꝓsuasioni male: q̄d est scandalizare: nō aūt occidit aia nisi ꝓ mortali inq̄rū. ſ. pri uať ꝓ illud gra. Sic scandalizauit Balaam ariolus filios israel: seu potius docuit Balaac regē moabitarū quomo do scādalizaret pp̄lm israel, put dicit Apocal. ij. Docebat balaac. ſ. ipse Balaā mittere scandalū coā filijs isr̄l' cōsu lendo vxōres mulieres ornatas moabitas mitteret ad castra filioz israel cū idolis earū vt inclinarēt eos ad for nicandū cū eis: ⁊ p hoc ad idolatrandū: q̄d malū secutum est: sed acriter punitū cū illis q̄ ꝓsuluerūt ⁊ dederūt illud scandalū. vt ptz Numeri. xxiiij. Jstud aūt scandalū actiuū nō est in ꝑfectis, ⁊ de ipsis loquit auctoritas ps. Non est illis scandalū actiuū. ſ. ꝑfectis. Et rō fm Tho. q. e. arti. vj. q; scandalū actiuū ꝓprie est cū aliq̄s facit vel dicit aliq̄d intēdens inducere ad ruinā: vel si nō intendit hoc ꝓpin. tm̄ opus tale est vt natū sit inducere aliū ad ruinā q̄d euenit q; inordinatū est. Ad ꝑfectos aūt ꝓtinet ea q̄ agūt fm re gulā rōnis ordinare. fm illud. ſ. Cor. xiiij. Oia honeste ⁊ fm ordinē fiant in vobis: ⁊ ꝓcipue hāc cautelā adhibēt in his i quib⁹ nō solū ipsi nō offendert ꝫ etiā aliis offen sionē parareť. Et si q̄d in eoz dictis vel factis ab hac mo deratiōe desit hoc ꝓuenit ex infirmitate humana fm quā a ꝑfectione deficiūt: nō tm̄ intantū deficiūt vt multū ab oz dine rōnis recedať sed modicū ⁊ leuiter q̄d nō est taz ma gnuz vt ex hoc rōnabiliter possit ab alio sumi occasio pec candi: ⁊ ꝓcipue mortaliť q̄d importat stricte ruinā. Docuit xp̄s suo exēplo virtute alioz scandalū q̄n soluit tributū cū tm̄ nō teneret dr. Petro. Ut nō scandalizem⁹ eos. vade ad mare et mitte hamū. Mat. xvij. Quo exēplo docet Greg. cum q̄s scandalizať ex infamia oris cōtra aliquos debet ostendere innocentiā suā se excusando ad tollendū scāda lum ortū. xj. q. iij. inter verba. Scandalū passiuū dicitur fm Tho. ij. ij. q. xliij. ar. iij. cum q̄s ex dicto vel facto alte rius bono vel malo vel habēti speciē mali scandalizať. id est i aliq̄d pctm̄ ruit. Non em̄ ruit q̄s ruina spūali nisi q̄ali q̄d peccatū: nō est em̄ scandalū passiuū speciale peccatuz: q; ex dicto vel facto alterius contingit aliquem ruere fm quodcūq; genus peccati. Nec hoc ipsum q̄d est fumere oc casionē peccādi ex facto vel dicto alterius ꝓstituit specia lem rōnē peccati: q; nō importat speciālē deformitatē ꝓpe riali virtuti opposītā. Et hoc scandalum passiuū q̄nq; est veniale cū sz quis ex facto vel dicto alterius inordinato ruit in veniale peccatū. Mortale autē est cū ex inordina to facto vel dicto alterius labiť in mortale siue hoc inten dat siue nō intēdat scādalizans, ⁊ aliquando sine peccato

Scandalum passiui aliq̄n mortale.

Aliq̄s est mortale.

Docet xp̄s scandalum vitare.

id est.dat tibi occasionē ruēdi in pctīm tentationis cōcupiscentie:vel odīj:vel auaricie:z hmōi.itaſ.q ex visu talis rei vel pſone ruis in peccatū vl̄ foꝛtiter inpugnaris:remoue a te talē aſpectū nō reſpiciasillud.z ſic oculū ſalubꝛiter eruisti z nō ſcādalū recipies inde. Similiter de pedet de manu intelligendo ꝑ pede accessum ad aliquē locū q̄ videak multū vtilis.ſz ſi exeundo ad talē locū ſcandalizaris q: ibi ſunt q̄ te ad pctīm inducāt:nō vadas:z pedē abscidisti.Si manus tua dextera.i.aliq̄ op'eriā q̄ꝫ in te eſt pium vel ſpūale eſt inducriuū ad pctīm puta audire cōfeſſionē alicuius vīi cadis in laſciuiā.vel quē nō intelligis i ſuis factis ꝑpter ignoꝛātiā tuā abſcide.i.non facias tale opus.Moꝛaliter ꝙo oculus dexter eſt ꝓſideratio ſpeculatiua vel exercitiū vite cōtēplatiue vel doctoꝛ aut ꝓſiliari⁹ vel prelatus alicuius.Aldanus eſt exercitiū vite actiue vl̄ aliq̄s amicus vel benefactoꝛ quo indiget vel operando vl̄ in viuēdo vel ſubueniēdo neceſſitati ſue.Pes eſt affectio ad aliquā pſonā.Vñ Aug.Pes me⁹ eſt amoꝛ me⁹ eo feꝛoꝛ quocūq; feꝛoꝛ.q̄ affectio etſi videat ſpūalis ſi ſcādalizat te q: nide pluriīnū tpis amittis z in dei amoꝛe tepeſcis.vel in tentationes incidis graues vel aks quietē ptur bas.ꝙ hoc murmuraꝛ ꝑpter indiſcretā hmōi ꝙerſationē Dia iſta tollenda ſunt eriaz ſi vtilia multū viderentur vt nō incidat q̄s in ſcādalū paſſiuū.Et idē de affectionib⁹ in oꝛdinatis ad liberos z ad honoꝛes officia gradus⁹ hmōi vñ z puer.xxij.ꝺ.Noli eſſe amicus homini iracūdo tē.ne ponas ſcādalum aie tue.Et eccl.vij.ꝺ.Noli querere fieri iudex ſi nō uales virtute irrūpere iniq̄tates:ne ponas ſcādalū in agilitate tua.z Eccl.xxxij.Ne tradas te vie laboꝛioſe:ne ponas aie tue ſcādalū.Et ꝓꝑa ait Jo.xvj.Dec locutus ſum vobis⁹vt nō ſcādalizemini. Scādalū occaſio natiuū eſt q̄ eſt p accidēs ꝑter intēt̄ionē.vt cū q̄s ſuo dicto vel facto inoꝛdinato nō intēdit dare alteri occaſionez ruine:ſz ſolū ſue ſatiſfacere voluntati.z ſic ſcandalū nō eſt ſemp ſpeciale pctīm:q: qꝺ eſt p accidēs nō ſtituit ſpeciē ſim.b.Tho.ij.ij.q.xliij.ar.iij.Et tale ſcandalū pōt eē z veniale z moꝛtale.Veniale cū.ſ.q̄s cōmittit actū pctī veniaſis:vl̄ actū q̄ ſm ſe nō eſt pctīm:ꝫ aliq̄ſ ſpeciē mali cū aliq̄a leui indiſcretiōe vīi aliq̄s ſcandalizak ſeu trahi poteſt ad aliquod pctīm.Moꝛtale aūt cū cōmittit actū pctī moꝛtalis aliꝰ manifeſtū:ſiue etiā q: cōtēnit ſalutē ꝓxīi z ꝑ ea cōſeruāda nō ꝑtermittat aliq̄s facere q̄ꝺ ſibi libuerit ꝓp̄ūcunq; q̄s ſcandalizet:z tūc etiā cōmittēdo q̄ꝺ eſſet de ſe veniale vel haberet ſpeciē mali eſtimādo q̄ aliquis ex tali actu eius ruer in aliq̄ꝺ moꝛtale.z ſine ſui periculo vel detrimento poſſet illud dimittere z nō faceret.q: non curat de ſalute ꝓxīmi dūmodo ſue volūtati ſatiſfaciat:eſſet ei moꝛtale:q: ꝺ charitatē qua quis teneꝫ ꝓuidere ſaluti ꝓxīmi: ſicut mulier perpendēs vel eſtimās ex ſignis aliquē trahi ad concupiſcentiā ſui extra matrimoniū offerat ſe indifferenter aſpectui illius nō intendēs ex hoc illū inducere ad ocupiſcentiā ſuā:ſed nec etiā de hoc curās ſz volens ſatiſfacere voluntati ſue ſeu leuitati in diſcurrendo ꝑ loca vel moꝛādo ad oſtium domus vel feneſtras ex quadā curioſitate vel vanitate.vt laudeꝰ de pulchꝛitudie moꝛtale eſſet.Secus aūt ſi ꝺ nō eſtimaret vel nō ꝺn poſſet illa dimittere.vt q: opꝰ ire ad eccl̄am vel alia loca:z aliq̄n cū vicinis moꝛari in via ne reddat ſe aliꝭ oneroſam.z de eo diſplicentiā habeat.Similiter cū q̄s habet nimiā familiaritatē cū aliqua perſona ſuſpecta z ſentit hominēs ſcādalizari nepharia de eis iudicādo z loquēdo.nec vult dimittere nō curās q̄ aliꝭ ſcandalizentur.q̄uis nō intendat aliquod nepharīū.nec illos ſcandalizare cū nō ſubſit cā neceſſaria illius familiaritatis peccat moꝛtaliter ꝺādo occaſionē talis ruine.Et de hoc intelligitur illud Aldat.xvij. Ve illi per quē ſcandalū venit.ve aūt impoꝛtat ꝺānationē eternā.Et ſignāter dicit venit quaſi diceret.etiā ſi hoc nō intēderet.ſ.ſcandalizare.tamē opus eius tale eſt q̄ inde venit ſcandalū,Q̄ ꝙ hoc miſerabile peccatū in mūdo abundat:z nullā videnk ſibi hoīes facere ꝓſciam.o:nat⁹ mulierū tam vanus:tripudiat':z cātus.quid eſt niſi magnus ſcandalū z laqueus aiarum.Ecce mulier inq̄t Salomon Prouer.vij.in habitu ornata meretricio ad capiēdas aias q.ꝺ.ad hoc opaꝛ ille ornatus ad ſcandalizandū z capiēdū aias ꝑtō luxurie.Verba z geſtus laſciuus plena que dicunt quotidie iuuenes inuices ex loquacitate vel ſolacio. quid ſunt niſi magnū ſcandalū ſibi z alijs audientibus. Eoꝛumpūt eīm oꝛ'eriā q̄ꝺ in ſe eſt pium vel ſpūale eſt inducriuū ad pctīm puta audire cōfeſſionē alicuius vīi cadis in laſciuiā.vel quē nō intelligis i ſuis factis ꝑpter ignoꝛātiā tuā abſcide.i.non facias tale opus.Moꝛaliter ꝙo oculus dexter eſt ꝓſideratio ſpeculatiua vel exercitiū vite cōtēplatiue vel doctoꝛ aut ꝓſiliari⁹ vel prelatus alicuius.Aldanus eſt exercitiū vite actiue vl̄ aliq̄s amicus vel benefactoꝛ quo indiget vel operando vl̄ in viuēdo vel ſubueniēdo neceſſitati ſue.Pes eſt affectio ad aliquā pſonā.Vñ Aug.Pes me⁹ eſt amoꝛ me⁹ eo feꝛoꝛ quocūq; feꝛoꝛ.q̄ affectio etſi videat ſpūalis ſi ſcādalizat te q: nide pluriīnū tpis amittis z in dei amoꝛe tepeſcis.vel in tentationes incidis graues vel aks quietē ptur bas.ꝙ hoc murmuraꝛ ꝑpter indiſcretā hmōi ꝙerſationē Dia iſta tollenda ſunt eriaz ſi vtilia multū viderentur vt nō incidat q̄s in ſcādalū paſſiuū.Et idē de affectionib⁹ in oꝛdinatis ad liberos z ad honoꝛes officia gradus⁹ hmōi vñ z puer.xxij.ꝺ.Noli eſſe amicus homini iracūdo tē.ne ponas ſcādalum aie tue.Et eccl.vij.ꝺ.Noli querere fieri iudex ſi nō uales virtute irrūpere iniq̄tates:ne ponas ſcādalū in agilitate tua.z Eccl.xxxij.Ne tradas te vie laboꝛioſe:ne ponas aie tue ſcādalū.Et ꝓꝑa ait Jo.xvj.Dec locutus ſum vobis⁹vt nō ſcādalizemini. Scādalū occaſionatiuū eſt q̄ eſt p accidēs ꝑter intēt̄ionē.vt cū q̄s ſuo dicto vel facto inoꝛdinato nō intēdit dare alteri occaſionez ruine:ſz ſolū ſue ſatiſfacere voluntati.z ſic ſcandalū nō eſt ſemp ſpeciale pctīm:q: qꝺ eſt p accidēs nō ſtituit ſpeciē ſim.b.Tho.ij.ij.q.xliij.ar.iij.Et tale ſcandalū pōt eē z veniale z moꝛtale.Veniale cū.ſ.q̄s cōmittit actū pctī veniaſis:vl̄ actū q̄ ſm ſe nō eſt pctīm:ꝫ aliq̄ſ ſpeciē mali cū aliq̄a leui indiſcretiōe vīi aliq̄s ſcandalizak ſeu trahi poteſt ad aliquod pctīm.Moꝛtale aūt cū cōmittit actū pctī moꝛtalis aliꝰ manifeſtū:ſiue etiā q: cōtēnit ſalutē ꝓxīmi z ꝑ ea cōſeruāda nō ꝑtermittat aliq̄s facere q̄ꝺ ſibi libuerit ꝓp̄ūcunq; q̄s ſcandalizet:z tūc etiā cōmittēdo q̄ꝺ eſſet de ſe veniale vel haberet ſpeciē mali eſtimādo q̄ aliquis ex tali actu eius ruer in aliq̄ꝺ moꝛtale.z ſine ſui periculo vel detrimento poſſet illud dimittere z nō faceret.q: non curat de ſalute ꝓxīmi dūmodo ſue volūtati ſatiſfaciat:eſſet ei moꝛtale:q: ꝺ charitatē qua quis teneꝫ ꝓuidere ſaluti ꝓxīmi: ſicut mulier perpendēs vel eſtimās ex ſignis aliquē trahi ad concupiſcentiā ſui extra matrimoniū offerat ſe indifferenter aſpectui illius nō intendēs ex hoc illū inducere ad ocupiſcentiā ſuā:ſed nec etiā de hoc curās ſz volens ſatiſfacere voluntati ſue ſeu leuitati in diſcurrendo ꝑ loca vel moꝛādo ad oſtium domus vel feneſtras ex quadā curioſitate vel vanitate.vt laudeꝰ de pulchꝛitudie moꝛtale eſſet.Secus aūt ſi ꝺ nō eſtimaret vel nō ꝺn poſſet illa dimittere.vt q: opꝰ ire ad eccl̄am vel alia loca:z aliq̄n cū vicinis moꝛari in via ne reddat ſe aliꝭ oneroſam.z de eo diſplicentiā habeat.Similiter cū q̄s habet nimiā familiaritatē cū aliqua perſona ſuſpecta z ſentit hominēs ſcādalizari nepharia de eis iudicādo z loquēdo.nec vult dimittere nō curās q̄ aliꝭ ſcandalizentur.q̄uis nō intendat aliquod nepharīū.nec illos ſcandalizare cū nō ſubſit cā neceſſaria illius familiaritatis peccat moꝛtaliter ꝺādo occaſionē talis ruine.Et de hoc intelligitur illud Aldat.xvij. Ve illi per quē ſcandalū venit.ve aūt impoꝛtat ꝺānationē eternā.Et ſignāter dicit venit quaſi diceret.etiā ſi hoc nō intēderet.ſ.ſcandalizare.tamē opus eius tale eſt q̄ inde venit ſcandalū,Q̄ ꝙ hoc miſerabile peccatū in mūdo abundat:z nullā videnk ſibi hoīes facere ꝓſciam.o:nat⁹ mulierū tam vanus:tripudiat':z cātus.quid eſt niſi magnus ſcandalū z laqueus aiarum.Ecce mulier inq̄t Salomon Prouer.vij.in habitu ornata meretricio ad capiēdas aias q.ꝺ.ad hoc opaꝛ ille ornatus ad ſcandalizandū z capiēdū aias ꝑtō luxurie.Verba z geſtus laſciuus plena que dicunt quotidie iuuenes inuices ex loquacitate vel ſolacio. quid ſunt niſi magnū ſcandalū ſibi z alijs audientibus. Eoꝛumpūt eīm oꝛ'eriā q̄ꝺ in ſe eſt pium vel ſpūale eſt inducriuū ad pctīm puta audire cōfeſſionē alicuius vīi cadis in laſciuiā.vel quē nō intelligis i ſuis factis ꝑpter ignoꝛātiā tuā abſcide.i.non facias tale opus.Moꝛaliter ꝙo oculus dexter eſt ꝓſideratio ſpeculatiua vel exercitiū vite cōtēplatiue vel doctoꝛ aut ꝓſiliari⁹ vel prelatus alicuius.Aldanus eſt exercitiū vite actiue vl̄ aliq̄s amicus vel benefactoꝛ quo indiget vel operando vl̄ in viuēdo vel ſubueniēdo neceſſitati ſue.Pes eſt affectio ad aliquā pſonā.Vñ Aug.Pes me⁹ eſt amoꝛ me⁹ eo feꝛoꝛ quocūq; feꝛoꝛ.q̄ affectio etſi videat ſpūalis ſi ſcādalizat te q: nide pluriīnū tpis amittis z in dei amoꝛe tepeſcis.vel in tentationes incidis graues vel aks quietē ptur bas.ꝙ hoc murmuraꝛ ꝑpter indiſcretā hmōi ꝙerſationē Dia iſta tollenda ſunt eriaz ſi vtilia multū viderentur vt nō incidat q̄s in ſcādalū paſſiuū.Et idē de affectionib⁹ in oꝛdinatis ad liberos z ad honoꝛes officia gradus⁹ hmōi vñ z puer.xxij.ꝺ.Noli eſſe amicus homini iracūdo tē.ne ponas ſcādalum aie tue.Et eccl.vij.ꝺ.Noli querere fieri iudex ſi nō uales virtute irrūpere iniq̄tates:ne ponas ſcādalū in agilitate tua.z Eccl.xxxij.Ne tradas te vie laboꝛioſe:ne ponas aie tue ſcādalū.Et ꝓꝑa ait Jo.xvj.Dec locutus ſum vobis⁹vt nō ſcādalizemini. Scādalū occaſionatiuū eſt q̄ eſt p accidēs ꝑter intēt̄ionē.vt cū q̄s ſuo dicto vel facto inoꝛdinato nō intēdit dare alteri occaſionez ruine:ſz ſolū ſue ſatiſfacere voluntati.z ſic ſcandalū nō eſt ſemp ſpeciale pctīm:q: qꝺ eſt p accidēs nō ſtituit ſpeciē ſim.b.Tho.ij.ij.q.xliij.ar.iij.Et tale ſcandalū pōt eē z veniale z moꝛtale.Veniale cū.ſ.q̄s cōmittit actū pctī veniaſis:vl̄ actū q̄ ſm ſe nō eſt pctīm:ꝫ aliq̄ſ ſpeciē mali cū aliq̄a leui indiſcretiōe vīi aliq̄s ſcandalizak ſeu trahi poteſt ad aliquod pctīm.Moꝛtale aūt cū cōmittit actū pctī moꝛtalis aliꝰ manifeſtū:ſiue etiā q: cōtēnit ſalutē ꝓxīmi z ꝑ ea cōſeruāda nō ꝑtermittat aliq̄s facere q̄ꝺ ſibi libuerit ꝓp̄ūcunq; q̄s ſcandalizet:z tūc etiā cōmittēdo q̄ꝺ eſſet de ſe veniale vel haberet ſpeciē mali eſtimādo q̄ aliquis ex tali actu eius ruer in aliq̄ꝺ moꝛtale.z ſine ſui periculo vel detrimento poſſet illud dimittere z nō faceret.q: non curat de ſalute ꝓxīmi dūmodo ſue volūtati ſatiſfaciat:eſſet ei moꝛtale:q: ꝺ charitatē qua quis teneꝫ ꝓuidere ſaluti ꝓxīmi: ſicut mulier perpendēs vel eſtimās ex ſignis aliquē trahi ad concupiſcentiā ſui extra matrimoniū offerat ſe indifferenter aſpectui illius nō intendēs ex hoc illū inducere ad ocupiſcentiā ſuā:ſed nec etiā de hoc curās ſz volens ſatiſfacere voluntati ſue ſeu leuitati in diſcurrendo ꝑ loca vel moꝛādo ad oſtium domus vel feneſtras ex quadā curioſitate vel vanitate.vt laudeꝰ de pulchꝛitudie moꝛtale eſſet.Secus aūt ſi ꝺ nō eſtimaret vel nō ꝺn poſſet illa dimittere.vt q: opꝰ ire ad eccl̄am vel alia loca:z aliq̄n cū vicinis moꝛari in via ne reddat ſe aliꝭ oneroſam.z de eo diſplicentiā habeat.Similiter cū q̄s habet nimiā familiaritatē cū aliqua perſona ſuſpecta z ſentit hominēs ſcādalizari nepharia de eis iudicādo z loquēdo.nec vult dimittere nō curās q̄ aliꝭ ſcandalizentur.q̄uis nō intendat aliquod nepharīū.nec illos ſcandalizare cū nō ſubſit cā neceſſaria illius familiaritatis peccat moꝛtaliter ꝺādo occaſionē talis ruine.Et de hoc intelligitur illud Aldat.xvij. Ve illi per quē ſcandalū venit.ve aūt impoꝛtat ꝺānationē eternā.Et ſignāter dicit venit quaſi diceret.etiā ſi hoc nō intēderet.ſ.ſcandalizare.tamē opus eius tale eſt q̄ inde venit ſcandalū,Q̄ ꝙ hoc miſerabile peccatū in mūdo ab

Scādalū prelatoꝝ

Triplex veritas.

§.v. Queritur vtruz bona

ſint dimittenda ꝑpter ſcandalum alioꝝ vitandum.

¶ Et ꝓmo de ſpiritualibus bonis,

¶ Secundo de temporalibus,

¶ Tertio de ſacramentalibus.z vtrum mutanda.

Et ꝑ fundamēto huiꝰ materie ſumak regula iuris qua ꝺi. Utilius ſcandalū nasci ꝙmittit q̄ veritas dimittak. ex de reg.iur.Utilius.vbi glo.ibi? bea.Tho.in.iiij.notat tripliceꝫ veritatē.ſ.vite:doctrine z iuſticie.z dicit bea.Hiero. q̄ dimittēdū eſt ꝑpter ſcandalum.ſ.vitādū oē quod ꝑtermitti pōt ſalua triplici veritate.ſ.vite:doctrine: z iuſticie. Quinimmo z vitas iuſticie z doctrine q̄nq; ꝑpter ſcandalū dimittēda eſt ſm Tho.Ray.z Ulri. Unde danē verſus.Eſt veritas vite doctrine iuſticieq;. Primū ſempha be duo alia,ꝑpter ſcandala linque:ſz aliq̄n.Ꝺ intelligē dum eſt nō quidē vt doceaꝰ aliqua falſitas ꝑpter ſcandalum vitandū.ſz vt taceak veritas nō neceſſaria.Et ſiḿ multi fiḗa ẽ iniuſticia.ſ.vt dānēt innocēs ꝑpt vitādū ſcādalū alioꝝ:ſz doꝛmire pōt ſeueritas vt nō puniank q̄ meruerūt

Scādalū occaſionatiuum

De bonis ſpūalibus ꝑpter ſcādalum ꝓmittēdis

De bonis igiḻ ſpūalibus q̄ reperiunt̄ in veritate vite iuſticie z doctrine.cū q̄rit' vtrū ſint dimittēda ꝑpter ſcandalū vitandū.Rndet bē.Tho.ij.ij.q.xliij.ar.vij.ꝙ queſtio iſta nō �says locū in ſcādalo actiuo:q: nihil faciendū eſt cū ſcandalo actiuo qꝺ eſt factū vel dictū minus rectū:ſz ꝺs locus in ſcandalo paſſiuo. Ꝓto cuius ꝺclaratōe notāꝺū q̄ in ſpūalibus bonis q̄ꝺ ſunt de neceſſitate ſaluṫ q̄ ꝑtermitti nō pūt abſq; pctō moꝛtali.Manifeſtū eſt aūt q̄ nullus ꝺs peccat moꝛtaliṫ vt alteri⁹ pctīm impediat.Et rō eſt:q: magis teneꝫ quilibet ſuā ſalutē ſpūalē diligere q̄ cuiuſcū q̄ alterius:cū nō ſolū ipſe act⁹ ꝺilectiōis:ſz etiā ipſe ordo diligēdi ſit in ꝑcepto q̄ eſt vt ꝓi?z magis ſe q̄ꝺ aliū diligat ſm Tho.ſſatue ergo faciūt q̄ ꝑpter tollēdū ſcādalū alio rū q̄ꝺcūq; graue peiꝛāt vel aliq̄ꝺ criminale faciūt.qꝺ tū frequēter accidit.q̄nimmo nec veniale cōmittēdū eſt ꝑpt alioꝝ ſcandalū vitādū.q̄uis ꝺ aliq̄ ꝺixerit qꝺ.ꝺ.Tho.vbi ſ.reꝓobat.Et rō eſt ſm ipſum.q: ꝺ implicat ẓita.Nā ſi faciendū eſt iā nō eſt malū nec pctīm.Nullus eīm peccat faciendo qꝺ ꝺs.ſi aūt pctīm eſt eligibile nō ẽ.ergo fieri nō ꝺs. Ad qꝺ fac qꝺ ait Aug.xxij.q.vj.ſaciat.cū ſaluti hoīs niſi peccādo ꝓſulere nō poſſit iā ſe exiſtimet nō hīe qꝺ faciat. Et q̄uis ꝑ veniale nō tollaṫ hoi gra ꝑ quā eſt ei ſalus.tū inq̄tū veniale diſponit ad moꝛtale.z ſic vergit in detrimē tū ſalutis. Vñ ꝑ vitatē vite pōt bñ q̄s aliq̄n facere q̄ꝺ qꝺ ex q̄ne eſſet veniale vt verbū ocioſum z tū ꝺicēdo ad tollēdū ſcandalū vl̄ad ſubleuandū tediū.tūc nō erit pctīm nec ꝑpie ocioſum niſi materialiter.Quedā alia bona ſpūalia ſunt q̄ nō ſunt de neceſſitate ſaluṫ.vt dare elemoſynas leiunare:ingredi religionē.z hmōi.Et in his diſtinguēndū de ſcandalo:q: aut ſcandalū qꝺ ex eis oiḱ ꝓcedit ex malicia cū ſcz aliq̄ volunt impedire hmōi ſpūalia bona ſcāda la concitādo.Et ꝺ ꝺicit ſcandalū phariſeoꝝ q̄ ꝺe doctrina ꝙi ſcandalizabanṫ.z hoc eſſet contēnēdū ſicut ꝑs docuit Aldat.xv.ꝺicēs.Sinite eos.ſ.ſcādalizari.nec dimittatis bona opa ꝑpter tale ſcādalū ex malicia ꝓcedēs.Aut ſcādalū ꝓcedit ex infirmitate vel ignoꝛātia.z ꝺ: ſcādalū puſillo⁹.Et ꝑpter hoc ſcandalū ſpiritualia opa ſunt occultāda vel differēda ꝑpter ſcādalū puſillo rū vt ꝺictū eſt.Si ergo ꝑpter ingreſſum religionis alicui⁹ parētes vel aliꝭ ſcandalizanṫ vſq; ad moꝛtē aie vel coꝛporis.nō ꝺs aliq̄s ꝑpter hoc ꝺimittere ingredi religionez z oia mala q̄ inde ſequerenṫ nō imputanṫ ei q̄ ingredit ſz illis q̄ faciūt ſeipſos ſine cauſa ſcandalizantes. Si tamen ex aliqua ꝺilatiōe iſta ſcandala auferri⁹ſimiḱ eſtimarẽt tur z illi periculū nō immineret nōvalendi poſtea religionē ingredi ꝺifferre ꝺeberet. Sciendū etiā q̄ obſeruatio ꝓſiliorū z impletio operū mie ſunt q̄nq; de neceſſitate ſalutis.qꝺ ꝑz in his q̄ iā nouerūt ꝓſilia.z in his in q̄ꝺ⁹ ex ꝺebito imminet ꝺefectꝰ alioꝝ ſubuenire vel in ꝛpalib⁹ puta paſcēdo cſurientē:vel in ſpūalib⁹ docēdo ignoꝛātes ſiue fiat ꝺebitū ꝑpt iniunctū officiū vt ꝑz in ꝑlatis: ſiue ꝑpt neceſſitatē indigētis:z tūc eadē rō eſt ꝺe his ꝺicit ꝺe his q̄ ſunt de neceſſitate ſaluṫ. Quātū igiḻ ad ꝑitatē doctrīe cū ꝺi ꝺpter ſcandalū eē ꝺimittēda.Ꝺ eſt ſic intelligendum ſm.ꝺ.Tho.vbi.ſ.vt nō quidē ꝺoceat falſum aliq̄ꝺ ꝑpter vitandū ſcādalū.q: hoc eſt ꝺe neceſſitate ſalutis.ſ.nō ꝺocere falſitatē ſed veritatē z etiam nō tacere veritatem cuz eſt neceſſe ꝑ ſalute alioꝝ. Unde Ghyſoſt.ꝺicit q̄ nō ſolū ꝑḓitor eſt veritatis qui tranſgrediens veritatē palam ꝓ veritate mendacium loquitur;ſed etiam qui nō libere ve

Quō veritas ꝺoctrine alt quādo eſt ꝺimittenda,

Quō cor rectio fit aliq̄ꝺ ꝺimittēda ꝑpter ſcādalum,

Spūalia non ſunt neceſſaria ad ſalutem,

Conſilia nō ſūtſim pliciter ꝺimittēda,

ritatē ꝓnunciat quam libere ꝓnunciare oꝛtet: aut nō ꝺefendit veritatem quam ꝺefendere conueniṫ;ꝺdit⁹ eſt veritatis.xj.q.iij. Nolite.Sed ipſe act⁹ ꝺocendi poteſt ꝓie termitti ſm congruentiā tēꝓoꝝ z ꝓſonarum ab eo cui incumbit officiū ꝺocendi.vel ſimpliciter quādo ex ꝺoctrīa ſeu ꝓꝺicatiōe nō ſequiṫ aliquis fructus z ſcandalū alioꝝ.vel ſm quid ſcilz quoad aliquā materiā.puta in aliqua ciuitate vel caſtro ſacerꝺotes ſunt cōcubinarij quaſi oēs nec eſt ſpes coꝛrectionis eoꝝ:quia ꝑlati nō curant: imo forte ſunt in eadem ꝺānatione.Si ꝓꝺicator: ꝺicat populo eos vitādos in officijs z ſacramētis nec ſperat ꝑ ꝺ re mediū aꝺhiberi:ſz ſcandalū ſequi.primo ipſoꝝ clericoꝝ ſecundo ꝑſ:q̄ nihilominus nō vitabūt eos:audiēdo etiā hoc eſſe ꝓceptū eccl̄e.vel contēnent eos z ſacramēta eoꝝ.vt quid ꝑḓitio hec.quare nō potius reticendū populo z ignoꝛantia q̄ iuris poſitiui eſt ꝛcuſabile ꝺicere.Hec Durā. oꝛdinis minoꝝ in ſum.Et multa ſimilia poſſent ꝺ applicari.Nec eſt cōtra qꝺ ꝺi ꝺiſt.xliij.c.Diſpenſatio celeſtis ſeminis nobis eſt iniuncta.Ue ſi nō ſparſerim⁹:ve ſi tacuerimus.Intelligiṫ eīm hoc de ꝺoctrina neceſſaria ad ſalutē et cū ſperak fructus etſi inde alij ſcandalizenṫ.alꝰ tacere ꝺocet Hiero.xj.q.iij.quomodo ergo. Quātū ad veritatē iuſticie quomodo ſit ꝺimittēda ꝑpter ſcādalū.ſ.coꝛrectio ſcienꝺū ſm bea.Tho.vbi.ſ.ꝙ cū penarū inflictio nō ſit ꝑpter ſe exꝑetenda: ſz infligunṫ pene vt quedā medicine ad cohibēdū peccata. Ideo intantū habent rationez iuſticie inquātū peccata per eas cohibenṫ.etſi nō ipſius ꝺelinquētis qui ſi ex puniṫione maxime ſcandalizaretur nō ꝑtermittēda eſſet punitio:ſi tamē alioꝝm ex punitio ne peccātis ſibi cauent a malis ne ſimilia patianṫ. Sed ſi ex inflictiōe penarum ſeu punitiōe alicuius vel pluriū ꝺe linquentium plura z maiora mala poſſent ſequi vel ꝑbabiliter ꝺubitaꝛeṫ ꝺe hmōi.tunc inflictio penaz nō continebiṫ ſub iuſticia.z tunc puniꝛe nō pertinet ad veritatē iuſticie:z ꝙ conſequēs nō puniꝛe nō eſt contra iuſticiā. Et hoc ꝓcipue accidit quādo multitudo eſt in ſcelere vel aliq̄s qui habet magnā ſequelā adherentiū. Vñ Aug.ꝺicit. In hmōi cauſis vbi ꝙ graues ꝺiſſentionum ſciſſuras nō huiꝰ vel illius hoīs periculum ſz ꝙpoꝛz ſtrages facer:ꝺetrahẽ ꝺum eſt aliq̄ꝺ ſeueritati vt maioziḃ⁹ malis ſanandis ꝺcha ritas ſincera ſubueniat.ꝺiſt.l.vt conſtituerek.z ꝺiſt.xliij.c. comeſtatiões.z.xxiij.q.iiij.c.nō pōt.Coꝛrectio aūt frater na q: oꝛdinak ad coꝛrectionē z emendationē eius q̄ coꝛrigiṫ.ideo cum ꝺe tali coꝛrectiōe veriſimiliter ꝛꝺiḱ q̄ ſcandaliẓet:nō teneṫ ad ea nec eā facere ꝺebet.ſecus ſi nō ſcandaliẓaṫ ipe coꝛrect⁹:ſz alij ex eī⁹ emẽꝺatiōe:q: tunc non ꝺi mittenꝺa. Quātū ad veritatē vite ꝑtinet vt nō ſoluz q̄s abſtineat a malis:ſz etiā ab his que habēt ſpeciē mali.Et ꝑpter hoc ꝺicit ap'lꝰ.Si eſca ſcandaliẓat fratrē meuz non māducabo carnes in eternū.ſ.Coꝛ.viij.Loquiṫ eīm ꝺ carne idolis immolata:quā comeꝺere ꝑcipue coꝛa ſimplicibus habebat ſpeciē mali:q: poterāt ꝛcꝺere q̄ ꝺ faceret in veneratiōne idoli.Et ſic ſcandaliẓabanṫ in illo q̄uis non eſſet malum nō comeꝺēꝺo in veneratiōne idoli.Et idem ꝺicendum eſt ꝺe quocunq; cibo.ſ.q̄ cū q̄s ſcandaliẓaṫ ſup eſu illius ab alio vt q: eſt ꝺ moꝛē patrie vel ꝙra cōmunez ꝓhibitionē.q̄uis in ſe illum cibum poſſit licite ederebet abſtinere ne alios ſcandaliẓet:vel rōnem aſſignare.puta ſi ex infirmitate hoc facit.Cibū aūt neceſſariū ſibi ad vitam ſiue carniū ſiue aliaz rerum nō ꝺebet ꝑpter ſcandaluz alioꝝ hoc ꝺimittere ſimpliciter:q: hoc ꝑtinet ad neceſſitatē ſalutis.ſm Tho.vbi.ſ.ar.viij.ſz ſedare ſi apte poteſt.Infamiā eriaz iniuſte ꝙoꝛtā vnde hoīes quaſi credētes hoc ſcandaliẓanṫ ꝺebz ꝑ poſſe purgare illis modis q̄ bus licite pōt vel oſtendendo innocentiā ſuā z falſitatē obloquētium vel appꝛobatiōeo faciēꝺo inducere vt cōuincā tur ꝺe mēꝺacio:vel ꝑ alios modos iuſtos.Et hoc no.Augu.xj.q.iij.c.nō ſunt audiēꝺi.vbi in fine ꝺicit. Nobis neceſſaria eſt vita noſtra,ſ.bona.Aliꝭ aūt fama noſtra.

§.VI. De secūdo scz de tem

Sñ tēpa lia sint p pter scan dalum di mittēda.

poralib⁹ bonis.vtrū sint dimittēda ꝑpter scādalū eoz a q̄ bus repetuuk. Rñdet btūs Tho.ii.q.xliij.ar.viij. Illis quēdū est de hmōi bonis.q; aut nr̄a sunt:aut sunt ad cōseruādū ꝑ alios nobis cōmissa.sicut bona ecclie cōmittūtur ꝓlatis:ꝛ bona cōia q̄buscūq; reipublice rectoribꝫ. Et taliū ꝓseruano sicut ꝛ depositoꝝ iminet his q̄bus cōmissa sunt ex necessitate.ꝛ ideo nō sunt ꝓpter scādalū dimittēda quin scz repetant:vel ꝑmittēda auferri sicut nec alia q̄ sunt de necessitate salutis. Et sic btūs Tho. cātua. archiep̄s nō dimisit q̄n repeterer res ecclie:q̄uis inde sequerē scādalū regis Anglie. Si vo bona tpalia nostra sunt ꝛ ipsoꝝ dñi sunt⁹ dimittere ea distribuēdo si penes nos sunt vel nō repetēdo si apud alios sunt ꝓpter scādalū q̄nq; debemus. Si em̄ scandalū ex hoc oriat ꝓpter ignoꝛantiā.vt q; putet esse sua q̄ detinet. vel ꝓpter infirmitatē alioꝝ.q̄d supra dictū est esse scandalū pusillorū.tūc vel dimittēda sunt totaliter vel aliter sedādū scandalū pusillorū p aliquā admonitionē. Vñ Aug. in sermone dñi in mōte. Dandū est q̄d nec tibi nec alteri noceat q̄ ab hoie credi pōt. Et cū negaueris q̄d petit iudicanda est ei iustitia. Et meli⁹ ei aliq̄d dabis cū perēte iniuste coreperis. Aliq̄n vero scandalū q̄d nascit ex repetiōe suoꝝ bonoꝝ ꝓcedit ex malicia q̄d est scandalū pharisеoꝝ. Et ꝓpter eos qui sic scādala ꝛcitāt nō sunt ꝓpala dimittenda. q; hoc noceret bono cōmuni:dareꝫ em̄ ꝑ hoc malis occasio rapiēdi aliena:ꝛ noceret etiā ipsis rapiētibus q̄ retinendo aliena in pctō ꝑmanerēt. Vñ dicit Bꝛegoꝛ.in li.moral. q̄ cū quidā tpalia nobis rapiūt sunt tolerādi. Quidā vo seruata equalitate ꝓhibēdi nō sola cura ne nr̄a subtrahāt:sed ne rapiētes nō sua seipos ꝑdant.Hec Bꝛegoꝛ. Si em̄ passim ꝑmitteret⁹ hoibus malis rapere aliena: vergeret hoc in detrimētū veritatis:vite ꝛ doctrine ꝛ iusticie.et sic esset ꝓtra regulaꝫ iuris. Juste tñ ꝛ pie eccl̄a abstinet a decimis exigendis in terris in q̄bus nō est ꝙsuetudo deci mas soluere ad vitandū scandalū hominuꝫ. Sicut etiam apl̄s seminās spiritualia Coꝛinthijs pie abstinuit a recipiendo seu petēdo tpalia ab eis ne offendiculū daret euāgelio ne scz illi scandalizarent⁹ si petisset ab eis q̄d nō erāt cōsueti. hec Tho. Si aūt tyrannus aliq̄s teneret aliq̄ bona eccl̄e ꝛ ex repetione inde sequeret scandalū nō solum tyranno:sz eccl̄e seu pplōvel clero cōtra quē ille malignaret.ira q̄ maius esset damnū sequendū ex tali repetione ꝛ rehabitiōe q̄ ex eius carentia licitū ꝛ iusticiā videt.hoc em̄ videt esse redimere vexationē suā. Et q̄d dictū est q̄ nō debēt dimitti talia ꝓpter scandalū intelligēdū videt ꝓpter scandalū illius solius.vel ita q̄ nō sequat aliud mai⁹ scādalum. De facto beati Tho.cantuarien̄.pōt dici q̄ forte illa tpalia que repetebat erāt annexa spūalibus quoꝝ rector nō erat capax:sicut ius percipiēdi decimas.ꝛ hmōi.vel etiam q; multa fecerūt sancti ad supꝛogationē ꝛ maioꝛē ꝑfectionē ad que tamē nō tenebant⁹ de necessitate salutis. sicut q̄ Amb. ꝓhibuit Theodosiū intrare eccl̄iam añ publicā penitētiā factā.vel cū in choꝛo stare.ꝛ huiusmodi.

§.VII. Tertio de sacramē

De sacramētalib⁹

tis vel etiā sacramēt̄alibus ꝛ vsu coꝛ.vtrū falsitas aut fictio vel mutatio fieri debet ꝓpter scandalū vitādū. Et dicendū q̄ nulla fictio vel abusus vel mutatio substātialis fieri dz. Vñ nunq̄ dz dari hostia non ꝙsecrata:ne indigne accipiēs ad iudiciū sui sumat.q; p ꝟ̄ non euadit iudiciū sumēs ꝛ sacerdos moꝛtaliter peccat. Sz si pctō est notoꝛiū negare debet quarumcūq; scandalizetur:si occultus debet negare nō debet. Similiter ꝓpter scandalum vitandum confitentis.qui si nō absoluitur ꝑmittit se multa mala facturū.vt desperatū nō debet absoluere cum si nō ꝓponit se a moꝛtalibus abstinere. Similiter nō debet quis ꝓpter quodcunq; scandalum vitandum vel sue infamie vel alioꝝ turbationis celebꝛare in moꝛtali existēs ꝓtritus et hmōi. De sacramēt̄alib⁹ aūt licet dicāt Guil.ꝛ archidia. q̄ possit fieri fictio in eis ꝓpter vitandū scandalū:pura in aliquo monasterio de moꝛe est q̄ ꝙsecrent virgines:q̄ cōsecratio est q̄d sacramēt̄ale.in cui⁹ officio illa q̄ ꝙsecrat dicit se esse virginē ꝛ sic est ibi fictio seu mēdaciū. Si hoc dicat dū cōsecrat q̄ occulte amisit virginitatē q̄ si illa verba nō diceret:vel nō ꝙsecrareꝫ haberet ꝓ coꝛrupta:ꝛ sic ma gnū scandalū ꝛ infamia seqꝛet ei. Vñ dicūt ꝑfati ad tollē dū tale posse fieri talē ꝙsecrationē cū illis verbis virginitatis. Sz Alb̄.ꝛ Tho.ꝛ Pe.de Pal.in.iiij. asserūt ꝓtrariuꝫ. scz q̄ hoc fieri nō dz:q; nec sacramēta nec sacramēt̄alia ꝓpter vitādū scandalū debēt mutari:ſz pōt adhiberi quedā cautela ad tollendū scādalū:puta vt fiāt q̄ nō sunt de substantia veli virginalis:vt accesso cādelarum:ꝛ hmōi.mutatis his q̄ sunt de substantia veli virginalis:vba.s.q̄e dicunt in impositiōe veli mutato noie virginitatis in nomē castitatis. Satis ꝓcoꝛdat Hosti.ꝛ Gof.ꝑ id q̄d habet. ex quod me.cau.c.j. Nomē virginitatis ꝛgruere pōt coꝛrupte.si continēs sit. Mutatio in sacramētis quoad substātialia fieri nō pōt ꝓpter scandalū vitādum vel alia de causa:etiā ex dispensatiōe papeꝛ: ipa sunt de institutiōe diuina. Posset aūt fieri in his q̄ nō sunt de substantia ipso dispensante:vt circa ritus coꝛ. Dispelauit aūt Bꝛeg. in quo dā loco ex necessitate.s.ꝓpter carentia eꝑoꝛ q̄ simplices sacerdotes possent cꝛizmare seu sacramētū cōfirmatiōis cōferre ad tollendū scādalum.vt ꝛtz dist.xcv.c. Peruenit q̄d de iure cōmuni fieri nō pōt.vt ibi subdit in.c. sequē. et glo.ꝛ beatus Tho.in.iiij. In quo solus papa dispensare pōt.ꝛ nō alius:alꝭ nō esset ibi sacramētū confirmationis si per alium fieret q̄ per eꝑm̄ sm̄ Thomam.

De blaſphemia id est maledictione que fit multipliciter contra deum vel creaturas. Caꝑm. V

Laſphemiam ponit

b Bꝛeg. in lib. moral. esse filiam ire. Et sumitur hic blaſphemia ꝓ maledictiōe:put etiā vulgaꝛiter sumit. Pro cuius declaratiōe beatus Tho. dicit. ij. ij. q. lxxvj. ar. j. q̄ maledicere idē est q̄d malū dicere. Dicere aūt tripliciter se hz ad id q̄d dicit. Uno modo ꝓ modum enunciatiōis. sicut aliq̄d exꝑumit modo indicatiuo. Et sic maledicere nihil aliud est ꝙ malū alteri⁹ referre:q̄d ꝑtinet ad detractionē:vñ detractoꝛes q̄nq; maledici dicunt. Sic sumit Leuit. xix. Surdo nō maledices. i. absenti nō detrahes. ꝛ. xj. q. iij. in cūctis. Ubi dicit Bꝛeg. scribēs cuidā epo infamato iniuste. Sanctitas vestra dz mentē suaz a maledicoꝝ rumoꝛibus hominū atq; obtrectatiōib⁹ disiungere:ꝛ sola q̄ interne vite sunt atq; vtilitati subditoꝝ ꝑficiunt cogitare. Sic etiā sumit dist. xlvj. Clericus maledicus cogat⁹ ad postulandū veniā. Sc̄o modo dicere se habet ad id q̄d dicit ꝓ modū cause. Et hoc quidē ꝓmo et ꝓncipaliter cōperit deo qui oia sua verbo fecit. Vñ illud ꝑ. Dixit ꝛ facta sunt. Consequēter cōuenit hominib⁹ qui verbo suo alios monēt ꝑ imperiū ad aliquid faciēdū. Et ad hoc instituta sunt verba impatiui modi. Et isto mō cū iudex ꝑfert sniam pene in aliq̄ē vel cū ꝓlatus eccl̄e ex cōicat aliq̄ē illū maledicit. Si ergo hoc facit sub ratiōe boni.s. iusticie vt ꝑtiꝫ puniat vt iusticia dictat:sic maledicere nō erit ꝑtiꝫ nec ꝓpie maledictio:q; intētio eius nō fertur ad malū sed ad bonū. Sic̄o sub rone mali faciat in tendēs malū illius qui cōdēnat̄ inquātū malū. sic maledicere. i. excōicatiōne inferre:vel aliā sententiā pene spūalis vel tempoꝛalis erit ꝑtiꝫ moꝛtale:q; ꝓtra charitatē ꝛ iusticiā. Sic sumit. xxiij. q. iij. §. Ipse dñs. De hoc etiā Augu. dicit. q. ea. Deus qui maledicit merituꝫ eius designat cui maledicit ꝛ sententiā ꝑmit:vꝛpote quē nō fallit nec; qualitas peccati:nec; peccātis affectus. Homo aūt qui ꝟ nō pōt scire:nec ꝓpositū mentēq; alterius videre aut cognoscere pōt. Jdcirco etiā si iudicātis vel sniam promētis inmaledicti cere fictiꝫ

Tripleꝫ maledi ctio

Grauitas blaſphemie

Job. j. vbi dz ꝙ in capite hebd̄e mittebat Job ꝓo filijs ꝛ sctificabat eos sibi admonēdo ꝛ corrigendo de vitijs siue offerēdo ꝑ eis sacrificia. Et subdit. Dicebat eni. s. iob. Ne forte peccauerit filij mei ꝛ bñdixerit deo. i. maledixerint. Sic etiā q̄n falso accusauerūt testes Naboth de blaſphemia seu maledictiōe dixerūt ꝙ eū. Bñdixit Naboth deo ꝛ regi. i. maledixit. iij. Reg. xxj. Quinimo audientes iudei deū blaſphemare:etiā qui mali erāt in signum hoꝛroꝛis ꝛ detestatiōis dilacerabāt vestimēta sua. sicut dz de Caypha pōtifice sed pessimo ꝙ scidit vestimēta sua cū dixit de ꝛpo Blaſphemauit. Actat. xxvj. Nec mirū videt em̄ hoc ꝓcedere ex odio ad deum. Odiū aūt dei est maximū pctoꝝ. Et mirū est q̄ terra non absoꝛbet tales ꝓpter tm̄ scelus.

leges blaſphemum puniūt.

Sc̄o ostēdit grauitas ex punitiōe legū. Dis leꝛ manifestat tales puniri grauiter. Et leꝛ diuina mozte coꝛpoꝛali iubet hmōi puniri. Vñ ꝓpho dei ambulāte ꝑ desertum ad terrā ꝓmissionis inuētus fuit vn⁹ deū maledixisse:de quo mādauit dñs a pplo lapidari. vt habet Leuit. xxiiij. Ex canonica iiij̄a gr̄a aspꝛa penitētia. ex de maledicis. c. ij. Jbi ponit talis pena:ꝙ q̄ maledixerit deū vel beatā ꝙginē vel sanctos dz septē dnicis diebus stare in foꝛio⁹ ecclesie duz d̄ missa:ita q̄ in vltimo ster fine pallio ꝛ calciamentis ꝛ corrigia habeat ad collū:ꝛ ꝙ ꝑcedētibus sextis feriis iejunet in pane et aq̄:ꝛ nō ingrediat eccl̄iā. Et quodlibet dictoꝝ dierum reſciat tres vel duos si nō posset tres vel saltē vnū:ꝛ si ad hoc nō suppetāt ei⁹ facultates id in penā aliā cōmutet. Et si ꝑdicta renuerer sustinere: dz inꝺici in gressus ecclesie:ꝛ in obitu carere sepultura. In foꝛo tamē penitētie nō opꝛ illā iniūgere:ſz arbitraria est sicut ꝙ aliis ꝑtis sm̄ Gof. Si vo in iudicio ecclesiastico cōuincer⁹: talis pna posset imponi ꝛ ad illā cogi. Jn oi etiā ciuitate bñ regulata statutis ponit pena pecuniaria: vel alia ꝓta maledicētes deū. Et officiales in talib⁹ locis q̄ omittunt ex negligētia tales punire grauiter peccāt. Unde Bꝛeg. Cōsentire videt erāti q̄ ad rescēda q̄ coꝛrigi debent non occurrit. di. lxxxiij. Cōsentire. Vñ tales puniēdo ꝛ lucruz tpale iustissime acquirūt:q; cōiter ps talis pecunie i penā solute est rectoꝛ ꝛ accusantiū:ꝛ magnū meritū sibi acquirūt coꝛā deo. Jpi etiā saraceni maledicētes deū faciūt terribilē ꝙberare. Tertio oñdit grauitas ei⁹ ex hoc q̄ ē exercitiū coꝛ q̄ sunt in inferno. Nō aliud opus ibi exercēt nisi blaſphemare deū ꝛ maledicere. sicut dicit Job. in apoca. ꝙ. de eis q̄ māducauerūt linguas suas ꝓe doloꝛe:ꝛ blaſphemauerūt deū viuentē q̄ hz ptātem sup has plagas. s. affligēdi eos. Qui ꝙ hoc vitio detinēt ostēdit se ꝓnere ad statū dānatoꝝ ex quo exercet artē coꝛ. Terribile est et valde formidādū exēplū q̄d inducit Bꝛeg. in. iiij. dyal. de quodā puero q̄nq; annoꝝ qui a parētib⁹ suis ciuib⁹ romanis in delitijs male nutrit⁹:cōsueꝛat ꝓ quolibet mūmo deū maledicere. Et cū supueniente peste in vbe ille puer infect⁹ esset:ꝑi tenēti euz in bꝛachijs cepit puer clamare. Obsta pater. Adauri hoies me cape volūt. ſfaciēq; suam abscōdere in sinu ꝑis q̄rebat:ne scz illos videret demones qui apparuerūt i forma ethiopū:nil tñ ꝑ videbat. Sicq; exterritus puer deū blaſphemauit:inter que ꝟba vltimus ſpūs exhalauit:ductus a demonijs in infernū damnatoꝝ quoꝝ officius ita cito didicerat. Et ls in tam tenera etate infantuli nō soleat q̄s vsum rōnis habere. credendū ē ꝑm Tho. in. iiij. in eo vsum rōnis acceleratū fuisse:sicq; ꝓpter pctm̄ maledictionis damnatōes eternā meruisse: multiq; alij deū maledicēdo in ludis vel alijs actib⁹ a demonib⁹ fuerunt arrepti: et terribiliter vexati. Quoꝝ os maledic. ꝛc. Contritio et infelicitas ꝛc.

Maledicere fictiꝫ pliciter.

Blaſphemia est exercitiū dānatoꝝ.

Sanctos blaſphemare vel diabolū

§.I. De maledictiōe iquit

psalmista loquēs de iniquis. Quoꝝum os maledictione ꝛ amaritudine plenū est. Veloces pedes eoꝝum ad effundēdum sanguinem.

Tertio subdit consecutiōem ꝓout est angustiosa. ibi. Contritio ꝛ infelicitas in vijs eoꝝum.

Quantū ad ꝓmū. Intantū maledictio est vitiosa inquantū habet secum amaritudinē rancoꝛis ꝛ ire. Et ideo adiūgit maledictioni amaritudinē. Pedes sunt affectus qui sunt veloces. i. ꝓmpti ad effundēdum sanguines. i. ad rixas vel ad multiplicādum peccata. Demū in vijs. i. ꝓo operibus eoꝝum. contrito. i. magna tribulatio in ꝓsenti ꝛ infelicitas dānationis in futuro eis erit si non pe nitent. Notandū q̄ est tripleꝫ maledictio ex ira vl̄ odio ꝓcedens in qua reperitur peccatum.

Ꝓma est contra naturam diuinalem.

Sc̄da est contra creaturā intellectualem.

Tertia est contra facturam irrationalem.

§.II. Ꝓma que est cōtra

naturā diuinalē que etiā includit blaſphemiā est cū quis maledicit deū. Jmpcat em̄ ei malū ac si esset creatura:q̄d tñ ei non potest conuenire:ꝛ sic cōtinet blaſphemiā. Hoc aūt semp est moꝛtale cum perpēdit se maledicere: nec excusatur q̄ ex subita ira hoc facit:vel ex moꝛe: sicut nec excusaretur ab homicidio ꝛ cōsequēter a pena moꝛtis si ex impetu ire hoc ageret. ꝑs. Maledicentes ei id est deo disperibunt. i. diuersis modis peribunt: quia quoad aīaz moꝛte gehenne in alia vita:ꝛ in ꝓsenti penis varijs coꝛporis. Leuit. xxiiij. Qui maledixerit deum suū moꝛte moꝛietur. Scitz coꝛpoꝛali. Ostenditur autem grauitas ḣuius maledictionis tripliciter.

Ꝓmo quia noiari ꝓprie a sanctis refugitur.

Sc̄o quia puniri seuere statutis ꝓcipitur.

Tertio q; exerceri sepe a damnatis reperitur.

Tantū habet ꝟoꝛoꝛi istud vitiuꝫ. s. maledicere deum q̄ vtuosi viri nō audēt ipm vitiū ꝓpio noie nūcupare: sed ꝑ ꝛiū noiando benedictiōem ꝓ maledictioue. vt patet Job. j. vbi dz ꝙ in capite hebd̄e mittebat Job ꝓo filijs ꝛ sctificabat eos sibi admonēdo ꝛ corrigendo de vitijs siue offerēdo ꝑ eis sacrificia. Et subdit. Dicebat eni. s. iob. Ne forte peccauerit filij mei ꝛ bñdixerit deo. i. maledixerint. Sic etiā q̄n falso accusauerūt testes Naboth de blaſphemia seu maledictiōe dixerūt ꝙ eū. Bñdixit Naboth deo ꝛ regi. i. maledixit. iij. Reg. xxj. Quinimo audientes iudei deū blaſphemare:etiā qui mali erāt in signum hoꝛroꝛis ꝛ detestatiōis dilacerabāt vestimēta sua. sicut dz de Caypha pōtifice sed pessimo ꝙ scidit vestimēta sua cū dixit de ꝛpo Blaſphemauit. Actat. xxvj. Nec mirū videt em̄ hoc ꝓcedere ex odio ad deum. Odiū aūt dei est maximū pctoꝝ. Et mirū est q̄ terra non absoꝛbet tales ꝓpter tm̄ scelus.

Sc̄o ostēdit grauitas ex punitiōe legū. Dis leꝛ manifestat tales puniri grauiter. Et leꝛ diuina mozte coꝛpoꝛali iubet hmōi puniri. Vñ ꝓpho dei ambulāte ꝑ desertum ad terrā ꝓmissionis inuētus fuit vn⁹ deū maledixisse:de quo mādauit dñs a pplo lapidari. vt habet Leuit. xxiiij. Ex canonica iiij̄a gr̄a aspꝛa penitētia. ex de maledicis. c. ij. Jbi ponit talis pena:ꝙ q̄ maledixerit deū vel beatā ꝙginē vel sanctos dz septē dnicis diebus stare in foꝛio⁹ ecclesie duz d̄ missa:ita q̄ in vltimo ster fine pallio ꝛ calciamentis ꝛ corrigia habeat ad collū:ꝛ ꝙ ꝑcedētibus sextis feriis iejunet in pane et aq̄:ꝛ nō ingrediat eccl̄iā. Et quodlibet dictoꝝ dierum reſciat tres vel duos si nō posset tres vel saltē vnū:ꝛ si ad hoc nō suppetāt ei⁹ facultates id in penā aliā cōmutet. Et si ꝑdicta renuerer sustinere: dz inꝺici in gressus ecclesie:ꝛ in obitu carere sepultura. In foꝛo tamē penitētie nō opꝛ illā iniūgere:ſz arbitraria est sicut ꝙ aliis ꝑtis sm̄ Gof. Si vo in iudicio ecclesiastico cōuincer⁹: talis pna posset imponi ꝛ ad illā cogi. Jn oi etiā ciuitate bñ regulata statutis ponit pena pecuniaria: vel alia ꝓta maledicētes deū. Et officiales in talib⁹ locis q̄ omittunt ex negligētia tales punire grauiter peccāt. Unde Bꝛeg. Cōsentire videt erāti q̄ ad rescēda q̄ coꝛrigi debent non occurrit. di. lxxxiij. Cōsentire. Vñ tales puniēdo ꝛ lucruz tpale iustissime acquirūt:q; cōiter ps talis pecunie i penā solute est rectoꝛ ꝛ accusantiū:ꝛ magnū meritū sibi acquirūt coꝛā deo. Jpi etiā saraceni maledicētes deū faciūt terribilē ꝙberare. Tertio oñdit grauitas ei⁹ ex hoc q̄ ē exercitiū coꝛ q̄ sunt in inferno. Nō aliud opus ibi exercēt nisi blaſphemare deū ꝛ maledicere. sicut dicit Job. in apoca. ꝙ. de eis q̄ māducauerūt linguas suas ꝓe doloꝛe:ꝛ blaſphemauerūt deū viuentē q̄ hz ptātem sup has plagas. s. affligēdi eos. Qui ꝙ hoc vitio detinēt ostēdit se ꝓnere ad statū dānatoꝝ ex quo exercet artē coꝛ. Terribile est et valde formidādū exēplū q̄d inducit Bꝛeg. in. iiij. dyal. de quodā puero q̄nq; annoꝝ qui a parētib⁹ suis ciuib⁹ romanis in delitijs male nutrit⁹:cōsueꝛat ꝓ quolibet mūmo deū maledicere. Et cū supueniente peste in vbe ille puer infect⁹ esset:ꝑi tenēti euz in bꝛachijs cepit puer clamare. Obsta pater. Adauri hoies me cape volūt. ſfaciēq; suam abscōdere in sinu ꝑis q̄rebat:ne scz illos videret demones qui apparuerūt i forma ethiopū:nil tñ ꝑ videbat. Sicq; exterritus puer deū blaſphemauit:inter que ꝟba vltimus ſpūs exhalauit:ductus a demonijs in infernū damnatoꝝ quoꝝ officius ita cito didicerat. Et ls in tam tenera etate infantuli nō soleat q̄s vsum rōnis habere. credendū ē ꝑm Tho. in. iiij. in eo vsum rōnis acceleratū fuisse:sicq; ꝓpter pctm̄ maledictionis damnatōes eternā meruisse: multiq; alij deū maledicēdo in ludis vel alijs actib⁹ a demonib⁹ fuerunt arrepti: et terribiliter vexati. Quoꝝum os maledic. ꝛc. Contritio et infelicitas ꝛc.

§.III. Secūda maledictio

est ꝓta creaturā intellectualē. ꝛ hec est celestis ifernalis ꝛ terrestris. Si q̄s aūt maledicit aliq̄ē sanctoꝝ vel angeloꝝ nullū dubiū q̄ moꝛtaliter peccat: q; sicut honoꝛ q̄ fit sctis redūdat in honoꝛē dei q̄ sctificat eos: ꝓpter q̄d dicit

ꝑs. Gloriosus deus in sanctis suis. s. apparet: ita iniuria q̄ fit sanct: vt maledictio blasphemie debonorat deus. vñ ⁊ cē de maledi. c. j. Puniri iubent maledicentes sanctos. Creaturā infernalē vt diabolū ipm maledicere inquātuz creaturā seu ſm naturā nullo modo licet: q: ipe ſm naturā bon⁹ est sicut ⁊ q̄libet creatura. Sc̄m culpā vo ⁊ malicia q̄ in eo est maledici pōt: qđ nō est aliud nisi detestari culpā ei⁹. Vñ dr Job. iij. Maledicāt ei. s. nocti culpe originalis q̄ maledicūt diei. i. diabolo. s. scriviri. Nec est ꝺ qđ dr Eccl. xxj. Cū maledicit impi⁹ diabolū maledicit aiam suā: q: ſm Tho. vbi. s. cū maledicit pctō: diabolum, ppter culpam: q: aliter maledicēdus nō est. sīl rōne ostendit se maledictiōe dignū cū i culpa maneat: ⁊ sic dr: maledicere aiam suā. Et leuitate aūt vel ira hoc agere pctm est: sicut cōiter accidit. Vñ ⁊ abstiere ab hoc docemur exemplo ar chāgeli. de quo dr in epla Jude. Cum altercaret⁹ michael cū diabolo de corpe moysi nō ausus fuit in eū iudiciuz inferre blasphemie: sed ait. Increpet te de⁹. Ubi Hiero. Si ergo michael nō fuit ausus diabolo ⁊ certe maledictiōis dignissimo iudiciū inferre blasphemie: quāto magis nos ab oi maledicto puri cē debem⁹. Alderebaſ q̄dē diabolus maledictū: sed p os archāgeli blasphemia exire nō debuit xxiiij. q. ij. si igit. Altercatio aūt illa in ℈ fuit: q: diabolus q̄rebat inueniri cor⁹ moysi: vt sc̄s eos induceret ad idolatriā p nimiū cultū ei⁹: sed angelus ꝓhibebat inueniri ad subtrahendū eis occasionē supstitiōis. qđ ⁊ factū est sc̄s vt nō inueniret. Creatura intellectualis terrestris est vt hō cui cū malū operari nō debet inquātum malū: ita etiā nec maledici: cū sit fact⁹ ad imaginē dei. Cōtingit aūt ex causa triplici hominem maledicere.

¶ Ex cōformatione dei ⁊ amore iusticie.

¶ Ex deliberatione ⁊ liuore vindicte.

¶ Et subreptione vel correptione nequitie.

Primo igit cū q̄s maledicit alicui ꝺformādo seipm lūtati diuine quā videt velle aliq̄ malū illius hois ex instinctu spūssti: tūc nō ē pctm ſm Tho. vbi. s. ar. j. Et ℈ modo petrus apl's maledixit simoni mago dicēs. Pecunia tua sit tecū in pditionez. Act. v. Et paul⁹ maledixit elyme mago. Percutiat te de⁹ cecitate fili diaboli. Et helizeus maledixit pueris deridētib⁹ eū in noie dñi: vñ secuta est deuoratio eoz ab vrsis. iiij. Regū. ij. Et noc maledixit chanaan filio cham: ppter derisionē factā sibi a dicto cham. Gen. ix. ca. Eadē rōne oēs maledictōes q̄ impcate sunt a scīs ꝓpheīs ℈ pctōres: vt illud. Duplici ꝑtritione cōtere eos dne de⁹ nr. Et illud Gen. xxvij. Qui maledixerit tibi maledictōib⁹ repleat. Et in ps. cviij. De⁹ laudē. vbi impcant⁹ mīte maledictiones ℈ iudā vel pplm iudaicū. Possunt etiā hmōi impcationes intelligi p modū ꝓphetice pnūciatōis ſm Tho. Et tūc exponit⁹ pns impatiun vel optatiui p futuro indicatiui. vt illud. Cōtere eos. i. ꝑteres. maledictiōib⁹ repleat. i. replebit. In ps. Deus laudē. Cōstitue sup eū pctō: ē. i. ostitues ⁊c. Sīl cū aliq̄s maledicit alicui optādo ei aliquaz egritudinē vel aliq̄ impedimētū: nō ꝓpter aliud nisi vt p hoc bon⁹ efficiat: vel ab alio⁹ nocumēto cesset: poterit esse sine pctō. Vñ Greg. in. iij. moral. Cū scī viri maledictōis sententiā pferūt: nō hāc voto vltionis: sed ex iusticie exami

Blasphemat hō ex vindicta

ne promunt. xxiiij. q. iij. Sc̄o ꝑfect aliq̄n maledictio ex liuore: evidēte. ⁊ ℈ mortale pctm: cū sc̄s maledicit aliq̄e optādo ei deliberate aliq̄d malū notabile nō nisi malum puta ob odiū vel vindictā vel inuidiā ⁊ hmōi: puta cū dicit. Addor⁹ occidat te. Talis vel talis infirmitas tibi accidat: pestis vel febris: vel incisa sit tibi man⁹: vel pes frangat: vel diabol⁹ habeat animā tuā ⁊c. Et de hac intelligit dictū apl's. j. Cor. vj. Neq̄ maledici regnū dei possidebūt. Null⁹ aūt excludit a regno nisi ꝓpter mortale. Et rō huius est ſm Tho. ii. ij. q. lxxvj. ar. iij. quia velle alicui malum ſm se repugnat charitati q̄ diligim⁹ ꝓximū volētes ei bonū. Et ideo ſm genus suū est mortale. Et tāto grauⁱ quāto persona cui maledicimus magis diligere ⁊ reuereri debemus. Unde dr: Leuit. xx. Qui maledixerit patri vel matri morte moriat. Et multo grauⁱ videt peccare cū ex de liberatione maledicit aiabus parentū iam defunctoruz.

De p: elatiā etiā speciali⁹ dr: Principē populi tui non maledices. Ubinc Greg. in. iij. moral. Maledictū q̄ scīptura odēnat est qđ nō iudicio iusticie: sed liuore vindicte ꝓmit⁹. xxiij. q. iij. cū sancti. Sed ita miserabiliʳ abūdat hoc vitiū in mūdo: vt merito ꝓsumere possit dici illud zacharie ꝓphe. Non est veritas in terra: nō est miscōia: sed maledictū furtum adulteriū inūdauerūt. Et sic hoz os maledictōe ⁊ amaritudine plenū est ⁊c. Tertio ꝓferet⁹ maledictio ex subita ira sine deliberatōe: ⁊ quasi cā correctōis vt talis terreat: vt quotidie faciūt parentes erga filios: magīri erga discipulos: ⁊ dñi erga suos: qui tñ nō optāt illis illa mala. et hoc ſm Tho. vbi. s. est veniale: q: pcā verboz maxime ex affectu iudicant. Et Aug. de igne purgatorij dicit ad minuta. i. venialia ptinere cū omni facilitate ⁊ temeritate maledicim⁹. di. xxv. Alias eadē. Quis aūt hoc nō sit graue pctm tñ ab hmōi abstinēdū. Unde Hiero. Qui negligūt oēs maledicti cōsuetudinē resecare etiā si nō corde maledicant: tñ immūdicia labioz ⁊ inq̄nameta oris incurrūt. xxiiij. q. ij. Quātū aūt deo displiceat ⁊ filijs noceat male dictio parentū erga filios ostēdit Aug. in li. de ciui. dei. ꝓ exemplū illius mulieris vidue q̄ in ciuitate capadocie habitans decē filios habebat. Et cū vna dierū ex aliq̄ opere coz ei displicente eos maledixiſſ⁹ oēs effecti sunt in toto corpe tremuli ita vt oīm aspect⁹ ad se traherēt. Ex quib⁹ duo sc̄s paul⁹ ⁊ paladia dicti veniētes ad ciuitatē hypponēsem vbi pslabaʳ Aug. oātes ad altare beati stephani vbi erāt reliq̄e eius: miraculose sanati sunt. Sicq̄ ex indiscreta maledictione mris in filijs ⁊ ipsi ad hoc puocātes matrē puniti sunt. Quoz os maledictione ⁊c.

De maledictione quaꝝ Job fecit

§. iiii. Tertia maledictio

Creatura irrōnalis maledicitur tripliciter

est cōtra creaturas irrōnales: put dñs dixit Gen. ij. Maledicta terra in ope tuo i pena tuoꝝ. Pro cui⁹ declaratōe dicit btūs Tho. ii. ij. q. lxxvj. ar. ij. Maledictio creature irrōnalis potest fieri tripliciter. Uno modo ad creatoꝛem referendo inquantū sc̄s est creatura dei. ⁊ sic illicituz ē ⁊ pctm blasphemie: vñ ⁊ mortale. hoc em̄ est detestari deū in illo ope suo. Sc̄o mō ad ipam creaturā respiciendo ſm se ꝓsideratā: vt q: aliq̄s brutum nō mouet⁹ vt vulnerat vel nocet sibi ⁊ hmōi ex quo irascit appetēs ei pena: sed ℈ est vanū seu ociosum: vñ ⁊ pctm veniale. Maledictio em̄ licita videt esse ꝓpter finē intētū respicit pena. Pena aūt rūdet culpe Uñ cū creatura irrōnal' nō sit susceptiua culpe nec pene: ideo vanū est ſm se ipam maledicere: et tñ hoc modo sit frequētissime. Quoz os maledictōne ⁊c. Tertio modo ad hoiem referēdo ad qđ ordinat. Dia em̄ fecit de⁹ ꝓpter hoiem. Aug. Et sic benedictio ⁊ maledictio ad illam rem ptinēt, ꝓpe cui potest aliq̄d bn̄ vel male ꝓtingere. s. irrōnali nature. Creaturis aūt irrōnabilib⁹ bonū vel malū dr: contingere in ordine ad creaturā rōnalē ꝓpter quā sunt ordinate. Sūt aūt ordinate ad eā tripliʳ. Uno mō ꝑ modum subuētionis inq̄tū creaturis irrōnabilib⁹ subueniʳ necessitati humane. Et hoc modo de⁹ maledixit terre: vt ꝑ eius sterilitatē hō puniret. Dñs etiā iussit vt sex ex tribub⁹ ysiʳ stantes sup montē gebal deberēt impcari multas maledictiones trāsgressoribꝰ legis: ⁊ ecōtra alie sex trib⁹ stātes sup montē Garizin impcarēt bndictōes multas observatoribꝰ legis. ad innuēdū (vt dicit Hiero.) q̄ quidā legem obſuāt dei timore punitionū: ⁊ q̄dā amore ꝓmioz. xxiiij. q. iij. Cū ergo. Et inter cereras maledictōes dicit Deuter. xxviij. Maledictū hoz reū tuū: vt sc̄s p penuriā victualiuz puniret. Et ℈ modo maledicere creature irrōnali ex mala liuoētia sc̄s ad possessoꝛē eius: vt sic ex carētia illius creature irrōnalis proxim⁹ damnificet notabiliʳ: vt p mortem equi: bouis: ruinā dom⁹ ⁊ hmōi esset mortale: q: ꝑta charitatē. Sc̄o modo ordinat creatura irrōnalis ad rōnalem ꝑ modū significationis: inq̄tū sc̄s ea q̄ cōtingūt circa rōnabilia figurant q̄ mora⁹ eueniūt vel euenire possunt hoibus. Et sic dñs maledixit ficulneæ cū sc̄s accedens ad ea esuries nō inueniret fructus sed tñ folia: ex q̄ maledictione radicit⁹ refacta est. Addat. xxj. ad significādū ppm iudeoꝛ: ad qđ dñs veniēs incarnat⁹ esuriēs. i. desiderans salutē eius: q: nō inuenit fructꝰ fidei: sed tñ folia cerimoniarū obſuationis reprobauit gram subtrahendo. vñ nil fructꝰ meritoꝛ: ꝓducere potest. Significat etiā volebat hōi tm̄ bonis vbis oīnatū nō opibus: a deo reprobatū ꝑ hoc nō sibi fructificare. Sic ⁊ mōtes gelboe maledicti sunt a deo aiūd: vt nec ros nec pluuia stillaret sup eos: vt habet. ij. Regū. j. ad significandū q̄ in mōte supbie vbi coruerūt fortes israel. i. angeli magni mali⁊ pimi parētes: nec ros gre nec pluuia descēdit a deo. i. supbis. Tertio mō ordinat creatura irrōnabilis ad rōnalē p modū pnētis. s. rpi vel loci. Et ꝓpter hoc potest intelligi ad ꝛam dauid maledixiſſe mōtibus gelboe ꝓpter cedē ppli israel q̄ fuit facta a philisteis in tali loco. Sic ⁊ Job maledixit diei natiuitaz sue dicēs. Addalicta dies in q̄ nat⁹ sum ⁊c. ꝓpter culpaz originalē quā nascēdo ꝓtr: ⁊ alias sequētes penalitates tali tpe. Unde Greg. in. iiij. moral. ait. Nimis est incongruū vt suspiceīmur iob nullo instigāte: illo pulsante ex impatiētia ad voces maledictiōis erūpere quē nouimus inter damna rerū mortēq̄ filioꝛ: inter vulnera corporis: inꝛ ꝥba male suadētis vroris magna creatoꝛi ꝑconia humili mēte reddidisse: dū sc̄s ait. Dñs dedit dñs abstulit ⁊c. Et iterū vroi. Si bona suscepim⁹ de manu dñi ⁊c. Non est ġ maledictio eius ira cōmoti: sed doctrina tranquilli. Dies ġ in qua nat⁹ est designat oīe tps mortalitaʳ. i. deficiat tps mortalitaʳ: ⁊ appareat status eternitatis. Vel dies qui optaʳ vt pereat: est diabol⁹ qui optaʳ vt peat: nō quidē a gloria quā iam pdidit: sed vt retrusus licētiam tēdandi amittat. Hic quidē dies est ꝑ naturā bene ꝓdit⁹ nox ꝑ meritū: tenebrosus dies cū pspera allicit: sed in noctem definit: q: ad mala trahit. Sub hac die ⁊ nocte homo est cōceptus ⁊ natus: q: sub potestate diaboli per peccatum originale ex ipo introductū homo concipiʳ ⁊ nasciturꝰ. Hic dies peccati delectatōem designat: nox mentis cecitatez. Homo ergo in die nasciʳ vel in nocte concipitur: quia ad delectatōem peccati non rapiʳ: nisi ꝑ us ꝑ mētis tenebras infirmet. Sed pereat dies. i. delectatio peccati vigore iusticie destruat. ⁊ nox. i. qđ cecata mēs ꝑ cōsensum ꝓpetrat penitētia extingat. Dies vertaʳ in tenebras: vt qđ in exordio delectationis aq̄ dē pditionis rapiʳ: videatur et ꝑ penitentiā crucieʳ. Hō si ita punita est nō requirit eam deus in iudicio vt puniat. Hec ex dictis Greg. sed abbreuiata. Sed beatus Tho. sup iob tractās hūc passum ſm ſra sic ait. Intelligēduz est iob diei sue dedixiſſe: q: ei malū denūciauit non ſm suā naturā qua a deo factus est: sed ſm illā scripturę consuetudinē qua dr tps bonum vel malū ſm ea que in tempe agūtur. ſm illud Epheſ. v. Redimentes tēpus q̄m dies mali sunt. Addaledixit ergo diei sue inq̄tū malum in illa die accidisse commemorat. Quomodo aute⁊ maledixerit ei. Subditur. Pereat dies in qua dictū est natus est homo. Ubi scienduz ꝙ hz esse ⁊ viuere sit ſm se appetibile: tñ esse ⁊ viuere in miseria ē fugiendū ſm q̄ hmōi: hz interdū esse in miseria liberter susti neatur ꝓpter aliquē finē bonuz. Unde illa miseria vite q̄ non ordinaʳ ad aliquē bonū finē: nullo modo erit eligenda. Bonū aūt quod ex aliqua miseria exꝑctaʳ sola ratio appendit: nō aūt vis sensitiua ꝓcipit: sicut amaritudinez ꝓcipit gustus: sed sola ratio in fine sanitatis delectat. Si quis aūt ſm passionē sui gustus vellet exprimere medicinā denūciaret eam esse malā: cuius ratio iudicaret bonā ꝓpter finem. Sic ergo miseria quam sustinebat iob rōne ꝺdem videri poterat quātū ad aliquid vtile ee: sed inferioꝛ; pars anime que tristicia afficiebat aduersitatem totaliter repudiabat. vnde ⁊ ipm viuere sub tali aduersitate onerosum

erat. Quādo aūt aliquid nobis odiosum est: oia abominamur ꝙ que deueniunt in illud. Et ideo Job ſm intentionē parte anime cuius passionē exprimere intendebat: et natiuitatē ⁊ conceptionē suā ex quibus in hac miseriam venerat odio habebat: ⁊ ꝙ consequēs diem natiuitatis et cōceptionis ſm illū modū loquēdi quo ex his que in tpe agunt aliquid ascribiʳ tempori bonū vel malū. Sic ergo ſm partem sensibilem vitaz sub aduersitate repudiabat: volebatꝙ se nunq̄ natum vel conceptū fuisse. Et hoc est qđ dicit. Pereat dies in qua natus fuz, ac si diceret. vtinā nunq̄ natus fuissem. Et nox in qua dictū est. i. in qua dici potuit. vere conceptus est homo. i. vtinam nunq̄ fuissem conceptus. Consimiliter aūt natiuitatē ascribit dei: conceptionem nocti: quia ſm astrologos natiuitas diurna laudabilior; est ꝓncipali sydere. i. sole existēte sup terram Conceptio aute⁊ de nocte frequētior; est. Similis modus loquēdi habeʳ Hiere. xx. vbi dicit Hieremias. Maledicta dies in qua natus sum ⁊c. Prosequiʳ aute⁊ singulatim de maledictione vtriusq̄ diei. s. ⁊ noctis dicens. Dies illa verꝰ tatur in tenebras. Ubi sciendū ſm Hiero. in. prologo super Job q̄ ab illo loco. Pereat dies. vsq̄ ad illū vbi ate finez libri dr. Idcirco meipsum reprehendo. Scriptus fuit liber iste in versibus hexametris. vnde ⁊ per modum ꝓemaz conscriptus est. Unde ⁊per totum libruz hunc figuris ⁊ coloribus vtitur quibus poete vti consueuerunt. Poete aūt vt vehementius moueant eandē sententiā per diuersa verba inducūt. Et ſm hmōi Job ad maledicendum diei sue: ea inducit q̄bus solet nobis aliqua dies esse odiosa. Dignitas diei ē claritas eius. Per hanc em̄ a nocte discernitur. Hanc aūt dignitatē excludit cū dicit. Dies ista vraʳ in tenebras. Et q̄tum ad supficiem lr̄e: tunc friuolaꝛideꝛ ⁊ vana: quia iā ꝑterierat dies natiuitatis: ⁊ iā nō erat. qđ aūt ꝑterijt inutabile est. Quō ergo poterat sibi dies que ꝑterierat in tenebras ꝑerti. Sed sciendū q̄ quedam per modū optandi dicunt⁊ ad exprimendū iudicium qđ de re aliqua habeʳ. Sic ergo dr: dies illa conuertaʳ in tenebras: ac si diceret. Dies natiuitatis mee debuiſſet ee tenebrosus: vt congrueret tenebris miserie quā patior. Quia em̄ aspectus luminis delectabilis est: consueꝛū est in scripturis vt ꝑ ter tenebras tristicia significet. Est aute⁊ dies clarus mkipl'. Primo ex dei sanctificatione q̄ eū celebrē instituit vt sabbatū. Hanc claritatē remouet a ꝓdicto die dicens. Non reǧat eū deus desup. q. d. Non exigat deus ab hoibus vt hūc diem celebrem agant: sicut aliqui dies exigunt a deo ad celebrandū in memoriā bñficioꝛ. Vult ergo dicere q̄ natiuitas sua nō debet cōputari inter insignia dei beneficia cum magis sit natus ad miseriaz q̄ ad leticiā. Secūdo aliquis dies clarus dr: ex bonoꝛ recoꝛdatione. Solent enim hoies aliquos dies celebres agere in quib⁹ aliqua magna ⁊ iocūda acciderūt. Sicut ⁊ pharaonis dies natiuitatis sue celebrauit. Hāc igit claritatē excludit a dicta die dicēs. Et nō sit in recoꝛdatione hominū. Tertio dies clarus est ex corporali lumine. Que claritas aufertur ex subtractione radioꝛ solis illuminantiuz terras: vt quādo sol eclypsaʳ. Et quātum ad hoc dicit. Non illustretur lumine vel ex oppositione nubium occultantiū radios solis. Et quātuz ad hoc dicit. Obscurēt eū tenebre. Quarto ex defectu vitiue ꝙtutis. dum em̄ quis mouiʳ vel visu ꝙatur: sic ei aufertur claritas diei. Et q̄tum ad hoc dicit vmbra mortis ⁊c. Et inuoluatur amaritudine. Per hoc dat intelligere totum quod de obtenebratione dictū est ad tenebras tristitie esse referēdum. Dunc em̄ mōrem observare videtur vt parabolicam locutionem ex aliquo sequenti exponat. Nihil ergo intendit dicere aliud: nisi q̄ dies natiuitatis sue non debet iudicari dies gaudij: sed meroris: cum per suam natiuitatem ad vitam tante aduersitati subiectam deuenisset. Demū de nocte dicit. Nocte illam ⁊c. Ubi vide.

¶ De contumelia. Cap'n VI.

Ontumelia ponitur

Uñ oriat

a Hzeg.in lib.mora.filia ire.Et ꝙuis oriat ali qñ etiã ex aliis vitiis: magis tñ directe ⁊ cõi⁹ ex ira.Et rõ est:q: finis ire est vindicta.Sz nulla vindicta magis ẽ in pꝛoptu irato q̃ ꝓtumelia inferre alteri. Aliqñ oriẽ ex stulticia.fm illud Pꝛouer.xx. Oẽs stulti miscẽtur ꝓtumeliis.s.vel aliis eas inferẽdo vel ꝓtumeliatib⁹ se immiscẽdo.Sicut enim ira nõ audit pcepta rõnis:ꝛ patiẽ rõnis defectũ fm pbz:ꝛ ideo ꝓtumelias infert:eadẽ rõne stulte. Aliquãdo oriẽ ex supbia.fm illud Pꝛouer.xj. Ubi supbia ibi ⁊ ꝓtumelia:ꝛ b actiue ⁊ passiue:q: infert ⁊ recipit eas ⁊ b est dispositiue.Et rõ est:q: supbi estimãt alios inferiores se: iõ facili⁹ ꝓtenũt alios ⁊ aliis irascunt: vñ sequiẽ cõ tumelia. Potest aũt fic describi.Cõtumelia est expssio defect⁹ alteri⁹ cozã eo p ꝙd ad ipm dehonozãdũ. Uñ Isid. dicit in li. etym. q̃ ꝓtumelios⁹ est qui velox est ⁊ tumet ꝙbis iniurie.Et tenso tñ noie qñq; ꝓtumelia in facti iniurie ꝺz.vñ glo.sup illud Ro.j. Cõtumelios⁹ dicit. Contumelios⁹ sunt q̃ dicũt vel facũt iniurias ⁊ turpia aliis inferũt vt si q̃s pisceret lutũ vel sputũ in aliquẽ ⁊ hmõi. Est autẽ differẽtia inter cõtumeliã cõtitũ ⁊ inꝓperiũ. Nã cõtumelia est cũ refert defect⁹ culpe alteri⁹ in vituperiũ eius. vt cũ vocat q̃s fur:adulter:ꝛ hmõi. Cõuitiũ cum refertur defectus culpe vel pene:vt cũ q̃s vocat sclauus:cecꝫ:mendicus ⁊ hmõi. Inꝓperiũ aũt inꝓportat defectũ minoꝛationis cũ reducit ad memoriã futiũ in necessitate collatũ. Sepe tñ sumit⁹ vnũ ꝓ altero:et nole cõtumelie vel etiã opꝓbꝛij quodlibet hoꝝ hic intelligit.

Contumelia describitur

§.I. De contumelia.Psal.

lxviij. Propter inimicos meos eripe me. Tu scis inꝓpꝛiũ meũ ꝙfusionẽ meã ⁊ reuerẽtiã meã. Loquit⁹ ps. in ꝑsona xpi:vt dicit glo. vñ petit liberatõem a moꝛte ꝙ resurrectionez ꝓpter inimicos.vt sz ꝙertantur ⁊ peniteant de passione ei illata:in qua sustinuit inꝓperiũ:cũ .s.iudei dicerẽt.Blasphemauit ⁊ hmõi.fm glo.qđ ꝓtinet ad ꝓtumeliã.Idiere.xx.Audiui ꝓtumelias eoz in circuitu.Susti nuit cõfusionẽ.i.magnã penã ex illis ꝓtumeliis.Ad Heb. xij. Sustinuit talẽ aduersus semetipm ꝺdictionem.ꝛ ibi. Sustinuit crucẽ ꝙfusione cõtẽpta.Reuerentiã meã sz ad deũ nõ recedẽdo a deo.s.ꝙ patientiã.Sap.ij. Contumelia ⁊ tormẽto interrogem⁹ eũ ⁊ ꝓbem⁹ patientiã ei⁹:ꝛ videamus reuerentiã eius. hec oĩa tu pꝛ scis. Potest etiam fm glo.dici ꝙ hec loquit⁹ ꝑs in ꝑsona membꝛoꝝ suoꝝ ꝙ qbus petit liberatõem. Ubi tria notantur.

¶ Primo ostẽdit ꝓtumeliã illatã.ibi. Inꝓperiũ meũ.

¶ Scõ innuit penã inde causatã.ibi. Confusionẽ meã.

¶ Tertio subdit ꝓgruentiã seruatã.ibi. et reuerẽtiã meã.

§.II. Quãtum ad primuz

ibi ponit inꝓperiũ ꝙ ꝓtumelia:vt ꝑs ex glo. Ubi ad sciendũ q̃n est pctm ⁊ quale.Nõ q̃ ꝓtumelia põt inferri triplici intẽtione:ꝛ fm hoc iudicandũ est de ipsa.

¶ Primo animo sz corrigendi.

¶ Scõ animo sz solatiandi.

¶ Tertio animo sz iniuriandi.

Contumelia fit a⁹ corrigẽdi.

Cũ q̃ ꝓtumelia ꝑferr animo corrigẽdi inse nõ est pctm sed meritoriũ.Cui⁹ rõ est:q: sicut licz aliquẽ cã correctõis ꝺberare vl in pecunia ꝺdenare:sic etiã põt zelo correctõis ꝺ aliquẽ ꝺbũ cõuitij dicere.Nõ ꝑs exẽplo xpi q̃ dixit discipulis cũtibus in emaus.O stulti ⁊ tardi corde ad credẽdũ.Lu.vlt. Et exẽplo pauli q̃ dixit. O insensati galathe q̃s vos fascinauit euãgelio nõ obedire.Ad Gal.iij.Raro tñ ex magna necessitate ⁊ utilitate ⁊ cũ moderatiõe hmõi obiurgatões sunt faciẽde:vt dicit Aug.⁊ ꝓcipue verbis cõtinẽtibus turpia abstinendũ.vt meretrix ⁊ hmõi q̃ sine pctõ dici nõ ꝑnt.

Animo solatiandi

Scõ cũ ꝑfert ꝓtumelia seu conuitiũ animo solatiãdi:tũc si talia nõ sunt in detrimẽtũ honoꝛis alicuⁱ? est veniale pctm:vt vocãdo cecũ stultũ ⁊ hmõi. Si vo ex leuitate vel ludo ꝑferret ꝙũ qđ esset ꝓtra honorez alteri? vl de quo estimare posset ipꝫ notabilr irasci⁹ odiũ incurrere vel aliud graue pctm:non excusaret a mortali. etiã si hoc nõ intẽderet: sicut cũ quis ludẽs cũ alio ꝗuiter offenderet vsq; ad mortalẽs ⁊ hmõi nõ carret mortali culpa. Ludus enim noxius ẽ in culpa. Quis enim ad eutro polia seu vanitatẽ ptineat dicere aliqđ leue cõultiũ: nõ tñ vsq; ad dehonoꝛatõem vel ꝓtristatõem eius de quo ꝛ sed magis cã delectatõis ⁊ ioci vel leuitate loquẽdi obꝛuatis debitis circũstãtijs.als ibi esset pctm. Et iõ cauẽdũ est semp a cõuitijs ⁊ cõtumelijs. Tertio cũ ꝑfert animo iniuriãdi vel vlcisc̃di: aut dehonoꝛandi.ꝛ sic est mortale fm Tho.ij.ij.q.lxxij.art.ij. Ratio hui⁹ est:quia notabiliter ledit ꝓtimũ.ꝛ sic facit ꝓtra iusticiã ⁊ charitatẽ. Non enim quis amat min⁹ honoꝛẽ suũ q̃ diuitias tẽpales sed plus. Sed auferẽs substantiã peccat mortaliꝛ vel etiã intẽdens auferre:ergo multo magis intẽdẽs auferre honoꝛẽ. Uerba em̃ ꝙ que infert ꝓtumelia ꝗtũ ad suã essentiã.i.inq̃tuz sunt quidã soni audibiles:etsi nullũ nocumentũ inferant nisi forte grauãdo auditũ cũ nimis alte q̃s loquit:tamen inq̃tũ sunt signa repꝛitãtia aliq̃d in notitiã alioꝝ:ſic ꝑt multa dãna inferre: inter q̃ est ꝙ hõ dãnificẽ ꝗtũ ad detrimentũ honoꝛis ⁊ reuerentie sibi ab aliis exhibẽde. Uñ et maioꝛ ꝓtumelia est ⁊ grauiꝛ pctm:vt si aliq̃s dicat defectum suũ coꝛã multis:ꝛ tñ etiã sibi soli dicẽdo potest esse ꝓtumelia inq̃tũ ipe q̃ loquit loquenꝫ reuerẽtiã agit. Probat hoc idẽ sz ꝓtumelia esse mortale auctoꝛe. Naz christus dixit Adat.v. Qui dixerit fratri suo fatue qđ sz pertinet ad ꝓtumeliã reus erit gehẽne:q̃ nõ debeꝫ nisi ꝑ mortali: ⁊ intelligit cũ hoc dicit intẽdens dehonoꝛatiõem. Aplus etiã Rom.j.dicit. Digni sunt moꝛte sz eterna qui faciunt pctã enumerata ibi inter q̃ ponit cõtumelia. et Clemens Dãnatione sunt digni q̃ pribus legatione dei fungẽtibus contumeliã inferũt.ij.q.vij.c. Qualis.

Animo iuriandi.

§.III. Quantũ ad secundũ

notaꝫ pena cõsequens ex inꝓperio seu ꝓtumelia dũ ꝺz: Confusionẽ meã.s.ex inꝓperio mihi secutaz. Confusio em̃ vt dicit catholicon inꝓportat erubescẽtiã. Erubescẽtia aũt magna est pẽa:vt dicit Aug.de pe.di.vj.c.j. Dz aũt q̃libet cauere sibi non inferre pꝛoximo penam vel tristiciaz.

Abstine re debeꝫ mus a cõ tumelia

Unde abstinere debet ꝑmo ab inꝓperio seu cõtumelia culpe inꝓperãdo ei culpã ꝓteritã sine cã ratõnabili. Ꝺ phibet Eccl.viij. Ne despicias hoiem auertentẽ fe'a pctõ sz ꝑ penitentiã:nec inꝓperes ei. Ademẽto q: oẽs in corꝛuptiõe sum⁹? Sicut nec xps inꝓperauit magdalene penitẽti pctã:sed tepit remittẽdo:ꝛ pater recepit filiũ ꝓdigũ reuertentẽ. Et iohannes euãgelista illũ iuuenem qui ex discipulis effectus erat ꝓnceps latronũ osculãs ei manũ qua homicidia ꝑpetrauerat vt nõ ꝙfunderet. Sed gaudere debes q: frater tu⁹ moꝛtuus erat ⁊ reuixit: sicut gaudẽt angeli de vno pctõe penitentiã agẽte. Ademẽto quia ⁊ tu aliq̃n in talia cecidisti vel talia adhuc et peiora agis vel saltẽ ea ꝑpetrare ꝓpositi. Scõ debet se abstinere ab inꝓperio indigentie: scilz rememoꝛando eius subuẽtionem sibi factam in necessitate ad confundẽdum ⁊ dehonoꝛandum eum. Unde ꝺ: Eccl.xlj. Cũ dederis ne inꝓperes:sed imiteris deum:vt dicit ibi glo. Qui dat oĩbus affluenter ⁊ nõ inꝓperat. Jac.j. Et de inꝓperante beneficiũ factũ ꝺ: Eccl.xx. Datum inspientis non erit tibi vtile. Naz oculi eius septẽplices sunt: exigua dabit ⁊ inꝓperabit multa. Inspiẽs est pctõ: et cõtumeliosus. Oculi eius intentio eius:ꝛ hi septẽplices.i.ad varia emolumenta intendẽs. videlz emolumẽtũ inde sperãdo:inꝓportune exigẽdo:multotiẽs inꝓperando: dominum bonoꝝ tuoꝝ tuoꝝ ambiendo: te sibi subijciendo: de eo inaniter gloziando:datum multo maius q̃ sit reputando. Et sic nõ erit tibi vtile. Debet etiã quis abstinere

ab inꝓperio seu cõuitio defectus nature: videliz non vocando illegitimũ vel cecũ vel ꝓbetẽ vel stultũ ⁊ hmõi Eccl.xxij. Est reuersio ad amicũ excepto cõuicio ⁊ maledicto ꝛc. Unde ⁊ fenẽna que mꝛtos ꝓbebat filios: quia exꝓbꝛauit anmã ⁊ inꝓperabat seu cõuiciabatur ei q̃ dns cõclusiſſet vulua eius.i. q̃ sterilis esset punita est: qa filios amisit.j.Reg.j. Cũ aũt ꝙtumeliã q̃s faciat iuriã primo notabiliter:tenet ei satisfacere saltẽ petendo veniã. Sic em̃ ꝑpus docuit dicẽs Adat.v. Si frater tu⁹ hz aliq̃d aduersum te:q: sz ei iniuriasti. vade recõciliari fratri tuo sz petendo veniã. Notabile exemplu⁹ habet circa hoc in vitiſſratrũ. Cũ em̃ quidã cõtumeliã intulisset fratri suo q̃ dicit⁹ est frater Nicola⁹ de iuuenatio:ꝛ nõ sibi recõciliasset venia petita:accidit q̃ inde ad paucos dies infirmat⁹ ille moꝛeret. Post moꝛtẽ vo apparuit ipsi fratri Nicolao petens ab eo veniam de cõtumelia illata. Cui ille respondit sciẽs illũ eẽ defunctũ. Veniã pete a xpo in cui⁹ iudicio ⁊ foꝛo es constitutus.Et ille,xps mihi non vult dimittere: nisi ꝑpus humiliar⁹ veniã a te petẽs obtinuero. Nõ libenter fecit.ꝛ sic a xpo veniã impetrauit. Debet aũt cõtumeliar⁹ oblata sibi satisfactione cõpetenti ignoscere: alꝫ grauiter peccaret. Unde ꝺ: dist.pc. Si quis contristatus noluerit reconciliari fratri suo satisfaciente eo acerrimis macereꝫ mediis.glo.ibi.excõmunicationis.

Contumelia est repellenda.

§.IIII. Quãtũ ad tertium

sz ꝓgruentiã seruatã notaꝫ cũ ꝺz. Reuerentiã meã.quaz sz habui ad te deus pater in ipsis inꝓperijs:quia non recessi a timoꝛe tuo ⁊ dilectione ꝑpter hmõi iniurias ꝛ cõtumelias:sed volũtarie ⁊ patiẽter sustinui. Unde et ꝺdit. Inꝓperiũ expectauit coꝛ meum ⁊ miseriã.i.ad ista me nõ inuitus:sed volũtar⁹ ꝑparaui.vt dicit glo. Ut aũt dicit Pe.in.j.cath.ij. Christ⁹ passus est ꝓ nobis vobis relinquẽs exemplũ vt sequmini vestigia ei⁹.patiẽter ferẽdo contumeliasvt ipe fecit. Unde Liberius papa. Nouos a ꝓmentis ꝓpositi afflictionis amaritudo coerceat recedere consideratez quãta creato: dns ꝓ vobis pertulerit: quibusue contumelijs afficiendum tradiderit ꝓ vestra liberatione.vij.q.j. Suggestum. Et notãdum circa contumelias verboꝝ ⁊ factoꝝ q̃

Triplex satisfactio ꝓtumelie.

¶ Aliquando oportet repellere.

¶ Aliquando decet sufferre.

¶ Aliquãdo debet quis repꝛhendere.

Primo ꝓtumelia est aliq̃n repellẽda.s.puniẽdo ꝓtumeliantẽ:q̃n quis sz hs aucte sup eũ. Contumelia enĩz iussu ꝑncipis ⁊ manu militis est repellẽda. Unde Ro.xiij.ꝺz. Non sine cã gladiũ portat.Dei em̃ mister est vindex in irã in eũ q̃ malefacit. Precipue aũt ꝓtumelias ⁊ ea q̃ sunt in iniuriã dei vel ecclesie opz punire. Uñ Chrysо. dicit q̃ in iniurijs ꝓpꝛijs esse patiẽte laudabile est in iniurijs dei impiũ. Et quia ꝓtumelie que dicũt ꝓtra rectores:ꝑcipue ꝑlatos ecclesie ꝑcipue vergũt in ꝓtumeliã dei:iõ puniẽde Et ꝙuis q̃s debeat magis punire si ꝑtatem hz contumelias alioꝝ q̃ ꝓpꝛias:q: min⁹ suspect⁹ habeat ne moueatur cupiditate puati hoꝛis:ſ ⁊ in eũ illatas poterit punire ꝺberare vl in pecunia ꝺdenare:sic etiã põt zelo correctõis ꝺ aliquẽ ꝺbũ cõtij dicere.Nõ ꝑs exẽplo xpi q̃ dixit discipulis cũtibus in emaus.O stulti ⁊ tardi corde ad credẽdũ.Lu.vlt. Et exẽplo pauli q̃ dixit. O insensati galathe q̃s vos fascinauit euãgelio nõ obedire.Ad Gal.iij.Raro tñ ex magna necessitate ⁊ utilitate ⁊ cũ moderatiõe hmõi obiurgatões sunt faciẽde:vt dicit Aug.⁊ ꝓcipue verbis cõtinẽtibus turpia abstinendũ.vt meretrix ⁊ hmõi q̃ sine pctõ dici nõ ꝑnt.

Est sufferenda.

Scõ cũ ꝑfert ꝓtumelia seu conuitiũ animo solatiãdi:tũc si talia nõ sunt in detrimẽtũ honoꝛis alicuⁱ? est veniale pctm:vt vocãdo cecũ stultũ ⁊ hmõi. Si vo ex leuitate vel ludo ꝑferret ꝙũ qđ esset ꝓtra honorez alteri? vl de quo estimare posset ipꝫ notabilr irasci⁹ odiũ incurrere vel aliud graue pctm:non excusaret a mortali. etiã si hoc nõ intẽderet: sicut cũ quis ludẽs cũ alio ꝗuiter offenderet vsq; ad mortalẽs ⁊ hmõi nõ carret mortali culpa. Ludus enim noxius ẽ in culpa. Quis enim ad eutro polia seu vanitatẽ ptineat dicere aliqđ leue cõultiũ: nõ tñ vsq; ad dehonoꝛatõem vel ꝓtristatõem eius de quo ꝛ sed magis cã delectatõis ⁊ ioci vel leuitate loquẽdi obꝛuatis debitis circũstãtijs.als ibi esset pctm. Et iõ cauẽdũ est semp a cõuitijs ⁊ cõtumelijs. Tertio cũ ꝑfert animo iniuriãdi vel vlcisc̃di: aut dehonoꝛandi.ꝛ sic est mortale fm Tho.ij.ij.q.lxxij.art.ij. Ratio hui⁹ est:quia notabiliter ledit ꝓtimũ.ꝛ sic facit ꝓtra iusticiã ⁊ charitatẽ. Non enim quis amat min⁹ honoꝛẽ suũ q̃ diuitias tẽpales sed plus. Sed auferẽs substantiã peccat mortaliꝛ vel etiã intẽdens auferre:ergo multo magis intẽdẽs auferre honoꝛẽ. Uerba em̃ ꝙ que infert ꝓtumelia ꝗtũ ad suã essentiã.i.inq̃tuz sunt quidã soni audibiles:etsi nullũ nocumentũ inferant nisi forte grauãdo auditũ cũ nimis alte q̃s loquit:tamen inq̃tũ sunt signa repꝛitãtia aliq̃d in notitiã alioꝝ:ſic ꝑt multa dãna inferre: inter q̃ est ꝙ hõ dãnificẽ ꝗtũ ad detrimentũ honoꝛis ⁊ reuerentie sibi ab aliis exhibẽde. Uñ et maioꝛ ꝓtumelia est ⁊ grauiꝛ pctm:vt si aliq̃s dicat defectum suũ coꝛã multis:ꝛ tñ etiã sibi soli dicẽdo potest esse ꝓtumelia inq̃tũ ipe q̃ loquit loquenꝫ reuerẽtiã agit. Probat hoc idẽ sz ꝓtumelia esse mortale auctoꝛe. Naz christus dixit Adat.v. Qui dixerit fratri suo fatue qđ sz pertinet ad ꝓtumeliã reus erit gehẽne:q̃ nõ debeꝫ nisi ꝑ mortali: ⁊ intelligit cũ hoc dicit intẽdens dehonoꝛatiõem. Aplus etiã Rom.j.dicit. Digni sunt moꝛte sz eterna qui faciunt pctã enumerata ibi inter q̃ ponit cõtumelia. et Clemens Dãnatione sunt digni q̃ pribus legatione dei fungẽtibus contumeliã inferũt.ij.q.vij.c. Qualis.

§.V. De satisfactione ꝓ cõtumelijs.

Nota q̃ dicit Ambꝝ. in expõne regule q̃ quilibet teneꝫ ad satisfaciendũ illi q̃ lesit ꝺbo ꝛ iurando vel cõ tumeliãdo ⁊ teneꝫ ad satisfaciẽdũ cito.s.cũ põt. Sicut em̃ in restitutõe qđ fine die certo debeꝫ:ꝛ die debeꝫ ira ⁊ hic. Unde apls ad Eph.iiij.dicit. Sol nõ occidat sup iracundiam vestrã.i.ſi cõtingat aliq̃d cõtumeliare ex ira anteq̃ transeat dies recõciliamini cum eo. Sed q̃ret aliq̃s que sit ista satisfactio ad quã teneꝫ ille qui ꝺbo aliũ lesit:puta ꝓtumeliãdo vl irridẽdo ⁊ hmõi. Rnsio. triplex potest eẽ Una est ꝑ verbũ:vt cum quis de offensa veniã petit:sicut fecit Aug.scribens Hiero.dicẽs. Obsecro te ꝑ misẽdiam iesu xpi si lesi te ignosce mihi. Scõa est ꝑ corꝑis humiliationẽ. Sicut fecit semey dauid qui cõtumeliauerat. Dicit em̃.ij.Reg.xix.q̃ semey pstratus coꝛã rege dixit ad eum. Ne reputes mihi dne iniq̃tatẽ neq; meminer is iniq̃tatuz serui tui. Tertia est ꝑ obsequia. Sicut iacob voluit immuneribus placare esau fratrẽ suũ. Rom.xij. Si esurierit inimicus tuus ciba illũ. Sed querit vtrũ teneaꝫ q̃libet offendens verbo ad oẽs hmõi satisfactiones. Rnsio. Sicut ledens alĩũ in rebus nõ teneꝫ ei nisi ad certã q̃titatez rei restituẽde fm q̃titatẽ dãni: vel in dubio ad arbitriũ boni viri. Ita et offendẽs ꝺbo nõ teneꝫ ad oẽs hmõi: sed fm q̃titatẽ offense:qđ si offensus petit plus potest sibi sufficere satisfactio ad arbitriũ boni viri: q̃uis laudabile sit plus debito facere ꝑ pace ꝓmoꝝ. Si tñ ꝑlatus eẽt qui excessisset in verbis corrigẽdo subditum ex debito iustitie non debet petere veniã subdito sed dño deo. Nedum nimiũ seruaꝫ humilitas reqẽdi frangaꝫ auctoꝛitas.vt dicit Aug.in regũ. Potest etiã ꝑlatus remittere iniuriã factaz subdito suo ipsi iniuriati in ꝑsona vel verbis etiã contra voluntatẽ ipsius subditi iniuriati.ar.vij.q.j. Non dicatis. in glo. Sed querit si aliq̃s offendat aliq̃ẽ ꝺbo in secreto:ꝛ offensus querit satisfactõem sibi: fieri in publico. Nũ quid ad hoc teneꝫ offendẽs:vel ecõuerso.si offendat quis verbo in publico:ꝛ offendens vult satisfacere in occulto. Nunq̃d satisfaciet. Rnsio ad pmũ. Non teneꝫ nisi qđ fuit factũ in occulto fuisset publicatũ:sicut fur qui latẽter accipit nõ teneꝫ publice restituere. Ad scõz dico q̃ nõ sufficit argumẽtũ in paulo apl'o cui ꝺdenato ad carcerẽ nõ suffecit occulte liberari:sed publice petijt educi ⁊ dimitti. Itẽ si q̃s ꝓtumeliãdo dicit culpaz alicuius:ꝛ offensus non vult recipere satisfactionem a ledente: nisi dicat se fuisse

mentitū. Relpōsio si cōtumelians scit se dixisse verū non tenet: nec ille debet hoc ab eo exigere: sed si scit vel credit non esse verū sed falsum vel incertū: q; debet etiā cū dam non fame sue dicere se falsum dixisse vel incertū aut dubiū sm q; habet in cōscientia sua potest cū hoc dicere aliqua alleniatia culpā suā: puta q; audierat vel ex ira diperat: vl tunc credebat: nūc aūt nō credit illud esse verum si sic est. Non aūt debet dicere se fuisse mentitū si nō fuit mentit⁹: sed falsum dixit: quia si tūc credebat modo scit vel credit cōrrarium. Hec omnia Umbertus.

¶ De rixa ⁊ bello multiplici. Capm VII

Irafilia est ire secū-

dū Greg. xxxj. li. moral. Et ex vbis Isidori in lib. etymo. potest haberi diffinitio eius. Dicit em q; rixosus est quasi rictu canino dictus. Semp em ad ꝺicendū est paratus iurgio delectat ⁊ puocat ꝓdentē. Rixa no tat tria

Tūr dicit btūs Tho. ij. ij. q. xlj. ar. j. Rixa nō noiat simplr cōtentionē: sed tria q; ponunt in vbis Isidori eius inordi natione declarāt. Primo quidē ꝓptitudinem animi ad cōtendendū: qō signat cū dicit. Semp ad ꝺicendū para tus. f. siue alius bene siue male dicat aut faciat. Secō q; ipsa ꝺictione delectat. vnde sequit: ⁊ in iurgio delectat. Tertio quia ipe alios puocat ad ꝺictionē. Et ideo subdit puocat cōtendētē. Est etiā rixa quoddā bellū partic̄ulare inter alios. Un Jaco. iiij. Unde bella ⁊ lites in vobis. nōne ex ꝓcupiscētijs que militāt in mēbris vestris bella. i. rixe ⁊ litigia. Nec est cōtra qō dictū est sc̄z q; oriat rixa ex ira. Et Jacobus dicit oriri ex ꝓcupiscētijs. Nam vt dicit btūs Tho. vbi. s. ar. ij. omes passiones irascibiles ex passionib⁹ ꝓcupiscibilibus oriunt. Et sic rixa q; oritex ira oritex cōcupiscētia vt ex pma radice. Dissipa gentes que bella volūt dicit ps. ad dnm. ps. lxviij. Bellum vt ꝺr in ca tholicon ꝺr: q; ī bonū p antifrasim: sicut piscina que caret pisce. Non em est bonū: sed malū ⁊ multa mala oriunt ex eo. Intātū aūt pōt esse bonū inq̄tū nō volūtarie appetit: sed ex necessitate exercet ad se defendendū debito modo. Et ideo signāter ps. nō dicit. Dissipa gētes q; bella gerūt. Uidulta em bella gesta sunt a sanctis viris ꝺno iubente ꝓsperante. Unde ad Heb. xj. Sancti fortes facti sunt in bello: castra verterūt exterox. vt Iosue. de quo Eccl'. xlvj. Fortis in bello Iesus naue ⁊c. Sz dissipa ait que bella vo lunt. que sc̄z bella delectabilr̄ suscipiūt ad nocendū alijs. Ubi nota q; triplex est bellum.

¶ Primū bellum internale ⁊ angustiosum.

¶ Scm bellum particulare ⁊ rixosum.

¶ Tertiū bellum populare ⁊ periculosum.

§. I. De primo dicit Eccle-

Bellū in ternum

siastes. iij. Tēpus belli ⁊ tps pacis. Primo opz bellare ꝺ vitia: ⁊ postea sequit pax in mente. Et ps. Obūbrasti sup caput meū in die belli. i. in tpe quo bellaui ꝺ vitia: vmbra tue gre vel merito ⁊ memoria tue obscure passionis pre xisti me ⁊ dedisti refrigeriū. Sen. Habeto pacem cum ho mine: bellū cuz vitijs. Hinc Greg. Sciens apostolus nobis iam nō vltra bella esse carnalr̄ pagenda: sed anime certamina contra spuales aduersarios desudanda velut magister militie ꝓceptum militibus xpisti dat dicens. Induite vos armaturā dei vt possitis stare aduersus insi dias diaboli. xxiij. q. j. Nisi bella. Quādo aūt inchoādum sit illud bellū. ostendit Aug. in lib. xxj. de ciui. dei. c. xvj. di cens. Cum aūt ventū fuerit ad etatē qua homo ꝓceptum capit: ⁊ subdi potest legis imperio suscipiendū est belluz contra vitia ⁊ gerendū acriter ne ad dānabilia petā pduc̄at. Et siqdē nōdū victoriarū cōsuetudine roborata sunt facilius vincunt ⁊ cedūt. Sinautē vincere ⁊ imperare cō sueuerunt: sz vitia laboriosa difficultate superanr̄: nec id veraciter ⁊ sinceriter fit: nisi delectatione iusticie: hoc est aūt in fide xpisti. Quomodo bellandum sit docet idem Aug. in. xxij. de ciui. c. xxiiij. dicens. In plioꝝ tētationib⁹ contra vitia piculisq; etiā iusti versant in quibus non eis nos subdamus vigilijs cōtinuis excubātes: ne opinio ve risimilis fallat: ne decipiat homo versutus: ne se teneb⁹ alicuius erroris effundār: ne quod bonū est malū: aut qō malū est bonū esse credat: ne ab his que agēda sunt mer⁹ reuocet: ne in ea que agēda sunt cupido ꝑcipiter: ne super iracundia sol occidat: ne inimicitie, puocēt ad retributoēz mali pro malo: ne absorbeat inhonesta vel immoderata tristicia: ne in pcipiēdis beneficijs ingerat mens ingrata to: po: ne maledicis rumoribus cōscientia bona fatigēt ne temeraria suspitio nra decipiat: ne aliena de nobis fal sa nos frangat: ne regnet peccatū in nro mortali co: pore ad obediendū desideriis eius ne mēbra nostra exhibeant arma iniq̄tatis peccato: ne oculus sequat cōcupiscentias: nevindicandi cupiditas vincat: ne in eo qō male delectat vel visio vel cogitatio rememorex: ne imp: obū aut inde cens verbū libēter audiat: ne fiat qō nō licet etiaz si libet Nec in hoc bello labor periculoz̄q; plenissimo vel devi ribus nostris speret facienda victoria vel viriḃ⁹ nris facta tribuat: sed eius gra de qua dicit aplus. Gratias aūt deo qui dat nobis victoriā p Jesum xpm dnm nrm. Et alubi In oibus his supam⁹ ꝓpter deū qui dilexit nos. Hec oia ille. Quia ergo oia ista bella suut piculosa ideo nō appe tenda: sed ꝙtū in nobis est vitāda fugiēdo occasiones tē tationū. Qui aūt nō vitāt occasiōes sed ingerūt se eis illi quasi volunt bella ⁊ rixas vitioz. De his dicit ps. Dissipa gētes q; bella volūt. Et ponit dissipa ꝓ dissipabis sm mo rem ꝓphetic̄u. i. destrues vt sc̄z vincant. Qui em amat pe riculū incidet in illud. vt dicit Eccl'. iij.

§. II. Secundū bellum est

rixa de qua p̄incipalr̄ intendit. Jac. iiij. Belligeratis. sc̄z faciendo rixas ⁊ nō potestis adipisci scilz qō cupitis. Ra rius est em cuētus belli. vt ꝺr. ij. Reg. xj. Qui em rixatur cū altero intēdit supare: ⁊ ipe superat sepe ⁊ percutitur: ⁊ ideo vitāda est. Unde cū pastores Loth rixati sunt cū pa storibus abrae ꝓpter greges multos pecoz quos habe bant. Ad hanc tollendā dixit abrae. Ne queso sit iurgiuz inter me et te. ⁊ pastores meos et tuos: separem⁹ nos ab inuicem. Si tu ad finistram ieris ⁊c. Gen. xiij. De ipo aūt bello rixe tria videnda sunt.

¶ Eius ortum.

¶ Eius actum.

¶ Eius nocumentum.

Bellū est ternum ⁊ pticulare oritur

Oritur p̄incipalr̄ rixa ex ira. Un Prouer. xv. dicit. Uir iracūdus puocat rixas. Hoc aūt sic declarat btūs Tho. ij. ij. q. xlj. ar. ij. Rixa importat quādam ꝺictōem vsq; ad fa cta. puenientē dū vnus alterū ledere molit. Dupl'r autem vn⁹ alīū ledere intēdit. Uno modo q̄si intēdens absolute malū eius: ⁊ talis lesio ꝓinet ad actū odij cui⁹ intētio est ad ledendū inimicū vl in manifesto vel in occulto. Un, ⁊ aliq̄n rixa ex odio oriť, ꝓpter quod ꝺr. Prouer. x. Odium suscitat rixas. Non tn rixa est ꝓpius effectus odij: q; ꝓter intentionē odietis est q; rixose ⁊ in manifesto ledat. Alio modo aliq̄s intēdit aliū ledere eo q̄ sciente ⁊ repugnāte qō importat noie rixe. Et hoc ꝓprie ꝓinet ad irā q̄ est appe titus vindicte. Non aūt sufficit irato q̄ latenter noceat ei cōtra quē irascit: sed vult q; ipe sentiat: ⁊ q; cōtra volunta tem suā aliq̄d patiat in vindictaz eius qō fecit. Procedit etiā aliq̄n ex fugbia ⁊ inani gloria: nō tn directe sed occa sionaliter inq̄tū aliq̄s ex hoc concitat ad rixā ⁊ iurgiū: qa ad iniuriā sibi reputat q; alius se ei ꝓferat, ꝓpter qō dicit Prouer. xxviij. Qui se iactat ⁊ dilatat iurgia ꝓcitat. Jurgium aūt ide videt qō rixa. Jactare se ex fugbia vel inani gloria ꝓcedit. Quantū ad sc̄m sz actū sciendū est sm btūm Tho. vbi. s. ar. j. q; sicut ꝓtio importat quādam cō tradictoem in verbis: ita rixa importat quādam contradi ctionē in factis. Unde dicit glo. ad Galath. v. q; rixe sunt

Quō bel landuz sit otra vitia

Nocumē tum belli

Bellū po pulare

Actꝰ belli

quādo ex ira inuicē se percutiūt hoies. Et ideo rixa videt quoddā ꝑuatū bellū quod inter ꝑuatas ꝑsonas agit non ex aliqua publica auc̄te: sed magis ex inordinata volūta te. Et ideo rixa semp importat pctm: sed rixa ꝓprie est ex parte eoz qui etiā iniuste inuadūt aliū vel alios: vel etiā q̄ se defendunt cū iuste inuadunt: puta cū ministri rectoris volunt iuste cape aliq̄s reos ⁊ illi se defendūt ne capiant tūc rixa est in eis. In eis aūt qui se defendūt solo animo repellēdi iniuria cū debita moderatione nō est ꝓprie rixa nec pctm. Quia vim vi repellere est de iure nature. ꝺist. j. Jus naturale. Simil'r nō est ꝓprie rixa in his qui iuadūt alios vt capiāt ex officio suo qui se defendūt. Unde cum seruj ysaac foderūt puteū ⁊ inuenerūt aquā q; p illā rixa ti sunt. vt ꝺr: Gen. xxvj. nō in seruis iacob fuit rixa: sed in incolis terre qui iniuste molestauerūt illos. Quantum ad tertiū sc̄z de nocumēto huius vitij sciendū q; multipl'r nocer. Primo quidē: qa inducit ad mortez eternā cum fit mortale pctm: qū videlz q; s iuadit aliq̄e iniuste vt pcu tiat eū: vel etiā cū defendit se iuste inuasuz ab officiali vt capiat: vel etiā cū defendit se iniuste inuasum ex odio vel vindicādi animo vel cuz excessu notabili debite modera tionis: vt si inuadēs pcutiat eū manu: ⁊ ille gladio pcutit in oibus his mortale est sm Tho. vbi. s. Et ratio est: quia inferre nocumētum ꝓmo opere manuali non est absq; mortali: q; ꝓtra iusticiā ⁊ ꝓtra mādatū illud. Nō occides. Jn quo ꝓhibet ois lesio ꝑsonalis iniuriosa sm Augu. de pe. ꝺi. j. homicidij. Probat etiā hoc sc̄z rixā esse pctm mor tale ex hoc q; aplus ponit rixas inter opa carnis. de quib⁹ ꝺicit ad Gal. v. Qui talia agūt regnū ꝺei nō consequent. Non aūt ꝑiuat quis regno ꝺei nisi q; mortale. Ueniale autem esset cū se quis defendēdo cum aliquo leui motu odij vel vindicte hoc agit: aut cū excedit aliquātulū mo dū defensionis debitū. Nocet ch rixa: q; ꝑ eaz generantur odia ⁊ discordie in mētibus rixantiū. Propter quod dicit Prouerb. xvij. Qui meditat discordias seminat rixas. i. q̄ intēdit seminare inter aliquos discordias procurat q; ad uiuicē rixētur: vt inde in eoz cordibus p rixas discordie ⁊ odia generent. Unū em pctm potest impare actū alteri peccati in suū finē ordinādo. Nocet rixa cor: po: quia fre quēter plus recipit q; alteri faciat mali. Punit etiā pena pecuniali vel corporali a iudice sm excessus quātitatē: q; iura mandāt ista puniri. vt patet. xxiij. q. ij. et. c. ij. vbi man dantur puniri vt homicide qui rixant ⁊ qui in rixa fuerit occisus. Dissipa ergo ꝺeus gētes que volunt ista bella ri xarum vt recipiant quod merentur.

§. III. Tertū bellū dicitur

De bello ppli istr

popular: qō est valde piculosum: q; innumera mala inde sequūtur: cū sc̄z vnus ppls seu ciuitas insurgit cōtra alia: vel vna ps ciuis̄ de ciuitatis ꝺ alia ad nocendū ꝑdandum subiectendū expellēdū ⁊ occidēdū. Et cū iniustū est bellū q̄cūq; ibi sciēter ⁊ volūtarie ocurrit mortale peccat vltra alia pcta q̄ ibi cōmittunt: nā quicq̄d accipit ab alia parte rapina est: si vulnerat vl occidit homicida est ⁊ alia mala ei imputant. Est aūt bellū iustū cū sit ꝓpter debita rebus ablatis aut vlcisc̄dis iniurijs: qñ sc̄z ablate sunt res vel iniurie facte ab aliqua ciuitate vel ppl'o ⁊ emendare non vult: ꝓpter quod bellū iustū. ⁊ iustū cū sit ꝓncipis auc̄te vt ar. xxiij. q. ij. Justū. et. xxiij. q. j. Quid culpat. Sed cū sit bellū ex ambitione ⁊ auaricia ⁊ odio: vel ad dilatandum dominiū suū: ad augēdas diuitias: ad depimēdū ⁊ exter minandū alios ob odiū ⁊ inuidiā ⁊ hmōi est iniustū. Un Augu. Quid culpat in bello: an ꝙa moriunt hoies aliq̄n moriturī vt dñenr in pace victuri hoc rephēdisse timidoz est nō religiosoz. Nocendi cupiditas: vlcisc̄di crudelitas implacabilis animus: feritas rebellandi: libido dñandi. Hec ⁊ his similia in bellis iure culpantur. xxiij. q. j. quid culpat. Dō vtiq; fit suggestione demonū qui de hominū peditione letant ⁊ corporali ⁊ spuali. Unde ⁊ Aug. lib. j. de ciui. dei. c. xxv. refert ꝙ in magna planicie circa romā visi sunt diij romanoz qui demones erant quos colebant sub diuersis noibus Jouis: martis: ⁊ alijs innumeris ad inui cem bellare: qō ideo fecerūt ipsi demones in aliq̄ specie apparētes: vt sic puocarēt ipsos romanos ad bella tanq̄ honesta ⁊ licita: ex quo dij ipsi exercebant. Sed ꝓpter quā causam deus bella ꝑmittat: q̄ semp ex malis elicit bo na ⁊ maioza. ostēdit Aug. in. j. de ciui. dei. c. ij. dicens. Si quid recte saperēt illi q̄ ab hostib⁹ aspera ⁊ dura perpessi sunt illiḋiuine ꝓuidentie tribuere q̄ solet corruptos hoiz mores bellis emēdare atq; terere. Jtēq; vitā mortaliuz rectā atq; laudabilē talibus afflictionibus exercere ꝓba tāq; vel in meliora trāferre: vel in his adhuc terris, ꝓpter vsum alioz detinere. Dicit aūt ipe Aug. in. v. de ciui. dei. c. xxij. Dō sicut deus vn⁹ ⁊ verus regit ⁊ gubernat omnia humana vt placet: etī occultis causis nunq̄ tn iniustis: sic etiā ipa tpa belloz in eius arbitrio est iustoq; iudicio ⁊ miscḋia: vel atterere vel cōsolari genus humanuz vt alia citius: alia tardius finiant. Et exēplificat de mulr̄. Bellū pyratarū a pōpeio. Bellū punicū tertiū a scipione incre ḋibili celeritate ⁊ tpis b: euitate cōfecta sunt. Bellū fugi tiuoz gladiatoz italia horribilr̄ contrita ⁊ vastata: tertio anno cōsummatū est. Pycētes marsi ⁊ peligni gētes non exteres: sed italice post diuturnā ⁊ deuotissimā sub roma nis seruitutē caput in libertatē erigere tētauerūt: multis iam nationib⁹ romano imperio subiugatis: deletaq; Car thagine. Jn quo bello italico romanis sepissime victis ⁊ duobus cōsulibus occisis ⁊ multis senatoriḃ⁹: huic malo quitus ann⁹ finē dedit. Bellū scḋm punicū cuz maximis detrimētis ⁊ calamitates reipublice p annos. xviij. roma noz vires extenuauit ⁊ pene ꝺsumpsit in duobus ꝓelijs ferme septuaginta milia romanoz interierūt. Bellū pu nicū pmū p. xviij. annos pactū est. Bellū mitridaticū. xl. Bellū sammiticū annis ferme q̄nquaginta: in quo bello romani ita victi sunt: vt sub iugo etiā mitterent. Sed qa nō diligebāt gloriā ꝓpter iusticiā: sed iusticiā ꝓpter glo riā diligere videbant pacē factā feduscp ruperunt. Et. j. c. xxiij. Dō nra memoria recētissimo tēpe deus mirabiliter ⁊ misericorditer fecerit si a nobis tacebit erimus ingrati. Cū rhadagarsius rex gothoz agmine ingēti ⁊ unmani iā in vbis vicinia cōstitutus romanis ceruicib⁹ imminer et: vno die tāta celeritate victus est: vt nec quidē vno iā dicā mortuo: sed nec vulnerato romanoz ppli ampli⁹ q; centū miliū ꝓsternerent: inoq; ipse captus necat⁹ est. Hec ille. Jlster hadagarsius infidelis in motibus fesulanis cū suis extinctus est. vt declarat Tho. anglicus sup li. de ciui. dei in pnci. De ppl'o aūt dei sc̄z israel dicit idē Aug. in. xvj. de ciui. c. ij. q; a duobus mirabilib⁹ ducibus. sc̄z Moyse ⁊ Jesu naue: seu Iosue bella etiā ꝓsperrime ac mirabilr̄ ge sta sunt deo cōtestante: nō tam ꝓpter merita hebrei ppli q; ꝓpter petā earū que debellabant gentiū illas eis pue nisse victorias. Post istos duos duces iudices fuerunt in terra ꝑmissionis: quoz tpibus sicut se habebāt ⁊ peccata populi ⁊ miscḋia dei: alternauerūt ꝓspera ⁊ aduersa bel loz. Et in. xvij. lib. c. penul. dicit q; diuino illo ppl'o in duo regna vtraq; pars sicut iubebat diuina ꝓdictia: vl fine bat variis erigebat ꝓsperitatib⁹ ⁊ aduersitatibus pmc̄ batur: ⁊ sic affligebat nō solū exterius: ver ūetiā inter se ci uilibus bellis. vt certis existētibus causis miscḋia dei vel ira patesceret: donec eius indignatione crescente vniuer sa gens illa a chaldeis debellātibus nō solū subuerteret in sedib⁹ suis: sed etiā ex maxia sui parte transferretur in terrā assyrioz. ⁊ ꝑius illa pars que vocabat israel in decē tribubus distincta. Quis aūt posset enarrare mala q̄ con tingunt ex bellis. Nonne rapine fiunt cōtinue ⁊ nō soluz ab inimicis: sed etiā ab amicis auferr. O quot mulieres vitiuperātur: adulteria: stupra: meretricia multa sequūtur capiūtur pueri tollūtur a parētibus et a iustis exercitijs remoti applicantur ad stipendia latrocinantium. Nonne

militie dediti sunt ⁊ maxime blasphematores dei ⁊ sctōꝝ. Os opire nesciūt nisi maledicendo deū ⁊ sanctos ⁊ turpiter iurādo p eos etiā nō irati. Quis in illa arte reperit nō vacās sodomie ⁊ oi generi immūdicie. Odia ⁊ rancores cōtinue persuerāt ꝓpter que ⁊ cōfessiones ⁊ cōiones et cultus diuin⁹ negligunt: grauamina collectarū mltipli cantur: ⁊ nō valētes soluere incarcerant: turbant ad despatōem pduc̄untur. Stipēdiarii etiā vilissimi homines faciunt se dnos dnoꝝ: etiā suoꝝ a q̄bus sunt cōducti: ꝑ q̄b⁹ militāt: et si in aliquo cōtradicūt verberant et vulnerātur ab eis. Sacrilegia ppetrant: ecclesias spoliant: sacra diripiūt: in ecclesijs ludūt ⁊ stabulant. Sacerdotes capiunt: agricolas: mercatores pdant ⁊ redimere faciūt: incēdia ponunt in segetibus: in domib⁹: in ecclesijs. Agri et vinee inculti remanēt: arbores fructifere incidunt: dom⁹ ad habendū ligna p igne destruūtur: greges ⁊ armēta capiunt vie inuie efficiūtur. Sicq; artes ⁊ negociatiōes pereunt. Blasphemie detractiones: derisiones: pditiōes ꝑ nihilo habenē: ludi q̄ruc̄ijq; phibiti crescūt: hēreticalia addunt. Et sic ciuitates ⁊ castra ad solitudinē rediguntˊ. Et quo q̄ tot mala puenīūt. bene inq̄t ps. Dissipa gētes ⁊c. que sc̄z nō necessitate: sed cupiditate accedūt ad hoc. Vñ ⁊ Tul. dicit in. iij. lib. de repu. Nullū bellū suscipi debere ab optima ciuitate nisi ꝑ fide ⁊ salute. Et vt exponit Aug. q̄ hoc refert in. xxij. de ciui. dei. c. vj. de fide. i. fidelitate seruanda. p salute sc̄z tēpali ad enadendū egestatem vincula exilia mortē ⁊ hmōi. Sed multo magis p fide ꝑseruanda ꝓtra infideles iustissime bellaˊ. vt habeˊ. xxiij. q. viij. Omni. et c. Notaru. De bello aūt ad hoc q̄ sit iustus tractaˊ in tertia parte titu. iiij.

¶ De homicidio. Capl'm. VIII

Ē homicidio. quia

d ex ira ⁊ rixis ⁊ bellis frequenter ꝓtingit fieri homicidia: mutilatōes mēbroꝝ ⁊ pcussiones ideo de ipis hic agendū. Dia hec cū iniuste fiūt sunt ꝓtra ꝓceptū illud. Nō occides. Exo. xx. vt dicit Aug. de pe. di. j. Homicidiū. Homicidiū aūt sic diffiniri pōt q̄ homicidium est hois occisio illegitime facta. Signāter aūt dr hois: q̄ occisio aialis irrōnalis sicut nec destructio plantaruꝫ seu arboꝝ q̄ viuūt vita vegetatiua est homicidiū. Vñ Aug. in. j. de ciui. dei. q̄ cū audimus. Non occides: nō accipim⁹ hoc dictū de fructib⁹: q̄ nullus est eis sensus: nec de irrōnalib⁹ aialibus: q̄ nulla nobis rōne socianeˊ: sed de hoib⁹ Rō hui⁹ est ꝺm Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. j. q̄ null⁹ peccat vtēdo re aliq̄ ad id ad q̄ est ordinata. Jn rez aūt ordine impfectioꝝ sunt ꝓpter pfectioꝝ: sicut in ḡnatione hois natura ab imperfectis ad perfecta ꝓcedit. Cū igit̄ plante sint ꝓpe aialia oia: ⁊ aialia irrōnalia ꝓpter hoiem: ideo vtēdo plātis ad vtilitatē aialiū: ⁊ aialibus ad vtilitatē hoīm: nō est ꝓtra ꝓceptuꝫ nec pctm̄. Inter alios aūt vsus maxie videt necessariū istīs vti in cibū: q̄ fieri nō pōt absq; mortificatione eoꝝ. Vñ etiā est ex ordinatione diuina dicēte dño Gen. ix. Omne q̄ mouet ⁊ viuit erit vobis in cibū. Nec est ꝓtra: q̄a Exod. xxij. statuit certa pena occidēti bouē vel ouē. primo: q̄ hoc est rōne dānificationis. primo: nō rōne occisionis. Addit etiā in diffinitōe illegitime facta: quia si homo occidaˊ ꝓpter maleficiū a iudice suo non est homicidium q̄ sit pctm̄ vel cōtra ꝓceptū de quo loquitur.

Domici⁊ diū est ca sus epo reseruat?

Est aūt illud pctm̄ vnus ⁊ ꝑcipuus ex casib⁹ reseruatis diocesanis ꝺm oēs doctores. Et q̄uis etiaz ipsi diocesani nō soleāt tales absoluere ꝓpter horoꝝ: ⁊ detestationem facti: sed cōiter mittūt ad curiā romanā absoludos a penitētiarijs: tū si volūt possunt absoluere etiā valentes ad curiam accedere: aļs frustra poneretur inter casus reseruatos epis homicidium voluntariū si munꝰ possent absoluere: sed ponereˊ inter casus papales: sed nec istud nec aliud q̄ sit ꝑcise pctm̄ absq; adiūctione sentētie reperiˊ iure pape reseruatum: sed certe sentētie ⁊ irregularitates q̄uis laudabile sit aliq̄n multū enormia ad curiā mittere

De excōicatione aūt q̄ incurriˊ ꝓpter occisionē vel mutilationē vel pcussionē clericoꝝ: nihil hic agiˊ: q: diffuse hēs in. iij. pte ti. xxiij. c. j. De irregularitate q̄ ꝓpter hmōi incurritur seu ꝺhitur habes in. iij. pte ti. xxviij. c. ij.

§. I. De homicidis inquit

ps. Viri sanguinū ⁊ dolosi nō dimidiabūt dies suos. ps. liij. Viri sanguinū sc̄z effusores dicunt homicide: q: per homicidiū cōius ⁊ abūdātius effundiˊ sanguis humanꝰ. Et addit dolosi: q: si fieret sine dolo. i. sine pctō vt iudex facit nō reꝑhēderet nec incideret in penā que sequiˊ: quia sc̄z nō dimidiāt tales dies suos vt plurimū. Et hoc dupliciter quia vel corpaliˊ inq̄tū sc̄z occidunt homicide vel ab amicis interfecti vel a iudice vt mādat lex. Et sic non viuunt toto tpe vite sue: sed eis subtrahiˊ tps quo naturaliˊ viuere potuissent. Spūaliter aūt intelligiˊ: quia tā graue peccatū est q̄ vir reuertunˊ ad penitētiā. Et sic nō dimidiant dies suos: sed cōtinuāt vsq; ad mortē inclusiue pctā sua. Dimidiarēt aūt si peniteret eos: q: dies illos malos iterrūperēt. Jn his ergo ꝺbis tria possunt notari.

¶ Primo homicidiū q̄d cōmittiˊ. ibi. Viri sanguinū.

¶ Scdo vitiū q̄d adiūgitur. ibi. dolosi.

¶ Tertio suppliciū q̄d sequiˊ. ibi. nō dimidiabūr.

Homici⁊ diū ꝺr du pliciter.

Quātū ad ꝓmū sciēdū q̄ hoicidiū pōt dici dupliˊ. Uno mō stricte ꝑ iusta occisiōe hois: ⁊ sic est sp mortale pctm̄: ⁊ ꝺ ꝓceptū. Nō occides. Alio mō large ꝑ quacūq; occisiōe hois: ⁊ sic pōt eē aliq̄n sine pctō. Viri sanguinū. i. occisores effundēs sanguinē hūanū pōt eē q̄s quadruplˊ.

¶ Primo necessitate vel sui defensione.

¶ Scdo iusticie executione.

¶ Tertio casus occursione.

¶ Quarto hostili impugnatione.

Homici⁊ da se defē dendo

Et ꝓmo cū quis occidit alium necitate ductus ineuitabili: q: sc̄z inualsus ab alio volēte occidere vel ḡuiter vulnerare se defendēdo occidit: huato debito moderamie cū aliter nō possit euadere man⁹ eius: nō est ꝓprie homicida ꝑut sc̄z homicidiū ꝺicim⁹ pctm̄. Pro hmōi declaratōne Tho. ij. ij. q. lxiij. art. vij. dicit q̄ cū moralis actus accipiat spēm ab eo q̄d est fm intētionē: q: ex fine nō ab eo q̄d est ꝑter intētionē. Jdeo ex actu alicui⁹ se defendenꝫ duplex effectus seq̄ potest. Unus quidē cōseq̄tus ex ꝓpria vi. Alius est occisio inuadētis. Actus igit̄ q̄ ex hoc intendiˊ qui est cōseruatio vite ꝓprie nō hz rōnē illiciti cū hoc sit naturale cuilibet q̄ cōseruet se ꝑ q̄d potest in esse. Vñ de iure nature est vim vi repellere. di. j. Jus naturale. sed tñ cū moderamine inculpate tutele. Naz potest actus aliquis ex bōa intētione puenies illiciˊ reddi si nō sit ꝓportionatˊ fini. Unde si aliq̄s ad seipm̄ defendendū vtaˊ maiori violētia q̄ oporteat erit illicitū: q̄a excedit moderamen inculpate tutele. Illicitū aūt est q̄ homo intēdat occidere aliū vt se defendat: nō aūt ei qui hz publicā auctem referēs hoc ad publicū bonū: sed huato debito moderamine si cōtingat aliū occidi nō imputaˊ occidenti: q: plus teneˊ quilibet ꝓuidere vite sue q̄ aliene. Ideo Tho. Unde si potest aliter euadere: sed ob verecūdiam ne reputeˊ pusillanimis vult resistere. vel etiā si in ipo actu intēdit vindicationem non defensionē aut post factū aggredienteˊ ꝺbilem ⁊ non valenteˊ eū ledere occidit. vel etiā notabiliˊ excedit moduꝫ in defensione: vt si aggressus pugnis ense repugnās occidat non excusareˊ ab homicidiū crimine. Et idem est q̄n sponte se ponit ad talē locū vel casum vnde existimat vel existimare potuit talē necessitatē sibi ventura. Quātuꝫ ad sc̄dm cum iudex habet legitimā auctem seu potestateˊ seruato ordine iudiciario reū condēnat ad mortez quam meruit ex zelo iusticie nō peccat: immo mereˊ seruādo q̄d dñs mandat Exo. xxij. Maleficos nō patieris viuere. vñ non est homicida: etī sanguinē fundat: nec ipse nec licitor nec aliquis eoꝝ qui cooperātur ad mortē eius vt assessor: testis: accusator: associātes: ⁊ capientes ⁊ hmōi: hoc tamen clericis nō liceret: quia eis phibita est oīa effusio sanguinis. xxiij. q. ij. p totū. Et hui⁹ ratio est fm Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. ij. quia oīs pars naturaliˊ est ꝓpter totū. Ordinaˊ enim pars ad totū sicut impfectus ad pfectū. vnde videmus q̄ cū expedit pcidere aliquod mēbrū a toto coꝝpe: puta putridū ꝑ cōseruatione toti⁹ coꝝpis ne inficiaˊ: laudabiliˊ et salubriter abscindiˊ. Quelibet aūt ꝑsona ꝑticularis cōparatur ad totā cōitatē: sicut ps ad totū. Et ideo si aliq̄s hō reperiˊ piculosus cōitati ⁊ corruptiu⁹ ipsius ꝓpter aliq̄d pctm̄: laudabiliˊ ⁊ salubriter occidiˊ: vt bonū cōe coseueˊ modicū eīm fermentū totā massam coꝝrūpit. Quis enim occidere hoiem in sua dignitate manenteˊ. i. bene viuentē sit fm se malū ⁊ ꝓtra charitateˊ: tñ hoiem pctōres occidere ei qui habet auctem est bonū: sicut occidere bestiā. peior est eīm malus homo bestia: ⁊ plus nocet. vt dicit ꝑbus in ꝓmo Polit. Et ad hoc facit q̄d dicit hiero. xxiij. q. v. Qui malos pcutit in eo q̄ mali sunt: ⁊ hz ius interfectionis. i. ptātem minister est dñi. et. q. ea. c. Aduiles. et. c. principes. Si aūt iudex reū dignū morte ad mortē ꝺdēnat nō ꝺuato ordine iudiciario: vel ex amore pecunie: q: de hoc emolumentū peipit ꝓncipaliˊ motus vel ex liuore vindicte: vt odij: vel delectatione effundēdi sanguinē: vl hmōi laudem

Homici⁊ da ex cāu

peccaret mortaliˊ: ⁊ q̄libet cooperās ad hoc similī intētōe aˊ. xxiij. q. v. Cū minister. Quātum ad tertiū. Nota q̄ cū quis occidit aliū a casu. i. ꝑter oēm sui intētionē ⁊ voluntatē: sz ꝺbat opā rei licite: ⁊ adhibuit ꝺbitā diligētiā: nō imputaˊ ei ad pctm̄: puta pulsat campanā ꝺbito modo soluiˊ vel frangiˊ pulsatoriū: quasi de nouo aptatū occidit hoiem vricz nō imputaˊ pulsanti nec ꝑlato ecclesie ad pctm̄. Unde Aug. ad publicolā. Abstinet ea q̄ ꝓpter bonū ac licitū habemus aut facim⁹ siquidē ꝑter nram volūtatem quicq̄ mali acciderit nobis imputeˊ. xxiij. q. v. De occidendis. Alioquin vt subdit idem in dicto. c. non liceret habere ligones: gladios: funes ⁊ equos: q: his hō potest vti ad sui occisionē. Hoc aūt. b. Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. viij. sic declarat fm ꝺbm in. ij. Phisico. Casus est causa agens ꝑter intētionē: ⁊ ideo ea q̄ casualia sunt simpliˊ loqndo nō sunt intēta necvolūtaria: ⁊ q: omne pctm̄ est volūtariū fm Aug. cōsequens est vt casualia inquātū hmōi nō sunt peccata. cōtingit tñ q̄ id quod nō est ꝑ se volitū ⁊ intentū actu per accidēs sit volitum ⁊ intentū fm q̄ cā per accidens ꝺ: remouens ꝓhibens. Unde ille qui non remouet quē ꝺbet remouere ex quo sequiˊ homicidiū: erit ei quodāmodo homicidiū voluntariū. Ꝺ potest ꝓtingere dupliciter. Uno modo q: dat operā rei illicite. Alio modo q: etsi dat operā rei licite nō adhibet ꝺbitā sollicitudinē vel diligentiā ad tollendū homicidiū q̄ potest sequi. Et in quolibet hoꝝ reputaˊ homicidiuꝫ quoad pctm̄ ⁊ irregularitatē puta ludit ad saxa: vel cū gladio: vel verberat mulierē ꝓgnantē: vel pcurit virū eius cuz qua cōmittebat fornicationem vel adulteriū volentē eū detinere: aut cum ꝓiicit lapides ad expellendū bestias de agro: aut ꝓiicit regulas de tecto ipm aptādo: ⁊ nō attēdit si aliq̄s trāseat: nec clamat: nec signū ad hmōi ponit. vel pater ⁊ mat vel nutrix ponit filiū parulū iuxta se in lecto ⁊ dormiendo calcat. vel mulier ꝓgnās saltat: aut magnū ꝑdus portat: vel medicus ex notabili ignoratia vel negligētia infirmū male curat: q̄n in aliquo ꝑdicto casuū sequiˊ homicidium: imputaˊ ei ad mortale: ⁊ erit refuatus casus epo. aļs vt dictum est dādo operā rei licite ⁊ adhibēdo diligētiā nō imputabiˊ ei. Quantū ad quartū. Hostili pugnatione, cum quis in iusto bello occidit nō ex odio vel delectatione effundēdi sanguinē humanū: sed quia nō potest aliter hostes suos subijcere seu inducere ad debitū iusticie. Dicit eīm Tho. vbi. S. ar. vij. q̄ licet ei qui hz publicam auctem intēdere occidere hoiem ad sui defensionē: referēdo hoc ad publicum bonū: vt pater in milite pugnante cōtra hostes: ⁊ in ministro iudicis pugnāte cōtra latrones q̄uis peccarent hi si ꝓuata libidine mouerentur. Unde Aug. Si homicidiū est hoiem occidere: potest hoc aliq̄n sine peccato accidere. nam ⁊ miles hostē: ⁊ iudex vl' minister eius nocentē cui telum a manu fugit inuito: nō mihi videˊ peccare cum occidit. xxiij. q. v. Si homicidiū. Idez dicit in lib. de ciui. dei q̄ si in iusto bello occidatur nō est homicidiū. Ad idem. xxiij. q. j. Quid culpaˊ. Et si in bello quod ꝑ iusta causa suscipiˊ aucte ꝓncipis terreni nō reputatur pctm̄ homicidiū ibi factuz ab illis. Adulto magis in bello q̄ mandat dñs dñantiū deus: qui nō potest nisi iustā causam ḥabere ad oēs: cum oēs sint mortē ꝺbitores si, occidatur nō erit pctm̄: sicut occidit in bello Josue ꝓtra habitātes terrā ꝓmissionis. vt patet in lib. Josue ꝑ totuz. Similiˊ si aliq̄e in particulari q̄s occidat ex mādato dei manifeste vel ꝑ occultū instinctū ei facto nō peccabit nec erit ꝓprie homicida. Sicut Samuel occidit agag regem amalech. Phinees coēte cuz madianita publice. Abraā etiā paratus fuit ex hoc Jsaac filium occidere ex mādato dei. Gen. xxij. Unde Aug. in. j. de ciui. dei. Nequaq̄ ꝓtra hoc ꝓceptum fecerunt quo ꝺr. Non occides: quia deo auctore bella gesserunt: aut personam gerentis publice potestatis fm ius legis sceleratos morte punierunt. Et abraam non solum nō est inculpatus crudelitatis crimine sed laudatus: quia voluit filium obedienter occidere vt habetur. xxiij. q. v. non occides.

§. II. Quantū ad secundū

principale. Sciendū q̄ cū occisioni adiungiˊ dolus. i. malicia seu voluntas directe vel indirecte ꝓpa aucte: tūc est ꝓprie homicidium pctm̄ graue ⁊ ꝓtra ꝓceptum. Unde viro sanguinū adiungiˊ ⁊ dolosum. ⁊ talis est vir sanguinum ⁊ dolosus qui nō ḋimidiat dies suos. Dis eīm q̄ accepit gladium: ait ꝑbs Adat. xxvj. sc̄z ꝓpria aucte vtens ad occidendum gladio peribit tempo: ali fm iura. Et si istum euaderet: quia hic nō puniretur gladio diuie iusticie peribit in alio si non peniteret.

¶ Nulli ergo licet occidere ꝓpria auctoritate.

¶ Nec seipsum per aliquem casum.

¶ Nec aliquem etiam impissimum.

¶ Nec virum iustum ob premium.

¶ Nec vnq̄ ad tollendum scandalum.

Quantū ad ꝓmū ꝺicit Aug. in ꝓmo de ciui. dei. cū dñs dixit. Non occides. Intelligam⁹ vtiq; de hoie ꝺicum: nec te nec alterum. Nec eīm qui seipm̄ occidit alium q̄ hoiem occidit. Hoc autē illicitū esse ꝺclarat. b. Tho. ij. ij. q. lxiij. arti. v. tripliciˊ rōne. Nemo oc cidat seip sum

Primo q: naturaliˊ quelibet res sez ipam amat. Et ad hoc ptinet q̄ quelibet res naturaliter seruat seip̄ in esse: ⁊ corumpētibus resistit quātum pōt. Et ideo q̄ aliq̄s seipsum occidat est ꝓtra naturalē inclinationem ⁊ cōtra charitatē qua quilibet debet seipm̄ diligere. Et ideo semp est mortale occidere seipz. Scdo q: qlibz pars illud quod est: est totius. qlibet autē homo: est pars cōitatis. ⁊ ita illud q̄ est: est cōitatis. vnde i hoc q̄ seipz interficit iniuriā facit cōitati. vt patet ꝑ ꝑbm. v. Ethicoꝝ.

Tertio quia vita est quoddā donum diuinitus homini attributum ⁊ eius potestati subiectum qui occidit et viuere facit: ⁊ ideo qui seipsuz occidit vita se ꝓiuās in deū peccat. sicut qui alienum seruum interficit peccat in dñm cuius est seruus. Et sicut peccat ille qui vsurpat sibi iudicium de re sibi non commissa. Ad solum eīm deum pertinet iudicium mortis ⁊ vite. fm illud Deutero. xxxij. Ego occidam ⁊ ego viuere faciam. Unde nec iudici habenti publicam potestatem licet se occidere committenti quodcūq; maleficium: quia nullus est iudex sui ipi⁹. licet tamē ei se cōmittere iudicio alioꝝ. Unde Augu. de ciui. dei lib. j. ca. xxvj. Hoc dicimus: hoc asserimus: hoc modis omnibus approbamus: neminē spōtaneam mortem sibi debere inferre. xxiij. q. v. Si non licet. §. Non occides. Et ponit oēs cāus qui possent aliquē mouere ad hoc. videlz

Casus pōtēs mouere ad se occidēdū

Primo modo cā melioris vite seu felicitatis citius consequēde: vt fecit quidaꝫ pbs q̄ lecto libro de imortalitate aīe platonis ob desideriū impatiēs ptingēdi ad hāc imortalitatē sentiēdā in ignē se ꝓiecit. vt refert Aug. v. de ciui. dei. Sed vt dicit Tho. vbi. s. Trāsitus homis de hac vita ad aliā felicioꝛē nō subiacet libero arbitrio hois: sed ptāri diuine. Et ideo nō licꝫ ob felicioꝛē vitā se occidere. Scdo potest q̄s mouerī ad ꝫ ob euadendū miserias vite ꝑtis pauptaꝫ: cōfusionis infirmitaꝫ: t hmōi. sicut fecit Achitofel laqo se suspēdēs. ij. Reg. xvij. Et saul q̄ i bello deuicꝰ a philisteis ruit sup gladiū suū: t nō plene mortuꝰ rogauit amelechitā suū suū vt interficeret ne illuderet a philisteis q̄ t fecit. j. Reg. vlt. t Ozyas ne capeꝛ t illuderet a gentilibꝰ se occidit. vt habet. j. Mach. xiij. Et cato vticēsis audita victoꝛia iulij cesaris q̄s dedignat' ei subiici se occidit vt refert Valeriꝰ. t post eū aug. in. j. de ci. dei. Sz t B illicitū est t irrōnale: q: vltimū malo: vite huiꝰ t marie terribile ē moꝛs: vt ꝑz ꝑ pbz. iiij. Ethi. Et ita iferre sibi mortē ꝑpter euadēdas miserias huiꝰ vite est maius malū assumere ad vitandū mínꝰ: q̄d est ꝫ rōnē. Tertio pōt q̄s moueri ꝑpter aliq̄d pctm cōmissuꝫ: sicut fecit iudas scarioth qui pīa ducꝫ de ꝑditōe xp̄i laqo se suspēdit. Mat. xxvij. Sed nec B licet. tum q: maxime sibi nocet in B q̄ sibi adimere ꝑ vite necessariū. tum q: nō licet malefactoꝛē occidere nisi ꝑ iudiciū publice ptātis. Quarto potest mouerī mulier ne ab alio corrūpat: sicut fecit q̄dā ꝓiugata honestissima ꝑ q̄ cū missset de ciocletiano ꝫimpatoꝛe vt ea abuteꝛ ꝑpter pulchritudinē dixit marito. Qui cū rndisset obuiari nō posse: illa nō accessit sed interfecit se: vt habet' in hysto. eccle. Nec hoc licet: q: nō ꝺz in se cōmittere crimen maximū q̄ est sui occisioꝛ: vt vitet minus crimē alienum. Non em̄ est crimē mulieris ꝑ violētiā violate si ꝓsensus nō adsit. Sed est mín' pctm̄ fornicatiōis vel adulterij q̄ occisio suiꝑsius. Et est piculosissimū: q: nō restat ei tps ad expiandū ꝑ pniam. Quito moueri potest timoꝛe ne cōsentiat in aliq̄ pctm̄: puta ne violētata mulier in actu cōsentiat delectationi. Vel etiā cuꝫ absc̄idit sibi virilia ne labaꝫ in vitia carnalia. Sicut fecit Origenes vt posset ꝑ dom' mulierū securi' ꝓdicare: vt ꝺz in hysto. eccle. tastica. q̄d ꝑhibet tāꝑ homicidiū. di. lv. Si q̄s absc̄iderit. Sz nec B licet: q: nō sunt facienda mala vt eueniāt bona sm apl'm vel vt euitent mala ꝑfectim mínoꝛa t mín' certa. Incertū est em̄ an aliq̄s in futurū ꝓsentiat in pctm̄. Potēs est em̄ deus eripe a quacūq; tribulatione seu tēratione supueniēte a pcto liberare. Ꝺ aūt sanson seipm cū hostibꝰ ruina domus oppꝛesserit: excusat a pctō: q: ex instinctu spūssancti fecit: qui ꝑ eum miracula faciebat: vt dicit Aug. xviij. q. v. Si nō licet. §. Non occides. Et eandē rōnem assignat in ꝑmo de ciui. dei. de quibusdā sanctis femínis q̄ se occiderunt tpe ꝑsecutionis. quarū memoꝛia in ecclesia celebrat'. Nico. de lyra videt sīl rōne excusare allegās opinionem hebꝛoꝝ Saulē: vt sez hoc faceret ne in ipso illuderet' deus verus hebꝛeoꝝ a philisteis. Sed ꝓtrariū sentit Aug. xvij. q. v. Nec mirū. Et cōiter a doctoꝛibꝰ reꝓbatus t dānat' credit. De razia idem sentit Nic. Sed btūs Tho. ꝓtra vbi §. Laudat aūt in li. Macha. ꝑpter quādā ſpēm fortitudinis seu apparentiam: sed nō fuit in eo vera fortitudo: sed mollicies nō valēs mala penalia sustinere. Secūdo nō tandū q̄ nullus potest aliq̄d occidere etiā malefactoꝛes ꝓpria auc̄te absq; ꝑcto mortali. Ratio huius ꝺm Tho. ij. ij. q. lxiij. ar. iij. quia occidere malefactoꝛē licitū est in⁹tū ordinat' ad salutem totius cōmunitatis: t ad illū solum ꝑtinet cui cōmittit cura cōitatis cōseruāde: sicut ad medicum ꝑtinet ꝑcidere membrū putridū q̄n ei cōmissa fuerit cura totius corꝑis t nō ad aliū medicū. Cura aūt boni cōis cōmissa est ꝓcipibus t aliis habēribus publicā auctoritatē: t ideo eis solis licꝫ occidere malefactoꝛes t nō alijs. Quis em̄ facere aliq̄d ad cōz vtilitatē q̄ nulli non est sit licitū cuilibet ꝑuate ꝑsone: nō tn̄ facere illud quod alicui nocet licet facere. etsi vtile alijs nisi ꝺm iudiciū habenꝫ publicā ptātē. Un̄ Aug. in li. v. ꝺ ci. dei. ait. Qui sine aliq̄ publica admīstratōe maleficū: furē: sacrilegū: adulterū: piurū: t quēlibet crimiosum inꝼfecerit: aut membris debilitauerit: velut homicida iudicabit: t tāto acriꝰ quāto nō sibi a deo ꝓcessam ptātē abusiue vsurpare non timuit. ꝓxiij. q. ij. c. penꝰ. Sz q̄rit' vtrū liceat marito occidere vxoꝛē in adulterio deꝑhēsam. Et videt q̄ sic: t q̄ nō peccet in ꝺ: q: nihil iniustū facit. nō ꝺ ꝑsona: q: morte mereꝰ. nec ꝺ publicā iusticiā: q: lex ciuilis ꝓmittit viro occidere vxoꝛē cuꝫ adultero: seu etiā occidere adulterū cū filia inuentū. ff. de adul. l. t hoc fi sit vilis ꝑsona adulꝰ. Rn̄. ad hmōi. Pe. de pa. t Tho. in. iiij. dist. xxxvij. q. ē iudiciū hoc facere sēp est pctm̄ mortale: q: ꝺ iusticiam. ꝓiudicat em̄ ꝑsone t reipu. Persone q̄dē: q: nō ꝺz moꝛi nisi cōfessa vel cōuicta in loco iudicij de crimine. reipublice ꝓiudicat: q: nō ꝑ publicū iudicē. Et q̄uis lex ꝺ ꝓmittat: hoc facit nō vt licitū ꝓcedēs: sed q: nō insligit penā ꝑpter maximū incitamentū mariti vel ꝑris. Illa tn̄ lex vt dicit Pe. hodie est correcta ꝑ autēticā Nouo iure. vbi ꝺr q̄ adultera ꝺz retrudi in monasteriū: t sic nō est rea mortis. Sed etsi ꝑ statuta ciuitatis eēt rea mortis hoc nō liceret: etiā si ipe marit' vel ꝑ eēt iudex: q: hec ex iudicio sunt facienda. nō ex furoꝛe sed cū maturitate t consilio factū est in iudicio ꝓponendū t sinia moꝛs ꝑcreda. Et sicut nō licet ꝑ istū modū occidere vxoꝛem vt filiā: ita nec adulterū nec in facto ipo nec ꝑ factū. Jo. tn̄ neapo. in quodli. ex dicta. l. inducta sentit Jnō: sed non est tenēda talis opinio rōne ia dicta. Sed nunquid licet cuilibꝫ occidere eū q̄ rebellis est ciuitati sue: t noxius rei ꝑt' ex terminos iurisditiōis illius ciuitaꝫ si ipa ciuitas edictū publicū feciſſet q̄ si q̄s eū vbicūq; occidat ꝓmiū recipiet pecunie vel alterius rei. Videt q̄ sic: q: ꝺ agit nō ꝓpria auc̄te: sed publica: ex quo ciuitas dedit talē licentiā. In cōrariū credo esse ꝺm rei veritatē. Nā ciuitas nō habz iurisditiōem vel aliquā ptātem extra suū territoriū: et ad iniuriam sibi reputaret vna ciuitas si altera vellet punire subditū suū: seu in sua ciuitate existentē. hoc em̄ est mittere falcē in messem alienā: q̄d ꝑhibet. vj. q. iij. scriptus. Un̄ si occidens ex tali licētia caperet⁹ in ciuitate illa aliena vbi illū occidit: t ipe vt homicida iuste puniret. Jniusta est q̄ talis lex t mortaꝫ peccat cā statuēs: quia allicit hoies ad peccandū. Ubi aūt q̄ noxius est multū cōitati et dignus morte ꝑpter potentiā t seqlā suā nō posset capi: vel ordinario iure ꝓdenari: si dīus ꝑncipalis vel iudex ꝑet absolutā ptātem quōcūq; puniēdi si ꝑtermisso ordine iudiciario occidere faceret nō videt peccare nec homicida cēseri. ex quo cū mereꝰ mortē: t puniri nō pōt aliter. Sed nunq̄d furē licꝫ occidere. Rn̄. ſfur nocturn' si ꝺsceri nō poterat q̄ ad furandū t nō ad occidendū venisset. nec alꝫ poterat ꝺpēdi potuit occidi alꝫ nō. ex eo. si ꝓdiēs. t. ff. de furtis. l. ſfurem. ſfurē vo diurnū nō licet occidere: nisi se telo tunc defendat: q: plus est tunc q̄ fur. Latronē etiā infidiantē in itinere ibus: ꝺm leges cuilibet licet occidere. arg. ꝓxiij. q. iij. ſfortitudo. Et nocturnū de populatoꝛē agroꝝ. C. e. l. j. et. ij. Nullū ergo licet occidere ꝓpria auc̄te: nec etiā infidelē iudeū: paganū: vel hereticū. Notandū tertio q̄ multo mín' licet occidere innocētē dicēte dño ex⁰. ꝓxiij. Innocentē t iustū nō occides. Rō est ꝺm Tho. vbi. §. art. vj. Quia cū occidio pctōis intantū sit licita inquātū ordinatur ad bonū cōe: quia ꝑ ipm corrumpit. Justoꝛ aūt est cōseruatiua boni cōis t ꝓmotiua: q: ipsi sunt ꝑncipaliora pars multitudinis q̄ ceteri sustentant: ideo nō licꝫ occidere eos nisi de spāli mandato dei. Nā cū deus habeat dīnum moꝛtis t vite. eius em̄ ordinatōe oēs moꝛiunt' iuste: t peccatoꝛes. ideo q̄ mādato dei occideret innocentē nō peccaret. Sic nec peccauit abraā filiū volēs immolare. Genes. xxij. et. xxiij. q. v. Lex eterna. Ꝺ aūt iustus ꝑ mortē ꝑtinget ad regnū miserias huiꝰ vite egrediēs. ꝑ accidēs est opi occidētis. Ex bonitate em̄ dei hoc euenit t sui bōa dispositione: nō ex actu homicide ꝑ se. Est ergo grauiꝰ occidere innocentē q̄ pctōem quadruplici rōne. Primo q: maioris agit cōtra charitatē noccns ei quē magis debet diligere. Secdo q̄a magis iniusticiā facit iniuriā faciēdo ei q̄ min' est dignus q̄ pctō. Tertio quia ꝑuat cōitatē maioꝛi bono. Quarto q: magis ꝺtinet deum. Luc. x. Qui vos spernit me spernit. Eū aūt quē nouit iudex innocētez et tn̄ falsis testibus vt reus mortis cōuincī in iudicio: vt Naboth. iij. Reg. xxj. Debet diligentius testes examinare vt inueniat occasionē liberādi innoxiū: vt daniel fecit. Da niel. xiij. Et si nō potest reuincere falsitatē: ꝺz ad supꝛemum remittere iudicandū: vel ipe si absolutā hz ptātez liberare si nō potest habēs delegatā nō peccat fcēs sniam moꝛs ꝺ eum ꝺm allegata t ꝑbata: q: ipe nō occidit innocentē. cū in iudicio ꝺm ꝑbata nocens appareat ꝺm que vt publica ꝑsona habet iudicare: ꝺm Tho. vbi. §. Ad idē facit q̄ habetur. iij. q. vij. Judicet. Nico. de ly. sup ꝑhateu. asserit cōtrariū. vide plene de hoc in. iij. ꝑte. ti. ix. Querit aūt vtrū teneat⁹ q̄libet liberare aliū ab iniusta moꝛte si ꝑotest. Rn̄. q̄ ex debito charitatis q̄libet tenet⁹ repellere iniuriā a ꝓximo si ꝑotest. Unde Amb. Qui nō repellit iniuriā a ꝓximo si ꝑotest: tā est in vitio ſicut ille q̄ facit. xxiij. q. iij. No inferenda. t in. c. seq. t. q. v. Reos. Hec est sinia Ray. Guil. et Tho. ij. ij. q. lxxix. Jn B aūt ſicut ꝑnt Guil. est diuersitas notanda: q: ille qui hz publicā ptātē tenet⁹ defendere etiā cū armis si opz: cum tn̄ ꝑsumat q̄ ꝑssit. ꝑsone vo ꝑuate si ꝑssunt solo vbo vel facto sine ꝑiculo suarū ꝑsonarum tenet⁹ cū moderamīe tn̄ inculpate tutele: vt addit Tho. Sed nō credo q̄ tales teneant⁹ se ꝑiculo exponere. Utruz aūt quis tenet⁹ dare ꝑcunia ne aliꝫ iniuste occidatur. Hos. di. lxxxiij. in ꝑin. ponit duas opi. Una est q̄ tenetur quilibet. Alia est q̄ tenet⁹ solū ꝑlati. Et subdit. Aliꝫ vidēt distinguēdū: q: si cōstat illū iniuste occidi q̄libet tenet⁹ ꝓut sua ꝑssibilitas potest ꝑcuniaꝝ subuenire salua sua necessitate. Ꝺ si nesciꝫ an iuste vel iniuste: aut si necessitas istius nō potest nō tenet⁹. Quarto nō licet cōmittere homicidiū ꝑpter quodcūq; scandalū vel malū vitandum sui vel alterius: q: sicut nō sunt facienda mala vt eueniant bona. ꝺm apl'm ad Ro. iij. c. Jta nec etiam vt vitent⁹ mala ꝺm Tho. vbi. §. Jn quo delinquūt mulieres q̄ cū conceperint ꝑ fornicatiōem: adulteriū vel incestū t hmōi: creaturā conceptā in vtero occidūt diuersis medicinis vel extero natum ne manifestet⁹ scelus earū: t inde sequaꝫ infamia sua vel occisio sui vel alioꝝ: vel occupatio hereditatis aliene. Sed nil horū excusat a mortali grauissimo. Et si ante baptismū occidat ipm adhuc grauius: q: corpus t aiam occidit. Non tn̄ reputaꝫ homicidiū cū in vtero est: nisi fuerit puer ꝑfū formatū. l. aia rōnali. xxij. q. ij. Ꝺ ꝺ vo non formatū. Dicit aūt formari masculus spacio. xl. diebus vel circa: t femina spacio. lxxx. Sed nec licet inꝼz ex infirmitate nō valente euadere morte citius eius morte accelerare: vt ꝑles in vtero nō moꝛiaꝫ: nec ꝑlem nondū natā occidere vt mater saluet⁹ t oēs q̄ cooperant⁹ ad hmōi opa consulendo vl' dādo operā ad hmōi vt medici aromatarij t alij sunt homicide. ij. q. j. Notū. Sz q̄rit' si mulieri licet occidere volentē se oppīmere nō valenti aliter euadere manus eius. Responsio. Raynerius in summa ponit circa ꝺ duplicem opinionē contrariā alterā alteri: t neutrā ꝑfert. Sed videt dicendū q̄ nō licet intēdere aliquo modo occisionē volentis oppīmere: sicut nec etiā inuadētē ad mortē ꝑ sui defensionē. Sz si se defendēdo neuiolet⁹ ꝓtingat illū occidi sibi imputet⁹. Et si dicaꝫ q̄ occidēdo est causa moꝛs illius. nō solū corꝑis sed aīme: cū in actu volūtatis peccandi moꝛiaꝫ. Respōdeo q̄ ipe est sibi causa qui alteri iniuriatur. Illa aūt vtitur iure suo naturali: quo licet vim vi repellere. Et magis tenet⁹ saluti sue ꝓuidere q̄ alteri⁹. Nam exponit se ꝑiculo cōsentiendi actui pctī ꝑmittēdo se oppīmi ꝑter diff. cultatē renitēte volūtatis dum nō facit quod potet⁹ ad euadendū. Sed t si tueatur quantū potest saluo eo vnde potest sequi moꝛs illi renitēdo mēte peccato non ipsa peccaret. Sicut et si quis innatus ne se defendendo cōtingat occidere ꝑmitteret se occidi nō peccaret: sed maioris vtutis esset. Sī aūt talis posset alīt euadere: vt clamando: fugiendo t huiusmodi non excusaret a mortali occidendo.

Graue est innocētez occidere

Ziberare aliū a morte.

Pena homicidarū

Irregulares ex homicidio.

§. III. Quātum ad tertiū

principale. s. de punitione huiꝰ sceleris. hoc nota q̄ ꝺz. Nō ꝺmidiabūt dies suos: q: impius cito moꝛiet⁹ t non reuertet⁹ ad penitentiā ꝑpter magnitudinē sceleris vt expositū est in ꝓncipio. §. ij. Ꝺ etsi nō semp eueniat ꝑpter inēstimabē diuine misc̄ie: tn̄ frequēter accidit t hoc meretur humana malicia. Virū sanguinū t dolosum. i. effundentem sanguinē cū dolo. i. volūtarie abominabit⁹ dīns sez a gr̄a gloꝛia sua repellēdo. Gen. ix. Quicūq; effuderit sanguinē humanū: fundet⁹ sanguis illius ꝺxit ꝛpus. Propterea in figurā ꝓcepit dīns in veteri lege q̄ nō comederēt carnē cū sanguine: vel sanguinē ad inducendū eos vt horꝛeret effusionē sanguis humani. Ostēdit grauitas huiꝰ pcti ex multiplici punitōe Layn ꝑmi homicide. put habetur Gen. iiij. vbi dictū fuit ei ꝑrato homicidio abel fratris sui. Aladedicꝰ eris ꝛc. Est ergo ꝑna punitio infamia. Un̄ ꝺz. Aladedicꝰ eris sez ab hoibus. Homies em̄ summe homicidas odiūt t maledicūt. Et merito q: sunt destructoꝛes humani generis exterminātes hoiem fa tum ad dei imaginē. Scda punitio est inopia. t ideo ꝺz. cū operat⁹ fueris terrā nō dabit tibi fructus. i. paucos t cum magno labꝛe. Tertia est malinolētia. Et ideo ꝺz vagus t ꝑfugus eris: q: hoibus odiosus: q: q̄libet timet ꝙuersari cuꝫ eo: ne ſilē quid faciat cū eo: vel etiā inconstantia notatur Quarta est venie difficultia. Unde dixit ipe. Aldaio: est iniq̄tas mea q̄ vt veniā merear. i. tn̄ est pctm̄ meū q̄ non cadit sub tua misc̄ia. Quinta est dānatio eterna. Unde subdit. Ecce ejicies me hodie a facie tua. Apparuerat em̄ ſibi angelus in forma humana sibi loquēs deū repōtās.

Homicidiū ꝑpter scandalū.

Occidere volentē se oppīmere

Sexta est moꝛs miseraꝛdeo addit. Omnis q̄ inuenerit me occidet me. s. homo vel bestia: vel dixit hoc appetens mortē ex multiplici miseria. Septima ē infirmitas coꝛporea cū ꝺz. Posuit dīns signū in Layn sez tremoꝛē horꝛibilē oīs mēboꝝ. Et q: homo nō ꝺz occidi a ꝑuata persona etiā si mereaꝫ mortē. Ideo dixit dīns Layn. Nequaq̄. Sz oīs q̄ occiderit. ibi ꝑctus. t subintelligit⁹ cayn: graujꝰ pniet⁹ talis. Septuplū puniet⁹ sez ipe cayn. i. in septima generatione: q: Lamech iam habēs filios occidit cayn cui stēte septima generatōe ab adā. Hec Nic. de lyra. Cū em̄ Lamech eēt cecutiēs t venationi ferarū vacaret: nō ꝑpter carnes: q: tunc nō erāt in vsu: hz ꝑpē pelles q̄b' tūc hoies vestiebant: ducebat secuꝫ puerū q̄ indicabat sibi feras vt ad ipas sagittas iaceret. Videns ergo puer cayn latitātē inter fruteta estimauit ferā esse. t sic lamech iaciens arcū occidit cū. vt dicit magr in hystoꝛijs scholasticis. Graue igit⁹ est nimis pctm̄ homicidij q̄ t punit⁹ nō solū lege diuina multipl'r vt dictū est. Adat. xxvj. Qui in gladio occiderit: opz cū occidi saltē ꝺiuine sentētie: sed etiā lege humana: canonica t ciuili. Et q: ecclesia nō vtit⁹ gladio materialis: sed spūali. ideo lex eius punit oēm homicidam et mutilantez: nisi in causa sue defensionis moderata. pena etiā irregularitatꝭ etiā vbi nō sit pctm̄, ꝑpter hoꝛꝛore facti De hoc tn̄ in. iij. ꝑte tit. iij. Ꝺ aūt dicit Tho. ij. ij. q. lxij. Homicidiū cōmissum ob sui defensionē inducere irregularitatē tēpe suo erat in opinione aliquoꝝ doctoꝝ: hz postea emanauit Cle. declarās nō inducere irregularitatē. ex de homi. c. j. Et sic hodie tenet⁹. Jtē homicidiū vel mutilatio vel enormis ꝑcussio facta clerico etiā in mínoꝛib' ordinibus ꝑstituto inducit ex cōicatōem cui' absolutio sedi apostolice reseruat⁹. vt ꝑz diffuse in. iij. parte ti. xxiij. c. j. Jtē in foro penitētie imponebat⁹ penitētia septēnis. vt ꝑz. xxij. q. j. Predicandū, tamē hodie est arbitraria sicut et ꝓ⁹ alijs

Non licet occidere etiā male factoꝛem.

De adulteris dēphensis.

De rebelli ciuitatis sue

Furem occidere

Latrones occidere

Jnnocētē occidere

peccaꝝ. Addicti autē solēt ad curiā ad penitētiarios. maior aūt penitētia iniūgit̄ ꝓ q̄busdā homicidijs magis grauibus. Nam ſm Hoſt. ⁊ glo. ē de his qui ſi. occi. c. j. ij. et. iij. qñ parētes ſpōte filios occidūt vel oppīmūt maior est eis penitētia q̄ ꝑ cōi homicidio iniūgenda. Et dicit Ray. q̄ dz induci ad ingressum monasterij vbi pcedente contigerit tale homicidiū tūc ſm Hoſt. ⁊ gl. penitentia. v. vel. vij. annoꝝ est imponēda. ar. di. l. Si qua. ⁊ ē de pe. ⁊ remiſ. c. Queſitum. Si aūt leuis culpa pceſſerit: tūc penitētia triū annoꝝ est iniūgenda. ē de his qui ſi. occi. de infantibus. Si aūt nulla culpa pceſſit de iure nō sunt puniēdi. tamē ꝓpter ambiguū duplicitatis est aliqua penitētia ad cautelā iniūgenda. ar. xxij. q. v. Excōicatoꝝ interfectoribus. Et in his oībus si culpa occulta penitētia iniungenda est occulta. Si manifesta ⁊ penitentia manifesta. Et vt dz. ij. q. v. Cōſuluiſti. monēdi sunt parētes ne teneros pueros infantes teneāt ſecū in lecto. Gratiano adhuc penitentia imponīt vxoricide: vt pz. xxxiij. q. ij. Admonere. Est tamē ⁊ ipa arbitraria in foro penitētie: pcipue qñ res ē occulta imponīt aūt maior penitētia vxoricide q̄ matricide. non q̄ grauiꝰ sit pctm: sed ideo q̄ homines magis sunt inclinati ad vxoricidiū q̄ ad matricidiū: q̄ ad matricidiū paruꝰ vel nihil. ⁊ ideo oportuit poni magis retrahēs. i. maior pena

Jure aūt ciuili in quo est vsus gladij materialis punit homicida pena mortis. Patricide aūt quia grauiter delinquūt: imo grauissime: ideo grauissime puniūtur nō pena decapitatiōis vt alij. sed ſm Hoſt. in iudicio talis cōuict̄ vel cōfessus vgis sanguineis vberatus in culeo. i. sacco cozij cocti insuti missus cū cane ⁊ gallo gallinato. i. capone ⁊ symia ⁊ vipera in pfundū maris iactat: vel in fluuiū proximū iuxta situ regionis vt omniū elementoꝝ vsu carere incipiat. vel si mare vel fluuius nō fuerit primus tradat bestijs. C. eo. titu. l. j. In foro aūt penitētie arbitraria est pena ⁊ occulte si occultum est imponēda. ar. ij. q. j. Aldulti. Homicide q̄ recte fit vt nō dimidiet dies suos. i. vt citius occidat: q̄ crudelioꝝ est oi fera siluestri. Nā omne aīal diligit sibi ſile. vt dz. Eccl. xiij. Quis vnq̄ vidit leonē vel vrsum occidētem leonē vel vrsum. Nunq̄ ſed bn aīal alterius spēi. Homo aūt se ita pmittit vinci ab ira ⁊ odio vt occidat aliū hoiem factū ad ſilitudinē dei. Similis est homicida diabolo. de quo dicit ꝙus Job. viij. Ille erat homicida ab initio: q. d. occidit i anima ⁊ in corpe ꝑmos parētes suo opere. ſpacit homicida ꝓtumeliā deo: q̄ occidit filiū ſuū cū oēs simus filij dei p creatiōē. ꝑs. Filij excelſi oēs. Et pfectius p fidē ⁊ baptiſmū. Job. j. Dedit eis potestatē filios dei fieri his q̄ credūt in noīe eius. Insup ⁊ angelo q̄ custodit hominē facit iniuriā. Noluit dominꝰ q̄ dauid etſi sanctus ⁊ deuotus edificaret ei templum ex eo q̄ sanguinē humanū effuderat. vt habet. j. Paralipo. xxviij. Et ideo summe abstinendū. Et quia ad iniuriam personalē ꝓtinet verberatio: mutilatio: incarceratio: ⁊ cōtra illud preceptū. Non occides: ideo breuiter hic de his.

Verbera re mutila re incarcerare,

Pro cui⁹ declaratōe dicit dtūs Tho. ij. ij. q. lxv. q̄ in bonis corporis tria p ordinē considerant. Primo integritas corpis cui detrimentū affert̄ p mutilatōem vel occisionē.

Scōm est quies ⁊ delectatio sensus cui opponīt verberatio: ⁊ quodcūq; aliud dolorē sensus afficiēs. Tertium est motus ⁊ vsus membroꝝ qui impedit̄ p ligatiōem vel incarceratiōem vel quācūq; violentā detentionē. Et ideo incarcerare aliquē est illicitū vl̄ qualitercūq; detinere nisi fiat ſm ordinē iuſticie aut in penā aut in cautelā alicuius mali vitandi: ⁊ hoc licet tm̄ iudici. Verū detinere aliquē ad horam ad impediendū eum ab aliquo malo ꝓterādo cuilibet licet. sicut retinere hoiem ne se ꝓcipitet extrahere eum de domo ruitura ꝑ vim ⁊ hmōi. vel ne se vel aliū ꝓcuret detinere. Sed simplr̄ aliuꝝ intrudere vel detinere ad eū ꝓtinet q̄ hꝫ vniuersalr̄ de actib⁹ hois exteriorib⁹ dispone re: ⁊ vita alteri⁹. Hec Tho. Unde hmōi faciens morte punit̄ ſm legē. C. de ꝙato carcere. l. vita. Et quo ptz esse mortale pctm̄. Et ſi ſ̄ verberare adultū ei qui nō hꝫ curā ei⁹ vt sunt parētes: magr̄i ⁊ hmōi: ptinet ad iniuriā. vñ: mortale est: parētib⁹ m̄ maritis: magr̄is: q̄uis ſit pmiſſa moderata castigatio: nō tñ vſq; ad mutilatōem mēbri: quia tūc esset mortale. Item q̄tū ad mutilatōem sciendū q̄ cū toti⁹ hois vita nō ordinet̄ ad aliq̄d ꝓpriū ipſius hois: ſz ad ipam pot⁹ oia q̄ sunt hois ordinant̄. Ideo ꝙuare aliquē vita in nullo casu ptinet ad aliquē: nisi ad publicā ptātez cui cōmittit̄ curatio boni cōis. Sed pcisio mēbri pot ordinari ad ꝓpriā salutē vnius hois: ⁊ io in aliq̄ casu pōt ad eū ptinere: puta si mēbrū sit putridū ꝓ cōſuatione vite lis cite ipe infirmus: vel q̄ hꝫ curā eius cōmittit medico pcidendū: ⁊ hoc q̄n aliter saluti corꝑis ꝓuideri nō pōt. Et q̄a saluti anime in tētatione ꝓcupiſcētie aliter ꝓuideri nō potest ꝓ ꝓpiſionē: q. pctm̄ subiacet volūtati: ideo nec ꝑt̄ cōſeruandā castitatē seu vincēdas tētationes carnis licet virilia abſcindere. quia mortale pctm̄ est.

Titulus. VIII. De inuidia.

De ipsa inuidia: ⁊ de nocumētis eius. Cap. I

Inuidiam vnuz esse

I ex septēvitijs capitalibus ponit Greg. xxxj. moral. et Tho. ij. ij. q. xxxvj. ar. iiij. Isid. autē in lib. de ſummo bono. ⁊ Cassianus in lib. de institutr cenobioꝝ. nō ponūt inuidiam inter capitalia: q̄ forte ideo fecerunt ꝑpter hoc ꝙ inuidia manifeste nascit̄ ex inani gloria. Sed vt dic̄ ibi dtūs Tho. nō est ꝑra rōnē vitij capitalis ꝙ ipm̄ oriat̄ ex altero. q: vt dic̄ Greg. xxxj. moral. Capitalia vitia tāta sibi cōiunctione cōiungūtur: vt nō nisi vnū de altero ꝑerat̄. Sed hoc est ꝓ rōnem vitij capitalis q̄ nō habeat aliquā rōnem ꝓducendi ex se multa genera pctoꝝ q̄s nō habet inuidia: sed multa ex ea vitia ꝓcedunt. vt. j. patebit. Diffinit̄ aūt inuidia ſm Job. damasc. ij. lib. ꝙ est tristicia de alienis bonis. Pro cui⁹ declaratōe dicit dtūs Tho. ij. ij. q. xxxvj. ar. ij. ꝙ tristicia de alienis bonis potest ptingere quattuor modis. Primo modo inꝑtum quis dolet de bono alterius inꝑtuz ex eo timet nocumētum: vel fibiꝑli vel alijs bonis. ⁊ talis tristicia nō est inuidia: ⁊ potest esse ſine pctō. s. cū moderata est: nec ex hoc facit aliquod incōueniens. Vñ Greg. xxij. moral. ait. Euenire plerūq; solet vt nō amiſſa charitate ⁊ inimici nos ruina letificet. Et rursus eius gloria ſine inuidie culpa contriſtet cum ⁊ ruente eo quoſdā bene erigi credimus ⁊ ꝓficiēte illo pleroſq; iniuſte oppīmi formidamus. Hec ille. Sicut ex ſubmerſione pharaonis cū exercitu ſuo in mari rubro ꝑps israel multū gauiſus est et feſtiuauit cantās canticū. Cātem⁹ dño. ⁊ pulſans tympanū cū maria eo ꝙ mortuus est inimicus quiꝝ volebat eos in ſeruitutē reducere. Exo. xv. Et econtra matathias cum ſuis cōtriſtatus est valde de exaltatione ⁊ ꝓſpitate regis antiochi: q: quereb at ꝑ q̄n iudeoꝝ trāſferre ad ritus gentiliuz deo vero relicto. j. Machab. ij. Sc̄o mō pōt aliq̄s ꝓristari ō bono alteri⁹ nō ex eo ꝙ ille hēat illud bonū: ſz q: ſibi deest illud bonū. ⁊ hic ꝓprie est zel⁹ ſm ꝑs secūdo rhetoricoꝝ. Dicit etiā emulatio. Et ſi iſte zelus sit circa bona honesta laudabilis est ſm illud. j. Coꝝ. xiij. Emulamini ſpūalia. Sic faciebat apostolus cuz dicebat. ij. Coꝝ. xj. Emulo: vos dei emulatione. q. d. Inuideo quibuſdaꝫ ex vobis: sed inuidia q̄ est ſm deū. Considerabat in aliquib⁹ eoꝝ esse aliquas ꝑfectas ꝓditiones que nō ita forte apparenter erāt in eo: vel ex humilitate in ſe nō reputabat esse hꝫ ſimpliciter esset perfectio: illis: ⁊ in illis emulabat cupiens ꝓficere. ista ergo non est ꝓprie inuidia nisi large dicta. Et sic intelligit̄ dictus Hieronymi ad Ailletham de

Inuidia diffinitur

Tristari de bono alterius

institutione filie. Habeat socias cuz q̄bus discat: quibus inuideat: quarū laudibus moueat. Sumit̄ b inuidia ꝓ zelo seu emulatiōe quo q̄s oz incitari ad ꝓficiendum cuz melioribus. Si aūt de ꝑalibus sit tristicia talis potest esse ſine pctō: vt ſi ſm ꝓmū motum triſtat̄ q̄ nō hꝫ sibi necessaria que alius hꝫ cū pctō. Vñ q̄n ꝑ talē defectum incidit in impatiētiā vel murmuratiōem vel nimis mēte deiſcitur et ꝓtinebit ad accidia. Tertio modo triſtat̄ q̄s de bono alteri⁹ inꝑtū ille cui accidit illud bonū est eo indign⁹: que quidē tristicia nō pōt oriri ex bonis hominis ex q̄b⁹ aliq̄s iuſtus efficit: nisi forte ꝓristaret̄ q̄s videndo magnos peccatores a deo visitari magnis bonis ꝓ virtutib⁹ q̄si iudicando eos indignos: sicut ꝓristat̄ ⁊ indignatus est frater su⁹ maior: de ſuſceptione fratris. pdigi magnifica. Luce. xv. c. Sed hoc esset ꝓristari ꝓra deū ⁊ iniuſtū reputare: vl̄ inuidentia frateꝛne gre q̄ est blaſphemia in ſpīm ſctm. Sed ꝓristari de diuitijs ⁊ alijs bonis ꝑalibus q̄ possunt bonis ⁊ malis ꝓuenire. Hāc tristicia vocat ꝑbs. ij. rhetoricoꝝ nemesim: ⁊ dicit ipsam ad bonos moꝝs ꝓtinere. Sed b ideo dicit q: ꝓsiderabat ipsa bona ꝑalia ſm se ꝓcuz pīnt magna videri nō respiciētib⁹ ad eterna. Sed ſm doctrinā fidei ꝑalia bona q̄ ꝓueniūt indignis ex iuſta dei ordinatione diſponunt̄: vel ad eoꝝ correptōem: vel ad eoꝝ damnationē: sicut diues sepultus in inferno. Unc. xvj. ⁊ hmōi bona q̄si nihil sunt in cōparatōe ad bona futura q̄ ꝓuant bonis. Et ideo hmōi tristicia ꝓhibet in ſcriptura ſacra. ſm illud ꝑs. Noli emulari in malignātib⁹ neq; zelaueris faci. iniq. ⁊c. Cito em̄ trāsit eoꝝ ꝓſperitas: q̄n tanq̄ fenuz velociter arescēt. Subdit. Et ideo nō estimāda. Quarto contriſtat̄ q̄s de bono alteri⁹ inꝑtū alter excedit ipsuz in bonis: ⁊ hoc ꝓprie est inuidia. ⁊ ſtud ſemp ꝓuuz ſm ꝓbm in. ij. rhetoꝝ. quia dolet de quo est gaudēdum. ſcilz de bono ꝓpīni. Unde apls. j. Coꝝ. xiij. ait. Charitas nō emulat. i. non inuidet ſed gaudet de bonis alteri⁹. Nec obstat si dicat̄ q̄ obiectū triſticie est maluz. Non em̄ triſtatur q̄s nisi de malo: sed inuidia est de bono alteri⁹: ergo inuidia nō est tristicia. Rndet Tho. vbi. ſ. art. j. q̄ obiectū triſticie est vtiq; malū ꝓpriū: sed cōtingit aliq̄n q̄ bonum alienuz appḥendatur vt malū ꝓprium. Et ſm hoc de bono alieno potest esse triſticia. Inuidus em̄ bonū alterius de q̄ inuider estimat vt malū ꝓpriū inꝑtū est diminutiuū ꝓprie glorie ⁊ excellentie. Videt em̄ ſibi q̄ ex hoc q̄ aliꝫ excedit eum in bonis vel equiparat̄ ipse nō sit in tāta reputatione apud hoies: sicut ſi ſol⁹ ille illa bona haberet ſupra oēs ⁊ inde triſtat̄. Bona igit̄ habita causant delectatiōez amiſſa causant triſticiā ⁊ dolorem. Ab alijs poſſeſſa non excellue nimis ⁊ vltra se causant occaſionaliter inuidiaz ⁊ emulatōem: quia apḥendunt̄ vt ꝓpria mala vt dictū est. Et dz: inuidus quaſi nō videns: quia ſcz bonum alterius fine triſticia videre non potest.

Tristari de bono alterius

§. I. De inuidia loquens

ꝓpheta ait ꝑs. lxviij. zelus dom⁹ tue comedit me. Loquit̄ ps in ꝑſona xpi ad ꝓrem. ⁊ a Job⁹ cuāge. inducit̄ in teſtimoniū q̄ xps electi de templo cuz flagello de funiculis ementes ⁊ vēdentes. Job. ij. Ad hunc intellectum videlz O pater. zelus. i. intēſus amor: quē habui ad honorē templi tui me quaſi cōſumendo affiꝛit. ⁊ ideo cū flagello expuli de templo eos qui irreuerēter ſe habebāt. Sed alio modo potest exponi ſic. O pater. zelus. i. inuidia: domus tue. i. ſacerdotū q̄ hñt curā dom⁹ tue. i. tēpli comedit me. i. cōſumpſit q̄ mortē. Ex inuidia em̄ ſacerdotū q: ipe bono rabat̄ a ꝑſo ⁊ audiebat̄ magis q̄ ipſi tradiderūt ꝓlato occidendū. Sciebat em̄ inq̄t euāgeliſta q̄ ꝑ inuidiā tradidiſſent eum. Matth. xxvij. Vñ figurate oſtēdit Jacob cū ait. Sperа peſſima deuozauit filiū meū ioſeph: qui figurabat xp̄m: q̄ fratres ex inuidia vendētes putabant ad nihilū deduxiſſe: ſed inde q̄enit ad maximā gloriā. Tria ergo de hac inuidia videnda sunt.

Inuidia vii oriat

Inuidia saul cōtra dauid

puſillanimes sunt inuidi.

¶ Primum a quo malo oriatur.
¶ Scōm quātum in peccato aggrauatur.
¶ Tertiū quid ex hoc vitio cōſequatur

§. II. Quātum ad primuz

Inuidia cōiuz hꝫ ortū ex vana gloria. Vñ apls ad Gal. v. Nō efficiamini inanis gloriе cupidi: inuicē ꝓuocantes inuicē inuidētes. Primus ponit inanē gloriā: deinde inuidiā q: cā dz ꝓcedere suū effectū: ⁊ posita cā ſequit̄ effectus: posita inani gloria in hoie ſequit̄ inuidia: q: cum videt vane gloriosus aliquē ſibi equari vel ſupare in aliquo bonoꝝ q̄rit gloriā videt ſibi ꝙ nō ita fit in gla ⁊ reputatiōe hoiz ex quo ali⁹ hꝫ bonū ſimile vel maius sicut ipe. ⁊ ita ex hoc triſtat̄ de bono illius. Unde Greg. xxxj. moral. ait. Prima nāq; ſuperbie ſoboles inanis gloria est que dum oppīſſam mentē corꝛupit inuidiā mox gignit: quia dū vani nominis potentiā appetit: ne q̄s hāc alius adipiſci valeat tabescit. Et pbs in. ij. rhetoꝝ. ꝙ inuidebūt tales q̄b⁹ sunt aliq̄ ſi. les. vel ſm genus aut ſm cognitiōem: aut ſm ſtaturā: aut ſm habitū: aut ſm opinionē. Et iterū dicit ꝙ illi q̄b⁹ modicū deficit ⁊ amatoꝛes honoris ⁊ q̄ ſapiētes reputantur sunt inuidi. f. vel ſm inclinatōem vel ſm deliberatōem: put fūt boni ⁊ mali. Job. v. Paruulū occidit inuidia. i. puſillanimē: occidit aūt ſpūal̄. Pro hoꝛ declaratōe dicit. b. Tho. ij. ij. q. xxxvj. ar. j. ꝙ cū inuidia ſit de gloria alterius inꝑtuz apḥendit vr diminutiua gloriе ꝓprie quā quis appetit. cōſequēs est vt ad illos habeat inuidia. q̄bus homo se vl̄ eqre vel ꝑferre appetit in gloria: hoc nō est reſpectu mūdi a se diſtantiū. Null⁹ em̄ niſi inſan⁹ ſtuder se eqnare vel ꝓferre in gloria his q̄ sunt multo maioꝛes ex: puta hō plebeius regi vl̄ rex plebeio q̄ multū excedit. Et ideo his qui multū diſtāt vel loco vel tēpe vel ſtatu hō nō inuidet: ſed his q̄ ſunt ꝓpinqui q̄bus se nitit̄ equare vel ꝓferre. Nā cū illi excedūt accidit hoc ꝓtra nr̄am voluntatē: quia eſtimat̄ inde ſibi minui gloria ſua. ⁊ ideo causat̄ triſticia. Siꝛtudo aūt dr̄ ex cā amoris: ⁊ p ꝑns delectatōez causat inquātum ꝓcedat volūtati. Et ſic diſcipuli ioh̄annis bap. iuidebāt aliquātulū ipo eo q̄ haberet maioꝛē ꝓcurſum ⁊ fāmā ꝑ magr̄ eoꝝ iobes. vñ zelates ꝑ ipo iobe dixerūt ei semel. Is cui teſtimoniū ꝓhibuiſti plures diſcipl⁹ facit. Job. iij. Sed Jobes declarauit q̄ vere maioꝛ: ipo erat: q̄a verus meſſias. Siꝛ cū audiētes decē de duobus fratrib⁹ indignati sunt. Matt. xx. Amatoꝛes honoris ⁊ dignitatis sunt inuidi fcz ad eos q̄bus poſſunt in honoꝛe ⁊ dignitate equari vel ꝓferri. nā ſi multū excedat nō inuidet. Non em̄ inuidet ciuis ſi nō hꝫ dignitatē regiā ad quā nō ē aptꝰ neq; ſimpleꝛ ſacerdos ſi nō est papa: ſed ſi modicū deficiat: videt ſibi q̄ ad hoc poſſit ꝓtingere. ⁊ ſic ad hoc conat vt ſit ciuis de potibus vel alijs officijs ciuitat̄: ſicut plures sunt. ⁊ ſacerdos q̄ ſit plebanꝰ vel canonicus vel epūs. Et ſi fruſtrat̄ eius conatus ꝓpter exceſſum gloriе alteri⁹: quia alij hñt q̄d ipe nō hꝫ: triſtat̄ de bono alterius. Et ſic ſaul q̄n dauid deuicto ⁊ occiſo Goliath puelle obuiātes ⁊ feſtiuātes de victoria eius canebāt in eius laudē. Percuſſit ſaul mille: ⁊ dauid decē milia. Audiens hec saul inuidit dauid eo ꝙ magis laudabatur q̄ ipe. Unde doles de hoc dixit. Addihi dederūt mille ⁊ filio ꝑſai. i. dauid decē milia.). Reg. xviij. Puſillanimes ergo sunt inuidi: q̄a oia reputāt magna: ⁊ quicq̄d boni alicui accidat reputant ſe in magno ſupatos esse: ⁊ inde contriſtant̄ inuidendo. Et ſic mulieres q: cōiter sunt puſillanimes inanis gloriе cupide: quia reputāt magna que parua ⁊ vilia sunt: vt pulchitudinē: oꝛnatū: tripudiatū: fecūditatē ⁊ hmōi: ideo de facili inuidet vna alteri. Sicut et Rachel inuidit sororī Lee quia fecūda erat. Gen. xxx. Qui reputant̄ ſapientes vel virtuoſi aliq̄n inuidēt ſi imꝑfecti sunt. ⁊ hoc non est ex ſapiētia vel virtute in ſe: ſed inꝑtū ex eis reſultat honoꝛ: et gloria habēti in ſpectu alioꝝ. Nullus enīz inuideret homini ſapienti ⁊ ꝑfecto ſi ignotus esſet hominibus, ſed cum

manifestaꝫ eius sapiẽtia et ꝟtus: q; inde ex multa exaltaꝫtione illius videꝫ inuido minui fama sua ꝛ honor: ꝛ inde contristaꝫ. Bona eñ ſpualia ex hoc ꝙ pluriꝫ cõicanꝫ nõ minuũtur: sicut ꝑs de sciẽtia ꝛ ꝟtutibus: sed bona tẽpalia cõicata vtiq; minuũtur: sicut ꝑs in diuitijs. Nã ex ꝺ ꝙ vnꝰ qui hꝫ centũ florenos alĩ nõ põt eos hr̃e nisi sibi subtraꝫhantur: ꝛ ita gloria mũdi circa aliq̃d cũ vnꝰ hꝫ: ali nõ hꝫ vel nõ ita magnã. Si q̃s aũt totã scientiã suã cõicat disciꝑulo nihil ex ea ipe amittit: sed magis ꝓficit: ꝛ ex ꝺ scribe ꝛ pharisei inuidebãt ꝓpo. q; ex doctrina sua et ꝟtute magis in honore ꝛ fama erat ꝙ ipſi. ꝓpterea dixit zelus domus tue comedit me. i. inuidia scribarũ ꝛ phariseorum ꝛ sacerdotum comedit me.

Inuidia ẽ mortale

§. III. Secũdo de grauita

te huiꝰ pcti q̃ graue sit oñdiꝛ ex hoc qꝺ dicit Job. v. Parꝝ vullũ occidit inuidia. Occidit aũt ſpualꝫ ꝑiudẽ animã gr̃a: sed nullũ pctñ tollit gr̃am ab aĩa nisi mortale. Vñ inuidia est mortale ex genere suo q̃ est ſm deliberatoꝛz rõnis. huiꝰ rõ est ſm Tho. ij. ij. q. xxxvj. ar. iij. q; genus pti ꝟsideraꝫ ex obiecto. i. ex materia circa quã ẽ. Inuidia aũt ſm rõnẽ sui obiecti ẽ iaꝫ charitati ꝑ quaꝫ est vita ſpualis aĩme. ſm illud. j. Jo. iij. Nos scimꝰ q̃m trãſlati sumus de morte ad vitã q̃m diligimꝰ fratres. Vtriuſq; eñ obiectus inuidie. s. ꝛ charitatis est bonũ ꝓprii. sed ſm ꝺ: iij motuz nã charitas gaudet de bono ꝓprio: ꝛ de eodẽ inuidia triſtaꝫ. ꝛ sic ꝑs ꝙ ex genere suo est mortale. Ad hoc facit qꝺ ait Aug. in lib. de igne purga. ponit inter mortalia cõuꝫmerãs ĩpaz cũ adulterio: homicidio ꝛ hmõi. xxv. di. §. als ea. Irẽ ex cõcil. carthagiñ. ꝺ: Clericus inuidẽs fratrũ ꝑsecutibus donec est in vitio nõ ꝓmoueaꝫ. di. xlvj. sed nullus ꝓhibeꝫ a ꝓmotione nisi ꝓpter mortale: q̃ ꝛc. Sed sicut in aliꝭs pctis q̃ ex genere suo sunt mortalia: inueniũtur aliq; impfecti motus in sensualitate exiſtẽtes: ꝛ nõ perueniẽtes ad cõſensum rõnis q̃ sunt pcta venialia. Sicut in genere homicidij ꝑmi mor̃is: ꝛ in genere adulterij ꝑmi motus ꝓcupiſcẽtie: itaꝫ in gñe iuidie ꝑmi morꝰ triſticie de bono alteriꝰ nõ fũt nisi venialia. Qui morꝰ etiã aliqñ repiunꝫt i viris ꝑfectis ꝛ in paruulis. Unde Aug. in li. confeſ. Vidi ego ꝛ exꝑtus sum zelantẽ puerũ. i. inuidentẽ nõdũ loquebaꝫ ꝛ intuebaꝫ pallidus amaro aſpectu collactaneũ suũ. Non solũ aũt est mortale inuidia: sed ꝛ valde graue. Dicit eñ Gr̃eg. de ipsa in. v. moraꝫ. Quis ꝓ omne vitiuz quod ꝓpetraꝫ humano cordi antiqui hoſtis virus infundiꝫ. Jnhaç tñ neq̃tia tota suaviſcera serpẽs cõcutit ꝛ imꝑmende malicie pestẽ vomit. Ipſa eñ inuidia

¶ Primo deo contrariatur.

¶ Scõo diabolo assimilatur.

¶ Tertio ꝓximo iniuriatur.

Inuidia deo cõtrariatur

Quantũ ad ꝑmũ sciendũ ſm Dion̄. Bonũ est suũꝑsius diffusiuũ ꝛ cõicatiuũ: ꝛ quãto maius bonũ: tanto magis cõicatiuũ. Hinc est ꝙ deus q̃ est summe bonꝰ ꝓpxime et copioſiſſime cõicauit bonitatẽ suã ĩmmenſurabiles creaturas formãdo: ꝛ cuilibet certũ gradũ bonitaꝫ tribuẽdo. vñ Plato. A deo oĩs inuidia relegata est. i. excluſa. quinimo adeo bonꝰ est ꝛ opꝰ: vt dicit Aug. in Enchirid. ꝙ nullum malũ ſineret eẽ in suo vniuerſo nisi ex illo eliceret maiꝰ bonũ. Inuidus cõtra nõ est cõicatiuus: ſz sibi soli vellet oia. ꝛ ꝙ alij nõ ꝓticiparẽt ſecũ bonavꝫ solus exaltaretur. ꝛ ex bonis alioꝝ elicit mala. s. triſticiã cordis sui. Vñ Proꝝuer. xiiij. Putredo ossiũ inuidia: q; videlꝫ potẽtias aie que ossa dicunt ex̃ marcescere facit ꝛ ejcit ꝑe triſticia: vt etiã ossa dicunt ꝟtutes vt miſcõia charitas: neemneſis: benignitas ꝛ hmõi q̃ destruũtur ꝑ inuidiã. Unde Gr̃eg. in. v. moraliũ. Eũ deuicta cor linoris putredo corrupit. ipa quoq; exteriora indicat ꝙ grauiter animũ veſania inſtigat. Colo: q̃ppe pallo: e afficiꝫ oculi deprimũtur: mẽs accẽditur: mẽbra frigeſcũt: in cogitatiõib⁹ ſcabies: in dẽtib⁹ ſtridor. Hinc ꝛ Socrates, Utinã inuidi in oĩbus ciuitatib⁹ oculos ꝛ aures haberẽt: vt de oĩm felicitate torꝝrentur. Sed ecõtra dicit ꝟtuoſus de sapiẽtia loquẽs. Sine fictione didici: ꝛ sine inuidia cõico: ꝛ ꝺnestatẽ illius nõ abſcondo. Sap̃. vij. Item necꝫ cũ inuidia tabeſcẽte cõſortiũ habebo q̃m talis homo nõ erit ꝑticeps sapiẽtie. Sap̃. vj. Scõo inuidia facit hoiem ſimilẽ diabolo. Dicit eñ de eo Sap̃. ij. Inuidia diabolꝰ mors introiuit in orbẽ terrarũ. Imitaꝫtur eũ qui sunt ex parte ipsius. Uidẽs eñ diabolꝰ hoiem creatũ ad possidendã ſupna felicitatẽ: quam ipe nondum adepta: sed morꝰ adipiſcẽdã amiſerat ſupbia sua inuidẽs tãto eius bono ꝛ gloriæ: et ideo oĩ sue sagacitate ꝛ malicie ꝑcauit: vt illa ꝑuareꝫ rẽtans eũ ꝛ inducẽs ad inobediẽtiam diuini ꝑcepti: ꝛ sic quotidie inuidia suggerẽdo consortem fraternã charitatẽ diſſipare. Unde Job. papa. Conaꝫ versutus hoſtis ab initio ruine sue eccleſie vnitatẽ reſcindere: charitatẽ vulnerare: ꝛ bonoꝝ operum dulcedinẽ fel le inuidie inficere: ꝛ otiosus modis q̃bus potest humanuz genꝰ euertere ꝛ ꝑturbare. Dolet eñ satis ꝛ erubeſcit charitatẽ quã ipſe neq̃uit habere. i. conſeruare in celis hoies ꝓstantes ex lutea materia poſſidere in terris. xvj. q. ij. Iſis. Et tanta est malicia inuidie eius vt cũ ex tẽtationibꝰ q̃bus nos infeſtat augeaꝫ ei pena accidentalis inferni: tñ potius eligit sibi illã augeri tẽtando nos: vt ruere faciat q̃ illa carere deſistendo a tẽtationibus. Sic inuidus vult potius aliquo bono carere cuz aliꝭ q̃ ipm habere cõiter cum aliꝭ. Ad quod facit qꝺ dicit Hoꝛatius. Jnuidia ſiculi nõ inuenere tyranni Maius toꝛmentũ. vbi tangit q̃dã hyſtoria. Cũ eñ in curia cuiuſdã oñ tpalis in ſycilia cẽnt duo inter ceteros milites vel familiares vnus valde inuidus: alter valde auarus: q̃ notoꝛiũ erat. Quadã die vocãs dñs habere ſolatiũ cũ ſuis baronib⁹ fecit illos duos vocari ad ſe: ꝛ coꝝ etiã aliꝭ curialibus ꝛ dixit: q̃ cũ eẽnt ſibi multũ grati in obſequiꝭ ſuis diſponebat eos remuꝫnerare. Et ꝓterea paratus erat dare vni eoꝝ qꝺ ſibi peteret: ꝛ exinde duplũ alteri eoꝝ. Tacebãt ambo ꝛ nullꝰ volebat eſſe ꝑmus. Naz cogitabat auarus ſi sum ꝑm̃ recipiam min̄ q̃ ſi eſſem ſcõs: cũ duplũ ſit ei ꝑmiſſum q̃ ꝓximo postulãti. Cogitabat inuidus ſi ꝑmus reſpõdeo ipſe ſocius meus plus me recipiet: nunq̃ bor patereꝫ animus meꝰ. Potius volo dimittere petitionẽ meã ꝛ ſecutiõem alicuius boni. Cũ q̃ inter ſe diſceptarẽt ꝛ alter alterũ ꝑponeret in petẽdo: demũ voluit dñs q̃ inuidus eſſet ꝑmus in petẽdo. Cepit iſte cogitare intra ſe qꝺ petere poſſiz vt iſte ſocius meꝰ nõ excedat me in domiſ. Si peto vnam veſtez vel equũ iſte duos habebit: ſi mille florenos iſte duo milia. ſi vnũ caſtrũ iſte vnã ciuitatẽ obtinebit. Suſtinere hoc nõ poſſum aliq̃ modo poti⁹ volo eligere aliq̃d malũ pati vt ipe in duplo habeat q̃ obtiere bonũ in q̃ ipe me ſuper. Dixit ergo. Dñe mi ego petovt vn⁹ ocul⁹ mihi eruaꝫ vt ſic ſocio duo extrahaꝫ. qꝺ inde factũ ſit non ꝺ: ſed bñ fuiſſet inuido factuz vt vno oculo ſibi euulſo ſocius euaꝫſſet illeſus: ex quo tã diabolica ꝺditio fuit i eo. Tertio inuidia iniuriaꝫ ꝓximo ꝛ animo ꝛ ope. Animo: q; nõ põt pati videre illũ bona habere: de oĩm ꝑſperitate eiꝰ triſtaꝫ ꝛ dolet. Unde ꝺ: Eccl. xiiij. Oculus inuidi neq̃. Vñ inuidus figuraꝫ ꝑ Hely ſacerdotẽ. de quo ſcribiꝫ. j. Regũ. iij. q; lucernã dñi videre non poterat donec extingueꝛeꝫ. Sic inuidus lumẽ. i. ꝑſperitatẽ tpalem vel ſpualem nõ potest clara mente videre niſi extinctã. i. niſi ſubtractã: tunc gaudet de malo talis ꝑſone. Similis est inuidia ꝛ ſpertilioni qꝺ aĩal nõ potest videre lumẽ diei: ſed amat tenebras noctis. Sic inuidi ꝑspera hoiz videre nõ poſſunt: ſed tñ aduerſa de q̃bus gaudẽt vbi dolere deberẽt. Nocet etiã ꝓximo cũ potest diuerſis modis detrahẽdo vel aliter nocẽdo Inuidia ĩnꝺt Hug. de ſcto Vic. aufert mihi ꝓximũ ira meiꝑm. Et Cypanus de inuido ait. Huic vultus minaz: toꝛuus aſpectus: pallo: in facie: labijs tremoꝛ, ſtridoꝛ in dẽtibus: verba rabida effrenata: ꝓuitia ꝛ man⁹ ad violentia ꝓompta. Et vt dicit Baſilius. Sicut rubigo ferrum

Assimilat diabolo

Inuidia ẽ mortale

Sufficiẽtia ſiluarũ inuidie

Inuidia ꝓximo

Iudicius temerariũ et inuidia,

ſic inuidia aĩam in q̃ naſcit coꝛrũpit. ꝛ sicut rubigo ferro adhereꝫs vir recedit: ita inuidia cũ difficultate ajaz dimittit inuaſam. Sic ꝛ ſaul inuidꝰ veꝛsabaꝫ a diabolo: etſi q̃dz inẽ polabaꝫ veꝛsatio: tñ nõ totaꝫ liberabaꝫ. Vñ Cypan̄. Iſte zelus. i. inuidia nõ hꝫ modũ quo ꝛ nõ finis iugiter ſine fine: ꝛ ex alia vitia ꝛ ſcelera finiaꝫ ꝛ ꝛtum ille cui inuideꝫ ꝑfecerit maioꝛi ſucceſſu: tãto iuidꝰ i maius incẽdiũ liuoꝛis ignib⁹ inardeſcit. Ita ſum male diſpoſiti inuidi: vt de lumie ob ſcurenꝫ: ꝛ de ſanitate alioꝝ infirmẽꝫ: de alioꝝ vita moriaꝫ. Tales eñ de facili ꝓditiões tractãt. Vñ Proꝝuer. xxiij. ꝺ: Non comedas cũ hoie inuideꝫ: ne desideꝛes cibos eius: q̃m in ſimilitudinẽ arioli ꝛ ꝺiectoꝛis estimat q̃ ignoꝛat. Comede ꝛ bibe dicet tibi: ꝛ mẽs eius nõ est tecũ. Et conſuluit tãta est ꝛtas hui⁹ pcti ꝙ inuidia phariseoꝝ ꝛ ſcriba rũ ꝛ sacerdotũ fecit xp̃m crucifigere q̃ fuit ꝛuiſſimus pctñ. Vñ dixit zelus dom⁹ tue comedit me: ꝛ figurata ẽ p ignẽ q̃ cõſumpſit oues ꝛ pueros. Job. j. c.

§. IIII. Tertio de malis que

Inuidia ꝓximo

sequũtur ex inuidia. Notãdũ ꝑmo ꝙ inuidia ꝓpterea ponit vitiũ capitale: q; caput est multoꝝ pctoꝝ: ꝛ ꝓpue eoꝝ que dicunt filie eiꝰ. Pro cui⁹ declaratiõe dicit Tho. ij. ij. q. xxxvj. ar. iiij. ꝙ sicut accidia est triſticia de bono ſpeciali diuinoꝛ: ita inuidia est triſticia de bono ꝓprii. Accidia aũt ꝓpterea ponit eẽ vitiũ capitale: q; ex accidia hõ ipellit ad aliq̃ facieꝺa: vel vt fugiat triſticiã: vl̃ vt triſticie ſatiſſaciat Et eadẽ rõne inuidia põit vitiũ capitale: cui⁹ filie ſm greg. in. xxj. moraꝫ. sunt q̃nq̃. s. Odiũ: detractio: ſuſurratio: exꝛultatio in aduerſis, ꝓprii: afflictio in ꝓſperis ei⁹. Odiũ aũt q̃tõis hui⁹ est ſm Tho. vbi. s. q; in conatu inuidie ẽ aliq̃d tanq̃ ꝓncipiũ: aliq̃d tanq̃ mediũ: aliq̃d tanq̃ terminꝰ seu finis. Principiũ q̃dẽ est vt q̃s diminuat gloriã alteriꝰ vel in occulto: ꝛ sic est ſuſurratio: vel manifeſte ꝛ sic ẽ detractio. Mediũ aũt est q; aliq̃s intendẽs minuere gloriã alteriꝰ. aut põt: ꝛ sic est exꝛultatio in aduerſis. aut nõ põt: ꝛ sic est afflictio in ꝓſperis. Terminꝰ aũt inuidie est in ipso odio. Sicut eñ bonũ delectãs causat amoꝛẽ: ita ꝛ malus ꝛtriſtãs q̃ est in inuido causat odiũ. Et nota ſm Tho. vbi. s. q̃ afflictio i ꝓſpis aliq̃n ẽ ipa iuidia: aliq̃n nõ ẽ ipa hꝫ filia eiꝰ. Inquã q̃s triſtat̃ ꝺ ꝓſpis alicui⁹ ꝺ ꝙ hñt q̃ndã gloriã: sic talis triſticia est iuidia. Inq̃ntũ vo ꝓſpa eueniũt alicui ꝺ conatũ inuideꝫtis q̃ nititꝫ ipedire ꝑſperitatẽ illius. sic talis triſticia est filia inuidie. Exꝛultatio vo i aduerſis nõ est directe idẽ q̃ inuidia: sed ſequiꝫ ex ea. Nã ex triſticia de bono ꝓprii q̃ est inuidia ſequiꝫ exꝛultatio de malo eius. Sed vt ꝺ: Proꝝuer. xvij. Qui in ruina letaꝫ alterius nõ erit impunit⁹. Hoc eẽ magnũ malũ Job cauebat se ab eo dicẽs. Si exꝛultaui ad ruinã eiꝰ qui oderat me ꝙ inueniſſem cũ malũ ſupple accidat mihi malũ. Vñ Amb. cuz videret ſemel quẽdã letaꝛi ꝛ ridere de caſu alterꝰ in terraz dixit. Qui ſtat videat ne cadat. Quo dicto ſubito ridens cecidit ipe. Et mirũ est ꝙ cũ gaudiũ ꝛ delectatio ſit ex cõiunctione ꝓueniẽti: ꝛ naturaꝫ inuidus ſit ex ꝺiunctione ꝓueniẽti: ꝛ naturaꝫ inuidus ſit ex ꝺiunctione ꝓueniẽti. Tertio inuidia iniuriaꝫ ꝓximo ꝛ animo ꝛ ope. Animo: q; nõ põt pati videre illũ bona habere: de oĩm ꝑſperitate eiꝰ triſtaꝫ ꝛ dolet. Unde ꝺ: Eccl. xiiij. Oculus inuidi neq̃. Vñ inuidus figuraꝫ ꝑ Hely ſacerdotẽ. de quo ſcribiꝫ. j. Regũ. iij. q; lucernã dñi videre non poterat donec extingueꝛeꝫ. Sic inuidus lumẽ. i. ꝑſperitatẽ tpalem vel ſpualem nõ potest clara mente videre niſi extinctã. i. niſi ſubtractã: tunc gaudet de malo talis ꝑſone. Similis est inuidia ꝛ ſpertilioni qꝺ aĩal nõ potest videre lumẽ diei: ſed amat tenebras noctis. Sic inuidi ꝑspera hoiz videre nõ poſſunt: ſed tñ aduerſa de q̃bus gaudẽt vbi dolere deberẽt. Nocet etiã ꝓximo cũ potest diuerſis modis detrahẽdo vel aliter nocẽdo Inuidia ĩnꝺt Hug. de ſcto Vic. aufert mihi ꝓximũ ira meiꝑm. Et Cypanus de inuido ait. Huic vultus minaz: toꝛuus aſpectus: pallo: in facie: labijs tremoꝛ, ſtridoꝛ in dẽtibus: verba rabida effrenata: ꝓuitia ꝛ man⁹ ad violentia ꝓompta. Et vt dicit Baſilius. Sicut rubigo ferrum

Judicius temerariũ et inuidia,

Judicius temerariũ et inuidia,

Judicius temerariũ et inuidia,

visionẽ hãc. Aldat. xvij. ne sẽz cũ eẽnt imꝑfecti socij eoz ex ꝑ mouerent ad inuidiã: q; habuerãt illã visionẽ t nõ ipſi. Legiſ eñ inuitaſpatrũ q cũ q̃dã autiq̃tus in heremo. vñ t magnꝰ fame ꝓret duas cellas aduenięte de nouo q̃dã ꝑe valde noiato ad hitãdũ i illa heremo ille ꝑ cõmodauit ſibi cellã vnã ex ſuis donec ſibi alĩ ꝓuideret: t ibi morãte mꝛti ceperũt ad ipz venire ꝑ ꝓſilijs: etiã ex his q̃ ibãt ꝑus ad aliũ ꝓiem ꝑfatũ. Dõ cernẽs inuidia motus dixit diſcipulo vt iret ad eũ t diceret q ſibi reſtitueret cellã: q̃a volebat ea vti. Acceſſit ille t cũ inueniſſet eũ infirmũ dixit q ꝑ ſuꝰ mittebat ad viſitãdũ eũ t nil dixit de repetẽde celle. Regratiat? eſt ille ei: t reuerſus ad ꝑz ſuũ dixit q erat infirmꝰ: vñ patiẽter ferret quouſcq; meli? ſe haberet. Inde ad paucos dies ſtimulãte inuidia miſit iterũ ad liceretiandũ eũ de cella. Et diſcipul? hba mutauit dicens ſe miſſum ad viſitãdũ. demũ vides q non recedebat: acceſſit cũ baculo exꝑulſurꝰ eũ. Sed diſcipulꝰ ꝓuenit dicẽs q abbas ſuꝰ veniebat ad viſitãdũ eũ ex charitate nimia ꝓter qđ placeret ei occurrere qđ t fecit: t occurrẽs ꝓiecit ſe ad pedes eiꝰ gr̃as agẽs de cõmodata cella. Et ille in ſe reuerſus cõpunct? eſt t ſedata inuidie paſſiõe dilexit eũ. Inſtrogauit aũt diſcipulũ ſeo: ſuz ſi fecerat ꝑbas tãs cõmiſſas. Et cũ intelleꝛiſſet pudẽtiã diſcipuli q nõ eas feciſſet ad tollendũ ſcandalũ ꝓiecit ſe ad pedes eiꝰ dicẽs velle in poſterũ eũ eſſe ꝑem. Hic tñ ſi mẽdacia dixit nõ bene fecit nec imitãdus in hocſed de ꝓiectare intẽtionis.

¶ De afflictione in ꝓſperis filia inuidie. Capm̃ II.

Fflictio i ꝓſperis

a ponit? a Grego. filia inuidie q̃ in hoc differt a mꝛe ſua. ſ. inuidia: q; cũ inuidia doleat et triſtet? de bonis ꝓmi appetit t gr̃it diminutõem eoz. Sed cũ hoc nõ eueniꝛ: ſed poti? ꝓſiũ. ſ. q̃ ꝓſperitas: inde magis triſtat?. t ex hoc ponit? filia inuidie ſm Tho. vt dictuz eſt. ſ. Dicit aũt Salo. Eccl. iiij. Cõtẽplatus ſum oẽs. la boꝛes hoim t induſtrias t aĩaduerti patere inuidie ꝓximi: t in hocvanitas. Sup q̃bus vbis dicit Jo. dñici ſuper Eccl. ponit inuidiã eſſe cauſam vel occaſionem.

¶ Primo errozis t falſitatis.

¶ Scõo affectionis cupiditatis.

¶ Tertio defectionis bonitatis.

§.I. Quãtum ad primum

Inuidia eſt cauſa erroꝛis

Oẽs erroꝛes hoim ꝓceſſerũt ex ꝓmo erroꝛe ꝓmoz parentum q̃ ſeminauit diabolus ex inuidia. Unde Oꝛ. Sap. ij. Deus creauit hoiem inexterminabilẽ qui ſcz nõ potuiſſet erroꝛe decipi vel coꝛpe deficere ſi obediſſet. Inuidia aut̃ diaboli moꝛs. ſ. aie t coꝛpis: introiuit in oꝛbẽ terrarũ. Nã ex inuidia ſua vt hoiẽz deꝛiceret: erroꝛẽ t falſitatẽ ꝓpoſuit dicẽs. Nequaq̃ moꝛiemini. Ecce falſitas. Scit eñ deꝰ ꝛc. q. d. ex inuidia deꝰ hoc ꝓhibuit ne efficiamini ei ſimiles in ſcietia. Ecce erroꝛ. Sicq; exinde erroꝛes in mũdo multipliciti ſunt ꝓmo inter ꝑbos. vt oſtẽdit Zacta. in li. iij. inſtik. Unus ꝑbs ex inuidia volẽs extinguere nomẽ t ſcietiam alterius aliã opinionẽ inueniebat oppoſitã ſuie alterius: quã etſi animo nõ ſentireꝛ tñ ꝓſuaſionib? aliq̃b? ꝓbare nitebaꝛ. Hinc aliqui dicũt Ariſtotelẽ motũ fuiſſe ad cõburendũ libꝛos Platonis ſui magꝛi quos potuit: et poſtea impugnare eũ in libꝛis ſuis ꝓtra ea q̃ forte nunq̃ dixit: t ſic de aliis philoſophis. Poſtea t inter doctoꝛes ꝓpianos hoc malũ inuidie inuẽtũ eſt. Uñ t hayno in lib. de ꝓpiaꝛum rerũ memoꝛia de Origene ait. Plurimum admiraꝛi nõ ſufficio: ꝙ vir tam illuſtris t tam apte rebellãs et obuians hereticis deuolut? ſit in tã notiſſimã hereſim q ſeraphĩ in Elaia ſpñſanctũ eſſe dixeꝛit. Et in alio loco de pnia diaboli ſcripſeꝛit: t de abſolutõe repꝛobozꝝ poſt mille annos t aliis multis q̃ ſane fidei aduerſant: cũ abſtinẽtiſſime vite t caſtiſſime fueꝛit: t tam ꝑclare doctrine t lucidi ꝓmonis. Ego ſane ſalua fide patrũ dixeꝛim vt hocvel nõ ſcripſeꝛit: ſed ab hereticis ob offuſcandũ nomẽ eius t famã ab hereticis maligne ꝓfecta ſunt: t noie eiꝰ titulata. Hec ille. Hiero. etiã ꝓꝑ famã eiꝰ celebrẽ ex trãſlatõe optima ſcripturarũ multi ex inuidia detrahebãt: calũniabãt vt ꝑs in ꝓlogo galeato. Uñ dic ipe ad hmõi. Quid liuore tor̃is. q̃d ꝓ me impitoꝛ animos ꝓcitas ꝛc. Greg. etiã magnꝰ habuit emulos ſuos q̃ poſt mortẽ manꝰ poſuerũt ad cõburẽdũ libꝛos ſuos: ſed obſtitit petrꝰ ꝑclaro miraculo. ſfrequẽter etiã multi doctrinã bti Tho. approbatã ipugnãt vtrũ ex inuidia vel zelo vitatis ipſi viderint.

§.II. Secundo afflictio

Afflictio augẽde cupiditatis.

iſta eſt occaſio augẽde cupiditaz. Nã inuidꝰ videꝰ ꝑſperitates ꝓmi affligit tanq̃ hoc ſibi noceat cũ reuera nihil noceat. Uñ Tullꝰ de tuſcu. q̃nib? ait. Inuidẽtia ẽ egritudo ſuſcepta ꝓter alteriꝰ res ſcõas. ſ. q̃ nihil noceãt inuidẽtiti q: ſibi videt q̃ noceãt t diminuãt ſui gloꝛia et, reputatõẽ mideo appetit eũ illis bonis ꝑuari. t ſi non eueniat hoc magis triſtat: ac etiã vt illũ excedat inſiſtit cupiditati honoꝛ t diuitiaz. Sic babyloniꝭ videꝛes q̃ tres iuuenes hebꝛei. ſ. Ananias azarias t miſael erãt magni ꝑcipes in curia regis nabuchodonoſoꝛ: inuidẽtes' gl̃e eoz inſtigauerũt regẽ ad ſtatuã auꝛeã faciendã: t vt adoꝛaret ꝑcipiendũ ſub pena ignis: vt ꝑ hunc modum mitteꝛetur in fornacẽ nõ adoꝛãdo ꝑut factũ eſt. Sed deus miraculoſe in igne ſuauit illeſos: vt habeꝭ Dan. iij. Silr̃ i curia regis darij ꝓncipes eiꝰ moti inuidia ꝛ danielẽ: q: cũctis eratho noꝛatio: t maioꝛ coꝛã rege inſtigauerũt eũ ad ſtatuendũ q null? peteret aliq̃d ab aliq̃ etiã deo infra ſeptẽ dies. als mitteꝛet in lacũ leonũ: vt ſic daniel oꝛãs ad deũ in lacum leonũ mitteꝛet: q̃ t factũ eſt: ſed etiã dñs conſeruauit eũ illeſum: vt habeꝭ Dan. vj. Uidẽs inuidus ꝓmũ abũdare t hoc ipe gr̃it ꝑ ꝑhas t nephas. Si eñ videt eum induiſcarleto: t ipe q̃ ꝓus erat ꝓtẽ griſeo vel nigro vult induiſcarleto ne ille honoꝛabilioꝛ eo videat. t ſi nõ hz pecuniã ſufficiẽtẽ conat̃ acq̃rere ꝑ fraudes: vſuras: ludos: t hmõi. Si mliervidet aliã poꝛtare margaritas inuidet: t tãtu molestat virũ q etiã ſi deberet vſuras exeꝛcere inducit eũ ad ꝓcurãdũ ſibi ſiliã ne inferioꝛ: illa videat. Sicq; multũ creſcit cupiditas ꝓꝑ iſtã triſticiã ꝺ alieno bono. Dicit Señ. in epiã. ij. ad Tucil. Nemo ſe auarũ inꝛelligat: nemo cupidũ. Leci cũ ducẽ q̃rãt: nos ſine duce erram? t dicimus. nõ ego ãbitioſus ſum: hz nemo põt alĩ rome viuere. Nõ ego ſumptuoſus ſum: ſed vꝺs iſta magnas impẽſas exigit. t ſequit. q̃d nos decipim?. Nõ eſt extrinſecũ malũ nr̃m ĩtra nos eſt: in viſceꝛib? nr̃is ipſis ſedet. t ſõ difficult ad ſanitatẽ venim?: q: nos egꝛotare neſcim?. Dec ille. Et ſic vitia nr̃a nõ videt hũana: hz ſymiaꝛũ q̃ vnũq̃ẽz effigiare conãtur. Refert Zact. li. v. q̃ archimenides ſicul? inuidẽs deo q: tã pulchꝛũ celũ ꝛã pulchꝛo oꝛdine feceꝛat: conat? eſt eũ imitaꝛi in terra. Fecit igit̃ ex eꝛe ꝓcauo ſiltudinẽ mũdi et figurã celi in quo ſolẽ t lunã cõpoſuit: t ineq̃les motꝰ celeſtiꝺ' ſiles ꝓuerſionib? ſingulis q̃s dieb? efficeꝛẽt errãtiũ etiã ſtellaꝛũ t ſiꝛaz curſus diſpaꝛes t regꝛatos cõpoſuit. Sed nũq̃ iſte potuit facere celũ incoꝛruptibile aut ꝑ ſuã naturã mobile. Non. ſed ereũ fuit: nec potuit eũ celũ ſiuz a moꝛte coꝛporali ſui ꝓſecutoꝛis eripere.

§.III. Tertio inuidia ſeu af

Conditiones inuidi exꝑmũt

flictio iſta in ꝓſperis ꝓmi ẽ defect? ois bone ꝑditõis t vtuꝛ. vñ t malis plena. Uñ Ouid. eiꝰ peſſimas ꝑditiones exꝑmẽs in. ij. metamoꝛ. dicit ꝓmo ꝙ eiꝰ dom? ẽ in ĩmis: q: ſcz in inferno manet. Uñ Greg. in li. dyal. Antiqꝰ poſtis vñ bonos cernit nitelcere ad gloꝛiã inde puerſos in inuidiã rapit ad penã. Sc̃o dom? eiꝰ ẽ in vallib? nigꝛis: q:. ſ. abſq; puꝛitate. Ome eñ pctꝫ ponit ſe inuid? ad ꝑpetrãdũ: fic fratres ioſeph ex inuidia eũ vẽdideꝛunt t occidere ꝑus queſierunt. Tertio caret ſole: q: ſcz vitatẽ nõ agnoſcit ſicut in figurã de hely ſummo ſacerdote ꝺ q̃ lucernã dñi

videre nõ poteꝛat: ſicut inuidi ſacerdotes iudeoꝝ non potuerũt videre. i. intelligere lucernã dñi. i. leges q̃ de meſſia plene loq̃bat. Lucerna eſt lex inq̃t ſapiẽs. Quarto nõ hz ventũ: q: nõ hz ſucceſſus felices t nunq̃ finiſ. Cyprianus Adala cetera ſine hñt inuidia nõ hz terminũ vt notat petꝰ coeſtoꝛ. Cũ heroꝺes agrippa rome exñs incarceꝛar? fuit a tyberio ceſare. ipo mortuo caius ei ſuccedẽs in impio edꝛit eũ t ſublimauit in regẽ dãs ei duas therrarchias ꝓ: ꝓter q̃ heroꝺes filius magni heroꝺis q̃ cũ vꝛoze ſua heꝛodia multũ cõpaſſi ſunt incarceꝛato: t laboꝛ auerũt ad liberatiõez ei? t poſtea inuidere ceperũt. t cũ q̃ſſent ei ꝓꝛe ferri exilio lugduni depoꝛtati ſunt. Quinto hec domꝰ inuidie ſemꝑ ẽ frigida: q: ſp caret igne charitaz. ꝺ q̃ dñs ait. Ignẽ veni mittere i terrã cũ oppoſita ſit charitati. Sexto abũdat caligine: q: ꝑſuadet ſibi mala. i. ſemꝑ peius hr̃e q̃ ꝓmꝰ etiã ſi felicioꝛ ſit ꝓmo vt ſibi min? hr̃e. Uñ ouidius. Fertilioꝛ ſeges ẽ alienis ſꝑ i aruis. ſ. reputat̃ ex inuidia. Septimo palloꝛ ſedet in oꝛe ſcz inuidi q: ſp detrahit bonis opib? diminuẽdo vel negãdo vel deꝓrauãdo. ſicut Dathã t abyrõ detrahebãt moyſi inuidẽtes ei de ꝓncipatu. Nume. vj. Octauo ẽ macies in iuidoꝛ: q: ẽ mateꝛ auariciẽ ꝛ pctaꝝ. Nõ eñ vult aliis cõicaꝛe bonũ qđ hz ſcie vel induſtrie ne alius equeꝛ ſibi. Uñ t Chryſ. dicit ꝙ ab hac egꝛitudine plura ſunt vitia ab hac pecunia: ꝙ cupiſcentia t ꝓcipat? amoꝛ. t vana gl̃a nunq̃ recta acies hr̃. Nono rubigine dotes ſcz hz infectoꝛs: q: eſt infamatrix coꝛroden do vitã aliẽnã. Nõ eñ ſolũ diminuit bona alioꝝ t negat: vt dictũ eſt. ſ. hz etiã falſa ꝓponit calũniãdo. ſicut rana maris. de q̃ Auiceꝛ. ait. cano. iiij. ꝙ eſt maligna iuadẽs aialia: t ex lõgiq̃ currit ad ea vt moꝛdeat. t ſi nõ põt moꝛdere inſufflat vſus ea vt noceat. de q̃ põt exꝑomi illud Apoc. xvj. Uidi de oꝛe draconis t de oꝛe beſtie tres ſpũs immundos exiſſe ad modũ ranaꝝ. Decimo pecꝛoa felle vireꝛit: q: ſcz ſp cogitat malũ t iudicat ꝓauꝝ de illo cui inuidet. De hac greg. in moꝛal. Dũ electi ꝑficiũt repꝛobi in rabie furoꝛis exciteñ t bona naſcẽtia q̃ nolũt imitaꝛi ꝑſequunt ſcz exin uidia. Undecimo lingua ẽ ſuffuſa veneno. q. ſ. ſp murmuꝛat. vel de deovel de ꝓlato q̃ dat aliis ꝓ q̃ ſibi tãq̃ paꝛtiaz. ſ. beſtia q̃ hz tres oꝛdines dentiũ. vt ꝺ: Dan. vij. q: ſcz de deo: de ꝓlaz: t de paꝛtib? murmuꝛat. Duodecimo nunq̃ ꝛidet ſcz niſi de malo alieno: hz vt ꝺ: Ro. xij. Gaude re cũ gaudẽtib?: flere cũ flentib?. ſcz facit charitas. Tredecimo nunq̃ eſt quieta vt cayn inuidus q̃ exiſt a deovag? t ꝓfugus. Quartodecimo tabeſcit videndo gloꝛiam aliorum. Decimoquinto comedit carnes vipereas: q: ſolũ ma lis aliozum ſaciatur t paſcitur.

¶ De odio multiplici t de nocumentis t varijs modis eius. Capitulum. III.

Diuz eſt ꝓma filia

o iuidie t oꝛit freq̃nter ex ira. ꝓꝑ qđ dic aug. in regula. Uites etiã nũq̃ heatis: aut q̃celer

Odiũ oꝛitur ex inuidia.

rime finiaz ne ira creſcat in odium. i. ab ira ꝓcedat poſtea odiũ. Nihil eñ ꝓhibet aliq̃d vnũ oziꝛi ex diuerſ cauſ ſm diuerſas rõnes. directius tñ oꝛit ex inuidia. Et rõ eſt ſm Tho. ii. q. xxxiiij. art. vj. q: ex inuidia ipm bonũ ꝓmi redꝺit ꝓtriſtabile. t ꝑ ꝑns odibile. hz ex ira oꝛit odiũ ſm quod dã augmẽtũ. Nã ꝙ ira appetim? malũ ꝓmi ſm quandaz meſuram ꝑut ſcz hz rõnẽ vindicte poſtea ꝙ tinuitatez ire puenit ad hoc malũ ꝓmi abſolute deſideret qđ ꝓtinet ad rõnẽ odij. t ſic ꝑs q̃ cauſaꝛ odiũ formaliꝛ ex ſpa inuidia ex ira aũt diſpoſitiue. Dõ aũt oꝛiaꝛ odiũ ex inuidia ſic declaꝛat. b. tho. vbi. ſ. Odiũ ꝓmi eſt vltimũ i ꝑgreſſu pecti. eo q̃ opponit dilectioni q̃ naturaliꝛ ꝓmꝰ diligitur. Dõ aũt aliqs recedat ab eo qđ ẽ naturale ꝓtingit ex hoc q̃ intẽdit vitare aliq̃d qđ eſt naturaliꝛ fugiẽdũ. naturaliꝛ aũt omne aial fugit triſticiã ſic t appetit delectatiõez. ſicut ꝑs ꝑ ꝑbm in. vij. t. x. etb. Et iõ ſic ex delectatiõe caꝛ amoꝛ. ita ex triſticia cauſaꝛ odiũ. Sicut eñ mouemur ad diligẽduz ea q̃ nos delectãt: ita t mouemur ad odiendũ ea q̃ nos cõtriſtãt inq̃tũ accipiũt rõnẽ mali. Uñ cuz iuidia ſit triſticia de bono ꝓmi: ſeq̃t q̃ bonũ ꝓmi reddaꝛ nobis odioſuz t inde ẽ q̃ odiũ oꝛit ex inuidia. Sic ex amoꝛe ſeq̃t delectatio cũ. ſ. poſſidet bonũ amatũ: t delectatio ipa cauſaꝛ amoꝛem: q: vis appetitiua reflectiꝛ ſup acꝛ ſuos. ita ex inuidie triſticia cauſaꝛ odiũ. t ex odio ad ꝑſonã aliquã cãtur inuidia. Et q̃uis odiũ opponaꝛ directe dilectioni q̃ eſt ꝓma t maxia vtutũ. nõ tñ odiũ ẽ vitiũ capitale vel maximum pctoꝝ niſi odiũ dei. Rõ hui? ẽ ſm tho. ii. q. xxxiiij. aꝛ. iiij: q: illud ꝺ vitiũ capitale ex q̃ vt freq̃nti? alia oziũt. vt dicit eſt. ſ. Uitiũ aũt eſt ꝺ naturã hois inq̃tũ eſt aial ꝛõale. In his aũt q ꝺ naturã ſunt paulatiz t nõ ſubito illud qđ ẽ natura ꝛe coꝛrũpitur. Uñ oz ꝙ ꝓmo recedaꝛ ab eo qđ eſt min? ſm naturã. t vltimo ab eo qđ eſt maxie ſm naturã: q: illꝺ qđ ẽ ꝓmo vt ꝑtõe ẽ vltimũ in reſolutiõe. Id aũt quod eſt maxie t ꝓmo naturale hoi eſt q̃ diligat bonũ t ꝓcipue bonũ diuinũ t bonũ ꝓmi. t iõ odiũ qđ huic dilectioi oppoñit nõ eſt ꝓmũ i dilectiõe vtutis q̃ fit ꝑ vitia ſz vltimũ. t iõ odiũ nõ eſt vitiũ capitale. Dõ eñ vtus vniuſcuiuſq; rei ꝓſiſtit in ẽ q̃ ſit bñ diſpoſita ſm naturã ſuã. iõ in vtutib? opz eẽ ꝓmũ t ꝓncipale qđ eſt ꝓmũ t ꝓncipale in oꝛdine naturali. Un oꝛdine aũt naturali ꝓmũ in affectionib? ſeu paſſionib? eſt amoꝛ. Et ſic i vtutib? ꝓma t ꝓncipalioꝛ eſt dilectio. iuꝛ illud. j. Coꝛ. xiij. Aḍaio: hoꝛ eſt charitas. Et eadẽ rõne odiũ nõ põt eſſe ꝓmũ i vitiis. Et q̃uis odiũ mali qđ ꝺziaꝛ bono naturali ſit ꝓmũ inter paſſiões aie ſic t amoꝛ naturalis boni. tñ odiũ boni cõnaturalis nõ põt eẽ ꝓmus hz hz rõnẽ vltimi: q: attenꝺaꝛ coꝛruptioni nature ia facte. ſicut t amoꝛ eñ rei boni. Et odiũ q̃dẽ qđ eſt paſſio pura nõ eſt pctũ. hz odiũ de ipſi ꝓmi ſp eſt pctũ. Et põt deſcribi q̃ odiũ eſt q̃ appetit malũ alicui? in malũ eius. qđ ꝑ tãto ꝺz. q: q̃ appetit malũ ꝓmo ꝓter aliquã bonã cauſaz vt puta infirmitatẽ vel mortẽ ne noceat bonis: vel vt ꝓuerta tur ad deũ t hmõi. Istud ꝓpie nõ eſt odiũ: q: nõ intẽdit ꝑ ciſe malũ illi?. Differt aũt ab ira: q: iratus appetit malum alicuius ſub rõne boni ſcz ſub rõne vindicte: vt puniatur ſis contra quem eſt iratus de defectu commiſſo: hz odiens ſolum intendit in malum exoſi.

Odiũ deſcribit.

§.I. De odio inquit ꝑs. lo

ꝑs. cvij.

ques i ꝑſona xꝑi ad ꝑem de iudeis odiẽtib? eũ z ꝑſequentibus. Poſuerũt aduerſum me mala ꝓ bonis: t odiũ ꝓ dilectõe mea. Coſtituite ſup eũ pctõz: et diabol? ſtet a dexꝛis eiꝰ. Cũ iudicat eꝛeat ꝓdemnat?. Ubi tria de odio notãtur.

¶ Primo q̃ paꝛit peſſima retributionẽ. ibi. poſuerunt.

¶ Scõo q̃ eiſcit optimã dilectiõem. ibi. t odium ꝓ ꝛc.

¶ Tertio q̃ recipit maximã punitiõem. ibi. ſtitue ꝛc.

§.II. Quantũ ad primum

Odiũ facit peſſimã retributionez.

Odies aliũ: etſi ille multa bona fecerit ei: tñ oim oblitus fecit multa mala ꝙ illũ qđ peſſimũ eſt. Uñ aug. ſuper ꝑs. ait. Sex ꝺrntie ſunt. ſ. retributionũ reddere bona ꝓ malis: nõ reddere mala ꝓ malis. b bonoz ſunt hz ꝑus melius nõ reddere bõa ꝓ bonis t reddere mala ꝓ bonis. hec duo malo: ſunt. t poſteri? deteri?: reddere bõa ꝓ bonis t mala ꝓ malis. b duo mediocriũ ſunt. t ꝑus ꝓpinquũ bonis qđ ꝑs nõ arguit: hz ꝓ oꝛtere dicit: q: t etiã b faciũt poſterius ꝓpinquũ malis: quenit tñ t bonis. Uñ etiã lex modũ vltiois ſtatuit dicẽs oculũ ꝓ oculo. q̃ ſi dici põt iuſto: iuſticia ẽ: o q̃ iniq̃ eſt vltio qua lex ſtatuit: hz q: vitioſa libidovlciſcendi magiſcꝛ ad iudicẽ ꝓtinet b inter homies diſcernere q̃ bonũ hoiez ſibi expetere. Hic eñ malũ ꝓ malo redderet. Judex vo nõ. odio: ſed delectatione iuſti cie iuſtũ iniuſto: qđ eſt bonũ ꝓ malo: qđ etiã deꝰ iuſt? iudex fecit. Hec ille. xxiij. q. iij. Sex ꝺrntie ſũt. peſſime q̃ agit q̃ reddit malũ ꝓ bono: ad qđ inducit odium: qđ vtiq; iudici erga ꝑm egerũt. Nam cum multa bona t innumera beneficia eis cõtulerit: multa mala ei reddiderunt verba

opp:obriosa:ꝛtumeliosa posuerũt aduersus eũ ꝑ bonis ỹbis sue doctrine vocãdo eũ seductorẽ demoniacũꝛ hmõi ỹbera durissima flagelloꝝ posuerũt aduersus eũ ꝑ bonis miraculoꝝ in eis factis. Refectionẽ fell cã ꝑ refectiõe sua suaui. Demũ malũ mortis posuerũt aduersus eũ ꝑ bono vite eis dato. Totũ hoc egit odiũ coꝝ. Vñ ipe ait de eis. Odio habuerũt me gratis. i. sine causa.

Punitio odij.

§. III. Quantuꝝ ad tertiuꝝ

notaꝝ punitio odij triplex. s. tpalis: spũalis ꝛ infernalis.

Tpalis ibi. Cõstitue sup eũ pctõres. i. ostitues sup illũ po pulũ pctõr. s. ad dominãdũꝛ affligẽdũ qõ factũ ẽ ꝑ Tytũ ꝛ vespasianũ q̃ ppũn illũ rebellãtẽ multiplr afflixerunt ꝛ subiugauerũt. Sic accidit odiẽtib' ꝙ in punitionẽ peccaꝝ ti eoꝝ de' subijcit eos pctõribus q̃ affligãt eos. Vñ de ilꝫ lis pctõribus odientibus deũ ꝛ bonos ait ppha. Dñati sunt coꝝ q̃ oderũt eos. Punitio spũalis notaꝝ ibi. diabo lus stet a dextris ei'. Dextera spũalis ꝺois est opus de ge nere bonoꝝ vt elemosyne: ieiunia: ꝛ hmõi. Sed stat diabo lus a dextera odientis q̃ tollit sibi fructũ eis boni opis. Nã vt ait apl̃us. j. Coꝝ. xiij. Si distribuero oẽs facultates meas i cibos pauperũ: ꝛ tradidero coꝛpus meũ ita vtaꝛ deã: sustinẽdo ẽt martyriũ nihil mihi ꝓdest. Sad meritum sine charitate ℔ faciendo. Sꝫ vt ait aug. Tolle charitatem odiũ tenet. Nil ita ℑiũ charitati ỹt odiũ. Impossibile est charitatẽ dei inesse vbi ẽ odiũ ꝓpter qõ diabol' a dextris ei' stare ꝺr. Sad auferẽdũ sibi fructũ. Punitio infernalis notaꝝ ibi cũ ꝺr. Cũ iudicaꝝ. i. mor:te a deo exeat ꝺdenaꝝ ad penas eternas: sicut ptz exꝑlũ in pabola serui debitoꝛ ris decẽ miliũ talentoꝝ q̃ ex eo ꝙ noluit ꝺseruo dimittere centũ denarios: ꝛ signat retentionem odij ex iniuria recep pta tradidit eũ tortoribus. i. demonib' quousq; redderet vniuersum debitũ. Adaꝛ. xviij. qõ exponiꝝ de odio: ꝓpter qõ q̃s morieꝛs cũ eo ꝺdenaꝝ ad penam inferni.

§. IIII. Quantũ ad secũduꝝ

qõ vltimo positũ est q̃ plixius tractãdũ est. Notandũ ꝙ odiũ est ꝺtrariũ charitati cũ charitas sit maxima vtutum q̃: vt ait apl̃us. j. Coꝝ. xiij. Adaio: hoꝝ charitas. Et Aug. in ser. Charitas fons est ꝛ oꝛigo oĩm bonoꝝ: munimẽ egreꝛ giũ via q̃ ducit ad celũ. ꝛ iõ oñdit grauitas huiꝰ pcti de q̃ dicit. Odiũ ꝓ dilectiõe mea. Sꝫ sciendũ ꝙ triplex ẽ odiũ.

¶ Primum sui ꝛ discernendum.

¶ Secundum dei ꝛ hoꝛrendum.

¶ Tertium proximi ꝛ fugiendum.

Odiũ sui

Odiũ sui põt esse bonũ ꝛ malũ. Video secernẽdũꝫ malũ deseraꝝ ꝛ bonũ teneaꝝ. In hoꝛe sunt due ptes. s. intellectiꝛ ua ꝛ sensitiua. Intellectiua seu rõ q̃ semp hoꝛtaꝝ ad opti ma appetit vtuosa ꝛ odit vicia ꝛ pcta. Et q̃ ista est ps ꝑn cipalis in hoꝛe: iõ q̃ vtuose viuit: ve diligit seipm: ꝛ vtuose odit se. s. fm gr̃ẽ sensitiuã q̃ est inferioꝛ ps in hoꝛe: ꝛ nõ ap petit nisi placentia carni etiaꝫ si sint viciosa. Vñ ꝛps Jo. xij. Qui odit aiam suã in ℔ mũdo. in vitã eternã custodit eã. Odire aũt aiaꝫ suã in ℔ mũdo est odire: detestari vicia ꝛ delectabilia fm mũdũ ꝛ carnẽ vbi est pctm: ꝛ talis non ꝓpie loq̃ndo odit sꝫ ve diligit se: q̃ in vitã eternam custo dit aiam suã rõnalẽ vt intret in eã. Sꝫ odiũ sui q̃ est dãna bile ꝓsistit in cõmittẽdo aliq̃ crimin̄ale vel pmanẽdo: in eo: q̃ ꝑ hoc occidit aiaꝫ suã puando eã gr̃a ꝛ gr̃a. ꝛ expo nendo eã igni eterno. vñ bñ ꝺr in ps. x. Qui diligit iniq̃ta tẽ odit aiam suã. ꝛ tale odiũ nõ est aliq̃ pctm̄ spãle sꝫ ge nerale qõ repit̃ in quolibet mortali. Sicut aũt odire in se vicia ꝛ q̃ipediũt salutẽ ẽ licitũ ꝛ sctm̄ odiũ fm illũ ps. Jni q̃tatẽ odio habuiꝰ sꝫ nõ ꝓpie odium est. Jta ꝛ odire vicia alioꝝ ꝛ qõ i eis est ꝺpedies ꝓpia salutẽ laudabile est. vir tuosuꝝ. Vñ in ꝛps. Perfecto odio oderã illos. i. pctõres. s. detestãdo vicia eoꝝ. Et sic etiã intelligiꝫ illũ. Qui nõ odit patrẽ ꝛ mrem nõ est me digꝰ. Luc. xiiij. Odienduꝫ est in parẽtib' vel alijs q̃buscũq; qõ in eis est impedies salutez

mr̃am vel ipoꝝ vt affectio carnalis ꝛ hmõi. Et leo papa. Odio habeant pctã ꝛ nõ hoies corrigant̃ tumidi. tolerẽt infirmi. dist. lxxvj. c. odio. Scõm odiũ est odiũ dei. de quo ꝺ: Job. xv. a ꝓ de iudeis. Viderũt ꝛ oderunt me ꝛ patreꝫ meũ: est spãle pctm̄ distinctuꝫ ab odio ꝓmi. Sed quõ deus odio habeaꝫ declarat. b. Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. j. dicẽs. Odiũ est q̃dã mor' appetitiue potẽtie q̃ nõ mouet nisi ab aliq̃ apprehẽso. De' aũt dupl̃r apprehẽdi seu cognoꝛ sci põt ab hoie. Uno mõ fm seipm. puta cũ ꝑ essentiam vi deꝫ. Alio mõ ꝑ effectus suos videri põt. cum sct̃ inuisibilia dei ꝑ ea q̃ facta sunt intellecta ꝓspiciunt̃. Deus aũt ꝑ essen tiã suã est ipa bonitas quã nullus odio hr̃e põt q: de rõ ne boni est q̃mꝫ. Et ideo ipossibile est ꝙ aliquis videꝫ deũ ꝑ essentiã odio hẽat. Vñ ꝛ ꝺiony. dicit in li. de diui. no minib'. c. iiij. q' oibus amabile ꝛ diligibile est ꝓmum bo nũ ꝛ pulchꝝ. Est aũt deꝰ ipa bonitas ꝛ pulchꝛitudo. In q̃tũ aũt deus cognoscit̃ ꝑ effectꝰ suos. Sciẽdũ ꝙ aliq̃ esse ctus dei sunt q̃ nõ pñt ꝺsiari volũtati humanæ vt esse viuere intelligere: qõlibet coꝝ est appetibile ꝛ amabi le oibus. Vñ fm ꝙ deus apphẽdit̃ ꝛ auctoꝛ hoꝝ effectuũ viꝛ inq̃tũ est creatoꝛ: bñfactoꝛ: ỹtas ꝛ hmõi: sic nõ potest odio hr̃i. Vñ dicit. ij. Esdre. iiij. ꝙ oia inuocãt ỹtatẽ: ꝛ be nignanꝫ in opib' eius. Et ꝺiony. dicit. ꝙ deus ꝺuertit oia ad seipm: in q̃tũ. s. est oibus ꝓncipiũ essendi: q̃ oia inq̃tuꝫ sunt tendũt in dei similitudinẽ q̃ est ipm esse. Sunt aũt q̃dã aliꝰ effectus dei q̃ repugnãt ꝺordinate volũtati hũane sic̃ inflictio pene: coertio pctoꝝ ꝑ legẽ diuinã q̃ repugnat vo luntati hũane depꝛauate per pctm̄. Et fm hanc ꝓsideratio nem põt deus odio haberi ab aliq̃bus tripl̃r.

Odio deꝰ habetur.

¶ Primo inq̃tum ꝓhibitor peccatoꝝum.

¶ Secundo inq̃tum inflictor aduersoꝝum.

¶ Tertio inq̃tum impeditor cupitoꝝum.

Et hoc eñ ꝙ deus ꝓhibet aliq̃ mala q̃ aliq̃ vellẽt facere sed ꝓscientia remoꝛdente: vl̃ etiã q: aliq̃ nõ assentiũt in malis vo lũtati coꝝ ducti ex ꝓhibitiõe dei ideo odiũt deũ q̃ talia ꝑ hibuit. Aliq̃ aũt odiũt deũ ꝓpter aduersa q̃ sustinent a deoꝛ: ꝛ de nũcro hoꝝ sunt dãnati de q̃bus in ps. ꝺr. Supꝛ bia coꝝ q̃ te oderũt ascẽdit semp. Nõ tñ q̃cũq; odit peonas odit deũ. Nã multi odiũt penas q̃ tñ nõ odiũt deũ sed pa tienter tolerãt eas ex reuerẽtia diuina. Sꝫ ꝓumpeꝛ odiũ ipius dei puniẽꝫ tanq̃ iniuste puniaꝛ: qõ faciunt dãnati hoc est odire diuinã iusticiã. Alij vo odiũt cũ nõ ꝓspere succedit eis qõ volunt: qõ tñ ꝓinet ad magnũ beneficiuꝫ dei. Vñ ꝺ: ij. macha. vj. Nõ sinere pctoꝛibus ex sententia agere. i. fm desideriũ coꝝ sed statim vltiões adhibere ma gni beneficij indiciũ est. Est aũt odiũ dei maximũ pctõ rũ: q: opponit̃ dilectiõi dei qõ est optimũ hois. Optimo eñ opponit̃ pessimũ fm: pbm in. viij. ethi. Hoc magr apte declarat Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. ij. dicens. Defect' pcti ꝓsistit in auersione a deo: hmõi aũt auersio rõnem pcti nõ habe ret nisi volũtaria esset. vñ pctm̄ ꝓsistit involũtaria auersio ne a deo: sed ℔ volũtaria auersio ꝑ se ipoꝛtaꝫ. i. odio dei: in aliꝫs aũt pctis ꝓcipatiue ꝛ q̃si ꝑ aliud. Sicut eñ volun tas ꝑ se inhęret ei q̃ amaꝛtas ꝛ ꝑ se refugit id q̃ odit. Vñ q̃n aliq̃s odit deũ auertit̃ ab eo fm se voluntas eius: sed in aliꝫs pctis puta cũ foꝛnicatoꝛ nõ auertit̃ a deo fm se sed fm illud inq̃tuꝫ sct̃ appetit inoꝛdinatã delectatões q̃ hz annexã auersionẽ a deo. Semp aũt id qõ est ꝑ se ꝑ o tius eo qõ est ꝑ aliud. vñ odium dei est grauius inter alia pctã: ꝛ ꝓinet illud ad pctm̄ in spñisctm̄. put est spãle ge nus pcti: iõ aũt nõ cõputaꝫ inter spẽs eius q: reperitur in qualibet spẽ eius. Est etiã istud pctm̄ grauiꝰ infidelitate Rõ eñ pcti infidelitatis est ex odio dei circa cuius verita tẽ est fides: ꝛ ideo sicut cã est portoꝛ effectus: ita odiuꝫ dei maiꝰ pctm̄ est q̃ infidelitas. Odiũ tertiũ qõ est ꝓimi sp est pctm̄ ꝛ spãle pctm̄ distinctuꝫ ab alijs ꝛ mortale: q̃n est fm deliberatiõem rõnis. Qõ aũtẽ sit pctm̄ oñdit per scripture testificatiõẽ: ꝙ rationẽ. ꝛ per sui consecutiones.

Odiũ ꝓximi seqũs per ẽ pec̃catum.

Quantũ ad ꝓmũ dicit. j. Joh. ij. Qui odit fratrẽ suuꝫ in tenebꝛis est. Tenebꝛe aũt spũales sunt pcta. Et Leui. xix. ꝓcepit dñs. Ne oderis fratrẽ tuũ in coꝛde tuo: sed facere ꝓtra ꝓceptum est pctm̄ mortale. Et. j. Joh. iij. dicit. Qui odit fratrẽ suũ homicida' est. s. aie sue: sed nõ occidit aĩa ni si ꝙ mortale: q: mortale ꝛpm extinguit q̃ est vita spũalis aie. Clemens etiã dicit. Homicidioꝝ tria genera Beatus petrus apl̃s esse dicebat coꝝ parilẽ foꝛe penã. Nam q̃ occi dit ꝛ q̃ odit ꝛ q̃ detrahit pariter homicida est. de pe. dist. j. Nõ aũt dicit penã coꝝ parilẽ esse intelligiꝫ in genere q̃ qõlibet hoꝝ facit hoiem dignũ pena eterna q: mortale.

Ostendit scõo odiũ ꝓimi esse pctm̄ ꝙ rõnẽ quã ponit be. Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. iij. Odiũ eñ amoꝛi opponit vñ tñ habet odiũ de rõne mali q̃tum amoꝛ de ratione boni. Amoꝛ aũt debeꝫ ꝓimo fm id qõ hz a deo sct̃ naturam et gr̃am: nõ aũt debeꝫ ei amoꝛ fm illud qõ hz a ꝺeipo vl̃ a proximo. s. culpã iustitie ꝛ defectũ: ꝛ iõ licꝫ odire in ꝓximo qõ ꝓtinet ad pctm̄: ꝛ oñe illud qõ ꝓtinet ad defectũ iustitie diuine: ℔ aũt ipm qõ odim⁹ in ꝓximo culpã ꝛ defectus iu stitie ꝓtinet ad ipius amoꝛe. Nã eiusdẽ rõnis est velle ali cui bonũ ꝛ odire malũ eius. Vñ apl̃s ad Roꝝ. xij. Odien tes malũ adherentes bono. ꝛ sic licite põt odio hr̃i inimi cus. Nã inimicꝰ alicui⁹ dicit q̃ fecit ei aliq̃a lesionem vel q̃rit facere ℑ rõnez. Talis aũt grauiter peccat ℑ charitatez ꝛ iusticiã agẽs. vñ in hoc malus est ꝛ hãc malicią ꝛ culpã inimici põt ꝛ debet q̃s odire ꝛ detestari. Sed ipam natu rã fratris ꝛ gr̃am etiã inimici nõ põt q̃s odire sine pctõ q: odit qõ fecit deus. sct̃ naturã ꝛ gr̃am q̃ bona sunt. Vñ de dño dicit sapiens Sap. xj. Nihil odisti eoꝝ q̃ fecisti. ꝛ hoc ꝓpie dicit odiũ ꝓimi qõ fine pctõ esse nõ põt ꝛ mortale cũ est cõplerũ odiũ. Tertio ꝓbatur esse pctm̄ ꝙ ꝓsecutiõnẽ. Sequit eñ ad odium cassatio venie seu remissioꝛis hã bite ꝛ habende pctoꝝ. Vñ Aug. Qui diuini beneficij obli tus suas vult vindicare iniurias sct̃ ꝓpter odiũ cõceptum nõ solũ de futuris pctis veniã nõ merebiꝫ sed etiã q̃ fibi di missa fuisse gaudebat ei impurabunꝫ ad penã. de pe. dist. iij. c. qui diuini. q: sct̃ damnabiꝫ ꝓpter odiũ sequens ac si nõ fuisset fibi dimissus aliq̃ pctm̄. Exemplũ in parabola de debitoꝛe. ꝛ. miliũ talentoꝝ. Adaꝛ. xviij. Et vt dicit be. Tho. vbi. ꝛ. ar. iiij. Cum grauitas pcti cõmissi in ꝓximum attendaꝫ ex pte deoꝛdinationis volũtatis peccantis: et ex pte nocumenti illati ꝓximo q̃uis ex pte nocumenti in ꝓximũ multa alia pcta sint grauioꝛa odio: q: maius nocu mẽtũ fit ei ꝑ illa vt homicidiũ: adulteriũ: ꝛ hmõi: tñ ex pte inoꝛdinationis voluntaꝛ odiũ est valde graue mortale: q: perꝑm deoꝛdinaꝛ voluntas que est potissimũ in hoꝛe: et radiꝛ ois pcti: nã exterioꝛes inoꝛdinatiões nõ essent pcta nisi ex inoꝛdinatõe voluntaꝛ fierẽt. Et notãdũ fm Durã. ordinis minoꝝ i ꝑma q̃ triplici ex cã hz q̃s odio ꝓximũ

Proximꝰ propter tria odit.

¶ Primo ꝓpter dispꝛlicentiam veritatis.

¶ Scõo. ꝓpter dispꝛlicentias bonitatis.

¶ Tertio ꝓpter dispꝛlicentiã recepte penalitatis.

Quãtũ ad ꝓmũ aliq̃ sunt ita puersi q̃ odio habent di ligẽtes se ꝛ amãt odiẽtes se. i. vere nocent sibi vt inducen tes ad mala: ꝛ ecõtra retrahẽtes a malis ꝑ admonitiones odiũt qõ falso dictũ est ℔ Dauid. ij. Reg. xix. Diligis odiẽ tes te ꝛ odio hẽs diligẽtes te. Et tales odiũt ꝓpter displi centiã ỹtatis quã eis dicũt. Vñ Terenti⁹ in adria ait. Ve ritas odiũ parit. De numero hoꝝ fuit ach̃ab rex isrl̃ q̃ dice bat de michea ꝓpha. Ego odi eũ q: nõ ꝓphetat mihi bo nũ sꝫ tm̄ malũ. iij. Reg. xxij. Quia eñ dicebat sibi veritatẽ reꝑhendẽs eũ ꝛ pnunciãs q̃ incurreret cũ ꝓplo ꝓpter pctã sua ꝛ nõ adulabaꝝ regi vt pseudo ꝓphe q̃ pnũciabat sibi ꝓspera adulãdo ei: iõ ipm michęa odiebat. Qui⁹ rõnẽ q̃si assignãs saluato: ait Jo. iij. Dis q̃ male agit odit lucẽ. s. veritaꝫ vt nõ arguanꝫ opa eius. De talib⁹ dicit amos. v. Odio habuerũt in porta coꝛripientẽ. i. sapientẽ. Sapientes seu iudices antiq̃tus stabãt in poꝛta ad iudicãdũ q̃ debẽt oĩb⁹ dicere ỹtatẽ. Aliq̃ odiũt ꝓximos ꝓpter dispꝛlicentiã bonitatis: q: eoꝝ q̃ mali sunt bonos videre vel bõa de eis audire nõ possunt qõ ꝓcedit ex inuidia: vel q: bõitas eoꝝ malicią eoꝝ oñdit. sicut de iosęph dicit Gen. xxxvij. q̃ oderãt eũ fratres sui nec poterãt ei q̃cꝰ pacifice loq̃: qõ erat ꝓpter singularẽ bonitatẽ eius. Unuſq̃sq; em̄ ait ibie ro. moribus suis fauet. Sicut eñ ouis delectabiliꝫ puersa tur cũ oue: ꝛ lupus cum lupo: ita ꝛ malus delectaꝛ amat malos similes sibi: ꝛ bonos ꝛrarios moribus suis odit.

Aliꝫ odiũt ꝓpter dispꝛlicentiã ꝺceptã ex aliq̃ iniuria rece pta: sicut absalon odiebat amon fratrẽ suũ ꝓpter oppꝛssiõ nẽ soꝛoꝛis sue thamar: simulauitq; dispꝛlicẽtiã q̃uscũq; vidica ret iniuriã fratre occiso. ij. Re. xiij. Sic esau oderat iacob fratreꝫ suũ ꝛ mĩnabat occidere. q: abstulerat ius ꝑnoge niture ꝛ paternã bñdictiõem. Gen. xxvij. qõ tamen iuste iacob fecerat cũ a ꝺno sibi datũ fuisset. Est aũt peccatum istud multũ generale ꝛ ꝑmaꝛimũ ꝛ mirabiliter multiplr catũ. Nãvir hoies odiũ semel ꝺceptũ volunt dimittere q̃si licitũ eis videaꝫ nec aduertũt q̃ dum in odio manent nõ tñ vnũ pctm̄ mortale cõmittũ: sꝫ totiens q̃ties iniuriam receptã ad memoriã reuocantes actualr optant illis ma la q̃s odiũt. Qõ aũt dictũ est antiq̃s. Odio habebis inis micũ tuũ. Adatth. v. Nõ erat illa sentẽtia in lege dei sꝫ fal sa glo. quã faciebãt legisdoctoꝛes sup illo Diliges amicũ tnũ sicut teipm. Leui. xix. Et hoc arguebãt a ꝺuo sensu di cẽtes. Et quo amicꝰ diligi ꝓpiꝛ. q̃ ꝑ ꝺuum inimicus odi ri mãdaꝛ. Sed tale argumẽtũ est validũ qñ ꝺtrariuꝫ non habetur in lege: sed expꝛsse mãdabat dñs ℑuum in ipa le ge statuẽs: q̃ si q̃s transiẽs ꝑ viã videret iumẽtum inimici sui sarcina in terrã lapsum nõ ptrãiret ſꝫ iuuaret ad sub leuãdũ ipm: vñ talẽ falsaꝫ expositiõẽ reꝓbans ait. Ego aũt dico vobis. diligite inimicos vros. Adatth. v.

§. V. Producit autẽ odiuꝫ

tres fructus pessimos.

¶ Primo coꝛdis obdurationem.

¶ Secundo crudelitatis actionez.

¶ Tertio damnificationis malignationẽ.

Odiuꝫ in durat coꝛ

Odiũ indurat coꝛ terribiliꝰ vt merito de odiente possit illud verificari qõ ꝺr de diabolo. Job. xli. Coꝛ eius indu rabit̃ q̃si lapis. Vñ odiũ simile est q̃ fuit occisus traianus impatoꝛ. Legit eñ de ipo q̃ ipo mortuo exenteratum est coꝛ⁹ eius vt medici possent videre cãm mortis eius ꝛ in uentũ est coꝛ eius durũ q̃si lapis qõ ex illo veneno ꝑcesse rat. Cõditiones aũt duri coꝛdis ponit Bern̄. in lib. de ꝑfi deratiõe ꝺi. Coꝛ durũ est qõ ꝛritione non scindit̃. pietate nõ emollit̃: pcibus nõ flectit̃: minis nõ cedit: flagellis ob durat. Coꝛ durũ ait sapiens male habebit ꝺin nouissimo. Hec oia impleri videmus in odiẽte. nã coꝛ eius nõ põt habe re ꝛritiões. Vñ nec in ꝓfessione absolutiõem nec veniam nec cõionẽ. Expꝛsse eñ ꝺr de pe. di. v. ꝑfalsas. ꝙ talis qui te net odiũ in coꝛde admitti nõ debet ad pñam sct̃ vt absol uaꝛ a ꝓfessoꝛe. Et q̃to magis ꝑmanet in odio tanto magꝭ indurat̃. Pietate nõ emollit̃ talis. q: etñ videat inimicum in aduersitate nõ cõpatit̃: sed appetit ei maioꝛa mala vsq; ad ꝓsumptionẽ. Sic iudei odientes rpm nõ fuerunt moti pietate ad ipm cũ viderẽt eũ terribiliꝰ flagellatũ. qõ fecit pilatus ad flectendũ eos ad pietatẽ erga eum: sed oñino voluerũt eũ crucifigi vt satiarenꝫ ꝑ penis acerbissimis ei⁹ ꝛ oppꝛobꝛijs. Nec flectit̃ pcibus odiens: nã si amici ꝛ vici ni religiosi ꝛ ꝑlati depcent tales vt odia dimittant ꝛ ini micitias. nõ acꝺescunt quãmo nec pcibus eius ad quez odiũ habẽt etiã iniuste: flectunt̃ pcibus. Sicut nec iudei ꝑ cibus stephani oꝛatis ꝙ se lapidãt: ibus quẽ iniuste oderãt ꝓpter vtutes suas ꝛ sapiẽtia ꝛ miracula. Nõ cedit minis odiẽs: q: etñ fiant ei cõminatiões a ꝑdicatoꝛib⁹ multoꝛ: malo: que deus ꝑ odio suo inferet: ꝛ pcipue dãnationis eterne non videt curare: sed nec minas dei. Dicit eñ aug. Dicit dñs. dimitte ꝛ dimittꝛẽ tibi. Ego dimisi ꝑ⁹. s. pctã tua: ꝛ offensas mihi ꝑ te factas: dimitte ꝛ tu postea. Nã si

nō dimiseris reuocabo sēz te ad damnationē. ⁊ quicquid dimiserā replicabo tibi.de pe.di.iiij.ca.dicit dñs. ꝟflagellis obdurat. Nā incurrit in dāna ⁊ infirmitates mortes familie sentit ⁊ tñ odiū tenet. vnde ⁊ in nouissimo male habebit:q; in morte cū odio transiens a demonibus cruciādus ad infernā descendet. Odiū ceu delē facit

Scōs pessimus fructus odij est crudelitas. Nulli placere sinit odiū nec amico nec consanguineo. Layn ex odio ita crudelis factus est vt nō parceret germano abel innocēti. Egyptij ꝙa oderāt hebreos. vt hī Exo.j. affligebant eos multis modis ⁊ opprobrijs adeo crudeles effecti ad eos vt mandaret pharao oēs mares cū nascebant submergi in flumine. Quid crudeli? esse poterat. Jrat? herodes ex odio qō cōcepit ad regē iudeoꝝ nāscēr natū sēz ꝟpm vt occideret eū occidit oēs pueros etiā filios ꝓprios a bimatu ⁊ infra in finibus bethleē reptos. Tāta est crudelitas ⁊ stultitia odientis vt occidat seipm gladio odij ex eo ꝙ aliqs aliquātulū scidit vestem eius. Dis em iniuria q̄ fieri pōt est circa corpus. q: ⁊ res tpales ordinant ad corpus. Corpus aūt est vestis aie quā occidit gladio odij ipm suscipies. Vācea longini militis nō fuit ita crudelis sicut est odiū. q: illa trāsuerberauit corpus mortuū odiū aiam viuētē. z aliqn etiā corp⁹. Dinc et boeti⁹ de pbica ꝑsola.ait. Apud sapientes nullus locus odio ꝓsus relinquit. Nā bonos ꝙs nisi stultissim⁹ oderit Alados ꝙ odisse rōne caret. Nā sicut corpis languor: ita vitiositas ꝙi ꝙdā morbus est aiāz. cū tñ egros corpe minime odio. sz miseratiōe dignos arbitremur. Et Seneca. Ridiculū est odio nocētis innocētā pdere. Jdei alia epla Si magnanim⁹ fueris nūqꝫ dices tibi iniuriā fieri. de inimico dices. Nō nocuit mihi sz aīm nocēdi hūit. ⁊ cū illum in tua potestate videris vindictā putabis te vindicare potuisse. Odiū mk triplr damnificat,

Tertius fructꝰ odij est dānū. Nā odies qrit in exoso. vij. genera dānoꝝ vel simul vel ꝑtim. ⁊ in quolibet est mortale. In sba appetēs ꝙ ipam amittat vel diminuat ⁊ ad ꝙ opaē ꝑ pōt p se vel p alios. In fama q: ꝙ detrahit tibi ⁊ bona audita de eo puerit dicēs malā intēriōem hre. In pria. q: qrit quō expellat de ciuitate vel saltē ꝙ desiderat. In familia. q: appetit infirmitates vel mortē filioꝝ vel dānationē ⁊ iniurias ei⁹. In libertate. q: appetit ꝙ incarcerē ꝓpter debita vel alīs etiā ꝙ seruituti subijciatur. In corpore: q: cupit illū infirmari vel mori. vñ impiecat ei mul tas maledictiōes. etsi ipe nō velit p se occidere optat tñvt alius vel deus ꝙ faciat in vindictā sui. In aīa: q: vellet animā eius ad infernā descēdere. Vōlibet hoz ꝙs appetens primo ex odio mortalr peccat. Ecōtra dimittēdo iurias ⁊ odiū de corde multiplex fructus ⁊ optimus sequitur scz remissio pctoꝝ. Aug⁹. in sermone. Ego ad dilectionem inimicoꝝ vos moneo quoniā ad sanandū vulnera peccatoꝝ nullū medicamētū efficacius esse cognosco. Unusquisqꝫ debito: est ⁊ habet debito: em. debito: est dei: ⁊ debitoꝝ habet primū suum. Hanc regulā deus statuit cuꝫ debito re suo. quā ipe fues cū tuo. Si nō ignoscis debitori tuo. i. ei ꝙ te offendit portādo scz odiū ad cū: nec deus tibi ignoscet debita tua. i. pcta. Si aūt ignoscis ⁊ deus tibi remittet debita tua. vt dr Aldattb. vj. scz si de pctis sis cōtritus. Remittere iniurias ē multū vtile.

Scōs fructus est adoptio filioꝝ. q: efficit filius dei per similitudinez. Fm illud Aldattb. v. Diligite inimicos vros. benefacite his ꝙs oderūt vos. Orate ꝓ ꝙsequētibus ⁊ calūniantibus vos vt sitis filij ꝑis vr̄i scz dei. scz ꝙ imitatione ꝙbus tandē hereditas gloꝛie dāt. Deus em nullū odit. Fm illud. Diligis oīa ⁊ nihil odisti eoꝝ ꝙ fecisti. Unde ps. Quō miserēt pater filioꝝ misertus est dñs. Pater autem ignoscit nō odit malos filios: bñfacit inimicis suis. i. permanentib⁹ in pctō. Nā solē suū oriri facit sup bonos ⁊ malos. ⁊ pluit sup iustos ⁊ iniustos. ⁊ nō solū materialē solē sz spūalē q: lumē intelligētie dat ⁊ bōis ⁊ malis ⁊ pluuiā gre infundit sup iustos augmētando eā ⁊ iniustos iustificando eos vt ꝓz in Saulo. Cū em cēt ipo actu pſecutionis xpi circūfulsit eū lux de celo. ⁊ puersus grāz dei recepit. Actuū. ix. Dixit ⁊ ipe deus incarnatus ꝓ crucifixoꝝ bus suis. nō odiuit aut se vindicauit. Esa. liij. Ꝓtransiens gressoꝝ⁹ oꝛauit ne pirēt. Tertius fructus est conuersio inimicoꝝ. Un apla ad Ro. xij. Si esurierit inimicus tuus ciba illū: si sitit potū da illi. Hoc em facies cōgeres carbones ignis sup caput eius. i. talia beneficia facta inimicis ex ꝙbus manifeste ipsi ꝑnt videre dilectiōem tui ad eos. nō odiū. ꝓpter iniuriā factā. erūt vt carbones ignis excitates in caput. i. in mētes eius dilectiōes. ⁊ p ois recognitionem sue offense. Sic etiaz oꝛō ꝓ martyris stephani ꝓ saulo inimico eius maximo ꝙ seruabat vestimenta lapidātiū eū. ⁊ ꝓ aliis impetrauit uersionē eius. Un Aug. in simone. Si stephanus ꝓ saulo nō oꝛasset: eccla paulū nō habuisset. Legit ō scto iobe clemosynario ꝙ erat ꝑiarcha alexādrinus. ꝙ cū senex ꝙdā nepos ei⁹ recepisset magnā iuriā a quodā ciue ꝙ erat debitor: eccle sue in certa ꝗtita te pecunie: ⁊ multū ꝙrereꝛ ipe nepos de iniuria sibi fcta apud ipm suū auūculū ꝑiarchā. ⁊ cū vindictā ex odio expeteret. Dicit ei patriarcha ꝓsolando ipm. Patienter expecta fili mi. q: cito faciem⁹ talē vindictā ꝙ tota alexandria mirabit. Qui exhilaratus die expectabat vltionis fiende Una igit die ꝑiarcha vocare fecit eū ꝙ iniuriā fecerat: ⁊ suū nepotē coā se ⁊ astātib⁹ multis ciuibus dicit ꝑiarcha. Ecce talis tu fecisti talē iniuriā huic nepoti meo non bñ fecisti ledēdo ꝓximū tuū. Nolo trāseat inulta talis iniuria vt exēplo meo astātes ⁊ alij postea bñ audientes discāt suas vindicare iniurias ⁊ odijs satisfacere. Quantum de bes eccle mee. Rndit ille tm. Mandat ꝑiarcha notario suo dicēs. Dele de libro rōnū tale debitū. qm̄ in satisfactionē iniurie facte nepoti meo ⁊ ob vindictā vñ ⁊ mihi ego tibi illud debitū ex toto remitto ⁊ absoluo. ⁊ amodo tibi caueas in futurū ab offensis ꝓximi tui ne de⁹ iraſcat tibi Ex qua re tota alexādria mirata ē vt ꝓdixerat. De scto Jobe gualb⁹. etiā legit ꝙ cū esset miles ⁊ inimicitias mortales hret cū quodā ꝙ occideret auūculū suū. Una dierū cum eēt armis accinctus ⁊ inuenisset inimicū suū solum ⁊ inermē aggressus est eū vt interficeret. Ad ille intuēs se nō posse euadere ꝓtraūt se rogās eū ob amoꝛē eius qui tali die ꝓ nobis oibus passus erat sibi ignosceret. erat em feria sexta. Ad cuius ꝓces subito emollitū est cor ei⁹ amoto omī odio dixit. Ob amoꝛē crucifixi nō possum tibi nō indulgere cū ipe ꝓ nobis inimicis suis mortē gustauerit hac die. Vade secur⁹ ⁊ fac bonū. ego tibi iniuriā tantā ex corde remitto. Post qō cū accessisset ad eccliam scti Aldriatis ꝓpe florentiā⁹ monticulo. vbi nūc monarī fratres montis oliuaꝝ oranti ipi ad imaginē crucifixi. ipa imago inclinauit sibi caput quasi grās ei agens de iniuria remissa inimico ꝓpter eum. Et adhuc ostendit ibi talis imago Et ita puersus est ille Jobs gualb⁹. ad deuz ꝙ dimisso seculo ordinē instituit specialem. s. vallis vmbrose. ⁊ miraculis multis claruit canonizatus ab ecclesia. Cōuertit inimicos

§. VI. Utruz odiens ꝓximū possit cōicari. Ex illatione iniurie quatruoꝛ oriuntur.

Sēn̄ gra. Pone ꝙ aliqs sustinuit magnā iuriā vel dānū ab aliq̄ ꝓpter qō denegat sibi saluta tionē. nūquid pōt sibi licentiari ad cōionē. Rn. Sm Duran. oꝛ. mi. Ex illatiōe iniurie qttuoꝛ: solēt oriri in hoie.

¶ Primū est odium siue rancoꝛ in corde.

¶ Scōm est effectus odij in opere.

¶ Tertium est signū rācoꝛis in oꝛe.

¶ Quartum est actio iniurie.

Primū tenēt dimittere. imo potiꝰ nunqꝫ debuit admitt tere. q: nec dz dolere de ꝓsperitate inimici: nec gaudere de malo suo nec malū sibi optare: nisi eēt iūmic⁹ eccle. vt hrī cus vt tyrān⁹ ꝓsequ⁹. vel reipublice. fiē public⁹ latro tunc em dolere deberet de ꝓsperitate sua in tpalib⁹. q: ꝓ ꝗto pl⁹ ꝓsperaret. tāto plus eccla vel respub. ledeꝛet. Un gregl. xxiij. moꝛal. di. Sicut noxiū solet esse si vnitas desit bonis, ita ꝓficuum solet esse si nō desit malis. Peruersos quippe vnitas coꝛroboꝛat dū coꝛdat. Un paul⁹ vnitatez fregit factā a pharisei⁹ ⁊ saduceis ad ipm occidēdū. Licet aūt ꝙs nō debeat dolere de ꝓsperitate inimici in tpalibus. nō tñ tenēt gaudere de bono suo tpali: sz debet gaudere de puersione sua ꝑfectu spūali ⁊ vtutib⁹. Sz si gaudet de bono vel doleꝛ de malo inimici. Ꝗ est signū ꝑfectionis: nisi ille esset inimic⁹ eccle vel reipu. Si aūt doleꝛ de bono tēporali: vel gaudeꝛ de malo eius vel oꝑat sibi malu⁹. Aut talis doloꝛ vel gaudiū rōni placet aut displicet. Si placet ita ꝙ est fm rōnē deliberatā ⁊ ꝑfectū in eo nō penitens de hoc nō debet cōicari nisi forte modicū malū optet sibi ꝓ ꝙ se recognoscat. Vel nisi opter malū nō sub rōne mali: sz ꝙ credit sibi illud expedire vel reipu. sicut helias occidit duos ꝙnq̄genarios cū suis. iiij. Reg. j. Vel ꝓpter bonū ꝓ se vt pctm minueret ꝙ vidēdo augmentasset. vel ꝓpter bonū reipu. vt viuentib⁹ vtilis metus incuteret ad vitādū idolatria. vt Aug. dicit. xxiij. q. iiij. §. sed vt obijcitur. Vel etiā cū timet verisiliter ne ex ꝑspitate sua ille sibi iniuste noceat. ⁊ ꝓterea doleꝛ de ipa fm rōm. Si aūt doloꝛ ⁊ gaudiū rōni displicet. Ꝗuis sensualitati placeat. s. de ꝑspitate inimici ⁊ aduersitate eius: tūc pōt cōicari. Scōo ex illatione iniurie oꝛit effect⁹ odij in ope. ⁊ ꝓ ꝑsistit in duob⁹ sz ex subtractiōe boni ⁊ illatiōe mali. Si in subtractōe boni aut ꝙ subtrahit illicite bonus spūale aut tpale. Si spūale puta ꝙ excludit eū ab oꝛone ꝙnali: cū sz oꝛat ꝓ omnibus fidelibus intēdit illū excludere. aut ꝙ nō vult coā eo ꝓdicare tunc peccat grauiter. nec debet cōicari ꝗdiu habet hāc volūtatē. Si subtrahit bonū tpale. aut necessariū aut nō necessariū. Si necessariū: sic peccat mortalr ut fi inimici cū nō pascit in articulo mortis. Tunc em habet locuz qō die Amb. di. lxxxvj. si nō pauisti occidisti. Si nō necessariū nō peccat nisi venialr. qō intelligo cuz eo ille indiget etsi nō absolute. Si effectus odij ꝓsistit in illatiōe mali. aut ꝙ ꝗs infert inimico malū cōtra ordinē iuris aut fm ordinez iuris. Si contra ordinem iuris sic peccat mortalr. q: mihi vindictā ꝛ ego retribuam ait dñs. ar. de pe. di. iiij. vbi dicit Aug. Qui diuini beneficij oblit⁹ suas vult vindicare iniurias nō solū de futuris pctis veniā nō merebit ꝛc. Si fm ordinē iuris fit: tunc pōt cōicari. odio tñ a corde remoto vt ꝗ hoc facit ex sūa iudicis vel ex pmissione iuris. Ex sūa iudicis: vt si malefactoꝛ ad mandatū iudicis satisfacere leso non vult. etiā lesus pōt ipm de mandato iudicis appetere bello. Et quicūq̄ rapit ab hoste vel adiutoꝛibus suis totū suū est quousq; fit sibi plene satisfactū de omni dāno dato ⁊ expēsis. vltra hoc aūt nō debet aliud accipere nisi ꝓpter immanitatē vitij ille meruerit oibus bonis spoliari vt ꝓpter hereſim vel ꝟsimile vitiū. silr cōmunicari potest ꝗ facit hoc ex pmissione iuris. Licet etiā regulariter verū sit ꝙ nemo pōt seipm vindicare. vel sibi de suis ius dicere tñ ius hoc pmittit in casibus ciuilibus: vr̄imi repellere cū moderamine inculpate tutele vel etiam socios defendere ⁊ hmōi. xxiij. q. iij. fortitudo. Tertio ex illatione iniurie oꝛit signū rācoꝛis in oꝛe. ⁊ fic distingue. aut iniuria: ex hibet ꝑdigna satisfactiōm aut non. Si exhibet fm quātitatē culpe supple ⁊ possibilitatē suā. fic tenēt ad amiciciam recipe ⁊ ei loqui. Unde Aug. Aldemento cito ignoscere ꝗ ꝗs in te peccauerit ⁊ a te veniam postulauerit. Si aūt nō exhibz nō tenēt ei loqui qñ̄ sz satisfacere. aut ꝙ oino nō vult aut semiplene. Et hoc intellige verum, nisi forte actio iniuriaꝝ abolita sit dissimulatione vel remissione. Actio em iniuriaꝝ abolet remissione vel dissimulatōe. Remissione sz qñ̄ lesus remittit iniuriam. xxiij. q. iiij. sic illic Dissimulatiōe remittit: vt si luserit vel riserit vel comederit aū eo post iniuria factā. insti. de iniuriis. §. fi. Quarto ex illatiōe iniurie oꝛit actio iniuriaꝝ. Hāc null⁹ tenetur dimittere: imo ꝙq; lesus dimittere nō pōt. vt si iniuria illa a sti monacho vel seruo vel filiofamilias vel vxoꝛi. Nam si monacho illata est cōpetit actio iniuriaꝝ monasterio nō monachoꝛ: nisi forte monach⁹ seu alius religiosus eēt longe absens a monasterio. ⁊ de licentia abbatis seu aliq̄ alteri⁹ sui supioꝛis. tūc em posset agere de actiōe iniuriaꝝ ff. de iniurijs. l. si vnus. Et si monachus remittit iniuriam nihilominꝰ mōasterio agere potest. Sed si abbas vel aliq̄ supioꝛ remittit iniuriā monachus agere nō pōt. Secus si in ecclesia seculari ꝙ nō pōt remittere iniuriā clerico factā Itē si iniuria ꝓuo est facta: dñs remittere pōt non seruus. Item iniuriā factā filiofamilias pater remittere potest et agere ꝓ iniuria ipsa nō filius: nisi ꝙ iniuriatus fuerit puraret eū patrēfamilias. ff. de iniurijs. l. j. §. j. ⁊. §. si adeo. Itez si vxoꝛi facta est iniuria: viro cōpetit agere ꝓ iniuria ⁊ nō ecōtra. Nō ꝙ est necessariū voleri cōicari vt dimittat actionē iniuriaꝝ ledenti sz odiū. Itē nō ꝙ ꝙ remittit actionem iniuriaꝝ in articulo moꝛ⁹ in manu ꝑsōi si hoc facit causa moꝛ⁹ pōt postea agere ꝛ iniuriantē si cōualescat. sec⁹ autez si simplr remisit. ff. ad silr. l. fi. Itez nota fm Ilōstrien. ꝙ actio iniuriaꝝ ab initio abolet dissimulatōe. i. si is ꝙ iniuriam accepit nō iraſcit nec mouet. sed si exinde mot⁹ fuerit: ⁊ iniuriā statim ad animū reuocauerit: ⁊ iniuriantem citari fecerit nō tollit dissimulatiōe: nec ꝓ salutatione: nec per osculū pacis datū in ecclesia: nisi exꝑesse remittat vel pacificet. Dec omnia Duran. vbi. s. Actio in iuriarum

¶ De detractione et grauitate eius. Caplm IIII.

Etractio est secūda

Detractō diffinitur

ꝺ filia inuidie fm Greg. in moꝛal. Diffinit autem ꝙ est denigratio aliene fame ꝓ verba occulta. Ex ꝙ diffinitione fm btm tho. ij. ij. q. lxxiij. arti. j. ondit duplex dñtia inter ipas ⁊ ꝓtumeliā. Et ꝓma ē ꝙtū ad modū ꝓponēdi vba. q: scz cōtumelioſus manifeste ꝓfert vba ꝛ aliquē detractoꝛ: aūt occulte. Sicut aūt facties fit nocumētus ꝓmo manifeste: ⁊ qñ̄ occulte. manifeste ꝙdē ꝓ rapinā vel alias violētias manifestas. occulte: vt ꝓ furtū vel dolosas ꝓcussionē. Ita ⁊ vbis. manifeste. ꝙdez vt ꝓtumeliādo. i. dicēdo ꝓmo vba iniurioſa in facie eius. ⁊ occulte vt ꝓ detractionē. Et ideo dr in diffinitione ꝓ vba occulta nō ꝙdez simplr: sed occulta ei cui detrahit: q: i absentia eius. ꝙuis em postea ei notū fieret a referentibus. tñ tūc occultū fuit ei qñ̄ ille detraxit. Scōa dñtia ē ꝙtū ad finē intētus seu nocumentū illatum: q: ꝓtumelioſus ex facto suo derogat honoꝛi. detractoꝛ: aūt fame. Nā ex hoc ipo ꝙ aliqs ꝓfert manifeste vba ꝓtumelioſa ꝛ aliquē videt ipm quipedere. ⁊ ex hoc de honoꝛat. cōtumeliatus. vñ ꝓtumelia detrimētuz affert honoꝛi. Sz cū ꝗs vba ꝛ alium ꝓfert in occulto videt ipm magꝝ vereri ꝙ puipendere. vñ nō directe infert detrimentū honoꝛi: sz facit ꝙtum in ipo est. ꝑferēs vba ꝛ aliquē occulte eos ꝙ audiūt malā opinionē hre de eo ꝛ ꝙē loqtur. hoc em intēdere videt. ⁊ ad hoc intendit detrahēs vrōbis eius credat. Un dr in diffinitione ꝙ est denigratio. i. offuscatio seu diminutio fame alterius. Jn hoc aūt ꝓueniūt ꝓtumelia ⁊ detractio: q: ꝙ vtrūq; ꝑfert malū de ꝓmo. Et q: ꝙ pctā venialia nō denigrat fama hois. ideo tales defect⁹ occulte referre de alīq̄ non est ꝓprie detractio: nisi ꝗs hoc intenderet. vñ cum dicitur in diffinitiōe ꝙ detractio est denigratio fame intelligitur ex intētiōe facta. vt sz ꝗs eo aio loquat malum de alio vt diminuat famā eius. Et sic soluūtur multe qōes. Unde ⁊ si ꝗs ordinarie accusat vel denunciat crīme alteri⁹ in iudicio ꝙuis ex ꝛ denigret fama accusati vel denūciati: si ꝛ nō intēdit: sz vt ꝓuideat bono cōi ⁊ saluti ꝓximi. qō ꝓmo uet ꝓ punitionē criminū ⁊ coꝛrectōe hoīs nō detrahit talis sz meret. Sec⁹ si intēderet infamia illi? q: tūc mortalr peccaret: sz ad fame restōnem nō tenet. Item si quis loquitur ꝛ aliquē ꝙuis nō sequat denigratio fame illius: q: sz vba nō credunt. tñ ex ꝗ hoc intēdit ⁊ ad hoc ogatur detractoꝛ est. Itez si ꝗs ex loqcitate vel leuitate refert crimina alioꝛ occulta nō intēdēs fame derogare: nō formaliter sz materialr dr detractoꝛ. vñ nec peccatus est mortale nisi et vbū qō de alio ꝓfert ex loquacitate eēt adeo graue ꝙ no

Detrahit ꝙ bona fame

Detrahit ꝙ bona fame

Detrahit ꝙ bona fame

tabilliter ledat famā ꝓximi. ⁊ ꝑcipue in his que ptinent ad honestatē vite ꝺm Tho. vbi. s. vt referēdo de aliq̄ ꝙ sit adulter: fornicator: vsurari⁹: ꝓdator. ⁊ hmōi. scas dicēdo ali quē esse iracūdū: supbū: cōtentiosū: ꝓsumptuosum: leuē ⁊ hmōi. Itē referendo mala criminalia alio⁹ ex quadam loquacitate q̄ notoria sunt nō ptinet ad detractionem. q̄ nō denigrat famā illo⁹ cū iā denigrata sit: si cū hac intētione ageret: mortalr̄ peccaret. Detractio igit̄ ꝓprie ⁊ stricte sumpta semp est mortale ꝺm Tho. vbi. s. arti. ij.

§. I. De detractiōe loquēs

Ps. ait. Jnduanr̄ q̄ detrahūt mihi pudore ⁊ operi atur sic ꝺyployde ꝙfusione sua. ps. cviij. Quāuis ꝑba ibi loq̄tur in ꝑsona xpi ad ꝑtem de iudeis q̄ detrahebāt multis modis. dicentes eū esse trasgressorē legis: blasphemū: malefi cū ⁊ hmōi. vñ ꝺ: Jo. vij. Murmur multus erat de eo i turba alij dicebāt q̄: bon⁹ est. alij nequaq̄ sz seducit turbas. ⁊ hi detrahebāt. Sz oēs tales induti sunt pudore: q̄: manifestissime appuit de scitate sua: imo ⁊ deitate. Et operti sunt ꝙfusione duplici. scz tpali ⁊ eternali nō penitentes de pctō illo. Et iō dic̄ sic ꝺyployde. q̄ est vestis duplex. ⁊ sigt duplicē ꝙfusionē. Pōt etiā vsus iste vificari de ꝙlibet detractore. ⁊ ponit ꝑs impatiui modi ꝑ futuro indicatiui. vt freȝnter fit in psalmis. Jnduanr̄. i. induent. i. circūdabūtur vndiq̄ pudore cū. s. manifestāt falsitas eo⁹. vel in restitutione fame. ⁊ operient duplici ꝙfusione si nō penitēt. scz tpali ⁊ eternali. Sz sciēdū ꝓmo q̄ detractio variat̄ septē pliciter. aggrauat̄ terribiliter. ⁊ purgat̄ difficilr̄. Quantuz ad ꝓmū ꝺ: Ecce. x. Si mordeat serpēs in silētio nil eo minus habet q̄ occulte detrahit. Serpēs comedit terrā. Sic em̄ dictū fuit ꝓmo serpēti in q̄ locut⁹ est diabolus mulieri Terrā comedes. Gen. iij. Sic detractor: pascit⁹ defectibus hoim q̄s recitat. Serpēs est aial venenosum qđ suo flatu inficit ꝑpe astātes. Jta detractor: hz venenū malicie ⁊ sua locutione inficit audiētes generando malā opinionez in mētibus eo⁹. Serpēs occulte vulnerat seu mordet. Sic detractor: occulte. i. in absentia ei⁹ cui detrahit male loq̄t de eo agēs ꝺ illud diuinū mādatū. Nō maledices surdo ⁊ coram ceco nō pones offendiculū. Leui. xix. c. Maledicit surdo detractor. q̄: dicit malū de eo q̄ eū nō audit. Ponit offendiculū coꝝ ceco: q̄: notificat defect⁹ alicuius ei q̄ nō videbat. i. nesciebat. ⁊ inde ille scandalizat̄ ex illo malo ope ipius. Et vt ꝺ: Deut. xxvij. Venenū aspidū insanabile q̄: nō pōt tolli mala opinio generata ex detractione. Serpēs est aial callidū. vñ ꝺ: Gen. iij. q̄ erat callidior: cunctis animātib⁹ terre. Videt em̄ in incessu q̄ sumat vnā viam. ⁊ impceptibiliꝝ voluit se ad aliā. Vñ ꝺ: puer. xxx. q̄ vnū ex difficilib⁹ ad cognoscendū est via colubri sup terrā. ⁊ sic de tractor incipit loq̄ bonū de aliq̄ de q̄ intendit malū dicere vt sic magis sibi fides adhibeat. ⁊ subito vertit se ad mala. ⁊ vitia illi⁹ vtēs ꝓiuctione aduersatiua. puta talis bona fuit: hec. ⁊ illa tale tm̄ vitiū hz. tale scelus perpetrauit. Hoc aūt agit septē modis q̄s ponit. b. Tho. i. ij. q. lxxiij. ar. j. in rñsione ad vltimū argumētū. Directe q̄dē quatuor mōis

Detractō fit directe

ꝓmo m̄ō q̄n imponit falsum alteri dicēdo aliq̄d cōmissse tale crimē q̄ scit verū nō esse. Et idē videt si ex suspitiōe loq̄ns asserit q̄ ignorat siue ex odio hoc agat: siue ex loq̄citate. ꝺ em̄ mortale est. Secus si ex loquacitate dicēret se audiuisse tale crimē de illo. Idē est sz mortale quando de seipo diceret crimē cōmisisse q̄ nō fecit. Nō em̄ minus tenet̄ q̄s ꝙdere fame sue q̄ ꝓmi etiā si timore pene hoc faceret. puta ne reducat̄ ad patibulū seu tortura. vl̄ diutius ibi teneat̄ fateť vel refirmat crimē de se q̄ nō perpetrauit. Sc̄do modo q̄n pctm̄ auget verbis suis ⁊ ꝺm q̄ auget ⁊ intentionē hz: sic est mortale vel veniale. vt si dicit aliq̄ furatū fuisse centum florenos q̄ nō abstulit nisi q̄nq̄. dic̄ ꝓcusse aliq̄ multis ꝙberib⁹ q̄ leuiter ꝓcussit. ⁊ illud q̄ addit ẽ q̄d notabile ⁊ falsuz. teneť restituere fama. secus si q̄d leue. quō aūt restituere debeat famā infra dicēt. Tertio mō q̄n occultū reuelat dicēdo sc̄z q̄d verum est sed occultū alijs. tūc em̄ mortale est q̄n ex maliuolētia agit: intendens diminutionez fame illi⁹. vel etiā ex loq̄citate cū illud est ita g̃ue q̄ ex illa manifestatiōe pcti occulti seq̄tur diffamatio ei⁹ al's veniale. sed ꝺ faciēdo ex charitate dicēdo illis ꝑsonis q̄s credit posse ꝙ ea: ꝙ: rectiones emēdari vel etiā ex iusticie zelo accusando vel denunciādo in iudicio vt mala puniant̄ vel malis obuiet̄. nō maluz sz bonū ⁊ meritoriū est ꝺm Tho. in q̄ libet. Quarto q̄n id q̄ bonū est dic̄ mala intentione factū. puta dat aliq̄s elemosynas discurrit ad idulgētias ecclesias freq̄ntat: deuote audit diuina officia. dic̄ q̄s illū talia agere ex inani gloria ⁊ ypocrisi. si intēdit talē opinionē malā ingerere. i. mētib⁹ audiētiū mortalr̄ peccat: siue hoc ipe credat siue non credat. talr̄ itū nō tenet̄ ad restituēdū fama illi. q̄: nō abstulit. Nā audiētes ꝺ sciūt vel scire ꝺnt intētionē alicui⁹ q̄ fine agat. opa bona sciri nō posse. Et iō si ꝺ crederēt ex leuitate sua esset ꝺ non ex illa locutione. Quinto modo

Detractō fit iudicete

indirecte detrahit q̄s cū sc̄z negat bona opa alteri⁹. vt cuz narrat̄ de aliq̄ q̄ est rectus hō administrās iusticiā subdit̄ elemosynari⁹ ad paupes ⁊ hmōi. detrahere aliq̄s illivolēs dicit nō esse verū. vt sic famā illi⁹ diminuat. Sexto etiaz indirecte cū bona alicui⁹ maliciose recitat. vt cū querif de ꝙsatōe alicuius vt exhibeat ei aliq̄ offm̄ vel beneficiū sciēs aliq̄s multa bona de illo ex q̄bus iudicaret̄ apt⁹ ad illud tacet illa opa bona ne ꝙsequat̄ talē vtilitatem: talis etiā etsi grauiter peccat indirecte nocēs ꝓmo. non tamē tenet̄ ad aliquā restitutionē fame. Septimo cōmittitur detractio ꝑ cātilenas seu libellos famosos. vt cū q̄s facit cantilenā vel sonetū sup aliquo crimine alicuius. vel etiaz scribit scedulā ꝓtinentē crimē alicui⁹ falsuz. vel etiā veruz sed occultū. ⁊ ponit in loco manifesto vt inueta legāt. ⁊ ꝑ noticiā illi⁹ crimē diuulgēt. Et hi q̄ scribunt has scedulas q̄ dicunt libelli famosi ꝺm iura cānonica ⁊ ciuilia grauiter puniunt̄ si reperiūt cū eis q̄ ipos inuētos libellos nō subito dilacerāt: sz alijs ostendunt. Unde adrianus papa ait. Qui in alterius famā publice scripturā vel ꝙba cōtumeliosa ꝺinxerit ⁊ repertus scripta nō ꝑdauerit flagellet̄ur. Et q̄ eū ꝓus inuenerit rūpat si nō vult auctoris facti causam incurrere. v. q. j. c. j. ꝺnt etiaz hi excōicari. vt in. ca. si q̄ §. si quis. sic dicit. Si quis famosus libellū siue domi siue ꝑ publico siue quocūq̄ loco ignarus reperit aut corrūpat: ꝓiusq̄ alter iueniat aut nulli ꝓficeat iuentū. Si vo nō statim eisdem chartulas corrupit vel igni ꝙsumpserit: sz viz ea: dolose manifestauerit sciat se q̄asi auctor. ẽ hmōi deli cti capitali fnie subiugandū. hmōi aūt libellus alteri⁹ opinionē non ledat. C. de libel. famo. l. si quis.

§. II. Quantū ad secunduz

petm̄ detractiōis est multū g̃ue. vñ dic̄ Alex. papa. Summa iniq̄tas frēs est detractio. vj. q. j. Et iō in veteri ⁊ nouo testamēto ꝑcipit̄ a detractiōib⁹ abstinere. Jac. iiij. c. Nolite frēs mei detrahere alteruꝝ. ne in iudiciū incidat̄. s. dānatiōis. Et Sap. j. A detractōe ꝑcite lingue q: ꝺmo obscur⁹ in vacuū nō ibit. q̄nimo Salomon admonet cū detractoribus. nō cōmiscearis. vbi glo. Jn ꝺ spāliter vitio ꝑclitat̄ totū genus hūanū. Ostēdit aūt grauitas eius ex tribus videlicet.

¶ Primo q: deo odibilis.

¶ Sc̄do q: ꝓximo lesibilis.

Detractō est odibil deo.

¶ Tertio q: ꝑsimo lesibilis.

De ꝓmo dicit apl's ad Ro. j. Detractores deo odibiles Null⁹ aūt odio habeť a deo nisi ꝓpter mortale. Ex q̄ ostēdit detractio esse mortale. q̄d veruz est ꝺm Tho. vbi. s. q̄n fit ex intentiōe denigrādi famā alterius siue verū siue falsuz dicat. ⁊ etiā si nō hac intentiōe sz ex loquacitate cū inde sequit infamatio ꝓximi. Recte aūt ꝺ' odit detractorē ex eo spāliter. q: videť auferre q̄d est dei ꝓprium sc̄z de hoibus iudicare vel mala eoꝝ publice manifestare. quod

in iudicio finali opabit̄. Vñ Job. xix. Quare ꝑsequimini me sicut deus sc̄z ꝺdēnando vitā meā: ⁊ carnibus meis saturamini. Ubi dicit Greg. in mor. alt̄. q̄ saturat̄ carnib⁹ humanis q̄ delectabiliꝝ pascit̄ detractionib⁹ ⁊ moribus vite aliene sc̄z alijs detrahendo. Et in vita patrū legit̄ quendā patrē dixisse melius esse. i. minus malū comedere carnes animaliū bruto: ū: ⁊ bibere vinū ꝙ ieiunio: um: ꝙ carnes hoim ꝑ detractionē. Sicut em̄ ossa significant ꝙa fortia. i. ꝙuosa hoim. ita carnes designāt opa infirma ⁊ defectuosa. Caro em̄ infirma ꝺ: Aḋat. xxvj.

detractor nocet, sibi ipſi.

Secundo detractio nocet ꝓprio subiecto. Nā occidit animā suam: ꝙuando ea gr̄a. vnde dicitur de ꝑ. dis. j. homicidio. Qui occidit ⁊ q̄ detrahit pariter homicida est: ille corꝑis iste anime. Detractio etiā excecat hoiez. Vñ Greg. Quid aliud detrahentes faciunt nisi q̄ in puluerē sufflant ⁊ in oculos suos terraz excitāt vt vñ plus detractiōis ꝑflant inde minus veritat̄ videāt. ꝛ. q. iij. inter ꝙba. Hoc aūt sc̄z quō detractio cecitatē inducat. dtūs Tho. vbi. s. sic declarat: q: homo leraē in sma ozis suiv ꝺ: Prouer. xv. Inde est q̄ ille q̄ detrahit in cipit magis amare ⁊ credere qđ dicit. ⁊ ꝑ ons ꝓmū magis odire. ⁊ sic magis recedere a cognitiōe veritatis. Nocet etiā detractio ꝓprio subiecto: q: si nō penitet ⁊ satisfacit eternaliter cruciāt̄. Nec est ꝺ qđ aug. dis. xxv. §. al's. c. q̄ in aliud. dicit. Ad minuta pctā. i. ad venialia ptinere igne purgatorij puniēda cū nos cū omi facilitate ⁊ temeritate maledicim⁹ alijs. i. detrahim⁹. ꝺ em̄ intelligitur ꝺm Tho. q̄n nō intētione infamādi: sz ex lapsu lingue hoc agimus. nec illud inducit infamiā. vel cū dicim⁹ mala q̄ nō sunt criminalia nec denigratiua fame. Si vo detractor vere peniteat oportebit eū subire magnā ꝙfusionem: q: necesse est ipm dicere se falsuz dixisse si falsum dixit. Aliq̄n etiā talis punit̄ a deo tpal̄. vt ptz i maria sororꝝ aaron: que effecta est lepr̄osa ex eo q̄ detraxit moysi ꝓpter vxorez ei⁹ ethyopissaz vt Nume. xij.

detractor nocet ꝓmo.

Tertio nocet ꝓximo sc̄z fame ei⁹. Et q: iter exteriora bona q̄ possidem⁹ fama ꝑeminet diuitijs eo q̄ ꝑpinq̄or est spūalib⁹ bonis. ꝓpter qđ ꝺ' Prouer. xxij Melius est nomē bonū q̄ diuitie multe. ⁊ detractio est grauis⁹ pctm̄ q̄ furtū ex se: q: maius nocumentū inde seq̄tur licz ex circūstātijs posset esse min⁹. Vñ antheri⁹ papa dicit post greg. Deteriores sunt q̄ vitā moresq̄ bonoꝝ corrumpunt his q̄ subas alioꝝ ꝑdiaq̄ diripiūt. Caueat vnusquisq̄ ne aut linguā aut aures hēat ꝓuriētes. i. ne aut ipe alijs detrahat aut alios detrahentes audiat. Sedēs inquit ꝑba aduersus fratrē tuū logbaris sc̄z detrahēdo. vaduer sus filiū mris tue ponebas scādalū. ⁊c. Parcāt igit̄ finguli detractōi lingue custodiātq̄ sm̄ones suos. ⁊ sciāt q: cicta q̄ de alijs loquunt sua sma iudicabunt. Nemo inuito audiatoꝛi libēter refert. vj. q. j. ex merito. Et ꝓxime nociuum est detractio q̄ irrogat ꝓbatis ⁊ religiosis. vñ ꝺ: in veteri lege. Dijs nō detrahes. i. sacerdotib⁹ siue ꝓbatis q̄ tenent locū dei in terris. vñ. vj. q. j. c. sunt plurimi. §. verū. Aḋanisfestū est diabolū q̄ sicut leo rugiēs circuit q̄rens quez deuoret coꝛdib⁹ plebiū suaderet̄ doctoꝛib⁹ atq̄ pastoꝛibus suis detractiōes irrogēt accuset̄ vr plebes languefcētes nō tenentib⁹ pastoꝛib⁹ frena eoꝝ lasciuiāt atq̄ in ima ruāt vt saltē sic ꝑclitari possint. Peius mali foꝛe non exist̄imo q̄ christianos suis inuidere sacerdotib⁹. Hec ibi. De tra-

detractores figurant̄ ꝓ amonitas illos qui nuncios seu oratores dauid missos ad ꝙlandū amon de mortꝛe ꝓxis in derisum ⁊ iniuriā abscīderūt eis vestes vsq̄ ad nates: ⁊ rasserunt dimidiū barbe: estimātes sed falso q̄ callide fuissent missi ad explorandū terrā nō ad consolandum: sed ꝓpter talem iniuriā dauid misso exercitu suo cū ioab cepit eos⁊ ciuitatē eoꝝ exterminauit. ij. Reg. x. Nunciꝰ dauid sunt doctores ⁊ ꝑsidentes missi a ꝓo vt legati ⁊ oratores ad hoies mūdi ad ꝙfirmandā vel renouandā amicitiam cum ꝓo: ad confortandū sub spe eternoꝛ bonoꝛ de mortꝛe. i. mortificatiōe appetitus sensualis ⁊ vitioꝝ. Sed homines ꝓuidi dicētes eos deceptores radūt dimidiū barbe que significat virilitatē virtutū: q: diminuūt eoꝛ bona opera negantes ipa vel mala intētione assērentes facta absciṅdūt vestes vsq̄ ad nates vt appeat turpitudo: q: ꝙersationez eoꝝ ⁊ vitam dilacerāt detrahendo vt manifestent si qua vitia habeant occulta alijs detegunt. Sed christus tales detractoꝛes seuere punit.

§. III. Quantuz ad tertiuz

oñdit̄ ꝺuitas hui⁹ pcti ex eo q̄ purgat̄ difficilr̄. Nam cum ille q̄ detraxit teneat restituere famā quā abstulit dicendo se falsum dixisse si falsum dixit vel iniuste infamasse si vere dixit. Et ꝺ illis oīb⁹ q̄bus dixit si recoꝛdat̄ ad q̄d ꝺz adhibere conatū sc̄z ad recoꝛdandū. cū magna difficultate hoies induci ꝑnt ad ꝺ ꝑpter ꝙfusionez quam recepturi sunt de mēdacio suo: ⁊ cū ab vno fama mali volet ad plurimos q̄ male pōt fama ablata restitui. ⁊tiū nō dimittitur pctm̄ nisi restituat̄ ablatū si restituī pōt. ait Aug. ex de regu. iur. li. vj. c. pctm̄. Qđ intelligit nō solū de reb⁹ tpalib⁹ diuitiarū ꝺz etiā fame. ꝺm tho. vbi. s. cū ꝺm salomone melli⁹ sit nomē bo. q̄ ⁊c. Jlle aūt cui detractū dicere nō debet nisi pueniſſet ad noticiā eius ipa ꝑsona detrahens tūc ꝺz petere veniā ꝑ se vel ꝑ aliū nisi ex ꝺ imineret sibi magnuz piculū vite ex tali fame restōne: sz erubescētia sola ⁊ cōfusio hn̄da nō est sola sufficiens cā nō restituendi famā abla tam. sz de modo restituendi famā habes. s. titu. ij. ca. ij. vbi vide plene. Et notandū q̄ nō solū detrahendo q̄s peccat: sz etiā libēter audiendo detractiones. Pro cuius declaratione dic̄ tho. ij. ij. q. lxxiij. ar. iiij. q̄ ꝺm aplm Ro. j. Digni sunt morte nō solū q̄ pcta faciūt. sz etiā q̄ ꝙsentiūt facientis⁹. Cōsentire aūt ꝙtingit dupl̄r. Uno modo directe vt sc̄z q̄n q̄s inducit aliū ad pctm̄ vel ei placet pctm̄. Alio mō indirecte sc̄z q̄n q̄s nō resistit pctō cū pōt ⁊ ꝺz resistere. ⁊ ꝺ contingit aliq̄n nō q: pctm̄ placeat: sz ꝑpter aliquē humanuz timoꝛe. Si q̄ aliq̄s detractiōes audiant ad hoc q̄ detrahentes audiat absc̄ resistētia: videť detractoꝛi ꝙsentire. vnde fit particeps peccati eius. Et siquidē inducat eum ad detrahendū vel ei etiaz cōplaceat detractio ꝓpter odiū ei⁹ cui detrahit nō minus peccat q̄ detrahens: sed aliq̄n magis. Vñ Bern. Detrahere vel detrahentē audire q̄d hoꝛ dānabilius sit nō facile dixerim. Si vo ei nō placeat detractio: sed q: timoꝛe vel negligentia velverecūdia quadā omittat repellere detrahentem. peccat q̄dem sz multo minus q̄ detrahens. ⁊ q̄nq̄ q̄dez est veniale q̄nq̄ etiā pōt esse mortale. vel ꝑpter ꝺ q̄ ali cui incūbit ex officio detrahentē coꝛri gere. vel ꝑpter aliq̄d piculū ꝓpꝛis. vel ꝑpter radicē q̄ timoꝛ: hūan⁹ pōt ee mortale. Detrahēs hz diabolū in oꝛe: ⁊ audiēs libēter in aure. Deber q̄ libēr cū audit detractiōes repḥendere detrahentē nō ridere vel nō audire vel facie oñdere turbulentā ad repmendū eū. Unde ꝺ: Prouer. xxv. Uentus aquilo dissipat pluuias: ⁊ facies tristis linguā detrahentē. Et q̄uis sit ꝓ ꝓij arbitrij detractōes quas audit quis de se factas patiēter ferre ⁊ pati detrimentū fame sue: nisi hoc vgat in detrimentū ꝓximi ⁊ periculum alioꝛ. ⁊ posset laudabilr̄ fieri: tū non est sui arbitrij q̄ patiať detrimentū fame alterius. ⁊ ideo in culpā ei vertit̄ si nō resistat: eadē rōne q̄ teneť q̄s subleuare asinū ꝓximi sui iacentē sub onere vt ꝑcipit ꝺeut. xxij. ꝺm Tho. vbi. s. Et si audiēs scit illū verum dicere q̄uis dicere nō debeat q̄ loquať falsuz: debet tamē arguere q̄ peccat detrahendo: vel ostēdere q̄ ei displiceat detractio. Sz nec de facili debet q̄s credere detractiōib⁹: cum quotidiana exꝑientia doceat multas falsitates ex erroꝛe vel mēdacia ex industria dici: ⁊ ꝑcipue audiendo a ꝑsonis leuibus ⁊ multo minus audiendo a maliuolis al's peccaret. Unde damasus papa. ꝛ. q. iij. Non solum reus est qui de alio malū ꝑfert: sed etiā qui aurē criminibus cito ꝑbet sc̄z credendo. ⁊. ij. q. j. deus. dicitur. Aḋala audita nulluz moueant. nec passim dicta absq̄ certa ꝓbatione credant. Si autem quis audiret detractiōes: quia estimat loquentem mouci ex charitate vt ꝑcendat ad remediandū malis

non facile credere de tractōib⁹

Cui detrahit patiēter ferat,

nō peccaret. Sed nō sit facilis tñ ad credendū. Is autem cui detrahitur debet patienter ferre nō odio moueri vl de tractiōes de se factas detractiōibus alioꝝ redūdare dire/cte, ſ. dicēdo falſa vel occulta mala de illis ꝙ debet ſe excu ſare ꝛ innocentiā ſuā oīndere ꝙtum pōt ne alīꝫ ex infamia eoꝝ ta ſcādalizenť: aḷs tacēdo malefaceret. Vñ aug. Qui fidēs ꝺſcie ſue negligit famā ſuā nimis crudelis eſt. ꝛ. q. iij. nō ſunt audiēdi. Et ſi ex ꝺ detractoꝛes ſcurrū infamiā: q; detegit falſitas ꝛ malicia coꝝ imputať eis q̄ ſibi hoc p curauerūt. Sz talē iniuriā receptā nō teneť remittere ei q̄ detraxit cū veniā petit niſi famā reſtituat dicendo illis co rā q̄bus detraxit ſe falſum dixiſſe ſi falſum dixit. Odiū aūt ꝛ rancoꝛ nunq̄ ex ꝺ oꝛ hꝺe: ꝛ deo cōmittere facta ſufficiē ti excuſatione. vñ Gze. ſup ezech. Linguas detrahentiū ſi/cut nr̄o ſtudio nō debemus exēcrare ne pereant: ita p ſuaz malicia excitatas debem' eq̄niter tolerare vt nobis me ritū creſcat. Et ſiverū eſſet q̄ dictū eſt ꝙ occultū taḷ ſit ex cuſet q̄ nō mentiať ꝛ multo magꝭ ne piret vel arguat eos de mēdacio. Sz poſſet ſe aliq̄ꝭ vbis ſophiſticis excuſare vt q̄ multa falſa q̄die dicunť ab hoibus: vel etiā q̄ ꝺ ſan ctis viris etiā multa mala dicta ſunt falſo: ꝛ iō nō mirum ſi etiā de ipō dicanť. Et q̄ mirať q̄ credat tñ nephas de eo ꝛ hmōi. Permittit aūt deꝰ hmōi detractōes ſuſcitari ꝺ ſuos ſuos ad ꝓſeruādū eos ī hūilitate. Vñ Gze. Sūt plu rimi q̄ vitā bonoꝝ fortaſſe aplius q̄ dñs laudāt: ꝛ ne q̄ ela tio de laude ſurripiat p̄mittit ompſ deꝰ malos in obtra/ctiōes ꝛ obiurgatiōes, p̄umpe: vt ſi q̄ culpa ab oꝛe laudā tiū naſcīť i corde: ab oꝛe vituperantiū ſuffocēť. Idīc eſt: do ctoꝛ gētiū ſe in ꝑdicatiō e currere teſtať inter infamiā ꝛ bo nā famā, vt ſeductoꝛes inq̄t ꝛ veraces. ꝛ alibi. Aliꝭ ſum' odoꝛ vite in vitā: aliꝭ odoꝛ mortis in mortē. Debet ergo is cui detrahiť oꝛare ꝓ detractoꝛib' exēplo xp̄i dicenť, ps. cviij. P:o eo vt me diligerent detrahebant mihi. ſcz iudei dicentes multa falſa de eo. Ego autem oꝛabam.

De' p̄mit tit detra/ctiōes ori ri,

De ſuſurratione. Caplm. V

Uſurratio ēquarta

ſ filia īmidie ſm Gze. Et pōt deſcribi ſic q̄ ſu ſurratio eſt locutio mala occulte facta de ali quo ad tollendū ei' amicitia cū alio. Vñ glo. ſup illd. Ro. j. Suſurrones ꝛ detractoꝛes deo odibiles dic. Suſurro/

Suſurro eſt,

nes ſunt q̄ inter amicos diſcordiā ſeminā. P:o cui' decla ratiōe dic Tho. ij. ij. q. lxxiiij. ar. j. q̄ detractio ꝛ ſuſurratio in materia ꝛ forma ſeu mō loq̄ndi ꝺueniūt: q; vterq; ma lū occulte de ꝓximo loq̄tur ꝓpter quā ſil'tudinem aliq̄n ponit' vnū ꝑ alio. Vñ eccl'. v. ſup illud. Nō appelleris ſu ſurro, dicit ibi glo. i. detractoꝛ. differť aūt in fine. Nam de tractoꝛ intēdit denigrare famā ꝓximi vñ illa mala de ꝓximo ꝓfert p̄cipue ex q̄bus ꝓxim' īnfamari poſſit vel ſal tē diminui ei' fama. Suſurro aūt intēdit amicitiā ſepare ſm glo. inductā. Et p illud q̄ dicit' puer. xxvj. Suſurrone ſubtracto iurgia q̄ieſcūt: ꝛ iō ſuſurro talia mala de ꝓximo ꝓfert q̄ poſſunt ꝓxa ipm animū cōmouere audien tis. ſm illud Eccl'. xxviij. Vir petō ꝓturbabit amicos. ꝛ in medio pacē hñtiuz īmittet inimicitiā. ꝛ Iſid. dicit in li. etymol. Suſurro de ſono locutionis appellať: q; nō in fa cie alicui' ꝭ in aure loq̄tur detrahendo: inq̄tū q̄dē ſuſurro malū dicit de alio ꝺ: detrahere. Sz in ꝺ differt a detracto re q; nō intēdit ſimpl' malū dicere. ꝭ q̄q̄d ſit illud quod poſſit animū vni' turbare: ꝺ aliū etiā ſi ſit ſimpl' bonuz: ꝭ apparēs malū inq̄ruz diſplicet ei cui ꝺ. Eſt aūt de ſe mor tale: q; ꝑ illud inferť nocumentū notabile ꝓximo.

§. I. De ſuſurratione ait

ps. xl. Aduerſus me ſuſurrabāt oēs ini. mei aduer. me cog. ma. mi. b. ſ. ſuſurro ꝺ: etiā bilinguis. Et rō eſt ſm Tho. q̄ cū amicitia ſit inter duos nitiť ſuſurro ex vtraq; pte amiſ citiā rumpe. Et iō duab' linguis vtiť ad duos. vnī dicens malū de alio, ꝓpter q̄ ꝺ: Eccl'. xxviij. Suſurro ꝛ bilin/

guis maledict' erit. Et ſumiť ꝛ ꝑ id eſt. Et ſubdiť. Adul/tos em̄ turbauit amicos. Aḷs ꝺſtruoſus eſſet in natura ha bere duas linguas cū nulluz aial ḥeat duas linguas niſi ſerpens. ſm opinī. vulgi. Nec em̄ ſerpēs habet duas lin/guas: ꝭ videť q̄ ḥeat ꝓpter velocē eius motū. vñ ſimilis eſt talis ſerpēti venenoſo q̄ quē diabolus locuť' eſt ad tol lendū amicitiā hoīs cū deo. vñ ſi ꝭ eſt ſuſurro diabolo q̄ figurať ꝑ inimicū ſupſeminantē zizaniaz in medio tritici. Aḷs ath. xiij. Tria aūt mala facit ſuſurratio.

¶ Primo excludit benuolentiā diuinalez.

¶ Scḋo tollit amicitiā humanalem.

¶ Tertio includit negnicia mortalem.

§. II. Quantuz ad ꝓmum

Suſurro excludit a morē dei.

dicit Salo. ꝓuerb. vj. Sex ſunt que odit deus ꝛ ſeptimuz deteſtať anima eius. Oculos ſublimes ꝛc. ꝑ ſeptimo aūt ponit eū q̄ ſeminat inter fratres diſcoꝛdias. ꝺ eſt ſuſurro. Et ad idē facit q̄ dicit ſapientia increata que eſt deꝰ filiꝰ. ꝓuerb. viij. Arrogantiā ꝛ ſuꝑbiam ꝛ viam ꝓauā ꝛ os bi/lingue deteſtoꝛ. Importat aūt ꝺteſtatio aliq̄ꝺ pluſ ꝙdiū cōmune ita. ſ. q̄ nō pōt pati illud q̄ ꝺ deteſtatur ante ſe videre. Et ſic paret q̄ ꝺ vicīū excludit ab anima beniuolē tiam dei ita q̄ deus illū non diligit ad ſalutem eternam. Sed malus malū ſeu damnū homo pati nō pōt cū omia bona q̄ habem' ex beniuolētia dei habeam'. Alderito aūt dei filius ſuſurroné deteſtať: q; ꝛrarius eſt ſibi in operib' ſuis. Nam dei filius venit. ꝛ vſq; ad mortem crucis labo/rauit vt filios dei qui erant diſperſi congregaret in vnūvt dicit' Job. xj. ꝛ vt diſſoluat opa diaboli. vt dicit Joh. in. ſ. ca. ſua. c. iij. Sed ſuſurro labo:at vt amicos concordes ab inuicē diuidat ꝛ diſpgat ſimilis lupo qui rapit ꝛ diſpergit oues. Aḷdagis videnť ſuſurrones diſplicere xpo q̄ qui coꝝ pus eius cruciſixerunt. Nā xps magis dilexit eccleſiaz q̄ coꝝpus ſuū: q; ꝑ eccleſia mortē coꝝpis ſuſtinuit. Apoc. j. Lauit nos. qui. ſ. ſumus eccl'ia: pctis noſtris in ſanguiſ ne ſuo. ſ. p̄mortē effuſo. diuidūt aūt vnitatē coꝝporis xp̄i. i. eccleſie ſeu fideliū per ſuſurrationem: vñ ꝛ in ſignū huiꝰ maioris diſplicētie etiā p̄miſit diuidi ꝛ ſcindi in paſſiōe coꝝ pus ꝓpriuz ꝛ aperiri latus nō tñ p̄miſit diuidi tunicaz, eiꝰ q̄ ſignificat eccleſiā. Vñ diꝛerūt milites. Non ſcindamus eam. Joh. xix. Et vno vbo ſuſurronis ſeq̄tur aliq̄n tanta diſcoꝛdia q̄ tota vna patria deſtrueť. Dem̄uz ſicut pacifici qui ſeq; pacē querūt ponere inter diſcoꝛdes vocantur filii deī. Aḷdath. v. q̄: ſcz imitanť deī filiū q̄ nos inimicos pa cificauit patri ſuo eterno. Ita ecōtra ſuſurrones dicendi ſunt filij diaboli q̄ querit hoīes deo inimicari. Et vt dicit beda. Qui ſocietatē fraternitatis aliq̄ diſcoꝛdie peſte cō maculāt deū ꝓdunt. xj. q. iij. abiſt. vnde ſunt ſiles iude. ꝛ in, c. iniuſtū. dicit' q̄ homini religioſo. i. bono pax debet eē inimicitias alioꝝ nō exercere: vel nō augere male loq̄ndo niſi eas etiā extinguere bñ loq̄ndo ſtuduerit.

§. III. Secūdū malū quod

Suſurra/tio tollit amicitias hominuz.

generat ſuſurratio eſt q; tollit amicitiā hominū adinuiꝫ cem ex quo etiā grauitas huius pcti oīndiť q; tollit amici tia q̄ eſt magnū bonū ꝛ neceſſariū in vita iſta. Vñ dicit' Eccl'. vj. Amico fideli nulla eſt cōparatio. Eſt aūt neceſſa riū hꝺe amicitiā ꝓpter q̄tuoꝛ rōnes. Ue aūt ſoli ꝺ: Eccl'. iiij. Solus eſt qui non habet amicū aliquē.

¶ Primo ratione virtutis ḥabende.

¶ Scḋo ratione vtilitatis cōmunicande.

¶ Tertio ratione vnitatis ꝓſeruande.

¶ Quarto rōne cōis neceſſitatis ſupplēde.

Neceſſaria eſt bo mini ami citia,

Quātū ad ꝓmū necriū eſt cuilibz hꝺe vtutē eo q̄ vꝺ bo nū facē hñtē ꝛ op' ei' bonū reddit. Cuilibz aūt necriū eſt eē bonū ad ſalutē oſeq̄ndā. Sz amicitia ē vꝺ' vel reducibilis ad vtutē. Et q̄ amicitia ſit vtus moraḷ ꝑbať ex ꝺ q̄ vtus ꝺſtit in medietate q̄ ſm rōnē eſt. Sed in cōi ꝺuersatione hoīm tam in factis q̄m in dicꝫ oꝛtet q̄ ḷibet ad vnūquēq̄

ſe habeat vt decet. Et hoc facit amicitia ſeu affabilitas q̄ mediū tenet inter blāditioꝝ ꝛ litigioſum. Et ſic paret q̄ ſit virtus. Reducīť aūt ad iuſticiā. vñ ꝛ ponit' pars potentia/lis eius q: ſicut iuſticia redditvnicuiq; equale ita amicitia cuilibet reddit ꝓportionale. Sed in hoc differt q: iuſticia ꝓprie attēdit debitū necīťaꝫ ex aliq̄ obligatione. Sz ami citia attēdit debitū honeſtatis q̄ eſt magis ex parte vir/tuoſi q̄m ex pte alteri'. Cū em̄ hō ſit aial rōnale ſociale. ſic nō pōt bñ viuere in ſocietate ſine virtute. ita nec ſine dele ctatione. Et iō ex quoḋā debito naturali honeſtatis obli gaťad hoc vt aliꝭ cōdelectabili' viuat: niſi ꝓpter cām aliꝭ quā neće ſit aliq̄n aliꝭ cōtriſtare cū. ſ. aici ꝺfectuoſa com mittūt q: tūc repꝛehēdēdi ſunt ſm ꝛe amicitie rōnē. Q: ḡ ſuſurratio q̄rit amicitiaz tollere ꝛ vtutē ꝛ imittere diſcoꝛ dias ꝛ litigia. Vñ ꝺ: ꝓuerb. xxvj. Suſurroe ſubtracto iur gia cōquieſcūt. Scḋo eſt necariū hꝺe amicitiā rōne vtili tatis cōicāde q̄ ſunt ſigna amicitie nō ſolū i hoib' ꝭ etiā in aliꝭ aialib' ꝛ volatilib' q̄ manifeſte appet ſtudiū lōgo tpe ad hibendā educatiōnē plis. ḡ maꝛie ē necaria amicitia illa q̄ eſt hoīm adinuicem ꝓpter ſil'tudinē nature ſpēi. Et ꝺ ꝑ baťp locū a minoꝛi ſcz per quoḋā ſignū amicitie aḷs ſalomon in oibus hoibus naturaḷ'. ſ. familiaritaťꝛ benuolētie q: ſi ad exēeos de q̄b' minus videť naturaḷ' ipēdim' bñfi cia vel obſeq̄a q̄ ſunt amicitie ſigna ſic q̄n ignoti ꝛ pegri ni declināt a via recta eos ab erroꝛe vie reuocant'. ꝛ iter re ctū oīndimus ꝛ dirigimus. ꝛ q̄n cadūt erigim' eos. ad oīn dēdū q̄ oīs hō. fit naturaḷ' amicus oī hoi ꝛ familiaris vñ ea que ſunt naturaḷ' bona oib' ſunt neceria. ḳle bonū eſt amicitia. Ptz etiā hoc ex cōiſcu ſpēali. q: ſic in aliꝭ aialibus eſt amicitia naturalis vt apparet ꝑ ſigna amicitie q̄ ſunt beis. puta q: aſſimilanť. q: cōuerſanť: q: obſequūtur eo q̄ generōs tꝑs magnū adḥibet ad educatiōnē geniti. multo magis eſt aicitia naturalis iter eos q̄ ſunt vni' gen tis adinuicē inquātū cōicāt in cōiſcu in moꝛibus: in obſe quijs. Idē ptz ex dcō cōi. Nā amatoꝛes hoīm laudam' q̄ſi iplētes vl' pficientes illud q̄ eſt hoi naturale. vl' id ad q̄ natura ſclinat cōis. ſ. amicitia. Et hāc tollit ſuſurro. Et iō ꝺ: eccl. xxviij. Dis ſuſurro maledictus erit. Tertio eſt

Neceſſa/rium eſt hꝺere a micitiaz,

necariū hꝺe amicitiā rōne pacis ꝛ vnitaťꝫ cōſeruāde q̄ ſic ꝓbať. Illud eſt necariū hꝺe q̄ maꝛie ē cōſeruatiuū ciuita tis ꝛ cōitatis. ꝛ vitare eiꝰ oppoſitū. ſ. iter oia amicitia eſt pacis ꝛ cōcoꝛdie ꝛ vnitaťꝫ cōſeruatiua. q̄ ptz ex exēplo ꝛ rōe. Exēplo q: legiſlatoꝛes magis ſtudēť ad amicitiam iter ci ues cōſuādā q̄m ad iuſticiā. q̄ ptz ex ꝺ. q: legiſlatoꝛes q̄n/q; iuſticia iterm̄ittūt. puta i penis ifereḋis ne amicitia ex cludať ne diſſenſio oꝛiať. vñ q: cōcoꝛdia amicitie aſſimilať q: ſ. cōcoꝛdia legiſlatoꝛes maꝛie, appetīt. cōrēptiuā aūt ci uiū maꝛie repellūt q̄ſi inimica ſalutis ciuitaťꝫ. iō amicitia maꝛie inter oia eſt necaria. Ptz ꝺ idē rōe. ſ. ꝙparatione ad iuſticiā q̄ maꝛie videť necaria cōitati vel ciuitati' taḷ ar guēdo. Illꝺ q̄ habito nō idigeť altero. ꝭ ecōuerſo magis eſt necariū. ꝭ amicitia ḥita q̄tū ad oēs nō eēt necaria iuſti cia q̄ habita adhuc eēt amicitia ḡrēda. q̄ ſic ꝺclaraťꝫ ꝙa ſi aliq̄ ſūt amici in nullo idigēt iuſticia ꝓprie dcā. Et rō hui' ē. q: ſi aliq̄ vel etiā oēs ciuitaťꝫ hoies ſūt amici oia ha bēt q̄ſi cōia. cū amicus q̄libz ſit alter ipſe. nō eſt aūt amici tia ad ſeipſū. ꝭ ad ſe alterū: ꝭ ſi ſit iuſticia nihilominus in digēt amicitia adinuicē. Et iō ſi iuſticia eſt necaria q̄ ꝺc Aug. in lib. ꝺ ciui. ꝺei. cū aliḳ reſpublice nō poſſint diu ſ̄b ſiſtere. multo magis amicitia q̄ ſine iuſticia eē pōt. Et ꝙa ſuſurratio tollit ꝺ bonū amicitie. admōet apls. ij. ad coꝝ. xij. ꝺc. ꝺc. Ne forte ſuſurratiōes: iflatiōes: ſeditiōes ſint i vobis. vbi gl. ſuſurratiōes. ſ. ſeminātes diſcoꝛdiam. vñ ꝛ ꝭ amicitiā. Quarto hꝺe amicitiā ē necariū rōne neceſſita tis ſupplēde. Ꝺ ſic ꝑbať. Illꝺ eſt neceſſariū hꝺe q̄ necita ti vl' idigēte oīm ſubueniť. ꝺ aūt fit p amicitiā. Ꝺ aūt p

perfectio necessarium est habere amicitiam.

ñā de pfectione seu felicitate pñe nō est necaria amicitia hoīum. q̄tū. s. ad necessitatē btitudis. Et rō est. q: ille q̄ to tā plenitudinē sue btitudis seu pfectionis hz in vno nō indiget alio. Sz brūs in pñia hz totā plenitudinē sue pfectionis deo. Vñ nō idiget amicitia cuiuscūq; alteri⁹. Vñ r ō: Sap. viij. Venerūt aūt mihi oia bona piter cū illa. s. diuina sapia q̄ cōsilit i clara dei visiōe r cōtemplatiōe. fac tñ ad bñ ee btitudis pñe amicitia seu societas scōz inuicez pfecte se diligentiū. Et pm b pōt intelligi illud Boe. s. q̄ nulli⁹ boni fine socio est ioeūda r pfecta possessio. s. ḡtum ad pmiū accidētale pñe. Sz loquēdo de felicitate seu pfectiōe vite pñtis. tūc ē necaria amicitia. nō q̄dez amicitia q̄ fūdat sup delectabili: vel sup vtili: hz amicitia q̄ fundat sup honesto seu vtutib⁹. Et rō huius iter ceteras est q: ad felicitatē ptinet q̄ felix delectet in ope vtutis. Et q: nō possumus delectari nisi i eo q̄ cognoscimus. Magis aūt possumus speculari pximos nros q̄ nosipos. r sic actiōes primoz q̄ ūras q: vniuscuiusq; iudiciū i ppijs magis ō ficit pp: puatū affectū quē hz q̄libet ad seipm. Et iō opz q̄ felici sint delectabiles opatiōes bonoz virtutis. vt stabiles sic musicus delectatur in bonis melodijs sic felix gaudet in bonis operibus amici r sic indiget amicitijs.

Susurratio ē mortale.

§. III. Tertio susurratio in

cludit in se nequitiā mortalē: r est ō pceptū dñi dicentis. Ceui. xix. Nō eris crimiator: r susurro in populis. Crimiator: ō: q̄ publice accusando vel cōuincendo pcā alijs imponit. Susurro aūt occulte vt dictū est. q: notabile nocumētū p hoc vitiū infert. primo. iō est mortale r graue⁹ de se q̄ detractio. Rō huius est. vt b. Tho. ij. q. lxxiij. ar. ij. q: peccatū i. primū tāto est graui⁹ q̄to p ipsū maius nocumētū infert. primo: tanto aūt nocumētū est maius: q̄to maior est bonū q̄ primo tollit. sicut maius bonū est vita hoīs: q̄ diuitie q̄ ordinant ad sustentādū vitā. r iō grauius est hoicidiū per q̄ tollit vita hoīs q̄ furtū vel rapina p quaz tollit⁹ba tpalis seu diuitie. Inter ceteras vero exteriora bona pmeret amicus q: sine amicitia nullus viuere pōt. vt patet p pbm. viij. ethico. Et q: bona fama q̄ p detractionē tollit ad hoc maxie necessaria est vt hō ydoneus ad amicitiā habeat. Et iō susurratio est graui⁹ pctm q̄ detractio vl contumelia. q: amicus melius ē q̄ honor: r amari magis q̄ honorari sm pbm in. viij. ethi. Quāuis enim detractor aliq̄n dicat maiora mala q̄ susurro: tñ q: grauitas pcti attenditur ex fine magis q̄ ex materia. iō est grauius susurratio que intendit tollere maius bonum.

De exultatione in aduersis proximi. Caplm. VI

Exultatio i aduersis

proximi est quinta filia iuidie. r ppinquitatē hz ad crudelitatē r seuiciā que virtuti clemētie opponit. Nā crudelis exultat in penis alteri⁹. ipsa etiā crudelitas ex odio r inuidia pcedit vnde de ipsa crudelitate hic breuiter dicendū. Est aūt crudelitas sm Sene. atrocitas animi in exigēdis penis. Est aūt dīa iter crudelitatē r seuiciā r diuersa vitia sunt. Pro quoz declaratione sciēdū sm Tho. ij. q. clix. arti. j: Nomē crudelitatis a cruditate sumptū videt. Sic aūt ea que sunt decocta r digesta solēt habere suauē r dulcē sapoze. ita illa que sūt cruda habent asperum r horribile sapoze. Clemētia aūt importat quandā lenitatem seu dulcedinē animi per quam quis est diminutiuus penaz. Unde crudelitas ei opponitur vt vitiū per q̄ quis excedit mēte in penis inferendis. Epicheya q̄ dicit que est pars iusticie. alio noie equitas dicit penas debitas ex defectu cōmisso diminuit sm tñ q̄ ratio dictat. vt ad tollendū scandalū r hmōi. Sed ipa dulcedo affectus ex qua homo ad hoc inclinat ptinet ad clementiam. ita r ecōtra ipse excessus penarū quātum ad id q̄ exterius agitur pertinet ad iniusticiam. Sed quātum ad austeritatē animi per quā quis promptē ad augēdas penas ptinet ad crudelitatē. Sic etiā differt misericordia a clementia: eo q̄ ad misericordiā ptinet aliene miserie sūnire per bñficij collationē. ad clemētiā vero miseriā diminuere per. penaz diminutionē. ita differt inmisericordia a crudelitate. q: per inmisericordiā nō subuenit q̄s miserie primi dando bñficiū cū debeat: per crudelitatem adauget miseriā pene vltra debitū rōnis. Tamen ppter similitudinē rōnis hanc virtutū scz clemētie r misericordie q: vtraq; refugit r abhorret miseriā aliena sumikona proxima altera. Et sic etiā vicia, eis ꝓxia. Scz inmisericordia r crudelitas sumik sepe vnū pro alio. Differt etiam ppie sumendo crudelitas a feritate. Nam nomē seuitie: feritatis a similitudine ferarū accipitur que etiā seue dicunt. Dmōi enim aialia nō cēt hoibus vt ex eoz corporib⁹ pascanturnō ex aliq̄ iusticie cā cuius cōsideratio ad solā rōnē ptinet. Et ideo ppie loquendo feritas vel seuitia dicit sm q̄ aliq̄s in penis in ferēdis nō ꝑsiderat aliquā culpā ei⁹ q̄ punit sed soluz hoc q̄ delectatur in cruciatu hoīm: r sic continet sub vitio bestialitatis. Nā talis passio nō est humana hz bestialis. puta niens vel exmala ꝑsuetudine: vel ex corruptiōe nature sicut r alie bestiales affectiones. Sz crudelitas attendit culpā in eo q̄ punit hz excedit modū in puniēdo. Et iō crudelitas differt a seuitia seu feritate: sicut malicia hūana. a bestialitate. vt ō: i. vj. ethico. Et sicut crudelitas q̄ē malicia humana opponit clementie q̄ est virtus hūana: ita seuitia seu feritas q̄ē passio bestialis opponit vtuti quā pbs heroycā seu dīnicā vocat: r sm nos ptinere videt ad dona spiritussancti vz ad donū pietatis. bāūt sumit crudelitas large. Seuerus aūt sm Isidoz in lib. etymologiaz ō: q̄si seuus r verus: q: sine pietate tenet iusticiā i puniendo. r hz Tho. Non tñ simplr seuerus ō: seuus q: seuitia importat viciū seueritas aūt virtutē. Sed ō: seuus circa veritatez pter aliquā similitudinē ad seuitiā q̄ nō diminuit penas: sed hoc agit seuerus cū rōne. s. vt nō recedat a veritate iudicij

De crudelitate ppli iudaico erga xpm ait ps. Nō est recordatus facere miaz: sed persecutus est hoiem r medicū r i opē. s. xpm. Super quē vsus Cassiodo. ait. Persequi hoiez facit aut diuitiaz ambitꝰ aut supbie odiosa iactātia. Pauperē vo r medicū insequi sola crudelitas facit: cuius nec honoz q̄rit nec abundantia facultatis ambit. hec ille. Debet aūt euitari crudelitas: q: deo r hoibus displicet r de⁹ maxime laudat ex clementia r misericordia: r ō3 euitari.

¶ Ut circa subditos nō exerceatur.

¶ Ut circa ꝓpinquos non habeatur.

¶ Ut circa afflictos non exhibeatur.

Crudelitas facit odiosum

§. I. Quantuz ad primum

Sicut misericordia r clemētia reddūt rectorē amabilem subditis: q̄ pulchr⁹ est: ita inhumanitas r crudelitas reddūt eū exosum. Vñ pueri. xx. dicit. Aduisericordia r veritas custodiūt regē. r clementia firmat thronus eius. Et eccl⁹. vij. c. dicit. Noli esse nimis iustus. est qui perit in iusticia sua. Dicit nimis iustus qui est nimis seuer in corrigendo: crudelis in puniendo. In arca aūt domini fuit nō solū virga aaron sed manna suauissimū ad significandū q̄ in mente ꝑfidentis qui figurat⁹ per arcā dīi in qua lex dīni ō3 continet: nō solū yga districtionis r rigoris iusticie debet seruari: sed r mānā mie r clementie vitādo crudelitatē. Ō3 docet Greg. in. xxj. moral. sic dicens. Sit rigor. scz in rectore hz nō exasperās. sit zelus: sed non inoderate seuiens: sit pietas sed non plus q̄ expedit parcens. Sic bonus ille samaritanus in vulneribus sauciati ad curādū cū infūsit oleū r vinū: nō solū mortificatiū: sed r oleū lenitiuū. vt habet Luce. x. Et ex hoc sequitur meli⁹ emendatio criminū. Vñ dicit Leo papa. Veniter castigatus reuerēnā exhibet castigāti. Asperitas aūt nimie increpationis nec correptionē recipit nec saluteē. dist. xlv. cuz btūs. Sed vt dicit salomon. pueri. xij. Viscera impioz crudelia. Non cñ habēt misericordiā r cōpassionez huma

Confessores non sint crudeles.

Immisericordia.

Seuitia feritas.

Subditi si sit alq.

Rectoz nō sit crudelis.

neconditioni. Hiere. vj. Crudelis est r nō miserebit. Ue⁹ vt ō: Iaco. ij. Judiciū. s. dānatiōis. r seuere punitiōis sine mia fiet illi qui nō fecit misericordiā. sic patuit in Adonibezech rege. Nam captus a filijs israel fuerunt ei amputate summitates manuū r pedū: r vinculatus ductus est hierm. qui dixit. Septuaginta reges erāt quib⁹ amputate summitatib⁹ manuū r pedū a me comedebāt reliq̄as cibo rū que cadebāt de mēsa mea. Sicut feci ita r reddidit mihi dīs. Judicū. j. Sicut q̄ fuit crudelis alijs. ita r ipse expertus est crudelitatē. Cyrus rex qui fuit valde crudelis delectabiliter fundens humanū sanguinē cū fuisset capt⁹ a regina damari cui⁹ filiū ille occiderat: fecit ei caput amputari r in vtre sanguinis imergi dicēs. Sanguinez sitisti: sāguinē bibe. id est sicut fuisti alijs crudelis ita r erga te exercebitur crudelitas: vt nō parcat tibi ꝑpter regiā dignitatē. vt fieri soler. Sic aūt rector debz cauere sibi a crudelitate r feritate in factis erga subditos: ita etiā i verbis non debet esse asper r durus nimis. Nam dicitur Prouer. xv. Sermo durus excitat furorē. Ō3 verificatū est in filio eius roboam in principio regni sui. Nā cū populus israel rogaret vt minueret ei grauamē expensaz r exactionum que fuerant impōsite a patre: ex consilio iuuenū respondit dure ppto dicēs. Alldimmus digitus meus grossior est dorso patris mei. Pater me⁹ iposuit sup vos iugū graue: ego aūt supaddā. pater me⁹ cecidit vos flagellis ego aūt cedā vos scorpionib⁹. iij. Reg. xij. Ex qua duricia r crudelitate sermonis ppli recessit a dīno r obediētia. Insuper r Aman agagites q: fuit ita crudelis. q: ꝑpter odiū r inuidiā ad honorē mardochei dolose ipetrauerat litteras a rege assuero. q: oē genus iudeoz vbicūq; inuenirent certa die exp̄essa in litteris deberent occidi: de cui⁹ crudelitate hester pigri regi assuero: hmōi crudelitas redundat in reges Hester. vij. Et ipse assuerus de eo scribit. Aman genere r mente macedo a psarū sanguine alienus pietatē nostram sua crudelitate cōmaculans peregrinus suscepturus est a nobis. Hester. xvj. Tandē crudelitas redundauit in caput suū. Nā ad supplicationē regine hester reuocare sunt lre r in ꝓiū mandate ordinatiōe facta q̄ oēs inimici iudeoz un qui illa die cupiebāt r intendebant occidere eos: ipsi occiderentur. Ipse aman ex ꝑcepto regis suspēsus in cruce altā. l. cubitis quā parauerat mardocheo. Hester. vij. Narrat etiā Greg. in. iiij. dialogoz q̄ quidā miles ex mortuis reuiuiscēs rome retulit multa que vidit in alia vita: inter cetera q̄ viderat quendā noie petrū: qui officialis fuerat in curia romana in fluuio feteri in loco penali pessimo magno pondere ferri: r dictū fuit ei q̄ idcirco illam penam patiebatur: q: cū ex officio haberet facere aliquā punitionē. nō obedientia iniuncti officij: sed magis crudelitas ad puniendū illū trahebat. Confessores quoq; r consulētes in foro cōscientie in imponēdis penitētijs: vel in allocutiōe ad penitētes debēt etiā cauere a crudelitate r duricia sermonis nisi cū expedit rōne obduratiōnis hoīnū q̄n dulcibus monitis non mouent vt fecit Stephanus protomartyr dicens iudeis cōtra quos disputabat. Dura ceruice r incircūcisi cordibus r auribus: vos spiritui sancto semp restitistis. Act. vj. Primū docet Chrys. dicēs. Si erramus modicam penitentiā imponētes: nōne melius est ꝑpter miscōiam reddere rōnem q̄ ꝑpter crudelitatez. Ubi paterfamilias largus est. dispensator: nō debet esse renax. Si deus benignus vt q̄d sacerdos ei⁹ vult videri austerus. xxvj. q. vij. allegant. Et Greg. dicit dīs. l. cōsiderandū. q̄ idcirco ꝑmisit deus perum negare xpm vt in sua culpa discret qualiter alijs misereri deberet. Debent etiā vt conseruent bonā famā r cōscientiā cauere a nimia familiaritate cū mulieribꝰ Unde Aug. Qui fidens conscientie sue negligit famam suā nimis crudelis est. xij. q. j. Nolo.

Crudelitas erga parentes

Crudelitas erga animas.

Crudelitas iudeorum erga christum.

§. II. Secundo exercet cru

delitas p̄maxime erga parētes dū eis nō subuenit: vel q̄

peius est dū affligunt. Vñ ō: Prouer. xj. Qui crudelis ē etiā ꝓpinquos abijcit. Sic adūtutē pietatis ꝓcipue ptinet erga ꝓpinquos obsequiosū eē. subuenire: ita p vitiū crudelitatis denegare obsequia r adiutoria debita vl irrogare supplicia: q̄d vtiq; est ō naturalē instinctuz. Et ideo apls dicit. j. ad Time. v. Si quis suoz r maxie domesticoz. i. ꝓpinquoz curā nō hz scz in ꝓuidendo fidē negauit. i. fidelitatē seu ius naturale. r est infideli deterior. Et cōiter tales male fortunant etiā in b seculo. sic ꝑz in absalone q̄ fuit ita crudelis vt nō solū occideret fratrē suū amonez rapa trē suū pissimū dauid de regno expulit r quesiuit occidere. Qui demū fugiēs de ꝓlio eius exercitu debellato trāsiens equester subtervna quercū remānsit suspēsus per capillos capitis i ea: r a Joab lanceis trāsfixus est. ij. Reg. xviij. Nero iperator: q̄ nemo crudelior matrē ꝓpriā occidi fecit vt ex curiositate videret quo ſteretur in vtre matris. qui demū seipm ab iperio expulsus occidit. Sz si magna crudelitas iudicaret a cūctis cū q̄s videret patrē vel matrem vel fratrē vel aliū cōsanguineū in maximis penis detineri nec in vllo se posse iuuare. r cū posset multipliter cōsolari r refrigerare negligeret: quāto maior crudelitas est ꝓpin quos suos q̄ sibi bona sua ex quoz acq̄sitiōe indebita vel nimia affectione sciunt vel scire ꝑnt. r verisimiliter credit esse i penis purgatorijs que maxie sunt sup oēs vite pñtis: r nō iuuant eos: oīonibus: elemosynis: missis r alijs pijs suffragijs: r q̄ peius est legata ꝑ se facta nō soluūt. Vñ illi nō pcipientes suffragiū pmanēt in illis penis: clamantes illud Job. xix. Miseremini mei miseremini mei: saltē vos amici mei: q̄re psequimini me sicut deus. Vñ tales vt necatores aiaz mandant excōicari ꝓpter talē crudelitatem xiij. q. ij. q̄ oblatiōes. Et de quodā milite legit q̄ cū dimisit set cognato suo q̄ in casu quo moreret in bello ō ifideles ad q̄s ibat suū quēdā equū venditū in clemosynā largiretur. r in illo bello occiso cognatus auaricia ducē non executus est iniunctū: sz sibi retinuit: sz in capite octo dierum a morte apparēs. ille miles dixit. Quare nō fecisti q̄d ipo sui tibi. fecisti me manere in penis vsq; nunc: sed impunitus nō euades. Nā ego hodie ad celū purgatus ascendo. tu vo hodie ad infernā descēdes: qui subito mortuus r dānatus est. Solū in hoc licet vti crudelitate ad parētes q̄n scz q̄s vocat p inspiratiōnē ad seruiendū deo p cōtemptuz mūdi r religionis ingressum. vt ꝑpter afflictionē eoz hoc nō ptermittat. Nā vt dicit Hiero. Sūmū genus pietatis ē in hoc esse crudelē. Maxima crudelitatez exercuit pplus iudeoz ō xpm in sua passione. Vñ cōqueritur de ipo sup b ꝑ Hieremiā Thren. iiij. dicēs. Filia populi mei crudelis q̄si struthio in deserto dedit vocē suā ō me. Filia ō: synagoga per creationē r spiritualē curā quā de ea habebat de⁹. Populi mei. i. que synagoga est populus meus quasi struthio qui ferrū crudū comedit: r de filijs suis non curat. Stridet foztiter. sic populus iudeoz crudelis clamando cōtra xpz Et cū pilatus fecisset eū crudeli flagellari. vt scz ꝑ viso crudelitas eoz cessaret: magis ac magis clamabant. Crucifige eū crucifige eū. Vñ r ps. loquens in ꝑsona xpi ad pres exp̄imit illoz crudelitatē per varias similitudines dicēs. Erue a framea deus aiaz meā. i. vitā. Et est oratio sm partem sensitiuā. Framea est spata que cito incidit r tollit vitam. r ideo multū est horroi ex velocitate mortis quam inducit. Sic r ipsi iudei multa egerunt ad accelerandum mortem eius. Nam dabant ei bibere vinū myrrhatus seu acetosum. r symonē angariauerunt ad portandū crucem. ne fieret mora r latus eius transfixerunt. Et iō de manu canis vnicā meam. i. vitam supple erue. Canis auide rodit. Unde notat auiditas iudeoz ad mortem xpi. Nam r querebant eum capere non in festo ne a turbis defenderetur r barrabam dimitti petierunt r pilato volenti euz dimittere diſcrunt. Si hunc dimittis non es amicus cesaris. Salua me ex ore leonis quod est animal ferum. r cum rugitu insilit ad deuorandum vsq; ad ossa. Et iude

cū magnis clamoribꝰ postulabāt vt crucifigereꝯ. ⁊ vsq; ad ossiū fractionē afflixerunt occidētes. Et a cōmuꝰ vnicoꝝ niū humilitatē meā. Unicomis est aial feroꝝ ⁊ indomitū q̄ hz cornu duriss imū in fronte. quo aialia trāsfodit ⁊ occidit: ⁊ sic duriciā ⁊ obstinationē iudeoꝝ signat in morte xp̄i qꝫ a nullo potuerūt flecti a crudelitate coꝝ. Sz de sua crudelitate puniti sunt crudeliter. Nā exterminiū terribile secutū est de gne illo destructa ciuitate ⁊ multꝫ milibꝰ hoim mortuis fame ⁊ bello. residui vēditi. dispsi sunt p orbem.

Afflictis nō addaf afflictio.

§. III. Tertio crudelitas ex

ercet ad afflictos cū scz q̄s nō cōparīt eis ⁊ subleuat. sz potius insultat vel afflictionē addit. Unde cū phacee filius romelie reꝝ israel occidisset de iuda centū vigintimilia in die vna tpe achas regis iuda oēs viros bellatores ppter peccata coꝝ insup ducēta milia mulieꝝ pueroꝝ ⁊ puellaꝝ ceperunt filij israel de fratribꝰ suis. s. de iuda infinitaꝫ predā ⁊ adduxerunt in samariā volētes eos subijcere seruitutiꝰ ex magna crudelitate. vñ ppha quidā reprehēdit eos ex pte dei dicēs. Ecce iratus dns ꝺ iudā ppter pctā coꝝ tradidit eos i manus vras. Occidistis illos atrociter ita vt i celū pertingeret crudelitas vra. Insup filios iudaeum et uobis subijcere in fuos ⁊ ancillas. Peccastis em̄ sup ꝺ dño deo vro. Sed audite psiliū meū. Reducite captiuos q̄s adduxistis ⁊c. qđ ⁊ fecerūt refocillātes eos ⁊ dimittētes redire in terrā suā. ij. Paral. xxviij. Et greg. dic̄ q̄ nō ꝺz a nobis flagellatis addi afflictio. ne nos culpe qđ absit offensa respiciat. vij. q. j. Lū percussio. Propterea phibuit dns in veteri lege filios israel comedere sanguine aialiuꝫ i figurā vt auerteret eos a crudelitate. horrenda effusiōis sanguinis hūani. Eadē rōne phibuit eos comedere aialia suffocata vel strāgulata. q; in tali morte multū affligūtur aialia. phibuit em̄ in particulari comedere grifus. qđ aial est infestū hoibus ⁊ eqs in detestationē crudelitatis potentū erga subditos. phibuit edere ⁊ vulturē. qđ aial i sequit exercitū bellantiū vt de cadaueribus mortuoꝝ pascat. ⁊ significat crudelitatē eoꝝ q̄ pcurāt bella ⁊ seditiones vt inde lucrent. Jn nullo em̄ gne hoim reperitur tāta crudelitas sic in partialibꝰ adeo vt nō solū crudeliter occidāt. sed etiā occisū minutatim in frustra discerpāt. ⁊ aliq̄n comedāt quo nil crudeliꝰ. Prohibuit etiaꝫ dns coquere hedū i lacte matris vel aue cape cū pullis. ad inducēdum illū populū ad pietatē ⁊ vitādū crudelitatē. dū essent assueti ad hmōi. etiā circa aialia bruta. vt dicit bea. rho. prima sēde. q. c. Dicit etiā Diero. q̄ accepisse pauperibꝰ erogāduꝫ ⁊ esurientibus plurimis illud reseruare. oium predonum vincit crudelitatem. xij. q. ij. Glia. Un̄ scz quis q̄rit inimtre carnē fratris sue emēs vel retinens victualia non fidi necessaria.

Punire crimia nō est crudelitas.

Sciēdū tn̄ q̄ licz videaē multis crudelitas punire reos ad mortē ⁊ grauiter punire crimina. nō tn̄ crudelitas. sed iustitia ⁊ charitas est. Un̄ Diero. sup Esa. Nō est crudelis q̄ crudeles iugulat. sed crudelis patientibus eē videt. Nā latro suspēsus patibulo crudelē iudicē putat. xxiij. q. v. nō est. Hinc ⁊ Aug. Quid crudele moyses mandauit aut fecit cū cōmissum sibi populū sancte zelans viuo ⁊ vni deo vero subditū eē cupiens. postq̄ cognouit ad fabricandū ydolum defluisse ⁊ colendū in paucos vindicās gladio ⁊ in pnti saluberr terruit. ⁊ disciplinam in posteros sanxit. Nā cū nulla crudelitate sed magna dilectiōe fecisse qđ fecit quis nō in eiꝰ verbis agnoscat. o antis pro peccatis coꝝ ⁊ dicentis. Aut dimitte populo hoc pctm̄: aut si non dimittis dele me de libro vite. Sic aplꝰ nō crudeliter sed amicabiliter tradidit hoies sathanē in interitum carnis vt spīr̄ saluus fit. xxiij. q. v. q. iij. c. Ipsa pietas. Idem ait v. q. v. Non omnis. ⁊. c. nō osculaē. Dolestus est medicus furenti frenetico. ⁊ pater indisciplinato filio. ille ligando iste cedendo. sed ambo diligendo. Si autem illos negligant ⁊ perire pmittant: ista potius mansueto crudelitas est. Et Augu. dicit in regula de occultante pctm̄ alterius quod ꝺz mānifestare p̄ fraternē occulti mōbi corporalis. Nā si frater tuꝰ vulnus hz i corpore. qđ velit occultare dū timet secari. Nonne crudeliter a te filereē misericorditer indicaretur.

De blasphemia. Cap'm VII

b

Blasphemia dei qꝫ

Blasphemia dei,

videē pcedere ex odio ad deū: ⁊ō de ipa B agē dū. Pōt aūt sic describi ex ꝺbis amb. q̄ est vicīū q̄ attribuīt deo qđ ei nō cōuenit: vl̄ remouēt ab eo qđ ei ꝛgruit: vt si dicaē de eo aliq̄d ipoītās ōfectū. puta q̄ nō sit iustus: vel q̄ nō sit omps ⁊ hmōi. Est aūt ꝺ actū fidei q̄ est ꝓfessio credēdoꝝ. Un̄ ad infidelitatē ptinere videt: qđ ex ꝺbis apl̄i elici pōt dicendo se. j. Tim. j. Prius fui blasphemus ⁊ psecutor. Et subdit. Ignorās feci in icredulitate mea. Pro hui⁹ declaratiōe sciēdū fz be. tho. ij. ii. q. xiiij ar. j. Qđ nomē blasphemie ipoītare videt quādā derogationē excellentis bonitaꝫ ⁊ pcipue diuine. Deꝰ aūt vt dicit diony. est ipsa essentia bonitatis. Un̄ q̄dā deo cōuenit p tinet ad bonitatē ipsi⁹: ⁊ q̄dā ad ipsū nō ptinet: lōge est a rōne pfecte bonitatis q̄ est ei⁹ essentia. Quicūq; gl̄ negat aliq̄d de deo qđ ei cōuenit vel asserit de eo qđ ei nō cōuenit: derogat bōitati diuine. Qđ pōt cōtigere dupl̄r. Uno mō sm̄ solā opinionē intellect⁹. Alio mō cōiūcta q̄dā affectus detestatiōe. sic eōio fides dei pficit p dilectionē ipsi⁹ Hmōi aūt derogatio diuine bonitatis vl̄ sm̄ intellectū tm̄ vel etiā sm̄ affectū: si cōsistat in corde tm̄ erit blasphemia oris. Et sm̄ ꝺ blasphemia cōfessioni opponit. Qđ aūt aliq̄ dicūt q̄ sunt tres spēs blasphemie. Prima cū deo attribuīt qđ ei nō cōuenit. Scōa cū a deo remouēt qđ ei cōuenit. Tertia cū attribuīt creature qđ est ppriū dei sm̄ Tho. vbi. s. Non ppie loquēdo ista sunt diuerse spēs blasphemie: q̄ attribuēr ꝺo qđ ei nō cōuenit vel negare seu remouere ab eo qđ ei cōuenit nō differunt nisi sm̄ negationem ⁊ affirmationē q̄ diuersitas habitus spēs nō distinguit. q̄ aūt id qđ est dei attribuīt creature ad id ptinere videt qđ attribuīt ei qđ ipsi nō cōuenit. Quicūq; em̄ est dei ppriuꝫ est deꝰ. Attribuere g̃ creature qđ est dei ppriū. est ipsū deū facere idē creature. Itē sciendū q̄ ille qui loquitur cōtra deū conuitiū inferre intendens: vt cū dicit sit maledictus deus ⁊ hmōi: derogat diuine bonitati nō solum cōtraueritatē intellectus: sed etiā sm̄ pauitatē volūtatis detestatis ⁊ ipedientis p posse diuinū honorē qđ est pfecta blasphemia. Et sicut laudaē deus in scīs inquātū laudāē opa ei⁹ q̄ facit p scōs: ita etiā blasphemaē in scīs iquātū blasphemia q̄ fit scīs redundat in deum. Est aūt blasphemia pctm̄ mortale. sm̄ Tho. vbi. s. arti. ij. Ex eo q̄ repugnat ⁊ ꝺriaē charitati dei: q̄ p hoc derogatur diuine bonitati. vñ ⁊ leuitici. xxiiij. dicit. Quicunq; blasphemauerit nomen domini morte moriatur. Sed pena mortis nō infligitur nisi p mortali. Et est contra primū vel scm̄ preceptū decalogi. Uerū est tn̄ sm̄ Tho. q̄ cū quis ex subita passione prumpit in ꝺba blasphemie nō aduertēs hoc qđ dicit eē blasphemia: vt q; nō cōsiderat significationē verborum nō esset tunc pctm̄ mortale: sed si aduertat hoc eē blasphemia considerās significata verboꝝ: ex eo q̄ ex subito impetu ire hoc faciat: vel ex praua cōsuetudine nō ppter hoc excusatur a mortali q̄us cito doleat de cōmissoñ. nec excusaē ab homicidij reatu qui ex subita ira percutit proximū: ⁊ est istud grauissimū pctm̄. Et ratio est sm̄ Tho. vbi s. arti. iij. q: blasphemia opponit confessioni fidei. ⁊ ideo habz grauitatē infidelitatis: ⁊ aggrauatur si superueniat detestatio voluntatis: ⁊ adhuc magis si prorumpat i verba: sicut laus fidei augeē per cōfessionē ⁊ dilectionē. Unde cū infidelitas sit maximū pctm̄ sm̄ genus suū: ita etiā blasphemia. Unde ⁊ glo. Esa. xviij. dicit q̄ omne peccatū blasphemie cōparatū leuius est. ⁊ quātū quidem ad obiecta pctī grauius est q̄ homicidium: q; blasphemia est di recte ꝺ deū homicidiū cōtra primū. Quantū ꝺo ad effectū nocumenti preponderat homicidiū blasphemie q; plꝰ nocet. In grauitate aūt pcti magis attendit irentio volūtatis peruerse que videē esse maior in blasphemia: cū inteꝺat nocumentū honoris diuini q̄ in homicidio. De blasphemia q̄ alio mō ꝺ: maledictio: vt cū ꝺicitur maledicꝰ sit deus ⁊ hmōi. habeē. s. in. c. de maledictis. in ti. de ira.

Deū non potest aliquis offendere.

Primo etenim ꝺico q̄ non possumꝰ deū arguere ppter suoꝝ operū pfunditatē. Sūt em̄ opa dei tā alta tā pfunda q̄ nō possumꝰ p nos inuestigar. Et nō solū alta sua opera nō possumus cōprehendere: nec minima ⁊ vilia valent a nob pfecte cognosci. Unde q̄re granū milij sit rotūdum ⁊ granū hordei oblongū oēs mūdi sapientes nescirēt dicere. Et sil̄ quare granū frumēti sit scissum ex vna parte ⁊ ex alia nō nullus sapiens posset sufficienter rōnē assignare. ⁊ sic circa qualibet parua rē possent infinite moueri qōnes q̄s nescires explicare. tanta abyssum sapientie posuit deus in isths suis creaturis. Si g̃ in istis creaturis inferioribus ⁊ magis vilib⁹ est tanta pfunditas quāto magis alie res alte ⁊ pfunde. Quo g̃ rationalissima creatura presumis reprehendere deū quare istū fecit xp̄ianū: illū iudeū: illum reprobat: istū elegit: quare bonis mala ⁊ malis bona euenīunt. Vide miser ne intres hoc pelagus: q̄ submergeris. Et ideo dicebat apl̄s ad Ro. xj. O altitudo diuitiaꝫ sapientie ⁊ scientie dei q̄ incōprehēsibilia sunt iudicia eius ⁊ inuestigabiles vie eius. Hic eius sunt opa eius. ⁊ he inuestigabiles. i. non cognoscibiles a nobis in vita ista ppꝫ pfunditatē eaꝝ. Hinc ⁊ Augu. querēs quare dns nō fecit signa in tyro ⁊ sydone de quibus dicit xp̄s q̄ si facta fuissēt illa ibi q̄ fecit ipse in iudea fuissent conuersi. ⁊ iudea in qua fecit illa miracula nō est cōuersa ad pniam. put ꝺ. Aug. xj. Dicit aug. Nam si rōne facti pfunditatē iudicij eius pe netrare non possumus. manifestissime tn̄ scimus ⁊ verū esse qđ deus dixit ⁊ iustū esse qđ fecit. xxiij. q. iiij. Nabuchodonosoꝝ. §. De tyrijs. Scōa rō q̄re nō possumꝰ deum in culpare est. ppter nostre mētis tortuositatē. Sum⁹ enim oēs torti non recti ⁊ distorti ⁊ nō rectū est iudiciū nostrū. ⁊ ideo male iudicamus. sicut q̄ ponit baculum in aq̄: sibi videt q̄ sit tortus qui tn̄ nō est: sed defectus invisu tuo. Et sic oculus iudicat de reb⁹ coloratis sm̄ q̄ est in eo. Dicunt philosophi q̄ lux siue pupilla oculi nō est colorata nec vllū colorē debet habere in se vt bene videat res put sunt. Unde si in oculo esset aliquis humoꝝ ⁊ potares ante eū pannū rubeū vel azureū videret tibi obscurus. Sic est de oculo nostri intellect⁹: q; in eo est humoꝝ nostre concupiscētie. ⁊ malꝰ hūoꝝ: sc̄z cupiditatis mūdi: q; vellemus illa mala contingere q̄ odimus illi bona q̄ amamus. q; non sic euenīret vellemus: ideo male iudicamus de deo ⁊ dicimus deū iniustū: vel nō habere curā de nobis ⁊ prouidentiā. Sz remoue prauū humorē ⁊ videbis recte. Sic fecerunt ⁊ faciunt serui dei. q; enim remouent a se amores a reb⁹ mundi. ideo videt eis q̄ quicqđ fecerit ⁊ facit recte ⁊ optime facit: ⁊ cōcordant se in oibus cū voluntate dei dicētes illud ꝓpheticū. Dia g̃ fecisti nobis dñe in vo iudicio fecistiꝫ: peccauimus tibi ⁊ mādatis tuis nō obediuim⁹. Sed pctores iudicant sicut infirmi quibus dulcia amara videnē ⁊ ecōtra. Sic dicimus tribulationes pauptatē ⁊ iniquitatē esse amaras ⁊ malas: sed serui dei oppositū. Tertia rō quare deū inculpare nō possumus: est quia ipse est summa rectitudo ⁊ mēsura oium rez. Unde dicunt pbi ⁊ sancti q̄ quelibet res hz mēsurā suā. nō ꝺico solūz mēsurā cānarii vt in panno: ⁊ sextario: vt in bladis: sed sūt mēsure alie mensure ⁊ regule. Adensura caloris sm̄ sapientes est ignis: q; nulla res est ita calida sicut est ignis. ⁊ ideo res tanto est calidior: quāto magis appropinquat caliditati ignis. Sic mensura oium lucentiū est sol: q; sol est lux intrē sio: oibus alijs lucidis. ⁊ ideo oēs alie res lucide habent mēsuram ab illa luce: ⁊ res illa est magis lucida q̄ magis appropinquat ad lucē solis. Sic mensura oium venaliuꝫ est aurū: q; sm̄ ipsū mēsuraē ⁊ ponitur preciū reb⁹. Nunc aūt ad ꝓpositū ꝺicūt sancti ⁊ pbi q̄ regula nostre volūtatis est lex q̄ est tanq̄ quidā oculus qui habz ꝺirigere volūtatez. Lex aūt humana pcessit ab iperatore a sua voluntate. sed ipse fuit pctor. ⁊ ceteri hoies. ⁊ ideo aliq̄n errauerunt in condendis legibus non rectis. Oportet ergo q̄ sit vna voluntas summa absq; vllo peccato ⁊ defectu.

Deus est summa mēsura oium.

§. I. De blasphemia pōt

exponi illud psalmi. lxxiiij. Nolite extollere in altū cornu vestrū scz supbiendo. Nolite loqui aduersus deū iniquitatē. s. blasphemādo: q; s. deus cōfringit cornua supbie ⁊ punit blasphemos. Blasphemaē aūt ꝺupliciter nō solū ab infidelibus: sed etiā a ppl̄o qui ꝺz fidelis: ⁊ frequēter. De quo ipse conqueritur Esa. lij. Et iugiter nomē meum blasphematur: ⁊ hoc multipliciter.

Primo blasphemant aliq̄ dei puidentiam.

Scōo blasphemāt aliqui dei potentiam.

Tertio blasphemāt aliqui dei iusticiam.

§. II. Quantuz ad primum

Prouidētia dei blasphematur.

Blasphemāt aliqui dei puidentiā qui ꝺicūt deū non habere puidentiā de rebus seu actib⁹ hūanis: sed oia euenire hoibus a fortuna ⁊ casu. in quoz psona ꝺicit Job. Circa oꝛbē celi pambulat: nr̄a aūt nō cōsiderat. Un̄ lib. iij. de fals sa sapientia de Epicuro philosopho sic ait. Uidebat epicurus bōis semper aduersa accidere pauperrates labores exilia charoꝝ amissiones: malos ꝺ bonos esse augeri potētia honoribus affici. videbat innocētiā minus tuta scelera impune cōmitti: videbat sine delectu mors sine ordine ac discrimine annoꝝ seuire mortē: sed alios ad senecturem peruenire: alios infantes rapi: alios robustos interire: alios in adolescentie flore in maturis annis extingui in bellis meliores potius vinci ⁊ perire: maxīe aūt cōmouebat hoies in primis religiosos grauioribus affici malis hīs qui oīno deū negligerēt aut nō pie colerēt vel minora mala ⁊ incōmoda euenirevel nulla. Et subdit. Cū hec cogitaret epycurus earū rerum velut malicia indutus. Sic enīz causam rōnēq; videbaē ignorāti: estimauit nullā esse prudentiam: nullamq; dei iusticiā. Hec ille. Sic ⁊ seneca i tragedijs postq̄ cōmendat deū de regimine ⁊ gubernatione vniuersi ⁊ ꝺicit ne rerū aliaz cōqueritur q̄ de rebus humanis nō videē curare ꝺicēs. Cur idē. sc̄z deus qui tāta regis sub quo vasti pondere mundi: libꝛata suos ducunt orbes hoīuz minime ades secutus non sollicitus. pdesse bonis nocuisse malis. Res humanas ozdie multo fortuna regit sparginq; manu: munera ceca. Peiora fouēs. Uincit sanctos dira libido. Fraus sublimi regnat i aula. tradere turpis fasces. Populus gaudet: eosdē colit: atq; odit: tristis virtus peruersa tulit premia rectis: castos sequit malavolutas: viciosq; potens regnat adulter. Un̄ ⁊ Boetius in p mo de philosophica consolatione in psona horum ait. O stelliferi cōditor: o ꝺis: qui pperuo nixus solio: rapido celum turbine versas ⁊c. Et infra. Omnia certo fine gubernas. Solos hominū refpuis actus. Aderito rector: cohibere modo. Nam cur tantas lubrica versat fortuna vices. Premit insontes debita sceleri noxia pena: ac puersi residem celso mores solio. Sc̄aq; calcat iniusta vice colla nocentes. Latet obscuris cōdita virtus clara tenebris. Jus stusq; tulit crimē iniq̄. Nil periuria: nil nocet ipsis. Fraus mendaci cōpta colore ⁊c. Sed pōt ipse ꝺicere quotidie qđ semel icarnatus ait iudeis. Quis de vobis arguet me de pctō. Job. viij. s. Ignorātie vel imprudentie aut iniustitie. certe nullus. Et q̄ non possumus deum inculpare de aliquo vel arguere: ex hoc facit bonis ⁊ malis bñ facit tribus rōnibus pōt ostendi sm̄ Job. nōici in sermone.

Primo ppter diuini operis pfunditatem.

Scōo ppter nostre mentis tortuositatem.

Tertio ppter dei summā rectitudinē ⁊ claritatem.

Et ista dicunt oēs eē voluntatē diuinā.que nō pōt eē magis recta.⁊ nulla rectitudo est sup eam.Et sicut ignis nō potest perdere suū calorē ⁊ sol suū splendorē. sic volūtas dei que est regula oīs rectitudinis.nō pōt effici torta vel curua seu obliq̄ aut iniusta:seu prauа.vñ quicq̄d agit re/cte ⁊ iuste agit.Nos aūt in vita pñti ꝓpter paruitatem ⁊ cecitatē intellectus nostri nō possumus plene cognoscere ista.Sed in alia vita cū videbimus eum sicuti est aperte cognoscemus ꝙ oīa que facit ⁊ fecit deus cū maxīa sapi/entia ⁊ rectitudine facta sunt.⁊ q̄ō ait Salo. Ecce. iii.c. Cūcta fecit bona in tpe suo. Nolite q̄ loqui aduersus deū iniquitatē.s.blasphemādo ipsum tanq̄ nō habeat quid/ditiā de humanis vel non recte ꝓuideat.

§.III. Quantū ad secundū

Blasphe mat potē tia dei.

Blasphemant aliqui diuinā potētiā vt illi q̄ dicunt.Deus nō pōt facere hoc vel illud.ac si non eēt opa.cū tamē dica/tur Exo.xv.Omnipotēs nomē ei⁹.Omnia enī pōt nisi q̄ ip̄ortant defectū ⁊ iperfectionē,vel q̄ implicāt ꝯdictionē, ꝑm Tho.in ꝑma ꝑte.Nā posse peccare vel mori vel errare ⁊ hmōi nō est posse:sed ip̄otētia. Unde Hiero. Solus de/us ille opa est.qui cū oīa ꝓssit hoc solus nō potest cuius posse non est aliquid posse.sed nō posse.scz peccare.de pe. di.ii.§.fi. Et idē dicit q̄ cū oīa ꝓssit deus.ē nō pōt.scz vir/ginē suscitare post ruinā.xxxii.q.v.si paulus.Hoc enīz im/plicat cōtradictionē.s.q̄ aliqua sit corrupta ⁊ virgo.id est non corrupta. Pōt igitur de⁹ oīa facere que vult.Sa. xii. Subest enim tibi posse cū volueris. Puniuit dñs plu/rimos blasphemātes dei potētiā.vt ꝓz in semnacherib re/ge assyriorū.Cum enim veniſſet in iudeā ⁊ quereret cape/re hierosolymā ciuitatē principalē dei regnabat Ezechias misit nuncios. Rapſacen q̄ quosdā alios qui locuti sunt non solū nunciis ezechie:sed etiā publice ad ꝑplm ciuitat/ qui erant in muris ciuitatis vt audirēt ⁊ rebellarēt se ezē/chie vt traderēt ciuitatē ⁊ se in manib⁹ sennacherib. inter cetera dicētes. Nō te decipiat deus tuus in quo cōfidis di/cēs. Non dabitur hierusalē in manu regis assyriorū. Num/quid eruerūt dij gentiū ꝑplos quos subuerterūt ꝑres no/stri.Et ad ꝑplm dicebāt. Nō cōturbet te ezechias dicens. Dñs liberabit nos. Quis est ex oīb⁹ dijs terraꝝ q̄ eruerit terrā suā de manu mea vt eruat dñs.ſ.de⁹ vester ḧiert⁹m ō manu mea. Et sic blasphemabāt dei potētiā. q̄si nō posset liberare eos ab ipo. Ezechias aūt rex ſctūs ꝙmo ad ora/tionē confugit.⁊ ad Esaiā ꝑphetā misit vt oraret deum ꝑ populo. Qui respondit Esaias ex parte dei loquēs de sen/nacherib. Qui exprobrasti.⁊ q̄ blasphemasti.⁊ sup quez eraltasti vocē tuā. Ad ſctm Israel. Et infra. Superbia tua ascendit ad aures meas ponā ergo circulum in naribus tuis.⁊ frenū in labijs tuis.⁊ reducam te ꝑ viā ꝑ quā veni/sti.q̄ō ⁊ factū est. Nā in vna nocte ab angelo dñi occisa sūt centū octoginta quinq̄ milia exercitus sennacherib.⁊ re/uersus ipse in niniuē occisus est a filijs suis in templo dei sui.Habent hec oīa. Esa. xxxvij.⁊ iiij. Reg. xix. Petr⁹ etiaz damianus vt narrat Uincē. in speculo ystoriali. Ad idez ponit hoc exemplum. Duo amici ⁊ compatres in bonorie partibus cū discūberēt in cōuiuio allat⁹ est gallus.q̄ pul mentū vnus eoz arrepto gladio in ſrusta desecuit:tritū/q̄ ꝑper cū liquamine suſſudit. Quo facto alter ait. Pro/fecto cōpater sic expliciſti gallū istū vt ſanctus petr⁹ si ve/lit reūtegrare nō possit. Cui alter subintulit. plane nō mō si ſctūs petrus:ſz si ꝓs ipe imperet gallus iste in ꝑperuū nō resurget. Ad hāc vocē repēte gallus viu⁹ cooper⁹ plu/mis exiliuit.alas ꝑcussit ⁊ cecinit ⁊ plumas excussit totū/q̄ liquamē sup eos qui vesebant aſperſit. Ilico sacrilegi blasphemi in aſperſione ꝑperis lepra ꝑcussi sunt. q̄ pla/gā lepre in posteris eoz hereditaria permansit vsq̄ in obi/tum. Unde in famulatum subacti sunt bononiēſis eccl'ie que dr̄ Petri ſignitur vocabulo. Hec ille. Nolite ergo lo/qui aduersus deum iniquitatem.

§.IIII. Quantū ad tertiū

Justicia dei blas/phemat.

Blasphemāt aliqui dei iusticiā: dicētes deū iniustū: cum multū afflīgit aliquos ⁊ crudelē. In quoꝝ ꝑsona ait Job xxx. Mutatus es mihi in crudelez,cū tñ sit iustiſſimus ⁊ clemētiſſimus.ꝑs. Justus dñs ⁊ iusticias dilexit equitatē vidit vultus eius.hec est blasphemia dānatorū in inferno Usq̄ dr̄. Apoc.xvj. Estuauerunt hoies estu magno.⁊ blasp/phemauerunt nomē dñi habētis potestatē super has pla/gas. Ubi dicit glosa. Nō in inferno positi q̄uis sciant se ꝓ merito puniri.dolēt tamē q̄de⁹ habeat tantā potētiā q̄ plagas eis inferat. Pro cuius declaratione dicit Tho. ii.ii.q.xiij.ar.iiij. Nō cū ad rōnē blasphemie ꝑtineat dete/statio diuine bonitatis illi⁹ qui sunt in inferno: retinent ꝑ uersam voluntatē auersam a dei iusticia in hoc q̄ diligūt ea ꝓ quib⁹ puniuntur ⁊ vellent eisvti si ꝓssent.⁊ odiunt penas que ꝓ hmōi ꝑctis inferunt:⁊ dolent de peccatis q̄ cōmiserunt nō q̄ ipa odiant:sed q̄ ꝓ eis puniunt.Et ta/lis detestatio diuine iusticie est etiam eis interior blasphe/mia.Et credibile est q̄ ꝑost resurrectionē erit in eis etiam vocalis blasphemia.sicut in ſanctis vocalis laus dei. Et tali tñ blasphemia nō demerēt:q̄ in aliavita nō est locus merendi vel demerendi:sed recipiendi ſm merita. Unde sic in beatis bona eoꝝ opera que ibi agunt nō sunt meritoria ſz ꝑtinētia ad ꝓmiū beatitudinis eoꝝ. Ita i dānatis mala eoꝝ opa ꝓ vt blasphemare ⁊ odire deū ⁊ huiusmo/di nō sunt demeritoria:ſz ꝑtinētia ad penā dānationis sue Qui q̄ blasphemant deū vel ex tribulatiōib⁹ reputantes iniustū vel alio mō officiū ⁊ artē faciūr dānatorū. Un mꝰ tum habebāt de sua dānatiōe timere iudei q̄n audiebant deū blasphemare ꝓe horroꝛe sceleris scindebāt vestimen/ta sua:vel claudebant aures suas ne audirent. Nabuchodonosoꝛ viso miraculo scz de euasione triū iuuenū ananie azarie:⁊ mizahelis de fornace ignis fecit edictū ꝑ regnuz suū cū tñ eēt paganus.q̄ quicunq̄ blasphemaret deuz il lozq̄,est deus noster deus verus grauiter puniret.

Secūda opinio.

Et mali/cia pecca/r.

Thema sermonis

Blasphe/mia i ſpi/ritūsanc/ō dr̄ tri/pliciter.

De blasphemia i ſpīm ſctm ⁊ ſer ſpēb⁹ ei⁹. Cap. VIII

Via peccatuz blas:

q phemie cōuenit in noie cū ꝑcto blasphemie in ſpīmſanctū:⁊ ꝑctm inuidie cuz inuidentia fraterne gr̄e que est ſpēs blasphemie in ſpīmſanctū ⁊ odi/um dei cū odio ꝓximi.ꝙis realr̄ ⁊ ſpecifice differāt. ideo nunc de blasphemia in ſpīmſanctū hic agit.Circa q̄ videndū est q̄d sit.⁊ quot sunt ſpēs eius:⁊ q̄ō dicat irremissibi/le.Dicit brūs Tho.ii.ii.q.xiij.q̄ de blasphemia in ſpīritū/sanctuz tripl'r aliqui loquūtur.Antiqui,enī doctoꝛes ſcilz athanasius hylarius ambꝛosius Hieronymus ⁊ Chryso/stomus dicūt ꝑctm esse in ſpīmſanctum:q̄n ad ſram aliq̄d blasphemū dr̄: cōtra ſpīmſanctū:siue ſpūsanctus accipiat/ put est nomē essentiale cōueniēs toti trinitati: cuius que libet ꝑsona ⁊ est ſpūs ⁊ est sanct⁹ siue ꝓout nomen perso/nale cōueniens vni in trinitate ꝑsone. Et ſm h̄ distinguit Aldartēn.xij.blasphemia in ſpīmſanctū contra blasphemiā in filiū hominis.Christus enim opabat quedam,humani/tus comedēdo:bibēdo:⁊ alia huiſmodi faciendo.Et que/dā diuinitus scz demones eiiciendo:mortuos ſuscitando ⁊ hmōi. que quidē agebat ⁊ ꝑ virtutē ꝑprie diuinitatis: ⁊ ꝑ operationē ſpūssancti quo ſm humanitatē erat reple/tus. Judei aūt primo dixerūt blasphemiā in filium hois cum dicebant eum vorace potatorē ⁊ huiusmodi.vt habe/tur Aldar.xj. Postea blasphemauerunt in ſpīmſanctū. cuz opera que faciebat ꝑtute sue diuinitatis ⁊ ꝑtute ſpūssan/cti :attribuebant beelzebub. Et ꝓterea dicunk blasphe/masse in ſpīmſanctū. Aug. aūt in libro de verbis dominī. accipit blasphemiā seu ꝑctm in ſpīmſanctū ꝓ finali impe/nitētia.q̄n scz quis perseuerat in ꝑcto mortali vsq̄ ad mor/te inclusiue.quod quidē fit nō verbo oris tm̄:sed ⁊ cordis ⁊ operis:nō vno sed multis.Hoc aūt ꝑbū sic acceptum ꝺ ꝺ ſpīmſanctū:q̄ est ꝺ remiſſionē ꝑctoꝝ que fit ꝑ ſpīmſan/ctum q̄ est charitas ꝑris ⁊ filij. Nec hoc dixit dñs iudeis q̄si ipsi peccarent in ſpīmſctm:nondū em̄ finaliter erant i/penitētes.sed admonuit eos ne taliter loquētes ad hoc ve/nirent q̄ in ſpīmſctm peccarēt. Et sic intelligēdū est q̄d dī citur i Aldarc.iij. vbi postq̄ dixerat dñs. Qui blasphema/uerit in ſpīmſctm ⁊c. Subiungit euangelista.q̄n dicebāt. Spīm immūdū habet. Illi aūt qui dixerunt cōuersionem ſuā ⁊ ꝑniam vsq̄ ad infirmitates graues exponunt se ma/gno periculo huiꝰmodi ꝑcti finalis impenitentie:q̄ rara ē tunc vera cōuersio ad deū.q̄ nō videt moueri amoꝛe sed timo/re seruili.qui nō sufficit ad salutē. Oportet em̄ ait Aug.i lib.de ꝑnia.nō solū deū timere iudicē.sed vt anꝑiet ꝑ glo/ria.i.diligere gloriā dei. Et iō inquit idē. Adultos soleꝫ de cipere serotina ꝑnia.de pe.di.vij.per totū. Alij aliter acci/piunt dicētes blasphemiā esse in ſpīmſanctū q̄n quis pec/cat ꝺ appropriatio bonū ſpūssancto. Ei aūt attribuit boni tas sicut ꝑri attribuit ꝑotētia:filio sapiētia.vñ ꝑctm in pa trē dr̄: ꝑctm ex infirmitate.i.ex passione ꝑctm in filiū ꝑctm ex ignorantia peccatū in ſpīritūsanctū q̄n peccat ex certa malicia nō solū ex certa sciētia.q̄ hoc etiā accidit in ꝑcto ex infirmitate.sed ex ipsa electione mali:q̄d pōt cōtingere dupliciter. Uno mō ex inclinatione habitus vitiosi q̄i di/cit malicia.⁊ sic nō est idē peccare ex malicia quod pecca/re in ſpīmſanctū sumēdo peccatū in ſpīmſanctū ꝓprie ꝓ ut est speciale ꝑctm.sed large q̄d cōingit fieri ſz oē gen⁹ peccati.⁊ hoc vtiq̄ aggrauat ꝑctm.sed nō est ſpeciale pec catū. Alio modo peccatur ꝑ malicia ex eo q̄ ꝑ cōtemptuz abiſcit ⁊ remouet id q̄d electionē peccati poterat impedi/re.ſicut ſpes ꝑ desperationē.⁊ timoꝛ ꝑ ſſumptionem.⁊ hmōi. Hec aūt oīa q̄ electionē ꝑcti possunt ipedire sunt ef fectus ſpūssancti i nobis. Unde sic peccare ex malicia est peccare in ſpīmſanctū. Et sic est intelligēdū q̄d dicit magi/ster in.ij.sniaz.di.xliij.scz q̄ ille peccat i ſpīmſanctū cui ma licia ꝑ se placz,scz abiſciēdo ꝑ cōtemptū ea ꝙ que poterat im pediri a ꝑcto.puta cū aliq̄s tendit cōmittere aliq̄d ꝑctm. ⁊ occurrunt menti alique instigationes seu cogitationes timoꝛis vel spei vel consideratiōis inoꝛdinationis ꝑcti ⁊ miſerie eius conāk ad repellendū tales instigationes cōtē nēdo eas vt liberius ⁊ effrenatī⁹ peccet. Sēm ꝙ blas/phemia in ſpīmſanctū est speciale genus peccati .i.ſm ter tiā acceptionē.videlicet peccare ex malicia ꝓ cōtemptu eo rū que pñt hoiem ipedire a ꝑcto.sic sunt ſex ſpecies huius ꝑcti ſm magiſtrū sniaz lib.ij.di.xliij.videlicet dſpūrio:des/peratio:ipugnatio virtutis agnite.inuidentia fraterne gr̄e obſtinatio.⁊ ipenitētia. Et de isto peccato potest illō ꝑs. lxvij.intelligi.Dixit dñs ex basā ꝺuertā ꝺuertā in ꝑfundū ma.Nico.de ly.exponit hoc de destructiōe hierusalē ⁊ iu/dee.Dicit em̄ ꝙ iudea in qua metropolis est hierusalē. id est ꝓncipalis ⁊ caput illius ꝓuincie est sita ex vna ꝑte su/per iordanē:iuxta quē est terra basan.⁊ ex alia ꝑte hz ma/re mediterraneū. Uespesian⁹ igit⁹ missus a nerone ꝑcato re ꝛ iudeā que se rebellauerat imperio romanoꝝ cōgrega uit exercitus hoīm ex vtraq̄ parte.scz aliquos trāseuntes ꝑ terrā basan.⁊ aliquos ibi;cum ad obsidendū ꝓ pugnādū ꝺ hierosolymā. Dicit ergo ꝑsalmista ad hoc notandū. Di/xit dñs.id est diuina dispositione factū:hoc em̄ dicere dei facere est conuertam.id est vertā ⁊ dirigam exercitus Ro manoꝝ venientes ꝑ terrā basan.⁊ cōuertā.id est dirigā alios exercitus eoꝝ in ꝑfundū maris.i.venientes ꝑ ꝓ fundū mare.⁊ vertā eos scilicet exercitus cōtra hierusalē ita crudeliter vt intingak̄ pes tuus.id est habitantis in ea in sanguine occisoꝝ.id est vt ambulantes in ea intingāt pedes suos in sanguine effuso. Tanta em̄ fuit occisio ſm Josephū vt peruenirent ad decies cēntena milia occisi gla dio.⁊ lingua canū exinde intincta est etiā in sanguie eoꝝ labētiū ipsū sanguinē ſm moꝛē suū. Hec Nico. Hoc autez euenit illis tm̄.s.exterminiū nō solū q̄ ꝑm occiderūt. q̄ eis dimiſſiſſet tm̄ scelus si cōuerſi fuiſſent. sic idulтū fuit lō gino cēturioni ⁊ alijs penitentib⁹ sup hoc. Sed q̄ pecca/uerunt in ſpīmſanctū ſm triplicē exp'ositionē supra posita. Nā quātū ad ꝑmū attribuerūt beelzebub ꝓncipi demo/nioꝝ operationē miraculoꝝ expulsionem demonioꝝ que ꝑps inquātū homo faciebat in virtute ſpūssancti. Quātū ad secūdā acceptionē perseueraueruꝛ in sua ꝑfidia iudei nolentes credere in ꝑm vsq̄ ad moꝛtē inclusiue ⁊ succes/soꝛes eoꝝ. Quantū ad tertiā quia fuerūt obstinati:impe/nitentes:inuidētes fraterne gr̄e ⁊ impugnātes veritatem agnitā in ſcripturis de messia.⁊ ideo merito grauiſſime puniti sunt in hoc seculo.⁊ etiā in inferno. Sed glosa in continuo sic breuius exponit.⁊ etiā ad ꝓpositū. Dixit dñs Ego cōuertā te vel alios hoies ex basan existētes. Basan interpretat siccitas vel cōfusio.i.et siccitate gr̄e ⁊ confusione peccatoꝝ veniētes.⁊ cōuertā nō solū hos:sed etiā in ꝑfū dū maris existentes hoies desperatiſſimos ⁊ obstinatiſſi/mos in ꝑfundum peccatoꝛ existētes quod ꝓtinet ad pec/catū in ſpīritūsancti. Et ita conuertam te ad me vt pes tuus id est affectus intingatur in sanguine ꝛpi id est affe ctū deuotionis habeas ad christi passionem: ⁊ ꝑticeps sis fructus eius.scz venīa ⁊ remiſſionē peccatoꝝ percipi endo. Dicere aūt dñi est facere.⁊ ſm hoc possunt tria no/tari de peccato in ſpīritūsanctuz.

Judei tri ꝑlr pecca uerunt in ſpīritum ſanctum.

¶ Primū est q̄ habet in se nimia grauitatē: quia dicitur in ꝓfundum.

¶ Secūdū est q̄ habet ad eam malicie ꝑparabilitatē: q̄ dicitur ex basan.

¶ Tertiū est q̄ habet veniam ⁊ remiſſibilitatem:quia di citur. Conuertam.

§.I. Quantum ad primuz

grauitas peccati i ſpīritum ſanctum.

Status ꝑcti ꝺr̄ mare,ꝑter inquietudinē quā iducit. Unꝺr̄ Esa.lvij.Coꝛ ipsi quasi mare feruēs q̄ quiescere nō po/test. Profundū hui⁹ maris est maxima grauitas ei⁹ quam habet in se ꝑctm in ſpīritūsanctū. Unde dicit Salomon Prouer.xviii. Impius cū in ꝓfundum ꝑctoꝝ venerit cōte/mnit. Et hoc est ꝓprie ⁊ stricte ꝑctm in ſpīmſanctum pecca/re ex malicia contenendo videlz ⁊ abiſciendo ea ꝙ ꝑ q̄ poſſz retrahi a ꝑctō. In ꝓfundū ergo descendūt peccātes in ſpi/ritūsanctū q̄ō sit ſex modis seu ſpēbus vt dictū est. Que ſpēs distinguūtur ſm remotionem vel contemptū eoꝝ ꝑ q̄ pōt homo ab electione peccati impediri que sunt vel ex parte diuini iudicij:vel ex parte donoꝝ eius:vel ex parte ipsius peccati. ſm Tho.ii.ii.q.xiij.arti.ij. Auertitur homo enim a peccato ex cōsideratione diuini iudicij q̄ habet iusticia cū mia:ꝙ timoꝛē qui insurgit ex cōsideratione di uine iusticie puniētis ꝑctā homo retrahit a peccato. Unꝺr̄ Salomon. Per timoꝛē dñi ois declinat a malo. Naturali ter em̄ quilibet hoꝛret penas. Cū enī cōsideret q̄ ꝑp pec catum ꝺz puniri a deo ⁊ seueriſſime pena eterna.nec pōt euadere manus eius. Propter q̄ō dicit apl's ad Hebr.x.q̄ horrēdū est incidere in manus deiviuētis. Et deut.xxxii.c. Nō est q̄ de manu mea ꝑoſſit euadere ait dñs. ne q̄s ꝙ in currat in penas eternas ſm q̄ exigit dei iusticia caueat fi/bi a ꝑctis. Sed iste timoꝛ abiſcitur ⁊ cōtēnitur ꝑ illā ſpēm blasphemie in ſpīmſanctū que ꝺr̄ ꝓesumptio que nō cōsi ſtit in hoc q̄ iusticia deneḡ coꝛde vel oꝛe.ſ.q̄ credaḳ ipſz non punire peccata:q̄ hoc ꝑtinet ad infidelitatē. Sed i hoc q̄ contemnit ipsam cōsideratiōē diuine iusticie pu/ta cū intendit aliquod peccatū ꝑperrare:⁊ instigaḳ mēs eius ⁊ mouek̄ ad considerādū iusticiā dei punire grauiter tale peccatū mens ipsa contēnit ⁊ conaḳ abiicere illā insti gationē timoꝛis quod tangitur ex diuine iusticie conside ratione quasi sibi ꝑsuadendo q̄ nō puniatvt liberius pec/cet.⁊ sic ꝑsumit venīa sine penitētia adipisci :vel gloriam sine meritis.⁊ hec est secunda ſpēs peccati i ſpīritūsanctū Cum tñ dicat regula iuris in.vj. Venia nō datur nisi coꝛ recto.s.ad ꝑniam. Et Augu. Ita impartit̄ a deo largitas misericoꝛdie q̄ non deseratur seueritas discipline, de peni.

Spēs ꝓsūptio.

Spēs peccati i ſpīritum ſanctum.

Per scenmo pt exire de pcto

dist.j.§. Neminē. Et si liber homo ambulans p viaz iuxta quā est fouea pfundissima,pisceret se in ea nō est liber ad exeundū nisi alterius adiutorio:ita z in foueā pcti qō ad infernū ducit liber est quilibet per se ad intrādū: sed non ad egrediēdū,nisi deus porrigat ei manū gre. Dō agnoscēs pō.dicebat,Emitte manū tuā de alto.eripe me z libera me de aqs multis scz vitioz.q: scz p me nōvaleo.Hac p sumptiōe videt fuisse deceptus Joachim filius Adanaſ se regis iuda.Cum eni vidisset patrem ei?manassen p plurios annos sceleratissime vixisse in oi gne mali,vt z esaia nobilissimū ppheraz serra linea secari fecerit z ciuitatez hierlm impleuerit sangume ppheтarū.z ydolatrare fecerit pplm z alia inmūera mala:circa finē regni sui captiuatus recognouit scelera sua pniam agens.z deus indulsit ei vt pts.iiij.Reg.xxj.ca. Estimauit ergo forte iste sic posse transire in mundo isto vt male viuēdo per multū tēporis postea ad placitū suū ad pniam rediret.vel de facili deus ei ignosceret vt patri.Sed psumptio ista decepit eū. Nam cū vitijs esset deditus,pter malū regimen eius fuit iter fectus a pplo z male finiuit dies suos.Per spem etiaz q cōsurgit in mēte hois ex cōsideratione diuine miscdie remittentis peccata z premiatis bona,homo retrahit a peccato seu resurgit a pcto. Sz b spes tollit z desperationem de diuina miscdia nō.s.q nō credat deū velle vel posse relaxare peccata quecūq ad pniam redeūti. q: hoc ptineret ad hereſim,sz q: cōtēnit talē cōsiderationem vt cū inspiratio tangit eo: pctōis vt desistat z penitеat: cū deus semp sit paratus recipere pctōes quēcunq reuertentē ad pniaz abijcit ille z conat expellere illā inspirationē psuadēs sibi deū nō sibi ignoscituz aut saluaturū eū: sed esse reprobū z dānandū vt sic effrenatius peccet:ex quo dānandus est.Et istud est pessimū oim malozum,in qō incidit cuyn dū dixit reprehensus a deo de fratricidio ppetrato. Maior ē iniqtas mea q vt veniā merear.Gen.iiij.Sed vt di.Aug. De nemine desperandum est qdiu patiētia dei ad pniam inducit:seu dum est in hoc corpe ostitutus vt dic Leo pa. xxvj.q.vj. Ista em est dna inter spm vnitū carni:z separatum a carne:q: vnit carni semp est susceptibilis pniē separatus nō.Sicut em liberū arbitriū hois verti pōt a quacūn q virtute ad malū declinādo.ita a quocunq malo ad bonū se cōuertendo.Dō exprimit dicit dns q metiri nō pōt Ezech.xviij. In quacūq die cōuersus fuerit pctōr z ingemuerit:oim iniqtatū ei?nō recordabor. Et leo papa in de cret de pe.di.j.c.Multiplex. Aduersdie dei nec mēsuras ponere possumus nec tpa diff inire apud quē nullas patitur moras cōuersio. Periculosa igit desperatio.vt dr.ij. Re. ij.z magis q psumptio.Ab vtraq aut cauēdū est: nec ita psumēdū de eius miscdia tanq mala non puniat:nec desperadū de venia tanq cōuersis pctōrib?nō parcat. Aduersicoris enim z miserator dns z iustus,ait ps. Inter timorē q z spez debemus ambulare.In cui?figurā dns mādauit in veteri lege.Deut.xxiij,vt non sumeret pro pignore mola superior vel inferior:vt sic semp secuz hēat in domo sua. Adola supior q cōp:imit materiā ne eleuet significat z designat timorē:q qs timēdo diuiną iusticiā mala puniēnte detinet euz ne eleuet z psumat nimis de se vel de dei mia.Adola iferior:q retinet materiā ne descēdat figt spez que retinet mētē ne cadat in pfundū desperationis. Cōtrenda aut fūt pcta p doloꝛē inter vtrūq.scz spem z timorē separandū est furfur maloꝝ a sila bonoꝝ in operibus dns per illa duo.Et parte vo donoz dei qb?retrahimur a pcto duo sunt ista.scz cognitio veritatis: z auxiliū interioris agnite. Et hoc em q quis cognoscit veritatez circa aliquid fiendū vel vitandū,multū iuuat ad vitandū pctm sicut eōtra nō cognoscendo nō pōt,euitari malū. Cōtra b aut est tertia species blasphemie i spm̄sctm.que dr impugnatio veritatis agnitenō cuiuscūq veritatis:vt circa naturalia vel artificialia vel tpalia in litigijs, sed impugnatio vitatis agnite circa ea q sunt fidei z bonoz mozum. Sic si qs cōuictus ratione alterius de aliquo suo errore circa fidē perpētis errozē suū pmanet z pseuerat ad defendēdū ipsuz ne videatur errasse:vel etiā cū perpētes seu instigatus vel illustratus aliqō eē pctm mortale vt vsuraz: fornicationē z hmōi:vt liberius peccet repellit z abijcit illū instinctū:vel etiā ore defendit talē errozē quē cognoscit falsum esse. Vñ Aug.dicit in lib.de vnico baptis.Qui contē pta veritate vult sequi cōsuetudinē aut circa fratres ē malignus quibus veritas manifestat:aut circa deū ingratus cuius inspiratione regit eccl'ia.di.viij. Dō sm Tho. pertinere videt ad pctm in spm̄sanctū. Et cyprianus dist.ea.c. Consuetudo dicit. Qui post veritatem manifestatā i errore perseuerat prudens z sciēs:iam nō in venia ignorantie peccat:psumptione em atq obstinatione quadā nitit cuz a rōe supereē. Ad hāc blasphemiā deuenerūt scribe z pharisei q cognoscentes vel de facili valentes cognoscere xp̄m esse messiam eis in lege pmissum noluerūt credere vel cōfiteri:sed cōtradicebant dicētes in beelzebub eū facere miracula:quib?ostēdebat doctrine sue veritatē z sua diuinitatē.Et iterum Lazarum resuscitatū ab eo voluerūt occidere ad ipugnādū veritatē sue virutis:z hoc faciebāt ne viderentur minus sapientes:z ne amitterēt oblatiōes z decimas a pplo z hmōi. Aliud donū dei p qō quis retrahit a pcto est gra diuina. Justificati gratis per gratiā ipsi?.Roma.iij. Gratia enim dei qs iustificat.i.de impio fit iustus z p ipsā vitat pctm. Et quis gra z veritas p xp̄m facta fit vt dr Joh.j. Tu hoc fuit mediantib? donis spiritussancti q dedit hominib?. Sicut aut cōtravirtutē est impugnatio veritatis:vt dctm est:ita cōtra gratiā. Est z quarta blasphemia in spiritussanctū que dicit inuidētia fraterne gre; q in hoc differt ab inuidia q est vicuz capitale:q: inuidia vicium capitale facit dolere z contristari de bonis primi inquantū sm estimationem inuidentis falsam habent diminuere honoꝛ:et reputationem eius. Sed inuidia frater ne gre que est pctm in spiritussctm contristat z dolet non solū de bono primi sed de gra dei crescēte i mundo: vt q fides dilatet q pctores cōuertant ad deū:a malis abstineant z hmōi. Ad quā blasphemiā reducit pctm scisma sm Tho. Quia p fraternaz gram cui opponit hec inuidentia membra ecclesie vniuntur:sed scisma diuisionē ab hac ponit. Vñ Aug.in lib.de sermone dñi in monte dicit. Inuidie,facibus fraternitatē impugnare est peccare in spm̄sanctū. Sed sup eplam ad Rom.ij.dicit btus Tho.q dona quib?qs retrahit a pcto sunt.fides sm illud Prouer.xv. Per fidē purgant pcta.z charitas.sm illud Prouerbio.x. Universa delicta operit charitas. Contra pmū est impugnatio veritatis agnite. scz fidei. Contra quā fecerūt filij isr in deserto qn adorātes vitulū aureū dixerūt. Hi sunt dij tui israel q te eduxerūt de egypto. Exo.xxxij.attribuentes demoni operationē dei.scz liberationē suā. Cōtra scōz est inuidia fraterne gre;hac inuidia pmoti iudei in antiochia videntes scz q plures cōuertebant ad fidē xp̄i per predicationē pauli cōcitauerūt religiosas mulieres z primores ciuitatis excitantes psecutionē in paulū z barnabā:z sic eiecerunt de finib?illis.Act.xiij. Hac inuidia pmotus Demetrius quidā noie argentarius qui faciebat edes dee dyane.Hētilis enim erat z pstabat magnū questū artificibus ex illo operi:dēs p pdicationē pauli euacuari cultus dee dyane in epheso z introduci fidē xp̄i:cōcitauit artifices ostēdēs ex hoc ei auferri lucrū de arte sua ad faciendā seditionē in ciuitate vt inde expellerent? vel occiderētur. Actuū.xix. Ex parte vo peccati duo sunt que hoies a pcto retrahere possunt.quoz vnū est inordinatio z turpitudo actus pcti. Aliud est bzeuitas z paruitas boni qō quis querit in pcto. Primū ergo scz cōsideratio turpitudinis z inordinatiōis peccati solet hoiem inducere ad penitētiam de pctō commisso. Nil enim turpius pctō. Adeo em turpe est z inordinatū vt dicat Seneca,etsi ethnic?. Si scirē deos ignoscituros.z hoies ignoraturos,scz peccatū meū adhuc dedignarer peccare. Non em ppter illud homino vtēs ratione nō bestialitate erubescit de pctō z habet cōfusionē nisi ppter turpitudinē ei?. Naturalr aut homo horret z fugit que reputat turpia. Cōtra hāc aut cōsideratio nē ponit quinta spēs pcti in spiritussanctū.s.impenitentia: nō tñ sumēdo impenitētiā put importat pmanētiā in pctō vsq ad mortē inclusiue. Sic em non est spāle pctm: sed qdā circūstātia q reperiri pōt in oni pctō.vt dictū est in primo.§.Sed sm q importat ppositū non penitendi vnq. De quo pctō a t apls ad Ro.ij. Tu aut sm duritiā tuā z pm impenitens cor: tuū thesaurizas tibi iram in die ire.i.accumulas tibi reatum pene in die iudicij. Vbi dicit glo.q ibi notat:blasphemia in spm̄sctm.s.impenitentia. Et ad hāc impenitētiā sm Tho. reducit simulata pnia q dr blasphemia in spm̄sctm sm glo.Levit.vij.qō intelligo scz cū qs nunq intēditvere penitere z cōfiteri:sed semper simulate z ficte. Nā q aliqn qs ficte cōfiteat ex quadā verecundia intēdēs alis recte cōfiteri: quis mortali peccet: nō tñ peccat in spm̄sctm. Aliud qō retrahit a pcto ex pte ipsius est cōsideratio bzeuitatis z puritatis boni qō est in pctō: qō momentaneū z quasi nihil.sm illud ad Ro.vj. Que fructū habuistis i his in qbus nūc erubescitis. Nā stipendia pcti mors.z oia malus impletur penitudine. Dicit pbs in lib.ethi.z Greg.in moa. Moinēraneū qō delectat:eternū qō cruciat. Ista igit cōsideratio solet homi nē inducere ad hoc p voluntas ei?.nō firmet in pctō. Sed tollit hoc p obstinationē qn scz hō firmat ppositū suū in hoc q pctō inhereat. Et de hac obstinatione z impenitētia dr Hiere.viij. Nullus est q agat pniam sup pctō suo dicens. Quid feci.quoad primū. Qēs cōuersi sunt ad cursum sūi equus impetu vadēs ad preliū quoad obstinationē. Et ad hāc obstinationē reducit cōtēpt seu nolle obedire supioꝛib? firmiter. Dicit em Ber. in li.de dispēsatione z precepto. q nolle obedire est resistere spūisctō. Ad qō etiā ptinet qō dicit Damasus papa. xxv.q.i.q violatores canonū volūtarij z sine causa.i.p cōtēptū seu rebellionē blasphemiā inferūt spūisctō a quo cōditi sunt. Hac obstinatione z impenitētia detēt pharao rex egypti post decē plagas in qbus vt remouerent a pnittebat dimissionē ppli isr'l de egypto.put dns sibi mādauerat per moysen z aaron. Adhuc obstinat manēs ipe eū exercitib? suis pseqēs pplm illū quem dimiserat ex morte primogenitoꝛ oim i egypto hoim z brutoꝛ vt eū reduceret in seruitutē: subinersus est cū suis,z sic descēderūt in pfundū.s.maris q si lapis: z p obstinationē descēderūt in pfundū inferni. Sequēde igitur sunt bone inspirationes dei q sunt a gra spūisancti.s.cōsideratio iusticie z mie dei: instinct veritat z charitat: recogitatio turpitudinis pcti:z puitas fructus ei? seu nullitas.z sic vitādū pctm z de ipo ereūdū. Nā vt dicit Hiero. Aldoceratio dei ac pictas solū nostrū reditū q rit ac nos cupit lōga sua bonitate saluare. Dō si nō conuertimur:si duri colli sum?:si vsq i finē in malis pseuerabimus. Assidue peccātiū nō miserēt deus. di.xciij.diaconi. Et ad hoc hortat apls dicens.ij.Coꝛ.vj. Hortamur vos ne in vacuū gram dei recipiatis.que est gratia spūisancti.

Impenitentia

Obstinatio

Desperatio

Inuidentia fraterne gratie

Periculosa est desperatio.

impugnatio agnite veritatis.

§. II. Quantum ad secūdū

Peccatū in spiritū sanctum presupponit alia pcta

principale scz q pctm in spm̄sctm habet malicie prepara bilitatē.i.presupponit alia malicia.i.pcta ante perpetrationē ipsius.pōt hoc notari in eo qō dr ex balsam:qō inter pretā ficcitas.s.humoris gre;a qua nō desiccat seu priuatur aia nisi p mortalia.Et balsan ergo.i.ex cōfusione peccatoꝛ z ficcitate gre hoies descēdūt in pfundū maris.i. in pctm in spm̄sctm. Naturalis em ordo hz habz ab im perfecto qs moueat ad pfectū.Et in bonis hoc apparet. q: vt dr Prover.iiij. Justoꝛ semita qsi lux splēdes crescit z pcedit vsq ad pfectū die. Nemo em repēte fit summ:sz a minimis quisq incipoat vt ad maioꝛa pueniat.de pe.di.ij. §.hic que. Sic z in malis:vbi pfectū malū dr qō est maximū malū sm pbm.qui etiā dicit in.vj.eth.M. Etsi homo possit iniusta facere: nō tamē statim vt iustus operat.i.ex electione seu habitu cū habitus gñet ex plurib? preceden tibus actibus. Et p hmōi declaratione dicit.b. Tho.ij.ij. q.xiiij.ar.iiij. Q si peccare in spm̄sctm dicat large:scz peccare ex malicia seu electione:sic certū est q presupponit pctm istud alia pcta ratione iam dicta:q: hoc est peccare ex habitu malicie.habitus aut nō gñat subito:sed ex frequētibus actib?. Sicut ex frequētatis actib? abstinētie z castitatis fit aliquis habituatus in abstinētia z castitate sm virtutē acquisitā. Ita ex frequētibus actibus luxurie vel alteri? vitij fit aliqs habituatus in luxuria vel alio vitio. Sed si sumat pctm in spm̄sctm stricte:scz pro ea malicia qua qs abijcit a cōrēnit ea p que posset retrahi a pctō: scz cōsideratione diuine iusticie vel mie z hmōi. de qbus dictū est in.§.precedēti. sic etiā plerūq z cōiter presupponit pcta alia pcta comissa. q: vt di puerb.xviij. Impius cū in pfundū pctoꝛ venerit contēnit. Pōt tñ cōtingere q p in primo actu excidendo a gra peccet qs in spm̄sctm. Et hoc tñ ppter libertatē arbitrij qua qs subito verti pōt ad oīe bonū vel malū.tū ppter multas dispositiones precedētes.tū ppter aliquod vehemēs motiuū hois ad malū: z pauū affectū ad bonū. Sed in viris pfectis nō pōt ascidere q statim a principio cadant in pctm in spm̄sctm. Unde Origē dicit. Non arbitror q aliquis ex his q in summo z perfecto gradu cōstiterit:scz virtutū.a sublimi euacuet aut decidat:sed paulatim z per pres eō decidere necesse est. Similiter si accipiat blasphemia in spm̄sctm p quacūq blasphemia dei sm primū modū: aut p finali impenitētia.virtūz etiā cōiter presupponit alia pcta. Cauendū est ergo a pctis quibuslibet:q: a paruis puenit ad magna. Juxta illud. Sagitte paruuloꝛ:scz pctoꝛ facte sunt plage eoꝝ.i.magna pcta:scz dispositiue. Et cito exeundū est de pctō per pniam:ne per hoc qs descendat in pfundū maris.i.peccatū in spiritūsanctum.

Quō ste remissibile

§. III. Quantum ad tertiū

Peccatū in spiritū sanctum habet remissionē

scz q habeat hoc pctm in spm̄sctm quis grauissimū remissionē z venia patet: q: dicit dns de hoc. Convertā in profundū maris.i.hoies desperatissimos z obstinatissimos. Nec em ex pctis cōuerteret ad deū:nisi de? cōuerteret eū ad se.scz illustrādo gra sua,pprera inquit ppheta. Cōuerte nos dne ad te z cōuertemur. Cū qs cōuertit ad deū:scz p cōritionē: nulli dubiū q quantūcunq peccauerit z quomodocūq de? ignoscit. Dne em pctm de? bonus ignoscit reuertēti ad se.vt dicit.j.q.vij. Et nullū erit pit nec etiā pctm in spm̄sctm. Idinc z ps.loquēs de deo. Qui sanat oēs lāguores tuos seu infirmitates. vbi glo. Omnipotēti medico nullus languoꝛ incurabilis occurrit. Cū em liberū arbitriū se habeat ad bonū z ad malū q diu durat status vie:sicut a quacunq virtute potest qs excidere:ei etiā z angelus de celo ecciderit. ppter qō dr Job.iiij. Ecce q seruitū ei nō sunt stabiles. Et in angelis suis repit prauitatē. q to magis qui habitant domus luteas.i.hoies. Pari ergo ratione pōt qs a quocūq pctō resurgere ad statū iusticie dei gra operante. Sed cōtra hanc veritē cōclusionē videt esse qō dr Aldar.xij. Qui diverit verbū cōtra spm̄sctm nō dimittet ei: neq in hoc seculo neq in futuro. Hoc autē est blasphemia in spm̄sctm. Ex quo dicto videt irremissibile. Sed rndet ad hoc.b. Tho.ij.ij. q.xiiij.ar.iij. q si dicat pctm in spm̄sctm finalis impenitētia put accipit vno modo sm Augu.i.p cōtinuatione in aliquo pctō vsq in finē vite inclusiue. Ad qram intelligendum est z absolute illud esse irremissibile. Ex quo em hic nō penitet: de illo venia cōsequi nō pōt in alio seculo vbi nō est locus penitendi.vnde ei nō remittit vnq: q: nunq cōuertit. Et de hoc sm Aug.intelligit illud.j. Jo.iij. Est pctm ad mortē:z p illo nō dico vt roget qs. Illud pctm est finalis impenitētia p qua nō opz q aliqs quantū cunq

scūs or. et q; nō exaudiret. sed quomodo cūq; aliter accipiat blasphemia in spīm scīm: semp est remissibile pcūm. et remittit sicut alia pcā si q̄s agat pniam de eo.

Dicit ir remissibile ppter difficultatē cōuersionis

Dicit cū irremissibile istud pcūm magis q̄ alia diuersis de causis seu modis dicēdi. Uno modo q; difficilī remittit q̄ alia. et hoc nō est ex difficultate q̄ sit ex pte dei: qm̄ oēs infirmitates aie et corpis eque potēs est sanare. sed ex pte peccātis. q; vt dicit Aug. in li. de sermone dn̄i in mōte. Cāta est labes huī' peri q̄ humilitatē deprecādi subire nō potest. Propter difficultatē ḡ reuersiōis dī irremissibile. vel ex alia dī irremissibile sm Tho. vbi. s. nō q; nullo modo remittat: s q; q̄tū est de se hz meritū vt nō remittat. Et b dupl'r Uno modo q̄tū ad pena. Qui em̄ ex ignorātia vel infirmitate. i. passiōe peccat: hz aliquā excusatione. vñ et minorē pena meret. Qui aūt ex malicia. put est pcūm i spīritū sanctū nō hz aliquā excusationē vñ ei' pena minuat. Alio modo pōt intelligi q̄tū ad culpā irremissibile sm naturā: sicut aliq̄s mortī' dī incurabilis sm naturā mortis. q quā tollit id p q̄ mortī' pōt curari: puta cū mortī' tollit virtutē nature vel inducit fastidiū cibi vel medicine: liz etiā de' talē mortī' possit curare. Ita pcūm i spīm scīm dī irremissibile sm suā naturā inquātū excludit ea per q̄ fit remissio pctōz. p b etiā nō precludit via remittēdi et sanādi potēcie et mie dei p quā aliq̄s tales q̄si miraculose sanant. vel sm alios dī irremissibile: q; nō legit remissum. sicut melchise dech dī sine pie. q; nō legit q̄s fuerit ei' pr̄. in scripturis: q̄uis habuerit pdem. Et q; remittat pt̄z p b q̄d dī hic. Cōuertā ait dn̄s i. pfundū maris. s. cētes. i. obstinatissimos. vñ et dn̄s p Amos ppham. Sup trib' scelerib' isrl et sup q̄ttuor nō cōuertā eū. i. sup tribus cōuertā: s nō sup q̄rtū. Nō exponēs hiero. ait. Primū est cogitasse q̄ mala sunt. scām cogitatiōib' acq̄uisse puersis. tertiū q̄ mēte decreuerit ope cōplere. Sup his ḡ q̄uertit q̄ūq; sint illa pcā. s q̄rtū in q̄ nō q̄uertit est impnia. Vñ subdit hiero. Quartū ē nō agere pniaz: s suo sibi cōplacere delicto. de pe. di. i. c. sup trib'. et b est irremissibile simplr' dū nūq; penitet.

¶ De duricia seu obstinatione. Capitulū IX

Durum coz

Dricia in pctō que

d aliq̄n ptinet ad obstinationē est multū periculosa. Nā vt dī Eccī. iij. Coz durū male habebit in nouissimo. Dicit materiaīr res dura q̄ non cedit tactui sicut lapis: sic coz durū est q̄d non cedit digito dei tāgēti ispm: spūi videlicet scto: diuine. s. inspiratiōi. Sed vt ait pś. Hodie si vocē ei' audieritis: nolite obdurare cordā vra. Loquit nobis de' per inspirationes. sm illud pś. Audiā q̄d loquat in me dn̄s deus. Loquit p scripturas. Job. xxxiij. Semel loquit de'. i. in scripturis. et secūdario idipm nō repetit. q; nō ops cū oia ibi plene habeant. Locutus est nobis p filiū. sm illud Heb. j. Multipharie. cē. Nouissime dieb' istis locut' est nobis in filio. nō solū per vba: sed etiā p opa facta q̄ debeam' imitari. Loquit p tribulationes. Job. iiij. Cū sol et sopor occupare boies: sc̄z pcī. et dormiūt in lectulo. s. delectationis mundi: tūc aperit aures vīoz et erudiēs instruit eos disciplina. Hodie q̄ si vocē ei' audieris. i. vita pīti. nolite obdurare cordā vra. sicut hebrei i deserto q̄b' iurauit de'. i. firmiter pposuit si introibūt. i. nō intrabūt in requiē meā. Cū stephan' pto martyr Act. vij. ad iudeos. Dura ināt cernice et incircūcīsi cordē et aurib' vos semp spūi sc̄o restitistis. Notādū aūt q̄ sunt multa inducētia hāc duritiā: et ideo caueāda. Et primū est sollicitudo secularis. Sicut em̄ carnes fiunt dure cū liquor expirāit et humor eliquat. sic p sollicitudinē secūli paulatim humor q̄s et deuotionis subtrahit. et inde dur' eliquat et q̄si insensibilis ad dolorē. Unde Ber. ad Eugeniū. Prudēti' te abstrahas a curis hui' scli q̄ traharis ab illis ne paulatim ducaris ad cor durū. Sedm est flagellatio frequēs sine emēdatione. sicut incus ferrea et frequēti malleatione magī indurat. Job. xli. Cor ei' indurabit quasi lapis et stringet quasi malleator incus. Sicut etiā via q̄to magī atterit pedib' ambulātiū: tāto magis indurat. Sic aliqui q̄to magī peccāmi et atterunt tribulationibus tāto magī fiūt duriores. Dicit. v. Percussisti eos et nō doluerūt. s. cōtritione: attriuisti eos et renuerūt accipe disciplinā. s. nō se emēdando. Terciū est et aduersitate ad pspitatē migratio. sicut metallū liquefactū p ignē liquefit: s amoro igne magī indurat. sic aliqui dū sunt i igne paupratis et tribulatiōis liquefiūt p deuotionē et cōpūctionē. s si pueniāt ad pspitatē et diuitias duri effi ciunt et crudeles. Sic pharao iter flagella q̄si liquefact et cōpūct' se disponebat ad bonū recōmendās se moysi: s habita q̄ete et remotis flagellis induruit. Exo. viij. ix. x.

Accidia est

Exēplū in vita spīrū de quodā formicario q̄ erat valde deuot' et liberalis ad pauperes post oīonē cuiusdā scti reperto thesauro effec' est dur' et crudelis ad pauperes. Sed deo dispēsante oia fuerūt sibi ablata et pauper effect'. reuertit susceīo. et est ad deuotiōes pristinā. Quartū q̄d indurat et ire succēso. sicut em̄ calor aeris cōsumit hūiditatē interiorē: ita ira q̄ est accēsio sanguinis circa cor hūorē gr̄e cōsumit interiorē. Gen. xlix. Symeon et leui vasa iniquitat bellātia. maledict' furor eor q; primat et indignatio eor q; dura. Symeon iterp: etat audiēs meror: et sīgt hmōi iracūdos q; sp hñt aurē erectā si q̄d male de eis dicat vt se defendāt: et in eos insurgant. et ideo vas bellicosum dī. Leui interpretat addit': et sīgt eos q̄ sp furori addūt q̄si p vno maledicto reddūt duo vel tria. De q̄b' puer. xv. Sermo dur' suscitat furorē. sicut nabal carmelus dī dur'. s. Reg. xxv.

Tristicia accidie est mala

Quīntū est mala assuefactio seu pauor imitatio. Consuetudo em̄ ē q̄si altera natura et facit habitū mēt. Habit' aūt ē q̄litas de difficili mobilis a suo subiecto. Uñ pctm̄ cōsuetudinariū difficile tollit: et tanto grauī' q̄to plīor est cōsuetudo mali. vt dī ex de cōsue. c. fi. Uñ et Lazar' q̄ sepult' erat et sup eū lapis significās duritiā cū difficultate fuit resuscitat'. i. cōcurrētib' multi. Clamore xp̄i: flentibus oratione: et hmōi. Diere. vij. c. Indurauerūt ceruicē suā et pei' fecerūt q̄ pies eor. Septū est negligētia. Negligētia em̄ prelatoz circa subditos facit eos obdurare circa eos q̄si nō ptineāt ad eos: sicut dī de structione q̄ indurat ad pullos suos seu oua sua vnde nascunt' q̄si sua nō sint. vt dicit Job. Septimū est impudentia q̄n q̄s nō erubescit peccare. tūc em̄ magī indurat et frustra corrigit et admonet. Ezech. iij. Domus isrl attrita frōte est et indomabili corde. Et nota circa septimū: sc̄z impudentiā: q̄ sicut timor et intimiditas sunt aliq̄n vitia. sic et verecūdia cū sit timor: de turpi et inuerecūdia sunt aliq̄n pcā: cū sc̄z exēt terminos rōnis. Pro cui' declaratione dicit Dura. o. dicēdis mino. in summa. q̄ inuerecūdia est pctm̄ q̄n hō non erubescit peccare vel aliq̄d in honestū facere vel decere coram deo et sctis hoīb'. q̄b' ptinere videt ad obstinationē. Ad q̄b facit illud Hiere. iij. c. Frōs meretricis facta est tibi erubescere noluisti. Et eiusdē. viij. c. Cōfusione nō sunt cōfusi erubescere nescierunt. Et Greg. ix. moza. Sūt nōnulli quos ad ppetrādā neq̄tiā obozta malicia subito inuitat. s nō hūana verecūdia reuocat. Et plerūq; p b q̄ ex teri' erubescūt ad interiora sua redeūt: et p̄ se internū iudiciū sumūt: q; si, ppter hoīem mala facere metuūt: q̄to magī ppter deū q̄ cūcta ispicit: nec mala appetere debuerūt. Et sunt q̄dā q̄ post q̄ deū mēte p̄cēperint multo magis hūana iudicia spernūt atq; oē q̄d appetunt audacter facere nō erubescūr. Et q̄s ad ppetrādū malū occlta iniq̄tas inuitat nulla apta verecūdia retardat. sicut de iudice iniquitat' dī q̄ deū nō timebat et hoīes nō verebat. Luce xviij. c. Erubescētia ex. i. o vitiosa q̄drupl'r. Uno mō q̄n verecūdat q̄s de aliq̄ defectu nature vel fortune: vt q; est turpis aspect' paru' vel strabo: vel paup vel illegitim' et hmōi. et b est vitiū si fit nimia erubescētia. vt de b nimis pturbet vel retrahat se a bonis. Ad q̄d facit q̄d ait Hiero. Noli despicere bonitatē figuli. s. dei q̄ te fecit vt voluit. di. lvj. c. nasci. Et Chryso. di. ea. Nunq̄ erubescamus de vitijs paretū: sed amplectamur virtutē. Sedo q̄n q̄s erubescit veritatem dicere vbi et q̄n est opus: et hoc ne displiceat vel amittat quod. vel quia materia turpis et posset esse mortale. Tertio q̄n pe verecūdia in cōfessione reticet pcā: p̄cipue mortalia q̄d esset mortale. de peni. di. v. c. i. Quarto q̄n timet inde irrideri. et ideo subtrahit se a bonis ne videatur et irrideat. et de tali irrisione nimis erubescit et hmōi. Hec Durandus ordinis minorum.

Erubescētia est vitiosa quadruplici ter

Titulus. IX. De accidia.

¶ De accidia et filiabus eius. Capitulum I

Ccidia vltimo po-

a nitur quā inter virtia capitalia Grego. xxxj. moza. ponit. Sic autē diffinit a Damasce. Accidia est tristicia aggrauās. i. que ita deprimit animū hoīs vt nil boni ei agere libeat. Ab alijs diffinit q̄ est torpor mētis bona negligētis inchoare. Pro cui' declaratione dicit. d. Tho. ij. ij. q. xxxv. ar. j. q̄ tristicia de se nō notat aliq̄d laudabile vel vituperabile: q; passio est: et passiōes cū naturales sint sm se nō sunt pcā. Unde in. ij. ethi. dī q̄ passionibus nec laudamur nec vitupera-mur. Sed sm q̄ hō applicat passiones ad malum vel ad bonum pōt bene vel male facere sicut est tristicia de vero malo: vt de pctis si sit moderata ē bona ptinēs ad penitētiā. ita et tristicia si fit de vero bono vt de bonis fidēs operibus vel de malo: s immoderata est pctm̄ ptinēs ad accidiā. Est igit tristicia accidie sp mala. et b dupl'r. Uno modo sm se q̄m q̄ sez est de eo q̄ est apparens malū et vere bonū: q; spuale bonū est vere bonū: liz appareat malū sensitiue ppter laborē q̄ est in eo. Ideo q̄n q̄s tristatur de aliquo bono ope ad q̄ tenet' est sp pctm̄. sicut ecōtra delectatio est mala et pctm̄ q̄n est de vere malo: s apparenti bono. vt delectatio fornicatiōis et hmōi. Sedo modo tristicia accidie est mala et pctm̄ sm effectū suū: q̄n sez est de vere malo: vt de pctō vel morte alicui' si fic aggrauat mētē vt eū totalr' a bono retrahat. Uñ et apls. ij. ad Cor. ij. nō vult vt penitēs maiori tristicia absorbeat. Quō aūt istud fit virtū spāle et distinguat a ceteris. Btūs Tho. declarat. ij. ij. q. xxxv. ar. ij. Accidia est tristicia de bono spirituali. Sed si accipiat bonū spuale cōiter nō habebit accidia spālem rōem virtj. Et tō est: q; quodlibet vitiū facit hoīez cōtristari de bono spūali sibi opposito. Nā luxuriosus tristat de bono cōtinentie: et gulosus de bono abstinētie: et de alijs. Quodlibet em̄ vitiū refugit bonū spūale virtutis sibi oppositū. Silr etiā dici nō pōt accidiā esse vitiū spāle ex eo q̄ refugit spuale bonū. put est laboriosum vel molestū. cui' aut impeditiuū delectatiōis ei': q; nō separet accidiā a vitijs carnalib' q̄b' aliqs q̄rit delectationē q̄etē. cui' pis. Dicēdū est igit q̄ in spūalibus bonis est q̄dā ordo. Nā oia spūalia bona q̄ sunt in actib' singularū virtutū ordinant ad vnū spūale bonū q̄ est bonū diuinū circa q̄ est spālis virtus q̄ est charitas. Uñ ad q̄alibet virtutē ptinet gaudere de ppio spūali bono q̄ cōsistit i ppio actu. Sed ad charitatē ptinet illō spuale gaudiū quo quis gaudet de bono diuino. Et silr illa tristicia qua q̄s tristat de bono q̄ est i actib' singularū virtutū nō ptinet ad aliq̄ vitiū spāle. sed tristari de bono diuino de quo charitas gaudet ptinet ad vitiū spāle q̄ est accidia. vt tristari de ieiunijs et elemosynis: de oīonib' fidēs confessionib' et aliis inquātū sunt ordinata ppter deū vel recōciliādū deū et hmōi. Est aūt accidia ex gr̄e suo seu materia mortale: q̄n sez sm deliberationē rōnis est sm Tho. vbi. s. ar. iij. et tō est: q; sm ppriā rōem charitati. Nā ppr̄ius effect' charitatis est gaudere de deo et de bono diuino. Accidia aūt tristat de bono spūali inquātū est bonū diuinū. Uñ aūt est cōtra charitatē est mortale: q; p charitatē habem' spūalem vitā: inquantū p eā de' inhabitat in nobis. Uerū q; in oībus pctis etiā que sunt mortalia ex gr̄e suo: mortalia nō sunt nisi q̄n sua pfectionē cōsequitur. que cōsummatio seu pfectio est i cōsensu rōnis. Ideo si fit inchoatio accidie i sola sensualitate et nō ptingat ad cōsensum rōnis erit venialis: sicut accidit in motib' alioz vitioz luxurie et hmōi. Sed si pueniat ad cōsensum rōnis q̄ cōsentit i fugā et horroꝛ et detestationē boni diuini cane ꝛ spīm ꝑualēte erit mortale. Et est ꝛ ꝑceptū de sanctificatione sabbati p q̄d ꝑcipit q̄es mētis i deū cui ꝛiat tristicia de bono spūali diuino. Uñ de accidiosis pōt exponi illud pś. Qmē escā sez opis spūalis: abominata est aīa eoz: et appropinquauerūt vsq; ad portas mortis. s. eternē. Et loquit ppha de israelitis q̄ eūtes p desertū ex mādato dei vt pueniret inde ad terrā ꝑmissionis habuerunt multotiēs tediū et tristicia de labore: et nauseā aliq̄n etiā māna ppter q̄d multotiēs fuerūt puniti: et demū a terra ꝑmissionis excluſi. vt ꝑz Nume. xiiij. Et sīgt accidiosos quos tedet p desertū pnīe vel religionis incedere ꝑe labore. et in nauseā hñt oia spūalia ppter q̄d priuant' vita eterna. Et nota q̄ hoc. s. hīe in fastidio bona spūalia: pertinet ad filiā primā accidie: que dī malicia. vt. j. dicē. Nō aūt accidia sit vitiū capitale. put ponit Greg. Tho. sic declarat vbi. s. ar. iij. Uitiū capitale dī illud ex quo ꝑoptū est vt alia oriant' sm rōem cause finalis. Sicut aūt hoies multa operant' ppter delectationē. tum vt ipam cōsequantur. tum et eius impetu ad aliq̄d agēdū pernoti. ita etiā ppter tristiciā multa operantur: vel vt ipam euitēt: vel et eius pōdere in aliqua pro-uētes agēda. Cū ergo accidia sit quedā tristicia ptz q̄ sit capitale: vt ex ea plura oriātur.

Filiabus eius

Sufficiētia filiaꝝ accidie

Uiūtur aūt et ea fm Greg. xxxi. sex filie: scilicet

¶ Malicia.

¶ Rancor.

¶ Pusillanimitas.

¶ Desperatio.

¶ Torpor circa ꝑcepta.

¶ Euagatio mentis circa illicita.

Et q̄ cōueniēter hec assignent sic declarat btūs Tho. vbi. s. Ut dicit pba in. viij. ethi. nullus diu absq; delectatione manere cū tristicia pōt. Et ideo necesse est q̄ ex tristicia aliq̄d dupl'r oriat. Uno modo vt aliqs recedat a cō tristātibus. Alio modo vt ad alia trāseat in q̄b' delectet: sicut illi q̄ nō pñt gaudere in spūalibus delectationibus transferūt se ad corpalia. In fuga aūt tristicie talis. pcessus attēdit. q̄ hō ꝑio fugit cōtristātia. Sedo impugnat ea q̄ tristiciā ingerūt. Spūalia aūt bona de q̄b' cōtristat accidia sunt ex finis et id q̄d est ad finem. fuga aūt finis fit p desperationē. Fuga aūt eoz q̄ sunt ad finē q̄tū ad ardua q̄ subsunt cōsiliis fit p pusillanimitatē q̄tū ad ea q̄ ptinēt ad cōem iusticiā fit p torporē circa ꝑcepta. Impugnatio aūt cōtristantiū bonoz spūaliū. q̄nq; est ꝛ hoies q̄ ad bona spūalia inducūt. et b est rancor. Quinq; ꝛ ipsa spūalia bona in quoz detestationē aliquis adducit. et b ppie est malicia. Inquantū aūt ppter tristiciā q̄s se trāsfert a spiritualibus ad exteriora delectabilia opa ponit filia euagatio mētis circa illicita. Accidalicia ergo. put ponit filia accidie nō accipit' put est gen' vitioz. s. p habitu vitioso. sed put importat fastidiū bonoz spūaliū. Et rancor nō accipitur hic ꝑ odio: s ꝑ indignatione ꝛ inducētē ad bona. Et q̄us Isido. in li. de sum. bo. et Lassia. in lib. de institutis cenobioꝝ distinguāt tristiciā ab accidia dicentes tristiciā esse inquātū q̄s recedit a grauioꝛi ope et laborioso ad q̄ tenet. Accidia ꝛo inquātū cōuertit se ad q̄etē indebitā inquātū aspnat bonū diuinū. Et de tristicia dicit Isido. o. viri rancoꝛ: pusillanimitatē: amaritudi-

Filie accidie ẽm Jsido.

nẽ: despationẽ. De accidia dicit oiri. vij. ſ. ociositatẽ ſomnolentiã: importunitatẽ mẽtis: inquietudinẽ corpis: inſtabilitatẽ: verbo ſtatẽ: ⁊ curioſitatẽ. Dia iſta ẽm Tho. reducũtur ad ea ſer q̃ ponit Greg. vt dictũ eſt. ſ. Nã amaritudo quã dicit Jſid. oiri ex triſticia eſt q̃dã effect⁹ rãcoris. vnde ad ipm reducit. Ociositas ⁊ ſomnolẽtia reducũtur ad torporẽ. circa que eſt aliq̃s ociosus cũ ea omnino pretermittit ⁊ ſomnoleter cũ ea negligẽter implet. Dia alia que ponit ex accidia oiri ptinẽt ad euagationẽ mẽtis circa illicita. Que q̃dẽ ẽm q̃ in ipa mẽtis reſidẽtia volẽtis importune ſe ad diuerſa diffundere vocãt importunitas mẽtis. ẽm q̃d pertinet ad cognitiuã dicũt curioſitas: q̃tũ ad locutionẽ dicũt vbositas: q̃tũ ad corp⁹ in eodẽ loco nõ manẽs dicũtur inq̃etudo corpis. q̃n ſcz p inordinatos motus mẽbror⁹ vanitatẽ indicat mẽtis: q̃tũ ad diuersa loca dicũt inſtabilitas. Vel dicũt inſtabilitas ẽm mutationẽ ppoſiti. Nõ ſolũ ergo p accidiã: ſed etiã p filias iſtas ei⁹ verificat illud. Oẽm eſca abominata eſt aia eor. ⁊c. Impugnatur aũt q̃s de accidia aliq̃n ex cibi ſeu nutrimẽti defectiõe. Aliq̃n ex apparẽti ḧũiliatione. Aliq̃n ex corpis cõplexiõe. Aliq̃n ex diaboli inſtigatiõe. De primo dicit Caſſi. in. x. li. de inſtituris cenobior. Ad⁹arime accidia circa horã ſextã monachũ inq̃etat: vt q̃dã febris ingruẽs tpe preſtituto ardẽtiſſimos eſtus accẽſionũ ſuar⁹ ſoliꝫ ac ſtatuꝫ horis aliẽ inferẽs egrotãri. Vñ ſciendũ eſt ẽm Tho. ij. ij. q. xxxv. ar. j. ad primũ q̃ paſſiões appetit⁹ ſenſitiui vt triſticia ⁊ alie. ⁊ in ſe ẽm eſſe pctã venialia ⁊ inclinãt aiam ad mortale. Et q: appetit⁹ ſenſitiu⁹ habet organũ corpale. ſequit̃ q̃ p aliquã trãſmutationẽ corpale hõ fit habilior ad aliq̃d pctm̃. ⁊ ideo pt cõtingere q̃ ẽm aliq̃s trãſmutationes corpales certis tpib⁹ puenientes aliqua vitia nos magꝫ impugnẽt. Dis aũt corpalis defect⁹ de ſe ad triſticiã diſponit. ⁊ ideo ieiunãtes circa meridiẽ q̃n iam incipiũt ſentire defect⁹ cibi ⁊ vrgeri ab eſtib⁹ ſolis magꝫ ab accidia impugnanꝫ. vñ Caſſia. dicit accidiã eſſe demoniũ meridianũ. De quo lo⁹ quit̃ pſ. Nõ timebis ab incurſu ⁊ demonio meridiano: q: ſcz in meridie ieiunãtes tẽtat. De ſcõo dicit Caſſi. vbi. ſ. q̃ accidia puemt ex b̃ q aliq̃s ingemiſcit ſe ſpualẽ fructũ nõ hẽre ⁊ abſentia longeq̃ poſita magnificat monaſteria. q̃ videt ptinere ad ḧũilitatẽ. Sed vt dicit tho. vbi. ſ. Ad ḧũilitatẽ verã ptinet q̃ cõſideras ppria defect⁹ nõ ſe extollat. nõ aũt ptinet ad ḧũilitatẽ: ſi ad ingratitudinẽ q̃ q̃s bona q̃ in ſe cognoſcit a deo contẽnat tanq̃ vilia reſpectu alior⁹ maior⁹ donor⁹ q̃ alij hñt. ex quo cõtẽptu ſequit̃ accidia. De his ẽm triſtamur que q̃ſi mala ⁊ vilia reputam⁹. Sic ergo dicũtur alior⁹ bona ⁊ extollere vt ea q̃ ipe habet. etſi minora ſint nõ vilipẽdant: q: ſic ſequereť i eo triſticia accidie. Vñ Eccl. xxx. Triſticiã lõge repelle a te: ſcz nimiã vt accidiã: nõ ẽm eſt vtilitas i ea. De tertio. melancholici ex cõplexiõe inclinanť ad triſticiã ex humore q̃ ſuperabũdat in eis melãcholie: ⁊ ptim phlegmatici. Unde aliq̃n ſtudioſe opꝰ eos grere aliqua ſubleuatiua triſticie ne nimietate abſorbeanť ⁊ inducanť ad deſperationẽ vel trãſferanť ad delectabilia mũdi. Vñ dicit puer. xvij. Spũs triſtis. i. accidie exiccat oſſa. ſ. virtutũ ⁊ potẽtiarũ aie aufert̃s eis vigorẽ bene operãdi. Vñ Caſſia. aſſimilat accidiã vermi q̃ dicit caroll⁹: q̃ ſcz gñať ex ligno intimo ⁊ rodit paulatim medullã ⁊ vigorẽ ligni: quo corroſo ⁊ euacuato oẽ pondus vel vẽtus vel percuſſio: immo ex ſe frãgiť impleť: ⁊ ruit edificiũ deſuper. Sic accidia naſciť ex intimis aie. ⁊ paulatim cõſumit vigorẽ ſpũs ⁊ feruorẽ. Quo ſubtracto etiã abſq̃ vẽto tẽtationis p ſe ruit in aliq̃d magnũ malũ.

Aliq̃n ex diaboli inſtigatione accidit vt ſic p triſticiã ſuperueniẽtẽ ex ei⁹ ope: q: ptãtem hꝫ ſup vtutẽ ſenſitiuã noſtrã deo pmittẽte: hõ dimittat bona opa q̃ facere debz vel in tẽdit: vel grauẽ alij ſe reddat. Vñ Jobes caſſia. in tractatu de triſticia ait. Interdũ etiã nullis alijs exñtib⁹ cauſis triſticie: inimici ſubtilis inſtinctu tanto meroꝛe deprimimur. vt nec charoꝛ q̃dẽ ac neceſſarioꝛ nr̃oꝛ aduẽtũ ſolita ſuſcipere affabilitare poſſimus. ⁊ q̃cq̃d ab eis competẽti fuerit cõſabulatione, platũ importunũ nobis ⁊ ſupfluũ iudicet: nullaq̃ eis a nobis reddať grata rñſio. vniuerſos cordis nr̃i receſſus felle amaritudinis occupante. Sed notandũ vt dicit Tho. vbi. ſ. Impugnatio vitij q̃nq̃ eſt vincẽda fugiẽdo: q̃nq̃ reſiſtẽdo. Jfugiẽdo q̃dẽ vincẽda eſt tẽtatio: q̃n cõtinuatio cogitationis auget incẽtiuũ peti vt luxuria. Vñ apls. ſ. Coꝛ. vj. ait. Jfugite fornicationẽ. Reſiſtẽdo aũt eſt impugnatio vincẽda: q̃n ſcz cogitatio pſeuerãs tollit incẽtiuũ peti q̃ cõtingit ex aliq̃ leui apprehenſione q̃ cõtingit i accidia ex qua videť hoi laboꝛ: iosum: ẽm inſtinctũ ſenſualẽ facere opa ſpualia. Sed inſiſtendũ eſt eis nõ dimittẽdũ: q: q̃to magis cogitam⁹ de ſpualib⁹ bonis: tanto magis nobis placeťa horũ ſatietas. Dicitur ẽm Eccl. vj. Subijce humerũ tuũ ⁊ porta illã. ſ. ſapiam: ⁊ nõ accidaris in vinculis ei⁹. Alꝫ ſi pmittit ſe ab accidia vinci ſequiť illud pſ. Omnẽ eſcã abominata eſt aia eor. ⁊c.

Remedia contra accidiam

C De accidie tedio ⁊ remedijs eius. Capitulũ II

Accidia loques pſal

Dmiſta ait. Dormitauit aia mea pre tedio: confirma me i vbis tuis. pſ. cxviij. vbi dicit glo. q̃ dormire eſt hois obliuiſci ⁊ ſecordis. Sed dormitare ẽ feſſi expectatoꝛis. Ubi nota vitiũ accidie. Ex b̃ ẽm q̃ hõ laborare hꝫ ⁊ diu: q: dũ viuit. ⁊ premiũ ſeu fructũ ſubito non pcipit ſenſibilẽ inde aliq̃n attrediať ⁊ dormitat ex accidia. Sed ſicut ex dormitiõe corpali hõ incurrit dãna ⁊ egeſtatẽ dũ impceptibilť ei auferunť ſua. vel nõ lucrať ab inimicis occidiť ⁊ ſcãdala multiplicanť. Sic ex dormitiõe accidie demones auferũt vtutes de aia premiãta eť ſecuritatẽ illi⁹. ſ. ſapie. neq̃ tediũ cõuicť illius: ⁊ gaudiũ. ⁊ loquitur de vera ſapia cũ qua cõuerſatur ⁊ cõuiniť q̃ dei gram habet. Alꝺi aũt amatoꝛes qui ea carẽt dicũt. Exiguũ ⁊ cũ tedio eſt tps vite nr̃e. Vñ ad b̃ vitãdũ ſubdũt. Venite fruamur bonis. ſ. tpalibus. Sap. ij. Tediũ tribulatiõis ⁊ anguſtie eſt triſticia ex qua q̃s anguſtiať ex magnitudine vel multiplicitate aduerſitaꝫ ſue vel alioꝛ. vñ ad opꝰ rãdũ difficultať. Et ſi q̃dẽ ſit triſticia ⁊ anxietas ſolũ ſm primũ motũ ſeu ſenſualitatẽ: humana tẽtatio eſt ⁊ venialẽ vel nullũ pctm̃. Et pfecti vin̄ hoc tediũ aliq̃n patiunť. Vñ apls. ij. ad Coꝛ. j. Supra modũ grauati ſum⁹. ſ. ex tribulationibus: ita vt nos tederet viuere. Et Eccl. ij. Teduit me vite mee videtẽ malaviuntia eſſe ſub ſole: ⁊ cuncta vanitatem ⁊ afflictionẽ ſpũs. Et eiuſdẽ, iiij. c. Vidi calũnias q̃ ſub ſole gerunť ⁊ lacrymas innocentũ ⁊ neminẽ cõſolatoꝛe ⁊ nõ poſſe reſiſtere coꝛ violẽtie. Sed ſi ſit tãta triſticia ex aduerſitate vel morte alicuius amici vel conſanguinei q̃ abſorbeak rõ. ita q̃ dimittat bonũ neceſſariũ fieri vt cõſiteri: audire miſſam dieb⁹ feſtiuis, ppones non ampli⁹ bene facere: vel penitet bene feciſſe. iſtud eſt accidia mortalis. De qua ait apls. ij. Coꝛ. ij. Triſticia hui⁹ ſeculi mortẽ operať. ſ. aie. Et ꝺ triſticia ſeculi amaritudo ⁊ dolor: qua q̃s ſibi ſumit ex tribulationib⁹ mũdi. Hac triſticia timuit iacob p̃iarcha detineri q̃n ex opinione ſumpta de morte filij ſui ioſeph viſa veſte ei⁹ ſanguine tincta inco ſolabiliter dolebat: nec filij ei⁹ valebať delinire dolorẽ ei⁹. Vñ dicebat. Deſcẽdã luges ad filiũ meũ i infernũ. Gene. xxxvij. q. ꝺ. tãtã triſticiã ſentio de b̃ q̃ timeo ne iducat me in mortẽ vel i locũ dãnatoꝛ. hoc etiã p̃hibeť. ſ. inordinata triſticia de morte charoꝛũ. xiij. q. ij. q̃ prepoſterũ. Tediũ actionis vtuoſe eſt cũ q̃s triſtať ſeu anxiať p aliquo bono ope q̃ oporteat eũ facere: q: ibi ſe laboꝛare, puta i diẽcẽdo officiũ in ieiunãdo: oraꝛdo: in cõfitendo: in faciẽdo aliq̃a obediẽtiã ⁊ hmõi. hoc incurrit multitudo hebꝛeoꝛũ ambulantiũ p deſertũ, de qua dicit Nume. xxj. q̃ cepit ppl⁹ tedere ꝓpter laboꝛẽ itineris. Dũ ergo itur p deſertũ pnie ſeu religionis ſeu vite pñtis ſtatũ ex laboꝛib⁹ operũ boꝛnũ frequẽter incurrit tediũ ⁊ anxietas: q̃ ſi ita deprimit q̃ ex hoc q̃s deſiſtat a bono ope neceſſario eſſet moꝛtale, venialis aũt culpa ſi nõ omittať ſed lẽte ⁊ tepide agit. Et vt dicit Hiero. Alꝺelio: eſt triũ pſalmoꝛ decãtatio cũ coꝛdis puritate ⁊ iocũditate q̃ tot⁹ pſalterij modulatio cũ anxietate atq̃ triſticia. de cõſe. di. v. nõ mediocriter. Sed ſi pmittit ſe hõ vinci a tedio iſto omittẽdo modo vnũ bonũ modo aliud, ꝓpter laboꝛẽ de paruis venit ad magna.

Frequenter ſe purgare de defectib⁹

Sẽper q̃ opꝰ laboꝛare ⁊ victo oi tedio frequẽter ſe purgare de defectib⁹. Vñ Ber. ſup illud. Tps putatiõis adnenit inquit. Quis ita ad vnguẽ a ſe ſuppſua reſecauit: vt nil ſe hie putet putatiõe dignũ. Credite mihi ⁊ putata re pullulãt: ⁊ effugata redeũt: ⁊ extincta reaccẽduñt: ⁊ ſopita excitanť: parũ eſt ſemel putaſſe. Sepe putãdũ eſt: imo ſi fieri pôt ſp eſt q̃ putari oporteat. Si diſſimulas: nõ inuenis. q̃rũlibet in b̃ ope manẽs, pfecerit eras ſi vitia putas emortua nõ mortificata: ⁊ magꝫ cõpreſſa. velis nolis intra fines tuos habitat iebuſe⁹. Subiugari pôt nõ exterminari. Ibi ille. Sine tedio q̃ ſignanter opꝰ in hiis ſit ex ignoꝛãtia de deo. q̃ta picula. q̃ta impuritas. q̃ta inſtabilitas cordis: bona eſt talis triſticia. ⁊ tediũ hoc ſe hie oſtẽdebat pſal. cũ dicebat. Ubi mihi q: inco. me⁹ plo. ⁊c. Et iterũ. Jfuerũt mihi lachrymẽ mee panes die ac nocte ⁊c. Sed hẽ tediũ in vita pñti: q: nõ hꝫ illam pſperitatẽ quã vellet illos honoꝛes: diuitias ⁊ voluptates quas cupit. Sed ꝓ hia cũ videt ⁊ audit alios pſperari: honoꝛari: ditari. ⁊ ex hoc ita cõtriſtať q̃ vellet nõ viuere vilipẽdẽs cõditionẽ ſuã. ⁊ cũ ita deijcit mẽte vt rõe deliberata nõ eſſe in mundo appeteret vel non fuiſſe natum: vel vt aial bruti affectas mori quacũq̃ morte etiã in malo ſtatu aie. eſſet iſtud tediũ accidia mortalis. nunq̃ dei ſeru⁹? hꝫ tale tediũ accidie. Dicit ẽm Sap. viij. Non hꝫ amaritudinẽ cõuerſatio illi⁹. ſ. ſapie. neq̃ tediũ cõuicť illius: ⁊ gaudiũ. ⁊ loquitur de vera ſapia cũ qua cõuerſatur ⁊ cõuiniť q̃ dei gram habet. Alꝺi aũt amatoꝛes qui ea carẽt dicũt. Exiguũ ⁊ cũ tedio eſt tps vite nr̃e. Vñ ad b̃ vitãdũ ſubdũt. Venite fruamur bonis. ſ. tpalibus. Sap. ij. Tediũ tribulatiõis ⁊ anguſtie eſt triſticia ex qua q̃s anguſtiať ex magnitudine vel multiplicitate aduerſitaꝫ ſue vel alioꝛ. vñ ad opꝰ rãdũ difficultať. Et ſi q̃dẽ ſit triſticia ⁊ anxietas ſolũ ſm primũ motũ ſeu ſenſualitatẽ: humana tẽtatio eſt ⁊ venialẽ vel nullũ pctm̃. Et pfecti vin̄ hoc tediũ aliq̃n patiunť. Vñ apls. ij. ad Coꝛ. j. Supra modũ grauati ſum⁹. ſ. ex tribulationibus: ita vt nos tederet viuere. Et Eccl. ij. Teduit me vite mee videtẽ malaviuntia eſſe ſub ſole: ⁊ cuncta vanitatem ⁊ afflictionẽ ſpũs. Et eiuſdẽ, iiij. c. Vidi calũnias q̃ ſub ſole gerunť ⁊ lacrymas innocentũ ⁊ neminẽ cõſolatoꝛe ⁊ nõ poſſe reſiſtere coꝛ violẽtie. Sed ſi ſit tãta triſticia ex aduerſitate vel morte alicuius amici vel conſanguinei q̃ abſorbeak rõ. ita q̃ dimittat bonũ neceſſariũ fieri vt cõſiteri: audire miſſam dieb⁹ feſtiuis, ppones non ampli⁹ bene facere: vel penitet bene feciſſe. iſtud eſt accidia mortalis. De qua ait apls. ij. Coꝛ. ij. Triſticia hui⁹ ſeculi mortẽ operať. ſ. aie. Et ꝺ triſticia ſeculi amaritudo ⁊ dolor: qua q̃s ſibi ſumit ex tribulationib⁹ mũdi. Hac triſticia timuit iacob p̃iarcha detineri q̃n ex opinione ſumpta de morte filij ſui ioſeph viſa veſte ei⁹ ſanguine tincta inco ſolabiliter dolebat: nec filij ei⁹ valebať delinire dolorẽ ei⁹. Vñ dicebat. Deſcẽdã luges ad filiũ meũ i infernũ. Gene. xxxvij. q. ꝺ. tãtã triſticiã ſentio de b̃ q̃ timeo ne iducat me in mortẽ vel i locũ dãnatoꝛ. hoc etiã p̃hibeť. ſ. inordinata triſticia de morte charoꝛũ. xiij. q. ij. q̃ prepoſterũ. Tediũ actionis vtuoſe eſt cũ q̃s triſtať ſeu anxiať p aliquo bono ope q̃ oporteat eũ facere: q: ibi ſe laboꝛare, puta i diẽcẽdo officiũ in ieiunãdo: oraꝛdo: in cõfitendo: in faciẽdo aliq̃a obediẽtiã ⁊ hmõi. hoc incurrit multitudo hebꝛeoꝛũ ambulantiũ p deſertũ, de qua dicit Nume. xxj. q̃ cepit ppl⁹ tedere ꝓpter laboꝛẽ itineris. Dũ ergo itur p deſertũ pnie ſeu religionis ſeu vite pñtis ſtatũ ex laboꝛib⁹ operũ boꝛnũ frequẽter incurrit tediũ ⁊ anxietas: q̃ ſi ita deprimit q̃ ex hoc q̃s deſiſtat a bono ope neceſſario eſſet moꝛtale,

§. I. Quantum ad primũ

ẽm. b. Tho. ij. ij. q. xxxv. ar. j. in coꝛpe q̃nis accidia ipoꝛtat tediũ bñ opãdi. Dicit aũt accidia q̃si acida. Acidatuũ ſeu acetoſa ſunt frigida, frigꝰ vo inducit difficultatẽ ⁊ tarditatẽ i motu. Videm⁹ ẽm q̃ aq̃ cũ ꝓpter frigꝰ eſt cõgelata imobilis manet q̃ ex ſe fluer et. Et ſenes q: frigidi ſunt: ⁊ gues ſunt ⁊ tardi ad ambulãdũ: ſicut eꝰ adoleſcẽtes i q̃b⁹ viget calor: nãlis ſunt feſtini ad ambulandũ ⁊ diſcurrẽdũ. Accidia q̃ eſt q̃dã frigiditas ſpualis ſeu defect⁹ amoꝛ ſpualis ⁊ feruoꝛ diuini ex q̃ aia nõ mouet. vel cũ difficultate mouet ad bñ opandũ, ſicut eꝰ dicit Greg. q̃ amor dei opať magna ſi eſt. i. mouet ad opandũ ſi opari renuit amoꝛ nõ eſt. Sicut aũt aq̃ niſi moueanť putreſcit. ẽm illud poeta cũ. Et capiũt vitiũ ni moueanť aq̃. Unũ etiã ex ſe feces gñat: ⁊ niſi a fecib⁹ illis mũdeť: ſeu mutet coꝛrũpiť ⁊ aceſcit. Vñ dicit de moab Hiere. xlviij. Requeuit in fecibus ſuis nõ e trãſfuſus de vaſe i vas. i. in trãſmigratione nõ abijt. Jdeoq̃ pmãſit guſt⁹ ei⁹ in eo: ⁊ odoꝛ ei⁹ nõ eſt immutatus, Sapoꝛ coꝛrupt⁹ ⁊ odoꝛ p̃au⁹ vtiq̃ nõ recedit a vino

Accidia quale ſit vitium

Tediũ vite

Tediũ tribulationis

Tediũ virtutis

Facilitter ſe tradere ſomno eſt reprehenſibile

Inoportunitas dormiẽdi eſt vitioſa

eis desidiam cor: ⁊ deceptionē diaboli. Dormitat scō aia ex tedio ⁊ accidia incurrendo diuersa pcta ⁊ pditionē aie. Nā ⁊ dormitio i scriptura frequēter designat mortē. vt illud Jo.xj. Lazarus amicus nr̄ dormit. Sicut em̄ dormiēs nil boni cogitat vel optat: sic accidiosus priuatē omī bona cogitatione vel meditatione: ⁊ diuersa mala i mēte reuoluit. ſm illud ꝑuer.xxiij. Per agrū trāsiui hoīs pigri ⁊ totū repleuerūt vrtice. Transitus iste est ꝑ cōsiderationē. Qui em̄ diligēter cōsiderat agrū. i. mentē seu statū pigri. i. accidiosi inuenit plenū vr̄ticis ꝓuor̄ desideror̄. Unde ⁊ ꝑuer.xxj. dicit idē. Desideria. ſ. mala occidūt pigrū: noluerūt q̄cq̄ opari manus eor̄: tota die cōcupiscit ⁊ desiderat. Uñ ⁊ figurat̄ ꝑ paralyticū q̄ nil poterat opari. Sed vt dr̄ Mat.viij. de seruo cēturionis. Jacet in domo per pigriciā ⁊ male torquet. Jn huius figurā legit Judi cū.xvj. q. Samsone fortissimo obdormiēte sup genua dali le rasis capillis capitis infirmus fact⁹ vt ceteri capr⁹ est a philisteis ⁊ ex̄cat⁹. Sic q̄ ex accidia dormitat vt satisfaciat sensualitati signate ꝑ dalilā: quā nimis diligit ꝓpter qđ nō vult laborare sed q̄scere: abrasis seu ammotis de capite mētis sue oīb⁹ capillis. i. cogitationib⁹ bonis capitur a diabolo ⁊ excecatur in rōe. Per accidiā auferr̄ ois recta intētio ad deū ⁊ ois deuotio conp̄uctionis ⁊ lectionis ⁊ pie oīonis vt nō libeat ei oare vel legere vel scribere vel aliquid boni agere. Ad qđ designādū legit. j. Reg. xxvj. q. Saule dormiēte ablata est de papilione ei⁹ hasta: ⁊ vas aque quod erat ad caput eius. Hasta lōga ⁊ recta designat rectā intētionē ad deū ⁊ diuina. Vas aque cor: plenū deuotione ⁊ cōpūctione. Ista subtrahunt̄ hoi dū dormitat ꝑ tedio. Uñ ⁊ dr̄ ꝑuer.xxv. Sicut tineavestimēto ⁊ sicut vermis ligno: sic tristicia scz accidie nocet cordi. Tinea em̄ corrodit ⁊ tollit robur ⁊ pulchritudinem vestimēti. Et vermis medullā ⁊ vigorē ligni: ita ⁊ accidia roborat ⁊ decorem deuotionis. Per accidiā demū incurritur mors aie. i. subtractio gratie ⁊ oīm virtutū ⁊ meritor̄ ⁊ mors gehēne. Jn cui⁹ figurā legit. ij. Reg. iiij. q. si boseth regnāte ꝑ saule ꝑe suo vna dierū posuit ad custodiendū portā dom⁹ regie quādā ancillā purgātē triticū: q̄ cū dormitasset ipo etiā isboseth quiescēte i cubiculo duo principes latronū rechab ⁊ baana: latēter ingressi sunt domū: ⁊ sublat̄ spicis peusso isboseth in inguine: absciss̄um caput ei⁹ dauid deportauerūt. Qđ exponit Greg. in mora. vi. delicet de aio nr̄o q̄ rex est supne hierl̄m ⁊ dns potentiā suaz. Ancilla que domū debet custodire est discretio seu prudētia q̄ debet inuigilare sup̄ sensus suos: ⁊ discernere triticū a lolio ⁊ paleis vt triticū bonaz affectionū ⁊ cogitationū intra se seruet ⁊ paleas seu lolīū vanaz ⁊ mūdanarū cogitationū abiciat. Sed si ista dormitat ꝑ tedio ⁊ animus ipe quieteˢ querit mūdanā: intrant demones ⁊ ablatis virtutibus ⁊ laboꝛib⁹ meritoꝛ occidūt ꝓmaxime ꝑcutiēt̄es in inguine. i. in aliquo vitio turpiā resoluēdo se a vigoꝛe spūs ⁊ dormitādo ꝑe tedio i spūalib⁹ ad carnalia se cōuertit: ⁊ inde gr̄a ꝑiuat. Dormitat tertio aia ꝑe tedio somno simulate contēplationis. Aliqui em̄ sub spē cōtēplationis ⁊ deuotionis dāt se accidie ⁊ ocio nolēte opari manib⁹: q̄si martha actiue cōtēnēte: ⁊ maria cō tēplatiue ꝑtendēte nesciēte q̄d sit deuotio vel cōtēplatio. Neq; em̄ pōt esse bon⁹ israelita q̄ pr̄⁹ nō fuerit iacobita. Israel interpretat videns deū. ſ. ꝑ cōtēplationē. Jacob interpretat supplātator. ſ. vitioꝝ qđ pertinet ad exercitiū actiue. Nō est aptus ad cōtēplationē q̄ pr̄⁹ nō plene mortificauerit passiones. Nō ergo isti vere dormiūt p cōtēplationē cum sp̄sa dicente. Ego dormio ⁊ cor meū vigilat. Sed ꝑ accidiā sub simulata deuotione dormitāt cū eutiche adolescēte q̄ disputāte paulo cū in fenestra dom⁹ sederet obdormiēs cecidit de medio cenaculo ⁊ mortuus est. Act̄.xx. liz suscitat⁹ a paulo. Et ad hoc facit qđ legit̄ in vitasp̄atrū. Quidā pegrin⁹ venit ad abbatē siluanū i mōtē synai: ⁊ cū videret frēs laboꝛātes manualr̄ repsehēdit dicens. Quare operamini cibū qui perit. Maria optimā ptē elegit. Nō audiēs siluanus fecit ei dare codicē ⁊ misit eū in quandā cellā vt legeret. Cū aūt trāsisset hora nona circūspiciebat ille hinc inde si forte aliqs eū vocaret ad prandiū: ⁊ cū nō vocaret accessit ad abbatē interrogās si frēs comedissent. Rndit q̄ iā comederāt. Sed ꝓpterea nō fecerat eū vocare: q̄ spūalis erat ⁊ nō indigebat cibo corꝑali cū maria elegisset: fratres aut̄ sui carnales erāt: ⁊ ideo comederāt ⁊ opabant. Ille aūt perpēdēs de sua ꝑe sumptione culpā suā cōfessus est. ⁊ abbas inqt. Abbatha ergo necessaria est marie. Surge ergo q̄ dormis ait apl̄s ⁊ exurge a mortuis. ſ. opib⁹ accidie ⁊ illuminabit te xp̄s.

§. III. Quantum ad tertiū

scz remediū cōtra accidiā. hoc hꝫ ex doctrina sacre scripture. Et ideo dicit. Cōfirma me. i. totum firma me in bono ope ne desistā ex tedio: ex hoc in vbis tuis. i. ꝓvba tua que cōtinent̄ in sacra scriptura. Uñ de sapia q̄ maxime cōtinetur i sacra pagina dr̄ Eccl̄.vj. Subyce humerū tuū ⁊ porta illā. i. obserua documēta eius ⁊ nō accideris in vinculis ei⁹. i. nō incurres accidiā ex ꝑceptis ei⁹ q̄ vincula dicūtur: q̄ ligāt aiam ad obseruandū ⁊ detinēt ne quis defluat. Et licz multa sint documēta contra accidiā ex vbis scripture ꝓ nūc tria sufficiat ponere remedia cōtra eam.

¶ Primū est deuota oratio seu meditatio.

¶ Secūm est sacramentor̄ frequētatio.

¶ Tertiū est varia ⁊ bona exercitatio.

Per accidiā incurrit quis multa mala

Accidia ex simulata contemplatione

De primo dicit saluator: cum inuenit discipulos appropiquāte passione dormiētes ꝑe tristicia. Vigilate ⁊ orate. Aldat.xxvj. vt nō intretis in tētationē. q. d. Deuota oratio vos inuabit ne succūbat̄ tētationi accidie q̄ subintrabit mētib⁹ vr̄is. Idē etiā ait loquēs de tribulationibus in fine mūdi. Orate ne fiat fuga vestra hyeme vel sabbato. Hyēs est frigida: ⁊ in sabbato est ociū ⁊ reqes. vult ꝫ dicere. Orate ne fugiaꝫ. i. bonū op⁹ deseraꝫ ex accidia: q̄ pueit ex frigiditate diuini amoris. ⁊ ocio seu q̄ete corꝑali. Ad orationē aūt ipam cōtinuādā ⁊ vincēdū beelzebub. i. demoniū de accidia ꝑcās. Interpretat em̄ vir muscaꝝ: q̄ multitudo muscaꝝ illi idolo insidebat ꝓpter immolatiū cruoꝛē sacrificioꝝ. Sic ⁊ accidiosi insidēt musce ꝑ tunc ⁊ immūde malaꝝ cogitationū. Adiuuāt lumē meditationū q̄ mētē illustrāt: ⁊ societas fortis ꝑfectoꝝ. Uñ in hui⁹ figurā legit̄ Exo.xvij. q̄ iosue pugnante ꝫ amalech ascendentes ad q̄ significāt demones: tenebat moyses man⁹ eleuatas ad celū in oīone: ⁊ cū ꝑe fessitudine aliquātulū dunitrebatur: ꝑeualebat amalech cōtra iosue ⁊ ꝑ̄ln dei. ꝓpter qđ aaron ⁊ hur iuuerūt eū ad tenēdū man⁹ erectas ad celū quousq; vinceret ꝑ̄l⁹ ei⁹. Sic oꝛāte quocūq; ꝫ tentationes diaboli ⁊ bellāte ꝓ resistētia. Hur q̄ interpretat lume. i. meditatio ⁊ aaron q̄ interpretatur mons fortitudinis. i. societas fort̄ in vtute: iuuāt cōtinuare oīonē vt non deficiat ꝑe tedio: ⁊ vincat demones. Sic petro incarcerato ab herode vt mort̄i sequēti die traderet: dormiēte petro cū oīo fieret sine intermissione ab eccl̄ia ꝓ eo vbi erāt fetissime ꝑsone fortes in fide angel⁹ de nocte apparēs cū lumine excitauit eū dicēs. Surge velociter ⁊ cōtinuo ceciderūt catene de manib⁹ eius ⁊ liberat⁹ fuit. Act̄.xij. Orationib⁹ etiā sctoꝝ pctoꝝ dormiēs ꝑe accidia ⁊ tedio clausus trib⁹ portis. ſ. obduratione cordis: taciturnitat̄ oīs: indispositiōis satisfactiōis q̄ vtiq; tertia porta ferrea est: ⁊ ligat⁹ catenis duab⁹. ſ. timoris ⁊ amoris debiti illustratus instigatiōe angeli ⁊ aliq̄ bona inspiratiōe subito euadit de manib⁹ diaboli excitat⁹ a somno accidie. Adeditatio multū valet cōtra accidiā ꝑcipuerit ⁊ passiōis xp̄i. Ad hęb.xij. Recogitate eū q̄ talē sustinuit aduersus semetip̄m ꝺdictionē. ſ. xp̄m: vt nō fatigemini animis vr̄is scz ꝑe tedio deficiētes. psal. in ꝑsona ei⁹. Paup sum ego: ⁊ in laboꝛib⁹ a iuuētute mea exaltat⁹. ſ. in cruce humiliatus ⁊ cōturbat⁹. Ber. Ademoꝛ ero laboꝛ quos xp̄s sustinuit in ꝑdicādo: fatigationū in disc̄urrēdo: tētationū in ieiumādo: vigiliaꝝ in oādo: lachrymaꝝ in cōpatiēdo. Recordabor etiā dolor̄: cōuitior̄: spuor̄: colapho: subsannationū: ⁊ clauo: hoc⁹ similiū. alioquin requirēt a me sanguis iustus q̄ effusus est super terrā. Dec ille. Meditatio etiam supplirī futuri ⁊ ꝓmiſ supernī multū excitāt aiaz ab accidia ⁊ tedio. Quis est em̄ tā inersus vel delicat⁹ q̄ nō libēter laboꝛaret vehementer q̄n inde sciret acq̄rere maximū lucrū ⁊ ꝓmansurū ⁊ euasurū intētissimū supplicū ⁊ eternū. Uenite ad me (inqt saluator) oēs q̄ laboꝛatis ⁊ onerati estis: ⁊ ego reficiā vos. Aldat.xj. Laboꝛ est cū fine ait Augu. merces sine fine: ⁊ refectio suauissima. Legit in vitasp̄atrū. Cū q̄dā interrogasset btm̄ achillē dicēs. Cur sedēs i cella mea accidia patio: ? Rndit ei senex. q̄ nōdū vidisti requiē qua speram⁹: nec tormētū qđ timemus. Si em̄ ea inspiceres diligēter. ſ. p meditationē: ⁊ fi vermibus plena esset cella tua vsq; ad collū ita in ꝑsis ꝓmanēs sine accidia iaceres. Oratio ergo qua iuuat meditatio valet cōtra accidiā.

Oratio est bona cōtra accidiam

Sacroꝛ frequētatio est bona cōtra accidiā

Sacroꝛ frequētatio etiā valet. Precipuū aūt in sacroꝛ cōfectione sum̄ ꝺba in q̄bus cōsistit forma eoꝛ. Cōfirmat ergo q̄s cōtra tediū in verbis dei. i. in sacris in q̄bus principal⁹ est verbū forme: ⁊ ꝑcipue sacrm̄ eucharistie q̄ est vbū forme. Est em̄ panis q̄ coꝛ hois cōfirmat ⁊ roboꝛat ad bene agēdū. Est ⁊ carbo ignitus ſm Damasce. qui excutit oēm toꝛporē mētis: ⁊ gaudere ⁊ delectari facit in dño. Uñ in figurā dr̄. iij. Reg. xix. q̄ cū esset helyas fessus ex tedio persecutionis Jezabel vr̄oris achab regis isr̄l' obdormiuit subter vnā iuniperū. Jſpo aūt dormiēte apparuit ei angelus dñi excitās eū a somno. Qui cōsurgens ⁊ videns panē subcineri cū ad caput ei⁹ ⁊ vas aque miraculose ibi a deo parata comedit ⁊ bibit. Et cum iterū obdormisset angelus scō excitauit eū dicēs. Surge comede: grandis em̄ tibi restat via. Qui surgēs iterū comedit ⁊ ambulauit i fortitudine cibi illi⁹ q̄sq; ad montē dei. Helyas designat dei seruū: qui ex tribulationib⁹ ⁊ vexationib⁹ carnis attediar⁹ aliq̄n laboꝛibus ⁊ tētationibus obdormit: vt nihil ei libeat facere. Sed instigatione angeli boni mens excitat̄ vt sumat sacrm̄ eucharistie figuratū ꝑ panē subcinericiū. Xp̄s em̄ panē se nobis: ⁊ viuū q̄ coctus sub cinere humiliationis: fuit decoctus i igne passionis. hoc ergo sumpto siue etiā pane p̄ñe: cū aqua lachrymaꝝ vel doctrine inde fortificat ⁊ cōfirmat cōtra accidiā vt incedat viriliter ꝑ desertū hui⁹ mūdi q̄sq; in vitā eternā. Tertiū remediū cōtra accidiā est varia opatio. Eccl̄s.ix. Quodcūq; pōt man⁹ tua instanter operare: q̄ nec opus: nec ratio: nec sapia: nec scia valet apud inferos: quo tu ꝓperas. Idem. Nō facile capitur a tētatore: qui alicui bono vacat exercitio. Jn vitasp̄atrū legit̄ q̄ cū btūs antonius tētatione accidie veraret̄ cepit clamare ad dñm dicēs. Dñe volo saluus fieri: sed nō permittūt me cogitationes mee: ⁊ subito vidit iuuenē pulcherrimū: qui angelus erat ponēt̄ se ad sedēdū ⁊ laboꝛādū plectas seu sportas. ⁊ inde ad modicū surgere⁹ ad oādū: ⁊ iterū post parū reponent̄ se ad operandū: ⁊ postea surgent̄ ad oandū. Cūq; pluries alternatis vicibus ad vtrūq; se posuisset: demū dixit angelus. Sic fac ⁊ saluus eris. Uñ narrat venerabilis Jo. cassia. in lib. ix. de institutis cenobioꝝ. q̄ antiqui ꝑes nullū suscipiebāt ad habitū monachalē seu heremiticū: si nesciret facere aliq̄ artificiū manuale: qđ ꝓpterea agebant nō solū vt ille posset ex lucro sue artis viuere: sed multo magis ⁊ principali⁹: q̄ intelligebāt sine aliquo coꝛpali exercitio non posse vitare vitiū accidie. Nam cū paucissimi sint q̄ sciāt ⁊ valeāt tota die vacare cōtēplationi oratioꝛi ⁊ lectioꝛi: ⁊ ꝓmaxime in cipiēt̄es opꝰ q̄ incidāt in accidiā q̄ nō vacāt quotidie alicui exercitio coꝛpali. Et q̄dā ex illis q̄ nō indigebāt lucro ꝓpter victū: q̄ dactilis ⁊ aqua cōtenti erāt: tamē laboꝛabāt faciētes plectas quotidie: ⁊ in capite anni comburebāt: ⁊ faciebāt alias vt sic liberi essent ab accidia.

Varia operari est bonū cōtra accidiam

¶ De negligentia in genere. Capitulum III

Egligentia vicii est

n pertinēs ad toꝛporē circa ꝓcepta. qđ scz vitiū Greg. ponit inter filias accidie. Et potest diffiniri q̄ est pctm̄ quo volūtas est remissa ad eligendū actū debitū vel circūstantiā circa actū debitū obseruari. ⁊ opponit̄ virtuti prudētie que per sollicitudinē est diligēs ad operandū. De negligētia pōt exponi illud ps. Delicta iuuētutis mee: ⁊ ignoꝛātias meas ne memineris dne. Delicta q̄si delicitū. Jn quo notatur pctm̄ omissionis quo omittit̄ actus bonus q̄ debet fieri: vel circūstātia debita que debet in actu bono seruari qđ ptinet ad negligētiam. Et vt dr̄. Ber. in lib. de disp̄atione ⁊ ꝓcepto. Neglectus vbiq; culpabilis. ideo dicit. Delicta iuuētutis: q̄ magis in iuuētute cōmittunt negligētie ꝓpter inexperiētiā ꝓpter qđ i iuuenibus parū pōt esse prudētie ſm pbm que ꝺiat negligētie. Ignoꝛātie etiā pcta innumera sunt. Ne memineris inqt ad dñm: scz ad puniendū: sed relaxa. Sed circa negligentiā tria videda semper sunt.

¶ Primo ꝓprietas significati.

¶ Secundo varietas principij.

¶ Tertio grauitas peccati.

§. I. Quantum ad primū

Sciendū differētia est inter ista scz. ſ. negligētā: pigritiā: desidiā: incōstātia: toꝛporē: ⁊ omissionē: que oīa ad accidiā ptinēt: ⁊ large etiā sumēdo negligētiā in ea alia includuntur. stricte aūt sumēdo differūt quoad significatū ꝛ quoad actū. qđ sic declarat. Negligētia cōsistit ꝛ defectu inteꝛioꝛis actus volūtatis q̄ est electio. Uñ Jſid. in li. etymo. dicit q̄ negligens dr̄ quasi nec eligēs. Et ideo sicut recta electio eoꝛ q̄ sunt ad finē ptinet ad prudentiā: ita negligētia volūtatis nō eligendi recte ea q̄ sunt ad finē: ptinet ad imprudētia: ergo ⁊ ad pctm̄. Pigritia cōsistit in defectu executionis exterioꝛis: ita q̄ pigritia est respectu boni opis faciēdi. Nam pigritia ꝓpr̄ est tarditatē exequendi bonū opus. Uñ dr̄ piger ille q̄ facit tarde bonū opus qđ debet facere velociter ⁊ cito. ſm illud ꝑuer.xix. Absc̄ondit piger manū sub axilla tē. Et c.xx. dr̄. Propter frigus piger arare noluit. Desidia dr̄ respectu boni operis prosequēdi vel cōtinuādi. ⁊ dr̄ desidia a desinēdo. Cū em̄ videt desēs difficultatē in agēdo desistit a bono ope ⁊ cessat ab illo. Toꝛpoꝛ importat quādā remissionē in ipa executione boni opis: dū scz nō feruēter: ⁊ tepide agit bonū. Apoca.iij. Utinā esses calidus aut frigidus. ⁊ q̄ nec calidus nec frigidus es ⁊ tepidus incipiā te euomere ex oꝛe meo. Calidus est feruēs: frigidus est malus: ⁊ cognoscens malū suū. Tepidus aūt q̄ bonū inchoauit sed imperfecte: ⁊ in illo statu pmanet quasi sibi sufficiat nō querens pfice re q̄ status est multū periculosus. Nā frigidus. i. malus cognoscit aliq̄n defectū suū ⁊ se emendat: sed tepidus cū sibi videat sufficere bonitas sua nō curat de emēdatione. ideo primus est reꝓbationi signate per vomitū. Sicut em̄ euomitū nunq̄ resumit ad comedēdū seu ad incoꝛporādū: sic sed abominat etiā ad videndū: ita tepidi deinū separati a gr̄a xp̄o nō incoꝛporant: sed ab eo detestant. Epi. da naturalr̄ puocat vomitū. Incōstātia instabilitatē voluntatis importat. Nā ſm Papiā. Incōstās est q̄ instabilis est: sed qđ modo sibi placet postea sibi displicet. vel quia modo vult hoc modo vult aliud: talis fluctuat inter cōfidentiā ⁊ diffidētiā. Jaco. ſ. Uir duplex aio incōstās est in oibus vr̄is suis. Omissio differt a negligentia: siue q̄n sunt mortalia siue q̄n sunt vtreq; venialia. Omissio autē dr̄ respectu actus debiti ⁊ necessarij fieri: q̄n scz est mortale. Negligētia aūt stricte ci est mortale dr̄ respectu circūstātie debite ⁊ necessarie: puta tēporis vel loci vel finis ⁊ hmōi. Inquantū sunt venialia omissio est respectu actus expeditis: nō tñ necessarij. Negligētia respectu circūstan

Negligētia

Pigritia

Desidia

Toꝛpoꝛ

Tepidus

Incōstantia

Omissio

tie cõeniẽtis:non tamẽ necessarie. Negligẽtia tamẽ frequẽter sumit etiã p omissione. Tho.ii.ij.q.liij. Et Alexã. in.ij.pte summe.q.xxxiij. Et de pigro qđ ꝛ põt intelligi. ꝛ de negligente large dr puer. xiij. Vult ꝛ nõ vult piger. vult scz affectu in gñe: seu velleitate: sed non vult effectu. Sed sicut arbor sine fructu est vana. ita volũtas sine ope inutilis est. vel intelligit. vult piger ꝛ negligens regnare cũ xpo: sed nõ vult pati cũ eo. sed fieri nõ põt. Dicit enim apls. ij. Timo. ij. Si sustinebimus ꝛ cõregnabimus. Vel sic. vult piger bene mori: sed non vult bene viuere. vel de negligẽte prelato expone. vult habere emolimenta ecclesie ꝛ decimarũ: ꝛ nõ vult habere curã animarum.

Negligẽtia oritur ex imprudenna

§.II. Quantum ad secũdũ

scz varietatẽ principij vnde. s. negligẽtia causẽt. Sciendũ qꝫ ex quattuor vitijs oritꝫ. Primo ab imprudẽtia. qđ sic declarat. Ille imprudẽs dr q diligẽter nõ obseruat circũstãtias in opibus suis: sed inter oẽs circũstãtias nobilissima est circũstãtia tpis quã imprudẽs negligit obseruare. Dicit em Eccl. xx. Vascinus ꝛ imprudẽs nõ obseruabit tps. s. qꝫ nõ cogitat preterita: nec ordinat pntia: nec preuidet ꝛ deliberat futura. ꝛ sic negligit obseruare circũstantias debitas imprudẽs. Sed vt dr Eccs. vij. Qui timet deũ nihil negligit. qꝫ scz nõ omittit aliqđ necessariũ ad salutẽ: siue actũ: siue circũstãtiã debitam. ꝛ hoc nõ qꝫ timor opponat negligẽtie directe. ß qꝫ timor dei excitat hoiem ad actũ rationis. s. ad sollicitudinẽ: qꝫ timor facit hoiem cõsiliatuũ. Hec Tho. Scõ pcedit negligentia ex accidia. Cuius rõ est: qꝫ cũ accidia sit tristicia de alieno bono spũali. ideo negligẽtia gñat ad eligendũ ꝛ torpoꝛe ad faciẽdũ. Et rõ huius est: qꝫ sicut id qđ nos delectat facim⁹ diligenter ppter qđ delectatio pficit opus fm pbm in ethicis. ita qđ nos cõtristat facimus negligẽter. Vñ dr puer. xxv. Sicut vermis ligno: ita tristicia nocet cordi. s. tollendo ei vires ad operãdũ bene ꝛ diligẽter. Tertio pcedit negligẽtia ex auaricia: qꝫ cũ hõ diligit inordinate magnã pperitatẽ quã habet ex hoc efficit negligẽs ad vitandũ malũ ꝛ eligẽdũ bonũ. Hiere. xlij. Ingressi sunt possederunt terrã ꝛ nõ obedierũt. vbi dicit glo. qꝫ nihil est mediũ inter possessionẽ ꝛ obedictiã. Nã vbertas securitatẽ: securitas negligẽtiã: negligẽtia cõtẽptũ gñat. Quarto pcedit negligẽtia ex inordinato amore sui. Vñ dicit Grego. in moza. qꝫ negligentiã minoꝛ amoꝛ dei exaggerat. Sed sciẽdũ qꝫ minoꝛ amoꝛ dei põt intelligi dupliꝛ. Uno modo p defectũ feruoris charitatꝫ. ꝛ talis negligẽtia est veniale. Alio modo per defectũ ipsius charitatis. ꝛ sic dr minoꝛ amoꝛ dei qñ qs amat deũ solũ amoꝛe naturali. ꝛ ex hoc cũ quo est inordinatus amoꝛ sui negligẽtia est mortale. De qua intelligit illud Hiere. xlviij. Maledictus q facit opus dei negligẽter fm vnã ſam. Alexã. in sum. ꝛ Tho. Est aũt negligẽtia spãle pctm. Sed sciẽdũ fm Tho. ij. q. liiij. qꝫ alia pctã sunt specialia: qꝫ sunt circa specialem materiã vꝛi luxuria est circa venerea. quedã aũt sunt specialia ppter specialitatẽ actus rationis se extendentis ad oẽm materiã moꝛalẽ: ꝛ hmõi sunt oia vitia que sunt circa actus rationis. Nã quilibet actus rationis extendit se ad oẽm materiã moꝛalẽ. Et ideo cũ sollicitudo sit quidã specialis actus rationis. cõsequẽs est qꝫ negligentia que importat defectũ sollicitudinis sit speciale peccatum.

Est spãle pctm

§. III. Quantum ad tertiũ

Negligẽtia ẽ moꝛtale

scz gravitatẽ pcti. Sciendũ qꝫ negligẽtia aliqñ est moꝛtale: aliqñ veniale. Et moꝛtale qđẽ est duplex. s. rationeꝫ defectus: ꝛ ratione cõẽptus. Si em p negligẽtiã pretermittatur actus q est in pcepto. ꝛ p cõsequẽs de necessitate salutis: puta dare elemosynã cũ habeat superfluã nature ꝛ psone. ꝛ videt indigẽtes. Similiter si pretermittanꝫ debite circũstãtie isti⁹ actus: puta dare elemosynã tpe extreme necessitatis alicuius. Scõ est negligẽtia ratione cõemptus moꝛtale. Si em volũtas intantũ sit remissa circa ea q dei sunt: vt totaliter a charitate dei deficiat contenendo qđ sunt dei: puta cũ nõ curat qs bonũ facere: sed contẽnit. Verbi gra. tenet aliqs aliqđ bonũ sollicite ꝛ deuote facere vt psallere ꝛ oꝛare. si aliqs ex consuetudine habeat hãc negligẽtiã: ita q ex cõsuetudine nõ curat: sed cõtẽnit dicere horas suas sollicite ꝛ deuote. talis negligẽtia erit moꝛtalis. Licet em negligẽtia in dicẽdo semel vel bis horas indeuote nõ sit moꝛtale: tñ ex frequentia ꝛ cõsuetudi ne põt cõtingere p cõẽptũ q erit illa negligẽtia moꝛtalis. Sicut gutta cauat lapidẽ nõ vi: sed sepe cadendo. Et gutte aque nõ vna vel. x. sed multiplicate submergũt naue. Vñ Aug. Qđ facit fluct⁹ irruẽs hoc sentina neglecta. de pe. di. ſ. c. tres sunt aũt. in fine. Et sic dr in decre. p anacletũ. sicut in vnoquoq; ope artiũ mater inuenit institutia ita nouerca eruditionis est negligentia. dist. lxxxiij. nihil. Nouerca cũ tristicia gubernat filios alioꝛ. ꝛ ideo male ꝛ incurie. Et sic accidiosus cũ tristicia ꝛ tedio vacat studio ꝛ cuicũq; operi. ꝛ ideo male addiscit vel deo male seruit. Et de hac negligẽtia q̃ moꝛtalis est intelligitur illud puer. xix. Qui negligit viã suã mortificabit. scz per culpã moꝛtalẽ ꝛ penã eternã. Alia dicit. s. mãdatoꝛ p quã debemus ambulare ad patriã. Unde Esa. Nec est via ambula te in ea. vel viã. i. xpm q̃ ait. Ego sum via veritas ꝛ vita. Jo. xiiij. Xpm scz cõtẽnẽdo nõ sequẽdo vestigia ei⁹. vel viã suã. i. cõuersationeꝫ ꝛ opera sua. nõ curãs si bene vel male deo viuat vel mũdo hic dãnabit. Est negligẽtia veniale alis: qñ scz nõ pretermittit actus necessarij⁹ vel circũstãtia necessaria ad actũ necessariũ ad salutẽ. Et de hac intelligitur illud Eccl. vij. De negligentia purga te cũ paucis. qđ intelligit tripliꝛ. Uno modo sic de pctis cõmissis p negligẽtiã q̃ scz est veniale in paucis. i. p pauca purga te. qꝫ scz pauca sufficiũt ad delẽdũ venialia. ꝛ hoc fm glo. Scõo modo cũ paucis purga te de pctis negligẽtie. qꝫ scz pauci sunt q̃ sciãt purgare pctã negligẽtie ꝛ scire an mortale an veniale. Tertio modo cũ paucis purga te. i. paucis reuela coꝛ tuũ. q. d. Nõ reueles cuicũq; coꝛ tuũ vel cõsitearis indifferẽter: ß his q̃ sciãt ꝛ possint iuuare ꝛ cõsulere. Est ꝛ negligẽtia in q̃busdã dubia vtrũ moꝛtale vel veniale: vel ppter dignitatẽ materie vel ppter icertitudinẽ debite reiſtẽtie a rõe. Primũ accidit circa sacra, vt de cõse. di. ij. ſi p negligẽtiã. ꝛ. j. q. j. interrogo. ꝛ i aliis multi. Scõm i cogitationib⁹ moꝛtaliũ pctoꝛ qñ nõ cito expellunt: ꝛ precipue circa turpia. ß vacillat mens inter assensum ꝛ dissensum.

Est veniale

¶ De negligẽtia bene operãdi. Capitulũ IIII

Ẽnegligẽtia in bene

operãdo ait pũ. xiij. Oẽs declinauerũt simul inutiles facti sunt: nõ est q̃ faciat bonũ: nõ est vsq; ad vnũ. Vñ in euãge. de inuitatis ad nuptias quas fecit rex filio suo. i. deꝰ p filio suo cũ sibi vniuit natura nostrã seu ecclesiã ad quã ecclesiã seu mysteriũ credẽdo oẽs inuitanꝫ. dr q̃ inuitati neglexerũt eunteꝫ alij in villã: alij ad negociationẽ: alij nũcios occiderũt. Aliat. xxij. c. Et q̃ missis exercitibus suis rex pdidit illos. Sed ecõtra sctus Daniel cauens sibi a negligẽtia cũ cõplerent septuaginta anni quibus predixerat Hieremias pplm illũ iudeoꝝ in captiuitate babylonica permãsurũ. ꝛ postea liberãdũ posuit se ad adoꝛandũ dñm p liberatione illius pplꝰ in sacco ꝛ cinere. Nõ q̃ esset incredulus futuroꝝ. vt dicit Hiero. sed ne securitas negligẽtiã: ꝛ negligẽtia pareret offensam. de pe. di. ſ. predixerat. Sed cõiter omnes declinauerunt ꝛc. Ubi tangitur prauitas omniũ quoad tria.

¶ Primo quoad omissionem boni preteriti. ibi. Omnes declinauerunt.

¶ Secundo quoad omissionem debiti modi. i. circũstantie debite. ibi. Simul inutiles facti sunt.

¶ Tertio quoad omissionẽ boni presentis. ibi. Non est qui faciat bonum.

Omissio boni preteriti.

§.I. Quantum ad primuz

scz omissionẽ boni preteriti dicit. Oẽs declinauerũt. i. bonũ qđ debebãt facere nõ egerũt. Esa. liij. Unusquisq; in viam suã declinauit. i. recedẽs a bono qđ debuit facere fm rõnẽ. secutus est viã suã. s. ppriã voluntatẽ. Declinauerunt aũt oẽs tripliꝛ videlz vel a veritate. vel a pietate. vel a summi boni incõmutabilitate. A vitate vnusquisq; declinauit fm illud Osee. iiij. Non est vitas dei in terra. pũ. Dis homo mẽdax. Declinauerũt etiã oẽs a vitate fidei tpe passionis etiã apli excepta beata virgine maria. nã relicto eo fugerunt. Aliat. xxvj. qđ fm Remigiũ videmus impleri in his q̃ p amoꝛe xpi. pmittunt se magna facturos. qui ta mẽ quãdo oporteꝛet nõ faciunt. Insinuaꝫ etiam moraliter qꝫ xps paucos hz socios ad cõpatiendũ. sz multos ad congaudendũ. nõ attendentes qꝫ nõ est transitus ad lignum vite niſi per gladiũ flãmeũ. i. tribulationes. Gen. iij. Sed oẽs negligũt illas cũ debita patiẽtia sufferre declinãtes a veritate cognitionis qꝫ nõ intelligunt quãta oporteat p deo ꝛ regno celesti pati. Vñ dicit Prouer. iij. Disciplinas dñi fili mi ne abijcias ne deficias cum ab eo corripieris.

Omissio debite circũstantie

Scõo declinãt oẽs a pietate seu misericoꝛdia. Osee. iiij. Non est misericoꝛdia in terra. ꝛ hoc qꝫ auaricie vacãt oẽs fm illud Hiere. vj. A maioꝛi vsq; ad minoꝛes oẽs auaricie student. ꝛ a ppha vsq; ad sacerdotẽ cuncti faciunt dolũ. Alia peccata nõ videnꝫ esse ita cõia. Et ex hac auaricia clerici ꝛ prelati qui sunt obligati ad curã animarũ declinant ab ea: nõ curantes nisi de lana ꝛ lacte id est temporalitate ouiũ suarum. sz ex negligentia lupis eas exponunt vel dimittunt deuoꝛandas. i. demonijs ꝛ diuersa vitia. s. Timo. iiij. Noli negligere gratiam que data est tibi p impositionẽ manuũ. s. ad quã habendam curam animarũ. Nam vt dicit leo. Inferioꝝ ordinus culpe ad nullos magis referende sunt q̃ ad negligentes deiectosq; prelatos qui multã sepe nutriunt pestilentiã dũ seueriore disſimulant exhibere medicinã. di. lxxxv. c. inferioꝝ. Tertio declinãt oẽs a bono incõmutabili. s. a deo ad bona cõmutabilia. Et vt grãmatice ꝛ moraliter exponatur. Nota fm Alber. magnũ super pũ. qꝫ peccatoꝛes declinãt fm oẽs scz causas finales ad quas ordinãdi. Primo declinant in nominatiuo casu. cũ solũ in mundo querãt ꝛ cupiãt noiari. qđ pertinet ad superbiã. Gen. xj. Celebrem⁹ nomẽ nostrũ anteqũ diuidamur in terra. Secundo declinant in genitiuo casu. s. p luxuriam. Gen. xix. Loth declinans de filiabus suis genuit. Et de senibus q̃ exarserũt in cõcupiscentiã susanne dicitur Dan. xiij. q̃ declinauerunt oculos suos vt non viderent celum. Tertio declinant in datiuo casu p gulam. Eccl. xviij. Si psles animẽ tue cõcupiscentiã faciet te in gaudium inimicis tuis.

Pctoꝛes declinãt ẽs oẽs causas.

Quarto declinant in accusatiuo casu. p infamiã ꝛ detractionẽ alioꝝ. pũ. In persona xpi. Prꝛo eo vt me diligerent detrahebãt mihi. ꝛ loquiẽ de iudeis xpum infamãtibus.

Negligẽtia repit in oi peccato.

Quinto declinant in vocatiuo casu per adulationem ꝛ verba dulcia. Sed vt dicitur Prouer. ſ. Si te lactauerint pctoꝛes nõ acq̃escas eis. Sexto declinãt in ablatiuo casu per rapinã ꝛ ablationẽ rerũ alienaꝝ. ẽs ex eis q̃ multis plicãt nõ sua. Abachuc. ij. Et si tales faciunt ex illis hospitalia ꝛ ecclias. nõ ppter hoc placant deum. Ego dominꝰ odio habens rapinã in holocaustum. ait ipse Esa. lxj.

Omissio

§.II. Quantũ ad secunduz

pnie.

tangitur negligentia quoad omissionẽ modi debiti. s. circũstantie debite. Aliquãdo em omittit bonus actus debitus. Et de hoc dicit oẽs declinauerũt. Aliqñ omittitur circunstãtia actus debiti. ꝛ tunc est inutilis actus. Licet em actus de se sit bonus. tñ ppter malã intentionẽ vel aliam indebitã circũstantiã efficit inutilis ad salutẽ. vñ subdit. simul inutiles facti sunt. Nullũ em virtuosum opus est nisi debitis vestiat circũstãtijs. Inutiles dicunt facti. i. infructuosi. Nã si sunt plati: doctoꝛes: pdicatoꝛes: hmõi, q̃uis doceant ꝛ regãt. tñ ppter malã vitã efficiunt infructuosi. Cuius em vita despicit: reflat vt eius pdicatio cõtemnatur ait Greg. Non solũ aliis ſ. etiã sibi sunt infructuosi: quia omissio debite circũstãtie facit opus de genere bonoꝝ malũ: vñ nõ meritoꝛiũ. Un dicit dñs Layn fm aliã trãslationẽ. Si recte offeras: ꝛ nõ recte diuidis: peccasti. Gen. iiij. Offert recte deo q̃ facit opus de se bonũ: ſz nõ recte diuidit cũ illud nõ agit cũ debita discretiõe nõ obseruãs debitas circũstãtias: vt cũ facit elemosynã in loco indebito vl tpe: aut nõ bono fine. ꝛ hic peccat. Sz hic qrit q̃ negligẽtia sit grauioꝛ. an negligẽtia tpis vel loci vel finis ꝛ hmõi. Et rndet Alex. ij. parte. q. xxxiij. q̃ negligẽtia tpis est grauioꝛ: qꝫ dãnosioꝛ: fibi: eo q̃ irreuocabilis. ppter quod dicit Sen. q̃ negligẽtia tpis est indecẽtissima ꝛ valde dãnosa. Negligẽtia vo circũstãtie loci est grauioꝛ: qꝫ dãnosioꝛ alteri: eo q̃ maius nocumentũ infert. prim⁹. verbi gratia. cũ negligẽter iacit lapidẽ in aliquo loco vñ occidit hoies. Negligentia vo finis est grauioꝛ: simpliciter. quia ab ipso fine determinatur bonitas actionis.

Omissio boni opis

§.III. Quantũ ad tertium

tangit negligentia quoad omissionẽ boni pñentis cũ dicitur. Non est q̃ faciat bonũ. qđ intelligit tripliꝛ. Uno modo sic. Multi dicũt bonũ ꝛ multi cogitat bonũ: ſz nõ est q̃ faciat illud bonũ: ſz ex negligẽtia dimittit. Quãuis enim qñ pretermittit aliqs actus debitus exterioꝛ illud dicat omissio. tñ ipa omissio est effectus negligẽtie. ꝛ qñ negligẽtia reperit in preterniſſione coꝛ que sunt de necessitate salutis. tunc negligentia trahit ad aliud genus peccati magis manifesti: vt sicut cũ omittitur ꝓfessio vl cõmunio annualis trahit illa negligentia ad inobedictiã ecclesiastici precepti. Et vt dicit Amb. nõ satis est bene velle: ſz etiaz bñ facere. s. ops. dist. lxxxv. Nec etiã sufficit bñ dicere vel bonũ. Nam ꝛ ficus in qua xps tñ reppert folia: q̃ yba signat ꝛ nõ fructus operũ: maledicta a xpo aruit. Aliat. xxj. Et ppterea dixit xps. Non oẽs q̃ dicit mihi dñe dñe intrabit in regnũ celoꝝ. Primũ dñe referr ad coꝛ in quo bonũ cogitat. Scõm dñe referr ad os quo dicit bonũ. ſz ops q̃ sequat tertiũ dñe qđ subdit a xpo. s. qui fecerit voluntatẽ patris mei qui in celis est: ipse intrabit in regnũ celoꝝ.

Scõo modo intelligit. nõ est qui faciat bonũ. s. bonũ purũ q̃n scz misceat cũ eo multa mala ꝛ multas negligentias. Eccl. vij. Non est homo super terrã q̃ faciat bonum ꝛ nõ peccet. Et Prouer. xx. Quis põt dicere. mundũ est coꝛ meũ purus ſz a peccato. Et Aug. Si oẽs sancti ꝛ sancte dũ hic viuerent interrogati fuissent ſi peccatũ haberẽt. responderent vna voce oẽs illud. s. Job. j. Si dixerimus q̃a pctm nõ habemus: ipſi nos seducimus ꝛ veritas nõ est in nobis. excepta sancta maria virgine hec nullam negligentiã cõmisit. Et q̃uis negligentia reperiaꝫ in omni pctõ generaliter. qꝫ oẽs q̃ peccat negligit ea q̃ que a pctõ retrahere ſnõ tñ ppter hoc tollitur quin aliqñ sit spãle pctm. Jn pctõ vtiq; ſi contingat esse defectũ circa aliquẽ actum rõnis: puta defectũ consiliꝰ iudicij ꝛ hmõi. tñ sicut precipitatio est spãle pctm p speciale actũ rõnis qui ꝑmittit scz ꝓsiliũ. q̃uis possit reperiri in quolibet genere pctoꝝ. Ita negligentia est speciale pctm. ppter defectũ specialis actus rõnis: qui est sollicitudo. q̃uis inueniaꝫ aliqualiter in oibus peccatis. Tho. ij. ij. q. liij. Tertio modo expoñ sic. nõ est q̃ faciat bonũ. s. penitẽtie vt ds. Quotidie multa mala fiunt ꝛ quasi nullum penitet peccatoꝛũ suoꝝ. Unde dñs conquerit per Hiere. dicentem. c. viij. Nemo est q̃ agat penitẽtiã de pctõ suo dicens q̃d feci. Sed qui perseuerat in pctõ negligit vtiq; cõteri. Et cum negligentia sit circa actũ ꝓcipiendi. ad quẽ etiã pertinet sollicitudo. aliter tamẽ deficit circa hunc actũ negligẽs aliter inconstans Inconstans em deficit in ꝓcipiendo quasi ab aliquo impeditus. s. passione concupiscentie. Negligens aũt deficit circa actum ꝓcipiendi. q̃ defectum ꝓmptę volũtatis.

Difficulē opamur bonum.

Tho.ñ.ſ.q.liij. Et q: boies tepidi ſunt:ideo negligenter agūt pñiam. Sed ſaltē ſeruandū eſt qđ ait apſtus Ro.vj. Humanū dico ꝓpter infirmitatē carnis veſtre. Sicut exhibuiſtis mēbra veſtra ſeruire iniquitati ad iniquitatē. id ē peccato ducenti vos in aliud peccatū. ita exhibete mēbra veſtra ſeruire iuſticie.i. penitētie in ſatisfactionēid eſt quā tā habuiſtis ſollicitudinē ad laborandū ꝓ malis:tantam habete ad faciendū penitētiā excludēdo oēm negligentiā

Nō ſumus negligētes ad bene operandū.ꝛ ſolliciti et fortes ad male operandū.hoc ꝓtingit ꝓpter tres rōnes.

¶ Primo ꝓpter difficultatē mediū.

¶ Scđo ꝓpter multiplicitatē mali.

¶ Tertio ꝓpter ꝓnuitatē animi.

Prima ergo ratio quare ſumus negligētes ad bñ operandū.ꝛ difficiliter opamur bonū eſt ꝓpter difficultatem mediū. Difficile eñ eſt bene opari:ꝛ facile male opari. Et rō huiꝰ eſt iſta. Uirtus conſiſtit in medio rei:vel in rōnis.ſz tangere mediū eſt difficile.declinare ſeu deuiare a medio eſt facile. Et q hoc ſit verū ptz p exēplū de ſigno. Nā cōtingere punctū ſiue in centro circuli ſiue in aliqua parte ſuperficiei eſt difficile.deuiare aūt a medio eſt facile.vt ptz in ſagittantibus ad ſignū. Sic ergo q: recte ꝛ virtuoſe agere conſiſtit in attingendo mediū qđ eſt difficile.recedere aūt a medio facile. Ideo negligens eſt homo ad bonū ꝛ difficilia:ꝛ ecōtra facilis ꝛ ſolerꝫ ad malū. Scđa rō eſt ꝓpter multiplicitatē mali. Nā ſm Dionyſiū de diuinis nominib⁹ Malū ꝓtingit oifariam.i. ex ſingulis defectib⁹. Bonū vo ex ꝓfecta ꝛ integra cā. Rō huius eſt.q: actio nō iudicatur bona niſi vtrūq; eoꝝ fuerit.f.act⁹ de ſe bon⁹.vt dare elemoſynā.facere ieiuniū.ꝛ orare ꝛ hmōi.ꝛ circūſtātia bona q̄ ē multiplex.ſ.debit⁹ finis:debitus modus:debitū tps ꝛ huiuſmodi. Actio ecōtra iudicat mala nō ſolū ſi act⁹ ſit malus de ſe.vt furari:blaſphemare:ꝑiurare ꝛ hmōi.ſz etiaz et ſi act⁹ ſit bon⁹ i ſe.vt ieiunare.ꝛ aliq̄ circūſtātia mala ſit:vt intētio mala.ſ.ꝓpter laudē humanā vl alia circūſtātia mala. Difficilius aūt eſt facere illud ad qđ multa requirūtur q̄ illud ad qđ pauca. Ptz etiā p exēplū de pulchritudine ſanitate. Nō eñ iudicat⁹ hō pulcher niſi oia mēbra ei⁹ de cora fuerint. Turpis aūt reddit⁹ er hoc ſolo q̄ vnū mēbrū cozpis turpe ſit. Sili⁹ egritudo hoꝝ eſt malū cōpleriōis corporalis ꝓuenit ex ſingulari deordinatiōe cuiuſcūq; humoris.ſz ſanitas nō habeē niſi ex debita ꝓportione oīum humoꝝ. Sicut ergo egritudo in corpe humano cōtingit mltis modis ac etiā turpitudo. Sz ſanitas ꝛ pulchritudo vno modo.ſ.ocurrentib⁹ oibus.ſ.debita ꝓportione oīm membꝝ ꝛ humoꝝ. Ita actio bona ꝓtingit vno modo videlz cōcurrentib⁹ oibus neceſſarijs ad hoc vt actu bono ꝛ circunſtātijs debitis:ſz actio mala ex q̄ libꝫ aliqđ vnuz ex illis deficiat. Hec Ariſto.ij. Ethicoꝝ.ꝛ Alber.ꝛ Tho.in ſcriptis ſup illud. Tertia ratio ꝓpter ꝓnuitatē animi quare ſumꝫ negligētes.ꝛ difficiles ad bene operandū. Sicut eñ habēti linguā cholera infectā dulce eſt amarū:ꝛ pt. Sā nō pena eſt panis q̄ ſano eſt ſuauis.ꝛ oculus egris odioſa eſt lux q̄ puris eſt amabilis. ſm Aug. Ita habenti habitū vitioſum vel affectū inordinato corꝛuptū amore bi operi eſt difficile ꝛ penoſum.ꝛ inde negligit illd agere: ſicut ecōtra habēti habitū virtuoſum:eſt facile bñ operari. Hec aūt inordinatio affectus ꝓtingit ꝓcipue ꝓpter tria.

Propter mali multiplicitatem.

Propter ꝓnuitatē animi.

¶ Primo ꝓpter mali operis frequentiam.

¶ Scđo ꝓpter mentis maliciam.

¶ Tertio ꝓpter paſſionis vehemētiam.

Quātū ad ꝑmū certū eſt ꝛ manifeſtū:q: frequentia ſeu cōſuetudo male operādi facit difficultatē ad bonū. Quāuis eñ res nāles a ſua naturali inclinatiōe ꝓpter conſuetudinē in ꝛariū nō mutent ſicut ꝑs p exēplū in lapide.q: ꝓtū cunq; frequēter ꝓiciat ſurſum.nūq̄ aſſueſcit ſurſum moueri. Et rō eſt.q: ꝓncipiū huiꝰ inclinatiōis.ſ. moueri deorſum.qđ ꝓncipiū eſt grauitas mutari nō ꝑt. Sz in actibus humanis moralib⁹ bñ mutat inclinatio ꝓpt conſuetudinē in ꝛariū.ꝛ ꝑs p exēplū. Nā multe gutte cadētes cauāt lapidē ꝛ ex frequēti edificatōe ſcriptura citharizātōe hmōi. poſt q̄ didicerint artē facil⁹ oēs ꝛ bñ operant.ꝛ ſic ex frequēti bñfacere:caſtigare:abſtinētia ſeruare ꝛ hmōi. acq̄rit ſibi hō habitū vtutis.vñ facil⁹ poſtea opeē bm illā vtutē.ꝛ ꝓpter q̄ nō parū differt q̄ hō a ꝓueritia ſtatim aſſueſcat bñ vel male opari. Que eñ a ꝓueritia imꝑimunt firmi⁹ retinent. Uñ q: conſuetudo eſt q̄ſi altera natura:q̄ a ꝓueritia aſſueſcit bñ facere:facil⁹ opaē:qui aūt male difficulter. Ariſt. ij. ethi.ꝛ Tho.ſup illud. Scđo inordinatio affect⁹ ꝓuenit ꝓpter mētis maliciā. Qui eñ vult ſcīēter ꝛ de iduſtria aliqđ magnū malū incurrere vt aliq̄ minimo bono fruaē. hic ſic malicioſus appetitū inordinatū hz. Sicut laſciuus q̄ de iduſtria vult hre delectatiōe carnalē ꝓ qua maiori bono.ſ.ſpirituali ꝛ diuino ꝓuaē tanq̄ malicioſus peccat. Et ſi arguaē ꝺ q: ſm Dionyſiū. Nullus intēdēs ad bonuz malū opaē ergo videē q̄ null⁹ ex malicia peccat.ſ. intendēs male facere. Rndeo q̄ malū ꝓpter ſe null⁹ intendit ſz bene ꝓpter aliud.ſ. ad vitandū aliud malū.vt dānū tpale:vel ꝺſequēdū aliquod bonū vt delectationē malicioſus intēdit malū. Vellet laſciuus delectatione frui ſine offenſa dei:ſz duobus ſibi ꝓpoſitis:delectatiōe venerea ꝛ offenſa dei vult ꝛ eligit potius delectatione q̄ vitare offenſam dei. Tho.ſ.ſ.q.lxxviij.arti.j. Tertio ꝓuenit inordinatio affectus ꝓpter paſſionis vehementiaz. Iz eñ incontinēs agnoſcat q̄ ōne inhoneſtū eſt fugiendū. ſicut ꝛ nouit q̄ nullū dulce extra ꝛaz inordinate eſt guſtandū. tñ paſſio cōcupiſcentie in particulari ligat rōnē. Et qđ ratio reſpuebat in generali ligata a paſſione cōcupiſcentie.q̄ eſt vt hemēs poteſt mouere qualibet particulā anime etiā rōnē ſi nō ſit ſollicita ad repellendū acceptat in particulari. ita q̄ a tali paſſione in particulari rō ligaē ꝛ obnubilaē. ꝛ affectio deprauaē. Ariſto.vij.ethico.ꝛ Tho.ſup illud. Rayne.

Propter paſſionis vehementiam.

Notandū q̄ quadruplex eſt negligentia que periculoſa eſt.ꝛ ideo debet euitari diligenter.

Quadruplex negligentia.

¶ Prima eſt negligentia correctionis vitioꝝ.

¶ Scđa negligentia obſeruationis feſtoꝝ.

¶ Tertia ſuſceptionis ſacramētoꝝ.

¶ Quarta negligentia audictie diuinoꝝ.

De qualibet harū hz ſpeciale capl'm ꝛ aliq̄n etiaz plura capl'a vt patebit. Quia. Delicta q̄s intelligit. ait ps.q.d. nullus.inumera ſunt eñ.ꝛ dicunt delicta q̄ſi derelicta.i. negligētie q̄ cōmittunē circa p̄dicta ab oībus nō poſſunt enumerari.nec aliq̄s ab hmōi pōt ſe cauere. Et negligentia quidē correctiōis vitioꝝ q̄ ꝑmo poſita eſt triplex eſt.

¶ Prima eſt negligētia correctionis internalis.

¶ Scđa eſt negligentia correctiōis ꝓſidētalis.

¶ Tertia eſt negligentia correctionis fraternalis

De ꝑma inqt ps.ſ. Feci iudiciū ꝛ iuſticiā. Iudiciū ſit interius dū q̄s examinat oſciam ſuā. Juſticia aūt dū inuēta vitia in oſcientia punit. Aug. de pe.di.ſ. Judicet ſe homo dū poteſt:ſq ſe examinando ꝛ mores conuertat in melius ſq ſe corrigendo:ne cū nō poterit ꝓeter voluntatē a dño iudicet. Amb. Nouit deus mutare ſententia:ſi tu nouerīs emendare delictum. de peni. diſt. j. Tenetur autē quilibz ſe corrigere per ꝓtritionē.q̄n pctm mortale occurrit mēti. de quo nō eſt adhuc contritus.alꝰ talis omiſſio ꝛ negligentia eſſet mortale ſm Tho.in.iiij.ꝛ oēs alios. Debz ergo eiam ſe quilibet corrigere de minimis. Nam vt dī. Qui minima negligit paulatiz deſtruit. Qui ſq negligit minima vitia vitare. Qui negligit minima vitia purgare. Qui negligit minima mandata ſeruare. Iſte paulatim deſtruit a vigore ſpūs ꝛa gratia:ꝛa minoribus ad maiora ꝓcedēs mala. Debet ergo quis vitare circa ſe omnē negligētiam. Exemplū de illo ſancto ep̄o qui vidēs pelagiā ante ꝓuerſionē cū multa ſollicitudine ornatā flebat negligentia ſuam dicēs ſe cū tanta ſollicitudine nō ſeruire deo ſicut illa querebat placere mundo in malum ꝛc.

¶ De negligentia ꝓlatorum. Capl'm. V.

Enegligētia ꝓlatorū que ꝓhibēt cū dicit sacerdotibus.ij. Para. xxiv. Nolite negligere:vos eñ electi estis ad hoc:vt eatis et fructū afferatis:ꝛ fructus vester maneat. Et ꝓpter hoc dicit Ysa. lviij. Clama ne cesses quasi tuba exalta vocē tuā:ꝛ adnūcia populo meo scelera eorū. Et domui Jacob peccata eorū. Quasi dicat. Ecce ego ꝓpheta mitto te ad populū meū:vt arguas eos de peccatis suis. Et ideo dicit. Clama ne cesses. Quia ꝓphete est arguere peccata subditorū. Et ideo dicit. Nolite negligere. Quia negligere est nō

nō tenebaris. Illaqueatus es verbis oris tui ⁊ captus tu is ꝓpijs sermonib⁹.i.ad ea q̄ subditis habes admonere ⁊ dicere obligat⁹ es facere vt exēplo tuo moneant. ſſac g̃ q̄d dico tibi ⁊ teipſum libera q: incidiſti in manus ꝓmi tui diſcurre.ſ.p diuerſas ꝓſideratōes ⁊ varias bonas opa tiones. feſtina.ſ.ad ea q̄ ſunt expediēcia:ſuſcita amicū tuū ſcz a ſomno pcti.Diſcurre.ſ.ad tpalia paupibus miniſtra da.feſtina.ſ.ad ſacramēcalia,ꝓpinada.ſuſcita amicū tuū p doctrinalia ꝑdicāda.Ne dederis ſonū oculis tuis:nec dor mitet palpebre tue.Eruere quaſi damula de manu. ⁊ q̄ſi auis ⁊ inſidijs aucupis.vbi dicit glo.Sōnū dat oculis q̄ ſubditoꝝ curā oīno negligit. Dormitat q̄ quedā reꝓhen ſibilia eoꝝ cū in eis cognoſcit,ꝓpter mētis tediū digna in uectiōemō corrigit.Eruere quaſi damula.Glo.q: damu la mūdū eſt aīal natura.velox curſu.viſu pſpicax ſeu acu tū. Jdeo cū in docēdis ſubditis occuparis mund⁹a pctis oībus:ſtrenu⁹ in bonis opibus.pſpicax in p̄cauendis ma lorū inſidijs.⁊ virtutū pēnis vt auis tur⁹ eſſe ſatage de in fidijs diaboli vt ad ſupna puenias. Quō aūt prelat⁹ de beat ſubditos monere oīdit dīs ezech. in q̄dā viſiōe.vt hi Ezech.iiij. Tu fili hoīs ſume tibi latere⁊ ponas eū co rā te.⁊ deſcribes in eo ciuitatē hierl'm ⁊ ordinabis aduer ſus eā obſidionē ⁊ edificabis munitiōes ⁊ cōportabis ag gerē ⁊ dabis ꝫ eā caſtra ⁊ pones arietes in gyro. ⁊ tu ſu me tibi ſartaginē ferreā ⁊ ponas eā in murū ferreuz inter te ⁊ ciuitatē ⁊ obſirmabis faciē tuā ad eā ⁊ erit in obſidio nē ⁊ circūdabis eā.ſignū eſt domui iſrl'.Greg.ſup Ezech. homel'.xij.ſic exponit,ꝓpha tenet figurā doctoꝝ ⁊ etiaz prelatoꝝ q̄ hīt ſubditos docere. Sumit aūt ꝓpha latere ⁊ ponit coꝝ ſe cū ꝓlatus vel ꝑdicator⁹ quēpiā terrenis da tū auditoꝝ ſuſcipit ad docendū doctrinā vbi celeſtis.De ſcribit aūt ciuitatē hierl'm ꝓpheta in latere q̄n ꝓlatus vel predicator⁹ peccatoꝝ quē inſtruit,declarat que ſit retribu tio celeſtis patrie q̄ viſio ſupne pacis. Coram aūt ſe ponit latere cū attēta mēte qualitatē ꝓſiderat audiētis ⁊ ꝓfectū vel defectū eius ⁊ ſm intelligētia ei⁹ cū verba moderatur de ſupnis gaudijs loquēs. Tūc ergo in latere deſcripta ē hierl'm q̄n terrena mēs incipit agnoſcere que ſint gaudia ſuperna.⁊ ad illa anhelare. Sz mox ot animꝰ ceperit ama re celeſtia:acrioꝝ ēp cōſueuerat tentatiōes diabolus im mittit. Vñ debet doctoꝝ vel ꝓlatus ei bella diaboli inno teſcere.⁊ cantū ſe ad illa prepare.Et hoc eſt q̄d dicit ordi nabis cōtra eam obſidionē.id eſt declara quomodo p ten tationū bella ad eterna gaudia oporcet peruenire.⁊ quis bus ſe modis vita virtutibus opponāt.quomodo luxu ria caſtitatē feriat.ira tranquillitatē perturbet ⁊c. Quo modo etiā aliquādo vitia ſub ſpecie virtutū ſe abſcondāt vt ira ſub ſpecie zeli remiſſio diſcipline ſub ſpecie māſue tudinis ⁊ huiuſmodi. Comportat aūt ꝓpheta aggerē q̄ denunciat prelat⁹ auditoꝝib⁹ q̄ terrena deſideria magis ſurripere ſolent celeſtia appetentibus. Dat ꝓpheta caſtra contra eā quando cōtra eam collectas ⁊ adunatas inſidi as indicat.vt nō ſolū ex vno:ſed ex iunctis ſimul vitijs tē tent. Sunt eīm quedā vitia per quandā fibi cognationem ꝓpinqua.vt ex diſſolutione ſpiritus gula:ex gula luxu ria ⁊ huiuſmodi. Jn gyro aūt arietes ordinantur quādo vitia ſingula mentē hincinde feriunt. Quia vo ferrū fo rte metallū eſt.⁊ in ſartagine cibus frigitur per ſartaginē ferreā ſpiritualis zeli fortis frixura ſignat. Omnis quip pe ſpiritualis zelus doctoꝝis aīam frigit.quia valde cru ciatur dum infirmos quoſq̄ eterna deſerere ⁊ rebus tpa libus delectari ꝓſpicit. Unde apoſtolus. Quis ſcandali zat⁹ ego nō vror. Jſtam ſartaginē ferream inter ſe ⁊ ciui tatē predicator⁹ vel prelatus murū ferreum ponit.quia il le fortis zelus qui nunc in mēte doctoꝝis agitur in die ex tremi iudicij inter eum ⁊ animā quā avitijs celatur teſtis eſt vr ſi audire is qui doceē nolueric.doctor: tamē ꝓ zelo quod exhibet de auctoꝝis negligētia reus nō ſit. hec Gre go. Sic ergo patet q̄ ſi nō inſtruit ſubditos prelatus re negligentie eſt. Scōm litteraʒ hoc factū a ꝓpheta ſignat obſidionē futurā hierl'm. Scō debet ꝓlatus eſſe ſollici tus ad inq̄rēda vitia ſubditoꝝ. Vñ dixit dñs ezechieli in p ſona prelatoꝝ. Ezech.iij. ſſili hominis ſpeculatoꝝ dedi te domui iſrl'.id eſt plebi tibi cōmiſſe ad intuendu ſ facta eoꝝm. Unde ſi dicente me ad impiū ait dñs. Morte mo rieris tu:nō amūciaueris vt auertat ab iniq̄tate ſua: ipſe in iniquitate ſua morief:ſanguinē vo ſuū.id eſt morte de manu tua requirā quādo.ſ.ex negligētia tue inquiſitiōis ⁊ admonitiōis nō eſt reuerſus ad penitētia. Dicit aūt dñs ad impiū. Morte morieris q̄n ꝓpetrat aliquod mortale. Hoc eīm ipſe dicit per ſcripturas:⁊ ideo debet prelatus in quirere de vita ſubditoꝝ:vt q̄n poteſt percipere aliquod criminale in eis admoneat.vñ dī. Diligenter agnoſce vul tū pecoꝝis tui.id eſt ꝓuerſationē ſubditi exterioꝝ ⁊ inte rioꝝ quātū fas eſt:vt admoneat ſm q̄ expedit. Dicit eniz regula. Non pōt iuſta eſſe excuſatio paſtoꝝis ſi lup⁹ oues comedit ⁊ paſtoꝝ neſcit.eē de reg.iur.quādo ſcz pōt ⁊ de bet ſcire ⁊ negligit. Et iſta eſt differētia inter correctionē fraternā de qua infra:⁊ correctionē paternā ſeu prelatoꝝ q: circa correctionē fraternā nō tenetur homo inquirere defectus alioꝝ quos corrigat:ſz quos contingit eum vi derevel ſcire.ſicut nec q̄s tenet querere q̄s indigeat vel det elemoſynā:ſed ſufficit q̄ det ſibi occurrentibus,put pōt. Sed ꝓlato hoc nō ſufficit:vt ſcz corrigat quos contingit defectus ei⁹ ſcire:ſed debet inquirere diligenter vitā ſub ditoꝝ ſi forte etiā occultos defectus pōt deprehēdere vt admonēdo:ꝓecauendo malis obuiet. Sicut etiā debitoꝝ aduenīente termino ſolutionis debite querere dz credito rem cui ſoluat debitū ſm Tho.ij.ij.q.xxiij. Et ex paruis cognitis inueſtigando inueniunt ſepe ⁊ alia.ꝓout docet Greg.in paſtorali exponēs illā viſionē Ezech.que ponit viij.c.vbi dicit ꝓpheta q̄ de chaldea fuit ductus in viſioe in hierl'm ad tēplum dñi:vbi vidit iuxta oſtiū quod reſpi ciebat ad aquilonē:q̄d.ſ.erat in atrio tēpli ſtatutū idoluin zeli.id eſt idolū baal q̄d erat ad ꝓuocandū ira dei ideo dī idolū zeli. Et introduxit me dñs ait ꝓpheta ad oſtiū atrij ⁊ vidi ⁊ ecce foramē vnū in pariete. Et dixit dñs. ſfili hoꝝ mnis fode parietē.⁊ cum perfodiſſem parietem apparu it oſtiū vnum. Et dixit ad me. Ingredere ⁊ vide abomina tiones peſſimas quas iſti faciūt hic:⁊ ingreſſus vidi ⁊ ec ce eis ſimilitudo reptilium ⁊ animalium abominatio et vniuerſa idola domus iſrael depicta erant in pariete ⁊ in circuitu per totū.⁊.lxx. virī de ſenioꝝibus domus iſrl'.⁊ ie conias filius ſaphat ſtabat in medio eoꝝ ante picturas ſtantiū ⁊ vnuſquiſq̄ habebat thuribulū in manu ſua:⁊ va por nebule de thure ꝓsurgebat.⁊ dixit dñs ad me. Certe vides que ſenioꝝes domus iſrl'faciūt in tenebris vnuſq̄ q̄ in abſcōdito cubiculi ſui. Dicunt eīm nō vider dñs nos et dereliq̄t dñs terrā:⁊ dixit. Adhuc cōuerſus videbis ab ominatiōes maioꝝes:⁊ introduxit me ad oſtiū porte do mus dñi q̄ reſpiciebat ad aquilonē:⁊ ecce ibi mulieres ſe debant plangētes adonidē. Et dixit ad me. Adhuc cōuer ſus videbis abominationes maioꝝes:⁊ introduxit me in atriū domus dñi inter⁹:⁊ ecce in oſtio tēpli inter veſtibu lū ⁊ altare quaſi.xxv. viri dorſum habētes ꝫ templū dñi:⁊ facies eoꝝ ad oziente ⁊ adorabāt ad ortū ſolis.hec in tex tu. Hanc viſionē tractās Greg.in paſtorali dicit q̄ ꝓphe ta ſignat ꝓpoſitū eccl'e qui inſtigatioe ſpiritus ſancti indu cīt ad intuēdū opa eoꝝ q̄ ſunt in eccl'ia ſignata p hierl'm ⁊ tēplū dñi. Et in ipſo introitu.i.in ꝓma facie videt idolū zeli.i.defectum ſatis cōmunē fidelium ſubditoꝝ.ſ.amoꝛem inordinatū ad aliquā ꝓſonā vt filios vel parentes vel ami cos:vt faciat ſibi quaſi idolū de eis. Paries ſignat durici am peccati:foramen in pariete deſignat aliquod iniciuꝫ peccati. Sed fodit parietem ꝓpheta.id eſt de paruo fo ramine facit magnum vt poſſit intrare quando videlicet prelatus ſubtiliſſimis inquiſitionibus ex paucis ſignis comꝓhenſis de peccatis ſubditoꝝ deuenit ad noticiam

Sollicite inquirat vitia ſubditorum.

Quō ꝓla tus debet ſubditos monere.

Sollicite corrigat crimina.

Negligēs corrigere fit partic ceps pec catorum.

Greg. ex ponit viſi onē ezec.

Caueat a crudelita te.

aliozꝝ etiā occultoꝝ. Unde ingreſſus in foramē vidit re ptilia ⁊ aīalia depicta domus iſrael ⁊ idola. Hec ſignificāt diuerſa vitia que inq̄rēs reperit in ſubdit⁹. Reptilia ſunt pctā carnalia. Aialia q̄ ſunt ꝓ parte a terra eleuata pecca ta ſpūalia. Jdola diuerſe ſpecies auaricie. hec ſunt picta imaginarie in mēte quibus thuriſicāt.i.cultū deo debituz exhibēt:⁊ ſenioꝝes i ꝓpl'is.i. ꝓcipaliozes ꝓmarime ſunt his infecti ⁊ magni ꝓlati eccleſiaſtici. Exinde intrans per aliud oſtium ⁊ aliū locū.ſcz ad aliuz ſtatum vertēs ꝓpter rationē ⁊ inquiſitionē vidit mulieres plangētes adonidē Hugo cardinalis dicit adonidē ſm fictionē poetarū fuiſ ſe amaſiū veneris:quē moztuū lugētes poſtea reſuſcitato de eo gaudēt. Alij dicunt eſſe adoniam filium dauid pul cherrimū qui occiſus fuit a ſalomone: ⁊ quomodocunq; ſit ſignat mulieres deditas nimijs ꝓcupiſcētijs ⁊ laſciuijs que dolēt nō poſſe hīe copiā amatoꝝ ſuoꝝ ⁊ aliqñ habē tes inaniter hilarelcūt:vel etiā que virīs ſuis abutunt. De inū q̄ vertebāt dorſum ad ꝓpriatoꝝ ⁊ adorabāt ad ozi ētē ſignāt eos q̄ poſtꝓonētes deū ⁊ reuerētiā prelatoꝝ nō attendunt niſi ad ꝓſperitatē tpalē ſui ſtatus tanq̄ lucem.

Tertio debet eſſe ſollicitus ꝓlatus in corrigēdo crimia. De hoc dicit.ij.ad Timo.iiij. Increpa eos dure. Dicitur eīm Hiere.xlviij. Maledict⁹ q̄ ꝓhibet gladiū ſuū a ſangui ne.ſ.fundēdo. Scōm ſupficie littere pōt intelligi de recto re ſeculari q̄ hz poteſtatē fundēdi ſanguinē ſeu occidēdi. Talis ſi ſine cauſa rōnabili,ꝓhibet gladiū ſuū a ſanguie id eſt nō punit:maledictionē dei incurrit. Jntelligit etiaz de gladio locutiōis increpatoꝛe ⁊ dure que trāſfigit car nē ſenſualitatis:⁊ elicit per correctionē ſanguinē peccati. Hanc correctionē qui negligit ſeu omittit:ꝓpter hoc pēas cura alioꝝ:maledictionē incurrit dei. Vñ Aug. ſuper pſ. Duo iſta noia hō peccatoꝝ nō fruſtra dicunt⁹: q: eīm pctoꝛ eſt corripe:q: homo eſt miſerere. Nec oīno liberabis ho minēniſi ꝓcutus fueris peccatoꝛē. Jhuic officio nominis inuigilet diſciplina:ſicut cuiqz regēti accōmodata ⁊ apta eſt nō ſolū epō regēti plebē ſuā:ſed etiā pauperi regēti do mū ſuā:diuiti regēti familiā ſuā:marito regēti cōiugē ſuā patri regenti ꝓlem ſuā.iudici regenti ꝓuinciā ſuā:regi re genti gentē ſuaz.hec Augu.xxiij.q.iiij. Duo iſta. Dō ſiqs negleꝛerit corrigere parriceps fit peccatoꝛū illoꝝ. Unde Eleutherius papa ⁊ Jnnocentius dicunt. Negligere ꝙp pe cum poſſis perturbare peruerſos.i.,ꝓhibere ⁊ remoue re a malis nihil aliud eſt q̄ fouere. Nec caret ſcrupulo. id eſt ſuſpitione ſocietatis occulte qui manifeſto crimini de ſinit obuiare.ij.q.vij. Negligere. Et intelligit ſm glo.de p latis. Exemplū hely ſacerdoz⁹ iudex ꝓpl'i iſrl'.q: filios o ꝓhni ⁊ ꝓhinees q̄ malis opibus ſuis ſcādalizabant ꝓpl'm falſa pietate ſuꝑatus dure corrigere neglexit:liz in ſe bo nus grauiter punit⁹ eſt cū eis. Nā audita morte filioꝝū in bello retrocadēs fractis ceruicib⁹ expirauit.vt pt⁹.ſ.Re gū.iiij. Nec dz prelat⁹ ꝓpter ſcandalū delinquētis de ſua correctiōe vel punitiōe cū illud eſt manifeſtū dimittere i punitū ſm Tho.ij.ij.q.xxxiij.art.vj. Et rō eſt iſta.q: corre ctio hec eſt actus iuſticie habēs vim coactiuaz:⁊ ordinat ad bonū cōmune:⁊ ideo ſi delinquēs ꝓpria ſpōte emēdā ri nō velit cogēdus eſt p penas vt peccare deſiſtat:tū etiaz q: etſi corrigibilis ſit p punitionē ei⁹ ꝓuidet bono cōmu ni dū ſeruat oꝛdo iuſticie:⁊ vnius exemplo alij deterrent Sicut nec iudex ꝑtermittit ferre ſuiam cōdēnatiōis i pec cantē ꝓpter tunoꝛē turbatiōis eius vel amicoꝝ. Ubi aūt eſſet maius periculū ⁊ detrimentū q̄ ſequeref bono cō muni ꝓpter punitionē crimīnis alicuius:ꝓpter ſcandalū inde ꝓſequēdū q̄ vtilitas ſequēda ex punitiōe: tūc rōnabi liter correctio poſſet ꝑtermitti.arg.ad hoc di.l.vt ꝓſtitue rē. Debet aūt in corrigendo cauere a nimia crudelitate ſeu ſeueritate:⁊ a nimia pietate ſeu remiſſione. Nā q̄tum ad ꝓmū dī ꝓuer.xxx. Qui nimis emūgit elicit ſanguī nē. Et ecc.vij. Noli eē nimis iuſtus.i.ſeuer⁹.eſt q̄ perit in iuſticia ſua. Hinc ⁊ Leo papa. Veniter caſtigat⁹ reuereti

Plus de clinet ad iniam.

Si excedat in corrigendo.

terficit. correpti nãq; mens repẽte ad odiũ puehit: si hanc immoderata increpatio plus q̃ debuit adiicit. Sz is q̃ in caute primũ lingua extinguit ad vnã ex tribus cuitatib⁹ necesse est vt fugiat: vt in vna earũ defensus viuat. q: si ad pnie lamẽta ouersus in vnitate sacramenti sub fide: spe: t charitate absc̃dik. reus ppetrati homicidiũ nõ teneãr. Pro primus extincti amici significat rpm q̃ est primus noster q̃ cũ venerit ad iudicandũ reatũ hmõi culpe nõ expetit que sub venia fides spes t charitas absc̃dat. Quattuo: au tẽ sunt cause dissimulãdi t nõ corrigẽdi delicta: vt põit Ulricus. Prima est cũ mali sunt occulti t non pñt a bonis discerni. Ad qd̃ facit parabola de zizanijs. vbi cũ apparuis sent zyzania inter bonũ semẽ tritici exortaret diceret seruis dño. Vis imus t colligimus ea. Rndit dñs non. ne forte euellẽtes zyzania euellatis cũ eis t triticũ. vt hꝫ Aldat. xiij.

Põt alis quãdo dissimulare

Scda causa est. cũ multitudo est tãta i scelere q̃ nõ posit extirpari sine scãndalo ecc̃le: vel etiã q̃n boni inuolue renẽ. di. l. vt ꝛ Instituerek. Dicit aũt Tho. ñ. ij. q. cviij. q̃ q̃n to ta multitudo peccat dz de ea sumi vindicta vel q̃tũ ad to tam. s. q̃n sine maiori scandalo fieri põt. sicut dñs egypti os oẽs psequẽtes filios israel submersit in mari rubro: et sodomite oẽs igne t sulphure perierũt. vel quãtũ ad magnã partẽ multitudinis. sicut in pena eox qui vitulũ adorauerũt in deserto occisi sunt. xxiij. milia. Aliq̃n si speratur multox correctio põt exerceri punitio in aliquos principaliores: vt exẽplo eox alij terreant. sicut dñs mandauit suspẽdi pncipes duodecim tribuũ. p pctõ fornicatõis populi. Tertia cã est q̃n. pbabiliter psumit de emẽdatione. vt q: peccauerũt tales ex infirmitate vel ignoãtia nõ ex obstinata malicia. Quarta causa est omissio correctiõis si exercitãdo bonos. psunt ecc̃le. tunc em̃ tolerari possunt ne boni ocio torpesc̃t. probant hec dist. xliij. c. Comessationes. t. xxiij. q. iiij. c. Ipsa pietas. cõcordat Ray.

¶ De omissione fraterne correptionis. Cap̃m. VI

Fraterna correctio est in pcepto

Negligentia seu omissiõe fraterne coreptõis.

Mõ aũt fraterna coreptio sit in p̃cepto: patet p illud quod dixit Petro christus in persona omnium. Si pecca uerit in te frater tu⁹ vade t corripe eũ inter te t ipm solũ Aldat. xviij. Vbi Aug. in homek. ait. Quid est in te peccauerit. i. tu scis q: peccauit. q: em̃ secretũ fuit q̃n peccauit in te: secretũ quere cũ corrigis q̃d peccauit. Nã si sol⁹ nosti q̃ peccauit in te: t eñvis cozã oibus arguere: nõ eris erroris corrector sz pditor. Et infra. Cũ scim⁹ hec. s. pctã occulta. ait Aug. Nõ pdim⁹: sz in secreto arguim⁹. vt vbi cõtigerit malũ ibi moriak. Nõ tñ vuln⁹ illud negligam⁹ ãte oia ostendẽtes illi homini in tali pctõ ꝛstituto illud vuln⁹ esse mortiferũ. habeñ hec. ij. q. j. Si peccauerit. Vbi glo. querit de duob⁹. Primũ est de quib⁹ pctis b intelligak p ceptũ admonitiõis hmõi seu correctiõis fraterne. Et ponit plures opi. Quarũ prima est vt loquak de occultis. sed huic opinioni ẽdicit dictũ Augustini in pdicto. ca. vbi ait. Si tu solus nosti tc. Tertij dicũt p pncipiũ auctoritatis pfare intelligik de occulto: sz sequẽs de manifesto. Johanes adree intelligit de occulto: qõ tñ scik aplurib⁹: vocank testes. vt pbek admonitio facta. q: nõ posset accusare si nõ pcessisset admonitio. Et cũ dicit Aug. Si sol⁹ nosti illud. solus nõ excludit aliquos sz multitudinẽ cũ. s. esset notoriũ. sicut exponik illud. Quomodo sedet sola ciuitas plena. Thre. s. id est cũ paucis. Ista opinio vltima videk esse bea. Tho. si tñ intelligak etiã de occultis. s. vm tñ notis. Sedo querit glosa vrum oẽs obligenk ad hoc p ceptũ. t ponit opiniones. Aliqui dicũt q̃ omnes rectores siue prelati siue ecclesiastici siue seculares tenenk ad istud preceptum quoad peccata cõmissa t cõmittenda. arg. xxiij q. iiij. Duo ista. Sed alijs pionis est istud in consilio nõ in precepto quoad peccata cõmissa. in precepto aũt quoad cõmittẽda. arg. xxij. q. v. c. hoc videtur. Alij dicunt simplici ter q̃ extenditur illud preceptũ ad omnes: qõ tenet Hugo. Et idem beatus Tho. ij. ij. q. xxxij. arti. iij. t ad hoc ex presse facit qd̃ habeť. xviij. q. iij. Tam sacerdotes q̃ religiõsi fideles oẽs summa debẽt habere curã de his q̃ pereũt: q̃ tenus eoz redargutione aut corrigank a peccatis: aut si incorrigibiles appareãt ab eccl̃ia separenk. Nec est contra qõ ait Hiero. Sacerdotes studeant adimplere illud euãgelij. Si peccauerit in te frater tuus. dist. xly. Sed illud. Non em̃ intẽdit Hiero. dicere q̃ soli sacerdotes seu prelati teneank ad illud: sed q: magis illi q̃ ceteri⁹m Tho. vbi s. Tertio videndũ est vtrũ hmõi omissio sit mortale. Ad qõ respondet bea. Tho. ij. ij. q. xxxij. arti. ij. q̃ sic. Vñ Augu. dicit in lib. de verbis dñi. Si neglexeris corrigere peior effectus es eo q̃ peccauit: sz hoc nõ esset nisi hmõi negligentia preceptũ omitteret: vñ t mortale esset. Est ergo videndũ q̃n omittit istud preceptũ: propter qõ mortale cõmittit. Pro cuius declaratiõe sciendũ est Tho. q̃ est differentia inter p̃cepta affirmatiua t negatiua. Naz negatiua obligãt semp t ad semp: q: phibent actus vitiozũ q̃ semper sunt fin se mali nec vllo modo vel tpe vel loco bene fieri possunt: vt nõ piurabis: nõ mechaberis: t hmõi. Sed affirmatiua obligant semp sed nõ ad semp: q: dãtur de actibus virtutũ. Sed actus virtutũ nõ quomodolibet fieri debent: sz obseruatis debitis circũstãtijs. scilz quãdo dz: vbi debet: quomodo dz: t hmõi. Et q: in his que sunt ad finẽ dispositio eoz attendit fin rõnẽ finis: in ipsis circũstãtijs actus virtuosi: precipue est attendẽda rõ finis q̃ est bonus virtutis. Si ergo sit omissio talis circũstãtie circa actũ virtuosum que tollat totaliter bonũ virtutis: hoc cõtrariabitur p̃cepto affirmatiuo. Si aũt sit defectus alicuius circũstãtie que nõ tollat totaliter bonũ virtutis: liez nõ pfecte attingat ad bonũ virtutis nõ erit ꝯ p̃ceptũ. Vñ t pbs dicit in. ij. ethicoz. q̃ si parũ discedak a medio non corrũpit bonũ virtutis. Cum ergo correctio fraterna sit sub precepto affirmatiuo t reducik ad p̃ceptũ decalogi de honoratiõe parentũ sub quo mandak oñe beneficiũ spũale vel tẽporale de necessitate primo impendẽdũ. Correctio autez fraterna ordinak ad hũc finẽ. s. ad emẽdationẽ fratris. i. proximi: vnde in tantũ cadit sub p̃cepto in⁹ est necessaria ad hunc finẽ. Vñ omittẽdo correctionẽ nõ semper peccat moraliter: sed in certis casibus: vt infra declarabitur.

Quãdo omissio est mortalis,

§. I. De correctione fraterna põt exponi illud pss. cxl. Coripiet me iustus in misericordia t increpabit me. Et notãter dicit Greg. Sicut nõ est ab oẽne cessandũ p his quos corrigi volumus: etiam etsi nullo hoim ozante p Petro dñs respexit eũ t fecit suum flere pctm̃: ita nõ est negligẽda correctio q̃uis de⁹ q̃s voluerit nõ correctos faciat esse correctos. Tũc autem ex correctiõe pficit homo cũ miserek deus: atq; adiumat qui facit quos voluerit etiã sine correctiõe pficere. xxiij. q. iiij. Sicut. Et sciendũ q̃ triplex negligentia seu defect⁹ potest circa correctionem contingere.

Utrum omissio illa sit mortale,

¶ Primo ex correctionis irrationabili omissione, cõtra quod dicitur. Coripiet me.

¶ Sedo ex correctis crimiali dispositiõe. ꝯ qõ dz. Just⁹

¶ Tertio ex indebiti modi pcessiõe. ꝯ qõ dicit. In mia.

§. II. Prima ergo negligẽtia seu defect⁹ est cũ omittit fraterna correctio fine rõne. sit em̃ contra dñi p̃ceptum dicẽtis. Si peccauerit in te frater tuus: vade t corripe eu⁊ inter te t ipsum solũ. Vbi Augu. in lib. de verbis dñi ait. Admonet nos dñs noster nõ negligere inuicẽ petã nostra nõ querẽdo quid repreheẽdas: sed videndo q̃d corrigas. i. nõ oportet q̃ pter hoc obseruem⁹ t curiose inquiram⁹ vitã aliozũ vt inueniam⁹ q̃d possimus reprehẽdere: hoc aũt esset explorare vitã alteri⁹ q̃d fieri nõ dz nisi sit prelatus eius. Vñ dz. Prouer. xxiij. Ne queras impietatẽ in domo iusti: ne vastes requiẽ eius Et adrianus papa ait. Nec quid in domo cuius q̃ agatur alia domus per eos nouerit. vel. q. j. Et merito. Illa em̃ beneficia q̃ nõ certe psone debemus: vt plati subditis siue spũalia siue tpalia: sed cõtra oibus: vt elemosynas corporales vel spũales nõ opz querere quib⁹ impẽdamus: sz sufficit impẽdere psonis que nobis occurrit fin Tho. vbi. s. Nec ex hoc opz religiosos erire clausꝛũ suũ ad corrigendũ delinquẽtes. Sed nõ sufficit prelatis cũ viderint vl̃ casu sciuerint crimina alioz corrigere: sed etiã debẽt inquirere seruatis tñ semp debitis circũstãtijs vt dicek. Dicit q̃ pñs. Coripiet me. s. malefacientẽ: iustus nõ tacebit: nõ dissimulabit: nõ omittet admonitionẽ vel reprehẽsionẽ: sed coripiet me. als nõ esset iustus sine causa omittẽdo. Pro cuius declaratiõe dicit Tho. ij. ij. q. xxxij. ar. ij. q̃ fraterna correctio tripliciter põt omitti. Uno modo meritorie. q̃n sz q̃s ex charitate correctionẽ omittit. Dicit em̃ Aug. li. j. de ciui. dei. Dñs si pterea quisq̃ obiurgãdis t corripiendis male agentibus parcit: q̃ opportunius tps inquirit: vel eisdẽ ipsis metuit ne p hoc deteriores efficiant vel ad bona vitã t pia erudiendos impediat alios infirmos t premãt t auertãt a fidenõ videk esse cupiditatis occasio sz ofliũ charitat⁹. Sedo modo ꝑtermittit fraterna correctio cũ pctõ venialiq̃n. s. tm̃o: t cupiditas faciũt hominẽ tardiorẽ ad coripiẽdũ delicta fratris: nõ tñ ita q̃ si ei constaret q̃ posset fratrẽ a pctõ retrahere: propter timorẽ nõ displicendi: vel cupiditatẽ tpalium ne illa amittere⁊ quib⁹? iam modo suo charitatẽ fraternã pponit illas dimitteret correctionẽ. Et hoc modo aliq̃n sancti negligũt corrigere vitã delinquẽtiũ. vt ponit Aug. ibidẽ. Tertio modo omittit fraterna correctio cũ mortali pctõ. q̃n. s. formidak iudicium vulgi t carnis cruciatio. vt dicit ibi Aug. dum tamen hec ita dominenk in animo vt ꝓponank fraterne charitati t b videk cõtingere q̃n q̃s ꝓsupponit de aliquo delinquẽte p babiliter q̃ posset cũ a pctõ retrahere corrigẽdo: sz propter timorẽ vel cupiditatẽ ꝑtermittit. Sciẽdũ q̃ omissio fraterne correctiõis nõ est mortale: nisi illud de q̃ fiẽda est fit mortale. Nam q̃uis etiã fraternaliter corrigere delinquẽtẽ in venialib⁹ sit charitatis q̃n inde sperak vtilitas nõ tñ omittere illud ex negligẽtia est mortale. Umbertus tñ i expositõe regule Augustini facit distinctionẽ de venialib⁹ dicit em̃ q̃ cũ venialia sint dispositio ad mortalia. Duplex est dispositio venialiũ ad mortalia: quedã em̃ ẽ dispositio ꝓpinqua: t quedã remota. Dispositio remota vt verbum ociosum: leuitas: risus: aspectus: vel auditus curiosus non uitatũ t hmõi. Dispositio ꝓpinqua est vel rõne multitudinis vt in illo q̃ assidue fine numero hec cõmittit: vel rõne magnitudinis: vt sunt aliqua mẽdacia multũ scandalosa tiua: t alique detractiones t hmõi: vel rõne cõnexionis cũ mortali: sicut sunt colloquia impudica t visus fixus circa mulierẽ t hmõi. Sicut ergo aliquis videns aliũ incedẽtem per viã credit q̃ statim incurret periculũ mortis peccaret nisi retraheret eũ. Ita põt aliquis peccare mortaliter nisi corrigat fratrẽ de huiusmodi venialib⁹ q̃ sunt dispositio ꝓpinqua ad mortale. vt est perulantia de qua loquit Augu. in regula. Tenemur ergo ad correctionẽ fraternã p ceptoꝛie. de venialibus interdũ nõ inq̃ntum venialia: sz inquãtũ ad mortalia inducẽtia. In alijs casibus q̃uis non teneamur de necessitate ad correctionẽ de venialib⁹: tñ est de expedientib⁹ ad salutẽ. i. vtilib⁹. Hec Umber. Itẽ omissio correctiõis fraterne de mortalib⁹ q̃n nõ sperak emẽdatio fratris: nõ est mortale: imo fieri nõ dz. Itẽ de mortalibus publicis: t notoꝛ: is nõ hz locũ p̃ceptũ de fraterna correctiõe. Sz de illis intelligik illud apl̃i. Peccãtẽ coram oib⁹ argue. vt ceteri timorẽ habeãt. Vñ Aug. Que peccant coram oib⁹ corrigẽda sunt coram oib⁹: q̃ peccant secreti⁹: corripiẽda sunt secreti⁹. Distingue tps t pcordabis scripturas

Nõ dimittak correctio sine rõnabili causa,

Peccatus impedit correctionẽ fraternam.

§. III. Secũda negligẽtia que cõmittit in correctiõe fraterna est defectuosa seu ifructuosa cõiter q̃n corrigẽs est pctõr. Dicit em̃ apl̃s ad Ro. ij. In quo aliũ iudicas teipsum ꝺdẽnas. Sibi em̃ dicit postea illud puerbiũ. Medice cura teipsum. Et Jhũs in lib. de sum. bono. Non dz alioꝛũ vitia corrigere q̃ vitijs ẽ subiectus. Propterea dicit pss. Justus corripiet me. quasi dicẽret. nõ pctõr: q: nõ est dignus corrigere aliena vel idonee us q̃ ppijs detinek. Sciendũ tñ q̃ hmõi declaratiõe q̃ correctio delinquẽtis ptinet ad aliquẽ inquãtũ viget i eo rectũ iudiciũ rõnis. pctm̃ aũt nõ tollit totũ bonũ nature: quin remaneat in eo aliq̃d de recto iudicio rõnis. t hm̃ b põt sibi cõpetere alterius delictũ arguere: sed tñ p pctm̃ p cedẽs impedimentũ quodd̃ correctioni afferꝛ ppter tria

Correctõ fratna pt dimitti tripliciť,

Primo quidẽ ex pctõ pcedẽti indign⁹ reddik vt aliũ corrigat de minoꝛi pctõ si ipse corrigẽs maius cõmisit. Undsup illud Aldat. vii. Quid aũt vides festucã tc. dicit Hiero. De his loquik q̃ cuz mortali crimine detinenk obnoxij minoꝛa peccata fratrꝛibus nõ cõcedũt. Sedo reddit indebita ppter scandalũ qõd sequik er correctiõe si pctm̃ corripientis sit manifestũ: q: videk q̃ ille q̃ corrigit nõ mouetur ex charitate sz ad ostentationẽ. Vñ sup illud. Quõ dicis fratri tuo tc. exponit Chrysostomus. Quo proposito puta ex charitate vt salues primũ tuũ: nõ q: teipsum ante saluares. Uis ergo nõ alios saluare: sz bonã doctrinã malos actus celare t sciẽtie laudẽ ab hominibus querere

Tertio ppter supbiã corrigẽtis. inquãtũ sz aliqs ppria peccata paruidẽs seipm̃ prefert primo suo in corde pctã primi austera scueritate dijudicas ac si ipse esset iustus. Unde Augu. in lib. de sermone dñi in monte ait. Accusare vitia officiũ est bonoꝛ: qõ cũ mali agũt alienas partes faciũt. Quõ aũt q̃s debeat corrigere docet idẽ Augst. dicẽs. Cogitem⁹ cũ aliquẽ reprehendere: nos necessitas cogit vtrũ tale vitiũ sit qõ nunq̃ habuim⁹. t tũc cogitem⁹ nos hoies esse t habere potuisse: vel q̃ habuim⁹ t iam nõ habemus. t tunc tangat memoria cõmunis fragilitas vt ilꝛã correctionẽ nõ odiũ sed mia pcedat. Si aũt inuenim⁹ nos in eodẽ vitio esse nõ obiurgemus sz cõgemiscam⁹ et ad penitendũ inuicẽ inuitemus. Patet ergo ex his q: pctõr est fi cũ humilitate corrigat delinquẽtẽ nõ peccat. Nec p hoc nouã sibi dãnationẽ acquirit. sz p hoc vel in ꝑscientia fratris: vel saltẽ in sua p pctõ ꝑrito cõdẽnabilem se esse ostendat. nõ aũt deobligaťr pctõr: quicũq; ab illo ꝑceptoꝛ: nec põt dici ꝑplexus: q: põt cõteri de pctõ. t penitere et iã nõ erit pctõr. vel etiã vt dictũ est hũiliter corrigẽdo: p cipue fraternaliter nõ peccat. Nec excusanť q̃n teneank correctiõe fraterna platos suos corrigere delinquentes: si vt dictũ est sperak emẽdatio eoz p ipam. Est em̃ fraterna correctio actus charitatis. t ideo ptinet ad vnũquẽq; q̃ respectu cuiuscũq; psone ad quẽ charitatẽ debz habere si aliq̃d in eo corrigibile iueniak. Uerũ in correctiõe q̃ corrigũt subditi platoꝛ dz modus cõgruꝰ adhiberi. vt. s. non cũ ꝑtuia t duritia: sz cũ mansuetudine t reuerentia corrigank. Vñ apl̃s. s. ad Timo. v. ait. Seniorẽ ne increpaueris sz obsecra vt patrẽ. Et ideo Dionysi⁹ redarguit demophilũ monachũ: q: sacerdotẽ irreuerẽter correperat eũ per cutiẽs t de eccl̃ia ejiciẽs. hec beatus Tho. vbi. s. Ad b facit vt notat Greg. in pastorali exemplũ Nathan ꝓphete cũ correxit dauid de adulterio cõmisso occulte: q: sub silentio dilutis q̃ occideret oue pauperis: vt ꝓpararet cõiunium pauꝑi hospiti tc. sup quo dauid iudicauit illũ dignuz morte tc. Et qua fuiia inde sumpta occasione vbane redarguit eũ. t ille subito emendatus est. historia habes. ij. Regũ. xij. In huius figurã dicit Exo. xix. Bellia q̃ tetigerit montẽ lapidabik. qõ fit cũ subdit⁹ bestialiter seu proterue corrigit prelatum. qui ratione dignitatis: quia altior: ceteris ex officio dicitur mons. Et. ij. Regum. v. sca. narratur

Quõ subditi fratres nedebent se habere circa suos prelatos,

q̄ osa peussius fuit a dño:q; retigit arcā dei q̄ designat pla tū.otract' aūt ose qñ irreuerēter obiurgak vel ei detrahik.

Etiā publice pht corrigi.

Sciendū etiam fm Tho.vbi.ś.q. vbi imineret pericu lū fidei etiā publice essent prelati a subditis arguēdi.vñ ꝛ paulus q̄ erat subditus petro:q; ipse papa ꝛ ille eps pro pter imminēs periculū scādali circa fidē petrū publice ar guit.ꝛ sicut dicit glo.Aug.ad Gal'ij. Ipse petr' ereplum maiorib' tribuit vt sicubi forte rectū tramitē reliqssent.ne dedignent a posteriorib' corrigi.arg.di.viij. Qui ꝛeprta. Et q̄uis psumere se esse melioꝛe fmplr q̄ prelat' suus vi deat esse psumptuose supbie:tū estimare se esse melioꝛem q̄tū ad aliq̄d nō est psumptiōis:q; nullus est in hac vita q̄ nō habeat aliq̄e defectū. Et desideradū est q̄ q̄ aliquis monet platū suū nō p hoc maioꝛē se estimat.ſz auxiliū im partik ei. Qui q̄to in loco supioꝛi:tanto m̄ periculo maioꝛi versat fm Aug.in regula.Tho.vbi.ś.ar.iiij.

§.IIII. Tertia negligentia

circa correctionē fraternā:que cū fit actus charitatis:ideo oportet q̄ fiat cū mō q̄ modus est q̄ fiat fm charitates.et ſo dicit.in mia increpabit me. Misericoꝛdia aūt ē effect' charitat',mod' aūt fm charitatē est modus ꝛ forma tradi ta a xpo in euāgelio.q̄ de necessitate ꝑcepti est fm tho.vbi ś.ij.ij.q.xxxiij.ar.vij.vt videlz denūciationē ꝑcedat secreta admonitio in pctis.ſ.occultis:q; sec' in publicis in q̄b' nō est necessariū secretā admonitionē ꝑcedere denūciationē. ꝛ b̄ q; nō tm̄ ad hibēdū est reuerentiā ei q̄ peccauit vt meli' oꝛ fiat.ſz etiā alijs in quoꝛ noticiā venit vt nō scandalizē tur:ꝛ ſo publice fienda. Sz q; in pctis occultis pōt para ri offensa ꝓximoꝛ. Ideo adhuc distinguēdū. Quedā em̄ pcta occulta sunt q̄ sunt in nocumētū ꝓximoꝛ:cū pale vel spuale.pura si aliqs occulte tractet quo ciuitas tradat ho stibus vel si hereticus hoies ꝓuatim a fide auertat.q; em̄ in hmōi casib' q̄ occulte peccat nō solū in te peccat:ſz etiā in alios statim opz ad denūciationē ꝓcedere omissa fra terna correctiōe:vt hmōi nocumētum impediat nisi forte aliqs firmiter estimaret q̄ statim p secretā admonitionē posset hmōi mala impedire. Quedā vo pcta occulta sunt que sunt solū in malū peccātis:ex eius in quē peccat.vel q; a peccāte lederis vel saltē ex sola noticia.ꝛ tūc ad b̄ soluz tenendū est:vt fratri peccāti subueniat.ꝛ tūc sicut medic' coꝛporalis si sanitate infirmo' pōt inferre sine alicui' mem bri decisione hoc facit.si aūt nō pōt abscindit mēbrū min' necessariū:vt vita totius ꝑseruet.ita ille q̄ studet emēda tiōi fratris ad quē ordinat fraterna correctio dz si pōt sic fratrē emēdare q̄tū ad psciam vt fama ei' ꝑseruet q̄ vtilis est. Primo q̄dē ꝛ ipi peccāti nō solū in tpalibus in q̄b' q̄ tū ad multa hō patit detrimentū amissa fama.ſz etiā q̄tū ad spiritualia:q; ꝓe timoꝛe infamie multi a pctō retrahū tur. Vñ qñ se infamatos ꝓsiciūt:irrefrenate peccant. Et ideo Hiero.di. Corripiēdus est seoꝛsum frater ne si semel pudoꝛe aut verecūdia amiserit:pmaneat i pctō. Sco do de bet cōseruari fama peccātis fratris:q; vno infamato alij quedāmodo infamant.fm illd Aug.ad plebē hyppone. Cum de aliquib' q̄ sctm̄ nomē ꝓfitent aliq̄d criminis vel falsi insonuerit vel veri patuerit:instāt satagūt: ambiunt: vt de oibus b̄ credat. Tertio q; ex pctō vni' publicato: alij ꝓuocant ad peccādū. Verū q; psci.ſ.bona ꝑferenda est fame voluit de' vt saltē cū dispendio fame fratris con sciētia p publicā denūciationē a pctō liberet. Et sic ptz de necessitate ꝑcepti esse q̄ secreta admonitio in hmōi occul tis publica denūciationē ꝑcedat. Nec est q̄ Joseph accu sauit frēs suos apud pīez de crimie pessimo. Gen.xxxvij. nec legit ibi q̄ ꝑmiserit secretā admonitionē.q; fm Tho. q̄uis nō sit scriptū:credēdū est q̄ ꝓi' admonuerit. vel di ci pōt q̄ publicū erat pctm̄ inter fratres.vñ dicit pluraliē accusauit fratres. Ad etiā petr' amanīa ꝛ sapphirā occul te defraudātes de ꝑcio agri publice denūciauit pctm̄ fine ꝑcedēti admonitōe,vt ptz Act.v. b̄ fecit:vt executo: dei cui oia pcta etiā occulta sunt ei vt publica:cui' reuelatōe pec catū illius cognouit ꝛ puniuit. Xps etiam cū pctm̄ Jude ꝓditoꝛis haberet vt publicū ingressū deus:vñ ꝛ ꝑdere po terat nō tm̄ publicauit ꝛverbis obscuris eū de pctō admo nuit vt nobis exemplū ꝑberet.ij.q.j.vnus. Simil' nō ē con tra q̄ religiosi in capl'o de culpis se inuicē ꝓclamēt ꝓter missa admonitiōe:q; illa sunt venialia nō infamatoꝛia in quib' nō hz locū ꝓceptū fraterne correctiōis:sed si esset aliq̄d tale ꝙ frater infamaret ꝓtra ꝓceptū ageret q; ꝓ hūc modū pctm̄ fratris publicaret. Ité qñ ꝓlatus in visi tatiōe vel alīs ꝑcipit q̄ sibi dicak q̄d q̄s sciuerit corrigēdū: intelligēdū est saluo ordine fraterne correctiōis siue ꝑcepti fiat ad oēs:siue ad aliq̄d specialiter. Sz si ꝓlat' ꝓce ciperet exemplē ꝑ hunc ordinē a dño ꝑstitutū:ꝛ ipse pecca ret ꝓcipiēs:ꝛ ei obediēs:q; cōtra ꝑceptū dñi ageret: vñ tūc nō est ei obediēdū:q; ꝓlatus nō est iudex occultoꝝ: sed solus deus:vñ nō hz potestatē aliquid ꝓcipiēdi in oc cultis:nisi ingressū q̄ aliqua indicia manifestant: puta q̄ in famiā vel q̄ aliquas suspitiones in quib' casibus pōt pla tus ꝓcipe eodē modo sicut iudex secularis vel eccl'asticus exigere ꝛ iuramētū de veritate dicēda. Tho.vbi.ś. Vñ ꝛ Urbanus papa. De manifestis loquimur.occultoꝝ em̄ cognitor ꝛ iudex est de'.di.xxij. Erubescāt. Ité post ad monitionē secreto factā semel vel pluries quousq̄ habeā spes emēdationis eius q̄ hanc viā ꝓcedēdū est vlterius.ſ. ad ꝓductionē testiū:ꝛ hoc nō nisi cū sperak q̄ per tales te stes inductos ille debeat emēdari q̄ ꝑ secretā admonitio nē nō se a vitio ꝓtinebat. Nā ꝙ hūc modū si nō ꝓbabiliter crederet emēdatio nō sunt testes inducendi sed desisten dū. Inducunk aūt testes ꝓpter tria fm Tho. Primo ad ostendēdū q̄ fit pctm̄ de quo aliqs arguik vt dicit Hiero. Sc̄do ad ꝓuincendū de actu si actus iteret.vt dicit Aug. in regula. Tertio ad ostēdēdū q̄ frater admonēs fecit q̄d in se ē ad emēdationē fratris ꝓcurandū fm Chry. Idcir co aūt voluit deus teneri hūc ordinē in fraterna correctio ne q; de vno extremo nō tranſik cōueniēter ad aliud nisi p medium. In correctiōe aūt fraterna voluit dñs q̄ p̄incipi um esset occultū:dū frater coꝛriperet fratrē inter se ꝛ ipm solū.ſinē aūt voluit esse publicū:vt ſcz ecclesie denuncia ret:ꝛ ideo cōueniēter in medio ponik cōductio testiū vt p mo paucis indicek pctm̄ fratris q̄ possunt ꝑdesse ꝛ nō ob esse vt saltē sic fine multitudinis infamia emendet. ꝛ q̄d Aug.dicit in regula q̄ pctm̄ fratris occultū ꝑus ꝓpositō to debet ostēdi

Aliafesta

Sunt aũt vltra diẽ dñicaꝫ multa alia festa in stitutu ab ecclesia ex ꝓcepto custodiẽda. ⁊ in. c. ꝓnunciandũ. de ꝟse. di. iij. ponunt vltra dñicam ista festa. s. festũ ꝑthecostes cuꝫ duob⁹ diebꝫ sequẽtib⁹. Natiuitaꝫ dñi nr̃i ihesu xp̃i cũ tribus sequẽtib⁹. s. felto. b. Stephe. s. Jo. euãgeliste ⁊ Jnno. circũcisio dñi. Epiphania ⁊ ascẽsio xp̃i. Purificatio virgis Marie. Assumptio eius ⁊ natiuitas ipsi⁹. Natiuitas Jo. bap. ffesta. xp̃i. apl⁹oꝝ. ffestũ oim̃ sctoꝝ. ffestũ sancti Mychaelis de mẽse septẽbris. ffestũ. s. Siluestri. s. Martini sci Laurentij. ⁊ in singulis ep̃atibus ille festiuitates q̃s ep̃i cũ clero ⁊ ppl̃o duxerint solẽniter celebrandas. ⁊ dicit ibi glo. ℔ verũ esse de festis sctoꝝ q̃ sunt canonizati. ij. em̃ ꝑuata oratio posset dirigi ad quẽlibet quẽ q̃s estimat esse cũ xpo in̅ oratio solẽnis q̃. s. fit in missa vel diuino officio fieri nõ dz̃ nisi ad canonizatos. Videt etiã ex illo textu. c. ꝓnunciandũ. q̃ eps solus nõ possit indicere festa celebrãda nisi ppl̃s acceptet. Item festum crucis q̃d est de mense maij. s. ℩mẽtionis est ꝓceptum. de ꝟse. di. iij. crucis. ffestuꝫ corꝑis xp̃i p clemẽtinã. ex̃ de reli. ⁊ ve. sanc. si dñm. De quibusdã tñ festis est dubiũ vtrũ debeãt celebrari. s. p cessatione ab opibus. ⁊ de festis quattuor doctoꝝ Ambrosij Augustini Hieronymi ⁊ Gregorij. mãdank celebrari solẽniter sub officio duplici. ex̃ de reli. ⁊ ve. san. c. gloriosus. lib. vj. Et ij. Jo. an. videk tenere ep̃ cessatione celebrãda p cessatione ab opibus. tñ ꝟsuetudo q̃ est optima legum interpres est in ℣sum: q. multũ pene custodiunt. ℔ nec ista cõsuetudo eccle℔ de festis quattuor doctoꝝ Ambrosij Augustini Hieronymi ⁊ Gregorij. mãdank celebrari solẽniter sub officio duplici. cũ multa festa celebrent sub officio etiã toto duplici. ⁊ tñ nõ sunt in ꝓcepto. Peritos viros ⁊ timoratos audiui ℔ sentire. s. ꝙ nõ sunt in ꝓcepto. ⁊ vidi declarationẽ quãdã factã p Eugenium. iiij. ad requisitionẽ quorundam sup hoc seu dispẽsationẽ. s. ꝙ non intendebat fideles obligari. Et idẽ videt dicendũ ꝺ Adarco ⁊ Luca euãgelistis nisi ꝙ ista festa cõmuni⁹ ⁊ plen⁹ celebrant ꝑ cessatione ab opibus. Et hoc attẽdẽdũ q̃ vbi ista celebrant plene seruãda sunt. ar. di. xj. in his. Illa etiã festa ꝺ q̃bus nulla fit mẽtio in corꝑe iuris vel eũangelib⁹. si de cõi more oium celebrant seruanda sunt sicut festũ. b. Nicolai ⁊ forte Antonij. q̃ aũt solũ sunt in vna ciuitate vel ꝓia in illa seruãda sunt. Sicut em̃ ꝟsuetudo gñalis facit legẽ gñalẽ si est rõmabilis ⁊ ꝓscripta: ita ꝟsuetudo ꝑticularis legẽ ꝑticularẽ illos ligãs vbi seruat. ar. di. xij. illud. ⁊. c. illa. ffestũ visitatiõis. bea. Marie q̃n. s. visitauit Elisabeth q̃d celebrat infra octauas apl⁹oꝝ ꝺ ab Urba. vj. fuit ꝓceptũ: ℔ q: nunc fuit receptũ vel custoditũ nec forte publicatũ. ideo nõ obligat nũc: etsi obligaret nõ tñ illos q̃ nõ erãt sub obedientia illi⁹: ℔ bñdicti. ffestũ ꝓceptiõis. b. Marie q̃ a quibusdã celebrari tolerat ab ecclesia: ⁊ hoc rõne sctificatiõis in vtero facte: nõ est in ꝓcepto: nec etiã festũ niuis. ffestũ vo annũciatiõs etiã nõ ꝓtineat inter alia festa ꝓcepta. de ꝟse. di. iij. ꝓnũciandũ. q. adhuc forte nõ erat institutũ. tñ pculdubio obseruandũ: vt ex̃ de feriis. c. cõquestus. De faciendo festũ trinitat⁹ ꝟsuetudo seruãda est. ex̃. c. q̃m. Hodie cũ ex mãdato Jo. xxij. fit hoc festũ ꝑ vniuersalẽ ecclesiã. Quedam alia festa q̃ crãt in ꝓcepto sunt abrogata ꝑ ℣sum cõsuetudinẽ. vt cõiter dicit. q̃ad cessationem ab opibus: ⁊ isti sunt tres dies rogationũ. Jtẽ. vij. dies passionis dñice. i. hebdomada sancta. ⁊ septẽ resurrectionis. i. hebdomada pasche erãt antiqtus in ꝓcepto: vt ps̃ de ꝟse. di. iij. ꝓnunciandũ. ℔ hodie non seruant nisi duo dies sequẽtes dñicã resurrectionis ⁊ dies pasceue: ⁊ feria. v. in cena dñi. De festo Innocentũ ⁊. b. Siluestri videk etiã standũ ꝟsuetudini loco. ⁊ cõiter male custodiunt. ffestũ etiã dedicationis ecclesie etiã est abrogatũ. Jtẽ cũ dr̃ ex̃. e. questus. ffesta apl⁹oꝝ seruãda intelligendũ videk de ꝑncipalio: ib⁹. q̃n videlz fuerũt assumpti ad gl̃am nõ de aliꝭ: vt est festum cathedre Petri eiusdẽ ad vincula. Jobis aũ portã latinaz quersionis Pauli vel cõmemoratiõis ei⁹. Nõ em̃ dicit de cretũ oia festa: ℔ indefinite. Sz ⁊ ꝟsuetudo ppl̃s xp̃iani q̃ est optima legũ interps. vt de ꝟsue. c. cũ dilectus. ita fuat.

De anticipatione festoꝝ in choro vel in foro.

Dubitaꝭ etiã a ꝙusdã vtrũ q̃n ꝓcepta trãsferunt quoad officiũ: cũ. s. occurrũt in dñicis aduẽtus vel quadragesime ⁊ hmõi. debeãt etiã trãsferri quoad cessationẽ ab opibus. Et dicendũ ꝙ nõ: q: eccl̃a statuit illa determinata die qua occurrũt custodiẽda: ⁊ nil vnq̃ ordinauit de remissiõe. etsi de trãslatione officij: ⁊ sic seruat ꝟsuetudo. Patet etiã hoc a simili. Nã si occurrat iciunium ecclesie vel ex voto in vna eadẽ die qua aliud iciunium ecclesie: puta vigilia Adat thei vel Tho. apl̃i cũ iciunio quattuo: rpz. vel etiã sextaz ferã hmõi q̃s ex voto habeat iciunare. nullus dicit ꝙ debeat alia die etiã iciunare in supplementũ: ℔ illa dies determinata satiffacit vtrique ⁊ voto ⁊ iciunio eccl̃ie. sic ⁊ in ꝓposito. ffestũ sci Bartholomei aliquãdo celebrat. xxiij. Augu. Alicubi. xxv. Jn hoc seruandus est mos patrie extra eo, conquestus.

Peccatũ graue ꝓpter festũ

§.I. ffesta aũt dicunt ferie

De feriis diuersis.

co. s. ꝙ stant vacationẽ ab eis q̃ in foro iudiciali agi consueũt: vel dicunt ferie q̃si festiue. ffer̃iarũ aũt q̃dã sunt repertinee: q̃dã tẽporanee: quedã solẽnes. Tẽporanee sunt q̃ dank ꝑ fructib⁹ colligẽdis: ⁊ sunt duoꝝ mensiũ gr̃a messium ⁊ vindemiarũ. ⁊ ꝑ tñ diuersas regiões citꝰ aut tardiꝰ indicunt aut ꝓcognant. ff. c. l. ꝓsides. ⁊ de offi. ꝓcõ. l. ij. in aliq̃. Et in his nõ ꝓt fieri ꝓcessus iudicial⁹ nisi de cõsensu ptium. ex̃. e. ꝙuest⁹. in fi. Repertine ferie sunt q̃s impator indicit vel ꝓpter victoriã quã fecit vel q: ꝓrꝛ̃ dux̃it: vel q: ei filꝰ natus est ⁊ hmõi. Et dicunt repertine: q: repẽte ⁊ subito indicunt. nullus ꝓter principẽ hec indicere põt. C. de feriis. l. nullo. Ferie vo solẽnes sunt festa instituta ab eccl̃ia de q̃b⁹ dictũ est. Vñ si ciuitas vel dñs indicit seu mãdat aliq̃d festũ sub certa pena celebrari. penam quidẽ posset exigere a violatoribus: ⁊ culpã nõ incurrũt: q: nõ ꝓtinet ad eos festa ꝓcipere ⁊ in ꝓmis ⁊ sctis feriis ⁊ tpanctis ⁊ repẽtinis põt manual⁹ opari. nõ aũt in solẽnibus: vt infra declarabit. Debet aũt incipi festũ quoad cessationẽ ab opibus a vespa. i. sero vigilie ⁊ terminat⁹ in vespa festi. ex̃. eo. oẽs. Et idẽ de die dñica. de ꝟse. di. iij. c. ꝓnunciandũ. Tñ initiũ festoꝝ ⁊ finis iuxta eoꝝ qualitatẽ ⁊ regionũ ꝟsuetudines seruari dz̃. ⁊ sicut magnitudo eoꝝ exigit ꝑus incipe ⁊ tarditus finire. ex̃. c. q̃m. Et vbi est de more generali aliquoꝝ artificũ. vt barbitonsoꝝ ⁊ hmõi q̃ in sabbato vel vigilijs magnoꝝ festoꝝ laborant ꝑ duas horas noctis: q: tunc ꝓsone magis ocurrũt q̃ alijs diebus põt tolerari talis mos: q: etiã de sero festi q̃n liceret laborare die trãsacta nõ laborant vsq̃ ad mediã noctẽ. ⁊ sic videk admitti posse cõpensatio ꝟsuetudine sic agẽte. et dñs Eugenius. iiij. sup hoc requisitus etiã cũ talibus dispensauit: vt percepi a fide digmis.

Inceptio festoꝝm.

Dñica est multũ ꝑuilegiata

§.II. De violatoribꝰ festoꝝ

rum dicit ps̃. lxxiij. loquẽs de pctoribꝰ. Dixerunt in corde suo cognatio eoꝝ simul q̃sc̃ere faciam⁹. oẽs dies festos dei a terra. ℔ ihram intelligit de chaldeis q̃n cepert hierl̃m ℔ Nicolaũ de lyra. Vel de romanis cũ destruxerũt hieruſalẽ querẽtib⁹ tollere cultũ veri dei ⁊ eius festa. Vel etiaz moraliter de malis xp̃ianis q̃ cũ cognatiõe coꝝ. i. cũ alijs malis ad hoc opam dãt vt violent festa ⁊ ad nihilũ deducant: siue laborando: siue vitijs in eis se implicando. Vbi notandũ q̃ festum violatur ⁊ male celebrat ex triplici negligẽtia seu defectu.

¶ Primo q: nõ cauek a defectibus criminalibus.

¶ Scõ q: nõ inherek actibus spũalibus.

¶ Tertio q: nõ abstinek ab opibus manualibus.

Quid agendũ est in festo.

§.III. Quantũ ad primuz

Festa violantur ꝙ pcta mortalia,

dz̃ q̃s abstinere a pctis: ꝓmaxime dieb⁹ festiuis: q: plus habent impedire mentẽ si mortalia sunt avacãdo deo q̃ opa manualia. Vñ dicit Leui. xxiij. de sabbato cui succedunt

festa eccl̃ie. Omẽ op⁹ seruile nõ facietis in eo: ℔ opus seruile est pcm̃. dicit em̃ xp̃s Jo. viij. Dis q̃ facit pcm̃ seruus est pcti. Et ꝛ̃ dicit. b. Tho. ij. ij. q. cxxij. ar. iiij. Od magis facit ꝺ ꝓcptũ de sctificatiõe sabbati seu festi qui facit pcm̃ die festo q̃ q̃ facit aliq̃d opus corꝑale de se licitũ. et Aug. dicit in li. de decẽ chordis q̃ meli⁹ faceret iudeus in agro suo aliq̃d vtile agere q̃ seditiosus in theatro i festo existere. ⁊ meli⁹ femine eoꝝ die sabbati lanã facerẽt q̃ totã die in neomenijs suis ꝑudice saltarent. Nõ aũt q̃ peccat venialr̃ in sabbato. i. in festo facit ꝺ ℔ ꝓcptũ: q: venialia nõ excludũt scritatẽ. hec Tho. Pctm̃ q̃ mortale cõmissum die festo est multo ℊuius q̃ alia die idẽ ꝑpetratũ rõe festi. nã vltra ꝑpriã deformitatẽ: puta furti vel fornicationis ⁊ hmõi hz̃ spãlẽ deformitatẽ ex illa circũstãtia tpis sacri: ex q̃ festũ violat. Vñ talis vt dicit Nico. ꝺ ly. sup Exo. c. xx. nõ solũ agit ꝺ vnũ ꝓceptũ. s. nõ mechaberis. aut illꝺ nõ furtũ facies: ℔ etiã ꝺ illud de sctificatiõe sabbati. Sed heu miserãda cecitas ꝑianoꝝ: q: plura pctã faciũt ⁊ grauiora in diebus festiuis q̃ ꝑ totã hebdomadã. Nã cũ alijs diebꝰ operent eos diuersis exercitijs laborare vt possint viuere diebꝰ festiuis q̃ deberẽt laborare ꝑ aia ⁊ deovacare implicãt se in multis vitijs. Alij discurrũt ꝑ cando ꝑ vias ⁊ ecclesias q̃ pessimũ est: alij saltando ⁊ tripudiando alij ludendo vacãt: ⁊ ꝛ̃inde deũ ⁊ sctos blasphemando. alij venãdo ⁊ aucupãdo: alij sedẽt murmurãdo ⁊ detrahẽdo: alij luxuriãdo: alij tabernas frequẽtãt ⁊ ꝙuiniã. Hinc ⁊ Aug. ad Aurelij. Comessatiões ⁊ ebrietates ita q̃rose licite putant: vt in honore beatissimoꝝ martyrũ: nõ solũ ꝑ dies solẽnes q̃ vnusq̃sq̃ nõ lugendũ videat q̃ hoc nõ carneis oculis aspicit: ℔ etiã quotidie celebrant. dist. xliij. Et ꝑterea: q: multa ⁊ innumera mala fiũt in festis dicit deus ꝑ Esa. c. j. Solẽnitates vras odiuit aia mea frẽa sunt mihi molesta. ⁊ amos. v. ait dñs. Odi ⁊ ꝓieci festiuitates vestras: q: ℩. s. eas vobis facitis nõ mihi. ⁊ Malac. ij. ait ip̃se. Despergã sup vultũ vestrũ sterc⁹ solẽnitatũ vrarꝫ. i. pecata que facitis in festis manifestabunt coꝛ̃a oibus ad cõfusionẽ vestrã. Jsti ergo cessare debent q̃tum in eis est. i. deficere ⁊ annullare dies festos dei a terra.

§.IIII. Quantũ ad secũdũ

sciendũ ℔ Tho. vbi. ℔. q̃ finis huj⁹ ꝓcepti. s. de obseruatione festi est vt hõ vacet reb⁹ diuinis q̃d signak in ℔ q̃d dr̃ Aldemẽto vt diẽ sabbati sanctificares. illa em̃ sctificare in lege dicunt q̃ diuino cultui mãcipank. vñ ⁊ de ꝟse. di. iij. ieiunia dr̃. Die dñica nihil aliud agendũ nisi deo vacandũ. nulla opatio in illa die sancta agak: nisi tm̃. hymnis psalmis ⁊ cãticis spũalibus dies illa tranſigak. ⁊ intelligik de opatione ꝓhibita: vt patebit infra. Et q̃d dr̃ de dñica idez dicendũ de aliꝭ festis ꝓceptis: q: vbi eadẽ rõ ibi idẽ ius.

Quid sit opus seruile.

Est aũt dies dñica multũ ꝑuilegiata ꝓpter multa magnifica in ea die gesta. Nã in ea mũdus sumpsit exordiuz ⁊ ꝑ resurrectionẽ xp̃i moꝛ̃s interitũ: ⁊ vita sumpsit initiũ. Dicit Leo pa. di. lxxv. q̃ die dñico. Ipsa etiã die dñ natus in mũdo xp̃s iesus. ⁊ in ea misit apl̃is spm̃s sctm̃ ⁊ credik ad iudiciũ finale vẽturꝰ. Debet ergo die festo ℔ isti opibus spũalibus: oõnis: meditatiõis: auditiõis diuino⁹: letitiõis ⁊ elemosynis ⁊ hmõi. vñ ⁊ cũ factꝰ eẽt iesus ãnoꝝ xp̃i. ascẽdẽtib⁹ pentibꝰ ei⁹ hierosolymã ℔ ꝟsuetudinẽ diei festi: ⁊ xp̃s cũ eis ascẽdit. Lu. ij. Et ad q̃d ꝛ̃go gl̃iosa cum Joseph ⁊ puero iuisset nisi ad adoraũ deũ ⁊ vacãdũ diuinis vt lex iubebat. Et inter cetera debẽt hoies vacare cõpũctioni ⁊ ꝓtritiõi pctoꝝ suoꝝ recogitates q̃ egerũt alijs diebꝰ in q̃b⁹ fuerũt occupati. Dicit em̃ Leui. xxv. Sabbatũ requietionis est affligetis aias vras. s. ꝑ ꝓtritionẽ ℔ ozi genẽ. Jtẽ auditioni misse ⁊ diuinoꝝ officioꝝ ⁊ predicationum. de quo dicek post sequẽti. c. Jtẽ admonitiõi ⁊ correctioni ꝓmoꝛ̃ũ ⁊ ꝑcipue familie sue. exemplũ in Job de quo scribit ℔. j. c. Lunc ⁊ in ozbẽ transissent dies mittebat Job ⁊ sanctificabat eos. i. in capite hebdomade q̃d ẽ dñi ca. Dicitur aũt sanctificare filios: q. s. illa die admonebat eos ⁊ corrigebat de defectib⁹ ℔ quos infra hebdomadaz fecissent: vt exponit Tho. sup Job. Vel etiã q: offerebat oõnes ⁊ sacrificia ꝑ eis. Jtẽ inistit dr̃ magis elemosynis. Jn cuius figurã legit℩ Leui. ꝙ duo agni offerebant die sabbati: alijs diebꝰ vnus tm̃. s. ℔ holocaustũ. Tobias etiã ꝑarato ꝓandio in die festo mist filiũ ad vocandũ pauperes ad comedendũ cũ eis. ꝓius tñ sepeliuit mortuũ quẽ audiuit in platea iacere: vt habeẽt Tob. ij. Sed q̃s est hic q̃ ita celebret festa vacãdo diuinis ⁊ laudabimus eũ cũ in uenerimus. Nõne tota occupatio hoim in festis est circa corꝑus. mulieres vacãt ⁊ nõ parũ tpis exponũt in se ornãdo ad capiẽdas aias. famuli ⁊ famule ad ꝑparãdũ cibos accuratius solito: mercatores ad faciendũ suos cõptos ⁊ rõcinia ⁊ scribendũ libros ⁊ litteras: inferiores ꝺditiõnis hoies ad audiendũ de palatinis vel spectacula vana: nulla cura filioꝝ ⁊ familiũ? ℔ oẽs liberi dimittunk ad faciendũ mala: ⁊ q̃ cũ multo labore ꝑ hebdomadã lucrati sunt in festis in tabernis ⁊ ludis nõ in elemosynis expendunt. O abusio puersa hoim ⁊ iactura tpis irrecupabilis ⁊ negociũ gratissimũ demonijs. apte de his dixit Hieremias Th℩en. s. Viderũt eã hostes. i. demones inimici pessimi aie seu ecclesie ⁊ deriserũt sabbata sua. i. festa: q: ℩. nõ deo: sed sibi vacãt vẽtri vl̃ demoni. Sed queri põt vtrus q̃s abstinẽdo se a criminalib⁹ ⁊ opibus manualib⁹ ꝑ hoc solũ q̃ nõ vacat diuinis nisi audiẽdo missam vel nõ audiẽ sando: q: nõ põt: ℔ per totũ festũ solatiak ⁊ rõcinak de ociosis peccet mortalr̃. Et videk q̃ sic: q: maxime cadit sub precepto q̃d est de intẽtiõe legislatoris: ℔ ad hoc intẽtio latoris huj⁹ ꝓcepti de sctificatiõe sabbati est vt vacek deo. Talis aũt nõ vacat deo: q: etsi audit missam illud valde modicũ est respectu totius diei: ⁊ modicũ ꝑ mihilo reputak. de ꝟse. di. ij. reuera. ergo ꝛ̃. Od si pieci festiuitates vestras: q: ℩. eas vobis facitis nõ mihi. ⁊ Malac. ij. ait ip̃se. Despergã sup vultũ vestrũ sterc⁹ solẽnitatũ vrarꝫ. i. peccata que facitis in festis manifestabunt coꝛ̃a oibus ad cõfusionẽ vestrã. Jsti ergo cessare debent q̃tum in eis est. i. deficere ⁊ annullare dies festos dei a terra.

Utrũ sufficiat audire missã

§.IIII. Quantũ ad secũdũ

sciendũ ℔ Tho. vbi. ℔. q̃ finis huj⁹ ꝓcepti. s. de obseruatione festi est vt hõ vacet reb⁹ diuinis q̃d signak in ℔ q̃d dr̃ Aldemẽto vt diẽ sabbati sanctificares. illa em̃ sctificare in lege dicunt q̃ diuino cultui mãcipank. vñ ⁊ de ꝟse. di. iij. ieiunia dr̃. Die dñica nihil aliud agendũ nisi deo vacandũ. nulla opatio in illa die sancta agak: nisi tm̃. hymnis psalmis ⁊ cãticis spũalibus dies illa tranſigak. ⁊ intelligik de opatione ꝓhibita: vt patebit infra. Et q̃d dr̃ de dñica idez dicendũ de aliꝭ festis ꝓceptis: q: vbi eadẽ rõ ibi idẽ ius.

De cessatione operum in festo,

Est aũt dies dñica multũ ꝑuilegiata ꝓpter multa magnifica in ea die gesta. Nã in ea mũdus sumpsit exordiuz ⁊ ꝑ resurrectionẽ xp̃i moꝛ̃s interitũ: ⁊ vita sumpsit initiũ. Dicit Leo pa. di. lxxv. q̃ die dñico. Ipsa etiã die dñ natus in mũdo xp̃s iesus. ⁊ in ea misit apl̃is spm̃s sctm̃ ⁊ credik ad iudiciũ finale vẽturꝰ. Debet ergo die festo ℔ isti opibus spũalibus: oõnis: meditatiõis: auditiõis diuino⁹: letitiõis ⁊ elemosynis ⁊ hmõi. vñ ⁊ cũ factꝰ eẽt iesus ãnoꝝ xp̃i. ascẽdẽtib⁹ pentibꝰ ei⁹ hierosolymã ℔ ꝟsuetudinẽ diei festi: ⁊ xp̃s cũ eis ascẽdit. Lu. ij. Et ad q̃d ꝛ̃go gl̃iosa cum Joseph ⁊ puero iuisset nisi ad adoraũ deũ ⁊ vacãdũ diuinis vt lex iubebat. Et inter cetera debẽt hoies vacare cõpũctioni ⁊ ꝓtritiõi pctoꝝ suoꝝ recogitates q̃ egerũt alijs diebꝰ in q̃b⁹ fuerũt occupati. Dicit em̃ Leui. xxv. Sabbatũ requietionis est affligetis aias vras. s. ꝑ ꝓtritionẽ ℔ ozi genẽ. Jtẽ auditioni misse ⁊ diuinoꝝ officioꝝ ⁊ predicationum. de quo dicek post sequẽti. c. Jtẽ admonitiõi ⁊ correctioni ꝓmoꝛ̃ũ ⁊ ꝑcipue familie sue. exemplũ in Job de quo scribit ℔. j. c. Lunc ⁊ in ozbẽ transissent dies mittebat Job ⁊ sanctificabat eos. i. in capite hebdomade q̃d ẽ dñi

quis doceret verbo vel scripto. Unde ⁊ Numeri.xxviij. dicit glo. q̄ fabri ⁊ hmōi artifices ociant die sabbati. Lector: aūt diuine legis ⁊ doctor ab ope suo nō desinit: nec tm cōtaminat sabbatū. Itē opa corpalia ad cultū spālez dei nō ptinētia intantū huilia dicunt inq̄tū ptinēt ad seruientes. inq̄tū vo sunt cōia seruis ⁊ liberis seruilia nō dicunt. vñ q̄libet tam seruus q̄ liber tenet in necessarijs prouidere nō tm sibi: sed etiā ꝓximo in his ꝓcipue que ptinēt ad salutē corpis. Sm illud Prouer. xxiij. Erue eos q̄ ducūtur ad mortē. Sed ario in dāno rerū vitādo. Sm illud Deute. xxij. Nō videbis ouē ⁊ bouē fratris tui errātē ⁊ preteribis: sz reduces fratri tuo. ⁊ iō opus corpale ptinēs ad seruandū salutē corpis ꝓprij nō violat sabbatū. Nō em̄ est ꝺ obseruātia sabbati q̄ alīs comedat vel medicinā faciat ⁊ hmōi. q̄bus salus corpis cōseruat. ⁊ ꝓpter ℔ machabei nō violauerūt sabbatū pugnātes ipsa die. ꝓ sui defensiōe vt habet. j. Machab. ij. Nec belias fugies a facie ielabel i die sabbati. ꝓpter hoc etiā dns ꝓcepit discipulos suos qui colligebāt spicas ⁊ fricabāt manibus in die sabbati ꝓpter necessitatē quā patiebant. Silr op' corpale q̄ ordinat ad salutē corpalē alterius nō violat sabbatū. vñ Joh. vij. dixit xps. Aliqi indignamini: q̄ totū hoiem sanū feci in sabbato. Silr ⁊ opus corpale q̄ ordinat ad iminēs piculū seu dānū rei exteriozis vitādū nō violat sabbāt. Vñ dns dicit Matth. xij. Quis ex vobis q̄ habeat vnā ouē ⁊ si ceciderit i foueā die sabbati: nōne tenebit ⁊ leuabit eā? hec oia Tho. Ops ergo ab opib' manualib' exceptis predictis abstinere. alīs violat festū ⁊ peccat mortal'r. Vñ dicūt iudei. Nō est ℔ hō a deo q̄ sabbatū nō custodit. Jo. ix. Quāuis de xpo falsum diceret. tū q: sanādo hoiem nō violabat sabbatū: sic nec faciēdo medicinā. tū q: dns erat ⁊ legislator: ⁊ poterat legē soluere. Et ad ostēdendā gratiā pcti hui' quēdā iudeū salphaat noie q̄ repert' fuit in deserto ligna colligere in sabbo: de mādato dni. Vnde ꝓpter hoc fecit lapidare. Prohibent ergo vt opa seruilia in festis placita ⁊ sine seu ꝓcessu iudiciales. ⁊ ad penā cōdēnatio mortis ꝓcipue. ex eo. Oēs. ⁊. xv. q. iiij. g totū. Itē ab artificijs variis artiū mechanicaz: ⁊ cultura terre: satiōe: messione: ⁊ vindemijs: nisi in necessitate. q: scilz alio tpe fieri nō posset. Itē in negociādo: emēdo vel vēdēdo nisi ꝓ sua necessitate victualia. Dicit tm Pe. de pal'. in. iiij. q̄ cū nūdine fiūt in aliquo loco dieb' festis si nō ꝓhibent a platis ex quo papa scit ⁊ tolerat talē cōsuetudinē illi q̄ emūt vel vendūt in talibus nūdinis vident posse a mortali excusari. si tm nō dimittāt diuina saltē auditionē misse. Sec' vbi dimittāt hoc vel vbi ꝓhibent a platis. Itē ptinet ad opus seruile ꝓhibitū: scribere ꝓ pcio: vt de quaterno in quaternum vel instra cū tm possit sine piculo differri. Conficere aūt testamēta infirmoz vel ꝺtractus infimonij vbi est de more videt posse fieri. Videre aūt ratiocinia ⁊ facere cōputū plurū illicitū est. Itē ad opus seruile spectat cū eqs asinis vel bobus deferre blada vel vina vel ligna vel mercimonia nisi necessitas vrgeat. Itē abstinēdū est ab itinere dietario nisi necessitas cogat vel aliud piū opus induc at. vt videlz visitatio alicui' ecclie vel ꝓsecutio indulgentie vl' reformatio pacis seu amotio scādali ⁊ hmōi. Itē a bellis abstinēdū est nisi necessitas vrgeat: ⁊ iusta cā subsit vt. xxiij. q. viij. si nulla. Sed notandū q̄ q̄dā sunt opa seruilia in q̄bus se exercēdo dieb' festiuis ꝺm Guil. nō violat festū nec ꝓ ois peccat mortaliter. Et primo ꝓ ꝓseruādo ꝑsonas vel res suas: puta faciēdo foueas vl' machinas ⁊ hmōi. vl' portādo res suas ad loca secura iminēte bello vel portādo necessaria ad defensionē ⁊ hmōi. Itē si iacentibus segetibus in agro vel fenis in ꝓximis: vel vuis in vineis. imineat tēpestas vel aliud piculū amissionis illarum rerū liceret talia colligere ⁊ contutare. Itē de alia re q̄ destruit si in die festo circa eā manualiter nō opat. vt extensio lane ad radios solis cū hyeme apparent vel ꝓsecutio succēsionis fornacis in lateribus calce vel vitreis ⁊ hmōi

Carnifices.

Itē si carnifices ⁊ pincerne ꝓparātes victualia in festis vt in sequēti die vendāt. si nō poterāt ꝓius ꝓparari vel ꝓpata ꝓseruari: vident excusari a mortali. Itē vectores merciū aut alimētoz: aut ꝑsonarū ad loca remota cū alīs nō possent sine graui incōmodo vitā transfigere credunt excusari si differre nō ꝑnt. Itē qui cōpellunt a dnīs iusto metu ad laboz: ādū in dieb' festiuis in agris suis vel defe rendū ligna vel lapides vel faciēdū edificia vel foueas et hmōi. q̄ si nō faceret notabiliter dānificarent in ꝑsona vel rebus vident posse excusari. ꝓpter necessitatē. Adelius tm facerēt nō obedire q̄n opus illud nō est necessariū. Et q: modicus recessus a medio nō tollit bonū vtutis sm philosophū in ethic. ideo q̄ alīqs vel alīq in ꝓcto aliq̄d faci at paruū vt obturādo sepē vel cuellēdo malas herbas. vl' suēdo aliq̄ puncta vestis dissute vel calige ⁊ hmōi nō iudicat violator festi sm Guil. Barbitōsores nō in radēdo sz in minuēdo sanguinē. ⁊ ferratores equoz ⁊ hmōi: si in festis exercēt arrē suā ꝓncipaliter ꝓpter necessitatē eoz q̄ bus seruiūt nō ꝓpter cupiditatē lucri excusant ⁊ similiter q̄ eos req̄rūt de arte sua si alīs nō poterāt sibi cōmode pui dere excusant. Itē in molēdinis ad aquā vel ad ventū sine magna opa hois pōt seruari ꝓsuetudo ꝓtie nō ꝓhibita a prelatis. Secus de molēdinis cū tumētis. ⁊ hoc nisi necessitas vrgeret ꝓpter victualia necessaria q: tunc liceret.

Rasores

Itē dieb' festiuis nō tm dñicis vel solēnioribus licitū videt labozare ꝓ paupibus cū his tm̄ additionibus adiunctis Primo vt nō dimittant diuina. i. auditio misse. Sedo q̄ fiat elemosynaliter nō ꝓpter lucrū. Tertio q̄ illi ꝓ q̄b' laborat indigeāt. Itē ad edificationē ecclesiarū ⁊ opus monasteriorū nō habētiū sufficientes redditus licitū est laborare nō tm vsq̄ ad vltimā fatigationē. nec q̄ dimittant diuina. hec oia in hoc. ſ. Guil. Item a fortiori videt licitum cuilibet laborare ꝓ sustētatione sui ⁊ familie sue. q̄n aliter sustentari nō valet. ita tm q̄ nō dimittant diuina. Nec em̄ obseruatio festi est in tanta artitudine vt in veteri testamē to vt dictū est supra. Et erit bona cautela vt hoc fiat cum dispensatione episcopi.

Laborare pro paupib'.

¶ De negligentia sumptionis sacramentorum ⁊ preciꝑue confessionis. Capitulum. VIII.

Egligētia sumptionis sacramētoz: multū est reprehensibilis. ⁊ frequenter dānabilis. Vñ apls ad Heb. xj. Quomodo nos effugiemus. ſ. dānationē si tāta negligerimus salutē. Hec nobis facta est ꝓ passionē xpi cuius virtus remānsit in sacramētis: q̄ sunt quedā medicine spūales sm Tho. in. iiij. saluātes nos ab infirmitatibus peccato: Et licz ad sacramēta duo que dicunt volūtatis. ſ. ordinis ⁊ matrimonij nullus cogat. sed liber quilibet sit ad ea suscipiēda. tm alia quinq̄ dicunt sacramēta necessitatis q̄ libet ꝺz suscipe ꝓ loco ⁊ tempore. Et sine baptismo q̄dez actu suscepto vt in paruulis. vel saltē in ꝓposito vt in adultis nullus pōt i nouo testamēto saluari. Jo. iij. Nisi q̄s renatus fuerit ex aqua ⁊ spūsancto nō pōt introire in regnū celoz. Adultus aūt qui negligit baptismus suscipe: vel qui fictus accedit ad baptismū peccat mortaliter. Et paruuli q̄ sine eo moriunt ad limbū descēdūt. ⁊ parentes eorum fideles q̄ sunt in causa hmōi defectus: peccāt mortaliter. Cōfirmationē ⁊ extremā vnctionem adulti qui tēpore debito nō suscipert cum tamen possent ex negligētia nō curantes de eis. ⁊ multomagis contenientes peccarent mortaliter. ⁊ similiter in mortali illa suscipientes. Paruulis aūt nō ꝛgruit extrema vnctio. Cōfirmatio autē est multū ꝑfit nō tm omissio eius est in pī iudicio salutis illis Penitētia lapso in mortale post baptismū necessaria est actu si potest. id est vocali ꝓfessione. alīs ꝓpositū ei' ꝑficit si ꝓtritus est. ⁊ q̄tū est de iure diuino sufficeret quādocunq̄ ante mortē. Luc. xiij. Nisi penitētiam egeritis oēs simul peribitis, ait xps. Similiter ⁊ sumptio eucharistie actu vel ꝓposito habēti vsum rōnis: necessaria est de iure diuino ante mortē. Jo. vj. Nisi māducaueritis carnē filij hois ⁊ biberitis ei' sanguinē nō habebitis vitā in vobis Sed hoc nō sufficeret q̄tū est de iure positiuo. naz q̄libet tenet ⁊ obligat obedire ꝓceptis ecclesie. ecclesia aūt nūc obligat sub ꝓcepto q̄ transgredētes peccat mortal'r: vt semel in anno q̄libet ad ānos discretionis veniēs debeat cōfiteri ⁊ eucharistiam sumere.

Nota cōfessionē ⁊ p̄ceptū dicator.

§. I. De omittētibus ergo

hmōi ꝓcepta eccle. q̄ oēs obligāt pōt exp̄i illō ps. cxiij. Declinātes in obligationes adducet dns cū operibus iniq̄tatē pax sup israel. Opātes iniq̄tatē sunt pctores ⁊ hos demū ducit dns ad penas eternas: ⁊ inde sequit pax super israel. i. electis: remotis sz illis malis q̄ tribulant eos factis ⁊ exꝑlis. Obligationes aūt sunt ꝓcepta non soluz dei sz etiā ecclesie ad q̄ seruāda q̄s se obligat i baptismo Declināt aūt in eas q̄ ex negligētia deficiūt ab eis vel in eis: ⁊ isti etiā ducunt ad gehennā. Circa istā igit obligationē ecclesie: sz de confessione annuliter fienda tripliciter quis declinat ⁊ deficit,

¶ Primo ipsam ꝓtermittendo.

¶ Secdo ipsam indebite peragendo.

¶ Tertio pniam iniunctā nō implendo.

Cōfessiones negligentes.

§. II. Quantum ad primū

Numeri. v. dicit. q̄. vir siue mulier q̄ p negligētiam trāgressi fuerint mandatū dñi dei sui atq̄ deliquerint: cōfitebūtur peccatū suū. Et licet tunc ista cōfessio fieret p sacrificiū oblationē ex qua in genere manifestabat peccatū offerētis. tm mō ops q̄ fit vocalis. alīs talis omissio ⁊ negligētia pniciosa est. Vñ dicit Salomon Prouerb. xxviij. Qui ab scōdit scelera sua: sz nō cōfitēdo: nō diriget' sz inuiam salutis. Qui aūt ꝓfessus fuerit ⁊ reliquerit ea inueniet gratiā. Et Amb. in li. de pdiso. Nō pōt a peccato quis iustificari nisi peccatū ante fuerit cōfessus. de pe. dist. ſ. Et Chryso. in sermone. Peius est nolle ꝓfiteri q̄ legē cōtenere. Ne cessariū est ergo ad salutē semel in anno ꝓfiteri: q: ecclesia ad hoc obligat oēs fideles ꝓceptorie. vt patet ex de pe. ⁊ remiss. vbi dicit. Omnis vtriusq̄ sexus postq̄ ad ānos discretiōis puenerit semel in anno oia peccata sua fideliter ꝓfiteat ꝓprio sacerdoti: ⁊ iniunctā sibi penitētiā ꝓ viribus studeat adimplere suscapiēs reuerēter ad min' in pascha eucharistie sacrm: nisi forte de ꝓprij sacerdotis cōsilio ob aliquā cām rationabilē ad tps ab eius ꝓceptione duxerit abstinendū. Alioquin ⁊ vīēs ab ingressu ecclesie arceat: ⁊ moriēs christiana careat sepultura. Et subdit q̄ hoc statutū oz in ecclesia frequēter publicari: ne quis ignorantie cecitate excusatiōis velamē assumat. Ubi primo videndū est quis dicat annus discretionis in quo q̄s teneat ꝓfiteri. Glo. aūt sup dicto. c. ois. dicit annū discretiōis ee cū est doli capax. Idē Richar. in. iiij. Et quidaz alius in. iiij. idem sentit dices. q̄ doli capax est q̄n habz vsum rationis ⁊ cognoscit peccatū. cuius signū est q̄n dat interroganti ordinatas responsiones. Hosti. aūt in summa. de pe. dicit q̄ tenent pueri ad ꝓfitēdū cū sunt doli capaces ⁊ non aliter. Et dicit doli capax q̄n est ꝓximus pubertati sm quosdam. quā opi. sequit Pe. de ancha. sup cle. ⁊ subdit Pe. q̄ primus pubertati dicit cū magis appropinquat puberta ti future q̄ preterite infantie: q̄d contingit in masculo q̄n habet decē annos ⁊ dimidiū ⁊ aliquātulū vltra: ⁊ in femina quādo hz. ix. ānos ⁊ dimidiū ⁊ vltra aliquātulū. Sz Hosti. addit q̄ potius ℔ sm exteriora bon' iudex estimabit: id est sm q̄ ex actib' ⁊ verbis pueri pōt magis vel min' deprehēdi de vsu rōnis. ar. ex de ꝓsump. ex studijs. Nō aūt aliqui dicūt q̄ annus discretiōis q̄uis quoad cōtrahēdū matrimoniū vel ingrediendū religionē: intelligat annus xiiij. in masculo ⁊ cōplet⁹. ⁊ duodecimus in femina vt dicunt oēs doctores ⁊ iura: tamē quantū ad ꝓfessionem vel cōiones intelligit annus imediate post septēniū: scilz viij. annus. Sed istud nō est simpl'r verū. nā leges adaptātur sm ea q̄ vt in pluribus accidūt: sz vt in plurib' in octauo anno puer nondū hz vsum rōnis vt experientia docet Certū est aūt q̄ ante vsum rōnis nullus peccare pōt: nec leqib' astringit. vnde nec talis ꝓ confessiōes cōfiteri tenet. Nō aūt dicit Greg. ix. ex ꝺ delic. pu. Pueris grāduiculis peccatū nolunt attribuere q̄dam nisi ab annis. xiiij. cum pubescere ceperint: q̄d merito crederemus si nulla essent peccata: nisi q̄ mēbris genitalibus cōmittunt. Quis vo audeat affirmare furta: ꝓiuria: mēdacia: nō esse peccata: ⁊ his plena est puerilis etas. Hec ille. Nō firmat opinionez illoz: q: pout putāt ⁊ ꝓ se induc̄t. Nō em̄ dicit quin infra scōm septēniū q̄ est ꝓxime puerilis etas possint here vsuz rōnis: ⁊ ꝓ cōsequens peccare mortal'r: vt appropinquāte pubertate: sc̄z in anno, xij. vel. xiij. tūc em̄ in aliqbus regionibus ⁊ ꝑdicta peccata ⁊ vitia carnis perpetrant multi. ⁊ isti dicunt pueri grāduiculi sm dictā decretalē. Nec etiaz ꝓ eis valet exemplū q̄d inducūt de puulo q̄nq̄ annoz: q̄d Greg. in. iiij. dialogoz: narrat ad gehennam cōdemnatū ꝓpter petm blasphemie. nā in illo accelerat' fuit vsus rōnis ꝑter cōmunē cursuz. Si em̄ nō habuisset vsuz rationis nō fuisset sibi imputatū i peccatū blasphemie. Sicut nec aui que dicit pica q̄ aliqua ꝑfert sine intellectu. Una aūt hirūdo nō facit ver. vt dicit ꝓbs. Et ea que a iure cōmuni exorbitāt nō sunt trahēda in ꝛequentiā. vt extra de reg. iur. li. vj. Si ergo ille ꝑter cōem cursuz in quinquēnio habuit vsuz rōnis. vñ peccare potuit: nō sequit q̄ oēs alij habeāt sed nec i octēnio: ⁊ cū pari ꝓcepto quilibet obligetur ad cōmunioē sicut ad ꝓfessionē vt ptz ꝓ ipam decretalē. Dicit btus Tho. in. iiij. sen. q̄ pueri circa vndecimus vel duodecimū annū si appareāt in eis signa deuotionis ita sz q̄ sciāt discernere panē materialem a sacramentali possunt cōmunicare. q̄d dicit: q: ꝓsumit iam here vsum rōnis ⁊ nō antea. Temerariū ergo videt asserere ⁊ publice predicare q̄ imediate post septēnium tenent pueri ad istud ꝓceptū seruandū alīs peccāt mortal'r ⁊ ipsi ⁊ parentes eoz: q̄ nō faciūt eos ꝓfiteri. Sed dñ laudabile est ⁊ pium predicare ⁊ exhortari parētes pulos suos ⁊ septennes ⁊ q̄nquennes vt faciāt cōfiteri vt sic assuefaciāt se moribus xpianoz: etiā si nondū hñt vsum rōnis q̄uis nō teneant. Sed ⁊ cōfessor: cū puer cōfitet aliq̄d quod de se est mortale nec pōt ꝓcipere si tunc hz vsum rōnis nō ꝺz precipitare sniam de mortali sed reprehendere eū vel admonere vt caueat in futurū ⁊ doleat q: ducit illū ad gehennā. Si quis ergo nō ꝓfitet semel in anno habēs annos discretionis: peccat mortal'r si ex negligentia hoc faciat. secus si ex impotētia vt q: nō habuit copiā ꝓfessoris vel q: est excōicatus: nec ꝓ eū stat q̄n querat ⁊ pauret absolutionē: vl' q: differt aliqbus diebꝰ de cōsilio sacerdotis. Nō aūt pōt sacerdos deobligare eū ab hoc ꝓcepto: nec epūs. sed solus papa quantū ad semel in anno. Et de eo qui nō hz nisi venialia sm ꝓsciam suā ⁊ pbabiliter. q̄uis q̄dā dicāt non teneri: q: decre. intelligit de eo qui habet necessaria ꝓfitēda vt mortalia. Cuius tamē est dicere sm Tho. q̄ teneat vt obediat ꝓcepto ecclesie: q: etsi cōscius sibi nō sit non tamen securus. Declinantes ergo. i. deficientes ab obligatione huiusmodi adducet dns ⁊c. Piero. Promittit. ꝑspera dns si penitētiam egerimus. Q. si negligentia dissoluitur ⁊ ipm penitebit sponsionis: pmissaq̄ mutabit. de pen. di. ſ. si agamus.

Ann' discretiōis.

§. III. Quantū ad secūdā

ptem declinat q̄s in hanc obligationē nō solū nō cōfitendo sed male cōfitendo: ⁊ ꝓmo q̄dez si ꝓfitet sacerdoti quē nouit esse hereticū vel sciſmaticū vel excōicatū: suspensum vel irregularē: vel nō habere potestatem absoluēdi ab his q̄bus absoluit: vel q̄ scit notabiliter esse ignorantez ⁊ se habere casus intricatos: q̄s nec ꝓ se nec ꝓ illum pōt sufMale cōfitendo.

ficienter explicare. Vñ Aug. in li. de pe. ait. Qui vult confiteri vt inueniat gram. sacerdotē q̄rat sciēter soluere ⁊ ligare ne cū circa se negligēs fuerit negligat ab illo q̄ salubriter monet vt viter cecū ne ambo in foueā cadāt. de pe. di. vj. Scō declinat qñ ꝓfitēr quidē idoneo sacerdoti ſz dimittit aduertēt aliq̄ō pctm̄ qō scit vl credit vel dubitat pbabiliter ee mortale ex verecūdia. ⁊ tūc nō solū nō valet sibi ꝓfesso ⁊ iterare tenet. ſ. additū nū aliō mortale ō nouo ꝑpter irreuerētia exhibita sacrō et sua fictiōe ſm Tho. in iiij. ⁊ alios. Augu. Caueat pctō: ne verecūdia ductus dimidat cōfessionē. ſ. est em̄ ad hypocrisim tēdere ⁊ semp ve nia carere. de pe. di. v. ofideret. Si aūt dicat oīa pcta sua q̄ mēti occurrūt dicēda. ſz nō ꝑpont ab aliquo mortali abstinere ⁊ tm̄ interrogatus a ꝓfesso: dicit ꝓ sciaz loquēs se velle ab oībus abstinere. iterū peccat mortal' mēdacio vtēs. Sz si nō occurrit illa sua incōtritio mēti vt dicenda q: nō cogitat sup hoc vel nō interrogat de hoc a cōfessore nō peccat ꝓfitēdo q̄uis sit sibi infructuosa illa ꝓfessio ꝓpter indispositionē suā. nō tm̄ videt trāsgredi p:ceptū ecclesie. Et ds recipi ꝓfessio quā incōtritus facit ſz nō absoluī. vt ee de pe. ⁊ re. c. officij. Tertio qñ impr:meditat' accedit cū tm̄ multa habeat intricamēta ⁊ grauia dicere ꝓpter que multa omittit ex obliuiōe. q: difficile est in subito mēti occurrere oia q̄ ꝑ totū annū gessit. vel ea que de se sunt mortalia. q: ignorat illa esse mortalia. Et ista etiā est inutilis ⁊ infructuosa nisi deus in ipsa muret mente ei⁹ ⁊ cōtritionē infundat. Seruare ds ergo illud Ezech. penitētis qui ait. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine anime mee. i. singula opa male facta in toto tpe vite mee. Vbi notandū exēplū notabile. fuit q̄dā mulier nobilis magnarū virtutū fame ⁊ ꝓsili q̄ cū nō haberet virū sibi a seruis dei cōsultū erat q̄ remaneret in seculo potiꝰ q̄ intraret monasteriū. q: plura bona in seculo faciebat: sed instigante diabolo q̄ felici eius statui inuidebat incidit in fornicatiōē. qō illa postea q̄ritus ꝑpendēs oino decreuit intrare monasteriū ad agendū penitētia de scelere. ⁊ vitandū pericula tā experta. Quo facto dedit se marime abstinētie. vigiliis. orōnibus silētijs ⁊ lectionib⁹ nunq̄ tm̄ de fornicatiōe ꝑperata ꝑ verecundia voluit ꝓfiteri. Also:tus aūt abbatissa cōi cōcordia ista electa est in abbatissam. ꝑpter exēpla exteriora sanctitatis eius. q̄ fuit in magna austeritate degebat ⁊ gubernabat monasterium. Et post multa tpa infirmata grauiter rogauit eā quedā ex ip sis monialibus sibi magis familaris vt si ꝓtingeret eam decedere sibi post mortē apperet ad intimādū statū suum. qō illa promisit dño dispōante. mortua igit cū moniales ex pectarēt de die in diē illā miraculus illustrari. quadā nocte apparuit illi cui ꝓmisit tota turpis ⁊ tristis. Et recognoscens eā cū interrogaret de statu eius rīdens ait. Dānata sum ꝑpetuo in igne eternū. Qō illa stupēs ait. Quis er⁹ go poterit saluus fieri si tu q̄ vitā tā singularē. tā irrepr:hēsibilē tā austerā in seculo ⁊ monasterio renuisti saluata nō es. Cui illa. Nō mireris. q: vna sola de cā dānata sum ex eo videlz q̄ in pctīs carnis in seculo lapsa ꝑ verecūdia nunq̄ voluī ꝓfiteri. Et sic declinātes ⁊c.

Exēplū ō tacente vnū pctm̄

§.III. Quantuz ad tertiuz

Qñ nō facit ꝓnaz

declinat q̄s in obligatiōe circa penitētie sacrīm. qñ nō facit penitētia sibi iniuncta. vel nōdū debet. Matthei. iij. Sfacite fructus dignos pnie. Cū ergo q̄s nō facit pniam sibi iniunctā ꝑ mortalibus ex negligentia dimittēs mortaliter peccat. q: sub ꝓcepto ad illud tenet. Secus si dimitteret ex importētia. ds tm̄ facere tūc sibi cōmutare in aliud ab illo imponēte vel alio si ipsius copiā habere nō pōt. ⁊ oportet iterare ꝓfessionē si ex negligētia dimisit vel ctiaz obliuione si alteri ꝓfitet. Scō declinat nec agit fructū dignū pnie qñ facit pniam iniunctā sed nō alia ad que tenet. vt restituere cū posset substantia alienam vel res alie nas. Nā si ꝓposuit res istas facere in cōfessione. ⁊ postea ꝓpositū ex auaricia vel negligētia dimittit vel omittit facere cū ds. tunc recidiuat ⁊ intrat statū dānationis. Tertio cū facit pniam iniunctā sed nō in statu gr̄e recidiuans in aliq̄ō mortale ante cōpletā satisfactionē iniunctā talis vtiq; ds nihilominus ꝓficere pniam. q: implēdo saltē satisfacit ꝓcepto sacerdotis iniungentis sibi pniam. Sed illa pars quā ꝓficit in mortali nō valet sibi ad id ad q̄ est ordinata. ſ. ad diminuendū de pena tēporali hic vel in purgatorio sibi debita ꝓ:pctis. ⁊ si post lapsum in mortale ꝓterit de pctō etiā ante cōfessionē pnia iniuncta ipsam ꝑse quēdo valebit sibi in aspectu dei ad diminutionem pene. Sed vtrū talis teneat iterare ꝓfessionē vel penitētiā iniūctam. qui. ſ. eā ꝑfecit in mortali de necessitate salutis. dico q̄ nō. Sed hāc questionē diffuse habes in. iij. pre. ti. de sacramētis. in. c. de satisfactione. Et vtrū etiā q̄s teneat statim cōfiteri perpetrato mortali pctō ibi habes in. c. de cōfessiōe. videlz q̄ nō tenet de necessitate ſm Tho. Richar. ⁊ de. Quis sit piculosum differre. ⁊ ideo ꝑsuadere ops vt q̄citius. De additionib⁹ ꝓfessionis. ⁊ de fructib⁹ eius ⁊ exhortationibus ad ipsam ibi habes.

De negligētia circa sacrīs eucharistie sumēdū. Ca. IX.

Egligētia nō modica exhibet circa sacrīm eucharistie sumēdum

cū etiā teneat q̄libet semel in āno cōicare in pascha vt dicit decre. Omnis. de pe. ⁊ remiſ. Supius allegata. Et ꝓmū dubiū q̄d circa ꝫ occurrit est istud. Vtrū satisfaciat ꝓcepto eccl'e de cōione semel in anno sumēda qui cōicat feria quinta in cena dñi vel in parasceue. vel in sabbato sancto. vel alia die infra annū. Ad q̄d dicendū q̄ ſz quidā dicāt hoc sufficere. ſ. qs tm̄ bene respicit textū decre. q̄ dicit in pascha videt q̄ nō. nā pascha dicit dies dñice resurrectiōis. Interptat em̄ trāsitus. q: xp̄s trāsiuit illa die de morte ad vitā imortalē. ipsa tm̄ dies cū duob⁹ sequētibus q̄si p vna reputat' quoad solēnitatē officij. sic em̄ vñ etiā ꝓ cōione p vna pnt cōputari. Et ꝙruētissime eccl'ia statuit i die solēnissimo festi supra oēs alios fideles sūere debere sacrīm oim maximū ⁊ reuerēdissimū. cui⁹ quasi vigilia ad se ꝓpandū ad ipsi⁹ sumptionē est tota. rī. ꝑcedēs. Et Anto. de bu. eximius doctor vtriusq; iuris dicit sup. c. ſi iudeos. eē de iude. Nota q̄ in die resurrectionis est sūmēdū corpus xp̄i. hoc sermocinando ad pplm eximū predicatores dñs Jo. dñici. ⁊ scūs Vincē. qui clarunt miraculis. Nec obstat huic snie illud. c. de ꝓsec. dist. ij. In cena dñi a quibusdā. vbi dr in die cene esse cōicandū. q: vt dicit glo. ibi. illa cōio est religiosoꝝ. ſ. in cena dñi. oēs em̄ se cōicant in missa maiori. qui etiā p hanc nō omittūt cōmunionē in die resurrectionis. vel pōt dici etiā q̄ illud. c. habuit locū quoad oēs tpe antiq̄ori qñ fideles non solū in dñica resurrectionis. sed singulis diebus dñicis cōicare solebāt vt de ꝓse. di. ij. cōicandū. Et si dicat q̄ ꝓceptum de cōione nō refert ad diē determinatā. sed ad semel cōicandū. Rīdet q̄ ex quo dies determinata ponit' refert etiā ad ipm diē ex quo rō huius est in promptu. vt supra dictū est. vel saltem negari nō pōt quin saltē sit dubiū vtrū intentio legislatoris etiā determinaret ad diē prefixā. ⁊ tunc standū est littere que diē ponit. ⁊ cū in dubijs tutior via sit eligēda. extra de spon. c. iuuenis. ⁊ tutior via sit cōicare in die resurrectionis. quare nō potius illud tenendū ⁊ predicādū. Si quis tm̄ esset ita occupatus in die festo resurrectionis q̄ nō posset huic vacare. ſ. ad se ꝑparādū forte cum hmōi posset ep̄s vel cōfessor licentiare. vt in aliquā diem precedente vel sequente cōicaret. Sed q̄ aliqui vel aliq̄ hoc faciant vt quasi liberi⁹ liceat eis vacare oīa tribus⁹. tripudijs: ludis: pompis: lasciuijs: in festo resurrectiōis. hoc est contra intentionē ecclesie q̄ vult fideles illa die ꝑ ceteris vacare deuotioni. Dies etiā ꝑcedētes sunt magis inductiui ad deuotionē ex ipsis officijs que maxime requirit' in accessu ad sacrīm. Quia tm̄ multi ꝑdicatores ⁊ magni predicant aliquādo cōtrariū: illi q̄ ex doctrina eoꝝ putātes sibi hoc licere ꝓuium faciunt: nō puto ꝓdemnandos vt transgressores preceptiː nisi essent ꝓuaces ⁊ ꝑstaret etiā de ꝓuio. Et qui hoc ꝑdicant: sc̄z alia die q̄ in pascha cōicādū plus sapiunt q̄ ops sapere. Et notandū q̄ triplex negligentia cōmittit' ⁊ valde graue peccatū circa istud sacramentum sumendum.

Cōicās i cena dñi vtrū satisfaciat ecclesie.

Indebite sūmētes eucharistiam.

¶ Primo omittēdo indebite eius sumptionem.

¶ Scō accedendo indigne ad cōionem.

¶ Tertio exhibēdo se repide post acceptionē.

Et de his pōt intelligi illa imprecatio. pſ. ⁊ ō istos vbi ait. ſfiat mensa eoꝝ. i. cōio eis parata ⁊ ꝓ eis: fiat. i. fiet cōtā ipsis in laqueū: in retributiōes: ⁊ in scandalus. Obscurent' oculi eoꝝ ne videāt: ⁊ dorsum eorum semp incurua. Effunde sup eos irā tuā: ⁊ furor ire tue cōprehēdat eos. fiat habitatio eoꝝ deserta. q̄ ꝑt exponi de nō cōicantib⁹: ⁊ male cōicantibus: vt in fine capituli exponet.

Omittūt aliqui cōicare.

§.I. Quantum ad primuz

Dicit sap. Odo suauis est spūs tuus in nobis dñe. i. q̄dulcis affect' tuus ad nos. Nā angelorū esca nutriuisti pplm tuū dñe ⁊ panē de celo ꝓstitisti eis. Sap. xvj. Et ꝓpl'o q̄dē hebreoꝝ figurā exhibēdo: sc̄z mānā suaue. Sz ꝓpl'o xp̄ianorū figuratiː sc̄z magnificij sacrīm. Sed sicut ingratus ille ꝓpl's dixit. aia nr̄a nauseat sup cibo isto leuissimo alios appetēs cibos ⁊ vilissimos. Ita ⁊ ꝓpl's xp̄ianus tanto ingratior q̄to beneficiū ꝓcessit est incōparabile maius quam si reputās cibū sacrālem vilē nō curās de eo alia appetēs vana ⁊ vilissima respectu spūalium. Omittūt aūt indebite sumere quadrupliciter.

¶ Aliqui ex obstinatione.

¶ Aliqui ex falsa humiliatione.

¶ Aliqui ex ignorātione.

¶ Aliqui ex tepefactione.

Ex obstinatiōe dimittūt multi q̄ pmanētes in odio vl' deꝛētione alienoꝝ vel luxuria vel alio mortali pctō: q: nolunt pctīs illud dimittere: nolunt etiā cōicare: ⁊ q̄ nō velint cū hmōi peccatis cōicare minus male faciūt q̄ si cuz illis cōicarent: ſz nō ꝓptera excusant a mortali omittentes cōionem: q: nec plexi sunt: ſm Tho. in. iiij. Nam pnt ⁊ debēt dimittere pctā illa: ⁊ nō pmanere in sua obstinatione cū de die in diem: imo de puncto in punctū possint mori ⁊ ꝑpetuo dānari. ſfit ergo eis mēsa cōionis in laqueum pctiː qō cōmittūt omittēdo eā. Ex falsa humiliatiōe dimittūt illi q̄ reputātes se peccatoꝛes ⁊ indignos tāto sacramēto nolūt cōicare. Equidem si attendaꝫ magnitudo exīstentis in sacrō soluz: nulla creatura inueniēt digna eo Nec apl's sanctiː nec martyres. Sed nec hoc dñs requirit a nobis. ſ. tantā dispōnem ⁊ sanctitatē: quātā merēt maiestas eius: ſz quāta est possibilitas fragilitatis nostre. nec req̄rit q̄ efficiamur ipeccabiles: ſz q̄ doleam⁹ de ꝑteritis ⁊ ꝓpnamus firmiter in futurū abstinere occasiōes ꝓximas cuitādo. Nā ⁊ petr⁹ cū alijs apl's digne sumpserunt sacrīm in die cene: ⁊ tm̄ inde ad modicū petr⁹ xp̄m negauit ⁊ mortal' peccauit: ⁊ alij fidem ꝑdiderūt. ſfalsa vtiq; humilitas est q̄ frangit ꝓceptā: debuit potiꝰ q̄libet petrū imitari dicentē. Luc. v. Exi a me dñe q: hō peccator sum: ⁊ tm̄ nō receb'at sed adherebat ei. Ex ignorātia dimittunt q̄ nesciunt se ad hoc teneri: ſz ignorātia ista nō videt excusare: cū sit cōe ꝓceptū ecclesie q̄d oēs ertēdit: ⁊ ignorātia facti nō iuris excusat. de reg. iur. lib. vj. Et ꝓcipue in locis vbi ista ꝓdicant' aut de facili sciri pōt. Sed in locis filiestribus vbi sacerdotes sunt ita ignorātes: q̄ nō solū ista nō denūciant sed forte retrahūt dicēres: nō sumēdā cōionem nisi in morte vel a senibus. possent magis excusari.

Ex tepiditate omittūt q̄bus videt labor se ꝑparare ad cōfessionem ⁊ ad cōionem: q̄ ita ꝓplicant terrenis q̄ post ponunt de facili spūalia etiā eis necessaria. ſfit ergo istis mēsa in laqueū peccati mortalis ꝓpter suā negligentiaz. Si q̄s aūt omitteret ex aliq̄ importētia vel cā rōnabili: puta q: est in mari cōstitutus in pascha: vel est clausus in castro vel in carcere vbi nō pōt hēre sacerdotē vel exiens domū timet inimicos capitales: vel de licentia confessoris ⁊ hmōi. iste nō peccat habēdo desideriū sumēdi: ⁊ ꝓpositū qñ poterit supplere defectū. Sz impedimento sublato tenet cōicare. alꝰ tūc peccaret mortal'r. Et in huius figurā legit in veteri lege q̄ illi q̄ nō poterāt comedere agnū pascha lē designantes sacrīm in festo ꝓprio pasche: debebant in mēse sequēti supplere defectū. alꝰ graviter peccabant.

Etas est cādi pueros.

Sed dubitari pōt in qua etate teneantur pueri cōicare. nam post pubertatē dubiū nō est quin obligent' si sunt sane mētis. Et pōt satis teneri: q̄ ſm q̄ pōt ꝓfessi: et cōfessione eorū ꝑcipere de vsu rōnis eorū maioꝝ vel minoꝝ sic pōt ⁊ debet eis ꝓsulere vel artare ad cōiem. Sz ⁊ parētes q̄uis ad ꝓfessionē debeāt quodāmodo cogere sicut ⁊ magistri scholarū. nō aūt sic ad cōionem: sed debēt bene eos hortari: si vident eos habere bonā discretionē: vel dimittere in iudicio cōfessoꝝ suoꝝ. Retrahēdo aūt eos solus ex hoc quia sunt parui: ⁊ quia nō est de more patrie pueros quantūcunq̄ habeant vsum rationis q̄ cōmunicent grauiter peccant.

Indigna cōicatio.

§.II. Quantū ad secundū

ꝓncipale. sc̄da negligētia mixta sacrilegio est cū q̄s accedit indigne ad cōionem. De quo apl's. j. Coꝛ. xi. ait. Qui mādducat ⁊ bibit indigne iudiciū sibi mādducat ⁊ bibit nō dijudicās coꝛpus dñi. i. nō discernēs ab alijs cibis cōibus ad quos sumēdos accedit sine ꝓsideratiōe. ⁊ glo. ibi iudicium sibi mādducat ⁊ bibit. i. ac si ꝓm occideret punietur. ſfit aūt indigna accessio quadrupliciter.

¶ Primo: q: cū mortalis peccati remorsione.

¶ Scō: q: sine mentis discussione.

¶ Tertio: q: sine criminalis ꝓfessione.

¶ Quarto: q: sine ritus obseruatione.

Et de oīb⁹ his vificar' illud ps. ſfiat mēsa eoꝝ coꝛa eis in laqueū. ſ. peccati mortalis. Et de ꝓio nullū dubiū q̄n mortal' peccat qui accedit ad sacrīm cū sciа peccati mortalis q̄ estimat se hꝛe etiā si sciam erroneā haberet nisi eā deponeret ad arbitriū boni viri. Nimia em̄ irreuerētia facit sacrō. Unde Aug. si mens in affectu peccādi sit: gratuit poti⁹ eucharistie ꝓceptiōe dico q̄ purificari. ō ꝓse. di. ij. q̄notidie. Et Jſido. Qui scelerate viuunt ⁊ cōicare nō desinunt putantes se tali cōione mūdari sciant se nihil ꝓficere: dicēte scriptura. Nunq̄d carnes sancte auferent a te malicias tuas. q. d. non. sed addēt. de cōse. di. ij. qui scelerate. Similis est hic iude de quo dicit Jo. xiij. post buccellā introiuit in eū sathanas: ſz ꝙ speciale malicie nouū effectum. Qui etiā accedit sine competēti discussione ꝓscie tie. ꝓpter q̄d q: nō recogitauit vitā suaz. aliqua mortalia habet de q̄bus nō est cōtritus vel ꝓfessus. de quibus non habet remorsum. talis etiā peccat mortaliter faciēs cōtra illud apostoꝛ. j. Coꝛin. xj. Probet aūt seipsum hō ⁊ sic de pane illo edat ⁊ de calice bibat. id est examinet ꝓsciam suam. Hoc aūt multis euenit qui cū sint in grauibus peccatis fraudū. ⁊ illicite acquisitoꝝ vel non confiteāt de eis: vel ad ꝓfessoꝛes accedūt qui nō intelligunt facta eoꝝ: et cōfessiis q̄busdā minimis de alijs dicunt se nō habere cōscientiā. Sed ignorantia eoꝝ nō excusat: quia crassa est.

Qui etiā post cōfessionē factā incidūt in aliq̄ō mortale vl' etiā recordant de aliquo mortali q̄ ex obliuione dimisse runt: ⁊ multo magis si ex verecūdia illud tacuerunt: si accedunt sine ꝓfessione illoꝝ ad cōionem: etiam si essent cōtriti peccāt mortal'r: q: requirit nō solū ꝓritio sed etiā scō cōciliatio ecclesie ꝙ cōfessionē de mortalibus ad cōmunionem: ſm Tho. in. iiij. ⁊ alios doctoꝛes. Et idē si dubitaret ꝑbabiliter illud esse mortale vl' nō. ⁊ hoc nisi eet sacerdos qui haberet celebꝛare. alꝰ sequeretur scandalum et ille nō haberet copiam confessoꝛis: tunc sufficeret contrito cum

pposito ꝓsitendi.s.q̄situs. Qui etiā accederet ad cōio
nē nō ieiunus:q:.s.post mediā noctē sumpsisset aliq̄d per
modū cibi vel por̄ q̄tūcunq; parū etiā aquā vel modicū
zinziberis⁹ hmōi:peccaret mortaliʳ q: ꝫ ordinationē eccle
sie.de ꝰse.di.ij.liquido.Similiter q̄ excōicatus sciēter ni
nori excōicatiōe accederet ante absolutionem ab ea.Ista
fit mēsa eorum in laqueum.

§.III. Quantum ad tertiū

Tertia negligētia est q̄n sumpto sacro nō applicat se ora
tionib⁹ aut aliis diuinis officijs:ꝫ fine necessitate vrgente
applicat se ad mūdana ⁊ vana. discurrit hincinde: ⁊ qō
peius est reuertit q̄tinus ad vomitū. Iste filius est iudeis
q̄ dñica i ramis palmar̄ suscepert xp̄m cū magno hono
re ⁊ in sequēti sexta feria eiecerūt eū ex̄ sua ciuitatē cū ma
gno vitupio ⁊ ptumelia. Sic isti etiā deuote in sacro xp̄m
suscipiāt ex quo nō attēdūt ad ꝑseuādā gr̄am receptā sed
q̄citi⁹ se applicāt ad ea q̄ sunt occasio ruine sue eiiciūt xp̄s
a se ꝑ gr̄am.de q̄bus verificat illud apl̄i ad Heb.vj.Rur
sus crucifigētes dei filiū in semetipis ⁊ ostētui habētes.⁊
vt dicit Aug. Vulnus iteratū tardius sanat. Sed queri
pōt vtrū q̄ omisit cōionē in pascha te ex negligētia cū pec
cauerit mortaliʳ. vtrū teneat infra annū sequentē añ aliaz
cōionem supplere defectū cōmissum.i.cōicare: ita q̄ nō fa
cies peccet mortaliʳ. Et eadē qō pōt moueri de cōfessione
omissa. Ad qō dicēdū q̄ dato q̄ facere deberet ex̄ negligētia cū pec
tate:⁊ ad ꝫ est inducendus ꝑsuasionib⁹ si als idoneus est.
nō tn̄ videt teneri ex necessitate:ita q̄ non faciens peccet
mortaliʳ. qđ ꝓz ex rōnibus multis. Sz ꝗs eñ omittit ieiu
nare vna die determinata qđ ꝫ ex voto:vt vigiliā.b. Alda
rie Magdalene sciēter ⁊ ex negligētia peccat vtiq; mor
taliʳ. ſſr̄ omittēdo ieiunīū eccl̄ie. Sz ꝗs dicit q̄ adhuc te
neat supplere in alia die. als peccat iterū mortaliʳ. Et idez
de violatiōe festorū. de omissione misse ⁊ aliis. Hoc eñ si
verū est q̄ teneret̄ de necessitate ad quotidie obligēt ad il
lud quouscp̄ suppleat multa pctā mortalia cōmitteret fa
ciēdo solū ꝙ vnū p̄ceptū:⁊ sic eccl̄ia laqueos iniiceret aīa
bus.qđ cauet.xxvii.q.j. viduas. Bene fateor q̄ qñcūq; ⁊
quotiēscunq; facit sibi illā dispōnem actualē in mente fir
miter nō ꝓsitendi ⁊ cōicandi put mādat eccl̄ia totiēs pec
caret mortaliʳ. Sz eccl̄ia tm̄ semel in anno obligat ad illa.

Utruꝫ o mittēs cō municare in pascha postea re neatur,

Mala in digne cō municā tium,

Notat aūt ps̄.lxviij.septē nouēria q̄ euenīūt nō cōicā tib⁹ vel male cōicātib⁹ in illis vbis.ps̄. ſſiat mēsa eor̄ ⁊c.

Primo quidē aiam pctō illaqueat:q: cōmittit vnū pctm̄ spāle mortale:qđ notat ibi. ſſiat mensa eorū in laqueum.

Sc̄do dānatione eternā ꝑparat: q: si moꝛiʳ nō penitēs de ꝫ ad infernū vadit qđ notat ibi. In retributiōes. Ter
tio p̄mū scādalizat inducēs suo exēplo ad filia: ⁊ faciēs
male de se iudicare:qđ notat ibi. In scandalū. Quarto
mentē excecat:sicut eñ ꝑ dignā cōionem illuminat:ita de
cōtrario excecat.ibi. Obscurenṫ oculi eorum ne videāt.

Quinto tentatiōibus subiugat:q: diabolus hz maioꝛē
ptātē sup eū cū nō sit armat⁹ sacro ibi. Et dorsum eoꝝ sp in
curua. Sexto deū irritat ꝫ se ad imittendū ci diuersa fla
gella ⁊ mala:ibi, Effunde sup eos irā. Septimo gratui
tis spoliat:q: oibus bonis spūalibus ⁊ virtutib⁹:ibi. ſſiat
habitatio eoꝝ.⁊c. Legit in vitaſpatrū ꝙ cū q̄dā iuuenis
philocapr⁹ de quadā ꝑgrina q̄ſſet ꝑ multos modos rē
pbē cū ea:⁊ illa vt honesta recusasset:indignat⁹ ꝓcurauit a
quodā iudeo maleficiū vt eā demētaret. q̄ facto ita diabo
lus opatus est vt fantasia ei⁹ ⁊ oim aspicientiū illā ꝑgrinā
equā estimaret:⁊ equa oculus oim videret. Circa qō post
plura remedia ducta fuit a marito ad scm̄ Machariū in
heremū. ⁊ cū aliq; ex discipulis intellexissent casum miser
randū quorū oculis illa mulier ducta equa appebat. retu
lerunt sancto Machario in cella oāti: ⁊ egredies cellaz
⁊ videns eam vt femina:q: diabolus nō poterat ita ꝑstrin
gere oculos eius ⁊ fantasiaz imutare vt alioꝝ derisit eos
dicēs. Ego femina video quā equā dicitis. Et intelligēs
opus diaboli oranit ꝓo ea ⁊ cessauit ludificatio illa:⁊ de
clarauit sibi Machari⁹ q̄ ꝫ p̄miserat ei de⁹. Iz eēt honestas
q: nō ibat ad eccl̄iaz:⁊ nō cōicabat vt faciebāt tūc fideles.
De alijs defectib⁹ q̄ cōmittunt in missa.⁊ circa materiam
⁊ formā sacroꝝ hēs in.iij.gre. Et ibi etiā quō q̄s debeat ac
cedere ⁊ de fructibus sacri ⁊ multis alijs ibi vide.

¶ De omissione circa diuina ⁊ ꝑsertim misse. Cap. X.

Et etiā alia negligē

tia circa diuina quā frequēter incurrūt: ⁊ laici ⁊ clerici ac religiosi. Un̄ de q̄dā rege.s. ozia. dꝫ
ij.paral⁹.xxvj.q̄ eleuatū est cor ei⁹ ⁊ neglexit dñm.i. diuina
Et de leuit̄ q̄ erāt circa diuia occupati dī q̄ leuite egerūt
negligētius.ij.pal⁹.xxiiij. Et loquit̄ de ꝓnētib⁹ ad rēplū ⁊
cultū diuinū. Est aūt triplex negligētia circa diuina.sc̄z.

¶ Circa misse auditionem.

¶ Circa predicationis attentionem.

¶ Circa officiationis solutionem.

§.I. Quantū ad ꝓmum

Omittēs audit̄ mis sam.

quicūq; ex negligētia mere omittit audire missaz diebus
dñicis ⁊ festiuis cū possit peccat mortaliʳ. ſſacit eñ ꝫ ꝑce
ptū eccl̄ie. qđ habet̄ de ꝰse.di.j. vbi dī. Missas secularib⁹
totas audire die dñico speciali ordine p̄cipim⁹ ita vt nul
lus ante bñdictionē sacerdotis egredi ꝑsumat. ꝫ exp̄essē
dicūt doctores in.iiij. Pe. de pa. Tho. ⁊ Alber. ⁊ alij ⁊ glo
sa in dicto.c. Et vot dicit Pe. de pa. in.iiij. Non excusantur
ab hoc p̄cepto itinerantes si cōmode audire p̄nt. als sec⁹
puta aliqs est in societate aliquoꝝ q̄ nolūt expectare mis
sam:⁊ sine societate illa nō bñ pōt iter facere: vel q: ignō
rat viā:q: difficilis est ⁊ periculosa: vel q: nō est tuta a la
tronibus: vel q: ab illis ꝫ expēsas itineris ⁊ hmōi: excu
sat̄ hic sine dubio. Occurrunt aūt circa hoc p̄ceptū plu
res questiuncule. Et ꝓma est. Utrū teneant̄ clerici ⁊ relig
giosi ad ꝫ p̄ceptū: vel q: nō: q: textus dicit secularib⁹. ꝫ
qui nō sunt laici nō obligant̄ ꝑ arg.a ꝓz̄is.di.xxv. qualis.
Quod sentire videt Jo. de biblia. in quodā q̄libet. Sed tu
tio: ⁊ rōnabilioꝛ est opinio Archi. in rosario sup dicto
ca. Dicit eñ q̄ ibi vacat ar.a ꝓz̄is ꝑ ar.a minoꝛi. Si eñ te
nent ad hoc laici multo magis clerici ⁊ religiosi q̄ ad ma
ioꝛa tenent:⁊ qui totaliter sunt deputati diuino cultui: vt
xxj.q.j. duo sunt. ⁊ ꝓmaxime cultus diuinus in missa exhi
betur. nec menti occurrit aliquod generale ꝓceptuz ad
laicos ad qō clerici nō teneanṫ cū debeant esse exemptuz
ceteroꝝ. ⁊ als ꝓcellere ppm: vt distin.xxv. ſ. criminis.
Nec potest hoc eos obligare ab hoc precepto: qui te
nent quotidie ad hoꝛas canonicas:q: etiā religiosi obli
gant̄ ad ieiunia sui ordinis ⁊ nullus dicit ꝙ hoc quin obli
gent̄ ad omnia ieiunia ecclesie. ⁊ sacerdotes qui pluries
infra annum celebrant credo teneri ad ꝓceptū de cōio
ne in pascha: vel ad celebrationē niſi habeant legitimū
impedimentuz. Omnes igiſ indistincte puto teneri illo
precepto clericos ⁊ laicos ⁊ religiosos audire videl⁹ miſ
sam vel celebrare. Sc̄o dubiū est vtrum diebus festi
uis ex ꝑcepto ecclesie teneat̄ q̄s audire missam sicut dieb⁹
dñicis. ⁊ videt q̄ nō: q: decretū illud loquit de dñicis die
bus nō alijs: sed credo cōtrarium. ⁊ ratio est: q: vbi eadez
ratio ibi ⁊ idem ius est. Nam de similibus idē est iudiciū.
Ratio aūt quare fuit hoc statutū. s. de auditu misse videt
fuisse: vt saltē in hoc modico vacet diuinis. Sed non alia
de causa fuerunt addita alia festa ad dies dñicos sub ꝑce
pto feriationis: niſi vt vacet diuinis. ergo videtur q̄ iste
modus determinatus ꝑ ecclesiā invacādo diuinis die dñi
co ꝑ auditus misse debet extēdi ⁊ ad alia festa. Probatur
hoc idē per hoc qō habet extra de paroch. c. ij. vbi cū agit
de auditu misse addunt̄ ad dñicos dies ⁊ alia festa. Inci
pit enim ca. vt diebus dñicis ⁊ festiuis. Cōfirmat hoc idē
ex sententijs quoꝛūdam doctoꝛū dicentiū ꝙ in quibusdā
casibus: vt patet. ſ. inſistendo operibus seruilibus. i. ma

Utrū a ꝑ ꝓio sacer dote,

Audiēs ꝑtē misse

nualibus diebus festiuis excusant̄ a violatione festi. dum
modo nō dimittūt diuina. i. missaz. Hoc sentire videt Jo.
an. in nouell. Et Pe. de pal. expōsse hoc dicit in.iiij. per. c. q̄
in die solēni. de ꝰse.di.j. Tertiū dubiū est. vtrū teneat̄ q̄s
audire missaz diebus festiuis a ꝑprio sacerdote parochia
li seu in ꝑpria parochia. Et videt q̄ sic. q: decre. erāt de pa
ro. c.ij. dicit. q̄ q̄ nr̄ꝑto ꝑprio sacerdote audit missam in
alia ecclesia ꝺꝛ expelli ⁊ remitti ad ecclesiā suā ex quo cō
trariū faciēdo videt esse ꝑtra mādatū ecclesie. Ad qō dici
pōt dupliciter. Uno mō q̄ ecclesia intēdat ꝑ hāc ꝓstitutio
nē remouere nr̄ꝑtū. i. rebellionē ⁊ despectū subditoꝝ er
ga ꝓlatos suos q̄ sunt sacerdotes parochiales. ⁊ sic mandat q̄ ex nr̄ꝑtu sui sacerdotis accedit ad audiēdū diui
na in alia ecclesia q̄ ꝑpria expellat̄ de alia ecclesia vt de cō
tēptu resipiscat. Ad ꝺ facit qđ dicit Inno. pater iuris sup
dicto. c. videl⁹ q̄ parochian⁹ si nō faciat hoc ex nr̄ꝑtu sed
ob aliā iustā cām nō est eiiciendus de ecclesia. ergo nō pec
cat. Satis iusta cā est si ob maioꝛē sui deuotionem hoc fa
ciat. Alio mō pōt dici. q̄ si cōrꝑtus sumat large. s. solū ꝑ
eo q̄ nō audit missaz eius ⁊ officiū. nō tn̄ ꝓtenendo sacra
vel ipm. tūc q: ꝑseuerando que in hoc videt̄ ꝑscripta ⁊ rōna
bilis. cū. s. ob maioꝛē deuotionē ſſt. rollat legē. extra de co
sue. c. fi. Ubi est ꝑseuerando audiēdi indifferēter in quibus
cūq; locis. qđ quasi vbiq; est. nō peccat q̄ audit missam ex
tra ꝑpriā parochiā. Si tn̄ diocesanus hoc ꝓciperet. s. au
diri in ꝑpria parochia obediendū esset. ar. xj.q.iij. q̄d et
go. ⁊.c. Smia. Alcale tn̄ faciūt epi in tollendo pias ꝑse
cutiones cū scandalo ppꝛoꝝ. cū ⁊ Greg. sanctus ꝓmiserit sa
cerdotes chrismare ad tollēdū scādalū vt. xcv. di. quenit. ⁊
multa tolerenṫ a sanctis ꝓpter vitandū scādalū. Quar
tū dubiū est vtrū teneat̄ q̄s audire missam ꝑpriā diei. pu
ta dñica in aduētu. Ad te leuaui ⁊c. in sepruagesima. Eir
cūdederūt me. In festo natiuitatis marie. Baudeam⁹ ⁊c.
Et videt q̄ sic. q: extra. de celebra. miſ. c.ij. reprehendunt
qui dimittūt missas ꝑprias ꝓpter peculiares. id est ꝓ
pter alias q̄s q̄s dicere facit ob specialē deuotionē ad il
la. puta de angelis vel moꝛtuis ⁊c. Rñ. non credo teneri
ad ꝑpriā ex necessitate. q: nec. c. missas. de ꝰse. di. j. b dic ſz
indistincte. Sed audire dꝫ ꝑpriā qui hoc nouit distingue
re ex ꝑgruitate. ⁊ sin hanc ꝑgruētia loquit decre. s. Nec
enim muliercule vel idiote scirent discernere si est missa ꝑ
ꝑria vel alia. ⁊ nimis onerosum esset ꝙ vnumquēcp̄ opoꝛ
teret interrogare si est missa ꝑpria. ⁊ in diuersis ecclesiis
in eadē die festiua erūt misse ꝑprie variate. Reprehēdib⁹
le vtiq; multū videt esse si nō dānabile dimittere ꝑprias oc
currentes ꝓpter missas defunctoꝝ vel alias ad instantiā
laicoꝝ sine causa multū vrgenti. Docendus est eñ ꝑplus
nō sequēdus. Nos quoq; si nesciūt eos quid liceat q̄d ve
nō liceat. cōmonere nō his ꝓsensum ꝓbere debemus. in
quit Celesti. dist. lxij. c. docēdus. Quintū dubiū vtrum
sit notabiliter sensim ⁊ distincte audire vel celebrare miſſe. ex eo
qō dicit̄ in dicto. c. audire. Rñ. nō. Nam tūc sequeret̄ hoc
inconueniens. q̄ qui audirer missaz ab his qui submisse di
cunt cū multitudo adest qui remoti sunt nō implerēt ꝑ
ceptū. Similiter ⁊ qui surdi essent vel habetem auditum
habent. Ut ergo dicit hylarius, intelligētia dictoꝛ ex cau
sis est assumēda dicendi. extra de verbo. signi. ⁊ .xxij.q.v.
c. humane. Intrētio ergo ecclesie in illo decreto est. q̄ ꝑ
sens sit in missa ⁊ vacet deo. si etiā intelligens est dignū ⁊
iustum est vt intendat ⁊ conet̄ intelligere que dicunt̄ po
pulo in missa. Sextū dubiū est de missis notoꝛioꝝ fo
nicatoꝝ vtrū debeāt audiri. Et videt q̄ nō q: hoc exꝑes
se ꝓhibuit ecclesia. vt ꝓz̄. xxxij. di. nullus. ⁊ extra de cohā
cle. c. mu. c. fi. Ad qō dicendū q̄ quia illa iura fuerūt in cō
cilio ꝓstantien. vltimo facta modificata ꝑ speciale decre
tū. s. q̄ nullus teneret̄ tales euitare nisi essent publice de
nūciati. ideo pīt audiri. In locis aūt vbi sunt ⁊ alij nō cō
cubinarij cōsultius esset etiā tunc cōcubinarioꝝ missas
nō audiri vbi sine scandalo fieri posset. Sed ꝓsupposito

Omittēs audit̄ mis sam.

Clericiam tenēt̄ au dire miſ sam.

In dēat distincte audiꝛ ver ba.

Etiaz die bus festi uis tenet̄ quis.

De missa notoꝛioꝝ fornicato rum.

An missa dicta tenea tur audiꝛ

Excusatō ab auditō ne misse.

eum accedũr:dñt dimittere. Et multo magis nõ debẽt dimittere qñ ex zelotipia mouenẽ.vel ex ꝓtẽptu diuinoꝝ q̃rentes ſpos in malicia imitari.ar.rj.q.iij.c.ſi dñs. Deberet etiã dñi ⁊ patroni ſic ordinare de famulis ⁊ famulabꝫ ſuis vt audire poſſint ⁊ ipſi miſſam. Vñ ⁊ Pe.de pal.in.iiij.di cit q̃ nõ excipiunt ab hoc ꝑcepto plus ſerui q̃ dñi. imo et ſeruus ⁊ ancilla debẽt dieb' feſtiuis vacare deo ſicut ⁊ dominj. Sz q: opz aliquẽ domi remanere:debẽt ita prouidere eis dñi q̃ ſaltẽ audiãt miſſam ſi pñt.nã ⁊ de eis dño ſunt rõnem reddituri ſi fuerũt ſolliciti ꝑ ſalute eorum.vt dicit Amb.lxxxvj.di.an putatis. Parẽtes aũt filios ad hoc de

Oñ tenẽ turad hoc

bẽt monere ⁊ cũ pueri ſunt etiã quadã vi inducere. Te nent aũt hoies ad hoc ꝑceptũ cum habẽt vſum rõnis.ſm

ꝑceptum

Pe.de pal.qõ videt intelligendũ qñ ſciũt vel ſcire pñt ab aliꝭ hoc ꝑceptũ. Nec eñ opz ſinguloꝝ auriby inculcari qõ publice ſtatutũ eſt.di.xvj.qõ dicitis. Et licz ignorãtia iuris diuini vel naturalis neminẽ excuſet habẽtẽ vſuz rõnis in neceſſarijs ad ſalutẽ.eñ ignorãtia iuris poſitiui excuſat.qñ ꝓbabilis eſt.vt.ſ.q.iiij.ſ.ſi.Et illi q̃dẽ q̃ iuſto im pedimẽto audire nõ poſſunt miſſam debẽt ſaltẽ ꝑ aliquo ſpacio in domo vacare oratiõni loco miſſe ex cõgruitate.

Adala in

Intrroite ergo oẽs in cõfeſſione portas eccleſie atria eius id eſt capellas eccleſie in hymnis ꝓfitemini illi. Nõ eñ de bent accedere ad miſſas vel eccleſiã: vt videãt vel videanẽ

tentio au

ab amatoribus ſuis.Nã tales nõ implẽt ꝑceptũ illud ec

diẽtũ mi

cleſie:ſicut nec etiã illi q̃ ſtãt ad ſociadũ domus.alꝭ nõ audi

ſam.

turi.ſz dñt accedere ad adorãdũ.⁊ tũc a ſe remouere dñt cogitatiões tpaliũ ad deo vacandũ. Vñ cipzian' de ſpec. di.ſ.air.Eñ ſtamus ad oratiõnẽ fratres inuigilare ⁊ inſiſte re ad ꝑces toto corde debemus. Cogitatio carnalis tũc ⁊ ſecularis hoꝭ abſcedat.nec q̃cq̃ tũc animus aliud q̃ id ſolũ cogitet q̃ ꝓcaſ.⁊ iõ ſacerdos in miſſa ait. Sanctum corda.vt dũ plebs rideꝭ,habemꝰ ad dñz.admonemur nil aliud q̃ dñm cogitare debere.claudaẽ ꝓtra aduerſarium pectus:⁊ ſoli deo pareat.hec ille. In hymnis igiẽ.i. diuinis.laudibꝰ inſiſtẽdũ ⁊ oratiõnibus. Euitari ibi dz oĩs ſtrepitus ⁊ audientes ſubmiſſe dñt ſuas oãões dicere nõ alte: ne pturbẽt mentẽ ſacerdotis.nec etiã ſtare aute faciẽ celebrãtis.ne ei tediũ faciãt.nec curioſe aſpicere q̃ dicunt vel faciũt:ſ ꝓtiꝰ publicanũ imitari q̃ nec audebat oculos ad celũ leuare:ſz ꝑcutiebat ꝑctꝰ ſuũ. Vñ ⁊ Alber. dicit q̃ in mortali erñs nõ dz multo intuitu reſpicere corꝑ dñi. ſed

Audiẽs i

indignũ ſe reputare vel in trãſitu videre. ⁊ q̃ pñt ibi ma

mortali.

nere genuflexi ⁊ diſcapuciati:ꝑci pue facta ꝓſecratiõe ob reuerẽtia xpi. Si ab oibus hoc fieri ſolet ⁊ laudabiliter gerenti vices eius in terris.ſ.pape.q̃to magis ipſi ſummo pontifici futuro:ũ bonoũ imortali ⁊ oĩm dño ⁊ creatoꝛi ibi realr exiſtẽti. Vñ Greg.de ꝓſe.di.ij. quid ſit. dicit. Quis fidelũ dubiũ habere põt in ipſa imolationis hora ad ſacerdotis vocẽ celos aperiri.in illo Jeſu xpi myſterio angelorũ choros adeſſe.ſumma ⁊ yma ſociari.vnũ ſacrim ex viſibilibus.ſ.ſpeciebus:⁊ inuiſibilibus fieri.ſ.diuinita te ⁊ aliꝭ. Cũ maxima ergo reuerẽtia ibi aſtare opz ⁊ oĩni mẽtis deuotione. Et vt dicit Aug. Admonẽdi ſunt ſcholaſtici ne deridẽat ſacerdotes:ſi in miſſis vel aliꝭ officijs faciãt barbariſmos ⁊ ſoloeciſmos ⁊ alios defectus.diſt. xxxviij. Sedulo. Laudãda eſt ergo i hmõi oĩno negligẽtia ne ꝓtingat illud qõ legiẽ.ſ.Aldacha.iiij. vbi dicit q̃ ſacerdotes iam nõ circa officia dediti erãt:ſed ꝓtẽpto templo ⁊ ſacrificijs neglectis feſtinabant ꝓticipes fieri paleſtre ⁊ ꝓhibitionis inuſte. Sed ⁊ de ꝓſe.di.ſ.dicit. Qui die ſolẽni ꝑeternũſſo eccleſie ꝙuentu,i.neglectis diuinis ad ſpectacula vadit excõicetur. Qui vero deuote aſſiſtit miſſe quã etiã deberẽt fideles ex ſua deuotione quotidie audire cũ poſſunt lz nõ teneanꝰ.inulta bona ſpualia cõſequitur.

Extẽplum de nõ au diẽte miſ ſam.

Inter cetera ſpalis oratio fit a celebrãte pro aſtantibus. quinimo multa ꝓcula ⁊ mala euadit. Unde legiẽ q̃ cum quadã die feſtiua duo iuuenes ſocij exirẽt ciuitatẽ ſuã vt irent ad aucupãdũ,vnus eoꝝ ꝓius audiuit miſſaz alter nõ. ꝓficiſcẽtibus igiẽ cepit aer ꝓturbari ⁊ minari pluuias:tonitrua rugire:coruſcatiões frequẽtari. Auditaq̃ eſt vox de celo ab his duob' dices. Percute pcute eũ.ad quã exterriti dũ ꝓſequerenẽ iter fulgur deſcẽdẽs interfecit eũ qui miſſam illo mane nõ audierat. Quo viſo alꝰ ꝑ pauore quaſi amẽs effectus q̃d agerẽt ignorãs:q: iamꝫ ad locũ deſtinatũ appropinquabat ſecutus eſt viã ſuã:⁊ iterũ audiuit vocẽ dicẽtẽ. Precute pcute eũ:q̃tũ iſte exterritus fuerit recolẽs de ſocio ſuo poſt talẽ vocẽ fulgure ꝓcuſſo quilibet põt ꝑ ſe imaginari:ſz poſt hãc vocẽ ſupuenit alia dicẽs. Nõ poſſum:q: audiuit hodie Verbuz caro factũ eſt. ex eo.ſ.q: audierat miſſam:cuiꝰ finis eſt. Verbũ caro factũ eſt.ſm eoem modũ.⁊ ſic euaſit mortẽ illã terribilẽ.

Cde negligẽtia circa predicationẽ. Laplin. XI.

Egligentia circa at

n

rẽtionẽ ꝓdicationis qõd ꝓcuſ ſit ⁊ nõ paruuz oñdit Aug.dicẽs. Nõ minus reus erit q̃ verbũ dei negligenter audierit:q̃ qui ſua negligẽtia corꝑus xpi in terram cadere ꝑmiſerit.ſ.q.ſ. interrogo. Negligẽtia aũt coimittitur tripliciter.

Cꝓimo predicationi nõ intẽdendo.

Cſcõo predicationẽ nõ audiẽdo.

Ctertio predicationẽ nõ retinẽdo vel nõ faciendo.

§.I. Quantuz ad primum

Nõ inten dentes ꝓ dicatiõi

offendit qui aſſiſtit predicationi:ſz mẽs ꝑ affectũ vel cogitatũ ad alia euagaẽ.Et aliq̃ quidẽ qui audiũt verbum dei deſignatũ ꝑ ſemẽ.Lu.viij.Semen eſt verbũ dei:ſunt dediti vanitati vel curioſitati:⁊ hi ſunt via.ſ.mens eoꝝ cõculcata cogitationibus vanis ⁊ varijs ſibi ſuccedẽtibus: in quibus ſemẽ ꝓdicationis iactatũ ꝙculcaꝫ:⁊ diabolus tollit de mẽte eoꝝ. Alij ſunt dediti cupiditati. Et hi ſunt terra ſpinoſa in q̃bus ex ore ſpine cogitationũ ⁊ affectionũ tpalium ſuffocaꝫ ſemẽ verbi:qõ aliq̃d boni ꝓpoſiti ꝓdurerat. Alij ſunt dediti ſupbie:⁊ ariditati indeuotiõis:⁊ hi ſunt terra petroſa que nõ hz humoꝛẽ deuotionis:in q̃bus verbũ audituꝫ etſi videaꝫ opatũ fructũ aduemẽte caloꝛe tẽtationis vel tribulationis areſcit ⁊ deficit. Sz iactũ ſemẽ in terrã bonã nõ negligenter:ſz ſollicitudine cultiuatã ſpinis niminarũ curarũ purgatã aquis cõpunctiõis irrigataꝫ facit fructũ multũ. Et ꝓpter hoc dicit Aug.ſ.q.ſ. interro go.querẽdo q̃d ſit maius corꝑus xpi.ſ.in ſacro an verbũ dei:nõ minꝰ eſſe verbũ dei q̃ corꝑ xpi.qõ verũ eſt nõ q̃ad eſſentiã:ſed quoad efficẽtiã ſm glo.quinimo maioꝛ: fructus ſequit ex vbo dei ꝑdicato q̃ corꝑe xpi ſumpto. Nã ꝑ ſacrim nullus iuſtificaꝫ ſi accedit indigne ⁊ incontritus:ſ augeꝫ iniq̃tas ſua. Sz obſtinatiſſimi hoies audiẽdo diſ cationẽ ꝙuertunt. Unde eñ gẽtiles cõuerſi ſunt ad fidez: niſi ex ꝑdicatiõe. Et ꝓpterea ꝓpter magnũ fructũ q̃ ſequitur eſt opus ꝑdicationis ſup oĩa diuina ꝓuilegiatũ. Naz ab aliꝭ diuinis excludunt plures perſone vt excõicati ⁊ hmõi. Sed ꝑdicatiõi oẽs pñt intereſſe hereticꝰ:ſciſmatici: iudei:pagani:excõicati.interdicti:⁊ oẽs malefactores. de ꝓſe.di.j.eps nullũ ꝓhibeat ingredi eccleſiã ⁊ audire vbus dei:nec gentilẽ nec hereticũ vel iudeũ vſq̃ ad miſſam cathecuminoꝝ.Et q: nõ oia oĩi generi hoĩn placẽt:vt dicitur Ecci.xxxvij.ſicut nec in cibis:ſz q̃ vni placet: alter nauſeã hz:ita i materijs que ꝑdicanꝰ nõ oẽs materie: nec oẽs modi predicãdi equaliꝰ oibus placẽt:nec cõuenit.ſi patiẽter dz audiri verbũ dei.etiã ſi materia vel modus nõ placeat.ꝓpter q̃d dr Ecci.v.eſto mãſuetus ad audiẽdum verbũ dei.Et Jaco.j.In mãſuetudine ſuſcipite inſitũ verbum q̃ põt ſaluare aiaꝭ veſtras.⁊ attento q̃ predicatoꝛ xpm repꝛeſenteꝛ.dz cũ magna deuotiõe ⁊ reuerẽtia audiri:etſi vilis ⁊ cõemptibilis videatur ꝑſona. Unde Aug. Ego ſz predicator: quid ſum niſi cophinus ſeminatoꝛis id eſt xpi ipe dignatus eſt in me ponere ſemen quod ſpargo vobis,nolite reſpicere ad vilitatem cophini;ſed ad

Fructus

fructꝰ. verbi dei,

Verbum dei nõ minus ẽ cor poꝛe xpi.

Patiẽter debemus audire ꝓ dicatiões

bilitatẽ ſũmatoꝛis. Et Sen. Nõ te moueat dicentis auctoꝛitas ſed quid dicat attẽdito. Dicit etiã Aug. q̃ vtile eſt ſcholaſticis noſſe ita ꝓponẽdas eſſe ſmias verbis ſicut animus ꝓponit coꝛporiꝛ:ex quo fit vt malle debeãt verioꝛes q̃ diſertioꝛes audire ſermões. Sicut mallẽt prudẽtioꝛes q̃ pulchꝛioꝛes ꝑre amicos.di.xxxviij. ſedulo. Cũ magna igit attẽtiõe ⁊ affectu audiẽda eſt predicatio ꝛ cũ ſilentio. Unde ⁊ Nee.viij.dr: q̃ apres oĩnis populi erãt erecte ad libꝝ:ſcz legis dei.⁊ Luc.v.⁊ ꝙueniẽbãt turbe multe.ſ.ex magno deſiderio vt audirẽt verbũ dei. Et Aug. dicit. Cũ quãta ſollicitudine obſeruamus q̃n corꝑus xpi miniſtratur vt nil ex ipo de manibus noſtris in terrã cadat: tanta ſollicitudine obſeruemus ne verbũ dei q̃ nobis crogaꝛ dũ aliud aut cogitamus aut loquimur de puro coꝛde deꝑeat.ſ.q.ſ.c. Interrogo.

§.II. Quantũ ad ſecundũ

Nõeuidẽtes ꝓdicationem,

Si malũ eſt negligẽter audire verbũ dei.i. nõ attẽte vacare aut mente retinere:quãto magis nõ audire ꝑdicationẽ Cõmuniter iſta differẽtia reperiẽ inter eos q̃ audiũt predicatiões frequẽter:⁊ eos q̃ negligũt.i.q̃ nolunt audire: q: nõ audiẽtes eas ſunt hoies ferales: inmodeſti:diuerſis eroꝛibus infecti. Econtra frequẽtãtes ꝑdicatões ſunt hoies ciuiles modeſti fidei zelatoꝛes.⁊ merito q: doctrina eccleſie que predicaꝫ eſt tota ciuilis:⁊ ſm ꝓhiam moꝛalẽ.⁊ ꝓpterea dr de ꝓſe.di.ſ. Sacerdote i eccleſia verbũ faciẽte.i. predicãte:qui egreſſus de audituꝛio fuerit excõicet.vbi dicit glo.q̃ irelligit qñ hoc facit ꝓtẽẽs cũ vt minꝰ lr̃atũ q̃d ad ſupbiam ꝓtinet.⁊ poſſet eſſe moꝛtale ipe ꝓẽptus.naz ex hoc ſolũ q̃ qs nõ audiat ꝑdicationẽ ſuis in tẽtationibus q̃uis male faciat:nõ tñ peccat moꝛtaliꝛ:nec dz excõicari.ſicut aũt nõ poſſe pcipere cibum coꝛporalem:eſt ſignũ moꝛtis coꝛporalis. Ita nõ pcipere legẽdo vel audiendo verbuz dei q̃ eſt cibus aie:eſt ſignũ moꝛtis aie.ꝓpterea ait xps Jo.viij. Fructus vbi dei auditi ſunt duodecim:q̃b' oĩi bus ꝑuaẽ q̃ nõ audiũt ꝑdicationẽ ſz negligũt. Primus fructus eſt:q: eſt fidei generatiuũ diſpoſitiue. Roꝛ. Fides ex auditu.audit' aũt ꝑ verbũ dei. Bern. vnde ſz tãta lux fidei in toto oꝛbe:⁊ tã ſubita niſi de ꝑdicato Jeſu. Samaritana ad aquas ſignificãtes vba dei ꝑ verbũ dei ad fidem dei ꝑuerſa eſt.⁊ yaac ⁊ iacob ⁊ moyſes ſpõſas acceꝑunt ad fontes aquaꝝ. Rebecca ſcz rachelem ⁊ ſephoꝛã q̃ deſponſatio aie cũ deo eſt ꝑ fidez:ſm illud Oſee.ij. Deſponſabo te mihi in fide. Secõs fructꝰ eſt:q: eſt ſpei augmẽtatiuũ. ꝑs. In verbũ tuũ ſupſperaui.i. ſup id q̃d pus vel ſup alia.i.pluſq̃ alia ſperaui. Verba eñ ſcripture diuine ꝑdicata cũ ꝓmittãt eterna ꝓmia laboꝛãtibus: veniã penitẽtibus:adiutoꝛiũ inuocãtibus:mentem ſublenãt ad ſpem de deo. Et licz vba dei lecta etiã moueãt. aliter tñ ⁊ efficacius ꝑdicata. Nã vt dicit Hiero. ad paulinũ. Habet neſcio q̃d latẽtis energie viue vocis actus ⁊ de oꝛe migrãtis in aures diſcipuli,plata foꝛti ſonat. Tertius fructus eſt q: eſt feruoꝛis excitatiuũ. Hiere.xxiij. Nõne vba mea ſunt q̃ ignis.ſ.coꝛ feruoꝛe calefaciens. Et Prouer.xxx. Omnis ſermo dei ignitus clipeus eſt oibus ſperãtibus in ſe. Q exꝛti ſunt diſcipuli cũres i emaus dicẽtes. Nõne coꝛ noſtrũ ardẽs erat in nobis dũ loq̃rẽ nobis in via.ſ. ieſus et aperiebat ſcripturas. Quartꝰ fructus eſt:q: eſt bonoꝛ operũ multiplicatiuũ. Nã vt dr: Aldatth.xiij. Semẽ eſt vbum dei q̃ cadens in terrã bonã fecit fructũ.aliud.xxx. aliud lx.aliud cẽteſimũ.⁊ ſignificat varietatẽ meriti bonoꝛ que fiũt ꝑ vbũ dei a cõiugatis: viduis vel ꝛginibus. Quintus fructꝰ eſt:q: eſt vitioꝛ purgatiuũ ſeu ab eis eductiuũ Unde dixit Leturio xpo. Dic vbo ⁊ ſanabiꝫ puer meus. Aldatth.xviij.⁊ Sap.xvj.ſermo tuus dñe ſanat oĩa ſcz vlcera aie. Vñ xps Jo.xv. Jam vos mundi eſtis ꝓpter ſermonẽ quẽ locutus ſum vobis.inquantũ ſcz inducit predicatio ad cõtritionẽ. In huius figuram legiẽ q̃ hieremias

Verbum dei retinẽti.

fuit eductus de lacu ꝓfundo luti adiutus ruderibus.ſ. fu nibus ⁊ pãnis veteribus adiunctis:ne fames q̃bus ligaꝰ tenebaꝫ nimis coꝛroderẽt carnẽ. Hiere.xxxviij. Significat hiero. pctoꝛẽ qui eſt in lacu ꝓfundo fecis pcoꝛum: ſ inde educiẽ ꝑ ꝑdicatoꝛes vbis diuinis ptim ꝓtinẽtibus duras ſuas ꝓceptoꝛũ q̃ ſenſituꝫ coꝛrodũt:⁊ hec ſunt funes. ꝓtim exẽpla patrũ:⁊ iſta ſoꝛtant ⁊ liniunt rigoꝛẽ:vt facili us educaẽ de pctõ in plogo glo. ꝓtinue ſup ps. Sextus fructus eſt:q: eſt ad gram ſpũſceꝛi copioſe recipiẽdã ꝓparatiuũ. Vñ dicit ace.r.q̃ adhuc loquẽte Petro.i. ꝑdicante familie cornelij cẽturionis cecidit ſpũſanctus ſup oẽs qui audiebãt verbũ. Septimus fructus eſt:q: verbum dei eſt roboꝛatiuũ.ſ.in tribulatiõibus ne q̃s deficiat i eis. ps. Verbo dñi celi firmati ſunt.i. roboꝛati. Et in figuram huius xps noluit dimittere turbas ieiunas ad domũ redire ne deficerẽt in via. Aldar.viij. Et Helias in foꝛtitudine panis ſubcinericij.i. verbi dei ambulauit vſq̃ ad montem dei.iij. Re.xix. Octauus fructus eſt:q: ẽ vite ſpũalis ſeruatiuũ. Deut.vj.⁊ Aldatth.iiij. Nõ in ſolo pane viuit hõ:ſz in omni vbo q̃ ꝓcedit de oꝛe dei.⁊ Jo.vj. Verba que ego loquoꝛ vobis ſpũs ⁊ vita ſunt.i. ſpũaliter intellecta viuificabũt vos.ſ.ſpũaliꝛ. Nã vt dicit apls.ij. Coꝛ. iij. Littera occidit:ſpus aũt viuificat. Hinc eſt q̃ iudei legẽtes ⁊ audiẽtes frequẽter in ſynagogis nõ viuificanꝰ ſpiritualiꝛ:q: ſm lram intelligunt nõ ſm ſpirituũ. Non fructus eſt:q: eſt in tentationibus defenſiuũ. Vñ apls. Blaſ diũ ſpus ſumẽtes q̃ eſt verbũ dei.ad Ephe.vj.⁊ ad Hebie.iiij. Viuus eſt ſermo dei ⁊ penetrabilioꝛ: oĩi gladio ancipiti ꝓtingens vſq̃ ad diuiſionẽ aie ⁊ ſpũs.hoc gladio verbi dei xps vlus eſt in tẽtationibus ſuis in deſerto:⁊ ip ſe deiecit demonẽ ⁊ vicit. Jn cuius figurã Dauid trib' lapidibus de fluuio ſumptis interfecit Goliath gigantem j. Reg.xvij. Decimus fructus eſt:q: eſt ignoꝛãtie ⁊ erroꝛum expulſiuũ ſup oẽs doctrinas. quinimo alic doctrine aliq̃n deficiunt a veritate. Nec aũt veriſſima ſemp inueniꝰ tur. ꝑs. Lucerna pedibus meis verbũ tuũ. ⁊ zepherinus papa. Sicut ſtellas celi nõ extinguit noxꝛita mẽtes fideliũ inhereres facre ſcripture firmameto nõ obſcurat mũdana iniq̃tas. di.xxxviij. Undecimus fructus eſt:q: eſt cogitationũ ſupfluaruũ ⁊ affectionũ cõpreſſiuũ. Vñ i caſ. iiij.c.di.cit. Sicut vitta coccinea labia tua ſpõſa ⁊ eloquiũ tuũ dulce. Uitta retinet capillos defluẽtes ne cooperiat faciẽ.⁊ ꝓterea labia ſponſe.i. ſermo ſcripture aſſimilatur vitte:q: cogitatiões ⁊ affectiões ſupfluas mẽtis repꝛimit ne faciz ꝓplationis obnubilent. Duodecimus fructꝰ eſt:q: eſt cõſolatiuũ ſeu dulcoꝛatiuũ. ꝑs. Quã dulcia faucibus meis eloquia tua ſup mel oꝛi meo. Unde ⁊ liber in quo erãt ſcripte lamentationes.carmẽ ⁊ ve.i. lamentationes penitẽtiuz.carmẽ lericie ſupne patrie.⁊ ve eterne dãnationis. datus ad deuoꝛandũ Ezech. in viſione. ꝓius fecit amaricare ventrẽ ſuũ.i. ſenſitiuũ in ꝓncipio:ſ poſtea fa cit amaricare ventrẽ ſuũ.i. ſenſitiuũ ⁊ ſpiritualiꝛ. Beati qui audiũt verbũ dei ⁊ cuſtodiunt illud.

§.III. Quantum ad tertiũ

Debet aũt verbũ auditũ ruminari ⁊ mente retineri. ſicut legiẽ de.b. Nicolao q̃ cũ eſſet puer ad eccleſiã accedẽs ſacra pectoꝛi cõdebat mãdata que.ſ. audiebat. ⁊ hoc mõ in telligo Cecilia virginẽ ſacrã ſemp cuãgeliũ i pectoꝛe poꝛtaſſe:vt dr: in legẽda ſua.ſ. meditando verba dei audita in ꝑdicatione. Et de btiſſima virgine matre dñi dr Luce.ij. Maria ꝓſeruabat oĩa vba hec ꝓferẽs in coꝛde ſuo. Nam aiaꝫ q̃ nõ ruminabat in lege veteꝛi hẽbaꝫ imũdũ. Nõ ruminare eſt non rememoꝛare ⁊ meditari audita vel lecta. Vñ Greg.i homel. Eterne moꝛ iudiciũ formidate frẽs ſi verbũ vite audiẽtes in vẽtre memorie nõ retineꝫ. Exẽplũ de eo q̃ cibũ ſumptũ nõ retinet in ſtomacho. ſ frequẽs meditatio iuuat memoriã ſm ꝑbm. Cũ ergo aliq̃s nõ mẽte retineꝫ:q: mnẽq̃ recogitat ſuper audiẽtis;q̃ elabitur e

mente nō mirum:q; negligentia sua est cā. Denū audita dñt executiōi mādari.q; vt dī Luc.xi. Bti q̄ audiūt verbū dei ⁊ custodiūt illud. Qui em̄ audito: est vbi ⁊ nō facto: vt dī Jac.i. Dic compabīt viro ꝓsideranti vultū natiuitatis sue in speculo. Cōsiderauit em̄ ⁊ abiit: ⁊ statim oblit⁹ est qualis fuerit. Sic m vbo audito vt in speculo videt q̄s maculas pctōz suoz. ⁊ si nō opāt ad remouēdū maculas pctōz suoz ⁊ se rectificādū nihil ei pdest. q̄nimo ad mai⁹ iudiciū sibi iputāt.q; vt dī Lu.xii. Qui scit voluntatē dñi dei sui ⁊ nō facit: digne vapulabit plagis multis. Hinc et Nicolaus papa. Sicut nō leue crimen incūbit pontificibus silusse q̄d ꝛgruit: ita hīs q̄d absit: nō mediocre pcu lū est qui cū debeant parere despiciūt. di.xliii. Disp̄satio.

Nolēs aū dire vt ex cusetur a peccato.

Nec ex hoc q̄s vitet audire pdicatōes putās se excusatū: vel minus sibi imputari ad penā si offendat ex ignorātia: q; talis multo grauius puniet. Primo q̄dē ignorātia cū affectata sit in nullo excusabit. Secōo q; de ipsa ignorātia affectata: vt de spāli pctō puniet. Nō aūt audiētes p

Nota exē dicatiōes ⁊ nō faciētes grauiter puniant. ptz exēplo notabili. Legit em̄ q̄ cū quadā vice q̄dā magnus pdicator: deberet certa die assignata sermonē facere ad pplm ipa die statuta infirmat⁹ est grauiter: pplz aūt venit. ad ecclesiaz cuiusdā ordinis cuius erat ille frater cepiosissime ad audiendū. prior aūt illius ꝙuentus multū anriebat sup tali defectu pdicatiōis ꝑpter infirmitatē illius pdicatoris. et cū p ꝙuentū disurreret cogitando q̄d agendū esset. ecce subito venit ad portā quēdā q̄dā notabil⁹ frater illi⁹ ordinis in appentia. ⁊ diabol⁹ latens in essentia tanq̄ hospes ⁊ pent prioꝛē. ducit ad ipm ⁊ post salutationē ꝙuetā respicit ille simulatus hospes priorē in facie ⁊ dicit. Pater pissime vt ꝓpendo vos debetis esse amaricatus sup alio quo negocio. nō miroꝛ: q; hoc sepe ꝙsueuit ꝓtingere pelatis ꝑpter varios ⁊ duros casus. Sz q̄d opz habere bonā pacientiā. Necesse est vt dicit euāgeliū vt veniāt scādala. cōparteꝛ vobis: si placeret vobis mihi referare materiā vre angustie libēter si possem in aliquo vos vellē iuuare. Rñdit prior. Reuera est ita q; multā trisiciā habeo ⁊ vir posset deponere ⁊ cām vobis ꝙplano declarās defectū pdicatiōis fiende. Tunc ille. s. diabolus bone pater vobis ꝑfidatis in dño deo q; non deficiet vobis. ego spero in deo q̄ ipse supplebit p me defectū istū. ita q̄ auditoꝛes remanebunt ꝙsolati. Scitis q; oia noua placēt. ⁊ ego iam saris studui ⁊ habui bonā ꝓactica in arte hac. Sitis priοꝛ charissime bone speiꝛ: q; ista vice nō habebitis ꝓfusionē. sed honoꝛes vestrū. faciatis vt possim intrare libraꝛiā vidos libꝛos: cito inueniā q̄d mihi erit necessariū. ita q̄ non opz vt faciatis tardare pulsationē cāpane vestre vltra solitz. Cui priοꝛ. Regratioꝛ magister reuerēde. q; a magna amaritudine subleuastis me. libraꝛiā intrare potestis ad placitū. Intrat frater diabolus libraꝛiā. ⁊ vt det fidem hospiti interrogat de aliqbus libris solēnoꝛibus. vt summa. b. Tho. cū scriptis: ⁊ opa Alberti magni ⁊ hmōi. ⁊ illis sibi ostēsis reuoluit libꝛos hincinde. Facit insinuari prioꝛi q̄ oia hz in ꝓmptu dicēda. vñ faciat facere signū ad cōuocandū pplm. Quo facto ⁊ ppl⁹ innumerabili cōgregato ascēdit frater diabolus ambonē. Aduenerat aūt tunc ad predicationē q̄dā vir sctūs q̄ videṡ ascēdere illū pulpitum ⁊ cognoscens diabolū fore obstupescit. nil tn̄ alicui dicit sed expectat finē videre. Cepit frater diabolus ꝑdicare de bonis paradisi. de penis inferni. de pctis ⁊ miseriis mundi. ꝑpter q̄ ⁊ illa pdunt⁹ inferna sequunt. ⁊ cū tāta efficacia ⁊ vōnib⁹ q̄ oēs cōmouit ad lachrymas cōpūctiōis. Si

Nota exē plū de dyabolo ꝑdicante.

nita predicatiōe descēdēti illi occurrit sctūs vir ⁊ vocans eū ad ptē et ꝓte dei inq̄t. O miser ⁊ deceptoꝛ hominuꝛ te agnosco quō ꝑsumpsisti tñ officiū xpi ⁊ apl'oz⁹ vsurpare etiā specialē cām nesciā. scio tn̄ nisi ob malā intentionē nō egisti. Vñ aduro te ꝓ deū viuū vt dicas cām mihi huius operis. tunc frater diabolus ait. Adiuratus tacere nō possum. cām ꝑpter quā assumpta vt vides spe fratris ⁊ predicatoris populo predicaui est ista. Ecce audisti quot ⁊ quāta bona dixi de gloria padisi ⁊ pena inferni ⁊ pctis horiz ppꝛoꝛ ⁊ vidisti ad q̄rum luctū mouti sunt scio moꝛes eorum ⁊ parū tpis transibit ⁊ obliti oim verboꝛ ml facient de his q̄ ꝓpositū est se agere: ⁊ inde oia vba audita erunt eis ad maius iudiciuz quo dicto euanuit.

¶ De negligentia in horis canonicis. Cap. XII.

Ēgligentia in diuis

officijs cōmittit seu horis canonicis tā a clericis officiātib⁹ q̄ a pplis audiētib⁹. Nā ⁊ illi vel omittūt vel male dicūt eas: ⁊ isti vl' nō assistūt. vel alīq̄ suis vanitatib⁹ ipediūt. Sz ꝓmos dī. Hiere. xlviij. Maledict⁹ ois q̄ facit opꝰ dei negligēter. Opꝰ dei dicit. d. Bñdi. in regula. Est officiū seu opus q̄ sit in laudādo deū i horis canonicis. Sz scōs. s. laicos dī. de pse. dist. iij. Irreligiosa ꝙsuetudo est quā vulgꝰ sctoz solēnitates agere cōsueuit. ppl⁹ em̄ q̄ debēt ad diuina officia attēdere saltatiōibus turpib⁹ inuigilāt. Latica nō solū mala canētes: sz etiā religiosoꝛ officia pstrepūt. Dz g̃ negligētia euitari ab ytrisq̄ vt ⁊ illi deuote audiāt: saltez dieb⁹ festiuis: ⁊ isti deuote dicāt diuinas laudes vt ppl⁹ ad deuotionē excitēt. ⁊ hmōi horis ꝛgruit illud ps. cxviij. Septies in die laudē dixi tibi sz o deus sup iudicia iustificatiōis tue. Ubi tria notant.

¶ Primo horarū sufficientia debita. ibi. Septies in die.

¶ Secōo laudantiū intētio recta: ibi. Laudē dixi tibi.

¶ Tertio ipoz causa motiua. ibi, Super iudicia iustificationis tue.

§. I. Quantuz ad primum

sufficientia ptz ex numero septenario: dum dī. Septies i die. Nā septē sunt horē canoni ce institute ab eccīa dicti in die. Et si intelligāt de die naturali. xxiiij. horarū. tūc computant ꝑ vna hora matutine cū laudib⁹. Si intelligāt de die artificiali q̄. s. sol ē sup hemisꝑheriū nostrū. tūc laudes habenṫ ꝑ vna hora diuisim a matutinis: et erit prima: ⁊ debebit dici in aurora. ⁊ de matutinis dicit idē ps. alibi. Ad media nocte surgebā ad cōfitēdū tibi. Ita notat Archidi. xcj. in lecturis. ⁊ in decretali. Nolētes. ē de cele. misse. ꝓcipit: vt dicāt diurnū officiū pariter ⁊ nocturnū. ꝑpter q̄d q̄cunq̄ omittit aliquā ex horis canonicis: etiā laudes mere ex negligētia peccat mortaliter: si est ordinat⁹ in sacris vel beneficiat⁹ q̄tūcunq̄ tenuit fm̄ oēs. ⁊ etiā religiosus ꝓfessus fm̄ ꝑe. de pal. in. iiij. Ista tn̄ materia: q; in. iij. parte. ti. xiij. tractat diffuse ibi vide. Dic aūt ponenṫ quedaz ibi omissa. Cauēda est ergo negligētia in hmōi horis ꝑsoluēdis. Vñ dī: de ꝑse. di. j. c. clericus. q̄ clerici ab officio decli nātes vel negligētius agētes ab ipso officio remouenṫ. In figurā huius legit Leui. xvj. Aaron tollet de sanguīe vituli ⁊ asperget digito septies ꝺ ꝑpitiatoriū ad oriente. Aaron q̄ interꝑtat mons fortitudinis. ꝓnus sacerdos significat quēliber applicatus ad diuina officia vt clerici ⁊ religiosi. xij. q. j. duo sunt. q̄ dī esse fortis ⁊ ꝓstans ad diuina officia exoluēda ⁊ sacra ministranda: nō tediovictus ⁊ negligētia: cui deus portio esse dī cū parte nō habeat cuz reliquis tribubus israel. Hic digito. i. instinctu spūssancti sanguīnē vituli q̄ xp̄m passum significat. dī septies asperge ꝺ ꝑpitiatoriū. i. p septē horaz canonicaꝝ ꝓsoluēdis passionē xp̄i in qua sanguis effusus est recolere i ospectu diuine maiestatis: vt dicit ꝑpitiet ppl'o. sunt ⁊ ipse horē quasi septē tube quibus angeli canebant fm̄ Jo. in Apocalipsi. Signanter auem dicit. Septies in due vt notetur non solum dies tempoꝛis: sed ⁊ dies gratie radiose. Debet autem conari ꝓsoluēs horas esse in statu gratie: vt magis sit deo gratum sacrificiū laudis: quia vt dicit Salomon. Nō est ꝑciosa laus in oꝛe peccatoris. Vñ Horis missa papa. Emendatioꝛem esse conuenit populo quem necesse est orare ꝓ populo. dist. lxj. in sacerdotibus. Et Gregoꝛ. Quomodo oratiōis clipeo populū tueatur qui

Dicēs horas cōtur esse in gratia.

sacrificijs hostiuꝝ sese feriendū exponit. i. q. j. fertur. Nota tamē q̄ quātūcunq̄ sit obstinatus ꝓsoluere dī horas ⁊ sa tisfacit p̄ce ꝓto ecclesie dicēdo debite. ⁊ malicia eius nō impedit fructū oratiōnis ad pplm: q; hoc nō agit vt ꝑuata ꝓsona: sz vt minister ecclesie. q̄ semp̄ immaculata⁹ ⁊ grata est deo. Et qui per aliū facit ꝑinde est acti per se agere videat. ex de reg. iur. lib. vj. vnde acceptat officiū eius nō vt ab eo sz ab ecclesia cuius est minister dictū deo. nec ercōscatus nec depositus deobligatur ab horis dicendis ne cōmodum reportet ex malo suo.

§. II. Quantum ad secūdū

Dicēs horas ḣeat rectā intēt ionem,

scz rectā intētionē laudantiū deū: notat cum dicit. Laudē dixi tibi. i. ad tuum honoꝛē: nō ad laudem humanā. Debz ergo officiū legēs vel cātans obseruare illud ps. Per singulos dies benedicā tibi: ⁊ laudabo nomē tuū in seculuz ⁊ in seculū seculi. Seculū seculi est seculū futurum. s. vite beate: vbi cōtinue laudat deus nunc mente. post resurrectionē coꝛpoꝛū etiā oꝛe. Unde apoc. xix. dī. Laudem dicite deo nr̄o oēs sancti eius. qui timetis deum pusilli ⁊ magni. Ad istud ergo seculū seculi q̄. s. sequit. ad pns seculū nō ꝙenit nisi qui in hoc seculo laudat deum pura mēte. Non ergo q̄rat ibi horibus placere sed deo vt dicere valeat vere. Laudē dixi tibi nō mundo. Dicit em̄ Gregoꝛ. q̄ fit plerūq̄ vt dū blanda voꝛ querit. s. i. dicēdo officiuz ꝛgrua vita negligat: ⁊ deū moꝛibus stimulat: dū populū vocib⁹ delectat. dist. xcij. c. in sancta.

Quaī horē dicanṫ oꝛe ꝙuoce

Et in vitiosꝛatrum legit q̄ quidā fratres detinebanṫ in purgatoꝛio ꝑpter vanā gloriam habitā in officio diuino. Licet aūt deus intueat cor: nec voce egeat nostra. tamē congruentissime oꝛdinatū est ꝑ ecclesiā vt horē dicanṫ oꝛe: ⁊ voce humana deus laudet in officijs. Rationē huius assignat bea. Tho. ii. ij. q. xcj. ar. j. dicens. Verbis alia ratione vtimur ad deū: ⁊ alia ratione ad hoīes. Ad homines em̄ vtimur verbis vt cōceptus nostre mētis quē aliter scire nō possent verbis exꝑimamus. et ideo laude oꝛis ad hoīes vtimur: vt vel ei vel aliis inotescat q̄ bonā de eo laudato opinionē habeam⁹: vt p hoc ipm eum q̄ laudaṫ ad meliοꝛa ꝓuocemus: ⁊ alios apud quos laudaṫ in bonā opinionē ⁊ reuerentiam ⁊ imitationē eius inducamus. Sed ad deuz verbis vtimur nō vt ei cōceptus nostros manifestemus cū sit inspector cordiū: sed vt nosmetipsos ⁊ alios audientes ad eius reuerentiā inducamus. ⁊ ideo est necessaria laus oris. non quidē ꝑpter deū sed ꝑpter ipm laudantē cuius affectus excitaṫ in deum ex laude ipsius: fm illud ps. Sacrificiuz laudis honoꝛificabit me: ⁊ illic iter quo ostēdam salutare dei. Et inquātū hō ꝑ diuiną laudē affectu accēdit in deum intantū ꝑ hoc retrahiṫ ab his que sunt extra deū. fm illud Esa. xlviij. Laude mea infrenabo te ne intereas. ꝑficit em̄ laus oris ad hoc vt etiā populus audiēs ꝓuocet in deum illud ps. Semp laus eius in oꝛe meo. Et subdit. Audiant mansueti ⁊ letent: magnificate dñm mecū. Nō aūt dicit philosophus q̄ optimoꝛū nō est laus: sed maius aliq̄d ⁊ melius. Vñ cum deus sit optimus nō videt laudandus. Ad q̄d facit illud Eccī. xliij. Deus est maioꝛ oī laude. Rñdit Tho. vbi. s. q̄ loquēdo de deo quātum ad essentiam eius cū sit incomꝓhensibilis ⁊ ineffabilis: maioꝛ est omni laude: ⁊ fm̄ hanc cōsideratiōnē non debeṫ ei laus: sz maius. s. reuerētia: ⁊ latrie honoꝛ. Unde in ps. Hiero. Te decet laus deus. quātū ad primū: ⁊ tibi redditur votū. quātum ad secundū. Sed loquendo de deo alio modo. i. fm effectus eius qui in nostrā vtilitatē oꝛdinanṫ: fm hoc debēt laus deo. Unde dī Esa. lxiij. Misserationū dñi recordabo: laudē dñm sup oia que reddidit nobis dñs. s. tribuā. Debemus ergo in horis deū laudare: ⁊ hec ꝑ nos dicit laus nō illa de qua dī. vñ non sufficeret dicere horas mente: nec satisfaceret ꝑcepto ecclesie nisi oꝛe exꝑimanṫ. Et cum ꝑiuatim dicit quātūcunq̄ submisse dicit sufficit dūmodo oꝛetenus dicat.

§. III. Quantū ad tertiū scz

Cā quare deum laudare debemus,

cām motiuā laudatiōis dei notat hoc cū dicit. Sup iudicia iustitie tue. i. dispēsatiōes q̄bus iustitia vteris. Et ꝓpria ⁊ ꝺialis iustitia fuit q̄ mūdū redimēs incarnaṫ ⁊ passus est ꝑ nobis. Et vt dicit Aug. q̄ inducit magr̄ sen. in. iij. li. Cū posset deus gen⁹ hūanū potētia absoluta liberare de manib⁹ diaboli: noluit ꝑ potētiā: sz ꝑ iusticiam liberare: vt imitemur eū in iustitia nō potētia. Ecce iusticia. Cū superger humanū diabol⁹ sibi dñium tyrannicū acq̄siuisset: q; volūtarie se ei subiecit deo rebellādo suscepit in se causaz nostrā xp̄s hīs in se nostrā naturā ⁊ nō culpā: ⁊ q; diabolus ignoꝛās ipm deū ex ītulit penā mortis iustigādo iudeos ad mortē ei⁹ q̄ nō erat debitoꝛ mortis: dignū ⁊ iustū fuit vt amitteret dñium sup hoīes ex quo inocēti itulit mortē. ecce iusticia. Debitoꝛ erat hō deo ꝑ pctō. tm̄ erat debitū: vt nullus pur⁹ hō soluere posset: sz vnigenit⁹ dei factus hō in humanitate suscepta: cui⁹ actio erat infiniti valoris ad placādū deū suscepit penā q̄si infinitā. Vñ dicit ꝑ ps. Dolōes inferni circūdederūt me. ⁊ fic ꝑ passionē soluta est debitū. Vñ Gzeg. Qui ꝑ nobis eterno ꝑi ade debitū soluit: ⁊ veteris cautionē piaculi pio cruoꝛe ꝺterstit: ꝑ hoc nos iusticiā exercēdo de manib⁹ diaboli liberauit. Et q̄ ipa passio xp̄i in septē tpibus hoꝛaꝝ canonicaꝝ expleta fuit diuersis horis diuersa sustinēs: vt ptz ex officio paruo crucis ob reuerētiā passiōis. institutū fuit vt illis horis laudet de⁹ ad q̄as agenduz de sua passione. septies g̃ ⁊c. Recoꝛdare g̃ frater pie inq̄t Ber. septē vicib⁹ in die passionis dñi cū. s. accedis ad laudandū deū in horis canonicis sup iudicia iustitie ei⁹. i. sup oia opa q̄bus iusticiā exercuit ꝑ diabolū. Debēt g̃ deuote dici ⁊ cū attētiōe vt habetur ex de cele. misse. c. dolētes. in fine. Sz vtrū ipa attētio sit in ꝑcepto sunt opiniones varie. aliq̄ tenēt q̄ officialiꝭ nō: alij medio mō. ſ. q̄ sit necessaria intētio virtualis: etsi non actualis. Declarationē horū habes i. iij. ꝑte ti. xiij. c. de horis.

Negligēcie in officio diuio

Et si cēdū q̄ septē negligētie cōmittunṫ in officio diuino dicēdo. Et ꝑma est q̄n nō dicit ꝑpitiū ⁊ ordinatū officiū eccīe sue vel religiosis sue. sz ad placitū dicit nūcuo mō: nūc alio: ⁊ de feria nō facit q̄n occurrit cā abbreuiationis: sz facit de sanctis: vl' etiā dicēs officiū eccīe sue: q; nō vult querere breuiariū dicit vna ad antiphonā vel capl'm vel oratiōnem ꝑ alia. nō est ꝺ absq̄ grauī pctō. Secōo si faceret ex ī potētia ꝑpter defectū libꝛi vel visus ⁊ hmōi. Ite cū dicit cursim ⁊ ꝓfuse vt vnus nō expectet aliū in finiēdo versuz vel ita velociter q̄ ipe vel alī audiēs nō pōt ꝓcipe sensuz verboz. cui dici pōt: edissere nobis pabolā: q; parabolice loqui videt vel hebraice. Ecōtra legit de Esdra scriba. q̄ legit coram oī ppl'o distincte ⁊ apte ad intelligendū. Et dicit Jnno. q̄ nō peccat q̄ in diuinis officijs assistēs illō q̄d dicit nō intelligit dūmodo alīs coꝛ ad deū ḣeat ⁊ illi psallat. Si q̄s ergo lectionē vel aliud q̄d in choꝛo legit nō intelligat ꝑpter legētis ineptitudinē nō peccat dūmodo conet intelligere saltē verba. Sz si ꝑpter mētis euagationē nō intelligit que dicit vel audit non est absq̄ culpa negligentie aliqua.

Vñ sinco pando dicitur.

Scōa negligentia est quādo dicunṫ horē sincopādo dimittēdo. s. vel verba vel versus vel syllabas. Integre enim ⁊ complete ꝓsoluende sunt horē. Nā ipsarū ꝓsolutio seruitus dicit. in seruitio aūt alicui debito debet quiliber esse fidelis: vt nec apices vel iotam ꝑtereat: sed integre sine fraude debitū ꝓsoluat. Si quis deberet quotidie ꝓsoluere alteri septem marchas: certe si alīquos denarios quotidie subtraheret non satisfaceret ei: ditoꝛi. sic infideliter agit qui in officijs sincopat quod reꝓhenditur in dicto. c. dolentes. de celebratio. missarum. Exemplum de illo sancto patre qui vidit diabolum in choro cuiusdam monasterij manere: cum fratres dicerent officium ⁊ mittere sepe in sacco quem secum deferebat: et interrogatus a patre quid intromitteret. Rñdit q̄ verba ⁊ syllabas quas illi dimittebant de officio in fu-

turo iudicio ea p̄sentaturus ad punitionem negligētie eoꝝ. Ubi aduertendū ꝙ si ꝗs ex aliqua cā rōnabili.vt qꝝ opꝫ rndere alicui vel inuenire libꝝ ꝫ hmōi.aut etiā ex ne gligentia omittat verbū psalmi vel psalmū:nō ꝺz subtra here vocē̄ꝑdpue cū sint pauci ꝫ redire ad omissum. ꝫ ic prurbare alios ex reuolutiōe libꝝ:oꝝ vel subtractiōe adiu toꝝ.Sed penitere de sua negligētia in corde ꝫ ꝑsequi of ficiū chorī.ꝫ post officiū illud omissum vel aliq̄d loco ei⁹ supplere. Et idē si dormit ꝫ aliqua ꝑte. Et sm ꝺnricū in qōlibet. dū vn⁹ chor⁹ dic⁹ vnū versꝰ:sali⁹ aliū et hmādū est singulos totū dixisse.qꝫ sic ecclesia ordinauit. Et quo dis cro scrupulose ꝫ irrationabiliter mouenť illi ꝙ faciūt sibi ꝑcias nō dicēdi qō inchoať ab officiatore vel cantore vel ab aliquib⁹ q̄bus cōmittit versus ꝫ hmōi.vt inuitatoriū ꝫ hmōi.supfluū em̄ est hoc. Tertia negligētia est qñ ī offi cijs vana ꝫ extranea interm̄iscenť. Secus si necessaria vt interrogādo de libro vel ꝙ habeat dicere hoc vel illō.ne cessitas em̄ nō hꝫ legē.vt ex de reg.iur. Ode in lege. Sed nō solū vaniloquia ibi sunt reprehēsibilia: sed etiā bona verba imptinētia ad officiū.vt disputabilia ꝫ hmōi. Et si cut ỽba ita nec opa interponēda sunt in officio nō ptinē tia ad illud.vt si ꝗs faceret coḡnas vel colligeret herbas: vel indueret se cū surgit a dormitiōe dicēdo interim offi ciū qō est valde reprehēsibile:qꝫ dat sibi occasionē euagā di ꝫ irreuerentiā cōmittit. Quis em̄ dñs tpalis patiť sibi fieri seriosa colloquia cū hmōi opibus. Et si ꝙ totā hꝫs hoc faciat vel ꝑ maiorī parte vix satisfacit ꝑcepto sm ꝺe. de pal. Quarta negligentia est secū deferre vel deferri facere aues vel venaticos canes:qō rephendiť de celebra. mis.ca. Beaui.in Cle.sunt em̄ talia distractiua ꝫ impedi tiua officij. Et sic̄ si cantať officiū debēt vitarī cātus thea trales:qꝫ nō hñt talia inducere ad deuotionē.sed ad vani tatē ꝫ delectationē sensualē. Un ꝺiero.tractās illud apl̄ Cātātes ꝫ psallētes ī cordib⁹ vr̄is dño ait. Audiāt ꝝ ado lescētuli.audiāt hi qꝫ ī in eccl̄ia ē psallēdū offm̄.nō ore.s. tm̄ ꝝ corde deo cātādū. nec in tragedijs modū guttur ꝫ fauces medicamīe liniēde sūt vt ī eccl̄ia theatrales modu li audiank ꝫ cātica.di.xcij. Cātantes. Et aug. in lib. ꝑfes. fateť se peccare cū plus delectabat eū melodia cantus q̄ vboꝝ sensus. Et in regula dicit ꝙ nō ita scriptū ē vt can teť:nō cāteť qō sugillat eos q̄ mutāt nota cātus vt faciāt melodiā sue leuitati satisfacieres. Quinta negligētia ē qñ absq̄ cā legitima absentat se ab officio eccl̄ie q̄uis pri uatim dicat ex̄ horas.q̄ em̄ ꝺnficiatus est in ecclia ꝺz offi ciare eā si pōt.vel ꝑ aliū cū nō pōt. Et oēs clerici eiusdē ec clesie debent insimul ꝑuenire ad eā officiandā.vt.vij.q.j. Illud. Et religiosi multo magis debēt oibus horis inter esse nisi cā rōnabilis excuset.vn̄ etiā dis.xcj. dicit. Clericꝰ qui absq̄ corpis sui inequalitate vigilijs deest stipēdio p̄ natus excoicet. In ecclesijs cathedralibus vbi dant distri butiones interessentibus p̄uiank absentes illis distribu tionibus.sed nec tū dñt p̄ncipaliter cōuenire ꝑpter distri butionē illā.qꝫ tūc eēt symonia vel saltē turpe lucrū. Qui etiā tarde intrāt chorū.s.inchoato officio ꝫ cito exeūt an te finē vel in medio sine cā vrgente male faciūt ꝫ a sathaꝝ na instigant. Sicut ptꝫ ꝑ exēplū monachi beati Benedicti quē vidit ipse ꝫ oñdit aliis q̄ diabolus ꝑ cucullā cū tra hebat ex̄ chorꝫ tpe orōnis, sed disciplina btūs Benedictus fugauit.habeť in.iij.dialo. Secta negligētia est:qñ psal lentibus aliꝫ cātando vel legendo q̄velit illo tpe dicere alias horas ꝑuiatas.submisse plures horas ꝑ se citius di cens:hi quodāmodo furtū faciūt. Nam furtum cōmittit qui re alterius vtitur cōtra voluntatē ipsius.cū aūt volun tas religiosi sit in manibus ꝓlati.ꝫ ꝓlatus velit subditū cū ceteris psoluere horas vt iuuet alios ꝫ conueniat cum aliꝫ ꝓpio arbitrio vocē subtrahēs vt suas orationes di cat furtū cōmittit nec deo placet. Unde Bern̄. Ingratuꝫ est spiritui sancto quicq̄d obtuleris neglecto eo qō tene ris.nec est sufficiens excusatio si quis dicat se non habere vocē bonā ad adiuuandū chorꝫ:qꝫ ꝫ in tēplo dñi erāt vasa nō solū aurea ꝫ argētea.ꝫ etiā enea.ꝫ oia dñi opa suo mō benedicūt dñm:ꝫ suis vocibus nō solū ꝑsalmus ꝫ philomena:ꝫ ꝫ canis ꝫ asellus ꝫ cicada. Cōfabulatiōes aūt ꝫ nuge ꝫ risus curiosus ꝫ vagus aspectus hinc inde ꝫ insōpositio mēbroꝝ:vt sacrilegiū in officijs: ꝫ maxime in ecclesia vitanda sunt.ex̄ de imu.ec.decet domum. lib.vj.

Ne vana interm̄i sceantur.

Septima negligētia est tarditas i dicēdo horas ꝫ post debitū tp̄s. Hugo de sctō victore.ꝑuenire est.puidētia:tar dare est negligētia. Hmric⁹ dicit in qōlibet. ꝙ q̄ est legiti me occupatus vr nō valeat horis ꝑpriis dicere.pōt dicere de mane vsq̄ ad vesp̄as:ꝫ de sero vesp̄as cū cōpletorio simul.ꝫ qñ dicunk matutine de nocte:prima cū matutino forte dici pōt:qꝫ sic est ꝑsuetū in capella dñi pape:qō vide tur verū qñ dicunk matutine nō de sero ꝙ post mediā noc tē. De sero em̄ ꝑt dici matutine seq̄nť diei cū sit alijs oc cupat⁹ vtilib⁹.nā si ex somnolētia ꝫ delitijs diceret non ex cusareť a pctō pigricie ꝫ negligētie sm ꝺho. in qōlibet. ꝫ ꝺenri. In tardādo aūt notabilť mere ex negligētia horā aliquā dicere post debitū tp̄s.ꝙ sāñ cōpletū diē.puta matutinā dicit hora nona.ꝑmā hora.xxij.diei.vtrū sit mortale. Et videť Umber.in expōne regl̄e tenere ꝙ sic. Ode du rū videť dicere:nec rō aliꝫ vrget:nec auctoritas canonis. Ecclesia em̄ ꝑcipit dici officiū nocturnū ꝑ iter ꝫ diurnū.de cele.misc.c.dolentes. Et officiū vn⁹ diei est sub vno ꝓcce pto:qō ꝑceptū impleri videť si ipm̄ officiū ifra diē ꝺ:suū. alis si dicať ꝙ hora qlibet tp̄s ꝑpriū habeat dicēdi qō nota bilť ꝑteries peccet mortalť cōmittit ī die.vij. mortalia cū ea dicať ꝙ omittēdo septē horas vnius diei non cōmittit nisi vnū sm Guil. sed tanto grauius ꝗto plus dimittit. Preterea si determinatio tpis esset in ꝑcepto cuilibet hore nō excusareť q̄ ex iusta occupatiōe notabilť tardaret:si cut nec excusať q̄ dimitteret offm̄ ꝑ illa die.ppť occupatio nes. Itē si ꝗs oblitus alicuius horę puta ꝑme. dicit ali am sequentē puta tertiā:postea ꝑpendēs nō opꝫ ꝙ dicta hora omissa.s.ꝑmā:iterū dicat tertiā.ꝫ sufficit tātū semel dixisse:etiaꝫ si ordine postposito sm ꝺe. de pal.in.iij. De multis aliꝫ ptinentibus ad materiā istā:hēs in.iij.ꝑte ti. xiij.c.de horis.ibi vide.

Tarditas dicēdi ho ras.

¶ De pigricia:ꝫ ibi de tarditate ꝙuersionis ꝓfessionis et bone operationis. Explin. XIII.

Pigricia est filia ac:

cidie ꝫ stricte sumēdo ipsa tarditatē ope rādi bonū qō fieri dꝺ sm Tho. ꝫ ꝺ rephēsi bile est ꝫ nociuū. Un ꝺ Eccs.x. In pigricijs humiliabit ptignatio:ꝫ in infirmitate manuū ꝑstillabit dom⁹. Tigna dicunk ligna arcuū que tenēt tectū. Cōtignatio est cōiun ctio eoꝝ q̄ fit in supioꝝ ꝑte versus tectū. Ex hoc aūt q̄ ali ꝗs est piger.i. tardus ad ꝙidendū aliqui defectui seu fra cturelignoū ꝫ nō subuenit tpe opportuno.sequiť humi liatio tecti.i.ruina. Sic spūalť q̄ est tardus ad ꝙidēdū ꝫ obuiandū defectib⁹ suis vel aliorū inde sequiť ruina spūa lis.ꝫ in remissione manuū.i.negligētia operū dom⁹:pstil lat.i.in ꝑsciam intrāt paulatim vitia. Lucan⁹ poeta. Tol le moras semp nocuit differre paratis.ꝫ Bzeg. vbi ꝑcu lū vertiť vitāda ē mora.di.xiij. Et regula iuris dicit. Aldo ra sua cuilibet est nociua.ex̄ de reg.iur.lib.vj. Et in figurā mādauit dñs in veteri lege oēs aues cornini generis vt i mūdas nō debere comedi:qꝫ earū vox crocitādo est quasi cras:denotās tarditatē:ꝫ tales moras.s. pigricie ꝫ tardi ditatis ad bonū nō debem⁹ nobis incoꝑare.i. assumere. hoc aūt vitiū satis est gñale. Unde Sen. Nemo q̄cq̄ ha bet facti:in futurū em̄ nr̄a distulimus. Cauent tamē iusti ab hac pigricia. Unde Origenes. Nullus piger inuenik in domo sapiētis.ꝫ loquiť de Abraam cum recepit ange los hospitio.cucurrit em̄ ipse ad tabernaculum. Sara ac celerauit sata simile:puer festinauit ad greges. Bern̄. xviij. Et de beata Maria legitur ꝙ post conceptum filij dei

Pigricia e nociua.

abijt in montana iudee cū festinatiōe.sad salutandū Elisabeth. Lu. j. Nescit em̄ tarda molimina spūs sancti gra. vt dicit ibi glo. Sumit tū in scriptura frequenter pigricia ꝑ accidia ꝫ negligentia seu omissione bonoꝝ operum. Un ꝓuerb. xxj. Desideria.s. terrena occidūt pigrū. noluerūt em̄ quicq̄ opari man⁹ ei⁹. Et eccl. xxij. ꝺz De stercore bou lapidatus est piger. ois q̄ tetigerit excutiet manus suas. Boues sunt ꝑdicatores ꝫ doctores exarātes corda hoim vt deo fructificēt. Sterc⁹ bou sunt terrēa q̄ ipsi reputāt vt stercora. Unde predicator: gentiū. Uia arbitratus sum vt stercora vt xp̄m lucrifaciā. Hoc stercore.i. affectu ꝫ occu patiōe mūdanoꝝ piger tardus ꝫ negligēs sue salutis la pidať penitť ꝫ occidit:sm expositionē Bzeg. ꝫ huo qui no luit exercere pecuniā sibi cōmissā ꝺcū fuit increpatiue. Serue male ꝫ piger quare nō dedisti pecuniā meā ad mē sam. ꝫ postea. seruū inutilē mittite in tenebras exteriores Matthei. xxv. ꝫ de hac tarditate itelligiť illud ps. cxviij. Tēpus faciēdi dne dissipauerūt lege tuā.i.ꝑter tp̄s qō hoies eximāt se habere ad faciendū bonū: dissipant legē dei facientes ꝺ ꝑcepta eius. Est aūt pigricia ista seu tar ditas ad bonū mala ꝫ piculosa ꝑcipue in tribus casib⁹.

¶ Primo in exhibendo se ad ꝙuersionem.

¶ Secūdo in faciendo ꝓfessionem.

¶ Tertio in ꝑsequendo operationem

§. I. Quantum ad primuz

Pigricia est mala in cōuer sione.

dicit Eccl. v. Ne tardes cōuerti ad dñm ꝫ ne differas de die in diē.subito em̄ venit ira illius:ꝫ in nouissimo disper det te. Qui manet ficus in aliquo mortali est auersus a deo. Un dns ꝑ ꝺiere.ij. de peccatoribus ait. Uerterūt ad me tergū ꝫ nō faciē.ꝫ Aug. dñiniēs pctm̄ dicit ꝙ est auer sio ab incōmutabili bono.s. deo ꝫ cōuersio ad cōmutabi le bonū.s. creaturā:puta diuitias: voluptates: honores ꝫ hmōi. Nō em̄ talis respicit deū oculo intētionis vt vltimū finē in cōuersatione sua.sed creaturā illaz quā inordinate amat. Sz q̄ vt dicit regula iuris. Uis res ꝑ quascūq̄ cau sas nascit ꝑ easdē dissoluit.s. Sic mō. eē de reg. iur. Sicut edificiū fit ponēdo lapidē sup lapidē ligādo eos calce:dis soluit aūt remouēdo lapidē a lapide cū amotione calcis. Ita in ꝓposito cū pctm̄ cōmittať ꝑ hoc ꝙ voluntas se auer tit a deo ꝫ adheret creatura.vt finī magis volēdo delecta tionē ex̄ ꝑsecutione illius rei ꝙ seruare mandatū dei.ideo si debeat destrui pctm̄ vt recōciliet deo opꝫ ꝙ auertatur a creatura deteśando inordinatū affectum quē habuit ad deū ꝫ oculū intētionis dirigat ad deū sup oia diligēda. ꝫ hoc est ꝙuerti ad deū. Et ad istā ꝙuersionē nō est tardan dū. qꝫ vt dicit Bzeg. sup Ezech. Pctm̄ qō ꝑ puiam nō dī luitur:mor suo pondere ad aliud trahit. Et in mortalib⁹ tra ctans illud Esa. Et clamabunt piloſi alter ad alterū. dicit piloſus clamat ad piloſum.qꝫ ꝑpetrata iniquitas ꝑpetrā dam vocat. Et dicunk piloſi bestie habētes appentia hu manā.ꝫ hmōi sunt pctā q̄ spēm boni hñt vñ ꝫ act⁹ rōnis sed reuera actus bestiales sunt qꝫ omne pctm̄ sm Damas. est ꝺ naturā.i. ꝺ rationē naturalē. Rōnem huius assignat be. Tho. prima scde. q. iiij. Nā hō in repētinis casib⁹ ope rať sm finē ꝑstitutū ꝫ habitū ꝑceptū. Sed cū pecca tor ꝑstituerit sibi aliq̄d creatū vt finē vltimū ꝫ hꝫ habitus viciosum.ꝫ repētina frequēter occurrāt q̄ nō patiunk mo ram diu cogitādi.iō in hmōi opabit vicioseſm malū finē quē sibi ꝑstituit. Et ꝑpterea nō pōt diu petō: manere qn ad alia labať. nec ꝑpterea excusať. qꝫ ipse sibi est cā hmōi ꝑpter tarditatē cōuersionis ad ꝙiam. Et ideo bene dicit Eccl. v. ne tardes ꝙuerti nec differas de die in diē. ꝺ est cō tra illud ꝓuerb. iij. Ne dicas amico tuo q̄ scilz xp̄us est vade ꝫ cras reuertere:cū statim ꝑ̄ dare.s. te ad cōuer sionē. Dec est em̄ vox cornini.s. cras cras. Sed aduerte dum ꝙ cornus egr̄essus de arca nō est reuersus ad eā am plius sed sup cadauera inuēta reqeuit. Colūba vero cui⁹ vox est vr.i. nūc reuersa est. Sic tardans de die in diē non

De tarda ꝓpria cō uersione.

Cōuersio dilat a est difficilius.

tor: siquidē dissipat bona nature i. virtutes naturales. sin qō dicit figurate Luce, xv. de pdigo q̄ dissipauit substantiā suā. i. inclinatiões naturales q̄ sunt in nobis tāq̄ semina quedā p̄ncipia virtutū. Sz pctō: tales inclinatiões quasi ānihilat. & tāto magis quāto magis mōrat in pctō. vñ difficili⁹ puertit. Vñ & in resuscitatiõe Lazari quadriduani q̄ designat puersionē peccatoris inueterati in malo Xp̄s ostēdit satis laborare. nā ifremuit spū & fleuit accessit ad monumentū. fecit lapidē tolli clamauit & puius gratias egit. Jo. xj. Ad figurandū q̄ multū ops laborare pec catorē q̄ pmāsit in peccatis. & flendo: & lapidē tollēdo male assuefactiõis. & clamādo affectu & ozões pcurādo sanctoz vt puertat ad pniam. Quarto oñdit ex peccati aggrauatione. pctm̄ em̄ est quoddā pondus aggrauās animā vt ad deum nō possit surgere vel respicere. pō. Sicut onus graue grauate sunt sup me. s. iniq̄tates. Adeo grauue est pctm̄ vt celum & terre supficies nō valeat sustinere peccatoꝛē. vt ptz in lucifero q̄ exist̄s in celo empyreo. ita grauatus est p supbiam q̄ de celo lapsus in centrū terre ruit. Vñ figurat pctō: p illā mulierē q̄ a diabolo fuerat in curuata adeo vt nō posset sursū respicere p multū tpis. Luc. xiij. Et p̄to quis plus peccat tāto magis aggrauatur. q: quodlibet peccatū hz suū grauamē quasi infinitus culpe & pene. Manifestū est aūt q: quāto magis hz grauamen sup se tāto magis est sibi difficile surgere. Vñ & in vita patrū legit q̄ semel. b. Arsenio in heremo dictum fuit. Egredere & ostēda tibi opa hoim̄, & vidit egressus p̄mo ethiopē cedentē ligna & faciētē sarcinā quā leuare nō poterat p̄ magnitudine: qui plura cedebat adiūgēs sarcine facte. & tētabat leuare. & multo min⁹ poterat. Vidit ex inde aliū q̄ in foueā factā q̄ fundū non habebat mittebat aquā quā de fluuio hauriebat. & iplere nō poterat: & p̄to plus mittebat: tāto plus exibat. Exindevidit duos portātes quoddā lignū p trāsuersum. vnus ex vno capite & alter ex altero grētes in rēplū quoddā introducere & nō poterāt. q: longi⁹ erat latitudine porte rēpli. nec volebat vn⁹ post alterū ire. hz de pari incedere. vnde nō poterāt. Expositā est aūt sibi visiõ. videlz q: primus significat eos q̄ cum habeāt sarcinā pctō: congregatā nō attendūt ad diminuendum p pniam sed adaugēt differentes puersionē quasi in futurū leuius possint portare sarcinā maiorē & facere penitētiā. qđ falsuz est. Aliius designat eos q̄ etsi opa faciūt de gñe bono: tñ egrediunt de aia quoad meritū. q: faciūt cū hoc multa mala. vel manēt in peccatis. vñ meritū perdūt. Tertius significat supbos. qui nolūt sibi pjudicē cedere & cordare in bonis. hz p̄iank. & isti rēplū dei igredi nō p̄nt. nec puerti ppter grauamen supbie. Quinto ex elongatiõe. p̄to em̄ qs magis peccat vel diuti⁹ morāt in pctō. tāto magis elōgat. pō. Lōge a pctōrib⁹ salus. Sz nō est verisile q̄ ille q̄ elōgauit se a deo p. xl. ānos. de facili re dire possit & puerti ad deū. in. vij. dieb⁹ vel. xv. q̄bus durat infirmitas hois. & q̄ quoad illos q̄ differūt puerti vsq̄ ad graue infirmitatē mortis. licz possit hoc accidere & aliqn̄ eueniat. vt ptz in latrone crucifixo cū xp̄o. & in illo Nicolao antiquato in malis sepagenario qui accedebat ad p̄sbulū victus a carne ex diutina p̄suetudine. q̄ p̄cib⁹ beati Andree apl̄i fuit liberat⁹ a vicio & saluus. Vñ leo papa. Aldiscrecordie dei nec mēsuras possum⁹ ponere. nec tēpa diffinire. apud quē nullas mōras patit venie cōuersio. de pe. di. j. Adultipler. Sz istō raro ptingit. & ió bñ ait Esa. lv. Querite dñm dū inueniri pōt. invocate eū dū ppe est. Derelinquat impi⁹ viā sua &c. Adultos em̄ inqt Augu. solet decipe serotina penitētia. Sexto ex tristicie affectione. quilibet em̄ naturali⁹ fugit tristiciā. & qō pōt eū ptrista re. hz ille qui diu pmāsit in malo tota delectatio & gaudiū eius est in malo. fm illud p̄uer. ij. Letant cū malefecerint & exultant in rebus pessimis. Unde cū cogitat peccator q̄ debeat dimittere oia illa mala in quibus delectat⁹ fuit, multū cōtristat fm̄ sensualitatē saltē, & frequēter accidit ei sicut symie auide dulcedinis nuclei nucis: que accedit ad arbores: & cū mordēdo sentit amaritudinē corticis totū talē arbitrās nō quenit ad dulcedinē cupitā medulle Sic pctō: cum cupiat dulcedinez venie ppter qđ incipit velle penitere cū pcipit q̄ ops eū vitia dimittere & odia & lasciuias sumere & p̄fusionē p̄fessionis: euacuare bursaz p restōne: petere veniaz lesis: qui nunq̄ se humiliauit videt sibi nimis amarū vñ dimittit facere vel male facit. Vñ et iuuenis qui petijt a xp̄o. Quid faciendo vitā eternā habere t, Rndit dem̄. Si vellet esse p̄fectus daret oia pauperib⁹ quo audito abijt tristis. Adarth. xix. & nihil fecit: q: hēbat multas possessiones & nimis sibi duruz videbat illas dimittere. Septimo ex diaboli impugnatione: cū qs mōratur in pctō diabolus nō multū impugnat: q: suus est: sed cū ppendit q̄ velit recedere ab eo p pniaz multū impugnat & tanto plus p̄to diutius possedit: & pmaxime articulo mortis: q: scit se amplius tpis nō habere ad tentanduz et magis infestat. Venenū dicit serpes habere in cauda. Vñ & dns dixit serpēti antiquo. Gen. iij. Tu insidiaberis calcaneo eius. s. mulieris. i. extremo vite magis impugnans q̄ alio tpe. Si em̄ diabol⁹ accedit ad sanctissimos viros in fine ad tentandū si forte possit eos decipe. Naz accessit ad xp̄m in passione ppter qđ ait xp̄s. Jo. xiij. Venit. i. venet p̄nceps mūdi: & in me nō hz quicq̄. multo magis accedit ad eos qui male viuerūt & distulerūt puersionē in finem. Sed sicut sancti in vita & sanctitate puersi sunt ad deum: ita & dei⁹ tpe necessitatis quasi ad eos iuuādos ꝛ pugnas diaboli: & sicut pctō: es i sanitate nō sunt dñi re cordati: nec ad deū puersi: ita valde timēdū est ne in morte deus obliuiscat eoꝝ. Ehyf. Mac aiaduersione pctīc pctō: vt mosi⁹ obliuiscat sui: q̄ dū viueret oblitus & dei. Sz etsi puertat vere ad pniaz tūc ex tarditate sue puersionis nō reportabit cōmodū: hz detrimētū multū. s. penaruz saltem purgatoꝛij fm illud qō ait Aug. Pius est purgādus igne purgationis qui in aliud seculū distulit fructuz puersionis. de pe. di. vij. nullus. Ex his oibus apparet q̄ nō est differenda cōuersio: sed tps faciendi dñe disi. le. tu. qua admones: vt p̄citius reuertant ad te ne indurentur: & difficilioꝛ sit eis cōuersio.

§.II. De dilatõe cōfessiõis

nō fienda. dicit p̄s. xciij. Praeoccupem⁹ faciē dñi in p̄fessione. i. anteq̄ accedam⁹ ante faciē dñi seu ospectū eius facia mus pus cōfessionē. Vadit ante faciē dñi qui accedit ad adorandū: q: tūc cū ipso loq̄mur fm Jsi. & multo magis cū misse astamus: vbi realiter in sacro est dns. vel cum ecclesia visitamus: vbi oi tpe debet esse in tabernaculo corpus dñi: sed ire ad adorandū vel ad missam vel ad ecclesiam debet quotidie fieri. Et sic etiā p̄fessio fienda eēt ab illo quē p̄cia grauat de mortali. Nam cū querit vtrū confessio de mortalibus sit de necessitate fienda statim habita opportunitate: q̄uis aliqui dicāt q̄ statim fieri ops: tñ cōmuniꝛ opinio Tho. Pe. Richar. & alioꝝ est q̄ nō teneat de necessitate nisi in quibusdā casibus de quibus infra dicet: tñ fm oēs piculosum est differre eā, Sed sciēdū q̄ tripliciter pōt differri.

¶ Differtur aliquādo damnifere.

¶ Differtur aliquādo pestifere.

¶ Differtur aliquādo salutifere.

§.III. Quantū ad primuz

Differre confessionē est dānosum.

q̄n quis hz copiā p̄fessoris & idonei differre p̄fessionē nullam vtilitatē affert: sed multiplez dānum. nō est autem sapiētis viri facere illud vnde ei nō pōt sequi vtilitas. Sz multum damnū. Propterea infirmus vel qui habet curā eius cito ꝛcta infirmitate mittit p medico & eam patefacit: q: ex mora videt sibi periculuz imminere. Ita infirmus in aia cognoscēs se infirmatū medicum salutis q̄citius quere re debet. s. sacerdotē & cōfiteri, Nam sacramenta sunt quedam medicine aie: & alij quidā differunt ex negligētia cōfessionē vsq̄ ad q̄dragesimā sequētem: alij negligentioꝛes vsq̄ ad fine q̄dragesime: alij negligentissimi vsq̄ ad infirmitatē grauē. Et illi q̄ differunt vsq̄ ad quadragesimā ex hoc incurrūt periculū & damnū. Periculū q̄dē q: possunt mori mōte subitanea interea habētes mortalia vel loq̄la amittere: & sic puarent p̄fessiōe: ex qua aliq̄n ex attrito fit ctit⁹: & sic saluaf q̄ als nō saluarē. Damnū incurrunt: q: multoꝛ ex tanta dilatiõe oblīuiscunt pctō: q̄ non ita quo ad penā remittunt p generalē p̄fessionē oblitoꝛ sicut si particulariter p̄fiterē: qđ melius facere posset & plenius si non tm̄ differret. Damnū etiā incurrit & priuatiõnē illoꝛ bonorum q̄ sequerē pluries in anno confitendo: vt suffragiꝝ oratiõnū p̄fessoris: ammonitionū p confessoꝛem augmentatiõis gratie remissiõis pene. Sz & magna fatuitas ostēdit nō facere diligentiā p̄ro anima quā qs facit p̄ro caliga Vñ Bern. O nimia insania hoim̄. puder soꝛdes abstrahere. sz p cōfessionē & nō puder ptrahere. Abstergit caliga. sz a luto: & tenit⁹ anima. & manifestū est q̄ nō in capite anni abstergat caliga a luto sz quasi quotidie ne coꝛrodatur a luto. Illi etiā q̄ differūt vsq̄ in finē q̄dragesime magnā vtiq̄ negligentiā cōmittūt. Nā cū in finē oēs differāt & nō possit audiri vnus⁹q̄sq̄ nisi p se separatim multiq̄ habeant p̄fiteri & p̄fessoꝛes pauci respectiue & officiare habeant ecclās & plipis officijs: oportet q̄ multi remaneāt incōfessi: & multi alij ppter festinantiā fint male confessi. Et quodlibet disturbiū etiā minimū diabolo opante facit eos dimittere p̄fessionē q̄si putantes se excusatos: ex quo non possunt sacerdotē hre paratū ad eoꝝ voluntatē. Tales etiā bona multa que faciunt in quadragesima: vt ieiunia: elemosynas & oꝛones faciūt ea infructuosa: q: freqnter ante p̄fessionē nec ptritionē habent: parū etiā penitentie faciunt in gra. q: subito transacto paschate reuertunt q̄citius ad vomitū. Vñ dicit in pncipio. xl. sfacie tuā lauans. in p̄fessione. Adarth. v. Legitur in vitaspatrū de quodā religioso q̄ erat bon⁹ & vgo sed tardus ad p̄fessionem fm mōre sue religiōis ppter qđ semel in infirmitate ostitut⁹ in visione cōsperit p̄m venire ad iudicandū munduz. Et cū singuli añ tribunal xp̄i ducerent ad reddendū rōnez de opibus suis & fm ea iudicarent ad penā vel pmiū. Cū vēnit est ad ipm religiosuz accusatus est coꝝ iudice de tarditate p̄fessiōis: ppter qđ viciū sententia data est a iudice q̄ traheret ad penā: sed vgine gloriosa cuius erat deuot⁹ eo filiū depcante: tum q: iuuenis & delicatus: tum quia sibi deuote virginitatē seruauerat: fuit mutata sententia & decretū q̄ sibi p illa vice parceret: ita tñ q̄ de tali pigricia & tarditate p̄fessionis se emendaret.

Casus vbi qs nō pōt differre cōfessionem

§.IIII. Quantuz ad secudū

differt p̄fessio pestifere: seu mortifere. & fm Pe. de tharan. in. iiij. in quarto: casibus nō pōt qs differre p̄fessionem de mortalibus vsq̄ ad finē anni: als peccaret mortaliter. Primus est rōne sacramenti. qñ scz qs vult cōicare vel celebrare p̄petrato aliquo mortali post vltimā p̄fessiōez. Nō em̄ sufficit tūc ptritio sed requirit de necessitate p̄fessio aī cōionez vel celebrationē: nisi cū immineret necessitas celebrandi: als seqret magnū scandalū ppl̄i: nec tunc posset habere copiā p̄fessoris. Tho. 3. Job. neapol. dicunt. Idē esset si haberet suscipe ordinis sacrm. Pe. aūt de pal. extēdit se ad oēm sacrm suscipiendū nisi baptismū vt sit necessaria p̄ius p̄fessio de mortali nondū p̄fessō. Idē in. iiij. Sed rōne scrupuli. cū scz qs formaz sibi p̄scientiā q̄ teneat ad statim cōtendū habita opportunitate als peccet mortaliter: si talis nō deponit hmōi p̄scientia qđ facere debet ad p̄silium boni viri: vtiq̄ peccat mortal⁹: q: ptra p̄scientiam facit: nā oīe qđ fit ptra p̄scientiaz edificat ad gehennam. xviij. q. j. §. ex his. Tertio rōne periculi. qñ scz qs post mortale ppetratū intraturus est bellū etiā iustū vel p loca periculosa trāsiturus vbi iminet periculū mortis vel infirmitatē grauē incurrit: nā tunc nō licz differre absq̄ mortali: q: q̄ amat piculū incidet in illud. vt dicit Eccl. iij. Sz & medici hñt in p̄cepto q̄ cum vocant ad infirmos p̄mo debent eos inducere vt mittant p medicis aiarū. i. p̄fessoribus vt faciāt p̄fessionē. vt ex de pe. & re. cū infirmitas. Et p sanguinei etiā debēt eos inducere ad hoc faciēdū. Quarto rōne dubij. s. qñ dubitaret data opportunitate se āplius illū ānū nō posse hre copiā p̄fessoris: cū tñ hēat de necessitate p̄fitenda vt mortaliavel q: habet morari clausus in castro seu cassero vel in carcere: vel q: habet ire ad remotas ptes & licētiā nō hz vel hre copiā nō pōt aliqs p̄fiteri & hmōi. In iis ergo casibus est necessariū nō differre confessionem ad caput anni: als nō excusaret a mortali.

§.V. Quantuz ad tertium

Aliquo casu licite qs differt p̄fessionē.

differri pōt p̄fessio salutifere cū videlz tpe fiende p̄fessiōis vt in. xl. qs est arduis implicat⁹ q̄ dimittere nō valet vl̄ mēte passionatus ex quo nō videt se tunc dispositū ad faciendū diligēter p̄fessionē: sz cū licētia p̄pi⁹ sacerdotis petit dilationē p aliqs dies vt quietius faciat: vel etiā cū fit ligatus sniа excōicationis vel in aliq̄ pctō ex reseruatis expectat absolutionē ab hmōi nō piger ad b̄ pcurandus: nō est ergo differenda p̄fessio nisi cā rōnabilis vrgeat. Vñ & tps decē leprosis sibi occurrentib⁹ petētib⁹ misericordia. s. mūdationis dixit. Jte ostēdite vos sacerdotib⁹. Luc. xvij. nō dixit expectate vsq̄ ad mensez vel diem hz subito. Jte nūc & eundo mūdati sunt. Legit de quodā iuuene nobili & diuite fm mundū q̄ cū esset vanitatibus: & lasciuijs dedit⁹ tñ in mane surgēs a dōmitione faciebat semper istaz oratiōnez vt deus nō p̄mitteret euz mori sine auisamento. id est quin sibi p̄us manifestaret finis suus. Semel cū hanc faceret oꝛonē apparuit angelus dicens euz exauditum. q: nō morēret sine auisamento: siue sine p̄nunciatiõe: ex quo iste assecuratus magis se voluptatibus oibus inergebat inde ad modicū tps quadā die surgens de lecto sensit dolorem capitis ppter qđ dōmū nō egredit: socij veniūt ad eum vt cū ipis iret ad solacia: sed minime acq̄escit: supuenit febris & in lectū sternit se: p sanguinei admonent vt cōfiteat sicut debēt facere. Rndit ille q̄ nō est infirmitas ille la ad mortē vt oporteat p̄fiteri: hz subito liberabit: febris incrementa suscipit: admonet iterum ab amicis de p̄fessione. Rndit q̄ oīno vult ea facere sed vt melius possit p̄fice re vult expectare alleuiatiõe febris: augēt infirmitas: et cū importune a suis de p̄fessiõe rogaret. Rndit se ita gratuatū q̄ nesciret qđ diceret sed diminuta vel alleuiata infirmitate oīno faciet. Demū appropinquante mortē angel⁹ apparuit ei dicēs. Temp⁹ est vt egrediat anima tua de corpore: finis tu⁹ venit. Conqritur iste dicēs. dns decepit me q: p̄misit mihi q̄ nō morerer sine auisamento: ecce de hoc nō fui auisatus. Cui angel⁹. Jmmo multotiēs fuisti auisatus: nā cum supuenit infirmitas: illud fuit auisamentuz vnū mortis. Cū tibi a p sanguineis dicebat illō fuit aliud: cū tibi a sacerdote dictuz fuit illud aliud: noluisti audire nō datur tibi amplius tps: oportet q̄ morīaris. & sic sine p̄fessione moriens ad infernū deductus est a demonijs. Sz tempus faciendi dñe dissipauerūt legem tuam.

§.VI. Tertia pigricia seu

tarditas est in p̄sequēdo bonā opationē inchoatā: sed ad hanc remouendā faciūt p̄sideratio breuitatis tp̄is p̄sentis Eccl. x. Noli cūctari in tpe angustie. Cōsideratio em̄ q̄litatis iparuz rez que velociter z cursim transeunt. Sap. v. Transierunt oīa illa tanq̄ vmbra. Cōsideratio etiā velocitatis & tremitatis quā hbent mali in his que sunt inutilia vel noxia eis vt in factis mundi. p̄s. Veloces pedes eoꝝ ad effundēdū sanguinē. Prouer. j. Pedes eoꝝ ad malū currūt & festināt ad effundēdū sanguinē. Docta. Impiger extremos currit mercator: ad indos: p mare pauperiē fugiens: p saxa: p ignes. Bern. Magna confusio. ardenti⁹

Pigricia bene operandi.

desiderāt seculares vitiosa ꝑ nos vtilia. Cū ꝙta sollicitudine ⁊ festinātia seruiūt seruꝰ ⁊ familiares dñis suis. Con cupiuit semel dauid aquā de cisterna bethleē quā tunc occupabāt philistei inimici israel ⁊ dixit. O si ꝙs mihi daret aquā de cisterna illa. immediate absq; alio mādato tres ex capitaneis suis moti sunt. ⁊ trāseūtes p mediū castrorum philistinoꝝ hauserūt aquā de illa cisterna: ⁊ sibi obtulerūt Nō ꝓcedit tāta tarditas in ꝓsecutione bonoꝝ operuꝫ nisi ex magna tepiditate mētis ⁊ defectu amoris diuini. Sed vt ō; puer. ⁊. Sicut acetū dētibus ⁊ fumus oculis sc; molesta sunt. ita piger his qui miserūt illū. ⁊ ex hoc sequunt aliq̄n multa mala. Exēplū de leuita q̄ iuit in bethleem ad reducendū vxorē suam q̄ recesserat ex indignatione ab eo. ⁊cū ipa sibi recōciliata ad reuersiōez se pararet. socer suꝰ ꝑ suasit vt non ita cito iter sumeret. Et q; sic differendo per suasus tardauit nimis iter sumere nō potuit applicare domū suā illa die. sed in gabaa hospitatus maiora incolaꝝ occisa. ⁊c. vt hēs. Iudic. xix. c. Et ꝓcipue solēt hoies eē tardi i executiōe voꝝ toꝝ q̄ faciūt ⁊ in adimpletione pniaꝝ iniūctaꝝ i ꝓfessione qō ē multū nociuū q; aliq̄n ꝓpter ℔ obliuiscunt. ⁊ sic opꝰ iterū de nouo facere ꝓfessionem vel faciūt eas inuoluti in mortalib⁹. ⁊ nō valēt eis ille satisfactiōes ad solueūdus de debito pene tpalis ꝑm doctores Tho. ⁊ alios. Sz ꝓmaxime sunt hoies tardi ad restitutiōes faciendas; ⁊ adimplēda legata ad pias cās facta a testatoꝛib⁹ q̄bꝫ excōicant et necatores aiaꝝ. vt ō; .xiij. q. ii. c. q̄ oblationes. Indeq; aie defunctoꝝ nō ꝓcipiūt illud suffragiū qō est ad graue pec catū taliū retardātiū siue heredū siue executoꝝ. Vñ ⁊ alis q̄n apparuerūt ipe aie defunctoꝝ viuis ꝙquerētes de tali dilatiōe vel defraudatiōe. Et sic tps faciēdi dñe dissipauerūt legē tuā: qua mādas talia q̄citius fieri. oīm ano dicūt se velle talia facere: ⁊ tñ semp expectāt aliū futurū ⁊ nunq̄ faciūt. Ecōtra ō; Esa. xl. Qui sperāt in dño mutabunt fortitudinē. q; vbi pꝛ erāt fortes ⁊ veloces ꝑ factis; mūdi erūt postea ꝑ spūalib⁹. s. fortes assumēt pēnas vt aqle. s. ad velociter bn opandū volabūt ⁊ nō deficient.

Tarditas votorum.

C De ociositate. Capm. XIIII

Ociositas etiā est filia

O accidie: ⁊ valde reꝓhensibilis. ꝑcipue in tēpoꝛe gr̄e. Vñ ⁊ ꝑaliter fuit dictum his q̄ ad vn

Repzehēdit ociositas tēporis gratie.

decimā horā vocati sunt ad colendā vineam designantes cos q̄ ꝓinēt ad nouū testm̄. q̄d hic statis tota die ociosi. Aldatt℔. xx. Exēpla em̄ habem⁹ in nouo testamēto ⁊ rōnē vrgentē nos ad laborēnec em̄ decet seruū aut discipulum ociari dño ⁊ mgr̄o suo laborāte vsq; ad mortem. Xps em̄ dei filꝰ dñs ⁊ mgr̄ laborauit ꝓ nobis. Laborauī sustinēs ait ipe ꝙ Esa. j. Discurrebat em̄ p ciuitates ⁊ castella ꝑ curās ⁊ curās infirmos. ⁊ fatigatus semel ex itinere sedebat sup fontē. Joh. iiij. ⁊ ne in illa refocillatione esset ociosus mulierē samaritanā instruxit ⁊ illuminauit. Sum⁹ etiam facti seruī empticī. Empti em̄ estis ꝑcio magno. sc; sanguine xp̄i effuso in cruce ait Apls. j. ad Lor. vi. Et ioāes glorificate ⁊ portate deū in corꝓre vro sc; laborādo ꝓ ipo dño nō ocio coꝛꝓdo. Alderces insup nobis in nouo testamēto labrantib⁹ citius soluit. Aldatt℔. xx. Redde illis mercedez sc; laboratib⁹. s. incipiēs a nouissimis. i. a scris nouī testi. Nā patrib⁹ veteris testamēti ꝑtum cūꝙ ꝓfecte laborātib⁹ nō dabat eis merces mortēt̄ib⁹. Sz ad limbū descēdebant expectātes ꝙ cētenaria ānoꝝ ꝑmiū. Nobis aūt tpe gratie apta ianua passiōe xp̄i subito dat merces regni celorū. dū modo nō sim⁹ ociosi: sz sollicīti opatores. Beda. Regnuz celoꝝ nō ociosis ⁊ negligētib⁹: sz perētib⁹ ꝙ oꝛonez ꝓfitibus ꝙ lectiōez ⁊ sacroꝝ eloquioꝝ auditiōem pulsantib⁹ ꝙ ꝛtuosoꝝ operū ipletiōez dab. Ecōtra de ociosis ō; in ꝑs. lxxij. In laboꝛe hominū nō sunt. ⁊ cū hoib⁹ nō flagellabūtur. Jdeo tenuit eos superbia: operti sunt iniq̄tate. Ociosi nō sunt in laboꝛe hoim. q; nolunt laboꝛare: sed quiescere. In ꝙbus verbis ꝓpbe possunt tria notari que pertinent ⁊ ad istud vitium quod multum abundat.

C Primo ocij vitium insinuatum. ibi. In laboꝛe hominum non sunt.

C Secundo inferni supplicium ei reseruatum. ibi. cum hominibus non flagellabuntur.

C Tertio mali plurimum inde generatuz. ibi. ideo tenuit eos superbia.

§. I. Quantuz ad primum

dicit Job. v. Homo nascit ad laboꝛēvt auis ad volatū. q̄si diceret. sicut aui naturale est volare: ita hoibus laboꝛare. Vñ de sctā ecclesia seu qualibet virtuosa aia dr̄ Prouerb. vlt. Panē ociosa nō comedit: sed opata est ꝙlio manuz suarū. ⁊ ipe Salomō puer. xij. ait. Qui opat̄ terram. i. exercet coꝛpus suuz. vel terrā coꝛdis sui saturabit panibus. i. refectionib⁹ spūalib⁹ ⁊ etiā coꝛpalibus. q̄ sectat̄ ociū stultissim⁹ est. Et nō vnā tantū: sed multiplicē stulticiā habet in se ociosus ⁊ exercet. Et ꝓma q̄dē q; ipa facit locum diabolo ꝓtra illud qō ait apls. Nolite locū dare diabolo Aldaꝛima stultitia est locū dare vel vires inimico suo mortali. qō fit ꝑ ociū. Dicit em̄ ex de vi. ⁊ ho. cleri. in decreta. Ociositas ⁊ voluptas sunt arma hostis antiq̄ ad miseras aias captiuādas. Et iō bene dicit Hiero. Semp aliq̄d boni facito vt diabolus inueniat te occupatū. de ꝓse. dist. v. Nunq̄. Neq; quis facile capit̄ a tentatoꝛe qui alicui bono vacat exercitio. Regula fuit sctoꝝ patrū. vt habeā ⁊ colla. Job. cassia. q̄ ociosus a plurib⁹ infestat̄ demonijs. sed bene operans solū ab vno. q̄nimmo ⁊ ille etiā de facili nō infestat. Vñ ibi narrat̄ q̄ cū q̄dā scūs pater transiret ante cellā cuiusdā heremite incipientis fuire deo. vidit diabolū manētē añ ostiū celle suę. ⁊ cū aliquādiu moratꝰ fuisset postea introiuit ⁊ firmauit se ille scūs pater ad videndum rei finē. Inde q̄ ad modicū diabolus exiuit cellā iteruz ꝛpectans ad ostiū. ⁊ paulopost iterū ingressus est cellaz. ⁊ postea exiuit. sicq; alternatim diuersimode tentabat eum. vnde admonuit eū vt sibi caueret semp ab ocio narrans quid viderat. Dauid sanctissim⁹ dū fuit in exercitio ꝓsecutionis saulis immunis fuit ab illis magnis ꝓcis i q̄bus postea incidit cū fuit in quiete hierosolymis. sc; adulteriū: prodi tionē ⁊ homicidiū. Adulteriū ꝓpetrauit surgens a dormitione ocio vacans. ij. Reg. xi. Et si nō valet quis semp vacare oratiōni ⁊ lectioni ⁊ speculationi nō tñ debet se ocio tradere aut q̄d vanū facere. Nā vt dic̄ Bernar. ꝓpter ociū ociosa sectari ridiculū est. sed aliq̄d honeste recreationis assumere in locutione vel coꝛꝓoꝛali exercitio. Coꝛꝓoralis em̄ exercitatio ad modicū vtilis est. ait apls. j. Timothei. iiij. ⁊ tamen vtilis est. Secūda stultitia quia ponit se in tali statu ꝙ inferioꝛ brutis animalibus inuenitur. Nam brutis aialib⁹ licitū est comedere etiā nō laborantibus. sz ocioso ꝓhibet apls⁹ manducare. ij. Thessa. iij. dicēs. Si quis non vult operari non manducet. Et merito quia distum fuit ꝓmo parenti in ꝑsona omniuz. In sudoꝛe vultus tui vescēris pane tuo. Gen. iij. quasi dice. Si voluēris comedere opoꝛtebit te laboꝛare. Et nō solū inferioꝛ iuenit ociosus aialibus brutis: sed etiā cunctis creaturis a cunctis discoꝛdās. Nā omnis creatura aliquo modo operat sm̄ modū suū nulla est ociosa. Unde ⁊ cōmentaꝛ: dic̄ ꝙ qui aufert operatiōes a rebus aufert essentias rerū. Sed ociosus ita est miser ꝙ nil boni operis facit quod sibi conuenit. Cōuenit em̄ homini operari sm̄ rationem inq̄rtum est homo. Et ꝓpterea congrue dicit Seneca. Ocium sine litteris moꝛs est. ⁊ viui homis sepultura. Jdeo aut̄ dicit ocium sine litteris moꝛs est. q; cum litteris est vita ⁊ vale de laudabile, de quo Augustin⁹ dicit, Ocium sanctū que

Ociosus hz multiplicē stulticiā in se.

Tpus est preciosuz.

Tpus ē breuissimum.

Rōnem reddem⁹ de tpe.

Ociosus vult pma nere steri lis.

rit charitas veritaꝛ. viij. q. j. q̄ epatum. Et appellat ocium cessatiōnē ab opibus exterioꝛibus vt vacet deo. Un bern. Vacare deo nō est ociū sc; malū: sed negocio: uz Dicit iudas in epa sua de talibus ociosis q̄ sunt arboꝛes autūnales infructuose bis moꝛtue. Arboꝛ in autūno plantata si purū fructū facit tarde facit. sic ociosi si aliq̄d boni faciūt ⁊ illud volūt facere in fine q̄n parū vel nihil faciūt ⁊ sic sunt bis moꝛtui: q; hic moꝛte peccati ⁊ postea moꝛte inferni. Tertia stulticia ociosi est q; tps amittit. ad qō ꝓseruandū admonet scriptura dicēs. Fili conserua tps et declina a malo. Eccl. iiij. Et merito debet diligēter ꝓseruari nō perdi vt ociosi faciunt. Nā est ꝓciosissimum: est et breuissimū: est eius vsus examen fiendum subtilissimum.

Quantū ad ꝓciositatē dicit Bern. Nil preciosius tpe: sz nil hodie vilius reputat. Idem. Nō paruū estimes tps qō ⁊ in factis ⁊ in dictis expēdit ociosis. volat em̄ veruꝫ irrevocabile nec aduertit insipiens quod amittit. Adeo ꝓcius sum est tps ꝙ modico spacio eius poterit homo consequi venia ⁊ vitā eternā. ꝑmereri: sicut latro cum xp̄o crucifꝰ in modico tpe paradisum ꝑmeruit. Tam ꝓcium est tps ꝙ damnati darent oēs thesauros mūdi si haberent in potestate sua ꝙ habendo momēto tpis quo possent penitere ⁊ euadere tātas penas. Nihil ita ꝓprium possidemus si cut tps. Un Sen. Reliq̄ nobis aliena sunt: tps tantuz nostrū est. Et ideo bn dicit apls ad Gal. vj. Dum tempꝰ habemus operemur bonum ad oēs. q. d. nullus sit ociosus.

Quantū ad scām clarū est ꝙ tps est q̄d breuissimum. j. Lor. vij. Tps breue ē. ⁊ in se: q; nihil habem⁹ de ꝓterito nec de futuro nec de ꝑsenti nisi instās. ij. Lor. vj. Ecce nunc tps acceptabile. Nō em̄ de eo habemus nisi nunc in q̄ ꝑsumus accepti esse deo. sc; bene opando. Et cū multa alia recuꝑari possint vt diuitie amisse: sanitas ꝑdita. aliquādo etiā vita: vt in resuscitaꝛ: sed tps amissuz nunq̄ recuperat ociosus. Job. ix. Dies mei velociores fuerunt cursoꝛe. Seneca. Infinita est velocitas tpis: punctus est quo viuimus ⁊ pūcto minus. Est em̄ breuissimū respectu futuri stat⁹ q̄ succedit q̄ est ꝓpetuus ⁊ nunq̄ deficit. ps. Adille anni ante oculos tuos tanq̄ dies hesterna ꝙ ꝓterit. Breuius ad huc restat tps si demat de eo tps q̄ dominus ⁊ alias necessitates sumim⁹: qō est quasi ꝑditum. ⁊ ideo apls ait ad Eph. v. Redimentes tps qm dies mali sunt. i. diligenter ⁊ vtiliter expēdentes ipm nō ociose. Quantū ad tertiū subtile examē fiet de nobis circa tpis vsum. Bern. Omne tps tibi impēsum a te exigēt qualꝫ fuerit expensuz. ⁊ sicut capillus a capite nō pibit. ita nec momentū a tpe sc; de q̄ nō exigāt rō. Theren. j. Vocauit aduersuz me tps sc; deus vt ꝓtereret electos meos. O q̄ male poterit rōnē reddere de tpe ociosus q̄ nō solū momēta amisit tpis: sz horas integras dies mēses ⁊ anos. Fuū inutilē ait dns in pabola. i. ociosum mittite in tenebꝛas exteꝛioꝛes. Aldatt℔. xxv. cap.

Quarta stultitia ociosi est: q; cū debeat in hac vita solvere vel minuere debitū ad qō tenet ⁊ ipe magis adaugeꝛ: ⁊ ro. xiij. Reddite oib⁹ debita. Sz multa sūt debita nostra Bern. O hō si scires ꝙ multa: ꝙ multis debeas videres q̄ nihil est quod facis vñ non esses ociosus. Primo debes xp̄o vitā tuā ponere: q; ipe ꝓ te posuit suam. iō apostolus ad Gal. ij. Dilexit me: ⁊ tradidit seipm ꝓ me. Secō exigūt ꝑterita futurā vitā meā vt facia fructus dignos pnie Quid si tibi tertiū debitoꝛ ostēdā q̄ ea sibi vendicet. puto q̄ gliam desideres quā nec oculus vidit. Nōne ad h℔ etiaz totū quātūcūq; poteris dare opoꝛtebit. vltra hec omnia debes totū qō es a q̄ totū hēs q̄ te fecit ⁊ bñ fec. Hec ber. Sed miser ociosus nō reddit debitū: sz q̄ridie magꝫ auget

Quinta stultitia ociosi est: q; cū possit ex se ꝓducere ⁊ recipe fructū multū meritoꝛiū ⁊ ꝑmioꝛ vult ꝑmanere sterilis ⁊ infructuosus. Posui vos ait xp̄s Jo. xv. ⁊ earis et fructū afferatis: ⁊ fructus vester maneat. Potest em̄ ⁊ dz ꝓducere fructū coꝛdis bonarū cogitationum; sanctarum affectionū: piarū recoꝛdationū. Sed ociosus sine fructu repit. sicut ⁊ ficus ad quā cū veniss̄et xp̄s ⁊ non inuenisset fructū: maledixit ⁊ subito aruit. Aldat. xxi. Potest ⁊ debet ꝓducere fructū ociosꝰ q̄ sunt dei laudatio: gr̄aruactio: vocalis oꝛatoꝛ: pctoꝛ ꝓfessioꝛ: primi instructioꝛ. Prouer. xij. De fructu ociosi sui replebit vmq̄sq; bonis. sz ab oībus his ociosus est exneus. Potest ⁊ debet ꝓducere fructū bonoꝛ opeꝛuꝫ et eleemosynarū: pegrinationū: visitationis infirmoꝝ ⁊ hmōi. ps. De fructu operū suoꝝ satiabit terra: sed omnib⁹ his ꝙatur ociosus: q; cogitationes hz vanas ⁊ inutiles. Et ve vobis q̄ cogitatis inutile ait ꝓpha. Verba hz ociosa. sed vt dicit xp̄s Aldat. xij. De omni vbo ociosoꝰ reddent hoies rōnem i die iudicij. ⁊ opa vitiosa. Unde Hiere. ij. c. Opera coꝝ vana ⁊ risu digna. Sexta stultitia ociosi est q; vult quiescere in loco vbi opꝰ laboꝛare sc; in vita ꝑsenti. Jo. ix. Non veni vocare vos ad requiē sed ad laboꝛez Bern. O impudēs ⁊ impudēs milia miliū ministrabant ei: ⁊ decies cētena milia assistebant ei sc; ad operandū qō eis ꝙgruit: ⁊ tu sedere ꝑsumis ⁊ ociari. Ad qō etiā figurā dū ser diebus opatus est deus diuersas creaturas: ⁊ oīes faciebat. ⁊ in septima reqeuit ab oīi ope. ad innuendū q̄ in vita ꝑsenti signata ꝙ senariū numeꝛū debet hō opari non ociari si vult in septima. i. in alia vita cum deo quiescere.

Septima stultitia. est: q; cū sit ociosus submersus in ꝓfundo stulticie malicie sue nō vult poꝛrigere manū suam ad laboꝛē cū tñ aliter nō possit exire. Sen. A stulticia nemo emergit nisi ad laboꝛē manū poꝛrigat. Nam sm̄ pbm vtus ⁊ scia sunt circa difficilia. Et Virg. Facilis descēsus auerni. sed reuocare gradum superasq; euadere ad auras hoc opus. hic labor est. ꝛpps. contendite intrare per angusta portā. Luce. xiij. Certe magna stulticia eēt eius qui se videret in aquā cecidisse ⁊ nisi laboꝛādo ⁊ apponendo manum posse, euadere ibi remanere.

Ociosi hic reseruantur in ferno.

§. II. Quantum ad secudū

ex ocio generāte plurima vitia sequit̄ inferni cruciatio. ⁊ ideo scdo dicit ps. Cū hoibus nō flagellabunt. Reuertentes ad laboꝛē ꝑnie flagellabunt hic cū hoibus: sed ociosi nō cū hoibus sz cū demonibus in inferno. Proprius locus ociosi est in inferno. Rō est. Cōstat ꝙ ociosi in celo nō reperient. Nā celū empyreū est locus coꝝ ⁊ merces q̄ opati sunt. sm̄ illud Aldat. xx. Voca opaꝛios ⁊ redde illis mercedē. ⁊ Sap. iij. Bonoꝝ laboꝛū gloꝛiosus est fructus. In paradiso celi terrestri nō recipiet: q; cū deus transtulit Adā posuit illic vt opaꝛet: nō vt ociaret. In purgatoꝛio non erunt q; ibi flagellant hoies a deo. Sed de his ociosis ō; ꝙ cuz hoibus nō flagellabūt. Alduidi quoq; loco indign⁹ est sm̄ parabolā xp̄i de siculnea nō facīte fructū. de qua dic̄ dns vinee. Succide illā vt quid etiā terrā occupat. i. hunc mūduz inutiliter. Et cū nō sit alius locus restat ꝙ in inferno cū demonib⁹ flagellet. Unde saluatoꝛ Aldat. vij. Omnis arboꝛ nō faciens fructū bonū excidet ⁊ in ignē mittet. sc; infernalē. Et loquit̄ ibi expsse de arboꝛe rōnali que nō facit fructū bonū cuz nō facit opa bona. ⁊ hic excidetur per moꝛtē: ⁊ ociosus in ignē inferni ꝓiciet. vñ ps. Quis est homo qui vult vitam sc; eternā. Declina a malo ⁊ fac bonū sc; fructuz operum non stes ociosus.

Multa mala docuit oci ositas.

§. III. Quantuz ad tertiuz

Aliud qō ex ocio sequit̄ est multiplex malū peccatoꝝum. Unde ō; Jdeo renuit eos supbia. eos sc; qui non sunt in laboꝛe hoim sed in ocio: ⁊ operti sunt iniquitate id est pleni omni iniq̄tate. Eccl. xxxiij. Adultā malicia docuit ociositas. ⁊ alibi. Jn desideriis sc; malis est ois ociosus. Ber. Dim tentationū ⁊ cogitationū malarū ⁊ iutiliū sentina est ociū. sicut sentina in nauib⁹ recipit oēs sordes coꝛpaliū ita mēs oēs sordes vitioꝝ. nec mirū. Nō em̄ pōt coꝛ vigilātis esse sine cogitatiōib⁹. vñ si ꝙs est ociosus ex quo nō cogitat bona opꝰ ꝙ cogitet mala. Cogitationes aūt male

trahunt ad opera mala.¶cipue vitia carnalia.Ezech.xvi
Hec fuit iniq̃tas sor:oris tue sodome.superbia:saturitas panis ⁊ aque ⁊ ociũ.Salomõ dũ fuit occupatus in edificijs
rẽpli ⁊ domus sue nõ ita exarsit amore mulierũ:sicut postea cũ se ocio tradidit.poeta.Ocia si tollas piere cupidinis artes. Inducit etiã ociũ ad curiositatẽ ⁊ nugacitatẽ
Vñ apls.j.¶Ti.v.de viduis malis inq̃t.Adolescẽtiores viduas deuita.discũt enĩ circũire domos nõ solũ ociose sed
⁊ vbose ⁊ curiose loquẽtes que non oportet.Et Bernar.
Ociositas est mater nugarum ⁊ nouerca vtutũ.Et alibi.
Sũma mentis malicia ociũ iners.Nabuchodonosor cũ
maneret in aula palatij sui in superbiã elatus est dicẽs.Nõne hec ẽ babylon quã edificaui in fortitudine mea.ppter
qđ in bestiã mutatus est ſm fantasiã.Dan.iiij.¶filij quoq;
Dan veniẽtes lachis ad pplm quiescẽtẽ atq; securũ pcusserũt in or:e gladij.vrbẽq; incẽdio tradiderũt. Judi.xvij.ad
figurandũ qđ dũ q̃s q̃scit ocio demones capiũt aiaz atq;
diuersis vitijs incendũt.Vñ ⁊ i euãg.Luc.xj.⁊ matth.xij.
Spũs immũdus exiẽs ab hoie p pniam cũ posttea reuerti
tur tentando eũ inuenit domũ mentis vacantẽ.s.ocio.cuz
septẽ spiritib⁹ ingrediẽ.⁊ habitat ibi.i.cũ vniuersis peccatis q̃ q̃ in⁊ labor:ib⁹ hoim nõ sũt tenuit eos superbia.Et q̃
ipa regina est ⁊ mater vitior; exinde opti sunt iniquitate.

¶De desperatione. Capm. XV.

Esperatio filia poni

Desperatio vñ surgat.

dꝫ tur accidie ſm Gre.gl.Tho.⁊ alios.Pro cuius declaratiõe sciendũ q̃ sicut vꝫ estimatio intellectus circa deũ est q̃ ex ipo pueniat hoi salus:consecutio beatitudinis:venia pctoꝝ ⁊ adiutorij in arduis ⁊ periculis. qđ ptinet ad spẽ.ita falsa opinio vel estimatio intellectus circa deũ est q̃ nõ tribuat beatitudinis pniũ bona facientibus vel nõ largiat̃ veniã penitẽtib⁹:⁊ in periculis nõ subueniat.qđ ptinet ad desperationem.sicut ḡ spes va estimãs de deo est vtuosa.ita ⁊ desperatio p ẽuiz falsa estimãs est vitiosa.Si q̃s aũt desperaret de eo qđ nõ est nar⁹ adipisci vel de eo qđ nõ est debitũ adipisci desperatio talis nõ essz pctũ.vbi gr̃a.Si q̃s medicus desperet de curatione alicuius infirmi.vel si q̃s agricola desperet se fieri posse ipator:ẽ aut simplex clericus papã:nõ peccant.⁊ ß ppter impossibilitatẽ spẽ q̃nti talia.Sic etiã dãnati si desperaꝛi est falsum estimare de deo ⁊ grauissimum pctũ desperationis Tho.ij.ij.q.xx.vñ dic̃ Leo pa.in can.de pe.di.vij.De nemine est desperandũ dũ est in hoc cor:pe constitutus.q; nonnunq̃ ꝓfilio maturior; pficit qđ diffidentior; etate⁹ differt
De despantib⁹ dic̃.ps.lxxvij. Nõlleparuerũt in deo salutari suo. Vbi notandũ q̃ triplex est desperatio.

¶Desperatio g̃re adipiscẽde.
¶Desperatio venie ꝓsequende.
¶Desperatio miserie euadende.

§.I. Quantum ad primuz

dꝫ Job.vij.Desperaꝛi:nequaq̃ vltra viuã.s.vita g̃re.nec pro
ꝑns vita g̃re.Dũ enĩ q̃s pmanet in desp̃atione nõ pot⁹se qui beatitudinẽ.ẽ pot q̃libet q̃tum cũq; desperauit in pteritũ remouere desperatiõez.⁊ sic viuet qđ facere debet q; vt dꝫ.ij.Reg.ij. Periculosa res est desp̃atio.imo periculosꝰ omnibus.⁊ hoc triplici rõne.

Desperatio periculosa est.

¶Primo rõne amissibilitatis.
¶Secõdo rõne insanabilitatis.
¶Tertio rõne inclinabilitatis.

Primũ sic oñdit illud p qđ tollit̃ in bonis actib⁹ pstantia.p seuerãtia.⁊ ꝓfectia finis est piculosius ceteris.Sed p desperatiõem in reb⁹ laboriosis q̃ ptinẽt ad vite pfectionẽ perdit̃ pstãtia.⁊ tollit̃ pseuerantia cui pncipal⁹ merces reddit̃ ⁊ puat se desperãs de pfectia finis. ergo periculosissima est.Sene.Tolle spẽ nemo victus tẽta bit arma.¶filij israel cũ audierũt q̃ in terra .pmissionis signãtevitã eternã erãt ciuitates fortissime.⁊ hoies robustissimi ſm relationẽ explo:atoꝝ.q; desperauerũt posse adipisci eã. ideo sunt ea puati in deserto morientes.Soli caleph ⁊ iosue q̃ in deo sperauerũt illã ꝓsequi ex numeratis itrauerũt. Secũdo hoc oñdit rõne insanabilitatis.Sicut enĩ mor⁹ in curabilis est periculosior; curabilitia pctũ qđ nunq̃ sanatur vel raro mor:bo sanabili sicut lepra paralysis.periculosiores mor:bi sunt febribus ⁊ vulneribus.sed tale est vitiũ desperationis sc̃z insanabile.Dr enĩ Hiere.xxx. Insanabilis fractura tua pessima plaga tua illi⁹.s.ppli quasi dicꝛat desperaui.Et iterũ Hiere.xv. Plaga mea.s.desperationis renuit curari.Quãuis enĩ null⁹ estimare debet q̃ sua opa q̃tumcũq; etiã eximia sint.p se sufficientia ad ꝓsequendũ tñ pniũ beatitudinis:debet tñ estimare q̃ dei g̃a ipa sociata etsi minima deus sua liberalitate facit ea esse digna: Vñ Aug.Cũ deus coronat merita nra nõ aliud pniat q̃ munera sua.Et ideo si pua ⁊ q̃si nulla opa in se q̃s videt bona adhuc desperare non debet. Tertio oñdit piculum eius rõne inclinabilitatis.illud enĩ pctũ p qđ homo iclinat̃ ad oĩe malũ.⁊ retrahit̃ ab oĩi bono est piculosi⁹ ceteris.sed desp̃atio est hmõi.Nã sicut p spẽ hõ reuocat̃ a malis.⁊ puocat̃ ad oĩe bonũ.ita p oppositũ p desperationẽ reuocat̃ a bonis.⁊ sine freno puocat̃ ad oĩa mala. Solent enĩz tales dicere etiã vbo.cp̃ẽ debeo ire ad infernũ.eam⁹ cũ armis ⁊ eqs. Vñ ō: puer.xxiij. Si desperaueris in die la psus in die angustie minuet̃ fortitudo tua.i.si desperaueris in tentatione vel pfecutiõe.vel in die.sc̃z cuz pmo incipis dolere de pctis.vt̃ i morte lapsus a spei fortitudine ⁊ firmitate quã prius habuisti minuet̃ fortitudo tua.s.resistendi diabolo.vbi glo.dicit.Nihil execrabili⁹ desp̃atiõe quã q̃ habuerit.⁊ in ḡnalibus hmõi vite laboribus.⁊ qđ peius est in fidei certamine pstantiam ꝑdet.

§.II. Secũda desperatio ẽ

venie ꝓsequnde pctoꝝ.Sed falsa est ista estimatio q;ꝛ oẽs locutiões dei in scripturis ⁊ doctrinis eoꝝ.Dicit enĩ dñs ezechiel.xviij. Nũqđ volũtatis mee mors impij⁹ ⁊ nõ potiꝰ vt̃ quertat ⁊ viuat.Et iterũ. In q̃cunq; die quersus fuerit pctor ⁊ ingemuerit oĩa iniq̃tati ei⁹ non recordabor.i.dimittã.Et i euãgelio xp̃s Adat.ix. Nõ est op⁹ valentib⁹ me dicus.sed male hñtib⁹.q; nõ veni vocare iustos:ẽ pctores ad pniam.vt p hoc eis veniã dem.Habet aũt talis desperans de venia falsam estimatiõem de trib⁹ erga deũ. scilz.

Renouari ad penitentiam.

Desperans de misericordia dei

¶De dei misericordia.
¶De dei omnipotentia.
¶De sui ꝓpria malicia.

Primo qđe desperãs de venia falso.imo existimat falsissime de deo.s.q̃ nõ sit misericors.cũ tñ dicat eccha q̃ p
priuz est deo misereri semp ⁊ pcere.imo ꝓpie ppriũ.quia nullus põt tollere miseriã peccati q̃ maxie ẽ sup oẽs alias nisi solus de⁹:ẽ nulla creatura ita de facili relaxat iniurias in eũ factas penitẽtib⁹ vt ipe facit. Perperauit Dauid tãtuz scelus q̃le fuit adulteriũ addẽdo ei ad occultãdũ malũ pditionẽ ⁊ occisionẽ sui fidelissimi militis Vrie. Exq̃ secuta est insultatio ⁊ blasphematio ꝑ deũ ab inimicis. et tñvt cognouit pctm̃ suũ dicẽs nathã ꝓphe eũ arguẽti:peccaui dño:subito ex pte dei tñdit nathã.⁊ dñs trãstulit̃ peccatũ tuũ.s.parcẽdo tibi.ij.Re.xij. Notãdũ est valde qđ ait Ihr̃y.in li.de repatiõe lapsi ad insinuandã immensaz dei misericor:diã.vñ nullus debeat desperare q̃tũcũq; pctor dũmõ ad pniam redeat. Talis mihi crede talis ẽ erga homines dei pietas q̃ nũq̃ spernit hois pniam si ei sincere ⁊ simpl⁹ offerat.etiã si ad summũ q̃s pueniat malor; ⁊ inde tñ reuerti velit ad vtutis viam suscipit libenter amplectit̃ ⁊ oia facit q̃tenus ad hoꝛẽ reuocet statũ. Quodcq; adhuc est pstantius ⁊ eminẽtius:etiã si nõ potuerit quis explere omnẽ satisfaciendi ordinẽ.quãtulãcũq; tñ ⁊ quãlibet breui tpe gestã nõ respuit pniaz.suscipit etiã illã.nec patit̃ q̃uis exigue puersionis pdere mercedẽ. Hec oia de pe.dist.iij.c. Talis. Hinc ⁊ leo papa.de pe.dis.j. Adultipler dei misericordia ita lapsibus humanis subuenit vt nõ solũ p baptismi grãm:sz etiã p pnie medicinã spes vite reparet eterne. vt qui regenerationis dona violassent ppzio iudicio se sz̃ p pniam ꝺdenantes ad remissiõem criminum pueniren. Exemplũ optimũ habet.iiij.Reg.xxj. de manasse qui fuit rex iuda.l.ãnis ⁊ vltra.pessimus hoim:idolatrie deditus occisor:.pphetarũ.⁊ pcipue esaie ꝓsanguinei sui exinij et
euãgelice ꝓphete qđe oẽ nimiã crudelitatẽ secare fecit serra lignea. Demũ in senectute sua ob scelera captiuatus ab
inimicis assyrijs ⁊ incarceratus vt recognouit iniquitates
suas:ꝛ penituit dicens i oꝛone. Peccaui sup multitudines arene maris ⁊ multiplicata sunt pcta mea:⁊ nõ sum dign⁹ videre altitudinẽ celi pre multitudine iniq̃tatis mee. qm̃ irritaui ira tuã ⁊c. dñs pepcit ei ⁊ veniã dedit reduces etiã eũ de captiuitate ad regnũ suũ. Nõ ergo de venia desperadum est.

Desperãs de dei omnipotẽtia

Desperãs de venia fcõ falsum estimat de dei omnipotẽtia.cũ sc̃z estimat nõ solũ deus nolle ei misereri sed nec posse tot scelera quot cõmisit dimittere. Sed ista adhuc esset peior; desperatio alijs.nã ptineret ad infidelitatẽ sc̃z q̃ deus nõ posset oĩa.cum tñ dicat Luc.j. Non erit impossibile apũ deũ oĩe verbũ. Isti sunt peiores iudeis incredulis. Nam etsi negarẽt xp̃m posse pctã remittere:eq; purũ hoiem estimabãt.⁊ hic erat ⁊ est error: eoꝝ.tamen cõfitebant deũ hoc posse dicẽtes.q̃s põt pctã dimittere nisi solus deus. Adar.ij. Sed oñdit vtiq; posse dimittere ⁊ p ß esse verus deus. Probauit aũt se hr̃e hanc potentiaz nõ p aliq̃ potentius:ẽ p aliq̃ manifestius. Adaioris q̃dez potẽtie est q̃dtum ad creaturã sanatã sanare aiam remittendo pctã q̃ sanare corpus a paralysi vel quacũq; infirmitate. Sed manifest⁹ est sanare corpus.nã sanatio anime nõ videt̃ ab hoibus seu remissio pcti:sed videt̃ sanatio corporis.⁊ sic p manifestũ pbauit occultũ. Unde dicit.vt sciatis q̃ filius hois hz ptatem in terra dimittendi pcta. tunc ple sano hũc paralyticũ.vñ tunc ait paralytico. Surge ⁊c. ⁊ sanatus est in aia ⁊ in corpe vture diuina sua. Et si quis obijceret qđ ait apls ad Heb.vj. Impossibile est cos q̃ semel illuminati sunt ⁊ gustauerũt donũ celeste:⁊ participes facti sunt spũsancti:⁊ plapsi sunt renouari ad penitentiam
¶Renouari ad pniam est cõsecꝛ veniã qđ fit vtiq; a deo.sz apls ß dicit impossibile.q̃ videt̃ q̃ recidiua peccata non posse dimittere. Nõ quidã sz hereticoꝝ opinates ad idẽ inducebãt.p argumẽto miracula xp̃i dicẽtes.quẽ bis illumi nauit:quẽ lep:osum bis mũdauit:quẽ mortuũ bis suscitauit:nõ lazarũ quẽ dilexit:nõ filiũ vidue quẽ mr̃i reddidit: nõ filiũ dissipator:ẽ legit̃ pater bis suscepisse:nõ filiã abrae bis a demonio liberasse. Ideo in nulla psona iterauit factũ docẽs nõ sepe a dño fieri remediũ.dixit multis. vade ⁊ noli amplꝰ paccare.ꝓmittẽs penã non amplius veniaz Hec vba refert Aug.esse eoꝝ q̃ negãt deũ parcere recidiuanti.quos Aug.hereticos vocat.de pe.di.iij. Adhuc pfidi instãt.Et subdit ibi. Nõ multos cecos diuersa tempore illuminauit:⁊ multos debiles ꝓfortauit. oñdit in diuersis illis eisdẽ sepe pctã dimitti.vt quẽ pus sanauit lepꝛosuz sc̃z infectũ pctõ auaricie.postea illuminet cecũ lapsuz sc̃z in luxuriã ⁊ hmõi.ideo tot sanauit.vt cecos:claudos: aridos:nẽ desperet sepe pctor. Ideo non scribit̃ nisi semel aliq̃ sanatũ vt q̃s caueat iungi pctõ.⁊ infra medicuz se noiat. Medicoꝝ est cẽties infirmum curare:q̃ alijs minor esset si alijs possibilia ignoꝛaret.i.nõ faceret. Hec oia Aug. Ad auctem apls rñdet glo.videliz impossibile.i.difficile. Estimare igit̃ aliq̃ esse pctm̃ quod deus nõ posset remittere esset falsum:imo falsissimũ ⁊ hereticum.cum omnia possit indulgere. Tertio desperat q̃s de venia habens falsam estimatiõẽ de culpa ppria sc̃z q̃ excedat bonitatẽ ⁊ miam dei. Hanc habuit Cayn cũ dixit. Maior est iniq̃tas mea q̃ vt veniã merear. Genes.iiij. vbi glo. Hieron.

Desperãs de sua ꝓpria culpa.

Peccata addens peccatis desperat. Et cum bonitas dei ⁊ mia cuius effectus est remissio pctoꝝ sit infinita:⁊ omnis malicia hũana sit finita nõ estimat desperans maiorẽ fore suã malicia dei mia simpl⁹.vel ex pte remissionis:sz ex pte satisfactiõis:q; sc̃z estimat seu credit nunq̃ facere tantam pniam p satisfactiõe q̃ ꝓsequat veniã. Alex.ij.pte summe. q.xlviij.hãc falsam estimatiõem videt̃ habuisse iudas cuz desp̃atus laqẽo se suspẽdit. Unde Leo papa i ſmone. Sceleratior; oĩbus o iuda infelicior; extitisti quẽ pnia nõ reuocauit ad deũ:sz desp̃atio traxit ad laqueũ ⁊c. de peni.di.iij. Quis enĩ oĩa opa hois quãtũcũq; afflictiua⁊ penalia per se nõ sint sufficientia ad satisfaciendũ.ꝓno mortali nedũ ꝑ mille.tñ ipsis applicata passio xp̃i quod sit p gr̃am sacramentalem.que passio fuit valoris infiniti ad satisfaciendũ oĩbus satisfacere potest. Unde Job.vj.dicitur in psona xp̃i. Utinã appenderent̃ peccata mea.id est pena debita p peccatis hoim p quibus patior; ⁊ calamitas quã patior; sc̃z in cruce miserie ⁊ doloris in statera sc̃z vt possent ponderari:quasi arena maris hec grauior; pena mea apparet q̃ sit pena debita p peccatis oĩm. Hinc ⁊ Bern. Peccaui peccatũ grãde pscientia mea turbat:ẽ non pturbabitur s.vsq; ad desperationẽ.q; vulnerũ dñi recordabor. quid enĩz tam ad mortẽ qđ xp̃i morte non soluat. Ad tollendã istaz desperationẽ de spe venie:qua ⁊ aliq̃n iusti tanguntur multuz valet ꝓsideratio vite eoꝝ q̃de maximis pctis reuertentes ad pniam veniã psecuti sunt. Unde Bern. dicit. Propter mansuetudinem q̃ in te prędicatur currimus post te dñe iesu audiẽtes q̃ nõ spernis pauperẽ peccatorẽ nõ horreas nõ horruisti ꝓtentẽ latronẽ.nõ lachrymãtem peccatricez nõ supplicantẽ chananeã.nõ despẽsam in adulterio.nõ sedentẽ in theloneo.nõ supplicantẽ publicanũ.nõ lachrymantem discipulũ.nõ psecutorẽ discipulo.nõ impios crucifixores tuos. Jn odore vnguentor; tuor; id est harũ miserationum currimus. Cant.j.

§.III. Tertia desperatio est

miserie euadẽde,sed vt dr̃. Eccl.ij. Respicite filij nationes hoim ⁊ videte:q; nullus sperauit in dño ⁊ derelictus est. Est aũt triplex miseria de q̃ q̃s despat se posse euadere.

¶Miseria pene temporalis.
¶Miseria culpe criminalis.
¶Miseria angustie mentalis.

Desperantes purãtes se miseriã euadere.

Quãtũ ad pmũ cũ q̃s est in magna infirmitate vl̃ paupertate vel pfecutione nunq̃ debet se desperare de adiutorio dei:sed faciendo qđ in se est ⁊ residuum cõmittere deo sperando q̃ deus faciet qđ erit magis expediẽs.⁊ cũ crederet se succubere tũc liberabit̃.j.Mach.ij.inq̃t matathias Qui sperãt i dño non infirmabunt̃.⁊ Esa.xl. Qui sperant in dño mutabũt fortitudinẽ:current ⁊ nõ laborabũt:volabũt ⁊ nõ deficiẽt. Sic abraã cũ in egypto sustinuit periculum vite sue vel violatiõis vroꝛis:fecit qđ potuit ſm prudẽtia ḥũanã.⁊ residuũ deo cõmisit in quẽ sperauit:nec euz fides aut spes fefellit.vt dicit aug.q; ⁊ vitã nõ pdidit et cautela q̃ vsus ẽ sine pctõ:⁊ pudicitiã vroꝛis dñs ꝓseruauit. Gen. xij. Sic ⁊ iacob timẽs fratrẽ suũ esau cũ reuerteret̃ de mesopotamia ꝓmisit munera ad placandũ diuisit familiaz in plures pres ne simul oẽs posset perdere:⁊ ferociratez corꝺis illius dimisit deo emolliendã. Gen.xxxiij. Sic dõ cuz fuisset obsessus a Saule cũ exercitu suo in quoda castro⁊ desperaret euadere venit nũcius ad reuocandũ saulẽ:q; phylisteꝰ irruperãt sup terrã isr̃l.ppter qđ dimisit obsidionez ⁊ dauid euasit.j.Reg.xxvij. Nõ q̃ desperandum est de dei adiutorio etiã in tpalib⁹ ẽ ꝓfitendũ. Quantum ad secũdum desperãt qđã nõ vtiq; veniã de cõmissis:ẽ de abstinẽtia in futurũ ab eis.⁊ ppterea aliq̃n non confitent̃ estimãtes se nõ posse cauere vt vitia carnis⁊ hmõi. Sed vt dicit

Sap.vij. Sapia vincit malicia. Nō pōt q̄s gr̄am habere in ram puo gradu q̄n sufficiat ad resistēdū omni tentatio ni. Fm Tho. Si q̄s voluerit agere qđ in se est. Vñ Amb. su per Lucaz. Vide q̄ bonus deus ⁊ facilis indulgere pctis nō solū ablatā. restituit sc̄z mutitatē zacharie: sz etiā inspe rata. 2cedit. ille em̄ dudū mutus sc̄z zacharias .pphetat. b em̄ gr̄a dei maxima gñ qui eū negauerat .ostrē. Nemo ḡ diffidat: nemo veterū .scius delictorum eterna desperet. Sed .Hosti. ⁊ .Ray. in sum. suis .9tra istā desperationē do cent tria remedia. Remedia 9tra desperationem. Primū est mortis cōsideratio que oia mūdana .ondit vana ⁊ transitoria. Vñ eccl̄s. xj. Si multis annis vixerit hō: ⁊ in his oibus letus fuerit: meminisse tñ dz tenebrosi tpis sc̄z mor. ⁊ dierū malor: q̄ cū venerint va nitatis arguent̄ pterita. Et cū mors incerta sit ⁊ de pūcto in punctū possit hoiem rapere. iō nō dz despare futuris tē tationibus se nō posse resistere: q̄ forte non amplius ha bebit morte supeniente. Scōm est debilitatio hostis. debilitat em̄ p .ofessionē. ⁊ ex se debilis est cū q̄s est in gr̄a Esa. lj. Dicūt homini demones. Incuruare vt trāseam⁹. q. d. nō possum⁹ transire ad habitandū in te p pctm̄ nisi volū tarie inclines te ad assentiēdū nobis. Ephȳ. Debilis ē ho stis q̄ nō vincit nisi volēte. nā ⁊ in gregē por.or intrare nō valuerūt nisi pmissū a .po. Adar. viij. nec tentare iob ⁊ af fligere nisi licētiati a deo. Job. j. De multi legim⁹ magnis pctōribus ⁊ multos q̄tidie cernim⁹ q̄ longo tpe steterunt inuoluti in magnis scelerib⁹ q̄ puersi ad pniam restituerūt omni tentationi. necvltra recidiuauerūt: sz effecti sunt ma gni sc̄ti sicut aug. Cyp. Pelagia. Thebaides ⁊ alie. Jac. iij. Fortitudo penitētis est ex quattuor. Resistite diabolo ⁊ fugiet a vobis. Tertiū est fortitudo hois penitētis q̄ puenit ei ex q̄ttuor. Primo ex depositio ne pcti. ⁊ ōnter ex leticia spūali. Prouer. xvij. Animꝰ gau dens etatē florida facit. vñ ⁊ fortes ad bellandum. Spūs tristis exiccat ossa. sicut aūt pctm̄ ex remor.su tristicia. z. ita depositio eius p pniam gñat leticiā spūalē. ⁊ gaudiū dñi fortitudo vr̄a. dr̄. Nec. viij. Scōm qđ facit penitentē fortē est armatura spūalis. vt .ritio: elemosyna: o.o: teiunium. Eph. vj. Induite vos armaturā dei vt possitis stare aduer sus insidias diaboli. Tertiū est ex societate exercitus oīm iustorum ⁊ an gelor. Efficitur em̄ princeps vere penitens oīm bonor. q̄ fiunt a iustis. fm illud ps. Particip̄e me fac deus oīm ti. te. ⁊ cu. mā. tu. q. d. fac me bonū q̄ gr̄a tua: ⁊ ipa mediāte ero oīm bonor. princeps. q̄ societas bonorum simul bellātiū ō demones figurata fuit Judith. xv. vbi d: q̄ assyrij nō adunati in fugā ibāt p̄cipites ⁊ occidebantur filij aūt isr̄l vno agmine psequētes debellabāt omes quos inuenire potuissent. Quartū est illuminatio ⁊ .rrectio dei ps. Dñs illuminatio mea. ⁊ sa. mea quē ti. q. d. nullū. dñs .rrector vite mee. ⁊ Job. Libera me: ⁊ pone me iuxta te: ⁊ cuiusuis man⁹ pugnet ō me. Ro. viij. Si p nobis de⁹ q̄s 9tra nos sc̄z poterit p̄valere, certe nullus. Cū ḡ hostis sit multipl̄r debilitat⁹: ⁊ penitēs multipl̄r roborat⁹ nō dz de spare de psecutōr̄ia in bono. vl̄ q̄ nō poterit vincere vitia .sueta: sz .sidere i dño: q̄ q̄ .fidūt i dño ficut mōs sō sc̄z erūt. fortes ⁊ ierpugnabiles. Judith. xiij. Nō ꝺrelinq̄s spe rātes in te dñe. Perplexitas mētis. Quantū ad tertiū desperāt aliq̄ pſone nō videtes se posse euadere picula pctōr. vt occurrit pple xitas mentꝭ aliq̄s sc̄z casus in q̄ nō videtur aliq̄ui q̄ possit euadere sine incursiōe magni piculi ⁊ pcti: sicut accidit su sanne cū ipetierūt eā in pomerio senes absconditi de adul terio cōminantes eā accusare ⁊ ꝺdēnare ad mortē nisi as sentiret eis. vñ illa ait. anguſtie mihi sunt vndiq̄. ⁊ q̄d eli q̄ ignor. vt sc̄z possim sine piculo euadere: sz nō despans de adiutorio dei restitit pctō clamās p adiutorio. ⁊ liz illi falsi senes iudices iniuste ꝺdemnassent vt adulterā deus liberauit eā p danielis sententiā. Dan. xiij. Debet ergo qui libet semp pctm̄ vitare in q̄cūq̄ casu. ⁊ residuū si inde sca dalūel periculū veniat deo cōmittere. ⁊ nō facere sicut fe cit semel q̄dam puella q̄ cū mor.tuo patre remansisset sub cura auūculi pessim⁹ ille eā carnaliter cognouit: ⁊ pluries ex ea filios ꝺcepit eos occidēs ad occultandū pctm̄. ⁊ cuz illa paupcula inuita trahereť ad malū videns se nō posse euadere man⁹ eius. despata ex tali casu venenū sumpsit. sz postea recognoscens pctm̄ suū: ne ⁊ anima simul periret cū se deuote vgini marie recōmendaret fuit sibi dictuz ab ea vt mitteret ad .ventū p̄dicator. p quodā sancto viro q̄ dicebať magr̄ iordan⁹ gñalis .ordinis illius ⁊ illi .fiteretur totū pctm̄ suū: ⁊ sic euaderet mortē corp̄is ⁊ aie. qđ ⁊ fecit ⁊ .fessa pctm̄ suū .ronibus illius beatissimi viri mortem euasit aie ⁊ corp̄is. Non ḡ desperandū est in quantacunq̄ angustia sit quis constitutus.

¶ De pusillanimitate. Capln. XVI

Pusillanimitas est fi

p lia accidie. ⁊ sic potest describi. Est vitium q̄ quis inordinato timore se subtrahit ab ope ribus bonis q̄ posset ⁊ debet agere. vñ de pusillanimibus potest exponi illud ps. xiij. Deū nō inuocauerūt illic trepi dauerūt timore vbi nō erat timor. i. timuerūt in his vbi nō debebant timere. qđ potest esse tripliciter videlicz.

¶ Primo quia trepidauerūt opa spūalia non posse perfi cere. ⁊ ideo amiserunt.

¶ Secōo quia trepidauerūt bona temporalia posse amit tere. ⁊ ideo offenderunt.

¶ Tertio q: trepidauerunt cor.pa mortalia eor. deficere. ⁊ ideo errauerunt.

§. I. Primū p̄cipue ptinet

ad pusillanimitatē. cū sc̄z q̄s subtrahit se ab his bonis q̄ posset facere: q: videnť sibi facultatē sua excedere: cū tamē nō excedāt. ps. Expectabā eū sc̄z deū adiutoriū gr̄e sue qui saluū me fecit a pusillanimitate spūs ⁊ tēpestate. Idoc aūt esse pctm̄. b. Tho. ij. ij. q. clxxiij. ar. j. sic ꝑbat. Omne id qđ .trariatur naturali inclinatiōi est pctm̄: q: .riatur legi na ture. Ineſt aūt vnicuiq; rei naturalis inclinatio ad exequē dā actiōem cōmensuratā potētie sue. vt ps in omnib⁹ reb⁹ tā ianimatis q̄ aiatis. Sicut aūt p pſumptōz q̄s excedit ꝓportionē sue potētie bū nitiť ad maiora q̄ possit. Ita etiam pusillanimis deficit a ꝓportione sue potētie duz reſuſat in id tendere q̄d est cōmēsuratū sue potentie. ⁊ ideo si cut pſumptio est pctm̄. ita ⁊ pusillanimitas. Confirmatur idē alia rōne. Nihil em̄ in moribus est vitandū nisi pctm̄: sz pusillanimitas est vitāda. Dicit em̄ aplūs ad Col. iij. Patres nolite ad indignatiōem puocare filios vestros vt nō pusillo aio fiāt q̄ est pctm̄. Pateť idē p exemplum qđ po nit Adar. xxv. sc̄z de seruo malo ⁊ pigro q̄ acceptā pecuniā dñi sui sc̄z vnū talentū fodit in terram. nec opatus est i ea ꝓpter pusillanimitatē timens eā amittere, ꝓpter qđ puni tus est a dño suo sublato talēto: ⁊ missus in tenebras. ⁊ ſi gnificat eū q̄ habens aliq̄ donū quo pōt esse vtilis aliis: ⁊ timore non deficiēdi in bono: quadā pusillanimitate dux erus nō se in illo exercet etiā ab aliis ad illud agēdū posi tus: vtiq; talis a deo punit. Nō punit aūt aliq̄s in alia vi ta nisi ꝓpter pctm̄. nec sibi gr̄a auferť nisi ꝓpter demerita vñ manifestū est pusillanimitatez esse pctm̄. Nec est ꝺ qđ ait pbs in. iiij. etbi. sc̄z q̄ pusillanimis nō est malus. pctōr aūt ē mal⁹. Nā fm Tho. ibi pbs appellat malos eos qui primis inferunt nocumenta p se. ⁊ isto modo pusillanis mis nō est malus: q: primis nō infert nocumenta sc̄z p se. infert tñ p accidēs inquātū deficit a bonis opibus quib⁹ posset primū iuuare. Vñ Greg. dicit in pastō. q̄ illi qui ꝓdesse vtilitati primor. ex ꝓdicatōe refugiūt si districte in dicēt rātis rei sunt quanť veniētib⁹ ad publicū. ꝓdesse po tuerunt. Et idē pōt dici de his q̄ se subtrahūt ab audiētia .fessōis ad ꝺ expositi. vl̄ a platura adhocvocati nisi ex fa miliari .silio spūsancti hoc faciāt vt quidaz sancti viri fe cerunt. Sed vt ꝺz in regula iu. in. vj. qđ alicui gratiose cō cedik nō debet ab aliis trahi in exemplū. Nec etiam ob stat qđ dicit ꝑbus in. iiij. etbi. q̄ pusillanimis est qui ma gnis bonis dign⁹ existit: ⁊ tñ his nō dignificat seipm: sed null⁹ ē dign⁹ magnis bonis nisi virtuosus. q̄ pusillanimis ē virtuosus. ⁊ si ē virtuosus nō ē vicios⁹. Nā fm Tho. vbi. s. Nihil phibet aliquē hītē habitū virtut̄ peccare venialr̄ re manēte etiā ipo habitu virtut̄. Adortalr̄ aūt: sz cum cor.rup tiōe habit⁹ virtut̄ gtuite. Et iō pōt .tigere q̄ aliq̄s ex virtu te quā hz sit dign⁹ ad aliqua magna facienda q̄ sunt digna magno honore. ⁊ tñ p ꝺ q̄ nō attēdat sua virtus veri peccat. qñq; q̄dē venialr̄. qñq; aūt mortalr̄. Vel pōt ꝺici q̄ pusil lanimis ē dign⁹ magnis fm habilitatē ad virtutē q̄ ineſt ei vl̄ ex bōa dispositōe nature. vl̄ ex sciavl̄ exteriori fortuna: q̄b⁹ dū recusat vti ad virtutē pusillanimis reddit. Item nō obstat. si ꝺicať q̄ moyses ⁊ hieremias recusabāt poni in officijs ad q̄ assumebāť a deo. s. pm⁹ ad eūdū ad pharaonē ⁊ vt eēt dux ppli. ali⁹. ad .pphetādū ppl̄o: q̄ tñ digni erāt il lo officio. Vñ videbant pusillanimes in illa recusatione. Ꝺicē cm̄ pbs. iiij. etbi. q̄ q̄ se dignificat minor. ibⁿ, q̄ dign⁹ sit pusillanimis ē. nec tñ ꝺr̄ q̄ illi peccauerūt: q̄ pusillani mitas nō videť eē pctm̄. Ridet em̄ Tho. ⁊ ꝺicit. q̄ q̄uis moyses ⁊ hieremias eēnt digni illo offō ad qđ a deo eli gebāť ex diuīa gr̄a: tñ ꝺsiderātes ipi .ppe ifirmitat̄ insufficientiā recusabāt. nō q̄dē p tinacit̄. ne in supbiā laberēť. Sic pkes scti excusanť a pusillanimitate q̄ recusauerūt dignita tes ad q̄s assumebāť digne. vt Greg. Aug. Nico. ⁊ multi alij. Ipa aūt pusillanimitas pōt hīe tripliciter cāzvn .oriať. Pusillanimitas ex tribus oritur.

¶ Ex timore superbie.

¶ Ex torpore pigritie.

¶ Ex timore deficientie.

Ex timore qđē supbie pōt .pcedere. dū. s. aliq̄s nimis .ppo sensui initiť quo reputat se insufficiētē ad ea respectu quo rū sufficiētia hz. vñ ꝺr̄. Prouer. xxvj. Sapiens io: sibi videť piger septē viris loqntib⁹ sīias. Nigil em̄ .phibet q̄ aliq̄s q̄tū ad aliqua se deiciat: ⁊ q̄tū ad alia se i sublime tollat Vñ Greg. i pasto. ait de moyse q̄ supb⁹ fortasse existeret si ducatū plebis sue sine trepidatōe susciper. ⁊ rursus sup bus existeret si auctoris impio obedire recusaret. ¶ Qđ aliq̄n .pcedat ex pigricia. ptz ex b q̄ pbs ꝺc in. iiij. etbi. q̄ pusillanimes sunt pigri. Et dñs etiā suū illū q̄ .ppe pusil lanimitatē recusauiť pecuniā vocauit malū. ⁊ pigrū. Et q̄ .pcedat pusillanimitas ex ignorātia .ppe ꝺditōis ex pre iellect⁹: patz q: ignorat se hīe facultatē ad id qđ hz. Ista tñ ignorātia nō .pcedit ex insipiētia: sed magis ex pigricia .sideradi sua facultatē. vt ꝺr̄. in. iiij. etbi. vl̄ etiā ex cupidi q̄ subiacēt sue ptāti. ¶ Qđ aūt ex timore .pcedat ꝺr̄ Esa. xxv. Dicite. pusillanimes cōfortami. ⁊ nolite timere. Sz q: tio: causans pusillanimitatē nō ē sp timor: piculor. morſ: ⁊ iō ex b nō opz q̄ oppōak fortitudmi: sz dirēte opponiť magnanimitati. Opponiť magnanimitati. Nā sic magnanim⁹ ex animi magnitudie tēdit ad magn̄: sue tñ virtuti .pportionata. ita pusillanimis ex animi quitate se retrahit a magnis ad q̄ est apt⁹ timo re deficiēdi. q: estimat falso eē supra suā virtutē. Et q: ex to vitiū est magis dissimile virtuti cui opponiť tāto est gui⁹: cū pusillanimitas magr̄ sit dissīlis magnanimitati q̄ p: sumptio q̄ etiā opponiť ei: q: pſumptuosus rēdit ad magn̄ sz supra suā facultatē: pusillanimis .omino subtrahit se a magnis: ⁊ iō fm suā spēs ē gui⁹ pctm̄ pusillanimitas q̄ p: sumptio. q: p pusillanimitatē recedit hō a bonis q̄ ē pes simū. Presumptio tñ ꝺr̄ neq̄ssima rōne supbie ex qua pce dit. Eccl̄. xxxvij. O pſumptio neq̄ssima vñ creata es. hec Tho. Ex ista pusillanimitate ⁊ pigricia .pcedit q̄ lapsus i pctm̄ a statu virtut̄ aliq̄n nō pōit conarī ad resurgēdū. Vñ Exemplū legit in vitas pa. q̄ cū qđa suus dei a magno .pfectu virtu fortasse pusillanimitate. tū lapsus eēt in vitia carnis: indeq; resurgens vix est maḡ difficultate se ad bona opa valebat applicare ex pusillani mitate ⁊ accidia: estimās ad pristini statū virtutū nō pos se redire .ppē qđ accedēs ad senē p .silio. ille cōfortauit eū ⁊ aiauit ad bonū inducēs ex ꝑplum cuiusdā pus q̄ filio mādauit ut ad agrū suū iret ad excolēdū. qđ cū fecisset p pedes filij agrū illū longū ⁊ latū ⁊ spinis plenū multi esse

labor. is ⁊ nō in breui excolēdū victus ex pusillanimitate ⁊ tedio posuit se ad dormiēdū: ⁊ post dormitiōes surgēs se ips̄ mēte excitabat ad icipiēdū agrū colere: sz pusillanimi tas dicebat. Vñ tu op⁹ tā magnū cōplebis? meli⁹ ē vt nō icipias. sicq; tedio vicꝰ iter obdormiuit. Euigilās aūt se .portabat ad ichoatōes culture. sz iter pusillanimitate ei⁹ ctus? desistebat dormitās. Interea supuenit pr. ⁊ iueniēs dormiētē increpauit dicēs. Quō nō icepisti adhuc terrā fo dere? Cui ille. Cōsiderabā in q̄t nō b fieri posse nisi longo tpe. ⁊ mihi videbať nūq̄ venire ad finē. Sz admouit pat dicēs. Nō fic agēdū fili mi nō sic. sz paulatim op⁹ exercen dū. si illo tpe quo dormiuisti tñ labor. asses terre q̄tū oc cupauit cor.p tuū iacēs iā fecisses prē. ⁊ ide de die i diē p sequēs cōpleuisses ad tps pñs aspiciēdo nō ad futur. Et sic paulatim oē op⁹ magnū cōpleret. Ita ⁊ tu q̄uis lōge fis fact⁹ a statu pstino virtut̄: tñ paulatim de bono in melꝰ pficiēdo nō solū ad .fectū illū: sz etiā ad maiora ꝺscen des dūmō .tinues. Sicq; .portab⁹ se bñ habuit i .postez.

§. II. Ad secūdū timorē. s.

quo q̄s timet amittere bona tpalia: cū p hoc decliner q̄s a virtute ē pctm̄. Et istud hz puertere iudiciū i rectoriꝫ ⁊ p lar̄. rj. q. iij. quattuor. Et ex isto .pcedit mlta mala. Timor quē habuit Ideroboā rex fact⁹ a deo sup isr̄l ne pplꝫ sibi subdit⁹ cūdo i hierl̄m ad offerēdū sacrificiū fm mādatū le gis ꝺpter familiaritatē cū tribu iuda: ⁊ ide ad regē iudā reuerteret regnū ei⁹. Induxit eū ad faciēdum vitulos au reos quos ppl̄s adorar et. sz timor quē tīm ebat euenit. q: ⁊ regnū ⁊ aiam pdidit. iij. Reg. xij. cr. ij. Parāl. xj. Lucre tia nobilissima Romana: q: nimis timuit .fusionē infa mie. q: filiꝰ tarq̄nij cōminar ē ei nisi .libi assentiret q̄ ea oc cideret ⁊ iurta ea famulū suū: ⁊ ꝺiuulgaret q̄ ꝓpterea ea occidisset: q: innenerat in adulterio. assensit ⁊ pessime fe cit. vt refert Aug. in pmo ꝺ ci. ciui. ꝺei. c. xix.

§. III. Ad tertiū timorem

quo q̄s ita timet mortē corp̄is vl̄ afflictōes corp̄is q̄ ꝺū offendit vt euitet hmōi: restviq; graue pctm̄. Vñ Adar. r. Nolite timere eos q̄ occidūt corp⁹: aiam aūt nō pñt occi ꝺere. ⁊ postea nō hñt amplius q̄d faciāt. tē. Aug. rj. q. iij. nō solū. Timēdo mortē carnis tue: dabis mortē aie tue. Exēplū in Petro q̄ negauit ꝛpm ꝓpter timorē mortis.

Titulus. X. Demēdacio

et periurio. ¶ De mendacio: ⁊ ibi de multiplici menda cio et punitione eius. Capitulum. I.

Erdes omnes qui

loquunt̄ mēdaciū. ps. v. Cauete aūt fra tres mēdaciū (inqt Amb.) q: oēs qui lo quunt̄ vel amāt mēdaciū filij sunt diabo li. xxij. q. v. Cauete. Dicunt̄ aūt mēdaces filij diaboli p imi tatōes. Nā cui⁹ opa q̄sq; facit: ei⁹ filiꝰ cōp: obar. vt ꝺic Gra tian⁹. de pe. di. j. post o. Hieſu scitat⁹. ꝓpt q̄d ips ꝺixit iu deis. Joh. viij. Vos ex pre diabolo estis. ⁊ quasi ꝺclarās quo filij erāt diaboli. subdit. Et desideria pris vr̄i vultis fa cere. s. ipi⁹ opa imitādo. sz diabol⁹ mēdax est ⁊ pr̄ ei⁹. s. mē dacij. Ipe primus mēdaciū inuenit: cū p serpēte mulieri pri me dixit Gen. iij. Nequaq̄ moriemini. tē. Ex quo sequit q̄ mēdaces sunt filij diaboli p imitatōes. Filijs aūt debet hereditas pris: hereditas aūt diaboli est cruciat⁹ ignis et sulphuris. Vñ Job. apoc. xxj. ꝺic. q̄ mēdacib⁹ ps eoz i sta gnū ignis ⁊ sulphuris. qđ etiā notat ps. in pdictis verbis Perdes oēs. tē. Ubi tria possunt notari.

¶ Primū quidditas ipsius criminis ex nominatiōe. ibi. Abendacium.

¶ Secūdū multiplicitas eius opis in sui diuisione. ibi. omnes qui loquuntur.

¶ Tertiū seueritas numinis in hmōi punitiōe. ibi. pdes

§.I. Quantū ad primum

Mendacius quid est.

q̃d sit illud crimẽ b̃ ps intiſpo noīe. Dicit em̃ mẽdaciū dicere cōtra mentẽ. vñ magī in.iij.ſen. di.xxxviij. diffiniēs ipm dicit q̃ mẽdaciū est falsa vocis significatio cū intẽtione fallendi. In qua notanr duo q̃ cōplete ostitutū mẽdaciu. s. falsitatis expſſio: & intentio fallẽdi. Ultimū aũt vt forma le in mẽdacio sc̃z loqui vel aliter significare aliq̃d ꝺ id q̃ hz in mẽte: & io ibi sep ẽ pcm̃ etiā si dicat vez. puta cū q̃s dicat iterrogat̃ petrū ee in domo ips credes ibi nō ee: cū em̃ ibi sit: vtiq; peccat ꝺ mẽte loquẽs. vñ ps. xj. loquẽs de pctoribꝫ. Labia dolosa i corde & corde locuti sũt. Glo. ibi dic. Ubi ẽ duplex cor: ita q̃ aliꝺ dr & aliud itẽdit: ibi ẽ mẽdaciū: vbi nō gemiatio cordis: ibi nō ẽ mẽdaciū. gemina/tio cordis ẽ cū vnū itẽdit dicere q̃d credat. aliud credit ee de illa re. Uñ Aug. in enchyri. Ille mẽtit q̃ dic tã vez q̃d putat ee falsū. Quātū em̃ ad aĩm ei⁹ attinet: q; nō q̃d sen tit ꝺ dic: nō vez. dic: q̃uis vez iueniat ee quod dic. nec vllo mō liber est a mẽdacio q̃ ore nesciens vez loquit. xxij. q. ij.

In mẽdacio ꝺs aũr. Primũ q̃ ꝺ ocurrit i mẽdacio ẽ falsitas i locutõe q̃ ẽ quasi materiale. Opponit aũt mẽdaciū vitati. sic em̃ tue aliq̃s dic vez cū affirmat id esse q̃ ẽ: & negat id ee q̃ nō ẽ. Ita & falsū dic cū affirmat id ee quod nō est: vel ne gat id ee q̃ ẽ. ꝺ q̃ loquit apls. ij. Cor. j. Nō est in mẽte meo ẽ & nō. i. mẽdaciū vt affirmẽ vez. p falso vt ꝺ. Vel nō est i me ẽ & nō. i. nō aliud eqi q̃ sciui ee agẽdū. ppt̃ q̃ ꝺ eludit mẽdaciū opis. Sciẽdū tñ q̃ cū q̃s dic falsū credẽs illud eẽvez: nō ꝓpe mẽdaciū dic nisi materialr. Uñ Aug. Nemo mẽtiẽs iudicãdus est: q̃ dicit falsum q̃ putat esse vez: q; tñ in ipo est nō fallit ipe sz fallit. Nõ itaq; mẽda cij sz tenerit̃ arguẽdus ẽ. q̃ falsa incaut credit aut p ve rũs hz. xxij. q. ij. is aũt. Ex q̃b ptz q̃ talis nō peccat nisi ex sua scientela: cũ nō debitã adhibet diligẽtiã in ꝑsiderãdo si vez ẽ quod dicit. & ꝑcipue in rebus aliquius ip⁹ tãtie. vel vbi dãnũ vel scãdalũ sequi põt. Secũdũ est expſſio eius quod dr ꝺ illud quod hz in mẽte: siue itẽdat in mẽte audiẽtis gñare falsam opinionẽ siue nõ. vt cũ dicit quod audiẽtes sciũt nõ eẽverũ. Sũt aũt iter oĩa figna ordinata ad manifestãdũ ꝺceptũ aními seu cogitatões ꝑcipue vo/ces seu ẽba. Uñ ꝑbs. Que sunt in voce note sunt. i. signa carũ q̃ sunt in aímo passionũ. & ꝓprera dr in diffinitiõe vocis significatiue: q̃uis etiã nutus & gestus & opa etiã si gnificẽt dispositõem & ꝺceptũ animi. nã & in opib⁹ humanis põt esse mẽdaciũ. vñ no ievocis cõprehẽdit oẽ signum ſm Tho. i. ij. q. cx. Ad quod facit quod dicit Amb. in ser/mone. Nõ solũ in falsis ẽbis: sz etiã in simulatõibus: sz etiã in falsitate ꝺsistit mẽ daciũ est. Ad ꝺcaciũ nãq; est xpianũ se dicere: & xpi opera nõ facere. Ad ꝺcaciũ est epm vel sacerdotẽ se, pfiteri & cõ traria huic ordini opari. xxij. q. v. cauete. Large tñ hoc dr mẽdaciũ nõ ꝓprie cũ sc̃z nõ itẽdat decipe. Tertiũ quod occurrit in mẽdacio ſm Tho. & Bonauẽ. in. iij. est q̃dã acci dẽtalis pfectio. i. cõplemẽtũ. nõ tñ est de ei⁹ essentia. & hec est itẽtio generãdi falsam opinionẽ in audiẽte, cũ hac em̃ intẽtiõe mendaciũ fortius est: & tñ posset esse mendaciũ si ne ista, vt cũ q̃s sciẽter narrat aliq̃d q̃ etiã audiẽtes sciũt esse falsum: quod tñ cũ ludi & faciẽdi solaciũ socijs facit.

Sciẽdũ ĩtur q̃ q: verba nõ sunt ordinata ad aliud ni si ad expſſimendũ mentis cõceptũ, Opa aũt etsi hoc signi/ficent sunt ordinata etiã ad aliud. Unde est ꝺ in mẽdacio quis quod ꝓprie dr mendaciũ semp est ibi peccatum. ſm Tho. ĩ. ij. q. cx. & Aug. xxij. q. ij. ꝑnum, Sed silẽtio operis nõ semp est pcm̃: cũ ope silẽndo nõ agat ꝺ illud ad quod opa instituta sunt: ita directe sicut dicẽdo oĩe mẽdacia. vt dicit idẽ Tho. sup Gen. vbi etiã ponit quadruplicẽ simu latiõe. Prima simulatio est significatiõis: qualis fuit in Jacob. qui simulauit se esse Esau: cooperiendo manus et collũ pelliculis hedorũ. Gen. xxvij. Significabatur em̃ ꝺ mino: populus. i. xpianus ꝓferendus esset maior. i. ius/daico, sicut & minor ꝑsi recepit benedictionẽ. Secũda si/mulatio est cautele. sicut ps in Josue: q̃ simulauit fugã ab/ cis q̃ erãt de ciuitate hay. Josue. viij. Tertia simulatio est doctrine. sc̃z cũ sit ad instruendũ alios. et sic ps finxit. i. simulauit se lõgius ire. Luc. vlti. quod fecit ad istructõez discipulorũ. vt. s. instrãr̃ inuitare ꝰ ab eis: & ondere se lõge ee ab eis quoad fidẽ sue diuinitat. Quarta silatio ẽ dupli citat. cũ q̃s sc̃z ficta intẽdit ꝺcipe. de q̃ Job. xxvj. Silatores & callidi ꝓuocant irã dei. & istavltima est pcm̃ nõ alie ꝓpter os. Hic Tho. Hec Hiero. ait. Utilẽ simulatõez & in tpe assumẽdã iehu regis israẽl nos docet exẽplũ: q̃ cũ nõ potuisset iterficere sacerdotes baal: nisi finxisset seve/le idolũ colere dicẽs. Cõgregate mihi oẽs sacẽdotes baal. rex achab seruiuit in paucis sibi: ego fuiã ei in multꝫ. Et dauid q̃n mutauit faciẽs suã coram abimelech & dimisit eũ & abijt. Nec miꝫ q̃uis iustos homies: tñ aliq̃ simulare ꝓ tpe ob suã & alioꝝ salutẽ. cum et ipe dns nr nõ hñs pcm̃ nec carnẽ pcti silationẽ peccatricis carnis assumpsit: vt cõ dẽnans in carne pcm̃ nos in se faceret iusticiã dei. Hec il le. xxij. q. ij. vtilẽ. Sed nota ſm. b. Tho. ij. ij. q. iij. q. Hiero. summit simulationẽ large ꝓ quaciꝫ fictiõe: sicut etiã sum pta est cũ supa distincta est q̃drifarie. Nã stricte sumẽdo sonat in vitiũ cũ. s. fit ad decipiendũ. Uñ iehu ĩilla simu/larõe peccauit. remuneratus aũt fuit a deo tpalib⁹. nõ ꝓ simulatõe: sz ꝓ zelo quo destruxit cultũ baal. vt. iij. Reg. x. Dauid aũr i simulãdo se fatuũ. vt hz. j. Reg. xxj. nõ pec/cauit: q; fuit fictio illa seu simulatio figurat̃. sicut glo. ex ponit sup illud ps. Benedicã dñm. Dicit em̃ Aug. in lib. de q̃stionibus euãgelioꝝ. q̃ nõ oẽ quod fingim⁹ mẽdaciũ est: hz q̃n illud quod fingim⁹ nihil significat: tũc est mẽda/ciũ. Cũ aũt fictio nra referr̃ ad aliquã significatiõem: nõ ẽ mẽdaciũ: sz figura vitanda. Et subiũgit exẽplũ de figura. lo cutõibus in q̃bus fingit aliqua res: nõ vt asserat ita esse: sz eã ꝓponimus vt figurã alteriꝰ quod asserere volum⁹. vt illo quod hz Judi. ix. q̃ ligna voluerũt sibi ꝓstituere regẽ &c. Sic est de fictiõe opis. s. cũ fit ad aliq̃d significãdũ nõ est simulatio, ꝑpe. sicut cũ ips finxit se lõgius ire. Luc. vl. id est cõposuit motũ suũ quasi volẽtis lõgius ire ad aliq̃d figurate significãdũ ſm Aug. s. cũ esset recessurus ascẽdẽ/do in celũ: p hospitalitatẽ tñ retinebat quodãmo in terra

Jtem sciendũ q̃ etsi nũq̃ liceat mendaciũ dicere: quia semp est pcm̃. xxij. q. ij. mihi. Tamẽ licz vitarẽ occultare cũ expedit: & ad prudẽtia ꝑtinet. Sic abraam iterrogatus de sarai ab egyptijs dixit soror ẽ sua esse. nõ aũt dixit vxo/rẽ sua: ne ab egyptijs occideret. vt libere eã posset hre. vt hz Gen. xij. c. In quo facto vt dicit Aug. vitarẽ celare vo/luit nõ mendaciũ dici. Soror em̃ dr q̃ filia fris erat. xxij. q. ij. q̃rit. Tũc em̃ tales. s. neptis & nepos dici ꝓsueuerant fratres auunculi. Sarai aũt neptis erat abraae: sic & Loth q̃ germanus sarai erat dixit abraã. fratres sumus. Gene. xiij. Ita etiã cũ plures sint causẽ mouẽtes ad aliq̃d agen/dũ: ablq; vicio mendacij põt vna assignari etiã minus ef/ficax ceteris aliis tacitis. sicut samuel cũ missus fuit a do mino ad inungẽdũ dauid in regẽ israel: cui essz in bethlee interrogatus a senioribus de cã sui aduentus: tacita cau sa principali. s. de vnctiõe fieda rndit se venisse ad immo lãdũ sacrificiũ: quod & fecit. Quis illa nõ esset cã principa lis. j. Reg. xvj. Videt etiã posse absq; vicio mẽdacij vtiver bis sophisticis seu locutõe duplici ad obuiãdum malis. cũ sciliz quis dicit aliquã ẽba que itelligi pñt dupl'r. & ad vnũ quidẽ intellectũ dicit: aliũ intellectũ intẽdit imp: sine re in mẽte auditoris: vt si de aliquo q̃ ad mortẽ q̃rit inter/rogatus vtrũ trãsuerit p illa viam. q̃ hoc nouit dicat non trãsuit hac iturẽdens loq̃ de loco in quo ipse est q̃ vtiq; vez est. Sil'r si q̃s clericus interrogatus in porta ciuitatis vtrũ habeat aliq̃d de quo debz solui gabella: & ille hã bẽs rndit q̃ nõ: intendens q; nõ obligat ipe ad gabellaz soluẽdã, nõ dicit mẽdaciũ q̃uis ille aliter intelligat ẽba q̃ ꝓferẽs. Uñ & angel' raphael iterrogat' a Tobia quis eẽt & de quo gñe. Rndit, ex filijs israel. ego sum Azarias

Licz etiã aliq̃n vtverbis sophisticis.

Mendacium semp est pcm̃.

Quadruplex simulatio.

De mendacio Cap. I

anie magni filius. Tob. v. Quod verũ est ſm interpta tionẽ illoꝝ nominũ ſm magistrũ in hist oriis. & nõ aliter. Israel em̃ interptat videt deũ, azarias vero adiutor: ana/nias aũt gloria dei interpretat. Erat vtiq; angelus ex vi/dẽtibus deũ p spẽs. adiutor. Tobie. ananie filius. id est di gnus gloria dei. Tobias tñ aliter intellexit. Cauẽdum tñ a scãdalis q̃n talia possimt detegi: & nec in iudicio potest q̃s sic loq̃ iuridice interrogatus. Sic abraã dicẽs ad ser/uos suos. Expectate hic cũ asino & postq̃ ad⁹ auerimus reuertemur ad vos: loquẽs de ysaac q̃ intẽdebat immo lare. Gen. xxij. Nõ hoc dixit in mẽdaciũ: q; vel ipse inten/debat reuerti cũ filio sperãs illũ immolatũ a dño resusci tãdũ. Vel locutus est figurate ſm Tho. vbi. & ad signifi/cãdũ q̃ deus recessurus erat a ppõ iudeoꝝ fuilis ꝺditio nis ꝓpter ꝑfidiã eius pacta passione filij sui. & demum re uersurus in fine mũdi cũ puerterent. Interim expectat messiã cũ asino. i. sensu asinino & supficiali. De hoc etiam xxij. q. ij. §. abraã. Prophetauit inquit Amb. quod ignora bat. Ipe sol' disponebat redire: sz dns locutus est per os eius: & sic fuit ibi pphetia: sz large nõ ꝓpe. vt dic Nico. de ly. ex quo nõ intellexit reuersionẽ.

Simulatio duplici ter capitur.

§.II. Secũdo videndũ est

Mendacium tripliciter diuiditur.

de multiplici modo mendacij. Omnes em̃ qui loquun/tur mendaciũ varie ipsum ꝓnunciant. Tripler autẽ diui sio ponitur de mendacio ſm diuersas cõsideratiões eius ſm Tho. ij. ij. q. cx.

¶ Potest enim considerari primo modo ex ipsa sui falsi tate que veritati opponitur.

¶ Secundo ex parte finis qui ibi intenditur.

¶ Tertio ex pte criminis quod ibi augeť vel minuitur.

Mendacium obsteticũ pha raonis.

Secũdũ ꝑmã cõsideratõez sic diuidit mendaciũ a ꝑbo in. iij. etht. in mẽdaciũ quod trãscendit vitatẽ in maius. & illud quod deficit in minus. Primũ ptinet ad iactantiam quod ꝓhibet sapiẽs dicẽs Prouerb. xxx. Nõ addas q̃cp̃ ẽbis illius & arguaris inueniarisc̃ mẽdax. & Ambr. ofius. Veritatis ea regula est vt nihil faciat q̃s cõmendãdi sui gr̃a: quo minor alius fiat. xj. q. iij. si q̃s vero non obediat. Aliud mendaciũ quod deficit a vitate in minus: ꝑtinet ad ironiam dicẽdo. s. minus q̃ se vitas habeat. de quo in ps. xj. Diminute sunt vitates a filijs hoim. & Aug. xxij. q. ij. nõ ita. Nõ ita caueat iactãtia vt veritas deserať. Et Hie/go. Incauti sunt humiles qui mendacio se illaqant. xxij. q. ij. Incauti sc̃z dicendo aliquem defectũ quẽ in se nõ reco/gnoscunt. Hec diuisio mendacij est ꝑ sequia mendacium ĩgtum hmõi opponitur veritati. Ueritas aũt est q̃dam equalitas dũ. s. ita dr dicat in mẽte habeť. Equalitati aũt opponit̃ ꝑ se maius & minus. De iactãtia autem & de iro/nia dr in ti. de inani gloria. Et dicit ꝑbs in. iij. etht. q̃ ia/ctator: q̃ mentitur in laudãdo se vltra id quod est vitupa/bilior: & cũ ironic' q̃ de se negat bona q̃ in se recognoscit. & hoc q; magis recedit a medio veritatis. Nõ huius est fm Bonauẽ. in. iij. di. xxxviij. quia virtus est de bono & difficili. Sz difficilius est hominem accedere ad negandum bo nũ q̃ de se est: cũ ad dicendũ bonũ de se quod nõ hz. Alda/gis em̃ apperit hõ reputari & exaltari cũ despici. Item ia ctator se reddit hoĩb⁹ magis onerosum cũ ironic'. Si tñ ironic' negat de se bona que cognoscit habere vt ide lau/det: tunc magis peccat cũ iactator. q; vtrũq; ibi est ironia & iactãtia. ¶ Scõm secũdã ꝑsideratõem. s. ex parte finis sic diuidit a magro sen. in. iij. di. xxxviij. mendaciũ in pri cioſum iocosum & officiosum. Aut enim intendit quis ex mendacio malignitatem seu nocumẽtum: & sic est pernici/osum: aut delectabilitatem ꝓprii: et sic est iocosum: aut vtilitatẽ: & sic est officiosum. De mendacio pnicioſo vsi sunt illi duo senes q̃ accusauerũt Susannam falsc de adultes/rio vt occideret. vnde vni eoꝝ dixit Daniel. Ad⁹ etitus es in caput tuũ. Dan. xiij. Ad⁹ dacio iocoso & vsus fuisse ioseph q̃n dixit p ꝓcuratorẽ suũ fribus suis. An ignoꝝ/as q̃ nõ sit filius mei in egypto in augurãdi scia & Gen. xlviij. Ubi dic Aug. q̃ nõ serio sed ioco dictũ est: vt crir̃ do/cuit: nõ est hab̃dũ mẽdaciũ. Ad⁹ dacia cũ a mẽdacibus serio agunt nõ ioco. xxij. q. ij. Quod ait. Ista tñ vr obscu/ra locutio: cũ mẽdaciũ iocosum sit mendaciũ a pcm̃: nisi dicat ea intentõe vt q̃ audit perpendat nõ vere: sed ioco/se dicti seu fabulose: quod nõ ibi cõtingit. Sz põt dici ſm Gratia. q. ea. §. Item q̃ dr. q̃ sunt q̃dam mendacia: q̃ etsi culpa leui nõ careãt: tñ nõ sunt dãnabilia: immo nõ tanꝰ mẽdacia hñda sunt. q̃. l. nõ nocẽt. & isto modo põt intelli gi dictũ Augu. Posset tñ dici ſm magrm in hist oria. illa verba dixit loquẽs ſm opinionẽ egyptioꝝ qui credebant eum hze augurãdi sciam. Ad⁹ dacium officiosum di/xit raab hierichõtina cum dixit de explo/ratoribꝰ quos in domo habebat absconditos q̃ recesserãt. Josue. ij. Et ob/stetrices egyptie scephora & phua pharaoni. sc̃z q̃ mulie/res hebree haberẽt obstetricãdi sciam &c. Et circa ẽ dicit Gr̃eg. in. xvij. mo. ad⁹ q̃ nõnulli obstetricũ fallacia conan/tur asserere hoc mẽdacij genus nõ esse pcm̃: maxime q̃a de illis mẽtiẽtibꝰ scriptũ est q̃ edificauit eis dns domos: in qua magis recõpensatõe cognoscit q̃d mendacij culpa mereať. Nã benignitať earum mercedẽ q̃ eis in eterna po/tuit vita retribui ꝑmissa culpa mẽdacij in terrena est recõ pensatiõe declinata. Ad⁹ dacium officiosum dixit raab hierichõtina cum dixit de explo/ratoribꝰ quos in domo habebat absconditos q̃ recesserãt. Josue. ij. Et obstetrices egyptie scephora & phua pharaoni. sc̃z q̃ mulie/res hebree haberẽt obstetricãdi sciam &c. Et circa ẽ dicit Gr̃eg. in. xvij. mo. ad⁹ q̃ nõnulli obstetricũ fallacia conan/tur asserere hoc mẽdacij genus nõ esse pcm̃: maxime q̃a de illis mẽtiẽtibꝰ scriptũ est q̃ edificauit eis dns domos: in qua magis recõpensatõe cognoscit q̃d mendacij culpa mereať. Nã benignitať earum mercedẽ q̃ eis in eterna po/tuit vita retribui ꝑmissa culpa mẽdacij in terrena est recõ pensatiõe declinata. Ad⁹ dacium officiosum di/xit raab hierichõtina cum dixit de explo/ratoribꝰ quos in domo habebat absconditos q̃ recesserãt. Josue. ij. Et ob/stetrices egyptie scephora & phua pharaoni. sc̃z q̃ mulie/res hebree haberẽt obstetricãdi sciam &c. Et circa ẽ dicit Gr̃eg. in. xvij. mo. ad⁹ q̃ nõnulli obstetricũ fallacia conan/tur asserere hoc mẽdacij genus nõ esse pcm̃: maxime q̃a de illis mẽtiẽtibꝰ scriptũ est q̃ edificauit eis dns domos: in qua magis recõpensatõe cognoscit q̃d mendacij culpa mereať. Nã benignitať earum mercedẽ q̃ eis in eterna po/tuit vita retribui ꝑmissa culpa mẽdacij in terrena est recõ pensatiõe declinata. xxij. q. ij. Si queliber. Ex quo modo loquẽdi posset videri illud mẽdaciũ obstetricũ fuisse mo: tale: quia nullus ꝑuat eterna remuneratõe nisi ꝑ mortali Sed Tho. ij. ij. q. cx. ar. vlti. dicit q̃ illud mendaciũ potest dupl'r considerari. Uno modo q̃tum ad affectũ benuo/lẽtie in iudeos: & q̃tum ad reuerentiam diuini timoris ex q̃bus cõmendať in eis indoles vtutis. Et sic eis debeť re muneratio eterna. Unde Hiero. exponit q̃ dns edifica/uit eis domos. s. spũales. Alio modo põt ꝑsiderari q̃tuz ad ipm actũ exterioꝝ: & mendaciũ: quo q̃dem no potuerunt eternã remuneratõem mereri: sed forte aliquã remunera tionẽ tẽporalẽ: cuius merito nõ repugnabit illa defoꝛmi tas mẽdacij: licet repugnabat merito remuneratõis eter ne. & sic intelligẽda sunt ẽba Hiero. go. nõ q̃ mereať ꝑ illud mendaciũ amittere remuneratõem eternã quã ia ex pce/denti affectione meruerant. Ex his patz mendaciũ fuisse veniale. Et nota q̃ q̃uis interrogat' a iudice ꝑ im formã rectã iuris: & de ꝓtinentib⁹ ad ꝓtatem ciuis: teneať ex legis necessitate nõ mẽtiri. alẽs peccaret mortal' ꝑ Thomã et Bonauẽ. in. iij. ideo obstetrices mẽtiẽdo nõ peccauerunt mortal' ſm Boñ. q; fuit ibi opus mie cui' indigitio vel re prehẽsio ad ꝓtatẽ pharaonis nõ ꝓtinebat: q; non est data aliq̃ ꝓtas hoi ad agendũ ꝺ deũ. ¶ Secũdũ tertiam con/sideratõem sc̃z inquantũ augeť culpa vel minuit̃ in mẽ/dacio. sic Aug. in li. de mẽdacio ponit octo genera mẽda/ciorum. xxij. q. ij. c. primũ. Primus ẽ q̃ in doctrina religiõis ꝑ se mẽ dacioꝝ. vt cum q̃s dicerer aliq̃d cõtra fidem vel bonos mores: vt fornicatiõem vel vsurã nõ esse pcm̃ mortale: oĩs in fine saluãdos ꝓcolas & hmõi. Secũdũ ẽ quo ledit q̃s pri mũ inuste: ita q̃ nulli ꝓdeť. & alicui obest: vt detrahendo fame alteri⁹: vel falsc accusando. Tertius est q̃ ꝓdest vni sed nocet alteri: ꝑ ra iustitiã: vt si q̃s deneget quod dr sciẽter ipe vel alius ꝓrio. Quartũ ẽ quod fit sola men tiẽdi libidie. ꝓcedẽs ex habitu. vñ & ꝑbs dic in. iij. etht. ꝙ mẽdax eo ꝙ talis est ſm habitũ ipo mendacio gaudet.

Quintũ quod fit placẽdi cupiditate. vt. s. q̃s delectet aliũ Jn quo etiã cõp̃hẽdi põt nõ solũ iocosum sz etiã adula tio: cũ q̃s laudat aliquẽ de eo quod nõ est in eo. Sextũ quo intẽdit vtilitas alicuius sine nocumẽto alterius quo ad substantiã tẽporalẽ: vt cũ q̃s interrogatus de pecunia alterius quã vult iuste auferre dicit se nescire cũ sciat.

Septimũ quod nulli nocet & ꝓdest alteri quoad eius dẽdũ mortem: cũ q̃s q̃rit ad occidendũ iniuste: & ille qui nouit dicat se nescire: vel alibi esse q̃ vbi ẽ scit. Octa/vum cũ nulli obest & ꝓdest alicui ad honestatẽ virtutis. vt ad ꝑseruãdã pudicitiã ne violetur. Et in dicto. c. primum

dicit Aug. q̄ ad salutē eternā nullus ducendus est opitulante mēdacio: ꝺcludēs in fine nullū mendaciū esse absq; pctō. Et recte est q̄ inter ista oco genera primum est grauissimū. Alia tāto grauioꝛa q̄to magis appꝛ opinquāt in oꝛdine ad ipm ceteris pariꝫ'. et econtra tāto leuioꝛa q̄to magis distāt a pmo. Et idem ponit btūs Tho. i. ij. q. vbi ꝑ. dicens prima tria ptinere ad mendaciū principium, tria vltima ad officiosuꝫ. q̄ntū ad iocosum. ad qđ fortepotest reduci ⁊ quartū. ⁊vtrūq; peccatū. Qđ ergo dic̄ venerabilis Cassia. in collatōe ioseph de diffinitionib' q̄ licet aliq̄dō mēdaciū dicere ob aliquā vtilitatē magnā: vel magnum malūvitandū: cū inde nulli nocumentū inferꝛ: non videt verū. ꝫ est cōtra doctrinā sancti Augu. in dicto ca. primū. ⁊. c. mihi. ⁊ ꝓtra doctrinā bti Thome. vbi. ꝑ. Et q̄ inducit ad hoc. pbādū. ſ. q̄missa facta a sanctis non fuata fuisse absq; peccato: qđ videt ptinere ad primum mendaciū: ⁊ de pluribus mēdaciꝭ in q̄bus patres antiqui nō dicūtur peccasse. Rēspondetur q̄ q̄missio facta a quocū q̄ pōt aliquādo nō seruari sine peccato. etiā de rebus licitis. vt dicet infra. nec ibi erit mēdaciū. Que aūt dicrunt Abraā ⁊ Jacob: etsi videant mendacia: non tamē fuerūt mēdacia. vt cū Iacob dixit patri suo se esse Esau primogenitū. Hēn. xxvij. Erat em̄ Esau iure primogeniture que sibi debebat ꝺm Tho. vbi. ꝑ. Usus est aūt illo mō loquēdi ꝑ spīm. pphetie ad designādū mysteriū. q. ſ. populus minoꝛ: scz gētiliū substituēd' erat in locū maioꝛis. i. ppli iudeoꝛ. Jdē Bonauē. in. iij. Sic ⁊ Gratī. xxij. q. ij. ꝑ. ītē opponit. dic̄ q̄ Iacob nō est mēritus: q; nō dixit se esse primogenitū nascēdo: ꝫ ius primogeniture subintrādo. sicut ⁊ ꝑps dixit iohānē baptiſ. cē helyā. nō ꝑsona sed imitatiōe vtutꝫ. Aldat. vj. In quo facto nō mēticdo. pfuit ⁊ alteri nō nocuit. q̄ bñdictōem debitā accepit nō alienam surripuit. De abraā dictū ē. ꝫ. Qđ aūt dic̄ Nico. de ly. sup dicto ca. q̄ nō est necessitas excusandi pōes veteris testamēti a mēdacio officioso. vt h ⁊ in alijs locis: cū tale mēdaciū sit veniale. ⁊ apli q̄ fuerūt pfectioꝛes eis post aduētū spūſcti nō fuerūt absq; veniali. iuxta illud. j. Joh. j. si dixerim'. q. pecca tū nō habem'? ipi nos seducim'? ⁊ vitas in nobis nō est. Tamē q. doctoꝛes scti q̄ credunt hāuisse spīm scīm in exꝑsitiōe scripturarū cū eos excusent. vt dictū ē. nec ignorauerūt ipos nō fuisse immunes a venialib'. ió magꝭ piū ē sentire qđ ipi sentiūt. ⁊ alr̄ docere ē sape plus ꝙ ops sape nō ad sobrietatē. qđ apls ꝓhiber. Rom. xij. Un̄ ⁊ aug. dicit. Credēdū ē illos hoies q̄ ꝓpheticis rpib' digni auctoritate habiti sūt oia q̄ scripta lūt de ill' ꝓphetice gessisse at q̄ dicisse. Uez ē tn̄ dic̄ Tho. vbi. ꝑ. qđā cōmēdanꝫ i scriptura nō ꝓpter pfectā virtutē: ꝫ indolē quādā vtutis. quia scz appebat in eis aliqs laudabil' affect' ex quo mouebāt ad quedā indebita facieda. ⁊ hoc mō Judith laudat. non q; mētita ē Holofernī: ꝫ ꝓpter affectū qđ habuit ad salutē ppli. ꝙ se picul' expoſuit. Quis dici posset q̄ yba eius ꝺm aliquē intellectū veritatē hñt. Notādū etiam q̄ ex hoc q̄ euāgeliste narrantes easdē hīstoꝛias vel doctrinas saluatoꝛis diuersimode scribāt: nullo mō dic̄ Tho. vbi. ꝑ. fas est opinari in euangelio vel in aliqua canonica scriptura aliquod falsum asseri q̄ scriptoꝛes mentiti sunt. q; piret certitudo fidei q̄ auctoꝛitati inmitīt scripture. argu. ad b distinc. ix. ſi ad. vbi dicit Aug. ⁊ Hierony. Si ad scripturas sacras admiſſa fuerint officiosa mēdacia quid in eis remanebit auctꝛis. q. d. nulla. que tādē de scripturis ill lis sñia. pferēt. ſ. ad probandum aliq̄d. certe nulla posset. Un̄ Aug. in li. de ꝙsensu euāgelistaꝝ ait. Nullo mō laborādū esse iudicat q̄ prudēter intelligit ipas sñias esse necessarias cognoscēde veritati q̄buslibet vbis fuerint explicate. Et in b apparet nō debere nos arbitrari mentiri quēq; ſi plurib' reminiſcētib' rē quā audierūt vel viderūt nō codē mō atq; eisdē vbis eadē res fuerit indicata. Nec ille. Si qua aūt aliqs videt ꝓtrarietas in scripturis. Si qua sit ſpicialiter est tm̄ ⁊ apparēter ꝺm cortic̄ nō realiter. Et Hieron. dicit. Nō putemus in vbis scripturarū esse euangeliū: ſz i sensu. nō in cortice ſz in medulla. nō i vbor folijs: ſz in radice rōnis. i. q. j. marchion. sicut vbi gra q̄ Lucas refert. viij. c. Archisynagogum rogasse xpm vt veniret ad domū suam ad sanandū filiā infirmā. Matthe' narrans eādē hīstoriā. ix. c. dicit. Archisynagogū seu principem ipo dixisse. ſFilia mea nō defuncta est: cuiꝰ rī adhuc non esset mortua: ꝫ q̄ dū xps iret ad domū ei' mortua ē. Matthe us abbreuiās hīstoriā. dicit illū dixisse qđ domū factū est quia mortua est. ⁊ ita in extremis dimiſerat: q̄ iā mortuā iudicauit. quā postea resuſcitauit. vnde in sententia concordant: ⁊ alias apparētes cōtrarietates doctoꝛes exponendo soluūt. Nullo igit casu licz mētiri. Ratio huius ꝺm Tho. vbi. ꝑ. est: q; illud qđ ꝺm se est malum ex genere suo nullo mō pōt esse bonum ⁊ licitum. q; ad hoc q̄ aliquid sit bonū requirit q̄ oia recte cōcurrant ad ipm. bonū em̄ est ex integra causa ſm Dion̄y. Addendaciū aūt est maluz ex gñe. Est em̄ actꝰ cadēs sup indebitā materiā. cū em̄ voces sint signa naturalr̄ intellectuū: inaturale ē ⁊ idebitus q̄ aliqs voce significet qđ nō hz in mēte. Unde ⁊ ꝑps dicit in. iiij. etħi. q̄ mēdaciū est de se ꝓauū ⁊ fugiendū. Ad hoc etiā facit decre. sup co. cit de vsu. vbi dic̄ q̄ non licet ꝓ alterius vita mētiri. Idem Bonauē. in. ij.

Nullo casu licz mētiri.

Est mortale ꝓpter scandalum.

Quō antiqui patres excusant a mēdatio.

§. III. Quantū ad tertium

Nota seuerā punitionē ipsius mendacij q̄ fit a deo: in eo qđ dicit ꝑs. Perdes tu scz deus. sed deus nō pdit creaturam rōnalē nisi ꝓpter mortale. ex quo videtur mēdacium esse mortale. qđ vez est: ſz non semp. Pro cuius declaratione dicit btūs Tho. ij. ij. q. cx. ar. vltimo q̄ mēdaciū est mortale ſm q̄ ꝓtrariat charitati: p quā aia viuit deo cōiūcta. Cōtrariat aūt charitati tripliciter.

Mendaciū aliqđ est mortale.

¶ Uno modo ſm se.

¶ Alio modo ſm finem intentum.

¶ Tertio modo per accidens.

Scōm se quidē ꝺtrariat charitati ex ipa falsa significatione: que si sit circa res diuinas ꝺtrariat charitati dei cui' vitatem occultat vel corꝛupit. vñ hmōi mēdaciū nō solū opponit vtuti charitatis: ſz etiam fidei ⁊ religionis. vñ hoc mēdacium est grauissimū. sicut cum fidelis in ꝓsecutione negaret se esse xpianū: qđ esset in oppoꝛbriū fidei quasi nō esſz vera. Sicut etiā petrus negauit xpm cum negauit se esse ei' discipulū. Aldat. xxvj. Si vero falsa ei' significatio sit circa aliqđ cui' cōditio ptineat ad bona bonū. puta que ptinēt ad pfectiōem scie: vt docendo falsa scienter in iure: vel medicina: vel alia facultate: vel que ptinent ad perfectionē moꝛ. sicut falsi. ꝓphete qui ꝓmittebāt populo libe rationem ꝓmanēti in peccatis suis. iuxta illud. ꝓphete tui viderūt tibi falsa. Thren. ij. ⁊ Hiere. vij. Nolite cōfidere in verbis menda cij dicētes. Templū dñi. templū dñi. templū dñi est. supple. preget nos a malis. quod falso ꝓmittebant pphete. Tale mendaciū: quia infert damnum ꝓximo: contrariat dilectioni ꝓximi: vñ mortale est. Ad idē videt ptinere mēdacium. pnūciantiū falsas indulgentias ⁊ reliqas ⁊ in pdicatōe sciēt falsa dicēdo ⁊ ꝓmittēdo missas ⁊ oōnes mēdaciter ⁊ dicētiū se hīe auctoꝛitates. Si vo falsa opinio ex mēdacio gñata sit circa aliqđ ꝺ quo nō referat vtrū sic vel aliter cognoscat: cū ex tali mendacio nō dānificet ꝓxim'? ſm se non erit mortale.

¶ Scōo mō mendaciū est mortale rōne finis intēti. puta cū quis intēdit iniuriā deivel nocumētū ꝓximi quoad personam famā vel diuitias. ⁊vtrūq; est ꝺ charitate. Nā nocere ꝓximo. ſ. mortaliter ē mortale. Sic est intelligēdū qđ dic̄ Ray. in. ij. pre sue sum. in dictōe mēdaciū in fine scz q̄ qui vbis mēdacijs' in mercatoriꝰ vtunt dicētes rē vilē esse charā ⁊ ꝓciosam: mortaliꝭ peccāt ꝓpter nocumētū qđ inferūt ꝓximo: qđ est veruz cū intendūt notabilr̄ dānificare ⁊ decipe si pnt. nam de modico intēdētes nō apparet rō quare sit mortale. Ex sola aūt intētōe pcti mortal' peccāt mortalr̄.

Est mortale ꝓpter grauitas mendaciū

Illicite ꝙ missa nō seruentur

ſicut iudei cū dicebāt xpm eiscere demonia in beelzebub: vt tollerēt famā ei'. Luc. xj. Et q̄ testificati sunt ꝺ naboth mētiētes q̄ maledixisset deo ⁊ regi. vt occideretur. j. Reg. xxj. ⁊ testificantes ꝺ stephanū ꝙ romartyrē. vt lapidaret Act. vij. ⁊ Siba occurēs Dauid fugienti a facie absalonis q̄ mentitus est ꝺ miphiboseth q̄ voluisset malicioſe accedere ad eū. vt haberet ſbstātia ei'. ij. Reg. xvj. Si vo finis intentus nō sit ꝺximus charitatiꝫ nec mēdaciū ꝺm hāc rōnez erit mortale. sicut apparet in mēdacio iocoso in quo intēditur aliq̄ leuis delectatio. vel etiā cū intendit parū nocumentū ꝓximo: ⁊ officioso in quo itēditur vtilitas ꝓximi. sicut fuit mēdaciū Sare que angelo negauit se risisse ob ꝙdā erubescētia vitādā. Hēn. xviij. Et michol q̄ mētita ē ſauli de dauid. ſ. coacta q̄ dimiſerat eū recedere. j. Re. xix. Et chusi q̄ mēritus est absaloni dicēs se amicū ſuū. ⁊ dās ꝓsilū sibi nocīū. ij. Reg. xv. sed vt reuerteret regnū ad euz cui' erat scz Dauid. ¶ Tertio mō ꝙ accidēs pōt ꝺtiari charitati rōne scādalivel cuiuscūq; damni ꝓsequētis. ⁊ sic etiā erit mortale. dū scz q̄s non vereꝫ ꝓpter scandalū publice mentiri. Et sic isto mō. ſ. p accidēs nō solū pernicioſū mendaciū qđ de se est mortale. sed ⁊ iocosum ⁊ officioſū que de se sunt venialia pñt esse mortalia. pdet q̄ deus damnatione eterna oēs qui loquūtur mendaciū quocūq; istoꝝ modoꝝ vbi est mortale. ſm q̄ intelligēdū est illud Sap. j. Os qđ mentit occidit aiam. scz cū mentit mēdacio qđ est mortale. vt pernicioſus. sic dicit glo. sup dcto vsu. pō. pdes oēs. Ad hoc etiā facit qđ dicit Gratian'. xxij. q. ij. ꝑ. Et qđ ꝺ: pdes. potest vniuerſaliter itelligi dicta auctas pī. etiaz de mēdacio veniali. Nam cū venialia diſponit ad mortale sic quis etiā pdit mendacioveniali inquātū diſponitur ad mortale ꝓpter qđ quis perdit. ⁊ sic intelligēdū est illud. c. nec artificioſo. xxij. q. ij. Sciēdū aūt q̄ opinio quoꝛundaz fuit vt refert Hugo. eardi. super illud ꝑs. pdes oēs. ꝛc. ⁊ glo. sup. c. ne quis arbitret. xxij. q. ij. ⁊ b. Tho. ij. q. vbi. ꝑ. arti. ij. q̄ omne mēdaciū etiā officioſum in viris perfectis est mortale. sed Hugo eaz non apꝛobat. q̄nimmo b. tho. vbi supra expreſſe reꝓbat vt falſam. idem Bonauentu. in. iij. Et rō huius est ꝺm ipsum. q; nulla circunstantia aggrauat in infinitū. nisi que tꝛāffert in alia spēm. Circūstantia aūt ꝓsone nō tꝛāffert in aliā spēm nisi forte ratione alicuius annexi. puta si fit ꝺ votū ipsius qđ nō pōt dici mēdacio officioso ⁊ iocoso. ⁊ ideo neutrū eoꝝ est mortale in viris pfectis nisi rōne scādali. Et ad hoc pōt referri qđ dic̄ Aug. perfectis esse ꝙceptum nō solū nō mentiri: ſz necvelle mētiri. Quis hoc nō assertiue ſz ſb dubitatiōe dicat. Nec obstat q̄ ponunt in statu cōseruade veritatꝭ. q; veritatē tenent ex suo officio i iudicio vl' doctrina cōseruare. Contra q̄ si mentiant' vt iudicando vel pdicando erit mortale. Alit verbo non oꝛtet q̄ sit mortale. Est aūt contra ꝙceptum octauū illud. scz. Nō loqueris ꝺ ꝓximū tuū falsuz testimoniū ꝺm mgr'm sen. in. iij. disti. xxxvij. ⁊ hoc cū est mortale: ꝓter aūt ꝙceptum cū est veniale. Ostēdit aūt grauitas ⁊ detestatio ei': q; inicit intellectū: minuit affectuz: tollit dei aſpectū. Qđ inficiat intellectū ꝓz ex hoc q̄ falsum ē malū intellectus. cui' mendosus innititur. sicut verū est bonū itellectus a quo mēdosus recedit. Un̄ dicūt dānati. Erravimus a via veritatis. Sap. v. Sicut aūt intellectus ē nobilissima potēcia ꝑia voluntati. q; bonū intellectus ē qđ mouet affectū ad sui amoꝛē: ita coꝛruptio ei' per falsitatē est periculoſiſſima. ꝓpter qđ districte ꝓhibetur Leuitici xix. Nō loqueris mēdaciū. Scōo mēdaciū minuit benivolentie affectū. nam mēdaces cōter sunt eroſi hoib'. Diſplicet em̄ cuilibet se decipi ab alio. Et merito tales abominātur ab hoibus. q; mēdaciuz destruit ⁊ cōturbat totā conuersationē hoim adinuicem. Tota em̄ cōicatio hoim adinuicem instrumētaliter cōſiſtit in actu significationis. Null' em̄ pōt aliq̄d sui cordis seu cōceptus mētalis alteri cōicare nisi q̄ aliqđ itermediū signū in q̄b' signis voꝛ obtinet ꝓncipatū. Corꝛuptio q̄ significationis q̄ ꝓcedit ex lingua mēdaci est corꝛuptio totiꝰ gñationis humane. Un̄ videmus ꝺ seq̄ q̄ ex multitudine mēdaciorꝫ hominū qui sunt mēdaces q̄si nullus credit alteri. sed semp suſpectum hz. Jurta illud Hiero. Mēdaces faciūt vt vera dicentib' nō credantur. sine mutua aūt credulitate nulla est fida ſocietas. nulla in aliq̄ fides. nulla spes ⁊ cōſideꝛia firma nulla amicitia ⁊ aya. nullū pactū firmū. nulla ꝓcordia pax. nulla denique i aliq̄ bono firmitas. Et sic mēdaciū est cā in numerabiliū malorꝫ q̄ odio habent ꝓpt q̄ ꝺ: Eccl'. vij. Noli velle mētiri omne mēdaciū. i. vllo mēdacio. Tertio tollit dei aſpectū. ſm hoc qđ ꝺ: in ꝑs. pdes oēs ⁊c. Et merito. Qđ enī ſile applaudit suo ſimili. Cū aūt de' sit ſpauoritas ſūma. nō pōt cū mendacio q̄s apparere i ꝓspectu ei' Sz vt dicit Job. apoc. vl. ſ. oꝛas. ſz ſupernā ciuitatez q̄ vidit. canes ⁊ venefici ⁊ ꝛnpudici ⁊ ꝛomicide ⁊ idolū fuiētes. ⁊ ois q̄ amat mēdaciū. Ego sum veritas ait verbū in carnatū. Jo. xiiij. Impiſſima aūt blaſphemia eēt dicere vl' sentire q̄ in eo sit aliqđ falsuz vel mēdosum. aut q̄ ꝙ diuinū verbū. aut q̄dā in eo contētum mendose aliq̄d expriꝰ meretur. imo mirabiliter deus diligit ita veritatē q̄ seipz scz diligit q̄ est vitas. ꝙ ſm glo. j. Cozin. xv. Uocrendū est aliq̄d falsi de deo dicere etſi ad laudē eius videat ꝑtinere. cū Job. xiij. dicat. Nunq̄d de' indiget nostro mendacio. q. d. nō vtiq̄. Cōstat aūt q̄ creatura rōnalis iquātū talis est eius imago ⁊ ois eius significatiua expreſſio ē imago illius vbi facta ⁊ creata ad hoc vt ꝓmā vitatē ſp exꝑimat ceteri'. ⁊ ſm illius regłaz se diriget i oib'. ⁊ oia faciat ab ea nullatenus deuiādo: ſz venerādo. laudādo ⁊ magnificādo ſz mēdaciū est corꝛuptela ⁊ macula. ⁊ depꝛauatio oium ꝑ dictoꝛ. ⁊ vt dicit Ansel. Adeo mendaciū est malū ſm se q̄ deus nō pōt diſpēſare q̄ hō dicat sine pctō. q; nō pōt recedere a vitate sua. ⁊ de furto poſſet diſpensare. q; dñi ē terra ⁊ plenitudo eius. Et ideo qđ poſſidet vnus pōt alteri dare. Un̄ ⁊ Salo. puer. vj. inter ea q̄ odit de' ponit liguaz mēdacē. In hmōi etiā ꝺ testatiōe ananias ⁊ ſaphira quia mentiti sūt Petro de ꝓcio agri ſui vendīti perditi sūt corꝛoraliter mortē subitaneā incurrentes. Actuum quinto.

§. IIII. De promissione simplici

. ſ. absq; iuramēto vel voto. Ubi ſciēdū q̄ cū q̄s ꝓmittit simplr̄ aliquod illicitū vtiq; peccat. ⁊ illud ꝑuare nō ꝺz q; peccatū peccato adderet. Un̄ Jsiō. xxij. q. iiij. in malis ⁊ ponit ꝓo regula iuris in. vj. In malis promiſſis rescindi fides scz non seruando. Si aūt licitū est ⁊ possibile qđ ꝓmittit sed seruare nō intēdit. vtiq; peccat. q; mēdaciū dic̄ si aūt seruare intēdit nō seruādo cū pōt vtiq; peccat. q; oē ꝓmiſſum debitū iure naturali seruādū est adeo q̄ ꝫ aug. fides etiā q̄n hosti ꝓmittit seruāda est. xxiij. q. j. noli. ⁊ hoc nisi ſubsit vel supueniat cā rōnabilis nō ipledi. puta nou' casus ipremeditatus. vnde dicit beatus Tho. ij. ij. q. cx. art. iij. q̄ pōt talis nō seruans qđ ꝓmisit excusare si sint mutate cōditiōes ꝑsonaꝝ ⁊ negotioꝝ. vt enī dicit Senec. i li. de bñfi. ad hoc q̄ hō teneaꝫ facere quod ꝓmisit requirit' q̄ oia inmutata ꝓmaneant. Alioquin non fuit mendaꝫ in ꝓmittendo qđ ꝓmisit q; habebat in mēte subintellectis debitis cōditionib'. Nec etiā ē ifidelis in nō seruando quod ꝓmisit. Un̄ apls. nō est mētitus nō eūdo Lozinthuz quo ire ꝓmisit ꝓpter impedimenta superuenientia. hinc ⁊ Bela. papa ait. Btūs paulus apls nō ió qđ absit fefellisse credēdus ē aut sibi ertitisse ꝺxius qñ cū ad hiſpanias se ꝓmisisset iturū diſpōne diuina maioꝛib' occupat' ex causis qđ ꝓmisit iplere nō potuit. quātū em̄ ipſi' voluntati inter fuit hoc ꝓnunciauit. qđ reuera efficere voluisset. q̄tū ad diuini secreta cōſilij. q̄ vt hō nō oia potuit. licet spū dei plenus agnoscere: supna ꝓermisit. ſ. accessum ad hiſpanias diſpositione ꝓuentus. Nec q; btūs Petrus ꝓ affectu diuine reuerētie ipsi dño rñdit. non lauabis mihi pedes i eternuz fefellisse qđ absit. aut in sua putabitur minime constitisse sententia q̄ moꝛ diuine cesserit voluntati. xxij. q. ij. Beat'

Ꝺ̄ pmissa simplr incaute facta vel ꝓposita seu determinationes cū occurrat aliqd melius fieꝺū sint mutanda seu possint immutari laudabilr. ptz ex b̄ gd̄ hr. xxij.q. iij. vbi ꝺ: ex cōcilio libertano. Diffo. i. pmissio incauta laudabilr soluꝺa ē. i. frāgēda. Fz glo. Nec est puaricatio: sz temeritatis emendatio. Itē. q. eaꝺē. Nō semp pmissa oia soluenda sunt. Deniq; ipse dns mutat sniam sicut scriptura indicat sicut patet in Ninive. t Ezechia. Itē in .c. incōmutabilis. Angeli etiā apparētes loth inuitati ab eo vt intrarēt ꝺomū suā. rnderunt nequaq̄. sed in platea manebim⁹. Gen. xix. qui tn coacti pcibus postea intrauerūt: nec in hoc mētiti sunt. q: nō intēdebāt intrare nisi rogati. vt in hoc commēdarēt hospitalitas in loth. t alijs ipi⁹ ꝺareē exemplus mutādi aliqn ꝓpositū. vt ꝺ: in colla. abbatis Joseph. Et b̄ diffuse declarat Jobs Lassia in colla. Joseph de diffinitionibus. Hoc tn est verū nisi talis pmissiōis mutatio fieret in ꝓiuꝺiciū alterius vl pmissio facta eēt de necessarijs ad salutē. q: tūc ꝺicit regula. Ꝺ̄ semel placuit amplius displicere nō pōt. eē ꝺe reg. iur. lib. vj. Et nemo pōt mutare ꝓiliū i alteri⁹ ꝺetrimētū. ꝺe reg. iur. lib. vj. cū cōcoꝺan.

Utruz teneat ipleꝛe qꝺ licite pmiſit

Sed querit vtrū aliquis teneat ꝺe necessitate salutis implere qꝺ simplr pmisit licite: nec supuenit nouus casus impediens ꝺaimpletionē. Et videt q̄ sic. q: ꝺicit. Chrys. xxij. q. v. iuramēti. q̄ ꝺns nō facit ꝺifferentiā inter simplicē locūlam. sz promissoria t iuramētū. sz pmissoriū. Sed frangens qs qꝺ licite sub iuramēto pmisit cū pōt implere peccat mortaliter fm Doc. g̃ t frangens simplicē pmissiones. Rūꝺeo fm Rich. in. iiij. ꝺi. xxviij. Circa hoc ē ꝺupler opinio. Quiꝺā eni ꝺicūt q̄ si talis nō intēdit se obligare i foro cōscientie nō teneē ad iplendū tale ꝓmissū ꝺe necessitate salutis: sed ex cōgruitate. Et ꝓ eis est arg. extra ꝺe voto. c. Frax tua. Quāuis eni ex iure nature obligeē ꝑmittēs ad implendū qꝺ promisit illa tamē obligatio non est necessitatis sed cōgruitatis. nisi se sic obligare intenderit. Et ideo ꝛueniens nō peccat mortalr: sed venialr. Nec mirandū q: sicut in lege scripta aliqua comꝓrehenduntur vt necessaria ad salutē. aliqua alia vt expeꝺientia. t nō necessaria: sic in lege nature aliqua comꝓrehenduntur vt ꝺ ne cessitate obligātia: aliqua ꝺe honestate. t hoc rationabilr videt. Alij ꝺicunt q̄ nuꝺa ꝓmissio ex ꝺeliberatione facta ꝓmittentē obligat ad implendū ꝺe necessitate salutis arg. ꝓ eo est. xij. q. ij. quicunq; ij. ibi eni ꝺicit. Ꝺ̄ cunq; cōmoꝺū ex remuneratione. s. ꝓ eo obsequio impenso ꝓmisit ꝓmissi solutiōe soluere oportebit. t. q. v. q: Johannes. Hec ille. Huic vltime opinioni assentit Guil. ꝺicēs q̄ ex nuꝺo pacto vel pmissiōe ori⁹ actio. t q̄ mortalr peccat recedens a pacto. eē ꝺe pac. c. j. Anto. ꝺe but. ꝺicit iꝺē ꝓbans hoc ibi tali rōne. Excōicatio nō ꝺz ferri nisi ꝓ mortali vo vel pmpto. xj. q. iij. nemo ep̄os. Sed pactū non seruans potest excōicari. vt aperte ꝺicit. c. antigonus. extra ꝺ pac. ergo etc. Et videt hoc intelligēꝺū ꝺe pmissionib⁹ alicuius importat. ꝛe. vn sequatur ꝺamnū alicui ex fractiōe pmissi. qꝺ ptz ex illis. c. que iducunt. nā in leuib⁹ videt eē veniale. Non est etiam ꝺubiū q̄ possint partes subijnuicē pactū relaxare. t quilibet obligationē sibi factam remittere. sed t in alternatiuis ꝓmissionibus electio ē ꝺebitoris. t sufficit alterā ꝺe pleri, eē ꝺe re. iu. lib. vj. ar. aūt fertū. est. ꝓ scōa opinione. nō tn est vtrūq; eiusꝺē grauitatis peccatuz vnde ꝺicit ibi Jo. an. q̄ ꝓparatio sit ibi in genere. nō i quātitate cū ꝺ: q̄ ꝺeus nō facit ꝺifferentiā inter simplicem loquelā t iuramentū. quia videlicet vterq;. sz frāgens simplicem ꝓmissionez. t pmissionem iuramēto firmatam peccat mortaliter. sed frangēs iuramētū grauius peccat. Confirmat iꝺē abbas siculus. qn̄ sz promissiōi simplici t iuramento ꝺaf validitas. cū sz pmittit iustū. t licitū mortale est cōtrauenire. etsi nō ita graue pmū sicut scōm. Secus vbi pmissio est nulla ꝓpter turpitudinē rei pmisse vl recipientis pmissionē. vtputa q: coegit t hmōi. Turpium enim nulla est obligatio.

non ꝺifferſimpleꝛ ꝺbū t iuramē tum.

§.V. De obsidibus qui sūt

quasi quedā securitas sup facta pmissione. q̄rit q̄s possit ꝺari in obsiꝺē vtrū laicus: clericus secularis: vl religiosus etiā. t a quo possit ꝺari. Rūꝺeo fm abbatē siculū sup. ca. ex rescripto. ꝺe iureiur. Sciēꝺū q̄ q̄tū ad laicos ꝺari possunt ab imperatore hostib⁹ suis. t ecōtra. Et isti obsides i hoc casu sunt q̄si seruiēntiꝺē puro ꝺe alijs ꝓincipib⁹ habentes his ꝺare nō possint: tn ꝺe facto ꝺant. Et sz vsurpatus ꝺz Azo. in sum. Et si inter puationes ꝺan̄ obsiꝺes vbi non iteruenit iuramētū: non tenet obligatio: quatenus sz ille teneatur stare in certo loco. t nō inꝺerecedere q: hoc videē qui ꝺā carcer puatus qꝺ miro modo iura ꝺetestant. vt. l. j. C. ꝺe car. priua. Sed vbi iteruenit iuramētū: talis pōt ad ob seruantiā eius cōpelli: vt sz stet in certo loco. put cōuentū est: nō tn aliter ꝺebet ꝺetineri inuitus. Nō. em credo teneri re iuramētū vt possit ꝺetineri inuitus: q: eēt ꝺ bonos mores. ꝺe reg. iur. nō est obligatoriū. lib. vj.

Laici ꝺa tur in obſidibus fiꝺem,

Quātū vo ad clericos seculares nō pn̄t tales ꝑ eos ꝺari obsiꝺes: sicut pn̄t monachi ꝑ abbatē: q: nō sūt ei ita astricti sic monachi abbati: vn nō poterūt inuiti ꝺetineri: licet ab initio assenserint sine excōicationis pena. Nec pōt eps in hoc ꝺispensare. arg. c. si ꝺiligēti. ꝺe fo. ope. A papa aūt ꝺari pn̄t clerici i obsiꝺes. ar. c. cūcta. ix. q. iij. Quātū ad monachos. ꝺe papa nō est ꝺubium q̄ pōt ꝺare. arg. c. Per ꝑncipale. ix. q. iij. Sed t abbas etiā ꝑ necessitate t vtilitate monasterij pōt ꝺare etiā inuitū: q: nō pōt resistere voluntati eius: vn t ꝺe tineri pōt inuitus: ꝺe consensu tn abbatis: nō aūt iuito abbate: q: hz beneficiū canonis, Si qs suaꝺēte. xvij. q. iij.

Clericus nō pōt ꝺa ri sed mo na⁹chus.

De adulatione Cap. II

§.I. Quantuz ad primum

Adulatio apte appellat oleū ꝓpt cōꝺitionē materie simile oleo. Nā sicut oleū est luciꝺum ꝺulce t lubricū. ita laus facta alicui q̄ est materia adulationis hz quanꝺā lumino sitatē apparētie. t suauitatē cōplacētie t lubricositatez ad herētie. Nā vt ꝺicit quiꝺā. nulla est tā excelsa virtus q̄ ꝺulcedine glorie nō tangat. gloria autez resultat ex laude. sed sicut oleū maculat pānū vbi effunꝺitur. ita aꝺulatio eum

Clericus ſeꝛ ſeculaꝛis: vl religioſus etiā. t a quo poſſit ꝺari. Rūꝺeo fm abbatē ſiculū ſup. ca. ex reſcripto. ꝺe iureiur. Sciēꝺū q̄ q̄tū ad laicos ꝺari poſſunt ab imperatoꝛe hoſtib⁹ ſuis. t ecōtra. Et iſti obſides i hoc caſu ſunt q̄ſi ſeruiēntiꝺē puro ꝺe alijs ꝓincipib⁹ habentes his ꝺare nō poſſint: tn ꝺe facto ꝺant. Et sz vſurpatus ꝺz Azo. in ſum. Et ſi inter ꝑuationes ꝺan̄ obſiꝺes vbi non iteruenit iuramētū: non tenet obligatio: quatenus ſz ille teneatur ſtare in certo loco. t nō inꝺerecedere q: hoc videē qui ꝺā carcer ꝑuatus qꝺ miro modo iura ꝺeteſtant. vt. l. j. C. ꝺe car. priua. Sed vbi iteruenit iuramētū: talis pōt ad obſeruantiā eius cōpelli: vt ſz ſtet in certo loco. put cōuentū eſt: nō tn aliter ꝺebet ꝺetineri inuitus. Nō. em credo teneri re iuramētū vt poſſit ꝺetineri inuitus: q: eēt ꝺ bonos moꝛes. ꝺe reg. iuꝛ. nō eſt obligatoꝛiū. lib. vj.

Alteꝛi vel le placeꝛe ſit qꝺꝛupliciteꝛ.

Quātū aꝺ ꝑmū ſciēꝺū q̄ velle alteri placere pōt fieri q̄ ꝺrupl⁹. Primo aꝺ ꝺei honoꝛē t gloriā ꝓcurāꝺā. ſic heſter aꝺ cōplacendū regi aſſuero acceſſit aꝺ eū ornatiſſima laudans eū magnifice ꝺicens. Aꝺirabilis es tu ꝺne. t faci es tua plena eſt oīm gr̄az. Heſter. xv. vt inꝺe poſſet reuocare ſniam ꝺatā ꝺ ꝑpl'm ꝺei ꝺe exterminio eius. ſic t Ahie remias laudabat nabuchoꝺonoſoꝛ: ſcribens tranſlatis in babyloniā: vt oꝛarent ꝓ vita eius. t filijs: q: in pace eius erat pax eoꝝ. ſic t ꝺaniel in exponēꝺo viſionē ei. Secundo pōt q̄s velle. t q̄rere placere alteri aꝺ beniuolētiā eius habēꝺā: t ſic paulus q̄rebat placere feſto iuꝺici vocās eū optimū. Herodi ꝺicēs ſe foꝛe btm̄ audiri coꝛā eo: vt ſic habita bēuolētia liberaret a calūnijs iuꝺeoꝝ. ſic t mulier il la thecuites itercedēs ꝓ o abſalone laudās ꝺauid. Tertio ꝑpter ꝓmoꝝ utilitatē faciendaz. Et ſic apl's ꝺe ſe ait Ego per oia oib⁹ placeo. ſ. aꝺ Coꝛ. x. t iterū. Iſ factus ſum oia oib⁹ vt oēs lucrifaceē. ſ. Coꝛ. ix. t hoc conformanꝺe ſe moꝛibus eoꝝm quātū poterat ſine pctō vt eis placeret.

Alios laꝺare ſit q̄ ꝺrupl⁹.

Quarto pōt q̄s alteri velle placere nō ꝑpter aliq̄ ꝓꝺictoꝝ: ſed ꝑpter inanē gloriā ſui: vel ꝑpter ꝺecipiendum eum vel ꝺamnificandū vel aliq̄ illicitū cōſequēꝺū. t hoc eſt malū pertinēs aꝺ aꝺulationē. ꝺe quo pn̄s. ait. Deus diſſipauit oſſa eoꝝ. i. vtutes q̄ hoib⁹ placēt. ſz aꝺulando. t aꝺ Gal. j. Si hoibus placerē xp̄i ſeruus nō eſſem. Quātū aꝺ ſcōm notandū q̄ laꝺare aliquos ꝓtingit quaꝺrupl⁹. Primo ꝑut deus honoꝛet. t hoc eſt bonū. Sic ſacerdos ſumus ioachim laꝺauit iuꝺitҺ ꝺe occiſione holoferнis. t liberatione ꝑpl'i ꝺicēs. Juꝺith. xv. Tu gloria hieꝛuſ'm tu letitia iſrael: tu honoꝛificentia ꝑpl'i noſtri: eo q̄ bene feceris caſtitatē. &c. Sc̄o laꝺaꝺ q̄s virtuoſe vt nō ꝺeficiat in tribulatione poſit⁹ ꝺz cōſoleē. ſic laꝺata fuit noemi. t ruth moabitiꝺes afflicte. t ꝺepauperate a booz vt confoꝛtareꝝ tur. Ruth. iij.

Laꝺatō alteri⁹ fit quaꝺruꝑliciteꝛ.

Tertio vt virtus in ꝓximo augeat: t i bono ꝓficere coneē. nā vt ꝺicit Sen. Virtus laꝺata creſcit. t vt ferat meliꝰ coꝛꝛectionē. ſic apl's laꝺat mirabiliter Corinthios in ꝓincipio ꝓme epl'e ꝺi. In oibus ꝺiuites facti eſtis in illo ita vt nihil vobis ꝺeſit in vlla gratia. t pauloſ ꝺe multis repꝛehenꝺit. Nec mēꝺaciū ꝺixit i hmōi: q: erant valꝺe ꝺoni inter illos in quib⁹ erat illa ꝓfecta ꝺona ꝺe quibus laꝺauerat. Quarto laꝺari pōt quis aꝺ malū finēvel nō ſeruatis ꝺebitis circūſtātijs qꝺ ꝑtinet aꝺ aꝺulationē. Quātū aꝺ tertiū fit laꝺatio vel alius actꝰ puta honoꝛis t reuereꝛie aꝺ cōplacēꝺū moꝛꝺinate t quaꝺrupliciteꝛ. Primo laꝺāꝺo ꝺe ſibi ꝺubioveꝰ incertoꝝ ꝑpter qꝺ ꝺicit Eccl'. xj. Non laꝺes viꝛ in ſpecie ſua. glo. i. ne iurta ſpeciē coꝛꝛoris eſtimes q̄ turbē meꝛitis: q: homo vi ꝺet q̄ foꝛtis ſunt: ꝺeus aūt intueē coꝛ. t Eccl'. xj. ꝺ: Aſſ moꝛtem nō laꝺes qnēq̄. glo. Stultū laꝺare pugnātē q̄ſi iā pugne victoꝛē. Ille enim qui videt bñ agere neſcim⁹ quo aio agat: aut ſi velit vel poſſit pſeueꝛare in finē. Sc̄o laꝺaꝺ q̄s male cū laꝺaꝺ ꝺe illicito ſm illud. Laꝺatuꝛ pctō: in ꝺeſideriis aie ſue. t Eſa. v. Ve qui ꝺicitis malum bonū: videlz laꝺāꝺo malū tanq̄ bonū. Vn Caſſio. i. qꝺā epl'a ſic ait. Aꝺulatio blanꝺa oibus applauꝺit: omnibus ſalue ꝺicit: ꝑdigos vocat liberales: auaros parcos: ſapientes laſciuos: vel ꝑdigos curiales: garrulos affabiles obſtinatos conſtantes: pigros maturos t graues. hec ille

Tertio laꝺaꝺ q̄s iꝺebite cū laꝺaꝺ ꝺe bono ſeꝺ vltra q̄ ſit: vel nō ſeruatis ꝺebitis circūſtātijs. ꝺe quo pōt intelligi illuꝺ Eſa. iij. Populeus meus ꝺz btm̄ te ꝺicūt ipſi te ꝺeꝛi piūt. Quarto cū tacet malū qꝺ viꝺer: nec repꝛehēꝺit cū pōt. Vn t videt approbare t quaſi laꝺare cū b̄ facē ne ꝺiſpliceat illi: ſed vt placeat. Unde beꝺa. Aꝺulatur q̄ tacet t ꝺat conſenſum ne offenꝺat illum: quē credit habere ꝓpicium. Imꝓꝛopꝛie tamē ꝺ: hmōi aꝺulatio. Hec alexander ſecunda parte ſumme. q. xxxvj.

§.II. Secundo notatur in

fectio ipſius aꝺulatoꝛis: q: ex ipa aꝺulatione inficit t peccato: efficit. Vn ꝺi. pctōris oleo ſcz aꝺulatoꝛis. ꝑpter qꝺ qs efficit pctōr t maculatur i aia. Ꝺ̄ aūt nō ſolū ſit pctm̄ ſed moꝛtale t graue ꝑbat. Nullus clericus puniē pena ꝺe poſitionis niſi ꝓ moꝛtali t graui. Et rō eſt: q: illa ē maxia pena maioꝝ etiā excōicatiōe. vt pts. xxiij. q. iiij. forte. ſz aꝺulato: puniē hmōi pena. Nā ꝺ: ꝺi. xlvj. Clericus qui aꝺulationibus t ꝺitionib⁹ vacare ꝺeprehēꝺit. ꝺegraꝺet ab oficio. g̃ &c. Sciēꝺū tn q̄ nō semp ſed tribus modis aꝺulatio eſt moꝛtale. Primo eſt rōne materie laꝺatiōis. i. cuz qs laꝺaē ꝺe aliq̄ criminali. t ꝺe hac ſtelligiē illuꝺ Ezech. xiij. Ve qui cōſuunt puluillos ſub oi cubito manus: t faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſe etatis aꝺ capiendas aias. Ꝺ̄ exponēs Greg. i moꝛal'. ait. Aꝺ hmōi puluill⁹ ſub cubito t ceruical ſub capite ponit vt molliter quieſcatur. Quiſquis g̃ male agēnti⁹ aꝺulaē puluillū ſub cubito t ceruical ſub capite ponit vt q̄ſi coꝛripi ex culpa ꝺebuerat iꝺea fultus laꝺibus q̄eſcat. ꝺi. xlvj. ſunt nōnulli. Ve aūt ip⁹ otat ꝺānationē eternā q̄ ꝑ hmōi aꝺulatione icurrit: q: moꝛtale. Et rō huiⁿ eſt: q: quicūq; agit ꝺ charitatez ꝺei t ꝓxmi peccat moꝛtalr: ſed hoc facit q̄ aꝺulat i hmōi malis. Nā q̄ b̄ fouet t nutrit eū in ipo pctō. vt ꝑ ꝺicta aucte t experientia. g̃ &c. Sc̄o mꝺ'e rōne forme vel intentiōis. cū ſcz q̄s ꝑ aꝺulationē intēꝺit nocere alicui notabilr in tpalib⁹ vel ſpiritualibus: vt cū intēꝺit aꝺ aliq̄ illicitū inꝺucere vel ꝺecipe ipſū in tpaliſba cū viꝺerit ſeu ꝛe ſe cōſiꝺere. vel vt inꝺicet ſecreta coꝛꝺis ſui: vnꝺe aꝺulatoꝛ poſſit ei nocere. ſicut fecerūt phariſei cū miſerunt diſcipulos ſuos aꝺ ꝑm interrogandū vtrū licebat ꝺari cēſuz ceſari ꝺicētes. Aꝺagī ſcimus q: verax es &c. Aꝺatt'b. xxij. ei aꝺulando. Et ꝺe hmōi ꝺ: ꝓuerb. xxvij. Aꝺeliora ſūt vulnera ꝺiligētis ꝙ oſcula fraꝺulenta oꝺientis. q. ꝺ. meliores ſunt icrepatiōes ꝺure t vbera amici ſeu ꝓlati. etiam ſi vulneret ſenſualitatē cōtriſtando t iferat ꝑ ꝺemeritis penas t plagas q̄ fraꝺulenta oſcula. i. q̄ applauſus t aꝺulatiōes nocere intēꝺētis vel ꝺiſſimulantis. Hz hoc etiā rō ne. Nā qui intendit alicui nocere tpaliter vel ſpiritualiter moꝛtalr peccat: q: ꝺ iuſticiā agit t charitatē. Sz q̄ aꝺulat modo ꝓdicto nocere intēꝺit ꝑ hoc. g̃ &c. Tertiꝰ modus eſt rōne circūſtantie vel occaſionis cū videlz ex b̄ q̄ aliqs laꝺaꝺ ſupra modū inꝺe ſubdā incurrit vel inanē gl'iam taliter q̄ peccat moꝛtalr. tū etſi ꝑ accideſ ſeu ꝑter intentionē hoc eueniat. tū q: aꝺulās eſt occaſio illi⁹ rume. ideo peccat moꝛtalr. ſi tn occaſio ſit ꝺata nō accepta. Nam ſi ex parua laꝺatiōe etſi inoꝛꝺinata t incauta quis ſuperbiat moꝛtalr peccat. videē eni⁹ occaſio magis accepta ex ſe q̄ ꝺata ab alio. multū g̃ tpaniū eſt op⁹ laꝺatiōis humane in pntia hoim. Aug. in. xiij. ꝺe tri. ait. Aꝺagis optabo a q̄libet repꝛehēꝺi q̄ ab aꝺulatoꝛe laꝺari. Null⁹ enim repꝛehēſoꝛ formiꝺabius eſt amatoꝛi veritatis. laꝺatoꝛ vo errat t ꝑfirmat erroꝛē. ꝙbat hocrōne ꝑ regulā illā. Qui occaſio nē ꝺāni ꝺat ꝺānū q̄ ꝺeciſſe viꝺet. eē ꝺ iniu. t ꝺam. ꝺa. ſi culpa. ſed qui laꝺat aliū ita exceſſiue z ita inoꝛꝺinate q̄ ꝺat ei occaſionē ruine pcti moꝛtalis ſufficienter ꝺat ſibi ꝺānū pcti moꝛtalis. g̃ t ipſe moꝛtalr peccat. Sententias cōlu ſuas ꝑdictas ponit btūs Tho. ii. ū. q. cxv. Extra pꝛeꝺctōs modos vel caſus aꝺulatio eſt veniale. cū videlz q̄s aꝺulatur ſola intentione placendi t ꝺelectandi: t nō i malis. vel cū q̄s aꝺulaē ſola intentione euitāꝺi aliq̄ malū ſi ne alterius ꝺetrimēto vel intentiōe conſequēꝺi aliq̄ bonū in neceſſitate. Nullū eni hoꝝ ꝺe ſe eſt ꝺ charitatē. Et in hiſ caſib⁹ intelligēꝺū eſt ꝺctm̄ Aug. qn̄ ponit aꝺulationē inter venialia. ꝺiſt. xxv. §. alꝰ eꝛ.

§.III. De grauitate huius

pcti i se ⁊ p cõparationẽ ad alia. Nota p:io q̃ i se ẽ ita grue q̃ p eã incurrit̃ dei maledictio: sequit̃ hoim erga ipsum

Adulatio ducit ꝺ̃ misericordiã

detestatio ⁊ dei ire puocatio: pducit̃ malor̃ obstinatio. ꝓ:o ꝓmo dic̃ dñs p̃ ꝓphã adulatorib̃. Adalectica b̃ndi ctionib̃ vñs. q̃ vt exponit Greg. Qui iniq̃ agũt b̃ndicun tur ab eis, adulanq̃ pctõrib̃ dũmõ diuites fiãt.).q.j. mu ti. Ad qõ etiã facit qõ ait Hiere. ꝓpha. xx. Adalectica q̃ qui amnũciauit pr̃i meo digna. natus est tibi puer masculus ⁊ letificauit eũ. Pat deq̃ nascimur est mundus. puer mascu lus mũdi est op̃ magni sceleris. ffilij mũdi sũt opa q̃ fiũt a mũdo. i. mũdanis. Amnũciat aũt pr̃i. i. mũdo masculum natũ ⁊ letificat. q̃n adulator laudat hoiem de magno sce lere ⁊ sic letũ facit. q: deꝯmõi gaudet mũdus. Idẽ aũt sez adulator est maledict̃a dño. q̃n em̃ aliq̃s ꝑperat aliquã notabilẽ vindictã vel malũ aliud solet ei dici ab adulato ribus. fecisti sicut masculus. ꝓ:o scõ o: puerb. xxiiij. Qui dicũt ipio iustus es: maledicẽt eis ppl̃ ⁊ detestabun tur eos trib̃. Vñ aug. sup illo vbo. Iniquus b̃ndicit. l. ab adulatorib̃. Exacerbauit dñm pctõr. sic ait. Ipec ẽ magna ira dei vt defit correctio ⁊ adsit adulatio. Et subdit cãm. Adulantũ enĩz lingue alligant hoies i pctis. delectat em̃ ea facere in q̃b̃ nõ solũ metuit̃ rep:el: esor: sz laudat̃ opera

Pctõris obstinatiz omem,

tor. ꝓ:o tertio sez qõ inducit obstinationẽ o: figurate de dyna filia Jacob violata designãte aias suggestionib̃ diaboli assentientẽ q̃ sichem cõstupr:ato: ei̇ ipsaz tristẽ ef fectã blãditijs deliniuit. Gen. xxxiiij. Cũ enim pctõ cõmit so cõscia mor:deat ⁊ tristicia menti inferat blanditie ⁊ adu lationes ꝑ curate opa diaboli detinẽt aiam i malo. Unde dñs p ezechiel. ꝓphã ꝑ adulatores dicit. Edificabãt ipsi parietẽ. ⁊ illi liniebant eũ. Ꝺ̃ exponẽs Grego. in mo:a. ait. Edificare parietẽ ẽ quẽlibet ꝑ se obstacula ⁊ duriciam pcti ꝓstruere. i. cõmittere pctã q̃ reddũt hoiem durũ. sz pa rietẽ linunt q̃ pctã ꝑperatib̃ adulãtur. vt quẽ illi peruer si agentes edificãt. ipsi adulãtes q̃si nitidũ reddãt. di. xliiij.

an sit grauis homicidio,

sũt nõmulli. Jn cõparatione vo ipsi? ad alia pcã occurrũt due qõnes. Prima q̃ est. An pctm̃ adulatiõis sit grauiꝰ pctõ homicidij. ⁊ videt̃ q̃ sic. q̃ talj rõne oĩdo. Peccatuz quãto plus mẽtẽ cozrũpit ⁊ plus alicui nocet. tanto ẽ gra uius ꝑ ita facit adulatio respectu homicidij. q̃ dupl̃ ꝓ bo. Primo q: sup illud vbũ. ꝑ. ix. Vñ laudat̃ pctõr in de siderijs aĩe sue exarcerbauit dñm pctõr. Hiero. sic di. Nihil est q̃ ita facile cozrũpat mẽtes hoim vt adulatio. Secũdo ꝓbo hoc idẽ. q: sup illud ꝑ. lxix. Cõuertant̃ statim erube scentes. dicit glo. sic. plus nocet lingua adulatoris q̃ gla dius ꝑsecutoris. Vñ Aug. Noli putare te non cẽ homici dã cũ fratri tuo male ꝑsuades. si enim male ꝑsuades occi dis. de pe. di. j. noli. ergo videt̃ adulatio esse graui? pctm̃ homicidio. Rndeo q̃ adulatio ⁊ homicidiũ in genere se hñt sicut excedentia ⁊ excessa. qõ patet. q: homicidiũ ẽ graui? pctm̃ adulatione duplici rõne. Prima est q: ligua adulatoris nõ nocet ita efficaciter sic gladius ꝑsecutoris qõ ptz. q: gladius ꝑsecutoris effectiue occidit q̃si sufficiẽs cã mortis. Lingua aũt adulatoris nõ ita efficaciter nocet q: nullus põt alteri esse sufficiens cã peccãdi. q̃ cum gladi us ꝑsecutoris sit cã mortis sufficienter. ⁊ lingua adulato ris sit cã peccandi nõ efficaciter sed occasiõaliter. ideo ho micidium est grauius pctm̃ adulatione. Secũda rõ est quia malũ irrecuperabile est grauius malo recuperabili. Sed nocumẽtũ homicidij est irrecuperabile. nocumẽtũ vo adu lationis est recupabile. q̃ ⁊c. Et alia vo pte adulatio ẽ gra uius pctm̃ homicidio duplici rõne. Prima est q: pctm̃ q̃to plus nocet in ꝓciosioꝛib̃ bonis tanto graui? est. sed ligua adulatoris plus nocet in ꝓciosioꝛib̃. l. in bonis spũalj bus q̃ gladius ꝑsecutoris q̃ nocet i corporalib̃ tm̃. q̃ ⁊c. Secũda rõ est. q: pctm̃ q̃to occultius nocet ⁊ minus caueri põt tãto est graui?. sed pctm̃ adulatoris occulti? nocet ma gis em̃ caueri põt a manu ꝑsecutoris q̃ a ligua detracto ris q̃ ⁊c. Secũda qõ ẽ. An adulator ista grauit̃ peccet sic illẽ cui adulat̃. Et videt̃ q̃ grauit̃ talj rõne. Quicũq̃ verbis alij nocet nõ min? nocet sibi q̃ alijs. Sed ille q̃ alteri adu lat̃ iducit eũ ad peccãdũ mortal̃. qõ ptz q: sup illud ꝑ. Oleũ aũt pctõris ⁊c. dic̃ gl. ffalsa laus adulatoris a rigo re vitaris emollit ad noxia. q̃ multo magis adulator i se peccat. Rndeo duob̃ modis. Primo simpl̃ ⁊ absolute sic ne aliq̃ distinctioe: q̃ ille q̃ adulat̃ alteri ⁊ nocet ei: pl̃ pecꝫ cat ⁊ plus nocet sibi q̃ illi cui adulat̃. Cui? rõ est: q: sibi no cet̃ tanq̃ sufficiẽs cã peccãdi. alijs aũt nocet ⁊ est cã ꝑ peccã di occasional̃ tantũ. Secõ mõ respõdeo cũ distinctione. Distinguẽdũ est em̃ de illo cui aliquis adulat̃. aut enĩz ille nõ assentit adulatiõi: aut assentit. Primo enĩ cũ q̃s nõ assen tit adulatiõi: tũc adulator peccat mortal̃. ex intentione in ducẽdi illũ ad pctm̃ mortale q̃tuz in eo fuit licz adulatiõi ille nõ assenserit. Secõ vo cũ aliq̃s adulationi assentit ⁊ acquiescit: tũc de tali distinguo: q: aut ẽ q̃dã q̃ decipit̃ cre dẽdo adulatori. plus de se q̃ sibi: ⁊ talis cũ decipit̃ ab adu latore minus peccat q̃ adulator. Est aliꝰ q̃ nõ solum cre dit adulatori. sz etiã fouet adulatore: ⁊ ꝑcurat vt fiat adu latio: ⁊ talis plus peccat q̃ adulator. ꝺ̃ tali loquit̃ Hiero. ad cellantiã sic dicens. Jsto modo ꝑit̃ regnat virtꝰ adula tionis qõ est grauissimũ q: hũanitatis ac beniuolẽtie lo co ducit̃. Et ita fit vt qui adulari nesciꝫ aut inuid? aut sup bus reputet̃. Idem b. Tho. ij. ij. q. cl. ⁊ Raynerius in summa

Quinq̃ remedia cõtra adulationem

§.IIII. Quantuz ad tertiuz

pncipale. s. exclusionẽ cõplacẽtie q̃ oritꝰ ex adulatiõe q̃ no tat̃ cũ ꝺ̃. Nõ impinguet caput meũ. i. mens mea nõ dele ctabit̃. Cõsideradũ est enĩ remediũ q̃ ipsam. Quinq̃ aut̃ sunt remedia quib̃ adulationis pctm̃ excludit̃ ⁊ vitat̃ scz deceptio: redargutio: detractio: bone cõscietie cõditio: ꝓ:o pie miserie ꝑsideratio. Primũ remediũ ad adulationẽ vitãdã est deceptiõis cõsideratio: ab illo em̃ semp cauẽdũ est q̃ sp decipit̃. sz ois adulator est talis. ita dicit Aug. sup ꝑs. Adulatio est fallaci laude seductio. Vñ. puerb. xj. Si mulator: o: e decipit amicũ suũ. i. adulator: q̃ aũt ꝺ̃is blã dijs allicit ad peccãdũ: aut blãdicijs ⁊ fauoribꝫ instruit q̃li ter pctã fiãt: aut in bono blandimẽtis exrollit: iõ talis de cipit amicũ suũ huic nõ est credẽdũ. Hiere. xj. Nõ credas eis cũ locuti fuerint tibi bõa. ꝑ. Oleũ pctõris nõ ipiguet caput meũ. glo. j. simulata dilectio ⁊ fict̃a laus adulatoris nõ impugnet caput meũ. i. mentẽ meã nõ delectabit: nec a vigo: e veritatis mouebit. Videm? em̃ manifeste q̃ adula tores cũ aliquẽ false irrisserint de illo dicunt. Vide qũo ill̃ vnꝭ caput. Secũm remediũ ꝺ̃ adulationis pctm̃ ẽ me lioꝛis redargutio: nã redargutio viri iusti multũ valet ad circũspectionẽ nr̃oꝝ operũ ne adulatiõe aliqua in bonis q̃ facimus extollamur. Eccl̃s. vij. Adeli? est a sapiente cor ripi q̃ stultoꝝ adulatiõib̃ decipi. Rõ hui?ẽ: q: cũ sapies hẽat rectũ iudiciũ rõnis: iõ ẽ alioꝛ regũla directiua. Stulꝰ aũt vel vicios⁹ cũ extortũ habeat iudiciũ rõnis ⁊ p cõse quẽs appetitũ io: dinatũ: nõ est sequẽdus sed potius dete stãdus. Prouer. j. ffili mi si te lactauerint pctõres. s. adula do ꝑterita: extolledo ꝑsentia: inclinãdo ad futura: ne acq̃e scas eis. Ad qõ sen. qñ dat bonũ documentũ dicens. Sit tibi tã triste si lauderis a turpib̃ q̃ si lauderis ob turpia.

Tertiũ remediũ ꝺ̃ adulatiõis vicĩ est detractiõis cõsi deratio ⁊ impugnatio. Nã ab illo cauere debem̃ q̃ velut hostis nos semp ꝑsequit̃. sz talis ẽ adulator. Vñ Aug. sup ꝑs. Duo sunt genera ꝑsecutoꝛ. s. vituperatiũ ⁊ adulantiũ sed plus nocet lingua adulatoris q̃ gladius ꝑsecutoris. Et Greg. dicit q̃ remediũ cõtra adulationẽ est detractio. Sciẽdum ẽ inq̃t q̃ ne imoderatis laudib̃ eleuemur, ple rũq̃ nr̃i rectoꝛis moderamie detractoribus lacerari pmit timur vt q̃uoꝛ laudanꝫ eleuat: ligua detrahenꝫ humiliet Idẽ. vj. q. j. sunt plurimi. Et amb. de officijs. Non est vera amicitia vbi est adulatio fallax. ⁊ Seneca in epl̃is. Alda lũ hoiem blande loquẽtez agnoscẽ tuũ laqueũ esse: habet

an adulator ⁊ cui adulatur equaliter peccent.

eniz suũ venenũ blanda oꝛo. Quartũ, remediũ ꝺ̃ adula tionẽ est bone cõscie conditio. Nã bona cõscia semp min? de se estimat ⁊ in agẽdis suis semp metuit ne aliq̃d repẽ hẽbile inueniatur. ⁊ Greg. Bonaz mentiuz est ibi culpam agnoscere. i. timere. vbi culpa nõ est. distin. v. ad eues. Idẽ Greg. Inter vba laudãtiũ ⁊ vituperantiũ ad mentem semp recurrendũ est: ⁊ ſi in ea nõ inueniꝫ bonũ q̃ ꝺ̃ de nob ꝺ̃: magna nobis triſticia gnare debz. Et rursuz ſi in ea nõ inuenitur malũ q̃ ꝺ̃ de nobis hoies loquũtur: in magnam debemus leticiã ꝑſilire. xj. q. iij. Inter vba. Quintuz re mediũ ꝺ̃ adulationẽ est ꝑpie miserie ispectio vl̃ cognitio Qui enĩ cogitat q̃lis est intus. nõ extolliꝫ dũ laudat̃ extꝛi us. Vñ Seneca i epl̃a. lxxvij. sic ait. Intus teipsũ cõsidez ra nõ q̃lis sis alijs credas. Et. b. Greg. sup Ezechielem sic ait. Quid em̃ ꝑdeſt si oẽs laudẽt ⁊ cõscia accuſet: aut q̃d poterit, obeſſe ſi nobis oẽs deroget ⁊ cõſcietia ſola defen dat. q. d. nihil. Idẽ. xj. q. iij. In cunctis.

¶ De iuramento. Capñ. III

Brametuz sic diffi-

niri potest. Juramentũ est affirmatio vel ne gatio de aliquo. sez de facto vel fiendo sacre

Juramen tũ diffini tur ⁊ ex ponitur,

rei attestatiõe firmata. Quãtũ ad primã partẽ diffiniti onis hui? nota q̃ hic ꝺ̃: affirmatio vel negatio nõ solũ ꝓ ut or: e, ꝑfert̃ sz etiã tactu: puta si alicui dicat̃. iura sup libz̃ iſtũ si tale, negocĩ sic se hz: vel q̃ dices veritatẽ de tali ma teria: ⁊ ille tangit libz̃ nihil dicẽdo aliq̃n: ⁊ tñ ille cõtact̃ habet̃ ꝑ iuramẽto ſeu locutiõe iuratoꝛia. Et nota ſm Jo. an. in cle. circa iuramẽtũ q̃ ſit ex ordinatione iuris multi pliciter fit. Quedã em̃ iura dicit simpl̃ debere iurari. q̃ dam coꝛpal̃: q̃dam ſupſcta: dei euãgelia: q̃dã addũt ipſoꝝ tactura. vt. j. q. viij. quotiẽs. Apud italicos interꝓetat̃ ſolue tudo q̃ ſufficit quẽlibet libz̃ vel quãlibet ſcripturã tãgez re q̃ ſatis puto ꝑcedere vbi etiã de iuramento coꝛpoꝛali exprimit̃. Nõ ſic vbi de tactu euãgelioꝝ ponit̃. vt ex de he re. in. c. multoꝛ. in demẽ. ſuper vbo tactu. Quantuz ad ſecũdã partẽ cũ ſcz ꝺ̃ de aliquo facto vel fiendo. Nota ſz

Assertoꝛi um ⁊ ꝓ o miſſoꝛius

btm̃ tho. ij. ij. q. lxxxix. ⁊ Ray. q̃ iuramẽtũ ẽ duꝑlex. ſ. aſſer toꝛiũ. Et ꝺ̃ eſt de alijq̃ fctõ ꝓñti vel ꝓterito. cum. ſ. q̃s iurat aliq̃d ſic fuiſſe fctm̃: vel ſic nõ eſſe. Aliud ꝺ̃: ꝓmiſſoꝛiũ: cũ ſcz q̃s iuramẽto ꝓmittit aliq̃d ſe factuꝝ. Et q̃libet horũ fit duꝑl̃: q: vel ꝑ ſimplicẽ attestatiõẽ: vt cuz ſimpl̃ iurat aliq̃d fuiſſe: vel eſſe vel nõ cẽ: vel eſſe factuꝝ vel nõ factuꝝ aliq̃d: vel ꝑ execratiõẽ: vt cũ iurat ſi nõ eſt ita vt aſſerit: vl̃ ſi nõ faciet. q̃d ꝓmittit q̃ deus nõ adiuuet eũ vel nõ ſaluet vel. eueniat ſibi tale vel tale malũ vel filijs ſuis: ⁊ hmõi. ⁊ ſic obligat illud ꝑ q̃d ſiciurat, vt diuinũ iudiciũ in eo ex erceat vel diuina vltio ſi nõ iurat vez. Quãtũ ad vltimã partẽ cũ ſcz ꝺ̃: ſacre rei attestatione firmata. Sciendus q̃ cum iurat̃ per creaturas nõ aſſumunt̃ creature in teſtimo niũ ſm ſe: ſed inquãtũ diuina virtus aliquo mõ in eis ma nifeſtat̃. Et cũ iurat̃ per fidẽ: per euangelijũ: vel ꝑ ſcꝛos in telligit̃ per deũ cuius veritas cõtinet̃ in fide eius vel ⁊ euã gelio eius: ⁊ ſcti hanc veritatẽ ꝑdicauerunt ⁊ tenuerunt. Vñ ⁊ Aug. dicit. Nõ iurare est deũ in teſtẽ inuocare: q: ſ. principal̃ inuocat̃ teſtimoniũ eius. Diffinit̃ aut̃ hic iura mentum cõiter, put ſcz ſit illicite vel licite: q̃uis cum ſit il licite potius debeat dici periuriũ q̃ iuramẽtũ: q: iuramen tũ ꝓ: tat actũ, virtutis: periuriũ vo vicĩ. Et ꝺ̃: iuramẽtũ quaſi iuris aſtringimẽtũ: vel q: ꝓ iure ſumit̃ vt habeatur ꝓ: o vo qõ ſic iuratur. ſm Tho. vbi. ſ. Dicit̃ etiã ſacrim ob ſacra aſtringimẽtũ. ſm Nico. ſicuti. iſte alio modo ⁊ cõ muni? ꝺ̃: abbas de Sicilia. ſed in hoc titulo vbi frequen ter allegatur dñs Nicolaus de Sicilia.

§.I. De iuramẽto quomõ

ſit licitũ ſi fiat cũ debitis modis: qõ totũ notat̃: ⁊ ꝓ:o the mate accipi põt in auctoꝛitate. q̃ habet̃ Hiere. iiij. ſcz. Et iu rabũt in nomine meo. Viuit dñs in veritate, iudicio ⁊ iu ſticia. Ubi tria notantur.

¶ Primo actus licitus religionis. ibi. Et iurabunt.

¶ Secõ modus cõgruus locutionis. ibi. Viuit dñs.

¶ Tertio effectus neceſſarius huius actionis. ibi. in veri tate: iudicio: ⁊ iuſticia.

§.II. Quantũ ad primum

q̃ iuramẽtũ ſit etiã licitũ ⁊ bonũ oĩdit̃ ex rõne: ex fine: ex ſcripture ſerie ſeu narratiõe. Rõ aũt q̃ ꝓbat̃ iuramẽtuz

Rõ iura mentũ ſit licitum.

ſi ſe licitũ ẽ eſt iſta. Jlle q̃ iurat inuocat diuinũ teſtimoni um ad cõfirmandũ ea que dic̃. vt ꝓ: exdiffinitione Augu. dicẽtis. Jurare est deũ in teſtẽ inuocare. nihil aũt ꝛfirmat niſi ꝑ aliq̃d q̃ eſt: certius ⁊ potius: ⁊ iõ in hoc ipſo q̃ ho mo ꝑ deũ iurat fateꝛ eũ potioꝛ ẽ: vtpote cui? veritas eſt i fallibilis ⁊ cognitio vltꝫ. ⁊ ſic aliquo mõ deo ꝛeuerentiaz ꝓbet. Unde Hiero. dicit ſup Adat. Ꝺ̃ qui iurat aut ve nerat aut diligit eũ ꝑ quẽ iurat. Et ꝓbus. vj. meta. dic̃. q̃ iuſiurandũ eſt honoꝛ: atiſſimũ. Exhibere aũt deo honoꝛez ⁊ reuerentiã pertinet ad virtutẽ latrie ſeu religionis. Vñ ⁊ Deut. vj. vbi agit̃ de ſeruitute latrie ꝺ̃: illi ſoli ſcilz. deo ſeruies: ⁊ p nomẽ eius iurabis. Vñ ⁊ Licurgus ge utilis cũ dediſſet leges Lacedemonijs multũ vtiles. illis tñ vi derent̃ multũ graues: finxit Licurg⁹ eas accepiſſe ab apol line. ⁊ ideo nõ vellet minuere vel mutare ſine conſilio ei? vñ exegit iuramẽtũ ab eis q̃ non eas tranſgrederent̃ quo uſq̃ rediret ad eos cũ riſſione. Sicq̃ inde receſſit. nec vnq̃ ꝑ reuerſus eſt vt haberẽt cãm obſeruandi eſtimãs in tan ta reuerentia ⁊ obſeruatiõe habituros iuramẽtũ q̃ nunq̃ tranſgrederent̃. Secõ ꝑ: hocidẽ ex fine. Nã cui? finis bo nus eſt ipſũ q̃ bonũ eſt: miſi materia de ſe ſit mala: vt fene rari vel furari ꝓpter elemoſynam faciendaz: q: tunc finis ſeu intentio bona nõ excuſat. ſi finis aũt̃ ꝓpter qõ inductũ eſt iuramẽtũ: eſt ad certificandũ hoies. ⁊ ſic ad tollendum cõtrouerſias: nec materia de ſe mala eſt: ſz bona. vt dictuz eſt. Tertio ꝑ: ex ſcripture aucte. vbi ponunt̃ exempla ſctoꝝ a nobis imitanda. ibi aũt inuenimus ⁊ deũ ⁊ ange lũ ⁊ hoiem ſctm̃ pluries iuraſſe. ꝑ memetipſũ iurauit dicit dñs. Gen. xxij. Ut em̃ dicit ap̃ls ad Heb. vj. Hoies p ma iores ſui iurãt. Ne aũt q: ſupioꝛ ẽ ſi hz ꝑ ſemetipſũ iurauit ⁊ in ꝑs. Jurauit dñs ⁊ nõ penitebit, ei. ⁊c. Jurare aũt dei est a ſeipſo nullatenus ordinata cõuellere: penitere vo ea dem ordinata cũvoluerit imutare. xxij. q. iiij. incõmutabi lis. Ipſe etiã de incarnatus in euãgelio legit̃ iuraſſe cũ vi delz dicebat. Amẽ dico vobis. q̃d ipſemet exponẽs ſubdit Lu. iiij. Jn veritate dico vobis q̃ multi leꝓoſi erãt in iſrl̃ ⁊c. q̃ locutio est iuratoria ſm Jnnocẽ. ex de iureiur. ca. ⁊ ſi ꝛps. Poſſet tñ dici q̃ talis locutio ſit potius quedã firma aſſeueratio veritat̃ q̃ iuramentũ. ſicut cũ q̃s diceret. Certe ſic ſe hz iſtud: ⁊ talis exꝓſitio magis est ꝑdicanda. Jura

Angelus iurauit ⁊ ſancti ſic.

uit etiã angelus bonus ꝑ vjuẽtẽ i ſecula ſeculoꝝ. q̃ tps nõ eẽt amplius. vt habet̃ Apoc. x. Adulti etiã ſancti in nouo ⁊ veteri teſtamẽto inueniunt̃ iurãſſe: vt apl̃s Paulus cuz dicebat. quotidie mo:ioꝛ ꝑ gloriã veſtrã fres q̃ locutio fu it iuratoria. vt dicit Aug. xxij. q. j. nõ eſt. ⁊ ad Ro. j. Teſtis eſt mihi deꝰ. ⁊ in pluriꝰ alijs locis ſuaz epl̃arũ, hz ⁊ abiaã iſaac iacob: ⁊ ioſeph ſctiſſimos viros inuenimus iuraſſe. vt ꝑ: i Gen. Ver. vt dic̃. b. Tho. ij. ij. q. lxxxix. nihil ꝓhibet aliq̃d ſm ſe eſſe bonũ. q̃d tñ cedit in malũ vtẽtis eo: q: ſcz nõ vtit̃ conuenienter. ſic ſumere euchariſtiã eſt in ſe bonuz. ⁊ tñ qui idigne ſumit iudiciũ ſibi mãducat: ⁊ bibit. vt ꝺ̃. ſ. Coꝛ. xj. Sic⁊ iuramẽtũ q̃uis in ſe ſit bonũ ſi q̃s vtatur fal ſo vel in re illicita aut indiſcrete ⁊ leuiter cedit in malu eius. Juramẽtũ igit̃ etſi ſit bonũ nõ tñ eſt conumerãdũ in ter illa bona q̃ ꝑ ſe ſunt appetẽda: vt ſunt actꝰ dilectiõis obedientie ⁊ ꝓbitatiꝭ: ofonis ⁊ hmõi. nec tñ conumerãdũ iter illa q̃ de ſe ſũt malaꝝ vt blaſphemia: homicidiũ ⁊ hmõi hz iter bona licita q̃ tñ ꝑ ſe nõ ſint appetẽda vt ꝓna: ſed in neceſſitate exercẽda. Tho. vbi. ſ. ⁊ Boñ. in. iij. Et ſi inter bõa neceſſaria q̃ ſcz ſũt oꝛdinata ad ſubueniẽdũ alicui de

Etſi ſit bonũ non tñ niſi in neceſſitate exercẽdum,

fectui sic̄ medicina q̄ nō ꝑpter se q̄rit: sz ꝑpter necessitatez ad subueniendū videlz hūane infirmitati. ⁊ inquātū ad ꝺ iuuat q̄s vri ea ⁊ nō alr̄. sic ⁊ iuramēto vtēdū est in necita/te. Et iō ꝺr. Eccl. xxiij. iuratiōi nō affluescat os tuum. multi eiꝰ sunt casus in illa. Ꝺ aūt dñs ꝓhibuit iurare oino vt Adat. v. intelligit ꝓhibuisse nō q⁹ ex se malū sit iuramentū vt furtū: adulteriū. ⁊ hmōi. sz ex cā. ne sc̄z ex frequēti ⁊ leui iuratiōe ꝓtingat ꝑiurium. vt dicit Jnno. eē de iureiurā. c. etsi ꝓpe. Prohibuit g̃ vt sc̄z q̄s nō iuret ex se delectabilr̄ sz ex actus necessitate vt ponit Aug. xxij. q. j. c. ita ergo.

§. III. Quantuz ad secūdū

cū ꝺr. Aiut dñs. ponit modus cōgruꝰ locutiōis. vt. s. non iuret̄ ꝓ idola vl̄ ꝓ creaturas i ꝺ eas vt ꝺeū veneratiō. sz cuz ꝓ eas ꝑiurat̄ ad deū se referendo: nec ꝓ deū iuret̄ mō op ꝓbrioso vt ribaldi. Et ꝺe his dicēdū in. c. sequēti.

¶ De iuramēto ꝑ modū ꝓdicatiōis. Capūm. IIII

Ē iuramēto per mē

ꝺra dei vel per creaturas: vel ꝓ falsos deos. Quātū ad ꝓmū nota q⁹ cū q̄s iurat ꝓ mem

Jurare ꝓ mēbra ꝺi vel per mēbra pudēda vginis marie aut sctōꝝ ⁊ est mor/ta le: q. ſonat blasphemiā ⁊ notabilē irreuerētiā. ⁊ sic intelligi tur. c. Si quis ꝓ capillū. xxij. q. j. Aut iurat ꝓ mēbra hone/sta vt ꝓ corꝑus ꝓ sanguine. ꝓ caput dei ⁊ hmōi. ⁊ tūc de se ex modo iurādi nō est pctm: sed esse posset si ex prētu vel

Jurare ꝓ creaturas irreuerentia hoc ageret. Quātū ad sc̄m iurare ꝓ crea turas vt. s. ꝓ fidē euāgelia: crucē: corꝑus suū: celū ⁊ hmōi. nō est de se illicitū: sic nec etiā iurare ꝓ creatorē. Ꝺ aūt ez ꝓhibuit dñs Adat. v. dicēs. Nolite iurar̄ ꝑ celū neq; ꝑ terrā ⁊c. duplex fuit cā huius ꝓhibitiōis. ne videlz ad crea turā trāſerret̄ honorificētia creatoris. cū sc̄z crederent ali/q̄ numē deitatis esse in creaturis ꝓ quas iurarēt vt genti les faciebant idolatrie dediti ad quā erāt ꝓni iudei. vel ne creaturas cōtēptibiles iudicādo ꝓ eas iurādo ꝓmissa pro nihilo ducerent ac si nō tenerent̄. Et vtrāq; cām huius po nit Gratianus. xxij. q. j. §. ex ꝓmissis. ⁊ sic intelligēdū est il lud. c. Clerici ꝑ creaturas iurāte si ꝓstiterit i vicio excōi cādū. xxij. q. j. clerici. videlicet cū in ꝺ honor latrie exhibe ret̄ creature. vt dicit Tho. Vñ ⁊ sctūs Joseph iurauit ꝑ creaturā cū dixit fratribus. ꝓ salutē pharaonis nō exibitis hinc ⁊c. Geñ. xliij. Ꝺ ꝑ intelligi. ꝺctm̄ ꝑ execrationem sic. Si non faciā q̄d dixi deus nō saluet pharaonez. vl̄ ꝑ intelligi iuratū eē ꝑ cōtestationē. sic. sic eſt vez deū dare vl̄ conseruare salutē seu statū tpalē pharaonis ad exercendā

Jurando per falsos deos. iusticiaꝫ cū ab eo sit oīs ptās. ita est vez q̄d dico. b. Tho. vbi. s. ⁊. xxij. q. j. §. ex ꝓmissis. Quantū ad tertiū. s. iu/rādo ꝓ falsos deos ꝺ est simplr̄ ꝓhibitū. q⁹ ad idolatriaz pertinet. Vñ ꝺr. Exod. xxiij. Per nomē externoꝝ deoꝝ nō iurabiꝭ. tenet̄ tn̄ talis seruare q̄d licitū iurauit ꝓ ſtos ꝺos vt hr̄. xxij. q. j. Adonet. q⁹ de iure naturali est seruare fideli tatē in ꝓmissis. alꝰ addereret pctm̄ peccato. s. q̄d cōmisit in iurando ꝓ falsos deos. sm̄ Ray. ⁊ Tho. Licitum tn̄ est vti iuramento illius qui iurauit per falsos deos: seu recipere iuramēta eius qui ex se paratus est iurare per hmōi. Vñ ⁊ Jacob vsus est iuramento laban qui iurauit per deū so choth. i. idoluꝫ. Et machabei cū fecerunt pacem cū romā nis vſi sunt iuramento ipsoꝝ. q̄d videt fuisse ꝓ idola q̄ co/lebant. vt hr̄. xxij. q. j. monet. ⁊. §. se. sed non licet inducere eū ad hoc sm̄ Tho. Jnno. ⁊ Hosti.

§. I. De tribus que concur

rere debēt in iuramēto ad hoc vt licite fiat ⁊ de causa insti tutionis eius. dicit Hiero. sup illo vbo Mich. iiij. iurab. ⁊c. Ziaduertendū ꝙ iusiurandū hos habeat comites. Vitarē iudiciū: ⁊ iusticiā. Si ista defuerint nequaq; iuramētū: sed ꝑiurū erit. Veritas debz iura mento cō currere, Primū q̄d requirit ⁊ ꝑncipale est veritas: ⁊ hoc magis in corde q̄ ore. hoc est ꝙ iuret quis sm̄ ꝙ dictat: si bi cor: seu ꝓscia. Nā si iuraret q̄d verū realr̄ eēt cui? tn̄ ꝺ iū crederet: ꝑiurus eēt formalr̄. Sed iurādo mēdacioſe peri/rus eēt formaliter ⁊ materialiter sm̄ Boñ. in. iij. ⁊ nocitus mortale. Jn quod icidit petrus apl̄s cū iurauit se ꝑm nō cognoscere. vt habeť Adat. xxvj. Et ꝓpter veritatē q̄ debz esse in iuramēto addunt̄ quasi alia. Nā ideo iudiciū scilz discretionis ⁊ mature cōsiderationis. vt bñ perpendat esse vez q̄d iurat. Justicia requiritur iurādo licita ne illicitū iu rando. cui? cōtrariū ops eū facere si reperiaꝫ falsum dixisse.

Juramen tū est in stitutum.

Ubi nota sm̄ Tho. ij. ij. q. lxxxix. ar. j. ꝙ iuramētū est isti/turū ad cōfirmationē seu ad certificationē veritatis eius q̄d ꝺr. Confirmatio aūt ⁊ certificatio alicui? rei in scibili/bus fit per rōnē q̄ ꝓcedit ex aliquibus naturalr̄ notis q̄ sunt infallibilr̄ vera. sz facta particularia hoīm nō possūt ꝓ rōnē cōfirmari: sz solēt q̄ dicunt̄ de his cōfirmari ꝑ testes. Hūanū aūt testimoniū ꝑfecte nō est sufficiēs ad hmōi con firmandū. Primo. ꝓpter defectū hūane veritatis: q⁹ pluri mi labunt̄ in mēdaciū. iuxta illud ps. Omnis homo mendax. Secōo. ꝓpter defectū hūane cognoscibilitaꝫ: q⁹ homines non possunt cognoscere futura nec absentia nec cordiū occulta. iuꝛ illud. ij. Parar. vj. Tu solus nosti cor. da filioꝝ hoīm. ⁊ de his tn̄ homines loquūtur. ⁊ expedit rebꝰ hu manis vt aliqua certitudo de his habeať. Et iō necessariū fuit recurrere ad diuinū testimoniū ꝑ iuramētū inuocā do in testē deū qui mentiri nō potest: sed hz in se veritatez infallibilē. cōtra ꝓmū defectū. Nil enī latet sed hz oīa co gnitionē vltem. Secōm defectū. Ac etiā ē deus omnitatis ⁊ pacis amās summe charitatē. ⁊ hoc Ꝺ aliū. i. tertiū defectū cōem hoīm sc̄z dissensionis ⁊ litigiositatis qui etiā tollit ꝑ iuramētū. sm̄ illud ad Heb. vj. His cōtrouersie finis est iuramētū. Adanifestat aūt deꝰ inuocatus in testē in iu ramento an illud sit verū quod ꝓlatū est. vel reuelando ꝓ interna inspiratione inspirando. sl̄menti iudicis ⁊ ptis ad uerse vt credant iuramēto. vel ꝑ facti denunciationē dū ꝓducit in publicū q̄ erāt occulta. vel ꝑ pena mētietis dū puniēdo mēdacē mānifestat mēdaciū. que quidē etsi aliq̄n nō facit in ꝑnti. in futuro iudicio ꝙ certo faciet manifestā do. Juxta illud. Illuminabit abscōdita tenebrarū ⁊ mani festabit cōsilia cordiū. j. Cor. iiij. Illud siq̄dē testimoniuꝫ nulli deficiet: vel ꝙ eo vel ꝺ eū. Secōm q⁹ exigitur ē in diciū sc̄z discretionis vt sc̄z bñ examinet ⁊ discernat q⁹ iu rat ⁊ si est sufficiens ⁊ vrgens cā. Sicut enī irreuerentiaz faceret ꝓncipi qui vellet eū inducere in testimoniū alicui? friuole rei. ita ⁊ q̄ iurat ex leui cā. etsi vez dicat. in hoc igit ꝺz ee iudiciū discretiōis vt videat si ē necessariū iurare pu ta q⁹ est aliquid q⁹ ꝺcit̄ necessariū vel multū vtile ad cre dēdū. q⁹ tn̄ nō credit̄ nisi iuret. et sic intelligit q⁹ dixit ꝓs Adat. v. Sit sermo vr̄ est. est. nō. nō. q⁹ ꝺplius ē a malo. e. i. siue affirmādo siue negādo aliq̄d liquimini simplr̄. ita tn̄ vt sicut habeť in corde. ita ꝓferatis ⁊ ore. ⁊ nō sit ē. i. i cor/de. ⁊ nō in ore. vel econuerso. q⁹ hoc ꝑtineret ad mēdaciuꝫ Ꝺ aūt ꝺplius dicit q⁹ simplicē sm̄ onē. puta cuz quis ꝓtest iurare a malo est. i. ꝓcedit ꝺ ex incredulitate audiētiū. cuz sc̄z nolūt credere q⁹ eis est vtile. ⁊ habeť. xxij. q. j. ita ergo. Vñ ⁊ Josue ci senioribus ꝙ israel: q⁹ fuerunt nimis celeres ad iurādū in ꝓmittendo sc̄z inmunitatē ⁊ societatē gabaoniꝫ q̄n venerūt ad eos simulantes se in remoto multū ꝑitare a tra. ꝓmissionis. nec habuerūt sufficiēs iudiciū discretiōis in examinādo negociū decepti sunt ⁊ indiscrete iurauerūt tn̄ ob reuerētiā iuramēti noluerūt ꝺuenire. nec in hoc fece rūt ꝺ ꝓceptū ꝺñi. q̄ ꝓcepat illas natiōes oēs deleri: q⁹ in telligebať illud tale ꝓceptū nō simplr̄ sed in casu i quo il le gētes ꝑmanerēt ico: rigibiles. gabaōite aūt submiserūt se correctioni. hoc sm̄ Boñ. in. iij. sen. Et nihilominus Jo sue tradidit illos seruituti cuidam. Seruitus aūt eō ꝑa tur mortis hz iura. Et sic aliq̄ mō occidit eos ⁊ vtili?. ℔ āb. xxij. q. iiij. inocēs. Vel pōt dici ꝙ familiari cōsilio spūſcti buauerūt ad ꝺ obligati nō erāt. Ꝺ iō fctm̄ erat ꝑter reuerentiā iuramēti oñdēdā. Hist. ozia hēs Josue. ix. Vñ

Jurare ex leuitate aūt quis sine iudicio discretionis iurat. i. ex quadā leuita/te sine aliqua causa ⁊ necessitate vel vtilitate vtriq; peccat: etiā ꝺcēdo veritatē. q⁹ irreuerētiā deo facit. nō tn̄ mortalr̄ si ꝺcit veritatē vel q⁹ creditverū: nisi ꝺ faceret in cōtēptū dei: ad quē aliq̄n inducit frequēs vsus alicui? mali. Silr̄ si illud de quo ꝺubitat esse verū iuraret ꝑ vero ex quadā le uitate: ⁊ ꝓcipue i iudicio vel i casu: vñ sequit̄ dānū alte/rius. Debet eñ i hmōi nō leuiter vel ꝓcipitāter duci: sed mature ⁊ bene ꝓuisus ⁊ ꝓmeditat̄: ⁊ ꝺm q⁹ recolit sic iurare cū expedit. s. certe vbi est certus: ⁊ ꝺubie vbi est ꝺu bius. Vñ ꝺcit Guil. ⁊ Hosti. ⁊ Ber. q⁹ mulier adultera q̄uis cōfessa sit de adulterio sacerdoti: non tn̄ pōt nec ꝺz iurare marito sup hoc suspicāti vel queréti se ꝑ pctm̄ in se nō hze: q⁹ q̄uis credere pie possit pctm̄ sibi remissum ꝙ cō fessionē. nō tn̄ de ꝺ certa esse pōt q⁹ sit sibi ꝺimissum. vt ex ꝺe purga. ca. c. accepim⁹. ⁊ sic de aliis reb⁹ ꝺubijs. Ter/tiū q⁹ exigit̄ in iuramēto est iusticia: q⁹ hz locū i iuramē to ꝓmissorio: vt sc̄z cū q⁹ ꝓmittit aliq̄d facturū ꝓmittat q⁹ iusti ē ⁊ licitū. Nā si ꝓmittit iniustū ⁊ illicitū q̄d vtiq; peccat: ⁊ ꝓ illud illicitū q⁹ ꝓmittit q̄urat facere est de se mortale: vt cum iurat occidere: adulteram nō relinquere ⁊ hmōi. peccat mortaliter siue intendat illud facere siue nō: ꝺ inducere timorē vel vitare malū sibi intentatū: q⁹ te/neť ꝺ iū facere ei? q⁹ iurauit: alꝰ iterū peccaret mortalr̄: sc̄z illud malū adimplēdo: ⁊ sic deest vitas in ipo iuramē to de necessitate: q⁹ sine mortali alio pctō ꝙ grauioi non pōt illud seruare: semp aūt cū deest vitas iuramēto ⁊ sciē/ter est mortale: q⁹ ꝓprie ⁊ ꝑfecte tūc est periurū: vt ptz ex diffinitione ei?. Unde herodes q⁹ iurauit puelle saltāti da re quē ꝑcteret male ⁊ indiscrete iurauit: ⁊ pei? impleuit: ca put iobis bap. ꝺādo illi puelle ꝓmo postulāti. vt habeť Marci. vj. Si eñ intendebat simplr̄ ꝺare q⁹ postularet etiā malū vl̄ mortē iobis peccauit mortalr̄: nec tenebať implere. Si ꝺ nō intēdebat: ꝺ de tpalibus q̄ postulasset ⁊ licitis sic nō peccauit saltē mortalr̄ in iurādo: nec ad illud obligabať ex vi iuramenti: q⁹ nō intēdebat. ⁊ ꝺe ꝺ habes xxij. q. iiij. c. vnusq̄sq̄. ⁊. c. et etiā. Vñ ⁊ dauid etsi iurasset occidere Nabal ꝓpter cōtumelias verboꝝ illatas nūcijs suis: ad intercessionē tn̄ ꝓdentissime muleris Abigail vxoris dicti Nabal mutauit ꝓpositū: nec sibi cōsciens fe cit q⁹ illicitū iuramētū nō seruasset. vt hr̄. i. Reg. xxv. ⁊ hz xxij. q. iiij. iurauit. Si aūt q⁹ iurat̄ est illicitū est ꝺ veniale de se: vt bibere ter vel quater: cū ꝺ bibere sit sibi nimis: vel aliq̄ indifferēs: vt ire ad villā sui solatio: vel aliq̄ licitū in se vel vtile alteri: nulli? tn̄ importantie vel puissime: vt ꝙberare filiū vel accusare ꝙ leui defectu dare alicui aliq̄ puñ pomū: ⁊ hmōi. Si nō seruet tale iuramētū q̄uis tūc intēderit seruare: nō tn̄ videť eē mortale. Et rō huj? est: q⁹ nō ꝺeest vitas de necessitate. nō eñ tenet̄ ꝺ iū facere eius q⁹ iurauit de necessitate salutis: q⁹ si seruet puta faciēdo illud q⁹ iurauit illicitū: vt ꝺbēdo aliquātulū plus q⁹ de/beat: peccabit venialr̄ sm̄ Guil. Venialia aūt nō tenet̄ de necessitate saluꝫ vitare. Et cū meli? vel min⁹ male faciat in nō seruādo illud tale: q̄ nō plus q⁹ veniale peccabit ex ipo actu in se. Si ꝓmittit iurādo q̄d licitū. ⁊ alicui? im/portātie: vt dare alicui pecuniā ꝺbitā ex ꝺctu: aut ꝓ mo dū doni: aut eleemosyne: ⁊ i certo termino: vel intraturū re ligionē: iturū ad aliquā pegrinationē. ⁊ hmōi. Aut intēn/ꝺit nō facere: ⁊ tunc peccat mortalr̄: q⁹ iurauit ꝺ veritatē eius q⁹ erat in mēte. vñ ibi mēdaciū. ⁊ tn̄ tenet̄ implere si pōt saltē i foro iudiciali: ꝺ in foro cōscie sm̄ q̄ꝺa nō tenet̄. sm̄ ꝙ alios tenet̄ ⁊ obligat etiā in foro cōscie. Bonauē. in. iij. sen. ponit vtrāq; opi. ⁊ neutrā reꝓbat. sed a tn̄ tu/tior. ⁊ cōsuleda. Aut intendit facere: ⁊ si nullo modo pōt illud implere ꝓter diuersos casus cōtingētes nō tenet̄ nisi ad illud q⁹ pōt: puta si iurauit dare decē ⁊ nō pōt nisi q̄nq: q⁹ pl⁹ nō hz: ad illa q̄nq tenet̄. Si iurauit i certo ter mino ⁊ illo nō pōt: ꝺ in futurū: tūc q̄citius ꝓstea pote rit tenet̄. Si aūt pōt seruare: ꝺ cū multa sui incōmoditate

Jurās li citum di uersimo de tenet̄

Juramē tus Josue gabaom itis.

Qui nō debet iu rare

facili debēt iurare extra necessitatē vt faciūt laici. Et hoc q̄ presumit̄ q̄ in eis sit respectu stat⁹ pfecti iustitia cōuersationis q̄ nec mendacia simplr dicit: nec illicitū promittit. Propterea em̄ exigitur ab hoie iuramentū: q̄ dubitat ne simplr loquēdo diceret mendaciū vel nō seruaret promissum. Ipsi em̄ debēt magis cauere a iuramēto nō necessario: vt exēplo doceāt alios nomē dñi reuereri nō in vanū assumi. Ponit aūt Ray. vij. casus in q̄b⁹ debēt sacerdotes ꝛ prelati iurare. Primus ne defectu pbationū q̄s ledatur vel rē suā amittat: tūc em̄ pōt ꝛ debēt iurare: vbi tū nō sit cā sanguinis. Scōs p fide: vt cū q̄s abiurat hereses im̄ promittēs nō amplius relapsurū: vel etiā scisma. de cōse. di. ij. ego. berengarius. ꝛ. j. q. vij. quotiēs. Tertius p obediēcia put iurāt epi ꝛ abbates romano pōtifici. extra. de elec. c. figuificasti. Quartus p pace. xxij. q. j. oē. Quintus p indēnitate eccle. xxviij. di. de firaculane. & hic casus pōt reduci ad primū. Sextus cū absoluit q̄s ab excōica tione. Septimus cū infamatus dz se purgare deficiētibus. l. pbationibus. ij. q. v. si q̄s pbi. Addunt ꝛ alij duo casus in serto. Primus cū sacerdos litigat: siue in cā tpali siue alia: dz iurare de calūnia. Scōs dz iurare de veritate dicenda. et de iura. calū. c. ij de calūnia. li. vj. Nō aūt clerici ꝛ religiosi hodie iurēt in cōi sermone p leui cā sicut laici nō excusat cōsuetudo que verius dicēda est corruptela ꝛ auget petiū non minuit. xxiij. q. j. scisma. ꝛ gravius peccant ipsi q̄ laici. tum q̄: scandalizant suo exēplo. tum q̄: eis specialiter p̄hibetur per ius canonicum.

Casus vbi sacerdotes debēt iurare

De formis iuramentoꝝ. Capitulum V

Ē forma seu modo iu

In veteri lege

rādi cōi dicit Ray. Nō aliter i veteri lege: aliter in eccla primitiua: aliter hodie iurat. Nā in veteri testō iurabāt in ista forma. Viuit dñs ꝛ viuit aīa tua. iiij. Reg. iiij. ꝛ. xvij. q. j. Et iurabūt in noie meo viuit dñs. Hiere. iiij. ꝛc. q̄ iuramētū est p simplicē attestationē: ꝛ est sensus. Ita B est verū sicut est verū q̄ de⁹ viuit ꝛ aīa tua viuit. vel iurabāt p istū aliū modū. Hoc faciat mihi de⁹. ꝛ hec addat. s. Reg. xiiij. ꝛ. c. xxv. ꝛ est p execrationē B iuramētū sub B sensu. Si nō fecero b: faciat mihi hec mala ꝛ illa. In primitiua eccla sic iurabāt. Testis est mihi deus.

In primitiua eccla

Ro. s. Testis est mihi cōscia mea. Ro. ix. vel cotā deo loquo: ꝛ hmōi. Hodie iurāt multis modis: vt p deū: p fidē dei euāgelia: p fidēp cor: p vel sanguinē xp̄i: p crucē sctām: p altare bndictū: p aliquē sctm vel sctām: p aliq̄s reliq̄as. Et hoc q̄tū ad iuramentū q̄ sit p simplicē attestationē. Nā q̄tū ad iuramētū q̄ sit p execrationē iurāt. Sic adiuuet me de⁹. s. q̄ istud est verū. vel si nō est sic sicut dico. vel si nō faciā B q̄ dico q̄ veniat mihi tale vel tale malū: aut de⁹ nō misereat mei: aut diabol⁹ ferat aiam meā ꝛ hmōi. Et vt di. ex de iureiu. c. ꝛ si xps. Modica vel nulla est differēcia ex modo iurādi q̄tū ad pctm si male iurek. q̄tū ad vim obligādi. Ita em̄ q̄s obligat p vnū modū sicut p aliū si licitū iuret sin Ray. Et q̄n q̄s iuramētū pti defert iurandū est sm q̄ placet ambabus ptibus. ff. de iureiurā. l. iij. Jn iuramētis q̄ in iure precipiunt: vt est iuramētū testis: ꝛ iuramentū calūnie. semper est iurādū super sctā dei euāgelia. vt in. c. fi. de iura. calū. Et idē in oibus alijs iuramentis que a iure vel a iudice vel a ptibus ex necessitate deferūtur. Idē est si. pmisit aliquid iurare. Hostiē. ꝛ Ber.

Juramētū imperatoris

§. I. De forma iuramenti

qd facit imperator pape. hoc habeē in cle. romani. de iure iurā. vbi di⁹ in tertiu ꝛ glo. Nō facit duo iuramēta fidelitatis imperator: romane eccle. Unū tpe sue appobatiōis: aliud tpe sue cōronationis. ꝛ forma primi hī in decre. di. lxiij. c. tibi dño Johāni pape: Ego rex Otho. promittere ꝛ iurare facio p patrē filiū ꝛ spm̄ sctm̄. ꝛ p hoc lignū viuifice crucis. ꝛ p has reliq̄as sctoꝝ. q̄ si pmittente dño romā venero. sctām romanā eccliam ꝛ te rectorē eius exaltabo sm meū posse. nunq̄ vitā aut mēbra neq̄ ipsum honorē quē habes meo volūtate aut meo cōsensu aut meo cōsilio pdes aut mea exhortatione. Et in romana ciuitate nullū placitū aut ordinationē faciā de oib⁹ que ad te aut ad romanos ptinēt sine tuo cōsilio. Et q̄cq̄d de terra sctī petri ad nostrā ptātem venerit tibi reddā. Cuicūq̄ regnū italicū cōmisero: iurare faciā vt adiuto: tu⁹ sit ad defendendū terrā sctī petri sm suū posse. Idē ex cōstitu. Otho. vbi dicit glo. q̄ qui hȝ feudū ab eccla nō tm̄ eccle: ⁊ etiā prelato ecclesie prestare dz iuramentū. ꝛ dicit facio iurare ter. Idmōi poteres in ppria psona nō iurāt: sed tm̄ ipsi q̄ p eos iurāt: iurāt in aīab⁹ illoꝝ p q̄b⁹ iurāt. Un ipsi incurrerent piurīū si illud nō seruarek q̄d promittik. Aliud iuramētū facit impator: tpe cōronationis: ꝛ forma illa ponit in cle. illa. Romani. ꝛ est talis. Ego rex romanoꝝ dño annuēte futur⁹ impator. promitto spōdeo ꝛ polliceor: atq̄ iuro cotā deo ꝛ bto petro me de cetero ptectorē. pcuratorē ꝛ defensorē fore summi pōti. ꝛ hui⁹ sctē roma. ec. ꝛ in oib⁹ necessitatibus ꝛ vtilitatib⁹ suis: custodiēdo ꝛ cōseruādo possessiones: honores: ꝛ iura q̄tū diuino fult⁹ adiutorio fuero sm sciē ꝛ posse meū recta ꝛ pura fide: sic de⁹ me adiuuet ꝛ hec sctā dei euāgelia. hec ibi. glo. ibi futur⁹. B est ⁊ Joh. di. xciij. legim⁹. Ubi dicit q̄ sola electio principū facit imperatorē. Videes em̄ hic q̄ etiā approbat⁹ ab eccla ante cōronationē nō est impator. Itē dicit glo. Jo. an. q̄ Jnno. in decre. c. venerabilē. de elec. Dicit q̄ si imperator: non possit accipe cōronā i loco debito: nihilomin⁹ auctē admistrādi recipe pōt ab archiepō colonien. ad quē spectat vel ex ipa electiōe hȝ ea. ⁊ Hosti. dicit q̄ vidit p principes iudicari ꝛ teneri q̄ rex romanoꝝ post electionē cōcordē habeat oēm ptātem quā impator: ꝛ q̄ vnctio nihil addit. Et facit q̄d notat Jnno. xciij. di. c. legim⁹. Et q̄d pl⁹ est vi di formas quarūdā lrāꝝ de registro Jnno. iij. extractas referētes q̄ incōcussa cōsuetudo imperij tenet facta certa rōni cōsona iure subnixa p patiētia sedis aplice tolerata. ꝛ per tolerātiā approbata q̄ electis duobus in discordia vtercq̄ administrat: vt rex ꝛ omnē imperij iurisdi. exercet. Nō declarat ibi papa locū hȝe donec p papā electio altercius fuerit approbata vel reprobata. hec ibi. Itē glo. ibi dicit q̄ multi disputāt vtrū donatio facta per Cōstātinū impatorē romane eccle in psona siluestri (de qua di. xcvj. c. cōstātinus. ꝛ palea est) valuerit. ꝛ an successor: illā reuocare potuerit. Accursi⁹ tenuit q̄ donatio nō valuerit. sed Jo. cōtra q̄ hoc notauit. di. lxiij. c. ego ludouicus. Sed q̄ valuerit ꝛ fit irreuocabilis ostēdit Hosti. in summa.

Juramētū epoꝝ pape

§. II. De forma iuramenti

qd faciūt epi pape q̄ sunt exēpti hȝ in. c. ego eps. ex. eo. ti. Nam nō exēpti epi iurāt suis archiepis. vt in. c. dilecti. de ma. ꝛ obe. Hodie tm̄ oēs recipiētes dignitates a papa sibi iurāt etiā abbates in bndictione sicut epi in cōsecratione. Cōprehēdit aūt hoc iuramentū. vij. capla seu articulos.

Juramētū curatoꝝ epo

Primus est q̄ iurat fidelitatē sctō Pe. ꝛ ro. eccle. ꝛ pape tūc exīti ꝛ successoribus suis. Et intelligik sm Jnno. seruare fidelitatē. b. Pe. q̄n seruat fidē ꝛ doctrinā quā seruabat. b. Pe. i. catholicā fidē. Seruat aūt fidelitatē romane ecclie q̄n tenet eā matrē ꝛ magistrā p̄e oib⁹ precellentē ꝛ dñam. In ea etiā intelligunt cardinales sm Jo. an. cum ipsi cū papa cōstituūt ecclesiā romanā. Intelligik etiā ibi papa. sed tū fit mētio spālis postea de papa: ꝛ sic iurans nō astringik cuilibet in pticulari: sed ipsi collegio. Secus in papa cū spālr nominet. Quinimmo ponit spālr nomē ppriū pape. Et in eo q̄ iurāt etiā successoribꝫ intelligik canonice intrātib⁹: ꝛ nō de alijs. xij. q. ij. alienationes. Nic. eo. s. Ista sunt verba capituli q̄ sunt extracta ex registro Grego. Ego eps. N. ab hac hora in antea fidelis ero sctō petro: sanctoq̄ romane eccle: dñoq̄ meo pape. N. eiusq̄ successoribꝫ canonice intrantibus. Non ero in cōsilio aut facto vt vitā perdat aut mēbrū vel capiat⁹ mala captione

Juramētū curatoꝝ epo

Consiliū q̄d mihi aut p se aut p lras: aut p nuncium manifestabit nulli pādā. Papatū romane eccle ꝛ regulas sctoꝝ patrū adiuto: ero ad defendēdū ꝛ retinēdū saluo honore meo cōtra oēs hoies. Vocar⁹ ad synodū venia nisi impedit⁹ fuero canonica prepeditione. Legatū ap̄lice sedis quē certū esse cognouero in eundo ꝛ redeūdo honorifice tractabo ꝛ in suis necessitatib⁹ adiuuabo. Aplicoꝝ limina singulis annis visitabo: aut p me aut per certū nūciū: nisi eoꝝ absoluar lnia: sic me de⁹ adiuuet ꝛ hec sctā dei euāgelia. hec ibi. glo. ibi. Vitā pdat. hoc non sufficit: immo vbicūq̄ senserit dñm periclitārē ad p̄hibēdas insidias occurrere debet. xxij. q. v. c. de forma. que hic minus dicūtur ibi supplent: ꝛ ecōuerso. Cōsiliū nulli pādā. glo. Hoc intelligo de cōsilio honesto: q̄n cōsiliū mali tenet reuelare ei q̄ possit pdesse ꝛ nō obesse. xxij. q. v. hoc videt. Saluo meo honore. i. sm q̄ ptinet ad meū honorē: q: non cū armis. Glo. sc̄z in ppria psona. Nā p alios pōt sm Jo. an. tractabo. Glo. Si cōstiterit mihi per lras sue legationis. C. de māda. p̄n. l. j. singulis annis. Glo. vel rarius iuxta chyrographū suum. xciij. di. c. iuxta. Et hoc intellige de epis ꝛ archiepis q̄ subsunt dño pape sine vllo medio. vt de ma. ꝛ obe. c. dilecti. vbi dī q̄ archiepi debēt esse cōtenti simili iuramēto: cui eis iurāt sui suffraganei ꝛ non plus exigere in iuramēto. Et dicit ibi glo. q̄ inter hec debet etiam de iuramēto ꝛ obedientia. vt in. c. antiqua. de p̄nite. Papatū. i. p̄ncipatum tam in spūalibus q̄ in tpalibus sm Jnno. Regulas sctoꝝ patrū. i. canones summoꝝ pōtificū ꝛ aliorū sctoꝝ patrū p ecclesiā romanā approbatos. di. xvij. per totū. Sm Jnno. Et ex hoc cōcludit Nico. s. q̄ epi nō seruās aut nō faciens seruare canones est piurus si hoc agit ex cōtēptu. Et est hereticus q̄n. s. nō crederet papā hȝe potestatē cōdēdi canones. xix. di. c. nulli fas. Itē tenek epi ex iuramēto iuuare papā cōtra p̄ncipē suū vocatus ad synodū. Si ergo nō vocatur nō tenek etiā si videt alios ire sm Jo. an. Et sufficit vna vocatio sm Jo. an. Ad actum em̄ extraiudicialē sufficit vna requisitio regulr. ex de hereti. si q̄s epūs. Et sumitur synodus p cōsilio: ꝛ ecōuerso aliq̄n. ꝛ tenek ire psonalr nisi sit infirmus: ꝛ tūc tenek mittere legatum. vt di. xvij. epi. Aplicoꝝ limina. Ubi est papa ibi intelliguk limina aplicoꝝ esse ꝛ curia ro. etiā si nō sit roma. nō tm̄ debet sine causa papa transferre sedē de ciuitate roma. Et cum papa indiget portare vel mittere subsidiū de bet sēp eps: q: fidelitatis debitū hoc exposituit. Nico. s. Itē dicit Nico. s. q̄n q̄ cardinales ante creationē summi pōtificis aliqua statuūt ꝛ promittūt p iuramētū illa seruare si cōtingat aliquē eoꝝ assumi ad summū pōtificatū nō puto iuramēto astringi si illud iuramētū tēdit in p̄iudiciū pōtificalis dignitatis. ar. extra. c. sicut de iureiurando.

Juramētū eoꝝ epo

§. III. De forma iuramēti

qd faciūt rectores ꝛ curati suis epis, dicit Hosti. q̄ sm diuersitatē locoꝝ diuersa seruāt. hec tm̄ videt cōgrua ꝛ p iura p̄bari. Jurabit primo q̄ erit fidelis epo ꝛ obediens. eo. ti. nullus. Sub quo intelligē q̄ seruabit sm̄ias ei⁹ ꝛ faciet seruari. Secōo q̄ mādata sctā ꝛ honesta implebit. de offi. archi. c. fi. Tertio q̄ nihil alienabit de bonis ecclesie sine ei⁹ lnia. xvij. q. iiij. in vēditionibus. Quarto q̄ noie ecclesie vltra certā summā q̄ arbitrarie determinek nō cōtrahet mutuū. Quinto q̄ ecclesiā non relinquet: nec ad aliā se trāsferet sine sui licentia. extra de renū. c. admonet.

Sexto q̄ iura ecclesie p posse petet ꝛ defendet vtilia ei pcurabit ꝛ nociua vitabit. ar. xvj. q. j. q̄ui vere. Septimo iurabit q̄ nihil dedit vel dabit: nec aliq̄d pactū faciet: nec aliq̄d illicitū cōmisit p se vel p aliū. p adipiscēda dignitate scia vel ecclia. ex de pac. c. j. Et q̄ si hoc vitiū ad eū puenerit ammūciabit: ꝛ ad volūtatē eius renūciabit ex illo vitio.

Octauo q̄ ordines suo tpe recipiet si nondū recepit. ex de eta. ꝛ qua. c. queris. Nono q̄ in ecclesia psonalr residebit ꝛ deseruiet in ordine suo, de cleri. non resi. c. relatum,

Decimo q̄ nō soluet vltra antiquā ꝛ solitā pensionē seu censum. vt in. c. tua nos. eo. ti. Et hoc intelligē de clerico bñficiato. Nā alij clerici. s. non bñficiati nō tenenē iurare epo nisi sint administratores rerū ecclesiasticarū: vt dī in c. nullus. eo. ti. Cū dicta aūt forma trāseāt cōter docto. in tali materia. sed dicit Nico. s. q̄ licz ad oia supius cōtēta obligēk. p motus. tm̄ iure non ꝓbat q̄ ad oia hec clericus debeat obligari. Et ad hoc allego ter. ꝛ glo. vbi ponit dis recte forma hui⁹ iuramēti: nec inseruīt tāta sicut hic. xxiij. di. c. q̄q̄. in dicto. c. q̄q̄ sic dī. Solet plus timeri q̄d singulariter pollicek q̄ q̄d gñali spōsione cōcludik. Et ideo placuit huic sctō cōcilio q̄ vnusquisq̄ q̄ ad ecclesiasticos gradus est accessur⁹: nō antea honorīs cōsecrationē accipiat q̄ placiti sui annotatione. i. scriptura. p̄mittat vt fidē catholicā sincera cordis cōstrictione ac deuotiōe custodiēs iuste ꝛ pie viuere debeat: ꝛ in nullis opib⁹ suis canonicis regulis ꝺdicat: atq̄ vt debitū p oia honorē atq̄ obsequiū reuerētiā p̄eminēti sibi depēdat. Ibi di. glo. Q̄ electus p̄stat iuramētū suo maiori de fide ꝛ canonib⁹ obseruādis: vt hic. Et de indēnitate rerū eccle. vt di. xxviij. de fira cusane. Et de immoderata exactiōe nō facīēda. xv. q. fi. c. j. Et de infidelitate ꝛ pēsionib⁹ nō augēdis. de iureiurā. c. tua. ꝛ. c. ego. Suspectus aūt de inobediētia iuramētū p̄stat de obediētia seruāda. de ma. ꝛ obe. cum in ecclesijs.

Juramētū vasallī

§. IIII. De forma iuramēti

qd p̄stat vasallus dño suo habek. xvij. q. v. de forma. vbi dī. Qui fidelitatē dño suo iurat: ista sex semper in memoria debet hȝe. Incolume: tutū: honestū: vtile: facile: possibile. Incolume ne. s. sit in dānū dñi sui de corpe suo. Tutū ne sit ei in dānū de secreto suo vel de immunitionibus p quas tutus esse pōt. Honestū ne sit ei in dānū de sui iusticia vel de alijs causis q̄ ad eius honestatē ptinere videtur. Utile ne sit ei in dānū de suis possessionib⁹. Facile ne id bonū q̄d dñs suus leuiter facere poterat: faciat ei difficile. Possibile ne id q̄d possibile erat: reddat ei impossibile vt fidelis hec dicumēta caueat iustū est. Sed q: nō sufficit abstinere a malo nisi fiat quod bonū est: restat vt in eisdem sex supradictis cōsiliū ꝛ auxilium dño suo fidelis p̄stet si beneficio dignus vult videri ꝛ saluus esse de fidelitate quam iurauit. Dñs quoq̄ fideli suo in his oibus vicem rependere debet. Q̄ si non fecerit merito censebit maleficus. hec ibi. Non est dñs contra hec facīēdo periturus: q: hec ipse nō iurat seruare sicut vasallus.

De iuramento pmissorio. Capitulum VI.

Ē iuramēto promis:

Si quis pōt a iuramento absolui

sorio multe occurrūt difficultates ꝛ dubia. ꝛ in quibusdam casibus obligat ad obseruādū. ꝛ in quibusdam nō. Et q̄n obligat aliq̄n pōt peti absolutio seu relaxatio: ꝛ fieri licite pōt hoc. aliq̄n nō: ꝛ q̄n pōt licite peti absolutio seu relaxatio. ad hoc aliq̄n sufficit auctoritas epi. aliq̄n requiritur auctoritas pape. Unde circa hoc notabuntur decem casus in hoc. §. quos ponit Nico. s. q. in lectione sua: quibusdam additis.

Primus casus est quādo

iuramentū ex oīi pte est licitū tam ex parte iurātis q̄ ex pte recipientis: q̄ etiā ex pte materie sup qua p̄stat: ꝛ tūc absolutio nō est impēdenda: sed cōpellēdus est iurans ad eius obseruationem. de iureiurā. c. ꝛ si xps. Quinimmo nulla causa apparēte intrinseca etiā papa a tali iuramento absoluere nō posset. ꝛ remittit ad notata per eum in. c. q̄to. eo. ti. Ibi aūt ponit talē distinctionē p hmōi declaratione. Aut tale iuramētū fuit p̄stitū p inferiorē in materia spectāti p̄ncipalr ad papā: vt si iurauerūt canonici nō recipere aliquē vltra numerū: ꝛ tūc pōt papa absoluere a tali iuramēto sine causa: q: in tali iuramēto intelligik excepta auctoritate pape, ꝛ sic debet intelligi. c. venientes.

eo.ti.vt ibi notat Hosti. Aut fuit prestitū in alia materia: ⁊ tūc subdiuidit: q; aut in materia cōcernēte dei honorē ⁊ reuerētia: puta fabricādi eccleā: vel intrādi religionē: ⁊ sic hoc nullus pōt remittere sine causa p̄ter deū. Papa eī non pōt remittere obligationē deo quesitā sine causa. vt.xxiij.q.j.manet. ⁊.xxij.q.iiij.si is qui. Et si in hoc papa nō pōt aliū absoluere: multo fortius seipm. Si aūt papa aliū absoluit p̄sumit in dubio absolut' quoad eccleā militārē. Sed si subest iusta causa papa pōt absolucre. vt in.c.si vero.eo.ti. Et est iusta cā si turpitudinē cōtinet iuramentū ex p̄te recipiētis: puta si iurauit soluere vsuras. Est etiā iusta cā ꝓpter scādalū vitādū. vt no.glo. Inno. Vel etiā cum maior vtilitas imminet in cōmutatione: sicut dī etiā de voto. Et nō solū papa in his casib⁹: ⁊ etiā epūs pōterit absoluere sicut ⁊ votū cōmutare. vt dicit Inno.in.c. debitores.e.ti. Sed in hoc est differētia inter papā ⁊ dioc̄esanū: q; in factis magnaꝝ psonaꝝ vel multū dubijs dz recurri ad papā: ⁊ sic pōt intelligi.c.venerabilē. sed i alijs poterit epūs respectu soli⁹ siue diocesis. papa aūt respectu tori⁹ orbis. vt sentit Specu. pōt vel cōmutare vel absoluere. aliūs citra epūm nō pōt q̄ nō hz epalem iurisdictionē: vt puto. Aut iuramentū respicit p̄incipalr cōmodū hois: ⁊ tūc sine cā papa remittere nō pōt: ⁊ cū cā. vt notat Archi. in.c.auctoritatē.xv.q.vj. Iz etiā de cui⁹ cōmodo agit̄ remittere pōt. vt in.c.j.de iureiur. ⁊ de spō.c.ij. Nō ꝓcedit etiā si iuramētū cōcernat vtilitatē vtriusq; ꝓtūs tū. vt q; aliqui iurāt sibijnuicē aliquid facere. vt in dicto.c.ij.de spō. Secus puto vbi q̄s simplr iurat ad cōmodū. nā potent sibi remittere. s. papa sine cā. vt notat Specu. In licitis etiā licz ꝓuenire ꝓpria auctē er iusta causa. nō habita auctē supiozis vrgēte necessitate si nō pōt haberi supior a quo petāt absolutio fm Inno. Circa dispēsationē iuramenti sicut dicit.b. Tho.ij.ij.q.lxxxix. Illud q̄ cadit sub iuramēto ꝓmissorio aliq̄n est pctīn manifeste: vel est maioris boni impeditiuū. ⁊ tale iuramētū dispēsatione nō indiget: ⁊ ꝓpria auctē debet ⁊ pōt ꝓuenire. aliq̄n est dubiū vtrū sit licitū vel illicitū: p̄ficuū vel nociuū: aut simplr vel in aliquo casu. ⁊ in hoc pōt q̄libet epūs dispēsare. Cū aūt ꝓmittit aliq̄d in iuramēto q̄ est manifeste licitū ⁊ vtile: in tali iuramēto nō videt hz locū dispēsatio vel cōmutatio: nisi aliq̄d melⁱ occurrat faciēdi ad cōem vtilitatē: q̄ maxime videt ptinere ad ptātem pape q̄ habet curā vlem eccle. Similiter ⁊ iuramēti absoluta relaxatio q̄ dī dispēsatio. Pōt ergo dispēsari vel cōmutatio fieri in iuramētis sicut in votis. Dec.b.Tho. Nico. sy. dicit q̄ speculator⁹ in ti.de lega. dicit q̄ inferior⁹ a pa. pōt interp̄etari iuramētū q̄n dubitat de ei⁹ validitate. Quod aūt in.c.venerabilē. de elec. videt ꝓuū dici. Rndet duplr istud hz locū: scz q̄ non possit inferior⁹ interp̄etari. Uno modo cū ꝓcedit in arduo negocio ⁊ inter magnas personas. Alio modo q̄n vult dare lniam cōtrauenīēdi sine aliqua cōmutatione in aliud. Et hoc dictū Spe. sequit Anto. in.c.ꝓto. Dic Inno. q; si pōt fm eū dispensare. multo fortius interp̄etari.

Papa et epūs pñt absoluere: sed diffr

Dispēsatio iuramenti

Secūdus casus est quan

Cū est contra salutem

do iuramētū sine dispēdio salutis eterne seruari nō pōt: ⁊ tūc nulla cōpetit absolutio. Pctīn eī fuit in iurādo: non in ꝓuenīēdo. vt in.c.ꝓto.e.ti.⁊.xxij.q.iiij.p totū. Sed iuramentū etiā q̄ vergit in interitū salutis cor̄palis nō videt seruādū. Quēadmodū eī nō valet seu obligat iuramētū q̄ tēdit in mortē alteri⁹. xxij.q.iiij.c.j.cū quattuor.c. seq. Ita ⁊ fort⁹ nō dz valere si tēdit in mortē ꝓpria. ar.in.c.si nō licz.xxij.q.v. Intelligit tn hoc glo.in.c.si vero. de iure iurā. q̄n directe vergit in mortē. sec⁹ si occasionalr. Ponit exēplū de vltramōtano q̄ iurat mortā fratre suū ꝓpter mē se augusti. nā sic iurās tenet iuramētū seruare. q.d. Etiā si aliq̄n accidat vltramontanis mors ex tali mora. hoc tn nō semp accidit. ⁊ sic nō directe tēdit ad mortē: ⁊ occasionaliter. Sed Jo.an. dicit dictū glo. verū vbi ex imminēti infirmitate vel ex cōplexione iudicat sic iurās moriturus ex tali mora. Et ꝓ hoc dicere q̄ si a peritis medicis dicerētur chartusiensem mortē nō posse euadere aliter nisi per esum carniū q̄ nō obstante voto seu regula deberet carnes comedere. Sicut eī iuramētū nō ligat vbi est periculū mortis: ita nec votū. cū paribꝰ passibus ambulent iuramentū ⁊ votū. vt notat in.c.magne.de voto. Cōcludit ergo glo. sic q̄e habet in dicto.c.si vero. Juramētū nō est seruādū q̄n sine interitu saluꝝ cor̄palis seruari nō pōt. Nic⁹ sy. Idē dicit q̄ iuramētū de redeūdo ad carcere vel de nō fugiēdo carcere obligat: nisi detentio esset iniuriosa. vt scz q; bellū captiuitatis erat iniustū ⁊ cum timeret de periculo persone. xxij.q.v.§.finali.

Juramētū cōtra bonos mores

Tertius casus est quādo

totū iuramentū seruari pōt sine dispendio salutis eterne. sed est ꝑ bonos mores: tūc etiā nulla req̄rit absolutio. vt in regula. Nō est obligatoriū. de reg.iur.li.vj.⁊ intellige de bonis moꝝ naturalib⁹. Nā de ciuilib⁹ infra dicetur. Ad hoc facit q̄ dī.xxij.q.iiij. Si aliq̄d forte nos incauti⁹ iurare cōtigerit q̄d obseruatū peiorē vergat in exitū. libere illud salubriori cōsilio mutādū nouerimus. Ubi notat Archi. post Guil. q̄ iuramētū vergit in peiorē exitū sex modis. Primus est q̄ dictus est in secō. cū scz iurat q̄d est mortale. Secūs q̄n iurat q̄d est veniale. vt iurādo comedere vel bibere plus q̄ deberet. Et q̄uis nō debeat illud seruare: non tn peccaret mortaliter si seruaret. put dixit Hug. sed tn̄ venialr fm Guil. Tertius modus est q̄n iurat aliquid q̄d est ex se indifferēs: tn̄ ex circūstātia efficit̄ venialē. Ponit exēplū Archidia. de eo q̄ iurat nō negociari vel nō accipe mutuū: ⁊ hmōi. si talis venit ad casum in quo nō pōt aliter viuere nisi negocier vel mutuū accipiat nisi veniat ꝑ iuramentū fuisset temerariū. ex ideo ꝓpria auctē frāgēdū. Archi. tn̄ dicit hic querēdā absolutionē a iuramē to illo. q̄d ꝓcipue videt dicendū cum posset viuere sine hmōi: ⁊ nō cōmode. Quartus modus est q̄n iuramētū excludit opus necessitatis. vt cū iurat q̄ nō dabit indigēti. Nō eī est verisimile q̄ de⁹ acceptet talia iuramēta cū ipe ꝓcipiat opa charitatis exerceri. ⁊ nō dz iuramētū esse vinculū iniquitatis. xxij.q.iiij. inter cetera. Quintus modus est cū excludit op⁹ de q̄e bono: vt cū q̄s iurat q̄ nunq̄ erit clericus vel monach⁹ vel epūs. Cōtrariū tn̄ sentit glo. xxij.q.iiij.c.innocēs. ⁊ Hugo ⁊ Gratia. vident hoc sentire. ⁊.ii.xxij.q.iiij. Sed Archid. post.b.Tho.ij.ij.q.lxxxix. sentit ꝓuū. s. q̄ ꝓpria auctē pōt ꝓuenire. nec ob. ter. c. Archi. vel fm aliā ſram incipit ſfloꝛētinū. di. lxxv. vbi ꝓpter tale iuramentū q̄s phibet ꝓmoueri ad epatū: q; illud nō fuit ex eo q̄ esset obligatoriū. § q; temerariū mortaliter peccādo in iurādo. Primū placet q̄n vult ꝓuenire ꝓpter bonum publicū. Sed q̄n vult venire ꝑ ꝓpter bonū p̄uatū. Sextus modus est q̄n excludit op⁹ indifferēs pia intētione ꝑ deo aut ꝓximo faciendū. vt si q̄s iurat q̄ nō loquet alicui. vel q̄ nō intrabit domū ei⁹ vel q̄d simile. Non eī tenet talis ad obseruātiā talis iuramēti si vult ꝓuū facere pia intētioe ꝓpter deū vel ꝓpter ꝓximū. Ex his decidit questio q̄ fit cū q̄s iurat de nō fideiubēdo vtrū valeat. Et Lau. tenuit q̄ sic. q; sicut q̄s pōt iurare ꝓ vtilitate ꝓximi ita ⁊ ꝓ sua. vt recitat Archi. in.c.nō est.xxij.q.j. Sed Jo. an. dī. q̄ vbi sal⁹ ꝓximi ꝓclitaret nisi fideiuberet nō tenet ad obseruātiā ei⁹. q; iuramētū nō extēdit ad hūc casum in excogitatū. Sed etsi excogitauit tūc hūc casum iuramentū fuit temerariū. ⁊ ꝓ his nō seruādū. Ego ꝓ indubitato habeo hoc dictū. Et plus sentio q̄ etiā vbi sal⁹ ꝓximi nō ꝓclitaret si vere ꝓxim⁹ indiget nō obligat ad obseruātiā ei⁹. q; ex ꝓcepto tenemur diligere ꝓximos sicut nosipos. Et q̄uis cū ꝓxim⁹ nō ita indigeat tali fideiussiōe q̄ ꝓclitaret ex hoc salus ſua. ⁊ ꝓ his q̄ sic iurauit non teneat ex ꝓcepto fideiubere: sicut nec dare elemosynā. fm beatū tho.ij.ij.q.xxij.tn̄ est de cōsilio. ⁊ ideo seruatū illud iuramentū peiorē vergit in exitū. vnde non obligatur. Et idē per oīa puto q̄n quis iurauit nō mutuare pecuniā eadem ratione. Ex his pñt decidi multe similes questiones.

Juramētū factū in ira

Quartus casus est quan

do iuramentū ꝓcessit ex cā iracūdie: posset tn̄ seruari sine dispēdio alie. Et remittit ꝓ declaratione hui⁹ ad notata ꝑ eū in.c.ficut ex lr̄is. ibi sic dicit. Jo.an. di. q̄ iuramētū de quo agit̄ in illo.c.ficut. videlicet q̄ q̄dā monach⁹ ex iracūdia iurauit cū fuisset absolutus a priore ꝓ nunq̄ rediret ad claustrū: nō obligat illum: etiā si nō fuisset ꝓfessus ex quo sic temerarie iurat ⁊ caloꝛe iracūdie. Secus si ex cā ⁊ cū deliberatione. Do. Anto. putat q̄ si caloꝛ iracūdie fuit tātus q̄ illud deliberate nō iurasset: tale iuramētū nō est obligatoriū: q; hmōi voluntas nō est discreta: vel si est de facili ꝑ epm̄ est cōmutāda. Et remittit ad summā Ray. in.c.de iuramēto. Sed Jo.an. in.c.dudū. de cōmo. dicit glo. super. d.c. tenētē q̄ votū emissum caloꝛe iracundie nō obligat hz veritatē q̄n est talis ⁊ tāta turbatio q̄ sapit quādā mēris alienatione ex multo furoꝛe. aliⁿs votū ex ira cūdia obligat: q; ea que in se sunt bona nō indiget deliberatione. ⁊ sic idē erit dicēdū de iuramētis. Quod tn̄ dicit Jo.an. q̄ nō req̄rit deliberatio intelligentiā voluntatis sicut in dubijs fit hec subita fieri pōt: ⁊ hec saltē req̄rit ⁊ sufficit. Nā fm Tho. ij.ij.q. lxxxviij. deliberatio req̄rit de necessitate ex parte q̄ vt ꝓ ex ei⁹ diffinitione. ⁊ sic credit Jo. an. intellexisse vt alibi dicit. Cōcludit q̄ iuramentū ex abrupto factū nō obligat: q; nō hz in se cōsensum. tn̄ poterit peti absolutio ad cautelā que de facili est indulgēda. Dec Nico. sy. q̄d ꝓcipue fidēi est cū dubitat fi habuerit consensum seu deliberationē. Itē nota q̄ cū q̄s iurat tenere hostagia seu hospitia i certo loco: nec habet ibi q̄d comedat vel vnde soluat: vtrū ne teneat̄ impleꝛe. dicit ad hoc Hosti. q̄ si tpe obligationis erat nō soluēdo: tenet̄ seruare iuramētū: q; ad hoc videt̄ se obligasse: ⁊ vicū querat mansiones suis vel mēdicādo. Sed si laborare nō posset ⁊ mē dicādo nō sufficiēter inueniret nō tenet̄ vltra posse. de re. iur. c. nemo. Sed si tpe obligationis erat soluēdo: ⁊ postea deuenit ad paupertatē: tūc distīguēdū est: q; si est talis q̄ possit mēdicare sine verecūdia dico idē q̄d pī⁹. ar. xxij. di. c. diaconi. Et rō pōt esse: q; videt intēdisse obligare se ad hoc. Sed si est nobilis ⁊ in dignitate tūc subuenendū est ei iuris bñficio. ex de iureiu. c. querelā. Et q̄uis nō faciat ad ꝓpositū materie hui⁹. §. nisi cū fieret iuramētū hoc i iracūdia: ⁊ tūc fm predicta decidēdū. tamē verū est.

Juramētū dolose extorsum

Quintus casus est quan

do iuramētū est dolo aduersarij extorsū: ⁊ tūc cōsiderādū si ꝑctus sup quo ꝓstat est talis reꝓbat⁹ fauoꝛe ipsi⁹ iurātis: ⁊ tūc tale iuramētū nō est obligatoriū. casus est in.c.cū cōtingat. a ꝓio lre. Nā ibi dz q̄ mulier q̄ cōsentit alienationi rei dotalis: ⁊ iurauit nō ꝓuenire. vbi nō fuit̄ q̄ erit dolus nec met⁹ nō est audiēda. s. quoad relaxationē iuramēti vel annullationis ꝑctus. ergo si interuenit dolus sec⁹. Nā tex. excipit dolū. ⁊ sic etiā in.c.ij.de pac.li.vj.⁊.c. licz.e.ti.⁊ li.⁊ in auk. sacra impuberū. Et idē dicēdū cū interuenit metus. Ex quo ēt talia iuramēta ꝑ legē sunt nō ligāt nisi fint volūtaria oīno. q̄d etiā tenet Bar. Jfateoꝛ tn̄ q̄ in his casib⁹ tuti⁹ erit ⁊ si petāt absolutio vt sentiūt multi doctoꝛes. Sed ꝓmū verⁱ ⁊ notabiliⁿ. Si vo iuramētū non venit ꝑ dispositū a iure ⁊ interuenit dolus: tūc subdistīguo: q; aut tal⁹ est dolus q̄ ercipit mēte iurātis. puta cessante dolo nullo modo se obligasset: ⁊ tūc iuramētū non ligat: ⁊ pōt ꝓuenire nulla petita absolutione. ar. p id q̄d no. Jo. an. in.c.vnico. de cōmo. Et sic intelligit Jfrede. cōsilio. cxciij. vbi hoc expresse sentit ponēdo terminos in minore. xxv. annis. ⁊ in muliere seducta a fribus hereditati paterne renūciādo q̄ valebat lōge plus q̄ habuit in dote: q̄d est notādū ꝓ limitatione capti scōi, de pac. li. vj. scz

Juramētū ex metu factū

Sextus casus est quādo

iuramētū cōtinet turpitudinē ex ꝓte recipiētis: ⁊ maxime cōcurrēte turpitudine ex ꝓte materie sup qua ꝓstat: sed ex ꝓte iurātis nullū imminet pctīn iurāti: ⁊ tūc iuramētū obligat: § pōt peti absolutio nō obstāte ꝓdictione aduersarij. Et ista est ꝓpria casus capi. s. ⁊.c. debitores. eo. ti. Et ꝓ isto casum pōt decidi q̄d dicendū sit in filiofamilias renūciāte macedoniano: ⁊ iurāte nō ꝓuenire. Et Bar. in dicta. l. si q̄s. decidit q̄ iuramētū obligat: sed petāt absolutio. Sed Jo. an. post Jaco. de bel. plus sentit: scz q̄ iuramētū nō obligeꝛ: q; cōtra bonos moꝛes. Itē q; iuramētū reꝓbat nō solū cū cōtinet in se pctīn: sed etiā q̄n potest esse occasio pctī. ar. c. cū ab oīni. de vita ⁊ ho. cle. Et nota fm beatū Tho. ij.ij.q. lxxxix. q̄ votū est magis obligatoriū q̄ iuramētū ex sui ratione. ⁊ ratione hui⁹ habes. ꝑ. de voto. ibi vide. Et q; maior⁹ est obligatio voti q̄ iuramēti: hinc est q̄ si q̄s voueat castitatē: etiā simplr: si postea iurat alicui mulieri q̄ ducet ea in vꝛoꝛē debet potius votū seruare q̄ iuramētū. ⁊ ad hoc tenet̄ al⁹ peccaret mortaliter.

Et quod dicit Gratianus.xxij.q.iij.§. vnde datur. q talis non phibetur seruare iuramentū. illud falsum est nec tenendum ſm Bonauē.in.iij. ⁊ glo.in dicto.c.

Septimus casus est quā

Juramē tū prestī tū cōtra legem

do nulla alia turpitudo est nisi quia est prestitum contra legē. Et in hoc distingue. Aut em̄ lex resistit in fauorē rei publice principalr: ⁊ tūc nō est necessaria absolutio: q. iuramētū illud nō valuit. vt in.c.ſi diligenti. de fo.cōpe. Aut principalr in fauorē iurātis: liez secidario in fauorē publi cū. vt in muliere ⁊ in minore: ⁊ tūc sumus ꝑparie casu.c. cū cōtingat. ⁊.c.ij. de pac.lib.vj. ⁊ in aut. sacra ipuberū. Et puto q in hoc absolutio sit denegāda. Primo facit ad hoc regula ḡnalis q iuramētū est seruādū. qđ seruari pōt sine periculo aie. Itē nulla hic repit turpitudo. Nā ex quo lex puidit fauorē psone: ⁊ talis psona iuramēto renunciat iuri suo: nulla turpitudo repit in ꝑsente. Nā lex dei nō hꝫ ꝑ turpi q seruet iuramētū. Nec ex ꝑte ꝑsentis pōt argui dolus: vel aliqua alia deceptio. nec materia de se est turpis. ⁊ sic sum⁹ extra terminos. c. debitor. es. ⁊.c.j. eo.ti. Jbi em̄ repit turpitudo ex pte recipiētis. ⁊ materia etiā in se est turpis seu ꝓhibita. ⁊ si qua culpa inuenit satis puniť in retractatione actus iuramento nō accedēte. Nec in hoc videť dictū ſfrede. ꝓbabile q sc̄s fiat absolutio: q. ꝛctū est cōtra legē vel statutū. Nā si hoc esset verū de facili euacuareť diſpositio. c. cū cōtingat. ⁊.c.ij. de pac. lib.vj. ⁊ aut. sacramēta. ⁊ in ſimilibus petēdo absolutionē a iuramēto. Nec est verisimile in aliquo istoz iuriū que emanauerūt ita solēniter q̄ nulla fuisset facta mentio de absolutione a iuramento sicut fit in.c. verū. ⁊ in.c.j. eo.ti. Nec obstat si dicať q turpitudo est ex pte recipiētis in eo q cōtra legē vel statuto diſpositū contraxit. Diſponit em̄ in fauorē psone principalr: cui fauori ꝑparie renūciat: ⁊ sic nulla turpitudo. Ex solo ergo cōtractu contra legē edito in fauorē psone nō ꝓsumiť dolus. Pactū ergo ꝑi factū a filia dū nuptui traderetť q dote cōtenta nullū ad paterna bona regressum haberet: ḡuis improbet lex ciuilis: tñ si firmatū sit iuramēto hoc pactū nō vi nec dolo prestiti debet seruari. put dī in.c. ḡuis. de pac. li.vj. Similiter dos ⁊ donatio ꝑpter nuptias. etsi alienari nō possit etiā cōsentiēte vxore. vt dī. ff. de fundo do. l. lex iulia. nec valet talis alienatio. tamē si vxor iurat nō cōtrauenire valet. vt de iureiuran. c. cū cōtingat. ⁊ de pac. c. ḡuis. lib.vj.

Octauus casus est quan

Juramē tū lesiuū

do retētis terminis supadictis eo q statuto resistēte contrahitur. ⁊ daſ lesio in cōtractu. vel datur lesio vltra dimidiū iusti ꝓcij statuto non resistente. vt in.c. cū dilecti. de emp. ⁊ ven. Nūquid tūc poterit peti absolutio a iuramēto. Et dico q aut lesio est modica: ⁊ tūc nō pōt peti: quia ꝑ modica lesione iura nō curāt dare remedia ſpālia. Ad hoc.c. abbas. extra de his que vi metuſve causa fūt. Aut lesio fuit enormis: ⁊ tūc si iuramentū fuit simplr prestitū de nō veniendo cōtra: audieť allegādo enormē lesionē: q in tali enormi lesione ꝓsumit dolus. l. qui testiū. C. de ꝓba. Nō em̄ ꝓsumit iurās hūc casum cogitasse. ar. eoz que notant. ea. ti. c. quintaullis. ⁊.c. veniens. co. ti. Itē q iura cōiter excipiūt dolū a talibus iuramētis. Sed paria sunt q dolus intercueniat ex ꝓposito vel re ipsa. l. si qs. ff. de ver. obli. Et hec videnť vera nō solū si verba vel iramenta sunt indefinita. sed etiā si sunt ḡnalia: vt si iuramit q nō veniet cōtra vlla ratione vel causa. Si aūt sunt verba magis ſpecifica ⁊ lata: vt q. apte videanť excludere remedia: q. sc̄s iurat nō venire cōtra ratione enormis lesionis: tūc si verba excludūt vnū remediū tñ poterit habere recursum ad aliud. vt si iurat non ꝛuenire ratione minoris eratis poterit ꝛuenire tanq̄ maioris. Sed si excludit oia remedia: vt q. iurat nō ꝛuenire vlla ratione. nec tanq̄ maior; nec tanq̄ minor. tūc tenet glo. dñi Anto. in minore quoad enormē lesionē nō valere contractū ⁊ iuramentū. sed poterit petere absolutionē a iuramēto q̄tūcunq; iuret nō ꝛuenire ratione enormissime lesionis. Et ſm Bar. etiā si minor iuraret. q si plus valet q̄ vēdit. dat ⁊ donat ꝛhenti secū: q. cū fraus ꝓsumať ex pte recipiētis iura canonica nō assistunt talibus iuramentis. Itē si iuraret oia illa vēdita esse ad verū ꝓciū rei. q. cū cōstat de opposito talia pñt revocari: q. iuramentū illud censeť prestitū sub cōditia q illud sit iustū ꝓciū de quo est cōuentū. vnde cōstito de ꝛrio nō erit periurus ꝛueniendo. ꝛrij. q.ij. brūs. In maiou aūt ꝛctus manebit validus iuramento firmatus ſm Anto. Sed Nico. sy. putat q etiam maior poterit ꝛuenire lesione data enormissima q̄tūcunq; illa verba iurata fuerint late concepta: q. notarij illa apponere solent ad maiorē validitatē ꝛctuū. tamē ꝛhētes putāt illud esse verū ꝓciū rei: nec in aliquo decipi. vñ pñt ꝛuenire saltē petēdo absolutionē. ⁊ hoc nisi appareat ex aliquib⁹ circūstātijs vere voluisse ꝛhentē illud donare in quo lesus est. Cū ergo notarij ⁊ ꝛhentes soleāt cautelā ponere verba valde lata excludētia oia remedia. nō videť illos p talia verba ḡnalia voluisse pati enormissimā lesionē. sed potius fuisse passos illa verba apponi ad seruādū notarioꝝ consuetudinē. Et idē videť ſsenſſe do. Anto. in.c. quintaullis. vbi dī se de facto cōsuluisse q̄ q̄tūcunq; verba late cōcipiāt in psonas arbitroꝝ: vt puta q possint de iure vnius dare alteri in totū vel in partē ⁊c. q. nihilominus enormiter lesus poterit ꝛuenire. licz non appareat de dolo ex ꝓposito: sed ex re tm̄. q. talia verba effuso sermone ꝓlata videnť sub quadā cōfidētia persone ⁊ amicitie arbitrorū vt capiāt benivolentiā eoꝝ ad nō ledendū. Et idem tenuit diſputando ꝑe. de ancho. licz multi cōtra hoc sentiant. Unde hoc nō est ſine dubio Nico. sy.

Nonus casus est quādo

Juramē tū turpis tudinis

turpitudo reperiť ex parte recipiētis iuramentū: ita q̄ locus est petitionis absolutionis. sed iurās anteq̄ absolvetur incidit in periurij. nūquid poterit absolutionē petere a iuramēto: sicut ante petisset q̄ incidisset in periurij. Et remittit ꝑ declarationē hui⁹ ad notata ꝑ eū in.c.j. eo. ti. Jbi aūt facit talē distinctionē. Quia cū hoc petit: aut iam est elapsus terminus solutionis: ⁊ tūc nō debet audiri petēs absolutionē a iuramēto cū iam incidert in periurij. q. frustra postulat legis auxiliū q̄ cōmittit in legē. vt de vsuris. c. quia frustra. Et hoc ſsenſit ſfrede. in conſilio. cclxxviij. ⁊ hoc ne pseueret in periurio: sed debet soluere vsuras ⁊ post ea repetere. vt in.c. debitores. eē de iureiurā. Aut non est elapsus terminus: sed mora cōmittitur ex sola interpellatione: ⁊ sic insſtāte termino solutionis nō pōt peti relaxatio a iuramēto: ne in termino incidat in periurium ſm Joan. Solū ergo pōt petere hmōi relaxationē anteq̄ cōstituatur in mora soluēdi. Nico. sy. Dñs Anto. illud qđ dicit ſfrede. s. sc̄s q̄ qui incidit in periurium nō debet audiri petēs ab eo relaxationē asserit sibi nō placere: q. iurans erat obligatus ad duo. s. ad soluēdū in termino: ⁊ ad soluēdū ſimplr. ⁊ q. non solut in termino incidit in periurium. sed quatinus remanet obligatus post terminū potest petere absolutionē. qđ Nico. sy. putat verū si petendo absolutionē nō perseueraret in ꝑcō: tūc possit petere absolutionē etiā post terminū licz inciderit in periurium: ⁊ de quo puta sibi imponēda est: ita q̄ secus si pseueret in ꝑcō cogendus est vt q̄citius liberet a ꝑcō. Utrū aūt sit vocāda ps aduersa cū petit q̄s sibi relaxari iuramentū factū ad instantiā ipsius. Nico. sy. dicit q vbicūq; iuramētū est obligatorium ex pte obligāris ⁊ aliquā vtilitatē cōtiner ex parte recipiētis nunq̄ debet relaxari nisi vocata pte. Ratio huius cōclusionis est: q. ex quo ꝑ absolutionis actū ꝓiudiciū irrogat pti in eo q̄ sibi vtilitas amittiť debet ps vocari. q. nil fieri debet in ꝓiudiciū absentis. c. j. extra de causa pos. ⁊ si aliter fiat absolutio non valet. ⁊ hoc verum nisi

Utrū pos sit relaxa ri pte ad uersa abs sente

notorie cōstet iuramentū cōtinere turpitudinē ex pte recipiētis: ita q̄ pti absenti certū sit nullā defensionē cōpetere in hoc. Nā puto valere absolutionē etiā pte nō vocata. Nam si hoc casu valeret sua ſuper principali vbi agit de maiori ꝓiudicio forti⁹ valebit absolutio vbi nō agit de tāto. ad hoc. c. bone. de elec. Si ergo q̄sto iuramēti est cōra eo ⁊ notorie cōstet de illi⁹ turpitudine ab illo iuramēto absoluere poterit ꝑte non vocata. Sed si non cōstat manifeste de turpitudine: vt q. nō cōstat q̄ iurauit solue re vsuras: puta q. ꝛctus erat sub forma licita cōceptus: ⁊ sic nō poterit cōstare de turpitudine ante finē termini: vel ꝑpter absentiā ptis: vel q. terminus instabat: tūc nō fiet absolutio ꝑte non vocata. vt in.c. debitores. co. ti. Jo. an. ſfrede. ⁊ Lar. dicūt in hmōi parte vocandā cum agat de eius ꝓiudicio. Dñs Anto. dicit q̄ si est tāta turpitudo ex parte recipiētis iuramētū q̄ nulla ei acquirat actio nec ꝛctus iuramēto firmat nō est necesse ꝑte vocari: q. nullū interesse pōt ꝓtendere. Sed ꝓsupposito q debeat pars vocari si tñ fiat absolutio parte non vocata tenet absolutio: sicut dicitur de absolutione ab excōmunicatione.

Decimus casus est quan

Juramē tū non re petendi

do q̄s iurat non repetere q̄d alter turpiter recepit: puta p vsurā vel p metū: ⁊ iurat etiā super his nullā querimoniā deponere. Ꝓto hui⁹ declarationē remittit ad notata p eū in.c.ſ.c.ti. Jbi aūt ſic dicit distinguēdo. Quia vic⁹ aut ad huc nō soluit q̄d iurauit: aut iā soluit. Et i ꝓmo casu sub distingue: q. aut iurauit ſimplr. i. solū hoc sc̄z soluere vsuras: aut iurauit nō solū soluere: ⁊ etiā nullā sup hoc querimoniā mouere: nec etiā iudici denūciare. Et i ꝓmo casu hꝫ plura remedia talr iurans. Et ꝓmū est facile. ſ. vt soluat: ⁊ tūc ſpleat iuramentū ⁊ postea repetat. vt in.c. debitores. e. ti. Scdm remediū est vt petat creditorē cōpelli ad relaxationē iuramēti. vt i isto. c. j. e. ti. Et b verū nisi instaret termin⁹ solutionis: ita q̄ ex mora incideret in ꝑiurij. tūc em̄ nō audireť: ⁊ ꝓi⁹ soluat ⁊ postea repetat. Tertiū remediū est vt petat debitor absolutionē ab epo. Sed dubiū est vtrū istud remediū sit p se subsidiū. i. q̄ etiā nō seruato scdo remedio possit absoluere epc: aut sit subsidiū subsidiarij. i. q̄ ꝓi⁹ cogant creditores ad relaxādū ⁊ i casu quo nō possint ad ꝺ induci: tūc epc⁹ absoluat. ⁊ Jnno. videť velle b scdm. ſ. q. sit subsidiū subsidiarij: cui assentit Jo. an. Sed Anto. tenet ꝺm. ſ. q. sit subsidiū p se. ⁊ hoc magis placet Nico. sy. Et rō est ſm eū: q. si epc⁹ absolvit a iuramēto metu prestito: nec est necesse recurrere ad iuramēta recipiens. vt in.c. ad aures. eē de his q̄ vi metuſve cā fūt. ergo multo forti⁹ in casu nro. ſa iuramēto facto p solutiōe vsuraꝝ. Quartū remediū est vt debitor cōueň rōe iuramēti excipiat q̄ nō ꝺs cogi ad obseruātiā iuramēti cū ipe creditor teneat ꝑpter turpitudinē suā illud relaxare: ⁊ sic illud relaxari petit. hoc tamē facere ꝺs ante terminū elapſum ꝓmiſſionis sue. Quintū remediū est vt iudex ex officio suo cōpellat creditorē desistere ab exactiōe vsuraꝝ.

Jurans nullam questio nem face re

Jn scdo aūt casu cū. ſ. iurat soluere ⁊ nullā q̄stionē sup b mouere: dico q hꝫ iste ꝓmū remediū dictū. ſ. vt soluat ⁊ postea repetat. nā nō iurat nō repetere. Et b iuramētū stricte est intelligēdū. vt in.c. ad audiētiā. que vi metuſve cā fiūt. Scdm remediū vt denūciet ecclie. nā nullū iuramētū pōt obligare quin possit q̄s denūciare crimino suū eccliē. vt in.c. quēadmodū. e. ti. ds tñ denūciās fundare se sup salute ꝓmi ⁊ nō sup interesse suo ꝓpriū: q. tūc obstaret illi iuramēto. Sed do. Anto. dicit q̄ pōt venire iste denūciās: aut ꝑ viā denūciationis euāgelice: ⁊ tūc hꝫ seruare pr⁹ monitionē ipsi⁹. ij. q. j. si peccauerit. Aut ꝑ viā cuiuscūq; intimationis: vt iudex aut saltē ꝛ correctionē peti. ⁊ in b nō credit monitionē necessariā. ar. ad predicta c. ij. de spō. ⁊ tūc etiā videtur q̄ possit intēdere ꝓpriū interesse suū. Tertiū remediū est de iuramēto. ſ. q. faciat se absoluere absq̄ hoc q̄ faciat citare creditorē suū. quod placet Jo. an. Sed hoc nō videť Nico. sy. q: videť hoc implicite querelā cōtinere quā iurauit nō facere. Quartū remediū est vt iudex ex officio suo cōpellat creditorē iuramēti relaxare vel nō ab exactione desistere. Quātū ad scdm principale. i. si iā soluit: pōt repetere. Sed si iurauit nō repetere ac etiā nullā ḡrelā ponere nisi denūciare: sem per remanet ibi via denūciādi que per iuramētū excludi nō pōt. Itē alia via est vt iudex ex officio suo cōpellat ad restituendū etiā si nulla ponať sibi ḡrela de b dūmodo ei cōstet. Nota etiā ſm Nico. sy. super. c. puenit. q̄ si ꝓlat⁹ metu iurat sup reb⁹ alienatis nō repetēdis. distinguēdū est: q. si sup rebus ꝑpūis ⁊ vbi est dānū ei⁹ precise non ꝺs ꝛuenire nisi ꝓi⁹? habita relaxatione vel absolutione: q̄n vi delicet cōstat notabilr dānificar⁹: ⁊ vbi agit ꝙ q̄s absoluat a iuramēto: ops ꝙ adeat iudex eccl̄asticus ꝙ hoc q̄d notat Jnno. in.c. debitores. e. ti. Si aūt agit vt turpiter recipiēs cogat relaxare iuramētū. poterit hāc compulſionē facere etiā iudex secularis. vt no. ſfrede. consilio. cclxiij. ⁊ hoc q̄n nō dubitať de turpitudine recipiētis. Sed si dubitaret de iurib⁹ iuramēti: tūc ꝺs adiri iudex eccl̄asticus. Si aūt iurauit sup reb⁹ eccl̄ie: tūc eccl̄ia si est dānificata etiā si mer⁹ nō interuenisset nō videť obligator: ij. Jnno. tñ dicit q si hoc egit violētia ⁊ dolo in dānū eccl̄e absoluit ꝓius vt repetere possit. vt in.c. ſi vero. e. ti. Si nō per violētia vel dolū: tūc supio: facier absolui ꝓlatū q̄ iurauit: vel dabit curatoꝛ bonis eccl̄esie vt repetat res eccl̄esie: ⁊ ille nō venīat cōtra iuramētū. Sed Nico. sy. dicit ſimplr q̄ non est obligator. ij. vñ ⁊ ꝑm ꝓlatū q̄ sic iurauit absq̄ eo q. petat absolutionē: pōt reperere siue p se siue p aliū: q. iuramētū nō pōt esse vinculū iniquitatis ⁊c. Itē ſuper. c. ex re ſcripto. e. ti. dicit Nico. sy. q. monachus p vtilitate monasterij se obligare vtiliter pōt etiā cū iuramento. Et cū hoc facit cū cōsensu abbatis q. vtilitate monasterij etiā ciuiliter pōt obligari: q. eoꝝ cōsensus vt volūtas dependet ex volūtate abbatis. vt in.c. ſi religiosus. de elec. li. vj. Sine cōsensu aūt abbatis nec ciuiliter nec naturalr obligat ex pmiſſo: q. ius resistit huic obligationi: vt in.c. nō dicatis. ꝛij. q. j. Itē in obligatione monachi sine cōsensu abbatis nō pōt accedere fideiusſo. l. j. ⁊.ij. ff. de fideiuſſo. Itē non improbat q̄ clerici etiā religioſi iurāt super cōtractu obseruādo. Itē nota q. iurās laicus etiā tanq̄ fideiusſor: super cōtractu potest coram iudice eccl̄iastico cōueniri. vt in.c. ſi de foro cōpe. lib.vj. Hec omnia Nico. sy.

§. I. De cōmutatione iura

mēti. Jn.c. pueniť. ij. ſummatim dī q̄ nō deberat q̄ iuramēti cōplemētū in melius cōmutat. Circa cui⁹ declarationē Nico. sy. ibi sic distinguit. Aut iuramēti implemētū cōcernit honorē dei: aut vtiliratem ꝓximi. Et in ꝓmo casu si illud in q̄ vult cōmutare est dubiū vtrū sit maⁱ⁹ bonū re quirit⁹ sup hoc auctas supioris ſm Anto. in cōmutatiōe. Itē etiā si illud est maⁱ⁹ bonū manifeste ⁊ euidēter: si obseruatio ei⁹? qđ iurauit nō ꝑdit vel ꝑturbat maⁱ⁹ bonū. puta q. iurauit ire ac sctm anto. ⁊ nūc intēdit ire ad sepulcrū. pōt em̄ iplere ꝓmū: ⁊ postea ad sepulcrū ire. vñ ⁊ tali cōmutatiōe si vellet ꝓmū. i. scdm cōmutare requirit auctoritas supioris saltē epi. Nā sicut epc⁹ pōt votū cōmutare: ita ⁊ iuramētū. vt no. Jnno. in.c. debitores. c. ti. Si aūt nō pōt seruari iuramētū sine ꝑturbatiōe vel desertiōe maioris boni: tūc ꝓpria auctē cōmutare pōt ſm Anto. puta si iurauit ire ad sepulcrū vel ꝺhere matrimoniū cū aliqua ꝓpria auctē: pp̄t ꝛuenire intrādo religionē. q. ipēdit ꝑ talī obsequio ꝑpetuā dño seruiturē. ar. de voto. c. ſcripture. Jn scdo aūt casu cū. ſ. iuramētū cōcernit vtiliratē ꝓiuatā. dico q̄ sine cōsensu illi⁹ cui ꝓmissū fuit etiā i meli⁹ cōmutari nō pōt. Nec ꝑdest in b supioris auctas. ex b q̄ notatur eo ti. c. q̄to. ⁊ Jnno. in. c. cū inter. de renū. Ꝓto quo facit: q. debitor: nō pōt vnā rē etiā melioꝛē ꝑ alia soluere inuito creditore. vt insti. qui. mo. tol. obli. in ꝓncipio.

§.II. De irritatione iuramentoz.

Nota ꝼm.b. Tho.ij.ij.q.lxxxix. Cū ad vnūquēq; ptineat irritare iuramēta q̄ a subditis facta sunt i his que subdunt ei⁹ ptāti ſi vult: ideo mater ⁊ pr̄ ꝑnt irritare filiorū iuramēta: ⁊ viri iuramēta vxoꝝ. vt dr̄ Nume.xxx. Hec Tho. qđ videt intelligēdū ꝼm Guil. in his q̄ nō ꝑnt fieri ſine ſcādalo ⁊ p̄iudicio viroꝝ. Idē de filijs ⁊ ſeruis videt. Ad id qđ dr̄. Anto. facit qđ dr̄ ſummatim in c. ſi ſeruis. de iureiurā. vicz. q̄ nō valet iuramētū p̄ſtitū i p̄iudiciū iuris ſupioris. Et ſup dicto. c. q̄rit Nico. ſy. ſi clericꝰ exīs i ſtudio alicui⁹ ciuitat̄ iurauit nō exire diſtrictū illi⁹ ciuitat̄ anteq̄ ſuo creditori eet ſatiſfactū. ſi ante ſolutiōez reuocat̄ ex iuſta cā p eꝑm. nunq̄d iuramēto nō obſtāte teneat̄ mādato ſupioris parere. Et videt̄ q̄ ſic p illud. c. venietes. q̄ nō potuit ſe obligare i p̄iudiciū iuris⁊ auctis ſupioris. ⁊ poſt multa q̄ allegat Jo. an. de re. iur. in malis cōcludit q̄ nō tenet̄ ibi manere ſ parere mādato ſupioꝝ. Et ſ nīſi cū lnia epi q̄ dedit lniam ſtādi i ſtudio: q̄ vno cōceſſo videnꝫ oia cōceſſa ſine q̄b⁹ illud expediri nō pōt. vt in. c. prudentiā. de of. dele. Et idē cōcludit p oia de pr̄e reuocāte filiū q̄ eodē modo iurauerat. Itē i dicto. c. puenit. ponit̄ iſta alia cōclusio ſummaria. Nō aſtringit̄ q̄s iuramēto ad impl̄ēdū q̄d iurauit ſi ab alia pte nō impleť. Circa hmōi declarationē Nico. ſy. ſic diſtinguit. q̄n due obligationes reſpectuanť adinuicē: vt q̄ ego p̄miſi tibi certū q̄d p eo q̄ tu p̄miſiſti mihi q̄d aliud: ſi tu nō adimples ex parte tua: nec ego teneoꝝ iplere. ⁊ ſic loquit̄ iſtud. c. puenit. ⁊ regula. fruſtra. de re. iur. li. vi. Idē q̄n ſolꝰ ne obligaut: ſ obligatio mea fuit cōditionata p te reſpectu alicui⁹ impl̄ēdi p te: puta p̄miſiſtre p te romā ſi dederꝫ mihi. x. ſi nō das non teneoꝝ. p̄miſi nō expellere te de domo mea tibi cōceſſa i emphiteoſim. certe tacite itelligit̄ ſi mihi canonē ſolues. vñ ſi nō ſoluis poſſum te expellere. Si vo obligationes nō reſpectuanť adinuicē nec reffectunť ad idē factū: ſ diuerſum. puta p̄o miſi tibi dare certū libz̄ū ⁊ iurauī. tu poſtea iuraſti aliq̄d p me facere: licz ego nō impleā p̄miſſionē. tu tñ nō vitabis piuriū differēdo: q̄: tu nō p̄miſiſti ratione p̄miſſionis mee: ſed ſimplr. ⁊ in hoc caſu loquit̄. c. qđ deo. xxxiij. q. v.

§.III. De iuramento facto

Utrum ſucceſſores obligētur iuramēto anteceſſoris

ab aliquo alicui⁹ vtrū obliget eū ad ſucceſſores ei⁹ qui iurauit. ⁊ vtrū ſucceſſores iurātis obligenť ex illo ei cui iurauit. ℞n. ad vtrūq; Nico. ſy. ſup. c. vitatis. e. ti. Quātū ad p̄imū p diſtinctionē: q̄ aut q̄s iurat alicui ⁊ ſucceſſoribus ei⁹: licz teneat ſe cognoſcere libertū ſeu vaſallū ſeu ſubditū. Et de hac recognitiōe loquit̄. c. lōginq̄tate. xij. q. ij. qđ ſit ne lōginq̄tate tp̄is pereat meꝰia origo. Aut nulla mētione facit i iuramēto de ſucceſſoribꝰ: ⁊ tūc iterū ſubdiuidit̄: q̄ aut iurat ſimplr̄ ꝓſonalr̄: ⁊ tūc cuilibet ſucceſſori iurare tenet̄. ad hoc facit. l. impiale. de phī. feu. ali. Sed ſ facere videt̄. c. iſtud vitatis. Aut fuit ſimplr̄ appoſitū aliq̄d vbū ꝓſonale: puta p̄mitto tibi. tē. ⁊ tūc p̄cedat opi. p̄emiſſa. Si tñ is cui iuratū eſt remouereť a dignitate nō tenereť ei iurās ad obſeruātiā iuramēti amplius: q̄ intelligit̄ iuramētū ꝓſone p̄ſtitū rōe dignitat̄. ⁊ de hoc eſt. j. in. c. venerabile. de elec. Aut fuit ſimplr̄ p̄ſtitū rōe dignitat̄. ⁊ tūc tranſit ad ſucceſſores q̄tūcunq; nō fuerit facta mētio de ſucceſſoribꝰ: vt ſi dixi p̄mitto obedire ep̄o Flo: ei. vel ro. pō. q̄: dignitas nō variať ex varietate perſonaꝝ. vt in. c. liberti. xij. q. ij. Quātū ad ſcām dicit Hoſtī. ⁊ cōiter doc. q̄ iuramētū nō trāſit i heredē vel ſucceſſorē iurātis: etiā ſi q̄s iurāſſet ꝑ ſe ⁊ ſucceſſoribꝰ ſuis ſeu here dibꝰ: q̄: licz q̄s poſſit obligare heredē tpal̄r: immo etiā nō faciēdo mentionē de heredibꝰ pactū regul̄r trāſit in eos. ſpūal̄r tñ nō pōt: q̄: licz ſit honeſtū: vt i ſpūalibꝰ obligatio nibus filius ſequať voluntatē p̄ris: nō tñ neceſſariū. vt in c. ſ. de deſpō. impu. vñ filiꝰ vel heres nunq̄ eſt piurus ex iuramēto defuncti: ſi tñ iurans ſi nō ſeruat cū debeat. ⁊ ſi quidē fuit iuratū ſimplr̄ nō habito reſpectu ad dignitatē eiꝰ cui iurat: nec ad dignitatē ſeu aliā q̄litatē iurātis ſemp obligat iurantē ſi ꝑ ſ ꝑnt ipoꝝtare vba iuramēti. ar. xxxij. q. viij. c. vnico. Sed ſi iurat̄ habito reſpectu ad dignitatē eiꝰ cui iurat̄: puta iuro tibi vt epo cū ſis p̄natus nō teneoꝝ. Siť iurādo reſpectu q̄litatis alicui⁹ ipſi⁹ iurātis: puta iurat q̄s ſeruare ſtatuta eccl̄e tanq̄ clericꝰ vel canonic⁹: cū nō eſt ampli⁹ clericꝰ: vel canonicꝰ nō teneť iuramēto obligatus. ar. dicti. c. venerabilē. Nō autē q̄re q̄s pōt ſe alicui obligare ⁊ ſucceſſoribꝰ ſuis: nō aūt pōt obligare ſe ⁊ ſucceſſoꝝes ſuos eſt iſta: q̄ in p̄ma agit̄ de obligatiōe p̄opꝛia quā q̄s facere pōt. put vult. In ſcḋa agit̄ de obligatione aliena quā nō facere pōt in ſpūalibus aliq̄s ꝑ alios: q̄ aia ſine ꝓpr̄io cōſenſu ligari non pōt. vt. xxxij. q. viij. c. vnico. Et hāc cōclusionē firmat Jo. an. in ſi. de ſepul.

§.IIII. De iuramento vniuerſitatis

Juramētum ſocietatis

ſeu ſocietatis: cū ſcz iurāt ſe aliq̄d facturos: vel nō facturos. nunquid ꝑnt ſibi dimittere. Ad q̄ reſpōdet Guil. q̄ hoc pōt eſſe q̄ttuor modis. Primo q̄dē ſi ſit de his q̄ pertinent ad cultū dei ſeu ad religionē vel pietatē: ⁊ tūc nō ꝑnt remittere: vt ſi duo iurēt q̄ ibūt vltra mare mi litare ꝑ deo. ſ. bellando cōtra infideles: vel inſtrabunt religionē: vel dicēt duo vel tria ꝑſalteria adinuicē: aut ſi qui artifices iurēt q̄ de lucro dabūt certā portionē fabricе alt cuius eccl̄e vel ſin alios pios vſus. Vbi tñ aliqui iurāt q̄ ibūt vltra mare ſimul ꝑnt q̄dē ſibi remittere inuicē ne vadāt ſimul: ſ nō ꝑnt ſibi remittere q̄ nō vadāt: q̄: quaſi duo iuramēta ſunt. ſ. ⁊ q̄ vadāt: ⁊ q̄ ſimul vadāt. Scḋo ſi iuramentū ſit de tpalibus: ⁊ tūc etiā non ꝑnt ſibi remittere: quia ꝑter ſalutē aiaꝝ videť eſſe iuratū: vt ſi carnifices iurent q̄ nō vēdāt carnes infectas ꝑ ſanis: aut q̄ nō ſophiſticabūt merces ſuas ⁊ hmōi. Ad hoc eñ tenenť etiā ſine iuramēto. vñ nō ꝑnt ſibi inuicē remittere iuramētū. Tertio pōt cōtingere q̄ iuramentū ſit ſup re tpali. ad q̄ tñ abſq; iuramēto nō tenebanť facere q̄ iurāt. ⁊ tūc ſi obſeruātia iuramenti ſpectat tñ ad cōmodū vel incōmodū iurantiū ꝑnt ſibi remittere: vt ſi vn⁹ iurat alteri q̄ faciet ſibi libz̄ū aliquem vel donū dabit: ⁊ alter iuret q̄ dabit et mercedē. Siť q̄n duo ſocij iurāt adinuicē q̄ cōicabūt ſibi lucra oia. Sed ſi ſpectat ad cōmodū alioꝝ q̄ iuratū eſt nō ꝑnt ſibi inuicē remittere: vt ſi artifices iurēt q̄ in mercib⁹. xx. ſolidoꝝ nō accipiēt de lucro vltra vnū ſolidū. vel q̄ nō vēdēt de materia ſic parata: vel q̄ nō trahēt petias pāni vltra tā tū ⁊ hmōi. Quarto pōt cōtingere ſi iurať q̄ alijs eſt dānoſum. nā tale iuramētū nō eſt obligatoriū: vt ſi iurēt ſutores q̄ certo tpe nō laborabūt. ⁊ hoc vt ꝑter raritatē carius vēdāt. vel carnifices q̄ nō p̄eparabūt carnes niſi ad certū numerū vel alij opifices q̄ non opabunť ꝑ minoꝝ precio q̄ tāto ⁊ hmōi. Hec iuramēta q̄uis nō ſint obligatoria: tñ nō expedit vt q̄ ꝓpr̄ia auctē ꝑsumeť vel ſibi remittāt: ſed q̄ auctē epi reuocenť vel potius denūcienť ea nō tenuiſſe. vel dic q̄ ſufficit auctas ꝓpr̄ia q̄n fuit iuratū de eo q̄d eſt manifeſtum pertinēt maioꝝis boni impediti⁹. hec Guil. Itē nota q̄n multitudo iurauit aliq̄d facere vel nō facere cū querit̄ vtrū aliq̄bus ꝑueniēt ibꝰ poſſint alij licite ꝑuenire. ℞n. Guil. q̄ ſi abſolutus ⁊ i oēm euētū iuratū eſt q̄libet teneť ſeruare cū. ſ. nō ſit de ſe illicitū q̄d iuratū eſt. Si vo ſub cōditione vel ob determinatā cām: puta ſi alij ſeruarēt ⁊ hmōi nō teneť niſi extante cōditione. ar. xxxij. q. viij. non ſolū. ex de cōdi. ap. c. verū. vñ ſi oēs alij vel plures nō ſeruant in hoc caſu abſoluti videnť alij. Si vo pauci ſunt q̄ nō ſeruāt recurrendū eſt ad intēt̄ionē iurātiū: vicz ſi intēdebāt q̄ quocūq; nō ſeruāte ipſi nō teneren: ⁊ tūc nō teneneť. aut ſolū ſi multi eſſent q̄ nō ſeruarent ⁊ tunc tenentur. Quod ſi de intentione neſcitur tutius eſt ſeruare. Hec Guil.

§.V. De iuramento quod

Juramētus de pārēdo mādatis

quis facit de parēdo mandatis alicuius quō ſit intelligēdū. Circa ꝺ dicto. ſy. colligit talē diſtinctionē ex ꝓbis Inno. Aut em̄ iuramētū fuit gñaliter ꝑſtitū de parēdo mandato alicui⁹. Aut ſpecifice ⁊ determinate. ſ. oiſ ex poſtſacto diſtinctio ſup intellectu ⁊ interptatiōe ei⁹. Jn ꝓmo ca ſu dicit q̄ nō extēdit̄ iuramentū niſi ad ea de quib⁹ cogitatū fuit vel ꝺz merito cogitari. vt in. c. ꝙntauallis. e. ti. Refert etiā alios dicere ⁊ nō male ꝼm eū nō ſufficeret ſi iurās dicat ego nō cogitaui q̄ tu hoc mihi ꝓcipes dūmodo pena nō excedat culpā. imo oino pōt ꝓcipe quatin⁹ culpa patiť niſi ſit ꝺnus. vt in. c. ꝙntauallis. vel q̄ nō ſit ꝺ p̄ius iuramētū illud qđ imponit. Dicit em̄ ſummarie. i. c. veniēs. eo. ti. q̄ ſi alicuius mādato iurauī parere. aliq̄d mihi ꝓcepit ꝺ iuramētū p me ꝓpus licite factū illd̄ ſeruare nō teneoꝝ. vel etiā niſi eſſet tale q̄d illud qđ mādať q̄d fim cōem eſtimatiōez nunq̄ iurāſſet ſi credidiſſet ſibi illud mādari. arg. in. c. petitio. eo. ti. Jn ſcḋo caſu p̄incipali dicit q̄ in cō filio aie ſue ſeu in fo: ſi p̄niali fim intēt̄ionē iurātis eſt interptādū. Sz in iudicio ſeu fo: o cōtēioſo recipit interptationē fm ius. vt i. c. veniēs. e. ti. Qualr̄ aūt ius interptabit̄ vide. xxij. q. v. humane. ⁊ c. ex litteris. ꝺ ſpō. ⁊ c. tua. Et q̄ hoc determinať q̄ō qua q̄rit. Cū clericꝰ ſtare mādato epi iurat: ⁊ eps ꝓcipit ei vt reſignet bñficio ⁊ nō appellet. certe ex quo nō erat verīſile hoc intēdere poterit nō obſtāte p̄cepto appellare. nec opꝰ eſt petere abſolutionē ſeu relationē iuramēti. cū iuramētū nō extēdat vltra ꝓſensuz iurantis. ſ firmat Jo. an. in. c. vnico. de cōmo. vbi dicit q̄ generaliter renūciatio caſuū fortuitoꝝ nō validať iuramento ex defectu ꝓſensus. Itē ꝑ hoc decidit alia q̄ō cū videlz q̄d iuratū eſt obſeruādo nō obuiet p̄rori iuramēto. ſ alis ſolenniter ꝑmiſſio. Nūauis em̄ Jnno. dicat q̄ ſeruandū eſt iuramētū ⁊ de p̄miſſo ꝺz aliter ſatiſfacere. Hoſti. dicit ꝺnū allegās plures rōnes. ar. xxij. q. v. Juramēti. Anto. dicit q̄ ſi ꝑma ꝑmiſſio eſt ꝑciſa. vt q̄: eſt obligatio dandi nō aret̄ ad q̄ceptū imꝑuū q̄d q̄s iurat ſeruare niſi ꝑs ꝺ alio ꝓtēt̄are cui facta eſt ꝑmiſſio. Sz ſi nō eſſet ꝑciſa obligatio nec in obligatiōib⁹ facti in q̄b⁹ ꝑs ꝑciſe nō obligať ad factū ſ ad intereſſe. tūc q̄: pōt implere ꝑmū ⁊ ſcḋm ꝺz iuramētū ſeruare. vt ſi vn⁹ ꝑmitto tradere aliquaz rē. poſtea eādē rē alteri ꝑmitto ⁊ iuro. teneo: ſeruare iuramentū. q̄ poſſum ſeruare iuramētū tradēdo rē ⁊ ꝑmiſſum ſatiſfaciendo ſcḋo de intereſſe. ⁊ hanc dicit putare fuiſſe de mēte Jnno. in ſup. adicta ſnia eiꝰ. Sz Nico. ſy. tenet ꝺnū videlz q̄ ꝑ iuramentū ſequēs in quo aliq̄d ꝑmiſit nō pōt q̄s infrigere ꝑmiſſionē ꝓius ſimplr̄ factā licitā vt obſeruet iuramētū. ⁊ ſic ꝑcludit q̄ obligať q̄s ad factū illd̄ impl̄ēdū qđ licite ꝑmiſit. ſiue fit ꝑmiſſio ſimplex ſiue iuramēto firmata de iure diuino ⁊ canonico. ꝺ pac. c. j. ⁊. xxij. q. v. Juramēti. nec ſufficit ſatiſfacere quoad intereſſe. ſ. aliud dādo. etiam ſi iurauit poſtea aliq̄d qđ ꝉs impediret ſimplicē ꝑmiſſionē. q̄: nō teneť illud ſeruare. Jnno. etiā videť ſibi eē cōtrarꝰ in. c. ſicut. de ſpō. vbi dicit q̄ ſi q̄s ſimplr̄ ꝑmiſit ꝺre cū aliqua ⁊ poſtea idē ꝑmittit alteri mulieri ⁊ iurat ſecundū nō ꝑmū ꝛcū q̄ teneť poti⁹ ꝑme quaſi nō valeat iuramētū ꝺ ꝑmiſſionē alteri factā. Cū dñs fac̄ iurare duos ſubditos q̄ dicēt ei ſi quē ſciuerint vel audierit ſurripuiſſe aliq̄d de reb⁹ ſuis. Dicit Guil. Circa ꝺ credo diſtinguēdū. q̄ ſi talis dñs cōiter habeť truculēr⁹ ⁊ fer⁹ nō teneneť ſuare q̄ illicitū fuit qđ iuratū eſt. Si aūt credit ⁊ habeť mālue tus ⁊ nō niſi rōnabiliter. poſſurus tūc ſubdiſtinguēdum quia aut ſunt tales q̄ tpineāt ad cuſtodia ei⁹ q̄ ſic iurauit ſeruare debet. puta ſi quis videret furē aſpo: tantē res que eius cuſtodie cōmēdate ſunt. pōt ꝓſequi res furtiuas. aſs teneť reſtituere. Si aūt nō teneť ad cuſtodia illarū rerum. tunc ſi nō pōt ꝓbare nō ꝺz reuelare niſi talibus perſonis

§.VI. De iurando ſeruare

Jurās ſeruare ſtatuta.

ſtatuta alicuius eccl̄e vl̄ ciuitatis. Circa qđ ſic diſtinguit Jo. an. Aut q̄s iurat ſeruare ſtatuta edita: ⁊ tūc ex vi iuramēti nō teneť ad ſtatuta q̄ poſtmodū fiūt: vt in. c. clericus eo. ti. Aut iurat ſeruare edita ⁊ edēda: ⁊ tūc teneť ad futura ⁊ ſ nīſi ibi eſſent aliqua illicita: q̄ ad illa nō teneť. vt in ca. ſ. e. ti. lib. vi. Si em̄ ſciebat aut credebat aliqua ibi eſſe illicita temere illud iurauit. Nec tñ obligať ad obſeruantiā: ſi neſciebat nō peccauit in iurādo: ⁊ intelligit̄ de licitis obligatio nō de aliis. Aut talis iurauit ſimpliciter ſeruare ſtatuta nō exꝑimēs edita vel edēda. ⁊ tūc fm Joh̄a. an. ⁊ ſ nīſi. teneť ad edita ⁊ edēda. Mō dictū nō placet Nico. ſy. ex eo q̄ ꝑter metū ꝑiurij iuramētū ē grauis p̄iudicij ⁊ ſtricte interptatiōis. ⁊ io nō eſt extendēdū ſ potiꝰ reſtringendū: vt nō cōꝑehendat qđ ex lata vbo: ſignificatione cōꝑehēdere pōt: vt in. c. ad nr̄am. ⁊. c. ꝙntauallis. e. tit. qđ vult Archi. Poſſet tñ diſtinguī q̄ aut ſtatuta q̄ poſtmodū fiunt nō ſunt multū p̄iudicialia: ⁊ tūc extendit̄ iuramētuz ad illa. Aut ſunt grauis p̄iudicij: ⁊ ad illa nō extēdit̄ iuramentū: vt. c. felicis. de pe. lib. vi. vbi hz q̄ publicatis bōis alicui⁹ ſimplr̄ nō veniūt bona futura. ⁊ ſ ꝑter grauitatē p̄iudicij. Si aūt talis q̄ iurauit ſuare edita ſtatuta poſtea ꝑmittit ꝑ illud iuramētū qđ ꝑus fecit ſeruare edenda nō aliter iurādo ex vi iuramēti nō teneť: vt in. c. clericꝰ. Circa cuius declarationē Nico. ſy. dicit diſtinguēdū: aut is q̄ ꝓmo iurauit intēdit nūc extēdere illud iuramētū ad obſeruantiā alterius actus. nō aūt intēdit de nouo iurare: vt q̄ dicit volo teneri virtute p̄imi iuramēti: vel ꝑmitto ꝓmo iuramētū: ⁊ tūc nō fit extenſio nec teneť ex nouo iuramēto: q̄ hoc nō intēdit. ⁊ de hoc intelligit dictū. c. clericus. Vñ abb. dicit hic q̄ ſi q̄s aſſerit dño aliq̄d ꝓ ſacrīm qđ p̄i⁹ fecit: nō eſt ꝑiurus ꝛ illud ſit falſum. quod intelligit Jo. an. vbi q̄n ad ꝺ ꝑmū iuramētū nō extēdebať. ſ. ex ſua intētiōe. al⁹ ſecus. teneť tñ talis ad illud ꝑ modū ſimplicis ꝑmiſſionis. Aut talis intendit ꝑ hoc iurare adhibēdo ꝑmū iuramētū ad qđ poſtea ꝑmittit. qđ pōt itelligi dupliciter. Vno mō ꝑ intēdat iurare ꝑ ꝑmū iuramētū ſicut ꝑ rē ſpiritualē: vt q̄: dicit. iuro ꝑ euāgeliū ⁊ hmōi. Secundo modo ꝑ intēdat ꝑ relaxationē ad ꝑmū iuramētū exꝑmere formā ꝓpr̄ioris iuramēti. q. d. iuro ꝑ ꝑmū iuramētum id eſt fm formā exꝑſſam in ꝓmo iuramēto: ⁊ tūc de nouo obligať ad iuramētū: nō ꝑ extendať antiquū ad nouā ꝓmiſſionē. Nam video q̄ vbi requirit̄ notabilis exꝑeſſio nō refert an exꝑimatur nominatim: an per relationez ad aliud: vt in ſnia q̄n iudex dicit cōdemno vel abſoluo. put in actis continet. Et ꝓpter q̄: de⁹ cui fit iuramentū reſpicit ad mentē nō ad formā verboꝝ. xiiij. q. v. ſi q̄d. Itē notā dū q̄ cū q̄s iurat ſeruare ſtatuta cōitatis vel alicuius collegij ſi qua ſunt abꝛogata ꝑ ſuam cōſuetudinē: que ſit rōnabilis ⁊ ꝓſcripta: vt in. c. ſi. de ꝓſue. nō videť obligatus ad illa: q̄: iam nō habeť vim ſtatuti. arg. ad hoc. diſt. iiij. ſ. leges. vbi dicit q̄ leges inſtituunť cū ꝓmulgantur. firmatur aūt cum moribus vtentiū appꝛobank. Nōnulle aūt ꝑ ꝺnā ſuetudinē abꝛogate ſunt: qđ ꝑbat p. c. ſequētia.

§.VII. Querit̄ vtruz poſſit

Juramētus in arbitros factum.

peti reductio eius qđ ꝑ arbitros eſt iudicatū ad arbitrium boni viri. ⁊ maxime vbi interuenit iuramētū vel pena. Dicit ad hoc Hoſti. q̄ niſi arbitramētū eſſet ꝺ deū. quo caſu nullo mō eſt parendū: vt in. c. iulianus. ⁊. c. q̄ reſiſtit. xj. q. iij. debēt ptes arbitramētū obſeruare: nec poſſunt ꝺuenire ſine metu pene vel periurij quaſi ptes violerint ſe in ꝺ ligare ⁊ iuri ſuo in hoc renūciare: vt in. c. ſ. ⁊. ij. ꝺ pac. ⁊. vij q. j. q̄ periculoſuz. dicit q̄ forte iudex deberet occurrere ⁊ obuiare iniq̄tati ex officio ſuo pēſatis ꝓpr̄ijs ⁊ cauſe q̄litatib⁹. ex de trāſac. c. ſi. Sed q̄n valeat pactū ſeu renuncia

tio vt reductiõi ad arbitriũ boni viri nõ fit locus respectu oĩs lesionis. Et si nõ valeat ex se solũ: an firmet iuramẽto vel pena. Ad qõ sic rñdet Nico. fy. Aut qs absente pter ea tra iudiciũ renunciat petitiõi huius reductionis. ꝛ nõ valet. qz iuris futuri renunciatio nõ tenet. vt in. l. ſ. C. de pac. ꝛ de deci. ca. Et multiplici. Aut hoc fit in iudicio vel extra in pſentia partiũ. Jn quib⁹ casib⁹ tenet iuris futuri renũciatio. qz hz vim pacti de nõ petẽdo iuxta notata in di. l. ſ. C. de pac. ꝓ Bart. Aut obligauit se ꝑ pactũ qs ad nõ petẽdã hanc reductionẽ. ꝛ sum⁹ in casu dubiũ nr̃i. Hy. de reg. iuris in regula. Scienti. in. vſ. loquẽs in simplici pacto aut renũciatiõe tenet qꝫ ꝫ nõ obstãte poterit rõne magne lesionis petere reductionẽ hãc. qz id ꝑ pactũ dzintelligi sivt bonus vir fuerit arbitrat⁹. ar. in. l. qro. ff. de interloc. idem Bar. ꝓ dicta. l. Et Jo. an. in regula Sciẽti. dicẽs etiã illud pcedere si interuenisset ibi iuramẽtũ seu pena. Nã iuramentũ fm Bar. hz in se illã ꝺditionẽ quã habebat pactũ preambulũ. ſ. nõ venire ꝫ si equũ fuerit arbitratus. Opek aũt illud pactũ seu renũciatio respectu modic lesionis. Et idẽ tenet dñs An. videf quasi cõis opinio. Tñ ſfredi. ꝺrariũ semit respectu cuiuſcũqꝫ lesionis. qñ. ſ. pactũ vl renũciatio esset iuramẽto vallata. nisi dolus er animo ꝓcedat. Baldus dicit cõiter obseruari qꝫ nõ obstante quacũqꝫ cautela verboꝝ ꝓpter enormẽ lesionẽ põt peti reductio ad arbitriũ boni viri. qz nõ etiã verisimile qꝫ arbitrator posset eos enormiter ledere. Ego dicerẽ qꝫ aut deceptio venit ex ꝓposito. ꝛ tũc respectu quãtecũqꝫ lesionis põt peti reductio ad arbitriũ boni viri nõ obstãte quocũqꝫ pacto qz sicut expresse nõ põt renũciari dolus futurus. ita ꝛ fortius tacite ꝛ sub inuolato vbo ꝝ. Jtẽ si arbitrium retractatur ꝓ dolũ. multo fortius arbitramẽtũ. ꝛ in hoc videnf cõiter cõuenire doctores. Et dz interuenire dolus ex ꝓposito qñ sciẽter ꝙ odiũ vel fraudẽ vel gr̃am grauauit alterã pr̃ẽ. Aut deceptio venit re ipsa ſz fine dolo arbitratoris. ꝛ tũc si modice ledat nõ fit reductio. etiã si nõ sit facta renũciatio. si aũt fuit facta renũciatio hui⁹ reductiõis. tũc nõ solũ modice ſz etiã respectu magne ꝯtitatis lesiõis nõ põt peti reductio ista. Sec⁹ respectu enormis vel maxime lesionis. qz illud semp videf excepti. Ad sc̃m mẽbrũ. Aut qs renũciat seu pactũ facit de nõ petẽdo hmõi reductionem. etiã ꝑtectu magne lesiõis. aut renũciat ꝛ pacisci⁹ multum generaliꝛ. vr. ſ. possit arbitrator alte ꝛ basse in totũ vel in ꝑtem auferre ab vna parte ꝛ dare alteri. put sibi videbitur. Et in ꝓmo casu si dolus interuenit ex ꝓposito poterit nihilomin⁹ peti nõ obstãte illa renunciatiõe. qz dolus futurus remitti nõ põt. Aut deceptio venit re ipsa. ꝛ sic peti nõ põt reductio respectu magne ꝯtitatis lesionis. qz potuit pars ex pacto sibi ꝓiudicare. vt in regula Sciẽti. de regu. iur. lib. vj. Sz respectu maxime ꝛ enormis lesiõis põt peti reductio ex quo de tali nõ fuit expressum. qz renũciatio nõ dz trahi ex intẽtionẽ agẽtis. vt in. c. cũ volũtate. de sen. exco. Jdẽ do. Anto. ꝛ Pe. de ancha. Et dicit Bal. qꝫ magna ꝯtitas vel parua dicit respectu personarũ ꝛ cause. In sc̃o casu tũc aut ꝓceptũ arbitratoris est ꝺrta deũ ꝛ nõ ligat quãtũcũqꝫ sit pena apposita fm Hostiẽ. ꝛ Bene. in. c. Qui resistit. ſj. q. iij. Item puto vbi sit ꝺrta ius cõmune nõ remissibile ꝙ partes. vt in. c. Si diligẽti. de fo. cõpe. Aut est ꝺrta ius ꝓuatũ ipsius partis. Et si deceptio veniat ex ꝓposito ꝛ dolo arbitri põt peti reductio ꝙ rationem supradictã. Et hoc tenẽt Johã. cal. ꝛ Joh. an. ꝛ Barto. et est cõmune dictuz. Aut interuenit sine dolo. ꝛ valet ita qꝫ nõ põt peti reductio. Jta tenuit Joh⁹. cal. ꝛ Jo. and. ꝛ hoc satis hic cõstat de renunciantis. vel pacisc̃entis intẽtione.

Sz tu aduerte latius. quia aut sumus certi ꝙ nõ interuenit dolus. aut sum⁹ dubij. Et in primo casu cum sumus certi ꝛ tunc ꝙuis respectu enormissime lesionis fm Petrum de ancha. possit peti reductio. quia paria sunt dolus interuenire et ꝓpositum. vel re ipsa. ff. de doli exceptio. l. ñ. Tamẽ cõmunis opinio est in contrariũ. Qd̃ ꝛ Jtẽ tenet Bar. Jo. cal. ꝛ An. allegantes: qz nõ est opus ꝺicture de tacita volũtate: ex quo habemus expressam ꝛ certã: ꝛ qui libet iuri suo põt renũciare. vij. q. j. ꝙ periculosus. Et hoc verũ nisi in pacto vel renũciatiõe fuit positũ aliqꝫ verbuz ptãtis restrictiuũ. Dicit tñ do. Anto. ꝙ si ex aliqua cã legitima fuit arbitrator: decepꝰ de quo sſtaret ꝙ tunc saltem ex clausula gñali. ſ. ꝙ posſit alte ꝛ basse ꝛc. vel iudicis officio subueuſref leso. ar. l. ambigo. ff. de re. du. Et ẞ casu puto ꝓcedere illud notabile Jho. qꝺ supra in ꝓncipio dixi. ſ. ꝙ in matima ꝯtitate possit iudex occurrere: als nõ video quõ possit se iudex ad vtilitatẽ ꝑuarã ꝫ pactũ expressum ꝓdere. Dñs tñ Anto. videf velle in ꝑte alia illius. c. ĝn tauallis. co. ti. ꝙ quãtũcũqꝫ verba sint cõcepta late nihil ominus data enormi lesione re ipsa peti reductio potent. Aldouef ex hoc qz talia verba in genere ꝛ ꝓfuso sermone plata sunt sub ffidentia discretiõis ꝛ amicatie arbitrouz vt captent ipsoz beniuolentiã ad non ledendũ. ideo non debẽt ita late intelligi sicut sonant. Et si iuratũ fuit: qꝛver ba iuramẽti obuiãt absolueref: vel iudex ex officio pulsabit. ꝛ sic refert se de facto cõsuluisse. Et in ẞ ꝓcedat cum Pe. de ancha. hec opinio hz equitatẽ. Sed alia opinio. s. Joh. cal. ꝛ Jo. an. videf verior: de iuris subtilitate. ar. opti mũ. vij. q. j. ꝙ periculosum. Jn alio mẽbro cũ. ſ. dubitatur vtrũ interuenerit dolus: tũc rõne enormissime lesiõis põt peti reductio saltẽ iudicis officio: qz plumit dolus in tanta lesione vt in. l. lucius. ff. de his que fi. in frau. cre. Et in hoc etiam põt intelligi illud dictũ Hoſt. supra. Jdẽ sentit Anto. ꝛ Sfran. de are. ꝛ Bar. ꝛ Pe. de ancha.

¶ De periurio. Capitulum VII

Ẽ piurio sciendu ꝙ

d gravitas huius peccati ex quattuor ostendit. vnde summopere vitandum.

¶ Primo: qz ex eo deus inhonoratur.

¶ Secõ: quia omni lege veratur.

¶ Tertio: quia ipse ꝓnmus damnificat.

¶ Quarto: quia pena multiplici castigatur.

§. I. Quantuz ad primum

Periurium ꝙd.

intelligendũ oportet videre quid sit periurium. Ad qꝺ dicit magister in. iij. ſen. diſt. xxxix. ꝙ est mendacium iuramẽto firmatũ. Jsta ergo duo requirunt. ſ. ꝙ aliquo modo fit ibi mendaciũ in locutione: ꝛ cũ eo iuramẽtũ. Et mendacium quidẽ dicit formaliter qñ de aliquo ꝓterito ꝓsenti vel futuro ſtium ꝓnnciat ad id qꝺ habet in corde. verbi gratia. Cum dicis merces quas vis vendere constitisse tibi. p. ꝛ tu mente habes ꝙ non tñ constiterunt: vel quia si dicis merces illas esse bonas ꝛ sine aliquo defectu: ꝛ tu scis habere plures defectus: vel cum dicis te daturũ pecuniã. vel certum opus in certo termino facturũ: ꝛ tu intendis vlterius ꝓtrahere terminũ. Et si id qꝺ dicis esset vt tu dicis: tu tñ in corde credis ꝛtrariũ. ſ. ꝙ nõ sic fit. mẽdaciũ formaliter est. ꝛ grauius peccas ꝙ si diceres falsũ: credendo tñ dicere verum: quia vt dicit Augu. Ream linguã nõ facit nisi rea mẽs. Jurare aũt est fm Aug. deum testẽ invocare. ſ. sue locutionis. Quãdo ergo iuras qꝺ credis esse mendaciũ: periurũ cõmittis. ꝛ ex hoc valde deũ inhonoras: qz in sum ꝙ est summa veritas ꝛ mẽtiri nõ põt indicis in testẽ rue falsę locutionis: ꝛ sic facis cũ iniquũ ꝛ iniustũ testẽ ꝯtum in te est dñ in falsum testimoniũ inducis ꝙ est magna blasphemia. Certe nõ faceret qs hoc invilẽ homine sine magna iniuria eius si talis esset cui displiceret mendaciũ vel periurium. Deo aũt summe displicet. Si cut ergo xp̃s iudeis multa blasphemantibus in eũs dixit eis. Vos inhonorastis me. Jo. viij. Jsta istis ꝓuis dicere põt: ꝛ multo magis turpiter iurantibus per membra ihonesta. Et qz inhonorare deum ꝛ irreuerẽtiam facere pertinet ad contẽptum. Jdeo fm bea. Tho. ij. ij. q. xcviij. periurium ex genere suo est mortale. Et si diceres. Cum iuro per euangelia vel fidẽ vel ꝑ corpus meuz: aut per sanctos nõ induco deũ testẽ cũ ipsum nõ nominẽ. Rñdẽt bea. tho. ꝛ Alber. ꝙ cũ qs iurat ꝙ ꝓdicta nõ intelligit illa inducere in testimoniũ sui dicti: qz nulla creatura hz infallibilẽ veritatẽ ꝛ oĩm cognitionẽ: ꝛ ideo in illis iuramẽtis inducitur deꝰ in testimoniũ cuius veritas vel virtus relucet in illis creaturis que nouiank. Nec excusaf a mortali: vt dicit bea. Tho. ex hoc ꝙ iocose peieratur: qz nõ euitat diuinã irreuerentiã: immo quãtũ ad aliquid magis auget. Similꝛ nõ excusaf a mortali ꝙ ex lapsu lingue seu ex vsu peieratur dummodo aduertat se iurare ꝛ aduertat falsum esse qꝺ iurat. qz nec a cõtẽptu: secus si nõ aduertat se iurare. Jdẽ Bonauẽ. in. iij. diſt. xxxix. Tribus aũt modis ꝓprie qs piurũ incurrit. vñ ꝛ mortaliter peccat. Uno mo cũ qs iurat aliqꝺ esse vel fuisse: ꝛ ẓtiũ hz in mẽte sua: etiã si verũ esset qꝺ diceret: vt dicit⁹ est. ſ. Secõ modo cũ iurat se aliqꝺ facturũ illicitũ ꝛ criminale vt occidere: qz ipso facto tenef cõtrariũ facere als aliud cõmitteret mortale implẽdo tale iuramentũ vel etiã cum ꝓmittit rem licitã ꝛ non intendit obseruare. iurat enim cõtra id qꝺ hz in mẽte vel etiã si intendit obseruare: ꝛ est res alicuius importãtie. ꝛ postea nõ seruat eo modo quo ꝓmisit cũ possit etiã si fit sibi magnũ incõmoduz in seruãdo nisi relaxẽt ei vel plonget̃ terminus ab eo qui põt. de hoc habes. ſ. immo fm bea. Tho. nõ excusatur a mortali si nõ implet iuramentũ metu ex: tũ de re in se licita. Habet tamẽ diuersa remedia ad ꝓuidendũ sibi nõ tñ ꝓpria auctoritate põt cõtrauenire. Tertio cum qs iurat ita leuiter: ꝛ sine consideratione vtrũ sit verũ vel falsuz qꝺ dicit: qz exponit se periculo iurandi mẽdaciũ ꝛ ꝓcipue in iudicio vel in his quib⁹ ꝓximus dãnificat. Debet em̃ diligenter examinare qꝺ dicit: ꝛ tunc adhibita diligentia etiã si iurauerit falsum. qꝺ tñ ipe credit verũ in iuramẽto asserto rio nõ est mortale: fm Pe. de tharã. in. iij. Ergo si nõ adhibet diligẽtiã nõ videtur excusari a mortali. Et multo magis peccaret mortaliter si iuraret asserendo se esse vel nõ esse de quo in mẽte sua dubitat. Sed in promissorio iuramento si omittit implere qꝺ ꝓmisit ꝓpter legitimũ impedimẽtũ excusatur a mortali: fm Pe. de tharã. Jdẽ Bonauẽ. in. iij. ꝓpriꝰ. diſt. ergo a ꝓtrario nõ excusaf cũ deest legitimũ impedimẽtum. Jurando aũt verũ sine aliqua necessitate vel vtilitate veniale est. nõ em̃ ibi videf esse irreuerentia ꝛ contẽptus dei: qz nõ fit ex deliberatione: sed ex qualibẽt surreptione ꝛ leuitate fm Bonauenturã in. iij. vbi. s. Est ergo illud ꝓter ꝓceptum quia deũ nõ honorat: ſz nõ contra ꝓceptũ: quia nõ est notabilis irreuerentia: ꝛ ẞ nisi fieret in contemptũ vel in honesta locutõe: quia tunc mortale. Unde. Jurationi nõ assuescat os tuum. Multi em̃ sunt casus in illa. Ecci. xxiij. Vir multum iurãs replebitur iniquitate. Eccli. xxiij.

Periurium oĩb⁹ legib⁹ ꝓhibet.

§. II. Secundo ostenditur

piurium esse petin ꝛ magnũ: qz oĩbus legib⁹ ꝓhibet. Prohibet. ſ. intrinseca: mosaica: euãgelica: canonica: ꝛ politica.

Ex em̃ intrinseca seu naturalis sicut dictat hoĩ ꝙ deũ sibi honore reuereaf: ꝛ rebus vtaf ad qꝺ instituite sunt a natura: ꝛ fidelis sit in ꝓmissis. Jta ꝓhibet econtra dei irreuerentiã: ꝛ abusum rerũ. i. vsum ad id ad qꝺ nõ sũt ordinate ꝛ infidelitatẽ erga ꝓximũ. Cum ergo piurium sit cõtra reuerentiã dei ꝛ honorẽ ꝛ abusus lingue. qz locutio homini est data a natura ad manifestãdũ cõceptuz cordis Periurus aũt dicit ꝫ id qꝺ hz in corde. ꝛ als vt in ꝓmissoꝝ iuramẽtis nõ seruat fidelitatẽ. ꝛ sic agit contra legem naturalẽ piurus. Unde ꝛ bea. Tho. vbi. s. dicit ꝙ etiaz iurãs ꝙ idola licz peccet in iurando tenef tñ seruare iuramẽtũ facũ de re in se licita. ſfidelitas em̃ in ꝓmissis est ꝺ iure naturali. Et licz nõ sit licitũ exigere ab infideli vel inducere ad iuramentũ ꝙ idolatrĩ ad firmadũ pacẽ vel pactuz cũ eo de re licita nõ est illicitũ yti eo rõne. ſ. fidelitatis ad qñ ille tenef. Et sic inachabei cũ fecerũt ligã cũ Ro, vñ

Periurium deo sũme displicet.

per euangelia vel fidẽ vel ꝑ corpus meuz: aut per sanctos nõ induco deũ testẽ cũ ipsum nõ nominẽ. Rñdẽt bea. tho. ꝛ Alber. ꝙ cũ qs iurat ꝙ ꝓdicta nõ intelligit illa inducere in testimoniũ sui dicti: qz nulla creatura hz infallibilẽ veritatẽ ꝛ oĩm cognitionẽ: ꝛ ideo in illis iuramẽtis inducitur deꝰ in testimoniũ cuius veritas vel virtus relucet in illis creaturis que nouiank. Nec excusaf a mortali: vt dicit bea. Tho. ex hoc ꝙ iocose peieratur: qz nõ euitat diuinã irreuerentiã: immo quãtũ ad aliquid magis auget. Similꝛ nõ excusaf a mortali ꝙ ex lapsu lingue seu ex vsu peieratur dummodo aduertat se iurare ꝛ aduertat falsum esse qꝺ iurat. qz nec a cõtẽptu: secus si nõ aduertat se iurare. Jdẽ Bonauẽ. in. iij. diſt. xxxix. Tribus aũt modis ꝓprie qs piurũ incurrit. vñ ꝛ mortaliter peccat. Uno mo cũ qs iurat aliqꝺ esse vel fuisse: ꝛ ẓtiũ hz in mẽte sua: etiã si verũ esset qꝺ diceret: vt dicit⁹ est. ſ. Secõ modo cũ iurat se aliqꝺ facturũ illicitũ ꝛ criminale vt occidere: qz ipso facto tenef cõtrariũ facere als aliud cõmitteret mortale implẽdo tale iuramentũ vel etiã cum ꝓmittit rem licitã ꝛ non intendit obseruare. iurat enim cõtra id qꝺ hz in mẽte vel etiã si intendit obseruare: ꝛ est res alicuius importãtie. ꝛ postea nõ seruat eo modo quo ꝓmisit cũ possit etiã si fit sibi magnũ incõmoduz in seruãdo nisi relaxẽt ei vel plonget̃ terminus ab eo qui põt. de hoc habes. ſ. immo fm bea. Tho. nõ excusatur a mortali si nõ implet iuramentũ metu ex: tũ de re in se licita. Habet tamẽ diuersa remedia ad ꝓuidendũ sibi nõ tñ ꝓpria auctoritate põt cõtrauenire. Tertio cum qs iurat ita leuiter: ꝛ sine consideratione vtrũ sit verũ vel falsuz qꝺ dicit: qz exponit se periculo iurandi mẽdaciũ ꝛ ꝓcipue in iudicio vel in his quib⁹ ꝓximus dãnificat. Debet em̃ diligenter examinare qꝺ dicit: ꝛ tunc adhibita diligentia etiã si iurauerit falsum. qꝺ tñ ipe credit verũ in iuramento asserto rio nõ est mortale: fm Pe. de tharã. in. iij. Ergo si nõ adhibet diligẽtiã nõ videtur excusari a mortali. Et multo magis peccaret mortaliter si iuraret asserendo se esse vel nõ esse de quo in mẽte sua dubitat. Sed in promissorio iuramento si omittit implere qꝺ ꝓmisit ꝓpter legitimũ impedimẽtũ excusatur a mortali: fm Pe. de tharã. Jdẽ Bonauẽ. in. iij. ꝓpriꝰ. diſt. ergo a ꝓtrario nõ excusaf cũ deest legitimũ impedimẽtum. Jurando aũt verũ sine aliqua necessitate vel vtilitate veniale est. nõ em̃ ibi videf esse irreuerentia ꝛ contẽptus dei: qz nõ fit ex deliberatione: sed ex qualibẽt surreptione ꝛ leuitate fm Bonauenturã in. iij. vbi. s. Est ergo illud ꝓter ꝓceptum quia deũ nõ honorat: ſz nõ contra ꝓceptũ: quia nõ est notabilis irreuerentia: ꝛ ẞ nisi fieret in contemptũ vel in honesta locutõe: quia tunc mortale. Unde. Jurationi nõ assuescat os tuum. Multi em̃ sunt casus in illa. Ecci. xxiij. Vir multum iurãs replebitur iniquitate. Eccli. xxiij.

Periurium ꝙd.

Tripliꝰ ꝺr peierat et nã mortaliter,

Est cõtra legẽ moysi.

Põt esse grauꝫ homicidio.

Contrale gem euã gelicam.

Contrale ges canonicam.

ria ⁊ eodē cōceptu. Alīs iurare cū solēnitate. vt coram iudice super libro reliquiis ⁊ hmōi est maius. Et piuriū in hmōi est grauius petiū q̄ iurare p deū simpliciter. i. sine solemnitate. tum ratione maioris deliberationis. tum ratiōe scandali sequentis. hec dea. Tho. Pe. ⁊ Inno.

§. III. Tertio propter periu

Periurium valde damnificat

iuriū primus dānificat. q; in iudicio peierando iniuriat iudici cui nō obedit cū p̄cipit sibi iurídice vt veritatem dicat super eo de quo interrogat. ⁊ sic etiā ledit bonum cōe vñ tenet dicere veritatē. etiā si inde sequeret sibi mors sm dea. tho. sine dāno alicui⁹ particularis psone. Damnificatur etiā cū accusatus peierat. q; actor vel testis in ꝯrariū efficit infamis tanq̄ falsus accusator vel testis. Et in ꝯtractibus similiter cū iurat rē bonā esse quā nouit defectuosam vel restituisse pecuniā quaz scit nō restituisse. Nec excusat a mortali periurio loquendo sophistice. vt ad suū intellectū verbor̄ suorum videat dicere verū cū intendat decipere. cū alius aliter intelligat. Vñ Ysid. Quacūq; arte vborū quis iurer. de⁹ sic accipit sicut ille cui iurat intēdit. xxij q. v. Quacūq; ⁊. c. Ecce. Nō intelligit. b. Tho. vbi supza. q̄n dolus est ex parte iurantis tm. Tunc em interp̄etādi est ⁊ intelligendū sm intellectū accipientis iuramētū. Sed si dolū iurās nō adhibet obligatus est sm suā intētionez obligandi. Vñ sm Host. si q̄s iurat aliq̄d q̄liter. cū gñalitas obscuritatē pariat nōvidet cogitasse sup his sup quibus spāliter nō iurasset. ⁊ sic sm intētionē iurantis est interp̄etrandū q̄n sine dolo iurat. Vñ si casus inopinat⁹ eueniat de quo si cogitasset tūc in iurādo nullo mō iurasset. nō tenet ad illud. Idē Ray. ⁊ Guil. Sicut fecit xp̄ianus qui pecuniā sibi mutuatā a iudeo asserebat reddidisse. ex quo vocat⁹ ad iudiciū pecuniā illā in baculo concauo dedit in manibus iudei seruādā dū iurar et. ⁊ sic iurauit reddidisse intēdes de pecunia in baculo absconsa quā postea repetijt. Sz diuina vltio manifestauit suā fraudē p mortē supeniente. vt habet in legēda dea. Nico. Et no. q̄ dī in Veui. v. c. Anima q̄ audierit vocē iurātis quē nouit falsuz iurare si nō indicauerit rea erit pcti. Dicit Augu. xxij. q. v. Audiens sciēter peierare.

Ille q̄. q̄ cū nō dicat cui debeat indicare intelligendū videt q̄ debeat his q̄ magis possunt p̄desse q̄ obesse periuro sine corripiēdo sine p eo orādo. ⁊ ꝫ sufficit. dicit ray. ⁊ hoc tenet. Sz Bona. in. iij. vbi. §. dicit. q̄ ꝫ etiā pōt intelligi q̄n p viā testimonij ille q̄ audiuit ⁊ scit falsum iurasse pōt p suū testimoniū subleuare innocētē a dāno tpalis rei vel corpis in iudicio vel extra. qđ intelligendū vt q̄n ꝫ pōt sine sui magno periculo vel sine maiori scandalo inde sequēdo. Scādalizat etiā piurus p̄mos suo malo exemplo puocans ad similia ⁊ ad odia ⁊ hmōi. Sz quid dicen dū est de exigente iuramētū vertū peccet. Et videt q̄ sic q; occasionē dat illi peierādi. Ad qđ dicit b. tho. ij. ij. q. lxxxix q̄ exigēs iuramentū aut est publica psona puta officialis aut puata. Si publica tūc exigendo iuramētū sm q̄ exigit ordo iuris in nullo peccat sine sciat illū falsum iurare sine verū. q; nō videt illud exigere ꝫ ipse ad cuius instantiā iurat. Si priuata psona exigit hoc faciēs q; dubitat ō veritate loquēris ⁊ ideo vt sit magis certus exigat. nō peccat sed humana tentatio est. Si aūt scit vel credit probabiliter illum falsum iuraturū peccat mortaliter. q; dat illi occasionē ruine in hoc casu nō aūt in alijs. Vñ Aug. i sermone dicit hunc homicidā duarū animarū. ſ. sue ⁊ primq̄ inducit ad hoc. xxij. q. v. Ille qui. Nec tho. Similiter ille qui aliquid q̄ scit vel credit alicui psone sibi ꝓximum secretū aliquod sub iuramento vel ꝑsilis cōmunitatis vel a psona particulari stimulat eus psuasionibus ⁊ amicitia ad sibi reuelandū mortaliter peccat. q; occasionē efficaces dat illi peccandi mortaliter etiā si ex tali reuelatione non oriat scandalū. Cum ergo dānificet primus multiplicit̄ p piuriū mrū est quomodo miseri homines ita frequēt ant. ſfaciēs em fornicationē cauet sibi a locis sacris. committēs furta si pōt parcit reb⁹ eccl̄iasticis. Sz scelerati per iuri ingeriū se audacter ad sacra. ſ. nomē dñi corpus dñi. reliquias altare ⁊ hmōi. Et merenē a nullo sacro inuari ꝫ absolueri sicq; inhonorāt deū ⁊ sanctos eiusdem.

§. IIII. Quātuz ad quartū

Periur⁹ punit mꝫ tipliciter.

puniunt vtiq; multiplr piuri. Et primo q̄dēefficiunt infames. vj. q. j. infames. Et quicti ad testimoniū i iudicio nō admittunt. etiā si egerint pniam. v. ſ. q. j. infames. ⁊ ex de testi. c. testimoniū. nisi fuerint absoluti a dicta infamia per p̄cipē. Puniunt quoq; in foro eccl̄ie pnia septēni sm antiquos canones. xxij. q. j. c. pdicādū. Et ꝫ ꝑfessor nō tenetur iniūgere talē pniam. tm ꝑpēdi pōt ex hoc magnitudo pcti. In foro ciuili piuriū i iudicio punit corpall⁹ ⁊ varie. Sz ⁊ de⁹ p iudicia sua terribilia ostēdit horozē hui⁹ vitij. Nam vt habet. ij. Reg. xxj. Supuenit sterilitas terre seu fames tpe Dauid q̄ pseuerauit tribus annis. ⁊ cū dauid a dño quesisset cām hui⁹ flagellivt remediū adhiberet. Rñdit dñs q̄ euenerat ꝑpter piuriū Saulis. qz. ſ. fregit p̄missionē firmatā iuramēto factā gabaonitā. Misit g̃ p eis ⁊ q̄siuit q̄d vellent sibi fieri. Qui petierūt oēs descēdētes ex saul mares sibi dari ⁊ crucifigi. qđ ⁊ factū ē. excepto miphibosetho filio Jonathe cui pepcit vt seruaret ipse suū iuramētū q̄ se astrinxerat Jonathe se ei⁹ gñationē seu filios seruaturuz. Sic ꝛona ex causis q̄ assignat in scriptura de captōe regis iuda Sedechie ⁊ destructionis hierosolymoz fuit. q; ipse rex iuramētū fidelitatis qđ fecerat Nabuchodonosor fregerat se rebellās. vt habet. iiij. Reg. xxv. In alia aūt vita pena sibi referuat in igne eterno. Naz dicit Apoca. xxj. de mendacibus q̄ pars illorum in stagno ignis ⁊ sulphuris Periuriū ꝓprie sem per includit mendaciū ⁊ addit ptemptum dei. vnde multo magis ei debetur.

De adiuratione. Capitulum. VIII

Ē adiuratiōe que hz

similitudinē ad iuramētū. vnde licite faciendo id est cū debitis circūstantijs actus virtutis latrie est. Vñ ⁊ apl's vtik adiuratōe cū dicit Roma. xij. Obsecro vos per miseracordia dei. vt exhibeatis corpa vestra ⁊c. Et etiā eccl'ia cū dicit. Per crucē tuā vel p mysteriū incarnatiōis tue libera nos dñe. ⁊ hmōi. Adiuratio.

Est ergo adiuratio inducere aliquā psonā vel creaturā ad aliq̄d faciendū vel nō faciendū ex inuocatiōe alicuius rei sacre. ⁊ fieri potest sm dea. Tho. ij. ij. q. xc. ad creaturā rōnalē intellectualem ⁊ irrōnalem. Et cū fit erga creaturā rōnalē: aut intendit necessitatē imponere faciēdi: quod petijt illi quem ad iurat. sicut imponit sibi necessitatē faciendi qđ iurādo ꝓmittit. aut nō intēdit imponere necessitatez: sz potius per modū deprecatiōis intēdit er inuocatione illius rei sacre expresse inducere illū ad faciendū. Et in isto secūdo casu licitū est adiurare quācūq; personā super re licita etiam ipsum deū. sicut ⁊ licitū est deprecari. Non tamē leuiter faciendū est ⁊ in rebus friuolis: sicut nec leuiter iurandū ob reuerētiā rerū sacrarū. In primo aūt casu aut adiurat persona subdita ⁊ sm debitū modū: vtputa in casu in quo liceret sibi recipe ⁊ exigere iuramētū: aut nō. Si ꝑmodo licitū est ⁊ adiuratus subditus tenet sicut ex ꝑcepto ⁊ iuramēto exacto facere vel dicere ad qđ adiurat. Si secundo mō tunc peccat mortaliter adiurās: qz vsurpat sibi potestatē in alīū quā nō habet. ⁊ sic facit ꝺ iusticiā. ⁊ ledit ius cōmune. Vñ ꝓceps sacerdotū Caypha cum dixit xp̄o. Adiuro te p deū viuū vt dicas ⁊c. Mat. xxvj. grauiter peccauit: q; nō habebat ptātem sup eū. Similiter si esset subditus adiuratus ⁊ adiurarez sup aliqua re facienda de q̄ ad iurās nō posset sibi ꝓcipere non tenet sibi obedire: sicut si adiuret vt diceret si cōmisit aliq̄d crimē occultū de quo nō p̄cessit infamia vel ꝑiurio aliquā ⁊ peccat adiurās. Ad creaturā intellectualē pōt fieri adiuratio. vñ eccl'ia vtik exorcismis q̄ sunt q̄dā adiuratiōes ꝺ demones: ⁊ hoc est vez si fiat ad ꝺ vt p virtutē diuini nois vel rez sacrarū eos tan q̄ inimicos expellam⁹ ne nobis nocere possint spiritualr vel tpaliter sm potestatē a xp̄o traditā. Luce. x. Ecce dedi vobis ptātez calcādi supra serpētes ⁊ scorpiones ⁊ ꝺ oēm virtutē inimici. ⁊ sic dī. xxxiij. q. j. Si p sortiarias. q̄ cū aliquis sunt maleficiati pōt fieri erga eos exorcismis: sz nō est licitū eos adiurare ad aliq̄d sciēdū vel obtinendū ab eis si cut fit p artē magicā vel notoriā. ⁊ hmōi. q; ꝺ ptinet ad societatē cū eis habēdā ⁊ pactū. qđ nō licet nisi spāli instinctu spūsancti: vel reuelatiōe diuina aliq̄ sancti ad aliq̄s effect⁹ operatiōe demonū vtanť. Sicut fecit. b. Jaco. apl's ergā Hermogenē. ⁊. b. Dīsicus pluries. Adiuratio irrōnalē creaturā pōt dupl'r fieri adiuratio. Primo vt adiuratio ferat ad ipsam creaturā irrōnalē sm se. ⁊ sic vanū esset. Alio modo vt referat ad cū a quo creatura illa agit ⁊ mouet. Et tūc dupl'r. Uno mō p modū deprecatiōis qđ ptinet ad eos q̄ diuina inuocatiōe miracula faciūt. Alio modo p modum cōpulsionis aduersus diabolū q̄ in nocumētū nostrū vtik creaturis irrōnalibus. Et talis est modus adiurādi in exorcismis ecclesie. ⁊ sic licet. Sed adiurare eas ita q̄ demonū auxiliū imploretur nō licet. Hec oia beatus Tho. Adiuratio rum irrōnabiliū creaturarum

Titulus. xi. Deuoto vo

ti trāsgressiōe. Ꝯ De exhortatiōe ad votū. eiusdē impletione ⁊ intentione vouentis. Capitulum. I

Dueter redditedo

mino deo vestro. inqt ps. lxxv. Cū oia que possidem⁹ dñi sint ⁊ ab eo recepim⁹. iusta illud qđ dixit ipe Dauid. ſ. Parak. vl. Que de manu tua accepimus dedim⁹ tibi: tua sunt oia dñe. Decet ipsū dño offerre munera ⁊ vota in recognitiōez dñi sui ac bñficij recepti. Ipm em vouere aliq̄d est quodāmō dare illud. Dicit em fieri aliq̄d cū fit cā ei⁹: q; effect⁹ virtute cōtinet in cā. quēadmodū faciēs instrumētū quo alicui det certū qđ dī iam illud ei dedisse: q; instrumētū est cā recipiendi illud. Sic q̄ ꝓmittit p votū inquātū se obligat ad illud faciendū: iam quodāmodo dat. ⁊ hinc est q̄ nō soluz dāti sz ꝓmittenti gr̃e agunt. plenī⁹ tñ ꝑfect cū ꝓmissus soluit. Vñ Esa. xix. dī de veris fidelibus. Colēt eū in hostijs ⁊ munerib⁹ ⁊ vota vouebūt dño ⁊ soluēt. Et ad hoc etiā saluator nos instruit dicens. Reddite q̄ dei sunt deo Mat. xxij. q̄maxime dicunt dei cē ea q̄ sibi ꝓtū. ꝓmittit. Et ad ꝺ idē exhortat ps. di. Vouete ⁊c. Ubi tria notant. Primo q̄ exhortamur ad meliorum ꝓmissionem. ibi. Vou ete.

Secundo q̄ necessitamur ad ꝓmissorū solutionem: ibi. Reddite.

Tertio q̄ regulamur circa voto: um intentionem. ibi. Domino deo vestro.

§. I. Quantum ad primuz

Sciendū q̄ votū est ꝓmissio de meliori bono opere q̄ sit illud ad qđ teneamur de necessitate salutis: vt ptz in diffinitiōe voti. Et ideo nullus cogit ad vouendus: sicut nec ad alia opa supererogatiōis: ꝫ consulit. ⁊ exhortat ad hmōi. Et sic exhortatoꝛie. ps. ait. Vouete. vbi glo. ait. Vouere ꝑsulitur vouēti. ꝑpterea aūt exhortamur ad vouendū ⁊ nobis cōsulit vt maiora merita acquiramus. Nā opus factū cū voto est melius ⁊ magis meritoriū q̄ idē factū sine voto: sm dea. Tho. ij. ij. q. lxxxviij. qđ patet ipse triplici ratione. Opus cū voto ē melius ꝑ se q̄ sine voto.

Primo quidē q; vouere est actus latrie siue religionis q̄ virtus est nobilissima inter morales vtutes. Quāto autē virtus est nobilior tanto actus ei⁹ est melior. ⁊ magis meritoriꝰ. vñ actꝰ inferioris virtutis est melior. ⁊ magis meritorius ex hoc q̄ impar a superiori virtute cui⁹ actus fit ꝓ imperiū sicut actꝰ fidei vel spei est melior si impar a charitate. Et ideo actus moralium: puta ieiunare qđ est actus abstinentie ⁊ ꝓtinere qđ est actus castitatis ⁊ dare elemosynā qđ ē actus aliqñ liberalitatis sunt melior a. ⁊ magis meritoria si fiant ex voto q̄ sine voto: q; sic iam ptinent ad cultū diuinū quasi quedā dei sacrificia. Vñ Aug. in li. de virginitate Nobis ipsa virginitas: q; virginitas est: ꝫ q; deo dedicata est honorabr quā vouet ⁊ seruat cōtinentia pietatis. Secundo q; ille q̄ vouet aliq̄d ⁊ facit plus se deo subijcit q̄ ille qui solū facit. Subijcit em se deo nō solū q̄tū ad actus illud faciendū qđ vouet: ꝫ etiā quoad ptātem: q; de cetero nō pōt aliud facere. ſ. de iure. Qđ etiā ꝓbat Ansel. in libro de similitudinibus exēplū ponēs de duobus seruis vnⁱ dñi: quoꝝ q̄liber hz arborē fructiferā: puta ficuz in horto suo ꝓducentē gratiosos fructus. Et alter quidē dictoꝝ seruoꝝ fructus sue arboris annuatim dño suo elargitur. Alius aūt eidē dño donat arborē cū fructibus. Nā clarus est q̄ opus illius q̄ dat arborē cū fructibus. hz esse magis gratū dño q̄ illius q̄ tm donat fructus ceteris paribꝰ eo q̄ plus dat. ⁊ qui plus dat plus meret accipe. Tertio q; per votū immobiliter volūtas firmat in bonū. ſfacere aliquid ex voluntate firmata in bonū ptinet ad ꝓfectionē virtutis. vt ostēdit phs in. ij. ethi. Sicut etiā peccare ex mente obstinata in malū aggrauat pcm. Et q; necessitas adimplēdi illud nō est necessitas coactiōis q̄ causat inuoluntariū ⁊ deuotionē excludit ⁊ meritū: ꝫ ē necessitas ꝑte assumpta p ꝓpositū immutabilis volūtatis. ⁊ iō nō tollit vel minuit meritū: ꝫ ꝑfirmat volūtatē. ⁊ auget deuotionem. Sicut etiā nō posse peccare nō diminuit libertatem ita ⁊ necessitas firmate volūtatis in bonū nō diminuit libertatē. vt ptz de beatis. ⁊ hmōi est necessitas voti habens aliquā similitudinē cū ꝑfirmatiōe beator̄. Vñ Augustꝰ. in epistola. ſfelix necessitas inqt que i meliora cōpellit. Votum firmatur ad vouēdū

Ex hortamur aūt ad vouēdū exēplis beator̄ seu sanctor̄ veteris ⁊ noui testamenti. Nam ⁊ Jacob votū vouit deo di. Si dñs fuerit mecū ⁊ custodierit me in via ista in qua ego ambulo ⁊c. erit mihi dñs in deū ⁊ cunctor̄ que dederis mihi decimas offeraz. Heū. xxvij. qđ intelligi pōt sm. b. Tho. q̄ vouerit se hīe dīm in deū p spālem cultū ad quē nō tenebat: sic ꝓ decimaz oblatiōnē. ⁊ alia hmōi q̄ ibi subdunť. Dauid etiā ait. Votū vouit deo iacob. Apl's etiā sm bea. Tho. vbi supza intelligunt vouisse prīncipia ad perfectiōis statū q̄n ꝑm relictis oibus sunt secuti. Aug. etiam dicit de virgine dei matre sic. Beata maria ꝓpositi se cōseruaturā votū ỹginitatis in corde: sz ipm votū ỹginitatis nō expressit ore. Postq̄ vo filiū genuit qđ corde cōcepat simul cū viro labijs exꝑssit. ⁊ vterq; in ỹginitate pmansit. xxvij. q. ij. §. j. Et multi quotidie fideles p vota recipiunt a dño multas gr̃as sanitatū sui ⁊ alior̄ ⁊ plura hmōi. Expedit g̃ vouere nec est piculosum ex natura facti: ꝫ ex cui pa nō faciēs. Et ꝫ melī⁹ sit nō vouere q̄ vouere ⁊ ꝓmissa nō reddere. melius tñ est vouere q̄ nō vouere. Et iō rōne piculi. ſ. nō faciēdi nō ꝺz dimitti emissio voti: sicut nec etiā debēt dimitti alia bōa. ꝑpter piculū supbie: vel inanis gl'e q̄ inde pōt exurgere ꝑpter qđ ꝺr. Qui ventū obseruat nunq̄ seminat. Eccl's. xj. i. nunq̄ bene ep̄ak si timet. ſ. sibi supuenire ventū supbie vel manis glorie.

§. II. Quantū ad secundus

Aliqñ est mortale.

ſ. necessitationē ad implēdi votū factū. Nota cū dī: reddite qđ est impatiui modi. ⁊ qđ imꝑatur dicit Diero. necesse ē fieri. Muānis igit vouere sit exhortatoꝛiū. Reddite tñ ē ꝓceptoꝛi. ſic dicit glo. ibi. ſ. q̄ reddere. i. votū implere est necessitat⁹. Idē etiā ꝑfirmat Inno. in. c. magne. devo. voti redēp. qđ intelligit nisi in voto dispēset vel cōmutetur vel irritet p eū q̄ pōt vel ipe nullo mō implere possit sicut

Trāsgref siovoti sci enter est mortale.

vouens ieiuniū si grauiter infirmet cē. Et q: omittere ne cessaria ad salutē fieri nō potest sine mortali ex quo voti i pletio est necessitatis vt dictū est sequit q trāsgressio ei⁹ aduerter sine cā rōnabili facta est mortale. Ptz etiā ē er eo q fractio voti fm. b. Tho. vbi. s. arti. iii. est quedā spe cies infidelitatis cū nō soluit ea q deo promisit sicut ad fide litatē hoīs primet vt soluat promissa. vñ Greg. inqt. Si bo ne fidei sit soler inter hoies nulla rōne dissoluī: q̄to ma gis illa pollicitatio quā cū deo pepegit. s. p votū soluī si nevindicta nō potent. xxvii. q. i. Viduas. Idiero. etiā ait q vouentibus vēnitatē nō solū nubere sz velle dānabile ē. xxvii. q. i. Sunt qdā. S. Vouētib⁹. Dānatio aūt nō incurrit nisi p mortale ē etiā firmat glo. summaria in pn. c. illius. Reddite ea si vouistis inde illud pā. Reddā tibi vota mea que distin. la. m e. Et Eccēs. v. inquit Salomon. Si qd vo uisti deo ne moreris reddere: displicet em ei ifidelis: stul ta promissio. Ubi notatur q sit reddēdū: quō. s. tripli⁹ per quodlibet hoz omissum offendit de⁹ circa votū factum.

¶ Primo reddite cū debita acceleratiōe. ibi. ne moreris.

¶ Secdo reddite cū pfecta solutiōe. ibi. displicet ei ifidel.

¶ Tertio reddite cū recta discretiōe. ibi. stulta promissio.

Votū dz ipleri tpe statuto.

Quātū ad primū cū q̄s facit votū si statuit sibi tps infra q̄ illud debeat implere. eueniente termino illud soluere dz nisi impossibilitas eū excusaret. Si aūt simpliciter sine tpis determinatiōe tenet q̄citi⁹ pōt cōmode adimplere. Si tñ feciss̄et votū sub q̄dītione aliqua. puta si recipiat gra tiā quā petiit. vt sanitatē: hmōi tenet obseruare implera cōditiōe q̄citi⁹ pōt. Et iō dicit salomon. Ne moreris red dere. nec em dz tardare vouēs vltra q̄ intēdit se obligare. Dicit em Deut. xxiii. Cū votū voueris dño deo tuo nō tar dabis reddere. q: requret illud dñs de⁹ tuus. & si moratus fueris reputabit tibi in pcm̄. Dat tñ ei tps ad arbitriū de ni viri ad disponēdū de reb⁹ fm materiā voti. fm Tho. et Guil. q. s. Tho. sup. iiii. dicit q q vouit intrare religionez si ex mora circa dispēsatiōe tpalit̄ timet ppe tuū impedimētū. puta filiū dño si ei ꝑcederet cū sterilis esset. Sz ipo suscepto & ablactato subito votū impleuit ad ecclesias illuz & ibi dimittēs. vt habet. s. 1. Reg. j. Et q̄ in dilatiōe implen di votū requrat auctoritas superioris habes de vo. & vo. re dēp. q sup his. Secdo est reddēdū votū pfecte & integre nō diminute. puta si q̄s vouit ieiunare p annū oi hebdo madā per vnum diē. nō sufficit q̄ obseruet duob⁹ mēsib⁹ residuū dimittēdo. fz totū impleat. Adhuc em obligat ad decē mēses si pōt. cuius trāsgressiis sit ieiuniū illud p plu res hebdomadas. nō tamē tenet iterare q̄ iam fecit nisi intēdisset se obligare ꝓtinuādo annū. Deut. xxiii. Facies sicut promisisti dño deo tuo ꝓpria uolūtate. i. fm intentiō nē. Unde Ananias q: deo pecunias vouerat. quas post ea diaboli victus persuasiōe subtraxit. s. quoad partē ipsa rum morte mulctatus est. Greg. xvii. q. s. Ananias. Et hi storia habes Actuū. v. Et multo magis peccat qui ex to to frangit votū nihil adimplēdo. Un dicit salomō. displi cet ei. s. deo infidelis promissio. i. nō seruare promissum p vo tū. Un Aug. Tanto miserior es si fidē deo fregeris q̄to beatior si psoluer is. & Urbanus papa. Qd q̄s dño polli citus est fideliter custodiat ne dānatione. fz promissi sibi acq rat. q̄si satius est nō vouere q̄ votū. put melius pōt nō p ficere q̄tū. s. ad subam voti. grauius em puniunt q votuz fecerūt & votū nō pfecerūt. xii. q. i. Scim⁹. Qui aūt p im potentia totū nō posset implere q̄d vouit partē quaz pōt exequi debet puta in diuite qui fecit votum magne elemo syne. postea ad pauptatem deueniente & in sano ieiunia plurima vouente postea debilitato & hmōi. Recursus tñ dz haberi in similibus ad supiorē. Ubi etiā sciendū est q plures sunt quoz vota nō sunt obligatoria: nisi ratificent a supioribus coz: fm. b. Tho. vbi. s. vrvotū religiosi quo ad suū platū. Clerici pcipue circa pegrinationē quoad su um epm. Epi circa ea p que haberet ecclesiam suā dimittere re quoad papā. Jm puberū in oibus votis quoad parētes eoz: vel tutores si parētibus carēt. Puberū quoad pegri nationē elemosynas & hmōi q̄ ptinēt ad curā domesticam domus quoad parētes eoz: cū sunt in ptāte ipoz. Uxoz i abstinētijs elemosynis & pegrinatiōib⁹ quoad viros earū Seruoz quoad dnos eorū. De his tñ vide infra pleni⁹ de clarationē in plurib⁹. §. Tertio reddēdū est votū cum di scretiōe. Nā si q̄s vouit aliq̄d stultū vanū vel ridiculosum vt de nō pectinādo caput die sabbati: de nō cōedendo de capite aialiū ob honorem beati Job. decollatio. de nō fi lando: vel de nō faciendo ablutionē pānoꝝ in sexta feria vel sabbato: de nō comedēdo panē in dominica. & hmōi. Talia fm Tho. & Alber. in scripturis potius sunt deridendā q̄ soluenda. vnde dicit Salomon. s. displicet ei stulta promissio. Hinc etiam. xxii. q. iiij. c. necesse. §. nō piurabis dī. Stulta vota frangēda sunt. Tale fuit votum Jepte de q̄ dicit Idiero. q̄ invouēdo fuit stultus: q: discretionē nō ha buit: & in reddēdo impius: q: filiā occidit. Ut em dz Judi cum. xi. Ipse iepte votum vouit deo dicens. Si tradide ris filios Amon in manus meas quicunq̄ primus egres sus fuerit de foribus dom⁹ mee. mihiq̄ occurrerit reuer tenti in pace eum offeraz holocaustū deo. Habita ergo vi ctoria veniēti ad ciuitatē primo occurrit ei filia eius vnica quā ille etsi cū dolore. tamen in holocaustū obtulit. Circa quod dicūt hebrei q votū stultū fuit si simpliciter intelle xit de omnibus vt per effectum ostendit. Nam si occurriss̄et ei primo canis vel asinus illud offerre non licuisset. Si aūt intellexit de his que offerri poterāt nō includebat in voto filia eius. Et q̄uis quātū ad votū posset excusari de peccato. sane ipm votum intelligendo: sz de licitis. ꝓpter qd̄ pmittit ibi. & dicit q factus est sup eū spiritus dñi. s. in vouendo q: fides & deuotio ipsi⁹ ex qua motus est ad vouendū fuit a spiritusancto. ꝓpter qd̄ ponit⁹ in cathalo go sanctoū. Ad Heb: c. xi. vel etiā ꝓpter victoriā quā ob tinuit inique & impie fecit occidēdo filiā. p adimpletio ne voti. Nec obstat qd̄ ait Aug. xxiii. q. v. si nō licet. vbi vī dicere q fecit hoc ex instinctu spūsancti. sicut Sāson. Nā ibi loquit dubitative: nō assertiue: vt ptz ibidē. Probabile est etiā eū penituisse de facto iniquo. hoc fm Tho. ij. ii. vbi s. arti. ij. & fic potuit esse. Nico. tñ de lyra sup dicto. c. vide tur eū excusare a pcō di. opinatiue fm quosdā q̄ filiaz nō occidit coꝛporaliter habito sup hoc cōsilio a peritis legū: & quodāmodo morti tradidit: sz cuili eam dedicando in virginitate. Sed ex quo doctores cōiter tenēt q̄ coꝛpoꝛa liter ea occiderit: ipsum reprehendant de parricidio: nō debemus sapere plus q̄ opz sapere vt admonet apls. Ro ma. xii. Qd fit dū q̄s doctrinis ab ecclia approbatis & que cōiter tenent nō acq̄escit nouas inueniēs. Qd phibet di. xxvii. relatū. Amb. etiā ꝓcoꝛ. cū doc. ꝓdictis dicēs de Je pte. Miserabilis necessitas que soluit parricidio. Mel⁹ est nō vouere illud q̄d fibi is cui promittit: nolit exolui. xxii q. iiij. vnusquisq̄. Et multo magis frangēdū est votum & nō seruandū q̄d q̄s facit de re manifeste illicita: sicut si q̄s voueret occidere aliquē & hmōi. Sicut legit de quibusdā iudeis q̄ fecerunt votū se nō comesturos aliquid nisi pus occideret Paulū apostoluz. vt habet Actuū. xxiii. Et hoc est q̄d dicit Jsidorus. In turpi voto muta decretū: sz nō faciendo. Nec hoc indiget dispensatiōe: sz ꝓpria auctoritate dz ꝑuenire. Si aūt est dubiū vtrum sit melius obseruare vel dimittere: vel si potest facere recurrere debet ad su periorē ꝓ commutatione vel dispensatione vel declaratio ne: vt in ieiuniis: & huiusmodi.

Votū dz reddi ꝑfecte.

Votū dz reddi dis crete.

§. III. Quantū ad tertium

Invouēdo fit recta intentio.

principale regulat intētio nostra invouēdo. cū dī. Domino deo vestro. Nō em votū fiendū est nisi deo ꝓpter. Et rō ē. q: votū est actus virtutis religionis. ad religionē aūt ptinet offerre cultū & cerimonias deo. fm Tullū. Uerū est tñ fm. b. Tho. vbi. s. arti. v. q̄ quis votū fiat soli deo. pro missio etiā pōt fieri homini q̄ includit in voto. Et ipsa promissio boni que fit homini pōt cadere sub voto. inquantum est opus quoddā virtuosum. & p hunc modū intelligēdū est votū quo quis vouet aliq̄d. sanctis & platis. vt fit in p fessionibus religiosoz. vt. s. ipsa promissio facta sanctis vel prelatis cadat sub voto. inquātū. s. hōvouet deo se impleturū q̄d sanctis vl prelatis promittit. Hec tho. Et sicut cū oro nē aliquā dirigim⁹ ad sanctos ꝑ aliqua grā obtinēda. de bemus sic regulare & dirigere intētionē vt speremꝰ illam grām obtinere a deo principaliter. fz mediāte precē & me rito illius sancti. vt dicit idē tho. ii. ii. q. lxxiii. Ita invotis que facim⁹ sanctis ꝑ diuersis gratijs obtinēdis. vt sanita te & euasione periculi & hmōi. debem⁹ sperare grāz illam a deo mediāte sctō illo. Vaici tñ q̄ actualr nō ita dirigunt itētionē suā in votis sanctoꝝ ad deū. fz immittunt mozi fide liū nō bene in ē condēnandi. fz pie interpretāda eoꝝ intē tio. put ecclia intēdit & docet fieri in hmōi. Multa em̄ vo ta q̄tidie fiunt ad scōs. vñ recipiunt magna bñficia tpalia vt ptz in legēdis. b. dñici. r. b. pe. martyris. Ex em triplicē bonoꝝ dūam habeam⁹. s. tpalem subam: coꝛpoꝛ: & aiam. de quolibet hoꝝ pōt fieri votū deo & sanctis eius. De tpali suba. vt cū q̄s vouet dare certā elemosynā vel facere aliq̄ ornamētū eccl̄ie vel cerā offerre & hmōi. & si determinat p sonā vel locū cui faciat illud. nō pōt mutare sua auctoritate etiā si psona sit male vite vel eccl̄ia male officiata. vl nō indigēs tali ornamēto. q: qd̄ semel placuit amplī⁹ displi cere nō pōt. de reg. iu. li. vi. Nec epi pōt dispēsare in tali p mutatōe. nisi sit vrgēs cā. puta q: eccl̄ia est destructa. & hu iusmodi. & rō est. q: iam est illi ius acq̄situ ex pmissiōe q̄d auferre nō dz. Quidā rustic⁹ cū trāsiret quēdā latū fluuiū cū vacca & vitulo & imineret ei piculū submersiōis vouit btō Aldichaeli dare eccl̄ie sue vitulū si euaderet. Trāfacto aūt piculo dixit. Certe michael vitulū nō habebis. Et cuz post modicū aqua inundāte sibi piculū subiret. vouit btō Aldichaeli dare vaccā cū vitulo. fz liberat⁹ ex eo quasi deꝛi dēdo dicebat. Vere michael nec vitulū nec vaccā habebis. Et paulo post in simili casu constitutus nō fuit audit⁹ sed subm̄ersus cū vacca & vitulo. Nec etiā dz rē mutare. Exem plū de illo q̄ vouerat ciphū. b. Nicolao. & aliud voluit of ferre &c. Uide in legēda. De coꝛpe fit votū ꝑ ieiuniaꝝ ab stinentias varias vt a carnib⁹ & hmōi ꝑ pegrinationē ad ecclias ꝑ disciplinas. ꝑ obsequia infirmoꝝ ꝑ castitatē & hu iusmodi. Uotū aūt de cūdo nudū nō videt multū cōmen dabile. q: nec honestū & piculosum tpe hyemali. & ideo po tius cōmutandū in aliud auctoritate tñ supioris. Ad hoc aūt vt istud & quecūq̄ alia vota sint meritoria opz ea face re in statu gratie. vt legit in legēda beati Jacobi de quo dā qui ex voto ibat ad sanctū Jacobū. & cum in itinere la psus fuisset in fornicatiōne fuit sibi reuelatū ꝙdeo nō pla cebat. nec beato Jacobo. q: i pctō illud exequebat. Si q̄s etiā vouerit ire ad aliquā eccl̄iam nō pōt ꝑpria auctoritate aliū mittere nisi oīno nō posset. Quoad aiam deuotione mus cū quis vouet se alicui religioni vbi offert voluntatē suā deo ꝑ obedientiā que. s. voluntas est dña & regina alia rū potentiaꝝ aie. vñ ipam aiam offert. Un ficut holocaustū excedebat oia sacrificia: ita votū religionis excedit oia alia vota. vnde dicit Greg. in vltri. moral. q̄ recte obedien tia victimis ꝓponit. q: ꝑ victimā aliena caro: ꝙ obedientiā vo ꝑpria voluntas macrat. vñ oia alia vota soluuntur p istud. Et ipsum ineludit & pauptatē & castitatē & totū exercitiū coꝛpis sui. Sed nota q̄ dicit Aug. Sicut meliores difficile sum expertus q̄ qui in monasterijs ꝑfecerunt: ita nec peiores q̄ q̄ in monasterijs defecerūt. dist. xlvii. quan tūliber. Defectus aūt hmōi ptingit p trāsgressionē ꝑcipue votoꝝ religionis. Et q̄ habet votū religionis & nō intrat: vel egredit̄ male fortunat⁹ vt quotidie cernit. Qui in religiōe vota nō seruāt ad pfundū inferni descēdūt. Exēplū de quodā qui duct⁹ ad iudiciū vidit mīrem imꝑoꝛā tē sibi & dicētē. Fili. vbi est vbum q̄d dixisti volo seruare aias meas. Et ō alio q̄ sub alijs oīb⁹ vidit i iferno malos re ligiosos: nec mirū: q: ꝙto gd̄ altioꝛ: & tāto caꝛ ē ꝑiculosioꝛ.

¶ De materia voti: & ibi multum diffuse de materia voti: & qui nō possint vouere: & quis possit irritare: & q̄s possit dispensare vel cōmutare. Capitulum. II

Unc aūt de voto vi

Votū dis firmata.

n dendū est. Sic aūt diffinit magistraliter. Votū est pmissio melioris boni animi deliberatione ficit ꝓpositū cū deliberatōe nisi adiungat & promissio. ex. e. litteraturā. Non tñ est necessaria expssio vocis in pmissio ne: sed sufficit pmissio cōde facta. sic intelligendū est. c. il lud. q̄ bona. xvii. q. i. vbi dz q̄ bona facit & meliora face re ꝓponit si illa nō facit: in ꝑspectu dñi cecidit. Ex em intel ligit nō de ꝓposito solū: sz de ꝓposito cū intētione se obli gandi. Hoc em hz rōnē voti: & hz nō oze exprimat obligat vr votū: & nō implēdo dī cecidisse in ꝑspectu dñi: q: peccat mortaliter. Uerū est tñ q̄ ꝓpositū solum remanedi in re ligione & ꝓpetuo deo seruiēdi cū susceptiōe habit⁹ ipius religionis equipollet voto simplici. ex de regularib⁹. c. cō sulti. Et q̄uis quidā intelligāt dicta decre. de illo q̄ intrat cū voto. Tamē Pe. de pa. dicit q: decre. loquit indistin cte dicēs q̄ q̄ intrat aīo perpetuo renūciandi seculo: non pōt ad seculū redire: sed vel ad illam vel ad aliā religionē debet transire: ideo ꝑimo dicto magis videt standū. Idē sentit Franci. dz zam. immo Henric⁹ boich sup. c. statuim⁹ de regularibus. dicit hoc eā pollere voto solēni: & allegat Host⁹. in summa. & Archid⁹. super dicto. c. q̄ bona. xvii. q. i. Sed Petrus de pal. negat q̄ equipolleat voto solenni: sz tñ voto simplici: & hoc etiam magis ex vi statuti ecclesia stici q̄ ex ipsa essentia voti. Nota ergo secundo: q: so lennes doctores nō solum ꝑdicti. sed & Jo. an. Anto. de Aldichaeli dare eccl̄ie sue vitulū si euaderet. Trāfacto aūt piculo dixit. Certe michael vitulū nō habebis. Et cuz post modicū aqua inundāte sibi piculū subiret. vouit btō Aldichaeli dare vaccā cū vitulo. fz liberat⁹ ex eo quasi deꝛi dēdo dicebat. Vere michael nec vitulū nec vaccā habebis. Et paulo post in simili casu constitutus nō fuit audit⁹ sed subm̄ersus cū vacca & vitulo. Nec etiā dz rē mutare. Exem plū de illo q̄ vouerat ciphū. b. Nicolao. & aliud voluit of ferre &c. Uide in legēda. De coꝛpe fit votū ꝑ ieiuniaꝝ ab stinentias varias vt a carnib⁹ & hmōi ꝑ pegrinationē ad ecclias ꝑ disciplinas. ꝑ obsequia infirmoꝝ ꝑ castitatē & hu iusmodi. Uotū aūt de cūdo nudū nō videt multū cōmen dabile. q: nec honestū & piculosum tpe hyemali. & ideo po tius cōmutandū in aliud auctoritate tñ supioris. Ad hoc aūt vt istud & quecūq̄ alia vota sint meritoria opz ea face re in statu gratie. vt legit in legēda beati Jacobi de quo dā qui ex voto ibat ad sanctū Jacobū. & cum in itinere la psus fuisset in fornicatiōne fuit sibi reuelatū ꝙdeo nō pla cebat. nec beato Jacobo. q: i pctō illud exequebat. Si q̄s etiā vouerit ire ad aliquā eccl̄iam nō pōt ꝑpria auctoritate aliū mittere nisi oīno nō posset. Quoad aiam deuotione mus cū quis vouet se alicui religioni vbi offert voluntatē suā deo ꝑ obedientiā que. s. voluntas est dña & regina alia rū potentiaꝝ aie. vñ ipam aiam offert. Un ficut holocaustū excedebat oia sacrificia: ita votū religionis excedit oia alia vota. vnde dicit Greg. in vltri. moral. q̄ recte obedien tia victimis ꝓponit. q: ꝑ victimā aliena caro: ꝙ obedientiā vo ꝑpria voluntas macrat. vñ oia alia vota soluuntur p istud. Et ipsum ineludit & pauptatē & castitatē & totū exercitiū coꝛpis sui. Sed nota q̄ dicit Aug. Sicut meliores difficile sum expertus q̄ qui in monasterijs ꝑfecerunt: ita

Votū de coꝛpore.

Votū de anima.

Votū dz reddi dis crete.

Votes ō ẽporali.

susceptis habit⁹ hz vim voti solennis.

mato in subdiaconatu.ſ.de contrahẽdo ſm oẽs:ita ⁊ cum iſto etiã tenendo opinionẽ illã.ſ.q cũ pfeſſo ſoleniter nõ poſſet papa diſpẽſare:q ꝫ opinio cõiter nõ tenet.q illa ſolẽnitas nõ eſt ita eſſentialis voto religionis ſicut illa q̃ fit alio modo. Si ergo diſpenſat cũ tali nõ eſt ꝺdenand⁹

Nota tertio ex eo qꝺ dicitur in diffinitione voti ꝓmiſſio boni ꝙ votũ de re illicita nõ tenet. ſicut nec etiã iuramentũ.xvii.q.iiij. in malis.⁊ magis placent deo in hmõi träſgreſſores q̃ obſeruatores. ſicut q̃ voueret nõ comedere niſi occideret ſuũ inimicũ.⁊ hmõi. Nota quarto ex eo qꝺ ꝺ: melioris ꝙ votũ de re min⁹ bona nõ obligat vt vo tũ vñ ſi q̃s voueret nõ intrare religionẽ nõ valet votum. Nec obſtat ꝙ votũ ſicut ⁊ iuramẽtũ de eo qꝺ põt ſeruari ſine detrimento ſalutis eterne eſt ſeruandũ ſm decretale. q: hoc eſt verꝫ ſi illud habuit tres comites.ſ.iudiciũ: iuſticiã:⁊ veritatẽ.vel ꝺicendũ q̃ detrimentũ ſalutis eſt nõ ſolum qꝺ interimit ſalutẽ.ſz ⁊ qꝺ impedit pfectionẽ ſalutis vel etiã ꝺicendũ ꝙ illud intelligitur q̃n votũ hz materiã ꝓpriã ⁊ ſic nõ eſt in ꝓpoſito caſu. Pro cui⁹ maiori declaratiõe. nota ꝙ q̃n ꝙ votũ ꝺirecte ⁊ ꝓncipaliter excludit aliqꝺ bonũ ꝙ ꝺferẽs ad ſalutẽ.⁊ nõ includit aliqꝺ bonũ qꝺ ꝙ ſe poſſit eſſe materia voti.nullũ eſt ⁊ nõ obligat. hz poſſit ſeruari cũ ſalute. Sz q̃n votũ ꝓncipaliter includit aliqꝺ bonũ qꝺ põt eſſe materia voti.hz illud bonũ excludat ex cõſequẽti meliora bona.tũ ligat. Vñ ſi q̃s voueat ſe intrare turũ ⁊ ꝓſeueraturũ in religiõe laycoꝝ hz ex hoc meliõr⁹ via p:ecludat:q: tñ religio ꝓmiſſa eſt ſufficiẽs mã voti reſpectu ſcĩ.hz nõ reſpectu aliarũ religionũ pfector valet ⁊ tenet. Et idẽ ꝺicẽꝺũ eſt ꝺe iuramẽto. Itẽ ſi q̃s iurer vel voueat intrare hãc religionẽ ſi quã intrat valet.q: nõ ꝙ ꝺ ꝓncipaliter excludunt alie.hz ꝓncipal⁹ includit iſta. etſi non pure.tñ ſub ꝺitiõe.ſ.ſi velit intrare aliqua.hz ſi ꝓmitteret ſe nullã aliã intraturũ ⁊ nõ ꝓmitteret iſtã intrare:nec pure nec ſub ꝺitiõe:nõ valeret ⁊ peccaret ſic voũs vl⁹ iurãs ⁊ inducẽs aꝺ ꝺ. Nota q̃nto ꝙ ꝓmiſſio que fit in voto fit deo ꝓncipal⁹ ⁊ finaliter.hz fiat aliq̃n in manu hois.vnꝺ ſi aliq̃s ꝓmittit alicui ꝙ intrabit religionẽ:nõ illi: hz deo facta eſt obligatio.vñ dei eſt remittere nõ illius. Itẽ ſi aliq̃s ꝓmittit intrare religionẽ aꝺ req̃ſitor alicui⁹.illo nõ req̃rente intrare nõ tenet.hz illo mortuo vꝫ tenet niſi ꝙ modũ ꝺditiõis ꝺixerit.ſi me req̃ſierit ⁊c. Sz ſi ꝺixerit ꝓmitto intrare q̃ncũq; me req̃ieris.vꝫ ꝓmiſſio in ꝺie.vñ illo mortuo nõ plus hz ꝺilationẽ.q: nõ expectat req̃ſitio. Itẽ ꝓmiſſio homini facta metu mortis ſue vl⁹ filij nõ obligat cũ effectu. Sz ꝓmiſſio facta deo etiã metu mortis.ſic q: deus iuſte morte infert.nec tenet nõ inferre nec intẽtata aꝺ alio ꝓpulſare.vñ ſicut ꝓmitterẽ alicui ꝺare vt me liberaret a morte in caſu in q̃ nõ tenet puta medico.obligarer.ſic q̃ ꝙ mittit deo.ff.qꝺ me.cã.i.iij. Nota ſexto ꝙ req̃rit ꝺeliberatio.ſ.ad ſe obligãꝺũ.vñ ꝺ: deliberatiõe ⁊c.q: votũ ſubitũ nõ obligat ad pctm̃ pfectũ.nec aꝺ bonũ pfectus. Vota aũt q̃ fiũt a mulieribꝫ in ptu vl⁹ in infirmitate vel viroꝝ in q̃buſcũq; anguſtijs ꝓpꝛijs.vl⁹ ſuo:aut turbatõe:ſi habuerint tales intẽtionẽ obligãꝺi ſe deo cogitãtes etiã ꝺe cã q̃ mouebat eos aꝺ vouẽꝺũ.ſ.infirmitate vel ꝑiculo.⁊ ꝺe fine.ſ.euaſiõe ꝑiculi ꝓpter qꝺ euitãꝺũ vouebãt.tenẽꝺa fuit Ide Tho. Si aũt ꝺubitãt vtrũ intẽꝺerint ſe obligare tutius eſt ꝙ impleãt ſm Tho. Itẽ nota ꝙ q̃ irat⁹ ꝑiurꝫma giſtro vel bñ potat⁹ vouet vel iurat intrare religionẽ non tenet.q: qꝺ caloꝛe iracũꝺie fit ꝙ nõ fcẽ haberi ꝺz.qꝺ verꝫ eſt ſi ſic fit ſubito ꝙ nõ feciſſet ꝙ ꝺeliberationẽ ⁊ ſniam rõnis q̃ nõ req̃rit magna mora tpis. Sz q̃n ſciẽs qꝺ iuratvel vouet ꝺ agit.tenet niſi cũ eo diſpẽſet rõne mi⁹ plene ꝺe liberatiõis. Sicut etiã q̃ caloꝛe ꝓcipiẽtie inflam̃at⁹.aut bñ potat⁹.nõ tñ ebꝛi⁹ iurat vꝺ ꝺucere.cõpellit eã ꝺuce re.niſi oino ebꝛi⁹ eſſet. Cõfirmat qꝺ ꝺictũ ẽ ꝙ ſequẽtẽ rõne Sicut enim req̃rit ꝺeliberatio aꝺ votũ.ſic aꝺ pctm̃ mortale.⁊ tñ ſz irat⁹ aut potat⁹ occiꝺat hoicm excuſat a tanto.ꝫ nõ a toto q̃n ſit mortale.ex quo ſic nõ fuit extra ſe q̃n ſciret qꝺ faceret.ſz ſtatim poſtea peniteat ⁊ nollet feciſſe: q: eſſe ſtatum penitẽtẽ ꝺe pctõ bñ arguit ꝙ illꝺ nõ ſit factus ex habitu:ſz nõ arguit ꝙ nõ ſit factus ex electiõe.ly paſſiõe turbãte iudiciũ rõnis. Illa ẽ ꝺeliberatio tpis vl⁹ etat⁹ q̃ ſufficeret aꝺ obligãꝺũ ꝺiabolo ꝙ pctm̃ mortale ſufficit aꝺ obligandũ ꝺeo ꝙ votũ. Tho.ii.ii.q.lxxviij. ꝺicit tria ꝛequirere aꝺ eſſentia voti.ſ.ꝺeliberationẽ.ꝓpoſitũ volũtatis:⁊ ꝓmiſſionẽ ꝺeo:ꝫ etiã ſolo coꝺe fieri põt. Expreſſio aũt per verba eſt aꝺ bñ eẽ.⁊ glo.ſup.c.litteraturaz. ex ꝺe vo. ⁊ vo. redẽp. ꝺicit ꝙ cũ nõ interuenit intẽtio obligãꝺi ſe nõ ẽ ob ligat⁹. Nota ſeptio ꝙ vt ꝺicit Tho.in q̃ꝺliber.iij. Si q̃s ex certa cã ꝓ aliq̃ hora impeꝺiret aliquẽ intrare religionẽ poſſit aliq̃n excuſari a pctõ. Sz ꝙ q̃s impeꝺiat ꝺe hoc ne vnq̃ poſſit intrare religionẽ eſt ſpũſancto reſiſtere:q: ꝓpoſitũ intrãꝺi religionẽ eſt a ſpũſancto.vir.q.ij.ꝺue. Vñ nõ ſolũ parentibus:hz oibus aliis inꝺucẽnꝺ aꝺ iurandũ velvo uenꝺũ ſe nõ intraturos religionẽ eſt pctm̃ mortale. Nec oia ꝺe pa.in.iiij.ꝺi.xxxviij. Ꝺicit etiã ꝺe pal⁹ ꝙ ille q̃ impeꝺit votũ impleri ab alio ꝺe ingreſſu religionis ſi licite ꝝ facit:vt pater ꝓpter neceſſitatẽ velvt traheret aꝺ melioꝛẽ religionẽ vel ꝓpter ſuũ pfectũ ſpũalẽ:nõ peccat nec tenet aꝺ aliquã emẽꝺã.ſi aũt illicite tũc nõ ſufficit vt tanta inſtantia faciat ꝺe reꝺucẽꝺo quãta fecit in renꝛabendo: ſed equiualentẽ vel ſe loco eius reꝺꝺere ꝺz ſicut ſi ſuo cõſilio furtũ factũ eſt a⁹ nõ ſtenꝺũ:nõ liberat furẽ monẽꝺo de reſtõne:hz tenet ꝺe ſuo eãpollẽs reꝺꝺere. Quiꝺã tñ intelligũt hoc vt Sco.q̃ iam fuiſſet religionẽ ingreſſus.ſ. ꝙ tenet ſi nõ poteſt illum reꝺucere quẽ eꝺuxit: nec alium equiualentẽ:tunc ipſe tenetur intrare ſi poteſt.

Impeꝺiens ingre ꝺi volẽtes religionẽ

§.I. De diuiſiõe voti. No.

ſm magr̃m ſniaz in.iiij.⁊ Ray.q.j.q̃uis alio oꝛꝺine ponat. Noſti.q votoꝝ aliud cõe ſeu neceſſitatis:aliud ſingulare ſeu voluntatis. Votũ cõe ⁊ neceſſitatis:qꝺ impropꝛie ꝺi votũ eſt ꝺe his q̃ ſunt neceſſaria aꝺ ſalutẽ. ⁊ aꝺ q̃ q̃s aꝑs tenet. Et ſic iſto mõ ꝓmiſſio q̃ fit i baptiſmo ꝺ creꝺẽdo ⁊ ꝺiabolo aꝺ renũciãꝺo large ꝺ: votũ:⁊ in hmõi põt vnus aliũ obligare ignoꝛãtẽ:vt patrinus puerũ quẽ tenet aꝺ baptiſmũ. Tenet eñ baptizaꝝ ⁊ cogit ſeruare ꝺe his in aꝺulta etate quã ꝓ eo patrinus ꝓmiſit. Et hmõi votũ cõe q̃n nõ eſt ꝓpriũ ⁊ expreſſum:ſz ſolũ ritus ſuſceptus⁹ facti ſicut̃ baptiſmus träſgreſſio eius nõ vꝺetur eſſe alia ſpecies peccati.ſz circũſtantia aggrauãs pctm̃. Eꝺem enim genere ſz peccati plus peccat fideliſ q̃ infideliſ. Sed ſi eſt votũ cõmune expreſſum ꝙ modũ ꝓpriũ ⁊ ſingularis obligationis tũc mutat ſpeciẽ:vt ſi q̃s voueat vel iuret nõ amplius fornicari:nõ ſolũ peccat pctõ luxurie fornicãꝺo:hz etiã peccato piurij vel fractõis voti. Nã ſm doc.circũſtãtia aggrauãs que p ſe ⁊ nõ ex ſuppoſitiõe ꝓmi importat ꝺeformitatẽ mutat ſpeciẽ vel aꝺꝺit nouã ſpeciẽ peccati. Sfractio aut̃ voti ꝺe ſe habet ꝺeformitatẽ:quetiã in re aꝺ quã q̃s aꝑs nõ tenet. Idẽ Tho. Vñ ⁊ votũ ſingulare facit ꝺe nõ peccato pctm̃.ergo ⁊ cõmune mutat ſpeciem factũ.ſ.ꝙ modũ ſingularis obligatiõis. Votũ vo ſingulare ⁊ voluntatis eſt ꝺe his que ſunt ſuper ogatiõis aꝺ q̃ quis aꝑs nõ tenet.⁊ in hmõi votis nõ poteſt vnus aliũ obligare:niſi cõſentiat.vñ mater quantũcũq; voueat ꝙ puero infirmo ꝙ ieiunet nõ tenet ieiunare niſi conſentiat cũ habeat legitimã etatem. Sfilius etiam qꝺ pater poſuit in religionẽ cũ aꝺ annos ꝺiſcretionis venerit:niſi ꝑſenſerit põt exire. Et ſic loquit̃ canon.ꝛx.q.j.ſicut qui. Subꝺiuiꝺit autez iſtud quia voti ſingularis:aliud ſimpleꝛ:aliud ſolẽne. Voti autem ſolennis aliud eſt qꝺ ſolennizatur ꝙ ꝓfeſſionẽ appropꝛiate religionis. Aliud qꝺ ſolẽnizat̃ per ſuſceptionez ſacri oꝛꝺinis:ſcilicet ſubꝺiaconatus ⁊ ſupra. Ꝺe his aguetur infra in tertia parte. Omne autem votum quod nõ eſt ſolẽne eſt ſimpleꝛ:ſiue illud fiat publice ſiue ꝑiuatiz:ſiue oꝛe ſiue tm̃ coꝺe. Voti aut̃ ſimplicis aliud cõſiſtit in faciendo:vt cũ quis vouet oꝛaꝛe:ire aꝺ ſanctum Jacobuz ⁊ huiuſmodi. Aliud in nõ faciendo:vt cũ q̃s vouet non ꝺhere mr̃imoniũ. De q̃ eſt ꝺubiũ vtrũ q̃ ſic vouet poſt mr̃imoniũ ꝺcũ poſſit ꝺebitũ petere:q: ſi ſimpl⁹ vouiſſet caſtitatẽ nõ poſſet. Et aliud ꝺicẽt vouere caſtitatẽ:aliud vouere nõ ꝺhere mr̃imoniũ:q: ſcõs.ſ.vouẽs nõ ꝺhere fornicãꝺo non frãgit votũ. Primus eñ ꝙ vouẽꝺo vniũ vouet qꝺ implicatur in illo. Et qꝺcunq; hoc votoꝝ aliud eſt ꝺditionatiꝫ:⁊ cũ q̃s vouet ieiunare ſi liberet̃ ab infirmitate:⁊ tale tenet implere aꝺueniẽte ꝺditiõe ⁊ nõ aliter. Aliud abſolutũ:vt cũ ſimpl⁹ vouet aliqꝺ factur⁹ vel nõ facturũ ſine aliqua ꝺditione vel ſine aliq ꝺeterminatiõe tpis:⁊ tunc tenet aꝺ ſtatum q̃n cõmoꝺe põt implere. vñ q̃ vouit intrare religio net tenet ſtatiz intrare q̃n cõmoꝺe põt. nec ſufficit ꝙ intret in fine vite:q: q̃n ſic vouit.ſ.intrare religionẽ reſiduũ vite ſue ꝺeo ꝺeꝺicauit:ſicut q̃ vouet certo ꝺie illa ꝺie tenet: ſic ſi aliq̃s ꝓmiſit ꝺhere cũ qꝺam:nõ ſufficit ſemel ꝺhere aꝺ mortẽ:q: aꝺ ꝺ ſit mr̃imoniũ vt ſimul ꝺuiuãt. Si autez ꝓmiſit ꝺare ꝓ ꝺeo aliq̃ ⁊ hmõi.videtur ꝙ ſufficiat ꝺ ſemel facere añ mortẽ:niſi rõ alia pactũ reſortet:quia qui ꝓmiſit aliq̃ ſine ꝺie licet ſtatim teneaꝝ nõ tamẽ aꝺ ſtatim nec q̃n ꝓmo põt cõmoꝺe niſi aꝺ illo cui ꝓmiſit req̃rat:ſed põt req̃ri ꝙcito cõmoꝺe põt ſoluere:⁊ex tunc eſt in mora. Cũ aũt ꝺicat ſcriptura ex oꝛe ꝺei pꝛoꝺiens. Si q̃ꝺ vouiſti ꝺeo ne moꝛeris reꝺꝺere.ꝙ ꝺeus interpellat in omi voto:ꝙ ſic ꝙcitr⁹ põt ⁊ recolit ꝺz oẽ votũ qꝺ fecit iplere:q: q̃tiens ꝺe⁹ ei aꝺ memoꝛiã reꝺꝺit ꝓmi votũ ⁊ poſſibilitatẽ ⁊ congruitatẽ ꝓ tũc iplendi:ipin interpellabat ⁊ i moꝛa ꝓſtituit

Votũ ab ſoluꝝ.

Votũ ne ceſſitatis

Votũ frãges tociẽſ peccat.

Voues ſi bere vi nũ vl⁹ ſiſe,

Votum ſimpleꝛ.

Intrãs religionẽ nõ tenetur ꝺebitis,

Itẽ nõ ꝙ talis q̃ ſcz vouit intrare religionẽ nõ ꝺz remanere i ſeculo vel ꝺifferre ꝓpter ꝺebita q̃ hz:vt ſcribendo vl⁹ opando lucreꝝ aꝺ ſoluẽꝺũ:q: ꝓfitendo cedit bonis:⁊ hoc ſufficit vñ talis nec in religione teneꝝ opari manib⁹ aꝺ ſoluendũ ſic nec in ſeculo teneꝝ ſi ceſſiſſet bonis. Item ſi ꝓ miſſiſſet talis opari manib⁹ aliq̃ꝺ:poſſet ꝺ non obſtãte intrare religiõe:ſed ſi bona ſua ſufficiũt aꝺ ꝺ ꝺz illi cui ꝓmiſit ſoluꝝ intereſſe.imo etiã vꝫ q̃ nec aꝺ intereſſe teneret ſicut iura aꝺ nihil reſtituẽꝺũ obligãt ꝓpter q̃ mr̃imoniũ nõ conſummato intrat religionẽ altero inſcio vel inuito.q tñ i multꝫ ꝓpter ꝺ ſepe ꝺãnificat. Nec pe.de pa.vbi.ſ.

§.II. De tranſgreſſione voti. Nota ꝓmo ꝙ träſgreſſio volũtaria voti eſt mortale peccatũ ſm oẽs. Nõ ⁊ ꝺecre.ꝺicit ꝙ ſoluti⁹ voti vſcꝫaꝺeo eſt neceſſaria:vt ſine ꝙpriæ ſalutis diſpẽꝺio alicui nõ liceat re ſilire.de vo.⁊ vo.redẽp.clicet. Vñ ſm Tho.ii.ii.q.lxxxviij. grauiꝫ pctm̃ eſt träſgreſſio voti ꝙ träſgreſſio iuramẽti. Nã votũ imitat fidelitati quã ꝺeo ꝺebem⁹ iuramẽtũ ꝺo reuerẽtie ipius ꝺei.vñ magis obligat:ius eſt votũ ꝙ̃ iuramẽtũ:ceteris pariꝫ⁹:⁊ plus peccat ageꝺ ꝺ votũ ꝙ̃ ꝺ iuramentũ. Sz Jo.nea.ꝺicẽ ꝺ eſſe verũ in iuramẽto aſſertorio. in ꝓmiſſorio aũt q̃tũ aꝺ ea q̃ ptinẽt aꝺ ꝺei honorẽ ꝙ̃ius vꝫ ꝑiuriũ:q: tale iuramẽtũ includit votũ. Nota ſcꝺo ſm pe.de pal.ꝙ tiens q̃s fragit votũ totiẽs peccat mortaliter tñ actus interior⁹ ⁊ exterior⁹ iteret. Sec⁹ ſi exterior⁹ tm̃: q: pctm̃ ꝙ ſe eſt in actu interioꝛi.vñ q̃vult vno actu furari ⁊ mechari vel plura furari vnũ pctm̃ cõmittit quoaꝺ ꝺeũ: liꝛz plura furẽ quoaꝺ iudiciũ hoim. Et ſ in voto negatiuo quo q̃s vouet nõ ꝺibere vinũ.ſecus i affirmatiuo:vt cũ q̃s vouet ieiunare.tũc eñ nõ totiẽs peccat q̃tiẽs comedit ſz ſcõ avice.tertia aũt vice ⁊ ꝺeinceps nõ:maꝛie ſi nõ in cõtẽptu:hz quaſi nõ reputãs ſibi poſſibile plus illa ꝺie ieiunare.paratus ieiunare ſi iã nõ fregiſſet:⁊ eſſet patus ieiunare alia ꝺie integra ꝙ illa. Sz in ꝓtemptu vt nõ fruſtra fregerit ide facturus ſi nõ fregiſſet:nec intẽtione ex integro aꝑs ieiunaꝺi.tũc ſecus maꝛie in voto ſingulari ⁊ ſecreto i quo nõ eſt ſcãꝺalũ. Nã ſecꝰ eſſet ꝺe illo q̃ ieiunũ eccle fregiſſz Nõ eñ ꝓpter ꝺ liceret ei ex hora ꝓſueta comeꝺere intẽtione aꝑs redimendi in ſcãꝺalũ alio⁹. Nec pe.de pa. Nõ tertio ſm eũdem.ꝺi.xv.in.iiij.ꝙ cũ q̃s vouet nõ ꝺibere vinum ꝺ ſtinguendum videt:q: aut vouit in ꝓpetuũ:aut certo ꝺie. Si in ꝓpetuũ tũc totiens peccat mortaliter q̃tiens ꝺibit vinũ:etiã ſi eaꝺe ꝺie. Eſt em obligat⁹ omni hora ꝺiei aꝺ nõ ꝺibẽꝺũ vinũ. Vñ quotiens ꝺibit totiens facit ꝺ ꝓmiſſum Nec põt ꝺici ꝙ obligatiõ evnꝰ ꝺiei fracta obligatio illius ꝺiei träſeat aꝺ aliã ꝺiem:q: oẽs ꝺies erant in obligatione equaliter. Sz ſi votũ eſt tpale:tunc ſi ꝺie certa ⁊ determinata:puta ꝺie ſabbati:ſexta feria:⁊ hmõi vouit:tũc ꝓma vice illius ꝺiei ꝺibendo vinũ peccat mortaliter. nõ aũt ſcꝺa vice niſi ex ꝓmptu faceret. Vñ em vouit nõ ꝺibere certo ꝺie vouit nõ ꝺibere qualibet hora ꝺiei ꝑſupposito ꝙ in pꝛioꝛi nõ ꝺiberit. Sz q: votũ eius ſm interptationẽ iuris intelligitur:ex q̃ vna hora vinũ ꝺibit eſt obligat⁹ aꝺ nõ ꝺibenꝺũ alia ꝺie:⁊ ex tunc illa ꝺie nõ eſt plus obligat⁹. Dat ſup hoc exemplũ ꝺe indulgẽtijs:q: ſi ẽ pennis totiẽs ꝑagitur quotiẽs vadit aꝺ eccl̃az vbi poſita ẽ:etiã eaꝺe ꝺie. Si in certo ꝺie:tũc tm̃ ſemel. Vel aliter q: cũ votũ ẽ tpale.i.ꝺe aliquo ꝺie ſi ꝺeterminat ꝺie vt ſabbatũ vel aliũ:tũc totiẽs q̃tiens teneꝝ eñ poſt ꝓmã vicem aꝺhuc in reſiduo ꝺiei facere qꝺ põt. Si nõ ꝺeterminat ꝺie puta vnam ꝺiẽ in hebꝺomaꝺa: tũc ſi vna ꝺie q̃ volebat votũ iplere ſemel vinũ ꝺibit:tranſferẽ obligatio aꝺ alterũ ꝺiez poſt tranſgreſſionẽ:nec franget ſecũꝺa vice ꝺibẽꝺo vinũ. Pe. Itez qui vouit tenere vginitatẽ ſi ꝙ̃ mr̃imoniũ ꝓmmãꝺo mr̃imoniũ frãgit votũ:nõ aũt poſtea reꝺꝺẽꝺo ꝺebitũ petenti expreſſevel in terptatiue:ſed exigendo totiẽs peccat mortal⁹ quotiens exigit:q: nõ põt ꝺici ꝙ ex quo ꝑꝺidit vginitatẽ ꝙ träſlata ſit aꝺ alterã ꝺiẽ obligatio eius:q: omni tpe equal⁹ reneba tur.⁊ ſi ꝺz ſoluere ſicut ꝓmo vt ſaltẽ nõ petat qꝺ eſt ei liberum. Pe. Et q̃uis diſpẽſatio vel cõmutatio voti ſit reſeruata ꝺio ceſanis.nõ tñ tranſgreſſio voti. Nã cõiter cõfeſſores poſſunt abſoluere ab hmõi peccato.

Vouens virginitatem.

§.III. De vtilitate voti. no

ta ꝙ magis meritoꝛiũ eſt facere aliq̃ꝺ bonũ ex voto ꝙ̃ ſine voto.ceteris pariꝫ⁹.puta cũ eq̃li charitate.qꝺ ꝑbat.ꝺe.tho.ii.ii.q.lxxxviij. Et hoc hz ſupra in corpe huius.ca. Et nota ꝙ put ꝺz.ex ꝺe vo.⁊ vo. redemp.c.ſcripture. Reus fracti voti nõ habeꝰ q̃ tpale obſequiũ in ꝓpetuã noſcit religionis obſeruantia comutare. Unde ſm beatũ Tho.in iiij.ꝺi.xxxviij.ꝺeobligat quis ꝙ ingreſſum religionis a votis factis in ſeculo. Ꝺ videt intelligẽꝺum ꝺe votis ꝑſonalib⁹ nõ realib⁹.puta ꝺe elemoſynis fiendis vbi hꝰet facultatẽ. Intelligit etiã in caſu ꝙ ꝑueneret. Nã egrediẽs religionẽ añ ꝓfeſſionẽ aꝺvota ꝓꝛa remanet obligatus.ar. aꝺ hoc.i.q.vij.qꝺ ꝙ remeꝺio. Et ſm aliquos:vt ꝺicit ide Thomas ex ipa vi voti religionis abſq; alia diſpenſatiõe Et rõ eſt:q: per introitũ religionis moꝛit̃ ꝓꝛi vite.⁊ ideo nõ teneꝝ aꝺ ea que fecit in ſeculari vita. Et ꝺ tum ꝓpter ſe cularitatẽ vitaꝺa:q: grauis eſt cõmuniter ꝙuenientiꝫ⁹:tuz ꝓpter onus religionis aſſumpte qꝺ ſufficere videt. Alij tamen ꝺicunt ꝙ hoc fieri ꝺebet auctoꝛitate ſupioꝛis ipſi⁹ religionis.vñ ꝺeclarare ſeu exponere ꝺebet ipſe q̃ vouit vota que fecit in ſeculo:⁊ ipe platus penſaris conꝺitiõibus ꝑſone ⁊ aliꝭ circũſtantijs valet irritare ſeu diſpenſare vel commutare aut illa ꝺimittere ꝑuare. Et nota ſm Petrũ ꝺe pal.ꝙ ſi q̃s peniteat ꝺe voto aꝑs nõ facturus niſi q: nõ vult votũ frangere aꝺhuc eſt maius meritũ. Primo q̃ꝺez:q: ſm Bernarꝺũ bona volũtas ſufficit aꝺ meritum. Unde a ꝓncipio q̃vouit ⁊ nõ ſoluit tantum meruit quantũ q̃n ſine voto ſoluit:⁊ huic merito aꝺꝺitum eſt meritum iuſticie quo vult ſoluere qꝺ ꝓmiſit. Secundo q̃ licet ſit triſticia in hoc ꝙ vouit ⁊ q̃ꝺam voluntas.tamẽ in ſoluẽꝺo qꝺ vouit ⁊ in venerando votum eſt voluntarius.

Tertio etiã videt ꝙ nõ ꝺemereꝰ in ꝺ ꝙ vellet non vouiſſe:q: ſicut a ꝓncipio non teneꝝ vouere:ita nec ex poſt facto teneꝝ velle vouiſſe licet teneaꝝ ſoluere:vel ꝺato ꝙ pe nitere ſit peccatũ non ꝓpter hoc impedit quin vouendo bonum mereatur. Nec pe. Item quanto votum eſt ſoleꝛnius tanto eſt maioꝛis meriti.

§.IIII.De obligatione voti.

Nota q̄ votū aut est de re de se illicita:aut est de re licita.Si de re illicita q̄ scz est pctm̄ vel maioris boni impeditiuū.vt nō ingredi religionē peccat sic vouēdo:t aliquādo nō:taliter.nec tenet imo nec dz seruare ꝑm Thomam.sed etiā sine dispēsatiōe plati ꝓtrauenire.Si ō re licita.tūc aut de re inutili ⁊ quasi vana.vt non lauare caput die sabbati nō comedere de capite ob decollatiōem Joh.bap.⁊ hmōi q̄ dicunt vota stulta ꝑm Alber.⁊ Ray.potius frangenda sunt q̄ seruanda.utius est tamē vt fiat dispensatio eius p quā qui pōt.Aut est de re vtili.⁊ tūc aut ꝓ turpi causa vt cū vouet se ieiunaturū si in furto vel in fornicatiōe ꝓspe ratur.i.si pōt cōmittere.⁊ tunc peccat vouēdo.nec tenetur iplere ꝑm Joh.neapol.in quodlibet.⁊ Richar.in.iiij.Aut ꝓ cā honesta.⁊ tunc aut de re impossibili.⁊ tunc si erat ei impossibile nō tenet.⁊ peccauit vouendo.Si aūt ꝓ fuit possibile qñ scz vouit.⁊ postea factū est ei impossibile.vt cū vouet elemosynā sed postea ita efficit pauper q̄ nullo modo pōt:nō tenet nisi cū veniret ad pinguiorē fortunam ꝑm Pe.de pa.Si aūt partē vnā implere pōt illā partez im pleat.nec excusaret a pctō si nō impleret q̄tū pōt nisi secū dispensaret.sed cū oīno nō pōt nō indiget dispensatione. Tho.Aut de re possibili.⁊ tūc aut pōt irritari.vt votū pu pilli religiosi ⁊ hmōi.⁊ si irritatur ab eo q̄ pōt non peccat absq̄ dispensatiōe ꝑueniendo ꝑm Ray.⁊ alios.Si nō irri tat⁊ multo magis si ratificat a supiori.q.ſ.poterat irritare peccat ꝑueniendo.Si ibi nō hz locū irritatio vt q̄ille per se potuit voto obligare tūc ꝑueniēdo ꝓpria auctē peccat mortaliter.Si aūt hoc facit cū dispensatiōe vel cōmutatio ne nisi subsit iusta cā dispēsationis vel saltem dubia pec cat vtens tali dispensatione ⁊ dispensans. Tho.⁊ Pe. de pal.alīs nō peccat. Itē qñ ḡs dubitat vtrū possit votū im plere vel vtrū sit melius implere vel nō implere.puta ie iunare vel nō ieiunare cū sit debilis ⁊ dubitat de nocumē to.debet petere cōmutationē vel dispensationē.⁊ nō ꝓ ꝓpria auctē ꝑuenire.Tho. Itē qui vota diuersa fecit vno tpe q̄ si pōt vtrūq̄ facere tenet.si vo sunt impossibilia dz seruare qđ maius est ⁊ de minori satisfactionez facere ad arbitriū plati.Tho. Item si fecit cōditionatim.i.sub alīq̄ ꝑditione.nō aduenīēte ꝑditione nō tenet implere qñ vna est ꝑditio vel plures.sed si ipse intenderit obligare se aduenientibus omnibus illis ꝑditionibus.Si aūt inten debat se obligare aduenīente vna ex ꝑditionibus teneturSi sup hoc nō cogitauit ⁊ nescit discernere de intentione tutius est implere.xxxii.q.viij.Nō solū.ex.de con.ap.c.Ve rum. Item si vouit absolute aliq̄d ⁊ nimis distulit cuz posset q̄ peccauit.Debet em̄ q̄citius implere votū si ipse tempus sibi nō imposuit determinatū.Dat⁊ em̄ ei tempus ad arbitriū boni viri ad disponēdū vt votū possit implere Thomas se.se.vbi supra. Itē si fecisset votū intrandi re ligionē ⁊ ex mora quā fecit in seculo sine necessitate immi net ei periculū votū frangendi puta per matrimoniū:tene tur q̄citius:als peccat mortal⁊.Tho.ij.ij.vbi supra. Itez si parentes fecerunt ꝓ eo vt scz ipse aliquid faceret et ipse postea apꝓbauit,intrādēs se obligare ad votum factum ꝓ illis tenet.⁊ ideo transgrediendo peccauit mortaliter als si ipse se nō obligauit nō tenet plus q̄ velit.Raymun. q̄uis bonum sit facere si potest.

§.V.De herede quomodo

teneat ad vota eius cuius est heres. Nota ꝑm Pe.ō pa. in.iiij.q si est votū tm̄ reale.vt fundandi monasteriuz.vel dandi tantū ꝓ deo aut oblatiōem mittendi aut tot arma tos vltra mare.tūc heres tenet sicut in alijs debit̄.Si aūt est tm̄ ꝓsonale vt ieiunare ꝓtinere votū crucis:vel ire vltra mare:heres nō tenet nisi ꝓte obligauerit se siue sit filius siue sit extr̄e.ex eo.c.Licet.Si aūt est simul reale ⁊ ꝓsona le ⁊ exꝑssiuz v trūq̄ tūc tenet ad reale.vt si vouit ire ad san ctum iacobū ⁊ ibi offerre vnum equū:heres non tenetur ire.sz mittere vnū equū.Similiter si vouit fundare mona steriū ⁊ intrare.tenet heres monasteriū fundare.sed non intrare.Si aūt est ꝓsonale ⁊ reale.sed ꝓsonale est ꝓncipale exꝑessum.reale tacitū ꝓcessoriū.vt ire ad sctm̄ Jacobū nō tenet heres expensas quas fecisset ille eundo:stando: offerendo:⁊ redeundo dare.sicut nec tenet ire.Et si vouit intrare religionē nō tenet bona tradere heres. q̄ sublato ꝓncipali tollit accessoriū.Similiter si susceperat crucē de functus.non tenet heres mittere expensas quas fecisset ni si hoc ordinasset.Si vero vouit mittere certas ꝓsonas vl tra mare qđ reputat reale.⁊ ad illud tenet heres.Pe.Itez si fecit votū ire vel mittere in subsidium terre sctē superue niente impedimento eūdi tenet mittere loco sui vel saltez expēsas quas facturus esset.⁊ si hoc mortis non dispone ret tenerent heredes nihilominus facere si hereditas esset sufficiens ad hoc.Si aūt fecerat votū cā deuotiōis eundi. supeniēte ipedimēto nō tenetur ire vel mittere nisi forte fuerit in mora.⁊ tic est in culpa.q̄ cū potuit.noluit. Cau tius tn̄ ē in vtroq̄ casu qñ nō pōt.s.ire q̄ dispēsationez vel cōmutatiōez petat.Si aūt mortis de b nō disponit non tenet heres iplere nisi se obligasset.⁊ si b nō egit rōne he reditatis ⁊ postea nō vult eā adire.tenet de voto.

§.VI.Nota q̄ sunt quedaz

Persone quādā quarum vota nō sunt obligatoria

persone quarū vota nō sunt obligatoria nisi ratificent ab alijs.⁊ irritari pñt. Nā nullus pōt se obligare ad id qđ est ꝓtra volūtatē alterius.quicūq̄ aūt est alteri subiectus q̄ tum ad id m quo est ei subiectus non est sue potestatis.⁊ ideo nō potest se per votū firmiter obligare sine ꝓsensu su periorꝭ.nō tamen peccat talis vouendo.Tho. Primo ergo eps nō pōt sine licentia papę emittere votū vel emis sum implere p qđ dissoluat matrimoniū spuale qđ est in ter ipm̄ ⁊ eccl̄iam suā vt religionē intrare.Tenet tamē ta lis implere tale votū sicut pōt.scz petēdo licentiā resignā di.q̄ si papa nō vult dare vel irritat votū excusat.Si dat licentiā tenet.Petrus de pal.Itē nec aliud p qđ fieret gra ue p̄iudiciū eccl̄ie sue.vt de longa peregrinatione.votum abstinentie.⁊ alia hmōi pōt facere.viij.q.j. Elemosynas. Idē Pe.de pal. Decō pueri ante annos pubertatis scz masculus an.xiij.annū femina ante.xij.cōpletum.tum ꝙ in pluribus patiunt defectū rōnis.tū q̄ sunt in ptāte parē tum vel tutoꝝ.⁊ si vouēt nō hz effectum.sed vota eoꝝ pos sunt irritare parentes.Tho.⁊ ꝑm Guil.si pater vel tutor ꝑmo ꝓtradixerit ⁊ postea ꝓsentit non reuiuiscit votū.Pe. aūt de pal.sic dicit. Adhinc ennis si nō habet vsum rōnis nil valet votū.Si aūt hz vsum rōnis sed est impubes pa ter vel tutor omne votū eius ꝓsonale qđ scz respicit ꝓsonā vt de abstinentia.⁊ ingressu religionis.aut etiā votuz rea le q̄ scz sit de rebus dandis,vt elemosyna pōt irritare.Et idem est de minore.xxv.annis habente curatorem vel exi stente in potestate patris quoad votum reale qđ pater vt tutor irritare pōt.Sz qñ pubes est intrat religionē.qđ fa cere potest inuitis parentib⁹ ⁊ curatoribus.⁊ eoꝝ dedi cat oīa bona sua que nisi esset maior.xxv.annis nō posset alienare.Nec ꝑnt parentes aut curatores bona retrahere q̄ possent si illa bona vouisset.q̄ nō potest talia fine illis alienare nisi seipm̄ alienādo.q̄ qđā cūniuersitate trāseūt q̄ alīs nō trāsirent. Idem est si impubes intrauit nec ꝓsona eius retracta fuit.q̄ nec bona retrahi possunt.Si aūt ha bens vsum rationis non habeat parentes aut tutores aut curatorem.⁊ vouerat res suas nō se deo licet in hominem non posset alienare:tamen videtur q̄ in deum possit nisi q̄ si inueniatur lesius aut deceptus notabiliter potest restī tui.Et nota q̄ si impuberes intrent religionem.parentes vel tutores possunt votum irritare vsq̄ ad annum.et diez a tempore scientie computandum si volunt:vlterius au tem non possunt.Et licet hugo dixerit q̄ statim cum ma licia supplet etatem possit se vouere deo sicut ⁊ dare dia

bolo:tamen ꝺ̄ium tenent cōtra canonistę. Item cum im pubes hz patrē:pater pōt reuocare ipm̄ a religione:nō au tez mater nolēte patre.patre aūt mortuo tūc mater⁊ auia si hñt tutelā eius:vt q̄ nō trāsierūt ad sc̄da vota:q̄ tūc nō pōt cū ꝑdar tutelā:hz tuto: pōt.Sed si impubes intret reli gionem vel emittat votū simplex aut solēne inscio patre vel inuito si pater reuocat añ annū ⁊ dic̄.an puer post pu bertatem teneat intrare.dubitat.⁊ videtur q̄ non.Nume. xxx.Patre irritāte votū puelle in etate puellari ipa amo/ do voto nō tenet.Tho.ꝺ̄:q̄ ex quo habuit vsuz pfectū li beri arbitriū quoad deū est obligatus.Illō aūt Nume.in telligit̄ in puella nō hñte vsum rōnis vel dū est in pupilla ri etate.vñ⁊ seruus retractus a dño de religione:postea si fiat liber tenet redire.⁊ pium⁊ retractus ab vxore ipa mo tua tenet redire.hec Pe.vbi.s. Tertio filijsfamilias post annos pubertatis pñt q̄tuz ad ea q̄ ꝓtinent ad ꝓsonā suā vouere.⁊ tenenk implere etiā inuitis parētib⁹.puta de in gressu religionis vel ꝺ̄here matrimoniū ⁊ hmōi. Sz q̄tū ad ea q̄ ꝓtinent ad dispensationē domestica nō pñt sine cō sensu patris:puta de elemosyna. Pe.Tho.De peculio tn̄ castrensi vel quasi pñt vouere ⁊ tenenk implere inuitis pa rentib⁹.ꝑm Pe.de pa. Quarto serui q̄ sunt in ptāte dño ruz q̄tum ad ꝓsonales opatiōes nō pñt votū obligatoriū facere ꝺ̄ voluntatē ipoꝝ de ingressu religionis ⁊ pegrina tionis ⁊ hmōi p q̄ subtraherēt seruitus eoꝝ. Tho. pñt tn̄ vouere ꝓtinentia:nec dñi pñt tale votū irritare ꝑm Pe.de pa. Quinto clerici beneficiati nō pñt vouere pegrina tionē aut aliud p qđ habeant relinquere ecclesiam sine li centia plati sui.de ꝛse.di.v.c.nō oporet.⁊ ex eo. magne, nisi votū religionis qđ pñt facere sine licētia plati ⁊ tenē tur factū implere.etiā ꝺ̄icente ep̄o. Nota etiā absti nen tle ⁊ oationū tenenk implere.Ray.⁊ Pe.de pa.Imo.vo dicit q̄ si vouet aliq̄d qđ nō habet euz impedirea religio ne ⁊ obediētia plati sui dz illud seruare vt dicere aliquos psalmos.Pe.aūt de pa.dicit q̄ si religiosus votū emittit tenet implere nisi plat⁹ irritet illud votū. Richar.vo oz dī.imo.dic̄ q̄ religiosus nō pōt vouere ⁊ si vouet q̄ non tenet.Rō est:q̄ pensata humana fragilitate ⁊ religionis onere nō pōt se ad aliq̄d vltra suā ꝓfessionē obligare qđ possit implere sine qualicūq̄ p̄iudicij periculo obseruatiōis cuiuslibet eoꝝ que ex sua ꝓfessione tenetur ⁊ absq̄ periculo reddēdi se onerosum interdū plato suo vel alicui ex fratri bus suis. Itē q̄ tante altitudinis est religionis votum q̄ oīa alia in ipm̄ cōmutari pñt.ratiō eccl̄ia ꝑsiderans hanc al titudinē religionis ⁊ humanā fragilitatē voluit auctoꝝ tate dei ad religionis votū nullū aliud posse supaddi p pter periculū trāsgressionis vitādū.Ad ꝺ̄ etiā faciunt iura. xxviij.q.v.noluit.⁊ xx.q.iiij.monacho.in glo.hec ille.Tu tius vo qđ dicit Tho.⁊ Pe.Et no.ꝑm Pe.de pa.q̄ in his oībus casibus in q̄bus pōt votū irritari quouisq̄ votū irri tet p cū q̄ pōt:votū tenet⁊ obligat.Postq̄ aūt fuerit irri tatū nō tenet vouēs seruare.imo nec dz ꝺ̄ volūtatē irritār. Itē no.q̄ est differētia inter irritationem ⁊ dispensatiōez. Nā irritatio pōt fieri sine cā⁊ ad libitū irritantis:sicut vir ad libitū irritat votū ꝺ̄iugis:ita q̄ nec ipe peccat irritādo q̄ nemini facit iniuriā q̄ vtit iure suo:nec illa votū omittē do cū fuerit inefficax a ꝓncipio.Sz dispēsatio in voto nō fit ꝓpter inefficaciā voti:sz ꝓpter aliā cām.vñ requirit nō solū auctoritas in dispēsante:sed etiā cā ex pte dispensati s.necessitas vl̄ vtilitas ei⁹ vel reipublice in oīi gne dispē sationis ⁊ in oīi dispēsante:etiā papa:q̄ nec Pe.nec alte ri cōmissa est auctoritas seu ptās in destructiōem:sz in edi ficatiōnē.qđ est verū in ꝓpositio:q̄ voti obligatio iuri na turali ⁊ diuino innitit̄.Nam in his,q̄ nō sunt mala nisi q̄ ꝓhibita iure positiuo ad libitum abrogare pōt.⁊ p ꝙs ad libitū in illis dispensare.Hec Pe.de palu.

§.VII.De redēptiōe cōmutatione

⁊ dispensatiōe votoꝝ. Nō ꝓmo q̄ redemptio ⁊ cō mutatio voti videnk differe sicut emptio ⁊ ꝑmutatio:qa in ꝓmo hz patrē:pater pōt reuocare ipm̄ a religione:nō au tez mater nolēte patre.patre aūt mortuo tūc mater⁊ auia si hñt tutelā eius:vt q̄ nō trāsierūt ad sc̄da vota:q̄ tūc nō pōt cū ꝑdar tutelā:hz tuto: pōt.Sed si impubes intret reli gionem vel emittat votū simplex aut solēne inscio patre vel inuito si pater reuocat añ annū ⁊ dic̄.an puer post pu bertatem teneat intrare.dubitat.⁊ videtur q̄ non.Nume. xxx.Patre irritāte votū puelle in etate puellari ipa amo/ do voto nō tenet.Tho.ꝺ̄:q̄ ex quo habuit vsuz pfectū li beri arbitriū quoad deū est obligatus.Illō aūt Nume.in telligit̄ in puella nō hñte vsum rōnis vel dū est in pupilla ri etate.vñ⁊ seruus retractus a dño de religione:postea si fiat liber tenet redire.⁊ pium⁊ retractus ab vxore ipa mo tua tenet redire.hec Pe.vbi.s. Tertio filijsfamilias post annos pubertatis pñt q̄tuz ad ea q̄ ꝓtinent ad ꝓsonā suā vouere.⁊ tenenk implere etiā inuitis parētib⁹.puta de in gressu religionis vel ꝺ̄here matrimoniū ⁊ hmōi. Sz q̄tū ad ea q̄ ꝓtinent ad dispensationē domestica nō pñt sine cō sensu patris:puta de elemosyna. Pe.Tho.De peculio tn̄ castrensi vel quasi pñt vouere ⁊ tenenk implere inuitis pa rentib⁹.ꝑm Pe.de pa. Quarto serui q̄ sunt in ptāte dño ruz q̄tum ad ꝓsonales opatiōes nō pñt votū obligatoriū facere ꝺ̄ voluntatē ipoꝝ de ingressu religionis ⁊ pegrina tionis ⁊ hmōi p q̄ subtraherēt seruitus eoꝝ. Tho. pñt tn̄ vouere ꝓtinentia:nec dñi pñt tale votū irritare ꝑm Pe.de pa. Quinto clerici beneficiati nō pñt vouere pegrina tionē aut aliud p qđ habeant relinquere ecclesiam sine li centia plati sui.de ꝛse.di.v.c.nō oporet.⁊ ex eo. magne, nisi votū religionis qđ pñt facere sine licētia plati ⁊ tenē tur factū implere.etiā ꝺ̄icente ep̄o. Nota etiā absti nen tle ⁊ oationū tenenk implere.Ray.⁊ Pe.de pa.Imo.vo dicit q̄ si vouet aliq̄d qđ nō habet euz impedirea religio ne ⁊ obediētia plati sui dz illud seruare vt dicere aliquos psalmos.Pe.aūt de pa.dicit q̄ si religiosus votū emittit tenet implere nisi plat⁹ irritet illud votū. Richar.vo oz dī.imo.dic̄ q̄ religiosus nō pōt vouere ⁊ si vouet q̄ non tenet.Rō est:q̄ pensata humana fragilitate ⁊ religionis onere nō pōt se ad aliq̄d vltra suā ꝓfessionē obligare qđ possit implere sine qualicūq̄ p̄iudicij periculo obseruatiōis cuiuslibet eoꝝ que ex sua ꝓfessione tenetur ⁊ absq̄ periculo reddēdi se onerosum interdū plato suo vel alicui ex fratri bus suis. Itē q̄ tante altitudinis est religionis votum q̄ oīa alia in ipm̄ cōmutari pñt.ratiō eccl̄ia ꝑsiderans hanc al titudinē religionis ⁊ humanā fragilitatē voluit auctoꝝ tate dei ad religionis votū nullū aliud posse supaddi p pter periculū trāsgressionis vitādū.Ad ꝺ̄ etiā faciunt iura. xxviij.q.v.noluit.⁊ xx.q.iiij.monacho.in glo.hec ille.Tu tius vo qđ dicit Tho.⁊ Pe.Et no.ꝑm Pe.de pa.q̄ in his oībus casibus in q̄bus pōt votū irritari quouisq̄ votū irri tet p cū q̄ pōt:votū tenet⁊ obligat.Postq̄ aūt fuerit irri tatū nō tenet vouēs seruare.imo nec dz ꝺ̄ volūtatē irritār. Itē no.q̄ est differētia inter irritationem ⁊ dispensatiōez. Nā irritatio pōt fieri sine cā⁊ ad libitū irritantis:sicut vir ad libitū irritat votū ꝺ̄iugis:ita q̄ nec ipe peccat irritādo q̄ nemini facit iniuriā q̄ vtit iure suo:nec illa votū omittē do cū fuerit inefficax a ꝓncipio.Sz dispēsatio in voto nō fit ꝓpter inefficaciā voti:sz ꝓpter aliā cām.vñ requirit nō solū auctoritas in dispēsante:sed etiā cā ex pte dispensati s.necessitas vl̄ vtilitas ei⁹ vel reipublice in oīi gne dispē sationis ⁊ in oīi dispēsante:etiā papa:q̄ nec Pe.nec alte ri cōmissa est auctoritas seu ptās in destructiōem:sz in edi ficatiōnē.qđ est verū in ꝓpositio:q̄ voti obligatio iuri na turali ⁊ diuino innitit̄.Nam in his,q̄ nō sunt mala nisi q̄ ꝓhibita iure positiuo ad libitum abrogare pōt.⁊ p ꝙs ad libitū in illis dispensare.Hec Pe.de palu.

§.VIII. De cōmutatiōe voti.

Nota ꝑmo q̄ auctoritate iuris in votū religionis oīa cōmutanḳ etiā sine dispensatione:q̄ tanq̄ pfectū alia in cludit.Vñ si q̄s ex voto emisso ad artiū religionē intrā dum nō esset obligatus ad ꝓfitendū nec ad remanendū: hz solū ad intrandū ⁊ expiendū:sicut frequenter ꝓtingit:li ceret tali vouere ⁊ ad vouendū inducere lapsū religionis ad ꝓfitendū ⁊ remanendū:q̄ ꝑmū votū tanq̄ tpale inclu dit in sc̄o tanq̄ in ꝓpetuo.Et plus est expiri ⁊ ꝓfiteri la pso:eum q̄ solū tm̄ expiri artiū.Vñ decretalis q̄ dicit im ponendā pniaz ꝓfitenti lapsū post votū artiorum.de reg. iur.qui post votū.li.vj.Intelligit̄ de illo q̄ vouit animo re manendi q̄ tenet remanere:vñ talis vsq̄ ad ꝓfessionez in religione lapsoꝝ si ea intraret,est in mora votuz implendi cū de iure⁊ de facto posset⁊ debeat redire ad artiorē.Post ꝓfessionē aūt absoluit:nō q̄ plus fecerit q̄ vouerat sed q̄ votū solēne de re minori derogat voto simplici.de re etiā maiori. Nota sc̄o q̄ licet vota ꝓsonalia cōmutentur in religionē:q̄ verbo cōmutandi vtit decre. de votis.c. scri ꝑture.vel soluank p ꝓfessionē:⁊ etiā realia quoad ꝓsonam nō tn̄ quoad monasteriū.Sicut nec debita q̄diu aliquis est nouitius excusat a voto ꝓsonali:puta ieiunio⁊ hmōi nō aūt a reali:puta de dādo elemosynā:imo p se dz solue re debita:hz p ꝓfessionē q̄ bonis cedit⁊ mūdo mortuꝰ vota ꝓsonalia extinguunt:hz⁊ realia debita in monasterio trā ferunt qđ obligat sicut heres.s.nō vltra valoꝝ bonoꝝ que recepit monasteriū de illo si fecit inuentariū:vel si nō fecit ex ignorātia iuris sicut nec quicūq̄ alius heres. Item nota tertio qñ votū est reale spāle:puta q̄ aliquis vouit equū suū determinatū deo.tūc ipse quidē nō pōt cōmuta re auctoritate ꝓpria:sed auctoritate eius q̄ equū iā tradi tuz cū nō sit res sacra posset alienare añ traditiōem pōt cō mutare. Nota quarto q̄ qui filiū suū determinatuz vo uit religioni ad ꝓsuasionē alicuius:nō pōt vnū ꝑ alio cō mutare nec auctoritate ꝓpria:nec etiā illius ꝓsensu q̄ in duxit ad vouendū.Sz si vouit simplr tenet statim puerus cū in religione pōt educari offerre etiā inuitū:sicut etiā in uitū ad scholas pōt ponere ⁊ ad artificium:hz puberē inui tuz ponere nō pōt.Sed si vouit sub ꝑditiōe.s.si puero pla ceret ingredi.tunc nō tenet offerre anteq̄ ille ḥeat vsum rōnis ⁊ ꝓsentiat. Item nō quinto q̄ si vouit pater filium vel filiam ablactatos:pōt⁊ debet matre insciа:vel etiam inuita offerre monasterio.Sed si vouit pater filiū in vte ro existentē:vt q̄diu sub lacte est:q̄ ptus est pars viscerus ⁊ cum est sub lacte est magis sub cura matris non potest voueri cū effectu a solo patre quin ⁊ mater possit votum irritare.Petrus de palu.

§.IX. De dispēsatiōe voto

rum.Nota ꝑmo q̄ quis ius diuinū ⁊ naturale papa non possit tollere vel mutare.tn̄ q̄ iuris diuini ⁊ naturalis de terminatio ꝓpter ad ius positiuū.ideo sicut in penis pōt homo dispēsare q̄uis ius naturale dicter delicta puniri: que naturalis equitas dictat etiā aliqñ maleficia nō pu

niri ꝓpter bonū reipublice.ꝛ ꝑm arbitriū eius iustum qui reipublice pest.vñ qñq; est melius nō puniri.tūc in ꝟ casu nō est ꝺra ius naturale dispẽsare. Similiter de iure naturali ꝛ diuino est reddere votū ꝓpter honorẽ dei. Sed si aliud magis cedat ad honorẽ dei poresť dispensari ꝙuis ista dispensatio sit magis iuris declaratoria ꝙ relaxatio.

De forma dispẽsãdi. Nota scḋo de forma dispensandi.q; requirit ꝙ fit expssa vel saltē intēta.vñ siue in votis siue in alijs nunq̃ factū su periozis dispẽsat nisi hoc ipe exp̃mat vel saltē dispensare intendat.ꝛ in ep̃o q̃dē ꝛ alio inferiozi a papa videť canoni stis q; subsunt iuri ꝙ nō sufficit ꝙ intendāt dispensare nisi exp̃imant.sicut ꝟ: de ꝛcel.ꝑben.c.Litteras. Sicut etiam eps nō fine ꝟbo absoluit a sentẽtia excōicatois q̃tūcūq; intendat. Sed de papa q̃ ꝓeest iuri cū facit aliq̃d animo dispensandi.ꝛ licet nō exp̃imat coiꝑ sufficienter dispen sat.sicut etiā simplici saluratiōe absoluit excōicatuz.ñ hoc ex certa sciẽtia facit ꝛ ꝙ hoc facere intendit. Videť tñ veri ꝙ plati dissimulādo etiā dispẽsent q̃ ẽ sine verbo.ꝙ mul to magis ī omnib⁹ in q̃bus nō est eis taratus modus cū formula dispẽsandi ꝙ coiꝑ o dispensant ꝙ faciunt effectū nō dispẽsandi vel sciunt ꝛ nō ꝓtradicunt q̃n facile ꝛ libere ꝓtradicere pñt. Nota tertio de cā dispẽsationis. Equides

Cā dispẽsatiōis vo ti. in positiuis. Sic volo sic iubeo sit ꝓ ꝛone voluntas.quia q̃ ꝓncipi placuit legis hz vigoꝛē. q̃uis Jſiḋ.ꝺra q; lex est q̃ ro̅ne ꝓstiterit.ḋi.j. Sz in his q̃ sunt iuris diuini sec⁹. extra de vo.c. Non est. Et debẽt ꝑsiderari tria.vt in.c.Ista gne.q̃ḋ.ſ.licer.q̃ḋ decet.quid expedit. Debet autem esse ta lis cā ꝙ melius sit recedere a iure cōi q̃ tenere.nō sufficit ꝙ eque bonū aliter eriꝛ̃ q̃ssimus. ꝛ peccat vterq;.ſ.dispen sans etiā papa.ꝛ is cū quo dispensatur si sciat. Vñ Jhosti. Peccat papa si sine cā in votis dispẽsat.nec est ei obedien dum si manifeste liqueat ꝙ fit contra domini voluntaꝛ. alꝺ in dubio obediendū est.vnde si dispensat sine iusta cā in solẽni voto continentie viri vel mulieris qui si crederet iustā cām excusarek.nō aūt ille q̃ scirer iniustam esset tamē verū matrimoniū q̃tum ad vtrūq;.q; claudicare nō pōt.

Ministet dispẽsatio nis. Sed sciens nō posset petere.ſz reddere.ſ. debitū. Nota quarto de ministro dispẽsationis q̃ eps pōt dispensare in omni voto ꝓtinẽtie tpali.puta si q̃s voueret ꝙ annū ꝓtine re. Item in omni voto ꝑpetuo nisi ꝓtinentie ꝛ religionis. Jtē in omni voto tpali. Pe.de pak.Hinc tñ ops excipe illa tria de q̃bus dictū est supra.ſ.terre sancte.ꝛ Jacobi.ꝛ apo stoloꝝ Petri ꝛ pauli. Papa em̃ sibi ꝛeseruat ꝑm morẽ cu rie. De voto aūt religionis tpali.puta cū q̃s vouer intrare religionẽ intẽtioe ꝓbadi si sibi placebitvel etiā vouet sim pliciter intrare nō sp̃aliter cogitās vel intẽdẽs de remanẽ dovel nō remanẽdo.talis em̃ etsi tenek intrare.nō tñ tenek remanere.ex q̃ em̃ nō habuit sp̃ālē intentiōez ad remanẽ dū obligat ꝑm formā iuris q̃ est ꝙ per annū ꝑbet.ꝛ si non

Summus pniarius. placet liber egredik ꝑm Tho. In tali q̃ voto religionis ad quā quis nō obligak remanere.nō pōt eps dispensare ꝑm Pe.de pak.q̃ḋ ꝓbatur ꝛltra alias ro̅nes per hoc.q; summus penitentiarius plus pōt in dispensando q̃ eps.sed ipe nō pōt dispensare in voto religionis ita vt liceat in seculo re manere.sed sic vt liceat ad aliā religionez transire etiā sacra ꝑfessione.sicut licẽtiat apostatas.ergo nec eps pōt. Hoc aūt videť q; si existens in lapiozi vouerat artiorẽ q̃ eps pos sit dispẽsare.q; nō est votū ꝑpetue ꝓtinentie nec votū reli gionis simplr cū hā firꝛobligatus ad vtrūq;:sed solū ẽ sub rogatio voti. Vñ videť q̃ eps possť dispensare. Et simil in voto simplici religionis artioris q̃ liceat ad laxioꝛẽ trā sire lnia nō petita.si tñ trāseat petitiōe omissa tz ingressus. Sic etiā de voto simplici artioris nō ꝺz trāsire ad laxioꝛez si tñ trāseat tener. Item videť q̃ ꝑfessus in laxioꝛi non ꝺz ad artioꝛẽ vouere nisi licentia petita.ſz si vouerit tenꝛ.nec alius poresť irritare.sed tenek licẽtiare. Sed pōt eps dispẽ sare.sicut abbas pōt dispẽsare in ꝑfesso artioꝛẽ q̃ intret la ꝓioꝛẽnō tñ sine ꝓsensu conuentus pōt alienare psonā con uentus nisi hoc habeat ex ꝓuilegio spāli. Sed archidia

Archidia conus. conus nō pōt iure suo vti auctoꝛitate dispensandi contra ius cōe nisi inꝟtum cōpetit sibi ex ꝺsuetudine legitime ꝓ scripta per quā ius ẽpale pōt acq̃rere.nō aūt ẽpale.quia esset corruptela. Jtē abbas vel ꝓio: nil pōt in dispẽsan

Abbas. do in votis.licet possit irritare plusq̃ eps.de senten.excō. Cū illoꝝ. Nā religiosi aut ante ꝑfessiōem votū emiserunt ꝛ sic ꝙ ꝑfessionem liberant:aut post ꝑfessionem ꝛ tūc est locus irritatiōis.nō dispẽsationis. Jtē nō pōt abbas ꝟ in secularibus sibi pleno iure subiectis nisi ꝺsuetudo daret. Archiepꝰ inf̃tuz hinōi nil pōt vel hz in subditis suffraga neoꝝ suoꝝ licz ipos possit absoluere visitādo. Nō em̃ seq̃ tur pōt absoluere a voti fractiōe.q̃ ꝛ dispensare. videť tñ q̃ sicut pōt absoluere a ſnia epi.licet nō debeat ſz ad eū re mittere ita ꝛ dispẽsare.ꝛ ꝙ cū suffraganeis suis possit dis pensare cū sint subditi.q̃uis ꝑfessores ab eis ꝛ ab abbatis bus electi possint cū eis dispẽsare.sicut ꝛ absoluere a casi bus etiā epis reseruatis. Jtē pniarij quoꝝcūnq; nō habẽt ptātē dispẽsandi nisi inꝟtuz cōmittāt eis spāliter. Nā ptās dispẽsandi respicit iurisditionē. Vñ pōt cōmitti homi in feriozibus ordinis. Sz vtrū an nō sacerdos possit dispensare in votis suo vel alieno iure vel dispẽsatiōez cōmittere du biū est. Sūm⁹ aūt pniarij dispẽsat in voto religiōis cōm tādo vnā religionẽ in aliā.sicut ꝑz in lris q̃s apostate ab

Papa. eis deferūt. Papa aūt pōt dispẽsare in omnivoto volū tario simplici ꝛ solẽni tpali ꝛ ꝑpetuo.ꝛ cū omni hoīe. Et de voto solẽni p sacri ordinis susceptionẽ ꝑz.q; castitas il li est annexa ex statuto eccle.etiā ꝑticulari pura ꝺctalis. q; greci etiā in sacerdotio ꝓingio vtunk. Papa aūt dispẽ sare pōt in statuto ꝓcilj vniuersalis. De voto solẽni ꝓfes sionis etiā pōt.q; ls papa nō possit facere q̃ ꝑfessus non fuerit ꝑfessus pōt tñ facere q̃ nō sit obligatus religioni ꝛ ad votū religionis.q; in oī voto intelligit excepta aucte pape.ſ. pe.de pak.vbi supra. Jdē tz Richar.i.iiij.ꝛ Tho.in iiij.ꝛ Jo.neapok.in q̃libet.ꝛhugo cardi. Jmo.ꝛ Hosti.ꝛ cōiter cāoniste.ſ.q̃ papa pōt dispẽsare in voto solẽni religionis.nō q̃ḋ tñ vt sit religiosus.ꝛ nō fuet vota.sed de religioso pōt facere laicū ex magna cā vr gente. Sed ipse Tho.ſ.ſ.q.lxxviij.ar.xj.tz ꝺcīt.ſ.q̃ nō possit cū tali dispẽ sare. Jdē Alb.ꝑmū cōius tenek. Et Johan.i sum.ꝑfect.ḋicit se vidisse hoc factū a papa cū aliquo. Ḋicit etiā Rich.q̃ oē votū q̃ḋ est de his q̃ sunt superogationis dispensabile est q; dispẽsatiōis in q̃libet tali voto pōt inueniri rōnabil cā.ſ.ꝑfectus maioꝛis boni:vel vitatio mali.siue ꝑ cōpatio nem ad rẽpublicā.siue ꝑ cōpationẽ ad vouentē. Reforma tio em̃ pacis inter regna maius bonū est cōtrari q̃ ꝓtine tia vni⁹ psone. Jn tali em̃ casu si psona q̃ ꝓtinētia vouerat nubat ꝙ obediētiā dñi pape sua obediētia magꝭ meritoria est sibi q̃ ꝓtinere q̃tū ad ꝑmū substātiale. Vitatio enim cōis mali vt vitatio discoꝛdie inter regna q̃ sunt in pace.ꝛ vitatio ꝓbabilis trāsgressiōis voti si ꝓbabilitas sit vehe mēs pōt esse rōnabilis cā dispẽsandi i q̃cūq; superogatio nis voto. Aliter em̃ nō video quō obligatio ꝙ castitate fa cta q̃nq; ꝛ castitatē nō militaret. Et si dicis ꝙ ꝟ nō esset ꝙ se ꝛ ꝙ accidēs ꝛcz ꝙpter ifirmitatē psone.ꝟ nō obstat. Ro cta em̃ rō dictare videť aliquē esse loco dei in eccl̃ia q̃ pcu lis cōitarū ꝛ psonarū pēsatis infirmitatib⁹ vtilitatibus ꝛ dānis possit rōnabiliter obuiare. Et dico rōnabiliť. q; vbi nō est dispẽsandi rōnabilis cā si dispẽsaret nō esset dispen satio.ſz dissipatio ꝑm Bern.iij.de ꝑside.ad eugeniū papā. Ḋicit itez ꝙ q̃uis manēte obligatiōe de iure nature sit so uere.tñ ipa obligatio nō fuit de iure nature absolute.sed sub hac ꝺditione.ſ.quousq; ꝙ superioꝛē ex causa rationabi li fuerit relaxata. Naturale em̃ iudiciū rationis ḋictat ꝙ p aliquē superioꝛem possit talis obligatio relaxari ex rōna bili causa. Circa hanc materiā ſcz de dispensatione vo

De dispen sationevo ti castitas. toꝝ ḋicit.b.tho.in.iiij.ḋi.xxxviij.ꝙ diuerse sunt opiniones Quidā em̃ ḋicunt ꝙ quodlibet votum potest ꝑ prela tos eccl̃e dispẽsationez habere ꝓ libito ꝓlati.quia vt ḋicunt in quolibet voto intelligitur conditionaliter volū

tas ꝓlati supioꝛis:ſcz pape ad cuius dispẽsatōem ꝓtinent actus oim subditoꝝ:ꝛ ꝛic cū voluerit ille summ⁹ ꝓlatus relaxare pōt vr nō teneak. Sed hoc nō videť bene dictum q; q̃ḋ sunt in q̃b⁹ est hō ita liber sui ꝙ etiā ꝙceptū pape pōt illa facere:ſic ꝛtinere ꝛ alia filia.vñ absolute sine cōdi tione volūtatis alicui⁹ ꝓlati pōt talia vouere. Aliꝭ dixerūt ꝙ nullū votū recipit dispẽsationẽ ꝑm ꝙ dispẽsatio ẽ iuris relaxatio: sed soluz ꝑm ꝙ est iuris declaratio:q; papa pōt declarare hoc ius q̃ḋ fit q̃n recōpẽsatio fit maioꝛis boni: ꝛ tūc pōt dimitti min⁹ bonū ad q̃ḋ q̃s obligauit se. Sz ꝟ etiā nō videť verū:q; declarare ius nō est ius nouū facere sed illud q̃ḋ erat in iure manifestare. Vñ ꝑm hoc nunq̃ ꝙ dispẽsationes voti fieret vt nō sit ꝺ ius q̃ḋ erat ꝑius ꝺ ius: sed solū q̃ḋ videbak esse ꝺ ius ꝛ nō erat. Et ideo aliter ḋi cendū.ſ.q̃ in voto dispẽsari pōt: etiā ꝑm ꝙ dispẽsatio ẽ iu ris relaxatio ex aliq̃ legitima cā. Quia em̃ votū de illicito esse nō pōt:nō aūt licet subtrahere alicui q̃ ei debeť:ideo ꝙ votū alicui⁹ non pōt fieri ꝑiudiciū suo plato q̃n debeat ei⁹ mādatis parere cū fuerit oppoꝛtunū. Vñ si ꝓlatus vi ḋeat expedire ex aliq̃ cā rōnabili:vel ꝓpter ipm̃ q̃ vouit vel ꝓpter alios q̃ votū nō fuet:pōt eū ab obꝺuatiōe voti de obligare q̃ alꝺ de iure erat obligat⁹. Nec ex hoc ḋici pōt papā dispẽsare ꝺ ius diuinū vel naturale:nā obꝺuare vo tū tunc est de lege naturali vel diuina cū ꝺrat obligatio voti:cessante aūt tali obligatōe obꝺuatio nō ẽ ꝺ iure natu rali vel diuino:ꝙ obligatio cessaꝛ ꝙ dispẽsatōem legitimā vel cōmutationẽ aut irritationẽ. Nec etiā ex hoc mendaꝛ ciū incurrit q̃ votū nō ꝺuat dispẽsar⁹: q; hō de futuris ꝺz habere pias ꝺditiones adiūctas explicite vl̃ implicite: vt ꝑz Jac.v. De voto ꝓtinẽtie ḋicit aliquā q̃ null⁹ pōt dispẽ sare in eo ꝓpter diuersas rōnes a diuersis assignatas. Ḋi cūt em̃ aliq̃ ꝺ accidere:q; votū ꝓtinẽtie nō pōt ꝑternitti: nisi ad ꝛ:iū dilabẽdo q̃ḋ nunq̃ licet. Aliꝭ ḋicūt ꝺ ꝓtingere eo ꝙ votū ꝓtinentie nō recipit recōpensationem melioꝛis eo ꝙ nō est digna pōderatio anime cōtinentis: vt ḋicitur Eccl̃i.xxv. Vel ideo quia ꝑ cōtinentiā homo de domesti co inimico triūphum capit ꝑm quoslḋ: vel q; ꝑ religionẽ homo ꝑfecte conformaꝛ ꝛpo: vnde in voto continentie ꝛ aliꝭ essentialibus votis religionis nō pōt dispensari ꝑm

De dispẽ satiōe voti religiōis. quoslḋ. Sed hoc etiā nō videť sufficiēter dictū:q; bonū cōe est multo melꝰ q̃ bonū ꝑuatū. Et ideo vt aliꝭ ḋicunt ꝓbabilius ſ cōmunis vtilitas totius ecclesie aut vnius regni vel ꝓuincie exposceret: posset ꝙuenienter ꝛ in voto ꝓtinẽtie ꝛ in voto religionis dispẽsari quātūcūq; esset so lẽnizatū. Non em̃ ꝑ votuz pōt se deobligare ab eo in quo alteri tenek:vt ḋictū est. vnde talis posset necessitas immi nere ꝙ posset alicui iuste ꝓhiberi ne voueret. Et necessita te manēte pōt etiā in voto dispẽsari iam facto. Periculuz aūt mortis coꝛpalis vt ꝺ: imminere ex q̃busḋā infirmita tibus q̃bus remediak ꝙ coitū ꝑm medicinā: nō ẽ sufficiēs rō vt in voto ꝓtinentie dispenseť:nec peccat talis vouẽdo ꝓtinentiā exponẽs se ꝑiculo ꝑter deū ꝛ bonum vtutis. Item nota ꝑm Ric.or.mino.in.iiij.ḋi.xxxviij.ꝙ votuz de nunq̃ petẽdo dispẽsatōem a dño papa in aliquo voto nō est ſpāliter obligatoriū. Rō est:q; materia voti nō solum debet ẽ necessaria:sed etiā vtilis ad salutē. Quedā enim etsi sint licita:nō tñ expediūt ad salutē alicui. Sed nunq̃ petere dispẽsationẽ a papa nō est aliq̃d vtile ad salutem: imo q̃nq; multū expedit petere:q̃ ꝛc. Votū de nō petẽdo illud q̃ḋ esset vtile aie vouẽtis nō est obligatoriū: ſz q̃nq; est vtile anime vouẽtis vt dispenseť in illo voto: q̃a q̃nq; est nimis graue votū illi qui vouit ad obseruandū: ita q̃ ꝓbabiliter timet trāsgressionis ꝑiculū: ergo votū de non petẽdo dispẽsationẽ a papa nō est vniuersalr obligatoriū. In casu tñ in quo eet vtilius aie vouentis non petere dispensatōem q̃ petere: obligatus esset ad nō petendum q; cū aliq̃s vouet aliq̃d q̃ḋ in vno casu pōt ee vtile ad sa lutē ꝛ in alio nō:obligak in illo casu in q̃ ẽ vtile ad salutē: nō etiā in alio casu in q̃ ẽ iutile:nisi fuerit ꝛtētio vouẽtis q̃ si

ſ.x. Queritur vtrū vouẽs

Tripler ieiunium ieiunare in festo alicuius sancti si illud festuz est in dñica teneak illo die ieiunare. Rnder Jo.nea.in q̃libet.viij.q. xxxv.ꝙ distinctiōem quadrimẽbres.videlz aut talis vouẽs intẽdit vouere ieiunare ieiunio afflictōis:vr videlz affligẽ do carnẽ suā satisfaciat deo de peccatis:ꝛ subiciat carnẽ spūi:ꝛ ꝑseruet se in posterū:aut intẽdit vouere ieiunare ie iunio exultatiōis.i. vt magis sit dispositus ad spūale gau dium:ꝛ ꝓtemplatiōem diuinoꝝ:aut de neutro intẽdit quia de neutro cogitauit q̃n vouit:aut de vtroq; intendit:q; in tendit vouere ieiunare ꝓpter vtrūq; ꝑdictoꝝ. Jn ꝓmo ca su talis nō ꝺz ieiunare in dñica:sed in sabbato precedenti. Cuius rō est:q; ieiuniū afflictionis ad q̃ḋ q̃s se particula riter obligat debet cōformari ꝛ regulari ꝑm idem ieiuniū ad q̃ḋ obligat ecclesia vniuersalis. Sed ieiuniū afflictio nis ad q̃ḋ obligat ecclesia vniuersalis si est in dñica trans

De voto ieiunij. fertur in sabbato.ergo ꝛc. Talis etiā incōgrue vouit ieiu nare in festo:nō in vigilia. Jn secundo casu dicenduz ꝙ ꝺz ieiunare in dñica. Cuius rō est:q; votū licitū ꝛ virtuosum obligat.hoc aūt est hmōi.ar.ḋi.lxxvj.vtinaꝛ. Nec ob.q; ta li ḋie ꝓhibeť ieiunare.ḋi.xxx. Si quis tanꝭ.ꝛ.c.si q̃s ꝑby ter.q; hec ꝓhibitio sit ꝛtra illos qui ieiunant in ꝛtemptū ḋici dñici:vel ex aliq̃ erroꝛe hereticoꝝ seu supstitione. Naz ex deuotione licz. Jn tertio casu dicendū est ꝙ ꝺz ieiunare in dominica. Cuius rō est:q; cū vouerit ieiunare in ḋie fe sto:ꝛ nō in vigilia festi.magis ꝓbabile est ꝙ intendat im plicite ieiunare ieiunio exultationis q̃ ieiunio afflictōis. ꝛ ꝙ ꝑsequens ideꝫ iudiciū est in hoc.iij.casu.qꝺ in.ij. In qrto casu videť ꝙ magis ꝓsulendū esset tali ꝙ ieiunaret in sabbato ꝑcedenti q̃ in festo vt sic magis cōformaret se aliis fidelib⁹ in ieiunādo. Cereris aūt paribꝰ magis ꝓsule dum est vniuicq; ꝙ ꝓformet se quātū ad ḋiē vniuersali ec clesie in ieiunādo q̃ ꝙ sit singularis. Queritur vtrū vo

Vouens nō come dere car nes. uẽs nō comedere carnes seu panẽ in festo beati Laurẽtij: q; fuit assatus ad ignẽ sicut panis:ꝛ ieiunare in panez aq feria sexta.si tale festū:ſcz sancti Laurẽtij euenerit in sexta feria:teneak adimplere votū facilius seu difficili⁹ de duo⁹ bus ꝑdictis. Rn̄. ꝑm Jo.nea.in quolibet.xvij.ꝙ distinctio nẽ.q; aut talis pōt ābo vota implere sine ꝑiculo mꝛ vel grauis infirmitatis:aut nō pōt:aut est dubius vtrū possit aut nō. Jn ꝓmo casu ḋicēdū est ꝙ talis teneť ābo implere. Cuius ratio est:q; obligaꝛ ad duo ꝙcepta teneť ābo im plere:sed adimplere votū est ꝙceptuz.ergo ꝛc. Jn ſcḋo ca su nō teneť ambo implere ſz vnū solū. Cuius rō est:q; per nullū votū obligaꝛ hō ad faciendū ꝺ ꝙceptū ḋci:ſ. occide reſeipm ad q̃ḋ disponit grauis infirmitas ꝓtinuata est ꝺ aliꝭ mortis coꝛpalis vt ꝺ: imminere ex q̃busḋā infirmita tibus q̃bus remediaꝛ ꝙ coitū ꝑm medicinā: nō ẽ sufficiēs rō vt in voto ꝓtinentie dispenseť:nec peccat talis vouẽdo ꝓtinentiā exponẽs se ꝑiculo ꝓpter deū ꝛ bonum vtutis. Item nota ꝑm Ric.or.mino.in.iiij.ḋi.xxxviij.ꝙ votuz de nunq̃ petẽdo dispẽsatōem a dño papa in aliquo voto nō est ſpāliter obligatoriū. Rō est:q; materia voti nō solum debet ẽ necessaria:sed etiā vtilis ad salutē. Quedā enim etsi sint licita:nō tñ expediūt ad salutē alicui. Sed nunq̃ petere dispẽsationẽ a papa nō est aliq̃d vtile ad salutem: imo q̃nq; multū expedit petere:q̃ ꝛc. Votū de nō petẽdo illud q̃ḋ esset vtile aie vouẽtis nō est obligatoriū: ſz q̃nq; est vtile anime vouẽtis vt dispenseť in illo voto: q̃a q̃nq; est nimis graue votū illi qui vouit ad obseruandū: ita q̃ ꝓbabiliter timet trāsgressionis ꝑiculū: ergo votū de non petẽdo dispẽsationẽ a papa nō est vniuersalr obligatoriū. In casu tñ in quo eet vtilius aie vouentis non petere dispensatōem q̃ petere: obligatus esset ad nō petendum q; cū aliq̃s vouet aliq̃d q̃ḋ in vno casu pōt ee vtile ad sa lutē ꝛ in alio nō:obligak in illo casu in q̃ ẽ vtile ad salutē: nō etiā in alio casu in q̃ ẽ iutile:nisi fuerit ꝛtētio vouẽtis q̃ si

Primo qdē q: idē iudiciū est de impossibilitate adimplendi ꝓceptū ⁊ votū. sed ille de quo est certū ꝙ nō potest adimplere ꝓceptū de ieiunio ecclie. vt pote q: infirm⁹ ad mortē nō tenet̄ tale ieiuniū in aliud bonū cōmutare vl̄ in aliū diē plongare. ergo ⁊c. Scđo ptz a fili q: quivoluit ser ieiunare in oīi sexta feria in pane ⁊ aqua ⁊ in aliqua dictaꝝ feriaꝝ nō posset. q: infirmus ad mortē nō tenet̄ tale ieiuniū cōmutare in aliud bonū aut in aliū diē ꝓlōgare ergo idē in ꝓposito. Tertio ex voto null⁹ tenet̄ nisi ad id qđ vouit. ſz talis vouit certū qđ ⁊ certa die. ergo ſi er in possibilitate nō impler votū ad aliud nō tenet̄. In tertio vo casu qñ est dubius vtrū possit vel nō possit. dicēdū ꝙ talis vouēs illud ieiuniū qđ nō pōt implere tenet̄ i aliū diē plongare aut in aliud bonū cōmutare. Cuius rō est q: exīstēs inoubio an trāſgrediat votū ⁊ ꝓsequens peccet mortaliter tenet̄ se ponere in tuto vt. ſ. votū nō trāſgredia tur. sed talis vouēs ſi dubitat an posset anbo ieiunia adimplere: dubitet etiā ꝓsequēter an alterū nō implēdo trāſgrediat votū ⁊ peccet mortaliter. qđ pctm vitat plongatio. aut cōmutando in aliud votū. nō qđē aucte ꝓpria. sed prelati sui que requirit ad oēm dispēſatiōem vel cōmutationez voti vt ps. ij. ij. q. lxxxviij. Cōmutās aūt votū. ſ. aucte supioris nō est trans|gress⁹: voti. Tenet̄ ꝙ in tali dubio talis vouens ieiuniū qđ nō impler ꝓlongare in alium diem vel in aliud cōmutare auctoritate supioris.

Titul⁹. XII. De infidelitate

De supſtitionibus. ⁊ ibi de multis generib⁹ diuinationū ꝓsortib⁹ somniis: breuibus ⁊ incātatiōib⁹. Cap. I.

Emū de infidelitate agendum. Sed q: vicium supſtitionis qđ est quasi qdam ꝓtestatio infidelitatis est cōmunius qđ repitur etiā in fidelibus tō ꝓius de eo agendū: postea de infidelitate ipsa.

§.I. Supſtitio est vicium

ꝓrariū virtuti religionis. Sicut em̄ irreligiositas qꝫ consistit in irreuerētia dei ⁊ rerū sacrarū opponit̄ religioni sm defectū. Ita supſtitio qꝫ importat supſluitatē. i. indebitū modū cultus diuini opponit̄ eiꝰm excessum. Excedit aūt modus debitus cultus diuini nō solū cū exhibet̄ vo deo. sed nō vt dz sicut si quis seruaret legalia i honorē deiꝰ faciūt iudei. sed etiā ⁊ pmaxime cū exhibet̄ ci cui nō est exhibendus. vt creature. Cultus autem diuinus ordinat̄ ad tria.

Cult⁹ dei ordinatur ad tria.

Primo ad reuerētiā deo exhibendā. Scđo ad ꝫ vt hō instruat̄ a deo qđ colit. puta de fidēi⁹ seu credēdis ⁊ agēdis. Tertio ad directiōez humanoꝝ actuū sm institutū dei qđ colit. puta vt ieiunia. sacrificia. festa. remedia ꝓtra infirmitates ⁊ hmōi faciat sm ordinationē dei ⁊ ecclesie. Scđm hoc ponit̄ triplex genus supſtitionis. Et ꝙ primus qđ dr idolatria nō exhibet̄ reuerentia deo sz creature. Per scđm qđ dr diuinatio nō querit instructio a deo sz a diabolo. ꝙ ſsultatiōes ⁊ pacta explſa vel tacita. Per tertium qđ dr obseruātia nō dirigit hō ad actꝰ suos sm institutū dei sed diaboli dū obseruat dies ⁊ incātationes ⁊ hmōi. Et ꝺ his trib⁹ generib⁹ dicit Aug. Supſtitiosus est quicūq; institutus est ab hoibus ad faciēda idola. ⁊ colēda prīnes: vel ad colēdā sicut deū creaturā prēvecllā creature qđ pmū. vel ad ſsultationes ⁊ pacta qđā cū demonibus qđ scđm. et paulopost. Ad ꝫ genus ptinēt oīes ligature ⁊ remedia q medicoꝝ disciplina ꝺdenat siue in ꝑcātationib⁹: siue in qbusdā notis qꝫ characteres vocāt: siue in qbuscūq; rebus suſpēdēdis atq; ligādis ⁊c. ꝓxvj. q. ij. illud. De singlis agēdū ē. Nō ē aūt supſtitio ipa infidelitas sz ꝓtestatio infidelitat̄. Sic religio ꝺria supſtitioī nō ē fideivirt⁹ sz virt⁹ ꝙ qđ fit ꝓtestatio fidei ꝑ act⁹ exteriores in deū ordinatos. bea. tho.

§.II. Idolatria est cum cultus diuinus exhibet̄ creature repſentate ꝙ aliquā sensibilē formā seu figurā q̄ dicitur idolū. sm Tho. ij. se. q. xciij

Cult⁹ diuin⁹ diuersimode exhibebat̄.

Diuersimode aūt cultus diuinus idolis exhibebat̄. Quidam em̄ ipſis imaginib⁹ exhibebant cultū diuinū. Nam ꝙ artē quandā nepharīam fabricabāt quasdam imagines q̄ virtute demonū habebant aliquos effectus. puta dare responsa ⁊ remedia sanitatū ꝓpter qđ putabāt̄ homines ali quid deitatis esse in illis imaginibus. vñ eis exhibebant cultū diuinū. ⁊ hec fuit opinio Hermetis termegisti. vt ponit Aug. in. viij. de ci. dei. Alij vo exhibebant cultū diuinū nō ipſis imaginib⁹ sed creaturis quarū erant imagines. hoꝝ tm̄ fuit triplex opinio. Quidā em̄ existimabant quosdam hoies fuisse deos. quos per eoꝝ imagines colebant sicut Jouē mercuriū ⁊ hmōi. ⁊ hoc rōne alicuius excellentie in eis. vel rōne sciētie. vel fortitudinis. vel inuentioniꝫ alicuius artis vel bñficij. Quidā vo existimabāt totū mūdum esse vnū deū nō ꝓpter corpalem substantiam. sed ꝓpter aiam ipſius mūdi quā deū esse credebant. dicētes nil aliud esse deū ꝙ aiam mundi. Vñ putabāt tori mundo ⁊ oībus partibus eius cultū diuinū exhibendum: aque: aeri: celo: ⁊ hmōi. ad hec referebāt noīa ymagines suoꝝ deoꝝ. sicut Varro dicebat ⁊ narrat Aug. in. vij. de ciui. dei. c. vj. Alij vero vt platonici posuerūt vnū esse summū deū cām omniū post quā ponebant quasdā subſtātias spuales a summo deo creatas. quas deos nominabāt pticipatiōe. ſ. deitatis quos nos dicimus angelos. post quos ponebāt animas celestium corpoꝝ. ⁊ sub his demones quos dicebant esse aerea aialia. ⁊ sub eis ponebāt aias hoīm quas ꝑ virtutis meritum ad deoꝝ vel demonū societatē assumi credebāt. ꝙ hominib⁹ his cultum diuinū exhibebāt. vt narrat Aug. in. viij. de ci. dei. c. vij. ⁊. viij. Alias aūt duas opiniones vltimas dicebant ptinere ad theologiā quā ꝑbi ꝓsiderabāt in mundo ⁊ docebāt in ſcholis ⁊ appellabāt ꝓhisicalē. Alias de cultu hoīm dicebāt ptinere ad fabularē theologiā que sm figmēta poetarū repſentabatur in theatris. Alia opinionē de imaginibus dicebāt ptinere ad theologiā ciuilē. que ꝓntifices celebrabāt in tēplis. Et oia hec ptinebāt ad supſtitionē idolatrie. Unde Aug. Supſtitiosum ē quic quid institutū est ad colendū ab hominib⁹ sicut deū creatū. tam partēve vllā creature. xxvj. q. ij. illud. Est aūt idolatria nō solū pctm̄ mortale. qꝫ ſ illud Exod. xx. Nō adorabis ea. ſ. idola. neq; coles. ſ. exterius. ſz etiam est grauissimus pctm̄ ex pte ipſi⁹ pcti. qꝫ sicut i terrena republica grauissimū videt̄ qꝫ honorē regis alteri exhibeat q̄ vero regi. qꝫ totus in ipo est totū ordinē reipublice ꝓfundit ⁊ perturbat. Ita gravissimū est pctm̄ qꝫ honorem deo debitum exhibeat creature. Ex pte aūt peccātis pñt aliqua esse grauiora inq̄tus qꝫ ex maiori ꝓtemptu peccat. Erraue runt aūt circa hmōi hoīes tripl̄r. Quidā em̄ putauerūt q̄ offerre sacrificiū ⁊ alia ad latriā ptinentia nō solū summo deo sz etiā supioribꝰ esse debitū ⁊ ꝑ se bonū. Sed ꝫ est irrationabiliter dictū. Nā etsi oēs supiores reuereri debeamus nō eadē reuerētia debeḱ oīb⁹. Sicut em̄ deus excellit oēs ita ⁊ qđā mod⁹ singularis ei soli debet̄ ⁊ ꝫ est cultus latrie. Alij putauerūt visibilia sacrificia alijs diis ꝓgruere. Alij vo summo deo tāꝫ melioꝝ meliora. ſ. metis pure officia. Sz ⁊ ꝫ est irrōnabile. qꝫ sicut ꝥba sunt signa reruꝫ q̄ versant̄ in corde. ita sacrificia exteriora sunt signa interioꝝ sacrificioꝝ. Vñ sicut oīones vocales ⁊ laudes sunt ad deū dirigēde. ita ⁊ sacrificia exteriora ei offerēda. sm Aug. de ci. dei. li. x. c. iij. ⁊. v. Alij existimauerūt latrie cultus exteriores idolis exhibēdū. nō tanꝫ debitū ꝙ ꝑ se bonū. sed tāꝫ vulgari ꝙuetudini ꝓsonū. Et ꝫ opinio videt̄ fuisse Sen̄. vt refert Aug. vj. de ci. dei. c. x. ⁊. xj. Et hunc errorem secuti sunt quidā heretici putātes q̄ tpe ꝑsecutiōis licere idola exterius colere fidez seruando in mente. Sed ꝫ est falsum. q: sicut mendaciū pniciosum id est mortale est. cū quis verbo dicit aliquid ꝺ veritatē fidei. ita pniciosa falsitas est cū quis cultū exteriorem deo debitū alteri exhibet

hec oia Tho. ij. ij. q. xciij. Imagines aūt sanctoꝝ fiūt in ecclesia nō ad exhibendū eis cultū latrie sed ad impſitionē efficacius excellētiaꝫ eoꝝ mētibus hoim. Vñ dicunt̄ libri idiotarū. de se. di. iij. venerabiles.

§.III. De diuinatōe que est

Diuinatio mortale.

scđm genus supſtitiōis. Et est mortale: q: ꝺ illud ꝓceptū. Deu. xviij. Non sit q̄ ꝙsulat diuinos. ⁊ valde graue. q: vsurpat qđ est ꝓpriū dei. ſ. cognitiōez ⁊ pnūciatiōez futuroꝝ ꝓtingētiū: q̄ ꝑ certitudinē scire est ꝓpriū dei. Vñ Esa. xlj. ꝺ: Annūciate q̄ futura sunt in futurū ⁊ sciem⁹ q: diī estis. ꝓpbe aūt si futura annūciāt ex dei reuelatiōe ꝫ faciunt ⁊ iō eoꝝ ꝓcognitio vel pnūciatio nō ē supſtitiosa. Nec pōt dici diuinatio: q: nō vsurpāt sibi qđ deo ꝓuenit: sz ſsuscipiunt preuelatiōem. Diuinatio aūt sumit̄ semp in malā ptez vt dicit Hiero. j. q. j. iudices. Vñ Jsiꝺ. in li. etymol⁹. dicit ꝙ diuini dicunt̄ qñ deo pleni: q: diuinitate se plenos simulāt Importat em̄ diuinatio ꝓcognitionē vel pnūciatiōem futuroꝝ euentuū seu effectuū ex falsa ⁊ vana opi. ⁊ ꝙ pñs ꝙsilio vel auxilio demonis tacite vel explſe inuocato. Quicūq; em̄ qs imitāt̄ falsē velvane opinioni ad ꝓcognoscēduꝫ futura tūc opatio diaboli se ingerit etiā si nō inuocet̄ ad iplicādos alios hoim falsitate vl̄ vanitate.

Cāe scōe tripliciter se habent

Sciendū igit̄ ꝙ cause scē in ꝓductiōe suoꝝ effectuū se hñt tripl̄r. Nam aliq; ꝓducūt effectus suos semp; ⁊ ex necessitate. Et ex ꝙsideratiōe hmōi cāz ꝙ qs pnunciat tales effectus etiā ꝑ certitudinē nō est supſtitiosuꝫ nec illicitū: sicut pnūciāt astrologi eclipſim solis. Aliq; vo cāe ꝓducūt suos effectus: etsi nō de necessitate: semp tm̄ vt in plurib⁹. Et hmōi effectus ex ꝙsideratiōe suarū cāz pñt pnunciari ꝑ ꝓiecturas: etsi nō ꝑ certitudinē absq; supſtitiōe sicut medici ex dispōne infirmi ꝓdicūt de mortе vel sanatiōe. Et astrologi siccitates ⁊ pluuias ex ꝙsideratiōe coꝝ celestiū. Alie cāe sunt q̄ ad vtrūliber se hñt in ꝓducēdis effectib⁹. ſ. ad esse ⁊ nō esse. si cut sunt potētie aīe rōnalis q̄ causant actus humanos liberoꝝ. pōt hō facere ⁊ nō facere ꝺ vel illud q̄tū est ⁊ se. et etiā euētus fortuiti q̄ nō hñt cāz naturalē sicut q̄ qs fodiēdo terrā inueniat thesaurū ⁊ hmōi q̄ vt in pluribus⁹ eueniūt. Hmōi ergo effect⁹ anteq̄ fiant scire est ꝓpriuꝫ dei cui oīa sunt pñtia. q̄tūcunq; distantia in futurū. Et ideo ꝓcedentia ex actib⁹ hoim ⁊ casus fortuitos velle ꝓcognoscere vel pnūciare absq; dei reuelatiōe ptinet ad diuinationez vbi interuenit opatio demonū. Querere aūt ꝙsiliū vel auxiliū a diabolo ē mortale. ar. xxvj. q. ij. §. fi. Est aūt triplex genus diuinatiōis. Unū qđ fit ꝑ expſsam demonis inuocatiōem ⁊ ꝺ: large nigromātia. Scđm qđ fit nō ꝑ māifestā inuocatiōez sz tacitā. i. ex ꝙsideratione motus vel dispōnis alicui⁹ rei ꝓcognoscere vel future a euētū hūano rū vel fortuitoꝝ ⁊ ꝺ: large augurū. Tertiū est cū ex ꝙside ratiōe eoꝝ q̄ euenīūt ex q̄busdā q̄ fiūt ab hoibus scđario inq̄rit q̄d occultū vel futurū: et ꝺ: sortes. Dec Tho. ij. ij. q. xcv. ⁊ de his. xxvj. q. ij. ⁊. q. iiij. ꝑ totū.

Triplex genus diuinatiōis.

Dicit Uin. in spe. hist⁹. allegās ꝑles doc. q̄ pmus inuentor artis magice ⁊ mathematice fuit Zoroastes q̄ ꝺ: fuisse Cham filius Noe. ꝺ sm Augu. de ciui. dei. solus risit nascendo. ꝫ cū esset rex supatus est a Nino filio Beli q̄ edificauit Niniue: vl̄ aplius sub q̄ cepit regnū assyrioꝝ tpe abrae. Dicunt̄ enim⁹ ꝺ inordinatū amoꝛe patris fecit fieri imaginē ꝑi mortuo. ad quā q̄cunq; confugiebāt malefactores liberi erāt ab oī punitiōe debita: ⁊ ex ꝫ ceperūt hoīes adorare imagines in deos et sic ab isto cepit idolatria. Ipse aūt Zoroastes cū esset intēt⁹ ꝙsiderationi astroꝝ. tandē successus est a diabolo.

§.IIII. De nigromātia vbi

Quō demones inuocati ap parent.

explſe demones inuocant̄ ad manifestandū futura. Nō q̄ demones explſe inuocati aliq̄n ꝑstigiosis apparitiōibus se ingerūt aspectui vel auditui hoim pnunciando futura: sicut cū dabat rūsa ꝙ idola vel cū appent diuersis formis ⁊ ꝺ: pstigiū. Aliq̄n explſe inuocati ꝙ somnia ⁊ futura pdicunt: ⁊ ꝺ: diuinatio ꝙ somnia. Aliq̄n explſe ꝙ suscitationez mortuoꝝ inuocati pnūciāt futura: nō q̄ ve suscitēt mortuos sz ope demonū vident̄ aliq̄ suscitari ex q̄bus pnūciāt ⁊ dicit̄ stricte nigromantia. Aliq̄n inuocati pnunciant per arrepticios. i. ꝙ hoies viuos ⁊ vigilātes ab eis obsessos: ⁊ ꝺ: ꝓhitonia. Aliq̄n inuocati pnunciāt futura ex figuris vasꝝ aspectui hoim se ingerentib⁹ in diuersis reb⁹. Et ꝺ si fiat in viscerib⁹ aialiū immolatoꝝ: ꝺ: auspiciū. Si in coꝝpore terrestri: vt vngue: ferro: vel lapide polito: ꝺ: geomācia. Si appeant in aqua tales figure vel signa vnde q̄ritur ꝓcognitio futuroꝝ: ꝺ: hydromantia. Si in aere aeromantia. Si in igne piromātia. Tho. ij. ij. q. xcv. ⁊. xxvj. q. iiij. ligitur. ⁊. q. v. nec mirum.

§.V. De inuocatiōe demo

num ꝓ ꝙsilio ⁊ auxilio. Nota ꝙ nullo mō ꝫ est licitum nec explſe nec tacite. Et ꝺ duplici rōne. Primo: q: ibi fit pactū cū ipo ꝙ ipam inuocatiōem. ꝺ aūt rephendit. Vñ ꝺ quosdā ꝺ: dixistis pcussimus fedus cū mortе ⁊ cū inferno fecimus pactū. Scđo: q: etsi diabolus aliqñ in talib⁹ rñsis vā pnuncier: tm̄ nō intēdit nisi ꝑditionē hoim finaliter: vt. ſ. p illa vera q̄ dicit inducat hoies ad assuefaciendū se vt ei credāt: ⁊ aliq̄d falsum vel nociuum ꝓponat. Et ꝓpterea ipſs demones dicentes illā magnā veritatē. Quia tu es ipſs filius dei. iussit silere: vt doceret nos non inquirere vitatē a diabolo nec multū curare qñ ipam er se enūciat. pcipue cū habem⁹ testimoniū scripturaꝝ cui magis credendum est. A diabolo captiui tenent̄ q̄ relicto creatore diaboli auxilia qrūt. xxvj. q. v. epi. Sciendū tm̄ ꝙ aliud est inuocare demonē ad aliq̄d sciendū vel agendum ab eo qđ nunq̄ licet. Aliud est ab ipo nō inuocato occurrente aliq̄d inqrere ꝓpter vtilitatē aliuꝝ. ⁊ maxie qñ ꝥrute diuina pōt cogi ad dicēdū aliq̄ ꝥa. sic aliqn fecerūt sancti.

§.VI. De astronomia seu

mathematica q̄ ptinet ad scđm gen⁹ diuinatiōis ꝙ qđ qs ex ꝙsideratiōe astroꝝ ꝓcognoscit vel pnūciat futuros euētus. Sciendū q̄ ꝙ ex ꝙsideratiōe coꝝ celestiū seu constellationū pōt qs velle ꝓcognoscere tripl̄r effectuū genus. Primo naturales q̄ subdunt̄ dispōni stellarū ⁊ causant ab eis. sicut eclipſatio solis: siccitates pluuie: ⁊ hmōi. Et tales euentus ꝓcognoscere vel pnūciare ex ꝙsideratione astroꝝ nō est supſtitiosum sz ptinet ad sciaz astrologie. Scđo effectus fortuitos: vt q̄ aliqs fodiendo debeat inuenire thesaurū: vel eūdo debeat cadere lapis sup eū: vel occidi more violēta ⁊ hmōi. Et tales euentus ꝓcognoscere velle vel pnunciare ex ꝙsideratiōe stellationū est vanū ⁊ supſtitiosum: q: vtus coꝝ celestiū cū sit naturalis ē determinata ad vnū effectū. ꝓducendū cū natura vnū intendat. Illi aūt effectus pñt euenire ⁊ nō euenire: ⁊ vt ī pauciōibus ⁊ raro eueniūt. Tertio effectus seu actꝰ ꝓcedentes ex libero arbitrio hoīs. ⁊ hos velle ꝓcognoscere ex cōstellationib⁹ est supſtitiosuꝫ ⁊ falsuꝫ plerūq;. Et rō est: q: liberū arbitriū facultas volūtaria ⁊ rōnis est. Nō aūt vo lūtas nō sunt coꝝ⁹ nec actꝰ seu potentie affixe organis coꝝporeis. vñ cū res coꝝpea nō possit ipſmere in rē incoꝝporeā impossibile ē ꝙ actꝰ hūani subdant̄ dispōni coꝝpoꝝ celestiū de necessitate. ita ꝙ sint cāe ipſoꝝ ꝑ se: sed dispositiue pñt inclinare influentie coꝝpoꝝ celestiū ad actus. Nam ipſa coꝝpa celestia ipſmūt in coꝝpoꝝ humanū: ⁊ ꝙ pñs ī potentias sensitiuas q̄ sunt affixe coꝝporeis organis. Unde aūt sensitiue vbi surgūt passiones inclinat ad actus rōnes nō tñ cogūt. Sz q: apte nate sunt potētie sensitiue subiici impio rōnis ideo remanet hō liber ad agēdū vel nō agendum ea etiā ad q̄ inclinaret sensualitas ex influētia ꝙstellationū. Tho. ij. ij. q. xcv. Unde ⁊ Ptolome⁹ maximus astrologus dixit q̄ vir sapiēs ꝺnabit astris. i. passionib⁹ ⁊ vitijs ad q̄ ex ꝙstellatoꝝ esset inclinat⁹ ⁊ ꝺ vtendo rōne. Aug. etiā de ciui. dei. li. v. c. x. dicit q̄ nō ꝙsequaꝫ absurde dici

pōt ad differentias corpoꝝ valere afflatus ꝙsdā sydereos nō aūt volūtates animi sydерū positionib⁹ subdi. ꝛ ibi tractat istā materiā ondens p rones ꝛ exepla falsitatē eoꝝ ꝙ ex ystellatiōe sub ꝙ ꝙs est natus volūt pnūciare ei⁹ quer. Sotoz ꝛ mores. Hoc aūt ē phibitū oñdit Aug. xxvj. q. iij. igit. Uñ ꝛ mortale est. ar. de peni. di. ij. si enim.

§. VII. De diuinatōe p somnia.

Duplex cā somniorum.

Nō ꝙ duplex est cā somnioꝝ. scilicet intrinseca ꝛ extrinseca. Intrinseca ē duplex. scilicet aialis ꝛ corpalis. Cā aialis somniorum: est cū fantasie dormientis repīntant ea circa ꝙ inmorata est cogitatio ꝛ affectatio eius invigilādo. Et talis causa somniorum futurorum euentuū nō pōt esse cā. ꝛ ꝙ aliqn̄ ꝙcurāt ipsi euent⁹ cū somnijs b̄ erit a casu. ꝛ p accidēs. Cā intrinseca corpalis inq̄tus ex dispone corpis fit mot⁹ aliqs. ꝛ fantasia dormientis ꝙformis dispōni corpali: puta ille in quo abūdāt humores frigidi in corpe somniabit ꝙ sit in niue vel aq: ꝛ in ꝙ abūdat cholera: ꝙ volet. ꝛ hmōi. Uñ ꝛ medici dicūt esse intendēdū somnijs infirmoꝝ ad cognoscendū dispōnem interiorē infirmi. Cā igit̄ hmōi somnioꝝ potest esse cā futuroꝝ euentuū ꝙ ꝙcurrit cū somnijs. Cā extrinseca etiā est duplex. scilicet corpalis ꝛ spūalis. Corpalis qdē inq̄tus imutat imaginatio dormientis ab aere ptinēti vel corpoꝝ celestiū impssiōe vt sic dormienti aliq̄ fantasie appareāt corpa formes celestiū dispōni. Et ꝙ vt dictū est vtus astroꝝ nō est cā p se humanoꝝ actuū ꝓcedētium ex libero arbitrio: nec casuū fortuitoꝝ. iō euentus hmōi nō pīt. procedere ex tali cā somnioꝝ. Cā extrinseca spūalis ē duplex: ꝙ vel a deo est ꝙ ministerio angelorum aliq̄ facit ꝛ revelat i somnijs hominib⁹. ꝛ b̄ ptinet ad pphiam. Vel est a diabolo cui⁹ operatione aliq̄ fantasie dormientibus appent ex qbus gnāt futura qdā revelat his ꝙ hñt pactū cū ipo. Quz igit̄ somnia qnāt sint signa futuroꝝ euentuū inq̄tus reducunt ad aliqua cōem cām somnijs ꝛ futuris euentib⁹ pñt ꝓcognitiones futuroꝝ ex somnijs fieri. Et ti ꝙs vtaꝛ somnijs ad ꝓcognoscendū aliq̄ futura sm ꝙ somnia ꝓcedunt ex diuina revelatiōe vel ex cā naturali intrinseca seu extrinseca ꝙtuz se pōt talis vtus causę extēdere: nō erit illicita diuinatio: vt ꝛ medic⁹ ex somnijs infirmis pnūciet de aliq̄ euentu infirmitatis ꝓcedēte ex ea illi⁹ somnij. Sz ti ꝙs vtaꝛ somnijs ad ꝓcognoscendū futura. put causant somnia ex diabolo: vel etiā ex cā naturali intrinseca vel extrinseca. velit ꝓcognoscere vel pnūciare futuros euēt⁹ ad ꝙs se nō pōt extēdere. vtus illi⁹ cāe somnij erit superstitiosuz ꝛ operatio diaboli ibi se ingerit. Uñ si ꝙs somniat aliq̄d ex eo ꝙ multū cogitatio ei⁹ morata est circa illud. vel somniat aliq̄d ptinēs ad casus fortuitos: vt ꝙ inueniat thesaurū vel ꝙ occidaꝛ ab aliq̄ vel aliquē actū ꝓcedēte ex libero arbitrio cum cā somnioꝝ naturalis nō possit ee cā hoꝝ. iō ex hmōi somnijs ꝓcognoscere futura vel pnūciare est superstitiosum et hmōi obseruatio. phibet Deut. xviij. Nō inueniatur in te ꝙ obseruet somnia. ꝛ. xxvj. q. vij. non obseruetis.

Ex somnijs futura pdicere

§. VIII. De auguriisque ptinent ad scōam spēm superstitionis. ꝛ phibēt Deut. xviij.

Nō inueniatur in te ꝙ obseruet auguria. Et large sumēdo sit multis modis. ꝓcipue tñ dū ex ꝓsideratione motuū vocuz auiū vel ꝙrucunq̄ aialiū: vel sternutationes hoīm: vel saltū membroꝝ vult hō ꝓcognoscere futuros euēt⁹ fortuitos: vel infortunij: vt cū ex ꝓsideratiōe vbroꝝ. alicuius alia intētiōe dictoꝝ aliqs retoꝝ. ꝙt ad futura ꝙ vult ꝓcognoscere ꝛ dr istud omen. vel cū ex lineamētis man⁹ ꝓsideratis vel figuris inspect⁹ in spatula aialis vult ꝓcognoscere futura ꝛ dr chyromātia pmū. scōm spatulamātia. Sciēdū igit̄ sm Tho. ij. ij. q. xcv. Dō ois ꝓcognitio futuroꝝ si extēdat vltra id ad qd illud vñ sumit talis ꝓcognitio pōt ptingere sm ordinē nature vel diuine puidētie erit superstitiosuz. motus aūt vel garrit⁹ auiū vel alie dispones in hmōi ꝓsidarte nō sunt cā futuroꝝ euentuū. Uñ cū futura nō possint

Instinct⁹ naturalis causat a duobus.

in eis ꝓcognosci sicut ex causis oꝝ si aliq̄ in eis ꝓcognoscant b̄ sit inq̄tuz hmōi mot⁹ vel vocesvel dispones sunt effect⁹ aliq̄rū causarū ꝙ sunt causantesvel etiā ꝓcognoscentes futuros euētus. Notādū igit̄ ꝙ instinctus naturalis vñ mouent bruta ad suas opatiōes causari pōt ex duplici causa. Uno mō ex cā corpali. Cū em̄ bruta non hēant nisi aiam sensitiuā: cui⁹ oēs potētie sunt actus corpaliū organoꝝ. subiacet eoꝝ aia dispōni ꝙtinentiū corpoꝝ. ꝛ hmōi dialt celestiū. ꝛ iō nihil phibet aliqs eoꝝ opatiōes ee fururoꝝ euētuū signa inq̄tū ꝙformant dispōib⁹ corporuz celestiū. ꝛ aeris ꝙtinētis ex qb⁹ ꝙueniūt tales futuri euēt⁹. Sz in b̄ duo sunt ꝓsiderāda. Primū ꝙ hmōi opatiōes nō extēdant nisi ad ꝓcognoscēda illa futura ꝙ causant ꝙ motus celestiū corpoꝝ. Scōm est vt nō extendant nisi ad ea ꝙ aliqliter pñt ad hmōi aialia ptinere. Cōsequunt em̄ pce lestia corpora cognitionē quādā naturalē ꝛ instinctuz ad ea ꝙ eoꝝ vite sunt necessaria: hīc sunt ūmutationes ꝙ fiunt p vētos pluuias. ꝛ hmōi. Alios euētus ꝙ hmōi velle ex motu vl garritu aialiū ꝓcognoscere vt casus fortuitos. ꝛ act⁹ hoīm ptinet ad superstitionē. Alio mō instinct⁹ horū causaꝛ a cā spūali ꝛ b̄ vel ex deo: vt ptz ex colūba sup xp̄m descendēte. ꝛ ī coruo helyā pascēte. ꝛ cete ionā ptinente: vel ex demone ꝙ vtiꝛ opatiōb⁹ b: uturoꝝ ad implicādū hoies vanis opinionib⁹. Eadē rō vl esse de oibus alijs hmōi pter ꝙ de hoibus: ꝙ vba ḡuana ꝙ accipiunt ꝙ hoie nō subdunt dispositioni corpoꝝ celestiū. ꝛ dispononunt sm diuiną puidētiā. Et ꝙnq̄ sm opationē demonū. Dō aūt Joseph⁹ dixit ꝙ dispēsatoꝛe suū ꝙ nō esset sil⁹ ei in auguriandi scia. sm Aug. locut⁹ est loco nō serio. xxij. q. ij. qd aīt. Et Tho. Gratia. xxvj. q. v. ij. Dis ita. dic i veteri testō fuisse ꝓmissas sortes. sz tpe gre tanc⁹ pfectionis status phibitas ne sub hac spē diuinatiōis hoies aliū ad cultū idolatrie trāhirēt. De sorte matthie dicit Dionys⁹ ꝙ fuit quidā radi⁹ celit⁹ imissus sup matthiā ad ipsi⁹ electoz

Ars notoria est illicita.

§. X. De obseruantia que est aliud genus superstitionis. ꝛ ꝓmo de arte notoria i ꝙ fuit ꝙ dā iciunia ꝛ oronēs cū qbusdā obseruatijs vanis ad acqrēdū sciam. de ꝙ dicit Tho. ij. ij. q. xcvj. ꝙ est illicita ꝛ inefficax. Rō quare est illicita est. ꝙ vtiꝛ quibusdā ad sciam acqrendā ꝙ nō hñt sm se virtutē causandi sciam. fīc ispectione ꝙrūdā figuraꝝ ꝛ platione quoꝝdam ignotoꝝ vboꝝ ꝛ aliis hmōi. Et iō hmōi ars nō vtiꝛ his vt causis. sz vt signis nō aūt vt signis diuinit⁹ institutis sicut sūt sacrālia signa. vñ relinquitur ꝙ sint supuacua signa ꝛ p ons ptinentia ad pacta cū demonib⁹. ꝙ vt alie nugatorie artes notie superstitionis repudiāde sunt sm Aug. xxvj. q. ij. illud. ꝛ est mortale. Est etiā inefficax ad acqrēdū sciam. ꝛ rō est ꝙ p hmōi artē cū nō attēdaꝛ acquisitio scie p modum hmōi cōnaturalē. scilicet adiuuiendo vel addiscēdo. ons est ꝙ iste effect⁹ expectetur vel a deo vel a diabolo. nō a deo pōt dici ꝙ expectet ꝙ: etsi aliq̄⁹ de⁹ dederit sciam. ꝛ sapiētia p infusionē vt salomoni. ꝛ apl̄is. nō hoc facit cū certa obseruatiōe. nec qbuscūq̄ sz dīmidit singulis ꝓout vult. j. Coz. xij. Si expectaꝛ a diabolo acqsitō scie p hmōi artē. tūc cū acquisitio scie fiat p illuminationē itellectus. ꝛ ad demonē nō ptineat intellectū illuminare. seqtur ꝙ nūqd aliqs p demones sciaz acqsiuit. Dō etiā videt dicere poꝛphirius vt refert Aug. in. iiij. de ci. dei. Put tū demones hoib⁹ loquēs exprimere aliq̄ sciaz documenta. sed hoc nō queriꝛ partē notoriam.

Sors ex pectaꝛ ex triplici cā

Dupler ꝛ minatrix cibus.

In sortijs ē pec catū qua drupli⁹.

De car minatrix cibus.

De breuibus ꝛ adiurationibus.

Incantationes p sanitate fūt illicite

§. XI. De obseruantia per incātatiōes. ꝛ aliq̄ fiūt ad causandū sanitatē. Circa qd dicit Tho. ij. ij. q. xcvj. ꝙ in his ꝙ fiunt ad aliquos effect⁹ inducēdos cōsiderādū est si ista habēt vel putaꝛ habere virtutē naturalē ad ꝓducēdū illos effect⁹. ꝛ tunc nō erit superstitiosum nec illicitū vti talib⁹ causis puta si ꝙs teneat super se ialpidē ꝙ restrictione sanguis ꝛ hmōi. Si aūt nōvideatur ꝙ illa possint naturaliꝛ illos effectus causare. sz ꝙ adiunctione aliquoꝝ characterū vel nominū ignotoꝝ vl⁹ alicui⁹ vane obseruantie expectaꝛ ille effectus erit superstitiosuz ꝛ illicitū. Uñ Aug. dicit. Ad genus superstitionis ptinēt oia re media ꝙ medicoꝝ disciplina cōdēnat siue incantatiōib⁹ siue in qbuscunq̄ notis qs characteres vocant. xxvj. q. ij. illud. Et nota qd dic Tho. ꝙ si hoies in hmōi obseruationibus aliqd veri expti sint a casu fuit. Sz postmodū cuz homines hmōi obseruātijs aīm iplicāt. ꝛ mlta ꝙ hmōi obseruationes eueniūt ꝙ deceptionē diaboli vt his obseruātijs ipli cati curiosiores fiāt. ꝛ sic multiplr illaqenē. sm aug. xxvj. q. v. Nec mirū. Et sūt reliq̄e paganoꝝ. Quāuis ḡ etiā efficaciā hērēt nō tñ licz facere: ꝙ ope demonū fiūt. xxvj. q. ij. illō. Colligere tñ medicinalē herbā cū symbolo vel oronē dñi ca ex deuotione sine alia superstitiōe. ꝛ ea vti nō reprobatur xxvj. q. v. Nō liceat. sm Ray. De incarminatricibus dicit Guil. ꝙ si nil superstitiosum dicunt vel docēt vel faciūt: sz tū vtunt licitis ꝓcib⁹. ꝛ adiurationib⁹: sicut ꝙ passionem ꝛ crucē xp̄i. ꝛ hmōi. nō credo ꝙ peccēt mortaliꝛ nisi fecerit b̄ post phibitionē eccl̄ie eis factā. Sed credo ꝙ sunt phibēdi viri ꝛ mulieres a talib⁹: ꝙ multa inutilia solēt admiscere ꝛ superstitiosa: nisi forte sit sacerdos vl religiosus ꝛ discretus: aut etiā laicus excellentis vite: ꝙ fusa oronē licita sup infirmū manū iponat. Sed si exemplo eoꝝ timeaꝛ ꝙ alij superstitiosi carminationis sibi sumāt abusum. forte etiā deberent a talibus abstinere. iurta illō. ab oi specie mala abstinete vos. ee de vi. ꝛ ho. cle. cum ab omni.

§. XII. De incantationib⁹ serpentū vel alioꝝ aialiū.

Dicit Tho. ꝙ si hēaꝛ respectus p cise ad vba sacra ꝛ vtutē diuiną nō erit illicitū si nō imisceꝛ rur cū vbis sacris aliq̄ vane obseruatiōes: ꝙ tūc illicitū. Et nota ꝙ hi ꝙ vtunt hmōi incantatiōibus vel breuib⁹ superstitiosis: etsi forte excusent a mortali: cū ista faciūt simpliciter putando forte licita: cū ibi nō apparet manifeste. iuocatio demonū vel pactio cū demone: vel adoratio creaturē: nec audierūt ee phibita. Uñ illi ꝙ audierūt hmōi ee illicita ꝛ phibita a ꝓdicatorib⁹ vel cōfessoribus: vel a discretis ꝓnis ꝛ eis vtunt. nō videt ꝙ possint excusari a mortali: cum sint ꝛ reuerentiā diuini cult⁹ ꝛ faciāt scienter. ar. viij. di. ignosci. Et idē de cōsuetibus. ꝛ pmittētib⁹ quoz interest phibere. ij. q. j. notū. Quedā alie incantatiōes fiunt ad nocumētū hoīm: vt ꝙ aliqs paulatim cōsumaꝛ. vel ꝙ nō possit cognoscere vroꝛe ꝛ hmōi. Et hę incantationes dicunt maleficia. Et dicit aug. ꝙ turbāt mētes hoīm minus cōstētiū in deo: ꝛ finevenenī haustu violētia carnis iterimūt xxvj. q. v. nec mirū. Dicunt etiā hi cōuertere hoies maleficijs suis in bestias. nō tñ rei vitate. sz vel ludificatiōe dīmonū vt faciant hoies bestias videri: vel fictione poetica hec referunt. Tales aūt vltra mortale ꝛ grauissimū sm leges morte puniunt. sm cano. oz eis negari cōio: ac etiā eijci de parochijs ꝛ aliis modis puniri: sm Ray.

§. XIII. De obseruantia circa breuia ꝛ adiurationes.

Dicit Tho. ij. ij. q. xcvj. cē cauēduz ꝙ non reperiaē i eis aliq̄d hoz. Primo: vt nō sit ibi aliq̄d ptinēs ad inuocationē demonū ꝙ: sic esset superstitiosuz Secō: vt nō cōtineat noia ignota: ne sub illis aliq̄d latēat illicitū. Tertio: ne aliq̄d falsitatis cōtineat: ꝙ sic ei⁹ effectus nō posset expectari a deo ꝙ nō est testis falsitatis Quarto cauēdū ne cū vbis sacris cōtineantur aliq̄ vana puta characteres scripti. ꝛ hmōi signa pter signū crucis

Quinto: vt spes nō ponaē i mō scribēdi aut ligādi. puta ꝙ scribaē in charta vgine. vel in ortu solis. vel dū legit euāgeliū. vel ꝙ oz ligari cū tot filis vel appendi ꝙ vgine hoies vel ꝙ nullus oz videre. ꝛ hmōi vanitatib⁹ ꝙ ad dei reuerentiā nō ptinēt. ꝙ illicita essent. ꝛ superstitiosa. ar. xxvj. q. v. nō licz. ꝛ. q. ij. c. illud. vbi dicit Aug. ꝙ ad superstitionem ptinent oēs ligature. ꝛ remedia ꝙ medicoꝝ disciplina condēnat. in qbuscunq̄ rebus suspēdēdis. atq̄ ligādis. Dicit etiā Guil. ꝙ illa breuia ꝙ cōtinent hmōi. Si ꝙs portaues

rit hoc nō peribit in igne vel aqua nō mo ric̄ mo rte subita nea. vl̄ p̄sequet̄ tale bonū. talia sunt repobāda nō portanda. Et peccāt facientes ⁊ vētes. ⁊ cōsulētes vēdētes. nisi forte fuerint adeo simplices q̄ ignorātia debeat eos excusare cū in hmōi nō fuerint edocti. Et de his itelligo dctm Greg. xxvj. q. v. Si q̄s ariolos aut icātatores obseruauerit aut philacterijs vsus fuerit anathema sit. philacteria dicunt scedule. De portātib⁹ aūt reliq̄as ad collū dicit Tho. vbi supra q̄ si hoc sit ex reuelatōne dei ⁊ sanctor̄ in quibus hīt fiduciā nō adiuncta aliqua vanitate licitus est de se. Sed si addatur aliqua obseruātia vt q̄ vas ear̄ d̄ esse triangulare ⁊ huiusmodi superstitiosum erit ⁊ malū.

§. XIIII. De obseruātia tē

por vel diez. Nota q̄ si obseruet̄ tps vel dies ad aliq̄d faciendū vel dimittēdū ex cā naturali. puta cauet quis sibi a sumptione medicine vel minutione in fine lunaris. arbores etiā icidit vel plātat sim dispositionē lune q̄ mḱtū opat in ista iferiora nō est superstitiosum nec illicitū. Sz si nō moueḱ aliqua cā naturali sz falsa opinione q̄ putat aliquos dies fortunatos ⁊ alios infortunatos superstitiosum est ⁊ friuolū vt si q̄s vtiḱ herb̄ collectis in mane ascēsiōis vel baleneat se in nocte natiuitat̄. b. Jo. bap. vel in Rams nō vult aliq̄d dare ⁊ hmōi. oia sunt vana. Vñ Augu. xxj. q. vij. ficait. Nō obseruetis dies qui dicunt egyptiaci aut lunatis inaugurij i q̄bus cātilene q̄dā comestationes ⁊ admiscē dona donant̄ q̄ in p̄ncipio anni boni fati augurio aut aliq̄s mēses. aut tpa aut dies aut āos aut lune solisq̄ cursus. q̄ q̄ has aut q̄scunq̄ diuinationes aut fata aut auguria obseruat aut attendit. aut cōsentit obseruātib⁹ inutiliter ⁊ sine cā magis ad sui dānationē q̄ salutē tēdit. Vñ apls. Dies obseruas ⁊ mēses ⁊ annos timeo ne forte sine cā laborauerim vob. Gal. iiij. Nota sim Nico. d. ly. dicūt dies egyptiaci vel q̄ illis diebus fuit pcussa egypt⁹ ⁊ plagata. vl̄ q̄ egyptū primo inuenerūt tales dies cauēdos tanq̄ infaustos. De inuestigatiōe rei ⁊ perditar̄ p̄ inspectionē astrolabij q̄uis aliq̄s dicat licitū si fiat absq̄ superstitiōe. tñ host. guil. ⁊ gof. dicūt simplr̄ Jrij. s. q. nunq̄ est licitū. cē eo. Et ⁊ tuarū.

Dies egyptiaci.

§. XV. De quibusdaz alijs

De mulieribꝰ de nocte eḱtantibus.

superstitiōibus ⁊ primo de inḱeribus credētibus se cū diana vl̄ herodiade nocturnis horis eḱtare vl̄ se in alias creaturas trāsformari. vt d̄. de his q̄ vulgariter dicunt̄ strige vel ianuatice. Dic̄ Jsidi⁹ aquit. q̄ hec fiunt illusione diabolica Sathanas em̄ diuersas formas ⁊ similitudines creaturarū representat fantasie dormientis q̄ hmōi sectat̄. ⁊ sic illudit vt videat illi esse in corpe vigilātis q̄d est i spū. i. fantasia dormiētis. xxvj. q. v. epi. vbi in fine. c. d̄. Qui credit vel asserit posse fieri aliquā creaturā aut in melius deteriusue i mutari aut trāsformari in aliā spēm vel similitudinē q̄ a deo creatore ifidelis ē. Et dicit Glo. Guil. b. vez est postq̄ audiuit q̄s sup hmōi veritatē ⁊ credit hec ⁊ q̄ptinaciter astruerit tūc est mortale. Nota d̄ fascinatiōe puulor̄ dicit

Fascinatio puulorum.

Pe. de thara. sup epl̄as pauli. q̄ fascinare dupl̄r intelligitur Uno mō p̄ ludificare cū. s. arte magica nō videt̄ res q̄ est ante oculos. Alio mō malo oc̄o alicuius ispici. ⁊ ide leditur em̄ aliq̄ q̄ hīt oc̄os vētes q̄ respiciētes paruulos teneros ledūt ita vt cibū ex stomacho ejciāt ⁊ nauseā patiātur. Et b̄ sim naturā possibile ē. Alia enī vehemēter affecta imutat oculū: oc̄s imutatus imutat aerē. aer aūt imutat tenerā carnē pueri ⁊ sic ledit vt cibū euomat. primū i faciente mortale est i patiēte nullū. scōm i agēte pctm nō ē ex q̄ naturale est nisi studiose fieret ad nocēdū. Non tñ faciēda est aliq̄ incātatio vl̄ superstitio ad b̄ remouēdū. vt faciūt mulieres ⁊ frequēter. De illis vo clericis q̄ altaria induūt lu

Qui induunt altare lugubribus

gubrib⁹ vestib⁹ vel ornata luminaria extinguūt ⁊ hmōi. si faciāt b̄ ad ip̄ecādū alicui malū ppter puatū odiū mortaliter peccant. Et sim̄ si dicūt vl̄ dicere faciūt missam de requie p̄ p̄sona viua vt moriat̄. Sed si fiāt ad humiliatione

p̄ius dicta. s. vestire altaria vestib⁹ lugubribus. vel etiā ex poliare nō est p̄hibitū. xxvj. q. v. q̄ūq̄. De sacrificātib⁹ ꝺo nūmoz. s. māmona vt diuites fiāt. ⁊ de facientibus sortilegia cū aq̄ baptismi vl̄ oleo scō vel chrismate. dic̄ Guil. q̄ talia sūt enormia ppt̄ idolatriā ⁊ p̄ enormē superstitionē nō tñ p̄cise dicēdū est eis q̄ al̄s nō sit eis salus si peniteat sed absoluēdi sunt. Est tñ b̄ casus ꝑcialis ⁊ sim quosdā icurrit irregularitas etiā si occultū sit. Et idēvidet̄ dicēdū de illis q̄ tradūt se diabolo vl̄ ex desperatione vel vt aliquid obtineāt ab eo etiā si instrm̄ faceret. sicut legit̄ de q̄busdā. De imaginib⁹ astronomicis dicit Tho. vbi. s. q̄ non hīt effectū a corpoꝛib⁹ celestib⁹ sz a diabolo. q̄ necesse est ibi scribi quosdā characteres qui naturaliter ad nihil operātur.

(De triplici infidelitate. Capm. II

Ex infidelitate nūc agē

dum. Nō infidelitas sit pctm̄ sic ꝑbat̄. q̄ vtuti ꝓtiar vitiū. sz fides est virtus. ergo infidelitas ē vitiū q̄ ei ꝓtiat. Sz p̄ huiꝰ declaratōe. dic̄. b. Tho. ii. ij. q. x. q̄ infidelitas pot accipi dupl̄r. Uno mō sim puram negationē vt. s. dicat infidelis solū ex b̄ q̄ nō hz fidē. Et sim hoc infidelitas nō hz rōnē pctī. sicut in illis q̄ nil audierūt de fide. sz magis hz rōnē pene. q̄. s. talis ignorātia diuinorū ex pctō primi parētis ꝓsecuta est. Qui aūt sic sunt infideles dānant̄ quidē. sz illō. Qui nō crediderit cōdēnabit Aldar. vl̄. Dānant̄ aūt tales ppter alia pctā que sine fide remitti nō p̄nt. nō aūt dānant̄ ppter pctm̄ infidelitatis. Vñ Aug. tractans illud q̄d ait xp̄s. Si nō venissem ⁊ locutus eis fuissem pctm̄ nō haberent. dicit q̄ loquit̄ de pctō quo nō crediderunt in xp̄m. s. infidelitatis. Vñ vt dicūt doc. pie credēdū est q̄ si quis in loco esset vbi nil audisset vel audire posset de fide si sim rōnem naturalem vueret ⁊ nō ipsi caret se alijs vitijs de⁹ eū nō desereret. sz aliq̄ mō eū illumi naret p̄ se vel per aliquē ad credēdū. Qui enī vult de⁹ misereḱ ⁊ quē vult indurat. Nō g̃ inuiti sunt saluādi. sz volētes sicut hō. ꝑpij arbitrij voluntate serpēti obedies perijt. ita vocante se gr̃a dei quisq̄ ꝑpie mētis cōuersione saluatur di. xlv. de iudeis.

Infidelitas capit duplicit.

Scōo mō accipi pōt infidelitas sim̄ rietatē ad fidē. q. s. aliqs repugnat auditui fidei vel contēnit eā sim illud Esa. liij. Dne qs credidit auditui nr̄o. Et i b̄ ꝑpie ꝑficit rō infidelitatis. ⁊ sim̄ b̄ est infidelitas spāle pctī. nec est ꝺ hoc q̄d dicit Damas. l. q̄ pctm̄ est ꝺ naturā cū habere fidē nō sit in natura humana. q. supra ratione est per dei infusionē. q. q̄uis b̄ sit tñ vt idē Tho. dicit. i natura humana est vt nō repugnet diuino instinctui. ⁊ extrorioris veritatis ꝓdicationi. Sic enim infidelitas est ꝺ naturā. Unde aūt infidelitas ex pctō sup̄bie. Ex sup̄bia enī ꝓcedit q̄ hō nō vult subijcere intellectū suū regulis fidei ⁊ sano intellectui patrū. Posset etiā dici q̄ sicut virtutes theologice nō reducunt̄ ad cardinales: sz sūt ꝑtes eis: ita ⁊ vitia opposita virtutib⁹ theologicis nō reducunt̄ ad vitia capitalia sicut opposita vitia cardinalib⁹ virtutibus. b. Tho. vbi. s. Est aūt b̄ vitiū in itellectu sicut in ꝓmo sbiecto: in voluntate vo sicut in ꝓmo motiuo. s. ad dissentiēdū ab his q̄ sunt fidei. Est aūt triplex infidelitas. s. paganorū: iudeoꝝ: ⁊ hereticoꝝ. Et pagani neutrū testū recipiunt nisi q: samaritani tm̄. v. libꝝ moysi. Saraceni aliquas cerimonias legis. Judei vetus testm̄ quantū ad coticem

Heretici vtrunq̄ testm̄ cōiter recipiunt: sed false exponūt.

Item no. sim̄ tho. ibidem q̄ quis opera infidelium que sunt de genere bonoꝝ: vt ieiunia: elemosyne: ⁊ hmōi non sunt eis meritoria. ꝑter infidelitatē que est grauissimum pctō. tñ q: pctm̄ nō corrūpit totū bonū nature: sed remanet in eis lumē naturale. iō non oīs actus eoꝝ est mortale pctm̄: sed actus ꝓcedēs ex ipsa infidelitate: vel relatus ad ipsam. etiā si sit de genere bonoꝝ: puta saracenus ieiunat vt seruet legem machometi de ieiunio mādantē. iudeus celebrat suas festiuitates ⁊ hmōi: his est mortale. Et de his intelligit illud dctm̄ Augu. Omnis infidelium vita

Que opa infidelium sint pctā.

pctm̄ est. xxviij. q. j. §. ij. Sed ieiunādo ob castitatē seruandam ⁊ alia faciēdo ex dictamine rōnis naturalis nō peccat dicendo vbū ociosum ex se nō nisi veniale ꝓ peccat.

Dubitare de fide.

Jtē nota q̄ dubitare de aliq̄ eoꝝ que sunt fidei ex deliberatōe rōnis: q: sz vult dubitare nō magis declinās ad vnā ꝓtz q̄ ad alterā q̄d est ꝓprie dubitare est pctm̄ mortale: q: infidelitas. cē de here. c. j. Dubius in fide infidelis est. sec⁹ si aliq̄n vacillaret circa ea q̄ sunt fidei p̄ modū tentatiōis ⁊ cū displicētia rōnis: q: tunc veniale vel nullū pctm̄ est. Et sim̄ si q̄s crederet q̄ quilibet in sua fide vriude⁹: saracenus: ⁊ hmōi saluaret. oūmō b̄ uaret legē suā ⁊ viueret sm̄ rōnem nāle b̄ em̄ est dubitare de fide sua imo nō credere ꝓpo dicēti Aldar. vl̄. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit saluus erit Qui vo nō crediderit condēnabit. Nō enim q̄s saluari pōt nisi in fide catholice ecclesie. xxiij. q. j. q: ex sola.

Jude⁹ an fit cogēd⁹ ad fidem

§. I. Ad fidez suscipiendā

nullus iude⁹ vel gētilis ꝺz cogi. Nō est sim̄. b. Tho. vbi. s. q: credere est volūtar̄. Vñ ꝺ: di. xlv. De iudeis ꝓcepit sancta synodus nemini vim inferre ad credendū. Cui enī vult miserei de⁹: ⁊ quē vult indurat. Non g̃ inuiti. sunt saluādi sed volētes vt integra sit forma iusticie. sic enī hō ꝓpriū arbitrij voluntate serpenti obediēs perijt: ita vocāte se gr̃a dei quisq̄ credēdo ꝓpria mentis cōuersione saluat̄. di. xlv. de iudeis. Sed susceptā etiā metu to mētor̄ ⁊ mortis cogendus est retinere: vt. d. c. de iudeis. Et q̄ redeūt ad iudaismū etiā si infantes fuerint baptizati vel metu mortis ad baptismū adducti ꝺz ꝓcedi ꝺ eos sicut ꝺ hereticos. Et sim̄ cōtra taliū fautoꝝes. extra de hereti. contra ꝓpianos. lib. vj Si qui tñ infideles cogerent absoluta coactiōe ⁊ per violentiā nō susciperēt sacrm̄. vnde nec essent cogendi ad retinēdū ex quo nō susceperunt. secus de coactione conditionata vel dictum est. Debent vo indei ⁊ alij infideles adduci ad fidē rōnib⁹ ꝑsuasionib⁹ ⁊ auctoritatibus ostendendo ex eoꝝ libris eoꝝ errores ⁊ dulcib⁹ modis. vt dicit Greg. distin. xlv. qui sincera. Possunt etiam ad fidem adduci sm̄ Guil. ꝓmissis ⁊ muneribꝰ nō quidē factis ꝓ fide suscipienda: q: hoc esset symonia: sed ad captādū beniuolentiaz: excludendū ab eis timorē inopie ⁊ hmōi. j. q. ij. q̄ pio. Post sunt etiā adduci ad fidem sm̄ Ray. per grauioꝝ exactiones pensionū ab eis. in p̄ncipio tm̄ locatiōis nō post. xxiij. q. iiij. debet.

Adduci debēt indei ad fidem.

Judeis eōuersis debēt auferri illa.

Jtē nota q̄ possessiones ⁊ alia bona mobilia vel imobilia iudeoꝝ vel alioꝝ infidelium ad fidem cōuersoꝝ nō debent auferri ab eis: nisi sint vsuraria: vl̄ ꝺ vsuris empta obnoxia restōni. cē eo. de iudeis. Usuraria aūt eoꝝ debent restitui eis a quib⁹ extorte sunt vsure: vel eorū heredibus. Nō si nō inueniuntur poterūt ipsis ad fidem cōuersis ꝓ cm̄ tanq̄ pauperib⁹ distribui. Ray. ⁊ hoc in totū vel i parte sm̄ quātitatē ipsoꝝ bonoꝝ ⁊ qualitatē cōuersoꝝ plus vel minus iudicentur. cē de vsur. cū tu. Si aūt in uitis parentibus tales baptizati essent. videtur q̄ sint cogendi ad seruandum fidem receptam in baptismo. Guil. etiam dicit q̄ non licet nutricibus occulte baptizare paruulos iudeoꝝ: nisi si in articulo mortis hoc facerēt credit q̄ non peccarent. ꝛc.

§. II. De disputando de fi-

de cū infidelibus dicit Tho. ii. ij. q. x. q̄ in hmōi disputatione sunt duo cōsiderāda. Unū ex ꝑte disputātis: q: si disputat tanq̄ de fide dubius volens experiri p̄ rōnem ⁊ veritatē: tunc peccat. p̄cul dubio tanq̄ infidelis. Si aūt disputat ad cōfutandū errores vel cā exercitij laudabile est. Aliud est considerandū ex parte audiētiū: q: aut sunt instructi in fide ⁊ firmi: ⁊ tunc nullū periculū ē disputare coz̄ eis. aut sūt simplices ⁊ i fide titubātes: ⁊ tūc distinguēdū ē: q: si solicitantur ab infidelibus nitēbus in eis fidem corrūpere tūc necesse est publice disputare. dūmodo inueniant aliqui ad b̄ idonei. q̄ hoc em̄ simplices in fide firmabunt̄: ⁊ tollet̄ur infidelibus decipiēdi facultas. Si vo nō sūt sollicitati

tunc periculosū est coz̄ eis disputare de fide. quoꝝ fides s. simpliciū ex b̄ reddit firmioꝝ q̄ nihil audiersū audierunt Et iō nō expedit eis vt audiant vba infidelium disputantiuꝝ ꝺ fidem. hec Tho. Et sic itelligēdū est illud Gelasij. xxiij. q. iij. cū quibus. vbi dicit. Canonū magīs atq̄ custodib⁹ nostris nullū ꝓhas est inire certamē cū hoib⁹ cōditionis aliene. Ubi glo. Cū hereticis nō est disputandū nec cum aliq̄ de fide. C. de sum. trī. l. nemo. Sed ad b̄ pōt disputari cū eis vt cōuincant: nō vt in dubiū reuocent fidē nostram Prohibentur aūt oēs laici disputare de fide occulte vl̄ publice. cē de hereti. quicunq̄. lib. vj.

§. III. De cōuersatiōe fide

liū cū infidelib⁹ qūo sit p̄hibitū. No. primo q̄ cuz hereticis ꝓhibita est etiā locutio fidelib⁹. ⁊ hoc q̄ excōicati sūt. cē ꝺ hereti. excōicamus. ⁊. ꝛ. j. q. iij. cū excōicato. Sz cū aljs infidelibus vt iudeis ⁊ saracenis nō est ꝓhibita locutio: sz mimia familiaritas ⁊ conuersatio. Vñ. xxviij. q. j. dicit. Dēs deinceps clerici siue laici iudeoꝝ conuiuia vitent: nec cos quisq̄ ad cōuiuiū excipiat: q: cū apud xp̄ianos cōibus cibis non vtant. indignū atq̄ sacrilegū est eos cibos a xp̄ianis sumi: cū ea q̄ apls ꝓmittere nos fumimus ab illis iudicentur inmunda: ac si inferioꝝes incipiāt esse xp̄iani q̄ iudei si vtantur cibis eoꝝ: ⁊ ipsi nr̄os cōrenant. Et dicit ibi glo. q̄ idē est de gentilib⁹ vt saracenis: q: ⁊ ipsi hodie iā cibos discernūt. Jz enī nō cōtineant̄ vbis edicti: vt. xj. q. iij. ad mēsaz. cōtinent tñ in aljs: vt. ff. de pe. here. l. itez veni. Ita fic. ij. q. j. multi. Et assignat ibi glo. rōnē quare nō est ꝓhibitū loqui cū iudeis. ⁊ est ꝓhibitū comedere cū eis: q: sz maioꝝ familiaritas est in cibo sumēdo q̄ in colloquendo Et facilius q̄s decipiāt inter epulas. xxj. q. iiij. vnusquisq̄. Tho. aūt. ij. ij. q. x. dicit q̄ illi qui sunt firmi in fide ita q̄ ex cōuersatiōe cū infidelibus non timeḱ de eoꝝ subuersione: sed sperari pōt ex hoc infidelitū cōuersio: nō sunt ꝓhibēdi cū illis cōicare. Sed infirmi de quib⁹ timeri pōt ꝓhibēdi sunt extra casum necessitatis ne cū illis⁹ cōuersent. Tho. Sed ⁊ firmi etiam caute debent illud agere ne infirmos scandalizent. xij. q. j. nolo.

Loqui cuz hereticis ꝓhibetur

Comedere cū iudeis ꝓhibetur.

§. IIII. Pueri iudeoꝝ ⁊ alio-

rum infidelium nō sunt baptizandi inuitis parentib⁹ sim Tho. ii. ij. q. x. ar. vlti. q̄d ꝓbatur triplici rōne. Prima est ppter periculū fidei. Si enī pueri nōdū vsu rōis hītes fidē susciperent cū postmodū ad ꝑfectā etatem puenirent possent de facili a parentib⁹ inducīvt relinquerent q̄d ignorātes susceperāt: q̄d vergeret in fidei detrimentū. Secūda rō ē: q: ꝺ repugnat iusticie naturali. filij enī natural̄ ē aliq̄d patris. Et primo quidē a parentib⁹ nō distinguit̄ sim̄ corpus q̄diu in vtero matris cōtinet̄. Postq̄ vo ex vtero matris egredit̄ anteq̄ vsum liberi arbitrij hēat continet̄ sub cura parentū: sicut sub q̄da vtero spūali. Quādiuteni puer non hz vsum rōnis nō differt ab aiali irrōnali. Vñ sicut bos ⁊ equus ⁊ hmōi est aliquius vtentur eo cū voluerit sm̄ ius ciuile sicut ꝓprio istoꝝ ita de iure naturali est q̄ filius ante q̄ habeat vsum rōnis sit sub cura patris. Vñ ꝺ iusticiam naturalē esset si puer anteq̄ habeat vsum rōnis a cura paretū subtrahat̄ vel eis inuitis de eo aliq̄d ordinet. Sz post q̄ incipit habere vsum liberi arbitrij. iam etiā incipit esse suus: ⁊ pōt q̄tū ad ea q̄ sunt iuris naturalis vel diuini sibijpsi ꝓuidere. Et tūc pōt iduci ad fidē nō coactione: sed ꝑsuasiōe: ⁊ pōt inuit̄ parentib⁹ baptizari. Tertia rō ē cō suetudo eccl̄ie q̄ hz maximā auctoritatē: vñ ⁊ semp emulāda. l. imitanda: q: inducta esse credēda est ex predictis rōnibus assignat̄. Tanta enī sit auctoritas eccl̄e vt ab ipa doctrina doctoꝝ hēat auctoritatē. Vñ magis stādū ē auctoritati eccl̄ie q̄ doctrine cuiuscunq̄ doc. Greg. Aug. Hiero. talioꝝ. Usus aūt eccl̄e q̄ ad auctoritatē ei⁹ ptinet ꝺ nunq̄ habuit q̄ filij iudeoꝝ inuit̄ parentib⁹ baptizarent̄: quis fuerint retroactis tpibus multi pncipes catholici ⁊ potētis

simi vt Constantinus ⁊ theodosius quib⁹ familiares fuerunt sanctissimi epi vt Silvester ostatino. Ambrosius theodosio q̄ nullo mō ptermissent ꝑ ab eis impetrare si vissent hoc esse ꝓsonū rōni. Et iō periculosū videt ꝓ hac assertione de nouo introducere ꝓ cōsuetudine in ecclia hactenus obseruatā: q̄ iudeoꝝ pueri inuitis parētib⁹ baptizent. ⁊ q: nō sunt faciēda malaut eueniant bona fm apm ad Ro. iij. Facere aūt iniuriā alteri est malū. fit aūt iniuria parentib⁹ vt eis inuitis eoꝝ pueri q̄ sunt sub eoꝝ cura baptizent. ⁊ iō nō ds hoc fieri etiā ꝓp bonū sequēdū vt liberent a periculo mort eterne. rumpit eni ordo iuris naturalis. Sz nec ꝑdicatoꝝib⁹ vl plat cōmittit cura taliū. fi parētib⁹ suis q̄ hntibus puidere de sacris saluf ante ꝑ hēantvsq̄ rōnis. Vñ de pueris antiquoꝝ ds q̄ sūt saluati in fide pentū. ⁊ iō nō imineat aliq̄ periculū ipsis ꝑdicatoꝝ bus si patiant illoꝝ puuli detrimētū saluf. ꝓp subtractionez sacramentoꝝ: hz parētib⁹ eoꝝ q̄ ꝫ nō ꝓcurāt. Idē tho. Guil. dicit q̄ nō licet nutricib⁹ iudeoꝝ puuloꝝ inuitis parentib⁹ baptizare eos: sed si i articulo mortꝫ b facerēt. credit q̄ nō peccarēt. Et his aūt que dicit Tho. ⁊ ꝓcipue in pma rōne videt fari clare elici q̄ quis baptizari tales. l. nō debeāt in uitis parentib⁹: tm si ꝫ iū fiat recipiunt vere baptismū: qđ mihi placet quis pe. de pal. in. iiij. teneat ꝫ iū. vt ꝓs in. iij. parte ti. ð baptismo. Qui aūt suscepint fidē seu baptismū ex infidelib⁹ separandi sunt a parentibus. ⁊ sic intelligit gl. ibi. ⁊ bñ illud. c. Judeoꝝ filios vel filias ne parentū vltra inuoluantur errorib⁹ ab eoꝝ cōsortio decernimus separari. xxviij. q.j. Vbi gl. ꝑ baptismū em̄ soluit⁹ ius ꝑtie pfatis. nec ꝫ ꝓuabunt illi paterna successiōe. Et de iude. c. Judei.

¶ De infidelitate iudeoꝝ ⁊ ritib⁹ ⁊ aliox infideliū. ⁊ ð ꝓtic̄ patiōe cū eis. ⁊ de exactiōib⁹ eos. ⁊ ð fuitib⁹ eis. Ca. III

Rohibetur habita

p tio cū iudeis ⁊ balneatio. Vñ. xxviij. q.j. dicit

Nullus eoꝝ q̄ in sacro ordine sunt aut laic⁹ azyma eoꝝ māducet: aut cū his habitet: aut aliquē eoꝝ in infirmitatibus suis vocet: aut medicinā ab eis ꝓcipiat. aut se cū eis in balneo lauet. Si q̄s ꝫ b fecerit si clericus est ꝺpo mak. si laicus excōicet. Et dicit ibi glo. nisi sit missus ad ꝓdicandū eis. et de iude. q̄ sit laudabile. Dñt autē puniri ꝑfactes mō ꝑdicto fm Ray. Si postꝫ fuerint admoniti se non abstinēt ab hmōi. Guil. tñ dic q̄ i necessitate posunt eni ⁊ comedi azyma iudeoꝝ. Idē videt sentire Hugo de medicinalib⁹ in casu necessitatis: cū scz aliⁿ inueniri sufficiens medic⁹. Hosti. etiā dic q̄ xpiani nō dñt eē vt assidui ītra domū iudei. nec tanq̄ famuli. aut nutrices aut obstetrices. alⁱs si ipsi xpiani nolūt discedere dñt excōicari. et de iude. c. Judei. Sed et domū ꝓnt eis fuitia facere: ⁊ ꝓnt eē coloni eoꝝ. et eo. Adultoꝝ. Nota etiā fm Hosti. q̄ possūt xpiani iudeos hꝫ in seruos ⁊ emere. et eo. ⁊ si iudeos nō tñ dñt cū eis mozarisita q̄ hēant eos tanq̄ familiares Judei enim vt dicit Johan. and. sunt difficiliores ad conuertēdū ⁊ peritiores alⁱs ꝓmptiores ad subuertendū q̄ gentiles. Si aūt voluerint fieri xpiani fuerūt iudei sue gentiles nō poterūt dñt eoꝝ ꝓhibere. ꝛ. q. ij. Due sunt. Tñ fm Ray. ⁊ Tho. q̄ baptismū nō liberant a seruitute: sed remanent serui. q: seruitus etiā introducta est ð iure diuino. arg. dist. xxxv. sexto. Et per iusgentium. dist. j. Jusgentium. Et per ius canonicū approbata. xij. q. ij. Ecclesiaz fm Hosti. ⁊ Goff. Et addit Ray. q̄ vbi de bona cōsuetudine nō solent xpiani esse serui cōsulendū est dño q̄ in remissionez pctoꝝ suoꝝ manumittat. vel saltē pecunia mendicata vel seruitio ad tempꝰ pstito se redimat. xij. q. ij. Cum redeptor. Sed q: hoc cōsilium est ⁊ pium. si q̄s cōtrariū faciat. ꝛ. re timēdo talē conuersum ad fidem in seruitutē vel etiā alteri vendendo nō credo q̄ peccet. q: qđ nō est ꝓhibitū intelligitur esse concessū. arg. xxij. q. ij. Ebron. §. seq. in fi. Sed hoc non reperitur prohibitū. Hoc etiam asserit dominus Jo. do. in libro qui dicitur Zucula noctis.

§.I. Aquib⁹ iudei sūt ꝓ

hibendi inter xpianos cōuersantes. Primo ꝫ Ray. ne habeant aliq̄ officia publica ne occasionē hēant seniendi i eos vt di. xliij. nulla. ⁊. xvij. q. iiij. stituit. Qđ si iude⁹ ita vitan dicia suscepit ds ei denegari xpianoꝝ cōio donec q̄cqd acceperit ex tali offō ꝑ puidētia dyocesani cōuertat⁹ ipsius pauꝑ ⁊ ipse offm dimittat. Itez nullus fidelis pōt aliq̄d cō gregationi iudeoꝝ vel iudeo vel pagano in testō relinq̄re ⁊ si fecerit etiā post mortē iudicat⁹ anathema: vt. xxiij. q. ij. sane. Et itelligēdū videt nisi legaret ad subueniendū magne necessitati. Itez nō ꝺbet ꝓmitti iudei nouas erigere synagogas: hz veteres reficere dūmodo ampliores vel ꝓciosiores nō faciāt solito. Et ritus ⁊ solēnitates suas sūt permittēdi facere. et eo. cōsuluit. Itez in diebꝰ lamētationis ⁊ dñice passiōis nō debēt i publicū ꝓdire. et. eo. i nōnullis. Qđ etiā i die pasceues nō debēt hre ostia vel fenestras aptas. et eo. q: sup his. Itez cogendi sunt tales habitū deferre cōtinue q̄ ab aliis māifeste distinguant. et. e. i nōnullis Itez cogēdi sunt ad decimas ꝑdiales psoluēdas. et de ð ci. de terris. Itēcogēdi sunt xpianos testes recipere ꝺ se: sed iudeⁱ nō pōt ferre testimoniū ꝫ xpianū. et de testi. c. iudei Itez iudeis ꝓmittit agere ⁊ cōuēire apd iudices nros ⁊ nō apud seniores eoꝝ. Arbitriū pōt eligere etiā iudeū cui⁹ sententia exequat⁹ ordinari⁹. C. e. ti. iudei. Itez in sabbat suis nō debēt trahi ad iudicia: nec ipsi alios trahāt. Sed nec i aliis festiuitatibus suis debēt turbari. nec sepulcra eoꝝ ob tētu forte pecunie effodi: vt. C. e. ti. die sabbati. ⁊ et. e. sic in dei. Prelatio iudeoꝝ sup fideles.

Pro maioꝝ declaratione eiꝰ qđ dcm est in pnti. §. in pn. No. fm Tho. ij. ij. q. x. ar. x. q. dñiū ⁊ ꝓlatio infideliū sup fideles pōt dupliꝫ cōsiderari. Uno mō ꝓtū ad dñiū ⁊ ꝓlatiōnē ð nouo istituēdā. ⁊ b nullo mō ds ꝓmitti. b enim cederet in scādalū ⁊ periculū fidei. De facili eni illi q̄ subijciuntur iurisditiōi aliox imutari ꝓnt ab eis qb⁹ subsuvt sequāturꝫ eoꝝ iperiū nisi illi subditi sint magne virtutis. Silr etiā infideles cōtenerēt fidē si fideliū defect⁹ scirēt. Et ideo apls j. Cor. vj. ꝓhibet fideles cōtendere in iudicio cora iudice infideli. Et sic ecclesia ꝓhibet infideles ꝓfici in quocunq̄ officio sup fideles: vt in di. c. cōstituit. xvij. q. iiij. Alio mō pōt cōsiderari dñiū infideliū sup fideles ꝓut est iā ꝑsistens.

Ubi sciēdū q̄ dñium ⁊ ꝓlatio infideliū ortum fuit ex iure humano: sed distinctio fideliū ab infidelib⁹ est ex iure diuino. Jus aūt diuinū qđ ē ex gra nō tollit ius humanū qđ est ex naturali rōne. Et iō distinctio fideliū ⁊ infideliū ꝫ sc cōsiderata non tollit dñiuz infideliū sup fideles. pōt tñ iuste ꝑ ordinationē eccle auctoritatē hntis de ipsis infidelibus sup tale dñium auferri ius dñi ⁊ ꝓlatiōis: q: infideles merito sue infidelitaz merent amittere ius ꝓlationis qđ hnt sup fideles q̄ transferūtur i filios dei. Sz b eccla q̄nq̄ facit q̄nq̄ nō facit. Jn illis eni infidelib⁹ q̄ tpaliter subijciuntur eccle ⁊ mēbris eius. hoc ius ecclesia statuit vt. s. seruus iudeoꝝ factus xpian⁹ statiz fit liber nullo ꝓcio dato: vt di. liij. fīmitatem. ⁊ hmōi. Nec in hoc eccla iniuria facit eis quia cū iudei sint serui eccle: pōt eccla ð eoꝝ bonis disponere. Jn illis vo infidelib⁹ q̄ tpaliter nō subijciunt eccle. vel mēbris eiꝰ. ꝑdictū ius nō statuit: hz posset instituere de iure. ⁊ b facit ad scandalū vitandū: sicut ⁊ dns mandauit ꝓ se solui tributū cum nō teneret ad scādalū eoꝝ vitāduz vt habet Matth. xvij.

§.II. De ritib⁹ seu cerimo

nijs infideliū quare ⁊ qñ tolerant. Primo cui⁹ declaratiōe dicit Tho. ij. ij. q. x. ar. xj. q̄ humanū regimen deriuat a diuino regimine: ⁊ ipsū ds imitari. Dns aūt cū sit sūme bonus ⁊ ops ꝓmittit tñ aliq̄ mala fieri in vniuersō q̄ posset ꝓhibere ne eis sublatis maiora bona tollant: aut maiora mala sequant. Sic ⁊ in regimine hoim hi q̄ ꝓsunt recte aliqua mala tolerāt ne aliq̄ bona impediātur: vel etiaz ne aliq̄ mala peiora incurrant. Hinc dicit Aug. in libro de ordine

Auferm̄eretrices a rebus humanis ⁊ turbabis oia libidinibus. Sic igit infideles q̄uis in ritib⁹ suis peccēt tñ tolerari ꝓnt: vel ꝓpter hoc bonū qđ ex b ꝓuenit: vel ꝓpter aliq̄d malū vitādū. Et b aūt q̄ iudei ritus suos obseruāt in q̄bus figurabaf olim vitans fidei qui tenemus b bonū ꝓuenit q̄ testimoniū fidei nre hēmus ab hoshb⁹: ⁊ qñ figura repntat nobis ꝑ illos ea q̄ credimus: ⁊ iō in suis ritib⁹ iudei tolerant: vt ꝓs di. xlv. de iudeis. ⁊ ēt. e. c. cōsuluit. Aliox vo infideliū ritus: q: nil vtilitatis vel veritaz afferunt nō sunt aliqualiter tolerandi. nisi forte ad aliq̄d malū vitandū: vt scandalū vel dissidiū qđ inde posset ꝓuenire vel impedimentum salutis eoꝝ qui tolerati paulatim cōuertuntur ad fidem: ⁊ ꝓpter b etiā hereticoꝝ ⁊ paganoꝝ ritus eccla aliq̄n tolerauit q̄uis erat magna multitudo infideliū.

§.III. Quo sint puniendi

participātes cū iudeis circa casus ꝑdictos: ⁊ ipi iudei facientes ꝺ ꝑdicta. Participātes si sunt clerici ⁊ admoniti non sunt se emēdare: fm Ray. debēt priuari officio ⁊ bñficio. Si sūt laici vt ꝓnapes qui nolunt exeq̄ ꝑdicta: vl alij q̄ aliq̄ ꝺ spedimētū afferūt admoniti nō satisfaciūt: dñt excōicari. xxviij. q.j. nullus. Sz iudei ꝺ ꝑdicta facientes sic puniūtur vt xpiani ab illoꝝ cōione ⁊ cōsortio seu cōmertio tādiu separent⁹ sub pena excōicatiōis donec illi emēdauerint ⁊ satisfecerint: vt ꝑs ēt eo. ti. ⁊ si iudeos. Pnt etiā iudei ꝑ ecclesiā ꝺberari vel alio mō corporaliter multari de ꝓcepto epi vel ꝓncipis. ar. xvij. q. iij. stituit. ⁊ etiaz alia pena pnt puniri. et de vsur. c. post miserabile. Qđ g̃ ð q̄ ecclesia nō iudicat de his q̄ foris sunt. dicit glo. xxviij. q.j. Sepe. hoc esse vez quoad spūalē pena: q: ecclesia nō excōicat iudeos vel gentiles: sed qđ coꝛpales penas bñ iudicat de eis. vñ si nimis cōuertentur cū cōuertis ex eis ad fidē vel puertere nituntf dnt flagellari. d. c. sepe. Si aūt xpm blasphemauerint. dicit Hosti. q̄ ꝫ leges debēt decapitari. Uñ ꝓncipes seculares iudeos xpm blasphemantes grauiter punire debent pena pecuniaria vel etiam grauiori. et eo. in nōnullis Et nota fm Tho. in quadā epla ad ducissaz Lothoringie q̄ cū iudeus delinquēs nil bz ꝓter vsuras ds nihilominus ⁊ pōt puniri pena pecuniaria fm delictū ne ex sua iniquitate reporter cōmodū: ⁊ maioꝝ vtiq̄ pena q̄ quicunq̄ alius nō vsurarius in simili casu quāto pecunia que ab eis auferf minus ad eos ptinet. Pōt ⁊ insuper addi alia pena ne ad penam sufficere videatur q̄ pecuniā alijs debitā de finant poslidere. Pecunia tamē ab eis ablata pene nomine nō pōt retineri a dñis seu officialibus puniciblb⁹: hz ds de ea fieri vt dicetur in. §. sequenti.

§.IIII. De exactiōibus fa

ctis in iudeos a dñis terraꝝ qđ iuris. Dicit tho. i dicta epistola. q̄ quis sicut iura dicūt iudei merito culpef⁹ue seruituti sint addicti: ⁊ sic dñi res eoꝝ possint accipere tanq̄ sua. ita tñ q̄ nō subtrahantur v te necessaria: q: tñ opz nos ambulare honeste ad eos qui foris sunt ne nomē dñi blasphemetur. hoc obseruādū videt vt in exactionib⁹ qs face re nō ꝓsueuerunt nō ꝓgrauent: sed ad cōsueras cogi pnt.

Sed nota fm Tho. in dicta epla. q̄ cū iudei nihil hnt ꝑter vsuras cū nō possint ipsi illa retinere licite nec cōsequēter dñi recipientes collectas a talibus possunt ea sibi retinere licite: nisi forte an essent talia que ab ipsis vl ātecessoribus dñoꝝ ipsi iudei extorsissent. Si qua vo alia hnt q̄ ab eis extorserūt illis debēt restituere quib⁹ ipsi iudei tenebātur si inueniunt. Aliquin in pios vsus fm ꝓsiliū dyocesani vel alioꝝ ꝑsoꝝ vel in cōes vtilitatē terre si necesse ē fūt eroganda. Nec esset illicitū si de nouo dñi erigerent talia a iudeis: seruata tñ cōsuetudine ꝑdecessoꝝ suoꝝ hac intentione vt in pios vsus expendantur.

§.V. De donis ⁊ mercedi

bus quas dant iudei ꝓnis ꝓ labore suo. vtrū pnt licite recipi ⁊ retineri. Rñ. Guil. q̄ de his q̄ hnt iudei ꝑ aliaz modū q̄ ꝑ vsuras ⁊ rapinas: puta de aliquo artificio ac q̄stu nō est dubiū q̄ ⁊ dona ⁊ merces laboꝝ pnt accipi ⁊ retineri. Sed si nō hnt ꝑter vsuras: tūc si recipiens certat de dāno suo vitando: sic accipiēs nō peccat sicut q̄ a fure vel a raptore dānificatus est: pura ꝑ incendiū nō peccaret si acciꝑet ab eo dānū suū: hz ipse fur vel raptor nihil habet nisi qđ acquisiuit ex furto vel rapina: dū tñ nō recipiat ꝑ dāno suo in spē res ipsas alienas. Et addit etiā Tho. in supradicta epla. Si iudeus vsurarius vltro ꝺferat pecuniā amvt emteniū expedit recipere pecunia sic recepta reddat his quib⁹ de iure ds seu alijs. ⁊ dicit Guil. q̄ dona ⁊ elemosyne non sunt recipienda ab vsurarijs: qñ ꝑ hoc efficerent non soluendo: nisi vt dicrū est. Ş. recipere nō ad restituendū creditoꝛibus eius vsurarij. Modicū aūt ꝑ nihilo reputatur: ⁊ sic possunt recipi.

§.VI. De seruis iudeoꝝ

vel seruientib⁹ eis. No. fm Ray. q̄ si seruⁿ iudei est verna culus. i. de illius ancilla natus si vult effici xpianus. statiz efficit liberⁱ ⁊ libertatē nullo ꝓcio dato. C. de epi. ⁊ cle. l. dñs nobis. ar. di. liij. fraternitatē. Idē si seruⁿ fuit emptⁿ q̄ erat xpianus vel eē volebat. di. liiij. nūcipia. q: tales nō licz iudeo emere vel in seruos tenere. Idē si seruⁿ emptus erat paganus ⁊ fuit emptⁿ ea seruitūte ⁊ nūc vult fieri xpian⁹. vt i di. c. fraternitatē. Idē etiā si emit eū ea mercimonij: ⁊ nō expost eū infra tres mēses venalē: q: ꝑsumit q̄ emerit eū ea seruiendi. Si vero expostuit eū venalē infra tres menses ⁊ p eū nō stetit quin vēdiderit: ⁊ ipse vult effici xpianus infra illud spaciū vel postea liberabit⁹ dato ꝓcio. xij. solido rum ab aliquo xpiano: vt in dicto. c. fraternitatē. ⁊ eē eo. titu. c.). Et erunt illi. xij. solidi vsualis monete illius loci. eē de maledic. c. statuimus. ⁊ hoc intelligeni si dñs eum nolentē circūcidere: vel alterius secte signaculū imprimeret. Tunc enim ꝓpter iniuriā coꝛporis nullo ꝓcio dato liberabitur. di. liiij. nulla. Et no. fm Ray. q̄ talis sic redemptus non erit ꝓpterea seruus redimentis: sed erit liber: ⁊ restituer illi ꝓciū solutū. ꝓ eo: et si nō hz ꝓcium q̄rat mendicādo vel seruiat ei tm̄ q̄ seruitiū cōpensēt cū ꝓcio: ⁊ postea eat q̄ vult. ar. xxxvj. q.j. de raptoꝛibus. Et hoc intelligē nisi cā ꝑatis empt⁹ fuerit. tūc enim nō tenet ei redere aliq̄d vl seruire: q: qđ ꝑ pactate dat⁹ ꝓhibet ius ne repetat: ⁊ fic dedisse ꝓsumitur nisi ꝫ iū fuerit ꝓfectus. cōcoꝛ. Ho. ⁊ Hof. q̄ si nullus empto: cōpareat fm Her. nihilominus erit liber ⁊ ꝓcio solutū cōpellet⁹ q̄ret aut opas ꝑster. Si aūt plures sūt q̄ volūt emere. tūc fm Hof. ꝑs loci eligat magis idoneū. ff. de accu. l. si plures. vel si sunt pares ꝑs gratificet cui vult. ar. eē de iurepa. cū aūt. idē Ho. Si g̃ dic Ho. ꝓhibitū est q̄ nullū mācipiū xpianū seruiat iudeo: mkto minus liberi xpiani nō debēt eis seruire nisi eē domuz vt in laboꝛādo terras ⁊ hmōi. nō aūt intra domū alⁱs si ip si xpiani qui seruiūt iudeis in domo vt famuli nollent discedere ab eis debent excōicari: vt eē co. ti. ⁊ si iudeos. Et si iudei nollent illos dimittere ꝓhibetur fidelibus commertium cū eis: vt in dicto. c. ⁊ si iudeos.

¶ De hereⁱ ⁊ de penis hereticoꝝ. Cap. IIII

Ehereⁱ sciēdū secū

dū Pe. de thara. in. iiij. Ad b vt q̄s ꝓpie dicatur hereticus duo requrūtur. Primū est error i rōne. l. de his q̄ sunt fidei. Secm ē q̄si cōplemētuz s. ptinacia seu obstinatio in voluntate: vt. l. nō solus eligat voluntate assentire falsē doctrine: hz etiā ptinax est ad non assentiēdū vitati sibi manifestate. Uñ q̄ritū ad ꝓmū aug. fic diffinit hereⁱm. Hereticus est q̄ alicui⁹ cōmodi ⁊ q̄lis ⁊ maxime glē ꝑincipatusq̄ sui gra falsas ac nouas opiniones gignit vel seqtur. xxiij. q. iij. Hereticus. Et intelligit de opinionibus que sunt cōtra fidei. Nam si q̄s habz falsas opiniones in philosophia vel geometria. hic non dicet ꝫ Hereticus est.

reticus ꝑut heresis est ſpēs infidelitatis ſm Tho. ii.ii.q. xj. Ad fidē aūt ꝑtinet aliquid duplr. Uno modo directe ⁊ ꝑncipalr ſicut articuli fidei. Alio modo idirecte: ſcḋario ſicut ea ex quib⁹ ſequiť corruptio alicui⁹ articuli ſicut dicere ꝙ aliq̄d ꝓtrū in ſcriptura ſacra nō ſit verū: qđ est corruptio articuli de ſpūſcto q̄ locut⁹ est ꝓ ꝓphas. vel dicere ꝙ aliq̄d determinatū ab eccl̄ia in fide nō esset verū qđ esset corrupe illū articulū. Sācta eccl̄ia catholica ⁊ hmōi. circa vtraq; ꝯ potest eē heresis. Quātū ad ſcḋs ſcs ꝙ aliqs volūtarie assentit erroꝛi. Hiero. ſic dicit. Heresis grece ab electione ḋr eo ꝙ vnuſq̄ſq; eligit diſciplinas quam putat meliores. xxiij. q. iij. heresis. ⁊ intelligiť in doctrina fidei. Naz ſm Tho. ii.ii.q. xj. ſicut qui recta fidē habet ꝓpianam volūtate ſua assentit ꝓpō. ⁊ exinde his q̄ vere ad eius doctrinā ꝑtinent: ſic a rectitudine fidei ꝓpiane duplr potest aliquis deuiare. Uno modo: q: ipſi ꝓpō nō vult assentire ⁊ hic hz quaſi malā voluntatē circa ipm finē. ⁊ hoc ꝑtinet ad ſpēm infidelitatis iudeoꝝ ⁊ paganoꝝ. Alio modo q: hz intēdat ꝓpō assentire: tñ non eligit ea q̄ sunt vere a ꝓpō tradita: ſed q̄ ſibi ꝓpa mēs ſuggerit. ⁊ hoc ꝑtinet ad hereſim ꝙ quā quis ꝑtinaſ fidē ꝓpiſ: ſed dogma eius corrumpit.

Pertinacia facit hereticū

Quātū ad tertiū. ſ. ꝑtinaciā in volūtate. dicit Aug. q̄ in eccl̄ia ꝓpi morbidū aliq̄d ꝓuūcẽ q̄d ſapiunt: ſi correcti vt ſanū rectūq; ſapiāt reſiſtant ꝓtinaciter ſuaq; peſtifera ⁊ morbida dogmata emēdare noluerint ſed defenſare ꝑſiſtāt heretici ſunt. xxiij. q. iij. q̄ in eccl̄ia. Qui ḡ erraret in materia fidei putās eccl̄iā ſic credere paratus corrigi et emēdare cū audierit veritatē nō cēſet hereticꝰ. Un abbas Joachim q̄uis libellus ei⁹ quē fecit ꝯtra Petrū lōbardū fuerit dānat⁹ vt doctrina ꝑtinet: tñ q; ſe ꝛ opa ſeu ſcꝑta ei⁹ ſubmiſit correctioni eccl̄ie: ipſe nō fuit hereticus iudicatus. cḋ de ſum. tri. ⁊ fi. cat. c. Dānamus. Et ad ſ facit qđ dicit Aug. St q̄ ſua ſententiā q̄uis falſam atq; peruerſam nō ꝓtinaci animoſitate defendūt querūt aūt cauta ſollicitudine vitatē parati corrigi cū inuenerint: neq; ꝯ sunt iter hereticos deputādi. xxiij. q. iij. dixit apl̄s. Nota ergo ſm Tho. vbi. ſ. q̄ ſi aliq̄ doctores eccl̄ie diſſenſiſſe videtur: hoc est vel de illis circa que nil intereſt ad fidē vtrū ſic vl aliter teneať. vel in q̄busdā q̄ etſi ꝓtinebāt ad fidē: tamen adhuc nō erāt p eccl̄iā determinata. Poſtq; eſſent auctoritis eccl̄ie determinata ſi q̄s tali ordinationi repugnaret ꝓtinaciter hereticus cenſeret. Que q̄dē auctas ꝓncipalr reſider in ſummo pōtifice. vt hꝫ. xxiij. q. j. Quotiēs. Contra hmōi auctem nec Aug. nec Hiero. nec alius doctoꝝ ſuā ſententiaz defendit. vt. xxiij. q. j. Hec eſt fides. Hec Tho. Et idē dicit in ꝑma parte in his q̄ nō ſunt determinata p eccl̄iā vbi ſunt varie opi. doctoꝝ ſine ꝑiudicio vel piculo hereſis: potest q̄libꝫ illaz partium teneri.

Dubi⁹ in fide.

Mḋ aūt ḋr de hereticis ca. Dubi⁹ in fide est infidelis. intelligiť de eo qui ſpōte vult dubitare. ſec⁹ de illo q̄ aliq̄n vacillat circa fidē ex tēptatione: ſed cū diſplicentia rōnis ſm Guil.

Mḋ etiā dicit Hiero. ꝙ quilibꝫ ſcriptura ſacrā aliť itelligit ꝙ ſenſus ſpūſancti efflagitat a quo inſpirata est: hereticus appellari pōt. xxiij. q. iij. heresis. Intelligendū est ſm Tho. de tali expoſitōe q̄ est ꝑia ei qđ est ꝙ ſpūſanctū reuelatū. Dicit etiā idē Tho. ꝙ ſi q̄s erraret in his ad que explicite nō tenēť credere: vt ſi crederet aliqs iacob fuiſſe patrē abraā paratus corrigi cū audiret contrarium contineri ſcripturam non reputatur hereticus.

§.I. In puniēdo aūt here

Pena hereticoꝝ

ticos eccl̄a vtiť iuſticia ⁊ miſcḋia. Et ꝙ̄tū ad ſpūalia ſuffragia. i. collatōem ſacroꝝ pnie ⁊ euchariſtie ꝙ̄tū ē ex pte ſua ſpūſt miſcḋia: q: ꝙ̄tūcūq; relapſi admittit eos ad penitētia ⁊ euchariſtia ſi ꝙuertant ad fidē. de here. c. ſup eo. li. vj. Quātū aūt ad tpalia vt vitā: dignitates: officia: ſ̄ſtantia. etiam eccl̄ia vtiť miſcḋia ante relapſum in hereſim. Cum enī meruerint per ſpm lapſum ꝙ mortē coꝛpoꝛalē excludi de mūdo: q: grauiꝰ est corrūpere fidē ꝙ quam est aīe vita ꝙ falſare pecuniā ꝙ qua vite tpali ſubuenitur. Un ſi falſarij pecunie vel alij maleſactores ſtatim ꝓ ſeculares ptātes iuſte morti tradunť. mꝭto magis heretici ſtatiz cū de hereſi cōuincunť poſſent iuſte occidi. Ex magna miſericoḋia ſi reuertunť ad finē veritatē fidei abiurātes hereſim ꝙ ꝑmo lapſu peiť eis. Et aliq̄n etiā ſi clerici ſunt diſpenſať cū eis in officijs plus ⁊ minus. Aliq̄n etiā in ꝓtibus dignitatib⁹ ꝓcipue ad tollendū ſcāḋalū: vt. xxiij. q. iiij. ipſa pietas. Mḋ aūt heretici ipſo ſcto ſint excōicati etiam hoc ſit ex mia: q: medicinalis est excōicatio nō eradicans: vt ḋr. xxiij. q. iij. §. aliud est. ſed ſanās q: ad hoc ſit vt ſpūs ſaluus fiat: vt ḋr. xj. q. iij. audi. Sed ſi heretici relabantur in hereſim quoad vitā ⁊ bona tpalia exercet ꝺ eos eccl̄ia ſeuerā iuſticiā nullo mō in his pcens eis quātūcūq; penitеant. eo. ti. ad abolendā. Et ḃ fit rōnabiliter ſm Tho. vbi §. q: per hoc ꝑuideť bono cōi. Nā ſi heretici reuerti ſepe recipерent vt cōſeruarenť in vita ⁊ aliꝭ tpalibus bonis: poſſet ḃ eē in ꝑiudiciū ſalutis alioꝝ: tū q: ſi relaberenť alios inficeret: tū etiā q: ſi ſine pena euaderent: aliꝭ ſecurius ī hereſi laberenť. Ex relapſu etiā ipſoꝝ ꝑſumit de inconſtantia eoꝝ circa fidē. ⁊ ſō iuſte occidunť. Un Hiero. xxiij. q. iij. Reſecande ſunt carnes putride ⁊ ſcabioſa ouis a caulis repellēda: ne tota domus maſſa coꝛpus ⁊ pecoꝛa ardeant coꝛrūpatur putreſcat itereāt. Arrius in alexādria vna ſcintilla fuit: ſed q: nō ſtatim oppreſſus est totū oḋe eius flāma populata est. Hec ille.

§.II. Puniuntur heretici

Heretici q̄druplici ter puniū tur.

quadrupli pena ſm Ray. Prio quidē excōicatione: q: oīs hereticus ſiue occultus ſiue manifeſt⁹ est excōicatus: de q̄ excōicatione hēs in. iij. parte. ti. xxiij. c. iiij. vbi plura dicuntur de iſta materia. Secūdo depoſitiōe. q: idiſtincte. ſiue clericus ſiue laicus: etiā ſi papa vel iperator. ⁊ quilibet aliꝰ ḋz deponi ab oī dignitate. diſt. xl. Si papa. ⁊. xxiij. q. j. Qui ꝺ pacē. ⁊ oīb⁹ officijs ⁊ beneficijs ſpoliari debet. ⁊ ſi clericus ſit ḋz degradari. Sed ⁊ vaſalli dñoꝝ ſoluti ſunt a debito fidelitatis homagij ⁊ totiꝰ obſequij: ⁊ quocunq; pacto quacunq; firmitate vallato: ſi ipſi dñi incurrunt hereſim. eo. ti. c. ſi. Item heretici cū fautoribꝫ ⁊ defenſoribꝫ ſuis: ⁊ receptatoribus ⁊ ipſoꝝ filijs vſq; ad ſecūḋa generatiōnē per lineā paternā. Per lineam vero maternam vſq; ad ꝑmū gradum ad nullū beneficiū vel officium eccl̄iaſticū admittunť. alꝭs est irritū. vt eo. ti. quicunq;. ⁊. c. ſtatutū. lib. vj. Item oēs viri eccl̄iaſtici q̄ ad ꝑces taliū recepерunt dignitates ⁊ beneficia eccl̄iaſtica ſūt puniti: ⁊ ſi receperint ſcienter nō debēt in poſterū admitti ad aliā vel ſiliā dicto. c. quicunq;. Tertio rerū ablatione: q: oīa bona eoꝝ ipſo iure ſunt cōfiſcata. di. viij. quo iure. ⁊. xxiij. q. viij. c. j. ⁊ ſequē. Sed executio ipſiꝰ cōfiſcationis vel bonoꝝ occupatio nō ḋz fieri ꝑ ꝓncipes ſeculares anteq; ꝑiudicē eccl̄eſiaſticū ſnia ſup eodē crīne fuerit ꝓmulgata. e. ti. cū ſm. li. vj. Et q̄uis ipſi heretici hērent filios catholicos ꝓnaḃū tur paterna hereditate in deteſtationē criminis. Inſuper etſi poſt mortē aliqs declaraꝛeť hereticus qui in vita non fuit declaratus poſſunt bona eius occupari. co. ti. accuſatus. lib. vj. Nota tamē ꝙ ꝓpter hereſim maritoꝝ nō confiſcanť dotes vxoꝝ niſi participēt in hereſi. Si aūt reuerterent ad fidem. nō tū eis reſtituunť vel filijs eoꝝ bona ipſoꝝ: ſed oīa ipſo iure ſunt cōfiſcata. eḋ. c. ti. vergentis. Mḋ ſi aſt⁹ fieri nō pōt manu armata ſunt oīa bona ab eis auferēda: vt. xxiij. q. viij. quicunq;. Et vt dicit Ray. ⁊ Goff. licz ecclēſia videať dare generalē auctoꝛitatēm oēs expoliet eos tamen ſatis videť tutum ꝙ non fiat niſi ſpeciali edicto vel ꝑncipis vel eccl̄ie ne aliter videať potius ex cupiditate vel vltione ꝙ ex iuſticia ⁊ obedientia pugnare. xxiij. q. j. Quid culpať. ⁊. q. ij. per totū. Quarto puniunť mortē. Continuo enī poſt deprehēſionem erroꝛis niſi ad fidē reuerti velit: ⁊ hereſim ſuā abiurare ⁊ ſatiſfactionē exhibere. ſi laicus est ſubito ḋz cōburi: clericus autē poſt ſolemnē degradationem relinquiť curie ſeculari occidēdus. Si autem reuertať ad fidem derrudi ḋz in ꝑpetuū carcerē. eo. ti. Excōicamus. de rigoꝛe iuris. Abſitius tñ agiť cū eis. Reuertētes aūt ad fidē debēt abiurare ad arbitriū epi ſui hereſim ſuam ⁊ ꝓmittere ꝙ ſcripturā ꝙ firmiter renebunt ſi dem catholicā: vt. j. q. vij. quotiēs. ⁊ de cōſe. di. ij. Lego berē garius. ⁊ cē eo. ti. ad abolendam.

Recipiētes hereticos puniuntur.

§.III. De pena quaz incurrunt credētes: receptatoꝛes: fautoꝛes ⁊ defenſoꝛes hereticoꝝ.

Primo q̄dem quilibet taliū excōicatus est ipſo facto vt de ſen. excō. nouerit. de qua excōicatiōe hēs. j. iij. ptē. ti. xxiij. c. iiij. vbi etiā hēs plenā declarationē hoꝝ termino rum: q̄ ſcḋ dicank credētes ⁊ alij ꝓdicti. Et pleniuſ in. c. ſe.

Scḋo quilibet ꝓdictoꝝ ſi nō ſatiſfeceriť infra annuz ex tunc ipſo iure est infamis: nec ad publica officia ſeu cōſilia: nec ad eligēdū aliquos ⁊ hmōi. nec ad teſtimoniuz ḋ admitti: nec pōt cōdere teſtā: nec ad aliquꝰ hereditatē ſuc ceſſione accedere. Nullus q̄ ei ſup. q̄cunq; negocio: ſed ipſe aliꝭ cogitur reſpondere. Si iudex est eiꝰ ſnia nō valet. Si aduocatus nō admittiť ad patrocinium. Si tabellio nō valent eius inſtrā: ⁊ ſic in filibus. Si vo ſit clericus ab oi offō ⁊ bñficio ḋz deponi. Et illi qui tales poſtq̄ ab eccl̄ia fuerint denotati euitare contēpſerint debent excōicari. ꝓbāturq; hec oia eo. ti. excōicamus. j. Item oēs clerici qui talibus exhiberent eccl̄eſiaſtica ſacra vel traderent eccl̄eſtice ſepulture: aut elemoſynas: aut oblatiōes reciperēt: ḋ bent puniri ſuo offō ad qđ nunq; reſtituūtur ſine indulto ſedis ap̄lice ſpeciali. Silr ⁊ regulares quoz etiā priuilegia in illis locis nō ſeruenť eis: vt in. d. c. excōicamus. Item ipſi credentes hereticī ſunt dicendi. eo. ti. Excōicamus. ij. Sed pelientes etiā tales ſunt excōicati. De qua excōmunicatione hēs plene. j. in. iij. parte. ti. xxiij. c. v. Nota etiam ꝙ ſi aliquī dū in egritudine decūberēt petierint hereticos conſolatoꝛes: vt ab eis ſm eoꝝ cōſuetudinē cōſolationeꝫ recipерent: ⁊ ſic deceſſerint. Poſtmodū vo filijvel hḋes volūt ꝓbare ꝙ ipſi defuncti nō ſane mentis effecti ſuſcepint: vel poſt perditā iam loquelā. vtrū debeāt audiri tales filij vel heredes. Ad ḃ ḋ: eo. ti. c. filij. lib. vj. ꝙ ſi tales dum viuerēt erāt diffamati vel ſuſpecti de hereſi: vel ſi ꝓſiterit ꝙ ipſi ſane mētis exſtites petierint cōſolatoꝛes hmōi. heredes non debēt audiri. Alioquin admitti pōt ad ꝓbandū nō ꝙ vroꝛes filios vel familiares aut aliquos de ſuis: ſed ꝓ teſtes ſi dedignos ⁊ fidei zelatoꝛes. Suſpectus de hereſi: ⁊ ob ḃ ci tatus ⁊ qz nō cōparuit excōicatus: ſi excōicatione ꝑ annuz ſuſtinet: ex tunc velut hereticus est cōdēnādus. eo. ti. cū cōtumacia. lib. vj. Contra ꝓpianos qui efficiunť iudei vel rediunt ad iudaiſmū etiam ſi infantes vel metu mortis fuerint baptizanti procedendum est. vt contra hereticos ⁊ eorum fautoꝛes. eo ti. contra. lib. vj.

Testes cōtra hereticos.

§.IV. De relapſis in here

Inquiſitoꝛes qualiter ꝓnt ꝓcedere

ſim. Nota ꝙ tales poſt abiurationē hereſis vel etiaz ex eo ꝙ ſuſpecti ḋ hoc poſtq̄ ſe ad antiſtitis examinationē purgauerint ſi deprehēſi fuerint iudicaliter recidiuaſſe ſine vlla audiēria reliquuntur iudicio ſeculari puniendi. Sed ſi in foꝛo pniali hoc fatentur nō possunt p hoc puniri. Accuſatus aūt de hereſi vel ſuſpectus vehemēti ſuſpitiōe q̄ hñz i iudicio abiurauerit: ⁊ poſtea icurrit i ipſā relapſus cenſeť. licz antea crīmē ipſū nō fuerit plene ꝓbatū. Sz ſi leuis fuit ſuſpitio nō ḋz iudicari relapſus. ſed aſs grauiter puniri. e. ti. accuſatus. lib. vj. Item qui i vna ſpecie hereſis ſeu i vno articulo vel ſacro lapſus est. ⁊ poſtea abiurauit ſimplr hereſim: ſi poſtea erret in alio relapſus est iudicandus. e. ti. accuſatus. lib. vj. Ille de cuius lapſu in hereſim ante abiurationē cōſiterať: vel nūc cōſtat: ſi poſtea hereticos deducat receptet vel aſſocieť aut donet munera ſiue mittat: vel fauoꝛem ipendat ꝙ accuſari nō poſſit: iudicari debet relapſus. co. ti. accuſatus. lib. vj.

§.V. De inquiſitione here

Teſtes cōtra hereticos.

ſis. Nota ꝙ excōicati ⁊ ꝓncipes atq; ſocij crīminis ad teſtimoniū admittunť ꝑ ſentiz in defectū aliaz ꝓbationū ꝺ hereticos credēs fautoꝛes ⁊ defenſoꝛes eoꝝ. ſi ex nūero teſtiū aut ꝑſonaz tā deponētiū ꝙ ꝺ qs ꝺponi ꝙlitates. aliꝭ circūſtātijs nō falſa dicere ꝑſumank. e. ti. in fidei. lib. vj. Si militer admittunť illi ſup fcto hereſis ꝙ iurauerunt dicere vitatē tā ꝺ ſe ꝙ ꝺ aliꝭ ⁊ eā celādo ꝑiurauerūt ⁊ posteaveliпt corrigere dictū ſuū ꝺ ſe ⁊ aliꝭ ſi manifeſtis indicijs apparuerit tales non leuitate aut odio aut pecunia: ſz zelo fidei velle reuelare. e. ti. accuſat⁹. li. vj. Itē ꝑſidentes regimini alicui⁹ loci: ꝭ ſint excōicati: vel de fcto nō de iure iuriſditionē habeāt ad reqſitionē ordinarioꝝ ipſoꝝ vel delegatoꝝ vel inqſitoꝝ ꝑnt ⁊ debēt ꝺ hereticos credentes receptatoꝛes: fautoꝛes: ⁊ defenſoꝛes eoꝝ ſuū offīm exercere: ⁊ illi q̄ requirūt eos nō incurrūt aliq̄d ſniam. tñ dictis ꝑſidentib⁹ ꝓpter hoc i aliꝭ nullū ius est cōceſſum vel ꝓmiſſum. eo. ti. ꝑſidētes. lib. vj. Statutū loci ꝙ qđ ipedireť negociū inqſitiōis hereticoꝝ nō valet. Et dñi tenenť exhibere ⁊ corrigere. e. ti. ſtatutū. li. vj. Sacerdotes q̄ iſtruūt here ticos de celāda vitare ⁊ hmōi ꝑnt ⁊ debēt pena debita caſtigari. Religioſi etiā hereticī ſūt grauiꝰ aliꝭ puniēdi. e. ti. accuſatus. li. vj. Inqſitoꝛes in certis ꝓuintijs ꝑnt ꝓcedere ſiť vel ſeparatiz ꝓut negocij vtilitas ſuadebit. e. ti. vt offīm. li. vj. Inqſitoꝛes debēt abſoluere volēte cōuerti ⁊ inuenire eis ꝓniam: vt in di. c. In examinatione teſtiū ꝺ hereticos debēt intereſſe ꝺue ꝑſone religioſe: ⁊ ſi fieri pōt per publicaz ꝑſonā cōſcribi teſtiū dicta. e. ti. vt offīm. li. vj. Et religioſi q̄ſi fuerunt notarij: ⁊ aliꝭ ḋb⁹ iniunctū fuerit tenenť ad ſcribendū: vt in dicto. c. vt officium. Item inqſitoꝛes ſi opus fuerit inuocare ꝑnt auxiliū bracchij ſecularis ⁊ contradictoꝛes per cēſuram eccl̄eſiaſticam cōpellere nō obſtā tibus quibuſcunq; priuilegijs cōceſſis a quibuſcunq; ꝑſonis vel religioſis vel vniuerſitatib⁹: nec etiā cōſtōne ꝺ bua bus dictis: vt in dicto. c. vt offīm. lib. vj. Item in negocio hereſis ꝓcedi pōt ſimpliciter ⁊ de plano: et ſi periculum eſſz nō noiatis accuſatoribus vel reſtibus publice niſi coram aliquibus ꝓuidis ꝓcipiendo eis de tenendo ſecretū ⁊ huiſmodi: ſed ceſſante periculo publicenť. vt i aliꝭ iudicijs eo. ti. ſtatutū. lib. vj. Eſt aūt dictis hereticis ibibita appellatio. eo. ti. vt inqſitionis. lib. vj. Oēs rectoꝛes locoꝝ requiſiti a dyoceſanis vel eoꝝ vicarijs aut ab inqſitoꝛibus tenenť iurare ſeruare ⁊ cōſeruari facere conſtitutiones ꝺ hereticos credentes: fautoꝛes: receptatoꝛes: ⁊ defenſoꝛes ⁊ eoꝝ filios ⁊ nepotes: ⁊ qui iurare noluerit habeturvt infamis ⁊ hereticoꝝ um fautoꝛ ⁊ de fide ſuſpectus. nec haberi debeť. p dño: nec ad aliq̄ publicū officiū admitti ſeu aſſumi vlteriuſ: ⁊ ea ꝙ interim vt recto: fecerit: nullam ḥñt firmitatē. eo. ti. vt officii. lib. vj. Inquiſitoꝛib⁹ cōceſſuz est cōmittere citatiōes ⁊ denunciatiōes ſniaz. Item aucto: tas aduocandi peritos ⁊ clerū ⁊ ꝑſn loci: put viderint expedire negocio fidei. Item ꝓcedēdi ꝺ illos q̄ in ꝓuincia eoꝝ cōmiſerint ipſuꝫ crīmē hereſis ſi ad aliā ſe transtulerint. Item facientes fibi aſſignari a quibuſcunq; libꝛos i q̄ bus eſſent aliq̄i ꝓceſſus ꝺ hereticos: ⁊ circa hereticos in carceratos vna cū platis quibus ſubſunt penā eoꝝ mutādi vel mitigandi. Item priuādi vel priuatos nūciādi dignis tatibus ⁊ aliꝭ beneficijs eccl̄iaſticis ⁊ officijs publicis ⁊ honoꝛibus oēs hereticos ⁊ fautoꝛes. Sunt aūt dyoceſani requirendi. ⁊ de eoꝝ conſilio faciendū niſi ipſi ſcienter talibus conſuliſſent. eo. ti. vt cōmiſſi. lib. vj. Quādo negocium hereſis cōmittitur alicui vel aliquibus generaliter in certis locis: non admittiť epiſcopus eoꝝm auctoꝛitas ordinaria ꝓcedendi: vel etiam delegata ſi eam habeant. ⁊ vterq; eoꝝ de facto inquirere poſſunt cōiter vel diuiſi. Et ſi diuiſim ꝓcedāt tenenť ſibi cōicare ꝓceſſus. ⁊ per vtroſq; ſimul ſnia ꝓferať: niſi alter alteri deferat. Mḋ ſi in ſententia nō cōcordant ad ſedē apoſtolicā mittant. extra eo.

per hoc.lib.vj. Sō etiā vnus sine alio nō possit ad sentētiā pcedere.vide expeslius.j.in.c.seq. Et intellige q post dictam cōicationē pcessum ops fieri qñ nihil aliud restat agendū:nisi q sniā promulgetur. Sō si alter nō posset cō mode pcedere nisi visis actis alterius tūc semel tm cōicatio tribuak vt in extrauaganti Benedicti.xj.que incipit.ex eo. Item nota q tam eps q̄ inquisitor vn̄ sine alio possunt citare r cape r dire custodievel pedibꝰ mācipare. Sed deputare duo carcerī:r qui magis ad penā q̄ ad custodiam videatur.vel tot:mētis exponere vel ad sniam pcedere nō pōt eps sine inquisitore.nec inq̄sitor sine epo aut ei⁹ super hoc delegato.aut episcopali sede vacante delegato capituli si sui possint.ad inuicē copiā habere infra octo.dies postq̄ fuerint .possunt tn̄ q̄libet pdictoꝝ cōmittere alteri vices suas:r p lras significare suū cōsilū r cōsē sum.eī eo.Adultor.in Lemē. Quilibet carcer vel murus hereticoꝝ dz ee cōmunis epo r inquisitoꝝ.r dz habere duos custodes.vnū quē voler eps r ei puidebit.alterꝫ quē voler inq̄sitor r ei puidebit:r vterq; eoꝝ pōt habere sb se vnū fidelē ministrū:r illi⁹ loci erunt due claues:quarum vnus custodū vnā:r alī aliā tenebit .r poterit officiū ministrandi incarceratis cōmittere suo ministro .r tenentur pdicti custodes ante q̄ exequanť officiū coram eis a quibus assignantur iurare tactis sacrosanctis euāgelijs q̄ i custodia oēm diligentiā quā poterunt adhibebūt.r q̄ alicui in carcerator nihil loquet vnus nisi audiēte alio r q̄ ipsis in carceratis fideliter pferāt.pulsionē quā ipsi recipiunt et ordinatione cōi.r qđ a paretibus vel alijs psonis conferetur eisdē nisi epi vel inquisitoris vel suoꝝ cōmissarioꝝ ordinatio refragek.r eodē mō iurabunt pdicti custodes ministri r coram eisdē.eī.e.multoꝝ.in clemen. Notarij inquisitoris coram epo cū inquisitore vel substituto ab eis iurabūt sui officiū fideliter exercere.Et idē fiet de alijs psonis ad dict⁹ officiū necessarijs.eī.e.multoꝝ.in cle. Nullus aūt inquisitor pōt pcedere ꝺ officialē aliquē vel nuncium romane curie.vt in extrauaganti Job.xxij.que incipit.cum frater. De excōicatione cōtra inquisitores r eoꝝ vicarios in certis casibus:habes in.iij.pte ti.xviij.c.vij.r.viij. De multis hereticis determinatis per ecclesiā dānatis.habes.xxiij. q.iij.c.Quidā.r eī eo.Excōicamus.r de sum.tri.r fi.ca.c. j.lib.vj.r eo.ti.Ad nostrū.in Cle.

Quis sit hereticos citare,

De quadā remissione r materia hereseos. Cap. V

9 **Cienduz q̄ circa ea** que sunt fidei vel etiā mox quox noticia necessaria est ad salutē.ista tria hñt se per ordinē.t.temerariū:erroneū:r hereticū. Non enim oē qđ temerariū ē ē erroneū. Nec oē qđ est erroneū est temerarium r hereticū. Sed eꝫ qđ est erroneū est temerariū. Et qđ est hereticū est erroneū r temerariū. Temerariū ergo in hmōi est asserere tanq̄ certū illud qđ nō pōt rōne vl auctoritate pbari efficaciter. Sicut asserere q mūd⁹ terminetur post cētū vl ducētos āños. Quis em̄ ꝺ posset cō asserere tanq̄ certū ē temerariū. q; ad ꝺ nec auctas nec rō efficax habeť. Erroneū aūt addit sup temerariū falsitatē. q; errare est recedere a via recta. Et q; hr̄ veritatē in talibus ptinet ad viā ducentē ad btitudinē. ois aūt falsa assertio recedit a rectitudine veritatis. ió falsa assertio i talibus vocať error. Sic erroneū est dicere q̄ eps fuerit. hō in triduo sepulture sue. qđ tn̄ mgr̄ sen. asserit in.iij.sen. Hereticū aūt addit sup errorē simplicē q falsitas sit notoria. r q̄ tali falsitati adhereak pertinaciter. Nō ei ois error ē hereſis. alioquin nō diceret Aug. Errare potero hereticꝰ nō ero. Nō solū errauerūt ꝺ ptinaciter error:ibꝰ adheserūt oēs illi de qb⁹ habeť.xxiiij.q.iij.c.penul. Et ió oēs p hereticis habent. Ad cui⁹ euidētiā est sciēdū q; ad ꝺ q̄ aliq̄s sit p quinq; re q̄ requirunť. Primū est vt sit error: i rō ne. Scōn est q̄ error ille sit circa ea q̄ sunt fidei vel cōtra veritatē determinationis eccl'ie in his que pertinēt ad fidē vel bonos mores r necessaria ad cōsecutionē vite eterne. Tertiū est q̄ error: talis sit in illo q̄ catholicam fidē pfessus est .alꝫ eet.iudeus vel paganus non hereticus.

Ad esse hereticus habent.

Quartū est q̄ talis error: in eo q̄ fidem suscepit sit talis q̄ aliquā veritatē de xpo pfiteatur ptinentē ad hūanitatez vel diuinitatem:alꝫ si totum discrederet esset apostata.

Quintū est vt talem errorē pertinaci voluntate r obstinata eligat r sequatur.

§.I. Quantuz ad primum

Error: in rōne req̄rit ad hereſim.

sez q̄ requirit error: in rōne ad ꝺ vt quis sit hereticus:ps ex ꝺ:q; dicit Aug. Hereticꝰ est q̄ falsas opiniones gignit vl̄ sequit̄. Et rō huius est:q; hereſis est spēs infidelitatis. Sed in fidelitas est in intellectu subiectiue:sicut r fides sibi ꝺria vñ factū sine errore nunq̄ facit hoiem hereticū: vt puta si q̄s fornicak aut mechat:ilz agat q̄ veritatē q̄ dicit. Nō me chaberis.ex ꝺ nō ē hereticꝰ nisi credat vel opinet fornicari ee licitū. Et rō est:q; qñcunq; aliq̄ requirūtur ad pstōne necessario deficiente altero eoꝝ ipossibile est illud esse:q; dato oppsito q̄ sine illo possit ee iam non necessario requirerek ad cōstōne illius:sicut q; ad cōstitutionē domus necessario requirit fundamentū. paries r tectū. ió altero deficiente nō pōt esse domus. Sic ergo ad hereſis cōstituendā requiritur error: in intellectu necessario .nullū fctm̄ absolute sine errore in intellectu facit hereticū. Et ꝑpter hoc dico q̄ baptizare imagines:adorare demones. eis thurifi care:cōculcare coꝝ pxpi in luto r oia hmōi q̄ sūtvalde horrēda petā nisi sit error in itellectu nō faciūt hoiem hereticū. Et ió si q̄s facit ista:vtputa baptizare imagines.non male sentiens de sacro baptismi nec de eiꝰ effectu:nec credēs istū baptismū ee aliquē nec habere effectū expui sua:ilz facit ꝺ ꝑpter aliquē finē facilitas alterius aliq̄s credūt a demone cui querit ꝑpter ꝺ cōplacere:ita q̄ aliq̄ pacto iplicitoꝝ vel expresso illꝺ agat vt demon sibi vel alicui faciat qđ petit sm̄ q̄ characteribꝰ r figuris sm̄ artes magicas ab hoib⁹ demones pacto expresso vl̄ tacito inuocank ad desideria eoꝝ explenda dūmō nō petāt a demone aliq̄d qđ sit supra facultatez eius nec q̄tū ad potētiā:nec q̄tū ad cognitionē:sic.ſ.q̄ nō male sentiat de pāte aut cognitiōe demonis:sic essent illi q̄ crederent:vl̄ q̄ demō possit necessitare liberū arbitriū hois vel mulieris:vel illi q̄ crederēt q̄ demō oio ex tali pacto r in oēm euentū q̄tūcūq; a deo nō pmissus posset facere qđ petunt. vl̄ qui crederēt q̄ posset scire determinate alterā partē futuri cōtingētis:vel effectū aliquē facere q̄ ē ꝑpius soli deo. Tales eni nō est dubiū q̄ haberēt errorez in itellectu r male de pāte demonis sentirēt. r p oñs supositis aliꝭ cōditioīb⁹ q̄ requirunť ad hereſim essent hereticī. Sed si ex causis ꝺictis facerēt nō male sentiēres de baptismo r aliꝭ ꝺictis:etsi peccarent grauissime:non tn̄ essent hereticī. Et rō est:q; nō male sentiūt de sacro licz eo male r sacrilege vtank. Unde sunt magis fortilegi q̄ hereticī. Et eodē mō de adorantib⁹ demonē r sacrificantib⁹ ei:q; si hoc faciunt credentes diuinitatē esse in demone:vl̄ credentes q̄ cultus latrie sit ei exhibēdus :vel q̄ omnino ex exhibitione talis cultus assequank qđ requirunt a diabolo:nō obstāte dei ꝓhibitione tales essent hereticī. Sz si hoc faciūt nō ista sentiētes de demone:ilz vt aliq̄ pacto cū demone q̄ ista facili⁹ exequant ab ipo qđ itēdūt. tales nō sunt hereticī ex natura rei:ilz grauiter peccēt. Non obstat q̄ ſm̄ iura symoniacus ꝺr hereticus:vt.j.q.j. quisquis per pecuniā. r tn̄ nō habet errorē in intellectu. Nam symoniacus non est hereticus ꝑpie:ſz large dicit hereticus ꝑpter quādā similitudinē:q; ex q̄ vēdit vel emit sacra:ita agit ac si estimaret donū gratie pecunia posse possideri ſm̄ Tho. Sz nō ꝺ estimādo sicut cōiter accidit nō est hereticꝰ:q; nō ꝺ credit. ſ. donū gr̄e posse pecunia possideri: sed bene verū esset si ꝺ crederet. Itē nō obstat qđ ꝺr de hereticis .qui cunq; r.c. accusatus.lib.vj. vbi dicit q̄ adorās hereticū est hereticus. Sz grauius peccat qui adorat demones q̄ qui adorat hereticū. ergo ꝛc. Nam adorans hereticū est tunc hereticus si adorat ipm̄ ꝑpter aliq̄d cōmodū tpale sine aliquo errore fidei in intellectu nō est ꝑpie hereticus: sed iuris fictōe vl̄ ꝑsumptiōe seu fūdinarie:q; agit sicut male sentiret de fide sicut ille qđ adorat. Itez si q̄s adorat ꝺ ut hereticus videť esse hereticus:q; iudiciū ꝺs seq̄ rei veritatē. Sed talis iudicādus est vt hereticus. Nā ecclesia nō pōt iudicare nisi de his q̄ patēt. Occultoꝝ em̄ cognitor est deus r iudex.di.xxij. Erubescāt. Sed ea q̄ sunt in intellectu nō possunt patere nisi ex factis extrinsecis visis vel ꝓbatis: q̄ talis faciēs talia est iudicandus hereticus. Preterea impossibile videť q̄ aliq̄s faciat talia sez cōculcādo coꝝ pxpi r hmōi nisi male sentiat de corpe xpi. ꝓbat hoc:q; impossibile est malicia esse in voluntate q̄n sit error: in intellectu. Nā fm̄ pbm̄ oia malus est ignorans seu errās. Cū g̃ talia faciētes habeāt malicia in voluntate: ergo habēt r errorē in intellectu. Rndeť ad ista. Ad pmū. Duplex est iudiciū dei qui videt interiora hoim qui nō pōt iudicare de interioꝝ nisi p exteriora. Modo ille qui iudicat vt hereticus iudicio dei est vere hereticus ex natura rei. Deus em̄ nullū iudicat hereticū nisi habētē errorē fidei in intellectu. Sed ille qui iudicatur hereticus iudicio hoim non ops q̄ sit hereticus ex natura rei: sed q̄ fecerit tale factū p qđ appareat male sentire de fide. r per ꝺns iuris ꝑsumptione hereticus reputať. Et si q̄s ex ecclesia habet statim iudicare tales qui sic adorāt demones vel baptizāt imagines hereticos r punire sicut hereticos. Rndeo ipse iudicat magis ptinet ad canonistas q̄ theologos. Tn̄ pmo iudicio sub correctione sedis apostolice dicendū q̄ nō q̄tū est ex natura rei quicq̄d sit iuris ꝑsumptione. Et rō potest esse ista:q; qñcūq; aliq̄s efficax potest ꝺ duplici causa:nunq̄ ex natura rei ex illo effectu potest iudicari pcise altera causa. Cum igit̄ iste effectus q̄ est adorare demonē vel baptizare imagines potest procedere ex duplici cā. ſ. vel credo demonē adorādū r imaginē capere sacramētales effectus: vel q; aliquo pacto facto cū demone tacito vel expsso hoc facio:vt facili⁹ obtineā qđ volo a demone in his q̄ nō sunt supra facultatem suā:nō debeo statim iudicare ex tali effectu pcise alteram causam sez q̄ hoc faciat male sentiēs de fide. Et ideo q̄n̄ quis dicit de hmōi effectu vlteri⁹ inq̄rendū est de cā: et si ex errore r puersitate fidei hoc faciat iudicād⁹ est hereticus. Si ex alia cā iudicādus sortilegus .vl̄ illusor nō peccator. Sed dicēs:quō ecclesia iudicabit aliquē hereticū si ex facto statim nō potest iudicare:cū interiora videre nō possit. Rñ. Hereticus cognoscit̄ p actus r distinctos habitus per distinctos actus. Sicut habitus fidei cognoscit̄ p actum fidei qui est credere r cōfiteri ea q̄ sunt fidei:r habit⁹ castitatis p caste viuere. Sic ecclesia potest iudicare aliquem hereticū inquirēdo si habet actū discredēdi seu male sentiendi de aliquo articulo fidei. Itē etiā si aliquē instruxit publice vel occulte de oppsito articulorum fidei r aliis modis. pcise tn̄ ex cā adorationis demonis iudicare non potest ex natura rei esse hereticū aliquos nisi pus inuestigata cā adorātōis r inuēto q̄ hoc fecerit credēs aliq̄d de diuinū esse in eo:alꝫ si hoc fecisset nō ꝑpter ꝺ: sed vt pacto illo facto cū demone aliq̄d ab eo cōsequeret et iudicaret hereticus cū tn̄ sit fortilegus: nō distingueret fortilegius ab hereſi:cū tn̄ sint diuerse spēs pctōrū. Non g̃ ex natura rei talis iudicādus est hereticus:etsi iuris ꝑsumptiōe fm̄ glosatores iuris iudicet. Posset tn̄ ecclesia statuere valde rōnabil⁹ q̄ talia facientes sez adorātes demones vel imagines baptizātes r hmōi:etsi nō haberēt errorem fidei in intellectu vt hereticī punirent. vtrū aūt hoc sit statutus p aliqua iura nouerūt canonistę. Ad scōm rndeo q̄ nō est impossibile q̄ aliq̄s cōculcet coꝝ pus xpi absq; hoc q̄ male sentiat vel puersitatez fidei habeat de corpe xpi: q; pōt hoc facere sciens se peccare; et credēs firmiter ibi ee coꝝ pus xpi. r ꝑpter hoc vt placeat demoni r facili⁹ obtineat quod vult ab eo. Et ilz ois malus errat:nō tn̄ errore intellectus qui est hereſis: sed errās male sentiēs de his q̄ sūt fidei. Scōm qđ requirit̄ ad hereſim est q̄ error sit circa ea que sunt fidei:vel ptra veritatē determinatōis ecclesie in his q̄ ptinent ad fidem r bonos mores r necessaria ad ꝓsecutōes vite eterne. Si em̄ error sit de his q̄ nō ptinent ad fidē puta q̄ credat q̄s solē nō esse maiorē terra r hmōi nō est piculosus error. Error: cōtra sacrā scripturā:contra articulos fidei: cōtra determinatōem ecclesie in his q̄ ptinent ad fidem vel bonos mores est hereſis. arg. xxiiij.q.j hec est fides. Item determinatio dubioꝝ circa fidē ptinet p̄incipal⁹ ad ecclesiā r ꝑcipue ad summū pontificē xpi vicariū petri successorē. vt expsse ꝺr.xxiiij.q.j. quoties. Et ꝺ auctem ecclesie nulla docto: vel scīus sua sententiā defendit fm̄ Tho. nec Hiero. nec Aug. nec alius. Sicut q̄ asserens ptinaciter ptra fidē est hereticus. Ita r ꝺ determinatione ecclesie in his q̄ ptinēt ad fidē r necessaria ad salutē ptinaciter asserēs est hereticus. Ipsa enim ecclesia nunq̄ errasse in fide ꝓbat. vt ꝺr.xxiiij.q.j. a recta. r alijs capkis. Signāter aūt ꝺr q̄ asserēs determinatiōem ecclesie non simplr:sed in his dūtaxat que ptinēt ad fidē r salutem est hereticus. Nā in aliis ꝺriū sentiens nō est hereticus:sicut ius nō potest separari ab vsu in reb⁹ vsu ꝑsumptibilibus. qđ determinauit r declarauit Jo.xxij. in ex̄uagāti. ad cōditorē. Ubi dicit ꝺicētes huic sententie esse cōtumaces et rebelles ecclesie nō hereticos. Tertiū qđ requirit̄ ad hereſim est q̄ error: sit in illo qui catholicā vitatē ē pfessus. Si q̄is em̄ nunq̄ esset pfessus fidē xpianā r male sentiret de fide nō esset ꝓpie hereticus:sed simplr infidelis:vt iudeus r gētilis q̄ foris sunt. Unde dicit Aug. de ciui. dei q̄ vidēs diabolus gen⁹ humanū a culturā deorum libertatis hereticos mouit q̄ sub vocabulo xpiano doctrine resisterēt xpiane. Ops q̄ q̄ error: sit in illo q̄ in baptismo suscepit fidē xpianā ad hoc vt sit hereticus. Quartum qđ requirit̄ est q̄ sit in eo q̄ fidē suscepit taliter errās circa fidē q̄ aliquā veritatē de xpo confiteak ptinentē ad diuinitatē vel hūanitatē. Si em̄ nullā veritatē penitus de christo cōfiterek magis ꝓpie apostata q̄ hereticus existeret. Et signāter dico. ꝓpie: quia large accipiēdo etiā hereticꝰ dici potest:r grauius peccat q̄ hereticus:r grauiꝰ esset puniēdus si grauiꝰ puniri posset. Hereticus em̄ aliquā veritatē de xpo confitek. Apostata a fide nō:sicut Julian⁹ apostata r sic possunt distingui hereticus r apostata:ilz aliq̄n vnus sumak p alio. Quintū qđ requirit̄ est vt q̄s talē errorē sustinak p alio. Quintū qđ requirit̄ est vt q̄s talē errorē obstinata pertinacia voluntate r obstinata eligat r ptineāter sequatur opiniones. Unde fm̄ Hiero. Hereſis ab electōe est dicta. Et ideo fm̄ Aug. nō q̄ falsas opiniones gignit vl̄ sequit̄ sed qui ptinaciter defendit hereticus est cēsendus. Unde si quis nō ptinaci malicia sentiret aliq̄d cōtra fidem: sed ignorātia paratus cor:rigi si q̄ sentit falsum oñderet fidei esse cōtra fidē vel sacrā scripturā vel determinatōez ecclesie talis nō esset hereticus. hoc dicit Aug. xxiiij.q.iij. dixit apl's. Et ideo ipe Aug. dicebat. Errare potero:hereticꝰ nō ero:quia scilz erat paratus cor:rigi cū fidi fuisset ostensus errorꝰ. Et ideo constat q̄ quotidie inter doctores circa diuina sunt varie opiniones r aliquādo ꝺictoꝝ ita q̄ necesse est alterā esse falsam:r tn̄ nulla earum reputak falsa donec per ecclesiā altera para fuerit determiata. ar. xxiiij. q.iij. qui in ecclesia. Sciendu tn̄ q̄ ptinacia non est tn̄ iudicanda in exteriori actu:vtputa q̄ ille solus reputetur ptinax in errore qui verbis aut scriptura monitus resistit: immo etiā videť ille ptinax qui ptra predicatā in ecclesia veritatē latenter diu pfistit:vel vsq; ad mortē pdurat:quia talis non videtur p ignorantiā:sed p obstinatā malicia in tali errore tanto tpe pseuerasse. r ideo ecclesia tales ꝓcsumit hereticos. Et ex his patet q̄ opinio fratricellorum dicētium xpm̄ r apostolos non habuisse aliquid in communi quātuz ad ius r dominiū est hereticā: vt clare dicit

Argumētū in contrarium

Baptizare imagines.

Adorātes demones an statim sint iudicandi hereticī.

Adorare demones

Error: circa fidē facit hereticum

Error: xpī anū facit hereticū

Error: circa matrimoniū vouēs

Pertinacia facit hereticū

Hereſis fratricellorum.

Job.xxij.in exuaganti.cū inter nōnullos. Certū est em q ꝑs ⁊ apostoli habuerūt aliq̄d q̄tū ad vsuz facti: ⁊ oppositū ptinaciter asserere est hereticū: q; dicere contra sacrā scripturā. Certū est etiā q nūc asserere ptinaciter q in rebus q̄s habuerūt ꝑsus ⁊ apli habuerūt vsum facti denudatū omni iure est hereticū alioq̄n fuisset vsus nō iustus. Nō ꝑs sic: q: asserere ptinaciter ɔ determinatōem eccle in his q̄ ad fidē ⁊ salutē ptinēt est hereticū: vt.s. dictū est. sed hodie p ecclesiā est determinatū q ꝑs et apli in rebꝫ habuerūt nō potuerūt vsum nudū facti habere denudatū omī iure: alioq̄n fuisset nō iustus: qđ de ꝓo ⁊ aplis nephas est dicere: ergo ꝑs nūc illā opinionē esse hereticā.

Sed dubiū est an ista assertio q ꝑs ⁊ apli nihil habuerunt in cōi q̄tū ad iustū dominiū ante determinationem ecclesie essz hereticū. Posset em videri q nō. Tum q: dns nr scz Jo.xxij. dicit in dicta ꝓstitutōe. Deinceps habeatur heretica dicta opinio. Ꝙ videt supponere q ante nō erat. Tum q: istud nō erat ɔ aliq̄d cōtentū expresse in sacra scriptura nec ꝓra determinatōem ecclesie: imo ꝑna facie de terminatio ecclesie videbat magis ad hoc declinare i decretali. exist. Tum q: iz hoc posset deduci ex scriptura assumēdo vnā ꝓpositōem q̄ videbat euidēs scz q ꝑsus denudatus omī iure est vsus nō iustus: ⁊ alia ꝓpositionē q ꝓbek in scriptura. s. q ipsi habuerūt iustū vsum. Tū conclusio scz q haberēt ius ⁊ dñium nō negabat ꝓpter ꝓpositōem ꝓtentā in scriptura: sed ꝓpter aliā ꝓpositōem quā reputabāt falsam q nō habek ita clare ex scriptura. s. q vsus denudatus oī iure sit nō iustus. Et ideo sicut negare istam nō videbat hereticū: sic nec negare illā q scḝbat ex ea videbat hereticū ante determinatōem ecclesie. Quicq̄d aūt sit de hoc certū est q nūc est hereticū. Et q sp illud fuit falsum scz q ꝑs ⁊ apli nihil habuerūt etiā in cōi q̄tuz ad ius et dñium. Circa illā ꝓstitutōem. exist. de vbo. fig. li. vj. q fuit nicolai pape q̄ ɔ: q expropatio oīm rerū in cōi ⁊ in particulari ꝓpter deū est sctā ⁊ meritoria. ⁊ q ꝑs ⁊ apli nil habuerūt in cōi q̄tū ad dñium. Dicūt aliq̄ q ipa est reuocata p ipam exuagantē Jo.xxij. q incipit. q: nonunq̄. et ibi argumentū sumptū ab illa decretali. exist. in ꝓncipio nō concludit. Verū ē q aliq̄ decretalis pōt dici reuocata dupliciter Uno modo tanq̄ falsa: sicut q̄n determinat expresse ee falsum q̄d in illa decretali ꝓtinebat. Et sic dicūt q illa decretalis exist. nō est reuocata p illā Job.xxij. q: nonunq̄. Alio modo pōt dici reuocata q: dubia. s. cōtenta in illa sub dubio reuocanē. et sic dicūt q fuit reuocata. qđ declarāt sic. Illa decretalis ɔ: reuocata tanq̄ dubia circa quā ⁊ contēta in ea cōtingit cōtraria opinari. Sed sic est de illa decretali. exist. vt ꝑs p ꝓstitutionē: q: nonunq̄. ergo est tanq̄ dubia reuocata: ⁊ p ꝑns eius auctoritati nō est necessario standū. Sed ista rnsio nō euadit difficultatē rōnis q̄ inde elicit. posito em q fit reuocata siue tanq̄ dubia siue tāq̄ falsa: qđ forte nō est verū simplr: adhuc tū remanet difficultas. s. q ecclesia aliq̄n difficultat in fide ⁊ moribus aliq̄ esse vera ⁊ postea difficultat oppositū: p ꝑns eccla aliq̄n errauit ⁊ alios errare fecit. Nec p ꝑns semp fuit ꝗgo immaculata ⁊ sine ruga: qđ videt absurdū. Et ideo respondet aliter ad. c. exist. quia sicut ɔ: ex de bap. ⁊ eius effec. c. maiores. qñ occurrit aliq̄d dubiū in articulis fidei vel in scriptura sacra: iz declaratio magistralis possit ptinere ad doctores: tm declaratio ⁊ determinatio auctoritativa ⁊ finalis cui oēs habēt acq̄scere ptinet ad dñm papaz: qđ clare demonstratū est Act.xv. vbi ozta dissentione vtrū legalia deberēt seruari cū euāgelio: cōsuluerūt petrū ⁊ allos apostolos qui erāt in hierlm: ⁊ petrus sicut ꝓnceps apłorum decreuit legalia nō ee seruāda. Nec obstat qđ ibidē dicit. Ego iudico nō inquietari eos ⁊c. q: Petr ꝓnunciauerit postmodū Jacobus sicut loci illius eps: ad ostēdendū q petrus ibi sicut ⁊ in tota ecclesia iurisditiōem ordinariaz habebat. Jacob aūt in loco illo nō quidē equalē sed subordinatā: q: illa erat sub illa petri ⁊ successoz ei⁹. Aliq aūt apostoli ibi iurisditiōem nō habebāt. Itē certū est q ꝓnia iacobi nō potuit artare ex terminos sue iurisditōis: sicut sentētia vnius epi nō ligat hoies in altera dioceſi manentes. Sz illa sentētia petri obligauit vniuersos p totū mūdū cōstitutos: ergo sentētia fuit in toto orbe vr̄ ꝓsidenē. Ille aūt erat solus petrus. q̄re ⁊c. Si ergo cū occurrunt dubia circa sacrā scripturā vl articulos fidei declaratio ⁊ determinatio ad dīz papā ptinet. Adulto forti⁹ cū dubia occurūt circa intellectū alicuius ꝓstitutōis p ipm vl ꝑde cessoz: sū edite declaratio ⁊ determinatio ptinet ad ipz. Et hoc expresse dicit Gratia. ij. q. j. §. ex his oibus. videlz Ille solus habet ptātem interptandi canones qui hz ius ꝓdendi. Cū glo. Modo circa dicta illius ꝓstitutōis. exist ꝓtingebat dubitare de pauprate xpi ⁊ apłoz. Et ideo Jo. xxij. ⁊ rei vitatē ⁊ verū intellectū illi⁹ ꝓstitutōis voluit declarare. Et ideo q̄tū ad hoc nō ɔdicit illi ꝓstitutioni exist. sed declarat. Cū ꝙ dicit q illa decre. diffinit q ꝑs ⁊ apli nō habuerūt nec in ꝓpio nec in cōi aliq̄d q̄tū ad dñium. Dico q nō est verū simplr: vel. si alicubi hoc dicere ēt: itelligendū esset q̄tū ad bona immobilia. Et hoc videt dicere rex. Lu. ix. cū ɔ: filius hois nō hz vbi caput suū reclinet Christus em ⁊ apli nō habuerūt domū: agrum vel ꝑdia: sed bn eoz ꝑcia. Et credo q ista glo. sit ita bona sicut illa quā dant doctores cōiter sup vbo illius ꝓstitutōis. ex de sta. mo. cū ad monasteriū. q scz ꝓra castitatē vel pauptatē monachoz papa nō pōt dispēsare. nō potest. i. nō debet sic multi solēnes doc. glosant. Nō ꝙ ɔ: in illa ꝓstitutone exist. §. porro. dicim⁹ q abdicatio oiz rerū i ꝓpio ⁊ in cōi ꝑter deū ē sctā ⁊ meritoria qua ꝑmi fundatores ⁊c. Dico q intelligendū est oiz rerū. s. immobiliū. Et eodē modo ad illud qđ ibi ɔ: q hāc expropationē ꝑs ⁊ vbo docuit ⁊ exemplo firmauit. Dico q intellexit q̄tuz ad immobilia que ecclesia ꝑmitiua habere noluit: q: futurā in gētib⁹ ecclias ꝓuidebāt. vt ɔ:. xij. q. j. s. futurā. nō autem q̄tū ad mobilia. Vel pōt aliter glosari. s. q aliq̄d pōt dici ꝓprium dupliciter Uno modo inq̄tū distinguit ꝓtra cōes: sic abdicatio oiz rerū etiā mobiliū est meritoria ⁊ sctā. Alio mōd ꝓprium distinguat ꝓtra alienū. Et sic abdicatio oīm rerū in ꝓpio sic q homo semp viueret de alieno in quo nullū ius habet salte sicut pars cōitatis nō est meritoria nec sctā. Itē abdicatio in cōi potest sumi dupliciter. Uno modo sic q cōitas nihil habeat q̄tū ad ius ⁊ dñium nec in mobilib⁹: nec in immobilib⁹ ꝙ nullo tpe. Et sic dico q abdicatio rerū in cōi nō est meritoria nec sctā. Alio modo q cōitas sic nihil haberet q̄tū ad ius ⁊ dñium q̄ singuli de cōitate haberēt illud p libito voluntatis ac si haberent in ꝓpio: ⁊ nō fm distributōnem supiorīs. Et sic dico q abdicatio in cōi est meritoria ⁊ sancta: quā ꝑmi fundatores ecclesie fuauerūt vt ꝑz Act. iiij. sc̄z q bonis illius cōitatis non vtebant sing̈uli ad vorum: sed arbitrio superioris. Et ex his patet q ꝑ dīm nicolaū in cōstitutione. exist. ⁊ per dīm Jo. xxij. in cōstitutione. quia inter nōnullos. nō fuerūt ɔtia difficultates circa paupertatē xpi ⁊ apostoloz. Sed ꝑ Jobem fuerunt aliqua magis explicite declarata.

Decreta alis aliqua reuocatur dupliciter

Abdicatio rerum in cōi fit dupliciter

Determinatōi pape est standum.

¶ De apostasia multiplici. Cap⁹ vi

E apostasia. Nota

d finis Ray. ⁊ Host. q apostasia est temerarius a fidei statu vel obedientie vel religiōis recessus. et ɔ: q̄si post statio. fm Tho. ij. ij. q. xij. apostasia ꝓprie tat quādā retrocessionē a deo q fit p diuersos modos q̄b⁹ hō ꝺiungit deo. Cōiungit em hō deo p fidē. Sc̄o p debitaz ⁊ subiectā voluntatē ad obediendū mādatis eius. Tertio p aliq̄ specialia opa ptinētia ad supogatōem: sicut p religionē vel clericatū. Remoto aūt poni remouet posterius sed nō ecōuerso. Cōtingit ergo aliquē recedere seu apostatare a deo retrocedēdo a religione vbi est ꝑfessus: vel a clericatus ordine ꝑcipue maioꝛi. Et hec dicit apostasia ab ordine vel a religione. Et de hac. xlvij. dist. quātūliber.

Apostata fit diuersis modis,

§. I. Quātum ad primum

Sūm⁹ rector de⁹ melioꝛe ⁊ fortioꝛe nō pōt habere ecclesia ꝓrectoꝛe q̄ deū. Nā fm apłm Ro. viij. Si de⁹ p nobis q̄s ɔ nos. q. d. nullo pōt ꝓualere. Et Job. xvij. Pone me iuxta te: ⁊ cuiusuis man⁹ pugnet ɔ me. Protegit aūt deus fideles nō q̄dē vt nō tribulent: q̄nimo fm apłm oēs q̄ ꝓie volunt viuere in ꝓpo: necesse est vt ꝑsecutionē patiant: vel ab infidelib⁹ vel malis fidelib⁹ criminosis exꝑlis ⁊ blādiciis: vel a demonib⁹: vel a passionib⁹ carnis. Sed protegit ne succūbāt animo a gra ⁊ vitare recedēres. iuꝛ illud Can. viij. Adulte aq. s. tēptationū ⁊ tribulationū nō potuerūt extinguere charitatem. Quinimo sicut israelite in egypto quāto magis op primebant⁹ a pharaone tanto magis crescebant. Exod. j. Sic fideles quāto magis oppssi sunt a tyrānis ⁊ psecutoribus tāto magis multiplicati sunt ⁊ roborati. Protexit aūt ⁊ protegit deus: eos triplici scuto.

¶ Primo benuolētie internalis.

¶ Sc̄o patientie vniuersalis.

¶ Tertio sapientie veritatis.

De ꝑmo ꝑs. Scuto boneuolūtatis coronasti eū. Cū em odirēt infideles fideles ⁊ summe ꝑsequerent: ecōtra illi diligebāt ⁊ grebāt salutē eoꝝ. De sc̄o scribit Thes. iij. Dabis eis scutū labozē tuū. Cōsiderātes em passionē dñi in qua maxime labozauit ꝓ eis: animabant⁹ ad ꝓstātiā. De tertio ait ꝑs. Scuto circūdabit te veritas eius.

Triplex conuētus infidelium.

§. II. Quātum ad secundū

dicit ꝑs. in ꝑsona xpi. A cōuentu malignantiū ⁊c. Est aūt triplex ꝓuent⁹ infidelium. s. paganoꝝ: iudeoꝝ: ⁊ hereticoꝝ. Illi oēs malignant. i. malo igne ire ⁊ inuidie affectabāt et cupierūt nocere ecclesie. Qui vtiq̄ multo sunt plures q̄ fideles. Et oēs opant⁹ iniq̄tatē: nō solū in eo q̄ ꝑsequūtur nocēt fidelib⁹ ⁊ occidūt: sed etiā in his q̄ faciūt in ꝓtestatione sue fidei vel poti⁹ ꝑfidie: ⁊ in b q̄ errāt in fide cōmittūt iniq̄tatē p excellētia: q: infidelitas est maximū pctō. Et hoc ꝓbat. b. Tho. ij. ij. q. x. ⁊ sic. Cū omne pctm cōsistat formali⁹ in auersione mētis a deo tāto pctm est grauius quāto p ipm magis anim⁹ sepat a deo. p infidelitatē autē hō maxime elōgat a deo: qz nec verā cognitōez de deo hz p fallsam aūt cognitōem ipi⁹ nō appropinquat ei: sed magis ab eo elōgat. Et sic maius est pctm infidelitat⁹ oibus aliis q̄ cōtinent in puersitate moꝛ. Secus de his q̄ oppount⁹ alijs theologicis ⁊tutib⁹: vt odiū dei ⁊ blasphemia in spm̄sctm. Un ⁊ Aug. tractās illud qđ ꝑs ait Job. xv. Si nō venissem ⁊c. pctm nō haberēt. Adagnū inqt qđā pctm sub gnali noie vult intelligi hoc est pctm infidelitatis quo tenent cūcta. nec obstat qđ ait Aug. vj. q. j. c. qro. dices. Utrū catholicū pessimis moꝛib⁹ alicui hereticoꝛ in cui⁹ vita ꝑter id qđ hereticus est nō inueniūt hoies quod reꝓhendāt ꝓponere debeam⁹ nō audeo ꝑcipitare sententiā. hec ille. Nā vt dicit. b. Tho. vbi. s. ad hoc rndendo. Nihil ꝓhibet aliq̄d pctm qđ est graui⁹ fm gen⁹ suū esse minus graue fm alias circūstātias. Et ideo voluit Aug. ꝑcipitare sententiā de heretico tali ⁊ malo catholico: q: pctm hereticī etsi sit graui⁹ ex gne suo: pōt tm alleuiari fm alias circūstātias: ⁊ ecōtra pctm catholici ex aliq̄ circūstātia aggrauāri. Dicit etiā idē Tho. q infidelis ꝓ infidelitate grauiꝰ punit⁹ q̄ ali⁹ pct⁹: ꝓ quocūq̄ alio pctō ꝓsiderato pctō in genere. Sed ꝓ alio pctō: puta adulterio: homicidio ⁊ huiusmodi. si cōmittat⁹ a fideli ⁊ infideli. ceteris paribꝰ graui⁹ peccat fidelis q̄ infidelis. tum ꝓpter noticiā veritatis ex fide. tum ꝓpter sacra fidei ꝓbus est imbut⁹ qb⁹ peccando ꝓtumelia facit: qđ tāgit apłs ad Heb. x. dicēs. Deteriora mereri supplicia q̄ filiū dei ꝓculcauerit ⁊c. Et fm btm Tho. ij. ij. q. x. graui⁹ pctm est infidelitas iudeoꝝ q̄ paganoꝝ: ⁊ grauius hereticoꝝ q̄ iudeoꝝ. Nō etiā ostēditur p exemplū in vitis patrū. vbi machari⁹ inueniens in deserto caluariā hois interrogauit qs hō fuisset ⁊ vita. Qui dixit se fuisse paganū: vñ ⁊ dānatū in igne eternū. Et interrogatus ab eo si sub eo alij erant. Rndit q indei ⁊ sub iudeis hereticī: ⁊ mali q̄ piani ⁊c. Probat etiā hoc aucte. ij. Pe. ij. dicenē. Adeli⁹ erat eis nō cognoscere viā iusticie q̄ post cognitā retrosum auerti. Nō faciūt iudei ⁊ hereticī. Rationē assignat. b. Tho. vbi. s. dicēs q graui⁹ peccat ɔ fidē q̄ fidei suscepte renitit q̄ q renitit fidei quā nūq̄ suscepit sicut graui⁹ peccat q nō ipler qđ ꝓmisit q̄ si nō impletiqđ nūq̄ ꝓmisit. Sz heretici ꝓfitent fidē euāgelij ⁊ ei renitūt cā cotrupētes: ɔ graui⁹ peccāt q̄ iudei. Et q: iudei suscepērūt figurā ei⁹ in veteri testamēto quā male interptātes cotrupūt: ideo graui⁹ peccāt q̄ pagani q̄ nullo modo fidē

Infideles maximū pctō.

Fidei graui⁹ peccat infideli.

et. xvj. q. j. legi. Non ɔ tm fm Ray. iudicari apostata seu fugitiuus etiā si ad lōginq̄ diu euaget: nisi postq̄ siccuit q̄ animū redeūdi se depositisse ostēdit. ff. de re mili. l. desertoꝝ. Cōtingit etiā mentē apostatare a deo p mētem repugnantē ꝓceptis eius ecclesie ⁊ ꝓlatoꝝ. Et hec ɔ: apostasia inobediētie cū scz spōte ⁊enit ꝓcepta. Et de hac. iij. q. iiij. alieni. Et talis infamis efficit: repellit⁹ a testimonio et debet excōicari. x. q. iij. si aūt. Tertio recedere pōt q̄s a deo dimittēdo fidē eius: ⁊ tūc simplr et ex toto recedit. Et hec q̄ est apostasia pfidie simplr ⁊ absolute ɔ: apostasia: vt fuit Julianus apostata. ⁊ de hac. ij. q. vij. nō potest. Talis cū sit hereticus est excōicatus: ⁊ idē de ipo sicut de alijs hereticis. Nam repellit a dignitatib⁹ ⁊ aliis. Nota fm Ray. q illi cū sint fideles ⁊ mēte ipam fidem teneant aliquē in actū exteriozē faciūt infidelitaē: puta reuerētia idolis: sicut salomō dijs suarū vxoꝝ: iz nō sint apostate nec hereticī: tm moꝛtal⁹ peccant quātūcūq̄ ex metu hoc facerēt. quia fm Aug. satius est moꝛi fame q̄ velsi idolothicis. xxij. q. iiij. sicut sati⁹. Sumere aūt ꝓpianū habitus infidelium si ex rōnabili cā fieret: puta ad ꝓfortādū fideles captos ⁊ hmōi sicut fecit brūs Sebastian⁹ sub chlamyde militari ꝓm absc̄odens: liceret fm Guil⁹. Et hoc nisi essz institutū aliq̄d determinatū signū ad dinoscendū ꝑfessoꝛes alicui⁹ idolatrie: tūc em nō liceret. Itē nota fm Tho. vbi. s. q̄ quis ad ecclesiā nō ptineat punire infideles qui nunq̄ fidē suscepērūt: vt iudeos ⁊ paganos. vñ nō ꝓuibit eos dīno tpali qđ ꝑus habuissent: tm ad eam pertinet punire eos qui iā fidē receperūt ⁊ dimittūt: vt apostatas qđ ⁊ facit. Un q̄cūq̄ aliqs denūciat excōicat⁹ ꝑter apostasiā absoluūt⁹ subditi ei⁹ a dnio ei⁹ ⁊ iuramēto fidelitat⁹ Julian⁹ aūt apostata: q: potes erat: ⁊ ecclesia quoad hoc nō habebat cōpescendi ptātes ꝓncipes terrenos de facto ideo toleravit eū ecclesia: ⁊ fideles obediēbāt in his q̄ nō erant cōtra fidez. vt dicit Amb. xj. q. iij. Iulianus. et ad hoc vitandum maius scandalum ꝑcuꝛionis.

¶ De infidelitate in genere. Cap⁹ vii

Roterisi me deus a

p ꝓuentu malignātiū: a multitudine operantiū iniq̄tatē: q: exacuerūt vt gladiū linguas suas Ut dicit glo. sup tit. psalmi. lxiij. Hec sunt vba toti⁹ xpi. i. capitis ⁊ mēb⁹: ex eius q̄ sunt ecclesia. Recogitās enim ꝑs in passione sua quō iudei ꝓtra eū cōuenerāt consiliū faciēdo maliq̄tes cōtra eū. i. malo igne inuidie ⁊ furoris moti: quō multi ⁊ quasi oēs opati sunt iniquitatē ꝓtra eū iniuste ꝑsequētes ⁊ moꝛtē ꝓcurātes: quō acuerūt linguas suas ad detrahendū: irridendū: ⁊ blasphemandum recognoscit se in oibus habuisse ꝓtectionē a deo ⁊ defensionē ⁊ deo regratiaē. Et ex hoc fiduciā sumēs oꝛat in ꝓncipio psalmi in futurū. ꝓtegi ⁊ liberari. Sicꝛ coꝛpus eius ecclesia ab infidelib⁹ ꝑsa: sicut in ꝓteritū semp a deo fuit ꝓtecta ⁊ defensata ab ipsis: sic oꝛat in futurū ꝓtegi ⁊ eripi de manu inimici ne ꝑualeat ɔ ea in filijs ⁊ mēb⁹is suis Unde ⁊ dicit ꝓteristi ⁊c. Ubi tria notanē.

¶ Primo vigoꝛosa defensatio. ibi. Protexisti me deus.

¶ Sc̄o odiosa ꝙgregatio. ibi. A cōuentu malignantiū.

¶ Tertio ꝓnicios a locutio. ibi. Qui exacuerūt vt gla. lin.

§. I. Quātum ad primum

meliore ⁊ fortioꝛe nō pōt habere ecclesia ꝓrectoꝛe q̄ deū. Nā fm apłm Ro. viij. Si de⁹ p nobis q̄s ɔ nos. q. d. nullo pōt ꝓualere. Et Job. xvij. Pone me iuxta te: ⁊ cuiusuis man⁹ pugnet ɔ me. Protegit aūt deus fideles nō q̄dē vt nō tribulent: q̄nimo fm apłm oēs q̄ ꝓie volunt viuere in ꝓpo: necesse est vt ꝑsecutionē patiant: vel ab infidelib⁹ vel malis fidelib⁹ criminosis exꝑlis ⁊ blādiciis: vel a demonib⁹: vel a passionib⁹ carnis. Sed protegit ne succūbāt animo a gra ⁊ vitare recedēres. iuꝛ illud Can. viij. Adulte aq. s. tēptationū ⁊ tribulationū nō potuerūt extinguere charita

Quot in fidelitas sit peior

euāgelij suscepерūt. Et sic simplꝭ loquēdo infidelitas hereticoꝝ ē pessima: r iudeoꝝ peior: r paganoꝝ mala: q̄uis pagani aliq̄n in pluribꝰ errāt circa ea q̄ sunt fidei. Scuto ḡ veritatis ꝓtegit deꝰ ecclesiā ꝑ infideles: qđ scutū hꝫ q̄tuores āgulos. i. modos. Nā vītate rōnis naturalis in multꝫ defendit fides eccl̄e ꝑ paganos. Veritate scripture, pphetalis. i. veteris testamēti ꝑ iudeos. Veritate scripture euāgelicalis ꝑ hereticos. r hoꝝ vītatibꝰ ꝓfundunt: et ecclesia defendit. Unde Canl. iiij. Addille scuti pēdent ex ea. Dis armatura fortiū. r hoc patebit. ſ.

§. III. Quātum ad tertiuz

Exacuerūt vt gladiū linguas suas loquēdo.

¶ Pagani errantes circa deum.

¶ Iudei erga christum.

¶ Et heretici circa animū nostrum.

Circa deū errauerūt aliq̄ ꝓtū ad eius essentiā: aliꝫ ꝓtuz ad eiꝰ efficientiā: aliꝫ ꝓtū ad eiꝰ puidentiā: sed ꝓtecta defensa r liberata est ecclesia scuto veritatꝭ ab oi errore infidelitatis. Quātū ad diuinā essentiā errauerunt pessime antiq̄ gēriles dicētibus aliq̄bus nō esse deū. aliꝫs asserētibus plures ē deos: aliꝫs deū ē aiam mūdi. Sed oia hec sunt falsissima. Dicere aūt vel credere deū nō esse: stultuz esse ostēdit ꝑs. dicēs. Dixit insipiēs in coꝝ. suo nō est deus. Vere talis insipiens est: q̄ negat qđ ꝑbi rōne naturali. r theologi scriptura diuinalꝫ demōstrāt. Et cū pluribꝰ modis rōne hoc possit demōstrari, ꝓ nūc trīa via rō assignabitur quā ponit plin. lib. ij. Tho. j. ꝑ gēriles. c. iij. r est tal. Oīe qđ mouet ab alio mouet. ptz aūt sensu aliq̄d moueri pura solē. ḡ alio mouēte cū ipe mouet. aut ergo illd mouēs mouet aut nō mouet. Si nō mouet habet ꝓpositū. ſ. q̄ necesse est ponere aliq̄d mouēs imobile: r hoc dicim̄ deū. Si aūt illud mouēs mouet. ḡ ab alio mouente mouet. aut ḡ est ꝓcedere in infinituꝫ: aut est deuenire ad aliq̄d mouēs imobile. Sed nō est ꝓcedere in infinitum: ḡ necesse est ponere aliq̄d ꝑmū mouēs imobile qđ dicim̄ deū. Jn hac aūt ꝓbatione due sunt ꝓpōnes. ꝓbande. Pꝛima ſcz q̄ oīe motū ab alio mouet. Scđa. q̄ in motis et mouētibus nō est ꝓcedere in infinitū. Et ꝑmā. ꝓbat ꝑbs pluribꝰ modis. sed tm̄ vn̄ hic ponit: videl. ſic. Nihil ē idē simul in actu r in potētia respectu eiusdē. sed oīe qđ mouet inq̄tū hmōi est in potētia: q̄ mot. est actus existētis in potētia ꝑm q̄ hmōi. Et oē qđ mouet est in actu inq̄tū hmōi: q̄ nihil agit nisi ꝑm q̄ est in actu: ḡ nihil ē respectu eiusdē mot. mouēs r motū: r sic nihil mouet seipm. Sciendū tm̄ q̄ plato q̄ posuit oīe mouēs mouerī cōius accepit nomē mot. ḡ Aristoteles. Noīauit em̄ plato oēm operationē motū. Aristoteles aūt accepit ꝓprie motū ꝑm q̄ est actus existētis in potētia ꝑm q̄ hmōi. Qualis non est nisi diuisibilis r coꝝ. ꝓbat in. vj. phisicoꝝ. ꝑm aūt plationē mouēs seipm nō est coꝝ. pus. Accipiebat em̄ motū p qualibet opationeita q̄ intelligere r opari sit quoddam moueri. qđ etiā modū loquēdi tāgit Aristo. in. iij. de aia. Scđm hoc dicebat ꝑmū mouēs mouere seipm: eo q̄ intelligit se r vult vel amat se. Nō in aliquo nō repugnat rationibꝰ Arist. Nihil em̄ differt deuenire ad aliq̄d ꝑmum q̄ moueat seipm ꝑm Platonē: r deuenire ad ꝑmū quod oīno sit imobile ꝑm Arist. Nō aūt ꝓtū ad scđam cōclusionem. ſ. in mouētibꝰ r motis nō fit ꝓcedere in infinituꝫ. sic ꝓbat Aristo. In mouētibꝰ r motis ordinatis quoꝝ. ſ. vnū p ordinē ab alio mouet. hoc est necesse inueniri q̄ remoto ꝑmo mouēte vel cessante a motione nullū alioꝝ mouebit neq̄ mouebit: q̄ ꝑmū est cā moueḍi. ꝏbꝰ alijs. Sed si sint mouētia r mota p ordinē in infinitū non erit aliq̄d ꝑmū mouēs. sed oia erūt q̄si media mouētia: ergo nullū alioꝝ poterit moueri: r sic nihil mouebit in mundo. Et ex his ꝑs ex naturali rōne deū esse. Un r apls. Jnuisibilia dei. i. ꝓfectiones deiꝰ ea q̄ facta sunt a creatura mūdi intellecta ꝓspiciunt̄ sempiterna q̄ ꝙ virtus eiꝰ ac diuinitas.

Error circa deū eēntiam

Gentiles plures deos colere vnde mouentur

Oē motū mouet ab alio ꝑbat

Error circa puidētiam dei

Error circa creatiōnē mūdi

Ro. ſ. i. eternitas eius r eēntia eius. Quātū ad scđm. ſ. nō esse plures deos vt gēriles credebāt ꝙ tm̄ vnū deum: ostēdit non solū scriptura dicente Deut. vj. Audi isrl̄ dns deꝰ tuꝰ vn̄ est. Et apls. j. Coꝝ. viij. Et si alijs sint dij multi r dñi multi: nobis nō est nisi vn̄ deus. Sed rōne naturali ꝑm btm Tho. ꝑmo ꝑ gētiles. c. xlij. ꝑmo sic. Jmpossibile ē eē duo summe bona: q̄ qđ ꝓ supabūdantiā dr in vno solū inueniē. deus aūt est summū bonū tā ꝑm doctrinas ꝓꝛ q̄ sacras scripturas. Unde dixit moyſ Exo. xxxiij. Ego ostendā tibi oīe bonū. i. meipm. Scđm rōne etiaz clarū est q̄ maximū in vnoq̄ gn̄e est cā illoꝝ que sunt in illo gn̄e. Causa em̄ potioꝝ est effectu suo. A dño aūt deo oīa hnt esse r rōne boni: ḡ ipe est summū bonū r ꝑ ons vnus. Scđo sic. Deū esse q̄d ꝓfectū oīno cui nulla ꝓfectio desit dicere opꝛ: cū deus sit q̄ meli⁹ excogitari nō pōt. Si ḡ eēnt plures dij oporteret eē plura hmōi ꝓfecta: hoc aūt est impossibile. Nā si nulli eoꝝ deest aliq̄ ꝓfectio: nec aliqua impfectio admiscet qđ reqrītur ad hoc q̄ aliq̄d sit simplr ꝓfectū: nō erit in quo adinuicē distinguant̄: sed vnū r idē erit. Si aūt vn̄ habeat aliquē defectū quē alius non hꝫ nō erit ille deus. ḡ impossibile est esse plures. Nō ḡ gēriles coluerūt plures vt deos. aut aliq̄s hoies: vt ioue: mercurīū: venerē r hmōi. aut coꝝ. pa celestia: vt solē r lunā. aut elementa vel elemēta moti sunt ex aliq̄ virute supeminēti vel speciositate quā inuenerūt in illis nescētes ocḷos erī gere ad eum q̄ dedit eis illā vtutē r pulchritudinē. ſ. dīm deū. Et ideo stulti facti sunt opinātes illa deos q̄ creatura erāt: r aliq̄n diabolꝰ in illis adopabat mira. Unde ꝑs. Dēs dij gētium demonia. dns aūt q̄ vnus est celos fecit. Errauerūt alij dicētes deū vnū eē: sed hūc deum eē aiam mūdi motu. ſ. r rōne mundū gubernātē. qđ tenuit varro sic narrat Aug. vij. de ci. dei. c. vj. r beat⁹ Tho. ij. ij. q. xciij. ar. j. Sed hoc eē falsum oīdit ex ꝺ: q̄ aia ei cuius est aīa cōiungit r cōponit cū eo vt forma substātialis ipsius rei: vt homo qui cōponit ex aīa r coꝝ. de⁹ autez nō cōponit cum aliq̄ materia vel forma. Quis em̄ deus vbiq̄ sit per essentiā: ꝓsentiā r potentiā: nō tn̄ vnit rebꝰ sicut aia coꝝ. i: vt sit scz forma substātialis rerū vt aia coꝝ. pis. Non em̄ substātia sua imiscet rebꝰ cū simplicissim̄ sit. Un aug. eū ibi reprobat. Sciēdus est aūt ꝙ in vita ꝑnt de deo scire nō possum⁹ qđ est: sed tm̄ q̄ est. Un Job. xxxvj. Ecce deus magn⁹ vincēs sciam nr̄am. Et Esa. xlv. Vere tu es deus absconditus. Scđs error paganoꝝ fuit circa efficiētia seu opus dei: videl. creatiōis. Circa creatōem mundi antiqui ꝑbi oēs errauerūt quoꝝ triplex fuit secta magis notaꝝ. ſ. epicureoꝝ: platoiceoꝝ: aristotelicoꝝ. vt declarat beat⁹ Tho. in li. de articulis fidei. Fuit ḡ ꝑmus errorꝝ epicureoꝝ q̄ dixerūt nec mūdi materia nec compositionē mūdi a deo eē: sed ipm mundū fuisse factū a casu ex concursu coꝝ. pusculoꝝ indiuisibiliū adinuicē. i. atomoꝝ. Et hec dicebat Anaxa. Sed hoc falsum ostēdit ꝑs. dicens. Verbo dñi celi firmati sunt. i. ratōne eterna q̄ est in mēte diuina: nō a casu. Et Sap. j. Creauit deus oīa vt eēnt. r. ꝓbat autē creationē eē a deo ꝑ tale exēplum. Si q̄s intraret domum alicui⁹ r in ipo introitu sentiret magnuz calorem: r quāto vlterius ꝓcederet tāto sentiret maioꝛ caloꝛ. Jste fine dubio crederet ibi esse aliquē ignē causam illi⁹ caloris ꝙuis nō videret ipm. Effect⁹ em̄ naturalꝭ manifestat suā causam. Caliditas autē est effect⁹ ignis. Sic ꝛ ꝓpositō ꝓsiderando mundi dispositōem videm⁹ oēs res esse dispositas ꝑm varios r diuersos gradus nobilitatis r pulchritudinis. Et quāto aliq̄ deo sunt ꝓpiōꝛa tāto sunt nobiliora. Un videm⁹ coꝝ. pa celestia pulchꝛiora eē r nobiliora terrēis r ipis nobiliores coꝝ. pib⁹. Cū ḡ ista sint nec a se eē possint: q̄ ex nihilo nihil fit. Creatura ergo que ex nihilo ē seipam facere nō pōt. Oīdit em̄ ista creata vnū eē actoꝛ oīm a q̄ cūcta facta sunt r ipe a nullo fact⁹. r sic ꝛitas fidei fatet in simbolo dicēs. Credo in deū r. creatoꝛ celi r terre r. Fuit scđs error platonicoꝝ dicentiū

Error circa vnitatē dei

angeli nō sūt gubernatores mundi

deus esse creatoꝛ: mūdi: q̄ fecisse cūcta ex materia ꝓiacēti quēadmodū figul⁹ facit diuersa vasa ex materia terre sibi ꝓpposita. Nō falsuz eē tenet fidei vītas. r testatur scriptura. ij. Machab. vij. Jnq̄t illa sctā mulier filio. Respice in celuz r in terrā: r in oīa q̄ in eis sunt. Et vide q̄: ex nihilo fecit ea deus r hoim gen⁹. Ro errorꝛ illoꝛ fuit: q: volue rūt mēsurare vtutē dei r opatōem ad sūtudinē vtutis et opationis creature. Nā cū vnūquodq̄ agat ꝓ forma sua r creatura sit forma ꝓticularis r vtuz finite r determinate non potest agere nisi ad certā formā cui⁹ est cā. Materia aūt ꝓducere nō pōt: sed inducit formā in materia sibi ꝓpe ꝓpposita ab alio agēte: sicut faber introducit formā cultelli in ferro sibi ꝓpposita tali materia r hmōi. Deꝰ aūt est forma supnaturalis r vtuz infinite: r ideo pōt ꝓducere formā r materiā ex nihilo ꝓpposito. Un sicut pōt illuminare cecū resuscitare mortuū qđ natura nō pōt: sicut si tot⁹ mundus deficeret totū iterū facere posset. Sap. xij. Subest em̄ tibi posse eū volueris. Un Salo. Eccl. xviij. Qui viuit in eternū creauit oīa sil. Creare aūt ē ex nihilo aliq̄d facere. Tertiꝰ fuit erroꝛ: aristotelicoꝝ: dicētiū mundū nō habuisse ꝓncipiū: sed fuisse ab eterno. Que erroꝛ elidit ꝑ Moysen dicēs. Gen. j. In ꝓncipio creauit deꝰ celū r terrā. in ꝓncipio. ſ. tēpis. Et si q̄ris q̄n fuit illud ꝓncipiū. Dicit magr in hysto. scho. q̄ a ꝓncipio mūdi vsq̄ ad xp̄i natiuitatē fluxerūt āni quinqes mille centū nonaginta sex. Dixit aūt rabbi moyses. q̄ his ꝑbis q̄ posuerūt mundū eternū accidit sicut puero q̄ nor nat⁹ ponerē in insulā vbi nulla vnq̄ videret ꝙgnantē mulierē vel puerū nasci. Iste tal⁹ si cū diceret sibi quō puer ꝓcipit⁹ ꝓpps mor⁹ in vtero mris: r postea nasci⁹ i mūdo nullo mō vellet credere: sed videret sibi impossibile: q: mun̄ vidit hoiem nasci. vtiq̄ stult⁹ pteruus r durus eēt q̄ nō velit credere q̄ nō vidit tale qđ. Adulta em̄ sunt q̄ nō videm⁹ r tn̄ credimus. Sic illi ꝑbi q̄ nō viderūt exēplū in aliq̄ creatura que ex toto de nouo incipiat esse putauerūt res semp sic fuisse. r iō stultos appellat apls Ro. j. dicētes se eē sapientes: stulti facti sunt. Non min⁹ errauerūt circa opus creationis manichei heretici ponētes duos ꝓncipia rerū. Unū creatoꝛē inuisibiliū. ſ. deū. Aliū visibiliū. ſ. diabolū. Tertius erroꝛ: paganoꝝ q̄ acuerūt liguas suas vt gladiū fuit circa ꝓuidentiā. Ubi sciendū ꝑm btm Tho. in ꝑma p. di. xxxix. q. ij. q̄. plato. vt dicit Greg. nazāzen⁹ posuit triplicē ꝓuidentiā. Prima scz dei erga substātias intelligibiles r totū mūdū quoad genera r spēs r causas vlres. Scđam angeloꝝ bonoꝝ circa res singulares generabiliū r coꝛruptibiliū. r ad ꝺ forte fuit mot⁹ dicere: q: ipsi āgeli quoḍ celos: ex quo motu sequīt gn̄atio r coꝛruptio inferioꝝ. Tertiā demonioꝝ circa res humanas. r ad ꝺ forte mot⁹ fuit: q: oēs dij gentiū demonia. demones aute dabāt risa ꝑ illa idola de agēdis. r sic videbant habere ꝓuidentiam hoim. Sed scuto ꝓtegit vitatis reuelate eccl̄e ad repellē dū talē erroꝛē. dicēte Job. xxviij. Que aliū ꝑstituit super terrā: aut quē posuit sup oꝛbē terre que fabricat⁹ est. quasi diceret nullū. Nā vt dicit Greg. in moral. mūdū ipse ops qui cōdidit: gubernat. Et Aug. de ci. dei. Prouidētia vtiq̄ diuina regna ꝑstituūtur hūana. Nā quō est possibile deemones habere ꝓuidentiā hoim r curā qui nō querūt nisi coꝝ. interitū r malū: vt ꝺ. xvj. q. ij. visis. Moises q̄ virtuosi ꝑbet nomē dñi tetragramato: q̄ r. Rndeḍ q̄ nullū ꝓpe dictoꝝ noīa noie dei ꝓpio qđ est nomen dñi tetragramato: sed noīa quodlibꝫ ꝓdictoꝝ a quodā effectu deiꝰ da solus deus nouit hoc noie. Et ꝺ nō est inconueniens sicut aliqs homo bñ vocat aḍeodar⁹ vel deusfedit: vel aliquid hmōi: nō tn̄ vocat deus absolute. qđ esset impiū. Sic cum ꝺ: in ancte inducta Ezecḥ. nomē ciuitatis dñi. loco cui⁹ ponit nomen dñi tetragramaton: non ꝺ: absolute dns: sed dns ibidē. vbi ostendit denoiari ciuitas illa a diuina inhabitatione qđ clarius ptz ꝓ translatōem chaldaicam. Sili⁹ quod ꝺ: in Gen. xxij. Uocauit Abraam nomen loci

angeli nō sūt gubernatores mundi

Oō ꝑs sit verus deus

illius dñs videt:non dicit simplr ⁊ absolute dñs:sed dñs videt:q; scz ille loc⁹ nō est denoiat⁹:nisi a diuia visiōe:q;.s. ibi vidit hūilitatē ⁊ afflictiōem ysaac liberās eū a morte. Et sic ꝟ nomē thetragramaton nō ɔ;. nisi de deo vero. Et ꝟ etiā expsse dicit rabbi moyses in lib. directoꝝ pplexoꝝ. oñdēs q; oia noia diuia deriuata sunt ab opibus diuinis ꝓter nomē dñi thetragramaton qō est appꝛopatū altissimo creatori. Et sm ipm figt diuinā essentiā cū ꝓpctatib⁹ suis intrinsecis. Cetera aūt noia diuina imposita sunt ab opib⁹ eius:sicut ps de ꝟ noie heloy ⁊ adonay. Nā heloym vel hely impositū est ad figūdū deū a gnali; puidētia. vñ ⁊ ꝟ nomē cōicat alijs. Nā iudices ⁊ sapiētes aliq̄ dicunt dij:vt illud ps. Ego dixi dij estis. vbi i hebꝛeo ɔ;. heloym. Et hoc nomē adonay impositū est ab vl̄ psidentia. Sed hoc nomē thetragramatō q; figt nudā ⁊ puram diuinam eētiā absq; respectu aderiō nō est alteri coicabile. Et q; ps sm dictā auctē q; messias xpus est ver⁹ deꝰ. Sed puersi hebꝛei vt hre possent cām fuge puerterūt in hebꝛeo dictū passum corrūpētes lras. Nā vbi nos habem⁹. ⁊ ꝟ nomē qō vocabūt scz hoies eū. i. messiā dñs iustus nr̄. ipsi nunc habēt hoc est nomē ei⁹ qō vocabit eū nomē dñi thetragramatō. Ita q; nomē dñi thetragramatō loco cui⁹? habem⁹ dñs deus iustus nr̄:nō refert ad messiā filiū dauid:sed ad ipm verū deū q; vocabit ipꝰ messiā ad liberatiōes ppli isr̄ q̄n sibi placuerit. Sed corrupta est hec lra ab eis:qō q̄dē fidedigni bone scīe ⁊ vite iuramēto affirmauerūt sic vidisse in antiqꝫ bibliis sicut hꝫ trāslatio nr̄a: vr scz referat ad messiā illud nomē dñs iustus nr̄. loco cuius in hebꝛeo habet thetragramatō. vt refert Nic. de ly. hoc est ps scilz falsitas iudeoꝝ sup dicto passū ex trāslatōe chaldaica que apud eos autētica habet. Nā ibi ɔ;. Ecce dies veniūt dicit dñs:⁊ suscitabo messiā iustū:vbi nos dicim⁹. Dauid germē iustū. Et quo appet q; intelligit de xpo hec auctas ad lram. Et sequit. Et ꝟ est nomē qō ipsi appellabūt eū dñs iust⁹ nr̄. ⁊ ibi ponit nomē dñi thetragramatō vbi positū est nomē hoc dñs. Et sic ps q; nomē dñi thetragramaton refert ad messiā:q; noie dic̄ Hieremias appellādū a pplis sibi subdit. Est g; xps ver⁹ deꝰ ⁊ hō. Scōs error iudeoꝝ est q; nō credūt iesum xpm ee verū messiā in lege eis ꝓmissum. Nō aūt iesus xps qui nos adoram⁹ vt verū deū ⁊ hoiem sit ille messias eis ꝓmissus in lege qui ipi adhuc expectāt ostēdit ex scripturis coꝝ. Vñ ipe iesus dixit eis. Scrutamini scripturas ⁊ ipse sunt q; testimoniū phibent de me. Job. v. Loco aūt ei⁹ suscipiēt antixpm ꝓ suo vero messia put ipe xpus ꝓdixit eis. Job. v. dices. Ego veni in noie pris mei. ſ. eius gloriā querens:⁊ nō me suscepistis. Alij venet in noie suo illū suscipiet. ſ. antixpm. Et pphetia iacob q; habeꝫ Gen. penl̄. Non auferet sceptrū de iuda ꝛc. donec veniat q; mittēdus ē. vbi alia trāslatio hꝫ. veniat messias qō implet⁹ fuisse oñdit matthe⁹ cuāg. cū ait. Cū natus eēt iesus qui messiā credim⁹ i diebꝰ herodis regis iudee q; fuit alienigena. ſ. de ydumea. Et sic ablatum erat sceptrū ⁊ ducat⁹ de tribu iuda ⁊ nunq̄ reassumptus. Doc pleni⁹ habes declaratū in. iij. pte. Sed adhuc magis declarat ꝓdixit xps adūctus ipsius messie Dan. ix. Septuaginta hebdomadib⁹ ⁊ de morte ei⁹. ibi. occidet xpus ꝛc. Que oia falsē ⁊ extorte exponūt de herode vt euitēt veritatē. Sed ex rōne ostēdunt falsē exp̄nes coꝝ. vt habet. ſ. Preterea ꝓbe pnūciauerūt de ipo aduētu messie:nō solū in gnali:sed multū distincte de mysterijs eius. ſ. natiuitate. vt ps Aldichee. v. Tu bethleē terra iuda ꝛc. De adoratione magoꝝ. Esa. lx. ⁊ ps. de ꝓdicatione ei⁹. de miracl⁹: de discipulis:de passione ⁊ q̄litate passionis: et qualitate resurrectōnis. vt ps Esa. liij. ⁊ ps. xxij. ⁊ alijs locis. Oiaq; illa euāgeliste ostēdunt impleta ⁊ ab apl̄is ꝓdicata ⁊ cōfirmata miraculis ꝓinuatis. Adirū est ⁊ obstinatissimū in eis q; nō assentiāt tā radiose veritati. Sed ⁊ ipa obcecatio eoꝝ ⁊ infidelitas ꝓnunciata est a ꝓphetis permaxime Esa. Tertius error eoꝝ est q; nihil aliud expectant a suo messia vēturo nisi tpalia liberatōem. ſ. a ꝟuitute ⁊ collectōes er dispone p oībe. ⁊ q; sit eos reducturꝰ in hierl̄z materiale:⁊ collaturꝰ eis magnā pacē ⁊ abundātiā rerū ⁊ scientiā:nō aūt credūt q; sit eos vel alios redēpturus:⁊ a pctō mūdaturus:⁊ gloriā collaturus:aut ꝓ eis passurus. Nec em credūt hoiem nasci cū pctō originali. cum tñ ps. dicat ɔ; eos. Ecce in iniq̄tatibus ceptus sum. Non enim dicūt pres fuisse vel esse detentos in limbo:sed ad celum subito euolasse:cū tñ expsse sit ɔ; eos qō ait iacob patriarcha Gen. xxxvij. Descendā lugēs ad filiū meū in infernū: qui vtiq; filius. ſ. Ioseph ꝙ: sctissim⁹ fm eos nō ad infernū sed ad celos debuisset ascēdere inediate. ⁊ Job. xvij. Si sustinuero infern⁹ dom⁹ mea est. ⁊ illud ps. Ascendisti in altū cepisti captiuitatē:accepisti vt dedisti dona in hoib⁹. Sed q̄d aprius dici potuit ꝓ assertione fidei catholice et de liberatione hūani generis q̄m illud zach. ix. Tu q̄q; in sanguine testamēti tui. ſ. cōfirmatione effuso in passione. eduxisti vinctos. i. patres qui erāt vincti. i. detenti reatu culpe originalis a diabolo de lacu in quo non erat aq̄. i. limbo inferni. Si em messias nil aliud haberet facere nisi dare libertatē tpalē ⁊ bona terre:vt q̄d optebat implere libros pphetaruꝫ ꝓmissionib⁹ eius qui tantū terrena tribueret vel etiā scientiā q; est cōis bonis ⁊ malis. Cū viri nō solū fideles:sed etiā infideles pbi cōtēpserint vt lutū terrena: vt q̄d tāto desiderio flagitassent sancti patriarchę hmōi aduētū. iura illud. Roate celi desup ꝛc. Esa. xlv. ⁊ illud Aggei. ij. Veniet desideratꝰ cūctis gētibus ꝛc. nisi q; crederet ex dei reuelatōe salutē eternalē ꝓ ipm cōcedendam nō temporalē. Et hoc est q; ait Petrꝰ Act. x. Huic scz xpo iesu oēs pphete testimoniū phibent remissionē pctōrum accipe ꝓ nomen eius. Et Esa. liij. Dñs posuit iniquitates oim nr̄m sup eum. Attritus est ꝓpter scelera nostra cui? liuore sanati sumus. Hanc veritatē fidei confirmauerunt sancti immmeris miraculis. Ipsi aūt iudei postq̄ in xpm credere noluerūt nunq̄ habuerūt ꝓphetam vel miracula facientē:sed pleni sunt oībus vitijs.

Ꝟ Ꝟ. Exacuerūt quoq; he

retici linguas suas vt gladiū ɔ; doctrinā ⁊ veritatē fidei. Qui etiā recipiūt scripturas noui ⁊ veteris testamēti:eas tñ puertunt falso exponētes. Et scz plurimi fuerūt varios inuenientes errores: tres ꝓ nunc sufficit ponere circa animum nostrum multum periculosos.

¶ Aliqui q̄tum ad immortalitatē dixerunt aiam̄ ipam cum corpore mori.

¶ Alij q̄tum ad arbitrij libertatem.

¶ Alij q̄tum ad futuram miseriam vel felicitatem. ⁊ hec omnia falsa.

Quātū ad ꝓmū aiaz. ſ. humanā mori cū corpe tanꝰ falsissimū nō solū negat vitas fidei:⁊ sacra scriptura dicens Sap. v. Justi in ꝓpetuū viuēt. ſ. q̄ad aiam:⁊ apud dñm est merces eoꝝ. ⁊ Dan. xij. Euigilabūt de pulvere terre. alij in vitā eternā. alij in opprobriū vt videāt semp. Sed etiā doctrine paganoꝝ pbaꝝ: vt aristotelis ⁊ platonis q̄ fuerunt solennioꝝ. Senece tullij ⁊ poetarū: iudeoꝝ saracenoꝝ. vt ps in doctrinis eoꝝ. Et de hoc. S. in. j. p. ti. ij. de immortalitate aie. Hear⁹ etiā Tho. ij. S̄ gētiles. c. lxxviij. inducit plures rōnes q̄rū tres faciliores intellectui ꝟ ponunt. Et prima est talis. Impossibile est appetitū naturalē ee frustra. S; hō naturalr̄ appetit ꝓpetuo manere. q̄d ps ex hoc q; ee est q̄ ab hoibus oibus appetit. hō aūt ꝓ intellectū apphendit ee nō solum vt nūc vt bruta aialia:sed simplr̄. Consequit ergo ꝓpetuitatē sm aiaz qua ee simpliciter ⁊ sm omne tempus apphendit. Secūda rō est. ſ. facies est honoraBilius facto:vt etiaz Aristo. dicit. Sed intellectus agens facit intelligibilia actu:sicut lux materialis facit colores videri. Cum g; intelligibilia actu inq̄tum hmōi sint incorruptibilia:multo fortius intellectus agēs qui est potētia aie:erit incorruptibilis:g; ⁊ hūana aia cui? lumē est intellectꝰ agēs ẽ incorruptibilis. Tertia rō est. nulla forma corrūpit nisi ex actiōe cōtrarij:vel p corruptōem sui subiecti vel p defectū sue cause. Per actōem q̄dē cōtrarij sicut calor destruit q̄ctione frigidi. p corruptōz sui subiecti:sicut destructo oculo destruit potētia visiua. p defectū aūt cause sicut lumen aeris deficit deficiēte potētia solis q̄ erat ipsi⁹ causa. Sed aia hūana nō pōt corrūpi p actionē cōtrarij. Non est em aliq̄d ei cōtrarij cū p intellectū possibilē ipa sit cognoscitiua ⁊ susceptiua oim̄ cōtrariorum. Silr̄ nec p corruptōez subiecti sui. Nā humana aia nō est forma dependens a corpe sm suum esse. Silr̄ aūt nec p deficientiā sue cause:q; nō pōt habere aliquā causam nisi etnā. Et sic nullo modo aia pōt corrūpi. Unde q̄ ɔ; Eccl̄s. iij. Vn⁹ est interit⁹ hoīs ⁊ iumētoꝝ ꝛc. Loquit ibi salomō in ꝑsona hereticoꝝ hmōi q̄ reprobant in hoc. xxiij. q. iij. c. penl̄. Exacuerunt linguas suas q̄tū ad libertatē animi. Quidā em subtraxerunt aie humane libertū arbitriū dicētes oēs hoies oparī bonum vel malū sm ꝓstellatiōem sub q̄ nat⁹ est:nec posse aliter agere nisi ad qō incliat illa ꝓstellatio. Et hos vt hereticos pessimos ɔdemnat ecclesia:⁊ dicunt mathematici. xxiij. q. iij. ca. penl̄. Ab his ecclesia scuto virtutis ꝓtegit ⁊ confutat. Naz cū libertū arbitriū sit potētia ad cui⁹ actū ocurrūt volūtas ⁊ rō. ⁊ ꝟ potētie scz voluntas ⁊ rō nō sunt affixe organo corpeo vt sentiūt. corpa celestia nō pñt ꝟ influxum et vrute sup eas directe q; ignobili? nō agit in nobilius:sed ecōuerso. Nobilio: est aūt aia oi corpe celesti. oparī autez virtuose vel peccare, pcedit a libero arbitrio. falsum est q; cogat a ꝓstellatōe. Vn⁹ q̄tilis ptolome⁹ ait. Vir sapiēs dnabit astris. i. inclinationib⁹ malis q̄s sm sensualitatez haberet a ꝓstellationib⁹. Nā p rōnē ⁊ voluntatē potest hō reprimere passiones insurgētes in sensualitate. Exp̄ssē ɔ; ostendit Eccl̄. xv. vbi ɔ;. Deus ab initio ꝓstituit hoiem ⁊ reliqt eū in manu sui cōsilij. posuit ante eū malū ⁊ bonum ꝛc. ad quodcūq; voluerit extēdet manum suā. ⁊ Gen. iiij. Sub te erit appetit⁹ eius. ſ. pcti:⁊ tu dñaberis illius. Alij ecōuerso libero arbitrio nimiā libertatē attribuerūt asserentes hoiem ꝓ sua naturalia posse saluari ⁊ gram nō fore necessariā:nisi ad cognoscendū q̄d debeat fieri: nō autē ad volendū vel faciendū bonū. Et hos ɔdemnat ecclesia:q; heretici sunt:⁊ dicunt pelagiani. xxiij. q. iij. c. penl̄. Cōtra quos apl̄s. Ipse opaꝝ in nobis velle et pficere. Et Jo. xv. Sine me. i. sine mee gre adiutorio nihil potestis facere. Nō huiꝰ est sm trīa Tho. in. iij. q; cū pmiū gle sit infinitū ⁊ virtus creature finita nō pōt creatura ꝓ se agere opus q̄d attingat. ſ. p meritū ad pmiū infinitū. Sed adiuncta dei gra operi nr̄o q; est valoris infiniti:cū sit q̄dā pticipatio diuine bonitat⁹ facit ipm opus meritoꝝ iuste boni infiniti. i. gle supne. Alij puerterūt liberi arbitrij vsum asserentes hoies posse venire ad quēdā statuz pfectionis ab eis fictū in quo eis oia licerēt ⁊ subditi nō eēnt alicui legi:inducētes illō apl̄. j. Tim. j. Justo nō est posita lex ꝛc. Hos reprobat eccl̄ia in cle. ad nostrā. de hereticis. Et vocantur beghardi. Dis aīa (inq̄t idē apl̄s Ro. xiij.) ptarib⁹ sublimioꝝ subdita sit. ⁊. xj. q. iij. si dñs. cū. c. se. Ad auctez apl̄i tñdet brūs Tho. pma sc̄de dicēs. q; iusto nō est imposita lex. intelligit ꝟ vt ꝓ penas retrahēs:sed bñ vt se regulans ⁊ ordinās. nā iusti nō timore pene seruāt leges: sed amoꝝ virtutis subijciūt se ⁊ regulant se sm leges. Tertius error: pnitiosus circa aiam est:q; aīe nō patiant⁹ post hanc vitā penā:sed oēs saluent. Hic fuit error: origenis:q; dāna ⁊ ẽ ꝓ hereticō ab eccl̄a. Cōtra q̄s expsse dixit xps. Jbunt hi. ſ. mali in ignē eternū:iusti aūt in vitā eternā. ⁊ Esa. vl. Hermis coꝝ. ſ. remoꝝ:sus pscie malo⁹ nō morient:⁊ ignis eoꝝ nō extinguet. Parabolā etiā vere hystorie ad ꝟ ponit xps Luc. xvj. de diuite sepulto in inferno:⁊ lazaro paupere deportato ad sinū abrae. i. limbū. Gētiles q̄ ponunt malos hoies in alia vita reꝛ;ri:⁊ bonos reꝺescere. Exemplum etiā habeꝫ notabile de quodā viro q; habuit vxores valde mundanā ⁊ lasciuā vitijs dedita:cū tñ vir eēt multū ꝟtuosus. Et vir quidē passus est multa aduersa:⁊ infirmitates causes sibi etiā a leuitb⁹ pctis. Uxor aūt voluptatib⁹ vacabat ⁊ oia sibi cedebāt in ꝓsperitatem: nec sentiebat vnq̄ molestiā infirmitatis. Habebāt aūt vnā filiā quam pater instruebat sm deū. mater autē ad vanitates trahebat. defunctis vtriq; cepit filia vacillare animo dubitās q̄ sibi melius foꝛ:et imitari vel pr̄em bonū:sed circumdatū calamitatibus in vita sua:aut mr̄em prauā: sed bñ fortunatā in mūdo. Sup hoc igit̄ anxia et oās videt in visu celum apertū ⁊ scētos in magna gloria. inter q̄s et pr̄em asperit in maqna leticia ⁊ gaudio. ⁊ exinde inclinās oc̄os vidit terrā aptā ⁊ in ꝓfundo terre maximū ignē in q̄ cruciabāt pctōres:vbi cū aliꝭ vidit mr̄em suā maximis cruciatib⁹ laborantē rugitū ⁊ eiulatū emittentē ꝓpter immēsitatem penarū. ad quā iterū supa aspicientē pater ait. Vide filia diligēter ⁊ cōsidera q̄ vidisti:vt cognoscas cui? vitā debeas imitari:mā si malos mores mr̄is sectata fueris secū ad inferna trahēris. si aūt monita mea ⁊ exempla mecum in eternū gaudebis. Quibus visis edocta filia recta vitam tenuit. In quarto q̄ dialogoꝝ multa exempla habenē de pena ⁊ gloria alteri? vite. Confusi sunt g; oēs q̄ exacuerūt vt gladiū linguas suas:⁊ cōuicti de erroꝛ;ibus suis qui oēs defecerūt. Etsi q̄ adhuc remāserūt errores oīno deficient vt iudeoꝝ. De quibus ps. Gladius in labijs coꝝ scz false doctrine occidētis q; eis assentiūt. Et quare etiā ꝓmittat deus eos in errore ꝓmanētes viuere. assignat ps. rationē dicēs paulopost. Ne occidas eos ne quādo obliuiscantur populi mei scz qui fuerūt xpm occidētes dum adhuc permanet genus coꝝ. Sed dispergе illos scz per mūdum ne possint nocere ꝓtector meus dñe. Demū cōcludit. Cōuertent ad vesperā. i. in fine mūdi:⁊ fam̄ patientur vt canes fam̄ scilz vbi veritatis. Errores hereticoꝝ de tpe in tpus defecerūt:quos etiā ad tps ꝓmīsit de⁹ ex fidelib⁹ surgere ad exercitiū fidelīū doctoꝝ:vt scripturas attētius pscrutarent ⁊ veritatē inuenirēt ⁊ ꝓbatōem fidelīū. vt dicit Aug. xxiij. q. iij. c. fi. Paganoꝝ vo opinio ex toto pene defecit nisi ponanꝫ inter paganos saracenī q̄bus legē dedit machometus plenā erroꝛ;ibus ⁊ vitijs qui adhuc durāt. Sed ita clare est falsa coꝝ perfidia vt ⁊ animalia bruta ipsam deberent detestari ⁊ repudiare.

¶ De suꝑstitionib⁹ ꝓ modū ꝑdicationis. Cap. VIII

Distinctiones observandas

o tes vanitates supuacue. ps. xxx. Videt ꝟ esse ꝓtra illud Sap. xj. Diligis em oia que sunt ⁊ nihil odisti eoꝝ q̄ fecisti. Cū ergo deus fecerit oēs hoies et bonos ⁊ malos:ergo nullū odit. Sed ad ꝟ dicit Aug. in gloꝛ;. q̄ aliud est q̄ facit deus in hoie. aliud quod facit homo in se. Facit em deus in hoie naturā:que ex se bona est non odit:sed diligit ipam etiā in petōre. Sed q̄ facit homo ẽ pctm̄:⁊ hoc odit deus. nec tñ odit vt hō sicut nec turbat vt homo. Nā hō irascit et odit cū quadaz alteratione ⁊ sui immutatiōe. Deus aūt immutabilis est nec hz corpus nec sensualitatez corpoꝛ;ānexā in q̄ oriunt̄ ira ⁊ odiū ⁊ alie passiones. Dicit aūt irasci ⁊ odire ꝓ silitudinē ⁊ effectū hois irati aut odientis. Qui em odit aliquē nō vult eū videre:sed q̄rit eū punirī. ⁊ sic altissimus odio hz pctōres. vt ɔ;. Eccl̄. xij. q; nō respicit eos sua gratia: scz punit ⁊ exterminat. Et hoc modo intelligit istud. Odisti oēs ꝛc. Et exponit Hug. cardi. de obseruantibus. i. nimis affectuose querētibus vanitates. i. vanas diuitias supflue ponētib⁹ in eis finē sui:⁊ de attrēdentibus nimis ad subtilitates philosophicas ⁊ iuridicas inutilr̄:⁊ de vtētibus supflitionibus que plene sunt vanitatib⁹ ⁊ fallacijs. Et ista tertia exposition ꝑsequendo scz de obseruātia supflitionum: tria in dicto verbo notantur.

¶ Primo grauitas sceleris. ibi. Odisti.

¶ Secdo multiformitas criminis. ibi. obseruātes.

¶ Tertio inutilitas operis. ibi. supervacue.

Ꝺō ꝟ ps eterna largiatur

Fuga iudeoꝝ

Ꝺō xps sit verus messias

Aliꝰ mor cū corpe est error

gr̃auitas supstitiõis

Primũ est gr̃auitas sceleris in supstitiõnibus.ꝛ b̃ oñdit in pma ptẽ ex b̃ qõ dicit ps.deum odire tales.Odisti ꝛc. Non aũt dr in sc̃ptura deũ aliquẽ odire nisi ꝑpt mortale pctm:vñ apparet istud eẽ dãnabile ꝛ eternali igne puniri.ꝛ merito.Nã istud vitiũ dr vsurpat diuinitatẽ:irritat fideli tatẽ agit ꝭ dei ꝛ ecclesie ꝓcepta ꝛ voluntatẽ.Primũ ps ex hoc:q; scire futura vel occulta est ꝓpriũ dei. iuꝛ illõ Esa. xli. Futura ꝛ nouissima annũciate nobis:et dicem⁹ q: dñ estis.Et Salo in.iii.Reg.viii. Tu sol⁹ nosti corda filioꝝ hoiꝭ.Sanare etiã infirmos sine medicinis ꝛ remedijs naturalib⁹ est ꝓpriũ dei. Sed p supstitiõem ꝛ obꝑuantiã augurioꝝ ꝛ diuinationũ q̃rũt hoies scire futura ꝛ occulta ꝛ p incãtationes ꝛ breuia q̃rũt sanitatẽ sine medio naturali ꝛ sine dei adiutorio.Vñ sc̃m qvolũt sibi vsurpare q̃ sunt ꝓpa deo qõ est marie supbie. Scds.s.q̃ irritat fidelitatẽ i.pmissionẽ quã fecit deo in baptismo.ps ex hoc:q; in baptismo,pmisit abrenũciare diabolo ꝛ põpis ei⁹.Ds talib⁹ vti ꝛ facere ẽ q̃rere auxilijs diaboli ꝛ facere pactũ cũ eo: eũ venerari vt p ea vana ꝛ falsa q̃ facit sibi ꝓferat qõ q̃rit sanitatẽ vel noticiã alicui⁹ rei occulte ꝛ hmõi.Vñ Chrys. de chananea inqt.Nõ ꝓterit ad diuinos : nõ vocauit magos:nõ alligaturã q̃siuit:nõ ipostatrices mulieres addu xit.i.incantantes:nõ ad falsa ꝑdicta ꝛfugit : sed reliqt oẽs diaboli falsitates ꝛ venit ad dñm iesum. vbi oñdit hec eẽ adiutoria diaboli.Et apls dicit ad Gal.iiii. Dies obꝑuaꝝ ꝛ tpa ꝛ mẽses ꝛ anos:timeo ne forte in vanũ labo:aueriꝭ in vobis.s.fidẽ vos pdendo.Et Aug.dicit.xxvi.q.vii.Non obꝑueris. postq̃ multa taliũ ꝑdicariter posuit q̃ qui ista sectant fidẽ negãt ꝛ baptismũ:ꝛ sunt deteriores infidelib⁹: ꝛ si se nõ correxerint ad eternã dãnatiõem tendũt. Tertiũ ps ex b̃ q: de⁹ exꝑsse ꝓhibet ista dicẽs. Nõ auguriabimini nec obꝑuabitis somnia.Ecclesia aũt ꝓhibet ista.vt patet xxvi.q.v.ꝓ totũ.et.q.vii.ꝛ eẽ de fortil.c.in tabulis. Vñ ad detestatiões hui⁹ sceleris ponit inter casus refuatos epis. ſſiũt etiã i ysis maxima sacrilegia:q: imiscent cũ his sacra vel sacralia:ꝛ multa turpissima fiũt ꝛ comedunt:ꝛ dicun tur q̃ turpe esset dicere.Odisti ergo ꝛc.

¶De fortuna. Caplm IX

Beatus vir cuius est

nomẽ dñi spes ei⁹:ꝛ nõ respexit in vanitates ꝛ insanias falsas.ps.xxxix.Bstitudinẽ q̃libet natural⁹ appetit : sed ad eã nõ puenit nisi spes ei⁹ q̃ in se nõ oñdit:hz in adiutorio dei vl⁹ in noie dñi: qõ nomẽ est Ihesus q̃ interꝑtat saluator.i.salutẽ aiẽ ꝛ corꝑis spat ꝑsecũ a Iesu salutari:ꝛ nõ respexit ad vanitates.i.ad tpalia in q̃b⁹ oñdat: ꝛ insanias falsas.i.supstitiões varias.Circa b̃ multi errãt aspicientes ad talia:ꝛ ꝓdicentes in illis q̃si ꝑilla saluãdi nõ a deo.

¶Est eñ insania falsa fortunationis.

¶Est insania falsa constellationis.

¶Est insania falsa fatationis.

Opinio q̃ fortũ a fit dea

Adulti credũt ꝛ asserũt multas vanitates ꝛ insanias.i. fatuitates falsas. Circa ista aliq̃ de fortuna aliq̃ de ꝓstel lationib⁹ aliq̃ de fato. De fortuna varie sunt hoies opinati. Aliq̃ ethnici ꝛ rudes hoies opinati sunt deã eẽ.vñ ꝛ rome ei fecerũt edẽ ꝛ arã ꝛ simulacrũ ipamq; vt deã colebant ꝛ ipm simulacrũ fortune locutũ est pluries qõ matrone rite ei dedicauerãt. Sed Augu.in.iiii.de ciui.dei.c. xviii.et.xix.vbi ista refert oñdit hoc esse fallacią ꝛ errorẽ. Nã plato ꝛ alij ꝑbi ꝛ sapiẽtes oẽs deos vtriusq; sexus: fi tñ sexũ habẽt:cũ nec sexũ habeant: nec plures sint ꝑm veritatẽ:dixerũt eos esse bonos: sed fortuna aliq̃ est bona aliq̃ mala.An forte cũ mala est in malignũ demonẽ cõuertit ꝛ dea nõ est. Sed cũ sint multi hoies fortunati tot ersit dee iste:q̃ sunt hoies bone fortune.Et cũ sint pluri mi male fortunati erit fortuna si vna est sit bona ꝛ mala. Bonã esse dicũt q̃ bonis ꝛ malis venit:in hoc differens a felicitate quã etiã dicebãt ꝛ colebãt vt deã: quia felicitas illa est quã boni hñt ꝑcedentibus meritis.ſfortuna vo q̃ bona dr sine vllo examine meritoꝝ fortuito accidit hoib⁹ bonis ꝛ malis:vñ fortũa noiatr. Sed quo est bona si sine vllo iudicio venit ad bonos et malos. Vt q̃d colit q̃ ita cecа est passim in quoslibet incurrẽs vt suos cultores ple rũq; ꝑtereat:ꝛ suis ꝓtractoribus hereat. Aut si aliq̃d ꝓfi ciũt cultores eius vt ab illa videanꝰ ꝛ amenꝰ:iam merita sequit nõ fortuitu venit. Vbi est q̃ illa diffinitio fortune: vbi est qõ a fortuita nomẽ accepit. Nihil eñ ꝓdest eã cole re si fortuna est. Si suos cultores discernit vt ꝑsit fortũa nõ est. Qõ si iupiter ipam quo voluerit mittit ipe solus colat:nõ illa q̃ resistere nõ põt ei iubẽti.ſſalsissimũ ergo ẽ fortunã deã cẽre vsuria demonũ factũ est vt loq̃rer fortu ne simulacrũ. Ad q̃d eñ aliꝰ locuta ẽ nisi vt hoies recte vi uere nõ curarẽt:occiliata sibi fortuna q̃ illos sine vllis me ritis bonis faceret fortunatos. Et Lact.dicit in li.iii.q̃ b̃ simulacrũ cũ copia ꝛ gubernaculo fingũt tanq̃ fortunaꝛ opes tribuat:ꝛ humanarũ rerũ regimẽ obtineat.Sed vt dr Esa.lxv. Ve q̃ ponit fortune mẽsam.i.aram tanq̃ dee Et subdit.Dinumerabo vos in gladio.s. iudicij ꝛ eterne dãnatiõis. Alij dixerũt fortunã esse accidentiũ rerũ subij ctũ:ꝛ inopinatũ euentũ absq; oñi cã supiori vel inferiori. Vñ aliq̃ opinati sunt vt refert dñs Job.dñici sup Eccl'a sten.q̃ oia eueniebãt in mũdo a cãu ꝛ fortuna sine diuia ꝓidẽtia vel celoꝝ influẽtia:ꝛ sine cuiuscũq; rõnalis crea ture ordinatõe ꝓuia. Vñ ꝛ Aug.de ci.dei lib.v.dicit.q̃ ca sualia dicunt q̃vel nullas hñt causas vel nõ alią rõnabili ordine,ꝓcedũt.Exemplũ refert Valerius in ꝓmo li.q̃ dũ remiges quidã haurirẽt aquam de sentina fluctus maris quẽdã e nauí eiecit in mare:ꝛ mox ali⁹ fluctus ꝛius illũ eiectũ nauí restituit.A casu ꝛ fortuna fuit vtrunq;:q: sine aliqua cã rõnabili ꝛ ꝓuidentia cuiuscũq; hoc euenit.Sic igit aliq̃ ꝑbi casum ꝛ fortunã posuerũt in oibus.in quoꝝ ꝑsona inqt Salo.Eccl's.ix.c. Verti me ad alia:vidiq; sub sole nec velocium esse cursum:nec fortiũ bellũ:nec sapientũ panẽ:nec doctoꝝ diuitias:nec artificũ gr̃am: sed tpus ca sumq; in oibus.i. aliq̃ velociores a cursu impediuntur: ita q̃ tardiores ꝓcedũt ꝛ corꝑaliter : et fortiores in bello aliq̃n vincunt⁹ a min⁹ fortib⁹.ꝛ sapiẽtes.i.magi ꝛ incãtatores q̃ deberẽt ex illa arte esse diuites. aliq̃n carẽt panẽ:q̃ oia videnꝰ ꝓcedere ex eo ꝙ a casu cũcta pueniũt. Ad qõ facit q̃ q̃dã ethnicus hystoricus ait.ſfortuna in oi re dñat.Et ꝙ empedocles dixit mundũ pluries distinctũ in ꝓtes ꝛ in chaos quoddã redactũ aduenięte lite ꝛ adue nięte amicitia.Nã aduenięte lite dicebat q̃ ꝑus erat cha os.i.materiã cõfusam distinctã in pres:vt hoiem:equum: canẽ:auẽ:piscẽ:lapidẽ:aurũ:argentũ:terrã:ꝛ hmõi. ꝛ tunc etiã casualr mẽbra recipiebãt talẽ situ in corꝑe qualẽ hñt vt qõ alꝰ fuit caput postea factũ sit manꝰ ꝛ hmõi. Et iste casus dñat in reb⁹ quousq; iterũ veniat amicitia ꝛ omnia redigat in vnũ chaos.Et postea iteꝝ aduenięte discordia seu lite ali⁹ casus dñabit toti generi rerũ. Et sic q̃vn⁹ ha bens vꝛ:ẽ habeat filios:alius nõ habeat: vnus sit diues alius paup:vnus sit sanus: alius infirm⁹:vn⁹ in iuuẽtute moriatur: alter in senectute:vel media etate:vel puericia: duobus cadẽtibus de aliquo loco: vn⁹ frãgat sibi pedem alter nõ;vnus sit bon⁹:alter malus : totũ hoc dicũt esse a casu ꝛ fortuna sine aliq̃ ꝓidẽtia alicuius. Sed hoc esse falsissimũ oñdit ꝛps dicẽs Adat.vj. Si fenũ qõ hodie est ꝛ cras in clibanũ mittit deus sic vestit floribus.i.ita viua cibus coloribꝰq; nec salomõ in oñi gloria sua potuit ha bere vestimentũ tã pulchri coloris quãto magis vos pu sille fidei.s.vestiet ꝛ ꝓuidebit.Et si volatilia que nõ seruũt neq; metũt pascit:quãto magis hoibus,ꝓuidet. Ipsi enim est cura de oibus. Sap.j. Creauit eñ deus oia vt essent ꝛ sanabiles fecit rones hoiũ. vnde non a casu per se facta sunt. Sic determinauit btus Tho in.iii.cõtra gentiles.et ꝓma parte.q.xxij.ꝓ totũ.q̃ oia inferiora subsunt diuie ꝓ uidẽtie s.mũdus ꝛ corꝑalia:mor⁹ ꝛ act⁹ oĩm inferiorũ:act⁹ humani ꝛ generalr oĩs creatura. Vñ Salo.Eccl's.ix.Ver ti me ad alia.i.de ꝺictõe in ꝺictõem a ꝓfundo inferni. vñ ꝓcessit falsissima opinio q̃ ꝺr: oia cuẽre a casu ꝛ fortu na ad sublimitatẽ diuine ꝓuidẽtie qua cũcta gubernant: in qua vidi q̃ nõ ẽ cursus velociũ. Veloces sunt q̃ cũ ma gno feruoꝛe deo fuire incipiũt:vl⁹ sine quacũq; difficultate opibus dei imoꝛant. Et ista velocitas siue ꝙersionis vt pauli ꝛ magdalene siue opationis sicut pauli nõ fuit pau li:sed dei q̃ trahebat.Amos.ij. Veloꝛ pedib⁹ suis nõ sal uabit:nec fortiũ bella.ſfortes sunt q̃ virilr tẽtationib⁹ resi stũt:vt Autoni⁹:bñdict⁹:bernard⁹ ꝛ ceteri.Sed ista fortis tudo ꝛ victoria nõ fuit ipsoꝛ ꝓncipalr sed dei.ps.Dñs fo titudo plebis sue. Nec sapientũ panẽ. Sapiẽtes sunt qui deũ scire desiderãt:ꝛ in tali cognitõe ꝙsistũt:quoꝛ pãis est verbũ dei.vt Aug.Hiero.Tho.ꝛ hmõi.Sed hunc panem nõ habẽt nisi cum actualr dat ꝛ cõfuat deus. Tho:eñ. iiij. Paruuli petierũt panẽ ꝛ nõ erat q̃ frangeret eis. Nec doꝛ ctoꝛ diuitias.Doctores sunt ꝑdicatores:diuitie sunt me rita q̃ acq̃rũt in ꝙuertẽdis aiabus.Sed iste nõ sunt a se:hz a deo.Lu.v. Jn vbo tuo laxabo rete:ꝛ tũc cõprehẽderũt pisciuꝝ multitudinẽ copiosam vbi pus p se nihil ceperãt. Nec artificũ gr̃am.Artifices sunt q̃ opib⁹ miscẽdis instituꝛ ꝛ practicis exercitijs. Et isti a se nõ ꝑnt illa exercitia:sed deus fecit in eis:ꝛ ipi sunt sicut instrã: sicut etiã malleus facit cultellũ:vt instrm a fabro ductũ:aliter nõ.Dia q̃ ista subiacẽt tẽpori ꝛ casui.i.defectui q̃d hoiez: sed nõ quoad deũ. Hã salomõ q̃ fuit veloꝛ ad sciendũ seu recipiendum sapientiã infusam cecidit tpe malo sibi.Sãson fortissim⁹ cecidit tpe malo sibi.Dauid sapiẽtissim⁹ cecidit i bersabee Judas doctor.i.ꝑdicator.Petrus artifex in cura populi. Qualr aũt isti casum sustituerũt ꝛ capti sunt oñdit in eo qõ subdit.sicut pisces hamo ꝛc.Esca fuit amoꝛ mulieruꝝ quoad salomonẽ vel curiositas sciendi.hanc⁹ fuit error: q̃ cepit.Esca quoad dauid fuit aspect⁹ oculoꝝ. hamus fuit delectatio carnis.ꝛ sic de alijs.Et iõ bene subdit:q: nescit hõ finẽ suũ:q: ignoꝛat si deꝰ velit coopari secũ vsq; in finez vel nõ.Subiacẽt tñ oia diuine ꝓuidẽtie: ꝛ multa sub illa etiã arbitrio ꝛ ꝓuidẽtie hoim.vt oñdit ꝙ exꝑplũ de ciuita te obsessa liberata ꝙ sapiam vni⁹. vr ibi subdit. Alij vo dixerunt fortunã esse inopinatũ euentũ alicui circa bona exteriora vl⁹ mala nõ a sc̃s a cã supiori ꝓuenientẽ. Vel sic. ſfortunã eẽ cãm ꝙ accidẽs in his q̃ fiũt ꝑm ꝓpositũ ꝓter finẽ in minori ꝓte. Jsta est diffinitio fortune quam ponit pbs in.ij.pbicoꝛ.in q̃ tãgunt tria. Primũ est q̃ fortuna est cã accidẽs. Nã effectus ꝙ accidẽs q̃ cõungit cause ꝙ se:ꝛ est ꝓter intẽtionẽ agentis. et est effectus fortuitus ꝛ a fortuna.verbi gratia. lapidẽ de scendere est.ꝛ hoiem ire ad foꝛ. si hoc ꝓpositum contingit esse ꝙ se.Sed tũc cũ vadit ad foꝛ ꝓtingit lapidẽ descẽde re ꝛ frangere sibi caput est ꝙ accidẽs. Jta ꝙ iste effect⁹ sc̃z fractio capitis oꝛit ex ꝙ cursu duarũ causarũ.s.ex descensu lapidis ꝛ ex ire ad foꝛ:quarũ causarũ hz q̃libet sit ꝙ se:ꝛ ti earũ cõcursus ad talẽ effectũ efficiendũ q̃ est fractio capi tis ꝺr: esse ꝙ accidẽs ꝛ a fortuna:ergo fortuna nõ est aliud ꝙ inopinatus euẽtus ꝛ ꝙ accidẽs causarum ꝙcursus.Hoc est exꝑplũ Egidij sup li. de bona fortuna. Scõm qõ spe ctat ad rõnẽ fortune est: ꝙ fortuna est cã eoꝛ que fiunt in minoꝛi parte.Hoc ps ꝙ exemplũ.q̃ eñ aliq̃s vadat ad foꝛ ꝓpt aliq̃d aliud.ꝛ ide deportat pecuniã quã nõ ꝛtẽdebat: tũc deportatio pecunie cui⁹ cã fuit aduẽtus ad hominẽ ẽ ex necessitate nec semꝑ:q̃ in minoꝛi ꝓte:q: in paucioribus ꝓtingit hoc. Tertiũ qõ spectat ad rõnẽ fortune est ꝙ fortuna nõ est causa eoꝛ que fiũt a natura:sed eoꝛ que fiunt ꝑm ꝓpositũ ꝛ ab intellectu.Qõ aũt nõ sit a natura ps:qa natura vel vt semp vel vt frequẽter ꝛ sic operatur.ſfortuna vo vt in pauciorib⁹ ꝛ dissit. Jterũ neq; innaturũ:neq; puer neq; bestia agũt a fortuna:cũ nõ agãt volũtarie q̃si liberũ arbitriũ habẽtes. Unde nec fortuniũ nec infortuniuꝝ põt eis accidere nisi sibi similitudinarie ; sicut q̃dam dixit⁹q̃ lapides ex q̃bus fiũt altaria sunt bñ fortunati:q: eis honoꝛ ꝛ reue rentia exhibet:cũ lapides eis cõiuncti vel vicini ꝙcurrant qõ dr ꝙ sibi similitudinẽ ad hominẽs:in q̃bus honoꝛ est fortunati dicunt.Vñ fortuniũ dr q̃n ꝓter intẽtionẽ accidit aliquod bonũ ei. Infortuniũ q̃n sequit aliquod magnũ bonum. Jnfortuniũ dr q̃n ꝓter intẽtionẽ accidit aliq̃ magnũ ma lũ.Hec Tho.in scriptis sup.ij.pbicoꝛ.Vñ ex hoc ẽ aliq̃s bñ fortunat⁹ inq̃tit opat aliq̃d quo pfecto absq; aliq̃ sua ꝓuisione ꝛ sua cognitõe sequit ei qõ est ꝙ se desideratũ ꝛ volitũ. Dicit aũt Tho.in.iij.c.lxxxix.ꝺ gentiles.q̃ aliq̃s dr bene fortunat⁹ q̃n aliq̃d boni accidit sibi ꝓter eius intẽ tionẽ.sicut cũ aliq̃s fodiẽs in agro inuenit thesaurũ quez nõ querebat. Vbi sciendũ q̃ aliq̃d est ꝓter intentionem inferioris qõ nõ est ꝓter intẽtionem supioris:sicut cuꝫ dñs mittit ꝑnũ ad quẽdã locũ ꝛ ad eũdẽ locũ mittit aliũ seruũ illo ignoꝛãte:tũc ꝙcursus ꝙuoꝛ adinuicẽ est ꝓter intẽtio nẽ vtriusq; ꝑ:sed nõ est ꝓter intẽtionem dñi ipsoꝛ mittentis eos.vñ talis ꝙcursus hz sit fortuit⁹? respectu ꝙuoꝛ: non tñ respectu dñi:sed ad aliq̃d ordinatũ ab eo.Sic hz aliq̃ sint fortuita respectu hoim:nihil tñ respectu dei q̃ oia ꝓordi nat ꝛ ꝓuidet a q̃ fit effect⁹ fortuit⁹.Et dicẽdũ q̃ cã q̃ aliq̃d bonũ ꝓtingat alicui ꝑm fortunã est:vel a celo vel ab ange lo vel a deo.Qõ eñ volũtas hoiꝭ instigẽt ad volendũ ꝛ eligendũ aliq̃d cui cõtunctũ est aliq̃ cõmodũ vel incom modũ qõ sc̃z eligẽs nõ ꝓsideraꝛ:puta q̃ instigẽt ad q̃rẽdũ vbi est thesaur⁹ ex nulla hoiꝭ vtute ꝓcedit:sed hoc est vel q: disponit a celo:vel q: illuminat ab angelo: vl⁹q: a deo inclinatur.s.q̃ vadat ad agrum ꝛ fodiat. ꝛ sic thesaurum inueniat.que quidẽ causalitas diuersimode ẽ in his trib⁹.

Primo eñ celũ inducit hoiem ad aliquid faciendũ per modũ alicuius passionis quã imꝑmit in corꝑa nostra. Secũdo angelus disponit hoiem ad eligendũ nõ imꝑ mendo aliquã passionẽ vt celum: sed ꝙ modum cuiusdaꝫ intelligibilis ꝓsideratõis illuminãdo ad cognoscendũ q̃ aliq̃d est bonũ:nõ tñ de fine: quare est bonum illud fieri.

Secunda opinio de fortuna.

Tertio a deo volũtas hoiꝭ inclinat ad aliquid eligẽdũ cuius rõnez ignoꝛat.ꝛ sic ex his tribus dr hõ fortunatus.

Et ad maioꝛẽ declaratõem hoꝛ sciendũ ꝓmo q̃ aliquid fortuitũ vel infortuitũ põt cõingere hoi ꝙ cõparatõez ad celũ:ꝛ ꝙ cõparatõem ad angelos:nõ aũt ꝙ cõpatiõem ad deũ respectu cui⁹ ꝛ nulla re põt eẽ aliq̃d nõ ꝓuisu; seu ca suale:q: nihil põt ꝓtingere ꝓter intẽtionem ꝛ cognitionez dei Scõm est q̃ nõ semp eligit illud qõ angelus intẽdit:aut ad qõ corꝑus celeste inclinat: sed bñ illud qõ deus opat in illo.Nã angelo⁹ custodia inẽdũ cessat.ꝑm illud Hiere. lj.Curauimꝰ babylonẽ ꝛ nõ est curata:ꝛ multo magis in clinatio corꝑoꝛ celestiũ aliq̃n cessat. Diuina aũt ꝓuidẽtia munq̃ cessat:sed semp est firma:ita ꝙ hz aliq̃d bonũ posset hoi ꝓtingere ꝓter eiꝰ intẽtionẽ ꝛ ꝓter celi inclinatiõem: et angeli illuminatiõem:nõ tñ ꝓter dei ordinatiõem ꝛ ꝓuidẽ tiã sub qua oia ꝓtinent.Tertiũ ꝓsiderãdum ꝙ bene fortu natus dr aliq̃s quãdo ex deo vel angelo vel celo aliquis inclinat ad eligendũ aliquid sibi vtile: cuius rõnem ignoꝛ rat.Et ecõtra male fortunatus dr aliquis qñ ex supioꝛib⁹ causis:puta celo:angelo:ad cõtraria eiꝰ electio inclinatur Sicut de quoda dr Hiere.xxij. Scribe virũ istum sterilez qui in dieb⁹ suis nõ ꝓsperabit. Vbi dicas ꝙ numq̃ volun tas hoiꝭ ad malũ inclinat⁹ nisi ꝑmissiue: nõ aũt effectiue. Cõtingit enim homini bene vel male ꝑm fortunã aliq̃n seipso agente.vt cũ fodiens in terra inuenit thesaurũ ꝙ scentẽ.Qñq; occasione alicui⁹ alteriꝰ cause ꝙcurrentis.vt cum quis vadit ad foꝛ causa emẽdi aliquid:ꝛ ibi inuenit debitoꝛem suum quem non credebat inuenire.Hec Tho. in.iij.contra gentiles.c.lxxxix.

Bene fortunat⁹ de quo

Reprobatio opinionis

§.I. De quibus bonis est

fortuna. Et est dicendus ꝙ circa bona corꝑalia exterioꝛa. nam respectu bonoꝛ spualium seu mẽtalium non potest esse fortuna: nec potest aliq̃s dici bene vl⁹ male fortunat⁹

Fortuniũ dr euẽtũ ꝓ fortuniũ.

respectu hoz. Cuius rõ est: q: homo tũc dr bene vel male fortunat' qñ accidit ei aliqd boni aut mali ꝓter eius intẽtionẽ. Sed bona spũalia vel mala sicut sunt ea virtuosa vel vitiosa nõ possunt alicui euenire ꝓter ei' intẽtionẽ cũ cõsistant in electione cũ q̃ cõcurrit intẽtio hois. potest tñ respectu hoz dici bene vel male naturar'. s. sm q̃ hz incli

Fortuna est circa exteriora.

nationes naturales ad virtiavel vtutes. Est ergo fortuna circa bona exteriora eo q̃ possunt hoi euenire ꝓter eius intẽtionẽ & respectu hoz potest homo dici bñ naturar' & bene fortunar': a deo gubernat' & ab angelo custoditus A celo autẽ ꝓpter dispositõem relictã in corpe dr hõ non solũ bñ vel male fortunar': sed etiã bñ vel male naturat' Tho. in. iii. 3 gẽtiles. c. lxxxix. Cõtingit q̃ erro: circa fortunam: qñ scz q̃s estimat etiam bona vtualia esse a fortuna & hec est insana falsa. vel cũ q̃s ponit spem vel finẽ suum in bonis exteriorib' fortune. & hec est vanitas. Sed btũs

Fortũna hz ser de⁹ fectus

ait ps. cui' est nomẽ dñi spes ei': & nõ re. in va. & insa. fal. Habet eñ fortuna circa bona ipa exteriora de q̃b' est ser defectus: & ideo nõ sperandũ in eis.

¶ Primo defectum impmiscibilitatis.
¶ Secũdo defectum equitatis.
¶ Tertio defectum veritatis.
¶ Quarto defectum stabilitatis.
¶ Quinto defectum fidelitatis.
¶ Sexto defectum perfectibilitatis.

Primũ defectũ scz impmiscibilitatis q̃ habeat fortuna. ps: q: null' est in hac vita ita bñ fortunat' q̃n in aliquo sit male fortunat'. Boe. de pbica ꝓso. Nullus est tã cõposite felicitat' q̃n i aliq̃ cũ sua fortũa rixet. Salomõ fuit felix & glorioſus in regno suo: & tñ in senectute sua iusurrexerũt guerre ℨ eũ: vt ps. iij. Reg. xi. Octauian' impator fuit ita fortunat' vt dicer' de eo in puerbio. Nec melior traiano nec felicior octauiano: q̃ tñ nõ habuit filiũ cui dimitteret impiũ. Cui' rõnẽ assignat Aug. dicẽs. Deus felicitatibus terrenis amaritudines imiscet vt alia q̃rat. s. felicitas. cui' dulcedo nõ est fallax. Scõs est defect' eḡtat' seu rectitudinis imꝑtũ. s. boni vident' male fortunati & mali bñ fortunati. sm illud ps. Ecce pcõres ipi' abũdãres in seculo obtinuer' diuitias. Et de scris dr Sap. iij. Tã ꝑ anꝭ & fortunace. s. tribulatiõis. pbauit electos dñs. Vñ Greg. in. xv. moral'. ait. Pñtis vite ꝓspitas innocẽtie testis nõ est: quia mꝛi ad gennẽ vitã ꝑ flagella redeũt: & plerq̃ ad infinita supplicia pducẽdi sine flagello moriũt. Et Aug. Nihil infelici' felicitate peccantiũ: q̃ penalis nutrix ipunitas. & mala volũtas ei' velut hostis introducit: roborat. xviij. q. j. patus. circa fi. Tertius est defect' vitatis. Adulta eñ credimus eẽ fortuita q̃ nõ sunt: vt opa bona vel mala ex q̃bus aliq̃s ꝑniat vl' puniꝛ in vita ista. vt q̃ q̃s fureꝛ vñ postea suspendat: vel q: aliq̃s insistat vtutib' & scienꝑ exaltat'. Et ecõtra multa attribuũt hoies industrie hũane q̃ sunt fortuita vel ita inherẽt tpalib' ac si amitti nõ possint. Augu. Adagne vtuꝛ est cũ felicitate luctari. Adagne felicitatis est a felicitate nõ vinci. Quartus est defectus stabilitat' Nã bona fortune huius mũdi paꝛ durat. ps. Vidi impiũ supeꝛ. & ele. sicut ce. libani. & trãsiui. s. ꝓ consideratiõem. et ecce nõ erat. q̃siui eũ & nõ inuẽtus est locus ei'. Alexãder magnus in breui deuicto dario oim obtinuit munitiões & regna. & post. xij. ãnos cognouit ꝓ mozeref: & tunc oia amisit. j. Mach. j. Jnnocẽtius de vilitate ꝓditiõis hũane ait. Subito cũ nõ suspicaꝛ infortuniũ accidit: calamitas irruit: morbus iuadit: mors intercipit quã nullus euadit Et vt dicit Boe. de pbica ꝓsol'. In oĩ aduersitate fortune infelicissimũ infortunij genus est fuisse felicẽ. Quitus ẽ defect' fidelitat' vel discretõis. Nã pagani fortunã ceam appellãt & pingũt: eo q̃ passim in q̃sliber incurrẽs fine vllo examine meritoꝛ & ad bonos & ad malos venit. Tul. de amicitia. Jfortuna nõ modicũ ignaros multos exceca: uit. Nõ autẽ ipa fortũa ceca est: ꝫ eos cecos plerũq̃ efficit q̃s cõplexa est. Et Sen. Fortuna ei cui mꝛtũ fauet stultũ efficit. Ecõtrario facit prudẽs. Nã vt ait Sen. Jfortune in stabilitas prudẽtis animũ nõ cõquassat. Nã vtuosus neq̃ bona fortuna extollit: q: nullũ bonũ exterius est q̃ ipse multũ appecier': neq̃ mala fortuna depmit: q: de nlõ malo tñ cõtristat q̃ deuiet ꝓpter illud a via rõnis. Sext' ẽ defectus ꝑfectibilitatis. Nã ꝑfectũ est cui nihil deest. Nullus autẽ est in vita pñti cui nõ desit aliq̃d & cui sufficiat q̃d hz. Et ꝓpue q̃ hz bona fortune: multi indiget ad conseruandũ ea: nec desunt ei cure & timores inq̃etates. Exẽplũ de tyrãno siculo dionysio q̃ fecit suspẽdere gladiũ acutissimũ in filo tenuissimo sup caput cuiusdã sui amici iuitati ad cõuiuiũ suũ nobilissimũ q̃ vnũ bolũ nõ potuit sumere sine maximo timoꝛe ne gladius desuper cadẽs occideret eũ. Et quo ope rñdit tyrann' ei q̃ impfectus & miser esset status eius quẽ ille vt magnificũ cõmẽdarat. Btũs q̃ qui nõ respexit in hmõi vanitates & insaniaꝫ falsas. Rayne.

Fortuna est aliq̃d sine rõne.

Jtẽ sciendũ q̃ bona fortuna est aliq̃d sine rõne: quia scz ipetus ille quẽ bñ fortunati sequũt nõ est factus a rõne: sz a deo vel angelo vel celo. Nõ autẽ ille ipetus quẽ sequũt bñ fortunati sit sine rõne patz: q: si ab aliq̃ bñ fortunato querat: q̃re sequiꝛ talẽ impetũ nescit reddere rõnẽ: sz dicet hoc facio: q: sic dictat mihi cor. Et ita ꝓ rõne dictamẽ cordis & bñplacitũ voluntaꝛ assignabit dicẽs: ita placz mihi ita dictauit mihi cor. Jtẽ scõo notãdũ q̃ bñ fortunatis nõ expedit ꝓsiliari. Cuius rõ est: q: tales bñ fortunati hñt deũ director: seu sequũt instinctũ supioꝛẽ q̃ est melior: oĩ ꝓsilio & intellectu hũano. Nõ autẽ hũana multoties est impeditiua bone fortune: q: sine rõne existẽtes sunt magis fortũati & magis sequũt bonũ finẽ ex eo ꝙ magis sequũt diuinos instinct'. Jtẽ sciendũ q̃ bona fortuna excedit & supat prudentiã & expientiã hoim sapientũ. Et rõ huiꝰ est q: tales. s. bñ fortunatos opz suscipe illã diuinatiuã q̃ est a diuino instinctu q̃ supat oẽm sensum & intellectũ. vnde tales melius diuinant & vaticinant' de fide ꝙ sapientes & prudẽtes. Jtẽ inter hoies aliq̃ sunt bñ fortunati eo ꝙ bñ sequũt diuinos instinct'. Aliq̃ male fortunati: eo ꝙ nõ sequũt diuinos instinct'. Et vn' & idẽ hõ vno tẽpe erit fortunat' & fortunate ager. aliq̃ alio tẽpe erit infortunat' & infortunate ager. Et a natiuitate fuit aliq̃ fortũati & aliq̃ infortunati. Jtẽ insipientes & simplices ꝓtingit magis eẽ fortunatos. pbat rõne & exẽplo. Rõne quidẽ: q: ille ẽ magis fortunatus q̃ magis sequit instinctus diuinos. Sz simplices amissa rõne & nõ dediti exteriorib' agibilibus magis ꝑcipiũt & sequũt interiores instinctus & diuinos ipetus q̃ faciũt sapientes q̃ rõne sequiꝛ. Exẽplo siq̃dem. Sicut ceci amissis oculis magis memoranꝫ & ꝓtingit vtuosius & stabilius eẽ q̃d memoranꝫ. Sic insipientes magis sequũt diuinos instinctus amissa rõne. Nã pluribus intẽtus minor est ad singula sensus. Egidius in scriptis sup lib. de bona fortuna. Appellanꝫ hic insipientes & sine ratione illi qui nõ sequũtur rones naturales humanas & sapiam hũanã vel acquisitã: ficut mulieres & simplices ꝑsone.

¶ De constellationibus. et ibi de stella magoꝝ que' apparuit eis. Capitulum X

E cõstellationibus

detia põt induci illud ps. Btũs vir cui' &c. qui nõ respe. in va. & insa. falsas. Adulte eñ vanitates & insanie false dicunt' de hmõi. sz hõ rect' nõ respicit ad eas. Nõne vanitas ẽ & insania falsa credere: q̃ astra seu ꝓstellatiões cogãt nos ad bñ vel male faciẽdũ: vl' bñ aut male hñdũ. Sz etsi corpa celestia influãt in corpa inferiora: nõ tñ directe in aias. Sz nec etiã in corpa nisi disponẽs de deo. Qui cũ sit cã ꝓma oĩm: & cã ꝓma plus influat i cãtum cause scde q̃ ipa cã scda sm regulã naturalẽ in li. de causis. sequiꝛ q̃ deus ad placitũ suũ põt tollere & mutare influxum a causis scdis: vt a corꝑibus celestib' q̃ad aliq̃s effect' naturales: puta pluuias: ficcitates: pestes & hmõi: q̃ aliq̃n sm dispõnẽ corꝑa celestiã & elementoꝝ deberẽt

euenire: ita ꝙ nõ eueniãt. & ecõtra ꝙ veniãt qñ sm causas scdas nõ deberẽt venire. Et ꝓpterea dicit dñs Jhiere. xo. A signis celi nolite timere sicut gẽtes timẽt. Vñ imisit dñs pestẽ in pplm Jsrael ꝓpter numeratiõem facta a dauid ex quadã iactãtia & vanitate: & in triduo cessauit ex toto: puto bñ nõ fuisse ex cõstellationib': sed dei bñplacito. Et sicut de signis corꝑalibus factis in egypto ꝑ moysen. Unde & Gratia. dicit in decre. xxvj. q. j. §. his ita. q̃ q̃buscũq̃ ꝓstellationes & futuroꝝ signa custodiẽtib' apls ait. s. ad Gal. iiij. Dies obseruatis & menses & tpa & annos. timeo ne forte sine causa laboꝛ: auerim in vobis. Sic & astronomia seu astrologia apud catholicos in diffuetudinẽ abijt: q: duꝫ ꝓpria curiositate his nimis erãt intẽti minꝰ vacabãt his q̃ saluti aiarũ erãt accõmodata. Hec ille. Et Amb dicit q̃ astrologia & alia hmõi nihil valẽt ad salutẽ & mittũt in erroꝛẽ ꝙ qui his studẽt curã aĩe nõ hñt. di. xxxvij. §. hinc etiã fili'. in fi. Equidẽ obseruare dies sm rõnẽ naturalẽ medicine vtpbie naturalis: puta nõ dare medicinas in reuolutiõe luneaut minuere sanguinẽ vel plantare aut incidere arbores magis vno tpe q̃ alio ꝓut dictat rõ naturalis. & licz. Et sic etiã dare iudicia vel sequi de effectib' naturalibus sm scientiã astrologie: q̃ tñ iudicia frequẽter repiunt' falsa: vel q̃ igno: aĩ illa scia. vl' q̃ vt dictũ est deus potest immutare vtutẽ & influxũ scdarũ causarũ ad effect' ꝑdu cẽdos ad placitũ. Sed de actibus hũanis vl' certitudinaliter ex cõstellationibus iudicare: ad supstitionem ptinet et infidelitatẽ cum ꝓ hoc tollaꝛ libertas arbitrij. Sed sciendum ꝙ est triplex genus stellarum.

¶ Primo est stella comatica.
¶ Secundo est stella erratica.
¶ Tertio est stella singularis & mirifica.

§. I. Primo est quedã stella q̃ dr cometa vel cometes. Et vt dr in catholicõ. Comeꝛa est quedã stella crinita emittẽs de se radios flãmaꝫ ad modũ criniũ. Et semp qñ appet sigt mortẽ vel mutatiõem alicui' ꝓncipis vel alicui' patrie destructiõem: & sp diriguit radios suos ad sti minaꝫ. Quidã tñ dicũt q̃ non est stella: sed est q̃dã nubes ignea claritate accẽsa: q̃d magis credim'. Papias autẽ dicit q̃ cometes est stella sic dicta eo q̃ comas lumis ex se fundat. Jsidorus genus sideris qñ apꝑt pestilẽtia: famẽ: bellũ: aut regni mutatiões significat quã latini crinitẽ vocãt: eo ꝙ in modũ criniũ flãmas spargit. Alij dicũt cũ q̃bus ego: q̃ cometes nihil aliud est ꝙ vapoꝛ terreus & grossus: cui' ꝓtes sibi paulatim ꝓiacẽt ascendẽs ab inferioꝛi ꝓte estus multũ ad superioꝛẽ partẽ eiusdẽ vbi ꝓcauitatẽ ignis ꝓtingit: & ibi diffusus est & inflãmat: & ibi videt' lõgus frequenter & diffusus. Jtẽ scias ꝙ stelle hñtes comas efficiẽter & sm locuꝫ sue ginationis sunt ꝓpter aerẽ inflãmatũ ex vicinitate ignis qui cõtinet materiã comete & ipm comerẽ. Aerẽ dico ꝓpinquũ igni q̃ in se cõtinet colorẽ ignis: q: qñ in ipso vapoꝛ: siccus inflãmat: tunc cõtinuatio fit cũ lumine flãme cõmoto ab inferioꝛi aere vbi stat vapoꝛ: eiusdẽ nature. & ita diffuso illo qd ꝓtinaꝫ ei fit oblongũ: & ibi est cometes. Et si q̃ras cuꝫ dicaꝫ cometes se hr̃e ad bellũ: vel mortẽ alicuius an sit ꝑ signũ: cã vel effect'. Dico ꝙ ꝑe ẽ signũ: q: sicut dic Arist. in lib. de som. & vigi. Talia sunt sicut ꝓsiliari: cuius ꝓsilium melioribus inuẽtis mutari põt. Jta dũ marꝫ bella & mortẽ ꝓtinẽtiũ & regẽtiũ turbas significat sicut inclinãs pluribus ad & ꝑ ira & calorẽ & siccitatẽ ex qb' ꝓuẽit animositas & ꝓcitatio ꝓpoꝛ. adinuicẽ. Et iõ signatũ comete ꝓus ẽ sup martẽ q̃ est cã belli & destructõis ꝓpoꝛ. cã dico inclinans nõ necessitãs. & iõ illa significare dr cometes: cũ tñ ei' significatio. ꝓxima nõ sit sup illa. Et scias ꝙd dicit ptolome'. Vir sapiẽs dñabit astris: q: ꝑ sapiaꝫ suã põtate ea ad q̃ astra disponunt. Jn motu brĩ Tho. de aqno vt dr in legẽda ei' apparuit cometes sup monasteriũ ſſoſſe nouo vbi iacebat infirm'. & hoc ꝑ triduũ ante mortẽ eius: & ipo mortuo nõ fuit visa ãpli': vñ credit' significasse mortẽ ei'. Anno dñi. Mcccc. apparuit cometes ꝑ lõgus tps habẽs cõas nigras. & dr significasse mortẽ ducis magni mediolan. qui tũc mortu' est. Jn ꝓncipio papar' Euge. iiij. appuit cometes cũ crinib' qñ ar̃geteis: & inde secuta sunt mlta mala bellorꝝ & mutatões. Nõ q̃ comete hñt inducere ad malũ vl' bonũ: sz significare tribulatões q̃ etiã pñt deo opãte & hoibus penitentib' auferri. Non ergo respicit ad vanitates & insanias falsas iustus homo: sed ad deum.

Stelle erratice.

§. II. Secundo sunt stelle erratice. & dicunt' septẽ planete: quoꝝ q̃libet hz suũ celũ ꝑ qd facit cursum suũ. Et pm' planeta est luna. scdus mercurius. tertius ven'. q̃rtus sol. q̃ntus mars. sext' iupiter. septimus saturn'. Post hos est octaua sphera seu celũ vbi sũt oĩa sydera fixa. Et dicit Aug. in li. de natura demonum q̃ astrologi dicti sunt q̃dã eo q̃ in astris auguriant. Generaliaci appellati sunt ꝑ natalicioꝝ ꝓsideratiõem dierum. Geneses eñ hoim p. xij. signa celi describũt syderũq̃ cursus: nascentiũ moꝛes: actus & euẽtus pdicere conant. i. q̃s q̃li signo fuerit nat': aut quẽ effectus hẽat vite qui nascit interpant. hi sunt q̃ vulgo mathematici dicunt. Cui' supstitionis gen' ꝓstellatões latini vocãt. i. notatiões syderũ quõ se habeãt cũ quisq̃ nascit. Primi autẽ stellarũ interpretes magi nũcupanꝫ. Sicut de his legit q̃ in euãgelio ꝑ natũ amnũciauerũt. postea hoc noie soli mathematici dicti sunt. cui' arꝛ scia vsq̃ ad xꝑm fuit ꝓcessa. vt ꝓpo edito nemo exinde natiuitatẽ alicui' de celo interꝑtet. Habent hec. xxvj. q. iij. igit genus.

Corpa celestia influunt in corpa inferiora

Sciẽdũ igit q̃ stelle seu corpa celestia hñt vtiq̃ influẽtiam sup corpa humana sicut sup alia corpa: sed nõ sup aias hoiz vt cogant hoies ad aliq̃d faciendũ boni vel mali ex ꝓstellatione. Et bñ ꝓbat triplici via. s. rõne: auctoꝛe: & exẽplo. Rõne quidẽ sic. Diuina puidẽtia sm Dio. ita dispoſuit ordinẽ vniuersi vt inferiora regãtur ꝑ superiora: & min' nobilia ꝑ nobiliora & nõ econuerso. Jn hoie autẽ sunt duo: aia & corpus. Et corpus quidez ḡa nũc mortale ẽ & passibile: & inferi' & ignobili' corꝑe celesti vñ recipit influentiã: dispositõem: & motũ & variatõem a corꝑib' celestib'. Sz aia hũana ẽ nobilior q̃libet corꝑe celesti. Et rõ est sm Tho. ℨ gẽtiles. q: effectus aliq̃s tanto est nobilior quãto magis sue cause assimilat. Deus autẽ est ꝓma cã oĩm rerum. Vñ quãto aliq̃ creatura ei magis assimilat tãto est nobilior. Et q: deus spũs est. Joh. iiij. ideo aia nr̃a q̃ spũs est magis assimilat deo ꝙ sol: luna: stelle: celi: q̃ oia corꝑalia sunt. Cũ q̃ sit nobilior q̃liber corꝑe celesti nullũ corpus: celeste põt directe in ipam agere vel influere. Sed ãgelus q̃ est supior: aia agit in ipam. s. in ptez intellectiuã ipam illuminãdo. & mlto magis deꝰ gloriosus q̃ oibus est supior: agit in ipam intellectũ illuminãdo & voluntatẽ mouẽdo. Nõ ḡ directe ꝓstellatões possunt ꝑ se mouere voluntatẽ vel intellectũ directe: sed ex ipis ꝓstellationib' sub q̃bus nascimur recipim' q̃litatẽ dispositiõnẽ & cõplexiõnẽ corꝑis ꝑ quã etiã ex ꝓditione parentum generantiũ. Vñ damascus dicit q̃ alij & alij planete diuersas cõplexiones & dispões & habitus ꝓstituũt. Nam sm q̃litatẽ cõplexionũ excitanꝫ in potẽtijs sensitiuis que sũt affixe organis corꝑis diuersi motus passionũ & inclinationes ad diuersa vitia. Et sic põt dici q̃ ex ꝓstellatõibus hz q̃s inclinatiões ad diuersa vitia. Sed insup multoties hz malas inclinatões ad vitia ex alijs causis: q: vel ex mala sui custodia vel ex praua ꝓsuetudine q̃ vtiq̃ in naturam vel ex diabolica suggestione. Verũtñ q̃tũcũq̃ q̃s habeat morꝰ & sentiat in se inclinatiões ad vitia & quacũq̃ ex cã: q: pctm mortale nõ cõsistit in sensualitate: sed in ratiõe & volũtate q̃ semp manẽt libere ad assentiẽdũ vel dissentiẽdũ pcto. & ideo mũnꝺ aliquis ex necessitate cogit ad aliquid bene vel male faciendũ ex ꝓstellationibus celorum vel alijs occasionib'. Unde & Ptolomeus maxim' astrologus dicit in cẽtiloquio q̃ vir sapiens dñabitur astris, id

Angelus agit i animam

Origo comete

Stella coma

Fortuna ei⁹ fectus

est inclinationibus ad vitia q̄s haberet a planetis .Hinc etiā legit de discipl'is platonis vel socrat' q̄ cū semel ostē disset faciē sui magri picta cuidā magno magro in philo nomia:q̄ ex effigie vult' iudicabat de ꝯditionib' hoim.t interrogaret cū cui' ꝯditionis esset ille hō repīrat' ꝙ illaz figurā.Rndit.luxuriosus est.t corruptor pueroz.Ō illi irriserūt scientes castitatē maximā sui magri. Nā si plato fuit:ille ygo pmāsit. Retulerūt ꝙ ipsi discipuli ꝟ magro suo. Quib' ille.inclinatões vtiq̄ ad hec vitia habui:sz sa pientia vtute me cōtinui. Probat hoc idē.s.ꝙ ex cōstella tionib' nō cogit homo ad malefaciēdū:auctor' diuie scri pture.t sctoz.Nāvt habet Gen.iiij.dictū fuit cayn postꝙ cepit fratri suo abel inuidere.Sub te erit appetit' tuus.t tu dñaberis illi'.i. tu poteris dñari rōne si volueris pctō inuidie.t odij ad quod inclinaris. Et Eccl.xv.dr ꝙ deus ab initio ꝓstituit hoiem:.t reliqt eū in manib' ꝓsilij sui.i. libtate arbitrij. Posuit añ eū bonū.t malū: ignē.t aquā mortē.t vitā ad quodcūq; voluerit extēdat manū suā:sz opis.Hinc Aug.in.v.li.de ci.dei. Nō sp̄ꝙ absurde dici pōt ad dñtias tm̄ corpoꝛū afflat' ꝙsda valere sydereos: nō añ volūtates animi syderū positionib' subdi. Vbiero. etiā ait in li.ꝫ Joui. Liberi arbitrij nos odidit de' nec ad vtutes nec ad vitia nēcitate trahimur:alioqn vbi nēcitas nec corona.de pe.di.ij. Si em̄. Si em̄ hō ex ꝓstellatōe cogeret ad aliquod malum nō posset illud euitare. Jniusta añ esset illa lex q̄ phiberet sibi illud facere quod nō pōt agere:q: lex dz esse possibilis.vt dis.iiij. Erit añ lex.et per pñs nō obligaret ad obſuantiā eius. vñ nō peccaret ipaz trāsgrediendo.frustra etiā essent oēs doctrine moales et exhoꝛtatiões ad vtutes fierēt.t pene a legib' iponerent' si necessitarent' hoies ex ꝓstellationib' ad bn̄ vel male agē dū.Ad idē facit quod ait Amb'.Nō est ꝙ cuiꝰ nram ascri bam' eruīnā. Nemo nr̄z tenet' ad culpā nisi ꝓpria volūtate desleuerit. Voluntariū sibi militē elegit xps voluntariuz seruū diabol' auctionat'.xv.q.j.nō est. Cōfirmat' ꝫ idem exemplis.Nā iacob.t esau gemini fratres vno ꝙceptu ge niti vno partu ex ysaac.t rebecca editi sunt . vñ vt videt sub vna ꝓstellatōe nati sunt:.t tn̄ fuerūt valde diuersoꝛuz moꝛ.Nā iacob lenis.t delicatus .Esau hispidus.t ferus Jacob simplex.t q̄etus.Esau venatoꝛ et agrestis. Jacob bonus Esau malus. Si ꝙ ꝓstellatio necessitaret hominē ad opa sua cū sub vna ꝓstellatōe nati fuerint debuerunt esse oino sibi cōditionis.Et qr nō fuerūt sibi in vita:sed valde ꝛuis. Jdeo clare oñdit' nō ex ꝓstellationib' ꝫ ꝓpriis volūtatibus haberi vitia. Sibi' Augu.in li.v.de ci.dei.vbi diffuse reprobat a ꝓncipio illi' libꝰ q̄nti ꝙ multa.c. hunc errorem. Narrat de duob' vno ptu natis.vno mari:altero femina:q̄ fuerūt valde diuerse ꝯditionis.nā mascul' dedi tus cōiugio:militie.t negocijs mūdi:femina huata castꝫ tate totalr̄ se tradidit deo. quod nō fuisset si ꝓstellatione cessitaret.ad ꝙuersatōem tenendā cū sub eadē ꝓstellatōe nati essent. Et si dicat' vt rīdent ad ꝫ mathematici ꝙ con stellatio est momentanea sub qua q̄s nascit. Et q: duo cū oꝛiunt ex vno partu nō simt' nascunt': sed vn' post alterū. vñ nec in momento:sed ꝓ interuallū.t sic hnt diuersas cō stellatiões. Sz ad ꝫ repellendū dicit ipe Aug.ꝙ si sic esset cū vn' solus nascit:nō in momento totus egrediat ex vte ro:sed de pte in ptes successiue:seqr̄etur ꝙ vnus.t idem hō tot ꝓstellatões hr̄et q̄t membra corpus suū ptinet q̄ pau latim edurit ex vtero.quod est absurdū dicere. Rz.eg.etiā in homē.ad idez ipe probādū inducit aliud exemplū:videlz Cōtigit in vna ciuitate eadez hoꝛa.t momento nasci filiū regis.t filiū rustici vel artificis. vnde sub eadē ꝓstellatiōe .t tn̄ in processu vite filius regis succedit in regno.t erit glo riosus.t diues.t sciēs.t alī' cultoꝛ terraꝝ.t ignar' pauꝑ.t mercēnarius.Si ꝙ ꝓstellatio inducit ꝙuersatōem statū et moꝛes.t oia que ptinēt ad vitā pītē: quō est tāta diuersi tas inter hos natos sub eadē ꝓstellatiōe.Dicūt illi mathe matici ꝙ si q̄s nascit sub signo aquarij erit piscatoꝛ. Sed cū in quibusdā partibus nō sint piscatoꝛes:.t tn̄ ibi nascū tur aliqui sub illo signo: quō habebit effectū constellatio in illo nō recedēte de partib' suis. Cōcludūt ergo tā pbi ꝙ sancti theologi falsum esse.imo.t hereticum credere ꝙ homo cogat' ad bene vel male faciendū ex ꝓstellatōibus.

Ex cōstel lationib' non cogit homo

Notandū etiā ꝓut dicit brūs Tho.in sum.ꝓra gētiles. li.iij.c.lxxxix.ꝙ cū homo habeat eligere.t ꝓsequi q̄ elegit in opibus suis:in vtroq; hoꝛ a causis supioꝛib' adiuuat: interdū etiā impedit'. Et sm electōem quidē iuuat' ad eligendū aliq̄d:vel inq̄tū inclinat' a deo ꝙ patōem diuinaz .t intellectū .t voluntatē.Ab angelo inq̄tū illustrat' intel lectus ad cognoscendū soluz ꝙ est bonū aliq̄d fieri: et si nesciat assignare causam:vel etiā cū illuminat' ab angelo ad cognoscēdū etiā causaz:q̄re bonū est illud ab eo fieri. A corpe aūt celesti nō iuuat' homo ad electionē faciendā alicuius opis:nisi inq̄tū corpus celeste impmit in corp' ipsius hois:ex q̄ impssione homo incitat' ad eligendum ꝙ modū quo passiones inducūt ad eligendū.videlz trahen do rōnē ad se exvehemētia ipsius passionis.t suasione of fuscate ipaz. Vñ illa incitatio q̄ est in nobis ex corpibus celestib' est ꝙ modū alicuj' passionis: sicut cū q̄s inducit ad eligendū aliq̄d ꝙ odiū vel amoꝛē vel ira vel aliq̄d hu iusmodi. Sedm vo executoem eius qd eligit iuuat' hō ex supioꝛi cā inq̄tū consequit' ab ipa cā supioꝛi robur.t effi cacia ad implendū qd eligit. Que quidē nō solū a deo et ab angelis:sed etiā a corpibus celestib' esse potest inq̄tū talis efficacia in corpe sita est. Adanisestū est em̄ ꝙ etiaz corpa inaiata quasdā vires.t efficacia a corpib' celestibus cōsequūtur ꝓter eas etiā q̄ ad q̄litates actiuas.t passiuas elementoꝛ cōsequūtur q̄s nō est dubiū corpib' celestibus esse subiectas:sicut ꝙ magnes attrahit ferrū: hoc habz a corpibus celestib':.t lapides quidē.t herbe habent alias vtutes occultas. Vñ nihil phibet ꝙ etiā homo habeat ex impssione corpis celestis aliquā efficaciā in aliqbus coꝛ poralib' faciēdis quā alius nō hz:puta medic' in sanādo agricola in plantādo:miles in pugnādo.Hanc etiā efficaciā multo pfectius deus hoibus largit' ad sua opa efficaciter exequēda. Et q̄tū ad pmū auxiliū qd est in eligēdo dr deus hoiem dirigere. Quantū ad scm̄ qd est in exe quendo dr deus confortare. Primū tangit ps.cum dicit. Dns illuminatio mea .tc. Sedm cum subdit. Domin' ꝓte ctoꝛ vite mee. Non ꝙ cōstellationes p se et directe mouēt voluntatē ad eligendū vel exequendū bonū meritoꝛium sed deus:nec vitiosum sed per semetipsum.

Homo a supioꝛib' adiuuat

§. III. Pro tertio est alia

De stella magoꝛuz.

stella singularis.t pacifica q̄ scz apparuit magis ad ma nifestandū xpi natiuitatē. Vñ dixerūt veniētes hieroſolȳ mā. Vidim' stellā eius in oriēte.t venim' adoꝛare eum. Adar.ij. Et mathematici dixerūt illā fuisse cōstellatiōem sub q̄ natus est xps q̄ fecit eū ita pfecte ꝙuersari in mūdo .t tāta mirabilia facere. Sed hoc falsissimū est. Nō em̄ vt ait Aug.in ser.de epbia. illa stella fecit xpm̄ mirabilit' vi uere:sed xps fecit eā mirabilr̄ apparere. Et in alio sm̄oe. Quid em̄ erat illa stella nisi mirifica ligua celi q̄ enarrat gloriā dei. Certū est ergo illam nō fuisse ꝓstellatōem xpi. Nā ꝓstellatio est influxus ꝓcedēs a stellis q̄ sunt in celis ab initio create. Jsta aūt que apparuit erat in meditullio aeris de nouo creata. Et aliq̄ quidē dixerūt eā fuisse ange lū q̄ apparuit pastoꝛib' ad xpi natiuitatē nūciandā. Sed q: pastoꝛes erāt de pplo iudeoꝛ rōne vtentiū in cultu ve ri dei:ideo congruū fuit vt eis appareret in forma rōna lis creature.i.hois. Adagi vo erant de pplo gentiliū qui nō vtebant' rōne colētes eriā insensibilia:vt solem:lunam stellas.t hmōi.ideo apparuit eis ad manifestādum xpm̄ in forma creature insensibilis.s.stelle. Alij opinati sunt ꝙ stella illa esset spūssanctus:qui quidē apparuit sup xp̄z baptizatū. Luc.iij.sub specie columbe:quia columba est animal fecūdum: ad ostendendū spūalem fecunditatem

inde sequēdā ex xpi baptismo. Et sup xpm̄ transfiguratū sub specie nubis lucide ad innuendū vitatē sapiētie effun dendā.iuxt illud Job.xxxvij. Nubes sparserūt lumen suū. Jta ipe spūssanct' apparuit in forma stelle:ad significādū xpi nati maiestatē.q̄ erāt in celis dñarel. Tertij dixerunt stellā illā nō fuisse nec angelū nec spūm̄ sctm̄ : sed stellā de nouo creatā.t b verius sm̄ Aug.t Leonē papā in sm̄one et Tho.iij.par.q.xxxvj. q̄ postꝙ pegit officiū ꝓpter quod fuerat de nouo creata.s.ad manifestādū xpi natiuitatē in terra .t dirigendū magos ꝙbus apparuit in via:.t pducen dum ad locū natiuitatis:relolura est post in piacentē ma teriā:vnde sicut nec ꝓus vnq' apparuit anteq' magi vide rēt:nec post ad oꝛatoꝛem magoꝛ amplius visa est. Ex plici aūt ex cā xps se p stellā manifestauit illis.

Tertia opinio

¶ Primo ꝓpter ꝓcedentē designationem.

¶ Scōo ꝓpter congruentē attractionem.

¶ Tertio ꝓpter recte vite expressionem

§. IIII. Quantū ad primū

qn̄ fuit facta ꝓmissio abrae de xpo ex eo nascituro:dño di cente. Jn semine tuo.i.xpo ex genere tuo nascituro bnd̄i cent' oēs gētes terre.Gen.xxij.Fuit etiā ꝓmissa sibi multi plicatio generis sui sicut stellarū celi .t arene maris. Su spice in̄qt dns abrae q̄da sero aere sereno. Dinumera stel las si potes:sic erit semē tuū. Duplex est semē seu gn̄atio abrae. Una carnalis.t hec est iudeoꝛ q̄ figurata ē ꝙ mul titudinē arene maris:ꝓt sterilitatē suā in bonis opibus .t qr terrenis totalr̄ dediti sunt:.t terrena eis ꝓmissa sunt .t hec vtiq; sine nūero mlt̄iplicata ē vsq; in hodiernū diē. Altera gn̄atio abrae est spūalis eoꝛ.s.q̄ p fidē verā eū imi tant. Et hec est gētiliū ad fidē ꝙuersoꝛ q̄ p multitudinem stellaꝝ cū innūerabiles sint figurat' qr sic stelle sūt radiose .t in celis: sic gētiles ꝙuersi ad fidē fuerūt illuminatissimi amātes celestia .t tenētes celestē ꝙuersatōem. Vñ Abrae vocat' est scōo qd interptat' pr̄ multarū gentiū. Adagisq; sunt filij abrae q̄ sm̄ spm̄.i. imitatiōem filij sunt q̄'q̄ sunt sm̄ carnēm oñdit aplꝰ Gal.iiij. Ad oñdēdū igit' q̄ hi tāq̄ fideles ptinēbāt ad gn̄atiōem abrae cui facta est ꝓmissio terre ꝓmissiōis.i. vite eterne:iō p stellā vocati sunt ad xpm̄. Baruch.iij. Stelle q̄ dederūt lumē in custodijs suis.i. isti magi in regnis suis q̄ custodiebāt lumē.s.fidei annūcian tes natiuitatē xpi vocati sunt.s.p stellā ad xp̄z adoꝛādū .t dixerūt assum'.s.eūdo ad locū destinatuz. Aliq̄ alij dicūt q̄ isti magi fuerūt descēdētes ex balaā ppha q̄ designauerat xpi natiuitatē ꝓpterādo p stellā dices. Orietꝫ stella ex ia cob .t hō exurget de isr̄.t pcutiet duces moab.i. ꝓcipes demonū. Jsta stella fuit ihesus.sm̄ illū Apo.vi. Ego ihesus radix ihesse.stella splēdida .t matutina. Vñ declarās ipaz stellā subdit.et ꝓo.i.hō exurget ex isr̄. Jpe igit̄ balaam suos ꝓpinq̄s edocuit de aduētu dñi sui sm̄ni in mūdū qui oēs alios sibi subiugaret. Et signū eis dedit ꝙ apparitōe noue stelle.vñ singulis annis in montē quēdā eminētem ascendebāt certo tpe vt attenderēt si nouā stella oꝛta esset: et ipsi filijs suis de gn̄atōe in gn̄ationē itimabāt .t obſuare faciebāt. Ex q̄b' illi magi descēdetes .t b obſuātes:videz tes nouā stellā oꝛtā illūinati sūt ad cognoscēdū xpi oꝛtū hoc refert Chrys.quos̄dā tenuisse sup Adattheū.

Vñ orti sūt magi

§. V. Secūdo manifestat'

Per stellas magi sunt attracti,

uit se p stellā ꝓpr̄ ꝙruētē attractiōes.ꝺ: Sap.viij.ꝙ diuia sapia disponit oia suauiter:q: videlz ynicuiq; creature in didit inclinatōem naturalē ad exequēdū illud qd sibi con gruit:.t ꝓpingēdū ad suū finē. Et q: trahit creaturā huma nā ꝙ modū sibi ꝓuenientē .t magis visitatū. Non em̄ iuit' trahit' anim' sed amoꝛe. Vñ cū ꝙertit hoiem ad se oñdit mēti eius se eē illud bonū in sūmo gdu ad qd̄ q̄s magis afficit'. Vñ Aug.trahere cepit q̄ sapiētia .t eloquētia Am broſij:cui .t ipe dedit' erat:ls erraret . et exēplo Victorini maximi rhetoꝛis. Katharinā attraxit ostēdēs se illū pul cherrimū .t nobilissimū sponsum quē affectabat habere Symeoni .t anne ꝓpheſisse se manifestauit occultis illu strationib' :vtpote q̄ assueti erāt visionib' secretis .t mo nitoꝛib' eternis spūssancti. Jstos aūt magos.i. istos astro logos:ita eos appellat Augu.dicēs. Vidit tūc magus et obſtupuit astrologus:q: erāt assueti ad cōsideradū mot' astroꝛ .t astrū nouiter apparēs se eis manifestauit et per stellā eos adduxit. Et q: erāt ꝑmitie gentiū vnde .t quasi doctoꝛes cetoꝛ cōgruit ꝓ stellā eos illūinari : q̄ vt stelle alios habebāt illūinare. sm̄ illū Dan.xij. Qui ad iusticiā eruditi multos q̄s stelle in ꝓpetuas eternitates.t sic per astrologiam scientiā suā ad se traxit.

§. VI. Tertio manifesta

uit se p stellā vt ex ꝓpetate ei' oñderet recta vita hoib' q̄ hz oducere ad xpm̄:sicut illa stella de q̄ ꝺr.q̄ stella quam viderāt in oriēte ātecedebat eos vsq; dū veniēs staret su ꝑa vbi erat puer. Nūq̄d nō dicere videbaī.vt dic' maxim' in ser. Ecce iste est ad quē adoꝛandū vos induxi .t cōduxi. Et ꝓterea me firmaui vt ostēderē ipm̄:ꝓpteavos dimisi seu lumē meū subtraxi vobis cum accessistis et intrastis hierm̄ ciuitatē regiā ab hoibus q̄situri q̄ vobis oñdeba tur e celo. Alderet em̄ hō pdere diuinā directōes ex quo vi dēs se illā hr̄e q̄rit humanā. Vel etiā ex celo .t mūdo ha betis testimoniū de stella celesti exoꝛta. Apo.vlt. Ego iesus stella splēdida .t matutina. ego libēter descenderē ad ado randū ipm̄ q̄ me fecit:sed nō est me' act' latrie que sum creatura irrōnalis:Sed vos q̄ rōnales estis.vos q̄ intra te .t ego desup vobis lumē facia : q: obscurus est loc' tu gurij. Erat aūt differēs ab alijs stellis ista in trib' q̄ defi gnāt ꝯditōes vtuosas iustoꝛ. Erat aūt differens.

Differt stella ma goꝛuz ab alijs

¶ Primo in motione.

¶ Secūdo in apparitione.

¶ Tertio in figuratione.

Jn motione q̄dē:q: vbi alie stelle mouenr̄ oēs motu cir culari de oriēte in occidens ad motū ꝑmi mobilis:vel eō de occidēte in oriēntē ad motū ꝓpr̄iū:ista mouebaī motu ꝺialis ꝓgressiuo.s.aliq̄n ꝓ rectū:aliq̄n ad dexteram:aliq̄n ad sinistrā declinādo. Sic ꝙuersato iustoꝛ seu opatio eoꝛ q̄ ducit ad xpm̄ nō est circularis.s.circa rerrena se inuoluēs do a terra inchoādo intētionē:.t in terrā finiēdo opatoēs. Hec est opatio maloꝛ.sm̄ illud ꝑa. Jn circuitu ipi ambu lant. Et diabol' Job.j. Circuiui terrā. Sed inceditꝫ iusti ꝓ ꝺideratōem .t obſuatōem mādatoꝛ dei q̄ est via recta. Aliq̄n ꝓideradō penas ifernales.t hec est a sinistris. Alī q̄n gloriā paradisi:.t hec est dextera. Jn apparitōe diffe rebat:q: vbi alie solū de nocte apparēt hoib'. Sol aūt so lū de die:ista semꝑ .t de die .t de nocte. Sic aliq̄ lucent in bona ꝙuersatōe in nocte aduersitat:aliq̄ in die ꝓsperitatis Sed iusti semꝑ lucēt bona ꝓscia .t exēplo:.t in nocte ad uersitat' ꝙ patientia:.t in die ꝓsperitat' ꝙ tpantia .t hūilita tē.sm̄ illud ꝑa. Nox sic̄ dies illūinabit. Occultabat aliq̄n se stella malis hoib':.t bonis apparebat. Sic iusti opera bona palā facīūt paraꝙ imitari:occultāt aūt malis dispo sitis ad calūniādū. Sicut xps aliq̄n se occultauit iudeis:.t herodi. Jn figuratōe differebat:q: stelle sunt in colore sm̄ apparentiā rubee. Hec aūt sm̄ q̄ refert Chrys.super matthēū hz formā pueri paruuli cū signo crucis in frōte. .t significat:q: recta ꝙuersatio hoc dz habere.s. paruitatez humilitatis .t innocentiā paruuli. Adar.xviij. Nisi ꝙuersi fueritis .t efficiamini sicut puuli .tc. Et crucem mortifica tionis in corpe. Vñ apls ad Gal.v. Qui xp̄i sunt carnem suā crucifixerūt cū vitijs .t cōcupiscentijs.

¶ De ſfato. Capitulum XI

Beatus cui' est nomē

b dñi spes ei': .t nō respexit in vanitates .t insa nias falsas. Vana sunt .t insane falsę ꝙ dicūt et credūt multi de fato. Aliq̄ em̄ dixerūt fatū nihil esse.

Titulus.XII.

Opiones de fato

Sed illud esse falsum ostendit ex eo q̄ Boe.in.iiij.de cōsol. diffinit ipm vt dicēt.j.Sz ſm Tho.in.j.p.q.cxvj.qđ nō est diffinīri nō potest:cū diffinitio dicat essentiā ipi⁹ diffiniti. ſfuerūt aūt aliq̄ qui fortuita ⁊ casualia que in istis inferioribus accidūt in nullā supioꝛē causaꝫ reducere voluerūt. ⁊ hi fatū ⁊ puidentiā negauerūt:vt de Tullio aug.recitat in.v.de ciui.dei. Quā opi.esse falsam ostēsum est.ſ. cum oīa subdant diuine puidētie. Alij aūt dixerūt fatum esse dispositōem syderū sub qua quisq⁹ceptus vel natus est. Ista em̄ ea q̄ in istis inferioribus accidūt siue rebus naturalibus siue rebus humanis reducere voluerūt in supioꝛē cām: sed non aliā nisi corpa celestia:qđ etiā vanū ⁊ falsum est. Qđ sensit ille ethnic⁹ q̄ ait. ſfatis agimur:credite fatis. Nā actus hūani nō subdunt actioni corpoꝝ celestiuꝫ nisi indirecte ⁊ p accidēs. Cā aūt fatalis cū hēat ordinatiōem sup ea q̄ fato agunt nēce est q̄ sit cā ei⁹ qđ agit directe et p se. Est etiā impossibile q̄ aliq̄ vtus actiua celestis corporis sit cā coꝝ q̄ hic agunt a casu ⁊ fortuna. Et ſm q̄ dicit Gręg.in homel.ephie. Absit a fidelibus cordib⁹ vt fatum aliq̄d esse dicāt.i.qđ sit verū q̄ subdant humani actus stellationib⁹ q̄s gētiles fatū dicebāt:ſ em̄ falsum est. Alij vo oīa q̄ hic agunt siue in reb⁹ humanis siue in reb⁹ naturalibus reduxerūt in aliquā causam pordinantē q̄ est diuina puidentia. Et hi oīa q̄ hic agunt diuine puidētie subdēres tanq̄ p eā pordinata ⁊ plocuta ipam dei puidentiam fatū dixerūt. Et hoc modo ē vere sentire ꝑut sentit Boe. Sed q̄ cū infidelibus nō est cōicandū in oibus vbi error possit ꝓtingere:ideo scti doctores dixerūt fideles nō debere uti noīe fati ne sꝛ sub hoc noie intrarēt errorē infideliū dicentiū fatū esse stellatiōem sub qua nascit quis. vnde postea efficit bon⁹ vel malus. Et ideo Aug.in.v. de ciui. dei ait. Si ꝓpterea res humanas fato tribuit:qa ipa dei volūtatē vel ptātē fati noīe appellat:sentētiā teneat:linguā corrigat. Hec Tho. Nota qđ sit fatū.⁊ quō differat a diuina puidētia ꝑpe:⁊ q̄ subdant fato. Quātū ad ꝓmū dicit Boe.in.iiij.de conso.q̄ fatū est inherēs rebus mobilibus dispositio p quā puidētia suis queq; nectit ordinibus. Jn q̄ diffinitōe ſm Tho.in.iij.ſ gētiles.c.xc. dispositio p ordinatōe vel ordine ponit q̄ est relatio. Qui quidē ordo si cōsideret ad suū ꝓncipiū est vnus:⁊ sic vnū fatum Si cōsideret p cōparatōem ad causas medias vel effectus earū:sic multiplicant⁊ dicunt fata.p quem modum dicit poeta. Te tua fata trahunt. Reb⁹ inherēs ponit in diffinitione vt distinguat fatum a puidentia. Nā ipa ordinatio ſm q̄ est in mēte diuina nōdū rebus impressa puidentia est. Sc̄m vo q̄ ia est explicata in rebus fatū noiat. Addibilibus aūt dicit vt ostēdat q̄ ordo puidētie rebus cōtingentiā ⁊ mobilitatē nō aufert:vt quidā posuerūt. Et p;o maioꝛi declaratiōe dictoꝝ dicit Tho.in.j.parte.q.cxvj.ar. ij.q̄ diuina puidentia p causas medias suos effectus exequitur. Potest ergo ipa ordinatio effectuū duplr cōsiderari. Uno mō ſm q̄ ē in ipo deo.⁊ sic ipa ordinatio effectuū vocat puidentia. Alio modo ſm q̄ ipa ordinatio cōsideratur in mediis causis a deo ordinatis ad producendum aliquos effectus:⁊ sic habet rōnem fati. Et hoc est quod Boe.dicit in.iiij.de conso. Siue famulātibus quibusdaꝫ puidentie diuine spiritibus fatum exerceāt seu anima seu tota inseruiēte natura:siue celestiū syderum motibus seu angelica vtute:seu demonū varia solertia:seu aliquibus eoꝝ:seu oibus fatalis series texitur. Et sic manifestuꝫ est q̄ fatū est in ipsis causis creatis ingītum sunt ordinate a deo ad ꝓducēdos suos effectus. Et q; ipa ordinatio causarū secūdarū quā Aug.serie causarū noiat:nō hz ratiōez fati:niſ ſm q̄ depēdet a deo:ideo causal⁹ fatū dei ptās vt volūtas noiari potest.vt dicit Aug.Sed essential⁹ fatum est ipa dispositio seu series.i.ordo secūdarum causarum.

Fatū q̄d ſte diffinit tue.

Notandū q̄ circa fatū reſpexerūt aliqui ad vanitates ⁊ insanias falsas:dicentes oīa ex necess.tate venire ex fato. Alij fatū diuinā puidentiā intelligētes, dixerūt fatum, i. diuinam puidentiā posse mutari, Et vtrunq; est falsum.

Fatū duplr cōsideratur

Pro cui⁹ declaratiōe dicit Tho.in.j.pte.q.cxvj.q̄ dispositio scārū causarū quā fatū dicim⁹ pōt dupl⁹ ꝓsiderari. Uno modo ſm ipas causas scās q̄ sic disponuntur seu ordinant. Alio modo p relationē ad ꝓmū ꝓncipiū a quo ordināt.ſ.ad deū. Quidā g̃ posuerūt ipaꝫ seriē seu dispositionē causarū esse ſm se necessariā: ita q̄ oīa ex necitate ꝓtingerēt ꝑpter hoc q̄ libet effect⁹ hz causam suā. Causa aūt posita necesse est poni effectū. Sed ſm phm in meta phisica:vt dicit Tho.in.iij.ō gētiles nō ē verū: q̄ posita cā sit necesse semp ponere effectū:q; aliq̄ cā pōt deficere. Deus aūt q̄ est gubernator vniuersoꝝ intēdit q̄ effectuum eius aliq̄a quidē stabiliaꝫ p modū necessitaꝫ. alij aūt effectus ꝓtingenter eueniat. ⁊ ſm hoc diuersas causas effectibus adaptat.his quidē necessarias:alias aūt cōtingētes. Cadit g̃ sub ordine diuine puidētie nō solū hūc effectū ēē hz etiaz hūc effectū ēē ꝓtingēter:aliū necrio. Et ſm hoc que subdunt diuine puidētie.qđā sunt necessaria:qđā ꝓtingēter eueniētia ⁊ nō oīa ex necitate ēē. Alij vo dixerūt fatū ēē mutabile etiā ſm q̄ a diuina puidētia depēdet. Un egyptij dicebāt qđusdā sacrificijs fata posse mutari.vt nyzen⁹ dixit: Sed hoc est falsum:qz īmobilitati diuīe puidētie repugnat Est em̄ īmutabilis diuīa puidētia. Malach.iij. Ego de⁹ ⁊ nō mutoꝛ.et Boe.Stabilisq; manēs das cūcta moueri

Fatū īmutabile

Dicēdū g̃ q̄ fatū ſm ꝓsideratōez scārū causarū mobile est:sed ſm q̄ subest diuīe puidētie sic īmmobilitatē sortit: nō qđē absolute necitaꝫ hz ꝓditionate: ſm q̄ dicim⁹ hanc ꝓditionalē esse verā vel necessariā:si de⁹ ꝑsciuit hoc futurū erit. Un cū Boe.dixisset seriē fati ēē mobilē. Post pauca subdit.q̄ tn̄ ab īmobili puidētie ꝑficiscat exordijs ipamq; esse immutabilē neēe est. Que aūt subdunt fato declarat btūs Tho.vbi.ſ.ar.iiij. Dicit em̄ q̄ fatū sit ordinatio secūdarū causarū ad effect⁹ diuinit⁹ puisos.quecūq; causis secūdis subdunt ea fato subdunt. Un ⁊ Boe.dicit q̄ fatum celū ⁊ syderа mouet:elemēta in seinuicē tēperat ⁊ alterna formar trāsmutatōe eadē nascētia ⁊ occidētia oīa p similes fetuū seminūq; renouat ꝓgressus. Sed act⁹ fortunaq; hoīm indissolubili causarū cōnexione constringit. Hec Boe. Que oīa cū fiāt a deo mediantib⁹ causis scdis ideo sub fati serie ꝓtinent. Sed q; sunt qđā q̄ a deo immediate fiūt:cū nō subdant causis scdis nō subdūt etiā fato sicut creatio rerū:glorificatio spūaliū substantiarū ⁊ alia hmōi. Et hoc est qđ Boe.dicit. Ea q̄ sunt ꝑme diuinitati ꝓpinq̄ fatalis ordinis mobilitatē excedūt. Et iterū qđaꝫ q̄ sub diuina puidētia locata sunt facti seriē superant. Ex quo etiā ꝑz q̄ quāto aliq̄d lōgius a pura mēte discedit ne reb⁹ fati maioꝛib⁹ ꝑplicat:q; magis subiacit necitati scdaꝝ causarū. Et q̄uis Aug.dicat fatū esse aliq̄d ſm q̄ ad diuinā potentiā vel voluntatē refert:q̄ volūtas dei cā est oīm que fiunt. Non est g̃ hoc ō ꝑdicta. Nā fatū qđez refert ad voluntatē dei sicut ad ꝓmū ꝓncipiū: nō q̄ fatū essentialr sit ipa volūtas dei:sed ipa ordinatio q̄ est in causis scdis ad suos effectus ꝓducēdos. Respicit ergo in vanitates ⁊ insanias falsas qui fatū diuinā puidentiam intelligens credit vt dic̄ ipsam puidētiā esse mutabilē: vel oia ex necessitate euenire hic:vel non oīa subesse diuine puidentie que omnia falsa sunt. Laus enti in diuinis.

Pars summe secūda domini Antonini archiantistitis ſflorentin. pclarissimi. Lugduni per magistrū Johānē cleyn accuratissime nitidissimeq; elaborata. ſfinit feliciter.

Registrum huius.

A.B.C.D.E.ſf G.H.I.K.L.M.N.O.P.Q.R.S.T.V.X.AA.BB.CC.DD.EE.ſf.
Omnes sunt quaterni.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA